

IACOBI BRVCKERI

REG. SOC. SCIENT. BEROLIN. MEMBRI

HISTORIA CRITICA PHILOSOPHIAE

AB INITIIS

MONARCHIAE ROMANAE,

AD REPVRGATAS VSQVE LITERAS.

PERIODI SECVNDAE PARS PRIMA.

TOMVS SECVNDVS. a

LIPSIAE, MDCCXLII.

TYPIS ET IMPENSIS BERN. CHRISTOPH. BREITKOPF.

PRAEFATIO.

Quem coepimus curſum, LECTOR BENEVOLE, hiſtoriam philoſophicam critica enarratione a mundi primordiis ad noſtra tempora expoſituri, ita in hoc Tomo ſecundo proſecuti ſumus, vt philoſophiam gentilem omnem ſub imperatoribus Romanis florentem, tum philoſophiam gentis Iudaicae totam Tuis oculis perluſtrandam ſubiecerimus. Animus erat Saracenicam quoque philoſophiam huic tomo adiicere, et ſequentem ſeruare integrum philoſophiae inter Chriſtianos a ciuitatis ſacrae origine ad tempora vsque reſtauratarum literarum cultae, ſed obſtitit conſilio noſtro prolixitas argumenti, quae nimis voluminoſum hunc tomum reddidiſſet, reliquisque mole nimis inaequalem. Seruata igitur philoſophiae Saracenicae conſideratione ſequenti tractationi, duo iſta capita hiſtoriae philoſophicae poſt C. N. qua potuimus diligentia

et accuratione enarrauimus, et hoc argumentum eo plenius excussimus, quo magis hanc historiae philosophicae partem nemo hactenus, totam ex instituto exposuit, quique particulas quasdam eius nobis descriptas dederunt, quoad potiora ita plerique in eo versati sunt, vt accuratiora desiderare iure quis queat. Cuius rei rationes et specimina cum in ipsa tractatione dederimus, Lectorem hic, vbi breuitas sectanda est, non moramur. Ast merebatur hoc historiae philosophicae caput plenam atque veritati propiorem et accuratiorem expositionem, eo quod illius in historia non solum eruditionis vniuersalis, sed sacrae quoque, et ad Christianam rempublicam pertinentis summa est necessitas, nec recte cognosci sine ea multa sacrorum annalium loca, resque in ecclesia gestae, maxime vero doctrinae mutationes, et, quas passa est, corruptiones, variique ritus et consuetudines possunt. De quo dubium Lectorem ea cum attentione legere velimus, quae de philosophia Alexandrina et Orientali scripsimus, certi, miraturum eum esse, quantas vtrumque philosophiae genus radices in Christi ciuitate egerit, quantumque habuerit in res eius, exiguo licet eius commodo, detrimento vero maximo, influxum. Eadem fere ratio est philosophiae Iudaicae, cuius historiam ignorare is non potest, qui vel innumera sacrorum oraculorum loca recte intelligere, vel origines ecclesiasticas intime perspicere cupit. Ea itaque prolixitate, quam institutum nostrum permittebat, eaque attentione, diligentia et accuratione abiectis praeiudiciis omnibus, quae magnos cetera quoque viros fascinauere, in vtroque capite versati sumus,

quam

quam vires dedere; summo studio ea, quae in Germanico H. P. opere scripsimus, omnia recolentes nouoque subiicientes examini, iisque luminibus vtentes, quae tempus, meditatio, et industria virorum quorundam in hac palaestra magnis profectibus progressorum, maxime vero viri summi Io. Lavrentii Moshemii, qui prorsus incomparabilem iudicii aciem in hoc argumento demonstrauit, subministrauerunt. Quo factum est, vt dispar prorsus tractationis huius a priori prodiret facies, non mutatae tantum penitus, sed auctae quoque nouis accessionibus insigniter. Nam et reliquarum sectarum, maxime Pythagoricae, imprimis vero famosissimi impostoris Apollonii Tyanei historiam ita excussimus, vt vbique de rei veritate et momento iudicium interponeremus; et sectae eclecticae, vel, quo nomine appellari aequius est, Alexandrinae origines, fata, philosophos, rationes arcanas, affectiones, damna ecclesiae illata &c. ex instituto ita descripsimus, vt sine iactantia sperare nos liceat, tam plenam eius historiam alibi frustra quaeri. Maxime vero copiosa narratione systematis Alexandrinae philosophiae delineationem sumus prosecuti, cumque eius partem aliquam, nempe theologicam et moralem in Germanico opere tantum dedissemus, integram nunc exhibuimus, et, quae reliquarum fundamentum est, metaphysicam adiecimus. Philosophiae autem Orientalis descriptio noua prorsus accessit, quae occasionem quoque dedit, re paulo altius mente pensitata, multa in historia philosophiae Iudaicae mutandi, scenamque hanc melius pulchriusque, quam antea instruendi. De his itaque

que dogmatibus, reliquisque hiſtoriae philoſophicae circa haec capita circumſtantiis, id tantum iudicium eamque ſententiam pro noſtra agnoſcimus, quam poſterioribus curis, in haud paucis meliora et veriſimiliora edocti, in hoc tomo indicauimus. Non enim erubeſcimus mutare ſententiam, et vel viris doctis certiora demonſtrantibus accedere, vel recentiores et maturiores cogitationes, antiquioribus praeferre; quin non alia ratione hoc eruditionis genus ad aliquam perfectionem perduci poſſe, ſumus perſuaſiſſimi; dies enim diem docet, nouisque auget et emendat luminibus. Haec vero cum nobis ob oculos poſita conſtanter ſimus intuiti, facile intelliget lector, nos ad fontes hiſtoriae huius iterata diligentia recurriſſe, et omnia nouo labore examinaſſe, quo factum eſt, vt haut pauca errata ſuſtulerimus, quae vel noſtra, vt ſumus homines, nec humani quid a nobis alienum eſt, ἀβλεψία vel typothetarum, quibus praeſentes non fuimus, incuria admiſit. Abiecimus etiam ex hac noſtra tractatione nonnulla, quae in Germanico opere attulimus, eo quod in iuuentutis ſtudioſae gratiam ibi adducta eſſent, viris vero, haec forte noſtra lecturis, ignota eſſe non poſſent. Reliquum tractationis ordinem habitumque ex antecedentis tomi facie Lector beneuolus facile colliget, quem totum in hoc quoque tomo ſeruauimus, iisdemque legibus parentes, eadem momenta reſpicientes, eodem dictionis genere vſi in coepto curſu perreximus. Cum autem in hoc quoque tomo, veterum verba vbicunque licebat, maxime in delineandis dogmatibus, expreſſerimus, vt ex collatione locorum in fine paginae ſumma fide et

dili-

diligentia adductorum intelligi poteſt, hic quoque veniam a Lectore beneuolo exoramus, ſi in iis philoſophiae generibus, quae barbaras nobis doctrinas tradiderunt, aures Latinas interdum vocibus minus puris, et ſubſellia philoſophorum magis redolentibus, quam oratorum, violauerimus: maluimus enim cum aliquo elegantiae Latinae detrimento intelligi eſſeque in narrando fideles atque accurati, quam ſectando dicendi ornatum obſcuri et non ſatis veterum mentem exponentes. Iam ad tertium Tomum properantes, non ſolum Saracenorum hiſtoriam explicabimus, ſed fata quoque philoſophiae inter Chriſtianos veteres, maxime vero iis temporibus, quae aeuum medium vocari ſolent, accurate delineabimus, ſicque vsque ad eam aetatem, qua literae deperditae reuocatae ſunt, et honos illis reſtitutus eſt, hiſtoriae noſtrae filum deducemus. Interim vt hoc noſtro labore qualicunque fruatur cum beneuolentia et aequitate Lector, maximopere oramus. Quamuis enim omnem, quam licebat, diligentiam adhibuerimus, vt et plenam et accuratam tractationem ſiſteremus, ita tamen nobiſcum habitantes, noſtri ſumus curtaeque ſupellectilis noſtrae memores, vt et humana multa nobis accidiſſe, et potuiſſe alios melioribus eruditionis copiis inſtructos in hac palaeſtra doctius verſari, merito credamus. Quemadmodum vero illius veniam in via tam ardua, et a nemine hactenus rite calcata iure quodam poſcimus, laetique ſperamus, ita laboris noſtri fructum reputabimus dulciſſimum, ſi is viris doctiſſimis, quorum merita vehementer ſuſpicimus, occaſionem dederit, melioribus curis hanc eruditionis partem adeo neceſſariam,

am, adeo vtilem, ita excolendi, vt, quae hodienum tantum non deserta iacuit, ad perfectionem quandam atque certitudinem perducatur, certissime persuasi, magnam inde futuram esse aliis quoque eruditionis partibus accessionem, oculosque apertum iri illis, qui hanc ignorantes multis se praeiudiciis occoecari et in deuia abripi passi sunt. Ceterum cum nos ab editionis loco satis magna locorum intercapedine disiuncti simus, et typos emendandi labore curaque perfungi ipsi non valeamus, veniam quoque, si qua typorum errata offenderit, Lectorem oramus, et ab eius aequitate nos consecuturos speramus. Scrib. Kaufbyrae VI Idus Iunii, anno post Soteris natiuitatem cIↃ IↃ CCXL.

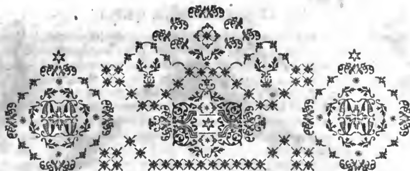

IACOBI

IACOBI BRVCKERI

HISTORIA CRITICA PHILOSOPHIAE

TOMVS II.

HISTORIAE PHILOSOPHICAE
PERIODVS SECVNDA,
Ab initiis monarchiae Romanae ad repurgatas vsque literas.

PARS PRIMA
DE PHILOSOPHIA GENTILI, IVDAICA, SARACENICA.

LIBER PRIMVS
DE PHILOSOPHIA ROMANORVM.

CAPVT PRIMVM
DE PHILOSOPHIA APVD ROMANOS VSQVE AD CONDITAM MONARCHIAM.

§. I.

narrauimus in antecedente historiae philosophicae parte primam eius periodum, per omnis gentis et aetatis fata, quae philosophia habuit, decurrentem, vna Romanorum natione excepta, cuius circa philosophiam historia ita cohaeret, vt ab ea, quam suscepimus, tractatione commode diuelli nequeat. Succedit altera, quam constituimus, periodus philosophiae historiam a Romani imperii natalibus ad renatas vsque et ex tenebris atque squalore reuocatas literas complexa. Quae cum partim gentilium sub isto imperio florentium *Ordo tractationis.*

tium

tium philoſophorum fata et doctrinas exponat, partim Iudaeorum de philoſophia merita enarret, partim Saracenorum in ea excolenda depingat ſtudium, vno haec omnia faſce comprehenſuri quicquid circa philoſophiam memorabile occurret, a populis a Chriſtianae religionis doctrina diuerſis ſuſceptum, hoc quidem tomo delineabimus; alteri parti hiſtoriam philoſophiae omnem inter Chriſtianos a ſanctiſſimi Seruatoris natalibus, qui cum ſecundae huius periodi initiis conſpirant, ad reuocatam vsque meliorem eruditionis atque ipſius philoſophiae quoque faciem, quod circa Sec. XV. contigit, decurrentem ſeruabimus. Qua in tractatione quem nobis ordinem praeſcripſerimus, in προλεγομένοις fuſius ediſſeruimus, hicque repetere otioſe ſuperſedemus.

Scriptores de philoſophia Romanorum.

§. II. Philoſophiae Romanae hiſtoriam conſideraturi, ea potiſſimum tempora reſpicimus, quibus reſpublica adoleuit, quaeque propius a virili iſta aetate abſunt, qua imperii ſumma ad vnum potiſſimum dominum atque principem reducta eſt. Quae enim de antiquorum Romanorum, ſub ipſa reipublicae incunabula florentium philoſophia diſputari ſolent, ea, quod ad barbaricam ſuo modo philoſophiam pertinent, ſuperioris tomi primi libro primo excuſſimus. Huius vero hiſtoriae philoſophicae partis tractationem iuſtam atque ſolidam hactenus deſideramus. Et dedit quidem *de philoſophia Romanorum* iuſtae magnitudinis librum PAGANINVS GAVDENTIVS, [a] in quo non ſine dictionis ornatu de fatis philoſophiae, eiusque initio et progreſſu [b] ab incunabulis reipublicae vsque ad tempora Boëthii diſſerit, qui cum rarius occurreret, [c] meruit, vt non tantum recuderetur, [d] ſed et a viris doctis paſſim laudaretur. [e] Nec denegandam eſſe vel eruditionis vel eloquentiae in iſta tractatione adhibitae laudem Gaudentio putamus, qui multam lectionem comtamque atque veneribus dictionis ornatam Muſam in ea prodidit. Tantum tamen abeſt, vt vel iuſtae hiſtoriae philoſophiae menſuram expleat, vel legibus in iſto argumento tractando obſeruandis aequiſſimis reſpondeat, vt omnia alia praeſtitiſſe, quam Romanae philoſophiae hiſtoriam ſcripſiſſe Gaudentius merito videatur. Totus enim declamando occupatus, et oratorio dicendi genere circa veterum Romanorum ſtudia verſatus, [f] laudat non narrat, et neglecto omni ferè rerum iudicio, quicquid in buccam venit extemporali ſcribendi facultate gauiſus, cumulat, miſcet quadrata rotundis, et ſuperficiaria opera in excutiendis potiſſimis argumenti grauiſſimi et prolixi momentis

a) Homo Rhaetus, Reformatorum coetui addictus, a quo ad Romanae eccleſiae caſtra tranſiit, literasque Graecas et humaniores primo Romae, poſtea Piſis docuit, et apud magnum Hetruriae ducem valde gratioſus fuit, teſte LEONE FRANCVCCIO DE BEZZOLIS in epiſtola operi huic praefixa. Plura de eo colligentem vide Cel. HEVMANNVM, Act. philoſoph. Vol. III. p. 631. ſeqq.

b) Titulus libri hic eſt: De philoſophiae apud Romanos initio et progreſſu Paganini Gaudentii volumen, in quo praeter hiſtoriam multa ad contemplationem rerum, et diſſidentes veterum ſapientum ſcholas ſacientia enarrantur.

c) Prodiit Piſis 1643. et ita diſparuit, vt Ionſio indictus liber manſerit, a Cl. DORNIO, demum nouae editioni, L. III. c. 29. §. 1. p. 164. adiectus.

d) In conlectione noua librorum rariorum Hal. Magd. Faſc. II. p. 81. ſeqq. Faſc. III. toto, p. 1. ſqq.

e) Obſ. Halenſ. T. VII. obſ. 9. 13. vid. §. 2. p. 238. Cl. STOLLE, Hiſt. liter. P. II. c. 1. §. 60. p. 375.

f) Saepius etiam carmina inſerit facili et profluente vena laudes virorum doctorum inter Romanos canentia.

mentis vſus, ſatis prodit, nec ſe intellexiſſe, quid ſit philoſophia, nec aliter, niſi ſine ordine et iudicio, quod in aliis quoque eius ſcriptis deſideres, [g] ſcribere potuiſſe. Confuſa enim ſemel inter ſe eruditionis et philoſophiae notione, mirum non eſt, tot hic inueniri ἀλλότρια, tot homines de philoſophia parum nihilue meritos, tot abſurdas tractationes, quae a ſaniori philoſophiae diſciplina auctorem longius abfuiſſe produnt, tot digreſſiones, ipſam, quam ſibi propoſuerat argumenti rationem mole ſuperantes, vt parum ad Romanae philoſophiae hiſtoriam auctor contuliſſe merito dicendus ſit. [h] Tacemus, nec fontes hominem feſtinantem indicaſſe, nec veros recte et diligenter ſatis conſuluiſſe. Alii, qui in hac arena deſudarunt, vel ad eundem plerique lapidem impegerunt, et hiſtoriam eruditionis Romanae, cum philoſophiae ſatis commiſcuerunt, vel iuſto breviores ſunt, et vix limina tangunt. [i] Ipſa itaque Romanorum monumenta rimanda ſunt, vt qua fortuna inter eos philoſophia vſa ſit, diſcamus.

Tempore poſt reges proximo philoſophiae inter Romanos locus nullus.

§. III. Exulaſſe regum tempore philoſophiam apud Romanos, fallique eos, qui in Numa philoſophum deprehendunt, luculentis ſuperioris tomi libro primo argumentis euicimus. Idem de temporibus regiam inter eos poteſtatem ſecutis dicendum eſt, quibus aliquam philoſophiae ſpeciem apud Romanos floruiſſe, ipſa reipublicae recens enatae et corroboratae ratio et conditio negat. Narrant enim Romanae hiſtoriae conditores LIVIVS [k] atque FLORVS, [l] Romulum interfecto, qui nouae vrbi illuſerat, fratre Remo, *cum ei incolae deeſſent, lucum, qui in proximo erat, aſylum feciſſe, et ſtatim miram vim hominum Latinos Tuſcosque paſtores, quosdam etiam transmarinos, Phryges, qui ſub Aenea, Arcades qui ſub Euandro duce influxerant, conueniſſe. Ita ex variis quaſi elementis congregaſſe corpus vnum, populumque Romanum ipſum feciſſe.* Conſtitit ita tota ciuitas agreſti hominum turba, quae vna armorum vi nixa, cum latrociniis aſſueuiſſet, non alio vinculo contineri colligarique niſi armis, potuit. Hinc ratio deriuanda eſt, cur ſapientiſſima Numae inſtituta, qui diuino cultu, religione, et ſeuera diſciplina neruos reipublicae connexuerat, cum ipſo Rege prudentiſſimo tantum non deſierint penitus et exoleuerint. Scilicet feroci hominum cumulo non alia mens erat, niſi in armis, quae ſi aduerſus exteros mouendi defuiſſet occaſio, in propria ſaeuitura fuiſſent ciuitatis recens conſtitutae viſcera. Cui malo auertendo bellorum ſemper quaerenda erat occaſio, et ita armorum occupationi-

g) Τὸ αὐτοσχέδιον, in eius ſcriptis reprehendit NAVDAEVS, ep. 90. p. 675. eaque impetu magis quam certa ratione edita, ſine ingenio ſolido iudicat OCTAVIVS FERRARIVS, Proluſ. XIII. p. 153. non diſſentiente Nicolao Heinſio, et qui eum laudet MORHOFIO, Polyhiſt. T. II. L. 1. c. 2. §. 9.

h) Recte et erudite hoc tuetur Cl. HEVMANNVS, *l. c.* non diſſentiente Cl. GENTZKENIO, Hiſt. philoſ. P. I. c. 10. p. 138.

i) Pertinent huc praeter GENTZKENIVM, alios que, qui compendia hiſtoriae philoſophicae dederunt v. c. CHRISTIANVS FALSTERVS, qui in Qq. Roman. c. II. p. 249. ſeqq. pauca quaedam de ſtudio Romanorum philoſophico attulit, b. IO. GEORGIVS FRICKIVS, in initiis eruditionis apud Romanos, §. 13. ſqq. p. 12. ſeqq. CHRIST. CELLARIVS, diſſ. de ſtudiis Romanorum literariis in vrbe et prouinciis, §. 9. CONRADVS BVDDEVS, de ſtudiis liberalibus apud veteres Romanos, p. 30. ſeqq. aliique.

k) L. I. c. 5.

l) L. I. c. 1.

bus detinendi animi, ne noua in imperantes moliri et fundamenta reipublicae conuellere vel auderent, vel huius etiam fceleris meditandi tempus nancifcerentur. Quae ftatus Romani ratio vti ad fummum rerum faftigium Romanam rempublicam euexit, ita neglecta, turbarum motuumque internorum inter eos plerumque occafio cauffaue extitit. Pulchre id videre, qui regibus in imperio fucceffere optimates, homines fortes et aftuti, ingeniumque nacti moribus et inclinationi plebis fe affuefacere pulchre edoctum: hinc vt contra infrunitae plebis, quae toties mala peffima reipublicae minitata eft, otia in inteftina bella defitura fe munirent, mature iuuentutem ad armorum vfum bellique apparatum adduxerunt, moresque eius in ipfo aetatis tirocinio et rudimentis ad feueritatem bellicam et aufteram difciplinam formarunt, cuius rei cum teftis fit tota Romae veteris hiftoria, bella et difciplinam militarem inter eos vigentem feueriffimam enarrans, ampliore teftimonio opus non habet. Contrarium his rationibus non immerito vifum fuit, quicquid ifto et fequenti etiam tempore circa artes et philofophiam moliebatur Graecia. Quae cum tota voluptatibus effet corrupta, et priftinae fortitudinis militarisque difciplinae laudem amififfet fere omnem, Athenaeque ipfae, vbi Apollo cum fororibus domicilium fibi fixiffe videbatur, libertatis vix vmbram tuerentur, philofophia, quae inter Graecos et imprimis in hoc Mufarum emporio fedem fibi elegerat, inter cauffas eneruatae reipublicae et amiffae laudis militaris relata eft, hincque factum, vt Romani proceres pugnis calcibusque repugnarent, ne Graecanica philofophia Romae admiffa iuuentus a veteri difciplina auocata corrumperetur, nervique reipublicae, quibus hactenus immenfum in modum excreuerat, inciderentur; qua de re in fequentibus plura dicemus. Aliam rationem affert Cl. FALSTERVS, [m] fine examine non dimittendam; cauffam philofophiae inter veteres Romanos non admiffae reiicit is in varias philofophorum de diis fententias inter fe vehementer diffentientes, quas pati noluerint Romani, cultus diuini a maioribus accepti tenaciffimi. Cuius rei argumentum in eo haud leue fitum effe putat, quod, narrante PLINIO, [n] libri Numae in agro Cn. Terentii reperti combufti fuerint, quia Pythagorici fuerint, et philofophice fcripti, praecepta fcilicet philofophiae continentes. Ex quo vir praeclarus infert, libros eos ad deftruendam auitam religionem nouamque introducendam aptiffimos igne fuiffe deletos. Valde vero aut fallimur, aut plus fibi fumit vir doctus, quam vel Plinii verba poftulant, vel res ipfa. Non enim receptis religionis placitis contradixiffe libros Numae repertos, Plinius ait, fed philofophiam arcanam, qualis Pythagorica fuit, enarraffe, quam vulgare nefas ipfe Numa ducebat, et id fine dubio in ipfis libris innuerat. Deinde manifefte falfam opinionem fequitur Plinius, Numam a Pythagora fuiffe edoctum, quam tomo primo totam inuictis rationibus euertimus. Qui tamen ipfe haud obfcure veras rei cauffas prodit, monens, fuiffe eos libros iuris

m) l. c. p. 256. n) L. XIII. c. 13.

iuris pontificii, id eſt veras rationes introductae inter Romanos religionis explanauiſſe. Eas vero non vulgari nec plebi innoteſcere eo magis e re Romanorum erat, quo magis religionis capiſtro, vbi alia omnia deeſſent, plebs ad obſequium erat ducenda, terrenda ominibus, vincienda ſuperſtitione et flectenda coeco pontificum ſacerdotumque imperio, cuius exempla plurima Romanae hiſtoriae ſcriptores narrant, et in his praecipue Livius. Religionis itaque arbitrium cum penes ſenatum eſſe cuperent, manifeſtum eſt, ad politicas, non vero philoſophicas, rationes rem omnem fuiſſe reuocatam, ad quas illi Numae libri pertinebant. Verum tamen eſt, fuiſſe apud Romanos tempus, quo peregrinas religiones, e. g. Aegyptiorum, vehementer perhorreſcebant, et ex vrbe eiiciebant, viſos quoque aliquando philoſophos et mathematicos fuiſſe in patrium deorum cultum iniurios, adeoque iuſſos eſſe vrbe et Italia excedere; ſed hoc ſerius et circa monarchiae emergentis tempora demum factum eſt: vera autem ratio, cur priſtino illo aeuo, philoſophiam procul vrbe eſſe Romani iuſſerint, illa eſt, quod homines adoleſcentulos dies totos apud philoſophos deſidere ſicque maiorum deſeri inſtituta noluerint, quod haec noua praeter conſuetudinem ac morem maiorum fieri cenſerent, quibus verbis philoſophos et rhetoras ex vrbe eiectos eſſe in ſequentibus docebimus. Ludos itaque Martios commendabant, quibus cum Apollinis ludos putarent contrarios, philoſophos procul ire iubebant. Nec meliori fundamento firmiorique talo nituntur, quae de Hermodoro, amico Heracliti, mouet GAVDENTIVS [o], veriſimile eſſe, eum fuiſſe philoſophica praeditum cognitione. Cum autem tanti factus fuerit, vt XII. viri eius opera et conſilio fuerint vſi, in concinnandis XII. tabulis, ſuſpicari licere eius auſpiciis aliquid ſaltem ex philoſophia Heraclitea, quae maximi fiebat apud Graecos, Romae illatum fuiſſe. Recte enim is ipſe adiicit: ſuſpicionem hanc eſſe deſtitutam claro hiſtoricorum teſtimonio, ſine quo, qui veriſimilitudini velificetur, nihil agat. Incertiſſimum enim eſt, vtrum Heracliti philoſophiae tenax fuerit Hermodorus, etſi certum eſt, in compilandis duodecim tabulis eum legatos Romanos adiuuiſſe, quod ſuo loco [p] veterum teſtimoniis comprobatum dedimus. Quod ſi tamen veteres legislatores ſenſu latiori ad philoſophiae cancellos reuocamus, poterit aliqua ratione duodecim illis tabulis rudimentorum philoſophiae Romanae nomen iusque tribui; quanquam veri non ſimile eſt, Romanos philoſophicas earum legum rationes intellexiſſe vel quaeſiuiſſe.

§. IV. Multum vero ſatisque longum effluxit temporis ſpatium, quo Roma auitae diſciplinae militari inſtitutisque parentum innutrita, et intenta nihil de philoſophis atque philoſophia comperit, ad finem nempe Seculi ab V. C. ſexti, quo tempore Athenienſes legatos Romam miſerunt philoſophos diſertiſſimos, Carneadem Academicum, Diogenem Stoicum, Critolaum Peripateticum, mulctam D. talentorum, quam ob vaſtatam Oropiorum vrbem Sicyonii Athenienſibus dictauerant, deprecatum. Enar-

Tempus, quo primum philoſophi Romae comparuerunt.

o) De philoſ. Roman. c. IV. p. 105. p) P. I. L. III. c. 12.

Enarrauimus totam legationis eius historiam superioris tomi libro tertio [q], et qua ratione praestantissimi philosophi se gesserint, exposuimus, adductis veterum de ea legatione testimoniis [r]. Vnde semel prolixe dicta otiose heic loci non repetemus, de iis tantum dicturi, quae ad praesentem magis Romanae, quam Graecae, philosophiae historiam pertinent, et strictim tantum supra tacta sunt. Et temporum quidem rationes, quibus ista legatio contigit, ob obscuram et incertam Carneadis aetatem [s], dubias et non satis expeditas esse, eodem loco monuimus, caussasque difficultatum expediuimus. Curatius iam nobis de istius legationis tempore dispiciendum est, cum veram nobis epocham exhibeat, qua primum philosophi Romanis innotuerunt. Illud vero, Clitomachi auctoritatem secutus CICERO [t] ait fuisse, cum P. Scipio et M. Marcellus consulatu, A. Albinus praetura fungerentur. Consulatum hunc A. V. C. DXCVIII. Olymp. CLVI. 2. contigisse, fastorum auctoritate conficitur: concordantque haec etiam tempora cum rationibus chronologicis legatorum, quas suo loco excussimus. Intercessit vero his doctissimus FOVCHERIVS [u], qui vt contra Lantinum euinceret, Carneadem Epicuro fuisse contemporaneum, maturius hunc consulatum contigisse coniicit, Scipione Caluo et Marcello Coss. qui consulatus in A. V. C. DXXXI. vel DXXXII. incidit. Haec vero ornandae tantum hypothesis caussa sine fundamento asseruisse Foucherium, vel hoc vno argumento euincitur, quod Oropus post deuictum demum a Romanis Macedonum Regem, Perseum, cum Macedonia in prouinciam esset redacta, in Romanorum potestatem deuenerit, id quod A. V. C. DLXXXVII. factum est, ex quo luce meridiana clarius est, Atheniensibus de direpta Oropo non potuisse ante hoc tempus vel mulcta indici, vel ea remitti. Tacemus aetatem Catonis maioris, eo tempore iam senis [x], quem, cum Philippo et Caepione Coss. annum aetatis LXV. egerit [y], A. V. C. DXIX. natum esse oportet; iste enim consulatus in A. V. C. DLXXXIV. incidit, id quod notationibus chronologicis Foucherii prorsus aduersatur. Ipsa quoque Diogenis et Critolai repugnant tempora. Hic enim Aristonileo, vt parte prima dictum, in schola successit, Aristo Olymp. CXXXVIII. scholae praeesse coepit, adeoque Critolaus multo serius Peripateticam cathedram conscendit; ille Chrysippi et Zenonis praeceptorum successor fuit, quorum iste Olymp. CXLIII. fatis concessit. Quae omnia euidenter euincunt, serius, quam Olymp. CXXXII. quod vult Foucherius, hos legatos in Capitolio stetisse. Difficilius vero est, statuere, quo anno ista legatio suscepta sit, quia incertum est, vixque definiri potest, quis ille Scipio et Marcellus fuerint? Et Scipionum quidem, qui ex Afri-

q) c. VI. sect. 4. c. VII. sect. 2. c. IX.

r) Addi laudatis possunt LACTANT. L. V. c. 14. QVINTILIAN. Instit. L. XII. c. 1. PAVSANIAS L. VII. p. 216. seqq. PLIN. L. VII. c. 30.

s) Conf. BAYLE Dict. T. II. art. Carneade not. N. p. 63. seqq.

t) Acad. Quaest. L. IV. c. 45.

u) Journal des Savans 1692. p. 704.

x) PLVTARCH. in Cat. mai. T. IV. p. m. 638.

y) CICERO de senect. c. 5. Incidit vero hic Consulatus in A. V. C. DLXXXIV. vnde deductis annis LXV. sequitur, Catonem maiorem A. V. C. DXIX. natum fuisse. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Porcius, not. A. p. 743.

Africae victoriis nomen tulerunt, neutrum fuiſſe, vel ex eo conſtat, quod ſenior A. V. C. DCVI. demum conſul creatus eſt, et CICERONE [z] auctore, Laelio et Scipione adoleſcentibus Stoicus Diogenes, et Academicus Carneades ad ſenatum ab Athenienſibus miſſi legati ſunt, quos principes adoleſcentes illos ſecutos fuiſſe, recte ex hoc ipſo Ciceronis loco colligitur. Scipionem itaque Naſicam fuiſſe ſtatuit LANTINVS [a], qui A. V. C. DXCVIII. conſul fuit: quod ſi ob adductas ſupra rationes ſequimur, incertum eſt plane, quis Marcellus eius collega fuerit, cum Marcellus, qui bello Punico II. inclaruit, A. V. C. DXLV. occubuerit. Aliam difficultatem mouet A. GELLIVS [b], qui refert: C. Fannio Strabone, M. Valerio Meſſala Conſulibus ſenatusconſultum de philoſophis et rhetoribus Latinis factum eſſe. M. Pomponium Praetorem Senatum conſuluiſſe, quod verba facta eſſent de philoſophis et rhetoribus: de ea re ita cenſuiſſe, vt M. Pomponius Praetor animaduerteret, curaretque, vti ei e Rep. fideque ſua videretur, vti Romae ne eſſent. Aliquot deinde annis poſt id Senatusconſultum, Cn. Domitium Aenobarbum, et L. Licinium Craſſum Cenſores de coërcendis rhetoribus Latinis edixiſſe. Quibus poſtea ipſum Cenſorum edictum adiungit, quo nouum genus diſciplinae ab his hominibus inſtitutum, ad quos iuuentus in ludum conueniat, prohibetur. Incidit vero Conſulatus C. Fannii Strabonis et M. Meſſalae in A. V. C. DXCII. quo anno legationem Athenienſium iam factam fuiſſe oportet, quae eiiciendi philoſophos occaſionem praebuit. Nec habemus, quo ex hoc labyrintho nos extricemus filum, niſi, quod certum putamus, circa finem ſeculi ab vrbe condita ſexti ea legatione ab Athenienſibus miſſa primum ſapientiae profeſſores inter Romanos innotuiſſe, id quod haud obſcure quoque confirmat CICERO [c]. Incertae vero notationes temporum, quae circa Coſſ. dictos occurrunt, eo minus mirandae ſunt, quo magis in his veterum Romanorum faſtos non ſemper fuiſſe accuratos, vel certos exempla plurima monſtrant, dudumque viri docti dubitarunt, an faſti Conſulares, an tabulae Cenſoriae maiorem fidem mereantur [d], ipſa quoque nominum homonymia, incertumque, quo Conſulatum Conſules inierunt, tempus, ſuadet ad modeſtam hic ἐποχὴν confugere. More vero ſuo hic αὐτοσχεδιάζει GAVDENTIVS [e], qui non tantum SC. hoc, quod alio looo [f] ad A. V. C. DXCII. retulerat, A. V. C. DLXV. adſcribit, ſed ea quoque ratione Gellium mendacii coarguit, quod, teſte Cicerone, Scipio, Laelius et Furius eruditiſſimos homines ex Graecia ſemper palam ſecum habuerint. Non enim credibiie eſſe, legatos a tantis viris, auditos, pulſos fuiſſe, cum tantae auctoritatis viri Catoni in os contradixiſſent, etc. Supra enim obſeruauimus, tres hos, viros poſtea ſummos, eo tempore admodum iuuenes fuiſſe, cum legatos Athenienſium conſectarentur, quo tempore exigua eorum in republica auctoritas eſſe potuit.

§. V.

z) Tuſc. Q q. Lib. IV. c. 2.
a) Journ. des Savans l. c.
b) Lib. XV. c. 11.
c) l. c.
d) Conf. STRAVCH. breuiar. chronol. c. XVII. q. 1. p. m. 658.
e) l. c. c. XIX. p. 137.
f) c. X. p. 116.

Fata Philosophorum Graecorum apud Romanos.

§. V. Legatis Athenienſium Romam aduenientibus ſtatim, narrante PLVTARCHO [g], „adoleſcentum ſtudioſiſſimi quique literarum viros „illos acceſſerunt, audientesque eos in admiratione habuerunt. Maxime „autem Carneadis gratia in dicendo, qua valebat plurimum, et auctoritas „eloquentiae non minor magnos nacta et humanos auditores venti inſtar „vrbem perſonabat: et fama tenebat, Graecum virum ad ſtuporem vsque „ad percellendos hominum demulcendosque animos aptum vehementem „apud iuuenes amorem excitare, quo correpti omiſſis voluptatibus reli„quisque oblectationibus, quaſi furore quodam ad philoſophiam ferrentur. „Haec reliquis Romanis accepta erant, filiosque ſuos diſciplinis Graecis „operam dare, et cum viris ſummae exiſtimationis verſari gaudebant.„ Laetiſſimam hanc philoſophiae ſementem pulcherrimam promiſiſſe meſſem, eo magis credibile eſt, quod ſummorum virorum filii, et inter hos Laelius, Furius et Scipio, tanto ardore correpti philoſophiae amorem conceperunt, qui ad ſumma reipublicae faſtigia graſſantes magnum philoſophiae peperiſſent patrocinium. Sed interceſſit ſeuera Catonis maioris auſteritas [h], totamque hanc ſegetem in herba quod aiunt, ſuffocauit. Is auitae diſciplinae innutritus, quae militarem auſteritatem et virtutem vnice ſectabatur, homo etiam iam prouectioris aetatis et indolis ſeuerae [i] non

g) l. c. Vtimur verſione G. XYLANDRI.

h) Catonis maioris, ſiue, quo integro nomine gaudebat M. Porcii Catonis Cenſoris vitam praeter veteres CORNELIVM NEPOTEM et PLVTARCHVM, quibus addendi LIVIVS L. XXXIX. c. 40. PLIN. L. VII. c. 27. L. XXIX. c. 1. ex recentioribus delinearunt Io. GLANDORPIVS, ANDREAS SCHOTTVS, CASPAR SAGITTARIVS, MARTINVS HANCKIVS aliique, quorum loca indicauit Io. ALB. FABRICIVS Bibl. Latin. T. I. p. 19. omnium diligentiſſime in ea examinanda verſatus eſt P. BAYLE Dict. T. III. art. Porcius p. 793. Diligenter ea excuti meretur, quod ex Catonis exemplo diſci poteſt, qua facie eruditio, quin philoſophie quoque, ſi hac voce vti fas eſt, Romana ea tempore enituerit. Vtroque enim nomine Catonem inclaruiſſe ex PLVTARCHO patet, librique de agricultura et de re ruſtica ingenium et eruditionem ſatis teſtantur. Quae cum a Graecanica, comtiorem faciem efferente diſteret, mirum non eſt, quod PLVTARCHVS l. c. p. 633. refert, eum vniuerſam philoſophiam Graecorum inuiſam ſibi habuiſſe, et ambitione quadam omnes Graecas artes et diſciplinas contempſiſſe, Socratem affectatae tyrannidis accuſaſſe, Iſocratis ſcholam ſubſannaſſe, et vaticinatum eſſe, Romanos Graecis ſtudiis repletos rem ſuam perdituros. Sed et medicinam Romae facientes Graecos ſuſpectos habuiſſe, filiumque, vt ab vniuerſis ſibi caueret monuiſſe, et peculiari ſcripto libro domeſticam medendi rationem docuiſſe. Qua de re ipſa Catonis verba recitat PLINIVS L. XXIX. c. 1. Vnde merito mirandum, hominem auſterum, Graecosque tanto proſecutum odio, ſenem Graecas literas ab Ennio, cum in Sardinia Praetor eſſet, didiciſſe, qua de re videſis CICERONEM in Cat. c. 1. 8. in Lucullo c. 2. QVINTIL. L. XII. c. 11. AVREL. VICT. de vir. illuſtr. c. 47. PLVTARCHVM l. c. p. 615. qui eius in Graecis literis labores enumerat. Idem narrat quoque, quod hic omittendum non eſt: *Quo tempore Fabius Maximus Tarentum recepit, Catonem iuuenem admodum ſub eo ſtipendium feciſſe: ibi hoſpitio cuiusdam Nearchi Pythagorici vſum ad philoſophiam eam animum applicuiſſe. A quo cum eadem, quae Plato docuit, percepiſſet, voluptatem maximam malorum eſſe eſcam, id primum animo hominis incommodi accidiſſe, quod eſſet corpori incluſus purgari, tamen animum ſoluique earum cogitationum auxilio, quae maxime eum a corporis affectionibus abducerent, atque ſepararent, frugalitatis atque continentiae amorem inde auxiſſe.* Quae, ſi modo vera ſunt, non ad eſotericam, quae aduenis non patuit, ſed exotericam Pythagoreorum philoſophiam pertinent, qua facile fuit Catonem imbui: qui cum eiusmodi praeceptis rigidiorem philoſophiam didiciſſet, mirum non eſt, quam paternis et domeſticis inſtitutis attemperatam amauerat, reliquis Graecorum ſectis oppoſuiſſe, quos hanc moralis philoſophiae ſeueritatem loquacitate Graeca corrumpere credebat, quosque internecinum erga barbaros fouere odium, ſuſpicacius, quam par erat, contendebat, vid. PLIN. l. c. Toto enim coelo ingenium, mores, inclinationes Graecorum a Romanorum indole diuerſe fuiſſe, nemo veteris hiſtoriae peritus eſt, qui ignorat.

i) Eleganter animi eius characterem exprimit LIVIVS L. XXXIX. c. 40. 41. vbi inter alia: *Aſperi procul dubio animi, et linguae acerbae, et immodice liberae fuit, ſed inuicti cupiditatibus animi, et rigidae innocentiae, contemtor gratiae, diuitiarum, in parſimonia, in patientia laboris periculique ferrei prope corporis animique etc.*

non potuit non ab initio, quod PLVTARCHVS[k] porro addit, „aegre ferre, sermonem ea de re cum admiratione hominum per ciuitatem spargi, „veritus ne studio suo ad philosophiam adiuncto, adolescentes inde potius, „quam agendis rebus et militia decus sibi quaerere intenderent. Vbi per „vrbem gloria philosophorum increbuit, primosque eorum sermones C. „Acilius vir illustris in senatu, a quo, id vt sibi liceret, magno studio im-„petrauerat, est interpretatus, statuit Cato, honeste philosophos ab vrbe „amandare. Quam ob rem in senatum iuit, et magistratus incusauit, „quod legationem eorum virorum, qui facile persuadere de quacunque re „possent, tamdiu in vrbe, re infecta desidere passi essent; cognoscendum „quam primum, et decernendum de legatione, vt legati ad scholas re-„versi apud Graecos pueros disserant, Romani vero adolescentes magi-„stratus, vt ante, et leges audiant.„ Respexisse hac in re Catonem ad Romanae reipublicae rationem et naturam, dubium non est, quam ista Graecorum philosophorum loquacitate corrumpi, et a bellica virtute, qua tota nitebatur, auocari, simulque maiestatem Romanam, seueritate et auctoritate tanquam talis nixam pessundari credebat. Quae ratio quoque ita apud senatum valuit, vt legati re confecta quam primum domum remitterentur, iuuentus vero Romana ad maiorum instituta reuocaretur. Cumque ab eo tempore philosophiae amor, qui tantas inter Romanos radices egerat, extingui penitus non posset, et, vt verisimile, alios quoque in vrbem philosophos alliceret, eiusdem forte Catonis studiis tribuendum est, quod iam narrauimus, C. Fannio Strabone, M. Valerio Coss. SC. M. Pomponio praetori mandatum, curaret philosophi vti Romae ne essent. Quod aliquot deinde annis post id SC. ad rhetores quoque a censoribus relatum est, quorum edictum hic omitti non debet, quod ita recitat GELLIVS:[l] *Renuntiatum est nobis, esse homines, qui nouum genus disciplinae instituerunt, ad quos iuuentus in ludos conueniat: eos sibi nomen imposuisse, Latinos rhetoras: ibi homines adolescentulos totos dies desidere. Maiores nostri, qui liberos suos discere, et quos in ludos itare vellent, instituerunt. Haec noua, quae praeter consuetudinem, ac morem maiorum fiunt, neque placent, neque recta videntur. Qua propter et iis, qui eos ludos habent, et iis, qui eo venire consueuerunt, visum est faciundum, vt ostenderemus nostram sententiam, nobis non placere.* Mirifice hoc edictum, ea quae supra disseruimus illustrat. Vt enim vero videtur simillimum, viuidam triumvirorum istorum Graecorum eloquentiam studia Romanorum ita accendisse, vt aliis, qui post dimissos Atheniensium legatos, philosophiam se docturos in se receperant, locum apud se facerent; eaque re SC. impedita, rhetorum sibi nomen illos asciuisse, eo quod eloquentia Graeca animos Romanorum tempore istius legationis cepisset, sicque senatusconsultum nouo nomine posset eludi: ita prohibuisse magistratus hanc Graecae philosophiae et rhetorices disciplinam ea potissi-

k) l. c. p. 632.

l) Lib. XV. c. 11. SVETON. de Clar. Rhetor. c. 1.

potiſſimum ex cauſſa inde patet, quod a moribus et inſtitutis maiorum iuventutem auocari aegre ferrent. Cum enim in Graeciae ciuitatibus philoſophorum et ſophiſtarum eloquentia in republica multum valeret, qua nempe populus ad optimatium voluntatem flecti poterat: contrariam prorſus in republica Romana rationem obtinere videntes viri acuti, qui ſummam rerum moderabantur, eiusmodi homines, qui facile perſuadere de quacunque re poſſent, tanquam peſtes reipublicae vrbe eiiciendos cenſuerunt [m]. Quae ſententia etiam Romanis ſequentibus temporibus ſtetit, vbi C. Claudio Pulchro et M. Perperna Coſſ. A. V. C. DCLXII. idem edictum repetita vice vulgatum eſt [n], donec introducta per duces Romanorum, qui Graeciam ſubegere, philoſophia et eloquentia Graeca inter Romanos quoque locum obtineret exoptatiſſimum [o].

Philoſophia Graeca Romae recepta.

§. VI. Nempe patrocinium philoſophiae Graecae, parauit, eadem, quae eiiciendorum Roma philoſophorum occaſionem exhibuit legatio Athenienſium. Quae cum diſſertationes philoſophicas Romae habuiſſet, iuuentutem Romanam, vt ſupra dictum ita corripuit amore, vt furore quaſi quodam ad philoſophiam ferrentur. Inter eam vero adoleſcentes quoque patricia gente, ſummoque loco natos fuiſſe, ex Cicerone notauimus. Hos, ne patria inſtituta desererent, Graecamque ſequerentur diſciplinam, Cato quidem impediuit, amorem tamen philoſophiae extinguere non potuit. Etſi enim pauci admodum erant, qui Muſas Graecas ſequi, et imprimis philoſophiam, cuius elegantiam legati Athenienſes Romanis oſtenderant, amplecti prae patria diſciplina vellent, ſic vt CICERO [p] fateatur, *ſcientiis reliquis ſenſim emergentibus ex contemtu, quo Romae delituerant, vnam philoſophiam iacuiſſe vsque ad ſuam aetatem, nec vllum habuiſſe lumen literarum Latinarum* [q], dicti tamen iuuenes cum adoleuiſſent, ſummis Reipublicae muneribus admoti occaſionem nacti ſunt, amorem, quem in philoſophiam conceperant, latius explicandi. Exercitibus enim, quibus Graeciam Romani ſubiugabant, itemque prouinciis, quae Romano adiectae erant imperio in magiſtratibus, quos acceperant, praefecti, non Graecae tantum eruditionis pulchritudinem propius pernoſcebant, ſed viris quoque magnis, qui philoſophiam literasque et elegantiores et ſeueriores tum temporis in Graecia, praecipue Athenis, ſumma nominis fama docebant, innoteſcebant, quorum eloquentiam et doctrinam admirantes eorum conſuetudinem affectabant, et cum facile eos ſibi conciliaſſent, philoſophiae praecepta ab iis percipere non dedignabantur, hocque fine eos ſecum habebant, cum in prouincia eſſent, ſaepius, immo domum

m) Conf. CHR. FALSTER. Qq. Rom. Lib. II. c. 4. §. 6. p. 165.

n) Conf. GAVDENT. de philoſ. Rom. c. XIV. p. 128. VINET. ed l. c. Suet. Plura in hiſtoria Rhetorices quaerenda ſunt hac de re.

o) Ex dictis de Romanorum de eloquentia Graeca iudicio iudicari poteſt, quam falſi ſint, qui Catonem, Carneadis odio et inuidia ductum Senatui perſuaſiſſe putant, ne Graecorum orationes diutius apud Romanam iuuentutem tolerarentur, quem errorem ipſe notauit PLVTARCHVS l. c. p. 633. vnde merito miramur, Auctorem hiſtoriae criticae philoſophiae T. I. p. 261. dum ad Plutarchum prouocat, ad haec non attendiſſe.

p) Tuſc. Qq. Lib. I. c. 3.

q) Cauſſas ſerius apud Romanos caput extollentis eruditionis Graecae eleganter explicat VELLEIVS PATERCVLVS Lib. I. c. 17. 18. qui legendus.

domum quoque adducebant, tanta vis erat amoris illius in philosophiam semel in adolescentia concepti, quamuis philosophos agere, hancque vitae professionem sequi non constituissent viri rebus summis pace belloque gerendis occupati. Inter hos nobiles ex patriciorum gente viros, quos patronos apud Romanos philosophia nacta est, fuisse Scipionem Africanum, Laelium et Furium Cicerone teste supra iam probauimus. Et Scipio quidem Africanis victoriis immortale nomen nactus, armorum strepitum literarum dulcedine mitigauit, Graecamque eruditionem tantopere adamavit, et quod VELLEIVS PATERCVLVS [r] testatur, *tam elegans liberalium studiorum omnisque doctrinae et auctor et admirator fuit, vt Polybium, Panaetiumque, praecellentes ingenio viros, domi militiaeque secum habuerit; Neque enim quisquam hoc Scipione elegantius interualla negotiorum otio dispunxit, semperque aut belli aut pacis seruiit artibus, semper inter arma ac studia versatus aut corpus periculis aut animum disciplinis exercuit.* Cumque Panaetius, quem ex Stoica familia philosophum fuisse magnae famae et existimationis suo loco [s] docuimus, non homo tantum esset ingenuus et grauis, dignusque illa familiaritate Scipionis et Laelii, vt ait CICERO [t], sed et praeter Stoicorum disciplinam, Platonem quoque maximi faceret [u], facile inde intelligi potest, summum illum Carthaginis euersorem non vnius tantum porticus praecepta perlustrasse, sed aliorum quoque philosophorum, ex diuersis sectis, placitis cognoscendis tempus impendisse. Cuius fidem nobis facile CICERO [x], testatus, semper Africanum Socraticum Xenophontem in manibus habuisse. Et haec quoque diuersarum sectarum praeceptorum quasi mistura, caussa videtur fuisse, cur Scipio oratione et praeceptis Panaetii, quamquam Stoica forent, asperior factus non sit, sed lenissimus, [y] cum eodem modo ipse Panaetius animum instituens Stoicam seueritatem temperauerit. His accessere studia alia, et imprimis historia, cuius excolendae caussa Polybium frequentissimum secum habuit imperator summus, qua scilicet non armorum tantum, bellique artium seueritatem demulcebat, sed et animum, ad pacis bellique necessitates formabat. Iisdem vestigiis eodem calcare incitati institere Laelius et Furius, quos *cum Scipione secum eruditissimos homines ex Graecia semper palam habuisse* CICERO [z] auctor est, qui et alibi [a], *Laelium adolescentem, ait, audiuisse Diogenem Stoicum, post autem Panaetium, et sapientem fuisse appellatum, quia, quod esset, suauissimum duceret.* Laudandum vero in summis his viris praecipue est, quod licet philosophorum choris se non immiscuerint, sed belli pacisque artibus ad nominis immortalitatem fuerint grassati, philosophiae tamen, praecipue Stoicae, praecepta ad formandam virtutem, tantis viris dignam adhibuerint, sicque, *cum ad naturam eximiam atque illu-*

 strem

r) Lib. I. c. 13.
s) P. I. c. 8.
t) De finib. L. IV. c. 9.
u) CICERO Tusc. Qq. L. I. c. 32.
x) Tusc. Qq. L. II.
y) Orat. pro Muraena Or. XXXIII.
z) De Orat. L. II.
a) De finib. L. II.

ſtrem recte id obſeruante CICERONE [b], *acceſſiſſet ratio quaedam conformatioque doctrinae, tum illud neſcio quid praeclarum ac ſingulare extiterit. Ex quo numero diuinum hunc hominem Africanum, C. Laelium et L. Furium, modeſtiſſimos homines et continentiſſimos fuiſſe*, idem teſtatur. Tantorum virorum exemplo excitati ſecuti ſunt in premenda philoſophiae ſemita viri alii magnae inter Romanos exiſtimationis, et imprimis Iureconſulti famigeratiſſimi. Ex quorum imptimis numero Q. Tubero, et Q. Mucius Scaeuola notandi ſunt; illum enim, Scipionis Africani ſororis filium Panaetio duce, Stoicam philoſophiam didiciſſe, CICERO [c] teſtatur atque TACITUS [d], ideoque GELLIO [e] audit *antiſtes iuris ciuilis et Stoicae doctrinae ſectator*, et CICERONI [f] *eruditus vir ex ſtudio Stoico;* cuius tamen ſeueritas Stoica, paupertati, cui ab ineunte aetate eſſet aſſuetus, iuncta, cum epulum dare vellet populo nomine patrui ſui Africani, isque ligneos lectulos, haedinasque pro ſtragulis pelles, et ante ipſius Iouis cellam propoſita conuiuis vaſa fictilia ſtruxiſſet [g], praetura eum deiecit [h]. Scaeuolam vero Panaetium quoque praeceptorem habuiſſe, idem ait CICERO [i], qui *Iuriſperitorum eloquentiſſimi* nomine eum mactat. Addi his poſſent Iureconſultorum Romanorum veterum alii, paſſim Ciceroni laudati [k], ſi eorum hiſtoriam ſcriberemus, qui philoſophiam honore ſtudioque dignam iudicarunt, licet ipſi philoſophi ſtricto nomine appellandi non ſint. Semper enim fere apud Romanos Stoica philoſophia iuris antiſtitibus placuit [l], cuius contrariam ſententiam licet defendant GAUDENTIUS [m], veterum tamen teſtimoniis atque rationibus, quae rem conficiunt, prorſus deſtituitur.

ICti philoſophiae ſtudioſi.

§. VII.

b) Pro Archis Orat. XXVI.

c) Pro Muraena Orat. XXXVI.

d) Annal. L. XVI.

e) Lib. XV.

f) Pro Muraena.

g) SENECA ep. 95. VALER. MAX. L. VII. c. 5. CICERO l. c.

h) Conf. VINC. GRAVINA de ortu et progreſſu iuris ciuilis c. LVII. p. m. 112 ed. Neap.

i) De orat. L. II. plura de eo dabit GRAVINA l. c. s. LIX. p. 115. ſeq. conf. FRANC. BALDUINUS de Iurisprudentia Muciana.

k) De Orat. pleroſque poſt GRAVINAM l. c. Io. SCHILTERUM manud. philoſ. moralis ad Iurisprud. c. I. §. 3. ſeqq. alioſque iuris ciuilis eiusque interpretum hiſtoriam exponentes nominat FABRICIUS Biblioth. Lat. T. I. p. 829. ſeqq. conf. D. WESTPHAL. de Stoa Iureconſultorum Rom. Roſt. 1727.

l) Fuiſſe inter ſacerdotes iuſtitiae Romanos quosdam, quibus aliarum quoque ſectarum doctrinas arriſerint, dubitari quidem non poteſt. Supra enim Catonem Cenſorium Pythagorea placita fuiſſe edoctum, probauimus, quem in cenſum etiam Appius Claudius Coecus ob carmen, quod Ciceronis aetate extitit. cui ipſi Pythagoricum viſum fuit, referri ſolet, quod tamen paraeneticum fuiſſe, hincque ad exotericam tantum philoſophiam Pythagoreorum pertinuiſſe, recte monet SCHILTERUS l. c. §. 2. p. 3. Verum hoc non de ſyſtemate toto morali, ſed de certis tantum dogmatibus intelligendum eſt, quae ex reliquarum ſectarum placitis ſparſim receperunt. Ipſum tamen philoſophiae moralis aedificium a Stoicis extructum admiſiſſe ICtos Romanos et principia ab iis adhibita, et definitiones, partitiones, axiomata Stoica hisque ſimilia, teſtimonia item Ciceronis aliorumque inter veteres luculenter probant. Quae ne hoc loco, vbi hiſtoriam iuris Romani non ſcribimus, demonſtremus, otium nobis fecere viri doctiſſimi, Io. SCHILTERUS l. c. §. 44. ſeqq. GRAVINA l. c. EVERARDUS OTTO de Stoica Iurisconſultorum philoſophia, CHR. AUG. HEUMANNUS act. philoſ. Vol. I. p. 48. qui ipſi conſulendi.

m) De philoſ. Roman. c. XLIII. p. 197. quo loco demonſtrandum ſibi ſumit, veteres Iurisconſultos videri potius cum Platonicis et Peripateticis, quam cum Stoicis feciſſe. Cuius ſententiae, communi veterum ſuffragio contrariae rationes has potiſſimum affert: ciuilem et forenſem vitam longe maiorem habere cum Ariſtotelica et Platonica philoſophia affinitatem, quam cum Zenonis ſchola. In hac enim multa afferri, quae leges euertunt e. c. omne delictum eſſe ſcelus neceſſarium, clementiae non eſſe locum et veniae, Sapientem nihil opinari. Quae vero Stoica videntur apud

ICtos

Caussae adamatae a ICtis Stoicae philosophiae.

§. VII. In caussas, vt hic Lectoris pace parumper a via digrediamur, adamatae a iurisperitis Romanis Stoicae philosophiae inquisituri, non ad rationes tantum huius philosophiae, sed ad temporum potissimum circumstantias attendendum est. Etsi enim non magnopere repugnandum putamus, elegantissimae eruditionis ICto EVERARDO OTTONI,[n] qui magnificentiam ethicae Stoicae iurisperitos Romanos ita occupasse putat, vt crediderint, eam omnium aptissimam esse praeparandis ad rempublicam capessendam animis, quam scenam virtutem Stoicam omnium optime instruxisse, senescentis et in monarchiam degenerantis reipublicae exempla satis loquuntur: primariam tamen hanc caussam fuisse, eo minus affirmari potest, quo magis magnificentia sectae Stoicae inter ampullata verba et hypocriticam philosophorum superbiam ab ipsa Zenonis aetate solebat referri et contemni. Alia itaque ratio ex ipsius sectae Stoicae historia repetenda est. Nempe Panaetium praecipuum philosophum fuisse, per quem extorris reducta Romam, certe inter Romanos ad dignitatem et existimationem euecta fuit philosophia, ex allatis hactenus testimoniis indubitatum est. Factum id vero consuetudine cum maximis ex patricia gente viris inita, qui Panaetium hominem optimum, omnique eruditione et disciplina imbutum maximi faciebant. Is vero, moderato licet iudicio, sectae adhaerebat Stoicae. Cum itaque homines magni, Scipio, Laelius, Furius, et quos CICERO[o] addit L. Philippus et C. Gallus Stoico professori adhaererent, eumque in familias suas traductum liberaliter alerent, factum est, vt qui reipublicae vel gubernandae vel iuris peritia moderandae operam nauabant, praestantissima exempla secuti in eandem philosophiam incumberent. Accessit vero alia quoque ratio, qua Stoicae philosophiae pars illa, quae mores hominum format, non potuit non iustitiae sacerdotibus commendari. Nempe Stoicos primos fuisse, qui derelictam a reliquis philosophis doctrinam de officiis gnauiter persecuti sint, Tomi primi libro tertio, vbi de Stoicis actum, demonstrauimus, monuimusque Panaetium huic practicae philosophiae parti maxime strenuam nauauisse operam. Huic vero doctrinae tota innitebatur iurisprudentia Romana, quae ex diuersarum gentium, aetatum, morumque legibus et consuetudinibus collecta cum fundamento certo et rationali careret, principiis Stoicis semel admissis in non absurdum systema coibat, id quod apud reliquas sectas non ita fiebat commode, nec eae ita innotuerant isto, quo Stoica vulgata fuit inter Romanos, tempore, vt studium et attentionem iurisperitorum poscerent. Sceptica enim secta, quae cum Academica valde arridebat viris summis, cum euertere putaretur omnia

ICtos Romanos ex legibus XII. tabularum, interpretatione prudentum, iudiciorum vsu, iuribus magistratuum etc. ante natam sectam Stoicam innotuisse. Poteramus haec sine examine dimittere, adeo infirma sunt, et more Gaudentii nihil ad rhombum faciunt. Ne tamen nihil dixisse videamur, hoc vnum monemus, Gaudentium ab historiae philosophicae accuratiori imparatum notitia, Stoicam philosophiam non intellexisse, et praecepta Sapientis perfecti, de quibus loquitur, cum incipientis officiis, quae sequebantur ICti, turpiter confudisse.

n) Diss. cit. conf. Act. philos.

o) Pro Murena.

omnia honesti iustique principia, ad regendos et continendos in officio ciues inutilis visa fuit et prorsus aliena. Epicuream adamabant viri principes, sed priuatae magis vitae quam reipublicae aptam, cuius administrationem effugiebat. Peripateticae vero philosophiae, in ipsa Graecia exigua fortuna vsae ante Syllae aetatem, vt postea dicemus, notitia Romae nulla fuit, eaque ad reipublicae Romanae minus, quam ad Graecarum formam adaptata. Platonicae etsi magna erat existimatio, ea tamen ab Antiocho circa haec tempora ita cum Stoica in concordiam reuocata fuit, vt qui hanc sequeretur, se ab illa haud procul abire crederet: vt taceamus Platonicam philosophiam magis de diuinis quam humanis rebus fuisse sollicitam, ipsumque Platonem ineptis de republica somniis, quae locum in ciuitate inueniebant nullum, et omnium minime Romanae reipublicae aptari poterant, laudem fidemque, quam in metaphysicis sibi parauerat, in practicis, praecipue in politicis, amisisse fere omnem. Quae cum, ita esse, indubitata veterum loquantur testimonia, ratio vera patet, cur ad Stoicam potissimum philosophiam iurisconsulti diuerterint. Qui cum ducendae etiam auctoritate virtutisque opinione plebi eam philosophiam inseruire viderent, et dialectica quoque Stoica magnam accurationem in tradendis populi iuribus sponderet, mirum certe haud est, plerosque iurisperitos in Zenonis castra transiisse, huiusque sectae principia, quibus totum mundum tanquam ciuitatem considerabant, et ex iis officia communia praescribebant, admittendo, iis legum a maioribus acceptarum vel a reipublicae necessitate et emolumento praescriptarum rationes attemperauisse. Nec alia vel potior ratio fuit, cur viri quoque magni magistratibus in prouinciis Graecis functi philosophos audirent, et imprimis Stoicis adhaererent. Quanquam nec alias sectas contemsisse in confesso est. Cuius exemplum praeter Pompeium Magnum, quem magna veneratione Posidonium prosecutum fuisse, Rhodique inuisisse, in huius philosophi vita docuimus, Crassus est, qui cum praetor ex Macedonia Athenas venisset, Carneadem, Clitomachum, Aeschinem, Metrodorum, Carneadis discipulum, Mnesarchum discipulum Panaetii, Critolaum et Diodorum Peripateticos aliosque vidit, Platonemque legit, vt narrat CICERO. p

Lucullus. §. VIII. Multum contulisse virorum horum summam, qua in republica gaudebant, auctoritatem, fauoremque, quo philosophiam Graecam prosequebantur, dubitari nequit, omnium tamen maxime ad summum, quod Romae nacta est philosophia Graeca, fastigium eam euexit Lucullus. Is cum primum Quaestor in Macedonia esset, et post hunc magistratum bellum quoque Mithridaticum non sine fortunae fauore multisque victoriis gereret, fauentissimam occasionem nactus est, philosophos Graecos, praecipue Athenienses conueniendi, et praecepta philosophiae hauriendi, sicque eam, quam in Graecia didicerat, doctrinam Romae iuuandi ornandique. Qui quo animo erga philosophiam fuerit, praeter PLVTARCHVM, vitae eius enarratorem q testatur CICE-RO,

p) De Orat. L. I. q) In Lucullo, T. IV. p. m. 221.

RO, familiaris Luculli amicus, [r] licet in philosophia ab eo dissentiret. Is in *Lucullo*, quo amici sui nomine *Academicarum quaestionum librum quartum* insigniuit, post enumeratas ciuiles eius virtutes, ita de eius in philosophiam studio disserit: [s] *Nos illa exteriora cum multis, haec interiora cum paucis ex ipso saepe cognouimus. Maiore enim studio Lucullus cum omni literarum generi, tum philosophiae deditus fuit, quam, qui illum ignorabant, arbitrabantur: nec vero ineunte aetate solum, sed et pro Quaestore aliquot annos, et in ipso bello, in quo ita magna rei militaris esse occupatio solet, vt non multum imperatori sub ipsis pellibus otii relinquatur. Cum autem e philosophis ingenio scientiaque putaretur Antiochus, Philonis auditor excellere, eum secum et quaestor habuit, et post aliquot annos imperator: cumque ea esset memoria, quam ante dixi, ea saepe audiendo facile cognouit, quae vel semel audita meminisse potuisset. Delectabatur autem mirifice lectione librorum, de quibus audiebat.* Etsi vero Lucullus, quod PLVTARCHVS [t] testatur, philosophiae omnia genera amplexus erat et familiaria habebat, Academiam tamen iam inde ab initio miro studio et amore coluit, non vero novam illam, quae tum maxime Philonis opera disputationibus Carneadicis florebat, sed veterem, cuius tum princeps erat Antiochus Ascalonita, [u] vir magna dicendi vi praeditus; quem cum omni studio amicum domesticumque suum fecisset, Philonis auditoribus, inter quos erat Cicero, opponebat. Quae ratio quoque est, cur Cicero in *Academicarum quaestionum libro quarto* Lucullo Academiae veteris vel renouatae etiam partes tuendas dederit, cum mediam Academiam non probaret. Qui philosophiae amor in Lucullo effecit, vt non ipse tantum ei operam etiam inter armorum strepitus nauaret, sed et apud alios et Romae quoque pro virili iuuaret, promoueretque. Cuius finis obtinendi caussa multos beneque scriptos coëmit libros, vsumque eorum possessione laudabiliorem instituit. Instructa enim praestantissima bibliotheca, quam Xystis et Scholis iuxta aedificatis auxerat, Graeci, qui ex patria bellorum tumultibus plena, Romam tanquam in nidum quendam se receperant, eo se tanquam in Musarum aliquod diuersorium recipiebant, diesque ibi iucunde commentando exigebant. Ipse frequenter in ambulationes eas se contulit, ac cum philosophis disputauit, Graecisque Romam venientibus hospitii Prytaneique publici vsum domus eius praestitit. [x] Tantum viri optimi exemplum aemulatione accensi secuti sunt alii, qui pari ratione Graecos philosophos commendarunt et receperunt. Inter quos imprimis Cicero fuit, qui Philonis, qui quartam Academiam instituerat, disciplinae innutritus eiusque facundia captus, cum is Romam venisset, eum de meliori Lucullo commendauit, [y] licet hic Antiochi magis, quam Philonis viam philosophandi probaret.

r) Eius sibi consilium et auctoritatem in maximis rebus profuisse, fatetur l. c. c. 3.
s) Cap. 4. t) l. c. p. 221.
u) Concordiam hunc philosophum inter Academiam veterem et Stoam tentasse Tomi primi libro tertio, c. 8. narrauimus.
x) PLVTARCH. loc. cit.
y) IDEM, in Cicerone, T. VI. p. m. 28. CICERO

baret. Ab hoc itaque Luculli et Ciceronis tempore, quod in A. V. C. DCLXX. incidit, prima adolescentis inter Romanos philosophiae aetas deriuanda est. Et fuerunt quidem ante istud tempus quidam, qui monente CICERONE, [z] *se philosophos appellari voluerunt, quorum dicebantur esse Latini sane multi libri:* parum tamen existimationis eos philosophiae parauisse, ex contemtu eorum colligi potest, nec sine probabili coniectura haec ad Epicuri sequaces trahi possunt, quos circa istam philosophiae Graecae apud Romanos infantiam valde fuisse contemtos et neglectos constat. [a] Paulo tamen prius, quam Lucullus vrbem philosophis repleuit, Peripateticae sectae nouus quasi sol Romae exortus est. Cum enim amissis, et in peregrinas bibliothecas translatis scriptis Aristotelis et Theophrasti acroamaticis ipsa, quid vere Peripateticum esset, ignoraret, valdeque de auctoris sui mente recessisset, hincque tantum non contemneretur, vt primi tomi libro tertio prolixe narratum, belli fortuna euenit, vt non tantum Romae innotesceret, sed et Aristotelis libros, qui tot annis delituerant, reciperet, cuius rei historiam paucis sic habe: Sylla in Graeciam missus cum exercitu, reliquas vrbes legatis missis se ei dedentes recepit, Athenas resistentes vi oppugnauit, cumque materia munimentis machinisque exstruendis deficeret, sacros lucos aggressus Academiam, quae plurimas omnium suburbanorum arbores ferebat, et Lyceum cecidit, et sacra philosophiae ita loca violauit. [b] Occupata tandem et crudeliter direpta vrbe, [c] cum omnia in victoris potestate essent, Apelliconis Teii bibliothecam, quae in Piraeeo collocata communem stragem euaserat, paulo post ex Asia redux, sibi exemit. Erant in illa bibliotheca plerique Aristotelis et Theophrasti libri, quos non vulgatos fuisse, sed intra priuatos parietes manusque hominum indoctorum delituisse, et ab iis ad Apelliconem emtio-

in Lucullo, f. Qq. Acad. L. IV. Epist. ad famil. L. IX. ep. 8. L. XIII. ep. 1.

s) Tusc. Qq. L. II. c. 2.

a) Quae hoc loco philosophos Cicero intelligat, valde obscurum est, nihil enim de iis affert, nisi, eorum libros se non quidem contemnere, quippe quos nunquam legerit, sed quia profiteantur ipsi illi, qui eos scribunt, se neque distincte, neque distribute, neque eleganter, neque ornate scribere, lectionem se sine vlla delectatione negligere, quid enim dicant, sentiantue ii, qui sunt ab ea disciplina, neminem mediocriter quidem doctum ignorare. Patet tamen ex his Tullii verbis, certam hic disciplinam sectamque philosophorum peti, qui dicendi scribendique ornatum et elegantiam negligentes, a Romanis dicendi virtutem maximi facientibus neglecti sint. Quoniam vero non aliae, nisi Graecae sectae, Romae innotuere, inter eas hanc disciplinam Latino sermone scriptis propositam quaerendam esse dubio caret. Inter Graecas vero sectas, quae Latina lingua dogmata sua isto tempore proposuit, non alia inuenitur, nisi Epicurea, cuius dogmata primum Latinis vocibus exposuit Lucretius. Is id ipse ita innuit:

Denique natura haec rerum ratioque reperta est,
Nuper: et hac primum cum primis ipse repertus
Nunc ego sum, in patrias qui possim vertere voces.

L. V. v. 335. conf. LACTANT. Inst. L. III. c. 16. Huic quoque accurate conueniunt, quae obiicit Cicero. Partis enim primae L. III. capite decimo quarto docuimus, Epicurum et sequaces ab ornate dicendi studio abstinuisse, et [illegible] scripsisse. Quam scribendi negligentiam libros Epicuri et Metrodori ita contemtos fecisse vt nemo, praeter suos, in manum sumat, hoc ipso loco Cicero ait, haud obscure prodens, ad Latinos Epicuri interpretes eum respexisse. Dubium tamen est, an ipsum Lucretium isto loco petierit, cuius doctam et elegantem simplicitatem Ciceronem adamauisse, immo eius carmina emendasse, infra dicamus.

b) PLVTARCHVS in Sylla T. II. p. m. 130. conf. MEVRSIVS de Ceramico gemino, cap. XXVII. p. 94.

c) Narrant victoris crudelitatem PLVTARCHVS l. c. FLORVS Lib. III. c. 5. VELLEIVS L. II. c. 23. APPIANVS de bello Mithridat. et Romanae conditores historiae alii.

emtionis iure perueniſſe, ſuo loco narrauimus. [d] Bibliothecam hanc Romam perferri cum curaſſet Sylla, Tyrannio grammaticus, [e] quem captiuum Romam Lucullus deduxerat, occaſionem nactus gratiam Syllae aucupandi, poteſtatem ab eo accepit, deſcribendi, quos cuperet, codices. Is melioribus libris manum admouens, Ariſtotelis quoque et Theophraſti ſcripta compilauit. Id cum comperiſſet Andronicus Rhodius, [f] qui Peripateticam philoſophiam deperibat, Tyrannionem exorauit, vt Ariſtotelis atque Theophraſti exemplarium copiam ſibi faceret. Id quod eo facilius obtinuit, quo magis in id illo tempore connitebantur viri docti inter Romanos, vt eruditionis incrementa quouis modo iuuarent. Andronicus itaque acceptos a Tyrannione ipſo [g] libros Ariſtotelis carie exeſos, mutilosque ex ingenio et coniectura ſuppleuit, obſcuros illuſtrauit, et vulgauit; ſicque Peripateticae philoſophiae ſtudium, quod Romae hactenus neglectum iacuerat, valde euexit, licet, quod ſuo loco [h] demonſtratum dedimus, haud parum iſta emendatione veram Ariſtotelis doctrinam adulterauerit, incertamque reddiderit. Ab his itaque Syllae, Lucullique tempori-

C 2 bus,

d) Tom. I. L. IV. c. 7. vbi veterum teſtimonia de ea re copioſe attulimus, recentioribus etiam, qui eam tetigere indicatis.

e) Tyrannio grammaticus Amiſenus fuit, ex Ponto, Epicratidis et Lindiae Alexandrinae filius, diſcipulus cum aliorum, tum etiam Heſtiaei Amiſeni, a quo etiam Tyrannio dictus eſt, eo quod condiſcipulos vexaret et exagitaret, (κατατρέχων τῶν ὁμοσχόλων,) cum antea Theophraſtus diceretur. Poſtea vero etiam Dionyſium Thracem Rhodi audiuit, aemulusque fuit Demetrii Erythraei, de quibus in hiſtoria grammaticae pluribus dicendum. Ariſtionis tyrannidem fugiens, cum Athenis in patriam Amiſenum ſe recepiſſet, a Lucullo in vrbis expugnatione captus Romam traductus, Muraena vero apud Lucullum pro eo intercedente, libertate donatus fuit. Ibi artis, quam profitebatur, criticae fama innoteſcens, ſummis viris carus fuit, adeo, vt opibus tandem magnis auctus, incredibilem numorum ſummam in bibliothecam, quam ſtruxerat, conferret, optimosque vbique codices magnis ſumtibus coëmeret. Quo ſtudio illa tantum creuit, vt plus triginta millibus librorum conſtaret, narrante id SVIDA T. III. v. Tyrannio, p. 517. ſeq. vnde audiendi non ſunt GAVDENTIVS de philoſ. Rom. c. 20. p. 140. et poſt eum Lexicographi MORERIVS et HOFFMANNVS, qui conſtantem tribus tantum librorum millibus bibliothecam habuiſſe Tyrannionem falſo produnt. Quanta vero in exiſtimatione Romae fuerit Tyrannio, inde colligere eſt. quod non tantum praeter Strabonem, Ciceronis filium et nepotem diſcipulos habuerit, ſed et Cicero pater eius miniſterio vſus ſit, ad deſignationem librorum ſuorum conficiendam, quam mirificam vocat, Atticoque commendat, Lib. IV. ep. 4. Plura de eo dabunt PLVTARCHVS l. c. p. 143. et in Lucullo T. II. p. 210. HESYCHIVS MILESIVS et SVIDAS in Tyrannio l. c. ex recentioribus PATRICIVS diſcuſſ. Perip. T. I. L. III. p. 29. L. IV. p. 34. ſeqq. GAVDENTIVS l. c. et qui primo loco nominandus erat P. BAYLE Dict. T. IV. art. Tyrannion. Non confundendus vero eſt cum Tyrannione iuniore, Phoenice, eius diſcipulo, qui nomen a praeceptore accepit, cum prius Diocles vocaretur, qui in bello inter Caeſarem et Antonium captus a quodam Dymante Caeſaris liberto redemtus, et poſtea Terentiae, Ciceronis vxori donatus eſt, a qua manumiſſus Romae docendo et ſcribendo inclaruit, de cuius ſcriptis SVIDAS l. c. videndus. Incertumque annon Tyrannio hic iunior bibliothecae Ciceronis catalogum confecerit, Straboque eius fuerit diſcipulus, quod placet doctiſſimo KVSTERO ad l. c. Suidae. Ceterum in geographiae quoque cognitione Tyrannionem fuiſſe verſatiſſimum, ex CICERONIS ep. 6. L. II. ad Atticum colligere eſt. Atque STRABO L. XIII. p. 609. valde eum Ariſtotelem amauiſſe, eiusque libros manu ſua emendaſſe, (διεχειρίζετο.) Quam vocem PATRICIVS l. c. praeter rem vertit: *peiores reddidit*; Recenſuiſſe enim tantum eos Tyrannionem, officium grammatici innuit, et Andronicus is fuit, qui lacunas ſupplendo textum Ariſtotelis corrupit. Obiit Tyrannio poſt Ol. CLXXXIV. ſi ipſe apud CICER. l. c. intelligendus eſt. Apud SVIDAM enim, qui ſenem podagra confectum obiiſſe Olymp. CXX. dicit, in numero vitium eſſe, ex Syllae, Luculli, Ciceronis, Strabonis aetate, qua vixit Tyrannio, manifeſtum eſt.

f) Dicemus plura de eo paulo infra.

g) Contendit RAPINVS, comparat. Platonis et Ariſtotelis pag. 371. Andronicum poſt Tyrannionis mortem Romam demum veniſſe, et ab eius heredibus libros Ariſtotelis accepiſſe. Cui recte opponitur PLVTARCHVS, qui in Sylla l. c. Andronicum Rhodium ſcribit, a Tyrannione adeptum exemplaria in medium protuliſſe atque ediſſe ea, quae hodie circumferuntur volumina.

h) Tom. I. L. III. c. 7.

bus, mira velocitate philoſophia Romae adoleuit, omnesque Graecorum ſectae patronos ſectatoresque viros ſummos nactae ſunt. Illi enim non domi tantum praeſentes audiebant philoſophos, ſed filios quoque ad diſcendam philoſophiam Graecam mittebant in Graeciam, ipſique contubernio adhaerebant philoſophorum praeſtantiſſimorum. *i*

Cauſſae cur ſectaria Graecorum philoſophia Romae admiſſa.

§. IX. Cunctarum itaque ſectarum Graecarum fata, ſectatoresque, qui eas inter Romanos amplexi ſunt, exponendi, et qua ratione ſingulis adhaeſerint viri magnae auctoritatis ediſſerendum, vt Romanae philoſophiae acta enucleentur, eiusque hiſtoria pateat. Quod tamen priusquam fiat, duo lector monendus eſt, hic non negligenda. Primum enim probe obſeruandum eſt, non aliam philoſophiae rationem, quam ſectariam Romae obtinuiſſe, nec ad nouas ſectas deſcendiſſe viros iudicii et ingenii laude inclutos, ſed iis tantum adhaeſiſſe, quos Graecia protulerat. Id quod primo quidem intuitu alienum a tantorum virorum, qui ab A. V. C. DCLXX. ad A. DCC. floruerunt, (quo ſcilicet temporis interuallo philoſophia inter Romanos adoleuit,) praeſtantia et ingenii acumine, et mirabile videri queat, homines tantis animi virtutibus ornatos maluiſſe Graecarum ſectarum dogmata ſequendo, deuictae quaſi genti praeſtare obſequium, quam propriis vtendo viribus noua philoſophiae ſyſtemata condere: propius tamen et ex temporum hominumque iſtorum circumſtantiis conſideratum, aliter euenire non potuiſſe, manifeſtum erit. Plerique enim, quos Graecae philoſophiae aſſeclas in ſequentibus producemus, viri erant ſummae inter Romanos auctoritatis et dignitatis, qui non tantum ſupremis reipublicae muneribus admoti eam regebant, ſed et exiſtimatione, nominisque gloria, opibus etiam et cenſu immenſum aucti nouas plerumque res moliebantur, et augendae in republica poteſtatis ſuae conſilia capiebant innumera, magnamque ſibi ea de re ſpem concipiebant, quae res tandem libertati Romanae exitio fuit, et monarchiam introduxit. Tantis vero viris, belli pacisque artibus et facinorum gloria immortale nomen conſecutis, non deerat iudicii acumen, ingenii elegantia et literarum praeſidium ad

exco-

i) Abhorruiſſe veteres Romenos a moribus, literisque alierum gentium, imprimis Graecorum, ſupra luculento Catonis Cenſorii exemplo comprobauimus. Valde enim timebant, ne peregrinis inſtitutis et diſciplina capti iuuenes e patriis legibus et moribus deſciſcerent, ſicque respublica detrimentum caperet. In omnia alia tamen conuerſa eſt Romane elegantia morum literarumque, ex quo imperatores Romani gentes eas, inter quas literae vigebant, vicerunt, et imprimis Aſiem, Macedoniam, Greeciamque ſubegerunt, iisque in prouincias redactis magiſtratibus in illis functi ſunt. Cum enim viri ſummee euctoritatis Graeca eloquentie et eruditione mire caperentur, virosque doctos, imprimis philoſophos megni facerent, colerentque, ad tantorum virorum Graecae eruditionis elegantia ſuperbientium exemplum tota ſe Rome compoſuit, et non humaniores tantum literas, imprimis, poëticam et oretoriem ertem, ſed et philoſophiam magnifacere et addiſcere coepit, filiosque non tantum ad ſapientiae profeſſores in Greeciam miſit, ſed et ipſi viri ſummi eos inuiſerunt, ſuoque dignati ſunt contubernio. Ita Pompeium M. Poſidonium inuiſiſſe ſuo loco diximus. Idem de M. Antonio PLVTARCHVS tradit T. III. p. m. 115. et de Bruto, T. II. in Bruto, p. m. 703. quem Academicum Theomneſtum et Peripateticum Cratippum Athenis audiuiſſe, nerrat. Athenes quoque eaodem ob cauſſam Atticum inuiſiſſe tredit CORNEL. NEPOS in Attico c. 2. ita OVIDIVS quoque Triſt. L. I. eleg. 2. v. 77. et Cicero ipſe atque eius filius. Non vero Athenas tantum inuiſerunt, poſt Syllae direptionem a veteri glorie velde deficientem, ſed et Spartam, vid. QVINTILIAN. L. III. c. 7. Rhodum, Apolloniem, Maſſiliam aliaque loca philoſophiae ſtudio clara, de quibus videndus GEORG. NICOL. KRIEGK, in erudita diatribe de Romenorum peregrinationibus Academicis, add. Cl. FALSTERI Qq. Rom. c. VII. p. 207.

excolendam ſuo Marte philoſophiam, ſed tempus atque otium, a rerum ciuilium et bellicarum tumultu remotum, ſine quo fruſtra noua fiet ad philoſophiam acceſſio. Cum vero omni artis elegantia ornatos adeoque philoſophia quoque munitos ſe cuperent, ne deeſſet virtutibus pace belloque partis literarum et philoſophiae imprimis honos, quo ſapientiae laudem adiici poſſe videbant, ſectis Graecorum adhaeſerunt, et prout in profeſſorem inciderunt, eloquentiae vi et eruditionis praeſtantia aures demulcentem, ita ſectam ſibi ex Graecanicis elegerunt, quam ſequerentur. Multum vero diſertiſſimi quoque inter Graecos philoſophi eloquentia ſua ad id contulerunt, vt prudente doctrinarum delectu omiſſo, ſine magno et prolixo examine Romani principes placitis ſuis calculum adiicerent. Cum enim facundia eorum viros illos ſummos mirifice cepiſſet, enata primum admiratio et ex ea amor haud vulgaris ita auctoritatis firmauit praeiudicium, vt tandem in aſſenſum quoque doctrinarum raperentur, et eorum placita admitterent, quos diligebant, vt Panaetii, Poſidonii, Philonis, Antiochi, Cratippi exemplo diſcimus. Nec aliud oculis obuerſabatur ſtudium, niſi ſectarium, toto orbe philoſophico in ſectas diuiſo et ſectariam philoſophandi rationem ſequente. Etſi enim in fine partis primae demonſtrauimus, in certam quandam ἔκλεξιν vel ſyncretiſmum potius philoſophicum in Aegypto philoſophantes quoſdam homines conſpirare coepiſſe, ſerius tamen, et poſt roboratas tantum inter Romanos et ſtabilitas ſectas, id Romae, capta Aegypto et in prouinciam redacta, innotuit, et ipſa haec eclectica philoſophandi ratio ſectae Platonicae nomen titulumque ſeruauit. Non defuere quidem Romanis ingenia excelſa, quae et ipſa Graecorum dogmata examinabant, et fundamenta ſyſtematum excutiebant, et infirmitatem atque naeuos, quae paſſim latebant, detegebant, cuius fidem nobis faciunt elegantiſſimae Ciceronis diſſertationes, ſyſtematum ſectarum defectus, errores et naeuos paſſim luculenter demonſtrantes: ſed, quo minus ad ſalubriora et meliora progrederentur, et ipſi nouam doctrinae viam inirent, obſtitit Academica philoſophandi ratio ab Arceſilao et Carneade introducta, quae omnibus ſectarum philoſophis dubia obiiciendo fortiſſima, earum quidem infirmitatem demonſtrabat, verum nec meliora dabat, nec certiora, ſed rebus omnibus incertitudinem ex vtraque parte diſputationi obnoxiam ineſſe contendebat, et de recte inſpiciendis philoſophiae myſteriis deſperabat. Hanc cum optimam philoſophandi viam eſſe crederent, viri excitati ingenii, qui acute ſectarum diſſidia et errores peruidebant, actum erat, de meliori philoſophiae ordine modoque, multumque ſe profeciſſe credebant, ſi nobiliſſimam illam incertitudinis philoſophicae artem didiciſſent, id quod elegantiſſimae, quas CICERO inſtituit, *Quaeſtiones*, ſiue diſputationes *Academicae* luce meridiana clarius comprobant, oſtenduntque, ſuffeciſſe viris magnis, ſi in tanto philoſophorum diſſenſu et rationum incertitudine, aliquam ſaltem ſequi probabilem ſententiam liceret. Addi his poteſt, ſectarum Graecarum ſyſtemata diuerſa, diuerſi quoque generis homi-

hominibus placuisse, prout rationibus, temperamento, vitae professioni, muneribus aliisque, quae eos premebant, circumstantiis conueniebant, et ex horum hominum voto respondebant. Ita iureconsultis et magistratibus Romanis Stoicam philosophiam eo potissimum nomine placuisse, supra docuimus, quod regundis ciuibus, et instruendae virtute Stoica, quam exorsi erant, scenae magnificae melius quam reliquae sectae, inseruire posse credebant. Alii eloquentiae laude, et orationum ad populum habitarum commendatione ad supremos reipublicae honores adspirantes non poterant non Academicae philosophiae nomen dare, et insigni eam amore prosequi, quod eius philosophandi et disserendi modo scopum feliciter suum assequerentur. Alii difficiliori et tristiori ingenio atque temperamento vsi, et ad metaphysicas cogitationes inter reipublicae turbas et tumultus, quibus se subducebant, sibi viuentes, delapsi, Pythagorica et Platonica deperibant. Alii inter tanta vitae scelera et facinora, quibus nefandis ausibus se Roma maculauerat, magnum animi ad tranquillitatem adspirantis solatium et praesidium in Epicuri inuenerunt systemate, et posthabito atque reiecto omni diuinorum metu et religione sibi viuere gaudebant. Quidam melioris commatis vitaeque, non prorsus malae, vacationem a republica, quae misere tum concuti coeperat, summum sibi statuentes leuamen miseriae, ob eiusdem commendationem et priuata otia hortos quoque Epicuri reliquis praeferebant. Quae omnia cum suis commodis et felicitati, quam quaerebant, satis respondere Romani crederent, non potuere non in sectaria Graecorum haerere philosophia, nec noua moliri opus habebant. Id quod eo difficilius cum esset, quo magis turbae atque tumultus, quae noua philosophiae molimina vehementer impediri solent, inualescebant, impossibile fere fuit, si morali ratione consideramus, vt orbis Romanus nouum philosophiae genus conderet. Ex hoc vero clarum esse putamus, in delineanda philosophiae Romanae historia doctrinarum a Romanis admissarum explanatione opus haud esse: eae enim non aliae fuerunt, quam quas tomo primo fuse delineauimus. Nisi hoc vnum addas, non tam seruili iugo sectariae philosophiae inhaesisse Romanos, vt non ex aliis quoque sectis quaedam sibi eligerent: quae tamen et pauca fuerunt, suis locis non praetermittenda, et ab integro sectae systemate eos non auocarunt. Alterum, quod monendus est lector, antequam philosophiam Romanorum sectariam pandimus, hoc est, deserendam esse paulisper notionem eam philosophi, quam sectas Graecas describendo secuti sumus. In iis enim homines inuenimus certo professionis vitaeque genere philosophos et philosophiae doctores. Qui quidem ex Graecis, qui Romam commigrarunt, circa haec quoque tempora non defuerunt, vt in sequentibus docebimus, inter Romanos vero, qui philosophiae operam dederunt, eo characteris genere tantum non inueniuntur. Qui enim ex Romanis philosophati sunt, fuere viri fere maximi summisque reipublicae gubernaculis admoti, munerumque splendore illustres, qui non elegantiores tantum et humaniores

literas excolebant, ſed philoſophiam quoque artibus iungebant politicis, et rempublicam curantes ad philoſophiae praeſidia reſpiciebant. Inter eos ſectas Graecorum Pythagoream, Academicam, quaeque ſub eius nomine latuit Scepticam, Stoicam, item atque Peripateticam, et tandem Epicuream quoque aſſeclas inueniſſe, iam prolixius demonſtrabimus.

§. X. *Non potuiſſe Pythagorae diſciplinam, licet is in vltimis Italiae oris iuuenum aemulantium ſtudia coetus habuerit, fama linguaeue commercio per tot gentes diſſonas ſermone moribusque in Sabinos peruenire*, recte monuit, et hac ratione Romanis Pythagoricam philoſophiam denegauit LIVIVS [k]. Cum tamen eius fama inter Graecos poſtea percrebuiſſet, isque inter celeberrimos Graecorum philoſophos eſſet numeratus, tanta quoque eius exiſtimatio Romae fuit, vt teſte PLINIO [l], *illi et Alcibiadi in cornibus comitii ſtatua poneretur, cum bello Samnitico Apollo Pythius fortiſſimo Graecorum gentis iuſſiſſet et alteri ſapientiſſimo ſimulacra celebri loco dicari.* Addit his Plinius: *Mirum eſt, illos patres Socrati cunctis ab eodem Deo ſapientia praelato Pythagoram praetuliſſe, aut tot aliis virtute Alcibiadem, aut quenquam vtroque Themiſtocli.* Cuius cauſſam eam putat G. I. VOSSIVS, quod Pythagoras Romanis notior fuerit Socrate, quia docuerit in Italia: immo et acceptior, quia Numa fuiſſe Pythagoricus vulgo crederetur. Vtrumque leui veriſimilitudine dicitur: nam eadem facilitate Socrates Romanis innoteſcere potuit, qua Pythagoras, Numam vero Pythagoricum fuiſſe, error eſt temporum bello Samnitico poſteriorum. Nobis ratio et conditio vtriusque philoſophiae cauſſa fuiſſe videtur. Socrates enim, qui vitae, non ſcholae, philoſophabatur, quamuis inter ſuos integerrimae vitae morumque laudem obtinuiſſet, longe tamen et ipſe ab oſtentatione ſectaeque ſtudio abfuit, et eius gloria a Sectis, quae ex eius ſchola prodierunt, breui obſcurata eſt, vt mirum non ſit tanti viri famam iſtis temporibus ad Romanorum aures non pertigiſſe. Pythagoreae vero diſciplinae fama, non ea tantum ex ratione inualuit, quod arcana methodus, quam adhibebat, neſcio quae myſteria promitteret, ſed quod etiam potiſſima huius philoſophiae pars in Deorum cultu et religione explicanda occuparetur, quae non potuere non Romanis ad ſuperſtitionem iſto tempore procliuibus videri magnifica, et eo magis Pythagoras pro ſapientiſſimo haberi, quo magis miracula, quae de hoc viro ferebantur, in vulgus edita, et finitimarum gentium laudibus iactata, mirumque in modum mendaciis aucta, opinionem de Pythagora viri diuini, et humana forma auguſtioris confirmabant, ad quam Romanos potiſſimum in iſto iudicio reſpexiſſe, nulli dubitamus. Nihil tamen haec Pythagorei nominis exiſtimatio ad eius philoſophiae excolendae ſtudium contulit, quos nempe Marti magis, quam Apollini, litaſſe, et arma magis tractaſſe, quam literas, ſupra demonſtrauimus. Intercidente quo-

Pythagoricae philoſophiae fata Romae.

k) Lib. I. c. 18. Ad quod non attendit Auctor Hiſtoriae criticae philoſophiae, qui T. III. p. 8. Nigidium Pythagoricae philoſophiae aſſeclam Numae philoſophiam reſuſcitaſſe ſcribit.

l) Lib. XXXIV. c. 6.

quoque mature fecta, et reliquis, qui ex collegio Pythagoreo fupererant, in Aegyptum et Graeciam fugientibus, non potuit non Pythagorea philofophia Romae manere incognita, quae etiam alienis prorfus inftitutis, quam Romani habebant, vfa, exigua forte fortuna fuiffet gauifa, vbi etiam innotuiffet. Vnus ENNIVS Rudiae inter Calabros A. V. C. DXIV. natus [m], cum vicinus illis locis effet, vbi reliquiae Pythagoricae philofophiae, tanquam tenues igniculi fub cineribus latebant, quibusdam doctrinas Pythagoricas haufiffe vifus eft. Hinc de eo PERSIVS [n]:

Ennius.

Cor iubet hoc Enni, poftquam deftertuit effe
Maeonides Quintus pauone ex Pythagoreo.

Pauonem enim Pythagoreum nominat ideo, quod initio annalium fuorum fomniauerit Ennius, Pythagorea metempfychofi fuppofita, animam fuam fuiffe in Homero, exque eo in Ennium defcendiffe, quare etiam *Quintum* (quo nomine gaudebat) *Maeonidem* vocat [o]. Cum vero Ennius non tantum in vltimis Italiae oris natus fit, fed et quadraginta annos in Sardinia triuerit, non absque verifimilitudine dicitur, eum quaedam dogmata Pythagoreorum exoterica, inter quae transmigratio animarum locum habuit nobiliffimum, didiciffe. Certe literaturae Graecae non expertem fuiffe Ennium, ex eo patet, quod eo in ifto eruditionis genere praeceptore Cato Cenforius vfus fit, vt fupra dictum. Cumque a Nearcho quodam Pythagorico eundem Catonem praecepta Pythagorica didiciffe eodem loco demonftratum fit, facile intelligitur, fimile quid de Ennio quoque non abfurde ftatui poffe, qui femper fere in iis locis haefit, vbi Pythagorica inftituta viguerant. Quicquid tamen verifimilitudinis huic coniecturae ineffe poteft, attamen omne illud ad exoterica Pythagorae dogmata trahendum eft, qui enim acroamaticam difciplinam tenuerant Pythagorei vltimi, integro feculo [p] ante Ennium A. V. C. DLXXXV. denatum, vixere. Non defuiffe vero Ennio ingenium philofophicum clarius difceremus, fi Euemeri *hiftoria de Diis* fuppeteret, quam ex Graeca Latinam feciffe tradit LACTANTIVS [q]: hunc enim librum non exigui in hiftoria veteris philofophiae momenti effe, parte prima docuimus [r].

Nigidius Figulus.

§. XI. Maiorem melioremque nacta eft affeclam philofophia Pythagorica inter Romanae eruditionis principes in PVBLIO NIGIDIO, cui FIGVLI cognomen peperit data de aftrorum praedictione et euentu refponfio [s]. Qui Ciceroni coaeuus eiusque amicus familiarisque circa A. V.C.

m) POMPON. MELA de fitu orbis Lib. II. c. 4.

n) Satyr. VI. v. 10. feqq.

o) Conf. Comment. ad h. l. HORN. Hift. phil. Lib. IV. c. 4. p. 239.

p) Annus enim natiuitatie in Olymp. CXXXV. incidit, vltimi vero Pythagorei vixere Olymp. CX.

q) De falfa relig. Lib. I. c. 11. 13 14.

r) De reliquis Ennii circumftantiis vid. VOSSIVS de hift. Lat. Lib. I. c. 2. p. 9. de poëtis Lat. p. 4. aliique.

s) Fruftra affertur nobile illud commentum de figuli rota, quod refpondiffe ferunt Nigidium hac quaeftione turbatum, vnde et Figulus appellatus eft. Dum enim rotam figuli, vi quanta poffet, intorfiffet, currente illa bis numero de atramento tanquam vno eius loco fumme celeritate percuffit, deinde inuente funt figna, quae fixerat defiftente motu non paruo interuallo in eius rotae extremitate diftentia. Sic, inquit, in tanta coeli rapacitate, etiam fi alter poft alterum tanta celeritere nefcatur, quente rotam bis ipfe percuffi in coeli fpatio plurimum eft. Hinc funt inquit, queecunque diffimillima perhibentur in moribus oafi-

V. C. DCLXXX. floruit et non eruditionis tantum praecipue mathematicae gloria, sed et munerum dignitatibus magnam sibi nominis famam conciliauit. Tanta enim disciplinarum omnium, praecipue elegantiorum notitia inclaruit, vt *hominis in studiis bonarum artium praecellentis, et impense docti* laudem consequeretur a GELLIO [t], qui eundem cum M. Varrone inter *doctrinarum multiformium variarumque artium, quibus humanitas erudita est, columina quae aetas Ciceronis habuit*, referre nullus dubitat [u]. Praeter elegantiores autem literas mathematicas quoque disciplinas impense coluit [x], et inter has imprimis astrologiae tanta felicitate operam dedit, vt fidem fere superet, quod de eius praedictionibus astrologicis referunt veteres, qui Augusto orbis imperium praedixisse ex themate natalitio testantur [y], et triumuiratus mala ex astrorum constellationibus fuisse vaticinatum, referunt [z]. Qui tanta, addunt, certitudine in euoluendis futuri seculi fatis vsum fuisse, vt in magiae suspicionem adduceretur, et arcanis studiis vti crederetur [a]. Id quod male accepit EVSEBIVS [b], qui perperam ait: *Nigidius Figulus Pythagoricus et magus in exilio moritur.* Adderemus, quod APVLEIVS [c] narrat: *Fabium, cum quingentos denarios perdidisset, ad Nigidium consultum venisse, ab eo pueros carmine instinctos indicasse, vbi locorum defossa esset crumena, cum parte eorum; ceteri vt forent distributi, vnum etiam denarium ex eo numero habere M. Catonem philosophum, quem se a pedissequo in stipem Apollini accepisse confessus sit;* nisi manifestum putaremus esse, haec ex illarum narratiuncularum genere esse, quae ad fidem vanissimis artibus faciendam ab otiosis hominibus solent excogitari, adeo indigna sunt Nigidii grauitate et eruditione, et anilia commenta sapiunt. Rationibus vero arithmeticis et astrologicis impense delectatum fuisse, vel vnum Pythagoricae philosophiae ex tenebris ab eo quasi reuocatae studium demonstrat, si vera sunt, quae CICERO [d] narrat, accuratus de amico intimo testis, qui qualis quantusque fuerit philosophus ita edisserit: *Multa sunt nobis et in Academicis conscripta contra physicos, et saepe P. Nigidio Carneadeo more et modo disputata. Fuit enim vir ille, quum ceteris arti-*

casibusque geminorum. Hoc figmentum fragilius est, quam vasa quae illa rotatione finguntur. Ita S. AVGVSTINVS de C. D. Lib. V. c. 3. qui cum vnicus rei testis sit, fides penes eum esto. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Nigidius not. G. p. 509.

t) Lib. X. c. 11. Lib. XI. c. 11. MACROB. Saturn. Lib. VI. c. 8.

u) Lib. XIX. c. 14.

x) Scripsit enim Comm. de sphaera barbarica et Graecanica, cuius meminit SERVIVS ad VIRG. Georg. I. 29. 42. conf. VOSS. de Scient. mathem. c. XXXVI. §. 6. p. 569. seqq.

y) DIO Lib. XLV. p. 306. SVETON. in Aug. c. 94.

z) Digni, qui hic legantur, ea de re versus sunt LVCANI Pharsal. Lib. I. v. 639. seqq.

At Figulus, cui cura Deos secretaque coeli
Nosse fuit, quem non stellarum Aegyptia Memphis
Aequaret visu, numerisque mouentibus astra,
Aut hic errat, ait, nulla cum lege per aeuum
Mundus et incerto discurrunt sidera motu,
Aut, si fata mouent, orbi generique paratur
Humano matura lues.

a) DIO l. c.

b) In Chronic. n. MDCCCCLXXIII.

c) In Apologia.

d) De vniuersitate c. 1. Pythagoreos vero non numerorum tantum et siderum scientiae plurimum tribuisse, sed vaticinari quoque ex vtrisque fuisse solitos, ex dictis P. I. Lib. III. c. 10. notum, hicque repetendum est.

artibus, quae quidem dignae libero essent, ornatus omnibus, tum acer investigator et diligens earum rerum, quae a natura inuolutae videntur. Denique sic iudico, post illos nobiles Pythagoreos, quorum disciplina extincta est quodammodo, quum aliquot secula in Italia Siciliaque viguissent, hunc extitisse, qui illam renouaret. Ex quo Ciceronis loco haud obscure colligitur, Nigidium non tantum more Pythagoreo arcanam seruauisse doctrinam, sed rationes quoque mathematicas et imprimis arithmeticas ad rerum naturalium scrutinium adhibuisse; quae fidem quoque faciunt, vaticinia eius, quibus more Pythagoreo vacabat, ex numeris facta fuisse. Quod si libri eius *de animalibus, de extis, de auguriis, de ventis,* aliique quorum mentio passim fit apud veteres [e], extarent, accuratius de philosophia Nigidii posset fieri iudicium: illud certum est, si SERVIO [f] credimus, non in communibus tantum literis, verum in theologia quoque eum scripsisse, in qua tamen eum Varroni postponit; dignus itaque visus Sammonico Sereno apud MACROBIVM [g], qui *maximus rerum naturalium indagator* audiat. Etsi vero scripsit plurima, vnde Varroni a veteribus iungi solet, disparuere tamen mature eius monumenta, eo quod more Pythagoreo obscurius essent Scripta. Vnde GELLIVS [h], *Varronis,* ait *monumenta rerum ac disciplinarum, quae per literas condidit, in propatulo frequentique vsu ferri; Nigidianas autem commentationes non perinde in vulgus exire, et obscuritatem subtilitatemque earum tanquam parum vtilem derelictam esse.* Quibus frustra opponit Macrobianum de eruditione Nigidiana testimonium GAVDENTIVS [i], more suo leui brachio de hoc viro tractans, cum obscuritas a Pythagoreae disciplinae studio quaesita, literarum profunditatem non tollat. Non vero in literis tantum vir summus fuit Nigidius, verum etiam in republica, senatui enim erat adscriptus [k], Praeturamque gessit, Ciceronique Consuli in supprimenda Catilinae coniuratione fidelem operam praestitit, [l] qui cum ingenii doctrinarumque nomine eum summe reuereretur, *non in philosophia tantum eum,* quod ait PLVTARCHVS [m], *socium habuit, sed eius quoque grauissimis in negotiis publicis vsus est consilio.* Licet vero Pythagoricam Nigidius adamaret philosophandi rationem, tantum tamen abest, vt Pythagoreum αὐτὸς ἔφα secutus aliarum sectarum philosophos contemserit, vt non tantum more Academico, vt supra ex Cicerone relatum, disputarit, sed et libenter cum aliis philosophis sermones miscuerit, quales disputationes cum Cicerone suo et Cratippo Peripatetico habuisse ille testatur.

e) Vid. DONAT. ad Terent. p. 447. 448. 454. PHYLARGIR. in Georg. Virg. III. 147. et Scholiastae alii, imprimis SERVIVS, qui ad eius librum de animalibus Georg. III. 147. de Diis Ecl. IV. 10. comm. grammaticalem Georg. I. 120. de hominum naturalibus Aen. IV. 152. de sphaera Graecanica Georg. I. 43. etc. prouocat. Alios tacemus. Fragmenta quaedam collegit IANVS RVTGERSIVS var. lect. Lib. III. c. 16. p. 269. conf. FABRICIVS Bibl. Lat. Lib. IV. c. 7. §. 31. p. 799. BAYLE l. c. not. B.

f) In Aen. X. 175.

g) Saturn. Lib. II. c. 12.

h) Lib. XIX. c. 14.

i) l. c. c. XXXI. p. 169. Inter obscuritatis Nigidianae caussas non immerito referas etiam modum disputandi Carneadeum, quem ei tribuit Cicero.

k) DIO l. c. SVETON. l. c. in Senatu enim expectans Octauium, qui sero venerat, cognita morae caussa, ei imperium praedixit.

l) GELLIVS Lib. XI. c. 11.

m) In CICER. T. III. p. m. 40. conf. CICER. ad famil. Lib. IV. ep. 31. BAYLE l. c. not. F.

tur [n]. Tandem secutus Pompeii M. partes, cum C. Iulius Caesar rerum potiretur in exilium abire coactus est, in quo A. V. C. DCCIX. magna elegantiorum et philosophicarum literarum iactura decessit [o].

Caussae cur Pythagorica secta mox euanuerit.

§. XII. Quamuis vero inter Romanos quoque Pythagorica disciplina magnam existimationem esset nacta, eamque summa Nigidii eruditio vehementer auxisset, neglecta tamen mox adeo iacuit; vt post eum paucissimi inueniantur, qui huic philosophiae generi nomen dederint, vixque sub Caesaribus vnus atque alter comparuerit, qui in hunc censum queat referri. Cuius caussae variae videntur fuisse. Nempe secta ipsa diu desierat, et tria fere effluxerant secula, ex quo vltimi Pythagorei vixerant: qui cum arcane custoditam secum quasi sepeliuissent philosophiam, paucaque essent, quae hominum memoriae de ea essent relicta, nemo fuit, qui sectam eam ex cineribus reuocare, tantumque laborem impendere vellet, vt quid Pythagorae placuerit, accuratius inquireret. Multa quoque, quae in vulgus exire passi erant Pythagorei, vel Graeci philosophi ab iis fuerant expiscati ad Platonem reliquosque Academiae philosophos peruenerant, et ab iis tanquam sua laudabantur, maiori sapientiae fama et minori labore. Cum etiam pauca illa, quae supererant obscurissima essent, neglecta ea sunt, nec lecta, quae intelligi ipsi auctores noluerant, citoque contemtus obscurorum memoriam deleuit, id quod ipsis Nigidii scriptis, licet doctissimis, accidisse, modo narrauimus. Tales quoque erant philosophiae Pythagoricae reliquiae, vt ad rerum futurarum scientiam, et occulta naturae ad Deorum etiam cultum pertinere viderentur. Ea vero non negligebant tantum plerique tanquam exigui in republica vsus, sed et ipse Senatus Romanus ab eiusmodi studiis homines arcebat; supra enim docuimus, ideo libros Numae tanquam Pythagorice scriptos combustos fuisse, ne religionis arcana vulgarentur. Mirandum itaque non est, exiguam sectae huius apud Romanos fuisse fortunam. Narrat quidem VALERIVS MAXIMVS [p]: *C. Cornelium Peregrinum M. Pompilio Laenate et Cn. Calpurnio Consulibus edicto Chaldaeos intra decimum diem abire ex vrbe atque Italia iussisse, leuibus et ineptis ingeniis fallaci siderum interpretatione quaestuosam mendaciis suis caliginem nutrientes, iniicientes.* Verum et paulo supra eam aetatem haec ascendunt, qua philosophia Graeca caput Romae extulit, cum iste Consulatus vel ad A. V. C. DLXXX. quod vult GAVDENTIVS [q], vel ad A. V. C. DCXIV. quod vult PIGHIVS [r], referendus sit: et incertum prorsus est, vtrum hi astrologi Pythagoricam philosophiam mentiti eiusmodi disciplinam prae se tulerint, cum Chaldaeorum natio in hoc vaticiniorum genere, quod ex sideribus fit, peculiarem semper sectam constituerit. Non tamen plane omittendum hoc est in historia philosophiae Romanae, eo quod Chaldaei, qui astrologiae iudiciariae operam locabant suam, philosophorum famam quaererent, et mathematicorum

n) De vniuersitate c. 1.
o) EVSEB. in Chron. ad Olymp. CLXXXIII. 4. qui est A. V. C. DCCIX. conf. CICERO famil. ep. Lib. IV. ep. 13.
p) Lib. IV. c. 3.
q) l. c. c. XLIV. p. 200.
r) Ad l. c. Val. Max.

corum nomen affectarent. Vnde mathematicos non tantum geometris et arithmeticis opponit SEXTVS EMPIRICVS [s], sed et veteres hoc nomine plerumque astrologos notarunt [t]. Etsi vero non sine apparatu mathematico inanem iactantiam et vanissima mendacia vulgo facile credenti, facileque decepto vendebant, tantum tamen abest, vt virorum prudentium et in philosophiae mysteriis non coecutientium oculos fefellerint, vt potius vanissimae artis somnia ad emungendos tantum loculos et ducendam plebem excogitata mature omnibus patuerint. Vnde Chaldaei et astrologi, quod et sub imperatoribus factum, tanquam homines otiosi et inutiles in republica vrbe et agro Romano excedere iussi sunt. Nihil tamen momenti hoc ad ipsius astrologiae contemtum habuit, vt ipsius Nigidii exemplo patet, qui ob istius scientiae cognitionem maximi naturae indagatoris titulum nomenque meruit, immo sub Caesarum imperio eam illa fidem locumque inuenit, vt principibus viris esset gratissima, et Augustus Theagenem, Tiberius Thrasyllum haud semel ex siderum constellationibus praedicentes consuluerint. Cum enim hi essent philosophi, naturaeque indagatione fidem sibi nomenque conciliassent, hypotheses philosophicas obseruationibus astrologicis pro fundamento substernentes ab agyrtarum istorum, qui Chaldaeorum nomine totum orbem terrarum oberrabant infamia se distinxere, sicque, quod in his contumeliosum viroque bono et sapiente indignum visum fuit, tanquam laudabile et commendandum excoluere. Ita scilicet semper mundus voluit decipi. Verum de sectae Pythagoricae fatis ante Caesarum imperium satis. Iam de reliquarum quoque sectarum inter Romanos studio dispiciendum est.

Academiae primae sectatores.

§. XIII. Academiae duplicem fuisse faciem, qualem nempe Plato prius instituit, Arcesilaus vero et Carneades totam immutarunt, indeque distinctionem inter Academiam veterem et nouam inualuisse, suo loco prolixe enarrauimus, illud etiam addentes, vltimae Academiae quam quartam a Philone, et quintam ab Antiocho auspicium habuisse diximus, doctrinam ad primam valde appropinquasse, hancque concordiam insuper inter Stoicos et Academicos tentasse. Huius itaque non minus, quam illius sectatores Romae deprehendimus plurimos. Et quod ad primam quidem Academiam Antiochi cura resuscitatam nouoque colore auctam attinet, Lucullum amicum eam habuisse, supra docuimus. Iungimus maximo viro alium, vitae factorumque magnitudine Lucullo non minorem M. BRVTVM, cuius memoriam in historia reipublicae Romanae summi esse momenti, scriptorum historiae Romanae testimonia loquuntur [u]. Matrem habuit Seruiliam, cuius frater cum esset Cato philosophus, quem auunculum Brutus omnium Romanorum potissimum sibi ad imitandum proposuit, facile inde ratio iniri potest, Brutum magno, quod et Cato solebat, studio

M. Brutus.

s) Adv. math. Lib. IV. s. vlt. conf. Lib. V. s. 2.

t) Vid. EVSEB. Praep. L. VI. c. 1. GELLIVS Lib. I. c. 9. SVETON. in Tiber. c. 14. 36. conf. FABRICIVS praef. ad Sextum adu. mathematicos, FALSTERVS Qq. Rom. L. III. c. 7. q. 1. p. 331.

u) VELLEII, PLVTARCHI, FLORI, DIONIS. Ex recentioribus P. BAYLE Dict. T. I. art. Brutus p. 685. seqq.

ſtudio accenſum in philoſophiam incubuiſſe. Id quod diſerte tradit PLVTARCHVS[x]; *nullum fere fuiſſe Graecorum philoſophorum, quem non audierit: nullam ſectam, quam non cognouerit.* Ita enim ſolebant Romani per omnes fere ſectas tanquam exploratores, quid ſentiant doceantque, perquirere, et tum demum eam, quae maxime ipſis placuiſſet, eligere: id quod Brutus quoque fecit, qui, eodem teſte, *maxime Platonicam doctrinam amplectebatur, nouamque et mediam Academiam non admodum probans, antiquam ſectabatur, et ob eam cauſſam Antiochum Aſcalonitam perpetua in admiratione habebat, fratremque eius Ariſtonem amicum ſibi et contubernalem adſciſcebat, hominem vſu doctrinae longe reliquis philoſophis inferiorem, modeſtia autem et lenitate nemini primorum cedentem.* Idem tradit CICERO[y], qui et alibi[z] de eo ita ad Varronem: *Brutus quidem noſter excellens omni genere laudis, ſic Philoſophiam Latinis literis perſequitur, nihil vt iisdem de rebus a Graecis deſideres: et eandem quidem ſententiam ſequitur, quam tu, nam Ariſtum audiuit aliquamdiu, cuius tu fratrem Antiochum.* Ex quo Ciceronis loco etiam manifeſtum eſt, multum debuiſſe Latinas literas et philoſophiam hoc quoque nomine Bruto, quod non ſine elegantia Graecorum praecepta patrio ſermone tradiderit, licet ob ſermonis breuitatem[a], cuius magiſter CICERONI[b] audit, huic viſus fuerit conciſus nimis et diſiunctus[c]. Tantus vero philoſophiae propagandae inſedit Brutum ardor, vt homo maximis negotiis occupatus, libros etiam philoſophicos ſcripſerit. Libri enim eius *de virtute* mentionem faciunt CICERO[d] et SENECA[e], cuius pars videtur fuiſſe laudata a DIOMEDE[f] tractatio *de patientia;* diuerſus vero ſine dubio fuit a libro *de officiis* veteribus[g] laudato. Alia eius ſcripta quibus eloquentiam et hiſtoriam illuſtrauit, cum ad noſtrum inſtitutum non pertineant, praeterimus, quaerenda apud VOSSIVM[h] et FABRICIVM[i]. Errant itaque, quos GAVDENTIVS[k] caſtigat, quidam Itali recentiores, quos ſequitur P. BAYLE[l], qui Brutum Stoicos ſecutum fuiſſe ſomniant, quos Plutarchi et Ciceronis teſtimonia modo adducta ſatis refutant. Niſi hoc ſenſu Brutus Stoicis fauiſſe dicatur, quod Antiochus, quem ille in philoſophia ſequebatur, Stoicos cum Platonicis in concordiam redegerit, hosque verbis magis quam re ab Academia vetere recedere, contenderit, Stoicamque Platonicae diſciplinae iungere iuſſerit. Id quod Brutum ſecutum fuiſſe, veriſimilitudine non caret, cum is enim de officiis ſcripſerit, partem ethicae Stoicae perſequi voluiſſe apertum eſt; reliquae enim ſectae de officiis tacebant. Laudanda vero Bruti philoſo-

phia,

x) In Bruto T. V. p. m. 688.
y) In Bruto c. vlt.
z) Academ. Qq. Lib. I. c. 3.
a) PLVTARCH. l. c.
b) Epiſt. fam. Lib. IX. ep. 15.
c) Dial. de cauſſis corruptae eloq. Bruto vero Cicero viſus eſt fractus et elumbis. Sed nec Caeſari Bruti ſtilum placuiſſe ex CICERONE ad Attic. Lib. XII. ep. 46. colligi poteſt.
d) Tuſc. Qq. Lib. V. c. 1. de finibus Lib. I. c. 3.
e) Conſol. ad Heluiam c. 9.
f) Lib. I.
g) CHARISIVS L. I. PRISCIAN. Lib. VI. SENECA ep. 95.
h) De hiſtor. Lat. Lib. I. c. 7. p. 28. c. 13. p. 68.
i) Bibl. Graec. Vol. I. p. 410. ſeq. 440. Vol. XIII. p. 622. Bibl. Lat. T. III. p. 681. conſ. BAYLE Dict. T. I. art. Brutus not G. p. 686.
k) De philoſ. Rom. c. XXV. p. 151.
l) l. c.

phia, quod non tantum scribendo, sed viuendo quoque philosophum se praestiterit. Eum enim *ob virtutem a multitudine dilectum, ab amicis amatum et ne hostibus quidem inuisum* fuisse PLVTARCHVS [m] perhibet, *quod in eo insignis mansuetudo, animus magnus, et ab ira, voluptatibus et cupiditatibus vacuus esset, qui in recta et immobili de honesto et iustitia persisteret sententia; maximam autem beneuolentiam et gloriam ei parauisse voluntatis propositique fidem.* Quam laudem licet caede Iulii Caesaris, maximis beneficiis ab eo mactatus, et virtutis vituperio [n] maculauerit, vtrumque tamen si non condonandum homini ereptam patriae libertatem aegerrime ferenti, saltem illud opinioni falsae de patriae amore aliis omnibus praeferendo, hoc vel desperationi, vel principio aliquo Platonico et Stoico, corporis sarcinam et vincula abiici posse, licereque vita emigrare, vbi salus publica desperata est, nec a nobis medicina potest afferri, quae auunculo quoque Bruti Catoni philosopho gladium in pectus adegit, est adscribendum.

M. Terentius Varro.

§. XIV. Nemo vero Academiae veteris famam et honorem inter Romanos vindicauit melius, et tuitus est felicius, quam M. TERENTIVS VARRO, cum Varrone Atacino eodem tempore scriptis historicis et poeticis inclarescente [o] non confundendus, cuius vitam ab ipso scriptam periisse merito dolemus [p]. Natus Romae A. V. C. DCXXXVIII. et ad optimarum artium et scientiarum studia animum felicissimo euentu applicans, maximorum virorum beneuolentiam et amicitiam virtute et doctrina meruit, cuius amplissimum ei exhibuit testimonium CICERO [q] in illa epistola, qua Varronem quaestorem Bruto imperatori commendauit, promisitque, *fore eum illi et voluptati et vsui: nam et modestum hominem cogniturum, et prudentem, et a cupiditate omni remotissimum, praeterea magni laboris summaeque industriae.* Quibus virtutibus insolitae eruditioni iunctis aditum sibi ad honores et munera parauit, Pompeii tamen partibus addictus eiusque fatis pressus victoris vindictam fuisset expertus, nisi mature de eo sibi reconciliando cogitauisset. Ex turbis itaque, quibus respublica tum misere iactabatur, tandem eluctatus, totus literarum studiis se tradidit, et bibliothecis suae curae demandatis praefuit. Triumviratus vero tempore cum Cicerone proscriptus, vita quidem saluus euasit, bibliothecam vero, et scripta propria perdidit. Tandem Romae redux otio literato totum se dedit, negotiosus tamen adeo, vt teste GELLIO [r] librorum a se conscriptorum numerum CDXC. attigerit, et LXXXVIII. aetatis anno adhuc in exarandis scriptis suis fuerit occupatus [s], donec morte

m) L. c. p. 706.

n) Quanto efficacior est fortuna quam virtus! et quam verum est, quod moriens efflauit, non in re sed in verbo tantum esse virtutem. FLORVS Lib. IV. c. 7. Id quod prolixius explicat DIO Lib. XLVII. et frustra negat GAVDENTIVS L. c. p. 152.

o) GYRALD. de poët. Dial. IV. p. 202. VOSS. de hist. Lat. L. I. c. 16. p. 77. G. HORN. hist. philos. Lib. IV. c. 4. p. 240.

p) Pleraque veterum loca de eo collegere vitamque eius enarrauere VETERANIVS MAVRVS et AVSONIVS POPMA praemissam scriptis Varronis Lugdun. Bat. 1601. 8. editis.

q) Ep. fam. Lib. XIII. ep. 10.

r) Lib. III. c. 10.

s) PLINIVS Lib. XXIX. c. 4.

t) Splendida, quibus Varronis eruditionem ornarunt

morte XL. anno, A. V. C. DCCXXVII. qui XXVII. post C. N. est, viuis eriperetur. Tanta vero eruditionis praestantia inter omnes sui temporis viros doctos enituit, vt communi iudicio [v], neminem vnquam doctiorem ne apud Graecos quidem, nedum apud Latinos vixisse, dictum fuerit [w], et S. AVGVSTINVS [x] laudato illo Terentiani elegantissimo versiculo: *Vir doctissimus vndecunque Varro*, addere hoc aequum censuerit: *eum tam multa legisse, vt aliquid ei scribere vacasse miremur, tam multa scripsisse, quam multa vix quenquam legere potuisse credamus.* Cuius in optimarum artium et scientiarum studium et felicitatem diligentiae et eruditioni parem vel ex sola scriptorum eius designatione, quam FABRICIVS [y] exhibet, facili iudicio colligas. Quae tamen cum ad literariam Romanorum historiam pertineant, hic praetermittimus, illud vero porro notamus, philosophiae non minus, quam elegantioribus literis, in quibus quidem totus haerebat, operam suam impendisse. Cui etsi *Latinis literis lumen afferre se nolle* apud CICERONEM [z] profiteatur, testis tamen QVINTILIANVS [a] est, eum cum Lucretio in Latinis praecepta sapientiae versibus tradidisse. Academiae vero veteris doctrinam secutum fuisse, CICERO [b] locuples testis est, qui non eius tantum partes defendendas Varroni tradidit, sed eadem in sententia quoque esse, qua Brutus fuit, testatus est. Mirandum itaque LEONARDVM COZZANDVM [c] Varronem inter Stoicos numerauisse eiusque auctoritate seductum τὸν πάνυ FABRICIVM [d], Stoicorum catalogo inseruisse, nisi eodem id nomine iureque factum esse dicatur, quo Brutus, vt supra dictum. Aliter doctissimus HVETIVS [e], qui Varronem inter Academiae mediae patronos numerat, eo quod in Satyra, cui *Eumenidis* nomen Varro inscripsit, quaque sensu et sapientia carere homines probauisse dicitur, humanae cognitionis incertitudinem demonstrauisse, ipsi videtur. Qui, si, qua erat veteris philosophiae notitia instructissimus, paulisper cogitasset, Antiochum, cuius praeceptis, Varronem imbutum fuisse ipse eruditissimus praesul innuit, Philoni non tantum contradixisse, sed longius etiam progressum apertum ab Arcesilae et Carneadis sententia diuortium fecisse, neque Varronem, neque Pisonem, neque Lucullum, neque Brutum inter scepticissimi patronos numerasset. Etsi enim argumentum satyrae verum ignotum est, non inepte tamen coniicimus, Varronem non tantum ad humani intellectus imbecillitatem, sed praecipue quoque ad humani generis stultitiam ignauiamque in veritate inquirenda respexisse. Scripsisse vero Varronem non plurima tantum, ad eruditionis vniuersae ambitum pertinentia, sed philosophiam quoque illustrantia, licet non eadem, qua reliqua argumen-

narunt viri docti encomia vide apud CICERONEM passim, SENECAM Consol. ad Helv. c. 8. ARNOB. adu. gent. Lib. V. p. 158. ed. Cant. AVGVSTIN. de C. D. Lib. IV. c. 1. QVINTILIAN. Instit. or. Lib. X. c. 1. Recentiorum collegit THOM. POPE-BLOVNT Cens. cel. auct. p. m. 60.

w) LACTANT. Lib. I. c. 6.

x) l. c. Lib. VI. c. 2.

y) Bibl. Lat. T. I. L. I. c. 7. p. 76. conf. VOSS. de hist. Graec. L. I. c. 16. p. 77. seqq.

z) Acad. Qq. Lib. I. c. 2.

a) l. c. Lib. I. c. 4. b) l. c.

c) De magisterio antiq. phil. L. III. p. 231. seqq.

d) Bibl. Graec. Vol. II. p. 413.

e) De la foiblesse de l'esprit humain Lib. I. ch. 14. §. 25. p. 121.

mentorum genera, deduxerit prolixitate, vel vnus CICERONIS[f] locus ad demonſtrandum ſufficit, vbi de Varrone ita: *Tu aetatem patriae, tu deſcriptiones temporum, tu ſacrorum iura, tu ſacerdotum, tu domeſticam, tu bellicam diſciplinam, tu ſedem regionum et locorum, tu omnium diuinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, cauſſas aperuiſti, plurimumque poëtis noſtris omninoque Latinis et literis luminis attuliſti et verbis: atque ipſe varium et elegans omni fere numero poëma feciſti; philoſophiamque multis locis inchoaſti, ad impellendum ſatis, ad docendum parum.* Extitiſſe etiam Varronis librum *de philoſophia*, AVGVSTINVS[g] teſtis eſt, qui idem fuiſſe videtur, cum libro ſecundo *de forma philoſophiae* Chariſio laudato. Quin non libros tantum *de republica* huc referendos eſſe, argumentum eorum ſuadet, ſed et *de re ruſtica*, in quibus politicam ſpecialem, ſiue prudentiam explicuiſſe oeconomicam, ipſa docet tractationis hodie extantis inſpectio, in qua meliori ordine ac ratione quam Graecos Varronem fuiſſe philoſophatum recte iudicauit SCALIGER[h], qui libros hos tanquam praeſtantiſſimos iure ſuo commendat. Addit, qui his calculum ſuum adiicit Cl. STOLLIVS[i], SARDVM in *derelictis a Polydoro Virgilio* tradidiſſe, fuiſſe Varronem primum, qui Latino ſermone philoſophiae rationalis praecepta explicuerit, id quod tamen veteres tacent omnes, leuique coniectura niti videtur. Inter moralis vero philoſophiae ſcriptores meliori iure tituloque Varro collocandus eſt propter ſatyras, quas ad imitationem Cynici Menippi proſa carminis vario genere diſtincta atque expolita ſcripſit, vnde *Menippeus* ATHENAEO et TERTVLLIANO, *Cynicus Romanus* ARNOBIO et SYMMACHO dictus eſt. *In illis enim veteribus ſuis Menippum imitatum ſe multa ex intima philoſophia, multa dialectice dixiſſe*, ipſe apud CICERONEM[k] fatetur. Varroni iungimus M. PISONEM, quem de finibus bonorum et malorum veteris Academiae ſententiam prolixe ediſſerentem producit CICERO[l] licet non tantum Academicam ſed Peripateticam quoque doctrinam in hoc argumento defendat. Ait etiam Athenis eum per multos menſes audiuiſſe Antiochum, et Peripateticum quendam philoſophum, Neapoli oriundum, Staſeam. Ex quibus colligitur, non defuiſſe inter Romanos, quibus Antiocho praeeunte placuerit ſyncretiſmus philoſophicus.

M. Piſo.

Academiae mediae et nouae aſſeclae.

§. XV. Non vero Academia tantum vetus viris magnis placuit ſed et media patronos nacta eſt non minus illuſtres. Cuius cauſſas facile deteget, qui ad philoſophorum circa iſtam aetatem circumſtantias paulo attentiorem habet animum. Suo enim iam loco[m] demonſtratum dedimus incerta et precariis tantum fundamentis nixa ſyſtemata philoſophorum Graecorum mature Scepticiſmum peperiſſe. Cuius licet, vt hoc quoque in

f) Academ. Qq. Lib. I. c. 3.
g) De C. D. L. XII. c. 4. L. XIX. c. 1.
h) Scaligerana prima p. 146. ſeq.
i) Hiſt. liter. P. III. c. 6. §. 9. p. 737. vbi libri hi recte inter eos referuntur, quibus practica philoſophia illuſtratur.
k) Tuſc. Qq. Lib. I.
l) De finibus Lib. V. c. 1.
m) Tom. I. Lib. III. c. vlt.

in hiſtoria Pyrrhoniae ſectae monuimus, exigua eſſet exiſtimatio, eo quod communem rationem atque ſenſum hominum eiurare, ſicque ſacra et profana omnia euertere videretur, fuit tamen et diſſenſus dogmaticorum, et mutua, quibus ſe inuicem oppugnabant tela, et ſcepticorum perpetua, qua dogmaticos impetebant, pugna, vt homines acri ingenio praediti, quam imbecillis eſſet philoſophia Graecorum ſectaria omnis, apertis viderent oculis. Qui cum de rebus omnibus dubitationes et obiectiones fundi cernerent, veritatem in profundo puteo demerſam putantes, vnde nequiret depromi, ſatisfieri et intellectui humano, et vtilitati communi arbitrabantur, ſi probabili quadam ratione diſſerere de rebus in vita occurrentibus liceret. Quam ratiocinandi viam cum Academia media eſſet ingreſſa, ſicque inuidiam, qua Pyrrhonii, tanquam humani generis oſores, premebantur, declinaſſet, ſua ſponte in amplectendam ſectae huius philoſophiam ruebant viri magni inter Romanos nominis et exiſtimationis. Acceſſit his alia ratio, quae Academicam philoſophandi viam valde commendauit. Nempe forenſi eloquentia cauſarumque patrocinio non famam tantum quaerebant ex patricio et equeſtri ordine viri excitatiſſimi ingenii, ſed ad munera quoque et magiſtratus iſto modo adſpirabant. Huic fini obtinendo cum Academica diſputandi ratio viam aperiret facillimam, vnde argumentorum in omnes partes verſatilium copia poſſet depromi, non ſine contentione ad huius ſectae philoſophiam properarunt, qui ita in republica emergere conati ſunt. Acceſſit his Philonis, bello Mithridatico Romam fugientis apud Ciceronem contubernium. Qui cum nouae Academiae placitis, tanto praeceptore duce, nomen dediſſet, auctoritate ſua facile alios ad eandem ſectam admittendam adduxit. Cuius exempla nobis dant CICERONIS *dialogi Academici* et *de natura Deorum*, huius potiſſimum philoſophiae generis tuendi cauſſa conſcripti, in quibus Cotta prae aliis acerrimi Academici locum occupat. Qui licet dialogorum more conficti ſint, virorum tamen, quos collocutores inter ſe diſputantes introducit Cicero, eam ſententiam fuiſſe, illisque eos ſectis adhaeſiſſe, quas illis tribuit, ipſe Cicero monuit.[o] Nemo tamen inter veteres Romanos, qui Academiam nouam ſecuti ſunt, maiorem inde famam et illuſtrius nomen conſecutus eſt, quam M. Tullius Cicero, qui non tantum eloquentiae laude, (quo iure quaue iniuria hic non diſquirimus[n]) omnes multis poſt ſe paraſangis reliquit, ſed et philoſophi ius titulumque, quem ipſe ſibi ambitioſe vindicauit[o] apud veteres[p] et recentiores[q] non iniquo, vt plerisque viſum,

n) Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Brutus not. H. p. 686. MORHOF. Polyhiſt. lit. T. I. Lib. IV. c. 11. §. 7. p. 845. ſeqq. quosque nominat FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. p. 165. ſeqq.

o) Vid. Acad. Qq. Lib. I. c. 2. ad famil. Lib. IX. ep. 17. Lib. XV. ep. 4. conf. PLVTARCH. in Cicerone T. VI. p. m. 55.

p) LACTANT. Lib. I. c. 15. Lib. III. c. 14. HIERONYM. in Nahum c. I. QVINTILIAN. Lib. X. c. 1. MACROB. in Somnium Scip. Lib. I. c. 27. Lib. I. c. 17. aliique.

q) ERASMVS ep. Lib. XXVII. ep. 1. Lib. II. ep. 26. conf. THOM. POPE-BLOVNT. Cenſ. celebr. auct. p. 58. ſeq. G. HORNIVS Hiſtor. philoſ. Lib. IV. c. 5. p. 246. GAVDENTIVS de philoſ. Romana c. XXXVI p. 179. ſeq. CONRING. de prud. ciu. p. 47. aliique laudati cel. HEVMANNO act. philoſ. Vol. II. p. 443. ſeq. qui ipſe accurate de Ciceronis philoſophia diſſerit.

visum, calculo accepit. Qui cum toties in philosophiae historia in partes nobis vocatus sit, dignus est, Romanae eloquentiae parens, de quo in praesenti tractatione pluribus agatur.

Ciceronis vita.

§. XVI. M. TVLLIVS CICERO, cuius vitam enarrauerunt plurimi [r], Arpinas fuit, *in hac enim germana patria stirpe antiquissima se ortum fuisse, hic sacra, hic genus, hic maiorum multa vestigia, villamque fuisse, patris sui lautius aedificatum cura*, ipse narrat [s]. Matrem Heluiam et honesto loco natam, et honestam egisse vitam in confesso est, de patre diuersissima traduntur [t]. Habuit eum M. Tullium, qui *cum esset infirma valetudine in Arpinati villa aetatem fere in literis exegit*, vt habet noster: Eum vero fulloniam fecisse, ac vites oleasque semper coluisse Q. Calenus apud DIONEM [u] ait, nec negat PLVTARCHVS [x], quosdam dicere, eum in officina fullonis et natum esse, et educatum: id quod tamen inimicorum videtur fuisse opprobrium, ipse enim Cicero haud semel ad maiores nobilitate inclytos prouocat. Natus est III. Non. Ianuar. A. V. C. DCXLVII. [y] qui est ante C. N. CIII. iis, si matri et nutrici habenda fides, circumstantiis, quae magnum Romanae vrbi virum portendebant. Nam et mater sine dolore se peperisse dicebat, et nutrix sibi spectrum apparuisse, asserebat, atque praedixisse, puerum, quem aleret, magnae Romanis vtilitati fore [z]. Id quod tamen vel muliercularum nugis, vel hominum Platonicae de genio tutelari doctrinae addictorum [a] fabulis adscribendum est, vel confictum ab iis, quorum intererat, Ciceronem pro homine diuinitus misso et promisso venditare. Illud magis fidem invenit, in prima pueritia ita ingenium eius eluxisse, tantumque ei nominis et gloriae inter pueros peperisse, vt patres eorum ad ludum literarium venirent, videre cupientes Ciceronem, celebratamque eius in discendo celeritatem cognoscere; et inurbaniores nonnullos filiis suis fuisse iratos, cum hono-

r) Vitam Ciceronis concinnarunt ex veteribus Tullius. Tiro et Cornelius Nepos, quorum scriptis caremus. Supersunt autem PLVTARCHI vita CICERONIS, quae inter vitas comparatas exstat Tom. III. p. m. 27. seq. Breuius eam ac strictim exposuit AVRELIVS VICTOR. c. 81. Ex recentioribus omnium in hac vita delineanda diligentiam superauit FRANC. FABRICIVS, qui secundum aetatis annos digestam LXIV. quibus Cicero vixit, totius simul Romanae historiae παραλληλισμῷ illustrauit editam prima vice Colon. 1563. 8 qua vtimur editione, quae vero variis locis formisque recusa, et melioribus quoque operum Ciceronis editionibus praefixa est, vid. TH. CREN. Animadu. P. I. p. 193. seqq. PASCH. Introd. in rem lit. vet. c. III. §. 12. p 632. Praeter Fabricium LEONARDVS ARETINVS vitam Ciceronis delineauit, et Plutarchum suppleuit, vnde Plutarcho interdum adiici solet. His addendi CHRISTOPHORVS MYLAEVS, HENR. BVLLINGERVS, IAC. ANGELVS DE SCARPARIA, CONSTANTINVS FELIX, CHR. PREVSSIVS, SEBAST. CORRADVS, PETRVS RAMVS, DIONYS. LAMBINVS, IO. BRANTIVS, BENEDICTVS HERBESTVS, DAVID CHYTRAEVS, SIMON VALLAMBERTVS, RVDOLPHVS CAPPELLVS, CASP. SAGITTARIVS, IAC. MASENIVS, quorum scripta enumerant MORHOF. Pol. T. I. Lib. IV. c. 12. §. 7. p. 846. seq. et FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 89. seq. not. b. qui Vallamberti vitam Cic. cum ANDR SCHOTTI Cicerone a calumniis vindicato recudi fecit Hamb. 1730. 8. Addi potest vita Ciceronis ex eius scriptis congesta a CHRISTOPH. CELLARIO praefixa Epistolis ad famil.

s) De legib. Lib. II. c. 1.

t) PLVTARCH. l. c. PROSPERI Chron. p. 679.

u) Lib. XLVI. conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 95.

x) l. c. conf. FRANC. FABRIC. l. c. p. 2.

y) GELLIVS Lib. XV. c. 28. Ipse CICERO in Bruto, et L. VII. 5. Lib. XIII. 41. ad fam. conf. STEPH. BALVZII diss. de die natali Ciceronis quosque laudat IO. ALB. FABRICIVS l. c.

z) PLVTARCH. l. c.

a) Hinc PLVTARCHVS pronus ad fidem dandam fabulae, cuius tamen incertum rumorem ipse prodit.

honoris caussa Ciceronem ab iis inter eundum in medium recipi viderent[b]. Cum autem, quod porro narrat PLVTARCHVS[c], ingenio ad omnes disciplinas ferretur, neque quidquam literarum eruditionisue aspernaretur, praeceptoribus doctis vsus est, et quidem Graecis, inter quos L. Plotium quendam ipse commendat[d]. Fuit etiam inter eos Archias poëta *quem sibi*, testatur, *a prima pueritia principem et ad suscipiendam et ad ingrediendam rationem studiorum suorum*[e]. Imprimis autem ad poëticam propensior, in eam diligenter incubuit, et puer adhuc Pontium Glaucum, quod carmen fuit versibus tetrametris conscriptum, composuit[f]. Cuius in fingendi artis gloriam adhuc post fata integram permansisse ait PLVTARCHVS[g], quae tamen hodie supersunt carminum eius fragmenta[h], multo eum plus valuisse in solutae orationis genere, quam ligato, loquuntur. Puerilibus studiis relictis maturiori iudicio in philosophiam incubuit, Philonemque Larissaeum, *quem vnum*, PLVTARCHO[i] teste, *de sectatoribus Clitomachi Romani et propter doctrinam in admiratione summa habuerunt, et morum caussa magnopere dilexerunt*, audiuit[k]: ab eoque dicendi quaeque praecepta accepit[l], cuius vtriusque studium eo magis in Academia iungendum existimabat, quo magis Academicam disputandi rationem forensi eloquentiae inseruire iudicabat[m]. Cui tamen cum et Stoicorum et Peripateticorum dialectica inseruiret, quae scilicet differendi locos et quasi fontes exhiberet, nec in harum quoque sectarum praeceptis hauriendis diligentiam suam desiderari passus est[n]. Quin sibi Phaedrum, hominem Epicureum, cum puer esset, antequam Philonem cognouisset, valde fuisse probatum ipse fatetur[o], Patronemque, ex hac quoque familia philosophum ob hunc eius praeceptorem commendatione iuuit, licet a philosophia Epicurea valde abhorreret. His fundamentis eloquentiae superstruxit aedificium, quod nostra adhuc mirantur tempora. Anno aetatis decimo octauo iuris, vt ipse quoque narrat[p], ciuilis studio multum operae dabat, sub Q. Mucio Scaeuola, P. F. qui quanquam nemini se ad

 docen-

b) PLVTARCH. l. c. qui de hoc honore in praeceptis ciuilibus T. II. p. 450. seq. OVIDIVS fastor. Lib. V.

Et medius iuuenum non indignantibus ipsis
Ibat et interior, si comes vnus erat.

c) Indolem philosophicam ex praescripto Platonis hinc in eo notat PLVTARCH. l. c.

d) In epistola seruata a SVETON. de clar. rhetor. c. 2. Alios vide apud FRANC. FABRIC. l. c. p. 30

e) CICERO pro Archia c. 1.

f) PLVTARCHVS l. c. p. 28.

g) Ibid.

h) Vertit adhuc adolescentulus Arati carmine de coelo stellisque, quorum fragmenta extant. De reliquis eius carminibus vid. VOSSIVS de poët. Lat. p. 16. seq. FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 129.

i) Ibid.

k) De orat. Lib. III. c. 28. Tusc. Qq. Lib. II. c. 2. non confundendus hic Philo cum Iudaeo huius nominis, qui calami error est in Cl. GENTZKENII hist. phil. p. 120.

l) l. c. Qua vero ratione in dicendo studium adhibuerit, sub Crassi persona Lib. I. de Orat. explicat, quem locum eloquentiae studiosis vehementer commendamus.

m) Rationem, cur eloquentiae philosophiam iunxerit, explicat de offic. Lib. I. c. 1. cur vero Academicam philosophiam secutus sit, in paradoxis c. 1. exponit, vbi ait, se ea philosophia plus vti, quae peperit dicendi copiam, et in qua dicuntur ea, quae non multum discrepant ab opinione populari, nihil enim esse tam incredibile, quod non dicendo fiat probabile, nihil tam horridum, tam incultum, quod non splendescat oratione, et tanquam excolatur: cum e contrario Stoici et ea sentiant, quae non probentur in vulgus, et nullum sequantur orationis florem, nec dilatent sententiam etc. Vidit hoc GAVDENTIVS de phil. Rom. c. XXXVI. p. 179.

n) De offic. Lib. II. c. 1. et quae infra notabimus.

o) Fam. ep. Lib. XIII. ep. 1.

p) In Laelio s. de amicitia c. 1. conf. FRANC. FABRIC. l. c. p. m. 42.

docendum dabat, tamen consulentibus respondendo studiosos audiendi docebat: et hic Mucius Augur est, *ad quem sumta virili toga a patre se ita deductum* ait, *vt quoad posset, et liceret, a senis latere nunquam discederet*, ex quo loco, et PLVTARCHI [q] relatione, testantis, vsum eum fuisse consuetudine Mucii, viri in republica et senatu principis, coniici potest, eius gauisum fuisse contubernio. Sed et optimos et excellentissimos in dicendo viros eo tempore studiose consectatus est [r]. Militauit etiam aliquandiu sub Sylla, bello Marsico, et sub Pompeio [s]. Post haec domum reuersus, cum vrbs fere sine armis esset, hoc tempore omni, vt ipse scribit, noctes et dies in omnium doctrinarum meditatione versabatur; tunc erat cum Diodoto Stoico [t], quem cum Diodoro dialectico male quidam confundunt [u], cui adeo se tradidit, vt habitaret is cum ipso, atque viueret, et domi etiam suae moreretur: ab eo cum in aliis rebus, tum studiosissime in Dialectica exercebatur, quam contractam et adstrictam eloquentiam esse putabant Stoici: fateturque alio loco [x], *hominem eum fuisse eruditissimum, quem et admiratus sit, et dilexerit, eo quod artibus variis atque multis excelleret.* Sub hoc magistro totus in exercitationibus philosophicis et oratoriis fuit, ita vt nullus ab iis dies esset vacuus [y]. Commentabatur declamitans saepe cum M. Pisone et cum Q. Pompeio aut cum aliquo quotidie, idque faciebat multum etiam latine, sed graece saepius. Circa hoc tempus in Xenophontis *oeconomico* lusit [z], quem *se iuuenem viginti annorum e graeco in latinum conuertisse* ad filium scribens ait [a]. Sed et FABIO [b] teste, libros Platonis quosdam hoc genere tralatos edidit, *Timaeique pars* hodie huius versionis specimen extat [c]. Protagorae etiam aliqua ab eo conuersa fuisse Hieronymi, Prisciani et Donati testimoniis scimus [d]. Tandem eloquentiae indefesso studio acquisitae specimen editurus, Sextum Roscium parricidii reum contra Syllae accusationem defendit [e], sex et viginti annos natus [f], qua occasione ob Syllam, cuius ob metum patrocinium Roscii nemo suscipiebat, splendidius aut praeclarius gloriae initium sperare non poterat. Et victor quidem in caussa tanta admiratione fuit, vt, quod ipse scribit, *non vlla esset, quae non eius digna patrocinio videretur* [g], metu tamen Syllae, cuius dominantis opes omnes reformidabant, in Graeciam abiit, sparso rumore, se curandi corporis caussa profectum. Et prae se tulisse quidem hecticam aliquam corporis dispo-

q) l. c. r) Vid. de Or. Lib. I.

s) PLVTARCH. l. c. CICERO Philip. XII. 11.

t) In Bruto c. 90. ad fam. L. XIII. ep. 16.

u) Diuersos enim esse ex fam. Lib. IX. ep. 4. patet. Conf. CELLAR. ad l. c. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 402. FR. FABRICIVS l. c. ad An. 22. Cicer. p. 56.

x) Lib. XIII. fam. ep. 16. et in Lucullo. Caecum fuisse, at tamen, quod credibile vix esset, eum in philosophia multo etiam magis assidue, quam antea, versatum, et fidibus Pythagoreorum more vsum, cum ei libri noctes et dies legerentur, tum, quod sine oculis fieri posse vix videtur, Geometriae munus tuitum, verbis praecipientem, vnde, quo, quamque lineam ducerent, refert Noster Tusc. Qq. Lib. V.

y) In Bruto c. 90. conf. PLVTARCH. l. c. QVINTILIAN. Inst. orat. L. I. c. 2. L. III. c. 1. CICERO de officiis L. II. c. 24. FR. FABRIC. l. c. p. 59. seqq.

z) HIERONYM. praef. in EVSEB. Chronic.

a) De officiis Lib. II.

b) Lib. X. c. 5.

c) Sub titulo: de vniuersitate.

d) FR. FABRICIVS l. c. p. 60.

e) Extat hodie oratio, conf. GRAEVIVS ad Orat. pro Roscio c. 21. GELLIVS Lib. XV. c. 28.

f) QVINTILIAN. Lib. XII. c. 6.

g) Ipse in Bruto c. 91.

diſpoſitionem, facile credemus PLVTARCHO [h], qui eum gracili ait, fuiſſe et minimo carnoſo corpore, cum ob imbecillitatem ſtomachi pauco vteretur ac tenui victu, idque ſero atque imminente iam nocte, voce item copioſa quidem praeditum et bona, ſed aſpera et rudi, et quae ob orationis vehementiam ſemper ad altitudinem contenta periculum videretur denunciaſſe: veram tamen peregrinationis eius cauſſam fuiſſe metum Syllae, nec Plutarchus negat, nec circumſtantiae eius temporis dubitare ſinunt: Athenas delatus in Antiochum Aſcalonitam incidit, cuius facundiam et elegantiam magis probabat, quam doctrinae, qua ab Academia recedebat, nouitatem. His ſtudiis delectatus Cicero, magnopere intendebat animum, atque ita ſecum cogitabat, ſi a republica plane arceretur, a foro et negotiis publicis in otio philoſophico ſe vitam tranſacturum [i]. Poſt mortem vero Syllae, cum, quem metuebat, non amplius eſſet, amicis Romam crebro per literas reuocantibus, ac Antiocho etiam ad rempublicam capeſſendam hortante, cum iam et corporis vires exercitationibus confirmaſſet, habitumque valetudinis bonae paraſſet, et vocem ita formaſſet, vt et ſuauis ac copioſa in aures auditorum influeret, et corporis ſtatui congrueret, eloquentiam rurſus, tanquam inſtrumentum negotia publica cum dignitate tractandi arripuit, ac cum ipſe ſe declamando exercuit, tum nobiles oratores adiit [k]. Eius rei cauſſa in Aſiam et Rhodum nauigauit, ac ex rhetoribus Aſianis, Dionyſio Magnetto, Xenocli Adramytteno, ac Menippo Cari vacauit, Rhodi oratore Apollonio, philoſopho Poſidonio vſus eſt, tantaque ferunt, facundia Graece declamaſſe Ciceronem, vt Apollonius triſtis et admirabundus fortunam Graeciae miſeratus ſit, cernens ea, quae ſola ei relicta erant, ornamenta etiam Romanis addere, doctrinam et facundiam [l]. Domum poſtea redux cum bona ſpe plenus ad rempublicam ſe conferret, ex oraculi non tantum monitu [m], primum tempus caute admodum triuit, ſegniterque ad magiſtratus petendos acceſſit, ſed neglectus quoque eſt, tanquam Graecus, et literario otio deditus, id eſt, vt PLVTARCHVS habet, *ſcholaſticus* et reipublicae minus aptus [n]. Poſtquam vero et innata laudis cupiditate et patris amicorumque adhortationibus compulſus, cauſſis agendis ſe dedit, non iam paulatim, narrante PLVTARCHO, ad principem locum progreſſus eſt, ſed gloria eius ſtatim effulſit, longoque poſt ſe interuallo caeteros reliquit oratores. Ita cum

 vnum

h) l. c. p. 29. Ipſe l. c. et ex his FR. FABRICIVS l. c. p. 76. conf. G. NIC. KRIEGE de peregrin. Romanorum lit. S. Reu. WALCHII amoenit. hiſt. ex peregrinatione Ciceronis Lipſ. 1715. ex locis quoque allatis de forma Ciceronis iudicandum, cuius imagines paſſim ex veteribus marmoribus aere impreſſae apud viros doctos viſuntur, quorum loca indicauit I. A. FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. c. 8. p. 95.

i) PLVTARCH. l. c.

k) IDEM l. c. QVINTIL. Lib. XII. c. 6. de Xenocle et Menippo, qui Stratonicenſis quoque et Catocas audit, vid. STRABO Lib. XIII. Lib. XIV. Habuit etiam Molonem praeceptorem, vt ipſe in Bruto teſtatur. De his viris in hiſtoria literaria rhetorices pluribus dicendum.

l) PLVTARCH. l. c.

m) IDEM l. c.

n) CICERO Orat. pro Sextio, ſe Graeculum et otioſum habitum fuiſſe dixit, pro quo Plutarchus voce Scholaſticus vſus, quae vox poſtea aucta, hominem ſtudiis priuataeque vitae indulgentem denotauit, vid. ARRIAN. diſſ. Epict. Lib. I. c. 11. Eodem vero ſenſu vſurpatum, quo noſtra aetate, paedantiſmum exprimimus, Hadriano imperatori conuicium Graeculi et Scholaſtici peperit, vid. VLR. HVBERVS de paedantiſmo p. m. 49. Cl. HEVMANN. ad TRIBBECHOV. de DD. Scholaſt. p. 7.

vnum annum, vt ipse ait [o], reuersus ex Asia caussas nobiles egisset, Quaesturam petiit, et quaestoriis comitiis, quae tributa fuerunt, quaestor cunctis suffragiis est factus. De quo sibi collato munere passim, more suo, gloriatur, *sibi honorem illum tum non solum datum, sed etiam creditum, ac commissum se putasse.* Quaesturam hanc vero, qua ratione gesserit, et Siciliam, quae ipsi sorte obtigerat, annonae caritate laborantem, subleuauerit, diligentia, iustitia et comitate sua Siculis probata, pluribus PLVTARCHVS [p] edisserit, nos vero hic, vbi studiorum Ciceronis tantum historiam scribimus, non repetemus. Ipse certe, nullius vnquam in Sicilia quaesturam aut gratiorem, aut clariorem fuisse, seseque negotiatoribus comem, mercatoribus iustum, municipibus liberalem, sociis abstinentem, omnibus in officio diligentissimum, se praebuisse, passim iactantius gloriatur [q]. Hunc honorem secuti sunt alii, cumque annum aetatis trigesimum sextum exegisset, quinquennio post quaesturam in plurimis caussis et in principibus patronis, vt monet ipse [r], versatus, nullis donis ab iis, quorum caussas egerat, acceptis, aedilis factus est, et paulo post praetor primus; cumque anno aetatis XLIII. consulatum homo nouus petiisset, ad eum non minus optimatium fauore, quam populi iudicio euectus est [s], quo in munere C. Antonium collegam habuit. Acceperat Cicero rempublicam plenam solicitudinis, plenam timoris, in qua nihil esset mali, nihil aduersi, quod non boni metuerent, improbi expectarent [t]: cum non solum tribuni plebis multa turbarent, sed et L. Catilina homo audax, et magnarum rerum appetens, consulatusque spe excidens, euertendae reipublicae consilia concepisset. Quae cum initio latuissent, mira Ciceronis prudentia protracta in lucem auctori exitium attulerunt, et euersa Consulis vigilantia salutem reipublicae conseruarunt: cuius rei historia, cum ad nostrum institutum non pertineat, ex Romanis scriptoribus peti potest [u]. Magnam hoc Consulatu feliciter gesto gratiam cum apud optimates, tum apud populum Cicero iniit [x], quam tamen paulo post maior insecuta est inuidia. P. Clodius enim homo audax et insolens Pompeiae vxoris C. Caesaris amore captus, anno post consulatum Ciceronis sequente, cum Bonae deae pro populo sacra fierent, in opertum cum veste muliebri venit; sperans se, quod imberbis esset, clam ingressum ad Pompeiam peruenturum. Sed dum in amplis et laxis aedibus oberrat, ab Aurelia, matris Caesaris ancilla conspectus nomenque rogatus, cum se Auram pedissequam Pompeiae quaerere dixisset, ex voce agnitus, et a mulieribus in cubiculo ancillae, cum qua domum ingressus erat, deprehensus atque foras eiectus est [y]. Huius facinore

o) In Bruto l. c.

p) l. c. p. 30. et CICERO ipse Orat. pro Planc. in Bruto l. c. Or. in Pison. Orat. VII. in Verr. c. 14.

q) Loca congessit FR. FABRIC. l. c. p. 89. seq.

r) In Bruto l. c. Or. in Pis. FABRIC. p. 115.

s) Caussas exponit PLVTARCHVS p. 33. conf. orationes pro lege agraria.

t) Or. agrar. II.

u) Omnium accuratissime rem narrat SALLVSTIVS in bello Catilinari, cui iungendus PLVTARCHVS l. c. Ciceronis loca huc pertinentia collegit FR. FABR. l. c. p. 114. seqq.

x) Pater patriae primus appellatus Or. pro Sextio, aliorum loca habes apud FABRIC. l. c. p. 171. 178.

y) Pluribus haec enarrant PLVTARCH. l. c. p. 49. seqq. et in Caesare T. V. p. m. 518. SVETONIVS

nore patefacto, cum Caesar vxori nuntium remisisset, Clodius a tribuno plebis accusatus est. In eo iudicio M. Tullius testis productus, cum Clodius crimen ita refelleret, vt se illa nocte Romam non fuisse diceret, Cicero contra testimonium dixit, illum ad se domum venisse, et de quibusdam rebus egisse. Clodius tamen non absolutus tantum, verum etiam, licet patricia gente esset, patriciatu eiurato, ad plebem transiens, tribunus plebis creatus, L. Calpurnio Pisone Caesonino A. Gabino Coss. Ciceronem, captata prius omnium ordinum a seditioso tribuno gratia, in exilium eiecit, rogationem ferens, qua ei aqua et igni interdiceretur, qui ciuem Romanum indemnatum interemisset, qua lege solus Cicero petebatur. Reus igitur Cicero vestem mutauit, et sordidatus populo supplicauit, Clodius omnibus illi vicis occurrens, eum exagitauit, et supplicationes indignissimo impediuit modo. Quod licet plerique boni ex Senatorio et equestri ordine aegerrime ferrent, et Ciceronem etiam mutata veste defenderent, hosque hominum viginti millia sequerentur, Cicero tamen a Consulibus derelictus et proditus, maluit vrbe cedere, quam bonorum vitam seruis armatis obiicere. Quem vbi discessisse compertum est, illi aqua et igni interdictum est, edictumque ne intra quingenta millia passuum tecto reciperetur, quod qui fecissent, cum ipso impune interficerentur. Clodius praeterea villas eiecti Ciceronis flammis deleuit, et domum in palatio incendit, atque in area templum libertatis extruxit, bona direpta atque ad Consules delata sunt [z]. Pulsus patria M. Tullius, vt scribit PLVTARCHVS [a] pedibus iter per Lucaniam, Siciliam versus fecit, a praetore vero C. Virgilio, ne in Siciliam veniret prohibitus a Vibone in fundo Sicae Brundisium venit, eoque proficiscens, Dyrrhachium peruenit. Dyrrhachio aliquorum dierum viam in Macedoniam perrexit, et cum eo Thessalonicam adiit, vbi eum Plancius sua liberalitate per menses septem retinuit. Mature tamen Romae de reuocando Cicerone in senatu actum est, tribunis plebis de eius reditu legem promulgantibus; ipsum autem certatim officiis prosequebantur Graeciae vrbes, multique ad eum beneuoli viri conueniebant. Quae omnia licet exilii miseriam homini philosopho lenire apta essent, ipse tamen, referente PLVTARCHO [b], moestus semper et in summo dolore viuebat, crebro ad Italiam, vt infeliciter amantes ad amasias, respiciens, animo calamitate plane deiecto, quod de viro ita in optimis studiis versato, vt IDEM recte addit, nemo sibi fuisset pollicitus. Adiicit porro: frequenter ipsum ab amicis postulasse, *vt non oratorem se, sed philosophum appellarent, nam se philosophiam, vt rem, sibi proposuisse, arte oratoria tanquam instrumento in rebus publicis tractandis vti, eam vero doctrinam vim gloriae veluti tincturam quandam eluisse* [c].

Tan-

NIVS in Caes. c. 6. Ex recentioribus FR. FABRICIVS l. c. p. 200. seqq. et nuperus Historiae Coniugum imperatorum Romanorum auctor Gallus DE SERVIES p. 18. seqq. ad cuius versionem Germanicam a nobis editam loca veterum diligenter notauimus.

z) Videndi, qui haec prolixius narrant, Romanae historiae scriptores DIO Lib. XXXVIII. VELLEIVS Lib. II. PLVTARCHVS l. c. et ipse CICERO multis locis. a) l. c. p. 49. b) l. c.

c) Vix itaque caussam Ciceronis tuetur, quod Ast.

Tandem, cum Clodii licentia in Pompeium quoque grassaretur, et Lentulo Consule seditio augesceret, ita vt tribuni plebis in foro vulnerarentur, animi populi mutari coeperunt, et tribunus plebis Annius Milo ausus est Clodium vi in iudicium trahere. Pompeioque Clodium repellente vnanimi populi consensu Cicero reuocatus est, Senatusque decreuit, vt villae eius et domus publicis sumtibus restaurarentur [d]. Tanto etiam studio, tantaque contentione omnium ferę vrbium ciues ei obuiam contenderunt, vt *se humeris Italiae Romam deportatum esse*, ipse CICERO [e] dixerit. De quo suo reditu ipse ad populum orationem habuit, senatuique ea oratione, quae *post reditum in senatum* inscripta est, gratias egit, pecuniamque publicam ad aedificandam domum, cuius area ei restituta erat, accepit. Posthaec prouinciam Ciliciam sortitus, multa egregie perfecit, pacisque artes in bello exercuit. E prouincia decedens Rhodum appulit, Athenis autem desiderio ante actae olim ibi vitae aliquantisper commoratus, et cum doctissimis viris collocutus, amicis et familiaribus salutatis Romam reuersus est [f]. Id quod eo quidem accidit tempore, quo flamma, quae sub cineribus hactenus latuerat, in apertum ciuilis belli incendium erumpere conabatur. Auctorem pacis inter socerum et generum Ciceronem fuisse, Caesaremque per literas et Pompeium coram deprecatum mitigare vtrumque et placare tentauisse, et ipse passim innuit, et ciuilis discordiae, quae tum erupit, enarratores testantur omnes [g]. Postquam insanabile malum vidit, diu anceps et incertus haesit, grauique sollicitudine in vtramque partem distractus, cuius partes sequi debeat? cum Pompeium quidem gloriosam et honestam belli habuisse caussam, Caesarem autem rem melius gerere, magisque suae et amicorum saluti consulere ipsi visum esset. Quod si Caesaris voluntatem fuisset secutus, qui, si ob senectutem bello abhorreret, ei suadebat ab vtraque parte remotum in Graeciam proficisci et ibi quietem agere, melius sibi consuluisset. Iam se eam, quam ab initio delegisset, reipublicae constitutionem honeste deserere non posse credens, Pompeio se iunxit [h]. Cuius tamen consilii ipsum mature poenituit, cum nulla necessitate coactus tanti periculi societatem iniisset, nec vlla in re magna eius opera Pompeius vteretur. Pugna quoque apud Pharsalum facta, cui Cicero non interfuit, et fugato Pompeio Cato, qui Dyrrhachii magnas copias et numerosam classem habebat, Ciceroni quidem imperium detulit, Cicero autem recusauit, et omnino cum illis militare subterfugit, occisusque fere fuisset a Pompeio iuniore, nisi eum Cato seruasset. [i]

Cae-

Act. Phil. Vol. II. p. 460. dicitur, hanc animi abiecti et desperantis sollicitudinem rationibus politicis inductum Ciceronem tantum simulasse. His enim adductus Plutarchi locus repugnat, quem ipse Ciceronis animi character, verum esse suadet.

d) DIO L. XXXIX. PLVT. l. c. CICERO or. pro domo sua, post redit. ad Quir. post red. ad senatum, aliisque locis, quae diligenter collegit FR. FABRIC. p. 213. seqq.

e) Orat. vltima post reditum, in Sen.

f) PLVTARCH. l. c. p. 52.

g) Ep Lib. VI. fam. ep. 6. PLVT. l. c. p. 53. Ep. Lib. VII. ep. 3. Lib. XIII. ep. 11.

h) PLVTARCH. l. c. quae hoc tempore, quo Pompeii partes secutus est, Cicero fecerit, susceperitque ex eius scriptis collegit FR. FABRIC. ad ann. 58. p. 287. seqq.

i) PLVTARCH. l. c. p. 54.

Caesari itaque ex Asia redeunti obuiam factus, ei reconciliatus est, qui etiam eum constanter honore et beneuolentia prosecutus est. Reipublicae vero forma mutata, vt auctor est PLVTARCHVS [k], et ipse prodit CICERO [l], cum omnia in vnius potestatem essent redacta, Cicero publicorum negotiorum dimissa cura, adolescentibus philosophiae studiosis vacauit, qui cum nobilissimi et primarii essent, eorum fere consuetudine in vrbe iterum plurimum valuit [m]. Occupabat autem suam operam in scribendis dialogis philosophicis, vel conuertendo aliquid de Graeco, vel vocabulis dialecticorum ac physicorum in Latinum sermonem transferendis [n]. Sua etiam in scribendo carmine facilitate animi caussa vtebatur, ferturque quoties ad eam rem se dedisset, vna nocte D. versus fecisse. Eius vero temporis maiorem partem in praedio suo apud Tusculum [o] exigebat, raro autem in vrbem veniebat, Caesaris colendi caussa, taediumque quod de mutata republicae forma ceperat, studiorum dulcedine leniebat, quibus lectissima inseruiebat bibliotheca [p], cuius designationem confecisse Tyrannionem grammaticum supra monuimus. Hoc vero tempore studiorum olim inter Graecos cultorum memoria Ciceronem iterum Athenas petiisse, ex eius epistolis ad Atticum [q] colligere est. Multumque in hoc viri doctissimi otio eius doctrina inualuit, quae in omni genere vires versauit [r]. Ait etiam PLVTARCHVS, animum induxisse Romanam historiam scribere, multaque ei operi de Graecis rebus immiscere, et omnes eorum fabulas narrationesque inserere; multis tamen publicis priuatisque casibus impeditus est. Primum cum Terentia diuortium fecit, quod malae mulieris sustineret notam, officioque erga maritum defuisset suo [s]. Paulo post ducta puella diuite, filia eius Tullia in partu apud Lentulum periit, cui post Pisonis, mariti prioris mortem nupserat. Ad consolandum vero Ciceronem vndique philosophi conuenerunt, cum nimis grauiter is mortem filiae tulisset [t]. Post Caesaris caedem, cuius coniurationis particeps non fuit, mature Antonio, regnum inuasuro, inuisus fuit, qui

k) loc. cit.

l) Tusc. Qq. L. I. c. 1. de offic. L. II. c. 1. 2.

m) PLVT. l. c.

n) Hoc tempore scripsit Hortensium, siue adhortationem ad philosophiam, de qua infra.

o) Videndus de villa hac Ciceronis ATHANASIVS KIRCHERVS in Latio c. II. & ex eo REIMMANNVS Syst. antiq. liter. p. 496. conf. Tusc. Qq. L. I. c. 1.

p) Seruum Dionysium, qui suam bibliothecam multorum nummorum tractauerit, cum multos libros surripuisset, nec se impune laturum speraret, aufugisse, ipse conqueritur L. XIII. fam. ep. 77. Conditionem vero bibliothecarum Romanarum exponit C. FALSTERVS Qq. Rom. L. II. c. 1. p. 113.

q) L. XII. ep. vlt. FABRIC. ad ann. 62. p. 318.

r) Conf. IAC. PERIZONIVS de eruditione et industria Ciceronis Franeq. 1682. In iurisprudentia versatum fuisse demonstrauit ANT. SCHVLTINGIVS de Iurisprud. Cicer. in medicina IO. SAM. BERGER in Cicerone medico, in Theologia IO. GASP. HAFERVNG. in Theologo Cicerone. Alios nominat IO. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 100.

s) Caussas multas, officiique neglecti specimina narrat PLVTARCHVS l. c. p. 55. qui tamen non negat sparsisse rumorem Terentiam, id factum amore formae puellae quam paulo post duxerat. Tironem libertum, vt esset, qui aes alienum, quo opprimebatur, solueret, cum diues admodum esset, eius bona fidei suae commissa Cicero haeres ab ea scriptus seruaret. Eam tamen postea quoque repudiauit, quod ex morte filiae Tulliae cepisse gaudium suspicaretur. Nupsit postea Terentia Vibio Ruso, et VALERIO MAX. L. VIII. c. 13. auctore CIII. annos viuendo expleuit.

t) Filiam hanc sibi carissimam primo C. Pisoni, post Furio Crassipedi, vid. L. II. ad Q. fr. ep.

qui eius praesentiam moleste ferebat. Hanc metuens Cicero cum Dolabella statuit in Syriam legatus proficisci; Consulibus tamen cum Hirtio et Pansa, bonis viris, pactus se aestatem Athenis acturum, cumque ipsi consulatum occepissent, rediturum, eo nauigauit solus [u], et cum mutati in melius Antonii nuncius esset allatus Romam rediit, inimicitiam tamen Antonii mox expertus est, quam orationibus Philippicis mire auxit. Commoratus circa hoc tempus Athenis Ciceronis filius Marcus Tullius, studiorum caussa, quem Brutus ad se recepit, eoque legato vsus est. Ad hunc nobilem de officiis librum pater exarauit. Ita vero exitium inimicitia contra Antonium aucta, sibi ipsi parauit Cicero. Consul enim creatus Caesar Octauianus, pace cum Antonio et Lepido facta, triumuiratus societatem iniit, Romanumque imperium tres viri quasi possessionem aliquam inter se diuiserunt, partiti inter se prouincias, pactique vt suos quisque inimicos proscriberet [x]. In qua proscriptione cum praeter CXXX. senatorum nomina Cicero quoque esset, ab Antonio postulatus, maximam hoc contentionem peperit, cum Antonius nullam conditionem acciperet, nisi primus ille interficeretur, Lepidus Antonio assentiretur, et Caesar vtrique repugnaret, vt narrat PLVTARCHVS [y]. Tandem tertio die Caesare, quamuis inuito concedente, Cicero proscriptus est. Is primo in Tusculanum fugerat cum Quincto fratre, vnde in Macedoniam ad M. Brutum, de cuius victoria laeti rumores spargebantur, transire constituerunt. Ferebantur lecticis confecti moerore, inopia etiam pressi, cum perexiguum illis viaticum esset. Quinctum itaque Marcum fuga antecedere, Marcum conuasatum domum recurrere cum placuisset, Quinctus paulo post a seruis proditus cum filio interfectus est. Marcus Asturam [z] delatus, nauem subito conscendit, et oram legens Circeum vsque peruenit: Inde soluere gubernatores cum pararent, vel maris metu permotus vel Caesaris fidem non plane desperans, in terram egressus, Romam pedibus contendit, mutata tamen mox sententia, ad mare rursus descendit desperabundus cogitationes anxias versans, consiliaque concipiens inepta. Tandem ad Caietam [a], vbi praedia habebat deportatus, in villam se recepit, et quieti se dedit. Vbi cum milites aduenissent, qui eum trucidarent, a seruis lecticae impositus ad mare delatus est. Quibus percussores cum ministris superuenerunt, et Popilius Laenates tribunus militum, quem Cicero parricidii reum olim defenderat, caput disertissimum, Ciceroni immotam ex lectica ceruicem praebenti praecidit, manus quoque milites amputauerunt; quae membra cum capite Romam ad An-

ep. 5. L. I. fam. ep. 7. postea P. Cornelio Dolabellae. apud quem in partu extincta est L. VI. fam. ep. 19. L. IX. ep. 11. Aegerrime hanc filiae mortem tulisse Ciceronem ex L. XII. XIII. ad Attic. patet. Librum quem de consolatione hac occasione scripsit intercidisse dolemus. Qui enim hoc titulo superest, recentiorem manum auctorem agnoscit, vid. FABR. Bibl. Lat. T. I. p. 138. seqq. T. II. p. 154.

u) PLVT. l. c. FABRIC. ad an. 63. p. 331.

x) Historiam triumuiratus huius plerique huius temporis historici enarrant, quibus addi possunt vitae Ciceronis scriptores omnes. Loca veterum diligenter congessimus ed DE SERVIES hist. des femmes des douze Cesars p. 73. not. 7.

y) p. 59.

z) Fuit id praedium maritimum Ciceronis.

a) Alii Capuam nominent, sed male, vid. VALER. MAX. L. I. c. 4.

Antonium perlata, pro roſtris poſita ſunt, vbi in Antonium orationes habuerat, non ſine indignatione et lachrymis populi, qui Romanae eloquentiae parentis finem tragicum vehementiſſime dolebat [b]. Factum id A. V. C. DCCX. aetatis Ciceronis LXIV. Animi characterem, et temperamenti rationem fuiſſe ſanguineo-cholericam, ex tota vitae eius hiſtoria patet. Etſi enim gloriae valde appetens erat, inter ſpem tamen metumque fluctuans, nouas res nec moliebatur, nec ferebat, ſed pacis inter proceres dominatum quaerentes ineundae ſemper auctor fuit: tantumque a iurgiis et contentione abſuit, vt iniurias amicorum ipſiusque vxoris ſatis patienter diuque ferret. Imprimis vero amicorum conſuetudine, et colloquiis doctorum virorum gaudebat, cuius rei ſpecimina, erudítiſſimi dialogi philoſophici ad eius exemplum conſcripti, exhibent elegantiſſima. Eidem vero animi conditioni adſcribenda quoque eſt magna timiditas, quae, cum Milonem inter ſtrepitus armorum, quibus forum praeuertendae ſeditionis cauſſa Pompeius clauſerat, propter caedem Clodii, defendere ſuſcepiſſet, tanta fuit, vt toto corpore contremiſcens, pauca tantum nec ſatis cohaerentia dicere poſſet, ſicque Milo, licet cauſſa eſſet ſuperior, exilio mulctaretur [c]. Additque his PLVTARCHVS [d], non in armis modo timidum, ſed et ad dicendum trepide acceſſiſſe, vixque titubandi et tremendi finem feciſſe, plerisque in certaminibus prouecta iam oratione et augeſcente. Gloriae tamen immoderatum deſiderium, ſed animi fortitudine nulla firmatum variis exemplis prodidit, non in republica tantum, ſed in eruditorum quoque circulis, cuius iactantia de ſe et oſtentatio immoderata luculentum dant teſtimonium, qua re eloquentiam quoque ſuam auditoribus haud raro fecit moleſtam [e]. Ex hoc animi charactere de ingenii quoque viribus iudicandum, quod imaginationis magis fertilitate, quam iudicii acrimonia excelluiſſe, & philoſophiae, quam ſecutus eſt Academicae conditio, et libri philoſophici, quos conſcripſit [f], et neglectum ſaepe in orationibus decorum, facetiaeque ad ſcurrilitatem vsque progreſſae [g], ſatis loquuntur. Ex qua ingenii Ciceroniani facie recte colligimus, aptum magis fuiſſe Ciceronem ad perſuadendum, quam ad iudicandum, nec ſatis ea iudicii vi valuiſſe, quae in nexus rerum atque notionum penetrat, falſumque nouit a vero diſcernere.

§. XVII. Triuiſſe Ciceronem tempus, quo in republica otium ſibi eſſe videbat, philoſophiae ſtudiis, ſupra tetigimus. „Etſi enim, quod „ipſe ſcribit [h], ſtante republica in agendo plus, quam in ſcribendo, ope- *Scripta Ciceronis philoſophica.*

„ram

b) Circumſtantias exitus tragici Ciceronis vide apud PLVTARCHVM, LIVIVM APPIANVM, DIONEM, VELLEIVM PATERCVLVM aliosque. Elegantiſſimis hanc mortem verſibus deplorauit CORNELIVS SEVERVS, ad cuius fragmentum THEODORVS GORALLIVS, vel, qui hoc nomine latet, Io. CLERICVS videndus. MARTIALIS elegans epigramma L. III. ep. 66. legitur. Alios nominat FABRICIVS Biblioth. Lat. T. II. p. 98.

c) Dio L. XLVI. PLVT. l. c. p. 58. Orationem vero pro Milone, quam habemus, poſtea conſcripſit elegantiſſimam, qualem ſcilicet meditatus erat.

d) l. c. e) IDEM p. 63.

f) Id luculento Laelii, ſiue dialogi de amicitia exemplo probauit Cl. HEVMANNVS act. phil. Vol. II. p. 453.

g) Reprehendit id PLVTARCHVS l. c. p. 63.

h) De officiis L. II. c. 1. 2.

„ram ponebat, et quae fcribebat, iis actiones fuas, non philofophiae „praecepta, mandabat; vbi tamen illae literae conticuerunt forenfes et „fenatoriae, nihil autem agere non poffet animus, in philofophiae ftudiis „ab initio verfatus aetatis exiftimauit honeftiffime moleftias deponi poffe, „fi fe ad philofophiam retuliffet. Cui cum multum adolefcens, difcendi „cauffa temporis tribuiffet, poftea quam honoribus inferuire coepit, fe„que totum reipublicae tradidit, tantum erat philofophiae loci, quantum „fuperfuerat amicorum et reipublicae temporibus. Id autem omne con„fumebatur legendo, fcribendi otium non erat. Maximis itaque in ma„lis hoc boni affecutus fibi vifus, vt ea literis mandaret, quae nec fatis „erant nota Romanis, et erant cognitione digniffima, ad fcribenda fapien„tiae praecepta fe accinxit, et philofophiam Graecam, haud vno fcripto „explicuit„. Et naturalem quidem philofophiae partem refpicit *Timaei* Platonis verfio, quam *de vniuerfitate* infcripfit, quamque integram non fupereffe merito dolemus. Theologiae naturalis limites tangunt libri tres *de natura Deorum* [i], quorum primo Velleius Epicuri de Diis fententiam tuetur, Cotta refellit, fecundo Balbus Stoicorum theologiam explicat, tertio Cotta oppugnat, qua difputatione tantopere theologiae gentilis imbecillitatem detexit Cicero, vt ad eam non tantum prouocet, errorisque eam conuincere iubeat facerdotes gentiles ARNOBIVS [k], fed et narret: dixiffe quosdam: *Oportere ftatui per fenatum, aboleantur vt haec fcripta, quibus Chriftiana religio comprobetur et vetuftatis fupprimatur auctoritas.* Addit his ex vero: *intercipere fcripta, & publicatam velle fubmergere lectionem, non effe Deos defendere, fed veritatis teftificationem timere.* Sed et libri *de diuinatione* [l], quemque *de fato* [m] habemus, non plane integrum, huc pertinent, itemque *fomnium Scipionis* a MACROBIO [n] nobis feruatum et prolixo commentario illuftratum, quod totum Platonicis hypothefibus de anima mundi, ftatuque animarum poft mortem nititur. Moralem philofophiam tractauit Cicero, libris quinque *de finibus* bonorum et malorum, quos hiftoriam doctrinae de fine fummoue bono recte dixeris. Eleganter enim et copiofe Graecorum philofophorum de finibus fententiam et difceptationes explicat, argumenta enumerat, quibusque quaeuis fententia prematur difficultatibus, erudite oftendit [o]. Sed et *Tufculanae quaeftiones* huc pertinent, quarum libro primo de contemnenda morte, fecundo de tolerando dolore, tertio de aegri-

i) Prolixo commentario libros hos illuftrauit ex S. I. vir doctiffimus PETRVS LESCALOPIERIVS, Parif. 1660. fol. quem pandectas veteris theologiae gentilis non inepte vocaueris, licet, non vbique rectum viderit, veramque fyftematum philofophicorum affecutus fit fententiam. Optimam librorum de N. D. editionem debemus IO. DAVISIO Cantabr. 1718 8. verfionem Gallicam OLIVETO Parif. 1721. Alias editiones enumerat FABRIC. Biblioth. Lat. T. I. p. 118. T. II. p. 132.

k) Adu. gent. L. III. c. 2. p. 104. ed. Canteri.

l) In primo Quinctus Cicero pro diuinationibus pugnat, in fecundo omnia diuinationum genera Marcus euertit. De editionibus vid. FABRIC. l. c. T. I. p. 120. T. II. p. 133. feqq.

m) Conf. FABRIC. ll. cc.

n) Particula eft, ex vltimo fine fexto libro Ciceronis de Republica, quod Platonis veftigiis infiftens compofuerat, laudatum SENECAE ep. 108. Gellio, Auguftino aliisque. De Macrobio dicendum fuo loco. Conf. Cl. STOLLIVS Hift. lit. P. II. c. 3. p. 474. feqq.

o) Editiones indicat FABRICIVS l. c. T. I. p.

aegritudine lenienda, quarto de reliquis animi perturbationibus, quinto de virtute ad beate viuendum se ipsa contenta disputat [p]. Eundem in numerum referendi *de senectute & de amicitia* dialogi, quos *Catonis et Laelii* nomine inscripsit [q]. Sed et *paradoxorum Stoicorum sex explicatio* [r] huc pertinet: quam tamen eloquentiae magis ostentandae, quam erudiendi lectoris caussa scripsisse, ex eo recte colligitur, quod alio loco hanc Stoicorum παραδοξολογίαν riserit [s]. Iuris vero naturalis et ciuilis praecepta, libri *de officiis* ad filium Marcum secundum Stoica principia [t], quibus Peripatetica quaedam admixta sunt, conscripti, itemque libri *de legibus* [u], quos tamen non plane integros habemus, explicant. Nullo vero scripto animi sententiam, easque partes, quas in philosophando secutus est, magis prodidit, quam in *quaestionibus Academicis*; quarum licet duo tantum libri extent, quorum alterum *Luculli* nomine insigniuit [x], totum tamen in iis potiorum inter Graecos sectarum doctrinae aedificium extruit, et Academico more destruit, Carneadis potissimum partes secutus: vnde in philosophiae historia miram praestat vtilitatem. Desiderantur vero ex scriptis Ciceronis philosophicis, *Hortensius*, siue *admonitio ad phi-*

p. 116. seqq. T. II. p. 129. Versionem Gallicam debemus REGNIERIO des MARAIS, Paris. 1721. 12.

p) Vid. FABRIC. l. c. p. 117. sq. T. II. p. 129. sq. DAVISII editio Cantabrig. 1709. 8. prodiit.

q) IDEM l. c. p. 125. Iungi soleat libris de officiis.

r) Editiones vide apud FABRICIVM l. c. T. I. p. 126. T. II. p. 144. Scripsere contra haec paradoxa Antiparadoxa VITVS AMERBACHIVS et ANTONIVS MAIORAGIVS, conf. IO. GEORG. PASCHIVS Introd. in rem liter. moral. vet. c. III. §. 11. p. 628. Accurate hanc paradoxorum Stoicorum explicationem a Cicerone datam examinauit Cel. HEVMANNVS act. philos. Vol. III. p. 694.

s) Or. pro Murena c. 29. Conf. PLVT. l. c. p. 62.

t) Panaetium ante alios secutus est, vt ex Lib. III. c. 2. patet, Peripatetica vero, propter filium apud Cratippum philosophiae studiis inuigilantem, admiscuisse videtur. Magna semper lauda hos Ciceronis libros prosecuti sunt viri docti, qui eos non mature tantum edidere, sed et commentariis illustrauerunt. De quibus iterum consulendus FABRICIVS loc. c. T. I. p. 121. sqq. T. II. p. 136. merenturque post Fustianas 1465 1466. raritate notabiles, editiones Graeuii et Iac. Facciolati praestantia memorabiles commendari. Conf. Hist. biblioth. Fabric. T. VI. p. 267. Recentiori tamen aetate, quibus Stoicae philosophiae defectus toties detecti sunt, aliter de hoc libro iudicatum. Edidit enim Gallus quidam LELEVELLVS, discrimen inter veram et falsam philosophiam moralem, vbi falsitas officiorum Ciceronis, et libellorum de amicitia, de senectute et paradoxorum demonstratur. Amst. 1695. quem librum postea, philosophiae suae nouae et hodiernae Paris. 1698. 12. editae T. IV. inseruit. Eandem dicam Ciceroni scripsere clarissimi viri, qui acta eruditorum Germanica concinnant. P. IX. p. 441. Indignatur horum virorum iudiciis B. FABRICIVS l. c. T. II. p. 140. qui tamen ad Stoicae ethicae fundamenta, ex quibus legis naturalis conceptus a Cicerone admissus fluit, non satis attendisse videtur. Conf. MORHOF. Polyhist. lit. T. III. L. I. c. 17. T. I. L. IV. c. 11. §. 17. Ciceronis exemplum imitatus tres de officio ministrorum libros S. AMBROSIVS conscripsit, de quibus Tomo III. dicemus. Sed et PVFENDORFIVM titulum elegantis libelli de officio hominis et ciuis hinc mutuo accepisse, notum est. Varias vero in hos libros commentationes refert SAM. RACHELIVS in Comm. libro de officiis praemisso. Ethicam quoque Ciceronianam ANTONII BVSCHERI nobis non visam memorat FABRICIVS T. II. p. 164.

u) Secutus et in his libris Stoicos est Cicero, ita tamen vt ad leges Romanas et consuetudines respexerit. Iudicat de iis Cl. STOLLIVS Hist. phil. mor. §. CLXXVI. p. 311. Conf. Hist. lit. P. III. c. 4. §. 18. p. 702. FABRICIVS l. c. T. I. p. 120. T. II. p. 134. seqq.

x) IDEM l. c. p. 115. FR. FABRIC. ad ann. 62. p. 316 ex veteribus QVINTILIAN. Lib. III. c. 6. Nomen vero dedit Cicero dialogo a loco quo colloquia habita fingit, nempe a villa, quam in agro Cumano habebat, quam Platonis exemplo Academiam vocauit. Thermas ibi fuisse, oculorum acini seruandae aptissimas et saluberrimas PLINIVS ait L. XXXI. c. 2. Conf. illustr. LVDEWIGIVS de Academia.

philosophiam, [y] quam efficaci stimulo animum suum ad quaerendam sapientiam excitauisse fatetur AVGVSTINVS. [z] Tum libri sex *de republica*, [a] Librique *oeconomici*, quos pleraque ex Xenophonte expressit. [b] Sunt, qui *dialecticam* [c] Ciceronis somnient, qualem Ciceronem scripsisse probari non potest, licet dialecticam Stoicam interdum adhibuerit in scriptis suis. [d] Certe *Topica* quae scripsit, dialecticae in arte dicendi vsum demonstrant. Multum vero de philosophia pariter atque Latinis literis meruit Cicero, quod philosophorum Graecorum terminos et vocabula primus fere Latinis expressit literis. [e] In ipsis philosophiae mysteriis nihil noui Graecorum praeceptis addidit Cicero, sed eorum tantum placita enarrauit, id quod nemo negauerit, qui libros eius philosophicos vel per transennam inspexit. Iniurii tamen in Ciceronem sunt, qui plagii ei crimen ideo obiiciunt [f]; fassus enim plerumque est, per quos profecerit. [g] Vnde magis in philosophiae historia, quam in ipsa philosophia bonarum artium studiosis vtilitatem praestat, licet et hic sine examine non sit admittendus [h].

Philosophia Ciceronis. §. XVIII. Ex dictis de Ciceronis philosophia iudicium a mediocriter attento fieri posse, plane confidimus. Qualis enim in eo studio fuerit, quasque rationes sequendas sibi praescripserit, ex propriis eius verbis atque confessione depinximus. Vt tamen cuncta luce sua radient, paucis omnia obseruationibus complectemur, vt ex his ea queant iudicari, quae viri docti de Ciceronis philosophia [i] fuerunt commentati. Et

I. quidem, ex supra dictis repetendum est, non fuisse inter Romanos, qui nouum philosophiae systema condere susceperit. Nescio enim qua paupertate animi exhausta quasi illorum temporum ingenia nihil addi posse inuentis Graecorum philosophorum putabant. Cuius veram caussam vix in alia re, quam in auctoritatis praeiudicio quaerendam putamus, qua Romani falsa Graecae eruditionis opinione decepti, cum, se ad eorum perfectionem, qui sectarum auctores fuerant, pertingere posse desperarent, satis

y) Passim eius mentionem iniicit, de fin. L. I. de div. L. II. Tusc. Qq. L. III. conf. FR. FABRIC. ad an. 62. p. 316.

z) Dicemus ea de re infra Tomo III. Loca Augustini notantur Act. philosoph. Vol. II. p. 462. seqq. conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 151.

a) Vid. dicte not. (n. p. 44.) edd. FABR. l. c. T. I. p. 127. T. II. p. 145. seq. vtrum alios hac de re scriptores antecelluerit, quod BOECLERO placet, Comm. de Script. p. 42. ex eo iudicari potest, quod Platonis exemplum secutus est.

b) Partitionem eorum recenset SERVIVS ad Georg. L. I. conf. FABRIC. T. II. p. 161.

c) ADAMI BVRSII Dialectica Ciceronis prodiit Zamoscii 1604. 4.

d) Ostendit id STVRMIVS in Instit. dialect. conf. FABRIC. T. II. pag. 168. STOLLIVS Hist. lit. P. II. c. 2. §. 13. p. 432.

e) Passim hac de re more suo gloriatur Cicero. Bene vero de nostra aetate meruit vir doctus, qui sub PLEXIACI nomine latere voluit, Lexiconque philosophicum Hag. Com. 1716. edidit, in quo terminos philosophiae technicos ordine expo-suit verbis Ciceronis, altera vero parte barbaras Scholasticorum voces ac nomina Ciceronianis commutauit: quam quoque partem Glossario nouo Latinitatis adiecit B. SIG. IAC. APINVS Norimb. 1728. 8.

f) Vid. HIERONYM. prooem. in Qq. Ebr. T. IV. opp. p. 90. IAC. THOMASIVS de pleg. lit. §. 392. p. 171.

g) PLINIVS in praef. Hist. nat.

h) Exempla complura Tomo I. attulimus, conf. R. SIMON, cuius verba adducit STOLLIVS Hist. lit. P. II. c. 1. §. 55. p. 370.

i) Pertinent huc praeter laudatos IASONIS DE NORES Nobilis Cyprii breuis et distincta institutio in Ciceronis philosophiam de vita et moribus Pat. 1597. 12. BVSCHERI ethica Ciceroniana, TESVNERI et HAVBERVNGII diss. de theologia Ciceronis aliique. Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 148. BAYLE Dict. T. IV. art. Spinoza not. H. HENR. DODWELL. Apologie Script. philosoph. Cicer. quam Anglicae versioni librorum de finibus praefixit SAM. PARCKERVS Lond. 1702. 8.

ſatis ſuis deſideriis fieri crediderunt, ſi in illorum ſententiam pedibus irent. Qua ratione deuicta a Romanis Graecia ingeniorum Romanorum euaſit victrix, victoresque inſolito prorſus more in deuictorum tranſiuere mores et placita.

II. Sed et hoc ex ſuperioribus repetendum eſt, rationem philoſophiae Academicae, qualem poſt Arceſilaum, Carneades, et qui hunc ſuo modo ſecutus eſt, Philo, tradidere, quaue de nulla quidem re certi quid ſtatutum, probabiliter tamen in vtramque partem de argumento quouis diſputatum eſt, non iis tantum mire placuiſſe, quibus ſectarum Graecarum diuortia et inſignes contentiones oculos aperiebant, vt quam infirma pleraque eſſent, quae ab iis aſſerebantur, peruiderent: ſed et calculum eorum meruiſſe, qui in foro et republica eloquentia ſua et orationibus forenſibus cauſſisque dicundis inclareſcere, ſicque ad honores eniti contendebant, quosque mire iſta philoſophia in inueniendis argumentis fuiſſe foecundos exempla complura docent. Vtramque rationem apud Ciceronem ad amplectendam Academiae mediae philoſophiam plurimum valuiſſe, ſupra ipſius teſtimoniis euicimus. [k]

III. Acceſſit vero et hoc, quod plurimum momenti in philoſophiae ſtudio habuit apud Ciceronem, nempe incidiſſe eum admodum adoleſcentem in eiusmodi Academicae philoſophiae doctorem, Philonem, qui exoſam philoſophandi rationem, quae Arceſilaum inuidia cumulauit, ita emendauit, vt modeſtius et humano ingenio conuenienter magis ratiocinari videretur. [l] Qua de re ea repetenda ſunt, quae *Tomo primo* diximus.

IV. Patet tamen ex adducta quoque Ciceronis hiſtoria, non adeo deſipuiſſe Ciceronem, vt reliquarum ſectarum doctrinam prorſus repudiaret, ſed totius potius Graecae philoſophiae campum fuiſſe emenſum. [m] Luculenter id docent diſertiſſimi Academicarum et Tuſculanarum quaeſtionum de finibus item et de natura Deorum dialogi, libri item de officiis, in quibus non Academicae tantum doctrinae ſummam propoſuit, ſed Platonicae, Stoicae, Peripateticae, Epicureae quoque philoſophiae placita mira facundia illuſtrauit: ita tamen, vt nulli calculum adiiceret, niſi Academica ratione ductus, poſſe hunc in modum probabiliter de iſtis rebus diſputari. Pleraque vero eo potiſſimum fine adhibuit, vt in refutandis illis ingenium oſtentaret, ſeque nullam eruditionis partem latuiſſe oſtenderet. [n]

V. Etſi vero nullam ſectam, ex Graecis Cicero probabat praeter Academicam, certum tamen eſt, eum vni magis fauiſſe, quam alteri. Et Stoicam quidem ſectam in iis, quae ad iuris rationem et reipublicae conſtitutionem pertinebant, ipſi vehementer placuiſſe, ipſe ad filium ſcribens [o] non

k) Notabilis imprimis locus in paradoxorum praefatione, et prooemio etiam librorum de officiis, vbi philoſophiam eloquentiae cauſſa didiciſſe fatetur.

l) Et haec quoque ratio fuit, cur ei Philo magis probaretur, quam Antiochus, quem ſine ratione veterem Academiam reuocare et Stoicis conciliare credebat.

m) Vid. de orat. c. 30. conf. MACROB. in Somn. Scip. L. I. c. [illegible] L. II. c. 17.

n) Obiectum hoc Ciceroni in declamatione, quae SALLVSTIO tribui ſolet.

o) De officiis L. I. c. 2.

non negat, ita tamen vt *eos, in doctrina de officiis secutus sit non vt interpretes, sed, vt se solere* ait, *e fontibus, eorum iudicio arbitrioque suo, quantum quoque modo visum erat, hauriens.* Platonem vero magni fecisse, praecipue in iis, quae ad naturae contemplationem pertinent, et ipse fassus est, [p] et suscepta Timaei interpretatione prodidit. Cumque in morali quoque philosophia Peripatetica a Socraticis et Platonicis non multum dissidentia crederet, [q] non plane ab eorum praeceptionibus in doctrina de officiis abiit, licet alibi minus huius sectae, quam aliorum, habuerit rationem. A nulla tamen secta magis abhorruit, quam ab Epicurea, quamuis eius doctrinam omnium primam didicisset, et haberet amicos carissimos, qui huic sectae adhaerebant. Cuius rei exempla per omnia quidem eius scripta philosophica deprehenduntur, maxime vero secundo, quem *de finibus* scripsit, libro. Quod sectae Epicureae odium tantum fuisse, vt contra veritatem Epicurum calumniis oneraret, in Epicureae sectae historia *tomo primo* manifestum fecimus. Quod qua potissimum ratione inductus fecerit, ipse haud obscure prodit, caussatus, [r] *recubantem in hortulis molliter et delicatule nos avocare Epicurum a rostris, a iudiciis, a curia.*

VI. His ex Ciceronis historia praemissis, dubitandum amplius non est, fuisse Ciceronem ex eorum Academicorum genere, qui post Carneadem et Clitomachum, Philonem sequebantur viderique volebant aptius humanoque intellectui conuenientius philosophari, admittendo in asserta humanae cognitionis incertitudine probabilitatem vel maiorem vel minorem, quam sequi queamus. Qua de re ita disserit ipse: [s] *Non sumus ii, quorum vagetur animus errore nec habeat vnquam, quid sequatur; quae enim esset ista mens, vel quae vita potius, non solum disputandi, sed etiam viuendi ratione sublata? Nos autem, vt caeteri, qui alia certa, incerta alia dicunt, sic ab his dissentientes alia probabilia, contra alia improbabilia esse dicimus.* Male itaque et praeter rem LACTANTIVM [t] reprehendit HORNIVS [u] scribentem: *Cedo Cicero quid didiceris, aut in qua secta veritatem deprehenderis? In Academia scilicet, quam secutus es, quam probasti? At haec nihil docet, nisi vt scias, te nihil scire.* Putat enim Academicum se dixisse, non quod etiam illis vbique se addixisset, sed quod prae caeteris eorum libertatem probaret et ea vteretur. Qua in re mire fallitur Hornius. Non enim illo in philosophiam animo fuit Cicero, vt sectariam philosophiam improbaret, quod ille putat, sed Academicam sectam ea ratione, quam instituit Carneades, secuti sunt Clitomachus et Philo, amplexus est, vt et ipse nihil sciri, id est indubitatis rationibus asseri posse contenderet, probabilitatem tamen sequeretur, quam reiecit Academia media ab Arcesilao instituta. Hanc probabilitatem secutus quaedam ex Platonis atque Stoicorum placitis sibi non displicere, manifestum fecit, cuius ea potissimum

p) Tusc. Qq. L. I. c. 21. conf. HORNIVS hist. philos. L. IV. c. 5. p. 248. et quos nominat.

q) De offic. L. I. c. 3.

r) De orator. L. III. conf. GASSENDVS de vita Epicuri L. III. c. 6. p. m. 97. seq.

s) De officiis L. II. c. 2. conf. Tusc. Qq. L. II. c. 2. L. IV. c. 4.

t) L. III. c. 14.

u) Histor. philos. L. IV. c. 5. p. 248.

tiſſimum cauſſa fuiſſe videtur, quod per tempus aliquod Antiochum Aſcalonitam audiuit, quem Academiae ſtudioſis Platonem et Zenonem commendaſſe conſtat. Patetque Ciceronis ſcripta philoſophica attente legenti, eum, cum de veris philoſophiae fundamentis incertus haereret, ad ſyncretismum philoſophicum, qualem inſtituit [x] Antiochus, valde fuiſſe pronum. Certe non Stoica tantum, ſed et peripatetica ſuis placitis finitima eſſe contendit.

VII. Cauſſam cur hanc potiſſimum philoſophandi viam Cicero ingreſſus ſit, praeter ſcopum ſe foro parandi, recte in ingenii eius charactere quaeſiueris. Quod vt imaginationis magis foecunditate quam iudicii acie valuiſſe, ſupra obſeruatum eſt, ita mirum non eſt, Ciceronem ad inueniendas magis probabiles rationes et diſputandum in vtramque partem, quam ad diiudicandum ſyſtematum nexum natura et procliuem et aptum, Academicae philoſophiae nomen dediſſe. Vbique etiam in ſcriptis eius philoſophicis haec ingenii Ciceroniani indoles ſe prodit. Videas enim viuis quidem coloribus et verborum eximio quodam delectu depingi philoſophorum opiniones, afferri rationes in contrarium cauſſamque, vt ſolent oratores, etiam in Academia, in Tuſculo, aliisque eruditorum congreſſibus, ornari, rationum vero pondera nec ad trutinam examinari, nec ex certis principiis deduci concluſiones, nec ſyſtematis nexum et quaſi vincula exhiberi, ſicque male multa cohaerere, dicique, quae examen non ſuſtinent. [y] Quae licet talia non ſint, vt inter philoſophaſtros Cicero, AVGVSTINO praeeunte reiici, vel e philoſophorum plane albo deleri mereatur, quod recentiori quoque tempore viris quibuſdam doctis [a] placuit: aperta tamen demonſtratione euincunt, longe errare eos, qui in philoſophia multum eum valuiſſe contendunt, [b] longius abeſſe a vero, qui in philoſophia magis praeſtitiſſe, quam in dicendi arte et regenda republica ineptiunt. [c] Rectius, Cl. HEVMANNVS, [d] qui inter ſedulos magis philoſophorum diſcipulos, quam inter philoſophos primi ordinis collocare eum iubet.

§. XIX. Ex adductis hactenus manifeſtum eſſe putamus, fruſtra a nobis poſtulari, vt philoſophiam Ciceronis, morem noſtrum et inſtitutum ſequentes breuiter delineemus, licet ſcriptorum eius philoſophicorum nobis ſat magna ſuperſit copia. Academicum enim philoſophandi genus ſecutus, proprium doctrinae ſyſtema non condidit, ſed vel aliarum ſectarum placita oppugnauit, vel vbi aſſerendum quoque dogma quoddam erat, ex Graecorum ſectis eam opinionem elegit, quam reliquis probabilius diſputari

Summa philoſophiae Ciceronis.

x) De offic. L. I. [illegible]

y) Indubitatis hoc rationibus et exemplis ex Ciceronis Scriptis patriis demonſtrauit doctiſſimus HEVMANNVS Act. philoſ. Vol. II. p. 441. ſeqq.

z) De Civ. Dei L. II. c. 27. id quod tamen eo minus mirandum, quo magis Auguſtinus Academicos odio proſecutus libros ſuos contra Academicos Ciceroni oppoſuit.

a) Pomponatii et Ionſii iudicia vide Act. phil. l. c. vterque Ciceroni fuit infenſior, quod Peripateticus non aſſet. Similiter Campanella, cuius ſententiam Act. phil. Vol. I. p. 566. exhibent. Ita et SCALIGER, Scalig. prim. p. m. 49. Alios nominat HORN. l. c. p. 246.

b) Indicauimus eos §. XV. not. q.

c) Auctor gallus Hiſtor. crit. philoſ. T. III. p. 38.

d) Act. phil. l. c. p. 459.

ri posse, comtiusque ornari putabat. Et in naturalibus quidem, si Platonicae physiologiae praecepta ex *Timaeo* Latino sermone expressa, quaeque *in Somnio Scipionis* Platonice scripsit, excipias, plane nihil, quod Academicum non esset, et non euertendis dogmaticorum opinionibus aptum, Cicero attulit. Aliter tamen in moralibus, vbi non Carneadeam tantum disputandi, et oppugnandi sectas Graecorum fere omnes rationem tenuit, sed et Panaetium aliosque Stoicos secutus de officiis quaedam dogmatice praecepit. Quorum dare tamen compendium [e] eo minus necesse putamus, quo magis ea a Stoicorum doctrina suo loco fuse a nobis enarrata non abeunt, sed ordinem tantum sequuntur nouum, acroamaticam tractandi rationem non diligenter et accurate satis tenentem, et Peripatetica quaedam sine necessitate interdum miscentem. Theologiae vero Ciceronianae enarrare capita impossibile putamus, eo quod de natura Deorum et de diuinatione disputando a declaranda sua sententia abstinens in eo tantum versatus sit, vt omnium sectarum de Diis placita euerteret. Ex quibus, vt hoc coronidis loco addamus, etiam de atheismo Ciceronis quaestio decidenda est, quem qui ei obiiciunt, [f] vel practicam impietatem vrgent, de qua tamen non quaeritur, vel obiectionum contra doctrinam de Deo Academicarum malignitatem et pericula respiciunt. Quae licet negari nequeant, nondum tamen Ciceronem atheorum albo adscribunt: cum istae quidem disputationes nudam obiectionum contra theologiam receptam recensionem exhibeant, qua Cicero non suam de Diis mentem explicuit, sed quid Academici dogmaticis obiiciant, exhibuit. Tacemus, si etiam supponamus, Ciceronem in his quoque ex animo cum Academicis fecisse, esse haec opposita theologiae gentili, et imprimis iactantiae dogmaticorum, qui cum insana et absurda multa de Diis fuissent commenti, istis Academicorum telis obruebantur. Addendum his, Ciceronem certitudinem quidem doctrinae philosophorum de diuinis denegare, non vero probabilitatem, quam tamen vnam in philosophia sequendam esse cum Philone suo contendebat. Non sustulisse enim argumentis, quae pro afferenda DEI existentia philosophi attulerunt, probabilitatem, ex primo *de natura Deorum* libro patet, etsi negari nequeat, non valuisse Ciceronem tanto iudicii robore, vt contra Academicorum obiectiones veritates has in tuto ponere posset, vnde non magnopere viris doctis refragamur, qui non satis certum in tanto dogmate haesisse Ciceronem queruntur. [g] Quae vero ita Academico disputauit more, ea ad ipsius doctrinae speculationem, non ad cultum practicum pertinent. In eo enim more Academicis et Scepticis communi patria instituta moresque secutus est. [h]

Cicero an atheus?

Stoicae sectae asseclae inter Romanos.

§. XX. Stoicam philosophiam non minus illustres sectatores fuisse nactam, ex iis intelligere est, quae supra de iure consultorum apud Romanos

e) Qui illud desiderat, in Cel. STOLLII hist. phil. mor. gent. §. 177. p. 311. seqq. inueniet, quae sitim extinguent.

f) Nominat eos REIMMANNVS hist. ath. c. XXXVIII. §. 3. p. 273. quem vide.

g) BAYLE Dict. T. IV. art. Spinoza not. M. p. 259. BVDDEVS thes. de atheismo c. I. §. 22.

h) Vid. Lib. III. de natura Deor.

manos studio erga hanc sectam diximus. Doctrina enim de officiis, spinoso licet, et si verum fatendum, cerebrino magis, quam vero, fundamento superstructa, in se tamen reipublicae moderandae, iurique dicundo erat aptissima; quemadmodum et dialecticam Stoicam commodissimam iuris interpretibus visam fuisse, supra obseruauimus. Traxit haec ad rempublicam facilis philosophiae Stoicae applicatio alios quoque viros magnos, qui ad eius clauum sedebant in partes, qui impenso studio hanc sectam prosecuti sunt. Inter quos Q. Lucilius Balbus CICERONE teste [i], tantos habuit progressus in Stoicis, vt cum excellentibus in eo genere Graecis compararetur: quae caussa fuit, cur in doctissimis *de natura Deorum* dialogis Stoicae theologiae partes ei defendendas tribuerit. Hi tamen plerique cum eo tantum fine Stoicam disciplinam didicerint, vt et verbis et factis Stoicis reipublicae adessent, non vero, ut Stoicam sectam amplificarent, philosophosque ex porticu se praestarent, omittendi hic sunt, et inter illustres Romanae reipublicae exspirantis viros collocandi. Vnum Catonem, quem minorem vocant, describemus, qui et nomine & re Stoicum se praestitit philosophum.

§. XXI. CATONIS, qui, vt a proauo, de quo supra, distinguatur, minor, et VTICENSIS, a loco vbi illustri morte extinctus est, vocari solet, vitam laudesque ex veteribus enarrauerunt Munatius, qui ex familiaribus eius fuit, et qui huius memoriis vsus est, Thraseas, quae tamen scripta hodie desideramus. Quemadmodum laudes quoque Catonis a Cicerone praedicatas, quique iis a Iulio Caesare oppositi erant Anti-Catones [k] temporis nobis iniuria eripuit. Vita itaque magni viri, qui immortale sibi nomen philosophia virtuteque Stoica peperit, cum ex Romanae historiae scriptoribus, imprimis ex scriptis Ciceronis, qui magna eum admiratione prosecutus est, colligenda, tum audiendus PLVTARCHVS est, qui eam more suo strictim quidem, sed eleganter exposuit [l]. Attendendum vero nobis, non Romanam, sed philosophicam historiam scribentibus ad eas praecipue vitae circumstantias est, quae ingenium eius philosophicum, Stoicaeque philosophiae indolem, qualem vita et actionibus suis expressit, concernunt. Quae vbi recte ponderantur, fatendum, in tota Stoicae sectae historia non occurrere, qui Stoicam virtutem illustribus vitae actionibus tantopere expresserit, sic vt non homines tantum Stoicos, scholae natos, Zenonem, Chrysippum, Panaetium, sed et in aula Stoica praecepta sequentes, Senecam, et Antoninum imperatorem longe superauerit. Id quod CICERO [m] agnouit, qui perfecti eum Stoici laude mactat, et vidit LVCANVS [n], qui eleganter de eo: *Cato minor.*

Hi mores, haec duri immota Catonis
Secta fuit, seruare modum, finemque tenere,
Naturamque sequi, patriaeque impendere vitam,

 Nec

i) De nat. Deor. L. I. c. 4. conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. XXXIII. p. 172. qui in alienis hic totus vagatur, ne nihil dixisse videatur.

k) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 26. 172.

l) In vitis parallelis T. V. Opp. p. m. 590.

m) Praefat. paradox.

n) L. II. v. 385. seqq.

Nec sibi, sed toti genitum se credere mundo.
Huic epulae, vicisse famem, magnique penates
Summouisse hiemem tecto; pretiosaque vestis
Hirtam membra super Romani more quiritis
Induxisse togam: venerisque huic maximus vsus
Progenies: vrbi pater est, vrbique maritus:
Iustitiae cultor, rigidi seruator honesti,
In commune bonus: nullosque Catonis in actus
Subrepsit, partemque tulit sibi nata voluptas.

Quibus versiculis Stoicam virtutem tam accuratis depinxit coloribus, vt, qui Stoicum non agnoscat, in eius sectae historia peregrinus merito videatur hospes.

Catonis vita. §. XXII. Genere natus est Cato illustri et in republica pariter atque inter eruditos magni nominis. Proauum enim magna vixisse Romae gloria, et austera virtute Graecae philosophiae initiis restitisse supra narrauimus. Auus nostri M. Cato libro *de iuris disciplina* eruditionis dedit specimen, pater Marcus orationibus scriptis inclaruit [o]. Quem cum praematura morte amisisset, parentibus orbus vna cum fratre Caepione, sorore germana Porcia, et uterina Seruilia [p], apud Liuium Drusum auunculum suum, qui vir, summa praeditus facundia, morumque probitate et animi magnitudine, tum in republica principatum obtinebat, educatus est. Tale vero temperamentum animique Catoni indoles obtigit, qua ad Stoicam philosophiam natus quasi videbatur. Teste enim PLVTARCHO [q] statim a puero voce, vultu, adeoque inter ludendum etiam, ingenium rigidum atque immobile constansque in omni re prae se tulit. Nam et vis perficiendi ei, quae instituisset, maior, quam pro aetate, affuit, at adulatoribus difficilem se asperumque praebens, magis adhuc terrentibus obsistebat. Risus ita difficulter ei mouebatur, vt perraro ad leuem etiam risum vultum remitteret: haud facile ad iram prolabebatur, iratus placari aegre poterat. Cuius exempla non PLVTARCHVS tantum narrat, sed VALERIVS MAXIMVS [r] quoque exhibet, qui videndi. Non audiendus itaque est CICERO [s], qui hanc morum seueritatem Stoicae tantum disciplinae tribuit, quae nunquam tantopere illam effecisset, nisi animi indoles natura austerior accessisset. Cum se ad discendum contulisset, tardus fuit ad percipiendum; quae autem percepisset ea firmiter memoria retinebat. Monet etiam PLVTARCHVS [t] Catoni, vt difficilius disceret, in caussa fuisse incredulitatem. Eum enim obtemperasse quidem omnibus in rebus paedagogo, singulorum tamen caussas ex eo quaesiuisse: habu-

o) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 26.

p) Vtramque moribus fratri dissimilem prorsus impudicitia extrema corruptam vixisse, notat PLVTARCHVS p. 607. Seruilia enim Iulii Caesaris amoribus obsequens, Brutum ex eo genuisse dicebatur. Altera, quem Lucullus in matrimonio habuit, cum eum vnius prolis patrem fecisset, ob impudicitiam domo eiecta est. Sed nec ipse Catonis vxor Attilia eius criminis pura fuit. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Porcie, not. A. p. 791.

q) p. 592.

r) L. III. c. 1.

s) Orat. pro Muraena c. 29.

t) loc. cit.

habuisse vero paedagogum Sarpedonem, verbis, quam verberibus promtiorem. Cum vero et praeceptor ei obtigisset prudens, et indoles animi erectior atque excitatior, non potuit non mature ad excelsa quaeuis formari Catonis ingenium, quod imperterritam constantiam, patriaeque amorem etiam in pueritia spirauit, cuius aliquot exempla valde iucunda PLVTARCHVS [w] memorat, qui fratrem quoque Caepionem tenerrime amauisse, semperque cum eo fuisse, vnguento tamen eo vtente, respuisse, ob vitam accuratam et seueram, monet. Flamen Apollinis creatus diuisa paterna haereditate a fratre migrauit, victusque ratione ad maiorem etiam, pristina, frugalitatem conuersa Antipatrum Tyrium, [x] Stoica ex secta philosophum, socium sibi asciuit, morali potissimum et ciuili doctrinae intentus. Cum autem ad omne virtutum genus quasi numine afflatus ferretur, eam tamen honesti partem, quae in iustitia conspicitur, nulla aequitatis aut gratiae respectu inflexa prae reliquis sectatus est, qua in re Zenonis aemulum eum sententias Stoicas non disputandi, vt magna pars, sed viuendi caussa arripuisse, et magna seueritate expressisse CICERO [y] in iudicio testatus est. Instrumentum porro, vt pergit PLVTARCHVS, orationis, quo ad populum vti posset, exercitatione sibi parauit, neque tamen apud alios declamauit, vel declamantes audiuit. Orationis vero imaginem consecutus animi indoli naturaeque suae conformem, et Stoica disciplina dignam, magnam sibi admirationem eius peperit, quae inuitum eum in forum produxit. erat enim in oratione nihil noui, nihil ad elegantiam compositi, sed recta omnia et plana, atque aspera: gratia quoque animos auditorum concilians breuitati aderat, voluptatemque aliquam et risum ciuilem, admixta ingenii eius indicia, et per orationem sparsa, mouebant. Vox autem ea erat, quae satis ab vniuerso populo exaudiri posset, eius vero intentio visque inexhausta [z]. Sed et corporis exercitatio talis fuit, quae Stoicum, viuendo magis, quam dicendo philosophantem decebat. Illud enim exercitationibus validis assuefaciebat ad perferendum aestum, et niuem nudo capite, iterque pedibus omni tempore anni faciendum absque vehiculo: vitae etiam et studiorum rationem diuersam sibi ab ea, quae vulgo tum obtinebat, tenendam ratus, purpura reliquis probata reiecta, nigra veste ipse vsus est, saepe etiam nudis pedibus et sine tunica post prandium in publicum prodiit, non gloriae venandae studio, sed adsuefaciens se, ne cuius ipsum rei, nisi turpis, puderet, reliquas infamias contemneret, sic vt facile in hoc quoque genuinum Zenonianae austeritatis imitatorem agnoscas. In bello ciuili Gellio duci se adiunxit vltro

w) p. 594.

x) Non confundendus hic Antipater Stoicus, cum alio eius nominis eidem quoque sectae addicto, qui Tarsensis fuit, vt Tom. I. L. III. c. 9. monitum. Sed diuersus quoque fuit ab alio, qui et ipse Tyrius fuit, quem Athenis docuisse et obiisse tradit CICERO de officiis L. II. c. 24. Hic enim in domo Catonis mansit, aetate quoque illo paulo superior, qui post Panaetium Romae fuit. Vnde deferendum putamus DIONYS. GODOFREDVM ad l. c. Cicer. et I. G. OLEARIVM ad STANLEII Histor. philos. P. VII. p. 655. qui eundem fuisse coniiciunt.

y) Orat. pro Muraena c. 29 Conf. PLVT. p. 622.

z) PLVT. l. c. p. 595. Exemplum orationis Catonianae habes apud CICER. fam. Lib. XV. ep. 5.

propter fratrem, qui in eo tribunus militum militabat, et inter magnam militum luxuriam modeſtiam ſuam, fortitudinem audaciamque prudentiae coniunctam ſumma cum ducis laude expreſſit, honores et praemia, quae ipſi decernebantur, detrectauit. Tribunus militum factus et in Macedoniam miſſus Stoicae virtutis exemplum militibus praeiuit, equitantibus ſeruis pedes inceſſit, inque iis, quae aliis imperaſſet, ipſe elaborauit, habituque, victu et inceſſu militum, quam ducum, ſimilior, moribus vero, animi magnitudine, facundia ducibus omnibus ſuperior [a]. Eo loco, cum inaudiuiſſet de Athenodoro [b] cui Cordylioni cognomentum fuit, virum illum Stoica diſciplina illuſtrem, regum principumque familiaritatem ſubterfugiſſe, ſenemque iam apud Pergamum degere, eum ſibi adſciſcendum ratus, cum ſcribendo aut mittendo profuturum ſe deſperaret, ipſe ad eum in Aſiam nauigauit, ſperans fore, vt ſuis dotibus animoque vinci et in conſuetudinem pertrahi poſſet. Congreſſus cum homine peruicit, et in caſtra eum deduxit, ſecumque tanquam magnam nactus praedam, habuit. Sub idem tempus mortuo iam fratri Caepioni grauiſſimo naufragii periculo ereptus ſuperuenit, et quod in Catone mireris, grauius, quam philoſophum Stoicum decebat, eum caſum tulit, dolorem non lachrymis tantum et cadaueris amplexibus, ſed et ſumtibus ſepulturae et monumenti magnificentia teſtatus [c]. Adeo difficile eſt viris etiam maximis et animi indole atque diſciplina adiutis naturam, quod Stoici poſcebant, vincere. Defunctus tribunatu cum ſtatuiſſet, antequam ad rempublicam accederet, Aſiam peruagari, regionum, morum, inſtitutorum, et quae alia eſſent memoria et obſeruatione digna, contemplandorum cauſſa, peregrinationem ita inſtituit, vt Stoicae diſciplinae etiam cum decori neglectu videretur obſeruantiſſimus, adeo vt pro abiecto et humilis animi homine interdum haberetur [d]. Romam reuerſus aut Athenodoro, aut in foro amicis operam dedit. Quaeſturam autem, cuius petendae tempus appetierat, non ante ambiit, quam leges quaeſtorias legiſſet, ſingula ex peritis eſſet percontatus, et eius magiſtratus ius animo quaſi informaſſet. Quaeſtor vero

a) Ibid.

b) Non confundendum eſſe hunc Athenodorum Cordylionem, cum Athenodoro Solenſi, et cum alio, eiusdem nominis, qui Auguſti praeceptor fuit, ſupra T. I. Lib. III. c. 9. monuimus. Fuit vero Athenodorus Cordylio Tarſenſis, refertque LAERTIVS L. VII. ſ. 34. cum Pergamenae ei bibliothecae cura eſſet commiſſa, eraſiſſe eum ex Stoicorum libris quae male dicta eſſent e Stoicis, eo vero deprehenſo et periclitante iterum eſſe inſerta atque reſtituta. Quae male de Athenodoro Auguſti tempore viuente intelligit ALDOBRANDINVS ad h. l. eo enim tempore Pergamenae bibliothecae iam Romam erant translatae, teſte PLVTARCHO l. c. p. 597. et STRABONE L. XIV. p. 674. Recte itaque LIPSIVS Manud. in phil. Stoic. L. I. diſſ. 12. p. m. 71. coniecit, hunc Athenodorum, qui bibliothecae Pergamenae praefuit, eſſe Cordylionem. Qui tamen in eo fallitur, quod hanc cauſſam fuiſſe putat, cur facilior Catoni fuerit abducenti. PLVTARCHO enim l. c. teſte regum et principum contubernia ſubterfugit, quae facile potuiſſet obtinere, ſi Pergameni muneris faſtidium eum cepiſſet. Cordylionem vero fuiſſe, qui Pergami bibliothecae praefuit, FABRICIO quoque placuit Bibl. Graec. Vol. II. p. 391. Pergamenae vero bibliothecae a Pergami regibus, praeſertim ab Eumene, STRABONE L. XIII. teſte conſtructae et ab Antonio in gratiam Cleopatrae Alexandrinae illatae, vt habet PLVT. in Anton. T. VI. p. m. 151. hiſtoriam vide apud ſcriptores de biblioth. I. LIPS. de bibl. c. 4. IO. LOMAIER. de bibl. c. 5. p. 76. MONTFAVCON palaeogr. Gr. p. 16. 17. aliosque.

c) PLVTARCH. p. 598.

d) Ibid. p. 599.

vero constitutus multa, quae iustitiam reique publicae salutem aliter poscere putabat, mutauit, animum rationemque eo magistratu hactenus male corrupto, dignam primus attulit, maximamque ob virtutem existimationem meruit, quod iustitia et temperantia omnes antecellere Romanos crederetur [e]. Eandem vero rationem quoque defunctus quaestura tenuit. Primus in senatum veniebat, discedebat vltimus, saepe reliquis tardius venientibus libro togam praetendens legebat [f], non opum studio, non gloriae, non fortuito casu ad tractandas res delatus sed consilio, quod hoc boni viri officium esse putaret, intentiorem se reipublicae, quam apem melli esse debere censebat, sicque in republica auctoritatem et existimationem consequebatur maximam. Solutus republica acceptis libris et philosophis in Lucaniam profectus est, vbi praedia habebat otio liberali maxime apta: ob Metellum tamen, quem reipublicae noxium ciuitatique metuendum nouerat, vt pestilentissima consilia euerteret, breui Romam reuersus est, et tribunatum plebis petiit, vt resistendi ei facultatem haberet. Quo in officio quam praestiterit iustitiam et fidem, quem candorem, magnanimitatem et bonitatem, in Muraenae potissimum ambitus accusati caussa ostendit, in qua tamen Stoica eius virtus a Cicerone, qui Consul Muraenae patrocinatus erat, iocis traducta est illiberaliter [g]. Quod tamen Cato, qui iuris defendendi caussa se terribilem et durum in foro praebebat, adeo humane beneuoleque tulit, vt semper eum Cicero impense coleret, cui etiam in supprimenda Catilinari coniuratione strenuus adfuit [h]. Cumque eo tempore ciuitas tota turbis misceretur, et potentiorum factionibus reipublicae euertendae consilia non semel caperentur, tanto animo, Marcello, Pompeio, Caesari aliisque, qui pessundare libertatem cogitabant, tamque infracto virtutis robore restitit, vt, licet non familiae tantum, sed et suam salutem obiici maximis videret periculis, a recta tamen via nunquam recesserit, neque prodere patriam in animum inducere potuerit, qua de re cum in historia reipublicae Romanae, amissa libertate in paucorum dominatum degenerantis tractari soleat [i], eam hic silentio praeterimus. Certe vnus dignus Cato visus est SENECAE [k], cuius vultum habitumque assignet *viro forti, cum altius nemo ingredi potuerit, quam qui simul contra Caesarem Pompeiumque se sustulit, et aliis Caesarianas opes aliis Pompeianas fouentibus, vtrumque prouocauit, ostenditque aliquas esse reipublicae partes.* Imprimis mirantur horum temporum scriptores prudentiam acutissime cernentem, et futurorum quam maxime prouidam [l], atque e duobus malis, quod tolerabilius esset eligentem, qua ductus, Pompeium sine collega Consulem esse creandum senatui persuasit, vt Caesarianam potentiam, quam reipublicae libertati exitio esse videbat, infringeret. Quae caussa quoque fuit, cur Pompeii partes

e) Ibid. p. 601.

f) Ibid. p. 605. Conf. CICERO praef. paradox. fam. L. XV. ep. 5.

g) Vid. Or. pro Muraena c. 29.

h) PLVTARCH. p. 606.

i) Videndi Romanae historiae scriptores VELLEIVS, FLORVS, DIO, PLVTARCHVS aliique.

k) Epist. 95. conf. ep. 14.

l) Exempla sunt apud PLVT. p. 610. 626.

partes secutus, cum Caesar exercitum Romam versus duceret, ei Romam relinquenti, quod caussam meliorem haberet, fugae comitem se dederit, sorteque nactus Siciliam prouinciam exercitui praefecerit, res Pompeii, quantum posset, adiuturus. Quem tamen cum Italia excessisse, et Dyrrhachii castra habere comperisset, tantae fatorum peruersitati in caussa, quam credebat, meliori et iusta, contra philosophiae suae praecepta indignatus, magnam dixit esse rerum diuinarum inconstantiam atque obscuritatem [m]. Sicilia itaque relicta ad Pompeium se contulit, sperans fore, vt pace inter duos reipublicae procos inita extremis cladibus ea eriperetur. Qui tamen cum Catonis propositum sentiret, quo die Caesarem vicissent, omni dominatu patriam liberare cogitantis, diffidere illi coepit. Nec tamen a recta via discessit Cato, sed ad pugnam ad Dyrrhachium, de libertate, virtute, morte et gloria orationem ad milites ex philosophia depromtam habens languentes ad summam alacritatem erexit, in pugna tamen ciues multos et bonos a se mutuo caesos videns, pestiferam hominum et infelicem ambitionem deplorauit [n]. Post pugnam Pharsalicam, quae Pompeium spe sua totum deiecit caussae eius, quantum potuit, adfuit, et in Aegyptum aufugisse coniiciens eo cum exercitu soluit, et a filio Pompeii necatum patrem audiens, cum in peregrina regione omnes essent deserti, imperium accepit, et in maxima hiemis inclementia agmen pedes ducens ad Iubam cum exercitu profectus est, vbi Scipioni in Africa duci imperium concessit; ipse Vticam custodiendam in se recepit. Etsi vero, quod consiliis suis Scipio non obtemperasset, Cato de euentu belli se nihil boni sperare posse videbat, euentu quoque vaticinium comprobante, cum magno apud Thapsum commisso praelio res sociorum plane euerterentur: tantam tamen in publico luctu et metu virtutem animi ostendit, vt et terrorem sisteret, et senatu coacto de salute communi deliberaret, et consilia optima atque salubria suggereret, et persuaderet omnibus, vt se malle parendo huic duci occumbere, quam prodita tam insigni eius virtute superesse significarent [o]. Quae vero promissa cum extremus subito ex animo eiecisset pauor, a suis desertus est. Qui tamen nec a fide sua quicquam remisit, et cum de salute reipublicae desperaret, Stoicae philosophiae praecepta secutus, emigrandum sibi ex hac vita esse statuit. Dimissis itaque quos secum habebat, vt fuga sibi consulerent, balneum ingressus est et coenam; post coenam compotatio perelegans atque erudita fuit, vno post alterum ex praesentibus, (aderant vero socii et Vticensium principes) philosophicas quaestiones ordine proponentibus [p], donec ad

m) Ibid. n) Ibid. p. 628. o) Ibid. p. 632. 633.

p) Solebat Cato, teste PLVT. l. c. p. 595. interdiu publicis negotiis occupatus et a philosophia exclusus per noctem saltem et inter pocula cum philosophis confabulari, ita vt saepe vsque ad auroram traheret potationem, quod ebrietatis ei opprobrium peperit, tum apud veteres, vt Plutarchus testatur, tum apud recentiores, vid. STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. §. CLXVI. p. 297. Neque vero vel ebrietas Catonis vnquam probari potuit, nec haec compotatio alia fuit, quam ea, quam in vltima coena Cato instituit, quae scilicet quaestionibus et disputationibus philosophicis absoluebatur. Quo sensu SENECA de tranq. animi, c. vlt. accipiendus est scribens: „Nec in eadem intentione aequaliter

ad Stoicorum paradoxa disputatio esset deuoluta; vbi cum sententiae: solum sapientem esse liberum, Peripateticus more suo repugnaret, acriter et aspera voce insurgens Cato prolixe disputauit, magna vtens contentione, vt nemo non animaduertere posset, statuisse eum vitam finire, atque sic praesenti conditione defungi. Quas suspiciones vt eximeret conuiuis, de praesentibus rebus quaestiones mouit. Soluto conuiuio vbi domum se recepit, filium et amicos singulos familiarius, quam pro more suo allocutus, suspicionem resuscitauit. Ingressus deinde cubiculum consedit ac Platonis Phaedonem in manus sumsit, magnaque eius parte perlecta, gladium requirens, cum abesse videret, eum ferri iussit. Cunctantibus cunctis plorans filius cum amicis accurrens patrem amplexus et deprecatus est, quem tamen toruo intuitus vultu, graui oratione reprehendit, quo omnes flentes ab eo egressi sunt, solis Apollonide et Demetrio [q] philosophis intus manentibus. Quos placidius alloquens, et ad Stoicae, in qua aetatem triuerat, philosophiae praecepta prouocans, vt ea vel ipsum dedocerent, vel deliberandi spatium concederent, iussit, sicque abire passus est. Tum gladio a paruulo puero allato, librum resumsit bisque totum perlegit, deinde altissime cum dormiuisset, suos vt securos redderet, medico manum, quam laeserat, ligandam dedit, et paulum obdormiscens, cum solus esset, gladium strinxit, eoque se infra pectus feriit: ictu tamen non satis valido vulneratus non statim est mortuus, sed in mortis agone se deuoluens lecto abacum quendam geometricum euertit: quo strepitu excitati famuli clamorem sustulerunt, filiusque et amici accurrentes sanguine respersum et intestina pleraque prolapsa viderunt. Quae ubi reponere adhuc spirantis tentaret medicus, Cato paulisper ad se rediens, idque sentiens, manibus intestina discerpsit, vulnusque lacerando patefaciens, mortem obiit [r]. Ita qui Stoicam vitam vixerat, Stoica morte principia sectae suae secutus verus huius familiae philosophus occubuit, magno honore, licet metus Caesaris ubique Vticenses premeret, sepultus. Filius molliter vixit, strenue vero pugnando parentis virtutem imitatus apud Philippos pro liberalitate caecidit: [s] filia Porcia, Bruti eius, qui Caesarem necauit, vxor, pudicitia et fortitudine patrem referens, voluntariae mortis genere se ex Stoico philosopho natam et educatam fuisse probauit [t], vnde inter Stoicas feminas numerari solet [u].

§. XXIII.

„ter retinenda mens est, sed ad iocos reuocanda. Cum pueris Socrates ludere non erubescebat, et Cato vino laxabat animum, curis publicis fatigatum.

q) Apollonides Stoicus fuit, Demetrius Peripateticus, Byzantinus, cum alio Byzantino eius nominis historico non confundendus. Meminit eius LAERT. L. V. §. 83. et forte etiam ATHENAEVS L. X. conf. VOSSIVS de hist. Graec. L. III. p. 352. IONS. de script. hist. philos. L. II. c. 18. p. 209.

r) Sequimur hic, vt in plerisque Catonis, PLVTARCHI narrationem l. c. p. 635. conferendus vero FLORVS L. IV. c. 2. SENECA ep. 24. de prouident. c. 2.

s) PLVTARCH. l. c.

t) Porciam hanc, matris vestigiis relictis paternae virtuti insistentem, cum post Bibulum aetate integra M. Bruto nupsisset, non viri tantum, sed et philosophiae studiosam fuisse, magnoque et prudenti animo praeditam PLVT. testatur in Bruto T. III. p. 695. qui etiam narrat, qua ratione grauiter se vulnerans, se insuperabilem a dolore esse marito probauerit, vt ipsam in

Αὐτοχειρία Catonis ex quo fonte orta?

§. XXIII. Meruit Cato, cuius vitam prolixius enarraret historia philosophica, nemo enim Stoicam virtutem exemplo melius suo vel viuendo vel moriendo expressit, et magnificentiam Stoicam ipso facto aeque tuitus est, quamuis negandum non sit, animi eius indolem plurimum vt in tota vita, ita praecipue in morte valuisse, vt hanc potissimum personam effingeret. Cui cum accederet doctrina Stoica, non potuit non animus Catonis ita roborari, vt inuictum omnibus tempestatibus ipsique morti pectus opponeret. Et LACTANTIO [x] quidem Cato videtur caussam quaesisse moriendi, non tam vt Caesarem fugeret, quam ut Stoicorum decretis obtemperaret, quos sectabatur, suumque nomen grandi aliquo facinore clarificaret. Aliter tamen alii, et in his Cl. STOLLIVS [y]. Nos vtrumque recte iungi existimamus, si ad totam Catonis vitam respiciamus. Ex cuius historia apertum est, ambitionem primariam in animo viri sanguine nobili iisque temporibus geniti, quo optimates ad res summas Romae adspirabant, propensionem affectuumque eius quasi ἀκρόπολιν fuisse, voluptatis habuisse partem minimam fereque nullam, accessisse animo alta spiranti austeram seueritatem, ex sanguinis potissimum dispositione enatam. Temperamento hoc cholerico-melancholico, quod vocant, gauisus Cato, conforme inclinationi animi facileque consilium habuit mortem gloriosam et spontaneam oppetere. Cum enim non ignoraret, nihil magis in votis habere Caesarem, quam vt viuus Cato in suam potestatem veniret, siue vindictae caussa, siue gloriae in clementia demonstrandae; vtrumque sibi grauissimum reputans, cum in seruitute eius, quem tyrannum hostemque reipublicae agnoscebat, viuere non sustineret, mortis voluntariae gloriam, tot magnorum virorum exemplis probatam turpi vitae, non praeferre non potuit. Nec obstant, quae obiicit LACTANTIVS [z]: *Cui quid mali potuerit accidere, si viueret, non inuenio. Caius enim Cæsar, vt clemens erat, nihil aliud efficere volebat, etiam in ipso ciuilis belli ardore, quam vt bene mereri de rep. videretur, duobus optimis ciuibus, Cicerone et Catone seruatis.* Etsi enim tum coniecturam fuisse, PLVTARCHVS [a] quoque fatetur, Caesarem Catone humaniter fuisse vsurum, quamuis, quid acturus cum eo fuisset, non liqueat, certum tamen est, non aliter salutem potuisse redimere Catonem, nisi Caesaris partibus se aggregando, eaque consilia damnando, quibus hactenus perditissimo reipublicae hosti obuiam eundum tanta contentione suaserat; quae animi seruitus ipsa morte Catoni altos spiritus pro caussa bona et libertate publica ducenti sine dubio fuisset intolerabilior. Quae quoque mortem meditanti Catoni maxime obuersata fuisse

in consilii de necando Caesare societatem ascisceret. Post mortem coniugis cum et ipsa mori auidissime cuperet, ab amicis prohibita est, qui eam obseruabant, quos vt falleret carbones ex igne arreptos deglutiit oreque clauso ita suffocata periit, vt praeter PLVTARCHVM l. c. p. 783. narrat VALERIVS MAXIMVS L. IV. c. 4. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Porcia p. 791. sqq.

x) MENAG. hist. philosophant. mul. §. 75. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 416. sumta tamen philosophantis voce sensu paulisper laxiore.

x) Lib. III. c. 18.

y) Hist. philos. mor. gent. §. CLXXVII. p. 299.

z) loc. cit.

a) In Cat. p. 649.

fuisse animo, inde liquet, quod pro sapientis libertate magna contentione Stoica, sensu in vltima coena pugnauerit. Eam enim demum libertatem esse contendebant Stoici, *quae nihil dicit, nihil facit, nihil cogitat denique, nisi libenter, et libere.* Quo sensu, quem CICERO [b] exprimit, non nisi seruitutem expectare debebat Cato sub Caesaris imperio. Huic tamen animi Catonis propensioni accessit, multumque eam roborauit, et ad violentas sibi inferendas manus armauit philosophia Stoica, quam a teneris imbiberat, quam in virili aetate non deperierat tantum, sed et exprimere per omnem vitam sibi constituerat. Ea enim eiusmodi illi praecepta instillabat, quae non poterant non αὐτοχειρίαν suadere homini cum desperatione luctanti. Tradebant Stoici, solum sapientem esse liberum; ast in istis rerum circumstantiis, quibus opprimebatur Cato, non alia libertas speranda eligendaue erat, nisi mors. Hanc veram libertatem esse, egregie ex Porticus mente docet SENECA [c]. *Qui mori didicit, seruire dedidicit: supra omnem potentiam est, certe extra omnem. Quid ad illum carcer, et custodia, et claustra? liberum ostium habet.* Hanc libertatis faciem nec ipse EPICTETVS [d] dedignatus est et contemsit. Porro et hoc Stoicis praeceptum: *Sapientem viuere quantum debet, non quantum potest. Visurum vbi victurus sit, cum quibus, quomodo, quid acturus? Si multa occurrant molesta, et tranquillitatem turbantia, emittere se, nec hoc tantum in necessitate vltima facere, sed cum primum illi coeperit suspecta esse fortuna. Nihil referre faciat finem an accipiat* [e]. Huiusmodi praeceptis innutritus Cato, qui potuit aliter, cum tot molesta et tranquillitatem turbantia occurrerent, quam emittere se, fortuna sibi diu iam suspecta? Alias αὐτοχειρίας a Stoicis commendatae caussas suo loco enarratas, quae omnes Catoni facile applicari possunt, breuitatis caussa hic omittimus. Sed et ipsum physiologiae Stoicae principium suadere mortem sua manu inferendam Catoni potuit. Ea enim animam, aeterni Dei animaeque mundi particulam corpori tanquam carceri inclusam tum demum liberari, et in animam mundi beatasque, quam illa occupat, sedes recipi docebat, cum sarcina deposita ad superiores auras libera euagari potest, vt ex SENECAE *consolationibus* notum, nobisque alio loco [f] obseruatum est. Hac spe magna, vt vocat Seneca, excitatus Cato, cum desperata omnia in partibus suis videret, ad liberiorem se statum erexit, sicque felicitatis ianuam, qua voce EPICTETVS [g] vtitur, gladio sibi aperuit. Fuisse vero in hac sententia Catonem, facile nobis persuadet ter ab eo in fatali nocte lectus Phaedo Platonis. Qui etsi αὐτοχειρίαν non probabat vel commendabat, animae tamen immortalitatem et beatas sedes ei post mortem promittebat, eo quod ex mundi anima auulsa esset anima hominis. Haec Platonico quidem dicta sensu, Stoico accepit Cato, quo anima ipsius DEI pars est, ei post mortem iterum iungenda. Quibus cogitationibus cum non Socratis tantum exem-

b) Paradox. V. c) Epist. 26.
d) ARRIAN. Lib. I. diss. 24.
e) SENECA ep. 70.
f) T. I. L. III. c. 9. g) l. c. L. I. diss. 9.

exemplo animum ad mortis contemtum muniuisset, sed et suaui futuri inter diuina consortii spe erexisset, mirum non est, secutum fuisse consilium violentas sibi inferendi manus somnum placidissimum: omnia enim, quae se Catonis obiiciebant animo, pollicebantur laeta, libertatem, malorum finem, hostis fugam, diuorum consortia, ipsamque diuinitatem. Quae omnia satis luculenter euincunt, Stoicam philosophiam Catoni armauisse manus, vt in propria saeuiret viscera. Ex dictis vero iudicari quoque potest, num inter pantheistas, quos vocant, Cato referendus sit, quorum gregi adnumerat COLLINVS,[h] eo quod dicat apud LVCANVM.[i]

Iuppiter est, quodcunque vides, quocunque moueris.

Quae, modo Catonis, et non Lucani tantum, sint, ab hac impietate non procul abesse iudicauit Cel. BVDDEVS,[k] aliter rationes ineunte Ven. REIMMANNO[l] qui non locum tantum Lucani corruptum putat, sed commodam quoque admittere explicationem contendit, nempe Deum esse vbique praesentem, nec certo loco vel spatio includi. Quae omnia nostro quidem iudicio frustra dicuntur. Quemadmodum enim Lucanus, Stoicae philosophiae satis peritus Catonem ex sectae, quam secutus est, placitis loquentem vbique depinxit, ita et hoc loco aliud innuit, quam animam mundi Deumque ipsum, per omnem materiam totum diffusum. Quae physiologia Stoica, vt a sano sensu longissime abest, ita quo nomine inter placita pantheismi vel atheismi queat referri, ex iis iudicari potest, quae *Tomo primo*[m] fuse hac de re attulimus.

Peripateticae philosophiae cultores apud Romanos.

§. XXIV. Vt vero in viam, a qua paulisper digressi sumus, reuertamur, post Academicae sectae apud Romanos historiam, Peripatetica quoque consideranda est. Quae cum post Aristotelis et Theophrasti mortem libris praeceptorum suorum, vt supra dictum caruisset, et inde in acroamaticis disciplinis parum habuisset, quod Peripateticum vere esset, tandem Romanae diligentiae restituta Aristotelis scripta debuit, Apelliconis Teii bibliotheca per Syllam Romam translata, in qua latentia Tyrannionis studium ex puluere et squalore, quo demersa iacebant, produxisse in lucem supra enarrauimus.

Andronicus Rhodius.

Ab eo accepit ANDRONICVS RHODIVS, philosophus Peripateticus, quem in successione ab Aristotele vndecimum Boëthii Sidonii praeceptorem fuisse testatur AMMONIVS,[n] et vixisse Luculli, Pompeii et Ciceronis temporibus, ex Tyrannionis aetate, de qua supra, manifestum est. Multum iis de Aristotelica philosophia ipsisque scriptis Aristotelis atque Theophrasti meruit. Non enim libros tantum hos, quos post Appelliconis curam ex laceris membranis emendauerat Tyrannio, transscripsit, et vbi opus erat restituit, sicque edidit in vulgus,[o] sed etiam scripta argumenti affinis, mutato, malo consilio, auctorum ordine, in vnum coniungens, in proprios tractatus distribuit,[p] tabulas quoque, siue indices

h) De la liberté depenser p. 207.
i) L. IX. v. 581. seq.
k) De atheismo et superst. c. I. §. 22. p. 98.
l) Hist. atheismi c. XXXVII. §. 2. p. 272. seq.
m) L. III. c. 9.
n) In categor. apud FABRIC. et PATRIC. ll. citandis.
o) PLVTARCH. in Sylla T. V. p. m. 143.
p) Τὰ Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου εἰς πραγματείας

dices eorum compoſuit, ſicque vulgatiorem fecit genuinam philoſophiam Ariſtotelis. Quod tamen Andronici ſtudium non tantum iuuiſſe Peripateticam philoſophiam, quantum quis coniiciat, recte creditur. Nam non ſolum mendoſe deſcripta fuiſſe Ariſtotelis opera multumque corrupta STRABO [q] prodidit, nosque *tomo primo* eius teſtimonio probauimus, ex quo colligere eſt, nec Andronicum ſatis emendatis codicibus fuiſſe vſum; et veriſimile eſt, Andronicum ſibi magis tantum theſaurum ſeruauiſſe, quam communicaſſe cum aliis. Cuius coniecturae fundamentum exhibet CICERO, [r] qui cum *topica* ſcriberet, peripateticam hanc doctrinam traditurus, (id quod factum poſt mortem Caeſaris) narrat, Trebatium, ICtum celebrem, cum in bibliotheca Ciceronis in topica Ariſtotelis incidiſſet, nouitate argumenti inductum, cum a Cicerone monitus librum legiſſet, obſcuritate libri more Ariſtotelis breui et conciſo orationis genere conſcripti deterritum a ſe eius rei explicationem petiiſſe, quod Ariſtotelem et ipſe, et rhetor, ad quem ablegauerat, ignoraret. Ita enim: *A libris te obſcuritas reiecit, rhetor autem ille, magnus vt opinor, Ariſtotelica ſe ignorare reſpondit. Quod quidem minime ſum admiratus, eum philoſophum rhetori non eſſe cognitum, qui ab ipſis philoſophis, praeter admodum paucos, ignoretur.* Eo vero, quo haec ſcripſit tempore Andronicus Ariſtotelis et Theophraſti libros iam deſcripſerat. Ex quo coniicimus, Andronicum non tam vulgando libros Ariſtotelis, quam compendium et tabellas eorum concinnando, et commentariis explicando, nouoque ordine digerendo de Ariſtotele bene meritum eaque edidiſſe ac vulgaſſe PLVTARCHO [s] dici. Exercuiſſe vero criticam quoque in eos cenſuram Andronicum inde colligere eſt, quod librum *de interpretatione*, et partem poſtremam libri *de categoriis* Ariſtoteli abiudicauerit. [t] Commentatum fuiſſe virum diligentiſſimum in Ariſtotelem, ex veterum allegationibus conſtat, qui eius *paraphraſin in categorias, et commentationem in phyſica Ariſtotelis* memorant. [u] Liber vero περὶ παθῶν, quem ſub eius nomine edidit de Graeca literatura meritiſſimus HOESCHELIVS, [x] noſtri non eſt, ſed Andronici Calliſti itidem Peripatetici, [y] vt taceamus *paraphraſin Nicomacheorum*, quam ſub Andronici Rhodii nomine edidit DANIEL HEINSIVS, [z] itidem ad eum perperam referri. [a] Laudem vero acuti diligentisque Ariſtotelicorum librorum iu-

νείας δὲ ἰδίων, τὰς οἰκείας ὑποθέσεις εἰς ταυτὸν συναγαγών. PORPHYR. vit. Plot. c. 26. p. 140. ed. Fabric. quibus illuſtrari poſſunt, quae habet BAYLE l. citando not. L.

q) L. XIII. p. 419. cauſſas eodem loco L. III. c. 7. expoſuimus corruptos et exeſos vermibus et ſitu codices, quos Grammatici ex coniectura et ingenio emendabant.

r) Praef. topicor. ad Trebatium. Cum vero libri Ariſtotelis topici ad exotericos pertinuerint, quos habuere Peripatetici Graeci, ab horum frequentius occurrentium ignoratione recte ad ſummam raritatem acroamaticorum concluditur.

s) L. c. t) Boethius, Ammonius, Alex. Aphrodiſ. in Analyt. prior. L. I.

u) Simplicius apud PATRICIVM diſcuſſ. Peripat. L. I. p. 41.

x) Aug. Vind. 1594. 8. Perperam apud BAYLE l. c. et FABRICIVM Bibl. graec. Vol. II. p. 151. annus 1593. ponitur. Latinam verſionem adiecit paraph. Nicomach. D. HEINSIVS.

y) Videndus de eo BAYLE Dict. T. I. art. Andronicus Theſſalonicenſis p. 237.

z) 1617. 8. Lugd. Bat. recuſam Cantabrig. 1679.

a) Aliter quidem praeter Heinſium, Io. MEVRSIVS de Rhodo L. II. c. 5. p. 88. et RAINESIVS Ep. ad Hofman. p. 312. ſed perperam, vt demonſtrauit SALMASIVS in Epictet. p. 227. conf. BAYLE l. c. not. d. FABRIC. l. c.

dicis et repertoris apud antiquos tulisse, testis est BOETHIVS,[b] quique ex recentioribus de eo pluribus videndi FR. PATRICIVS,[c] IO. ALB. FABRICIVS[d] et PETR. BAYLE[e].

Peripatetici alii.

§. XXV. Non vero philosophorum tantum Peripateticorum fata inter Romanos haud obscura fuere, sed inuenit quoque Aristoteles inter optimates, virosque magnos patronos, qui Peripateticam philosophiam amabant et fouebant. Vt enim taceamus, quod supra iam tetigimus, M. Catonem, licet totum Stoicae philosophiae addictum, secum habuisse Demetrium Peripateticum, et cum eo paulo ante vitae finem disputasse; Crassum etiam Aristotelicam philosophiam attigisse, Alexandro Antiocheno vsum praeceptore, scribit PLVTARCHVS,[f] addens, vix dici posse, pauperiorne ad Crassum accesserit, an apud ipsum factus fuerit, quippe solum amicorum vna peregre proficiscentem ab eo lecticam accepisse, eamque repetitam a reuerso: id quod in tanta Crassi auaritia non mirum; tantum tamen tamque celebrem isto tempore virum ea patientia potuisse vti merito miratur Plutarchus, qui leuitatem animi ideo illi exprobrat, quam summam gloriam putat GAVDENTIVS,[ff] hic cum legentis taedio extra oleas vagatus. Sic et M. PISO, quem a philosophia non imparatum fuisse CICERO copiosa *de finibus* disputatione innuit, quemque cum Antiocho in Ptolomaeo disputantem TVLLIVS[g] audiuit, Staseam Neapolitanum multos annos apud se habuit,[h] quem nobilem doctorem Peripateticum fuisse CICERO alio loco[i] testatur. Ipse vero Romanae eloquentiae parens, licet totus Academiae adhaereret, non contemsit tamen Peripatetica, sed et topica explicuit, et Peripatetica quaedam Stoicis, de officiis disputans immiscuit, filiumque CRATIPPO Peripatetico Athenis instituendo tradidit,[k]

Cratippus.

quem *Peripateticorum omnium, quos ipse audierit, suo iudicio facile principem, imo omnium eius aetatis philosophorum*[l] vocat, eique summam auctoritatem fuisse dicit.[ll] Fuit is Mytileneus, et vt ex Ciceronis et filii eius Marci Brutiitem et Pompeii atque Caesaris aetate colligi potest, circa A. V. C. DCCVIII.[m] Athenis, tanquam in mercatura bonarum artium, vt ait CICERO,[n] summa auctoritate Peripateticam philosophiam docuit, postquam prius eandem philosophiae in patria operam praestitisset. Quanta vero non Romae tantum sed Athenis quoque eius existimatio fuerit, ex eo palam est, quod summorum virorum apud Romanos filii eius institutioni commissi sunt, cum eorum temporum philosophus non esset, qui ipsum

b) De interpret. apud PATRIC. l. c.
c) Loco cit. d) L. c. p. 277.
e) L. c. add. MEVRSIVS l. c.
f) In Crasso T. V. p. m. 262. non vero confundendus cum Alexandro Aphrodiseo, Damasceno, et Aegeo, nobilibus in peripateticorum schola nominibus.
ff) De phil. Rom. c. XXIV. p. 147. seqq.
g) De fin. L. V. c. 1.
h) Ibid. c. 2. 25. i) De orat. L. I. c. 22.
k) De vniuers. c. 1. l) De offic. L. III. c. 2.
ll) Ibid. L. I. c. 1.

m) Post pugnam Pharsalicam adhuc Mytilenis fuisse, ex loco PLVTARCHI adducto patet illa vero A. V. C. DCCV. commissa est, et post hanc Athenas concedens homines doctos sibique probatissimos adduxit ex patria CICR. fam. L. XVI. ep. 21. Ibique docuit cum eum CICERO filius audiret, de off. L. I. c. 1. quod fuit Caesare iam interfecto, adeoque post A. V. C. DCCX. quo nomine IONSIVM Ciceronis filii moram apud Cratippum ad A. V. C. DCCVIII. referentem de Scr. hist. phil. L. III. p. 203. castigat BAYLE in Cratippus T. II. not. C. p. 223. n) De off. L. III. c. 2.

ipſum antecelleret. Id quod CICERO aliquoties ad filium Cratippo traditum ſcripſit. Tantam vero filii inſtitutione apud Ciceronem iniuit Cratippus gratiam, vt pro eo apud Caeſarem iam rerum potitum ageret, vt ciuis Romanus adſcriberetur, efficeretque etiam, vt Areopagitae decreto facto a Cratippo poſtularent, vt tanquam ornamentum vrbis Athenis maneret, ibique iuuentutem philoſophiam porro doceret. [o] Qua in re eo faciliores iudices inuenit, quo magis in id connitebatur Cratippus, vt non paedagogorum more, ſed decenti philoſophum ratione iuuentutem erudiret. Cuius teſtimonium luculentum prorſus exhibet Cicero filius dignum, quod totum hic legatur. Scribit [p] is ad Tironem: *Cratippo me ſcito, non vt diſcipulum, ſed vt filium eſſe coniunctiſſimum: nam cum et audio illum libenter, tum etiam eius propriam ſuauitatem vehementer amplector. Sum totos dies cum eo, noctisque ſaepe numero partem: exoro enim, vt mecum quam ſaepiſſime coenet. Hac introducta conſuetudine ſaepe inſcientibus nobis et coenantibus obrepit, ſublataque ſeueritate philoſophiae humaniſſime nobiscum iocatur. Quare da operam, vt hunc talem, tam iucundum, tam excellentem virum videas quam primum.* Non vero Cicero tantum, ſed et alii ex illuſtribus Romanis quanto amore complecterentur Cratippum, teſtati ſunt. Brutus enim cum in Graeciam cum exercitu eſſet profectus, Athenis honorifice a populo exceptus, Theomneſtum, Academicum et Cratippum Peripateticum audiuit, et cum iis de philoſophia diſputauit. [q] Pompeius vero poſt pugnam Pharſalicam, cum Mytilenen acceſſiſſet, eumque ſalutatum egreſſi eſſent ciues, Cratippum inter eos conſpicatus ac ad eum conuerſus reprehendit ac de prouidentia diuina pauca quaedam cum eo diſputauit: Cratippo, ne contradicendo moleſtus aut intempeſtiuus eſſet, ſubterfugiente certamen, et ad meliores ſpes ſuſcipiendas deducente. Quem tamen vt erat viuendi non minus, quam docendi magiſter callidus, prudenti ſermone iniucundam diſputationem contra Philoſophiae ſuae placita declinaſſe, ex iis, quae PLVTARCHVS [r] addit, recte colligitur. [s] Prouidentiae enim in peripatetica ſchola locum nullum fuiſſe relictum, ſuo loco fecimus manifeſtum. Scripſiſſe librum *de diuinatione ex ſomniis*, hocque diuinationis genus praeter furorem ſolum admiſiſſe ex CICERONE [t] patet. Quod qua ratione demonſtrauerit, exponit idem eodem loco: *Animos hominum quadam ex parte extrinſecus eſſe tractos et hauſtos. Ex quo intelligatur, eſſe extra diuinum animum humanus vnde ducatur; humani autem animi eam partem, quae ſenſum, quae modum, quae appetitum haberet, non eſſe ab actione corporis ſeiugatam: quae autem pars animi rationis atque intelligentiae ſit particeps, eam tum maxime vigere, cum plurimum abſit a corpore.*

Qui

o) PLVTARCH. in Cic. T. VI. p. m. 43.
p) Famil. L. XVI. ep. 21.
q) PLVTARCH. in Brut. T. V. p. 703.
r) IDEM in Pompeio T. II. p. 430.
s) Conf. BAYLE l. c. not. B. qui tamen BISSELIVM Plutarchi narrationem ſequentem, praeter rem reprehendit. Paucis enim retulit Plutarchus, quae Biſſelius more ſuo verbis ampliora fecerat. Rem ipſam leges apud vtrumque.
t) De diuin. L. I. c. 32. 50. L. II. c. 48. 52. TERTVLL. de anima c. 49.

Qui locus et Cratippi Peripateticam philosophiam mire illustrat, et ab Aristotele de anima humana disputatis lucem accendit satis claram. Quemadmodum enim actiuum intellectum a passiuo, animamque sensitiuam a rationali essentia differre ex hoc loco patet, ita rationalem animum non extrinsecus tantum ingredi hominem eique adesse, sed etiam ex animo quodam diuino decerptum esse clare innuitur. Qui animus diuinus, cum Deus ipse, primusue motor esse nequeat supremae sphaerae alligatus, sequitur vltimam intelligentiam, intellectus vniuersalis locum praestare, fontemque esse, ex quo vno omnes animi hausti ingrediantur homines, vnumque intellectum constituant. Quod mirabile dogma Aristotelem obscurissime proposuisse, vidisse vero post Auerroem Aristotelicae philosophiae doctores acutissimos recteque magistro tribuisse suo loco *tomo primo* monuimus, insigni hoc Cratippi loco in ea sententia confirmati. Vidit id quoque Baelius, qui cum his conferendus.

Epicuri inter Romanos sectatores.

§. XXVI. Sed nec Epicuri philosophiae sua apud Romanos gratia et fortuna defuit. Et negari quidem non potest, odium, quo haec secta inter Graecos, Stoicorum potissimum cauillationibus et calumniis, pressa fuit, ad Romanos cum hac secta eiusque inimicis commigrasse. Nunquam legisse oportet Ciceronis, quos de philosophia scripsit libros [w], qui haec vel ignorat vel vocat in dubium, adeo vbique in Epicuri philosophiam, immo in ipsum philosophum Gargettium debacchatur, nec parcit ei vllo modo vt foedae voluptatis reum contortis vbique ratiunculis, deprauatisque locis atque falsis testimoniis vsus euincat. Cuius specimina pluscula cum *tomi superioris capite duodecimo* ex Cicerone allegauerimus, lectorem breuitatis caussa eo remittimus. Vnum, ne sine teste abeamus, locum eius afferimus, et quidem talem, vbi Epicureos homines, viros bonos sibique caros commendauit. Ita enim, pro Patrone ad Memmium [x], quocum tamen sibi praeter philosophiam omnia esse dicebat: *totam hominis vitam rationemque, quam sequitur in philosophia derideamus, licet, si hanc eius contentionem volumus reprehendere. Sed mehercule, quando illi, caeterisque quos illa delectant, nescio an ignoscendum sit huic, si tantopere laborat: in quo etiam si peccat, magis ineptiis, quam improbitate peccat.* Alia his multo amariora praetermittimus. Quod tamen ita emolliuit alibi [y], vt Epicureos viros dicat optimos, fateaturque, nullum genus esse minus malitiosum: vt scilicet amicos, quos habebat Epicureae philosophiae addictissimos, et honestatis virtutisque laude inter Romanos illustres, quales Atticus, Velleius, hisque fuere similes, sibi conseruaret, neque eos offenderet. Animo enim in Epicurum et sequaces fuisse infensissimo, adeo non celauit, vt non tantum acriter, sed et contumeliose interdum in eos diceret, vt vel vno orationis *in Pisonem* loco [z] constat; qua Epicurum ex hara productum indigna

w) Imprimis Lib. II. de fin.
x) Famil. Lib. XIII. c. 1.
y) Tusc. Qq. L. III.
z) c. 9. 16. Addi his posset HORAT. L. I. ep. 4. vbi edita legunt: *Epicuri de grege porcum*, nisi pro, porcum *porcus*, legendum, recte videretur MEIBOM. ad LAERT. L. X. f. 130.

digna tanto viro voce dixit. Fuiſſe vero alios quoque eodem in Epicurum animo inter Romanos ex iis, ad quos ſcripſit Cicero, facile colligere eſt. Hoc tamen odio non obſtante viderunt viri quidam ſummi illuſtrique apud Romanos loco poſiti, tantam non eſſe foeditatem Epicuri, quantam iactabant Stoici et Academici, nec indignos eſſe eius hortos, ex quibus philoſophiam addiſcerent. Inter quos fuiſſe L. Torquatum, C. Velleium, C. Trebatium, L. Papirium Paetum, Verrium, L. Sanſeium, T. Albutium, L. Piſonem, M. Panſam, M. Fabium Gallum aliosque, ex Ciceronis et Quintiliani ſcriptis accurate docuit GASSENDVS [a], qui de his viris, quorum opera non niſi πάρεργος in philoſophia fuit, quique a nobis prolixe enarrari non poſſunt, adeundus eſt. Omnium tamen maxime in probanda Epicuri philoſophia inter proceres Romanos eminuit T. Pomponii Attici diligentia, cuius vitam cum deſcripſerit CORNELIVS NEPOS, hic, vbi philoſophiae tantum hiſtoriam condimus, enarrari eam opus haud eſt. Quae etiam de praeclaro eius ingenio et inſigni virtute dici poſſunt, vbique apud Ciceronem, qui collocutorem eum in libris *de legibus* conſtituit, ei librum *de ſenectute* dicauit, et ad eum *ſedecim*, quae ſuperſunt, *epiſtolarum volumina* ſcripſit, occurrunt, et exiguo labore colligi poſſunt. Nos hoc, quod noſtri tantum inſtituti eſt, notamus, virum optimum et a ciuilibus turbis, quibus reſpublica tum commouebatur abhorrentem, propter motus in ciuitate a Sylla excitatos Athenas ſe contuliſſe, idoneum tempus ratum ſtudiis obſequendi ſuis, et ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum traieciſſe ſuarum. Addit his CORNELIVS [b] *hic ita vixiſſe, vt vniuerſis Athenienſibus eſſet cariſſimus, et communis infimis, par principibus videretur etc.* huicque omnes honores, quos poſſent, publice haberent, ciuemque facere ſtuderent. Ibi non Phaedrum tantum ſed et Zenonem Sidonium Epicuri ſententias docentes audiuit, huicque ſe totum ſectae tradidit, vt ex CICERONE [c] apertum eſt. Quod dum ex hac potiſſimum ratione negat IONSIVS [d], quod et Cicero Phaedrum et Zenonem cum Attico audiuit, qui tamen Epicureus habitus haud eſt, et is Epicureis omnem doctrinam adimit, Attico tribuit, non attendit ad eum ſatis locum, quem ipſe affert, vbi CICERO [e] Pomponium ita loquentem inducit: *At ego, quem vos, vt deditum Epicuro inſectare ſoletis, ſum multum equidem cum Phaedro, quem vnice diligo, vt ſcitis, in Epicuri hortis, quos modo praeteribamus, ſed veteris prouerbii admonitu viuorum memini, nec tamen Epicuri licet obliuiſci, ſi cupiam, cuius imaginem non modo in tabulis noſtri familiares, ſed etiam in poculis et annulis habent.* Ex eo enim ſole meridiano clarius eſſe putamus, Atticum, non quidem Epicureum philoſophum habitum fuiſſe, hanc enim pro-

a) De vita et moribus Epicuri L. 1. c. 6. p. m. 65. qui multum praeſtat Gaudentio valde in hoc argumento ieiuno.

b) l. c. c. 3.

c) ll. cc.

d) De Scr. hiſt. phil. L. II. c. 18. p. 212.

e) De fin. Lib. V.

professionem nemo ex Romanis proceribus ambiebat, sed tamen Epicuro deditum, eiusque philosophiae addictum, eumque non in hortis tantum Epicuri audiuisse Phaedrum, sed et Epicureos inter familiares suos, id est vni addictos sectae retulisse. Non vero doctrina his obstat, quam Attico tribuit Cicero, Epicuro negat. Ille enim ex Romanorum consuetudine elegantioribus literis probe imbutus fuit, antequam ad philosophiam accederet, quas Epicurus tantum non omnes neglexit. Vixisse vero Atticum secundum Epicuri praecepta, et talem se praestitisse, qualem virum bonum esse voluit Epicurus, amplissimo encomio exponit NEPOS [f]. Praestititque in eo quoque se Epicureum Atticus, quod auocatus a rostris, a iudiciis, a curia sibi et amicis priuatus vixerit, quod licet valde improbaret CICERO [g], ea tamen, quae tum erat republica, sapienter fieri, fatebatur. Praeter Pomponium Epicuri imprimis partibus ex illustribus Romanis addictus fuit C. Cassius, de cuius fatis PLVTARCHVS [h], CICERO [i], Romanaeque historiae scriptores differunt, quem ab Epicuri fuisse secta, PLVTARCHVS [k] monet, et memorabili confirmat exemplo. „Narrat enim, cum insitatae et monstrosae magnitudinis spectrum Bruto apparuisset, seque malum eius genium esse, „apud Philippos iterum videndum, diceret, isque Cassio visum exposuisset, Epicureis rationibus disputauisse, deceptum sensuum fallacia, „mentisque imaginatione commotum, inanem hanc imaginem sibi efformauisse, corpusque natura afflictum animum exagitare, atque minus sui „compotem reddere. Addit et hoc, dixisse Brutum, quod longius, quam „Epicurei solebant ab Academiae veteris et Stoae placitis discedebat: Ne„que probabile esse genios vel esse, vel hominum formam habere, vo„cemue aut vim quandam ad nos pertinentem.„ Epicurus enim eiusmodi imagines hominibus apparere interdum concedere videri volebat: licet, quod rei erat, nihil his talibus Epicurei tribuerant. Horum Epicureae philosophiae defensorum patrocinio gauisi Epicurei philosophi Romae inter viros principes fautores plures inuenerunt. Cuius nobis Patro exemplo est, quem a Cicerone fuisse commendatum Memmio supra diximus, vt domum, quam legatam acceperat, tueretur, quem locum Memmius ab Areopago, praetore Polycharmo, obtinuerat, in quo exaedificaret [l]. Vnde non absimilis vero coniectura est GASSENDI [m], fuisse eum ex haeredum Epicuri successoribus, quos acceptas a praeceptore facultates gnauiter curauisse, suo loco demonstrauimus. Sed et Philodemus Gadarensis ex horum numero fuit, itemque Syron, quos cum optimos viros, tum doctissimos homines CICERO [n] appellat, illumque Epicureum Ciceronis aetate nobilissimum fuisse ASCONIVS [o] notat, quem et philosophorum historia [p] et carmina elegantia quidem et acuta, sed

f) loc. cit. g) De orat. L. III.
h) In Bruto T. V. p. 690. seqq.
i) Philipp. II. famil. Lib. XVI. et passim.
k) p. 711. l) Fam. Lib. XIII. c. 1.
m) loc. cit. p. 69.
n) De finib. L. II. conf. STRABO L. XVI. p. 759.
o) Ad Orat. in Pis. c. 28. p) Meminit eius LAERT. L. X. f. 3. conf. MENAG. h. l.

ſed laſciua [q] fecere memorabilem. Praecipuo tamen nomine in hac philoſophicae hiſtoriae parte Epicurei ideo notandi ſunt, quod primi, vt ſupra iam dictum, fuerunt, qui philoſophiam ſectae ſuae, Latino ſermone, tradiderunt, cum hactenus nemo id eſſet aggreſſus. Id quod tamen non feliciter ſucceſſiſſe plerisque, elegantiae ſcribendi incuriis, Ciceronis locus ſupra adductus probat, et exempla Amafanii atque Catii Inſubri docent. Nam non illum tantum vnum cenſet Caſſius [r] ex malis verborum interpretibus, ſed et hunc eodem collocat ordine, obiectum ſibi a CICERONE [s]. Hinc riſit eum HORATIVS [t]:

Vnde et quo Catius? non eſt mihi tempus, auenti
Ponere ſigna nouis praeceptis, qualia vincant
Pythagoran, Anytique reum, doctumque Platona.

Sed et QVINTILIANVS [u], vbi eos recenſet, qui philoſophiam, Graecam Latinis tradiderunt literis, ita de Catio: *In Epicureis leuis quidem, ſed non iniucundus tamen Catius.* Videturque hic Inſuber inter Pſeudo-Epicureos referendus eſſe, qui magiſtri voluptatem foedarunt, et ad ventrem et culinam retulerunt. Id enim velle Horatium, Epicureae ſectae alias fauentiſſimum, totus ille locus loquitur [x]. Ex quibus colligi poteſt,qua ratione de rerum natura ſummoque bono [y] ſcripſerit. Melius conatus ſucceſſit Lucretio, qui inter primos fuit, qui elegantiſſimo carmine philoſophiam Epicuri fuit complexus.

§. XXVII. T. LVCRETIVS Carus, Romanus ſine dubio fuit, an Romae, vbi Lucretiorum nomen inter illuſtres familias receptum erat, incertum [z]. Pauca et de eius vita fatisque annotatum nobis reliquere veteres [a]. Natum fuiſſe Olymp. CLXXI. 2. qui A. V. C. DCLIX. eſt, aſſerit EVSEBIVS [b]. Quos habuerit parentes, quam educationem, veterum memoriae tacent; didiciſſe vero in Graecia et forte in ipſis Epicuri hortis eius philoſophiam dubium non eſt [c]. Relictis Athenis quem vitae curſum domi tenuerit, ignoratur etiam: nec alia nobis refert EVSEBIVS [d], quam, amatorio poculo in furorem verſum quum aliquot libros *Lucretius.*

 per

q) Conf. IONSIVS loc. cit. Lib. II. c. 18. p. 209. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 814.
r) Fam. L. XV. ep. 19. conf. Ac. Qq. L. I.
s) Lib. XV. ep. 16. fam.
t) L. II. Satyr. 4. Quem a Catio Inſubro quidem diſtinguunt Commentatores, ſed perperam, quod erudite oſtendit BAYLE Dict. T. II. art. Catius not. C. p. 101.
u) Inſtit. L. I. c. 1.
x) Vidit id GAVDENTIVS c. XXXVII. p. 157. et poſt eum BAYLE, l. c. et haec ratio eſt, cur Horatius ipſe de grege Epicuri, ſed parcus, et frugalis Epicuri vitae ſtudioſus Catium rideat, nouis vocibus occupatum, quibus voluptatem culinariam, ſapientiamque ventris explicet, Pythagorae, Socratis et Platonis praeceptis gratiorem.
y) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 312.
z) Lucretiorum nomen receptum in Veſpillonum et Ofellarum familiis, quarum meminere Cicero et Iulius Caeſar. Quibus tamen dum noſtrum adſcribunt recentiores vitae eius enarratores, coniecturas leuiſſimas ſine fundamento nobis obtrudunt.
a) Ex recentioribus vitam eius, coniecturis maximam partem ducti, delinearunt DIONYSIVS LAMBINVS, OBERTVS GIFANIVS, et BARO DE COVTVRES, praemiſſam editionibus Lucretii ab his viris doctis curatis. Pleraque docte congeſſit P. BAYLE Dict. T. III. art. Lucrece, p. 209. ſeqq.
b) In Chronic. virorum doctorum circa natalem Lucretii lapſus corrigit BAYLE l. c. not. B. qui videndus. GASSENDVS l. c. p. 65. natalem in emortualem perperam commutauit.
c) Audiuiſſe Phaedrum et Zenonem Sidonium ex illorum temporum ſucceſſione Scholae Epicureae coniiciunt vitae eius ſcriptores laudati: nec id ſine veriſimilitudine: nam nec alibi Epicurea diſcendi occaſionem habebat, et peregrinationes literariae apud Romanos praeſertim Athenas eo tempore inualuerant.
d) loc. cit.

per interualla insaniae conscripsisset [e], quos postea Cicero emendauit, propria se manu interfecisse anno aetatis XLIV. Quem itaque vita non nobilitauit, immortale ei nomen peperit carmen Epicureum, quod ad C. Memmium, philosophorum atque eruditorum fautorem plane summum, de rerum natura conscripsit, quo totam nobis physiologiam Epicuream eleganti castoque dicendi genere, si archaismos quosdam excipias, descripsit, quod vnum nobis ex tota Epicuri schola monumentum doctrinae huius viri integrum seruauere tempora. Id quod tum ob praeceptorum ordinem, tum ob dicendi puritatem, ea Latinam elegantiam omnis aetatis doctorum virorum laudem et commendationem meruit [f]. Etsi vero Epicuri asseclam in eo se totum probauit, rationibusque multa cura et eruditione conquisitis systema atomisticum ita roborauit, vt praeter atomos et inane non aliud principium admitteret, et prouidentiam Deorum improbaret omnem, vt ex Epicureae physiologiae compendio, quod *superiore tomo* pleraque ex Lucretio descripsimus, patet; visus tamen est acutissimo BAYLIO [g], philosophiam suam principiaque quae ab Epicuro transsumsit, interdum fuisse oblitus, saltem populariter locutus. Non enim Epicureum, sonare putat vir doctissimus hoc LVCRETII [h]:

Vsque adeo res humanas vis abdita quaedam
Obterit et pulchros fasceis, saeuasque secureis
Proculcare ac ludibrio sibi habere videtur.

Neque, quod alibi [i] *fortunam omnia gubernantem* in partes vocet. Etsi vero viro acuto facile damus, de vulgi opinione in priori illo loco loqui poëtam, apparet tamen ex tota eius connexione, non loqui eum secundum vulgi opinionem; id est secundum vulgus placita philosophari, sed esse vim istam abditam, fatum illud, siue concursum atomorum earumque resolutionem ineuitabilem, omnibus hominum consiliis imperantem. Male itaque hoc loco vsum fuisse doctissimum RONDELLVM [k], ad prouidentiam Epicuri ex Lucretio exsculpendam *tomo primo* [l], excussa hac physiologiae Epicureae parte luculenter, nisi fallimur, demonstrauimus, planumque fecimus, iuxta Epicurum et Lucretium motum atomorum declinantem, siue clinamen, qua voce poëta vtitur, caussarum omnium rationalium et moralium fontem et originem statui. Nec alia fortuna est omnia gubernans, nisi fortuitus accessus et decessus atomorum, quo destruitur, quod alio loco exstruitur, atomis perpetuo in motu agitatis, vt accedant, et recedant, sicque solutae alibi implicentur. Quod vero Lucretius Venerem carminis inuocauit initio, id ex lege poëtarum factum esse, omnium optime dicitur, cum facile potuerit per hanc Venerem subtilissimam illam animae partem, quam nomine carere, et rationis auctorem esse

e) Dubitat de eo FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 43. cuius tamen exempla plura extant.

f) Dicendum hac de re, in historia critica L. L. vid. quos nominant FABRICIVS et BAYLE ll.cc.

g) l.c. not. F.

h) L. V. v. 1225. seq.

i) L. V. v. 105.

k) In vita Epicur.

l) L. III. c. 13.

esse tradit, intelligere. Quamuis autem ita subuerterit prouidentiam Lucretius, vt Epicureis sententiis conuenienter de diuina natura cecinerit [m]:

Nam priuata dolore omni priuata periclis
Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri
Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.

Vitiis tamen infensum se, et acrem passim censorem praebuit, suo etiam exemplo docens, sancta Epicurum tradere, et si propius accesseris, etiam tristia. Passim enim honestatem, candorem, iustitiam commendat, acriterque in vitia sui temporis inuehitur [n], quem morem seruauisse Epicureos veros suo etiam loco in eorum historia ostendimus. Qua vero ratione quoue nomine inter atheos referendus sit [o], ex iis, quae superiori periodo de atheismo Epicuri disputauimus, facile potest colligi. Certe ex principiis, quae inseruit carmini suo physiologicis, Deos statuisse apertum est. Ita enim [p]

Omnis enim per se diuum natura necesse est
Immortali aeuo summa cum pace fruatur,
Semota a nostris rebus, seiunctaque longe.

Eas vero diuinas naturas non e mundo tantum in intermundia relegauit, sed et homines omni earum timore soluit, cunctis atomorum concursui permissis, quae proximam ad impietatem viam struere, quilibet videt. Vnde recentiori aetate veneno parare antidotum multi viri docti connisi sunt, qui contrarium systema Lucretiano euertendo aptum carmine sunt exorsi [q]. Editiones elegantissimi carminis enarrat FABRICIVS [r], inter quas eminet, quam curauit Lucretio fato similis THOMAS CREECH Britannus [s]. Obiit Lucretius A. V. C. DCCIII. vnde errare colligitur auctor *Vitae Virgilii* vetus, qui eodem die Lucretium periisse narrat, quo natus est Virgilius. Hic vero Ol. CLXXVII. 3. A. V. C. DCLXXXIV, in lucem est editus, quo Lucretius XXVI. modo annum vitae agebat [t].

§. XXVIII. Restat una secta Pyrrhonia siue sceptica; quae tamen Romae iisdem, quibus caeterae, fortunae fauoribus vti non potuit, sed extorris mansit. Non quod sceptica philosophandi ratio Romanis non placuit, sed quod Academica philosophia, quae sobrie magis et prudenter in hac via incedere videbatur, illam quasi absorpsit, et in sua recondit viscera. Cum enim acerbitas Scepticorum, iuncta negligentiae sectam hanc tantum non omnem extinxisset, et odio quoque atque inuidia philosophos cumulauisset, qui se contra omnes erigebant; factum est, vt, quod *superioris* *Secta Pyrrhon.*

I 3 *tomi*

m) L. I. v. 59.

n) Conf. BAYLE l. c. not. G. et quos laudat. Exempla vbique in hoc carmine deprehendes.

o) Ita plerisque placet. Vid. REIMMANN. Hist. atheismi c. XXXVII. §. 5. p. 250.

p) L. I. v. 59. 60. 61.

q) Latino Heroico, Aonius Palearius, Scipio Capicius, Polignacus Cardinalis et Thomas Ceus. Anglico Henricus Morus, et Richardus Blackmore, Gallico Carolus Claudius Genestus et Italico Alex. Marchetti, de quibus vid. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 55. sqq.

r) loc. cit. T. I. p. 43. seqq.

s) Ox. 1695. 8. cum notis magis philosophicis, quam criticis. Suspendio vitam sibi finiuisse ob perditos amores disces ex IAC. BERNARDI nou. resp. reip. lit. 1700. p. 331.

t) Notauit id iam VOSSIVS de poët. Lat. p. 15.

tomi libro tertio ostendimus ᵘ his, quibus Graeca philosophia inter Romanos efflorescere coepit, temporibus, Pyrrhonis secta, extincta quasi iaceret: id quod suo testimonio confirmauit CICERO ˣ. Quod odium tantum fuisse videtur, ut cum circa Ciceronis tempora Aenesidemus in Aegypto Pyrrhoniam philosophiam reuocaret ex exilio, librosque Pyrrhonios inscriberet Lucio Tuberoni, viro inter Romanos principi, nullibi tamen legamus, tanto patrocinio vsam philosophiam scepticam sectatores Romae inuenisse.

u) c. 10. x) De finib. L. II.

* *

CAPVT SECVNDVM

DE PHILOSOPHIA ROMANORVM CONDITA MONARCHIA.

DEQVE PHILOSOPHIS GENTILIBVS SVB IMPERATORIBVS ROMANIS

VSQVE AD SECVLVM POST C. N. OCTAVVM.

SECTIO I.

DE RATIONE PHILOSOPHIAE GENTILIS SVB IMPERATORIBVS GENERALI.

§. I.

Ratio philosophiae sub Caesaribus.

Quam insignia philosophia Graeca incrementa, florente adhuc republica Romana ceperit, quamque propitios inter summos principesque ciuitatis viros patronos nacta sit, praecedente capite, quasi in prolegomenis philosophiae Romanae, exposuimus, demonstrauimusque, etiam ad paucos, tresque tandem viros summa rerum deuoluta, non tamen defuisse philosophiae patrocinium. Tandem eiecta omni reipublicae libertate, vbi ad vnum redactus esset principatus, isque solus senatui populoque Romano, vix vmbram pristinae ciuitatis tuenti imperare coepisset, mutata quidem Romae sunt omnia, non tamen philosophiae honos suus pretiumque haberi desiit, sed ea porro culta, immo ad maiora et laetiora incrementa promota est. Cuius potissimam caussam inde deriuandam existimamus, quod, qui primus monarchia Romana frui potuit Augustus Caesar, non elegantioribus tantum literis esset excultus, sed philosophiae quoque praeceptis more Romanorum supra exposito innutritus. Qui cum ingenio maximo, artibusque illis, quibus viri in republica principes eo tempore se ornabant, excelleret, restituta tandem, post graues dimicationes, orbi Romanae pace, eius etiam fructus et emolumenta pomouere, laudabili fategit instituto, et hoc quoque nomine atque caussa philosophiam,

am, qua nihil apud Romanos viros doctos habebatur praeſtantius, egregie promouit. Quem ſecuti ex Caeſarum gente viri maximi, cum inſigni auctoritate pollerent, eandem dignitatem philoſophiae tuiti ſunt, et at dominatum tandem euecti, non ipſi tantum philoſophiae ſtudium non abiecerunt, ſed etiam quos gubernando imperio adhibebant, ad easdem artes et philoſophiam colendas impulerunt. Ex quibus dici non poteſt, quam laeta philoſophiae ſeges effloruerit, cum in ſeculo potiſſimum Auguſteo vix quisquam dignitate atque eruditione eniteret, qui non philoſophiam ita deguſtaſſet, vt eius in vitae illius hiſtoria veſtigia apparerent. Qua philoſophiae felicitate excitati, qui eius profeſſionem ſequebantur, per omnes fere Graeciae ſectas in promouendis ſectae ſuae incrementis diligentiſſimam nauauerunt operam. Quo factum eſt, vt licet interdum ſub dominis eſſent, vel philoſophiae et philoſophis inimicis, vel voluptatis magis quam ſapientiae curam gerentibus, attamen, diuerſa licet fortuna, ſectae potiores vsque ad ea tempora, quibus gentilis religio in imperio Romano tantum non omnis euanuit, quod circa Sec. IIX. initia fere factum, ſectatores inuenirent plurimos et inſigniter florerent; noua etiam et monſtroſa ſecta conderetur, quae reliquos omnes tantum non ſuppreſſit, et quaſi deuorauit. Quae ſi paulo curatius expendamus, hiſtoriae Romanae quousque gentilis religio in orbe Romano, dominata eſt, vno quaſi oculi ictu intuentes ambitum, innumeros fere deprehendimus vel philoſophos, vel philoſophiae cultores, qui quidem profeſſionem philoſophorum non ſecuti ſunt, attamen philoſophiam didicerunt. Quos vero enumerare omnes nec neceſſarium eſſe putamus, nec poſſibile; cum hi quidem ad philoſophiae hiſtoriam non pertineant, ſed vel eruditionis diſciplinarum qui aliarum laude, vel muneribus publicis nominis famam conſecuti ſint. Ex quibus potiores tamen, ne hic quoque abeamus *ἀσύμβολοι* ſtrictim carpemus, ſummatimque delibabimus, ſequentibus vero ſectionibus hiſtoriam ſingularum Sectarum diligenter perquiremus, et quae fata habuerint, quosue ſectatores, enarrabimus. In qua noua eius hiſtoriae periodo, cum non niſi Graecae ſectae occurrant, praeter vnam eclecticam ſectam, quae nefando ſyncretiſmo Platonicam philoſophandi rationem adulterauit, nouumque philoſophiae ex omnibus fere orbis placitis conflatae chaos condidit, ſyſtematum enarrandorum labore ſuperſedere eo facilius poſſumus, quo diligentius ea *tomo primo* ſumus profecuti.

§. II. Fuiſſe Romae vix virum aliquem eruditionis laude clarum, qui non philoſophiam attigiſſet, viroſque ſummos et ad clauum reipublicae admotos ei honorem habuiſſe, et intra muſea ſua recepiſſe, ſuperiore capite diximus. Eadem ratio ſub imperatoribus fuit, cum et viri ſummi, qui poeticae arti, hiſtoriarum, aliarumque diſciplinarum ſtudio ſe toti dederant, et viri in republica et in aula illuſtres oſtenderint, ſe a ſapientiae huius praeſidio non eſſe imparatos. Vtriusque generis exempla quaedam illuſtria magis et memoria digna paucis exponemus. Et inter doctos quidem, et eruditione

Virgilii Philoſophia.

ditione nomen famamque ſibi immortalem conciliantes hoc tempore viros VIRGILIVM merito aliis anteponimus, quem carminis elegantia et artificio, et ſermonis nitore parem non habuiſſe, epicumque carmen apud Latinos ad perfectionem ſuam perduxiſſe, in poëſios hiſtoria enarrandum eſt, nec ad noſtri inſtituti limites pertinet. Incubuiſſe vero illum in philoſophiam, teſtatur SERVIVS,[a] qui cum Quintilio Varo ſub Sirone[b] philoſopho Epicureo philoſophiae operam eum dediſſe, notat. Vnde ipſe in epigrammate:

Magni petentes docta dicta Seironis.

Et in poëmate, cuius titulus *Ceiris:*

Etſi me vario iactatum laudis amore
Irritaque expertum fallacis praemia vulgi,
Caecropius ſuaueis exſpirans hortulus auras
Florentis viridi ſophiae complectitur vmbra.[c]

Non negat hoc, qui vitam eius ſcripſit, DONATVS,[d] ſed Academicum tamen magis, ſiue Platonicum fuiſſe, cum diuina conderet carmina, putat. Ait enim: *Audiuit a Silone* (Sironem alii vocant) *praecepta Epicuri, cuius doctrinae ſocium habuit Varium. Quamuis diuerſorum philoſophorum opiniones libris ſuis inſeruiſſe, de animo maxime, videatur, ipſe tamen fuit Academicus. Nam Platonis ſententias omnibus aliis praetulit.* Id quod tamen non ſine cautione admittendum eſt. Scilicet non deſeruiſſe Virgilium, cum carmina feciſſet ſua, hortos Epicuri, aliquoties tam luculenter prodidit, vt quid Epicureae ſectae alumnum non agnoſcat, merito quid Epicureum ſit, ignorare videatur. Ita enim de rerum omnium origine, ad Quintilium Varum, in hortulis Epicuri olim commilitonem:[e]

Namque canebat vti magnum per inane coacta
Semina, terrarumque animae mariſque fuiſſent,
Et liquidi ſimul ignis, vt his exordia primis,
Omnia et ipſe tener mundi concreuerit orbis.

Quibus verſibus rerum omnium primordia ex ſeminibus, ſiue atomis per inane iactatis et coactis et inani conſtantia, indeque elementorum originem elegantiſſime canit. Et ne prouidentiam tanto operi immiſcuiſſe, ſuſpicemur, ecce hominem prorſus Epicureum:[f]

Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſſas,
Atque metus omnes et inexorabile fatum,
Subiecit pedibus, ſtrepitumque Acherontis auari.

Quem primarium omnis phyſiologiae Epicureae finem eſſe, ſuperiori tomo[g] ex ipſis Epicuri *ratis ſententiis* demonſtrauimus. Alia, ne nimii ſimus, non addimus, ſed lectoris attentioni notanda relinquimus. Recte tamen

a) Ad eclog. VI.
b) Meminit huius philoſophi etiam CICERO de finib. L. II.
c) Hinc inter Epicureos philoſophos Virgilio locum dedere GASSENDVS de vita Epic. L. II. c. 6. p. 72. et FABRICIVS Bibl. Graec. vol. II. p. 815. ſeqq. et Bibl. Lat. L. I. c. 4. §. 4. p. 50.
d) P. m. II. edit. H. Stephan.
e) Eclog. VI. v. 31. ſeq.
f) Georg. L. II. v. 490.
g) L. III. c. 13.

men monuit Donatus, diuersorum philosophorum opiniones libris eum suis inseruisse, maxime Platonicas, vel, quod magis verum, Stoicas. Illud enim non de Virgilio tantum, sed omnibus fere poëtis, historicis, geographis aliisque seculorum horum scriptoribus Romanis probe tenendum, eos, vbi sectae alicuius placita tradere non suscepissent, [g] sed philosophiae dogmata obiter tantum tangere carminibus opus habuissent suis, non illius tantum sectae, cui addictiores, quam reliquis, erant, doctrinam secutos fuisse, sed aliarum quoque sectarum passim inspersisse dogmata, prout carminis habitus atque nitor et materiae substratae posceret conditio. Ad quam obseruationem cum saepius nobis in sequentibus prouocandum sit, ea probe tenenda est, sine qua vix de horum scriptorum philosophia certi quid potest discerni.

Qua in re memorabili Virgilius exemplo est, qui passim per alias sectas vagatur, earumque placita pangit. Ita, *ecloga quarta* [h] canens:

Vltima Cumaei venit iam carminis aetas
Magnus ab integro seclorum nascitur ordo
Iam redit et virgo redeunt Saturnia regna,

manifeste Platonis annum exprimit, vt elegantiori sub schemate Pollioni de nato gratularetur filio, id quod SERVIUS iam vidit atque monuit. [i] Stoicos vero qui rerum omnium primordia ex anima diuina per omnem materiam diffusa deriuabant ita eleganter docentes depingit: [k]

His quidam signis, atque haec exempla secuti
Esse apibus partem diuinae mentis et haustus
Aetherios dixere: Deum namque ire per omnes
Terrasque tractusque maris, Coelumque profundum,
Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
Quemque sibi tenues nascentem arcessere vitas.
Scilicet huc reddi deinde ac resoluta referri
Omnia, nec morti esse locum, sed viua volare
Sideris in numerum atque alto succedere coelo.

Sic et alio loco [l] Anchisen inducit philosophantem:

Principio coelum ac terras camposque liqentes,
Lucentemque globum Lunae, Titaniaque astra
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus,
Mens agitat molem, et magno se corpore miscet:
Inde hominum pecudumque genus, vitaeque volantum,
Et quae marmoreo fert monstra sub aequore pontus.
Igneus est ollis vigor, et coelestis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.
Hinc metuunt, cupiuntque: dolent gaudentque: nec auras

g) Vt fecit Lucretius, qui Epicurea, Manilius qui Stoica prosecutus est.
h) v. 5. seqq.
i) Conf. GAVDENTIVS c. CLXXV. p. 242. seqq.
k) Georg. L. IV. v. 220. seq.
l) L. VI. Aeneid. v. 724. seqq.

Respiciunt, clausae tenebris et carcere coeco
Quin et supremo quum lumine vita reliquit.
Non tamen omne malum miseris, nec funditus omnes
Corporeae excedunt pestes, penitusque necesse est
Multa diu concreta modis inolescere miris.
Ergo exercentur poenis, veterumque malorum
Supplicia expendunt, aliae panduntur inanes
Suspensae ad ventos: aliis sub gurgite vasto
Infestum eluitur scelus, aut exuritur igni.
Quisque suos patimur manes; exinde per amplum
Mittimur Elysium, et pauci laeta arua tenemus,
Donec longa dies, perfecto temporis orbe,
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Aethereum sensum atque aurai simplicis ignem.
Has omnes, vbi mille rotam voluére per annos,
Lethaeum ad fluuium Deus euocat agmine magno.
Scilicet immemores supera vt conuexa reuisant,
Rursus et incipiant in corpora velle reuerti.

Quem locum, etsi longiusculum ideo totum hic apponere placuit, quod Stoicam physiologiam egregie prorsus exprimit. Licet enim fabulas poëtarum de statu animarum post mortem immisceat poëta,[ll] vt carminis iuuaret habitum atque elegantiae poëticae decus seruaret, reliqua tamen omnia adeo aperte Stoicas hypotheses redolent, vt miremur, post MACROBIVM,[m] ex sectae suae more cuncta Platoni vindicantem non GAVDENTIVM[n] tantum hic cespitasse, sed et illo in veterum doctrina millies oculatiorem CVDWORTHVM[o] Pythagoricum dogma hic quaesiuisse. Aperte enim animam diuinam per omnia fusam omnibus prorsus rebus inesse, illamque mentem ignem esse statuit; hinc animae coelestem originem, motuumque et passionum eius quatuor generibus diuisorum, originem deriuat, et post mortem magnam Stoicorum spem euadendi ad superiora, corporeis sordibus detersis, ponit, magnamque illam periodum, qua succensis omnibus nouus ex Ioue orbis proditurus est, luculenter innuit. Quae cum mire cum dicto loco conueniant, Stoicos hic sensus et decreta physica dedisse Virgilium, dubitandum non est. Quod licet sua radiare claritate euidens sit, non tamen inde recte concluditur, Virgilium desertis Epicuri hortulis ad porticum transiisse. Ex priori enim, quem adduximus, loco manifestum est, poëtam non suam sed aliorum philosophorum, a sua, quam sequebatur, secta, diuersorum placita enarrasse. Quod dum initio mox ita indicet: *Quod QVIDAM signis etc.* miramur, ad id non attendisse viros doctissimos, qui de Virgilii atheismo disputarunt, hancque ei maculam

ll) Ex quo sequitur, verba non nimis esse premenda. Multa enim aliena admiscebant poëtae philosophicis Dogmatibus, id quod Tom. I. de poëtarum theologia differentes iam monuimus.

m) Somn. Scip. L. II. c. 12. p. 161.

n) L. c. p. 248. seq.

o) Syst. intell. c. V. sect. 4. §. 29. p. 1155. quem ideo notauit interpres doctissimus.

lam ob iſtas Stoicas hypotheſes inuſſerunt. Qua de re quae dixerint RICH. SIMONIVS,[p] P. BAYLE,[q] G. G. LEIBNIZIVS[r] et N. HIERONYMVS GVNDLINGIVS[s] notum eſt. Qui ſi cogitaſſent, nec atheiſmum ex hoc Virgilii loco aliter, quam de tota ſecta Stoica fieri poteſt, poſſe concludi, nec eam eſſe ipſius Virgilii, ſed quorundam aliorum, ſententiam, parcius in elegantiſſimum hunc vatem opprobrium conieciſſent, cautius etiam CVDWORTHVS[t] inter recte ſentientes Numinis profeſſores eum retuliſſet: In quo vtroque extremo eos nimios fuiſſe ex adductis eſt manifeſtiſſimum. Alias philoſophorum apud Virgilium hypotheſes e. g. ſtellas maris exhalationibus nutriri, hisque ſimiles, breuitatis cauſſa ſilemus. Philoſophiae moralis eandem fere, quam naturalis et diuinae rationem Virgilius habuit, qui mox Epicurea principia ſecutus eſt, mox fato Stoico heroem ſuum inuoluit, mox Academico ſiue Platonico more de corpore animae carcere differit, etc. Praeſertim ex Romanorum conſuetudine ſtoica de virtute praecepta ei [illegible]criſere,[u] vt ex locis patet a Cl. STOLLIO[x] adductis, quae conſuli ipſa velimus. Quae omnia tamen vt non eo fine immiſcuit poëta, vt philoſophiam doceret lectorem, ſed vt carminis decorem ſententiis tueretur philoſophicis, nec philoſophum faciunt, nec doctorem eius omnium optimum, quod nimius Virgilii amor olim magno perſuaſit SCALIGERO. Non omittendum de Virgilio hoc quoque; eum medicinae et mathematicae artis cognitione imbutum, anno LII. vt vltimam manum Aeneidi imponeret, ſtatuiſſe in Graeciam et Aſiam ſecedere, trienni oque continuo omnem operam limationi dare, vt in reliqua vita tantum philoſophiae vacaret. Sed in itinere languorem nactum reuerſum Brunduſium obiſſe.[y]

§. III. Poſt Virgilium inter poëtas Latinos excellit omnium maxime Q. HORATIVS FLACCVS illi aetate ſuppar, quem inter Epicuri aſſeclas a plerisque numerari videas.[z] Ipſum Epicureum voluiſſe videri, ex his eius verſibus patet:[a] *Horatii philoſophia.*

Me pinguem, et nitidum bene curata cute viſes,
Cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

Pro quo *parcum* non ſine ingenio legit MEIBOMIVS.[b] Nec multa obſcurius alibi:[c]

Parcus Deorum cultor et infrequens
Inſanientis dum ſapientiae
Conſultus erro, nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus
Cogor relictos.

p) Bibl. crit.
q) Contin. des penſees ſur les com. p. 119.
r) Theodic. diſc. prelim. p. 13.
s) Gundlingian. P. XLIV. §. 80.
t) L. c. c. IV. §. 19. p. 437. Praeiuit LACT. L. I. c. 5. conf. Cl. ZIMMERMANN. de atheiſmo Plat. Amoenit. lit. T. XIII. p. 128. ſeq.
u) Conf. LVDOV. THOMASIN. methode d'etudier les poëtes chretiennement P. I. L. II. c. 8.
x) Hiſt. philoſ. mor. gentil. §. CXCV. p. 374. ſq.
y) DONATVS L. c. p. 6.
z) GASSEND. l. c. p. 72. FABRIC. l. c. p. 811. REIMMANN. Hiſt. atheiſm. c. XXXVII. p. 855. STOLL. Hiſtor. phil. mor. gent. p. 385.
a) Epiſt. L. I. ep. 4.
b) Ad LAERT. L. X. ſ. 138.
c) Lib. I, od. 34.

Paſſim etiam inſignia apud eum philoſophumena occurrunt, quae Epicuri hortos ſapiunt, qualia praecipue ſermones eius exhibent. Recte huc etiam ſcommata in Stoicos refert Cl. REIMMANNVS,[d] qui locutiones quoque eius ſordidas hanc ſectam referre putat; in quo tamen ex vitio ſectatorum quorundam iniuriam ipſi ſectae fieri, ex iis liquet, quae ſuo loco de infamia hortorum Epicuri diſſeruimus, immo ex ipſo Horatio demonſtrari poteſt, qui dum Catium Epicureum multo ſale ſatyrico perfricat,[e] eo quod philoſophiam Epicuri ad culinam ventremque, et voluptatis corporeae inſtrumenta traduxiſſet, hoc ipſo meliorem caſtioremque inſediſſe ſectae Epicuri opinionem indicat atque fatetur. Etſi vero ex adductis Horatii verſiculis manifeſtum eſt, fuiſſe eum hortorum Epicuri ſectatorem, duo tamen notanda ſunt, quae de Horatii philoſophia diſtincte ſtatuendum eſſe monent. Primum enim, ipſe fatetur[f] ſe Athenis philoſophiae operam dantem, in Academia didiciſſe philoſophiam:

Adiecere bonae paulo plus artis Athenae,
Scilicet vt poſſem curuo dignoſcere rectum,
Atque inter ſiluas Academi quaerere verum.

Tum vero in Academia vltimus adhuc docuit Antiochus, qui Platonica, Stoica et Peripatetica inter ſe conciliabat. Quem licet non ſequeretur Horatius, libertatem tamen inde illam, quae nullius ſe magiſtri placitis totam mancipat, didicit, qua in carminibus ſuis, ex ratione *§. praecedente* dicta, vſus eſt, et de qua elegenter:[ff]

Nunc itaque et verſus et caetera ludicra pono,
Quid verum atque decens, curo et rogo, et omnis in hoc ſum,
Condo et compono, quae mox depromere poſſim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter.
Nullius addictus iurare in verba magiſtri:
Quo me cunque rapit tempeſtas, deferor hoſpes,
Nunc agilis fio, et merſor ciuilibus vndis,
Virtutis verae cuſtos rigiduſque ſatelles;
Nunc in Ariſtippi furtim praecepta relabor.

Alterum, quod notari in hac re meretur, hoc eſt, videri Horatium, vel fortunarum ſuarum iactura, aliaue calamitate de diuina, quae rebus ineſt omnibus prouidentia fuiſſe monitum, vel ceſſantibus, quas temperamentum eius proſequebatur, voluptatibus,[g] ſerio magis et ſeuere philoſophari coepiſſe. Prius adducti ſupra verſiculi ſuadent, quibus ab inſanienti ſe philoſophia reuocari luculentis diuinae prouidentiae ſpeciminibus fatetur; poſterius diuerſis locis innuere videtur, et imprimis in celebri ad Moecenatem epiſtola,[h] qua ſibi non eandem quam prius, aetatem, non mentem eſſe dicit, monerique ſe, vt ſenectutem tandem aliquando ſeriam ducat, ſuisque annis et perſonae decentem. Vnde ad virtutis Stoicae, ſeueriorem que ſapientiae diſciplinam ſeſe conuerſum, ſeria iam ſcribere ait, licet inuita forte

d) L. c. vid Lib. I. Sat 3. Lib. II. Sat. 3. e) L. II. Sat. 4. f) L. II. ep. 2. ff) L. I. ep. 1. g) L. II. ep. 2. Singula de nobis anni praedantur euntes Eripuere iocos, Venerem, conuiuia ludum.

forte Minerua ad pristinos interdum de voluptate sensus relabatur. Haec volunt versus sequentes:

Est mihi purgatam crebro qui personet aurem:
Solue senescentem mature sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat etc.
Nunc agilis fio, et mersor ciuilibus vndis
Virtutis verae custos rigidusque satelles;
Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor etc.

suntque in hac epistola Stoica pluscula, qualia sunt:

Virtus est vitium fugere, et sapientia prima
Stultitia caruisse.
- - *Rex eris, aiunt*
Si recte facies.
Ad summam, sapiens vno minor est Ioue diues
Liber, honoratus, pulcher rex denique regum.

Ex quibus parca, vt institutum nostrum postulat, manu datis, facile cuiuis ad rem ipsam attendenti de philosophia Horatii erit iudicium [i], et quousque admittendum sit, quod DAN. HEINSIVS [k] contendit: non referendum esse Horatium ad Epicuri gregem, sed Eclecticis a Potamone tunc constituta secta adnumerandum: qua de re infra.

§. IV. Sequitur inter poëtas OVIDIVS, inter cuius carmina haud pauca deprehenduntur, quae in Graecorum philosophia non parum exercitatum fuisse loquuntur. Qui tamen, ut reliqui poëtae, non ipse egisse philosophum censendus est; etsi enim philosophorum passim placita suis interseruit carminibus, interpres tamen magis est philosophiae Graecae, quam ipse philosophus. Exemplum eius illustre est theogonia, quam veteres theologos Graecos secutus in ipso metamorphoseων limine elegantissime exposuit. Quem licet communem populorum aetatis suae sententiam expressisse CVDWORTHVS [l] tueatur, cum Graecis tamen theogoniis comparanti erit manifestissimum, illos Ouidium secutum esse, licet quem pressius sequutus sit, definiri accurate nequeat. Summa eius haec est: Initio fuisse chaos, discordia rerum semina continens; ex hoc ortum esse et mundum, et formas Deorum. Hanc congeriem litemque diremtam a Deo et natura [m], eiusque cura mundum formatum et ornatum fuisse: et tandem hominem natum vel ex diuino semine, vel ex aethere cognati coeli semina retinente; huncque hominem in effigiem Deorum, quorum curae et prouidentiae mundum Deus distribuit, esse formatum. Quae pau-

Ouidii philosophemata.

h) L. I. ep. I.
i) GVIL. BERGERI et Io. HENR. FORELLII diss. de philosophia Horatii nobis non visas laudat FABRIC. Bibl. Lat. T. II, p. 321.
k) De Satyra Horat.
l) Syst. intell. c. IV. §. 14. p. 275. Conf. BAYLE T. III. art. Ouide not. G. p. 556.
m) Intrudit hic naturam suam genitricem CVDWORTHVS, de qua tamen non cogitasse Ouidium apertum est. Deum vero hunc et naturam non diuersa esse, omnino verisimile est, nec aliud illa videtur esse, quam necessaria Dei in materia latentis actio et commotio, qua cuncta ex legibus amicitiae et discordiae ordinata tandem sunt, formamque acceperunt. Qua de re nos suo loco

paulo comtius ornata sunt, Graecis, rem ipsam tamen, ab his expressam continent, et imprimis Empedoclea sapiunt, scholamque Pythagoream, cuius systema elegantissimis versiculis [n] expressit, et imprimis Empedocleam physiologiam luculenter exposuit. Ridet enim eos, qui mortem stygis metu timent, cum illae non moriantur, sed nouas semper sedes quaerant, migrentque: tum praecipit, nihil interire, omnia mutari, transire spiritum hominis in feras; nihil esse, quod toto perstet in orbe, cum semper omnia fluminis instar labantur et mutentur. In quo tamen Pythagoricam *μετεμψύχωσιν* cum Stoica *μετενσωματώσει* confundere videtur. Assumit etiam Empedoclis et Heracliti dogma, nostra semper corpora sine requie verti nec esse nos, quod vel heri fuimus, vel cras erimus. Ipsa porro, Empedoclem secutus, addit elementa mutari, omnia ex ipsis fieri, in ea redire, ipsa inuicem commutari, monens, nasci vocari

Incipere esse aliud, quam quod fuit ante, morique
Desinere illud idem, cum sunt huc forsitan illa
Haec translata illuc.

Coelum itaque et tellus formas mutare, nosque, partem esse mundi, et quoniam in omnes creaturas ire condique possimus, aliorum animas posse habere. Non igitur esse viuendum carne, sed alimenta carpenda congrua, et nec piscibus vescendum, nec brutis. Hactenus Ouidius, qui licet satis luculenter physiologiam Pythagorico-Empedocleam exprimat, ideo tamen inter Italicae scholae sectatores referri non potest. Non enim ipse suam de hac rerum omnium origine, transmutatione, et facie sententiam exponit, sed Numam loquentem inducit, qui cum vulgi rumore et opinione Pythagoreus haberetur, hanc ei personam Ouidius induit, et Pythagoreis principiis seriem euoluere fati iussit. Perperam itaque ex hoc metamorphoseων epilogo coniecere viri docti et in his ROBERTUS HOOCKIUS [o], Ouidium in metamorphosi sua sub fabulis illis describendas sibi proposuisse varii generis mutationes, quae telluri contigerunt, et systema quoddam historiae naturalis tradere. Nihil enim aliud sibi propositum habuit poeta ingeniosissimus, quam mythologos Graecos exprimere, et facundiam carminis atque fertilitatem ingenii, descriptionibus luculentis et viuis demonstrare: licet non negemus, mythologiae veteris partem aliquam, post historicam, fuisse etiam philosophiae naturalis, cui nempe illae fabulae, emendata theologia fabulari rationibus philosophicis accommodatae sunt. Qua de re cum *tomi primi libro secundo* pluribus actum sit, eo lectorem remittimus.

Manilii philosophia.

§. V. Praeter triumuiros hos inter poetas Latinos, ob philosophiae in carminibus expressae vestigia notari adhuc debent, Manilius, Lucanus et Persius, qui Stoicorum decretis propensi fuerunt. Et M. MANILIVS quidem, quem cum Manlio mathematico PLINIO [p] memorato quidam

n) Lib. XV. v. 150. seqq.

o) Vid. Act. erud. 1707. p. 155. vbi breuem operum eius posthumorum habes recensionem. Displicere sibi hanc sententiam fassus est FABRICIUS Bibl. Lat. T. II. p. 304. seq.

p) Lib. XXXVI. c. 10.

quidam eundem esse putant [q], qui epico carminis genere *astronomicon* ad Augustum scripsit [r], in quo corpora coelestia eleganti et iucundo poëmate descripsit, vel hoc solo nomine in historia philosophiae non prorsus praetereundus. Verum mysteriis quoque philosophiae imbutum fuisse, passim prodit: cumque physiologiam Epicuream, quae mundi compagem sine Deo eiusque prouidentia constare tradit, indignam philosopho censeret, ad Stoicorum castra secessit, Deumque mundi animum esse, omnibus intentum, omnia peruadentem passim inculcat. Illius odii in Epicurum testes hi versus sunt [s]:

Quis credat tantas operum sine numine moles
Ex minimis coecoque creatum foedere mundum?

Stoicae autem physiologiae palmarium dogma hoc est [t]:

Namque canam tacita naturam mente potentem
Infusumque Deum coelo terrisque fretoque
Ingentem aequali moderantem foedere molem
Totumque alterno consensu viuere mundum,
Et rationis agi motu, quum spiritus vnus
Per cunctas habitet partes atque irriget orbem,
Omnia peruolitans corpusque animale figuret.

Similia passim interserit [u], breuitatis gratia hic omittenda. Visus hanc ob doctrinam Stoicam dignus Manilius ANT. COLLINO [x], quem pantheismi fautoribus aggregaret, quemadmodum inter Spinozae praelusores eum retulit MOSHEMIVS [y]: qui probe notat, hominem Stoicis hypothesibus imbutum cum Zenone adeo ineptire, vt mundum vniuersum Deum esse censeat. Ita enim mire Στωικῶς canit [z]:

Ac mihi tam praesens ratio non vlla videtur,
Qua pateat mundum diuino numine verti,
Atque ipsum esse Deum, nec forte coisse magistra.
Vt voluit credi, qui primus moenia mundi
Seminibus struxit minimis - - -

Quibus frustra opponit Cl. REIMMANNVS [a]: *non sequi exinde, eum mundum pro ente infinito et aeterno habuisse, vsitatum quippe fuisse ethnicis, iis quoque entibus Dei nomen tribuere, quae nouerant esse a Deo producta. Manilium etiam mundum hunc productum a ratione, quae ei inest, dicto loco distinguere.* Primum enim huc non pertinet, cum per mundum non Deum quendam, sed ipsum Deum, numenque quo vertitur mundus, intellexisse ex ipsis eius verbis pateat, nec Stoica aliter physiologia patiatur, quam totum hoc, quo continemur, et vnum esse, et Deum. Alterum nihil caussam Manilii iuuat, qui, licet a mundo rationem, quae mundo inest, distinguat, facit id tamen more sensuque

q) RICCIOLVS in Almagesto, FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 293. qui vero T. II. p. 409. sententiam mutauit.
r) Prolixe de eo FABRIC. ll. cc. quem vide.
s) Lib. I. v. 492. 493.
t) L. II. v. [illegible]. u) L. IV. v. 915.
x) De lib. cogit. p. 219. cui praeiuit TOLANDVS Origin. Iudaic. p. 106.
y) Ad CVDWORTH. Syst. intell. c. IV. §. 20. n. 38. p. 438.
z) L. I. v. 483. sqq. nec id negat CVDW. l. c.
a) Hist. ath. c. XXXVII. §. 11. p. 259. seqq.

ſuque Stoico, quatenus pars agens patienti, ſiue materiae craſſiori in vno toto opponitur. Quae hoc quidem efficiunt, non prorſus cum Spinoza facere Manilium, ſed nec pia magis, nec meliora multo eum aſſerere; vt ex iis liquet, quae *tomo primo* de Stoicorum his dogmatibus et atheiſmo iis obiecto diſſeruimus. Eandem in claſſem poëtarum Stoicis fauentium M. ANNAEVM LVCANVM referimus, Senecae fratris filium, qui praeter Palaemonem Grammaticum, et Virginium Flauium rhetorem Cornutum philoſophum praeceptorem habuit, vnde amor eius erga Stoicorum dogmata enatus fuit; Cornutum enim inter Stoicos eminuiſſe, in ſequentibus dicemus. Prodidit hanc paſſim in porticum propenſionem, in Pharſaliae carminibus, quae bellum ciuile Caeſaris et Pompeii enarrant, ſatisque luculenter iuuenilium annorum impetum produnt. Exemplum laudati Stoiciſmi ſupra in Catonis deſcriptione dedimus, ad quod breuitatis cauſſa, prouocamus. Vnum damus eumque illuſtrem Stoicae phyſiologiae locum [b]:

Lucanus.

Sic cum compage ſoluta
Secula tot mundi ſuprema coëgerit hora,
Antiquum repetent chaos omnia, miſtis
Sidera ſideribus concurrent: ignea pontum
Aſtra petent, tellus extendere litora nolet,
Excutietque fretum; fratri contraria Phoebe
Ibit et obliquum bigas agitare per orbem
Indignata, diem poſſet ſibi: totaque diſcors
Machina diuulſi turbabit foedera mundi.

Alia, et in his fati quoque ſideralis deſcriptionem et aſſertionem Figulo tributam, hic praetermittimus. Philoſophicum magis argumentum proſecutus eſt A. PERSIVS FLACCVS, qui etiam ex Cornuti ſchola prodiit, Lucanumque commilitonem et amicum habuit. In ſatyris enim adeo ſtrenue ſequitur Stoicae ethicae praecepta, vt recte appellari queat

Perſius.

Virtutis verae cuſtos rigidusque ſatelles,

Quo nomine Stoicam ſe ethicam proſequentem appellat HORATIVS [c]. Qui cum ſeueriſſimae diſciplinae praeceptorem eſſet nactus, acerbus vitiorum reprehenſor et rigidus virtutis Stoicae doctor, in ipſa iuuentute (vix enim XXVIII. annos vixit) euaſit, et vbique Stoica praecepta diſſeminauit. Cuius illuſtre prorſus exemplum eſt *ſatyra tertia*, qua ſub perſona Stoici philoſophi iuuenes Romanos monet, ne otio et mollitie corrupti, vel patrimoniis et natalibus freti philoſophiae ſtudia negligant, quae ſola vitiis mederi, virtutem et honeſtatem docere, animum bene conſcium et vitae felicitatem largiri queant. Cuius ex multis en carptim paucula:

Diſciteque o miſeri, et cauſſas cognoſcite rerum,
Quid ſumus, et quidnam victuri gignimur, ordo

Quis

b) L. I. v. 74. ſeqq. Quae vero paſſim occurrunt voces Epicureae, v. g. L. VI. v. 445. ſeqq. non ad Lucanum trahendae ſunt, ſed ad carminis σχῆμα, quod ea poſcebat. c) [illegible] I. ep. I.

Quis datus, aut metae quam mollis flexus, et vnde,
Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
Vtile numus habet, patriae carisque propinquis
Quantum elargiri deceat: quem te Deus esse
Iussit, et humana qua parte locatus es in re.

Quibus versibus Stoicam de officiis doctrinam eleganter comprehendit. *Satyra* vero *quinta* dum Cornutum praeceptorem laudibus extollit, prodit etiam quo loco Stoicam philosophiam habeat, et solum sapientem esse liberum Stoico more eleganter edisserit; et passim porticus principia sententiis [d] exponit suis [e]. Addi his possent ex poëtarum Latinorum choris alii, nisi vela contrahere institutum iuberet. Vnus Seneca tragoedus, quem locum in theatro etiam philosophico ceperit, ostendit: cuius tragoedias si modo vnius sunt, non inepte philosophiam cothurnatam personatamque stoam dixeris.

Historicorum Latinorum philosophia. §. VI. Quod de poëtis Latinis dictum est, idem de historicis quoque dici potest, eos philosophiae studiis in iuuentute innutritos narrationibus suis passim praecepta philosophiae, prout locus, persona, res atque materia poscebant, inspersisse: id quod adeo notum et peruulgatum esse putamus, vt non esse credamus quenquam, qui vel a limine eorum scripta inspexit, qui haec negauerit. Vt tamen et hic symbolam addamus nostram, paucos in exemplum producemus. Et principem quidem locum recte LIVIO dari, nemo forte pertinacius disputauerit. *Liuius.* Hunc in philosophorum album transcribit SENECA [f], qui ita: *Nomina adhuc Liuium. Scripsit enim et dialogos, quos non magis philosophiae annumerare possis, quam historiae, et ex professo philosophiam continentes libros.* Nihil tamen horum non superesse tantum hodie, sed ne quidem memorari apud veteres scriptores alios, merito mireris. Et habet quidem in historiae Romanae opere haud raro sententias philosophicas, sed quas non ex sectarum scriniis, sed ingenii practica ratione iudicantis acie congessit. Quae vero de ἀδεισιδαιμονίᾳ Liuii inter TOLANDVM [g], IO. FAYVM, EL. BENOIST aliosque [h] disputata sunt, cum huc non pertineant, ea praetermittimus, in historia atheismi speciali quaerenda. Liuio iungimus TACITVM, consuetudine ad ciuilem philosophiam historiam referendi eo tantum non superiorem. *Tacitus.* Eum Stoicis iungit LIPSIVS [i], nec prorsus male, si quaedam loca respicias, quibus Stoicos commendat, qui in corrupta Romanorum imperatorum aula saepe seuerae virtutis commendatione et exemplo eminebant [k]. Alibi tamen nec Epicurum dedigna-

d) v. 66. seqq.

e) Sententias eius morales collegit STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. §. CCVIII. p. 437. seqq.

f) Epist. 100. Conf. GAVDENTIVS l. c. c. XII. p. 381. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 199.

g) Cuius Liuius ἀδεισιδαίμων, siue de superstitionis culpa Liuio falso impacta, prodiit Hagae Comit. 1709. 8.

h) Enumerat huius controuersiae historiam S. Reu. MOSHEM. in vita Tolandi §. 28. Vindic. vet. Christian. p. 151. seqq.

i) Manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. XVII. p. m. 100.

k) E. g. Thraseas Paetus, Heluidius Priscus, Rubellius Plautus et his similes.

gnatur, et, quod aliquoties monuimus, ſententias tantum quasdam philoſophiae ſpargit, et hiſtoriam, gemmarum inſtar iis interſtinguit, philoſophari nunquam exorſus eſt. Hinc per varias ſectarum inter ſe valde diſſidentium doctrinas vagantem videas. Prouocat [l] ad inſitam opinionem, non initia noſtri, non finem, non denique homines diis curae eſſe; quod Epicureum: tuetur fatum, ita tamen vt felicitas hominum conſtet [m], quod Stoicum; non cum corpore extingui animas, ait, quod Socraticum; et ſic in aliis quoque, prout locus et argumentum ſententiam poſcebat. Quae dum ad philoſophiam a Tacito cultam operoſe reuocat GAVDENTIVS [n], prodit is, ignoraſſe ſe, de qua re ipſi fuerit tractandum. Iungimus his STRABONEM Geographiae opere clariſſimum, qui ipſe hoc argumentum ad philoſophos pertinere, et ab iis tractatum eſſe, fuſe demonſtrat [o]. Vnde paſſim non literariam tantum, ſed et philoſophicam hiſtoriam reſpicit, multaque affert, ad noſcendos philoſophos eorumque doctrinam perſpiciendam vtiliſſima. Ipſe Amaſea Cappadociae oriundus, audiuit in grammaticis Tyrannionem, vt ſupra dictum, et in Rhetoricis Ariſtodemum, e philoſophis frequentauit Xenarchum Seleucienſem Peripateticum [p], et cum Boëtho quoque in Ariſtotelis dogmatibus ſe exercuit [q]. Id quod occaſionem dedit XYLANDRO [r] inter Peripateticos eum referendi. Probauere vero viri docti, qui in elegantiſſimum ſcriptorem commentati ſunt [s], Stoicos eum prae Peripateticis probauiſſe. Stoicos enim et Zenonem noſtros vocat, et Stoica paſſim dogmata ſequitur: v. g. ſidera nutriri exhalationibus; multa fieri fato, quorum cauſſa dari nequeat, et his ſimilia [t]. Quae ſine dubio cauſſa fuit SVIDAE [u], vt eum inter philoſophos referret. Quem vero is memorat [x] Stratonem Amaſenum philoſophum, qui vixit ſub Tiberio Caeſare, et ſcripſit Geographiae libros ſeptem, non alium eſſe a Strabone hoc, dudum contra temerariam FRANC. PATRICII coniecturam, neſcio quem Stratonem Geographum conſtituentis [y], dudum viris doctis obſeruatum eſt [z], videturque vel, Stratonis Lampſaceni et Strabonis nominibus inter ſe confuſis falſus eſſe more ſuo Suidas, vel ab exſcriptoribus articulus Strabo, paulo ſupra iisdem fere verbis occurrens, mutato nomine fuiſſe iterum poſitus. Quales transpoſitiones et confuſiones apud Suidam dari frequentes infra aliquoties monendi nanciſcemur occaſionem.

Strabo.

§. VII. Non vero inter eruditos tantum, quos Romanum fouebat imperium, variis ſcientiis deditos inuenti ſunt multi, qui philoſophiam deguſtarent, licet philoſophiae profeſſionem non ſequerentur; ſed et viri prin-

l) Annal. L. VI.
m) In Agric. n) L. c. LXXXV, p. 287. ſqq.
o) L. I. et II. p) L. XIV.
q) L. XVI.
r) In praef. ad Verſ. Strab.
s) CASAVB. praef. in not. add. VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. II. c. 6. p. 185. GAVDENT. l. c. c. LI. p. 212. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 3.
t) Hinc Athenodorum Stoicum *ἑταῖρον* vocat Lib. XVI. p. 779.
u) T. III. v. Strabo p. 379.
x) Ibid. v. Straton p. 382.
y) Diſcuſſ. Perip. L. III. T. I. p. 29. ſeq.
z) Vid. CASAVB. ad Strab. GAVDENT. l. c. FABRIC. l. c. IONSIVS de Scr. H. Phil. L. III. p. 202. MARS. CAGNATVS Var. Obſ. L. III. c. 20.

principes, et Caesarum aulae admoti, vel in republica administranda occupati complures fuere, quibus a philosophiae studio ornamentum accessit et praesidium, quique omnem inde mouerunt lapidem, vt philosophiae incrementa promouerent, philosophosque iuuarent atque commendarent. Hos vero enumerare omnes nec institutum locusque patitur, nec tempus. Potiores tamen strictim enumerare, haud abs re erit. Inter eos primum merito locum assignamus MOECENATI, cuius in viros doctos studium et liberalitas in prouerbium abiit, quique tanta diligentia philosophos, poëtas, oratores, Augusto commendauit. *Moecenas.* Etsi enim, narrante DIONE [a], Moecenas *Augustum obseruare monuerit eos, qui se philosophiae nomine populo venditarent, dicendo: Cauere te iubeo philosophos, neque enim, quia Arium et Athenodorum, bonos ac honestos viros expertus es, omnes alios idem studium prae se ferentes, similes eorum iudicare debes, quum hac specie vsi multi, infinita mala populis priuatisque hominibus afferant;* non inepte tamen coniecit GAVDENTIVS [b], non eam ipsam Moecenatis orationem fuisse ad Augustum, sed finxisse eam Dionem, more historicorum. Quanquam facile concedi potest, eiusmodi praecepta instillasse Augusto Moecenatem, cum homines otiosi, philosophiae nomine abusi tum fuerint plurimi, qui gratiam Augusti, philosophiae nomine venabantur: id quod ad philosophorum honestorum ac bonorum commendationem trahi non potest. Sed imprimis verisimile, homines nugiuendulos, quales Chaldaei et mathematici erant, qui innumeris modis homines decipiebant, Augusti in haec studia propensione abusos, philosophiae nomine se ipsi commendauisse, ideoque Augustum a Moecenate fuisse monitum, vt ab iis caueret. Illud certum, non commendasse tantum hero suo Moecenatem philosophos, sed et ipsum philosophiam tenuisse, et Epicuri imprimis sectae fauisse. CANIVM IVLVM virum *Canius Iulus.* in primis magnum in hanc quoque eorum classem pertinere, qui bene praeparatum philosophia pectus opposuere fortunae, SENECA [c] dubitare nos non sinit, qui refert: *cum Caius Caligula mori eum iussisset, Stoicis eum principiis roboratum se immortalitatis experimentum laeto et tranquillo animo facturum dixisse, et proposuisse illo velocissimo momento, an sensurus sit animus, exire se, promisisseque, si quid explorasset, circumiturum amicos et indicaturum, quis esset animarum status.* Imprimis illustre nomen hoc quidem philosophiae praesidio consecutus est THRASEAS PAETVS, Senator Romanus, Neronis aeuo clarus, quem ab candorem, iustitiam, *Thraseas Paetus.* fortitudinem, virtutisque omnis cultum laudibus summis extollunt veteres [d]. Is ex libro Munatii *de rebus Catonis* incensus est ad virtutis Stoicae amorem, qua re Catonis exemplum imitatus in id maxime incubuit, vt se virum bonum, rectique custodem effingeret. Quo in studio tantopere profecit vt, qui de laudibus eius scripsit Iunius Rusticus, eum virum appellaret sanctissimum [e]. Quam morum integritatem ab omni adula-

a) Lib. LII.
b) c. L. p. 210.
c) De tranquill. c. 14. Locus totus legendus.
d) TACITVS Annal. L. XV. c. 20. PLINIVS Lib. VIII. ep. 22.
e) Vid. infra not. (h)

adulatione longissime remotam cum non ferret Neronis animus, totus aulae vitiis corruptus, Stoicae sectae studium in vitium vertit [f], eumque interfici iussit; id quod Stoica virtute et digno Catonis imitatore animo, apertis venis sustinuit Thraseas, qui cum philosophico vixisset more, philosophus etiam mortuus est. Mortis enim mandatum a Caesare cum accepisset, cum Demetrio Cynico de animae natura et immortalitate disseruit, eumque sibi exhalaturo animam adesse voluit [g]. Huius gener fuit HELVIDIVS PRISCVS, senator Romanus, qui ipse quoque ex Stoicorum disciplina robur sibi et virtutem parauit, exiliumque sub Nerone passus, integritatis laudem Caesaris gratia habuit potiorem. Cuius, vt et soceri eius Thraseae laudem cum scripsisset Iunius Rusticus, a Domitiano interemtus est [h]. Id quod Herennio Senecioni quoque euenisse, Fanniae rogatu idem officium exequenti, veteres narrant [i]. Addi his possent ICti magni nominis, Q. Mucius, Ceruidius aliique, nisi quae supra de Iureconsultorum Romanorum philosophia dicta sunt, his lucem satis claram accenderent. Nihil vero magis philosophiae incrementa promouit, quam imperatorum Romanorum gratia, cuius exempla multa in sequentibus occurrent. Qui cum et ipsi philosophos beneuole essent complexi, et philosophiae honorem tribuissent, dici non potest, quantum philosophiae studium euectum sit. Cuius rei exemplum ipse Augustus est, quem non Athenodorum solum et Nicolaum Damascenum fouisse infra dicemus, sed et *hortationes ad philosophiam* scripsisse ait SVETONIVS [k]. Vestigia eius pressisse Tiberium, in sequentibus audiemus. Quae cum dereliquissent Claudius, Nero, Domitianus, qui philosophos omnes Romana vrbe et orbe eiecerunt [l], sub Traiano et Hadriano honos philosophiae rediit, Antoninorum vero cura studiisque immensum auctus, Athenae restitutae, salaria philosophis constituta sunt [m]. Eisdem vestigiis institit Septimius Seuerus eiusque vxor, Iulia [n]. Mammaea etiam filium Alexandrum philosophis erudiendum commisit, quos tamen male postea mulctauit Heliogabalus. Nec ab hoc philosophiae amore alienus fuit Alexander Seuerus, qui LAMPRIDIO [o] teste, philosophorum libros legit, philosophosque mensae suae adhibuit, immo Apollonii Tyanensis imaginem larario inseruit. Ita Gordianos quoque philosophiae amore flagrasse, et seniorem Platonis et Aristotelis libris legendis insudasse, iuniorem philoso-

Heluidius Priscus.

f) TACITVS L. XVI. vbi cogitasse, ait, Neronem ipsam virtutem excindere.

g) Catonem ideo et Thraseam iungit MARTIALIS:

Quod magni Thraseae consummatique Catonis
Dogmata si sequeris.

Conf. SCARDEONIVS de claris ciuibus Patauinis p. 48. IONS. de Scr. Hist. phil. L. II. p. 230. VOSS. de hist. Lat. L. II. p. 135. quem librum Thraseae nomine meditatus sit LIPSIVS vid. Ep. Miscell. Cent. II. ep. 22.

h) SVETON. in Domit. c. 10.

i) Prolixe Heluidii familiae caussam exponit PLINIVS L. IX. ep. 13. quibus adde XIPHILIN. in Domit. et ex recentioribus IONSIVM l. c. L. III. c. 5. FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 410. GAVDENTIVM l. c. c. LXXV. p. 256. sq.

k) In Aug. c. 85.

l) GELLIVS Lib. XV. c. 11. conf. SVETON. in Domit. c. 10.

m) XIPHILIN. et CAPITOLIN. in Antonin.

n) HERODIAN. L. II. PHILOSTRAT. vit. Soph. L. II. p. 601 SPARTIAN. in Seuero c. 18. MENAG. Hist. mul. philos. §. 16. LE MOYNE var. s. praef.

o) In Alex. c. 29. 30.

losophiae mysteriis imbutum fuisse CAPITOLINVS [p] auctor est, et PORPHYRIVS [q] narrat, eam in expeditione aduersus Persas Plotinum philosophum habuisse comitem. Ita ab Augusti temporibus et imperii Romani incunabulis ad Constantinum M. vsque, quo Romanum imperium Constantinopolin translatum est, habuit semper fere philosophia in aula, si paucos imperatores demas, praesidium. Quod et postea in orbe Romano nacta est, sede imperii ad Graecos translata, id quod constitutiones Theodosii et Valentiniani, in Cod. Theodosiano extantes, satis probant. De quibus tamen cum *tomo tertio* dicendum sit, dictis nil addimus, sed ad ipsas sectas, quae sub imperatoribus floruerunt, considerandas progredimur, quibus doctoribus gauisa, quibus fatis vsa sit secta Pythagorica, Platonica, Eclectica, Peripatetica, Cynica, Stoica, Epicurea, Sceptica, consideraturi.

SECTIO SECVNDA.

DE PHILOSOPHIS PYTHAGOREAM SECTAM RESVSCITANTIBVS.

§. I.

Intercidisse sectam Pythagoricam, altero, postquam condi coepit seculo, nec Aristotelis superasse aetatem, inuidia Italorum eam calumniis et persecutione premente, qua tandem igne ferroque deleta fuit, *superioris tomi libro tertio* enarrauimus. Vnde nec inter Graecos amplius eius mentio facta, nec Athenis, etsi fautores repererat, ea resuscitata est. Pythagoreae itaque sectae institutum reuocauisse philosophos sub Imperat. Romanis quando demonstrare hac sectione suscipimus, non id volumus, resurrexisse ex cineribus, quibus per tot secula sepulta fuit, disciplinam Pythagoricam, et successionem scholae restitutam accepisse. Cuius rei contrarium potius euenisse, SENECA [r] testis est, qui luculenter: *Quis philosophiam, aut vllum liberale studium respicit, nisi cum ludi intercalantur, cum aliquis pluuius interuenit dies, quem perdere licet. Itaque tot familiae philosophorum sine successore deficiunt. Academici et veteres et minores, nullum antistitem reliquerunt. Quis est, qui tradat praecepta Pyrrhonis? Pythagorica illa inuidiosae turbae schola praeceptorem non inuenit.* Sed de philosophis Pythagoricam sectam resuscitantibus tractaturi, id modo volumus, fuisse in imperio Romano philosophos, quibus vel Pythagorea quaedam, quae innotuerunt, dogmata placuerunt, vel qui institutum vitae moresque Pythagoreorum reuocare, atque imitari magno consilio conati sunt. Fuere etiam complures, qui Pythagorica cum Plato-

Secta Pythagorica an post C. N. refloruerit?

p) In Gord. c. 18. q) Vit. Plot. c. 3. p. 96. r) Qq. nat. L. VII. c. 32.

Platonicis iungentes aliisque sectarum systematibus aptantes, se Pythagoream sapientiam γνησίως tenere gloriati sunt. Quos tamen Pythagorea corrupisse, et eclecticorum magis nomine innotuisse, in sequentibus dicemus, eorumque philosophiam separata tractatione considerabimus. Ex prioribus circa haec, de quibus disserimus, tempora inclaruere Anaxilaus Larissaeus, Quintus Sextius, Sotion Alexandrinus, Moderatus Gaditanus, Euxenus Heracleensis, Apollonius Tyaneus, Secundus Atheniensis, Nicomachus Gerasenus, quorum philosophorum cum magna eo tempore fama fuerit, accurate iam historia enarranda est.

Anaxilaus Larissaeus.

§. II. ANAXILAVS LARISSAEVS sub Augusto vixit, et Pythagoream disciplinam se sequi professus est,[b] quam illo potissimum tempore in naturae mysteriis secretioribus cognoscendis constituisse doctos viros, vel vnum Nigidii Figuli exemplum, supra memoratum, docet. Eandem philosophiae rationem tenuit etiam Anaxilaus, qui in id maxime incubuit, vt in naturae secreta penetraret, medicam inde artem augeret,[c] et mirandis magiae naturalis effectis in stuporem spectatores coniiceret. Cuius exempla aliquot nobis seruauit PLINIVS[d] narrans, asbestino eum arborem circumdedisse, sicque effecisse, vt surdis ictibus, et qui non exaudirentur, caederetur: equinorum capitum visus repraesentasse monstrifice: lusisse etiam sulphure, candens in calice nouo prunaque subdita circumferentem exardescentis repercussu pallorem dirum velut defunctorum offundente conuiuis. Qualia multa in libro eius quem παίγνια siue *ludicra* vocauit, et cuius passim meminere veteres,[e] fuisse comprehensa, dubium non est. Valde tamen istius artis iactantia sibi nocuit Anaxilaus, ob magiae crimen enim vrbe et Italia cedere ab Augusto iussus est, referente EVSEBIO.[f] Quod cum propter naturalis illius magiae specimina sola a principe prudente et philosophiae non ignaro, nec eiusmodi ludicra prorsus contemnente factum esse verisimile non sit, coniectura inde nascitur, probabilitate non destituta, Anaxilaum, qui se Pythagorica instituta sequi profitebatur, veterum Pythagoricorum morem fuisse secutum, ac magiae artem, qua vix nobilius quicquam habere schola Italica olim credebatur, se assecutum iactantius ostentasse.[g] Audiemus enim in sequentibus, eos, qui Pythagoreorum se imitatores venditarunt, eiusmodi miracula iactasse, et fucum fecisse simplicioribus. Cuius veras caussas in sequentibus pandemus.[h]

Q. Sextius.

§. III. Candidiore calculo notandus est in Pythagoricorum post C. N. inclarescentium historia Q. SEXTIVS, vir magnus et illustris inter Romanos, qui tamen, auctore SENECA[i] ita natus, vt rempublicam debe-

ret

b) EVSEB. in Chron. n. MCMLXXX.

c) LE CLERC Hist. de la medecine P. III. L. I. c. 1. p. 561. seq.

d) L. XIX. c. 1. L. XXVIII. c. 11. L. XXXV. c. 15.

e) IRENAEVS L. I. c. 7. EPIPHAN. haer. 34. T. I. p. 232. conf. VOSSIVS de orig. idol. L. I. c. 6. p. 45. FABRIC. Bibl. gr. Vol. I. p. 706.

f) Loc. cit.

g) Iuuat hanc coniecturam quod EPIPHANIVS narrat l. c. Marcum, Marcosiorum parentem se magicarum artium peritum iactauisse, ac Anaxilai ludicra cum eorum, quos magos vocant, versutia coniungentem, atque iis praestigiis et artibus illudentem, spectatores omnes ac fautores suos in stuporem admirationemque conuertisse. Iisdem prorsus vestigiis institisse Anaxilaum, dubium non est.

h) Alios Anaxilaos indicat FABRIC. l. c.

i) Epist. 98. PLIN. L. XVIII. c. 28.

ret capessere, latum clauum diuo Iulio dante, non recepit. Cuius caussam cum temperamenti rationem subtristem atque seueram fuisse est probabile, tum ex reipublicae, quibus premebatur, circumstantiis ea deriuanda videtur. Cum enim republica tota vnius dominatui subiugata libertas, qua carius nihil Romanis fuit, prorsus esset euersa, et triumuiratus eo tempore omnia sanguine, bello, exitio miscuisset, omnino verisimile est, Sextium honores respuisse, quos breui sibi tempore eripi posse videbat. Id quod SENECA [k] quoque innuit, qui dictis hoc addit: *Intelligebat enim, quod dari posset, eripi posse;* et exempla quoque aliorum, Ciceronis, Attici et his similium, probant, qui ideo otium et Philosophiae studium curiae et foro praetulerunt, quod in republica locus eorum virtuti non esset. Sextius itaque quem acrem virum SENECA [l] vocat, vt genio suo obsecundaret, *Graecis verbis*, vt is ait, *Romanis vero moribus philosophari*, et peculiarem eximiae et insolitae seueritatis et fortitudinis sectam condere coepit, quam *nouam et Romani roboris* fuisse IDEM [m] porro indicat. Quale vero institutum ea secta secuta fuerit, veteres non satis prodidere, forte quod in ipso fere ortu interiisset, sicque ad paucos eius peruenisset notitia: coniecturis tamen a vero non prorsus abludentibus concludi potest, Pythagorae instituta Sextium Romae resuscitare, nouaque disciplina mores Romanorum corruptos emendare voluisse. Cum vero nouam inter Romanos sectam, quae inter Graecos non fuerit vigueritque, enatam fuisse nullam, superiori capite primo demonstratum sit, et ex adducto Senecae loco pateat, Graecae alicuius disciplinae imitatorem fuisse Sextium, ex dicendis etiam apertum sit, inauditae et intolerabilis fere seueritatis sectam eam fuisse; non alia inter Graecos secta patet, ad quam Sextius mores et institutum attemperare potuit suum, quam Pythagorea et Cynica vel Stoica. Et Stoicum quidem in morem fuisse philosophatum Sextium, nec tamen habitum pro Stoico, ipse prodit SENECA, [n] qui ita: *Lectus est liber Q. Sextii patris, magni, si quid mihi credis, viri, et, licet negent, Stoici. Quantum in illo, dii boni, vigoris est, quantum animo, hoc non in omnibus philosophis inuenies. Quorundam scripta clarum habent tantum nomen, caetera exsanguia sunt: instituunt, disputant, cauillantur, non faciunt animum, quia non habent. Cum legeris Sextium, dices: viuit, viget, liber est, supra hominem est, dimittit me plenum ingentis fiduciae: in quacunque positione mentis sim, cum lego hunc, fatebor tibi, libet omnes casus prouocare, libet exclamare: quid cessas fortuna? congredere, paratum vides. Illius animum induo, qui quaerit vbi se experiatur, vbi virtutem suam ostentat. Libet aliquid habere, quod vincam, cuius patientia exercear. Nam hoc quoque egregium Sextius habet, quod et ostentet tibi beatae vitae magnitudinem, et desperationem eius non faciet, scias illam esse in excelso, sed volenti penetrabilem; hoc quidem virtus tibi ipsi praestabit, vt illam admireris, et tamen speres.* Ex quo breui philosophiae moralis Sextianae compendio recte quidem colligitur, Sextium

affinia

k) L. c. l) Ep. 59. m) Qq. nat. L. VII. c. 32. n) Epist. 64.

affinia Stoicae philosophiae praecepisse, euidens vero ex eo quoque est, non ad Stoicae perfectionis impenetrabile prorsus et desperandum culmen Sextium virtutem euehendo, sed humanis viribus exponendo a Stoicis recessisse, et virtutis laudem a summa felicitate commendasse. Quae Pythagoreis magis, quam Stoicis conueniunt, quamuis praefracte negare nolimus, Sextium, vt vult acutissimus FABRICIVS,[o] Pythagorea Stoicis miscuisse, haecque illis accommodasse. Certe Stoicum nec visum fuisse, nec haberi voluisse, hoc vno argumento conficitur, quod nouam sectam et condere suscepit, et condidisse ipsi Senecae visus est. Stoicam vero sectam si amplexus fuisset Sextius, non noua ea disciplina fuisset, cum Stoicismus isto tempore magnis nominibus et exemplis inclaruisset. Sed nec otium Sextii, quo se reipublicae subtraxit, Stoica disciplina, fert atque patitur. Stoici enim cum sapientem suum solum rempublicam recte et prudenter administrare crederent, eius illum partes capessere, quoad liceret, iubebant: quod eo magis ad munera publica coegisset Sextium, quo magis summa tum esset virorum fortium, candidorum, patriaeque vere amantium, et adulationi non deditorum, inopia. Nihil tamen horum secutus est Sextius, sed honores et munera respuit. Qua in re cum Stoicos sequi non vellet, Pythagoreos sibi imitandos proposuit, qui, vbi legibus rempublicam iuuare se non posse videbant, a curia, tribunali et foro discipulos reuocabant, et otium commendabant philosophicum, vt theoreticis virtutibus, quas consummatas putabant atque summas, toti indulgerent, qua de re multa praecepit IAMBLICHVS.[p] Pauca insuper illa, quae de Sextii praeceptis moralibus nobis seruauerunt veteres, non magis Stoica sunt, quam Pythagorica, et ex eodem fundamento ad magnificum, quem prae se ferunt, habitum exsurgunt, sapientem, Ioui parem esse, et hunc esse sapientiae finem Deo euadere similem. Eo enim posito, recte dixit,[q] quod tanquam Stoicum obiici solet, Iouem plus non posse, quam bonum virum. Pythagoreorum enim principium cum esset, fluxisse animam ex Deo, eiusque in se fontem habere, vt vel solum tetractyos iusiurandum luculenter docet, recte is de viro bono, qui ad originem, vnde emanauit et descendit, suam rediit, dixit et conuenienter suae hypothesi locutus est, Iouem plus non posse quam bonum virum. Pythagoreae vero non Stoicae disciplinae et instituti est, quod de Sextio narrat SENECA[r] his verbis: *Omnes sensus perducendi sunt ad firmitatem, natura patientes sunt, si animus illos desinat corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, vt consummato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum: Quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es?* Quem morem inter Pythagoreos receptum fuisse, *tomo primo* luculentis veterum testimoniis docuimus, et aurei carminis praecepto notum est. Addi his merito debet, quod iterum SENECA[s] narrat, *Sotionem praeceptorem suum ita sibi Pythagorae amorem inie-*

o) Bibl. graec. Vol. XIII. p. 645.
p) In protrept. c. 14.
q) SENECA ep. 73.
r) De ira L. III. c. 36.
s) Epist. 108.

iniecisse: docuisse, quare ille animalibus abstinuisset, quare postea Sextius. Dissimilem vtrique caussam fuisse, sed vtramque magnificam. Hunc homini satis alimentorum citra sanguinem esse credidisse, et crudelitatis consuetudinem fieri, vbi in voluptatem esset adducta laceratio. Adiecisse: contrahendam materiam esse luxuriae. Collegisse, bonae valetudini contraria esse alimenta varia, et nostris aliena corporibus. At Pythagoram omnium inter omnia cognationem esse dixisse, et aliorum commercium in alias atque alias formas transeuntium. Quae ita porro applicat Sotion, vt Senecae ostendat, aequum esse, *vt si etiam animalia per orbes agi et per vices ire non credat, Sextianis tamen rationibus adductus, Pythagoreum se praestet, ab animalibus comedendis abstinendo.* Quam Sextii consuetudinem, Sotione auctore, se quoque secutum esse, Seneca fatetur, nec desiisset, nisi Tiberio principatum tenente cum alienigenarum gentium sacra mouerentur, et inter argumenta superstitionis poneretur, quorundam animalium abstinentia, pater ipsi persuasisset, vt melius coenaret. Addimus his veterum testimonia, quae Sextium Pythagoreos secutum esse tradunt,[t] quibus ex recentioribus recte calculum adiecere viri magni nominis et eximiae doctrinae, IVSTVS LIPSIVS,[u] IO. SCHEFFERVS,[x] et THOMAS GALEVS.[y] Neque vero huic sententiae, quae nouam Sextii sectam inusitatam Pythagorae disciplinam reuocasse statuit, obstat Nigidius Figulus, quem, primum inter Romanos Pythagoream secutum doctrinam, et habitum fuisse Pythagoricum, supra diximus. Licet enim Nigidius astrologiam eiusque imprimis partem μαντικὴν excoluisset, et naturae studio se, more Pythagoreo, dedisset, nec ipse tamen sectam nouam instituit, nec disciplinam resuscitauit Pythagoricam. Sextius vero positis Pythagoreorum de moralibus fundamentis, mores sui seculi corruptos emendaturus, nouam et fortissimam quidem virilisque roboris sectam introduxit, et Pythagorea instituta sequendo, a voluptate Romana virtuti tantopere inimica, ita asseclas reuocare studuit, vt abstinentiam quoque ab animalibus, qua vix grauius quid delicato Romanorum palato indici potuit, introduceret. Quae omnia cum pro Pythagoreis militent, desinemus otiose quaerere, cuinam sectae addicendus sit Sextius? quod leuius more suo, quam par erat, in hoc argumento versatus, quaesiuit GAVDENTIVS[z]. Tantopere vero sectae rigor non aliis tantum, sed ipsi quoque eius auctori intolerabilis durusque visus est, vt, tradente PLVTARCHO,[a] *vrbanis dignitatibus honoribusque resignatis vt philosophiae vacaret, cum inter philosophandum ab initio graues sentiret molestias, animusque doctrinam aegre amplecteretur, parum abfuerit, quin se de biremi quadam in mare abiiceret.* Nec aliam caussam putamus esse, quam inusitatam sectae seueritatem, quod nullos sectatores habuerit, praeter filium, et quod, licet noua et Ro-

t) EVSEB. Chron. n. MMX.

u) Ad SENEC. ep. 59. p. m. 387. et Manud. ad philos. Stoic. L. 1. diss. 6. p. m. 40.

x) De nat. et constit. phil. Ital. c. vlt. p. 179.

y) Praef. ad Sexti Sententias.

z) C. LXVI. p. 240.

a) De sent. virt. profectu T. I. p. m. 186.

Romani roboris esset, et cum magno impetu coepisset, inter initia tamen sua extincta sit [b]. Et Flauianum quidem philosophum, cuius meminit SENECA [c], rhetor, Sextium habuisse discipulum ait LIPSIVS [d] qui tamen id veterum testimonio non probauit. SVETONIVS [e] tamen narrat: *Lucium Crassitium Tarentinum, cognomine Pasidem et Pansam, postquam in pergula docens inclaruisset, cum edoceret iam multos ac nobiles, in his Iulium Antonium triumuiri filium, vt Verrio quoque Flacco compararetur, dimissa repente schola transiisse ad Quinti Septimii philosophiam.* Ita quidem Codices impressi, Codices vero Pithoeani, Sextii nomen reponunt, et quidem meliori iure. Nullus enim Septimius Romae sectam condidit, sed Sextius. Quod si PLINIO [f] fides, rerum etiam naturalium peritissimus fuit Sextius, tradit enim, cum Athenis studiis operam daret, praeuisa ex astris futuri anni olearum fertilitate coëmisse agros, magnaque sic pecunia congesta restituisse eam dominis. Quam tamen antiquam fabulam esse, de Thalete quoque atque Democrito narratam, suo loco demonstrauimus.

Sexti Pythagorei sententiae.

§. IV. Extant hodie sub Sexti Pythagorei nomine sententiae, quas Ruffinus Latine vertit, et Xysto II. Romanae ecclesiae Pontifici tribuit. Cuius nomen cum idem esset quod Sextii, quem Sextum vocant ORIGENES [g], et EVSEBIVS [h], Q. Sextii patris, qui Pythagorea secutus est, eas esse viri docti non sine verisimilitudine iudicarunt: ex quibus praeter auctorem *de vitis philosophorum* [i], cuius excerpta nobis dedit FABRICIVS [k], imprimis videndus est vir multae in veteris philosophiae historia eruditionis THOMAS GALEVS [l], qui hoc sententiarum moralium enchiridion *opusculis mythologicis, ethicis, physicis* inseruit [m]: quocum faciunt viri acutissimi et veteris eruditionis callentissimi IACOBVS THOMASIVS [n], et IO. ALB. FABRICIVS [o], vt alios taceamus. Intercessit tamen huius seculi anno XXV. Vir πολυμαθέστατος VRBANVS GODOFREDVS SIBERVS, qui cum noua editione hoc enchiridion erudito commentario suo illustratum typis iterum vulgasset [p], Concilioque Romano eo tempore congregato ad restituendam libri famam obtulisset, non Sexto II. tantum Philippo Pontifici R. et martyri operose vindicare aggressus est, sed et magna animi contentione Sextii Romani vel alterius gentilis philosophi non esse, disputauit. Quam viri doctissimi disputationem in praesentia quidem nostram non facimus, cum instituti limites operosam rationum allatarum, et magnam partem subtilium et obscurarum discussionem non admittant: paucis tamen, quid rei sit, et an sancto martyri vindicandae sententiae hae, exponere et dispicere, praesens tractationis argumentum postulat. Vrget nempe GALEVS [q], quem *caussam*

b) SENECA Nat. Qq. L. VIII. c. 32.
c) Praef. Controu. L. III. d) loc. cit.
e) De claris grammat. c. 18.
f) L. XIX. c. 29
g) In Matth. T. XV. Op. p. 369. ed. Huet.
h) loc. cit. i) c. 110.
k) T. I. Bibl. Lat. p. 732.
l) Praef. Opusc. myth.
m) p. 645. edit. Amstelod.
n) Ad FABRI Lexicon. v. Xystus.
o) loc. cit. p) Lips. 1725. 4.
q) loc. cit.

ſam Sextii tam male egiſſe, et Sextum ſatis pro ſe in ſententiis loquentem tam oſcitabundum audiiſſe conqueritur SIBERVS [r], vt *ſomniaſſe vigilantem* haut quaquam dubitet: 1. teſtimonium ORIGENIS [s], qui ita Sexti ſententiarum meminit, vt aperte eas Chriſtianis opponat, et quidem ad eam ſententiam prouocando, quae eſu animatorum abſtinere ſuadet. 2. Prouocat ad HIERONYMVM [t], qui fraudem Ruffini verſas a ſe ſententias Sexto ſiue Xyſto Epiſcopo tribuentis vidit ſtatim et exagitauit; et ad AVGVSTINVM [u], qui ea retractauit, quae ſenſerat de Sextio [x]: tum ad decretum, quod ſub GELASII nomine ambulat, quod ſententias has ex catalogo librorum eccleſiaſticorum expunxit, et hunc librum prouerbiorum ab haereticis conſcriptum et S. Xyſti nomine praenotatum inter apocryphos reiecit. 3. Monet Ruffinum non ſatis habuiſſe, alienum foetum Xyſto ſuppoſuiſſe, ſed huic ipſi Sextio aliena dicta inſeruiſſe, ſuoque more omnia vertendo peruertiſſe et contaminaſſe; id quod vltro faſſus ſit. 4. Eſſe γνώμας has more Pythagoreorum ſcriptas, quas praeter Senecam imitatus Demophilus, et Pſeudo-Clemens, ex quo Sextii ſententias interpolauerit Ruffinus. Haec argumenta ſunt, quae Galeo excidiſſe ſomnianti Cl. SIBERVS ait. Qui vt ea refellat, et Ruffini integritatem, libellumque Sixto pontifici vindicet, ea potiſſimum vrget [y]: 1. libellum hunc ad nullum Pythagoreorum poſſe referri: Sextium enim, cui tribui ſolet, vixiſſe vel ſub ipſa nati Saluatoris tempora, vel paulo ante ea, et Chriſtiana, quorum tot his inſunt veſtigia, videre non potuiſſe. 2. Referre Origenem eo loco, quo nititur Galeus, Sextum inter Chriſtianos, quorum ſint de eunuchiſmo propter regnum DEI iuxta literam exercendo ſententiae: et altero quoque loco Chriſtianam ab idolothytorum eſu abſtinentiam probare ex Sexto, eiusque ſententias maximi apud Chriſtianos habitas inculcare, quod non facturus eſſet, niſi ipſum Chriſtianum fuiſſe cognouiſſet. 3. Sixtum licet nonnulla retinuerit, ea tamen, quae Chriſtianae ſapientiae aduerſa erant, omnino reieciſſe: e. g. aſſeruiſſe prouidentiam, quam Pythagoras negauerit. 4. Laurentium Martyrem Sexto ſententiam ex enchiridio ipſius hauſtam obieciſſe, eoque tanquam laqueo conſtrinxiſſe, vt ſeſe martyrii atque palmae conſortem aſciſceret. Vrſiſſe enim diaconum hanc ſententiam: *Abiectio diſcipuli eſt detrimentum magiſtri*, eam vero ita in enchiridio legi: *Peccata diſcentium opprobria ſunt doctorum.* 5. Hieronymum facile in eos ſuccendi ſolitum, quos gloriae ſuae aut aemulos aut impeditores noſſet, quum eo nomine ſuſpectum haberet Presbyterum Aquileienſem, obtrectandi occaſionem ſumſiſſe, ſic vt Ruffinum pariter atque Sextum euerteret, Ruffinum fraudis et malitiae, Sixtum gentilis ſuperſtitionis inſimularet. 6 Sixtum etiam, licet nomina Chriſti et Apoſtolorum, Spiritusque S. reticeat, id eo feciſſe conſilio, vt vocationis ad Chriſtiana ſacra ſub tegumento philoſophi

r) loc. cit. p. 33.
s) loc. cit. et contra Celſ. L. VIII. p. 408. ed. Hoeſch.
t) In Ezech. c. 16, 18. L. VI.
u) Retract. L. II. c. 42.
x) Adv. Pelag. de N. et G. c. 64.
y) In prologo loc. cit. p. 10. ſeqq.

losophi desiderium excitaret. Patris tamen, οὐσίας nomine, Christi, verbi, sapientiae et veritatis, Spiritus S. sub sapientiae itidem nomine, more veterum ecclesiae doctorum, fecisse mentionem. Ea vero, quae tanquam aliena a fide orthodoxa obiicit Hieronymus, recte modo intellecta, concidere, nec errorem fouere: postulasse perfectionem, sed quam Christus postulat; sapientem Deo aequasse, sed sensu et phrasi patribus coaeuis vsitata. 7. Acerbitati Hieronymi et auctoritati viri magni tribuendum esse, quod Augustinus retractauerit opinionem de Sixto sententiarum auctore priorem, qui tamen sententias non retractauerit, idque fecisse ex odio Pelagii, hisce sententiis ad errores suos palliandos abusi. 8. Inter Graecos tamen mansisse Sixto honorem, imitatos eum Euagrium Ponticum, et Marcum Eremitam, itemque Nilum et Diadochum, Ioannem Climacem aliosque, imprimis vero Syris placuisse, in Syriacam linguam translatum [a]. 9. Gelasii vero decretum et friuolum esse, cum vnius Stridonensis praesulis iudicio nitatur, et sublestae esse fidei, Isidoro in contrarium pro Sixto pronuntiante [a], ex quo liqueat, decreti huius apud Hispanos nullam fuisse auctoritatem: 10. Laudasse quoque pluscula Sixti nomine Graecos, pauca Latinos: recentiores vero Brasichellensem, Baronium, Norisium et his similes Hieronymi auctoritate et Pelagii odio accensos in Ruffinum iniquiora attulisse de Sixto Pontifice iudicia. Hae quadratae phalanges sunt, quibus contra receptam sententiam: Sextii Pythagorei, non vero Sixti pontificis, opus has sententias esse, in aciem procedit; quae omnia elegantissima eruditione, multaque rerum antiquarum in ecclesia notitia ornat. Neque tamen tanta haec acies visa fuit viris eruditissimis, et in diiudicandis veterum scriptorum operibus versatissimis, vt pristinam et probatam per tot secula sententiam euertere posse iudicarent: inter quos Io. Alb. Fabricium [b] et Io. Laur. Moshemium [c] nominamus. Nec negamus nos quoque, ea quae attulit doctissimus Siberus [d], erudita magis esse, et ingenium acre atque elegantem lectionis copiam testantia, quam solida et supra dubitationem omnem posita. Cuius vt nos paucas rationes afferamus, 1. supponendum putamus, quod ipse vir doctissimus statuit: auctorem non philosophum tantum fuisse, sed et Pythagoreum: et reperiri inter sententias has, tales, quae cum Pythagoricis aperte conspirant. Quod licet a Sixto, Athenis philosophiam edocto factum teneat, eumque inter Pythagoricos referat, non aliud tamen eius rei testimonium affert, quam quod ex ipsis sententiis desumtum. Quo argumento dum circuli vitio labitur vir praestantissimus, nec aliam Pythagoreismi in S[illegible]martyre suspicionis caussam afferre potest, prodit mox in limine, valde infirmo totam hanc, quam defendendam susceperat caussam

a) Dubitauerat Cl. Assemannus in Bibl. Orientali, vbi Syriacas huius enchiridii versiones recenset, an Xystus auctor esset, et hic prolixe a Cl. Sibero l. c. p. 76. sqq. refutatur.

a) Non vero hic articulus est I[illegible]ri, sed incerti auctoris, qui appendice[illegible]ll. Script. libello de Script. eccles. adiecit, p. 68. edit. Fabric.

b) Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 645.

c) Diss. de turbata per recent. Platonicos ecclesia §. 45. Syntagm. diss. hist. eccl. p. 202. In prima enim editione in medio reliquerat §. 29. p. 64.

d) p. 10. f.

ſam fundamento niti. 2. Fruſtra vero oggeri putamus, auctorem ea, quae ſapientiae diuinae contraria videbat, miſſa feciſſe. Suppoſito enim, quem ipſe cauſſae huius patronus agnoſcit, Pythagoreiſmo auctoris, non videmus, qui excu̇lpari ab errore Pythagoreo queant ſequentes ex multis ſenſentiae: *Vere fidelis eſt, qui non peccat, atque etiam in minimis caute agit: ſapiens vir, et contemtor pecuniae ſimilis eſt Deo: templum ſanctum eſt Deo mens pii, et altare eſt optimum ei, cor mundum et ſine peccato: cogitatio tua pura ſit ab omni labe. Vir caſtus et ſine peccato poteſtatem accepit a Deo eſſe filius Dei. Renuncia rebus corporis dum adhuc potes, et quantum potes. Dum optima quaeque abieceris praedia, tunc purificatus pete quod vis a Deo. Dilige omne, quod eiusdem tecum naturae eſt. Ratio, quae in te eſt, vitae tuae lux eſt. Tunc te putato fidelem, cum paſſionibus animae carueris. Coniugium tibi refutare conceſſum eſt, idcirco vt indeſinenter adhaereas Deo. Quae gratis accepiſti a Deo, gratis praeſta: viuere quidem non eſt in nobis, recte autem viuere in nobis eſt. Relinquens quae poſſides, ſequere verbum Dei. Ex carne nihil oritur bonum. Si quis te vult corpore exuere, ne indigneris. Verbum de Deo non omni homini committas. In multitudine de Deo dicere, ne audeas. Dignus Deo homo, et Deus eſt in hominibus. Videns Deum, facies mentem tuam, qualis eſt Deus. etc.* Non ignoramus, poſſe his quoque ſententiis ſenſum quendam tribui tolerabilem, vidimusque eruditiſſimum cauſſae Ruffini patronum huc aduocaſſe, quae meliorem iis faciem affingere queant. Sed ſi pro conceſſo ſumamus, quod ipſe non negat, eſſe has ſententias Pythagorei hominis, fatebitur quilibet, qui Pythagorae philoſophiam moralem atque metaphyſicam vel per tranſennam inſpexit, haec adeo craſſos Samii philoſophi errores ſapere, et latenti in hominis anima particulae diuinae, oriundoque ex ea enthuſiaſmo frigidam ſuffundere, vt credi non queat, ſanctum aliquem martyrem, et Romanae eccleſiae epiſcopum in his erroribus in ſuo ſyſtemate conſideratis haeſiſſe. Neque 3. quo maxime argumento fidit vir eruditiſſimus, a phraſibus inter Chriſtianos receptis argumentum deſumi poteſt ſatis validum, Chriſtiani auctoris id opus eſſe. Vt enim hoc euitetur telum, notandum putamus, etſi conceditur, Sextium ante ſcripta oracula Chriſtiana has ſententias collegiſſe, nec ea vidiſſe vel legiſſe, potuiſſe tamen in argumento morali paria paſſim dicere, quae fruſtra et ſine ratione ſolis Chriſtianorum praeceptis vindicantur. Ita ſententiam eam, quam manifeſte ad baptiſmi ſponſionem alludere vir doctus putat: *fidelem te eſſe profeſſus, ſpopondiſti pariter non peccare Deo*, quis euincat, non niſi ad baptiſmi vota pertinere, et non ad ſectae, quam ſemel elegit, fidem quam ſpondere ſolebant in ὁμακοῖον Pythagorae recepti? Certe ſi Stoicorum ante C. N. ſententias legimus (quibus Pythagorea ſua attemperaſſe Sextium ſupra monuimus) multa deprehendemus Chriſtianis affinia, nec tamen ab iis accepta: vt de Stoicis poſt C. N.

 nihil

nihil dicamus. Deinde recte Ruffino obiecit malam in interpolando fidem Hieronymus, quacunque etiam ratione vel affectu fuerit ductus. Eam enim ipse fatetur homo audax, totiesque ideo veteribus notatus. Qui cum Origenem in deliciis haberet totusque eius amore caperetur et in eius partibus esset, id facinus, supponendi libros fictos sanctis viris ab aequitate non abhorrere, a magistro edoctus erat, vt acute monet Cl. MOSHEMIVS e). Si itaque, quod lubentes concedimus, in Latinis Ruffini sunt multa, Christianis affinia, et ab interpolatoriis manibus profecta, ea etiam in Graecis fuisse, vt sunt initio edita, nondum sequitur. Licet coniiciamus, etiam in Graecis succedente tempore ante Ruffinum accessisse Christiana quaedam interpolata. Cum enim libellus inter Christianos reciperetur passim et legeretur, fieri facile potuit, quod toties in aliis factum est, vt Christianae sententiae passim interfererentur. Quam quoque veram caussam fuisse verisimile est, cur Origene teste, multis inter Christianos libellus probaretur. His praemissis ad praestantissimi viri argumenta et rationes facile responderi potest. Nam ex dictis 4. patet, qua ratione ad Sextium Pythagoricum enchiridion queat referri, et 5. loca Origenis nisi plane coecutimus, valde torquentur, quae si absque hypothesis praeiudicio considerantur, luculenter hoc compendium Christianis scriptis opponunt, totusque demonstrationis neruus Origenis alias exscinditur, qui a Sextianis gentilibus sententiis inter Christianos pro veris admissis ad sacra dogmata recipienda argumentatur. Addimus, Origenem nunquam auctorem vel episcopum nominare vel martyrem, quod, cum toties eum in partes vocet, non omisisset, si Sixtum auctorem reputasset. 6. Frustra vero Pythagoram omnem negare prouidentiam asseritur, quem locum ei reliquisse in rebus humanis suo loco contra illud ipsum quod obiicit V. C. Theophili Antiocheni testimonium, euicimus. Quae porro 7. de sententia Laurentii Sixto tributa refert Ambrosius, nec ea prorsus exhibent, quae in enchiridio dicuntur, et in communi dicto saepiusque passim in hunc sensum occurrente potuere a pluribus dici, vel ea quoque sententia a Ruffino addi, id quod notauit FABRIC. f). 8. Hieronymum vero licet gloriae vel inuidiae potius aestu incensum in Ruffinum debacchatum fuisse valde conqueratur Vir eruditus, perperam tamen ob nimiam, quam suo more et temperamento ductus adhibuit verborum contentionem durasque voces, ipsa res atque caussa, quam defendebat, reiicitur. Nec mirandum, Hieronymum in Ruffinum calamum stringentem acerbius inuectum esse, cum hominem istum Origenis partibus deditum non ignoraret in ea opinione esse, quam Alexandriae didicerat in eclecticorum scholis Origenes, tales pias fraudes esse licitas, sicque posse rem magistri tanti viri, qualis Sextus fuit, auctoritate iuuari. 9. Nec Hieronymi argumento sua vis deest, scilicet, nec Christi, nec Apostolorum, nec S. Triados nomina occurrere: id enim ab episcopo Romano expectari vix potest, nec iuuat eum, quod gentilium in gratiam tegumento se inuoluerit isto; hoc enim si fecisset, ab-

e) loc. cit. f) loc. cit.

stinuisset

ſtinuiſſet etiam ab aliis, quae ex Chriſtianorum libris ſacris et myſteriis aperte interpolata ſunt. Sapientiae vero nomine, filium et Spiritum S. indicare voluiſſe, nobis iſtas ſententias legentibus, frigidum valde viſum fuit, iisque in locis prorſus ineptum. 10. Rei itaque rationibus magis, quam vnius Hieronymi auctoritati tribuenda eſt et Auguſtini retractio et Gelaſii, vel quisquis auctor eſt, decretum, quibus tanti Hieronymus non fuiſſet, vt opus Romani epiſcopi in eccleſia lectum et probatum damnaſſent, et inter apocrypha, tanquam ab haeretico ſcriptum, id eſt, ab Ruffino, reieciſſent, niſi iisdem, quas adduximus rationibus fuiſſent perſuaſi. 11. Recentiorum vero Graecorum auctoritas vt exigua eſt, ita eo minus roboris habet, quo magis non Sexti tantum ſententiis, ſed et Epicteti enchiridio eundem honorem habitum fuiſſe conſtat, vt Chriſtianis ſententiis interpolatum, aſcetis legendum commendaretur, cuius *tomo tertio* in Nilo epiſcopo fidem exemplo faciemus. Quem interpolandi ſcripta imprimis Pythagorea, Stoica et Platonica morem in eccleſia magno eius damno ex eo tempore inualuiſſe, quo Alexandrina philoſophia caput extulit, tot exempla nos conuincunt, et quam cautos nos eſſe oporteat, in examinandis eiusmodi antiquitatis foetibus luculenter docent. Quod ſi haec omnia, quae adduximus, ad vindicandas homini Pythagoreo ſententias has et abiudicandas eas Sixto martyri non ſufficiunt, conſenſuros tamen in eo ſperamus aequos rei arbitros, nihil plane de auctore decerni poſſe, niſi hoc: habuiſſe nomen Sexti, et Pythagorea dogmata recepiſſe; *eſſe etiam*, quod auctor *appendicis ad Iſidorum et Ildefonſum de ſcriptoribus eccleſiaſticis* [g] fatetur, *huic opuſculo inſerta multa contra eccleſiaſticam fidem*, quo facilius ſub nomine tanti martyris peruerſorum dogmatum reciperetur aſſertio. Quae an Sixto II. Pontifici Romano et martyri digna ſint, viderint quorum intereſt. Nobis enim in argumento prolixo vltra digredi, et diſputare de ea re nec libet, nec licet.

§. V. Paulo ſerius, quam Sextius Romanus, inclaruit SOTION ALEXANDRINVS, cum aliis eiusdem nominis et patriae, non confundendus [h]. Vixit *Sotion.*

g) loc. cit.

h) Fuit quoque Sotion Alexandrinus, Senecae praeceptore paulo aetate ſuperior, qui librum de ſucceſſionibus philoſophorum ſcripſit, hodie magnae philoſophicae hiſtoriae iactura deſideratum, ad quem ſaepe prouocat Laërtius, vt videre eſt ex indice auctorum e Laërtio allegatorum, quem Wetſtenianae editioni ſubiunxit Io. Clericvs. Eius etiam meminit Athenaevs L. IV. c. 17. et Evnapivs de vit. Sophiſt. init. Vixit ſub Ptolomaeo Epiphane, vnde aetas eius cognoſci poteſt. Compendium eius libri confecit Heraclides Lembus, quod ipſum quoque intercidit. Conf. Vossivs de hiſt. Graec. L. I. c. 20. p. 128. Menag. ad Laërt. L. I. ſ. 1. Ionsivs de Script. hiſt. philoſ. L. II. c. 10. p. 166. Praeter hunc alius fuit Sotion Alexandrinus ex Peripatetica diſciplina vir haut ignobilis. Quem librum multae variaeque hiſtoriae refertum compoſuiſſe, eumque inſcripſiſſe κέρας ἀμαλθείας, id eſt, cornu copiae, refert Gellivs L. I. c. 8. Legitur quidem in editis Phocion, ſed hanc vocem corruptam eſſe, dudum viri docti obſeruerunt, vid. Ions. l. c. Fabric. Bibl. Graec. Vol. II. p. 311. Meminit etiam Sotionis Alexandrini Apollonii Peripatetici fratris natu minoris Plvtarchvs de fratr. am. T. II. p. m. 294. ex fratrie gloria participantis, vtrum vero cum illo idem ſit, incertum, affirmatiuam ſequente Ionsio l. c. negatiuam Fabricio l. c. Eſt etiam inter ſcriptores de rebus Alexandri M. Sotion quidam Alexandrinus. An vero ad Pythagoreum, vel ad Peripateticum referendus ſit, incertum. Prius tamen ob temporum rationes magis probabile. Conf. Voss. l. c. c. 7. p. 189.

Vixit enim ſub Auguſto et Tiberio [i], et hoc imperante Senecam habuit diſcipulum, qui eum ſibi magnum Pythagoreorum inſtitutorum et imprimis abſtinentiae a carnibus amorem ingeneraſſe dicit: quod cum rationibus Pythagoreis fecerit, quas cum Sextianis ſupra memoratis coniunxit, cauſſam non videmus, cur Sotioni inter Pythagoreos locum denegandus, isque Stoicorum albo inferendus ſit [k], licet pertinaciter negare nolimus, Sotionem more Sextii Pythagoream ethicam Stoicae attemperauiſſe. Ita enim Seneca [l]. *Quoniam coepi tibi exponere, quantum maiori impetu ad philoſophiam iuuenis acceſſerim, quam ſenex pergam, non pudebit fateri, quem mihi amorem Pythagorae Sotion iniecerit. Docebat, quare ille animalibus abſtinuiſſet, quare poſtea Sextius - - At Pythagoras omnium inter omnia cognationem eſſe dicebat, et aliorum commercium in alias atque alias formas tranſeuntium. Nulla, ſi illi credas, anima interit, nec ceſſat quidem, niſi tempore exiguo, dum in aliud corpus transfunditur. Viderimus per quas temporum vices, et quando pererratis pluribus domiciliis in hominem reuertatur: interim ſceleris hominibus ac parricidii metum fecit, cum poſſint in parentis animam inſcii incurrere, et ferro morſuve violare, in quo cognatus aliquis ſpiritus hoſpitaretur. Haec cum expoſuiſſet Sotion, et impleſſet argumentis ſuis, non credis, inquit, animas in alia corpora atque alia deſcribi? Et migrationem eſſe, quam dicimus eſſe mortem? Non credis in his pecudibus, feriſue, aut aqua merſis illum quondam hominis animum morari? non credis nihil perire in hoc mundo, ſed mutare regionem? nec tantum coeleſtia per certos circuitus verti, ſed animalia quoque per vices ire et animos per orbem agi? magni iſta credidere viri, itaque iudicium quidem tuum ſuſtine, caeterum omnia tibi integra ſerua. Si vera ſunt iſta, abſtinuiſſe animalibus innocentia eſt, ſi falſa, frugalitas eſt. Quod iſtic credulitatis tuae damnum eſt? alimenta tibi leonum et vulturum eripio.* Haec ad Senecam Sotion, qui diſcipulum etiam ad iſtam ἀποχὴν perduxit. Qui Locus integer deſcribendus fuit, ut de Sotionis philoſophia conſtaret, quem non Pythagorae ſolum amatorem, ſed aſſeclam fuiſſe, allatae et probatae diſcipulo hypotheſes Pythagoricae ſatis loquuntur, quae, praeter abſtinentiam et alia vitae inſtituta, dogmata quoque Samii philoſophi Sotioni placuiſſe demonſtrant. Vnde ſententiae de Sotione Stoico ſuae ipſe diffidit LIPSIVS, eumque alio loco [m] inter Pythagoricos refert, Cl. FABRICIVS autem et Stoicis et Pythagoreis adſcribit [n]. Quod ſuo modo recte et prudenter factum eſſe ex iis, quae de Sextio obſeruauimus, patet. Qui enim circa haec tempora Pythagoream ſequebantur philoſophiam, moralem potiſſimum partem excolebant, quam cum conuenire magna ex parte cum Stoicis viderent,

i) EVSEB. in Chron. HIERON. ad h. l. IONSIVS et VOSSIVS ll. cc.

k) Ita LIPSIVS Manud. ad phil. Stoic. L. I. diſſ. XII. p. m. 73.

l) Epiſt. 108.

m) In not. ad ep. 49. p. m. 354.

n) Prius Bibl. Gr. Vol. II. p. 412. poſterius Vol. I. p. 505.

derent, vtramque in hoc quidem argumento sectam coniunxerunt, vel Stoica potius Pythagoreis accommodarunt. Id quod facili eo magis labore fieri potuit, quo magis Zenonem ex Pythagorae doctrina, totius fere philosophiae suae cum naturalis, tum moralis aedificium construxisse, illique demum Platonica, nouatis vocibus, adiecisse, et Heraclitea ex Italicis quoque scholis profecta immiscuisse, in Stoicae Philosophiae historia *tomo primo*[o] euidentibus probauimus rationibus. Ex quibus et hoc planum est, non fuisse satis rationum VOSSIO,[p] vt Sotionem eclecticis aggregaret. Etsi enim syncretisticam quandam philosophandi viam ingressus est Sotion, Pythagorea tamen se sequi professus est, quae a Stoicis non multum, si doctrinam respicias, dissidere putauit. Memorantur Sotionis *de ira* sermones a STOBAEO[q] et ANTONIO ac MAXIMO[r] qui an nostri sint, licet incertum sit, credunt id tamen LIPSIVS[s] et IONSIVS.[t] Nec sententiae allatae Pythagoreis absimiles sunt.

§. VI. Ex Pythagoreis porro, sub haec tempora inclarescentibus, MODERATVS quoque eminuit. Quem vixisse sub Nerone ex eo colligere est, quod se cum Lucio ex Etruria discipulo Moderati Pythagorici conuiuio Syllae interfuisse PLVTARCHVS[u] dicat. Gaditanum fuisse PORPHYRIVS[x] innuit, vnde Gades vrbs et insula in mari Atlantico vtra columnas Herculis cum Gadara Palaestinae vrbe, quae alio nomine Antiochia et Seleucia dicta, non confundenda est.[y] Is eo potissimum nomine de Pythagorea doctrina, quae tota fere hactenus sepulta iacuerat, meruit, quod eam ex veterum schedis disiectam collegit, variisque scriptis, maxime vero vndecim libris *de placitis sectae suae* exposuit, quo in argumento eruditissime sui se versatum, PORPHYRIVS[z] testatur. Meminit etiam *scholarum Pythagoricarum*, quinque libris comprehensarum STEPHANVS,[a] quas malumus a priori opere cum IONSIO[b] distinguere, quam idem esse pronunciare cum FABRICIO.[c] Laudatur vero veteribus impense Moderatus, qui inter praecipuos Pythagoricos eum numerant, leguntque eius scripta diligenter Alexandrinae scholae philosophi, Origenes,[d] Porphyrius, Iamblichus. Quem Moderatum hunc virum eloquentissimum ex parte fuisse imitatum recte notauit HIERONYMVS,[e] licet Iamblichus nunquam ad Moderatum prouocauerit, vt RITTERSHVSIO annotatum.[f] Quod vero ex LONGINO[g] obseruat TENNVLIVS,[h] Moderatum etiam Platonicis dedisse operam, eo magis verisimile, quo magis

Moderatus.

o) L. III. c. 9.
p) De sectis c. XXI. §. 8. p. 117.
q) Serm. XCVIII. p. 324.
r) Serm. XCIX. p. 329. edit. Stob. Wecheli.
s) loc. cit. t) loc. c. p. 166.
u) Sympos. L. VIII. q. 7. T. III. p. m. 286.
x) In vit. Pyth. n. 48.
y) Non enim γαδαρεὺς, sed γαδειρεὺς dicitur. vid. STEPH. in γάδειρα, RITTERSHVS. ad l. c. Porphyr. p. 74. ed. Kusteri. z) L. c.

a) L. c. Ita reponendum pro Suida apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 495.
b) De Script. hist. phil. L. III. c. 5. p. 229.
c) L. c.
d) EVSEB. Histor. eccles. L. VI. c. 19. SVID. in Orig.
e) In Ruffinum. f) L. c.
g) De fine.
h) Ad IAMBLICHI Introd. in Arith. Nic. p. 61.

gis Pythagorica et Platonica secta in Aegypto confundi in vnum systema ante Moderati tempora coepit. Fuit et alius Moderatus inter adulteros Faustinae, quos stupide M. Antoninus philosophus ad varios euexit honores.[i]

Alii Pythagorei.

§. VII. Fuisse allos quoque circa hanc aetatem philosophos, quibus Pythagorae instituta et disciplinam sequi placuit, dubium non est. Non tamen eorum memoria superest, forte quod obscurius vixerunt. ALEXICRATES tamen atque EVXENVS memorantur. De priori hoc vnum meminit PLVTARCHVS,[k] eo tempore illum, quo Platonicum conuiuium institutum fuisse fingit, vixisse, discipulosque habuisse, reliquis mediocriter vescentes, atque etiam mactantes, piscem autem gustare omnino recusantes. Nisi placeat magis, omnes hos, inter se colloquentes conuiuas confictos a Plutarcho fuisse. Euxenus Heraclea, quae in Ponto est, oriundus, *Pythagorae sententias ita nouerat, sicut aues ea, quae discunt ab hominibus*, vt ait PHILOSTRATVS.[l] Quae volunt: hunc Apollonii praeceptorem, verbotenus quidem doctrinam Pythagorae tenuisse, eam vero nec intellexisse, nec vixisse secundum eam. Eum enim minime bonum, nec vita et moribus philosophum fuisse, ventrique ac veneri indulsisse ad Epicuri mores compositum, testatur PHILOSTRATVS. AREVM quoque, Augusti praeceptorem inter Pythagoreos numerat Continuator VOSSII,[m] prouocans ad SVETONIVM.[n] Apud eum vero, vt et apud SENECAM,[o] sectae quam secutus est, Areus, nomen non exprimitur, sed hoc tantum dicitur, Augustum Arei philosophi filiorumque eius Dionysii et Nicanoris, contubernium iniisse. Quanta apud Augustum gratia floruerit, eo potissimum argumento imperator demonstrauit, quod deuicto Antonio Alexandriae, Arei patriae, in gratiam praeceptoris, ignouerit.[p] Adeo vero valuit philosophia Areus, vt Liuiae, quae se ei consolandam ob viri sui mortem praebuerat, multum eam rem sibi profuisse confiteretur. Fuere et alii Arei,[q] et in his Stoicus, Didimus cognomine, cum Augusti praeceptore non confundendus.

Apollonius Tyaneus.

§. VIII. Nemo tamen, non inter omnes tantum huius aetatis Pythagoreos, sed inter omnes quoque, quotquot in orbe Romano eminebant, et magna quoque fama inclarescebant, Philosophos, maiori nominis celebritate gauisus est, et post fata quoque honorem magis insolitum atque diuinum accepit, quam APOLLONIVS TYANEVS. Qui cum sibi constituisset, Pythagorae vitam adaequare atque restituere disciplinam, iisdem prorsus artibus ad id culmen enixus est, ad quod Pythagoram euexit superstitiosa credulitas. Quem cum sanctissimo Saluatori vere θαυμασίῳ eiusque Apostolis et discipulis non

i) CAPITOLIN. in Antonino c. 29.
k) L. c. T. III. p. 588.
l) Vit. Apollon. c. 8. p. 8.
m) De sectis phil. c. IV. §. 1. p. 155. quem sequitur BALTH. FEIND. in theatro philosoph. §. 92. p. 259.
n) In Augusto c. 85.
o) Consol. ad Helv. c. 4.
p) Vid. PLVT. i. Anton. T. VIII. p. m. 164. et in Apophth. T. I. p. m. 454. IVLIAN. ep. ad Alex. et in Caesaribus, DIO Lib. LI. LII. STRABO L. XIV. GAVDENTIVS de phil. Rom. c. XLVII. p. 205. IONSIVS de Scr. hist. phil. L. III. c. 1. p. 215.
q) Videndus de iis IONSIVS l. c.

non aequare tantum, ſed et anteferre auſa ſit impia Alexandrinorum philoſophorum, qui ſe eclecticos mentiebantur, ſchola, vt haberent, quem mirabiliter progredienti Chriſtianae religioni opponerent, et vel fidem Ieſu Chriſti eiusque miraculorum atque doctrinae eleuarent, vel gentilem ſuperſtitionem ei praeferrent, diligentius is iam a nobis et accurate conſiderandus, eiusque vita ita examinanda eſt, vt, quod interſit diſcriminis, inter lucem et tenebras contra impietatem hodie, proh dolor! regnantem fiat manifeſtiſſimum. Cuius eo patentior nobis aperitur campus, et fauentior offertur occaſio, quo diligentius ſe praeſtitit gentilium philoſophorum ſtudium acta et facta huius impoſtoris non prolixe tantum deſcribendi, ſed et ita mendaciis, plauſtris et quadrigis congeſtis augendi et ornandi, vt fabulam Romanenſem, nugasque Mileſias corraſiſſe merito cenſendi ſint, id quod in ſequentibus euidenter demonſtrabimus. Primus qui vitam famoſiſſimi philoſophi magique conſcripſit Damis fuit, homo Babylonius, diſcipulus eius et itinerum comes, qui ſe miraculorum, vaticiniorum, et quae alia ſtupenda fecerat Apollonius teſtem ocularem dixit, et dictorum eius ſummam plane quidem ſatis, ſed parum diſerte, propoſuit.[r] Hos de vita et miraculis Apollonii commentarios diu neglectos cum cognatus quidam poſſediſſet, Iuliae Domnae Auguſtae, Seueri coniugi notos fecit, cui eo magis erant accepti, quo magis illa non viris tantum doctis omnibus, ſed et philoſophis ſpeciatim vehementer fauebat,[s] inque iis memoriis contineri credebantur, quibus gentilis religio, labans iam tum vehementer et ruinam minitans, contra arietes Chriſtianae diſciplinae poſſet ſuſtineri et firmari. Iulia itaque Auguſta hos Damidis libros nacta; quos inconcinne compoſitos negligi nolebat, Flauio Philoſtrato,[t] qui in familia eius erat, eiusque gratia fruebatur, tradidit, cumque rhetorices eſſet ſtudioſiſſima, praecepit, vt refingeret diatribas iſtas, curamque elocutionis haberet. Qui vt herae mandatis obtemperaret, et comtiorem, quam acceperat, exornaret fabulam atque amplificaret, de aliis quoque, quae ad Apollonium referrentur, memoriis ſollicitus, in Maximi cuiusdam Aegrenſis librum incidit, qui Apollonii

Scriptores vitae actorumque Apollonii.

N 2

r) Ita PHILOSTRATVS vit. Apoll. l. I. c. 3. p. 5. Non confundendus eſt Damis hic Nini oriundus cum Damide Epicureo philoſopho, LVCIANO in Ioue tragoedo memorato. Alios Damides enarrat OLEARIVS ad h. l. not. 1.

s) SPARTIANVS et XIPHILINVS in Seuero, quique feminarum doctarum hiſtoriam tradidere.

t) Fuit is Lemnius, quamuis Athenienſis dicatur Euſebio, quod Athenis aliquantiſper docuit, poſtquam magnam orbis partem peregrinando obiiſſet, oratoriae artis peritie clariſſimus, ab imperatore Ant. Caracalla viginti quatuor annos natus immunitatem e publicis oneribus accepit. Romam deinde translatus in Aula Seueri inter viros ſophiſtas receptus a Iulia Domna Auguſta in honore habitus eſt, et hanc vitam Apollonii ſcribere iuſſus. Cuius poſt varias editiones nouam eamque emendatiſſimam et doctiſſimo commentario illuſtratam nobis dedit, celeberrimus, dum viueret, Lipſienſium theologus et polyhiſtor GOTTFRID OLEARIVS Lipſ. 1709. fol. qui et iunioris Philoſtrati ſcripta ei adiunxit. Plura de Philoſtratis eorumque operibus, charactere et eloquentia in hiſtoria rhetorices differendum, videndi autem SVIDAS in Philoſtrat. T. III. p. 610. G. I. VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. II. c. 15. p. 234. IO. MEVRSIVS pec. epiſt. de Philoſtratis, huius epiſtolis praefixa, IONSIVS de Scr. H. P. L. III. c. 13. p. 279. TILLEMONT. Hiſt. des emper. T. III. de Lipſienſi vero Opp. Philoſtrati editione vid. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 53. Gallicam vitae Apollonii verſionem confecit BLASIVS VIGENERIVS Paris 1611. 4. Anglicam, ſed primum tantum librum et ſecundum complexam CAR. BLOVNT. Lond. 1680. f. qui cum ennott. non ſine offenſa legendis eam auxiſſet, et librum publice vidit prohibitum, violentam ſibi manum intulit, vid. Hiſt. des ouvrag. des Savans 1693. p. 135. 136. BAYLE Dict. T. I. art. Apollonius not. I. p. 269.

pollonii in Aegis gesta omnia continebat. Sed et ab ipso Apollonio perscriptas testamenti tabulas ad manus habuit. Fuit etiam Moeragenes quidam, qui libros de Apollonio quatuor scripserat: cuius tamen nullam se rationem habuisse ait Philostratus, quod multa ignorauerit eius viri gesta: reapse, quod non sine verisimilitudine coniicit CVDWORTHVS,[u] quod Apollonium pro mago haberet et describeret. Ex his monumentis Apollonii vitam eleganti et Attico sermonis genere concinnauit Philostratus. Cum vero eo potissimum fine conscriptus esset hic *de vita Apollonii* commentarius, vt Christianis posset opponi, vsus eius praesidio Hierocles Bithyniae Praefectus,[x] cum iuratus Christianorum hostis esset, comparationem inter Christum et Apollonium instituit, ostensurus, maiora, vel saltem aeque magna miracula patrasse Apollonium, quam Christum, habereque gentilem religionem, qui Christianorum heroi praeferatur. Quae comparatio cum ad confundendos imbecilles animos esset aptissima, hominis impudentiam retundendam ratus EVSEBIVS PAMPHILI, scripsit *animaduersiones in Philostrati de Apollonio Tyanensi commentarios*, ob institutam cum illo ab Hierocle Christi comparationem adornatas. In quibus quae vel vera, vel falsa, vel arti et fraudi adscribenda essent, quae fidem omnem respuerent, quae pro verisimilibus admittenda essent, prolixe disseruit: quas animaduersiones Eusebii Scriptis iungere solent editores, et plerisque etiam Philostrati commentariorum editionibus adiicere. In iis tamen iudicium et accurationem, quae non vbique apud scriptores ecclesiasticos reperiuntur, merito desideres.[y] Hanc vero Apollonii vitam, licet tota fabulis scateat, fundamenti loco in describenda huius philosophi historia substernere eo magis licet, quo apertiora falsitatis et mendaciorum vestigia commenta vel Damidis vel Philostrati prae se ferunt, vt facile ad lydium critices lapidem examinata detegi queant. Qua in re viam nobis fecerunt, exemplumque praeiuerunt, viri eruditissimi NANVS TILLEMONTIVS,[z] HVMFR. PRIDEAVX,[a] ROBERTVS IENKINVS,[b] quique in miraculorum Apollonii veritatem falsitatemue inquisiuerunt, infra nominandi.

Natiuitas Apollonii et educatio philosophica.

§. IX. Natus fuit Apollonius Tyanae Cappadociae vrbe, quae alium quoque Apollonium philosophum progenuit, cuius meminit SVIDAS,[c] a quo, vt ab aliis quoque hoc nomine inter veteres haud incelebribus[d] Pytha-

u) Syst. Intell. c. IV. §. 14. p. 304

x) Distinguendum esse hunc Hieroclem, a philosopho Platonico, infra inter eclecticos de hoc dicturi, docebimus. Videndi interim de hoc Bithyniae praefecto LACTANT. L. V. c. 2. 3. IONSIVS L. III. c. 18. PEARSON. proleg. ad Hierocl. comment. in aur. carm.

y) Vid. GVIL. CAVE Hist. lit. Scr. eccles. P. II. p. 99.

z) Hist. des empereurs T. II. p. 195. seqq. ed. Brux.

a) Lingua is Anglica vitam Apollonii enarrauit.

b) Is Tillemontii vitam Apollonii Anglico idiomate expressit, et annotationibus auxit vid. Act. erud. 1704. p. 36. Addi potest Ven. MOSHEMII Diss. de existimatione Apollonii.

c) In Apollonius T. I. p. 283.

d) Multos Apollonios veteribus memoratos collegit pec. tr. de Apolloniis Io. MEVRSIVS qui in Bth. Gr. p. 1234. quoque videndus. Addi debent diligentissimi in homonymis notandis viri G. I. VOSSIVS de hist. Graec. p. 148. 149. 234. IONSIVS de histor. phil. Scr. L. III. c. 9. p. 258. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 526. multi eorum fuere medici.

Pythagoreus philosophus probe discernendus est. Pater cognominis, genus ei antiquum fuit, et quod PHILOSTRATVS[e] tradit, ad vrbis conditores pertingens, opes, quae maximae in illa gente essent. Si verum, centenarium eum obiisse,[f] incidunt natales eius, in ea propemodum tempora,[g] quibus IESVS CHRISTVS, mundi salus, homo natus apparuit: vt ita infernalem humani generis hostem eodem tempore, quo filius, DEI inter homines natus et versatus est, simium hunc ideo excitasse, vt eius miraculorum cursum sisteret, tantum non quis credat.[h] Matri vtero eum gestanti spectrum apparuit Aegyptii DEI Protei, qui se in varias mutasse formas dictus est, illa vero nihil territa, quemnam paritura esset? interrogauit: ille me, inquit, Tu vero quis es? illa dicente, Deus Aegyptius. Ita PHILOSTRATVS,[i] qui, vt nonsolum Pythagorae, sed ipsi quoque filio DEI heroëm suum, quem ornare susceperat, adaequaret, diuinam ei originem tribuere non erubuit. Quem haec ex sectae suae, cui adhaesisse videtur, studio talibus viris diuinos natales tribuendi adiecisse, dubium non est, vt adeo necesse non sit, cum TILLEMONTIO[k] statuere, inferni principem praedixisse matri Apollonii, foetum eam suum gestare. Haec enim, daemonem impurum commercio Apollonio iunctum fuisse sine necessitate supponunt. Ipse Philostratus, se meliore quam Damis iudicio vsum non esse, mox in hoc narrationis suae limine prodidit, qui matrem Apollonii non Apollinem gestasse in vtero, vt Pythais olim, sed Proteum, deum mutabilis et versutae formae, mentitur. Etsi enim egregie se personam Apollonii ornasse putat, monendo, eum longe plura praesciuisse, quam Proteum, atque ex multis ambiguis et difficilibus rebus esse eluctatum, ubi vel maxime ad incitas esset redactus, prodit tamen infelicem comminiscendi fine vlla verisimilitudine audaciam, dum ea diuinitatis argumenta fuisse dicit, quae Philosopho Pythagoreo prorsus indigna sunt. Imo Philostratum Pythagoreismi ignarum heroi suo contraria finxisse, paulo curatius attendentibus erit perspicuum. Proteus enim, quem in omnes se verti formas tradebat theologia mythologica, materiae in omnes se partes vertentis et mutabilis symbolum est; materia vero, adeoque Proteus etiam, si rationes Pythagoricas sequimur, daemon esse non potest, qui ex monadum siue substantiarum per se subsistentium numero est. Quae ea propter in ipso vitae Apollonii vestibulo obseruare placuit, vt nec sibi ipsi, nec veritati, nec verisimilitudini etiam in struendis fabellis Milesiis Oratori obseruandae, satisfecisse, nec concordare Philostrati historiam pateat. Quem si porro strenue mentientem audimus, miraculosa infantis Apollonii natiuitas fuit. In pratum enim nascendi tempus cum instaret, mater in somnio

ex-

e) L. 1. c. 4. p. 6. f) SVIDAS l. c.

g) Incidit enim mors eius in annos Neruae. Quod si A. C. XCVI. fatis functus est, incidit natiuitas eius in tertium vel quartum annum ante natum Saluatorem, si communem aeram sequamur. conf. TILLEMONT. l. c. p. 196.

h) Ita CVDWORTHVS Syst. int. c. IV. §. 15. p. 310. seqq. in quo tamen multa hic desiderat eruditissimus interpres recte, an secus, lector dispiciet. Nos hoc vnum monemus, admissa hac Satanae imposturis illudendi orbi malitia, nihil diuinae sapientiae incongruum admitti, quae ita vera miracula I. C. illustriora reddidit.

i) L. l. c. 4. p. 6. k) L. c.

exspatiare, sibi visa floresque decerpere, cum illuc venisset, famulis flores decerpentibus, ipsa statim somno oppressa est, cygni, quos pratum pascebat, chorum circa ipsam dormientem formabant, et alis sublatis clangebant, fauonius etiam spirabat *: quibus excitata mox peperit; simulac vero peperisset, fulmen, quod in terram delapsum videbatur, in aetherem subuectum, in sublimi euanuit, quibus nominis claritatem et commercium cum Diis portendi ait Philostratus, qui communem gentilium in eo opinionem, iam in Zoroastre nobis ** notatam, secutus est, magnos viros deorumque commercio destinatos, aut ex fulmine prodiisse, aut fulminis igne ad Deorum sedes esse euectos. Cum ad aetatem peruenisset literis idoneam, memoriae vim prodidit atque constantiam; eius enim cum Pythagorei summam curam haberent, et praeceptorem ea gauisum excellente iactarent, vt *tomo primo* [a] dictum, in his quoque ad Pythagoreismum factus natusque dicendus erat Apollonius. Cumque forma esset conspicuus, qua Pythagoras quoque excelluisse dicitur, omnium oculi in eum conuertebantur. Inde cum annum quartum decimum attigisset, Tarsum ad Euthydemum, rhetorem insignem pater eum deduxit: cuius disciplinam recepit quidem Apollonius, ciuitatis vero indolem ineptam iudicauit, nec satis studiis philosophiae opportunam. Luxum enim et cauillationes Tarsensium, quem Ciliciae populum K. κακιςα nota olim iam infamem fuisse, constat, oderat [b], licet etiam ipse Apollonius, qui Cappadox fuit, in illam literae famosae societatem veniret [c]. Traduxit itaque magistrum, patre exorato, Aegas, vicinum oppidum, vbi et otium erat philosophanti idoneum, et studia adolescentibus magis conuenientia, et Aesculapii templum, in quo pater hic artis salutaris ipse hominibus apparere dicebatur. Ibi cum eo philosophati sunt Platonici et Chrysippei, et Peripatetici, id quod facile credi potest, iam tum philosophis ex Aegypti consuetudine, circa ea tempora per totam Asiam se diffundente, in syncretismum sectarum conspirantibus. Addit tamen, quod maxime mireris, PHILOSTRATUS [d]: Epicuri quoque philosophiam audiuisse, neque eam parui fecisse, Pythagorea vero ineffabili quodam studio complexum fuisse. Qua narratione vel prodit rhetor, Apollonium omni iudicio destitutum contraria, qualis Epicurea et Pythagorea philosophia e diametro sibi aduersa fuere, inter se iunxisse; vel ipse nullo se iudicio vsum iunxisse gryphes equis, et cum canibus timidos vocasse ad pocula damas, manifestum facit, adeo inepta sunt omnia, et male cohaerentia, quae tamen, more horum hominum, quos secutus est Philostratus, minime sibi obstare putauit, modo omnis sectae et eruditionis participem heroëm suum fingeret, et in hac quoque parte Pythagorae aequaret. Cuius disciplinae cum se tradere constituisset Apollonius, Euxenum praeceptorem nactus est, quem sententias quidem et doctrinas Pytha-

*) Prodit hic quoque Philostratus, se poëtarum magis fabulas, quam historiae leges fuisse secutum. Illi enim Zephyrum adspirare oloribus canentibus fingebant. Ita saepe PHILOSTRATUS alter in imaginibus, vid. L. I. c. 9. p. 776. et OLEAR. ad h. l. n. 43.

**) T. I. L. I. c. 3.

a) L. III. c. 10.

b) PHILOSTR. L. V. c. 7. p. 8. Conf. STRABO Lib. XIV. p. 674.

c) Καππάδοκες, Κίλικες, Κρῆτες, τρία κάππα κάκιστα.

d) loc. cit.

Pythagorae memoria tenuisse, vita vero mala ducta, instituta Pythagorea non fuisse secutum supra narrauimus. Eius itaque institutione Apollonius puer vsus, Pythagoream discebat sapientiam. Cum vero ad annum aetatis sextum decimum peruenisset, ad Pythagorae vitam et disciplinam impetu quodam ruebat, et praeceptore, quem tamen amabat, suis moribus viuere iusso, seueritatem instituti Pythagorae sibi vita exprimendam statuit. Vt itaque Pythagoricis praeceptis obsequeretur, a ventris purgatione et coërcitione philosophiae studium exorsus est, corpusque ad frugalitatem et temperantiam reuocauit. More itaque Pythagoreo animalium esu, tanquam impuro et mentem hebetante abstinebat, bellariis vero et oleribus vescebatur [e], pura esse dicens, quaecunque ei terra suppeditabat. Vinum, etsi purum potum esse iudicabat, non bibebat tamen, quod bono animi statui aduersaretur, et aethera, qui in animo est, vt volunt Pythagorei [f], perturbaret. Post hanc ventris coërcitionem et purgationem nudipes quoque incessit et discalceati habitu, et veste ex lino indutus, ex animalium vellere confectam respuens, vt in his quoque Pythagorae se assimilaret. Comam etiam, vt Samium comatum imitaretur, aluit, et in templo vitam egit, in quo ipsum Aesculapium ad sacerdotes gaudium de praesentia Apollonii testatum fuisse, strenue nugatur, vel Maximus, vel Philostratus, qui, se Ciliciae et Cappadociae incolae, id est hominis mendacis et nugiuenduli facta narrare, debebant meminisse. In hoc Aesculapii templo morum emendator ephebus apparuit Apollonius, qui aegrotos, valetudinis recuperandae caussa dum accedentes grauiter obiurgauit, ipso Deo eius corripiendi licentiam non probante tantum, sed salutari etiam effectu confirmante. Cuius aliqua exempla ita narrat PHILOSTRATVS [g], vt vel hominis audaciam, vel simplicitatem mirari satis vix valeas. Dum enim omnium in oculis hunc reformatorem philosophum fuisse, exemplis nobis vult persuadere, hominem nobis fanaticum et paedagogicis moribus aliis inepte imperantem descripsit et deridendum propinauit, et hunc tamen iam tunc vaticinandi facultate fuisse praeditum persuadere voluit. Postquam mortuum patrem audiuit, Tyana properauit, eumque manibus suis matris in tumulo composuit: haereditatem autem lautissimam cum fratre partitus est homine intemperante et heluone. Viginti vero annos tantum natus ex legibus Romanorum tutori subiiciebatur. Rursus igitur Aegis aliquamdiu commoratus tanto studio in philosophiam incubuit, vt Aesculapii templum in Lyceum Academiamque conuersum, totum philosophia resonaret [h]. Sed vt fratrem quoque ad meliorem vitam reuocaret, suae portionis dimidiam ei concessit, et hortationibus ad virtutem multis reductum a vitiis in ordinem redegit. Quae vbi in fratre successissent, ad alios mox sese cognatos conuertit, eorumque

e) Ἐσιτεῖτο, habet PHILOSTRAT. c. 8. quod parcam et frugalem vitae sustentandae rationem notat. Quae hic habuit Apollonius singularia, ea omnia a Pythagora transsumta fuisse, collatio eius cum disciplina Italica docet.

f) Conf. LAERT. Lib. VIII. s. 9. 28. et nos T. I. L. III. c. 10. Conf. OLEAR. ad h. l.

g) c. 9. p. 10.

h) Ibid. c. 13. p. 14.

que illos, qui indigentiores erant, exigua haereditatis portione sibi relicta, ex residuis sibi conciliauit, cum paucissimis opus haberet. Ipse enim vxorem non duxerat, neque vnquam venerea commercia obibat, sed iuuenis licet ac valens voluptatem furentem compescebat. Quae licet de homine eiusmodi temperamento, quo Apollonius, vso facile credi queant, non negat tamen Philostratus, furentem dominam, voluptatem, fuisse expertum, quam compescuisse dum dicit, immemor fuit, quod paulo ante dixerat, nunquam, ne in adolescentia quidem, ei fuisse obnoxium. Certe ob veneris vsum eum calumniatos fuisse nonnullos tradit biographus [i], et eius apologiam facit. Accidere haec A. N. C. XXI. Posthaec vt se vere Pythagoreum praestaret, echemythiam Pythagoricam seruandam sibi esse ratus, per quinquennium siluit, et vocem quidem continuit, memoria tamen omnia et oculis retinuit et didicit. Vbi iterum vel mire lectoris patientia abutitur Philostratus, vel incredendorum fidem omnem superat; narrans, cum eo, quo siluit, tempore, ad illa, quae dicebantur, oculis manuumque atque capitis nutibus signa redderet, non iucundum tantum et humanum, placidis seruatis moribus in conuersatione fuisse, sed moratum etiam hoc silentii tempore partim in Cilicia, partim in Pamphylia; nunquam quidem vel verbum fecisse, si quam tamen in ciuitatem venisset seditiosam, se ostendendo, et reprehensionem, quam parebat, manu vultuque prae se ferendo a seditione incolas continuisse, et Aspendios fame pressos, cum in praesidem prouinciae tristia molirentur, solis nutibus ita commouisse, vt obortis lachrymis a seditione desisterent, frumenti caupones copiam eius facerent. Quae, licet copiose narret, Philostratus [k], tam misere tamen cohaerent, vt omnibus sibi fere lineis contradicant; sane

- - - *credat Iudaeus apella,*

Non ego.

Sed manibus palpatur, Philostratum, vt Apollonium Pythagorae simium rite effingeret, in compescendis seditionibus et cicurandis animis eandem illi facilitatem tribuere voluisse, ineptum tamen ad historiam scribendam, illud silentii tempus elegisse, quo ne congredi quidem cum aliis licebat apud Pythagoreos, quoque hominem amenti similem solis nutibus seditiosam turbam compescere erat impossibile. Cum iam silentio finem fecisset, Antiochiam, Ephesum aliasque vrbes magnas et hominum frequentia celebres frequentauit, templa intrauit, et vbi disputare statuit, loca, in quae populi fieret concursus, et in quibus promiscue viueretur, euitauit, non hominibus, sed viris sibi opus esse, inquiens: templa vero frequentauit non clausa [l]. Ibi sole oriente a turba semotus nonnulla patrabat, (id est, vt recte monet OLEARIVS [m], theurgiae operam dabat,) quae solis aperiebat illis, qui quadriennio silentium obseruauissent; inde vero si Graeca esset ciuitas, et cognita sacra, conuocatis templorum sacerdotibus de diis philosophabatur, si barbara, ritus explicabat et emendabat. Discipu-

Vitae et docendi ratio.

i) c. 13. p. 13.
k) c. 15. p. 17. seqq.
l) Mire hic impostorem sepit Apollonius.
m) Ad c. 16. n. 13. p. 20.

fcipulos deinde fuos obibat, et fi quid vellent, iubebat interrogare. Aiebat enim, oportere eos, qui fuum philofophandi modum fequantur, aurora primum exoriente cum diis verfari: procedente autem die de diis, et proximo deinde tempore de humanis rebus colloquia inftituere. Inde fub meridiem ad publicas difputationes procedebat, deinde vngebatur, et perfricatus aquae frigidae fe immittebat. Vtebatur vero non prolixa oratione et elegantiam affectante Atticam, nec faftidiofa in diuidendo fubtilitate, nec protrahebat orationem, nec diffimulatione vel apoftrophe, fed velut ex tripode noui, inquiebat, atque: ita cenfeo, et, quorfum feremini? aut, fcire oportet: fententiasque adhibebat breues et voces proprias, ita nempe, vt legislator, quo modo fapientem docere oporteat, ipfe profeffus eft. Patet ex hac docendi ratione Apollonii, quam ipfis PHILOSTRATI [n] verbis retulimus, ad Pythagorae imitationem eam fuiffe effictam, fed ita, vt ab imitatore feruo pecore poteft expectari, nempe vt in fraudem omnia confpirarent. Electa templa, et tempus antelucanum; differtationes de Diis et cum facerdotibus habitae; theurgiae primarius habitus honos; diei partitio Pythagorea; adhibita arcani difciplina; vnctio, frictio, et quae alia funt Pythagorei moris et confuetudinis. Adeoque recte in confortium impofturae, cuius Pythagoram merito reum agi demonftrauimus, trahitur. Sed ineptior multo Pythagora, et longe ab eius calliditate remotus, qui fibi ex tripode dicenti foli credendum effe poftulavit, et Pythagorae αὐτὸς ἔφα male intellectum, apud omnes omnino difcipulos fuos adhibuit, non nudarum veritatum propofitione, fed paedagogico faftu, qui vel naufeam, vel mifericordiam excitare aptus eft. Qua in viuendi et docendi confuetudine Apollonii, quam tamen in coelos extollit Philoftratus, dubium eft, an vel inftituentis paedantifmum (veniam verbo exoramus) et fuperbiam, vel narrantis infaniam et fimplicitatem magis admirari nos oporteat?

§. X. Vt vero propiori fimilitudine Pythagoram exprimeret, ad barbaras quoque gentes iter fibi philofophicum fufcipiendum ratus eft Apollonius. Cumque traditio, licet, vt fuo loco demonftratum, infirmiffima et exiguae verifimilitudinis percrebuiffet, penetraffe Pythagoram vsque ad Indos, Brachmanasque et Gymnofophiftas adiiffe, et cum iis fuiffe congreffum, magno impetu ad orientale iter fe accinxit [o]. Quanquam non difcendi cauffa, quod Pythagoram impuliffe dicunt, fed vt tantum fe virum et orbis reformatorem omnibus fere gentibus oftenderet, fibique et fuis gloriam pararet, hoc iter fe fufcepiffe non negauit, fcribens ad Tyanenfes fuos [p]: *peregrinatum fe, vt gloriam patriae, et nomen et amicitiam virorum illuftrium, atque ciuitatum pararet, ad quem fcopum vires fuae et ingenii conatus valuerint.* Id quod ad cognofcendum verum Apollonii characterem omnino notandum eft: certe fuis

Iter Apollonii Orientale.

n) c. 16. 17. o) c. 18. p. 22. Lib. IV. c. 7. p) Epift. 47. p. 396.

ſuis hoc iter ideo ſuaſiſſe, vt inclareſcerent, non negat PHILOSTRATVS [q]. Diſcipulis igitur, quos ſeptem habebat, conſilium aperuit, qui cum ſequi nollent, iturum ſe dixit, quo ſe ſapientia et daemon duxerint. Quibus verbis Apollonius mire, quid ſibi conſilii fuerit, prodidit nempe, Pythagoram imitari, qui ſe daemonem eſſe apud homines, vel, ab inhabitante potius daemone regi credi voluit, et doctrinae cum ſummam, tum prodigia ad hanc fidem obtinendam adhibuit. Cui cum non inferior cuperet eſſe Apollonius, eiusmodi inhabitante daemone ſe agi et ad θαυμάσια peragenda inſtrui aptumque reddi, eoque etiam duce, ad exteras gentes manu quaſi duci iactauit. Quae vere ita fuiſſe profeſſum, et impoſtorem ob eum finem egiſſe Apollonium, omnino veriſimile eſt; quanquam probabile non eſt, illum ſe pro Deo venditaſſe, id quod poſteriorum demum temporum commentum fuit, ſacerdotibus gentilibus, aliisque hominibus, quorum intererat, IESV θεανθρώπῳ verorum miraculorum patratori, ſimiam opponere, ad hunc dignitatis gradum Apollonium euehentibus. Ita praeparato animo Antiochia diſceſſit, cum duobus famulis, qui in patria fuerant familia, quorum alter velocitate, alter pulchritudine ſcribendi excellebat. Venit itaque Ninum antiquam [r], eiusque notitiam plus quam ſacerdotes et incolae habent, amplam ſibi adeſſe demonſtrauit: ibique in Damin incidit Ninium, qui ſe ei diſcipulum et itineris comitem dedit. Eſtque hic Damis, quem praecipuum mirabilium Apollonii factorum teſtem eſſe, ſupra monuimus. Quem hominem fuiſſe Aſſyrium, id eſt leuem, et exigui iudicii, ipſe prodit, dum, narrante ex eius memoriis PHILOSTRATO [s], non tantum riſibus et iocis a gymnoſophiſtis exceptus, ſed et ſua praeſtigiatricis aniculae habenda eſſe, ipſe iocabundus profeſſus eſt, ſuamque ſimplicitatem et ingenii futilitatem prodidit, qui cum primum incidiſſet in Apollonium, nullo eius virtutum et miraculorum facto ſpecimine, daemonio ſe ad eum ſequendum compulſum fuiſſe, ridenda Socratici daemonii affectatione credi voluit. Totque vaniſſimi hominis, et ad quamuis fraudem pro vero accipiendam nati in hac Apollonii vita exempla occurrunt, vt vel ex ſola teſtis praecipui conditione totius hiſtoriae Apollonii fides corruat. Cuius in ſequentibus euidentiſſima cum danda ſint teſtimonia, cautum lectorem ad ea attendere eo magis iubemus, quo magis hoc euerſo vel corruente fundamento, totum labitur fabulae huius Mileſiae aedificium. Mox in primo ad Apollonium acceſſu cum ſe variarum linguarum cognitione non inutilem illi operam praeſtare poſſe dixiſſet, Apollonio dicenti, ſe omnes linguas noſſe, quas non didicerit, immo ea intelligere, quae homines ſilentio premunt, ſine examine credidit, et mendacia his ſimilia annalibus his ſuis poſtea inſeruit, dignus qui ſibilis excipiatur et cachinnis. Sed vt ad Apolloni-

um

q) loc. cit.

r) Ninum antiquam totam deletam ait STRABO L. XVI. p. 737. conſentiente LVCIANO in contempl. cum itaque eam adiiſſe dicitur, intelligendum eſt de Nino reſtaurata, cuius meminere TACITVS ann. L. XIV. c. 13. AMMIAN. L. XXIII. c. 6. Conf. OLEAR. ad h. l.

s) Lib. III. c. 43. p. 131.

um redeamus, is tam sagaci comite auctus et stipatus, per Mesopotamiam iter fecit, et per gentes latrocinio infestas sine formidine transiit et sapientia eousque profecit, vt brutorum animantium voces intelligeret. Didicisse enim hanc artem ab Arabibus, vt et aues audiret futura noscentes et oracula canentes, egregius testatur vir, Damis, non recordatus, ista intelligentia opus non fuisse Apollonio, qui, si illi fides est, ipse omnia praenoscebat. Nec meliori iudicio et memoria vtitur Philostratus, qui haec sibi Damidis auctoritate credi postulat, neque tamen memor est, quod in ipso tractationis limine scribit [t], aues voces edere edoctas non intelligere quid dicant, neque aliquid eorum, quae dicunt, intendere. Adeo mendacium suo ipso se indicio prodere solet, vt sorex! quanquam facile credimus, Apollonium eiusmodi artes iactasse, apud veteres non ignotas, et Pythagoricis hypothesibus respondentes, qui scilicet communi vnius diuinae animae vinculo omnia necti, migrareque animas etiam in bruta, dicebant. In Babylonis fines ingressus cum a custodibus finium ad satrapam cum comitibus esset adductus, tanta diuinae faciei et orationis magnificae auctoritas fuit, vt cum hoc solum dixisset, esse se Tyanensem istum Apollonium, regius minister non pro diuino tantum viro eum agnouerit, sed et pecuniam, vinum atque commeatum liberaliter obtulerit. Quae ita futiliter narrat PHILOSTRATVS [u], vt anicularum naeniis inficetiora sint, et si ex parte vera sint, Apollonium fastu puerili omnes superasse prodant: vt taceamus, non ostendere Philostratum, qua via per gentes infestas latrocinio, et Romanorum imperio non subiectas, adeoque commercio propiori cum Asiaticis Romanorum prouinciis non iunctas Apollonii, nondum publicis miraculis tantopere inclarescentis fama penetrauerit? Simili fere modo iudicii paupertatem prodit vel Damis vel Philostratus, narrans: Babylona profectum, in leaenam incidisse in venatu interfectam, quae octo catulos gestabat, praedixisse ex ferae inspectione Apollonium Damidi, peregrinationis tempus anni fore vnius, et mensium octo, se enim ex catulis mensium, ex leaena anni indicium capere [x]. Quod quamuis insanientis alicuius Pythagorei vaticinium videri queat, facileque credendum sit, impostorem Apollonium eiusmodi nugis suos pauisse: turpe tamen est, infra paulo [y] rideri et reprehendi a Iarcha Indo eos, qui in numeris eiusmodi mysteria quaerunt, et iis seruiunt, cum tamen heroem suum istam Indorum sapientiam attigisse iactent homines nugiuenduli. Alias insulsas et ne anicularum quidem fide dignas narratiunculas praeterimus, ne nauseam creemus lectori, qui huiusmodi cupediarum amans facile sitim ex ipsis Philostrati riuulis extinguet. Tandem Babylona venisse narrat PHILOSTRATVS [z], eamque iis coloribus depingit, quibus descripsere veteres, Diodorus, Herodotus aliique: murosque altissimos pontemque Euphratis et regiam ambitiosa oratione delineat. Verum hic quoque et impune atque sine fronte

t) Lib. I. c. 7. p. 10.

u) c. 21. p. 26.

x) c. 22. p. 28. Non respondisse euentum vaticinio infra notabimus.

y) L. III. c. 50. p. 120.

z) L. I. c. 24. p. 33. seqq.

mentientem deprehendimus Damidem, et eum non minori impudentia sequentem Philostratum. Eo enim, quo ad Indos peregrinabatur, tempore, tantum abest, vt illi muri Babylonii inter stupenda veteris aeui opera numerati, et magnifica illa, quam describit Philostratus, regia adhuc steterint, vt potius sua aetate ad solitudinem rediisse Babylonem, vicinitate Seleuciae exhaustam pridem, scribat PLINIUS [a], cui alii concinunt. Certe Ctesiphonte Parthorum regiam ea aetate fuisse TACITI [b] aliorumque auctoritate conficitur [c]. Mendacia itaque esse oportet, quaecunque de hac mora Apollonii Babylonia narrant nugatores insulsi: miramurque, doctissimum OLEARIUM [d], qui mendacium hoc vidit, in eo tamen Philostratum coarguendo haesitasse, eo quod Eusebius istud non reprehenderit. Vt enim Caesariensis episcopus ad ea tantum attendit, quibus miraculorum Christi eleuare fidem Hierocles ausus est: ita mentiendi impudentiam adeo vbique prodit Philostratus, vt mirum non sit, eum ἀνιστορησίας vitio fuisse lapsum. Videturque vero admodum simile, hominem rhetorem, qui in hac vita describenda orationis virtutem, herae vt placeret suae, demonstrare cupiebat, ad antiquae historiae formam ideo haec effinxisse, vt splendidior orationis habitus effloresceret, licet et temporis et historiae veritas laederetur. Ad quam rhetores non attendisse, modo artis praesidium et occasionem fuerint nacti, tot hactenus exemplis didicimus. Etsi vero facta haec Babylone mora Apollonii non exiguam partem gloriae eius, qua Pythagorae se similem reddere conatus est, constituat, nihil tamen quod ad philosophiam Apollonii spectet, nobis narrat historicus, nisi versatum cum magis, atque mutua institutione accepta dataque ab iis recessisse; Damidem enim, quae loquutus ille cum magis fuerit, ignorasse, prohibitum ab Apollonio, ne se illuc euntem comitaretur. Hoc vnum dixisse ait: esse illos sapientes quidem non autem in omnibus; id quod prorsus fastui Apollonii scholastico conuenit. Reliqua etiam, quae de Apollonio regem Parthorum inuisente narrat, nec aptius cohaerent, nec maiore se commendant fide. Vidit, si Philostratum audimus, hominem rex Parthorum Bardanes, quem Babylone habitasse contra totius antiquitatis testimonium fingit [e]; Apollonius regem soli sacrificantem accessit, et ipse soli sacra fecit, et thus adoleuit, exque igne omen cepit. Philosophus, vt res suas regi enarraret, Graecae linguae veniam poposcit [f], quem supra [g], omnes callere linguas, Damis eiusque exscriptor dixerant. Fassus in hoc colloquio quis esse cupiat Apollonius, ait: amplecti se Pythagorae Samii sapientiam, qui se Deos colere, siue videndos se praebuerint, siue minus, mente complecti, commercia item frequentare cum iis; lanaque ex terra nata vti docuerit: comam se promittere ex Pythagorae disciplina, et ex ea caussa ab anima-

a) L. VI. c. 30. PAVSAN. L. VIII. c. 33. HIERON. in Esaiam c. 13. STRABO L. XVI.

b) Annal. L. VI. PLIN. l. c.

c) Conf. BOCHART. Geogr. S. P. I. L. IV. c. 15. p. 266. VITRINGA ad Iesaiae c. XIII. §. 17. p. m. 266. PEARSON. de successf. episc. Rom. L. I. c. 8. §. 5. TILLEMONT. Hist. des Emper. T. II. p. 200.

d) Ad l. c. Philostrati.

e) Reges Parthorum hieme Ctesiphonte aestate Ecbatanae commoratos testatur STRABO L. XVI. p. 745.

f) c. 32. p. 40.

g) vid. not. (r)

animalibus vescendis se purum continere: et a curis se, illum liberare, polliceri: ex quibus liquet, ipsum Apollonium non daemonem aliquem se venditasse, sed philosophum Pythagoreum, et, si coniecturae locus, theurgum; homines vero insanos, inter daemonas post eius fata eum demum retulisse, et vt huic fini inseruirent, totam vitae eius fabulam istis nugis instruxisse. Non praetereundum etiam hoc est, mentiri PHILOSTRATVM [h], ex India reducem Apollonium, Babylonem ad Bardanem nauigasse, eumque, qualem ante cognouerat, post viginti septem mensium moram inuenisse. TACITI enim, digni fide scriptoris, testimonio constat, Bardanem Parthorum regem toto suo imperio vix biennium attigisse [i]: ipseque Philostratus supra narrauit, praedixisse Apollonium, itineris sui moram annum vnum octoque menses duraturam: quod totum tamen tempus in aula Parthorum regis exegisse, septem vero mensibus in itinere Indico consumtis, ad eum rediisse asserit [k]. Caeterum omnigenarum virtutum, ac magni et diuitiarum negligentis animi, ingentisque in morum potissimum Philosophia sapientiae eum luculentissima dedisse vestigia, multis praedicat PHILOSTRATVS [l]. Tandem dimissus a rege, cum pecuniam renuisset, commeatum, et itineris ducem accepit et circa aestatem camelis cum comitibus vectus iter ingressus, et vbique locorum omni cultus et reuerentiae genere exceptus est [m].

§. XI. In itinere Indico progressus Apollonius, et ad iuga Tauri peruenien, cum ad montem Caucasum propius accessisset, ad eum locum deductus est, vbi Prometheus ob generis humani amorem ligatus per fabulam dicitur. *Iter Indicum.* Pertinere hanc narratiunculam ad mythologiam vel Graecam, vel Indicam, non ignorauit Philostratus, sed ipse monuit; et tamen narrat [n], dicere Damidem, vincula ex petris suspensa superesse, quarum difficile sit materiam coniectura assequi. Qua insulsa relatione, quae fabulam in veram historiam mutat, licet Damidis fidem nolimus in dubium vocare, cum antrum hoc monstrari etiam DIODORVS [o] et STRABO [p], testentur, prodit ea tamen hominis stupiditatem omni prorsus iudicii acie carentem, qui incolarum regionis mendaciis fidem facile adhibuit, et vincula hominis, nuspiam, nisi in veterum mythologorum cerebro apparentis, sibi monstrari passus est. Mirandum itaque non est, impostori eum Apollonio, ineptissima miracula ostentanti sine examine fidem habuisse, seque reuera praestitisse Ninium. Multa in hoc itinere virtutis praecepta comitibus dedisse Apollonium, Philostratus auctor est, qui tamen in iis, quae ex Damide suo refert [q] paucissima habet, vel mediocri philosopho, ne dicam, Apollonio illo, quem mundum vult suspexisse totum, digna: quare illa, ne nimii simus, praetermittimus. Tandem superato itinere difficillimo versus Taxila vrbem Indiae cum comitibus peruenit, vbi Regia erat Indorum regis, Phraotae, quem Pori regis succes-

O 3 sorem

h) L. III. c. 58. p. 139.
i) Conf. TILLEMONT. in Claud. not. 26. in Apollonio p. 200.
k) Sensit hoc PHILOSTRATVS adeoque c. 40. ad moram tantum in aula regis Parthorum trahit.
l) c. 33. seqq.
m) L. II. c. 1. p. 49.
n) c. 3. p. 51.
o) L. XVII. p. 552.
p) L. XV. p. 688.
q) L. II. c. 6. sq.

forem fuiffe ait PHILOSTRATVS [r], cuius etiam bellum cum Alexandro infolito artificio ibi fuiffe depictum more Sophiftarum, quaefita artis fuis oftentatione contra regionis hominumque illorum indolem et fidem nugatur. Excepiffe regem beneuole hofpitem, et ab Apollonio etiam ob philofophiae amorem magni habitum effe, facile credemus PHILOSTRATO [s], fermones eum iftos habuiffe, adeo a verofimili diffidet, vt potius fophifta artis fuae ambitionem vbique oftenderit. Adeo vero Pythagoreis inftitutis, moribus, doctrinis fimilia funt, quae Phraotes edifferit, adeo Indorum philofophiae, qualem fuo loco defcripfimus, aduerfa et diffimilia, vt vel mediocriter attento manifeftum fiat, Philoftratum fophiftam haec omnia more rhetorum confinxiffe, vt fabulam ornaret fuam, et quem fibi ornandum fumferat heroëm, vbique admirandum oftenderet. Longe enim aliter philofophiam excoluiffe Indos, et rififfe Graecorum fectas, cum eorum per Alexandri comites ipfis notitia effet facta, fuo *tomo primo* [t], loco docuimus. Patebitque ex dicendis, totam hanc Philoftrati narrationem huic vni fundamento inhaerere, acceffiffe Pythagoram ad Indos non philofophiae difcendae, fed docendae cauffa. Quo vno fere halitu difflato tota Apollonii hiftoria corruit. Sed vt hiftoriae profequamur filum, a Phraota commendatus eft litteris fyftaticis Apollonius Iarchae gymnofophiftarum principi, vt eum eruditionis fuae facerent participem [u]. Iter itaque ille ingreffus et focii miranda gentis et regionis viderunt plurima, talia vero, quae vt credantur, alterum Damidem, hominemue nullius vel iudicii vel lectionis requirunt. Tot enim fe vidiffe portenta narrat Damis, quot inter veterum fabulas difperfa [x], de his locis colligere potuit nugator, quaeque mera fomnia effe, recentiorum, qui has terras curiofis perluftrarunt oculis, narrationibus de itineribus fuis eft longe certiffimum. Totus his ineptiis fcatet liber tertius vitae Philoftrati, ad ciendam naufeam veritatis fitienti lectori comparatus, in quem, licet de fide nugarum ipfe defperauerit Philoftratus, congeffit tamen, quicquid fabulam hanc Milefiam ineptorum hominum admirationi commendare potuit. Cuius vt vno alteroue exemplo faciamus fidem, ecce narrat, in mulierculam ipfos incidiffe, a capite vsque ad mammas nigram, a mammis vero ad pedes usque albam totam, nafcique hanc feminam Veneri facram, ficut Apin apud Aegyptios, et Apollonium eam, data dextera, agnouiffe [y]. Interfuiffe fe venationi draconum, quos more fuo artificiofo orationis colore depingit Philoftratus,

r) c. 20. p. 80. s) c. 26. feqq.

t) L. I. c. 5.

u) L. II. c. 41. p. 93.

x) Loca veterum, ex quibus has de rebus Indicis fabulas Philoftratus congeffit, diligenter notauit OLEARIVS, quem vide. Saepe vero adeo ofcitanter incedit Philoftratus, vt ne veteres quidem recte infpexerit. Ita cum Apollonium eiusque comites in aras, ab Alexandro extructas incidiffe narrat, ipfas infcriptionem, ait habuiffe, patris Ammonis et Herculis fratris, et Mineruae prouidentiae et Iouis Olympii, et Samothracum Cabirorum, et Indici folis et Apollinis fratris. Aft Indicas Deos abfurde mifcet, cum Graeca facra in iis peracta effe PLVT. in Alex. memoret, et XII. diis facras fuiffe, DIODORVS p. 563. afferat. Illi vero Dii maiores vel Confentes fuerunt, inter quos nec Herculi nec foli Indico locus fuit.

y) L. III. c. 3. p. 96.

tus [z], eorum pupillas oculorum lapides esse ignei fulgoris, vimque eorum maximam esse ad plurima arcana: micare ex squamis ignem magis quam ex facula, et magicis tantum incantationibus posse vinci, oculosque eripi lapideos mirifici coloris et virtutis [a], vt annulus Gygis; hepate draconis vel corde deuorato animalium voces atque conceptus intelligi [b]; Inuenisse se mirabile animal martichoram, caput hominem, magnitudine leonem, caudam bestiae referentem, aquam item auream ex fontibus manantem, homines item, qui sub terra habitant, et pygmaeos, gemmam item pantarbam, radios ignis instar spargentem, et incluso in se spiritu omnes ad se gemmas colligentem apum examinis instar racematim sub ea iacentes: auem apud Indos esse phoenicem, quingentorum annorum interuallo in Aegyptum aduentantem, et in nido flammis consumendam, propempticum carmen canere sibi; inueniri gryphes, aurum effodientes [c]. Haec et similia ex Ctesiae *Indicis* in hos commentarios vel Damis transtulit, vel Philostratus, cuius nescio an impudentiam et audaciam lectori eiusmodi fabulis imponendi, vel iudicii defectum magis mireris, cui ignotum esse non potuit, ARISTOTELI [d] iam ob has nugas Ctesiam visum esse *ὐκ ἀξιόπιςον*. Recte itaque hanc Philostrati in nugis veterum colligendis diligentiam notauit, et *μυθογράφου* nomine eum traduxit PHOTIUS [e]. Nec meliora sunt, maioremque veri speciem habent, quae de congressibus atque confabulationibus Apollonii cum sapientibus Indorum narrat sophista: ad castellum eorum vbi peruentum esset, caduceatorem missum, praecepisse more Pythagorico: solus Apollonius vt veniret, ipsos enim ita praecepisse, et agnouisse Apollonium laeto omine illud: *αὐτοὶ*, Pythagoreum esse [f]. Accessisse Apollonium ad tumulum nube cinctum vbi sapientes habitarent, visibiles simul et inuisibiles, prout voluerint, vidisse ibi puteum iudicii et ignem veniae, quibus Indi lustrentur, aqua et igne mirabiles ob peccata ab inuitis commissa: gemina quoque illic se dolia conspexisse ex lapide nigro imbrium quae sint atque ventorum, quorum vnum nubes ad irrigandam regionem emittit, alterum ad siccandam cohibet [g]. Incidisse in simulacra deorum Graeca, quibus Graeco more Indi sacrificauerint, et tamen igni sacra fecerint. Tales vero offendisse sapientes Indos, quales ab Apollonio, tanto viro tamque sapiente inueniri dignum esset, quos cum *tomo primo* iam descripserimus, notata simul Damidis et Philostrati leuitate, lectorem eo, pace eius, vt breuitati consulamus, ablegamus. Iarcham porro in throno ex aere nigro, aureis simulacris varie ornato sedentem, Apollonium ea docuisse et praedixisse, quae ille, vnde sciret maximopere admiratus sit. Quam admira-

z) Loca veterum, quae secutus est Philostratus vid. apud BOCHART. Hierozoic. P. II. L. III. c. 13. p. 430.

a) Respicit ad Dracontidem veterum, vid. PLINIVS L. XXXVII. c. 57. add. SOLIN. c. 30. ISID. Orig. L. XVI. 13. b) c. 9. p. 101.

c) c. 45. seqq. p. 132. ad quae loca conferendus OLEARIVS, qui veterum de his portentis loca diligenter congessit.

d) Hist. animal. L. VIII. c. 28. conf. CLEN. GAZ. in Theophr. p. 23.

e) Bibl. Cod. CCXLI. p. 533.

f) c. 12. p. 102.

g) c. XIV. p. 103. seqq.

mirationem cum illa rerum omnium praescientia, quam supra Apollonio tribuit, non conspirare, non vidit Philostratus. Haec et alia multa his prorsus similia dum recitat ineptus scriptor, tantopere lectoris patientia abutitur, vt nulla plane fide dignus sit. Has enim fabulas recitasse, est refutasse, non apud viros tantum prudentes et eruditos, sed et apud pueros, et qui nondum aere lauantur. Nec melioris commatis sunt, quae de colloquiis Apollonii cum Iarcha Philostratus vel ex Damide, vel, quod magis nobis arridet, ex ingenii sui somniis et commentis narrat. Cuncta enim eo redeunt, si Philostrateam narrationem totam vna consideratione examinamus, Pythagoram in Indiam ad gymnosophistas excurrisse, totamque philosophiae suae rationem apud Indos didicisse. Esse etiam eum perfectissimum, verissimum et solum diuinum philosophandi modum. Huic enim scopo obtinendo, tot Indis affingit miracula, vt parem eorum philosophiam non habere, nec admirandam magis, ostenderet. Pythagoream vero philosophiam istis fabulis solam commendari, euincunt ea omnia, quae amicissime cum Pythagoreis conspirant, et gymnosophistis tamen a Philostrato tribuuntur. Vbique enim accuratum mirumque deprehendes παραλληλισμὸν, et perfectam concordiam. Ita Iarchas Pythagorae transmigrationem animarum, eodem, quo ille exemplo fulcit, narratque Apollonio, quis ipse, quis hic, qui alii inter Achiuos ad Troiam fuerint? et ridicula haec omnia narratione tradit, Apollonio similiter suas migrationes exponente [g] statuit porro, dari praeter elementa quatuor, quintum, nempe aetherem [h]; esse mundum animal, progignere enim animantia, esse item hermaphroditum, sibi enim mistum, patris matrisque vicem in producendis animantibus supplere, amoreque ferri sui ipsius ardentiore, quam quo diuersa se mutuo complectuntur, qui sibi ipsis iunguntur et coalescunt, partibus nempe mundi, mentis, qua reguntur, ope, sese accommodantibus rebus gignendis. Ipsa etiam mala, quae ex nimiis solis sint ardoribus, anima mundi dirigente euenire. Mundum nauis instar a variis numinibus regi, primum enim ac perfectissimum locum Deo tribuendum huius animalis genitori, ei proximos Deorum esse, qui eius partes gubernant. Plurimos in coelo Deos esse, multos etiam in mari, multos in fluminibus fontibusque, in terra praeterea multos, immo et esse sub terra. Loca vero infera, siquidem sint, quoniam exitialia et horrenda sint, a reliquo mundo secerni [i]. Medicinam magia parari, potissimam philosophiae partem circa arcanarum rerum inuestigationem, sacrificia et appellationes, quibus Dii maxime gaudent, itemque circa astrologicas diuinationes versari [k], quaeque alia huius commatis sunt, quae Iarchae tribuuntur: ea omnia adeo Pythagoreismum sapiunt, vt ouum ouo non esse similius iuraueris, et haec omnia ex Italica schola his commentariis illata esse, quilibet manibus palpat, qui Pythagorica intelligit. Id quod adeo non negauit Damis, vt se mente potius motum dicat,

g) c. 19. 20. h) c. 34. p. 124. seqq. i) c. 35. p. 126. k) c. 41. p. 129.

cat, prae admiratione, quod Indus eousque in literis Graecis proficere potuerit [l]. Quasi non sensuri sint lectores cauti et attenti, omnia haec esse ὑποβολιμαῖα et Indis ideo falso tributa, vt Apollonii philosophia etiam inter Gymnosophistas triumphasse crederetur. Eandem viam in describenda disciplina et instituto Indorum tenuit fabulae Apollonianae incrustator, vt illud depingeret Pythagoreis moribus quam simillimum. Narrat enim, abstinuisse sapientes Indiae ab animalium carne vescenda, sed frugibus tantum terrae compescuisse famem, nec bibisse vinum, sed aquam puram; vixisse in vna societate atque communione, mane surgentes in honorem solis carmen cecinisse, eique sacra fecisse, et quae alia sunt, quae a sodalitiis Pythagoreorum transsumta esse vel coecus palpat, quaeque luculenter manifestant, vitae Apollonii consarcinatorem eam veterum opinionem tenuisse, penetrasse philosophiae caussa Pythagoram ad Indos, eamque a Brachmanibus didicisse. Abhorrere vero hanc opinionem a vero, immo plane impossibilem esse, etiamsi admittamus, Pythagoram ad magos vsque peruenisse, in Pythagorae historia, nisi fallimur, copiose et accurate demonstrauimus. Quod si haec falsa sunt, falsum etiam esse oportet vel Damin, vel Philostratum, vel vtrumque, qui pro certis nobis haec historiis obtrudunt. Quod si cum genuina philosophiae Indicae facie haec comparamus, qualem in barbaricae philosophiae historia depinximus, apparebit, quam insulsus sit Philostratus, qui in condendo hoc commentario ne minimam quidem verisimilitudinis rationem habuit. Immo sunt in his Philostrati de Indorum philosophia narrationibus nonnulla, ipsi Pythagorae non probata, sed a sequiorum tantum temporum turba, quae se Pythagorico-Platonicam iactabat, quamque in Aegypto miserum omnis religionis in vnam massam confusae chaos commentam fuisse tomo primo diximus, excogitata, qualia doctrina illa de spiritibus et magiae operibus siue theurgia est, qualem ita Indis suis tribuit Philostratus, vt haec se hausisse ex Alexandrinis scholis historiae philosophicae perito non sit obscurum. Nihil itaque de philosophia Apollonii, qualem ab Indis didicisse dicitur, his adiiciendum est, nisi hoc vnum, Apollonium tot mysteria apud Indos didicisse, quot ante eum mortalium nemo, et tamen daemonem fuisse, omni scientia diuinum, quod Philostratus de eo iactat [m]. Ita in hac quoque historiae Apollonii periodo non recordatus est mythologus: mendacem oportere esse memorem. Ita vero onustus quasi sapientia Indica Apollonius, eodem, quo venerat, fastu et arrogantia surgens per Indos Babylonem ad Bardanem rediit: postquam Indi de eo vaticinati fuissent, vt volunt biographi eius, apud complures Dei auctoritatem consecuturum non post mortem solum, sed viuum etiam. Factum hoc iter naui conscensa, quo propitio et leni vento vsum esse, vult PHILOSTRATVS [n], vt in hac quoque

l) c. 38. p. 127. m) L. III. c. ult. n) c. 52. p. 156.

que parte Pythagorae, Aegyptum placido curſu petenti ſimilis euaderet. Alia, quae is narrat, in via viſa θαυμάσια, nullique vel veterum vel recentiorum dicta in tanto fabularum aceruo omittimus.

Mora Aſiatica.

§. XII. Redux ex orientali itinere in Ioniam Apollonius, Epheſum conceſſit, quam vrbem religionis cauſſa ab omnibus fere orbis incolis inuiſi ſciebat, vt eo magis artibus ſuis inclareſceret. Omnes omnino huius vrbis ciues, etiam opifices, relictis operis, ad eum accurriſſe, alium ſapientiae, alium formae, alium generis viuendi, alium veſtis admiratorem, tradit PHILOSTRATVS [o], qui et hoc addit: Oraculorum etiam, Colophonii ex Didymis et ex Pergameno templo effatis, diuinae ſapientiae participem iudicatum fuiſſe Apollonium. Vbi tamen Philoſtrati leuitatem et inconſtantiam iterum miramur, qui paulo infra [p], ſolum ex oraculis Orpheum reſpondiſſe tum temporis conſulentibus Lesbi, memorat. Nos hic priorem Philoſtrati relationem non totam reiiciendam eſſe arbitramur, cum non Colophonii tantum oraculi, ſed et Didymaei Apollinis apud Mileſios mentionem faciant PORPHYRIVS et IAMBLICHVS [q], Pergameni vero, ſiue templi Aeſculapii, vbi per ſomnum mille oracula reddebat medelamque morbis oſtendebat, in numis Pergamenorum etiam poſt Apollonii aetatem iniiciatur mentio [r]: Apollonium vero impoſtorem cum oraculorum ſacerdotibus rem habuiſſe, et dolis iſtiusmodi, qui exercebantur circa haec oracula, vſum fuiſſe, non eſt, quod dubitemus, cuius non contemnendum teſtem habemus LVCIANVM [s], acerrimum impoſturarum harum hoſtem et irriſorem, qui Alexandrum ψευδομάντιν, hominem Pythagoreum, refert, eos qui in Claro ac Didymis Malloque reſponſa ferebant, diuinandi arte celebres haberi non ignorantem, illos ſibi reddidiſſe amicos: habuiſſe vero doctorem natione Tyaneum, ex eorum numero, qui cum Apollonio erant verſati, totamque eius tragoediam nouerant. Hunc porro Apollonii imitatorem nonnullis remedia morborum vitaeque rationes praeſcripſiſſe, cum ſciret complura atque efficacia pharmaca, vt filius Aeſculapii crederetur. Cum enim haec impoſtor Alexander, Apollonio ſimillimus, a ſociis Apollonii didicerit, veriſimillimum eſt, hunc eodem inſtituiſſe modo, praeſertim cum in Aeſculapii templo educatus, remediorum contra morbos deſcriptiones, quae ibi aſſeruabantur, diſcere potuerit. Hiſce artibus in ſuperſtitioni deditiſſima ciuitate inclareſcente Apollonio, mirum non eſt, ciuitates finitimas legatos miſiſſe, hoſpitem illum declarantes [t]. Vt vero, quem ſibi praefixerat, ſcopum attingeret, diſſertationes ad populum more Pythagoreo habuit, et Epheſi quidem, ex crepidine [u] templi, inque nemoribus, quae xyſtis ſunt adſita, in quibus otium et ferociam diſſuaſit, mores emendare conatus eſt, vitam Pythagoricam commendauit, peſtem minatus eſt [x].

Cum-

o) L. IV. c. 1. p) L. IV. c. 14. p. 151.
q) De Myſt. Aegypt. L. III. ſ. 11.
r) vid. SPANHEM. ep. IV. ad Morell.
s) In Pſeudomente T. I. p. m. 547. 554.
t) PHILOSTRAT. l. c.

u) Id eſt eo loco, quo columnae ſtabant, quibus cingebatur templum Dianae.
x) Ee cum inualuiſſet, ita auerrunceſſe Apollonium, vt daemonem malum peſtilentiae auctorem

Cumque parum ad eum attenderent Ephesii, similem rationem in aliis Ioniae ciuitatibus tenuit, praesertim Smyrnae, quibus literarum studium et concordiam commendauit. Quas dissertationes, nisi ingenio confinxerit Philostratus, nihil quod diuinum prodat virum, vel supra mediocres Philosophos sapientem, spirare, facile iudicabit, qui legerit. Ex Ionia in Graeciam contendit Pergamumque profectus in Aesculapii templo animum oblectans, consilia supplicibus dedit, et sanitatem eis restituit, id quod ea confirmant, quae paulo supra de eius cum sacerdotibus oraculorum conspiratione diximus. Postea in Iliensem agrum abiit, atque ad Achaeorum accessit sepulchra, incruenta iis, vt decebat Pythagoreum, sacrificia obtulit, ad Achillis tumulum pernoctauit, et cum eo ex inferis reduce congressus est. Tales enim cum manibus congressus et societatem finxisse Pythagoreos, in Pythagorae historia docuimus, iisque se attemperare fas erat Apollonium, qui conuersationis cum Diis et daemonibus gloriam auide quaerebat. Tam insipida vero sunt, et aliena a Philosophi grauitate et tanti morum reformatoris sapientia, quae de colloquio Apollonii cum Achille in literas retulit PHILOSTRATUS [y], vt, quid dignum sit heroe suo ignorasse, merito censendus esset, nisi cogitandum, Philostratum ex Alexandrinorum, siue Platonicorum recentiorum impostorum schola prodiisse, qui in his cum daemonibus congressibus summam quaerebant sapientiae gloriam, vt exemplis et dogmatibus constabit ad eorum historiam, *sectione huius capitis quarta* delatis. Ipse sane Apollonius ne incurreret iactantiae speciem, valde, cum haec narraret, metuebat [z]. Sed et Orphei adytum adiuit, Lesbum appellens, cum illis sacerdotibus congressurus [a]. Qua ratione Pythagorae, omnia oracula obeuntis, se simiam nouo exemplo praestitit. Ex Lesbo Athenas nauigauit, Piraeeum ingressus mysteriorum tempore, quo maxima hominum ibi solebat esse frequentia. Hic eorum, qui philosophiae operam nauarent, complures obuiam habuit, qui cum eo salutato in vrbem redierunt, omnes enim tantum virum videndi desiderio vehementer flagrabant [b]. Cumque Epidauriorum dies incideret, quae in Aesculapii gratiam instituta sunt, complures neglectis initiis Apollonio adhaeserunt, quos tamen sacris operam dare iussit, alio cum ipsis tempore collocuturus. Ipse vero a sacrorum antistite ad sacra admissus non est, qui sibi fas non esse dixit, incantatorem (γόητα) initiare, neque Eleusinem patefacere, qui purus non esset in daemonum negotio cultuue [c]; qua tamen repulsa animo non deiectus et se plura de initiis cognoscere, quam hierophantam, dixit, et initiatum se iri ab alio, quem nominabat, praedixit. Ex quo loco manifestum est, non tantopere

 coecu-

ctorem lapidandum Ephesiis sisteret, ridicule nugatur infra c. 10. p. 147.

y) c. 11. seqq. z) c. 15. p. 151. a) c. 14.

b) c. 17. p. 155.

c) c. 18. p. 156. Ἀνθρώπῳ μὴ καθαρῷ τὰ δαιμόνια. Vltimam vocem non ipsos daemonas, sed res diuinas notare ingeniose monet OLEARIUS ad h. l. Respicit vero ea vox non ad omnem orthodoxiam, sed ad solum commercium orthodoxum cum daemonibus, quod goëtis deesse, sed in his sacris celebrari putabant Athenienses. Καινὰ δαιμόνια Socratis, ad quae prouocat, non noua doctrina fuit, sed noua de daemonibus eorumque cultu sententia.

coecutiisse tum omnes circa artes Apollonii, vt non praestigiatorem eum haberent: Excludebantur enim ab his sacris, licet et ipsa illa inter praestigias mereantur referri, solenni praeconis voce barbari, homicidae, magi, praestigiatores, impii [d], scilicet ne impostor impostorem proderet: Athenis porro Apollonius dissertationes varias habuit, et primam quidem de sacrificiis, quo modo cuiuis Deo conuenienter sacrificandum sit, quam in scriptum postea retulit. Quem libellum foedissimae superstitionis sentinam fuisse, facile ex iis coniicere est, quae de simili argumento tradidit schola eclecticorum, ab Apollonii doctrina parum distans. In reliquis dissertationibus Athenienses ad frugalitatem et sobrietatem reuocauit, et iuuenem, qui eum de libaminibus satis pueriliter disputantem, et ansas poculo affigendas vehementer commendantem, riserat, a daemonio, quo obsidebatur, eius rei ignarus, (si credere fas est,) liberauit, et ita emendationi morum, quam iactabat, foedissimum superstitionis anilis fundamentum substrauit [e], Parem rationem cum in reliquis, quae in Graecia confecit, itineribus iniuerit, opus non est, vt taediosa prolixitate ea enarremus, ex dictis enim de iis iudicare potest quilibet, cui sanum est sinciput. Vbique enim Pythagorae imitatorem affectabat, templa Graeciae omnia obitat, Dodonaeum et Pytheum, et quod Abis est; Amphiarai quoque et Trophonii specus ingressus est, et ad Isthmia accessit, inque iis citharodiis, et praeconiis et tragicis vicit [f]. Corinthi cum Demetrio Cynico, de quo infra inter Cynicos dicendum, viro omnis philosophiae robur complexo congressus est, qui Menippum discipulum habuit. In cuius historia fabulae magicae iterum totius narrationis ornamenta sunt. Narrat enim, adolescentem Menippum caetera philosophiae plurimum deditum, veneri tamen obnoxium, a spectro, quod empusae nomine inter Hecates sacra fuit celebre [g], feminae forma ad amores inuitatum, assidue illud frequentasse, tanquam delicias suas, spectrum esse minime suspicantem: Apollonium vero, cum audiisset nuptiarum diem, et conuiuii etiam tempus designatum esse, accessisse ad locum; et diffugiente atque euanescente omni vasorum et poculorum aureorum et argenteorum apparatu, pincernis item et coquis ac reliqua familia omni disparentibus, Apollonio ea arguente, lacrymas spectrum simulasse, et ne torqueret sese, vel quid esset fateri cogeret, orasse [h]: At illo vrgente neque dimittente, empusam lamiamue se esse fassum esse, et Menippum voluptatibus saginasse, vt eius corpus deuoraret. Quam quidem rem in media Graecia gestam celeberrimam esse de Apollonio testatur PHILO-

STRA-

d) Conf. MEVRSIVS de sacris Eleusin. c. 20.
e) c. 19. p. 156.
f) c. 24. p. 162.
g) Id ab vno, quo incessit pede nomen accepit, et in varias se formas mutare potuisse dicebatur, vnde prouerbium: *empusa mutabilior*. vid. ERASMVS Chiliad. p. m. 413. ed. Frob. Alter pes cum asini calcem referret, etiam Onocele dictum est, conf. SVIDAS in Empusa T. I. p. 729. et KVST. ad h. l. dictum est etiam lamia et larua.
h) Qui nasum habet, ex his facile subolfaciet propter cuius imitationem haec attulerit Philostratus nequam.

STRATVS *, quanquam incerto rumore ferri ipse prodit: miramur tamen, de eiusmodi facto filere fcriptores reliquos omnes; quod fi ita fama percrebuit, facile id confentientibus in fraudem Apollonio et fociis cum Menippo, fieri quoque potuit, vt eiusmodi impofturae atque praeftigiae ederentur. Porro cum Lacedaemonii legatos ad eum mififfent, rogantes vt ad ipfos veniret, luxum eorum Sybariticis magis, quam Spartanorum moribus fimilem, indignatus, literas tantum ad eos mifit, Laconica fcytala breuiores, duabus lineis fignificans, *virorum quidem effe, non peccare, ingenuorum autem, fi peccauerint, id agnofcere.* Quibus ita immutatam effe Lacedaemona fplendide mentitur PHILOSTRATVS **, vt publico decreto ab ephoris propofito omnia voluptatis inftrumenta fublata, et priftinam feueritatem reductam afferat. Quod caeteris Philoftrati mendaciis effe annumerandum, vel vnius IOSEPHI, paulo poft haec, quo haec gefta effe oportet, tempora fcribentis, teftimonio confici poteft, qui Lacedaemonios λιπαρὲς εἶναι καὶ τὰ σώματα πρὸς κάλλος ἀσκοῦντας teftatus eft, adeoque eandem vitae mollitiem etiam fub Vefpafianis Lacedaemone perduraffe tradit †. Nec aliter apud Eleenfes in Olympicis fe geffit, qui fe ipfi valde probabant. Interrogantibus tamen fociis, quid de Eleis, quantum quidem ad difpofitionem Olympicorum, fentiret? *fapientes,* inquit, *an fint, ignoro, Sophiftas faltem effe, puto* ††. Qua refponfione non ineptum quidem de Eleis tulit iudicium, fe tamen illum animorum fcrutatorem, qui omnia fciret, non effe, qualem Damis ineptiens venditauit, prodidit: immo fe Pythagora deteriorem demonftrauit, qui ex vultu reliquoque animi et corporis habitu probe difcernere poterat, fapiens quis vere effet, vel quis fapientiam externo vultu et ingeniofa affectatione fimulare noffet [i], poftea Lacedaemonam ingreffus eft, vt morum emendationem porro iuuaret, ibique more fuo multa de moribus differuit, eiusdem prorfus cum fuperioribus generis, quanquam hic quoque contra temporum rationes peccare Philoftrati narrationem, recte vidit TILLEMONTIVS. [k] Tandem Romam, poft longam fatis moram, petiturus in fomnio admonitus, Cretam appulit, Idaeque montis facra [l] inuifit, vt in his quoque fequeretur Pythagoram.

§. XIII. Romam petebat Apollonius, vrbem hanc, imperii fedem, dignum tragoedia fua, vt vocat Lucianus, theatrum fore reputans. In quo tamen itinere haut leues fe obiecere difficultates, quas non magno tantum animo, fed diuina etiam virtute, fi eius biographos fequimur, fuperauit Apollonius: in qua tamen narratione iterum eorum fidem et accurationem defideramus, qui haec nobis fcripta reliquerunt. Audiemus tamen illorum narrata, aft examinabimus, et ponderabimus fidem. Nolebat philofophiae ftudia permittere Nero, eo quod non ipfius philofophiae de- *Iter Apollonii Romanum.*

P 3 creta

*) c. 25. p. 166.

**) c. 27. p. 167. Conf. TILLEMONT, l. c. p. 203.

†) L. II. contra Appion.

††) c. 29. p. 169.

i) Hoc enim vult fophiftae nomen ab Apollonio adhibitum.

k) loc. cit.

l) Vid. MEVRS. in Creta c. III. p. 78. fq.

creta explicare, ſed curioſius vanis artibus deditos [m], et magiae atque diuinandi audacia efferre ſe philoſophos putabat: quibus ſuſpicio male ſedula curioſitate in vitam et ſalutem principis eos inquirere, maximum aliquoties periculum grauesque perſecutiones attraxit. Factumque eſt iſto imperatoris in philoſophiam odio, vt magni quidam viri in vincula coniicerentur, tanquam Chaldaei, artiumque περιέργων cultores, complures vt periculum effugerent, paſſim hac illac dilaberentur. Ita quidem PHILOSTRATVS [n], cuius tamen ſi non falſa prorſus, ex parte tamen ſuſpecta eſt narratio. Silent enim hanc philoſophorum perſecutionem, qui in Neronis inſania deſcribenda accurati et prolixi fuerunt DIO et SVETONIVS [o], quorum hic illud tantum narrat: *Neronem interfecta matre, cum furiis exagitaretur, et materna-ſpecie, facto per magos ſacro euocare manes et exorare tentauiſſe.* Quibus concinit PLINIVS [p], tradens: *omnia, quae magi promittunt, Neronem vana falſaque comperiſſe, cum nemo vnquam vlli arti validius fauiſſet.* Alia et plura, quam haec ſunt, ignorant huius aetatis ſcriptores, non tacituri, ſi vniuerſalem in philoſophos perſecutionem, qualis ſub Domitiano facta eſt, Nero excitaſſet. Immo ſuſpectum ſe facit ipſe Philoſtratus, qui non Apollonium tantum, ſed Demetrium quoque Cynicum Romae tum temporis toleratum fuiſſe narrat. Aut itaque tota deſerenda eſt Philoſtrati narratio [q], aut ſtatuendum, quod veriſimilitudine non caret, illud philoſophorum genus, quod Chaldaeas artes, et περίεργον ſuae profeſſionis, magiam nempe et vaticinandi peritiam iactabat, Neroni ab his impoſtoribus decepto inuiſum vrbe cedere iuſſum eſſe. Quibus, cum Pythagorici et Platonici qui ex Aegypto per omnes Romani imperii prouincias ſe diffuderant, ipſi ſeſe aggregarent, fieri omnino potuit, vt, artium Chaldaearum, (Babylonias vocat Philoſtratus) ſtudioſos ſe perhiberent, et ipſi Romae ne eſſent, decerneretur. Quae tamen mire ſuo more auget Philoſtratus, vt illuſtrior videretur non animus tantum Apollonii, ſed et virtus et ſapientia. Qui cum ſtadiis adhuc viginti ſupra centum in Philolaum Cittieum incidiſſet, qui Roma diſcedens, quoscunque inueniebat philoſophos, vt ſecum fugerent, admonebat, ab eo periculi accepit notitiam. Suaſit enim Philolaus, vt tempori cederet, nec portarum praefectis comprehendendum ſe exponeret. Quae licet magno contemneret animo Apollonius, ita tamen terruerunt diſcipulos, vt ex quatuor et triginta, quo numero eius conſtabat familia, octo tantum remanerent, reliqui, varios praetextus cauſſati, tergum verterent, et magiſtrum relinquerent [r]. Reliquos ad capiendum animum fortem excitauit Apollonius,

m) Περίεργον αὐτῷ χρῆμα οἱ φιλοσοφοῦντες ἐφαίνοντο, καὶ μαντικὴν συσκιάζοντες, hebet PHILOSTRATVS L. IV. c. 35. p. 175. vbi per περίεργον magicas artes, at inenes vanasque ſcientias intelligi ex Act. XIX, 19. patet: ex quo etiam loco intelligitur, hes artes, valde tum inualuiſſe, quibus imprimis Platonicos, vel eos potius Philoſophos, qui ex Alexendriee Pletonicis prodierunt ſcholis, et per omnem diſcurrerunt orbem, ſe dediſſe, ſequentia probabunt.

n) loc. cit. o) In Ner. c. 34. p) L. XXX. c. 2.

q) Philoſtrati hic labare fidem vidit iam et notauit GAVDENTIVS de philoſ. Rom. c. LXXIII. p. 254. r) c. 37. p. 178.

lonius, eo effectu, vt moriendi etiam pro philosophia animum sumerent, cumque iis recta Romam contendit. Vbi ad portas venit, ob habitum sacrum et circumforaneorum non dissimilem sine examine admissus, cum commissatorem ebrium, Neronis carmina pretio cantantem negligentius audiret, suspectum se reddidit; altero die ad consulem Telesinum ductus est, in cuius tamen annis iterum dubium occurrit, fidem Philostrati sublestam reddens [r]. Examinatus a Telesino, qui horum hominum generi fauebat, et cultui diuino addictus, cum eiusdem commatis esse se probaret, potestatem accepit, omnia templa intrandi, commendandus sacerdotibus a consule. Ingressus itaque templa ea reformauit, eamque libertatem, cum reprehenderetur, defendit. Addit his PHILOSTRATVS [ſ], dum in templis doceret Apollonius in dies creuisse religionem, magnis et frequentibus factis hominum concursibus, quasi plura a Diis bona hic eos manerent: neque adhuc eius suspecta fuisse colloquia, eo quod publice dissereret. Vbi vero Demetrius Cynicus, cuius amicitiam Corinthi sibi conciliauerat, Romam postremum venit, coluitque Apollonium quidem, cum Nerone autem seipsum commisit, eius rei caussam Apollonii philosophiam esse, suspicio orta est, isque visus Demetrium ad haec incitasse. Cum enim is Cynica verborum licentia Neronem offendisset, a Tigellino praetorio praefecto Roma expulsus est, Apollonius vero clanculum obseruatus, si forte et ipse quid animaduersione dignum aut liberum diceret nimis. Qui licet nec insultare videretur, et cum viris grauibus ipsoque Telesino philosopharetur, cum tamen eclipsin solis incidere, magnumque quid euenturum Apollonius praediceret, quod triduo post solis defectionem contigit, calice Neronis a fulmine in mensam decidente ex manibus traiecto, continuo non suspectus tantum factus est Tigellino, sed et illum metuit, tanquam rerum diuinarum callentissimum. Quem cum palam aggredi non auderet, clanculum eum obseruabat; Apollonio omnem cautionem et prouidentiam adhibente, et Menippum quoque, ne Cynica libertate crabrones irritaret, cohibente, et monente, Diis veniam daret, si morionibus oblectare se velint [t]. Ea verba cum ad Tigellinum relata essent misit, qui ad praetorium Apollonium traherent dicentem, non laesam a se Neronis maiestatem, defensurum se vero apologia, aduersus delatorem, qui multos iam perdiderat. Is cum accusationis libellum Tigellino dedisset, et ille explicuisset, nullum literarum vestigium in eo inuenit, sed deleta signa omnia: inde daemonem eum esse, illi in mentem venit, quo argumento inductus, eum a turba remotum et in secretiorem praetorii partem pertractum, semotis

r) c. 40. p. 180. C. Lucius Telesinus A. C. 66. cum C. Suetonio Paulino Consul fuit. Haec autem A. C. 62. euenisse oportet, si vera sunt, quae narrat Philostratus, vid. TILLEMONT. in Apollon. p. 203. cuius fidei vt subueniat doctissimus OLEARIVS, pro ἕτερος τῶν ὑπάτων legi vult ὕστερος. Huic vero coniecturae obstat, quod ex h. l. Philostrati pateat, Telesinum tum fuisse Pontificem Maximum, quod munus vel sibi reseruarunt imperatores, vel primae tantum dignitatis viris, consularibusque tradiderunt.

ſ) c. 41. p. 182.

t) Eo quod pro imperatore

motis arbitris, quisnam esset, interrogauit, Apollonius parentes, patriam, vitae genus indicauit, vatem se, et diuinandi arti deditum negauit. Cumque eum dimitteret Tigellinus, vade corporis postulato, corpus suum vadem non recipere dixit, quod vinculis constringi non posset. Quae omnia tam diuina visa sunt Tigellino, vt eum, tanquam potentiorem omni magistratu dimitteret. Hactenus PHILOSTRATUS [w], Damidis, qui se his interfuisse ait, memoriis vsus. Quae si paulo accuratiori lustramus examine, non dubiis tantum subiecta sunt magnis, sed et omni fidei historicae gradu debito destituuntur. Vt enim taceamus, eclipseos illius tempus non incidere in consulatum Telesini, siue cum SCALIGERO [x] et TILLEMONTIO [y] A. C. LIX. siue cum OLEARIO [z] A.C.LXIV. accidisse statuamus; ipsa, quam Philostratus habet, narratio tota fabulam redolet. Nihil de iis habent vitae Neronis et historiarum huius temporis, scriptores, quos eo minus tam memorabile et celeberrimum Apollonii per omnes gentes iam innotescentis facinus tacuissent, si reuera euenisset, quo magis in minimis etiam Neronianae dementiae exemplis notandis fuere diligentissimi. Nec sibi satis constat Philostratus, qui paulo supra omnes philosophos vrbe eiecisse, non sine magna saeuitia Neronem, narrat, hic vero impune licuisse atque palam Apollonio in templis quoque philosophari, et cum Telesino eius rei caussa saepius congredi, tradit, quae publica philosophandi libertas homini sine accurato examine concessa, cum illa philosophorum omnium persecutione stare nequit. Nec videtur probabile, Telesinum virum consularem cum eo viro familiarius se gessisse, qui laesae maiestatis imperatoris esset suspectus, Tigellino magna crudelitate in omnes eos saeuiente, quos vel leuissima suspicio suspectos reddiderat. Quod si verum est, euanescentibus accusationis libelli literis visum esse Apollonium eum, qui μάντις esset, vel plane rem cum daemone quodam haberet, cur tolerauit Tigellinus hominem, quem περίεργον hoc agere nouerat? cur inuisam et eiectam philosophorum professionem sequentem ex edicto Caesaris vrbe et Italia non eiecit? Et qua ratione factum est, vt tantopere ira Neronis in philosophos grassante Demetrius Cynicus ausus fuerit caninam in imperatorem dicacitatem exercere? Cur non Tigellinus, qui tanto Apollonium persecutus est odio hominem γοητίας artibus suspectissimum maxima iuris seueritate vsus ab hero suo remouit? Alias difficultates his non minores, breuitatis caussa non adducimus, cum apud GAUDENTIUM [a] queant legi, hae enim sufficiunt, vt, sibi non constare Philostratum, quilibet palpet. Quem si non ipsum, certe primos fabulae Apollonianae architectos in condendis his narratiunculis ad Saluatoris sanctissimi historiam respexisse,

et,

ratore catarrho laborante homines supplicarent, c. 44. p. 185.

w) loc. cit. x) Ad Euseb. p. 195.

y) In Ner. p. 457.

z) Ad h. l. Priorem sententiam suadet TACITUS Ann. L. XIV. c. 21. Quaeque Olearius affert, nituntur sola Philostrati auctoritate, et serie historiae Apollonii, quam in dubium vocandam esse, tot hactenus rationes suaserunt.

a) De Philos. Rom. c. LXXIII. p. 259. seqq.

et, vt Apollonium tanto orbis reformatore non minorem effingerent, ista ex ingenio ita fuisse commentos, lectori paulo attentiori, facile subnasci potest suspicio. Sacra enim nobis narrat historia, filium DEI humana specie indutum cum Hierosolymas proficisceretur, habuisse discipulos secum, multosque retro cessisse, vbi imminentia fata aduersa audissent: Ingressum vrbem Iesum templum adiisse, reformasse abusus, magnaque hominum frequentia docuisse; captum ac ad Praesidem prouinciae adductum, laesae maiestatis imperatoriae reum accusatum et a Praeside in Praetorio semotis etiam arbitris examinatum suspicionem daemonis in humana specie latentis excitauisse, ideoque eum etiam, maiora humanis de se fatentem, iudicem liberum dimittere voluisse. Quae si cum narratis conferantur, aut coecos nos esse, omnique sensu destitutos oportet, aut fateri, totam hanc narrationem in eum finem corrasam fuisse, inuitis historiae huius temporis testibus et annalibus, vt Iesu Christo non minora vel dissimilia fecisse Apollonium homines crederent [b]. Quae si contradictionibus et confusioni, in Philostrati historia occurrenti iungimus, non potest non omnis collabi nugacissimi sophistae fides atque auctoritas. Is tamen porro audiendus est, vt Apollonium totum et in cute noscamus.

Iter Apollonii Hispanicum et Aegyptiacum.

§. XIV. Cum in Graeciam iter ingrederetur Nero, publiceque ediceret, (quod tamen omnes reliqui tacent historicorum commentarii) ne quis philosophus Romae esset [c], Apollonius ad occidentales vrbis partes se vertit, quas columnis terminari dicunt, oceani spectaturus aestum et Gades, eo quod de illorum hominum philosophia audiuisset, quod ad diuinam sapientiam proxime accederent. Hos cum accessisset, eius potissimum in eo labor versatus est, vt Neronem Hispaniae incolis ridendum et contemnendum proponeret, et Baeticae prouinciae Procuratorem ad seditionem et conspirationem contra Neronem incitaret. Fatetur hoc nonsolum Philostratus, sed et tanquam eximium tantoque philosopho dignum laudat, quod aduersus Neronem tragicis cantibus in Achaia indulgentem non prouinciae tantum procuratorem, sed et eo auctore oratione a Vindice habita purissimae philosophiae fontibus contra tyrannum turgente, et quae his sunt similia, exercitum excitauerit. Ex quibus facile, si seriem historiae impostoris, qui Romae repulsam tulit, intuemur, cuius generis philosophia Apollonii fuerit, quod daemone actus inter homines apparuerit, iudicium ferri potest, si eam cum Christiana comparamus, quae Paulo sub eodem Nerone praeeunte, intercessiones precesque armorum loco contra tyrannos commendauit, fidem pacemque et obsequium postulauit [e].

Rebus

b) Pluribus, hoc consilio scopoque Apollonii vitae fabulam confictam fuisse, infra ad oculum quasi demonstrauimus. Id quod mox c. 45. narratur, resuscitasse Apollonium puellam consularem. c) c.47.p.188. d) L.V.c.7.8.9.10.

e) Pulchre hic monet TILLEMONTIVS l. c. p. 203. solam Christianam religionem homines non officii tantum sui, sed et fidei et sanctitatis iureiurando erga magistratus seruandi admonere, hancque iis virtutem conciliare. Quibus perperam obiicit P. BAYLE Dict. T. I. art. Apollonius not. F. p. 268. fuisse multos inter Christianos, qui religionis et iustitiae obtentu seditionem et arma in principes suos mouerint. Hoc enim Christianae religioni obiici non potest, quae omnem violentiam improbat, et non alia arma, quam preces et patientiam contra tyrannos commendat: sed hominum ambitioni, turbas quae-

Rebus in Hesperiis partibus, ipsius Apollonii cura, exasperatis, et ad seditionem spectantibus, Apollonius in Africam profectus est, et cum comitibus ad Tyrrhenos inde in Siciliam traiecit, vbi Neronis mortem et occupatum ab aliis imperium esse audiuerunt, et vbi iterum diuinae scientiae et sapientiae arcanam fatorum seriem detegentis specimina edidisse, et ita ab incantatoribus se distinxisse dicitur Philostrato, iudicii defectum egregie prodenti [f]. Ex Sicilia in Graeciam, exque ea regione in Aegyptum cum sociis nauigauit. Quibus in itineribus, quantum gentibus profuerit, quae pericula praedixerit et euaserit, qua ratione Athenis initiatus tandem cum Demetrio et Musonio egerit, ipse narrans taediosa prolixitate legendus est PHILOSTRATVS [g], cuius nugas enarrare omnes, nec nostri patiuntur limites, nec lectoris decet patientiam, adeo vbique ineptit, et nec ad veritatis nec ad verisimilitudinis leges attendit. Aegyptum vero adiisse Apollonium eo minus mirandum est, quo magis eam horum impostorum patriam quasi fuisse, certum est, ipsique Alexandrini, leuissimi homines, et superstitioni longe deditissimi, qui ex fama Apollonium nouerant, eius videndi desiderio tenebantur [h]. Versabatur tum in Aegypto Vespasianus, idque agebat, vt quam nuper arripuerat, imperatoriam dignitatem, sibi confirmaret. Cui cum omnium ordinum homines, etiam Philosophi, Dion et Euphrates obuii facti essent, solus Apollonius in templo remansit et philosophando tempus triuit: Imperator benigne illos allocutus versareturne in his locis Tyanensis interrogauit? et se isto viro opus habere dixit, moxque ad templum accessit, Apollonium allocuturus, qui in Iudaeam ad eum vocatus venire recusauerat, vt de imperio cum illo colloqueretur. Quod si PHILOSTRATO [i] fides, imperator eum supplex quasi, tanquam Deum quendam veneratus est, et vt se imperatorem faceret, rogauit, Apollonio annuente, et qua ratione imperium gerere debeat, monente, acclamante omni populi turba. Quae omnia superba oratione exsequitur Philostratus, vt a Sophistae ingenio multa accessisse dubium non sit: rem tamen ipsam gestam in hunc fere modum esse, non dubitandum videtur. Erat enim Vespasianus vir callidus iisque artibus instructus, quibus praeparatum oportebat eius pectus, qui regnum inuadere iustitiae et aequitatis spe vellet. Qui cum Diis potissimum monitoribus et ductoribus imperii frena arripuisse videri cuperet, vt multitudinem ad recipiendum nouum dominum superstitione magis, quam armis adigeret, non solum vaticinia oraculorum artificiosa ad se interpretatione traxit [k], sed cum sciret etiam, sacerdotum, theurgorum, hisque similium hominum artibus nihil ad flectendos populorum animos esse salutare magis atque vtile, praesertim in Aegypto, qua populus

quaerenti, et religionis praetexru cuncta moventi, adscribendum est. Certe sub ipso Nerone quietam et tranquillam vitam, pietate et honestate nixam, commendabat Paulus 1 Tim. II, 3.

f) ib. c. 12. seqq. vbi inter alia narrat ex monstro tricipiti, tres Imperatores futuros praedixisse, quorum neuter perfecto imperio potiturus sit, idque in Galba, Vitellio, Othone fuisse impletum. Quae ipso monstro informia et absurda magis esse, quis non videt?

g) c. 18. seqq. p. 202. seqq.

h) c. 24. Dictum de hoc Alexandrinorum studio T. I. L. II. c. ult.

i) c. 28. p. 211.

k) vid. omnino TACITVS Hist. L. II. c. 82.

lus totus superstitione regebatur, varias hanc in rem artes adhibuit, vt non hominum vi et consilio, sed Deorum vindicum voluntate imperio Romano praefectus videretur [l]. Hinc ratio petenda, cur Aegyptum omnium fere primum adierit, cur miraculosas sanationes finxerit, earumque scenam artificiose instruxerit, cur templa primum ingressus sit. Cumque Tyanensem eiusmodi fama, quod daemonis instar in hac terra versaretur, inclaruisse inter populos sciret, nihil sibi magis apud plebem, praesertim Alexandrinam, vsui fore credidit, quam si ab Apollonio, volente Deorum consilio, imperator declararetur. Cuius effectum mirabilem cum sentiret Vespasianus, vir callidus, et scenae inseruiendi aptissimus cum nullo non honoris cultusque genere Apollonium fuisse prosecutum, omnino verisimile est, non quod talem eum censeret, qualis ferebatur, sed quod a populo, ab illo rem suam probari, credi ipsius plurimum interesset. Attemperauisse etiam Apollonium consilia sua noui imperatoris ingenio et scopo, non obscure prodit PHILOSTRATVS [m], qui narrat, disceptatione inter imperatorem et philosophos Apollonium, Dionem et Euphratem inita de constituendo imperio, cum Dio et Euphrates restituendam rempublicam a tyrannide vindicatam libertati suae contenderent, Apollonium graui eos oratione obiurgauisse, et vt principatum mordicitus teneret, Vespasiano auctorem fuisse, offensis licet philosophis modo dictis, ex quibus Euphrates ab eo tempore infenso in Apollonium fuit animo. Quam inimicitiam vt parum curauit Apollonius, de imperatoris, cui tantopere sua auctoritate inseruiebat, gratia certus, ita salutaribus eum ad feliciter imperandum orbi monitis instruxit [n]. Quae tamen monita, si modo ita imperatori suggessit Apollonius, nec in Sophistae ingenio nata sunt, paedagogicum valde sapiunt fastum, hominemque produnt, artium imperatoriarum prorsus imperitum. Quae sine dubio caussa fuit, cur firmato postea imperio Vespasianus Apollonio obsecutus non sit, huiusque ita ab eo animus disiunctus fuerit, vt ad eum, etiam vocatus venire amplius nollet. Scilicet libertatem Graeciae ciuitatibus, quam iis donauerat Nero, sustulit Vespasianus: qui, cum ad hanc eas libertatem peruenisse inseruiendo dementiae et voluptatibus Neronis cognouisset, nec hanc stare simul posse, cum Romani orbis sub vno capite imperio, conuenienter statui et circumstantiis suis hanc iis libertatem ademit. Quod cum non assequeretur Apollonius, qui fanaticum magis vitae genus secutus erat, quam aulicum, improbauit epistolis Laconicis, intolerabilem et plane puerilem fastum erga imperatorem testantibus [o]. Mansit itaque Apollonius in Aegypto, in qua miranda multa patrauisse porro nu-

gatur

l) Digni qui de miraculis Vespasiani legantur viri eruditissimi C. AVG. HEVMANNVS pec. diss. Poecil. T. II. L. III. p. 427. IAC. SERCES tr. des miracles p. 276. seqq. I. L. MOSHEM. ad CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 15. n. 12. p. 307. m) c. 32. seqq. p. 214. seqq.

n) c. 36. seqq. p. 220. seqq. Eleganter vero, cum Euphrates quoque dicere iussus esset, inter alia monuit: *Philosophiam caueat, quae commercia cum Diis iactat, eos enim, qui de Deo multa parum sana fingunt, nos inani tumore implere.* Id in Apollonium dictum fuisse, ipse monet PHILOSTRATVS l. c. c. 37. p. 222.

o) c. 41. p. 224.

gatur PHILOSTRATVS, cuius tamen fabellas narrare omnes nec e re nostra, nec ex lectoris esse iudicamus. Vnum tamen praetereundum non est, cuius historiam ita exponit Sophista: leonem mansuefactum loro, veluti canem non nemo ducebat: qui hominibus blandiebatur, et per multa vagabatur oppida, et templa quoque intrabat, nec carnibus vescebatur sacrorum, sed mellitis placentis et pane gaudebat coctisque carnibus: vinum etiam bibebat. Apollonio autem maxime blandiebatur, et magis illi, quam vlli alii mortalium, assidebat. Hunc ope sua indigere professus Tyanensis, hominis in eo animam esse, Amasinque in hoc leone obambulare dixit, qui Rex Aegypti fuisset. Leo haec audiens miserabiliter eiulauit, lacrymas etiam mittens, quem demulcens Apollonius iubet in templum Leontopoli collocari: Regem enim in beluam regiam migrasse, et circumuagari: inde sacerdotes leonem torque et vitis redimitam tibiis et hymnis in interiorem Aegyptum deduxerunt. Ita PHILOSTRATVS [p], non maiorem fidem meritus, quam cum Iarcham Gangem fluuium fuisse narrat. Cuius tamen ineptiis vt subsidio veniret eruditissimus OLEARIVS [q], cum literaliter intellectum insaniam Apollonii prodere videret, ad sensum figuratum et hieroglyphicum referendum esse statuit, eo quod Aegyptiis in more positum fuerit, Deorum et Heroum naturam, indolem, virtutes sacris huiusmodi symbolis repraesentare, imitandaque proponere, cum optimus eorum cultus iuxta eos et Pythagoricos, HIEROCLE teste [r], sit imitatio. Sic Apin regem suum bouis symbolo repraesentasse. Simili ergo modo Apollonium Amasis herois repraesentandi aptissimum symbolum hunc leonem iudicasse, nempe eum regis, moribus simillimum esse, generosum animal et φιλάνθρωπον, idque ξυμβολικῶς exprimendo more Indicae et Pythagoreae philosophiae animum Amasis immigrasse, dixisse. Nihil habet noui haec μετεμψυχώσεως Pythagoricae explicatio, quam pluribus viris doctis placuisse, *tomo primo* [s] fuse docuimus, verum autem non esse, et nec veterum relationibus nec systemati Pythagoreo conuenientem, luculenter demonstrauimus. Cum itaque Apollonius Pythagoream philosophiam secutus sit, eaedem rationes hic quoque pugnant, nec συμβολικῶς esse haec intelligenda, docent. Quod si ad haec non attendimus, adeo manifestus est narrationis Philostrateae sensus, vt nos quidem non aliam ex ea sententiam queamus elicere, quam, regem Amasin in hanc regiam beluam migrasse; hoc enim velle verba Philostrati: βασιλέα γὰρ ἐς τὸ βασιλικώτατον τῶν θηρίων μεταβάλλοντα, quilibet Graeci sermonis mediocriter peritus videt. Nec Apis solum regis symbolum fuit, sed ei anima regis inesse credita, vel inhabitare potius numen quoddam; vt taceamus Indica, quae Gymnosophistis tribuit Damis, eandem μεταβολὴν et migrationem animae in varia corpora manifeste supponere. Patet etiam ex aliis locis huius vitae Apollonii [t], hunc simium Pythagorae simpliciter et ad literam huic dogmati inhae-

p) c. 42. p. 225. seq. q) Ad h. l. n. 9. r) Ad aur. carm. v. 2.
s) L. II. c. 10. t) L. III. c. 22. L. VI. c. 43.

inhaeſiſſe. Quod ſi admittimus, vt non poteſt non admitti, niſi vim inferre velimus verbis clariſſimis, euidentiſſimum putamus eſſe, Apollonium fuiſſe aut impoſtorem impudentiſſimum, aut hominem ſimplicitate et ſuperſtitione anili turpiſſimum. Quem eius characterem tota vitae eius comprobat hiſtoria.

§. XV. Ex inferiori Aegypto in ſuperiorem atque Aethiopiam iter ingreſſus eſt Apollonius, cum gymnoſophiſtis vt conuerſaretur, Menippo Alexandriae Euphratis obſeruatore relicto, cum viginti diſcipulis qui itineris taedia metuebant, decem ex iis magiſtrum ſequentibus. In quo itinere nec templorum, nec delubrorum, quae in Aegypto ſunt, vllum praeterierunt ſilendo, ſed vbique ſacras doctrinas vel acceperunt communicatas vel cum aliis communicarunt [w]: ex quo, qualis illa doctrina fuerit, ſi cum illis comparetur, quae de Aegyptiorum philoſophia ſuis locis diximus, coniici ſine labore poteſt. In Aethiopiam ex Aegypto transgreſſus [x] ad gymnoſophiſtas iter direxit, quorum philoſophorum qualem tum conditionem fuiſſe Philoſtratus tradat, *tomo primo* [y] fuſe enarrauimus. Monuiſſe eos praemiſſo nuncio Euphratem, cauerent ſibi ab Apollonio, indicat hiſtoricus, addens, innumera contra ipſos argumenta comparaſſe: quae illi vera eſſe rati, cum is aduenijſſet, cum eo colloqui recuſauerint, varios praetextus quaerentes: donec tandem meliora edocti, et de calumniis Euphratis certiores facti, ſe aduenturos promitterent: id quod altera luce factum [z]. Non enarrabimus colloquia gymnoſophiſtarum cum Apollonio, ne in prolixiorem iuſto campum deducatur tractatio: quae enim momentum habent, ſi modo habent, ex iis, quae de gymnoſophiſtis Aethiopum ſupra diximus, intelligi poſſunt, reliqua, quae potiorem partem conſtituunt, adeo puerilia ſunt, vt non niſi Damidis ſimplicitate vel Philoſtrati leuitate digna iure videantur. Pleraque enim de vitae ſuae inſtituto Indorum gymnoſophiſtarum diſciplinae praeferendo agunt, et vt verum fateamur, nobis valde ſcholam Sophiſtae, non vero arenas Libyae redolent. Miſcet et huic narrationis parti θαυμάσια Philoſtratus, vt lectori placeret. Narrat enim [a] Theſpeſionem gymnoſophiſtam, vt ſe arte Indis non cedere demonſtraret, mandaſſe vlmo, ſub qua diſputabant, vt diſtincta voce ſalutaret Apollonium, idque arborem articulata foeminae voce feciſſe. Quod commentum ideo huic Mileſiae fabulae infarſerunt nugatores, vt in eo quoque Pythagorae ſimilis euaderet Apollonius, quem a Caucaſo flumine clara voce ſalutatum fuiſſe narrat PORPHYRIVS [b]. In quo tamen mire iterum oſcitantiam prodidit fabulae huius architectus. Supponit enim iſta narratio, ineſſe partibus mundi omnibus ſpiritus daemonaſque, et arboribus quoque, quos Dryadas vocaſſe veteres alibi notauimus: quam Pythagoream hypotheſin Apollonio placuiſſe, paulo ante ex Philoſtrato narrauimus. Aſt hic non Apollonio hoc miraculum

Iter Apollonii Aethiopicum.

w) c. 43. p. 228. x) L. VI. c. 1. p. 228. y) L. I. c. 9. z) c. 7. ſeqq.
a) c. 10. p. 239. b) Vit. Pythag.

culum tribuitur, sed Gymnosophistae Aethiopi, ad quos peruenisse Pythagoricam philosophiam, nemo vnquam, ne Damis quidem ipse mendax, professus est. Multo magis talia affert, de iis PHILOSTRATVS [c], vt ab eiusmodi imposturis Pythagoreorum longe abhorruisse videantur. Dixisse enim Thespesionem refert: sapienti satis esse quidem, vt a cibo sit purus, qui animatus, et a desiderio quod per oculos subeat, inuidia item, quae sit iniustorum operum magistra, manumque simul animumque inuadat: miraculorum vero ostentatione aut arte magica non opus habere veritatem. Quae omnino Gymnosophistam sapiunt, licet, quae ornandi sermonis caussa adiecit sophista [d], artem eius ad nauseam vsque affectatam prodant, omnemque verum personarum characterem supprimant. Ad ea quae respondit Apollonius, (modo illius sint, et non conficta a Philostrato) digna sunt tali philosopho, nec aliena ab eius charactere et animi indiciis. „Non se de eligenda secta vt cum ipsis consul„taret, venisse, sed vt sui consilii censoribus iis vtatur. Nempe cum in „Pythagorea philosophia magnum quid obseruasset, vt ineffabili sapien„tia seipsum cognouerit, ad aras item quanta puritate accesserit, ventre„que vt sit vsus ab omni animalium esu puro, quin et corpore puro ab „omni vestitu, qui ex animalibus esset, linguam porro vt primus mor„talium frenauerit, reliquam denique philosophiam quasi ex oraculis com„positam verissimamque praestiterit; ad eius placita se conuolauisse, non „ex duabus vnam eligentem philosophiam; eam enim omnes, quotquot „habentur, opiniones suas quasi in orbem circa se disponentem, suoque „induentem ornatu in eas intueri, et recte delectum facere praecepisse. „Pulchrae cum omnes essent, in omnes fixisse oculos; et aliam eorum „voluptatem, aliam post labores quietem, aliam gaudium labori admiscen„dum promisisse, sed ventris habenas laxatas, manusque ad diuitias rapi„endas paratas ostendisse, et perturbationes, quas cohibere se iactabant. „Vnam, qua Pythagoras victus fuit, se parum iucundam et aerumnarum „plenam se venditasse, subtrahere se et carnes, et vinum et lanam, cal„ceos dare ex corticibus, et somnum sine apparatu, adeoque seueram se „esse, vt linguae quoque vincula parata habeat. Inde vero praemia ex„istere temperantiam, iustitiam, et Deorum amorem, et fatidicam faculta„tem, et lucem, vt Deum possit discernere et heroëm, et vmbrosa „phantasmata redarguere, si humanam speciem mentiuntur.„ Quae ita porro prosequitur Apollonius, vt hanc sapientiam non Graecis, sed barbaris deberi fateatur, eamque apud Indos se inuenisse dicat. Quae omnia licet rhetorico ita amplificentur artificio, vt dubium non sit, suis vestibus indutum Apollonium in scenam produxisse Philostratum, ita tamen depingitur philosophiae Pythagoricae, qualis eo tempore fuit, facies, vt quam personam effingere voluerit Apollonius, quam ei laruam induere

c) l. c. p. 239.

d) Flumen orationis huius ipse laudat Apollonii nomine PHILOSTRATVS p. 241.

duere conatus sit Philostratus, in aprico sit. Reliqua quae his subiunguntur misera sunt, licet in ruborem dedisse aethiopem [illegible]atur sophista, qui pleraque ex suo ingenio finxisse, et verborum elegantia potius, quam ratiocinandi artificio valuisse videtur. A gymnosophistis ad quaerendos Nili fontes se conuerterunt Apollonius et socii, cuius itineris historiam iisdem affaniis cumulat, quibus Indicum cumulauerat Philostratus. Vidisse eos, tradit [e] hirco-boues, androphagos, pygmeos et sciapodas, satyri spectrum petulanter feminis illudens, vino inebriatum quod aquario immissum erat, mansuefecisse, idque traditione conuenienter visibile ostendisse [f]: vidisse etiam catarrhactas Nili tres, ad fontes tamen non penetrasse. Quibus quidem omnibus, experientia, si credis, nixis, fidem non denegandam esse cauillatur PHILOSTRATVS [g], experientiam vero et fidem sensumque omnem ea contraria habere, quilibet videt, qui harum regionum indolem ex fide dignis eorum relationibus didicit, qui nostro tempore eas explorarunt. Ex Aethiopia cum rediisset Apollonius, altercationis serra cum Euphrate reciprocata Titum adiit, de Hierosolymis captis gratulaturus eiusque modestiam laudauit, quod coronas et victoriae laudem renuisset, et se manus irae diuinae porrexisse dixisset, quod tantopere Tito placuisse, ait PHILOSTRATVS [h], vt patris collega declaratus, Argos Apollonium vocauerit, et de imperii rationibus consilia cum eo agitauerit, ab eo de vitae suae insidiis morteque edoctus. Quod si verum est [i], eadem ambiguitate in vaticiniis fuisse vsum Apollonium, qua oracula ad decipiendos homines vti solebant, dicendum est, nouo imposturae eius argumento. Addit et hoc Apollonii encomiastes, commendasse eum Titum Demetrio Cynico, ad quem epistolam affert et Laconica breuitate et scholastico fastu atque imperio turgentem [k]. Post haec noua in Ciliciam, Ioniam atque Graeciam itinera suscepit, et miracula edidit plurima, quae cuius generis fuerint, ex allatis iudicari potest, nec crambem bis cum taedio coquere opus. Exemplum, qui vult legat [l] canis rabiosi, qui iuuenem momorderat, et aufugerat, sola Damidis heri nomine facta citatione adducti miraculum, qui puerum ideo morsu laeserat, quod anima Telephi Mysii in eum commigrasset, taliaque in eum fata decreuissent. Quae non tantum *κατὰ τὸ ῥητὸν* intellexisse metempsychosin Apollonium produnt, sed et, quam futilia fuerint eius miracula, immo et naturalia, manifestant. Rabiosum enim canem aqua, vt morsum, curari ait CELSVS [m].

§. XVI. Sublato Tito, cum imperii habenas capesseret Domitianus, Neronis vestigiis insistens crudelitatis et tyrannidis, quam iustitiae et clemen- *Inquisitio Romana.*

e) L. VI. c. 22. seqq. p. 264. seqq.

f) c. 26. p. 267. Quasi inebriari posset spectrum! Verum hoc ex Pythagoreorum disciplina, qui *ὀχήματα* spiritibus tribuebant, crassiora malis, subtiliora bonis. Multa de istis, eorumque in nidorem carnis inclinatione IAMBLICHVS de myst. Aegypt.

g) c. 27. p. 267.

h) c. 29. 30. p. 268. seq.

i) Praedixit enim ei, Vlyssis morte obiturum, id est ex mari. Marino vero lepore a Domitiano fratre enecatum fidem vaticinio fecisse Damis ait c. 32.

k) c. 33. p. 271.

l) c. 43. p. 278.

m) L. V. c. 7.

mentiae potiorem rationem habuit. Sensere tyranni saeuitiam philosophi, quos ob laudatam Thraseae et Heluidii Prisci virtutem, quos sanctissimos viros Iunius Priscus appellauerat [n], vrbe et orbe Romano proscripsit, tantoque philosophos terrore compleuit, vt habitu mutato alii in extremam Galliam aufugerent, alii in Lybiae Scythiaeque deserta, quidam etiam doctrinam amplecterentur, seculi vitiis consentaneam [o]. Exilium tum passum fuisse Dionem Prusaeensem, et ad Getas profugum habitu philosophico posito agriculturae operam nauasse [p]; item Epictetum Roma excessisse in sequentibus, horum philosophorum vitas enarraturi, dicemus. Contra quam Domitiani tyrannidem eo fuisse animo Apollonium narrat PHILOSTRATVS [q], vt nil quidem sibi timeret ipsi, sed aliorum misericordia commotus omnem aduersus imperatorem quae in senatu esset, iuuentutem, omnemque quam in nonnullis obseruabat, prudentiam converteret, et in prouincias profectus, atque apud praesides philosophatus ad euertendam tyrannidem eos cohortaretur, exemplis ex Graeca et Romana historia ad audendum facinus adiectis. Quae tanquam insignis virtutis factique prorsus heroici specimina laudat, Zenonisque atque aliorum philosophorum exemplis tuetur, et tamen cum ab Euphrate delatus Apollonius, arcanorum rationes redditurus citatus esset, quod mox narrabimus, friuolis cauillationibus fateri subterfugit, caussatus philosophari se de fatorum vi, quodque adeo mutari nequeant, vt si imperium alicui decreuerint, quod alter modo teneat, illumque hicce interficiat, ne ab eo exuatur imperio, etiam in vitam interemtus sit rediturus, quo fatorum satisfiat decretis. Immo caussari non erubuit, colere se imperatorem, non vt seruus dominum, sed vt ciuis principem [r]. Quae, annon, puduisse ipsum Apollonium seditionis excitatae, saltem non fuisse ausum hanc patriae libertatis vindictam defendere, euincant, lectoris esto iudicium. Certe a seditione non posse absolui Apollonium PHILOSTRATVS [s] locuples testis est, narrans, ex sociis prudentissimos quosuis modo istum, modo alium remotis arbitris allocutum, Romam misisse, vt in tyrannum quos possent, armarent, cum Nerua quoque ea de re publice locutum, eique imperium praedixisse. Quae cum cognouisset Euphrates, vt diximus, inimicitiae contra Apollonium instigatione ad Domitianum ab eo delata sunt, qui non tantum citauit philosophum, sed et ad Asiae scripsit proconsulem, vt comprehenderet Apollonium et Romam adduceret. Omnia haec vt scribit PHILOSTRATVS [t], diuinitus pro more suo antea prospexit Tyanensis. Qui cum nihil timeret, ipse non communicato cum amicis consilio in Italiam iter ingressus est, quinta die placido cursu Puteolos delatus [u]. Ibi in Demetrium Cynicum incidit, qui ne Romam

n) SVETON. in Domit. c. 10. Conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. LXXXII. p. 251. seqq. TILLEMONT. in Domit. not. 8.

o) Ita PHILOSTRAT. L. VII. c. 4. p. 282. Conf. GELLIVS L. XV. c. 11. EVSEB. Chron. n. MMCIV. PLIN. panegyr. c. 47. init. Dictum hac de re supra capitis huius sect. I. §. vlt.

p) PHILOSTRAT. vit. Soph. L. I. c. 7. p. 488.

q) loc. cit.

r) L. VIII. c. 7. §. 16. p. 351.

s) L. VII. c. 8. p. 285.

t) c. 10. p. 286.

u) c. 10. p. 286.

mam accedens, philosophiae tantum periculum crearet rogauit, caussatus, philosophis ne mutire quidem concessum esse, sed crimen contra eos inuentum sapientia, et contra ipsum Apollonium, quando inter eos excellat sapientia, hanc callidam magis inuentam esse accusationem. Cupere enim Domitianum eum criminum esse complicem, ob quae Nerua eiusque comites exulent; suspectam esse et vitam et vestem, et honores, haec se a Telesino accepisse, qui ipse philosophiae caussa ex vrbe emigrauerit. Nec esse vel ius, vel iudicem sed talem, qui caussam non audiat, vel occidat tamen nullius criminis reum. Illa Demetrii oratione victus Damis, magistro ipse quoque iter dissuasit, nam pro philosophia ita moriendum esse, dixit, sicut pro aris et focis, pro moeniis et sepulchris: philosophiae vero perdendae caussa, nec se mori velle, nec eorum quenquem, qui illam et Apollonium ament. In omnia alia se vertit Apollonii sententia, se enim omnia, dixit, scire, nec se stolido huc venisse consilio, nihil enim periculi corpori suo esse metuendum, nec tyranni vi se interfici posse, etiamsi hoc ipse velit: contra intelligere se, periculum esse, ne viros illos perdat, quorum vel ducem vel sectatorem eum faciat tyrannus. Ideo, neque consilium Damidis probabat, vt vestem mutaret, quod tamen illi permisit, vt plebeiam indueret, nec comam gestaret [x]. Interim Romae artibus, quae clanculum prodesse possunt, omnibus pro Apollonio vsus est Aelianus, praefectus praetorio, qui eum iampridem amauerat, et cum eo in Aegypto erat locutus. Cautius tamen agendum ratus, iussit eum comprehensum ad se duci, quod eum tanquam incantatorem, eumque excellentem accusator detulisset. Sublato vero delatore cum in secretiorem praetorii locum deduxisset, amicum se eius esse, quod ei varia in Aegypto praedixisset, dixit, et accusari vestitum, et reliquam viuendi consuetudinem, item quod sint, qui Apollonium adorent, quodque multa aduersus imperatorem tum secreto, tum palam etiam, tanquam diuinitus accepta disseruerit, quodque in agrum egressus dicatur ad Neruam, Arcadem in eius gratiam puerum secuisse, qui mactatus sit exitii imperatori procurandi caussa, atque hoc sacrificio ad imperii spem eum erexisse. Ad hanc itaque accusationem apologia depellendam eum paratum esse oportere, quam etiam se suscepturum promisit Apollonius [y]. Aelianus itaque dissimulato, quod susceperat, Tyanensis patrocinio, de eo ad imperatorem retulit. Ex praetorio igitur dimissus Apollonius et in carcerem deductus eorum, qui vinculis nullis constringerentur, cum captiuis multa disseruit, quae taediosa prolixitate exponit PHILOSTRATVS [z]: Tandem censualium ex imperatoris iudicio aliquis missus, iussit Apollonium circa meridiem in palatium venire, non vt caussam dicat, sed vt eum imperator videat, et cum eo solo agat. In palatium adductum vbi imperator conspexit, viri attonitus specie, daemonium ad se adductum, exclamauit, quod Apollonius arripiens imperatori

x) c. 14. p. 291. seqq. y) c. 17. 18. p. 298. seqq. z) c. 21. seqq. p. 300. sq.

ratori exprobrauit, qui cum se Palladis tutelae commisisset, Deos atque homines dignoscere non posset, et homines inter daemonum spectra collocaret. Domitianus autem conscium eum criminis Neruae esse statuens, de ea re se edoceri cupiit: quod recipiens Apollonius, Neruam tanquam mortalium omnium moderatissimum mitissimumque impense laudauit, ad res autem magnas meticulosum esse monuit, nec amicos eius res nouas moliri testatus est. Quibus auditis ira intumescens imperator, quod eum sycophantiarum reum ageret, et turbatores imperii tanquam quietos et bonos commendaret, scelestissima haec capita cum Apollonio conspirasse clamabat; et libellum ea detecturum minabatur. At ille, ne his quidem territus, defensionis licentiam ab eo petiit [a]. Quo facto in carcerem reductus et ignominiose habitus est, barba detonsa et coma, atque inter scelestissimos in vincula coniectus, Apollonio defensionem a tempore, et Deorum spiritu et amore philosophiae, cui se addixerat, sibi promittente, et ridente Caesarem, quod quem incantatorem haberet, vinculis constringi posse putaret [b]. Subornabat etiam Domitianus hominem callidum, fraudibus instructum, vt habitis cum Apollonio colloquiis insidias ei strueret, quas tamen magna prudentia euitauit, Damidemque anxium rerum praesentium, iisque diffisum erexit, praedicens, vitam ipsis ademturum neminem, sed liberatum iri ex arbitrio suo. Cuius vt daret illi exemplum, e compede crus eduxit [c], et bono animo esse iussit. Tum se primum, Damis scripsit, penitius viri indolem perspexisse, diuina quod esset, et humana superior. Quod eo magis mirandum, quo his maiora et diuiniora vidit et in literas Damis retulit, qui quo erat inficeto ingenio, hic se sibi contradicere non animaduertit. Cum autem liberiorem illi custodiam decreuisset imperator, et diem defensionis praestitueret, dimisit Damidem licet inuitum, et Puteolos pedes ire ad Demetrium, tumque ad insulam Calypsum se conuertere iussit, illic enim se apparere visurum, id quod Damis etiam exsecutus, iterque pedibus, vti iusserat, prosecutus est, vitata ita graui maris tempestate, quam Apollonium praeuidisse dicit [d]. Cum iudicii dies aduenisset, introductus est in dicasterium Apollonius, in quo imperator cum familiaribus et nobilioribus vrbis viris consederat, contendente eo, vt coram plurimis Apollonium deprehenderet, virorum illorum complicem [e]. Ille vero adeo imperatorem alto despiciebat supercilio, vt ne respiceret quidem. Accusator, submissus ab Euphrate, tanquam veneficum detulit, et accusationis libellum obtulit, ex quo de quatuor potissimum capitibus quaestionem instituit imperator, nempe: cur proprio et singulari plane vtatur habitu? cur eum Deum vocent homines? quo instinctu aut qua coniectura Ephesiis pestem praedixerit?

a) c. 32. seq. p. 312. seq.
b) c. 34. p. 313. seqq.
c) Fatetur Damis vel PHILOSTRATVS c. 39. p. 318. magos eiusmodi ostenta efficere posse, sed ob media adhibita eam artem incertam esse et fugiendam. Quasi vero no[illegible] qui se altiorem magiae gradum attigisse i[illegible]bat Apollonius, eandem censuram mereretur!
d) c. 41. p. 319. seq.
e) L. VIII. c. 1. seqq. p. 322. sqq.

rit? cur in agrum profectus et in cuius gratiam puerum sacrificauerit? Ad quae accusationis capita paucis ita respondit Apollonius: vti se vestibus ex terra, ne animalibus molestiam afferat: Dei nomine se honorari a quibusdam, quoniam vir omnis, qui bonus existimatur, Dei cognomine honoretur. Pestiferi morbi malum primum se sensisse, tenuiori victu vsum. Ast quod ad puerum attinet, nec pedem domo extulisse, neque in rure fuisse atque ibi sacrificasse; ista enim probanda esse. Quae omnia an disciplinae, quam sequebatur Apollonius, cosentanea dicta fuerint, iudicent, qui philosophiae eius, quam affectabat, picturam ab ipso supra delineatam contemplati sunt. Domitiano tamen fecere satis, qui eum ab intentatis criminibus absoluit, manere tamen iussit, quoad priuatim cum eo fuerit collocutus. Recitat etiam prolixam apologiam Apollonii PHILOSTRATVS [f], quam scripto consignasse ait, cuius summa eo tendit, vt virum Pythagoreum Deorum communione gaudere, fatorum ordinem inspicere, hincque praedicere futura demonstret, et ab intentato sacrificii et periurii crimine Apollonium liberet, congestis maledictis et opprobriis in Euphratem plurimis. Quam tamen non ipsius Apollonii opus esse, sed Philostrati, sophisticam eloquentiam in ea apologia ostentantis, eo magis verisimile est, quo magis Laconica breuitate fuisse vsum Tyanensem ipse nobis narrat. Apollonius manere iussus, vt vel audiretur, et ab exulibus insulae, terrae gemitibus, exercitus formidine, senatus suspicionibus liberarentur; vel si nolit, dimitteretur, postulauit, et se capi non posse professus e dicasterio disparuit [g]. Quae ita quidem pro certo narrat Philostratus, quasi ex tripode foliisque Sibyllae hausta, parum tamen habent verisimilitudinis. Quis enim credat, Domitianum tyrannum crudelissimum suspicionibus et caedibus indicta etiam caussa cuncta complentem, et in Neruam ac coniuratos acerrima ira flagrantem, Apollonium, quem consiliorum participem certo certius nouerat, sola facti negatione absoluisse, nec aliter in hanc caussam inquisiuisse hominem suspicacissimum? quis philosophum, incantatorem habitum, et disparendi facultate probatum ab imperatoris aula non quaesitum esse putet? quis tam illustris tantoque apparatu instituti dicasterii finem tam puerilem atque ludicrum fuisse sibi persuadeat? et quis sophistae eloquentiam a breuissimi sermonis philosopho adhibitam, vel mediocri colore persuasus admittat? Adeo in hac quoque historiae suae parte verisimilitudinis rationem habuit fere nullam Philostratus [h]: si etiam concedamus, quod eius temporis magis veteres vindicant, potuisse eos ex oculis hominum disparere et euanescere [i]. Miramur potius Domitiani patientiam, qui hominem, qui tot eum modis ludibrio habuerat, quem in caput suum coniurasse non ignorabat, quaerere posthac nunquam ausus est. Verum ex eiusmodi ἀπίςοις καὶ ἀλιγοπίςοις constitisse Pythagoreorum historias fere omnes, historiae eorum

perito

f) c. 7. g) c. 5. p. 326.
h) Conf. TILLEMONT. l. c. p. 208.
i) De Simone mago id refert Auctor Recognit. L. II. p. 32.

perito non ignotum esse existimamus. Quicquid vero illud est, quod lectori examinandum relinquimus, discessit ante meridiem e Dicasterio Apollonius, circa ipsam vero meridiem Demetrio et Damidi Puteolis apparuit [k]. Quem cum vidissent, dubii primum haerebant, vtrum is esset? ast is protendens manum, viuere se, et spectrum non esse demonstrauit, et tangentibus se praebuit. Quo illi surgentes viro inhaeserunt, eumque osculati sunt, et narraturum acta istius diei in Demetrii domum deduxerunt.

Iter Apollonii Graecum.

§. XVII. Rebus Apollonii hunc in modum in Italia confectis, in Graeciam nauigare constituit, conscensaque, quae in Siciliam soluere parata erat, naui, in Siciliam prius, deinde in Peloponnesum traiecit [l]. Naui egressus Olympiam abiit, et in Olympii Iouis templo egit, neque vltra Scilluntem inde digressus est. Quem cum viuere et in Graeciam venisse, constans fama dictaret, primum quidem fabula visa est; ad Graecorum enim aures de eius fatis varia fama peruenerat, aliique viuicomburio interiisse tradebant, alii viuum relictum, sed vncinis ceruici impactis tortum dicebant, alii in barathrum, alii in puteum demersum narrabant: postea vbi de eius aduentu certior fides facta est, insigni frequentia ad eum videndum confluxere Graeci. Qui cum ab iis, qui ex Italia aduenerant, (ipse enim quo pacto saluus euaserit, non aperiebat) quae in Dicasterio facta essent, comperissent, parum absuit, quin eum adorarent, diuinum esse existimantes virum, ob id quoque quod fastu se non efferret: in quo falsos eos fuisse, ex narrata hactenus historia satis liquet [m]. Cum Damis vero de pecuniis Apollonium consuleret, quoniam viatici parum oppido iis esset relictum, illud curaturus Apollonius in templum sequente die veniens ex Iouis thesauris drachmas mille petiit, et a Sacerdotibus lubens accepit [n]; quae attento lectori argumento esse possunt, vel conspirasse cum sacerdotibus impostorem, eorumque rem ita iuuisse, vt ex praemiis et emolumento, ipse quoque partem acciperet, vel vix esse probabile, sacerdotum auaritiam in partem quaestus Apollonium admisisse. Quod vero omnem verisimilitudinem superat, hoc praecipue est, quod in tanta Domitiani saeuitia, et inter tot, quos vbique locorum alebat, obseruatores tanta linguae proteruia, orisque maledicentia in imperatorem impune debacchari, et seditiosis omnia complere vocibus sine periculo potuerit, qua in re fidem Philostrati recte desiderat doctissimus TILLEMONTIUS [o]. Olympia in Arcadiam transgressus est, Lebadeae celeberrimum Trophonii antrum, quod nondum viderat, aditurus, quod inter celeberrima eius temporis oracula habitum est. Ibi cum in templum venisset, vt demitteretur, de philosophia consultaturus, a sacerdotibus petiit, repulsam vero tulit, quod incantatorem admittere nollent. Vnde vespera cum sequacibus ad ostium accedens adolescentibus, et quatuor ex obeliscis reuellens, claues qui

k) c. 10. p. 354. seqq. Etiam hoc ad imitationem Pythagorae diuersis locis apparentis.

l) c. 14. p. 358.

m) c. 15. p. 359.

n) c. 17. lucripetam fuisse inde colligit TILLEM. l. c. p. 208.

o) l. c. p. 208.

qui continebant, quibus aditus panderetur, sub terram penetrauit cum pallio, quasi disputaturus. Quod ita acceptum fuisse Deo, ait PHILOSTRATVS [p], vt sacerdotibus apparens Trophonius, seuere non tantum in eos ob virum illum animaduerterit, verum etiam praeceperit, vt eum in Aulidem prosequerentur, quod illic emersurus sit ex antro, modo maxime omnium admirando. Nempe die septimo inde emersit, quo nemo vnquam eorum, qui fatidicam specum intrauerunt, afferens libellum, in quo ad interrogationes ex Pythagorica philosophia oraculum respondit. Quem libellum Antii in palatio Adriani seruatum esse refert PHILOSTRATVS [q]. Quae historiae Apollonii particula si cum circumstantiis antri Trophonii confertur, eleganter imposturas Apollonii malamque fidem Damidis et Philostrati prodit [r]. Istis artibus non potuit non augeri nominis Apollonii celebritas, iis enim Pythagoras quoque caput extulisse dicitur, ad cuius famam adspirabat Apollonius. Insigni itaque discipulo-

p) c. 18. p 362. q) c. 19. p. 364.

r) Digna est haec vitae Apollonii pars, ad quam paulo attentius respiciamus: id quod fieri nequit, nisi praemissa celeberrimi oraculi descriptione, quam PAVSANIAE debemus, qui hoc antrum in Boeoticis p. 313. diligentissime descripsit, qui nempe ipse illud consuluit: Descensurus in Trophonii antrum primum certum dierum numerum in aedicula quadam commorari habebat necesse, expiationes suscipiens, varias, imprimis abluendus in Hyrcina fluuio, et sacrificaturus Trophonio et Filiis, Saturno et Ioui regi, Iunoni Heniochae, et Cereri Europae: ex extis haruspex denuotiat, num satis placatus Trophonius? Descensurum tum sacrificuli noctu ad fluuium deducunt, oleo inungunt, pueri oppidani abluunt. Post ad fontes deducitur lethes, vt omnium obliuiscatur, et Mnemosynes, ne memorie defluat, sed teneat, quae intra penetralia viderit. Tum simulacrum Daedeli contemplatus, cum multa religione votisque nuncupatis in antrum demittitur. Erat id supra lucum in monte, crepido in orbem candido saxo circumdata. Erecti super ea obelisci aenei; inter nos media ostia. Intra ambitum specus non natura sed artis opera solertissima excisus, eius subterraneae cellulae formula furno similes, in altum subsidit hiatus octo fere cubitorum. Nulli vero gradus constructi, sed ad Trophonium descensuri scalas admouebant, vbi descensum fuerit, medium inter solum et antri testudinem cauernula erat latitudine duarum spithamerum: altitudine vnius: qui eo penetrasset, humi procumbens, melle subactas offas tenens pedes prius in cauernulam illam immittebat. Mox toto ipse corpore sequens, genua in cauernem inserere nitebatur: ibi statim reliquum corpus velut attractum genua sequebatur, quasi eb amnis vortice ebreptum. Qui infra penetrale descendebant, futura non vno eodemque modo cognoscebant: ex visis alius, alius ex auditu consequebatur. Per easdem fauces parabat reditus sed itinere retrogrado praeeuntibus pedibus. Neminem non reducem euasisse affirmebant, praeter Demetrii speculatorem, qui non initiatus et auri exportandi causse adiuit, cuius cadauer alibi apperuisse, et non per sacrum antri ostium eiectum dicunt. Redux consultor statuebatur a sacrificulis in solio mnemosynes, vt quae vidisset, et audiuisset, enarraret. Post in cellem bonae fortunae et boni genii, quo veniens commoratus erat reducebatur, terrore attonitum, et suimet fere oblitum, redire tamen ei solebat mens: et in tabulas quae vidit inscripta suspendere. Hactenus, qui ipsum hoc antrum adiit Pausanias. Non disputabimus hic prolixe, an ad meras fraudes et imposturam cuncta fuerint disposita, et ita ordinata, vt ex sacerdotum voluntate cuncta euenirent [s], eleganter hoc ostendit ANTONIVS van DALE de orac. gentil. diss. 2. p. m. 268. seqq. Sed hoc in praesentia tantum obseruamus, impossibile fuisse, vt adiret hoc antrum impune, inuitis sacerdotibus quisquam. Quod exemplo speculatoris e Demetrio missi luculenter probatur, et ex ipsa antri conditione facile potest colligi, quae talis fuit, vt qui inuitis sacerdotibus accederet, ab iis in cuniculis illis et meatibus subterraneis facile posset iugulari. Quod eo magis fieri oportebat, quo magis semel impune admisso, qui initiatus non erat, tota res potuisset detegi. Aut itaque mentiuntur Damis et Philostratus, non initiatum et inuitis sacerdotibus subiisse antrum Apollonium, aut si initiari se passus est, adeoque falsa sunt, quae illi tradunt, non isto, quo hi referunt, modo emersit ex antro, alio loco terreue; aut si vera sunt, quae narrant, ex composito et simulata tantum tergiuersatione sacerdotum haec facta esse oportet, vt extraordinario modo antrum subiret illaesus Apollonius. Id quod eo magis fieri potuit, quo magis cum his hominibus rem habuisse Apollonium, illosque eum vehementer coluisse, quod rebus eorum et auctoritati valde subuenirет, supra demonstrauimus, et finis Apollonii postulabat, vt modo diuino et insueto a Deo audiretur. Quamcunque partem eligimus, corruit fides vel Apollonii vel Philostrati.

rum numero aucta est schola eius, veneruntque ad eum ex Ionia discipuli, quos Apollonios vocabant, illisque permisti, qui in istis locis habitabant, nouum quasi ὁμακοῖον Pythagorae referebant, magno ardore in philosophiam incumbentes. In eo tamen a Pythagora discessit Apollonius, quod apertas sapientiae fores sinebat, et omnibus, qui modo quaererent sapientiam, impertiretur suam, de quibuscunque vellent interrogandi copia omnibus facta [t]. In quo attemperauisse se Apollonium ingeniis Graecorum, apud quos arcani disciplina euiluerat, non est quod dubitemus, licet ea, quae ad arcanas theurgiae artes pertinebant, selectos tantum discipulos docuisse videtur. Ab aliis vero etiam consultum Tyanensem, etiam magnis viris, ex eo liquet, quod PHILOSTRATVS [t] narrat, apparente corona solis, iridis in speciem, quae eius radios illustraret, cum ad rerum mutationem tendere ostentum omnibus statim liqueret, Achaiae rectorem Apollonium in Boeotiam inuitantem, sciscitatum fuisse ex eo, quid portenderet, metuentem, ne omnia in noctem verterentur: Apollonium vero, bono eum animo esse iussisse, aliquod enim ex ista nocte lumen suborriturum. Quae, vt haec ὡς ἐν παρέδῳ tangamus, iterum impostorem produnt, qui ex φαινομένῳ naturali futurae in imperio mutationis portentum effinxit, magis vero Philostrati artes scenae huic seruiendi detegunt, qui coronam solis nominat, inusitata voce, vt Stephanum libertum, qui Domitianum interemit praenuntiasse videretur. Maiori attentione dignum est, quod porro refert [u], vbi biennium in Graecia peregerit Apollonius in Ioniam cum vniuersa sua schola nauigasse. Smyrnae autem et Ephesi vt plurimum philosophiae operatum fuisse, ita tamen, vt alias quoque vrbes inuiseret. Ephesi autem factum esse, vt, dum inter arbores, quae in xysto essent, meridiano disputaret tempore, primo quidem quasi pauore perculsus vocem submitteret, deinde minore, quam qua esse solebat in dicendo, vi orationem continuaret, vt solent, qui inter dicendum aliud quid cogitant. Postea vero, vt conticeret, acriterque in terram despiciens, et tribus quatuorue passibus progressus, *caede tyrannum, caede*, clamaret: stupente autem tota Ephesiorum ciuitate, bono eos esse animo iuberet, quoniam hodie occisus esset tyrannus, et quidem eo modo tempore quo verba protulerit: ea etiam, quae iam Romae fierent, exponeret, quasi coram intueretur. Addit PHILOSTRATVS [x], aduentantes postea nuntios testimonium perhibuisse, quod et cum caede tyranni, et cum die, quae illam attulit, et cum meridie, et cum interfectoribus ita res se habuerit, vt Dii viro huic manifestauerint. Varia hac de re eruditorum sunt iudicia. Quidam [y] enim narrationi Philostrati adhibentes fidem, eo quod DIONEM quoque eodem prorsus modo referre viderent, cacodaemonis ope Apollonio caedem Domitiani innotuisse, coniiciunt: alii [z] incerti haerent,

r) c. 21. p. 364.
s) c. 23. p. 365.
u) c. 24. 25. 26.
x) c. 27. p. 367. De morte Domitiani vid. SVET. c. 23. DIO L. LXVII.
y) BARONIVS ad Ann. XCVIII. n. 21.
z) TILLEMONT. in Domit. art. 21. p. 122. seqq.

haerent, quid ſtatuant. Nobis fides Philoſtrati, quam toties Graecam prorſus eſſe deprehendimus, ſuſpecta eſt. Dionem enim non moramur, quem ob oculos habuiſſe Philoſtratum, et iisdem fere verbis exſcripſiſſe, egregie obſeruauit OLEARIVS [a]. Vixque nobis perſuademus, tam memorabilem rem indictam manſiſſe reliquis ſcriptoribus, qui Domitiani res enarrarunt, ſi ita geſta fuiſſet, vt Damidis memoriis vſus exponit Philoſtratus. Qui Apollonianae hiſtoriae conditores, cum toties iam in fraude deprehenſi a nobis ſint, digni non ſunt, quorum cauſſa ipſius infernalis ſpiritus commercium hic ad Apollonii tragoediam aduocetur. Sed vt ad Apollonii hiſtoriam reuertamur, poſt dies triginta ſcripſit ad eum Nerua, Romanum ſe iamiam imperium Deorum arbitrio tenere atque Apollonii, illud autem facilius ſe tuiturum, ſi ad ſe veniat Apollonius a conſiliis illi futurus. Cui reſcripſit hunc in modum: *Nos quidem, o imperator, vna viuemus inuicem longiſſimo tempore, quo neque in alios nosmet, neque in nos alii imperium tenebunt.* Quod hoc ſibi voluiſſe videtur Philoſtrato: et ſe ipſum paulo poſt ex humana vita eſſe transferendum, et Neruae quoque breuem futurum eſſe principatum [b]. Epiſtolam vero per Damin ad eum miſit, qua, quomodo reſpublica gerenda eſſet, ipſum admonuit [c]. Hanc vero ideo Damidi transferendam dedit, ne ipſe morienti adeſſet, cum latenter ex vita diſcedere diu in animo habuiſſet. Damidis itaque commentariis hic deficientibus de eius obitu, et in iſtam narrationem deſinentibus, mirum non eſt, de vltimis Apollonii fatis apud veteres omnia eſſe incertiſſima. Alii enim octogeſimum, alii nonageſimum, alii centeſimum aetatis annum ſupergreſſum fuiſſe, incerto prorſus rumore perhibent: ad extremam tamen ſenectutem perueniſſe, non eſt, quod dubitemus. Nec certior promitti poteſt de mortis loco, genere, modoque narratio. Quidam enim Epheſi deceſſiſſe tradunt, alii in Lindo mortuum aiunt, Palladis templum ingreſſum atque in eo conſpectui hominum ſubductum. Alii in Creta rebus humanis ereptum hoc modo narrant [d]. Commoratum in Creta, in maiore, quam antea, auctoritate, ingreſſumque Dictynnae templum nocte intempeſta eſſe. Canes diuitiarum, quae ibi aſſeruantur cuſtodes, ne latratu quidem aduentantem excepiſſe, ſed blanditos magis fuiſſe. Templi itaque antiſtites deprehenſum eum, tanquam magum, ligaſſe, offam eum placandis canibus obieciſſe dicentes. Ipſum vero ſe media nocte vinculis exſoluiſſe, iisque vocatis, qui in vincula eum coniecerant, ne clanculum ageret, ad templi portas accurrentem eas apertas habuiſſe. Vbi intraſſet vero, fores ſua ſponte coiuiſſe, prout antea fuerant clauſae, vocemque interea concinentium virginum ex templo reſonaſſe: *veni e terra, veni in coelum, veni*, quaſi dicant, ex terra ad loca ſuperiora aſcende. Quam narratiunculam excogitaſſe illos, qui Apollonii hiſtoriam, vitae fatisque Saluatoris aptare, eiusque in coelos aſcenſum hac ratione impoſtori tribuere ſategerunt, res ipſa

a) Ad h. l. b) c. 27. p. 368. c) c. 28. d) c. 30. p. 369. ſeq.

ipsa loquitur. Nobis ipsum mortem latenter, quod Philostratus etiam monuit, habuisse, eo minus mirandum videtur, quo magis imposturae per tot annos summa nominis celebritate actae, et post fata diuinis honoribus excipiendae intererat, vt, quo mortis genere modoque viuis ereptus esset, ignoraretur. Illud momentum habere visum eruditissimo TILLEMONTIO [e], quod PHILOSTRATVS [f] scribit, in sepulchrum viri aut cenotaphium nusquam se incidisse, quamuis terrae, qua late patet, maximam partem obiuerit. Cum enim LVCIANVS [g] totam Apollonii historiam tragoediam vocet, dispalescere inde, tragico mortis genere necatum sepulchro caruisse. Quod, tanquam incertum, suo loco relinquimus: probabile tamen videbitur illis qui pro vero mago, diaboli commercio miranda i[illegible] patrante, eum habent, vitam eum finiisse tragica et horrenda morte, quae Magis euenire dicitur. Post mortem apparuisse iuueni, eum oranti, vt de immortalitate animae se edoceret, in fine quoque fabulae nugatur PHILOSTRATVS [h].

Miracula Apollonii.

§. XVIII. Inclaruisse Apollonium miraculis, si biographorum eius [illegible]e standum est, ex enarrata hactenus eius vita constat. Horum enim hominum consilia si sequimur, par erat θαυμάσια multa adscribi illo viro, quem non tantum λόγῳ diuino inter homines obambulanti opponere, sed aequiparari etiam Pythagorae cogitabant. Eiusmodi enim iam olim crepuisse miracula, illisque etiam, licet omnem fidem superarent, habuisse fidem, et ab aliis coecum postulasse assensum Pythagoreos, in historia horum hominum demonstrauimus, eosque fatentes fraudes et simplicitatem suam in apricum produximus [i]. Talis itaque, qui nouo lumine Pythagoream sapientiam collustrarit, cum videri voluerit Apollonius, necessarium fuit, vt non minora edidisse miracula Pythagora ipso crederetur. Quae cum affectasset Apollonius, si non ille ipse, certe, qui vitam eius callidissimo consilio enarrarunt, egregiam scenam se nactos crediderunt, in qua Iesu Nazareno eiusque legatis homo iisdem fere θαυμασίοις illustris opponeretur. Et hinc larga illa miraculorum seges, quae in hac vitae Apollonii historia Tyanensi tribuitur, quorum partem passim iam tetigimus, Philostrati vel Damidis fide narrando, et praeterita eum et futura tanquam praesentia inspexisse et praedixisse, nouisse, in quae corpora prius animae migrantes fuerint ingressae, quidque in iis peregerint: potuisse educere membra corpusque suum vinculis, prout placuerit; auerruncasse malos spiritus, pestilentes morbos et alia mala hominibus inducentes, confectisque [illegible]lis manibus et amuletis [k], magica arte constructis damna pluri-

e) l. c. p. 205. f) c. 31. p. 371.
g) In Alex. T. I. p. m. 354.
h) l. c. p. 370. i) T. I. L. II. c. 10.
k) Exempla huius rei habemus apud PHILOSTRATVM L. IV. c. 20. L. VIII. c. 7. f. 9. p. 339. Meminit harum imaginum magicarum TZETZES Chil. II. hist. 60. his versibus, quos OLEARIVS quoque subiecit Philostrato:

Apollonius, Neronis qui fuit temporibus
Ille Tyanaeus sapientissimus, qui praesciebat omnia.
Antiochiae quidem fecit, imo et Byzantii
Ne ingrederentur culices, aliaque huiusmodi
Atque ciconias, cum sculpsisset olim marmoreas.
Idem

plurima a totis regionibus et ciuitatibus depulisse: visum eum fuisse, paucarum horarum tempore Romae et Puteolis, longius inter se distantibus, et priori loco ex imperatoris dicasterio disparuisse. Vidisse Ephesi caedem Domitiani, quaeque eam Romae secuta sunt, tanquam praesentia, et eodem momento non tantum denuntiasse, sed fidem quoque eius rei gestae fecisse. Potuisse porro manes ex inferis sedibus prouocare, et precibus ab Indis acceptis Achillem ex sepulchro produxisse, eique varia praecepisse. Excitauisse puellam viri proconsularis e mortuis et sponso reddidisse: imperasse mari ventoque et fluctibus, vt placido Neptuno semper vteretur: aperuisse fores templorum, et clausisse, silentio canibus custodibus inducto, et morte naturali non eductum corpore ad coelos commigrasse: apparuisse etiam eum post mortem, inuocatum et de animarum immortalitate fudisse oracula. Sexcenta alia huius furfuris sunt, quae a Damide et Philostrato narrantur, apud ipsos hos homines videnda et legenda ab iis, qui eiusmodi narratiunculis delectantur. Nobis enim qui summam tantum historiae Apollonii enarramus, in his copiosis et prolixis esse non licet. Fecit haec miraculorum, quae de Apollonio narrabantur, quaeque in vnam fascem collegit Philostratus, multitudo, vt non tantum Pythagora ipso non minor videretur Apollonius, sed etiam, cum maxima incrementa caperet Christiana religio, et ad omnes orbis habitabilis angulos penetrasset fama miraculorum IESV CHRISTI et apostolorum, quae negare non sine excusso omni pudore audebant impii, vt hunc potissimum philosophum, Iesu Nazareno, quem eiusdem generis hominem fuisse vel credebant, vel mentiebantur, miraculis suis opponerent, cumque daemonem inter homines apparentem fuisse, Deumque aliquem contenderent, multum se obtinuisse contra religionem Christianam rati, si suam superstitionem non minus illustria miraculosorum virorum exempla produxisse demonstrarent [l]. Quo potissimum fine Philostratum hanc conscripsisse historiam, et fabulas fabulis auxisse, imposturisque et praestigiis Apollonii mendacia addidisse, aliquoties docuimus, et luculentis speciminibus ex ipsa eius narratione confirmauimus. Vnde merito miramur, praestantissimum OLEARIVM [m], quem Pythagorico-Pla-

Idem CEDRENVS in comp. hist. sub Claudio refert: „Effecisse suis magicis artibus, ne serpentes et scorpii percuterent, neue culices adessent, ne equi ferocirent. Lycum quoque „amnem compescuisse, ne suis exundationibus „Byzantio noceret." Didicisse vero hanc artem ab Indorum philosophis iactauit, traditque ANASTASIVS, in hunc vsque diem stare eius haec opera, et efficaciam prodere. Quam auerruncandi virtutem peritiae eius naturalium virium, et rerum, quae in eis sunt tum repugnantiae, tum cognationis scientiae, et congruentis materiae assumtioni tribuit Auctor Qq. ad orthodoxos, quae IVSTINO tribuuntur q. 24. p. 405. Plerique veterum magicis virtutibus adscribunt, vid. CEDREN. l. c. HIERONYM. ad Paulin. p. 103. Conf. Viri clarissimi I. L. MOSHEMIVS de Apollonii imaginibus Telesticis, P. FR. ARPE de Talismanibus p. 25.

l) Aut enim, credebat, qui hos homines inspirauit, malus genius, miraculorum I. C. fidem eandem fore, quae Apollonii, adeoque nihil veritatis probaturum, quod vtraque ficta esse, homines increduli decreturi sint, aut, iisdem mediis suffultum iri sperabat superstitionem, quibus nitebatur Christiana religio.

m) In praef. p. 36. in qua tamen veritatis non magnopere curam habuisse Philostratum vir beatus largitur.

Platonicorum morem, mendaciis rem ſuam, praecipue ſacram iuuandi non ignoraſſe, aliunde [n] ſcimus, nimio erga auctorem, quem illuſtrandum ſibi ſumſerat, amore ductum, vero non ſimile habuiſſe, *incaute adeo eum mentiri voluiſſe, eo maxime ſcopo illi ob oculos poſito, religioni Chriſtianae iſta hiſtoria aegre vt faceret, vt a quouis e triuio mendacia eius in rebus fere quotidianis deprehendi poſſent.* Vt enim demus eruditiſſimo viro, non omnia reprehendenda eſſe, quae in eo reprehendunt magni viri Scaliger, Lloydius, Sauilius aliique, licet valde torquendus ſit textus Philoſtrati, vt a magnis in chronologia et hiſtoria erroribus liberetur; tam aperta tamen occurrere mendacia, immo contradictiones, luculenter, niſi nos omnia fallunt, oſtendimus, vt vel fraudis et impoſturae atque falſitatis, vel ſupinae negligentiae et inſcitiae omnino accuſandus ſit Philoſtratus. Quod poſtremum cum dicere vetet viri eruditio, alterum dicatur, neceſſe eſt, ſtudio mentitum fuiſſe Philoſtratum, et θαυμάσια Apollonii fabulis auxiſſe. Quod eo minus in eo miramur, quo magis non ſophiſta tantum fuit, quos ad veriſimilitudinem, multo minus ad veritatem, non attendiſſe, modo orationis vim et elegantiam explicare narrationibus ſuis poſſent, nemo eſt, qui ignoret, et tot nobis fabulae, quae hiſtoriam philoſophicam contaminarunt, in horum ſcholis cuſae, euincunt, ſed et inter eos recte reputatur, qui circa illa, quo vixit Philoſtratus, tempora tandem Alexandriae in nouam coierunt ſocietatem, quosque eclecticorum nomine in ſequentibus contemplabimur, demonſtrabimusque, non licitum tantum ſed pium quoque et laudabile duxiſſe, in rebus ſacris fraudibus vti et mendaciis, modo religio tum valde collapſa et ruinam minitans ſuſtentaretur [o]. Certe hoc fine fabulam hanc Mileſiam Apollonii ſcriptam eſſe apertiſſima fronte prodidere, qui ex hac ſchola egreſſi ſunt homines audaces et impudentiſſimi, et in his omnium maxime HIEROCLES, auctor λόγȣ φιλαλήθȣς, qui vt Chriſtianam religionem euerteret, dicamque Ieſu Chriſto et apoſtolis ſcriberet, hiſtoria Apollonii potiſſimum vſus eſt, id quod, deficiente hodie peſtilente ſcripto, ex EVSEBII refutatione et AVGVSTINI [p] teſtimonio conſtat. Poſt eum, ſcopum hunc hominum veſanorum, qui ſe Pythagorico-Platonicos ſomniabant, et Deorum commercia iactabant, prodidit EVNAPIVS [q], profeſſus, *Apollonium Tyanenſem, non iam philoſophum, ſed mediae inter Deos ac mortales naturae participem iudicandum eſſe, quippe qui, Pythagoreae diſciplinae ſectator, illius diuinitatis famam dignitatemque mire adauxerit, de quo enucleate ſcribens Philoſtrates Lemnius libros, quibus titulum: vita Apollonii praefixit, debuerit inſcripſiſſe verius: acceſſum Dei ad homines.* Ita enim ſolitos fuiſſe huius generis ſectaeque homines Chriſtianae ſe religioni opponere, poſtea ad eorum contemplationem tractatione noſtra delata demonſtrabimus. Nullo

n) Ex diſſert. de Philoſophia eclectica ad calc. STANLEII Hiſt. phil.

o) Conſulat, qui de his dubitat IAMBLICHVM in vit. Pyth. c. XXVIII. n. 138. et in protrept. ad Symb. 4.

p) Epiſt. 5. et 49.

q) Vit. Sophiſt. p. m. 6. edit. Commelin.

ſo vero argumento melius hunc infernalis hoſtis eiusque inſtrumentorum ſcopum, luculentiusque euincemus, quam facta comparatione inter vitam Chriſti et Apollonii, quam ad illius imitationem fuiſſe conſarcinatam, aliquoties ὡς ἐν παρόδῳ tetigimus, et attente conſideranti erit longe manifeſtiſſimum. Quo labore vt ſuperſedere queat lector, en pauca e multis, hunc παραλληλισμὸν nefariorum hominum probantia: Geſtaſſe Deum quendam, nempe Proteum in vtero, ipſe Deus hic Apollonii matri ſomnianti apparens prodidit, filium enim Dei in vtero geſtare ſanctiſſimae Virgini manifeſtauerat angelus, et Ioſepho in ſomnio patefecerat. Deciдiſſe fulgura coelique lumina naſcente Apollonio fingunt, claritatem enim coeleſtem illuminaſſe nato Ieſu paſtores, legerant. Cecinere olores puero nato, nam Nazareni quoque natiuitati accinuere chori coeleſtes. Traductus eſt in templum ad doctores adoleſcens Apollonius, in templo enim inter doctores conſediſſe puerum Ieſum, traditum eſt. Morbis liberauit homines Tyanaeus, quibus medelam attuliſſe Saluatorem, ſacri teſtantur hiſtorici. Emendauit hominum mores, corripuit peccatores, confirmauit recte ſentientes Ieſus magiſter optimus, eadem vero moribus reformandis ſuſcepiſſe Apollonius dicitur. Solus ſaepenumero precibus vacauit et meditationi Chriſtus; nec in his ei cedens Apollonius aliter inſtituiſſe fertur. Verſatus eſt in templo et ſynagogis docens ſaepe numero propheta maximus; nec alius docendi locus, quam templa, erat Apollonio aſſignandus. Praedixit plurima et cogitationum pariter atque futurorum omnium ſe conſcium probauit ſalus mundi; aſt Apollonius et et ipſe praeterita et futura videbat et noſcebat tanquam praeſentia. Variarum linguarum donum Apoſtolis diſtribuerat magiſter; ea vero facultate et Apollonium polluiſſe Damis mentitur. Excitauit ex mortuis puellam Ieſus; et Apollonius quoque. Malignos ſpiritus expulit et compeſcuit Mariae filius; ſed Tyanenſis quoque: orauere vero Ieſum, ne ſe torqueret, cacodaemonis angeli, ita vero Apollonium quoque rogauit empuſa, Menippum perſecuta. Propitiis in mari vectus vſus eſt ventis Apollonius, tempeſtatibus enim maris imperaſſe Chriſtum legerant nugatores. Qui oraculis confirmatam Apollonii diuinitatem mentiuntur, quod diuinarum literarum teſtimoniis Ieſum eſſe Chriſtum Dei filium, doctores Chriſtiani demonſtrarent. Cum inferis et manibus fuiſſe Apollonium, par erat confingi, eo quod ad inferos deſcendiſſe Ieſus praedicaretur. Quem cum ſponte Hieroſolymam acceſſiſſe, multis diſcipulorum retro cedentibus ſacri retulerint hiſtorici, Apollonius quoque Romam, relictus a diſcipulis plerisque, ad carcerem et vincula properaſſe dictus eſt. Diſparuiſſe Ieſum, e manu lapidantium, ſacra refert hiſtoria, ſed diſparuit quoque Apollonius, quem non minus poſt liberationem ſuis appáruiſſe, quam Ieſum poſt reſurrectionem diſcipulis, finxere. Examinatus a praetore Ieſus cauſſam etiam ſecreto in praetorio dixit, nec minus eodem quoque modo Apollonius; cuius innocentiam agnouit praefectus praetorio,

vt Christi Pilatus, nec tamen metu Caesaris vterque dimissus est. Iesu illusere milites vestitu, nec alia mansere fata Apollonium, vestimenti genere irrisum. Excitata propter Christiani nominis gloriam persecutio in eius discipulos, et in sectatores Apollonii omnesque philosophos pariter, ob nomen Tyanaei. Is pro Deo a suis habitus, et mediator inter Deum et homines, ne minor esset Christo, quem Deum mediatorem sui profitebantur. Tandem non esse inter mortuos, sed ascendisse ad coelum Christum, vnanimi testati sunt ore Apostoli, et eandem fere traditionem secuti sunt Apollonii cultores. Plura non addimus, facile ex enarrata hactenus Apollonii historia colligenda et passim quoque adducta a viris doctis [r], qui hunc hominum vecordium et maleferiatorum scopum pernouerunt; pauca haec enim ea luce radiant, vt nisi prorsus coecutiamus, nos plane conuincant, Apollonium ab historiae eius architectis sisti Iesu Christi, filii DEI, aemulum, eoque nec natura, nec dignitate, nec miraculis minorem. Et in hunc censum omnes referendi sunt, quotquot pro numine Apollonium habuere, vt infra dicemus.

Iudicia de Apollonio.

§. XIX. Etsi vero maxima Apollonii et viuo eo et post eius fata fuit celebritas, isque pro daemone quodam inter homines versante habebatur, non defuere tamen, etiam cum viueret, plurimi, qui longe alium eum fuisse, et inter magos referendum esse putauerunt, atque praestigiatoribus annumerarunt. Cuius non alio teste, nisi ipso Philostrato opus est, qui non Euphratem solum, narrat, γοητίας nomine traduxisse Apollonium, sed et illum ab Eleusiniorum et Trophoniorum sacrorum antistibus repulsam passum, quod incantator magusue esset, tradit, et apud Domitianum eo nomine inuisum et accusatum fuisse refert, et hanc potissimum maculam vt ab eo abstergat, in toto historiae suae volumine vires omnes adhibet [s], et initio mox atque limine talem eum iudicatum fuisse prodit, qui ὑγιῶς sobrie saneque philosophatus fuerit. Talem enim fuisse, qui magicis artibus philosophiam professus fuerit, apud ORIGENEM [t] ait, Moeragenes in commentariis de vita eius. Nec pro alio venditant veteres apud LVCIANVM [u] et APVLEIVM [x], qui eum inter celebriores magos numerat. Nec hanc exemisse suspicionem Philostrati commentarios, hominibus ex XIPHILINI [y], HIERONYMI, AVGVSTINI, aliorumque iudiciis de Apollonio, hic non cumulandis, videre est. Fuit et tertia veterum de hoc homine opinio, quae gloria philosophi et viri boni Apollonio relicta, melius de eo tanquam philosopho seuerius philosophante sentiendum statuit. Damidi vero, Maerageni, et horum compilatori Philo-

r) NAVDE apologie pour les grands personages supçonner de Magie p. m. 234. HVET. demonstr. Evang. Prop. IX. c. 147. §. 4. p. m. 642. ROB. IENKING. not. ad TILLEMONT. vit. Apoll. GVIL. NICHOLS coll. cum Deist. P. III. p. 203. aliique a TILLEM. l. c. laudati, quibus plures facile addi possunt. Nemo non enim hoc vidit.

s) L. I. c. 2. p. 40. L. VI. c. 12. L. VII. c. 39.

t) Contra Cels. L. VI. p. m. 311. ed. Hoesch.

u) In Pseudomant. T. I. p. m. 529.

x) In Apolog. p. m. 248. ed. Scriu.

y) In Caracalla.

Philoſtrato fidem denegat, et hos fraudis, mendaciorum et τερατολογίας incuſandos eſſe putat. Quam potiſſimum ſententiam ſecutus eſt EVSEBIVS [z], qui *ſe humanae ſapientiae egregie callentem fuiſſe Tyanenſem, exiſtimare* fatetur, *quae vero philoſophiâe excedant vires, a Damide, Philoſtrato vel alio quopiam affičta putat grauare virum, et ceu laruam aliquam Pythagoricum ei vitae inſtitutum aptare, vt aſino exuuias leonis.* Pulchre enim vidit Euſebius, Pythagoreum inſtitutum eiusmodi nugis omnium optime quadrare, cui iam Platonis aetate τερατολογίαν obiecere Socratici [a]. Inter recentiores non minora de Apollonio fuere ſententiarum diuortia. Quidam enim cum Euſebio malam fidem Damidis atque Philoſtrati accuſant, qui non μυθολογίαν tantum, ſed et mera et putida nobis obtruſere mendacia, quaeque ex Cteſia, Agatarchide, aliisque fabularum conſarcinatoribus acceperunt, tanquam ſuis oculis viſa nequiſſimo auſu nobis tradiderunt, qua ratione Philoſtrati fidem in dubium vocarunt NAVDAEVS [b], OLEARIVS [c], BVDDEVS [d]. Alii, quibus reiici prorſus fidem Philoſtrati non placet, eo quod ante eum Apollonius magi nomen et celebritatem obtinuerit, in Apollonium reiiciunt cauſſam, ſed diuerſo modo. Quidam enim, hominem et in naturali ſcientia probe verſatum, et artis potiſſimum ſalutaris praeceptis imbutum viriumque naturae ſecretiorum notitia inſtructum multa naturali virtute miranda praeſtitiſſe, multa vero fraude, impoſtura milleque fallaciis, effeciſſe, vt aliquid homine maius videretur, autumant: alii diaboli potiſſimum artibus et ſecreto cum daemonibus commercio ea effeciſſe contendunt. Quorum prius ANONYMVS, qui hiſtoriam Apollonii falſitatis conuicit, et ex parte quoque HERM. WITSIVS [e], poſterius CVDWORTHVS [f] et magna eruditorum pars [g] tuetur, qui hunc ideo hominem excitaſſe ſatanam Chriſti Ieſu quaſi ſimiam putant, vt curſum euangelii ſiſteret, et miraculorum fidem eleuaret, gentilis vero religionis fulcra corroboraret [h]. Quae ſententiarum diuerſitas licet ex quauis parte ſuis roboretur rationibus, quamcunque tamen eligas, cadit inde aſſerta Apollonii diuinitas, quantoque inter ſe interuallo diſtent religionis Chriſtianae veritas, et impoſtura atque praeſtigiae Apollonii ſole meridiano, non ſine inſigni ſanctiſſimae fidei noſtrae gloria, diſpaleſcit clarius. Nihil enim horum de miraculis Ieſu Chriſti dici poteſt, quae Apollonio obiiciuntur,

 cum

z) Adu. Hieroclem. c. 4. 5. p. 432. ed. Olear.

a) XENOPHON. Opp. T. II. p. 1001.

b) loc. c. p. 229. c) Praef. l. c. p. 36.

d) Diſſ. de verit. rel. Chriſt. philoſophorum obtrectationibus confirmata, Synt. diſſ. theol. p. 494. ſeqq.

e) Melet. Leidenſ. diſſ. VII. §. 7. p. 380. ſqq.

f) Syſt. intell. c. IV. §. 14. p. 306.

g) Ita BARONIVS, SVDORIVS, GODEAV, TILLEMONT, FLEVRY, I. F. PICVS, GROTIVS, CASAVBONVS, P. MOLINAEVS, S. MARESIVS, H. MORVS, HVETIVS LLOYDIVS, quorum loca nominat OLEAR. l. c. Conf. BAYLE l. c. T. I. Dict. p. 267. IONSIVS de S. H. P. L. III. p. 203.

h) Diſplicet hoc, tanquam ad ipſa I. C. miracula ſuſpecta reddenda, Deique ſapientiam calumniandam idoneum NAVDAEO l. c. et MOSHEMIO ad l. c. CVDW. Nobis, nihil nos, ad hoc extremum vt confugiamus, cogere, videtur. Omnia enim quae miracula adducuntur, aut impoſturae fuere Apollonii, aut mendacia Damidis et Philoſtrati.

cum habeant testes viros optimos, omnique fide dignissimos, quaeque Iesus Christus patrauit θαυμάσια ab omni impostura aliena, nec praestigiae queant esse, et magiae incantamenta, nec naturalium virium effecta ab humana sapientia producta. Tantum vero abest, vt, quod intendit hominum pessimorum peruersitas, ex hac Apollonii fabula, detrimentum capiat Christiana religio, vt potius eam fortius et validius roborare dicenda sit. Quod si enim miracula Christi cum θαυμασίοις Apollonii comparantur, primo, nisi quis malitiose claudat oculos, intuitu patebit, haec illis nec fine atque scopo, neque ratione, circumstantiis et modo, neque numero et fide testium, neque vtilitate, neque efficacia in animis hominum, neque dignitate et grauitate vllo modo posse comparari. Quin propria vineta caedunt acerrimi religionis Christianae hostes, qui dum miraculis Christi Apollonium opponunt, eo ipso vera esse Saluatoris miracula notabili confessione concedunt. Quod si testes futiles et inanes, vitam Apollonii fastu et simplicitate turgentem, miracula, quae ei tribuuntur, infra viri tanti dignitatem constituta, et saepe puerilia atque ridicula, affectatum eruditionis nitorem, fabulasque dudum a veteribus explosas, cum testibus et miraculis Iesu Christi comparamus, euidentissimis inde rationibus demonstrari potest, quid distent aera lupinis, et tenebrae luci. Quo in argumento laudabilis se exercuit diligentia HENRICI MORI [i], HERM. WITSII [k], BVDDEI [l] HOUTTEVILLAEI [m] aliorumque, qui pro veritate religionis Christianae depugnarunt.

Sententia Auctoris.

§. XX. Sed vt nostram quoque, vt fert instituti nostri ratio, sententiam de Apollonii historia exponamus, lectorisque propinemus iudicio, coniungendas, suo modo et ratione, enarratas hactenus virorum doctorum opiniones esse putamus. Certum enim et nemini ignoratum putamus, ex quo diuina filii Dei virtus Satanicum regnum tum coelesti doctrina, tum passione meritoria, tum miraculis potentissimis, destruxerat, eandemque miraculorum virtutem cum discipulis communicauerat, quibus Christianae philosophiae veritas atque sanctitas, vt sol exoriens per omnem mundum radios sparsit, valde nutare coepisse gentilem superstitionem, quaeque ea nitebantur, sacerdotum collegia, ventris et arcae emolumenta sibi detrahi sentientium. Qui ne detrimentum acciperent, ad quasuis fraudes et imposturas delabebantur, quibus a pueritia erant innutriti, et vel oraculorum suorum mirabilibus, vel hominum ab ipsis conductorum et instructorum praestigiis nebulam plebi et superstitiosae turbae obiiciebant. Excitabat etiam fama nomenque Iesu Christi eiusque testium, per totum terrarum orbem celeberrimum et diuinum homines astutos et versipelles, vt magiam ab orientalibus populis diu iactatam, profitentes, per orbem Romanum discurrerent, et fictis prodigiis atque innumeris imposturis se supra humanas vires sapere dicerent. Qui licet toties non plebem tantum, sed et ipsos imperatores decipe-

i) In mysterio pietatis L. IV. c. 2. §. 4.
k) loc. cit. l) loc. cit.
m) Relig. chretienne prouvée par les faits p. 440. seqq.

ciperent, ſicut vrbe et Italia haut ſemel eiicerentur, magna tamen apud ſimpliciores pleroſque praeſertim inter Graecos et Aſiaticos populos ſuperſtitioni addictiores fruebantur exiſtimatione, et maxima inde hauriebant emolumenta. Qualem ea aetate diſciplinam Magorum viguiſſe [n], ſacrae et profanae hiſtoriae [o] ignariſſimum eſſe oportet, qui negauerit. Ex hoc vero hominum grege fuiſſe Apollonium, dubium nobis haut eſt. Qui enim, quaecunque ab eo patrata ſunt, ad naturales cauſſas et philoſophiae arcanae effectus referunt, non cogitant, talia ab eo narrari, quae omnes naturae vires ſuperant. Quale illud eſt: diſparuiſſe coram Domitiano, et eadem meridie apparuiſſe Puteolis; item, eo, quo Domitianus interemtus eſt, momento eius caedem Epheſiis indicaſſe. Qui vero θαυμάσια haec a Philoſtrato eiusque furfuris hominibus conficta et Apollonio afficta putant omnia, non reſpiciunt ad teſtimonia veterum Philoſtrato tempore vel coaeuorum vel ſuperiorum, qui Apollonium magica arte infamem fuiſſe teſtantur, ex quibus LVCIANVM [p], qui ſub Traiano vixit, et APVLEIVM, qui [q] ſub Antonino Pio floruit, ſupra iam adduximus: quibus omnino addendus illuſtris locus ORIGENIS [r], qui Moeraginis vitam Apollonii ipſe inſpexit, qui ita: *De magia hoc tantum dicimus; quicunque vult cognoſcere, vtrum et philoſophi capi ab ea poſſint, an non, legat ſcripta Moeraginis, qui memoriae prodidit Apollonii Tyanenſis magi et philoſophi res memorabiles: vbi, non Chriſtianus, ſed philoſophus, ait, captos ab Apollonii magia non ignobiles philoſophos, quum tanquam ad praeſtigiatorem acceſſiſſent, et in his opinor, etiam de famoſo illo Euphrate narrat, et quodam Epicureo.* Clare haec probant ante Philoſtratum Apollonium magicis artibus inclaruiſſe, et hos fruſtra eſſe euincunt, qui totam Apollonii hiſtoriam ad fabulas reuocant. Dubitandum itaque non eſſe videtur, fuiſſe Apollonium ex eo hominum genere, qui magicis artibus et praeſtigiis famam ſibi quaerebant, plebem vero emungebant pecunia [s], multaque ex illis, quae narrat Philoſtratus patrauiſſe, mirabilia illis viſa, qui ad fraudes et impoſturam hominis non attenderunt. Nihil in hac de Apollonio ſententia eſt, quod non homini apprime conueniat. Erat enim is, et temperamento ad fanaticum vitae genus proniſſimus, et educatione inter ſacerdotes a pueritia enutritus, et artibus illis praeſens, quibus in Aeſculapii templo homines ſplendide decipiebantur: didicerat ſine dubio hac occaſione multa ad medendi peritiam pertinentia [t], quibus in Aſiaticis regionibus

n) Faciunt huius rei nobis fidem Acta Apoſt. VII. 9. XIII. 6. XIX. 13. Exemplo eſſe poſſunt Simon Magus, et Bar Ieſu.

o) Conferandus PLINIVS Lib. XXX. qui magiae hiſtoriam continet. Peculiari de hoc hominum genere Celſum ſuum opere egiſſe teſtatur LVCIANVS l. c.

p) loc. cit.

q) loc. cit.

r) loc. cit.

s) Valde hoc ſuadet data a ſacerdotibus pecunia Apollonio, quam certe non accepiſſet, niſi in ſocietatem fraudis et emolumenti inde enati veniſſent.

t) Medicinae enim ſtudium ad Pythagoreiſmum pertinere T. I. L. II. c. 10. fuſe demonſtratum eſt. Erat vero illa quoque magica.

bus medicorum peritorum penuria laborantibus supra fidem plebis efficere multa valebat. Elegerat is Pythagoricum vitae genus, et Pythagorei nominis celebritate venerandum et religionis cultu atque superstitione in admiratione positum, et diu miraculorum fama celebre: obierat omnia fere templa, adyta, oracula, antra, et cum sacerdotibus, quorum res egregie promouebat, amicissime plerumque conspirabat. Comites habuerat non simplices tantum sed et, quod LVCIANI [u] testimonio constat, ad perficiendam tragoediam instructos et callidissime rem suam iuuantes. Abierat ad orientis gentes, magiae professione celeberrimas, et redux earum artibus se instructum erat gloriatus. Posueratque in eo omnem suam industriam, vt religionem receptam statuminaret et confirmaret. An ab huius generis homine imposturas fraudesque maximas quis non exspectauerit? an alienum eum a theurgiae arte, quam tot impostores tum iactabant, fuisse quis crediderit? annon multa patrasse mirabilia hominem, illo, quod ei iunctum erat, consortio, adiutum, quis sibi persuaserit. Quod vt eo facilius credamus, legere iuuat LVCIANI Pseudomanten, siue Alexandri impostoris, qui vera fuit Apollonii effigies, historiam, quo lecto desinemus mirari, qui tantis imposturis et nequitiae artibus ludere potuerint homines in fraudes conspirantes. Nam et is Pythagoreus fuit, et artem medendi edoctus, et sacra religione deuinctus, et in schola Apollonii edoctus, et diuina commercia simulans, et fictis miraculis clarus. Quibus artibus eo magis inclarescere potuit Apollonius, quo magis philosophiae nomen a reliquis circulatoribus et praestigiatoribus eum distinguebat. Quod tamen licet vero esse omnino simile, nemo inficias iuerit, non eo tamen procedendum esse putamus, vt infernalis genii ope miracula edidisse Apollonium statuamus; quanta enim virtus atque vis sit humani ingenii in fraudes ob gloriam et pecuniam corradendam exardescentis, omnis nos aeui prisci et recentioris historiae edocent. Fatemur tamen esse in hac historia Apollonii talia, quae nec naturali artis nec ingenioso fraudis opere euenisse dici possunt. Quae quo minus inferni viribus effecisse fingamus Apollonium, Damidis et Philostrati facit leuitas et mentiendi impudentia, tot nobis supra speciminibus detecta. Ab eorum itaque vel simplicitate vel mentiendi prurigine eiusmodi miracula deriuamus, quae omnem humanam artem et ingenium superant. Quis enim non mentitos eos, credat, Apollonium disparuisse, et eodem meridie alibi visum esse, qui nobis homines sciapodas, mulierem ex dimidio corporis albam et nigram, mensas item et cyathos saltantes, dolia serenitatem et pluuias emittentia, et huius furfuris nugas alias, dudum in Ctesia et Agatarchide explosas, tanquam res a se visas commendant? Qui cum mentiendi audacia per se praestarent, in hanc impudentiam frontis eo facilius conspirarunt, quo magis ita pia, quod credebant, fraude contra religionis Christianae insultus auitam superstitionem se defendere posse credebant. Id quod imprimis de Philostrato iudicandum,

u) loc. cit.

dum, qui vt dominae placeret, et sectae rationes sequeretur, et eloquentiae argumentum caperet illustrius, Apollonii impostura, et praestigiis clari miracula ita auxit mendaciis, vt dubites, impudentia hominis, an mentiendi peritia magis sit miranda. Noster hic est, qui pari fere modo de Apollonio et Philostrato sentit Cel. MOSHEMIVS, qui ne nimii simus, cum his conferri meretur [w]. Nos priusquam Apollonii historiam dimittamus totam, duas his obseruationes iungimus. Prima Philostrati spectat personam, quem ad tantam mentiendi audaciam consurrexisse ex ea potissimum caussa putamus, tum quod Pythagoream sectam si non sequeretur ipse professione, (Sophista enim fuit, non Philosophus) probaret tamen, eiusque τερατολογίαις a Pythagora iam introductis, et a sequioris aetatis Platonicis confirmatis pollicem premeret, tum quod Iuliae Domnae, a qua Damidis commentarios emendandos et ornandos acceperat, gratiam aucupari cuperet. Eam enim foeminam inter sacerdotes et abominabilem superstitionem educatam Syrorumque ex gente natam, fraudes superstitioni iunxisse, adeoque eiusmodi τερατολογίαις non credendis tantum, sed et fingendis fuisse aptissimam, SPARTIANI [x] de ea imago prodit: cui vt se commendaret Philostratus, eo facilius mendacia iunxit eloquentiae, quo magis pia fraude id licere credebat. Altera obseruatio hoc nos monet, ingenia etiam maxima et fertilissima, ac ad fraudes et imposturam nata non excogitare posse eiusmodi mirabilia, nec philosophiae cuiusuis colore posse pingi, quae vllo modo cum miraculis Iesu Christi et Apostolorum, doctrinaque illis comprobata queant comparari. Quod si locus pateretur et institutum, dignum esset, ex comparatione vel unius ex orationibus Iesu cum Apollonii concionibus instituta demonstrari, et ex tenebris lucis praestantiam ostendi, quem tamen laborem nunquam poenitendum pio et attento lectori vehementer commendamus.

Scripta Apollonii.

§. XXI. Scripsisse Apollonium Tyanensem plurima, in hoc vno morem sectae Pythagoreae non seruantem, quem scilicet in aeuo suo parum sibi profuturum sciebat, veteres testantur, et in his maxime Philostratus. Is Moeragene auctore [y] memorat, libros *de astrologica diuinatione* quatuor, quibus scientiam praedicendi futura ex astrorum constellationibus, quam ab Indorum Gymnosophistis se didicisse gloriabatur, comprehendit. In eiusmodi enim studiis cum olim diligentissime versatus esset scholae Italicae labor, in iis quoque non inferiorem se veteribus Pythagorae discipulis probare voluit Apollonius. Porro et τελετῶν meminit PHILOSTRATVS [z], siue *de sacrificiis, et quo pacto quis Deorum cuiuis, vt*

w) Ad l. c. CVDWORTHI.

x) In Caracalla, conf. DE SERVIES femmes des Cesars P. III. p. 303. Ast huic mulieri Damidis memoriae venditae sunt: vnde suspicio est, eum quoque, qui, quam carissime posset hos commentarios Imperatoris coniugi vendere vellet, illos ita auxisse et instruxisse, vt potuerint superstitiosissimae feminae placere.

y) L. III. c. 41.

z) Ibid. et L. IV. c. 19. Particulam ex iis habet EVSEB. de praep. L. IV. c. 13. p. 150. Theurgicum hoc opus fuisse, et euocationes Deorum tradidisse, ex l. c. recte colligitur. Qua arte vsus est Apollonius ad tumulum Achillis.

vt gratum ei sit, atque conueniat, sacrificare possit. Scripsisse hunc librum τῇ ἑαυτοῦ φωνῇ ait IDEM [a], qua tamen lingua cum Cappadocum ea esse potuerit, et Atheniensium, qua vtebatur, priorem indicari OLEARIVS [b], posteriorem innui contendit FABRICIVS [c], cuius etiam sententia inde robur accipit, quod PHILOSTRATVS [d] refert; *linguam eius fuisse Atticam, neque sermonem eius a gentilibus fuisse vitiatum.* Inuenisse se, hoc de sacrificiis opus in plerisque templis et in ciuitatibus plurimis, multis item virorum sapientum domibus, PHILOSTRATVS [e] ait, siue reuera huic libro auctoritatem conciliauerit fama Apollonii, siue sacris Christianorum oraculis aequalis auctoritatis et famae librum opposuerit Philostrati malitia. Cuius de eo libro verba, cum quadam ei interpretatione opus fuisse monerent, occasionem dederunt suspicandi viris doctis, hieroglyphicis eum conscriptum fuisse literis, vnde inuenti sunt, qui literas hieroglyphicas ab Apollonio vsurpatas exhiberent [f], quas indignas esse commemoratione, idonea fide destitutas recte iudicauit OLEARIVS [g]. Locus enim Philostrati, si recte inspicias, nihil aliud vult, nisi eadem periodorum concisa et Laconica breuitate, qua vsus est Apollonius, conscriptum fuisse [h]. *Tabulas* quoque *testamenti* ab ipso Apollonio perscriptas, ex quibus perspici possit, vt diuino actus spiritu philosophatus fuerit, memorant SVIDAS [i] et PHILOSTRATVS [k], qui hoc vnum ex scriptis eius Ionica dialecto fuisse compositum monet. Ex quo coniicimus, apud Ephesios forte degentem Tyanensem illas tabulas conscripsisse. SVIDAS [l] etiam χρησμοὺς siue *oracula* eius narrat, quae *aereis columnis eas, quae extremis temporibus ventura sint, res omnes inscriptas seruasse, ne temporis iniuria perirent*, refert CODINVS [m]. Librum quoque Apollonii ex antro Trophonii, dogmata Pythagorea ab ipso Trophonio comprobata comprehendentem, et Hadriani Imperatoris bibliothecae in palatio, quod Antii habebat, illatum supra PHILOSTRATI fide laudauimus [*]. Nihil ex his scriptis omnibus, quae recensuimus, superest; legimus tamen apologiam ab Apollonio scriptam, vt coram Domitiano recitaret, licet valde nobis ea suspecta sit, et si non res ipsas, saltem stilum et scribendi rationem a Philostrato accepisse

a) L. IV. c. 19.
b) Ad h. l. not. 9. p. 130.
c) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 61.
d) L. I. c. 7. et c. 17.
e) L. III. c. 41.
f) BLASIVS VIGNERIVS in Steganographicis et ex eo ARTHVRVS THOMAS in Comm. ad Gallicam Versionem vitae Apollonii, p. 703.
g) Ad h. l. p. 130. not. 9.
h) ἡ ἠχὼ τοῦ ἀνδρὸς enim, quam in illo libro obseruari ait, fuit ὥσπερ ἀπὸ σκήπτρου θεμιστευομένη, vt scribit L. I. c. 17. Nempe praecipienti et legislatori similis erat.
i) In Apollon. l. c.
k) L. I. c. 3.
l) l. c.
m) Origin. CP. p. 30.
*) L. VIII. c. 19. Consulendam hic commendat FABRICIVS l. c. FRANCISCI BLANCHINI Bibl. Ottobon. praefecti epistolam de Lapide Antiate, in qua agitur de villa Hadriani Augusti in Antiati colonia sita, oraculo fortunarum, ac templis in eo celebratis, libro Apollonii ibi dicato, et eiusdem asseclis eo confluentibus, nec non de signis celeberrimis ibi affossis, Apolline praesertim Vaticano, et gladiatore Burghesiano Romae 1698. Ait etiam SVIDAS, scripsisse Apollonium vitam Pythagorae, et de Pythagora scripsisse ait PORPHYRIVS: ex quo Pythagorae res enarrasse eum, visum IONSIO de S. H. P. L. III. c. 5. p. 230. conf. FABRIC. l. c. TILLEMONT. p. 216. Sed cum alii veterum taceant, videtur sane SVIDAS scriptor inaccuratus, doctrinas Pythagorae cum eius vita confudisse.

pisse videatur, adeo vbique Sophistae artem redolet. Nam et *hymnus in memoriam*, cuius a PHILOSTRATO [n] fit mentio, intercidit. Superest tamen *epistolarum* ab Apollonio scriptarum sylloge, ab incerto auctore profecta. Eam enim, quam se instituisse ait PHILOSTRATVS [o], aliam, et ab ista diuersam fuisse, ex eo satis patet, quod desiderentur in ea haud paucae, quas tamen vel ipsas adducit Philostratus, vel earum saltem mentionem iniicit earumque argumentum repraesentat. Illas nouo lumine collustratas debemus diligentiae et eruditioni praestantissimi OLEARII, qui esse eas veras et genuinas nullus dubitat, cum characterem, placita, mores, indolem Apollonii luculenter spirent. Quod displicuit quidem eruditissimo Vigorniensium episcopo GVILIELMO LLOYDIO [p], qui putat, Philostratum, Sophista qui esset, neque ignoraret, quo stilo ad reges exarandae epistolae essent, ipsum esse auctorem epistolarum, quae sub Apollonii nomine feruntur. Certe id ipsum, quod tam bene iis cum historia Apollonii a Philostrato scripta conueniat, magis suspectas eas nobis reddere, et Philostratum ipsum, veritum, vt satis esset auctoritatis eis epistolis postquam ad eas prouocasset, subiungere, certiora se ex Damidis ephemeridis hausisse. Recte vero his opponit Cl. OLEARIVS [q], vltimum tantum ad prolixiorem rerum Apollonii enarrationem, quas Laconica breuitate, tangunt modo, non explicant epistolae, respicere: esse etiam in ipsis epistolis profundiorem philosophiam, quam quae in Philostratum competere videatur: neque vero simile esse, audacter adeo ad bibliothecam Hadriani Imperatoris apud Antiates, quae pluribus haut dubie patebat, prouocaturum fuisse, si ipse harum epistolarum extitisset faber, facile ab eruditis hominibus reuincendus. Addimus his, non characterem tantum Apollonii, paedagogica ambitione facile ab aliis philosophis se distinguentis, ex iis elucere, quem praepostere passim Philostratus expressit, vt aliquoties notauimus; sed et philosophiam talem esse, quae Apollonio conueniat, eiusque mentem luculenter exprimat. Vnde genuinas esse, minime dubitamus, et ad Apollonium recte referri putamus. Sunt enim breuissimae et notante ipso PHILOSTRATO [r] Laconica dictione concisae, et quasi ex scytala profectae omnes, tales nempe, quales scribi par erat ab homine fastu et superbia, alios omnes contemnente, et ex stulta Pythagorae imitatione auctoritatem plus quam regiam in ipsos etiam Imperatores et Principes ridiculo et puerili plane ausu affectantes [s], adeo vt quasi ex tripode praecepisse ipse fateatur PHILOSTRATVS. Qui cum legislatoris instar haec adhibuisse Apollonium moneat, prodit se legislatoriam maiestatem a scholastica non distinxisse.

n) L. I. c. 3. conf. OLEAR. ad PHIL. p. 380. o) L. VII. c. 35.
p) In ep. de vita Pythag. ad Bentleium.
q) l. c. in addendis p. 956.
r) L. I. c. 17.
s) Hoc ἡ ἰχὼ τῶ ἀνδρὸς peculiaris, not. (ls)

Fama et existimatio Apollonii.

§. XXII. Non apud omnes eadem fuisse existimatione Apollonium cum viuum, tum mortuum, ex dictis notum est. Nec mirandum, fanatici hominis et impostoris nomen atque suspicionem sibi eum contraxisse, cuius vita tam integra non fuit sceleriſque pura, vt quidem iactarunt eius laudatores. Eluxit enim, praeter insanam prorsus superstitionem, quae omnes omnium regionum et gentium religiones nefando consilio in vnum systema conflabat, ex eo quoque intolerabilis fastus et puerilis quidem, ast grauis eo magis atque inaudita arrogantia, quae viris quoque principibus debitam reuerentiam non exhibuit, et non Domitianum tantum intueri dedignata est tyrannum, sed et Vespasiano Titoque bonis aequisque principibus, vt paedagogi solent pueris, ridicula quasi sub ferula praecepta dedit, immo, si Philostratum audias, leges tulit, et Principum Imperatorem se habendum esse contendit, immo Deum se coli non passus est tantum [v], sed misera quoque cauillatione defendit. Cuius summae superbiae et puerilis fastus in epistolis [w] tam luculentum specimen dedit, vt vel ex hoc vno loco, quam indignus Philosophi nomine et titulo Apollonius fuerit, pateat. Non contemsisse pecuniam, eo quidem specimine satis probauit, quod sacros templorum thesauros inuolauerit, quamquam eum felicem reputat, a quo pecuniam acceperit [x]. Adulationis eum egregie conuicit EVSEBIVS [y], et mendacem ob hoc vitium fuisse obseruauit, qui, in quem tam grauiter ante fuisset inuectus, nunc eidem turpissime adularetur, Domitiano, simulans ac si non contra ipsum vllo modo, sed pro ipso potius faciant, quos in Ionia ipse de fatis atque necessitate mouerat sermones. Non afferamus, quae Euphrates de eo sinistra retulit, quem inimicitias graues cum Apollonio gessisse, vbique clamat Philostratus, licet tam malae notae Philosophum non fuisse, quam ille depingit, infra sit demonstrandum. Vnus nobis LVCIANVS [a] sufficit, qui Apollonium scholae nequissimorum impostorum principem nobis sistere, non erubuit, et eorum ducem fuisse indicauit, *qui magiam et diuinas incantationes profitentur, tum illectamenta ad conciliandam in amoribus gratiam, malorum immissiones in hostes, rationem eruendi reperiendique thesauros, haereditatum successiones.* Talis licet fuerit multis, qui nasum habebant, visus Apollonius, apud maiorem tamen hominum partem insanum in modum excreuit eius auctoritas et existimatio, adeo vt viuus adhuc a multis pro numine quodam, vti in antecedentibus dictum, haberetur, et coleretur. Multo vero magis factum illud est, postquam incerto et obscuro mortis genere e viuis fuit sublatus, et quod ipse de se disseminauerat Indorum Sophorum vaticinium, morte non occubiturum, fidem inuenit. Tyanenses enim, ciuis sui gloria intumescentes ei templum dedicarunt, et imago eius suspensa, et non locus ille tantum sacer habitus, sed tota inde Tyanensium vrbs eo priuilegio gauisa,

et ab

v) L. IV. c. 10. L. VII. c. 10.
w) Ep. 43. p. 395.
x) Ep. 42.
y) c. 43.
a) l. c.

et ab imperatoribus αὐτονομίας iuribus aucta [a], vnde etiam legatis imperatoribus obnoxia non fuit. Ex quo patet, imperatores Tyanam ob Apollonium eodem iure gaudere voluisse, quo vrbes νεωκόροι, qui in honorem imperatorum templa haberent instructa, et sacra solennia obirent, gaudebant. Quae Apollonii existimatio non tantum ita creuit, vt imperatores quoque eum pro numine haberent, sed et Tyanensibus saluti esset. Qua de re memorabile est, quod narrat VOPISCVS [b] hunc in modum: *Fertur, Aurelium de Tyanae ciuitatis euersione vera dixisse, vera cogitasse: verum Apollonium Tyanaeum celeberrimae famae auctoritatisque sapientem, veterem Philosophum, amicum verum, Deorum ipsorum etiam pro numine frequentandum, recipienti se in tentorium ea forma, qua videtur, subito adstitisse; atque haec latine, vt homo Pannonius intelligeret, verba dixisse: Aureliane, si vis vincere, nihil est, quod de ciuium meorum nece cogites. Aureliane, si vis imperare, a cruore innocentium abstine. Aureliane, clementer te age, si vis vincere. Norat vultum Philosophi venerabilis Aurelianus, atque in multis viderat templis eius imaginem. Denique statim attonitus, et imaginem, et statuas, et templum eidem promisit, atque in meliorem rediit mentem.* Addit his porro, vnde de existimatione Apollonii eo tempore iudicari potest: *Haec ego a grauibus viris comperi, et in Vlpiae bibliothecae libris relegi, et pro maiestate Apollonii magis credidi. Quid enim illo viro sanctius? venerabilius? antiquius? diuiniusque inter homines fuit? ille mortuis reddidit vitam, ille multa vltra homines et fecit et dixit, quae qui velit nosse, Graecos legat libros, qui de eius vita scripti sunt. Ipse autem [c] si vita suppetat, atque ipsius viri fauori usquequaque placuerit, breuiter saltem tanti viri facta in literas mittam, non, quod illius viri gesta munere mei sermonis indigeant, sed vt ea, quae miranda sunt, omnium voce praedicentur.* Ex quo memorabili loco liquet, non templis tantum, statuis, imaginibus, aliisque cultus diuini honoribus Apollonii memoriam fuisse honoratam, sed habitum quoque fuisse talem, qui peculiari suo fauore homines iuuaret, et tutelarem quasi se praeberet daemonem. Quod in Christianorum potissimum factum esse opprobrium dictante inuidia, verisimile est valde. Cum vero tanta gratia vsa sit apud imperatores Apollonii memoria, mirum non est, populum tantam auctoritatem fuisse secutam. Nam et Hadrianus imperator tantopere eum venerabatur, vt non sine magnis sumtibus praeter librum eius de Pythagorica disciplina, omnes eius, quotquot nancisci poterat (omnes enim ad eum non peruenerunt) epistolas colligeret, et Antii bibliothecae insereret [d]. Maiora molitus est Antoninus Caracalla, qui templum ei tanquam daemoni inter homines dicauit, teste DIO-

a) PHILOSTRAT. L. I. c. 5. L. VIII. c. 29. p. 369.
b) In Aureliano c. 24.
c) Non tamen hoc executus est Vopiscus, vti nec Sidonii Apollinaris interpretatio vitae Apollonii ex Philostrato aetatem tulit. Ita et Soterichus Oasites, de quo SVIDAS, intercidit.
d) PHILOSTRAT. L. VIII. c. 20. p. 364.

NE [e]. Sed et Alexander Seuerus in larario suo, in quo animas sanctiores seruabat, Apollonium, Christum, Abraham et Orpheum et huiuscemodi Deos habebat, ad quorum effigies rem diuinam faciebat, vt auctor est LAMPRIDIVS [f]. Quam de Apollonio opinionem plebs secuta inter diuinos eum viros frequens retulit, ac Apollonii nomen ad abigenda spectra et edenda mirabilia adhibuit [g]. [illegible]d si LACTANTIO [h] fidendum esset, sub Herculis Alexicaci simulacra, quod apud Ephesios constitutum fuit, venerata fuisset Apollonium liberatorem suum et auerruncatorem pestis ea ciuitas: sed eum perperam intellexisse PHILOSTRATVM, apposite monuit OLEARIVS [i]. Addi his potest iudicium scholae eclecticae de Apollonio, ex Eunapio supra relatum, quod eum dei inter homines peregrinantis honore tituloue mactauit. Alia, ne nimii simus, praeterimus, videnda apud Cel. MOSHEMIVM [k].

Doctrina Apollonii.

§. XXIII. Enarrata vitae Apollonii historia paucis etiam de philosophicis eius doctrinis dicendum est: ipsum enim a mago se ita distinxisse, vt se philosophiae cognitione ea scire diceret, quae magi et praestigiatores frustra affectarent, supra docuimus. Elegisse vero Apollonium Pythagoream philosophiam, toties ipsum non confitentem tantum, sed et gloriantem audiuimus, hoc vt vltra demonstrare plane superfluum sit. Nam non tota tantum vita eius κακοζηλίαν Pythagoricam prodit, sed et ipsa miracula et τὸ τερατῶδες quod affectauit, quodque characteris instar in hac secta notauere veteres. Pleraque etiam quae edidisse dicitur miracula nituntur placitis Pythagoricis de migratione animarum, de potestate sapientis in elementa, de natura et colligatione fatorum ineuitabili, de ordine, conditione et natura daemonum, et quae his sunt similia [l]. Ex Pythagorico itaque systemate, quae ei dogmata placuerint, facili coniectura intelligi potest, nec opus est prolixo de Apollonii philosophia Commentario. Quoniam tamen si non solus, certe celeberrimus et famosissimus eorum est, qui post C. N. Pythagoricam philosophiam reuocarunt, paucas ex eius epistolis assertiones, adhibito iudicio et examine, huc transferemus, vt qua ratione Pythagorice philosophatus sit impostor maximus, quaeue fuerit huius philosophiae tum temporis facies, patescat.

I. Philosopho cum philosophis amicitia est, cum Sophistis vero et Grammatistis et his similibus non item [m]. Ita ad Euphratem, quem hoc nomine pungit, quod quaestus caussa philosophiae inuigilaret. Improbasse

e) L. LXXVII p. 878.

f) In Alex. Seu. c. 29. g) EVSEB. l. c.

h) L. V. c. 3.

i) Ad PHIL. L. VIII. c. 7. §. 9. n. 13.

k) Diss. de varie existimetione Apollonii, quae extat in eius obseru. hist. crit.

l) Maxime hoc demonstrauit in apologia PHILOSTRAT. L. VIII. c. 4 §. 4. sqq. 332. seqq. modo Apollonii sit. Nam non solum ibi se comam alere more Pythagoreo ait, sed et scire se, in quos anima sua migrauerit; esse hominibus cum Diis cognationem, ex que Dii et ipsi euadant, qui boni sint, vt Deus bonus est. Cibis vilibus seruari sensus integros, vt tanquam in speculo futura videant, vt praesentie, Deum incruentis honorandum esse sacrificiis, reuocari per iynges posse enimes defunctorum, fata esse immutabilia et generoso animo excipienda etc. Talie multa in hac epologia offendet lector attentus.

m) Ep. I. p. 385.

ſe vero non ſophiſticam tantum profeſſionem, ſed et ſcribendi genus notat PHILOSTRATVS [n], qui cum, ita ipſe, qui ſophiſta erat, inter homines κακοδαίμονας referretur ab Apollonio, mirum eſt, quod tam impenſo labore eius coluerit memoriam.

II. Natura, inſtitutione, poſſeſſione, vſu virtus acquiritur: cuius quidem gratia omnia ampleċtenda [o]. Aut igitur a ſophiſtica abſtinendum, aut gratis illa cum omnibus communicanda: curandi affeċtus, neque inuidendum aliis, qui vere philoſophantur.

III. Veritatis cauſſa philoſophandum [p].

IV. Philoſophus (qualis Apollonius fuit) omne balneum deuitat, extra domum nunquam prodit, pedesque ſuos tuetur impollutos. Nunquam aliquod membrum corporis mouere conſpicitur, ſemper ſcilicet anima eius in motu eſt: nutrit in capite comam: veſtem geſtat lineam, et quicquid eſt hominibus in ſacris puriſſimum: diuinatione vtitur: et corporis aegritudines tollit, et affeċtus ſedat: comedit ſolus, pauca loquitur, et de paucis: ab omnibus carnibus abſtinet, et omnibus animalibus, ſcilicet eo, quod homo ſit [q]. Deſcribere ita Apollonium philoſophum Pythagoreum, ex collatione eorum, quae ſuo loco de ſcholae Italicae inſtitutis et diſciplina diċta ſunt, facile intelligitur: miſcet tamen more Stoicorum παράδοξα quaedam: e. g. non mouere membra, nempe motu rationali et ſpirituali; comedere ſolum, quia reliqui vorant; pauca loqui, nempe tacere poſſe.

V. Paucis opus eſt philoſopho, vnde par eſt, vt ne de pluribus, quam neceſſariis, ſibi proſpiciat, deque iis conquirendis ſollicitus ſit, tum alio modo quocunque, tum eo, qui cum aliqua turpitudine ſit coniunċtus. Id tamen cum faċtum ſit ſemel, proximum eſt conſilium, magno ſtudio partem elargiri facultatum patriae et amicis [r].

VI. Philoſophus idem eſt ac liber. [s] Sapit hoc quoque παραδοξολογίαν Stoicam, quam ob Euphratem in his Stoico more verſantem, ſeċtatus fuiſſe videtur.

VII. Turpiſſimum eſt, diuitiarum ſtudio nos peregre agere videri, maxime cum ſint homines, qui vt memoriam poſt ſe relinquant, easdem contemnunt, licet nullo virtutis amore duċti [t]. Nec philoſophus, mercedem pro philoſophia accipiet, etiamſi indigeat [u]. Paſſim in hunc ſenſum differit, et Euphratem mercede docentem pungit, ipſe, vt ſupra vidimus, a pecuniae amore non alienus.

VIII. Pulchrum eſt omnem terram patriam cenſere, omnes homines fratres et amicos, cum Dei genus ſint, eiusdemque naturae; cum item affeċtuum omni modo atque omnibus eadem ſit communitas, quocunque loco et quacunque conditione quis degat, ſiue barbarus, ſiue Graecus ſit, aut alius homo [w].

IX. Nulla

n) L. III. c. 19. o) Ep. II.
p) Ep. IX. p. 389.
q) Ep. VIII. p. 387.
r) Ep. IV. p. 386.
s) Epiſt. XXVIII. p. 392.
t) Epiſt. XXXV. p. 394.
u) Epiſt. XLII. p. 395.
w) Epiſt. XLIV. p. 395.

IX. Nulla ſapientia vinci poteſt cognationis affectus, omnisque res id, quod cognatum eſt ſibi ad ſe trahit.

X. Rerum omnium philoſophia eſt praeſtantiſſima.

XI. A viro Pythagoreo accipies iſta et tanta: artem condendi leges, geometriam, aſtronomiam, arithmeticam, harmonicam, muſicam, medicinam, vniuerſam diuinam diuinationem (id eſt theurgiam, goëtiae oppoſitam [w]). Et quae pulchriora adhuc, animi magnitudinem, grauitatem, conſtantiam, bonam famam, cognitionem Deorum non opinionem, ſcientiam daemonum certam, non credulum aſſenſum, amicitiam vtrorumque, ſuis vt ſit contentus, aſſiduitatem, frugalitatem, facilitatem rerum neceſſariarum, ſenſuum integritatem, agilitatem, reſpirationem facilem, colorem conuenientem, ſanitatem, tranquillitatem, immortalitatem [x].

XII. Magus Deorum miniſter eſt; aut indole qui ſit diuina. Qui vero non magus, ille atheus [y].

XIII. Verum dixit Heraclitus phyſicus, hominem natura irrationalem eſſe. Merito itaque omni illi facies prae pudore tegenda, qui ſtulta opinione intumeſcit [z]. Recte hanc ſententiam tribui Heraclito ex veterum teſtimoniis et ſyſtemate eius phyſico *tomo primo* [a] illuſtrato patet. Rationalis enim ſecundum Heraclitum anima extrinſecus homini aduenit. Eſſe vero Pythagorea et Heraclitea proxima inter ſe cognatione iuncta, eodem loco diximus. Hincque ratio explicanda, qui pudore et ſtultitia hominem opinione intumeſcentem hic oneret Apollonius, ipſe inſana de ſe opinione nimium elatus, vt vel ex his epiſtolis luculentum eſt [b]. Accepiſſe ſe enim hanc ſapientiam a Deo, et cognatione diuini ſpiritus in eum deſcendentis putabat, vnde ſe diuinum praedicare, fratribusque grauem dicam ſcribere non erubit, quod nôn ipſi quoque de fratre tam magnifice ſentirent.

XIV. Vis animi a prudentia non ſeparanda, ſed vtraque coniungenda; ſemper enim alterum alterius indiget, vt viſus lumine, et lumen viſu [c].

XV. Anima ſemper in motu eſt [d]. Etiam hoc a Pythagora accepit, cui animus eſt numerus ſe ipſum mouens.

XVI. Nulla res interit, niſi in ſpeciem, quemadmodum nec gignitur quicquam, niſi ſpecie.

XVII. Vbi aliquid ex ſtatu eſſentiae in naturae ſtatum tranſit, id generatio videtur: mors contra, vbi ex ſtatu naturae ad ſtatum eſſentiae redit.

XVIII. Interea vere nihil quidquam generatur, aut corrumpitur, ſed tantum conſpicuum fit modo, modo conſpectui ſubducitur rurſum, illud quidem propter materiae craſſitiem, hoc vero propter eſſentiae tenuitatem.

XIX. Eſſentia ſemper eadem, motu tantum et quiete differt. Illud enim

w) Conf. PHILOSTRAT. L. V. c. 12.
x) Epiſt. LII. p. 398.
y) Epiſt. XVII. p. 390. z) Epiſt. XVIII.
a) L. II. c. 12. Conf. CLEM. ALEX. Strom. L. V. p. 602. SEXT. EMPIRIC. adu. math. L. VII. ſ. 126.
b) Ep. XLIV. p. 395. c) Ep. XX. p. 391.
d) Epiſt. VIII. p. 387.

enim proprium neceſſario mutationis, quae extrinſecus non aduenit, ſed qua totum in partes mutatur: partes autem in totum reuertuntur, dum omne, quicquid eorum eſt, coniungitur.

XX. Planum quod eſt, id viſibile fit propter craſſitiei renitentiam, inuiſibile autem fit, ſi vacuum quaſi fiat raritate ſua: materia, quae vi quadam detinetur, ex continente eam vaſe aeterno, quod nec ortum habet, nec interitum, diffluente.

XXI. Rerum viſibilium modus nullus ſingulorum eſt inuiduorum, ſed vnius omnis modus eſt rei ſingularis.

XXII. Rem illam primae eſſentiae nomine recte quis vocauerit. Quae ſane ſola efficit et patitur, et fit omnia in omnibus, Deus aeternus: nominum tantum et repraeſentationum varietate nomen amittens, iniuſte licet.

XXIII. Homine itaque moriente, Deus fit ex homine, modo mutato, non ipſa natura et eſſentia. Mors itaque non dolenda, ſed colenda et reuerenda eſt. Deo itaque relinquendus is, qui iſtuc peruenit. Luculentum hoc phyſiologiae Apollonianae compendium eſt, quod ipſis eius verbis ex epiſtola conſolatoria ad Valerium [e] expreſſimus, quodque, cum ſubtilitate Philoſtrati ingenium ſuperet, argumento eſt, non ab hoc illi ſuppoſitum, ſed ab ipſo profectum eſſe Apollonio. Apertum vero ex delineatione ſyſtematis Pythagorei et Heracliti, quam ſuo loco exhibuimus, ſequi hic Apollonium Pythagorae quidem placita, ſed eo modo, vt ex Hippaſi ſchola in ſuam ſectam tranſtulit Heraclitus, cuius philoſophiam valde probatam fuiſſe Apollonio modo vidimus. Quod vt planum faciamus, ſupponit quidem Apollonius οὐσίαν rerum eſſe aeternam et immutabilem, qua ratione ideas Plato, numeros definiuit, rerumque eſſe eſſentias dixit Pythagoras, ſed in materia ita latere putat, vt hanc vnam conſtituere eſſentiam vel ſubſtantiam ſtatuat, quae nec principii, nec finis vnquam particeps ſit, et vna omnia efficiat pariter atque patiatur, quaeque cum particulis minimis vehementiſſime inter ſe commotis ſemper et agitatis conſtet, condenſata atque coarctata rerum omnium ſpecies producat ſenſibiles et viſibiles, rarefacta autem et quaſi euacuata, reſolutaque iſta compagine prioris coagmentationis naturam amittat, et fiat inde inuiſibilis, ſpeciebus iſtis euaneſcentibus, licet iſtae materiae vniuerſalis ſiue eſſentiae particulae immutabiles maneant. Status itaque eſſentiae eſt, fons quaſi et ſubiectum naturarum, ſiue eſſentia illa vniuerſalis, immutabilis, aeterna, diuina, ex qua omnia formantur; ſtatus naturae vero viſibilis ſpecierum formarumque apparatus, vbi ita materia compingitur, vt certa forma fiat viſibilis; quae vbi ita coniungitur, generari res, vbi reſoluitur, mori dicitur. Ex quibus patet, non ſecutum fuiſſe Apollonium genuinum ſyſtema Pythagoreum, quod aeternas eſſentias ideaſue ac numeros per ſe exiſtentes ſupponit, et materiae opponit, vt quidem vult doctiſſi-

e) Epiſt. LVIII. p. 401.

ctissimus OLEARIUS [f], et nos eodem fere modo olim [g] Apollonii physiologiam explicuimus; sed accessisse Semi-Pythagoreis, quique ex eorum schola prodiit, Heraclito, qui vnam tantum rerum omnium essentiam, ignem nempe diuinum in generatione rerum varie coarctatum et ita quasi compactum, vt visibilis fieret, statuerunt. Cuius non luculentior dari ratio potest, quam quae ab ipso Apollonio affertur, *πάθος ὀυδὲν τῶν φαινομένων περὶ ἕκαστον ὀυδὲν εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ ἓν ἕκαστα*, *affectiones atque passiones* (recentiores barbare modificationes vocant,) *non constituere res siue essentias singulares, sed rem vnamquamque ex vno modum hunc accipere, quem prae se fert.* Vnde hanc vniuersalem materiam non tantum essentiae primae nomine notat, sed et ei proprietates atque affectiones omnes tribuit, quae essentiis tribuebantur in Pythagorae schola, eamque non patibilem tantum caussam, sed efficientem quoque esse, innuit. Ex quibus sequitur, vnam tantum, esse rerum essentiam (naturam enim, *τῶν φαινομένων* esse putabat,) eamque se ipsam formare, modos formasque ipsi imprimere, in res omnes alteratione, non vero mutatione sua, transfigurari, coëuntem fieri visibilem, extenuatam et resolutam inuisibilem reddi. Hanc itaque vnam tantum substantiam dari in mundo, hanc Deum esse ipsum, in hanc omnia redire, hanc aeternam et immutabilem esse. Deum itaque esse omnia, variis modis indutum, licet, iniuste tamen, nomen amittat. Vniuersae itaque naturae vnam esse vnius essentiae cognationem, pendere ex se omnia, reuocari omnia eandem ad essentiam, et sic reuera hominem et viuum et mortuum Deum esse. Vidit iam acutissimus OLEARIUS [ff], haec Spinozismo valde fauere, qui vnam tantum substantiam, variis modis affectam nobis geometrico ordine primus exhibuit, antecessores tamen habuit multos. Et vt verum fateamur, non videmus, qua ratione ab hac impietate liber queat pronuntiari Apollonius, qui res omnino omnes ad vnam refert essentiam, et non emanatione (quod theosophici volunt in hanc classem minus accurate ab Oleario relati) sed modificatione tantum extrinseca, differre inter se res vsibiles, principium item agens et patiens vnum idemque esse, statuit. Qua in re multo audacior et impudentior est Apollonius philosophis reliquis omnibus, qui in hoc haeserunt luto. Illi enim dicis gratia, et vt puluerem hominibus incautis obiicerent, Deum ab ista materia vniuersali verbo nomineque distinxerunt; hic vero indignatur et improbat, aliter res omnes vocari, quam Deum, cum reuera omnia Deus vnus sint. Quae cum atheismum apertum exhibeant, nouo nos docent specimine, impudentissimam impietatem, abiectissimae tamen superstitionis posse esse fundamentum et materiam. Ita enim dum omnia non mutantur tantum in Deum, sed ipse Deus sunt, coli etiam, virtutesque rerum naturalium, cognita

f) Ad h. l. qui tamen Spinozae vnam postea substantiam in his agnoscit.

ff) In Germanico Hist. phil. op. T. III. p. 332. seqq. licet iam tum monuerimus. Heraclitea melius Apollonii [illegible] conuenire quam Platonica.

g) loc. cit. not. 11. p. 402.

cognita femel ratione vniuerfalis cognationis elici poffunt. Non tacebimus tamen, quae huic potiffimum explicationi fyftematis Apollonii obiici poffunt: Affert nempe EVSEBIVS [b] fragmentum operis Apollonii de facrificiis, vbi ita de colendo fummo numine praecipit: *Equidem fic exiftimo, iuftis eum verisque religionis officiis numen colere, fibique per fefe propitium illud ac fecundum prae caeteris hominibus habere poffe, fi Deo quidem illi, quem principem diximus, quique et vnus eft, et longo a reliquis interuallo feiunctus, fecundum quem vtique caeteros cognofci neceffe eft, nihil unquam facrificarit, ignem non accenderit, nec eorum quae fenfibus vfurpantur, quicquam plane confecrarit; vtpote qui rei nullius indigeat, non modo noftrae, fed nec eorum etiam, a quibus plurimum naturae dignitate fuperamur: cumque adeo nihil fit eorum, quae a terra vel aëre quoquo modo procreentur, animalque nullum ab eodem nutritum, quod, fi tanti naturam numinis attendamus, non labis genus aliquod videatur, fed tantum excellentem illam ac praeftantem orationem ei femper obtulerit, quae nequaquam in ore profertur, atque ab eo, qui rerum omnium eft optimus, eo quod fimiliter in nobis eft optimum, interprete, bona poftularit. Illud autem mens eft. quae nullius operam inftrumenti defiderat.* Hactenus Apollonius, cuius verba fyftemati emanatiuo magis, quam Spinoziftico, fauere non negamus, cum eodem prorfus modo diuinum fyftema ordinet, quo IAMBLICHVS et eclectici, fed et Deum primum fummumque ab omnibus reliquis daemonibus, multoque magis a rebus corporalibus longo interuallo feparet. Etfi vero vna refponfione defungi licet, dubitando de fide et γνησιότητι huius fragmenti, non tamen eo deuenire opus putamus effe, cum fupra exhibita cum his queant inter fe conciliari, modo ad genuinam rationem fyftematis Semi-Pythagoraei attendatur. Statuit enim illud in centro vniuerfitatis latere iftam effentiam vniuerfalem primamque, nempe ignem illum mundanum, quo nomine Hippafus et Heraclitus eam appellarunt, exque centro ad peripheriam fe extentendo, res quidem omnes in ea modificari, ipfam tamen in extrema tandem fphaerae mundi parte, lucidius puriusque refidere; vnde quo propiores fint, ignis huius effentiaeue primae modificationes, quas vocant, atque πάθεις, eo diuiniores cenfendas effe, licet longo adhuc interuallo a primo ignis fonte puriffimo remotae. Haec ratio fuit, cur daemonibus locum fecerit hoc fyftema, licet eandem naturam fiue effentiam per vniuerfum effe et modificari ftatuerent. A quo dogmate parum abierunt Stoici Pythagoreis et Heracliticis principiis vfi, vno hoc difcrimine, quod agens et patiens, in figno magis rationis, quam re ipfa, diftinguerent. Apollonius itaque, qui in epiftola ad Valerium nudam fyftematis impii faciem detexit, in opere de facrificiis, illud ad fuperftitionem cui adhaerebat, applicans, et fcalam illam daemonum, vsque ad impenetrabilem Deitatis abyffum, quam fchola Alexandrina iam tum erat commenta, adhibens, illum inacceffibilem

b) Praep. L. IV. c. 13. p. 150.

lem Deum, essentiam quidem illam primam esse statuit, sed in centro quasi suo latentem, quae cum ipsa se essentiae suae modificatione rebus omnibus largiatur, his certe placari et sacrificiis honorari non potest, quae tam pura et simplicia natura sua esse nequeunt, quam ipsissima est: cui, quae apud ipsum sunt, modificationes proximae, speciem essentiarum singularium prae se ferentes, daemones sunt, colendi et placandi sacrificiis, quae propius naturam eorum accedunt. In epistola itaque adducta metaphysice locutus est Apollonius, in fragmento theologice, quae posteriora non obstant, quo minus inter impietatis patronos et Spinozae antesignanos numerandus sit Apollonius, licet, nescio qua felicitate, hactenus apud omnes, qui atheismi historiam scripsere, hanc notam effugerit, solo acutissimo OLEARIO hanc Apollonii maculam perspiciente. Ex dictis, sequentibus etiam lux affulgebit, patebitque non sine ratione graui vtramque systematis huius interpretationem nos in concordiam redegisse. Ita enim porro ad Valerium praecipit:

XXIV. Et ordo quidam rebus inest, eique Deus praesidet, sapiens itaque bona sibi ipse non eliget, quae sibi euenient autem, ea sibi vtilia existimabit. Sana haec videri, qualia et Stoici et Pythagorei praeceperunt, negari nequit: sed ad illud, quod in antecedentibus diserte tradidit, systema applicata, pessimum fundunt sensum. Nihil enim aliud esse potest ille ordo, quam σῦρα τῶν παθῶν, siue ordo, consecutio et concatenatio istarum vnius vniuersalis essentiae modificationum, quae in ipso essentiae intimo incipiunt centro, et necessaria ratione, vt circuli aquae a lapillo motae se dilatant, et inuicem consequuntur. Quibus cum illa vniuersalis essentia vera caussa agensque sit, eaeque ab illa proficiscantur, praeesse illis non incommode dicitur, sed bene eueniunt vniuersali illi substantiae, quaecunque ita ex suo centro modificationes exsurgunt. Qua ratione Spinoza quoque ordinem, consilium et prouidentiam agnouit.

XXV. Ordo hic fatorumque vis mutari prorsus nequit adeo, vt si imperium alicui decreuerint, quod alter modo teneat, illumque hicce interficiat, ne exuatur imperio, interemtus sit rediturus, quo fatorum satisfiat decretis [i]. Sequitur haec fatorum conditio ex systemate semel admisso, vbi non externa quidem necessitate, cum nihil, praeter hoc vnum sit, interna tamen naturae suae omni libertate spoliatae indole, modificationes se mutuo consequuntur, exque iis effectus exoriuntur. Qua ratione Stoici quoque doctrinam de fato ex iisdem, quibus Apollonius, hausere fontibus. Quod itaque de illis dictum, etiam de Apollonio dicendum et fatalis philosophia exsecranda est.

XXVI. Immutabilem hanc fatorum seriem qui cognoscit et inspicit, ille de futuris diuinandi peritus est. Vatidicam facultatem vere sapientium hoc fundamento niti contendit Apollonius, mentemque puram, et vestem

i) Ita fusius haec explicantur in apologia L. VIII. c. 7. §. 16. p. 351.

ſtem puram victumque tenuem requiri contendebat, qua de re copioſe diſſerit in Apologia ad Domitianum [k].

XXVII. Quod eſt, non perit, vt quod per hoc ipſum ſit, quod ſine fine ſit exiturum: vel certe ſtatuendum erit, ex nihilo etiam aliquid fieri poſſe. Quomodo autem fiat, cum nunquam aliquid in nihilum abeat? [l]

XXVIII. Quamdiu hic viuimus, punimur [ll]. Pythagoreum et Platonicum hoc eſſe, corpus carcerem eſſe animae, ſupponens, quilibet videt. Non abludit tamen a ſenſu Spinoziſtico, quem ſupra expreſſit Apollonius. Nam licet diuinae eſſentiae modificationem accipiat homo, contracta tamen et condenſata quaſi eſſentia prima, deitatis naturam nomenque amittit, ſibique quaſi eripitur; et ita multis mutationibus fit obnoxius, ex quibus calamitates haud exiguae oriuntur. Quousque itaque homo hoc τρόπῳ modoue affectus in hac vita eſt, eousque carceri eſt incluſus, ſolutus corpore, vt habet alibi [m], niſi veſtiatur denuo, extemplo fit aliis hominibus melior.

XXIX. Si ars medica diuiniſſima, cum corpore etiam animae cura habenda eſt; alias animal ſanum non erit, quod parte quidem ſui meliore aegrotet [n].

XXX. Dii victimis non indigent: is ergo faciens gratiam eorum inierit, qui animum recte inſtitutum poſſideat, et hominibus, id qui mereantur, quantum poſſit benefaciat; haec Diis cara ſunt, illas vero athei quoque obtulerint [o].

XXXI. Abſtinendum ab omnibus ſacrificiis cruentis, propter cognationem [p].

XXXII. Naturale eſt, vt quaeuis res conſummata denique tranſeat, hocque ipſum rebus omnibus ſenectam inducit poſt quam non ſubſiſtere poſſunt amplius [q].

XXXIII. Diuitiae moleſtiam vitae inducunt, et angores pariunt, cur itaque homines euadunt diuites? [r]

XXXIV. Decet pauperem eſſe, vt virum fortem, diteſcere vero vt humanae ſortis memorem [s].

XXXV. Loquacitas multa habet praecipitia, at tutum eſt, tacere [t].

XXXVI. Paucis contentus eſt ſapiens, non eo animo, vt vilibus ac exiguis vtatur ſemper, ſed animum aduerſus ea obfirmet [u].

XXXVII. Iracundiae flos eſt inſania, et niſi curetur ſaneturque, in morbum degenerat naturalem [x].

k) loc. cit. l) Epiſt. LVIII. p. 403.
ll) Ep. XIII. p. 390.
m) Ep. LVIII. p. 403. Ex his vero μετεμψυχώσεις Apollonii explicanda, quae magis ad μετενσωμάτωσιν Stoicorum ſaluis his principiis redit. Magis tamen Pythagorice de illa locutus eſt, ad principia ſua non ſatis attentus, vel ſecum non vbique concors. Sequitur vero ex hac quoque theſi, metempſychoſin poenam eſſe hominis.
n) Ep. XXIII. p. 391.
o) Ep. XXVI.
p) Prolixe hac de re in Apologia l. c.
q) Ep. LVII. p. 399.
r) Ep. VI. p. 386. s) Ep. XXII. p. 391.
t) Ep. LXXXII. p. 409. STOBAEUS Serm. CXXXIII. p. 393.
u) Ib. Serm. XXXIX. p. 136.
x) Serm. XCVIII. p. 384.

XXXVIII. Non esse, nihil est, esse vero est aerumna. Lucem obscura sententia capit ex Θ. XXVIII. [y]

XXXIX. Pulchrum est, antequam ferenda sint mala, quanta res sit tranquilla patientia, discere [z].

XL. Quae aegre nobis faciunt, iis solatium ex aliorum malis quaerendum est [a].

XLI. Plerique mortalium propriorum criminum aduocatos, ab aliis commissorum accusatores se gerunt [b].

XLII. Breuis est vita homini, cui ex voto omnia succedunt, longa ei, qui fortuna vtitur parum fauente [c]. Potiores hae sunt philosophiae Apollonii sententiae, quarum vltimae fere omnes exotericae sunt. Plures quidem multo et ampliores dare possemus, si sermones, quos habuisse eum Philostratus refert, vellemus consulere, sed cum verisimile omnino sit, Philostratum eos vel finxisse totos, vel refinxisse tamen, vt ipse fatetur, ex parte, adeoque more sophistarum, argutam et sententiis tanquam stellulis interdistinctam orationem affectantium, multa ex suis addidisse, ea omittimus. Pauca enim, quae adduximus, sufficiunt, vt nec magnum, nec pium fuisse philosophum Apollonium euincant, rationemque edoceant, quo potissimum modo superstitionem impietati iunxerit. Quae si imposturae, cuius iure conuictum deprehendimus, iungantur, ex diuino philosopho merito Philosophastrum facimus, perditissimum.

Secundus Atheniensis.

§. XXIV. Iam ad reliquos, qui inter Pythagoreae doctrinae sectatores circa haec tempora inclaruerunt philosophos properandum est, inter quos eminet SECVNDVS sophista et philosophus ATHENIENSIS, qui quod fabri lignarii filius esset, dictus est Epiurus, id est clauus ligneus [d]. Addit his SVIDAS [e], vocatum fuisse Plinium; verum aut ipsum Suidam, cuius supina oscitantia tot speciminibus nobis iam deprehensa est, aut glossatorem aliquem ineptum hunc Secundum cum Plinio Secundo confudisse, recte viris doctis obseruatum est. Inter Pythagoreos recentiores recte eum numerari, sententiae eius docent. Addunt alii, VINCENTIO BELLOVACENSI auctore [f], seruasse Secundum Pythagoreum silentium, non per quinquennium tantum, sed per totam vitam, quam Pythagoricis institutis conformem duxerit, ab eo inde tempore, quo mater eius pudicitiam ipsius tentauerat, repulsamque passa pudore et tristitia obierat. Alii ita narrant: [g] cum matre nesciente filium esse, com-

y) Ep. XC. p. 410.
z) STOBAEVS Serm. CCXXIV. p. 742.
a) Ib. Serm. CCLXXVIII. p. 898.
b) Serm. CXVII. p. 371.
c) Serm. CXX. Modo hae sententiae non sint alterius Apollonii.
d) PHILOSTRAT. Vit. Sophi[illegible] L. I. c. 26. p. 544. seqq. SVIDAS in Secundus T. III. p. 295. In priori loco pro [illegible] legendum esse [illegible] dudum videre viri docti, quos ad haec loca nominant OLEARIVS et KVSTERVS atque FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 502. Vol. XIII. p. 564.
e) l. c. KVSTER. OLEAR. FABRIC. ll. cc. qui alios nominant hunc errorem secutos.
f) Spec. Histor. L. XI. c. 70. eandem fabulam ex vetustis membranis Aduers. L. XV. c. 17. inseruit C. BARTHIVS.
g) RAVIS. TEXTOR in Offic. p. 1320. Diogeniano auctore.

commiſcuiſſe, et illo facto cognito intuliſſe eam ſibi ſceleris horrore mortem, ipſum quoque cum inceſtus poenitentia tum dolore maternae mortis aeternum tacuiſſe, vt vlciſceretur vocem, qua in concubitu matri innotuiſſet [h]. Immo et hoc additur, Secundum fruſtra ab Hadriano imperatore, etiam mortis iniecto per ſpiculatorem metu ſollicitatum ad loquendum, tandem ad quaeſita eius ſcripto reſpondiſſe. Recte vero hanc fabulam reiecere viri docti, et ineptientis Graeculi ingenio deberi iudicarunt [i]. Nihil enim de ea habet PHILOSTRATVS [k], aetate illi propinquus: tacet etiam Suidas. Habuit Herodem Atticum, Sophiſtam celeberrimum, diſcipulum, ex quo mala lectione apud SVIDAM exſculptus eſt Herodotus [l]. Aemulatione tamen inter vtrumque, cum Herodes quoque iam alios inſtitueret, oborta, refriguit paulisper amicitia, non tamen extincta eſt, mortuo enim et funebrem orationem habuit, et illacrymatus eſt, quamuis matura ſenecta vitam finiret [m]. Luxuriantem in inuentione, extitiſſe in elocutione caſtigatiſſimum ait PHILOSTRATVS [n], ex quo argutum et βραχύλογον fuiſſe liquet. Maxime vero eius fama nomenque inclaruit *ſententiis* ſiue reſponſionibus ad quaeſtiones ab Hadriano imperatore propoſitas, quas nominis confuſione quidam ad Plinium Secundum retulerunt [o]. Eas *ſpeculo hiſtoriali* inſeruit VINCENTIVS BELLOVACENSIS [p], ex quo alii multi repetitis vicibus ediderunt: Graece primus cum Demophili et Democratis ſententiis vulgauit LVCAS HOLSTENIVS [q], et poſt eum THOMAS GALEVS [r], diuerſorum vero codicum lectiones cum Gudiano contulit et integras exhibuit ὁ πάνυ FABRICIVS [s]. Et Secundi quidem nomen vbique prae ſe ferunt, titulo *altercationis Hadriani imperatoris et Secundi*, fatemur tamen, ſuſpectas has nobis eſſe ſententias, quod interpolationem paſſae ſint [t]. A Sophiſta tamen eſſe, argutum dicendi genus, quale multi tum temporis affectabant, et τὸ αἰνιγματῶδες ſectante, lectio earum prodit: quemadmodum Hadrianum cum philoſophis et ſophiſtis diſceptaſſe, veteres teſtantur [u]. Pythagoreum vero ſyſtema ſecutum fuiſſe earum auctorem, ex ſequentibus manifeſtum eſt aſſertionibus:

I. Mundus eſt incomprehenſibilis complexio, ſtructura mente contemplanda, altitudo oculis inacceſſa, ex ſe natum ſpectaculum, multiformis figuratio, aeternus tenor, almus aether, multipartitus ſpiritus, ſeptiuagus circuitus, ſol, lumen, dies, luna, ſtella, tenebrae, nox, terra, ignis, aqua, aër. Comprehendit enim haec definitio totum mundi, vel vniuerſi

h) Mſc. apud FABRIC. l. c. Vol. I. p. 502.
i) HOLSTEN. praef. ad Sentent.
k) loc. cit.
l) MEVRS. Lect. Attic. L. VIII. c. 19. KVSTER. loc. cit.
m) PHILOSTRAT. l. c. OLEAR. ad h. l.
n) ibid. o) Nominauit nos FABRIC. l. c.
p) loc. cit.
q) Rom. 1638. Lugd. Bat. 1639. 12.
r) Opuſc. mythol.
s) Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 565.
t) Saltem id de iis valet, quae Latine tantum leguntur.
u) Ita vero diſputauit, vt victoriam ei cederent docti viri, niſi de vita periclitari vellent, vid. DIO L. LXIX. AVR. VICTOR, XIPHILINVS, ALBIN. FLACCVS ep. 102. SPARTIANVS c. 16. Eiusdem fere generis ferri altercationem Hadriani et Epicteti infra dicemus.

uerſi potius Pythagorei ambitum, qui et aethere diuino, et materia in multas partes figurata conſtat, et ex ſe natus id eſt interna Dei, aetherisue diuina virtute figuratus eſt, et circulos, elementa, tempus, verbo omnia, quae ſunt, licet non videantur, comprehendit.

II. Deus eſt bonum natiuum, multiformis imago, altitudo inuiſibilis, varie effigiata forma, quaeſtio intellectu difficilis, mens immortalis, ſpiritus omnia peruadens, peruigil oculus, propria omnium eſſentia, multinominis poteſtas, manus omnipotens, lumen mens, poteſtas. Nihil in his, non Pythagoreum, Deum animam mundi omnia peruadentem et in omnes formas ſe transfundentem ſtatuens, ex qua omnia eſſentiam accipiunt. Haec vniuerſi ſiue mundi pars eſt, rerumque omnium, ſiue numerorum idearumque eſſentia, de qua et Pythagoras et Plato difficulter diſſerendum eſſe faſſi ſunt.

III. Homo mens eſt induta carne, vas ſpirituale, ſenſile domicilium, breue habitaculum, anima ad labores nata, fortunae ludibrium, temporis cura inſtrumentum oſſeum, vitae explorator, lucis deſertor, terrae creditum. Lapſum animae corpori poenae loco incluſae luculenter ſupponit et innuit.

IV. Terra eſt coeli baſis, ſpeculatio ſine fundo, radicatio aërea, gymnaſium vitae, lunae peruigilium, ſpectaculum viſu incomprehenſibile, imbrium nutrix, frugum mater, inferorum operculum, cuſtodia aeterna, ſpatium multarum ditionum, generatio et receptaculum omnium rerum.

V. Mors eſt ſomnus aeternus, reſolutio corporis, afflictorum deſiderium, receſſus ſpiritus, fuga et abdicatio vitae, diuitum timor, pauperum ſolamen, reſolutio membrorum, pater ſomni, verus terminus fixus, diſſolutio omnium.

Eiusdem fere commatis ſunt ſententiae et reſponſiones morales, quae affectatum Pythagoreiſmum ſapiunt, quas tamen, cum vbique occurrant legique poſſint, huc non transſcribimus.

Nicomachus. §. XXV. NICOMACHVS, Geraſa [x] Coeleſyriae vel Arabiae oriundus, et ipſe Pythagoream doctrinam amplexus [y] eſt. Quo tempore vixe-

x) Duas nobis Geraſas memorant veteres, vnam Coeleſyriae, cuius meminit PTOLOMAEVS L. V. c. 15. et SVIDAS T. I. Geraſa p. 476. alteram Arabiae, cuius mentionem faciunt PTOLOMAEVS L. V. c. 17. add. VALESIVS ad Ammian. L. XIV. c. 8. Et ex Coeleſyria quidem Nicomachum oriundum volunt ABRAH. BERCKELIVS ad Steph. p. 296. et SAM. TENNVL. ad Iamblich. Intr. in Nicom. ex Arabia vero FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. IV. p. 2. not. a. Quorum tamen opiniones poſſunt conciliari, ſi cum HADR. RELANDO Palaeſt. L. III. p. 806. vnam tantum vrbem eſſe ſtatuamus, quae ab aliis in caua Syria collocatur, ab aliis in Arabia, iungiturque cum Philadelphia et inter Decapolitanas recenſetur, conf. I. G. GRAEVIVS Lect. Heſiod. c. 16.

y) Teſtantur id Porphyrius apud EVSEB. Hiſt. Eccl. L. VI. c. 19. PAPP. ALEX. Collect. Math. L. III. p. 19. MARINVS in vita Procli c. 28. IAMBLICHVS l. c. p. 3. PHOTIVS Cod. CLXXXVII. p. 237. Ex quibus Iamblichus ait 1. „Omnia eum tradidiſſe ad mentem Pythagorae, plurimumque feciſſe in mathematicis, „et in illis vſum eſſe expertiſſimis magiſtris, „praeterea mirabilem ordinem, theoriam et doctrinam cum mirabili ſcientificorum principiorum demonſtratione exacte tradidiſſe, rationemque de illis nouiſſe reddere, docere „theoremata ſincera et genuina, non infecta aliorum opinionibus, eſſe etiam varium et foecundum, ordinatum et diſtinctum in numerorum „ſpeciebus. In cognitione quoque plurimum eſſe „vniuerſalem et acrem ad inueniendum etc.

vixerit, accurate definiri non poteſt, hoc tamen certum eſt, vixiſſe poſt Thraſyllum Platonicum, et ante Apuleium, adeoque inter Auguſti et Antoninorum tempora floruiſſe. Ipſe enim paſſim ad Thraſyllum prouocat [z], quem vixiſſe ſub Tiberio ſectione ſequenti dicemus: Apuleius autem, qui ſub Antoninis fuit, CASSIODORO [a] teſte, arithmeticam Nicomachi Latina veſte donauit. Addit his doctiſſimus FABRICIVS [b], videri Theone Smyrnaeo, qui Plutarcho fuit σύγχρονος, iuniorem, apud quem nulla fit Nicomachi mentio, ex quo poſt Neronis tempora vixiſſe coniici poteſt. Inclaruit vero admodum introductione in arithmeticam et enchiridio harmonico [c], quae duo ſcripta temporis iniuriae erepta, elegantem atque eruditam arithmeticae atque muſicae artis explicationem ſecundum Pythagorea principia nobis conſeruarunt. In priorem commentationem introductionem ſcripſit IAMBLICHVS, quam edidit SAMVEL TENNVLIVS [d]. Quo fato, optandum eſſet, vt licuiſſet vti theologumenis eius arithmeticis, ſiue libris duobus ſpeculationum de numeris ad varias res theologicas, phyſicas et morales applicatis, ex illis enim multam philoſophiam Pythagoream lucem fuiſſe foeneratam ex libri compendio, quod PHOTIVS [e] affert, diſci poteſt. Quae enim hodie ſuperſunt theologumena arithmetica, incertum auctorem habent, et a Nicomachi labore differunt, qui aliquoties in iis laudatur, licet dubium non ſit, multa ex Nicomachi libris in ſua arua deriuauiſſe auctorem anonymum [f]. Non confundendus vero eſt cum aliis huius nominis veteribus memoratis [g]. Ex Nicomachi enim ſenioris ſchedis Apollonii Tyanenſis vitam ſcripſiſſe Taſcium Victorianum ex Philoſtrato delineatam refert SIDONIVS APOLLINARIS [h], ex quo loco noſtrum Philoſtrato aetate inferiorem coniecit TENNVLIVS [i], qui tamen ipſe erroris ſe redarguit, referens [k], Apuleium Nicomachi introductionem Latinam feciſſe, qui Nicomachi interpres, Philoſtrato aetate prior fuit.

SECTIO

z) In Manuali harm. L. I. p. 24. 72.

a) De Arithmet. b) loc. cit.

c) Hiſtoriam literariam vtriusque libri erudite more ſuo enarrat FABRIC. l. c. conf. TENNVL. l. c. p. 65. G. I. VOSSIVS de ſcient. math. p. 37. 94.

d) Addito IOACH. CAMERARII ſuoque commentario Arnhemii 1668. 4. Aſclepii vero et Philoponi Commentationes adhuc in Mſc. delitaſcunt.

e) Cod. CLXXXVII. p. 237. conf. FABRIC. l. c. p. 9.

f) Nobile hoc theologiae Pythagoreae monumentum editum ſemel tantum Graece Paris 1643. 4. et a MEVRSIO in Denario Pythagorico commentario illuſtratum: nouae vero eius editionis ſpem fecit FABRICIVS l. c. p. 10. De auctore diſputatur. Nicomachi non eſſe, licet multa ex eo hauſta habeat liber, ex allato argumento manifeſtum. Qui ad Theonem referunt, coniecturae fidem non faciunt. THOMAS vero GALEVS ad IAMBLICH. de myſt. Aegypt. p. 201. non inepte ſuſpicatur, Iamblichum eorum auctorem eſſe. Certe eum inter decem, quos promiſerat, libros Pythagoricos, dare voluiſſe phyſicum, quoque ethicum et theologicum ex Comm. in Introd. in Nicomach. p. 167. 176. patet. Solenne quoque Iamblicho alios ante ſe exſcribere, vt in his theologumenis factum. Addimus his, paſſim in hac Introductione ea afferre Iamblichum, quae in theologumenis leguntur, ex parte quoque TENNVLIO notata. Ex inſcriptione Codicis Medicei hanc coniecturam firmat FABRICIVS l. c. p. 11.

g) Videndi SVIDAS in Nicomach. T. II. p. 624. MEVRSIVS ad Nicom. manuale harm. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 13. TENNVL. ad Iamblich. p. 65. FABRIC. Bibl. Gr. l. c.

h) L. VIII. ep. 3. conf. SIRMOND. h. l.

i) l. c. p. 64. k) p. 66.

SECTIO TERTIA.

DE PHILOSOPHIS PLATONICIS.

§. I.

Platonica secta emergens.

Pythagoreae, quam hactenus consideraulmus sectae merito iungimus Platonicam, quae in vnum quasi corpus coaluere. Et supra quidem, *sectione prima*, docuimus, Academicam philosophandi viam illam quae Arcesila, et Carneade auctoribus a Platonis placitis prorsus defecit, et incertitudinem humanae cognitionis atque ἀκαταληψίαν vrgendo, modestiam philosophandi, vltra exiguos probabilitatis gradus non progredientem vehementer commendauit, prae veteri Academia, genuinis Platonis doctrinis inhaerente Romanis placuisse, et a summis viris fuisse excultam, eo quod non tantum in tam ingenti sectarum diuortio omnium maxime rationalem hanc philosophandi rationem esse crederent, sed forensi eam quoque eloquentiae, quae viam ad honores et magistratus pandebat, egregie inseruire putarent. Euiluit tamen Academicorum nomen atque secta sub imperatoribus, partim quod odio et inuidia a reliquarum sectarum philosophis cumularetur, partim quod Sceptica philosophia, quae depressa hactenus, caput tandem erigere, et ex puluere emergere coeperat, eam quasi absorberet, tolleretque e medio, quique Academice philosophabantur, sub Scepticorum nomine comprehenderentur, partim quod fori Romani facie sub Caesarum imperio tota mutata, eloquentia ad sophistas migrasset, quibus reliquarum sectarum placita prae Academicae, inseruiebant. Mirandum itaque non est, in tanto, quem imperatorum Romanorum tempora produxerunt, philosophorum prouentu vnum fere Fauorinum, de quo in sequentibus disseremus, inuentum esse, qui pro Academico philosophandi modo verbo fecerit, licet Platonicum se simulauerit. Qui tamen, ne prorsus inuidiae odioque philosophorum se exponeret, ab Arcesilai non tantum, verum etiam a Carneadis rigore discessit, et quod GALENVS [a] testatur, non tantum dari certas quasdam veritates, concessit, sed et Pyrrhoniis, vt ait PHILOSTRATVS [b], in foro versandi facultatem non denegauit. Efflorescere e contrario coepit Platonis, per tot secuta iam inter philosophos venerabilis existimatio, cuius eloquentia et disserendi ratio cum sophistas valde iuuaret, doctrina vero magnam rerum diuinarum humanarumque notitiam sponderet, factum inde est, vt quae ab Academia quinta duce Antiocho ex sepulchro quasi reuocata est Academia vetus, et genuina philosophandi secundum Platonis placita methodus, valde insolesceret et a magnae eruditionis viris reciperetur. Qui cum apud Augustos

a) De optima disciplina T. I. p. 6. b) Vit. Sophist. p. 491.

ftos Romae principes fauore multo gauderent, multum inde profecit fecta Platonica. Acceffit recepta circa haec tempora opinio, Platonicam philofophiam effe filiam Pythagoricae, quae tanquam diuinior hoc tempore commendabatur, vt in antecedentibus dictum, et cum Platonica coniungebatur. Ex quo factum eft, vt magna et illuftri fama fub imperatoribus haec fecta florere inciperet, et nec numero philofophantium, nec eruditione fectatorum, nec fatis fecundis et duratione cederet vlli. Id quod tum quidem maxime factum eft, poftquam Alexandrinorum philofophorum, qui Platonicam fe fequi philofophiam iactabant, aft in omnium fere fectarum et religionum concordiam, vel fyncretifmum potius coniurauerant, methodus in peculiarem atque fingulari nomine a reliquis diftinctam fectam degenerarat, quae eclecticorum nomine, quamuis Pythagorico-Platonica effet, fe efferebat. Nam hi quoque homines, qui vaccarum Aegyptiacarum inftar reliquas fectas tantum non omnes deuorarunt, Pythagoram Platonemque fe fequi ante alios dicebant, licet eorum fyftemata nefandi fyncretifmi confilio mifere corriperent, id quod exeunte feculo poft C. N. fecundo vel ineunte tertio factum. Ordini itaque confulentes, vsque ad eclecticae fectae origines Platonicos confiderabimus, fequentem fectionem eclecticorum hiftoriae tribuentes. Eminuerunt vero inter Platonicos duorum fere feculorum fpatio Thrafyllus, Theon Smyrnaeus, Alcinous, Fauorinus, Taurus Berytius, Apuleius Madaurenfis, Atticus, Numenius Apameenfis ac Maximus Tyrius.

§. II. Fuit THRASYLLVS Mendefius, vixitque fub imperatoribus Augufto et Tiberio. *Thrafyllus.* Multarum artium fcientiam profeffus poftremo fe dediffe Platonicae philofophiae ac deinde mathefi dicitur Scholiaftae IVVENALIS [c]. Qui vnde habeat, quod Thrafyllus fuerit Platonicus, fatetur GAVDENTIVS [d] fe nefcire. Putat enim, verifimile non effe, eum fuiffe Platonicum, quandoquidem Platonici vix vacauerint Aftrologiae, quam vifus fit Plato in *Timaeo* damnare. Cum igitur abfque controuerfiae Chaldaicae difciplinae fuerit doctor Thrafyllus, et quidem infignis, verifimile non effe, fuiffe Platonicum. Sed opponimus dubitationibus Gaudentii PORPHYRIVM [e], qui inter praecipuos Platonicos a Plotino lectos Thrafyllum numerat. Falfumque eft oppido, huius temporis Platonicos aftrologiae pretium non ftatuiffe: quatenus nempe inter artes mathematicas, in quas magno ftudio incumbebat Thrafyllus, referebatur, quo nomine a Chaldaeorum arte nullo fundamento, nullaque philofophia nixa diftinguebatur [f]. Emendatam enim et auctam fuiffe circa haec tempora Platonicam difciplinam Pythagorica in antecedentibus monuimus, vnde, quae Pythagoreis in deliciis fuit, aftrologia

 Pla-

c) Ad Satyr. VI. v. 576.

d) De phil. Rom. in addendis c. XIV. p. 383.

e) In vita Plotini c. 10. n. 9. p. 130. Bibl. Graec. FABRIC. Vol. IV. add. NICOMACH. enchir. harmon. p. 24. aliaque loca veterum laudata FABRICIO l. c. p. 2. not. c.

f) Conf. viri docti ad SVET. Tiber. c. 14.

Platonicis quoque non placere non potuit, cuius nobis fidem exemplo suo faciant Theones; sed et haud obscure ex hoc hominum genere Thrasyllum fuisse, PORPHYRIVS [g] innuit, studiumque circa Platonis libros id satis prodit. Commendauit haec astrologiae peritia Thrasyllum Tiberio, qui et antequam imperium esset adeptus, eum comitem asciuit [h], eumque imperator tanquam mathematicum et sapientiae professorem contubernio admouit [i], et ad innocentium praesidium eius monitis paruit [k], et huius artis, teste TACITO [l], praecepta ab eo accepit. Patetque ex iis, quae de eo narrant veteres, Thrasyllum vel ipsi arti suae nimium fisum esse, vel studio astrologicae scientiae praetextu ad deludendum crudelem imperatorem vsum fuisse [m]. Id quod tamen in exitium pene adduxisset Thrasyllum; affirmantem naue praeuisa, gaudium afferri, cum quidem illum durius, et contra praedicta cadentibus rebus, vt falsum et secretorum temere conscium praecipitare in mare destinasset Tiberius, teste SVETONIO [n], nisi tum maxime certum fuisset expertus, quem, explorata ita eius peritia ab eo tempore coepit magnifacere et familiaritate dignari. Neque tamen insidias mortemque euitare potuit, imperatoris crudelitate interemtus [o]. Nobile vero nomen non scriptis tantum mathematicis, ad musicam et astronomiam pertinentibus [p] sibi comparauit, sed et distributione dialogorum Platonis in tetralogias, quam etiam operam scriptis praestitit Democriti [q]: coniecit etiam IONSIVS [r], Platonis vitam alicubi enarrasse. Fuere alii quoque Thrasylli [s], et in his Cynicus philosophus, SENECAE et PLVTARCHO memoratus, qui cum Platonico confundi non debent.

Theon Smyrnaeus.

§. III. Thrasyllo in Platonicorum schola non inferior fuit THEON, vt ab aliis huius nominis [t] distinguatur, a patria SMYRNAEVS dictus, eoque etiam nomine ab Alexandrino Theone, de quo infra dicemus, distinguendus. Aetatem eius definire liquido, impossibile. Iuniorem esse Thrasyllo, inde euincitur, quod eum laudat; Ptolomaei autem, qui tum maxime inter mathematicos inclaruit, cum mentionem nullam fecerit, coniicitur inde, Theonem Ptolomaeo aetate fuisse superiorem. Cum

g) loc. cit.

h) SVET. in Aug. c. 28.

i) IDEM in SVET. c. 14.

k) IDEM l. c. c. 62. vbi Thrasyllum consulto differre quaedam crudelitatis specimina, spe longioris vitae compulisse ait.

l) Annal. L. VI. c. 20.

m) SVETON. in Caio Calig. c. 19.

n) In Tib. c. 14. Conf. TACITVS l. c.

o) Dio siue XIPHILIN. L. LVII. p. 655. sqq.

p) Conf. VOSSIVS de scient. mathem. c. XX. §. 9. p. 87. FABRICIVS l. c. Inprimis diuisio musici canonis ex mente Thrasylli notabilis; de qua vid. NICOMACH. l. c. THEON SMYRNAEVS mus. c. 35. seqq. p. 137. seqq.

q) LAERT. L. III. §. 56. L. IX. §. 38. dictum hac de re Tom. I. L. II. c. 6. §. 1.

r) De Script. hist. phil. L. III. c. 3. p. 224.

s) Enumerant eos MEVRSIVS ad Nicom. p. 166. VOSSIVS de hist. Graec. L. IV. c. 16. IONSIVS et FABRICIVS ll. cc.

t) Octo nominat SVIDAS, in Theon T. II. p. 182. inter quos tres fuere philosophi Stoici. Addit sex alios FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 458. Inter quos notus poëta maledicentissimus, qui prouerbio locum fecit: *Theonino dente arrodere*, vid. ERASMVS Chiliad. p. m. 407. Theonis etiam nomen apud Graecos pro incerto quouis ponitur, vt apud Latinos Caii vel Sempronii. Conf. I. ANDR. SCHMID. diss. de Hipparcho, Theonibus et Hypatia Sect. II. p. 14.

Cum vero Thrafyllus Tiberii temporibus vixerit, Ptolomaeus fub Antonino Pio, recte inde concluditur, floruiffe Theonem inter A. C. XX. et CXL. Prouocat etiam PTOLOMAEVS [u] ad Theonis cuiusdam obferuationes aftronomicas, et PLVTARCHVS [x] quoque Theonem mathematicum memorat, ex quo coniiciunt viri docti [y], infra Traiani et Hadriani tempora, quibus Plutarchus inclaruit, viuere Theonem non potuiffe. Ex quibus liquet errare IOS. BLANCANVM [z], qui in Sec. XI. et XII. eum collocat, quod occafionem dedit VOSSIO [a], de duobus Theonibus Smyrnaeis praeter neceffitatem cogitandi. Platonicum fuiffe non PROCLVS [b] tantum affirmat, fed et libri ab eo fcripti probant. Scripfit enim de quatuor mathematicis difciplinis compendium in Platonis libros, fiue, vt MSta habent, de iis, quae in mathematicis ad Platonis lectionem vtilia funt: in quibus de geometria, arithmetica, mufica, et denique aftronomia egit, ac fubiunxit tractatum de harmonia mundi [c]. Priorem eorum partem debemus magni nominis mathematico ISMAELI BVLIALDO, nempe ea, quae arithmeticam et muficam illuftrant [d]. Non vero Platonicam tantum, fed Pythagoricam quoque difciplinam iftis libris illuftraffe, et ipfe fatetur [e], et iis notum eft, quae de ratione huius fectae in antecedentibus monuimus.

Alcinous.

§. IV. ALCINOVS quo tempore vixerit incertum eft, folet tamen a plerisque viris doctis [f] ad initia fecundi poft reparatam falutem feculi referri. Sed et reliqua de eius vita obfcura funt. Et Platonicum quidem fuiffe, ex introductione in Platonem non inepte colligitur, nifi velis alterius fectae hominem eiusmodi doctrinarum Platonicarum compendium confcripfiffe, quemadmodum Ciceronem feciffe fcimus. Fuere enim alii quoque Alcinoi, interque eos Stoicus etiam PHILOSTRATO [g] memoratus. Certe a Platonicae philofophiae cognitione hominem non imparatum fuiffe [h], elegans introductio in Platonis doctrinam oftendit, quae cum ALBINI introductione [i], fimili confundenda non eft. Eius verfionem debemus MARSILIO FICINO [k], quam emendauit IAC. CARPENTARIVS, et commentario illuftrauit [l]. Graeco Lati-

 nam,

u) Mathemat. Syntax. L. IX. c. 9. L. X. c. 1.

x) De facie in orbe lunae et ει apud Delphos.

y) BVLLIALD. praef. ad Thaon. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 100. feq. VOSSIVS de fcient. mathemat. c. XXXIII. §. 13. p. 162. SCHMID. l. a. p. 15.

z) In Chronolog. math. p. 57.

a) l. c. c. LXII. §. 14. p. 359.

b) In Timaeum L. I.

c) Vid. p. 73. 150.

d) Gr. et Lat. Paris 1644. 4.

e) p. 183.

f) conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 40.

g) In vit. fophift. L. I. c. 24. §. 1. p. 518.

h) Ducem itaque eum in delineatione phil. Plat. Tomo I. L. III. c. 6. f. 1. fecuti fumus poft ipfum Platonem fimul audientes et comparantes cum Alcinoo.

i) Inferuit hanc ALBINI Introductionem in Platonem B. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 48. feqq ex qua manifeftum eft, diuerfam effe ab Alcinoi. Eius mentionem iam fecit TERTVLLIANVS de anima c. 28. 29. Conf. IAC. PAMELIVS ad h. l. vt alios ex veteribus taceamus.

k) Edidit cum aliis Platonicis Venet. 1497. fol. apud Aldum; vid. Cl. SCHELHORNII noftri Amoenit. lit. T. I. p. 98.

l) Paris 1573. 4.

nam editionem Maximo Tyrio adiecit DANIEL HEINSIVS [m], ipsam, etiam introductionem historiae philosophicae inseruit TH. STANLEIVS [n], Alcinoum vero a Didymo, vel Didymum ab Alcinoo sua habuisse, locus suadet EVSEBII [o].

Fauorinus.

§. V. Plura constant de Fauorino, quem Phauorinum etiam quidam scribunt, licet minus accurate [p]. Gallus fuit Arelatensis, teste, qui vitam eius nobis descripsit PHILOSTRATO [q], qui vtriusque sexus participem natum fuisse tradit, et ex viro atque muliere compositum, idque ipsa specie prodidisse, facie enim imberbem, etiam senem extitisse, vocem etiam acutam et tenuem habuisse. Non vero ipse tantum Fauorinus apud eundem se eunuchum vocat, sed et alii ex hoc hominum genere fuisse produnt, et ipsa vocis, et faciei imberbis ratio eunuchum demonstrat: quare non eunuchum tantum Academicum vocat LVCIANVS [r], sed et Demonactis in eum dicteria refert: *Postquam Fauorinus audisset a nonnemine, suas dissertationes a Demonacte haberi ludibrio, maxime vero membrorum in iis fractas delicias, minus generosam et mulicbrem mollitiem, ac philosophiae minime congruentem, accessisse ad Demonactem et interrogasse: quisnam esset, a quo subsannaretur? dixisse hunc, hominem aures habentem difficiles deceptu; instante vero Fauorino, et interrogante, quibusnam viaticis instructus ad philosophiam accesserit? respondisse: testiculis. Aliquando etiam risisse Fauorinum, ex barba Demonactem philosophum iudicantem, qui ipse sine barba philosophabatur.* Cum vero eunuchi neque viri neque mulieres sed monstra quaedam naturae dici soleant [s], ratio inde patet, cur hermaphroditi speciem exhibuisse Fauorinus Philostrato dicatur. Vixit vero Fauorinus sub Traiano et Hadriano [t], cumque eruditionis atque philosophiae gloria excelleret, delectus fuit ab imperatore Hadriano, quocum de eloquentia et doctrina, vt cum aliis quoque agere solebat, certaret [u]. Quod cum iis, qui superare illum contenderent, eumque antecellerent, exitiosum soleret esse, quos scilicet e medio tollebat imperator, quod in omnibus primas ferre cuperet, solus Fauorinus damnum passus haud est, qua in re prudentia sua vsus est, sibique parauit praesidium. Nam cum superare omnes studeret imperator, nec cederet vlli, non morose ei refragatus est, vel curiose reprehendit, sed cessit vltro victoriam, cumque, nar-

m) Lugd. Batau. 1608. 1617. 8. prodiit etiam seorsim, Oxon. 1667. 8.

n) p. 326. Latinam h. l. exhibuit OLEARIVS.

o) Praep. L. XI. c. 23. vbi locus in Alcinoo extans Didymi nomine laudatur. Ex quo coniicit VOSSIVS de sectis c. XVI. §. 5. p. 80. Didymum ex Alcinoo eum descripsisse. LAMBECIVS de biblioth. Vind. L. VII. p. 18. et FABRIC. l. c. Alcinoum ex Didymo.

p) Graecis enim, qui F. latinorum non habent Φαβωρῖνος dicitur. Ast nomen Romanum est a fauore, vt Censorinus, a Censore, conf. IONS. de script. hist. philos. L. III. c. 7. p. 244.

q) Vit. sophist. L. I. c. 8. §. 1. p. 489. seq. LVCIAN. in Eunucho T. IV. p. m. 164. vbi maximi nominis apud Graecos eunuchum Academicum, natione Gallum vocat. SVIDAS in Φαβωρῖνος T. III. p. 572. seqq.

r) In Demonacte T. II. p. m. 569.

s) Vid. LVCIAN. in Eunuch. l. c. OLEAR. ad l. c. Philostrati.

t) SVIDAS l. c. Conf. VOSSIVS de hist. Graec. L. II. c. 10. p. 212. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 7. p. 244.

u) Laudat hanc imperatoris gratiam PHILOSTRATVS l. c.

narrante SPARTIANO [x], *professores omnium artium semper, vt doctior, rideret, contemneret, obtereret, cum his professoribus et philosophis libris vel carminibus inuicem editis saepe certans* [y], *Fauorinus, cum verbum eius quoddam ab Hadriano reprehensum esset, atque ille cessisset, arguentibus amicis, quod male cederet Hadriano de verbo, quod idonei auctores vsurpassent, risum iucundissimum mouit. Ait enim: non recte suadetis familiares, qui non patimini me illum doctiorem omnibus habere, qui habet triginta legiones.* His modis euenit, id quod ipse, se mirari dixit, vt cum imperatore contenderit saluus, et inter grammaticos, rhetores, musicos, geometras, pictores, astrologos, quos fauore prosequebatur Hadrianus, vnus emineret [z]. Vt vero eloquentiae flumen a Dione habuit Prusaeensi, cui a linguae facundia Chrysostomi nomen enatum est [a]; ita a praestantissimo scholae Stoicae circa idem tempus doctore Epicteto philosophiae praecepta hausit [b], licet parum ei obtemperasse et scribendo et viuendo postea ostenderit [c]. Sed cum Demetrio quoque Cynico fuit, quem plurimi, teste PHILOSTRATO [d], fecit, et imprimis familiari amicitiae vinculo PLVTARCHO [e] iunctus fuit, quem in scriben-

x) In Hadriano c. 15.

y) Ingenio vt erat Hadrianus eleganti iisque instructo dotibus, quibus multos antecelleret, ita artium fere omnium et scientiarum cultu euxit, et ad mirabilem euexit alegantiem. Ait enim SPARTIANVS l. c. „Fuisse memoriae „ingentis, facultatis immensae, ipsumque ora„tiones dictasse, et ad omnia respondisse. Hinc „non omnis tantum generis viros doctos in au„la fouit, grammaticos, rhetores, musicos, ge„ometras, pictores, astrologos, sed philoso„phos quoque habuit carissimos, et in his ma„xime Epictetum, Heliodorum, et Fauorinum „familiares. Gratia etiam et beneficiis plerumque „cumulauit professores artium omnes, eosque „honorauit et diuites fecit, licet eos quaestioni„bus semper agitauerit: Et cum ipse auctor es„set, vt multi ab eo tristes recederent, dicebat „se grauiter ferre, si quem tristem videret. Do„ctores, qui professioni suae inhabiles videban„tur, ditatos honoratosque a professione dimi„sit. Famae vero celebris tam cupidus fuit, vt „libros vitae suae scriptos a se libertis suis li„teratis dederit, iubens vt eos suis nominibus „publicarent. Amauit praeterea genus dicendi „vetustum, controuersias declamauit, Ciceroni „Catonem, Virgilio Ennium, Sallustio Caecilium „praetulit, eademque iactatione de Homero et „Platone iudicauit." Quaestionibus vero eruditos valde vexauit, cuius generis sunt, quae de Secundo attulimus, et de Epicteto efferemus in sequentibus. Eademque consuetudine non in aula tantum vsus est, sed etiam inter viros doctos, qui in museo alebantur. Quaestiones vero Hadriani ad Philologiam tantum artemque grammaticam spectauisse, nec ad alia extendisse se eruditionem eius contendit HERM. CONRINGIVS, Antiq. Academ. Suppl. XIII. p. 236. Aliud vero euincit familiaritas eius cum magni nominis philosophis, Epicteto, Fauorino, Heliodoro, Secundo. Verisimile vero est, maxime in conuiuiis ita eruditos vexasse imperatorem. Hunc enim symposiorum inter doctos morem fuisse ex ATHENAEO, PLVTARCHO aliisque veterum constat. Conf. SALMAS. ad l. c. SPARTIANI, AND. CHR. ESCHENBACH. de symposiis vet. differt. p. 308. seqq. In tot de viris doctis meritis hoc vnum reprehendendum in Hadriano, quod non tantum professores omnium artium tanquam doctior semper risit, contemsit, obtriuit, sed vitae quoque insidiatus est eorum, qui se extulissent, qua ratione non tantum insidias molitus est in Fauorinum, sed et Dionysium Milesium. Qua de re ne nimii simus, videndi ex veteribus SPARTIANVS l. c. c. 15. 16. DIO L. LXIX. siue XIPHILIN. in Hadr. CONST. PORPHYROGEN. Coll. de virt. p. 713. et qui ex eo excerpta dedit SVIDAS in Hadr. T. I. p. 57. ex recentioribus TILLEMONT. in Adr. DE SERVIES vit. Vx. Imper. Rom. T. III. p. 59. GAVDENTIVS de Phil. Rom. c. XCIII. p. 322. seqq.

z) SPARTIANVS et DIO ll. cc.

a) PHILOSTRAT. l. c. p. 490.

b) GELLIVS L. XVII. c. 19.

c) Scripsisse enim contra Epictetum tradit GALENVS T. I. Opp. p. 6. Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 60.

d) Vit. Apollon. L. IV. c. 25. p. 164.

e) Patet id ex PLVTARCHI libello de primo frigido, quem Fauorino inscripsit. Inter deperdita quoque Plutarchi fuit epistola ad Fauorinum de amicitia, teste LAMPRIA. Sed et, auctore GALENO T. I. p. 6. Fauorinus librum inscripsit

bendis libris et philosophiae studio videtur esse imitatus. Herodi vero sophistae maxime familiaris fuit, qui magistri ac patris loco eum habuit; quare moriens Herodem haeredem constituit, et librorum, et domus, quam Romae habebat, vt et serui Indi oppido nigri, qui Herodi et Fauorino in deliciis erat [f]. Non eodem tamen fortunae fauore Athenis vsus est. Atheniensibus enim, teste PHILOSTRATO [g], detestabilis visus est, inde concurrentes, qui magistratus munere fungebantur Athenis, aeneam eius statuam diruerunt, tanquam infestissimi imperatoris hostis. Quod vbi ille cognouit, moleste id minime tulit, neque irritatus ob iniuriam, quam passus fuerat, *bene*, aiebat, *actum cum Socrate fuisset ab Atheniensibus, aerea statua priuato potius, quam cicutam bibere coacto.* Romae autem tanta eius gratia fuit atque auctoritas, vt eo docente, omnia literarum studiis essent plena [h], magnique viri eorumque filii adhaererent: quod non potuit non in aemulationis tandem materiam excrescere, inter eiusdem professionis homines. Lis enim ei intercessit cum Polemone [i], in Ionia enata, Ephesiis ei fauentibus, Smyrna Polemonem admirante, viris consularibus, filiisque eorum, modo hunc modo illum laudibus efferendo aemulationem inter eos fouentibus, qua in lite conuitia intemperanter effusa esse, non negat, qui haec narrat PHILOSTR. [k]. Memorabile vero, quod IDEM [l] quoque refert, etsi eunuchus esset, incaluisse tamen adeo Veneris igne, vt adulteri dicam vir ei consularis scriberet, ipseque tria in vita sua admiranda diceret: *quod Gallus Graece loquatur, quod eunuchus adulterii caussam dixerit, quod cum imperatore contenderit saluus.* Ex dictis patet, professione non philosophum tantum fuisse, sed et sophistam [m], siue rhetorem, qui adeo excelluit in eloquentiae studio, vt ne apud illos quidem, qui Graecanicae linguae ignari erant, absque voluptate fuerit auscultatio eius. Eos enim et pronuntiationis sono deliniuit, et vultus gestu, et linguae modulatione. Deliniuit item tono orationis, quem cantum oratores dicebant [n]. Valde in philosophia adamauit Platonem, de quo singulari scripto egisse SVIDAE [o] dicitur, vt et *de Socratis vita* [p].

Dolen-

scripsit Plutarcho, de hypothesi Academica. Ait etiam SVIDAS l. c. plurima scribentem Fauorinum scriptorum multitudine cum Plutarcho contendisse. Conf. IONSIVS de Scr. Hist. phil. L. III. c. 7. p. 241. seqq.

f) PHILOSTRAT. l. c. et in Herode L. II. c. I. §. 14. p. 564. Non praetereundus hic est Herodes Atticus, licet eloquentiae magis laude, quam philosophiae fama inclaruerit, quem nominis celebritatem stupendis operibus ex parentis thesauris excitatis suxit, de quo praeter Philostratum, videndus GELLIVS L. I. c. 2 nam is in Pythagorica philosophis Secundum, in Platonica Taurum Berytium, in Academica Fauorinum praeceptores habuit, et inter omnes sectas Platonicae maxime addictus fuit. Parem non habuisse eloquentiae praestantia, ait, qui vitam eius exponit PHILOSTRAT. Vit. Sophist. L. II. c. I. p. 545. seqq.

g) loc. cit. p. 490. h) Ibid. p. 491.

i) Polemonis magni nominis et celebritatis Sophistae vitam PHILOSTRATVS quoque L. I. c. 25. p. 530. enarrauit, hominisque mores agrestes et scholasticos, quibus ipsum Antoninum Pium imperatorem offendit, memorabili narratione delineauit. Mirum itaque non est, debacchatum fuisse in Fauorinum, qui ne imperatori quidem cesserat. k) loc. cit.

l) Ib. p. 489. Petit eum hoc nomine LVCIANVS in Eunucho T. IV. p. m. 167. sed recte, secus ac visum Vossio de Hist. Graec. L. II. c. 10. p. 212.

m) SVIDAS in Φαβωρῖνος T. III. p. 572. 573.

n) PHILOSTRAT. l. c. §. 4. p. 491.

o) l. c. Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 60.

p) De Socrate et arte eius amatoria, contra quem librum scripsisse GALENVM ex eius tr. de libris propriis T. IV. p. 368. patet.

Dolendum vero eſt, et haec eius ſcripta et alia [q] intercidiſſe, imprimis vero eius *ſyluam collectaneorum omnigenorum hiſtoricorum* [r], ad quam ſaepe prouocant Laërtius, Gellius, aliique veterum, et ex qua Sopatrum *excerpta varia* deſcripſiſſe PHOTIVS [s] ait, temporis nobis ereptam iniuria: multa enim ad philoſophiae hiſtoriam, quibus aegre hodie caremus, comprehendiſſe, ex locis iſtis, quibus laudatur, colligitur [ff]. Quamuis vero Platonem magni faceret, non tamen primae, ſed ſecundae tertiaeque adhaeſit Academiae, eamque, cum eo quidem tempore cum Pyrrhoniis faceret, rationibus ſcepticis auxit. Hinc enati libri, quorum meminere GELLIVS [t] et PHILOSTRATVS: [u] *de comprehenſiua imaginatione, de Academica propoſitione; ſolem non poſſe comprehendi; tropi item Pyrrhonii* [v]. Vbi tamen repetendum, quod ſectionis huius initio diximus, moderatius, quam Pyrrhonii ſolebant, Fauorinum Academiae ἀκαταληψίαν propugnaſſe, propius Platonem accedentem ſtatuendo, eſſe quaedam, quae certo ſciri queant, pleraque tamen incerta eſſe atque dubia [w]. Non errabimus itaque, ſi eum inter Pyrrhoniae quoque ſectae alumnos referimus, cuius cauſſam ſcriptis multis iuuit, quae enarrantem videſis praeſtantiſſimum FABRICIVM [x]. Diſcipulos habuit multos, et in his Alexandrum, cognomento Peloplatonem, celebrem oratorem, Seleucia Ciliciae oriundum, cuius vitam ſcripſit PHILOSTRATVS [y], qui et ipſe Platonicae philoſophiae adhaeſit [z], licet non eadem, qua in eloquentia vſus eſt, felicitate, quod Peloplatonis ei nomen conciliaſſe videatur [a]. Fuere vero et Fauorini alii cum noſtro non commiſcendi [b].

§. VI. Serius paulo, nempe ſub Antonino Pio inter Platonicos eminuit CALVISIVS TAVRVS, Berytius [c], quem tamen alii Tyrium vocant [d]. Duos enim Tauros eo tempore fuiſſe, Berytium et Tyrium, quod vult KVSTERVS [e], veriſimile haut eſt. Platonicam iſta aetate ſectam eruditione ornaſſe ſua, veteres referunt [f], et vel vno hoc argumento euinci poteſt, quod Atticus, Herodis Sophiſtae parens, vir illuſtris et immenſis theſauris potens, filium hunc ſuum Tauri diſciplinae et inſtitutioni *Taurus.*

q) Pleraque poſt extemporaneam Suidae diligentiam accuratius enarrat FABRICIVS l. c.

r) Laudat hanc παντοδαπὴν ἱστορίαν LAERT. L. III. ſ. 24. L. VIII. ſ. 47. conf. STEPHANVS in παντοδαπός.

s) Cod. CLXI. vbi vſum hoc libro fuiſſe Sopatrum ad librum tertium eclogarum ſuarum ait.

ff) In reliquis etiam Fauorini ſcriptis hiſtoriae philoſophicae lucem fuiſſe accenſam, ex titulis et inſcriptionibus patet.

t) L. XI. c. 5.

u) l. c. conf. FABRIC. l. c.

v) Hunc inter philoſophicas eius diſſertationes omnium praeſtantiſſimum foetum fuiſſe, PHILOSTRATVS l. c. §. 4. p. 491. ait. Tropi Pyrrhonii quid ſint ex Tom. I. Libr. II. cap. penultimo notum.

w) GALEN. l. c. et de optimo doctrinae genere.

x) l. c. y) Vit. Sophiſt. L. II. c. 5. p. 570.

z) Ideo in Platonicorum ſuum album tranſcripſit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 52.

a) Vid. PHILOSTRAT. l. c. conf. SVIDAS in Alexander Aegeus T. I. p. 105.

b) Ariſtotelici Fauorini meminit PLVTARCHVS Qq. conuiu. L. VI. c. 10. oratoris GELLIVS L. XV. c. 8. conf. FABRIC. l. c. p. 301.

c) SVIDAS in Tauro T. III. p. 435. EVSEB. in Chron. ad A. C. CXLVIII. GELLIVS L. XVIII. c. 10. SYNCELLVS p. 351. MARIAN. SCOTVS ad Ann. X. Ant. Pii.

d) PHILOSTRAT. Vit. Sophiſt. L. II. p. 564.

e) Ad l. c. SVIDAE.

f) Ipſe Platonem noſtrum vocat, apud GELLIVM L. VI. c. 13.

tioni commendauerit f. Fuit etiam ex discipulis eius AVLVS GELLIVS vir doctus variaeque doctrinae, qui de hoc praeceptoris sui modo philosophandi aliquot nobis conseruauit specimina g, ex quibus disci potest, per omnes quidem sectas exploratorem discurrisse, potissimum tamen Platonicam doctrinam probauisse, de reliquis modeste sententiam dicentem. Laudandum vero in eo quam maxime, quod a syncretismo philosophico, qui eo tempore tanquam pestis, omnem fere philosophorum nationem, praecipue tamen Platonicos, corripuerat, abstinuerit, et qui inter Platonis, Aristotelis et Stoicorum dogmata, quae iam Antiochus in vnum confuderat, Alexandrina vero Platonicorum schola nouis commentis in concordiam redigere, infelici quidem conatu, contenderat, esset dissensus atque discordia, demonstrauerit, scriptis de *differentia dogmatum Platonicorum ab Aristotelicis, et de dissensu Platonicorum a Stoicis* libris h, quos periisse magnopere dolemus. Dubium enim non est, genuinae secundum has sectas philosophandi rationi quam infausti illi conciliatores magno historiae philosophicae malo adulterarunt, egregiam Taurum lucem accendisse. Scripsit et alia, ad Platonem potissimum illustrandum pertinentia i, de quibus videndi, qui historiam literariam veterum illustrarunt k. Vixit docuitque Athenis, idque non tantum inter subsellia discipulorum, sed et inter accumbentium lectulos. Narrat enim GELLIVS l, qui et ipse istis coenis interfuit: *Accepisse eos Philosophum Taurum Athenis coena plerumque ad id diei, vbi iam vesperauerat, id enim fuisse tempus istic coenandi frequens, eius coenae fundum et fundamentum omne fuisse in olla vna lentis Aegyptiae, et cucurbitae inibi minutim concisae. Occasionem vero captasse a tempore et quaerentium circumstantiis colloquiorum philosophicorum: Cum enim, qui eo essent iunctiores domum suam vocasset, ne omnino, vt dicitur, immunes et asymboli venirent, coniectasse ad coenulam, non cupedias ciborum, sed argutias quaestionum. Vnumquemque igitur eorum commentum paratumque iuisse, quod quaereret, fuisse autem et initium loquendi, et eundi finem. Quaesita autem fuisse nec grauia, nec ferenda, sed enthymemata quaedam lepida, et minuta, et florentem vino animum lacessentia, quae postea Taurus graui eruditione illustrauerit*, cuius duo exempla affert, de eximia viri eruditione testantia. Nec dubium est, multa afferri a Gellio in *noctibus Atticis*, in eiusmodi symposiacis olim quaestionibus in Tauri coenis proposita, licet eius plerumque nomen reticeat m.

§. VII.

f) PHILOSTRATVS l. c.

g) L. I. c. 26. Tauri philosophemata refert, de quaestione, en sapiens irascatur, L. II. c. 2. de officiis et reuerentie filiorum in patree, L. VI. c. 13. quando mori dicatur homo, L. XII. c. 5. de modo et ratione tolerendi dolores secundum principia Stoica, L. XVII. c. 8. de causse congelationis olei, c. 20. de ratione vertendi apte scitaque: Ex quibus varie et elegantissime elucescie Tauri eruditio, cui insigne accessit ornamentum, quod placidissime et suauiter prorsus dissereret. Plura de egregiis viri optimi moribus passim in Gellio obseruari possunt.

h) SVIDAS l. c. GELLIVS L. XII. c. 5.

i) Comm. in Gorgiam Platonis meminit IDEM, L. VI. c. 14.

k) SVIDAE l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 67. sq. IONSIVS L. III. c. 9. p. 255.

l) L. VI. c. 13. L. XVII. c. 8.

m) Seriee tamen disputationis, et quidem elegantissimae exemplum habes L. XII. c. 5.

§. VII. Eadem aetas tulit quoque LVCIVM [m] APVLEIVM, ex Platonicorum schola Philosophum clarissimum. Fuit is oriundus Madaurae, ciuitate Africae in Numidiae Gaetuliaeque confinio [n], quae post Syphacis et Masinissae dominatum colonia Romana fuit [o]. Vitae is suae historiam in *Apologia*, maiorem partem tetigit. Honesto ibi loco natus est [p]. Patrem enim habuit Theseum loco principe duumuiralem [q], et honoribus aliis cunctis perfunctum: matrem vero Saluiam, ab inclyto illo Plutarcho Chaeronensi ac mox Sexto philosopho, nepote eius genus ducentem [r]. Quando natus fuerit, ipse nusquam prodidit, vnde coniecturis tempus eius definiendum est. Et ANASTASIVS SINAITA [s] quidem audiendus non est, qui Apollonio Tyaneo iungit, quod non, nisi magiae professione, ex sententia veterum quorundam, admitti potest: nec PETAVIVS [ss] accuratus est, qui Traiani et Hadriani temporibus vixisse putat, quemadmodum nimis eum aetate deprimunt, qui sub Theodosio floruisse asserunt [t]. Vixisse enim se sub Antoninis, haud obscure prodidit, memorans Lollianum Auitum, qui A. C. CXLIV. proconsul fuit, Claudium item Maximum, Lollium Vrbicum et Scipionem Orfitum, qui summis honoribus sub Antonino Pio, et Antonino Philosopho atque Vero perfuncti sunt [u]. Nec IONSIVS [v] admitti potest, qui quod diuum vocauerit Antoninum, Commodi temporibus adscribit, nihil enim horum apud Apuleium legitur. Formae concinnam speciem, licet mediocrem eam ipse dicat [w], ingenii dotes auxere eximiae, et indefessa imprimis industria, qua *ab ineunte aeuo vnis studiis literarum ex summis viribus se deditum, omnibus aliis spretis voluptatibus, ad hoc aeui, super omnes fere homines impenso labore, diuque noctuque cum despectu et dispendio bonae valetudinis se eruditionem et eloquentiam quaesiuisse* ipse fatetur [x]. Parentum itaque cura studiis addictus est, et rudimenta quidem literarum Carthagine didicit, ibique Platonicam quoque sectam inchoauit [y], postea Athe-

Apuleius.

m) Lucii nomen tanquam spurium reiiciunt ELMENHORSTIVS ad Ap. SALMASIVS, aliique, nec male, Lucii enim nomen ex fabulae tantum argumento, quod Lucium transformatum ex Graecis refert, hausisse verisimile.

n) Ita ipse in Apolog. p. m. 203. edit. Petr. Scriu. vbi se quoque Semi-Numidam et Semi-Getulum vocat.

o) Ibid. p. 4. „Syphace victo ed Masinissam eam „concessisse munere populi Romani, ait, ac de„inceps veteranorum militum nouo conditu „splendidissimam coloniam fuisse.

p) Vitam Apuleii, vel vt vetera marmora scribunt Appuleii, vid. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 514. ex eius scriptis collegere ex recentioribus Petrus Coluius, Petrus Scriuerius, Guil. Elmenhorstius, et editionibus suis praefixerunt. Eandem rationem secuti sunt B. DE COTOVRES, et IO. WOWERIVS, quam inde vitam repetiit FLEVRIVS in editione Apuleii in vsum Delphini. Egit etiam de eo BAYLE dict. T. I. art. Apulée p. 272. vt alios taceamus.

q) Apol. l. c. Quod Romae consules ex Senatu lecti id in coloniis Duumuiri iuridicundo, ex Decurionibus asciti, vid. H. NORIS Cenotaph. Pisan. diss. 2. MARC. WELSERVS Rer. Aug. L. II. Opp. p. 208. quod magistratus genus hodie quoque in quibusdam S. R. Imperii ciuitatibus liberis, e. g. Norimbergae, Augustae Vindelicorum, Vlmae, obtinet.

r) Metamorph. L. I. p. 5. L. II. p. 18.

s) Qq. in Script. XXIII.

ss) Rat. temp. L. V. c. 9. p. m. 308 extremis tamen Hadriani temporibus natus esse potuit. Plutarchus enim, qui sub Traiano et Hadriano floruit, ex maioribus eius fuit.

t) Conf. PITHOEVS Adu. L. II. c. 10. FABRICIVS l. c.

u) Vid. vitae eius enarratores not. (p) laudati.

v) De Scr. Hist. phil. L. III. c. 11. p. 267.

w) Apolog. p. 189.

x) loc. cit. p. 190.

y) FLOR. c. 18. p. 366.

Athenas translatus, et omni literarum genere imbutus, eam confirmauit. Aitque alio loco [z], *non crateras tantum literatoris, grammatici et rhetoris se potasse, sed et alias Athenis bibisse, poëticae commentam, geometricae limpidam, Musicae dulcem, Dialecticae austerulam, et uniuersas philosophiae, inexplebilem scilicet, nectaream: canere enim Empedoclem carmina, Platonem dialogos, Socratem hymnos, Epicharmum modos, Xenophontem historias, Xenocratem satyras, Apuleium haec omnia, nouemque Musas pari studio colere, maiore scilicet voluntate, quam facultate.* Romam postea translatus, magno etiam cum labore, vtpote nullo magistro praeeunte, Latinum sermonem addidicit, et *in vrbe Latia*, vt ipse scripsit *, *aduena studiorum Quiritium indigenam sermonem aerumnabili labore aggressus excoluit*, vbi etiam tam peritus iuris Romani euasit, vt aduocati munus obierit et in foro caussas dixerit. A parente censu graui HS vicies sibi et fratri relicto, longam peregrinationem iniit **, et cognoscendi potissimum leges ceremoniarum, fas sacrorum, ius religionum cupidus, sacerdotum arcanis se adscribi collegiis passus est, et patrimonii maiorem partem, crebris liberalitatibus huic scopo impendit [a]. Vnde *iam dudum perspicua euidentique magni numinis dignatione felici ministerio nuncupatum destinatumque, nec secus, quam cultores caeteros, cibis profanis ac nefariis iam nunc temperare, quo rectius ad arcana purissimae religionis secreta peruaderet*, dixit [b]. Quibus licet admodum facultatibus exhauriretur, sumtuum tamen eum non poenituit, liberali Deum prouidentia iam stipendiis forensibus bellule fotum. *Deum enim magnorum maximum per quietem ipsi praecepisse*, ait [c], *quae nunc incontanter gloriosa in foro redderet patrocinia.* Maxime tamen inopiam, ad quam eum peregrinationes et liberalitas redegerant, leuauit nuptiis Pudentillae, ex Oea, Africae etiam ciuitate, quae sestertium quadragies possidebat. Quae cum hystericis vexata malis nubendi consilium a medicis accepisset, Apuleii potissimum formositate [d] capta ei nupsit. Quam ob rem tunc apud Cl. Maximum Africae Proconsulem magicarum artium insimulatus fuit, quod et Pudentillam viduam prouectiorisque aetatis foeminam cantaminibus in amorem sui pellexisset, et Pontianum priuignum suum e medio sustulisset: et vagae peregrinationis atque tot mysteriorum doctrinae caussam non aliam, quam magiam habuisset [e]. Quae omnia doctissima multaque veteri doctrina referta apologia [f] refutauit, effecitque vt absolueretur. Inde tamen factum esse, ait AVGVSTINVS [g], *vt ad aliquam iudiciariam reipublicae potestatem*

z) c. 20. p. 370.
*) Metamorph. L. I. c. 5. Falsum itaque est quod TILLEMONTIVS habet Hist. imp. T. II. p. 72 Carthagine Latii sermonem didicisse.
**) Apol. p. 203.
a) Ibid. Passim huc respicit in metamorph. L. III. p. 42. L. XI. p. 177.
b) l. c. L. XI. p. 183. c) l. c. Apolog. p. 203.
d) Formae suae meminit Metam. L. II. p. 18. Apol. init. Imago eius occurrit in thes. GRONOVII et apud ANDR. MORELL. Spec. rei num. ant. T. II. L. II. p. 45.
e) Prolixe de his capitibus agit in Apologia.
f) Quam tamen in tantillo temporis spatio habuisse talem, qualem scripsit, dubites. Commentati sunt in eam ISAAC. CASAVBONVS 1594. 4. IO. MEVRSIVS L. B. 1627. 8. SCIPIO GENTILIS Hanou. 1607. 8. tum PRICAEVS, conf. FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 517. seqq.
g) Ep. 5.

ſtatem peruenire non potuerit, licet nobili familia eſſet natus, et ſacerdos in prouincia Attica fuerit, et tunc munera ediderit, et venatores veſtiuerit. De quo tamen vt dubitemus, ipſe facit Apuleius, qui ſe *patris locum in republica exinde, vt participare curiam coeperit, nequaquam degenerem, pari honore et exiſtimatione tueri*, dicit [h]. Niſi hoc velit, ſe quamdiu cauſſas in foro egerit, parentis honorem exiſtimatione tueri, quod tamen vim nobis videtur inferre verbis Apuleii clariſſimis: praeſertim cum non tantum aliarum ciuitatum honores ſtatuarum et alios ſibi decretos, ſed et poſitam auctoritate publica ſtatuam ipſe memoret. Etſi vero facile credi poteſt, ab intentato magiae crimine innocentem fuiſſe Apuleium, ipſum tamen non haberi tantum pro theurgo voluiſſe, ſed et eiusmodi interdum artes adhibuiſſe veriſimile eſt, quae huic ſuſpicioni gignendae erant aptiſſimae [i]. Vt enim taceamus, metamorphoſin Lucii eo potiſſimum colore ſcriptam eſſe, vt perditas circulatorum et praeſtigiatorum artes a ſacerdotum, quorum adſcriptus erat collegio ſapientia diſtingueret, veramque his, vt in apologia [k] quoque contendit, magiam vindicaret, quorum tamen artificia magis nec meliora nec ſanctiora fuiſſe, conſtat, LACTANTII nouimus teſtimonio [l], *multa et mira Apuleii ſolere memorari;* AVGVSTINVS [m] quoque teſtatur, *homines ex gentilibus improbos, Dominum nihil amplius, quam quod alii homines facere potuerunt feciſſe vel geſſiſſe, mentientes, Apollonium ſuum nobis Apuleium aliosque artis magicae homines in medium proferre, quorum maiora contendant extitiſſe miracula.* Ex quibus recte colligitur, Apuleium, ſi non ipſe magus fuit, ad exagitandos tamen inimicos, et faciendam ſacerdotio auctoritatem iis artibus vſum fuiſſe, quibus numinibus ſuis miraculorum fidem conciliare ſolebat ſacerdotum gentilium aſtutia; qui cum magiae nomen, ex eo tempore, quo in Romano imperio infame fuit, deprecarentur, mirum non eſt, illud ſcripta apologia ſtudioſe Apuleium declinaſſe. Quem goëtiae quidem crimen fuiſſe vehementer deteſtatum, theurgiae tamen nauaſſe operam, vel vna eius *metamorphoſis*, et eius imprimis epilogus luculenter ſuadent. Vnde ſi ſalua velimus ſanctorum virorum teſtimonia, patet, de Apuleio idem ſuo modo dici poſſe, quod de Apollonio diximus [n], quem tamen eruditione multiuaria et doctrina multis paraſangis ſuperauit. Vixiſſe in iuuentute minus caſte, colligi euidenti ratione poſſet ex illis, quae de Fotidis amoribus

h) Apolog. p. 204. conf. BAYLE l. c. not. L.

i) Florid. p. 362.

k) p. 204. 205.

l) L. V. c. 3.

m) Ep. 4. conf. ep. 49. HIERONYMVS in Pſ. LXXXI. BAYLE l. c.

n) Suadet hoc locus memorabilis in Apologia p. 205. vbi ita: „Verum haec ferme communi „quodam errore imperitorum philoſophis obiectantur, et partim - - qui prouidentiam mundi „curioſius veſtigant, et impenſius Deos celebrant, „eos vero vulgo magos nominent, quaſi facere „etiam ſciant, quae ſciant fieri: vt olim fuere „Epimenides et Pythagoras et Oſthanes.„ Et infra p. 216. genuinum horum hominum fundamentum exponit, quo tota theurgia nititur p. 216. ſcribens: „Inter Deos atque homines natura et „loco medias quasdam diuorum naturas interſitas, easque diuinationes et magorum miracula „gubernare, poſſe etiam animum humanum ſeu „carminum auocamento ſiue odorum delinimento ſoporari, et ad obliuionem praeſentium exſternari, et paulisper remota corporis memoria, redigi ac redire ad naturam ſuam, quae „eſt immortalis ac diuina, atque ita veluti ſopore quodam futura rerum praeſagire.„ Sed et reliqua legenda ſunt, licet magi nomen omni modo declinet.

ribus ipse narrat [o]; nisi Graeca fabulae huius narratio, quae apud LVCIANVM [p] occurrit, eadem exhiberet, ostenderetque, eum more suo ἀρχέτυπον secutum fuisse, idque nouo inuentionis genere adauxisse; id quod tamen in argumento adeo lubrico et impudico a sacerdote, *in animae castimoniae*, vt ipse iactat [q], *iugum qui subiit*, fuisse factum, merito improbamus. Caste tamen in matrimonio se gessit, et diu atque noctu etiam cum bonae valetudinis dispendio, eloquentiae et literarum studio impalluit [r]. Imprimis vero eruditionem eius et accuratam in Platonica philosophia doctrinam libri tres de *dogmate Platonis* [s] probant, introductionis loco ad lectionem Platonis cum Alcinoo et Albino adhibendi. Nominis tamen celebritatem, praeter istos libros, et apologiam, multa doctrina refertam, maxime sibi comparauit, *fabularum Milesiarum libris vndecim*, *siue metamorphosi Lucii in asinum*, quam tanta eruditionis veteris varietate, tantoque lepore et iucunditate condiuit, vt inde ob dulcedinis et elegantiae praestantiam aurei asini nomen nacta sit [t]. Materiam tamen ex Lucii Patrensis *libris metamorphoseων* accepit [u], vel a LVCIANO etiam transsumsit, qui Patrensem eleganti quoque narratione expresserat. Scribendi tamen genere vsus est peregrino et insolito, vnde *exotici et forensis sermonis*, *tanquam locutor rudis veniam* mox in limine deprecatur: in quo tamen multa sunt, etsi insolita et aures Romanas offendentia, erudita tamen et veterem disciplinam spirantia [x]. Sed et reliqua Apuleii scripta ab historiae philosophicae studioso non negligenda sunt. Dedit enim *interpretationem libri de mundo*, ARISTOTELI perperam tributi, vt ex collatione Graeci textus cum hoc Apuleii labore euidenter demonstrari potest: [y] licet fatendum sit, eum non vbiuis sensum accurate fuisse assecutum [z], *apologiam item Socratis* ex Platonicae philosophiae adytis haustam: *Florida* vero etsi eloquentiam magis spectant, quam philosophiam, multa tamen continent veteris philosophiae historiae apprime inseruientia [a]. Reliqua eius scripta, quae historiam, philosophiam, eloquentiam et poësin illustrarunt, desideramus [b]. Non confundendus autem est cum Apuleiis aliis [c], praesertim cum Apuleio Celso, medico celebri [d].

§. VIII.

o) Metamorph. L. II.

p) In asino.

q) Metamorph. L. XI. p. 183.

r) Apolog. p. 204.

s) Tertius tamen de philosophia rationali multe habet ex Dialectica Stoica.

t) Conf. FABRIC. l. c. p. 516.

u) PHOTIVS Cod. CXXIX. p. 165.

x) Conf. iudicia doctorum collecta a TH. POPEBLOVNT cens. cel. auct. p. 170. TOB. MAGIRO Eponymol. crit. p. 59. CREN. de singular. script. §. 18. p. 58. De editionibus vid. FABRICIVM et BAYLE ll. cc. Satyram esse in megos censet BARTHIVS Adu. L. LI. c. 11. et BAYLE l. c. FABRIC. l. c. T. III. p. 35.

y) Videnda editio BONAV. VVLCANII L. B. 1591. 8. quae Graeca Latinis Apuleii habet adiuncta.

z) FABRIC. l. c. p. 518. Bootius apud POPEBLOVNT. l. c. p. 172.

a) Fragmenta esse videntur orationum passim habitarum.

b) Interpretatus est Phaedonem Platonis, et Nicomachum de numeris. Scripsit etiam Qq. naturales.

c) Enumerant eos IONSIVS de S. H. Phil. L. III. c. 11. FABRIC. Bibl. Lat. T. III. p. 34.

d) Vixit sub Tiberio fuitque Scribonii Largi praeceptor, conf. FABRIC. l. c. T. I. p. 525. 858. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 77. Occurrit sub Apuleii nomine liber, de herbis, earumque nominibus et virtutibus, verum nec philosophum nec medicum agnoscere, sed iuniorem quendam Apuleium stilus prodit.

§. VIII. Marco Aurelio Antonino philosopho imperante [e], celebre inter Platonicos nomen fuit Attico, cuius tanta inter sectae suae homines fuit existimatio, vt a Plotino cum reliquis, quos potiores ex Platonicis esse iudicabat, delectus sit, quem discipulis accuratiori Platonicae philosophiae studio inuigilantibus, explicaret [f]. Notandus vero et hic Atticus est, ob diligentiam, quam in demonstranda differentia inter Platonis et Aristotelis philosophiam exhibuit, vt patet ex fragmentis, quae nobis seruauit EVSEBIVS [g], vbi contra Aristotelem de vltimo fine hominis, de prouidentia, de ortu, de quinta corporum substantia, de rebus coelestibus, de immortalitate animae disputauit, et quam ab eo dissentiat Plato planum fecit. Quod eo magis momentum habet, quo magis ab eo tempore parum abfuit, quo nouo foedere coire coacti sunt Plato et Aristoteles ab eclecticis. Nec alios ferire videtur homines, quam malesanos huius generis syncretistas, scribens: *Quisquis hanc Aristotelis imbiberit doctrinam probaueritque, quo tandem amabo, vel ad mentem Platonis accedet, vel in eadem, vt alii acquiescant constanter efficiet? Nunquam profecto, nunquam, qui ex schola ista prodierit, haec plane Herculea diuinaque dogmata suscipiet.* Cumque nosset iam tum ex Alexandrinis scholis prodiisse Platonicos, qui mundi aeternitatem Platoni tribuerent, vt eum cum Aristotele in concordiam redigerent, praeclara ait sententia: Παραιτούμεθα δὲ νῦν μὴ ἐμποδὼν ὑμῖν τοὺς ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἑστίας εἶναι, οἷς ἀρέσκει καὶ κατὰ Πλάτωνα τὸν κόσμον ἀγένητον εἶναι, hic vero admodum exoratos velim, *vt ne molestiam nobis vllam facessant, qui eiusdem ac nos familiae cum sint, mundum tamen ex Platonis quoque sententia generatum esse negant.* Quos ipsis postea Platonis verbis ex Timaeo petitis refutat, quae vt manifestum faciunt, iam ante exortum eclecticorum nomen istum syncretismum ex Plotini postea schola in omnem orbem disseminatum, inualuisse, ita iis, quae *sequenti sectione* de his hominibus dicemus lucem affundunt, probantque viros graues et acutos, qualis Atticus fuit, non defuisse, qui ab ista concordia abhorrerent, sinceramque conseruarent Platonis philosophiam. Fuere alii quoque Attici, a Platonico hoc probe distinguendi; Atticum enim Romanum, cuius vitam descripsit CORNELIVS NEPOS, vt taceamus, Attici Pergameni rhetoris meminit STRABO [h]. Atticus etiam episcopus Constantinopolitanus, controuersiis cum Chrysostomo habitis illustris [i], Licinius Atticus, medicus GALENO [k] memoratus, Atticus quidam episcopus [l], apud veteres recensentur. Attici etiam philosophi PLVTARCHVS [m] meminit; ast Herodem Sophistam habuisse patrem Atticum, supra diximus. Quo loco

Atticus.

e) SYNCELLVS p. 353. EVSEB. Chron. sub Aurel. ad A. CLXXIX. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 53.
f) PORPHYR. in vita Plot. c. 14.
g) Praep. L. XV. c. 4. seqq. p. 794. seqq.
h) L. XIII. p. 625.
i) Conf. CAVE Hist. Lit. scr. eccl. p. 44. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VII. p. 43. Vol. IX. p. 391. Vol. XI. p. 398.
k) T. II. p. 238.
l) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 567. 581.
m) De Monarch. T. I. p. m. 72.

loco Plutarchi fretus IONSIVS [n] nobis Atticum Herodis parentem non exsculpit tantum philosophum, sed cum Attico quoque nostro eundem facit. Qua in re accurationem in viro docto merito desideramus. Ex allegatione enim Plutarchi liquet, hunc Atticum philosophum supra aetatem Plutarchi vixisse; Plutarchus autem sub Traiano floruit. Ast Atticus Herodis pater Nerua imperante viguit, et ab eo thesaurum ingentem, quem domi suae inuenerat, accepit, nec philosophus fuit, vt ex vita eius a PHILOSTRATO [o] exarata patet, qui philosophiae studium non omisisset indicare, si qua in illud Atticus incubuisset. Praeterea Eusebius, Syncellusque Aurelio Antonino imperante floruisse Atticum dicunt, Atticus itaque, qui Neruae coaeuus fuit, esse non potest. Quod vt eludat Ionsius, verba Eusebii de Herode Attico filio interpretanda monet. Ast Herodem omisso proprio nomine Atticum philosophum vocari, nusquam legimus, nec philosophiae caussa inter philosophos nomen tulisse, traditur, licet eam didicerit, sed eloquentia omnibus magna cum gloria praestitit. Accedit Atticum hunc Plutarchi alicuius filium dici ab ipso Ionsio, auum Herodis sophistae. Ast Atticus Herodis parens, non Plutarchum, sed Hipparchum genitorem habuit, teste PHILOSTRATO [p]. Ex quibus omnibus clarum est, Atticum hunc Platonicum ab Attico Herodis patre esse distinguendum.

Numenius. §. IX. Platonicis illustrioribus, quos explicuit discipulis suis Plotinus, annumeratur etiam NVMENIVS Syrus, Apamea oriundus [q], ex quo colligere est, circa eadem quoque Antonii tempora eum floruisse. Nam quod ante Seuerum vixerit, ex Plotini aetate, qui sub eo imperatore fuit, innotescit, quem plagii in Numenium commissi incusatum fuisse, infra trademus, quemadmodum ante Origenem floruisse eodem argumento concluditur, quod ab eo Numenii scripta lecta sunt [r], cumque Cronium et Numenium PORPHYRIVS, tanquam familiares iungat et συγχρόνους [s], illis vero Caius Seuerus et Atticus adiiciantur [t], coniectura non prorsus a vero abludente Numenius in tempora Antoninorum, cum reliquis his Platonicis refertur [u]. Illustrem inter Platonicos fuisse EVSEBIVS [x] tradit, cui non obstant, quod ille et ORIGENES [y], eum inter Pythagoreos numerent, supra enim iam monuimus, vtramque sectam pro vna fere habitam, vel in vnam potius fuisse confusam. Tanta vero eruditione in hac familia inclaruit, vt sectae suae principem vocare, et scribere de eo non dubitet ORIGENES [z], plerisque de rebus melius, quam Platonem disseruisse. Nec alia forte ratio fuit, cur Plotinus exscri-

n) De S. H. Phil. L. III. c. 7.
o) PHILOSTRAT. L. II. c. I. p. 547.
p) loc. cit.
q) PORPHYR. in vita Plotini c. 17.
r) PORPHYR. contra Christ. L. III. apud SVIDAM in Orig. T. II. p. 761. et EVSEB. Hist. crit. L. VI. c. 19.
s) De antro p. m. 123. ed. Rom.
t) In vita Plot. c. 14. et adu. Chr. L. III.
u) Ita et IONSIVS l. c. p. 264.
x) Praep. L. XI. c. 9. p. 525.
y) l. c. et L. XIX. ORIG. contra Cels. L. IV. p. 204.
z) loc. cit.

ſcripſiſſe Numenium dictus ſit, quam quod principem Platonicorum eruditione doctrinaque Platonica aequare videretur [a]. Certe tanti eum fecit Amelius, vt omnia eius ſcripta memoria ediſceret [b]. Scripſit autem multa, quibus tum de philoſophia ipſa, tum de eius hiſtoria meruit. Imprimis laudantur paſſim apud veteres libri eius de differentia Academicorum a Platone, ex quibus fragmenta ampla ſatis nobis ſeruauit EVSEBIVS [c] digna, quae in Academicae philoſophiae hiſtoria diligenter conſulantur. Scripſit etiam de iis, quae effari nefas (ἀποῤῥήτων) apud Platonem, ex quibus etiam adduxit quaedam EVSEBIVS [d]. Alia nominat, qui multum Numenio tribuit, ORIGENES [e], qui inter alia narrat, multa eum ſuis commentariis inſerere, depromta e Moſis et prophetarum libris, tractataque per veriſimilem tropologiam, quemadmodum in epope, ſic inſcripto, itemque in libris de numeris, et de loco. In tertio autem de bono narrare etiam de Ieſu quandam hiſtoriam, non addito nomine? etc. dignatum etiam diſcendi cauſſa ſcripturas noſtras perquirère, habentem eas non pro ſtultis, ſed pro figuratis. Quae oraculorum ſacrorum lectio effecit, vt cum Moſen multa habere cum Platone affinia putaret, Platonem vocaret Moſen Atticiſſantem [f]. Quod ſi THEODORITO [g] credendum, priſcos philoſophos non ab Aegyptiis tantum, ſed ab Hebraeis quoque veri Dei notitiam adeptos eſſe ſtatuit Numenius. Alios Numenios laudant IONSIVS [h] et FABRICIVS [i]. Inter quos fuit vnus Rhetor, alter grammaticus, tertius medicus.

§. X. Poſt Numenium MAXIMVS, gente TYRIVS praecipue inter Platonicos celebres numerandus eſt. Etſi enim eloquentiae dedit operam, et inter ſophiſtas ſui temporis diſſerendi facultate nomen ſibi celebre comparauit, non tamen arti tantum oratoriae ſe addixit, ſed philoſophiam quoque eloquentiae iunxit, Platonem prae caeteris, non ſine decenti tamen libertate ſecutus [k]. Vixiſſe ſub Commodo SVIDAS [l] tradit, EVSEBIVS [ll] autem et SYNCELLVS ſub Antonino Pio ponunt, quod facile conciliari poteſt, ſi ſtatuamus, Maximum ſub Antonino florentem Commodi etiam tempora attigiſſe. Romae fuiſſe iterato, ex diſſertationibus eius intelligitur, maiorem tamen temporis partem in Graecia exegiſſe veriſimile eſt. Et Romae quidem inter praeceptores Marci imperatoris locum fuiſſe nactum, magni quidam nominis viri docti conten- *Maximus Tyrius.*

a) PORPHYR. in vita Plot. c. 17.
b) Ibid. c. 2.
c) Praep. L. XIV. c. 5. ad quae ſuo loco prouocauimus.
d) L. XIII. c. 5.
e) l. c. et L. V. p. 276. libri de immort. animae meminit, THEODORIT. Serm. V. libri de anima. Conf. IONS. de S. H. Phil. L. III. c. 10. p. 264. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 63.
f) CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 342. EVSEB. praep. L. II. THEODORIT. Therap. L. II. HESYCH. MIL. in Numenius.
g) Serm. I. h) l. c. p. 265.
i) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 486. Vol. II. p. 455. Vol. XIII. p. 351.
k) Ipſe diſſ. XI. ait, ſe decenti libertate vſum ſequi Platonem.
l) In Maximo T. II. p. 494.
ll) In Chronic.

tendunt [m], eo quod Maximo quodam praeceptore se vsum esse imperator refert [n], et tempora concordant, et gratia dictorum, quam Marcus ei tribuit, prodere videtur, quod tamen rectius negant alii [o], cum Stoicae potius familiae philosophus fuisse videatur. Mellitissimam eloquentiam possedisse, dissertationes eius varii argumenti probant, quas plerasque ad Platonicae doctrinae normam exegit, quamuis interdum σκεπτικῶς satis differat [p]. Multis inter veteres Maximi nomen fuisse, etiam philosophis, constat [q], attentio itaque adhibenda, ne hunc Tyrium cum aliis eiusdem nominis confundamus [r].

Platonici alii. §. XI. Et hi quidem potiores Platonicorum sub imperatoribus viuentium sunt, qui eruditionis praestantia prae reliquis nomen famamque sunt adepti. Iungi his possent ex secta magno sectatorum numero gauisa plures, quorum tamen vel nomen obscurum mansit, vel praeter nomen et sectam nihil apud veteres, quos hodie legimus, deprehenditur, quales fuere Cronius, Aspasius, aliique lecti a Plotino et Origene: vnde eos praetermittimus, in catalogis Platonicorum facile inueniendos. Quidam eorum ad Christianos pertinent, suo etiam loco enarrandi. Maxime vero sectionis huius finem facit, enata circa Seculi post C. N. secundi exeuntis tempora secta eclectica, quam reuera Platonicam fuisse, supra monuimus. Quae tamen cum se totam illi potissimum faciei attemperauerit, quam in Aegypto assumsit Platonicorum familia, et singularem habitum atque constitutionem acceperit, quae magnum inter philosophos, et in ipsa etiam Christiana ecclesia momentum habuit, peculiare quoque eclecticorum nomen affectauerit, singulari tractatione nobis eius fata exponenda, sicque Platonicae sectae historia ad seculum vsque octauum, quo, inter gentiles quidem, deleta fuit, deducenda est. Antequam vero eclecticam sectam enarramus, duo adhuc viri graues et illustres qui circa haec tempora inclaruerunt, adducendi sunt, qui plerumque Platonicorum familiae annumerantur, licet eclectica potius libertate quadam fuerint vsi, nempe Plutarchus Chaeronensis et Galenus.

Plutarchus. §. XII. Referendum esse PLVTARCHVM inter sui temporis philosophos, nemo dubitabit, qui vel semel eruditissimi viri libros inspexit, quibus non historiam tantum atque elegantiores literas, sed philosophiam

m) SCALIGER ad Euseb. IONSIVS de S. H. Ph. L. III. c. 9 p. 256. IAC. CAPPELLVS Hist. eccles. cent. 2. TILLEMONTII, BARTHII, HEINSII loca affert FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 33.

n) De se ipso L. 1. §. 15.

o) GATAKERVS et MER. CASAVB. ad h. l. DACIER ad h. l. KVSTER. ad l. c. SVIDAE, FABRICIVS l. c.

p) Conf. Cl. STOLLIVS Hist. Phil mor. gent. §. CCLIV. p. 572. Laudandus imprimis quod philosophiam virtute et praxi demonstrandam commendet. De editionibus, inter quas eminent DAN. HEINSII Lugd. Bat. 1614. 8. et IO. DAVISII Cantabrig. 1703. 8. videndus FABRIC. l. c. de Dauisii CLERICVS Biblioth. select. T. XI. p. 287. in qua optandum, vt Heinsii annotationes apparerent integrae.

q) Plerosque nominant IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 9. p. 256. et FABRICIVS l. c. quibus multi ex Christianis addi possent, si id ageremus, qui tamen ex scriptoribus historiae liter. eccles. facile possunt colligi.

r) Ita Tyrium cum Maximo Ephesio, Iuliani apostatae praeceptore confundit Fr. MORELLVS in lemmatibus ad Libanium T. II. p. 175.

phiam quoque diligenter illustrauit [s]. Natus Chaeroneae in Boeotia [t], Boeoticum ingenium non accepit, sed a συμπατριωτῶν moribus et indole totus diuersus, optimis naturae muneribus ornatus est, ingeniique elegantiam industria studiisque auctam mire probauit. Et iudicandi quidem facultate, qua polluisse multis videtur [u], vltra mediocritatem non fuisse gauisum, ea, quae vel ipse tractauit, argumenta modusque ratiocinandi, quem adhibuit, vel quae ex veterum systematibus decerpta illustrauit, satis produnt. Nam in illis infirmis saepenumero rationibus et exiguo argumenti pondere vsus est, in his haud raro sectarum mentem peruertit, et alienam iis sententiam affricuit, cuius exempla [x] luculenta esse possunt, quae de Epicurea philosophia, et de Platonis mente circa animam mundi disseruit, quae nec Epicuri nec Platonis sententiis quadrant; Epicuro nempe voluptatis infamis et otiosae patrocinium, Platoni praeter Deum et materiam animam quoque malignam inter principia physiologica admissam perperam tribuit [y]. Magis autem in moralibus, quam in physicis valuit, et lectionis haud raro copia iudicii vim minuit et quasi suffocauit, in historico tamen argumento illud magis probauit quam in philosophico. Vnde si cum VOSSIO [z] inter philologos et historicos summos referendus est, de quo disceptare nolumus, philosophis tamen illum summis cum eo adscribere, veritati omnino est contrarium, cum intra mediocritatis limites eius philosophia consistat. Ingenii autem fertilitate vique quadam imaginationis, in varias argumentorum, quae exponit, partes, et in omnem quasi eruditionis campum excurrentis versatili, memoria item excellenti vsus est, quae cum magna industria et immenso studio iuuaretur, vastissimam ei in optimis disciplinis parauit lectionis copiam. Natus est familia nobili et eruditionis quoque fama celebri, quam passim prodit. Auus Lamprias fuit, quem inter potandum inueniendi ac disputandi facultate sibi ipsi praestitisse, ait [a]. Sed et frater eius nominis illi fuit, ob voracitatem Boeoticam scommate impetitus a Xenocle [b]; et filius, cui catalogum scriptorum parentis debemus, praeter quem etiam Autobulum et Plutarchum suscepit, ad quos libellum de procreatione animae scripsit. Nepotem habuit Sextum [c], de quo infra dicendum, inter praeceptores Marci imperatoris. Apuleium etiam maternae originis fundamenta Plutarcho prodita referre [d] supra monuimus. Quo vero tem-

 pore

s) Vitam Plutarchi qui ex veteribus nobis exhibeat, desideratur, quae enim SVIDAS in Plutarchus T. III. p. 133. habet, pauca admodum sunt. Pleraque, quae de eo constant, ex scriptis eius hauriri debent, ex quibus Plutarchi vitam collegit, eiusque Operibus Paris. 1624. fol. editis praefixit IOANNES RVALDVS. Sed et DECII CELERIS vita Plutarchi edita est Patauii 1617. 8. Alios, praesertim historiae literariae veteris scriptores, qui eum non omiserunt, cum nota eorum loca sint, praetermittimus.

t) De curios. T. II. p. m. 237. et alibi.

u) Ita plerique de Plutarcho iudicarunt, quorum elogia videnda apud HANCKIVM de Rom. rerum script. P. I. c. 12. p. 81. G. I. VOSSIVM de Hist. Graec. c. X. p. 208. T. MAGIRVM Eponymol. crit. p. 86. TH. POPE BLOVNT. Cens. Cel. auct. p. 143. BOECLER. bibliograph. crit. pol. p. 652. aliosque multos.

x) Adu. Coloten, an suau. viui possit sec. Epicurum? an latenter viuendum.

y) Dictum de priori T. I. L. II. c. 12. de posteriori c. 7. f. 1.

z) loc. cit.

a) Qq. Sympos. L. I. q. 5.

b) Ibid. L. II. q. 2.

c) CAPITOLINVS in Marco c. 3.

d) Metamorph. L. I. p. 5. Conf. qui de familia, Plu-

pore floruerit, etsi accurate definiri non potest, certum tamen est, sub Nerone iam vixisse, quod non PHOTIVS [e] tantum testatur, sed ipse PLVTARCHVS [f] quoque affirmat, audiuisse se Ammonium disputantem, quo tempore Nero apud Delphos esset peregrinatus. Vixisse autem vsque ad Hadriani tempora passim prodidit, meminit enim caedis Neronis [g], item Vespasiani [h] et Titi [i], et Domitiani [k], Traiano vero apophthegmata inscripsit [l], et senex sub Hadriano Procurator Graeciae, SYNCELLO teste [m], constitutus est. Praeceptorem habuit Ammonium, philosophum doctum [n], sed syncretismi iam tum peste afflatum, quem cum Ammonio Sacca eclecticae scholae parente, toto seculo iuniore passim a viris doctis confundi videas [o]. Iuuentutem optimis literarum studiis excultam mature reipublicae applicuit, legatus enim decreto publico ad proconsulem constitutus est [p]. Sed et Chaeronensium aliquando archontis siue praetoris officio defunctus est [q]. Apud Traianum, magnum doctorum virorum patronum valde gratiosus, et, vt SVIDAS [r] habet, consulari dignitate ab eo auctus fuit, edixitque imperator, ne quisquam Illyriae magistratuum, absque consensu eius quicquam ageret. Affert etiam SARISBERIENSIS [s] epistolam eius ad Traianum, cum imperium capesseret, in qua imperatori gratulaturus praecepta gerendi imperii ei commendat, ad capitula quoque aliqua politicae constitutionis prouocat [t], hausta, vt ait e libello Plutarchi qui inscribitur: *Institutio Traiani:* ex quibus colligere liceret [u], Traianum, antequam imperii habenas capesseret, praeceptorem habuisse Plutarchum. Verum et ipsa epistolae ratio paedagogum spirans, et amoribus Plutarchi tota aliena, et lingua in qua scripta est Latina foetum satis produnt suppositium. Senex enim Latinam demum linguam didicit Plutarchus, Graece ad imperatorem scripturus, si hoc consilium suscepisset [x]. Nec forte alius commatis sunt ista capitula, si ab apophthegmatibus, Traiano a Plutarcho inscriptis [y] differunt. Sub Hadriano Procuratoris Graeciae honore mactatus est [z]. Non vero reipublicae tantum gerendae, muneribusque publicis vacauit Plutarchus, sed cum Romae quoque et in Italia versaretur, philosophiam docuit [a], maxime vero scribendis libris operam impendit, de quibus catalogum confecit filius LAMPRIAS, hodie adhuc superstitem,

Plutarchi iste differit RVALDVS l. c. IONSIVS de S. H. Phil. L. III. c. 6. p. 238. seqq. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 329. seqq.

e) Cod. CXLV. p. 642.

f) De εἶ Delphis inscripto T. I. p. m. 555.

g) De garrul. T. II. p. 306.

h) In Amat. T. III. p. 349.

i) De tuenda valetud. T. I. p. 253.

k) In Valer. Poplicola T. IV. p. 150.

l) T. I. p. 322. m) p. 349.

n) Loca vbi praeceptoris huius meminit, habes collecta a RVALDO l. c. c. 7.

o) HADR. IVNIVS ad Eunap. VOSSIVS de sectis c. XXI. §. 6. HENDREICH. Pandect. Brandeb.

p) Praecept. gerend. reip. T. II. p. 457.

q) Sympos. L. VI. q. 8. T. III. p. 239.

r) In Plutarch. Chaer. T. III. p. 133.

s) In Policrat. L. V. c. 1. p. m. 250.

t) Ibid. c. 2. p. 252.

u) Ita DEMPSTERVS in elencho script. apud POPE-BLOVNT. l. c. p. 143.

x) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec l. c. p. 365.

y) Quae tamen eius non esse videtur Rualdo, Xylandro et Vossio.

z) SYNCELLVS loc. cit.

a) In Demosthenis vita T. III. p. 21.

ftitem [b], ex quo patet plura, quam habemus, Plutarchi fcripta temporis iniuria intercidiffe [c]: dolendumque eft, hunc fcriptorum Plutarchi indicem in fine deficere; vt quae genuina fint Plutarchi quae fpuria poffent difcerni, quod deficiente libelli fine fieri non poteft. Gratulandum vero noftrae aetati eft, in tanta veterum fcriptorum iactura libros Plutarchi plurimos fuiffe feruatos, in quibus non hiftoriae tantum Graecae et Romanae, fed philofophiae quoque veteri, maxime vero morali egregiam paffim lucem accendit [d], hiftoriam quoque philofophicam egregie illuftrat, licet non nemini [e] incertum fit, an libellus *de placitis philofophorum* Plutarchum auctorem agnofcat. Certe inexhauftae in veterum libris lectionis copiam, et infignem prorfus eruditionem in iis contineri, nemo erit, qui vel femel eos infpexit, qui negauerit. Et hinc infolita prorfus huius viri elogia apud veteres et recentiores paffim occurrentia. Inter quos GASSENDVS [f], aequus doctorum fcriptorum iudex ac cenfor, fi omnibus veteribus fcriptis fuerit carendum, Plutarchi nos aegerrime carituros dixit; THEODORVS GAZA [g] vero, fi omnes in mare abiiciendi fint, Plutarchi fe poftremo loco feruaturum effe profeffus eft. Sed et Ioannis Metropolitae Euchaitenfium, fub Conftantini Monomachi et Comnenorum imperio clari verficulos affert FABRICIVS [h], quibus teftatur, fi quos auerni nexibus liberare non credentium Chrifto conftitutum effet, precibus fe Platonem et Plutarchum petiturum, quos fententia et moribus ad leges eius proxime acceffiffe conftet. Quod licet nimium fit, merito tamen pretium maximum ftatuendum eft libris optimis, qui, fi iudicium accedat, et diligens cum veterum fcriptis collatio, magnum veteris eruditionis thefaurum comparare apta funt: iuuentutem quoque et delectant et docent, quare laudanda virorum doctorum induftria et confilium, qui quosdam Plutarchi libellos iuuentutis commodo feparatim ediderunt; licet dictionem duriufculam, et quosdam in eo naeuos notent eruditi [i]. In philofophia, licet fummi limatiffimique iudicii fuiffe paffim viris doctis videatur [k], recte tamen LIPSIVS [l] iudicauit, melio-

b) Edidit hunc catalogum primus DAV. HOESCHELIVS ex MSc. Bibliothecae Auguftanae Aug. Vind. 1597. inde additus editioni Plutarchi Francof. 1620. Paris. 1624. vnde miramur VOSSIO non fuiffe vifum, de Hift. Graec. L. II. c. 10. p. 210. Graece et Latine recudi fecit praeftantiffimus FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 333.

c) Signo (*) ea notauit FABRICIVS.

d) Hinc in vitas comparatas, et fcripta moralia diuiduntur. Ex Graecis editionibus optima eft H. STEPHANI, ex Graeco-Latinis Parifienfis, 1624. fol. quae interpretationes habet variorum auctorum. Nos GVIL. XYLANDRI viri docti, ciuisque noftri verfionem fecuti fumus, quae Francof. tomis fex, 8 1606. prodiit, eo quod in plerorumque manibus fit. Gallicam AMIOTI fecutus eft plerumque Baelius.

e) VOSSIO l. c. p. 210. et de fatisfact. l. C. c. 1. rationes eius funt, quod eius libelli nunquam eo loco, vbi debet, Plutarchus mentionem faciat, quod alibi ei contraria afferat, quod alia docendi methodo vtatur, conf. IONSIVS L. III. c. 6. p. 334. Quibus tamen coniecturis confenfum veterum libellum hunc Plutarcho tribuentium merito opponimus. Hiftoriae philofophicae Galeno tributae libellum eundem effe, fed neutrum integrum in fequentibus dicemus, conf. IONS. p. 268.

f) In vit. Epicuri L. III. c. 7. p. 98. Conf. NAVDE apologie des accufez de magie p. 194. aliique laudati FABRICIO l. c. p. 331.

g) Apud FABRIC. loc. cit.

h) Ibid.

i) VOSSIVS, FABRICIVS ll. cc.

k) DEMPSTER. l. c. MVRET. Orat. Vol. II. or. 15. IAC. PONTAN. Progymn. Vol. II. pr. 44.

l) Polit. L. I. c. 9.

meliorem omnino, quam acutiorem doctorem fuisse, cuius ex parte caussam detexit magnus SCALIGER [m], *libros eius philosophicos, vt Ciceronis magni non faciendos, nihil enim in iis esse, quod demonstret et doceat, ac cogat; scripsisse enim aulicis tantum, non doctis.* Illud certum est, et ex lectione scriptorum Plutarchi manifestum cuiuis, plus eum egisse philosophorum interpretem, quam ipsum philosophum. Sumto enim semel tractandi argumento, ex secta, hac illaue principia prima assumit, et prout licet, et ipse nexum peruidebat, illud prosequitur, vbi aqua haerere coepit, Scepticum agit, et incertum suspensumque dimittit lectorem, quem opinionum vanitate delectat magis, quam iuuat, nec iudicium firmat, sed doctrinarum tantum auget historiam, per sectas tanquam explorator diffusus. Negari tamen nequit maxime fauisse Platoni, et Academiae veteri, docteque ex eius principiis, licet non semper accurate, Platonisque menti conuenienter fuisse philosophatum [n]. In quibusdam vero, praecipue in doctrina de virtute, Aristotelem quoque ducem secutus est, et in doctrina de anima Aegyptios, vel Pythagoreos potius; Parmenidis vero physiologiam in libello *de primo frigido* expressit. Saepe tamen Academice et Sceptice quoque philosophatur, Stoicis vero et Epicureis infensiorem se praebuit, et vtramque sectam conscriptis libellis refutauit. Caeterum an vel aequi et verum ex parte amantis animi, vel nescio cuius negligentiae et contemtus signum sit, quod Christianorum in tot scriptis nullam vnquam facit mentionem, incertum [o]. Per Elpisticos enim non intelligi Christianos, quod vir quidam doctissimus contendit [p], sed Stoicos notatos videri, *tomo primo* [q] demonstrauimus. Etsi vero prudenter passim pieque de Diis locutus est Plutarchus, meruit tamen inter numinis hostes referri, PETRO MOLINAEO [r], eum in atheismum propensiorem iudicante, quippe libro in eam rem edito probare conantem, atheismum esse superstitione tolerabiliorem. Qua tamen in re iniurium esse Molinaeum in Plutarchum eo magis constat [s], quo magis non hodie tantum eandem sententiam viri tuiti sunt eruditi inter impios non numerandi, sed et, recte obseruante optimo FABRICIO [t], Plutarchus non dixit, quamuis superstitionem esse deteriorem atheismo, cuius contrarium disertis verbis docet [u], sed dari tantum genera superstitionis quaedam tam flagitiosa, vt in Deum aeque iniuria sint, quam atheismus, et grauius bellum etiam indicat honestati, virtuti et societati humanae, non, quam atheismus omnis cum suis consecutionibus et malitia omni, sed quam atheismus nonnullorum hominum, in sola speculatione falsissima acquiescen-

m) Scaligerana p. 49.

n) Vid. Qq. Platonicae, tr. de Iside, de animae procreatione, de fato.

o) Non ausus dicere bona, auersatus dicere mala. Ita TILLEMONT. Hist. des empereurs T. II. p. 477. Nobis contemtus magis Christianorum, qui illiterati habebantur, caussa fuisse videtur.

p) Cl. CHR. AVG. HEVMANNVS act. Philos. Vol. II. p. 911.

q) L. II. c. 9. et Misc. Berolin. T. V. obs. vlt.

r) De cognitione Dei p. 81.

s) Agnouere hoc FABRICIVS l. c. p. 351. et Syll. Script. de V. R. C. p. 338. et BVDDEVS thes. de atheismo p. 223.

t) l. c. u) An possit suauiter viui sec. Epicurum.

ſcentium, et naturae bonitate errorem hunc in vitam ciuilem influere non patientium. Quo ſenſu veteres quoque ita pronuntiaſſe [x] magno feruore contendit, qui pro Plutarchi opinione tanquam pro aris et focis, etiam cum atheiſmi ſuſpicione pugnauit vir acutiſſimus PETRVS BAYLE [y]. Quando obierit Plutarchus aeque incertum; certe Hadriani temporibus valde ſenem fuiſſe, cum Apollinis ſacerdotio fungeretur, ipſe ſignificat [z]. Hinc coniectura enata viris doctis, natum circa decimum Claudii annum, qui Chriſti L. fuit, denatum eſſe quarto vel quinto Hadriani circa A. C. CXX. Memorabile eſt, quod de eius morte refert ARTEMIDORVS [a]. Morti vicinum ſomniaſſe, in coelum ſe aſcendere duce Mercurio; quod ſequente luce ita quis interpretatus ſit: fore eum beatum [b], hocque ſignificaſſe aſcenſum in coelum, nempe excellentiſſimam beatitatem. Idque etiam ita eueniſſe, pauloque poſt Plutarchum deceſſiſſe. Id quod Artemidori fide credat, qui volet: Duodecim Plutarchos cum enumerent viri docti [c], noſter ab aliis accurate diſtinguendus, et inprimis cum Plutarcho Neſtorii, de quo infra dicendum, confundendus non eſt.

§. XIII. Alter qui circa idem fere tempus non artis tantum ſalutaris cognitione, ſed philoſophica quoque eruditione [d] illuſtre ſibi nomen conciliauit, eſt GALENVS, maximae famae et medicus et philoſophus, quem diuiniſſimum vocatum et a quibusdam diuino honoratum cultu refert EVSEBIVS [e]. Is potiora vitae ſuae momenta in ſcriptis ſuis ipſe tetigit, ex quibus ea magna diligentia collegit [f], et ſecundum temporis ordinem diſpoſuit PHILIPPVS LABBEVS [g], quibus alii quoque addi poſſunt, qui in enarranda vitae principis medicorum hiſtoria induſtriam exercuerunt ſuam [h], vel qui ſalutaris artis hiſtoriam aggreſſi ſunt. *Galenus.*

x) EPIPHANIVS T. II, p. 13. ARNOBIVS L. V. p. 151.

y) Notiſſimis locis Qq. prouinc. et de cometis. Conf. FABRIC. Sylleb. l. c. BVDDEVS l. c. c. X. §. 2.

z) Num ſeni gerenda respublica T. II. p. 442.

a) Oneirocrit. L. IV. c. 47. p. 245.

b) Id eſt, moriturum, beatos pro defunctis lem tum dictos eſſe ex HORATIO, L. I. c. 9. AMMIANO L. XXV. c. 3. HESYCHIO in μακάριος, aliisque conſtat.

c) l. c. p. 370. octo habet IONSIVS L. III. c. 6. p. 240.

d) Vocatus γνήσιος ἰατρὸς καὶ μόνος φιλόσοφος, Imperatorie Marci iudicio.

e) Hiſt. eccleſ. L. V. c. vlt. θειότατον vocat Alex. Trallianus.

f) Egit etiam de Galeno SVIDAS T. I. p. 465.

g) Cum videret PHILIPPVS LABBEVS ex S. I. vir doctiſſimus, vitas Galeni paſſim enarratas ſcatere erroribus, ex eius potiſſimum ſcriptis, ea quae ad vitam illius illuſtrandam facere poterant, collegit, exque his locis *elogium Galeni chronologicum* contexuit, idque tanquam ſpecimen bibliothecae ſuae vniuerſalis ſtrenae loco miſſum ad Iac. Mentelium cum Eius epiſtola edidit Paris 1660. Eodem vero anno alium quoque libellum vulgauit hoc titulo: Vita Claudii Galeni Pergameni medicorum principis ex propriis operibus collecta: in quo loca ipſa, ex quibus elogium contexuerat, adduxit. Vtriusque libelli cum ſumma eſſet raritas, inſigniter de hiſtoria huius viri meruit, vir tot meritis in rem literariam immortalis I. A. FABRICIVS, quod non tantum elogium illud bibliothecae Graecae Vol. III. p. 509. ſqq. totum inſeruit, ſed ex altero quoque libello loca Galeni omnia annotauit, ſicque vtrumque magno legentium commodo confudit in vnum, et exhibuit. Quae βιογραφία cum accurata ſit, eam hic ſequimur, lectoremque loca noſſe cupidum ad h. l. ablegamus.

h) Vitam Galeni enarratam a ſe, eius operibus e ſe verſis praefixit CONRADVS GESNERVS, Baſil. 1562. fol. in praef. et de Galeno, eiusque libris et interpretibus docte egit. Conf. MERCKLINI Linden. renov. p. 184. Poſt hunc Io. MARTINVS EVSTACHIVS

sunt [i]. Nos ea potissimum spectabimus, quae ad institutum nostrum propius pertinent [k]. Natus est Claudius Galenus, Pergami in Asia et Attalicorum regum nomine et literarum studiis clara vrbe [l]; patre Nicone, viro eruditissimo et sedatissimis moribus praedito, A. C. circiter CXXXI. Hadriani imperatoris XIV. vel XV. labente. Matrem habuit adeo iracundam, vt quandoque ira abrepta ancillas morderet [m]. Pater cum non mathematicarum tantum disciplinarum notitia excelleret, sed et optimis quoque literis esset excultissimus [n], filium ipse mature instituit, et praestantissimis quoque praeceptoribus instituendum dedit, vnde in prima pueritia artes liberales atque elegantiores, quaeque humanitatem iuuare aptae sunt, edoctus est. Anno aetatis XV. ineunte, Antonino Pio tunc imperante ad philosophiam traductus, sub Caio Platonico [o], et quodam Philopatoris Stoici discipulo, ei operam dare coepit; tum anno vitae XVII. ad salutarem artem a patre in somnio admonito translatus, Satyrum Quinti [p] discipulum [q], Stratonicum [r], et Aescrionem [s] empiricum aliosque habuit in patria sua praeceptores, medicamque artem cum philosophiae coniunxit studio. Cum morte eriperetur pater filio moestissimo, Smyrnam hic se contulit, anno aetatis XXI. vt Pelopem ex Quinti discipulis medicum celeberrimum [t], atque Albinum Philosophum Platonicum [u] audire, sicque philosophiae et medicinae studia maioribus excolere posset profectibus. Smyrna Corinthum se contulit ad Numesianum [x], non minoris famae medicum, qui et ipse ex Quinti fuit discipulis. Varias deinde per prouincias peregrinatus [y], alios quoque medicos audiuit, simul medicaminum in iis naturam viresque explorauit, tandem Alexandriam et mercaturae laude et literarum studiis inclytam, Aegyptique inferioris metropolin [z] descendit, qua vrbe

vs Medicus Neapolitanus de vita Galeni Neapoli 1577. 4. commentarium edidit, eruditum quidem satisque accuratum, sed digressionibus multis onustum. Eandem Galeno operam praestitit RENATVS CHARTERIVS, qui splendidae, quam curauit, editioni operum Galeni et Hippocratis, eius vitam praefixit. Qui tamen ita in hoc argumento versati sunt, vt aliam vitem alios scriptores eum postulare iudicauerit MENTELIVS loc. cit.

i) Inter hos primum in enarranda Galeni historia et doctrina locum tenet DANIEL CLERICVS V. C. in historia medicinae P. III. Libro tertio fere integro p. 660.

k) Reliqua medicis relinquenda sunt.

l) Imprimis illustris Pergamus, ob celeberrimum templum Aesculapii, morborum curationibus miraculosis famosum, de quo vid. CLERIC. l. a. L. I. ch. 20. p. 63. mirum itaque non est, Galenum tantis exemplis famaque patriae incensum arti salutari se dedisse.

m) De dignosc. animi morbis. Digna itaque quae albo malarum eruditorum mulierum adscribatur.

n) SVIDAS l. c. qui in architectura et geometria eum excelluisse dicit.

o) Verisimile admodum, esse hunc Caium, qui in schola Plotini lectus est, quemque cum Cronio, Aspasio, Numenio vixisse supra coniecimus. Addi itaque hic Galeni praeceptor potest Platonicorum catalogo apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 55.

p) Videndi de hoc medico, quem licet a suis opinionibus dissentientem valde laudat Galenus, CLERIC. l. c. p. 661. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 321.

q) FABRIC. Bibl. Gr. l. c. versatus est Satyrus praecipue in anatomiais. CLERIC. l. c. p. 658.

r) Ciuis Galeni, discipulus Sabini FABRIC. p. 429. CLERICVS l. c.

s) Vocatur etiam Aescheron, ib. p. 40.

t) Conf. PLIN. L. XXXII. a. 5. CLERIC. l. c. FABRIC. l. a. p. 360. Fuit discipulus Numesieni.

u) Dictum de eo supra in Alcinoo.

x) Fuit Corinthius, rei anatomicae valde peritus, vid. citati.

y) Ciliciam, Palaestinam, Coelesyriam, insulasque Cretam, Cyprum, Lemnum, peragrauit, opobalsami et terrae Lemniae naturam explorauit.

z) Dictum de hoc non mercaturae tantum sed eruditionis quoque emporio supra Tomo I. L. II.

vrbe praeter reliquas diſciplinas imprimis medicae artis ſtudium laetiſſime floruit. Vnde anno aetatis XXVIII. digreſſus, in patriam rediit [a], cumque vulnerum curationem praecipue excoluiſſet, magiſtris vſus, qui in ſecandis corporibus excellebant, pontificum annuorum iuſſu gladiatorum curationi praefectus eſt, quam per quinque aut ſex circiter annos magna felicitate abſoluit, ſicque non medicinae tantum, ſed et chirurgiae myſteriis probe ſe initiatum demonſtrauit. Illo tempore exacto cum ſeditionem patriae effugeret [b], ſe Romam conuertit aetatis anno XXVIII. A. C. CLVIII. imperantibus M. Aurelio Antonino, et Lucio Vero fratribus, quorum gratia tum magnam eruditorum frequentiam Romam adduxerat: ibi cum anno ſequenti iugulum ei humero motum eſſet, per dies quadraginta

L. II. c. ult. quibus, cum in ſequantibus ſcholae Alexandrinae ſaepius facienda ſit mentio, eddendom, redacta ſub Romanorum imperatorum poteſtatem Aegypto, Alexandriae ſtudia literarum non refriguiſſe, ſed maiori potius feruore fuiſſe exculta. Docebantur enim ibi praeter grammaticam et rhetoricam, philoſophia quoque, artesque mathematicae et medicina. Multum vero ad incrementa ſtudiorum Alexandriae contulit imperatorum Hadriani et Antonini Pii liberalitas, qui profeſſoribus ſalaria conſtituerunt, quod cum calcar iis ad excolendas magis artes et diſciplinas adderet, magna eruditionis incrementa produxit. Exque eo potiſſimum tempore, medici celeberrimi nominis Alexandriam migrauerunt, tantaque induſtria excoluerunt artem ſalutarem, vt iatroſophiſtarum Alexandrinorum ſchola, ſiue, vt ex noſtri temporis moribus loquamur, facultatis medicae Alexandrinae nomen et fama per omnem orbem Romanum celebraretur; cuius initia Galeni quidem tempore facta eſſe, loca eius a LASAEO l. c. adducta dubitare non ſinunt, altius tamen exſorgentem medicorum ſuorum gloriam vidit Alexandria Sec. IV. Non tacendum tamen Galenum qui Iuliano profeſſore ibi vſus eſt, non de iis ſentire tanquam optimis et pro Sophiſtis habere Com. I. in VI. Epid. T. II. Et hoc loco amicum habuit intimum Heraclianum, medicum inſignem. Valentiniano tamen imperante adeo creuit ſchola medica Alexandriae, vt AMMIANVS MARCELLINVS, qui hanc ſcholam L. XXII. c. 16. deſcripſit, dicat: „Medicinae ſtu„dia Alexandriae augeri in dies, vt licet opus „ipſum redoleat, pro omni tamen experimento „ſufficiat medico ad commendandam artis au„ctoritatem, ſi Alexandriae ſe dixerit eruditum.„ Plura de ſtudio medico Alexandriae culto dabit HERM. CONRINGIVS de Hermetica medicina C. IX. p. m. 84. Quibus vnum addimus teſtimonium Geographi veteris a DIONYSIO GOTHOFREDO editi, qui C. XVIII. p. 23. ait: „Ciuitatem Alexandriae totius pene orbis terrae „ſolam vera philoſophia (eclecticam intelligere „religionibus inſignem ex antecedentibus intel„ligitur) abundare, et varia in ea philoſopho„rum genera inueniri: hinc et Aeſculapium „ei medicinae peritiam concedere voluiſſe, di„gnatumque id ei praeſtare, vt per totum or„bem medicos ſpargeret, quo fiat, vt ciuitas „propemodum iſta omnibus hominibus initium „ſalutis ſit.„ De philoſophiae vero ſtudiis Alexandriae vſque ad Saracenorum tempora cultis, praecipue de eclecticorum ſiue Platonicorum recentiorum ſcholis cum ſequenti ſectione, et in hiſtoria etiam philoſophiae inter Chriſtianos dicendum ſit, hic nihil addimus, videndi tamen EVNAPIVS in vita Magni p. 178. et IVLIANVS ep. ad Zen. Sed reſurrexiſſe philoſophiae et medicae artis ſtudia Alexandriae quoque ſub Saracenis, qui initio Sec. VIII. exitium tantum non attulerant, infra dicemus, vbi de philoſophia Saracenorum diſſerendum. Narratque BENIAMIN TVDELENSIS in Itinerar. p. m. 121. „Extra vrbem Alexandriam „Ariſtotelicam ſe ſcholam offendiſſe, pulchra „et magna ſtructura, marmoreis columnis inter „ſcholas collocatis; viginti enim ſcholas viſi, „quia eo ex toto mundo confluerent, quo Ari„ſtotelis philoſophiam addiſcerent.„ Id, quod de Saracenorum temporibus intelligendum, quibus vna haec ſecta obtinuit: quam tamen matura Alexandriae doctam eſſe Anatolii exemplo ſuo loco demonſtrabimus: nec a vero prorſus abludit fundamenta eius ipſum Alexandrum M. iecisse.

a) In Alexandriam aemulatione literarum accenſam fuiſſe Pergamum, optimasque ibi diſciplinas artesque fuiſſe doctas, tomo primo iam notauimus, et bibliothecae Pergamenae fecimus mentionem. Imprimis medicae artis incrementa promouit fanum Aeſculapii celeberrimum, de quo in antecedentibus conf. TACIT. Annal. L. III. c. 63. BAYLE dict. T. III. art. Pergame not. D. Meminit etiam Cycli Pergameni SVIDAS in Muſaeum Epheſius T. II. p. 578. vbi veriſimili coniectura putat KVSTERVS fuiſſe Pergami Muſeum, vt Alexandriae, in quo viri docti alebantur, inter quos forte Galenus quoque fuit.

b) In librum Hippocratis de fracturis.

ginta decubuit, ſanitati poſtea reſtitutus; et cum medicinam faceret, et experientiae doctrinaeque ſuae panderet theſauros, inuidiam medicorum Romanorum expertus eſt. Quae tamen non obſtitit, quo minus, felici ſucceſſu ſanatis multis in virorum optimatium notitiam atque amicitiam veniret, inter eruditos vero eius temporis inclareſceret. Inter quos fuit Eudemus, Philoſophus Peripateticus magnae famae et exiſtimationis, quem a febre quartana eodem, quo morbum prius is intenderat, medicamine liberauit. Sed et inter aulae proceres Sergio Paulo praetori Barbaro, Seuero, tunc conſuli et poſtea imperatori Boëthoque viro conſulari innotuit, et ſectione publica cadaueris inſtituta, demonſtratisque reſpirationis atque vocis organis, magnam peritiae in re medica famam conſecutus eſt: praeſertim cum Boëthi quoque vxorem feliciter ſanaſſet. Quae in curandis aegrotorum morbis felicitas, et in praedicendis eorum euentibus ſagacitas cum omnium ore Romae ferretur, vehementer auxit inuidiam medicorum, qui aegre vt ei facerent, omiſerunt omnino nihil, et conuiciis proſciderunt, quem arte ſuperare nequiuerant: hinc grammatici, et medici dialectici in eum coniecta nomina (λογίατρος ipſe habet) [c] immo et παραδοξολόγου et παραδοξοποιοῦ, mirandarum curationum promiſſoris et effectoris, quod maiora ſolitis iactare et oſtentare auderet. Ita enim ad conuicia magis inimicorum haec poſtrema nomina cum Cel. CLERICO [d] trahenda eſſe putamus, quam ad laudes optimatium atque plebis, vt vult LABBEVS [e]. Inuidiae itaque ceſſurus, ſimul peſtis, quae graſſari coeperat euitandae cauſſa vrbem reliquit, et in Campaniam ſe ſubduxit, et Brunduſio, Pergamum vela fecit anno aetatis XXXVIII. A. C. CXLVIII. Verum nec patria frui diu illi licuit, nec otio optato: namque ſub exitum eius anni aut ſequentis principium ab imperatoribus Marco Aurelio et Lucio Vero, e Parthica expeditione paulo ante reuerſo, qui tum Aquileiae morabantur, vt ſe bello Germanico pararent, in Italiam reuocatus eſt. Romae itaque iterum ſe reddidit, et inde Aquileiam ad imperatores properauit. Acrius vero saeuiente maximasque ſtrages edente morbo peſtilentiſſimo imperatores cum paucis Romam euaſerunt, Lucius in via ictu ſanguinis extinctus eſt [f], Galenus cum Marco incolumis Romam venit; paulo poſt imperatore petente vt ſecum moliente bellum in Germaniam proficiſceretur, quod fieri a ſe non poſſe Galenus cauſſatus eſt, eo quod ab Aeſculapio, mortifero apoſtemate ſanatus, monitus eſſet ſomno, ne Roma excederet. Abeunte itaque et in Quados, Marcomannos ac Sarmatas bellum proſequente imperatore, ipſe Romae haeſit, et tum artis ſalutaris exercitio, tum libris ſcribendis totum ſe dedit, inter quos libri *de praecognitionibus* ſunt, et praeſtantiſſima *de vſu partium corporis* diſſertatio [h], quaeque aduerſus Stoicos et Peripateticos de voce et reſpira-

c) De praecognitione.

d) l. c. p. 663.   e) l. c. §. 3.

f) CAPITOLINVS, in Vero c. 8. EVTROP. L. VIII.

g) Videndi ſcriptores vitae Antonini philoſophi et Veri.

h) Ex merito paſſim laudatur hic libellus, vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 550. et

ſpiratione diſputauit. Quoniam tamen medicis gloriae eius vehementer inuidentibus diffidebat, ſaepe in ſuburbano imperatoris tempus terebat, eo haud raro vocatus vt Commodi ſanitati proſpiceret, quem cum febri liberaſſet, Sextumque alterum imperatoris filium curaſſet morbo, admodum creuit nominis eius gloria. Ex eo tempore ſemper manſiſſe videtur Romae, et quod SVIDAS teſtatur, etiam ſub Pertinace vixit [i], cuius et ipſe in ſcriptis ſuis meminit [k]. Vtrum vero ſub Didio Iuliano, Clodio Albino, Peſcennio Nigro, atque Seuero eiusque filio Antonino Baſſiano vixerit, de eo varia eſt virorum eruditorum ſententia, quemadmodum incertum eſt, vtrum Pergamum redierit necne, et quo aetatis anno fuerit extinctus? De quibus cum poſt EVSTACHIVM, LABBEVS atque CLERICVS [l] fuſe egerint, lectorem criticae huius diſquiſitionis pernoſcendae auidum ad hos viros doctos remittimus, cum noſtri inſtituti ratio non patiatur, his, quae ad medicinae hiſtoriam pertinent, prolixe immorari. Illud laudatorum virorum diligentia extra dubium poſitum eſſe exiſtimamus, vixiſſe Galenum adhuc ſub Seuero; nam narrat ipſe [m], theriacam, quam praeſtantiſſimi vſus et efficaciae M. Aurelio imperatori parauerit, poſt Commodi tempora ſe imperatori Seuero conſtruxiſſe, imbecilliorum virium, eo quod cinnamomum omne, quod Antoninus habuerat, fuiſſet conſumtum, quodque ipſe ſibi parauerat, iſta tempeſtate, qua templum pacis conflagrauit [n], periiſſet. Quae cum ad Lucium Verum, quem ſub Seuero intelligi viri quidam docti putant, trahi nequeant, certiſſimum inde eſt, vixiſſe adhuc ſub Seuero, et inter medicos, imperatoris locum illuſtrem obtinuiſſe. Quidam et in his COELIVS RHODIGINVS [o] CXL ei annos tribuunt, quam inſulſitatem refutatione opus non habere, recte LABBEVS [p] pronuntiat, qui vulgare inde enatum prouerbium putat, quo Galenica ſanitas pro ea, quae vltra, quam ſolenne, in offenſa eſt, dicitur. Nec in alium cenſum, quam inter Graeculorum fabulas referendum, quod GLYCAS [q] habet: Galenum in Magdalenam incidiſſe, et audiuiſſe ex ea, Chriſtum quendam a natiuitate coecum curaſſe; et reſpondiſſe: neceſſe fuiſſe, vt Chriſtus terrae metalla bene cognita habuerit, alioquin viſum coeco reſtituere non potuiſſe. Quae ex ipſius Galeni aetate recte refutat Glycas. Alii LXXX, alii LXXXVII, alii LXX ei annos tribuunt [r], quos ſequitur SVIDAS [s], et

et imprimis Syll. Script. de V. R. C. C. II. p. 144. ſeqq.

i) loc. cit.

k) De libris propriis c. 13.

l) ll. cc.

m) De antidotis c. 13.

n) Multa ſcriptorum ſuorum tum amiſiſſe ait. De libr. propr. l. c.

o) Antiq. lect. L. XXX. c. 12. p. m. 1157. qui ſine morbo ſola virium defectione obiiſſe ait, conf. CLERIC. l. c.

p) loc. cit.

q) Annal. P. III. p. 231. Pertinet in eundem cenſum fabula de eius in Iudaeam profectione, vt miracula Chriſti videret, conf. LABBEVS l. c. et FABRICIVS p. 526.

r) Vid. quos nominat LABBEVS l. c.

s) loc. cit.

et calculo suo probat LABBEVS[t], paulo vero diutius vixit, si quod Tzetzes vult, Caracallam viuendo attigit. Scripsit libros plurimos non medici tantum argumenti, sed et philosophici, rhetorici et grammatici; qui tamen periere fere omnes, medicorum parte magna ad nostra tempora seruata [u]. Pauca quae ad philosophiam spectantia nobis restant, sunt: *de optima doctrina contra Fauorinum*, vbi Sceptici refutantur; *quod optimus medicus sit quoque Philosophus; de cognitione et medela affectuum, de placitis Hippocratis et Platonis; de vsu partium corporis humani, commentarius in Platonis Timaeum* etc. Licet vero maxime sobrie philosophatus sit in illo *de vsu partium* libro, inuenti tamen sunt, qui atheismi notam ei inurerent; alii enim Mosis cauillatorem esse caussati sunt; aliis Epicureus visus est, aliis naturalista, aliis immortalitatem animae negasse dicitur, quorum loca dedit Cl. REIMMANNVS [v]. Qui omnes vna illa demonstratione sapientiae diuinae, ex vsu partium corporis humani refutari possunt; qui vero Epicureismum ei obiiciunt, ignorant nullam sectam Galeni demonstrationi magis aduersari, quam hanc. Ferenda quoque ea sunt in homine gentili, et a sectarum praeiudiciis nondum libero, quae sanctiori philosophiae repugnant. Tribui quoque solet Galeno *historia philosophica*, siue placitorum philosophicorum apud Graecos enarratio; verum vnum idemque scriptum esse, cum eo, quod de *placitis Philosophorum* scripsit Plutarchus, sed neutrum integrum, ex collatione patet, recteque obseruatum IONSIO [x], vnum ex altero posse suppleri. De rationali etiam philosophia figurae quartae inuentione meruit. Sectae vero nulli ex integro addictus per omnes exploratoris instar discurrit, et quodcunque placebat elegit. Et in dialecticis quidem plerumque secutus est Aristotelem, cuius libros *de categoriis, de interpretatione, analytica priora et posteriora* commentariis illustrauit: et, quod laudem meretur, doctrinae de demonstratione clariorem lucem accendit. Sed et Stoicam dialecticam excussit, et in *Chrysippi libros logicos* scripsit, etiam *de theoria logica secundum Platonem* commentatus est. Vitae porro felicitatem secundum Epicurum, et voluptatem quoque Epicuream scriptis exposuit; pro Epicteto quoque contra Fauorinum scripsit. Multis etiam scriptis Platonicam philosophiam illustrauit, quae tamen periere, de quibus ipse in scripto *de libris propriis* videndus [y]. Non inepte itaque suo modo inter eclecticos Philosophos Galenum retulit GAVDENTIVS [z].

SECTIO

t) loc. cit. p. 523.

u) Ex CHARTERII editione, ea quae supersunt enumerat MERCKLINVS Lind. renou. p. 184. et FABRICIVS l. c. p. 528. seqq. suntque numero CLXX. conf. Act. phil. Vol. II. p. 72.

v) Hist. atheismi C. XXXV. §. 2. p. 238. seq.

x) De Scr. Hist. phil. L. III. p. 268.

y) Conf. de his omnibus FABRIC. l. c.

z) De phil. Rom. C. XXXVI. p. 124. seqq. qui tamen multa miscet huc non pertinentia.

SECTIO QVARTA.

DE SECTA ECLECTICA.

§. I.

Platonica, quam hucusque enarrauimus, secta eclecticam genuit, monstrosi nominis generisque philosophiam, si nomen natiua significatione adhibeatur. Secta enim cum dicatur, quae vnius potissimum philosophi rationem philosophandi, quodque sibi construxit, systema doctrinarum sequitur; eclectica vero methodus ea sit, quae ex omnium sectarum placitis ea sibi eligit, quae veritati propiora sunt, et propriis meditationibus iungi apta; exque iis proprium doctrinae excitat aedificium; clarum inde est, sectariam philosophiam adeo repugnare eclecticae, vt in vnum redigi corpus nequeant. Nec si proprie appellationem accipiamus, eclectica philosophia noua est, sed antiquissima, maximisque viris sectarumque conditoribus omnibus vsitatissima. Pythagoram enim ex Agyptiorum, et si quosdam audias, orientalium placitis, Phaenicumque philosophia, Graeciaeque veteris theologia systema suum conflasse; Platonem ex Italica, Socratica et Heraclitica philosophiae nouum eius genus condidisse, Zenonem Pythagoreorum, Heracliteorum, Platonicorum, Dialecticorum, Cynicorum placita nouo, quod in porticu condidit systemati intulisse, sicque alios quoque nouarum sectarum auctores instituisse rem suam, tomo primo, vbi Graecarum sectarum historiam enarrauimus, ita demonstratum est, vt dubium superesse queat fere nullum. Etsi enim videri voluerunt nouo systemate, omnes ante se philosophos reliquisse, et alia longe atque meliora prioribus dedisse, quod imprimis de Aristotele et Epicuro suo loco notauimus, intelligendum id tamen est, non quod nihil ab aliis acceperint, sed quod ipsa systematis noui constructio, et expositis propriae meditationis principiis excitatum doctrinae aedificium noua sint, et veteribus indicta; sumtis tamen ex veteribus, quaecunque in rem suam verti posse credebant, quae caussa est, cur PLATO [a] et ARISTOTELES [b] eclecticam philosophandi viam laudauerint et commendauerint. Immo multa ex veteribus in sua vtrumque arua, non laudatis auctoribus, sed reprehensis quoque, transtulisse, exemplis et testimoniis in eorum historia confirmauimus. Neque tamen mirum, viros eclectica ratione philosophantes sectarum auctores factos esse. Idem enim et ipsis et discipulis eorum accidit, quod et nostris temporibus, quibus eclectica philosophia postliminio reuocata et reducta est, accidisse nouimus, vbi sectarum inter eclecticos

Secta eclectica vnde dicta?

 cos

a) In Charmide T. II. p. 161. Prot. T. I. p. 347.

b) Ethic. L. I. c. 4. conf. Vita eius ab AMMONIO scripta.

cos philosophos nomina ignota sunt nemini, ipsaque eclectica philosophia nobis Gassendistas, Cartesianos, Newtonianos, Leibnizianos, etc. peperit. Ambitionem enim, quae caput sectae euadere cupit, hancque sibi summa cum iucunditate gloriam vindicat, quod sola et prima facem ad veritatem praetulerit humano generi, in ipsis sectarum conditoribus saepe regnantem multum ad condendam sectam contulisse, Platonis et Epicuri ex veteribus, Cartesii ex recentioribus exemplo constat. Factum tamen saepe est, vt magnis viris a sectae studio abhorrentibus adeo in vnius viri placita coniurauerint discipuli, auctoritatis et venerationis praeiudicio ducti, suisque in inquirenda veritate viribus diffisi, vt qui sectam condere nunquam cogitauit, sectae caput atque conditor factus sit. Ex quibus manifestum est, hic vbi de secta eclectica agitur, communem propriamque sectae significationem esse deferendam, eoque nomine intelligendam certam philosophorum familiam, quae non tam ipsa placita quam ratiocinandi modum methodumque philosophi alicuius secuta est, hancque successione multorum philosophorum propagauit, varia vero diuersarum sectarum dogmata in vnum ire coegit doctrinae aedificium. Quam genuinam fuisse sectae eclecticae faciem, ex sequenti tractatione luculenter dispalescet. Negandum tamen non est, sectae potius nomine, quam eclecticae philosophiae titulo dignos esse hos homines, qui cum ex Platonico-Pythagoricis Alexandrinorum scholis prodierint, Platonicum philosophandi genus nomenque valde adamarunt, vt in sequentibus dicemus. Immo, si fatendum, quod res est, nec eclecticum illis nomen debetur, qui non in eligendis veris, sed in conciliandis et in vnam quasi massam chaosque magnam partem informe conflandis diuersissimarum opinionum generibus fuere diligentissimi, sic vt conciliatorum potius vel syncretistarum nomen mereantur. In hoc tamen vno eclecticum quid in iis deprehenditur, quod nullus inter eos ita in magistri verba iurauerit, vt non propria ingenii commenta nugasque nouo affricaret systemati, sicque ineptum philosophiae genus nouis inuentis adaugeret, et si Diis placet, ornaret cumularetque. De quibus omnibus in sequentibus dicendi campus se nobis pandit amplissimus.

Origo sectae eclecticae.

§. II. Sed vt propius origenes famosae sectae, cuius vsque ad nostra tempora historia valde obscura et ignota fuit [e], cognoscamus, ad ea, quae tomo primo de philosophia inter Aegyptios, vbi nata et educata est, diximus, potissimum attendendum est, ex huius enim regionis indole

e) Pauca fereque nulla sunt, quae de hac secta veteres habent, cuius potior ratio haec esse videtur, quod Potamonis, qui sectam condidit, institutum cum ipso auctore obierit quasi et exspirauerit, Ammonii vero Plotinique schola Platonicorum nomine plerosque deceperit. Vnde recentiori demum tempore lux eius historiae allata est, viris doctissimis GODOFR. OLEARIO, de secta eclectica, duabus dissertationibus, quas STANLEII Hist. phil. p. 1205. sqq. affixit, et IO. LAVR. MOSHEMIO de turbata per recentiores Platonicos ecclesia disputantibus, quae et CVDWORTHI systemati et Vol. diss. Hist. ecclesiasticarum, p. 85. sqq. inserta est.

dole moribusque potiſſimum eius origo eſt deriuanda. Tomo vero primo fuſe iisque quae rem conficere apta ſunt, teſtimoniis rationibusque demonſtrauimus, theologiam non tantum Aegyptiacam veterem mutationes varias fuiſſe paſſam, et, cum ſacris potiſſimum diſciplinis conſtaret, in ſyncretiſmum diuerſarum religionum degeneraſſe, praeſertim vbi peregrinae gentes, inque his Perſae terram hanc inuaſiſſent, ſed pronos quoque fuiſſe Aegyptios, gentem ſuperſtitioni cultibusque Deorum longe deditiſſimam, ad recipienda quaeuis religionum per omnem terrarum orbem diffuſarum dogmata, nec pauca in adyta et templa ſua transtuliſſe. Porro monuimus, ex quo ſub Alexandro M. eiusque ſucceſſoribus ſumma rerum in Aegypto ad Graecos rediit, attemperauiſſe ſe ſacerdotes Aegyptios non moribus tantum, ſed placitis quoque victorum, et non tantum patriam doctrinam ad Graecae eruditionis praeſertim theologiae quae mythologiis comprehendebatur normam inflexiſſe, ſed philoſophiae quoque Graecanicae, cuius ſub Alexandro eiusque ſucceſſoribus per totum fere orbem maxima fama et exiſtimatio fuit, magnum ſtatuiſſe pretium, ne Graecis viderentur doctrina inferiores: maxime tamen Pythagoricae et Platonicae philoſophiae doctrinam admiſiſſe, eo quod omnium ſectarum lucidiſſime et ampliſſime de Diis diſſereret, et occaſionem offerret, elegantiſſima methodo, ſuperſtitionem vulgi, patriasque traditiones cum philoſophia conciliandi, ex quo non potuiſſe non euenire, docuimus, vt ſyncretiſmus religionum et philoſophiae in hac ſecta inualeſceret. Quae res eo magis incrementa ſumſit, quo magis in Aegypto, maxime Alexandriae, tot diuerſarum religionum hominibus ſcatente, omnis generis placita recepta erant, et in vnum quaſi chaos poterant coire, vnde mirum non eſſe diximus, quod ad ipſos Iudaeos iſta accommodatio religionum ad doctrinam Pythagoreo-Platonicam tranſierit, vt hoc infra in hiſtoria philoſophiae Iudaicae faciemus manifeſtiſſimum. Sed et hoc ad origines philoſophiae eclecticae cognoſcendas repetendum eſt ex ſuperioribus, philoſophos Alexandrinos, qui ſub Ptolomaeo Phyſcone, extrema hominis amentia expulſi et per omnes delabi terras ad euitandam tyrannidem coacti ſunt, inque Aſia ſcholas inſtituerunt, enatum circa iſta tempora, vel paulo ſupra, nouum philoſophiae Orientalis genus, quod ex Zoroaſtris diſciplina ceu ex fonte manaſſe, infra, vbi de eo quoque edifferendum erit, dicemus, quodque in delineandis genealogiis Deorum eorumque ex ſummis diuinisque fontibus emanationibus occupatam de rerum etiam ſublunarium et materiae omnis conditione diſputauit, didiciſſe, et quamuis illi philoſophaſtri Platonem mire contemnerent, Platonico-Pythagoricos eo magis tamen eas nugas admiſiſſe, quo magis ſyncretiſmo religionum ſuo fauerent, et cum Pythagorico-Platonicis conciliari poſſent, venerabile quoque Zoroaſtris nomen prae ſe ferrent, a quo philoſophiam ſuam Pythagoram, vt ab Hermetis Aegyptii poſteris, accepiſſe, communi tum traditione credebatur. Id quod

cum

cum efficeret, vt Zoroaſtrianae et Hermeticae philoſophiae titulo ornari poſſet philoſophia, quae in Aegypto florebat, Pythagorico-Platonica, magnum inde nominis famaeque atque dignitatis ei ex hac re, incrementum accederet. Contulit etiam aliquid ad hanc Alexandrinorum conciliatricem philoſophiam Graecarum ſectarum conditio. Dogmatici enim cum ſe inuicem mutuis aggrederentur praeliis, et quam infirmae eſſent aſſertiones pleraeque, et quam precaria tota dogmatica philoſophia, prodebant [d], et Scepticorum atque Academicorum gladiis cateruatim quaſi cadebant. Quod quam valide aperuerit ingeniis ſupra vulgus ſapientibus oculos, et ſcepticiſmum genuerit, ſuo etiam loco demonſtrauimus. Cum vero et ſcepticiſmus videretur inſanus, et ab humani intellectus natura remotior, et inuidia odioque eſſet plenus, non potuere non ad certam quandam eligendi ex variis ſectis doctrinas libertatem ingenia excitari, et ad hanc ſpem erigi fore, vt hac demum ratione veritatem inter omnes hactenus ſectas diſperſam colligerent: cuius rei exempla ex ſupra adductis Plutarchus atque Galenus eſſe poſſunt. Multum hoc conſilium confirmauiſſe philoſophos Alexandrinos, qui omnium ſectarum et religionum conciliationi ſtudebant, per ſe intelligi poteſt, nec Oedipo opus habet: vnde eo audentiores progreſſi, de conſiliis ſuis maturandis dies noctesque cogitabant. Quam tamen rem ad perfectionem perduxit Chriſtiana religio, eo tempore etiam inter Aegyptios, et inprimis Alexandriae ſparſa, quibus philoſophia Pythagorico-Platonica valde inualuerat. Cum enim ſanctiſſima veritas miraculorum ſplendore atque doctrinae ſanctitate mire inter populos, etiam Alexandriae [e] creſceret, et exorientis ſolis inſtar, reliqua lumina extingueret, labaſcere valde coepit, vt gentilis omnis, ita Aegyptiorum quoque ſuperſtitio: cuius cum non exiguum fulcrum eſſet theologia philoſophorum, qui in Pythagorico-Platonicis docebant ſcholis: illi ſua intereſſe rati, vt rebus ſuis ſuccurrerent, quouis modo anniſi ſunt. Idque factum tum arma contra Chriſtianam religionem ſibi parando, tum ea, quae non poterant vel refellere vel etiam contemnere, exque animis hominum eiicere, imitando, easque doctrinas ita in πανδοχεῖον philoſophiae ſuae, omnibus religionibus aptum ſiniſtra conciliatione recipiendo, vt tamen ſalua maneret philoſophiae ſuae auctoritas integrique eius cardines. Quod incautius adiuuerunt Chriſtiani quidam doctores, in horum hominum ſcholis iſtam philoſophiam edocti, qualis Pantaenus, et Clemens Alexandrinus, et ante hos Hermae paſtoris architectus fuere, qui neſcio quam ſalubrem et eclecticam apud eos philoſophiam ſe inueniſſe rati, retia inimici infernalis non caute ſatis dignouerunt. Quod tamen in apertam ſectam non erupit, ante ſeculi poſt C. N. ſecundi finem, tertiique initia, vbi philoſophorum diſcor-

d) Factum id Alexandriae quoque eſſe, memorabili Hieroclis loco infra in Ammonio Sacca probabimus.

e) Videnda quae ad EVTYCHIVM de eccleſiae Alexandrinae originibus eruditiſſime commentatus eſt illuſtris IOAN. SELDENVS.

ſcordiae, conciliatricem philoſophiam in ſectae formam redigendi occaſionem dedere Potamoni homini Platonico: cuius res cum non eo, quo cupiebat, modo ſucceſſiſſent, eo quod Platonicae magis, quam reliquarum religionum notitiam Potamo habuiſſe videtur, nouo conſilio audaciorique fronte hanc ſyncretiſticam ſtatuminare ſectam aggreſſus Ammonius Saccas ex Chriſtianorum caſtris transfuga, tale tandem philoſophiae ſyſtema condidit, quod his finibus obtinendis erat aptiſſimum; quod qua ratione egerit, quidue conſilii ſuſceperit, in ſequentibus data opera diligenterque enarrabimus. Ex dictis enim patebit, hos homines, ſuppoſitae quaſi baſi philoſophiae Pythagoricae inaedificaſſe monſtroſum aedificium, quod nobis doctrinas Aegyptiacas, Orientales, et Chriſtianas, Pythagoricis et Platonicis attemperatas exhibet: vt ex dicendis luculenter, vt ſperamus, conſtabit.

§. III. POTAMO itaque non quidem rationis iſtius philoſophandi quae ἀκέφαλος καὶ ἀνώνυμος ante eius tempora in ſcholis Pythagorico-Platonicis obtinuit, ſectae tamen peculiaris, ab iſto conciliandi, omnesque alias in vnam conflandi ſtudio, eclecticae vocatae auctor eſt [f]. De cuius hominis circumſtantiis mirum eſt apud veteres ſilentium, vnus enim LAERTIVS [g], et poſt eum SVIDAS [h] atque PORPHYRIVS [i] eius meminit: ex quo, niſi fallimur, certo conſtare poteſt, mox in ipſo ortu ſuffocatum Potamonis partum condendique ſectam laborem fuiſſe, alio nempe, vt infra dicetur, felicius meliusque eius partes tuente. Quare pollicem premere non poſſumus, viris doctiſſimis, et in veteris philoſophiae hiſtoria exercitatiſſimis, qui a Potamone inſtitutam hanc ſectam per duo integra ſecula poſt C. N. continuaſſe, variisque hominibus eruditiſſimis floruiſſe, donec ab Ammonio reformaretur, putant. Vt enim ab eclectico vel etiam ſyncretiſtico ratiocinandi et philoſophandi modo ad peculiarem hoc nomine conſtitutam ſectam nulla eſt conſequentia, cum ſi ea eſſet, longe ante Potamonem eius origo eſſet quaerenda, vt §. primo oſtendimus: ita nullo modo probabile eſt, ſectam tam illuſtrem, vt celeberrima nomina, v. g. Plinium, Galenum, Plutarchum eiusque praeceptorem Ammonium, et ex Chriſtianis primae dignitatis et notae viros, e. g. Clementem Alexandrinum comprehenderet, omnibus ſcriptoribus eo nomine manſiſſe indictam. Quod ſolum argumentum, vt deficientibus monumentorum teſtimoniis coniecturis veriſimilibus res definienda eſt, ita ſufficit, vt Potamonem non eo iam, quo volunt viri docti tempore ex Pythagorico-Platonica ſiue ſyncretiſtica Alexandrina nouum ſectae nomen et inſtitutum cudiſſe, ſtatuamus. De hoc vero Potamone ita LAERTIVS, ἔτι δὲ πρὸ ὀλίγου καὶ ἐκλεκτική τις αἵρεσις εἰσήχθη ὑπὸ Ποτάμωνος τοῦ Ἀλεξαν-

Potamo.

f) Conferendus omnino SVIDAS in αἵρεσις, T. I. p. 656.
g) L. I. ſ. 21.
h) l. c. et in Potamo T. III. p. 161.
i) c. 9. p. 108 Bibl. Graec. FABRIC. Vol. IV. quam editionem in allegando ſemper ſequimur.

ξανδρέως, ἐκλεξαμένε τὰ ἀρέσαντα ἐξ ἑκάςης τῶν αἱρέσεων, quibus postea eius placita quaedam subiungit, quae in sequenti paragrapho dabimus. Exscripsit hunc locum Suidas, qui et in altero de eo dicit, vixisse πρὸ καὶ μετ' Αὐγέςε. Tertius Porphyrius, hoc habet: διὸ καὶ ἐπεπλήρωτο αὐτῷ ἡ οἰκία, παίδων καὶ παρθένων· ἐν τέτοις καὶ ἦν ὁ Ποτάμων, ὃ, τῆς παιδεύσεως φροντίζων πολλάκις ἓν καὶ μεταποιῦντος ἠκροάσατο. Fecit obscuritas textus tum Suidae tum Porphyrii, iuncta silentio veterum de Potamone, vnde lux alias quaedam affulgere posset, vt in sententias valde inter se diuersas de Potamonis aetate digrederentur viri docti. Et si Suidae textui fidendum, Augusto imperante vixisse Potamonem adeoque illum (quod et acutissimus FABRICIVS monuit,) a Potamone Plotini aetate viuente distinguendum esse, nulla prorsus esset controuersia. Sed Suidae textum vehementer suspectum fecit ipsa temporis ratio: Augustus enim cum L fere annis imperauerit, impossibile videtur, Potamonem et ante Augustum et post eum floruisse. Vidit difficultatem, nodum tamen ne tangere quidem, multo minus soluere ausus est VOSSIVS [k]. Et doctissimo quoque MENAGIO [l] suspectum fuisse tempus Potamonis ex eo colligitur, quod sibi videri ait, Potamonem illum Alexandrinum Dionis paucorumque similium exemplo motum eam philosophandi viam instituisse, quae sapientiae candidatos necessitate alieno arbitrio seruiendi solutos in libertatem assereret. Cum enim Dio Chrysostomus cum Apollonio et Euphrate Domitiani et Vespasianorum temporibus floruerit, non potest illius exemplo commotus esse Potamo, si sub Augusto vel etiam ante eum floruerit. Propius nodum hunc considerans B. OLEARIVS [m], cum soluere non posset, vt haberet, quod de secta eclecticae certum diceret, fecit, coniiciens, liberaliter nimis indicatam a Suida Potamonis aetatem emendationem critici passam esse, qui cum apud Suidam legeret: πρὸ Αὐγέςε, margini suae alleuerit μετ' αὐτὸν, quae voces postea in textum admissae, vt saepe factum obseruamus, et cum reliquis coniunctae fuerunt. Et hac ratione forte melius se tueri posse, quod Laërtius ait, haud ita pridem philosophiam illam introductam esse. Antea enim obseruauerat vir accurato pollens iudicio, illud Laërtii: philosophiam Potamonis πρὸ ὀλίγε inuectam, non tam antiquam facere Potamonis disciplinam, quam Suidas refert. Paulo prolixius post Olearium in hanc Potamonis aetatem inquisiuit vir multae in veterum historia lectionis et iudicii CHRISTOPHORVS AVGVSTVS HEVMANNVS [n], qui cum Laërtii aetatem definire vellet, ad hanc sectae eclecticae epocham potissimum respexit, cumque non sufficere ipsi viderentur momenta, quibus IONSIVS, FABRICIVS et DODWELLVS euicerunt, serius, quam sub Antoninis, quae communis est opinio, vixisse Laërtium, origines sectae eclecticae κριτήριον statuit, ex quo de certa Laërtii aetate queat iudicari, cum is

k) De sectis c. XXI. §. 23.
l) Ad l. c. Laërt.
m) Diss. de philos. eclect. §. 2. l. c.
n) Act. philos. Vol. I. p. 327.

is πρὸ ὀλίγου, paulo ante ſua tempora hanc philoſophandi viam a Potamone inſtitutam fuiſſe fateatur. Potamonem vero, vt non Auguſti aetate, ſed ſerius multo vixiſſe, demonſtraret, eumque Laërtii temporibus fuiſſe vicinum aſſereret, Potamonem Porphyrio memoratum, quem ab eclecticae ſectae conditore diſtinguendum monuerant Fabricius et Olearius, eundem eſſe, qui Suidae ante et poſt Auguſtum vixiſſe dicitur, ſtatuit, Porphyrii vero locum falſa Ficini interpretatione corruptum, non ita intelligendum eſſe putat, vt Potamonem fuiſſe diſcipulum Plotini dicat, ſed, referendas eſſe voces, ἐν τούτοις, quas ad pueros, quorum educationi Plotinus praeerat, retulerat Ficinus, ad viros illuſtres nobiliſſimosque, quos morti cum vicini eſſent, filios ſuos commendaſſe tutelae Plotini a Porphyrio narretur. Senſum itaque loci Porphyriani integrum hunc eſſe; inter viros generis nobilitate conſpicuos, feminasque, qui moribundi liberos cum omnibus facultatibus Plotino tanquam ſacro cuidam cuſtodi tradiderint, ſic vt domus eius puerorum virginumque plena eſſet, fuiſſe etiam Potamonem, cuius olim inſtitutione gauiſus fuerit Plotinus, eumque audierit, cum ex multis ſectis vnam faceret. Quia enim verba Porphyrii, πολλάκις ἓν καὶ μεταποιοῦντος, vel plane nullum vel obſcuriſſimum ſenſum fundunt, corruptum hunc locum putat doctiſſimus Heumannus, legendumque πολλὰ εἰς ἓν μεταποιοῦντος, leuiſſima mutatione. Quibus poſitis concludit, Potamonem fuiſſe ſeniorem Plotino eius diſcipulo, qui cum Alexandro Seuero, Maximino et Gordiano imperantibus vixerit, et antequam ad Ammonium accederet, alias philoſophorum Alexandriae ſcholas ingreſſus ſit, quod ante A. C. CCXXXII. factum eſſe debuit, certum inde eſſe, docuiſſe Potamonem Alexandriae ſub Alexandro Seuero, licet incertum ſit, quot ante eum annis iam docuerit. Suidae vero locus cum manifeſte corruptus ſit, emendandum eum vel ita, vt librarii audacia ex verbis: ſub Alexandro, factum ſit, ſub Auguſto; vel vt vox, Alexandro, exciderit, ſcribente Suida πρὸ Ἀλεξάνδρου Αὐγούστου, vt ab Alexandro M. diſtingueretur. Non ab ingenio tantum et eruditione, ſed a veriſimilitudine quoque in tanta argumenti obſcuritate commendare ſe ſententiam doctiſſimi Heumanni, nemo rerum peritus facile negauerit; Quam nec ſibi diſplicere faſſus eſt, qui hodie Goettingenſium Academiam magna criticae potiſſimum et philologicae eruditionis laude ornat, Io. Matthias Gesnervs [*], eo quod et ipſe Suidam, et Potamonis aetatem ab eo indicatam deſerendam putat. Qui cum datam a doctiſſimo Heumanno explicationem loci Porphyriani coactam putaret, ſi naturalis conſtructionis ratio haberetur, nec φροντίζειν τῆς παιδεύσεως ſenſum eum eſſe ſtatueret, attendiſſe cum cura Plotinum, qua ratione doceret diſcipulos Potamo, vt vult Heumannus, vocem etiam ἠκροάσατο, et actiue et paſſiue vſurpari, et intelligi poſſe moneret, ſenſum hunc quidem verborum Porphyrii eſſe putat: inter filios curae Plotini com-

[*] Act. philoſ. Vol. I. p. 851. ſeqq.

commiſſos fuiſſe etiam Potamonem, adeoque aetatem Potamonis iuniorem Alexandri Seueri imperio ſtatuendam eſſe. Verba autem Porphyrii obſcura ſanumque non fundentia ſenſum ita emendanda eſſe: Οὗ τῆς παιδεύσεως φροντίζων, πολλάκις μὲν καὶ μεταποιοῦντος ἠκροάσατο, hoc ſenſu: in quo Potamone inſtituendo cum occupatus eſſet Plotinus, ſaepe etiam commutantem vices, diſcipulum Potamonem audiebat. Ita nempe patientiam Plotini laudari ingeniumque Potamonis, quem differentem interdum exercitii, excitandique eius animi cauſſa auſcultauerit Plotinus. Suidae autem locum ita omnium optime emendari poſſe, vt ex ΑΥΡ. id eſt Aureliano ab exſcriptoribus factum ſit ΑΥΓ leuiſſima facilique mutatione, cum litera Ρ et Γ. ſibi valde ſint ſimiles. Auguſtum enim non poſſe intelligi, cum tantam longaeuitatem non tetigerit LVCIANVS inter μακροβίους. Diſplicuit Geſneriana loci Porphyrii explicatio Heumanno, qui modeſte quidem, accurate tamen eam examinauit [p]. Monet is, non pati coſtructionis rationem, vt ad pueros Plotini fidei commiſſos referatur Potamo; eſſe enim eam propoſitionem tantum incidentem, maiorem vero et principalem illam eſſe; homines multos nobiliſſimos liberos ſuos Plotino curandos poſt mortem ſuam tradidiſſe. Propoſitioni itaque incidenti, ſi connectendus eſſet locus Porphyrii, dicendum fuiſſe, ἐν οἷς ἦν καὶ Ποτάμων κ. τ. λ. aſt non ita ſcripſiſſe Porphyrium, ſed pronomine vti ὅτος, quod ad proximam theſin principalem, non ad incidentem Graecos, immo et alias gentes ſolere referre, et ita ſubiectum principale, quod vocant, demonſtrare, aliquot locis ex ſacris N. T. oraculis corroborat, particula, δὲ, autem addita nouam inchoari periodum monet. Vrget porro, ſi Potamon diſcipulus fuiſſet Plotini, Porphyrium eum non fuiſſe omiſſurum in catalogo diſcipulorum Plotini, qui inclaruerunt. Addit porro, παίδευσιν innuere inſtitutionem actiuam, docendique modum, παιδείαν, vero paſſiuam, inter ὃ autem et τῆς παιδεύσεως apud Porphyrium comma ponendum illudque ad ἠκροάσατο referendum eſſe, vt ita actiua et frequentior ſignificatio vocis mediae ſeruetur. His a viro docto poſitis, ſenſus loci obſcuriſſimi hic eſt: Plotinum, cum modi inſtituendi docendique, (quem tenebant profeſſores Alexandrini) explorandi cauſſa eſſet valde ſollicitus, ſaepeque commutaret praeceptores, (id eſt mox ad hunc mox ad alium accederet) etiam interfuiſſe acroaſibus Potamonis, viri celeberrimi et nobiliſſimi. Intercesſit, vero et tertius controuerſiae arbiter vir πολυμαθέστατος, nimisque maturo fato bonis literis ereptus IACOBVS HASAEVS, qui magno eruditionis apparatu paulo ante mortem Heumannianam de aetate Potamonis ſententiam examinauit, cuius diſſertationem poſt fratris mortem a Cel. THEODORO HASAEO Heumanno transmiſſam hic quoque nobis legendam exhibuit [q]. Non negat is, ita comparata eſſe, quae hactenus de hoc argumento diſputata erant, vt ſaepe ſibi, vtram in partem inclinaret, dubiam mentem traheret. Locis tamen

p) l. c. p. 819. q) Act. philoſ. T. III. p. 711. ſeqq.

men ipsis, quibus vniuersa vtriusque partis fulcitur sententia, meditata cura perpensis, postquam compertum sit, in vnoquoque eorum vel interpretando vel cum altero conciliando, aliquid fortasse humani passos esse viros doctos, ad examen controuersiae et sese accinxisse. Ponit vero ad excutiendam de Potamonis aetate disceptationem prima acie Suidam, propterea, quod certum tempus, quo ille floruerit, definiuerit. Illius vero verba haec esse: γεγονὼς πρὸ Αὐγούστου καὶ μετ' αὐτοῦ. Eius iudicio quidem hoc loco standum esse monet, qui licet recentiorum multo temporum scriptor sit, et tot seculis ab Augusti aetate remotus, eo tamen nomine, quod ea, quae scripsit, verbum verbo ex antiquioribus monumentis, nostra aetate deperditis transscripserit, optimam fidem non quidem suo; sed alieno testimonio promereatur; eum vero de Potamone eclectico agere, de quo alio loco Laërtium exscripserit. Eius verbis autem, cum omnem omnino fidem superet, floruisse Potamonem supra LVII, quibus imperio praefuit Augustus, annos, non afferendam esse criticam violentamque medicinam, vt fecere viri docti supra nobis memorati, sed in ipsa verborum Suidae constructione explicationem latere. Nempe praepositionem μετὰ cum accusatiuo peruulgatum in morem Graecae linguae non significare tantum *post*, sed et *cum*, etsi personae rebusque iungatur, vel eiusdem sociam operam, vel aetatem, qua ipse vixit, non tantum, quae eius vicem excepit, indicare, cuius complura exempla alio in argumento collegit FABRICIVS [r], ipseque vir doctissimus, ex sacris potissimum paginis, exemplis roborat. Sensum itaque sani apud Suidam loci esse, vixisse Potamonem, non ante Augustum tantum, sed eius etiam temporibus. Deinde quod ad Laërtii locum attinet, quo πρὸ ὀλίγου emersisse eclecticam sectam narrat, quoue concluditur paruum aliquod temporis spatium antecessisse aeuum Diogenis Laërtii, ex quo Potamon Alexandrinus orbem literarium eclecticae philosophiae studio, dum in viuis erat, illustrauerit, non tantam esse inter Suidam et Laërtium pugnam contendit praestantissimus Hasaeus, quo minus ex aequo et bono non queant componi quam amicissime. Obseruat nempe: Laërtium id non agere, vt de industria certam aetatem Potamonis designet, aut primordia sectae eclecticae excutiat, sed id sibi negotii datum credidisse, vt varias philosophorum familias summatim et velut in tabella vna cum suis principibus, lectori in ipso operis exordio perlustrandas exhibeat. Proinde antiquissimas sectas cum auctoribus suis cum enarrasset, quae suam aetatem multis annorum centenariis antecederent, monere eum tandem paucis, esse sectam quandam, nec adeo pridem, ac quidem illae, quas nominauerat, conditam ab Alexandrino Potamone. Loqui itaque Laërtium, non simpliciter, sed secundum quid, nimirum comparatiue et relatiue, hoc est in aliarum antiquissimarum sectarum oppositione. Quo modo seculi secundi scriptor aliquis merito dicere potuerit, sectam sub Augusto enatam, haud ita pridem exortam fuisse; cum mos hic omnium fere populorum

r) Bibl. Graec. Vol. I. p. 233.

lorum sit, de rebus iis, tanquam quae nuper contigissent, si ad veteres referantur, loqui, etiamsi quaedam interea secula effluxerint. Esse etiam nihil frequentius, quam vt scriptores, quotiescunque sectam commemorant, qua, vt censetur, seu vna seu plures antiquiori iure gaudent, eandem nouitatis nomine insigniant, vtut ante plurimorum annorum centurias iam pridem suos nacta sit natales. Cuius exemplum affert Christianae religionis sectam, Augusteo seculo in hunc mundum prodeuntem, quae tamen Diocletiani temporibus in edicto imperatoris noua religio et nouella secta appellatur. Tandem ad locum Porphyrii intricatissimum conuersus, rem omnem monet eo redire, vtrum verba: ἐν τούτοις referenda sint ad filios Plotino traditos, an ad parentes Plotino tradentes? Primae sententiae accedit vir doctissimus, eo quod naturali constructioni nihil videatur accommodatius, quam hoc relatiuum referre ad proximum subiectum, non vero ad remotum: Vbique enim, si res recte aestimetur, filios hoc esse subiectum principale, ad quos sequentia referantur. Deinde constructionem hanc, ait, scopo atque nexui loci Porphyriani esse peridoneam, cum ex fine orationis et subiecto, de quo est primaria ratiocinatio, aperte perspiciatur, vbicunque locorum in veterum scriptis duplex occurrit, sequente relatiuo, propositio, vtrum cum ea, quae proxime antecedit, an vero cum altera, quae remotior, sit coniungenda propositione. Scopum autem Porphyrii non fuisse alium, quam vt recenseret, quo animo et institutione vsus fuerit Plotinus erga fidei suae commissos vtriusque sexus orphanos: de iis principalem esse sermonem, incidentem tantum de parentibus. Sequi etiam, si ἐν τούτοις ad parentes referendum sit, Potamonem tradidisse liberos suos Plotino. Non posse vero cum eius moribus componi, adduci potuisse hunc eclecticae philosophiae principem, vt suos liberos Plotino, homini, si quisquam, sectariae doctrinae Platonicae summo defensori propagatorique, educandos sponte concesserit, idque vltimo vitae suae tempore, quo de studiis liberorum et educatione plus solito homines sollicitos esse constat. Tandem hoc adiicit, a Porphyrio non referri inter Plotini, quos nactus est, praeceptores, Potamonem. Qualis vero ille Potamo, quem Porphyrius narrat, fuerit, licet, vt sciamus, parum intersit, putat tamen, cum nullus vnquam Potamo inter discipulos Plotini numeretur, Polemo vero capite vndecimo recenseatur, mutandam esse lectionem: *Potamon*, in, *Polemo*, quem, cum eius institutionis curam gereret Plotinus, quod pessimis saepe moribus mutatis vteretur, (πολλάκις ἤδη μεταποιοῦντος legit) praeceptis omnibus imbuerit.

Potamonis aetas definita.

§. IV. Summa haec est eruditae et modestae disceptationis, de Potamonis aetate, quam inter se reciprocarunt viri eruditionis et iudicii laude florentissimi. Nihil enim reposuit eruditissimus Heumannus, sed lectoris arbitrio controuersiae iudicium permisit. Hasaei partibus nuper se iunxit Ven. MOSHEMIVS [s], eo quod eclectica philosophandi ratio longe

s) Loc. cit.

longe prius, quam Sec. III. initio inualuerit, et recepta iam atque adulta fuerit Sec. II. vt ex CLEMENTE ALEXANDRINO [r] aliisque patet. Poteramus et nos lectoris arbitrio totam controuerſiam relinquere, cum quae diſputata ſunt, facile queant inter ſe conferri, ipſa vero quaeſtio anceps ſit, locisque vel incertis vel corruptis et emendationem poſtulantibus nitatur: quo fine etiam praeter morem prolixe partium rationes adduximus, praeſertim cum pleraque Germanico tantum ſermone fuerint propoſita. Quoniam tamen inſtituti noſtri ratio poſtulat, vt quid nos iudicemus veriſimilius, lectoris exponamus examini, quaque ratione in hiſtoria philoſophiae critica de ambiguo argumento decernendum putemus, edisſeramus, dabit nobis veniam lector, vt ſententiam quoque noſtram eadem, qua laudatiſſimi viri vſi ſunt, modeſtia, enarremus, non vt arbitri nobis partes ſumamus, quod a noſtro pudore alienum eſt, ſed vt ampliorem de eo argumento cogitandi occaſionem exhibeamus lectori. Quam vt paucis delineemus I. praenotandum putamus, loca certiora et euidentiora, incertis et obſcuris praeferenda eſſe: fatemur itaque, neque Suidae, neque Porphyrii locum nobis talem videri, quo ſine formidine erroris niti queamus. Prodiderunt id viri noſtro encomio maiores, qui medicinam iſtis locis afferendam eſſe, omnes concedunt. Quae cum ab iis ex ſolius ingenii coniecturis absque códicum MSc. auxilio allata ſit, prout hypotheſin iuuare apta videbatur, patet cuilibet, licet plurimum tantorum virorum auctoritati et eruditioni tribuenti, nihil in iis inueniri, quo tuto niti queamus, ſed pro coniecturis tantum omnia eſſe habenda. Vnde parum abeſt, quin pro deplorata habeamus inueſtigationem aetatis Potamonis. II. Omiſſo enim loco Porphyrii, de cuius ambiguitate et obſcuritate ſententiae ipſa facie contrariae, quas ex eo exſculpſere viri doctiſſimi, ſatis teſtantur, res omnis ad Suidam et Laërtium redit: quorum narratione ſemel poſita de Porphyriano demum loco diſpiciendum eſſe videtur. III. Suidae vero etſi primum locum recte tribuere videtur ὀπάνω Haſaeus, eo quod tempus accuratius definit, fatemur tamen, nobis quidem minime ſatisfacere ea, quae pro confirmanda eius auctoritate attulit vir doctiſſimus. Nam quamuis alios veteres exſcripſiſſe, Suidam ſatis conſtet, nemini tamen vel leuiter his literis tincto ignotum eſſe putamus, Suidam, hominem iudicio plane nullo, nec vlla etiam diligentiae accuratione praeditum multa corraſiſſe, et conſcripſiſſe ἀσύςατα maleque cohaerentia, et imprimis in definiendis temporibus miſere fuiſſe hallucinatum ſaepiſſime. Cuius fidem vt faciamus, eo minus opus eſt, quo magis toties iam ſupinam miſeri ſcriptoris negligentiam luculentiſſimis exemplis demonſtrauimus, et hac ipſa etiam ſectione memorabile exemplum occurret, qua ratione integris ſeculis a veris temporum notationibus aberrauerit Suidas, viroſque etiam magnos in parem errorem auctoritate ſua adduxerit. Deinde nec hoc ignorare poſſunt hiſtoriae literariae veteris gnari,

r) Strom. L. I. Alia PP. loca afferemus T. III. vbi de philoſophia veterum Chriſtianorum agendum.

gnari, Suidae lexicon, quod vocat, male habitum fuiſſe a librariis et recentioribus compilatoribus, qui naeuos naeuis auxerunt ſaepe pudendis, et vel primo intuitu detegendis, multa imprimis ex margine in textum irrepſiſſe. Quibus omnibus, cum nota ſint admodum et a doctiſſimo KVSTERO [w] annotata, prolixe non inhaeremus. Aſt tam inaccurato et negligenti ſcriptori in tanta teſtium reliquorum penuria fidem adhibere nos iubet Haſaeus, huncque incertiſſimae controuerſiae arbitrum conſtituit, qui et tempore ab Auguſti ſeculo fuit remotiſſimus, et veteres exſcripſit negligenter et ſupine, et in chronologia toties lapſus eſt turpiter, et perſonas infinitis modis inter ſe confudit, et, vbi monumenta vetera integriora ſecutus eſt, et excerpſit, indignis modis a librariis eſt corruptus? Hoc ſi quis teſte ſolo ſtare voluerit, per nos erit integrum, nobis Suidae fides, vbi ſola eſt, exigui ponderis, et in hac quidem controuerſia et contradictone, fere nulla eſt. Etſi enim non negamus, veteres eum exſcripſiſſe, nemo tamen nos certos reddere poteſt, eum illorum memorias non corrupiſſe, vel integras ab illo relatas ab aliis, quod toties factum eſt, non fuiſſe adulteratas. IV. Sed ponamus integrum eſſe Suidae textum, nondum exemit nobis ſcrupulum de incredibili aetate Potamonis, Haſaeana reſponſio, μετὰ cum accuſandi caſu ſocietatem temporis notare. Non negamus hoc, quod in triuio pueris notum eſſe debet, ſed id addimus, quod a praeſtantiſſimis philologis obſeruatum eſt, μετὰ quidem, non ſemper declarare conſequens tempus, ſed quandoque interiectum et vigens; aſt eo ſenſu, vt non vltimam temporis partem, quam notat, ſemper plane exactam et praeteritam eſſe ſignificet, ſed aliquid deeſſe indicet [x]. Quo ſenſu, vt luculento exemplo illuſtremus, dixit Seruator [y], *μετὰ τρεῖς ἡμέρας ſe ſurrecturum*, id eſt die tertio nondum plane exacto, et alibi [z] *μετὰ τὸ δειπνῆσαι*, dediſſe in vltima coena *calicem*, id eſt, coena nondum plane exacta porrexiſſe poculum ſalutare. Quae ſine dubio cauſſa fuit FR. VIGERIO [a], vt μετὰ cum accuſatiuo oratorie tantum *poſt* ſignificare diceret. Quibus poſitis nondum euaneſcit difficultas verborum Suidae. Ponamus enim, dicere illum, vixiſſe Potamonem et ante Auguſtum et cum eo, id eſt eius temporibus, innuit tamen vis voculae μετὰ, diu ſub eo, licet non integris imperii Auguſti annis floruiſſe, et ad finem vſque vergente eius vita. Quod priorem non tollit difficultatem, ſed roborat. Vnde merito cum viris doctis codices Suidae adulterantes manus paſſas eſſe, credimus, licet non audeamus medicinam ex ſola coniectura afferre; ſufficit nobis, Suidae teſtimonium ad definiendam Potamonis aetatem prorſus eſſe ineptum. V. Cuncta itaque ad ſolum Laërtium redeunt, cuius narratio eo nobis magis conſideranda venit, quo magis ſolus ille nobis de hac ſecta, et Potamonis placitis reliquit aliqualem notitiam. Eum vero, haud ita pridem ſectam hanc exortam eſſe ſcribere, ſupra audiui-

w) In doctiſſima praef. ad ſuam SVIDAE editionem. p. 1050.
x) Vid. GLASSIVS philol. S. L. VII. c. 6.
y) Matth. XXVII. 63.
z) Luc. XXII. 20.
a) De idiotiſmis Graec. c. IX. ſ. 5. §. 9. p. 515.

diuimus. Id quod relatiue quidem ad antiquiſſimas ſectas dictum eſſe vult Cl. Haſaeus, nobis autem ad ſua tempora, niſi manifeſtam vim facere velimus verbis Laërtii, reſpicere videtur. Qui non tam ipſas ſectas, quam modum philoſophandi innuens, eclecticam iſtam rationem haud ita pridem obtinuiſſe dicit; cum ſuo tempore ſectae iam ex dictis plures conticuiſſent. Vnde non videmus, qui potuerit de ſecta ea, quae, vigentibus reliquis, iam ſub Auguſto, tribus fere integris ſeculis ante Laërtium exorta eſt, dicere, haud ita pridem eam eſſe inuectam. Maxime vero, verba Laërtiana intelligenda eſſe in relatione ad ſua, quibus ille viuebat, tempora, probat ſilentium veterum de iſta ſecta, ante Laërtii aetatem. Si enim Auguſteo iam ſeculo exorta eſt ſecta eclectica, idque nuper factum eſſe Laërtius dicere potuerit, cur ſiluere veteres rem maximi momenti? qui tamen ſectas longe obſcuriores, e. g. Sextianam memorarunt, cur Galenus, vel quiſquis eſt auctor libri *hiſtoriae philoſophicae*, huius ſectae placita reticuit? Cur qui obſcuriſſimae ſectae Elpiſticorum meminit, Plutarchus, eclecticae libertatis magnus ſane fautor, eius mentionem non fecit? Cur Galeno, Alexandriae degenti et in philoſophiam incumbenti, cui a patre electio iſta philoſophica commendata erat, indicta manſit, qui toties, de ea dicendi habuerat occaſionem? Cur in tanta ſectariorum philoſophorum concertatione nemo eam adortus eſt? Imprimis vero VI. Laërtiana verba ad ſua potiſſimum tempora relationem habere, et Potamonicae ſectae aetatem Sec. II. inferiorem eſſe, probare videtur ſilentium Sexti Empirici. Is cum omnium dogmaticorum ſententias et doctrinam conuellere aggreſſus eſſet, nullam eorum intactam praetermiſit. An eum nouiſſimam et a ſuo tempore non ita longe remotam ſectam, quae magnos viros aſſeclas habebat, indictam et non oppugnatam dimiſiſſe probabile eſt, ſi eo iam, quo viuebat, tempore extitiſſet? Eadem vero ratio etiam VII. de eccleſiae doctoribus valet, qui Alexandriae eclecticam philoſophandi viam ſecuti, modum quidem hunc ratiocinandi laudant, ſectam reticent. Quae omnia vt luculenter ſatis produnt Potamonicae ſectae initia non procul fuiſſe a Laërtii temporibus remota, ita poſt Sec. II. finem demum quaerenda eſſe ſuadent. His vero porro VIII. temporibus cum ex Porphyrii relatione certum ſit, fuiſſe tum Potamonem quendam in eclectica philoſophia enutritum (ita enim ſtatuere oportet, qui Plotini diſcipulum faciunt, vt ex ſequentibus palam erit) quid impedit, quo minus in vexatiſſimo loco ille intelligendus ſit, qui eclecticae philoſophiae initia Alexandriae fecit? Quod ſi enim largiamur, poſſe intelligi iſtum locum ita, vt inter Plotini diſcipulos fuiſſe videatur, concedent tamen viri docti, nec alteram interpretationem abhorrere a Graeci ſermonis indole ac conſuetudine. Cui cum reliquae rationes hactenus adductae faueant, cur in obſcuriſſimo loco, non eum, qui reliquis apte magis cohaeret, eligamus ſenſum? Nec id textus et ſcopi eius συναφεία adeo ad-

aduerſum eſt, quam perſuadere nobis vult Haſaeus. Nam cum gloriam et fidem Plotini augere iſta narratione ſuſcepiſſet Porphyrius, non habuit argumentum maius, quam inter ceteros nobiliſſimos Alexandriae viros Potamonem etiam liberos ſuos ideo illi commendaſſe, quod doctrinam mores-que eius, cum lectionibus ſuis intereſſet, cognouiſſet. Ficulneum vero eſt, quod obiicitur, non conſpirare cum moribus Potamonis eclectici, quod filios ſuos moribundus homini ſectario commiſerit curandos et inſtituendos. Non potuit enim ignorare vir eruditiſſimus et in veterum lectione exercitatiſſimus, Potamonicam ſectam, quoad fundamenta potiora fuiſſe Platonicam, Ammonii autem ſcholam, licet Platonica eſſet, eodem modo et colore, quo Potamonis fuit, fuiſſe eclecticam: id enim in O L E A R I I diſſertatione, ad quam prouocat, dudum legerat. Quare argumentum inuertimus et ita potius concludimus, longe eſſe veriſimillimum, commendaſſe Potamonem moribundum filios ſuos curae et inſtitutioni Plotini, quod hic, eam philoſophandi viam, quam ipſe exorſus erat ſine magno ſucceſſu, nempe reliquas ſectas cum Platone conciliando felicius proſequeretur, ſicque ſpes eſſet, filios etiam ſuos paterna veſtigia ſub hoc duce eſſe preſſuros. Sed et reliquae hoc ſuadent circumſtantiae; ſtudium eclecticae philoſophiae circa Sec. III. initium Alexandriae effloreſcens, vt ex Ammonii Saccae exemplo eſt manifeſtiſſimum, conſtituta eo nomine ab illo ſchola Alexandriae, induſtria Plotini doctores philoſophiae plures Alexandriae audiendi, Platonique conciliandi reliquos et quae his ſunt ſimilia. Nec, quod obiicit V. C. opus erat, vt Potamonem inter praeceptores Plotini enumeraret Porphyrius, cum audierit quidem eius lectiones, ſed ſyſtema tamen eius ſequi noluerit, ſed Ammonio acceſſerit latius ſyncretiſmum extendenti, et ad ſacra magis, quam Potamo, dogmata accommodanti: praeſertim cum hoc loco ex eius lectionibus eum didiciſſe quaedam innuat. Potamonem vero in Polemonem mutare, et refingere in textu Porphyriano quicquid libuerit, ſi dicendum, quod res eſt, deſperatae cauſſae ſignum eſt. Vnde malumus IX. totum locum Porphyrii tanquam ambiguum omittere, quam incertis ſoliſque ingenii coniecturis nixis emendationibus noſtram opinionem lectori obtrudere, praeſertim cum parum interſit, reſpiciatne is locus Potamonem eclecticum nec ne? Nam hoc, vt tandem rem peroremus, veriſimillimum eſſe putamus, ſectam eclecticam ſub Auguſto nondum fuiſſe enatam, quam non omiſiſſent tot illuſtres ſcriptores memorare, ſi eo tempore iam floruiſſet; nec ante Sec. II. finem potuiſſe originem cepiſſe; ſed nec iuniorem eſſe, cum eo tempore eclectica etiam philoſophia Alexandriae in Ammonii ſchola ſectae habitum formamque acceperit, certum autem ſit, Potamonem ante hunc iſtam philoſophandi viam primum tentaſſe. Id quod etiam vno ictu cogitata praeſtantiſſimi Geſneri proſternit, fuiſſe Potamonem eclecticum ex diſcipulis Plotini: hunc enim eclecticam philoſophiam non inueniſſe, ſed inuentam propagaſſe ex dicendis conſtabit.

Ex

Ex quibus omnibus copiose disputatis error etiam insignis PETRI ALLIXII [b] detegitur, qui vt philosophiam eclecticam ad maiorem aetatem extolleret, Philonemque eius sectarium faceret, Potamonem ad Alexandri M. tempora retulit, et hunc esse Augustum Suidae memoratum putat. Qui si vnius loci Laërtiani fuisset recordatus, vanam opinionem dimisisset, certe inter ipsius sectae natiuitatem et tot seculorum antecedentium conceptionem distinguere coepisset. Hoc enim facile largimur, mature post Alexandri M. obitum Graecos Alexandriae Pythagorico-Platonicam philosophiam professos, seductosque syncretistica Aegyptiorum consuetudine, coepisse eiusmodi conciliationi religionum et doctrinarum cum opinionibus Pythagorico-Platonicis studere, Philonemque inter eos fuisse, qui hanc philosophandi methodum sequerentur. Verum hoc studium et libertas quaedam fuit philosophorum, quae tandem a Potamone, cumque ei res minus feliciter succederet, ab Ammonio in sectae habitum traducta est. Certe a modo philosophandi eclectico ad sectae institutionem non posse nos concludere, exempla eclectice philosophantium ante Potamonem, etiamsi Augusti aetate statuatur non inferior, luculenter probant, de quibus videnda quae eleganter edisserit PETRVS DANIEL HVETIVS [c]. Ceterum si adducta quoque seuero in his rebus iudici nondum satisfaciunt, omittendus plane est in tenebris suis Potamon, cui clariorem accendi posse lucem desperamus, hocque tamen pro certo adsumendum Sec. III. ineunte, scholam eclecticam Ammonio auctore fuisse enatam.

§. V. Qua in re vero Potamo eclecticam istam philosophandi viam modumque quaesierit, quaque ratione nouum systema consarcinauerit, deficientibus veterum memoriis dici non potest. De placitis eius haec tantum ex *institutionibus* eius *eclecticis* recitat LAERTIVS [d], quaeque ad rationalem potissimum partem pertinentia, haec sunt: *Potamonis φιλοσοφούμενα.*

I. Duplex esse veritatis examen, vnum a quo iudicium fiat, alterum per quod.

II. Prius esse *τὸ ἡγεμονικὸν* siue facultatem mentis principalem, id est rationem mentemque. Nempe id voluit Potamo, Scepticis, vt videtur se oppositurus: quicquid clara et distincta ratione se concepisse eiusque percepisse naturam intellectui videatur, id et verum esse.

III. Alterum, per quod iudicatur, esse certissimum visum, id est, recte explicante doctissimo OLEARIO: per quod non video, quid intelligi possit aliud, nisi clara impressio per mentem facta. Vnde solertissimam, vel accuratissimam imaginem (recentiores ideam clarissimam et distinctam dixere,) hoc veritatis esse criterium dixit.

 In

b) In iudicio Eccl. Iud. adu. Vnitarios c. XXIII. p. 357.

c) De la foiblesse de l'esprit humain L. II. c. 10. p. 217. seqq.

d) loc. cit.

In naturali philoſophia ſtatuebat Potamo:

IV. Principia rerum vniuerſarum eſſe duo, patiens alterum, quod eſt materia, alterum agens ſiue cauſſa efficiens.

V. Affectiones autem corporum naturalium duas eſſe qualitates et locum; in omnibus enim rebus quaeſitum ex quo ſint; et a quo confectae, tum quomodo ea ſe habeant, et in quo loco ſint.

Ex moralibus Potamonis doctrinis hanc fuiſſe Potamonis ait Laërtius:

VI. Finem, ad quam omnia referantur, vitam eſſe omni virtute perfectam, non tamen absque bonis corporis, bonisque externis; quae quidem virtuti conueniant.

Hactenus de Potamonis philoſophia Laërtius, qui cum potiſſimum ad receptas Graecorum ſectas reſpiceret, pauca nobis ex multis dedit, ex quibus de toto philoſophiae Potamonicae habitu iudicare eſt difficillimum. Illud tamen vel ex paucis his, quae adduxit, diſcimus, conciliaſſe in rationali et morali parte Potamonem Platonicos cum Stoicis et Ariſtotelicis, ita tamen, vt hac ratione peculiarem ſibi ſententiam eligeret. Quatuor enim vbi cauſſas recenſet rerum naturalium, qualitates et locum ad formalem potiſſimum partem refert; adeoque nec ideas Platonis, rerum eſſentias extra materiam continentes admittit, nec has materiae immerſas, vt Ariſtoteles ſtatuit, formasque ſubſtantiales effingit, ſed qualitatum inter ſe nexum, et διαμονὴν, vt dixit Strato, ad hanc rerum naturalium formam retulit. Quod an ab Stratone, an ex Democriti philoſophia, vel aliunde acceperit, dici non poteſt, ſed in eo quoque conciliatricem philoſophiam prodidit, quod locum inter cauſſas naturales retulit, quem cum negaſſent alii, alii ad affectiones corporis retuliſſent, ipſe Epicuri hac in re placita ſecutus locum, ſine quo res naturales conſtare non poſſent, ſiue vacuum potius, in quo res naturales eſſent, vt ait Laërtius, admiſit in cauſſarum naturalium ordine. Idem de moralibus coniiciendum, in quibus Stoicos et Peripateticos Potamonem coniunxiſſe inde intelligitur, quod finem quidem in vita ſecundum virtutem perfecta cum Stoicis poſuerit, naturalia tamen et externa fortunae bona non excluſerit, vt placebat Peripateticis. Cum vero nihil de placitis Potamonis metaphyſicis et theologicis habeat Laërtius, incertum quoque, an in iis quoque conciliationem molitus ſit, et an, quod coniicimus, more Alexandrinorum ad religionum ceterarum cum ſuis placitis concordiam reſpexerit. Certe Ammonium circa eadem fere tempora id feciſſe, ex ſequentibus conſtabit, moremque fuiſſe in ſchola Pythagorico-Platonica ex dictis notum eſt. Pertinuiſſe autem Potamonem ad hanc ſcholam, inde non absque veriſimilitudine concluditur, quod *commentarium in Platonis Timaeum* ſcripſit, qui ſi extaret, forte de metaphyſica et phyſica eius doctrina plura poſſent dici, quae iam ignoramus.

§. VI.

§. VI. Certiora et notiora eclecticae sectae fundamenta iecit AMMONIVS, Alexandrinus, a vitae genere quod sectatus est, Saccas, cognominatus[e]: Potamonianam enim scholam cum ipso auctore interiisse, verisimile est; credi enim non potest, nulli auctori dictam fuisse istam sectam, si per aliquod tempus floruisset[f]. Qui enim Diogenem Laërtium fuisse addictum illi sectae putant, magnopere errant, et ex ipsa eius narratione possunt refelli[g]. Caussam vero cur extincta sit cum auctore suo, cum non designauerint veteres, nihil etiam certi de ea re dici potest, et ad coniecturas cuncta redeunt. Et CASAVBONVS[h] quidem inde euenisse coniicit, quoniam libellis Potamonis genius defuerit, sed hoc absque auctore dicitur et testimonio, et ne coniici quidem, deficientibus Potamonis monumentis, certo potest. Nobis, si coniecturis agendum, ipsa eodem fere tempore Alexandriae enascens schola Ammonii in caussa videtur fuisse. Qui, vt in sequentibus prolixius explicabimus, cum non sectarum tantum Graecarum concordiam tentasset, sed religiones quoque fere omnes more iam recepto in Platonicorum Aegyptiacorum scholis, Platoni conciliasset, Christianam etiam partim expilasset, partim validius refutandam sibi sumsisset, sicque in sacro quoque et theologico argumento tanta eruditione placeret, vt primae classis discipulos reliquis, qui Alexandriae docebant, professoribus eriperet, et gentiles, atque Christianos ad subsellia sua raperet: radiis eruditionis suae facile reliquorum stellas exstinxit, cumque Potamo ad sacra dogmata eclecticam philosophiam extendisse non videatur, illi et discipulos et famam surripuit, eo quod se felicius laetiorique profectu sub Ammonio philosophari posse arbitrarentur. Certe id euenisse Plotino, prius ad Potamonis lectiones delabenti, eum vero postea relinquenti et ad Ammonii scholam transeunti PORPHYRIVS[i] haud obscure innuit. Ast vixisse circa Sec. II. exeuntis, tertiique ineuntis tempora Ammonium hunc, ex THEODORITI[k] testimonio constat, qui sub Commodo eum ponit. Quo tempore si vixerunt et Ammonius et Potamo, et vtriusque auditor fuit Plotinus circa A. C. CCXXX. ad philosophiae studia delatus, sequitur inde, a Sec. III. initiis deriuandam esse scholae eclecticae originem. Fuit autem Ammonius Alexandriae natus[l], de cuius vrbis incolis eorumque indole pronoque in superstitionem et syncretismum animo, aliquoties mentionem fecimus. Huius enim generis locique esse oportebat eum, qui eiusmodi sectae, qualem describemus, parens futurus erat. Is parentibus Christianis natus et, quod dubio carere videtur, in catechetica, quae Alexandriae flore-

Ammonius.

e) SVIDAS in Plotinus T. III. p. 133. VALES. ad Amm. Marc. L. XXII. c. 16. KVSTER. ad Suid. voce Ammonius, T. I. p. 143. BAYLE dict. T. I. art. Amonius not. A. p. 183. Quid Saccarii isti fuerint, videndi Commentatores ad Cod. Theodos. XIV. 22. de Saccariis portus Romae, quosque laudat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 159.

f) Auctor vitae Laërtii, versioni Anglicae praemissae.

g) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 610.

h) Praef. ad Dion. Chrysost.

i) In vita Plotini c. 3.

k) Therapeut. L. VI. p. 573.

l) AMMIANVS MARCELL. L. XXII. c. 16. SVIDAS in Ammonius T. I. p. 143.

florebat, Christianorum schola educatus, cum annis maturior magno impetu ad philosophiam ferretur [m], quae tum temporis in gentilium cathedris Alexandriae magna iuuenum frequentia docebatur, non potuit non animum ad eclecticam philosophandi rationem intendere, cum qui ista aetate hanc scholam moderabantur, doctores Athenagoras, Pantaenus, Clemens Alexandrinus, eodem fere modo et inclinatione sacris doctrinis philosophiam iungerent [n]. Malo tamen ductus daemone, forte quod liberius et elegantius se philosophaturum esse crederet, cum philosophiae, quod aggressurus erat, studio, etiam gentilem superstitionem amplexus est, et πρὸς τὴν κατὰ νόμους πολιτείαν μεταβάλλετο, vt habet PORPHYRIUS [o], quod ad religionem gentilem, legibus imperatorum et imperii constitutam et firmatam eum defecisse indicat, vt ignotum esse in huius temporis scriptorum libris exercitato non potest. Valde tamen hic in diuersa abeunt scriptores veteres et recentiores. Inter illos enim huic Porphyrii narrationi contradixit EVSEBIVS [p], negans, haec ita sese habere, et Ammonium vsque ad vitae spiritum immotum in religione Christiana perstitisse, ferri etiam adhuc legique eius commentarios inter Christianos. Secutus est Eusebium HIERONYMVS [q], et ex recentioribus tantum non omnes, inque his imprimis, VALESIVS [r], IONSIVS [s], CAVEVS [t], BAYLIVS [u], BASNAGIVS [x], SELDENVS [y], aliique. Subolfecit tamen aliquid veritatis his assertis contrariae FRANCISCVS BALTVS [z], qui cum Hieroclis locum de Ammonio, infra producendum, adduxisset, non intellexit tantum, ita Hieroclem de Ammonio loqui, vt vel nesciuisse, quod Christianus fuerit, vel credidisse cum Porphyrio videatur, quod ad Gentilismum defecerit; sed et in eam inclinauit sententiam, Ammonium eclecticum diuersum esse ab Ammonio, de quo loquuntur Eusebius et Hieronymus. Et his tamen non obstantibus maluit communi errori adhaerere, quam incertae narrationi virorum ecclesiasticorum auctoritate roboratae nuntium mittere; vnde in absurdam hanc est ingressus sententiam, Ammonii conciliationem in eo fuisse versatam, vt gentilis philosophiae placita ad Scripturae S. normam emendaret. Quod quam falsum et ineptum sit, ex dicendis constabit clarissi-

m) Hierocles loco infra citando.

n) Dicetur ea de re ex instituto infra T. III. vbi de philosophia veterum Christianorum dicendum. Conf. MOSHEM. de turbata per recent. Platonicos ecclesia §. 8. p. 102. vbi tamen malumus a Pantaeno, quam a Clemente talia accepisse Ammonium. Etsi enim hic eandem ἐκλογὴν sequebatur, vt ex Stromat. L. I. p. 188. patet, vixit tamen Clemens non ante Ammonium sed cum eo, circa finem Sec. II. recte hoc monente OLEARIO de philos. eclect. C. IV. p. 1217. et loco Pantaeni ad Indos profecti scholae catecheticae praefuit A. C. CXCIII. vnde magis condiscipulum, quam praeceptorem Ammonii fuisse recte colligitur. Certum tamen Athenagoram, huic scholae praefectum, vt SIDETAS testatur, fuisse eclecticum.

o) Apud EVSEB. Hist. eccles. L. VI. c. 19. quem exscripsere NICEPHORVS L. V. c. 13. et SVIDAS l. c.

p) loc. cit. p. 221.

q) De S. E. c. 55. p. 132. Bibl. eccles. Fabr.

r) Ad l. c. Ammiani.

s) De Script. Hist. phil. L. III. c. 1. p. 282.

t) Hist. lit. Script. eccles. p. 68.

u) l. c. add. OLEAR. l. c. C. III. p. 1210. et viri docti ad l. c. Hieronymi.

x) Hist. eccles. L. II. c. 4. §. 10. p. 167.

y) In origin. Alexandr. p. 147.

z) Defense de SS. Peres accusez de Platonisme L. I. c. 3. p. 21.

rissime, et seduxit etiam CASIMIRVM OVDINVM [a], „vt non abs-„que consilio diuino his temporibus factum esse censeret, vt homo Chri-„stianus externam philosophiam coram auditoribus gentilibus professus „fuerit, ad magnam Christi gloriam et Euangelii profectum, quod eius-„modi scholae essent compluribus quoddam velut ad capessendam fidem „tyrocinium: dum quae apud sapientiores gentiles philosophos sublimio-„ra erant, eadem longe facilius sublimiusque ipso Christianae institutio-„nis exordio discerentur.„ Id quod secus se habere, et, accidisse Ammonii philosophiam magno ecclesiae detrimento infra accurate demonstrabimus. Aliter et vero propius coniecit κριτικώτατος FABRICIVS [b], qui Ammonium a saccis deportandis, quibus victum sibi antea parauerat, ad philosophiae studia digressum, vt scribit THEODORITVS [c], ab aliis Ammoniis, praesertim autem ab Ammonio Christiano Seculi III. scriptore, qui Mosen et Christum conciliauit, et monatessaron siue Euangelistarum harmoniam scripsit, distinxit, assensumque meruit doctissimi MOSHEMII [d]. Nec dubitamus nos his etiam partibus accedere, Porphyriumque magis, quam Eusebium sequi, qui Christianum scriptorem cum gentili, et philosophum cum theologo confudisse videtur. Ita enim, quae de Ammonio Sacca narrantur comparatae sunt circumstantiae, vt vix queant cum homine conciliari, qui in ecclesiae communione et Christianae doctrinae confessione spiritum coelo reddidit. Nam si ad testium conditionem respiciamus, quibus de Ammonii rebus nobis constat, propior longe sit ei Porphyrius, quam Eusebius, et a Plotino, quem de praeceptore suo narrantem audiuit, eius rei certissimus factus esse potuit, cum Longino etiam, aliisque Ammonii et Plotini discipulis familiariter vixit, et tanti praeceptoris, cuius sectae se addixerat, res ab ipsis discere potuit. Nec obiici potest, Porphyrium Christiani nominis gloriae inuidum hunc hominem suae superstitioni vindicasse, et, more suo, splendido mendacio de eius ad gentilem religionem transitione fuisse locutum: id enim probandum prius, et eo minus ex verisimilibus est, quo minus Christiani quid genuinum purumque habet schola et doctrina Ammonii, ex quo species huic coniecturae posset conciliari. E contrario cum tot fuerint inter veteres Ammonii, vt facillime potuerint commisceri, vt ipsi IONSIO [e] accidit, in discernendis inter se homonymis diligenti alias et accurato, qui eum cum Ammonio Hermeae confudit, qua in re ei facem praetulisse videtur PATRICIVS [f], qui nostrum inter Peripateticos numerat; facile etiam id accidere potuit Eusebio, vt Christianum scriptorem eundem cum gentili esse putaret. Accedit his, quod ex Longini testimonio clarum est [g], Ammonium nihil scripsisse. Ast ad

a) De Script. eccles. T. I. p. 230.
b) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 159. 172.
c) loc. cit. d) loc. cit.
e) loc. citat.
f) Discuss. Perip. T. I. p. 135. hunc enim Peripateticum a Platonico distinguit Longinus apud PORPHYR. vit. Plotini c. 20. conf. TILLEMONT. mem. P. II. p. 391. BAYLE l. c. FABRIC. loc. cit.
g) loc. citat.

ad libros eius sacros prouocant Eusebius et Hieronymus; quis non palpat, vtrumque diuersum esse? Nec exceptioni locus est, loqui Longinum de scriptis philosophicis, Eusebium de theologicis, quae discipulis hominibus gentilibus, reticuerit Ammonius. Contrarium enim ipsi, qui huic opinioni adhaerent, statuunt, tradentes, Ammonium hunc discipulis suis Plotino, Herennio Origeni religionis Christianae arcana, sub silentii fide communicasse, aut eos edocuisse, quod, quicquid praeclarum in Graecorum philosophis continetur, multo prius traditum sit a prophetis, et longe pulchrius in Christianorum libris contineatur. Quod si ita accidit, annon libri etiam theologici huius viri, et imprimis harmonia Mosis ac Christi eius discipulis innotescere potuissent, si is ille Ammonius Saccas fuisset? Addit his celeberrimus MOSHEMIVS [h]: incredibile prorsus esse, sectam, qua nulla vnquam inimicior Christianis extitit, ab homine Christiano conditam esse, et philosophiam, quae tota comparata est ad res Deorum fulciendas et religionis Christianae progressionem remorandam, inuentum esse hominis sanctissimam hanc religionem ad vitae vsque finem profitentis. Non minus incredibile esse, omnes Platonicos iuniores, quorum vniuersa in eo versabatur industria, vt honori et gloriae Seruatoris nostri nocerent, disciplinae suae initia ad hominem referre voluisse, quem aliqui saltem eorum non ignorare poterant, Christo pertinaciter adhaesisse. Sed et alia sunt, quae recte communi receptaeque sententiae obiiciuntur. Qua auctoritate iis adhuc temporibus floruerit πολιτεῖα κατὰ νόμους, siue gentilis atque dominans legibusque publicis stabilita religio, praesertim in Aegypto, maxime omnium Alexandriae, nemo ignorabit, qui vel AMMIANVM MARCELLINVM [i], vel GOTHOFREDI Geographum veterem [k], de Alexandria differentes legerit, inque his sacrae eruditionis historiaeque partibus non plane hospes est. An verisimile, in vrbe superstitioni tota dedita homini religionem exosam et patrio cultui tot nominibus aduersam sequenti adhaesisse iuuenes gentiles magni nominis et eximiae eruditionis, et relictis gentilium professorum acroasibus ad Christianum quendam priuatum hominem tanto cum ardore deflexisse? an Plotinum, Herennium, Originem sine heterodoxias apud sacerdotes Christianis tanta vehementia inimicos suspicione tam familiariter cum homine Christiano se gessisse probabile, nec persecutionem nec suspicionem esse passos? an homo Christianae religionis radiis illustratus haberi potuit a perditissimae idololatriae et superstitionis cultoribus doctor coelesti luce collustratus, quo encomio eum mactat Hierocles. Nemo haec sibi persuadebit, nisi qui prorsus Sec. II. et III. rerum est ignarus. Ast nec Christianum hominem, si horum temporum mores consideramus, probabile est, relicta schola suae fidei, gentilem cathedram conscendisse, multo minus ἀμυήτοις sanctissimae doctrinae mysteria, quae arcana methodo ex parte custodiebantur, propalasse: et non multo magis exemplo Athenago-

h) loc. c. i) loc. cit. k) p. 23.

nagorae, Pantaeni, Clementis, aliorumque Chriſtianorum, philoſophiae amore ductorum intra parietes ſcholae Chriſtianae fuiſſe philoſophatum. Tandem et hoc conſtat, arcanam habuiſſe Ammonium doctrinam ſuam, et ita quoque cuſtodiendam diſcipulis tradidiſſe: eos autem officii immemores tandem nouam philoſophiam vulgaſſe. Ex quibus neceſſario ſequitur, Ammonii philoſophiam arcanam talem fuiſſe, qualem Plotinus, Origenes, Longinus aliique poſtea publicarunt: eam vero hominis Chriſtiani fuiſſe, vel ab eo potuiſſe proficiſci, is demum afferet, qui eclecticam philoſophiam ne a limine quidem cognouit, doctrinasque Chriſtianae religioni oppoſitas et ad eam euertendam excogitatas plane non animaduertit. Quod nunquam feciſſet Chriſtianus, Platonis licet, omnisque Aegyptiacae philoſophiae amantiſſimus. Quae omnia luce, niſi fallimur, meridiana clarius demonſtrant, impoſſibile eſſe, vt hic Ammonius Saccas in religionis Chriſtianae confeſſione manſiſſe ad vitae vsque finem dicatur, adeoque diſtinguendum eſſe ab Ammonio, cuius canones euangelici in eccleſia lecti ſunt. Non tacendum tamen, quod ſpeciem conciliandi Porphyrium cum Euſebio aliquam habet. Narrat enim EVTYCHIVS [l] patriarcha Alexandrinus, qui diptychis eccleſiae ſuae vſus eſſe videtur, *Heraclam patriarcham Alexandrinum, viginti epiſcopos conſtituiſſe: ex his vnum fuiſſe religionis deſertorem, Ammonium dictum, de quo ſimulac ad Heraclam delata ſit fama, congregaſſe eum ſynodum epiſcoporum, et in vrbem Ammonii perrexiſſe, vbi re ſatis cognita et perſpecta eum ad veritatem reduxerit.* Eſſe hunc Ammonium celeberrimum illum ſectae Platonicae philoſophum, Plotini ac Origenis praeceptorem, ac canonum euangelicorum auctorem praeter POCOCKIVM [m] non dubitat illuſtris SELDENVS [n], qui putat, facile fieri potuiſſe, vt deficeret a fide Ammonius, reuocatus tamen a patriarcha poſtea in fide Chriſtiana tenaciſſimus vsque ad exitium maneret. Facit huic coniecturae fidem coloremque conciliat temporis harmonia, Heraclius enim ſiue Heraclas eo tempore ſedem Alexandrinae eccleſiae occupauit, quo Alexander Seuerus imperauit [o], ſub quo Plotinum ad Ammonium perueniſſe in ſequentibus dicemus. Recte tamen vbi Eutychii narrationem conſideramus, parum praeſidii pro communi et recepta opinione deprehendimus. Vt enim de exigua, quam habet Eutychius, fide taceamus, incertum adhuc eſt, vtrum is Ammonium intellexerit nec ne; Arabicum enim nomen, quod habet Eutychius pro *Eumene* alias ab eo adhiberi, et a ſe tantum per *Ammonium* translatum eſſe fatetur Seldenus. Deinde epiſcopum hunc Ammonium fuiſſe, tradit ſcriptor Arabs, aſt Ammonium Saccam ad hanc dignitatem eccleſiae perueniſſe vnquam, nemo ex tota antiquitate vſpiam ſcriptum memoratumue reliquit. Ammonium quoque aliquem epiſcopum defeciſſe, et reuocatum

l) T. I. p. 332.
m) In indice Chronologico ſplendido raroque operi adiecto.
n) loc. cit.
o) Vid. POCOCK. loc. cit.

tum eſſe, nondum probat, quod is fuerit Ammonius Saccas. Nec credibile eſt, taciturum hoc fuiſſe Euſebium, rediiſſe ex apoſtaſia ad fidem eccleſiae Ammonium, ſi id verum fuiſſet; cum non meliori argumento Porphyrii obiectionem potuiſſet eludere. Aſt nihil is de defectione, ſed immotum perſtitiſſe in fide ait. Sed nec tota Eutychii narratio rebus Ammonii Saccae quadrat. Is enim Alexandriae vixit atque docuit, Ammonius Eutychii in alia vrbe; qui monitus ab epiſcoporum ſynodo mox reſipuit, Ammonius Saccas diu Alexandriae inſtituto ſuo inhaeſit, diſcipulos educauit, arcanam diſciplinam conſtituit: quae omnia tam exiguo temporis ſpatio, intra quod rediit Ammonius Eutychii ad eccleſiam, euenire non potuerunt. Merito itaque hanc quoque fabulam cum reliquis, quibus ſcatet Eutychius, reiicimus, vel ſi fidem dare placet, Ammonium epiſcopum ab Ammonio Sacca diſtinguimus, qua in re noſtri ſunt, viri ſummi GVIL. CAVEVS p), NANVS TILLEMONTIVS q) et IO. ALB. FABRICIVS r). Ex dictis enim, vt in ſummam ea contrahamus, veriſimillimum eſſe putamus, Ammonium Saccam in communione eccleſiae non manſiſſe, ſed ad publicam ſuperſtitionem, vel ad religionem potius quandam mixtam, quam ipſe commentus eſt, defeciſſe. Neque tamen nihil ad hanc rem contulit Chriſtiana, in qua educatus erat Ammonius, religio. Cum enim a praeſtantiſſimis doctoribus, quae ſcholae Alexandrinae praeerant, eſſet eruditus, et philoſophandi formam, quae inter Chriſtianos tum obtinuerat, didiciſſet, obiectiones quoque doctorum contra ſuperſtitionem cognouiſſet, multum inde praeſidii ad nouum, quod meditabatur, doctrinae et philoſophiae genus conſtituendum accepit, idque illi, qua ratione ipſe magiſter ſcholae euaderet, Chriſtianorum cathedrae non inferioris, commonſtrauit. Cum enim, vt ſolent apoſtatae, magnum patriae religionis odium foueret, et forte quoque furiis conſcientiae exſtimularetur, talem ex priſtina diſciplina efformare doctrinam ſectamque coepit, quae aciem eius armis obuerteret, et apta eſſet ad retundenda, quibus auitam religionem Chriſtiani petebant, tela. Quod tamen feliciter ſatis fieri non poterat, ſi pueriles nugas veteris ſuperſtitionis popularisque religionis pertinaciter tueretur, vel ſi debellatorum hactenus a Chriſtianis doctoribus philoſophorum inſtar, vni ſectae adhaerendo, iugulum non Chriſtianis tantum, ſed et aliarum ſectarum philoſophis obuerteret. Vnde cum Potamonianam nouitatem, priſtinam ſyncretiſmi ſcabiem in ſectae elegantiam transformaſſe cerneret, iisdem viis inſtitit, exque ſectis praecipuis ea ſibi elegit, quae ſcopo ſuo inſeruire poterant, eaque Platoni ſubiecit, quod hunc philoſophum maximi fieri a Chriſtianis nouerat; et his illa addidit, quae, cum refutare non poſſet, ex Chriſtiana doctrina imitanda et mutuum accipienda, vel adulteranda etiam ſibi conſtituit. Quod eo facilius in mentem ei venire potuit, quo magis in Aegypto non ignota erat traditio, Platonem a barbaris,

p) loc. cit. p. 68. q) loc. cit. T. III. P. II. p. 392. r) loc. cit. p. 180.

baris, ipsisque etiam Hebraeis, Pythagoram item ab orientalibus sub quibus illi comprehendebantur, multa diuinioris doctrinae capita accepisse. Qua de re cum infra pluribus dicendum sit, hic alia non addimus. Legendus autem, qui erudite et copiose in hoc argumento versatus est, eruditissimus MOSHEMIVS [s].

Occasio condendae philosophiae eclecticae.

§. VII. Sed vt ex longo satis diuerticulo, ad quod Ammonii nos a fide defectio deduxit, in viam redeamus, maxime memorabile est, qua potissimum occasione ad eclecticae alicuius sectae constituendae consilium delatus sit. Etsi enim verisimile est, hominem ab eclecticis Christianorum philosophis hanc per omnes sectas colligendi conciliandique doctrinas varias methodum didicisse, vel in gentilium quoque scholis eam viam pressam vidisse, id quod de Aegyptiacis scholis, praesertim Alexandriae supra monuimus: maxime tamen philosophorum contentiones et rixae ad condendam eiusmodi pacificam sectam eum excitarunt, et syncretismi stabiliendi auctores fuerunt. „Hierocle enim auctore [t] cum „hactenus magnae inter Platonicos et Aristotelicos, ceterosque philoso„phos contentiones extitissent, quorum insania eo vsque fuerat prouecta, „vt scripta quoque praeceptorum suorum deprauarent, quo magis viros „hos inter se pugnantes sisterent, aestu quodam raptus ad philosophiam „Ammonius, vir θεοδίδακτος [u], reiectis, quae philosophiae contemtui „erant et opprobrio opinionum dissensionibus, perpurgatisque et rese„ctis, quae vtrinque excreuerant nugis, in praecipuis quibusque et maxi„me necessariis dogmatibus concordem esse Platonis et Aristotelis philo„sophiam demonstrauit, sicque philosophiam a contentionibus liberam „suis discipulis tradidit." Fuisse inter haec maxime necessaria dogmata, ea quae de Deo et familia diuina, de mundo eiusque generatione, de anima, de mali origine, de mundi conuersionibus et similibus agunt, dubium non est: circa huiusmodi enim dogmata versatam fuisse Ammonii et sectatorum philosophiam, ex sequentibus discemus [x]. De his vero cum potissimum quaestionibus inter Christianos doctores et gentiles philosophos disceptaretur, vera inde ratio coniici potest, quae Ammonium impulit, vt concordiam inter gentiles sectas conderet. Scilicet in grauissimis his quaestionibus potissimum argumentum atque telum sumsisse et in gentiles philosophos torsisse Christianos doctores a dissensionibus circa eas inter illos regnantibus, nemini ignotum est, qui apologias P. P. Sec. II. et III. legit, et vel fugitiuo oculo HERMIAE *irrisionem philosophorum gentilium* inspexit. Cui malo vt mederetur homo astutissimus, eiusmodi systema excogitauit, quo non tantum absurdissimae sectarum de

 diuinis

s) loc. cit. §. 8. p. 102.

t) De fato apud PHOTIVM Cod. CCXIV. p. 283. Cod. CLI. p. 730.

u) Solenne his hominibus eiusmodi epitheta addere iis, quos excelluisse in sua schola credebant. Ita Longinus criticus, Amelius nobilis, Theodorus Θαυμάσιος, Iamblichus diuinus, Porphyrius philosophus dictus est. Conf. HOLSTEN. de vit. Porphyr. c. 6. p. 26. ed. Rom.

x) Prodit PORPHYRIVS l. c. doctrinam de daemonibus pertinuisse ad hanc arcanam doctrinam.

diuinis et naturalibus rebus ſententiae conciliarentur, ſed abſurdae quoque et inconcinnae, quas Chriſtiani obiiciebant, ſententiae tollerentur; et, cum purius ſe ſanctiusque Deum colere ſtatuerent, orthodoxae ciuitatis aſſeclae, philoſophos quoque non deteriora habere oſtenderet, vnam infinitam numinis abyſſum, et ex ea multas naturas diuinas fatentes, et mundi non naturalem tantum, ſed aeternam quoque generationem, et quae his ſimilia ſunt, comminiſcentes. Quae omnia in ſequentibus latius explicabimus, hic vero ea fini attulimus, vt et ſyncretiſticam philoſophandi rationem placuiſſe Ammonio oſtenderemus, et haec non ob ſolos philoſophos, ſed ob Chriſtianos etiam, ab eo inſtituta fuiſſe demonſtraremus. Conſtituta hunc in modum philoſophia conciliatrice, quam ἀκύρως eclecticam vocaueris, ad diſcipulos in ea erudiendos ſe accinxit Ammonius. Gloriae ſtudium incitaſſe hominem, vt deſertis Chriſtianorum ſacris ipſe caput et magiſter ſectae eſſet, nec aliis ſubeſſet et obtemperaret, facile credimus, eruditiſſimo MOSHEMIO y): hanc enim praecipuam cauſſam fuiſſe plerisque ſectarum conditoribus, fidem facit hiſtoria philoſophica. Nec defuit Ammonio ſucceſſus feliciſſimus. Multos enim nactum fuiſſe diſcipulos et auditores, maxime tamen Olympium Alexandrinum, Antonium, Herennium, Origenem, Plotinum gentiles, immo ex Chriſtianis quoque aliquos, interque eos Origenem Adamantium, veteres teſtantur z). Id quod mirum eſſe non debet: nam cum diſſenſionibus philoſophorum et oppugnationibus Chriſtianorum valde euiluiſſent ſectae, Pythagorico-Platonicae vero ob doctrinam de Diis magna eſſet exiſtimatio; neceſſario creſcere debebat auctoritas ſectae nouae, quae Platonem potiſſimum ducem ſequendo, non Chriſtianorum tantum ſectae gloriam eripere videbatur, et laudatiſſimae veritati aequalia tradere credebatur, ſed ſublata quoque in tam arduis argumenti generibus diſſenſione excellentiſſimam et diuinam ſapientiam promittebat. Certe tantam fuiſſe Ammonii exiſtimationem, vt Θεοδίδακτος et peculiari coeleſti lumine colluſtratus diceretur ſuis, Hieroclis conſtat teſtimonio. Cui tamen auctoritati pondus aliunde quoque acceſſiſſe coniicimus. Supra nempe obſeruatum nobis eſt, Alexandriae philoſophiae orientalis capita praecipua, quae de Deo eiusque familia, deque ſecretiori cultu diuino, quem theurgiam vocabant, inſolita tradebant et a vulgi opinionibus remotiora locum inueniſſe, tandemque in illam religionum fere omnium ſentinam confluxiſſe. Factum id praecipue Ammonio auctore, vero eſt ſimillimum. Cum enim is ad haec potiſſimum doctrinarum capita maxime attenderet, et in theologia, eiusque operibus miraculoſis Chriſtianis inferior eſſe nollet, non potuit non ad has philoſophiae Orientalis partes delabi, dudum inter Aegyptios innoteſcentes, quae maxime diuinum facere videbantur ſyſtema eius recens inuentum. Cuius non alia confirmatio peti debet, quam ab ipſis Ammonii diſcipulis, quos ex his lacunis hau-

y) loc. cit. z) HIEROCLES l. c. PORPHYR. l. c.

hauſiſſe et in ſua arua deriuaſſe doctrinas has diuinas et theurgicas in ſequentibus planum faciemus. Recte vero Ammonio tribui, ipſe prodit PORPHYRIVS [a] narrans, Plotino in Ammonii ſchola profectus, quos in eius doctrina fecit, excitaſſe deſiderium addiſcendi philoſophiam Orientalem Perſarum et Indorum. Quae cum diuiniſſima haberetur, haeſit ſine dubio inde Θεοδιδάκτε nomen Ammonio. Nec aliunde forte deriuanda eſt arcana, quam conſtituit in ſchola ſua Ammonius, diſciplina. Nam et hoc refert PORPHYRIVS [b]: *Conſtituiſſe cum Plotino reliquos Ammonii diſcipulos, ne Ammonii dogmata ederent, quae audita ab eo purgata mente ſeruauerant.* Quod vt recte ad diuinas illas doctrinas, vndecunque ab Ammonio corraſas, refertur, ita abſurde ſatis et inconuenienter a LABBEO [c] et HOLSTENIO [d], arcani diſciplina in quibusdam doctrinis apud Chriſtianos obſeruata ſeductis, ad myſteria Chriſtianae religionis trahitur, quae reuelaſſe diſcipulis ſuis Ammonium ea lege, ne vulgarentur, putant. Tale enim nihil verba dicunt Porphyrii, quique Ammonii diſciplinam doctrinasque, quales poſtea in vulgus editas eſſe, ipſe ait Porphyrius, conſiderat, facile videt, quam leuia haec ſint et ſine vllo fundamento dicantur. Certe qualia ἀπόῤῥητα fuerint Plotini, Porphyrii et Iamblichi ſcripta ſatis loquuntur a Chriſtianis dogmatibus toto coelo aberrantia [e]. Non ſeruaſſe enim ſilentium, in quod coniurauerant, Origenem et Herennium, ſed in vulgus arcana edidiſſe, Plotino promiſſum ſeruante, teſtis iterum eſt PORPHYRIVS [f]. Quanta vero iudicii acrimonia et eruditione fuerit inclytus Ammonius, vel ex eo intelligere eſt, quod Plotino, poſt auditos et reiectos omnes, qui Alexandriae docebant, profeſſores, ſolus placuerit Ammonius, eiusque ſchola tanta ceperit incrementa, quanta nulla fere alia [g]. Nec denegandam ei ingenii laudem putamus, ſine quo ſyſtema tam informe ſpeciem eruditionis, centoque miſer formam eclecticae philoſophiae accipere non potuit. Qui vero iudicium cum Plotino ei tribuunt acre, non cogitant hominem fuiſſe fanaticum, qui homines plerumque quo magis valent ingenii et imaginationis viribus, eo magis premuntur iudicii penuria. Nihil vero ſcripſiſſe teſtis eſt Longinus [h], qui eum inter Platonicos refert, qui ſatis ſibi factum exiſtimarunt, ſi praeſentes familiaresque conſilii ſui doctrinaeque participes feciſſent. Quod, vt ſupra iam dictum, argumentum eſt, diſtinguendum eſſe Ammonium Saccam a Chriſtiano Ammonio, cuius libri Euſebii tempore extabant, de quibus ſcriptorum eccleſiaſticorum catalogi videndi ſunt [i]. Quo vero tempore fatis conceſſerit Ammonius, dici non poteſt; non tamen veriſimilitudini aduerſatur coniectura IONSII [k], deceſſiſſe eum anno XXXIX. Plotini,

 vbi

a) loc. cit. c. 3.
b) Ibid.
c) De Script. eccleſ. T. I. p. 58.
d) Loc. cit. p. 28.
e) Edidiſſe ex iis doctrinam de daemonibus Plotinum ipſe refert Porphyrius.
f) loc. c. g) Ibid.
h) loc. cit. c. 20.
i) CAVE l. c. p. 68. FABRICIVS l. c. p. 172 et ad HIERONYM. l. c. OVDINVS l. c. BAYLE l. c. not. G. p. 187.
k) De S. H. Phil. L. III. c. 3. p. 282.

vbi eum audire desiit. Fuit is A. C. CCXLIII. Ammonio forte LXXX. maiore.

Longinus. §. VIII. Ex discipulis Ammonii prae ceteris eruditionis et philosophiae laude celebrati sunt Longinus, Herennius, Origenes et Plotinus. DIONYSIVS LONGINVS, interdum Cassius quoque dicitur [l], nepos forte Cassii cuiusdam [m]. Quidam Syrum Emesae oriundum faciunt, sed incerta coniectura, nam hoc tantum constat, Cornelium Frontonem Plutarchi nepotem, rhetorem Emesenum eum ex sorore sua Frontonide natum haeredem reliquisse [n]. Ex quibus coniici potest, ab eo educatum vel institutum, eloquentiae praecepta hausisse. Id certe testatur, varia se loca cum parentibus adiisse multasque passim regiones a teneris annis peragrauisse [o]; cum itaque pleraque Musarum domicilia adiret, Athenis, Alexandriae, Romae praestantissimos in grammatica, rhetoricaque arte et in philosophia quoque viros audiendi occasionem nactus est, cumque iis, vt ipse quoque testatur [p], in eundem saepe locum concurrit. Inter eos fuere Platonici non doctrinae tantum, sed et scriptorum laude celebres Euclides et Democritus, et Proclinus, qui in Troade habitauit: et qui nihil scriptis designarunt, sed praesentes tantum familiaresque consilii sui doctrinaeque participes fecerunt, Ammonius atque Origenes. Quos disciplinae caussa adiisse, ipse non obscure fatetur scribens [q]: *οἷς ἡμεῖς τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου προσεφοιτήσαμεν ἀνδράσιν, οὐκ ὀλίγῳ τῶν καθ' ἑαυτοὺς εἰς σύνεσιν διενέγκουσιν, quibus nos plurimum temporis discendi caussa adhaesimus, eruditionis et iudicii excellentia haud parum sui temporis philosophos superantibus.* Cum tamen immenso eruditionis vniuersae amore ferretur, aliarum quoque familiarum philosophos audiuit, et ex Stoicis quidem Themistoclem [r] atque Phoebionem, et Annium atque Medium, ex Peripateticis Heliodorum Alexandrinum [s]. Sed et Hermini atque Lysimachi, et qui Athenis egerunt Athenaei atque Musonii Stoicorum; et inter Peripateticos Ammonii atque Ptolomaei meminit, quorum tum maximam fuisse eruditionis famam, ait [t]. Id quod ex consilio Ammonii Saccae fecisse, dubium nullum est, quem nullam sectam, si Epicuream exceperis, reiecisse, sed cum sua omnes philosophia conciliasse, supra diximus. Adhaesit enim Longinus non Peripateticae, nec Stoicae doctrinae sed Platonicae, qualem nempe Ammonius nuper reformauerat. Tanti etiam fecit Platonem, vt, teste EVSEBIO [u], quotannis memoriam eius conuiuio celebraret, et Platonianum festum sacrum haberet. Et legit quidem recepta apud Eusebium lectio Πλωτίνεια [x], sed emendandam esse, legendumque Πλατώνεια, recte monuit *κριτικώτατος* FABRICIVS [y].

Ploti-

l) SVIDAS in Longinus T. II. p. 454.
m) Cassii Longini fit mentio apud PLVTARCH. Sympos. L. IX. Prooem.
n) SVIDAS in Φρόντων T. III. p. 634.
o) In Prooemio libri de fine, quod affert PORPHYR. de vita Plotini c. 20. f. 1. p. 127.
p) Ib. f. 2.
q) f. 4.
r) Conf. SYNCELLVS p. 380.
s) Ibid. f. 40
t) Ibid. f. 6.
u) Praepar. L. X. c. 3.
x) Ita etiam HOLSTEN. in vita Porphyr. c. 2. p. 17.
y) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 436. De ipsa consue-

Plotini enim memoriam Longinus condiſcipulus eo minus celebraſſe dicendus eſt, quo magis tanta eius auctoritas Longino non fuit, vt non ſaepe Plotino contradiceret, et contra eum ſcriberet, aemulatione laudis philoſophiae in eum accenſus, quod cum iſta veneratione non conuenit. Paucis quoque poſt Plotinum annis viuendo ſuperfuit Longinus, quibus inſtituiſſe demum Plotiniana conuiuia, veriſimile non eſt. Et, quod rem conficit, teſte PORPHYRIO [z], ne quidem fieri potuit, nec vnquam a Plotini diſcipulis factum eſt, cum Plotinus ideo menſem diemque, quo natus eſſet, declarauerit nemini, quod putaret, non decere, natalem eius conuiuiis ſacrificiisque celebrari. Sed et ſcripta Longini teſtimonium ſunt, delectae ſibi philoſophiae Platonicae, ſiue Ammonianae potius; ſcripſiſſe enim de iuſtitia apud Platonem contra Gentilianum Amelium, et de ideis contra Porphyrium diſputaſſe, ipſe in prooemio libri de fine [a] refert. Accidit tamen ex inſigni, quod in grammatica, rhetorica et critica arte habuit, iudicio, vt in his magis, quam in philoſophia valeret, vnde eum philologi magis quam philoſophi nomen mereri dixit Plotinus [b]. Illo enim encomio dignum iudicauit virum elegantioribus literis ad miraculum fere inſtructum, quisquis ex veteribus et recentioribus de his eruditionis partibus iudicium facere intellexit [c]: cuius ſpecimen eſt, quod Longini nomen, vt olim Ariſtarchi, pro critico quouis ſoleat adhiberi excellentiſſimo, et ſui generis primo [d]. Sed et literaturae antiquae atque hiſtoriae fuit peritiſſimus, quod ei φιλαρχαίε nomen apud PORPHYRIUM peperit [e], et memorabile eſt, quod EVNAPIVS [f] refert: *fuiſſe* Longinum *eo tempore* βιβλιοθήκην τινὰ ἔμψυχον, *viuam quandam ac ſpirantem bibliothecam et muſeum ambulans, cui de veteribus iudicandi poteſtas commiſſa fuerit, eumque ceteris omnibus ſuae aetatis adeo antecelluiſſe, vt ſi quis vetuſtum auctorem aliqua in parte reprehendiſſet, non prius rata firmaque haberetur ſententia, quam Longini illam firmaſſet iudicium.* Multos habuit diſcipulos, ex quibus eruditionis, praeſertim antiquae, et philoſophiae laude ſuper ceteros eminuit Malchus, cuius gentilitium nomen in Graecum Porphyrii mutauit Longinus [g]. Sed et Zenobia Orientis regina Longino praeceptore ad diſcendas Graecas literas vſa eſt. Quibus vtinam ſe profeſſionis ſuae limitibus continuiſſet, nec ad aulae conſilia infauſto ſidere ſe applicuiſſet Longinus. Zenobia enim quae poſt Odoenathum regem Palmyrenorum maritum ſuum A. C. CCLXVII. occiſum, regni habenas ſola capeſſere auſa fines regni, adiecta Aegypto

ſuetudine philoſophorum natales conuiuiis et ſacrificiis celebrandi, imprimis Platonis et Epicuri diximus Tom. I. Platonicorum imprimis eum morem fuiſſe, prouerbium: *coena Platonica*, et PLVTARCH. Sympoſ. L. VII. c. 9. probat. Conf. ESCHENBACH. de Sympoſ. vet. §. 20. diſſ. Acad. p. 316. cui haec Longini Platoniana addi debent.

z) loc. cit. c. 15. p. 95.

a) PORPHYR. l. c. c. 20.

b) l. c. PROCLVS in Timaeum L. I. p. 27. HOLSTEN. l. c. c. 6. p. 42.

c) Collegit haec iudicia et praefixit nouae editioni περὶ ὕψυς IO. HVDSONVS Oxon. 1710.

d) Apud HIERON. ep. 95. Conf. FABR. l. c.

e) l. c. c. 14. p. 116. quod in nomen proprium abſurde mutauit FICINVS.

f) In vitis Sophiſt. p. m. 14.

g) Citati.

Aegypto aliisque prouinciis, auxerat, ab Aureliano imperatore, victa bello A. C. CCLXXIII. et capta est. Quae cum inter eos, quorum consiliis vsa esset, Longinum etiam nominasset, statim eum imperator interfici iussit [h]. Sed in morte philosophum se praestitisse, testatur, qui haec narrat ZOSIMVS [i]. Non enim ipse modo supplicium fortiter subiit, sed et alios, qui iniquius illud ferebant, solatio erexit. Dolendum vero intercidisse tam egregii viri scripta omnia, praeter vnum de sublimi libellum, prorsus excellentissimum, neque tamen integrum, de cuius editionibus, et historia, cum ad nos non pertineat, videndus est FABRICIVS [k].

Herennius et Origenes.

§. IX. Longino iungendi sunt HERENNIVS et ORIGENES, qui ex intimae admissionis discipulis Plotini fuere. Et de Herennio quidem nihil constat, nisi fuisse eum inter auditores Ammonii, nouamque disciplinam non didicisse tantum accurate, sed et sancte custodiendam minimeque vulgandam promisisse, primum autem soluto promissi pacto eam edidisse, et Origeni atque Plotino, vt paria facerent, auctorem fuisse. Quae enim passim de Herenniis apud veteres occurrunt [l], ad hunc Ammonii discipulum non pertinere, temporum rationes euincunt. Origenis maiorem et immortalem famam fuisse, nemini ignotum est, et percepisse quoque Origenem Adamantium Ammonii disciplinam, veteribus traditum est. Verum non potest hic Origenes, qui cum Herennio et Plotino arcanis Ammonii lectionibus interfuit, idem haberi cum Alexandrinae ecclesiae doctore Christiano, cuius historia circa haec tempora maxime memorabilem annalium Christianae reipublicae partem occupat [m]. Is enim Christianus fuit, inter veterum Christianorum philosophos suo loco et tempore accurate enarrandus: hic gentilis sine dubio erat, certe ab illo ob hanc caussam distinguendus est, quod nihil scripsit, praeter quendam de daemonibus libellum, et sub Galieno librum ὅτι μόνος ποιητὴς ὁ βασιλεύς, vt tradit PORPHYRIVS [n]. Origenem autem Adamantium innumera fere scripsisse, quorum pars ad nostram aetatem peruenit, nemini ignotum est. Inter quae eius scripta cum argumenti quo-

h) VOPISCVS in Aureliano c. 30. qui his addit: „ Aurelianum ideo Longinum occidisse, „ quod superbior, quam ad imperatorem miserat „ Zenobia epistola, ipsius diceretur dictata con- „ silio, quamuis Syro esset sermone contexta. „

i) L. I. c. 56.

k) loc. cit. p. 437.

l) Passim apud veteres occurrunt Herennii, sed vel aetate nostro superiores, vel inferiores. Herennium Senecionem Stoicum, vitam Prisci Heluidii exarantem a Domitiano fuisse interfectum supra notauimus. Et ad ea fere tempora Herennius Philo referendus est, cui Sanchuniathonis fragmenta Phoenicis debentur, de quo vid. VOSSIVS Hist. Graec. L. II. c. 10. p. 211. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 2. p. 242. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 180. Sed Herennius quoque Seuerus ab Hermippo commendatus sub Adriano vixit, vid. SVIDAS in Hermippus Berytius T. I. p. 560.

m) Dicendum de eo T. III. inter philosophos veterum Christianorum ex instituto.

n) l. c. c. 2. Sensus tituli obscurus, quid enim ποιητὴς βασιλεύς, an poëta, quod Galienus quosdam versiculos fecit, quod frigidum esse recte iudicat FABRICIVS ad h. l. Effectorem vertit FICINVS, exiguo sensu. Nobis, si coniecturae locus vox βασιλεύς, non ad imperatorem, sed ad Deum regem vniuersi referenda videtur, qui solus conditor rerum omnium Platonicis dicitur. Voces enim has Platonicas esse nemo ignorat.

quoque philosophici quaedam fuerint, palam est, Porphyrium loqui de alio Origene, quam Christiano. Qui cum teste EVSEBIO [o] A. C. CCLIII. septuagenarius obierit, paulo ante imperatorum Galli et Volusiani mortem, librum sane sub Galieno scribere non potuit. Plotinus etiam non vidit Alexandriam ante annum vndecimum Alexandri Mammaeae, et paulo post Ammonio praeceptori se tradidit, cum iam Origenes noster Alexandriam relinquere coactus esset, quo nunquam postea reuersus est [p]. Ex quo sequitur, non fuisse eum Alexandriae, cum Ammonio se traderet Plotinus, nec eius condiscipulum tum temporis esse potuisse. Mire itaque falluntur viri docti, qui hunc Origenem cum Christiano eundem putant [q], et qui multo magis labitur CASIMIRVS OVDINVS [r], qui oscitanter Porphyrii locum inspexit, et venisse Origenem Adamantium A. C. CCXLVIII. Romam putat, et cum Plotino congressum. Male enim huc rapit testimonium EVSEBII [s], qui ad Fabianum Romanum episcopum Origenem, fidei confessionem scripsisse refert: quam eum attulisse Romam, hacque occasione cum Plotino contulisse coniicit. Pleraque enim nimiam oscitantiam produnt, cum non tantum de itinere hoc nihil habeat Eusebius, sed et Porphyrius dicat, Alexandriae, non vero Romae cum Plotino Origenem disciplinae Ammonii adhaesisse, Plotinum autem, cum silentium promissum Origenes non seruasset, Romae tandem Ammonianam philosophiam euulgasse. Eius etiam aetatis fuit Origenes gentilis, vt a Porphyrio non videri tantum potuerit, sed et ei propius innotescere [t]: cum Christianum Origenem valde iuuenis tantum cognouerit, antequam se philosophiae studio apud Plotinum dedisset.

§. X. Omnes tamen eruditionis laude et iudicii acumine supergressus est PLOTINVS, scholae Ammonianae stator quasi, sectaeque eclecticae alter parens, qui et scriptorum et discipulorum multitudine recentem sectam, quam Platonicam reformatam recte dixeris, maxime illustrauit, dignus cuius vitam paulo plenius enarremus. Id quod faciliori fieri potest negotio, cum temporis iniuriam euaserit vita Plotini a Porphyrio, discipulo et familiari eius scripta, quam a MARSILIO FICINO cum versione Latina Plotini operibus praefixam recudi fecit et notulis interspersis ac chronologia Plotiniana auxit optimus FABRICIVS [u]: Porphyrium paucis secuti sunt EVNAPIVS [x], et SVIDAS [y], et ex recentioribus P. BAYLE [z], quem tamen criticum, quo pollebat acumen, non adhibuisse merito miramur. Quare de hac quoque historiae philosophicae particula egregie meruit, praestantissimus HEVMANNVS [a], qui *Plotinus.*

o) Histor. eccles. L. VII. c. 1.

p) Monuit hoc illustris PEARSONIVS Vindic. Ignat. P. II. c. 1. p. 10.

q) HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 6. p. 39.

r) De S. E. T. I. p. 238.

s) Hist. eccles. L. VI. c. 28. 29.

t) Vita Plot. c. 14.

u) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 88. seqq.

x) Vit. Sophist. p. 1.

y) In Porphyr. T. III. p. 133.

z) Dict. T. III. art. Plotin p. 787. seqq.

a) Act. Philos. Vol. I. p. 139. seqq.

qui critica manu vitam Plotini delineauit, fabulas excussit, quidque verisimile, quid minus, doctissime annotauit. Ad vnum enim Porphyrium omnia fere redire, eiusque fide stare atque cadere, manifestum est. Qui si eam animi integritatem et sinceritatem ad hunc de vita praeceptoris sui commentarium scribendum attulisset, quae in scriptore tali requiritur, omne certe punctum tulisset. Eius enim vitae circumstantias omnium optime nosse potuit, qui hominem non tantum nouit, sed familiariter quoque cum eo per sexennium vixit, intimaque gauisus admissione, res Plotini omnes rationesque eius totas perspexit, scriptaque eius recognouit et emendauit. Ast, quam vere et sincere scribendi facultatem habuit, eum non adhibuisse, adeoque mendacii et fraudis postulari posse, attenta vitae huius a Porphyrio conscriptae lectio nos mox conuincit, et in aprico ponit astutiam hominis praeceptorem suum non ex veritate, sed sectae suae emolumento describentis. Qua in re huius scholae mores secutus est Porphyrius, quam fraudibus quoque et mendaciis, vanaque iactantia res suas iuuare licitum existimasse, supra in Apollonio monuimus. Eo minus vero fides sine examine adhibenda est Porphyrio, quo magis in vitae, quam nobis dedit, Pythagorae historia, fraudes eius et mendacia deteximus, planumque fecimus, eo potissimum scopo atque fine conscripsisse subdolum hominum genus vitas, philosophorum sectae suae, vt eos diuinos fuisse homines, maiora, quam a nudo homine expectari queant, edentes opera, et ita vixisse, docuisseque ostenderent, vt non tantum nouae sectae inde auctoritas accederet maxima, sed et Christianae religioni, eiusque diuino magistro ac doctoribus sanctis opponerentur homines, eadem sapientiae et miraculorum gloria insignes. Sane hic scopus vbique in hac vitae Plotini historia regnat, vt in sequentibus monebimus, dudumque viris doctis obseruatum est, hocque semel de sequentibus quoque vitarum philosophorum eclecticorum enarrationibus probe tenendum est. Sine hac enim cautione insignes audacissimorum hominum fabulas nunquam detegemus. Qui cum insano praeterea sectae praeiudicio, coecoque praeceptorum amore flagrauerint, facile intelligitur, quam fidem in annalibus philosophicae historiae mereantur.

Plotini vita. §. XI. Plotinus singulari Platonici systematis errore occupatus neque vnde genus duceret, neque quibus ortus esset parentibus, neque etiam qua patria oriundus, narrare nisi inuitus, sustinuit [b]: nempe pudebat eum, animam suam erroris sui lapsusque consciam in corpore tanquam in carcere detineri ac migrare. Patriam itaque eius non indicauit Porphyrius, quam tamen Lycopolin Aegyptii vrbem fuisse EVNAPIVS [c] prodit, quem sine dubio secutus est SVIDAS [d]: siue ea Thebaidis siue Sebenniticae prouinciae ciuitas fuerit, duas enim in Aegypto vrbes huius nomi-

b) PORPHYR. c. I. c) Vit. Sophist. p. 10. d) loc. citat.

nominis fuisse constat [e]. Aegyptii vero dum describimus historiam lectorem monitum volumus eorum recordari, quae de huius gentis ingenio fanatico moribusque ad superstitionem procliuibus aliquoties monuimus. Ex hac enim gentis eius indole character atque indoles animi Plotini omnium optime cognoscitur. Natiuitatis tempus, ex computatione PORPHYRII [f] incidit in decimum tertium imperatoris Alexandri Seueri, qui fuit A. C. CCV. quo tempore surrexisse Alexandriae scholam eclecticam, ex supra dictis notum est. Diem vero et mensem cur studiose celauerit Plotinus, supra quoque indicauimus. Indignum enim putabat eius diei memoriam recolere, quo anima de loco atque dignitate sua deiecta in corporis carcerem detrusa et migrare in inferiori regione subiecta errori et passionibus iussa est. Nec plura de parentibus et familia et educatione etiam constant. Hoc vnum referebat ipse [g], se dum octauum ageret aetatis annum, ac iam ad γραμματοδιδάσκαλον accederet, adhuc tamen solitum ad nutricem diuertere, sugendique lactis auiditate nutricis nudare papillas; cum vero quandoque sibi obiiceretur, quod puer esset molestus, pudore cohibitum destitisse. Qua vero ratione adolescentiae annos exegerit, an vel bonis literis animum imbuendum exhibuerit [h], vel desidia tempus perdiderit, dici, deficientibus veterum memoriis, non potest. Id de se narrat, cum vigesimum octauum aetatis annum iam compleuisset, philosophiae amore vehementer se accensum esse. Id quod animi ignauiae voluptatique in iuuentute litantis signum esse putat doctissimus Heumannus, ambitione sub virilis aetatis florem demum philosophiae amorem inspirante [i]. Qua in re nolumus Plotino esse graues, eo quod non constet, an non vel encyclicis prius literis se dederit, vel alii destinatus vitae generi studia prius omiserit literarum, et maturis demum animi viribus seueriori disciplinae se tradiderit. Serius enim et nonnisi in virili aetate praestantissimos philosophos sapientiae studia attigisse multis exemplis nos docet historia philosophica [k], et ipse Porphyrius [l], optimis licet literis eruditus in iuuentute, exemplo est, qui trigesimo demum aetatis anno ad philosophiam accessit. Maturus itaque annis et iudicii viribus cum philosophiae studium elegisset Plotinus, commendatus est sapientiae professoribus, quotquot Alexandriae ex variis sectis famam eruditionis erant consecuti, et philosophiae laude excellebant. Non defuisse Plotino insano in philosophiam amore accenso studium et attentionem, dubitari non potest, notumque ex iis, quae supra in Ammonio disputauimus, hominem curiosum de modo tradendi sapientiae praecepta, per scholas philosophorum discurrisse, eorumque lectiones audiuisse, eaque occasione etiam ad Potamonis cathedram accessisse. Fatetur

 tamen

e) Prius placet FABRICIO ad Porph. l. c. p. 92. f) l. c. c. 2.

g) loc. cit. c. 3.

h) Parum praesidii Plotini ab elegantioribus literis in iuuentute accessisse stilus obscurus, qui Porphyrii emendatione opus habebat, prodit. Illud tamen vitium ingenio magis quam diligentiae Plotini adscribendum esse videtur.

i) Act. phil. Vol. I. p. 152.

k) Conf. OLEAR. de philos. eclect. c. 3. p. 1211.

l) loc. cit. c. 4.

tamen Plotinus m), se ex eorum scholis tristem discessisse, atque animo moesto; caussam tamen moeroris, quam amico indicauit, non adiecit, quae varia esse potuit. Fuisse enim tum temporis complures, qui in criticam magis artem et philologiam, quam in philosophiam incumberent, hancque cum illa miscerent, Longini exemplo discimus; quod valde Plotino displicuit. Forte contentiones philosophorum, quas occasionem dedisse Ammonio condendae sectae eclecticae, et Potamoni quoque simile consilium suggessisse, supra diximus, Plotino fuere exosae, quod eo magis verisimile est, quo magis conciliatricem Ammonii philosophiam sibi, vehementer placuisse fatetur. Vero tamen proximam coniicimus caussam, quod homini Aegyptio, ex gentis indole ad superstitionem et fanaticismum etiam temperamento procliuiori displicuerint doctrinae philosophorum de aliis magis rebus, quam de diuinis, disputantium, eamque, quam magni apud suos fieri videbat, sapientiam spondentium magis, quam tradentium. Quaecunque vero ea demum fuerit, cum illam amico detexisset, qui mentis eius consilium atque affectum omnium optime nouerat, ad Ammonium, cuius nullum adhuc fecerat periculum, adductus est. Huius cum ingressus scholam esset, eumque audiuisset, adeo placuere lectiones ei Ammonii, vt ad amicum diceret: hunc fuisse, quem quaesiuerit. Quae haud obscure innuunt, philosophiam Ammonii et syncretisticam et fanaticam ob animi ad istas affectiones mentis inclinantis indolem, vehementer Plotino placuisse. Ex eo die magna industria annos vndecim Ammonium auscultauit, ad illud nempe tempus, quo verisimili coniectura et vitae et lectionum philosophicarum finem fecisse, supra diximus, quem circa haec tempora octogenario non inferiorem fuisse oportet n). Praeceptore, vt probabile, destitutus, cum in Ammonii schola orientalem philosophiam laudari commendarique, et coniungi cum Pythagorae ac Platonis praeceptis audiuisset, quos nempe ipsos Orientis quoque philosophos adiisse, traditio eius temporis, licet fallax et incerta, dicebat; cumque in hac philosophia illud doctrinae genus, quod quam maxime sectabatur, et apud Ammonium didicerat, quodque de Deo, diuinisque emanationibus, de daemonibus et his similibus praecipiebat, longe excellentius, quam inter Graecos, tradi crederet, constituit Persidem atque Indiam adire, eamque sapientiam addiscere, quam magi et gymnosophistae magna admiratione tanquam oracula fundere dicebantur. Cuius consilii maturandi occasionem accepisse coniicimus ab Apollonii Tyanei exemplo, cuius facta theurgica a Magis, Persis et Indis accepta et edocta eo tempore magna, vt supra vidimus, fama celebrabantur. Talem enim sapientiam diuinam Plotinum non affectasse tantum, sed et iactasse, tota vitae eius loquitur historia. Commode vero accidit haec meditanti Plotino, vt Gordianus imperator expeditionem in Persas moliretur, Parthis bellum illaturus. Huius igitur exercitui se adiunxit Plotinus A. C. CCXLIII. aeta-

m) loc. citat. c. 3.

n) Natum scilicet sub Commodo, vt supra dictum.

aetatis anno trigesimo nono. Rebus tamen Gordiani infeliciter cedentibus, ipsoque imperatore in Mesopotamia interfecto [o], fugatoque exercitu ipse quoque fuga dilapsus est Plotinus, vixque saluus sospesque Antiochiam euasit. Deinde imperante Philippo Romam venit, annos iam natus quadraginta. Ibi licet magnum pandendae, quam insigni studio improboque labore sibi parauerat, sapientiae theatrum inuenisset, quoniam tamen arcanae Ammonii disciplinae adhaerens condiscipulis Herennio et Origeni fidem fecerat, nihil philosophiae purgatae suoque nitori ab Ammonio restitutae se vulgaturum, inhaesit quoque instituto, fidemque inuiolatam praestitit; et cum iis quidem, qui illum conuenerant humane conuersatus est, Ammonii autem mysteria secreta integraque conseruauit. Quod consilium eo diligentius premi a Plotino par erat, quo magis non tantum eius rei fidem condiscipulis, et, vt dubio caret, praeceptori quoque fecerat, sed et ipsa sapientiae, quam didicerat, auctoritas id postulabat, quae tantum crescebat, quantum abscondita a vulgi auribus infanda mysteria ostentabat: quantumque illa arcana disciplina ab inuidia telisque philosophorum, quibus Alexandria et Roma quoque abundabat, praestabatur immunis. Non tamen diu nimis durauit istud silentium. Herennio enim, vt supra dictum, pacti fidem primum soluente, et Origene sequente, liberum se a promissis reputans Plotinus ad docendam tandem eam philosophiam, quam in lectionibus Ammonii audiuerat, se composuit, a scribendo tamen, licet id fecisset Origenes, diutius se continuit, et colloquiis tantum eas interseruit doctrinas, quas ab Ammonio acceperat. Et hac quidem ratione decennium integrum philosophando consumsit, ad colloquia quidem et disputationes quosdam admittens, nihil tamen ipse scribens. Sed quoniam discipulis, quos scholae consuetudine et familiaritate dignos iudicauerat, non permitteret tantum, sed inuitaret etiam illos, vt pro arbitrio, quae vellent, ipsum interrogare possent; accidit, vt magno ardore in haec noua dogmata exardescentes discipuli, multisque quaestionibus praeceptorem fatigantes ludum illum confusione nugisque replerent. Quae sine dubio caussa quoque fuit, vt ad libros scribendos se accingeret, quibus meliori ordine philosophiae decreta se explicare posse sperabat. Arcanam itaque philosophiam Ammonii in literas retulit Plotinus, et primo quidem Galieni imperatoris anno se ad scribendas conuertit qualescunque inciderint quaestiones, mox singularium argumentorum genera scriptis complexus est, sic vt decimo Galieni anno iam vnum vigintique libros exaratos deprehenderet Porphyrius. Sed non facilis erat eorundem editio, neque cuiuis illi patebant, vel conscius erat quilibet, sed illi duntaxat accipiebant, qui essent maturo quodam iudicio comprobati [p]. Ordinis vero et elegantiae non curiosum valde fuisse Plotinum inde colligere est, quod non ipse libris certos titulos praefixerit, sed discipuli, quorum alius aliter libros inscripse-

 rat:

o) Vid. CAPITOLINVS in Gordiano tertio c. 28.

p) loc. cit. c. 4.

rat: prout nempe quaestiones discussae occasionem dedisse videbantur. Scripsit vero libros philosophicos quinquaginta quatuor, quorum plerique metaphysici argumenti sunt, et fanaticam Ammonii philosophiam mire produnt, pauci ad dialecticam, multi ad ethicam pertinent, quorum titulos cum enarrauerit Porphyrius [q] eos huc transcribere supersedemus. Eos variam Plotini aetatem variumque animi vigorem ostendisse obseruat PORPHYRIUS [r], prout nempe vel in prima philosophicae aetate, vel „florentibus iudicii philosophici viribus, vel exhausto iam corporis animique vigore essent conscripti [s]. Primos namque vnum et viginti, si cum „proxime sequentibus conferantur, leuius habere robur videri, nec sufficientem habitum constantemque vim animi; qui vero medio tempore „compositi sint, virtutis florem prae se ferre, ad summum vsque vigentem; talesque esse quatuor et viginti, exceptis quibusdam paucis, perfe„ctissimos. Vltimos denique nouem remissiorem iam referre facultatem, „idque postremos quatuor magis, quam antecedentes quinque declarare." Magnam scriptorum horum curam gerebat, cui totos permiserat, Porphyrius. Cum enim, relegere, quod scripserat, non sustineret, immo ne semel quidem legere et percurrere, propterea quod visus ei non satis sufficeret ad legendum, cumque scribens, nec belle literas pingeret, nec exacte syllabas distingueret, referretque, ne vllam orthographiae curam adhiberet, quaecunque etiam semel animo conceperat, tanquam ex exemplari ob oculos posito, vna scriptione delinearet, vt quasi traducere videretur, nonnunquam etiam cum suis inter meditandum verba faceret, et quae ad vitae humanae commercia pertinebant, componeret, seruata interim in animo totius meditationis atque cogitationum semel conceptarum serie, tandem, cum nec colloquiis cum amicis finitis scripta repeteret, sed deinde sequentia ita contexeret, quasi ne minimum quidem temporis institutum prius intermisisset [t], facile cogitari potest, defuisse scriptis Plotini accurationem et elegantiam, eaque non in scribendi tantum modo, sed in ipsa quoque ordinis serie, et cogitationum inter sese concinnitate valde defecisse. Quod hodie quoque, licet criticas Porphyrii manus experti sint, in libris Plotini deprehenditur, in quibus magna obscuritas ordinisque defectus, et grauis saepe regnat confusio. Vt itaque huic scriptorum suorum scabiei mederetur Plotinus, Porphyrium hominem doctum et elegantioribus literis arteque critica probe subactum constituit, qui scripta ipsius emendaret [u]: quo munere cum diligentissime Porphyrius se defunctum fateatur, dubium non est, ad omnes hos naeuos eum atten-

q) c. 4. p. 99.

r) Ibid. p. 103.

s) Ita nempe intelligenda sunt verba Porphyrii, qui non ad aetatem vitae, sed ad annos philosophiae iudiciique eius studio subacto retulit: ad quod non attendit Ficinus, qui de florentis aetatis vigore interpretatus est, quod occasionem dedit Cl. HEUMANNO l. c. p. 154. grauem dicam scribendi Porphyrio, quod primo aetatis vigore eos libros exaratos dixerit, quos ad sexagesimum vsque aetatis annum vix poterat absoluere. Non enim vitae sed studii philosophici annos computabat Porphyrius, quam bene recteque locus hic non est dispiciendi.

t) c. 14. Quae negligentia an laudi cedat Plotino, lector iudicet.

u) c. 24. p. 134.

attendiſſe, et non orthographiae et idiotiſmi ſcribendi habuiſſe rationem, ſed et ad ἀνακόλουθα et male cohaerentia reſpexiſſe, melioremque et concinniorem ordinem inducere ſategiſſe, quibus fieri non potuit, vt non de ſuis, quicquid ipſi videretur neceſſarium, adiiceret, praeſertim cum relegendi emendata et correcta labore fungi ob viſus defectum non potuerit Plotinus. Idem porro Porphyrius, vt veriſimile, tetralogiarum Platonis auctores imitatus [x], in ſex eos enneadas diſtribuit, quem ſimilem laborem ſuſcepit etiam Euſtochius Alexandrinus, qui et ipſe eius diſcipulus fuit, librorumque partitione paulo a Porphyrio receſſit, vt hodie quoque ex loco quodam deprehenditur [y]. In hos Plotini libros commentarios ſcripſit Proclus, et Dexippus eos aduerſus Peripateticos defendit, de quibus laboribus docte, more ſuo commentatus eſt FABRICIVS [z]. MARSILIO FICINO vero non verſionem tantum ſcriptorum Plotini, ſed et argumenta praefixa, quae commentariorum vices explent, debemus, quae et ſola primum [a], et ſemel poſtea cum Graeco textu tantum prodiit [b]. Magnam enim obſcuritatem, et difficultates vix ſuperabiles in argumento metaphyſico, quod plerumque proſequitur Plotinus, regnantes, deterruiſſe pleroſque lectores ab his voluminibus, dubium non eſt.

§. XII. Fecit haec et ſtudiorum aſſiduitas, et in docendo fidelitas, et noui ſyſtematis obſcuritas atque ſingularitas in admirationem eorum, quae non ſatis intelliguntur, pleroſque rapiens, vt auditores nanciſceretur plurimos, ſectatores vero, qui eius philoſophandi viam ingrederentur, (ζηλωτὰς διὰ φιλοσοφίαν συνόντας ait Porphyrius) haberet pauciores [c]: quod in tanta docentis obſcuritate et confuſione, et ſyſtematis, quod totum fere metaphyſicum eſt, difficultate mirandum non eſt; plurimorum enim annorum conſuetudine et conuerſatione cum Plotino opus erat, vt rite intelligeretur. Dedere tamen manus ſectae Plotinianae Gentilianus Amelius, Paulinus Scythopolites, Euſtochius Alexandrinus, medicus vterque, Zothicus criticus homo et poëticus. Sed et familiarem habuit diſcipulum Zethum genere Arabem, qui et vxorem duxerat filiam Theodoſii, quondam familiaris Ammonii, et medicinae erat peritiſſimus. Fuiſſe hunc, ait PORPHYRIVS [d], Plotino dilectiſſimum, eoque vſum hunc fuiſſe familiariter, adeo vt in agros eius ſecederet, a ciuilibus vero muneribus, quibus ornatus erat, eum reuocare contenderet. Sed et alii magni viri adhaerebant Plotino et eum venerabantur, Caſtricius Firmus, vir bonarum artium ſtudioſiſſimus, et Plotini atque Amelii ſeruili etiam obſequio cultor, Marcellus Orontius, Sabinillus ac Rogatianus, Senatores Romani, quos in philoſophiam diligentiſſime incubuiſſe Porphyrius teſta-

Schola Plotini, eruditio, ingenium.

x) Secutum ſe exempla Apollodori Athenienſis, Epicharmi comoedias, et Andronici, Ariſtotelis et Theophraſti libros diſtribuentium, ipſe ait l. c.
y) Enn. IV. L. IV. p. 413.
z) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 154.
a) 1540. 1559.
b) Baſil. 1580. quae enim anni 1615. notam prae ſe fert editio, ſola tituli pagina mutata, prior eſt: cum obſcuriſſimi ſcriptoris opera lectorem ſatis tardum inueniſſent. Conf. FABR. l. c.
c) Id quod ad Act. phil. T. II. p. 157. notandum.
d) c. 7. p. 105.

testatur [e]. Rogatianum vero ita fanatica sua philosophia occupauit Plotinus, vt et bonorum suorum curam neglexerit, et seruos omnes expulerit respueritque dignitates, nec vllam haberet praetor constitutus, publici muneris rationem, nec lares proprios habitaret, sed cum amicis quibusdam et coenaret et dormiret; qua vitae extrema factum esse incuria ait Porphyrius [f], vt a podagrae doloribus liberaretur. Quod ad cognoscendum characterem philosophiae fanaticae Plotini omnino notari meretur. Sed et Serapion Alexandrinus et Porphyrius inter discipulos Plotini familiares fuerunt. Audiebant etiam eum mulieres nonnullae, inter quas erant Gemina, in cuius aedibus habitabat, item huius filia, etiam Gemina nomine, Amphiclea quoque Aristonis filia, et filii Iamblichi (cum Iamblicho Porphyrii discipulo, de quo in sequentibus dicemus, non confundendi [g],) vxor. Hos et scriptis, quod diximus, et viua voce docebat Plotinus, et ad quaestiones discipulorum respondebat, et tanto ardore philosophiae suae opus prosequebatur, vt neque solus neque inter discipulos, neque cum aliis a conuersione et intentione ad mentem suam aliquid intermitteret, nisi forsan cum dormiret, quamuis et somnum ab eo excusserit [h] tum cibi parcitas, saepe enim pane etiam abstinebat, et assidua quaedam eius erat conuersio ad mentem. Ex quo Plotini charactere, quem depinxit his verbis Porphyrius, hominis ingenium miro ardore inflammatum et nescio qua ambitione ductum sese iudicii habenis subtraxisse, et obiectorum magnitudine captum et abreptum sibi saepe ipsi non fuisse praesentem, recte concluditur, et Plotinus inter eos non immerito doctores refertur, qui non, quid dicant scribantque perpendunt, sed cogitationum fertilissimarum fluctibus abrepti, amplectuntur, quicquid aestuanti imaginationi occurrit singulare et ab aliis diuersum, licet iudicio fulciatur nullo: quibus proprietatibus gaudere ingenia fanatica, norunt, quibus sacrae atque philosophicae historiae acta ignota haud sunt [i]. Accidit tamen haud raro, vt eiusmodi ingeniorum fanaticismus, eo quod singularia, excelsa, diuina hominibus iudicii accuratione non praeditis promittere videtur, magnam consequatur nominis famaeque gloriam. Certe id Plotino euenit, cuius licet obscurissima esset philosophia, isque a vita ciuili homines stulta persuasione, metaphysicas nugas suas maiorem praestituras felicitatem, auocaret, tantum tamen creuit auctoritas, vt non solum inter viuos summa esset eius existimatio, sed et viri nobilissimi mulieres item generis splendore illustres, morti vicinae filios suos tam mares, quam feminas Plotini curae et educationi crederent, facultates quoque eorum administrandas ei traderent. Magna in his fide versatum fuisse

e) c. 7. p. 106.

f) loc. cit.

g) Iamblichum hunc cum Syro confudit MENAGIVS Hist. mul. philos. §. 48. Iamblichi enim huius filii vxor Plotinum audiuit cum Porphyrio, huius demum discipulus fuit Iamblichus ille, aetate valde inferior. Legendum etiam Amphiclea, vel Amphiclia, pro Amphichia ibid.

h) c. 8. p. 108. Mirum itaque non est ieiuniis et vigiliis ad ecstases praeparatum fuisse corpus Plotini.

i) Conf. Act. phil. l. c. p. 159. Mosh. l. c. p. 112.

isse Plotinum Porphyrius testatur [k] facileque credi potest, hominem metaphysicis magis thesauris, quam ciuilis vitae diuitiis intentum, coelibem item et sine familia, atque a sectatoribus magnifice curatum, a pupillorum facultatibus abstinuisse. Plena vero eius domus puerorum virginumque fuit, quorum procuratores, rationes administrationis reddentes diligenter audiebat, diligentemque adhibebat parsimoniae curam, affirmans, quam diu nondum philosopharentur, sua illos bona possidere, et prouentus accipere sine detrimento debere [l]. Quibus cum ita inuigilauerit Plotinus, vt tamen nunquam aliquid ab intentione mentis ad se conuersae remitteret, mirum est, et tempus et patientiam ei superfuisse, aliorum quoque desideriis velificandi. Narrat enim porro PORPHYRIVS [m]: tanta fuisse Plotinum humanitate erga quosuis, vt omnibus, qui ei quoquo modo adhaererent, pro arbitrio esset expositus: factumque inde esse, vt, cum Romae annos sex atque viginti integros habitasset, plurimorum arbiter mutuas controuersias diremerit, et nullum tamen ciuium habuerit inimicum, amicos vero possideret plurimos, et a summis etiam viris coleretur. Quin et ipse imperator Galienus, eiusque vxor Salonina Plotinum honorabant maximeque colebant: dignumque est memoratu, ad cognoscendam Plotini animi indolem, quod porro tradit PORPHYRIVS [n]: beneuolentia eorum fretum orauisse, vt dirutam quandam olim in Campania ciuitatem philosophis aptam instaurarent, regionemque circumiacentem cultae ciuitati donarent, permitterentque vrbis futurae ciuibus, Platonis legibus gubernari, ipsamque etiam ciuitatem Platonopolin appellari: pollicitum, se illuc habitatum cum omnibus amicis suis profecturum. Quod lepidum consilium ambitione et stulta Platonis imitatione susceptum, quo minus exsequeretur pronus ad preces Plotini imperator, obstitere amici Galieni, quos vel indignatione vel inuidia, vel alia quacunque de caussa acriter obstitisse ait PORPHYRIVS [o]: qui scilicet insanientem philosophi pruriginem, et stulta ingenii metaphysici politicis rebus inepte se miscentis consilia, male tandem desitura viderunt et impediuerunt. Et his quidem rationibus vixit Plotinus, sanitate non prorsus firma vsus, cui tamen, licet medicae artis peritiam possideret, singulari prorsus corporis odio medicinam afferre noluit. Saepe enim cum colico vexaretur morbo, semper clysteres renuit, nec theriaca antidota accepit vnquam, cum nec ex animalium, etiam mansuetorum corporibus capere se escam diceret: abstinebat etiam a balneis solisque frictionibus vsus est [p]. Quae omnia praeiudiciis Pythagorico-Platonicis nitebantur, abstinendum esse ab iis, quorum eiusdem generis et naturae cum hominibus sit cognatio, detrusam in corpus animam poenas peccati errorisque sui terrenis et cor-

poreis

k) c. 9. p. 108.

l) Aliter enim a philosophantibus poscebat communio Pythagorea, quam haec schola summis extollebat laudibus.

m) loc. cit. p. 109.

n) c. 12. p. 113. sqq.

o) p. 114.

p) c. 2. p. 93.

poreis affixam luere, grauemque feruire feruitutem, et liberandam a corporis contagio ad principia, vnde effluxit, fua reuocandam effe, etc. Ex quibus odium illud in hanc, quam circumferebat, corporis molem exortum eft, quod non tantum natiuitatis tempus celabat, fed et ne fe pingi quidem patiebatur, et amicos cogebat, imprimis Amelium praeceptoris imaginem vehementer exoptantem, vt Carterium pictorem optimum in fcholas Plotini, quibus intereffe licebat cuiuis, introduceret, longaque attentione Plotini imaginem animo fibi imprimere altius; et lineamenta concitatius concipere iuberet: ex qua memoriae imagine cum fimilitudinem referret pictor, eamque Amelius emendaret, tandem is infcio Plotino eius imagine quam fimillima potitus eft [q]. Quod Plotini fingularis indolis exemplum tanquam modeftiae rarae, et vanitatis profligatae fpecimen inter Chriftianos, fi paucos viros claros excipias vix occurrens, vehementer quidem laudat P. BAYLE [r], fed, vt dicta probant, praeter meritum. Tantum enim abeft, vt modeftiae in eo laudem quaefiuerit Plotinus, vt fanatica potius ambitione quadam irritatus, cum fe corporea mole grauatum a diuinis originibus coeleftique dignitate deturbatum crederet, bilem hanc ob rem omnem in corpus euomeret, et abiecte nimis atque indigne de eo ftatueret, eius etiam imaginem deteftaretur, quod diuinae tamen imaginis lineamenta et artificii coeleftis perfectionem referre nouimus [s]. Contraxit vero haec valetudinis fuae negligens cura Plotino mortem miferabilem. Paulatim enim in anginam incidit, cuius adeo morbi peftis inualuit, vt raucedine nimia clarus ille atque canorus vocis rotundae vigor omnis abiret, caligaret vifus, manusque et pedes vlcerarentur, et in putredinem tandem abirent, quam eius miferiam praeter PORPHYRIVM [t] tetigit FIRMICVS MATERNVS [u]. Derelictus itaque ab amicis, praeter vnum Euftochium, (nam Porphyrius tunc in Sicilia verfabatur) ex vrbe deceffit, et in Campaniam deductus eft in agrum Zethi veteris difcipuli fatis iam functi, a cuius haeredibus ei neceffaria fuppeditabantur, atque etiam ex praediis Minturnis Caftricii afferebantur. Mortem vero cum fentiret appropinquantem, ad Euftochium dixit: *Equidem iam annitor, quod in nobis diuinum eft, ad diuinum ipfum, quod viget in vniuerfo, adiungere*, hisque dictis fpiritum reddidit. Quibus verbis totam fere philofophiam fuam expreffit, hoc potiffimum fundamento nixam: cuncta ex diuino fonte animae mundanae emanaffe, animam ipfam; vel τὸ Θεῖον potius, mentemque diuinae naturae atque effentiae particulam iungendam iterum effe fonti ex quo effluxerat. Etfi enim migrationibus prius purgandas animas nec Plotinus quidem

q) c. I. p. 92.

r) Idem enim de Busbequio, M. Velfero, Io. Vinc Pinello, Iacobo Gretfero Gabriele Palaeoto, Thoma Garackero, Valerio Herbergero, Antonio Varillafio, Cafparo Scioppio, Vincentio Placcio, Mabillonio ipfoque P. Baelio narratur, quorum tamen plerorumque habemus imagines inuitis illis extortas, vt Plotino.

s) loc. cit. not. A.

t) c. 2. p. 94.

u) L. I. p. 6. Math. qui viuo corpore tabefcentem, et mifere putrefcentem defcribit.

quidem negabat [v], ſuam tamen mentem ita philoſophiae ſtudio purgatam credebat, vt corpori adhuc adhaerens, ad Dei ipſius intuitionem aſcenderit: vnde iſta quidem purgatione, quam per μετεμψύχωσιν fieri et per multas periodos transire cum Ammonio ſtatuebat, ſe opus habere minime putauit. Quae an laude digna ſint, et Chriſtianum quoque hominem non indecentia, quod non RHODIGINVM [x] tantum ſed et illo longe doctiorem in veterum doctrinis P. BAYLIVM [y] ſcripſiſſe miramur, iudicent rei periti. Ita vero Plotinus rebus humanis LXVI. aetatis anno, Claudii imperatoris ſecundo, A. C. CCLXX. ereptus eſt. Facile ex enarrata fuſe Plotinianae vitae hiſtoria de eius temperamento corporis, animique indole, et intellectus atque voluntatis virtutibus pariter atque vitiis iudicari poteſt. Accurate enim ſi ſingula ponderentur, et potiſſimum ea, quae paſſim iam ἐν παρόδῳ notauimus, intelligitur ſane, fuiſſe eum temperamento, quod quidem in ipſo Porphyrio notabat Plotinus [z], melancholico, corpusque eius atra bile refertum, valde animam grauaſſe, et non ſanguinem tantum corruptis repleuiſſe et ſtagnantibus humoribus, qui tandem in morbum degenerarunt miſerabilem, ſed et animi facultates valde corrupiſſe. Inde enim eximius magnusque iudicandi facultatis defectus deriuandus eſt, quem non in vita tantum toties, ſed in ipſo quoque, quod elegit, ſyſtemate prodidit. Cui cum accederet animi ex eadem temperamenti natura ad ſuperſtitionem vehementer inclinantis conditio, quae gentis, ex qua ortus erat Plotinus, indole, et educationis conſuetudine immenſum augebatur, non potuit non animus Plotini totus corrumpi, vbi Ammonii acceſſiſſet inſtitutio, qua ad enthuſiaſmum ab eo manu quaſi ductus, huicque ſcopo reliquas diſciplinas totamque philoſophiam adhibere iuſſus eſt. Quae animi ad enthuſiaſmum inclinatio imaginationis ardentioris magnaque vehementia exaeſtuantis intemperie ita aucta eſt, vt ſi verum eſt, quod PORPHYRIVS narrat, vsque ad ecſtaſin raperetur. Mirum itaque non eſt, hominem non metaphyſicis tantum ſpeculationibus male ſaepe cohaerentibus totum fuiſſe occupatum, ſed et theurgicis virtutibus gloriatum, miſeramque Ammonii philoſophiam amplexum; obſcuritate quoque totum laborare, et vix poſſe intelligi, quem ſe ipſum non vbique intellexiſſe, valde eſt probabile: licet illi intenſiſſimum acumen et multiplicem intellectum adſcribat Porphyrius, eiusdem prorſus commatis philoſophus. Cuius ſi teſtimonio ſtandum eſt, poſt Pythagoram et Apollonium tertius in hac philoſophorum θαυμασίων ſchola locus debetur Plotino: cuncta enim eius laudibus prorſus inuidendis perſonant. Porphyrium [a] enim ſi audis, „erat in congreſſibus ad dicendum ſtrenuus, ad inuentionem ſolers, ad „opportuna percipienda promtiſſimus, licet in dictionibus nonnullis aber-

„raret.

v) Vid. Enn. VI. L. VII. c. 6. p. 699. quae tantum more Aegyptio ludere, non vero Platonice aſſerere nugatur Ficinus, vt Platonicorum ſuorum dementiae ſuccurreret.

x) Antiq. lect. L. XXI. c. 10.

y) l. c. Vterque ad ſenſum dicti enthuſiaſticum non attendit.

z) c. 11. p. 112.

a) c. 13. 14. 15. add. FIRMICVS l. c.

„raret. Praeterea inter loquendum mens emicabat, lumen intimum ad „vultum vsque diffundens: amabilis enim cum esset aspectu, pulchrior „tamen inter disputandum videbatur, benigna mansuetudine et placida ad „excipiendas quaestiones lenitate cum robusto ad eas dissoluendas vigore „certante. Et quamuis breuis esset, sensibus tamen vbique pluribus, „quam verbis abundans, multa diuino afflatus numine effundebat, animo„que ad rem ipsam ardenter affecto. Eruditio erat vniuersalis sparsaque „latenter in libris eius Stoicorum, Peripateticorumque dogmata. Late„bat eum nihil illorum, quod ad geometriam, arithmeticam, mechani„cam, opticam, musicam pertineret, licet ad haec nunquam data opera „exercendo se praeparasset. Etsi vero in eius schola legebantur Platoni„corum praestantissimorum commentarii, Seueri, Cronii, Numenii, Caii, „Attici; item Peripateticorum Aspasii, Alexandri, Adrasti, sui tamen „iuris erat et ab his in theoria prorsus diuersus, quippe qui in „soluendis quaestionibus ad Ammonii systema conformabat responsum. „Operam etiam dedit astronomicis regulis [b], quamuis more non ad„modum mathematico, astrologorum autem iudiciis incubuit diligentius, „eorumque praedictiones saepe refutauit. Gnosticos, orientalem Zoro„astris philosophiam iactantes repulit, Platonem ab contemtu eorum vin„dicauit". Quae licet magna satis longe tamen his praecelluit vis Plotini „theurgica, qua vir vere fuit, si Porphyrio fides, θαυμάσιος. „Cum „enim semper animo inuigilaret, vt scilicet purus, et erga diuinam illam „naturam amore accensus ex amara huius vitae vnda emergeret, hacque „ratione hoc beato lumine cum saepe se ipsum attolleret tota mente ad De„um primum mente superiorem, perque gradus Platonicos omnes ascen„deret ad diuina, ipsi protinus apparuit Deus ille nec formam, nec ideam „aliquam habens, sed super intellectum vniuersumque intelligibile in se „ipso consistens. Qua Dei summi apparitione ad philosophiae suae finem „appropinquauit, qui erat Deo vbique praesenti coniungi, quam etiam „felicitatem quater consecutus est [c]. Sed diuino etiam collustratus lumi„ne in docendo et scribendo auxiliis Deorum singularibus adiutus est, vt „intus et extra ea pulcherrima aspiceret, quae alii philosophi attingere ne„queunt." Talis cum esset Plotinus, qui tanta familiaritate supremo Deo vteretur, mirum non est, inferioribus Diis fuisse familiarissimum. Daemones enim non euocauit modo alios sed et genium suum non inferioris ordinis, sed superioris classis ex Diis aetheriis [d], quae ei occasio fuit de familiari daemone librum conscribendi hodie extantem [e]: immo tanta inter eos auctoritate fuit, vt excelsa mente Deos ad se, non vero se ad Deos accedere debere professus sit. Horum vero ope & ministerio factum est, vt cum obtrectatorem ex condiscipulis apud Ammonium, Olympium Alexandrinum nactus esset, quocum de principatu in illa philosophia certabat, quam

b) Hoc vnum displicet Firmico l. c. locum integrum habes etiam apud FABRIC. l. c. p. 153.

c) c. 23. p. 137. seq.

d) c. 10. pag. 111.

e) Ennead. III. L. IV.

quam tanto magistro didicerant, isque veneficiis Plotinum inuaderet magicisque incantationibus efficere tentaret, vt sideraretur: retudit ictus directos Plotinus in aduersarium arte hac ei superior, vt totum eius corpus tanquam marsupium contraheretur [f]. Talia multa de Plotino praedicat Porphyrius, vt euinceret vera esse, quae magnifico carmine de praeceptore hoc suo cecinit oraculum [g], quod eum supra humanae naturae consortium euexit, Deorumque adscripsit contubernio. His vero omnibus quanta fides adhibenda sit, opus non esse, vt prolixe ostendatur, arbitramur, postquam non fuse tantum de horum hominum totiusque sectae consilio se suosque philosophos diuinis miraculis filii Dei et legatorum eius opponendi disseruimus, sed in Pythagorae quoque et Apollonii Tyanensis exemplis demonstrauimus, fictis et mendacio exstructis miraculis res suas confirmare, in hac secta non licitum tantum fuisse, sed et laudabile, et commendatum. Quo artificio cum Porphyrius quoque in Pythagorae vita vsus sit, luculenter inde apparet, eum in hac quoque praeceptoris sui βιογραφίᾳ, a rationibus et consuetudine sectae suae non discessisse; hinc mendacis laudis vbique in hoc encomio apparent vestigia, quae facile detegi possunt, si ad eam, quam delineauimus, Plotini animi imaginem respiciamus. Quam enim ei tribuit iudicandi solertiam, systematis euertit conditio, quod ita comparatum est, vt vel mediocri attentione iudicandique facultate, quam miserum sit maleque cohaereat, queat deprehendi. Qua de re vt conuincamur, vnius tantum ex eius libris lectione opus est, vt pateat, acumine quidem et subtilitate metaphysica non destitutum fuisse Plotinum, sed saepe prorsus delirantis in modum; tantaque obscuritate et dictionis poeticis figuris vbique repletae salebris esse impeditum, vt satis pateat, insanientem prae eruditione Plotinum, se ipsum non satis intellexisse. Ipse certe EVNAPIVS [h] de Plotino fatetur, quod τῷ τε τῆς ψυχῆς οὐρανίῳ καὶ τῷ λοξῷ καὶ αἰνιγματώδει τῶν λόγων βαρὺς ἐδόκει καὶ δυσήκοος *propter diuinum argumentum obliquamque et aenigmaticam dictionis obscuritatem grauis et difficilis intellectu visus sit.* Quod licet ex eo tantum deriuat MACROBIVS [i], quod parcissimus verborum fuerit, fatetur tamen Porphyrius ex ignorantia aptae dictionis prouenisse, veraque caussa inde deriuanda est, quod obscuris vagisque mentis notionibus et ideis nihili vteretur, et nimia subtilitate cogitationum tandem in auras euanesceret. Quod licet satis potuisset verum philosophiae Plotinianae characterem prodere, et efficere contemtum, contrarium tamen effectum habuit, vt quae homines non intelligerent, ea laudarent. Quod Christianos [k] quoque fecisse merito miramur. Nihil vero magis pseudo-philosophum fuisse Plotinum prodit,

 quam

f) Ibid.

g) c. 21. p. 139. Consarcinatum illud carmen fuisse a discipulis Plotini et Apollini suppositum non est quod dubitemus, adeo sapit eius scholam, et ipse Apollo se Plotino facit inferiorem.

h) p. 17. Ita ipse quoque Porphyrius et Longinus.

i) In somn. Scip. L. II. c. 12.

k) AVGVSTINVS contra Acad. L. III. c. 13 recentiorum elogia vide apud THOM. POPE-BLOVNT. Cens. celebr. auct. p. 203. seq. et FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 148. seqq.

quam qui ab ipſo Porphyrio [l] tanquam ſumma ei felicitas attribuitur enthuſiaſmus, qui et totum eum ſaepiſſime occupauit, et totius philoſophiae eius finis atque ſcopus fuit, eoque tandem progreſſus eſt, vt laxatis imaginationis efferueſcentis habenis ad ecſtaſes raperetur. Quam animi conditionem vel morbum potius corruptae et ab inſania prope diſtantis mentis argumentum eſſe, non ignorant, qui vnquam de humani intellectus, et imaginationis viribus morbisque fuere ſolliciti. Non imparatum fuiſſe a lectionis in ſcriptis philoſophorum verſatae copia facile credi poteſt, cum hanc poſtulauerit ſyncretiſticae philoſophiae conditio, longiſſime tamen in his eum ſuperauit diſcipulus Porphyrius. Mirum vero quod de eius eruditione mathematica is iactat, in qua tamen ſe nunquam exercuiſſe dicit, quaſi habitu Θεοδιδάκτῳ ſine vlla exercitatione ea acquiratur: nec ſaniora ſunt, nullius eum philoſophi iuris factum eſſe, et tamen in decidendis quaeſtionibus vni adhaeſiſſe Ammonio. Ex his enim intelligimus, nefanda conciliationis praepoſterae et ad fanatica placita attemperandae conſilia ſecutum fuiſſe Plotinum. Quibus tantopere obtemperauit, vt plerisque Graecorum, non diffitente PORPHYRIO [m], plagii, expilatique Numenii ſuſpectus eſſet, Ameliusque peculiari libello *de differentia doctrinae Plotini ad Numenii diſciplinam* ab hac turpitudine nomen eius vindicare opus haberet. Tota enim eclectica ſecta ab hoc plagii crimine immunem et innocentem calamum non praeſtitit, vt ex dicendis conſtabit. Hoc vnum laudandum in Plotino, quod aſtrologicas vanitates contemſerit, quod tamen artis magis ignoratione, quam philoſophiae iudicio factum fuiſſe videtur, cum ſyſtema Ammonii eas non repudiet. Nihil tamen magis morbos, quibus laborauit Plotini animus, prodit, quam iactabunda admirandorum narratio. Quam ſi totam reiicimus, nihil ea in re agimus, quod non attentum veteris hiſtoriae lectorem decet, et prudentiae fideique hiſtoricae regulae poſtulant: cum ſupra iam, vbi de Apollonii miraculis actum, euidenter probauerimus, huius ſcholae homines fraudibus, praeſtigiis, mendaciis eiusmodi θαυμαστὰ iactaſſe, vt ſibi ſuisque praeceptoribus diuinioris auctoritatis et ἱερᾶς γενεᾶς (quod nomen affectabant) fidem facerent, et haberent, quod miraculis Chriſtianorum opponerent [n]: nec eos puduiſſe, impudentiſſimis eiusmodi mendaciis nutanti ſuperſtitioni ſuccurrere. Sed dabimus Porphyrio, licet ob Pythagoreas, quas conſcripſit, fabulas, valde ſuſpecto, fidem, quid quaeſo miracula narrata loquuntur aliud, quam hominem et delirum, et impoſtorem? Et ecſtaſin quidem haud ſemel paſſum eſſe, facile credimus, et vidiſſe ſe Deum ſummum nulla imagine conſpicuum, vt quidem ſibi perſuadebat. Naturale enim hoc eſt

l) Τὰ πολλὰ ἐνθουσιῶν καὶ ἐμπαθῶς φράζων, c. 14. p. 115.

m) c. 17. p. 119 Dictum hac de re ſupra ſect. 3. in Numenio.

n) Fidem eius rei nobis facient hiſtoriae vitarum ab Eunapio, Marino, Damaſcio confectae, quas in ſequentibus examinabimus. Vbique enim hi homines ſibi ſimiles deprehenduntur, id eſt, ſui amantiſſimi, iactatores, impoſtores impudentiſſimi, plauſtra mendaciorum congerentes.

est hominibus atra bile ad furorem et deliria laborantibus, corpusque inedia et vigiliis extenuantibus, et saepius factum, vt deiecta ab imaginationis regimine iudicandi vi, ad insolita vagaretur ingenii delirantis furor, cuius exempla plurima nobis sacra et philosophica narrat historia. Incantatorem vero magicis eum superasse artibus et prouocasse spiritum tutelarem cum Aegyptiaco sacerdote de hac arte certantem, quid aliud probat, quam vel veneficum, magumque, vel impostorem et praestigiatorem fuisse Plotinum maximum, quales sacerdotes fuisse gentiles toties annotauimus? Qui si Luciani vixisset temporibus, dignus fuisset, qui Apollonio et Alexandro iungeretur. Ast hic tandem communis quasi Asiae, Africae et Europae praeceptor fuit, qui nouum et pestilentissimum philosophiae genus, quod totum superstitionem, enthusiasmum, praestigias et innumeras decipiendi homines artes complectebatur, per discipulos vbique disseminauit [o]. Hic fons fuit Castalius, ex quo arua sua irrigarunt non Asiae tantum celeberrimae ciuitates, sed et Athenae, Alexandria, Roma. Hoc oraculum fuit, quod imprudenter a Christianis consultum magnam errorum multitudinem per agrum Domini disseminauit, et vehementer rempublicam turbauit Christianam [p], qua de re dicemus plura in sequentibus [q].

Successio scholae Plotinianae.

§. XIII. Magnam scilicet segetem, laetissimis prouentibus efflorescentem non promiserunt tantum, sed tulerunt etiam semina a Plotino iacta, cuius philosophia per totum fere orbem Romanum propagata est. Cum enim discipulos haberet ipso praeceptore doctiores, ambitione vero nimium elatos, qui se labascenti superstitioni auitae nouos quasi Atlantes missos esse credebant, ad sustinendum, quod ruinam minabatur, onus, quique Ammonii et Plotini artibus inclarescere se posse non inepte coniiciebant, disseminatum ab iis systema philosophiae Ammonii per omnes fere terras locum inuenit hominesque, qui id porro propagarent. Nam non Romae tantum, vbi docuerat Plotinus, sed imprimis Alexandriae, vbi nata erat haec philosophia, et in nobilioribus Asiae minoris vrbibus, tandemque Athenis etiam non asseclas tantum inuenit, sed publicos quoque doctores, et professorum eius systematis successionem. Quae licet ab Ammonio Alexandriae fundamenta accepisset, vnde Alexandrinam quoque, sensu eminentiori, philosophiam recte vocaueris, reliquis tamen Ammonii discipulis, nescio quo fato, mature obliuione tenebrisque sepultis, vnus emicuit Plotinus, qui totum aedificium ab Ammonio exstructum, non fulciret tantum, sed totum exornaret et ad fastigium deduceret. Recte itaque dixit SOCRATES [r], Hypatiam Alexandrinam in

o) Conf. elegantissimus MOSHEMIVS l. c. p. 112. seq.

p) IDEM l. c. §. 12. p. 115. seqq.

q) Vnus cum inter veteres Plotinus philosophus occurrat, de homonymis dispicere non possumus.

r) Ὑπατίαν τὴν Πλατωνικὴν ἀπὸ Πλωτίνου καταγομένην διατριβὴν διαδέξασθαι, Hist. eccl. L. VII. c. 15. p. 352.

in schola Plotini Platonica successisse. Id quod reprehendit quidem doctissimus VALESIUS [1], negans scholae Alexandrinae successionem a Plotino deducendam esse, quod is quidem Alexandriae ab Ammonio institutus esset in philosophia, nunquam tamen Alexandriae docuerit, scholamque tenuerit, sed in vrbe Roma vsque ad obitum docere perseuerauerit, vnde mallet pro Plotino Ammonium substituere. Praeter rem tamen haec dicuntur, ipso viro doctissimo fatente scholam Alexandrinam sibi Plotinum vindicasse. Vbi enim de sectae huius Alexandrinae successione agitur, non de solo loco, sed de systemate sermo, quod in isto loco enatum, et magnam quoque partem ibi propagatum est, quod licet Plotinus Romae docuerit, manet tamen scholae eius nomen Alexandrinae, quod non tantum Alexandriae eam philosophiam Plotinus didicit, sed ipsi quoque eius discipuli Plotinianae scholae successionem rectam Alexandriae seruarunt. Quae licet Athenas quoque Antiochiam aliasque in vrbes propagines demitteret, nomen tamen Alexandrinae scholae et philosophiae seruauit, vt Academica philosophia atque secta dicta est, quae ex Academia progressa latissime per Graeciam et Romanum orbem se diffudit. Successionem vero Plotinianae scholae, quam Alexandrinam quoque dicemus, praeter Amelium, diuturnum Plotini et familiarem discipulum, propagauit Porphyrius, qui praeter Theodorum Asinensem, Iamblichum Chalcidensem ex Coelesyria magni in hac schola nominis philosophum discipulum habuit, qui Constantini M. temporibus floruit. Qui vel ea propter peculiari attentione in huius scholae historia dignus est, quia ad constituendam huius generis sectam dandumque ei iustum habitum et perfectionem omnium plurimum contulit. Ex eius disciplina progressi sunt multi viri eruditi huius philosophiae laude inclyti, et imprimis Sopater Syrus, Aedesius et Eustathius Cappadox eiusque vxor Sosipatra et Antoninus filius, quibus Theodorius et Euphrasius Graeci adduntur. Aedesius scholam Alexandrinam institutione sua porro propagauit, et non Sosipatram tantum et Antoninum Eustathii, sed et Eusebium Myndium, Maximum Ephesium, Priscum et Chrysanthium Sardianum discipulos habuit, qui sectam hanc eruditione sua plurimum nobilitarunt. Ipse Iulianus imperator hanc philosophiam ab Aedesio, Chrysanthio, Prisco et Maximo edoctus est, de ea scripsit valdeque eius incrementa promouit. Chrysanthio adhaesit, et philosophiae ab eo mysteria didicit Eunapius Sardianus, cuius fere diligentiae acceptum referimus, quicquid nobis de eius successione innotuit. Sed et Hierocles circa haec tempora in hac schola Alexandriae doctor fuit; ex qua vrbe ad Graecos Athenas praeter Chrysanthium traduxit Plutarchus Nestorii, cui Syrianus discipulus successit. Syrianum audiuit Hermias Alexandrinus eiusque vxor Aedesia, itemque Domninus Syrus, et praecipue Proclus, magnum in hoc coelo sidus. Qui cum discipulos educasset plurimos, per omnes fere terras hanc philosophiam disseminauit, inter quos eius auditores maxime illu-

[1] Ad l. c. Socratis.

illuſtres fuerunt Heliodorus et Ammonius, Hermiae filii, Hierius Plutarchi, Aſclepiodotus, Zenodotus, Seuerianus, Vlpianus, Gazaeus, et Marinus, qui in cathedra praeceptori ſucceſſit. Multos hos in philoſophiae huius ſocietatem adduxiſſe, facile ex his coniici poteſt, cum Chriſtiani quoque horum hominum ſcholas frequentauerint, vnde inter veteris eccleſiae viros philoſophos huius quoque ſectae veſtigia, nimis eheu! frequentia ſuo loco occurrent. Ex gentilibus Ammonii auditoribus fuere Simplicius, vir eruditus et magnae inter eos exiſtimationis et Aſclepius Trallianus. Marinus diſcipulo gauiſus eſt Iſidoro Gazaeo, isque Damaſcium Damaſcenum huic philoſophiae innutriuit, in quo defecit celeberrimae ſcholae ſucceſſio. Horum itaque, quantum nobis relictum de iis ex veterum memoriis, condemus hiſtoriam, non neglectis tamen iis, qui ex eadem ſchola nominis atque eruditionis celebritatem conſecuti ſunt, qualis fuit Theon Alexandrinus, magnae famae mathematicus, et imprimis philoſophiae Alexandrinae et mathematum laude inclyta eius filia Hypatia [t]. Addemus etiam quos Chriſtianis quidam annumerant, rectius gentiles viſi, licet ex vtrisque mixti videantur, qualis fuit Macrobius, et ſi quosdam audias Chalcidius quoque, quem tamen Chriſtianis magis addendum eſſe ſuo loco faciemus veriſimile. Quin et tota fere Peripatetica ſecta a Sec. III. initio huc referenda eſt. Cum enim inter Platonicos et Ariſtotelicos concordiam tentaſſet Ammonius, eiusque diſcipuli eam confirmaſſent, factum eſt, vt non minorem in explicando Ariſtotelis ſyſtemate operam ponerent, eclectici, inter quos Dexippus, Themiſtius Euphrades, Olympiodorus et Simplicius eminuerunt. Quorum tamen cum maxime circa Peripateticam philoſophiam eminuit induſtria, in huius ſectae hiſtoria faciemus mentionem.

§. XIV. Amelius natione Tuſcus fuit, vt teſtatur, qui diu cum eo vixit PORPHYRIVS [u]; quare audiendus non eſt SVIDAS [x], qui Syrum Apamea oriundum facit, ſine dubio, quod locum natiuitatis cum eo, vbi diu vixit, ciuemque aliquem filium adoptauit, confunderet, qualis negligentia Suidae paſſim in eius lexico deprehenditur. Proprium Amelii nomen, Gentilianus fuit, maluit vero nominari *Amerius*, ab integritate ducta appellatione, quam *Amelius*, a negligentia [y]. Praeceptorem in philoſophia habuit ante Plotinum Lyſimachum, quem Stoicae familiae addictum fuiſſe, ex LONGINI fragmento de fine liquet [z]. *Amelius.*

Ab

t) Succeſſionis huius fidem faciemus in ſequentibus. Videndi etiam praeter Eunapium, Marinum, Damaſcium, huius ſcholae philoſophos, ex recentioribus IONSIVS de Scr. Hiſt. Philoſ. L. III. c. 16. p. 293. OLEARIVS de philoſ. eclect. c. 3. p. 1209. FABRICIVS prolegom. ad Marini vitam Procli p. 10.

u) In vita Plotini c. 7. p. 104.

x) SVIDAS T. I. Amelius p. 137. conf. HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 6. p. 44. KVSTER. ad l. c. Suidae, MEVRS. Bibl. Graec. alii.

y) PORPHYR. l. c. Amerium vocat EVNAPIVS vit. Sophiſt. p. 17.

z) l. c. ſ. 6. p. 129. conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 405. Aſt Vol. I. p. 559. Lyſimachis ibi enarratis addendus. conf. IONS. de S. H. Phil. L. II. c. 18. p. 209. L. III. c. 15. p. 288.

Ab hoc ad Plotinum transiit, Philippi imperatoris anno tertio, qui fuit A. C. CCXLVI. cum iam prius ex Numenii scriptis magnum in Platonem amorem concepisset. Omnia enim fere scripta Numenii descripsit, plurimaque eorum memoriae mandauit [a]. Ab eo tempore Plotini semper lateri adhaesit indiuiduus comes, per viginti atque quatuor annos, et fortasse non reliquisset praeceptorem, nisi eum in saluberrimam Campaniam Roma discedere coëgisset morbus desperatus, vt supra narrauimus. Tum enim in Syriam Apameam discessit [b], sine dubio, quod ita viribus defecerat Plotinus, vt docendo non amplius sufficeret. Tantopere vero a socordia et negligentia, quae nomen tamen ei fecit, abhorruit, vt laboris tolerantia omnes condiscipulos suos superaret [c]; cuius dedit specimen cum ex lectionibus et disputationibus scholia multa atque commentariolos colligeret; ex quibus centum ferme libros composuit [d]. Quam diligentiam cum longum tempus continuaret, et praecipue quaestionibus Plotino propositis de grauissimo quouis philosophiae argumento differendi occasionem ei offerret [e], dici non potest, quantum in eclectica philosophia scholae Ammonii profecerit. Tanta certe Plotinus in eum erat fiducia, vt si quaestiones a discipulis propositas prolixiori differtatione excuti cuperet, Amelium ad eas dubitationes, scriptis etiam, respondere iuberet [f]: eumque potissimum deligeret, qui famam praeceptoris a plagii obiecto vindicaret crimine, quo fine librum eius scripsisse *de differentia doctrinae Plotini a Numenii disciplina* [g], supra diximus. Verum in aliis quoque materiae philosophicae generibus vtilem Plotini philosophiae praestitit operam. Cum enim haeretici veteres Gnosticorum ex semine prognati, orientalisque philosophiae alumni, vt auctoritatem nugis suis conciliarent, reiectis Pythagora et Platone, quos diuinitatis abyssum, ex qua emanasse diuina omnia miris somniis crepabant, non intellexisse contendebant, libros multos suppositios circumgestarent, et reuelationes quasdam Zoroastris, Zostriani, Nicothei, Allogenis, Mesi, aliorumque ostentarent; grauiter id ferens Plotinus, qui scholae Ammonii tantorum heroum sapientiae possessionem vindicabat, discipulis Porphyrio Amelioque negotium dedit, vt eos fraudis conuincerent. Amelius itaque libros quadraginta composuit contra librum Zostriani apocryphum [h], sed et libros Plotini ex ipso eius ἀρχετύπῳ et manu Plotini scriptis voluminibus descripsit quam emendatissime [i]; et de eius philosophia ad Longinum differuit peculiari epistola, in qua tamen nimiam prolixitatem et ambages, breuitati Plotini oppositas sibi non placuisse Longinus ait [k]. Tantus cum in schola Plotini esset, omnium, qui philosophum hunc colebant, amorem meruit, et in his potissimum Castricii Firmi senatoris Romani, cuius supra in Plotino mentionem fecimus,

a) Ibid. c. 3. p. 98.
b) c. 2. p. 95.
c) c. 3. p. 98.
d) Ibidem.
e) c. 5. p. 101.
f) c. 8. p. 122.
g) c. 17. p. 119. inscripsit eum Porphyrio.
h) c. 16. p. 118.
i) c. 20. p. 126.
k) c. 21. p. 133.

cimus, quem Amelio οἷα οἰκέτης ἀγαθὸν ἐν πᾶσιν ὑπηρετούμενον, *serui instar officia praestitisse*, ait PORPHYRIVS [l]. Sed cum ipso quoque Porphyrio amicitiam coluit, quamdiu simul essent apud Plotinum, arctissimam. Octodecim enim annos iam in familia Plotini erat Amelius, cum Porphyrius ad Plotinum se contulisset [m]. Vnde et Amerium, siue Amelium inter συμφοιτητὰς Porphyrii numerat EVNAPIVS [n]. SVIDAS [o] vero, Porphyrium facit Amelii discipulum, quod sine examine nudaque assertione admisit IONSIVS [p], contrarium recte tuente doctissimo HOLSTENIO [q], qui et hic Suidae negligentiam carpit, quo nomine quoque eam notauit diligentissimus KVSTERVS [r]. Etsi vero satis nota est supina Suidae, vel, quos adhibuit, amanuensium eius oscitantia, vt parum laborandum sit de hoc loco ab errore absoluendo, propter Amelii tamen historiam sine obseruatione dimittendum non est, certa ratione Amelium quoque dici posse Porphyrii praeceptorem. Cum enim Plotinus meditationum metaphysicarum profunditate et dictionis negligentia valde esset obscurus, et ab iis, qui recens eius disciplinae se tradiderant, non intelligeretur, hincque multis vexaretur quaestionibus et obiectionibus, iussit ille veteranos philosophiae suae callentissimos ad has quaestiones et obiectiones respondere, et philosophiae suae praecepta enucleatius atque luculentius tradere. Id quod etiam accidit, cum Porphyrius ad eius scholam accessisset. Cum enim is minus recte Plotinum esset assecutus, eum contra scribendo prouocare ausus est, tentans ostendere, τὰ νοήματα, quae extra mentem non esse Plotinus statuebat [s], extra intellectum existere. Ille vero cum Amelio eius scripta legenda dedisset, isque iam perlegisset, subridens Amelium iussit, Porphyrio has dubitationes, in quas ob ignorantiam sententiae Plotini inciderat, eximere: quod et fecit Amelius haud exiguo contra Porphyrium conscripto libro, cui iterum contradixit Porphyrius, respondit Amelius, donec ille veriorem opinionem, et genuinam Plotini mentem conspicatus sententiam mutauit [ſ]. Factum id esse haud vna vice, familiaris, quae inter Amelium et Porphyrium culta est, amicitia suadet. Cum itaque in communi apud praeceptorem contubernio magistri praecepta Porphyrio, nouo commilitoni declararet Amelius, veteranus miles, non sine veritate is Amelii quoque dici potest discipulus. Nimius tamen est HOLSTENIVS [t], qui, vt Suidae eo fortius contradiceret, *non putare se*, scribit, *Porphyrium expleto iam XXXVIII. aetatis anno in disciplinam Amelio se tradidisse, quem iam Romae doctrinae et sapientiae laude superabat, adeo quidem, vt Amelius sua scripta cum venia ab eo legi peteret atque emendari.* Prius enim falsum esse, ipsius Porphyrii confessio manifestat modo adducta; posterius de eo tantum

intel-

l) c. 7. p. 104.
m) c. 4. p. 99.
n) loc. cit.
o) loc. cit.
p) L. III. c. 16. p. 293.
q) l. c. p. 43.
r) Ad l. c. Suidae.
s) Ennead. L. V. l. 5.
ſ) c. 18. p. 128.
t) loc. citat.

intelligendum est tempore, quo in schola Plotini plurimum Porphyrius profecit, adiutus elegantia dictionis, quam ex Longini disciplina acquisiuerat, quaue carebat Amelius nimis in scribendo prolixus. Certe non ad philosophiae cognitionem sed ad scribendi perfectionem esse trahendum, ex ipso PORPHYRIO [u] discitur, qui ad Longini prouocat testimonium laudantis in Porphyrio, quod deuitatis Amelianis ambagibus in scribendo, Plotini formam propius expressisset. Quod clarius adhuc explicat EVNAPIVS [v], monens: *Condiscipulos Porphyrii, quos ex optimis fuisse ipse fatetur, Origenem, Amelium, et Aquilinum, quorum extent volumina, sermonis nulla gratia florere, eo quod nullae adsint dicendi veneres, quamuis dogmata pulchre intexta orationi habeant, et ipse Porphyrius eos ob stili acumen et grauitatem laudet, omnemque iis gratiam referat: Ipsum vero Porphyrium tanquam Mercurialem quandam catenam, ad mortales demissam omnigenae eruditionis beneficio cuncta aperte, dilucide, clare explicuisse.* Ex quibus simul clarum est, pueriliter hallucinatum esse, interpretem THEODORITI [x], qui nobis ex Amelio Porphyrii discipulum exsculpsit. Immo et Suidas a negligentia non potest absolui, qui Ammonio coaetaneum facit Amelium, quem decimo quarto demum scholae suae anno Plotinus nactus est discipulum, quo diu iam in viuis esse desierat Ammonius, vt ex illis intelligi potest, quae supra de eius aetate disseruimus [y]. Quando vero, et vbi obierit, incertum. Superuixisse Plotino aliquot annis dubio caret, Apameam enim abiit, vbi etiam decessisse videtur. Nam ibi commentarios suos Iustino Hesychio cuidam filio adoptiuo dono dedit, et vt coniici potest, haeredem reliquit [z]. Fuit ingenio non secus ac praeceptor et condiscipuli fanatico et superstitioni valde dedito, qualem ex disciplina Plotini prodire par erat, fuisse enim sacrorum obseruantissimum, singulisque νουμηνίαις, (quas sacras habuisse hanc scholam Procli quoque exemplo infra discemus,) sacrificasse, narrat PORPHYRIVS [a].

Porphyrii patria. §. XV. Non Amelium tantum, sed Plotinum quoque eruditione superauit, fanaticae vero philosophiae studio secutus est PORPHYRIVS, inter primos et praecipuos scholae Plotinianae, et sectae Alexandrinae doctores iure numerandus. De cuius vita praeter ea, quae passim historiae Plotini interseruit, more suo scripsit EVNAPIVS [b], quem ex parte secutus est SVIDAS [c], in enumerandis tamen libris, quam exponenda vita, copiosior. Reliqua quae apud veteres occurrunt magna diligentia et copiosa eruditione collegit, et prolixam vitae Porphyrii scriptorumque eius enarrationem nobis exhibuit LVCAS HOLSTENIVS [d], quam recusam dedit, cum rarius compareret, Io. ALB. FABRICIVS.

u) c. 21. p. 133.
v) loc. c.
x) Therap. L. II.
y) Conf. HOLSTEN. l. c. p. 44.
z) c. 3. p. 98.
a) c. 10. p. 111.
b) loc. cit. p. 17. seqq.
c) In Porphyrius, T. III. p. 158.
d) Adiecta dissertatione de vita et scriptis Por-

CIVS [e]. Addi ei poſſunt, qui hiſtoriam veterem ciuilem pariter et literariam atque eccleſiaſticam enarrarunt [f]. Non enim inter gentiles tantum homines eruditionis fama valde inclaruit, ſed peſtilentiſſimis quoque ſcriptis ciuitatem Chriſtianam adortus eſt, et omnia clamoribus et concertationibus repleuit. Patriam ſibi Tyrum eſſe, et ipſe fatetur [g], et refert EVNAPIVS [h], quos ſecutus eſt SVIDAS [i]. Quibus tamen locis clariſſimis non obſtantibus magno ſententiarum diſſidio de patria Porphyrii diſceptarunt viri docti. Quibus diſputandi occaſionem dedit HIERONYMVS [k], qui ſuffragante CHRYSOSTOMO [l], eum dixit Bataneoten. Certe hunc Hieronymi locum quaſi ſcopulum eſſe, ad quem multi naufragium fecerunt, non inepte dixit IOACHIMVS KVHNIVS [m]. Primus annalium eccleſiaſticorum conditor CAESAR BARONIVS [n] fuit, qui verbis Hieronymi ſtans, coniecit Porphyrium Bataneoten dici ab oppido tractuque terrae, quae Batanea dicta eſt, inque ſacris paginis Baſan dicitur, parsque fuit Trachonitidis, in Palaeſtina ſitae, de qua docte diſſeruit Cl. RELANDVS [o]. Puduiſſe vero putat ſcriptor purpuratus, Porphyrium originis gentisque Iudaicae, quam vt tegeret, a vicina Tyro Tyrium ſe dixiſſe. Nec contemnendum mox, et prima fronte reiiciendum videtur Hieronymi teſtimonium, qui non tantum in Palaeſtina vixit, ſed cum Iudaeorum quoque viris literatis conuerſatus eſt, adeoque circumſtantias hominis non ignoti, et vt literariis ſtudiis, ita canina, qua efferbuit non in Chriſtianos tantum, ſed et in Hebraeos ſcriptores, viros ſanctos et diuino ſpiritu afflatos, ira dudum per omnia volitantis ora noſcere potuit. Addit veriſimilitudinem, quod SOCRATES [p] habet: *Porphyrium, cum apud Caeſaream Palaeſtinae a quibuſdam Chriſtianis verberatus fuiſſet, iram comprimere non valentem prae nimio furore Chriſtianam religionem deſeruiſſe, et odio eorum, a quibus caeſus fuerat, impulſum, libros maledicentiſſimos aduerſus nomen Chriſtianum compoſuiſſe; cuius eum coarguat Euſebius Pamphyli, qui libros eius validisſime confutauerit.* Quod Auguſtinum quoque videri affirmaſſe, in ſequentibus dicemus. Prona enim inde coniectura eſt, Porphyrium, Iudaeum natione, ad ſacra Chriſtiana transgreſſum, cum offenſae recordatione ab iis defeciſſet, ne obiicerentur ei natales, Tyrium a vicinia ſe finxiſſe. Etſi vero haec non ſine aliqua veriſimilitudine dicuntur, recte tamen maioris roboris eis rationes opponuntur [q]. Vix enim credi poteſt,

 Por-

Porphyrii, eius vitae Pythagorae Romae 1630. 8. quam editionem ſequimur.

e) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 207.

f) Scriptores hiſtoriae literariae profanae et eccleſiaſticae, Caueus, Dupinius, Fabricius, Ionſius. Item Act. phil. Vol. I. p. 138. BASNAGE Annal. T. II. ad A. C. 278 TILLEMONT Hiſt. Imper. T. IV. p. 107. Promiſit etiam IO. FRIDERIC. THOMAE diſſ. de vita et philoſophandi ratione Porphyrii Miſcell. Lipſ. T. I. p. 306.

g) In vita Plotini c. 8. p. 107.

h) In vitis ſophiſt. p. 12.

i) loc. cit.

k) Praef. epiſt. ad Galat.

l) Homil. VI. in 1 ad Corinth. p. 58.

m) Qq. Philolog. Pent. I. c. 5. p. 11.

n) Ad A. C. 325.

o) Palaeſtin. L. I. c. 33. p. 200. L. III. p. 616.

p) Hiſt. eccleſ. L. III. c. 23.

q) HOLSTEN. de vit. Porphyr. c. 6.

Porphyrium hominem inter ſuos, praecipue in frequentiſſimis vrbibus Alexandria, Romaque clarum, vbi tot Tyriae gentis homines verſabantur, tam impudenter patriam alienam fuiſſe mentitum, cum non ſine rubore ab iis potuiſſet mendacii, vanaeque oſtentationis conuinci. Sed fuere quoque Syri Longinus et Iamblichus ille praeceptor, hic diſcipulus Porphyrii, quibus facile fuiſſet, fraudem detegere, ſi patriam fuiſſet mentitus Porphyrius. At hi pro Tyrio habuerunt Malchum, nec vnquam de patria eius alia cogitarunt, exque eorum relatione Eunapius habuit, quod non priſcarum tantum hac vrbe Phaenicum oriundus fuerit, ſed et maiores habuerit claros, nec ignobiles. Ipſe Longinus ad eum ex Phaenicia in Sicilia degentem ſcripſit, et Tyri incolam fuiſſe dixit, quam epiſtolam nobis ipſe ſeruauit PORPHYRIVS [r]. Vixit etiam Apameae in Syria Amelius eius condiſcipulus, neque tamen is Iudaeum Bataneoten eſſe cogitauit vnquam. Addi his poteſt: Neque Socratem, neque quem is ſequitur, Euſebium, nec Suidam, graues ceteroquin Porphyrii inimicos, quicquam habere, quod hos eius natales Iudaicos referat, ſed gentilem iſtis ſcriptoribus eum haberi: non obiicere inter tot viros eccleſiaſticos, qui contra illum ſcripſere, quemquam ei apoſtaſiam a Iudaiſmo ad gentiliſmum, ea quoque, quae de eius ex Chriſtianis caſtris ad gentiles defectione memorantur, fide omni deſtitui: viderique deceptos, qui talia de eo coniecerunt, quod ſacra oracula legerit, et contra ea virus maledicentiae atque calumniarum euomuerit; quod tamen ab aliis quoque Platonicis fuiſſe factum, qui gentiles cum eſſent, ſacras paginas euoluerint, Longini et Amelii exemplo conſtet. Placuit tamen his non obſtantibus Batanea Porphyrii patria STEPH. LE MOYNE [s], IAC. HASAEO [ſ], et I.A. FABRICIO [t], qui ad ſequendas Hieronymi partes eo adducti ſunt, quod alia huius nominis ratio, quae ſatisfacere queat, non facile poſſit afferri. Aliter tamen viſum aliis et imprimis HOLSTENIO [u], qui licet fateatur, ſe non facile perſpicere, quam medicinam afferat loco Hieronymi, in varias tamen partes ſe verſans, nodum, quem ſoluere non potuit, ſecauit, legitque vel βιοθάνατος ſceleratus, eo quod furore et atrabile percitam animam habuerit, vel cum IACOBO SIRMONDO [x] Βαλανεώτης, hoc eſt SVIDA [y] interprete περίεργος καὶ πολυπράγμων; vel a Beten, vel Batnae, vico Palaeſtinae, quem tamen nomen tum iam perdidiſſe, ipſe notat. Putat etiam dici poſſe, Batanaeotam per conuicium appellari atque opprobrium, vt Sodomitarum ac Capernaitarum nomen in ſacris, Melii, pro impio, Cretenſium, pro mendacibus, Aegyptiorum, pro impoſtoribus, non patriae, ſed vitii deſignandi cauſſa adhibetur. Aliis pro Bataneotes legitur Βοτανιώτης, vel Βοτανώδης, eo quod Porphyrius more Pythagorae ſolis herbis veſcendum ſtatuerit, quod placuit

r) l. c. c. 19. p. 184.
s) Ad varia ſacra T. II. p. 607.
ſ) De Academia Beryt. c. XI. §. 3.
t) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 181. not. a.
u) l. c. p. 227. ed. Fabric.
x) Vid. eius Epiſt. ad Holſten. T. IV. Opp. p. 656. quam opinionem ſibi diſplicere, idem fatetur l. c.
y) In Βαλανεύς. T. I.

cuit TANAQ. FABRO [z], VRB. CHEVRAEO [a], RICH. SIMONIO [b], et IO. CLERICO [c]. Quae coniecturae, cum vocem apud Hieronymum follicitandam postulent, merito et minus probabiles videntur, et frigidae atque longius petitae sunt. Hinc aliis Bataneotes Hieronymo dictus videtur, quod instar taurorum Basan, ταυρῶν Βαταναιωτικῶν petulco impetu inuaserit religionem Christianam, vt olim inimici Dauid, quod quam longe sit a verisimilitudine remotum, licet placuerit STEPH. LE MOYNE [d] et IOACH. KVHNIO [e], quilibet videt. Nec, quod putamus, maiori probabilitate se commendat N. HIER. GVNDLINGII [f] explicatio, qui Bataneotae nomen confictum putat ab Hieronymo ex Battus, cuius nominis poëta battologiae nomen fecit, et νεότης, adeoque ita vocari *nouum nugiuendulum.* Recte hoc displicuit doctissimo HEVMANNO [g] qui vt suam quoque sententiam exponeret, monuit, ex loco Chrysostomi [h] apparere, quod tanquam nomen verum et ab ipso operis antichristiani scriptore vsurpatum in ipso titulo, haud secus, ac Celsus nomen suum praescripserit, operi suo eiusdem argumenti. Inde concludit, a Porphyrio suum illud opus editum fuisse ψευδωνύμως, hincque verba Hieronymi ita emendanda esse. *Quod nequaquam intelligens Bataneotes, id est,* (editi libri habent, *et*) *sceleratus ille Porphyrius, in primo operis sui aduersus nos libro etc.* Coniicit etiam, ideo hoc nomen ascititium praefixisse operi suo aduersus Christianos Porphyrium, vt Christiani crederent, auctorem illius operis, quem versatissimum esse in sacri codicis lectione apparebat, esse natione Iudaeum, in regione Bataneа natum. Ingenio et elegantia se commendare hanc coniecturam, non negamus, sed non magis, quam reliquae nobis satisfacit, licet in eo melior, quod ipsam vocem non lacessat, et nescio quod nomen inde effingat. Vnde enim probabitur, Bataneotae nomen ipsum adhibuisse Porphyrium ψευδώνυμον? Locus enim Chrysostomi nihil hac de re, quod cogat, habet, sed tantum Batanaeoten vocat Porphyrium innuendo, eum, qui ita Christianis vocetur, praeter Celsum Christianis sacris contradixisse, quod etiam dici potuisset, si haec vox conuitii loco fuisset posita. Locus vero Hieronymi cum MSc. Codd. non suffragantibus sollicitetur, plane nihil probat, sed potius nouam eamque elegantem coniecturam facit suspectam; et licet fieri forte potuerit, vt se in isto libro Batanaeoten ipse appellauerit Porphyrius, de quo nihil certi definiri potest, falsum tamen est, voluisse videri Iudaeum, in aciem contra Christianos procedentem. Qui enim ille videri voluit ex Iudaeorum gente esse, qui atrocissimas iniurias non tantum contra Christum et Apostolos, sed etiam contra scriptores Hebraeos θεοπνεύστους euomuit? quod quam infami

z) Lib. I. epist. 64.
a) Opusc. p. 415.
b) Nouv. biblioth. choisie T. I. e. 8.
c) Bibl. antiq. et nou. T. I. p. 166.
d) loc. cit.
e) loc. cit.
f) Gundlingian. T. VIII. p. 444. seqq.
g) Poecil. T. III. art. 6. p. 46. seqq.
h) Verba eius haec sunt: „Possunt de antiquitate librorum sacrorum testari qui nobis „contradixerunt Celsus nimirum et post illum „Batanaeotes" l. c.

ſami fecerit impudentia, et EVSEBIVS [i] teſtatur, ex maledictis atque conuiciis manifeſtum eſt, quae contra Danielem prophetam eructaſſe tradit Hieronymus [k]. Si itaque Hieronymi et Chryſoſtomi auctoritas deferenda haud eſt, nobis ſimpliciſſima in obſcuro argumento via videtur, quam ingreſſus eſt IONSIVS [l], ſecutusque FABRICIVS [m], vt reuera Bataneoten fuiſſe Porphyrium ſtatuamus, ſed a nobiliori loco, vbi educatus eſt Tyrium cognominatum; et hoc quoque nomine notum. Teſte enim STEPHANO [n], Βαταναία συνοικία Συρίας, ἡ καὶ Βαταναία ἑνικῶς, *Bataneae, locus habitatus Syriae, quae et Batanea, in numero ſingulari.* Patet ex his Bataneam ad Syriam quoque tractam fuiſſe, et veriſimilitudine ſe commendat coniectura FABRICII [o], in ea conſediſſe etiam coloniam Tyrorum: vicinam enim Tyro fuiſſe totam regionem Batanaeam, ex eius apud veteres deſcriptione demonſtrat RELANDVS [p]. Obſcuriori itaque cum loco natus eſſet Porphyrius, et ſorte ex colonia Tyriorum, maluit ab illuſtriori ſe loco appellari Tyrium, quod forte coloniae iure poterat. Nec enim iactantiae, nec mendacii inſimulatos fuiſſe eos, qui obſcurius patriae nomen cum illuſtriori vicino commutarunt, exemplum probat Diogenis Stoici, quem propter vicinitatem, Seleucienſem Babylonium fuiſſe vocatum LAERTIVS [q] teſtatur. Quin nec hodie hic mos exoleuit, vt homines ignobilioribus oppidis nati, viciniae magis clarae adſcribantur. Cum vero Porphyrius Tyri quoque diu iuuenis habitauerit, (παλαιὰν συνήθειαν enim ei in memoriam reuocat Longinus illum ex Sicilia Tyrum euocans [r],) ratio inde manifeſta patet, cur ſe absque iactantiae futilis vitio Tyrium dixerit, proque Tyrio ipſe habitus fuerit. Quod vero Bataneoten, non Tyrium eum vocant Hieronymus et Chryſoſtomus, per modum conuicii factum eſſe coniicimus. Scilicet exagitauerat ſine dubio ſanctiſſimum diuinumque Chriſtianorum magiſtrum Galilaei nomine Porphyrius, quod opprobrii loco ei obiectum fuiſſe, ex ſacra hiſtoria conſtat, et receptum quoque Chriſti fuiſſe conuicium in ſchola Platonicorum horum, illud Iuliani: viciſti Galilaee, probat. Quam hominis impudentiam non ſine aceto et ſale perfricuerunt Hieronymus et Chryſoſtomus, cum Bataneoten vocantes, patriamque veram in memoriam reuocantes, quae vel ipſi Galilaeae olim iuncta et pars eius fuit vel viciniſſima tamen adiecit, ignominiam ita Saluatori illatam fortiſſime in canem hunc latrantem retundentes. Certe ſimpliciora haec ſunt, magisque veriſimilia, quam quae coacte et frigide ſatis ſine teſte et calculo afferuntur: praeſertim cum ex hac eius patria non ſequatur fuiſſe Iudaeum, tota tum illa regione repleta gentilibus, praeſertim cum Syriae adiectam fuiſſe teſtetur Stephanus.

§. XVI. Quae-

i) Praepar. L. X. c. 9.

k) Vid. Prooem. in Daniel. Conf. HOLSTENIVS vit. Porphyr. c. II. p. 273.

l) De ſcript. hiſt. phil. L. III. c. 15. p. 286.

m) loc. cit.

n) In ethnicis.

o) loc. cit.

p) loc. cit. p. 200. ſeq.

q) L. VIII.

r) Vit. Plotini c. 18. p. 124.

Porphyrii vita viuo Plotino.

§. XVI. Quaecunque vero fuerit demum Porphyrii patria, illud certum est, vel ipsam Tyrum vel locum ei valde vicinum fuisse; id enim Malchi nomen, quod in patria gessit, quodque et patrem tulisse [s] refert, ostendit, Phaeniciae fuisse originis [t]. Quod nomen cum regem indicaret, barbaram vocem, Graecis, rotundo loqui ore adsuetis, incommodam, in Graecam Porphyrii mutauit eius praeceptor Longinus [u], quod purpuratum, vel Purpurionem potius non ignotum Latinis auribus nomen [x] significat. Tempus vero annumque, quo is natus est, ipse prodidit, narrans [y], accessisse se ad Plotinum LIX aetatis annum agentem XXX annos natum, decimo Galieni imperatoris anno. Retro itaque si numeremus, incidunt natales Porphyrii in annum duodecimum Alexandri Seueri, qui fuit A. C. CCXXXIII. Aut calamus itaque, aut typothetarum opera errarunt, quando in HOLSTENII vita Porphyrii [z] decimus Alexandri annus ponitur. Mature a parente ad literarum studia traductus est, et si veteres audimus, fere puer Origenem audiuit Adamantium, et ab eo eruditionis semina accepit, ac principia quoque philosophiae eius, cui postea diligentissime et pertinaciter adhaesit, didicit. Adducit enim EVSEBIVS [a]; ipsius Porphyrii verba, quibus ad Origenem prouocat, *quocum viro sibi valde adolescenti fuisse familiaritatem* dicit. Clarius VINCENTIVS LIRINENSIS [b]: *Ait namque impius ille Porphyrius, excitum se fama ipsius* (Origenis) *Alexandriam fere puerum porrexisse, ibique eum vidisse iam senem, sed plane talem tantumque virum, qui arcem totius scientiae condidisset.* Addit his locum PROCLI [c] eruditissimus HOLSTENIVS [d], ex quo colligi posse putat, Platonicae, vel Ammonianae potius philosophiae praecepta Porphyrium primum ab Origene hausisse. Adducto enim loco quodam Platonis, narrat Proclus, *de eo dubitasse Longinum et Origenem: adeo vt etiam Porphyrius affirmauerit, Origenem triduum integrum in eo haesisse, et clamantem ac rubore suffusum multum sudasse, quod magnum dubitandi argumentum esse ipse diceret.* Quare se mirari ait Holstenius, quod Eunapius Porphyrii condiscipulum vocet Origenem, idque ipsius Porphyrii verbis, cum constet, Origenem LXIX annos natum anno Christi CCLVI, qui fuit Galli et Volusiani XXII vel XXIII, diem suum obiisse. Humani tamen aliquid in his passus est, et Lirinensis et Holstenius. Ille enim falsus est, quando nobis Porphyrium adducit, fatentem se Alexandriae Origenem iam senem audiuisse; hoc enim rationibus chronologicis vitae Origenis prorsus aduersatur. Qui eo, quo natus est Porphyrius anno CCXXXII, certe

s) l. c. c. 17. p. 120. *t*) EVNAP. loc. cit.

u) PORPHYR. l. c. Conf. HOLSTEN. Vit. Porphyr. c. 2. p. 215.

x) Vid. LIVIVS L. XXVII. 2. vbi L. Furius Purpurio nominatur. Graecum vero Porphyrogennetarum nomen inter imperatores CP. nemini ignotum est.

y) c. 4. p. 99.

z) Ita in editione Romana p. 15. quam secuta est Fabriciana p. 217.

a) Hist. eccles. L. III. c. 19.

b) Commonit. c. 23. p. m. 77. edit. Baluz.

c) In Timaeum L. 1. p. 20.

d) l. c. c. 6. p. 236. edit. Fabric.

certe ſequenti Alexandria pulſus in Palaeſtinam conceſſit, teſte EVSEBIO [e], nec vnquam Alexandriam rediit, ex quo ſequitur, Porphyrium eum Alexandriae audire non potuiſſe. Recte itaque Lirinenſis in hac narratione fidem deſiderat IOANNES PEARSONIVS [f]. Quia tamen non Vincentius tantum, ſed et Euſebius ad Porphyrii verba prouocant, quibus teſtatum faciunt, eum Origenem diſciplinae cauſſa conueniſſe, hinc ſuſpicamur, Porphyrium non Alexandriae, quod fieri non potuiſſe ex dictis liquet, ſed Caeſareae in Palaeſtina Origenem docentem audiuiſſe. Eo enim loco Origenem philoſophiam ſacraſque literas adoleſcentibus non chriſtianis tantum, ſed et gentilibus tradidiſſe, GREGORIVS THAVMATVRGVS [g] et EVSEBIVS [h] teſtantur: vnde valde veriſimile eſt, Porphyrium loci vicinia et doctoris fama inuitatum, valde adoleſcentem ad Origenem accurriſſe: nec aliud putamus velle verba Euſebii; quae cum legiſſet Lirinenſis, cum ad rationes Origenianae hiſtoriae chronologicas non attenderet, factum id eſſe Alexandriae ſibi aliiſque fruſtra perſuaſit. Qui quidem aliquo modo poſſet excuſari, ſi verum eſſet, quod EPIPHANIVS [i] innuere videtur, et tanquam certum ſupponit CASIMIRVS OVDINVS [k], Decianam perſecutionem pertuliſſe Origenem Alexandriae. Eo enim tempore XVIII annos natus erat Porphyrius. Sed indubitato EVSEBII [l] teſtimonio conſtat, non Alexandriae, ſed Tyri fuiſſe Origenem, cum iſta tempeſtas ingrueret, adeoque hoc quoque Lirinenſem magis refellit, quam confirmat. Quae vero de eo dicta ſunt, ad Holſtenium quoque pertinent, huic narrationi ſiſum, qui errorem errore auxit, et Origenem Porphyrii condiſcipulum cum Origene Chriſtiano confudit, quos diuerſos eſſe, illumque hoc multis annis iuniorem, ipſi tempora vtriuſque oſtenderant. Nam non alius iſte Origenes eſt, quam quem ſupra docuimus, Plotinum habuiſſe apud Ammonium condiſcipulum: licet illuſtris HVETIVS [m] ſtatuat, etiam ab iſto Origene, Porphyrio antiquiore, diſtinguendum eſſe hunc Origenem Porphyrii συμφοιτητὴν Eunapio memoratum, quod tamen ſecus nobis videtur, cum facile poſſit dici hic Origenes condiſcipulus Porphyrii, eo quod illum ad Plotinum in ſcholam eius interdum digreſſum eſſe conſtat [n]. Locus vero Procli, vtrum de Chriſtiano, an gentili Origene intelligendus ſit, dubii haeremus, licet prius magis arrideat, eo quod gentilis Origenis inſtitutione Porphyrium fuiſſe gauiſum non legamus, et condiſcipulum tantum eum Porphyrii vocat Eunapius. Ex Origenis Adamantii ſchola ad Longinum diſceſſit [o] Porphyrius, magna eruditionis fama plurimorumque diſci-

e) l. c. L. VI. c. 20. 23.
f) Vindic. Ignat. P. II. c. 1. p. 9. 10.
g) In Panegyrico in Origenem.
h) loc. c. c. 23.
i) Haereſ. LXIV. T. I. p. 524.
k) De Script. eccleſ. T. I. p. 1238.
l) loc. cit. L. VI. c. 39.
m) Origenian. L. I. c. 1. p. 5.

n) c. 14. vitae Plot. p. 116. Ita etiam Amelius iungitur Origeni, tanquam condiſcipulus Porphyrii, licet illi multo vetuſtior.

o) Contrarium magis placet HOLSTENIO l. c. p. 238. a Longino demum ad Origenem perueniſſe Porphyrium. Sed falli eum ex Euſebii et Lirinenſis narratione patet, qui *fere puerum* conueniſſe Origenem dicunt.

discipulorum laude philosophiam, eloquentiam, ceterasque literas, quae ab humanitate nomen acceperunt, tum temporis Athenis docentem. Qui cum esset vir literatissimus, et totius fere antiquitatis promus condus, dicendi autem facultate paucos haberet aequales, facile inde colligi potest, quantum eruditionis augmentum Porphyrio magno ardore ad haec studia inflammato accesserit. Ex hac enim Longini disciplina potissimum repetendum est, quod non scribendi et dicendi tantum facultate Plotinum longe superauerit Porphyrius, ab ipso praeceptore Longino laudatus [p], quod, vitatis Amelianis ambagibus, neruosam Plotini breuitatem sine obscuritate norit exprimere: sed quod etiam in omni fere eruditionis antiquae genere se praestiterit versatissimum. Non vero tanto sub magistro in elegantioribus tantum literis haesit, sed, quod testatur EVNAPIVS [q], in supremo eruditionis genere ab eo erudiebatur, et omnem philosophiam edoctus est: cuius institutionis philosophicae vestigia in illa epistola, quam ipse PORPHYRIVS [r] affert, haud obscura extant. Multum vero contulisse institutionem Longini ad Porphyrianam eruditionem, ex eo patet, quod non tantum infinitam in veterum scriptis lectionis copiam inde sibi parauit Porphyrius, sed is illi quoque sub hoc duce philosophiae gen[illegible] vacauit, quod ex omnium fere philosophorum et religionum fontibus tanquam in πανδοχεῖον quoddam confluxisse supra diximus, et Longinum etiam ab Ammonio didicisse demonstrauimus. In hac vero Longini schola cum versaretur, prima vice Romam venit, XX annos natus, quo tempore Plotinus iam inclaruerat; quia vero is eo tempore otiosas ducebat aestates [s], quamquam confabulantium consuetudinem minime deuitaret, ideo is in Asiam vel in Aegyptum remigrauit. De hoc enim tempore, vsque ad annum XXX, quo Plotini disciplinae se tradidit, pauca de eo constant. Aut itaque in Longini schola haesit, aut si Origenem, gentilem illum, Plotini condiscipulum audiuit [t], hoc eo tempore factum est. Circa hanc enim aetatem A. C. CCLV, Origenem soluta arcana Ammonii disciplina et secretis philosophiae vulgatis libros scripsisse, supra planum fecimus. Vbi autem Plotinus, commilitonum exemplo excitatus, cum illi fidem silentii fregissent, scholas philosophicas habere coepit, laudesque eius passim increbuere, libris etiam philosophicis magnam sibi gloriam Romae comparauit, tandem Porphyrium quoque permouit, vt profundioris, quam apud Longinum, philologum magis, quam philosophum, didicerat, philosophiae pernoscendae caussa ad eum conuolaret. Venit itaque triginta annos natus cum Antonio Rhodio Romam, ibique a Plotino et Amelio XVIII annos iam apud Plotinum commoranti benevole

p) Vit. Plotini c. 21. p. 133.

q) l. c. p. 13. En verba Graeca: Παρ' ἐκείνῳ δὲ τὴν ἄκραν ἐπαιδεύετο παιδείαν, γραμματικῆς τε εἰς ἄκρον ἁπάσης ὥσπερ ἐκεῖνος ἀφικόμενος καὶ ῥητορικῆς· πλὴν ὅσον οὐκ ἐπ' ἐκείνην ἔνευσε, φιλοσοφίας τε πᾶν εἶδος ἐκματτόμενος.

r) c. 19. p. 123.

s) c. 5. p. 101.

t) Nihil tamen de eo vel ipse vel Eunapius notant.

vole receptus eſt [w]: multumque apud vtrumque, praeceptorem pariter, et veterem eius diſcipulum fauorem meruit. Cum enim incredibili ardore in philoſophiam ferretur, tantopere placuit Plotino diſcendi feruor, vt non tantum liberum Porphyrio faceret, quaeſtionibus et diſputationibus, quaecunque vellet ex ſe percontari, et ad eas copioſe et profunde reſponderet [x], ſed et Amelio id negotii dedit, vt de iis, que initio obſcuriora Porphyrio videbantur, eum edoceret, qua ratione cum Amelio ſcriptis etiam velitationibus philoſophicis de ideis diſputaſſe, nec ceſſauiſſe, donec obſcuram et reconditam Plotini de eo argumento mentem perſpexiſſet §. praecedente narrauimus. Iſtam diligentiam ſtudiumque in addiſcenda Plotini philoſophia cum per ſex annos, quibus indiuulſus comes Plotino adhaeſit, ei probaſſet, et non tantum eius myſteria accurate didiciſſet, ſed magnum etiam pro praeceptore eiusque philoſophia ardorem oſtendiſſet, cariſſimus Plotini factus eſt diſcipulus, tantaque praeceptoris in eum fuit fiducia, vt non tantum pro inſigni eum ſcholae ornamento haberet, commendaretque hoc nomine reliquis [z], ſed et illo vteretur, ad refutandos eos, qui dogmata ſua fuiſſent adorti, adque praeferendam aliis in locis obſcurioribus facem. Quin immo tanti eruditionem Porphyrii faciebat Plotinus, vt ei libros ſuos emendandos et in ordinem redigendos commendaret, de quo in ſuperioribus dictum iam eſt [a]. Non obſtitit tamen tanta, qua apud Plotinum fruebatur Porphyrius, familiaritas, quo minus cultam cum Longino amicitiam conſeruaret, quam integram manſiſſe et illibatam, licet deſerta ſua philoſophia ad Plotinum eum defeciſſe, non ſine aculeo reprehenderit Longinus [b], ex literarum quod cum eo fouebat commercio intelligi poteſt, cuius nobis ipſe fragmenta quaedam exhibuit [c]. Mirum ita in modum aucta eſt Porphyrii eruditio, creuitque philoſophiae cognitio, ita tamen, vt mature effectum prodiderit philoſophia enthuſiaſmo pleniſſima. Tanto enim melancholiae furore oppreſſus eſt Porphyrius, vt anno aetatis XXXVI, quo ſolet eſſe vigor animi corporisque maximus, de ſe interficiendo cogitaret: cuius verum primumque quidem fontem fuiſſe animum atra bile furentem Plotinus non inepte iudicauit, et ipſe faſſus eſt [d]: multum tamen contuliſſe ad hoc inſanae mentis conſilium eam ipſam, quam a Plotino didicerat philoſophiam, eo minus dubitandum eſt, quo magis ea in accuſanda materiae malignitate, tanquam mali fomite, et animi miſeria deploranda, quamdiu corporis carceri incluſa eſſet, verſabatur, hucque tendebat maxime, vt ſolutis corporis vinculis animus ſerenior ad fontem diuinum, ex quo effluxit, aſcenderet, et liberatus peſtilenti, qua premitur, ſarcina, ad felicitatem ſuam emergeret. Quae cum animo fracto, graui et deſperabundo, qualis melancholicorum eſſe ſolet,

w) c. 4. p. 99. x) c. 13. p. 115.
z) Exempla habemus l. c. p. 115. 117. quae non ſine iactantia enumerat, Porphyrius, magnus ſui oſtentator.
a) c. 7. p. 107. c. 24. p. 139.
b) c. 20. ſ. 12. p. 131.
c) c. 19. p. 123.
d) c. 11. p. 113.

ſolet, quotidie inculcarentur, et obſcuris Plotinianae philoſophiae myſteriis iudicandi facultas, quae ſaniora ſuadere debebat, ſuffocaretur, non potuit non ſtultum illud *αὐτοχειρίας* conſilium inde ſequi, et Porphyrius, qui ſe, *μυστικῶς πολλὰ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐπικεκρυμμένως εἰρεῖσθαι*, *ſecreto multa myſterio ex diuino afflatu interdum diſſeruiſſe*, ideoque pro furente habitum fuiſſe iactat[e], eo adigi, vt ſoluta corporis compage ad diuinum illud, ex quo decerptus erat, aſcendere conaretur; id quod libere faſſus eſt EVNAPIVS[f], narrans: *vbi in magni illius Plotini conſuetudinem ſe inſinuauerit, valere iuſſis omnibus ceteris, ad amicitiam fidemque illius ſe totum applicuiſſe, vbi et animum ſcientia explere, et verba fonte illo manantia, ac de mentis illius ſacrario depromta haurire, citra ſatietatem tamen licuerit: poſtea abundantis magnitudine doctrinae victum atque fatiſcentem, concepiſſe corporeae molis humanitatisque odium quoddam.* Ita ſcilicet decebat diſcipulum inſanientis philoſophiae decreta ſequentem. Quae licet ipſe probaret Plotinus, quem ſimile corporis humanitatisque fouiſſe odium in antecedentibus diximus, deteſtatus tamen eſt violentae mortis conſilium, et Porphyrium ex inſania reuocauit, ac ad meliorem mentem reduxit. Quod qua ratione factum ſit, ita quidem enarrat EVNAPIVS: *Concepto corporeae molis humanitatisque odio quodam tranſmiſit in Siciliam, traiecto freto ad charybdin, qua Vlyſſes enauigaſſe perhibetur, quod neque Romam amplius adſpicere, neque hominum voces audire ſuſtinebat, ſicque et gaudia ſua et triſtitiam ibi ſimul deponebat. Inde Lilybaeum contendit, quod vnum eſt e tribus Siciliae promontoriis Africam verſus porrectum; ibi iacuit gemitibus et ſuſpiriis ſpiritum trahens, cibumque non admittens, et hominum conſortium declinans. Sed non caecutiit, deceptusque eſt animo magnus Plotinus, qui e veſtigio eum conſecutus, et aufugientem iuuenem inquirens, decumbenti ſuperuenit, et verborum facundia euolaturum iamiam corpore animum reuocauit a morte, et corpus etiam corroborauit, vt animam contineret. Ita ille reuocatus quaſi in vitam reſurrexit, aſt Plotinus, ſermones inter ſe habitos in literas retulit.* Haec Eunapius: quae licet ad ipſa Plotini ſcripta videantur prouocare, falſitatis tamen facile poſſunt conuinci. Aliter enim rem nobis narrat ipſe PORPHYRIVS[g]: *Mirabiliter perſenſiſſe Plotinum conſilium illud ſeſe interficiendi, ſibique domi deambulanti protinus adſtitiſſe, et dixiſſe: ſtudium nunc iſtud o Porphyri, tuum, non ſanae mentis eſt, ſed animi atra bile furentis, itaque Roma abire ſe iuſſiſſe. Huic ergo ſe parentem in Siciliam eſſe profectum, praecipue cum audiret, Probum quendam elegantem virum, circa Lilybaeum tunc habitare. Quo quidem factum ſit, vt hac perturbatione animi liberaretur; ſed interea impediretur cum Plotino vſque ad eius obitum vitam ducere.* Patet ex hac ipſius Porphyrii relatione, ipſo Plotini conſilio factum eſſe, vt Ro-

e) c. 15. p. 117. f) l. c. p. 14. g) c. 11. p. 115.

mam cum Sicilia commutauerit [h], nec in montibus Lilybaei desperabundum iacuisse, sed apud Probum vitam duxisse, Plotinum vero, qui Roma nunquam secessit, nisi morti vicinus, vbi in Campaniam deportatus est, ipsum non fuisse in Siciliam profecutum. Ex quo sequitur, non potuisse vel Porphyrium, vt HADRIANVS IVNIVS intellexit [i], vel Plotinum, vt explicat FABRICIVS [k], habitorum inter vtrumque colloquiorum summam in literas redigere: sed verisimillimum, Eunapium respexisse ad aliquem librum, quem ad Porphyrium in Siciliam misit Plotinus, vt nutantem erigeret, qualem fuisse librum de prouidentia [l], in quo disputat, animis licere in hoc quoque mundo esse felicibus, et calamitatibus non esse succumbendum, sed decertandum aduersus illas strenue, vt praemia virtuti proposita sequantur, acute coniecit FABRICIVS [m]. Quae eo potissimum fine paulo attentius discutienda nobis sumsimus, quod memorabile exemplum nobis exhibent, quam fidem in exponendis philosophorum sectae suae vitis Eunapius adhibuerit. Qui enim apertis haec intuetur oculis, facile deprehendit Eunapium eo potissimum scopo hanc philosophorum Platonicorum historiam enarrandam suscepisse, vt eleganti, quam affectat orationis genere philosophiae a se adamatae patrocinium laudemque acquireret, et vt hoc obtineret, circumstantias ex lubitu ita exposuisse et mutasse, vt eo mirabilior exsurgeret horum hominum historia, parum vero ad veritatis legem, vel ad verisimilitudinis etiam conditionem respexisse, sectae suae consuetudine tutum, licere de tantis viris impune mentiri, modo eorum ex illo crescat auctoritas, et τὸ θεῖον καὶ θαυμαστὸν, quod vnice in his vitis sectatur, elucescat. Qui animus hominis cum in sequentibus quoque βιογραφίαις vbique se prodat, lectorem cautum iubemus haec recordari, vt quae fides homini danda sit, noscat. Ad eum enim in plerisque, quae sequentur prouocandum; eiusque fides vbique nobis examinanda est.

Porphyrii fata post Plotini mortem.

§. XVII. Hactenus viuo quidem Plotino in philosophiam incubuit Porphyrius; illo vero fatis in Campania concedente, vt supra narratum, cum Porphyrius abesset, turbauit hoc nonnihil eius circulos; vt itaque animum resumeret, et quam a Plotino didicerat philosophiam ad Christiani nominis inuidiam, scopo atque fine illius philosophiae primario traduceret, praeter alios libros, pestilentissima quoque scripta contra Christianos exarauit. In Sicilia hos sceleratissimos ingenii maledicentissimi foetus produxisse testantur EVSEBIVS et HIERONYMVS [n], a quibus tamen discessit BARONIVS [o], qui loco quodam LACTANTII [p] inductus, quo *se in Bithynia literas oratorias docente fuisse philosophiae antistitem*, scribit, *vitiosum*, *qui veritati iacenti insultaret*,

h) Mutato aëre, victusque ratione, conuersatione etiam Probi sanatum iri sperabat Plotinus.
i) Cui versionem Eunapii non satis accuratam debemus.
k) Ad l. c. Bibl. Graec.
l) Enn. III. l. 2.
m) loc. citat.
n) ll. supra citat.
o) Ad A. C. 325.
p) L. V. c. 2.

ret, tresque libros euomeret, contra religionem nomenque Christianum: professum ante omnia, philosophi officium esse, erroribus hominum subuenire, atque illos ad veram viam reuocare, id est, ad cultus Deorum, quorum numine ac maiestate mundus gubernaretur, nec pati, homines imperitos quorundam fraudibus illici, ne simplicitas eorum praedae ac pabulo sit hominibus astutis; concludit, non alium intelligi quam Porphyrium, in quem omnia haec quadrent. Sed nec librorum numerus concordat, quindecim enim contra Christianos scripsit Porphyrius, non tres, nec locus, cum diserte Eusebius et Hieronymus testentur, in Sicilia contra Christianos scripsisse furentem hunc philosophum, nec vita omni luxu et superbia contaminata, quam Lactantius illi sapientiae antistiti adscribit, conuenire videtur Porphyrio, ἀποχὴν non scriptis tantum commendanti, sed et seruare in Plotini schola edocto, adeo, vt gulae et libidinis vitium nemo illi ex iis obiecerit, qui rabidum tamen canem vocare non dubitauerunt: alias rationes, quae rem prorsus conficiunt, affert HOLSTENIUS [q], breuitatis caussa heic loci praetereundas, cum res ad sacram potius, quam philosophicam historiam pertineat, vbi etiam de conatibus summorum virorum, ad eius obiectiones respondendi plura dici solent, quae infra strictim tangemus. Praeter hoc, quod aduersus Christiana sacra suscepit bellum sacerrimum, illustrandis quoque aliis philosophiae Plotinianae capitibus studium operamque impendit, et conciliatrices Platonicae atque Aristotelicae philosophiae manus admouit: affirmat enim Ammonius, notissimam isagogen de quinque vocibus ad Chrysaorium in Sicilia ab eo scriptam fuisse [r], vt alia taceamus. Sane Longinus emendatos ab eo libros Plotini ex Sicilia petiit, eumque ad se Tyrum euocauit, caussatus aërem imbecillitati corporis, de qua querebatur, ibi fore salubriorem [s]. Ex quibus recte colligit HOLSTENIUS [t], multi eum temporis moram in Sicilia fecisse; nec aliam putamus caussam fuisse, cur Porphyrium *Siculum illum, cuius celeberrima fama est*, vocauerit AVGVSTINVS [u], quam quod pro indigena quasi, ob diuturniorem in Sicilia moram, fuerit habitus. Ex Sicilia tamen Carthaginem excurrisse, ex eo colligitur, quod ibi perdicem a se ita cicuratum narrat, vt vocem humanam intelligeret, eidemque respondere conaretur [x]. Transiisse etiam ex Sicilia ad Longinum Athenas, HOLSTENIUS [y] ex eo iudicat, quod Plotini natales apud Longinum epulis celebratos referat, et sermones de auctorum furtis inter conuiuas habitos commemoret: Plotini vero natales post eius demum mortem celebrari

q) l. c. C. III. p. 220. ed. Fabr. Miramur itaque doctissimum PEARSONIUM in prolegom. ad Hieroclem, et Cl. V. G. SIBERUM Misc. Lips. T. I. p. 332. Baronii sententiae accessisse.

r) Non praetereundus locus Ammonii in prolegomenis, quem affert HOLSTENIUS p. 248. vbi dicitur, ideo Porphyrium in Siciliam fuisse profectum ad Chrysaorium discipulum suum, quod ab eo rogatus fuisset, vt incendium Aetnae coram cognosceret. Sed haec tacet ipse Porphyrius.

s) Vita Plot. c. 19. p. 123.

t) l. c. p. 222. seqq.

u) Retractat. L. II. c. 31.

x) De abstin. L. III.

y) loc. cit. p. 219.

brari potuerint. Sed hoc temporis rationibus et seriei historiae Porphyrii prorsus repugnat, quae diu vixisse in Sicilia, multosque ibi libros exarasse Porphyrium tradit: Longinus autem paucis, post Plotini fata annis, Aureliani iussu A. C. CCLXXIII interfectus est, quo adhuc tempore in Sicilia commorabatur Porphyrius. Nec is extremis vitae annis Athenas iterum diuertit, sed in Syria vixit, tandemque ad Zenobiam secessit, vt ex eius vita supra enarrata [a] videre est. Deceptus autem est vir doctus falsa lectione apud Eusebium, apud quem non Πλωτίνεια sed Πλατώνεια legendum esse, ex eo supra euicimus, quod natales Plotini conuiuiis et sacrificiis non potuerint celebrari, eo quod magna cura eos tacuerit ipse Plotinus. Ex quo argumentum Holstenii a conuiuiis Plotinianis ductum per se corruit, et intelligitur, factam esse istam disputationem Porphyrii Athenis apud Longinum, antequam is ad Plotinum peruenisset. Ex Sicilia Romam reuersus interruptum, teste EVNAPIO [a], studiorum cursum dicendique facultatem prosecutus fuit, saepe in publicum prodiens, vt doctrinae specimen daret, ex quo magnam apud senatum et populum Romanum gloriam non ad Porphyrium tantum, sed Plotinum quoque, ex cuius disciplina ille prodierat, rediisse, idem narrat. Quod eo minus mirandum, quo magis enthusiastico philosophiae generi a praeceptore condito insistebat, et diuinum habitum, quem sibi viuo adhuc Plotino, vt supra dictum, parauerat, prae se ferens, pro diuino quodam non philosopho tantum, sed sacerdote etiam generisque sanctioris homine habebatur. Qua animi dispositione ne inferior videretur magistro, in senectute, annum agens LXVIII, summum intelligibile, Deumque omnibus Diis superiorem sine imagine vidit, ecstasinque passus est, vt ipse scribit [b]. Quod mali genii illusioni quidem tribuit AVGVSTINVS [c], nos autem vel inanem esse iactantiam Porphyrii, magistri gloriam imitantis aemulantisque, vel naturalem effectum imaginationis nimio feruore incensae et agitatae in homine atra bile laborante putamus, quod temperamentum eiusmodi raptibus, delirantisque imaginandi facultatis excessibus esse aptissimum, nemo ignorat, qui humani animi naturam moresque intelligit. Postquam hunc summum philosophiae suae gradum attigerat, scripsit vitam Plotini praeceptoris, quam suae etiam historiae compendium recte dixeris, et exiguum vitae tempus Romae superuixisse videtur, morte in finem forte imperii Diocletiani incidente, qui A. C. CCCIV accidit, Constantio succedente [d]: diutius enim vixisse qui contendit, Baronium errare, infra probabimus. In coniugio vixisse, EVNAPIVS [e] ex libro eius *ad Marcellam coniugem* probat, quo *eam quinae sobolis matrem in matrimonium duxisse* praedicat, *non suscipiendae ex ea prolis gratia, sed vti eos erudiret, quos ex amico suo vxorem partu edidisse norat.* Coniugii enim opus his homini-

a) vid. supra § 8.
b) Vit. Plot. c. 23. p. 137.
c) De C. D. L. X. c. 10.
a) l. c.
d) Sollicitat has rationes Cl. SIEBERVS l. c. p. 332 cui infra respondebimus.
e) loc. cit. p. 18.

minibus ob graue in materiam corpusque odium, valde erat inuisum, vt supra de Plotino quoque obseruauimus, et plura eius rei exempla adhuc in historia huius sectae occurrent [f]. Marcellam vero hanc a philosophiae studiis non fuisse alienam, eorumque admiratione totam occupatam ipse Porphyrius testatus est [g]. Discipulos habuit plurimos eruditione et philosophiae Plotinianae notitia magnam ei famam et applausum conciliantibus. Inter eos caput extulit Iamblichus, cuius historiam sequenti §. enarrabimus, qui praeceptorem quoque grauiter exscripsit, vt postea dicemus. Iamblicho eruditionis nominisque gloria ex discipulis eius proximus fuit Theodorus Asinensis, teste Damascio [h], cuius crebro meminit PROCLVS *in Timaeum* [i], qui eum non tantum γενναῖον, virum nobilissimum, egregium, et magnum, sed et θαυμαστὸν appellat, id est admirandum, cuius nominis ratio a mirabilibus istis artibus, quas haec schola iactabat, cum deriuanda sit, inde coniicimus, eum non minus, quam Porphyrium praeceptorem, et Iamblichum condiscipulum, operibus theurgicis inclaruisse. Chrysaorium vero, Nemertium et Gedalium, quibus libros inscripsit, vel discipulos et alumnos disciplinae Porphyrianae [k], vel admiratores cultoresque fuisse, ex ipsis dedicationibus intelligitur. Laudatque Ammonius, fuisse eum κοινωνικὸν καὶ ἥμερον πρὸς τοὺς παιδείας ἐπιθυμοῦντας, *fideliter atque humanissime eruditionis thesauros cum studiosis disciplinae verae communicasse* [l]. Temperamento melancholico-sanguineo vsum fuisse, et supra ex Plotini iudicio diximus, et tota hominis eruditi quidem, eloquentis et copia lectionis instructi, sed furentis et ad enthusiasmum inclinantis conditio demonstrat. Hinc videas iudicii magnum in materiis grauissimis defectum, et deamatam philosophiam talem, quam, ad enthusiasmum ineptum omnique prorsus fundamento carentem ducere fatetur, quisquis iudicandi facultate satis instructus est; ingenii vero non florentis tantum, sed imaginum quoque et cogitationum fertilitate luxuriantis excessus, vt huic ipsi temperamento corporis, animique, quae cum illo coniuncta est, inde debentur, ita potissimum in allegorica illa philosophandi methodo, qua excelluit Porphyrius, quaque fabulis veterum sensus induxit philosophicos antea non auditos, se prodidere, et eloquentiam quoque admirabilem et imaginibus pariter atque coloribus plenam, sed fanaticam et iudicio non roboratam produxere, immo viam parauere ad ecstasin. Nec alio ex fonte memoriae stupendae fidelitas, quam copiosissima lectione demonstrauit, deriuanda est. Iudicent itaque rei periti, et quid philosophia virtutis roborisque postulet, gnari, an non Porphyrio quoque aptandum sit Plotini de Longino iudicium, philologum eum magis esse, quam philosophum,

f) Conf. Damascius apud PHOTIVM Cod. CCXLII. p. 566. 574.
g) Apud CYRILL. contra Iulian. L.VI. p. 209.
h) l. c. p. 565.
i) Loca vide apud HOLSTEN. c. 6. p. 242.
k) Chrysaorium discipulum Porphyrii fuisse, ex loco Ammonii not. (r) obseruauimus.
l) loc. citat.

phum, et cuius a parte standum sit, acutissimi HEVMANNI [m] philosophiae gradum excellentem Porphyrio denegantis, vel HOLSTENII [n], in laudes eius ob summam philosophiae cognitionem, cum veterum multis quorum iudicia adducit, excurrentis? Qui si recordatus fuisset, quod ipse monuit, corrupisse philosophiam Alexandrinam homines doctissimos, et eruditionem Porphyrii late se diffundentem a philosophia discreuisset, desiisset laudare hominem, praeiudiciis turpissimis auctoritatis, obsequii, praecipitantiae, antiquitatis, sectae, spiritus contradictorii, quin fraudis et imposturae satis prodentem, longissime se a veri philosophi indole abfuisse. Testem aduocamus eam ipsam, quam sequitur, philosophiae conditionem, infra accurate delineandam, et enthusiasmum vbique in scriptis eius, praecipue in *sententiis ad intelligibilia ducentibus* regnantem, superstitionem vbique proditam, credulitatem, ineptissima de Plotino, et multo magis de Pythagora, tanquam certissimas veritates, narrantem. Cui haec nondum sufficiunt, eum, cogitet, rogamus, hominis imposturas et audaciam, mille fabulas vel aliunde sine iudicio conquisitas, vel a se suique generis hominibus otiosis excogitatas pro certissimis veritatibus vendendi, mythologiam et doctrinam veterum omnem, miris et nudis ingenii luxuriantis interpretamentis in partes sectae suae rapiendi [o], et huic inani interpretationi lectionis copiam et verborum elegantiam destinandi, et imprimis theurgicarum imposturarum commendationem, quas libris quoque, imprimis commentario in Iuliani Chaldaei philosophi historiam tradidit [p], et vt EVSEBII [q] testimonio constat, ipse probe intellexit, id quod exemplo quoque confirmasse tradit EVNAPIVS [r], et non tantum scriptis in hanc artem fuisse commentatum, sed et e balneo eiecisse daemonem quendam, ab indigenis Causanthem cognominatum: licet D. AVGVSTINI [s] testimonio constet, Porphyrium, *inter vitium sacrilegae curiositatis et philosophiae professionem sententiis alternantibus fluctuasse; et nunc hanc artem tanquam fallacem, et in ipsa actione periculosam, et legibus probibitam cauendam monere; nunc autem velut eius laudatoribus cedentem vtilem dicere esse mundanae parti animae, non quidem intellectuali, qua rerum intelli-*

m) Act. philos. Vol. I. p. 159.

n) l. c. c. 1. p. 213. c. 6. p. 233.

o) Exemplo esse possunt PORPHYRII Quaestiones Homericae, de antro nympharum, fragmentum de styge, apud STOBAEVM eclog. phys. p. 129. et ad calcem vitae Pythagorae ab HOLSTENIO editae p. 49. ed. Rom.

p) Librorum theurgicorum a Porphyrio exaratorum indicem dedit SVIDAE T. III. p. 185. inter quos commentarius in Iuliani historiam eminebat. Scripsit is Iulianus de daemonibus libros quatuor, quibus docuit modos propulsandi mala ab hominibus, secundum omnes partes quae coelo subiacent, teste SVIDA T. II. p. 123. Filium habuit, eiusdem nominis artisque, qui et ipse Telestica scripsit, id est, de modis consecrationis magicae. Vterque Iulianus, qui ante et sub M. Antonino floruere, artibus magicis celebres fuere. Pater enim lapidem vi verborum manu diuisisse dicitur, apud SOZOMEN. L. I. c. 18. p. 433. De filio autem narrasse quosdam SVIDAS loc. cit. ait: Romanis siti aliquando laborantibus, effecisse, vt atras nubes subito coactas ingentem imbrem cum crebris tonitribus et fulguribus effunderent. conf. SCALIGER ad Euseb. n. MMLXXXIX.

q) Praep. L. IV. c. 6. p. 142. vbi eum τὸν δαιμόνων φίλων αὐτὸν ἐκείνων etc. vocat.

r) loc. cit. p. 18.

s) De C. D. L. X. c. 9.

telligibilium percipiatur veritas, nullas habentium similitudines Corporum, sed spirituali, qua rerum corporalium capiantur imagines; hanc enim per quasdam consecrationes theurgicas, quas teletas vocant, idoneam fieri atque aptam susceptioni spirituum et angelorum, ad videndum Deos. Ex his vero theurgicis teletis, fateri eum, intellectuali animae nihil purgationis accedere, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum suum, et perspicienda ea, quae vere sunt: Quae passim Hipponensis praesul repetit [t]. Quamuis enim ex his pateat, non adeo magnum pretium his theurgicis operibus statuisse Porphyrium, non haec tamen veritatis sunt testimonia, sed superbiae, supra has artes se emersisse gloriantis specimina, clareque produnt, Porphyrium malae curiositatis praestigias a Chaldaeis, vt putat Augustinus, et quod supra vidimus, in Ammonii et Plotini schola didicisse.

§. XVIII. Nulla vero in re magis se Ammonianae et Plotinianae scholae, in Christianae reipublicae euersionem coniurantis discipulum pariter et magistrum praestitit, quam in sacerrimo, quod contra eam suscepit bello. *Porphyrius hostis Christianorum.* Et fabulam quidem esse, quod supra ex SOCRATE [u] recitauimus, quodque AVGVSTINVS [x] quoque, et qui Socratem secutus est, NICEPHORVS [y], confirmare videntur, Porphyrium Christianum fuisse initio, sed quod apud Caesaream Palaestinae a quibusdam Christianis verberatus fuisset, prae ira nimia religionem Christianam deseruisse, et in eam libros maledicentissimos scripsisse, facile credet, qui historiam Porphyrii paulo exactius considerauerit. Ea enim nos docuit, sine teste et verisimilitudine eum vel Iudaicae vel Christianae propaginis hominem dici, quem Tyriis parentibus ortum dixit EVNAPIVS [z], quemque diu post moram suam in Syria, postquam Plotinum quoque deseruisset, in Sicilia contra Christianos scripsisse, supra ipsius Eusebii, ad quem prouocat Socrates, testimonio euicimus. Nec Augustini etiam verba obstare, obseruat IAC. THOMASIVS; [a] quando enim is ita ad Porphyrium scribit: *Quam* (sapientiam) *si vere ac fideliter amasses, Christum Dei virtutem et Dei sapientiam cognouisses, nec ab eius saluberrima humilitate tumore inflatus vanae scientiae resiluisses*; vltima hac voce non id vult, defecisse Porphyrium a religione Christiana, quam esset amplexus, sed tantum, abhorruisse ab ea amplectenda, eamque cognoscere noluisse, id quod luculentis locis aliis ex AVGVSTINO [b] petitis confirmat. Aliter tamen visum, et apostasia Porphyrii pro vera admissa, a viris quibusdam doctis; quorum aliquos idem THOMASIVS [c] nominat. Nemo tamen maiori diligentia hanc de apostasia Porphyrii sententiam pro-

t) c. 10. 24. 26. 28.

u) L. III. c. 23. ex Sadducaeorum genere fuisse ineptit PETR. GALATINVS de arc. cath. verit. c. 14. notatus ideo REINESIO Var. lect. L. II. c. 13. l. c. c. 28. Conf. VOSSIVS de Histor. Graec.

x) L. II. c. 16. p. 244.

y) L. X. c. 36.

z) loc. cit.

a) In obs. de Porphyrio apostata, quam Poeciles T. III. p. 53. exhibuit HEVMANNVS.

b) c. 24. 27. 29. 32. Conf. CAVE Hist. liter. script. eccles. p. 98.

c) loc. cit. pag. 57.

pugnauit, quam qui ſacras et eccleſiaſticas nuper adhuc literas in Academia Lipſienſi magna cum laude tuebatur ſumme Reu. VR. B. GODOFREDVS SIBERVS. Is de hoc ipſo argumento rogatus a V. C. Io. FRIDERICO THOMA, qui nouam operis Porphyriani περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων editionem moliebatur, duabus epiſtolis erudite et prolixe de hoc argumento diſſeruit [d]. Is in prima epiſtola triumuirorum Sozomeni (Socrates nominandus erat) Theophanis et Nicephori auctoritatem tanti videri poſſe putat, vt reapſe Porphyrius Chriſtianiſmum olim amplexus videri queat. Potuiſſe tamen, coniicit vir doctiſſimus, eſſe catechumenum, in quorum ordine diu verſabantur etiam hi, qui vero ſacrorum noſtrorum ſtudio tenebantur. Potuiſſe etiam ſola oraculorum diuinorum lectione delectari, fortaſſe igitur acceſſiſſe, vt amplexurum Chriſtianiſmum, ſi rationes placerent, diſceſſiſſe vt hoſtem, cum animus ſapientum demonſtrationibus adſuetus iniuriis etiam eorum irritaretur, quorum vita a coeleſti regula diſſidebat. Sicque ἀποστασίας vocabulum largiori ſignificatione eſſe ſumendum; nolle tamen ea operoſius diſcuti, ne ſcriptorum eccleſiaſticorum auctoritas corruat, ſi ea euertamus, quae tamdiu credita atque ab his ſtabilita ſunt, ad quos, tanquam ad antiquitatum promos condos abire conſueuimus: nihil enim officere rei Chriſtianae, quod Chriſtianus apoſtatam agat, cum et perfectiores coeleſteſque genios ipſum deſeruiſſe Numen agnoſcamus. Quibus cum Cl. Thomas potiſſimum opponeret, veriſimile eſſe, Chriſtianos nimio affectuum oeſtro percitos et inuidia ſuccenſos apoſtaſiae crimen Porphyrio obieciſſe, in altera epiſtola prolixius argumentum diſcutit Vir eruditiſſimus, et ita quidem ſententiam de vera Porphyrii apoſtaſia ſuam roborat, vt neget, affectibus aliquid in hac cauſſa dediſſe ſcriptores ad quos prouocat, ſed ſumma potius in accuſandis gentilibus tranquillitate fuiſſe vſos [e]: nec cauſſam habuiſſe; vt ex furore apoſtaſiam Porphyrio obiicerent: nec citationes Porphyrii apud Patres, inuidiam ſpirare, ſed laudes potius aliquando exhalare, quod locis quibusdam, ab Holſtenio iam adductis, probat. Sic ad reliquas quoque aduerſarii rationes reſpondet, quae cum caput et cardinem rei non tangant, praeterimus, tandem vero collatis ac iunctis inter ſe phalangibus partes ſuas ita roborat, vt pro ſarta tectaque auctoritate ſcriptorum eccleſiaſticorum omnem lapidem mouendum exiſtimet; ideoque expendere iubet LACTANTII [f] de Porphyrio teſtimonium, ſupra nobis adductum, quod etſi apoſtatae nomen non contineat, ad alium tamen niſi ad hunc translatum fuiſſe negat, adeoque reiectis Holſtenii rationibus, Baronii partes ſequitur, eo quod probari nequeat, anno Diocletiani XIX, Chriſti CCCIII, Porphyrium aetatis annum LXIX ſuperaſſe, vel ſi illud poſtulatum admittatur, nonagenarium vel centenarium non eſſe factum, qui ſingulari cognomento ſenex appelletur. Socratem vero quae

d) Miſcell. Lipſiens. T. I. p. 317. ſeqq.

e) Quod quam verum ſit reſpectu ad Porphyrium habito, infra dicemus.

f) loc. cit.

quae scripsit, ex libris Eusebii aduersus Porphyrium hausisse, nec sine omni fidei euersione mendacii vtrumque posse coargui. Non vero aliam caussam habere nomen Porphyrii a Constantino M. in ignominiam tracti, de quo infra dispiciemus, quam apostasiam. Nec posse Socratis verba aliam significationem admittere, quia Iulianum apostatam ei mox iungit, idque facere etiam Libanium apud NICEPHORVM [g]: huius autem, veteres sequentis, auctoritatem sperni non posse, nec Theophanis, qui Chronologiam suam e praestantissimis scriptoribus collegerit: Theophanem sequi ELIAM CRETENSEM [h]. Inter Latinos Porphyrium et Iulianum iungere HIERONYMVM [i], et RVFINVM [k] vocare perfidum, diu in Palaestina et Caesarea moratum, vt veritatem scire posset. Sed et idem Augustini locum probare, ex quo appareat, eum a sapientia adamata resiluisse, nuperis editoribus Augustini Benedictinis non diffidentibus. Cum Augustino facere Cassiodorum. Et si hic numerus testium nimis adhuc exiguus videatur, cogitandum, apostatarum nomen nondum satis solenne fuisse, et Christianos censuram ex prudenti ratione aliquando occultauisse. Hactenus vir summe reuerendus, magis docte et ingeniose, quam verisimiliter, vt nos quidem iudicamus, et censuit etiam acutissimus HEVMANNVS [l]. Cuius sententiae rationes vt paucis edisseramus, I. quae de neophytismo statuque catechumeni Porphyrii dicuntur, huc prorsus non pertinent. Non enim de eo quaeritur, sed an Christianae prius religioni fuerit addictus? id quod Socrates diserte tradit: vnde recte vir doctissimus, huic coniecturae non inhaesit. II. Dum vero antiquitatis hac in re consensum prae se fert vir praestantissimus, probe distinguenda esse illa testimonia, quae afferuntur, cauti monemus. Quaedam enim id tantum volunt, Porphyrium et Iulianum apostatam eiusdem commatis esse. Ast quis inde concludat, Porphyrium, vt Iulianum, fidei Christianae professionem deseruisse, cum scriptorum, qui adducuntur, scopus alius non sit, quam vtrumque ostendere infernali in ciuitatem Christi rabie et furore incensum fuisse. Alia, et in his potissimum Augustini, loca id tantum euincunt, non ignotam fuisse Porphyrio veritatem, quam lectis sacris oraculis cognoscere poterat, sed tumore vanae scientiae inflatum humilem ipsi diuinam Christi doctrinam et contemnendam visam esse, adeoque eam, quo minus amplecteretur, reiecisse. Quae verissima quidem sunt, et vel ex sola furentis aduersarii oppugnatione scripturae sacrae patent, ast, cognouisse prius Christum, quod ipse Augustinus negat, non dicunt, nec apostasiam vllam sensu recepto, qualem Socrates de Porphyrio narrat, innuunt. Tertia testium classis ea est, quae diserte hanc apostasiam Porphyrio tribuit, qua Socratem, Theophanem et Nicephorum collocat vir doctus. Nam Lactantii locum huc praeter rem adferri, vel vno hoc argumento confici posse putamus, quod

g) L. X. pag. 86.
h) Comm. in Orat. IV. Gregor. Naz. n. 69.
i) In Hos. c. 16.
k) L. II. Inuect. in Hieronym. T. II. Opp. Hieron. p. 131.
l) loc. cit. p. 60.

quod nuſpiam legatur Porphyrius in Bithyniam deſcendiſſe, ſed EVNAPIVS [m] diſerte teſtetur, mortuum eum fuiſſe Romae; quodque non in Bithynia, ſed in Sicilia, non duos, ſed quindecim libros contra Chriſtianos conſarcinauerit. Vt taceamus, teſtari EVNAPIVM [n], annos Porphyrii in Galienum Flauium Claudium, Tacitum, Aurelianum, et Probum imperatores indiciſſe; et SVIDAM [o] quoque confirmare, vixiſſe Porphyrium vsque ad Diocletiani tempora. Sub cuius imperii exitu ſi obiit Porphyrius, quod A. C. CCCIV factum eſſe debuit, ſeptuagenario maiorem deceſſiſſe eum oportet, vnde ad ſenectutem perueniſſe recte Eunapio dicitur. Et dum negat vir praeſtantiſſimus, anno Diocletiani XIX, Chriſti CCCIII, Porphyrium aetatis annum LXIX ſuperaſſe, non meminit, ipſum in Plotini vita [p] aſſerere, ſe LXVIII anno aetatis ecſtaſin paſſum eſſe. Natum itaque A. C. CCXXXIII Porphyrium, iſto exceſſu mentis diuino raptum fuiſſe oportet A. C. CCCI et cum vitam Plotini poſt hoc demum tempus ſcripſerit, certe A. C. CCCIII, qui Diocletiani XIX fuit, ſeptuagenario maior fuit. Quod ſi ad Conſtantini M. tempora quod vult Baronius, centenarius perduraſſet, non omiſſurus erat Eunapius, nec dicturus Suidas, vixiſſe eum vsque ad Diocletianum. Quae noſtro quidem iudicio ſufficiunt clariſſime, vt euincant, Lactantium per iſtum philoſophum, Chriſtiani nominis detractorem quem Hierocli iungit, Porphyrium non intellexiſſe. Sed ſi hoc etiam demus, nihil tamen habet Lactantius de apoſtaſia, vnde ei etiam loco non inhaeremus. Quod vero ad iſtos triumuiros attinet, qui diſerto teſtimonio apoſtaſiam Porphyrii aſſerunt, illi pro vno tantum teſte habendi ſunt, ſolusque Euſebius in cenſum venit; ex eo enim ſe exſcripſiſſe non negat Socrates, Socratem more ſuo ſecuti ſunt Theophanes et Nicephorus. Aſt deficiente Euſebii contra Porphyrium libro, quis nobis faciet fidem, Socratem recte verba Euſebii intellexiſſe. Euſebium enim adſcititiis et alienis aſſutis panniculis deprauatum fuiſſe, in hac ipſa Porphyrii hiſtoria ſupra Vincentii Lirinenſis exemplo vidimus. Sed ſi Socrates fideliter Euſebium expreſſit, quis hunc vano rumore non fuiſſe deceptum, fidem dabit? quis vnius ſtabit teſtimonio, ex tot viris grauiſſimis, quorum vltra triginta in eum inſurrexerunt, ne vno quidem apoſtaſiae culpam Porphyrio obiiciente? Et quis quaeſo tam caram ſibi antiquae hiſtoriae ſacrae ſcriptorum auctoritatem habeat, vt eos vanis vulgi rumoribus nunquam deceptos, cuncta nobis ex vero ſemper retuliſſe ſibi perſuadeat? Certe veritatis curam omni auctoritate priorem habendam eſſe, ipſe, qui hic diſputauit, vir eruditiſſimus, vltro concedet, qui vnius Rufini, hominis ſuſpecti, nomine Hieronymi auctoritatem in deſignando ſententiarum Sexti auctore reiecit. Excuſſis itaque rationibus omnibus nulli dubitamus, cum literatiſſimis aeui noſtri viris [q] hanc fabulam reiicere. Quae tamen non ex fallendi ſtudio vel inuidia calumni-

m) loc. cit. n) p. 21.
o) In Porphyr. T. III. p. 758.
p) c. 23. pag. 137.
q) Vid. THOMASIVS et HEVMANNVS ll. cc.

mniandique Porphyrium cupiditate fuisse profecta, sed rumori aliquo vulgi originem debuisse videtur. Quam licet certo detegere indice impossibile, putamus tamen, nos occasionem hariolari posse fabulae. Supra nempe ex ipsis Porphyrii verbis demonstrauimus, conuenisse familiariter Porphyrium Origenem Caesareae, non vero Alexandriae, vt perperam tradit Lirinensis, docentem, eumque audiuisse. In cuius schola cum indecentius forte agens verbera meruisset, facile fieri potuit, vt ignominiam se vlturum minatus sit, indeque fabula originem ceperit. Quae tamen cum testimoniis destituantur veterum, vltra coniecturae fidem non assurgere, sponte fatemur. Illud vero, vt e tam longo diuerticulo in viam redeamus, certum est, non ignota fuisse Porphyrio Christianae doctrinae capita, nec perfunctorie eum sacra oracula euoluisse. Quibus luminibus, si voluisset, vti, cum facile potuisset ad veritatem coelestem amplectendam collustrari, vanae scientiae, vt ait Augustinus, opinione, quam in Plotini schola concepit, et cui clara et humilia Christi dogmata prae superbis et obscuris praeceptoris sordebant, in diuinam veritatem insurrexit, sicque, quod Ammonii schola fouebat arcanum odium in publicam lucem produxit, et maledicta atque conuicia in sanctos viros, non Christianos tantum, sed et Hebraeos euomuit. Quae calumniae licet aetatem, quam minime merebantur, non tulerint, eo quod imperatoris Theodosii iussu libri isti e medio sublati sint, ex fragmentis tamen, et relationibus scriptorum ecclesiasticorum [r] satis patet, quam canina rabie non lunam allatrauerit, sed ipsum solem, et contra meridianam lucem oggannierit. Quae hominis insania atque furor, cum eruditionis specie et philosophiae fama sustentaretur, e re ciuitatis Christianae esse rati sunt viri insigni DEI zelo flagrantes, vt impudentiam insanientis philosophi, reprimerent, quod vltra triginta suscepisse traditur [s], inter quos tamen Methodius, Apollinaris et Eusebius palmam meruerunt [t]. Hos ita armauit hominis impudentia, vt magno ardore inflammati, ne a conuiciis quidem in Porphyrium iaciendis abstinerent. Videas enim Porphyrium passim tanquam diaboli familiarem, et amicum, impietatis propugnatorem, et omnis pietatis euersorem, ab Eusebio; ab Hieronymo autem tanquam stultum, impium, blasphemum, vesanum, impudentem, sycophantam, calumniatorem ecclesiae, rabidum aduersus Christum canem passim traduci; quorum similia passim apud reliquos quoque occurrunt. Tantumque inualuit apud Christianos odium in Porphyrium, vt non tantum Theodosiano edicto libri pestilentes extinguerentur, sed Constantinus M. quoque Arianos publico edicto Porphyrianos tanquam Christiani nominis professos et iuratos hostes apellari iuberet. Exhibet edictum

r) Conf. quae collegerunt notaruntque HOLSTENIVS c. 3. et 11. p. 123. TILLEMONT. Hist. imp. T. IV. p. 118. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 197. et bibliothecarum ecclesiasticarum conditores.

s) PSEVDO-DEXTER Chron. ad A. C. CCCX. Conf. citati.

t) Conf. FABRICIVS Syllab. Script. de V. R. C. c. III. p. 163.

edictum SOCRATES [w], quod cum argumentum de quo hactenus disseruimus, mire illustret, ex parte hic apponimus. Ita vero imperator: „Cum malos et impios homines imitatus sit Arius, eandem cum illis poe„nam infamiae meretur subire. Quemadmodum ergo Porphyrius verae „pietatis inimicus compositis aduersus Christianam religionem nefariis „voluminibus dignam mercedem retulit, vt et ipse infamis sit apud poste„ros, multisque appetitus opprobriis, et impii eius libri penitus fuerint „aboliti; ita nunc placuit Arium sectatoresque eius Porphyrianos appella„ri vt, cuius imitati sunt mores, eius etiam vocabulo nominentur". Fecit haec Porphyrianorum appellatio Arianis tributa, vt in varias de eius caussa et significatione opiniones delaberentur viri docti. Fuit non nemo [x], cui suspectum erat totum edictum, cum tamen caussam indicauerit nullam, cur fides eius et γνησιότης in dubium vocanda sit, et cum forte nulla, quae quidem cogat, afferri possit, ad eam suspicionem non attendimus. Aliter RAD. CVDWORTHVS [y], qui ideo Arium et sectatores Porphyrianos dictos putat, quod non secus, ac Porphyrius, homines ad multorum numinum cultum adducere viderentur. Recte vero opponit eruditissimus Interpres: eam rationem ad plures, non vero ad solum Porphyrium pertinuisse, nec tamen ab iis nominatos esse Arianos, nam et Ammonium, et Plotinum, et innumeros alios in hoc luto haesisse, nec tamen infamiae notam ab eorum nomine, sed a Porphyrii fuisse accersitam. Alii, et in his imprimis SANDIVS [z], hypothesi suae inseruiturus, ideo Porphyrianos dictos fuisse Arianos coniiciunt, quod Arius et Ariani, non solum cum Porphyrianis, sed et omnibus aliis Platonicis et Platone ipso eandem de vno Deo et verbo et spiritu Sancto defenderint doctrinam. Verum supponit haec coniectura, quod probandum prius erat, et falsum esse suo loco docebimus, Arium cum Platone eandem tibiam inflasse; et demonstrari non potest, Constantinum pro infami doctrina habuisse Platonicam, quam ipse Arianae praetulit [a], et si haec coniectura locum haberet, Platonicorum magis, vel Ammonianorum vel etiam Plotinianorum nomen Ariani meruissent. Magis ab ingenio se commendat HERMANNI AB ELSWICH [b] opinio, qui ideo Arianos Porphyrianorum nomine infames fuisse coniicit, quod Arius philosophia Porphyrii ad confirmandos errores suos abusus sit. Arianos enim vsos esse libro Porphyrii de quinque vocibus ad incrustandam doctrinam suam erroneam. Sed inuitis veterum testimoniis haec dicuntur, et si ipsum edictum consideretur frigida sunt, parumque verbis eius facientia satis. Nos cum viris aliis eruditionis et iudicii laude summis [c] nodum hic in scirpo quaeri putamus, et ipsam verissimam caussam prodidisse imperatorem

w) Lib. I. c. 9. p. 32.
x) Io. FRID. THOMAS Misc. Lips. l.c.
y) Syst. Intell. c. IV. §. 36. p. 701.
z) Nucl. Hist. eccles. L. II. p. 171.
a) Apposite hoc ex Oratione eius ad coetum SS. obseruat MOSHEM. ad l. c. Cudworthi.
b) Ad LAVNOIVM de fort. Arist. in Acad. Paris. p. 158.
c) PETR. DE MARCA de conc. sacerd. et imp. L. II. c. 10. §. 10. p. 137. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 309. 310. CLERIC. Bibl. anc. et mod. T. X. p. 448. MOSHEM. l. c.

torem censemus, nempe quod Arius et sectatores mores Porphyrii sint imitati, et Christianam religionem subruere tentauerint. Porphyrio itaque cum moribus sint similes, eius quoque nominis infamia dignos esse. Haec vt perspicua sunt, ita clare hoc nominis ideo Arianos accepisse innuunt, quod non minus in diuinam de filio Dei doctrinam iniurii fuerint, quam Porphyrius, et vterque pestilens homo fundamenta Christianae religionis subuertere tentauerit. Sane aliud ex ipso edicto exsculpi non potest, nec alia ratio dari, quae conceptis eius verbis satis faciat. Oportet vero eo tempore Porphyrii nomen infame fuisse, et execrabile, et pro pessimo quouis pietatis et religionis hoste vsurpatum, vt Epicuri nomen de voluptatis hara porcum infami significatione indicat. Quare vix nobis persuademus, Porphyrium de sanctissimo Seruatore mitius locutum [d], licet nihil tale ei doctores Christiani obiiciant, et Platonici soliti fuerint, de Christo Saluatore honeste iudicare [e]. Cum enim et Porphyrii et antagonistarum eius scripta perierint, nihil de ea re definiri potest, et infamia nominis Porphyriani, Arianis ob ἑτεροδοξίαν in doctrina de Dei filio contrarium suadere videtur.

Porphyrii ingenium, eruditio, ratio philosophandi.

§. XIX. Etsi vero, quae merito culpes, in Porphyrio inueniuntur plurima, virtus tamen in hoste laudanda et testimonium eruditionis per omnes fere disciplinas ingentis et elegantissimae denegandum ei non est. Nam, quod supra iam tetigimus, Longini manuductione ad optimorum auctorum lectionem perductus, dici non potest, quantam veteris doctrinae atque historiae cognitionem sibi comparauerit, quos auctores legerit, excerpserit, fragmenta seruauerit. Quibus si per iudicii mediocritatem et superstitionis atque detestandae fallacisque philosophiae, quam sequebatur, vanitatem recte vti licuisset, non haberemus forte in tota antiquitate, quem praeponeremus Porphyrio. Ast hoc defectu in plerisque eius scriptis regnante, magna attentione, iudicio et circumspectione opus est, ne fallamur: cuius exemplum esse possunt, quae de Pythagorae scripsit historia suo loco a nobis examinata. Sed et dictionis nitor et perspicuitas et variae doctrinae elegantia valde lectorem capiunt, modo attentum et veteris literaturae non ignarum nanciscantur. Cumque in omni fere doctrinae genere libros scripserit, et grammaticam, criticam, rhetoricam, dialecticam, mathematicam, historiam, philosophiam, et theologiam illustrauerit, non inuidendae ei laudes sunt, quas non EVNAPIVS [f] tantum ei tribuit, sectae suae laudis, buccinator, sed et EVSEBIVS [g] antagonista, qui τῶν μάλιστα δια-

d) Tradit tamen id AVGVSTINVS, de C. D. L. XIX. c. 23. nempe pium fuisse, et in coelum, sicut pii concessisse: sed mox calumniam adnectit: eum fataliter dedisse hominibus, errori implicari.

e) Conf. Ven. MOSHEM. de turbata per Platonicos recentiores ecclesia §. 24. p. 148. Christum scilicet ex theurgorum genere fuisse putabant.

f) loc. cit.

g) De praep. L. III. c. 1. p 82. L. IX. c. 1. p. 403. add. CYRILLVS contra Iul. L. I. AVGVSTIN. de C. D. L. VII. c. 25. L. X. c. 10. 32. L. XIX. c. 22.

διαφανῶν καὶ πᾶσι γνωρίμων, κλέος τε ȣ̓ μικρὸν φιλοσοφίας παρ' Ἕλλησιν ἀπενηνεγμένων, *ex maxime illuſtribus et clariſſimis Graecorum philoſophis, qui non exigua philoſophiae laude floruerunt*, fuiſſe teſtatur. Id quod clarius poſſet certiuſque iudicari, ſi integri ad nos perueniſſent libri eius, quos magno numero ſcripſit, quorum catalogum dederunt conſummatae eruditionis viri LVCAS HOLSTENIVS [h] et IO. ALB. FABRICIVS [i]. Sed pleraque eius ſcripta nobis temporis eripuit iniuria: hodie enim, ſi fragmenta quaedam deperditorum ſcriptorum excipias, legimus fere nullum, praeter vitam Pythagorae tomo primo enarratam, libellum de antro nympharum apud Homerum, et quaeſtiones Homericas, ſententias ad intelligibilia ducentes, de ſtyge fragmentum [k]: epiſtolam ad Anebonem ſacerdotem Aegyptium [l], librum item de praedicabilibus ſiue quinque vocibus, qui introductionis loco organo Ariſtotelis praefigi ſolet, et ab Ammonio Hermeae commentario illuſtratus eſt [m], et tractationem de abſtinentia ab eſu animalium Pythagorica, vitamque Plotini. Inter deperditos vero maxime iacturam hiſtoriae eius philoſophorum deploramus, cuius partem fuiſſe vitam Pythagorae non inepte coniecere viri docti. Ex hac enim vita patet, quot nobis vetuſtiſſimorum ſcriptorum fragmenta veteris philoſophiae hiſtoriam illuſtrantia perierint: quamuis EVNAPIVS [n] dicat, eius hiſtoriam philoſophicam in Platonem eiuſque tempora deſiiſſe. THEODORETVS [o] autem, non vitas tantum philoſophorum, ſed opiniones quoque eorum expoſuiſſe ait. Quod anſam praebuit viris doctis ſuſpicandi, vitae Pythagorae quaedam in fine, quae dogmata tangebant, deeſſe; quemadmodum in MSc. quoque Codd. Porphyrii nomen non praefigitur, quod ſuppreſſum fuiſſe ex ea cauſſa, vt indignationi iraeque imperatorum in ſcripta Porphyrii igne et ſuppreſſione graſſantium eriperetur, recte coniicitur [p]. Etſi vero tot nobis veterum memorias ereptas merito dolemus, fatemur tamen, parum ſinceri de iſta hiſtoria philoſophica poſſe nos ſuſpicari: cuius quidem, praeter vitam Pythagorae, nullo nobis exemplo opus eſt [q]; attamen vt nouo ſpecimine conſtet, qua fide haec ſchola in veterum philoſophorum rebus enarrandis verſata ſit, monemus, tertii libri, quod de Socrate tractauit, fragmentum adduci a CYRILLO [r], ex quo patet, valde iniurium fuiſſe in optimum philoſophorum omnium virum taliaque de eo narrare, quae falſa eſſe et ab eius aduerſariis conficta ſuo loco probauimus. Quare recte eum iam ſuo tempore reprehendit SOCRATES [s], hiſtoriae

h) l. c. c. 7. ſeqq.

i) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 180. ſeqq.

k) Haec ſubiunxit Porphyrii vitae Pythagorae HOLSTENIVS Rom. 1639. quae repetita ſunt addito libro de abſtinentia Cantabrig. 1655. 8.

l) Eam praefixit IAMBLICHO de myſteriis Aegyptiorum THOMAS GALE.

m) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 163. qui addit explanationem in categorias Ariſtotelis, et Comm. in harmonica Ptolomaei, de quibus tamen ipſe videndus.

n) p. 4.

o) Therapeut. ſerm. II. Conf. EVNAP. p. 17.

p) HOLSTEN. et FABRIC. ll. cc.

q) Vid. T. I. L. II. c. 10. dicta.

r) Contra Iulian. L. VI. init.

s) L. III. c. 23. quae exſcripſit NICEPHOR. L. X. c. 36. et Hiſt. tripart. L. VII. c. 2.

riae ecclesiasticae scriptor, quod in libris, quos scripsit de historia philosophica, Socratis philosophorum omnium excellentissimi vitam ridicule traduxerit, eaque de illo scriptis traduxerit, quae nec Melitus vnquam, nec Anytus, Socratis accusatores contra illum dicere ausi fuerint. Ad quod responderi quidem et Porphyrium facile excusari posse HOLSTENIUS[t] statuit, eo quod historiam suam ex aliorum auctorum locis „centonis instar concinnauerit, qui vt tempore fuerint propinquiores, „ita fidem maiorem meriti sint. Qua in re diligentiam eius mirandam „et laudandam esse, quod ne illa quidem dissimulare voluerit, quae sequiora de clarissimis hominibus seu vera fide seu inuidia quorundam „atque obtrectandi studio prodita fuerint. Ea enim quae maleuole contra „Socratem philosophum scripserit, nequaquam de suo confinxisse Porphyrium, nec propria fide asseruisse, sed Aristoxeni grauissimi ac celeberrimi scriptoris auctoritate. „ Sed vt demus, nihil hic peccasse Porphyrium mala fide, cuius tamen vel ex vna Pythagorae historia conuinci potest, vtque concedamus, non fecisse male, quod et sequiores narrationes attulerit, debebat tamen earum falsitatem ostendere, verosque nobis historiae fontes eruere; quod cum pro eruditione critica, qua pollebat, posset, idque non fecerit, recte conquerimur cum Socrate historico, inuidia eum more sectae suae Socratem pressisse, ne gloriae Pythagorae obstaret eius historia. Nec meliori fide in reliquis etiam scriptis, quae ad philosophicam historiam pertinent, fuisse versatum, ex his non inique colligitur. Id quod luculentius forte posset ostendi, si superesset adhuc liber eius, *quod vna sit Platonis et Aristotelis secta.* Ex eo enim, quam misero syncretismo vtriusque sectae placita confuderit, potuisset demonstrari. Eandem rationem tenuisse in libro *de Homeri philosophia*, credibile, in quo suae philosophiae placita more toti Graeciae recepto quaesiuit, vt ex iis colligi potest, quae *de antro nympharum apud Homerum* disseruit, quae putidissimarum allegoriarum equuleo Homerum in eas partes torquent, quae placuere Porphyrio. Fuit et alius Malchus, Sophista et rerum Byzantinarum scriptor, quem cum philosopho confudit CONR. RITTERSHVSIVS[u]; quod in Porphyrii nomine BARONIO[x] quoque euenit, qui narrat: *Eum cum ipsum imperatorem contumeliis proscidisset, dignam laboribus mercedem accepisse, libris non tantum incendio condemnatis, sed eo etiam exilio mulctato, misso tamen post triennium insigni ad imperatorem volumine ab exilio fuisse liberatum.* Ex quo concludit etiam, ad Constantinum M. vsque vitam prorogasse. Dudum vero obseruatum est viris doctis[y], confudisse illustrem annalium scriptorem Porphyrium philosophum cum Publio Optatiano Porphyrio poeta, Christiano quidem sed homine nugacissimo, de quo loqui Hieronymum, cuius loco seductus est Baronius, panegyricus ille ad Constantinum,

t) l. c. c. 8. p. 256.

u) In notis ad eius vitam Pyth. p. 4. Alius enim Malchus Philadelphiensis, alius Tyrius, id quod ipse p. 27. tandem agnouit, vitam hanc ad Porphyrium pertinere.

x) loc. citat.

y) HOLSTEN. c. 4. p. 224. seqq.

tinum, qui adhuc supereſt [z], euincit. Quo errore animaduerſo ſimul vitae longaeuitas, Porphyrio tributa, concidit.

Iamblichus. §. XX. Porphyrii diſcipulus fuit IAMBLICHVS, in Plotini ſchola praeceptori gloria non cedens, magnumque inter Platonicos recentiores nomen nactus, vnde merito miramur, vitam eius a nemine hactenus accurate fuiſſe deſcriptam [a]. Nam non ſolum magna Alexandrinae philoſophiae et theologiae notitia inclaruit, ſed et inter theurgos huius ſectae maximam venerationem famamque meruit; cum enim Conſtantini M. temporibus (vt ex praeceptoris Porphyrii aetate colligi poteſt, et SVIDAS [b] tradit) floreret, quo gentilis ſuperſtitio vltimam minabatur ruinam, labantes partes fulcire artibus Ammonianae et Plotinianae ſcholae ſolennibus haud infeliciter contendit. Illuſtrem genere ortum et ampliſſima atque locuplete familia natum EVNAPIVS tradit, ſuſpicaturque FABRICIVS [c] fuiſſe eum ex poſteris Iamblichi, cuius nomen ex Babylonicis de Sinonidis et Rhodanis amoribus haud ignotum eſt. Patriam habuit Chalcidem Coeleſyriae vrbem, cum aliis huius nominis [d] non confundendam. Praeceptorem habuit initio Anatolium, quem poſt Porphyrium ſumma philoſophiae laude floruiſſe ait EVNAPIVS [e]. Hunc Anatolium eum putat eſſe HENR. VALESIVS [f], qui A.C. CCLXX Alexandriae floruit, et Peripateticam ſcholam in hac Muſarum ſede excitauit, de quo, quia Chriſtianorum ſacris addictus fuit, ad Laodicenſem epiſco-

z) Editus a PAVLO WELSERO, Aug. Vind. 1595. fol. et inter MARCI WELSERI Opera, conſ. CAVE l. c. p. 9. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 618.

a) Pleraque, quae de Iamblicho conſtant, EVNAPIO debemus, qui inter vitas Sophiſtarum p. 21. ſeqq. ſatis quidem prolixe de eo egit, ita tamen, vt accuratam criticamque eius viri hiſtoriam merito deſideremus. Qui enim eius operum edendorum vitaeque iis praefigendae ſpem fecere HOLSTENIVS et GALEVS promiſſis non ſteterunt, vid. ILLIVS vita Porph. c. 6. p. 242. et huius praef. ad librum de myſter. Aegypt. qui Eunapii tantum vitam Iamblichi libro praefixit. FABRICIVS, quae habet, ad hiſtoriam literariam ſcriptorum eius tantum pertinent, Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 282. ſeqq. Nec plura dant vel ARCERIVS vel TENNVLIVS, ſcriptorum Iamblichi editores.

b) T. II. in Iamblich. p. 90.

c) l. c. qui de hoc ſcriptore critico egit L. V. c. 6. Vol. VI. p. 822. Floruit hic ſub Traiano et Antonino, et, vt habet ſcholion vetus apud DAV. HOESCHELIVM in annot. ad Photium p. 937. in Syria natus, Babylone vero educatus, literisque melioribus tinctus ſcriba regis factus eſt. Poſtea ſub Traiano captus, et libertati reſtitutus, Graecam quoque linguam didicit et inter rhetores, clarum nomen adeptus eſt. Ab hoc genus forte Iamblichus deriuauit, conf. de eo SVIDAS T. II. p. 90. qui ex his poteſt ſuppleri.

d) Aliquot huius nominis vrbes fuiſſe veteres geographi notant. Vna fuit Thraciae, multorum virorum clariſſimorum patria, inter quos fuit etiam Xenophilus Pythagoreus, cuius meminit IAMBLICH. vit. Pyth. n. 251. Lycophron Iſaeus, rhetor, Eubulides, Philo aliique, de quibus videndus IONSIVS de Scripr. Hiſt. Phil. L. II. c. 9. p. 160. Fuit etiam Chalcis Euboeae ciuitas, cuius incolas, vt a Chalcidenis Syriae diſtinguat, Chalcidenſes vocat STEPHANVS in Chalcis, conſ. SVIDAS in Chalcis T. III. p. 651. quam tamen diſtinctionem non ſemper ſeruarunt veteres, vnde Iamblichus χαλκιδεὺς in inſcriptionibus librorum ſuorum vocatur, et apud IVLIANVM Orat. IV. p. 146. atque EVSTATHIVM Iliad. β. v. 537. f. 211. conſ. IONSIVS L. III. c. 11. p. 292. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 282. Ab huius Chalcidis Euboeae moribus chaldiciſſare dicebantur rapaciores et nimis ad rem attenti, eo quod auaritiae Chalcidicenſium veteris comoediae conuiciis notata eſſet, vid. ERASM. Chil. II. Cent. II. p. m. 671. Sed in ipſa quoque Syria duae fuere Chalcides, vt docte notatum HADR. RELANDO Palaeſtin. L. I. c. 48. p. 315. vna inter Beroeam et Andronam, altera in caua Syria, ſub monte Libano, quae Iamblichi patria fuit, de qua vid. IOSEPHVS Antiq. L. XIV. c. 13. PLIN. L. V. c. 25.

e) p. 21.

f) Annot. ad EVSEB. p. 158.

episcopatum tandem euectus, inter veterum Christianorum philosophos pluribus est dicendum, F A B R I C I V S autem, qui Anatolii fragmentum de sympathiis et antipathiis vulgauit, ab hoc episcopo diuersum iudicat [f]. Nobis vero Iamblichi praeceptor et aetate paulo iunior, et disciplinae genere, quod haud obscure cum Porphyrii secta Eunapius iungit, ab illo diuersus, nec inter Christiani nominis asseclas fuisse, adeoque ab Anatolio Alexandrino distinguendus videtur, quas etiam partes sequuntur C A V E V S [g] et F A B R I C I V S [h]. Sed distinguendum illum etiam esse ab Anatolio, Iamblichi familiari, cuius saepe mentionem facit Libanius, ex huius Iamblichi aetate, Iuliani imperatoris tempora aequante [i], recte demonstratur: Ab hoc Anatolio ad Porphyrium delatus et ab eo in Alexandrina philosophia institutus est. Quo magistro vsus, cum ingenio vteretur satis felici, ad summum philosophiae gradum adscendit, sic vt, monente iterum E V N A P I O [k], praeceptore Porphyrio nulla in re esset inferior, praeterquam in concinna orationis structura, dicendique facultate. *Neque enim*, vt is addit, *pari venere et gratia ab eo dicta instructa fuerunt, neque candorem habebant et perspicuitatem, neque puritate sermonis exornare scripta laborabat, quanquam non obscuritate inuoluta sit, aut vitium habeat oratio; sed lectorem non detinet, nec obrepit illecebris quibusdam, et ad lectionem inuitat, quin potius auertere et obtundere aures videtur.* Vnde non probandum L V D O V I C I V I V I S [l] de Iamblicho iudicium, qui *ingenio moribusque Porphyrio meliorem fuisse* putat. Nam nec eruditionis per omnes disciplinas versatae lateque grassantis elegantia Porphyrium vicit, nec moribus fuit melior, sed eandem pestilentissimam doctrinam in ciuitatis Iesu Christi fraudem et detrimentum, dolis, mendaciis, praestigiis et fanatica philosophia propagauit, et superstitionem, si non ista, qua Porphyrius rabie, eadem tamen imponendi et mentiendi audacia et impudentia fulciuit [m],

f) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 295.
g) Hist. Lit. Script. eccles. p. 87.
h) Bibl. Graec. Vol. II. p. 275. Occurrit apud S T O B A E V M Serm. LI. p. 187. fragmentum Epistolae Iamblichi ad Anatolium, in quo de iustitia agitur, conf. Cl. H A S A E V S de Acad. Beryt. C. VIII. §. 6. C. X. §. 5. seq.
i) Dicetur de eo paulo infra.
k) loc. citat.
l) Ad A V G V S T I N. de C. D. L. VIII. c. 12.
m) Porphyrii et Iamblichi scripta inter se comparantibus, manifestum est, longe infra praeceptorem esse Iamblichum non dictionis tantum elegantiae et sermonis gratia, vt fatetur Eunapius, sed et ordinis, perspicuitatis, et eruditionis, lectionis imprimis infinitae. Quem licet Iamblichus saepe quoque spiret, arat tamen vitulo aliorum et praecipue Porphyrii, vt vel ex sola vitae Pythagorae ab vtroque scriptae collatione patet. Cautius etiam pariusque mentitur Porphyrius, quam Iamblichus, impudentissimae frontis homo. Moribus vero melior fuisse, respectu tantum odii in Christianos et librorum pestilentissimorum, Iamblichus dici potest. Qui si vel Porphyrii temporibus vixisset, vbi gentilis superstitio adhuc dominabatur, forte meliorem se atque candidiorem non praestitisset, vel si Iuliani aeuo floruisset, eius patrocinio ad persequendam Christianam religionem fuisset vsus. Sed Constantini M. temporibus cum esset, vbi sacra Christiana ab imperatore recepta sunt, modeste magis parceque philosophis cum Christianis erat agendum. Quod adeo non negat, E V N A P I V S p. 37. vt potius moneat, „philosophos huius sectae rem suam „occultam tum habuisse, ob temporum iniqui„tatem, quod tum Constantinus imperium re„geret, qui fana toto orbe celebratissima euer„tebat, et Christianorum aedificia exstruebat. „Hincque fuisse, quod doctissimus quisque di„scipulorum ad mysteriis congruum silentium, „et dignam antistite taciturnitatem inclinare coe„perit, hisque angustiis se concluserit etc.„ Quae vt horum hominum consilia produnt, ita malitiae magis et calliditatis, temporibus inseruientis, quam probitatis specimen faciunt.

indeque celebritatem in hac Ammonii et Plotini ſchola nactus eſt maximam, tantamque, vt nec Chriſtiani ab eo laudando deſiſterent [n], et imprimis huius ſcholae homines in coelum laudibus eum extollerent. Evnapio enim famigeratiſſimus philoſophus, θαυμάσιος ſiue admirandus, et doctor diuiniſſimus, Proclo, diuinus, audit, vt alia horum hominum elogia taceamus [o]. Fecit haec ſumma philoſophiae Iamblichi celebritas, vt diſcipulos nanciſceretur plurimos, qui, vt refert Evnapivs [p], vndecunque affluebant, ad hauriendum ab eo animi cultum. Inter eos fuere [q] Sopater Syrus [r], Aedeſius et Euſtathius Cappadox, de

n) Avgvst. de C. D. L. VIII. c. 12. Bessarto adu. calumniat. Plat. L. II. c. 9. conf. Pope-Blovnt. cenſ. cel. auct. p. 228. ſeqq.

o) Vid. quae collegit Sam. Tennvlivs ad Iamblichi Introd. in Nicomach. p. 60.

p) loc. citat.

q) Addi hi diſcipuli debent catalogo Platonicorum apud Fabricivm Bibl. Graec. Vol. II. p. 52. ſeqq.

r) Sopatrum, Apameae ex Syria oriundum laudat Evnapivs l. c. ob eloquentiam in dicendo et ſcribendo ſummam, et Sozomenvs τὸν ἐπισημότατον τόν τε παρ' Ἕλλησιν ἐπὶ παιδεύσει γεγενημένον, „philoſophum eruditionis „cauſſa apud Graecos ea aetate nobiliſſimum ha„bitum„ vocat. Qui qualia fata habuerit in aula Conſtantini his verbis exponit Evnapivs in Aedeſio p. 39. „Conſtantinopolis, vetuſto „nomine Byzantium, antiquitus ſuppeditabat „Athenienſibus annonam, fidemque omnem ſu„perebat frumenti inde aduecti vis: at noſtro „ſeculo neque onerariae naues, quas Aegyptus „mittit, totaque Aſia cum Syria et Phoenice, „neque frumentariae copiae ex aliis prouinciis „vectigalibus comportatae, explere valent aut „ſatiare circumfluentem et copioſam populi mul„titudinem, quam Conſtantinus e debellatis vr„bibus Byzantium tranſtulit, ac circum ſe ha„bere voluit, ad captandos in theatro a temu„lentia et crapulam reiectantibus, plauſus: „ambiens ſcilicet a titubante populo laudari, „nominarique ab his, qui difficulter nomen ſo„nant, niſi ex vſu. Accidit forte vt cum By„zantii poſitu male conueniret nauium appel„lentium acceſſus, ni ſecundus, purusque au„ſter afflaret; quod cum ob montium naturam „vſu veniret, tuncque frequentius malum illud „occurreret, plebs ſtimulante fame incenſa ad „theatrum conuenit; ingens raritas laudum „ebrii populi ſtuporem imperatori incuſſerat. „Interea inuidi opportunum cumprimis tempus „ſe inueniſſe rati, Sopater inquiunt, tantis per „te honoribus cumulatus beneficio ſummae „peritiae, quae te quoque laudatorem habet, „et per quam imperatorio in ſolio reſidet, ven„tos vinxit. Quo audito credulus Conſtantinus „ſecuri virum percuti mandat, maleuoli dicto „citius exequi iuſſa feſtinant. Illius mali auctor „fuit Ablabius, praetorio praefectus, qui a So„patro claritate ſuperabatur.„ Ita quidem Eunapius, qui tamen paulo ante celare non potuit, Sopatrum, „reliquis Iamblichi diſcipu„lis ſe abſcondentibus, cum et ceteris eloquen„tior, et natura ſublimium honorum appetens „eſſet, animoque magnus atque ferox, aſper„natum reliqua in turba aetatem degere, ma„gna celeritate ad aulam imperatoris accurriſſe, „quaſi Conſtantini propoſitum atque impetum „domiturum et ratione ſuperaturum. Addit „porro: eo exiſtimationis perueniſſe, vt im„perator delinitus captusque ab homine aſſeſſo„rem eum ad dextram publice habuerit: pro„ceres aulicos inuidia diſruptos, quod regia „philoſophiam iam ſerio addiſceret, concilia „coetusque agitaſſe, vt Sopatrum inſidiis euer„terent, et iſta quidem arte Ablabium fuiſſe „vſum.„ In qua Eunapii narratione fidem quidem et veriſimilitudinem deſideramus, cum ſatis prodiderit, extollendae, quam commendabat philoſophiae Plotinienae cauſſa hanc ſe ſcenam exornaſſe, et nullis teſtimoniis conſtet, Conſtantinum Sopatrum ad philoſophiam iſtam magicam et theurgicam docendam in aulam ſuam vocaſſe; immo rumor vulgi fuerit Sopatrum, quod caede genere proximorum Conſtantinum expiari poſſe negaſſet reiectum eſſe, et imperatorem ad Chriſtianorum ſacra tranſiiſſe, vt refert Sozomenvs H. E. L. I. c. 5. p. 407. non putamus tamen, totam reiiciendam eſſe, et de veritate mortis Sopatri dubitandum, quod placet Gavdentio de philoſ. Rom. c. CLXXI. p. 231. Nam Svidas quoque in Sopater T. III. p. 354. narrat: „Conſtantinum eum interfeciſſe, „vt fidem faceret, ſe non amplius religioni gen„tili addictum eſſe.„ Id quod Suidas, vel quisquis auctor eſt, quem is exſcripſit, improbat. Quod ſi in obſcura re aliquid coniiciendum, videtur Sopater apud Conſtantinum ante eius ad Chriſtianam religionem conuerſionem gratioſus fuiſſe, et pro magno theurgo et hierophanta habitus. Nam Ioannes Lydus apud Valesivm ad l. c. Sozom. p. 101. refert: „Con„ſtantinum Sopatro in condenda vrbe Conſtan„tinopolitana vſum eſſe τελετῇ et praetextato „hierophanta:„ nec aliunde putamus ortam fabulam de negata a Sopatro expiatione ſcelerum, quam vt accedente ad ſacra Chriſtianorum imperatore eum inuidia, (quam ſatis prodit Eunapius)

de quibus in sequentibus dicendum; e Graecia Theodorus et Euphrasius, virtute excellentes viri, aliique multi, non multo in dicendi facultate inferiores. Adduntur his alii ex Alexandrina secta viri celeberrimi, quos vero non audiuisse Iamblichum, facile temporum rationes euincunt. Nam hanc philosophandi rationem ex Iamblicho non percepisse, et in patriam Athenas retulisse Nestorii filium, Plutarchum, vt vult HOLSTENIUS [s], et qui hunc exscripsit TENNVLIVS [t], aetas eius, Iamblicho multo inferior, prodit, vt ex iis, quae infra de hoc philosopho dicentur, constabit; nec alio sensu potuit ex Iamblicho Alexandrinae philosophiae mysteria addiscere, quam vel ex scriptis, vel ex quodam discipulorum Iamblichi [u]. Nec meliori iure Iulianus apostata [x] et Proclus [y] inter Iamblichi numerantur discipulos. Hic enim Constantino M. imperante vixit, et quidem, primis imperii eius annis, quibus nondum natus fuit Iulianus, quem post Iamblichi demum obitum aspexisse lucem est verisimile. Proclus serius Athenis docuit, seculo quinto ineunte demum natus. Vterque autem cum ex Iamblichi potissimum scriptis profecerit [z], et hanc philosophandi viam didicerit, erroris inde fons liquet. Valde in his discipulis suis erudiendis diligentiam et dexteritatem animi „pro-

pius) onerarent philosophi et sacerdotes. Facta vero ad castra Christi transitione Constantini, Sopatrum hominem ambitiosum, quod non negat Eunapius, vt pristinam existimationem tueretur apud imperatorem, artibus forte suis tentauisse, Constantinum autem et populi metu et aulicorum instigatione, cum malae artes Sopatri in vulgus essent notae, eum sustulisse e medio, vt se horum hominum inimicum ostenderet, eorumque artes se improbare publico specimine demonstraret. Certe Ablabium hominem ex infima sorte ad tantam dignitatem euectum inuidia pressisse Sopatrum narrat etiam ZOSIMVS Histor. L. II. Scripsit hic Sopater librum, teste SVIDA l. c. de prouidentia, et de iis, qui immerito sunt felices vel infelices, ex cuius argumento coniicimus, occasionem Sopatrum sumsisse e nutante in aula fortuna sua, et inuidia Ablabii, praeter meritum ad tantam dignitatem euecti. Vocat hunc Sopatrum SOZOMENVS l. c. προεστῶτα τῆς τοῦ Πλωτίνου διαδοχῆς, quod tantum de doctrina Plotini, quam is propagauit, intelligit VALESIVS ad h. l. sed ad ipsam scholam, licet certo loco non affixam referendum esse, successio scholae Plotinianae supra enarrata satis confirmat. Fit etiam Sopatri mentio in IVLIANI Ep. XL. tanquam adhuc viui, quod cum rationibus chronologicis aduersum sit, argumentum inde sumsit praestantissimus DODWELLVS de aetate Pythag. p. 187. γνησιότητα harum epistolarum in dubium vocandi. ὁ πάνυ FABRICIVS autem Bibl. Graec. Vol. I. p. 413. non necesse putat Sopatrum Syrum Iamblichi discipulum eundem existimare cum Sopatro, quem Ablabii sycophantia interemit Constantinus. Quod tamen nec Eunapii, nec Sozomeni narrationi satis quadrat; vterque enim de Sopatro Iamblichi discipulo manifeste loquitur, vt ex collatione patet. Nec obstat quod FABRICIVS l. c. monet, dici hunc Sopatrum non Iamblichi, sed Plotini discipulum; non enim vel γνώριμος vel ἑταῖρος Plotini dicitur, sed antistes scholae Plotinianae: sunt tales et Plutarchus, et Proclus, et Isidorus, et alii huius sectae philosophi fuerunt, licet Plotinum ipsum non audiuerint. Vnde non videmus, qua ratione ab errore chronologico locus ille in epistolis Iuliani queat liberari, nisi dicamus, Sopatrum hunc iuniorem fuisse, illo discipulo Iamblichi senioris, quod amplexus est postea FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 283. IX. p. 423.

s) De vit. Porphyr. p. 236.

t) Ad IAMBLICH. in Nicomach. p. 61. conf. OLEAR. de philos. eclect. C. III. p. 1214.

u) conf. MARIN. in vita Procli p. 74. SVIDAS in Plutarch. Nest. T. III. p. 133. et in Nicolaus T. II. p. 624. IONS. de S. H. Ph. L. III. c. 6. p. 241. c. 18. p. 301. 302. quaeque infra de hoc philosopho dicemus.

x) Vid. TENNVLIVS ad l. c. Iamblichi p. 61.

y) ZONARAS Annal. T. III. p. 28. et ex eo PEVCERVS de diuin. et TENNVL. l. c.

z) Vid. IVLIAN. Orat. IV. p. 146. MARINVS l. c. c. 32. conf. FABRIC. ad h. l. p. 81. et Bibl. Graec. Vol. IV. p. 294.

„probauit Iamblichus. Teste enim EVNAPIO [a], „erga cunctos ex „aequo erat comis ac benignus, et vix quicquam in sui gratiam agebat „extra discipulos et sodales, numinis religione tactus, plerumque vero „cum suis conuersabatur, conuictum facilem sequens, et frugalem prisci „seculi mensam apponens [b]; in sympofio praesentes exhilarabat, et ceu „nectare delibutos replebat, qui vero indefesso eius audiendi studio arde-„bant, neque satietatem huiusce voluptatis capere poterant, assidui illi „erant conuiuae. Non vero eruditionis tantum celebritas hanc discipulorum admirationem ei conciliauit, sed praecipue sanctitatis fama, et theurgicae virtutis insolita, quae de eo narrabantur, opera. Narrabant enim discipuli [c], rumorem emanasse per eius ministros, Iamblichum inter fundendum preces videri ab humo plusquam cubitos decem sublimem rapi atque attolli, corpus et vestimentum in aureolum colorem mutari, mox finitis precibus in pristinam redire speciem corpus, ac tum demum ad terram descendere, et in congressum colloquiumque venire [d]. Sed et alia virtutis humana maioris exempla afferebant, et qua ratione futura praeuiderit, tanquam praesentia exponunt: imprimis vero imperium in daemonas exercuisse tradunt, eiusque exemplum narrant [e], lauantem in thermis Syriae, quae Gadara erant, nata de balneis disceptatione, vt discipulis doctrinae suae fidem faceret, iussisse eos ex popularibus indigenis sciscitari, quibus iam olim nominibus donati fuissent duo e calidis fontibus elegantiores: et postquam resciuisset, vni amori, alteri anteroti siue amori opposito, nomen esse, ipsum confestim, contacta manu aqua, paucis admurmuratis verbulis de fontis imis exciuisse puerulum candidum, commoda statura, capillitio in fuluum aurum tincto, dorsi cute nitida. Tum transeuntem ad alterum fontem, et eadem, quae prius peragentem, alterum amorem euocasse, prioris per omnia similem, extra comas nigricantes magis et rutilas per collum sparsas: ambos pusiones circumfusos arctis complexibus Iamblicho veluti naturali patri inhaesisse, eos vero illum in proprias suas sedes e vestigio restituisse, obstupefacto comitum et familiarium coetu, qui ab eo tempore scrutari quicquam desierint, et argumentis ac signis, quae viderant, tanquam vali-

a) l. c. p. 23. Vtimur versione HADRIANI IVNII, quam tamen cum Graeco textu conferre e re fore lectoris monemus.

b) Morem hunc Platonicorum, vt omni fere, ita hoc quoque, tempore fuisse, vt non tantum conuiuia inter se celebrarent, sed et philosophiae studiosos iuuenes in mensa sua alerent, Plotini, Longini, Porphyrii hocque Iamblichi exemplo constat, ad quem morem hic alludit Eunapius, veteremque conuictum Pythagoreum obseruatum a Iamblicho et reductum esse innuens.

c) EVNAPIVS l. c. Vbi tamen memorabile, quod discipulis talia narrantibus respondit Iamblichus: ὁ μὲν ἀπατήσας ὑμᾶς ὀυκ ἦν ἄχαρις ταῦτα δὲ ὀυκ ὄυτως ἔχει; „Qui ita vos decepit, „non fuit inuenustus, sed haec ita se non habent." Forte de aliis quoque, si non dixit, cogitauit tamen Iamblichus, quae de ipso narrabantur.

d) Ibid. Haec et similia nugarum et mendaciorum exempla plurima narrauit schola Platonica. De Brachmanibus talia refert PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. II. c. 5. Sed idem tamen miraculum de Loiola referre Masseium notat FABRICIVS, ad Marinum p. 83. qui memorabile exemplum affert ex BODINI Colloq. heptaplom. II. mulieris annis amplius 30. cum atrato daemone ephialte concumbentis, quae tamen tantam religionis et pietatis prae se speciem ferebat, vt dum sacra fierent, sublimis veheretur e terra.

e) EVNAP. loc. cit.

validis habenis pertracti in omnibus credulos se praebuerint. Plura eiusmodi de illo in vulgus sparsa fuisse fidei absona monstrique similia, ait EVNAPIVS f), nec se tamen historiae veraci et solida fide nixae, fabulas inanes et commentitias inserere velle: immo, et haec ipsa scribere non sine religione quadam, metuentem, ne rumores sint et fictae auditiones, nisi quod viros sequatur, qui fidem non adhibentes aliis rei visae sensu permoti sint. Quibus an fidem suam satis in tuto posuerit Eunapius, iudicium erit penes lectorem. Nos hoc vnum addimus, non insolens quidem in hac schola fuisse, praestigiis vti, artibusque magicis homines decipere: valde tamen, si non ipsius Eunapii, saltem virorum istorum, ad quos prouocat, fidem suspectam esse, cum supra iam probauerimus, Iamblichum ipsum non licitum tantum, sed et pium et laude dignum statuisse, quicquid monstrorum de diuinis narratur, fidem ei adhibere, et mendaciis quoque atque fraude vti, modo superstitionem, cui addicti erant hi homines, promoueret, et contra emergentem in dies magis Christianam veritatem collocaret in tuto. Qui si ex arte fuissent mentiti, et verisimilitudinis leges non migrassent, maiori labore in fraude deprehenderentur: ast insigni mentiendi licentia enormes fabulas cudentes omni se mox fide indignos ostendunt. Etsi vero, vel mediocriter attento non possunt non eiusmodi fabulae esse suspectissimae, ea tamen coecutientis philosophorum vulgus miseranda fuit conditio, vt Iamblichum in coelum non tantum extollerent, sed et διδάσκαλον θειότατον, *praeceptorem diuinissimum*, vocare non erubescerent, et respectu ad miracula et stupenda, quae de eo narrabantur, opera habito, θαυμάσιον, singulari appellationis genere nominarent, nempe vt recte obseruauit IONSIVS ob θαυματουργίαν et miras praestigias. Insolita enim apud vetustissimos Graecos appellatio, post nati demum Christi tempora, quae miraculis eius inclaruere, in vsum venisse videtur, θαυμασίου enim titulum atque laudem ante Galenum, Athenaeum, et, ex Christianis Tatianum non occurrere, erudite idem obseruauit, et exemplis docuit Ionsius: vnde coniicimus, vocem a Christianis forte exortam, qui viros sanctos θαυμασίους esse, recte dicebant, ob miraculorum claritatem, gentiles scriptores suis vindicasse, et non illos tantum admiratione dignos pronunciasse, qui mirabili virtute et eruditione excellerent, vt CICERO g) Herodotum Halicarnassaeum dixit mirabilem, et ATHENAEVS h) θαυμασιώτατον, sed imprimis illos isto mactasse titulo, qui mirabilia praestitissent, siue vera essent, siue ficta, qua ratione Apollonium fere primum ex philosophis inclaruisse supra narrauimus. Fecit haec miraculorum claritas, vt iuuenes philosophiae studiosi aliarum sectarum philosophos relinquerent, Iamblicho adhaesuri, qui scilicet mirabiles istas artes et ipsi pernosse cupiebant, id quod Alypio accidisse, philosopho corpore exiguo, pauloque quam cubitale aut Pygmaei maiore, ingenio autem maximo et in dialecticis

f) De S. H. Ph. L. II. c. 12. p. 174.

g) Orat. in Brut.

h) Deipnosoph. L. III. c. 5.

cis exercitatiſſimo, quem ipſe Iamblichus magni fecit, quod eius in periculis malisque conſtantiam et animi firmitatem, praeterea orationis acrimoniam et penetrationem probaret, narrat EVNAPIVS [i]. Fuit vero Iamblichus ingenio ſatis quidem felici atque fertili et ex praeceptoris Porphyrii doctrina, eruditione quoque philoſophica et mathematica probe exacto, ſed iudicii vi non firmato, quae ratio eſt, cur ad enthuſiaſmum et fanaticam philoſophiam declinauerit. Elegantiae etiam dictionis incurium fuiſſe, ſupra Eunapio fatente percepimus, et plagii eum praecipue in praeceptorem commiſſi reum eſſe diximus. Multoties enim, in vita Pythagorae exſcripſit Porphyrium, nec tamen, vel verbulo eius mentionem fecit, vel, per quem profecerit, faſſus eſt. Idem crimen in praeceptorem commiſit, teſte SIMPLICIO [k], in commentario in categorias Porphyrii, quem ſaepe iisdem fere verbis expreſſit. Sed et attentionem atque induſtriam in ſcribendo merito in Iamblicho deſideres. Quae negligentia fecit, vt haud raro idem bis ſcriberet, et odioſe repeteret, cuius exempla pluſcula in vita Pythagorae obſeruantur [l], quae non ſatis excuſat KVSTERVS [m], exiſtimans, *vitae huic Pythagoricae non eſſe vltimam manum a Iamblicho impoſitam, ſed varia tantum collectanea ad hoc argumentum pertinentia, confuſe, vt fit, in ſchedas ab eo coniecta, vnde alii poſtea vitam hanc conſarcinauerint, idque tam exigua cura ac diligentia, vt ſaepe eadem, ſuperiorum obliti, bis terue iterarent, et quaedam in alienum locum nullo iudicio infercirent.* Non enim tantum nullo vir doctus argumento hanc ſuam coniecturam firmat, ſed et illa ipſi operis huius oeconomiae contraria eſt, quae auctorem data opera, ſecundum methodum Platonicis adhibitam hanc biographiam conſcripſiſſe teſtatur. Nec dici poteſt, Iamblichum vitae huius collectanea tantum congeſſiſſe, cum ex decem, quos de philoſophia Pythagorica ſcripſit libris, hic primus fuerit, quem abſoluit. Nulli itaque dubitamus Iamblicho hanc negligentiam tribuere, quem non eſſe accuratum ſcriptorem, et reliqua eius ſcripta oſtendunt, et non negat Eunapius, auertere ea potius et obtundere aures lectoris, quam allicere. Eruditionem tamen et lectionem, mathematicarum etiam diſciplinarum peritiam ei non denegandam eſſe, ex ſcriptis eius ſatis apparet, modo lectorem is nanciſcatur in eo argumento ſatis exercitatum atque attentum, et philoſophiae Alexandrinae non ignarum, ſine cuius notitia pleraque Iamblichi ſcripta griphi ſunt atque aenigmata; quae vero rite intellecta miram nobis huius philoſophiae cognitionem parant, quam aliunde fruſtra petimus. Dolemus itaque vehementer ex decem, quos conſcripſit, libris Pythagoricis, dimidiam partem intercidiſſe. Superſunt tamen non ſine magno philoſophicae hiſtoriae emolumento, *vita Pythagorae* ab eo ſcripta, cuius editionem, poſt

i) p. 29. ſeqq. Vnde ſua hauſit PETR. BAYLE Dict, T. I. art. Alypius, p. 162.

k) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 189.

l) Vid. n. 68. 188. 225. collato n. 86. 87. 137. item n. 69. 229. n. 133. 177. n. 196. 224. n. 101. 102. 230. 231. n. 139. 140. 148.

m) Praef. ad IAMBLICHI vitam Pythagorae.

post Arcerii satis infelicem [n], ob corruptos maleque emendatos, quos habuit codices, et promissas Holstenii [o] atque Galei [p], Ludolpho Kustero [q] debemus, de qua cum Tomo primo [r] necessaria dixerimus, hic prolixi esse nolumus. Alter, qui huc pertinet liber, *sermones protrepticos* siue *exhortationes ad philosophiam* continet, ab eodem Arcerio non magis feliciter editas et Latine versas, quas meliori habitu nobis dare cum constituisset, Fabricius [s], intercedente V. C. Tiberii Hemsterhusii opera, lampadem ei tradidit. Dignae eae sunt noua editione, cum philosophiae Pythagorico-Platonicae magna inde lux queat affulgere. Idem vero, quod in vita Pythagorae notauimus vitium in his quoque exhortationibus regnat, vt in iis repetatur iisdem verbis, quod priore libro dixerat; quae satis probant, ipsum Iamblichum huius negligentiae esse auctorem. Tertii libri, *de mathematica communi disciplina* fragmenta tantum quaedam edidit Nic. Scutellius [t], optamus itaque, vt a viro quodam docto, et mathematicarum pariter atque Pythagoricarum doctrinarum gnaro ex bibliothecis regiis Galliae, Italiae, Britanniae et Germaniae, vbi integer latet, eruatur, et docto commentario illustratus edatur, quod post Holstenium et Galeum [u], qui omnium librorum Iamblichi editionem meditati sunt, Tennulius quoque, Kusterus et Hemsterhusius nos sperare iusserunt [x]. Quartus ex Pythagoricis Iamblichi scriptis est *introductio siue commentarius in institutiones arithmeticas Nicomachi Geraseni*, de quo supra [y] dictum, adiecisse Ioach. Camerarii suumque commentarium Samuelem Tennulium [z]. Quartum hodie legimus, *de mysteriis Aegyptiorum* Chaldaeorum, Assyriorum, siue responsionem ad Porphyrii epistolam ad Anebonem prophetam Aegyptium, quem nobis seruatum esse, merito nobis gratulamur, cum non aliunde melius Ammonianae scholae, et si recte attendatur, Orientalis quoque et Aegyptiacae, qualis circa nati Saluatoris tempora inualuit, philosophiae placita de Deo, diis, daemonibus, horumque cultu et commercio, deque tota theurgia et coniunctione animi cum Deo, addisci queant, vnde recte Morhofio [a] compendium theurgiae gentilis dicitur, in quo vero micare lucidissimae veritatis scintillas et stricturas quasdam Christianismi, sine calculo dixit illustris Huetius [b]. Nihil enim horum deprehendet lector cautus et dictionis Platonicae gnarus, si ab iis recesseris, quae, vt propius Christianis accederent, mira fallendi astutia doloque confinxere homines

n) Franeq. 1598. 4. ignoscendum tamen Arcerio corruptos Codices sequenti. Plerique enim codices Iamblichi eius commatis sunt, hinc cum Graecis malis sibi rem fuisse conqueritur Thom. Gale praef. ad librum de myst. Aegypt.
o) In vita Porphyr. c. 6.
p) loc. cit.
q) Amstelod. 1707. 4.
r) L. II. c. 10. conf. Fabric. l.c. p. 287.
s) Ibid. p. 289.
t) Ad calc. libri de myst. Aegypt. Rom. 1556. 4.
u) Vid. ll. cc.
x) Conf. Fabric. l.c. p. 290.
y) Sect. III. huius capitis §. 25.
z) Arnhemii 1678. 4.
a) Polyhist. T. I. L. I. p. 87.
b) Demonstrat. Ev. axiom. 4. p. 15. ed. rec.

verſipelles, qualia infra, vbi de philoſophia eorum agendum, producemus. Dedit nobis ſcripti ad cognoſcendam horum temporum philoſophiam late vbique Sec. III et ſequentibus regnantem, vtiliſſimi editionem et verſionem nullius prorſus pretii NICOLAVS SCVTELLIVS [c], meliorem vero [d] doctoque commentario illuſtratam, vir de veteri eruditione immortaliter meritus THOMAS GALEVS [e]. Quintus, ſextus, ſeptimusque huius collectionis Pythagoricae liber, de phyſicis, ethicis et diuinis, quae in numeris obſeruantur, tractauit, octauus inſtitutiones muſicas ex mente Pythagoreorum, nonus inſtitutiones geometricas, decimus introductionem ſphaericam exhibuit, quos omnes hodie deſideramus [f]. Sed et multa alia ſcripſit Iamblichus deperdita hodie, quorum catalogum confecit Cl. FABRICIVS [g], qui videndus. Vbi et quo tempore mortalitatis exuuias depoſuerit, incertum. Ex verbis EVNAPII [h], quibus Iamblichum Alypium in patria decedentem ſenio confectum, ſecutum paulo poſt eſſe dixit, colligi poſſe, eum Alexandriae obiiſſe, vidit quidem FABRICIVS [i], ſed recte monuit, incertum id eſſe, nam hoc tantum verba eius velle videntur, ſublato in patria morte Alypio Iamblichum non diu ſuperuixiſſe. Nec de mortis tempore certiora conſtant. Id vnum ex EVNAPII [k] relatione certum eſt, poſtquam Iamblichus hominem exuiſſet, diſcipulique eius alius alio diſperſi eſſent, Sopatrum in aulam Conſtantini M. ſe contuliſſe, vt ſupra in ora paginae narrauimus : ex quo ſequitur mature, viuo adhuc Conſtantino, obiiſſe Iamblichum : ex quo annum eius mortis in A. C. CCCXXXIII incidere, viri docti [l] coniectant: quod ſi cogitamus, fuiſſe Iamblichum Porphyrii diſcipulum, qui ineunte Sec. IV obiit, vix vltra hos annos extendi poteſt vitae eius terminus. His ſuppoſitis indubitatum eſt, aſt in Iamblichi hiſtoria ad euitandam homonymiae confuſionem probe notandum, Iamblichum illum, ad quem epiſtolas dedit Iulianus imperator, quique et gente et theurgiae profeſſione noſtro par fuit, a Porphyrii diſcipulo eſſe diſtinguendum. Etſi enim is Syrus erat, Apamea tamen, non Chalcide oriundus fuit, et theurgicis quidem miraculis non minores a Iuliano laudes, quam Iamblichus Chalcidenſis a diſcipulis retulit, ſed ſi recte attendimus, ab ipſo IVLIANO [m] ab eo, ad quem ſcripſit, et cuius etiam non ſine elogio meminit Libanius, diſtinguitur. Chalcidenſis enim Iamblichi ſcriptis ſe in arcana philoſophia inſtitutum fuiſſe, ipſe fatetur, ſicque viuae vocis inſtitutionem excludit. LIBANIVS vero in epiſtola quadam, quam vulgauit primus FABRICIVS [n], et poſt eum ereptus nuper nobis non ſine magna literaturae omnis iactura deſideratiſſimus IO. CHRIST. WOLFIVS, cui inſignem epiſtolarum LIBANII collectio-

c) Vid. PETAVIVS ad Iulian. p. 275.
d) FICINVS excerpta tantum ex eo dedit, in ſelectis Platonicis.
e) Oxon. 1678. fol. ex theatro Scheldoniano.
f) Conf. FABRIC. l. c. p. 292. ſeqq.
g) loc. cit. p. 293.
h) p. 33.
i) loc. cit. p. 283.
k) p. 37.
l) Conf. FABRIC. l. c.
m) Orat. IV. p. 156.
n) loc. cit. p. 284.

ctionem debemus, clariſſimis verbis Iamblichum hunc theurgum et *τὸν ὁμώνυμον ϑεῖον, eius patruum cognominem*, diſtinguit. Nec aliter rationes chronologicae admittunt, quae Iulianum vix ante obitum Iamblichi natum docent. Ex quibus hoc etiam manifeſtum eſt, elogia, quae a Iuliano Iamblicho tribuuntur, pleraque ad Chalcidenſem a viris doctiſſimis [o] perperam referri, cum iuniorem tantum concernant. Quod ſi Iamblichos Sopatrosque duos inter ſe diſtinguere non placet, reiiciendae ſunt cum Dodwello epiſtolae Iuliani, et ſuppoſitae imperatori cenſendae a ſophiſta quodam, chronologiae rationem non habente, cui coniecturae fauet dictio admodum ſophiſtica et imperatore indigna. Verum cum et Iulianus ab his hominibus edoctus eorum in dicendo veſtigia preſſerit, et, vt vidimus, Iamblichus illi laudatus patria et vitae tempore a Iamblicho Chalcidenſi diſerte diſtinguatur, Libanius etiam huius mentionem faciat, vix Dodwellianam opinionem poſſe admitti putamus: nec veriſimilitudinem excedit, hominem quendam Iamblicho et generis propinquitate et natione affinem, iisdem, quibus, ille, artibus et philoſophiae ſtudiis innutritum, non minorem theurgicis patrui artibus famam ſibi conciliaſſe; vt Sopatros quoque duos fuiſſe non ſine veriſimilitudine dicitur; vel ſi hoc non placet, coniiciendum, habuiſſe Iamblichum Apameenſem diſcipulum, praeceptoris veſtigiis non minus, quam Sopater Iamblichi Chalcidenſis, inſiſtentem, qui in iſta Iuliani epiſtola ob morum et circumſtantiarum ſimilitudinem, cum praeceptorem haberet Iamblichum, vocatus eſt Sopater. Certe per familias artes ſuas ſacras tradidiſſe *ἱερὰν γενεὰν*, ad imitationem Pythagoreorum, Eunapiana eorum hiſtoria nos dubitare non ſinit. Ex eadem vero, quam fiximus, Iamblichi mortis epocha fabulam quoque eſſe, comperimus, quod Zonaras et Cedrenus et poſt hos recentiores quidam [p] Iamblicho tribuunt, detexiſſe philoſophum, per alectriomantiam primarum literarum nominis ΘΕΟΔ. Oraculum, quod eum indicaret, qui Valenti imperatori eſſet ſucceſſurus. Valentis enim tempore Iamblichum iam ad plures abiiſſe ſupra probauimus, nec de eo quicquam memorant, qui malis artibus in fortunam et ſucceſſionem Caeſaris a Platonicis inquiſitum fuiſſe narrant AMMIANVS MARCELLINVS [q], SOCRATES [r], SOZOMENVS [s] et NICEPHORVS [t], et vt poſtea videbimus, Iamblichus cum Maximo Epheſio eiusdem generis homine, confuſus eſt. Fuere et alii, praeter nominatos, Iamblichi, quos FABRICIVS [u] enumerat. Ex noſtri diſciplina magna huius furfuris prodiit philoſophorum caterua, quae, licet clanculum, per vniuerſam Romani imperii ditionem diſperſa fuit.

 §. XXI. Poſt

o) Vid. IONS. de Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 16. p. 292. TENNVL. l. c. p. 59. OLEAR. de philoſ. eclect. p. 1212.

p) Vid. quos laudat TENNVLIVS l. c. p. 61.

q) L. XXIX. c. 1.

r) L. IV. c. 19.

s) L. VI. c. 31.

t) L. XI. c. 45.

u) l. c. p. 294. TENNVL. l. c. p. 62.

Scholae Iamblichi post eius mortem fata.

§. XXI. Post Iamblichi ex hac vita excessum aduersis vsa fuit fatis schola Plotini. Cum enim Constantinus M. ad Christianos transiisset, quod ob denegatam caedis expiationem a Sopatro factum esse, illi garriebant, falsum vero esse non inepte demonstrauit SOZOMENVS [x], vt supra iam dictum: cum Christianae religionis propagatione gentilis superstitionis euersio fuit coniuncta, quae non potuit non philosophis his esse grauissima, eo quod non philosophiae sacraria, sed sacros quoque templorum recessus custodirent, haberique vellent, non philosophi tantum, sed et sacerdotes: quam rem Sopatro attulisse interitum in praecedentibus diximus. Cautiores hoc exemplo facti Iamblichi discipuli non tantum sacram professionem et mysteria celabant, sed et per omnem fere terrarum orbem dispergebantur, et vbique locorum clandestinis prae metu imperatorum Romanorum artibus διαδοχὴν Πλωτίνου, vt habet SOZOMENVS [y], scholae doctrinaeque Plotini, vel vt EVNAPIVS [z] habet, Iamblichianae philosophiae successionem propagabant. Et his quidem fatis pressa fuit secta eclectica, siue schola Alexandrina sub Constantino M. et Constantio. Reuixit tamen ea et noua incrementa floremque accepit sub Iuliano, qui ob fidem Christianam cum horum hominum superstitione commutatam, apostatae nomine insigniri solet. Is cum animi inclinatione naturali ad superstitionem ferretur [a], et ex hac Plotini Iamblichique schola praeceptores nactus esset, qui eas illum artes edocebant, quibus ad imperii habenas capessendas adspirare posset, mire inde post eius defectionem a fide Christiana, res horum hominum auctae sunt, et Pseudo-Platonicorum istorum quidam singularibus fatis inclaruerunt. Quorum, vt ipsius imperatoris, huic factioni adscribendi res iam porro enarrabimus, et cuius generis homines huic se sectae addixerint, quibus artibus fuerint vsi, quae de se fuisque mendacia fuerint commenti, quantum instituti ratio permittet, tangemus, vt intus et in cute hanc sectam, quae non mediocri audacia ecclesiae et philosophiae circulos turbauit, pernoscamus. Plerique vero eorum, quorum historia enarranda est, fuere Ammonii, Plotini et Iamblichi συμπατριῶται, nempe Aegyptii, Syri, Asiaeue minoris incolae, Cappadoces, et huius generis atque nationis alii, quorum superstitio, et pronus ad aniles fraudes et fabulas animus, maxime vero leuitas et audacia mentiendi et fingendi veteris historiae gnarum lectorem fugere non potest. Ex his vero gentibus populisque flos ille philosophorum exortus est, qui Ammonii, Plotini Iamblichique vestigia prementes omnia superstitione, enthusiasmo, praestigiis, et inani philosophia repleuerunt.

Aedesius.

§. XXII. Ex Iamblichi discipulis praeter Sopatrum valde inclaruit AEDESIVS, qui post eius excessum scholam et in contubernio docendi munus suscepit, cuius vitae historiam nobis descriptam reliquit EVNA-

PIVS

x) H. E. L. I. c. 5.
y) Ibid.
z) p. 37.

a) Non negat hoc AMMIANVS MARCELLINVS eiusdem commatis scriptor, L. XXI. c. 2. L. XXV. c. 26.

PIVS [b]. Fuit is gente Cappadox, generis nobilitate inter ſuos facile princeps, ſed cenſu exiguo. Quae facultatum modica conditio patrem eius permouit, vt in Graeciam filium amandaret, vt artem aliquam addiſceret, ex qua lucrum peti ſicque opes vtriusque augeri poſſent. Qua in re ſpem patris euentus valde feſellit. Redux enim filius theſauros quidem apportauerat, ſed non quaeſtuoſos, artesque didicerat, ſed non lucroſas; philoſophiae enim operam dederat. Pater itaque ſpe ſua falſus, filioque ob eam rem vehementer indignatus, quod nihil, quod opes ſuas augere poſſet, didiciſſet, tanquam inutilem, nulliusque bonae frugis domo exegit, fugientemque perſecutus, ei obiecit: ecquid tandem emolumenti affert philoſophia? quo ille conuerſus, non parum, inquit, mi pater; patrique eum perſequenti genubus aduolutus, eius patientiam et miſericordiam exorauit. Pater enim admiratus filii conſtantiam indolemque, eum domum reduxit. Ille vero, reſumtis, quae dimittere patris indignatio coegerat, ſtudiis, totum iis ſe tradidit; pater vero intermiſſae diſciplinae denuo dicauit, alacri laetoque vehementer animo, abeuntem filium proſecutus, velut Deum quendam, non hominem genuiſſet. Non expleuit vero ſpem tantum patris Aedeſius, ſed ſuperauit quoque, nam non ceteris tantum omnibus, qui prae aliis eminebant, vel quorum etiam auditor erat, longe praecurrit, ſed et eruditionem experientiae iunxit. Tandem vt ſapientiam perficeret, in Syriam ad Iamblichum, cuius tum iam celeberrima fama erat, perrexit. Quem vt videre et audire contigit, tanta eius admiratine atque veneratione captus eſt, vt totus ab eius doctrina ſermonibusque penderet, nec ſolis eius lectionibus ardens eius audiendi deſiderium reſtingui poſſet. Quod vt amorem Iamblichi ei maxime conciliauit, ita tantam ei comparauit philoſophiae cognitionem, vt praeceptorem tantum non aequaret. Excipit tamen Eunapius θειασμὸν, afflatumque illum diuinum et theurgicum, de quo non ſe habere fatetur, quod ſcribat: licet coniiciat, fieri potuiſſe, vt iſtam virtutem enthuſiaſmi occultam tenuerit, neque reuelauerit cuiquam Aedeſius, temporibus iſtis, quibus grauis erat huius generis hominibus Conſtantini M. zelus, callide inſeruiens. Poſt Iamblichi ex hac vita diſceſſum, cum ſchola eius diſſiparetur, aliusque alio diſpergeretur, et Sopatri fata magnam iis ſollicitudinem metumque inieciſſent, Aedeſius, quo ſe verteret, conſilii inops, cum clariſſimus diſcipulorum eſſet Iamblichi, inſidiasque metueret, ad precatiunculam, quam in ſchola praeceptoris didicerat, confugit [c], diuinationem ex ea quaerens, cui futura praeſagiendi generi quam maxime fidebat: qua nempe per inſomnium ſe de voluntate conſilioque Deorum certum fore credebat. Deſcenderat (ita quidem rem totam enarrat EVNAPIVS) [d] ad preces Deus et hexametris verſibus oraculum ediderat: ille vero diductis palpebris cum adhuc metu tremeret, dicta quidem memoria recolebat, aſt ſupernaturalis et coeleſtis verſuum contextus ei exciderat. Puerum itaque vocat, qui puram

b) p. 34. ſeqq. c) Ἐπί τινα μαντείαν δι' εὐχῆς καταφυγών. d) p. 46.

puram aquam ad extergendos oculos atque faciem afferret: Puer manum eius laeuam conspicatus, plenam eam extrinsecus literarum esse monet, quam vbi ille inspexit, rem eam diuinitus euenisse intelligit. Veneratus itaque et manum et scripturam, hos versus inscriptos deprehendit:

Parcarum ingenibus fatalia pensa trahentum
Sors tibi stat vitae: si degere in vrbibus, inque
Coetibus est animus, fama super aethera viues,
Sin tauros ouiumque greges tibi pascere curae est,
Sic quoque te aucturum coelestia numina spera.

Huic oraculi monito vt insisteret, praediolum aliquod sibi dispiciebat, et pastoritiae se vitae parabat. Neque tamen hoc eius institutum philosophiae studiosos latuit, qui inuestigati limina tanquam vlulantium canum grex, obsedere, laniaturos se minati, si tantam tamque reconditam eruditionem montibus syluisque magis quam hominibus seruaret, veluti illis nunquam esset natus. Quibus precibus minisque tandem expugnatus, societati hominum et institutioni discipulorum se reddidit. Hactenus Eunapius, hic, vt horum hominum indolem discamus, iterum sine censura non dimittendus. Negabat is scire se, vtrum θειασμῷ gauisus fuerit Aedesius, vt supra dictum. Ast ad hanc diuinam agitationem, vel excitationem, quam ab ἐκστάσει distinguebant Platonici recentiores, pertinere τὴν καθ᾽ ὕπνε μαντικὴν prolixe docet, quaque ratione animus a Diis agitetur exciteturque inter somniandum, dormiendo et vigilando medius prolixe describit IAMBLICHVS [e], nec aliud hariolationis genus Aedesius quaesiuit, vt ipse nobis tradit Eunapius. Si itaque θειασμὸν nullum vel habuit, vel habuisse tamen non significauit Aedesius, vnde eius notitia fuit scriptori fabulae? annon contradictio mendacis postulat ruborem? Sed alio loco [f] incogitanter refert: Iulianum Aedesii doctrina excitatum, in colloquium et familiaritatem ab Aedesio receptum, obstupuisse τὴν μὲν ἀκμὴν καὶ θεοειδὲς τῆς ψυχῆς, *diuinitus immissum vigorem animi*, non putasse sibi discedendum, sed plenis faucibus disciplinas haurire constituisse; eamque ob caussam regalia ad eum munera misisse, Aedesium vero, senem et corporis exuuiis deponendis proximum, ad discipulos suos eum dimisisse, promittentem, ibi non sapientiae tantum omnis atque disciplinarum, sed et mysteriorum fore participem. Mysteria autem vbi philosophiae opponuntur, in horum hominum schola nihil aliud sunt, quam theurgicae operationes, deorum euocationes et apparitiones, animi cum iis coniunctiones, et his similia, qualia habuit et exercuit Iamblichus, quaeque an Aedesius nouerit, Eunapius se ignorare dixit, licet θεοειδὲς ei tribuat. Quo nouo hominis ex hac familia oriundi malae fidei mendaciique specimine manifestum fit, quam parum in fingendis et tribuendis suae sectae viris miraculis ad verisimilitudinem attenderint, ac erubuerint, ea

e) De myst. Aegypt. L. III. c. 2. p. 60. f) In Maximo p. 85.

ea ſcribere et iactare, quorum falſitatem ipſa leuiſſimorum hominum prodit narratio. Sed vt ad Aedeſium reuertamur, is diſcipulorum importunis expugnatus precibus, ad docendam philoſophiam et myſteria ſe accingens, Cappadociam reliquit, tradita Euſtáthio prouincia ſua, Aſiamque ingreſſus, quae vniuerſa illi manum porrigebat, ſedem fixit Pergami, quo vniuerſam fere Graeciam et finitimos attraxit, illuſtris fama Aedeſii. Ibi nactus diſcipulos plurimos, et in his celeberrimos ex hac ſecta Maximum, Chryſanthium Sardianum, Priſcum Theſprotium, Euſebium, Myndium, et Sopatram, feminam philoſopham, itemque Iulianum, poſtea imperatorem, vt paulo ante notauimus [g]. Ceterum et hoc in laudem Aedeſii narrat EVNAPIVS [h], fuiſſe eum humano et populari ingenio et poſt concertationes literarias et in diſputationibus conſumtas apud Pergamum prodeambulare ſolitum, ſodalibus honoratioribus comitatum, eundemque doctorem diſcipulis, quos rudes et tardos videret, harmoniam quandam et ſolertiam inſeruiſſe, quantum vires humanae paterentur: rurſus quos glorioſos ob dogmatum inſolentiam animaduertebat, eos ſenſim ex alto deduxiſſe, ad humanitatis modulum: Sed et non illibenter cum opificibus obuiam factis de ipſorum negotiis atque operis praeſentibus diſcipulis diſſeruiſſe. Obiit valde ſenex, licet corpore eſſet infirmo.

§. XXIII. Aedeſio ſucceſſiſſe in ſchola, quam is in Cappadocia collegerat EVSTATHIVM, in antecedente §. diximus. Eius non tantum, ſed vxoris quoque illius SOSIPATRAE atque filii ANTONINI hiſtoriam ita enarrat EVNAPIVS [i], vt vix alio exemplo luculentius genius huius ſectae, et audacter ac ſine fronte mentiendi libido pateat. Audiemus itaque laudatorem magis, quam narratorem fatorum huius viri et familiae eius [k], ſed cogitabimus etiam, quem audiamus, et de quibus porro hominibus inuſitata et diuina nobis obtrudantur. Fuit Euſtathius Cappadox, Iamblichi prius [l], et poſt hunc Aedeſii diſcipulus, a quo ſcholaſticam prouinciam accepit, licet nulla ſecum cognatione coniuncto. Quod eo magis omnium comprobatione factum, quo magis cuncti vno ore fatebantur, eum et fuiſſe et viſum eſſe virum optimum, qui experientia teſte oſtenderit, quid in dicendi facultate valeret: quippe linguae facundia labiisque inſidens lepor quiddam magicis praeſtigiis ſimile (Graeca, οὐκ ἔξω γοητείας, ſatis produnt, magicae virtutis in dicendo ſuſpectum fuiſſe) obtinebat, ſermo efflorеſcebat ſuauis et placidus, tantaque cum gratia effundebatur, vt, qui vocem hominis audirent, ob- *Euſtathius.*

liti

g) loc. cit.
h) p. 117.
i) In Aedeſio p. 50. ſeqq.
k) Sequimur verſionem HADR. IVNII, monemus vero lectorem, vt ad Graeca attendat, quae cum ſenſu magis, quam ad verbum exprimere cogitaret interpres, ea interdum peruertit, quod ſemel indicaſſe ſufficiat. Dolemus itaque nouam FABRICII verſionem non comparuiſſe, vid. Vita eius a Cl. REIMMARO edita.
l) Ibid. p. 23. Diſtinguendus ab aliis Euſtathiis, quos enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 189.

liti sui, a verbis illius dependerent. Cuius mirum ita refert exemplum Eunapius: Imperatori Constantio[m] illo accidit tempore, vt in repentinam rerum turbationem coniiceretur, quod impenderet ei graue bellum a Persarum rege Sapore, qui Antiochiam circumsidebat, et funditoribus tela eiaculantibus premebat, atque imminentem theatro arcem repentino ac improuiso insultu occupauerat, immensamque spectatorum multitudinem sagittis interfecerat. Quo rerum statu cum de legato ad regem mittendo deliberaretur, neque Graecum quemquam imperatoris auribus obiicere illi auderent, sed ex exercitus tribunis aliquem mittendum censerent, necessitate tamen coacti prudentissimum omnium, vniuerso coetu consentiente, Eustathium existimarunt. Qui imperatoriis literis in aulam vocatus cum comparuisset, tanto sermonis lepore imperatorem cepit, vt maioribus honoribus ac dignitatibus cumularet eos, qui committendae Eustathio legationis auctores fuissent. Vbi in Persiam ventum est, Sapores homo tyrannicus cum variis artibus percellere hominem pauore non potuisset, vultum placidum demiratus, per cubicularium ad mensam intro vocat. Is parens ad epulum regale accessit, tantaque eloquentiae virtute inualuit, vt parum abfuerit, quin rex Persarum, insignia regni deposita cum Eustathii penula commutauerit. At illud prohibuerunt affinitate regi coniuncti, qui praestigiatorem magumque (γόητα) esse hunc hominem dicebant, regique auctores erant, vt Romanorum imperatori rescriberet, cur, qui spectatis viris optimatibusque abundaret, eiusmodi homines legatos mitteret? Aliter tamen communis Graecorum de eo expectatio ferebat, qui vota pro incolumi eius reditu faciebant, quae adiuuabant oracula. Ast cum non rediret, illique spe fallerentur, legationem ad eum mittunt, ex Graecorum clarissimis et prudentissimis, rogantes, cur res minus prodigiis succederet? Ast ille examinatis oraculorum circumstantiis cum veritatem rei explorasset, Deos reditum suum non praedixisse, dixit. Hactenus Eunapius, qui quem effectum habuerit legatio, non refert, his tamen mire prodit, eiusdem hunc Eustathium generis fuisse, qualis praeceptores Iamblichus et Aedesius, et iisdem artibus circumuenisse homines, incerta et obscura oraculorum interpretatione deceptos. Licet fatendum sit, parum verisimilitudinis habere totam legationis historiam, eam non silente tantum Ammiano Marcellino, sed supra probabilitatem fere omnem posito, in tam ancipiti et vrgente populi Antiocheni fato tam longam et fructu omni carentem moram Eustathium nexuisse. Notanda tamen ipsa Eunapii confessio, Eustathium magum et praestigiatorem fuisse habitum, eam enim fidem et existimationem non apud Christianos solum, vt supra in Aedesio vidimus, sed et apud gentiles plerosque

m) Ad Gallienum ab Antiochenis legatum missum esse Eustathium ait FABRICIVS l. c. sed pro *Gallieno* legendus est vel, ad *Saporem*, vel, ad *Constantium*, qui graui bello impliciti tum contendebant inuicem. Describit id AMMIANVS L. XX. XXI. et legationum inuicem missarum aliquoties meminit, nihil vero de Eustathio habet, licet huic sectae faueret.

que inuenerant huius sectae philosophi, qui non philosophiam tantum docendi, sed et sacra peragendi, et artes theurgicas exercendi munus sibi tribuebant, vnde non tantum τὸ φιλοσοφεῖν, sed et τὸ λατρεύειν. Eustathio tribuit [n]. vxor Sosipatra; cui quinque tantum annos cohabitauit, ante praeceptorem Aedesium fatis functus. Verum SOSIPATRAE quoque historia hic iungenda est, fabulae Milesiae non dissimilis, indolem tamen nugacissimorum impostorum mire referens, quam hunc in modum tradit porro EVNAPIVS [o], sophistico dicendi genere, quaesitisque eloquentiae coloribus molestus magis, quam gratiosus: quare rem tantum ipsam omissis orationis lenociniis enarrabimus. Tanta fuit Sosipatrae doctrinae gloria, vt mariti famam pene extingueret. Natale ei solum fuit in Asia circa Ephesum, genere locuplete et felici. Cum adhuc infans esset, felicissime omnia ei succedebant, tanta erat eius gratia leposque. Quinquennium illa expleuerat, cum duo senes, peregrinantium habitum prae se ferentes, ad praedium parentum Sosipatrae venissent, villicoque persuasissent facillime, vt vineae curam ipsis permitteret. Postquam vero prouentus praeter spem extitisset copiosior, ad stuporem vsque, ita vt suspicionem miraculi iniiceret, et diuinae cuiusdam operationis (θειασμοῦ) [p], parens Sosipatrae mensae senes adhibitos liberaliter tractat, colonos, quod non eandem operam nauassent, increpat. Senes autem puellae Sosipatrae, quae simul aderat, venustate capti, praedii domino confirmabant, se quidem istis honoris et beneuolentiae testimoniis non capi, quod si tamen eorum gratiam vicemque reponi donis coelestibus velit, permittat, rogare se, istam Sosipatram sibi alumnis verisque parentibus futuris, in quintum vsque annum, neque de puellae morte sit sollicitus, neque de curando agro fundoque, qui per se cumulate profusurus sit prouentus opesque, de filia vero humanam conditionem transgressura expectet. Pater pauore perculsus, linguamque comprimens filiolam tradit, villicoque mandat, se benigne senibus praestare, quicquid vellent, neque curiose rerum satagere. Quinquennii tempore exspirante, quum pater praedium reuiseret, filiam neque statura, neque venustate formae satis agnoscebat; eamque venerabatur, aliam prorsus se videre ratus. Apposita mensa, patrem, filiam quae vellet, rogaret, monent: ast illa facta dicendi potestate, cuncta, quae patri interea acciderunt, enarrauit, ne minimis quidem rerum circumstantiis omissis, quod in tantam patrem admirationem stuporemque rapuit, vt filiam deam esse crederet. Itaque accidens ad pedes senes rogat, ederent, quinam essent? Illi cunctabundi aegre post aliquam moram, se sectae illi, quae Chaldaica dicatur, adhaerere, et initiatos esse eius mysteriis dixerunt, idque velut per aenigma et demisso vultu. Quo audito pater genibus aduolutus suppliciter precatur, velint esse praedii domini, filiamque sub imperio habeant, diisque initiatam plenius erudiant, quod se facturos nutibus illi significarunt, nullum amplius verbum prolocuti. Ille gaudio delibutus arctiori

Sosipatra.

 somno

n) p. 65. o) p. 57. seqq. p) Ita mature scenam instruit nugator.

ſomno oppreſſus fuit, ſenes autem a coena digreſſi, virginem ſecum abducunt, et amictu ſacro, inſtrumentis ac libris in arculam reconditis Soſipatrae, vt eam obſignet, mandant. Illuceſcente die, cum fores reſerarentur, illi cum famulis ad operas prodeuntibus exeunt: virgo laeta ad patrem accurrit, arculam oſtendens; pater, vbi diuitias, quibus ditatus erat, laetus enarraſſet, viros accerſi iubet, at illi nuſquam comparuere, cuius rei cauſſam ex filia ſciſcitatus, tandem ex ea comperit, fuiſſe illos genios. Pater itaque filiam diuino numine agitatam et enthuſiaſmo vacantem (θεαζομένην καὶ ἐνθουσιῶσαν; vocibus ex huius ſectae diſciplina petitis, vocat EVNAPIVS) ſuo arbitrio viuere permiſit, rerum eius minime curioſus inueſtigator, niſi quod taciturnitate eius nonnihil offenderetur. Ipſa iam florentis aetatis limen ingreſſa, nulliſque aliis vſa magiſtris, non poëtarum modo, ſed et philoſophorum atque oratorum ſcripta in ore habebat, et quae alii non niſi difficillime intelligere poterant, ipſa citra laborem luculenter explicabat. Cum vero nubere decreuiſſet, Euſtathium coniugem delegit, ei praedicens, ternos ex eo liberos parituram, infeliciter bonis externis vſuros: illi autem ante ſe deceſſuro ſedem a fato ad lunarem globum deſtinari. Addit Eunapius, vbi conueniſſet Euſtathio, eique nupſiſſet, cuncta impleta fuiſſe; Soſipatram autem a mariti morte ad praedium ſuum regreſſam, apud Pergamum vetus in Aſia minore conſediſſe, et magnopere eam beneuolentia fuiſſe proſecutum magnum illum Aedeſium, qui etiam eius prolem inſtituerit, quamuis et ipſa domi ſuae eandem erudiuerit, omnibus in Soſipatrae magis quam Aedeſii admirationem raptis, eiuſque enthuſiaſmum diuinasque agitationes veneratione proſequentibus. Sed et Philometor quidam Soſipatrae conſobrinus, quod mulierem diuino commercio (θειοτέραν) praeſtare ſciebat; eam valde deperibat, quin et ipſa eodem amoris ſenſu tangebatur. Quae, vt affectu liberaretur, Maximo, qui Aedeſii familiaritate vtebatur, animi morbum reuelauit: Philometor rem vrgens per extiſpicium, quo fato eſſet vſurus, cognoſcere tentauit, auctore Maximo. At illa peracto ſacrificio exploranti, quae ſenſiſſet, Maximo, cuncta, quae peregerit, tanquam ſi fuiſſet praeſens, exponit. Quo ille attonitus in terram procumbens Deae inſtar Soſipatram eſſe faſſus eſt, et occurrentem ſibi Philometorem, a veneficio, quod animo conceperat reuocauit. Aſt Soſipatra ab eo tempore Philometorem in oculis ferebat, illius accenſa ſtudio: cumque illa aliquando de anima diuina agitatione commota diſſereret, abſente Philometore ſubito attonita, eum de curru delapſum, de crurum perfractione periclitari, famulorum tamen miniſterio ſaluum euadere dixit, euentu rem comprobante q. Addit his EVNAPIVS: ex his cunctis perſuaſum fuiſſe Soſipatram vbique locorum eſſe praeſentem, quod deorum proprium eſſe dicatur. Ex ternis relictis liberis ANTONINVS parentum inſtitit veſtigiis, ſedemque apud Canopicum Nili oſtium r fixit: Ad hunc, ſcri-

Antoninus.

q) Iisdem fere circumſtantiis rem narrat Eunapius, quibus caedem Domitiani Epheſiis indicaſſe Apollonium Tyanaeum refert Philoſtratus, vnde coniicimus, ad hunc impoſtorem reſpexiſſe Eunapium.

r) Conf. AMMIAN. MARCELL. L. XXII. c. 16.

ſcribit Eunapius, frequentem, quae philoſophiae operabatur, iuuentutem conuolaſſe, eumque praedixiſſe, deſolata a morte ſua Deorum templa futura et euertendam religionem. Diis vero gentilibus iſtius loci ſe dediſſe, et myſteria atque arcana excoluiſſe, nihil tamen, quod ſciri poſſet, a communi hominum opinione diuerſum Deorum cultui fuiſſe operatum, quod imperatoris ingenium et conatus noſſet, qui theurgos (ita enim Graeca Eunapii habent) tolleret: omnes vero viri conſtantiam, temperantiam et mentem flecti neſciam fuiſſe admiratos, neminemque inſalutato Antonino praeteriiſſe. Quotquot vero ad colloquia admiſſi problemata propoſuerint, Platonica refertos doctrina abiiſſe; qui vero diuiniora quaererent, mutum quam ſtatuam magis deprehendiſſe. Euentum vero haec omnia comprobaſſe euerſis a Theodoſio imperatore, Theophilo epiſcopo et Euetio ſummo magiſtratu politico fungente, templis Canopicis ipſoque Serapidis fano, et introductis in eum locum monachis. Et ita quidem Eunapius, qui maledicentiſſimae linguae frena, non in ſacra tantum Chriſtianorum, ſed et ipſum ſanctiſſimum Saluatorem hoc loco impudentiſſime laxauit, et rabie huic ſectae propria in rem Chriſtianam debacchatus eſt. Expoſuimus paulo prolixius, quam inſtituti noſtri ratio ferre videtur, Euſtathii, Soſipatrae et Antonini hiſtoriam, vt natiuis coloribus depicti ab ipſo Eunapio homines peſtilentiſſimi, qua fuerint animi indole, quo genio, quibusue vſi fuerint ad extollendam famam ſuam et fulciendam ſuperſtitionem artibus, pateſceret. Quos vt intus et in cute pernoſcamus, I. quidem notandum, hos homines non philoſophiae tantum ſtudiis nomen dediſſe, ſed latuiſſe ſub honeſto hoc nomine etiam nefandae ſuperſtitionis miniſtros: Euſtathium enim cultui quoque Deorum vacaſſe, et quod Soſipatrae foeminae non licebat, Antoninum filium feciſſe, qui non Platonicam tantum philoſophiam explicabat, ſed et, θεοῖς τε καὶ ἀῤῥήτοις ἱεροῖς ἀναθεὶς καὶ προσαρμόσας ἑαυτὸν, *ſacris myſticis et diuinis ſe applicabat*, magna iactantia refert Eunapius. Aſt, quod II. ex inſigni hoc Eunapii loco luculenter diſpaleſcit, maximo hi homines ardebant in Chriſtianam religionem, quae ſub imperatoribus Chriſtianis laetiſſima incrementa capiebat, odio, cum res ſuas fieri deteriores, templaque, vnde honores et reditus ad eos olim confluxerant, vel deſolata ſtare, vel dirui plane, et famoſiſſima quoque oracula, quale Serapidis fuit, deſtrui viderent. Vehementiſſime itaque inuidia turgentes cum animaduerterent, Ieſu teſtiumque eius (quos maledicentiſſimo impuroque ore calumniatur Eunapius) gloriam peſſimas ſuas artes denudaſſe, et feciſſe inermes, et ſanctiſſimorum martyrum ſanguine victas eſſe virtute magiſtri infernales poteſtates, quod vnum poterant, praeſtigiis mendaciisque impedire conabantur. Vt itaque III. ſe quoque ſuamque ſuperſtitionem Diis curae eſſe oſtenderent, et miraculorum, quibus effulgebat reſpublica Chriſtiana, gloria non minorem famam ſibi acquirerent,

rerent, ad θειασμὸν, diuinarum operationum fundamentum confugiebant, eumque in finem enthuſiaſmum affectabant, raptusque diuinos. Quod imprimis de Soſipatra oſtentat Eunapius, cui κορυβαντιασμὸν καὶ ἐκβάκχευσιν ipſi tribuit. Aſt cum IV. haec quidem ſimplicium oculos deciperent, paulo attentiores vero fallere non poſſent, alia fraude opus erat. Nempe per diſcipulos iactanda θαυμαστὰ et inuſitata, et maxima cum fiducia talia narranda, quae ſupra ingenii viriumque humanarum modulum aſſurgerent. Gnauiter id fecere Euſtathii et Soſipatrae diſcipuli, qui praeceptoribus his ſuis diuinam mentem, educationem, informationem, abſentium rerum ſcientiam, amicitiam cum Diis, aliaque theurgicae ſcientiae opera tribuebant. Quibus tamen V. omnibus fuſe delineandis nec modus, nec veriſimilitudo, nec teſtium fides adhibita, eisque narratio ſuperſtructa fuit, ſed narratae fabulae Mileſiis longe deteriores, omnique prorſus veriſimilitudine, etiam quoad facti circumſtantias, deſtitutae. Id quod ea potiſſimum confidentia admiſere homines mendaces, quod ad ſacra ſua ſtabilienda eiusmodi fraudibus vti licere haberent pro explorato. Ita ſane Eunapius, ἱερᾶς γενεᾶς aſſecla, ſolet, cuius ſi narrationes de Soſipatra paulo attentius conſideraueris, mendacem deprehendes ſui plane immemorem, ita finxiſſe, et nugatum fuiſſe, vt manibus queat palpari mendacium: diuina ita prouidentia dirigente, vt mendaciorum pater prudentibus quibusuis regni ſui fundamenta proderet. Quis enim, qui ſanae mentis eſt, ſibi perſuaderi patiatur tanquam veriſſimum, et extra dubitationis aleam poſitum, duos aduenas, homines prorſus ignotos primumque conſpectos non admiſſos tantum in familiam illico eſſe, ſed et rei oeconomicae vinearumque illis curam creditam praecipuam? quis fertilitatem tantam fuiſſe credat, vt miraculi inſtar fuerit? cum tamen praeter aduenas duos etiam villicus cum ſeruis curam laboremque impenderint ſuum. Et qui nouiſſe potuit praedii dominus, largiſſimum prouentum peregrinis ſenibus deberi ſolum, non vero et reliquis in eius vinea operariis, quos pigritiae accuſabat, licet infra villicus rationes reddidiſſe dicatur? Et qui potuit Soſipatrae genitor vno illo indefeſſae ſedulitatis indeque exortae fertilitatis vineae ſpecimine commoueri, vt ſine vlla contradictione et formidine hominibus agricolis, ruſticamque vitam prae ſe ferentibus ſine conditionis eorum examine et fraudis metu vnicam filiolam ſibi tantopere dilectam traderet? Et ſi etiam fingamus tantae eum credulitatis fuiſſe, quis quaeſo ſibi tanquam verum perſuadeat, eum non iudicium tantum omne ſed et rerum ſuarum atque vtilitatis rationem omnem ita eirauiſſe, vt et filiam, et praedium eiusque adminiſtrationem ita in quinquennium ceſſerit, vt ne quidem de eius ſtatu et incrementis quaeſiuerit? Vt haec omnia ſint ἀπίστατα et prorſus incredenda, nullo tamen ea pingit colore ſophiſta impudentiſſimus, ſed ſibi ipſi contradicit turpiſſime. Vindicat Soſipatrae rerum omnium ſcientiam, et exercitationem in oratorum et philoſopho-

ſophorum libris, et tamen neſcire ſe fatetur, quid et qua ratione edocta illa ſit. Genios fuiſſe, et neſcio quales ſpiritus, hos doctores Soſipatrae quaſi ex tripode definit, aſt fuiſſe homines Chaldaicae doctrinae initiatos narrauerat. Et vt fabulam digno ornaret epiſodio, genios hos ita ſubducit oculis, vt ſomno oppreſſum parentem dicat, et nec ipſa Soſipatra habere innuat, quod de iis patri referret. Quin et hoc addit, vt nugis omnia ſcateant, dediſſe diuinos hos philoſophos puellae libros in arcula repoſitos, quam tamen ſine libris omnia, quae in omnium libris erant, contenta ſcire mentitus erat. Alias affanias hominis nugiuenduli tacemus, quem deſtructorum templorum puluis, et ſublatorum ſacrificiorum recordatio ita exaſperauit, vt in Chriſtiani nominis contumeliam iſta fingeret et Theophili, Alexandrinorum patriarchae [r] memoriam pollueret. Quod Theodoſio imperante ſub quo vixiſſe Eunapium infra dicemus, auſum fuiſſe illum merito miramur. Tandem et VI. hoc ex Eunapii narratione non omittendum eſt, iactaſſe hos homines eruditionem et ſectam Orientalem. Ex qua cum progreſſi haeretici Platonicis veram Zoroaſtreae et Hermeticae ſapientiae notitiam denegaſſent, vt narrat PORPHYRIVS [s], vna fidelia duos, quod aiunt, dealbantes parietes Platonici, Chaldaicam ſe diſciplinam edoctos diuinis operibus inclareſcere iactando, eandem rem et haereticis philoſophisque orientalibus, et Chriſtianis oppoſuerunt, prodideruntque, etiam ex hac ſentina, ſua eos arua irrigaſſe. Quae omnia ſuo nobis loco obſeruationes ſubminiſtrabunt, grauiſſimas, ſine quarum lumine nec ſacra nec philoſophica huius temporis hiſtoria ſatis illuſtrari poteſt. Ex dictis autem liquet, Soſipatram inter mulieres philoſophas occupare locum, nam Ammonianam Plotinianamque philoſophiam, habitu diuinitus infuſo edocta filium quoque docuit [u]. Merito itaque foeminis Platonicis cum Aedeſia aliisque adiicienda eſt apud I. A. FABRICIVM [x]. Poſt Soſipatrae mortem, Iuliano tandem ad imperii gubernacula emergente, preſſa ſub imperatoribus Romanis ſecta caput iterum extulit, et ex Aedeſii diſciplina noua impoſtorum cohors progreſſa eſt, quorum hiſtoriam, duce Eunapio, porro explicabimus.

§. XXIV. Ex Aedeſii porro diſciplina prodiit EVSEBIVS Myndo Cariae oppido oriundus, qui tamen Plotinianis magis, quam Iamblichianis et Aedeſianis principiis vſus, non eandem de theurgia ſententiam fouit; quae eo tempore in ſchola Platonicorum Alexandrinorum fuit receptiſſima. Narrat enim, cui notitiam de Euſebio debemus, EVNAPIVS [y], Iulianum ab Aedeſio ad diſcipulos propter ſenectutem ablegatum, *Euſebius Myndius.*

r) Facta haec eſſe imperante Theodoſio praeter Eunapium narrant RVFIN. L. II. c. 29. SOCRATES L. V. c. 16. SOZOMEN. L. VI. c. 15. SVIDAS in Serapis T. III. p. 286. Theophilum Patriarcham in praefectum praetorio abſurde tranſmutat totumque hunc locum plane peruertit Iunius, id quod iam obſeruatum IONSIO de Script. Hiſt. Phil. L. III. c. 17. p. 29.

s) c. 16.

u) MENAG. Hiſt. mul. phil. §. 21. p. 490.

x) Bibl. Graec. Vol. II. p. 69.

y) p. 86. ſeqq.

tum, cum Maximus et Priscus non adessent, Eusebio Chrysanthioque adhaerere institisse. Fuisse autem vnanimem cum Maximo Chrysanthium, et circa diuinos afflatus atque agitationes eodem enthusiasmi genere fuisse occupatum [*], in disciplinis vero sese ei subduxisse, suum morem secutum. Eusebium vero, praesente Maximo, accurationem in partiendis disputationibus, et dialecticas captiones nexusque atque labyrinthos subterfugisse; absente vero tanquam solari iubare, ipsum veluti stellam refulsisse, ob gratiam et facilitatem, quae in sermone emicabat. Chrysanthium praesenti esse assensum, et Iulianum vehementer virum suspexisse. Circa finem disputationis autem adiecisse Eusebium: *ὡς ταῦτα εἴη τὰ ὄντως ὄντα, αἱ δὲ τὴν αἴσθησιν ἀπατῶσαι μαγγανεῖαι καὶ γοητεύουσαι. θαυματοποιῶν ἔργα, καὶ πρὸς ὑλικάς τινα, δυνάμεις παραπαιόντων καὶ μεμηνότων.* *Ea tantum reuera esse, quae per se existant*, id est, ideas; *quae vero sensus aedificantur, imposturas et opera praestigiatorum, miracula edentium, ad materialium tantum potestatum virtutes pertinere atque insana esse et ratione carentia.* Demiratum expositionis epilogum Iulianum cum Chrysanthium interrogaret, ablegatum fuisse ad Eusebium ea saepius repetentem. Hunc percontante Iuliano maxima verborum eloquentia tandem dixisse: Maximum esse vnum e doctioribus et antiquioribus auditoribus, qui propter ingenii acumen, et excellentiam eiusmodi demonstrationes contemnat, animumque totum ad eiusmodi insana deliramenta applicet, eius eum non ita pridem in Hecates aede specimen edidisse, conuocatisque condiscipulis, cum humi consedissent omnes, emundata thuris mica admurmuratoque apud se hymno quodam effecisse, vt Deae simulacrum renideret, produxisse etiam fulgur luminis, quo faces, quas Dea manibus tenebat, accenderentur. Talia non esse miranda Iuliano, eo quod philosophia aliam purgationem nos edoceat. Iulianum vero his auditis ei valedixisse, et ad Chrysanthium esse conuersum atque Maximum. Maxime memorabilis locus hic est, qui satis docet, praestigias et miracula eorum hominum parui fecisse, et inter imposturas retulisse, qui paulo accuratius philosopharentur. Qua in re post Plotinum praecipue Porphyrium parum istis artibus tribuisse, quamuis eas egregie calleret, eo quod ad intellectualem animae partem non pertinerent, supra Augustini testimonio demonstrauimus. Et ratio quoque, quae ab Eusebio adducta est, ex Platonis principiis desumta aliud non admittit. In cuius philosophia, quam in doctrinae de ideis recentiores quoque Platonici, siue Alexandrini philosophi secuti sunt, vt ex PORPHYRII *seutentiis ad intelligibilia ducentibus* patet, cum τὰ ὄντως ὄντα principale cognitionis sapientiaeque humanae obiectum constituant, quae ab omni materiali specie remota sunt, nullus hic φαντασμάτων, speciecrumque imaginibus visibilibus conspicuarum locus est, sed intellectu tantum comprehenduntur: nec sapiens circa aliud versa-

*) Prodit et hic locus, θειασμὸν ad theurgiam eiusque opera pertinuisse.

versatur obiectum, cum reliquae potestates materiali corpore vestitae impuritatem materiae secum vehant. Cum itaque apparitiones istae sensus mirabili modo afficerent, materialium hoc spirituum commercium esse rati philosophi, qui maiora et puriora se sectari somniabant, eiusmodi artes imposturis similes esse statuebant, parumque facere ad vniendam cum Deo animam dicebant: vt ex laudato AVGVSTINI [a] loco Porphyrium statuisse, est manifestum. Paulum de ista seueritate recessit Iamblichus, qui orientalem et Aegyptiacam in his magis philosophiam se sequi professus, materiamque ex Dei quoque sinu deriuans, non omne cum spiritibus commercium pro impuro habuit, et apparitiones quoque theurgicas dari statuit [b]: ex cuius schola cum magnus discipulorum numerus egressus esset, qui magistri placita extenderent, valde hoc cum spinosa et difficili philosophia propagatum fuit, multique in his theurgicis operibus fuere Platonici: sine dubio vt istis praestigiis gentilem, quae plenam iamiam ruinam minabatur, quocunque modo possent, superstitionem fulcirent. Quod eo magis placuit Iuliano, quo magis non naturali tantum temperamenti inclinatione superstitioni addictus fuit, sed et eam ad obtinenda vota spesque suas has sibi putabat artes fore vtilissimas. Quas cum meras praestigias et illusae imaginationis phantasmata esse probe intelligeret Eusebius, non potuit admirari vanas ludificationes; idque διὰ τȣ̃ λόγȣ κάθαρσιν, quod anagogica et philosophica purgatio esset quaerenda. Non vidit horum verborum sensum HADR. IVNIVS, notitia philosophiae Alexandrinae non satis instructus, quod saepe eum in deuia seduxit, qui vertit: *propterea quod ratio nos rectiora docet.* Non enim id vult Eusebius, sed ad receptam in Plotini schola doctrinam de duplici purgatione respicit, quae vel theurgica est, et per commercium cum Diis effici credebatur, vel anagogica, quae λόγῳ, ratione et philosophia, a corporis vinculis ad intuendum sine imagine Deum et ideas ducere statuebatur. Hac gauisum fuisse Plotinum et Porphyrium supra narrauimus; quorum hic *theurgicis teletis nihil purgationis accedere fatetur, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum et ideas* [c]. De qua doctrina ex Platonicis HIEROCLES [d] ex recentioribus HOLSTENIVS [e] videndus.

§. XXV. Eusebium theurgicae artis celebritate superauit MAXIMVS Ephesius, cuius quoque vitam descripsit EVNAPIVS [f], qui senem adolescens vidit, et loquentem audiuit. Natales illi fuere clari, parentibus illustri genere ortis, opesque amplae [g]. Fratres habuit Germanos, *Maximus Ephesius.*

a) De C. D. L. X. c. 9. 26.
b) De myst. Aegypt. Sect. V. c. 14. p. 129. et passim. Aliter Apollonius, qui istas apparitiones ad Goëtiam referebat, theurgiam in communione cum Deo et visione eius collocans, vt supra demonstratum.
c) Apud AVGVSTIN. l. c. c. 9.
d) Ad carm. aur. in fine.
e) Vit. Porphyr. c 9. p. 260. seq. qui legi meretur.
f) loc. citat.
g) EVNAP. p. 82. 86. SOCRAT. Hist. eccl. L. III. c. 1. NICEPHOR. L. X. c. 1.

nos, eruditione non minus, quam ipse tinctos, Claudianum, qui Alexandriam commigrauit, ibique docuit, et Nymphidianum, qui Smyrnae cum laude professus est, rhetorem vtrumque [h]. Quibus vt nulla in re cederet, non eloquentiae tantum studiis se dedit, adeo vt cum eo conuersantes neque cursum et flumen sermonis ferrent, neque disertorum hominum quisquam ei contradicere auderet, cuncti vero tanquam ex tripode dicenti acquiescerent: sed et Alexandrinam philosophiam duce Aedesio didicit, quem cognatione attingebat, et cui se familiari consuetudine iunxerat [i]. Qui cum in reliquis etiam scientiis egregie esset versatus, tantus ex eius disciplina euasit Maximus, vt *vir ingenti nomine doctrinarum* audiret AMMIANO MARCELLINO [k]. Sed et magna familiaritate in Sosipatrae domo fuisse vsum, ex supra narratis constat, vnde coniicitur, ex Eustathii quoque disciplina ingenii eum opes adauxisse. Summam tamen Maximo famam et auctoritatem conciliauit, quod se Iulianus illius institutioni ab Aedesio sibi commendatae credidit, licet Constantium solum eum principi iuueni magistrum delegisse, cum ceteros sustulisset, non fit verisimile. Valde hic enim, in diuersa inter se abeunt EVNAPIVS [l], et Christiani historiae ecclesiasticae scriptores. Eunapius haec tradit: Decrescente ac deficiente Constantini progenie solum relictum fuisse Iulianum, ob aetatem teneram contemtum, et ob ingenii mollitiem: custodiuisse vero, adolescentem eunuchos, ne in fide Christiana vacillaret. Eum vero, quicquid librorum proferebatur, magnitudine ingenii memoria complexum, praeceptoribus non reliquisse, quibus eum erudirent. Eos itaque Constantio auctores fuisse, vt permitteretur ei rhetoricae arti et philosophiae studiis vacare, et imperatorem quoque libenter id permisisse, quod in libris eum volutari, quam de imperio cogitare, mallet. Profectum itaque cum suis Iulianum, Aedesii fama excitum aduolasse Pergamum, quem cum senio confectum audire diu non posset, ad discipulos eum missum esse, et reprobato, vt supra diximus, Eusebio, Chrysanthio, quod Maximus abesset, se tradidisse; tum Ephesum profectum, totum a Maximi ore pependisse. Ast aliter SOCRATES [m], et qui eum sequitur NICEPHORVS [n] rem narrant: Iulianum, prudenter quidem ita cauente Constantio, ne a pagano sophista ad gentilium superstitionem seduceretur, Christianos habuisse praeceptores in grammatica et rhetorica: cum vero fama ob progressus in studiis literarum insignes percrebuisset, idoneum eum esse imperio, imperatorem eum ab vrbe regia Nicomediam transtulisse, praecipiendo, ne scholam adiret Libanii. Cuius cum orationibus legendis occuparetur, aduenisse Nicomediam Maximum philosophum, sola Iuliani fama impulsum. Apud quem cum Iulianus philo-

h) EVNAP. in Nymphid. p. 177. qui non arte sed natura rhetorem factum dicit. Fratris commendatione Iuliano ab epistolis fuit Graecis. Addi potest vterque catalogo rhetorum et sophistarum apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. IV. p. 481. 486.

i) EVNAP. in Aedesio p. 67.

k) L. XXIX. c. 4. EVNAP. p. 82.

l) p. 86.

m) loc. cit.

n) loc. cit.

philosophiam degustasset, statim cultum religionemque praeceptoris imitari coepisse, ast hunc ei imperandi cupiditatem in animum iniecisse. Iulianum vero, quod id imperator comperisset, monasticam vitam simulasse, clam autem philosophiae, quam a Maximo didicerat, dedisse operam. Haec ecclesiastici scriptores, in eo potissimum ab Eunapio diuersi, quod sua sponte ad Iulianum venisse Maximum dicunt, huncque, referunt, incensa imperii potiundi spe animum Iuliani sibi conciliasse. Etsi vero partium studio ab vtrisque in hac narratione datum aliquid videri queat, conciliari tamen aliquo modo inter se possunt, si dicamus, Iulianum, quem gentilis eruditionis iucunditate ita delectatum captumque innuunt historici ecclesiastici, vt custodiendus esset sedulo, ne a Christiana fide desciseeret, temperamento suo ad Platonicas artes, quibus imperium ei miris portentis vaticinati sunt, vehementer inclinasse; et Aedesii fama excitum ei, atque eius discipulo Chrysanthio et Maximo innotuisse: Nicomediam vero translatum, Maximum, de eius ad has partes inclinatione certum, eum conuenisse, et his potissimum artibus eum instituendo, quibus maximum tribuebat, animum illius mire cepisse, et ex eo demum tempore insigne in hanc sectam studium Iulianum posuisse, quod infra pluribus enarrabimus. Nisi SOZOMENI [o] fidem sequutis statuere placeat, Iulianum, antequam in Asiam abiret, et ad Aedesium peruenisset, Nicomediae Maximum Ephesium habuisse sibi occurrentem, a quo et philosophiam et odium Christianae religionis didicerit, quique ei, vt vates, affirmauerit, verum esse, quod de illo vulgi sermonibus ferretur, nempe quod imperio potiturus sit. Istis enim fundamentis apud Maximum positis facile fuit in Asiam delato, ampliora philosophiae Alexandrinae ipsiusque theurgiae apud Aedesium et Maximum incrementa capere. Certe iam Nicomediae Iulianum praesentis calamitatis sensu ad meliorem fortunae spem illectum Maximum in familiaritatem suam adsciuisse, tradit idem SOZOMENVS. Ast haec facta esse imperatore ignorante, inde patet, quod metu eius, quod id resciuisset, monasticum habitum induerit. Verisimile enim non est, Constantium, qui tanta cura cauebat, ne gentilium doctorum scholas frequentaret, quique a Libanii praelectionibus eum arcebat, scientem volentemque huius eum generis hominibus permisisse, quos manibus calcibusque et obniti Christianae religioni et firmare auitam superstitionem sciebat, licet id tradat Eunapius, testis domesticus et suspectus. Sane hoc probabilius est, quam quod olim [p] nobis non alienum a verisimilitudine visum fuit, Constantium hanc cum Maximo familiaritatem Iuliani non ignorauisse, sed eam tolerasse, quod magnum pietatis zelum ille prae se ferret. Ad hoc enim consilium tum demum Iulianus delatus est, cum iratum sibi ob Maximi familiaritatem imperatorem seque ei suspectum intellexisset. Iuliano ad imperii gubernacula euecto, Maximus mox adfuit. Et EVNAPIVS [q] quidem Iulianum, tradit, euersa Constantii tyrannide, Maximum et Chrysanthium

o) L. V. c. 2. p) In Germanico Hist. philos. opere p. 710. q) p. 94. 190.

um literis ad ſe euocaſſe: eos autem Diis conſultis in prodigia triſtia atque atrocia incidiſſe, et Chryſanthium quidem animo deiectum itineris conſilium abieciſſe, Maximum contrarium tuentem, vim naturae inferendam eſſe ſtatuiſſe, et ad iter ſe accinxiſſe. Aſt veniſſe quidem inopinatum Maximum ad imperatorem ait AMMIANVS MARCELLINVS [r], ſed vocatum literis non dicit, forte quod vanam vtriusque tantum gloriae captationem deſcribere in animo haberet, ceteris omiſſis. Decedens ex Aſia Maximus a ſummis pariter viris, et magiſtratus honoribus perfunctis, atque promiſcua plebe, turba quoque feminarum gratulantium et obteſtantium, ſui vt eſſet memor, maximo cum honore dimiſſus eſt. Poſtquam ingenti cum comitatu Conſtantinopolin appulit Maximus, tanto imperatoris gaudio exceptus eſt, vt dignitatis ſuae oblitus Iulianus quibusdam videretur. Ita enim AMMIANVS [s]: *Cum die quodam cauſſa eius ſpectandi veniſſe nuntiatus eſſet ex Aſia philoſophus Maximus, exiluit indecore, et, qui eſſet, oblitus, effuſo curſu e veſtibulo longe progreſſus, exoſculatum ſuſceptumque reuerenter ſecum induxit, per oſtentationem intempeſtiuam nimius captator inanis gloriae viſus.* Quod quamuis vehementer improbet Ammianus, mirandum tamen non eſt, cum Maximus potiſſimum ad imperii ſpem et bellum contra Conſtantium, et voce et vaticiniis erexiſſet. Cui cum accederet imperatoris nimius erga hos homines amor atque fiducia, qua impoſtorem fere quemlibet admittebat, eoque gloriabatur, vt indignabundus refert EVNAPIVS [t], non potuit non indecenter ſe gerere imperator, cum primarius ſuperſtitionis ſacerdos ad eum acceſſiſſet. Mores imperatoris, vt fere fit, ſequuti ſunt amici et aulici, et officiis honoribusque dies noctesque Maximum cumulauerunt. Qua fortuna aulae elatior factus Maximus, habitum ſumſit philoſophum indecentem, mollemque ac elegantiorem, alloquiis moroſus ac difficilis, ignaro, quid rerum ageretur, imperatore [u]. Quam hominis ſuperbiam Iuliani ſtudio, honoribus et literarum commercio (cuius duo hodie ſuperſunt exempla) nutritam paſſim perſtringit EVNAPIVS [x]. Cum vero horum potiſſimum philoſophorum arbitrio cuncta perageret imperator, Chryſanthium, inuito, vt videtur, Maximo accerſiri iuſſit, hic Priſcum vocari petiit, qui et venit, Chryſanthio futuram calamitatem praeſentiente, quae paulo poſt nequiſſimos homines ex merito oppreſſit. Ad bellum Perſicum ſe parabat imperator, in quo itinere comitem voluit ſibi eſſe, non Priſcum tantum et Maximum, ſed et alios, ſuas virtutes qui ſtulte extollebant, et ſe imperatori commendabant, quod mira eſſent praeſtituri [y]. Eiusmodi enim fraudibus capi poterat animus imperatoris ſuperſtitione nimium capti. Fuiſſe in eorum numero Maximum quoque, et per ſe credi poteſt, cum maxima Iuliani erga illum eſſet fiducia, et teſtantur SOCRATES [z] atque

r) L. XXII. c. 4.
s) loc. cit.
t) p. 101.
u) p. 98.
y) Ibid. p. 101.
z) loc. cit.
x) p. 69. 89.

que THEODORETUS [a]: nempe *diuinationibus credentem, quas ipsi Maximus philosophus, qui cum eo assidue versabatur, suggesserat, in eam opinionem adductum fuisse, Alexandri se Macedonis gloriam non aequaturum modo, sed et superaturum, putasseque, Alexandri animam in ipsum immigrasse.* Quod et Iuliano male cecidit, et Maximo: ille enim, vt suo loco docetur, a Persis interemtus est, hic a Christianis Antiochenis redux publica voce exagitatus, quod a caussa Iesu Christi victus esset. Rebus Iuliani, quas Maximus sociique eius struxerant, in ruinam datis, Iouianus quidem imperator eos non minus honoratos habuit, sed breuem et deplorandum finem sortitus nil effecit [b]. Cui cum successissent Valentinianus atque Valens, subito Maximi fortuna, qua fauentissima hactenus vsus fuerat, in supremam conuersa est miseriam. Vocati enim Maximus atque Priscus in aulam in custodiam abripiuntur: et Priscus quidem nihil mali passus et publico testimonio vir bonus declaratus in Graeciam rediit: Maximus vero cum et publice in theatris et apud imperatorem priuatim traduceretur, erecto quidem animo ferebat aerumnas, graues vero cruciatus, qui admouebantur, passus est. Tandem mulcta imposita, quantam homo philosophus ne audire quidem vnquam potuisset, eo quod omnes cunctorum opes et fortunas possidere crederetur. Quod cum aliter se habere compertum esset, mutata sententia exigua mulcta ei imposita, dimissusque in Asiam, vt pecuniam in quam damnatus erat, solueret. Ibi miserrimam iterum tragoediam omnibus verbis superiorem excepisse Maximum refert EVNAPIVS [c]. Exquisitissimis enim tormentorum generibus inter muliebria et procacia tortorum ludibria ita excruciatus est, vt, cum neque modus neque finis vllus suppliciorum esset, oraret vxorem, vt medicatam ei potionem emeret, qua tantis demum malis eriperetur. Ea vero emit, sed allatam bibere praeoccupans, exanimata concidit, Maximus bibere supersedit. Studiose hic celat Eunapius inquisitionis caussam, tantaeque crudelitatis originem, nisi quod accusatum corrasarum facultatum nimiarum fuisse, haud obscure probat: valde tamen inconsideratus laudator suae sectae suspectam fecit caussam Maximi, narrans, Priscum eiusdem generis sectaeque hominem, qui ex eodem Iuliani consortio fuit, illaesum et cum gratia dimissum fuisse. Aliam itaque et grauiorem accusationem pressisse Maximum oportet, quod is tam male mulctaretur. Consulentibus vero historicos ecclesiasticos, vera caussa tam seuerae inquisitionis, grauisque supplicii facile detegi potest. Nempe fax et tuba eorum omnium, quae susceperat aduersus Christianos et ipsa Romani imperii incrementa, Iulianus, habebatur Maximus. Hunc perditissimas diuinandi et magiae artes docuisse Iulianum, hunc a Christiana eum fide ad gentilem superstitionem auocasse; hunc in vitam Constantii coniurantem excitasse, hunc euertendae Christianae ecclesiae, et tot modis vexandorum

Nn 3 Chri-

a) Hist. eccles. L. II. c. 27. b) EVNAPIVS p. 102. c) loc. c.

Christianorum consilia imperatori suggessisse: hunc intolerabili fastu super ipsum imperatoris solium se euexisse: hunc pessimis artibus ad bellum Persicum, quibus Romanorum opes valde attritae sunt, Iulianum animasse: hunc stolidis vaticiniis fortunae imperatoris atque victoriae obstitisse: hunc Christum per Iulianum immani odio et magicis artibus fuisse persecutum, et clerus atque populus clamabat, et imperatoris accusabant ministri, et credebant eo facilius principes ad crudelitatem et saeuitiam proni. Mirum itaque qui fiet, tam famosum praestigiatorem, qualem eum fuisse Eusebii condiscipuli testimonio supra vidimus, tantum hominumque ipsiusque Dei hostem inauditis cruciatuum generibus fuisse vexatum? Nondum tamen fata viam inuenerant Maximi, sed hac quidem vice morti eripiendus erat philosophus. Nouis enim curis turbisque a Procopio implicitus Valens, a plectendo Maximo desistebat, rebellantique hosti se obiiciebat [d]; qua occasione vsus Clearchus, quem Asiae, sanae tum et morigerae, imperator praefecerat, Maximum inueniens quaestionibus admotum et equuleo distentum, satellites tormentis adhibitos fugere coegit, Maximum vinculis exemit, corpus curauit reficiendum, suaeque illum mensae admouit, eaque libertate de his cum imperatore egit, vt cuncta is comprobaret, inimicos eius talionis poena affecit, vel repetundarum postulauit, bona furto ablata ei restituit, et facultatibus auxit [e]. Spectatus itaque omnibus et reuerenter iterum habitus Constantinopolin accessit. Factum ibi periculum innocentiae eius circa theurgiam ait EVNAPIVS, non vero indicat, qua in re tentatus fuerit, nisi quod suspicamur, respicere Eunapium ad sequentem diuinationis historiam, quae Maximo interitum attulit. In vitam scilicet imperatoris coniurauerant aulici quidam, qui accusabantur, nomen imperaturi post Valentem de testandis praesagiis didicisse secretim. Correptus ex his, vti narrat AMMIANVS MARCELLINVS [f], eius temporis historicus, qui totam coniurationis detectae seriem pandit, „Fidustius praesidialis, occul„teque inductus, viso indice, nulla inficiatione obumbrare iam publicata „conatus, rei totius calamitosum aperit textum: absolute confessus, se cum „Hilario patricio vaticinandi peritos de imperio consuluisse futuro, motasque „secretis artibus sortes et nuncupationem principis optimi, et ipsis consul„toribus luctuosos exitus praedixisse: visumque esse, referri oraculum ad „Theodorum virum praestantissimum, moribus et literis ornatissimum. „Relato gestorum volumine imperator formidine successoris exagitatus „et ad vindictam incensus ab aulicis, praecipue a praefecto praetorio et „Theodorum rapi et reliquos suspectos iussit, eo quod saepius iam vitae „periculum insidiis adiisset. Diris quaestionibus habitis, adacti tormentis „Patricius et Hilarius negotii fidem aperuerunt, qua ratione mensulam „Delphicam instruxerint et imprecationibus choragiisque multis ac diutur„nis

d) Coniurationem et rebellionem Procopii narrat AMMIAN. MARCELL. L. XXVI. L. XXVII. SOCRAT. L. IV c. 5. SOZOMEN. L. VI. c. 8.

e) EVNAPIVS p. 106.

f) L. XXIX. c. 1.

„nis ritualiter consecratam mouerint tandem": quod qua ratione factum sit, vt breuitati consulamus, apud ipsum Ammianum legi velimus, eo quod artes, in schola quoque Platonicorum non ignotas, produnt clarissime. Hoc vnum notamus, indicatas primas successoris literas ΘΕΟΔ. Theodori successoris spem fecisse, oraculumque inquisitores detulisse, quod non negat EVNAPIVS [g], ad Maximum, de re inter sese non conuenientes: eum vero mentem aduertentem et dicta perpendentem, celeriter perspexisse, quod in verbis abstrusi latebat, immo veritatem ipsam, idque ita protulisse, vt oraculis ipsis verius esset, dicentem, quod et se pronuntiantem perdidissent, et omnes eos, qui conscii essent consilii, et plures alios, qui mortem iniuste subituri essent; imperatorem vero post promiscuam et multiformem omnium caedem, nouo et inusitato mortis genere inhumatum periturum. Ita vero euentum quoque rem comprobasse testantur Eunapius et Ammianus. „Nam et reliqui iugulabantur vni„uersi, praeter Simonidem philosophum iuuenem, quem solum saeuus ille „sententiae lator, efferatus ob constantiam grauem, iusserat flammis exu„ri, quique vitam, vt dominam fugitans rabidam, ridens subitas momen„torum ruinas immobilis conflagrauit, Peregrinum philosophum (de quo „infra) imitatus: et non multo post Maximus quoque philosophus, Ora„culi supra dicti versus audisse insimulatus; seque comperisse adsensus, sed „reticenda professionis consideratione non effudisse verum vltro praedi„xisse consultores ipsos suppliciis poenalibus perituros. Ephesum ad „genuinam patriam ductus, ibique truncatus sensit, docente periculo extre„mo, quaesitoris iniquitatem omnibus esse criminibus grauiorem". Haec Ammianus, quibus lucem affundit EVNAPIVS [h], narrans, "pudore de„territos a necandi Maximi consilio, quod in iudicio confutata essent „omnia, quodque falsitatis eos, a quibus erat comprehensus, conuicisset, „Festum truculentum hominem vna cum eo in Asiam misisse, qui iussa „executus sit ac de suo ingenio, rabiei suae indulgens, choragium saeuitiae „adiiciens, post trucidatos complures sontes et insontes, magnum illum „Maximum iugulauerit". Eadem quoque tradit SVIDAS [i], qui hunc Festum temporibus Valentis proconsulem in Asiam missum, regioque fisco praefectum crudelitate omnes fere superasse et Maximum quoque gladio interfecisse tradit, Eunapii, vt verisimiliter coniicit KVSTERVS [k], memoriis vsus. Non videmus itaque caussam, qua inductus Cel. FABRICIVS [l] hunc Maximum a Festo interfectum distinguit, cum eundem esse, Eunapii locus manifeste doceat. Nec obstat, Maximum Ephesium interemtum dici a Valentiniano, apud SOCRATEM [m] et NICEPHORVM [n], ast Maximum a Festo capite plexum esse sub Valente. Ex Eunapii enim et Ammiani, qui istis temporibus vixere, huiusque sectae historiam accurate norunt, narratione constat, Valentis, non vero Valentiniani crudelitate philosophum hunc

g) p. 109. h) loc. cit.
i) In Φῆσεσ T. III. p. 596. seq.
k) Ad h. l.
l) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 770.
m) L. III. c. 10.
n) L. X. c. 1.

hunc e medio ſublatum eſſe. Adeoque aut pro Valentiniano, Valens ſubrogandus eſt apud Socratem, aut, quod duo regnarent imperatores, Valentiniano adſcriptum eſſe, quod a Valente factum, dicendum, aut, quod nobis quidem magis placet, ſtatuendum, Socratem priorem inquiſitionem, quam in eum ὡς μαγγείας ποιῦντα, *tanquam artes magicas exercentem*, factam fuiſſe, ex Eunapio narrauimus, cum vltima ſub Valente confudiſſe. Secuta tamen mortem Maximi mox diuina erga Feſtum Nemeſis. Tradit enim porro EVNAPIVS: Teſtis, vt ait, αὐτόπτης [o], Feſtum iſtum munere exſpirante, ad Theodoſium nouum imperatorem profectum, poſt reditum nuptias potentiſſimas iniiſſe, luxusque oſtentandi et iniuriarum obliterandarum cauſſa feſtum epulumque magnificum optimatibus et magiſtratibus feciſſe: ipſum autem delubrum Eumenidum ingreſſum, narraſſe ſomnio ſibi viſum Maximum, numella collo iniecta ad orcum pertrahere, ſiſtendum Plutonis iudicio. Praeſentes conterritos omnes, quod vitam viri recolerent, lachrymas pro ſe quemque profuſas ſiccaſſe, et vota facere iuſſiſſe, quod factum a Feſto. Sed dum egrederetur ipſe, humi concidiſſe, vociſque vſu deſtitutum iacuiſſe, ac domum relatum confeſtim exſpirauiſſe. Ceterum fuiſſe Maximum et corporis et ingenii dotibus ornatiſſimum, non ſine eius laude inſigni depraedicat EVNAPIVS [p], qui oculorum pupillas volubiles, canam promiſſamque barbam, ingenii velocis vigorem atque agilitatem ex oculis elucentem, miramque harmoniam et conſonantiam virtutum ſe non ſatis potuiſſe mirari, quum adoleſcens ſenem vidiſſet, fatetur. Sed et artibus theurgicis excelluiſſe, et inter primarios Deorum miniſtros fuiſſe relatum, qui diuinatione et magia eorum voluntatem et auxilia euocarent, allata Eunapii, Ammiani, Socratis, Sozomeni et Nicephori teſtimonia ſatis ſuperque docent. Fuere alii quoque Maximi [q], quorum ex parte mentio facta eſt, et in his aliquot philoſophi cum noſtro non confundendi, Maximus nempe Tyrius, Maximus Aegienſis, Maximus Cynicus [r]. Imprimis autem Maximus Epheſius, a Maximo Byzantino diſtinguendus eſt. Quem licet confundere videatur cum Epheſio SVIDAS [s], vt hoc ſolenne ſcriptori valde negligenti minusque accurato, dum Maximum Byzantinum Iuliani praeceptorem dicit, non diſplicet tamen coniectura FABRICII [t], qui Maximum hunc inter praeceptores quoque Iuliani numerandum eſſe putat. Etſi enim eum inter philoſophos Peripateticos IDEM eo nomine collocat, quod in Ariſtotelem commentatus eſſe dicitur; notum tamen eſt, et a nobis, infra demonſtrabitur, eclecticos adeo in Peripateticae philoſophiae ſtudio, ſcriptis etiam in Ariſtotelis opera commentariis interdum

o) p. 110. p) p. 82.

q) Enumerauit eos FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 769. ſeqq.

r) De hoc Cynico Alexandrino, tandem ad ſedem Conſtantinopolitanam euecto, vnde et Byzantius dicitur, extat inter Orationes GREGORII NAZIANZENI vna: in laudem Maximi philoſophi poſt exilium reuerſi. Conf. IONS. de Script. Hiſt. phil. L. III. c. 16. §. 4. p. 92. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 363.

s) In Maximus T. II p. 494.

t) loc. cit.

terdum inclaruiſſe, vt magis inter Peripateticos, quam Platonicos referendi videantur, vt Themiſtii, Simplicii aliorumque exemplis conſtat: cuius rationem cauſſamque ab henotico vtrumque philoſophum conciliandi ſtudio deriuandum eſſe, ex ſupra dictis liquet. In qua opinione maxime confirmamur fragmento illo carminis Maximi huius Epirotae, περὶ καταρχῶν, i. e. *de electionibus ſiue auſpiciis actionum*, quas quis ſuſcipit, ex poſitu lunae proſpere ne an ſecus ſucceſſurae ſint diiudicandis, quod nobis exhibuit idem Cl. FABRICIVS [w]. Id enim non tam Peripatetico genuino, quam Eclectico ſiue Alexandrino philoſopho conuenire, vel ſola latiſſime in ea regnans ſuperſtitio et influxus ſiderum admiſſus probant; Eiusdem forte argumenti libellus fuit περὶ ἀλύτων ἀντιθέσεων, quod Maximo Byzantino adſcribit SVIDAS [x], id enim *de inſolubilibus oppoſitionibus egit.* Cauenda tamen confuſio inter hunc et Epheſium Maximum, quam non ſatis euitauit auctor indicis copioſi et praeſtantis ad hanc Bibliothecam Graecam, qui nempe poëma illud de auſpiciis Maximo Epheſio tribuit, refragante et Suida, et ipſo, vt modo dictum, Fabricio.

§. XXVI. PRISCVM, Theſprotium vel Moloſſum genere, ad hanc quoque ſectam pertinuiſſe, ex Aedeſii diſciplina in antecedente §. diximus, et in inquiſitione de theurgicis ſub Iuliano, apud quem gratioſus fuit, conatibus quaeſitum liberum dimiſſum fuiſſe in Graeciam, auctore EVNAPIO [y] tradidimus, qui addit, nonagenarium in Graecia obiiſſe, ingenioque, dicit fuiſſe recondito atque abſtruſo, multumque ex arte diſſimulante, praeterea memoria praeſtantiſſima, veterum etiam opiniones omnes cognitas atque collectas habuiſſe in promtu: ex quibus colligimus, Priſcum preſſius, quam reliquos, indolem philoſophiae Ammonianae ſecutum, ex omnium ſectarum placitis philoſophiam ſuam conflaſſe, theurgica vero, quod vt ſupra, ab Euſebio factum eſſe, vidimus, ea indigna philoſopho altiora ſpiranti haberet, neglexiſſe. Forma fuit egregia, ſtatura magna, aegreque ad diſputationes adduci potuit. Cuius duplex ratio apud Priſcum inualuit. Nam ſecutus arcanam Ammonianae ſcholae methodum a tot veteribus philoſophis adhibitam, nec cum ἀμυήτοις et profanis, nec cum vulgo, quicquam ſapientiae ſuae communicauit, ſed velut theſaurum dogmata ſua cuſtodiuit, eos prodigos decoctoresque nominans, qui facile de iis diſſererent. Deinde nec fructum ex diſputationibus oriri dicebat, cum victus nec miteſcat magis, quam veritatem potius oppugnet eique fortius obſtrepat, nec qui voluptatibus deditus eſt, melior reddatur, ſed efferatur potius, et μισολόγος καὶ μισοφιλόσοφος euadat. Sed et moribus grauis erat et faſtuoſus, quam animi elationem cum aduerſus ſodales et commilitones, tum in omni vita ad ſenium uſque conſeruauit, et ne magiſtro quidem praeſenti pepercit. Quam animi ſingu-

Priſcus.

w) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 414. x) loc. cit. y) p. 114. ſeq.

ſingularitatem, et ſeruatum de doctrinis ſuis ſilentium proteruorum quidem adoleſcentium inſultus prouocaſſe, ſed poſt Iuliani quoque imperium ab obtrectatione et reprehenſione liberum ſeruaſſe, EVNAPIVS monet, indeque factum eſſe dicit, vt cum alii eo quidem tempore miſeri vel ſua vel hoſtis manu perierint [z], ipſe ſolus in Graeciae templis vsque ad prouectam aetatem absque inſidiis vixerit.

Chryſanthius. §. XXVII. Plurimum tamen inter ſcholae Plotinianae doctores extollit EVNAPIVS [a] CHRYSANTHIVM, praeceptorem ſuum, quem Iulianum quoque inter praeceptores ſuos numeraſſe ſupra diximus, quique Eunapio auctor fuit ſcribendi de vitis ſophiſtarum commentarii. Ordinis vero ſenatorii fuit Chryſanthius, et nobilitate ſuae ciuitatis facile Princeps. Auus illi fuit Innocentius quidam, qui opibus et auctoritate atque exiſtimatione, quam priuati hominis, ſuperiore vſus eſt, et cui legum condendarum poteſtas ab imperatoribus erat permiſſa: cuius etiam libros ſupereſſe Romanô Graecoque idiomate ſcriptos, et acre iudicium et ingenii acumen prae ſe ferentes IDEM ait. Adoleſcens parente orbatus, et diuino quodam naturae inſtinctu ad philoſophiae ſtudia inflammatus, Pergamum ad Aedeſium ſe contulit, cumque maximo ardore eruditionem ſitiret, in profundae doctrinae viro inuenit, vnde ſe totum ſcientia ingurgitaret: cumque eſſet corpore firmo, et plane adamantino, quod labores patienter toleraret, et cuiuis exercitationis generi facile aſſuefieret, in philoſophia myſteria cito penetrauit, et Platonis atque Ariſtotelis dogmata plane didicit: ſed ad omnem quoque philoſophiae ſpeciem animum conuertens, non tantum in eloquentia vires vſu et exercitio roborabat, ſed et demonſtrare eas publicis ſpeciminibus non refugiebat, dicendi et ſilendi arte pariter conſpicuus, et vbi dicendum eſſet, non ſine magnificentia de rebus profundioribus ediſſerens [b]. Poſt haec γνώσει τῶν Θεῶν καὶ σοφίᾳ ſublimiori Deorum cognitioni [c] et ſapientiae ſe totum tradidit, ei nempe, quam et Pythagorae ſectatores, et Apollonii Tyanenſis aſſeclae excoluere, qui hunc humano corpore veſtitum olim adorabant. Ad hos homines accurrit Chryſanthius, et ipſis eorum principiis vſus, ad eam animi perfectionem ſubleuatus eſt, vt omnis eruditionis ſpecies et perfecta eius notitia illi exſurgeret [d], et futura ita praediceret, vt

z) Inter hos fuiſſe Hilarium Bythinium, non philoſophiae tantum laude, ſed et artis pictoriae excellentia illuſtrem, qui cum familia obtruncatus fuerit Athenis narrat EVNAPIVS p. 119. Cuius verba miſere peruertit IVNIVS, πρὸς δὲ τῷ καθαρῷ τῆς ἄλλης παιδείας κατὰ γραφικὴν οὕτω φιλοσοφήσαντα, ὥστε οὐκ ἐτεθνήκει ἐν ταῖς ἐκείνου χερσὶν ὁ Εὐφράνωρ, ita reddens: „In „arte pingendi aduerſus liberalium artium va„cuos ita philoſophatus eſt, vt appareat in illi„us manibus non eſſe extinctum Euphranorem". Haec enim nec ſenſum ſanum fundunt, nec Eunapii verbis faciunt ſatis, quae ita vertenda: „Qui praeter reliquam liberalem diſciplinam „etiam pictoriam ita excoluit, vt per eius ma„nus puer Euphranor (ab eo pictus) ſupereſſe „videatur". Conf. GATAKER ad Antonin. L. I. §. 6. p. 5.

a) p. 186. SVIDAS T. III. p. 691. hunc exſcripſit.

b) Graeca ipſa inſpicienda ſunt, quorum ſenſum non ſatis aſſecutus eſt Iunius.

c) Sublimiorem diuinae familiae cognitionem γνῶσιν innuere, vel ex ſolo Gnoſticorum nomine notum eſſe putamus.

d) Valde memorabilis hic locus eſt, ex quo fontes philoſophiae Plotinianae diſcuntur.

vt cernere magis, quam vaticinari diceretur. In his ſtudiis magnam temporis partem vbi cum Maximo Socio conſumſiſſet, multumque aerumnarum pertuliſſet (ita enim ſolitos fuiſſe arcanarum iſtarum diſciplinarum doctores, vt multis laboribus et aerumnis diſcipulos prius probarent, ex barbaricae philoſophiae hiſtoria notum eſt, et ſatis innuit Eunapius voce συναθλήσας, quae moleſtias cum commilitone exantlatas ſignificat) eum myſteriorum ſuorum participem dereliquit: tantoque in has artes ſtudio incubuit, vt totus cum Maximo, vt alibi dicit EVNAPIVS [e], diuinae agitationi et enthuſiaſmo occuparetur, reliquas diſciplinas liberales negligeret, prodigiis vero et Deorum monitis obſecundaret, quod neglexiſſe Maximum et Deos obteſtatum fuiſſe, vt fata mutarent, Eunapius monet, et nos ſupra exemplo profectionis in aulam imperatoris a Diis diris oſtentis improbatae illuſtrauimus. Magnam eo tempore et artis peritiam et animi conſtantiam Chryſanthium demonſtraſſe, vitae eius narrat hiſtoricus, quem nec Maximi obteſtationes, nec honorifica imperatoris legatio, nec literae Iuliani repetitae, nec Melitae vxoris, quam deperibat, preces, ab imperatore expetitae, potuere flectere, vt iter ingrederetur, honores et felicitatem ſummam promittens, ſed quod ſigna diuina calamitoſum fore atque tragicum praedixerant, et repetitis a Chryſanthio victimis, immutabilem ita fatorum ſeriem poſuiſſe ſignificauerant. Et ita quidem cum fatis vim inferre naturamque vincere Maximus ſtatuens, Byzantium eſſet profectus, a Chryſanthio relictus eſt, ab imperatore autem pontificatum regionis Lydiae accepit, adiecta poteſtate, auita ſacra, quae Chriſtianorum imperatorum zelus eiecerat, reuocandi. Qua ille tanta prudentia et moderatione vſus eſt, vt nec ſe moroſe in iſto munere gereret, cum magna vteretur morum lenitate atque ſimplicitate, nec calida et feruentia nimis conſilia ſequeretur, neque Chriſtianis valde moleſtus eſſet, ſic vt nemo fere reſtitutionem ſacrorum, et renouatum Deorum cultum animaduerteret. Id quod magno emolumento ceſſit Chryſanthio, cum enim cuncta placide et aequabiliter atque tranquille ſopirentur, poſtea vbi omnia alia, quam Iuliani caterua ſperauerat, eueniſſent, reliquis ſurſum ac deorſum velut tempeſtate iactatis ſolus euaſit, et omnium admirationi fuit Chryſanthius, eo quod non futura tantum praenoſſet, ſed et ea ſcientia magna prudentia ſciret vti. Munere vero motus ſub imperatoribus, qui Iulianum ſequebantur, Chriſtianis, Athenas conceſſit, vitamque ibi priuatam magna tolerantia et frugalitate egit, nullius, quod inter homines exerceri ſolet, vitae generis curam agens, non oeconomiae, neque agriculturae, neque rei pecuniariae honeſte faciendae, ſed inopiam tolerauit facilius, quam alii diuitias [f]. Sed ex lege ſcholae ſuae viuens facile parabili vtebatur cibo,

 et

e) In Maximo p. 85. hic finis fuit philoſophiae Alexandrinae primarius.

f) Contrarium hic ſenſum expreſſit IVNIVS, qui ita transtulit: „Vitam exegit in prouectam aetatem, nullius alterius rei ſatagens, „quam oeconomiae a rerum domeſticarum cura „dictae,

et raro admodum carnibus vefcebatur animalium; Deorumque cultus primaria ratione affidue habita, tempus lectione veterum terebat, et fcribendis libris infudabat, tanta affiduitate vfus, vt octogenario maior, propria manu tantum librorum fcripferit, quantum vix vnquam aetate florente legunt alii. Quo factum eft, vt extremi digitorum articuli ob indefeffum fcribendi ftudium contraherentur. Viua vero voce quoque profuiffe, et philofophiae dogmata iuuentuti tradidiffe, Eunapii exemplo conftat, quem in chariffimis habuit. Ab exercitatione ftudiorum furgens animum recreabat ambulationibus in viam publicam adfcito Eunapio comite, fpatiaque longe, fed otiofe lenteque emetiebatur, animum interea narrationum fuauitate deliniens. A magnatum vero procerumque congreffu non faftu abftinebat, fed vitae fimplicitate, et Socraticam vitam exprimebat, cum inaffectatus candor et facilitas quaedam fimplex fermoni eius infideret, verborum tamen venuftate aures demulciente [g]. Comis erat in congreffu erga omnes, adeo vt ambitione id fieri quidam cenferent; fermo concinnus et in tanta ingeniorum diuerfitate congruus. Pertinacior tamen erat, nec de fententia facile moueri fe patiebatur: neque autem facile quis eum audiuit eruditionem fuam oftentantem, eoque nomine infolentius fe efferentem, immo dicta quoque ab aliis probabat, fi vel perperam dicta effent; et quae male etiam ftatuebantur laudabat, ac fi ne principium quidem aufcultaffet, ne quenquam contriftaret. Quod fi forte inter praefentes magnae famae et exiftimationis philofophos, difputatiuncula exorta placuiffet fe difceptationi mifcere, omnes conticebant, ac fi nemo adeffet, neque quisquam in contentionis aream cum eo defcendebat, ne erroris conuincerentur. Accidit etiam, vt ii, qui virum mediocriter tantum nouerant, et folam animi manfuetudinem laudabant, facto difceptationis periculo, longe alium, quam putarant, deprehendere fe putarent: coma tunc in horrorem erecta, et oculis animi in dogmatum certitudine triumphum agentis indicibus. Quibus vitae rationibus et artibus factum, cum auitae reipublicae facrae (τῆς ἀρχαίας καὶ πατρίου πολιτείας, id eft, religionis veteris et patriae) antiftes effet primarius, vt a fummis viris, qui ifto adhuc tempore fuperftitione veteri tenebantur, eamque firmare labantem conabantur, oraculi inftar confultus fuerit, cuius exempla quaedam narrat EVNAPIVS [h]. Firmiffimo corporis robore vfus, ad vltimam, vt fupra dictum, fenectutem peruenit, animo philofophiae beneficio femper placido et fereno feruato. Cuius exemplum dedit in funere filii praeceptori Aedefio cognominis, qui aetatis anno vicefimo maximae fpei adolefcens,

„dictas, aut agriculturae, aut pecuniariae rei, „quae honefte iufteque acquiritur: inopiam tolerabat patientius, quam diuitias caeteri." Sed Graeca ita exprimenda effe, vt nos vertimus, facile intelliget Graeci fermonis peritus lector. Ita enim EVNAPIVS p. 197. εἰς μακρὸν δὲ γῆρας ἀφικόμενος, τὸν πάντα διετέλεσε βίον, ἐνδεὴς τῶν καθ' ἀνθρώπους ἑτέρων φροντίδος, οἰκονομίας τινὸς ἢ γεωργίας, ἢ χρημάτων, ὅσα δικαίως παραγίνεται, ἀλλὰ πενίαν μὲν ἔφερε ῥᾷον ἢ πλοῦτον ἕτεροι.

g) Ibid. p. 195.

h) p. 207.

lescens, et in sacris pariter atque humanis scientiis valide versatus decesserat, quam mortem vel affectu vacuus, vel infractus animo pertulit, vxoremque perferre docuit. Senex etiam, quod vegeto esset corpore venam secare solitus est, regente sanguinis fluxum Eunapio rerum medicarum non imperito: quod cum saepius fieret, Eunapio quoque aliquando absente, mox subitus languor, et virium defectio secuta est, cum articulorum contractione. Aduocatus in auxilium consiliumque Oribasius, Eunapii familiaris [i], qui ex medicis imperatoris Iuliani fuerat, molliter naturae vim reuocandam esse statuens, per fomenta calida et emollientia refrigeratis artubus vigorem aliquem restituit: sed vicit senectus, quae sequente anno eum absumsit.

§. XXVIII. Nemo tamen vel maiorem suo nomine gloriam huic sectae conciliauit, vel fortiori quoque conatu res eius atque incrementa adiuuit, IVLIANO imperatore, qui ob defectionem ad auitam gentilium superstitionem apostata dici solet. De cuius vita et imperii historia, licet maxime memorabilem Sec. IV partem constituat, prolixe disserere, huius loci non est, sed quaerenda ea apud illos, qui Romanorum imperatorum res gestas in sacra et profana historia enarrauerunt. Nobis enim de magni principis virtutibus atque vitiis illustrissimi, consiliis, insidiis, discordia cum Constantio, bellis cum Parthis, Gallis, Germanis, defectione a Christiana fide, artibus euertendi rem Christianam, morte quoque praematura, quaeque alia in eius historia occurrere solent, multum recentiori aetate controuersa agere, criticamque his tractandis manum afferre, nec libet nec licet; sed lectorem eius rerum sciendi cupidum vel ad scriptores ecclesiasticos vel ad profanos, vel quod nobis placet, ad vtrosque ablegamus [k], monentes, vt abiecto vel odio vel fauoris praeiudicio, quod ex vtraque parte, multos, qui in hoc studio ver- *Iulianus apostata.*

i) Oribasius Pergamenus fuit, in prima adolescentia ob praeclaram eruditionem famam iam nactus, in iuuentute Zenonem, Magni condiscipulum, ex hac schola philosophum audiuit, postea ad artem medicam animum applicuit, eoque nomine a Iuliano, vt sanitatis suae custos esset, accersitus est. EVNAPIVS etiam l. c. p. 180. tradit, tantis eum virtutibus excelluisse, vt ad imperium etiam Iuliano viam demonstrauerit: quod odium Imperatorum sequentium ei conciliauit, qui facultatibus eum omnibus spoliarunt, et in barbaras terras eiecerunt in exilium. Quae calamitas ei felicitatis ianuam aperuit, cum artis salutaris consiliis apud reges barbaros plurimum valeret. Redeundi potestate accepta et facultatibus redditis, vxorem duxit potentem, medendi pariter felicitate atque morum suauitate maxime commendatus. De ratione eius medendi scriptisque consulendi historiae medicinae scriptores CLERICVS P. III. p. 576. FREINDIVS P. I. p. 6. MERCKLINVS Lind. renou. p. 875. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. XII. p. 639 IX. p. 451. ex veteribus PHOTIVS Cod. CCXVI.

k) Qui de Iuliani historia scriptores consulendi sint, ex catalogis scriptorum, qui res huius seculi ecclesiasticas et ciuiles enarrarunt, discendum est, adeundique ex illis Socrates, Theodoretus Sozomenus, ex his Ammianus Marcellinus, Sextus Aur. Victor, Eutropius, Rufus Festus, Zosimus aliique; et qui propius literatam eius historiam respiciunt EVNAPIVS in Aedesio, Maximo et Chrysanthio. LIBANIVS in Orationibus, et qui passim tetigere res eius Christiani Doctores Nazianzenus, Cyrillus Alexandrinus, Basilius aliique, de quibus videndus MART. HANCK. de Script. rer. Rom. c. XXX. art. 1. p. 154. ex recentioribus ante alios TILLEMONTIVS et EZ. SPANHEMIVS adeundi sunt, vbique vero seruandus modus et nec extollendus nimis, suppressis vitiis, nec culpandus sine modo, virtutibus eius neglectis, quae extrema satis feliciter vitauit Ammianus, seuerus vitiorum eius censor laudatorque virtutis.

fati funt, in tranfuerfum egit, fine ftudio partis examinata teftium fide rerumque probabilitate de Iuliano ftatuant. Quam legem et illis latam effe volumus, qui philofophicam imperatoris huius hiftoriam noffe cupiunt. Etfi enim magni principis perfonam omnino fuftinuiffe cenfendus eft, tantus tamen non in omni tantum eruditionis genere, fed in philofophia quoque euafit, vt non tantum Alexandrinae philofophiae alumni eum fibi totum vindicarent [l], fed et Chriftiani [m] philofophi nomen laudemque ei non denegarent. Quare ad ea potiffimum refpiciemus, quae ad huius fectae, quam tantopere promouit, hiftoriam pertinent. Et qua quidem occafione ad Plotinianae fcholae philofophos peruenerit, fupra in Maximo iam narrauimus, et hic paucis ea repetimus, quae ad integram enarrandam huius principis hiftoriam philofophicam pertinent. Educatus nempe magna Conftantii cura Iulianus, bonisque artibus innutritus a praeceptoribus Chriftianis, Mardonio eunucho hanc eius inftitutionem moderante [n], quod male habet EVNAPIVM [o]. In Grammaticis a Nicocle quodam, in Rhetoricis ab Ecebolo eruditus eft, feuere prohibente Conftantio, qui Nicomediam eum ire iufferat, ne Libanii fophiftae, cuius tunc fchola in dicendi arte maxime excellebat, lectiones audiret. Id quod grauiter fe indoluiffe conqueritur LIBANIVS [p], *quod in tali anima, tanquam in agro foecundo fementem fibi facere non licuerit: peffimo enim cuidam rhetori mercedis loco, pro eo quod Deos maledictis affidue profequeretur, iuuenem ceffiffe, ipfum quoque eiusmodi de Diis opinione innutritum magiftrorumque in dicendo imperitiam ob indictum ab iis altaribus bellum ferre non recufaffe.* Quam ob cauffam Libanium amare excepit SOCRATES [q]. Parum tamen vel Conftantii ea in re feueritas, quam haud iniufta fufpicio, ne Iulianus a fide Chriftiana deficeret, excitauerat, vel eorum, qui illi praeerant, cura impedire potuere, quo minus Iulianus ad gentilium fuperftitionem prono ferretur animo. Cuius rei cauffas expendentibus variae occurrunt. Vt enim de magno, qui in iuuene flagrabat, difcendi ardore, quem ingenii dotes excellentiffimae fuftentabant, quique forte a Chriftianis praeceptoribus non fatis extingui poterat, taceamus [r], negligentia fane eorum, quos educationi feruentis et ad magna tantum et excelfa adfpirantis adolefcentis praefecerat Conftantius, in culpa fuit, vt, quod maxime cauendum effe recte imperator viderat, ad gentilium philofophorum fcholas declinaret. Narrat enim EVNAPIVS [s], vbi Iulianus ingenii vim et magnitudinem ita oftendiffet, vt, „quicquid librorum proferretur, id memoria complecteretur, ita vt prae„cocem eruditionem aegre ferre magiftri viderentur, quafi non habituri, „quod

l) Patebit hoc ex dicendis. Conf. EVNAP. l. c. AVR. VICTOR. in epit. p. m. 372. EVTROP. L. X. LIBANIVS loco citando.

m) SOCRATES L. III. c. 1. SOZOMEN. L. VI. c. 2.

n) SOCRATES l. c.

o) In Maximo p. 82.

p) In orat. parent. in Iulian. Volum. VII. Biblioth. Graec. FABRICII §. 5. p. 228.

q) L. III. c. 23.

r) Multa de hac re glorientur EVNAPIVS p. 82. et LIBANIVS l. c.

s) loc. cit. p. 83.

„quod puero porro instillarent, et nec Iulianus haberet, quod amplius „disceret, nec illi quod docerent, rogasse eos consobrinum Constantium, „vt permitteretur ei, oratoriae arti ac philosophiae vacare, quod ille lu„bens concesserit, eum in libris magis volutari et ineptire, quam generis „et imperii memoriam recolere cupiens. Eum itaque regiis sumtibus „instructum peruenisse ad Aedesium, vt supra retulimus. Valde hic attendere et sollicite curare debuerat eorum fides, quorum prudentiae principem hunc Constantius commiserat, dum ignorare non poterant, ea animi indole atque inclinatione esse Iulianum, vt facile superstitione traheretur, ne ad scholas gentilium philosophorum delaberetur, quos eo tempore miris artibus et praestigiis firmissima superstitioni fulcra parasse, peruulgatum tum erat. Tanta enim eius superstitio fuit, vt AMMIANO MARCELLINO [t] licet huic sectae, quam vehementi prosequebatur studio Iulianus, valde addicto, vapularet, carpenti, quod *praesagiorum sciscitationi nimiae deditus fuerit, vt aequiparare videretur in hac parte principem Hadrianum et superstitiosus magis, quam sacrorum legitimus obseruator fuerit.* Tali cum animo esset, maxima eorum negligentia culpanda erat, qui anceps ingenium ad hos homines diuertere permiserant, licet vix persuaderi queat, Constantium, vt vult EVNAPIVS [u], eius rei fuisse conscium. Addit his GODOFREDVS ARNOLDVS [x], notissimus historiae ecclesiasticae compilator, ingentia doctorum Christianorum dissidia, et controuersias praesertim cum Arianis, ad contemnendam Christianorum doctrinam et amplectendum cultum gentilem pleraque contulisse. Quas licet ingenio attento facile scrupulum mouere potuisse non negamus, miramur tamen virum non indoctum in hanc praecipue caussam defectionem Iuliani reiecisse, cum tamen scriptores gentiles eam non indicent, non tacituri, si ea primaria ratione ad deserendam patriam religionem commotus fuisset Iulianus, qua nempe haud leue ἔγκλημα habuissent in Christianorum sacra, quae data quauis occasione traduxere, et in his praecipue Eunapius. Nec, si verum dicendum, valde ad philosophorum castra hae controuersiae atque lites inuitassent Iulianum, qui, vt erat in veterum lectione satis versatus, et ex apologiis Christianorum dudum didicerat non ignorabat, non aeque magna tantum, sed et grauiora inter philosophos esse dissidia, et tanquam perditissimas imposturas et praestigias traduci ab Epicureis, quae tanquam summae sapientiae et diuinae doctrinae mysteria tradebant Platonici Alexandrini, quaeque ipse studiose consectabatur. Quaecunque vero caussa demum fuerit, illud certum est, Maximi familiaritatem aduentumque Nicomediae ad has gentilium partes amplectendas Iulianum determinasse. Id enim supra diserto Eunapii testimonio confecimus. Qui vt erat veterator vaferrimus, et praestigiarum peritissimus artifex, inge-

t) L. XXV. c. 6.
u) loc. citat.
x) Hist. eccles. et haeresiol. P. I. L. IV. c. 4. p. 126. seqq.

ingenium Iuliani feruidum quidem, fed in iudicando, tefte AMMIANO [y], lentius et ad fuperftitionem inclinans eo facilius potuit impellere, quo magis diuinationibus fuis iuuenem ambitiofum et odio patruelis flagrantem in fpem imperii potiundi erexerat, vt fupra quoque in Maximi vita demonftratum. Proni enim et lubentes ea amplectimur, quae votis noftris velificantur, quaeque, vera vt fint, optamus et fperamus. Non negamus quidem, Eunapium Oribafio tantum et Euemero hanc accenfae imperii fpei cauffam tribuere [z]: fed vt taceamus, Oribafium cum his hominibus fecifse, valde verifimile faciunt diferta fcriptorum ecclefiafticorum teftimonia non Iuliani tantum defiderium potiundi imperii, fed Maximi etiam ftudium Iuliano diuinationibus placendi, maximaque quam in hunc praeftigiatorem ponebat in futuris praedicendis fatis, etiam imperii, Iulianus fiducia. Cui cum acceffiffet animus anili fuperftitione corruptus, qui fimplicitatem Chriftiani cultus faftidiebat, non potuit non euenire, quod de eo gloriatur LIBANIVS [a]: *Cum aliquando Iulianus perueniffet in eorum coetum, qui pleni quafi toti Platonis erant, atque de Diis geniisque, a quibus vniuerfa haec, et condita certiffima fint, et conferuentur, differentes eos audiuiffet, de anima item etc. doctrinam, qua antea fuerat imbutus falfae, adeoque potui non inferuienti, aquae fimilem, dulciori potabilisque aquae inftar habente difciplina fubmerfiffe atque aboleuiffe, omnibusque, quas antea imbiberat egeftis nugis, veritatis pulchritudinem in anima fua, velut in magnifico aliquo templo, Deorum ftatuas, ftercore antea profanatas, earum loco collocaffe. Atque adeo animum quoad ifta mutauiffe, fimulaffe tamen eundem fefe atque antea, effe, cum animi fenfa haudquaquam prodere liceret.* Addimus his, Iulianum, licet aliarum quoque fectarum placita, tefte LIBANIO [b] teneret, omnemque doctrinam animo complecteretur, doctoresque coleret, maxime tamen eos homines fecum habuiffe frequentiffimos, qui Mufarum aliorumque Deorum cultui effent addicti, qui terra alii, alii mari iter ad eum faciebant, videre illum, cumque eo verfari, et verba coram eo facere, ipfumque rurfus audire loquentem certatim properantes. Horum enim hominum infignis ob hanc religionem laudis thura adolentium conuerfatione non potuit non in hac animi fui affectione mire corroborari. His fane rationibus inductus, vbi femel ad Aedefii fcholam diuerterat, et Maximo atque Chryfanthio, in theurgiae operibus excellentibus innotuerat, tanquam peftilenti afflatus fidere in diuinationis potiffimum et facrificiorum ftudia exarfit [c], et a tantis viris Alexandrinam philofophiam, etiam theurgicam, qualis in Iamblichi potiffimum fchola tum effloruerat, edoctus eft: qua in re miram et diuinam fuiffe in Iuliano ingenii felicitatem gloriatur EVNAPIVS

y) L. XXV. c. 6.
z) In Oribafio p. 180. et in Maximo p. 94.
a) loc. cit. §. 9.
b) §. 10. p. 234.
c) Vid. AMM. MARCELL. L. XXI. c. 1. L. XXII. c. 12. L. XXIII. c. 2. 5. 11. L. XXV. c. 6. EVNAPIVS, SOCRATES, SOZOMEN. ll. cc.

PIVS [d], et vix sufficisse Maximum et Chrysanthium, ait, capacitati puerilis ingenii. Aucta haec egregia, quam a ducibus istis didicerat, disciplina est, cum Iulianus, interfecto Gallo fratre [e], ab imperatore custodiri iussus, atque elapsus fuga tandem Eudocia imperatoris coniuge intercedente veniam a Constantio accepisset, Athenas adeundi, vt philosophiae operam daret [f]. Ibi enim nouam augendae eruditionis non tantum philosophicae, sed etiam theurgicae occasionem nactus, magistros adiit, ex quibus iis, quae iam tenebat, addere quaedam posse sperabat, ita vero eruditionis gloria, si LIBANIO [g] fides, inclaruit, vt omnes in admirationem rapuerit, et semper apud eum conspecta fuerint iuuenum, seniorum, philosophorum, rhetorum examina, ab eius ore pendentia, eo quod et ingentem eruditionem et virtutem summam omni doctrina superiorem admirarentur. Maxime vero, teste EVNAPIO [h], cum intellexisset, plus aliquanto latere apud Eleusiniorum sacrorum antistitem, velociter ad eum accurrit, ab eoque initiatus futuras imperii clades, et sacrorum templorumque ruinam didicit. Sacra vero Eleusinia ob apparitiones et diuinationes magicas celebres fuisse, non est, quod operose in re nota moneamus. Nec alio putamus respicere verba LIBANII [i] asserentis: *Iulianum ipsorum Daemonum Athenarum oculos in se conuertisse, vtpote quibus probe esset perspectum, hunc eos, quibus patrum aeuo colebantur, honores ipsi aliquando reddituros.* Instigatum itaque et artis theurgicae studio, et praenoscendi futura desiderio, quod ei assignare maleuolos ait MARCELLINVS [k], Athenas concessisse, recte de eo dixit SOZOMENVS [l], qui cum eius loci vatibus diligenter eum conuersatum fuisse tradit. Qui hoc singulare accidisse Iuliano tum externa professione Christianum simulanti ait, vt in fano quodam euocatis sacro carmine diis, cum terrore exagitatus sui obliuisceretur, crucis signo se signaret, euanescentibus mox ad salutare signum spectris: improbante hierophanta, quod daemones illius odio duci, diceret. Quod an verisimilitudine se commendet nec ne, lectoris relinquimus iudicio. Constitutum vero fuisse Iuliano et viuere Athenis et mori ibidem, idque summum felicitatis suae cacumen reputasse, tradit LIBANIVS [m], vix tamen credi potest, iuuenem in spem tantarum rerum ipsiusque imperii accensum, inter vmbras et otia philosophantium mortem oppetere statuisse. Quicquid tamen illud fuit, coëgere istius temporis circumstantiae Constantium, vt Iulianum Caesarem constitueret, et a subselliis philosophorum ad imperium euocaret. Data itaque Helena sorore in matrimonium, in Gallias contra barbaros ab imperatore mittitur; factum id esse, vt in bello caderet, EVNAPIVS in Constantium valde iniquus, asse-

d) In Maximo p. 85.
e) SOZOMEN. L. V. c. 2.
f) SOCRATES L. III. c. 1. SOZOM. l. c. LIBANIVS l. c. §. 13. p. 233.
g) loc. cit. §. 14.
h) loc. citat. p. 90.
i) loc. citat. p. 238.
k) L. XXI. c. 1.
l) l. c. add. THEODORET. H. E. L. III. c. 3.
m) l. c. §. 15. p. 239.

asserit [n], et fuisse etiam famam eius rei, non negat SOCRATES [o], verisimilitudinem vero suspicioni, non prorsus malo argumento, abiudicat, eo quod data ei sorore coniuge ita sibi ipsi suisque insidias struxisset. Quibus merito additur: eam tum fuisse, teste, qui prolixe hanc rem narrat AMMIANO MARCELLINO [p], Romani imperii conditionem, vt non potuerit non Constantius ἑκὼν ἄκων hoc eligere consilium; „continue „enim eum exagitabant assidui nuntii, deploratas iam Gallias indicantes, „nullo renitente ad internecionem barbaris vastantibus vniuersa, aestu-„ansque diu, non aliud remedium inuenit, idque vrgente malorum im-„pendentium mole confessus est proximis, succumbere tot necessitatibus „tamque crebris vnum; idque cum illi dissuaderent, opponebat se sola „regina, memorans anteponi debere propinquum". Quamquam ideo quoque Constantium in Gallias misisse Iulianum non improbabile est, vt ancipitis et difficilis belli molestiis fatigatus, a periculoso futuri imperii fata scrutandi consilio desisteret: qua de re in ciuili horum imperatorum historia dispiciendum est pluribus. Profectus contra barbaros Iulianus, atque tum exercitus, tum prodigiorum atque vaticiniorum suffragiis de victoria laetissima spe certus, iisque etiam artibus praeditus, quae non magnum tantum, sed et felicem imperatorem reddere solent, hostes subegit, et a Romani imperii propulsauit finibus, non tamen amorem eruditionis et imprimis philosophiae inter bellorum strepitus deposuit, sed LIBANIO [q] teste, *ex mediis libris ad pugnam processit, immo potius vna cum libris aduersus hostes profectus est. Semper enim vel libros manibus tenebat, vel arma, persuasus bello maximam a literis vtilitatem praestari, maiusque rebus momentum posse afferre imperantem, si consiliis, quam si armis, valeat.* Tanta vero exercitus admiratione et applausu bellum hoc confecit, vt magno clamore eum Augustum proclamarent milites. Multum huic consilio refragabatur Iulianus, tempori callidissime inseruiens, et prolixa oratione, vt narrant AMMIANVS [r] et LIBANIVS [s] dissuasit propositum, maximo tamen contentionis fragore, probro et conuiciis mixto assentire coactus, vt ille scribit, Augustus renunciatus est. Qua in re artes et calliditatem Iuliani merito miramur, ex animo vero id fecisse, persuaderi non possumus. Vt enim taceamus clandestina, quibus patruelem impetiuit consilia, non tantum insana futura sciendi cupiditas, de imperio eum sollicitum quidem at certum quoque reddens, quo in hac re fuerit animo, prodit, sed et id, quod porro MARCELLINVS [t] narrat, suggerit, retulisse imperatorem, nocte praecedente genium suum apparuisse, minitantem, se eum relicturum, nisi morem gereret. Quibus signis cum plurimum vteretur imperator, facile inde colligi potest, Iulianum simulatorem egregium eo potissimum fine ita morose repugnasse dignitati, cuius spem ei summam Platonici fecerant,

n) p. 94.
o) L. III. c. 1.
p) L. XV. c. 7.
q) §. 34. p. 260.
r) L. XX. c. 4.
s) l. c. §. 48. p. 272. seqq.
t) loc. citat. c. 5.

cerant, vt eo magis, fidem et constantiam militum accenderet. Quicquid tamen illud fuit, hoc AMMIANI [u] testimonio minime suspecto certum est, *incendisse Iuliani cupiditatem, pacatis iam Gallis incessendi vltro Constantium, coniicientis eum per vaticinandi praesagia multa, quae callebat, et somnia, e vita protinus excessurum:* id quod luculenter et animum principis et vim doctrinae effectumque promissionum, quas a philosophis acceperat, manifestat. Narratque IDEM [x] eum, quum apud Viennam quiesceret sobrius, hora media noctis imaginem quandam vidisse splendidiorem, versus heroos modo non vigilanti dicentem, quibus futura imperii dignitas ei promittebatur soli. Qualem *θειασμὸν* cum supra quoque in Aedesio narrauerimus, exemplum hoc est principis artes Platonicorum mire exprimentis et ad publica consilia transferentis. Quae omnia satis, nisi fallimur, docent, non inuitum ad hoc consilium accessisse Constantium, siue Maximus, quod ecclesiastici scriptores volunt, siue Oribasius, Euemerus, et antistes e Graecia accitus eius auctores fuerint, vt tradit EVNAPIVS [y]. Ita vero Deorum auxiliis et militum virtute nixus, in Constantium exercitum mouit, cognouitque, dum in via haerebat anceps, ex victimarum extis, obiisse Constantium, nuntiis ea de re paulo post aduenientibus. Qua re explorata post exemtos periculorum aestus in immensum elatus, et vaticiniis credens, iter edixit in Thraciam, et a Constantinopolitanis summo gaudio et alacritate exceptus est [z]. Quae imperator solus constitutus susceperit, qua ratione mouerit cuncta et reformauerit, apud historicos huius temporis, eosque, qui vitam magni, sed infelicis, principis, scripserunt, quaerendum est, cum ad nostros id limites non pertineat. Illud tamen praetereundum non est, magno studio et auctoritate summa collapsam eum restituisse superstitionem, reserasse templa Deorum, reuocasse sacrificia, aedificasse altaria [a], et innumeras sine parsimonia pecudes mactasse, vt aestimaretur, si reuertisset de Parthis, boues iam defuturos [b]; totam etiam gentilium religionem ad mores et instituta Christianorum attemperasse, miroque conformasse consilio [c]: in quo tamen fuere aliqua dudum Pythagoreis iam recepta, quae tamen eo tempore inter gentiles exoleuerant omnia [d]. Laudandum tamen vel maxime in Iuliano, quod non vi vel tormentis Christianos ad mutandam religionem adegerit, eo quod recte monente LIBANIO [e], probe nouerat, *illos quidem, qui corporis aliqua parte laborant, vinculis aliisque violentis remediis posse sanari: falsam autem de Diis opinionem vrendo et secando nunquam*

u) L. XXI. c. 1.

x) c. 2.

y) l. c. Hine diiudicanda quae contra Iulianum SOCRATES l. c. et pro eo excusando LIBANIVS l. c. §. 50. seqq. p. 275. affert.

z) Citati AMMIANVS L. XXI. c. 14. LIBANIVS §. 56. p. 281.

a) Ibid. SOZOMEN. L. V. c. 3. seqq.

b) L. XXV. c. 6.

c) SOZOMEN. l. c. c. 16. GREGOR. NAZIANZ. Or. III. adu. Iul. conf. BALTVS Iugement des SS. Peres sur la morale de la phil. payenne, L. II. c. 7. p. 230.

d) Patet hoc ex collatione, indeque ratio praeter alias deriuanda est, cur ad hoc consilium animo delatus sit. Mores enim Pythagoreos imitabatur schola Platonicorum Alexandrina.

e) §. 58. p. 256.

eiici posse; vnde ad alias artes confugit, in sacra historia enarrandas. Multum quoque ad hanc, quam prae se ferebat moderationem politicae contulerunt rationes; cuius luculentum specimen ita narrat AMMIANVS [f]: *Vbi abolitis quae verebatur, adesse sibi liberum tempus faciundi quae vellet, aduertit, sui pectoris patefecit arcana, et plane absolutis decretis, aperiri templa, arisque hostias admoueri et reparari Deorum cultum statuit. Vtque dispositorum roboraret effectum, dissidentes Christianorum antistites cum plebe discissa in palatium intromissos monebat, vt ciuilibus discordiis consopitis, quisque nullo vetante religioni suae seruiret intrepidus: quod agebat ideo obstinate, vt dissensiones augente licentia non timeret vnanimantem postea plebem.* Quae cum artes sane improbas et Machiauelli praeceptis non impares contineant, qua ratione vel laudari vel commendari possint, a quibusdam [g], qui res veteres, sine attentione ad arcanas rationes et consilia, considerant, viderint quorum interest. Vt vero, quibus summam fere potestatem acceptam referebat, philosophos digno modo coleret, nihil in se desiderari passus est Iulianus. Eos enim, qui ex Aedesii schola prodiere, quosque duces et antesignanos habebat earum artium, quibus imperii dignitatem se consecutum esse credebat, maximo cultu prosecutus est, quoue loco eos poneret, coram omnibus testatum fecit, sequente ea in re mores imperatoris aula tota. Qua de re cum in supra dictis pluribus actum, quoue honore excepti fuerint Maximus, Priscus, Chrysanthius, Iamblichus iunior siue Apameensis, et huius generis alii, qui in sacris artis theurgicae operationibus excellebant, et sacratioris generis homines esse credebantur, traditum sit, ea otiose repetere, supersedemus [h]. Tanto vero, quo hos homines prosecutus est, honore et beneuolentia, praecipue superstitionem, ab Alexandrina secta nouis conatibus reuocatam ex puluere et squalore, quo sub imperatoribus Christianis sepulta fuerat, stabilire voluisse, candide, et in laudem Iuliani fassus est LIBANIVS [i], iactans: *Iulianum fraterno quasi vinculo literas Deorumque religionem inter se connexa esse existimantem, hanc autem penitus, illas maximam partem periisse deprehendentem, vt et illam perfecte restauraret, et literas amare homines denuo occiperent, eos quidem, qui religionem exacte callebant, honoribus cumulasse; orationes vero ipsummet concinnasse, atque ita vtrumque fuisse consecutum.* Qua in re gratum imprimis erga sectam hanc animum testari voluit, fassus cum Maximum in curiam introduxisset, et dexteram ei manum concessisset, eius potissimum studio, consilio et opera eum affectum esse, qualis nunc esset. Qua Iuliani gratia, ad humilitatem, tantum principem, vt boni omnes tunc obseruabant, indecentem progressa, tanta fiducia abusi sunt homines insolentissimi, vt non tantum

f) L. XXII. c. 3.

g) ARNOLDVS l. c. §. 13. p. 129.

h) Conf. LIBANIVS §. 77. p. 302. EVNAPIVS in Maximo p. 98. seqq. AMMIANVS L. XXII. c. 4.

i) §. 77. p. 302.

tum caput ex ſcholaſtico puluere efferentes iactanter et ſuperbe ſe gererent, ſed et ingens turba impoſtorum vaniſſimas artes iactantium et ab imperatore ſuperſtitioſo admiſſorum aulam eius ſequeretur, animumque eius prorſus corrumperet [k]. Cuius varia exempla propudioſam ſuperſtitionem teſtantia narrant ſcriptores eccleſiaſtici, quos qui odio et inuidiae dediſſe aliquid contendunt, Ammianum, Eunapium, et Libanium, teſtes omni exceptione maiores legant, neceſſe eſt; ex quibus diſcent, omnes anilibus his nugis ſuperaſſe Iulianum, quem tantum in his artibus profeciſſe ait LIBANIVS [l], vt eos quoque longiſſime antecelleret, qui ſolas illas callebant. Id quod maximo eius damno euenit. Horum enim hominum vaticiniis in ſummam ſpem adductus, Parthos ſe, ferum hominum genus, ſuperaturum, titulisque Parthici nomen inſerturum eſſe, ad fatale in Perſidem bellum inſtigatus eſt, et innumeras eo fine hoſtias cecidit, et ceremonias, vt ait AMMIANVS [m], et ritus immodice auxit, cum impenſarum amplitudine antehac inuſitata et graui. Aliter tamen in Chriſtianos animatus, quos, cum literarum ſtudia praecipuum ornamentum eſſe recte cenſeret, a docendis artibus arcuit: vnde memorabilis ſententia AMMIANI [n]: *Illud inclemens obruendum perpetuo ſilentio, quod arcebat docere magiſtros rhetoricos et grammaticos, ritus Chriſtiani cultores.* Quod licet in has artes infenſo animo inſurgens non nemo [o] laudet in Iuliano, certum tamen eſt, eo potiſſimum feciſſe imperatorem conſilio, vt ignorantiam et barbariem tanquam peſtem aliquam in coetus Chriſtianorum induceret. Vnum Proaereſium ſophiſtam Athenienſem excepiſſe auctor eſt HIERONYMVS [p], ſponte tamen officio cedentem; quem tamen Iulianum a docendi munere, quod Chriſtianus haberetur, excluſiſſe auctor eſt auditor eius EVNAPIVS [q], qui vitam eius prolixe deſcripſit. Non vero promouit tantum Iulianus philoſophiam Alexandrinam, doctores fouendo, et honoribus, ſalariis, diuitiis cumulando, ſed et libros ſcribendo, quibus et, quod diei ſupererat ab imperii curis, tempus tribuebat, et noctis partem. Cuius diligentiae ſpecimina hodie ſuperſunt, eruditiſſimis commentariis a DIONYSIO PETAVIO [r] et EZECHIELE SPANHEMIO [s] illuſtrata, qui cum IO. ALB. FABRICIO de ſcriptorum Iuliani literaria hiſtoria conſulendi ſunt [t]. Facile et primo fere intuitu videbit, qui hos Iuliani libros, et imprimis *encomium matris Deûm*, atque *ſolis* inſpiciet, totum adhaeſiſſe imperatorem ſectae Alexandrinorum Platonicorum, in omnium fere religionum et doctrinarum concordiam conſpirantium, eamque Platonico habitu induentium [u]. Nam

et

k) EVNAP. l. c. p. 101. AMM. MARC. L. XXII. c. 12. ex quibus emendandus Libanius, cuncta in Iuliani laudem vertens.

l) loc. cit.

m) L. XXII. c. 12.

n) L. XXII. c. 10. Edictum continet IVLIANI Epiſt. XLII. Scriptores de hac re nominat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VI. p. 77. not. l.

o) ARNOLDVS loc. cit.

p) In Chron.

q) In Proaereſio p. 161.

r) Paris 1630. 4. cum notis DIONYS. PETAVII.

s) Lipſ. 1696. fol.

t) Vol. VII. p. 78.

u) PAG. GAVDENTII libro de metempſychoſi Pythag. Piſ. 1641. edito adiecta diſſ. de

et in his principis literatissimi scriptis Pythagoras [v] et Plato [x] super omnes extollitur, iisque iungenda et concilianda esse Aristotelica monentur [y]. Platonicos vero recentiores vt in vita honorauit, ita scriptis quoque laudauit; et praecipue Iamblichum suum, cui praeter alios propudiosam hanc schola ista faciem ea aetate debebat, tanquam commune terrarum orbis lumen, et animarum medicum, Mercuriumque suum extulit [z], et quae Porphyrius, Iamblichus et his similes conscripta reliquere, imitando exprimere, teste LIBANIO [a] studuit, tanta admiratione syncretisticam hanc philosophiam prosecutus, vt Iamblichum suum impense laudaret, *quod non solum Pindarum aut Democritum aut Orpheum illum antiquissimum, sed omnes omnino Graeciae philosophos, qui in eo genere floruisse memorentur, tanquam in lyrae variis e sonis concentu ad perfectam musicam coniunxerit* [b]. Sed et vita talem se praestitit, qualem scholae huius instituta a discipulis requirebant. Exponit enim LIBANIVS [c], „neminem, vt illum, ita ventrem coërcuisse, inter eos, qui in „exigua casa philosophantur: neminem ita ac ipse, pro temporum diuersitate „variis cibis abstinuisse, vt modo huic, modo alii Deo cultum suum praestaret, Pani nimirum, Mercurio, Hecatae, Isidi, et reliquorum vnicuiuis: „neminem tot ieiunia, cum voluptate, vt cum Diis versari posset, instituisse". Haec vt Alexandrinae philosophiae alumnum eleganter depingunt, ita quo loco habendus sit Iulianus, demonstrant. Non mirandum itaque principem enthusiastico philosophiae generi et fanaticae sectae se dedentem, eandem diuinae agitationis et repletionis speciem sibi vindicasse, quam Plotinus, Porphyrius, Iamblichus de se iactabant: nam et hoc narrat LIBANIVS [d], praeter reliquas cum Diis conuersationes vidisse in Casio monte Deum, eoque viso sese erexisse, et monitum ab eo accepisse: saepeque ad eum Deos accessisse eius seruandi cura districtos. In Persiam cum exercitu profectus imperator, Antonini philosophi aemulus, philosophos Platonicos, theurgos, vates reliquamque sacrificulorum caterуam secum habuit, quae magna victoriae spe eum repleuit. Quamquam oraculum quoque ferebatur, quod SVIDAS [e] seruauit, quod finem vitae imminere Persis domitis ei praedicebat. Id tale fuit:

Sed postquam sceptris tuis Persas
Vsque ad Seleuciam gladiis fugatos domueris,
Tunc vero te ad olympum ducet igne fulgens currus,
Procelloso turbine rotatus,

Post-

de philosophica cognitione Iuliani, quam cum non viderimus, qualis ea sit, dicere non habemus. Parum tamen solidi promittit Gaudentii festinatio sulita. Legendus etiam illustris SPANHEMIVS in praef. et Ven. MOSHEMIVS de turbata per Platonicos ecclesia §. 29. p. 160.

v) Locum ex eius Saturnalibus lege apud SVIDAM in Iul. T. II. p. 185.

x) Orat. VI. in Cynicos p. 188.

y) Or. V. in matrem Deorum p. 162.

z) In epistolis ad eum scriptis, ep. XXIV. XL. LX.

a) §. 87. p. 313.

b) Epist. XXXIV. p. 405.

c) §. 83. p. 309.

d) l. c. p. 310.

e) l. c. hausta haec sine dubio ex EVNAPII commentariis historicis hodie deperditis.

Postquam aerumnosam mortalitatem exuisti,
Venies autem in aetherei luminis paternam aulam,
Vnde descendens, humanum in corpus venisti.

Tam aperte autem scholam Platonicorum, Alexandrinorum sapit hoc oraculum, vt vel ab his hominibus ad inducendum exitui tragico miseraeque catastrophae colorem excogitatum esse, aut Deum istum oraculi auctorem scholam horum philosophorum frequentasse oporteat. Occubiturum vero se ferro dudum didicisse, ipse, vbi graui vulnere confossus, morti appropinquabat, fatetur [f], fide fatidica praecinente [g]: qua de re amicos vltimum affatus, philosophum et animo et oratione se praestitit, sicque animam efflauit, postquam cum Maximo et Prisco philosophis super animorum sublimitate perplexius disputauerat, anno aetatis tricesimo et secundo, meliori fato, et magis sanis praeceptoribus dignus.

§. XXIX. Vixit circa ista quoque tempora EVNAPIVS, ad quem tanquam praecipuum horum hominum laudatorem multoties hactenus prouocauimus, Sardibus Lydiae vrbe oriundus [h], Chrysanthium ex Melita vxore cognatione attingens, qui eius quoque a pueritia ad eloquentiam et philosophiam formauit animum [i]. Et tempus quidem, quo floruit, haud obscure ipse prodidit, referens Proaeresio magistro se annos natum sedecim fuisse visum: Proaeresium autem docuisse eloquentiam Athenis eo tempore, quo Iulianus Christianos rhetorices magistros a docendo arcuit, supra probauimus. Vixisse vero adhuc sub Theodosio inde patet, quod euersi, vt supra in Maximo dictum, Serapidis fani meminit [k]. Testatur etiam PHOTIVS [l], continuationem historiae Dexippi, quam Eunapius confecerat, pertingere vsque ad tempora filiorum Theodosii, Honorii et Arcadii. Ex quibus recte colligit IONSIVS [m], scripsisse et floruisse Eunapium sub Theodosio, quem in Valentiniani et Valentis tempora reiicit VOSSIVS [n]. Ista enim aetate adolescens adhuc Eunapius a Maximi ore pependit. Ex qua serie annorum Eunapii confirmatur egregie coniectura FABRICII [o], distinguendum esse Eunapium rhetorem a Lydis ad Iulianum missum. A Chrysanthio et oratoria arte et philosophiae Alexandrinae principiis imbutus, ex Asia in Europam circa annum decimum atque sextum traiecit, et Athenas appulit, Proaeresium, annum iam LXXVII agentem, sed et animi et corporis vigore valentem auditurus. Inter nauigandum vero vehementi febre correptus, cum circa primam noctem in Piraeum portum appulissent, et vectores in vrbem contenderent, ipse pedibus insistere inualidus, per manus sublatus in vrbem deportatus est, tantaque comitum turba domus Proaeresii impleta,

Eunapius.

f) AMMIANVS L. XXV. c. 3. 4.
g) Exempla affert idem L. XXIII. c. 2.
h) PHOTIVS Cod. LXXVII. p. 100.
i) Ipse in Maximo p. 99.
k) In Aedesio p. 77.
l) loc. cit. p. 99.
m) De Script. Hist. Philos. L. III. c. 17. p. 296.
n) De historicis Graecis L. II. c. 18. p. 252.
o) Bibl. Graec. Vol. VI. p. 233.

pleta, vt totum ſophiſtarum gymnaſium ea expletura videretur. Vbi cum animum alii, alii corpus curarent, Eunapius animi aeger, gliſcente vi morbi ſemper conſumtus magis, ne Proaereſii quidem vultu frui potuit, ſic vt morti proximus videretur. Chius tamen quidam, Aeſchines, qui medendi audacia et imperitia multos peremerat, flagitans, vt ſibi permitterent, medicam potionem morti viciniſſimo exhibere, diducto inſtrumentis quibusdam oris hiatu infudit pharmacum, moxque ab immiſſo medicamine ſuo ſoluta, apertis aeger oculis coelum aſpexit et domeſticos agnouit, et paulo poſt conualuit, magnam ea propter ſeruatori ſuo gratiam referens, quem ab eo tempore in magna exiſtimatione vixiſſe ait [p]. Quae ſalutis reſtitutio magno etiam gaudio affecit Proaereſium, qui nouum auditorem diſcipulis commendauit, vt dicteriis ſalibusque parcentes [q], eum pro ſuo haberent filio, atque recrearent. Cum autem Chriſtiani tum principes regnarent, qui ſacra gentilium arcana valde coërcebant, factum inde eſt, vt licet a puero Chryſanthii hierophantae inſtitutione gauiſus fuerit EVNAPIVS [r], non tamen ante viceſimum annum theologiae myſteriis et ſublimiore doctrina imbueretur. Hoc enim verba eius: *ἐκ παιδὸς ἀκροατὴς Χρυσανθίου γενόμενος, μόλις εἰς εἰκοστὸν ἔθος ἠξιοῦτο τῶν ἀληθεστέρων*, velle, ex Platonicorum doctrina intelligitur, quibus ſcientia *τῶν ἀληθῶς καὶ ὄντως ὄντων*, theologiam ſignificat, adeoque male ad gentilem religionem ea aetate demum Eunapio traditam trahitur a IONSIO [s], cum a puero eius principiis a Chryſanthio imbutum ſe fuiſſe, ipſe referat. Quintum annum, poſtquam Athenas venit, Aegyptum adire ſtatuit [t], eo ſine dubio fine, vt ſacros ritus, et ceremonias, quaeque reliqua erant ſublimioris theologiae Alexandrinae capita, quae in hac vrbe omnium optime docebantur, addiſceret: ſed a parentibus, qui ſacris eum diſciplinis et ſacerdotio ſe tradere aegre ferebant, in patriam, Sardes reuocatus et ſophiſticen excolere iuſſus eſt. Quam parentum voluntatem ſecutus, optimisque vſus magiſtris, praeter Proaereſium, paucis poſt diebus vita excedentem, Diophante et Sopolide, quorum in ſophiſtarum vitis paſſim meminit, illuſtris in dicendo euaſit, et doctiſſimorum oratorum applauſum meruit, vnde dictionem quoque Sophiſticam, et affectatum circumſtantiarum enarratarum ornatum, quo eo tempore rhetores eloquentiam fere metiebantur, in eius ſcriptis vbique regnantem videas. Praeter eloquentiam tamen artis quoque medicae ſtudio non ſine diligentia et felici ſucceſſu ſe dedit, ſic vt Chryſanthium praeceptorem inſtituta prudenter venae ſectione haud ſemel mortis faucibus eriperet [u]: qua in arte ab Oribaſio

p) Ambitioſa, vt ſolebant ſophiſtae, circumſtantiarum minimarum prolixaque enarratione haec ipſe refert in Proaereſio p. 129. ſeqq.

q) Ibid. Hunc nouitios dicteriis ſalibusque excipiendi morem, quem hoc tempore in Athenarum Academia vſitatum fuiſſe ex hoc loco patet, quique ad noſtra fere tempora viguit vixque principum auctoritate potuit ſupprimi, ex Pythagorae imitatione, in cuius ſchola is receptus erat, ab his philoſophis adhibitum fuiſſe, non eſt, quod dubitemus.

r) In Aedeſio p. 37.

s) l. c. monuit id etiam FABRICIVS l. c. p. 233.

t) l. c. p. 162.

u) Vid. ſupra in Chryſanthio.

basio summae doctrinae medico praecepta accepisse videtur, eo enim familiariter vsus est, qui tetrabiblon ei inscripsit. Summam tamen doctrinae partem, et eruditionis fastigium quaesiuisse Eunapium in mysteriis theologiae, quaeque eius pars fuit primaria, theurgiae gentilis, vbiuis fere ipse prodit: ex quo, vt ex praeceptoribus etiam quos in hunc finem audiuit, colligendum est, in philosophiae Alexandrinae cognitione Eunapium fuisse versatissimum, cum nemo ad ista sacra admitteretur, nisi philosophia bene praeparatum pectus attulisset. Certe Athenis Eleusiniis sacris se initiatum et inter Eumolpidas relatum ipse narrat [v]: et Chrysanthium, tradit, se Athenas ad illum profectum, in diuinioribus et philosophicis studiis horis pomeridianis instituisse, antemeridianis ad tradenda aliis eloquentiae praecepta consumtis [x]. Qualem vero philosophiam docuerit Chrysanthius supra diximus, qui sine dubio hunc discipulum, filii loco carissimum, sibique intime coniunctum, omnium mysteriorum, quae pandebat philosophia Alexandrina, fecit participem. Et huius etiam praeceptoris sui desideriis et voluntati, vt obsecundaret, libellum de vitis sophistarum scripsit, quo si careremus, angustior longe nobis esset campus historiae philosophorum huius sectae: vnde optamus, vt quam telam exorsus abiecit iterum desideratissimus FABRICIVS [y], vir quidam doctus, huius sectae historiae gnarus resumat, et absoluat [z]. Scripsit etiam Eunapius commentarios historicos ad quos passim prouocat, aliaque huius generis, et continuationem quoque historiae Dexippi, siue, Chronicorum post Dexippum libros quatuordecim, quos recenset PHOTIVS [a], qui non partium tantum studium in vellicandis imperatoribus Christianis, et extollendo supra modum Iuliano, sed et dictionem cetera pulchram, at vocibus audacioribus corruptam, et innouata non pauca, tropos item praeter modum adhibitos notat, et furore rabieque in Christianos plenum fuisse opus scribit. Quam insaniam a praeceptoribus suis didicisse, non est, quod dubitemus. Eam tamen euitauit, omissis conuiciis in Christianos, qui cetera Eunapii vitulo strenue arauit Zosimus [b].

§. XXX. Athenis digressi Alexandriam, sedem et patriam philosophiae huius, cuius antistitum doctorumque historiam fuse hactenus enarrauimus, occurrit HIEROCLES, de quo cum admodum pauca nobis veteres referant, in varias partes ductae sunt virorum in hac eruditionis parte summorum coniecturae [c]. Et Alexandrinum quidem fuisse, et in ea *Hierocles.*

v) In Maximo p. 90.

x) In Chrysanth. p. 198.

y) Vid. Cl. REIMMARI vita Fabricii p. 209. nos vsi sumus hactenus editione Comeliniana Basil. 1596. 4. cum versione Hadr. Iunii, multis in locis lapsa.

z) Conf. VOSSIVS, IONSIVS, FABRICIVS ll. cc.

a) loc. citat.

b) IONSIVS, FABRICIVS ll. cc.

c) Videnda, quae de hoc philosopho disseruere IO. PEARSONIVS in prolegomenis ad eius scripta, BAYLE Dict. T. II. art. Hierocles, OLEARIVS praef. ad Hierocl. librum contra Christ. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 413. NEEDHAM praef. ad nou. m edit. Hieroclis.

ea quoque vrbe docuisse, Damascii testimonio apud PHOTIVM, quod SVIDAS quoque exscripsit, certum est. Qui etiam, qua aetate vixerit, haud obscure prodidit, referens habuisse Hieroclem Theosebium et Aeneam Gazaeum discipulos: ex quibus patet, eo tempore vixisse Alexandriae, quo Plutarchus Nestorii Alexandrinam philosophiam Athenis propagauit, quod in Theodosii iunioris seculique post C. N. sexti tempora incidit [d]. Vxorem habuit daemonio obsessam, de cuius expulsione memorabile est, quod Damascius refert: daemonem illum, quod mansuetioribus verbis expelli non posset, iuramentis Theosebium, quamuis theurgiae peritus non esset, exire compulisse, adiurans eum per solis radios et Hebraeorum Deum; quo facto exiisse daemonem, clamantem: colere se quidem Deos, hunc vero se timere. Quamquam locus hic Damascii etiam ita queat intelligi, vxorem hanc fuisse Theosebii. Eodem narrante in magnas calamitates Hierocles incidit. Cum enim Byzantium profectus, (τοῖς κρατοῦσι, id est, quorum religio tunc praedominabatur,) offensam incurrisset, in iudicium adductus, et verberibus caesus est. Ast is sanguinem manu caua excipiens, iudicis faciem aspersit, versum HOMERI [e] recitauit:

Ecce Cyclops, bibe vinum, postquam humanam carnem deuorasti.

Exilio tandem, cum capitis periculum euasisset, mulctatus est, reduxque Alexandriam rediit, et more solito discipulis philosophiam exposuit. Fuisse vero philosophiae Alexandrinae, siue Platonicae reformatae doctorem vel vno illo, quod de prouidentia nobis reliquit compendio, quodque nobis seruauit PHOTIVS [f] patet. In eo Ammonianam philosophiam ita commendat, vt, quotquot in Platonis atque Aristotelis opiniones commentati discordiam esse dixerunt inter vtrumque philosophum, refellat, et conciliare quoque horum inter se doctrinas non de prouidentia tantum, verum etiam de animorum immortalitate, de coelo ac mundo conetur, et qui in diuersa abire scripserunt, eos vel contendendi studio, vel praeoccupata opinione atque imperitia seductos, statuat, quam ἑτεροδοξίαν diuina illa Ammonii sapientia sustulerit. Respexisse hanc henoticam Hieroclis philosophiam non solum Platonem tantum, sed alios quoque philosophos, quod lege quasi scholae Alexandrinae ita cautum esset, tota tractatio, cuius summam exhibet PHOTIVS [g], luculenter demonstrat. Ex iis enim, quae Photius refert, patet, Hieroclem Platonicam doctrinam in oraculis, et sacerdotum legibus, in Orpheo, Homero et ceteris, qui ante Platonem celebrabantur, quaesiuisse, et qui post Platonem fuere, ipso quoque Aristotele principe atque duce vsque ad Ammonium Alexandrinum, eiusque familiares, Plotinum et Origenem, eiusdem

d) PHOTIVS loc. cit.

e) Odyss. I. v. 347.

f) Cod. CCXIV. p. 283.

g) l. c. et Cod. CCLI. p. 749. seqq. peculiari libello hoc compendium edidit FRID. MORELLIVS Paris 1597. 8. Nouam autem et elegantem versionem HVGO GROTIVS inseruit sententiis philosophorum de fato p. m. 16. ed. Paris.

dem ad vnum omnes cum Platone fuisse sententiae statuisse, Ammoniique disputationibus pro fundamento positis, quid Plotinus, Origenes, Porphyrius, Iamblichus, et deinceps ceteri τῆς ἱερᾶς γενεᾶς homines vsque ad Plutarchum Atheniensem, in repurgata philosophia Platonica statuerint, quaue ratione cum his conspirauerint, ostendisse. Quod vt hominem prodit sectae eclecticae addictissimum, ita corruptorem veteris philosophiae fuisse euidenti probat argumento. Qua de re vt certus euadat lector, sola, quam ex libris de prouidentia et fato duobus locis dedit PHOTIVS, epitome lecta sufficit, vt malesanus ex ea conciliator sectarum agnoscatur. Nec alia forte ratio Hieroclem permouit, vt librum hunc Olympiodoro, ex hac, nisi fallimur, secta philosopho magni nominis, cuius tamen, quod Aristotelicam maxime philosophiam illustrauit, infra in Peripateticorum historia mentio facienda, inscripserit. Sed ex ipsis quoque Hieroclis dogmatibus, eo praecipue, quo statuit: *Platonem opificem Deum, censere, sustinere omnem inuisibilem et visibilem mundum ex nulla praeexistente materia factum, sufficiente eius voluntate ad existentiam entium*, syncretistica, qua Ammonii schola se efferebat, philosophandi ratio Hieroclis demonstrari posset, qua non tantum Platonem cum Aristotele, sed vtrumque etiam malesano consilio cum Christianis in concordiam redire coegit, nisi infra vbi de huius sectae philosophia agendum, commodius de eo argumento, quod aliis quoque ex huius familiae hominibus placuit, tractari posset. Eadem vero philosophiae ratio in illis quoque commentariis regnat, quos in aurea, quae Pythagorae tribui solent, carmina, scriptos reliquit Hierocles [h]. Quos licet magnificis laudibus exornet, cui Gallicam versionem debemus ANDREAS DACIERIVS, recte tamen eo nomine reprehensionem incurrit, FRANCISCI BALTI [i], qui eadem prorsus, qua reliqui Platonici, oberasse Hieroclem chorda, et philosophiam suam contra Christianam religionem exornasse eique opposuisse eleganter obseruat. Fuere et alii Hierocles cum hoc nostro non confundendi [k]. Maxime vero distinguendus est ab Hierocle Bithyniae iudice, λόγων φιλαληθῶν *ad Christianos* auctore, quibus dissertationibus acerbissimum Christi et doctrinae eius hostem sanctissimo Saluatori Dei filio opposuisse atque praetulisse Apollonium Tyaneum, eumque scripta apologia refutasse Eusebium supra diximus [l]. Qua de sententia, non ignoramus recessisse viros magni in orbe literario nominis, qui totam veterum doctrinam atque historiam animo complexi sunt, ex quorum numero imprimis Io. IONSIVM [m], LVD. KV-

h) Post alias editiones, de quibus videndus FABRICIVS l. c. elegantem et docta praefatione auctam debemus IO. PEARSONIO, Lond. 1654. quam recudi fecit PETRVS NEEDHAM. Editiones elegantis commentarii fuse enarrat FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. I. p. 461. seqq.

i) Iugement des SS. Peres sur la morale de la phil. payenne L. III. c. 18. p. 498. seqq.

k) Enumeratos habes apud IONSIVM l. c. BAYLE l. c. FABRICIVM l. c. PEARSONIVM l. c. OLEARIVM l. c.

l) Conf. supra Sect. I. huius capitis citatos. Add. CAVE Hist. lit. script. eccles. p. 218. BAYLE l. c. p. 758. DACIER. praef. l. c. p. 259. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 459. Vol. VI. p. 91. Vol. IX. p. 450. OLEAR. l. c.

m) loc. citat.

KVSTERVM [n] et IOANNEM PEARSONIVM [o] nominamus; quorum ille, licet alias in homonymis rite discernendis accuratissimus, tantopere huic sententiae adhaesit, vt, cum videret Hieroclem Alexandrinum philosophum, cuius meminit Damascius, necessario statuendum esse iuniorem Eusebio, quod multis rationibus, licet ex parte spuriis et confusa homonymia Olympiodori nixis, probat, eum, qui Hieroclem refutauit Eusebium episcopo Caesariensi longe iuniorem esse contenderet. Quibus suo modo addi potest doctissimi GOTTFR. OLEARII [p] sententia, licet moderatior, quae distinguendos quidem esse inter se Hierocles duos, vnum Bithyniae praesidem, et postea Alexandrinum eparchum, alterum philosophiae doctorem; dubia tamen haeret, an libellus, quo aurea carmina explicantur, priori debeatur, vel posteriori. Rectius tamen, nisi nos omnia fallunt, distinguitur vterque, et quae hodie suppetit commentatio Pythagorico-Platonica huic tribuitur, quam quoque partem sequuntur viri summi GVILIELMVS CAVEVS [q], NANVS TILLEMONTIVS [r], IO. ALB. FABRICIVS [s]. Quam sententiam vt rationibus, quae rem conficere aptae sunt, corroboremus, ad aetatem Hieroclis vtriusque attendendum est, qua posita facile erit de vtroque iudicium, miraque luce tota controuersia dispalescet. Iam quod ad Bithyniae Iudicem attinet, vixisse eum ante Eusebii tempora, vel ex vna Caesariensis praesulis refutatione λόγων φιλαληθῶν est manifestissimum. Ionsium enim, alium nobis et iuniorem Eusebium comminiscentem, non audiendum esse, LACTANTII loca [ſ] supra quoque ex parte in Porphyrio a nobis laudata euincunt, quibus satis luculenter innuitur, praesidem hunc Christianos et scripto et persecutione vexantem eo vixisse tempore, quo ipse in Bithynia oratoriam doceret et Diocletianus vexaret Christianos. Hunc enim Hieroclem intelligi, et ipsa descriptio hostis Christianorum iurati probat, et viris doctis dudum animaduersum est. Quae vti reiici sine aperta vi et euersione testimoniorum veterum scriptorum non possunt, ita et argumenti quoque indole confirmantur. Eo enim, quo Hierocles contra Christianos scripsit tempore, impune contra Christianos scribere licebat, tantaque proteruia ipsum Dei filium aggredi gentilibus par erat, eo quod gentilis superstitio, imperatorum ei addictorum tutela secura, religio esset dominans. Ast Hieroclem Alexandrinum philosophum non vixisse tantum eo tempore, quo Christiana religio superior fuit, sed et a τοῖς κρατοῦσιν, id est Christianis [t] caesum fuisse refert Damascius. Ast hunc Hieroclem habuisse Theosebium discipulum ait idem Damascius; ille vero Iustiniani vixit temporibus: qua etiam aetate vel paulo prius Aeneas Gazaeus floruit, qui vtrumque distinguit, et iuniorem se habuisse praeceptorem fatetur [u]: vixit enim, vt ipse prodit, tempore incursionis

n) Ad l. c. Suidae. o) In prolegom. l. c.

p) l. c. qui tamen in alteram magis propendet sententiam.

q) loc. cit. p. 114.

r) Memoires pour servir a l'hist. de l'eglise T. V. p. 606. s) Bibl. Graec. Vol. I. p. 468.

ſ) Institut. L. V. c. 2. de mort. persec. c. 16.

t) Videndus de hac Platonicorum gentilium formula HENR. VALESIVS ad Euseb. p. 62. et ex eo KVSTERVS et BALTVS ll. cc.

u) De resurrect. p. 24. conf. CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 15. p. 313. FABRIC. l. c. p. 464.

nis Bulgarorum, adeoque Seculo V. exſpirante: quo tempore Hieroclem Alexandriae docuiſſe oportet. Qui cum ſucceſſionem ſcholae Alexandrinae vsque ad Plutarchum Athenienſem memoret, qui Procli praeceptor Sec. V fuit, neceſſario poſt eum vixit, adeoque eo tempore prior eſſe non potuit. Conſentit etiam Olympiodori tempus, cui librum *de prouidentia et fato* dedicauerat Hierocles: ille enim, Honorio et Theodoſio II. imperantibus floruit; quae omnia inuicto argumento docent, Hieroclem Alexandrinum Seculi quinti philoſophum fuiſſe, et integris CL annis Hierocle Bithyniae praeſide eſſe iuniorem, adeoque pro auctore λόγων φιλαληθῶν haberi non poſſe, eiusque tempora in medium ſeculum quintum incidere. Vtrum vero commentarius in aurea carmina ſeniori tribuendus ſit Hierocli an iuniori, certis equidem et inuictis rationibus demonſtrari non poteſt, longe tamen veriſimilius, philoſophum, quam eparchum Alexandrinum eius eſſe auctorem. Hunc enim philoſophum fuiſſe Platonicum veteres non dicunt, licet philoſophiae antiſtitem eum appellet LACTANTIUS [v], eo quod ſacris illius regionis, vt videtur, ſimul eſſet praefectus, quo nomine philoſopho profeſſione tali luculenter eum opponit: aſt quaecunque de Hierocle iuniore conſtant, huc quadrant, qui in Alexandrina Platonicorum ſchola docuit, eamque philoſophiam, quae in commentario in aurea carmina continetur, profeſſus eſt. His addimus SVIDAM [w], diſertis verbis Hierocli iuniori et librum *de fato et prouidentia* et *aureorum carminum interpretationem* tribuentem, qui cur concordantibus amice reliquis circumſtantiis ob nudam nominis affinitatem deferendus, et Hierocles ſenior parens opuſculi dicendus ſit, cauſſam videmus nullam. Etſi vero Alexandrinae philoſophiae doctorem fuiſſe Hieroclem ex dictis conſtat clariſſime, in philoſophicis tamen magis, quam theologicis doctrinis eminuit, nec alius eſſe videtur ſenſus iudicii de Hierocle, quod Iſidoro tribuit Damaſcius: *Hieroclem et ſimiles in ſcientiis humanis nihil quidem deſiderari paſſos eſſe, aſt in beatioribus ſcientiis diuinisque notionibus multum defeciſſe, parumque verſatos fuiſſe.* Quo et reſpicit, quod Idem apud SVIDAM [x] habet, *ſcientia eum non accuratum fuiſſe:* γνῶσιν enim Damaſcio memoratam, ad rerum diuinarum cognitionem, quas μακάρια νοήματα in loco altero vocat reſpicere, et theurgicam ſcientiam innuere, ſupra iam monuimus. Quam niſi fallimur, diuinioris operationis atque ſcientiae ignorantiam, quam ſuis hominibus Iſidoro, hisque ſimilibus Damaſcius nugator vindicat, Hierocli vero denegat, in eo quoque Hierocles prodidit, quod daemonium ex vxore eiicere non potuerit, nec Theoſebium in theurgicis exercitatum diſcipulum habuerit. Laudat tamen Damaſcius parum aequus philoſophorum alias cenſor, *ingenii Hieroclis morumque elegantiam, et venerabilem fuiſſe ait, atque magnificum, inſigni etiam ingenii vbertate praeditum, et copioſe ornateque dicendi facultate excellentem, adeo vt auditores ſuos vbique in* *admi-*

v) loc. cit. w) loc. cit. x) loc. citat.

admirationem raperet. Laudat etiam *animum eius virilem et constantem Byzantii in iudicio demonstratum, cum a sex lictoribus caederetur: in vita tamen animo alta sectante fuisse vsum* monet. Ceterum Hieroclis quoque philosophumena laudant veteres, quae tamen, an Platonici fuerint, an Stoici, an alius incertum. Facetiae autem ei tributae tanto viro ea auctoritate vso indignae sunt [y].

Fata philosophiae eclecticae Athenis.

§. XXXI. Hactenus quibus fatis vsa sit philosophia Alexandrina, quae eclecticum mentita habitum in confundendis inter se et conciliandis omnis generis doctrinis et religionibus industriam posuit suam, cum Alexandriae tum, in Asia minore, Syria nempe et Ionia, quin in Thraciae quoque parte, exposuimus. Dicendum iam porro, quae in Europa etiam, praecipue vero Athenis, in vetere illa Musarum et philosophiae sede incrementa ceperit, quaue ratione quibusque magistris fuerit propagata. Etsi enim post Graeca bella, quibus libertas Graeciae a Romanis erepta eaque in prouinciam redacta est, dissipatis huc illuc philosophis valde decreuerat philosophiae, qui Athenis floruerat, vigor, vt capite huius libri primo demonstratum; factum tamen est, vt imperatorum Romanorum beneuolentia studiorum incrementa mature iterum Athenis resurgerent, et primo quidem eloquentia mire promoueretur, mox philosophia quoque caput iterum attolleret. Cuius potissimum gratia referenda est ad Hadrianum et Marcum Antoninum philosophum, qui vt principes erant omni eruditionis genere tincti, et praecipue philosophiae studiis addictissimi; ita, vt eo illa loco, vbi per tot secula sedem habuit, reflorescerет, omnem curam adhibuere, sumtibusque iuuarunt prorsus regiis. Hadrianus enim et bibliothecam et gymnasium, teste PAVSANIA [z] condidit, M. Aurelius Antoninus autem professores eloquentiae et philosophiae Athenis constituit, eosque stipendiis ornauit [a], fuitque Theodotus sophista primus, qui decem mille drachmarum stipendium imperatoris meruit [b]. Non vero rhetorices tantum, et politices professoribus [c], qui sex mille drachmis fruebantur, teste PHILOSTRATO [d], stipendium constitutum fuisse, sed et philosophis praecipuarum sectarum, LVCIANVS [e] testatur, asserens, „salarium, idque non exiguum ab „imperatore fuisse constitutum, singulis philosophorum generibus, puta, „Stoicis, Platonicis, Epicureis, et Peripateticis: ita vt vnicuique sectae „praemium esset aequale: etiam demortuo ex his quopiam, alium ali-

„quem

y) Conf. FABRICIVS l. c.

z) In Atticis.

a) XIPHILINVS in Marco.

b) PHILOSTRAT. vit. Sophist. L. II. c. 2. p. 566. OLEAR. h. l.

c) Dubitat CONRINGIVS antiq. Acad. Suppl. XV. p. 253. vtrum politices professores ad philosophos pertinuerint, putatque politicam cathedram fuisse occupatam a rhetoribus illis, qui scholam habuerunt, in caussis generis deliberatiui. Recte vero huic coniecturae obiicitur, quod politices cathedram, qui tenuit Apollonius iuridiciali genere, non deliberatiuo excelluisse dicatur PHILOSTRAT. l. c. c. 20. p. 600. Qui cum eo loco legationibus publicisque muneribus adhibitus dicatur, quod in ciuilibus rebus clarus haberetur, statuendum magis hanc professionem a rhetoribus et philosophis prorsus fuisse distinctam, et vtriusque vsum praesuppofuisse.

d) loc. citat.

e) In Eunucho T. IV. p. m. 160.

„quem in eius locum subrogandum fuisse, qui sit optimatum calculo pro„batus; praemiumque illud non leue fuisse, sed singulos in annos decies „mille nummorum, quos acceperint, vti doceant iuuentutem: factum„que inde esse, vt cum Peripateticus quidam professor decessisset, huius se„ctae philosophi ea de successione singulari certamine confictarent (ἰμο„νομάχειν) propositis de quaestionibus philosophicis concertationibus, et „speciminibus ac documentis datis, quod essent illi factioni addicti.„ Qua in re multa ridicula admisisse hos homines, Lucianus non sine multo, vt solet, sale satyrico refert [f]. Ita constituti, qui philosophiam iuuentutem docebant, προεστῶτες τῆς νεότητος dicti, vt ex loco Philostrati laudato patet, quos horis docuisse pomeridianis, matutinis rhetores, ex EVNAPII [g] loco supra adducto recte colligitur, ex quo etiam constat, non semper a philosophia ad eloquentiam demum transgressos fuisse iuuenes studiosos, vt ex loco alio PHILOSTRATI [h] colligit Meursius, sed et vtrumque inter se studium coniunxisse; quemadmodum Procli quoque exemplo liquet, eloquentiae addiscendae ante philosophiam quoque industriam quosdam adhibuisse [i]. Sed et reliqua in scholae augustioris formam vt reliquis artium professoribus constituta, erectae cathedrae siue θρόνοι, quarum magna dignitas et existimatio, eo quod ab ipsis imperatoribus designabantur, qui illis praeficiendi essent, de quibus scholarum philosophicarum circumstantiis, sine quarum notitia vitae philosophorum electicorum, vel Platonicorum potius Alexandrinorum, a veteribus descriptae, vitae item sophistarum intelligi satis non possunt, plura dabit IOANNES MEVRSIVS [k]. Fecit haec philosophorum Athenis constitutorum et dignitas et merces, vt viri excellentissimi, et doctrinae laude maxime florentes diu ibi docerent, et Athenarum gloria in literis resurgeret. Videntur tamen stipendia publica, a sequentium temporum imperatoribus philosophis aut plane ademta, aut valde imminuta fuisse; narrat enim MARINVS [l]: *Proclum, Platonicae philosophiae Athenis professorem hac etiam ratione studia literarum promouisse, quod eorum, qui literas tractabant, curam suscipiens, principes poposcerit stipendia, et vt cuique pro dignitate praemia decernerentur, cogentem ita illos, vt in sua quisque professione quam diligentissime versaretur.* Id euenisse, florentibus Christianorum rebus, ingeniose coniicit HERM. CONRINGIVS [m], qui recte quoque obseruat, Platonicam istam haereditatem, ita dictam, quam philosophis in salarium cessisse Marinus refert, non ex publico, sed quantum coniicere est, ex gentilium nonnullorum priuata liberalitate collectam fuisse. Coniicimus tamen, a Iuliano, qui scholas ad Christianorum imitationem erexit gentiles, Athenis salaria constituta fuisse philosophis, eo quod isto tempore Chrysanthium docuisse auctoritate publi-

f) Exemplum quoque affert EVNAPIVS in Proaeresio p. 138.

g) In Chrysanthio p. 198.

h) Vit. Soph. L. II. c. 3. p. 567. et OLEAR. ad h. l. qui recte Meursium notat.

i) MARINVS l. citando.

k) De fort. Attica c. VIII. p. 66. seqq.

l) In vita Procli c. 16. p. 37.

m) Antiqq. Academ. diss. I. p. 19.

publica Athenis, ex EVNAPIO [n] constat: quam tamen philosophorum gentilium felicitatem, Christianis, quos loco mouerat Iulianus, iterum succedentibus illo sublato interiisse, dubium non est. Qui Atheniensis scholae flos valde emarcuit, cum imperante Arcadio, ab Alarico et Gothis Athenae magnum paterentur infortunium, cuius testis oculatus fuit SYNESIVS [o], qui de ea re pluribus videndus: vnde ZOSIMO [p] non credendum, qui nihil mali passas Athenas ab Alarico ait, contrarium docente, quem is in reliquis plerumque exscripsit, EVNAPIO [q]. Accidit vero incursio Gothorum Sec. IV exeunte, in quae tempora cum Plutarchus, de quo mox dicendum, inciderit, facile inde intelligere est, philosophiam Alexandrinam, quam priuatim tantum Athenis prius docuerat Crysanthius [r], in publica vero cathedra professus est Plutarchus, magnas difficultates offendisse superandas. Quibus fatis asperis tandem perfuncta reflorescere coepit, docerique post Plutarchum a Syriano, Proclo, Marino, Isidoro, reliquisque philosophis circa Iustiniani imperatoris tempora florentibus, quorum nunc porro historia enarranda est.

Plutarchus Nestorii.

§. XXXII. Quae itaque priuata industria Athenis prius doceri tantum potuit philosophia Alexandrina, tandem publicum quoque locum atque cathedram nacta est. Quod amori Christianorum, quem in hanc philosophiam, in gentilium et Origenis quoque assectarum scholis conceperunt, adscribendum est, cum prius ob artes theurgicas magnamque, qua Christianos persecuti erant philosophi, inuidiam sub imperatoribus Christianis, summa rerum potitis premeretur. Factum id potissimum cura PLVTARCHI Atheniensis, NESTORII filii, quo parentis nomine ab aliis Plutarchis, praecipue Chaeronensi probe distinguendus est [s]. Praeceptores quos habuerit, in tanta veterum, de hoc philosopho, narrationis, penuria, dici non potest. Et HOLSTENIVS [t] quidem, Plutarchum Atheniensem hanc philosophiam ex Iamblicho perceptam in patriam retulisse et Platonis academiam restaurasse, scribit, sed id rationibus chronologicis prorsus repugnare euidenti demonstratione euinci potest. Narrat enim MARINVS [u], Plutarchum senem Proclum biennio tantum audiuisse Athenis, morientem autem Syriano successori adolescentem nondum annos viginti natum commendasse. Proclus autem, quod infra demonstrabitur A. C. CCCCXII natus est: ex quo absque exceptione certum est, Plutarchum A. C. CCCCXXXIII, vel CCCCXXXIV natu-

n) Eum regali munificentia philosophos auxisse praemiis, testatur EVNAPIVS in Max.

o) Epist. VI.

p) L. V. Histor.

q) p. 93.

r) Satis id prodit EVNAPIVS in Chrysanth. p. 198. tum enim is rhetoricam publice docebat.

s) MARINVS in vita Procli c. 12. p. 27. SVIDAS in Plutarcho Nestorii p. 133.

t) De vita Porphyr. c. 6. p. 236.

u) l. c. c. 12. p. 29. Probe ad has rationes chronologicas attendendum, sine quibus facilis lapsus est in huius scholae historia. Id quod nupero quoque Historiae criticae philosophiae auctori Gallo euenit, qui multis erroribus Athenarum historiam philosophicam T. II. p. 295. seqq. contaminauit, quam post Gothorum incursiones hoc loco iacuisse dicit, alio vero T. III. p. 195. florentem et restitutam per Syrianum nouo errore asserit.

naturae debitum exſoluiſſe. Etſi vero incertum, quo anno is natus fuerit, licet valde ſenex, teſte Marino, obierit, octogenario tamen maior deceſſiſſe non videtur, cum vsque ad extremum vitae halitum docuerit iuuentutem, quod a ſene valde decrepito non eſt praeſumendum; adeoque vix ante A. C. CCCL naſci potuit, et anni, quibus philoſophiam edoctus eſt, quod ante vigeſimum non in vſu fuiſſe, ſupra ex Eunapio didicimus, incidunt in A. C. CCCLXX. Supra vero luculentis Eunapii teſtimoniis demonſtrauimus, Iamblichum ante Conſtantinum M. vita functum, eo quod poſt eius mortem Sopater eius diſcipulus in aulam Conſtantini digreſſus eminuerit. Aſt abiit ad plures Conſtantinus A. C. CCCXXXVII, et Iamblichus ante hos annos; quo tempore Plutarchum Neſtorii nondum natum fuiſſe, ex ſupra dictis ſequitur. Non poteſt itaque alio ſenſu hoc admitti, niſi vt dicatur, ex ſcriptis doctrinaque Iamblichi profeciſſe, quo ſenſu et alios, quin ipſum Proclum Plutarchi Neſtorii diſcipulum, Iamblichum habuiſſe praeceptorem dici ſupra obſeruauimus. Maiori veriſimilitudine dici poſſet, hauſiſſe Iamblichianae philoſophiae myſteria a Chryſanthio, quem ea docuiſſe Athenis ante Gothorum incurſionem ſupra demonſtratum eſt: qua in re tamen veterum teſtimoniis deſtitutis ſolis coniecturis ſtandum eſt. Intelligendum inde eſt, Priſcianum Lydum, Plutarchum hunc Iamblicho iungentem, non temporis, ſed famae et philoſophiae profeſſionis rationem habuiſſe [x]. Illud vero dubio caret, et ex diſcipulorum, quos habuit, conditione, rationeque philoſophiae illius, quam profeſſi ſunt, recte colligitur, edoctum fuiſſe non conciliatricem tantum Ammonii, ſed et theurgicam Plotini, et imprimis Porphyrii atque Iamblichi philoſophiam. Certe tantum eum in hoc eruditionis genere virum euaſiſſe, vt ſingulari encomio, ὁ μέγας, magnus ille, appellaretur MARINVS [y] et DAMASCIVS [z] teſtes ſunt, et ſcripta etiam, licet hodie deperdita teſtantur [a], quae a veteribus ei tribuuntur, quae valde verſatum eum fuiſſe in philoſophia Platonica et Ariſtotelica, quae vtraque in vnum ſyſtema tunc conflata docebatur, produnt. Maxime vero in theurgia quoque excelluiſſe [b] inde colligitur, quod liberi eius in illius operibus producendis valde fuerint verſati.

Habuit

x) Apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. III. p. 370. y) loc. cit. p. 28.

z) In vita Iſidori apud PHOTIVM Cod. CCXLII.

a) SVIDAS l. c. inter ea fuit etiam commentarius in Platonem; vid. FABRIC. l. c. Praelegiſſe etiam Ariſtotelis de anima commentarium et Platonis Phaedonem ait MARINVS c. 12. p. 27. ſ. Confundit autem FR. PATRICIVS diſcuſſ. Parip. T. I. L. X. p. 140. ſeqq. SVIDAE, in Plut. l. c. et in Syrianus T. III. p. 410. verba miſcens Syrianum cum Neſtorio, dum ait, Plutarchum in libros Procli de Diis Homericis ſcripſiſſe. Hoc enim ad Syrianum referendum eſſe verba SVIDAE l. c. poſcunt, quae ita ſe habent: Πλούταρχος Νεστορίου Ἀθηναῖος φιλόσοφος, διδάσκαλος Συριανοῦ, τοῦ γενομένου ἐξηγητοῦ Πρόκλου τοῦ Λυκίου τοῦ προστάντος τῆς ἐν Ἀθήναις φιλοσόφου σχολῆς ὁ Μαρῖνος διάδοχος. In quibus verbis non vidit Patricius deſcribi ſucceſſionem ſcholae Athenienſis, Proclumque ad Syrianum referri, vt taceamus, ἐξηγητὴν hic non ad commentandi rationem ſed praelegendi referendam videri, niſi Syrianus iunior quidam intelligendus potius ſit, quem cum ſeniore confudit Suidas, quod placet IONSIO de S. H. P. L. III. c. 18. p. 300.

b) Vide quae de ipſo Plut. habet SVIDAS in Domnin. T. I. p. 616. ſeq.

Habuit enim filium Hierium, eidem philoſophiae addictum [e], et filiam Aſclepigeniam [d], *quam ſolam Procli tempore ſeruaſſe per patrem traditam ſibi magnorum orgiorum vniuerſaeque diſciplinae theurgicae notitiam*, ait MARINVS [e], quam artem Proclum quoque docuit. Habuit etiam generum Archiadem, philoſophum, non tam verbis quam factis philoſophantem [f], et Proclo intimo amicitiae vinculo iunctum, ex quo et filia Aſclepigenia, neptis illi nata eſt, de qua miraculum hoc narrat MARINVS [g]: „eam cum etiamnum puella eſſet, atque in parentum familia aleretur, in morbum grauiſſimum et a medicis incurabilem incidiſſe: id aegerrime tuliſſe „Archiadem, medicis vero deſperantibus, quod in rebus maximi momenti „facere conſueuiſſet, ad ſupremam anchoram confugiſſe, Proclumque „philoſophum adiiſſe, vt pro filia ſua precibus apud Deum intercederet. „Proclum itaque aſſumto ſecum Pericle Lydio, celebris nominis philoſo„pho, Aeſculapii templum petiiſſe, pro ſalute aegrotae Deum oraturum: „ſimulac igitur Proclus antiquo ritu oraret, magnam ſenſiſſe puellam mu„tationem extemplo, ſanitatique ita reſtitutam fuiſſe, vt rediens ex Ae„ſculapii templo Proclus eam ſanitate iam vtentem deprehenderet„. Qua ex narratione, qualis generis Plutarchi familia fuerit, facile colligi poteſt. Ea poſtea Theageni nupta fuit, quem valde commendat Marinus. Multos habuiſſe diſcipulos Plutarchum ex SYNESIO [h] colligitur, qui τὴν ξυνωρὶν τῶν σοφῶν Πλουταρχείων, *coetus philoſophorum Plutarcheorum* memorat, ex quo loco coniectura naſcitur, tanta vſum fuiſſe Athenis auctoritate Plutarchum, vt peculiari eius nomine diſcipuli appellarentur, vt Plotino, Porphyrio, Iamblicho factum. Inter eos Proclus fuit, magni nominis in hac ſecta philoſophus, quem filii inſtar amauit, cui viſus eſt per quietem adeſſe, affirmans eum tot annos victurum, quot in oracula tetrades compoſuiſſet. Quod ita contigiſſe poſtea, licet LXXV annos vixerit Proclus, miſero ſophiſmate nugatur MARINVS [i].

§. XXXIII.

c) Valde nugatur de hoc Hierio more ſuo Damaſcius in vita Iſidori apud PHOTIVM l. c. p. 556. vidiſſe ſe eum ſub Proclo philoſophantem, adeo paruum hominis caput referentem, vt cicer adaequaret magnitudine et forma et nomen inde acciperet, ceterum humanam formam in omnibus expreſſiſſe, vocemque tantam quantam mille homines. Quae digna nugatore Damaſcio recte pronuntiat Photius: ex quo vero diſci poteſt, quam audaces in cudendis fabulis omni veriſimilitudine deſtitutis fuerint Platonici Alexandrini: eiusmodi enim affaniarum plena fuit haec Iſidori hiſtoria. Docuiſſe vero hunc Hierium Athenis ex SVIDA colligi poteſt, qui in Pamprepius T. III. p. 12. narrat, vel ex Damaſcio potius repetit, Aegyptium hunc grammaticum cum inter philoſophiae profeſſores Athenis recipi contenderet, cum Hierio concertaſſe de gloria doctrinae. De concertationibus vero Athenienſium profeſſorum §. antecedente dictum eſt.

d) Referenda itaque in catalogum mulierum Platonicarum apud MENAGIVM Hiſt. mul. phil. et FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 69.

e) c. 28. p. 67.

f) Ex genero nepotem inepte exſculpſit interpres notante FABRICIO ad h. l. Laudat hunc Archiadem, tanquam ſummum veri amatorem, et honoris cauſſa, pientiſſimum Archiadem, celebratum appellatumque MARINVS l. c. c. 14. p. 33. continentiam quoque eius in iactura bonorum extollit SVIDAS in Archiades T. I. p 341. Damaſcius autem apud PHOTIVM l. c. p. 558 monet, ſuperaſſe patrem (ita ſocerum vocat,) non parum virtute, et non tam philoſophiam, quam vitam piam curaſſe. Idem vult MARINVS l. c. p. 32. monens Proclum Archiadem, religioſum virum politicas virtutes edocuiſſe, quas etiam iuſtitia, et imprimis liberalitate et magnificentia oſtenderit.

g) c. 29. p. 71.

h) Epiſt. XVII. IONS. de S. H. P. L. III. c. 6 p. 241.

i) c. 26. p 62. nempe quinque annos reliquos, ait, Proclum integris amplius viribus vſum non eſſe.

§. XXXIII. Plutarchum in cathedra fecutus eft SYRIANVS Philoxeni filius, Alexandrinus, tefte MARINO [k] et SVIDA [l]. Qui tamen, quod Ifidorum Syriani ciuem vocat, occafionem dedit IONSIO [m] ftatuendi, fuiffe hunc Gazaeum; quod tamen non fequendum videtur, eo quod et hoc loco, dubitandum non fit, Suidam more fuo diuerfas res ex Damafcio excerptas confuiffe. Tanto hunc Syrianum amore complexus eft Plutarchus fenex, vt non tantum fucceforem defignauerit, fed et chariffimos fibi moriens commendauerit [n]. Magna is philofophiae fcriptorumque Platonicorum, praecipue Iamblichi admiratione captus, in huius familiae doctrina fyncretiftica magno cum ingenii acumine verfatus eft, indeque fcripta quoque fua non Platonis tantum et Ariftotelis placitis inter fe conciliatis, fed et allegoricis Orphei, Homeri aliorumque carminum interpretationibus expoliuit, et eadem via manu quoque duxit difcipulos; qua de methodo docendi et erudiendi iuuenes philofophiae ftudiofos luculenter egit MARINVS [o], quae cum egregie naturam huius fectae delineet, ille merito audiendus eft. Ita vero Marinus: *Itaque breuiore, quam biennii fpatio, omnia Ariftotelis opera vna cum Proclo perlegebat Syrianus, logica, ethica, politica, phyfica, itemque fcientiam theologicam; in his vero fatis inftitutum, vt quibusdam tyrociniis paruisque myfteriis ad ipfam Platonis deduxit facram difciplinam* [p]; *vtque fpectaret apud eum vera myfteria, curauit, animi non caliginofis oculis, et mentis integra ac ab omni labe puriffima fpeculatione* [q]. Quibus verbis luculenter Plotinianae fcholae et difcendi methodus et philofophandi finis exprimitur, et Syrianum eiusdem cum reliquis huius fcholae doctoribus generis fuiffe euincitur. Clarius id forte perfpici poffet, fi fupereffent libri ab eo fcripti, quos nominat SVIDAS [r], inter quos cum praeter *Commentarium in Orphei theologiam* etiam liber *de confenfu Orphei, Pythagorae et Platonis* fuerit, fyncretifticam fuiffe philofophiam Syriani, nobis non monentibus intelligitur. Qui vero hodie extat commentarius *in metaphyficos Ariftotelis libros*, inter προτέλεια tantum fuit, et praeparationes, quibus ad ἐποπτείαν et ipfa myfteria Alexandrinae philofophiae infpicienda adducebat auditores Syrianus. Fecit vero maxima, qua in his literis regnabat, Syriani eruditio [s], vt non tantum fummo loco haberetur Athenis, fed et multos haberet difcipulos, eloquentiae flumine ad difcenda, eo duce, philofophiae myfteria inuitatos, et magna nominis fama in huius familiae ferie inclytos. In his fuit Hermias vel Hermeas, cuius notitiam nobis ex Damafcio dedere PHOTIVS [t]

Syrianus.

k) l. c. c. II. p. 25.
l) In Syrianus T. III. p. 410.
m) De S. H. P. L. III. c. 18. p. 300.
n) MARINVS c. 12. p. 29.
o) c. 13. p. 30.
p) Lucem his affert FABRICIVS ad l. c. Marini quem vide.
q) Hanc confecutos fuiffe Plotinum, Porphyrium, Iulianum, fupra enarrauimus.
r) l. c. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 450.
s) Inde μέγας vocatus, non minus quam praeceptor Plutarchus vid. Damafc. apud SVIDAM T. I. p. 643.
t) Cod. CCXLI. p. 554.

et SVIDAS [w]. Fuit is Alexandrinus, pater Ammonii et Heliodori, quo nomine ab aliis Hermiis distinguitur. Laudat eum Damascius non tam ab ingenii perspicacia, quam vitae integritate, et virtutibus, quibus eminebat. Ei enim si fides habenda, „natura fuit bonus, et moribus sim-„plex, ac industria quidem nullo sodalium sub Syriano philosophantium „inferior, ne ipso quidem Proclo, qui iam inde ab initio eius condiscipulus „fuerat. Solers tamen non valde fuit et acutus; (apud SVIDAM enim „vbi contrarium dicitur, particulam negatiuam deesse ex Photio ipsoque „textus ordine et connexione intelligitur) cuius animi simplicioris speci-„men fuit, quod Aegyptio cuidam morienti iureiurando affirmauerit, „animam esse interitus expertem. Ast fiducian ipsi afferebat vitae inte-„gritas; et quamuis in dicendo a perfectione eloquentiae abesset, adeo tamen „in virtute erat exercitatus, vt ne Momus quidem ipsum reprehendere, „nec inuidia odio prosequi posset. Tanta autem mansuetudo et tanta iu-„stitia in illo viro erat, vt si quid emeret, quod minori veniret pretio, „quam par erat, iustum ipse pretium daret etiam nòn expetitum". Contrariis huic dotibus ingenii animique fuit frater eius Gregorius, maiori quidem praeditus perspicacitate animi, sed minori virtute. Nec omittenda hic quoque vxor Hermiae Aedesia, inter Platonicas mulieres omnino locum merita [x], et in huius familiae historia iure suo notanda. „Cogna-„ta fuit Syriani, pulcherrima et optima mulierum Alexandrinarum, mo-„ribus, vt refert ex Damascio SVIDAS [y], marito similis, candida et „generosa, iustitiaeque non minus, quam modestiae per omnem aetatem „studiosa, et insigni amore Deum et homines prosequens: Quapropter „etiam supra vires egentibus bene faciebat, adeo, vt Hermia quoque „defuncto, vidua cum pupillis relicta, eosdem sumtus in beneficentiam „conferret. Vnde factum vt patrimonium liberis obaeratum traderet, li-„cet ab alis passim reprehenderetur. Imprimis autem dabat operam, vt „filii in philosophia erudirentur, cupiens doctrinam patris velut haeredita-„tem quandam illis tradere, quin (nam et hoc verba Damascii patiuntur [z]) „ipsa curam eam suscipiebat tradendae filiis paternae doctrinae atque phi-„losophiae. Sed et filiis publicum victum, qui patri praebebatur, con-„seruauit paruulis et philosophantibus, ex quo summo magistratus in pu-„pillos Hermiae beneficio, quod nulli alii philosopho, nedum mulieri, con-„cessum vnquam fuisse, non abs re Damascius monet, intelligi potest, quan-„tum valuerit virtutis Hermiae vxorisque eius recordatio apud Alexandrinos, „apud quos summa fuit Aedesiae existimatio atque honor. Filios postea ad-„ultiores Athenas ad Proclum deducens, magistri et discipulorum chori admi-„rationem meruit. Hanc Aedesiam Proclo desponsurus erat puellam Syria-„nus, nisi is diuino quodam instinctu animum a matrimonio auocauisset". De filiis autem Ammonio praecipue, insigni nominis claritate inter philosophos

w) In Hermeas T. I. p. 858.

x) Eam immerito omissam a MENAGIO in Historia mulierum philosophantium monuit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 608.

y) In Aedesia T. I. p. 643.

z) Μάλιστα τῶν υἱέων ἐπεμελεῖτο τὰ περὶ φιλοσοφίαν.

phos huius ſectae conſpicuo, infra inter Procli diſcipulos plura dabuntur. Porro inter Syriani diſcipulos Domninus quoque praetereundus non eſt, vir haud obſcuri eo tempore inter philoſophos Alexandrinae Platonicorum ſectae nominis. Qui natione Syrius Lariſſa vel Laodicea Syriae vrbe oriundus Athenas diſceſſit et Syriani diſciplinae, teſte MARINO [a] et Damaſcio apud SVIDAM [b] ſe tradidit; et in mathematicis quidem diſciplinis ſe demonſtrauit exercitatiſſimum, in aliis autem philoſophiae partibus adhuc exercitatiorem, et verſatiorem: quae cauſſa fuit, vt tritam ſcholae huius viam relinquens Platonicis dogmatibus domeſtica placita aſſueret, quod reprehendit quidem Damaſcius [c], aſt nec Proclus aliter inſtituit, nec qui ante hos philoſophiam Platonicam docuere, quorum quilibet, vt ingenio valebat, ita miſerum centonem propriis nugis et deliriis, vel etiam ſubtilibus ſpeculationibus metaphyſicis farciebat et ornabat. Sed nec vita quoque ſe genuinum huius ſcholae diſcipulum probauit eius aſſeclis, eo quod carnem ſuillam, quam reprobabant Platonici [d], ederet commendatam ab Aeſculapio Athenienſi, qua de re nugas et mendacia Damaſcii ſciendi cupido ipſe Suidas adeundus eſt. Fatetur tamen Aſclepiadem iuuenem Domninum ſenem conueniſſe, et vidiſſe, hominem illum habere quiddam eximium et conſtans, qui cum peregrinis aut illiteratis non multum colloqui vellet, praecipue cum illis, qui ſe ceteris praeſtare gloriarentur: id quod ipſi quoque acciderit, aſperius habito, cum de arithmetico quodam theoremate cum illo contenderet. Nullus tamen diſcipulorum Syriani vel charior fuit magiſtro, vel gloriam parauit maiorem, quam Proclus, quem non tantum vt ſupra narratum, in arcanis philoſophiae myſteriis inſtituit, ſed et cathedrae ſucceſſionem ei reliquit, eumque ſummo amore complexus adeo redamatus ab eo eſt, vt ſe eodem tumulo condi iuberet Proclus addito epitaphio, quod, quanti fecerit Syrianum, eximio ſpecimine comprobat. Tale enim fuit [e]:

Proclus ego heic Lycius iaceo, tuus, optime, alumnus
Succeſſorque tuis qui, Syriane, fui.
Condita communi tumulo hoc ſunt corpora noſtra,
Sic et vtramque animam coelica templa tenent.

Quin, ſi fides habenda MARINO [f], in ſomnio Syrianus viſus Proclo adeſſe, qui minis adhibitis eum deterruit a ſcribendis in Orphica commentariis. Quod narrauiſſe Proclum, eo minus mirandum, quo magis inſana, qua Syrianum is proſecutus eſt veneratio tanta fuit, vt quotannis ad ſepulchrum praeceptoris manibus eius iuſta faceret, vt in ſequentibus etiam dicemus. Meminit et alterius ex hac ſecta Syriani Damaſcius [g], Procli praeceptore iunioris et Iſidoro Gazaeo aequalis, quem is, mortuo Marino, hortatus eſt, vt labentem philoſophiae ſucceſſionem Athenis cum Hegia reſtitueret.

 §. XXXIV.

a) c. 26. p. 60.
b) In Domninus T. I. p. 616. ſeqq.
c) Eum tamen librum, purgatorem Platonicae doctrinae contra Syrianum ſcripſiſſe ait Damaſcius l. c.
d) Vid. quod de Plutarcho refert h. l. DAMASCIVS, et de Chryſanthio EVNAPIVS.
e) MARINVS c. 36. p. 91.
f) c. 27. p. 66.
g) Apud PHOTIVM l. c. p. 564.

Procli vitae scriptor.

§. XXXIV. Omnes tamen, quotquot philosophiae Alexandrinae operam collocarunt suam superauit si non eruditione, quam possedit, magna, certe insana superstitione ad fastigium perducta Proclus, cuius iam exponenda historia est, digna quae accurato perlustretur oculo, cum non alibi melius genius sectae, qui tanto influxu in omnem rem literariam et ecclesiasticam horum temporum gauisus fuit, cognosci queat quam ex rebus Procli. Quas speciali magis et prolixa ratione cognoscendas nobis exhibuit MARINVS, Procli discipulus et successor, qui vitam praeceptoris accurate, licet methodo Platonica, descripsit, quam initio quidem quamuis non totam vulgauit GVILIELMVS XYLANDER [h], et post eum AEMILIVS PORTVS [i]: integram vero post frustra expectatam LVCAE HOLSTENII editionem publici iuris fecit, prolegomenisque doctissimis, historiam Procli literariam illustrantibus annotationibus et epilogo de scriptis Procli auxit vir de his quoque literis, vt de omni elegantiore eruditione immortaliter meritus, Io. ALBERTVS FABRICIVS [k]. Peculiarem in hac vitae Procli historia ordinem seruauit Marinus, non quidem nouam, et passim iam a Platonicis, praecipue Porphyrio et Iamblicho in vitis Pythagorae et Plotini adhibitam, sed elegantius tamen, nec tam σχολαστικῶς, et ad praecepta rhetorices Platonicae, ac Marinus fecit. Hic enim supposito virtutum Platonicarum, quas in Physicas, morales, purgatorias, purgatas, theoreticas et theurgicas distribuunt, ordine, et quatuor cardinalibus virtutum capitibus, prudentia, temperantia, fortitudine et iustitia, non tam vitae, et factorum Procli seriem exponit, quam hunc praeceptorem suum potius perfectissimi philosophi exemplum dedisse, superbo panegyrico exponit. Quae ratio fuit, cur libello titulum, *de felicitate* praefixerit, inque ipso opusculo inusitatae methodi rationem excusaturus scripserit: *Auspicari se velle non vsitata scriptorum consuetudine, qui orationem in capita distributam ordine pertractant, sed ipsam felicitatem viri fundamentum beati viri iacere; arbitrari se enim, fuisse illum felicissimum eorum hominum, qui multis antea seculis celebrati sunt, non particulari tantum vel sapientiae vel corporis, vel fortunarum conditione felicitatis, sed perfecta, omnibus partibus absoluta et ex his vtrisque constituta.* Quae duabus ex caussis probe notari in animo et expendi merentur. Nam intelligitur non modo ex hoc Marini scopo Platonicorum Alexandrinorum spes superba obtinendi sua philosophia finis primarii, nempe felicitatis absolutae omnique numero perfectae, quaque ratione felicitatem suis virtutibus fanaticis et enthusiasticis acquiri posse crediderint, luculento exemplo conspicitur: verum etiam cognoscitur inde, qua fide dignus sit Marinus, in eo solo omnem ponens industriam, vt Proclum statueret, omnium omnino philosophorum longe felicissimum eaque opinione obsessus, qua putauit

h) Adiecit hanc vitam Procli M. Antonini libris de se ipso, Tigur. 1588. 8.

i) Praefixam PROCLI theologiae Platonicae.

k) Hamburgi 1700. 4.

tauit neminem ad hanc beatitatem poſſe peruenire, qui non per virtutes theoreticas ad theurgicas vsque et vltimum enthuſiaſmum peruenerit. Quod cum de heroë ſuo demonſtrandum ſumſiſſet, quem hominem fuiſſe, et humani multum paſſum eſſe non ignorabat, neceſſario ad artes ſcholae eclecticorum proprias confugiendum ei erat, eaque ornanda, comenda, augendaque et mendaciis atque confictis miraculis admirationi hominum proponenda, ſine quibus, ſi Proclo ea defuiſſe dicerentur, feliciſſimi philoſophi titulo iureque frui, virtusque orationis Marini conſtare non potuiſſet. Quod vero eo facilius fieri potuit, quo magis, quod aliquoties monuimus, licitas ſibi eſſe fraudes has pias et mendacia officioſa haec ſecta impudentiſſime ſtatuit. Non fieri hac in re Marino iniuriam, in ſequentibus clariſſime demonſtrabimus, et attentus lector mediocri labore facile deprehendet. Quam coacte enim trahat omnia, aliena etiam et ridicula ſaepius, in rem ſuam, vt taceamus; tanta interdum inſania in laudes Procli effunditur Marinus, vt ſibi contradicat. Cuius vt ſpecimina quaedam, ad faciendam rei, quae nonnihil momenti habet, fidem, afferamus, ecce μετριοπάθειαν denegat Proclo, et exuiſſe affectus humanos omnes ſplendide mentitur [l]; alio tamen loco et gloriae cupidiorem, et vehementiſſimum fuiſſe negare non potuit, et ira efferentem ſe oſtendiſſe faſſus eſt [m]. Eadem narratio ἀσύστατος deprehenditur, quando morbum Procli vltimum magnis doloribus grauiſſimum, fortitudine inuſitata, vitaeque neglectu, magnoque animo contemſiſſe philoſophum afferit, alio tamen loco confugiſſe tradit, eum cum amicis ad anilia remedia, carmina et precatiunculas, vt moleſtiſſimum morbum depelleret. Alia in ſequenti tractatione paſſim monenda praeterimus. Quae cum ita ſint, non monendum eſſe ambitioſe lectorem putamus, ne fidat homini, vel eius aliter ſequatur narrationem, quam leges fidei admittunt hiſtoricae; ſed quemuis veritatis ſine fuco cupidum nos ſecuturum ſperamus, Marinum non audituros tantum, ſed et examinaturos et fabellas impudentiſſimas et manibus quoque palpandas exploſuros, conditionemque philoſophiae, totiusque rei literariae iſtis temporibus, barbariei, quae Athenas paulo poſt occupauit, vicinis illuſtraturos.

§. XXXV. Natus eſt PROCLVS Byzantii, teſte MARINO [n]. Parentibus vero genitus Lyciis, qui Xanthi habitauerunt, eumque ibi educauerunt, Lycius habitus eſt, et ipſe Xanthum patriam agnouit. Fuit vero pater Procli Patricius, mater Marcella, quae eam A. C. CCCCXII, die octauo Februarii peperit. Euinci hic Procli natalis, quo ſupra ad quorundam Platonicorum reformatorum tempora definienda vſi ſumus, recte poteſt, ex aſtrorum ſitu, et themate Procli genethliaco, quod, ne his *Procli vita.*

l) p. 15. ſeqq. m) p. 28. 37. 38. n) c. 6. p. 14.

his ornamentis ſpoliemus Procli hiſtoriam, ex Marino, duce FABRICIO [o], huc apponimus:

Sed et aliis argumentis annus hic Procli natalis euinci poteſt: nam teſtatur Marinus, eclipſin ſolis maximam contigiſſe, anno Procli mortem praecedente; ea vero, ſi tabulae conſulantur aſtronomicae, incidit in diem decimum tertium Ianuarii A. C. CCCCLXXXIV, d. 13. Ian. [p], ex quo annus Procli emortualis A. C. CCCCLXXXV fuiſſe euincitur. Cumque LXXV annos Graecos, qui lunares fuerunt, natus deceſſerit, annus idem CCCCXII natalis recte exſurgit. Alias rationes, a Iuliani imperio deſumtas in re certa non adducimus, ne ſimus prolixi; adeundus vero eſt FABRICIVS [q] iis, qui plura hac de re volunt. His iam poſitis erraſſe cenſendus eſt PETRVS LAMBECIVS [r] V. C, qui multis annis Proclum iuniorem conſtituit, natiuitatem eius reiiciendo ad Theodoſii iunioris tempora A. C. CCCCXLIII, mortem in A. C. DXVIII, vel ſequentem. Ad quem errorem a ZONARA [s] inductus eſt, apud quem legebat, combuſſiſſe Proclum claſſem Vitaliani Thracis, tyrannidem ſub Anaſtaſio affectantis, ſpeculis vſtoriis ex aere fabricatis: confirmatus praeterea CEDRENI, auctoris chronici Alexandrini [t], et THEOPHANIS [u] narratione, Proclum ὀνειροκρίτην Aſianum philoſophum, Anaſtaſio mortem imminentem praedixiſſe. Qui ſi ad eos temporis characteres attendiſſet, quos Marinus definiuit, facile intellexiſſet, Proclum hunc ſub Anaſtaſio viuentem eſſe ab hoc diſtinguendum. Nam vel ſola Athenienſis ſcholae ſucceſſio id clariſſime euincit, Proclum ſequente Marino, qui ſub Leone Thrace floruit, et hunc Iſidoro, Iſidorum Damaſcio, qui vitam huius ſcripſit tempore Theodorici Gothorum regis [x]; qui

o) In prolegom. p. 6. MARIN. c. 35. p. 87.
p) In 25 - 39. Capricorni.
q) loc. cit. p. 7.
r) Comm. de Biblioth. Vindobon. L. VII. p. 46. ſeqq. p. 404. ſeqq.
s) L. XIV. p. 55.
t) p. 331.
u) p. 140.
x) PHOTIVS Cod. CCXLII. p. 553.

qui omnes Anastasio fuere superiores, praeter Damascium eo regnante viuentem. Sed vt ad ipsum Proclum reuertamur, parentibus is ortus genere censuque conspicuis, Byzantio in patriam suam Xanthum ductus ibique elegantissimis moribus institutus et formatus est. Qui cum a puero veritatis summe esset cupidus, parentum quantumuis ditissimorum diuitias puer contemsit, et insatiabili discendi desiderio totum se literis tradidit, et natiuitatis loco et patria, Mineruae et Apollini dicatis ad studia secreto compulsus instinctu [y]. Multa hic garrit Marinus de magno Procli studio in theologia, deque amore Deorum, quibus tam charum fuisse dicit, vt, cum adolescens aliquando aegrotaret tam grauiter, vt sanari vix posset, Telesphorus (quo nomine Apollinem intelligit) ei apparens, nomenque, quis esset, prodens, attacto capite statim sanitatem ei restitueret, atque ita euanesceret. Domi vero grammaticis institutionibus formatus [z], cum ad sublimia adspiraret adolescens plane diuinus, profectus est Alexandriam Aegypti, quo loco superstitionem, et philosophiam etiam, quae illam nutriebat, reformatam Platonicorum patriam habuisse atque sedem supra retulimus. Ibi eloquentiae se et elegantiorum artium tradens studiis, earum magistros publice docentes audiuit, et imprimis Leonam Isaurum, rhetorem, inter complures, qui tum erant Alexandriae, suae professionis clarum: qui eum non tantum studiorum suorum fecit participem, sed etiam in familiam interque domesticos recepit, curauitque vt cibum cum vxore liberisque, tanquam verus filius, caperet [a]. Tanta vero et eruditionis et morum elegantia se praecipuae dignitatis doctrinaeque viris commendauit, vt mirifice eius acumine ingenii, et morum integritate delectarentur, eumque inter amicissimos haberent [b]. Eloquentiae studio iunxit grammaticam, quam ab Orione celebri grammatico didicit [c]; Romanorum quoque praeceptorum adiit scholas magnosque in ea lingua progressus fecit: quod ea potissimum faciebat caussa, quod parentis exemplo iurisprudentiae se quoque dederat [d]. Omnium tamen maxime delectabatur adolescens dicendi arte, quamuis philosophiae doctrinam nondum attigisset [e]: magnam sibi in ea gloriam acquirebat, propter sermonis elegantiam et in percipiendo celeritatem et praeceptoribus et condiscipulis admirandum se praebens; sic vt magis magistri habitum, quam discipuli referret. Postea cum Leonas rhetor Byzantium proficisceretur, Proclus cum eo iter ingressus, natale solum inuisit;

y) c. 3. 4. p. 10. 14.
z) c. 8. p. 15.
a) Ib. p. 16.
b) Ibid.
c) Orionem Alexandrinum, eiusque scripta memorat SVIDAS in Orion. T. II. p. 767. non vero confundendus est, cum Grammaticis tribus hoc nomine claris, praeceptoreque Procli Alexandrino, qui sub Hadriano vixit eiusque encomium scripsit. Vnde eum ab Orione Procli praeceptore distinguit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 67. qui ad l. c. MARINI prius eundem esse statuerat.
d) c. 8. p. 17.
e) Patet ex hoc loco MARINI, Alexandriae ordinaria methodo philosophiae studium praecessisse studio eloquentiae, a qua recedebat Proclus.

uisit, ibique eum Minerua, dea vrbis tutelaris in somnio alloquuta excitauit, vt Atheniensium quoque scholas inuiseret f). Nescio tamen qui factum sit, vt tantus Deorum cultor, quantum iactat Proclum Marinus, diuinis monitis non obsequutus fuerit. Alexandriam enim reuersus est, sine dubio, quod tum temporis philosophiae studiis illa omnes antecelleret, et ab hac matre genita fuerit schola Atheniensis. Alexandriae itaque, valere iussis rhetorum aliorumque lectionibus, totum se philosophis, qui tum in hac schola docebant, audiendis tradidit, eorumque conuentus frequentauit g). Audiuit igitur in Aristotelica philosophia, qualis nempe a syncretistis Alexandrinis, cum Platonismo conciliata tum tradebatur, Olympiodorum, philosophum clarissimum, in mathematicis vero disciplinis Heronis institutione vsus est, viri religiosi, et rationum mathematicarum valde periti h). Adeo vero delectatos fuisse viros hos celeberrimos Procli iuuenis moribus, scribit MARINVS i), vt Olympiodorus suam ei filiolam despondere voluerit, quae et ipsa literis erat instituta, et Hero omnem ei religionem suam committeret, atque assiduum sibi conuictorem asciseeret. Tanta autem felicitate in discenda philosophia vsus est, vt, cum Olympiodorus, vir magna dicendi facundia praeditus, et propter suam in dicendo celeritatem et grauitatem rerum de quibus ageret, a paucissimis auditoribus intelligeretur, Proclus finita lectione cuncta condiscipulis iterato ordine exponere posset k), qua in re, cum Aristotelica facili negotio perdidicisset, omnino gratam rem fecit consodalibus, inter quos fuit Vlpianus, Isidori frater, Gazaeus, qui, vt ait MARINVS l), magnam etiam vitae partem in philosophia consumsit, qua de re videndus est Damascius ll). Ita philosophorum Alexandrinorum lectionibus eruditus, vt addere ex iis doctrinae quicquam non posset, somniique Byzantini, quo Minerua Athenas ei commendauerat, recordatus, contemtis Alexandrinis, quod non semper facere satis in interpretandis auctoribus illi posse videbantur, Athenas contendit, exceptus

f) c. 9. p. 18.

g) c. 9. p. 18.

h) Tres inter veteres mathematicos celebrantur Herones, duo Alexandrini, sed tempore longe inter se diuersi. Primus discipulus fuit Ctesibii artium mechanicarum peritissimi, qui sub Ptolomaeo Euergeta vixit, et Epicuream philosophiam adamauit, vt ex BERNARDINI BALDI vita Heronis notat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol II. p. 592. quem tamen in Epicureorum catalogo omisit Gassendus: edidit eius scripta Baldus laudatus. Secundus Procli praeceptor fuit, de quo legendi PETR. LAMBEC. de Biblioth. Vindob. L. VII. p. 404. et FABRICIVS l. c. p. 593. Tertius sub Heraclio vixit, vid. VOSSIVS de scient. mathemat. c. XLVIII. §. 8. p. 290. c. XXVII §. 8 p. 115. SVIDAS autem in Hero T. II. p. 79. duos Herones coniungit, vel confundit potius, et quae distinguenda erant, vno nomine effert.

i) c. 9. p. 20.

k) Ibid. et SVIDAS in Olympiod. T. II. p. 681. sed confuse, vt solet.

l) l. c. p. 20. facit tamen eum Procli discipulum FABRICIVS in prol. ad Marin. p. 14. quod non alio sensu potest admitti, quam quo supra Porphyrium Amelii discipulum dictum fuisse exposuimus.

ll) In vita Isidori apud PHOT. l. c. et SVIDAM in Vlpianus T. II. p. 738. Fuit, eo auctore, ingenio optimo praeditus ad mathematicas scientias, quas miris inuentis auxit, tantoque iudicio valuit, vt Syrianus assereret, nullam ipsi clauem adeo intricatam et artificiose constructam offerri posse, quam non facile aperiret: nihil tamen in reliqua philosophia memorabile edidisse dicit. Fuit benignus et moribus modestis praeditus, et πολιτικώτερος fratre. Decessit de vita coelebs et adolescens magna suae bonitatis laude relicta.

ptus a Nicolao [m] ciue, vt eum in ciuitatem deduceret, et hoſpitio exciperet. Admodum hic nugatur iterum MARINVS [n], proditque quam puerilia ſectati fuerint hi homines, quas tamen nugas, ne lectorem remorentur, ad finem paginae, eas legere non dedignantibus, exhibebimus. Athenis deſpiciens rhetorum ſcholas, quamuis ab iis maxime expeteretur, incidit in principem philoſophorum Syrianum [o], apud quem in eo ſimul congreſſu erat Lachares vir multum in philoſophia verſatus, in eloquentia vero princeps [p]. Ibi cum religioſa pietate lunam illis inſpectantibus ſalutaſſet, etſi primum conueniſſet Syrianum, iſta fidentia magnam illis admirationem excitauit, ſummamque de ſe ſpem fecit. Tanti erat ſuperſtitionem lunae adoratione demonſtrare, et futurae inſaniae oſtendere initia. A Syriano autem ad Plutarchum Neſtorii filium deductus eſt, qui cum vidiſſet adoleſcentem nondum viginti annos natum, audiuiſſetque eius amorem ac deſiderium philoſophiae, vitaeque ea dignae, magnopere illi placuit, ſic vt non inuite eum ad lectiones philoſophicas admitteret, et philoſophiam eum ipſe doceret, quamuis ſenex iam, et ſenio praepeditus. Praelegit itaque ei Ariſtotelis de anima commentarium, Platonis autem Phaedonem, hortatus, vt ea conſcriberet, quae dicerentur, vſus adoleſcentis ambitione, tanquam inſtrumento, dicens, abſolutis iſtis ſcholiis fore, vt etiam Procli commentaria in Phaedonem extarent [q]. Sed et ſanitatis eius rationem habuit, monendo admodum ſibi temperantem ab animalibus, ne ab iis in vniuerſum abſtineret, vt eo magis corpus obeundis functionibus ſuis idoneum robur acciperet. [r] Qua in re ipſum Pythagoram Plutarchus imitatus eſt, qui non vniuerſalem omnibus a carnibus abſtinentiam edixit, ſed perfectioribus eam tantum iniunxit. Biennio poſt cum ſenex Plutarchus vitam finiret, adoleſcentem ſucceſſori Syriano commendauit, qui illum non libenter tantum ſuſcepit, et eius diligentiam fideliſſima inſtitutione

 adiu-

m) Fuit Myris Lyciae oppido oriundus, frater Dioſcoridis grammatici, Hipparchi et Hypati Patricii; fuitque diſcipulus Lacharis et Conſtantinopoli docuit, ſcripſit artem rhetoricam et declamationes, vid. SVIDAS in Nicolaus T. II. p. 624. qui alius quoque Nicolai meminit, qui Plutarchi Athenienſis et Procli diſcipulus fuit, et ſub Leone ſeniore, uſque ad Zenonem et Anaſtaſium vixit.

n) Narrat Marinus: Proclum a Nicolao, vt diximus exceptum, laſſum conſediſſe ad ſacellum Socratis, et rogaſſe Nicolaum, vt aqua ſubminiſtrata ſitim ipſi extingueret. Hunc ſtatim aquam ex fonte ſtatuae Socratis curaſſe adferri, et omen inde concepiſſe, quod in ſacello Socratis conſederit, et inde primum aquam Atticam biberit. Cumque proceſſiſſent et perueniſſent ad arcem, ianitorem adfuiſſe ad introitum, repagula foribus obditurum, vt etiam ad illum diceret: „Certe, niſi veniſſes, clauſiſſem.„ En quod inde epiphonema Marino ſubnatum: „Quod potuit omen eſſe manifeſtius, quodque „minus Polleta vel Melampode vel ſimilibus „egeat interpretibus„? Quod vero omen? nempe illud: niſi Proclus veniſſet, ſucceſſionem Platonicam exſpiraturam fuiſſe, vnde et Diadochus vocatus eſt. O lepidum caput! o rem Melampode dignam.

o) l. c. c. 12. p. 25.

p) Lachares Lacharis F. Athenienſis ſophiſta, diſcipulus fuit Heracleonis, ſophiſtae Athenienſis, magiſter multorum diſcipulorum eloquentia poſtea inclareſcentium, teſte SVIDA in Lach. T. II. p. 419. vbi ſcripta eius enumerat, et in Superianus T. III. p. 348 In diſciplinis tardior quidem erat, et vultu liberali et honeſto praeditus: et quod ad virtutem attinet, philoſophus potius quam ſophiſta nominandus. Is amiſſam oculorum lucem recuperauit. Eloquentia inter rhetores Homerum quaſi fuiſſe ait MARINVS l. c.

q) c. 12. p. 27. ſeqq.

r) Ibid. p. 29.

adiuuit, ſed et in familiam conuictumque recepit, et vitae philoſophicae, id eſt, diſciplinae Pythagorico-Platonicae ſocium fecit, cum talem inueniſſe ſibi viſus eſſet diſcipulum, quem optimis artibus et philoſophiae myſteriis innutritum, non auditorem tantum haberet aptiſſimum, ſed et ſucceſſorem tanta cathedra digniſſimum [s]. Qua vero ratione Proclum erudiuerit Syrianus, quaue via duxerit, ſupra iam narrauimus, docendo, praemiſſis Ariſtotelicis ad Platonica, et ab his ad theologiam et myſteria Proclum fuiſſe progreſſum [t]. Qui nec animi induſtriae, nec corporis vigiliis pepercit, et diu noctuque ſtudiis inuigilans, et ex Plutarchi conſilio ea literis conſignans, et compendioſa ratione, adhibito iudicio contrahens, quae a praeceptore dicebantur [u]. Quo factum, vt annum agens XXVIII, praeter alia multa, commentarium iam in Platonis Timaeum conſcripſerit, plenum iſto eruditionis genere, quod in ſcholis Platonicorum Alexandrinorum tum temporis regnabat, et inter optima Procli ſcripta merito relatum; ex quo luculentis indiciis poteſt cognoſci, quam indefeſſo labore et induſtria non ſectae tantum ſuae, ſed et veterum plerorumque exemplaria nocturna diurnaque manu verſauerit. Vt vero, qui apex omnis ſapientiae in his ſcholis conſtituebatur, philoſophiam diuiniorem omnem reliquae eruditioni adderet, theologiam quoque huius ſectae didicit, tum eam, quae diuinas naturas contemplando attingeret, tum eam, quae communionem cum naturis ex Deo emanantibus et inferioribus efficeret; quae licet illi a Plotino et Porphyrio praeferebatur, aliter tamen hac aetate placuiſſe his philoſophis, haud obſcure innuit MARINVS [x], cum theurgia multo efficacius in admirationem homines raperet. Chaldaicarum enim artium myſteria voceſque ſecretas (στροφαλίγξι, voce ſolenni, vtitur Marinus) et aptum ſignificandi et enuntiandi modum ab Aſclepigenia. Plutarchi filia, quam in his artibus excelluiſſe ſupra diximus, didicit; ea enim ſola traditam a maioribus et patre orgiorum totiuſque theurgiae notitiam arcanam poſſidebat. Quibus myſteriis et imprimis Eleuſiniis ſacris initiatus, tandem Hecates apparitionibus ἐπόπτης interfuit [y], et theurgum ſe praeſtitit mirabilem, de quo in ſequentibus plura dicemus. Adiutus hunc in modum et praeceptorum doctrina, et diligenti lectione atque meditatione carminum Orphei et oraculorum, adhibitis eum in finem Porphyrii atque Iamblichi ſcriptis ad ſummum, ſi Marino credendum, non doctrinae tantum, verum etiam virtutum faſtigium aſcendit, quas Iamblichus theurgicas vocat, quaſque extremum felicitatis apicem Platonicos hos reformatos ſtatuiſſe, infra pluribus dicemus. Tantus cum eſſet, dignus a Syriano habitus eſt, vt eum muneris et profeſſionis ſucceſſorem deſignaret, cathedramque Platonicam cum domo et acroaterio, quod ex Plutarchi haereditate Platonicis ceſſit, traderet [z], ſicque etiam ampliſſimorum redituum eius

s) Ibidem.
t) c. 13. p. 30.
u) p. 31.
x) c. 28. p. 67. Graeca ipſa inſpicienda ſunt.
y) p. 68.
z) c. 29. p. 74.

eius scholae, quos mille amplius nummum constitisse PHOTIVS [a] ex Damascio refert, faceret participem. Iudicari ex dictis potest, habuisse scholam Platonicam, ad Alexandrinum habitum conformatam in Proclo professorem omnibus numeris absolutum, id est talem, qualem perfectissima eius conditio postulabat, et promouendae egregiae sapientiae, si Diis placet, aptissimum. Non enim elegantiores tantum scientias artesque, grammaticam, rhetoricamque et mathematicas artes pulchre callebat, sed philosophiae quoque Alexandrinae doctor fuit perfectissimus. Cum enim in hanc sentinam mira sententiarum toto coelo diuersissimarum concordia, vel confusione potius atque mistura, confluxisset, quicquid omnis fere in toto terrarum orbe erat vel religionis vel superstitionis, et versicolor ex his panniculis cento Zoroastreae, Hermeticae, Orphicae, Pythagoricae, Platonicae, Aristotelicae doctrinae esset consutus, non tantum philosophiam hanc mira luce perfudit, et omnibus antecessoribus superior perfectam quasi et suis partibus absolutam auditoribus suis tradidit, verum etiam nouis inuentis, mirisque conciliationibus et interpretamentis auxit, hinc etiam hoc inter eius laudes numerat MARINVS [b], quod *plurimorum placitorum primus ipse auctor fuerit, quae ante illum nemini in mentem venerint, tam in rebus naturalibus, quam in intelligibilibus ac sublimioribus.* Cuius testimonia passim in hac vita eius a Marino scripta occurrentia operose colligere eo minus opus est, quo magis ex scriptis Procli, quae nobis seruauit fortuna, patet, et ex omnibus paginis luculenter constare potest, huiusmodi concepisse hominem eruditum quidem, sed fanaticum et furore philosophiae suae corruptum, in animo suo doctrinarum male cohaerentium Chaos, in quod bona et mala, apta et inepta, sana et insana omnia, Chaldaicae, Orphicae, Homericae, Hermeticae, Pythagoricae, Platonicae, Aristotelicae philosophiae nomine fuere recepta, quodque et allegoriarum machinis, et nefando opinionum syncretismo, et mira luxuriantis ingenii intemperie ad fulciendam, quae iamiam collapsura erat, superstitionem, et augendum sectae huius enthusiasmum totum fuit comparatum. Ceterum industrium et muneris sui diligenter rationem habentem professorem exhibuisse se, testatur Marinus, qui non ad scripta tantum, sed ad auditores quoque prouocat, annuis scholis Platonicam sapientiam ex eo percipientes [c]. Ait etiam alio loco [d]: virum ad miraculum laboriosum vno saepe die, quina negotia scholastica expediuisse, quae Marini verba: ἐξηγεῖτο τῆς αὐτῆς ἡμέρας πέντε, ὅτε τε καὶ πλείους πράξεις, id innuunt: *vno die quinque et interdum plures lectiones scholasque absoluisse*, vt recte curis secundis emendauit FABRICIVS [e]. Addit et hoc: scripsisse insuper plurima, ad septingentorum saepe versuum multitudinem: quibus si iungimus, quod philo-

a) l. c. p. 563.
b) c. 23. p. 55.
c) p. 56.
d) p. 54.
e) Ad h. l. In prima enim paginae huius editione de negotiis quibuslibet explicuerat, vid. p. 6. et LAMBEC. L. VII. p. 58.

philosophos quoque conuenerit alios, quodque vespertinos coetus cum auditoribus habuerit, mirari desinemus, rudem saepe indigestamque molem in scriptis Procli deprehendi, et toties abesse acumen iudicii, toties regnare confusionem materiarum male cohaerentium temereque effusarum. Ita enim in tanta scriptoris festinatione fieri aliter non potest. Conciliauit haec eruditionis copia non summas tantum laudes Proclo, sed et magnum discipulorum numerum, in quo multi fuere, in huius sectae historia memorabiles, et in his Heliodorus et Ammonius filii Hermeae et Aedesiae [f], Hierius filius Plutarchi [g], Asclepiodotus [h], Zenodotus

f) Dictum de Hermea et Aedesie supra §. 33. Ex filiis imprimis Ammonius inclaruit, qui parentis nomine ab aliis Ammoniis distingui solet. Is enim Alexandriae philosophiam eclecticam, siue Platonicam reformatam docuit. Et fuisse quidem Procli discipulum, ipse fatetur Comm. ad librum περὶ ἑρμηνείας in limine, vbi Proclum θεῖον διδάσκαλον, phrasi huic scholae solenni appellat. Discipulos habuit non minori philosophiae laude celebres Simplicium, Ioannem Philoponum, Damascium, de quibus suo loco: Eadem vero ratione, qua Proclus et tota schola Platonica instituit, fuisse philosophatum, ZACHARIAS SCHOLASTICVS p. 206. testatur, Platonicas et Aristotelicas doctrinas tradidisse monens, licet ipse l. c. egregie prudentiam in veterum interpretatione commendet, quae falsa non pro veris defendit, sed explicata sententia, quid verum, quid falsum, diiudicat, vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 162. Multum tamen operae illustrando Aristoteli posuit, vnde hodie legimus Comm. in PORPHYRII Isagogen in quinque voces; itemque in ARISTOTELEM de interpretatione et categoriis, de quarum editionibus vid. FABRIC. l. c. p. 163. qui eleganter monet, prolegomena praefixa ad historiam philosophicam, praecipue Aristotelicam multum lucis afferre. Tribui ei quoque solet vita Aristotelis, vt Tomo I. dictum, quam tamen ei denegat Patricius. Ob hoc Aristotelicae philosophiae studium inter Peripateticos, vt eclectici complures, referri solet, vnde de eo quoque egit FR. PATRICIVS Discuss. Perip. T. I. L. X. p. 146. Versatissimum fuisse in scientiis mathematicis, discimus ex PHOTIO Cod. CLXXXI. Caue eum cum aliis Ammoniis confundas: Recte eum ab atheismi suspicione, qua ob prodigiosa axiomata theologica e ZACHARIA SCHOLASTICO confutata a quibusdam premitur, liberat Ven. REIMMANNVS Hist. atheismi c. 26. §. 5. p. 189. Nihil enim habet Ammonius, quod non sectae Platonicorum Alexandrinorum commune fuerit, quodque non ad enthusiasmum magis quam atheismum ab ipsis fuerit relatum.

g) Dictum de eo supra §. 37. in vita Plutarchi.

h) Multa de Asclepiodoto, celebri scholae Platonicae recentioris homine tradidit DAMASCIVS in vita Isidori, ex qua fragmenta nobis quaedam seruarunt PHOTIVS Cod. CCXLII. p. 560. seqq. et SVIDAS in Asclepiodoto T. I. p. 352. A pueris ingenii acumine et eruditionis laude ceteris praestitit, nunquam in caussas rerum inquirere cessans, ita vt breui temporis spatio omnes colorum mixtiones, et omne genus ornamentorum ad vestes pertinentium perdisceret. Nam non parum molestiae exhibebat artificibus, quibus assidens, continuo eos explorabat. Praeterea sexcentas lignorum differentias et venerum constructiones itemque genera, formasque et facultates herbarum, et quae obuiam sunt, et quae rarissimae, inuestigabat, donec eas deprehenderet. Plantarum enim historiam magni faciebat, maioris tamen animalium, quam experientia et scriptorum veterum lectione discebat. Non solum autem philosophiae laude inclaruit, sed imprimis, vt ait Damascius, qui eum nouit, pietate et fiducia in Deum, que cultum Deorum promouit et Osiridis templum nouo lumine et frequentia auxit, arcanamque religionem propagauit. Cumque grauitatem comitate et vrbanitate temperasset, ex consuetudine eius magnam voluptatem homines capiebant. Ipse vero parentem in philosophia superans, in theologia non cedens, et templa instructiora reddidit, et simulacra exornauit, hymnosque nouos addidit. Priuata vero industria et diligenti oeconomiae rusticae cura ingentem pecuniae vim sibi parauit, parentis debita dissoluit, multa in templa et externum vitae splendorem erogauit, quem et vitae genus et maiorum nobilitas poscebat. Patet ex his fuisse hominem, vt Alexandrini plerique plenum superstitione, et ex sectae huius principiis gentili cultui vehementer addictum, id quod SVIDAS testatur T. I. in Δεισιδαιμονία, referens, initio adeo superstitiosum fuisse, vt neque sacrificare sustineret, neque arcanum vllum audire, eo quod non haec mundo digna putaret, sed coelo et iis, qui se in coelo viuere existimaret. Hincque factum putemus, vt studium philosophiae magis in terrestribus, quam diuinis poneret, quae cultu et vene-

tus [i], Pampretius [k], Seuerianus [l], Marinus, Hegias Iſidorus [m], Heraiſcus, Aſclepiades [n], aliique huius generis. Qualis vero vir Proclus fuerit, ex addu-

veneratione proſequenda, non vero curioſitate exploranda cenſebat. Narrat enim Damaſcius, licet iniuſtus ſaepe ſuae aetatis hominum cenſor, non fuiſſe feliciſſimi ingenii, ſed in dubitationibus acutiſſimum, iisque vero extricandis non valde ſolertem: neque ſui ſemper fuiſſe ſimilem, neque diuiniorem philoſophiam, eaque quae ſub ſenſus non cadunt, et Platonicam de intelligibilibus doctrinam ſatis intellexiſſe, multo magis autem in ſublimiori Orphica et Chaldaica doctrina defuiſſe ei notitiam philoſophiae accuratiorem: in phyſiologia autem fuiſſe exercitatiſſimum, et in diſciplinis etiam mathematicis alios multa cum laude ſuperaſſe. In morali vero philoſophia ſemper aliquid innouare ſtuduiſſe, et contemplationem ad inferiora et viſibilia deducere. Nihil vero ex antiqua doctrina (Chaldaicam et Orphicam intelligit) ſeruaſſe, ſed totam philoſophiam ſuam ad rerum quae in mundo ſunt et circa eum adplicaſſe notitiam. Natum fuiſſe ad Muſicam, et licet generis diatonici et chromatici vſum recte intelligeret et applicaret, amiſſum tamen genus enharmonicum non potuiſſe reſtituere, ſed potius corrupiſſe, eo quod minimam moderationem harmonicarum dimenſionum, dieſin, perdiderit. Didiciſſe etiam medicinam a Iacobo, eumque ſuperaſſe, amiſſum vſum ellebori albi reuocaſſe, et illo inſanabiles morbos ſanaſſe, nullum autem medicum fere probaſſe, praeter Iacobum et Hippocratem. Haec de Aſclepiodoto Damaſcius, vbi Graeca Photii ipſa inſpicienda ſunt, quae auctor verſionis Latinae miſere peruertit. Narrat plura Damaſcius de Aſclepiodoto, miraculoſa, et fidem ſuperantia, e. g. ſine lumine in ſummis tenebris legiſſe, adeo vero anilia et futilia ſunt, et ſolo Damaſcio digna, vt huc transſcribi non mereantur, recteque ineptum hominem exploſit Photius. Habuit Aſclepiodotus vxorem, Damianen, ingenio, caſtitate, virilique in adminiſtranda familia animo conſpicuam. Conſ. IONS. de Scr. Hiſt. Phil. L. III. c. 18. p. 300. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 54. Ceterum alii quoque Aſclepiodoti inclaruere a noſtro diſtinguendi.

i) Docuit Athenis poſt Proclum, fuitque Damaſcii praeceptor, de quo infra dicemus, conf. PHOTIVS l. c. p. 213. ſucceſſit Marino.

k) Pampretii ſupra iam facta mentio, haberque pluſcula de eo SVIDAS in Pampretius T. III. p. 12. ex Marino et Damaſcio hauſta, at negligenter, more eius conſarcinata. Thebis Aegypti oriundus, natura ad poëſin ferebatur: poëtico itaque ſtudio vitae neceſſaria ſibi conquiſiturus, Athenas ſe contulit. Ibi grammatices profeſſio ei tradita, isque iuuentuti erudiendae praefectus eſt; cumque de gloria cum omnibus philoſophis contenderet, eo quod in προσαυδέμασι praeſtantiſſimus merito haberetur, et ab Athenienſibus, tanquam magiſter non ignobilis honoraretur, Procli diſciplinae ſe tradidit, et ab eo in reconditis ſapientiae partibus eruditus eſt. Cum autem a calumniatoribus delatus grauius a Theagene, ciue Athenienſi, exagitaretur, Byzantium venit, et in vrbe Chriſtiana ob Graecam religionem artium ſecretarum ſuſpicione preſſus eſt. Suſcepit tamen eum Hillus quidam et ſuſtentationem ex publico tanquam doctori et ex ſuis dedit. Illo autem in Iſauriam profecto, ob ſuperſtitionem vaticinii contra imperatorem, accuſatus et in exilium eiectus, ab Hillo autem Byzantium reductus eſt. Philoſophiae notitiam oratione de anima elegantiſſima demonſtrauit.

l) Seuariani notitiam Damaſcius quoque l. c. fecit, cuius fragmenta occurrunt apud PHOTIVM l. c. et SVIDAM in Seuerianus T. III. p. 292. Fuit Damaſcenus, gente tamen Romana ortus, quae Alexandriae habitauerat. Ingenii acumine natura praeditus in poëtica et rhetorica, iuriſque ciuilis eruditione excellebat. Agendi tamen celeritate nimia et feſtinatione ſaepe conſilium praeceps anteuertebat, qua in re ſaepe in vita offendit. Et initio quidem Proclo duce philoſophiae animum applicuit, pater autem, qui cauſſarum patrocinio et diuitiis corradendis eum deſtinauerat, obſtitit. Tandem parente defuncto Athenas delatus eſt, ſomnio ad id impulſus. Philoſophiae autem humilitatem peroſus ad vitam ciuilem et magnificam tranſiit, et reipublicae gerendae ſe applicuit, et ad magiſtratus adipiſcendos ſe contulit. Cum autem natura eſſet gloriae, licet virtute duce, cupidiſſimus, et ab auaritia quidem et iniuria abſtineret, alios vero facile offenderet, et cum eminentioribus ſemper contenderet, nec vlli magiſtratui, praeter id, quod aequum erat, aliquid concedere vellet, in iure dicendo quoque eſſet acerbiſſimus, quin etiam interdum ab ira abreptus, et ſtudens efficere, ne ab vllo contemneretur, quasdam caedes nec pias nec felices fecit, ſicque in multas calamitates incidit, odio etiam Ardaburii ducis, qui plurimum apud imperatorem poterat, valde preſſus eſt. Sanctiſſimum fuiſſe et Graecae religionis ſupra modum cultorem dum ait Damaſcius, facile inde character hominis intelligitur, qui ſummam dignitatem a Zenone imperatore oblatam, ſi Chriſtianus fieret, recuſauit. Callimachum ſemper triſit.

m) Dicetur de iis in ſequentibus.

n) Heraiſci et Aſclepiadis notitiam nobis facit Damaſcius apud PHOTIVM l. c. et SVIDAM in Heraiſcus T. II. p. 67. et Heraiſcum quidem ingenio fuiſſe ait diuiniore. Aſclepiadem vero Aegyptiorum ſapientiae peritiorem;

adductis hactenus et enarrata vitae eius historia colligendum est. Quod si Marinus audiendus est, et naturae donis et immortalium Deorum fauore, et praeceptorum institutione, et exercitatione philosophica, per omnia virtutum genera et gradus ad summam felicitatem enixus est. Corporis enim viribus gaudebat integris et vegetis, licet semel atque iterum morbis impeteretur [o]. Memoriae bonitate vtebatur tanta, vt, si fides MARINO, nihil vnquam obliuisceretur, nec sibi excideret vnquam, nec conturbaretur, vllo modo [p]. Sed et animi magnificentia maxime commendabilis fuit, comis, amicus, et quasi necessarius veritatis, iustitiae, fortitudinis, temperantiae, nequaquam enim prudens mendacium admisit, sed oderat id vehementissime, veritatem autem amabat [q]. Nec obiicias huic de Proclo elogio Marini apertissima de Deorum apparitionibus, operationibus theurgicis, et his similibus, quae ab ipso Proclo profecta esse, dubitari non potest, mendacia. Supra enim aliquoties monuimus, eiusmodi veritatis vulnera non attendi in schola Platonicorum, modo res diuinas et religionem iuuare apta sint: nec eas fraudes et figmenta putida inter mendacia, nisi officiosa, esse relata. Laudatur impense, porro summisque in coelum extollitur elogiis Proclus a discipulis, quod consultationibus quoque politicis saepe interfuerit, et cum principibus viris de iure contulerit, et hortatus non modo sit, sed auctoritate etiam quadam philosophica, ad tribuendum cuique suum, impulerit. Qua in re hominem scholasticum et paedagogica superbia se principum consiliis ingerentem, sine vlla veri specie commendat MARINVS [r]. Maiori verisimilitudine credi potest, quod porro addit laudator Procli, quod apud principes viros, pro bonarum literarum professoribus intercesserit, vt salariis, et, pro cuiusque dignitate, praemiis ornarentur [s]. Cum enim magna in exstimatione viueret, multumque gloriae ex eius eruditione ad hanc Musarum sedem propullularet, dubitandum non est, tanti viri commendationem ad augenda commoda et reditus docentium plurimum valuisse. Neque tamen haec ad gratiam temereque fecisse ait Marinus, sed eos ipsos, quod sibi erat magnopere curae, coegisse, vt in sua quisque professione diligentissime versaretur, ipso simul omnia diligentissime perquirente. Quod an priuata tantum auctoritate fecerit, an publi-

ram; alterum tamen altero longe inferiorem fuisse ingenio et doctrina. Et Heraiscum quidem naturae quodam instinctu et animata et inanimata simulacra cognoscere potuisse, corde quasi ad eorum cultum vulnerato, quamprimum ea conspexisset: sed et polluta capitis dolore praesensisse: mortui vero beatitatem spectra Asclepiadi apparentia demonstrasse. Semper versatum fuisse in adytis, et in religione patria. Asclepiadem vero totum Aegyptiacae theologiae ambitum animo comprehendisse, eiusque documentum fuisse hymnos in Deum, item opus quod scribere instituit: De omnium religionum consensu. Heraiscum autem et bonum atque lenem et fortem contra malitiam fuisse. Conf. Damascius περὶ ἀρχῶν, in WOLFII anecdot. Graec. T. III. p. 260. PHOTIVS l. c. CVDWORTH. Syst. intell. c. IV. p. 548. Non confundendus est Asclepiades cum alio Mendesio, qui theologumena scripsit, vid. CASAVBON. ad Sueton. Aug. c. 29. qui Asclepiadis a Fabricio memoratis debet addi.

o) c. 3. p. 8. c. 7. p. 15.

p) c. 15. p. 12.

q) c. 4. p. 8.

r) c. 15. p. 34.

s) c. 16. p. 34.

publico iuſſu, non indicauit Marinus, poſterius tamen veriſimile, ſi verum eſt quod addit: *Si quem negligentius ſuum ſtudium tractare comperiſſet, acerrime eum reprehendiſſe, ſic vt etiam vehementiſſimus videretur, et ambitioſiſſimus.* Quo tamen in elogio annon eius vitii, quod a moribus paedagogorum noſtri denominant characteres deprehendantur, lectoris eſto iudicium, certe ſola animi intentione non mala excuſare velle, vt Marino viſum, in tanto philoſopho ridiculum eſt et valde frigidum. Tanta porro cura exarſiſſe aiunt, in amicorum ſalutem, vt ſingularem vitae et ſanitatis eorum rationem haberet, et ſi quis amicorum eorumque vxorum vel liberorum morbo eſſet detentus, primum quidem Deos enixe pro eo ſupplicaret, cum ſacrificiis tum etiam hymnis; deinde aegrotanti promtus adeſſet, excitaret ad conſilia medicos, et ipſe nonnunquam ſingulare aliquid afferret, ſicque multos periculis liberaret maximis [s]. Cibi etiam potusque erat et parciſſimus et frugaliſſimus, eiusque tantum ad depellendos morbos appetens, imprimis autem ab animalibus abſtinebat [t]. Qua in re Pythagoream diaetae rationem fuiſſe imitatum, ſupra iam monuimus; tantaque fuit in eo ſuperſtitio eius rei, vt maluam comedere iuſſus a Iacobo medico, ab ea tamen abſtinuerit, nec oleribus iſtis veſci voluerit [u]. Animi vero fortitudinis exemplum narrat MARINVS, quod in magna aduerſitatum et perſecutionis tempeſtate furentibus ex omni parte ventis vitam tamen conſtanter placideque traduxerit, et violentorum hominum improbitate multum exagitatus, Athenis relictis, ne fatis aduerſaretur, iter inſtituerit in Aſiam, vt antiquiores illarum gentium ritus pernoſceret [v]. Quo et illud referunt, quod, licet fauentiſſimis occaſionibus inuitantibus, cum facultatibus et honore abundaret, coniugium tamen non inierit, qua in re Plotini exemplum ſecutum ex odio materiae matrimonium contemſiſſe eſt credibile. Olympiodori enim praeceptoris filiae reſpuiſſe connubium, ſupra iam diximus [w]. Recuſaſſe etiam munera amicorum, plurimumque auri a Rufino oblatum, ait MARINVS [x], reieciſſe, quod credi forte poteſt de homine et parentum facultatibus, et muneris reditibus, et Platonicae haereditatis prouentibus, et Neſtorii teſtamento largiſſime locupletato, et ambitioſo gloriae ſectatore. Omnes tamen virtutes has, quas miris coloribus depingit biographus, ſuperauit, ſi eum audis, pietas, ſtudiumque cultus diuini gentilibus recepti, qui Chriſtianae religionis radiis tantum non omnis obſcuratus fuerat; magna item theurgiae ſcientia, et conuerſatio cum Diis prorſus familiaris, ad quam conſequendam artibus illis vſus eſt, quas ab Aſclepigenia didiciſſe ſupra retulimus.

s) c. 17. p. 39.
t) c. 12. p. 29. c. 19. p. 44. ſeq.
u) PHOTIVS l. c. p. 560.
v) c. 15. p. 35. Lycios συμπατριώτας hanc Proclo tempeſtatem excitaſſe coniicit FABRICIVS ad h. l.
w) c. 17. p. 39. c. 9. p. 19.
x) c. 23. p. 57.

mus [y]. Nam et puerum adhuc peculiares Deorum reuelationes et somnia habuisse, et apparuisse ei Apollinem sospitatorem morboque eum eripuisse, supra Marini fide diximus; et adultior factus frequentes apparitiones habuit. Quae vt appareat, quales fuerint, en quod refert MARINVS [z]: Arthritidis doloribus in pede vstulatus, ex praescripto cuiusdam emplastrum imposuerat, quod dum in lecto iacet, auis inopina aduolans abstulit: quod etsi salutare ei erat, timore tamen morbi angebatur, supplicauit itaque Deo, rogans, vt euidentius se certiorem faceret. Quo facto cum obdormiuisset, vidit Epidaurium ad se accedentem, accuratiusque contemplantem ipsius crura, nec prae humanissimo amore dedignantem genua osculo contingere. Quo viso Proclus bono fuit animo nec vnquam in vita eo porro dolore affectus est. Qua in narratione nescius, vtrum vel fanaticum Procli ingenium, vel eius et Marini mentiendi licentiam, vel indignam diuinis naturis narrationem magis mirari detestariue debeas. Sed non expectari possunt alia ab homine superstitione toto corrupto, et imprimis syncretistico philosophiae Alexandrinae genio ad conflandas in vnam superstitionis massam, cunctas omnis terrae religiones cultusque impulso et agitato. Talis enim erat Proclus, quem in hac insania neminem ex hac secta antecelluisse ipse Marinus indubitatus testis est. Nam non solum Hecates apparitionibus, domesticisque sacris Atheniensium epoptes interfuit [a], sed et dies, noctesque totas in deorum cultu consumsit, et ieiunia, vt se apparitionibus praepararet, frequentissime instituit, imprimis mensis cuiusuis vltimo die [b]. Nouilunia vero splendide celebrauit, et omnium fere gentium insigniora festa, secundum cuiusuis patriae morem, sacrificiis, precibus hymnisque, in quibus pangendis magna facilitate vtebatur, peregit [c]. Quod licet cum Ammonianae scholae genio quam maxime concordat, quem eiusmodi religionum omnium concordiam tentasse supra demonstrauimus, nemo tamen in hac conflandorum diuersissimorum superstitionis generum industria Proclum adaequauit. Qui principiis theologiae Alexandrinae inescatus, quae ex vno fonte deitatis in diuinitatis abysso latente emanasse diuersissima numina et replere immensum quod inter homines atque Deum intercedit spatium, dictitabant, et haec numina cum praefici regionibus, vrbibus, locisque omnibus, tum adesse templis statuisque, riteque culta hominum desideria ad Deum perferre summum, eius vero voluntatem reuelare hominibus et beneficia diuina tradere docebant [d], non potuit non, cum insanae religionis superstitiosissimae furore agitaretur, omnium regionum et terrarum colere numina, ratus, eo magis se numinum conuersatione frui, quo pluribus sacra faceret. Qua in re tamen ab aliis

y) c. 28. p. 67.
z) p. 77.
a) c. 28. p. 67.
b) p. 45.
c) c. 19. 47.
d) Vid. IAMBLICH. de myster. Aegypt. sect. I. c. 9. p. 16. ORIGENES contra Cels. L. VIII. p. 387.

aliis sectae suae viris [e] non abiit, et, si verum fatendum, totius gentilis superstitionis rationem secutus est, quae in eiusmodi syncretismum coniurauit, vna Iudaeorum et Christianorum religione excepta, quam abhorrebant gentiles, et Platonici quoque execrabantur, quod reliquorum Deorum cultus cum Deo Iudaeorum et Christianorum stare non posset, et ab vtrisque reiiceretur [f]. Quod tamen vt non impediuit, sectam eclecticam Ammonii, vt non multa dogmata Christianis suffuraretur, suoque chao insereret; ita dubitari vix potest, Proclum ex ritibus quoque Christianorum sacris, vt ex dogmatibus quaedam in hoc suum religionum omnium Πανδοχεῖον recepisse, licet nomen Christianorum, his hominibus tantopere inuisum, malitiose reticuerit. Nec dubitamus imprimis psallendi Deosque hymnis celebrandi consuetudinem, licet inter gentiles non plane ignotam, tantopere tamen, ac Proclus fecit; non receptam, a Christianis eum transsumsisse, quos hoc tempore in canendis hymnis inter sacra fuisse occupatissimos constat. Sed vt tota Procli superstitio pernoscatur, etiam reliqua notanda sunt, quae MARINVS [f] refert, quaeque hoc fundamentali sectae huius dogmate concludit: *Decere philosophum non vnius cuiusdam ciuitatis, neque certarum tantum gentium institutorum ac rituum curam gerere, sed esse in vniuersum totius mundi sacrorum antistitem:* Talis tamque sanctus ac purus cum fuerit, quid mirum, quod in theurgia miranda perfecerit, et deorum virtute se animari demonstrauerit? Cuius vt quaedam, exorata tamen prius lectoris patientia et attentione, exempla afferamus, iynge quadam siue sphaerula Hecatica (qualem etiam Apollonium Tyaneum eiusdem farinae hominem construxisse supra retulimus) opportune motitata, imbres deduxit, et Atticam infausto aestu liberauit [g]; terrae quoque motum positis fascinis inhibuit, morbos hymnis et precatiunculis depulit, et quae alia huius generis sunt, quae incredibilia fore, ipse praeuidit MARINVS, ea tamen esse verissima contendit, et multa familiaris cum Diis consuetudinis exempla, diuinaeque conuersationis specimina crepat. Quae omnia eum habuisse finem, ait, *vt purgatus defaecatusque, et natiuitatis suae victor ipse adyta sapientiae feliciter penetraret, et contemplator factus, beatorum ac reuera existentium spectaculorum, non amplius prolixis dissertationibus indigeret, ad colligendam sibi earum rerum sapientiam, sed simplici contemplatione fruens, mentisque actu spectans exemplar mentis diuinae, assecutus virtutem, quam nemo prudentiam dixerit, sed sapientiam.* Qui vt vltimus finis fuit philosophiae Alexandrinae, totiusque enthusiasmi in ea regnantis complementum; ita instituisse Proclum vestigiis exemplisque Plotini, Porphyrii, Iamblichi, Iuliani, qui se ita ipsum Deum vidisse gloriabantur, extra dubitationem ponunt, et superbiam

e) Vid. quae de Themistio refert SOCRATES, Hist. eccles. c. 32. quaeque de reliquo gentilium syncretismo disserit FABRICIVS ad l. c. Marini p. 48.

f) Ita etiam AVGVSTINVS et ORIGENES l. c. p. 391.

f) p. 47.

g) p. 68.

impudentiſſimorum hominum produnt, quae inProclo quoque extollendo tanta fuit, vt narrare MARINVS [b] audeat: „cum aliquando ei do„centi ſuperueniſſet vir magni in republica nominis Rufinus, caput Pro„cli lumine circumfundi ſenſiſſe, cumque philoſophus finem interpretatio„ni poſuiſſet, Rufinum aſſurgentem eum adorauiſſe, diuinaeque, quam „obſeruauerat, viſionis teſtimonium iuratum ipſi perhibuiſſe. Nam haec aliud volunt nihil, quam humana ſpecie maius quid reſediſſe in Proclo, idque iſto lumine circa caput fuiſſe proditum; recteque feciſſe Rufinum, qui diuino quodam cultu eum veneratus ſit. Ignotum enim rerum antiquarum, et imprimis ſuperſtitionis gentilis peritis eſſe nequit, capita deorum circumfuſis luminibus radiisque, quos nimbos vocauere, expreſſa fuiſſe [i]: et hanc quoque viſionem Proclo tribuunt, vt diuino ſigno, qualis in hoc corpore daemon lateret, omnes intelligerent. Quae nefandas horum hominum artes, mendacia et impoſturas luculenter reuelant, geniumque ſectae produnt clariſſime, qui in eo vnice elaborauit, vt ſiue fraude, ſiue nugis et ineptiis, ſiue mendaciis, et doctoribus ſuis, et doctrinae ſuae diuinam auctoritatem aſſereret, opponendam Chriſtianorum religioni tot argumentis et miraculis diuinitatem demonſtranti. Non puduit itaque MARINVM, vitae huius compilatorem, diuinae inſpirationis (Θείας ἐπιπνοίας) participem eum fuiſſe, aſſerere, et vultum oculosque ac ora diuinos radios ſparſiſſe, mentiri [k]. Sine his enim Proclus humanae conditioni eximi, et ſuperſtitionis gentilis antiſtiti diuinior conditio arrogari non potuit, licet nec mica veriſimilitudinis, nec vlla narrationis cohaerentia, nec color vllus in tota ea hiſtoria deprehendatur, ſatisque infelix ſcriptor prodiderit, Proclum eum non fuiſſe, quem nobis depinxit. Fuiſſe enim ſuperſtitioni addictiſſimum, et contra omnem ſanae philoſophiae doctrinam abſurdiſſimo cultui diuiniori deditum, tot enarrata hactenus loquuntur ſpecimina, quae cum in laudem Procli trahat Marinus, ſatis eo prodidit, ne micam quidem iudicii melioris et magis ſobriae mentis in eo fuiſſe. Cuius ſuperſtitionis philoſopho pudendae vt habeat lector nouum aliquod exemplum, ex MARINI [l] narratione notamus, „Proclum maxime in matris Deûm tutela et ſingulari quo gaudere ſe cre„didit, patrocinio triumphaſſe, gloriatum, multa et magna fuiſſe quotidie „Deae in ipſum benefacta et dicta, immo innumera et fando vix „audita, eumque libros ſuos non absque ope matris Deûm in lu„cem protraxiſſe. Diligentiſſimum autem in officiis erga defun„ctos ſacris fuiſſe, et quotannis per certos dies inuiſiſſe ad Attico„rum tum heroum, tum philoſophorum ſepulchra, aliorum praeterea „amicorum ipſius ac familiarium manibus non per alium, ſed ipſum iuſta „feciſſe. Exhibitoque ita ſingulis conueniente cultu ac honore in Aca„demiam progreſſum, ſingillatim ibi in loco quodam placauiſſe manes ma„iorum

b) c. 23. p. 56.

i) Vid. quos laudat FABRICIVS Bibliograph. antiq. c. VIII. §. 18. p. 258. Inde mos hic in Chriſtianam eccleſiam irrepſit.

k) p. 56.

l) c. 33. p. 83. ſeqq.

„liorum suorum cognatorumque, mox in altera parte eiusdem Academiae „communiter vniuersis animabus omnium supplicauisse philosophorum. „Quibus religionibus defunctum in tertio loco ad hoc delecto vniuersis „hominum defunctorum animabus sacra fecisse". Non hic prolixa disputatione excutiemus, ex cuius potissimum vel gentis vel religionis ceremoniis, hunc et matris Deûm cultum et in defunctorum animas religionem acceperit, inque arua religionis suae chaoticae transtulerit, sed relinquemus hoc lectoris iudicio, ad seculi huius, quo vixit Proclus, mores et religiosum cultum attendenti: id vero monere hic non abs re erit, pudendum fanaticismum, communionem animarum defunctarum, tanquam catenae, cum superis totam hanc Procli pietatem supponere, et superstitionis notam ei inurere turpissimam. Talis vero cum fuerit Proclus, cumque haec virtutum eius summa fuerit, quis vel iudicium tribuet acre homini anili superstitioni se polluenti, vel inter philosophos primae classis reponet philosophiae professorem cum ancillulis et quouis ex plebe inanissima religione certantem? et quis lectionem, quamuis vastam et eruditam, laudabit, in patrocinium idolorum ab ipsis sanioribus gentilium philosophis irrisorum adhibitam? Quis virum bonum esse Proclum iudicabit, qui ne pudore quidem, multo minus conscientiae monitu deterritus turpissimis fabulis et discipulos decepit, et omnium gentium religionem et sacra commiscere ausus fuit, et allegoriae beneficio, vel machinis potius rotunda miscere quadratis, omnemque eruditionem miseranda confusione replere non erubuit? Quod qui negat, eum Procli scripta nunquam legisse oportet, vel ad eam theologiam attendisse, quam Proclus Zoroastream, Hermeticam, Orphicam esse, magna ostentatione crepuit, quamque magnis canae vetustatis nominibus ab eo suique generis philosophis nefando ausu fuisse suppositam, et conficta in eam rem oracula, hymnos, et his similia *tomo primo* planum fecimus et exemplis comprobauimus luculentissimis. Vnde qui hac de re demonstrationem cupit ampliorem, illum ad ea remittimus, quae *tomi primi libro primo et secundo* de oraculis Zoroastreis deque philosophia Orphica scripsimus. Pleraque enim deberi Proclo, et scripta eius hodie extantia docent, et ipse Marinus magnis iactat laudibus. Neque magnopere mirandum, philosophum magni nominis et pro diuino habitum non puduisse, eiusmodi fraudibus famam polluere; nam fuit hoc scholae Alexandrinae philosophis receptissimum, et a moribus quoque Procli non alienum, qui nec plagii turpem refugit notam, GEMINI, astronomi Ciceronis aetate haud incelebris *isagogen*, in libro *de sphaera* exscribens [ll]. Quamuis vero Procli vitae integritatem tantopere extollat Marinus, imprudens tamen talia passim miscuit, quae multum morum eius sanctitatem polluunt labefactantque. Concedit enim, quod supra iam ex parte tetigimus,

ll) Conf. VOSSIVS de scient. mathemat. c. XXXII. §. 26. p. 165. FABRICIVS de Procli scriptis §. 11. p. 103. vitae Mar. et Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 518.

fuisse Proclum et animi excandescentia vehementissimum *, et supra modum ambitiosum, licet honestatis vocabulo eum excuset, et ad bona tantum respexisse hanc φιλοτιμίαν contendat. Nam hoc in cerebro tantum fanaticorum Platonicorum eius ambitionem excusare, inde constat, quod pleraque de suis virtutibus, de commercio cum Diis, de eorum veneratione suis etiam cruribus exhibita, de apparitione diuorum, de precum suarum efficacia, de miraculis, suis ipse narrauerit discipulis, qui θαυμασίοις hisce non interfuere, et quae ea tantum fini vulgauit, vt supra reliquos homines, et praeceptorem ipsum, magnum Plutarchum, sapere videretur. Quam animi elatioris superbiam probe perspexit Plutarchus, qui, vt supra dictum, ea in adolescente insolentius auctoris nomen titulumque affectante vsus est, vt industriam augeret, calcarque currenti adderet [m]. Quam animi superbiam ob commercia cum spiritibus ac daemonibus sese efferentem, mire prodidit de Proclo MARINVS [n], qui, cum Aesculapium arthritide laborantis crura osculatum fuisse, sicque sanasse narrare vellet, haec praemittit: Κἀκεῖνα καὶ μέντοι ἄξια διηγεῖτο ὑπὸ συμπαθείας, οὐκ ἄνευ δακρύων; *etiam baec illa memoratu digna narrauit, non sine lacrymis propter communem, quo Diis iungebatur affectum.* Interpres sensum verum non vidit, interpretatus propter condolentiam. Συμπάθεια enim illa, περὶ τὸ Θεῖον, vt alio loco MARINVS [o] ait, in diuinis fuit, et θεοφιλείαν, eodem teste, innuit. Narrauit itaque Proclus, prae gaudio cum lacrymis, quod Diis tam vicinus, tamque carus sit, vt pedes lambere non dedignati fuerint. Et alio loco refert MARINVS [p], Deum se Proclo manifestasse assistentem, voceque clara et habitu composito, protensa dextra exclamare non dubitasse: *Proclus, decus ciuitatis.* Talia cum discipulis, etiam cum lacrymis narrare non erubuerit Proclus, quis vel ambitionis insaniam, vel mentiendi proteruiam, vel puerilium nugarum impudentiam, vel iudicii defectum grauissimum non agnoscat et detestetur? Castitatem vero Procli valde in suspicionem adduxit MARINVS [q]. Immemor enim, vt mendaces solent, eorum, quae alibi scripserat, nunquam matrimonium iniisse Proclum, ait: *Quod ad Venerem attinet, ea secundum naturam vtebatur, sed ita nimirum, vt non vltra phantasiam procederet, eamque, vt puto, leuissimam.* An vero tam sanctum, tantisque religionibus obstrictum virum decebat cogitationibus venereis animum pascere, eumque, qui animi purgationem tot lustrationibus, totque hymnis, tot ceremoniis theurgicis quaesiuit, istis phantasiae imaginibus delectari, quin immo vti? Apage vero frigidam Marini excusationem, qua et iram eius excusatum iuit, rationem vel animam potius superiorem non consensisse, sed animam tantum irrationalem commotam fuisse. Vt enim haec experientia

*) c. 16. p. 38.
m) c. 12. p. 28.
n) c. 31. p. 77.
o) c. 34. p. 87.
p) c. 32. p. 82.
q) c. 20. p. 50.

entia repugnante dicuntur, quae arctissimum inter motus animales et rationis circa sensationes iudicium vinculum esse dictitat, ipse repugnat Marinus, qui vsum eorum motuum ei tribuit, quod sine animae rationalis consensu fieri nequit. Sed nec pecuniae possessionem aspernatum vel ea non delectatum fuisse, inde colligi iure potest, quod parentum facultatibus, teste MARINO [r], supra modum ditatus, nec familiam alens, attamen Plutarchi aedes et reditus, reliquamque Platonicorum haereditatem quam mille nummum fuisse supra ex Damascio retulimus, acceperit, nec eam Platonicis aliis, qui tum miseria et inopia magna ex parte premebantur, concesserit: quemadmodum parum laudis Proclo conciliat, quod in tam prodiga virtutum eius enarratione et immoderato panegyrico nulla tamen operum caritatis, stipisque in pauperes erogatae fiat mentio. Quae omnia, cum nec ambitione, nec voluptate, nec pecuniae amore caruisse Proclum euincant, etiam quoad voluntatis perfectiones maxima de eo mendacia conscripsisse Marinum, sui tamen saepe immemorem, euincunt. Septuagesimum aetatis annum cum attigisset, corporis inediis crebris, et vix tolerabili diaetae genere multisque laboribus et vigiliis exhausti vires valde debilitatae sunt, et languere coepere [s], vnde in omnibus expediendis longe erat, quam ante remissior. Hymnos tamen et precatiunculas, more senum superstitiosorum, componebat [ſ]; vitam ita ad septuagesimum quintum produxit annum, discipulo Hegia eum ad lectiones excitante et praeparante, et eius scripta diligenter curante [t]. Tandem corpore indies magis debilitato in grauem doloreque plenum incidit morbum; quem a recrudescente arthritide atque podagra, cuius vim inedia et frugali victu infregerat, fuisse ortum, credibile est [u]. In huius morbi historia iterum contradicit sibi MARINVS, narrans [x]: cum in vltimo morbo grauissimis cruciatibus premeretur, torqueretur que, depellere tantos dolores conatum fuisse; quamobrem iussisse discipulos saepe hymnos dicere, qui cum dicerentur, remissionem doloris et sedationem fuisse: tantopere vero inualuisse morbum, vt omnium fere obliuisceretur. Ast alio loco [y] refert: Aesculapium in vltimo morbo ei medio inter somnum et vigiliam (quo statu visiones Deorum obrepere Platonici statuebant) constituto draconis imagine capiti suo obrepisse, exque eo morbi remissionem sensisse, adeo vt sanitati integrae restitutum fuisse, credibile sit, nisi desiderium, quo ducebatur, atque expectatio ingens mortis hoc prohibuisset, neque ipse corpus curare neglexisset. Adeo ineptit, more scholae suae Marinus in laudando Proclo! Tandem exhausto corporis perpetuis doloribus vigore mortalitatis exuuias post magnam solis eclipsin, quam significasse mortem Procli ineptit MARINVS [z], deposuit die decimo

r) c. 2. p. 4.
s) c. 26. p. 64.
ſ) Ibid. p. 63.
t) p. 64.
u) Hoc colligimus ex c. 31. p. 79.
x) c. 20. p. 48.
y) c. 30. p. 76.
z) c. 37. p. 91.

cimo ſeptimo Aprilis ſtili veteris, A. C. CDLXXXV, tumuloque praeceptoris, amici, et benefactoris ſui Syriani, vt ipſe voluntatem ſuam teſtatam fecit, illatus eſt, funus deducente tota Athenarum ciuitate. Cuius memoria plane tanquam daemonis cuiusdam in corpore verſantis fuit diſcipulis. Ait enim MARINVS [a], *ſe eo fine conſcripſiſſe vitam eius, vt conſcientiae ſatisfaceret, teſtareturque ſe diuinam illius animam, καὶ τὸν εἰληχότα αὐτὴν ἀγαθὸν δαίμονα, bonumque, quem acceperat, genium, ſancte colere.* Quare Iſidorus quoque, Damaſcio teſte [b], ad ſepulchrum eius thura, tanquam Deo attulit. Scripſit Proclus plurima, licet ex his multa fuerint indigeſta, quorum magnam partem amiſimus, multa tamen temporis iniuriae erepta gaudemus: de quibus cum more ſuo prolixe et erudite diſſeruerit FABRICIVS [c], lectorem rogamus, vt eius de Graecorum libris commentarios adeat. Fuere autem alia critica, vt *chreſtomathia,* cuius nobis compendium ſeruauit PHOTIVS [d], alia mathematica, vt liber *de ſphaera, paraphraſes in Ptolomaeum* et *Euclidem* &c. alia philoſophica, vt commentarii in *Platonis dialogos* varios [e]; alia theologica, vt *inſtitutiones theologicae*, et *theologia Platonis.* Hymnos etiam compoſuit plurimos, et contra Chriſtianos aeternitatem mundi defendit, refutatus a Ioanne Philopono [f]. Comprehendi vero in his Procli ſcriptis vaſtam et infinitam lectionem, et eruditionem maximam, negari non poteſt: dolendum autem, ſectae, cui addictus fuit Proclus, genium, praeiudicium auctoritatis et ſyncretiſmum philoſophicum ſuffocaſſe ingenii ac iudicii vim, et ad eam compuliſſe abſurditatem virum non indoctum, vt non tantum ſuſpecta et aliena pro genuinis haberet, ſed et talia ipſe fingeret, et allegoriarum machinis cuncta in ſuas partes raperet, vbique tamen Chaldaica, Hermetica, Orphica creparet. Ita enim factum, vt non tantum barbaricae philoſophiae hiſtoriam, ſed ipſam quoque Pythagorae et Platonis philoſophiam miſere adulteraret atque corrumperet. Quae cauſſa eſt, cur tot de veteri philoſophia apud eum teſtimoniis, quae in Procli ſcriptis inueniuntur, vel parum vel plane non ad eum recurrere liceat, accuratae hiſtoriae philoſophicae cognitionis cupido. Frequens etiam fuit Proclorum Proculorumque nomen apud veteres, inter ſe, et cum noſtro non confundendum [g].

§. XXXVI.

a) c. 38. p. 39.

b) PHOT. l. c. p. 564.

c) Ad calcem vitae Procli et in Bibl. Graec. loc. cit.

d) Cod. CCXXXIX.

e) Pertinent huc commentarii eius ſiue lectiones in Platonis libros de republica, quae ſpecimen eſſe poſſunt methodi allegoricae, qua omnia euertit et corrupit Proclus, de qua legi meretur FABRIC. l. c.

f) SVIDAS in Proclus T. III. p. 186. conf. FABRIC. l. c. et de ſcript. de V. R. C. c. II. §. 33. p. 117. Bibl. Graec. Vol. IX. p. 538.

g) Proclos Proculosque enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 456. et in prolegom. ad Procli vitam p. 9. ſeqq.

§. XXXVI. Proclo in Cathedra philosophica Atheniensi successit MARINVS [h], Flauiae Neapolis, Palaestinae vrbe [i] prognatus, et si Damascio fides [k] initio Samaritanorum religioni deditus, a qua ad gentilem defecit. Praeceptorem habuit Proclum, qui eum in Platonica et Aristotelica philosophia more suo methodoque instituit, et sibi habuit carissimum, quo duce etiam tantum in philosophia profecit, vt dignus haberetur, qui tanto magistro in schola succederet. Quo eius amore incitatus, tanta illius veneratione captus est, vt vitam eius describendo, non diuinius virtutis et perfectionis exemplar se nancisci potuisse ostenderet. Laudat eius diligentiam Damascius [l], ita tamen, vt haberet, in quo eum, more suo reprehenderet: Isidoro enim cum librum multorum versuum in Philebum Platonis legendum dedisset Marinus, sententiam vt suam diceret, *sufficere praeceptoris scripta*, dixit [ll], eoque effecit, vt Marinus librum igni tradiderit [m]. Quod si ea scripta mathematica, quae hodie sub Marini nomine extant [n], successorem Procli auctorem habent, laus ei magnae in his scientiis eruditionis denegari non potest, in quibus etiam diligenter versatum fuisse non negat Damascius [o] et postulabat quoque ratio systematis Alexandrini, quae μαθήματα inter necessarias disciplinas, quae animum ad philosophiam praeparant, retulit. Quia tamen plures fuere Marini, nihil certi de eorum librorum auctore statui potest. In Aristotelica vero philosophia instituisse Marinum Isidorum Damascius ait, quam cum Platonica conciliasse, conditio philosophiae eius, quam a Proclo didicerat, et in cathedra Platonica Athenis docebat, satis superque innuit. Contemnit tamen eum Damascius eius discipulus in disciplinis sublimioribus, theologicis et theurgicis, licet dicat [p], assiduis curis et improbo labore multorum ingenii fama illustrium et antiquissimorum gloriam obscurasse. Nihil vero scriptorum ad nos peruenit, licet et commentarios in dialogos Platonis, et quaestiones philosophicas conscripserit, praeter solam vitam Procli [q], in qua qualem se gesserit, in antecedentibus fuse demonstrauimus. Quod si SVIDAE [r] verbis fidendum esset, hanc praeceptoris sui vitam

Marinus.

h) Damascius in vita Isidori apud PHOT. Cod. CLXXXI. p. 213. Cod. CCXLII. p. 550. SVIDAS in Marinus T. II. p. 497.

i) Dicta etiam Sichem, in Samaria Palaestinae sita, vnde cum Samaria vrbe a quibusdam male confunditur, duce STEPHANO in Ethn. quae Sebaste, non vero Neapolis vocata est; quemadmodum etiam a Neapoli Arabiae oppido distinguenda est. Conf. FABRIC. prol. vitae Procli, EZ. SPANHEM. de vsu et praestantia numismatum diss. IX. RELANDVS Palaest. L. II. c. 3. p. 504. 506. L. III. p. 979.

k) l. c. p. 562.

l) loc. citat.

ll) Peruertit hic verba Damascii interpres Latinus, qui in hac vita Isidori vix vmbram veri sensus vidit, et pueriliter saepissime lapsus est, vnde Graeca ipsa diligenter inspicienda sunt.

m) De aliis quoque eius scriptis similiter iudicasse, idem ait apud SVIDAM l. c.

n) Vid. VOSSIVS de scient. mathem. in addendis p. 440. adiecta sunt MARINI theoremata Geometrica, siue protheoria ad Euclidis data, PROCLI comm. in L. I. Euclidis, Basil. 1533. et seorsim edita Paris 1625. 4.

o) l. c. p. 213.

p) l. c. p. 562.

q) SVID. l. c. FABRIC. ad vit. Procli et Biblioth. Graec. Vol. VIII. p. 364.

r) loc. citat.

tam non soluta tantum oratione, sed et ligata conscripsisse dicendum esset; quod etiam placuit curis posterioribus FABRICIO [s], qui tamen in prolegomenis ad vitam Procli ingeniose prius coniecerat, traiecta fuisse ab exscriptoribus Suidae verba et ita legenda: *Scripsit etiam vitam Procli, praeceptoris sui, et quaestiones philosophicas, et alia prosa et ligata oratione:* quam coniecturam recte quoque, nisi fallimur, probat LVD. KVSTERVS [t]. Infirmo vero corpore fuit, et teneriore valetudine, quod valde sollicitum tenuit Proclum. Secessit Athenis Epidaurum, cum sibi vitae insidias strui intelligeret, rediisse tamen eum Athenas oportet; in ea enim vrbe vere ineunte mortuum esse ait Damascius [u], quem discipulum habuit, et imprimis Isidorum atque Agapium, vtrumque in hac schola excellentissimum. Et illius quidem historiam in sequentibus enarrabimus. Agapius autem, teste Damascio [x], Alexandrinus erat, a puero in artibus liberalibus educatus, maxime autem medicinam professus est. Postea Athenas delatus propter cupiditatem discendi et propositas quaestiones difficiles magna in admiratione fuit. Sed et Alexandriae iam magnam de se admirationem excitasse, IDEM ait, apud viros celebriores, magno enim impetu in literis fuisse versatum, et grammaticos rhetoresque quaestionibus criticis vexasse, tandem Byzantium profectus, ludum literarium aperuit valde insignem, et ingenii magnitudine et fortunae fauore vsus, clarusque arte sua magnam pecuniae vim collegit. Nam et vultu quoque grauis et lingua facili fuit atque disertus, licet antiquiori dialecto magis gauderet quam vulgari.

Successores Procli.

§. XXXVII. Infirma valde valetudine vsum fuisse Marinum diximus, quae ratio virum de successione Platonica valde sollicitum permouit, vt viuus de successore dispiceret [y]. Tres vero produxerat schola Procli et Marini discipulos, prae reliquis tanto muneri aptos, Hegiam, Isidorum et Zenodotum. Et Hegias quidem ex carissimis Procli discipulis fuit, qui cum adhuc adolescens esset, spem praebebat fore, vt magno Plutarcho non inferior euaderet: quae ratio permouit Proclum, vt eum adhuc iuuenem Chaldaicorum oraculorum auscultatione dignum iudicaret [z]: quoddam enim discendi desiderium et naturalis ei probitas inerat. Quoniam vero parentibus ortus diuitibus [a], magnas facultates possidebat, abiecit scholasticum philoso-

s) Bibl. Gr. l. c. p. 365.

t) Ad l. c. Suidae. Confudit hanc vitam Procli cum scriptis eius auctor Gallus hist. crit. phil. T. III. p. 195.

u) PHOT. loc. cit.

x) Apud PHOTIVM l. c. p. 573. et SVIDAM in Agapius, T. I. p. 22. apud quem ex vno viro duos fuisse exsculptos dudum monuit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. X. p. 383.

y) Damascius apud PHOT. l. c. p. 568.

z) SVIDAS in Hegias T. II. p. 42. qui articulus ex Damascio videtur transsumtus; MARINVS vit. Procli c. 26. p. 64. PHOTIVS l. c.

a) Parentem Hegiae non indicat Damascius, coniicimus tamen ex verbis eius apud Suidam et Photium, fuisse filium Archiadae, adeoque Plutarchi magni nepotem. Archiadem enim multis facultatibus abundasse refert Damascius apud Photium, apud Suidam autem eum ingenio parentem superasse dicit, quod de Archiada verum esse potest. Comparatur etiam Theageni et praefertur, qui gener fuit Archiadae, et Asclepigeniam in matrimonio habuit, quae licet

losophandi modum, quem in Platonicorum schola viderat regnantem, paedagogicos forte illorum hominum mores perosus, quos valde vituperasse non negat Damascius [b]. Fanaticae vero philosophiae loco ad ea adiecit animum, quae ad naturae enarrationem pertinebant: et cum cuperet esse religiosus, si quis alius, affinium sacra clam in Attica peregit, et vetustissima instituta laco mouit; hincque in republica celebris euasit, graues vero sibi inimicitias conflauit, cum eorum, qui bonis eius, cum amplissima essent, inhiabant, tum illorum, qui patriorum institutorum tenacissimi vitae eius insidiabantur. At ille amicis et egenis facultatibus suis subueniens animo magnifico et virtute sibi securitatem parauit. Derelictam itaque cum scholam ab Hegia videret Marinus, et corporis infirmitas de seruanda Platonicae successionis catena (qua voce hi homines vsi sunt [c]) semper aures vellicaret, de alio successore cogitauit. Et non quidem deerant ex Procli et Marini discipulis, qui nomen huic scholae dederant, sed ingenii animique viribus destituti tanti oneri ferendo erant impares: qualem fuisse Eupithium, Hegiae filium, parente longe inferiorem, et Archiadam alterum eius filium, ingenio quidem feliciorem, sed diuitiis a philosophando absterritum, nec a patre ad philosophiam adductum, sed religioni et probitati deditum; itemque Diomedem, Damascius apud S V I D A M [d] tradit. Ad Isidorum itaque respiciens, tandem illi persuasit, vt successionis decretum reciperet, qui etiam successor creatus est, nomine magis, vt ait Damascius [e], quam re ipsa. Nam defuncto Marino placuit Isidoro Athenas deserere; ne vero schola collaberetur, et Hegiam monuit et Syrianum quendam iuniorem, (cum Procli praeceptore non confundendum,) vt imminenti ruinae scholae Platonicae humeros supponerent [f]. Qui cum Alexandriam tandem secessisset, Zenodotus Marini locum in cathedra Platonica occupauit. Tanti hunc Zenodotum fecisse Proclum ait Damascius [g], vt solus dignus habitus fuerit deliciae Procli appellari; maximam etiam de illo spem concepisse: fuisse enim neque iactabundum, neque sinistrum, neque tumidum, licet nobilissima stirpe esset ortus, moribusque magnificis ornatus, et in eloquentia industrius pariter atque conspicuus. Zenodoti vero cum multi, etiam in philosophia inclaruerint [h], caue hunc Platonicum vel cum Stoico, vel cum aliis misceas.

§. XXXVIII. Vitam ISIDORI descripsit Damascius, eique reliquorum etiam, qui circa haec tempora vixerunt, Platonicorum historiam in- *Vitae Isidori scriptor.*

licet vnica spes successionis dicatur apud MARINVM c. 29. p. 91. nihil tamen obstat, quo minus dicamus, Archiadae Hegiam diu post Asclepigeniam natum fuisse. Hos parentes Hegiae si supponimus, ratio patet, cur tam grauiter tulerint Attici, quod patria sacra mutauerit. Ea enim a Plutarcho constituta erant, qui summa in religionibus valebat apud Athenienses auctoritate.

b) PHOT. p. 567.

c) Vid. EVNAP. in Porphyr. DAMASC. l. c. MARINVS vit. Procli c. 26. p. 64.

d) In Eupithius T. I. p. 902. PHOT. p. 567.

e) l. c. p. 563.

f) PHOTIVS Cod. CLXXXI. p. 213.

g) l. c. p. 563.

h) Enumerat eos FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 273. Vol. II. p. 726.

intexuit. Scripsit enim teste SVIDA [i], *historiam philosophicam*, cuius vel pars ea fuit, vel eam integram absoluit. Id quod ex eodem SVIDA colligi potest, qui ex Damascii historia philosophica quaedam adducit [k], quae in *vitae Isidori* compendio, quod PHOTIVS confecit, leguntur. Dolendum autem vehementer est, hanc nobis historiam philosophicam esse ereptam, dubium enim non est, Damascium Alexandrinae scholae, tum in Aegypto, tum Athenis florentis historiam, forte vbi Eunapius desiit, in ea prolixe enarrasse. Et seruauit quidem nobis fortuna duplicem eius scriptionis epitomen in PHOTII bibliotheca [l], quarum illa breuis, haec vero prolixa quidem, sed confusa admodum, nulloque ordine cohaerens, sed interrupta et manca, totaque industria et eruditione Photii indigna est; quod non improbabilem suscitauit coniecturam viris doctis, non omnia, quae in hoc μυριοβίβλῳ leguntur, librorum compendia a docta patriarchae Constantinopolitani manu esse profecta. Latinam vero interpretationem, quam ANDREAS SCHOTTVS dedit adeo puerilem et ineptam esse, aliquot iam exemplis probauimus, vt a quouis alio, quam a docto hoc viro, Graecaeque literaturae non ignaro, confecta videatur, vnde Graeca ipsa inspicienda esse semel iterumque monuimus. Habuit etiam celebriorum ex hac schola philosophorum vitas ex hac Damascii vita Isidori Suidas, ex quo, quae hactenus adducta sunt, pleraque hausimus, et ex quibus vitis egregie Photii epitome potest suppleri: quod cum facere nouaque versione addita nobis istud compendium recusum dare constituerit HENRICVS VALESIVS, vir in his literis summus, valde dolemus, istum laborem in spongiam incubuisse, quo historia philosophica insigniter iuuari potuisset, ast si accurato iudicio fuisset adhibitus. Fuisse enim Damascium ex eadem secta philosophum postea dicemus, qui non erubuit, rationibus Platonicis rem suam iuuare, id est fictis miraculis et stupendis narrationibus sectae suae augere gloriam, posthabitis non fidei tantum historicae, sed et omnis verisimilitudinis legibus: ex quo, quam exiguum iudicium in hac conscribenda historia philosophica Damascius adhibuerit, colligi potest: cui cum accessisset impudentissima mentiendi audacia, quae non παραδοξότατα tantum, sed et ἀσύστατα et inuicem pugnantia tanquam verissima narrauit, totus ille labor ineptissimam accepit faciem [m]. Accedit inuidia quaedam stolidi hominis, non recentiores tantum philosophos, sed etiam suae sectae fere omnes, quotquot imposturis superstitionis caussa susceptis nuntium miserunt, et religionis suae insano non fuerunt oestro perciti, deprimens, sed et magna atque excelsa veterum nomina, quae totus antiqui orbis eruditi chorus suspexit, contemnens. Quae cum ita sint, et hoc etiam malum accesserit, vt a Photii amanuensibus et Suida male ista scriptio habita et lacerata fuerit, facile

i) In Damascius T. I. p. 507.
k) In Gregorius T. I. p. 498.
l) Cod. CLXXXI. p. 211. seqq. Cod. CCXLII. p. 546. seqq.
m) Hoc nomine iam in eum animaduertit PHOTIVS l. c.

se inde iudicium fieri potest, quanta accuratione opus sit, vt veram ex his fragmentis huius temporis historiam eruamus. Sed haec ὡς ἐν παρόδῳ [n].

Isidorus Gazaeus.

§. XXXIX. ISIDORVS GAZAEVS fuit, Gaza Palestinae vrbe oriundus, fratremque habuit Vlpianum, de quo supra dictum, itidem Gazaeum. Ita enim eos Damascius vocat apud SVIDAM [o]. Quibus tamen obstat, quod idem Damascius Alexandrinum vocat, et inter Aegyptios huius vrbis incolas refert, qui in somniorum interpretatione excelluerint [p]. Vnde coniecimus aliquando [q], Isidorum et Vlpianum Alexandrinos fuisse, sed Gazaeos dictos, quod ex publico aerario victum frumentumque stipendii loco acceperint, vt Platonicos accepisse, supra ex SVIDA [r] demonstratum: obseruauit enim eruditissimus RELANDVS [s], fuisse, qui Gazaei nuncuparentur, non quod Gaza oriundi essent, sed quod ex aerario alerentur ecclesiastico, atque ita Commodianum Gazaeum dictum esse. Re tamen accurate pensitata abiicienda est illa coniectura: nomen enim Gazaei, si a victu ex aerario accepto deriuandum, ad ecclesiam pertinet: Isidorus autem et Vlpianus Gaza vrbe gentili oriundi sunt, quae et alios viros doctos et in his Procopium et Zosimum Gazaeos genuit. Vrbis vero Gazae incolae superstitionis gentilis fuere tenacissimi, etiam illo tempore, quo aliae vrbes Christiana sacra dudum erant amplexae, vt erudite probat RELANDVS [t]. Sic vt mirum non sit, superstitionis patronum Isidorum ex hac vrbe prodiisse, qui, cum diu Alexandriae vixerit, sine dubio a Damascio ideo inter Alexandrinos relatus est. Qui cum parentibus nec generis nobilitate nec facultatibus destitutis esset genitus, mature ad literarum studia applicuit animum [u], et Alexandriam delatus Asclepiodotum audiuit, hominem ex Platonicorum istius scholae philosophorum numero [x], quem infandis philosophiae theurgicae operibus ita potentem fuisse Damascius refert, vt cum Isidorus et ille in Maeandrum fluuium ad natandum descendentes mediis fluminis vorticibus cum praesentissimo vitae periculo essent abrepti atque submersi, Asclepiodotus paululum eleuatus vt solem intueri posset, prolatis paucis verbis sacris, quae effari nefas, vtrumque morti ereptum ad litus deduxerit [y]. Rhetoricas autem et poëticas professorum Alexandrinorum lectiones parum audiuit, maioribus et sublimioribus intentus, animumque speculationi aptum ad contemplationes maximas eleuans, vnde philosophiae et theologiae studio se dedit, fratre Vlpiano reipublicae se accommodante [z]. Cumque ipsi sorderent philosophi Alexandrini, et in his Hiero-

n) Conf. BALTVS Iugement des SS. Peres sur la morale de la phil. payenne L. III. c. 18. p. 504. seqq.

o) In Vlpianus T. II. p. 738.

p) Apud PHOTIVM Cod. CCXLII. p. 546.

q) In Germanico hist. phil. opere T. III. p. 848. conf. tamen T. IV. p. 1447.

r) In Aedesia T. I. conf. PHOTIVS l. c.

s) Palaestin. L. III. p. 792.

t) l. c. p. 793.

u) PHOT. l. c.

x) Dictum de eo inter Procli discipulos.

y) l. c. p. 559.

z) p. 560.

cles [a], quos ſcientiis humanis nullis quidem inferiores eſſe iudicabat, aſt in diuinis parum verſatos, ſibi non multum profuturos exiſtimabat, Athenas ſe conuertit, vbi Procli fama in his literis tum temporis ſumma valde percrebuerat. Ea enim tum erat ſententia, eos, qui in mortalibus et humanis induſtriam ponant, et vel auctam eruditionem demonſtrent, vel doctrinae ſtudium prae ſe ferant, nihil magni ad diuinam ſapientiam conferre, aſt poſt Pythagoram et Platonem, diuinos homines, quorum animae iam ad regionem idearum delatae earum contemplatione nutriantur, in diuiniori ſcientia ex medio aeuo magnos theſauros collegiſſe Porphyrium, Iamblichum, Syrianum et Proclum [b]. Viſo Proclo, valde gauiſus eſt Iſidorus, eo quod venerabilem philoſophiae faciem ſe videre putaret; aſt Proclus quoque in Iſidori facie diuinae philoſophiae vitaeque ad eam facientis notas reperit [c]: quod ſi verum eſt, indicium fuit, enthuſiaſmi, tantopere his hominibus deamati, ne in facie quidem veſtigia defuiſſe. Ex hac Procli ſchola cum profundiſſimae meditationis plenum attuliſſet animum, qui non ex libris et memoria diſciplinarum praeceptis inſtructa, ſed ex habitu animi firmo et foecundiſſimo, quem ab initio iam habuerat, ſapientiae cultum repetebat, mature ad veram philoſophiae ſublimioris cognitionem peruenit, et a ſodalibus quoque in Aegyptiis et Chaldaicis myſteriis addiſcendis ſocius adhibitus inueſtigandae veritatis ſacrae, quae in profundo lateret, ſaepe illis in quaeſtionibus veteris illius ſapientiae lumen accendit. Sed a Marino quoque in Ariſtotelicae philoſophiae dogmatibus inſtitutus eſt [d], parum tamen feliciter ei Peripatetica philoſophia ceſſit, vel quod naturali indole iſta ἀγχινοίας deſtitueretur, ſine qua in difficilis et obſcuri ſenſus philoſophi doctrina parum dextre verſari quis poteſt, quum eius defectum non negat Damaſcius [e], excuſat tamen, quod animum habuerit, non his infirmis et terrenis ſed diuinis et coeleſtibus intentum, et ad ea ſe eleuantem, id eſt, ſi vero nomine dicendum, enthuſiaſticum et imaginationis ardore ad inſolita et theurgica adſpirantem, qualem Ariſtotelis philoſophia parum ſatiare poteſt; vnde carpens eos, qui exterius philoſophantur, et vtuntur memoria multarum rerum notitia referta, et facile valent inexplicabiles nectere ſyllogiſmos, id eſt Peripateticos, inanes iſtos eſſe dixit diuina ſcientia; cumque videret, Ariſtotelicam philoſophiam, etſi diuiniorem, et rationibus magis neceſſariis, quam ſenſibus, credentem, diuinis tamen ideis non vti, ſed ratiociniis, id eſt, ad enthuſiaſmum iſtum, quem quaerebat, parum vel nihil afferre, eam quoque induſtria ſtudioque ſuo non dignatus eſt amplius. Solum itaque Pythagoram et Platonem, beatas iſtas animas, inter ideas, id eſt, Deos paſcentes, et coeleſti lumine perfuſas eligens, et recentiores quoque Platonicos, Plotinum, Porphyrium, Iamblichum maxi-

a) Ibid. Aut vidit hunc, aut paulo poſt eius diſceſſum Alexandriam venit Iſidorus, cum fama eius adhuc vigeret inter Alexandrinos.

b) Ibid.

c) p. 570.

d) p. 569. 571. SVIDAS in Marinus T. II. p. 497.

e) p. 549.

maximi faciens, duce Proclo theologiae ſtudio omnem prorſus impendit operam, ſicque inſtinctum animi naturalem, quo ferebatur ad Θειασμὸν καὶ ἐνθουσιασμὸν, primarios philoſophiae Alexandrinae cardines, ſecutus eſt. More enim Aegyptiorum, quibus tanquam profundioris eruditionis hominibus aggregari voluit, ſuperſtitioni, et ſomniis eorumque interpretationibus reliquisque gentis illius ſuperſtitionibus fuiſſe addictiſſimum, tanquam ſummas laudes vbique crepat Damaſcius. Eum vero in finem lectis quoque ſanctioris generis philoſophorum ſcriptis, ad diſcendam theurgicam ſapientiam animum applicuit, et rimandis oraculis aliisque diuinioris doctrinae fontibus inſudauit. Qua in re tam mirabilem et diuinam ſenſit Procli inſtitutionem, vt non dubitauerit, ei mortuo thura offerre, et tanquam daemoni cuidam ſacrificare [f], vt ſupra iam dictum. Egregios itaque ſublimioris ſcientiae profectus nactus, tanta inter condiſcipulos eius auctoritas extitit, vt nec Marinus dubitauerit ſcripta ſua eius iudicio atque cenſurae ſubmittere, nec Iſidorus erubuerit, ea contemnere ac reiicere, eo effectu, vt incendio deleret opus, quod diſplicuiſſet Iſidoro diſcipulo [g]. Quae etiam inter ſodales auctoritas et fiducia Marini praeceptoris in cauſſa fuit, vt communi Platonicorum decreto [h] Marino aegrotanti ſucceſſor deſignaretur. Parum tamen arriſit ſplendidum munus, quod inſignes tuliſſe prouentus, in antecedentibus diximus, Iſidoro, vel quod exigua vteretur lectione, eo quod librorum copiam damnabat, quam non cognitionis, ſed opinionis matrem eſſe credebat, ad Procli ſucceſſorem vero vir requirebatur, illi lectionis diffuſae copia non impar; vel quod Ariſtotelicae philoſophiae, quam contemnebat, non ſatis eſſet gnarus, quam tamen doceri in hac cathedra Plutarchi, Syriani, Procli, Marini exempla resque iſta poſtulabant, vel quod Athenae, vti ex Damaſcio colligi poteſt, ei non placerent, et arcanis religionibus felicius ſe Alexandriae defungi poſſe crederet. His itaque rationibus ductus, cum amorem tantum diuinum, et arcanos Deorum aditus anhelaret [i], auertere a ſe ſcholae iudicium atque decretum omni ſtudio connisus eſt, oſtendens, ſe non ex iis eſſe, qui caecae rationis ductu, in rectam viam impelli cupiunt, ſed oculos ſe ad animum repurgatum referre. Quod ita clarius exprimas: tantummodo ſe enthuſiaſmo ſtudere, humanae autem eruditionis partes rationisque vim omnem inter coecos ductores referendam eſſe: ex quo hominis character ſatis elucet. Tandem Platonicorum precibus victus manus dedit, et cathedram ſuſcepit quidem, ſed nomine magis, quam re, vt ait Damaſcius [k]. Marino enim e viuis ſublato cum cathedra occupanda eſſet, adeo conſilium mutauit, vt Athenas relinquere cogitaret, licet ſucceſſionis catenam ita infringi videret: quod vt ne fieret, Hegiam et Syrianum Mari-

f) p. 566.
g) Vid. ſupra in Marino.
h) ψήφισμα vocat PHOTIVS p. 568. ex quo patet, non ſola profeſſoris voluntate deſignatum fuiſſe ſucceſſorem, ſed acceſſiſſe conſenſum totius ſcholae.
i) loc. cit. p. 550.
k) Ibid.

Marini discipulos hortatus est, vt scholae saluti et successioni, mox defiturae, succurrerent, eiusque partes capesserent [l]. Mansisse tamen per aliquod adhuc tempus Athenis, ibique philosophiam arcanam docuisse, ex eo colligitur, quod Damascius Athenis eo praeceptore vsus sit [m]. Qui cum scribat se illum magistrum habuisse in dialecticis, eiusque in scholis ac lectionibus eas exercitationes didicisse, colligimus inde Isidorum, quem parum curasse istam eruditionis philosophicae partem diserte fatetur, cum cathedram conscendisset, illi quoque se summa cum industria, vt professoris philosophiae expleret vices, tradidisse, eo quidem, quod idem Damascius scribit, euentu, vt in hoc eruditionis genere, disserendique facultate, omnes, quotquot illud seculum tulit, homines doctos obscurauerit. Nisi enim hoc supponamus, a manifesta contradictione saluari non potest Damascii de Isidoro narratio. Quamdiu vero Atheniensem cathedram ornauerit Isidorus, dici non potest. Illud certum est, Zenodotum, viuo adhuc Isidoro, Marino successisse, vt supra dictum, eum vero Alexandriam secessisse, quo loco, vtrum publice philosophiam docuerit, ignoramus, docuisse tamen, siue publica siue priuata industria, dubitandum non esse sequentia docent.

Isidorus an Hypatiae maritus?

§. XL. Satis apte hactenus cohaesit historia Isidori, prout eam nobis, quo vnico teste niti nobis licet, Damascius enarrauit. Ast quae sequuntur, non modo maxime impedita sunt et confusa, sed et contradictione se euertentia, nec stare cum historiae veritate possunt, adeoque vel pessimam Damascii fidem, in apertissimis sui temporis circumstantiis turpissime decipientem, vel supinam nulloque modo excusandam Suidae negligentiam produnt manifestissime, licet a nemine, quod magnopere miramur, obseruata hactenus, quantum quidem nobis innotuit. Ordine itaque res exponenda est, et errore foedo historia sacra et philosophica liberanda. Narrat nempe SVIDAS [n], haud exiguam Isidori vitae particulam, quam hausisse ex Damascii *historia philosophia*, et dictio et reliquae circumstantiae aperte loquuntur. Hypatiae ibi, Theonis filiae fata expositurus, ait, fuisse Isidori philosophi vxorem et floruisse sub Arcadio imperatore. Tunc enumeratis aduersis, quae passa est Hypatia, fatis, quae in sequentibus exponemus, haec addit: „Horum memoria „quamuis adhuc vigeat apud Alexandrinos, nihil tamen res ista imminuit, „eorum honorem et studium erga Isidorum: cum etiam tanto periculo „imminente singuli tamen crebra eius vti consuetudine et sermones ex „modesto eius ore proficiscentes audire studerent. Nam ii etiam, qui „rhetoricis et poëticis scholis praeerant, frequentes philosophi congressus amabant. Quamuis enim illis institutus non esset, tamen philosophica subtilitate minutas etiam illorum artes adiuuabat. Nam et cetera „erat

l) p. 568.

m) PHOT. Cod. CLXXXI. p. 213. nisi malis hoc loco Isidorum ad Alexandrinos Damascii praeceptores referre; prius tamen magis verisimile.

n) In Hypatia T. III. p. 533.

„erat accuratus, et de orationibus et poëmatibus, quae oſtentandi ingenii cauſſa recitabantur, longe melius iudicabat, quam alii. Quamobrem „etiam in theatris, cum orationes aliquae audiebantur, breuiter laudabat „declamationes, et modeſte admodum : opportune tamen, et vt par „erat. Vnde totum theatrum iudicio eius vtebatur, tanquam norma „eorum, quae melius aut peius dicerent„. Hactenus Suidas. In quibus verbis ſunt, quae conſiſtere ſecum nullo modo poſſe videntur. Et quod ad Iſidori quidem attinet matrimonium, ipſius Damaſcii teſtimonio apud PHOTIVM [o] certum eſt, habuiſſe illum vxorem Domnam, quae cum peperiſſet ei filium, quem in praeceptoris memoriam Proclum nominauerat, quinto poſt partum die mortua eſt, et philoſophum mala beſtia et amaro liberauit coniugio. Quod vero ad ſecunda vota Iſidorus transierit, de eo tacet epitome Photii, aſt Suidae excerpta apertiſſime loquuntur, ſatiſque declarant, de eodem Iſidoro ſermonem eſſe, qui Marino ſucceſſit. Nam quod Suidas habet, non inſtitutum fuiſſe in rhetoricis et poëticis, accurate cum Damaſcio apud Photium concordat. Aſt nupſiſſe Iſidorum Hypatiae id quidem cum rationibus temporum conciliari nullo modo poteſt, vt ex erutis temporum Iſidori et Hypatiae notis liquere poteſt clariſſime. Et Iſidori quidem aetatem definiuere neque Photius neque Suidas, aſt ſatis detegi illa poteſt ex circumſtantiis a Damaſcio narratis. Fuit nempe Iſidorus diſcipulus Procli, vt ex PHOTIO patet [p] itemque Marini [q], cui in cathedra ſucceſſit, deinde relictis Athenis conceſſit Alexandriam ibique philoſophatus eſt, tandem, quod in ſequentibus probabimus, ad Choſroëm regem abiit, cum Platonicis aliis. Cuncta haec teſtimoniis vel adductis hactenus, vel adducendis adhuc conſtant indubitatis. His ſi annos aſſignamus debitos haec Iſidori hiſtoriae emergit chronologia:

Proclus naſcitur	A C. CDXII.
moritur	CDLXXXV.
Marinus ſuccedit Proclo	CDLXXXVI.
inſtituit Iſidorum	CDLXXXVII.
obit circiter	CDXC.
Iſidorus ſuccedit Marino docetque Athenis	CDXCI. CDXCII.
abit Alexandriam	CDXCIV.
Florent his temporibus ſub Iuſtiniano	
Eulalius, Damaſcius Simplicius	DXXX.
Iſidorus cum Platonicis in Perſiam abiens redit	DXXXIII.

Iam ſi ponamus, eo ipſo reditus ſui anno centenarium Iſidorum obiiſſe, non poteſt tamen natalis eius contigiſſe ante A. C. CDXXXIV. Haec ad Hypa-

o) p. 573. p) p. 569. 571. q) Ibid.

Hypatiae tempora vt exigantur, ſupponimus, quod et ipſius SVIDAE [r] teſtimonio, et SOCRATIS [s] conſtat, Hypatiam ab Alexandrina plebe interemtam floruiſſe ſub Arcadio, et anno quarto epiſcopatus Cyrilli, Honorio decimum et Theodoſio ſextum conſulibus, furorem plebis menſe Martio fuiſſe expertam: quod tempus in A. C. CDXV incidit. Concordant tempora Cyrilli, Syneſii, diſcipuli Hypatiae, Theonis patris Hypatiae et tota eius hiſtoria. Iam qui potuit defuncta vxore prima Hypatiam vxorem ducere Iſidorus, qui eo tempore nondum natus erat, quo illa laniabatur? et quis tanto parachroniſmo fidem adhibeat? Certe haec omnia extra dubitationem eſſe, nemo ſanus dubitabit, et aſſenſi ſunt nobis viri eruditiſſimi [t]. Aſt qua ratione ad hunc errorem delatus ſit Suidas, merito ambigitur, licet ſupina ſcriptoris negligentia toties nobis iam ſit notata. Et primo quidem Damaſcius malae fidei poſſet eſſe ſuſpectus, viderique haec ad Iſidorum tranſtuliſſe, vt eo grauiori inuidia Chriſtianos Cyrilli partes ſequentes cumularet; aſt his obſtant, quod is apud Photium Domnae quidem Iſidori vxoris meminit, aſt Hypatiam poſt eam duxiſſe non refert, non omiſſurus in gloriam Iſidori, ſi tantae tamque celebris in Plotini ſchola feminae matrimonio fuiſſet gauiſus, praeſertim cum dicat, Iſidorum Hypatiae multum praeſtitiſſe, non tantum vt virum mulieri, ſed vt geometriae deditae philoſophum. Culpa itaque in Suidam coniicienda magis videtur, qui cum Damaſcii hiſtoriam philoſophicam excerperet, ea quae de Hypatia prius retulerat Damaſcius, cum iis, quae poſtea de Iſidoro narrauit, vna orationis ſerie coniunxit, cum Damaſcius nihil aliud dicere voluiſſet, quam illud; etiamſi magnus eſſet furor plebis Alexandrinae in philoſophos, et Hypatiae mors adhuc omnium memoriae obuerſaretur, tamen non fuiſſe paſſum Iſidorum quicquam mali, nec honori id atque exiſtimationi ſuae apud populum Alexandrinum obſtitiſſe. Id quod luculenter ſatis ipſa SVIDAE verba haec innuunt: τούτων ἡ μνήμη ἔτι σωζομένη τοῖς Ἀλεξανδρεῦσιν συνέστελλεν εἰς μικρὸν κομιδῆ τὴν περὶ τὸν Ἰσίδωρον τῶν Ἀλεξανδρέων τιμήν τε καὶ σπουδήν. Quibus haud obſcure de hiſtoria Hypatiae, tanquam re ante Iſidorum geſta, loquitur, oſtenſurus, parum eius memoriam obſtitiſſe, quo minus, metu ſimilis periculi imminentis, magnum honorem et applauſum a populo Alexandrino Iſidorus meruerit. Quae cum non ſatis attenderit Suidas, vel qui eius excerpta congeſſerunt, Iſidori vxorem Hypatiam fuiſſe dictum in limine eſt. Potuit tamen ab indocti gloſſatoris manu ex margine in textum hoc gloſſema irrepere, cum is ex male intellecta verborum Damaſcii cohaerentia Hypatiam Iſidori vxorem fuiſſe colligeret. Quaecunque vero erroris cauſſa fuit, certe eiiciendus eſt ex hiſtoria eccleſia-

r) loc. citat.
s) Hiſt. eccl. L. VII. c. 15. p. 352.

t) Vid. Act. erudit. nou. ſupplem. T. III. ſ. 9.

clesiastica et philosophica, ne in posterum quod viris literatissimis accidit [w], seducat.

§. XLI. Sed vt reliquam Isidori historiae partem attexamus, quo loco *Vita et mores Isidori.* is Alexandriae habitus sit, quantaque in auctoritate vixerit, ex adducto Damascii vel Suidae loco satis intelligitur. Habuisse discipulos, Serapion, eremita Platonicus exemplum est, de quo multa habet SVIDAS [x], hausta quoque, vt videtur, ex Damascio. Sedem tamen mutandi consilium postea cepit, securitatis caussa. Cum enim grauis his hominibus esset Iustiniani zelus, isque singulari lege vetaret philosophiam gentilem Athenis doceri [y], qualis nempe tum in Platonica schola personabat, et praecipuum superstitionis artiumque pessimarum fulcrum habebatur, et saniorem philosophiam amplecti iuberentur, abierunt cum Areobindo in Persiam philosophi Isidorus Gazaeus, Damascius Syrus, Simplicius Cilix, Eulalius Phryx, Priscianus Lydus, Hermias et Diogenes Phoenices [z]. Redierunt tamen postea A. C. DXXXIII [a], pace inter Persas et Romanos facta, libertatem nacti suis institutis et philosophiae conuenienter sine metu viuendi, patriamque religionem, prout visum esset, sequendi. Quem vero in locum Isidorus postea secesserit, vbi, quo tempore, quoue morbi genere vitam finiuerit, in exspirantis sectae eclecticae crepusculo a nemine veterum annotatum reperimus. Valde senem tamen obiisse oportet eo quod Proclum audiuit, quod ex more sectae Platonicae ante vigesimum annum raro fiebat: et ad medium fere seculum sextum vixit redux ex Perside, vbi hospes peregrinatus erat. Ex his enim concluditur, post A. C. CDLXV natum, et ante A. C. DXL fatis functum non esse, quae LXXV annos conficiunt, et vterque annus a natali et

 emor-

w) Vid. magni viri FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 220. MOSHEM. Hist. Christ. antiq. Sec. IV. P. II. c. 1. §. 2. p. 298. et Vol. diss. H. E. p. 214. ANDR. SCHOTTVS ad PHOT. loc cit.

x) Vitam Serapionis descripsit SVIDAS in Serapion. T. III. p. 384. quam sine dubio ex Damascii historia philosophica hausit, et exscripsit. Is adeo latenter vixit, vt nemini fere praeter Isidorum, innotesceret. Adeo vero solitariam vitam diligebat, vt nunquam fere ex domo sua descenderet, et solus in domuncula habitaret vicinorum opera in rebus necessariis adiutus. Precibus insigniter addictus et idiotae habitu omnia templa frequentauit, et loca sacra prout festiuitatis ratio postulabat. Plerumque vero domi per totum diem degens solis diuinis vacauit, precesque cogitando recitauit. Veritatis vero cupidus non in subtilioribus quaestionibus versabatur, sed sublimioribus et diuinis erat intentus. Legebat itaque Orpheum, et de eius sensu interrogabat Isidorum, in arctiorem domunculae partem se contrahens. Adeo vero contemsit pecuniam, vt nihil possideret, praeter tres libellos, voluptatemque ita neglexit, vt summe necessariis tantum vteretur, a rebus venereis per totam vitam abstinens. Honoris adeo incuriua fuit, vt ne nomen quidem in vrbe notum esset. Haeredem Isidorum scripsit libellorum, qui de eius vita haec nobis scripta reliquit. Manifestum hoc exemplo esse putamus, sectam Alexandrinam non doctrinam tantum, sed instituta quoque Christianorum, praecipue Aegyptiorum, imitatione expressisse: eo enim tempore eremitis abundabat illa regio. Quos cum summa vene[illegible]e p[illegible]eretur plebs, mirum non est, g[illegible]es qu[illegible] homines, praecipue Pythagoricis institutis, iam olim solitariam vitam affectantibus addictos, in huius gloriae partes venire voluisse.

y) IOAN. MALALA Hist. chron. P. II. p. 187. NIC. ALEMANNVS ad Procopii anecdot. c. 26. p. 377.

z) AGATHIAS de rebus Iustin. L. II. p. 49. SVIDAS in πρεσβὺς T. III. p. 171.

a) Ita quidem V. C. PETR. WESSELING. Obs. variar. L. I. c. 28. p. 117. conf. PETAVIVS Ration. temp. L. VII. c. 8. p. 465. qui c. V. p. 452. has inducias ad annum DXLV refert, duce Procopio.

emortuali tempore Iſidori parum abeſſe videtur. Aetatem ſane eius ad Iuſtiniani imperium referendam eſſe, ex hactenus dictis conſtat. Facie erat [b] magnifica et quadrangulari, oculis gratiam Veneris ſpirantibus, et in vnam eandemque rem inflexili acie intuentibus, grauitatem vero et venuſtatem totus corporis habitus prae ſe ferebat; ſenſus habebat mediocriter affectos et ſoli neceſſitati inſeruientes; eandem habuiſſe rationem phantaſiam ait Damaſcius; ſed exarſiſſe eam, limitesque transgreſſam ad enthuſiaſmum vsque inſaniiſſe, ex hactenus dictis manifeſtum eſt. Multo praeſtantiorem tamen nobis depingit Damaſcius ratione voluntatis virtutum. Ait enim: raro iraſci ſolitum, et ſi qua iraſceretur, rationem imperaſſe: promtiſſimum fuiſſe, bene de aliis merendo, nec ſuſpicacem, licet dolorum ac inſidiarum nihil eum falleret: Amaſſe porro ſimplicitatem et veritatem, vt ſupra modum verax eſſet, nec fictum aliquid in ſe continere videretur. Fuiſſe ſolertem ac induſtrium,et cum aurora ſurgente ſurrexiſſe, animo in oracula et ſomnia intento. Pecuniae acquirendae artibus ſe non dediſſe, ſed prudentiae domeſticae, et in omnibus prudenter ſe geſſiſſe, domi vero omnia ſapienter diſpoſuiſſe, magnamque diei partem in curanda re familiari conſumſiſſe, partim iubendo et ordinando, partim manum operi ipſi admouendo. Calamitates etiam forti animo pertuliſſe, dignumque philoſopho in illis, etiam in iactura bonorum, oſtendiſſe animum. Manſuetum quidem et lenem erga omnes ſe praebuiſſe, ſed acerrimum in reprehendendis flagitiis, et quamquam nec inimicitias aleret, nec contentiones amaret, graue tamen bellum malis indixiſſe moribus; et acerrimo zelo iis emendandis inuigilaſſe. Talem vero ſuadelam inſediſſe ori, vt nemo tam immiti ac barbaro eſſet animo, qui non eloquentia eius perſuaderetur, et cui non, accedente corporis proceritate, et affabilitate ſermonis, iucundiſſima eius eſſet oratio. Mediocri nec delicato nimis vſum fuiſſe conuictu, qui neque paupertatis ſorditiem, nec luxum diuitiarum prae ſe ferret. Colloquentibus non ſuauem tantum et comem, ſed et facilem, et vtilem ſe praebuiſſe,et ſenum maxime congreſſibus fuiſſe delectatum: adamaſſe muſicam, ſed ſeueritati Doricoque modo adaptatam. Reuocaſſe quoque philoſophiam ad animum et a verborum contentione ad mores reduxiſſe [c], veramque philoſophiae rationem non in externa fama et eruditionis ſtrepitu, ſed in mentis ad coeleſtia conuerſione quaeſiuiſſe: adeoque nec ſtatuas adorare voluiſſe, ſed ad ipſos Deos intus latentes, non in adytis, ſed in arcano mentis acceſſiſſe, et vehementi atque occulto amore ſe illis iunxiſſe, modo, qui non dici et ne cogitari quidem queat, ſed experientia tantum percipiatur cognoſcaturque. Quae omnia paſſim in hac vita Iſidori ſparſa manifeſtum faciunt, inſtitiſſe Damaſcium in laudando praeceptore exemplis ac veſtigiis Pla-

b) p. 548. 551. 559. 561. 566. 599.

c) Hoc ita tantum intelligendum eſt, philoſophiam fanaticam eum reliquis diſciplinis praetuliſſe. Animum enim incendi diuino amore per iſtam philoſophiam ſtatuebant.

Platonicorum biographorum, et nullum non virtutis genus ad eum retulisse, vt perfectissimos facere homines philosophiam Platonicam reformatam omnibus constaret. Ex quibus intelligi sine labore potest, quantum in his fidei tribuendum sit Damascio scriptori nugiuendulo, fidemque anilibus fabulis pollicenti. Quisquis autem vitae genere et virtutis ratione fuit Isidorus, illud certum est, fuisse dignum Proclo praeceptore discipulum, temperamenti melancholico-cholerici dispositione, fanaticorum praeceptorum educatione, hominum inter quos vixit, indole, et philosophorum suae sectae exemplis illi superstitionis generi pertinaciter affixum, quod ad enthusiasmum, diuinaque commercia et conuersationem pronum ferebatur, et sua sponte ruebat. Ceterum cum multis Isidoris aliis apud veteres claris [d], noster confundi non debet.

§. XLII. Tandem DAMASCIVS quoque in eclecticae sectae historia enarrandus est, cuius memoriis hactenus in delineandis vitis Platonicorum recentiorum, qui sec. V et VI inclaruerunt, potissimum vsi sumus. Fuit Damasci in Syria natus [e], et ab optimis praeceptoribus institutus. Alexandriae elegantiorum literarum studiis inuigilans, in dicendi arte Theoni operam dedit per triennium, Ammonium quoque Hermiae filium, qui ceteris in philosophia Peripatetica et mathematicis disciplinis praecellebat, audiuit, et in Platonica quoque philosophia magistrum habuit [f], ex quo patet, Alexandriae iam philosophiae eclecticae vel syncretisticae laborem eum impendisse, eique mathematica iunxisse studia. Quoniam vero eo tempore Athenae fama eruditionis philosophicae Alexandriam superabant, in hanc Musarum Graecarum sedem se recepit, dimissoque eloquentiae studio, cui per nouennium inuigilauerat, totum se perficiendae, quam exorsus erat, mathematum et philosophiae cognitioni tradidit, illorum a Zenodoto hauriens praecepta, huius a Marino [ff]. Maxime autem in Dialecticis exercitationis vim et vsum familiaritate et lectionibus Isidori assequutus est [g]. Quo Alexandriam concedente occupauit relictam cathedram, et vltimus philosophiae Platonicae professor factus est. Eo enim docente Iustinianus philosophos gentiles philosophiam docere Athenis vetuit, sicque nobilissimae catenae, successionisque, qua tantopere superbiebant, quamque ab Ammonii et Plotini tempore seruauerant, finem fecit, totamque sectam extirpauit, cuius ab hoc tempore nulla fit apud veteres mentio. Nam Damascium quoque, superstitioni auitae mordicitus inhaerentem, inter eos fuisse, qui ad Chosroem Persarum regem emigrarunt, et hospitii ibi iure fruiti sunt, exiguo licet speratae felicitatis successu, redierunt vero facta pace, et promissa securitate, supra diximus. Ex quo tempore, vbi vixerit, dici non potest, coniiciendum

Damascius.

d) Enumerat eos FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IX. p. 216. inter eos eminent Isidorus Pelusiota, et Isidorus Mercator, de quibus IDEM videndus.

e) PHOTIVS Cod. CLXXXI p. 212. CCXLII. p. 566. SVIDAS in Damascius T. I. p. 506.

f) PHOTIVS l. c. ff) Ibid.

g) Vid. §. praec. dicta.

endum tamen, eum Alexandriam delatum esse, vbi haec philosophia aliquantisper adhuc personabat, ibique forte obiisse. Patet ex dictis, recte Damascium inter eclecticae scholae philosophos referri, qui Platonicam philosophiam cum Aristotelica conciliauit, et reliquas omnes cum his in concordiam ire iussit. Vix itaque audiendus est SVIDAS [h], qui eum Stoicum fuisse dicit, quod etiam recepisse FABRICIVM [i], qui eum alio loco [k] Platonicis adscripserat, miramur. Nisi dicamus, Stoicam philosophiam ab his philosophis ad idem systema syncretisticum fuisse pertractam, cuius exemplum esse potest Simplicius [l], qui Stoica Platonicis et Aristotelicis iunxit. Fuit is discipulus Damascii [ll], adeoque ad hanc quoque sectam referendus esset, quia tamen in Peripateticis maxime eius industria enituit, eius memoriam in sequenti sectione recolemus. Tantum vero fuit inter Damascium et Simplicium, Eulaliumque, ex hac quoque secta homines amicitiae vinculum, vt, qui ὁμηλιταί a SVIDA [m] dicuntur, vnum simul iter ad Persas susciperent. Meruit Damascius de philosophia pariter atque eius historia, ita vero, vt ab Alexandrinae philosophiae alumno expectari potest. Scripsit enim *commentarios in Platonem, dubia* item *et solutiones de principiis rerum*, ex quo magno opere fragmenta nobis seruata sunt, quae vulgata debemus industriae desideratissimi Io. CHRISTOPHORI WOLFII: [n] alia ei apud veteres tributa enumerat FABRICIVS [o], qui videndus. Philosophicam autem historiam enarratione fatorum vitarumque professorum et philosophorum huius sectae, praecipue praeceptoris Isidori, auxit, de cuius ratione et fide cum supra satis, quod est, diximus, ea hic non repetimus. Addimus tantum accuratum PHOTII [p] iudicium, qui notat: *fuisse Damascium summe impium quoad religionem, et nouis atque anilibus fabulis, scriptionem suam repleuisse, sanctamque fidem nostram, quamuis timide tecteque allatrauisse: eis etiam, quos ob eruditionem summis laudibus extulerat, rursus detraxisse, seque eorum iudicem constituendo, nullum non perstrinxisse, in singulis, quos laudarat, aliquid desiderando, et quos in coelum euexerat, humi rursus allidendo.* Id verum esse satis testantur ea, quae seruauere Photius atque Suidas. Eiusdem generis fuisse *incredibilia* eius, ex PHOTII [q] indicio patet, qui in iis mendaciorum portenta, fabulasque male confictas, impioque atque atheo Damascio dignas contentas fuisse, ait. Et dubitant quidem post ANDREAM SCHOTTVM [r], IONSIVS [s] et FABRICIVS [ss], an ad hunc Damascium, vel ad alium illepidi libelli debeant referri, vide-

h) loc. cit.
i) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 620.
k) Vol. II. p. 57. conf. p. 402.
l) In comm. in Epictetum.
ll) SIMPLIC. Comm. in Phys. L. IV. c. 53. p. 184.
m) loc. cit. male ex Damascii discipulo eius praeceptorem exsculpit IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 18. p. 302.
n) Anecdot. Graec. T. III. n. 9.
o) Bibl. Graec. Vol. II. p. 126. 294. IONSIVS p. 3.
p) loc. cit. p. 212.
q) Cod. CXXX. p. 166.
r) Ad l. c. Photii.
s) loc. citat.
ss) Bibl. Graec. Vol. VI. p. 826.

videtur tam Photius pro eodem vtriusque libri auctore illum habuiſſe, qui iisdem conuiciis Damaſcium onerat incredibilium auctorem, et hiſtoriae Iſidori conditorem: quemadmodum hunc quoque eiusmodi ἄπιςα καὶ παράδοξα ſcriptis ſuis inſeruiſſe multis ſupra exemplis vidimus. Quicunque autem incredibilium auctor fuerit, illud certum eſt, eiusmodi aniles fabulas, et illepida commenta, omni prorſus fide et veriſimilitudine carentia, et ad fulciendam ſuperſtitionem ruituram ineptiſſimo conatu excogitata, ex Platonicorum ſchola pleraque prodiiſſe, quibus hominibus nec impudentiores, nec audaciores fuiſſe a mundi incunabulis vllos, nemo negauerit, qui eos propius intuitus eſt, vel, quae hactenus ediſſeruimus, accurato expendit examine.

§. XLIII. Fuiſſe in hac ſecta quoque mulieres, philoſophiae laude clariſſimas, aliquot exemplis in antecedentibus adductis notum eſt. Nulla vero maiorem nominis celebritatem conſecuta eſt, quam HIPATIA, cuius fata admodum digna ſunt, quae hic enarrentur. Ea enim eruditionis praeſtantia morumque elegantia, et tragico vitae, quem paſſa eſt, exitu, notabilis ſacris et profanis ſcriptoribus indicta non manſit [r]. Genita Alexandriae a Theone magni nominis mathematico [s], inſolitam naturae felicitatem indolisque ad optima quaeque maximis greſſibus adſpirantis vbertatem accepit, quas animi dotes ingeniique ſublimis fertilitatem pater optimarum artium cultura, et diligentiſſima inſtitutione ita excoluit, vt eius eruditio omnibus eſſet miraculo. A parente enim geometriam et aſtronomiam didicit, et a reliquis ſapientiae profeſſoribus, qui- *Hypatia.*

r) De Hypatia ex veteribus ſatis prolixe diſſerit SVIDAS in Hypatia T. III. p. 533. qui ſua ſine dubio ex Damaſcii hiſtoria philoſophica deſumſit. Praeter eum SOCRATES quoque Hiſt. eccleſ. L. VII. c. 15. integro capite egit, eiusque fata enarrauit, quem ſecuti ſunt PHILOSTORGIVS et NICEPHORVS, ad quorum loca videndi HENR. VALESIVS et IAC. GOTHOFREDVS. Recentiores vero multi, qui ſacram et literariam hiſtoriam ſcripſere, Hypatiam attigerunt, ex quibus TILLEMONTIVM Mem. eccl. T. XIV. p. 274. CAVEVM Hiſt. lit. ſcr. eccl. p. 251. MENAGIVM Hiſt. mul. philoſ. §. 49. ſeqq. p. 494. ſeqq. nominamus. Pleraque ex veteribus diligenter congeſſit B. Io. ANDR. SCHMIDIVS Abbas Mariaeuallenſis in diſſ. de Hipparcho, Theonibus, doctaque Hypatia in matheſi celebribus. Vt taceamus ſcriptores hiſtoriae matheſeos, aliosque, quos facile lector inueniet.

s) Non confundendus eſt Theon Alexandrinus cum Theone Smyrnaeo, de quo ſupra Sect. III. actum. Is natione Aegyptius Alexandriae in muſeo profeſſoris matheſeos munere functus eſt, collegamque habuit Pappum, teſte SVIDA T. II. in Theon Alex. p. 182. qui claruiſſe eum ait ſub Theodoſio maiore, circa A. C. CCCLXXIX, uſque ad finem fere ſeculi. Scriptorum eius, cuius titulos poſt Suidam enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 231. maxima pars periit, quaeque ſuperſunt, interp[illegible]ris manus ſunt paſſa. Ex titulo commentarii [illegible] Ptolomaei magnam ſyntaxin, editi a CAMERARIO Baſil. 1558. fol. patet, habuiſſe Theonem etiam filium, Epiphanium nomine, mathematicarum quoque ſcientiarum apprime peritum. Philoſophum vero dum veteres Theonem nominant, hoc non alio intelligendum ſenſu videtur, quam quo mathematicae ſcientiae pars propaedeumatica philoſophiae habitae ſunt. In reliquis enim philoſophiae partibus eum parum fuiſſe verſatum, ex eo colligi poteſt, quod, Suida teſte, Hypatia parentis eruditione non contenta, etiam philoſophiam didicerit, quam a patre didiciſſet, ſi in ea eruditionis parte valuiſſet. Conf. MENAG. et SCHMID. l. c. HENR. SAVILIVS praelect. II. in Euclid. VOSS. de ſcient. mathem. c. XVI. §. 9. p. 59. Fuerunt et alii Theones duo Alexandrini, cum patre Hypatiae non confundendi, quorum vnus ſcripſit gymnaſtica, alter Stoicus fuit vixitque ſub Auguſto et in APOLLODORI phyſiologicam introductionem ſcripſit. Conf. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 17. p. 104. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 452. SVIDAS l. c.

quibus eo tempore Alexandria laetissime florebat, disciplinarum fundamenta accepit. Animo enim, vt ait Damascius, generosiore praedita cum intra patris eruditionis cancellos constringi se non pateretur, reliquae etiam philosophiae strenuam operam nauauit, et eam potissimum sapientiae partem didicit, quam in hac Musarum sede maxime excultam fuisse, et syncretisticum doctrinae genus exhibuisse, multoties diximus. Platonis itaque atque Aristotelis philosophumenis intelligendis et conciliandis inuicem insudans, tantam philosophicae eruditionis laudem consecuta est, vt publice in schola et successione Plotini, teste SOCRATE [v], docendi auctoritatem capere posset. Posthabitis itaque muliebribus moribus pallium sumsit philosophicum, et non tantum in publicis conuentibus comparuit, sed et per mediam vrbem digressa audire se volentibus vel Platonem, vel Aristotelem, vel alium quemcunque philosophum explicuit, qua de re laudis eius plena inter se concordant et profanorum et ecclesiasticorum scriptorum testimonia [w]. Cumque prompta et expedita dicendi facultate polleret, et omnis generis eruditione esset ornatissima, plurimos auditores nacta est, summo eam cultu et veneratione prosequentes: inter quos fuisse Synesium, totum eius admiratione captum [x], *tomo tertio*, vbi de eo dicendum, prolixius edisseremus. Quibus cum accederet virtus, eximia et prorsus singularis, dici non potest, quanta inter Alexandrinos auctoritate valuerit, certatim in eius laudes philosophis, iudicibus, et quoscunque Alexandria alebat, viris doctis et grauissimis effusis. Nam licet omnes sui temporis philosophos eruditione philosophica et mathematica superaret longissime, maxime tamen insignem ornatam animi commendauit modestia, qua se venerabilem reddidisse, scribit SOCRATES. Iusta quoque atque aequa, et imprimis ita casta fuit, vt licet esset formosissima, et a iuuenibus adamaretur, amores tamen non tantum respueret omnes, miraque prudentia repelleret, sed et virginitatem seruaret illibatam, et in conuersatione cum viris summis et primariae dignitatis, virtutis temeratae suspicionem nunquam faceret: tantamque ista virtute auctoritatem sibi comparauit, vt principes in republica viri eam inuiserent, et magna saepe ad aedes eius esset hominum frequentia. Id quod tamen doctissimae virgini tandem cessit exitio, plebisque in eam concitauit furorem, quae inaudita caede eam sustulit. Cuius caussas, si ab ouo, quod aiunt, res enarranda et repetenda, has habe [y]: Vixit eo tempore occupauitque sedem patriarchalem Cyrillus, magnae auctoritatis, sed non minoris vehementiae altorumque spirituum episcopus, de cuius vita rebusque gestis et acerrimis, quas in ecclesia excitauit praesul feruidissimus et acerrimus, ac dissentientium impatientissimus controuersiis sacri historici, scriptoresque ecclesiastici

v) loc. cit.

w) Vid. SOCRATES l. c. SVIDAS l. c. NICEPHORVS L. XIV. c. 16. PAVLI SILENTIARII epigramma antholog. T. I.

x) Vid. eius epistolae ad Hypatiam.

y) Dicendum de hac re in historia sacra Sec. VI. sequimur nos SOCRATEM L. VII. c. 13 seqq.

ecclesiastici consulendi sunt. Is insano rei Christianae vel potestatis magis suae promouendae, quacunque ratione posset, aestu agitatus, de eiiciendis ex vrbe Alexandria Iudaeis cogitauerat, populi Alexandrini, ad seditiones valde procliuis ingenio vsus, cum de re leui, nempe pantomimorum ludis inter plebem et Iudaeos certaretur, et Orestes praefectus Alexandriae seueris dispositionibus (πολιτείας vocat Socrates) seditionibus obuiam iuisset. Iudaeos enim cum tueretur Orestes, et huic eius curae obstarent Cyrilli fautores, is perosus dominationem episcopi, praefecturae sibi ab imperatore commissae plurimum detrahentis, Hieracem quendam, qui acerrime Cyrilli partes sequebatur, in theatro tormentis subiecit. Id quod aegre ferens episcopus, accersitis Iudaeorum primatibus extrema mala minatus est, nisi a consiliis desisterent: ad quod cum illi non attenderent, et motus atque seditionem cierent, caedesque committerent, commotus ira Cyrillus cum ingenti multitudine ad Iudaeorum synagogas progressus, eas illis ademit, Iudaeos vero ex vrbe eiecit, in qua ab Alexandri M. temporibus habitauerant. Grauissime id tulit Orestes, vrbem dolens, vna seditionis rabie tot incolis orbari. Rem itaque ad imperatorem retulit, Cyrillo valde ob eam rem infensus, qui et ipse de Iudaeorum scelere ad principem scripsit, et reconciliationem cum Oreste, populo instigante, tentauit, sed frustra. Quare res in maiores motus excrescens, tandem tragicum nacta est exitum. Cyrilli enim partes cum sequerentur monachi Nitrienses, venerunt quingenti viri in vrbem, acrique zelo incensi pro Cyrillo pugnare decreuerunt, et praefectum in vehiculo procedentem aggressi, conuiciis profsciderunt, vnus ex illis lapide percussit caput eius ad cruorem. Plebs accurrens fugatis monachis auctorem comprehendit, quem tormentis subiectum Orestes enecauit, cuius corpus Cyrillus in ecclesia recondidit, martyremque eum, pro concione magnifice laudatum, haberi iussit. Valde displicuisse hanc Cyrilli animi impotentiam bono cuilibet, etiam inter Christianos, facile credi potest; vt itaque indigni tanto episcopo facinoris obliteraret Cyrillus memoriam, plebis in Orestis partem accendit animum, qua re factum, vt insani furoris hostia Hypatia caderet. Quae, cur potissimum seditiose plebis rabiem experta sit, ita refert Damascius, vel qui eum excerpsit SVIDAS [z]: „contigisse quodam tempore, vt Cyrillus Christianorum episco„pus, ante aedes Hypatiae transiens, maximam turbam hominum equo„rumque ante aedes Hypatiae conspiceret: quorum alii aduenirent, alii „abirent; cumque sciscitatus esset, quaenam ea esset multitudo, et quor„sum tantus fieret tumultus, responsum accepisse: esse turbam salutan„tium Hypatiam, hasque aedes illius esse. Quibus auditis cum aegerri„me id ferret Cyrillus ardens inuidia, caedem ei, instigata plebe, machi„natum esse". Parum inesse huic narrationi verisimilitudinis, recte iudica-

z) loc. citat.

dicauit acutiſſimus FABRICIVS [a], nec inepte coniecit GVIL. CAVEVS [b], Damaſcium, quem in Chriſtianos furore exarſiſſe et contumeliis, Photius obſeruauit, ad conflandam Chriſtianis inuidiam maiorem, haec finxiſſe, vt cauſſam Platonicorum philoſophorum iuuaret. PHILOSTORGIVM [c] ſi audimus, cauſſa in zelum homouſianorum reiicienda eſt, qui Hypatiam ſuſtulit; ſed deſtituitur is teſtimoniis veterum, nec probari poteſt, iſtis Aegyptiarum eccleſiarum controuerſiis ſe immiſcuiſſe Hypatiam. Quae enim apud BALVZIVM [d] occurrit, epiſtola, Neſtorianam controuerſiam tangens, et Hypatiae nomen in fronte gerens, ſuppoſita illi eſt, et νοθείας omnino, iudicibus accuratiſſimis viris, MENAGIO [e], TILLEMONTIO [f], FABRICIO [ff], ſuſpecta. Omnium itaque maxime veriſimilitudine ſe commendat SOCRATIS [g] narratio, referentis, Hypatiam, quoniam cum Oreſte crebrius colloqueretur, in ſuſpicionem apud plebem Chriſtianam incidiſſe, ac ſi per ipſam ſtaret, quo minus inter Cyrillum et Oreſtem amicitia reconciliaretur. Certe grauiſſimam in Hypatiam tempeſtatem excitaſſe inuidiam et ſuſpicionem hiſtorici fatentur omnes. Tanto igitur preſſa odio ab hominibus vindicta ardentibus, quorum dux erat Petrus quidam lector, conſpiratione facta obſeruatur, domum cum illa rediret. Qui e ſella detractam ad eccleſiam quae Caeſarea nuncupatur, rapiunt, et veſtibus exutam teſtis interimunt: cumque membranatim eam diſcerpſiſſent, membra in locum, quem Cinatonem vocabant, comportata incendio conſumſerunt. Grauiſſime tuliſſe hanc rem imperatorem, ſcribit Damaſcius, et certiſſime vlturum fuiſſe, niſi Aedeſius amicos imperatoris corrupiſſet. Non mediocre attuliſſe probrum lanienam hanc eccleſiae Alexandrinae eiusque praeſuli, facile credi poteſt SOCRATI, facinus Chriſtianis moribus doctrinaeque tantopere aduerſum improbanti. An vero Cyrillo illud adſcribendum ſit, isque indigniſſimae caedis inuidia cumulandus, de eo videas in diuerſam abire ſententiam viros doctos. Sunt, qui magna patriarchae huius veneratione ducti, ab omni culpa et ſuſpicione eum liberant, cauſſamque in plebem Alexandrinam, quae ad ſeditiones valde procliui fuit animo, reiiciunt [h]. Aſt qui epiſcopi animum impotentem ſui, et feruidum atque dominandi valde cupidum perſpexere [i], impetrare a ſe non poſſunt, vt ab innocentis feminae caede puras prorſus manus, ſaltem purum ſeruauiſſe animum Cyrillum credant. Et difficile eſt in hac re certi quid ſtatuere, fatemur tamen, communem famam, omniumque indignationem, quae non plebem tantum Chriſtianam, ſed et Cyrillum ob hoc facinus teſte SOCRATE preſſit, valde ſuſpectum facere praeſulem,

a) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 220. not. n.
b) Hiſt. lit. ſcr. eccl. p. 251.
c) loc. cit.
d) T. I. Conc. p. 926.
e) loc. cit.
f) l. c. p. 606.
ff) l. c. not. k.
g) loc. cit.
h) CAVE l. c.
i) GOTH. ARNOLD. Hiſt. eccl. P. I. L. V. c. 3. p. 224. LA CROZE Chriſtianiſm. Ind. p. 37.

lem, quod insidias Hypatiae structas non ignorauerit, licet facile credamus, furorem illum et rabiem, qua in innocentis virginis corpus debacchati sunt, eum tum quidem, cum ista gererentur ignorasse. Nam eiusmodi vehementiam in publicas seditiones et caedes tandem desinentem non alienam fuisse a Cyrilli animo, non negabunt, qui praesulis in seculi quinti historia sacra celeberrimi res sine auctoritatis et antiquitatis praeiudicio partisque studio didicerunt. Certe excusari nullo modo potest, caedem iniquissimam non tantum publica confessione non detestatum fuisse patriarcham, et, qui eius regimini suberat, Petrum lectorem non puniuisse, sed egisse etiam per amicos apud imperatorem, ne publica poena in auctorem sceleris animaduerteretur. Cumque non erubuerit, monachum in publica seditione caedeque praefecti attentato deprehensum et enecatum tanquam martyrem pro re Christiana obeuntem praedicare, facile inde suspicio enasci potest, nec commissum in Hypatiam facinus displicuisse Cyrillo, qui ita odii in Orestem concepti vim effundere quodammodo poterat. Facta haec sunt, vt supra diximus, imperante Theodosio iuniore, A. C. CDXV [k], ex quo tempore caedis huius supra inuictis rationibus ostendimus, errare eos, qui Hypatiam Isidoro nupsisse afferunt. Virginem itaque obiisse oportet, si hoc matrimonium inter fabulas referendum est. Scripsit etiam commentarios in Deophanti astronomicum canonem, et in conica Apollonii, aliaque de quibus videndi MENAGIVS et FABRICIVS [l].

§. XLIV. Enarrauimus hactenus totam illam auream catenam successionis Platonicae, ab Ammonio et Plotino vsque ad Damascium, in Syria, Graecia, et Aegypto florentem. Fuisse praeter hos, quos recensuimus, alios quoque ex hac schola prodeuntes, nemo temere dubitauerit, qui cogitat, Alexandrinae et Atheniensis scholae institutione eo tempore plerosque fuisse vsos, qui eruditionis fama excellere cupiebant. Suntque hodie inter veterum scripta, quae Platonismum recentiorem et reformatum manifeste sapiunt [ll], licet profecta a viris, qui vitae professione philosophos non exprimebant. Inter hos Macrobium, Chalcidium, Ammianum Marcellinum, Dexippum, Themistium, Simplicium, Olympiodorum hisque similes referendos esse, scripta quae extant, satis loquuntur. Et de Dexippo quidem, Themistio, Olympiodoro et Simplicio sequenti sectione ob eximiam in Peripatetica philosophia peritiam dicemus; de Chalcidio, quem sacra Christiana secutum fuisse putamus, tomo sequenti; vbi etiam Aeneae Gazaei ex Hieroclis disciplina ad fidem Christianam transgressi mentio facienda. Macrobium, virum consularem et illustrem sacrique cubiculi praefectum, qui temporibus Honorii et Theodosii

Alii huius sectae philosophi.

k) Annum 530. ponit VOSSIVS l. c. p. 311. sed error esse videtur literarum; aliter enim ipse c. XVI. §. 9. p. 59.

l) ll. cc.

ll) Christianos ad hanc scholam se componentes edisseremus tomo tertio.

dosii iunioris floruit [m], inter Platonicos huius generis referendum esse, non dubitare nos sinunt, scripta eius quae ad nos peruenerunt, Saturnalia nempe conuiuia, et imprimis commentarius in somnium Scipionis a Cicerone descriptum [n]; ea nempe Platonicis hypothesibus referta, satis produnt, e qua schola prodierint: et reformatam doctrinam Platonicam oculis subiiciunt. Quod vt exemplo probemus, in famosissima ista huius sectae trinitate, primae hypostasi absolutam adscribit omnipotentiam, quam tamen illius respectu reliquis, nempe τῷ νῷ καὶ τῇ ψυχῇ denegat [o]. Alio vero loco [p], tria illa numina Capitolina explicitururus, more huius sectae ad physicam allegoriam confugit, et Mineruam ait esse summum aetheris cacumen, Iouem medium aethera, Iunonem infimum aërem cum terra, ast his omnibus diuinam mentem et animum inesse. Et de rerum omnium mutatione ortu et interitu, constare, ait [q], nihil intra viuum mundum perire, sed eorum, quae interire videntur, solam mutari speciem. Alia, et praecipue de statu animarum post mortem breuitatis caussa hic praeterimus. Ammianus Marcellinus homo quidem militaris, ast literis eleganter excultus [r], historiam nobis reliquit eorum temporum, quibus secta haec maximas passa est mutationes, veritatis et iudicii laude magis, quam dictionis vrbanitate, commendabilem [s]. Qui licet se philosophum nusquam dicat, luculenter tamen prodidit, se in horum philosophorum scholis fuisse educatum. Quod vt paucis probemus, ecce Alexandrinam potissimum, ex qua ipse prodiit, scholam, laudibus maximis prosequitur, et inter eius refert encomia [t], *quod inde intelligendi diuinationem multiplicem, et praesensionum originem, per mundum omnem circumlatam esse fatendum sit; quodque hoc loco primum homines longe ante alios ad varia religionum incunabula peruenerint, et initia prima sacrorum caute tueantur condita sacris arcanis.* Hoc, addit, *institutum prudentia Pythagoram colentem secretius Deos, quicquid dixerit, aut voluerit, auctoritatem esse, instituisse, ratam, et femur suum aureum apud Olympiam saepe monstrasse, et cum aquila colloquentem saepe visum esse.* Eadem fere ratione Platonem extollit [u], aliosque huius sectae homines inter summa philosophici orbis ornamenta connumerat. Hinc Apollonium Tyaneum commendat [x], et Ammonium Saccam [y], Maximumque Ephesium [z], ipsumque Iulianum [a] imperatorem. Sed doctrinas quoque huius sectae non attingit modo, sed et probat, et singulare eclecticorum horum philosophorum studium futura praenoscen-

m) Cod. Theodos. L. VI. t. 8.
n) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 620.
o) Somn. Scip. L. I. c. 17.
p) Saturnal. L. III. c. 4.
q) Somn. Scip. L. II. c. 12.
r) Vitam eius enarrauit CLAVDIVS CHIFLETIVS.
s) Vid. VALESIVS ad Ammian. FABRIC. l. c. p. 612. quique de historicis Romanis scripserunt.
t) L. XXII. 16. Eadem chorda oberrat Geographus vetus a DION. GODOFREDO editus, quem hac quoque philosophia, quam tantopere laudat, tinctum fuisse verisimile est.
u) L. XXII. 16. XXIII. 6. XXX. 4.
x) L. XXII. 14. XXIII. 16.
y) L. XXII. 16.
z) L. XXII. 7. XXV. 3. XXIX. 4. vid. supra in Max.
a) Vid. supra in Iuliano.

noſcendi, ita defendit, *vt et elementorum omnium ſpiritum, vtpote perennium corporum, praeſentienti motu ſemper et vbique vigentem, ex his, quae per diſciplinas varias affectamus, participare nobiſcum munera diuinandi aſſerat, et ſubſtantiales poteſtates*[b] *ritu diuerſo placatas, velut ex perpetuis fontium venis vaticinia mortali ſuppeditare verba*, dicat, *quibus numen Themidos praeſit, eo quod fixa fatali lege decreta praeſcire fas ſit in poſterum, etc. Solem, mentem mundi noſtras mentes ex ſeſe velut ſcintillas diffunditantem, quum eas incenderit vehementius, futuri conſcias reddere.* Sed et reliqua legenda ſunt, quae genuinam Alexandrinae ſcholae ſententiam de vaticiniorum rationibus explicant. Addi poſſent alia, laudata Chaldaeorum et Brachmanum theologia[c], tanquam fontes ſapientiae, adducta veriſſimorum euentuum teſtimonio comprobata oracula[d], et his ſimilia, niſi haec ſufficerent, vt ab horum philoſophorum decretis non abhorruiſſe Ammianum demonſtrarent. Dubium vero non eſt, fuiſſe huius generis plures[e], quos tamen, cum obſcurioris famae ſint, praetermittimus. Modeſtior tamen his viris eruditis inſedit philoſophiae huius amor, quam philoſophis eam profitentibus; hi enim cum magno Chriſtianae religionis odio flagrarent, illi vel plane de ea ſiluere, vel ſatis moderate et fauenti iudicio de ea pronunciauere, rati, eam quoque inter religiones mundi varias pertinere, quibus rite Deus colitur, eamque in vniuerſale huius philoſophiae receptaculum poſſe quoque admitti; vnde de ea quoque ſobrie locuti ſunt. Nec aliunde putamus ortas eſſe diſceptationes virorum doctorum, an Macrobius[f], Themiſtius[g], Ammianus Marcellinus[h] Chriſtianam fidem fuerint amplexi nec ne, quam quod ad hunc ſyncretiſmum ſectae, et religionem prudentum ab his viris aulae magis, quam ſcholae inſeruientibus, et ſummis imperantibus placere cupientibus non attenderint[i]. Idem vtrum de Chalcidio ſentiendum ſit, alio loco diſputabimus. Addit horum hominum gregi Symmachum[k] Ven. MOSHEMIVS[l].

Obſeruationes generales de philoſophia ſectae eclecticae.

§. XLV. Expoſita ſectae eclecticae, quam Platonicam reformatam vel Alexandrinam quoque appellauimus hiſtoria, iam philoſophia quoque eius delineanda eſt, et in quae potiſſimum placita conſenſerit, quaque ratione de rebus diuinis et humanis ſtatuendum eſſe putauerit, explicandum.

b) Conf. CVDWORTH. ſyſt. int. p. 632. et MOSHEM. h. l.

c) L. XXIII. 6.

d) L. XXI. 14. XXIII. 5. XXXI. 8.

e) Pertinet huc Theophraſtus Athenienſis, quem loquentem inducit AENEAS GAZAEVS.

f) Chriſtianis annumerat BARTHIVS aduerſ. p. 2258. dubii haerent GROTIVS ad Matth. II. 16. et HVETIVS demonſtr. eu. Prop. IX. c. 15. p. 478. gentilibus aggregant SPANHEM. Dub. eu. T. I. p. 533. FABRIC. l. c.

g) Vid. Amoenit. lit. Cl. SCHELHORNII P. III. p. 247.

h) Pro Chriſtiano habuere P. PITHOEVS et Cl. CHIFFLETIVS in vita Amm. conf. VALES. praef. BAYLE Dict. T. III. art. Marcellin, not. B. p. 313. gentilem poſt alios dixere BAYLE et FABRICIVS loc. cit. p. 613.

i) Egregie hac de re diſſerit Ven. MOSHEM. de turbata per recentiores Plat. eccleſia §. 30. p. 162.

k) Memorabilem eius ſententiam vide L. X. ep. 61.

l) l. c. §. 32. p. 168.

Id quod eo accuratiori ſtudio et attentione faciendum, quo plura eius rei momenta ſunt, non ſolum in philoſophiae huius temporis, verum etiam in ciuitatis Chriſtianae hiſtoria, et quo pauciores ſunt, qui claram ei lucem accendere ſunt aggreſſi. Quod ante b. GOTTFR. OLEARIVM [m] nemo ex inſtituto ſuſcepit [n], eius vero veſtigia non ſolum diligenter preſſit, ſed et multis paraſangis ſuperauit, vir magnus, IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [o], qui primus fere natiuam huius philoſophiae indolem, influxumque, quem in Chriſtianam eccleſiam, magno huius damno, nacta eſt, fuſe delineauit, quemque hic conſulendum omnino illis commendamus, qui de argumento grauiſſimo maximique momenti in hiſtoria etiam ſacra curatius cupiunt erudiri. Nos inſtituti noſtri memores, diligenter quidem attendemus, ad obſeruationes virorum doctiſſimorum, receptam tamen ingreſſi viam ipſam ſectae huius hiſtoriam attente conſiderabimus, exque ea potiſſimum obſeruationes quasdam generales de ſecta eclectica, vel philoſophia potius Alexandrina condemus, ea hic vno faſce comprehenſuri, quae in antecedentibus vel paſſim tantum interſperſimus, vel dicendi occaſionem nondum habuimus.

I. Indolem accepit a patria Aegypto, vbi excluſa eſt, et in qua ſyncretiſmus religionum diu iam regnauerat.

Et I. quidem ad patriam huius philoſophiae nataleque ſolum, quod inuenuſtum hunc Veneris pullum excluſit, reſpiciendum eſſe, monemus. Eam vero Aegyptum fuiſſe, et imprimis Alexandriam, ex hactenus dictis liquet, et vel vna Potamonis et Ammonii patria ſatis demonſtrat. Qualis vero paulo ante C. N. philoſophiae conditio in Aegypto fuerit, id accurate, niſi fallimur, veterumque nixi teſtimoniis in *tomi primi* epilogo demonſtrauimus. Aſt id probe tenendum relegendumque, cum ſine eo vera huius philoſophiae indoles non queat vel intelligi, vel ſatis expendi. Paucis itaque quod ad praeſentem rem ſatis eſt, obſeruamus, Aegypti incolas, maxime vero Alexandrinos non tantum gentem fuiſſe, ſuperſtitioni, religionibus et cultibus ſacris longe deuotiſſimam, ſed et ad recipienda ea dogmata, quae Deorum ſacra augere et elegantiorem reddere eorum cultum videbantur, proniſſimam. Luculentis id veterum teſtimoniis ſuo loco probauimus, ea quoque, quae *tomi primi libro primo* de philoſophia et theologia veterum Aegyptiorum diximus, rem clare euincunt. Addimus tamen AMMIANI MARCELLINI [p] teſtimonium, inter laudes Aegyptiorum referentis, *quod diuinationum et praeſenſionum origo per mundum omnem ab Aegypto circumlata ſit, hicque primum homines, longe ante alios ad varia religionum incunabula peruenerint, et initia prima ſacrorum caute tueantur condita ſacris arca-*

m) Cuius extant doctiſſimae diſſertationes de philoſophia et ſecta eclectica, adiectae STANLEII Hiſtoriae philoſophicae p. 1205.

n) Paſſim quidem tetigere hoc argumentum viri docti, e. g. HOLSTENIVS in vita Porphyrii, BALTVS de Platoniſmo PP. HVETIVS de la foibl. de l'eſprit humain L. II. c. 10. p. 217. Pauca vero dixere, nec ſufficientia.

o) In diſſ. ſaepe laudata de turbata per recentiores Platonicos eccleſia, quae in ſyſt. int. CVDWORTHI et in Vol. diſſ. H. E. p. 91. ſeqq. legitur.

p) L. XXII. c. 16.

arcanis. Tales cum fuerint Aegyptii, Alexandriae vero habitarent ex omnium fere terrarum gentibus collectae coloniae, exortus est syncretismus religionum, quo in concordiam redacta sunt religionum variarum genera diuersissima maleque inter se cohaerentia, et patriae theologiae noua inde induta facies, allaborante in id Aegyptiorum prophetarum calliditate, ne a Graecis aliisque gentibus sapientia superari viderentur, de cuius principatu a canis temporibus cum aliis nationibus contenderant. Cuius felicissimum instrumentum fuit allegorica et hieroglyphica methodus, qua licebat exsculpere quicquid libebat, quaque in formas omnes doctrina Protei instar conuersa est. Hisce circumstantiis praebenti se Aegypto superuenit philosophia Pythagorica, quae cum Platonicam tanquam filiam in societatem recepisset, vehementer se Aegyptiis commendauit, non eo tantum nomine, quod victi in victoris mores et placita transire cogebantur, sed ea potissimum ratione, quod ex Aegypto vtraque erat hausta, quodque melius et sublimius, quam ceterae Graecorum sectae, de diuinis philosophari videretur. Nec ab alia forte caussa magna, quae haec secta in Aegypto habuit, incrementa deriuanda esse, luculentis suo loco rationibus confecimus. Quae philosophia cum Aegyptiis dogmatibus esset attemperata, nouam prorsus, praesertim in theologia, doctrinaque de Deo, de spiritibus et geniis, de anima, deque cultus diuini modo et indole accepit faciem, henoticam quidem et conciliandis inter se religionibus aptam, sed a Platonicae philosophiae sensu vero et genuino plurimum deuiantem. Quibus cum accessisset noua augendi insanam philosophandi rationem occasio, philosophis Alexandrinis sub Ptolomaeo Physcone in Asiam dispersis tandemque redeuntibus, et cum interim in Asia scholas habuissent, ac orientalem philosophiam, reliquiasque nugarum Zoroastrianarum didicissent, mirum theologiae et philosophiae chaos tandem adhuc ante nati Saluatoris tempora exortum est, quod religionum aliquod Πανδοχεῖον philosophicis rationibus ornatum et Pythagorico-Platonica veste indutum recte appellaueris. Quod sidus pestilentissimum tantopere populos in Aegypto, maxime Alexandriae habitantes afflauit, vt certatim in hunc religionum cum philosophia Pythagorico-Platonica corrupta et alienis dogmatibus placitisque referta syncretismum, et, quae huc adhibita est, doctrinarum allegoricam explicationem ruerint, vt nec ipsa Iudaeorum natio, tanto odio a gentilium placitis alias abhorrens manserit ab eo immunis, sed eandem rabiem prosecuta patriam religionem noua philosophia adulterauerit, vt suo loco tradetur. Non errant itaque, qui Alexandrinae philosophiae origines ante natum Christum, adeoque diu ante Ammonii tempora quaerunt q), quamquam perperam eas a Potamone,

q) MOSHEM. l. c. p. 93. OLEAR. l. c. p. 288. et LACTANT. L. VII. c. 7. Alia placuisse eiusmodi eclecticam philosophiam etiam Christianis Aegyptiis, suo loco tradetur. Vid. interim CLEM. ALEX. Strom. L. I. c. 7. testimonia tomo tertio, vbi de philosophia PP. agendum afferemus.

mone, deriuant. Non legisse oportet vel Philonem vel Porphyrium, et Iamblichum de Aegyptiaca philosophia et mysteriis quaerentes et disserentes, nec attendisse ad syncretismum theologicum et philosophicum late iam seculo primo regnantem, qui haec negauerit.

II. Occasio huius syncretismi ad philosophiam translati dissensiones Phil. Alex.

II. Translata est haec de sacris et diuinis philosophandi ratio, etiam ad philosophiam naturalem et moralem occasione dissensionum et rixarum innumerarum, quas philosophi Alexandrini inter se alebant. Cum enim non Platonici tantum, sed et Stoici, et Peripatetici in hac vrbe valerent, immo et Pyrrhonii, quamuis odiosa essent plerisque Graecorum, qui θεοσεβέστεροι καὶ δεισιδαιμονέστεροι videri cupiebant, nomina, caput extollerent [r], infinita inde inter philosophos exorta est discordia. Quae cum maxime seculo secundo post salutem mundo restitutam insanum in modum esset aucta, non potuit non ea displicere scholae Platonicorum, quae conciliandis, magis, quam inter se dissociandis opinionibus studebat. Medicinam itaque afferendam ratus Potamo, philosophus eclecticus, de conciliandis inter se Pythagorae, Platonis, Aristotelis et Zenonis placitis, vt supra diximus, cogitauit, et resectis disputationibus curiosis, in eandem doctrinam ire ea iussit, quod ex vno fonte dimanasse, et re ipsa inter se non differre, dudum, etiam in Graecia, fuerat creditum, et paria fere ante non multa tempora in Graecia conatus erat Antiochus Ascalonites. Non videtur tamen Polemo ad diuiniores disciplinas hanc concordiam transtulisse, et eclecticam hanc philosophiam tantum intra naturalis et moralis doctrinae terminos conclusisse, vt eodem loco monuimus. Cum vero istae Philosophorum contentiones nec a Potamone tollerentur, nec sine magno superstitionis gentilis damno possent ferri, cum Christiani doctores hoc potissimum telo gentilium philosophorum iugulum peterent, vt ex apologiis veterum Christianae reipublicae doctorum et imprimis ex HERMIAE *irrisione gentilium* [s] luculenter disci potest, aliter rem aggrediendam esse ratus est Ammonius Saccas, a Christianis quidem ad gentilium sacra publica nescio qua animi leuitate transgressus, sed non ista tamen apostasia omnem doctrinam Christianam eiurans. Is enim gentis suae moribus et consuetudine et eclectico quod Christianos doctores commendare audiuerat studio insistendum ratus, de tollendis philosophorum dissidiis, et reuocanda philosophorum concordia, simul autem de concilianda cum horum placitis et auita religione Christianorum doctrina cogitauit, nouumque doctrinae genus commentus est, in quam omnes, quotquot inter se diffidebant, resectis curiosis et inutilibus, consentire concordiamque inire possent. Ad quod consilium diuinitus se excitatum fuisse, iactauit sine dubio, fidem eius rei faciente summa, quam haec philosophia, consecuta est auctoritate. Quae,

r) Videnda quae T. I. L. II. c. vlt. diximus.

s) Obiter hic notamus, non tangere Hermiam Platonicam Alexandrinorum syncretistarum sectam, licet Pythagoream memoret, non omissurus, si quidem suo tempore sectae peculiaris nomine iam floruisset.

Quae, vt edisferuimus, ita se habere, luculento testimonio probat Hierocles, cuius ex libro *de prouidentia* fragmentum, ad quod supra iam prouocauimus, nobis seruauit Photivs [t]. Ait is: *ingentem eorum numerum fuisse, qui Platonem et Aristotelem inter se dissentire dicerent, aut sua sponte contendendi studio et vesaniae addictos, aut praeoccupata opinione atque imperitia subactos: donec aliquando tandem Ammonii philosophia mundo illuxerit, hominis diuinitus edocti. Hunc enim veterum philosophorum opinionibus perpurgatis, et resectis quae vtrinque excreuerant, nugis, in praecipuis quibusque et maxime necessariis dogmatibus demonstrasse, concordem esse Platonis et Aristotelis sententiam.* Duplici itaque facie Ammonius, quique eius castra secuti sunt, philosophi considerandi nobis sunt, prout erga philosophiam fuere affecti, et prout erga religionem Christianam se gesserunt. In vtroque vero ad diuinioris doctrinae capita, de Deo, de diuinis, de geniis, de anima mundi, de sacrificiis, de mali origine, de statu animae post mortem, et similibus potissimum respexisse, totum philosophiae huius systema clamat. Quibus in dogmatibus vbi se conspirare, demonstrari posse sperabant, credebant fore, vt vel Christianis affinia magis dicere, vel eos subtilius ac felicius refellere posse viderentur, ostendendo, male sibi a Christianis obiici, quae ab illis non satis intelligerentur, quaeque recte explicita sanctam et recipiendam vbique doctrinam spirarent. Quod qua ratione factum sit postea edisferemus, postquam philosophiae nouam reformationem, respectu ad philosophos ceteros habito contemplati fuerimus.

III. Philosophia Pythagorico-Platonica loco fundamenti electa.

III. Eligebat nempe Ammonius, quam sine dubio adhuc Christianis legibus parens didicerat philosophiam Platonicam, in se, iam ad enthusiasmum pronam, vt suo loco euidenter demonstratum, sed syncretismo religionibus iam patriis et peregrinis dudum adaptatam et a pristina facie, quam a primo genitore acceperat, valde deformatam, et cum Pythagoricis coniunctam. Hoc vel vnus, qui allatus est, Hieroclis locus euidenter probat, et Longinus quoque apud Porphyrium [u] testatur, Ammonium inter praestantiores Platonicos connumerans. Vnde et Platonem pro sectae suae conditore habebat schola haec Ammonii, et Platonicam se dici cupiebat, vt luculento Zachariae Mitylenaei [v] loco, aliisque horum hominum effatis demonstrari potest [x]. Et hinc ratio appellandi iis haesit, vt communi Platonicorum recentiorum nomine vocarentur, quos reformatos vel Alexandrinos nos dicere distinctionis caussa a reliquis, quos *sectione tertia* considerauimus, Plato-

t) Cod. CCXIV. p. 283. CCLI. p. 750.
u) In vita Plotini c. 20. p. 128.
v) De opificio mundi p. 189.
x) Vid. quae affert Moshem. l. c. §. 10. p. 109. Addi his potest Evnapivs p. 13. p. 77. p. 188. Marinvs vita Procli c. 10. p. 22. qui locus luculentus est. Alia in re nota praeterimus.

Platonicis, maluimus. Hos suae sapientiae conditores, Pythagoram et Platonem solos ad illud diuinae cognitionis culmen inter Graecos conscendisse, eumque in itineribus ad barbaras gentes susceptis acquisiuisse eruditionis theologicae thesaurum, quem Zoroaster, Hermes, Orpheus et huius furfuris alii collegissent, iactabant [y]. Hinc cum ipsos antiquissimae philosophiae fontes, quod diserte tradit IAMBLICHVS [z], inspexisse dicerent, scholae suae antiquam gloriam affectantes Platonicorum nomen seruarunt, confirmati in eo non tantum summa, quam in Aegypto Plato obtinuerat, auctoritate, sed commendationibus etiam doctorum Christianorum, qui propius veritatibus diuinis ab Hebraeis furto ablatis accedere Platonem putabant, quosque adeo reiicere hanc nouam philosophiam eo minus posse credebant, quod Platonici essent, cum rectius Henotici vel Syncretistae dici meruissent, et tota eius systematis ratio longissime a veris Platonis dogmatibus recederet.

IV. Sed cum Aristotelica conciliata.

IV. Quamuis vero Platonem, quemque tanquam eius praeceptorem venerabantur, Pythagoram pro duce eligerent, non infimo tamen loco habendus erat Aristoteles, magna iam existimatione Alexandriae a Ptolomaei Philadelphi tempore, Demetrii Phalerei opera, gauisus. Is itaque vt cum Platone in concordiam redigeretur, resecanda multa, et, tanquam aliena et vtrique philosopho ex contendendi studio afficta, reiicienda: relinquendus porro Aristoteli honos, quod dialecticam elegantius instruxisset, ast vindicanda Platoni philosophia naturalis et supernaturalis; quo in capite cum in primariis dogmatibus valde inter se dissentirent Plato et Aristoteles mirae excogitandae erant nugae, et εὑρήματα, quibus licet valde distorqueretur vtriusque philosophi opinio, attamen coire in vnum et conspirare cogebatur. Vix opus habere haec prolixa demonstratione putamus, cum allatus Hieroclis locus clarissime id profiteatur [a]. Nec aliud patitur studium, quod Platonici in Peripatetica philosophia posuerunt, qui in dialecticis quidem Aristotelem pressius secuti sunt, vt Porphyrii, Ammonii, Plutarchi, Olympiodori, Themistii, Procli, Simplicii aliorumque exemplis liquet: in physiologia autem eum cum Platone mira sententiarum et doctrinarum catastrophe conciliarunt, monstris hypothesium excogitatis, quibus tanquam machinis discordiam inter vtrumque euerterent. Cuius exempla licet pluscula se offerunt, vnum tamen de aeterna mundi generatione mentali in Deo dogma luculentum nobis specimen praebet, quo Plato, mundum genitum esse dicens, cum Aristotele, aeternitatis mundi patrono in concordiam conspirare coactus est, licet vtriusque mens et opinio pessime peruerteretur. Reliquorum philosophorum concordia facilius poterat sperari,

y) IAMBLICHVS de myst. Aegypt. Sect. I. c. 2 p. 3. PORPHYR. vit. Plot. c. 16. p. 118. MARINVS l. c. c. 26. p. 60. seqq.

z) loc. citat.

a) Conf. PORPHYR. l. c. p. 128.

Et cum reliquis sectis.

rari, quotquot nempe Platonicis et Aristotelicis apte iungi posse crederent. Id enim potissimum Stoicos tangebat, dudum *πυθαγορίζειν καὶ πλατωνίζειν* visos: qui cum moralem philosophiam maxime excoluissent, quo in loco ieiunum sterilemque Aristotelem esse videbant, Zenonem Platonicam linguam docuerunt enuntiare, et sensus Platonicos fundere, id quod SIMPLICII *commentarium in Epicteti enchiridion* consulenti erit euidentissimum. Scepticorum cum nulla ratio habenda esset, et Cynici aperte huius sectae doctrinae morali inhaererent, vt infra probabimus [b], soli restabant Epicurei, quibuscum pacem iniisse Alexandrinos philosophos nullibi legimus, et facile credi potest, si paulo consideratius ad Epicuream physiologiam attendimus. Ea enim relictis in intermundiis Diis, de hominibus plane non sollicitis, cuncta atomis earumque motui permittebat, nec vllam cum Diis conuersationem vel cultum, praeter eum, qui beatitati eorum exhiberetur, admittebat, quod non poterat non prorsus euertere systema horum hominum, qui in hac Deorum *συνουσίᾳ*, et operibus inde prognatis, inque enthusiasmo et deificatione (sit verbo venia) animae summum philosophiae cardinem versari credebant. Haec ridebant quidem Epicurei, et hos philosophos Pythagoricos, tanquam impostores traducebant, vt LVCIANI [c] exemplo patet, ast ab illis quoque tanquam athei reiiciebantur, et vbiuis locorum adeo supprimebantur, vt exorta hac secta exoleuerit fere tota secta Epicurea. Ex quo syncretistico huius sectae studio rerum peritus facile intelliget, quam male consultum fuerit ab his hominibus philosophiae, quae in discordiam et dissidia distracta, tantum abest, vt coaluerit, vt potius noua inde acceperit vulnera, misereque vitiata et monstris opinionum corrupta fuerit. Fuisse huius generis philosophos ex hac secta plerosque cum in earum historia demonstratum sit, nihil his addendum, nisi vt lectorem ipsa eorum de rebus philosophicis commentaria inspicere iubeamus, certi paucarum paginarum lectione, modo sine praeiudicio accesserit, fore de ea re plane conuictum.

V. Enthusiasmus finis huius philosophiae.

V. Platonicae vero philosophiae dum dedita videri volebat gens superstitiosa, finis quoque eius non ponendus tantum, sed et obtinendus a philosophis dicendus erat. Nempe Platonem intuitionem intelligibilium et postea ipsius primi intelligibilis, summi nempe Dei, pro vltimo fine philosophiae et apice omnis felicitatis posuisse, ex iis quae *tomo primo* de Platonis philosophia fuse disseruimus, exque libris *de republica* abunde notum est. Hoc potissimum cum diuini appellationem honorificam prorsus et philosopho dignam comparauisset Platoni, reformatae quoque eius sectae eo magis arridebat, quo magis illa ex antiquissimorum philosophorum fragmentis diuiniorem hanc philosophiae partem se didicisse iactabat. Hinc diuina haec cognitio et intuitio pro summo fine et perfectis-

b) Conf. EVNAP. l. c. p. 6. c) In Pseudomante.

fectiſſima felicitate poſita, totusque diſciplinarum philoſophicarum orbis ei inſeruire iuſſus [d], ipſum autem ſyſtema phyſiologicum ita efformatum, vt tandem non ad Dei tantum intuitionem formalem eſſentialemque, ſed ad ipſam quodammodo deificationem duceret. Quod vt facilius fieret, relicto, quod Plato aſſumſerat ſyſtemate dualiſtico, emanatiuum ab iis ex philoſophia Orientali reuocatum et admiſſum, et per varios emanationum fontes, gradus, naturas, modos, claſſes, totus rerum et viſibilium et inuiſibilium orbis, maxime vero infinita naturarum ſpiritualium et intelligibilium ſeries deducta eſt. Cui cum animus hominis totus ſtatueretur concatenatus, ordo demonſtrandus erat, quo per varios gradus purgationes, aſcenſusque, liberatus a caducarum et corporearum rerum mole animus ad primum ſuum fontem aſcendere, et tum eius contemplatione, non ideali, ſed intuitiua, indeque orta coniunctione cum Deo, tum conſortio et connexione cum minoribus Diis, iisque ſpiritibus, e quorum numero mens eſſe dicebatur, frui poſſet. Id quod recte Platonicis reformatis tribui, delineatio eorum ſyſtematis poſtea comprobabit. Nos heic loci hoc vnum addimus, virtutes non theoreticas tantum, vt viſum Platoni, ſed theurgicas quoque et humanae ſortis conditionem plane exſuperantes fuiſſe requiſitas, vt nempe diuina agitatione, furoreque aliquo coeleſti excitatus ſibique quaſi ereptus animus, ad extraordinariam cum Diis conuerſationem et commercium aſcenderet, tandemque ad ipſam ecſtaſin, viſionemque per eam DEI eſſentialem pertingeret. Quod non intendere tantum ſapientiam ſuam dicebant, ſed obtinuiſſe quoque viros principes ſuae ſectae, Pythagoram, Platonem, Apollonium, immo ſuae quoque aetatis homines Plotinum, Porphyrium, Iamblichum, Soſipatram, Iulianum, Proclum, Iſidorum gloriabantur. Quod ne operoſe hic probemus, enarratae nobis eorum hominum vitae otium faciunt, in quibus diligenter ad primarium hunc philoſophiae huius characterem reſpeximus, in plerisque eorum vitis τὸν θειασμὸν καὶ ἐνθυσιασμὸν, quem affectabant, notantes. Qua de re cum ſupra dictis PORPHYRII vita Plotini, EVNAPII vitae Sophiſtarum, MARINI vita Procli, DAMASCII vita Iſidori tanquam indubitata huius ſectae monumenta conferenda ſunt, quae tantopere de hac re loquuntur omnibus fere paginis, vt vel mediocri attentione praedito pateat, eiusmodi enthuſiaſmum finem, ſcopum, ſummamque omnis felicitatis, hanc philoſophiam poſuiſſe.

VI. Tota philoſophia enthuſiaſmo ſuperſtructa. Platonicum ſyſtema adulteratum.

VI. Ita admiſſo omnis emanationis fundamento et fine, nempe primo ſyſtematis emanatiui principio, quod, quae ex primo rerum omnium fonte effluxere, in eum tandem per varios ordines, gradus et purgationes reducit, totum quoque ſyſtema Platonicum adulterandum, et mutandum, adiiciendumque, et ex aliis ſyſtematibus inſerendum erat, quod apte magis cohae-

d) Legendus PLOTINVS Enn. VI. L. VI. c. 9. 10.

cohaerens exſtruebat doctrinae aedificium, quo factum eſt, vt tota fere facie a Platonis imagine deficeret. Aliter enim fieri non poterat, ſi ad hunc finem omnia debebant collineare. Vt itaque ſyſtema enthuſiaſticum ſuo numero perfectum conſtrueretur, materia quoque, quam Plato Deo ex diametro oppoſuerat, ſua quaſi dignitate principii alicuius abſoluti, qua apud Platonem pollebat, priuanda, et praeeunte Aſiatica philoſophia ad vnicum iſtum fontem reducenda, exque Deo fluxiſſe, ſiue ex gremio eius emanaſſe dicenda erat, vt poſtea probabimus. In diuinis autem noua fontium ſpiritualium trinitas excogitanda, vel ex variis potius emanantium principiorum, quae orientalis philoſophia iactabat colligenda et contrahenda erat, ad quam illa principiorum ternio, quam in phyſiologia ſua ſuppoſuit Plato, tanquam ad archetypum, fontemque primo-primum ſe haberet. Inde enatus mundus idealis, et anima mundi ὑπερκόσμιος, totaque illa mataeologia de qua prolixe, ſaepe ſine ſenſu et lumine, garriunt. Sed et animus ex illo fonte deriuandus, aliter quam Plato praeceperat, qui ex anima mundi decerptum dixerat, quod ne obſtaret, vox quidem relinquenda, ſed excogitanda metaphyſica quaedam anima mundi ſupramundana, qui fons eſſet vere diuinus animorum. Qua diuina origine animi poſita ſequebatur, quo magis a primi fontis natura res diſtarent, eo deterioris eſſe conditionis, hinc materialitas ab eſſentialitate vt ait IAMBLICHVS [e], diuiſa cauſſa mali, facta, corpusque, et, quae illud comitantur, affectiones et paſſiones vt poena hominis carcerque, ei tributae, a quarum conſortio et motibus liberandus et eripiendus animus, et variis virtutum gradibus et claſſibus ita praeparandus dicebatur, vt ex his vinculis tandem ereptus ad intelligibilium contemplationem aſcendere Deumque ipſum intueri poſſet. Qua de re infra plura dicemus. Tantopere vero hunc ſibi enthuſiaſmum cordi haec ſecta habuit, vt quod Plato poſt hanc demum vitam fieri poſſe ſtatuebat, viuis adhuc philoſophis obtingere poſſe hi pſeudo-Platonici contenderent, immo anteſignanis in ſua ſchola obtigiſſe gloriarentur, vt ſupra exemplis probatum: qua de re prolixe nugatur PLOTINVS [f], cui tantopere hic enthuſiaſmus deamatus fuit, vt vix verba inueniret, quibus intimam iſtam coniunctionem et intuitiuam felicitatem depingeret, quem eo potiſſimum loco legendum commendamus, vt quam craſſus enthuſiaſmus his hominibus placuerit, recte intelligatur. Quin ne materia quidem extra Deum relinquenda erat, cui maleficam et contrariam bono naturam Plato tribuerat, ſed ea quoque iſtius enthuſiaſmi particeps dicenda. Ait enim IAMBLICHVS [g]: *ipſam quoque materiam, cum ab ipſo opifice patreque omnium facta ſit, merito perfectionem ſui quandam accepiſſe cenſendam eſſe, aptam ad Deos ſuſcipiendos: nihil enim eſſe, quod probibeat ſuperiora diffundere lumen ſuum ad inferiora, et ma-*

 teriam

e) De myſter. Aegypt. S. VIII. c. 3. p. 159. Plat. L. I. c. 24.
f) l. c. Enn. IV. L. 3. PROCLVS in Theol.
g) l. c. S. V. c. 23. p. 138.

teriam non expertem facere quicquam ſuperiorum participationis. Quae vt a genuina Platonis mente longiſſime recedunt, ita Alexandrinos Platonicos multo magis quam Platonem, in aſſerendo enthuſiaſmo inſaniuiſſe, produnt. Quod tamen ne mox incurrat in oculos non initiatorum, flectebatur interdum ad receptam de ſede beatarum animarum poſt mortem doctrinam, et animis tantum in choro coeleſtium locus aſſignabatur: vt ex carmine in Plotini manes diſci poteſt [g]. Aſt haec ἐξωτερικῶς tantum dicebantur, et reuera hunc ſenſum habebant, reuerti animum in fontem ſuum. Quod praeter morem ſuum clariſſime explicat PLOTINVS [h], monens, *animam non centrum tantum ſuum, ſed et centrum aliquod centrorum omnium quaerere, in quod omnia quaſi centra concurrunt, ſemperque reuolui circa idem, non tamen aſſidue aſpicere ipſum, et tamen ei adhaerere; non tamen in ipſum ſemper conuerti, ſed quando in eum prorſus inſpiciat, illique tunc demum finis optatus requiesque contingat, agens diuinum circa illum chorum, in quo inſpicit fontem vitae, fontem mentis, entis ipſius principium, boni cauſſam, radicem animae, quae non ita ex Deo effluant, vt eum comminuant.* Huic fini ſubordinata tota moles mediorum enthuſiaſticorum, quam haec ſchola tam operoſe commendauit, quaeque tota eo tendit, vt ita homines in diuinam naturam commutarentur. Qua de re infra plura dabimus, haec enim ſufficiunt, vt demonſtretur, enthuſiaſmum, a Platonicis Alexandrinis pro ſummo philoſophiae fine, electum coëgiſſe infauſtum philoſophorum genus, vt multoties a Platone deficerent, eumque temere adulterarent.

VII. Cauſſae electi enthuſiaſmi.

VII. Incidiſſe Alexandrinam hanc Platonicorum ſcholam in enthuſiaſmum, et ad eiusmodi deliramenta fuiſſe delata, quorum abſurditatem et falſitatem mens ſobria, et iudicare acuteque cernere apta ſine negotio detegit, mirandum non eſt. Ita enim et patriae genus, et educatio, et exempla, et circumſtantiae externae et internae ferme omnes poſtulabant. Originem haec ſchola cepit ab Aegyptiis, quorum ingenia ad ſuperſtitionem et qui plerumque eam comitatur, enthuſiaſmum fuere promtiſſima, et natura prorſus procliui: vnde cum in Deorum cultu prorſus inſanirent, ad eam potiſſimum felicitatem adſpirabant, vt commercio cum Diis fruerentur. Qua de re, cum AMMIANI MARCELLINI et Geographi veteris teſtimonia ſupra iam citauerimus, in probanda re ex Aegyptiacae philoſophiae hiſtoria nota moram non nectimus. Ab Aegypto diffuſa ad Syros, et Aſiaticos eiusdem fere generis homines leues, facileque, rebus diuinorum ſpeciem prae ſe ferentibus capiendos ſimilibusque nugis iam repletos offendit, qui quo leuiores erant animo, eo facilius ſe ad ſpem tantam componebant. Accedit, quod plerique ex his philoſophis temperamento vterentur melancholico-ſanguineo [i], quod faciles imaginandi

g) PORPHYR. vit. Plotin. c. 22. p. 134.
h) l. c. p. 767.
i) Fatetur id AMMIANVS L. XXII. c. 16.

nandi facultatis motus extra oleas vagantes capit, ſemelque iſta animi potentia a via declinante, non ad extraordinaria tantum ſimulacra et imagines in cerebro efformandas aptum eſt; ſed in furorem quoque interdum degenerat fanaticum, tandemque in ecſtaſes delabitur: qua de re, qui humani animi facultates viresque phyſica ratione enarrarunt [k], audiendi ſunt. Hanc ineptam ad veram philoſophiam animi diſpoſitionem plerumque generaſſe enthuſiaſmum, probauerunt, qui de hoc animi vitio curioſe diſquiſiuerunt. Aſt eam inhabitaſſe pleroſque horum philoſophorum, in eorum vitae hiſtoria planiſſimum fecimus. Cum itaque et patrii mores, et genius gentis, et natura atque temperamentum ad eandem concurrerent metam, qui mirum eſt, eos in enthuſiaſmi amorem ſtudiumque exarſiſſe? Accedit praeterea, quod eundem ſcopum, licet paulo modeſtius, ſeruauerat, et obtinendum ſibi conſtituerat Academia Platonis, confirmata in eo, Pythagorae principiis, quae acceperat. Huic illi vero ſe tradiderant ſectae, eo quod reliquis melius de diuinis ſentire videretur, qua in re naturalis animi diſpoſitio illa inſtitutione valde adiuta eſt. Cumque philoſophia Orientalis miris ingenii deliramentis eiusmodi principiorum ex Deo emanationem, et animi ad eam reductionem ipſa quoque ſtatueret, eaque Platonicis doctrinis immixta nouam rei faciem conciliaret, non poterant non ad enthuſiaſmum ruere homines exigua iudicandi facultate praediti, phantaſiae autem fertilitate et luſibus praeter modum abrepti. Sed et alia his acceſſit cauſſa ex vitae genere, quod plerique ſectabantur. Eo enim res deuenit poſt natum Saluatorem hominum, vt, cum antea ſacerdotes a philoſophis diſtinguerentur, ruinam tandem minante ſuperſtitione templorum, ararum, ſacrificiorum cura commendaretur philoſophis Pythagoricis et Platonicis, vt eo fortius contra Chriſtianos aggreſſores auitam religionem tuerentur. Cuius rei probationem vel vna Apuleii vita, vel Apollonii hiſtoria, vel Eunapii vitae ſatis ſuperque exhibent. Hoc vero vitae inſtitutum quid vel requirebat melius, vel patiebatur facilius, quam enthuſiaſmum talem, qui aquam porrigeret ſuperſtitioni, templis, aris, focisque, oraculis et his ſimilibus enutritae? Quae omnia tamen mirum in modum aucta ſunt, cum Chriſtianae religioni opponeretur noua philoſophia, habitum diuinum ementiens, de qua re mox plura diſſeremus, vnum hoc dictis prius adiicientes, indolem harum gentium, ex quibus prodiere hi philoſophi, ad fraudes et mendacia praeſertim in arroganda ſibi Deorum cura, cultu, apparitione, et his ſimilibus, praeter modum inclinaſſe, et hoc nomine dudum fuiſſe infamem. Quod qui negat, aut hos homines Aegyptios, Syros, Cilices, Cappadoces, fuiſſe, aut, has nationes eo nomine male audiiſſe, ignoret, neceſſe eſt, certe negari in re nota non poteſt.

VIII.

k) Legendus MALEBRANCHE de la recherche de la verité, L. II. P. II.

VIII. Philosophia orientalis sibi vindicata.

VIII. Inualuisse circa ea tempora, quibus philosophia Platonica in Aegypto caput extollere coeperat, in Asia philosophiam quandam Orientalem, supra monuimus, ostendemusque infra, vbi de ea paulo curatius agendum, eam in enarrandis diuinarum emanationum genealogiis, constituendisque variis substantiarum aeternarum, siue, quo nomine vocabant, aeonum, classibus earumque ad generandum hunc mundum visibilem, concursu occupatam de origine et natura materiae, indeque exorti mali multa obscura et humani ingenii captum transcendentia praecepisse, eam vero mature Alexandrinis philosophis innotuisse, et ex parte in Aegyptiacum et Platonicum systema receptam fuisse, suo quoque loco obseruatum est [l]. Qui philosophi Orientales cum Zoroastris aliorumque ex Asiae philosophis dogmatum librorumque participes se esse iactarent, non tantum hanc sibi gloriam vindicarunt Platonici, vt a Zoroastre et Chaldaica philosophia, suum systema Pythagoram atque Platonem in itineribus inter barbaros accepisse dicerent, sed et cum Aegyptiaca veteri coniungerent, Hermetica crepantes, vt eo magis domi quoque fidem inuenirent [m]. Id quod ansam dedit hominum generi supra modum audaci, varios libros, quales Orientales quoque philosophi circumferebant, excogitandi et supponendi, qui ad hos veteris philosophiae patriarchas referrentur. Quod cum facerent etiam haeretici ex antiqua illa, vt putabatur, philosophia Orientali progressi, et imprimis qui sublimiorem sibi de diuinis notitiam vindicantes, Gnostici dicebantur, cumque illi, Pythagoram et Platonem veros philosophiae huius diuinioris sensus fontesque non satis assecutos fuisse dicerent, magna inde inter hos homines et Platonicos Alexandrinos controuersia exorta est, vtraque parte de genuina librorum a se istis philosophorum antesignanis tributorum veritate, deque vero sensu philosophiae Chaldaicae atque Hermeticae disputante, sibique vindicante [n]. Cuius disputationis exemplum inter Plotiniana scripta hodie superest, quod *contra Gnosticos* Porphyrius inscripsit [o], in qua horum hominum deliramenta acute nec infeliciter refellit, mundumque a caussa inferiori eaque mala conditum non esse disputauit. Quae concertationes, cum et Christianorum doctorum bella accederent, magnam vim horum haereticorum supprimere quidem, et ex parte eradicauere, nihil tamen melius exhibuere, sed multo praesentius venenum propinauere, quod eo magis nocebat, quo magis parum a veritate abesse magno inter Christianos doctores numero placebat.

IX. Attemperata Chri-

IX. Maiora adhuc momenta habuit secta et philosophia Alexandrina respectu ad Christianam ecclesiam habito, cui tanta vulnera inflixit, totque

l) Tomo I. L. vlt. c. vlt.

m) Videnda de hac re loca notabilia EVNAPII in Aedesio p. 61. PORPHYRII l. c. c. 16. p. 116. MARINI vit. Procli c. 28. p. 67. IAMBLICHI de myster. Aegypt. Sect. VIII. c. 4. p. 160. PORPHYR. de antro Nymphar. p. m. 107.

n) PORPHYR. vita Plot. c. 16. conf. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 304.

o) Enn. II. L. IX. p. 199. seqq. Gnosticorum tamen nomen non habet Plotinus.

que morbos contraxit pestilentissimos, vt non vllam fere haeresin illi tantopere nocuisse merito dicendum sit, nihilque magis vel euangelii cursum impediuerit, vel doctrinam puriorem corruptelis perdiderit nefandis. Quod vt heic quoque loci tangamus, rei necessitas postulat, quamuis ad sacram potius, quam philosophicam historiam pertineat, cum detestabilis philosophiae huius sectaeque genius sine his intelligi satis nequeat. Paucis itaque rem totam comprehendemus, commendata, ea de re, quam supra laudauimus, Ven. MOSHEMII commentatione, cum iis quae supra iam hac de re disseruimus, conferenda. Et prima quidem huius rei caussa apud ipsum Ammonium Saccam quaerenda est. Hic, vt supra diximus, parentibus Christianis genitus et Alexandriae educatus est, quo tempore in celebri illa schola catechetica Clemens Alexandrinus vel Pantaenus docebant. His doctoribus cum valde arrisisset doctrina Platonica et Stoica, arctiori inter se nexu copulata, et cum aliis eclectico modo conciliata, vt *tomo tertio*, vbi de iis agendum, dicetur, dubium non est, Ammonium praeter Christianae doctrinae capita etiam huius philosophiae praecepta, a philosopho quodam vel Christiano, vel quod verisimilius nobis videtur, gentili quodam Alexandrino didicisse, quam in syncretismum aliquem iam eo tempore inclinasse, aliquoties monuimus. Is cum animo relinquere ciuitatem Christi, quibuscunque demum ex caussis, statuisset, nouamque condere religionem, vel Platonicam potius reformare philosophiam suscepisset, non tantum tollendis, vt supra diximus, dissidiis philosophorum animum applicuit, sed et nouam, quam mente agitabat, sectam, ita ordinandam censuit, vt quae ex Christianis dogmatibus recipienda putaret, illi attemperaret, quae vero intolerabilia ei viderentur fortius supprimeret, et, cum patriam religionem, legibus imperatorum tum stabilitam, a Christianis expelli sensim et ruinam minari cerneret, id sibi negotii datum esse crederet, vt tanto malo omnes vires opponeret. Quod eo facilius illi fuit, quo magis adhuc inter Christianos versatus, modum, quo Christiani superstitionem oppugnabant, Diisque gentilium eorumque sacerdotibus bellum indicebant, cognouerat, et apologias doctorum Christianorum legerat, indeque caussas decrescentis superstitionis gentilis et victoriarum Christianae doctrinae late grassantium intellexerat: quibus opponere se, et cursum relictae religionis sistere, nouum tamen et non minori applausu recipiendum systema condere in animum inducebat. Caussas vero decrescentis cultus gentilis deprehendebat varias. Obstabat seruandae religioni patriae insana et detestabilis superstitionis facies, quae omnem quidem orbem gentilem, maxime tamen Aegyptum ita deformauerat, vt non Christianorum tantum doctorum obiectionibus sed ipsis quoque philosophorum gentilium, praecipue Scepticorum et Epicureorum scommatibus tota exponeretur. His philosophi, qui custodes esse debebant, diuinioris veritatis, tantum aberat, vt mederentur, vt infinitis potius dissidiis de

stianorum rationibus.

de Deo deque capitibus fublimioribus fe turpiter darent, et in propria vifcera faeuientes iucundum Chriftianis victoribus praeberent fpectaculum. Magna quoque philofophorum et facerdotum pars vita peffima et omni malitiae genere inquinata, quam parum fanctitatis fuis praeceptis ineffet, demonftrabat. Tandem et pulchre videbat Ammonius, tot effe de rebus diuinis quaeftiones, quae foluere recepta religio non poffet, vt multi vanitate eius adducti Chriftianis doctoribus aures aperirent. His, quas ex ipfa gentilium parte exoriri videbat difficultatibus cauffae accedebant plurimae a Chriftianae religionis indole et doctorum eius diligentia ftudioque eam propagandi ortae. Inter quas merito miraculorum gloriae primas partes tribuimus, quae eo tempore, quo Ammonius facra Chriftiana deferuit, paffim adhuc fplendebat; certe, eorum quibus fuffulta lex Iefu Chrifti per omnem orbem ipfis miraculis miraculofius propagata erat, certiffima et attonita omnium, etiam gentilium, animis inhaerebat memoria. His iungenda inuicta argumentorum pro Chriftianae religionis veritate feries, a veritate, fanctitate, et puritate doctrinae moralis defumta, quam et vitae innocentia et martyrii gloria innumeri IESV CHRISTI teftes roborauerant. Quibus omnibus vt idoneis remediis occurreret Ammonius, ducemque fe aliis praeberet, ad abfoluendam feliciter, quam exorfus erat telam ita rem, tefte tota huius fectae hiftoria inftituit, vt, quam fufceperat philofophiae Platonicae reformationem, huic potiffimum fcopo attemperaret.

X. Superftitionis facies picta et emendata.

X. Nempe ita confilium iniit nouae philofophiae pater Ammonius, vt abfurditatem deteftabilem fuperftitionis gentilis reformatae philofophiae beneficio, quantum pote, tolleret, et rationalem magis fignificationem ineptiffimis facris et cultui irrationali induceret. Qua in re patriae fuae exemplis adiutus eft plurimis; cum hierophantae iam olim Graecae philofophiae praeceptis imbuti philofophicas interpretationes turpiffimae, quae in Aegypto regnabat, fuperftitionis dediffent. Vt itaque nefandae doctrinae cultuique diuino, praecipue vero theologiae paffim receptae meliorem colorem induceret homo aftutiffimus, ad allegoricam explicandi methodum, cui a multis iam feculis fumma deuotione adhaeferat gens Aegyptiaca, confugit, eiusque beneficio alios longe fenfus populari religioni, quam deferere, et publica auctoritas, et munera, quibus illi homines praeerant, et emolumenta, quae ex ea capiebant, vetabant, affricuit, et vt affeclae paria fufciperent, fecit. Id quod duplici modo ab iis factum eft. Primum, certum Deorum ordinem quem requirebat fyftematis emanatiui ab his philofophis recepti indoles, ftatuebant, et fummum quidem Numen, abyffum omnis diuinitatis, fontemque rerum omnium, ipfumque praeftantiffimum bonum effe dicebant, aft hunc in profundo effentiae fuae oceano latere contendebant; cumque ex hoc inexhaufto mari innumeros deos, geniosque effluxiffe affererent, illis

illis rerum omnium administrationem in hoc terrarum orbe tribuebant; distributis ita a summo rege ministris per omnes prouincias, vt variis locis, muneribus, atque operibus praeficerentur. Haec itaque numina immensum illud, quod inter summum Deum et homines intercederet, χάσμα replere aiebant, et catenam aliquam efficere, omnia replentem, quibus et Dei ad homines beneficia, et hominum ad Deum preces et sacrificia perferrentur. Haec numina populos adorare merito, cum supremum quidem Numen ob infinitam profunditatem paucissimis attingere liceat. Nec alium sensum subesse vetustissimis theogoniis et poetarum fabulis; modo arcani sensus rite eruerentur, recte itaque vniuersi terrarum orbis religiones, in vnam quandam conflari posse, et vere sapientem theologiae antistitem de omnibus prorsus religionibus sollicitum et vniuersi mundi sacerdotem esse debere. Non habere itaque Christianos, quae gentilibus obiicerent, cum et ipsi sanctiores spiritus Dei esse ministros dicerent: certe ab obiecta absurditate receptam religionem esse liberandam, et quae absurda videntur, philosophice explicanda. Semel tantum Porphyrii [p], Iamblichi [q], Procli [r] scripta inspici opus est, vt de veritate huius rei constet. Hoc assumto dogmate palliabatur philosophico integumento turpissima omnium gentium superstitio, et cum noua philosophia, in hoc potissimum doctrinae capite excellere cuperet, occasionem dedit philosophis Platonicis infinitas comminiscendi nugas, et in sacris his obseruandis mire insaniendi. Cuius exemplum vel vnum Proclum, vel Iulianum etiam, licet imperio admotum, considerari volumus. Ita vero et temperamento horum hominum melancholico, et superstitioni, in qua erant educati, et honoribus atque existimationi, quam apud numinum cultores consequebantur, et commodis etiam ex ministerio Deorum, cui se addicebant, valde consultum videbatur: et haec rationalis religionis facies habebatur, quae omnes vna homines sub vno supremi Dei imperio iungeret, cui non posset displicere haec cultus diuini varietas, eo quod reuera vna tantum esset religio [s].

XI. Quod ad eludenda Christianorum tela Ammonius et asseclae susceperant religionum omnium inter se conciliandarum consilium, illud etiam ad retundendas, quae a discordia et dissensionibus philosophorum petebantur a Christianis, obiectiones mire valebat. Reiecta enim Epicurea physiologia, illis non minus, quam Christianis doctoribus, inuisa, in eo neruos intenderunt omnes, vt maxime Platonem et Aristotelem inter se conciliarent. Quod cum propter philosophos quoque, vt supra monitum suscepissent, ad excipienda et retundenda Christianorum tela

XI. Philosophorum dissidia sublata.

p) Περὶ ἀποχῆς L. I. §. 57. p. 49.

q) De myster. Aegypt. S. V. c. 25. p. 140. conf. Otium Vindel, Mel. I. p. 42. seqq. Marinus in vita Procli c. 19. p. 47. c. 29. p. 71.

r) Loco supra cit. add. Orosius Histor. L. VI. c. I. p. 416. Augustin. ep. 16.

s) Conf. Philostrat. vit. Apoll. L. VI. c. 3. p. 252. Suidas in Timasio T. III. p. 470. Celsus apud Origen. L. VIII. p. m. 403. Themistius Orat. XII, p. 157.

tela in iis potiſſimum doctrinae capitibus applicare tentatum eſt, quae de Deo, deque rebus et operibus diuinis praecipiebant. In quibus cum toto coelo inter ſe diſtarent philoſophi ambo, et Plato ſaniora Deoque digniora praecipere, etiam inter Chriſtianos, multis videretur, mira adhibita dogmata, et admotae machinae portentoſarum explicationum, in cerebris otioſorum horum hominum enatarum, et praeciſionibus mentalibus ac abſtractionibus metaphyſicis tanquam fundamentis ſolidiſſimis ſuperſtructarum, quibus ſana omnia apud vtrumque, et concordia prorſus eſſe demonſtraretur. Syncretiſmum itaque hunc Platonico-Peripateticum etiam Chriſtianorum in damnum excogitatum fuiſſe, recte viderunt et notarunt viri docti [r].

XII. Vitae philoſophorum ſanctae Chriſtianis oppoſitae.

XII. Sed et ſancta et integra Chriſtianorum vita ne amplius obſtaret, vel obiiceretur, hominesque ad amplectendam eam doctrinam alliceret, quae non ſanctiſſimam tantum vitam praeciperet, ſed et efficeret, remedium ab Ammonio et ſociis excogitatum eſt. Semel enim conſtitutis philoſophiae moralis fundamentis ſeuerioribus, de quibus mox dicendum, vehementer vitae ab omni corporis contagio, et affectuum inſultibus liberae conditionem vrgebant, et non purgationem tantum mentis a corporeae molis inquinamentis iniungebant, ſed virtutes quoque ſummas theoreticas, intuitiuas, theurgicas, quas infra explicabimus, commendabant, iisque ad vacuitatem ab omni paſſionum impetu, et ad ipſam Dei intuitionem peruenire philoſophiae alumnum poſſe, ſtatuebant. Quod licet nugas ingenii luxuriantis et tricas nectentis ſaperet, attigiſſe tamen mentiendum erat feliciſſimam hanc diuini generis ſucceſſionem, hosque ſectae iſtius philoſophos, dicendum, per omnes virtutis et ſanctitatis gradus ad ſupremum fuiſſe enixos. Teſtes volumus vitas omnes, quotquot hac ſectione enarrauimus, maxime vero Procli, cum nemo eorum tantopere in hoc argumento inſaniuerit, quam MARINVS. Ita vero inueniſſe ſe, non quod pueri in faba, putabant homines vaniſſimi, rati, Chriſtianos has ſuas de virorum ſectae ſuae ſanctitate fabulas tanquam oracula excepturos, nec fraudem olfacturos. Quae apud eos fiducia tanta fuit, vt in aſſerendis philoſophorum virtutibus ne mendaciorum quidem tenerent memoriam, ſibique ipſis turpiſſime contradicerent: id quod multis Eunapii, Marini et Damaſcii exemplis in antecedentibus fecimus manifeſtiſſimum.

XIII. Receptae doctrinae Chriſtianorum.

XIII. Eſſe doctrinas inter recepta philoſophiae dogmata haud paucas abſurdas et ſecum non conſiſtentes, deficere etiam multa, quae haberet Chriſtiana religio, multoque elegantius et vero propius doceret, negare Ammonius non poterat, ipſe his ſacris innutritus, et Chriſtianorum quoque diſcipulorum, quos habebat, teſtimonio et iudicio facile conuincendus, quamuis ſectatores hanc Chriſtianae religioni gloriam denegarent, re ipſa tamen Ammonii ſyſtema ſequentes. Ne itaque ſe meliores et dignio-

r) IAC. THOMASIVS Orat. XI. p. 337. BEN. PERERIVS de comm. rer. nat. principiis L. IV. c. 10. p. 238. MOSHEM. l. c. §. 16. p. 127.

digniores Deo partes reliquiſſe, deteriores vero et indignas et a vero magis alienas elegiſſe videretur, et fortius Chriſtianis obiectionibus obuiam iret, duplicem viam elegit, quam et aſſeclae ingreſſi ſunt. Primum enim veritatem non vni prorſus ſectae alligatam tenebat, ſed inter omnes diſperſam et colligendam eſſe, nec, vt ait LACTANTIVS [v], *vllum philoſophum tam fuiſſe inanem, qui non viderit ex vero aliquid*, dictabat; nec omnia quoque inuenta eſſe putabat, vt non poſſit aliquid adiici. Quamuis itaque Platonem diuinum putaret Ammonii ſecta, non tamen ſibi religioni duxit, vbi eum nimis a Chriſtianorum obiectionibus premi vidit, ab eo recedere, et vel mutare, vel detrahere vel addere aliquid. Id quod imprimis Porphyrium feciſſe, luculenter teſtatur AVGVSTINVS [x], alios vero ex hac ſecta non magis refugiſſe, inſtituta ſcriptorum eorum cum Platone docebit comparatio. Altera, quam, vt huic malo obuiam iret, elegerat via, ea fuit, vt quae praeſtantiora et excellentiora Chriſtianorum eſſent dogmata, quam vt negari reprobarique poſſent, ea, tacito quidem conſilio, ſurriperet, ſuoque ita recocta et reficta ſyſtemati innecteret, vt Chriſtiana quidem videri, ſuisque placitis obeſſe nequirent, et tamen eam omnem, quam Chriſtiani tantopere extollebant, doctrinam exhibere poſſent. Reliqua quae aptari ſuo doctrinae aedificio nullo modo poterant, imitatione, et ſimilitudine verborum et ſententiarum exprimere ſtudebat, vt ita expilata quaſi Chriſtianorum caſtra in triumphum ab iis ducerentur, haberetque Alexandrina Platonicorum familia, quibus plumis alienis ſuperbiret. Latum hic ingredi liceret campum, ſi id ex philoſophorum horum libris demonſtrari inſtitutum locusque pateretur; aſt haec prolixiora ſunt, meliusque in huius ſectae libris obſeruantur. Teſtem tamen volumus, doctrinam de tribus in deitate perſonis diuinis, et de creatione ex nihilo, quam vtramque non quidem recepere Alexandrini philoſophi, accommodarunt tamen ſuo ſyſtemati, indeque tres hypoſtaſes archichas, et eductionem materiae ex nullo praeexiſtente, praeter Deum, ſubiecto excogitarunt. Plura dabit philoſophia moralis recentiorum Platonicorum. Adiri vero etiam poteſt acutiſſimus MOSHEMIVS [y], qui multis exemplis rem totam egregie docteque illuſtrauit.

XIV. Nihil tamen obſtare magis receptae ſuperſtitioni, gentilemque cultum fere omnem euertere videbatur, quam miracula, quae ſanctiſſimus Saluator eiusque legati, quique in eius nomen crediderant, coram innumeris teſtibus edidere. Ea negare velle, idem fuiſſet ac inſanire, adeo totus fere orbis de eorum veritate in teſtimonium conſpirauerat; aſt praeſtigiis quidem annumerabant irriſorum vnus et alter, *XIV. Chriſtus numero philoſophorum adſcriptus.*

v) L. VII. c. 7.
x) De C. D. L. X. c. 25. L. XII. c. 20. L. XIII. c. 19.
y) Diſſ. de ſtudio ethnicorum Chriſtianos imitandi Vol. diſſ. Hr. eccleſ. p. 330. ſeqq.

fidem vero non inueniebant, cum toto coelo ac imposturis nugiuendulorum hominum, qui circa ista tempora in orbe Romano oberrabant, distarent. Cum vero, quae istis miraculis confirmabatur, doctrina, omnem superstitionem cultumque Deorum gentilem proscriberet, aliud excogitandum erat remedium, quo tam validum Christianorum manibus extorqueretur telum. In omnes hic partes versasse se infernalem, qui hos ministros suos inflammabat, hostem, dubium non est, cum post doctrinae sanctitatem nulla res magis infernalium potestatum res pessundarit, quam miracula. Tandem, vt est μυριοτέχνης, non deneganda quidem Iesu Christo eiusque discipulis miraculorum gloria visa est, sed vocanda tamen in communionem gens Platonica, spe dulci suffulta, fore, vt et auitae superstitionis cultusque Deorum salua maneret integritas, et non exigua inde ad eos redundaret gloria nominis et existimatio. Vt vero arduum imprimis negotium feliciter absolueretur, artibus multis opus erat. Quas ita instruxere homines callidissimi, vt, quod in se strictum viderant telum, in Christianos converterent. Et primo quidem cum inuictis argumentis atque testimoniis historia vitae actorumque Iesu Christi θεανθρώπου esset confirmata, et miraculorum ab eo editorum fides tanta fuisset, vt imperatorum quoque gentilium oculos gloria eorum perstringeret, nec ignota essent Tiberii [z] Alexandri Seueri [a], Hadrianique [b] de recipiendo in Deorum numerum Christo consilia, concedebat impia natio, Christum ex illo virorum sapientium choro fuisse, qui arctiori cum Diis conuersatione gauisi, diuinorum operum edendorum (θεουργεῖν vocabant, et a γοητείᾳ praestigiisque maiorum sollicite esse distinguendum monebant, eo quod hae impurorum spirituum auxilio efficerentur,) potestatem accepissent, adeoque et Deos suos Christum coluisse ritu magico, et eorum opera miracula edidisse. Ita ratiocinatam fuisse Ammonii familiam, luculento testimonio confirmat AVGVSTINVS [c]. *Quid?* inquit, *quod isti vani Christi laudatores et Christianae religionis obliqui obtrectatores propterea non audent blasphemare Christum, quia quidam philosophicorum, sicut in libris suis Porphyrius Siculus prodidit, consuluerunt Deos suos, quid de Christo responderent, illi autem oraculis suis Christum laudare compulsi sunt.* Intelligit oraculum illud, quod nobis seruauit EVSEBIVS [d], quodque religionis gloriam euidenti ei testimonio tribuit. Cui simile affertur a LACTANTIO [e] Apollinis Milesii effatum, quod non minus luculenter Christum in eorum philosophorum album transscribit, qui prodigiosis operibus inclaruerunt. Ita enim pronunciasse dicitur Apollo:

Θνη-

z) TERTVLL. apolog. c. 5. quod contra Tan. Fabrum, Io. Clericum, Ant. van Dalen vindicat THEOD. HASAEVS pec. diss.

a) LAMPRID. in Alex. Seu. c. 29.

b) IDEM c. 43. conf. EVSEB. Hist. eccl. L. IV. c. 26. p. 148.

c) De concord. eu. L. I. p. 8. T. III. opp.

d) Demonstr. eu. L. III. c. 8. p. 134.

e) Instit. diuin. L. IV. c. 13.

Θνητὸς ἔην κατὰ σάρκα σοφὸς τερατώδεσιν ἔργοις
Ἀλλ' ὑπὸ χαλδαίων κριτῶν ὅπλοις συναλωθεὶς,
Γόμφοις καὶ σκλόπεσσι πικρὴν ἀνέτλησε τελευτήν.

Mortalis erat, secundum carnem philosophus, ille miraculosis operibus clarus,
Sed sub chaldaeis iudicibus captus armis,
Clauis et palo amaram tolerauit mortem.

Ex his colligebant, teste iterum AVGVSTINO [f], *Christum nescio quid aliud scripsisse, quam Christiani docebant, nihilque sensisse contra Deos suos, sed eos potius magico ritu coluisse.* Id quod eo facilius hominibus persuadere se posse credebant, quo celebrior iam haec inter gentiles et peruulgata fuerat opinio, fuisse Christum eiusdem generis philosophum, quales inter veteres Orpheus et Pythagoras, et recentiori tempore Apollonius Tyaneus fuere, stupendis prodigiis clari: quae sententia permouerat Alexandrum Seuerum, vt *inter animas sanctiores, Apollonium, et Christum, et Abrahamum, et Orpheum, et huiuscemodi Deos haberet* [g]. Ast his quidem diserta obstabant, legatorum Iesu Christi, totiusque ciuitatis eius testimonia. Vt itaque illa remouerent, non erubescebant caussari: *Discipulos eius non solum de illo fuisse mentitos, dicendo illum Deum, per quem facta sunt omnia, quum nihil aliud, quam homo, fuerit, quamuis excellentissimae sapientiae, verum etiam de Diis eorum non hoc docuisse, quod ab illo didicissent* [h]. Ridicula quidem haec erant, et prorsus ficulnea, ast fidem tamen apud illos facile inueniebant, quorum intererat, gentilem religionem seruari, hincque quaeri receptae superstitionis patrocinium. Sane tam certa haec Porphyrio visa sunt, vt, narrante alio loco AVGVSTINO [i] pronuntiare non erubuerit: *Christianos Dii pollutos et contaminatos et errore complicatos esse dicunt, et multis talibus aduersus eos blasphemiis vtuntur.* Et paulo post: *Propterea ergo Christiani Diis exosi: quia quibus fato non fuit nosse Deum, nec dona a Diis accipere, his fataliter dedit ipse errore implicari. Ipse vero pius, et in coelum sicut pii, concessit. Ita hunc quidem non blasphemabis, misereberis autem hominum dementiam.* Cui rei vt eo maiorem imperitis fidem facerent, lepidam excogitarunt fabulam, Christum discipulos iussisse a minorum quorundam daemonum cultu desistere: hoc autem eius sapiens rectumque praeceptum ad tollendum omnem numinum cultum insipienter Christianos traduxisse. Ita iterum Porphyrius apud AVGVSTINVM [k], cuius verba lectori, hic legenda damus, vt genium infamis sectae eo melius agnoscat.

f) loc. cit. p. 18.
g) LAMPRID. l. c.
h) AVGVSTINVS l. c.
i) De C. D. L. XIX. c. 23.
k) loc. citat.

ſcat. *Sunt*, inquit, *ſpiritus terreni minimi, loco quodam malorum daemonum poteſtati ſubiecti. Ab his ſapientes Hebraeorum, quorum vnus etiam iſte Ieſus fuit, ſicut audiuiſti diuina Apollinis, quae ſuperius dicta ſunt: ab his ergo Hebraei daemonibus peſſimis et minoribus ſpiritibus vetabant religioſos et ipſis vacare prohibebant: venerari autem magis coeleſtes Deos, amplius autem venerari Deum patrem. Verum indocti et impiae naturae, quibus vere fatum non conceſſit a Diis dona obtinere, neque habere Iouis immortalis notionem, non audientes et Deos et diuinos viros, Deos quidem omnes recuſauerunt.* Plura, cum haec ſufficiant, non cumulamus, alibi legenda [l]. Ita vero, etſi miſere et inepte ratiocinabantur, incautorum tamen oculis glaucoma obiiciebant, vt miraculorum Chriſti radii eos perſtringere ad veritatem amplectendam non poſſent, ſuisque partibus vindicaretur, quicquid diuini ineſſe videbatur Ieſu Nazareni miraculis.

XV. Philoſophis non minora miracula vindicata, quam eſſent Chriſti.

XV. Aſt non tutam ſatis receptam ſuperſtitionem his praeſidiis putabat gens friuola. Copioſiores itaque phalanges educendae in aciem contra Chriſtianos, oſtendendumque erat, fuiſſe inter philoſophos, maxime vero inter ſectae ſuae principes viros, tales, qui non minora praeſtitiſſent prodigia, et a longo tempore miraculorum gloria inclaruiſſent. Ex his enim probari poſſe credebant, philoſophiae, quam elegerant, ſuae hanc quoque vindicari poſſe gloriam edendi θαυματέϛερα et humanas vires excedentia, nec ſtatim deorum ſuperiorum numero inferendos eſſe illos, quos iſta diuina virtute induiſſent Dii, amicos ſuos, ſed in album tantum virorum ſapientiſſimorum, commercio cum Diis propiore gauiſorum eſſe referendos, adeoque iuſte accuſari Chriſtianos male reiecti Deorum cultus, quem magni iſti viri non probaſſent tantum, ſed miraculis etiam confirmaſſent. Conſcribendae itaque erant et corradendae magnorum et celebrium philoſophorum vitae, tribuenda illis miracula, vtendumque credulitate populorum et mendaci fama, cuncta in maius augente, vt non minora praeſtitiſſe philoſophos iſtos, quam Ieſum, appareret. Cumque talia, quae de Chriſtianorum doctore principe ſacri hiſtorici narrabant, non poſſent ex veterum monumentis corradi, reliqua mendaciis, fraudibus, et impune fingendi licentia, par erat, addi, augerique et ita incruſtari, vt non diſſimilis ſacris hiſtoriae Ieſu Chriſti annalibus labor exſurgeret. Ad quem finem obtinendum non opus erat peregrinis auxiliis, cum domi abunde adeſſet audaciſſimae familiae, vnde plauſtra prodigiorum congereret: nempe Pythagorae hiſtoria affatim ſuppeditabat materiae. Quae cum iam cano tempore multis fabulis et portentorum narrationibus eſſet mirum in modum aucta, egregium his hiſtoricis campum aperuit impudentiſſima conſcribendi mendacia, et huiusmodi excogitandi miracula, quae et ſplendore,

l) Conf. Moshem. l. c. §. 23. ſeqq. p. 144. ſeqq.

dore, et magnitudine, et numero prodigia quae de Iesu Christianorum Deo narrabantur aequarent. Conscripsisse hunc in finem, et iisdem rationibus instructos PORPHYRIVM et IAMBLICHVM vitam Pythagorae, dudum viris doctis obseruatum et a nobis *tomo primo* [m] inuictis rationibus demonstratum est. Sed recentiora quoque exempla adducenda erant, ne obiiceretur, sanctiorem et θαυμάσιον istam sectam dudum intercidisse. Eum itaque in finem Apollonii Tyanensis fabula incrustata est, et praestigiator famosus ita miraculorum gloria pictus comtusque, vt non haberet Christiana gens, quo Iesu suo superbiret. Quod quia capitis huius *sectione prima* luculenter confecimus, hic repetere opus non est, sed id modo monendum, eo tempore conscriptam a Philostrato Apollonii historiam, quod in Ammonii aetatem, qua secta haec condita est, incidit, cuius consilia postea Hierocles et Eunapius satis prodidere. Sed maiora adhuc magisque profutura suis rationibus curanda erant. Nempe desinebat sensim miraculorum apud Christianos multitudo, satis confirmata sanctissimae philosophiae veritate illis miraculis, quorum fidem reiicere ipsis prodigiis prodigiosius merito visum erat. Ast hi homines, qui pudorem omnem posuerant, genti suae noua vindicare τῶν θαυμαστῶν specimina allaborabant, et hunc in finem vitas quoque antistitum sectae suae, gentilisque superstitionis enarrabant, vt potissimum eos philosophiae suae patrocinio non minora edere potuisse, ostenderent. In qua re probanda exemplis lectorem detinere, necessarium non putamus, sed ea tantum in memoriam illi reuocamus, quae de PORPHYRII *vita Plotini*, de EVNAPII *vitis Sophistarum*, de MARINI *vita Procli*, de DAMASCII *vita Isidori* in antecedentibus fuse disseruimus. Diligenter enim vbique ad hanc rem digitum intendimus, et quae prodigia de iis narrata sint, exposuimus. Ne vero haec sine ratione dicta viderentur, ipsa haec miracula et stupenda philosophorum opera philosophiae suae beneficio peracta dicendum, et theurgiae fama, quae diu ante inter populorum orientalium sacerdotes viguerat, suis philosophis vindicanda, totumque huius sapientiae aedificium ita instruendum erat, vt virtutes hae theurgicae, si non summum sapientiae apicem, certe proximum constituere, et philosophiae ministerio ad hanc perfectionem commerciumque arcanum cum Diis peruenire philosophos posse diceretur. Qua de re qui plura nosse cupit PORPHYRII *epistolam ad Anebonem Aegyptium*, vel IAMBLICHI *ad eam responsionem*, quae librum *de mysteriis Aegyptiorum* continet, vel solam MARINI *vitam Procli* legat, abunde de veritate eorum, quae strictim attulimus, conuincendus. Quin ne his quidem limitibus se continuit impudentissimorum hominum superbia, sed vt longe post se Christi legatos et sectatores relinquerent, tota

m) L. II. c. 9.

tota haec virtus theurgica, et prodigiorum edendorum facultas inter minores philosophiae suae mirabilis partes a quibusdam relata est, eo quod inferiorum tantum numinum commercium offerret. Non negamus aliter visum fuisse Iamblicho eiusque discipulis. Ast sensisse tamen ita Plotinum, Porphyrium et Eusebium Myndium in praecedentibus ex Porphyrii, Augustini et Eunapii testimoniis demonstrauimus. Rationem nempe in philosophia, quam ducem elegerant, quaerebant, quae cum infinitos fere spirituum daemonumque ordines constitueret, ad summum Numen in profunda Deitatis abysso habitans accessum paucissimis addixit, ast suis virtutibus eo ascendere posse animum recte praeparatum purgatumque statuit, vt ad ipsum Deum istum sine imagine intuendum animus peruenire queat. Ad quem felicitatis apicem se peruenisse Plotinus, Porphyrius, Iulianus imperator, Proclus, iactabant, vt in eorum vitis dictum. Haec Christianorum miraculorum gloriam longe superare credebant, hincque factum, vt non absque contemtu de iis loquerentur, et nescio quarum fraudum eos accusarent, qua de re Porphyrii, Iuliani, Libanii in Christianos calumniae exemplo esse possunt luculento. Tacemus nugiuendulos haec prodigia suae virtuti et philosophiae theurgicae vindicasse, sicque potestatem in spiritus sibi arrogasse, cum miraculorum edendorum virtutem Christiani non sibi, tanquam ministris, sed Deo soli miraculorum auctori vindicauerint, qua de re tamen plura dicere non licet, videndus vero Cl. MOSHEMIUS [n].

XVI. Fraudes, suppositiones, mendacia habita licita.

XVI. Esse in his vitis philosophorum Pythagorico-Platonicorum innumera mendacia, contradictiones apertas, et alia prorsus non cohaerentia, accurato adhibito examine, sole meridiano clarius ostendimus. Haec iusto quidem Dei iudicio euenisse, dubitandum non est, qui in tam peruersos et absurdos sensus hos homines tradi passus est, vt immensum, quod inter lucem et tenebras intercedit, discrimen veritatis amantibus patesceret, sicque tenebrarum serui a filiis lucis distinguerentur; ast aliter euenire non poterat, cum deessent nugatoribus vera miracula, nec haberent aliud praeter superstitiosae et simplicis vetustatis fabulas et recentiorum praestigiatorum fraudes, quibus ad propositum scopum pertingere possent, quam mendacia. Quae licet philosophum tantopere dedeceant, vt venerabili isto nomine mendax indignus prorsus recte videatur, inuenerunt tamen tum in sectae Pythagoreae moribus, tum in Aegypti et orientis consuetudine, quibus turpissimam rem colore imbuerent philosophico. Antiquissimo enim iam tempore inter sacerdotes Aegyptios (licet aliarum quoque gentium antistites sacrorum ab hac impietate liberari non queant,) pro sacro quodam canone fuisse receptum: licere pia fraude et mendaciis rem sacram iuuare, Aegyptiacae philosophiae, suo loco a nobis enarratae historia apertissimus testis est, et Hermeti-

n) l. c. §. 27. p. 155.

meticae theologiae nomen, quod imperantium pariter atque sacerdotum technas populi mentibus religioso vinculo, tanquam iugum quoddam imposuit et mendaci Mercurii auctoritate obsequium eius sibi obstrinxit, satis loquitur, nec negare potuit IAMBLICHVS [o], ast de Mneui Aegyptiorum rege dudum iam testatus est DIODORVS SICVLVS [p]. Morem hunc a sacerdotibus Aegyptiacis didicit, strenueque, vt erat callidissimus rerum suarum artifex, exercuit Pythagoras, quem, veterum dictis nixi narrauimus, reditum ex sedibus defunctorum finxisse, vt maiorem placitis suis fidem conciliaret, dixisse etiam, quibus in corporibus anima sua prius fuisset commorata. Quem magistri morem tanquam normam receperunt Pythagorei, inter canones sacros, quos ab eo acceperunt, huic quoque fidem dantes: *Neque de Diis, neque de diuinis oraculis cuiquam eorum, quae sunt admirabilia, fidem derogandam esse.* Quibus, interprete IAMBLICHO [q] hunc quidem colorem addebant: *nobis quidem corporeae qui simus naturae, genitique et corruptibiles, adeoque momentanei, morborumque diuersitati subiecti et domus paruitati, et grauitationi versus centrum, et somnolentiae, indigentiaeque et abundantiae, stoliditati et infirmitati, animique impedimento atque aliis, quaedam difficilia atque impossibilia videri posse, quae a Diis fieri queant, qui ipsi omnia possint.* Ast haec dicis tantum caussa asseruisse, haud obscure prodidit TIMAEVS LOCRVS [r], cuius notabilis sententia: *Quemadmodum corpora remediis quibusdam morbosis sanamus, ita et animos falsis sermonibus coërcemus, nisi ducantur a veris.* Nec alienum ab hoc mentiendi et supponendi more fuisse Platonem dialogi ipsius satis testantur [s], in quibus affinxisse Socrati, Parmenidi, Protagorae aliisque quos colloquentes introducit, de quibus nunquam cogitauerunt, in eius historia demonstratum est. Qui vt exemplis suis adderet praecepto fidem, *principibus ciuitatis prae ceteris fallere et mentiri licere*, professus est, *propter vtilitatem ciuitatis.* His praeceptoribus gloriabantur noui philosophi, ad horum exemplum se componebant; quid mirum, putasse eos, fabulis et commentis licere ruenti in interitum suum superstitioni subuenire? sicque mendacio officioso res diuinas iuuare. Id vero non fictis tantum miraculorum historiis, sed libris quoque suppositiis factum est, quos Zoroastri, eiusque discipulis, Hermeti, Orpheo tribuisse iam monuimus, suoque loco in *primo tomo* euidenter ostendimus. Qua in re eo magis confirmabatur pestilentissimorum hominum audacia, quod et orientales philosophi, et ipsi Christiani doctores pias has fraudes sibi licere contenderent, magnaque tunc esset libros supponendi fingendique licentia, de qua tamen in sacra historia plura praecipienda sunt. Pleraque vero notatu digna congessit MOSHEMIVS [t].

 XVII.

o) De myst. Aegypt. Sect. I. c. 1. p. 2.
p) L. I. p. 84.
q) IAMBLICH. protrept. c. 21. p. 136.
r) De anima mundi opusc. mythol. p. 566.
s) De republ. L. III.
t) Diss. de caussis suppositorum librorum inter Christianos Sec. I. et II. Vol. diss. hist. eccles. p. 217. seqq.

XVII. Senior et praestantior doctrina de Deo diuinisque exculta.

XVII. Reſtabat Chriſtianae doctrinae praeſtantia atque ſanctitas, quae interno argumento animos ad recipiendum vehementer commouebat, cum gentiles nugae ſua futilitate falſitatem demonſtrarent, et riſu atque ignominia a prudentioribus dignae haberentur. Et hic quoque inueniebat conſilium Ammonius, et condita ab eo ſecta, quod Chriſtianis opponeret. Platonis enim veſtigiis inſiſtentes, qui copioſior fuerat in theologicis, quam phyſicis et moralibus atque dialecticis, inutiles, quod diſerte de Ammonio teſtatur Hierocles, quaeſtiones prorſus eiiciebant, nec de natura rerum, de qualitatibus, de ſyllogiſmis, et his ſimilibus magnifice ſtatuebant, quamuis ea ab Ariſtotele maxime commendarentur. Qua de re luculenta eſt Iamblichi ſententia, cum ab Alypio dialectico ſophiſmate eſſet circumuentus, dicentis [w]: Ἀλλ' οὐχ οὗτος γε ὁ τρόπος τῆς ἡμετέρας διαλέξεως, εἴτω τὶ περιττὸν ἐςὶ κατὰ τὰ ἐκτὸς, ἀλλ' εἴτι πλεονάζει κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν φιλοσόφῳ καὶ πρέπουσαν, *alienus a noſtra diſputandi ratione iſte modus eſt, ſi quis in rebus externis praeter alios excellat: ſed ſi virtutem, quibus philoſophum proprie ornatum eſſe decet, copiis circumfluat atque abundet.* Idem de Iſidoro quoque Gazaeo ſupra obſeruatum eſt [x], eum contemta Ariſtotelis philoſophia, quod ratiocinando incederet, diuinis autem notionibus non vteretur, tantum eius faſtidium cepiſſe, vt deguſtata Platonica philoſophia, ne aſpicere quidem eam dignatus ſit vlterius. Horum vero loco grauiſſima doctrinae capita de Deo, de principiis emanatiuis, de animae origine, de ſpiritibus, deque rerum ſpiritualium ordinibus atque modis, et perducenda per iſtam doctrinam anima ad ſummam felicitatem, explicabant, deque his operoſas diſputationes conſcribebant, tantam ſublimitatem affectantes, vt quid ipſi ſcriberent, vix intelligerent, certe a pauciſſimis intelligi poſſent. Qua in re nemo ſuperior fuit Plotino, cuius ſcriptorum maxima pars eiusmodi argumenti generibus abſoluitur, et tantam ſublimitatem affectatam et metaphyſicam ſapit, vt ne Porphyrius quidem eum, niſi poſt longam meditationem intelligere potuerit. Iamblichus autem totum librum ſuum, quem *de myſteriis Aegyptiorum* conſcripſit, argumento diuino dicauit. Porphyrii *ſententias ad intelligibilia ducentes*, Procli *theologiam Platonis*, aliaque huius generis ſcripta tacemus. Deſcendebant quidem ad dialectica quoque et phyſica, ſed ea infra dignitatem metaphyſicorum et theologicorum habebant, et ad haec accurate diſcenda diſcipulos exhortabantur, qua de re ne prolixi ſimus, IAMBLICHI *ſermones protrepticos* legendos commendamus.

XVIII. Sanctior philoſophia moralis reuocata.

XVIII. Tandem et ſanctitatis, quam doctrina Chriſtiana prae ſe ferebat, ita rationem habuit Ammonius et aſſeclae, vt eam philoſophia ſua morali ſi non ſuperare, certe aequare et eandem tenere viam viderentur. Nempe cum in illud potiſſimum conniteretur doctrina Chriſtiana, vt homines

[w]) EVNAPIVS in Iamblicho p. 30.

[x]) PHOTIVS Cod. CCXLII. p. 567.

mines cupiditatum coeno erepti et a passionum imperio liberati imaginis diuinae vestigia relegerent, et constituta sibi aeternae et beatificae visionis Dei meta tantae spei se pararent, officia etiam non ciuilia tantum, sed spiritualia quoque et sublimioris vitae gnauiter exsequerentur, et carnis desideria supplantando, eam, cruci quasi affigerent, viresque eius eneruarent: mira diligentia studuerunt homines astutissimi, vt non deteriora vel minus sancta praecepisse viderentur. Hinc grauissimae corruptionis, quae hominum insidet animo, profunditas deplorata, hinc abiicienda corporis vincula inculcatum, hinc extollendum esse ad primum sapientiae fontem animum clamatum, hinc diuinis affectibus pectus imbui iussum, hinc virtutes non tantum politicae sed practicae quoque atque theoreticae exercendae commendatae, hinc ad intuitiuam visionem anhelandam cuncta relata, hinc perpetuum in corpus eiusque motus etiam naturales bellum odiumque commendatum, hisque omnibus acquirendis preces adhibitae. Nec haec sobrie tantum et ad coercendum intra limites suos corpus praecepta, et tradita, sed mirum in modum etiam aucta et exacta, graueque corporis cum anima commercio indictum bellum, extenuatae ieiuniis austeris vires, inque sacro Deorum cultu non dies tantum sed et noctes consumtae, summum Numen hymnis laudatum, et ad seuerissimam disciplinam cuncta fere reducta, vt diuino se totos amore occupatos dici possent [y]. Quod studium sanctitatis praeposterae tantum fuit, vt et corporis puderet, et coniugium quoque tanquam status vitaeque conditio impura minus cum sanctitate philosophica constare posse crederetur, quin immo esset, qui tantopere insaniret, vt genitalia sibi securi eo fine praecideret [z]. Multa a Platonicis Alexandrinis hanc in rem dicta in medium possent adduci, si in longam disputationem protrahere liceret orationem, verum horum philosophorum libros, et imprimis PORPHYRII *de abstinentia et de sententiis ad intelligibilia ducentibus*, IAMBLICHI *de vita Pythagorae et protrepticῶν*, SIMPLICII *in Epicteti enchiridion*, HIEROCLIS *in aurea carmina*, hisque similes legenti vbiuis occurrent, et sine negotio colligi possunt. Quibus omnibus ita augendis, vt Christianam theologiam moralem superarent, non dubitabant impostores, Christianorum, quos tantopere oderant expilare scrinia, et verba atque praecepta referre, systemati tamen suo inaedificata et attemperata, hincque in deteriorem minusque sanum rapta. „Vnde „eleganter monuit doctissimus OLEARIVS [a]: horum hominum „praecepta ipsius scripturae phrasin adeo exacte referre, vt ex illius fon„tibus ea deriuata esse, dubitari vix possit. Id vero aemulatione factum „religionis Christianae manifestum esse, ne quicquam scilicet philosophiae „deesse videretur eorum, quibus illa sese maxime hominum animis com„mendare deprehenderetur. Neque sane alios facile in ornanda spoliis

 „hu-

y) Exemplum prae ceteris dabit vita Procli.
z) Damascius apud PHOTIVM l. c. p. 567.
a) De philos. eclect. c. 3. p. 1220. c. 7. p. 1221.

„huiuscemodi philosophia diligentiores reperiri, quam qui infensissimo „essent aduersus Christianos animo. Certe Iulianum, Porphyrium et „Proclum, quos peculiaribus scriptis Christianismum impugnasse notum, „diligentissimos fuisse in imitanda doctrina morum et institutis eorum, „scripta illorum loqui". Sane Iulianum illa potissimum ratione adductum esse vt Arsacium pontificem maximum imitari mores et ritus Christianorum, sacerdotesque suos ad exemplum doctorum Christianorum componere iuberet, quod Christiani tam pura sanctaque vterentur morum disciplina, ex eius epistola ad Arsacium [b] liquet. Tantumque hoc Platonicorum studium pietatis ad Christianorum imitationem fuit, vt et singularia deuotionis genera, quae spontanea sanctitas, procedente tempore, sibi elegerat, et sensim publice commendauerat, imitarentur. Cuius exemplum vt lector habeat, ea recoli memoria iubemus, quae supra de Serapionis vita eremitica, de Procli singulari cultu matris Deûm, deque sacris omnium sapientum, itemque omnium hominum manibus quotannis factis supra narrauimus. Alia multa his similia diligens lector in historia horum philosophorum passim deprehendet.

Speratum ex hac sectae conditione emolumentum philosophiae

§. XLVI. Dici non potest, quam sibi placuerit ob hanc efformatam Venerem Ammonius, Plotinus, et tota eorum successio. Plurimum enim philosophiae studium adiutum et reformatam puriorem eius faciem esse clamabant, orbique gratulabantur, quod diuinitus edocto inspiratoque Ammonio, melior et praestantior sapientiae vultus, deterso squalore et coeno, quod eum misere hactenus deformauerat, iterum apparuisset. Qua de re magnifica passim sunt Platonicorum Alexandrinorum verba, magnam prae se ostentationem ferentia, vt vel ex solo Hieroclis loco supra adducto constare potest. Imprimis iactabundus in hac re ostentator est EVNAPIVS [c], qui non humanae tantum sapientiae, sed diuinae quoque gloriam restitutam per hos philosophos vbique fere gloriatur.

sed frustra, damnis potius illatis plurimis.

Tantum vero abest, vt attulisse eos vtilitatem aliquam vel philosophiae, vel eius historiae credi possit, vt potius variis modis vtrique nocuisse, maxima vero damna rebus Christianorum sacris intulisse fatendum sit. Quod vt manifestum faciamus, cogitari volumus, ipsam philosophandi rationem, quam Ammonius cum sectatoribus elegit, Plotinus vero in perfectum iustaeque magnitudinis systema coire iussit. Eam syncretisticam fuisse, et pleraque Platonis, Aristotelis, et Stoicorum placita inter se ita conciliasse, vt amice conspirare viderentur, in diuinis vero omnes fere religiones suis nugis adaptasse, in antecedentibus prolixe docuimus. Magnam vero inde cladem accepit philosophia; quae cum sectarum quidem dissidiis esset in partes discissa, multisque controuersiis et inanibus quaestionibus in praeceps acta, exhibebat tamen philosophorum principum systemata genuina, sicque veritatis cupido occasionem dabat, de cuiusuis

b) Epist. LXIX. p. 429.

c) Videsis prae aliis locis praefationem.

iusuls systematis veritate vel falsitate iudicandi, eligendique, quod rationi videretur quam maxime conuenire veroque esse simillimum. Ast haec vnica, quam philosophia sectaria exhibere poterat, vtilitas ista male sana conciliatione tota corrupta est. Cum enim, vt systemata in vnam eandemque ire cogerentur sententiam, diuersus longe et alienus ab auctorum mente sensus illis affingendus esset, deprauatam prorsus et a vera mente longe abeuntem significationem suscipere coacta sunt, ita vt si hos homines sequaris, quid genuinum Platonicum, Aristotelicum, Stoicum, et si eos audis, Aegyptiacum siue Hermeticum, Chaldaicum, Orphicumque sit, plane nescias. Non vero aliena modo et a vera auctorum mente longe recedentia exhibuerunt philosophastri pessimi, sed cum meliora quoque dare vellent, ast intelligendi iudicandique viribus, rectaque ad id voluntate non satis instructi opus aggrederentur, nubem pro Iunone, nugasque inanes et difficiles pro veritatibus vendiderunt, et, quod aiunt, carbones pro thesauro exhibuerunt. Cum enim systematum toto coelo inter se dissentientium harmonia non aliis remediis posset effici, nisi inanium vocum, obscurarum notionum et praeuisionum metaphysicarum spectris, dici non potest, quam repleuerint homines infausto sidere nati campum philosophiae spinis et dumetis, quamque larga loliorum seges inter infelicissima semina effloruerit, quam absurdae excogitatae hypotheses, quae monstra opinionum laruaeque ineptissimarum assertionum fuerint introductae. Cuius rei si quis exempla desiderat, eum vel vnius Procli libros legere iubemus, vt ad quae ingenii luxuriantis somnia et deliramenta infelix philosophus deflecterit, pateat. Sane vna de Deo diisque doctrina in infinitas tricas excrescens, et nescio quos ordines numinum innumerabiles nobis offerens, luculento esse potest exemplo. Quod eo magis auxere Alexandrini philosophi, quo magis, vt haberent, quod in tanta verae sapientiae inopia, blaterarent, ingenii fertilissimi quidem, ast nulla iudicii lege intra limites coacti habenas laxantes Phaetontis instar, per immensa cogitationum inanium spatia discurrerunt praecipites, et notiones simplices atque claras inaudita subtilitate dissecuerunt, ac inani tumore elati, ad summum vsque apicem extulerunt. Quae cum auicularum instar nubes petentium oculorum tandem aciei euanuissent, et, nec verus sensus, nec aperta subtilitatis nimiae ratio amplius pateret, ipsique, quid sibi vellent, non intelligerent, ad vanas et nullius sensus ac significationis distinctiones et explicationes ipsa re obscuriores, et similitudines redierunt, lectore interim non incerto tantum, sed multo magis, quam ante fuerat, dubio relicto. Cuius si quis luculenta specimina cupit, Plotini euoluenda illi sunt volumina, vbi has metaphysicas nugas, et inanes ac sine mente sonos et assertiones cateruatim deprehendet. Dabimus tamen, vt lectorem taediosae lectionis onere liberemus, vnum alterumque rei huius, exemplum, vt genius sectae totus pateat. Ponebat PLOTINVS[d], pri-

d) Ennead. V. L. VI. c. 3. p. 518.

primum principiorum omnium fontem, produxisse νοῦν, id est mentem et rationem ex qua omnia essent genita atque producta, nec eam primi principii locum tueri posse, quod tamen veteribus fere omnibus placuerat. Ita enim poscebat imitatio trinitatis Christianae, suis dogmatibus inserenda, suisque attemperanda principiis. Quam, a primo principio diuersitatem intelligentiae siue rationis diuinae, vt probaret, audi quaeso ita ratiocinantem philosophum: *Intelligentia suapte quidem natura indefinita est, tanquam visus, sed ab intelligibili definita. Quamobrem, sicut traditum est, ex indefinita duiate atque vno species numerique gignuntur. Id autem est intellectus, itaque non simplex est, sed multiplex, compositionem quandam prae se ferens, quamuis intelligibilem, multaque iam conspiciens. Iam vero et ipse est rursus intelligibile, sed et intelligens, ideoque iam est duo.* Haec latius persequitur, ast ita obscure, vt magnus nobis Apollo dicendus sit, qui claras et perspicuas ex istis sibi notiones, quas Plotinum ipsum non habuisse patet, formauerit. Id nisi fallimur vult obscurissimus philosophus: aliud esse subiectum, quod intelligere potest, aliud intelligentiam, intelligibile simplex et vnum esse, intelligentiam ad multa pertinere, cum multa simul, licet vno intelligentiae actu, conspiciat. Habere itaque intellectum diuinum quandam compositionem, sed mentalem, quaeque simplicitati non officiat; cum intellectualis quaedam intelligentis et intelligibilis inter se diuersa duitas sit. Id voluisse Pythagoram et Platonem, ex vnitate et duitate numeros formasque deriuantes. Facile credimus, lectorem nobis reclamaturum, nosque accusaturum esse, introducere nos spectra et cum laruis ludere; non morose refragabimur, ast sensum verborum mentemque Plotini nos assecutos esse, certi fere sumus. En vero, quas nobis nugas, et distinctiones metaphysicas obtrudat Plotinus, vt phantasiae suae, telarum araneorum quidem in modum subtiles, at nihil significantes cogitationes explicet. In simplicissimo enim ente, (ita enim diuinum intellectum tanquam principium aliquod siue ὑπόστασιν ἀρχικὴν sibi concipit, et more suo notiones et abstractiones mentis in personas transformat) sibi aliquam compositionem, quae verbis tantum, vel modo concipiendi constat, imaginatur, immo verba sine sono fundens, distinctionem comminiscitur, inter intelligibile, intelligens, et intelligentiam, nullo modo intelligibilem. Platonem vero de anima mundi loquentem, quae vnitatis, id est, essentiae spiritualis, et duitatis siue materiae aliquid sibi admixtum habet, ad inanes nugas suas et deliramenta rapit. Sed nugarum nondum satis est, cum enim absurda notionis abstractionisque metaphysicae in personam aliquam vel ὑπόστασιν commutatione sequeretur, primam ὑπόστασιν, fontemque reliquorum, ab altera distinguendam, esse ἄνευ καὶ ἄλογον, eo quod principio primo-primo monadique omnis compositio, licet intelligibilis, qualis in intellectu diuino esset, refragaretur, immane vidit monstrum Plotinus, quo, summum atque primum

primum rerum omnium, maxime intelligibilium, fontem fine mente et ratione esse, dicendum erat: id quod Platoni e diametro aduersum erat, qui quam maximo studio rationem et intelligentiam in summo rerum omnium parente posuerat. Non habebat Plotinus, quo se ex inexplicabili labyrintho extricaret. Confugit itaque [e] ad similitudinem quandam, cum verba ei deessent, a luce desumtam, eamque vel simplicem et vniformem, vel variam et multiformem esse monet, et superiorem lucem primo simplicissimo numini tribuit, cum lucidissimo solis corpore comparato, alteram, secundo principio, quam cum solis radiis confert. Ast quid haec ad ἀνόησιν istam et ἀλογίαν, Deo tributam? Vt itaque a tanta absurditate sese liberet, distinguit inter νόησιν ἀυτὴν ipsam intelligentiam, et inter ἔχον τὴν νόησιν, quod in se habet intelligentiam, et primum tribui posse primae hypostasi concedit, alterum non item. Ast, bone Plotine, verba audio, sensum non percipio. Dixeras enim, νόησιν esse definitam a νοητῷ, adeoque quandam compositionem in se habere. Forte id dici debuerat: habere quidem primam personam trinitatis tuae metaphysicae intelligendi vim, naturamque et ratiocinandi potestatem, sed non versari circa obiecta intelligibilia, quae compositionem idearum simplicissimarum quandam et metaphysicam innuant, ideo ex se produxisse personam alteram, intellectum. Et sic forte clariora tibi verba data sunt, quam dedisti, ast quae, quaeso, ratio illa est, quae nunquam in actum deduci potest? quaeque obiecto, de quo cogitat, nullo coniungitur vel afficitur? Sic tu nos inanibus decipis vocibus, et te non intellexisse ea, quae nobis mysteria obtulisti, prodis. Ignoscet lector beneuolus breuem digressiunculam de argumento spinoso et taedio pleno, quam eo fine adducere necesse erat, vt genuina facies philosophiae huius luculenter pateret, et quales philosophos se Alexandrinae scholae doctores praestiterint, constaret. Alia exempla peti possunt ex PORPHYRII *sententiis.*

§. XLVII. Nondum damnorum, quae ex praepostera hac philosophandi ratione in sapientiae studium redundauerunt, satis est, sed plura quoque ei inflicta vulnera. Disseruisse homines hos, spinas colligentes et muscas venantes, de subtilissimis metaphysicarum abstractionum notionibus modo monuimus. Eae cum in se difficulter queant intelligi, omnem tunc fere captum superabant, quod inanes erant, et nullo fundamento, nisi delirantis ingenii somniis, nixae. Vt igitur melius intelligerentur, ad similitudines confugiebant, et dictiones atque vocabula impropria; quae cum alienam rem imaginationis imperio subiectam ad res omni corporea imagine carentes transferrent, lectores plerosque egerunt in transuersum, vt vel perperam obscurissima placita interpretarentur, vel

Alia philosophiae damna inde exorta.

e) l. c. p. 536. seq.

vel plane, quid vellent non caperent. Teſtes hac in re, praeter innumera Platonicorum reformatorum loca, volumus oracula, quae illi Zoroaſtri et Chaldaicae ſcholae ſuppoſuerunt, quae plena ſunt eiusmodi imaginibus, ad res ſpirituales et idola mentis, quae ſibi condiderunt, translatis. Vt vel vno exemplo rem illuſtremus, ita oracula [f]:

> Νοούμεναι ἴυγγες πατρόθεν νοέουσι καὶ αὐταὶ
> βουλαῖς ἀφθέγκτοισι κινούμεναι ὥστε νοῆσαι.
>
> *Intellectae iynges a patre intelligunt et ipſae*
> *Conſiliis ineffabilibus motae, vt intelligant.*

Quid hoc nomine ſibi velint obſcuriſſimi philoſophi, hariolandum potius, quam decernendum eſt, ideas in intellectu diuino reſidentes, quae, aliis ſubſtantiis intelligendi pariter et eſſendi principium largiuntur, deſignare voluiſſe, alio loco [g] veriſimile eſſe oſtendimus. Aſt dum vel auiculae, vel etiam ſphaerulae magicae (vtrumque enim iyngis nomen denotat) imaginem ad notionem metaphyſicam transferunt, loco perſpicuitatis, quam quaerunt, nouas rei in ſe obſcuriſſimae conciliauerunt tenebras. Nec hoc damnum ſolum, ſed corrupta ita quoque iudicii vis fere omnis, vt quo diutius his quisquiliis inhaereas, eo minus de vero iudicare queas; id quod euentus in hac ipſa ſecta comprobauit, quo magis enim illa prouecta aetate inualuit, eo magis iudicium fere omne exſpirauit, ſic vt, quam apud Plotinum et Porphyrium adhuc deprehendere licet iudicii aciem, eam in poſtremis huius ſectae philoſophis plane deſideremus. Vt vero res maxime ſeria et grauiſſima in difficiles nugas Siculasque gerras mutata, ita ſuperſtitionis quoque regnum iſta pſeudo-philoſophia quam maxime amplificatum, cui tamen debellando euertendoque veram philoſophiam manum admouere decebat. Vix opus eſſe putamus, vt haec prolixe probemus, cum ſingulae horum philoſophorum vitae et ſcripta quoque theologica omnia, quae ab iis profecta ſunt, euidentiſſimum exhibeant teſtimonium. Certe Eunapii vitas hiſtoriam ſuperſtitionis philoſophicae melius et accuratius vocari, quam hiſtoriam philoſophorum, omnes paginae loquuntur. Nec ſpoliata tantum veritas ſuperſtitioni inimica telis philoſophicis, ſed iisdem etiam armis oppugnata et eiecta ex plurimorum hominum mentibus eſt. Ea enim fini innumera illa deorum ſeries et ſacerrima conficta eſt catena, vt, quam antea prudentiores ſuperſtitionem riſerant, iſtis coloribus philoſophicis indutam, quicunque philoſophiae nomine dignus eſſe vellet, apertis exciperet amplexibus. Id quod non potuit non prudenti cuilibet valde videri exoſum, et philoſophiae nomen vehementer polluere, praeſertim cum viderent ad aniles fabulas et turpiſſimam ſuperſtitio-

f) v. 117. ſeqq. g) Amoenit. liter. T. VIII. art. 1. p. 299. ſeqq.

ftitionem pleraque reuocari. Tandem et hiftoriam philofophicam huius fectae ftudio vehementer corruptam effe merito dolendum eft. Etfi enim Porphyrii et Iamblichi in ea excolenda ftudium negari non poteft, clarum tamen fuo loco fecimus, vtrumque non de hiftoriae veritate, fed de fectae fuae gloria fuiffe follicitum, nec erubuiffe, mendaciis et fabulis hiftoriam philofophiae adulterare, Porphyrium etiam eorum philofophorum famam iniuftis armis aggreffum fuiffe et profligare voluiffe, quos fuae fectae rationibus aduerfos noffet, praecipue Socratis. Omnium vero maxima vulnera inflixiffe hiftoriae philofophicae libris fpuriis viris magnis fuppofitis hanc fectam fatendum eft. Cum enim iuftos fe vetuftiffimae fapientiae Chaldaicae, Aegyptiacae, Orphicae poffeffores dicerent, non tantum exiguas illas reliquias et fragmenta, quae fupererant, ad fuorum placitorum normam fuere interpretati, fed vt antiquitatis fibi conciliarent praeiudicium, ingenii fui foetus adulterinos veros et genuinos veterum philofophorum partus effe magna impudentia dixerunt. Cuius generis pleraque effe, quae de Zoroaftre, Hermete, Orpheo, aliisque magni nominis viris circumferuntur fcripta, *tomo primo* luculenter expofuimus.

§ XLVIII. Non minora fuere damna, quae ab hac fecta eclectica, vel fyncretiftica Platonicorum Alexandrinorum paffa eft ecclefia. Quae licet grauia fatis fuerint maximumque in hiftoria facra momentum habeant, prolixe tamen heic loci, vbi non ciuitatis Dei, fed philofophiae hiftoriam fcribimus, enarrari non poffunt, fed ftrictim tantum exponenda funt, vt, quo loco habendi fint homines, magnis quorundam veterum multorumque recentiorum laudibus digni iudicati, appareat. Et inficiandum quidem haud eft, cum laudauiffe valde et commendauiffe ipfos Chriftianos doctores rationem hanc philofophandi eclecticam, tum eorum quosdam eruditionis laude, quam fibi Ammonii fchola compararauerat, illectos eius praecepta didiciffe: praeftitiffe etiam hanc fectam aliquam Chriftiano nomini operam, eo quod Gnofticorum aliorumque haereticorum deliramenta fortiter oppugnauerit[b]. Quin et reticendum non eft, multis ex Plotini fchola hanc philofophiam viam ad Chriftianam religionem monftrauiffe, cum in illa fanctius, et plenius ea doceri viderent, quae apud magiftros fuos didicerant, vel exiguum difcrimen intercedere putarent. Qua de re digna funt, quae afferantur, verba AVGVSTINI [i] ita fcribentis: *Tunc Plotini fchola Romae floruit, habuitque condifcipulos multos acutiffimos et folertiffimos viros. Sed aliqui eorum magicarum artium curiofitate deprauati funt, aliqui Dominum Iefum Chriftum ipfius veritatis atque fapientiae incommutabilis, quam conabantur attingere, cognofcentes geftare perfonam in eius*

Damna ex hac philofophia in ecclefiam redundantia.

Ccc 2

b) CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 188. GREGOR. THAVMAT. Or. paneg. in Orig. p. 45. LACTANT. L. II. c. 8.

i) Epift. LXVIII. ad Diofcur. c. V. §. 33. T. II. opp. p. 260.

eius militiam transiuerunt. Cuius caussam alio loco [k] hanc exponit: *Itaque*, ait, *si hanc vitam illi viri nobiscum rursus agere potuissent, viderent profecto, cuius auctoritate facilius consuleretur hominibus, et paucis mutatis verbis atque sententiis Christiani fierent, sicut plerique recentiorum nostrorumque temporum Platonici fecerunt.* Vtrumque vero, si recte rem aestimes, magno cessit ecclesiae Iesu Christi damno. Cum enim et Platonici hi sententiarum similitudine decepti in Christiana castra transirent, at domesticas hypotheses eo transferrent simul, et cum Christianis dogmatibus conciliarent; et Christianorum filii horum hominum scholas frequentarent, quos eruditionis elegantia et philosophiae laude commendari audiebant; factum inde est, vt castissima Iesu Christi doctrina valde pollueretur, et male sana dogmata Alexandrina sanctioris philosophiae circulos misere turbarent. Ex eo enim tempore euenit, vt Platonicam philosophiam et Christianam religionem leui immutatione et emendatione facta simul stare coniungique posse doctores Christiani opinarentur. Id quod praecipue factum, postquam Origenes in Ammonii schola hanc philosophandi viam ingressus, eam mutatis paucis capitibus ad Christiana placita retulerat, sicque is sacram doctrinam, Platonico habitu exornatam auctamque, in Alexandrinam scholam introduxerat, vt ex illis luculenter patebit, quae *tomo tertio* de eius dogmatibus Ammonianis dicturi sumus. Is enim cum plurimos discipulos haberet, qui eruditionis eius fama illecti philosophiam et theologiam ab eo discere cuperent, omnes eadem, quam ab Ammonio acceperat, methodo, instructi sunt. Qui cum postea non exiguam inde commendationem accepissent, quod tanto magistro vsi essent, ad summa ecclesiae munera promoti sunt: qui disciplinam hanc Ammonio-Origenianam per omnem Aegyptum multasque Orientis prouincias disseminarunt, et his loliis agrum DEI vbique asperserunt. Quod quas calamitates ecclesiae, quas turbas concitauerit, et quam difficulter malum potuerit eradicari, in ecclesiasticis annalibus pluribus solet exponi. Quod tantum abest, vt superstitionis gentilis patrocinium, quod haec secta stabiliebat, tolleret, vt potius ea contra Christianos haud vno modo victorias obtineret. Cum enim illis tela, a dissidiis philosophorum, a doctrinae futilitate, a moralis philosophiae insufficientia, et quae alia huius generis erant, petita extorsisset, et imprimis, quae pro sacra tuenda doctrina afferebatur miraculorum gloriam, dogmatum sublimitatem, veritatem et sanctitatem subdola imitatione, fraudibus et mendaciis elusissent, populi vero religioni, cuius viros prudentiores hactenus puduerat, hederam illam apposuissent, qua et sapientioribus venalis videri posset, persuaserunt multis, vt relictis sacris Christianis ad vomitum pristinum reuerterentur, et apostasiam non refugerent, vel vt in auita superstitione persisterent, rati parum inter-

k) De vera relig. c. IV. §. VII. T. I. p. 559. seqq.

intereſſe diſcriminis, cui cultus diuini generi adhaererent, cum ſtatuerent, quae Maximi Madaurenſis Platonici Africani verba ſunt apud AVGVSTINVM [l], *Deum omnibus religionibus commune nomen eſſe: et ita fieri, vt dum eius quaſi membra quaedam carptim variis ſupplicationibus proſequamur, totum colere profecto videamur.* Illius exemplum habemus Iulianum imperatorem, ſupra prolixe enarratum, quem cum ſollicite cuſtodiendum Conſtantius duxerit, ne gentilium philoſophorum ſcholis innutritus occaſionem deficiendi a fide caperet, recte inde colligitur, plura eiusmodi exempla triſtia hanc prouidentiam imperatori ſuaſiſſe. Huius vero exempla eſſe poſſunt Platonici temperatioris ingenii, qui non quidem auito cultui nuntium miſerunt, aſt nec Chriſtiana ſacra, licet publica confeſſione ſe illis non addicerent, reiecerunt, rati, diuerſo licet ritu, vnum tamen omnes Deum colere, nec hanc religionum diuerſitatem illi diſplicere, adeoque ab hominibus quoque ferendam eſſe. Id quod eo fortius illis placuit, quo magis Alexandrina philoſophia commune omnium fere religionum habebatur receptaculum. Hunc in cenſum Ammianum Marcellinum, Chalcidium, Symmachum, Themiſtium, refert Cel. MOSHEMIVS [m], qui de ea re videndus, de qua nos quoque pauca ſupra diximus. Qui vero in eccleſia verſabantur, huius philoſophiae amore adeo ineſcabantur, vt non dubitarent, nouam ſibi ad eius normam religionem effingere, quae Chriſtianae quidem nomen tueretur, aſt re ipſa illi eſſet diſſimillima. Cuius exempla etſi multa occurrunt, ſuo loco enarranda, Syneſii tamen Θεολογύμενα omnium luculentiſſimum ſpecimen ſunt, vt *tomo tertio* faciemus manifeſtum. Qui cum grauiſſima momenta Chriſtianae confeſſionis negaſſet, et nefanda βδελύγματα quae ab Hypatia didicit, fuiſſet profeſſus, nihilo tamen minus dignus iudicatus eſt, qui coetui Chriſtiano antiſtes praeficeretur: adeo non abhorrebat a Platonicis nugis eccleſia. Simile et illuſtrius etiam exemplum in *Clementinorum* auctore prolixe et eleganter expoſuit doctiſſimus MOSHEMIVS [n]. Huic malo affine eſt illud, quo nefandae philoſophiae myſteria Chriſtianis doctrinis attemperata viris ſanctis ſeculi primi et ſecundi afficta eisque libri his impuris dogmatibus pleni tributi ſunt. Cuius notiſſimum exemplum cum exhibeant ſcripta, quae ſub Dionyſii Areopagitae nomine ambulant, de quibus *tomo tertio* dicetur, aliud in re nota non addimus. Id quod ſemel receptis Alexandrinae philoſophiae axiomatibus, fieri eo facilius poterat, quo magis in ea receptum licitumque credebatur, pia fraude vti, et rem ſacram iuuare mendaciis, a qua ſcabie Chriſtianos doctores cetera graues atque pios non fuiſſe immunes, docte probauit MOSHEMIVS [o], ad quem breuitati conſulentes, lectorem remittimus. Poſſent his addi alia, et fanaticiſmus in multis orientis eccleſiis per mul-

l) Ep. XVI. T. II. p. 15.
m) l. c. §. 30. ſeq. p. 162. ſeqq.
n) l. c. §. 34. ſeq. p. 174. ſeqq.
o) loc. cit. p. 202.

ta secula regnans, qui tandem ad ecclesias quoque occidentales, cum libris Pseudo-Dionysii transiit, huc aduocari, nisi in Christianae philosophiae historia ea res esset tangenda. Quin et rituum et ceremoniarum et dogmatum ad eas stabiliendas excogitatarum historia p) posset in partes vocari, quae non leuem ex hac philosophia immutationem passa sunt. Verum cum haec extra oleas vagentur, ea ciuitatis Christianae historiam condentibus expendenda relinquimus. Hoc tamen vnum adiicimus, praeiudicia etiam doctis viris plurima eandem philosophiam genuisse. Inter quae lepidam, quae per tot secula viguit, totque securi rogoque homines addixit, daemonologiam merito referendam esse, vel solus PSELLI *de operatione daemonum* libellus, ex horum philosophorum praeceptis totus constans, loquitur. Alia ne nimii simus, tacemus.

Discordia huius sectae. §. XLIX. Expectabit iam lector, ipsius philosophiae Platonicae reformatae siue Alexandrinae delineationem, vt cum genuino Platonis systemate illam queat comparare; sed rem se postulare non difficilem tantum, sed plane impossibilem, facile intelliget, si ad rationes et circumstantias huius sectae paulisper attendere accurate voluerit. Etsi enim in eo conspirauit tota secta, vt conciliatis inter se omnibus fere sectis et religionibus philosophiam reformatam superstitioni receptae ancillaturam stabiliret, et Christianae religionis sufflaminaret successus, caue tamen credas in vnum certum definitumque doctrinae systema eam consensisse; contrarium enim ipsa monumentorum ab his philosophis nobis relictorum docet inspectio, nec natura et conditio huius philosophiae aliud patitur. Cum enim diuersissimorum longeque inter se distantium dogmatum conciliationem quibuscunque possent machinis inire vellent, ingenio omnino indulgendum erat, eiusque beneficio tentandum, quod res ipsa denegauerat. Ast hic valde variabant homines otiosi suisque nugis tribuentes plurimum. Nam cum nulla fere conciliatio faceret satis, semper ad alias transibat audacia, nouum errori quaesitura patrocinium: et quanto quis phantasiae fertilitate felicior erat, tanto plus ad systema semel definitum, vt syncretisticum esset, attulisse se sibi videbatur. Hinc tot diuersae inter sese horum philosophorum φιλοσοφούμενα, quae cum ad voces nihili et inanes distinctiones cuncta redirent, non potuere non diuersissima tantum de vna eademque re nobis huius sectae exhibere placita. Cuius obseruationis in sequentibus quidem aliquot occurrent specimina, vno tamen alteroque fidem huius rei lectori facere non abs re factum iri putamus. Maximi fecisse magiam Platonicos vltimos et in his Proclum, ex supra dictis constare arbitramur, huc enim virtutem theurgicam aduocabant: Sane inter summas Procli perfectiones hanc fuisse, et magnifice iactat et exemplis tuetur MARINVS q). Nec aliter IAMBLICHVS,

p) Tales sunt ieiunia, coelibatus, et his similia.

q) Vit. Procli c. 28. p. 67.

CHVS [r], qui, vbi monuisset, *duas habere hominem animas, vnam a primo intelligibili, quae participet de potentia opificis, alteram, quae nobis inditur ex circuitu coelestium mundorum, ad quem anima Deum speculatura reuertatur*, ait porro, *hanc obtemperare motibus mundorum; illam vero, quae ab intelligibili deriuetur, et adsit intelligibiliter, esse supra orbem geniturae, et solui a fati vinculis, et ad eam pertinere, adscensum ad Deos intelligibiles, et theurgiam omnem ad ingenitum ducentem.* Ita etiam PSELLVS [s]. Ast aliter placuit PLOTINO et PORPHYRIO. Ille enim magiae, et theurgicis operationibus non inesse vim in partem animae intelligibilem, sed tantum in eam partem, quae ex vniuerso assumta irrationalis est, contendit, hincque etiam magicis artibus tantum quoad corpus hominem appeti posse asserit [t]. Hic vero, non tantum interdum prorsus eam reprobat, sed vbi etiam laudat et admittit, teste AVGVSTINO [u], *vtilem tantum* dicit *mundanae parti animae, non quidem intellectuali, qua rerum intelligibilium percipitur veritas, nullas habentium similitudines corporum, sed spirituali, qua corporalium rerum capiuntur imagines, eaque aptam fieri susceptioni spirituum et angelorum ad videndum Deos: nihil vero inde accidere purgationi intellectuali animae, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum suum, et perspicienda ea, quae vere sunt.* Pari fere modo inter se dissentiunt PORPHYRIVS [x] et IAMBLICHVS [y] de potestate fati in Deos. Prior enim, fato subesse Deos concedit, idque tuetur, cuius loca attulit EVSEBIVS [z], posterior, nec Diis ipsis fatum applicandum esse, docet, qui tanquam fati auerrunci in templis statuisque colendi sint. Ast ab vtroque recedit HIEROCLES [a], qui vt medium teneat, inter fati, vel quod idem illi est, prouidentiae diuinae effectus, pro naturarum spiritualium magis vel minus perfectarum conditione distinguit, et ex Platonis, vt putat, mente, circa eas naturas, quae imperturbatae et vsquequaque perfectae ac proinde peccati expertes sunt, puram, simplicem et vniformem Dei constituit prouidentiam, circa alias vero ratione vtentes, quales aërias supra dixerat, eo quod inscitiae et ignorantiae nonnunquam sint obnoxiae ac propterea vitio obsitae, (vel expositae potius) permixtam occasionibus atque fortunis prouidentiam tribuit. Alia dissonantia Platonicorum de fati in Deos daemonasque potestate effata praetermittimus, discenda ex eorum fragmentis, quae collegit HVGO GROTIVS [b]. Multa huius generis ex Platonicorum Alexandrinorum scriptis, et *sententiis* etiam *physicis* a STOBAEO [c] collectis possent adduci, si id ageremus, quibus euidenter constat, eos saepe numero inter se dissensisse: exempla tamen pluscula passim attulit, THO-

r) De myster. Aegypt. Sect. VIII. c. 6. p. 162.
s) Conf. TH. GALE ad l. c. Iambl.
t) Enn. IV. L. IV. c. 43. p. 437.
u) De C. D. L. X. c. 9. conf. GALE l. c. HOLSTEN. vit. Porphyr. p. 268. ed. Fabr.
x) Conf. PHOT. Cod. CCXXIII. p. 363.
y) l. c. c. 7. p. 162.
z) Praep. L. VI. c. 1. p. 236. seqq.
a) PHOT. Cod. CCXLII. p. 753.
b) In collectione philos. sent. de fato p. 12. seqq. ed. Paris.
c) Vide notabilem locum p. 115.

THOMAS GALEVS [d] in hac philosophicae historiae parte versatissimus, qui adiri potest. Multum vero haec discordia aucta est, allegorica fabularum explicatione, quae cum propria ingenii mire luxuriantis ἰυρήματα pro interpretationis norma supponeret, hisque cuncta accommodaret, non potuere non diuersissimae etiam exinde sententiae exsurgere. Cuius rei fidem imprimis facient Procli scripta, ex quibus luculenter discemus, eum nec cum aliis Platonicis, nec secum vbique satis conspirare [e]. Quae cum ita sint, sperandum non est, systema aliquod cohaerens inter se horum hominum posse exhiberi, qui in hoc solo se eclecticos praestiterunt, vt recte obseruatum viris doctissimis OLEARIO [f] et MOSHEMIO [g]. Cum vero doctrina huius scholae, quae non in philosophico tantum sed ecclesiastico etiam orbe tantam celebritatem et auctoritatem nacta est, cognoscenda tamen sit et qua ratione philosophati fuerint, ostendendum, si legibus instituti nostri, quas nobis tulimus, parendum, certior hic et rectior vix via patet, quam vt eo, quem in aliis quoque sectis seruauimus, more vnum alterumque ex horum numero philosophum de potioribus argumentis differentem audiamus, et quae apud alios occurrunt, notabiliora et vel dissona, vel aliam explicationem postulantia, qua licet breuitate adferamus. Quae tamen limitum quos nobis posuimus angustia prohibet, quo minus quantam postulat rei prolixitas, lucem ei afferamus, quae in peculiari huius sectae et philosophiae historia, quam licet promissam hactenus vehementer desideramus, tantum potest accendi. Eligemus vero in metaphysicis, quibus dialectica quaedam praemisit, PLOTINVM, hominem subtilissimum, at obscurum et inuenustum, quem tamen haud raro paulo magis ornauit et luculentiorem reddidit MARSILIVS FICINVS [h]; in theologicis, IAMBLICHVM [i] luculenter de spiritibus eorumque cultu differentem; in moralibus PORPHYRIVM [k] animam ad apprehendendum summum intelligibile formantem, ita tamen, vt, quae memorabilia apud alios occurrunt, non plane negligamus. Ita enim speramus, fore, vt non quidem philosophiae Alexandrinae systema, at philosophemata tamen eius sectae genuina, ipsisque philosophorum horum, quantum licet, verbis proposita cognoscere queamus paulo clarius. In his vero omnibus lectorem maxime, et primo loco attendere iubemus, ad systema emanatiuum, in quo consensere omnes; ex eo enim pleraque lucem capiunt, imprimis catena illa siue scala diuinorum, quam otiosa haec ingenia commenta sunt, finisque, quem sibi omnes constituerunt.

§. L.

d) In not. ad IAMBLICHVM. Adde passim MOSHEMIVM ad Cudw.

e) Commentarii loco esse potest STANLEII Hist. phil. Orientalis cum annotationibus I. CLERICI.

f) De philos. eclect. p. 1220.

g) loc. citat.

h) In argumentis capitum. Plotinum vero aliis praesertim Proclo praeferendum esse, recte monuit MOSHEMIVS l. c. p. 652. n. 21. Ideo eum puriorem Platonicum vocat STOBAEVS eclog. phys. L. 1. p. 113.

i) De mysteriis Aegyptiorum.

k) Passim in scriptis suis maxime vero περὶ ἀφορμῶν.

§. L. In dialecticis pressisse Platonicos Alexandrinos plerumque vestigia Aristotelis, et ex supra dictis notum est, et ex commentariis, quos in Aristotelis libros logicos haec schola exarauit constat, nec ignota sunt in historia Peripatetica, Porphyrii, Ammonii Hermeae, Procli, Simplicii, Pselli, Philoponi et Boëthii, qui etiam ex hac schola prodierunt, labores, quibus illis lucem afferre sunt conati. Inuenit tamen PLOTINUS [l], vt in subtilitatibus eiuscemodi, et abstractionibus mentalibus ipsum foecunditate superauit Aristotelem, quae non tantum in scala eius praedicamentali carperet, sed quae meliora etiam, vt ipsi videbantur, reponeret. Nos relictis prioribus, paucis posteriora [m] afferemus, cum non tantum scalam rerum dialecticam, sed etiam metaphysicam exponant. Ita vero in iis libris, quos *de generibus entis* inscripsit Porphyrius [n]. *Dialectica eclecticorum.*

I. Solum verum ens est, cui non miscetur entis oppositum, id est priuatio essendi.

II. Multa quae sunt in primo ente, necessario sunt ab vno, et tamen, cum vnumquodque non sit conforme cum alio, ipsum seorsim genus existit. Vnum enim quod desuper extat, non cum generibus connumeratur.

III. In primo intellectu est ens, motus, status, tanquam tria rerum genera, quae ipsa natura vnum, ratione formali tria sunt. Illa natura motus est primus.

IV. Ipsum simpliciter vnum, quod est ente superius, de nullo vel entium vel generum praedicatur vt genus.

V. Nec ens, nec vnum eadem vbique ratione insunt, sed ratione diuersa magisque et minus, gradatim, et prius et posterius. Fundamenta haec sunt dialectica, vel ontologica potius systematis emanatiui, quod ex Deo, omni ente superiore, tanquam fonte fontium cuncta deriuat. His nugis superstructum totum aedificium systematis emanatiui, quod supposito ineffabili rerum omnium fonte, super omnem entis rationem et conditionem extollendo, gradus et ordines atque affectiones cum principiorum emanatiuorum, tum effectuum explicuit, iisque suas distinctiones et praecisiones mentis applicuit. De his ita porro Plotinus:

VI. Nec numerus, nec quantitas, nec qualitas sunt inter prima rerum, sed posteriora essentiae, quae post eam demum nascuntur.

VII. Motus entis intimus, status, identitas et alteritas non sunt qualitates entis, sed eius proprietates, et actus potius entis reuera existentis in actu, id est, non complent essentiam, sed sunt ipsa essentia.

VIII.

l) Enn. VI. L. I. p. 566. seqq.
m) L. II. et III. p. 595.
n) Sequimur tamen in iis Ficini summam capitibus praefixam, quae magnam obscuritatem habent, in reliquis ipsius Plotini verbis vtimur,

VIII. Relatio, locus, vbi tempus, poſitio habitus actio non prima genera ſunt, nec penes illa, ſunt enim aduentitia, et compoſitionem vel defectum innuunt.

IX. Intellectus primus dum ſe intelligit, et omnia inter ſe diſcernit, habet numerum in illis, quae contuetur, vnumque eſt et multa, id eſt vires plurimae, vigentes ad ſummum, purae, i. e. potentiae, et quidem infinitae et ipſa infinitas et magnitudo, quae et quantum et quale diuidit, vnde differentiae figurarum et aliae qualitates exoriuntur. Ludit intellectus vel ſubiectiue vel obiectiue (vt loqui in ſcholis mos eſt) ſumta voce Plotinus, cumque rerum omnium et potentias et ideas in ſe contineat intellectus, inde et vnum et multa ſtatuit. Aſt his nugis tota fere Plotini de λόγῳ intellectuque diuino tractatio, quae magnam partem ſyſtematis eius metaphyſici conficit, innititur. Hinc ſequitur:

X. Intellectus, qui ideas contemplatur, a ſuo quodam ſuperiore minime ſegregatus, ex ipſo quidem exiſtens vnum eſt, at alteritatis naturam habens vnus euadit multa.

XI. Intellectus poſt ſe habet animam, quae adeo et ipſa in numero eſt, vsque ad id, quod ipſius eſt vltimum, hoc vero infinitum eſt: eſt enim pars intellectus, qui pars boni ipſius eſt, ſed tanquam actus ex ipſo dependens. Hac potiſſimum aſſertione nititur trinitatis Plotinianae myſterium, de quo infra, quam metaphyſicam eapropter recte dixeris o).

XII. In ſenſibili mundo, vt in intelligibili, licet analogice, et ſecundum proportionatam ſimilitudinem quandam ſunt etiam quinque genera rerum p).

XIII. Natura corporea aequiuoce tantum dicitur eſſentia, habet enim notionem fluxus, et generatio potius dicenda eſſet q).

XIV. Quinque rerum, quae in mundo ſenſibili ſunt genera ſunt: ſubſtantia, accidens quod eſt in ſubſtantia, accidens in quo ſubſtantia, motus, relatio. Ad tria tamen reduci poſſunt.

XV. Subſtantia eſt, fundamentum quoddam et ſuſceptaculum aliorum, et ſui iuris eſt, nec eſt alterius, aut ſi alicuius pars eſt, compoſitum ipſum complet, dum quodlibet ſui ipſius exiſtit.

XVI. Omni ſubſtantiae conuenit, in ſubiecto non eſſe.

XVII. Genus ſubſtantiae in ſpecies diuiſuri, diſtinguere poſſumus per ea, quae ad ſenſus pertinent, videlicet per qualitates vel ſimplices, vel mixtas, item per formas et figuras ac loca.

XVIII.

o) An vero meris notionibus ex mente Plotini conſtet, vel plus dicat, in ſequentibus diſputabimus.

p) l. c. L. III. p. 616.

q) Sequitur hic Platonicam et Pythagoricam notionem, conf. Porphyr. περὶ ἀφορμ. ſent. 22. p. m. 68. ed. Rom.

XVIII. Quantitas in numero et magnitudine ponenda eſt, locus vero et tempus in ratione quantitatis minime computantur, pertinent enim ad relationem. Quantum autem contrarietatem recipit.

XIX. In genere qualitatis ponenda eſt primo ipſa qualitas, deinde, qui qualitate praeditus eſt, tertio qualitatis motus.

XX. Motus genus eſt, ſi ad aliud genus non reducitur. Motus autem ſignificat progreſſionem quamlibet ſiue natura ſeruata, ſiue transmutata.

XXI. Communis omnibus motibus eſt proceſſio vel exitus ex potentia in illud, quod poſſe dicitur.

XXII. Motus, circa ſenſibilia qui verſatur, eſt ſtimulus quidam vel impetus ab alio in aliud vergens, et excitans, ne participans motu maneat in quiete: differt vero ab iis, quae mouentur.

XXIII. Motuum ſpecies probabilius diſtinguuntur per differentias internas, quam externas, ſcilicet vires motrices, aut inanimatas, aut animatas, aut ſic vel aliter animatas, vel per impulſum artis vel conſilii.

XXIV. Quies eſt priuatio quaedam; ſtatus in aeternis non eſt priuatio motus, qui in iis non eſt.

XXV. Facere atque pati motiones ſunt, ſic et reliqua genera ſiue praedicamenta, ad dicta referri poſſunt v. g. relatio, quae eſt alterius ad alterum habitudo.

Haec de praedicamentorum vel, qua voce vtitur, generum natura. Ex quibus patet, Archytae et Ariſtotelis ita preſſiſſe veſtigia, vt conſiderationis nouitate ab iis abire videretur, nec attuliſſe tamen nouum aliquid, niſi quod notiones, in ſe arbitrarias ſyſtemati metaphyſico ſuo, quod emanatiuum eſſe, ſupra monuimus, preſſius applicaret. Quod an non veterum mentem peruerterit, ex horum cum iis, quae *tomo primo* de hac re diximus, comparatione apparebit.

§. LI. Aeque Spinoſa ſunt et intricata, quae in metaphyſica copioſe diſputat Plotinus, in qua tamen, quando ſe labyrintho difficultatum, et praeciſionum mentis nimiarum, atque intelligentiam quaſi fugientium, extricare non poteſt, plane nihil definit, ſed lectoris meditationem relinquit haerentem et ſuſpenſam. Colligemus nos, vt lectorem taedio moleſtiſſimi et ingrati laboris liberemus potiora, eo, quo in antecedentibus vſi ſumus, modo. Ita vero praecipit PLOTINVS: *Metaphyſica eclecticorum de Deo.*

I. Principium omnium non eſt omnia, ſed ſuper omnia et poteſtas omnium, quae quidem niſi eſſet, neque cetera forent. Super-ens nempe, quod neque mouetur neque diuiditur, neque multiplicatur, licet omnia ex eo procedant [r]. Primum et genuinum totius ſyſtematis emanatiui

 prin-

r) Haec vbique fere inculcat, vid. Enn. III. L. VIII. c. 9. p. 351. Enn. V. L. I. c. 7. p. 489. Enn. V. L. II. c. 1. p. 493. Enn. VI. L. II. c. 9. p. 603. et alibi.

principium, nempe fontem fontium omnium, omnibus priorem innuit Plotinus, ſicque clauem porrigit, qua totum ſyſtematis aedificium referari poteſt. Recte vero hoc illi tribui, vt appareat, en ipſius verba[r]: *Actus vitae, qui omnia eſt, non eſt ipſum primum, ſed ex principio velut fonte profunditur. Cogita fontem principium aliud non habentem, fluminibus vero ſe totum tradentem, nec tamen fluminibus vllis exhauſtum, ſed in ſe quiete manentem, flumina vero ab ipſo fluentia antequam aliud alio fluat, adhuc vna manentia, et quaſi iam cognoſcentia, quo ab ipſis fluxuri ſint riuuli.* Paſſim haec inculcat, et hoc principium primo primum ſuper omnia euehit. Nec aliter eiusdem tribus philoſophi. Et inter eos luculenter IAMBLICHVS[ſ]: *Ante eas res, quae vere ſunt, et ante principia vniuerſalium eſt Deus vnus, prior etiam primo Deo, et rege eſt ille immobilis, in ſolitudine ſuae vnitatis permanens, neque enim intellectuale ei immiſcetur, neque aliquid aliud, eſtque exemplar ipſius, ſui ipſius pater, et de ſe genitus, et vni pater Deus, et vere bonus.* Et, vt ſecundum ſyſtema emanatiuum haec intelligi ſciamus, addit: *Eſt enim maius quid et prius, fons omnium et radix intelligibilium idearum primarum entium.* Diſplicuit hic valde locus RAD. CVDWORTHO [t], qui a Plotini mente primum receſſiſſe Iamblichum putat, cum Deum ante Deum primum collocaret. Nihil tamen videmus, quod nos aliter Iamblichum intelligere cogat, quam vult Plotinus, modo id notemus, in παιδείας τρόπῳ parum per eum a praeceptoribus differre, et reſpicere ad primum fontem principiorum omnium: quod in allato quoque loco fecit Plotinus. Vtrum Chalcidenſis philoſophus loquendi hunc modum a Chriſtianis de generatione verbi differentibus deſumſerit, vel eos imitatione expreſſerit, quod vult Ven. Interpres; vel, annon ad Aegyptiacam et Orientalem doctrinam reſpiciat, quam ante exortam Plotini ſcholam talia docuiſſe, ex Gnoſticorum ſomniis et Cabbaliſtarum Or haenſoph et Adam Kadmon, de quibus infra dicemus, quaeque ex Aegyptiaca theologia, orientali admixta deſumta ſunt, patet, nunc non diſputabimus. Illud certum eſt, totam hanc ſcholam principium eiusmodi primo primum, omni ente ſuperius, omnique intellectu principioque diuino prius ſtatuiſſe. Ita enim PORPHYRIVS [u] quoque, qui τὸ ἐπέκεινα νῦ, id quod ſupra mentem diuinam eſt principium tantae profunditatis eſſe dicit, vt non tam intelligendo, quam ἀνοησίᾳ et quiete otioque intellectus comprehendi poſſe dicat. Valde tamen, etſi in hoc conſenſere Alexandrini philoſophi, eſſe omnibus principiis diuinis aliquod prius et diuinius, in abyſſo deitatis latens, inter ſe diſſenſerunt, vtrum illud ad tres iſtas ὑποστάσεις ἀρχικὰς, de quibus poſtea dicemus, referendum vel illi proponendum ſit? Quod poſterius poſt Concilii Nicaeni demum tempora placuiſſe Platonicis iunioribus, maxime Proclo, viſum RAD. CVD-

r) l. c. p. 351.
ſ) De myſteriis ſ. VIII. c. 2. p. 158.
t) Syſt. intell. c. IV. ſ. 36. p. 732. a.
u) loc. cit. p. 71.

CUDWORTHO [x]. Id quod recte reiecit acutissimus interpres, qui Pseudo-Hermetis loco a CYRILLO ALEXANDRINO [y] seruato probat, longe prius, ac Iamblichi aetate [z], principium aliquod primum triadi hypostaticae in Platonica schola fuisse praepositum. Paulo enim supra diximus in Cabbalistico systemate, quod ante C. N. exortum est, lumen infinitum, triadi sephiroticae in homine primogenito fuisse praemissum: idem Gnosticorum Deus, in supremo et profundissimo silentio habitans, quin et λεί̓ψανα orientalis philosophiae et imprimis Zoroastreae, ante principia rerum omnium spiritualia, siue emanationes hunc ineffabilem fontem deitatis ponentia probant, vt ex iis patescet, quae infra de ea re dabimus. Plotinus tamen, nisi nos obscuritate sua fallit, Deum hunc primo-primum, a trinitate non separauit, sed fontem et intellectus diuini et animae diuinae constituit [a], pressius paulo Platonem imitaturus, a quo tamen, notionibus metaphysicis duplicem sibi Trinitatem excogitans ὑπερκόσμιον et ἐγκόσμιον, mire ipse quoque deflectit.

II. Principium hoc primo-primum vitae intellectualis caussa est, nempe essentiae entisque auctor, quoniam est ipsum vnum, est enim simplex, est et primum, quoniam est principium; ab eo namque omnia profluunt, ab eo motus primus exoritur, neque tamen est in eo, ab eo quoque status, quoniam ipse nihilo indiget, neque enim mouetur, neque quiescit, cum nihil habeat, in quo quiescat aut reuoluatur [b].

III. Neque potest definitum esse, a nemine enim potest definiri, neque est ita infinitum vt moles immensa; sed dicitur infinitum, quod non sint plura quam vnum, neque habeat aliquid, ad quod suorum aliquid terminet [c].

IV. Quia illud, a quo sunt omnia, nihil se melius esse patitur, minus vero bona sunt omnia, sequitur ipsum rerum omnium optimum, bonum ipsum existere [d].

V. Quin etiamsi oportet ipsam boni naturam per se sibi sufficientissimam esse, nec indigam alicuius, non alia potest reperiri, praeter hanc, quae ante alia est, hoc ipsum quod existit, quando nondum est malum [e].

VI. Bonum hoc pulcherrimum est, et pulchritudo supra pulchritudinem, et quia amabile est, est pulchritudinis auctor, eiusque potestas et flos ipse, adeoque pulchritudinis principium et finis [f].

VII. Quod vnica ratione se habet, ideo libertate non priuatur, hoc vnicum enim non habet ex eo, quod habere aliud cohibeatur ab alio; sed ex eo, quod ipsum proprie sit hoc ipsum, sicque sibi ipsi placeat, neque libeat neque liceat aliquid excellentius esse [g].

 VIII.

x) loc. cit. p. 754.
y) Adu. Iulian. L. I. p. 35.
z) Ante huius enim tempora Hermeti hos libros fuisse suppositos, verisimile iudicat vir acutus.
a) Vide infra thesin XIII. et sequentes.
b) Enn. V. L. V. c. 10. p. 529.
c) Ibid. c. 11.
d) Enn. VI. L. VII. c. 23. p. 715. Prolixe et subtiliter hic de summi boni natura disputat.
e) Ibid. f) c. 33. p. 723.
g) L. VIII. c. 8. p. 741.

VIII. Neque libertas, neque aliud attributum Deo adſcribendum, ea ratione, qua entibus ſequentibus ſed modo ineffabili, cum nihil inuenire poſſimus, vt digne eloquamur : omnia enim pulchra et veneranda poſteriora ſunt illo [h].

IX. Si nihil eſt ſupra iſtud, quod ipſum exiſtit primo, ſiſtere in eo gradum expedit, neque vlterius de hoc aliquid dicere : ſed perſcrutari potius, quomodo ſequentia facta ſint [i].

X. Quod omnino eſt id, quod eſt ipſa eſſentia, eſt etiam dominans, et liberum, licet actio eius ab eſſentia non differat [k].

XI. Quando dicimus vnum, et quando dicimus ipſum bonum, intelligendum eſt, vnam nos eandemque naturam ſignificare [l].

XII. Non eſt conandum in alia principia ſe conferre, ſed hoc propoſito intellectum deinde, quodue primo intelligit, mox animam poſt intellectum collocare debemus ; hic enim naturalis ordo eſt, ideoque neque his plura neque pauciora in genere intelligibili decet connumerare. Non enim pauciora eſſe, inde liquet, quod inter ſe ſunt diuerſa ; neque plura admittit ratio. Non enim principium vllum ſimplicius poteſt inueniri, nec datur intellectus niſi in ſtatu, adeoque neque in motu alius, atque alius in quiete : Ratio autem ab intellectu in animam vsque procedens, animam reddit intellectualem, neque aliam quandam adducit naturam, intellectus et animae mediam [m]. Magna ſubtilitate exſequitur Plotinus demonſtrationem trinitatis principiorum, contra Gnoſticos diſputans, vt eorum diuinas familias aeonasque in infinita diuinitatis abyſſo euerteret. Hactenus quidem a Platone non receſſit, nam et alii eorum temporum Platonici ita docebant [n]: idque ſine dubio ab Ammonio percepit. Qui cum ex Chriſtianorum diſciplina aeternarum ὑποστάσεων trinitatem noſſet, eam eo magis ſyſtemati ſuo inferre potuit, quo magis in Platone eiusmodi trinitatem deprehendebat, ſiue illa attributorum fuerit, ſiue perſonarum, de qua re, quid nobis in obſcuro argumento veriſimile videatur, *tomo primo* diximus. Quem ſecutus Plotinus, eandem trinitatem hypoſtaſium archicarum admiſit, vt haberet, quod non Gnoſticis tantum opponeret, ſed etiam, quod Chriſtianis : quorum doctrina ſuam philoſophiam inferiorem non eſſe, haec ſecta vehementer omnique ſtudio ſategit. Vidit hoc THEODORETVS [o], qui hanc Chriſtianorum imitationem probe animaduertit, licet valde fallatur, opinatus eandem eſſe Numenii et Plotini, quae Chriſtianorum, trinitatem. Receſſiſſe vero et Aegyptiacam theologiam iuniorem, Orientali permiſtam, et Platonicorum Alexandri-

h) Nimiam praeciſionem hic hominis verba nobis dantis notare licet. Supra enim ad eſſentiam eius omnia pertinere dixit. Hic itaque abſtractione ſumma de ordine cogitationum noſtrarum tantum intelligendus eſt. Hic vbique mos regnat in Plotino, qui incautos facile decipere poteſt.

i) p. 744.

k) p. 746.

l) Enn. II. L. IX. c. 1. p. 199.

m) Ibid.

n) Videndus CVDWORTHVS, et quae ille affert Chalcidii, Macrobii, Numenii loca, licet cum Plotino non in totum conſentientia l. c. p. 732. ſeqq.

o) Therapeut. Serm. II. T. II. opp. p. 456.

xandrinorum alios ab hac trinitate, et quaternionem quandam ſtatuiſſe, ſupra iam attigimus, ponentes primo principio aliud ſuperius, et variantes admodum in arduo et difficili argumento, qua de re diſſeruit PROCLVS [p], qui videndus: qui et ipſe ab hac Plotini ſententia diſceſſit, et trinitati vnitatem praemiſit, ſtatuitque, *numerum demiurgicum non incipere debere a trinitate, ſed a monade ante trinitatem per ſe ſola ſtante.* Paulò aliter hanc Platonicorum ſequiorum variationem refert CYRILLVS ALEXANDRINVS [q]: *praedicti*, inquit, *aduerſantur huic doctrinae, dicunt enim bonum non eſſe connumerandum iis rebus, quae ab illo proficiſcuntur; exemtum illud eſſe ab omni communione, propterea, quod ſimplex omnino ſit, nulliusque compoſitionis capax, a mente vero, haec enim principium eſt, trinitatem vnam procedere.* Ex quibus manifeſtum eſt, ſectam hanc ne in principiis quidem inter ſe conſenſiſſe, nam et in reliquis hypoſtaſibus inter ſe ordinandis valde diſſenſerunt [r].

XIII. Eſt in principiis diuinis aliquod veluti centrum, penes hoc autem circulus ab ipſo micans, praeter haec et circulus alius, lumen de lumine, vltra haec non amplius luminis circulus, ſed iam luminis indigus alieni. Ordinem principiorum diuinorum in his definit, vſus ſimilitudine Plotinus, vbi bonum ipſum quaſi centrum eſt, mens lumen inde micans, atque permanens, anima lumen de lumine ſe mouens; corpus per ſe opacum vero ab anima illuminatur [s]. „Eadem alibi [t] inculcat: aſcendentem a mundo ſenſibili ad mundum veriorem eiusque principium, ibique „cuncta intelligibilia conſpicientem, ac penes ipſum ſempiterna in propria intelligentia atque vita, horum omnium praeſidem intellectum „prorſus intemeratum, et inaeſtimabilem ſapientiam, et reuera vitam auream ſub Saturno inuenire. Omnia enim ſub ſe immortalia comprehendere, intellectum omnem, Deum omnem, animam omnem, et „haec omnia penitus conſiſtentia„. Alia loca, quae paſſim occurrunt, breuitatis cauſſa omittimus.

XIV. Ad quaeſtionem explicandam, quonam pacto ex vno exiſtente tali, quale vnum ipſum habuerit vnumquodque ſubſtantiam, neque illud in ſe ipſo quieuerit, ſed tanta inde effluxerit multitudo, quanta conſpicitur in ordine rerum, Deus inuocandus eſt, non oratione ad aures pertinente, ſed animo ſeipſum ad Deum voti gratia impenſiſſime reuocante. Videtur et hoc accepiſſe ab Ammonio Plotinus ex diſciplina Chriſtianorum, qui reuerenter et maxima cum deuotione de generatione λόγου, et ipſo trinitatis myſterio inter arcanas doctrinas loquebantur [u].

XV.

p) In Timaeum Plat. L. II. p. 93.

q) Contra Iul. L. VIII. p. 371.

r) Enn. IV. L. III. c. 17. p. 384.

s) Illuſtrari haec poſſunt ex Iudaeorum doctrina Sephirotica et de Adam Kadmon, nam ex vno fonte vtrumque hauſtum eſt, vt infra demonſtrabitur.

t) Enn. V. L. I. c. 4. p. 485. L. V. c. 3. p. 522.

u) Enn. V. L. I. c. 6. p. 487. quo loco de generatione mentis ſiue intellectus diuini ex inſtituto diſſerit.

XV. Quando in explicatione originis principiorum diuinorum generationis mentio fit, procul esse debet generatio temporalis, verba de sempiternis facientibus, idque tantum ratione caussae ordinisque cuiusdam est intelligendum [x].

XVI. Quod a primo principio gignitur, dicendum est superiore non agitato gigni, alioquin si moto illo aliquid generetur, certe id quod gignitur, non secundum sed tertium erit ab illo post motum. Non itaque illo vel annuente vel voluntate decernente vel vllo pacto commoto subsistit.

XVII. Lumen itaque vndique circumfusum ex ipso dependens penitus quiescente ceu fulgor circa solem circumcurrens, ex ipso semper manente progenitum est.

XVIII. Quod semper est perfectum, semper etiam gignit sempiternum, minus autem genitum genitore.

XIX. Ex perfectissimo prodeunt, quae omnium maxima sunt post ipsum, maximum autem post ipsum, et secundum est νοῦς, intellectus.

XX. Melius omnium, quae fiunt, est intellectus, quoniam omnia alia sunt post ipsum.

XXI. Genitum appetit genitorem, in cuius consecutione sit contentum, praecipue autem quando soli sunt genitor atque genitus. At vbi, quod genuit, est omnium optimum, necessario genitum ipsi cohaeret, vsque adeo, vt alteritate solum secernatur [y].

XXII. Haec mens siue intellectus Dei imago est, ex eo enim cum genitus sit, seruat multa in se genitoris similitudinemque talem ad ipsum habet, qualem lumen habet ad solem, genuitque ipsum, dum reflexione ad illum respexit. Nam haec visio, siue reflexio (ὅρασις) intellectus est [z].

XXIII. Hic igitur huius generis intellectus purissimae mentis appellatione dignus, non aliunde, nisi ex primo principio nasci est iudicandus, atque hunc iam genitum cuncta secum simul entia genuisse, vniuersam pulchritudinem idearum, intelligibiles Deos omnes [a].

XXIV. Existimandum praeterea, hunc esse plenum omnium, quae progenuit, et quasi genita protinus absorbentem, propterea quod in se omnia complectatur, neque in materiam labi sinat. Illustrat hoc Plotinus fabula Saturni, Iouis et Rheae.

XXV. Animam generat intellectus perfectus existens, potentia enim tanta non potest esse sterilis. Sed hic quoque quod gignitur, genitore melius esse non poterat: cum vero foret minus, fore et illius imaginem indefinitam quoque similiter, sed definiri a generante et formari [b] necesse est.

XXVI.

x) l. c. Pertinet haec obseruatio etiam ad audaciores Plotini locutiones, quando Deum se ipsum effecisse dicit, Enn. VI. L. VIII. c. 14. p. 749-750. Conf. CVDWORTHVS l. c. c. IV. §. 23. p. 485. et doctissimus interpres h. l.

y) Enn. V. L. I. c. 7. p. 488.

z) Ibid.

a) Ibid. p. 489.

b) Ibidem.

XXVI. Progenies mentis, eſt ratio quaedam et hypoſtaſis id quod excogitat, nempe id quod circa intellectum ſe verſat, intellectusque ipſius lumen eſt, atque veſtigium ſemper inde dependens, inde quidem illi coniunctum atque ita repletum et fruens, et compos eius atque intelligens: inde vero viciſſim ſibi ſubdita tangens et generans quae quidem, neceſſarium eſt, deteriora anima contingere [c].

XXVII. Quod intelligit aliud, vult ipſum quoque diuerſitatem fugere, ſed minus id valet, habet quidem apud ſe quod videt, ſed a ſe diuerſum. Quod vero ſe intelligit, non eſt ab eo, quod intelligitur, eſſentia ſeparatum, ſed coëxiſtens ſecum [d].

XXVIII. Eſt ſupremum aliquid, quod non intelligit, eſt inſuper, quod intelligit primo, eſt denique quod ſecundum quandam intelligentiam habet.

XXIX. Vbicunque eſt intellectus, ibi etiam ſunt multa, adeoque primum multa et vnum eſſe non poteſt [e]. Diximus, de hoc dogmate: ſupremum principium non habere intellectum, ſupra, quantum ſatis.

XXX. Intellectus ipſius actio intelligentia eſt, ſpectans intelligibile, ad ipſumque conuerſa, et ab eo velut definita atque conſummata; ex indefinita itaque duitate atque vno ſpecies numerique gignuntur [f].

XXXI. Ex his ſequitur intellectum non eſſe ſimplicem, ſed multiplicem, compoſitionem quandam prae ſe ferentem; intelligens enim et intelligibile ſunt duo.

XXXII. Cum etiam obiecta ſenſus ſint res quaedam, ſequitur obiecta intellectus non eſſe imagines rerum, ſed res reuera exiſtentes. Ita vero intellectus cognoſcit et quod in illo, et quod poſt illud, et exploratum habet, hoc reuera exiſtere [ff].

XXXIII. Vt ſenſus differt ab intellectu, ita diuerſa ſunt ſenſibilia ab intelligibilibus. [g].

XXXIV. Intellectus eſt ſimul omnia, quae tamen nihilo minus inter ſe diſtinguuntur, quoniam vnumquodque illic poteſtas quaedam propria eſt [h].

XXXV. Quot mundus rationes ſeminales habet, totidem ſingulas animas poſſidet, tot ideae ſunt in intellectu diuino [i].

XXXVI. Quod intelligitur intimum eſt, hoc vero ipſum intimum vnum quiddam eſt, et ſpecies et idea [k].

XXXVII. Intellectus et intellectualis eſſentia et idea quaelibet ab intellectu non differt, ſed vnaquaeque eſt intellectus; et communis quidem eſt ſpecies omnes, vnaquaeque vero ſpecies, vnusquisque eſt intellectus.

Eſt

c) Ibid.
d) Enn. V. L. VI. c. 1. p. 533.
e) Enn. V. L. II. p. 493. L. VI. c. 2. p. 534. L. III. c. 14. p. 511.
f) Enn. V. L. IV. c. vlt. p. 518.
ff) L. V. c. 1. p. 521.
g) c. 12. p. 530.
h) L. IX. c. 6. p. 560.
i) Enn. V. L. VII. c. 1. p. 539.
k) L. IX. c. 8. p. 561.

Eſt itaque intellectus in ſe ipſo in eodem ſecum habitu conquieſcens aeterna omnium plenitudo [l].

XXXVIII. Entia ipſa intelligenti imprimis inſunt, actus vero et intelligentia entibus ipſis accedit. Vna itaque natura ens ipſum eſt atque intellectus, veruntamen a nobis talia partientibus alia illic ante alia cogitantur [ll]. Fundamenta haec ſunt doctrinae de ideis, quatenus inſunt intellectui diuino: quas Plotinum quique eum ſequuntur in metaphyſica tantum abſtractione ab intellectu diuino diſcreuiſſe, ex adductis theſibus manifeſtum eſt: ex quo ſequitur, ideas extra intellectum diuinum non eſſe [m]. Diſputari de vero ſenſu huius rei apud Platonem, *tomo primo* planum fecimus, recentiores vero Platonicos, ingenii fertilitate foecundiſſimos ſibi entia in vno ente, multa in vno, praeciſionibus metaphyſicis concepiſſe, et ita ancipitem quaeſtionem ſecuiſſe magis, quam ſoluiſſe, ex allatis Plotini dogmatibus patet: cui intellectus et ideae eius vnum ſunt, et tamen multa inter ſe varie diſcreta. Quae nimia ſubtilitas effecit, vt ſe ipſi non intelligerent ſatis, et de Diis intelligibilibus et intellectualibus, qui in intellectu diuino ſunt, quid ſtatuendum eſſet, non ſatis intellexerint [n]. Certe in mundo archetypo Deos intelligibiles peculiares ſubſtantias eſſe, vnamini fere ore confeſſi ſunt, vt multis teſtimoniis probauit RAD. CVDWORTHVS [o]: Aſt πᾶσα ἰδέα Θεὸς ait PROCLVS [p], nec aliter PLOTINVS [q], qui luculenter: *Hunc intellectum iam genitum cuncta ſimul ſecum entia genuiſſe, vniuerſam pulchritudinem idearum, intelligibiles Deos omnes.* Quod quam παράδοξον ſit, in vno ſimpliciſſimo ente extare entia peculiariter ſubſiſtentia, et tamen ea eundem intellectum hoc illoue modo affectum, adeoque ſimplicem eſſe, et multa in vno eſſe, intelligere eum nos putamus, quicunque vel mediocriter ratione vtitur. Habet tamen quae hic pro Platonicis afferat eruditiſſimus CVDWORTHI [r] interpres: „Eſſe quidem inter hos philoſophos quosdam eo vsque dementiae progreſſos, vt diximus; prudentiorum tamen inter eos verbis conſideratis, „parum proprie haec intelligenda eſſe. Nihil enim aliud velle obſcuriſſimos magiſtros, quam hoc: mundum, quem archetypum vocant, in „altera diuinitatis hypoſtaſi latere reconditum, et omnes ſpecies et formas ei ineſſe, quae varias perſonas non conficiunt, indeque alteram „trinitatis Platonicae perſonam non vt congeriem quandam Deorum „ſpectandam eſſe. Eos vero qui ideas Deos dixere, inanibus cogitationibus cerebrum replentes parum proprie et figurate locutos fuiſſe. Deos autem νοητοὺς eſſe tantum in archetypo mundo ſpecies „Deo-

l) Ibidem.

ll) Ibid.

m) Id integro libro demonſtrare aggreſſus eſt.

n) Hinc illi Dii intelligibiles, intellectuales, Henades, Noes, monſtraque alia, quae affatim offerunt Proclus, et Chaldaica oracula.

o) Syſt. int. c. IV. §. 36. p. 649.

p) Comm. in Timaeum p. 357.

q) Enn. V. L. I. c. 7. p. 489.

r) Ad h. l. n. 19. p. 651.

„Deorum, qui ſunt in mundo ſenſibili, nempe ſolis, lunae et ſtellarum reliquarum.“ Non inficiamur eleganter et appoſite ita Platonicorum cauſſam iuuari, nec conſiderandos eſſe inſipidos homines aliter, quam in terra aliqua methaphyſica verſantes, qui ingenii ſui ſpectra et laruas in Deorum et hominum laruas commutarunt. Attamen, vt hoc pace magni Viri dicamus, plus nobis ineſſe videtur verbis horum philoſophorum: non loquemur iam de Proclo et ſimilibus, qui omnes prorſus ſanae rationis leges in philoſophematis ſuis eiurarunt, ſed Plotinum Porphyriumque teſtamur, ſuo modo ſanius, certe magis philoſophice diſſerentes. Concepiſſe hos ſibi mundum intelligibilem in ſecunda hypoſtaſi principiorum diuinorum latentem, tanquam ἀρχέτυπον mundi ſenſibilis, negari non poteſt, et multis locis teſtatur vterque. Aſt in ſenſibili mundo vnum quidem eſſe, ſed multa ſingulariter exiſtentia in confeſſo eſt, quare in archetypo etiam vnum et multa inueniri oportet, vt eſſentiae quidem ratione, ſpecies et earum effectorem vnum eſſe, vel ambo vnum exiſtere, aſt formali tamen ratione et viſibile, et viſionem et intellectum videntem inter ſe differre, idque quod a ſe ipſo videtur, multitudinem inferre, quae non tantum in intellectu primo lateat, ſed et ſuam differentem eſſentiam accipiat. Ita quidem PLOTINVM [s] rationes inire, loca ſatis euidentia docent. Requirit itaque, vt obſcuriſſimam Plotini diſputationem in ſummam contrahamus, in intellectu diuino eſſentiam quae et vnum et multa in ſe complectatur, et in qua et identitas eſſentiae, et diuerſitas formae comprehendatur. Quod excludit quidem eiusmodi vnum, quod collectiuum dici ſolet, et ex multis partibus unum totum conſtituit, non vero genericum, quod ſpecies inter ſe diuerſas capit, quae in eodem genere et eſſentia haerent. Ex quibus, niſi in obſcuriſſimo argumento prorſus coecutimus, colligimus, mediam ſententiam Plotino, quique cum eo ſubtilius philoſophabantur, placuiſſe, et ideas omnes conſideraſſe quidem vt entia vera, diuina intelligibilia, ſed adhuc in vna eſſentia comprehenſa, necdum inter ſe aliter niſi forma ſeparata, non vero eſſentiae ſecretione; id quod non pro nudis concipiendi modis et notionibus haberi poteſt. Quod non obſcure innuit, homines hos emanationis notionibus occupatos, res emanantes ex fonte, antequam ex eo prodierunt, vt ſingularia quidem entia, at in vno fonte, ceu riuulos in vno flumine, conſideraſſe. Diſerte enim PLOTINVS [f] nos cogitare iubet, *non fontem tantum, fluminibus ſe totum tradentem, velut primum principium, ſed et flumina ab ipſo fluentia, antequam aliud alio fluat, adhuc vna manantia et quaſi cognoſcentia, quo ab ipſis fluxuri ſint riuuli.* Plus itaque, quantum quidem nobis videtur, quam meras notiones in intellectu diuino eſſe putabant, at non eſſentias ſingulares vel

s) Vid. loca allat.

f) Enn. III. L. VIII. c. 9. p. 351.

personas et ὑποστάσεις sed emanationes, diuersas quidem inter se ratione formae, ast vnum ratione essentiae in qua adhuc sunt. Obiici et hic lector, nos otiosorum ingeniorum ludibria enarrare, et cum laruis ludere, vixque intelligi posse; concedimus id haud inuiti, ast aliter sacra horum vatum non constant, nec ab his tenebrionibus clarius quid postulari potest: qui cum notionibus et praecisionibus metaphysicis sibi entia confinxissent, eas in nescio quas ὑποστάσεις et formas commutarunt, et ignorantes quid de iis praedicare possent, ad ideas obscuras et vagas, vocesque nihili confugerunt. Mirum itaque non est, eos, qui clariora quaerunt, vel distinctis notionibus assueti sunt, nihil videre, nisi figmenta ingenii otiosi, et regnum aliquod metaphysicum, licet Alexandrina mataeologia, realissima se possidere principia iactauerit. Sed ex his dumetis prorependum, et in consideratione intellectus diuini Plotiniana progrediendum.

XXXIX. Mens diuina per suas ideas in materiam agit, non extrinsecus more artis humanae, sed intrinsecus more artificiosae naturae, non tamen mixta materiae, licet ab ea non seiuncta [s]. Obscurissime de modo imprimendi materiae ideas differit Plotinus, cui difficillimum fit notiones incertas et nihili ad res physicas applicare; cuncta eo tendunt: intellectus diuini ideas non secari, nec sui quicquam praebere materiae, esse tamen potentes ad id, quod in vnitate non est formandum. Quemadmodum, si obscurae rei lucem similitudine quadam licet accendere, in architecti intellectu idea aedificii vna aedes multas construit, eisque naturam quidem et constitutionem quasi confert, neque tamen earum materiae se miscet, vel inter eas diuiditur.

XL. Etsi sunt in intellectu diuinae ideae etiam rerum irrationalium, illae tamen non tales sunt, quales hae; sed praestantiori gradu: nec hic viget rationale aliquid, sed actus est rationali discursu superior. Sunt enim differentes vitae et differentes motiones, magis minusque lucidae et perspicuae. Hinc quod apud nos post Deos et rationales mentes, irrationale in intelligentiarum ordine vocatur, in intellectu diuino etiam ratio quaedam est, quia in intellectu est [t]. Valde se torquet Plotinus, vt doceat, quo modo res irrationales rationi diuinae inesse queant. In quibus cum valde se premi sentiat, more suo

Et fugit ad latebras et se cupit ante videri,

adeo se distinctionibus totum occultat. Cuncta, nisi fallimur, eo redeunt, esse ideam irrationalis obiecti in intellectu ratiocinante, et cum eo vnum, hincque consistere cum eo posse: quemadmodum idea equi in hominis intellectu est rationalis, licet de obiecto irrationali. Paulo clarius rem explicat in argumento praefixo FICINVS: *Intellectus primus foecunditate lucis exuberante in quamplurimos seipsum intus naturaliter propagat radios ideales; ex hac propagatione intellectuali simul et na-*

[s]) Enn. VI. L. V. c. 8. p. 665. seq.

[t]) Enn. VI. L. VII. c. 9. p. 201.

naturali naturales rerum formae tanquam lumina profluunt. Illuſtrare hoc poteſt ſchema primi hominis Cabbaliſtarum, quod infra dabimus.

XLI. In coelo incorporeo ſunt Dii duplices intelligibiles et intellectuales. Illi quidem ideae ſunt, hi intellectus omnes aeterna idearum contemplatione beati [u]. Obſcure iterum de his Diis ex Platone diſputat Plotinus, vt Oedipo opus habeat. Ait de Diis intelligibilibus, quos aeterna Deorum viſibilium in coelo corporeo exemplaria eſſe acute vidit Cl. MOSHEMIVS [v]: „Omnia illic perſpicua ſunt vn„dique, nihil ibi tenebroſum, nihil obſiſtens, ſed omnis illic omnibus et „conſpicuus, intrinſecus atque per omnia, lumen namque lumini occur„rit vbique. Quilibet in ſe habet omnia, et omnia rurſus in alio con„ſpicit. Cuncta itaque vbique ſunt. Omne illic eſt omne, illic quodli„bet eſt vniuerſum. Splendor ibi micat immenſus, quodlibet enim ibi „magnum eſt, ibi ſol ſtellaeque omnes, vnaquaeque ſtella ſol eſt, et ſtel„lae ſimiliter omnes: praecellit autem in quolibet aliud, ſed interim in „quouis omnia conſpiciuntur„. Febricitantium in morem delirat Plotinus, ſolem, lunam, ſtellas intelligibiles, et inter ſe ſua natura diſtinctas, et omnes tamen in omnibus radiantes depingens, quaſi in hoc coelo ſupramundano fuerit, vel in raptu, quem paſſus eſt, mentis hos Deos intelligibiles viderit. Et tamen Plotinus ſobrius videtur, prae recentioris aetatis Platonicis, Proclo eiusque diſcipulis; illi enim tantopere inſaniuerunt in Deorum ὑπερκοσμίων, νοητῶν καὶ νοερῶν natura [w], muneribus, beatitate et his ſimilibus deſcribendis, vt in quas ſtultitiae voragines abripi queat hominis ingenium, ſemel imaginationis aeſtu abreptum, mirari ſatis non poſſimus. Teſtes volumus, vel PROCLI theologiam Platonis, vel oracula Chaldaica ab his profecta. Sed de his paulo infra plura dicemus.

XLII. Tertium principium anima mundi eſt, quam intellectus diuinus genuit, vt ſupra Θ. XXV. dictum. Eam vero antequam duce Plotino deſcribimus, monendum, Proclum eiusdemque aetatis Alexandrinos philoſophos, animam diſtinguere in ἐγκόσμιον et ὑπερκόσμιον, hancque ideo mentis quadam praeciſione excogitaſſe, vt haberent, vnde trinitatem ſuam, Chriſtianorum trinitatis riualem, elegantius comerent, quam ſi anima mundana pro tertio principio eſſet admittenda, vt fecere antiquiores Platonici. Aſt hos quoque deſeruiſſe et ſupramundanam iam animam ſtatuiſſe, non tantum Amelium et Porphyrium, ſed et Plotinum, innuit PROCLVS [x], qui, *poſt Amelium*, inquit, *Porphyrius, qui cum Plotino ſeſe putat conſentire, animam ſupramundanam vocat mundi architectum ſeu opificem, mentem vero illam ad quam conuertitur, non*

 ipſum

u) Enn. V. L. VIII. c. 4. p. 545. Damus hic verba quidem Ficini in argumento capiti praefixo, ſed quae ſenſum eius fundunt: licet iam CVDWORTHVS obſeruauerit Syſt. int. c. IV. §. 36. p. 668. incerte et ambigue de Deorum generibus loqui Plotinum. Eiusmodi enim diſcrimina Idearum ſtatuiſſe locus adductus, licet obſcurus, perſuadet.

v) Ad l. c. p. 651. CVDWORTHI.

w) Ignorauit Plotinus henades, agathotetes et alias Procli laruas.

x) In Timaeum L. II. p. 92. 93.

ipsum esse opificem, sed veluti exemplum eius quoddam. Quibus in verbis, etsi de Plotino dubitat Proclus, recte tamen monuit CVDWORTHVS [y], Porphyrio non denegandam esse hac in re fidem, qui scilicet praeceptoris mentem ad vnguem tenuit. Nec a verisimilitudine abludit, Ammonium, cum triadem Platonicam ad normam trinitatis Christianae exornaret, animam vero mundanam, diuidui non minus quam indiuidui, et alterius, quam eiusdem, participem, prorsus dignitati diuinorum principiorum non respondere videret, hanc distinctionem excogitauisse. Nam quod CVDWORTHO visum, inueniri eam iam apud Platonem; falsum omnino est, et ad exculpandos tantum Platonicos, quos valde deperibat vir acutissimus, excogitatum; vt alio loco obseruauimus. Plotinus vero quae de anima mundi praeceperit [z], haec accipe:

XLIII. Duplex Venus est, altera quidem coelestis, coeli stirps, altera vero ex Ioue et Dione nata humanorum coniugiorum dux, haec ipsa quo minus attingens. At illa sine matre, et ante coniugia, quoniam nuptiae in coelo non fiunt. Illa nempe coelestis, quam ex Saturno id est ex intellectu genitam dicunt, necesse est, esse animam diuinissimam, proxime ab ipso intellectu inuiolabili inuiolabilem natam, superneque permanentem, vtpote quae ad haec mundana neque descendere velit, neque etiam descendere valeat, propter naturam ad haec inferiora non inclinantem. Hanc necesse est esse substantiam quandam separatam, et essentiam materiae nullo modo participem [a]. Satis luculenter hoc loco animam supramundanam a mundana distinguit Plotinus, sic vt mirum videri queat, Proclum de ea re dubitasse. Nec potuit aliter rationes inire Plotinus, postquam ὑποςάσεων ἀρχικῶν ternionem semel pro principiis posuisset, eo quod generatione diuina, gradu et dignitate quidem non vero essentia diuersum gigni quicquam posse sequeretur. Addit enim adductis: Quod ex mente proxime nascitur, ipsum quoque est purum, vtpote quod validissimum est, secundum se ipsum intellectus ipsius propinquitate, ingenitumque habeat appetitum ad se ipsum in genitore stabiliendum. Quae in sequentibus ita roborat, vt detineri a genitore dicat eam, ne vnquam ad materiam decidat. Ex quibus sequi putat, aliam eam esse et diuersam ab anima mundana. Ceterum inuenta haec esse a Plotino et sequacibus, vt tertia trinitatis Platonicae hypostasis, cum Spiritu S. Christianorum elegantius aptiusque conciliaretur, eleganter obseruat MOSHEMIVS [b], quem vide.

XLIV. Anima haec supramundana essentia quidem est ex essentia emanans, et existens simul, at minor quidem generante, nata enim est ex actu essentiae viuentis, quae ante ipsam est, cuius amore ineffabili fertur, gaudetque eam, tanquam bonum suum spectare [c].

XLV.

y) l. c. p. 660.
z) Euictum hoc est a MOSHEMIO l. c.
a) Enn. III. L. V. c. 2. p. 293.
b) l. c. p. 682.
c) l. c. p. 293.

XLV. Ab hac anima generantur alia, licet vna tota ſit; et in ſe quidem ipſa conſiſtit, quae vero velut partes inde gignuntur animae ſunt omnia complentes [d].

XLVI. Quia vero in ſe conquieſcit, vnum totum ſimul eſt vbique.

XLVII. Nunquam fuit tempus, in quo non animaretur hoc vniuerſum, neque potuit vnquam abſente anima corpus ſubſiſtere, neque materia vnquam informis exiſtere valuit [e]. Incipit hic Plotinus, audacioribus greſſibus a Platone deficere, vt ſyncretiſticum ſyſtema eo magis fulciret. Ex Platonis enim ſyſtemate, quale illud *tomo primo* deſcripſimus, notum eſt, placuiſſe ei: materiam informem, et inordinato brutoque motu animatam iacuiſſe, donec voluntaria acceſſione Deus demiurgus eum conderet, immiſſaque anima formaret et ordinatum quidem motum imprimeret. Valde hoc refragabatur Ariſtoteli, aeternum absque vlla generatione vel formatione ſibi mundum concipienti, multo vero magis Chriſtiano ſyſtemati, duplex, quod Plato ſupponebat, principium valde exagitanti debellantique; vtrique vero ex conſilio Ammonii, Plotini reliquorumque Alexandrinae philoſophiae conditorum attemperanda erat Platonica doctrina; reformanda itaque erat, et deferendum quidem duplex illud principium, materiam vero ab aeterno ex Deo emanaſſe generatione diuina pronuntiandum, vt poſtea probabimus. Ita vero deſideratam iniri poſſe concordiam ſperabant homines nugaciſſimi. Materia enim ex Deo animaue diuina, ſecundi Dei filia ſemper et ab aeterno propullulante, ſequebatur, eam ab anima quoque diuina aeternum non generari tantum, verum informari etiam, agitarique, nec vnquam fuiſſe tempus, vbi non iſta materia fuerit animata. Id quod Platoni quidem, mundum eſſe genitum affeueranti videbatur accedere, aſt Ariſtoteli quoque aeternum eſſe mundum dicenti non refragari cenſebatur, cum ita aeterna eſſet mundi, id eſt, materiae animatae, origo. Sed et ita Chriſtianae doctrinae propius accedendum, et impium ſyſtema externo habitu ſanctiſſimis dogmatibus aſſimilandum erat, creationem aliquam materiae ex Deo, non exiſtente aliquo ſubiecto, ex quo conderet, aſſerendo, et demiurgicam potentiam animae ſupramundanae, quae Spiritus S. locum in trinitate Platonicorum demiurgica obtinebat, tribuendo. Quae tamen omnia licet mire placerent hominibus hiſce, in his tricis ingenioſis et mire ſubtilibus, meris tantum notionibus metaphyſicis, abſtractionibus conceptibusque omnem fere comprehenſionis claritatem ſuperantibus abſoluebantur, traductis illis in perſonas et hypoſtaſes proprias, quibus diuinum abſolui mundum putabant. Quae omnia vt mire genium ſyncretiſmi ſectae huius produnt veramque indolem retegunt, ita ad intelligenda ea, quae ſequuntur, quam maxime notanda ſunt atque attente obſeruanda.

XLVIII. Niſi

d) Enn. VI. L. IV. c. 4. p. 647.

e) Enn. IV. L. III. c. 9. p. 378.

XLVIII. Nisi corpus sit, anima nequaquam progredietur: non enim est locus alius, vbi queat se naturaliter propagare: quod si progressura sit, aedificabit sibi locum corpusque generabit. Cum vero status eius in ipso statu corroboretur, ceu lumen plurimum in summis effulgens, interim quasi in ipsis ignis extremis vmbra resultat, quam quidem prospiciens anima, postquam substitit, formauit ipsam [f]. Notabilis locus hic est, ex eo enim dispalescere putamus, Ammonium Plotinumque hanc mundi ex anima genesin habuisse ab Aegyptiaca disciplina, qualis eo tempore viguit, cum Iudaei eam quoque reciperent, et Cabbalisticum systema fingerent. Hoc enim eadem prorsus ratione mundi generationem et formationem, ex vmbra a lumine infinito per sephiroticas emanationes, in medio igne existente deriuabat, eique lucis scintillam tanquam animam indebat. Quae argumento sunt, secutos fuisse Aegyptios, et qui inter eos nati sunt Platonicos, emanationis naturam, qua quo longius a principio emanante procedit emanatiuum, eo magis primam puritatem, lucisque naturam amittit, et vmbrae conditionem accipit: nec aliter quoque statuit Orientalis philosophia his principiis innixa. Ast Platonici, cum Platoni has nugas attemperare vellent, non plures quam tres principales emanationes, quas hypostases archicas vocauerunt, constituerunt, cum alii ex hac Orientali et Aegyptiaca disciplina progressi plura statuerent; et ab anima mundi mox ad ipsum mundum formatum progressi sunt.

XLIX. Factus mundus tanquam aedificium quoddam speciosum, longeque varium, non est separatum ab effectore, neque rursus se illi commiscuit, sed totus vbique existimatus est cura et diligentia dignus; adeo vt sibi quidem conducat ad ipsum et esse et pulchrum esse, quoad poterat esse participare, auctori vero non commixto hoc sit innoxium. In excelsis enim permanens praesidet.

L. Nempe mundus sic est animatus, vt non tam ipsius quam ipse habeat animam. Iacet enim in anima eum continente, neque quicquam eius animae est expers [g].

LI. Anima tanta, tamque ingens naturaliter, quoniam non determinatur ad tantum, itaque potest vna eademque totum corpus complecti, et quacunque illud extenditur, ibidem est et illa. Haec iam et sequentia animae mundanae, siue ἐγκοσμίῳ, quae mundum informat, conueniunt, quam iam porro describit Plotinus.

LII. Quicquid attingit animam, sic inde perficitur, prout essentia animae naturaliter se habet. Ea enim cum ex semper existentibus sit, omnia simul entia complectitur, aërem, et lumen, et solem, quaeque primi, secundi tertiique generis (intelligibilia et intellectualia intelligit exemplaria) habent. Sicque a primis ad vltima, et ab igne ad eius vmbram progrediendum, et hunc quoque illuminatum iniectis speciebus [h].

LIII. Or-

f) l. c. p. 379. g) l. c. c. 10. p. 379. h) loc. cit.

LIII. Ornatum vero eſt ſecundum rationem ex ipſius animae poteſtate, habentis in ſe tota vim virtutemque ſecundum inſitas rationes ornandi, quemadmodum rationes, quae in ſeminibus latent, fingunt formantque animantia, quaſi paruulos mundos. Anima vero per ipſam eſſentiae poteſtatem ſic eſt domina corporum, vt haec non aliter fiant atque diſponantur, quam ipſa producit. Subtiliter haec proſequitur Plotinus, vt explicet, quo modo ex rationibus ſeminalibus in anima latentibus cuncta pulchra affabreque efficta ſint. Copioſe idem exſequitur alio loco [i] oſtendens, naturam fictricem in ſe manentem per rationes ſeminales formare materiam ſine electione et inſtrumento. Sunt autem rationes ſeminales, quaedam quaſi contemplationes impreſſae deſuper ab intellectuali contemplatione. Idearum impreſſionem forte clarius dixeris.

LIV. In rebus inanimatis, quod eſt ex ipſis, quaſi conſopitum iacet in ipſis, quod autem tendit in aliud, poteſt, nititurque illi ſimile fieri, quantum quidem pati poteſt. Commune enim omnibus, in ſimilitudinem ſui ferri ducique, animae vero opus eſt, et aliquid in ipſa vigilans, et quod in aliud tendit: viuentia itaque facit omnia, quae non viuunt ex ſeipſis. Liquet ex his, ſenſum aliquem communem, ſecundum rationes diſpoſitum ex Plotini mente etiam inanimatis adeſſe: nam in illis quoque latet anima mundana, et rationes ſeminales excitat, vegetat formatque.

LV. Natura animae vbique ductu facilis admodum pronaque eſt, omniumque faciliime poteſt capi, ſi quis fabricauerit aliquid, quod facile ab ipſa pati poſſit, patiendoque portionem aliquam ab ipſa ſortiri. Facile vero patiens eſt, quod qualicunque modo imitationi aptum eſt, velut ſpeculum ſpeciem quandam arripere potens. Etenim vniuerſa natura omnia mirabili quodam artificio fabricat ad illorum imitationem, quorum in ſe poſſidet rationes; cumque ſic vnumquodque fiat, certe ratio in materia, quae ſecundum rationem materia ſuperiorem formata eſt, coniuncta eſt illi Deo, ſecundum quem genita fuit, et in quem ſuſpexit anima, habuitque cum faceret [k]. Genuinum hoc fundamentum eſt, omnis magiae, taliſmanum, ſtatuarum operumque theurgicorum, quae circa materiam Diis plenam verſantur, naturamque ducunt, quo volunt. Cuncta enim eo tendunt, animam mundanam ſymphonia quadam poſſe flecti ducique, qua de re infra ex Iamblicho plura. Paucis enim et ὡς ἐν παρόδῳ haec tangit Plotinus ſuperioribus principiis maxime intentus.

LVI. Anima mundi per ſuperiorem eius vim in orbem retorquet inferiorem, rurſusque per inferiorem, rotat circulum [l]. Haec de demiurgicis operationibus animae tum ſupramundanae, quam mundanae, ex quali operatione mundus productus ſenſibilis ad normam mundi intelligibilis quos inter ſe ſollicite diſtinguebant, vt ex PLOTINO [m] et PORPHYRIO

i) Enn. III. L. VIII. c. 1. p. 344.
k) l. c. c. 11. p. 30.
l) Enn. II. L. II. c. 3. p. 100.
m) Enn. VI. L. IV. c. 8. p. 645.

RIO [n] disci potest. Vtrique Demiurgus tertia triadis persona vel hypostasis constituta est: aliter tamen visum est aliis. Nam Platonem rerum omnium opificem a summo Deo non discreuisse, ex *Timaeo* notum, et *tomo primo* luculenter demonstratum. Recentiores autem Platonici ex Aegyptiaca et Orientali philosophia tenuerunt, primum Deum in abysso aeternae deitatis latentem manere, et emanationi alicui magnae, siue principio cuidam hypostatico formandi mundi negotium fuisse permissum. Et animam quidem supramundanam cur ei praefecerit Plotinus, licet Platoni, δημιουργὸν τὸν νοῦν, fuisse statutum ipse referat [o], ex allatis rationibus patet. Alii et in his Iulianus ad intellectum siue mentem hoc opus reuocant, inter se quoque non satis concordes. Quod vbi refert CVDWORTHVS [p], colligi inde posse putat, Platonicos mundi fabricam ad omnes tres hypostases retulisse: in quo tamen mire fallitur; rationes enim, quas adduximus, satis probant, mundi productionem demiurgicam operationem esse ex actionibus characteristicis hypostaseon exortam.

Trinitatis Platonicae consideratio.

§. LII. Descripsimus, qua potuimus perspicuitate et fidelitate ex systemate Plotini ipsis, quantum inextricabilis fere quae illis inest obscuritas patiebatur, verbis eius adhibitis, celeberrimam illam trinitatem Platonicam, de qua tot tantaeque inter eruditos disceptationes satis probant, argumentum esse obscurum et difficillimum. Ast probe haec principiorum diuinorum, eorumque proprietatum et characterum [q], quibus inter se distinguuntur ternio consideranda est, cum tota philosophia Alexandrina ea tanquam primis principiis nitatur. Ex his enim fontibus archicis effluxere non tantum Dii, animaeque, sed et materia, totusque mundus, ad haec reuocandus est. Sed et consideratio huius trinitatis probe expendenda est, ne cum sanctissima, quam Christianorum mysteria pandunt, Trinitate confundatur, a qua multis nominibus differt. Id quod prolixe demonstrari posset, si vel locus vel institutum pateretur, nec id magis ad sacrorum dogmatum pertineret historiam. Paucis tamen, ne hic quoque abeamus ἀσύμβολοι, obseruamus, esse trinitatem hanc Plotini et sequacium, (qui tamen Plotini doctrinam nouis ineptiis conspurcarunt, et nescio quam quaternionem effinxerunt,) metaphysicam, adeoque abstractionis magis ope efformatam, quam rerum spiritualium natura fundatam. Etsi enim pollicem in totum nos premere, non posse viro doctissimo [r] fatemur, qui totam trinitatem Plotinianam nudis cogitationum relationibus, notionumque diuersitate constare inter se putat, et personas istas hypostasesque tantum introduxisse figuratum loquendi morem, quo Platonici plerique delectati sunt, contendit, adeoque prorsus Sabellii errorem eam innuere iudicat; cum, vt supra vidimus, non nudas entis vnius diuini diuersas relationes, sed emanationes, et principia quae essentialiter ex primo Deo effluxerunt, nobis exhibeat: certum tamen ex dictis est, meras meta-

n) περὶ ἀφορμῶν p. m. 110.
o) Enn. V. L. I. c. 8. p. 489.
p) l. c. p. 628.
q) Conf. CVDWORTH. l. c. p. 689.
r) CVDWORTHI interpr. ad p. 673.

metaphyſicas actiones, operationes et characteres iſtis emanationibus eſſe tributas, et excogitata imprimis principia tria ὑπερκόσμια nuſpiam, niſi in cerebro horum philoſophorum, extantia, quae mirum in modum a Chriſtiana trinitate, cuius fundamentum diuina nobis natura exhibet, differunt. Et tranſſumſerunt quidem haud pauca ex Chriſtianorum diſciplina Platonici, et verba et axiomata, et imprimis ea, quae de generatione λόγυ paſſim ſubtiliter ſatis ediſſerunt; aſt ea ſuo ſyſtemati ita adaptant, vt omnem ſignificationem Chriſtianam amittant. Quod non clarius manifeſtat quicquam, quam ſubordinatio, non dignitatis tantum, ſed et eſſentiae gradu differens, quam iis hypoſtaſibus tribuerunt: genitum enim genito minus eſſe, multoties inculcat Plotinus, adeo, vt cum Dei ſummi eſſentiae ſimplicitatem abſolutam tribuat, is menti ſiue intellectui ineſſe multitudinem quandam intelligibilem, mira opinionis peregrinae abſurditate aſſerat, ſicque ex anima quoque ſupramundana pertingere radios ad mundanam dicat. Quibus ſi addimus, ex hac triade cuncta emanare et eſſentiam decerpere ſuam, manifeſtiſſimum ſane eſt, longiſſime eam a Chriſtiana trinitate diſtare.

§. LIII. Iam ad reliqua Plotinianae, vel ſi mauis, Alexandrinae metaphyſicae capita progrediendum eſt, inter quae non nobilius eſt eo, quod pſychologiam tradit. De qua more iterum ſuo obſcuriſſime diſſerit Plotinus; cuius φιλοσοφέμενα ad haec reuocari poſſunt capita: *Pſychologia eclecticorum.*

LVII. Anima hominis conformis eſt animae ſupramundanae, et in ſe ſpectata eius ſoror r).

LVIII. Non tamen ita animae ſunt in mundi anima vt partes in toto, nam ita anima mundana eſſet in partes diuiſa nec tota vbique ſ).

LIX. Etſi enim anima hominis ſoror eſt animae mundi, differunt tamen in hominibus animae, nec ita in omnibus hominibus vna tantum eſt anima, vt vna eſt in omnibus hominis membris, quia haec anima non diſceſſit quidem ab vniuerſa, ſed ibi conquieſcens corpus circum ſe continuit, aliae vero corpore iam facto et iam exorſa, dominanteque earum ſorore anima gradatim nactae ſunt ſortes, quaſi illa iam his parauerit domicilia ſſ).

LX. In mundo intelligibili regnat eſſentia vera, cuius praeſtantiſſimum eſt intellectus, animae autem et illic adſunt, inde namque venerunt hunc in mundum. Ille quidem mundus habet animas ſine corporibus, hic autem iam corporibus inſitas diuiſasque per corpora. Illic ſane eſt intellectus omnis neque diſcretus neque diuiſus, ſimul et vno in mundo ſunt animae, nec ex vllis locorum interuallis diſtantiam patiuntur. Intellectus igitur indiſcretus et indiuiſus eſt ſemper, ſed anima quidem illic indiſcreta indiuiſaque viuit, habet tamen naturam diuiſionis cuiusdam capacem: eius nam-

r) Enn. V. L. I. c. 2. p. 483. conf. CVDWORTH. ſyſt. intell. c. IV. §. 36. p. 700.

ſ) Enn. IV. L. III. c. 2. p. 373.

ſſ) Ibid.

namque partitio est illic abesse, atque distare, corporibusque coniungi, quapropter non iniuria circa corpora dicitur esse diuisibilis, impartibilis autem, quoniam non tota illinc discedit, sed etiam superest ipsius aliquid, quod ad inferiora non venit, cuius natura nullam subire potest partitionem [t].

LXI. Quod itaque in Platonis schola dicitur, animam constare ex diuiduo et indiuiduo idem est, ac si diceretur, animam essentia quadam constare partim quidem apud superos pertinente, partim ad inferiora vergente, quae quidem et simul inde dependeat, et se interim ad haec vsque propaget, non aliter quam ex centro linea protendatur [u]. Subtiliter haec prosequitur Plotinus in sequentibus, ostendens esse praeter naturam indiuisibilem in anima essentiam proximam inde nascentem, habentem quidem indiuiduum munus ab illa, sed progressione inde facta ad naturam alteram properantem mediam euadere ambarum, naturae scilicet impartibilis atque primae, rursusque naturae partibilis circa corpora et corporibus inhaerente. Addit alia, miras abstractionum metaphysicarum tricas redolentia, existere eam alicubi, et non existere, diuisam esse in partes et non diuisam, manere totam et tamen circa corpora diuidi, etc. [v] in quibus diuersos respectus relationesque inani terminorum subtilitate sectatur.

LXII. Praeter corporeas differentias animae inter se differunt, tum in moribus maxime, tum in cogitationis officiis, etiam ex praecedentibus vitae alterius institutis. Vnitur etiam alia in actione, alia in cognitione, alia in appetitu; alia aliae intuentur, et quae intuentur eadem sunt et fiunt etc.

LXIII. Anima neque corporea est neque ex elementis composita, vitam enim hunc in modum habere non posset, nec posset ei ratio et consilium tribui [w].

LXIV. Animae vel meliores vel deteriores sunt, partim quidem ob alias caussas, partim vero velut ab initio non omnes aequales; inaequalis enim facta distributio, ordinesque constituti etiam animarum secundi et tertii [x].

LXV. Nullam animae partium neque totam etiam animam debemus in corpore velut in loco ponere. Locus enim est comprehendens et continens corpora. Neque tamen sic, vt in vase, est in corpore. Nec est in corpore tanquam in subiecto, neque vt pars in toto, neque tanquam species in materia. Sed animam adesse scimus corpori, eo quod hoc animatur [y]. Sequitur hanc praeceptoris sui metaphysicam etiam PORPHYRIVS [z].

LXVI. Nempe anima corpori adest separabiliter, sicut lumen in aëre; et melius dicitur corpus esse in anima, quam animam in corpore: alia enim animae

t) Enn. IV. L. I. p. 360. PORPHYR. de occas. p. 60. u) L. II. c. 1. p. 362.
v) Eadem repetit PORPHYR. περὶ ἀφορμ. p. m. 75. 98.
w) Enn. II. L. IX. c. 5. p. 202. 203.
x) Enn. IV. L. II. c. 18. p. 370.
y) Enn. IV. L. III. c. 20. p. 387.
z) l. c. p. 75.

animae corpori non adſunt, nempe mens et ratio, alia illi adſunt, (id eſt in illud agunt) ſenſus et vegetandi potentia [a].

LXVII. Quaelibet vis animae eſt in qualibet parte corporis tota, ſicut anima, ſed dicitur ibi agere, vbi ſiue ſeruit inſtrumentum, et praecipue, vbi inſtrumentum habet principium, e. g. ſentiendi vis in cerebro etc.

LXVIII. Anima a corpore ſeparata et exiens hic non eſt, vbi non eſt, quod eam quodammodo ſuſcipiat; eſt autem in eo, quod amantem animam trahit ad ipſum, ſequiturque illuc, vbi naturaliter eſſe et fieri poteſt. Cum vero plurimus ſit et vnusquisque locus, oportet differentiam tum ab affectione animae proficiſci, tum etiam ab ipſa iuſtitia, iudicioque rebus omnibus dominante [b]. Id qua ratione fiat, paulo poſt dicemus, vbi de ſtatu animae poſt exceſſum ex corpore dicendum eſt.

LXIX. Anima formas rerum ſenſibilium nunquam ſuſcipit, et paſſione confundente iudicium, nihil patitur ab obiectis. Si qua vero paſſio contingit, peruenit in corpus, et eo ſic vel aliter pulſato anima ſtatim praeſens has vel illas affectiones percipit, hoc vero non eſt pati, ſed agere [c]. Diſtinguit Plotinus in obſcuro diſcurſu de hac theſi inter paſſionem et eius cognitionem, nempe ſenſationes et iudicia paſſionum; et haec non illa animae tribuit, multo vero magis intelligibilium cognitionem iſtis carere dicit, quae ab intimo prodeunt, cum ſenſibilia attingantur extrinſecus, vnde illae magis actiones dicendae. Recentiores philoſophi haec, facto inter intellectum purum et impurum diſcrimine, longe clarius et felicius explicant [d].

LXX. Anima natura eſt omnium, ratio intelligibilium, et eorum quae illic ſunt, vltima, eorum vero quae ſunt in vniuerſo ſenſibili, prima. Quapropter ad vtraque vergit, et a ſuperioribus quidem bene afficitur, ab inferioribus autem quadam ſimilitudine fallitur, et tanquam delinita prolabitur. Cum igitur ſit in medio conſtituta, percipit vtraque, et ſuperiora in memoriam reuocata intelligit, eo quod quodammodo eſt haec ipſa, eaque in ſe ipſa intuetur, et ex potentia producit in actum, ex obſcuris lucidiora facta. Supponit in his Plotinus reminiſcentiam Platonis et innatas animae ex origine ſua ideas, quae reſuſcitantur tantum et recoluntur, recordatione et memoria, qua vis animae prouocatur crebriori obiectorum repetitione. Hinc in fine capitis reiicit tabulam raſam Ariſtotelis.

LXXI. Anima praecipue homo eſt, corpus enim diſſolui in partes poteſt, adeoque eſt naturae diuerſae, quae inſitam vitam non habet, ſed ab anima accipit. Ea vero tota eſt vbique, et non poteſt eſſe corporea, ſecus ac Stoici et Epicurei dicunt, eo quod intelligit, hoc vero eſt, ſine corpore apprehendere, et intelligibilium intelligentiam, vt ſenſibilium ſenſionem, habet. Si igitur corpus eſſet magnitudo, non poſſet comprehendere, quod eſt ſine magnitudine, nec cum natura diuidua indiuiduam intelligeret [e].

 LXXII.

a) l. c. p. 388. b) p. 389. c) Enn. IV. L. VI. c. 2. p. 453.
d) p. 458. Enn. I. L. I. c. 1. ſeqq. p. 1. ſeqq. e) Enn. IV. L. VII. c. 1. 2. p. 456. 457.

LXXII. Ex his sequitur, necesse esse, vt in homine praeter corpus sit altera quaedam natura, quae esse habeat ex se ipsa, et esset ex genere vere entis; quod neque fit, neque perit, quaeque ceteris omnibus salutem afferret [f].

LXXIII. Haec motus principium est, aliis exhibens motionem, mouens interim semet ipsam, et vitam animato corpori praestans, ipsa vero ex se ipsa possidens, amissura nunquam, vtpote quam ex se ipsa habeat. Nam vnde nascatur, vel in quod resoluatur? Non ignota in Platonicorum schola demonstratio immortalitatis animae, ab αὐτοκινησίας deriuata, de cuius tamen vi et valore hic disputare non licet [ff].

LXXIV. Animae sunt cognatae diuinioris sempiternaeque naturae, nam neque figuram, neque molem neque colorem habent [g].

LXXV. Vitia et mala animae eius tantum additamenta sunt, et ab extrinseco ei iniecta; purificato vero animo inesse comperiuntur optima, sapientia et virtutes, ex quo concluditur, animam in gradu esse eius naturae, quam diuini omnisque sempiterni esse fatemur. Compos enim est diuinorum ob quandam cognationem communionemque substantiae. Qui itaque purgato est animo, non dubitat animam esse immortalem. Plura huius generis metaphysica argumenta pro immortalitate animae affert [h], quae inde deriuat, quod anima ex sese et vitam et motum habet et animam mundi motu intelligentiaque imitatur, et ad se intime reuocando, res suas intelligit, et formas ingenitas se habere cognoscit. Quae tamen cum meras Platonicas hypotheses sapiant, hic breuitatis caussa omittimus.

LXXVI. Est in animabus consonantia ad ordinem vniuersi, ita tamen, vt non tam ab ea dependeant, quam in descendendo se ipsas accommodent, vnamque concordiam cum mundana reuolutione conficiant; hinc fit, vt astrorum figuris earumque fortunae vitaeque electiones significentur.

LXXVII. Animae secundum reuolutionum periodos descendunt, aliae hic, aliae in coelo, aliae ad inferiora conuersae, intellectus autem omnis est in excelsis, neque vnquam ex sede sua delabitur, nonnihil tamen per animam ad haec vsque se demittit. Anima vero e proximo magis secundum speciem inde vigentem afficitur, traditque sequentibus, partim eodem modo partim aliter se habere, vagabundum tamen seruans errorem. Descendunt vero non semper aequaliter, sed aliquando quidem magis, aliquando vero minus, etiamsi ad idem se conferant genus: proinde quaeque ad suum delabitur paratumque pro affectionis suae similitudine. Quatenus enim illic similis huic vel illi iam euasit, ita defertur, vel in hominem vel in brutum vel in aliquid aliud [i].

LXXVIII.

f) c. 9. p. 463.
ff) c. 11. p. 465.
g) p. 464.
h) Per totum hunc librum.
i) Enn. IV. L. III. c. 12. seq. p. 381. seqq.

LXXVIII. Anima ipſa cum mundi intelligibilis eſſet tota, et in toto partem abſconderet, in partem ex vniuerſo prorumpere conniſa eſt. Segregata vero penitus et ſecreta non loco ſed actu fit aliquid ſingulare, et non amplius eſt vniuerſa, ſicque ad inferos deſcendit, id eſt ſeorſim exiſtit, et in locum deſcendit deteriorem [k]. Sunt haec aenigmata obſcuriſſimae philoſophiae, de deſcenſu animarum, quae, niſi nos fallit obſcuritas, eo tendunt: animas, quae in intellectu diuino fuere, ſeſe quaſi proripientes, et ſeorſim exiſtere concupiſcentes, quoad illud, quod in deſcenſu illis adnaſcitur, in ſtatum ſingularitatis deueniſſe, ſicque deteriores factas eſſe, intellectu tamen, qui in iis reſidet, in diuinis manente. Scilicet, quod PORPHYRIVS [l] notat, „animae ſubſtantia „non de loco in locum tranſit, et in locis exiſtit, ſed tranſeuntium ſua na„tura per loca et loca obtinentium corporum habitudines ſuſcipit, ſuſci„pientibus illam huiuscemodi corporibus pro cuiusque aptitudine, ex cer„ta quadam diſpoſitione erga illam, nam prout diſpoſita fuerit, ita corpus „ſuo ordini proprietatibusque definitum inuenit; ideo purius diſpoſitae „corpus quam proxime ad immateriale accedens aetherium adiunctum eſt, „progreſſae autem a ratione ad obiectum imaginationis corpus ſolare ad„naſcitur. Sed effeminatae et formarum amore captae adiungitur cor„pus lunare. Delapſam vero in corpora, cum ſecundum informem eius „ſpeciem ex humidis vaporibus compoſita exiſtant, perfecta entis igno„rantia et caligo atque infantia ſequitur. Et ſane in ipſo egreſſu gerens „adhuc ſpiritum ob humidam euaporationem turbatum, vmbram attrahit „et praegrauatur, ſpiritu eiusmodi in terrae fundum contendente, niſi „alia quaedam cauſſa ipſum in contrariam partem retrahat. Quemad„modum igitur terrea haec teſta circumtectam in terra degere neceſſum „eſt, ita etiam humidum ſpiritum attrahens ſimulacrum (εἴδωλον) neceſ„ſario adiunctum habet: attrahit autem humorem, cum perpetuo adeſſe „ſtudet naturae, cuius operatio in humore conſiſtit, et quae ſubterranea „potius eſt. Vbi autem operam dederit, vt a natura ſecedat, ſplendor „ſiccus exiſtit, nulla vmbra ac nube obſcuratus. Humiditas enim ne„bulam in aëre conſtituit, ſiccitas vero ex exhalatione ſplendorem ſic„cum ſudumque producit „. Deſcripſimus totum Porphyrii locum, etſi longiuſculum, quia Platonicum dogma de deſcenſu animarum, quod metaphyſicis tricis valde obſcurauit Plotinus, clarius exponit, et ipſis eius verbis lumen accendit: nam Plotinus quoque, in ſupra adducto loco, ad quaeſtionem, qua ratione anima, corpore ſoluta, ad inferos de„ſcendere dici poſſit, reſpondet, id fieri, ſi animae εἴδωλον nondum pror„ſus ſit euulſum, et anima cum eo maneat, ſin per philoſophiam ſit ſo„luta eo, ſimulachrum in locum deteriorem abeat ſolum, ipſa vero ani„ma pure admodum in mundo intelligibili viuat, nihilo tunc ex ipſa ex„cepto vel foras auulſo. Et haec quidem ſimulachro huic euenire. Famo-

k) Enn. VI. L. IV. c. 16. p. 659. Enn. IV. L. IX. c. 4. p. 472. l) l. c. p. 77.

Famosissimum hoc in schola Platonicorum dogma fuisse, animas descendentes vehiculo, vel εἰδώλῳ corporeque subtili variae conditionis gradusque, prout animae affectae essent, circumdatas esse, nemini veterum rerum non prorsus ignaro ignotum esse putamus, quod tamen cum CVDWORTHVS [m] fuse explicuerit, magna vero eruditione, multaeque lectionis copia Ven. MOSHEMIVS [n] probauerit, non excogitasse demum illud Platonicos, sed accepisse ab antiquis theologis, malumus lectorem ad plenos dimittere fontes, quam nostris detinere riuulis, praecipue cum vix habeamus, quod diligentiae praestantissimorum virorum addamus, vixque credamus esse antiquae doctrinae cupidum, qui non librum omni eruditione veteri bonaque fruge refertum ipse legerit relegeritque. Nos itaque ad Plotinum nostrum redimus, ex eius dumetis tandem eluctari anhelantes. Is de anima porro statuit:

LXXIX. Anima ex intellectu diuino descendens intellectum habet communem et proprium; communem quidem, quoniam impartibilis, et idem vtique, proprium vero, quia quisque ipsum in anima prima totum habet. Habemus igitur et species duplici ratione, in anima quidem velut explicatas atque segregatas, in intellectu vero omnes [o].

LXXX. Est itaque natura illius animae extra malorum caussam, quotcunque homo facit aut patitur. Mala enim a nobis aguntur a deteriore in nobis superatis; intellectus vero non attingit, et innocens manet.

LXXXI. Dici itaque potest animam non peccare, si anima sumatur per se et simpliciter: qui vero animam peccare dicit, coniungit ipsi et conflat alteram animae speciem passiones graues habentem. Compositum igitur quiddam ex omnibus anima ipsa fit, et patitur vtique secundum totum, peccatque compositum, atque id est, quod peccat, non illud [p].

LXXXII. In generatione vero fit ea adiunctio, quando videlicet anima descendens ac aliud quid ab anima facta, ad nutum inclinationis fertur, non dimisso, quod accepit, simulachro. Seuocatio itaque et separatio non solum ab hoc corpore, sed ab omni adiuncto esse debet [q].

LXXXIII. Animus, vt supra dictum, fugiens totum, et ab intellectu discrepantia quadam seiunctus, dum parti se addicit, a toto degenerat, et proprium quiddam curat, contrectans colensque externa: nec solum assistens corpori sed valde intra progressus. Hinc igitur alligatus corpori, postquam ab incolumi innoxioque habitu melioris prouinciae gubernandae aberrauit, deuinctus est, delapsus ab alto et compedibus inde alligatus, et agendo sensibus vtens, propterea quod prohibetur ab initio mente vti, hincque in spelunca et sepulchro versari dicitur [r].

LXXXIV.

m) System. intell. c. V. s. III. §. 19. seqq. p. 1031.

n) p. 1036. seq. n. 4.

o) Enn. I. L. I. c. 8. p. 5.

p) p. 6. En vero miserum philosophiae moralis fundamentum. Quod idem vult, ac si diceres, adminiſtrum regiae gazae in furto deprehensum non laqueo puniri, sed tantum furem.

q) Ibid.

r) Enn. IV. L. IX. c. 4. p. 472.

LXXXIV. At, cum ad intelligentiam se conuertit, solui ex vinculis iudicatur, altiusque ascendere, quando videlicet ex quodam reminiscentiae munere ad entia contemplanda facit exordium, habet tamen nihilo minus interea aliquid supereminens [r].

LXXXV. Qui agit secundum motum animi incitatum per sensus affectusque, vbi ratio vel nihil agit, vel ducitur a motu, nulla libertate fruitur [ſ].

LXXXVI. Illi itaque libertas agendi tribuenda est, qui per mentem agit liber ab omnibus corporis passionibus, ex qua libertate deliberationes et appetitiones ab intelligentia excitatae liberae fiunt [ſſ].

LXXXVII. Libertas vero proprie in contemplando versatur, voluntatis autem decreto virtus eligenda, quae assistens libertatem munusque, quod in nobis esse dicitur, comparat, neque, quibus seruiebamus ante, vltro nos seruire permittit [t].

LXXXVIII. Virtus itaque est intellectus velut alter quidam et habitus animam quasi transformans in mentem; rursus hoc ipsum, quod in nobis consistere dicitur, non ad actiones quidem declinat, sed ad mentem se recipit actionibus expeditam.

LXXXIX. Intellectus vero liber viuere dicitur, quia viuere intelligere est, intelligit autem, quemadmodum vult, sic vt intelligentia et voluntas actus euadant idem [u].

XC. Deum propter eminentiam neque per scientiam quandam neque per intelligentiam vllam cognoscimus sicut alia solemus, quae intelligibilia appellantur, sed per praesentiam quandam scientia meliorem. Scribimus autem loquimurque de eo frequenter, vt ita saltem disputationibus nostris animum excitemus, et ad diuinum spectaculum dirigamus, doctrina enim viam tantum ostendit, Deum autem videre opus illius est, qui videre voluerit [v].

XCI. Deus a nullo vsquam abest, et tamen quodammodo abesse videtur ab omnibus: nam iis duntaxat est praesens, qui capere possunt, atque ita parati sunt, vt ipsum attingere valeant, per similitudinem quandam et insitam potentiam, muneri inde tributo cognatam, quando scilicet animus omnino sic est affectus, sicut erat, cum inde processit: ideoque iam vere videri potest, sicut ipse Deus natura est videndus [w].

XCII. Animam oportet esse informem, si omni carere debet obstaculo, quod forsitan impediri possit, ne ab ipsa omnium prima natura illustretur et impleatur ad votum [x].

XCIII.

r) Ibid.
ſ) Enn. VI. L. VIII. c. 2. p. 735.
ſſ) p. 736.
t) p. 739. Ita quidem notiones intellectus et voluntatis confundit Plotinus, cuncta ad contemplationem reuocando.
u) Ibid.
v) Enn. VI. L. IX. c. 4. p. 761.
w) Ibid. Nullo fere loco enthusiasmum systematis sui et fontem et finem esse Plotinus magis prodit, quam hoc.
x) c. 7. p. 765.

XCIII. Si itaque res ita ſe habet, operae pretium eſt, animum ab exteris omnibus ſegregatum, ad intima penitus ſe conuertere, neque ad externum aliquid reuocari, ſed iam omnia neſcientem, et ante quidem affectione, tunc etiam ſpeciebus, neſcientem quoque ſe ipſum contemplationi illius incumbere, eique familiariter inhaerere [y].

XCIV. Non ſemper in Deum ipſum conuertimur, ſed quando in eum prorſus inſpicimus, tunc denique nobis finis optatus requiesque contingit, neque amplius diſſonamus, dum ſcilicet diuinum reuera chorum circa eum agimus.

XCV. In hoc autem choro inſpicit vitae fontem, fontem mentis, entis ipſius principium, boni cauſſam, radicem animae; quae quidem non ita ex Deo effluunt, vt eum comminuant: Deus enim moles non eſt. Hic bonum conſiſtit noſtrum, hic anima requieſcit, hic tantum animus a malis liber eſt, hic vere intelligit, nullisque obnoxius eſt paſſionibus, hic ſolum viuere contingit, vbi vero viuit, ibi etiam amat illum neceſſario amore coeleſti, Deo commiſceri deſiderans.

XCVI. Nullo profecto animo tunc opus eſt vlterius, ſed cetera cuncta deponere debet, et in eo ſolo conſiſtere, Deusque fieri tantum, reliquis penitus amputatis, quae circumadhaerent nobis.

XCVII. Quamobrem hic emigrare properandum eſt, dolendumque nobis, quod aliqua hic ex parte alligati viuamus, vt toto penitus animo complectamur Deum [z].

XCVIII. Nemo per vim extrudat animam ex corpore ne forte exeat, in locum ſimilem migratura: alioquin exibit, corporei nonnihil deferens [a], quo per ſimilia emigrabit. Sed expectare debet, quoad corpus totum ab anima ipſa deficiat; quando videlicet nulla vis animae amplius in ipſo ligatur, quippe cum corpus iam ipſam ligare non poſſit, perdita videlicet harmonia [b], quam olim habens habebat et animam [c]. Accedit, ſi quis diſſoluit corpus, non eſſe eam a paſſione liberam. Fatale itaque tempus expectandum eſt.

XCIX. Anima per totum coelum reuoluitur, alia in aliis ſpeciebus; ſiue in ſenſuali ſpecie, ſiue rationali ſiue vegetabili. Pars enim dominans conſentaneum ſibi peragit munus; caetera vero torpent, namque extra relicta videntur, in homine autem non ſuperant, quae deteriora ſunt, ſed ſimul exiſtunt: neque tamen, quod melius eſt, ſuperat ſemper, nam haec quoque locum in eo ſuum habent: quamobrem et tanquam ſenſuales viuunt, adſunt enim et inſtrumenta, ſenſus. Multa quoque ab hominibus fiunt, quaſi plantis, corpus ſiquidem ſeu planta ab intrinſeco augetur, et gignitur, quapropter omnia in agendo communicant.

y) Ibid.
z) c. 8. 9. p. 767. 768.
a) Nempe ſimulachrum animae iisdem paſſionibus infectum.
b) En vero harmoniam praeſtabilitam inter animam et corpus iam Plotino ex parte notam.
c) Enn. I. L. IX. c. 1. p. 85.

nicant. Anima tandem e corpore migrans, id ipſum, quo abundauit, euadit [d].

C. Itaque ad ſuperiora confugiendum, ne in ſenſualem ſpeciem delabamur, ſimulachris ſenſualibus obſecuti: neue in vegetabilem vitam praecipitemur, mancipati libidini generandi et irretiti ſuauitate ſaporum, ſed ad intellectuale, ad intellectum totis viribus aſſurgendum.

CI. Quicunque igitur proprietatem ſeruauerunt humanam, homines iterum renaſcuntur; quicunque vero ſolo vſi ſunt ſenſu, bruta animalia redeunt, quod ſi ſenſus degeneratione vixerint, vna cum ipſis plantae repullulant.

CII. Quali quis ſenſu delectatus fuerit, tale euadit brutum. Sublimia ſectans, auis, muſica delinitus, animal muſicum, qui ſine ratione regnat aquila fit et ſic porro [e].

Eſt haec ſumma atque compendium pſychologiae Plotinianae, cui preſſis veſtigiis inſiſtit Porphyrius. Hisce iam fundamentis reliqua inaedificata ſunt omnia, et imprimis moralis philoſophiae aedificium, quod in ſequentibus delineabimus.

§. LIV. Reſtant ex Plotini φιλοσοφουμένοις, quae mundum hunc concernunt, de quibus tamen non tam copioſe diſſeruit, nec integrum nobis ſyſtema exhibuit. Pleraque etiam quae habet, metaphyſica ſunt, non phyſica. Dabimus tamen, qua licet breuitate etiam horum compendium, vt integram philoſophiam Plotinianam habeat lector. Ita vero obſcuriſſimus philoſophus: *Coſmologia eclecticorum.*

CIII. Materiae notio ab omnibus admiſſa philoſophis eſt, quod ſit ſubiectum quoddam et ſuſceptaculum ſpecierum.

CIV. Etiam in mundo intelligibili materia eſt, inſunt enim ei ideae, quae formam habent, forma autem requirit ſubiectum.

CV. Cum duplex ſit mundus, intelligibilis et ſenſibilis, ſequitur, quia hic eſt illius imitatio, illic quoque eſſe materiam [f].

CVI. Corporibus, quae ſunt in mundo ſenſibili oportet adeſſe ſubiectum, quod aliud quidpiam ſit praeter corpora, quae enim transmutantur, non corripiuntur, alioquin eſſentia in non-ens euaneſceret; neque rurſus quod fit, ex eo, quod nullo modo eſt, efficitur [ff].

CVII. Materiae primae nihil prorſus eorum, quae in ipſo ſenſibilium genere percipiuntur, tribui poteſt, adeoque neque figura neque qualitas vlla, vel color, neque magnitudo. Concludit ex his Plotinus, materiam nonniſi priuatiua notione definiri poſſe [g].

CVIII. Cum non ſit quantitas in materia, vel magnitudo, neque vnum, neque multa eſt, ſed cum indefinita ſit, nunquam penes ſe ipſam quie-

d) Enn. III. L. IV. c. 2. p. 283. ſeq.
e) Ibid.
f) Enn. II. L. IV. c. 1. ſeq. p. 159. ſeqq.
ff) c. 6. p. 162.

g) Habuit hoc ab Ariſtotele, conf. MOSHEM. ad CVDW. Syſt. int. c. V. ſ. II. §. 27. p. 945. qui aliqua erudite monet, ſine quibus haec dogmata intelligi nequeunt.

quiescit, sed huc atque illuc in omnem speciem transfertur, passimque lubricitate mira in quaelibet deriuatur, sicque euadit multa ob ipsam per omnia deductionem atque genituram [h].

CIX. Locus materia corporibusque posterior est, adeoque in materia non est, vnde sequitur susceptionem formarum non fieri ratione quantitatis [i].

CX. Neque tamen materia est nomen inane, sed, quia necessaria est, qualitati et magnitudini, adeoque etiam corporibus, est subiectum aliquod, quamuis inuisibile et expers magnitudinis, adeoque omnes sensus refugiens [k].

CXI. Quicquid est in materia in potentia refertur ad actum, sed non est actus, verum potentia. Vbi enim ex potentia et actu fit res tertia composita, subiectum dicitur in potentia, compositum in actu [l].

CXII. Omnes, quae qualitates nominantur, sunt actus; qualitatis tamen nomen accipiunt, quod quaelibet sint proprietates, quasi distinguentes essentias inter se, atque ad se ipsas proprium habentes characterem [ll].

CXIII. Corpora in mistione tum per molem, tum per qualitatem penitus corporibus commiscentur [m].

CXIV. Corporeitas est, corpus ex cunctis qualitatibus vna cum materia congregatum [n].

CXV. Essentiam et compositionem vniuersi committere casui atque fortunae irrationale est, propriumque hominis neque intellectum neque sensum habentis [o].

CXVI. Mundum hunc arbitrandum est, esse quidem semper, nunquam vero non esse; mentem tamen esse ante ipsum, non quasi praecedentem tempore, sed quoniam hic est a mente, priorque natura mens est, quam mundus, caussaque mens existit mundi, ac velut principalis forma ac exemplar huius mundi per exemplar illud existentis, eodemque modo inde perpetuo subsistentis [p]. Celeberrimum dogma in schola Alexandrina ex studio conciliandi Platonem et Aristotelem, enatum, cum is, mundum esse genitum diceret, hic aeternum sine generatione mundum assereret. Quos v[illegible]cordiam redigerent, ab vtriusque opinione genuina discesserunt, [illegible]enerationem quandam mundi aeternam asseruerunt, mundi ortum κατ' αἰτίαν, ab eo, qui est κατὰ χρόνον, distinguentes. Qua in re Ammonium reliquis viam monstrasse, Plotini locus satis ostendit, ex quo discimus hoc dogma in schola Alexandrina Plotini aetate iam receptum fuisse. Plotini postea vestigia pressere sequaces, POR-

h) Ibid. Caue vero confundas materiam cum corpore. Metaphysicum enim, non physicum hic agit Plotinus, et qui eum sequitur PORPHYR. de antro nymph. p. m. 110. edit. Rom.

i) c. 11. p. 165.

k) c. 12. p. 166.

l) L. V. c. 2. p. 173. 175.

ll) Enn. III. L. VI. c. 3. p. 181.

m) p. 185.

n) p. 186.

o) Enn. III. L. I. c. 1. p. 254.

p) p. 255.

PORPHYRIVS [q], IAMBLICHVS [r], PROCLVS [s], aliique, quorum hac de re philosophemata exponit, valideque refutat ZACHARIAS MITYLENAEVS [t]. Postulabat vero systema emanatiuum eiusmodi generationem aeternam, cum ex summo rerum omnium fonte simplicissimo deriuanda essent omnia: in hoc enim systemate nihil voluntarium, sed cuncta ex essentiae necessitate fluunt, vnde non potuit mundi architectus, libera voluntate ad ornandam materiam accedens admitti, licet id placuisset Platoni. Negandum tamen forte non est, ad eludenda Epicureorum tela contra mundi originem in tempore Platonicam, hanc quoque distinctionem adhibuisse Alexandrinos philosophos Platonicos [u].

CXVII. Mundus vero sensibilis cum ad exemplar perfectissimum sit genitus, necesse est, esse mundum intelligibilem. Est autem ipsa mentis entisque natura mundus verus et primus, a se ipso non distans, neque conditione vlla debilis et diuidua, neque ob defectum vllum etiam in partibus indigens, tota vita, tota mens in vno viuens et intelligens, etiam partem reddens, vt totum, nec mutationem vllam admittens [x].

CXVIII. Ab illo mundo vero et vno, et intelligibili dependet iam non vere vnus, multus ergo et in multitudinem diuisus, in quo aliud ab alio distans alienumque prouenit.

CXIX. In hoc mundo non amplius viget amicitia solum, sed propter distantiam discordia nascitur, atque in ipso defectu alia iam necessario aliis aduersantur [y].

CXX. Factus autem est, non ratiocinatione quadam, concludente, faciendum esse, sed necessitate quadam faciente, vt secunda natura primam comitaretur, non enim intelligibilis mundus talis erat, vt rerum esse posset extremum.

CXXI. Intellectus itaque infundens sui aliquid in materiam, immobilis ipse quietusque consistens omnia fabricauit: id autem est ratio (λόγος) ab intellectu profluens [z].

CXXII. Quemadmodum vero in ratione inserta semini simul omnia in eodem sunt, nihilque cum alio pugnat, aut dissidet et impedit, licet aliquid sit in mole in qua alibi est pars alia, et aliud impeditur laediturque ab alio: sic vtique ex vno intellectu rationeque ab ipso manante pullulauit hoc vniuersum, a se ipso iam distans, atque necessario alia quidem nata sunt salutaria atque amica, inter se alia vero inimica et perniciosa, et partim volentia, partim nolentia se inuicem perdunt, ipsoque interitu generationem mutuam operantur [a].

q) De antro nymphar. p. 131.
r) De myster. Aegypt. Sect. VIII. c. 3. p. 159.
s) In Timaeum Platonis.
t) De opificio mundi p. 209.
u) Conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 219.
x) l. c. c. 2. p. 255.
y) Haec ex systemate emanatiuo sequuntur.
z) c. 2. p. 156.
a) Ibidem.

CXXIII. Non tamen inde poteſt quisquam mundo huic tanquam non pulchro detrahere, quaſi non optimus ſit eorum, quae eſſe cum corpore poſſunt, neque cauſſam perquam mundus eſt, accuſare. Nam et ex neceſſitate, non ex conſilio factus eſt mundus, et totum quiddam pulchrum eſt, ſibique ſufficiens, atque amicum, itemque partibus ſuis tam maioribus quam minoribus conueniens. In partibus itaque vituperare totum, ſtultum eſt [b].

CXXIV. Mundus itaque perfectus eſt, ex cunctis animalibus conſtitutus, ſibi ipſi ſufficiens, nulli indigus, quoniam omnia in eo ſunt animalia atque plantae cunctorum natura generalium, Dii quamplurimi, daemonum populi, bonorum exercitus animorum, homines virtute felices. Nam et in aëre et aethere, et in coelo toto ſunt animae omnes bonae, vitam ſtellis ſuppeditantes reuolutionique coeleſti ordinatiſſime ſimul atque ſempiterne: et ad imitationem mentis in circuitum agitatae ſapienter ſemperque circa idem: Quaecunque etiam in eo ſunt, appetunt bonum, ſingula vero pro facultate propria conſequuntur, coelum enim et mundi anima inde dependet: praeterea Dii, qui in eius partibus regnant, item animalia omnia et plantae, et quicquid in eo eſt inanimum: cunctis officium ſuum peragentibus [c].

CXXV. In coelo totum quidem viuit ſemper, et quaecunque honoranda ſunt, et praecipua permanent. Animae vero viciſſim corpora permutantes, aliud quidem in alia fiunt ſpecie; aſt quoties anima poteſt extra generationem poſita, vna cum vniuerſi anima viuit. Corpora vero ſecundum ſpeciem atque ſingula ſecundum totum, ſiquidem ex ipſis et animalia erunt, et nutrientur [d].

CXXVI. Nec perfectum in eo malum eſt. Hominum enim mutuae inter ſe iniuriae ab ipſo boni appetitu proficiſcuntur, quando nempe bonum conſequi non valentes aberrant aliosque inuadunt. At vero qui egerunt, iniuſte poenas luunt, tum quia animam inde reportant deprauatam, tum quia certo quodam ordine in locum tranſmittuntur deteriorem, nihil enim poteſt vnquam, quod in vniuerſi lege ordinatum eſt effugere [e].

CXXVII. Si igitur datur in hoc mundo animis facultas ad beatitatem conſequendam, non licet de hac regione conqueri, quod aliqui in ea non ſint felices, ſed eorum imbecillitatem potius reprehendere, quod ſtrenue certare non valeant, vbi virtutis praemia propoſita ſunt. Ratio vero mundi artifex et corruptis vtitur ad aliorum genituram, et vtilia multa vniuerſo inde efficit. Aſt et circa eas animarum actiones, quae in ipſis animabus collocantur, quando deteriora agunt, cauſſa referenda eſt in eligentem, cum animas quoque proprias habere motiones oporteat [f].

CXXVIII.

b) c. 3. p. 256. c) Ibid. e) p. 258.
d) c. 4 p. 257. f) p. 259.

CXXVIII. In mundo ſuprema, vt in animali pulchriora, ſunt, media vero et infima, minus. Homines autem in medio inferiorique ſunt; at in ſublimi coelum Diique coeleſtes, et mundi plurimum Dii tenent, omneque in circuitu coelum, terra vero quaſi centrum et velut vna quaedam ex ſtellarum numero. Eſt itaque homo deorum brutorumque medius. Hinc cum ad vtraque vergat, poteſt etiam iniuſte agere [g].

CXXIX. Prouidentia itaque accuſari non poteſt, quae non facit hominem Deum, ſed ſeruat in eo, quod eſt, eſſe hominem, id eſt, agentem ea, quaecunque lex praeſcribit: et homines in medio conſtitutos perdi nequaquam dimittit, ſed ad ſuperna reuocat aſſidue omnibus machinis virtutem reddens potentia praeualentem [h].

CXXX. Licet vero peccatum ipſum non ſit voluntarium, non tamen id prohibet, quin ipſi ex ſeipſis agant, quoniam ipſi actionum talium auctores ſunt: nec neceſſitas ab extrinſeco eſt, ſed quoniam communi conditione intrinſeca peccant [i].

CXXXI. Ratio vero etiam artifex mundi non omnia fecit aequaliter perfecta, et bona, nec omnia fecit Deos, verum alia quidem Deos eſſe ſtatuit, alia vero daemones ſequenti natura, poſt haec autem homines, et animalia deinceps, neque id quidem inuidia, ſed ratione intellectualem habente diuerſitatem. Quin et futura, et circuitus ſpectare decet, quibus omnia iuſte commutantur [k].

CXXXII. Ratio ſeminaria mundi non eſt mens ipſa, ſincera, non animae purae genus, dependens vero ab hac, et quaſi fulgur ex ambabus, mente videlicet, atque anima affecta ſecundum mentem: quae hanc rationem generant velut vitam, quae quietam in ſe habeat rationem: omnis vero vita eſt actus. Aſt non eſt vita vna, vel mens quaedam vna, ſed partes inter ſe oppoſitas habet, ideoque indigas, et inuicem repugnantes. Hinc totum inter ſe in mundo conſentit partes repugnant [l]. Prolixa has de prouidentiae in mundo concurſu, malorumque cum phyſicorum tum moralium origine et cauſſis diſputationes proſequitur Plotinus non tantum duobus, quos *de prouidentia* conſcripſit libris, ſed et in *diſceptatione contra Gnoſticos* Platonicis rationibus demonſtraturus, mundum nec malum eſſe, nec a malo principio conditum, ſed conſilio bonum factum, et diuinitati ſimilem, bona in eo eſſe omnia, et Deum eius habere curam; non omnia tamen aequaliter bona eſſe [ll].

CXXXIII. Quia mundus omnia in ſe complectitur, neque ſupereſt quicquam, in quod poteſt commutari, neque rurſus in hunc externum aliquid incidere poteſt, quo diſperdatur, ideo mundus durat perpetuus [m].

CXXXIV.

g) c. 8. p. 261. ſeq.
h) c. 9. p. 262. Aſt ſupra dixerat, fieri haec omnia naturae neceſſitate.
i) c. 10. p. 263.
k) Ibid.
l) c. 16. p. 267.
ll) Enn. II. L. IX. c. 7. ſeqq. p. 205. ſeqq.
m) Enn. II. L. I. c. 1. p. 96.

CXXXIV. Coelum ſempiternum eſt, tum ob animas, tum ob corpora pura, adeoque meliora. Igne enim conſtant coeleſti, aequali et quieto aſtra. Anima autem coeli ex Deo manans omni vinculo fortior eſt, et ſemper coelum continere poteſt [n].

CXXXV. Coeleſtis vero anima, qualis coeli eſt non corrumpi finit coeleſtia, quia proxima eſt ab ipſo mundi architecto; ab ipſa vero coeleſti imago quaedam producitur, quae velut a ſuperis defluens terrena animalia facit, quae quia deterioribus ad opus ſuum vtitur corporibus, locoque deteriori in vnum conciliare ſtudet, quae vix congrediuntur, et congreſſa in vnum inuita manent, ideo animalia haec mortalia ſunt, nec ſemper viuere poſſunt [o].

CXXXVI. Solus in coelo ignis eſt, ſed qui terram et aquam et aërem, id eſt, qualitates aliorum elementorum in ſe habeat [p].

CXXXVII. Cum lumen vigeat in excelſo, vbi naturaliter eſt conſtitutum, puriſſimum, quod varia ratione in ſtellis eſt diſtributum, et in reliquo quoque coelo regnet, non poteſt vllum defluxum pati; nam et animae coniunctum eſt, et nihil praecipitat impellitque deorſum, et tam ſublimis natura defluere ſponte non poteſt [q].

CXXXVIII. Motus coeli fit ab anima intellectuali et fit in circulum, qui motus eſt, quem in ſe ipſis faciunt intellectus et anima [r].

CXXXIX. Poſtrema vis animae a terra exordiens ſeſe fundit per vniuerſum, vis autem animae ſenſualis, et quae opinantem poſſidet rationem, ad ſuperiora in ſphaeris ſe habet, incubans inferiori potentiae, vimque vitalem communicans. Mouetur itaque ab ea, in circulo continente, totique inſidente, quantum ipſius recurrit in ſphaeras. Itaque cum illa hanc circulo comprehendat, merito haec conniuens reflectitur in ſe ipſam, huius vero reflexio corpus vna, cui eſt infuſa contorquet [s].

CXL. Stellae non mutant naturam motibus, locis, aſpectibus [ſ].

CXLI. Quod ſtellae futura portendunt, inde eſt, quia certo quodam ordine procedunt, et ſigna rerum habent. Plena enim omnia ſignorum ſunt in mundo et ſapiens aliud argumentatur ex alio. Mirabilis autem eorum eſt connexio et conſpiratio, quae ſunt in mundo [ſſ].

CXLII. Anima mundi eſt principium rerum naturalium, ſeruiunt huc conferuntque ſtellae, ceu partes coeli non paruae tum ad decoram totius formam, tum etiam ad ſignificationis officium [t].

CXLIII. Anima quae in generatione aduenit, coeli fato ſubeſt, nempe ea anima, quae veſtigium animae quoddam nacta, corporis eſt potiſſimum. Aſt altera, quae extrinſecus extat anima, ſupra fatum eſt, et ad

eum

n) c. 4. p. 99.

o) c. 5. p. 99. Pertinet hic locus etiam ad animam mundi duplicem, de qua ſupra diximus.

p) c. 6. p. 100.

q) c. 8. p. 102.

r) Enn. II. L. II. c. 1. p. 107.

s) c. 3. p. 109.

ſ) Enn. II. L. III. c. 3. p. 138.

ſſ) c. 7. p. 141.

t) c. 3. p. 141.

eum ascensus ad sublimia pertinet, ad pulchrum et diuinum, quibus nullum fatum dominatur. Hanc duplicem animam quilibet habet [u].

CXLIV. Quin et totus mundus compositum quoddam est, ex corpore atque anima corpori mancipata, et ipsa vniuersi anima, quae non inest corpori, imprimit autem vestigia quaedam in eam animam, quae iacet in corpore. Sic et sol et cetera omnia duplicia sunt [v].

CXLV. Molesta et difficilia in mundo atque auersa propter mistionem quandam nascuntur, mixta enim est huius mundi natura [w].

CXLVI. Mundus ita demum Deus est, si separabilis illa anima in substantia connumeretur. Reliquum namque est daemon, affectus quoque in eo daemoniaci sunt [x].

CXLVII. Coelestis influxus non generat res, sed tantum materiam disponit, eae vero ex seminalibus naturae rationibus oriuntur [y].

CXLVIII. Rationes seminales non sunt intelligentiae nec intellectio, nec visio, sed vis quaedam materiae agitatrix, haud sane cognoscens, sed agens tantum velut formam figuramque in aqua, quemadmodum ex circulo aliunde facto redundat circulus alter. Non igitur opus habet quodam rationis discursu. [z].

CXLIX. Deorum et daemonum, qui sunt in mundo inter se genus distinguendum est [a].

CL. Deorum genus passionibus expers est.

CLI. Daemonibus passiones insunt; suntque illi etiam sempiterni sequente post Deos gradu, iamque generi humano propinquiores, mediique inter Deorum hominumque genus.

CLII. In mundo intelligibili nullus est daemon, sed qui ita dicuntur, Dii sunt.

CLIII. Qui in mundo sensibili sunt vsque ad lunam, Dii visibiles, Dii appellandi sunt secundi, eo quod a Diis intelligibilibus dependent, vt splendores a stellis [b]. Satis haec thesis innuit, Deos intelligibiles tantum esse ideas siue exemplaria aeterna stellarum reliquorumque Deorum visibilium, vt supra notatum.

CLIV. Daemones illi sunt amores, qui gignuntur ex anima bonum pulchrumque desiderante, sed ad vsum vniuersi geniti sunt ab anima mundi aliis viribus, vt impleantur dispensenturque singula toti [c]. Oportebat enim ipsam vniuersi animam sufficienter toti mundo praeesse atque suppetere, generando vires daemonum ipsi vniuerso congruas.

CLV.

u) c. 9. p. 141.

v) Ib. p. 142. Ita nugis suis idealibus omnia philosophiae naturalis capita corruperunt inepti philosophi.

w) Ibidem. x) Ibid.

y) c. 12. p. 143.

z) c. 17. p. 147. Ex hoc fonte naturam suam genitricem hausit CVDWORTHVS, huius philosophiae praeter modum amans.

a) Enn. III. L. V. c. 6. p. 295.

b) p. 296.

c) Ibid. Fundamentum hoc fuit syncretismi omnium religionum, quem iniit philosophia Alexandrina.

CLV. Daemones non ſunt materiae corporeae, alioquin animalia ſenſibilia forent. Et ſi aëria igneaue corpora accipiunt, oportet tamen naturam eorum prius differentem eſſe.

CLVI. Eſt itaque intelligibilis materia ponenda, vt quod illius eſt particeps, per illam in hanc quoque corporum materiam perueniat [d]. Plura et luculentiora de his mox dabimus ex Iamblicho.

CLVII. Terra omnia in ſe elementa continet [e].

CLVIII. Terram eſſe animal, non tantum ex anima patet vegetante, ſed quia animalia quoque ex ea generantur. Quia vero non exigua mentis portio eſt, ideo mentem habere Deusque eſſe recte creditur [f].

CLIX. Terra non inepta eſt motui, niſi quod ex loco ſuo non moueatur.

CLX. Poteſt terra ſentire, quia animam habet, vt ſtellae ſentiunt propter animam, et anima hominis in corpore [ff].

Doctrina eclecticorum de creatione mundi.

§. LV. Haec Plotinianae philoſophiae facies eſt, quam Alexandria genuit, quaeque Romae poſtea, inque Aſia minore et Athenis tandem adoleuit, magnaque per quatuor fere ſecula fama floruit. A Plotino enim totam philoſophorum horum ſucceſſionem deriuatam fuiſſe, veterum teſtimoniis [g] conſtat. Et variaſſe quidem in diuerſis huic ſyſtemati doctrinis vel inferendis vel eiiciendis etiam aliterque delineandis philoſophos huius ſectae ſupra monuimus, vnde cuiusuis ex iis philoſophemata ſingulari ſtudio excutienda ſunt illis, qui totam eius faciem accurate noſſe cupiunt: in primariis tamen capitibus non valde diſſenſerunt, ſed explicationibus ſpeciem quidem diuerſae ſententiae prae ſe tulerunt, vt nempe eo magis ſe temporum circumſtantiis attemperarent, quae, cum Chriſtiana religio, κρατοῦσα, (qua voce veteres vtuntur) id eſt, dominans, euaſiſſet, poſtulabant, vt propius ſe eius dogmatibus accedere viderentur, ſicque ab imperantibus aequius tolerarentur: hoc vero ipſo perditiſſimos, quos haec philoſophia fouet in ſinu, errores, palliarunt tantum, et ſubdole pinxerunt; quo factum eſt, vt ab incautis pro iis habiti qui ſanius philoſopharentur, admiſſique peſtilentes errores etiam inter ſana diſſeminauerint dogmata. Cuius rei vt fidem faciamus lectori, et quanta in vaferrimi hominum generis hiſtoria cautione opus ſit, memorabili exemplo declaremus, attendere iubemus ad illud potiſſimum dogma, quod de creatione rerum in hac ſchola perſonuit, quod ita acceſſiſſe viſum eſt quibusdam ſanae doctrinae, vt AENEAS GAZAEVS [h] contra mundi aeternitatem pu-

d) Ibid.
e) Enn. II. L. I. c. 7. p. 101.
f) Enn. IV. L. IV. c. 22. p. 419.
ff) Ibid.
g) Vid. PORPHYR. vit. Plotini c. 7. p. 104. SOCRAT. Hiſt. eccleſ. L. VII. c. 15. p. 352. SOZOMEN. Hiſt. eccleſ. L. I. c. 5. p. 406. Iamblichi tamen ſcholam vocat EVNAPIVS in Aedeſ. p. 36.
h) De opificio mundi p. 56. Sequimur verba Graeca, quae ita in BARTHII editione leguntur: ἦν γὰρ ἀγένητος οὐδ' ἄναρχος, ἡ ὕλη, τοῦτό

εἰ

pugnans, ad ipsum Plotinum Porphyriumque prouocare ausus fuerit, statuentes, materiam esse factam. Ait enim: *Materia neque ingenita, neque sine initio, id te Chaldaei docent et Porphyrius. Scripsit is enim librum de materia, Chaldaicis doctrinis refertum, in quo rationibus hoc roborat: materiam genitam esse, et ad Plotini librum prouocat physicum, in quo tanquam dogma detestandum eiicitur error: materiam esse ingenitam, interque principia referendam.* Recentiores pari fere modo seductos hic tacemus [i]. Ast falli viros doctos, euidenter patebit, vbi totius scholae huius de materia systema paulo attentius considerabimus. Deseruisse vero Aegyptios, inter quos haec philosophia nata est, systema dualisticum, quod antiquissimis temporibus, saltem ex eo tempore, quo Persae Aegyptum inuaserunt, inualuerat, suo loco demonstrauimus, ex quo nempe orientalis philosophia systema emanationis illis commendauerat. Sane non alium, quam emanationis ordinem inter Aegyptios in rerum omnium γενέσει ab eo tempore fuisse receptum, quo Graecanica philosophia obtinuit, diserte tradit IAMBLICHVS, his verbis: Καὶ οὕτως ἄνωθεν ἄχρι τῶν τελευταίων ἡ περὶ τῶν ἀρχῶν Αἰγυπτίοις πραγματεία ἀφ' ἑνὸς ἄρχεται, καὶ πρόεισιν εἰς πλῆθος τῶν πολλῶν αὖθις ὑφ' ἑνὸς διακυβερνωμένων, καὶ πανταχοῦ τοῦ ἀορίστου φύσεως ἐπικρατουμένης ὑπό τινος ὡρισμένου μέτρου καὶ τῆς ἀνωτάτω ἑνιαίας πάντων αἰτίας. *Atque ita Aegyptiorum doctrina de principiis desuper ad inferiora progrediens, ab vno incipit, et desinit in multitudinem vnius imperio gubernatam, et prorsus omnis indeterminata in se natura definitur et continetur aliquo certo termino, hoc est, a suprema illa vniente omnia caussa.* Quod ne de solis rebus spiritualibus intelligatur, addit: *Materiam quod attinet, eduxit* (παρήγαγεν) *eam Deus, ab essentialitate diuidendo materialitatem, quam Demiurgus accepit, cum animata esset, et ex ea simplices atque incorruptibiles Sphaeras fabricauit, postremum autem illius materiae ad corpora generabilia et corruptibilia facienda transtulit.* Quibus verbis, Aegyptiaca dogmata recitari nulli dubitamus, sed talia, quae inter Platonicos iam tum fuere recepta, ex quibus simul liquet, deseruisse scholam Platonis eius systema, quod dualisticum fuisse *tomo primo* demonstrauimus. Ex hac vero schola cum prodiret Ammonius, isque non Aristotelem tantum aeternitatem mundi statuentem, cum Platone, mundum genitum esse in tempore, asserente conciliare, sed et ex Christiana, quam didicerat, disciplina elegantiora doctrinarum capita in rem suam vertere cogitaret, quae creationem ex nulla praeexistente materia, solo summi entis nutu factam

esse

σὺ καὶ χαλδαῖοι διδάσκουσι καὶ ὁ Πορφύριος ἐπιγράφει δὲ καθ' ὅλου τὸ βιβλίον, ὃ δὴ μέσον προάγει τῶν χαλδαίων τὰ λόγια. Ἐν οἷς γεγονέναι τὴν ὕλην ἰσχυρίζεται, καὶ τὸ Πλωτίνου διανοίγων βιβλίον τὰ κατὰ φύσιν που λέγει, ἀγένητον δὲ εἶναι τὴν ὕλην, καὶ τὸ ἐν ἀρχαῖς τιθέναι ὡς ἄθεον δόγμα παραιτητέον. In quibus verbis menda quaedam iacere acute vidit MOSHEMIVS diss. de creat. ex nihilo §. 29. p. 995. Cudw.

i) BESSARIO adu. calumn. Plat. L. II. c. 5. LIVIVS GALANTES compar. theol. Christ. cum Platonica, L. IX. p. 236. RAD. CVDWORTH. Syst. int. c. V. §. 2. p. 751. HVET. Qq. Alnet. L. II. c. 5. BAYLE Dict. T. II. art. Hierocles not. A. p. 760.

esse tradebat, commodum ratus, a trium horum systematum genuino recedere sensu; vt moris est apud syncretistas, non potuit non dogmati iam tum recepto, materiam ex Deo esse genitam, dare manus, illudque nouis adornatum pictumque coloribus in rem suam conuertere. Ita enim sperabat fore, vt amice inter se coirent, quae longissime dissonabant, et non Aristoteles tantum vera diceret, exclusa omni generatione in tempore facta, sed etiam Plato non derelinqueretur, statuendo mundum esse opus demiurgi, quin et Christianis affinia docerentur, tradendo, non fuisse extra Deum subiectum, ex quo facta sit materia, et ita systema dualisticum expungendo, quod valde Christiani in haereticis improbabant. Non sine ingenii acumine haec suscepisse Ammonium fatendum erat: nam et systemati, quod formauerat apprime conueniebant, et idonea erant, ad os obliniendum incautis, nec satis ad rem hanc attendentibus: Ast peruertisse etiam eorum, quae conciliare inter se statuerat, systematum mentem veram, simul apparebat. Nam nec Aristoteles vnquam de materiae quadam generatione cogitauit, sed aeternam eam semperque sibi similem ita supposuit, vt tota fere eius physiologia huic axiomati inniteretur; nec Plato materiam vnquam ex Dei gremio deriuauit, sed ab aeterno sine ordine et sapientia bruta quadam vi commotam et iactatam in tempore a Deo primo in ordinem redactam et formatam esse, quod ordinem confusioni praestare intelligeret, docuit. Quod licet aliter visum fuit τῷ πάνυ GVNDLINGIO [k], qui Platoni hoc ipsum dogma tribuit: materiam quoque ex Dei gremio effluxisse, certum tamen ex physiologia Platonis, qualem *tomo primo* inuictis rationibus exstruximus, est, confudisse virum doctissimum, sed sententiae semel deamatae pertinacius inhaerentem, doctrinam Platonicam recentiorem, quam Alexandrinam apellamus, cum Academica veteri. Sed nec Christianorum quicquam, quod sanum esset, ita ab Ammonio exhibebatur. Illi enim a systemate emanatiuo toto coelo diuersi, impiumque dogma abhorrentes, materiam ex nullo prorsus subiecto, neque interno neque externo, adeoque neque ex Dei essentia esse genitam, sed ex re plane nulla libera Dei voluntate et facultate factam statuebant, cum e contrario schola Ammonii necessaria ratione et lege emanationis, vt omnia, ita et materiam ex sinu Dei deriuaret. Ita enim, si Plotinum sequimur, qui ipsum Ammonium audiuit, statuendum esse putabat: Ex nihilo fieri nihil, (id enim diserte PLOTINVS [l] et absoluto quodam sensu statuit) inde necessarium esse, vt ex vno omnia prorsus effluxerint, cum vnum sit binario prius. Vi huius emanationis non tantum ex primo rerum omnium fonte effluxisse intellectum diuinum et animam mundi intelligibilem, et quae in his comprehenduntur, omnis generis entia spiritualia, siue intelligibilia, sed materiam quoque omnem, ex qua condi omnia formarique et rationes seminales in anima mundi latentes impri-

k) Diximus de eius controuersia de hoc argumento T. I. L. II. c. 7. eandem opinionem fouet GALE ad Iambl. p. 276.

l) Enn. II. L. IV. c. 6. p. 162.

imprimi illi opus esset. Cum enim cuncta fieri necessaria naturae aeternae consecutione dicerentur, non poterat non eiusmodi materiae quoque ex summo rerum omnium fonte emanatio statui. Ast hic materiae obstabat indoles inordinata, bruta, mala, vt eam describit Plato. Hunc relinqui oportebat, et confugiendum erat ad metaphysicas notiones et praecisiones, ne quid Deo indignum admittere viderentur. Mutuum accipiebant itaque Ammonius eiusque discipuli, non tantum conceptum materiae ab Aristotele, eamque omni quantitate et qualitate omnibusque formis priuabant, sed mundum quoque duplicem fingebant, vnum naturalem, alterum intelligibilem, et in hoc materiam quoque intelligibilem ponebant, quae ex intellectu diuino oriretur. Cum autem mundum intelligibilem naturalem sequi, emanationis ordo postularet, idque necessario accidere oporteret, adiiciebant et hoc: cum mundus intelligibilis non posset esse rerum extremum, intellectum infudisse aliquid sui in materiam, licet ipse immobilis quieteque consisteret, sicque rationem in materiam effluxisse et semina ei impressisse. Esse haec Plotiniana dogmata, ex supra delineata eius physiologia apertissimum est [m]: ast ita quidem materiae generationem, non vero ex nihilo sed ex intellectu diuino poni eamque dici aeterna generatione siue emanatione ex Deo existere, quilibet videt. Cum vero sola esse entia quae reuera sunt, nec mutationis caussam in se habent, sed semper sunt eadem, eodem modo se habentia, eadem schola, Pythagoram et Platonem secuta, traderet, materia ex ἐκ ὄντων genere dicta est, sicque definitum, res omnes esse conditas ex non-ente, id est materia. Non defecerunt ab hac antecessorum suorum doctrina sequentes Platonici, PORPHYRIVS enim, cuius *de materia prima* libros sex hodie desideramus, alio loco luculenter dixit: Πάντα τὰ, ὄντα, καὶ μὴ ὄντα, ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν Θεῷ, *omnia et entia, et non-entia* (ita materiam vocat [n],) *ex Deo et in Deo;* et paulo ante: σῶμα δὲ καὶ ἐν ψυχῇ καὶ ἐν νῷ καὶ ἐν Θεῷ, *corpus etiam in anima, in intellectu et in Deo est*, nempe vel inhaesiue, vel subiectiue, vel efficienter, vt loqui scholarum philosophi solent. Eodem fere modo IAMBLICHVS [o]: ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ δημιουργοῦ τῶν ὅλων καὶ αὐτὴ (ὕλη καθαρὰ καὶ θεία) γενομένη, τὴν τελειότητα ἑαυτῆς ἐπιτήδειαν κέκτηται πρὸς Θεῶν ὑποδοχήν. *Ipsa materia pura et diuina, cum ab opifice patreque omnium facta sit, merito perfectionem sui quandam accepisse censenda est aptam ad Deos suscipiendos.* Sed et reliqui ex hac schola philosophi [p] in hac haeresi sunt, ex quibus PROCLVS [q], Deum ἄῤῥητον αἰτίαν τῆς ὕλης vocat, et contentione haud parua disputat, Platonem in Philebo eandem tenuisse sententiam; qua de re quid disputatum olim fuerit inter B. Gundlingium

 et

m) περὶ ἀφορμ. p. m. 75.
n) p. 67.
o) De myst. Aegypt. Sect. V. c. 23. p. 138.
p) IVLIANVS Orat. V. Damascius apud GALE l. c. p. 277. SIMPLIC. in L. I. Physic.
q) In Timaeum Plat. L. II. p. 17.

et Cl. Zimmermannum *tomo primo* indicauimus, monuimusque Proclum deprauasse Platonem alienamque ei a vera mente eius sententiam affinxisse. Tandem et Oracula testamur, in quibus etiam hoc est:

Ἔνθεν ἀδὴν θρώσκει γένεσις πολυποικίλου ὕλης.
Ex quo (Deo) *oritur abundanter generatio multiformis materiae.*

Alia ex hac schola testimonia collecta a LIVIO GALANTE, [r] RAD. CVDWORTHO [s], IO. ALB. FABRICIO [ſ], IO. LAVR. MOSHEMIO [ſſ] aliisque praeterimus. Dubium non est mature vidisse Christianos [t] doctrinae huius deformitatem, quae et Deum in materia diuidit, et nescio quam extensionem intelligibilem, nullibi, nisi in otiosorum hominum ingenio extantem [tt] comminiscitur: quare verbis, quantum licet, propius ad Christianos, iam tum rerum potitos, hisque hominibus graues, accedendum erat, ita tamen, vt systema nouum nullum inde detrimentum caperet. Hinc Hierocles mutato paulisper familiae suae sermone pressius eorum loquendi modum imitatus, teste PHOTIO [u], scripsit, materiam ex nullo praeexistente subiecto a Deo productam fuisse, vt eorum potissimum opinionem refelleret, qui Platonem dicunt posuisse materiam Deo coaeternam, ex qua Deus omnia finxerit: Hinc Platoni aliam fuisse mentem tradit, addens: ὅτι δημιουργὸν Θεὸν, φησὶν, ποὐφίστησιν ὁ Πλάτων ἐφεστῶτα πάσης ἐμφανοῦς καὶ ἀφανοῦς κοσμήσεως, ἐκ μηδενὸς προϋποκειμένου γεγενημένης. ἀρκεῖν γὰρ τὸ ἐκείνου βούλημα εἰς ὑπόστασιν τῶν ὄντων. *Plato opificem Deum censuit sustinere aspectabilem et inaspectabilem mundum, nulla prius existente materia factum et productum. Sufficere enim voluntatem DEI, vt ea quae sunt omnia existant.* Patet ex primo verborum horum intuitu, plus dedisse Christianis Hieroclem (quem in aliis quoque quaedam iis largitum fuisse, viris doctis obseruatum est,) quam reliquos Platonicos, forte quod inuidiae, qua ea secta illo tempore premi coeperat apud Christianos, se subtrahere vellet; caue tamen credas, lucrum inde aliquod accessisse veritati diuinae, verba enim dedit philosophus vaferrimus, praetereaque nihil. Vsus enim abstractione metaphysica, dum externum subiectum in quod ageret demiurgus negat, et sola voluntate sine existente materia mundum productum ait, tollit hoc dogmate tantum materiae existentiam extra Deum, non vero ait, in Deo illam non essentialiter et radicaliter latuisse. Id enim series tractationis eius vult, qua eos grauiter redarguit, qui materiam aeternam se subiectum Deo conditori tantum praebuisse dicunt, nec ex vno rerum fonte omnia deriuant. Vt itaque materia existeret, nihil extra Deum requirebatur, secundum Hiero-

r) loc. cit.
s) l. c. c. V. Sect. II.
ſ) Bibl. Graec. T. I. p. 462.
ſſ) l. c. p. 994.
t) Verisimile, Origenis errores ex hac schola progressos oculos doctoribus Christianis aperuisse.
tt) Reuocasse eam Malebranchium, infra dicetur.
u) Cod. CCXLII. p. 552.

Hieroclem, quam voluntas eius, vt materia ex ſinu eius progreſſa, extra illum extaret, ſeque formandam praeberet artifici. Quae voluntas tantum abeſt vt libera ſit, vt potius ſummam eſſentiae neceſſitatem inuoluat, cum non queat aliter velle Deus, quam voluit. Dices, lector, nos heic tibi nugas metaphyſicas oggerere, quae ad mundi condendi opus plane nihil efficiunt. Non inficiamur ita de his recte iudicari; aſt cum horum hominum opinio explicanda eſſet, nihil aliud dari poterat. Cuncta enim haec metaphyſica tantum ſunt, nihilque dicunt ad res ipſas translata, ſed mentis tantum emotae ſomnia, et praeciſiones mentales ſunt, creationem materiae quandam ex nihilo idealem nobis tanquam vmbram ſiſtentes, quam ſi manu prehendere cupimus, euaneſcit, ad phyſicam enim mundi rationem applicata nihil, quod res eſt, dicit, ſed axioma Alexandrinae ſcholae manet: mundum eſſe aeternum. Ex quo luculento exemplo palam eſſe exiſtimamus, quantis artibus in propagandis nefariis dogmatibus ſuis hi philoſophi vſi fuerint, quantaque attentio adhibenda ſit, ne a primis praeceptoribus defeciſſe, et ad ſaniora fuiſſe progreſſos putemus. Plura exempla facili labore colliget, qui in eorum ſcriptis non plane hoſpes eſt, et a praeiudiciis animum ſeruare nouit plane liberum.

Theologia Iamblichiana.

§. LVI. Propius vero vt theologiam quoque Alexandrinam qualis in Platonicorum reformatorum ſchola viguit, intueamur, audiemus quoque Iamblichum, tertium poſt Plotinum et Porphyrium eius antiſtitem, qui hoc praecipue doctrinae eclecticae vel ſyncretiſticae caput, in ordinem iuſtique ſyſtematis redegit habitum, ruentique in ruinam ſuam ſuperſtitioni humeros ſuppoſuit. Ex cuius ſchola cum magna ſeruorum turpiſſimae ſuperſtitionis caterua exiiſſet, quae ſacerdotii ſibi curam proprio quaſi miniſterio vindicauerat, factum inde eſt, vt Iamblichiana potiſſimum ſchola eiusque ſucceſſio, ἱερᾶς γενεᾶς inſtar haberetur, et haec Alexandrinae philoſophiae pars, quam tanto ſtudio, tantisque artibus fraudibusque excolebant, κατ' ἐξοχὴν Iamblichi philoſophia appellaretur [v]. Eo ſecurius vero hunc doctorem ſcholae illius ſequi licet, quo luculentius praeter ſectae eius morem haec myſteria enarrauit, exarato reſponſionum libro ad PORPHYRII epiſtolam ad Anebonem prophetam Aegyptium, qua de potioribus Aegyptiorum dogmatibus, quae diuinioris argumenti ſunt, ſciſcitatus eſt. Illi libro titulum de myſteriis praeſcripſit, quod inter ἄῤῥητα, id eſt ea, quae in vulgus propalare nefas eſt, quaeque initiatis tantum enucleatius tradi ſolent, fuiſſent relata. Aegyptiorum vero myſteria dum nobis vendit Iamblichus, non intelligenda eſt theologia Aegyptiaca alia, quam quae in Platonicorum ſyncretiſtarum ſcholis obtinuit, quaeque concordiam religionum fere omnium meditata, mirum opinionum theologicarum chaos effinxit. Sequemur vero ordinem

v) EVNAP. in Aedeſio p. 37. Aſt ſacerd[illegible] ſe eſſe ipſe iactat IAMBLICHVS de myſter. ſ. I. c. 8 p. 15.

nem a Iamblicho obseruatum, licet non quidem optime cohaereat, eo quod ad quaestionum capita a Porphyrio proposita respexerit; ita enim speramus fore, vt quibus potissimum vinculis ineptissimum diuinioris doctrinae aedificium Iamblichus connexum stabilitumque fuerit, purius quodammodo et sincerius, tanquam ex ipso fonte, hauriamus; cum facile futurum sit lectori attento, ad eum cuncta locum referre, quem in systemate Plotiniano occupant. Ita vero IAMBLICHVS [w] praecipit:

I. Deos dari, nostra nos natura conuincit, cuius essentiae penitissime inest de Diis innata cognitio, omni nostro iudicio et anticipatione antiquior omnique demonstratione prior. Vtique quae iam tum ab initio iuncta fuerit propriae suae caussae, simulque cum essentiali illa animae nostrae ad bonum tendentia quasi implicita coëxstiterit. Celeberrimum hoc est pro Dei existentia argumentum, quod, cum duo membra habeat vnum, quod ab innata Dei idea desumitur, alterum quod ab infinita voluntatis in bonum tendentia petitur, recentiorum multis [x], et in his maxime Cartesio placuit, vt suo loco docebitur. Recte tamen Iamblichus intelligendus, et ex proprio systemate, quod haec schola adoptauit, explicandus, nec confundenda eius sententia est, cum eorum opinione, qui nostra aetate vel Dei ideam quandam animo natura insitam esse, vel naturali boni infinite durantis et perfectissimi desiderio menti esse impressam dixere. Nempe animum hominis ex mundo intelligibili, siue intellectu diuino exortum in hunc mundum sensibilem descendere dicebant Platonici, secumque habere consonantiam siue harmoniam vniuersi, adeoque non esse extra intellectum diuinum, sed conniti eo, vt cum suo principio, a quo ratione, singularitatis (veniam voci deprecamur) diuulsus est, iterum iungatur; ex quo sequebatur, vt ideas omnes, ita praecipue Deorum ipsiusque intellectus diuini in animo naturaliter omni ratiocinatione priores adesse, vrgereque animum atque instigare, vt suo se fonti, ex quo emanauit, iungat. Quae dissona prorsus esse illis, quae a viris doctis pro vtroque hoc de Dei existentia argumento disputari solent, quilibet videt, nosque monent, vt in comparandis veterum opinionibus cum recentiorum philosophorum placitis summam adhibeamus prouidentiam.

II. Contactus hic diuinus non est nostri arbitrii, vt vel mutari possit vel euitari, probari vel improbari, nos enim ab eo continemur, ab eo omni sufficientia implemur, et hoc ipsum, quicquid sit, quod sumus, Deos cognoscendo possidemus [y].

III. Sed et immortales Deorum comites repraesentat innata de iis perceptio, vt, quemadmodum ipsi immutabilem semper obtinent essentiam, sic et anima humana eodem modo ipsos sua cognitione attingat, nec postulet assequi se coniectura aut syllogismo, temporaneis subsidiis eam essentiam,

w) S. I. c. 3. p. 4.
x) Videsis, quos laudauimus in medic. phil. de falsa virtute c. I. §. 2. p. 8.
y) Ibid. p. 4.

ſentiam, quae longe haec omnia ſupergreditur, vtatur potius puris notionibus, quas ab aeterno hauſit ab ipſis Diis, et per quas illis ipſis connectitur [z]. Haec ex ſupra dictis intelligi poſſunt, nefandum vero hominum fanaticorum, quem affectabant, enthuſiaſmum luculenter produnt.

IV. Dari inter Deos diuerſa genera et ab iis diſtingui varias daemonum et heroum claſſes, certum eſt, aſt eorum vel idiomata vel differentiae analogice tantum non generice concipiendae ſunt, et identitas obſeruanda [a].

V. Idiomata eorum ſunt, primo bonitas, quae a Deorum eſſentia diuelli non poteſt, animabus vero eſſentialiter non adeſt, ſed quaedam tantum portio contigit [b].

VI. Inter principium diuinorum et finem, quem animae conſtituunt, id eſt inter duos hos extremos terminos cogitandum medium quoddam, nempe heroum ordo, animarum ordine ſublimior, ſuperiorque poteſtate, virtute, pulchritudine, et magnitudine, omnibusque ad animas bonis pertinentibus longe ditior, proxime animabus coniunctus, propter vitae quae in vtrisque eſt, ſimilitudinem et affinitatem [c].

VII. Ex altera parte cogitandus geniorum ordo pendens quidem a Diis ipſis, longe tamen infra eos ſubſiſtens, eos proxime ſequens, non quidem auctor et princeps, ſed miniſter bonae voluntati diuinae facile obſequens.

VIII. Idem illud medium in opus producit eorum inconſpicuam bonitatem, quam etiam imitatur, operaque ſua praeſtat, quam poteſt, ei conformia. Quod eſt bono diuino inenarrabile, enarrat, quodque adhuc formis non veſtitur, facit in formis apparere; quicquid in eo rationes omnes ſuperat, in apertas rationes profert, excipit bonorum portionem ſibi naturalem, communicatque illam ſine inuidia, et quaſi traiicit ad genera quae ſe ſequuntur.

IX. Haec igitur duo genera media Deos et animas communi vinculo nectunt, indiſſolubilem inter eos complicationem efficiunt, vnaque connexione prima vltimis colligant, vniuerſorumque communionem indiuulſam procurant, temperiem optimam et miſcellam iuſtam per omnia operantur, ſemitamque a melioribus ad deteriora ſternunt, iterumque aſcenſum a poſterioribus ad priora aequo quodam modo, ordinemque et menſuram ſtatuunt, quibus tum deſcendet a melioribus communicatio, tum modum, iuxta quem naturaliter imperfectiora eam recipient, omnia prorſus omnibus conciliant et vniunt cauſſas omnium a Diis deſuper accipientia [d]. Omnium maxime memorabile dogma in theologia Alexandrina hoc eſt, quo omnis fere ſuperſtitio roborata, religiones diuerſiſſimae

z) Ibid. p. 5.
a) c. 4. p. 7. hoc emanationis leges poſtulant.
b) c. 8. p. 8.
c) Ibid.
d) Ibid. p. 9.

mae in concordiam ire coactae, Christianorum mediatori ordo mediatorius inter Deum et homines oppositus, expilata philosophia orientalis, datum sacerdotio, quod hi homines affectabant sibique vindicabant, fundamentum quoddam philosophicum, et in res suas ita conuersa systematis emanatiui pars nobilissima, quae daemones mediatores inter Deum et homines constituit. Et accepisse quidem tale quid ex veteri Platonis schola, ipsos eius dialogos legenti ignotum esse non potest; ast adulterasse more suo simul apparet. Plato enim amorem dicit [e], esse daemonem magnum, mediae inter Deos et homines naturae, et horum quidem preces et sacrificia, illorum praecepta et sacras institutiones, et retributionem sacrificiorum interpretari et referre. Cum autem in medio sit, ex vtroque participare, ita vt vniuersum ipsum ipsi coniungatur. Per hunc daemonem vaticinium omne procedere, sacerdotumque diligentiam circa sacrificia et expiationes et incantationes et diuinationem atque magiam. Vnde haec habuerit Plato, dici quidem non potest, coniici vero non sine verisimilitudine, peruenisse ad Platonem in eius inter barbaros itineribus vestigia quaedam doctrinae de mediatore inter Deum et homines, ex vtriusque natura participante, quam ex protoplastorum traditione inter vetustissimarum gentium origines dispersam, semper vero magis obscuratam et corruptam fuisse dubium non est. Quicquid vero illud est, certe vnum quendam daemonem magnum, diuinae naturae propiorem hanc communicationem inter Deum et homines efficere statuebat Plato. Vidit aliquid horum philosophia quoque Orientalis, quae cum ex systematis emanatiui principiis, nescio quod πλήρωμα emanationum diuinarum, quas a proprio subsistendi principio aeonas vocabant, constituisset, ex earum gremio mediatorem quendam inter Deos ac homines constituebat. His omnibus longe melius sentientes et diuinitus edocti Christiani θεάνθρωπον Dei et hominis filium mediatorem fatebantur, per hunc preces Deo afferri, et diuina beneficia hominibus obtingere, hunc esse plenitudinem Deitatis, ex quo pendeant, tanquam ex capite, omnia, digno diuina reuelatione modo tradebant. Harum doctrinarum summa conflanda erat Ammonio, quique eius philosophandi viam inieuerant, in vnum, et excogitandum dogma, quod cuncta inter se conciliaret, simul vero suo etiam scopo velificaretur, quo in se, religionem dominantem tanquam ministros eius sacratiores tueri hi homines receperant. Supposito itaque quod enthusiasmo mirifice fauebat, systemate emanatiuo, postquam ex summo Deo intellectum diuinum, inque eo Deos intelligibiles et intellectuales constituerant, medium hunc ordinem constituebant daemonum, illique ea tribuebant munera, quae et Plato, et Orientales, et Christiani de mediatore suo, licet diuersissimo singuli sensu, praedicabant. Ita vero et sibi prudentissime consultum existima-

e) In conuiuio T. III. p. 202. conf. quae hac de re diximus in Otio Vindel. Mel. I. p. 41. seq.

ſtimabant. Hac enim doctrina ſuppoſita; quam nec Chriſtianos totam negaturos eſſe ſperabant, et ſuperſtitioni auitae fulcrum praebebant, quae hanc daemonum catenam variis cultibus, variisque in locis, modisque colebat, et turpiſſimis nugis pallium obducebat philoſophicum, vt exagitari tam foede a Chriſtianis doctoribus non poſſent, et ſuis commodis et honori maxime conſulebant, qui artibus theurgicis ad commercia cum his mediatoribus inter Deum et homines ſuſcipienda praeparatos aptosque ſe iactabant; et ἀκροπόλει Chriſtianae doctrinae, de mediatore inter Deum et homines telum intendebant, iugulumque petebant, ſicque omnes ſcoporum ſuorum rationes ſe aſſecuturos eſſe ſperabant. Nec alia quoque ratio fuit, cur hi homines tantopere in hoc doctrinae genere, quod de daemonibus eorumque cultu agit, inſaniuerint, cum tamen Plotinus et Porphyrius modeſtiores ſe, licet non ſaniores, exhibuiſſent. Quo magis enim fundamenta ſuperſtitionis gentilis cum ab imperatoribus edictis ſeueriſſimis, tum a doctoribus Chriſtianis ſcriptis acutiſſimis conuellebantur, eo magis furebat gens impia, vt ruinam hunc in modum praeuerteret: cumque id, poſita hac daemonum catena artibus quoque theurgicis fieri poſſe iactaret, coaluere fraus et ſuperſtitio, et ad maturitatem hanc ſectae indolem produxere, vt ſupra natiuis eius faciem deſcripſimus coloribus. Quae hic ſemel monuiſſe ſufficiat.

X. Pertinent porro ad idiomata Deorum vnitas; exiſtendi modus melior, quam quae eſt animae et rerum inferiorum; permanentia in ſe ipſis, immobilis motionum cauſſa, prouidentia eminens et abſtracta. Pleraque haec ex ſyſtemate Plotiniano ſupra delineato facile intelliguntur[f].

XI. Mediorum generum diſcrimen ex extremorum differentia conijci poteſt. Ita vero differunt Deorum et animarum inter ſe actiones: illud genus ſuperum eſt et excellens, hoc vltimum et imperfectius: illud omnia poteſt ſimul in momento, vniformiter: hoc neque omnia, neque ſimul, neque ſubito, neque indiuiſibiliter: illud omnia generat absque vlla inflexione ad ea et gubernat, hoc naturaliter inclinat, et conuertitur ad ea, quae generat, et adminiſtrat. Illud tanquam cauſſa principalis omnibus imperat; hoc a Deorum voluntate dependet tanquam a cauſſa, aeterneque cum iis ſubſiſtit: illud vna acerrima acie fines operationum omnium et eſſentiarum contuetur; hoc ab aliis ad alia tranſit, progreſſum ab imperfecto ad perfectum: illud praeterea ſummum et incomprehenſibile eſt, omnique menſura ſuperius, et a nulla forma determinatum; hoc vero inclinatione et habitudine et propenſione, appetitu etiam in deterius ſuperatur, familiarique ad inferiora vergit amore, ita demum vt omnifariam ab iis colores et ſpecies accipiat. Intellectus rerum exiſtentium dux et rex, vniuerſi ratio opifex diis quidem adeſt ſemper eodem modo perfecte et ſine indigentia, ſecundum vnam operationem in ſe ipſa pure conſtantem, anima autem mentis particeps eſt partibilis multiformisque, et ad guber-

f) Ibid. p. 9. 10.

gubernationem vniuersi accommodatae, ipsa etiam inanimata curat, alias aliis figuris affecta etc. [f].

XII. Qualem vitam anima acceperat prius, quam corpori humano addicebatur, qualemque speciem in actu eduxerat, tale etiam organicum corpus habet sibi adaptatum, talemque consequentem sibi naturam, quae ab ea perfectiorem vitam excipit [g].

XIII. Quae meliora sunt, et tanquam vniuersalia, ea continent in se reliquorum originem, in praestantioribus viliora, in incorporeis corpora, et in conditoribus condita peraguntur, vnde et coelestes circuitus in animae aethereae circuitiones coelestes originaliter insitae semper eis insunt, et animae mundorum pertingentes ad intellectum suum perfecte ab eo continentur, inque eo primo generantur, et intellectus vniuersalis et particularis in naturis melioribus comprehenditur [h]. Est hoc quoque ex praecipuis systematis emanatiui axiomatibus, in fonte emanante comprehendi emanatiuum: his animae quoque dignitas et origo, et pleraque quae de ascensu animarum per varios gradus ad Deum dicuntur in hac schola nituntur.

XIV. Dii non compinguntur vllis mundi regionibus neque inferiora haec eorum praesentia destituuntur. Sed Dii in hoc maxime excellunt, quod a nullo contineantur, ipsi autem omnia in se contineant: quae autem sunt terrestria, a Deorum pleromati habent suam essentiam Deosque hic existentes ante naturas suas proprias statim sortiuntur, quamprimum ad eos participandos idonea sint [i]. Intelligit hic Iamblichus corpora illa aetherea et aërea; quae accipiunt Dii, quae accipere potius Deos quam ab illis accipi, contendit, secutus Plotinum, quem supra statuentem audiuimus, animam vniuersalem non accedere corpori, sed corpus accedere animae, nec eam corpus continere, sed ab ea contineri.

XV. Omnia itaque Deorum plena sunt [k].

XVI. Diuinitas siue partes aliquas vniuersi sortiatur, puta coelum vel terram, siue vrbes sacras et regiones, et saltus aliquos aut statuas sacras, solet haec omnia extrinsecus irradiare, quomodo sol suis radiis omnia extrinsecus collustrat; diuinusque fulgor micat separatim inque se ipso stabilis et permanens peruadit omnia totus, et omnia complet potestate perfecta, concluditque omnia in seipso secundum infinitam quandam caussalitatis excellentiam, vnitur vbique sibi ipse, et fines principiis connectit. Receptacula vero diuinorum munerum ita se habent, vt quaedam aetherie, alia aërie, alia aquatice pro sua quaeque proprietate recipiant Deorum dotes, quo spectat theurgica ars inuocationibus huiusmodi numinum distributioni accommodatis vtens [l].

XVII. Nul-

f) c. 7. p. 11. seq.
g) c. 8. p. 14.
h) ibid.
i) p. 15. conf. GALE h. l.
k) c. 9. p. 116. Vetus hoc est et peruulgatum, vt suo loco demonstratum.
l) p. 17.

XVII. Nullum ex melioribus generibus eſt patibile, nec aptum natum ad paſſiones admittendas, et ne anima quidem adhuc corpore pura paſſionis alicuius aut alterationis capax eſt; atqui ne tum quidem, cum in corpus deuenerit, ipſa quicquam patitur, immo ne rationes quidem ſeminales, quas corpori imprimit: ſed tantum cauſſa eſt, cur compoſitum patiatur [l]; ipſa vero ex ſe immutabilis perſtat, eſſentiam habens omni paſſione ſuperiorem. Multo magis id valet de heroibus, daemonibus atque Diis.

XVIII. Non itaque afficiuntur Dii daemonesque iis, quae aſſidue fiunt in ſacris, ſed eorum quaedam arcanam omnique ſermone ſuperiorem cauſſam habent, quaedam autem ab aeterno melioribus generibus conſecrata fuere tanquam ſymbola, alia imaginem repraeſentant aliquam aliam, quae ſit rationis occultae forma manifeſta, alia honoris gratia afferuntur, aut ſimilitudinis et cognationis cauſſa conficiuntur, quaedam in nobis id, quod vtile, operantur, vel purgando vel ſoluendo humanas paſſiones [m].

XIX. Neque precationibus Dii affici poſſunt: nam diuina irradiatio, quae inter precandum fieri ſolet, vt ſponte emicat, ita ſponte operatur, longeque abeſt a tractione omni, vt quae manifeſtat ſe ipſam per diuinam efficientiam et perfectionem, tantoque anteuertit liberrimam in nobis motionem, quanto diuina volitio boni noſtram electionem praecurrit [n].

XX. Anima itaque per preces ad Deos tantum aſcendit ab illis vocata ad vnionem; hicque aſcenſus ſacerdotibus praeſtat a paſſionibus quidem puritatem, a generatione immunitatem, et ad principium vnionem [o].

XXI. Sic et inuocationes, per paſſionem ſacerdotes Diis non connectunt, ſed per amicitiam illam, quae vniuerſa continet, indiſſolubilem connexionis communionem praeſtant [p].

XXII. Ex his etiam intelligi poteſt, quid de ſupplicationibus cenſendum, quibus diuinam iram placamus. Ira enim Deorum non eſt inueterata quaedam ac permanens iracundia, ſed beneficae Deorum curae auerſio quaedam; quam quidem curam vbi noſmetipſi auerterimus a nobis, tanquam a luce meridiei nos abſcondentes, tenebras nobis accerſimus, et bona Deorum indulgentia nos priuamus ipſi. Poteſt autem placatio nos iterum reſtituere in participationem diuinam, et prouidentiam diuinam a nobis diuulſam iterum ad ſe communicandum inuitare, et debito modo participantes cum participatis mutuo connectere [q].

XXIII. Luſtrationes autem, quoties locis terrae vicinis aliquid mali incubat, medentur et tuentur, vt nulla mutatio aut paſſio poſſit in nos incurrere. Siue Deos enim, ſiue daemonas inuocat tanquam auxilia-

I i i 3 tores

l) c. 10. p. 19.
m) c. 11. p. 20. ſeqq.
n) c. 12. p. 23.
o) Ibidem.
p) Ibid.
q) c. 13. p. 24.

tores et malorum auerruncatores et seruatores, et per eos procul ablegat omnem, quae a passionibus possit ingruere, noxam [r].

XXIV. Necessitates itaque propriae Diis tribui debent, quae ita fiunt, vt dignum est Diis. Quare nec ab extra nec tanquam per vim necessitantur, sed vt bonum oportuit esse ex necessitate, sic se habent semper, atque ita, vt nec alio modo se velint habere [s].

XXV. Preces ad Deos mentesue intelligibiles dirigendae sunt: nam quod in nobis est diuinum, quod intelligibile et vnum, expergiscitur plane inter precandum, experrectum vero appetit vehementer, quod sibi simile est, et copulatur suae ipsius perfectioni [ſ].

XXVI. Non per potentias aliquas aut organa Dii preces ad se recipiunt, immo vero in se continent orationum religiosorum hominum effecta, et eorum praecipue, qui per puritatem et religionem Diis ipsis consecrati sunt et vniti, tunc enim diuinum plane Numen sibi praesens est, nec, vt alienum quid, precum percipit sensa.

XXVII. Etsi coeleste corpus siderum, quae Dii vocantur, valde est cognatum Deorum immateriali substantiae, quod scilicet et simplex et immortale et vniforme et aeterni secundum eadem motus est, diuinae tamen mentes quae illis insunt, potissimum respiciendae sunt, quae non continentur intra illa sua corpora, sed diuinis suis vitis et operationibus continent ipsa corpora; nec ipsi propendent ad haec corpora, sed corpora ad diuinam caussam adspirant, nec eorum intellectualem perfectionem impediunt, vel iis molestiae quid afferunt [ſſ].

XXVIII. Sunt Dii hi omnes benefici, et bonorum etiam auctores, et ad bonum tantum respicientes vniformiter circumaguntur, ex intuitu boni solius et pulchri. Quin immo et subiecta ipsis corpora incredibiles quasdam habent virtutes, quae partim in ipsis permanent, partim in mundi naturam profluunt, et per vniuersam genesin ordine progredientes et vsque ad res particulares ordine pertingentes [t]. Descendunt vero ad salutem vniuersi, et totam genesin eodem modo continent et administrant. Genesis autem iuxta naturae potius suae modulum, quam pro Deorum viribus de Diis participat. Hinc absurde faciunt mathematici, qui malitiam corporibus coelestibus tribuunt, eo quod quae de iis participant, aliquando mala sint. Nam quod participatur, recipitur tanquam in alia re, et differenti, quae in his, quae sunt circa terram, locis malum dicitur et inordinatum. Haec igitur participatio caussa est plurimae in inferioribus diuersitatis, vt est miscella illa materialium cum immaterialibus influentiis, item quod inferiora haec aliter accipiant illud, quod etiam alio modo dabatur [u].

XXIX.

r) Ibid. PORPHYR. sent. XIX. p. 66. seqq.
s) c. 14. p. 25.
ſ) c. 15. p. 26.
ſſ) c. 17. p. 29.
t) c. 18. p. 30.
u) Ibid. p. 31.

XXIX. In vniuersi harmonia et crasi euenire potest, vt eadem, quae sunt salutaria toti vniuerso, propter conuenientiam et perfectionem receptorum et recipientium, partibus interim sint damnosa, propter particulares ineptitudines *).

XXX. Dii intelligibiles, qui incorporei et vniti sphaeris coelestibus inequitant, habent haud dubie originem in mundo intelligibili atque ita suas ipsorum species diuinas contemplantes, totum coelum administrant, iuxta infinitam quandam operationem.

XXXI. Conspicua itaque Deorum simulachra ab intelligibilibus paradigmatibus diuinis, aut saltem penes illa progenerantur: progenerata vero postquam sunt, manent quoque in iis firmiter, eademque contingunt per ipsam illam imaginem, quae ab iis perficiebatur *). Satis luculenter haec Iamblichi assertio ex Plotini desumta schola ea corroborat, quae in Plotini physiologia diximus, Deos intelligibiles esse aeterna paradigmata, siue ideas diuinas Deorum sensibilium, id est, solis, lunae atque reliquorum siderum. Addit enim Iamblichus: eae diuinae species, quae adsunt conspicuis Deorum corporibus separatim existunt ante illa corpora, et ipsarum paradigmata intelligibilia quae impermista sunt, et supercoelestia, in se ipsis vnita permanent, et tota simul iuxta aeternam suam eminentiam.

XXXII. Est itaque vnum commune et indissolubile vinculum inter ea penes intellectuales operationes. Processus enim ille omnium ab vno, et in vnum recursus et imperium vnius super omnia, communionem praestat inter Deos, qui sunt in hoc mundo et eos, qui sunt in intelligibili. Praeterea secundorum ad prima intellectualia conuersio primorumque in secundos Deos eiusdem essentiae et potestatis communicatio connectit eorum synodum in vnum indissolubiliter. Multis de his disputat Iamblichus *), vt demonstret, discrimen inter Deos intelligibiles, intellectuales et sensibiles non impedire, quo minus vnum omnia sint, eo quod communi gaudeant essentia, ex qua omnia effluxerint: vnde asserit quoque: Deos conspicuos esse extra corpora, atque adeo ad mundum intelligibilem pertinere, et Deos intelligibiles propter vnitatem suam infinitam Deos conspicuos in se continere, vtrosque vero secundum communem vnitatem et operationem vnam stabiliri. Ex quibus sequitur, mentes eas diuinas, quae sidera complectuntur, habere ideas suas in mente siue intellectu diuino, tanquam Deos maiores, cum iis tamen essentiae ratione eadem connecti. Quod an non sit nugari de diuinis, lector iudicet?

XXXIII. Daemones nec oculis nec sensu percipi possunt, Dii vero notitiam omnem rationemque materialem praeuertunt. Daemones praefecturam mundi sortiti quasdam portiones particulares gubernant, Dii res omnes tum coelum, tum mundum, tum occultas in iis potestates

sua

*) p. 32. *) c. 19. p. 33. *) p. 33.

ſua gubernatione complectuntur. Daemones ſunt quodammodo connati et inſeparabiles ab iis rebus, quas adminiſtrant; Dii vero, quanquam corpora conſcendunt, prorſus ſunt ab iis ſeparati. Dii principes ſunt et ordinant res omnes praeſidendo, daemones miniſtri Deorum imperia capeſſunt liberrimo obſequio [z].

XXXIV. Daemones oriuntur ex poteſtatibus Deorum genetricibus, et demiurgicis, ſed tum demum, cum iſta poteſtas ad extremos proceſſus ſui fines et diuiſiones vltimas peruenerit: heroës iuxta rationes vitales, quae ſunt in Diis, exoriuntur; animae autem principales et perfectiſſimae hos ipſos excipiunt, ab ipſis definiuntur, et ab ipſis ſeparantur [a].

XXXV. Potentiae daemonum ſunt genitabiles, et ad eos naturae adminiſtratio et animarum corporibus alligandarum cura pertinet: heroibus vero vires tribuere oportet viuificas, hominum duces, et a generatione ſolutas [b].

XXXVI. Anima per Deorum benignitatem et infuſam ab illis illuminationem ſaepe altius aſcendit, et in ordinem maiorem angelicum euehitur, tunc non amplius animae finibus continetur, ſed tota in angelicam animam euadit, et in puriſſimam vitam perfecte peruenit [c]. Et nomen ordinis angelici in Platonicorum ſcholis ante Chriſti in his terris verſantis tempora inuſitati et ipſum dogma ſuadet, imitatum hic fuiſſe Iamblichum Chriſtianos, ἰσαγγελίαν animabus caſtius viuentibus promittentes. Eiusmodi enim κακοζηλίας exempla inter Iamblichi praecipue diſcipulos occurrunt plurima [d]. Talis anima fuit Apollonii, ſi hos audis.

XXXVII. Epiphaniae Deorum reſpondent eorum eſſentiis, poteſtatibus, et operationibus; quales enim ſunt, tales inuocantibus apparent, operationesque oſtendunt et indicia ſibi propria exhibent.

XXXVIII. Deorum phaſmata ſimplicia ſunt, daemonum vero varia; angelorum ſimpliciora ſunt, quam daemonum, inferiora vero, quam quae Deorum: archangelorum propius paulo ad cauſſas diuinas accedunt, archontum phaſmata, ſiue qui mundi ſunt rectores et ſublunaria elementa gubernant, varietatem quidem habent, ſed et ordinem et ornatum, qui vero materiam moderantur, imperfectiores apparent, et maiori varietate: animarum denique ſpectra omnigena apparent. Et Dii quidem ſalutares viſui affulgent, archangeli terribiles ſunt et ſimul mites, angeli mitiores, daemones horribiles, heroës mitiores; archontes dolores inferunt, animarum ſpectra debiliora ſunt. Apparitiones Deorum, angelorumque immutabiles ſunt, daemones forma variant. Prolixe diſcrimen apparitionum harum proſequitur Iamblichus [e], exercitatus in iis

z) c. 20. p. 37.
a) Sect. II. c. 1. p. 39.
b) Ibid. Conf. PORPHYR. περὶ ἀποχῆς L. II. ſ. 37. PROCLVS de daemone.
c) c. 2 p. 40.
d) Vid. MOSHEM. diff. de hac imitatione, Differt. H. E. p. 230. ſeqq.
e) c. 3. ſeq. p. 41. ſeqq.

iis euocandis artifex, qui tamen, si recte attendimus, leues et insulsas nugas comminiscitur. Eandem insaniam sequitur Proclus, et aetatis illius sequioris alii, quorum hac de re placita enarrauit PSELLVS [f], qui ita de his rebus statuunt, quasi his coelestium choris ipsi interfuerint. Prout nempe vel ordine, vel modo apparitionis, vel medio, vel fine, et his similibus distinguuntur, ita et eorum epiphanias differre statuebant: qua de re fuse Iamblichus disserit. Ceterum cum angelorum et archangelorum ordinem hoc loco commemoret, quae nomina ante Christum natum inter Graecos inaudita fuere, disputatum est viris doctis, vnde haec nomina ad Platonicorum scholas peruenerint. Porphyrium iam meminisse archangelorum, PROCLI [g] testimonio constat, qui addit: reprehendisse Iamblichum hoc philosophandi genus, quod Plato nusquam archangelorum meminerit: quin et ipse fatetur: *οὐ δὲ φιλόσοφος ὁ τρόπος ὄντως τῆς θεωρίας, ἀλλὰ βαρβαρικῆς ἀλαζονείας μεστός. Non haec methodus est philosophica, sed barbarica ostentatione plena.* Et THOMAS GALE [h] quidem ex oraculis Chaldaicis eorum nominum vsum didicisse Platonicos putat: ast esse ea foetus horum hominum supposititios, *tomo primo* luculenta demonstratione confecimus. Rectius L. HOLSTENIVS [i], (cuius etiam partem ipse vidit Galeus) Porphyrium vel ex Ammonii vel etiam ex Origenis schola, quem adolescens audiuit talia accepisse coniicit. Certum tamen, in philosophia orientali hos spirituum coelestium ordines et appellationes non fuisse ignotas, vt ex Gnosticorum somniis constat: quin et in Iudaeorum libris apocryphis et cabbalisticis etiam, multa de archangelorum angelorumque ordinibus garriuntur [k]. Quae permouere magnum GROTIVM [l], vt Iudaeos hanc de archangelis doctrinam ex captiuitate Babylonica attulisse statueret, et nomina thronorum, principatuum, potestatum etc. inde originem habuisse crederet; in quo tamen rei certiorem desideramus fidem. Nobis si coniecturis agendum, doctrinam de angelorum certis ordinibus Iudaeis domesticam fuisse dubium nullum est; cuius in sacris veteris federis paginis haud obscura deprehenduntur vestigia. Cum vero Iudaei de diuinis sublimiori reuelatione edocti a multis gentilibus crederentur, verisimile est populos et Orientales et Aegyptiacos, inter quos coloniae Iudaicae habitabant, ea quae a Iudaeis suffurati fuerant, theologiae suae infarsisse, sicque archangelorum et angelorum nomina, quae satis euidenter origines Iudaicas sapiunt, in philosophiam Aegyptiacam et Orientalem irrepsisse. His cum accederent Ammonius et sequaces, Christianos imitati, mirum non est, haec nomina inter Platonicos Alexandrinos obti-

f) De operatione daemonum.
g) In Timaeum L. I. p. 47.
h) Ad l. c. Iamblichi.
i) In vita Porphyr. c. 6. p. 237. seq.
k) Dicemus ea de re infra. Conf. GAVLMIN. de vita Mosis p. m. 300.
l) Ad Matth. XVIII.

obtinuisse. Intercedit quidem huic sententiae TANAQVIL. FABER [m], qui nomen angelorum, quatenus diuinum spiritum geniumue denotat, ipsis Christianis temporibus antiquius putat, et non ad ARISTIDEM [n] tantum prouocat, qui Mineruam angelis omnibus maiorem dixit; sed ad ipsum quoque PLATONEM [o], apud quem Δίκης Νέμεσις ἄγγελος, Iudicii angelus Nemesis esse dicitur. Parum vero haec a communi eruditorum sententia, quae angeli nomen veteribus Graecis ignotum fuisse statuit, dimouere nos apta sunt. Aristides enim audiendus non est, qui post Seruatoris demum nati vixit tempora: Platonis vero locus angeli nomen non alia significatione vtitur, quam ministri, siue nuntii, vel executoris, idque vult, iudicii diuini sententiam vindictam exsequi, et crimina punire. Vt taceamus, quod eleganter monuit Cel. MOSHEMIVS [p], sensu Christiano Nemesin non potuisse dici angelum, eo quod inter Deos relata fuerit. Plato etiam citato loco populariter tantum loquitur, nec de daemonum Deorumque ordinibus quicquam praecipit. Caussam itaque nullam videmus, cur deferenda sit, eruditissimorum virorum IS. CASAVBONI, TH. GATAKERI, aliorumque sententia, nomina haec Platonicos a Iudaeis et Christianis accepisse: id quod adductus supra Procli locus haud obscure innuit. Reddiderunt vero Christianis, quod ab iis mutuum accepere Platonici, at sine foenore, magnoque ecclesiae damno: quam corrupta enim his somniis Platonicis doctrina de angelis purior fuerit, vel solius Pseudô-Dionysii Areopagitae scripta, quae ex hac schola prodierunt, luculento exemplo testantur, cultusque angelorum, ab his temporibus inualescens satis prodit. Qua de re tamen in sacra historia plura monenda sunt [q].

XXXIX. Differunt porro apparitiones deorum, daemonum, heroum et animarum, ratione celeritatis et tarditatis, auctoritatis, emphasis, magnitudinis et latitudinis imperii, claritudinis, luminis, ignis. Nempe quo excellentior ordo est, eo magnificentior et illustrior est apparitio, id quod Iamblichus [r] ita edisserit, vt mera ingenii otiosas nugas sectantis somnia, sine vlla verisimilitudine enarrare, sit apertissimum. Non tamen suopte haec omnia de apparitionibus Deorum, ingenio excogitauit secta Alexandrina, sed a veteribus quoque multa accepit inque rem suam conuertit, quae alibi enarrari solent [s]. An non sacrae apparitiones in Iudaicae et Christianae gentis historia enarratae occasionem quoque Platonicis reformatis dederint, in hoc argumento maiori contentione et audacia ineptiendi, ex scopo, quem sibi praefixere, supra memorato, lector attentus facile iudicabit. Quod vero tantum de his apparitionibus garriant, inde potissimum repetendum est, quod Alexandrina schola angelos siue daemonas non genus esse

m) Epp. L. I. ep. 63. p. 214.
n) Orat. in Mineru.
o) De legibus L. IV.
p) l. c. p. 347.
q) Conf. FABRIC. proleg. ad Marin. p. 12.
r) c. 4. p. 44. seq.
s) Conf. Cl. IO. GOTTLOB NIMPTSCH. de apparitionibus Deorum, Lips. 1720.

esse purum statuebat, et ab omni corpore secretum, sed sociatum putabat ex natura simplici omnisque concretionis experte, et ex alia corporea et solida. Qua de re testimonia produxit CVDWORTHVS [t], qui tamen in quibusdam fallit et fallitur, vt ostensum a doctissimo Interprete.

XL. Porro apparitionum influentiae et munera non sunt aequalia in omnibus, nec eosdem habent fructus et effectus. Dii quippe aduentantes sanitatem corpori afferunt, animae virtutem, menti puritatem, omnesque nostras facultates in propria principia restaurant. Archangelorum eadem operatur, sed neque semper, neque in omnibus, neque sufficienter. Angeli quoties apparent, bona, sed partitiora diuisaque afferunt, plusque a luce, quae eos constituit, deficiunt. Daemones praesentia sua corpus grauant, morbisque affligunt, animamque ad naturam praecipitant, nec a corporibus et cognato iis sensu discedunt, atque eos, qui ad ignem coelestem adspirant, in hoc inferiori loco detinent, nec a fati vinculis soluunt [u]: herоum apparitio ad fortia facta et facinora quaedam instigat. Archontes mundani visi bona praebent mundana vitaeque huius commoda. Materiales vero principes materialia et quae terrena sunt largiuntur. Animarum spectra, si quidem purae sunt animae angelorumque ordine constitutae sursum reuocant, et salutaria sunt, spemque sacram ostendunt, et praestant ea bona, quorum spem induunt. Animae autem impurae ad genesin detorquent spes, et earum fructus corrumpunt, passionibus complent, quae contemplantes quasi clauis affigunt corporibus [v].

XLI. Differunt etiam apparitiones ex vario comitatu et satellitio, quo stipantur diuina. Dii circa se angelos vel Deos adstantes habent: archangeli angelos post se habent; angeli prae se ferunt opera ordini suo congruentia, daemones boni exhibent opera sua bona conspicienda: daemones vltores suppliciorum varia genera ostendunt: alii daemones praui trahunt secum feras quasdam noxias, et sanguiuoras; archontes prouincias quasdam mundi in conspectum adducunt. Principes alii afferunt materiae inordinatae speciem. Anima ignem exhibet nullius certae formae, qui animam mundi repraesentat, sin purgata fuit, lucem penitissimam et speciem defaecatam ostendit, sequiturque ducem ad superiora suum libenter. Anima vero deorsum vergens vinculorum et poenarum facies post se trahit, spiritibus materialibus plena stat, etc. Verbo: omnia haec genera ordinem sibi proprium ostendunt, aërii ignem aërium, terrestres terrestrem et nigricantem, et coelestes splendidiorem, et cuncti ordines sibi sub alterna ratione subordinantur [w].

XLII. Sed et ordines diuersi varietate luminis, subtilitate ignis, raritate aëris, inter se differunt [x]. Nugas esse putidas, quae Iamblichus enarrat, nemo negabit, cui sanum sinciput est. Sed probe tamen ea tenen-

t) Syst. int. c. V. s. III. §. 32. p. 1081.
u) Conf. MINVC. FELIX in Octau. c. 27.
v) c. 6. p. 47. 48.
w) c. 7. p. 48.
x) c. 8. p. 50.

tenenda ſunt, vt origines ſuperſtitionis late regnantis pateant. Irrepſiſſe enim haec quoque inter Chriſtianos vel ex vno PSELLO [y] diſci poteſt, et tot aniles de ſpirituum variis apparitionibus formisque fabulae ex hac ſchola enatae prodūnt, a quibus ad haec vsque tempora liberari mundus nondum plane potuit.

XLIII. Quaecunque in his apparitionibus fiunt, ea fiunt ex vero, nec Dii decipiunt: ſed quando peccatum aliquod admittitur in arte theurgica, tunc alia, quam quae oportet, ſimulacra in conſpectum veniunt; nempe inferiora numina habitum meliorem induunt, et mentiuntur ſe ea eſſe, quorum ſchema gerunt; quam falſitatem ſacerdotes per regulas artis facile detegere et apparentes daemones redarguere poſſunt [z].

XLIV. Cognitio diuinorum ſanctos nos facit, et res ſacra eſt et vtilis, eorumque ignorantia homines malis omnibus replet propter inſcitiam et vecordiam [a].

XLV. Vnio illa deifica non acquiritur, niſi per caeremoniarum ineffabilium obſeruantiam, per operationes rite factas, Diisque dignas, omnemque intellectum ſuperantes, perque vim inexplicabilem ſymbolorum Diis ſolis intellectorum: neque pendet iſta operatio ab intellectu noſtro [b]. Prodidit hoc loco, ſi vllo, indignam philoſophiae nomine artem fraudulentam Iamblichus. Non enim rationes dari, aut ex principiis deduci concluſiones, aut vllo modo veritatis characteres in ea re detegi poſſe ab intellectu humano contendit, ſed artifici tantum in hac arte pulchra credendum eſſe poſtulat. Is, quaſcunque tibi, Lector, fraudes propinabit, dicet, intellectum haec ſuperare omnem, et caeremoniarum ac religionis obſeruantia diſci, teque ridebit, demonſtrationem vel characteres veritatis poſtulantem. Sufficit enim αὐτὸς Ἔφα Platonicorum.

XLVI. Praeſcientia nihil eſt eorum, quae generantur, nec phyſicum quid, nec in ſe humani quid habet, ſed diuinum quid et ſupernaturale eſt, coelitusque ad nos dimittitur [c].

XLVII. Mantice per ſomnia fit, ſi vel ſomno abeunte, cum iam incipimus euigilare, vocem breuem, quae, quid faciendum ſit, praecipiat, audire videmur, vel inter vigilias et ſomnum, vel cum plane euigilauerimus, voces audiuntur. Quandoque etiam ſpiritus quidam non corpulentus, nec ſpectabilis ſe iacentibus circumfundit, ita vt non oculis, ſed alio quodam ſenſu et perceptione ſentiatur, venit enim cum ſtrepitu et vndiquaque circumfunditur absque contactu, operaque mirifica praeſtat ad paſſiones animae corporisque reſtinguendas [d].

XLVIII. Anima duplicem habet vitam, vnam ſimul cum corpore, alteram ab omni corpore ſeparabilem. Priore vtimur, quando vigilamus; inter dormiendum vero ſoluti a quibusdam iniectis vinculis vtimur poſteriore

y) loc. cit.
z) c. 10. p. 53.
a) c. 11. p. 57.
b) Ibid. p. 56.
c) Sect. III. c. 2. p. 60.
d) Ibid.

riore a generatione libera et feparata, et tunc haec vitae fpecies, quae intellectualis eft et diuina, ftatim in nobis expergifcitur, agitque quemadmodum fua fert natura [e].

XLIX. Quoniam enim mens entia contemplatur, anima autem generabilium omnium rationes in fe complectitur, non mirum eft, fi fecundum cauffam comprehendentem futura, in praecedentibus ea rationibus ordinata praenofcat.

L. Quoties mens Diis copulatur, per abftractam operationem haurit veriffimas ab iis et exuberantiffimas notiones, a quibus elicit veram in fomniis diuinis vaticinationem [f].

LI. Si vero anima, quas in fe habet rerum generabilium rationes connectat cum Diis, earum cauffis, potentiam ab iis accipit et capacitatem cognofcendi et quae fuerunt, et quae futura funt, omniaque tempora perluftrat, quaeque in iis euentura funt, contemplatur, fortiturque prouinciam ea, prout oportet, ordinandi, curandi, corrigendi [g].

LII. Diuini afflatus, (ἐνθυσιασμῦ) haec figna funt: qui eum patiuntur, neque fenfuum vtuntur officio, neque ita vigilant, vt qui fenfus habent expeditos, neque ipfi quidem futura apprehendunt, neque humano more operantur; fed neque fui compotes funt, vt erant nuper, fed nullo prorfus modo, neque reflectunt in fe ipfos propriam intelligentiam, neque promunt cognitionem fua fponte. Admoti ignibus non vruntur, vel adufti, id fentiunt; vel transfixi verubus, vel in tergo fecuribus percuffi etc. perfentifcunt, fed Dei afflatu vecti viam per loca inuia inueniunt, in ignem feruntur illaefi, ignem calcant, fluuios mirifice tranant, nec intelligunt fuas operationes, neque vitam animalem vel humanam viuunt, fed aliam longe diuiniorem [h]. Dubium non eft iactabundo mendacio haec confinxiffe philofophum nugiuendulum, vt haberet, quod virtuti thaumaturgae Apoftolorum opponeret.

LIII. Enthufiafmus non pendet ab animae facultatibus, aut ab intellectu vel corpore, fed eft raptus diuinus, qui organis tanquam mediis vtitur [i]. Eius vero cauffa eft illuminatio ab ipfis Diis promanans, et obfeffio plena et abfoluta, quae omnes facultates abforbet, motusque et operationes omnes humanas et fenfum noftri plane exterminat, fermones proferens, quos tamen non intelligit, qui eos loqui videtur, fed furiofo ore occupantis Dei minifter eft [k].

LIV. Soni et carmina Diis confecrantur, fua cuique propria, eftque in his affinitas mira, quae refpondet propriis fingulorum Deorum ordinibus, et potentiis, etiam vniuerfi conuerfionibus et harmonicis concentibus, qui inde profluunt; propterque hanc affinitatem ipfi Dii ftatim praefentes fe fiftunt, vt de iis participent, qui mediocrem ad eos habent

 fimi-

e) c. 3. p. 63.

f) Fundamenta huius affertionis ex Pfychologia Plotiniana patent.

g) Ibid. Conf. VOSSIVS de theol. gent. L. III. c. 35. p. 894. feqq.

h) c. 4. p. 64.

i) c. 7. p. 67.

k) c. 8. p. 68. Exemplum habemus in vate Delphica.

ſimilitudinem, immo perfecta ſtatim euadit obſeſſio, et melioris naturae poteſtatisque plenioris hauſtus [l]. Nititur hoc fundamento ſtudium Aleandrinae ſectae, in conſiciendis hymnis ſacris poſitum, quibus mira effeciſſe Proclum et diſcipulos Marinus iactat, vt ſupra dictum. Sed et Corybantes, et Sabaii et matris Cybeles myſtae, metrizontes dicti huc pertinent [m].

LV. Anima priusquam corpori ſe inſinuaret, diuinam audiuit harmoniam; poſtquam in corpus deuenerit et ea audit carmina, quae diuinae harmoniae quam proxime ſtricturas repraeſentant, vtique ea amplectitur, et per ea diuinam harmoniam recuperat, ad quam proinde rapitur, et vnice ſeſe applicat, hauritque de ea, quantum ipſa poteſt capere [n].

LVI. Alia vaticinii diuini ſpecies eſt, quae per oraculum fit, in qua diuina vis numenque affulget iis, per quae oracula eduntur [o]. Multa de iis diſſerit Iamblichus, vt nobis perſuadeat, cuncta enthuſiaſmo diuino in oraculis acta eſſe: quorum veritas vt pernoſcatur, comparanda cum Iamblichianis ſunt ea, quae de oraculis noſtra aetate diſputauere Ant. van Dalen [p] et elegantiſſimus Fontenellivs [q], quos, niſi fallimur, non ſatis feliciter oppugnauit Fr. Baltvs [r], nobis enim hic prolixis eſſe non licet.

LVII. Deorum poteſtas, quae omnia bonis replet, fulget vndecunque, turba igitur malorum ſpirituum locum amplius non habet, neque poteſt ſe oſtendere, ſed, ac ſi reuera nihilum eſſet, in nihilum abit, nec enim vel mouere ſe poteſt, vel negotium faceſſere, quoties meliores ſpiritus comparent [s].

LVIII. Qui ſolis characteribus ad euocandos Deos vtuntur, audaces homines, eos in vatum numero percenſere non oportet, fraudibus enim et errore plena eſt haec vaticinandi via.

LIX. Illuminatio quoque ex vaticiniorum genere eſt, quae circumpoſitum animae aetherium et ſplendidum vehiculum (ὄχημα) diuina luce perfundit, vnde ad Deorum voluntatem percitae imagines diuinae eam quae in nobis eſt, attingunt phantaſiam [t]. Ὄχημα ſiue corpus luminoſum, quo anima veſtitur, quid ſit, ſupra dictum eſt.

LX. Reliqua vaticiniorum genera, qualia ſunt extiſpicia, et auguria, et aſtrologia, aliaeque, ab arte quidem proficiſcuntur, ita tamen, vt ea ſignis quibusdam vtatur diuinis, quae ab ipſis Diis variis modis perficiuntur. Ex his diuinis oſtentis humana ſagacitas per rerum et ſignorum conuenientiam coniectat vtcunque et vaticinationem colligit probabili ratiocinio.

LXI.

l) c. 9. p. 69.

m) Illi enim muſica harmonia ad enthuſiaſmum eliciendum vtebantur, conf. Lil. Gyrald. de Diis L. VII.

n) Ibid. p. 70.

o) c. 11. p. 75.

p) De oraculis gentilium.

q) Hiſtoria oraculorum. Add. Io. Clericvs Bibl. choiſ. T. XIII. art. 2. conf. Fabric. Bibl. Gr. Vol. I. p. 109.

r) In Hiſtoria de ſilentio oraculorum paganiſmi: add. Dan. Claſenii de oraculis Libri III.

s) c. 13. p. 76.

t) c. 14. p. 77.

LXI. In his vaticiniorum ſpeciebus Dii ſigna per naturam, quae iis in generatione ſubſeruit, vel per daemonas generationi praefectos ſigna oſtendunt. Illi daemones vniuerſi elementis praeſidentes tum corporibus particularibus, animalibusque et ceteris in toto vniuerſo, omnia quae fiunt, cum facilitate ad obſequium perficiunt, et ſymbolice voluntatem Dei ſignificant [w].

LXII. Nihil in ſacris operibus digne poteſt praeſtari, niſi adſit aliquis ſuperum ſpectator operis et conſummator. Neque tamen is neceſſitatibus per inuocationes quibusdam attrahitur, cum diuina omni neceſſitate ſuperiora ſint: ſed inuocatio et cetera opera ſacra ab intelligente ſacerdote profecta, vi ſimilitudinis et quaſi cognationis ad Deos ipſa vltro currunt et connectuntur, nec cum violentia ſuas operationes perficiunt [x].

LXIII. Nihil in his operibus procedit a natura animae humanae, nec a cauſſa alia humana; ſed cuncta naſcuntur et pullulant ex cauſſa diuina. Non itaque ea phantaſiae opera ſunt, nec mixtae operationis, id eſt, quae ex anima noſtra et diuino afflatu extrinſece compoſita ſint: nec paſſio cauſſa eſt et affectus, nec morbus aliquis, puta melancholia, ebrietas, inſania [y].

LXIV. Nec huc magi aduocandi ſunt, quorum totum negotium per apparentias miras, nequaquam ex rerum natura geritur, et fiunt omnia incerto et deceptorio modo. Sed nec naturalis coniectandi ſagacitas, cum diuina hac prouidentia confundi debet [z].

LXV. Sacerdotes veras Deorum ſpecies contemplari ſoliti imagines diuinatorias parui faciunt: iis enim omnia obſcure tantum adumbrantur, nec veri fiunt vera phantaſmata, et bona apparent tantum, minime autem ſunt, nec perfectum aut liquidum aliquid obtinent. Opifex eorum enim non Deus, ſed homo eſt; nec producuntur ex vniformibus et abſtractis eſſentiis, ſed ex materia ſubiecta. Sapiens itaque idolis his non fidit [a]; licet enim ad coelorum motus et conſpectus conſtentur, nihil tamen habent in ſe diuini: nam materiae quae ſunt in generatione vltimae mouentur ad coeleſtes motus, ſemperque variant, et vanae euadere poſſunt [b]. Prolixe his capitibus contra taliſmanum, amuletorum et aliorum huiusmodi imaginum theurgicarum generum vanitatem pugnat ex propriis Platonicorum principiis Iamblichus, Plotini et Porphyrii opinionibus inſiſtens: Aſt pugnaſſe eum pro idolis ſiue ſimulacris, iisque *praeſentiam numinis vindicaſſe, quaecunque fundendi arte et ſculpendi arte fabrili certa mercede et opera conformata eſſent*, ait Philoponus, in libro, quem contra eius opus *de ſimulacris* ſcripſit, teſte PHOTIO [c]. Nec haec ad ſolas ſtatuas diuinas pertinere, ſed ad ſimulacra quoque magica, vel Apollonii Tyanei exemplum, quem inter diuinos homines haec ſecta

w) c. 16. p. 79. conf. PEVCERVS de variis diuinationum generibus. GALE ad l. c. exemplum habes apud AMMIAN. L. XXIX. c. 1.
x) c. 18. p. 83.
y) c. 20. 21. p. 86. 87. ſeq.
z) c. 26. p. 94.
a) c. 28. 29. p. 97. ſeqq.
b) p. 99.
c) Cod. CCXV. p. 285.

ſecta retulit, vel Procli artes Marino laudatae oſtendunt, quorum vterque iyngibus et talismanibus theurgice operatus eſt. Non itaque ſibi conſtat Iamblichus, qui non inuſitata huius ſcholae ratione vno loco refellit, quod alio ſtabilitum iuerat. Illud vero omnino hic monendum iisdem rationibus, quibus Iamblichus talismanum vim eneruauerat, omnem quoque ſtatuarum diuinarum cultum euerti, quas tamen diuina praeſentia irradiari ſupra dixerat. Qualia ἀσύστατα et ſe mutuo euertentia plurima ſunt in horum philoſophorum ſcriptis, nec aliter quoque in φιλοσοφουμένοις omni ſano principio et ratione deſtitutis euenire potuit.

LXVI. Diis bonis apparentibus, quicquid erat malum aut daemonicum fugit, nec tantillum pios turbare ſacrificatores poteſt, qui inde ab omnibus atheis et impiis moribus defaecantur. Qui vero ſacros ritus impie et inſolenter inuadunt, propter operationis infirmitatem et potentiae defectum Deos aſſequi nequeunt, malisque et impuris ſpiritibus familiares euadunt, quorum flatu prorſus implentur peſſimo, improbique fiunt et laſciui et daemonibus malis, quibus adhaerent ſimillimi. Nam hi mali ſpiritus Diis contrarii ſunt, vnde ἀντίθεοι, dicuntur [d]. Multa de his malis daemonibus diſſeruere, Chaldaei, Perſae, Iudaeique ex orientalibus regionibus reduces, et ſyncretiſmum quendam inter Moſaica et Chaldaica commenti, multa Iudaei Cabbaliſtae, in Aegypto enati: Puriora quaedam etiam tradidit diſciplina Chriſtiana. Hos omnes expilaſſe, ſuoque ſyſtemati infarſiſſe Platonicos reformatos dubium non eſt. Plura de his antitheis dabit Psellus [e].

LXVII. Imperare ſacerdos brutis quibusdam ſpiritibus poteſt natura ſua, non enim illi vtuntur rationis poteſtate et vſu, qua valet ſacerdos. Aſt in ſacris vt pareant Dii ſacerdoti a duplici, quam ſuſtinet, perſona oritur: nam non ſolum homo eſt, et humanae naturae ſeruat ordinem, quem nos in hoc vniuerſo obtinemus: ſed et perſonam Deorum gerit, eo quod in eo eſt, quod diuinis ſignis corroboratum, et melioribus naturis conciliatum ſurſum tendit, ac ad eorum ordinationem pulchre circumducitur [f].

LXVIII. Iuſti apud Deos alia definitio eſt, quam apud homines. Hi enim ad praeſentem ſtatum vitamque tantum reſpiciunt: illi vero nobis praeſtantiores vitas animae vniuerſas et priores ſtatus contuentur; atque adeo ſi quam poenam ex inuocatione inferant, habent rationem peccatorum, quae in vita priori admiſit anima, iam tandem punita. Eadem in vniuerſum diuinae prouidentiae malum punientis ratio eſt ſaepe ignota. Nos enim ſummam et exactam Deorum iuſtitiam in quamplurimis non aſſequimur, quae non tantum ad animam vnamquamque, ſed ad totam quoque animarum cognationem reſpectum habet. Eſt enim omnium animarum in corpore et extra illud communio [g].

LXIX.

d) c. 26. p. 102. ſeqq.
e) De operationibus daemonum.
f) Sect. IV. c. 2. p. 107. conf. Gale ad h. l.
g) c. 4. p. 109. Conferenda haec ſunt cum Plotinianis philoſophematis de cauſſis mali phyſici ſupra enarratis.

LXIX. Malorum vero, quae subinde in inuocationibus eueniunt, multae possunt esse caussae, quae a malis daemonibus proueniunt: quae enim dissimilia sunt, et discordia et contraria, ad naturam daemonum factiosam pertinent, qui bonorum praesentiam mentiuntur [h].

LXX. Naturalibus aut corporeis vniuersi potentiis quoties vtuntur inuocantes, ad eos descendit efficacitatis communicatio, libera quidem et ad malefaciendum indeterminata; et qui vtitur ea communicatione, is est, qui ea abutitur ad contrarias, id est malas artes. Porro superna communicatio per simplicem ratamque illam mundi concordiam partes longissimas effectu suo tangit: si quis interim hoc deprehendens moliatur inique partes sortesue vniuersi peruertere in alias partes, sane his mali sequentis caussa non est tribuenda, sed hominum audaciae et transgressioni, quae ea, quae iuxta mundi ordinem bona sunt et salutaria, peruertunt [i]. Ecce vero egregiam philosophiam, secundum quam veneficus et magus nequissimus, ipsi diuinorum ordini et catenae ad pessimas artes damnaque afferenda imperat. Qua in re longius praeceptoribus suis progreditur Iamblichus. Plotinus enim, quem sequitur Porphyrius, animam cum ex intellectualium ordine sit, et cum mente diuina arctissime cohaereat fato, quod ex animae mundi dispositione et rationibus seminalibus oritur, non subesse contendebat, et eluctari posse ex hac serie dicebat. Multum haec superat Iamblichi assertum. Nam is non purae tantum animae communionem cum Diis, et quod inde sequitur, imperium in materiae ordinem et seriem caussarum in mundo concedit, Deosque voluntarie obsequentes sacrificulis statuit, sed et magos impuros abuti posse hac potestate et rerum omnium serie ad nocendum piis, et imperitari fato ad mala accersenda, sicque ipsis Diis, vel daemonibus saltem, qui mundo praefecti sunt, ministris vti ad facinora sua contendit. Quae quam impia sint et abominatione plena, quilibet videt. Ast rationem aliam pessimarum artium, quas magi excolebant, dare non poterant, sicque sua opera, quae eadem ex schola prodibant, quaeque diuina tamen esse mentiebantur, excusare coloremque iustum illis inducere stulto conatu quaerebant. Quod quibus ratiunculis, miseris sane et philosopho indignis euincere studeat nugator Iamblichus, in ipso eius opere legendum est. Nobis enim hisce diutius inhaerere propter limites nobis constitutos non licet.

LXXI. Anima mundi praesidet mundano corpori, Diique coelestes coeleste corpus moderantur; nihil vero inde passionis noxiae suscipiunt, vel in intelligendo impedimento, vt animae corpori iunctae accidit [k].

LXXII. Hinc ratio patet, cur vapor exhalans ab animalibus et suffitus sacer rite peractus Deos moueat? Is enim nec Diis nec mundanis et vniuersalibus caussis nocet, vtpote qui in diuinis continetur, ea vero non conti-

h) c. 7. p. 111. i) c. 10. p. 113 k) Sect. V. c. 2. p. 117.

continet, et ipsa non trahit adaptatque sibi Deos, et vniuersa, sed viceuersa accommodatur ipsa ad istorum imperium, et melioribus naturis ac caussis vniuersalibus applicatur, nequit autem illa constringere et sibi applicare. Emolumenti sectae suae, quae ordini sacro ministrabat, et sacerdotium sibi vindicabat, rationem hac assertione habuisse Iamblichum, dubium non est. Sine ea enim ratio dari non potuisset, qui intelligibiles Dii sacrificiorum nidore thurisque suffumigatione queant placari. Etsi enim vetus et peruulgata erat opinio, Deos pasci vaporibus et nidore carnium in sacrificiis, de qua viri docti passim disserunt [l], absurda tamen ea visa est illis, qui curiosius in rationes cultuum diuinorum inquisiuerant, viderantque absurdum esse commentum, (quo tamen fundamento ista opinio nititur) Diis esse corpus aliquod. Hinc vel sacrificia ex carnibus reiiciebant, quod Pythagoreos fecisse constat, vel ad daemones tantum, qui corpore quodam essent vestiti, transferebant. Quod cum Christiani auide arriperent, et ad conflandum sacrificiis gentilibus odium vrgerent, malorum daemonum escam esse sacrificia iucundissimam [m], deseruere quidem Platonici receptam sententiam, sed cum propter emolumentorum suorum rationes ipsa tamen sacrificia deserere non possent, ad inanem hanc, quam Iamblichus tradit distinctionem confugerunt, et Deos quidem ab istis vaporibus nec tangi nec inescari posse dicebant, ast ad rationem tamen vniuersi eos pertinere, et tanquam principia passiua actiuis applicari docebant. Quod an satisfacere queat homini vel mediocriter attento, et annon desperatam prodat caussam, nulla ratione philosophica pingi ornarique aptam, ipse lector iudicet. His vero tota de sacrificiis doctrina innititur, de qua ita porro Iamblichus.

LXXIII. Effectus sacrificiorum efficacissimi, nec vniuersi, eiusque partium inter se consensioni, nec numeris quibusdam aut specificis quorundam animalium operationibus, aut coloribus aut partibus tribui possunt. Dii enim sunt supra naturam [n].

LXXIV. Sed procedunt mirifici effectus sacrificiorum ab amicitia tanquam a caussa et accommodatione quadam, et habitudine opifices ad opificia, genitores ad genita conciliante. In sacrificio enim perfecto omnes caussae a suprema ad infimam commouentur [o].

LXXV. Quoniam perfectissimae opificesque potestates in se omnes continent omnium caussas, ideo cum iis omnes efficientes rerum caussae vna cum his circumaguntur, atque adeo ex cunctis simul communis vtilitas in totam genesin deriuatur, aliquando quidem per ciuitates populosque et gentes omnigenas, aliquando per domos vel hominem vnumquemque bonis distributis, secundum proprietatem et quasi cognationem [p].

LXXVI.

l) Vid. AELIAN. var. hist. L. IX. c. 15. et Patres passim. Ex recentioribus GISB. CVPERVS Obs. L. II. c. 3. p. 76. EZECH. SPANHEMIVS ad Iuliani Caesares p. 226. L. KVSTER. in hist. critic. Homeri §. 3. p. 16. pluresque alii.

m) Conf. GOD. WALTHERVS in Historia conuiuiorum sacrorum a gentilibus post sacrificia initorum, Germanico idiomate edita.

n) c. 5. 6. p. 121. seq.

o) c. 9. p. 127.

p) c. 10. p. 129.

LXXVI. Daemones etsi corporibus vestiuntur, quae quidam sacrificiis nutriri volunt, corpus tamen illud immutabile est et impatibile, lucidumque et nullius indigum, ita vt nihil effluat inde, nihilque necessario influat, et si influxu opus habeat, sufficiunt exhalationes mundi, adeoque sacrificiis ad eos nutriendos opus non est [q]. Dubie, si ipsam orationis seriem respicimus, de corporibus, quibus daemones vestiuntur, loquitur, quae tamen et ipse, et antecessores ac successores aliis locis agnoscunt [r].

LXXVII. Vehiculum quod corporis similitudinem habet, quodque daemonibus inseruit, neque ex materia, neque ex elementis, neque ex aliquo corpore nobis noto constat: hinc ab alius essentiae corpore ali non potest, sed materiale omne in sacrificiis igne absumitur, et purgatur quod in eo est immateriale, atque materiae vinculis soluitur [s].

LXXVIII. Sacrificiorum ritus connectuntur et comparantur ad Deorum ordines. Dii autem alii materiales sunt, qui materiam in se comprehendunt et exornant, alii immateriales, qui omnino a materia liberi sunt, eamque longe excellunt. Ab illis sacrificia incipere et ad hos ascensum fieri decet [t]. Multa de his Deorum materialium ordinibus garriunt Platonici postremi, PROCLVS [u] et Damascius; vocant eos *ἐγκοσμίους* et *ἀπολύτους*, et Oracula *ὑλαίους συνοχέας*. Nec alii sunt Dii *ἄζωνοι*, nempe Deorum supramundanorum vltimi, mundanis proximi a mundo liberi, vt recte vidit GALEVS [x]. Nam PSELLO [y], Azoni Dii vocantur, qui libere potestatem suam exercent in Zonis, suntque collocati supra mundanos Deos. Errat itaque SERVIVS [z], qui *ex altioris scientiae hominum mente, Deos communes*, quorum mentionem facit VIRGILIVS [a], esse vult, *qui ἄζωνοι dicuntur, hoc est, qui coeli certas non habent partes, sed generaliter a cunctis coluntur.* Id enim oraculorum menti non respondere, quilibet videt, et Zonaei Dii, siue Spiritus numinaue Zonis annexa euincunt: qua de re videndus STANLEIVS [b], qui, dum Chaldaica nobis exhibere vult, Platonica tradit.

LXXIX. Duplex hominum status est. Aliquando toti anima fiunt, et extra corpus constituuntur, Deorum immaterialium hospites: aliquando vero constringuntur corporis testa et opprimuntur a materia et in corporis indolem degenerant. Hinc duplex exsurgit cultus ratio, illa simplex, incorporea, ab omni generatione pura, atque adeo sinceris competens animabus; haec plena corporibus et ritibus materialibus, conuenientia animis nondum defaecatis aut generatione prorsus liberatis [c].

Lll 2 Vi-

q) l. c. p. 127.
r) Vid. praeter Plotinum supra adductum PORPHYR. de abstin. L. II. §. 42. PSELLVS l. c. p. 50.
s) c. 12. p. 128.
t) c. 14. p. 129.
u) Theol. Plat. L. VI. c. 2. p. 34. Comm. in Tim. L. V. p. 301.
x) Ad l. c. Iamblichi p. 269.
y) loc. cit.
z) Ad Aeneid. L. XII. v. 118.
a) l. c. - - - Diis et communibus aras.
b) Hist. phil. orient. P. XIII. S. II. c. 8. p. 1127.
c) c. 15. p. 130.

Videtur haec excogitaſſe Iamblichus, vt Pythagoram hoſtias puras et incruentas tantum admittentem, cum communi ſuperſtitione, more ſectae ſuae, conciliaret.

LXXX. In ſacrificiis, quae facimus pro corporis bono et ſalute oportet eſſe cultum corporeum, ritumque eiusmodi. Haecque, quae corporea bona offerunt, a Diis tantum materialibus accipiuntur [d].

LXXXI. Maxima hominum turba naturae ſubiicitur, eiusque potentiis gubernatur, et ſub fato eſt. Pauci ſunt, qui ſupernaturali mentis vſi potentia naturam ſupergrediuntur, praeſtantiores natura euadentes: nonnulli medium tenent inter puram mentem et naturam, et ab vtraque ſe reducunt, alii miſtam quandam ex illis vtrisque vitam amplectuntur: his diuerſis hominum generibus diuerſis ſacrificiis opus eſt ritibusque vel naturalem, vel intellectualem, vel mediam vitam concernentibus [e].

LXXXII. Quoniam, antequam apparent Dii, deſcenduntque ad terram, omnes praeſubiacentes illis potentiae mouentur, et praecurrunt, pompaeque inſeruiunt, qui non diſtribuit, quod cuique congruit, nec vnumquemque ſuo proprio honore proſequitur, abit inhonoratus ipſe et expers communicationis. Vnusquisque itaque Deorum, etiamſi arcani et inconſpicui ſacrificiis adſint, colendus eſt, pro ſuo gradu, quem tenet [f].

LXXXIII. Perfectiſſima vero ſacri cultus ratio eſt, quae ad totius multitudinis numinum vnum et principale ſe dirigit, atque in eo diuinas omnes eſſentias et principatus ſimul colit; ſed haec ſero aduenit et oppido paucis [g].

LXXXIV. Quando cauſſae diuinae et humanae praeparationes ex aequo reſpondent, tunc ſacrificii operatio perfecta omnia quidem bona perfecta et immenſa reportat [h].

LXXXV. In cauſſis vniuerſi ſupremis ea eſt exuberantia poteſtatis, vt cum in aliis, tum etiam in hoc vniuerſo ſuperet, videlicet quod omnibus ex aequo vna eademque ſine impedimento praeſens ſit. Hac igitur ratione ipſa illa omnium prima vltimis vsque affulgent, et immaterialia principia materialibus adſunt immaterialiter [i].

LXXXVI. Ipſa quoque materia, cum a patre et opifice omnium genita ſit (γενομένη) merito perfectionem ſui quandam accepiſſe cenſenda eſt aptam ad Deos ſuſcipiendos. Quin etiam nihil eſt quod prohibet ſuperiora diffundere lumen ſuum ad inferiora; quare nec materiam expertem faciet quicquam, ſi perfecta fuerit ac boniformis, ſuperiorum participationis [k]. Fluere haec ex ſyſtemate emanatiuo, quod recepiſſe Alexandrinam Platonicorum ſectam ſupra probauimus, quilibet videt; aſt licet haec Plotini placitis conſonent, luculentius tamen mentem philoſophorum horum plane abominabilem produnt. Plotinus enim, ne tam craſſo

d) c. 17. p. 132.
e) c. 18. p. 133.
f) c. 21. p. 136.
g) c. 22. p. 137.
h) c. 23. p. 138.
i) loc. cit.
k) ibid.

crasso modo in diuinam naturam esset iniurius, nescio quam materiam intelligibilem, vel metaphysicam potius excogitauit, cui physica tanquam effectus, subordinata esset; sicque speciem dedit, remotae a Deo omnis materialitatis, licet reapse, emanationis lege, materia quoque physica ex Deo esset: ast Iamblichus, qui missis metaphysicis subtilitatibus ad captum sacerdotum discipulos instruebat, de materia, quatenus naturae inest, et sacrificiis instruendis adhibetur, differens, materiae ex Deo genitae capacitatem admittendi diuinae communionis radios ex ipso primo fonte deriuauit, sicque materiam emanantium vltimum constituit, satis ita prodens, qualem Deum agnoscat, cui addictus erat, philosophia Alexandrina.

LXXXVII. Diis quorundam locorum rectoribus sacrificium ex iisdem rebus, quae ibidem nascuntur, est admodum consentaneum, et gubernantibus ea, quae ex gubernatis sunt [l].

LXXXVIII. Quia Dii angelique quamplurimi adsunt ei, sub quo per cunctas in terra gentes numen aliquod sortitum est praefecturam communemque prouinciam, proprium quoque inde tributum est templo vnicuique numen, quod sacrificium inspectat, ideo oportet caute obseruare legem et ordinem diuinae sanctimoniae in sacrificiis, et bono animo esse, quoniam Diis auctoribus operamur, dignam autem adhibere curam, ne quod Diis indignum munus aut alienum offeramus [m].

LXXXIX. Preces magna pars sunt sacrificiorum, quae perficiunt, et societatem indissolubilem Deos inter et sacerdotes conficiunt; contactumque et notitiam nobis circa diuina praestant, et communionis vinculum sunt, et dona nobis inuitant a Diis demissa, etiam antequam loquamur, et perficiunt omne nostrum opus etiam cum nondum intelligimus. Summa vero species est, quam ineffabilis illa vnitas consignat, quae totum earum robur collocat in Diis, quaeque adeo in iis perfecte animam nostram conquiescere facit [n].

XC. Preces amicitiam nobis ad Deos conficiunt, sacramque a Diis vtilitatem triplicem afferunt. Vna ad illuminationem pertinet, altera ad communem operum executionem, tertia ad perfectam ex igne diuino plenitudinem [o].

XCI. Est quoddam potestatum genus in mundo valde diuisum, indiscretum, inconsideratum, quod accipit quidem ab alio rationem et obtemperat, per se autem nihil intelligit, nec verum aut falsum possibile aut impossibile discernit. Hoc genus comminationibus confertim iactatis commoueri et percelli potest. Sacerdos etiam per potestatem symbo-

 lorum

l) c. 24. p. 139.
m) c. 25. p. 140.
n) c. 26. p. 141. Expilasse Iamblichum Christianos hoc loco ipsae locutiones produnt e sacris desumtae.
o) p. 142.

ſorum arcanorum tanquam in ipſo Deorum ordine ſuperior exiſtens mundanis imperitat poteſtatibus [p].

XCII. Ineffabilium arcanorum cuſtodiam daemones agunt, idque adeo anxie, quoniam in illis totius mundi ordo praecipue continetur: haec terreni daemones nec ad vocem vsque et auditum ſuſtinent aliter affici verbisque profanari, ideo comminationes locum habent: aſt obſecrationum in Deos ius nullum eſt [q].

Deorum ordines ex mente Iamblichi. §. LVIII. Hactenus de Diis, de daemonibus, de cultu eorum et ſacrificiis ex ſectae ſuae placitis diſſerentem audiuimus Iamblichum; iam de Deorum quoque ordinibus ſuperioribus, diuiniſque principiis alto ſupercilio quaedam diſputans auſcultandus eſt; in his enim praeſtantiorem diſciplinae ſuae partem exponit. Et ſe quidem Aegyptiorum theologiam tradere iactat, et ſymbolicam ideo ſapientiam exponit, caue tamen aliam theologiam intelligas, quam quae Platonica ſchola inter Aegyptios inuexit, vt *tomo primo* demonſtratum. Cuncta vero ad emanationis ſyſtema conſtituendum, varioſque emanantium ordines deſignandos reuocari poſſunt, quae ex Orientali potiſſimum philoſophia in arua ſua deriuaviſſe Platonicos Aegyptios illi dubium eſſe nequit, qui ea diligenter expendet, quae infra de huius philoſophiae placitis trademus. Probe vero ad hanc theologiam Aegyptiaco-Platonicam, Orientali admiſtam attendendum eſt, quoniam genuini hi fontes ſunt, ex quibus et arcana Iudaeorum in Aegypto habitantium philoſophia, et multi haereticorum errores pullularunt, de qua tamen re infra diſſeremus. Ita vero pergit Iamblichus.

XCIII. Deus totius naturae et generationum poteſtatumque elementarium omnium cauſſa, omnibus ſuperior eſt, et vniuerſa in ſe complectitur, eſt enim his praeſtantior, immaterialis, incorporeus, ſuper naturam, ingenitus, indiuiſus, totus a ſe ipſo et in ſe ipſo abſconditus, et quoniam in ſe complectitur omnia, ſeque ipſe omnibus mundi partibus communicat, ex ſis eluxit, quoniam vero omnibus ſupereminet, et ſolus ſuper omnia expanditur, eſt ſeparatus, exemtus, ſublimis, et per ſe longe explicatus ſuper mundanas poteſtates et elementa [r].

XCIV. Ante eas res, quae vere ſunt, et ante principia vniuerſalium eſt Deus vnus, prior etiam primo Deo et rege. Eſt ille immobilis, in ſolitudine ſuae vnitatis permanens, neque enim intellectuale ei immiſcetur, neque aliquid aliud, eſtque exemplar ipſius, qui eſt ſui pater, et de ſe genitus, et vnipater Deus et vere bonus. Eſt enim maius quid et prius fons omnium, et radix intelligibilium idearum primarum entium. Ab hoc autem vno Deus per ſe ſufficiens ſe ipſe explicuit, proinde eſt ſui pater et ſibi ſufficiens. Eſt enim hic et principium, et Deus Deorum, vnitas

p) Sect. VI. c. 5. p. 147. Imitatos fuiſſe hos homines viros ſacros malos daemonas in nomine I. C. adiurantes et eiicientes, dubium non eſt. Supraque dictum, etiam ſine his formulis Platonicorum theurgorum Theoſebium in nomine Dei Hebraei, id eſt Ieſu, daemonium eieciſſe, quamuis eſſet gentilis.

q) Ibid.

r) Sect. VII. c. 2. p. 151.

vnitas ex vno superessentialis, et essentiae principium, nam ab eo fluit entitas et essentia, et propterea pater essentiae vocatur, ipse quoque ante intelligibile principium est, vnde noëtarcha dicitur [s]. Recessisse Aegyptiacam hanc Platonicorum sententiam de Deo omnium primo priore, a Plotini mente, et quaternionem in Deo statuere, supra [t] testimoniis quoque demonstrauimus, quibus alia ex GALEI ad hunc locum obseruationibus addi possunt. Dubium vero nullum est, haec esse ex Orientali philosophia, quae de abysso et ineffabili profunditate fontis omnium principiorum, primo Deo prioris multa garriuit, vt ex Gnosticorum disciplina colligi potest. Id quod syncretismum sectae Alexandrinae mire illustrat.

XCV. Post primum hunc in solitudine permanentem Deum, eumque qui ab illo est Deum sufficientem sibi, qui est caussa omnium essentiarum, est mens se ipsam intelligens et alias intellectiones ad se conuertens, qui Deus Emeth Aegyptiis dicitur, et eicton ante eum est, id est prima effigies et impartibile, in quo primum quod intelligit, et intelligitur reperitur, quodque solo silentio colitur [u].

XCVI. Praeter hos rerum apparentium opificio alii praesunt duces, nempe mens demiurga siue opifex, quae et veritatis custos et sapientiae, quatenus ad generationem sapienter descendit, et incognitam rationum latentium vim producit in lucem, lingua Aegyptiaca dicitur Amun et Ptha, et Osiris [x].

XCVII. Est et alius principatus apud illos super elementa tota in generatione posita, virtutesque eorum, quarum quatuor masculae, totidemque foemininae sunt. Hunc soli tribuunt. Item alius principatus super naturam omnem in generatione versantem, quem lunae assignant [y].

XCVIII. Diuidentes vero coelum in partes duas vel quatuor, vel duodecim, vel sex atque triginta, vel harum duplas vel aliter quomodocunque, duces his praeficiunt aut plures aut pauciores, denique his omnibus vnum praeficiunt, qui omnibus superior sit [z].

XCIX. Haec itaque Aegyptiorum theologia de principiis desuper ad inferiora progrediens ab vno incipit, et desinit in multitudinem vnius imperio gubernatam, et prorsus omnis indeterminata in se natura definitur, et continetur aliquo certo termino, hoc est a suprema illa vniente omnia caussa.

C. Materiam quod attinet, Deus eam produxit diuidendo materialitatem ab essentialitate, hanc materiam demiurgus accipiens vitalem ex ea simplices incorruptibilesque sphaeras fabricauit, ipsius vero, quod erat postremum ad corpora generabilia et corruptibilia facienda transtulit [a].

Habes

s) Sect VIII. p. 158.

t) § 50.

u) c. 3. p. 159.

x) l. c. Et hic a Plotino recedit, demiurgum in secundo principio ponente.

y) Manifeste haec sapiunt philosophiam orientalem.

z) Ibid.

a) loc. citat.

Habes hic Lector, breue quidem ast luculentum systematis emanatiui compendium, quod in Orientali et Zoroastrea praecipue philosophia enatum ad Platonicos Aegyptios, ad Iudaeos Cabbalistas, et totius fere orbis fanaticos transiit. Etsi enim quaedam in his sunt, quae domesticam Aegyptiorum doctrinam sapiunt, pleraque tamen aliena sunt, et post explosum demum systema duorum principiorum recepta et antiquis symbolis nominibusque applicata, et a Platonicis tandem recepta, Plotinum excipientibus. Ille enim licet fanaticam ab Ammonio Aegyptio didicisset theologiam, non tamen tam insanum in modum delirauit, sed se magis intra systematis sui cancellos continuit, quibus disruptis Iamblichi schola Phaëtontis instar non per coelum tantum sed et inferos vesanis nugarum commentis praeceps vagata est.

CI. Homo duas habet animas, vna est a primo intelligibili, participat etiam de potentia opificis, altera vero nobis inditur ex circuitu coelestium mundorum, ad quem anima Deum speculatura reuertitur. Anima itaque haec, quae a mundis aduenit mundorum quoque obtemperat motibus; illa vero, quae ab intelligibili deriuatur, adestque intelligibiliter, est quidem supra orbem geniturae, et iuxta hanc soluimur a fati vinculis [b].

CII. Habet anima principium in se ipsa proprium, quo possit ad intelligibile restituere se ipsam, et a generabilibus refugere, et ad id, quod est, quodque diuinum est, seipsam connectere. Dii vero fatum soluunt, ast potentiae quae ab iis deriuantur, quaeque mundo et materiae implicantur, hae quidem fato obnoxiae sunt [c].

CIII. Daemon, quo quilibet gaudet proprius decerpitur a totius mundi dispositione, nec non vitae omnigenae in eo, et corporum omnium regnante tum, cum anima per ea ad generationem descendit; haec autem mundi portio sic decerpta in nobis propriam quandam sortitur in nostra omnia praefecturam. Hic daemon praeexstiterat in paradigmate, priusquam in genesin descenderet anima; hic vbi primum pro duce anima asciuerit eum, statim animae adest, eiusque vitalia opera exsequitur, ipsam ad generationem descendentem corpori alligat, totum in communi animal regit, vitamque animae propriam gubernat, quaeque cogitamus ab eo principium habent, et ea agimus, quae nobis in mentem is induxerit, denique eatenus nos gubernat, quoad sacris perfecti pro daemone Deum animae custodem et ducem adipiscamur. Semper etiam bonus est, mali enim spiritus nusquam praefecturam habent [d]. Pungit in his vltimis Iamblichus veterem sententiam de duobus daemonibus cuilibet homini assistentibus, vno aequitatis altero iniquitatis, quae non veteres tantum gentes barbaras, sed philosophos quoque, et in his Empedoclem quoque, immo Iudaeos et Christianos veteres peruagata est, et Muhammedanos quoque

b) c. 6. p. 162. Haec ex psychologia Plotiniana lucem capiunt.

c) c. 7. p. 162.

d) c. 6. seqq. p. 169. seq.

quoque occupauit, de qua tamen hic prolixe dicere locus non patitur. Adeundus autem eſt doctiſſimus COTELERIVS ad Hermam [e].

CIV. Daemon hic non eſt animae quaedam pars vel intellectus ſapientior, ſed de meliori ordine, qui animae noſtrae praeſidet tanquam praeſtantior [f]. Haec iis opponit Chalcidenſis philoſophus, qui τὸ ἡγεμονικὸν daemonem hominis eſſe dixere, de qua opinione *tomo primo* de Socratis genio differentes quaedam diximus. Plura de hoc Platonicorum genio dabit B. OLEARIVS [g].

CV. Si in Diis bonorum omnium eſſentia et perfectio habeatur, ſi prima poteſtas eorum ſit apud ſacerdotes, eorumque ſimiles meliorum ſtudioſos, veraeque communionis cum iis cupidos, omnium bonorum fons et finis ſumma cura colitur, et eſt certe, veritatis et intellectualis cognitionis contemplatio, et ſimul cum Deorum cognitione hinc ad Deos conuerſio et ſui ipſius cognitio ſequitur [h].

CVI. Sola diuina vaticinatio ab ipſis Diis pendens, nos vere participes facit vitae diuinae; cumque ipſa poſſideat praeſcientiam et diuinas notiones, nos quoque eadem diuinitate beat, bonumque pure nobis exhibet [i].

CVII. Homo ille contemplabilis et intelligibilis olim cum eſſet viſioni Deorum coniunctus, poſtea aliam ſubingreſſus eſt animam, illam quae humanam formae ſpeciem concomitatur, et propterea venit ſub fati et neceſſitatis iugum. Ab his vinculis liberari non poteſt praeter Deorum cognitionem, quae primam quidem qualitatem requirit animae ſanctitatem omni corporea puriorem, deinde praeparat animam ad participationem et boni contemplationem, ſimulque ad contrariorum reiectionem, poſthaec ad vnionem cum Diis bonorum omnium fontibus [k].

CVIII. Theurgia, vt rem omnem tandem complectamur, ipſi Dei poteſtati per ſe genitae, per ſe mobili omnia ſuſtentanti, intellectuali, omnia exornanti, ad veritatem intelligibilem reuocanti, perfectae et perficienti poteſtatibusque ceteris Dei opificibus gradatim pro cuiusque proprietatibus animam ita coaptat, vt in actionibus earum intelligentiisque architecticis anima, ſacris peractis perfecte confirmetur; et tum demum in toto demiurgo Deo animam collocat. Hic enim finis eſt anagoges [l].

§. LIX. Habes hic Lector, breuem totius theologiae Iamblichianae, vel ſi mauis, Alexandrinae, conſpectum, ipſis celeberrimi philoſophi verbis expreſſum, quo potiora dogmata omnia fere continentur. Multa addidit ſequentis ſeculi vsque ad finem ſectae curioſitas, vt partim ex oraculis Chaldaicis diſci poteſt, partim ex PSELLI dialogo *de operatione daemonum*, ex huius ſectae principiis et opinionibus conflato conſpici- *Philoſophia moralis eclecticorum.*

e) p. 873. edit. Fabric.
f) c. 8. p. 171.
g) Diſſ. de genio Socratis STANLEIO adiecta.
h) Sect. X. c. 1. p. 173.
i) c. 4. p. 175.
k) c. 5. p. 176.
l) c. 6. p. 177.

ſpicitur. Sed haec prolixius enarrare, eſſet vel lectoris patientia vel noſtro abuti otio. Ad morum itaque philoſophiam, qualem ſchola Plotini tradidit conuerſi ea potiſſimum capita recenſebimus, quae ſummam rei tangunt. Specialiora enim conquirere nobis diu ſatis in hac arena volutatis non licet. Audiendi vero, qui potiſſimum in morali argumento verſati ſunt PORPHYRIVS [m], et IAMBLICHVS [n], quibus reliqui tantum non omnes concinunt.

I. Ex nihilo nihil fit, animus itaque cum ex nobiliori principio ortus, et reuera Deus ſit, ad hoc ſuum principium reducendus eſt. Nititur haec aſſertio toto phyſiologiae Alexandrinae ſyſtemate, quod vt prolixe in antecedentibus demonſtratum, rerum omnium ex primo fonte emanationem ſupponit, mentemque hominis ex mente ſiue intellectu diuino deriuat: cum vero, ex quo omnia effluxere, in id omnia quoque redeant, non potuit non animus hominis ita in hac philoſophiae parte conſiderari, vt Deo repleatur, et cum eo vniatur. Quod cum vbique crepent Plotinus et Iamblichus, ſupra adducti, prolixis teſtimoniis opus non habet. Conferri tamen cum illis poteſt PORPHYRIVS [o].

II. Extitere vero animae, priusquam in corpus ingreſſae; lapſaeque ad inferiora deſcendentes et generationem ſubeuntes corpus nacti ſunt carcer. Fuſe ſupra in pſychologiae Plotinianae delineatione de praeexiſtentia animarum, earumque ad inferiora inclinatione et ſequente ex ea lapſu dictum, quae hic repetenda. Inde enim reuera generatio malum, haecque vitae miſeria. Multis in hoc eſt demonſtrando IAMBLICHVS [p], qui videndus. Prout vero lapſus fuit vel grauior vel leuior, ita et corporis conditio, quod ex inſtituto docet PORPHYRIVS [q].

III. Anima itaque materiae corporisque vinculis mancipata, non poteſt felici vita frui, ſed materiae compedibus conſtricta detinetur, et impeditur. Hinc odium corporis in hac ſchola, quod ſupra in Plotini et Porphyrii hiſtoria notauimus. Platonem eundem fere in morem docuiſſe, *tomo primo* demonſtratum eſt. Qui licet erret, tolerabilius tamen errat, quam hi Pſeudo-Platonici. Illi enim materia a Deo independens in ſe natura ſua mali habet principia; hi autem materiam ex Dei ſinu deducunt, et diuinitatis participem fieri poſſe ſtatuunt, vt ſupra dictum. Et tamen a corporis commercio cum anima omne fere malum morale deriuant. Quam contradictionem vtrum tollant ea, quae Plotinus de mali moralis origine metaphyſicis et abſtractis quibusdam notionibus ſine fundamento alio rei naturae conueniente nixus garrit, lectoris ex iis, quae ſupra de ea re attulimus, eſto iudicium.

IV. Per hunc deſcenſum anima deſcendit ad illud quod non eſt, et eget ſeipſo, ac propterea entis quoque ipſius, licet praeſentis, laborat inopia,

m) In variis opuſculis moralibus, praecipue ſententiis et de abſtinentia.

n) In ſermonibus protrepticis.

o) Sent. XLII. p. 139. 140. de antro Nymph. p. 132. edit. Rom.

p) Cap. 8. p. 52. Conf. de Myſt. S. X. cap. 5. p. 176.

q) Sent. XXXIII. p. 77.

inopia, et ab ente, a quo nec essentia nec loco separata nec alia quacunque re seiuncta est, conuersione ad non-ens (id est, materiam) separatur, iustamque hanc poenam luit, quod auersione ab ente seipsam auersatur, et ignorat. Recte itaque corpus carcer animae dicitur. Qui enim conuersus ad haec inferiora se ipsum diuino genere satum deseruit a numine profugus errat [r].

V. Hinc omnis improba vita plena est seruitutis, et impietatis; ideoque profana et iniusta, cum in ea spiritus sit plenus impietatis ac iniustitiae [s].

VI. Huic miseriae vt eripiatur animus, deponenda est omnis peregrina sarcina, afflicto corpore omnibusque superfluis abiectis, sensusque ipsos auersando consilia cum Minerua conferenda, quomodo omnia quae animae insidiantur, resecanda, ac circumcidenda [t]. Plena his sententiis sunt Platonicorum commentaria, quae hoc vnum inculcant, liberandum esse a corporis seruitio animum: quo in argumento imprimis disertus et copiosus est IAMBLICHVS [u].

VII. Finis itaque philosophiae est liberatio a vinculis humanis, et natiuitatis solutio itemque manuductio ad id, quod reuera est, et cognitio verae germanaeque veritatis, animarumque purgatio, et cum Deo vnio [x].

VIII. Hic tamen finis, qui nos Deo iungit, in hac vita obtineri perfecte non potest, sed fruitur eo anima in beatas sedes recepta. Potest tamen per aliquod tempus gustum eius percipere in hac vita, Deumque intueri ipsum, sed non semper eo fruitur, eo quod corporis sarcina grauatur. Peruenisse in corpore degentes et Plotinum et Porphyrium, si eos audis, ad hanc felicitatem in eorum vita narrauimus, quam vero beatitatem post hanc vitam expectauerint, pulchre docet carmen in Plotini obitum, quod exhibet PORPHYRIVS [y].

IX. Educendus itaque est animus e corporis carcere et liberandus a vinculis, quibus detinetur, vt ad caussam suam, ensque verum ascendere suoque se iungere principio possit. Idque fit purgatione philosophica, quae fit liberatione a passionibus animae et ascensu per virtutum gradus [z].

X. Tantum vero opus nec simul nec semel perficitur, sed per varios gradus ducendus est animus, vt ad vnionem tandem Dei perueniat. Sunt vero ascensus gradus, vt fiat philosophiae studiosus 1. σπουδαῖος, 2. δαιμόνιος, 3. Θεῖος, 4. θεοπάτωρ [a]. Hic gradus theurgorum est, qui ita dicitur, quod homines in Deos transmutat, de qua animae in excellentio-

r) PORPHYR. Sent. XLII. p. 140.
s) Ibid. p. 141. IAMBLICH. protr. c. 5. p. 26. c. 13. p. 73.
t) PORPHYR. antr. Nymph. p. 132.
u) ll. cc. de myst. p. 176.
x) PLOT. Enn. VI. L. vlt. c. vlt. IAMBLICH. protrept. c. 13. p. 81.
y) In vita Plotini.
z) Conf. BVDDEVS de καθάρσει philosophica. PLOTINVS Enn. III. L. IX. c. 9. 10. Enn. IV. L. III. c. 7. IAMBLICH. de myster. Sect. IX. c. 6. p. 177.
a) Conf. GALE ad Iambl. L. 15. p. 199.

tiorem natura sua gradum constitutione multa praedicantem supra audiuimus Iamblichum. Passim tamen haec nomina quoque inter se apud Platonicos confundi videas; nam et virtutes theurgicae interdum illis Θεῖαι dicuntur [b].

XI. Hinc variae exoriuntur virtutum classes et ordines gradusque. Vt enim quatuor virtutes cardinales sunt, prudentia, temperantia, fortitudo et iustitia, ita per varios vitae gradus differunt [c].

XII. Gradus vero virtutum octo sunt: virtutes nempe 1. physicae, 2. ethicae, 3. politicae, 4. purgatoriae, 5. purgati animi, 6. theoreticae, 7. theurgicae, 8. diuinae, quorum inter se crescit dignitas, vsque ad diuinitatis apicem. Non conueniunt satis Platonici in virtutum earumque graduum numero constituendo. Plerique in politicas, purgatorias, animi iam purgati et exemplares dispescunt, de qua distributione virtutum legi potest MACROBIVS [d]. PORPHYRIVS [e] in virtutes hominis politici, ad contemplationem ascendentis, vel theoretici incipientis, et theoretici perfecti, et tandem contemplantis diuidit. Nos hic MARINI [f] distributionem sequimur, qui ad hanc potissimum normam, quam docta obseruatione illustrauit I. ALB. FABRICIVS, *vitam Procli* enarrauit. Ea enim cum reliquis facile componi potest. Adeundus etiam SIMPLICIVS [g],

XIII. Virtutes physicae sunt, quae infimum gradum absoluunt, et dotes comprehendunt, quibus corpus hominis a natura ornatur, vt commodum animae ad felicitatem ascendenti instrumentum se praebere queat. *Imperfectam hanc speciem virtutis a natura adumbratam, et leuissimum vestigium veri boni* recte dixit PROCLVS [h].

XIV. Virtutes ethicae et politicae, quae et practicae dicuntur, theoreticis opponuntur. Suntque in mediocritate affectuum ipsius irrationalis animae partis sitae, et postulant, vt homo politicus rationi, id quod decet in vitae actionibus, obsequatur, vocanturque politicae, eo quod ad societatem, et communionem ciuitatis spectant. Has virtutes post PLOTINVM [i] describunt MACROBIVS [k] et PORPHYRIVS [l].

XV. Virtutes theoreticae ad philosophiam vitamque theoreticam pertinent, eumque respiciunt, qui repurgare vitam suam studet; is enim quantum licet, a corpore corporisque affectionibus refugit, et veluti totus in se ipsum vertitur [m].

XVI.

b) Vid. quae obseruauit FABRICIVS proleg. ad vitam Procli p. 22.
c) Conf. AMMIAN. MARC. Lib. XXV. c. 4.
d) Somn. Scipion. L. I. c. 7.
e) Sent. XXXIV. p. 80. seqq.
f) In vita Procli ex edit. Fabr.
g) Comm. in Epictet. p. m. 5. ed. H. Wolf.
h) In Alcibiad.
i) Enn. I. L. II.
k) loc. citat.
l) loc. cit.
m) SIMPLICIVS loc. cit. PORPHYR. loc. cit.

XVI. Virtutes purgatoriae ſunt, quae in abſtinentia ab actionibus, quae corporis miniſterio fiunt, et ab affectionibus erga corpus conſiſtunt, ſuntque animae ad verum ens ſeſe eleuantis. Qua ratione hoc per quatuor virtutum cardinalium capita fiat, docet PORPHYRIVS [n].

XVII. Quoniam vero purgatio alia eſt purgans, alia purgatorum, purgatoriae virtutes ſecundum vtramque purgationem ſpectantur, nam et animam expurgant, et adſunt purgatae, vt bonum quaerat eiusque particeps fiat et auctori ſuo iungatur [o]. Hinc mors philoſophica intelligitur [p].

XVIII. Virtutes theoreticae ſiue intellectuales ſunt, animae intellectualiter operantis, hic ſapientia eſt contemplatio eorum, quae mens in ſe habet: iuſtitia exſecutio proprii muneris, ſecundum mentem operantis: temperantia conuerſio ad mentem, fortitudo paſſionum carentia ad ſimilitudinem impaſſibilis. Earum excellentior gradus ſunt virtutes exemplares, quae paradigmata ſunt virtutum in animo exiſtentium, mensque eſt quaſi ipſae virtutes, haeque cum illius ſubſtantia concurrunt [q].

XIX. Theurgicae virtutes ſunt, quibus aptus philoſophus redditur ad conuerſationem cum Diis et communionem eorum conſequendam; quam adeptus et euocare Deos, et daemonibus imperare, et ſupra humanae naturae conditionem aſcendere poteſt [r]. Cuius ſummum gradum qui obtinuit, is diuinis virtutibus potitus eſt, et ad principium ſuum, intellectum diuinum, euaſit.

XX. Ad hanc virtutum viam ingrediendam ex inſita naturae diuinae conditione ſatis virium homini adeſt, vt eluctari ex vitiorum caeno et ad principium vnde deſcendit redire queat: nec in eo fati neceſſitate obſtringitur [s].

XXI. Anima his remediis philoſophicis a corporis labe quin et vehiculi grauioris ſarcina non liberata poſt mortem vitae prioris in vehiculo animae latentia ſecum trahit veſtigia, et ad inferos non loco ſed ſtatu et conditione trahitur [t], et deterioribus in fatali periodo corporibus inſinuatur. Hinc metempſychoſis, de qua ſupra dictum ex Plotino.

Potiora haec capita ſunt ethicae Alexandrinae, quibus dogmata alia ſpecialiora iunxere, vt eſt abſtinentia a carnibus, quam PORPHYRIVS peculiari libro [u] ad leuandam corporis molem vehementer commendauit, mathematicae item artes, quas animam rationalem purgare ait HIEROCLES [x]. Quin et ſubtiliſſimum illud et ſpirituale animae vehiculum,

 ſiue

n) l. c. p. 80.

o) IDEM l. c. p. 83. qui librum quoque ſcripſit de egreſſu animae.

p) IDEM Sent. IX. MACROB. l. c. c. 13. IVLIAN. Orat. VI. p. 190.

q) PORPHYR. l. c. p. 84.

r) IAMBLICH. Sect. X. p 175.

s) IAMBLICH. de myſt. Sect. VIII. c. 7. p. 168. PLOTINVS paſſim, PROCLVS de prouidentia et fato, aliique Platonici de fato tradentes, quos collegit HVGO GROTIVS. Haec per Origenem traducta in eccleſiam Pelagianiſmo aperuere portam.

t) PORPH. Sent. XXXVII. p. 78.

u) περὶ ἀποχῆς.

x) Ad carm. aur. p. 261.

siue τὸ αὐγοειδὲς τῆς ψυχῆς σῶμα suam purgationem habere tradebant, cui tamen hic copiose inhaerere locus non patitur. Totius vero ethicae Platonicorum reformatorum indoles ex natura systematis emanatiui iudicanda est. Cum enim omnia ex primo omnium rerum fonte fluxerint, et quo longius a fonte recesserunt, eo magis impura, suaeque origini dissimilia facta sint, postulat ideo philosophia, vt animus originis suae, et discessus a fonte, indeque ortae miseriae memor, non tantum materiale corpus, sed et spirituale, quod ex animarum choro descendens ad terreni corporis commercium assumserat, tunicasque varias, quas elementorum regiones peragrans ex iis conflatas acceperat, repurget, eluatque, et ita materiae omnis corporisque commercio exsolutus ad principium suum ascendat, et ad priorem εὐζωΐαν reuertatur, sicque ipsi Deo iungatur, et intellectui diuino ex quo, particula eius quasi auulsa, emanauit, praesens sistatur, eumque sine imagine intueatur, et ita diuina communione fruatur. y. Quae omnia, vt passim in Platonicorum scriptis fuse traduntur, ita enthusiasmum, quem supra luculenter deteximus, vltimum huius philosophiae finem fuisse, mire confirmant, et cum genuina Platonis doctrina collata ostendunt, quam longe ab eo recesserint. Ad quem moralis doctrinae scopum eos praeter innatam hominibus superbissimis ambitionem, laudatam ex merito virtutem Christianam, et fortasse etiam ascetarum vitam philosophicam quandam virtutem rigidiorem prae se ferentem stulta aemulatione incendisse, dubium non est z.

y) Merentur legi de hac philosophiae moralis Alexandrinae summa, quae egregia Hamburgi decora, orbisque literati ornamenta LVCAS HOLSTENIVS in vita Porphyr. c. 6. p. 242. et IO. ALB. FABRICIVS in proleg. ad Marini vitam Procli erudite disseruerunt.

z) Multa vero sequenti aetate et recentioribus quoque temporibus dogmata moralia impura ex his sentinis profluxisse, eorum suo loco demonstrabit historia. Origenes enim huic philosophiae latam primus in ecclesia portam aperuit.

SECTIO

SECTIO QVINTA
DE SECTA PERIPATETICA.

§. I.

Sectae Peripateticae fata sub Impp.

Qua fortuna vſa fuerit ſecta Peripatetica in republica Romana, ſupra *capite primo* prolixe narrauimus, quaque ratione ex tenebris et ſqualore, in quo iacuerant, libri Ariſtotelis et Theophraſti, in lucem a Tyrannione et Andronico pertracti noua ſectae γνησίως ſecundum Ariſtotelem hactenus non philoſophantis incrementa promouerint, philoſophosque pariter et optimatium inter Romanos quosdam in ſuas partes pertraxerint, horumque patrocinium meruerint, expoſuimus. Et hoc fundamentum fuit, quo feliciter poſito haec quoque ſecta laetiſſimo flore creuit, priſtinamque recuperauit ſub Caeſaribus, ſumma rerum potitis, gloriam, qui fauore tutelaque ſua eam cum reliquis ſectis dignati ſunt. Huius itaque ſectae ſub Caeſarum imperio vsque ad medium aeuum, quo ſuppreſſis ſectis reliquis tantum non omnibus ſola triumphauit, hiſtoria iam porro enarranda eſt. Quam meliori forte euentu explicare liceret, ſi supereſſet, quem SVIDAS [a] nobis narrat, NICANDRI *de diſcipulis Ariſtotelis* liber. Quo vero quoniam caremus, conſulenda eſt recentiorum quorundam diligentia, qui in hoc ſtadio non infeliciter quidem cucurrerunt, plenam tamen huius ſectae nondum dedere notitiam. Quae enim PETRVS IOANNES NVNNESIVS [b] et IOANNES IONSIVS [c] promiſere, praeter exigua quaedam ſpecimina [d] lucem non videre. FRANCISCVS PATRICIVS autem, qui de tota huius ſectae hiſtoria, inimico licet in eam eſſet animo, egregie meruit, non indiligentem quoque in hac eius parte praeſtitit operam. Deſideratiſſimus autem FABRICIVS [f] multa eius obſeruationibus adiecit, quae Ariſtotelicorum poſt C. N. notitiae lucem haud contemnendam affundunt. Attulit etiam quaedam PAGANINVS GAVDENTIVS [g], ſed ita more ſuo, vt iudicio maxime opus ſit, ad ea ſuo quaeque loco inſerenda atque applicanda. Nos itaque non contemnemus quidem virorum praeſtantiſſimorum labores, ipſos tamen fontes veterumque memorias conſulemus, talemque contexemus Peripateticae ſectae ſub imperatoribus Romanis ad aeuum vsque medium hiſtoriam, quae inſtituto noſtro reſpondeat.

§. II.

a) In Aeſchirion T. I. p. 663.
b) Ad vitam Ariſtotel. p. 153.
c) Dare voluit diſſertationes Peripateticas.
d) Prima enim tantum lucem vidit adiecta a B. ELSWICHIO LAVNOII hiſtoriae fortunae Ariſtotelis in Academia Pariſienſi. Catalogum Peripateticorum dedit de Scr. Hiſt. phil. L. IV. p. 337. ſed mancum et imperfectum.
e) Diſcuſſ. Perip. T. I. L. X. p. 127. ſeqq.
f) Bibl. Graec. Vol. II. p. 271.
g) De philoſ. Rom. Idem de LEON. COZZANDO de magiſt. antiq. phil. L. II. c. 2. p. 157. ſeqq. notandum.

Historia Peripatetica in classes distributa.

§. II. Accurate vero Peripateticorum fata distinguenda et in suas classes distribuenda sunt, quia variam inde haec secta mutationem passa est, quam nemo intelliget, qui ad eas non sollicite attenderit. Vidit id PATRICIUS, quo nemo accuratius Peripateticorum inter se classes distinxit. Nam is decem discipulorum nobis enarrauit ordines [b], quos, quia liber paulo rarius occurrit, paucis exponemus: nam varia interpretandi Aristotelem ratio ipsaque secundum Aristotelem philosophandi via lucem inde capit amplissimam. „Et primam quidem aetatem Patricius „constituit eorum, qui Aristotelem ipsum audierunt discipulorum; inter „quos qui aliquid philosophicum literis mandarunt, celebresque ob id ef„fecti sunt, hi sunt: Theophrastus, Eudemus Rhodius, Dicaearchus „Clearchus, Aristoxenus, Callisthenes, Hermias Eunuchus, Plato (iu„nior) Hipparchus, Clitus, Leo, Menon, Philo; hi Aristotelis vocem „audierunt, hos ipse suo ore docuit; his secretiores libros dogmataque „sua communicauit; hos veluti suae philosophiae haeredes reliquit. Hos „secunda aetate secuti sunt horum auditores, et praesertim Theophrasti „Strato Lampsacenus, Phanias, Nicomachus Aristotelis filius, Deme„trius Phalereus, Erasistratus medicus, Dinarchus Lynceus, Hippolo„chus, Hieronymus, qui et ipsi nomen scriptis celebre reddiderunt. „Tertia aetas numerari potest a Stratonis discipulis vsque ad Andronicum „Rhodium, per annos circiter CCXII, qui interfuerunt a Stratonis obitu „ad obitum Tyrannionis, a quo Aristotelicos libros Andronicus accepit. „Fuerunt autem hi, qui monumenta aliqua eorum philosophiae reliquerunt vel suis vel aliorum libris, Lyco, Aristo, Ptolomaeus Philadel„phus, Critolaus, Diodorus, Agatarchides, Clitomachus. Quarta post „hanc aetas ab Andronico vsque ad Alexandrum Aphrodiseum, quae fuit „annorum circiter CCLVIII, a Tyrannionis aetate ad M. Antonini obi„tum, sub quo Alexander floruit, circa A. C. CLXXXII. Horum anno„rum spatio floruerunt Andronicus, Sosigenes, Boëthus Sidonius, Ari„sto Cous, Eudorus, Xenarchus, Athenodorus, Alexander Aegeus, „Cornutus, Sotion, Achaicus, Lucius, Apollonius, Adrastus, Aspa„sius, Herminus, Aristocles, Nicostratus. Quintam statuamus ab Ale„xandro vsque ad Porphyrium, quae fuit annorum circiter XC, nam ab „obitu Antonini (posteaquam obitus Alexandri ignoratur) vsque ad mor„tem Plotini a qua Porphyrius florere coepit, quae fuit secundo Claudii „secundi imperatoris anno, intercurrerunt anni nonaginta. His annis „claruerunt ipse Alexander et Alexander alter Damascenus, et Eudemus, „Galenus, Ammonius Saccas, Ptolomaeus, Heliodorus, Anatolius, „Didymus. Post quos sexta aetate a Porphyrio ad Simplicium clari sunt „habiti in Graecia quidem, et Syria atque Aegypto Iamblichus eius audi„tor, Dexippus, Themistius, Plutarchus Nestorii, Olympiodorus seni„or, Syrianus, Maximus Byzantinus, et alter Ephesius, Aedesius, „Chry-

b) l. c. L. XI. p. 145.

„Chryſanthius, Soſipater, Euſtathius, Antoninus, Claudianus, Nym-„phidianus, Priſcus, Euſebius, Epigonus, Beronicianus, Theodorus „Aſinaeus, Proclus, Hermias, Ammonius, Damaſcius, Priſcianus Ly-„dus, Philoponus, Simplicius, Aſclepius, et in Italia Boëthius. Simpli-„cius videtur vsque ad Mauritii tempora vixiſſe, qui imperium coepit, „anno CCLXXVI poſt renuntiatum a Diocletiano imperium, vsque ad „quem Porphyrius traditur vixiſſe. A quo Mauritio paucis annis philo-„phiae ſtudia penitus in Graecia obmutuerunt, perdurauitque id ſilentium „vsque ad Michaëlis et Bardae tempora, qui fuerunt anni circiter CCC. „Intra quos ſeptima aetate viguit philoſophia inter Arabas, per quos vs-„que ad Auerroëm peruenit, qui paucis poſt annis in Hiſpania vixit, qui-„bus Pſellus Conſtantinopoli. Cuius vrbis philoſophi in octaua collo-„cantur aetate, Latini vero in nona, vsque ad Io. Fabrum Stapulenſem, „qui primus philoſophiam ex infinitis quaeſtionibus eximere conatus eſt. „In quo decima coepit ad noſtra vsque tempora durans &c.“ Hactenus Patricius, cuius totam verborum ſeriem lectoris oculis ideo ſubiecimus, quod vno quaſi intuitu totam Peripateticae ſcholae ſeriem exponat, licet paſſim ſint, quae in iis moneri debeant, quae tamen, cum ex hactenus enarrata, eclecticae praeſertim ſectae, (quam totam ad Peripateticos is retulit) hiſtoria facile animaduerti queant, hic omittimus. Hoc vero omnino monendum eſt, nec primas tres claſſes, *tomo primo* expoſitas, nec ſeptimam et ſequentes in *tomo tertio* et *quarto* enarrandas huc pertinere, qui huic quidem tomo, gentilem tantum philoſophiam et Iudaicam atque Saracenicam terminum ponimus. Reſtant vero claſſes tres, quas ad duas commode reuocari contrahique poſſe non inepte quis exiſtimauerit, quae diſtinctio modo Peripatetice philoſophandi peculiari ab vtraque claſſe adhibito nititur. Nam ab Andronico ad Ammonium, Plutarchi Chaeronenſis, vt ſupra dictum, praeceptorem, id eſt, vsque ad Neronis tempora, peculiaris ſectae formam, et ſingularem ſibi philoſophandi typum Ariſtotelis ſeruauit ſchola, et a reliquis ſectis prorſus diſtincta fuit, talisque etiam, in cathedra publica docens, habita eſt. Ab hoc vero Ammonio, cum Sacca non confundendo, coepit a priſtina puritate Peripatetica philoſophia deficere, et ſyncretiſmo philoſophico, quae peſtis tum temporis totum fere philoſophicum orbem afflauerat, corrumpi, reuocarique Antiochi methodus, qui Ariſtotelem cum Platone et Zenone in concordiam ire coëgerat. Ab hoc tempore duplex potiſſimum philoſophiae Peripateticae facies ſe philoſophantibus obtulit. Quidam enim vel conciliationi ſyſtematum horum inter ſe diuerſorum, vel electioni etiam diuerſorum ex iis placitorum toti ſe tradebant, quam viam Plutarchum et Galenum praeter alios iniiſſe ſupra oſtendimus. Alii paulo preſſius Ariſtotelem ſecuti, philoſophi γνησίως Peripatetici videri volebant, licet ſua haud raro Ariſtoteli affingerent. Quam potiſſimum philoſophandi ſecun-dum

dum Ariſtotelem rationem Alexander Aphrodiſeus potiſſimum tenuit, eiusque poſtea ſchola diligenter ſecuta eſt, quibus poſtea Alexandreorum tanquam ſectae peculiaris, nomen haeſit, magnamque celebritatem nacta eſt. Quam haud parum adiuuit, diſtincta ſub Antonino imperatore, philoſophorum natio in Platonicam, Stoicam, Peripateticam et Epicuream ſectam, quibus ſolis philoſophiam publice docere ab imperatore cautum fuit. Quod cum multis litibus et diſſenſionibus portam aperuiſſet, et de mente Platonis, Ariſtotelis, atque Zenonis innumerae exſurgerent quaeſtiones, vt *ſectione praecedente* Hieroclis teſtimonio probatum, paucis id quidem viris cordatis oculos aperuit, ad perſpiciendam inter Platonis et Ariſtotelis philoſophiam differentiam, quam ſingulari libro demonſtrauiſſe Taurum Berytium *ſectione tertia* docuimus. Alii vero peſtilentiſſimo ſyncretiſmi ſidere correpti, praeciſis inutilibus quaeſtionibus concordiam inter Platonem et Ariſtotelem meditabantur, et vtrumque in foedus ire coactum ducem ſibi eligebant. Id quod primum quidem Potamonem, condita eclectica ſecta, ſuſcepiſſe, mox feliciore ſucceſſu Ammonium Saccam eiusque diſcipulum Plotinum inſtituiſſe, huncque totam Plotinianam ſcholam, auctoribus Porphyrio et Iamblicho ad Simplicium vsque, ſecutam fuiſſe in *antecedente ſectione* fuſa narratione expoſuimus. Qui eclectici vel Platonici reformati, cum in phyſicis, et imprimis dialecticis, Ariſtotelem prae Platone ſequendum quidem, aſt hunc tamen illi conciliandum eſſe ſtatuerent, mire quidem Ariſtotelis ſyſtema veramque opinionem peruerterunt, multum tamen diligentiae in eius operibus enucleandis poſuerunt. Ex quo patet, quo conſilio totam eclecticorum Platonicorum ſectam huc Patricius retulerit. Diſtinguendi tamen ea in re hi philoſophi ſunt; alii enim et quidem potior ſectae pars, Ariſtotelem cum Platone conciliare ſatagentes, Platonica eum loqui coëgerunt, vel vtriusque potius mentem peruerterunt; alii Platonem Ariſtoteli ita conciliarunt, vt huius potiſſimum conſiſteret auctoritas, qua in claſſe praeter Anatolium Alexandrinum Chriſtianum, Themiſtius, Olympiodorus et Simplicius ponendi ſunt: licet, quod ad dialectica attinet, tota Platonicorum Alexandrinorum ſchola Ariſtotelem fere expreſſerit, cum Plato non daret, quod in dialecticis ſatisfaceret. Poſt Simplicium vero Gothorum irruptione philoſophia in Graecia deleta eſt, in Italia idem poſt Boëthium factum, donec caput tandem ſub Barda iterum extolleret, et Peripatetica philoſophia fugitiua inter Arabas aſylum inueniret. De quibus ſuo loco ex inſtituto loquemur.

Philoſophia Peripatetica quo fauore vſa?

§. III. Refloreſcentem exſpirante reipublicae Romanae libertate philoſophiam Peripateticam non ſine fauoris demonſtratione recepere in tutelam Iulius Caeſar et Auguſtus, ille Soſigeni, hic Nicolao Damaſceno addictiſſimus; aſt deteriori fortuna ſub illorum ſucceſſoribus illa vſa eſt, adeo, vt Tiberio, Caligula Claudioque regnantibus Peripateticum, qui fa-

ma

ma notus esset, nullum sibi compertum esse fateatur PATRICIVS [i]. Id quod valde mirandum non est, cum nec aliae quoque sectae habeant, quos sub horum imperatorum imperio magnifice iactent, eo quod libidine, saeuitia, et tyrannide totam Romanorum rempublicam complentes imperatores, bonas artes tantum non omnes vrbe et orbe eiecerint, cum nec honos esset literis, nec securitas aut gratia vlla viris doctis, sed ii tantum principis fauore gauderent, qui aut instrumenta se praebebant saeuitiae, aut adulationibus corrupti vitiis heri thura adolebant, aut libidini noua excogitabant incitamenta, nouaque detestandae turpitudinis genera inueniebant. Id quod viros fortes bonosque, et quicunque recti honestique amorem conseruauerant vel in exilium abire, vel vim animi omnem tacito premere silentio coëgit, multos tyrannis e medio sustulit, qui ornamento erant philosophiae et bonis literis, vt supra de viris quibusdam magnis Stoicae familiae addictis ostensum. Qua de re cum extent, Suetonii, Dionis Tacitique narrationes, in re nota plura afferre superuacaneum esse existimamus. Extulit tamen caput iterum, eque puluere emersit philosophia sub Nerone, sicque Peripatetica quoque secta nouum splendorem nacta est: id quod arcanis potissimum rationibus adscribendum est, quas secuta est mater Neronis Agrippina, Claudii imperatoris coniux. Ea enim cum Britannicum tollere, cui imperium iure destinabatur, cogitasset, filiumque Neronem summa rerum potiri vellet, populi plausum captans eo consilia admouit, vt optimi imperatoris spem ciuibus Romanis faceret: Quam vt cunctis certis quasi et indubitatis indiciis promitteret, praestantissimos praeceptores eius educationi adhibuit, Senecam ex exilio reuocauit et principi moderatorem iuuentutis constituit, aliosque etiam ex variis sectis praeceptores, a tanto philosopho delectos addidit. Inter quos cum praeter Chaeremonem Stoicum esset quoque Alexander Aegeus Peripateticus, vt infra demonstrabitur, paulisper Peripateticae sectae fortuna reflorescere coepit. Quae tamen vix quinquennio peracto terga dedit, et in pristinam infelicitatem philosophos detrusit, cum non tantum soli fere magicae artis professores et mathematici apud Neronem auctoritate quadam gauderent [k], sed et philosophi passim aut e medio tollerentur, aut eiicerentur in exilium: donec tandem sublato hoc monstro honos philosophiae sub sequentibus imperatoribus rediit, qui vero ad hanc periodum referri non possunt. Vix itaque quinque vel sex praestantioris famae Peripateticos intra integri seculi spatium offendimus, Sosigenem, Boëthum Sidonium, Nicolaum Damascenum, Xenarchum et Athenaeum Seleucienses et Alexandrum Aegeum, quorum vitae memorabilia porro enarrabimus.

§. IV. SOSIGENES Aegyptius et philosophiae et mathematicarum disciplinarum peritia singulari magnam sibi nominis celebritatem parauit. *Sosigenes.*

 Vixit

i) T. I. L. X. p. 187.

k) PLINIVS L. XXX. c. 1.

Vixit is temporibus Iulii Caesaris, incertumque, ex cuius disciplina prodierit. Quod enim PATRICIVS [l] coniicit, illustrem hunc mathematicum Andronici forte discipulum fuisse, rationibus probandum erat, quas plane nullas affert, nisi quod et alii Peripatetici e. g. Boëthus Sidonius, Aristo Cous aliique eum praeceptorem nacti sint. Id quod nulla conclusionis necessitate ad Sosigenem posse applicari, quilibet videt. Magnum praecipue nomen Sosigenes nactus est, quod, PLINIO teste [m], eius potissimum consilio Iulius Caesar ad emendandos temporum errores, qui valde inualuerant, vsus est. Qui addit: *Caesarem eo auctore a Chaldaeorum, Aegyptiorum Graecorumque computationibus recedentem, quartam sectam constituisse, annos ad solis cursum redigentem singulos; Sosigenem vero ipsum trinis commentationibus, quamquam diligentior esset ceteris, non cessauisse tamen addubitare semet corrigendo.* Id quod, defectus Iuliani calendarii, quod vocant, cogitantes, non miramur, quas iam tum sensisse Sosigenem, licet veras rationes emendandi non deprehenderit, dubium non est [n]. Sed in philosophia quoque Peripatetica valuisse Sosigenem, ex eo dubitari non potest, quod non tantum Peripateticus audit PROCLO, sed teste quoque SIMPLICIO commentarium scripsit in librum Aristotelis de coelo. Alii Sosigenes veteribus memorati philosophi quia non fuere, haud facile cum astronomo commiscebuntur.

Boëthus. §. V. BOETHVS Sidonius fuit, Andronici, teste AMMONIO [o] discipulus, quem perperam eius praeceptorem facit MENAGIVS [p]. A magno hoc doctore genuinis Peripateticae disciplinae praeceptis imbutus tanta nominis celebritate inclaruit, vt eum dignum iudicauerit STRABO [q], quem inter sui temporis illustres referret philosophos. Id quod scriptis quoque testatus est, tanta Peripateticae philosophiae cognitione commendatis, vt non sine singulari laude eorum meminerint Themistius et Ammonius, Simplicius autem θαυμασίῳ titulo et honore eum mactauerit [r], quo non maius apud Platonicos Alexandrinos laudum culmen fuisse supra iam obseruatum est. Condiscipulum in philosophia habuit STRABONEM [s] fratremque Diodotum, quem vtrumque ideo inter Peripateticos viri docti connumerant [t], licet supra iam obseruatum sit,

l) l. c. T. I. L. X. p. 134.

m) L. XVIII. c. 25. conf. VOSSIVS de scient. mathem. c. XXXIII. §. 9. p. 161. GAVDENT. de phil. Rom. app. c. 10. p. 379. aliique qui historiam astronomiae delineauerunt.

n) Incertus nempe haerebat, cui potissimum temporis momento affigendum esset anni initium, errore in primo termino admisso, de qua re vid. IOS. SCALIGER. de emend. temp. L. IV. p. 93. AEG. STRAVCH. Breuiar. chronol. c. 35. p. 973. DION. PETAVIVS doctrin. temp. L. IV. c. 1. L. X. c. 59. aliique chronologi passim.

o) In Categ. p. 8.

p) Ad LAERT. L. VI. f. 443. vbi Ammonii verba, quorum sensum verum iam vidit PATRICIVS l. c. L. X. p. 134. peruertit.

q) L. XVI. p. 757.

r) PATRICIVS l. c. p. 135.

s) l. c. vbi Boëthum vocat συμφιλοσοφήσαντα τὰ Ἀριστοτέλεια.

t) PATRIC. l. c. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 299.

fit, Strabonem, (quem male Stratonem vocat PATRICIVS [s]) Stoicos praetulisse Peripateticis, quamuis horum doctrinam didicisset. Ceterum Boëthus hic Sidonius, cum aliis huius nominis confundendus non est [v].

§. VI. NICOLAVS, Damasco Syriae vrbe oriundus [w], vixit Augusti Imperatoris et Herodis regis tempore, et in Peripateticorum schola eruditionis multiuariae laude celebratus est, vt veteres vnanimi ore testantur. Non audiendus itaque est SVIDAS [x], qui eum *philosophum aut Peripateticum aut Platonicum* nominat, licet concedi facile queat, Nicolaum, quem πολυιστορίας laude celebrem fuisse, veterum testimoniis constat, Platonicae quoque philosophiae notitia non caruisse. Ast se huic sectae adscribi noluit, sed Peripateticae, vnde εἷς ἐκ τοῦ Περιπάτου ATHENAEO [y] audit. Scripsit is *de vita et educatione sua* librum, cuius tamen, quod dolemus, non nisi pauca fragmenta supersunt edita ab eruditissimo viro HENRICO VALESIO [z]: ex eo vero sua quoque hausisse de Nicolao SVIDAM, instituta vtriusque collatio dubitare nos haud sinit. Patrem habuit magnopere bonis artibus deditum [a], quibus et opes et famam sibi parauerat: qui cum incredibili studio in literas ferri videret filium, in omni eruditionis genere a puero eum institui curauit. Qui cum summa diligentia in literas incumberet, et ingenio praeditus esset optimo, priusquam ex ephebis excessisset, singularem laudem inter

Nicolaus Damascenus.

 ciues

s) l. c. p. 29 et passim, putat enim Strabonem alium esse ac Stratonem geographum, sed corrupto Suidae loco decipitur. Verum enim geographiae auctorem esse Strabonem constat, vid. GAVDENT. l. c. IONS. de S. H. ph. L. II. c. 16. p. 201. FABRIC. Bibl. Gr. l. c. not. a. CASAVBON. praef. ad Strab.

v) Varii Boëthi in philosophiae occurrunt historia, silentio hic non plane praetereundi. Nam praeter Boëthium Christianum, consulem Romanum, de quo tomo tertio disseremus, ad philosophos Christianos delati, inclaruit etiam Flauius Boëthus vir consularis e Ptolemaide, ab Alexandro Damasceno Peripateticis dogmatibus imbutus, magnusque huius sectae fautor, teste GALENO, cuius tempore vixit. Inter Platonicos quoque Boëthus quidam teste PHOTIO Cod. CLIV. p. 172. Collectanea phrasium Platonicarum scripsit, id est, Lexicon Platonicum. Inter Stoicos Boëthum aliquem enumerat LAERT. L. VII. s. 143. qui in eo a Stoicis recessit, quod mundum esse animal negauit, et quod, eodem s. 54. teste, quatuor iudicandi criteria posuit, intellectum, sensum, appetitum et prolepsin, conf. PHILO de mundo incorruptib. p. 737. qui eum inter illustres Stoicos refert. Conf. MENAG. ad l. c. Laërt. qui tamen praeter rem timidius hunc a Sidonio distinguit, cum ex l. c. Laërtii luculenter colligi queat, antiquiorem hunc Stoicum esse Boëtho Peripatetico, vt taceamus, vtrumque sectae professione clare satis distingui. Etiam inter Epicureos Boëthus quidam memoratur, geometriae cognitione clarus, qui ad Epicuri hortos transiit, teste PLVTARCHO de Pyth. orac. T. III. p. m. 187. et in Qq. conuiu. conf. GASSEND. de vita Epic. L. II. c. 6. p. 74. IONS. l. c. L. III. c. 6. p. 239. FABRIC. l. c. Vol. II. p. 809. audiendus itaque non est MENAGIVS l. c. qui ex eo Peripateticum exsculpit. Boëthii Tarsensis, poëtae meminit STRABO L. XIV. p. 675. et medici eius nominis CELSVS L. V. c. 21.

w) ATHENAEVS L. VI. p. 249. PLVTARCH. Symp. L. VIII. q. 4. T. III. p. m. 281. PHOTIVS Cod. 189. p. 242. SVIDAS in Nicol. T. II. p. 622. et ex recentioribus, praeter GAVDENTIVM, PATRICIVM, IONSIVM, FABRICIVM ll. cc. VALESIVS ad Excerpta Peiresc. p. 414. seqq. VOSSIVS de Hist. Gr. L. II. c. 4. p. 177. GROTIVS ep. CCLXII. quae est ad Gallos CX. p. m. 249.

x) loc. citat.

y) loc. cit. z) loc. cit.

a) Parentem habuit Antipatrum, matrem Stratonicen, ambos cum ob modestiam, tum ob reliquam dignitatem celebres. Nam cum opibus eminerent, minime ideo efferebantur: cumque virtutis fama principem locum tenerent, id parui faciebant. Pater vero et eloquentiae laude, et boni ciuis, et iusti magistratus, et legati prudentis, et religionis laude valde celebratus est. Excerpta Peiresc. l. c.

ciues consecutus est, atque inter aequales magnopere eminuit. Encyclopaediae autem eo tempore receptae viae insistens grammaticam primo atque poëticam didicit, ea felicitate, vt adolescens comoedias tragoediasque non sine ingenii diuini demonstratione magnaque cum laude conscriberet [b]. Postea cum et doctrina et eruditionis fama laetissima incrementa cepisset, ad rhetoricam et musicam ac mathematicas disciplinas atque vniuersam philosophiam animum applicuit [c]. Qua in re Aristotelem multa variaque doctrina illustrem sibi imitandum proposuit, quem maxime mirabatur, ac saepenumero dicere solebat, maximam se gratiam habere omnibus disciplinis, tum propter honestatem prorsus libero homine dignam, tum propter vtilitates, quas in hanc vitam intulerunt, tum denique propter oblectationem, qua et iuuentutem et senectam vnice recreant. Etsi vero mira disciplinarum varietate et ad omnes vsus apta diuersitate mire capiebatur, ratus iis hominem liberalem ab illiberalibus artibus distingui; recte tamen statuit, eos qui humaniorum artium studia percurrunt, in quibusdam disciplinis breuius, in aliis immorari diutius oportere; et has quidem integras perdiscere, illas vero duntaxat delibare, ac collecta singularum vtilitate, ad philosophiam, tanquam per varia loca peregrinatos ac ad patriam ac lares reuersos, ibi considere. His prudentiae regulis instructus ad egregiam in philosophiae studiis eruditionem progressus in Peripatetica philosophia, licet alias quoque sectas haud negligeret, et imprimis Platonem magni faceret [d], valde eminuit. Cui doctrinae elegantiae cum et facies iucunda atque pulchra, moresque accederent suauissimi, vehementer ea res Nicolaum imperatori Augusto [e] commendauit [f]. Narrat enim PLVTARCHVS [ff]: *Augustum Peripateticum hunc philosophum singulari prosecutum fuisse amore, suauibus moribus hominem; gracili et procero corpore, facie plenum emicantis punicei ruboris, ideoque maximas et pulcherrimas palmulas nicolaos nominauisse, easque sic etiamnum dici.* Qui imperatoris amor, quo in viros doctos, praecipue philosophos, ferebatur, tantus fuit erga Nicolaum, vt in amicitiam quoque et familiaritatem eum, vt veteres testantur [g], reciperet, et munuscula, quae ad Caesarem mittebat, magnis muneribus pensaret [h], vnde Nicolaus opibus valde auctus est. Parem gratiam apud Herodem regem iniit, cuius non tantum conuictu et familiaritate gauisus est, sed et in philosophiae eum studiis erudiuit, et cum illo visen-

b) [illegible] laudatur EVSTATHIO ad Dionys. v. 976.

c) Haec SVIDAS l. c. sine dubio ex libro eius de vita sua.

d) Non enim alia ratio fuit, cur Platonicum dixerit SVIDAS l. c.

e) Valde fauisse Augustum viris doctis, praecipue philosophis, supra iam dictum, et exponit SVETONIVS in Aug. c. 79. Qua re licet parce magis vtendum esse commendauerit ei Moecenas teste DIONE L. LII. nihil tamen id obstitit viris vere doctis, quos ipsa Moecenas sibi habuit commendatissimos.

f) SVID. l. c. Exc. Peiresc. l. c. ATHENAEVS l. c. HESYCH. in Nic. et MEVRSIVS ad h. l. p. 168.

ff) l. c. ATHEN. l. c. SVIDAS l. c. placentas mellitas fuisse, dicit, quod illi de dactylis referunt.

g) Citati.

h) SVIDAS l. c.

visendi Caesaris caussa Romam nauigante, in eadem naue vectus atque cum eo philosophatus est. Postea intermisso philosophiae studio artem rhetoricam eum docuit, et historiam quoque ei tradidit, Herodis etiam rogatu vniuersalem historiam scribere aggressus [i]. Non parum vero gratiosum Nicolaum fecere mores philosopho non indigni et compositi, qui a doctrina eius, non abhorrebant. Omnibus enim erat notissimum, quo animo pecunias contemneret, et quanta liberalitate eam impenderet, neque vsquam ius atque officium pecuniae caussa violaret. Sed nec voluptates adamasse videri queat, licet cum regibus atque principibus viris saepissime conuersatus. Namque natura erat austerior, et ab omni voluptate alienus, vt qui eiusmodi delectationibus obnoxios pro mancipiis duceret, frugalitatem vero ac tenuitatem summopere commendaret. Idem vbi magnificentia opus erat, liberalis erat imprimis, neque vllatenus parcus, ne sordidi atque illiberalis animi notam subiret. Iam vero in laboribus perferendis, sicubi opus erat, praecipua constantia et iuuenis et senex praeditus fuit, ac si quando periculum ingruerat ab hostibus aut latronibus, si morbi vis aut tempestas in mari aut aliud quod discrimen inciderat, erat ea animi fortitudine, vt reliquos, qui in eodem versabantur periculo, confirmaret. Porro in iustitia colenda adeo constans atque inconcussus fuit, vt nonnunquam iudex magistratuum minas contemserit, ne a iustitiae norma vel minimum discederet. Itaque cum omnibus comperta ac cognita esset eius aequitas, multi illum et iudicem et arbitrum deligebant. In contractibus vero atque huiuscemodi ciuilibus negotiis nemo vnquam, quantumuis improbus vir de illo, quippe homine aequissimo conquestus est, non enim aduersus eum testibus opus erat aut syngrapha, sed quicquid vel nudo pacto promisisset, id firmum ratumque erat. Ceterum modestia ac morum grauitas cum foris tum domi tanta nunquam in vllo homine fuit: opibus enim suis et gratia non ad malas artes, sed ad modestiam et comitatem est vsus: et nunquam alterius ciuitatis, quam patriae suae ciuem se appellare voluit. Qua imagine a veteri calamo [k] depicta philosophum delineari secundum Aristotelicam maxime virtutem perfectionem et felicitatem quaerentem, quilibet Peripateticae ethicae gnarus palpare potest; ast talem, qui moderate ista virtute ciuili vsus est. Quod etsi quibusdam displicebat, qui ei obiiciebant [l], quod cum magnam pecuniae vim ab amicis dono accepisset, eam tamen minime custodiret; quodque cum plebeiis hominibus vt plurimum versaretur, viros

i) Exc. Peiresc. l. c. Ex his patet, Herodem M. non inter philosophos quidem referendum esse, ast annumerandum tamen doctis purpuratis, magnisque eruditionis et philosophiae fautoribus. Eodem nempe loco habendus est, quo Augustus, ad cuius mores callidissimus rex se composuit. Quanta vero dexteritate Augusti gratiam Herodi reconciliauerit narrat IOSEPHVS loc. cit.

k) Verba haec sunt ex libro de vita eius excerpta l. c. Ast eam in sententiam magnifice de se gloriatum esse Damascenum, hic ipse locus, laudata eius modestia, negat. Vnde coniicimus, quendam veterum ex hoc eius libro fecisse compendium ex quo excerpta nobis dedit VALESIVS.

l) Ibid. p. 422.

viros autem primarios atque opulentissimos vrbis Romae declinaret, neque vnquam, tametsi a multis et maximae dignitatis viris rogatus, domos eorum adiret, sed philosophiae studiis totos dies vacaret, non tamen mouit id philosophum, qui pecuniae praecipuam partem in vsu consistere regerebat, qui ad liberalitatem et modestiam adhibeatur, eumque virum optimum esse dicebat, qui opportune interdum oblatam, a quibus oportet, accipit largiturque ipse, et liberis suis consulit. Eundem vero cum modestissimis hominibus conuersari velle, cuiusmodi plures in plebe, quam inter diuites illos reperiri, ad modestiam autem opibus instructo adhibendam, Deorum auxilio opus esse. Ex quibus haud obscure perspicitur, Nicolaum in id fuisse connisum, vt philosophiam et virtutis doctrinam vita exprimeret: quam vt famulis quoque imprimeret, maxime in iis erudiendis curam posuit, quos ex quotidiana consuetudine ad familiaritatem morum vitaeque suae formatos nihilo deteriores amicis suis expertus est [l]. Praeter vitae vero integritatem virtutemque eruditionis quoque praestantissimae possedit copias, quae, vt in vniuerso disciplinarum omnium campo se latissimae diffundebant, ita libros genuere veteribus ob doctrinae praestantiam laudatissimos. Inter quos eminuit *historia vniuersalis*, Herodis hortatu scripta, opus arduum et non sine maximo labore vndique collectum, et incredibili studio absolutum [m]: eius pars videtur fuisse historia Assyria PHOTIO [n] laudata. Tacendum tamen non est, quod IOSEPHVS [o] monet, fidem eius suspectam valde fuisse in rebus Herodis M. Addi his debet *collectio paradoxorum morum*, quam Herodi inscripserat, teste PHOTIO [p], qui eam valde laudat, ex qua fragmenta *de variarum gentium moribus* petita videntur, quae seruata a STOBAEO Aristotelis politicis solent adiici. Edidit etiam VALESIVS excerpta ex libris eius *de vita Augusti*, nisi illi pars fuerint historiae vniuersalis. Verum haec quidem ingenii eius elegantissimi monumenta ad historiam pertinent. Nostras vero partes propius respiciunt opus eius *de philosophia Aristotelis* SIMPLICIO [q] laudatum, liber item *de Diis*, *de philosophia prima*, *paraphrasis in metaphysica Aristotelis*, *libros de coelo*, *de anima* aliique, de quibus post PATRICIVM [r] videndus FABRICIVS [s]. Quibusdam liber *de mundo*, qui Aristoteli tribui solet, ab eo profectus visus est: recte vero GAVDENTIVS

l) l. c. p. 425.

m) Ibid. p. 421. conf. de hoc opere libris CXLIV. constante (SVIDAS LXXX tantum numerat) VOSSIVS, IONSIVS, FABRICIVS ll. cc. VALES. ad l. c. p. 63. GROTIVS Epist. ad Gallos CX. p. m. 249. vbi sollicite congessit omnia, quae de Nicolao apud veteres exstant. Is obseruat etiam ita graece scribere Nicolaum, vt tamen aliquid peregrini immisceat. Multa ex hoc opere Nicolai passim excerpsit Suidas.

n) Cod. CLXXXIX. p. 242. [illegible]

o) Antiq. Iudaic. L. XVI. c. 11. p. 575. conf. VOSSIVS l. c. GROTIVS l. c. p. 253. Scilicet ea tacebat de Octauiano et Herode Nicolaus, quae culpari poterant, quae aliquid laudis recipiebant, ea liberalissime praedicabat, et vltra historiae morem. Id tamen sibi temperauit, vt nihil diceret, quod rebus cognitis repugnaret, aut personae temporibusque discongrueret.

p) loc. cit.

q) In L. II. de coelo comm. 12.

r) l. c. L. X. p. 136.

s) l. c. p. 307.

TIVS ſ) monet, id veriſimile non eſſe. Suo enim loco *tomo primo* demonſtratum eſt, librum illum totum Stoicis praeceptis ſcatere, eorumque referre phyſiologiam, quam ſecutum fuiſſe Nicolaum, demonſtrari non poteſt. Ceterum a multis Nicolais ſſ), qui veteribus memorantur, Peripateticus philoſophus adiecto patriae nomine diſtinguitur.

§. VII. Peripateticae porro ſectae circa ea tempora, quibus Romana reſpublica in monarchiam degenerauit, Seleucia dedit duos doctores XENARCHVM et ATHENAEVM, cuius vtriusque notitiam nobis fecit STRABO t), qui Xenarcho praeceptore vſus eſt. Is in patria primum docuit, cuius cum nimis ei viderentur anguſti limites, Alexandriam et Athenas commigrauit, tandemque Romam conceſſit, ibique in Arii notitiam venit, qui cum magna apud Auguſtum gratia floreret, Xenarchum Caeſari commendauit, eiusque illi parauit amicitiam, qua tanta gauiſus eſt, vt magna apud eum auctoritate valeret, et ad ſenectutem vsque in honore haberetur. Paulo ante obitum viſu orbatus morbo vitam conſummauit. Ex qua Auguſti amicitia colligi poteſt, moribus fuiſſe Xenarchum commendatiſſimis, nec inter eos numeratum fuiſſe philoſophos, quos, tanquam ſeditioſos, miſſos faciendos eſſe imperatori Moecenas ſuaſit. Quamuis autem Xenarchus Ariſtotelem ſequeretur, libertatem tamen ſeruauit philoſophicam, multasque contra eum dubitationes adduxit: inter quas imprimis fuere, quas contra eſſentiam quintam Ariſtoteli obiecit, quam negaſſe teſtantur SIMPLICIVS u), et IVLIANVS imperator v). Athenaeus, (cum ſcriptore deipnoſophiſticorum non confundendus w)) in republica verſatus aliquandiu in patria populum duxit, poſtea contracta cum Muraena amicitia et cum illo fugiens captus eſt, cum inſidiae contra Caeſarem Auguſtum eſſent deprehenſae: ſed cum inſons eſſet inuentus, a Caeſare dimiſſus eſt, rediensque Romam, multisque ſalutantibus et interrogantibus, ſe ex inferorum tenebris rediiſſe reſpondit. Breue tamen tempus ſuperuixit, ruina domus vbi habitabat,

Xenarchus et Athenaeus.

ſ) De philoſ. Romana c. 47. p. 206.

ſſ) Enumerat eos FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. X. p. 292. ſeqq. Plerique recentioris aetatis Graeci ſunt et exiguae famae, praeter Nicolaum Alexandrinum, Myrepſum dictum, opere de medicamentorum compoſitione inclytum.

t) L. XIV. p. 640. ſeq.

u) De coelo L. I.

v) Or. de matre Deûm, conf. PATRICIVS l. c. T. I. L. X. p. 136. GAVDENT. de phil. Rom. c. LXIX. p. 209.

w) A patria is Naucratita audit, vt ab aliis Athenaeis diſtinguatur, ſeriusque Seleucienſi, nempe ſub Antonino vixit, ſi SVIDAE in Athenaeus, T. I. p. 71. fides eſt, licet, ex Deipnoſophiſticis, quae nobis reliquit, aliud colligi non queat, quam hoc, vixiſſe poſt Commodum. Vid. VOSSIVS de hiſt. graec. L. II. c. 15. p. 231. Medicum fuiſſe putat GAVDENTIVS de philoſoph. Roman. c. LXIX. p. 209. non diſſentiente Cl. CLERICO Hiſt. medic. P. III. c. 9. p. 763. ſed falluntur viri docti, qui id ex eo colligunt, quod medicos colloquentes introducit. Erat enim, recte monente SVIDA, l. c. grammaticus et criticus, qualem liber ipſius exhibet, ſed talis, qui in omni eruditionis genere probe erat verſatus, vnde multa collegit, quae in diſciplinarum, praecipue autem philoſophiae hiſtoria plurimum iuuant, licet iniquiorem ſe interdum philoſophis oſtendiſſe aliquot Tomo primo exemplis oſtenſum ſit. Plura de eo dabunt editor Deipnoſoph. IS. CASAVBONVS et FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 630. ſeqq.

bat, per noctem oppressus. Distinguendus hic Athenaeus ab aliis est, eiusdem nominis [x].

Alexander Aegaeus.

§. VIII. Non minori nominis fama inter Peripateticos hac temporum periodo eminuit ALEXANDER AEGAEVS [y]. Praeceptore Sosigene vsum fuisse se, ipse fatetur, cuius octauum librum de visu allegat. Hunc Sosigenem illustrem illum mathematicum fuisse, qui Iulii Caesaris aetate temporum rationes emendauit, iudicarunt acutissimi viri FR. PATRICIVS [z], et I. ALB. FABRICIVS [a]. Rationem ille hanc affert, in *commentario* Alexandri *in libros meteorologicos Aristotelis* [b] prouocare auctorem ad Sosigenem praeceptorem suum. Non autem circa haec tempora occurrere Alexandros alios, qui in Aristotelem scripsere, praeter Aegaeum et Aphrodisiensem: ast huius aetatem non ferre, vt Sosigenes praeceptor eius dicatur; illius autem qui sub Nerone vixerit. Sed iam PAGAN. GAVDENTIVS [c] animaduertit, minus accurate hac in re versari Patricium: Sosigenem enim hunc alium fuisse ac mathematicum, potuisse enim plures esse Sosigenes, nec credibile esse, Alexandrum Aegaeum illustris huius mathematici institutione fuisse gauisum, eo quod inde sequeretur, Alexandrum hunc iam sub Augusto floruisse, et perdurasse vsque ad tempora Neronis, in quo desiit Caesarea successio, adeoque fere centenarium Neronis institutioni fuisse praefectum. Alium itaque hunc Sosigenem fuisse, etiam hunc Peripateticum, cuius meminit DEXIPPVS [d], eumque illa scripsisse, quae dicantur: hincque colligit commentarii illius in meteorologicos Aristotelis libros auctorem esse posse Alexandrum Aphrodisaeum, qui sub Antonino Caracalla vixit. Secutus est hanc inter Sosigenem antiquiorem et iuniorem distinctionem, huncque inter praeceptores Alexandri Aphrodisaei retulit FABRICIVS [e], licet supra locum de seniore Sosigene intellexerit. Nos hic distincte versandum esse putamus; et hoc quidem dubio carere existimamus, verba haec de Sosigene mathematico intelligi non posse; tempus enim seculi fere integri inter aetatem Sosigenis et Alexandri Aegaei intercedit. Neque tamen in eam nos descendere debere opinionem iudicamus, intelligendum esse illum locum de Alexandro Aphrodisiensi, eiusque calamo exaratos istos commentarios fuisse, dicendum esse. His enim recte opponitur erudita Patricii obseruatio, methodum commentandi in Aristotelem in eo adhibitam prodere tempus, Aphrodisaeo antiquius: Simplici enim et antiquiori methodo esse scriptum, sine vllis quaestionibus aut praxibus, aut theoriis, qualem fuisse antiquiorum Peripateticorum morem exponendi Aristotelis, ex Aspasii commentariis in ethicos appareat: de qua etiam metho-

x) Enumerat eos IDEM l. c. inter eos Stoicos quoque est, PORPHYRIO in vita Plotini memoratus a Peripatetico probe distinguendus.

y) SVIDAS in Alex. Aegaeus T. I. p. 105.

z) Disc. Perip. T. I. L. III. p. 35.

a) Bibl. Graec. Vol. II. p. 273.

b) c. 3.

c) De philos. Rom. app. c. 18. p. 388.

d) In categor. c. 3.

e) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 63.

methodo alibi fusius egit PATRICIVS [f]. Omnium itaque rectissime Alexandro Aegeo hi quidem commentarii tribuuntur; ast Sosigenem habuisse praeceptorem, statuitur, a seniore diuersum et sub Caligula vel Claudio florentem. Ita enim cuncta sibi constant, et admitti potest SVIDAE narratio, tradentis, Alexandrum Aegaeum fuisse praeceptorem Neronis cum Chaeremone Stoico. Nec his obstant, quae apud SVETONIVM [g] leguntur: Neronem liberales disciplinas omnes puerum attigisse, sed a philosophia eum matrem auertisse. Hoc enim vel ad ea tempora referendum, quibus priuatus vixit, vel illo tempore factum esse statuendum, quo a recta via malis matris artibus deflexit. Initio enim suscepti imperii, vt spem optimi imperatoris faceret, philosophos ei addidisse Agrippinam, vel solum Senecae exemplum probat, qui ei moderando praefectus fuit. Incurrisse vero Alexandrum multorum obtrectationem, quasi mali discipuli peior magister extiterit, eo quod virtus doceri possit, ex SVIDA [h] colligitur. In quo falsum fuisse Suidam recte monuit GAVDENTIVS [i], cum optimorum magistrorum discipulos degenerare posse, Caligulae et Commodi exemplo constet, nec ita virtus doceri possit, vt animus natura malus solis doctrinae praeceptis vel emendetur vel eiiciatur. Ceterum de commentariis in Aristotelem huic Alexandro tribuendis anceps disputatio est, cum non tantum Aphrodisiensis magna nominis claritate inter Peripateticos vixerit, sed et alius Alexander Peripateticus vtroque iunior in Aristotelem scripserit [k]. Quam tamen disputationem dirimere tentat PATRICIVS, cuius ea de re rationes apud ipsum legendae sunt.

Syncretismus Peripateticorum.

§. IX. Hactenus a pestilenti syncretismi malo immunem se seruauerat schola Peripatetica; ast a Neronis tempore communi philosophantium fato tanquam torrente quodam correpta contra quidem niti ausa est, ast non potuit tota eam sortem euadere. Etsi enim erant aliqui, qui pressius Aristotelem sequi conabantur, id quod in Alexandrea schola factum esse in sequentibus docebimus: potior tamen pars Aristotelem aliis sectarum placitis affinem factum coluit, et in concordiam cum iis coire iussit, quibuscum implacabile hactenus bellum gesserat. Quem syncretismum incepisse ab Ammonio Plutarchi praeceptore, et in schola Alexandrina tandem in neruum erupisse, supra iam diximus. Hac itaque ratione ad historiam sectae Peripateticae a Neronis aetate attendendum est, vt, quo modo quoue consilio vel ad Platonem vel ad Zenonem Aristotelis quoque sectatores respexerint, simul cognoscatur.

f) L. XI. p. 145. seqq.
g) In Nerone c. 52.
h) loc. cit.
i) l. c. c. LX. p. 230.
k) Plures Alexandros celebres nominat SVIDAS l. c. ex recentioribus IONSIVS de Scr. hist. phil. L. II. c. 16. p. 198. FABRICIVS l. c. Vol. II. p. 232. Vol. X. p. 473. Quae homonymia quoque caussa est, cur definiri nequeat, cuius Alexandri commentarii lecti sint in schola Plotini, teste PORPHYRA, c. 14. vitae Plotin.

Ammonius. §. X. Syncretistici itaque Peripateticismi initia ab hoc AMMONIO merito repetimus, ante quem non occurrit, qui hunc morbum, late iam tunc in orbe philosophico regnantem in Lyceum introduxerit. Diximus iam supra de hoc philosopho Alexandriam patriam habente inter praeceptores Plutarchi, cui notitiam eius fere omnem debemus, cuiusque librum, quem: *Ammonius*, inscripsit merito desideramus. Teste enim EVNAPIO [l] *magnus ille et diuinus Plutarchus, cum suam tum praeceptoris sui vitam sparsim libris inseruit, non praeterita silentio Ammonii morte, quem Athenis vitam finiuisse scribit.* Ast haec omnia, praeter pauca quaedam, quae ex eius scriptis collegit RVALDVS [m] interciderunt, vnde mirum non est, valde mancam iustoque breuiorem esse doctissimi philosophi historiam. Id quod occasionem dedisse videtur confundendi hunc Ammonium non tantum cum ciue eius Ammonio Sacca, sectae eclecticae conditore, vt supra obseruatum, sed et cum Ammonio alio, grammatico. Id quod PATRICIO accidit [n], viro alias satis accurato, qui contendit, SVIDAE [o] auctoritate vsus, praeceptorem hunc Plutarchi Chaeronei, coepisse in schola Aristarchi docere, priusquam Augustus monarchiam inuaderet. Id quod excidisse viro docto merito miramur, quem latere non potuit, Plutarchum hunc Ammonium sub Neronis imperio audiuisse. Quod vt indubitato PLVTARCHI [p] testimonio constat, ita, non potuisse ante conditam Romanam monarchiam in schola Aristarchi docere Ammonium hunc, tempus euincit integri seculi, quod ab isto tempore ad Neronem effluxit. Nec iuuat Patricium Suidas, in cuius vitiosos codices is inciderat. In antiquis enim editionibus vno eodemque articulo: *Ammonius Saccas*, de duobus Ammoniis omissis vocibus quibusdam, quasi de vno, differitur, quod cum legerent viri docti, WOLFIVS, PORTVS et PATRICIVS non potuerunt non ad hunc lapidem offendere, et in varios errores incidere. Et vidit quidem Patricius, Ammonium Saccam, quem a Christianis ad gentiles transiisse Suidas refert, ab hoc Ammonio diuersum esse, cum autem alius Ammonius non occurreret, quam Plutarchi praeceptor, hunc esse intelligendum ratus est, alia sine dubio decreturus, si Plutarchi aetatem cogitasset. Suboluit hoc Suidae mendum IONSIO [q] et, qui eum secutus est, P. BAYLIO [r]; tandem elegantissimus Suidae editor LVDOLPH. KVSTERVS [s] melioribus codicibus vsus, ostendit tandem, deesse nouo articulo, vocem: *Ammonius*, *Ammonii filius*, adeoque hunc Alexandri discipulum ante Augusti tempora in Aristarchi schola, non philosophiam, sed grammaticam docentem non a Sacca tantum, verum etiam a Plutarchi praeceptore esse distinguendum: id quod iure quoque recepit FABRI-

l) In prooem. vit. Sophist. p. 5.
m) In vita Plutarchi c. 7. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 274. Vol. III. p. 330. Vol. IV. p. 172.
n) l. c. p. 139.
o) In Ammonius T. I. p. 143.
p) De εἰ Delphis inscripto.
q) De S. H. P. L. II. c. 11. p. 169.
r) Dict. T. I. art. Ammonius p. 188.
s) Ad h. l. n. 11.

BRICIVS [t]. Sed vt ad Ammonium reuertamur, docuit is, vt PLVTARCHI [u] teſtimonio conſtat, Athenis et in hac quoque Muſarum ſede vitam cum morte commutauit, Nerone adhuc regnante. Philoſophiam eum ſecutum fuiſſe Peripateticam, ſed Platonicae, quam etiam deperibat, admixtam et accommodatam, et Zenonis placitis attemperatam, ex Plutarcho quoque conſtat, qui et ipſe hanc philoſophandi rationem a magiſtro edoctus eſt et ſtudioſe excoluit. Quod luculentius conſtaret, ſi, quae de virtute philoſophatus eſt, et in quibus Ariſtotelem expreſſit, hodie ſupereſſent. Ab eo autem, non ſine veriſimilitudine iudicat PATRICIVS [x], mixtam quandam philoſophiam coepiſſe, vt eo poſteriores philoſophorum plerique et Pythagorici et Peripatetici et Stoici eſſe voluerint. Recte tamen et cum grano ſalis hoc accipiendum, nec ita intelligendum eſt, ac ſi Ammonius hic primus ſyncretiſmi philoſophici auctor fuerit, nam ſuo iam loco indubitatis teſtimoniis confecimus, ſyncretiſmum hunc non tantum in Aegypto ante natum Saluatorem iam obtinuiſſe, ſed in Platonica quoque ſchola eum introduxiſſe Antiochum Aſcalonitam, quintae Academiae auctorem, moremque hunc ab eo tempore inter Platonicos fere omnes obtinuiſſe. Primus itaque ſyncretiſmi auctor Ammonius inter Peripateticos conſtituendus eſt, nec aliter, dicendum, poſteriores eum philoſophos ſecutos eſſe, niſi quatenus Peripatetica et Platonica ſchola in eclectica tandem, vt ſupra oſtenſum, coaluit. Inualuiſſe tamen circa haec tempora diſputationem de concordia Ariſtotelis cum Platone, Tauri Berytii negantis, et Attici affirmantis ſcripta ſatis euincunt: quam genuiſſe tandem Ammonii Saccae ſectam henoticam ſupra Hieroclis teſtimonio demonſtrauimus. Fuere et alii Ammonii inter Peripateticos celebres, Ammonium enim Hermeae filium commentationibus de Ariſtotele bene meruiſſe, *ſectione antecedente* diximus: meminitque alterius Ammonii inter celeberrimos ſui temporis quos vidit et conuenit, Peripateticos Longinus [y]; quem Peripateticum quoque fuiſſe, et eruditione alios fere omnes ſua aetate ſuperaſſe teſtatur PHILOSTRATVS [z]. Quem licet cum Ammonio Sacca eundem eſſe putet H. VALESIVS [a], ipſa tamen verborum Longini ſeries prodit, Peripateticum hunc Ammonium ab eclectico eſſe diſtinguendum. Id quod agnouerunt etiam P. BAYLE [b] et N. TILLEMONTIVS [c].

§. XI. Effecit mixtum hoc philoſophiae genus, vt Ariſtotelis auctoritas latius paſſim ſerperet, et inter alias etiam ſectas ſibi partes acquireret. Nam ab hoc maxime tempore euenit, vt Ariſtoteles etiam a Platonicis, maio- *Peripatetici Syncretiſtae.*

t) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 171.
u) loc. citat.
x) loc. cit.
y) Apud PORPHYR. in vita Plotini c. 20. n. 6. p. 129.
z) De vit. Sophiſt. L. II. c. 27. §. 4.
a) Ad AMM. MARCELL. L. XXII.
b) Dict. T. I. art. Ammonius Saccas not. H. p. 190.
c) Memoir. pour ſervir a l'hiſt. eccleſ. T. III. P. II. p. 391. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 172.

maiori, quam antea, ſtudio coleretur. Cuius rei exemplum eſſe poſſunt Platonici ſecundi poſt C. N. ſeculi celeberrimi, Taurus Berytius, qui aeternitatem mundi Ariſtotelicam illuſtrauit, Atticus Platonicus, qui non indiligentem in cognoſcendis et examinandis Ariſtotelis dogmatibus operam poſuit, Demetrius Alexandrinus, Fauorini ſectator, LAERTIO [d] et GALENO [e] memoratus, cui locum inter commentatores Ariſtotelis tribuit AMMONIVS HERMEAE [f]. Sed et Fauorinum non neglexiſſe Ariſtotelem, GELLIVS auctor eſt [g]. Addi his poſſet Sotion, auctor cornucopiae aliique, niſi in antecedentibus paſſim ad hanc rem iam intendiſſemus digitum. Eminuere tamen in Peripatetica ſchola, licet alienis dogmatibus adulterata, Alexander Damaſcenus, Eudemus et Galenus, qui cum eodem tempore vna viuerent fauore maximo et patrocinio inſigni Flauii Boëthi viri conſularis [h], cuius ſupra iam facta mentio, gauiſi ſunt. Et de Galeno quidem ſupra *ſectione tertia* prolixe actum, obſeruatumque, nec Peripatetica eum contemſiſſe, ſed in varios Ariſtotelis libros [i] ſcripſiſſe commentarios. Theophraſti etiam et Eudemi libros et placita illuſtraſſe, quartamque ſyllogiſmi formam dialecticae Peripateticae adieciſſe. Eudemus autem, (qui cum Ariſtotelis diſcipulo confundendus non eſt) ex Alexandri Damaſceni diſciplina prodiit, et GALENO teſte [k], eius demonſtrationibus anatomicis interfuit. Maior his nominis claritate Alexander a patria Damaſcenus cognominatus, Platonicam quidem philoſophiam probe calluit, Ariſtotelicae tamen, GALENO narrante [l], magis adhaeſit, quam Athenis quoque publice docuit [m], Boëthumque etiam, cum adhuc Romae eſſet, in hac philoſophia diſcipulum habuit. Paulo antiquiorem Alexandro fuiſſe Aſpaſium oportet, ait enim GALENVS [n], ſe ex Aſpaſii diſcipulis aliquem audiuiſſe, vnde concluditur, ante Antoninorum aetatem qua Galenus floruit, eum vixiſſe. Laudatum vero inter Ariſtotelis commentatores fuiſſe, Boëthius, Simplicius aliique ad eum prouocantes teſtantur, et ex fragmentis hodie extantibus [o] conſtat. Quod ſi PATRICII [p] coniectura ſequenda, ipſe Galenus iuuenis Aſpaſium ſenem audiuit, vnde Alexandri forte Aegaei diſcipulum fuiſſe putat. Plotinus autem inter ſelectos Peripateticae diſciplinae auctores hunc diſcipulis explicuit [q]. Eiusdem plane generis fuit Herminus, Demona-

d) L. V. ſ. 84.

e) De praecogn. c. 5.

f) Comm. in Ariſt. init.

g) conf. PATRICIVS l. c. p. 137.

h) Saepe eius meminit Galenus; qui eum in anatomicis, vt Alexander Damaſcenus in Peripateticis diſcipulum habuit. Conf. GAVDENT. phil. Rom. c. CIV. p. 337.

i) In libros de interpretatione, priora analytica, de categoriis, de demonſtratione, de ſophiſmatibus, vid. de libris propriis T. IV. p. 368. PATRIC. p. 128. FABRIC. Vol. II. p. 302.

k) De praecognit. T. III. p. 452. conf. IONS. de S. H. P. L. I. c. 15. p. 83. 84. GAVDENT. l. c.

l) l. c. p. 455.

m) IDEM de adminiſtr. anat. T. I. p. 129.

n) De cogn. morb.

o) Inter Comm. Graecorum in Nicomachea, Helmſtadii 1662. 4. edita.

p) l. c. p. 137.

q) PORPHYR. vit. Plot. p. 116. De aliis Aſpaſiis videndus SVIDAS T. I. p. 356. et FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 479.

monacti coaeuus, vt est apud LVCIANVM [r], quem Peripateticae philosophiae addictum fuisse, ex commentariis in Aristotelem, ad quos Graeci commentatores, imprimis Boëthius saepius prouocant, discimus, et vel solus Alexander Aphrodisaeus probat, qui ex eius disciplina prodiit [s]. Ast nec Platonicae philosophiae ignarus fuit, citaturque a PROCLO in *Timaeum*, ex quo PATRICIVS [t] iudicat, eum illum quoque librum explanasse. Vitam vero egisse philosopho non satis dignam ex Demonactis acerbo, quo Herminum petiit, dicterio iudicari potest [u]. Etenim cum non ignoraret, illum extreme malum esse, innumeraque flagitia perpetrare, Aristotelem vero eiusque decem categorias, semper in ore habere, sane vero, inquit, Hermine decem categoriis te haudquaquam indignum esse opinor.

§. XII. Etsi vero syncretistico correpti studio Peripateticorum haud pauci ab Aristotele recesserunt, inuenti tamen sunt alii, qui ab eo discedere sibi religioni duxere, et genuina magis ratione secundum eius opiniones philosophari conati sunt. In horum numero Adrastus fuit Aphrodisaeae Cariae oppido oriundus; quem mathematicae quidem scientiae liberque de natura harmonices [x], Theoni Smyrnaeo et Porphyrio memoratus clarum fecere, qui vero scriptis quoque de Peripatetica philosophia libris [y] meruit, vt inter genuinos Peripateticos numeraretur [z]. Magnam vero eius famam fuisse, inde colligi potest, quod inter praestantiores Peripateticos, quorum libros discipulis suis explicuit, Adrastum quoque numerauerit Plotinus [a]. Etiam Aristoclis circa haec tempora inter Peripateticos puriores nomen aliquod fuit, hominis Messenii [b], qui non tantum de Aristotelis libris et philosophia editis commentariis meruit [c]; sed et philosophiae historiam singulari scripto excoluit [d], ex quo non contemnenda fragmenta nobis seruauit EVSEBIVS [e]. Huius discipulus cum SIMPLICIO [f] et CYRILLO [g] testibus fuerit Alexander Aphrodisaeus [h], facile

Peripatetici genuini.

r) In Demonacte T. II. p. m. 583.

s) SIMPLIC. in L. II. de coelo, comm. 12.

t) loc. cit.

u) LVCIANVS l. c.

x) In bibliothecis adhuc MSc. extare dicitur, vid. VOSSIVS de nat. Log. p. 61. de scient. math. c. LIX. §. 14. p. 345. vbi vero hic Adrastus cum alio seniore, Peripatetico philosopho, qui teste STEPHANO in Philippis, Aristotelis discipulus fuit, confunditur, FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 272.

y) In Categorias scripsisse, testatur GALENVS de libris propriis, itemque de ordine librorum Aristotelis eiusque philosophia, SIMPLICIVS, conf. FABRIC. l. c.

z) SIMPLIC. in Categorias.

a) PORPHYR. vit. Plotini c. 14. p. 116.

b) SVIDAS in Aristocles T. I. p. 326. Aristocles plures enumerant MEVRSIVS ad Aristoxen. p. 145. IONSIVS de S. H. P. L. IV. p. 330. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. VII. p. 52. Inter eos alius quoque fuit Peripateticus, Pergamenus, qui ex philosophorum schola ad rhetores transiit, et inter illos quidem vili modestoque vestitu vsus est, inter hos vero superbas vestes induit, Herodemque Atticum praeceptorem nactus, magnam sibi in patria auctoritatem eloquentia sua conciliauit, vid. SYNES. in Dione, PHILOSTRAT. vit. Sophist. L. II. n. 3. p. 567. seqq. MEVRS. de fortuna Att. c. 8. p. 71. qui male tamen ex hoc exemplo infert, philosophiae studia praemissa semper fuisse eloquentiae: contrarium enim aliquot hactenus exemplis vidimus.

c) Conf. PATRIC. l. c. p. 138. FABRIC. l. c. p. 281.

d) loc. cit.

e) Praep. L. XIV. XV. conf. IONS. l. c. p. 330.

f) De coelo L. I. comm. 35.

g) Adu. Iulian. L. II.

h) Non audiendus itaque IONSIVS, qui l. c. dubitat.

cile ex discipulo de praeceptoris in Aristotelica philosophia eruditione iudicium fieri potest.

Alexander Aphrodisaeus. §. XIII. In Cariae vrbe Aphrodisiade natum esse hunc ALEXANDRVM Peripateticae post C. N. scholae fere principem et singulare decus ex vnanimi veterum testimonio constat [i]. Quod patronymicon nomen ab aliis Alexandris eum distinguit. Herminum et Aristoclem Messenium in Peripateticae philosophiae decretis addiscendis habuisse praeceptores, in antecedentibus demonstrauimus, vbi etiam Sosigenem quendam iuniorem inter eius doctores referendum esse monuimus, si commentarius in meteorologicos Aristotelis libros huic magis Aphrodisiensi, quam Aegaeo Alexandro, vt vult Patricius, tribuendus est, de quo nihil certi dici posse eo loco monuimus. His praeceptoribus vsus, tanta felicitate in sensus Aristotelis obscuros penetrauit, vt sua aetas non haberet, quem accurata philosophiae Peripateticae cognitione illi praeponeret. Maxime vero in hac schola commendauit Alexandrum, quod neglecto, qui in ea, Ammonio duce inualuerat, syncretismo, qui peregrina systemati Peripatetico dogmata affricuit, pressius et ad genuinam Aristotelis mentem sibi philosophandum esse statuit, eo quod veriorem, vt ipse fatetur [k], illius esse sententiam putaret. Qua ratione Peripateticam philosophiam puriorem valde adiuuit et genuinum eius restaurauit studium. Qua diligentia et accuratione meruit, vt non tantum explanatores Aristotelis eo posteriores fere omnes illum sequerentur, et non Graeci tantum, sed Latini quoque et Arabes ad eum tanquam verissimum mentis Aristotelis interpretem respicerent, sed et sensu eminentiori vocaretur ἐξηγητὴς, commentator, id est, interprete PATRICIO [l], *seu quod omnes Aristotelis libros exposuerit, seu quod excellentissime, seu quod vtrumque.* Sed non solis Peripateticis tantum haec accuratio commendauit Alexandrum, verum apud Platonicos quoque magna eum auctoritate gauisum esse, ex eo constat, quod in schola Plotini eius commentarios lectos esse testatur PORPHYRIVS [m]. Nec defuerunt inter sectatores philosophiae Peripateticae qui, cum de obscuro saepe sensu Aristotelis disceptaretur, Alexandrum vnum audiendum esse contenderent; negligendosque alios dicerent, qui aliena dogmata Peripateticis infarciendo, veram Aristotelis mentem peruerterent. Et hi quidem Alexandrei dicti sunt. Quos vsque ad suam aetatem perdurasse ait IVL. CAESAR SCALIGER [n], valde indignatus cum stomacho *inscitis pertinaciae deliramentis eorum, qui se Alexandri sectatores esse malunt, quam principis veritatis, negando, ἐντελέχειαν nobis claram animae definitionem non suppeditare.* Qua in re tamen laudem forte magis

i) Inscriptiones librorum eius, SVIDAS in Alex. T. I. p. 105. et veteres plerique.
k) Praef. L. I. de anima.
l) l. c. p. 138.
m) In vita Plotini c. 14. p. 116. conf. VOSSIVS de sectis c. XVII. §. 16.
n) De subtil. adu. Cardan. Ex. CCCVII. f. 12. p. m. 939.

gis quam vituperationem meruit Alexandri ſchola: verum de ea videant philoſophi. Fecit haec Peripateticae philoſophiae cognitio, vt publico docendi Ariſtotelicam philoſophiam muneri, non Romae quidem, (imperatores enim ſibi praeſenti adire non licuiſſe ipſe refert [o]) Athenis tamen vel Alexandriae, a Septimio Seuero et Antonino Caracalla praeficeretur, nam *Ariſtotelis philoſophiae profeſſorem et magiſtrum publicum teſtimonii eorum praeconio conſtitutum ſe eſſe* ipſe ſcribit [p]. Ex quo ſimul patet, poſt A. C. N. CXCIX, quo Seuerus imperio admotus eſt, et ante annum CCXI, quo is fatis functus eſt, muneri profeſſorio praefectum fuiſſe, vixiſſe tamen vltra Caracallae aetatem, ex multitudine ſcriptorum, quae exarauit, non abſque veriſimilitudine colligitur. Ariſtotelem vero ita preſſis ſecutus eſt veſtigiis, vt, cum animarum immortalitatem, de qua obſcure mentem ſuam Ariſtoteles prodiderat, cum eius phyſiologia conſtare non poſſe cerneret, eam candide negaret, aſſerendo [q] temere eos, qui illam animae tribuunt, perinde mentiri, ac ſi quis bis duo dicat eſſe quinque. De quo argumento et paſſim diſputat, et multus eſt in *libro vtroque de anima*, demonſtraturus [r], animam eſſe εἶδός τι τοῦ σώματος ὀργανικοῦ καὶ οὐκ οὐσίαν αὐτὴν καθ' αὑτήν, quam veram eſſe Ariſtotelis mentem, recte, niſi nos omnia fallunt, contendit. Oppoſita enim haec theſis eſt dogmati Platonico, formas rerum, et animam quoque, eſſe οὐσίαν αὐτὴν καθ' αὑτήν, et ſeorſim exiſtere poſſe, cui opponebat Ariſtoteles, formas rerum materiae inſeparabili modo eſſe immerſas; quod cum Ariſtoteles ſemel definiuiſſet, non potuit non Alexander animam pro forma corporis organici habere ab eo inſeparabili, licet fateretur [s], *eam omnino non indigere inſtrumento corporeo ad res intelligibiles capiendas, ſed ſufficere ſibimet ipſi illorum ad rerum intelligibilium perceptionem.* Aſt haec formam tantum hominis conſtituunt, vnde mentem diuinam extrinſecus aduenientem per humanum corpus, velut organum operari ſtatuit, eoque ſenſu et ratione incorruptibilem et immortalem dici poſſe animam largitur [t]. Quae quam maxime conformia eſſe menti Ariſtotelis, ex iis manifeſtum eſt, quae *tomo primo* [u] de intellectu vniuerſali, ex quo omnes hominum animae participant, diſſeruimus. Et ex hoc ſcholae Alexandreae fonte ad Arabas quoque et ab his ad Italos iſta doctrina fluxit, quam Achillinum, Pomponatium, Portum, Caeſarem Cremoninum aliosque Peripateticos magni nominis defendiſſe, ad eorum tempora delati narrabimus, liteſque ea de re motas nec ſine puluere ductas exponemus. Ex quibus de atheiſmo Alexandri, quem ei obiecere Io. FRANC. PICVS [x] et PAVLVS IOVIVS [y], iudi-

o) De fato, init.
p) l. c. p. 8.
q) L. II. Topic. p. 78.
r) L. II. Qq. et ſolut. c. 8. ſeq.
s) L. I. de anima p. 138.
t) L. II. p. 144. 145.
u) L. III. c. 7. ſ. 1.
x) De prouident. c. X.
y) Elog. vir. doct. n. 71. p. 164. conf. tamen Ven. REIMMANN. Hiſt. atheiſmi L. II. c. 26. §. 5.

iudicium fieri poteſt. Periculoſam enim ſententiam hoc dogma fouere, et ad veros euertendos de Deo ſenſus eſſe aptiſſimum, nemo temere negauerit. Videtur tamen, vt ipſe Ariſtoteles, ita et Aphrodiſienſis hunc intellectum vniuerſalem in intelligentia, vltimae ſphaerae praeſidenti quaeſiuiſſe; nam de Deo et prouidentia diuina, ipſo Ariſtotele accuratius ſaniusque philoſophatus eſt. Illi enim et ſoli immortalitatem tribuit [z], et parentem omnium, cunctis votis expetendum vocat [a], et ens proprie atque ſimplex, ac ſubſtantialem quaſi ſubſtantiam, quae immobilis mouet, neque gignitur vel interit, eſſe definit [b]; et prouidentiam qui Deo auferat, idem facere dicit, ac ſi niui demat alborem vel frigus, calorem igni, melli dulcedinem [c]; et propriam cuiusque rei naturam eius principium eſſe, cauſſamque omnium, quae ab ea ſecundum naturam fiunt, profitetur [d]. Ex quo ſpecimine de ratione eius explicandi Ariſtotelem iudicari poteſt, intelligique, abhorruiſſe eum a placitis Platonicis, quibus iniquiorem fuiſſe SIMPLICIVS [e] quoque notauit. Et tamen non a genuinis tantum Peripateticis, ſed a ſyncretiſtis etiam Ammonio, Themiſtio, Olympiodoro, Simplicio, Boëthio, Philopono magni habitus eſt; eius etiam opera ab Arabibus in ſuam translata linguam ſunt, et laudata [f] paſſim eius in philoſophando diligentia et accuratio. Quam adhibuiſſe oſtendunt commentarii eius in libros Ariſtotelis magna cura ſcripti, quos enumerant PHILIPPVS LABBEVS [g] et Io. ALB. FABRICIVS [h], quorum multi ad nos peruenerunt, quemadmodum liber quoque doctus et elegans de fato, deque eo, quod eſt in noſtra poteſtate, ad imperatores Seuerum et Caracallam, tanquam primitiae muneris, hodie integer legitur [i]; ex quibus ingenii Alexandrei elegantia cognoſci, Peripateticae vero philoſophiae lux accendi ſatis ampla poteſt. Diſtinguendum vero hunc Alexandrum ab aliis eſſe, vel ſolum patriae nomen adiectum monet, quod omiſſum interdum occaſionem dedit confundendi Aphrodiſienſem cum Aegaeo, et vtriusque ſcripta, incerto, vt ſupra iam monitum, iudicio miſcendi [k]; quemadmodum Peripateticum quendam Italum, Alexandrum de S. Elpidio cum Aphrodiſaeo interdum commiſceri monet IONSIVS [l].

§. XIV.

§. 5. p. 189. Nihil huc facit, quod Deum demonſtrari non poſſe dixit, id enim de demonſtratione Ariſtotelica tantum intelligendum eſt, quae ex prioribus principiis fieri debet, conf. MOSHEM. ad CVDW.

z) L V. Top. p. 178.

a) In L. VII. Metaph. p. 282.

b) L. IX. p. 320.

c) Qq. et ſol. L. II. c. 21.

d) De fato § 6. p. 27.

e) De coelo L. II. p. 91.

f) Vid. quos nominat IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. IV. p. 352. conf. VOSSIVS de ſectis c. XVII. §. 16. p. 92.

g) Conſpect. interpr. Plat. et Ariſt. p. 3.

h) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 63. ſeqq.

i) Vtimur editione Graeco-Latine Londin. 1658. 8. edita, adiecto ad calcem AMMONII HERMEAE loco, de eodem argumento. In qua tamen editione merito miramur, elegantiſſimam H. GROTII verſionem, quae inter ſcriptores de fato p. m. 143. ed. Paris. extat, fuiſſe neglectam. Oppugnaſſe hunc Alexandri librum Hieroclem, teſtatur PHOTIVS Cod CCXIV. ſed et POMPONATIVS de fato p. 378. eum improbat.

k) Vid. PATRIC. T. I. L. I. p. 31. ſeqq.

l) loc. cit.

§. XIV. Intelligi ex hactenus dictis potest, non defuisse inter philosophos Athenis et Alexandriae docentibus et de Platonis et de Aristotelis vera ac genuina mente discordiam atque lites, id quod diserto quoque Hieroclis constat testimonio ex PHOTIO [m] supra *sectione antecedente* producto. Vbi id quoque demonstrauimus, occasionem haec Peripateticorum et Platonicorum iurgia dedisse Ammonio, nouam eamque conciliatricem inter vtramque philosophiam excogitandi. Qua in re Platonicorum quidem et Aristotelicorum non paucos praeiuisse exemplum, ab Ammonio autem peculiarem sectam hoc institutum euasisse ostendimus, quae purgatam reformatamque se philosophiam tradere Platonis Aristotelisque decretis conformem, gloriata est. Videturque ab Ammonii tempore schola Peripateticorum, ab ista conciliatrice philosophia magnum detrimentum passa esse, licet Anatolius Peripateticam denuo scholam circa id tempus Alexandriae erexisset [n], vt *tomo tertio* demonstrabitur. Nam genuinos Peripateticos fere nullos ab hoc tempore deprehendimus, sectam vero Platonicorum Alexandrinorum in eo occupatissimam vidimus, vt praeter Platonem Aristotelem quoque, magistro reconciliatum commentationibus suis illustrarent, vel accommodando potius ad habitum philosophiae Ammonio - Plotinianae syncretisticum corrumperent. Id quod, repetendo paulisper ea, quae *superiore sectione* fuse satis exposita sunt, abunde constabit. Plotinum enim in illustrando Aristotele operam quoque posuisse suam testatur PORPHYRIVS [o], narrando praelegisse eum discipulis Peripateticorum dogmata et scripta exposuisse: Porphyrius autem et *praedicabilia* et *categorias*, et *physicarum auscultationum libros*, quique *de interpretatione* agunt, et *de categoricis syllogismis* illustrauit [p]. *Categorias* etiam et *analytica* Iamblichus enarrauit, Maximus Byzantinus, in Aristotelem commentarium scripsit [q], Plutarchus Nestorii Proclo Aristotelis *de anima* librum enarrauit [r]; Syrianus in *librum III. XIII. et XIV. metaphysicorum* commentarium scripsit [s]. Proclus ipse doctrinam *de interpretatione* Aristotelicam Ammonio exposuit [t], Ammonius Hermeae, isagogen Porphyrii *de quinque praedicabilibus* et librum *de interpretatione*, aliosque multos illustrauit commentario [u]; Damascius *parcebolas in L. I. de coelo*, hodie inter MSSc. libros obuias, *epitomenque in quatuor primos et octauum physicorum Aristotelis* hodie desideratam composuit [x]. Quin Hypatiam quoque doctissimam ex hoc grege feminam philosopham Aristotelis libros studiosae, quae

Eclecticorum studium in Aristotelem.

 Ale-

m) Cod. CCXIV. p. 283.

n) EVSEB. Hist. eccles. L. VII. c. 32. NICEPH. L. VI. c. 36. HIERON. cat. script. eccl. c. 73.

o) Vit Plot. c. 14. p. 116. Displicuisse vero ei praedicamenta Aristotelis, supra dictum.

p) Vid. HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 7. p. 247.

q) SVIDAS in Maximus T. II. p. 494. qui vero eum cum Ephesio confudit.

r) MARINVS in vita Procli c. 12. p. 27.

s) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 431.

t) AMM. HERMEAS comm. in L. de interp. init.

u) FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 164. Sed iudicio et libertate vsum esse, elegans locus Comm. in Cat. p. 5. docet.

x) IDEM Vol. II. p. 126.

Alexandriae ipsam audiebat, iuuentuti explicuisse tradit SVIDAS [y]. Imprimis vero memorabile est, hanc sectam Dialecticam Aristotelis maxime excoluisse, eo quod in ea manca videretur Platonis industria, doctrina vero de praedicabilibus et categoriis Platonica vel Pythagorica potius videretur, non Peripatetica, quippe quam ab Archyta sumsisset Aristoteles. Fuere etiam, inter eos quidam, qui singulari industria in Aristotele explanando excelluerunt, licet eclectici essent, inter quos cum Dexippus, Themistius Euphrades, Olympiodorus et Simplicius emineant, de his quoque philosophis porro agendum est.

Dexippus.

§. XV. DEXIPPVS ex Iamblichi discipulis fuit [z], quem tamen nulla ratione nixus Iamblichi filium facit PATRICIVS [a]. Is, vt ex praeceptore patet, reformatae quidem Platonicorum scholae nomen dedit, Aristoteli tamen, quam Platoni, fuit addictior: id quod ex responsione patet, quam contra obiectiones, quibus Plotinus Aristotelis doctrinam de praedicamentis aggressus est, editam hodie legimus [b]. Putat hunc Dexippum, cum Dexippo Herennio historico Atheniensi vnum eundemque esse VOSSIVS [c], qui ducem in eo habuit Tzetzem: ast tempora repugnant. Dexippus enim Herennii sub Galieno vixit, teste EVNAPIO [d] et SVIDA [e], hunc vero cum Iamblichi discipulus fuerit, Constantini M. tempora non superasse, adeoque serius quam illum vixisse oportet.

Themistius.

§. XVI. Nobile porro nomen inter philosophos seculi post natum Saluatorem quarti consecutus est THEMISTIVS [f], dictus ab eloquentia Euphrades [g]. Natus est ignobili Paphlagoniae loco, patre Eugenio philosopho nobili, quem fatis defunctum oratione laudauit [h]. Fallitur itaque PATRICIVS [i], qui veram eius patriam ignorans, Nicomediensem fuisse putat, eo quod aliquod tempus ibi commoratus est, atque docuit. Ex Aristotelis eum descendisse prosapia, tradit Latinus commentariorum Themistii interpres HERMOLAVS BARBARVS, sed sine teste. Illud ex epistola Constantii, qua Themistium senatui commendat, certum, parentes et maiores iam eius imperatoribus ob virtutem et literas innotuisse [k]. Adolescenti pater et elegantiores literas et philo-

y) In Hypatia T. III. p. 533.

z) SIMPLICIVS in Categ. p. 1. Δέξιππος ὁ Ἰαμβλίχου, TZETZ. Chil. IX. v. 498.

a) l. c. p. 140.

b) SIMPL. l. c. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 158.

c) De Hist. Graec. L. II. c. 16. de nat. Log. c. VIII. §. 3.

d) In Porphyrio.

e) In Dexippus T. I. p. 524. conf. IONSIVS L. III. c. 17. p. 279.

f) De Themistio praeter SVIDAM T. II. Themist p. 171. videndi G. RAMVS et IO. HARDVINVS, qui vitam eius orationibus a se editis praefixerunt. Add. TILLEMONT. Hist. des empereurs T. V. p. 816. IONSIVS l. c. L. III. c. 16. p. 294. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 1. seqq. Act. erud. 1685. p. 461. Nouv. de la rep. des Lettres, 1681. Dec.

g) SIMPLICIVS in L. VI. phys. p. 226. a scholasticis *dilucidi doctoris* cognomen tulit, conf. quos nominat FABRIC. l. c. not. e.

h) Orat. II. p. 28. IONSIVS l. c. reliquique laudati.

i) l. c. p. 141.

k) conf. FABRIC. l. c. not. c. patrem eius philosophum fuisse, testatur etiam PHOTIVS Cod. LXXIV. p. 97.

philosophiam tradidit, obscurumque Aristotelis sensum explanauit [l], viros etiam doctos quos in Ponto Asiae offendit, filio ad egregia queuis nato praeceptores adhibuit [m]. His doctoribus cum acerrimi ingenii et praeclarissimarum dotium adolescens diligenter in philosophia, praesertim quae secundum Aristotelem praecipit, exerceretur, euenit, vt mature philosophi valde obscuri libros non intelligeret modo, sed commentariis quoque, in proprios vsus confectis illustraret. Quos tametsi premebat iuuenis doctissimus, eo tamen inuito in manus deuenere hominum, tantoque cum applausu et approbatione lecti sunt, vt ipse narret [n], Celsum, philosophum Sicyonium ex Iamblichi schola celeberrimum, lectis commentariis suis ad ipsum Constantinopolin vna cum discipulis aduolasse, atque dubiam horum sententiam oraculo fuisse confirmatam. Quae nominis et eruditionis eius existimatio ad nostra vsque tempora perennauit, magnorumque virorum calculum meruit, qui non dicendi tantum facundiam, sed iudicii quoque acumen in philosophando ex merito laudarunt [o]. Etsi vero domi iam inclarescebat, amplius tamen virtutis et eruditionis ostendendae theatrum quaerens, Nicomediam abiit, ibique aliquantisper docuit [p], tum Constantinopoli sedem fixit, et viginti annos magna fama laudeque eloquentiam et philosophiam tradidit [q]. Sed Antiochiae quoque in Syria, et in Galatia Graeca regione se aliquandiu versatum fuisse, ipse innuit [r]. Romam etiam inuisit, inuitatus tamen lautissimis conditionibus, imperatoris etiam implorata auctoritate, vt ibi doceret, eo concedere noluit, sed breui post Constantinopolin rediit: ibi enim ducta vxore, ex qua liberos genuerat, sedem fixerat [s]. Parauit autem Themistio et exquisita eruditio, et facundia cum perspicuitate coniuncta prorsus incomparabilis nec satis laudanda, discipulos plurimos, et gentiles, inter quos eminet LIBANIVS, cuius ad Themistium epistolae [t], quantus vir in rhetoricis et philosophicis literis fuerit, satis docent, et Christianos, inter quos GREGORIVS NAZIANZENVS [u] etiam fuit, qui eum *βασιλέα λόγων* ex merito nominat. Tantaque eius fuit fama et existimatio, vt ipsis imperatoribus gratiosus esset, et ad grauissima eueheretur munera. Constantius enim non florentem tantum annis A. C. CCCLV in senatum eum cooptauit [x], et iteratis literis ad maiores honores sexennium post commendauit [y], sed ob panegyricum quoque imperatori dictum aerea statua donauit [z]. Iulianus et amicitia eum literisque frequentibus

l) Orat. XX. p. 234. XXIII. p. 294.
m) Orat. XXVII. p. 332.
n) Orat. XXIII. p. 295.
o) Conf. praeter praefationes editorum REMI, PETAVII et HARDVINI et biographos Themistii not. (f) laudatos, iudicia eruditorum collecta a MAGIRO Eponymol. crit. p. 774. et THOM. POPE-BLOVNT. cens. cel. auct. p. 229.
p) Orat. XXIII. p. 299.
q) Ibid. conf. HARDVINVS ad h. l. quem IONSIVS p. 294. non satis assecutus est.
r) Ibid. p. 299.
s) Constantii ep. ad Senat. p. 22. LIBANIVS epist. 1.
t) Leguntur illae in Fabricii Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 37. et in collectione epistolarum LIBANII Wolfiana nupera.
u) Vid. EIVSD. ep. CXXXIX. CXL.
x) PHOTIVS Bibl. l. c. p. 97.
y) Opp. p. 18. seqq. ed. Hard.
z) Orat. IV. p. 54.

tibus dignatus eſt [a], et A. C.CCCLXII praefecturam vrbis Conſtantinopolitanae ornauit [b]. Parem fere gratiam apud Iouianum, Valentem, Valentinianum et Gratianum obtinuit, qui diuinam eius eloquentiam ita ſtupentes audiuerunt, vt quicquid vellet, quicquid illis commendaret, gratum ratumque eſſet, quam imperatorum gratiam ipſe quodam loco [c] extollit. Maxime vero ſub Theodoſio Magno auctoritas eius creuit, tantaque cepit imperatorem prudentiae et eloquentiae eius admiratio, vt et munificentiſſimum ſe illi praeberet [d], et praefectum vrbis Conſtantinopolitanae eum iteratis vicibus A. C. CCCLXXXIV, conſtitueret [e], atque in occidentem profecturus Arcadium filium eius fidei atque inſtitutioni traderet [f]. Quod licet dubium ſit TILLEMONTIO, cui non videtur veriſimile imperatorem pium, et Chriſtianae religioni addictiſſimum filium in imperio ſucceſſorem futurum informationi philoſophi gentilis commendaſſe, patebit tamen ex iis, quae paulo infra de Themiſtii religione monebimus, ita ſe hac in re eum geſſiſſe, vt nec ſuſpectus imperatori, nec inuiſus Chriſtianis eſſe potuerit [g]. Accedit his, iſtis eum fuiſſe moribus, qui non potuere non virum optimum omnibus commendare, tantisque negotiis conficiendis, et legationibus ſuſcipiendis fuiſſe adhibitum [h], vt de ſumma eius erga imperatorem fide, maximaque, quam poſſidebat, prudentia Theodoſius eſſet longe certiſſimus. Tandem ſenio et laboribus confectus de deponendo, quod geſſit munere, cogitauit [i]. Etſi enim natalem et emortualem diem atque annum Themiſtii ignoramus, ipſe tamen in *oratione ad ſenatum Conſtantinopolitanum* meminit, ſe per quadraginta fere annos obeundis legationibus, gerendaeque reipublicae operam nauaſſe [k]. Cum vero A. C. CCCXLVII prima vice Conſtantium imperatorem oratione ſit allocutus, ante quod tempus muneri publico admotus non eſt, ſequitur inde A. C. CCCLXXXVII adhuc ſenem vixiſſe, et cum ante vigeſimum annum honores publicos non ſuſcepiſſe probabile ſit, ſeptuagenario maiorem vsque ad finem fere ſeculi peruixiſſe. Quae coniectura inde confirmatur, quod in alia oratione [l], A. C. CCCLXXXIII habita dicat, ſe de deponendo munere ſaepius iam corporis infirmitate, et ſenectute monente cogitaſſe. Recte enim ex eo concluditur, annis iam maturum reipublicae admotum eſſe, quia XXXVI munerum publicorum anno iam confectus fuit ſenio. Etſi vero omnino veriſimile videtur, vsque ad ſeculi quarti finem vixiſſe Themiſtium, non audiendus tamen eſt PATRICIUS [m], qui cum Olympiodoro ſeniore, et Syriano et Plutarcho Neſtorii eum vixiſſe tradit. Hos enim philoſophos ſeculo demum quinto inclaruiſſe, ex enarrata *ſuperiori ſectione* eorum

a) Teſtantur hoc IULIANI ad Themiſtium epiſtolae.
b) SUIDAS l. c.
c) Orat. XXXI. p. 354.
d) Orat. XXIII. p. 292.
e) Orat. XVII. HARDUIN. ad h. l.
f) Orat. XVIII. p. 224.
g) Hiſt. imperat. T. V p. 493. 948.
h) Orat. XXI. p. 352. ſeqq.
i) Orat. XVI. init.
k) Or. XXI. p. 352.
l) Vid. not. (ii)
m) l. c. p. 141.

eorum historia liquet. Magnam vero laudem meruit Themistius non praestantissima tantum facundia et philosophiae cognitione, sed morum etiam suauitate, humanitate et aequitate, quae et inter philosophos, vt postea dicemus, et inter omnes imperatoris imperio subiectos concordiam summopere commendare eum iussit. Cuius memorabile exemplum narrant scriptores ecclesiastici [n]: „Nempe Valens imperator Arianorum secutus partes, graui persecutione orthodoxos, siue ὁμοουσίους premebat, „acerbiora in dies supplicia aduersus illos comminiscens. Id aegre ferens „Themistius orationem ad imperatorem habuit [o], qua eum admonebat, „ne magnopere miretur, quod tanta sit dogmatum diuersitas apud Christianos. Eam enim exiguam esse, si cum multitudine et discrepantia „opinionum, quae apud Graecos sint, conferatur: quippe cum apud „istos plures, quam trecentae sint opiniones. Porro ex varietate opinio„num necessario consequi maximam dissensionem. Deum tamen hac „opinionum varietate delectari, vt singuli maiestatem ipsius magis reue„reantur, vel ob id, quod difficile est, eum cognoscere. Haec et eius„modi alia cum philosophus ei exposuisset, aliquanto mitior factus est im„perator„. Modestiam vero eius inter summos honores eleganter prodit tetrastichum eius in se ipsum, quod editioni Aldinae operum Themistii praefixum est Graece [p], et I. LIPSIVS [q] ita Latine exhibuit:

Aetherea in sella positum te cura subiuit
Sellae argentatae, proh pudor et macula!
Maior eras humilis, minor es nunc, sublimatus,
Descende, vt possis scandere nunc iterum.

Neque dubitamus asserere, animum ad concordiam pacemque naturali inclinatione pronum eclecticae philosophiae studium, concordiaeque inter Platonem et Aristotelem ineundae amorem ei excitasse. Etsi enim et patris et praeceptorum institutione ad Aristotelem potissimum erat adductus, plurimamque in explicanda philosophia Peripatetica ponebat operam; tantum tamen abest, vt Platonem reiecerit, vt eum et eloquentiae caussa et philosophiae gratia plurimum faceret, et vtriusque philosophiam probaret, atque commentariis etiam illustraret [r]; immo omnium fere sapientum placita in vnum systema posse confundi, putaret, si demtis non necessariis, ad dogmata praecipua attenderetur. Sane se cum diuino Platone versari, cum Aristotele habitare, ab Homero non diuelli, ipse professus est [s]; quem characterem esse scholae eclecticae, ex antecedentibus

n) SOCRATES L. IV. c. 32. SOZOMEN. L. VI. c. 36. NICEPHOR. L. XI. c. 46. Tripartita Hist. L. VIII. c. 12. conf. IONSIVS l. c. p. 295.

o) A DVDITHIO versa duodecimum occupat locum inter orationes. Eiusdem argumenti est Orat. V. ad Iouinianum.

p) Inde repetiit FABRICIVS loc. cit. p. 4. not.

q) Ad SENECAE epist. 68. p. m. 414.

r) PHOTIVS l. c.

s) Orat. XXXIII. p. 366.

tibus notum est. Enarrauit itaque et Platonem, teste PHOTIO [t], cuius tamen nihil ad nos peruenit, et Aristotelem, quem perspicuis et elegantibus paraphrasibus [u] illustrauit, et philosophiam eloquentiae melle deliniuit, quas nobis seruatas esse merito gaudemus. Maxime vero Themistium εὐφραδῆν ostendunt orationes elegantissimae, nectare dulciores, quarum post G. REMVM et DIONYS. PETAVIVM pulchram editionem debemus IOANNI HARDVINO [x]. De religione vero Themistii dubios quosdam videas, vtrum Christianis accensendus sit, nec ne? Qui affirmatiuam hic sequuntur partem, diuersis ducuntur rationibus. Post PATRICIVM [y] enim et HORNIVM [z], recentiores quoque alii Themistium CP. praefectum eundem esse putant cum Themistio illo, qui auctor sectae illius fuit, quam a dogmate, quo Christum λόγον multa ignorasse dicebant, Agnoetae plerique dicebant. Seduxit hos NICEPHORVS [a], qui ita: *Ioannes iste Philoponus Alexandrinus, ita vt diximus Tritheitarum praefectus fuit, perinde atque olim Themistius philosophus sub Valente Agnoëtarum sectae praeiit.* Addunt Christianae Themistii religionis patroni, fuisse eum in Gregorii Nazianzeni amicitia, et inueniri Salomoneae sapientiae imitando expressae in eo vestigia, et alia quaedam Christianum sapientia in eo deprehendi. Verum falli viros doctos dudum ab aliis, qui sine praeiudicio rem expenderunt, demonstratum est [b]. Falli enim Nicephorum, quique eum sequuntur, duosque inter se miscere Themistios, gentilem philosophum, et diaconum Alexandrinum, temporum rationes satis euincunt. Nam et LIBERATVS [c] testis est, Themistium hunc, cognomento Calonymum, diaconatus munere apud Alexandrinos functum esse, et PHOTIVS testatur [d], ex Seuerianorum eum fuisse numero. Seuerus autem iste Antiochiae vixit sub Anastasio A. C. DXIII, ex quo clarum est, Themistium Agnoëtarum ducem posthaec demum tempora fuisse. PHOTIVS etiam auctor est [e], vixisse eum post concilium Chalcedonense A. C. DLI habitum, et scripsisse contra Ioannem Philoponum, qui post hanc aetatem floruit. Ex quibus sole meridiano clarius est, duorum fere seculorum spatio vtrumque inter se Themistium differre. Valde vero frigidum est, quae vir quidam doctus [f] pro Nicephori opinione affert: duos quidem fuisse Themistios, vnum Christianum philosophum Agnoëtarum parentem, alterum diaconum Alexandrinum, qui eandem haeresin resuscitauerit. Vnde enim probabitur, Themistium philosophum hunc errorem fouisse, vel eum seculo iam tertio ena-

t) Cod. LXXIV. p. 97.
u) In Analytica posteriora, physica, de anima, de memoria et insomniis Venet. 1534. fol. in librum de coelo et L. XII. Metaphys. quae latine tantum leguntur. Conf. FABRIC. l. c. p. 29. seqq.
x) Paris 1684. fol. conf. Act. erud. 1685. p. 461. FABRIC. l. c.
y) l. c. p. 141.
z) Hist. phil. p. 214. Continuator VOSSII de sectis c. III. §. 3. p. 173. STOLLIVS licet dubius Hist. lit. P. II. p. 373.
a) L. XVIII. c. 50.
b) Vid. CAVE Hist. lit. S. E. p. 374. IONSIVS l. c. p. 294. FABRIC. l. c. p. 5.
c) In Breuiar. c. 19.
d) Cod. CVIII. p. 154.
e) Cod. XXIII. p. 6.
f) Obs. Hal. T. I. obs. 15.

enatum fuiſſe? et quis Chriſtianum iudicabit Themiſtium, qui vel vnam fere eius orationem ſine praeiudicio legerit? Reliquas quas pro hac re afferunt, rationes eleganter diſcutit Magnus WELSERVS, qui ita in epiſtola ad G. REMVM g: *Themiſtio quod Chriſtianam religionem tribuis, quam optarem, me poſſe ſubſcribere? ſed verum tibi fatebor, ego huius rei nullum veſtigium in his omnibus orationibus inuenio. Vnum nimirum Salomonis locum adumbrauit: idem alios itidem gentiles feciſſe nouimus, et hunc ipſum Chriſtianus aliquis, numquam profecto Aſſyriis transſcripſiſſet. At Gregorii Nazianzeni amicitiam coluit. Num non etiam Libanius Baſilii? Quid de reliquo in eo Chriſtianum eſt? certe non philoſophi nomen, quod antiquitus de vllo vmquam Chriſtiano abſolute vſurpatum vix puto. Scimus Iuſtinum Chriſtianum philoſophum, ſed cum adiectione martyris. Non ipſe ſcriptionis ſenſus, in qua multa vere anti-Chriſtiana, et poſtrema a Duditio verſa oratio, quam tota fere impia? quae ne mica, ne borreo quidem ſalis, in homine Chriſtiano excuſari poteſt. Et meo animo multum intereſt intelligere, minime Chriſtianum fuiſſe, qui ſcripſerit.* Hactenus vir illuſtris, cuius rationes rem prorſus definiunt. Quamuis autem a Deorum cultu et auita ſuperſtitione publica profeſſione non receſſerit Themiſtius, non tamen aequum modo erga Chriſtianos ſeruauit animum, et naturae bonitate et dominorum, quibus ſeruiebat, voluntate formatum; verum regulis quoque ſectae, cui adhaerebat eclecticae, inſtructus in eam deſcendit opinionem, omnes religiones ſuo modo poſſe admitti, liberumque eſſe, quo fere modo quis Deo ſeruiat, modo ab impietate purum ſeruet animum. Eo enim maxime argumento Valenti diſſidiorum inter Chriſtianos eo tempore feruentium tolerantiam ſuaſiſſe, Socratis teſtimonio ſupra narrauimus, et orationes quoque hodie extantes luculenter demonſtrant. Cuius principium, quod animo inſedit ſuo, quodque Platonicorum Alexandrinorum ſcitis accurate reſpondet, hoc poſuit h: *informaſſe Deum omnium mentes, quamuis agreſtium et barbarorum, notione ſui, ſtudiumque pietatis ita omnibus inſculpſiſſe, vt neque perſuadendo, neque cogendo ex animis exui poſſet. Rationem vero et viam, qua coli velit, non praeſcripſiſſe, ſed cuiusque iudicio et voluntati permiſiſſe. Nosque iam dudum vix aut ne vix quidem vmbram vllam religionis habituros fuiſſe, ſi omnium mortalium idem ſemper ritus ſacrorum, eadem habendarum ceremoniarum fuiſſet ratio. Nunc varietate opinionum et ad hanc diem altum auctumque eſſe ſtudium religionis, et a poſteritate ad ſempiternum tempus ſtudioſe retentum iri.* Alia ex hac oratione loca breuitatis cauſſa non adducimus, legenda apud praeſtan-

g) In Cl. SCHELHORNII Amoenit. liter. P. III. p. 247.

h) Orat. XII. p. 157.

ſtantiſſimum MOSHEMIVM [i], qui docte, more ſuo, ex his confecit, Themiſtium cum aliis huius ſectae fautoribus prudentius de religione ſtatuere cupientibus in eam deſcendiſſe opinionem, cultus varietatem nihil impedire, quo minus et Chriſtiani et ethnici ſalutem conſequerentur. Quod licet valde videatur παράδοξον, conſentaneum tamen eſt principiis huius ſectae, quae luculenter expreſſit Themiſtius, ſtatuendo, *Deum naturae dominum, et fabricatorem occultari velle, et a cognitione noſtra ſe longiſſime remouiſſe, neque ad captum ingeniorum noſtrorum ſe demittere, hocque ſatis argumenti eſſe, non poſtulare eum ab omnibus vnum idemque ius religionis: ſed cuique de ſe ſua non aliena ſponte opinandi facultatem relinquere.* Ita vero Themiſtius, qui Chriſtianis principibus ſeruiebat, et prudenter rebus dominorum ſuorum, quibus tot diuerſiſſimarum religionum ſubditi erant, conſulere putabat, et ſe heris ſuis gratum exhibebat, et licet Chriſtianus non eſſet, ad temporis tamen circumſtantias ſe attemperabat, et ſuae ſimul, cui adhaerebat, religionis cultoribus optime fauebat. Inde enim admiſſis his, quae imperatoribus non ſine Venere et Apolline commendabat, principiis atque regulis, ſequebatur, nec gentilem ſuperſtitionem, quam extirpare coeperat et euertere totam Conſtantinus M. cogitauerat, perſequendam, ſed liberum cuiuis, quicunque placeat religionis habitum Deorumque cultum relinquendum eſſe.

Olympiodorus.

§. XVII. Sequenti ſeculo quinto Peripateticae philoſophiae notitia celebris fuit OLYMPIODORVS, philoſophus Alexandrinus, quem circa A. C. CDXXX floruiſſe, ex Procli aetate colligi poteſt. Proclus enim, vt ſupra ex MARINO [k] oſtenſum, nondum viginti annos natus ad Plutarchum Athenas ſeceſſit, cum iam Alexandriae Olympiodorum et Heronem, illum Peripateticam philoſophiam, hunc mathematicas artes explicantem, audiuiſſet; qui cum A. C. CDXII natus ſit, ſequitur inde circa dictum annum Olympiodorum Alexandriae Peripateticam philoſophiam docuiſſe. Vtrum vero in ſchola Plotiniana docuerit, quoniam Platonica quoque dogmata tenebat, an in Peripatetica, quam Anatolium Alexandriae excitaſſe diximus, definiri difficulter poteſt; poſterius tamen coniectura probabili ſe commendat, eo quod Peripateticae diſciplinae docendae munus Olympiodoro MARINVS tribuit, eoque tempore Plotinianam ſcholam occupauerit Hierocles. Hunc vero Olympiodorum philoſophum clariſſimae famae vocat, magnaque dicendi facultate praeditum, MARINVS, aſt qui propter ſuam in dicendo celeritatem et grauitatem rerum de quibus ageret, a pauciſſimis auditoribus intelligeretur. Id quod occaſionem dediſſe Proclo, ea quae obſcure dicta eſſent a magiſtro, condiſcipulis explicandi, eumque ita gratum reddidiſſe Olympiodoro,

i) De corrupta per Platonicos recentiores eccleſia §. 32. Vol. diſſ. H. E. p. 171.

k) Vit. Procli c. 9. p. 19. SVIDAS in Olympiod. T. II. p. 681.

ro, vt filiam ei despondere cuperet, supra in Procli vita narrauimus. Fuisse alios quoque Olympiodoros, philosophiae laude et eruditione celebres constat. Inter quos praeter Olympiodorum Thebanum [l], historicum haud incelebrem, Olympiodori duo, Platonicae sectae addicti, aliusque Peripateticus nostro iunior enumerari solent. Nam Olympiodori meminit ISIDORVS PELVSIOTA [m], eumque Platonis admiratorem esse dicit. Quod licet tempora de Alexandrino intelligi patiantur, ex Marino tamen patet, hunc Aristotelis, quam Platonis, potiorem habuisse rationem; adeoque rectius vtrumque inter se distingui. Alter Platonicus is est, quem Platonis vitam a MEIBOMIO ad calcem DIOGENIS LAERTII editam descripsisse *tomo primo* diximus. Scriptum enim ab eo commentarium in Platonem hodienum inter MSC. Codices in caesarea regiaque Parisiensi bibliotheca et passim alibi extare, ex catalogis notum est [n]. Hunc distinguendum esse a Procli praeceptore ex eo euincitur, quod non tantum Proclum ipsum, sed et Proclo iuniorem Damascium laudet [o]. Extant porro Olympiodori *commentarii in Aristotelis libros meteorologicos*; ast is, licet ipse quoque Alexandrinus esset, a nostro distinguendus est. Iuniorem enim se fuisse, ipse prodit, testatus [p] cometen sua aetate conspectum anno CCLXXXI Diocletiani, qui incidit in annum Christi DLXV. Alium Olympiodorum Alexandrinum, Diaconum eius ecclesiae, aliosque huius nominis, quos FABRICIVS [q] enumerat, tacemus. Lapsi sunt in his homonymis distinguendis LAMBECIVS [r], LABBEVS [s] et IONSIVS [t].

§. XVIII. Meruit etiam de Aristotele ex Eclecticorum secta SIMPLICIVS [u], natione Cilix, discipulus Ammonii Hermeae [v] et Damascii [w], atque Eulamii siue Eulalii familiaris. Floruisse Simplicium sub Iustiniano imperatore, inde liquet, quod cum reliquis Platonicis, impera- *Simplicius.*

 toris

l) Ex Aegypti Thebaide oriundus ideo memorabilis est, quod Chemiae peritus fuit, tantoque apud Theodosium iuniorem gratia et auctoritate floruit, vt ad Hunnos legatus ab imperatore mitteretur. Huius Olympiodori prodierunt Excerpta ex eius historicis commentariis, de quorum editionibus videndus FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. VI. p. 237. seq. Vol. IX. p. 401. et VOSSIVS de histor. Graec. L. II. c. 20. p. 261. Diuersum hunc a Peripatetico Alexandrino esse, et nomen ποιητοῦ, id est, operatoris chemici, et patria, et aetas prodit. Huic Olympiodoro libros inscripsisse suos Hieroclem coniicit IONSIVS de Scr. hist. philos. L. III. c. 10. p. 103.

m) L. II. ep. 52. 56.

n) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 63.

o) Conf. KVSTER. ad h. l. Suidae p. 681.

p) l. c. L. I. p. 20.

q) l. c. Vol. IX. p. 357.

r) In Bibl. Vindob. L. VI. p. 187. Procli praeceptorem cum iuniore Platonico confundit.

s) In conspectu Commentat. in Plat. et Aristotel.

t) De Script. hist. phil. L. III. c. 19. qui Olympiodorum Thebanum, Alexandrinum Procli praeceptorem, Olympiodorum ab Isidoro memoratum, Peripateticum iuniorem et Platonicum iuniorem, quos inter se distinguendos esse, ex hactenus dictis manifestum est, vnum eundemque philosophum indicare contendit. Qui si ad temporum notationes, vt alias facere solet, attendisset, facile confusionem euitasset.

u) AGATHIAS L. II. p. 65. SVIDAS in πρέσβεις T. III. p. 171. qui tamen in Damascius T. I. p. 506. eum Eulamii Phrygis conterraneum male facit.

v) Ad phys. l. comm. 12. p. 32. de coelo p. 115.

w) Ibid. L. IV. comm. 53. 141. IONS. de Scr. Hist. phil. L. III. c. 19. p. 306. qui tamen c. 18. p. 302. Damascium Simplicii discipulum perperam dicit.

toris edicto pressis ad Chosroëm circa seculum sextum medium confugerit, ast improbatis barbari regis moribus induciisque cum Romanis factis, quibus illis quoque de religionis libertate cautum, domi redierit, de qua re in Platonicorum Alexandrinorum historia [x] dictum. Studiosum Peripateticae doctrinae fuisse, ex commentariis in Aristotelis libros constat, in quibus et iudicii vim non contemnendam, et lectionis copiam philosophiae etiam veteris notitiam singularem prodidit. De quorum editionibus videndus FABRICIVS [y]. Etsi vero multam Aristotelis philosophiae impendit operam, Platonicam tamen cum ea more sectae suae coniunxit, quin et Stoicam vtrique applicuit, indeque mixtum illud philosophiae genus mire confirmauit, quod in antecedentibus fuse delineauimus. Specimen eius rei dabit commentarius in enchiridion Epicteti, in quo Platonica, Peripatetica et Stoica, quin Christiana quoque miscentur [z]. Aristotelem vero contra Philoponum pertinaciter defendit.

Decrescens philosophia Peripatetica.

§. XIX. Et haec quidem celebriora nomina sunt, quae de Aristotele praeclare meruerunt. Non defuere quidem alii quoque, qui ad illustrandas Peripateticas literas symbolam suam contulerunt, inter quos est Priscianus Lydus commentario in Theophrastum notus [a], qui cum Isidoro Damascio, Eulamio, Simplicioque in Persiam abiit. Transiit etiam disciplina Peripatetica ad Christianos, inter quos in oriente Ioannes Philoponus, in occidente Boëthius magnum sibi in huius sectae philosophia nomen parauerunt. Ast illi exiguae famae sunt, vixque commemorandi; horum vero consideratio in sequenti tomo, qui philosophiae inter Christianos fata et historiam explicabit, instituenda est. Seculo vero post C. N. septimo cum irruptionibus gentium barbararum cuncta vastarentur, Mauritii funesta fata philosophiae quoque studiis exitum attulerunt, expirauitque quae sola fere hactenus obtinuerat secta Platonica reformata, quodque in ea viguerat Platonis atque Aristotelis studium. Cum enim publicae calamitates tanquam torrentes vniuersum Romanum imperium occupassent, et in Italia quidem diu iam Gothorum Vandalorumque incursionibus barbaries triumphasset, Phocae tandem crudelitas Heraclii negligentia, bellum contra Chosroëm infelix, et Saracenorum, instar diluuii ingruens tandem irruptio cladesque maximae philosophiae quoque in oriente indixerunt exilium. Tandem Seculo X, Barda imperante noua lux quaedam bonis literis et imprimis philosophiae Aristotelicae affulsit, inuentique sunt viri acuti et industrii, qui nouis conatibus secundum Aristotelem philosopharentur, hinc post Ioannem Damascenum, Pselli, Michaëlis Ephesii aliorumque non ignota sunt nomina, suo tamen loco infra in Christianorum philosophorum historia enarranda. Quae

x) In Damascio.

y) Iudicium cape ex catalogis scriptorum a Simplicio allegatorum apud FABRIC Bibl. Gr. Vol. VIII. p. 621. quod rarum suo tempore fuisse ipse monet, comm. ad phys. Aristot. p. 9.

z) FABRIC. Vol. III. p. 263. Vol. VIII. p. 645.

a) Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. a

Quae vero inter Christianos in exilium acta fuit Peripatetica philosophia ad Arabas confugit, et recepta tandem, non obstante Muhamedis erga bonas literas artesque odio feliciter recepta est, et benigne habita. Id quod in *tertio tomo* latius prosequemur. Hic enim non Peripateticae tantum, sed omnis quoque philosophiae sub imperatoribus Romanis terminus fuit, quatenus a gentilibus culta fuit philosophis. Quam praeter vastationes gentium barbararum Iustinianus primus fixisse videtur, sublatis quae philosophis hactenus soluta erant salariis, vt templa ex ea pecunia exstrueret. Leo vero Isaurus immani facinore roborauit, publicum convictum virorum doctorum, qui instruendae iuuentutis caussa publice alebantur, eo quod consilia destruendarum imaginum non adiuuassent, cum libris et aedibus comburendo, vt narrat ZONARAS. Sed non imperantium tantum socordia, zelusque praeposterus, et populorum barbarorum inuasiones philosophiam tandem expulerunt, quod fatum Athenas ex ea caussa passas esse notat EVNAPIVS [b]; sed nescio qua fatali periodo inter ipsas philosophantium cohortes amor fere omnis philosophiae et honestarum disciplinarum exspirauit. Id Alexandriae contigisse suo tempore grauiter conqueritur AENEAS GAZAEVS [c]. Dabimus ipsa eius verba, quoniam occidentibus philosophiae studiis lucem foenerantur: *Olim pulchrarum rerum Alexandriae erat studium; nunc omnia id genus passim euanuerunt. Qui nomina tabulis studiosorum dederunt, abhorrent doctrinam: cuius erat docere, nihil praeter supercilium doctoris habet, caetera vel docendis rudior. In circo et theatro iuuentus habitat, frigent liberalium subsellia artium, magna vastitate horrent philosophorum scholae.* Talis cum Alexandriae facies fuerit, vbi philosophiae praecipuum erat emporium, facile inde coniici potest, immanem barbariem reliqua loca imperii Romani occupauisse. Donec superuenerunt Saraceni, qui ignorantia omnia complentes, bibliothecas Alexandrinas, vt postea dicetur, exusserunt, ne quid veteris eruditionis in tam celebri vrbe superesset. Sed de his infra.

§. XX. Diiudicari iam sine magno labore, et mediocri attentione adhibita, ex enarrata hactenus Peripateticae sectae ad medium vsque aeuum historia eius vicissitudines fatorumque varietas et rationes atque circumstantiae possunt. Quas vt vno quasi fasciculo lectori exhibeamus, et quae dicta prolixe sunt, in summam contrahamus, paucis his obseruationibus rem omnem complectemur: *Obseruationes generales de philosophia Peripatetica sub Impp.*

I. Periisse scilicet veram Peripateticae philosophiae faciem post Theophrastum fato functum, librosque Aristotelis et Theophrasti in hominum idiotarum manus delatos neglectosque; Andronicum vero protractis ex squalore et puluere libris Aristotelis genuinam explicandi huius

b) In Maximo.

c) In Theophrasto.

philosophi dogmata methodum reuocasse, posterisque tradidisse. Et hac tamen diligentia non obstante ex infeliciter sartis lacunis et confuso librorum Aristotelis ordine non exiguam iacturam passam fuisse philosophiam Aristotelis.

II. Secuta esse tempora infelicia, quibus vt nullius fere sectae philosophis ita nec Peripateticis honos vllus habitus est, tyrannide omnia complente. Accidisse etiam, vt scholasticum eloquentiae studium, quod magnopere post Vespasianorum aetatem florebat, Peripateticae philosophiae incrementis obicem poneret, cum theoretica philosophiae ratio, concisiori et scholastico argumentandi modo vsa effuso disserendi generi, quod sectabantur sophistae non valde conueniret, idque iuuaret magnopere [d].

III. Corrupisse inualescens Seculi secundi initio πολυμαθείας studium philosophiam Peripateticam, et occasionem dedisse syncretismo, quem adulterasse veram Aristotelis mentem exemplis docuimus. Cum enim reliquas quoque sectas tanquam exploratores perquisiuissent, placuit varietas opinionum, quae in Aristotelis systema translata monstra opinionum peperit, id quod imprimis per eclecticos siue Alexandrinos Platonicos factum esse luculentis speciminibus demonstrauimus.

IV. Emersisse quidem sub Antonino Pio Peripateticam philosophiam et ad pristinum honorem adspirasse, locum in cathedra publica capientem, professoribus lautis salariis ditatis auctisque; sed et hanc fortunam suas vices expertam esse. Ab eo enim tempore magna inuidia sectas se mutuo pressisse odioque cumulasse Vatiniano. Cui cum medicina ex syncretismo cum Platonica philosophia initio allata esset, remedium ipso morbo fuisse deterius pestilentiusque.

V. Damnosam quoque Peripateticae philosophiae fuisse audaciam criticorum et grammaticorum, lacunas in scriptis Aristotelis ex ingenio supplentium, suasque nugas magno philosopho supponentium; obscuritate autem eius ad illum finem vtentium, vt coniecturas suas saepe friuolas, sane semper audaces, Aristotelis menti esse conformes, contendere possent.

VI. Nouam tamen spem melioris fortunae attulisse Alexandrum Aphrodisiensem, qui neglecta syncretistica secundum Aristotelem philosophandi methodo, pressius philosophum secutus est, hancque disciplinae Peripateticae purioris rationem, auctoritate imperatorum in cathedram publicam traduxit. Ast exorienti luci mox ex eodem, quo progressa est ista felicitas, fonte grauem obstitisse nebulam, Caracalla imperatore, qui

d) Conferri non sine iucunditate hic potest cum huius sectae historia PHILOSTRATI vitae Sophistarum.

qui cum patre Seuero Alexandro Aphrodiſienſem Peripateticam philoſophiam publice docere iuſſerat, de eo conſilia agitante, vt omnes Ariſtotelis libri plane tollerentur, eo quod Ariſtotelis arte Alexandrum M. veneno ſublatum eſſe crederet.

VII. Etſi vero Alexandrea ſchola ſinceriori modo Ariſtotelis dogmata enarrare contenderet, non tamen adeo ſeruilem eam induiſſe animum, vt nulla in re ab Ariſtotele diuortium facere auderet, ſed paſſim in alias opiniones abiiſſe. Cuius rei exemplum ſupra in ipſo Alexandro Aphrodiſienſi exhibuimus, prouidentiam diuinam contra Ariſtotelem aſſerente. Multis hanc philoſophandi libertatem in ſchola Peripatetica obſeruatam exemplis probauit PATRICIVS [e], dignus qui ea de re attente legatur. Ita vero laudabile quidem philoſophandi exemplum eos exhibuiſſe, aſt genuinam Peripateticae philoſophiae mentem his adeo non adiutam fuiſſe, vt potius alienae opiniones Ariſtoteli affingerentur, quilibet facile intelligit.

VIII. Maxime vero ad variam explicandi Ariſtotelem methodum, quae in eius ſchola poſt C. N. obtinuit, attendendum eſſe, eamque diuerſa ratione variaſſe. Probe id obſeruandum eſt. Quidam enim, vt Aſpaſius, plurimum operae poſuerunt in verbis Ariſtotelis et interpretandis et corrigendis, et reſtituendis, idque et grammatica ratione et philoſophica, quod, quo quis erat ingenio felicior, eo periculoſius erat, ne veri ſenſus Ariſtotelis peruerterentur. Alii paraphraſibus obſcuritati librorum Ariſtotelis mederi cupiebant, id quod Andronicus iam tentauit, maiori vero felicitate exſecutus eſt Themiſtius; non ſine metu proprias eos ingenii ſui cogitationes verbis Ariſtotelis affinxiſſe. Alii accuratius in exponendo Ariſtotele verſaturi, totosque libros aemula quadam tractatione explanaturi, et argumenta librorum atque ſummam et modum demonſtrationis, et rationum pondera excuſſerunt, cum ipſo quaſi Ariſtotele philoſophati. Quam commentandi in Ariſtotelis libros rationem praecipue Alexander Aphrodiſaeus tenuit, vnde commentatoris nomen adeptus eſt. Alii tandem ſolis principiis Peripateticis vſi, ad mentem quidem Ariſtotelis de materiis dialecticis phyſicis et ethicis diſſeruerunt, aſt ſuos ſenſus, ſuasque ratiocinationes ſecuti, ſuas opiniones exhibuerunt et demonſtrarunt, quas cum Peripateticis principiis inaedificaſſent, Ariſtotelicas eſſe dixerunt. Cuius generis commentationes Peripateticae innumerae extant. Alios plures exponendi Peripateticam philoſophiam modos exponit PATRICIVS [f], in quibusdam tamen μικρόλογος, muſcasque captans. Ex his autem quilibet, cui ſanum ſynciput eſt, intelligit, multa potuiſſe obrepere, de quibus Ariſtoteles nunquam

e) l. c. L. XII. p. 160. ſeqq. f) l. c. p. 146. ſeqq.

quam cogitauit, ſicque veram ac genuinam eius philoſophiam multis modis potuiſſe adulterari.

IX. Dubium vero non eſſe, multiplicem variamque hanc explicandi Ariſtotelem rationem multis contentionibus et diſputationibus de vera Ariſtotelis mente portam aperuiſſe, quae cum ad Saracenos, de vera eius ſententia ob multas cauſſas, infra exponendas, incertos et ab his ad ſcholaſticos doctores tranſiiſſent, enatum inde eſſe contentioſum illud et ab ipſo Ariſtotele abhorrens philoſophiae genus, quod Scholaſticae philoſophiae nomine in *tomo tertio* accurate delineabimus.

X. Acceſſiſſe tandem inteſtinis his malis eclecticae ſectae ſtudium et vindicandi ſibi Ariſtotelem et cum Platone reconciliandi, et alias ſectas ſupprimendi: idque multas quidem nobis commentationes in Ariſtotelem peperiſſe, eruditionis luminibus non carentes; aſt veros tandem ſenſus Ariſtotelis in ſe obſcuros et latentes multo magis abſcondiſſe. Et ex his omnibus hoc tandem ſtatuendum eſſe; non ſufficere Peripateticorum poſt C. N. diligentiam ad veram Ariſtotelis mentem et ſententiam ex ſcriptis eius eruendam.

SECTIO SEXTA.

DE SECTA CYNICA.

§. I.

Fata ſectae Cynicae.

Sectae Cynicae poſt natum Saluatorem fata cognituro ad hiſtoriam eius ante C. N. reſpiciendum, et indoles atque conſtitutio illius ſectae recogitanda eſt. Accurate enim *tomo primo* demonſtrauimus, eius finem atque ſcopum non fuiſſe, theoreticam quandam ſectam condere, et peculiare doctrinae exſtruere aedificium; ſed practicae potius virtutis exempla oſtendere, et ſingulare vitae inſtitutum ſequi, quod et ipſum philoſophicam virtutem, heroicumque aliquod ſapientiae viuendo expreſſae robur exhiberet, et ad virtutem commendandam vitiumque acriter reprehendendum, emendandoſque corruptos hominum mores ſufficeret. Demonſtratum porro, elegiſſe ſectam Cynicam ad hunc finem obtinendum vitam duriſſimam, et ſpontaneo paupertatis iugo ſuſcepto ex beneficiis hominum diuitum vixiſſe, indictoque affectibus bello inſuperabile pectus communi vitiorum torrenti obieciſſe: vſam autem fuiſſe et lingua acerrima, et acumine in reprehendendis hominum moribus ingenioſe pungente; decori etiam cum affectata ſuperbia anxie a Graecis obſeruati negligentiam ſtudioſe coluiſſe. Quin et hoc nos docuit Cynicae ſectae hiſtoria, viros magni animi, acerrimi iudicii, et in-

et inuſitatae fortitudinis hanc viuendi rationem fuiſſe amplexos et non obſtante ſingulari et a communi viuendi ratione prorſus deuiante vita, in magna auctoritate vixiſſe et patienter atque cum veneratione aliqua exceptas fuiſſe eorum reprehenſiones, cauillis interdum ob nimiam dicendi et redarguendi licentiam ſimiles, immo gratos eos magnis principibusque viris haud raro fuiſſe. Valde ſe commendauit hoc durum vitae genus, quod profitebatur ſecta Cynica, effecitque innata homini ſuperbia, vt hanc auctoritatem et venerationem, qua Cynici veteres gaudebant, cum neglectu et commodi et decori complures affectarent. Aſt deerat his hominibus Antiſthenis, Diogenis, Cratetis animus, roburque illud, quod ad negligenda vitae omnis commoda perferendamque virtuti Cynicae auſteritatem omnino requirebatur, deerat animi candor ad id vnice reſpiciens, vt graſſantium ſcelerum torrens inhiberetur, et regnantia proculcarentur vitia: nec pauca quaedam virorum iſtum animi virtutisque robur exprimentium exempla impedire poterant, quo minus in turpiſſimam adulationem, et abiectiſſima mendicitatis opprobria, quibus nec recti nec decori ratio vlla habebatur, inſtitutum vitae Cynicum degeneraret, et laudatam virtutem Cynicam maculis deformaret. Plena ſunt declamationibus in impudentiſſimum hominum genus veterum ſcripta, quae otium, mores paraſiticos, impudentiam, obtrectandi licentiam, decori neglectum, et vitia fere quaelibet Cynicis obiiciunt. Sane ſuo iam tempore CICERO [a] *Cynicorum nationem totam eiiciendam eſſe* ſtatuit, *eo quod inimica verecundiae eſſet, ſine qua nihil rectum eſſe poſſit, nihil honeſtum.* Caeſarum vero temporibus graui oratione paſſim in peſſimos Cynicorum mores declamauit LVCIANVS [b]. Is enim in *fugitiuis* [c] accurata imagine Pſeudo-Cynicos iſtos, deſcripturus, „ſceleſtum quoddam „hominum genus eſſe dicit, et vt plurimum ſeruile et mercenarium cum „philoſophia non conuerſatum a pueris ſed ſeruitutem ſeruiens, aut ſub „mercede operam locans, aut alias artes exercens. Hos homines, cum „reuerentiam, quae philoſophiae exhibeatur, conſpexerint, et tolerantiam libertatis loquendi, hanc tyrannidem haud exiguam iudicaſſe, ve„rum artes huc facientes diſcere non poſſe, artificia autem, et ſeruitu„tem moleſtam et intolerandam iudicaſſe. Re igitur diligenter perpenſa „ad ſocordiam declinaſſe, audaciamque et ignorantiam ac impudentiam „in auxilium aduocaſſe, conuitia vero noua excogitaſſe, et externum „philoſophorum habitum, vt aſinus Aeſopi leonem in eius pelle, aſſum„ſiſſe, veſtem detritam ſibi circumdediſſe, peram collo ſuſpendiſſe, „lignum in manibus geſtaſſe, latraſſe omnibusque maledixiſſe, ſecurita„tem

a) De offic. L. I.

b) In Diogenes et Crates, vitarum auctione in Diog. et Antiſthene, in Demonacte, in Peregrino et in Cynico, dialogis.

c) T. IV. p. m. 381.

„tem vero, quod ob talia nilil passuri essent, formae reuerentiam prae„stare; libertatem vero, inuito etiam domino promtam baculi expertam „violentiam. Caeterum farinam non amplius paucam, neque placentam „vt antea, tenuem, obsonia vero nequaquam solita, cepeue agreste, „sed carnes omnifariam, et vinum suauissimum, quin et aurum, cum „velint, paratum: etenim circumerrantes tributum colligere, multosque „dare existimare, vel habitus veneratione, aut metu ne male audire co„gantur. - - Tali impostura ciuitatem repletam esse vniuersam, et ma„xime sub Diogenis, Antisthenis et Cratetis titulo, nec non canum prae„textu: Ceterum quod natura optimum est in canibus eos non imitari „sed gulositate, latratu, rapina, venereis, adulationibus dantium, men„sarum denique frequentatione, his perquam diligenter elaborare. - - „Nonnullos et hospitum suorum adulterantes vxores abducere, Iliensis il„lius iuuenis instar, tanquam et ipsae philosophaturae essent: quae vero in „conuiuiis agant, quemadmodum inebrientur, longum fore recensere, et „haec facere, dum ipsi ebrietatem, adulteria, luxuriam, et auaritiam re„prehendunt. Ipsos vehementia irae leuissimarumque rerum perturba„tione, nec non indignandi facilitate etiam nuper genitos infantulos su„perare: non paruum igitur risum spectatoribus mouere, cum quouis „etiam fortuito casu adeo illis ira ebulliat: colore autem liuidos videri, „impudens aliquid et abominabile prae se ferentes &c.„ Plura eiusmodi et hoc loco, et alibi passim de Cynicis queritur Lucianus. Qui licet ad ridendos omnes philosophos studium fere omne suum contulisse videatur, tantum tamen abest, vt veros Cynicos contemserit, riseritque, vt potius in *Cynico*, instituti huius alumnum verum atque genuinum egregie depingat dilaudetque, et Demonactem Cynicum magnis laudibus extollat. Quod si nobis liceret esse prolixis, facile labore complura veterum colligi loca possent [d], quibus vita pessima Cynicorum istis temporibus depingitur, hominesque hos, qui Antisthenis se Diogenisque vel Cratetis exemplum sequi, vel Herculis magis vestigiis insistere [e] et eclecticos practicos se esse iactabant [f], magnamque in rebus fere omnibus ἀδιαφορίαν affectabant, posthabito omni virtutis et honestatis cultu, gulositate, impudentia, ventris studio, latratu maledicentissimo, et acerbissimis inuectiuis bonorum omnium odia et indignationem, populi vero ex vestitu et professione nescio quam morum sanctitatem colligentis plausum meruisse, multis exemplis conficitur. Tanta vero maledicentiae impudentissima fuit audacia, vt ne principibus quidem viris immo ipsis imperatori-

bus

d) Vid. ATHENAEVS Deipnos. p. 156. conf. GAVDENT. de phil Rom. c. CXLVI. p. 149. Acta philos. Vol. II. p. 914. vbi Cynulcum Athenaei non nomen proprium philosophi, sed commune mali Cynici nomen esse ingeniosa conjectura traditur. Alias imagines Pseudo-Cynicorum vide apud IVLIANVM Orat. VII. EPICTET. diss. 22. L. III. p. 299. aliosque, et ecclesiasticos, IVSTINVM, TATIANVM, AVGVSTINVM.

e) IVLIAN. Orat. VI. p. 187. LVCIAN. in Demonacte T. I. p. m. 581. vit. auct. T. III. p. 107. EVSEB. praep eu. L. XV. c. 3. et quae T. I. L. III. c. 8. de Cynicis disseruimus.

f) Oenomaus apud IVLIANVM l. c.

bus parcerent, quod suo malo fecisse Diogenem postea narrabimus, et in Peregrino notat LVCIANVS [g], monens, *insolentissimae linguae hominem in ipsum imperatorem audacissimis conuiciis debacchatum fuisse, quae cum ille neglexisset, neque supplicio afficere dignatus esset eos, qui rationem conuitiis impetendi alios artem sibi peculiarem fecissent, tantam dicendi licentiam non mediocrem Peregrino gloriam comparasse, donec is qui reipublicae procurationem obibat, eiectum eum ablegasset, cum praeter modum hac libertate abuteretur, dicentem, vrbi nihil opus esse tali philosopho.* Iudicari ex his facile potest, auctoritatem, qua veteres Cynici inter omnes pollebant, horum hominum malis et detestandis moribus prorsus concidisse. Et vitae quidem durioris specie, et victu atque amictu ab aliis se distinguebant, voluptatesque pedibus se calcare simulabant. Tunica vtebantur duplici siue abolla [h], immo ferarum pellibus tecti quidam incedebant, qualem depingit LVCIANVS [i], mendicorum affectabant supellectilem, nempe vt AVSONIVS [k] habet:

Pera, polenta, tribon, baculus, scyphus, arcta supellex
Ista fuit Cynici.

Barbam etiam alebant, vt maiorem inde venerationem caperent [l]. Vita tamen nequissima propudiosum hominum genus et boni cuiuslibet indignationi, et plebis exposuit opprobrio, quae ignominia, immo verberibus nonnunquam ob linguae impudentiam eos male habebat [m], petulantesque adolescentes lapidibus impetebant. Tamque contemta tandem virtus Cynica reddita est, vt scortorum fieret ludibrium mulieresque publicato corpore infames illis illuderent. De quo illud PERSII [n]:

multum gaudere paratus
Si Cynico barbam petulans nonaria [o] vellat.

Non probabant haec viri graues et prudentes, qui seuerum institutum, summum philosophiae robur esse probe norant; ast prostitui philosophiae sanctitatem et venerabilem Cynismi auctoritatem pessimorum hominum profanis et detestandis plane moribus indignabantur, virtutis ipsius interesse rati, ne pro hypocritica vesania cultus eius haberetur. Quae illis

 caus-

g) T. IV. p. m. 283.
h) Abolla a MARTIALE, τρίβων, siue pallium detritum a LVCIANO Cynicis obiectum.
i) In Demonacte T. II. p. m. 572. qui salse quoque eos ridet in Peregrino T. IV. p. 288. qui peram et pallium facere Cynicum putabant.
k) In epigramm.
l) Hinc barbati magistri philosophi Stoici et Cynici dicti PERSIO Sat. IV.
Barbatum haec crede magistrum
Dicere sorbitio tollit quem dira cicutae.
IVVEN. Sat. XIV.
Barbatos licet admoneas mille inde magistros.
Conf. HORNIVS Hist. phil. l. VII. c. 13. p. 379. qui tamen more suo multa aliena admiscet.
m) LVCIAN. in Demonacte T. II. p. 582. EPICTET. l. c. p. 308.
n) Sat. I. v. 133.
o) Nonaria, scortum, quod a nona hora prostabat. Conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. LXIX. p. 243.

caussa fuit, vt veram Cynici imaginem describerent, et qua ratione sapientiae minister esse deberet, ostenderent. In qua re valde diligentes fuere philosophi acuti, IVLIANVS [p], MAXIMVS TYRIVS [q], DIO PRVSAEENSIS [r], LVCIANVS [s], et imprimis EPICTETVS [t], qui prolixe de vita Cynica disseruit, cuius haec Cynici veri imago est: *Primum tuis in rebus non amplius te tui similem esse oportet, nec quicquam eorum facere, quae nunc facis. Non incusandus Deus, non homo, appetitus plane tibi auferendus est, auersatio ad ea sola, quae nostri arbitrii sunt, transferenda, non te iracundum esse decet, non indignabundum, non inuidum, non misericordem, puella pulcra tibi videri non debet, non gloriola, non puellus, non placentula. Cynico parietum loco est verecundia, haec domus illi est, haec ianua, hi cubicularii, hae tenebrae, neque enim debet suarum rerum quicquam occultare. - - Primum tuus animus tibi purgandus, et illud vitae institutum, corpusculum nihil ad te, mors nihil ad te, quocunque in exilium abieris, ibi erit sol, ibi luna, ibi stellae, somnia, auguria, colloquia cum Deo. Vbi autem se ita parauerit verus Cynicus, his contentus esse nequit, sed scire debet, se a Ioue legatum esse, vt hominibus, quae bona, quae mala sint nuntiet: vt quantis in erroribus versentur, demonstret, vtque alio in loco bonorum malorumque naturam, quam vbi sunt, quaerant, vbi vero sunt, non cogitent. Reuera explorator est Cynicus, quaenam hominibus iucunda sint, quae inuisa, speculatur, quae vbi accurate indagarit, vera renuntianda sunt, nec metu oportet perculsum esse, vt eos, qui hostes non sunt, pro hostibus ostendat.* Sed reliqua quoque legenda sunt, prolixiora, quam quae huc transscribi possunt, in quibus examinandas prius vires, consulendum Deum, parandamque patientiam, vt tanquam asinus vapulet, formandam ad eandem virtutem familiam, praestandumque se praeconem Deorum immortalium hortatur. Multa in his esse a prima Cynicorum imagine desumta, inficiandum non est, ast vitam quoque ascetarum respexisse illos, qui has Cynico virtutes imperant, vel ad ministrorum ecclesiae Christianae officia, quae praescribunt sacrae paginae, attendisse, dubium non est, nobisque alio ostensum loco [u]. Ab hac perfectae virtutis regula plerique, qui post Christum natum viuebant, Cynici deuiabant, et, quod IVLIANVS Heraclio Cynico obiicit, *vagi vbique discurrebant, comitatui principis importuni, vrbes circumibant, optimis quibusque conuitiabantur, pessimis adulabantur, vitamque agebant vagam et inhumanam.*

Qua

p) Orat. VI. VII.
q) Dissert. XXI.
r) Orat. XIV.
s) In Cynico.
t) ARRIAN. dissert. Epict. L. III. c. 22. p. m. 299. seqq. Apud quem memoria repetendum Cynicos a Stoicis tunica tantum distare, principiis fere conuenire: vt tomo primo demonstratum.

u) Diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, Tempe Helu. T. VI.

Qua in re cum monachis eos non fine calumnia comparauit Iulianus [x]. Fecit haec degenerans a virtute antecessorum Cynicorum vita, vt et vehementer institutum Cynicum contemneretur, et honestos viros eius puderet, vnde mature decrementa cepit. Ad quae attulisse multum impudentiam caninam, qua ne principibus quidem viris ipsisque imperatoribus pepercerunt, et exilia passim meruerunt, Musonii, Demetrii, Peregrini exempla probant. Certe quod sub Antoninis Platonicae quidem, Stoicae, Peripateticae et Epicureae sectae mentio fit, quibus publica auctoritate philosophari concessum fuit, non vero Cynicae, argumento est, Cynicum institutum iam tum euiluisse. Id quod tantopere SIDONII [y] aetate, qui medio sec. V floruit, factum, vt de iis canat:

Exclusi prope iam Cynici vix limine restant.

Sane ab eo tempore vix vnus et alter in philosophica historia occurrit [z]. Intelligemus haec omnia, si vitas Musonii Babylonii, Demetrii, Oenomai, Demonactis, Crescentis, Peregrini et Sallustii examinauerimus, qui inter Cynicos complures, quorum fere nomina tantum nouimus, vel virtutibus vel vitiis illustres fuerunt.

§. II. MVSONIVS teste PHILOSTRATO [a], Babylonius fuit, a Musonio Tyrrheno siue Thusco probe distinguendus; qui et patria et sectae professione, (Stoicus enim fuit, vt infra dicemus) a Cynico differt, licet eodem tempore Romae inclaruerit. Quin nec plures Musonii, apud veteres memorati inter se et cum nostro confundendi sunt, quod tamen viris doctis aliquoties accidit. Praesertim Stoicum Musonium cum Cynico confundendi occasionem dedit, et locus, vbi vterque simul vixit, et tempus et fatorum quaedam similitudo. Vterque enim sub Nerone Romae vixit et exilium passus est. Collegit hinc SVIDAS [b] Musonium Thuscum et Babylonium vnum eundem esse philosophum, id quod tamen nemo mirabitur, qui cogitauerit, multis nos negligentiae speciminibus et maxime homonymorum confusione saepius iam Suidam notasse. Qui tamen recentiores quosdam viros doctos seduxit, vt Musonium Stoicum cum Cynico eundem esse, coniicerent. Id quod post GAVDENTIVM [c] πολυμαθέστατος GOTTFRIDVS OLEARIVS [d] verisimile rationibus multis reddere docte laborauit. Summa vero earum haec est: Prodere nomen Musonii, Babylonium illum non fuisse, esse enim nomen hoc ex Latio; quod vero Philostratus Babylonium vocat,

Musonius Babylonius.

x) Habet hoc cum aliis philosophis gentilibus Iulianus commune, qui monachos maximo prosequebantur odio, vt vel ex vno EVNAPIO in Aedesio p. 78. disci potest. Valde his indignatur GAVDENTIVS de philos. Rom. c. LXXII. attamen IVSTVS LIPSIVS manud. ad philosoph. Stoicam Cynicos comparauit cum Cappunicis L. I. diss. XIII. p. m. 75.

y) Carm. 2.

z) E. g. Sallustius, de quo infra.

a) Vit. Apollon. L. IV. c. 35. p. 176.

b) In Musonius T. II. p. 579.

c) De philosoph. Romana c. LXXIX. p. 274 seq.

d) Ad l. c. Philostrati.

cat, non de patria, sed de professione esse intelligendum, idemque significare, quod Chaldaeus, nempe magum vel diuinum, quae vitae et doctrinae professio ei Apollonii amicitiam conciliauerit, carceremque apud Neronem meruerit. Prouocat etiam vir praestantissimus ad Suidam, qui Tyrrhenum e Volsinia dicit, filium Capitonis, et philosophum Stoicum atque dialecticum discipulumque Apollonii vocat. Dialecticum autem intelligit sensu Platonico, quo doctrina de spiritibus et theurgia ad dialecticam pertinet, vnde magiae suspectus factus. Vrget etiam, conuenire tempus, indolem, conditionem, maxime vero relegationem, quam passum esse Musonium patria Tyrrhenum ipse fateatur PHILOSTRATVS [e]. Vnde pleraque etiam cum N. TILLEMONTIO [f] ad hunc Musonium loca referenda putat, quae de T. Musonio Rufo apud Plinium, Tacitum, Dionem, Themistium, Iustinum, Iulianum aliosque occurrunt; licet fateatur tandem, difficile esse dicere, de quibusdam locorum allegatorum, vtrum ad Stoicum Musonium, an ad Rufum Musonium pertineant. Et haec quidem docte disputari a viro clarissimo, non negamus, assensum tamen vt praebeamus dictis, a nobis impetrare nequimus, sed adhaerendum putamus accuratissimis in homonymis discernendis iudicibus Io. IONSIO [g] et Io. ALBERTO FABRICIO [h], qui Stoicum Musonium a Cynico distinguendum esse recte monuerunt. Rationes eius rei ab his viris doctis non allatae hae sunt, quae rem extra dubitationem ponere videntur. 1. Philostrati testimonium luculentum est, et sole meridiano clarius, vocatur enim isto loco diserte ἀνὴρ Βαβυλώνιος, homo Babylonius, quod patriam innuere nemo non videt. Quae enim doctissimus editor affert, Babylonium idem dici ac magum, valde contortum est, et verbis Philostrati vim affert vix tolerandam, nec demonstrauit is, Chaldaeum et Babylonium hoc sensu, vt magum significent, esse synonyma; de solo enim Chaldaei nomine verum est, quod cum mago in edictis imperatorum coniungatur. 2. Differre vero Musonium vtrumque, virum optimum satis docere poterat sectae professio, quae diuersa in vtroque fuit. Et Thuscum quidem Stoicum fuisse nec ipse Olearius negat; Babylonium autem Cynicum fuisse et vitae eius historia probat, et EVNAPII [i] testimonium euincit, quod clarissimum est. De Apollonii enim tempore locutus addit: Καρνεάδης δὲ ἦν κατὰ τούτους τοὺς χρόνους, καὶ τῶν κατὰ Κυνισμὸν οὐκ ἀφανής, εἴ τινα καὶ κυνισμοῦ χρὴ λόγον ποιεῖσθαι, ἐν οἷς ἦν Μουσώνιος καὶ Δημήτριος καὶ Μένιππος καὶ ἕτεροί γε τινὲς πλείους. *Ea tempestate fuit Carneades non obscuri inter Cynicos nominis, si modo haberi ratio vlla sectae Cynicae debet, inter quos erant Musonius, Demetrius, Menippus aliique nonnulli.* Sed et alio loco Cynismum Musonii ipse testatur PHILOSTRATVS [k], episto-

e) L. VII. c. 16.
f) In Ner. p. 502.
g) De Scr. Hist. phil. L. III. c. 7. p. 248.
h) Bibl. Graec. Vol. II. p. 365.
i) In prooem. p. 7.
k) L. IV. c. 46. p. 187.

epistolam adducens Apollonii ad Musonium, quae haec est: *Cupio ad te venire, et sermonum ac tecti frui communione, vt aliquo modo te adiuuem, modo ne dubites, quod Hercules quoque ab inferno Thesëum liberauerit, scribe quid fieri cupias, vale.* Reuocat hac epistola Musonio in memoriam Apollonius exemplum Herculis: ast hunc sectae suae conditorem, huius se imitatores esse Cynici profitebantur, vt supra probatum. Falsum autem est, Musonium propter magiam in carcerem detrusum et in exilium fuisse actum; docet enim nos vitae eius historia, oris potius libertatem prorsus Cynicam hanc poenam meruisse. Testem volumus ipsum, quem ducem sequitur Olearius, SVIDAM [l], qui diserte: *Hic ob linguae libertatem, et arguendi studium, et immodicam libertatem a Nerone sublatus est.* Cynicus itaque cum fuerit, a Stoico necessario distinguendus est. Sed et 3. Cynicum vlli muneri publico admotum esse, nemo dicit veterum; ast splendidis praefuisse muneribus Stoicum infra demonstrabimus. 4. Quin nec locus exilii vtriusque Musonii conuenit; Cynicus enim in Graeciam missus est, ad fodiendum Isthmum; Stoicus, teste PHILOSTRATO [m] in Giaras, quae Cycladum vna fuit, relegatus fuit. 5. Parum vero ponderis habent, quae pro sua opinione affert Olearius. Quod si enim concedimus, Musonii nomen Latinum esse, insolitum tamen non fuit barbaris hominibus, ingratum Latinorum auribus asperumque quod in patria habuere, nomen, cum Latino vel Graeco commutare, qua ratione Malchi nomen cum Porphyrii commutatum fuisse appellatione supra diximus, vt alia exempla taceamus. Magum vero fuisse Musonium non alio ex loco probat vir eruditus, nisi ex falsa interpretatione eius, ad quem prouocat, quemque, distinctione prorsus non admittenda euertit; nihil enim alibi de magia Musonio obiecta occurrit, quod vel leuem habeat speciem, Suidas autem ipse contradicit, qui non magiae suspicionem, sed caninam dicacitatem orisque libertatem nimiam caussam illi exilii extitisse, narrat. Prorsus vero inusitatum et vix vllo exemplo probandum est, quod Philostrati editor putat, dialecticum idem esse ac Theurgum; et doctrinam quidem de Deo et spiritibus ad dialecticam retulisse Platonem certum est, de Platonicis autem huius temporis prius demonstrandum. Quod si hoc damus, euinci tamen nunquam potest, in dialectica Stoicorum, quam is agnoscit, vnquam de spiritibus vel arte theurgica fuisse praeceptum. Tantum etiam abest, vt has nugas curauerint Stoici, vt potius Pythagoreos Platonicosque ea de re riserint. Suidae vero auctoritas eo minus ponderis habet, quo magis in confundendis homonymis eum frequenter fuisse lapsum omnibus notum est. Tandem nec poena similis, eundem fuisse vtrumque Musonium probat, cum et locus exilii differat, et eo quoque tempore plures philosophos idem fatum sortitos, candemque poenam passos fuisse constat. Verum ipse tandem desideratissimus OLEARIVS, Tillemontium,

l) loc. cit. m) L. VII. c. 16.

tium, Philoſtrati relationem ſuſpectam facientem ex eo, quod ex Tacito et Dione pateat, Muſonium relegatum fuiſſe, non in carcerem coniectum, refutaturus cum Scaligero ſtatuendum eſſe putat, Muſonium Rufum alium eſſe a Muſonio noſtro. Quibus rationibus omnibus accurate expenſis, dubium nobis reſtat nullum, Cynicum hunc Muſonium a Stoico diſtinguendum, nec cum eo, vt cum aliis, praeſertim cum Muſonio iuniori, de quo EVNAPIVS [n] videndus, confundendum, vt accidit H. VALESIO [o] et L. KVSTERO [p]. Pauca vero de hoc Cynico Muſonio nobis conſtat, monuitque iam ſua aetate EVNAPIVS [q] *Cynicorum recentiorum*, quos ſupra nominauimus, et inter quos primum fere locum obtinuit Muſonius, *certam et exploratam actae vitae cognitionem, prodente, quod equidem conſtet, nemine, haberi non poſſe, vitae tamen locum abunde ſupplere eorum libros; tanta eruditione refertos, tantaque obſeruationum, in ſcientiis, quae mores entiumque naturam inueſtigant copia ſcatentes, vt ex illorum animis, qui ſectari eos cupiant, ignorationem ceu caliginem quandam facile expellere valeant.* Hos vero libros cum hodie quoque deſideremus, pauca nobis ſufficere oportet, quae paſſim legimus, quaeque inter praecipuos Cynicos, fama illuſtriores Muſonium fuiſſe, confirmant. Ex adducto PHILOSTRATI loco patet, eum ſapientia proximum ab Apollonio habitum fuiſſe, qui cum fere diuinus crederetur, Muſonii famam et exiſtimationem haud exiguam fuiſſe, inde coniici poteſt. Quin alio loco [r] *maxime mortalium philoſophia excelluiſſe* ſcribit. Cynicos vero eum mores, maxime intrepida oris libertate et reprehendendi audacia, qua ne Neroni quidem pepercit, ſecutum fuiſſe, monſtriſque his debellandis Herculem imitari voluiſſe, ſupra iam diximus, iram vero et indignationem imperatoris eam ob cauſſam meruiſſe, ex Suida narrauimus. Ea enim παῤῥησία adeo crabrones irritauit Muſonius, vt in carcerem coniiceretur, inque eo in magno periculo eſſet, mortuusque eſſet, quantum ad eum, cuius iuſſu in vinculis erat, niſi valido robuſtoque corpore extitiſſet [s]. In hoc vero carcere cum Apollonio Tyaneo amicitiam iniit et literarum commercium, cuius aliquot epiſtolas nobis ſeruauit PHILOSTRATVS [t]. Tandem in Graeciam in exilium miſſus eſt, vbi eum vidit Demetrius vinculis conſtrictum, et, vt apud Iſthmum foderet, adactum; qua de cauſſa cum Demetrius lamentatus eſſet, ille ligonem tenuit, et valide terrae impegit, ſublatiſque in coelum oculis dixit: moerore te afficio Demetri, quod Iſthmum effodiam? quid vero paſſurus eſſes, ſi me quoque, ſicut Neronem, cithara canentem videres [u]? Quo vero fati genere obierit, incertum.

n) In Proaereſio p. 139. fuit diſcipulus Euſebii Myndii eiusque in cathedra Sophiſtarum ſucceſſor, vixitque ſub Iuliano, Valente et Valentiano Impp. adeoque a noſtro diſtinguendus, conf. IONS. l. c. L. III. c. 7. p. 242.

o) Ad AMM. MARC. L. XXVII. p. 348.

p) Ad l. c. SVIDAE.

q) Prooem. p. 6.

r) L. V. c. 19.

s) PHILOSTRAT. l. c. p. 176.

t) c. 46. p. 187.

u) L. V. c. 19.

tum. Etsi enim SVIDAS [x] de eo dicit, ὅτι ἐπὶ Νέρωνος ἀναιρεῖται, quod interpres vertit, *a Nerone caesus est*: recte tamen obseruauit OLEARIVS, τὸ ἀναιρεθῆναι generali sensu significare: *e medio tollere*, et ad relegatum etiam pertinere posse, qui ἐκ τῆς πόλεως ἀναιρεῖται quemadmodum SVIDAS τὸν Κορνοῦτον σὺν τῷ Μουσωνίῳ ἀναιρεθέντα, *Cornutum simul cum Musonio vrbe exactum et sublatum dixit.* Virum fuisse magnum, gestaque eius fuisse plurima et maxima testatur quidem PHILOSTRATVS [y], sed qualia fuerint, se praetermittere dicit. Laudat in eo iniuriarum tolerantiam et animum philosophicum IVLIANVS [z] imperator. Orationes vero et epistolae eius interciderunt.

§. III. Musonio gloria inter Cynicos non par modo, sed superior fere fuit DEMETRIVS, philosophus [a] antiquae virtutis vereque Cynicae fortitudinis, qui quam Epictetus nobis depinxit Cynici faciem viuendo exprimere tentauit. Dolendum itaque pauca et exigua esse, quae de magno philosopho nobis reliquere veteres, in describendis Cynicorum vitis valde incurii. Accedit, Demetrii nomen peruulgatum inter Graecos fuisse, multosque philosophos nomen illud gessisse, quo factum, vt veterum narrationes non potuerint non confundi, nec via satis tuta pateat, Demetrios hos inter se accurate distinguendi. LAERTIVS [b] viginti enumerat, quibus addunt alios MENAGIVS [c] et VOSSIVS [d]: quinquaginta duos notant IONSIVS [e] et FABRICIVS [f]. Ex his plerique aetate quidem a Cynico Demetrio facile distinguuntur, cum vel eum tempore superent, vel infra eius aetatem sint, vitae quoque genere et professione a philosopho Cynico diuersi esse cognoscantur. E. g. Demetrius Alexandrinus Cynicus philosophus, Theombroti discipulus [g], ante C. N. viuens, quem cum nostro confudit MENAGIVS [h], recte ab eo distinguitur, quia Apollonio coaeuus fuit, et sub imperatoribus Caligula, Claudio, Nerone, Vespasianis et Domitiano floruit. Alium Demetrium Alexandrinum, cui Chytras cognomen fuit, Cynicumque institutum secutus est, tempus etiam a nostro distinguit; vixit enim teste AMMIANO MARCELLINO [i] sub Constantio, et coniurationis in imperatorem suspectus tormentisque exploratus innocentiam probauit suam. Ast non aeque certum, vtrum a nostro Demetrio distinguendus sit Demetrius Cynicus, quem Sunium patriam habuisse, Rhodiumque sophistam praeceptorem, cum Antiphilo vero medico amicitiam sanctissime coluisse, ex LVCIANO [k] discimus. Cum enim ille

Demetrius Cynicus.

x) loc. citat.
y) loc. cit.
z) Epist. ad Themist. p. 262. SVIDAS l. c.
a) EVNAP. vit. Sophist. p. 7.
b) L. V. f. 84.
c) Ad h. l.
d) De histor. Graec. L. III. p. 352.
e) De Scr. Hist. phil. L. II. c. 18. p. 39. 210.
f) Bibl. Graec. Vol. II. p. 294. IV. p. 480. VI. p. 550. X. p. 390.
g) LAERT. L. VI. f. 94. Dictum de eo Tomo primo, L. II. c. 8.
h) l. c. et ad L. VI. f. 94.
i) L. XIX. c. 12. IVLIAN. Orat. VII. VALES. ad l. c. Amm.
k) In Toxari T. I. p. m. 624.

ille Demetrius, de quo nobis sermo in praesenti est, Corinthi vixerit, Sunium vero Corinthiis paruerit, colligit inde G. OLEARIUS [l], Demetrios hos inter se non esse distinguendos. Aliter vero visum MENAGIO [m], qui serius, sub Vero scilicet, vixisse coniicit, quas etiam partes sequitur ὁ πάνυ FABRICIUS [n], sui enim temporis historiam de incredibili Demetrii erga Antiphilum fide se narrare Lucianus ait. Opponit his Olearius; paulo ante Luciani tempora haec fieri potuisse. Ast his obstat, quod diserte LUCIANUS [o] scribit: *Antiphilum etiam nunc quidem in Aegypto esse, Demetrium relicta amico pecunia concessisse in Indiam profectum ad Brachmanas:* ex quibus recte colligitur, Luciani tempore vtrumque vixisse. Addimus his Demetrium Sunio oriundum viginti drachmarum millia a iudice ob toleratas iniurias dono accepisse; Ast SENECA [p] auctore pauperrimum fuisse Demetrium Cynicum: nimis etiam distare tempora Neronis, quibus hic floruit, a Veri aetate, vt tantae senectutis hominem iter ad Indos suscepisse, verisimile fiat. Nisi dicamus, Lucianum tempora ex ingenio finxisse, vt argumento, more sophistarum, inseruiret, quod vero nodum secat non soluit. Meminit et alio loco Demetrii Cynici LUCIANUS [q], narrans, eum, cum Corinthi conspexisset ineruditum quendam pulcherrimum librum legentem, arreptum codicem laceravisse, satius esse dicendo, semel a se, quam ab illo toties dilacerari. Hoc vero vtrum ad seniorem Demetrium Cynicum, vel ad iuniorem Suniensem referendum sit, dici non potest. Sed et PHILOSTRATUS [r] Demetrium Corinthium cum Alexandrino quodam Demetrio Fauorini familiari [s] miscere videtur. Adeo incerta et confusa satis est Demetrii Cynici historia! Enarrabimus tamen quae paulo certiora de eo constant. Et Corinthi quidem vixisse, Cynicae professioni se dedentem Demetrium, ex PHILOSTRATO [t] constat, Romae tamen aliquandiu vixisse quoque, ex Apollonii historia liquet, qui eum Romae vidit, sub Nerone. Ast iam sub Caligula vixisse Demetrium tradit GAUDENTIUS [u], sed more suo, sine teste; et sine verisimilitudine; quia enim sub Tito adhuc superfuit Demetrius, extremam illum senectutem attigisse necesse esset, quam tamen veteres tacent. Romae quibus fatis vsus fuerit narrat PHILOSTRATUS [x], tradens: *Demetrium se ipsum cum Nerone commisisse, maxime postquam gymnasium Nero absoluisset, omnium quae Romae essent, plurimum admirandum, festumque diem sacrificiis in eo peractis celebrauisset. Gymnasium enim ingressum Demetrium orationem habuisse aduersus eos,* qui

l) Ad PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. IV. c. 25. p. 164.
m) loc. cit.
n) Bibl. Gr. Vol. II. p. 362.
o) l. c. p. m. 632.
p) De vita beata c. 18.
q) Adu. indoctum T. II. p. m. 770.
r) l. c. L. IV. c. 25. p. 165.
s) GALENUS de praecognit. IONSIUS l. c. p. 211.
t) loc. cit.
u) De philos. Roman. c. LXI. p. 231.
x) L. IV. c. 42. p. 182.

qui balneis vtebantur, tanquam imbelles et feipfos inquinantes, inanesque effe iftas impenfas oftendiffe. Quibus dictis, quo minus ftatim capite plecteretur, ei profuiffe, quod cantus fuauitate fe ipfum eo die fuperaffet Nero. Nec tamen effugiffe Demetrium, quo minus magnum ob ea, quae dixerat, periculum fubiret. Tigellinum enim praefectum praetorio Neronis Roma illum expuliffe, non fecus ac fi balneum verbis fuis effet demolitus. Supra tamen in Apollonii hiftoria iam expofuimus, vix verifimile effe, Demetrium, omnis philofophiae robur complexum, vt ipfe ait Philoftratus, cantu cum Nerone certaffe, vel eo tempore Cynicam παῤῥησίαν adhibuiffe, quo plerique philofophi ab imperatore in exilium effent eiecti. Roma pulfus Athenas commigrauit, *forti adeo*, vt iterum PHILOSTRATVS [y] fcribit, *animo, vt ne eo quidem tempore, quo Nero in certaminibus indecenter fe gerebat, e Graecia excefferit.* Ex quo liquet, oris iftam, quam Cynici affectabant, libertatem ftudiofe magnoque animo confectatum fuiffe Demetrium, cuius exemplum memorabile illa effe poffunt, quae Neroni mortem illi minitanti refpondiffe ait Epictetus [z]. Apollonii vero amicitiam cum Corinthi iniiffet, eam fancte coluit, difcipulosque ad colendum hunc virum adduxit [a]. Sub Vefpafiano iterata vice Cynicae libertatis damna fenfit, aft vere canem fe demonftrauit. Damnatus enim et in infulam in exilium miffus Vefpafianum in itinere obuium habuit; ac neque affurgere neque falutare imperatorem dignatus eft, fed oblatrauit: Caefar tamen fatis habuit canem appellare [b]. Libertatem tamen ei procurauit et commendationem poftea apud Titum addidit Apollonius. Ille enim redeunti ab Hierofolymarum oppugnatione, Tito Demetrium iungendum fibi fuafit, vt haberet, qui ipfum, quae facienda effent, edoceret. In eo enim effe libertatem loquendi, et intrepiditatem, et veritatem, valereque cum Cynico robore [c]. Cumque Titus audito Cynici nomine turbatus effet, hunc dixit illi canem adfore, qui pro ipfo aduerfus alios, et contra ipfum quoque, fi quando peccauerit, fapienter tamen et non fine ratione latraturus fit. Tum vero temporis Romae erat Demetrius, ad quem Apollonius epiftolam fcripfit, *feque praefeciffe illum Tito* monuit, *vt inftitueret eum in moribus principem decentibus. Velle itaque vt faciat, vt illi vera dixerit, et ipfi fit omnia fepofita duntaxat iracundia* [d]. Sub Domitiano vero, cum omnes philofophi Roma exire et Italia excedere iuberentur [e], Demetrius quoque exulare iuffus eft; qui tamen cum animo fortiori vteretur, Puteolos tantum feceffit, vbi Apollonium cum fociis eum conueniffe, illique cum ex dicafterio difparuiffet, ibi fe reddidiffe, *fectione tertia* narrauimus, quaque ratione vtriusque animus arctiori vinculo coalu-

 erit,

y) L. V. c. 19. p. 202.
z) ARRIAN. diff. Epict. L. I. c. 26. p. m. 92.
a) PHILOSTRAT. L. V. c. 19. p. 202.
b) SVETON. in Vefpaf. c. 13. DIO L. LXI.
c) PHILOSTRAT. L. VI. c. 30. p. 270. feq.
d) Ibid. c. 313. p. 211.
e) GELLIVS L. XV. c. 11.

erit, oſtendimus. Multa hac occaſione nobis narrat colloquia Demetrii et Apollonii PHILOSTRATVS [f], aſt quae in cerebro tantum ſophiſtae enata fuiſſe, nemo non videt. Adeo enim tenuia et exilia ſunt, et omni philoſophiae robore deſtituta, timiditatem quoque ſummam prodentia, quae Demetrio tribuuntur [g], vt a viro omne Cynicum robur complexo, animique ſupra modum intrepidi, qui ne imperatorum quidem ira flecti potuit, profecta fuiſſe nemo ſanus cogitare queat, et palpari poſſit, haec Philoſtratum ea tantum fini confinxiſſe, vt Apollonii fortitudinem Cynicam virtutem ſuperantem extolleret. Fuit enim Demetrius moribus vere Cynicis, auſteramque virtutem et imperterritum animum exprimentibus. Et paupertatem quidem ſummam pertuliſſe, SENECA [h] teſtis eſt αὐτόπτης, quem Demetrium familiariter nouiſſe, dubium non eſt. Ait enim plenus admiratione virtutis eius: *Demetrium virorum optimum, mecum circumfero, et relictis conchyliatis, cum illo ſeminudo loquor, illum admiror. Quidni admirer? vidi nihil ei deeſſe.* Et alio loco [i] non minus eleganter et cum laude eius: *Ego certe aliter audio, quae dicit Demetrius noſter, cum illum vidi nudum, quanto minus, quam ſtramentis incubantem? tunc enim non praeceptor veri, ſed teſtis eſt.* Aſt habuiſſe in ſumma paupertate animum tranquillum, et praeſentibus contentum idem SENECA fatetur [k]. Qui vt philoſophum conſummatae prorſus et exactiſſimae virtutis nobis oſtendat, *hunc*, ait [l], *mihi videtur rerum natura noſtris tuliſſe temporibus, vt oſtenderet, nec illum a nobis corrumpi, nec nos ab illo corripi poſſe: virum exactae, licet ipſe neget, ſapientiae, firmaeque in his, quae propoſuit, conſtantiae, eloquentiae vero eius, quae res fortiſſimas deceat, non concinnatae, nec in verba ſollicitae, ſed ingenti animo prout impetus tulit, res ſuas proſequentis. Huic non dubito quin prouidentia et talem vitam et talem dicendi facultatem dederit, ne aut exemplum ſeculo noſtro, aut conuicium deeſſet.* Similia paſſim [m] de magno viro pronuntiat, quae inſuperabile pectus, animi fortitudinem omni periculo, minisque et promiſſionibus flecti ſuperarique neſciam, ingenium excelſum, eloquentiam maſculam et Cynicae virtuti decoram, plenamque ardore et magnitudine animi, iudicii rectitudinem, voluntatisque in recto verſantis ſinceritatem laudare ſatis non poſſunt. Hanc enim ſibi regulam conſtituit Demetrius [n]: *plus prodeſſe, ſi pauca praecepta ſapientiae teneas, ſed illa in promtu tibi et in vſu ſint, quam ſi multa quidem didiceris, ſed illa non habeas ad manum.* Hac vero virtute Cynica cum auctoritatem ſibi parauiſſet ſummam, liberrimo ore in ſcelera atque ſeculi flagitia inuectus eſt, ſaleque Cynico vitiorum ſeruos perfri-

f) L. VII. c. 11. ſeqq.

g) Hoc magis etiam apparebit, ſi philoſophiae Demetrii ſpecimina cum Philoſtrato comparentur, quae exhibet SENECA ep. 67. 91. Qq. nat. L. IV. praef. de prou. c. 4. 5. conf. STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CCXXII. p. 502.

h) De vita beat. c. 25.

i) Epiſt. 62.

k) Ep. 20.

l) De benefic. L. VII. c. 1.

m) Ibid. c. 8.

n) Ibid. c. 1. 9. 11.

fricuit, id quod hominum malorum, ipsorumque etiam imperatorum, quibus more Cynico non pepercit, illi summum conciliauit odium, virorum vero bonorum, qui virtutis doctrinam seueriorem atque emendatiorem sequebantur, tantam peperit reuerentiam, vt eum *virum magnum, etiamsi cum maximis comparetur*, appellarent, eumque putarent, quem et priscis seculis opponerent, et sui temporis perfectissimum exemplum, quid natura possit, haberent, eumque in rebus arduis consultatorem et adiutorem sibi eligerent. Cuius exemplum Thraseas Paetus est, qui spiritum redditurus, Demetrium secum habuit, et de rebus maximis cum eo collocutus est. Qua de re digna est, quae legatur TACITI [o] relatio. Habuit discipulum Menippum, Lycium, inter eius temporis Cynicos, teste EVNAPIO [p] non incelebrem, quem ab empusae insidiis liberasse Apollonium, supra in eius vita, nugantem audiuimus PHILOSTRATVM [q], qui haec somnia Cynico affinxit, quae tamen secta eiusmodi delirantis ingenii commenta ridere solita est. Eum vero a Menippo seniore, cuius *tomo primo* mentio facta est, distinguendum esse, tempora diuersa docent. Et hunc quoque Menippum colloquentem inducere LVCIANVS videtur [r], tempore sibi magis, quam seniorem illum, propinquum [s].

§. IV. Referri etiam inter Cynicos solet, a veteribus [t] pariter, et recentioribus OENOMAVS [u]. Ast locum ei inter Cynicos deberi, negauit praestantissimus HEVMANNVS [x]. Qui has potissimum opinionis istius rationes affert: Tradere IVLIANVM [y], traduxisse vehementer Oenomaum Cynicam sectam, eiusque impietatem et flagitia eleganter depinxisse; opponi etiam a Iuliano Oenomaum Cynicis, maxime Diogeni. SOCRATEM [z] etiam simili ratione illum Cynico Diogeni opponere, et philosophi tantum appellare nomine; nec Eusebio vnquam audire Cynicum et non sine verisimilitudine coniici ex irrisis ab eo oraculis, quod Epicuri sectae fuerit addictus. Dicacitatem vero Cynicam, quam ei tribuit EVSEBIVS [a], impudentiam quidem calumniandi, non vero Cynismi professionem innuere. Non destitui verisimilitudine quadam doctissimi nobisque amicissimi viri opinionem non negamus, praesertim cum Oenomai scripta hodie non supersint, vt certiori coniectura inde rationes hauriri queant. Sunt tamen quae huic sententiae non immerito obiiciuntur. Et 1. quidem SVIDAE testimonium, qui ex Cynicorum eum grege fuisse

Oenomaus.

o) Annal. L. XV. c. vlt. dolendum, hoc loco quaedam desiderari.

p) Prooem. p. 7.

q) L. IV. c. 25. p. 167.

r) Hoc placet quoque OLEARIO ad Phil. l. c. seniorem tamen praefert FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 364. quem etiam apud Eunapium intelligi putat. Ast huic obstat, quod Musonio et Demetrio, qui aequales Apollonio fuere, iungatur, id quod iuniori tantum conuenit.

s) Menippos plures enumerat LAERT. L. VI. p. 101. et MENAG. ad h. l.

t) SVID. in Oenomaus T. II. p. 667.

u) FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 365. IONS. de Script. hist. phil. L. III. c. 6. p. 246.

x) Act. philos. Vol. II. p. 902.

y) Orat. VI. p. 199. Orat. VII. p. 209. 212.

z) Hist. eccles. L. III. c. 23. p. 202.

a) Hist. eccles. L. V. c. 21.

fuisse dicit, non plane respuendum esse putamus, eo quod verisimile est, Suidam Oenomai scripta vidisse et legisse, Cynicumque inde agnouisse: sane cum fortius contra eum testimonium adduci nequeat, merito eius auctoritate hactenus standum esse putamus. Nam quae contra eum adducuntur, firmo satis talo stare non videntur. Et 2. Cynicos quidem valde exagitasse Oenomaum, ex adducto a viro celeberrimo Iuliani loco manifestum est, ast deficientibus Oenomai scriptis dici non potest, vtrum de tota Cynicorum secta, an de Pseudo-Cynicis tantum ea Oenomaus intellexerit? Immo, si verum fatendum, posterius probabilius nobis videtur, eo quod ex supra allatis Luciani, Iuliani, Epicteti, locis manifestum est, adeo turpem improbamque fuisse Cynicorum plerorumque vitam, vt eius viros bonos et honestos, licet Cynismo maxime fauerint, vehementer puduerit, eamque ipsi graui oratione improbauerint. Id vero cum non Cynici tantum instituti laudatores fecerint, sed et ex ipsa Cynicorum secta viri graues et virtuti verae litantes susceperint, qui intolerabile Pseudo-Cynicorum pecus exsecrare, immo ridere etiam atque more suo mordere non sunt veriti, colligi inde facile potest, Oenomaum potuisse esse Cynicum, licet in Pseudo-Cynicos graui oratione inueheretur. Ita enim Demonactem quoque Cynicum fecisse constat, qui Cynicum impudentem Diogenis exemplum iactantem salse irrisit, aliumque canina dicacitate virum quendam clarissimum allatrantem, exagitauit. Eundem vero in modum Oenomaum animatum fuisse, eo magis credibile est, quia dicacitatem Cynicam ei diserto testimonio tribuit Eusebius, eaque illustrem maxime locum meruit, quod ne sectae quidem suae hominibus vitam turpem et flagitiosam sectantibus pepercerit. Dicacitatem enim istam maxime proprium Cynicae sectae characterem semper fuisse, ex allatis hactenus luce meridiana clarius est. 3. Socrates vero licet Oenomaum philosophum tantum appellet, eo tamen nomine Diogeni Cynico non opponit, sed potius iungit, scribens: *ob quod oraculum Diogenes Cynicus et Oenomaus philosophus Apollinem Pythium condemnarunt.* Philosophi enim nomen Cynici appellationi non opponi posse, nisi addito sectae nomine quilibet intelligit. Etsi vero vix ratio danda postulari potest, cur Diogenes Cynicus, Oenomaus eiusdem sectae homo, philosophus a Socrate vocetur, non sine verisimilitudine tamen coniici potest, ea propter placuisse hanc appellationem Socrati, quod Diogenes vitae magis dicacitate, Oenomaus meditationibus philosophicis et dissertationibus Cynicas rationes contra superstitionem excoluerint. Ita enim eo fortius videtur Socrates fuisse argumentatus, qui non ad Cynicum tantum dicterium, sed ad philosophicam etiam sententiam prouocauit. Rationibus enim hac in re philosophicis vsum fuisse Oenomaum, ex fragmentis eius constat, quae nobis seruauit Eusebius. 4. Eadem vero caussa quoque esse videtur, cur Eusebius, licet Cynicam dicacitatem Oeno-

mao

mao tribuat, eum tamen Cynici nomine numquam appellauerit, quod scilicet, non tam vitae Cynicae quam rationum Cynicarum studiosus fuerit. 5. Quod vero oracula riserit Oenomaus, tantum abest vt eum Cynicum fuisse neget, vt potius affirmet. Ex adducto enim Socratis loco clarum est, Diogenem Cynicum eadem in haeresi fuisse, nec ignotum esse potest veterum doctrinarum peritis, Cynicos et Epicureos eandem in hac caussa tenuisse sententiam, easdemque partes Peripateticos et Academicos fuisse secutos [b]. Qua de re insignis locus EVSEBII [c] expendi meretur, quem adduxit etiam ANTONIVS van DALEN [d]. Quae tam luculenta et certa visa sunt FRANCISCO BALTO, contra Fontenellii historiam oraculorum disputanti [e], vt cum omnibus quidem Peripateticis hanc opinionem tribui non posse contenderet, Cynicos tamen eam fouisse, negare nequiuerit, ideoque Oenomaum inter Cynicos referendum esse iudicauerit, quod oraculorum fidem negasset, et imposturae ea accusasset, id modo, vt aduersarium refellat, addens: tantum abesse, vt Cynici philosophi fuerint, vt omnes potius scientias reiecerint, ne ipsa quidem philosophia excepta. Id quod frigidum esse, nec satis cum huius sectae historia conuenire, eius peritos latere non potest, et datum a Socrate Oenomao philosophi nomen refutat. Vnde argumentum inuertimus, et ex hac oraculorum irrisione pro Cynismo Oenomai rationes potius petimus, nec caussam videmus satis grauem cur ex Cynicorum albo sit delendus, licet Pseudo-Cynicorum mores, ignauiam, proteruiam, dicacitatem, sine virtute vlla canina impudentia se efferentem false traduxerit. De Cynica vero secta scripsisse testes sunt IVLIANVS atque SVIDAS [f]. Quae vero, vt ea, quae de oraculorum imposturis atque dolis reliquit, magna historiae philosophicae veteris iactura interciderunt [g], quemadmodum ea quoque hodie desiderantur, quae de Homeri philosophia scripsit [h]. Fuit Gadarenus [i], ac sub Hadriano floruit [k].

§. V. Illustrem etiam inter veros Cynicos, virtutis laude inclytos locum meruit DEMONAX, inter optimos suae aetatis philosophos numerandus. Cuius vitae historiam debemus LVCIANO [l], qui cum ridere alias saleque satyrico perfricare philosophos soleat, seposita hoc loco ridendi et exagitandi licentia, egregiam vitae eius depinxit imaginem. Qui licet solus et vnus tantum hic testis audiendus sit, fidem tamen omnino meretur. Nam et tempore ei proximus fuit, adeoque ex viris *Demonax.*

fide

b) ORIGEN. contra Cels. L. VII. p. m. 343.

c) Praep. euang. L. IV. c. 1.

d) De oraculis gentil. diss. II. p. m. 217.

e) P. II. c. 1. p. 63

f) ll. cc. conf. HEVMANN. l. c. FABRICIVS l. c.

g) Pauca fragmenta nobis seruauit EVSEBIVS de praep. L. II. c. 19. L. VI. c. 6. 7. Conferri vero de hac Oenomai opinione de oraculis possunt SOCRATES l. c. et qui eum exscripsit NICEPHORVS L. X. c. 36. THEODORIT. therapeut. L. VI. p. 86. L. X. p. 141. ex recentioribus ANT. van DALEN et FR. BALTVS ll. cc.

h) SVIDAS l. c. IONSIVS l. c. p. 245.

i) SVIDAS l. c.

k) SYNCELLVS p. 349. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 365.

l) In Demonacte T. II. p. m. 560.

fide dignis Demonactis vitae historiam discere potuit, et in tanta optimi philosophi fama, vndequaque nota mentiri vel ei tribuere, de quo falsitatis facile coargui posset, ausus fuisse praesumi non potest; et laudator virtutis eo magis audiendus est, quo magis acerbum vitiorum laruataeque virtutis in philosophis reprehensorem fuisse constat. Qui et ipse *duarum rerum gratia se de Demonacte nonnihil in lucem edere* dicit, *vt et illius memores sint viri suae aetatis praestantissimi, et iuuenes quique generosissimi animum ad philosophiam applicantes non necesse habeant ad vetera tantum exempla semetipsos componere, sed ex huius quoque viri vita habeant, quem sibi pro viuendi regula imitandum proponant, quem ipse omnium optimum ex philosophis cognouerit.* Ad hos testes cum prouocet Lucianus, fides ei deneganda non est. Fuit autem Demonax Cyprius, haud obscuris parentibus natus [m], quippe qui et dignitate et facultatibus eminebant. Ast is omnibus naturae muneribus excelsior atque superior, pulcherrimis et praestantissimis tantum rebus animum dignum iudicauit, eumque in finem ad philosophiae studium se contulit; quam animi alacritatem magnis passibus ad excelsa quaeuis grassantem non Agathobulus [n] tantum et Demetrius, et imprimis Epictetus [o] calcari quasi addito, excitarunt, sed et naturalis inclinatio conuersatione horum philosophorum confirmata et aucta egregie promouit. Praecipue vero Timocratis Heracleotis, viri sapientissimi et eloquentia pariter atque eruditione maxime ornati familiaritate vsus est. Neque vero tantum in adolescente valuit optimorum atque praestantissimorum virorum exemplum, quantum innatus philosophiae amor et singularis, quo rapiebatur ad res praeclaras, impetus, quo a puero statim permotus omnia humana bona sibi contemnenda esse, generoso prorsus pectore, statuit. Neque tamen animo non praeparato ad philosophiae accessit studia, sed poetarum lectioni innutritus multos tenebat memoria, dicendique artes non mediocri exercebat studio. Philosophiae vero vbi operam admouit, non summo tantum eam delibauit digito, sed totam ex fundamentis prorsus suis haustam imbibit [p]: cumque totum ei se tradidisset, libertatem prosecutus in id maxime incubuit, vt et ipse rectam ac sanam inculpatamque vitam viueret, et videntibus et audientibus suam ipsius mentem exemplum exhiberet, veritatemque libero dicendi genere vbique profiteretur. Qua in re praeter scientiam vitae quoque vsum requiri edoctus, omnibus viribus sategit, vt et animum firmum redderet, et corpus exerceret, et ad tolerantiam variis laboribus assuefaceret. Et vt summa quadam rem comprehendamus, in eo summa cura studioque elaborauit, ne alicuius alterius egens esset, sed in se animique sui diuitiis veram possideret vitae felicitatem. Fuit autem longe superior animi eius virtus et acerrimi ingenii

m) Excidit in Ven. REIMMANNI Hist. atheismi c. XXXII. p. 238. particula, non.

n) Agathobulum Epicureum memorat PLVTARCHVS, quod non suau. viu. sec. Epicurum T. V. p. m. 89. ast paulo senior videtur fuisse hoc Demonactis praeceptore.

o) p. 562.

p) p. 563.

genii felicitas, opinioni illi quae sectariae philosophiae studio ad hanc animi beatitatem peruenire posse sperat, adeoque sectariam quidem philosophiam reiiciebat, nec vnius philosophi familiae nomen addicebat suum, ea vero eligebat, quibus se potissimum oblectari posse credebat [q]. Et Socrati quidem se maxime addixisse apparebat [r], habitu tamen vitaeque frugalitate Diogenem aemulari videbatur, Cynicumque institutum eligebat, quod Diogenem ex Socratis discipulis omnium maxime Socraticam disciplinam secutum, vitaeque integritatem et virtutis actionem expressisse videret, cum reliqui Socratici ad inanes speculationes sine fruge essent delapsi. Ex quibus patet, eum inter Cynicos hoc potissimum nomine referri, quod Cynicam virtutem sine apparatu et fastu demonstrandam in ipsa vita sibi elegisset. Adeo vero tristem Cynicorum eiurabat austeritatem singularem, vt nec ambitiose adulteraret ea, quae ad victum pertinebant, admirationis popularis emerendae gratia, vel vt oculos in eum coniicerent homines, verum communi cum aliis viuendi ratione vteretur; nec tantillum quidem philosophico fastu intumesceret, et cum aliis iunctam consuetudinem exerceret, et communibus reipublicae legibus lubens pareret. Qualis cum esset, non potuit non Pseudo-Cynicorum ineptos et agrestes mores contemnere et reiicere [s]. Sed in aliis quoque Cynicorum affectatam virtutem euitauit, veram animo verbisque expressit. Cuius exemplum luculentum est euitata imperiosa et proterua Cynicorum dicacitas, quam, etsi summa dicendi libertate vtebatur, tantum tamen abest vt excoluerit, vt humanitatem potius et leporem summopere in eo laudet LVCIANVS [t]. Nam ne ironiam quidem Socratis probabat, sed Attico sermone et gratia commendabilis plenus erat in disputationibus, nec obscurus, et in corripiendo adeo humanus, vt eius in obiurgando seueritatem atque acerbitatem discipuli non subterfugerent, sed orationis magis amabili laetitia multo modestiores redditi, de futuris praecipiendis optimam spem animo conciperent. Itaque nunquam visus est vociferari, aut mira peruicacitate contendere, aut indignari, et si aliquis esset increpandus, ipsa quidem peccata reprehendebat, ceterum peccantibus benigne ignoscebat. Existimabat enim, hominis esse peccare, Dei vero, aut viri Diis proximi ignoscere atque errata emendare. Ad hunc ergo modum cum vitam instituisset suam, et nullo vnquam auxilio in rebus vllis opus habuit, et amicis in iis, quae fas erat, vtilissimam praestans operam, et aut insolentiores fortuna secunda factos submonefaciens, aut animo deiectos in aduersa cum risu consolans, nemini quoque vnquam facessendis negotiis molestiam creans aut in ius productum accusans, nullum vnquam hostem habuit, ipse hostis nemini [u], et tanta omnium

q) Ita p. 585. Aristippum laudat, a quo laetum, quem ad vitae finem seruauit, animum didicisse videtur.

r) p. 563.

s) Exempla habes p. 581.

t) p. 564.

u) p. 565.

omnium amicitia gauisus eſt, vt, cum aetate ſupra modum ingraueſcente conſenuiſſet, inuocatus in quamcunque domum fortuito incidiſſet, in ea cibum ſumens ac dormiens, Deus illi familiae viſus ſit oſtenſus, aut aliquis bonus genius, qui in domum intrauiſſet: tantum de eius praeſentia omnes ſibi gratulabantur [x]. Quae ἀδιαφορία Cynica, modeſta ratione vſurpata eo facilius exercebatur a Demonacte, quo ſtudioſius is in id conniſus erat, vt nulla alia re indigeret, quam non a ſe ipſo poſſet petere. Cynicum vero inſtitutum eloquentiae argutae, ſententiarum et acuminis luminibus diſtinctae, ſtudio feliciter expreſſit, euitata acerba illa dicacitate, qua eo tempore vniuerſa fere Cynica familia exoſam ſe reddebat, quamque Demonax in ipſis Pſeudo-Cynicis non ſine aculeo damnabat. Qua de re acute pariter et vrbane dicta ab eo plurima congeſſit LVCIANVS [y], quae apum more et pungunt et vngunt, et mel pariter habent atque aculeum; cuius generis multa hic exempla referre inſtitutum vetat, digna vero ſunt, quae apud ipſum Lucianum legantur, iucunditatem atque vtilitatem allatura non exiguam. Maxime vero Cynicae ſectae profeſſionem ad emendandos hominum mores, debellanda ſcelerum monſtra, ducendosque manu quaſi ad felicitatem animos adhibebat, neque tamen acerbitate paedagogica, qua ſe tanquam magiſtros Cynici obtrudere ſolebant, vtebatur, ſed ita corripiebat peccantes, vt humanitate et lepore deliniti, ipſam medicinam ſibi ducerent non vtiliſſimam modo ſed et iucundiſſimam. Cum enim amicus eſſet omnibus, nec eſſet quisquam, quem non familiarem compellaſſet, qui quidem homo erat; et alacritatem animi ſemper prae ſe ferret vel maiorem vel minorem, prout obſequii ſpem ipſi exhiberent, quos peccantes corripiebat, tanta in his omnibus eius fuit gratia, eaque tanta verborum Venere dixit fecitque, vt ſuadelam labiis eius inſediſſe quilibet iudicauerit [z]. Cumque Socratis et Diogenis exemplo in philoſophia vteretur, ad id potiſſimum reſpexit, in quo veram Cyniſmi rationem poſitam eſſe, acuti viri dixerunt, vt ſapientiae miniſter eſſet, et ad eam homines adduceret. Curae itaque illi erat, fratres inter ſe diſſidentes atque diſcordes ad priſtinam concordiam reducere, ac mulieribus cum maritis reconciliatis illorum animis pacem componere [a]. Immo populum ſeditionibus exulceratum ſcite et vtiliter differendo compeſcuit, multisque eorum perſuaſit, vt patriae modeſte et tranquille inſeruirent [b]. Qua in re ita verſatus eſt, vt amicum ſe omnibus oſtenderet, talemque, cui pacis et concordiae et communis vtilitatis cura eſſet potiſſima, quique fidem et dexteritatem amicis accurate demonſtraret, illisque vtilem et officioſum ſe praeberet [c]. Quare, cum animum ſemper laetum ſeruaret, ſolum amici aut morte aut morbo diſcruciabatur, inque eo omnem collocabat operam atque laborem, vt labentes erigeret, triſtes conſolaretur, deficientes iuuaret, contra fortunae inſultus et iniurias ami-

x) p. 585.
y) p. 569. ſeqq.
z) p. 566.
a) p. 565.
b) p. 565. 586.
c) p. 585.

amicos muniret, animumque eum oftenderet, qui rem omnium maximam et praeftantiffimam in rebus humanis amicitiam et voluntatum coniunctionem effe exiftimaret [d]. Quin nec more Cynico reipublicae fe fubtraxit, fed in eius procurationibus obeundis verfatus multorum prauis et nefariis conatibus reftitit [e]; magno etiam atque implacabili odio femper aduerfus eos pugnauit, quos non iuxta veritatis ductum, fed ad oftentationem philofophari animaduerteret. Quo odio excitatus acumen eloquentiae ad mordendos hos philofophaftros adhibuit, nullique fectae, ne Cynicae quidem pepercit. Cynicum enim cum vidiffet, pallium quidem et peram habentem, ceterum pro baculo fupra modum faftuofe et arroganter vociferantem, dicentemque Antifthenis et Cratetis atque Diogenis fe effe aemulum; *caue*, inquit, *impudenter mentiaris, fiquidem tu Hyperidae [f] difcipulus exiftis.* Eadem mordacitate Agathoclem Peripateticum, cum fuperbe et infolenter fe ferret, et arroganter iactaret dialecticorum fe folum et vnum effe, repreffit, *atqui*, dicens, *o Agathocles, fi primus, non folus, fi vero folus, non primus* [g]. Cumque aliquando vidiffet duos philofophos egregie rudes et indoctos de quaeftione quadam fatis ridicule difceptantes, et alterum quidem abfurde quaerentem, alterum inepte refpondentem, nihilque ad rem afferentem, *nonne videatur vobis*, inquit, *o amici, alter illorum hircum mulgere, alter autem illi cribrum fupponere?* Alia huius generis, quae narrat Lucianus, digna licet fint quae legantur et iucunda, breuitatis cauffa omittimus. Facile ex his intelligi poteft, amicos Demonactem habuiffe plurimos, hoftesque aut nullos, aut illos modo, quorum prauis conatibus fibulam inieciffet. Tantusque apud omnes eius amor fuit, vt cum ipfi Athenienfes, tum vniuerfa Graecia eum maximi faceret, et praetereunti honoris gratia etiam illi, qui magiftratus muneribus fungebantur, affurgerent, magnumque illo praefente, omnes agerent filentium: praetereuntem autem, cum vbique cibum caperet, piftrices certatim ad fe traherent, vnaquaeque cupiens, vt a fe panem acceptaret: ac magnam fibi datam effe felicitatem diceret, a qua panem accepiffet. Quin etiam pueri poma illi afferebant, patrem honorifice compellantes [h]. Etfi vero ita non rectum tantum atque bonum, fed vtilem quoque et iucundum fe praebebat omnibus, non potuit tamen tantam virtutem ferre inuidia. In magiftratu enim conftitutus, cum malorum confilia fubuertiffet, non mediocre fibi multitudinis conflauit odium, tum propter imperterritam dicendi fiduciam et libertatem, tum propter recti amorem. Vnde factum, vt Socratica fere fata fuiffet expertus, nifi inexpugnabile pectus et familiarem fibi virtutem populo obieciffet. Infurrexere enim in illum quidam, accufantes, quod nunquam vifus fit facrificans, quodque folus omnium nunquam fit Eleufiniis initiatus. Ad quae magno animo, corona redimitus et nitida ve-

d) p. 566.

e) p. 580.

f) Celebris oratoris, fed contaminatae vitae hiftoriam habet PLVT. vit. X. Orat. T. V. p. m. 597. feqq. vnde lux huic dicterio affulgebit.

g) p. 575.

h) p. 585.

ſte amictus in concionem progreſſus, ſcite quidem atque dextre, aſperius tamen, quam ſolebat, reſpondit: Mineruae ſe non ſacrificaſſe, eo quod ſacris ab ipſo oblatis eam non egere exiſtimauerit. Myſteria vero ideo neglexiſſe, quod, ſi myſteria praua et friuola comperiſſet, apud nondum initiatos non tacuiſſet, ſed ipſos ab orgiis celebrandis auocaſſet: ſin bona, rurſus humanitate adductus, omnibus expoſuiſſet. His dictis, cum prius lapides aduerſus illum ſuſtuliſſent Athenienſes, actutum placidum erga eum animum induerunt, atque ex illo tempore maioribus habitis honoribus reuereri atque colere, poſtremum vero admiratione etiam proſequi coeperunt, licet mox in ipſo orationis prooemio aſperiori initio fuiſſet vſus [i]. Quae, quanta in viro maximo et philoſophiae ſanae auctoritas et virtutis reuerentia apud ſuperſtitioſos Athenienſes fuerit, luculenter manifeſtant, remque nobis narrant prorſus ſingularem, contemta tanta cum libertate oris animique fiducia ſacra non impunita tantum manſiſſe, ſed honorem quoque meruiſſe in ea vrbe, quae optimum Socratem propter eandem cauſſam veneno ſuſtulit, et grauiſſime in philoſophiam peccauit. Ceterum et hoc quoque inter virtutes eius tacendum non eſt, ad intricatas et captioſas quaeſtiunculas, quibus ingenium et eruditionem eo tempore complures pſeudo-philoſophi oſtentabant, acute inſtructum fuiſſe, cuius exempla aliquot iucunda exponit LVCIANVS [k], expertique ſunt philoſophi haud obſcuri nominis Herminus Peripateticus, Fauorinus Academicus, Peregrinus Cynicus aliique; qua ratione effecit, vt haud facile quiſquam in illum auderet inſurgere, eique inſultare. Veri autem candoris philoſophis cum eſſet addictiſſimus, tum viuus ſummam apud eos exiſtimationem meruit, tum ſublatus e viuis is habitus eſt, qui maximis antiquitatis exemplis iure poſſet opponi atque aequiparari. Vitam ſemper duxit coelibem, ſine dubio, vt eo melius inſtitutum, quod amplexus erat, et ἀδιαφορίαν Cynicam proſequi poſſet; qua in re cum Epictetus aliquando obiurgans ei conſuleret, vt vxore domum adducta liberis procreandis daret operam, affirmans et hoc viro philoſopho non indecorum eſſe, alterum videlicet ſui loco naturae relinquere: feſtiue illi, qui et ipſe coelebs erat, reſpondit: *Da mihi igitur vnam filiarum tuarum* [l]. Vixit annos fere centum, quem ſenectutis extremae gradum vt attingeret, effecit ſine dubio, et ſumma, cui ſtudebat, temperantia, et animus nunquam vlla aegritudine turbatus, et ab affectuum tempeſtatibus liber, quod tantopere eius ſanitatem confirmauit, vt nulli vnquam morbo implicaretur [m]. Et veriſimile quoque eſt, diutius vitam prorogaturum fuiſſe, cum in hac extrema ſenecta viribus adhuc vſus ſit ſatis firmis, niſi exeundum ſibi ex hac vita eſſe laetiſſimo animo ſtatuiſſet, eo quod haud obſcure perſentiſceret, ſe ſibi amplius auxilio eſſe non poſſe, nec ciues ſana conſilia, quae in ſeditione exorta ſuppedi-

i) p. 567. k) p. 589. l) p. 583. m) p. 585.

peditabat, admittere. Discedens itaque ab omnibus hilari vultu diem suum obiit, quali semper obuiam venientibus conspectus est [n]. Sepulturae vero curam nullam habuit, sic vt de ea rogatus, foetorem sepulturae caussam fore, nec curare se, si laniatus a canibus vtilitatem aliquam illis allaturus sit, diceret [o]. Quod vtrum profectum sit a Demonacte, decori nulla ratione negligente, et annon ex Diogenis historia huc translatum, lectoris iudicio definiendum relinquimus. Sane amplissimo funere elatus est et magnifice ab Atheniensibus sepultus, qui multo quoque tempore eius obitum luxerunt, ac sedem illam lapideam, super qua lassus quiescere solebat adorarunt, sertis coronantes, tanquam lapidem sacrum [p]. Circa funeris vero curationem nemo erat, qui non accurrisset, maxime vero ex philosophis. Illi enim suppositis feretro humeris vsque ad sepulchrum mortuum efferebant. Vixisse sub Hadriano eiusque successoribus, ex Epicteti, Peregrini aliorumque, qui cum eo vixere, tempore colligitur, natalis vero dies, tempusque obitus ignorantur.

§. VI. Alius longe commatis Cynicus fuit CRESCENS, vt enim veri Cynici imaginem eleganter expressit Demonax, ita Pseudo-Cynici mores accurate Crescens retulit. Megalopolitanum fuisse, TATIANVS [q] testatur, quod de Arcadiae vrbe Megalopoli intelligendum non de Romana vrbe, ex alio eius loco [r] satis luculenter euincitur; licet Crescentis nomen Romanum, quibusdam persuaserit, Megalopolin hanc magnam illam vrbem sedem Romani imperii innuere [s]. Nomina enim Romana illis quoque haud raro data esse, qui in prouinciis Romanis licet Graeco vterentur sermone habitabant, multis exemplis constat [t]. Cynicum fuisse S. IVSTINVS [u] testatur, sed talem, qui honestae professionis nomen turpiter pollueret, et ἀδιαφορίαν Cynicam, quam affectabat, minime eo adhiberet, vt opes et voluptates contemneret. Teste enim TATIANO [x], qui Iustini discipulus fuit, maxime omnium incesto puerorum amori deditus et pecuniae studio addictissimus erat; et quamuis φιλόκομπος esset, quo nomine eum notat IVSTINVS [y], multaque more Cynicorum populariter de animi robore, morteque contemnenda, hisque similibus iactaret [z] testibus tamen scriptoribus ecclesiasticis [a] plenus fuit malo animo, mendaciis, et vita turpi. Vnde *gulosum, et mortis timidum, luxuriaeque et libidinum sectatorem* vocat

Crescens.

n) p. 586.

o) p. 585.

p) p. 587.

q) Or. adu. Graec. p. m. 157. seq.

r) p. 167. vbi templum Dianae Hymniae memorat, quod Megalopoli Arcadiae fuisse testatur PAVSANIAS.

s) Conf. BVDDEVS de V. R. C. gentilium philos. obtrectat. confirmata §. 3. Synt. diss. theol. p. 461.

t) Ita S. Paulus Tarsensis Romano nomine vsus est.

u) Apolog. I. vel potius II. p. m. 46.

x) loc. cit.

y) l. c. Id est, strepitus popularis et insolentis arrogantiae sectator, conf. E. GRABE Spicil. PP. Sec. II. p. 139. 140.

z) TATIANVS l. c.

a) EVSEB. Hist. eccl. L. IV. c. 16. SYNCELLVS p. 351 PHOTIVS Cod. CXXV. p. 162. ex recentioribus fere omnes, qui Iustini vitam et acta martyrum tetigere, alibi nominandi.

vocat HIERONYMVS [b]. Quam animi malitiam in calumniis et obtrectationibus, quas contra Christianam religionem euomuit, luculenter probauit, et IVSTINO conquerente [c], Christianos atheos esse, prorsusque sine Deo atque impios asseuerauit, in gratiam et libidinem eorum, qui seducti sunt, id faciens. Quem cum tanquam voluptuosum et impostorem Iustinus redargueret, ostenderetque nec lectam ei Christianam professionem, et inita cum homine profana disputatione eum in ruborem daret, ac coram omnibus confunderet, adeo efferbuit ira rabidi canis animus, vt quod Iustinus praeuiderat et praedixerat, eum quod Christianus esset atque atheus, apud magistratus deferret, qua accusatione effectum, vt Christiani nominis gloriam sanguinis effusione atque martyrio Iustinus capite plexus, coronauerit, detestabili vero Pseudo-Cynici nomini aeternae infamiae notam attraxerit [d].

Peregrinus. §. VII. Celebris quoque circa haec tempora inter Cynicos fama fuit PEREGRINI siue Protei, cuius vitam ita nobis descriptam reliquit LVCIANVS [e], vt facile intelligi queat, huius potissimum viri non tam vita quam morte illustris historiam illum ideo elegisse, vt haberet, quibus philosophis si non omnibus, certe Cynicis, grauem dicam scriberet, et imprimis Cynicos more suo falso rideret. Ita enim depingit Peregrinum, vt cum vitae non minus turpitudine, fastu, moribusque iis, quos in Pseudo-Cynicis sani omnes damnabant, contemnendum, quam insolito mortis genere famosum fuisse ostenderet. Ast multa in hac narratione scenae, quam instruendam sibi sumserat, ornandae caussa illum confinxisse, et retulisse haud pauca, de quibus merito dubitari potest, scriptorum aliorum Peregrino aequalium testimonia, quae Peregrinum tam malae notae hominem non fuisse innuunt, satis euincunt. Audiendus itaque Lucianus quidem est, sed examinandus et cum reliquis testibus conferendus, vt aliquo modo, quid in Peregrini historia verisimile, quid non, appareat. Fuit Peregrinus Parianus ex Ponto [f], qui Protei nomen cum professione Cynica suscepit: qui vbi firmata iam aetate in virum adolescere incepisset, multis in Armenia vitiatis mulierculis verbera haud semel accepit plurima: denique per tectum exiliens et elapsus turpissima et obscoena fuga salutem quaesiuit. Incolumitatem etiam, cum formosum puerum per vim constuprasset, pecunia redemit. Addit et hoc Lucianus: Peregrinum parentem senem praefocauisse, nequaquam sustinentem

b) Cat. Script. eccles. c. 23.
c) loc. cit.
d) *Menaeum Graecorum ad Cal. Iun.* apud PETR. HALLOIX. vit. illustr. eccl. orient. script. Sec. II. p. 262. vbi notandum, Crescentem tantum dici philosophum, etsi Cynicus erat, vt supra Oenomaum a Socrate philosophum dictum esse notauimus. Etsi vero pleraque de Crescente solius Iustini et Tatiani auctoritate nituntur, fidem tamen iis facit et sancti martyris integritas, et in apologia ad imperatorem eius facta mentio, vbi mendacio locus non erat. Conf. VALES. ad EVSEB. Hist. eccl. L. IV. c. 17. et Cynicorum eius temporis mores peruulgati. Stoicum vero Crescentem perperam nominat GAVDENT. de philos. Romanorum c. CXI. p. 18.
e) De morte Peregrini T. IV. p. m. 268.
f) Ibid. p. 274. ATHENAGOR. legat. pro Christianis c. 23.

tem eum iam vltra fexaginta annos iam fenefcentem. Poftea vero quam tanti fceleris fama diuulgata effet, arreptaque fuga fe ipfum condemnaffet, incertis fedibus vagantem oberraffe, terram terra commutando. Ea in peregrinatione admirabilem illam Chriftianorum fapientiam perdidiciffe, in Palaeftina cum facerdotibus et fcribis eorum conuerfatum. Ac fane non multo in tempore pueros omnes illos prae fe effe oftendiffe, prophetam ac facrificiorum principem, et fynagogae focium, verbo omnia exiftentem. Praeterea librorum nonnullos expofuiffe, nonnullos vero fua quoque induftria confcripfiffe. Inde quafi eum Deum illos habuiffe, et eo legislatore vfos fuiffe et praefectum declarauiffe: magnumque eos etiamnum colere reuerenter hominem, qui in Palaeftina crucifixus eft, quod nouum cultus et theologiae genus introduxerit. Haec Lucianus, quae, antequam in Peregrini hiftoria progredimur, fine animaduerfione et cenfura dimittere non poffumus. Et primo quidem intolerabile prorfus eft, quod tradit, Chriftianos Peregrinum pro Deo habuiffe, et legislatoria inftructum poteftate praefectum fibi feciffe. Adeone vero infaniuiffe, videri queat Lucianus eo tempore, quo contra πολυθεότητα tot apologiis fcripferant Chriftiani doctores, vt hominem Chriftianos vagabundum, et infando facinore per omnes terras infamem Deum fibi et legislatorem conftituiffe, fcribere aufus fit, cuius contrarium pueris quoque notum effe poterat. Fatemur tantam impudentiam alienam nobis videri a Luciano maligni quidem animi, fed callidi et ad res fuas attenti fcriptore, et non recte affecutos effe interpretes fenfum verborum Luciani, quae hic Graece damus: Καὶ τῶν βίβλων τὰς μὲν ἐξηγῆτο, καὶ διεσάφει, πολλὰς δὲ αὐτὸς καὶ ξυνέγραφε, καὶ ὡς Θεὸν αὐτὸν ἐκεῖνοι ἐδιηγῦντο, καὶ νομοθέτῃ ἐχρῶντο, καὶ προςάτην ἐπέγραφον. Τὸν μέγαν γῦν ἐκεῖνον ἔτι σέβουσιν ἄνθρωπον τὸν ἐν τῇ Παλαιςίνῃ ἀνασκολοπισθέντα ὅ τι καινὴν πάντην τελετὴν εἰσείγαγεν εἰς τὸν βίον. Facile animaduerfurum effe putamus cautum et attentum lectorem, falfo retuliffe interpretes ea ad Proteum, quae ad Iefum Chriftum ex Luciani mente referenda funt, nempe ad magnum illum hominem in Palaeftina crucifixum, cum ambigua pronominis αὐτὸν relatione deciperentur. Nifi enim nos omnia fallunt, hoc dicere vult Lucianus: Proteum ad Chriftianorum facra progreffum non facros tantum eorum libros enarrauiffe, fed et propria de rebus Chriftianorum commentaria confcripfiffe, egiffeque in illis de eo viro, quem Deum Chriftiani declarant, et cuius legibus et inftitutis parent g, quemque fibi ducem elegerunt. Hunc effe magnum illum virum, quem adhuc colunt, qui palo ideo affixus fit in Palaeftina, quod nouam cultus diuini rationem et philofophiam (id enim τελέτας velle ex iis, quae alio loco diximus, notum eft) introduxiffet. Ita quidem melius cohaerere verba Luciani nemo non videt. Aft ne fic quidem a magno impudentiae et mendacii crimine,

g) Pertinere haec ad Chriftum ex p. 277. manifeftum effe putamus. Vbi eum Sophiftam crucifixum vocat.

ne, saltem a pudendae ignorantiae opprobrio liberari satis Lucianus potest. Nam qui vel primis labris Christianae ciuitatis historiam degustarunt, satis norunt, inter Christianos prophetarum, thysiarcharum, et scribarum nomina non fuisse recepta, sed Iudaicae genti fuisse propria. Quod in eam cogitationem deduxit quosdam, vt non ad Christianos, sed ad Iudaeos transiisse Peregrinum, Lucianum autem, more inter gentiles non insolito, Iudaeos cum Christianis confudisse coniicerent. Neque vero, licet haec supponamus, (quae tamen diserte satis ad Christum crucifixum relata vix constare cum verborum serie possunt) caussam Luciani ea magnopere iuuant, aut mendacii vel ignorantiae non excusandae notam auferunt. Vixit enim Peregrinus post Vespasianorum tempora. Ast deleta Iudaeorum vrbe et incenso templo nec legi peculiaris auctoritas, nec sacrificium vllum, nec pontifex, nec propheta inter Iudaeos fuit. Quin nec hoc inter Iudaeos et Christianos receptum, vt homini proselyto et ex vaga vita ad eorum societatem transeunti vel summi sacerdotis vel episcopi munus fuerit datum, quod conferre nonnisi post diuturnam vitae explorationem licebat [h]. Dubium itaque non est Lucianum, quem Christianos tanquam impostores, Apollonii vel Alexandri sectatoribus similes habuisse ex aliis quoque locis constat [i], confusis inter se Iudaeorum et Christianorum sacris, cum eiusdem generis, quo Pythagorei fecerant, cultum nouum et mysteria Iesum introduxisse crederet, more suo non sine bile et amaritudine Christianis labem affricare voluisse, fingendo, quod ipse de Christianis suspicabatur, homines hos ἰδιώτας et simplices a Peregrino deceptos locum ei inter sacri muneris antistites fecisse eumque martyrii affectandi occasionem ita fuisse nactum. Quod quam prorsus ab omni verisimilitudine abhorreat, quamque suspectam Luciani fidem faciat, quemuis vel mediocriter attentum manibus palpare posse putamus. Et coniicit quidem Cl. CLERICVS [k], Peregrinum Christianae fidei nomen daturum inter catechumenos forte receptum fuisse, mature vero animi propositum mutasse, hincque fabulam Luciani enatam. Ast cum omnia inter se misceat, et diserte tradat Lucianus, scripsisse libros Christianos Peregrinum, quorum ne leuissimum quidem vestigium inter libros apocryphos ab haereticis malisque hominibus suppositos occurrit, rectius rem omnem negari putamus, cunctaque partim ex incerto rumore partim ex maleuolo Luciani calamo profluxisse credimus. Miramur itaque merito magnum PEARSONIVM [l], vt hypothesi inseruiret, Peregrinum ad Ignatii imitationem, antequam igni se traderet, epistolas ad diuersas ciuitates dedisse, et viros quosdam legatos misisse, haecque probare, quod epistolae Ignatii iam Sec. II. genuinae habitae fuerint, in eam opinionem descendisse, Peregrinum Christianam religionem

h) Conf. LAMPRID. in Alex. Seu. c. 45. ORIG. contra Cels. L. III. p. 140. conf. CLERIC. Hist. eccles. Sec. II. p. 696.

i) p. 277.

k) loc. citat.

l) Vindic. Ignat. P. I. c. 1. p. 4.

nem ſub Hadriano profeſſum eſſe, et non mediocrem inter Chriſtianos auctoritatem ſibi comparauiſſe, inde in vincula coniectum factum eſſe confeſſorem nobilem, et ad eum ſubleuandum quamplurimos, etiam τοὺς ἐν τέλει, presbyteros epiſcoposque vndique conuolaſſe: martyriumque ſubire maxime voluiſſe, proconſulem vero Syriae, cum intelligeret, quod mori cuperet, vt inde famam poſteris relinqueret, eum poenae ſubduxiſſe et carcere liberauiſſe: et quidem poſtea gloriosum hunc confeſſorem ex eccleſia eiectum et a philoſophis receptum eſſe, tandemque mori quidem tanquam philoſophum, famam autem eodem modo acquirere voluiſſe, quo Ignatium, cuius res noſſet, acquiſiuiſſe putauerit. Dici haec ſine omni veriſimilitudine, et concidente vnius Luciani fide ſubleſta, concidere omnia, quilibet videt praeiudicio non occupatus. Cui enim perſuadebitur, Peregrinum Cynico habitu ad Chriſtianos digreſſum tanto mox applauſu exceptum eſſe; tamque gloriosum ſubito factum eſſe confeſſorem, vt presbyteri et epiſcopi eum inuiſerent? quis tam illuſtrem confeſſorem ob leuem culpam ex eccleſia eiectum et ſanctae fidei mox apoſtatam factum eſſe credat? Quod ſi tantam famam fidei Chriſtianae confeſſione conſecutus eſt Peregrinus, cur tacent rem ſcriptores eccleſiaſtici? cur non hominis ad tantam inter Chriſtianos auctoritatem euecti conſeruata eſt memoria? cur non acriter notata apoſtaſia? quod in aliis factum eſſe nouimus. Tacemus male cohaerente haec omnia niti Luciani narratione, nec habere eam teſtem alium, adeoque ſuſpecti ſcriptoris malum in Chriſtianos animum aperte prodentis fide ſtari non poſſe. Falſum autem eſt, quod ſupponit non probat vir eruditiſſimus, Peregrinum imitatum fuiſſe Ignatium. Aliud enim vitae exemplum, Herculis nimirum, quem Cynici parentem ducemque ſibi vindicabant, eum ſibi conſtituiſſe, ne Lucianus quidem negat, et ipſe Pearſonius largitur. Neque magis certum eſt, quod addit: nunquam alii philoſopho in mentem veniſſe, moriturus vt epiſtolas ad ciuitates mitteret. Aliud enim nos docent Apollonii epiſtolae ad ciuitates paſſim miſſae, quas ſeruauit Philoſtratus. Cuius viri cum tunc recens adhuc eſſet memoria et fama maxima, cur non Apollonii magis exemplum inter gentiles celebratiſſimum, quam obſcurum iisque ignotum Ignatii morem ſuiſſe imitatum credemus? Non inuiti igitur in eam deſcendimus opinionem, totam de Peregrini Chriſtianiſmo fabulam ex hiſtoria ſacra et philoſophica eiiciendam eſſe; nec magis verum eſſe, quod Lucianus addit: Chriſtianos omnem impendiſſe operam et mouiſſe omnia, vt eum furtim carcere eriperent [m]: cumque hunc conatum eſſe fruſtraneum viderent, omnia captiuo cum magna fide et obſequio praeſtitiſſe, viduasque anus et puerulos orbos ei mini-

m) Et hoc falſum, Chriſtianos ſuos furtim eripere ex carcere tentare ſolitos.. Ipſe enim Lucianus paulo ante dixerat, ſponte multos occidendos ſe offerre, et Peregrinum martyrii gloriam affectaſſe. Cur itaque furtim eum eriperent?

nistrasse, et somnum cum eo cepisse, omnis vero generis coenam intulisse variam [n], ac sacros sermones cum eo habuisse, nouumque eum Socratem [o] vocauisse. Quin etiam in Asia plerasque vrbes fuisse, a quibus venerint quidam laturi auxilium, Christianis mittentibus ex publico, neque non collocuturi et virum consolaturi [p]. Esse enim hunc Christianorum morem, vt si quis praestigiator aut alioquin homo promtus et versutus ad eos veniat, breui opulentus efficiatur, quippe qui hominum idiotarum simplicitate callide queat abuti. Peregrinum autem a Syriae praeside, philosophiae non mediocriter dedito liberum dimissum esse, eo quod arrogantiam, qua mortem oppetere statuisset, et per hoc gloriam ad posteros transmittere cogitaret, subolfecisset. Digna haec omnia sunt nugatoris calamo, et tam misere cohaerent, vt veterum rerum Christianarum prorsus imperitum esse oporteat, cui maledicentissima in sacram Christi ciuitatem ipsumque Dei filium narratio vel micam verisimilitudinis habere videri queat [q].

Peregrini vita philosophica et mors.

§. VIII. Dimissus ex carcere Peregrinus, si Luciani narrationem sequimur, in patriam rediit, comperit autem paternae caedis memoriam nondum ita exoleuisse apud omnes, vt non accusationem eius quidam meditarentur. Cum itaque paternas facultates fere omnes peregrinationibus exhausisset, atque populus Parianus accusationem in eum intentaret, assumto Cynici habitu, pallio et pera atque baculo substantiam a patre relictam se publicam dimittere velle edixit, hacque ratione effecit, vt ab egenis et inopibus pro vero philosopho, Cratetis et Diogenis aemulo haberetur, inimici autem quiescerent, ne, si paternae caedis refricarent memoriam, lapidibus obruerentur. Viatico itaque Christianorum nixus nouam suscepit peregrinationem, et vbique satis abundanter alebatur. Ita quidem pro comperto affirmat Lucianus [r], exigua tamen verisimilitudine, cum exemplum afferri nequeat, ex Christianis aliquem ad Cynicam sectam salua fidei professione, et assumto tamen habitu Cynico transiisse, licet Cynicos fidem Christianam amplexos fuisse, negari non debeat. Tandem admisso aliquo flagitio, nempe, vt Lucianus opinatur, quod aliquid ex interdictis comedisset, a Christianis amplius non receptus est. Vbi mire iterum omnia miscet Lucianus, et Iudaeos, vt videtur, cum Christianis confundit. Nisi dicamus Peregrinum, aliquandiu inter Chri-

n) Et hoc mendacium esse, captiuitatis seueritas, qua Christianos premebant gentiles, probat.

o) Quasi Socrates ex sanctis Christianorum fuisset. Scilicet talis habebatur inter gentiles Socrates, hinc ad Christianos concludebat Lucianus, rerum ad eos pertinentium ignarissimus.

p) Imprudenter hic Christianorum veterum laudes decantare Lucianum recte notat HVETIVS demonstr. euang. Prop. VII. §. 20. pag. 41.

q) Deesse hic aliquid calumniarum, a Christianis sublatarum conjicit TANAQVIL FABER. in not. ad Luc. c. 4. quam coniecturam non reiiciunt CLERICVS l. c. et Cel. BVDDEVS diss. de verit. R. C. gentil. phil. obtrectationibus confirmata §. 6. Synt. diss. theol. p. 477. eo quod totus dialogus in quibusdam Codd. omissus sit. De quo lectoris esto iudicium.

r) p. 276.

Christianos versantem, ob malam turpemque vitam et praecipue idolothytorum esum e coetu Christiano eiectum esse, quod verisimile iudicarunt Io. Clericus [s] et Io. Alb. Fabricius [t]: quanquam tutissimum videtur, soli Luciano, testi suspecto et nullius, hac quidem in re, fidei, non credere, fidei Christianae professionem Peregrino tribuenti. Exclusus a Christianorum consortio Peregrinus, cum magna rerum inopia et difficultate premeretur, paternas opes a ciuitate repetiturus, iussu imperatoris datis literis eas reposcit. Ast ciues missa legatione docebant, vi non compulsum sua fuisse dilargitum; quare stare rebus semel ab se constitutis iussus est [u]. Post id tertiam in Aegyptum peregrinationem instituit, ad Agathobulum iter faciens, vt se exercitationi philosophicae daret, admirationem magis meriturae. Tendens itaque capitis dimidium, ac vultum limo oblinens, in magna circumstantis populi corona virilia tractauit, vt impudentiam et ἀδιαφορίαν Cynicam demonstraret, verberabat etiam et verberabatur ferula circa nates, et aliis quoque iuuenilibus ineptiis mira praestare tentabat. In qua Luciani narratione merito iterum verisimilitudinem desideramus, cum subolfacere quilibet Cynicae historiae non ignarus possit, haec ideo commentum fuisse Lucianum, quod fabellas de indifferentia Cynicorum circa res naturales supra detectas pro veris haberet; probabile autem non sit, eiusmodi turpitudine admirandorum operum famam Peregrinum in Aegypto fuisse consecutum. Ex Aegypto in Italiam soluit, egressusque naui statim Cynica insolentia omnes homines allatrauit, maxime imperatorem, quem natura nouerat placidissimum et mansuetissimum, nec vlli Cynicorum ob conuitiandi artem poenam irrogantem. Id quod magnam Cynicae virtutis gloriam Peregrino comparabat [x]. Tandem a praetore vrbis exire iussus est, quod tali philosopho vrbi opus non esse iudicaret. Exactus vrbe cum Musonio ac Dione et Epicteto consuetudinem habuit, cumque aliis, quotquot pari fato mulctatos esse nouerat. Nodos hic quoque in narratione sua nectit Lucianus, facilius secandos quam soluendos. Imperatorem enim, quem natura placidissimum fuisse, et tamen philosophos vrbe eiecisse dicit, non nominat, sed patientiam tantum eius in Cynicorum dicacitate perferenda laudat. Vespasianum autem fuisse, non immerito colligimus ex exilio, Xiphilino et Zonara testibus, philosophis indicto. Hunc enim imperatorem proteruiam Cynicorum contemsisse, supra Demetrii exemplo, Dionisque et Suetonii testimonio probauimus. Ast his obstat, tum quod Musonius eo quidem tempore ex vrbe relegatus haud est, tum quod Epictetum sub Domitiano tantum in exilium ire iussum esse, Svetonius [y] asserit, Dio autem Chrysostomus sub eodem imperatore spontaneo consilio in exilium abierit, vt in *sequenti sectione* probabitur. Ast Domitianum natura placidissimum et mansuetissimum fuisse, cui quae-

 so,

s) l. c. p. 701.
t) Bibl. Graec. Vol. III. p. 500.
u) p. 281.
y) In Domitiano c. 10.
x) p. 282.

so, historiae Romanae mediocriter perito persuadebitur? Accedit his noua difficultas. Epictetus enim vrbe eiectus Nicopolin secessit, Dio in Thraciam ignotus profugit. Qua itaque ratione cum Epicteto, et Dione conuersari potuit Peregrinus vrbe submotus? Cumque praestantissimi hi Stoici virtutem veram et seueram maxime coluerint, pseudo-Cynicorum vero moribus essent infensissimi, quis credet, cum Peregrino [z], impudentissimae vitae Cynico, eos familiariter vixisse? Fatemur itaque, in hac quoque historiae Peregrini parte valde nutare Luciani fidem, nobisque suspicionem enasci, condidisse eum hanc fabulam, non vt lectorem accurata rei expositione erudiret, sed vt iucunda aliqua narratione eum recrearet, et Cynicos simul pungeret: qua ratione sophistas saepius, neglectis veris temporum circumstantiis, historias suas instruxisse, sicque philosophicam historiam multis fabulis contaminasse, multis hactenus exemplis demonstrauimus. Tandem regressus in Graeciam Peregrinus modo dictis probrosis Elienses impetebat, modo Graecos, vt aduersus Romanos arma sumerent, sollicitabat, modo viros bene meritos lacessebat, quod mortem illi aliquando attraxisset, nisi ad Iouis statuam in Olympicis confugisset [a]. Quam infamiam cum in sequentibus ludis oratione in laudem eius, quem vituperauerat, recitata emendare vellet, certatim ab omnibus contemtus est, cum exoleta essent omnia, quae excogitabat. Vt itaque famae suae consuleret et admirationem, cui insanum in modum inhiabat, sibi pararet, pristinas martyrii gloriosi cogitationes repetens, in publica Graecorum panegyri se flammis comburendi consilium cepit, vt in hac quoque re Herculem, Cynicorum parentem, imitaretur. Sperabat enim, hoc sibi gloriosum fore, sacro in loco comburi, vbi ne sepelire quidem alios morientes per religionem licebat [b]. Sparsis itaque de consilii sui ratione rumoribus, cum ingens esset hominum frequentia, constructo pyro et fossa, varia fuit spectantium sententia, maiorque erat multitudo Proteum accusantium, quam eius incepta laudantium, donec magna hominum frequentia deductus habitis de vitae suae periculis et exantlatis pro philosophia laboribus, auream se aureae vitae imponere coronam velle, dixit, Herculeumque vitae finem facturum promisit, vt ostenderet, qua ratione et mentis constantia mortis acerbitas respuenda sit. Ad quae dicta qui molliori erant animo, lachrymabundi, seruaret se Graeciae, inclamabant, cordatiores ad perficienda cogitata excitabant. Cum itaque videret, non euenire, quae sperauerat, nempe fore, vt inuitus et nolens, illis resistentibus, in vita seruaretur, vehementer expalluit, et subtrepidauit etiam, admirantium tamen spectaculo elatus, finitis Olympicis certaminibus, noctem demum postremum tempus ei rei destinauit, quando se ipsum esset concrematurus [c]. Quae cum media apparuisset, surgente luna Cynicis ille stipatus prodiit, face cum reliquis

z) Demonactis etiam Peregrinum visum esse conuersatione ex Demonacte T. II. p. m. 573. patet.

a) Narrat rem prolixe p. 283.

b) p. 286. vbi longa dissertatione de amentia huius consilii Lucianus differit. c) p. 297.

quis armatus. Cumque rogum omnes ſimul accenderent, depoſitis ille pera ac pallio ac baculo in ſordido amiculo adſtitit, thureque in ignem coniecto, inuocatisque paternis et maternis daemonibus actutum in ignem inſiluit, nec amplius, a flamma quae multa erat, circumfuſus apparuit; Cynici autem rogum circumſtantes nullas profundebant lachrymas, ſilentio tamen perturbati animi haud obſcura ſigna edebant. Addit his fabulae incruſtator, quem vidiſſe tragoediam Lucianus narrat [d], ſimplicioribus rudibusque magnificis ſe et tragicis verbis, vt eos deciperet, illisque inſultaret, narrauiſſe, coniecto in ignem Proteo, factoque ſub initium ingenti motu cum horrendo terrae concuſſae mugitu vulturem e flamma ſubuolantem recta in coelum iuiſſe, magna voce humana clamantem: Reliqui terram, in Olympium commigro: recitauiſſe etiam virum quendam poſtea, in quem is inciderat, vidiſſe ſe Proteum hilarem in porticu Heptaphono oleaginis ſertis coronatum ambulantem, et ſancte deierantem eum aſſeuerauiſſe, vidiſſe ſe vulturem e pyra euolantem. Quae adieciſſe Lucianum, vt elegantius ſuperſtitioni illuderet, quilibet deprehendit. Haec totius vitae tragoediaeque Peregrini hiſtoria eſt, qualem nobis deſcripſit Lucianus. Qui licet ſpectatorem eius narrantem inducat, ſeque ex Parianis fide dignis reliqua accepiſſe dicat, oſtendimus tamen haud vno ſpecimine, cur fides eius hac in re ſubleſta ſit, quaeque valde nobis perſuadeant, more ſophiſtarum multa finxiſſe Lucianum. Et Peregrinum quidem philoſophum Cynicum fuiſſe dubitari non poteſt. Talem enim non Lucianus modo, ſed TATIANVS [e] quoque nobis deſcribunt, et PHILOSTRATVS [f] narrat, Cynicum hunc adeo audacter philoſophantem, vt ſe igni traderet, Herodem ſophiſtam canina dicacitate conuiciis fuiſſe inſectatum. Audiendus itaque VINCENTIVS OBSOPAEVS [g] haud eſt, qui αὐτοχειρίᾳ Peregrini forte ſeductus, ex Cynico Stoicum nobis exſculpit. Cynicorum vero in morem acerbis reprehenſionibus et obiurgationibus vſum eſſe, GELLIVS [h] teſtatur, et adductus probat locus Philoſtrati. Quin concremationem eius vere contigiſſe, adducta haec loca et teſtimonia veterum, quibus EVSEBIVS [i] addi poteſt, dubitare nos non ſinunt; vnde audiendus non eſt nuperus *hiſtoriae philoſophicae* ſcriptor Gallus [k], qui eam in contumeliam martyrum excogitatam fuiſſe fabulam pronuntiat. Aſt quae de vita eius turpi et flagitiis plena narrat Lucianus eum tantum in finem ab illo excogitata eſſe, vt et Chriſtianis et Cynicis aegre faceret, adductae ſupra rationes luculenter probant, recteque illis opponitur, non communis tantum eius aetatis fama, quae inter celeberrimos philoſophos eum numerauit, ſed GELLII [l] quoque teſtimonium, qui *philoſophum nomine Peregrinum,*

Vvv 3 *cui*

d) p. 302.
e) Or. ad Graec. c. 41.
f) Vit. Sophiſt. L. II. c. 1. §. 13. p. 563.
g) In argumento dialogo huic praemiſſo.
h) L. VIII. c. 3.
i) In Chron. ad Olymp. CCXXXVI.
k) Hiſt. crit. de la phil. T. II. p. 186.
l) L. XII. c. 11.

cui postea cognomentum Proteus factum est, virum grauem ac constantem se vidisse ait, cum Athenis esset, diuersantem in quodam tugurio extra vrbem. Cumque ad eum frequenter ventitaret, multa eum dicere vtiliter et honeste audiuisse; in quibus id fuerit, quod praecipue auditum meminerit: virum quidem sapientem non peccaturum esse, etiamsi peccasse eum Dii atque homines ignoraturi forent. Non enim poenae aut infamiae metu non esse peccandum, sed iusti honestique studio et officio. Si qui tamen non essent tali vel ingenio vel disciplina praediti, vti se vi sua, ac sponte facile a peccando tenerent: eos omnes tunc peccare procliuius, cum latere posse id peccatum putarent, impunitatemque ex ea latebra sperarent. At si sciant, homines nihil omnium rerum diutius posse celari, suppressius prudentiusque peccaturos. Descripsimus totum Gellii locum, cum vt pateat, quanta inter philosophantes fuerit Peregrini apud Athenienses existimatio, tum vt sanam potissimum et egregiam fuisse eius doctrinam moralem cognoscatur, et suspectae inde Luciani narrationi opponatur testimonium fide dignius. Ceterum Luciani quoque narratio aetatem Peregrini fecit dubiam. ANTONIVS PAGI [m] enim et IOANNES CLERICVS [n] finem habuisse tragicum Peregrini vitam coniiciunt A. C. CLXV, EVSEBIVS [o] A. C. CLXVIII, FABRICIVS [p] A. C. CLXIX. Ast non leues hic nodos conspicias. Si enim Luciano fides, Peregrinus coaeuus fuit Musonio, Epicteto, Demonacti; qui philosophi sub imperatoribus Nerone, Vespasianis, Domitiano et Traiano vixerunt. GELLIVS [q] autem se hominem vidisse, cum Athenis esset testatur. Tempora autem Gellii incidunt in aetatem Antonini Pii, iudice H. DODWELLO [r] et I. A. FABRICIO [s], ex quo concluditur, adolescentem eum sub Hadriano Athenis studiis operam dedisse, ibique, id est post A. C. CXVII, Peregrinum adhuc in viuis fuisse. His merito addimus, constare ex Philostrati loco supra adducto, Peregrinum Athenis adhuc floruisse, cum ibi magna nominis fama viueret Herodes Atticus, quod sub Antoninis factum esse, ex supra dictis liquet. Quibus omnibus si EVSEBII testimonium iungimus, viuicomburium Peregrini ad A. C. CLXVIII referentis, sequitur inde non incerta conclusione, ante tempora M. Aurelii Antonini tragoediam hanc euenire non potuisse. Ast his obstant et ATHENAGORAS [t] et Lucianus. Ille enim non combustionis tantum Peregrini mentionem facit, sed et statuam quoque eius memorat, quae in patria eius Paride, responsa dare perhibeatur, ex quibus colligimus, Athenagorae aetate, qui sub Antoninis vixit, Peregrinum viuis iam subductum fuisse. Hic autem vti dictum, Peregrinum ait, exilium passum fuisse cum reliquis phi-

m) Crit. Anti-Baron. ad A. C. 163. n. 3.
n) l. c. p. 695.
o) loc. cit.
p) Bibl. Graec. Vol. III. p. 500.
q) loc. cit.
r) De peripl. mar. Eux. §. 10. T. I. Geograph. Graec. min. p. 117.
s) Biblioth. Lat. T. I. p. 508.
t) Legat. pro Christ. p. 30.

philosophis Musonio, Epicteto et Dione, id quod A. C. LXXIII accidisse oportet sub Vespasiano. Quo tempore, cum iam iuuentutis annos superasse Peregrinum necesse sit, oportet eum sub Hadriano LXX annos iam fere natum esse, et cum flammis consumeretur, centenario maiorem obiisse, cum a Vespasiano vsque ad A. C. CLXIX integrum seculum effluxerit. Ex quibus omnibus hoc tandem euincitur, falsum esse Lucianum, qui hanc nobis Peregrini conuersationem cum Stoicis istis obtrusit, seriusque, quam is prodit, vitae eius historiam euenisse.

§. IX. Vltimus, qui inter veteres Cynicos memoriae occurrit, SALVSTIVS est, cuius notitiam debemus Damascio, qui eum nouisse, et cum eo conuersatus esse videtur, et memorabilia de eo quaedam *vitae Isidori*, vel *historiae* potius *philosophicae* inseruit. Ex qua cum diuersis in locis particulas excerpserit SVIDAS [u], et PHOTIVS [x] quoque eiusdem nobis dederit compendium, ex vtroque hoc auctore philosophi huius haurienda est cognitio. Duxit Salustius patrium genus ex Syria, maternum ex vrbe Emesena, patre vero Basilide, et matre Theoclea natus est. Et initio quidem, cum praeclaro esset ingenio, ad iuris prudentiae studia se applicuit, iurisque notitiam vehementer expetiuit, eumque in finem eloquentiae quoque diligentem nauauit operam, cuius praecepta ab Eunoio sophista, qui tunc Emesae degebat, hausit: quem tamen oratorem iuuenili insolentia tumentem atque in orationibus turgidum fuisse, Damascius ait [y]. Nec alia forte caussa fuit, cur relicta forensi eloquentia ad sophisticam Salustius transiuerit, et ad sophisticam vitam animum applicuerit, ast meliori, quam praeceptor iudicio. Cuius affectatam eloquentiam cum recte subterfugeret, veteres Oratores Atticos sibi imitandos proposuit, eumque in finem orationes Demosthenis simul omnes edidicit, tantamque in his posuit industriam, vt cum non minore industriae, quam ingenii admiratione antiquam illam differendi elegantiam assequeretur, eamque tanta felicitate exprimeret, vt orationes, quas scripsit, parum veteribus istis inferiores iudicarentur [z]. Cum autem Eunoium praeceptorem institutioni non satis in dicendi arte parem iudicaret, Alexandriam abiit, et praestantissimorum, qui ibi eloquentiam docebant, magistrorum periculum fecit [a]. Qua in vrbe cum magna tum temporis esset philosophorum frequentia, primum ibi philosophiae amorem concepisse verisimile est. Quem cum animo altius infixisset, Alexandrinis philosophis non contentus, magnaque Atheniensis scholae, in qua tum Nestorii discipuli summa cum laude docebant, fama permotus Athenas adiit, Proclumque in Platonica cathedra summa cum admiratione philosophiam reformatam docentem audiuit. Quem praeceptorem licet admirarentur discipuli fere omnes, vt supra dictum, effecit tamen Zeno quidam, Salustius.

u) In Salustius T. III. p. 276. 277. aliisque locis infra nominandis.
x) Cod. CCXLII. p. 556. seqq.
y) PHOTIVS l. c.
z) SVIDAS l. c.
a) Ibid.

quidam [b], vt a Proclo diuortium faceret (διάςασιν) et tum eius ſchola excederet, tum receptam in ea philoſophandi methodum, quam nugas parere tantum, parum vero ſolidi in tanta ſapientiae iactantia tradere, viderat, relinqueret. Dimiſſo itaque et neglecto chao philoſophiae Alexandrinae, quam eo tempore ad ſummas ineptias aſſurrexiſſe *ſectione quarta* probauimus, Cynicum philoſophandi genus, iam tum quidem prorſus fere neglectum, elegit [c]; et non tam otioſis ſpeculationibus de rebus diuinis et coeleſtibus, quibus Platonica ſchola tota in nugas difficiles ſe transformauerat, quam humanae ſocietati conuenienter et vtiliter philoſophandum ſibi eſſe ſtatuit. Quem in finem ἀδιαφορίαν Cynicam exprimere multo labore fategit, vtque dolorem contemnere diſceret ardentes femori prunas imponi ſibi ſufflarique paſſus [d]; longo etiam tempore cibis crudis nec igne coctis vſus eſt [e]. Odio vero in philoſophos ducebatur magno, quorum amentiam et vitam ſaepe malam Cynica libertate taxabat, ſtatuens philoſophari non tam facile eſſe, quam plerique iactabant, ſed impoſſibile [f], nempe ſi mores ſui temporis (ad quos ſine dubio reſpexit) conſiderentur. Eandem ob cauſſam iuuenes quoque a philoſophiae ſtudio dehortabatur, tum vt philoſophorum ſcholas et congreſſus in contemtum adduceret, odiumque exerceret, quod in eos conceperat, tum vt oſtenderet, conſiderata amplitudine ſtudii illius, eos, qui ſe tanto titulo iactarent indignos prorſus eſſe. Neque caruiſſe effectu hanc Saluſtii, quam philoſophis ſcripſit, dicam, alio loco [g] teſtatur SVIDAS narrans: fuiſſe tum inter philoſophos eo tempore, quo Proclus viuebat, Athenodorum quendam longe clariſſimum, omnibusque ad philoſophiam ſubſidiis tam ab ingenio, quam recta animi voluntate inſtructum, dilucideque philoſophiam diſcipulis explicuiſſe; ipſum etiam Saluſtium hunc ob ſtudium admiratum, cum igne comparauiſſe, omnia propinqua incendente: et tamen huic Athenodoro perſuaſiſſe Salluſtium ne philoſopharetur. Facile ex his iudicium fieri poteſt, et odia philoſophorum preſſiſſe hominem illis nimis acerbum, et loci inde taedium illum cepiſſe. Relictis itaque Athenis cum Iſidoro, quem diſceſſiſſe ex Platonica ſchola *ſectione quarta* diximus, Alexandriam ſeceſſit [h], ibi-

b) Duos nobis Zenones enarrat SVIDAS in Zeno Alex. T. II. p. 9. Vnus Iudaeus fuit, cui genti cum nuntium miſiſſet, per ipſorum ſynagogam aſinum album traduxit. Id quod mirum videri non debet, cum afflictis per Cyrillum patriarcham rebus Iudaeorum Alexandrinorum, inulta fere manſerit plebis iniuria. Hic Zeno natura quidem aequus et bonus fuit, teſte, quem hic quoque ſine dubio Suidas exſcripſit, Damaſcio, ſed in eloquentia et diſciplinis tardior, ſemper quidem diſcere aliquid cupiens et rogitans, quod ignoraret, ſed omnia propemodum ignorans. Etenim erat tardiſſimus ad percipiendum, et quae tandem aliquando percepiſſet, eorum faciliime obliuiſcebatur. Fuit et alius Zeno, Pergamenus, Procli aequalis, et ipſe natura tardiore ad diſcendum, bonus tamen et moribus compoſitis. Vter vero ſeceſſum a Proclo ſuaſerit Saluſtio, dicere ſe non poſſe ait Damaſcius.

c) SVIDAS l. c.

d) Sua id aetate factum eſſe ait SIMPLICIVS Comm. in Epictet. p. m. 63.

e) SVIDAS in χυτρόποδας T. III. p. 698.

f) IDEM T. III. p. 277.

g) In Athenodorus T. I. p. 77. vbi tamen Stoicus cum Platonico hoc deſcribentium vitio confunditur. Etiam haec ex Damaſcio ſine dubio hauſit Suidas.

h) SVIDAS T. III. p. 277.

ibique Cynicum inſtitutum proſecutus, non ipſe tantum imperterritum et ad quaeuis occurrentia indifferentem oſtendit animum, ſed ad corripiendos quoque hominum mores magna dicendi libertate vſus eſt. Qua in re et ingenio ſupra modum natura vrbano, et ad deridendum ingenioſiſſimo et promtiſſimo, quod facile inueniebat, quod e re nata eſſet, vſus eſt, et has orationis Veneres, quibus eximie praeditus erat, e familia ſua accepit, et dicendi arte confirmauit [i]. Cumque natura oſor eſſet improborum Heracliti [k] more inſectator turbae, omnes increpabat delinquentes, et quouis modo, quauis occaſione quoslibet arguebat, et ſalſe perſtringebat, interdum ſerio, ſed plerumque ridiculis dicteriis et argutis ſententiis, quibus pleroſque magna ingenii felicitate pungebat. Qua in arte excelluiſſe Cynicos ſupra monuimus. Ita vero nec amicis ſatis feciſſe, et inimicos ſibi excitaſſe plurimos facile credi poteſt: vnde eum, qui tamen familiariter eum nouit, Damaſcius auerſatus eſt [l]. Nunquam autem infirmo fere corpore viſus eſt, nec animo aeger [m]. Ait etiam Damaſcius, inſpicientem occurrentium oculos, praedixiſſe frequenter mortis genus maxime violentum, licet cauſſam, vnde id praenoſceret, ne ipſe quidem dicere poſſet, praetendens ſolummodo oculorum obſcuritatem et tenebras et humore plenos eſſe, quae in luctu pupillis ipſis oculorum continerentur [n]. Quamuis autem ſeuera admodum eſſet virtus Saluſtii, impietatis tamen valde ſuſpectus factus eſt; *veram enim de Diis opinionem* dixit *eſſe quintam virtutem, qua ne improbiſſimi quidem interdum carere videantur* [o]. Quae ſanum quidem ſenſum admittunt, ad iſtorum vero temporum dogmata applicata, impia ſatis ſunt atque profana. Tota enim philoſophantium natio diſpertiebat virtutes in quatuor claſſes cardinales, quibus reliquae omnes ſubordinarentur. Quinta igitur virtus inter non-entia referenda eſt, taliſque quae apud improbos quoſque inuenitur, adeoque vera de Diis opinio nullum inter veras virtutes locum obtinet. Nec dici poteſt, Saluſtium haec ſerio pronuntiaſſe, et ad anticipatam de Diis notionem, qua nec improbi carent, reſpexiſſe, quam, cum reliquis virtutibus prior ſit, quintam virtutem cardinalem eſſe pronuntiauerit. Contrarium enim Damaſcium innuere, et ridendi cauſſa haec Saluſtium dixiſſe, SVIDAE verba clare ſatis docent. Non tacebimus tamen, quid pro Saluſtio hac in re non ſine veriſimilitudine dici poſſe putemus. Nempe valde irriſiſſe philoſophos, maxime Platonicos, a quibus defecerat, Saluſtium, ſupra monuimus. Hi vero cum opiniones de Diis fanaticas nugiſque meris conſtantes ſummum eſſe philoſophiae apicem contenderent, ad Pla-

i) Ibid.

k) Diogenis, forte ſcribere volebat Damaſcius, licet Heraclitum quoque plebem contemſiſſe certum ſit.

l) loc. cit.

m) PHOTIVS l. c.

n) Ibid.

o) SVIDAS l. c. Addi igitur debet atheiſmi inſimulatorum catalogo apud Cl. REIMANNVM.

Platonicorum reformatorum affanias et inutiles ſpeculationes reſpexiſſe videtur, quas quintam virtutis conſtituere claſſem eo magis, cum aculeo dixit, quo magis principi in ſua ſchola dogmati locum inter quatuor virtutum claſſes vix relinquebant. Aſt hanc de Diis opinionem et doctrinam, quam tantopere iactabat Procli, ex qua Saluſtius erat egreſſus, ſchola, etiam improbis ineſſe, exemplis ſine dubio ex hac ipſa ſecta demonſtrauit, adeoque non in veram Dei notitiam, ſed fanaticam theologiam haec dicta ſunt. Quae tamen cautius omnino erant ſtatuenda, ne impii haberent, quod pro omni religionis et pietatis eiuratione dicerent. Ex his vero iudicium de dicteriis eius fieri poteſt, quae coniecturam noſtram mirifice confirmant [p]. Aliquando enim peregrinis quibusdam, cetera quidem eum laudantibus, vnum vero ei deeſſe dicentibus, quod non ita de Diis, vt alii multi ſentiret, *Sinite*, inquit, *ſaltem propter Nemeſin hoc mihi adeſſe.* Cumque Pamprepium magna iam dignitate conſpicuum adiiſſet, isque, qui elegans atque feſtiuus videri volebat, dixiſſet: *Quid Dii ad homines?* reſpondit: *Quis vero ignorat*, *neque me vnquam Deum*, *neque hominem te fuiſſe?* Haec enim ad ridenda communia de Diis praeiudicia, maxime Platonicorum Alexandrinorum, e quorum numero Pamprepium fuiſſe ex ſupra de eo dictis conſtat, ſpectare, ex allatis, niſi fallimur, non inepte iudicatur. Ex quibus non ſine veriſimilitudine diſputatis colligi porro poteſt, fruſtra eos eſſe, qui libellum Saluſtii *de Diis* a GALEO [q] editum, huic Cynico [r] vindicant, magisque audiendos illos eſſe, qui Saluſtium Platonicum reformatum, Iuliani apoſtatae temporibus viuentem parentem libelli Stoicis et Platonicis ſententiis inter ſe mixtis et male ſociatis refertum agnoſcunt [s]. Familiarem habuit Saluſtius Marcellinum principem Dalmatiae et Illyriorum in Epiro habitantium, virum bonum et generoſum et Romanis diſciplinis inſtitutum, diuinationis quoque peritiſſimum, et praeterea eruditionis amantiſſimum. In quo prudentiam ciuilem non exiguam, et fortitudinem admirandam, et rei militaris peritiam inſignem fuiſſe ait Damaſcius [ſſ]. Saluſtios complures cum Cynico non confundendos quaere apud FABRICIVM [t], noſtrum Sec. VI. ineunte vixiſſe, Iſidori, Damaſcii, Simplicii, aetas euincit.

p) Ibid.

q) In opuſc. mythologicis. Primam editionem debemus G. NAVDAEO cum L. ALLATII verſione et notis L. HOLSTENII Rom. 1632. 12. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 643.

r) CONRING. de Herm. med. L. I. c. 12. p. 123. REINES. Inſcr. L. I. c. 2. 4.

s) GAVDENT. de Pytheg. tranſmigr. c. 21. FABRIC. l. c. p. 644. qui plura de hoc Saluſtio dabit. Conf. ST. VITVS Bibl. Brem. T. VI. p. 424.

ſſ) SVIDAS in Marcell. T. II. p. 498.

t) loc. cit.

SECTIO

* *

SECTIO SEPTIMA.
DE SECTA STOICA.

§. I.

Fata sectae Stoicae sub imperatoribus.

Floruisse mature sectam Stoicam durante republica Romana, principibusque viris se commendasse, in antecedentibus demonstrauimus. Eadem vero fortuna quoque Romae vsa est, postquam ciuitatis libertas in vnius degenerauit imperium. Nam apud imperatores quoque occasio data est Stoicis, eorum gratia ita fruendi, vt non posset non laeta inde secta ipsa capere incrementa. Quorum nouum quasi fundamentum iecit Athenodorus Tarsensis, Augusto valde charus atque gratiosus, ex quo sibi in philosophia ducem illum elegerat; is enim Stoicae sectae conciliauit eius animum, valde erga philosophos pronum. Quae licet fortuna sub imperatoribus sequentibus Tiberio, Caligula atque Claudio, a quibus nullus fere philosophiae honos habitus est, obscurari videretur, rediit tamen lux pristina sub Nerone, Seneca, huic familiae addictissimo, ad iuuentutem principis regendam, moderandumque consiliis suis ipsum imperium, adscito. Quinimmo laetioribus effulsit illa radiis, cum Marcus Aurelius Antoninus Stoicum habitum sumeret, et perceptis eius sectae placitis magnum eius familiae ornamentum euaderet. Neque porro parum adiuuit incrementa philosophiae studium Iurisperitorum Romanorum. Nam quod republica adhuc stante factum esse, supra ostendimus, vt ICti Stoicam philosophiam ad rempublicam adplicarent, iurisque normam eligerent, id sub imperatoribus quoque factum esse, dudum a viris doctissimis [a], qui Romani iuris historiam scripserunt, obseruatum est, caussaeque facile detegi possunt. Semel enim in republica iactis ex Stoica doctrina, fundamentis iurisprudentiae Romanae, haud facile fuit iustitiae antistitibus ab incepta semel via in aliam prorsus deflectere, sicque confusione miscere omnia; praesertim cum non exigua Stoici apud imperii moderatores fruerentur gratia, et inter ciues sanctissima haberetur haec secta; quae doctrinam de officiis ab aliis sectis neglectam diligenter inculcauit, sicque praetorum edictis, nescio quod arbitrarium saepe ius condentibus, regulam praescripsit philosophicam. Neque vero solis iurisperitis arrisit Stoica philosophia, sed et inter alios sapientiae studiosos reperti sunt plurimi, qui meteoris Stoicis decepti, et magniloquentia barbatorum philosophorum illecti, vel nomen prorsus darent sectae Stoicae, vel eius tamen doctrinam reliquarum sectarum placitis

a) Io. Schilter. Manud. phil. mor. ad Iurisprud. c. I. Vinc. Gravina Orig. Iuris ciu. L. I. §. 44. Evrr. Otto de Stoica veterum ICtorum philosophia, aliique Tomo primo laudati.

citis praeferrent. Et deceptos quidem esse admiratores doctrinae Stoicae, in aprico est. Cum enim verba audirent magniloqua, virtutemque viderent commendatam talem, ad cuius perfectionem ne adspirare quidem licebat, quae vero supra humanam conditionem Stoicum perfectum euehebat, non cogitarunt, inanem hanc esse arrogantiam, quae turbidos et negotiorum appetentes tantum faceret, quod Rubellio Plauto apud TACITVM [b] obiectum; sed verbis capti magnum quid sonantibus, thesauros sibi promiserunt inanes. Quod facile intelligere potuissent, si ad id attendissent, quod FABIVS [c] monet: *Minus indulserunt eloquentiae Stoici veteres: sed cum honesta suaserunt, tum in colligendo probandoque plurimum valuerunt, rebus tamen magis quam (id quod sane non quaesiuerunt) oratione magnifici*, indeque didicissent magnificentiam Stoicorum recentiorum magis in verbis, quam in re fuisse. Ast neglecta hac grandiloquentiae Stoicae, quam frustra negat IVSTVS LIPSIVS [d], consideratione, incauti in retia callidissimorum philosophorum inciderunt, et meliora atque longe praestantiora apud Stoicos, quam apud ceteros philosophos se inuenturos sibi polliciti sunt, id quod non potuit non sectam hanc vehementer augere. Multo tamen illustrior facta est secta Stoica, ex quo subdolo conatu Christianorum vitulis arandi occasionem nacta est. Cum enim doctrinae Christianae, praecipue, quae mores hominum format animumque dirigit, per omnem mundum amplissima esset gloria, et philosophi quoque ad eam amplectendam animum aduerterent, hominumque innumera fere multitudo Christianis sacris accederet, quod sanctiora longe atque pulchriora tradere crederentur; non tulit tantam gloriam sectae Stoicae inuidia, nec sanctitatis laude, qua hactenus cluebat, superari se a Christi sectatoribus passa est. Vt itaque in suis quoque scholis talia doceri ostenderet secta tristis atque tetrica, lectis Christianorum doctorum, et forte ipsorum sacrorum oraculorum libris, et verba et doctrinam ipsam ita callide imitata est, vt tamen salua atque illaesa maneret systematis semel electi constitutio, in alienum scilicet sensum iis deprauatis flexisque, quae ita furtim surripuerat. Cuius rei fidem vt faciamus, vel ad ipsa Senecae, Epicteti, Antonini scripta lectorem abire, et cum sacris Christianorum libris ea comparare iubemus, vel illa legere cum attentione et considerare, si tanti videbuntur, quae alio loco [e] prolixe satis et copiose ea de re disseruimus, exemplisque plurimis subdolam hanc Christianorum imitationem a Stoicis susceptam confirmauimus. Neque mirum videri queat, libros Christianorum in manus Stoicorum peruenisse et ab iis lectos esse. Id Neronis et postea M. Antonini tempore facile euenire potuit. Cum enim nouae superstitionis instar apud imperatores deferretur Christiana doctrina, scri-

ptis

b) Annal. L. XIV. conf. LIPS. manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. XIV. p. 84.

c) Instit. Orat. L. X. c. I.

d) l. c. p. 88. conf. WERENFELS. de meteoris orationis Opp. p. 509.

e) In diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, Tempe Helu. T. III. sect. 2. p. 260.

ptis vero apologiis, et publicis quoque coram praesidum tribunalibus confessionibus de eius innocentia et sanctitate testimonium dicerent sanctissimi martyres et gloriosi confessores, impossibile fuit, vt res tanta, quae totum fere Romanum orbem commouebat, imperatorum oculos effugere, vel eorum notitiam latere posset, qui rebus summis moderandis adhibebantur. Ex quo numero cum Seneca imprimis fuerit, qui, imperii habenas capessente Nerone, cum Burrho de imperii quoque negotiis prospexit [f], dubium non est, virum prudentem, excitatum fama pariter et infamia Christianae religionis, qua a plerisque gentilibus aduersariis premebatur, ad ipsa cognoscenda praecepta Christianorum animum applicuisse, licet non negemus, sine fundamento commercium aliquod literarum inter D. Paulum et Senecam comminisci aliquos. Idem de M. Aurelio Antonino dicendum, quem non credibile est, tanto fauore, quanto infra dicemus, erga Christianos vsum fuisse, si nihil scriptorum eorum legisset, vel doctrinam imprimis moralem eorum non percepisset. Vtrumque vero non verba tantum et phraseologiam, sed et doctrinae capita summa a Christianis mutuum accepisse exempla plurima loquuntur, ast, corrupta et Stoicis erroribus ab illis infecta fuisse, docent. Ita vero non inter suae tantum superstitionis homines nouos gloriae et sanctitatis spargebat radios secta Stoica, sed et inter Christianos non deerant, qui fuco illo decepti magnifica decreta vocesque magnas porticus admirarentur, et maximopere laudarent, naeuos autem ex admistis erroribus et attemperato illis decretis systemate oriundos non satis perspicerent, turpiterque laberentur, qua de re Tertulliani, Pantaeni, Clementis Alexandrini aliorumque exempla suo tempore et loco enarranda, documento nobis esse possunt luculento, quae nec ipse Lipsius [g] strenuus Stoicorum patronus, negare potuit. Viderunt tamen latentem in herba anguem viri perspicaces inter Christianos haud pauci, vt suo loco probabimus, grauemque censuram in Christianos exercuerunt. Cuius licet interiorem caussam putet Lipsius [h], quod plures fuerint qui Stoicam sectam sectarentur, quam qui aliam quamcunque, quodque et hac multitudine Christianos vrserint, et auctoritate atque vita eos presserint, absit tamen tanta inuidia a viris sanctis, vt exiguam si cum Christiani nominis cultoribus comparetur, frequentiam inepta aemulatione illis inuiderint, vel hypocritica vita, quam Stoici affectabant, tantis ignibus eos adusserit. Esse enim longe alia et maiora, ex ipsis eorum obiectionibus clare cognoscitur; nec tam pulchre picta fuit larua virtutis Stoicae, vt non latens deformitas protraheretur in lucem, et hypocrisis fucataque virtus eis ab ipsis gentilibus obiiceretur; qua de re ea relegenda sunt, quae *tomo primo* [i] de hac secta diximus. Magnam tamen sectae huic istis temporibus,

Xxx 3 qui-

f) Plura hac de re dicemus infra.

g) l. c. p. 101. conf. Iac. Thomasius de exust. mundi Stoica diss. X.

h) l. c. p. 100.

i) L. II. c. 9.

quibus in viros optimos saepissime tyrannis saeuiit, gloriam addidere viri summi Stoicis praeceptis innutriti feminaeque illustres, quae excelso animo contemta morte pro libertate et virtute fortiter obierunt, quales fuisse Caecinae Paeti, Thraseae et Heluidii vxores, Arriam vtramque et Fanniam TACITVS [k] narrat. Et ex his iam caussis magna illa incrementa orta sunt, quae Antoninorum aetate illa secta habuit, quaeque aliarum sectarum fortunam superauisse veteres testantur [l]. Certe IVVENALE [m] haut obscuro interprete, per omnem fere orbem Romanum philosophia Stoica cum reliquis eruditionis partibus inualuit. Ita enim:

Melius nos
Zenonis praecepta monent, nec enim omnia quaedam
Pro vita facienda putat, sed Cantaber vnde
Stoicus, antiqui praesertim aetate Metelli?
Nunc totus Graias nostrasque habet orbis Athenas.

Quae fortuna eo magis splendida fuit, quo magis SENECAE [n] tempore multae familiae philosophorum sine successore deficere coepere. Nacta vero sub Antonino Pio locum in cathedra publica honorem et stipendium etiam meruit [o], hocque testimonio multa auctoritatis atque dignitatis acquisitae incrementa vidit. Nempe testatus hoc ipso, quod stipendio auxisset Stoicos, imperator, habere se hanc sectam pro vtili reipublicae minimeque otiosa, cum *salaria* teste CAPITOLINO [p], *subtraxisset multis, quos otiosos videbat accipere, dicens, nihil esse sordidius, immo crudelius, quam si rempublicam ii arroderent, qui nihil in eam suo labore conferrent: vnde etiam Mesomedi lyrico salarium subtraxit.* His itaque artibus ad summam felicitatem surgens philosophia Stoica, in plerisque, quae in orbe Romano erant, Musarum artiumque liberalium emporiis publice iuuentuti tradita est. Et Athenis quidem atque Alexandriae Stoicae philosophiae decreta personasse [q], demonstratione in re nota opus haud habet: Romae autem vtrum publice doceri coepta sit, ambigit PAG. GAVDENTIVS [r]. Cuius quidem rei disquisitionem hic breuitatis caussa omittimus, addimus tamen, quod CAPITOLINVS [s] tradit: *tantum in M. Antonino philosophiae studium fuisse, vt adscitus iam in imperatoriam dignitatem, tamen ad domum Apollonii Stoici discendi caussa veniret.* Ex quo loco colligitur, Stoicae philosophiae ludos Romae tum, annuente imperatore, in aedibus suis aperuisse Stoicos phi-

k) Legendus MENAGIVS histor. mulier. philosophant. §. 75. p. 499.
l) Conf. LIPS. l. c. VOSS. de sectis c. XIX. §. 13 IONS. de Script. hist. phil. L. I. c. 20. p. 107. HORN. hist. phil. L. IV. c. 6. p. 255.
m) Sat. XV. v. 108. seqq.
n) Qq. natur. L. VII. c. 32.
o) LVCIANVS in Eunucho T. IV. p. m. 160. CAPITOLINVS in Antonino Pio c. 11. XIPHILINVS in Ant. Pio.
p) Ibid.
q) STRABO L. XIV. p. 673.
r) De philosoph. Rom. c. XLVIII. p. 206.
s) In M. Aurel. Anton. c. 10.

philosophos. Sic Tarsi quoque Ciliciae Stoicae philosophiae praecepta tradita fuisse, STRABO [t] auctor est, qui Tarsum ideo Alexandriae Athenisque iungit: testesque sunt cultae Tarsi philosophiae Stoicae philosophi aliquot ex hac familia haud incelebres Antipater, Archidemus, Athenodori duo, Heraclides, Nestor, Zeno, Diogenes etiam dictus, aliique partim suo loco iam dicti, partim infra nominandi, qui Tarsum patriam habuere [u]. Sed fuisse quoque ibi peculiares conuictus a celebrioribus Stoicis nomen sortitos ATHENAEVS [x] auctor est. Multum tamen ad obscurandam hanc Stoicae sectae gloriam contulere contradictiones et dissidia reliquarum sectarum, quae subtilitates porticus valde eneruabant. De quibus luculentum extat EVSEBII [y] testimonium, narrantis: *acres illas ac subtiles argutias Stoicorum illudi a ceteris ac derideri, omnesque vndique cum vicino quemque suo puluere conspersos pugnam strenue luctamque conserere; quasi manibus iamiam atque lingua, seu calamo potius et atramento mutuum in sese bellum instruerent, atque alios alii, quibusdam quasi disputationum iaculis atque omni armorum genere vulnerarent.* Id quod Alexandriae quoque euenisse, Hieroclis scimus testimonio [z]: imprimis autem Scepticos in exagitandis explodendisque Stoicis decretis ingeniosos fuisse atque industrios, sexti Empirici exemplum nos dubitare non sinit. Et medicinam quidem afferre malo huic conatus est post Potamonem Ammonius Saccas, iis vestigiis insistendo, quae Antiochum Ascalonitam et Ammonium Plutarchi Chaeronensis praeceptorem pressisse viderat; quem in concordiam ire coegisse Platonis, Aristotelis et Zenonis decreta supra copiose explicuimus. Ast morbo medicina euasit pestilentior. Syncretismo enim illo turbata pura et genuina sectarum harum dogmata tantum non omnia, sectae autem Stoicae ita succisi nerui sunt, vt prorsus contabesceret, et AVGVSTINI [a] aetate non nisi Cynici, Peripatetici et Platonici viderentur: qui vero dogmata Stoica, praecipue in morali doctrina, diligerent, scholae eclecticae adhaererent, quales fuere Simplicius, Damascius aliique. Illustriores itaque Stoici ad seculi tantum tertii post C. N. initia pertingunt, vbi ducentorum annorum spatio multi viri magni et doctrina celebres huic sectae adhaeserunt. Ex quibus alii fuere iureconsulti et optimates, in quibus *sectione prima* Thraseam, Heluidium Priscum, Iunium Rusticum, Caecinam Paetum aliosque memorauimus; quibus addi deberet M. Aurelius Antoninus imperator, nisi philosophum professione et instituto talem ipse affectasset. Alii strictiori vocabuli sensu Stoicae philosophiae sectaeque se asseclas professi sunt, quorum indicem post extemporaneam LEONHARDI COZZANDI [b] diligentiam construxere Io. IONSIVS [c] et

t) loc. cit.
u) Conf. Act. philos. Vol. III. p. 141. seqq.
x) L. IV. p. 186.
y) Praepar. L. XIV. c. 2. p. 718.
z) PHOTIVS Cod. CCXIV. p. 285.
a) Adu. Academicos L. III. c. 18.
b) De magisterio antiq. philos. L. III. c. 4.
c) l. c. L. II. c. 18. p. 208.

et imprimis Io. ALBERTVS FABRICIVS [d]. Nos eos tantum enarrabimus, quorum fama in porticu fuit circa ista tempora illustrior. Ast sunt isti: Athenodorus Tarsensis, Annaeus Cornutus, Musonius Rufus, Chaeremon Alexandrinus, L. Annaeus Seneca, Dio Prusaeensis, Euphrates Tyrius, Epictetus Phryx, Sextus Cheronaeus, et, qui dignitate omnibus anteiuit, M. Aurelius Antoninus imperator.

Athenodorus. §. II. Valde res Stoicorum sub imperatore Augusto promouit ATHENODORVS, Tarso Ciliciae oriundus, patre Sandone natus [e]: ab Athenodoro Tarsensi, qui Pergamo accitus a M. Catone, in eius contubernio vixit [f], diuersus; hic enim Cordylionis cognomen tulit. Glycae, Cedreno aliisque Alexandrinus dicitur [g], sed hoc falsum esse, ex veterum testimoniis, qui Tarsensem faciunt, patet. Dictus etiam a pago quodam Cananites [h]. Magna is et gratia et auctoritate apud Augustum valuit, tum ob animi singularem prorsus aequitatem, tum ob eruditionem, cuius laetissimus is effectus fuit, quod saniora et mitiora eius consilia Caesar Augustus prorsus probauit et secutus est, testaturque ZOSIMVS [i], mitius fuisse Augusti imperium, ex quo Athenodori maxime consiliis aurem praebuisset. Id quod Tarso prorsus salutare euenit. Narrat enim LVCIANVS [k]: Athenodori Tarsensis Augusti praeceptoris, precibus apud imperatorem, Tarsensium ciuitatem vectigalibus leuatam esse, ideoque populum quotannis ei, vt heroi solennes honores persoluisse. Tanta etiam Augusti erga illum fiducia fuit, vt Claudium postea, imperatorem, in contubernium illi traderet, isque et institutione et conuictu eius vteretur [l]. Eo vero tempore iam aetate grauis fuit Athenodorus, vnde eo melius iuuenis ambigua inclinatione suspecti mores firmare illum posse Augustus sperauit. Contubernio vero philosophorum iuuenes etiam principes credere, non insolitum Romae fuit, ipseque Augustus, Sphaeri et Arei philosophi contubernium iniit [m]. Quem Areum, qui aliis Stoicus, aliis Pythagoreus dicitur [n], cum Theone Alexandrino, Stoico, aliisque philosophis maxime Athenodorum commendasse, nulli dubitamus [o]. Valde senex, octoginta duos annos natus in patria occubuit [p], relicto de Tarso libro [q], quem hodie desideramus. Cum Athenodoris vero aliis, de quibus suo loco dictum, confundendus non est, vt a SVIDA [r] factum.

§. III. Se-

d) Bibl. Graec. Vol. II. p. 386. quosdam ex hoc albo deleuit HEVMANNVS Act. philos. Vol. III. p. 110.

e) LVCIAN. in Macrob. T. II. p. m. 829.

f) Dictum de eo supra c. I.

g) FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 391.

h) FABRIC. l. c.

i) L. I. c. 6. Qui locus apud SVIDAM in Athenodorus T. I. p. 72. plane euertitur et contrarius sensus exsculpitur. Conf. KVSTERVS ad h. l.

k) loc. cit.

l) SVETON. in Claudio c. 4.

m) IDEM in Aug. c. 89.

n) Dictum de eo Sect. I.

o) SVIDAS in Theon. T. II. p. 182.

p) LVCIANVS loc. cit.

q) STEPHANVS in Ἀγχιάλη.

r) Vide quae in fine superioris Sect. diximus.

§. III. Serius, ante et sub Nerone vixit Romae atque docuit Annaeus Cornutus, haud ignobile in familia Stoica nomen. Fuit is Leptitanus Afer, et non philosophiae tantum cognitione, sed Grammaticae quoque rhetoricae atque poëticae vsu singulari praestitit [s]. Et meminit quidem GELLIVS [t] Cornuti grammatici, quem *baud sane indoctum et ignobilem*, et alibi *hominem pleraque alia non indoctum, nec imprudentem* vocat, eiusque commentarium in Virgilium laudat: Ast hunc a Cornuto philosopho diuersum esse contendit CASP. BARTHIVS [u]. Quod quamquam certo definiri non potest, caussa tamen grauis haud est, duos hic Cornutos exsculpendi. Qui enim in dicendi arte ita excelluit, vt libros quoque rhetoricos conscriberet [s], et pangendi carminis felicitate vsus est, eum in grammatica quoque versatum satis fuisse, quis est qui dubitet? Nec insolitum in veteri historia literata vel inauditum, philosophos in Grammaticis excelluisse. Cuius exempla multa occurrunt, et inter ea maxime Porphyrius et Proclus, vt alios taceamus.[x] Nec obstat, quod vrgetur, Cornutum philosophum Graece scripsisse, grammaticum Latine: satis enim notum est, multos ea aetate vtraque lingua Graeca et Latina libros exarasse. Quare verisimile putamus, eundem esse Cornutum philosophum et grammaticum [y], praesertim cum in omni eruditionis genere illum fuisse ornatissimum Dio testetur. Tragicum vero dum vocat auctor vitae Persii, in poëtica quoque eum arte fuisse versatum inde colligitur. Maxime tamen philosophiae Stoicae se dedit, eamque professus Romae iuuentuti ad sapientiae studium praeiuit, moreque philosophorum Romae tum commorantium conuictum philosophantium aluit; memoratque auctor vitae Persii, quem plerique SVETONIVM [z] esse volunt, *vsum fuisse* Persium praeter Lucanum poëtam *apud Cornutum conuictu duorum doctissimorum et sanctissimorum virorum, acriter tunc philosophantium, Claudii Agaternii medici Lacedaemonii, et Petronii Aristocratis Magnetis, quos vnice miratus sit et aemulatus, cum aequales essent, et Cornuto minores:* Tantusque fuit philosophantium, Cornuto duce, amor in praeceptorem, vt et maxime eius eruditionem et fidem extollerent, et remunerari quoque eius diligentiam studerent. Inter eos omnium praeclarissime de Cornuto sensit Persius [a], qui virtutem Cornuti extollere in sermonibus suis non neglexit, satisque ostendit, qualis vir fuerit. Ita enim inter alia multa [b]: A. Cornutus.

Cumque iter ambiguum est, et vitae nescius error
Diducit trepidas ramosa in compita mentes

Me-

s) SVIDAS in Cornutus T. II. p. 350.
t) L. II. c. 6. L. IX. c. 10.
u) Ad Claud. p. 128.
x) SVIDAS l. c. Porphyr. Simplic. conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 400.
y) Ita etiam VOSSIVS de histor. Latin. L. I. c. 25. p. 136.
z) Ideo SVETONII Caesaribus plerumque solet adiici.
a) Satyra V.
b) v. 34. seqq.

Me tibi suppoſui: teneros tu ſuſcipis annos
Socratico, Cornute, ſinu, tunc fallere ſolers
Appoſita intortos extendit regula mores:
Et premitur ratione animus, vincique laborat,
Artificemque tuo ducit ſub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini conſumere ſoles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes;
Vnum opus et requiem pariter diſponimus ambo,
Atque verecunda laxamus ſeria menſa.

Et paulo infra:

At te nocturnis iuuat impalleſcere chartis
Cultor enim iuuenum purgatas inſeris aures
Fruge Cleanthea. Petite hinc iuueneſque ſeneſque
Finem animo certum, miſeriſque viatica canis.

Sed tota ſatyra legenda eſt, laudum Cornuti plena, vt quam ſobrie diſcipulos docuerit, quamque grato illi agnouerint animo diſcamus. Tanta etiam Perſii fuit erga praeceptorem grati animi ſignificatio [c], vt moriens ſcriptis ad matrem codicillis rogaret eam, vt daret Cornuto ſeſtertia, vt quidam dicunt, centies, vt alii volunt, plus, et argenti facti pondera viginti, et libros circa ſeptingentos Chryſippi, ſiue bibliothecam ſuam omnem. Verum Cornutus ſublatis libris pecuniam ſororibus, quas frater haeredes fecerat, reliquit. Ceterum ſi SVIDAE [d] fidendum, noſter etiam in Romanae hiſtoriae monumentis condendis, verſatus eſt. Ita enim lexicographus: *Duo Romani hiſtorici fuerunt T. Liuius, cuius celebre et illuſtre eſt nomen et Cornutus. Hunc autem audio diuitem quidem fuiſſe, et librorum expertem, nihil vero praeclari habuiſſe. Tantum autem fuit auditorum diſcrimen in his viris audiendis, vt Cornutum quidem quam plurimi audirent, obſequii et aſſentationis cauſſa ad hunc virum confluentes, et propter haereditatis ſpem, quod nullos liberos haberet: Liuium vero pauci: ſed quorum aliquis erat vſus et qui animi elegantia et eloquentia praeſtabant. Et haec quidem tunc ita fiebant. Tempus vero et veritas - - hunc tanquam occultum theſaurum et multa eaque bona continentem demonſtrarunt T. Liuium nempe. Alteri vero illi diuiti et pecuniis circumfluenti Cornuto obliuionem offuderunt. Quare vel vnus vel potius nullus eum nouit.* Haec Suidas, qui Leptiten Africanum quidem eum fuiſſe aſſerit, ſi tamen rem recte aeſtimauerimus, more ſuo homonymos confundit. Vt taceamus enim Cornuti non ita periiſſe memoriam, vt ne vnus quidem eum norit, tempora non concordant. Liuium enim L. annis prius obiiſſe, quam in exilium

c) Vita Perſii l. c. d) loc. cit.

exilium missus est Cornutus, ex EVSEBII *Chronico* recte demonstrauit G. I. VOSSIVS [e]. Nec qui Cornuti meminere, huius rei mentionem faciunt. Recte itaque hunc Cornutum obscurum historicum a philosopho Stoico discernendum esse iudicarunt viri docti [f]; licet incertum prorsus sit, quod ex tempore coniicit VOSSIVS [g], fuisse eum philosophi patrem. Sed nec ex aliis Cornuti iisque indubitatis scriptis aliquid superest, praeter libellum *de natura Deorum* sub Phurnuti nomine [h] primo quidem editum, postea vero recte Cornuto Stoico vindicatum, in quo mythologia Graecae Stoicae physiologiae, allegoriae in Stoicorum scholis receptae opera attemperatur, et theologia Stoica eleganti enarratur compendio. De cuius libelli historia consulendus est, qui diligenter eam enarrauit IO. ALB. FABRICIVS [i]. Aliter quidem visum veterum doctrinarum callentissimo viro THOM. GALEO [k], cui nitidam libelli editionem [l] debemus. Qui postquam de diuersis Cornutis docte egit, et hunc Stoicum ob humaniores literas et philosophiam magnum nomen in scriptis veterum obtinuisse ostendit, alium quoque Cornutum nobis enarrat Platonicum Stobaeo et Proclo laudatum. Hunc vero Platonicum huiusce libri *de natura Deorum* auctorem esse coniicit, eumque esse putat, quem toties Porphyrius laudat, et cuius μεταληπτικὸν scribendi modum Origenes et Proclus imitati sunt. Ast falli virum κριτικώτατον facile deprehendent, qui ipsum libellum attente legerint, in quo nihil est, quod non cum Stoica physiologia, animaque mundi per omnes partes diuisa exacte conueniat; sunt quaedam, quae a Platonica doctrina prorsus abhorrent. Quod vt vno alteroue tantum ex multis exemplo roboremus, en germanissimum Stoicum [m], Ἦν δέ ποτε, ὦ παῖ πῦρ τὸ πᾶν, καὶ γενήσεται πάλιν ἐν περιόδῳ. *Hoc autem vniuersum quondam o puer ignis fuit et certa quadam mundi revolutione peracta omnia in ignem denuo conuertentur.* Quibus in verbis Stoam non agnouisse, sed vidisse Platonicum aliquid virum in his literis summum, merito miramur. Tacemus etymologias et modum mythologiam veterem ad naturam rerum explicandam trahendi, in Stoica schola maxime receptum, et ab his tandem ad Platonicos Alexandrinos transeuntem. Alia, breuitatis caussa hic omittenda facile inuenient, qui auctoris opinionem, de Ioue siue anima mundi [n] a Platonica mundi anima longe diuersa, de ᾅδῃ [o], de mundi generatione [p], de anima mundum permeante [q], et his similibus expendent. Addimus tantum, maioris euidentiae caussa fati descriptionem, totam a Chrysippo desumtam et Platonis doctrinae contrariam, qua *sempiternam* dicit [r] *fatum esse, et indeclinabilem quandam rerum seriem*

e) l. c. p. 137.
f) CASAVBON. ad l. c. Persii. FABRIC. l. c. p. 401. VOSSIVS l. c.
g) Ibid.
h) idem quod Cornutus, vid. GALE praef. ad Opusc. mythol.
i) loc. citat.
k) loc. cit.
l) Inter opuscula mythologica p. 139. seq. ed. Amstelod.
m) p. 176. conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 625
n) c. 2. p. 141.
o) c. 5. p. 145.
p) c. 7. p. 149.
q) c. 11. p. 153.
r) c. 13. p. 155.

riem voluentem semetipsam sese atque implicantem per aeternos consequentiae ordines ex quibus apta nexaque est. Qui vnicus locus libellum Stoico Cornuto vindicat. Sunt enim ipsa Chrysippi placita, a GELLIO [r] relata, satisque hinc probatur, Cornutum hunc Chrysippi libros habuisse et legisse, quos testamento a Persio acceperat. Vtrum vero ab hoc Cornuto allegoriae methodum acceperit Origenes, vt visum Galeo, qui in eo praeeuntem habet EVSEBIVM [t], iudicium erit penes eos, qui in Aegypto diu ante Cornutum hanc methodum inualuisse, Alexandriae autem literarum studiis innutritum esse Origenem cogitare volunt. Exilium tandem passus est doctissimus philosophus sub Nerone, quod oris libertate imperatorem offendisset. Refert enim Dio [u], a Nerone in insulam relegatum, et prope occisum fuisse, quod, cum Nero plurimos iam libros versibus scripsisset, de rebus gestis Romanorum, et adulatoribus suadentibus quadringentos adhuc esset compositurus, monitus esset a Cornuto, nimios fore, neque a quoquam legendos: cumque nescio quis obiiceret, Chrysippum, quem ipse laudibus eueheret, et cuius sectator esset Cornutus, etiam plurima volumina, scripsisse, responsum ferret, illa vtilia vitae hominum esse, haec autem inutilia nulliusque pretii. Et Suidas quidem ἀναιρεθέντα σὺν τῷ Μεσωνίῳ dicit, quod cum ita intelligerent viri docti, *interfectum esse cum Musonio*, fides ideo Suidae vapulauit doctissimo IONSIO [x]. Ast licet supinam Suidae negligentiam multoties accusauerimus ipsi, eum tamen heic loci sine censura dimittendum putamus, eo quod τὸ ἀναιρεῖσθαι non ad mortem tantum, sed exilium quoque referri posse, supra demonstrauimus. Ceterum cum plures Cornuti apud veteres ocurrant [y], Stoicus a reliquis accurate distinguendus est. Quod leuiori forte labore fieret, si hodie legeretur *Cornuti historia*, quam scripsisse Lacharem sophistam tradit SVIDAS [z].

C. Musonius. §. IV. CAIVS MVSONIVS RVFVS, de cuius memorabilibus dictis factisque libellum scripsit Pollio Valerius Alexandrinus [a]. Tyrrhenus fuit, si PHILOSTRATVM [b] audimus, Volsinius, si SVIDAM [c], Tuscum vocat TACITVS [d]. Parentem habuit Capitonem, vixitque sub Nerone, Domitiano, Vitellio et Vespasiano imperatoribus [e]. Equestri ordine natum fuisse TACITVS [f] auctor est; hinc muneribus admotus publicis munitionibus praefectus est. Iuuenis bo-

r) L. VI. c. 2. Ab eo hanc Latinam definitionem versioni suae intulit C. CLAVSERVS, quod non vidisse Galeum merito mireris.
t) Hist. eccles. L. VI. c. 19.
u) L. LXII. p. 715.
x) De Scr. Hist. phil. L. III. c. 7. p. 247.
y) Vid. IONS. l. c. FABRIC. l. c.
z) In Lachares T. II. p. 419.
a) SVIDAS in Pollio T. III. p. 164. qui tamen Pollionem antiquiorem sub Pompeio M. viuentem, cum Alexandrino, sub Hadriano florente more suo turpiter confudit, vid. IONS. de Script. Hist. phil. L. III. c. 7. p. 246. Id etiam in Cl. STOLLII Hist. phil. mor. gent. §. CCXXXIV. p. 503. emendandum, et apud FABRICIVM Bibl. Gr. Vol. II. p. 406. pro Tralliano reponendum Alexandrinus.
b) Vit. Apollon. L. VII. c. 16. p. 297.
c) In Musonius T. II. p. 579.
d) Annal. L. XIV. c. 60.
e) Ibid. c. 59. histor. L. IV. c. 10.
f) Equestris ordinis studium philosophiae et placita Stoicorum aemulatum esse, ait TACITVS Histor. L. III. c. 81.

bonarum artium ſtudiis vehementer ſe dedit, aitque SVIDAS [f], audiuiſſe Muſonium Hermogenem iuniorem ſophiſtam. In quo tamen in SVIDA accurationem merito deſideramus. Aut enim Muſonios, aut Hermogenes inter ſe confudit, temporum plane negligens. Hermogenes enim ſophiſta ſub imperatore M. Aurelio Antonino inclaruit, integroque ſeculo iunior Muſonio, huius praeceptor eſſe non potuit. Maxime vero ad philoſophiam Stoicam animum Muſonius applicuit: quod enim SVIDAS habet, fuiſſe eum diſcipulum Apollonii Tyanei, falſum eſt, et ex confuſione Muſonii Cynici, cum Stoico Muſonio enatum, vt ſupra iam notatum: nec familiaritas et conſuetudo quaedam ſectatorem et diſcipulum conſtituit, quemadmodum Muſonius quoque Cynicus, familiaritate iunctus Apollonio, Cynicus manſit, nec ad Pythagoreos tranſiit. Munitionibus vero praefectum Muſonium Stoicum fuiſſe, principia Stoica, quae ſecutus eſt, aliisque commendauit, ſatis demonſtrant. Quo pertinet, quod, TACITO [h] teſte, Plauto conſtantiam opperiendae mortis pro incerta et trepida vita ſuaſerit, id enim doctrinae Stoicae conuenienter dictum. Non audiendus itaque eſt Scaliger, qui Muſonium munitionibus praefectum a philoſopho Stoico diſtinguendum eſſe putat, quod recte reiecit IONSIVS [i], qui et ratiunculas Scaligeri profligauit. Magno vero animo diſſeminaſſe Romae praecepta Stoica non inter iuuenes modo, verum etiam inter ciues, quin et inter milites TACITVS [k] narrat, qui male hoc eueniſſe illi apud hos tradit, cum ſeditionem militum ſedare fuiſſet aggreſſus. Nec alia forte ratio eſt, quam imprudenter adhibita philoſophiae correptio apud Neronem, cur ab eo prope occiſus fuerit, et vir praeſtans ad Gyaras in exilium ire iuſſus ſit. Quod enim SVIDAS habet, Muſonium cum Cornuto ἀναιρεθῆναι, quod ita accepere viri quidam docti, occiſum eſſe a Nerone, ita intelligendum eſt, vt ſublatum e ciuitate, hominumque oculis dicat, vt ſupra in Cornuto iam obſeruatum. Certe exilio tantum a Nerone mulctatum eſſe veteres conſtanter tradunt [l]. Ex eo vero, annuente Veſpaſiano iterum reuocatus Romam venit, malorumque conſiliis inſolita animi magnitudine reſtitit, Egnatiumque Celerem, hominem bonis omnibus inuiſum ex vrbe ſemouit [m]. Quibus moribus tantam apud Veſpaſianum iniit gratiam, vt, cum Mucianus philoſophorum aduerſarius Veſpaſiano auctor eſſet, vt philoſophi Roma eiicerentur, omnes quidem philoſophi pulſi fuerint, ſolus autem Muſonius manſerit [n]. Nec dubium eſt, ſeruauiſſe ſub Veſpaſiano et Tito priſtinos honores, ſi verum eſt, quod Iudaeorum magiſtri tradunt, Muſonium Tyrrhenum, quem Turanum Rufum vocant, munitionibus praefectum Hieroſolymis ſolo aequatis aratrum ad teſtandam perpetuam deſolationem im-

f) In Hermogenes T. I. p. 860.
h) Annal. L. XIV. c. 59.
i) De Script. hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 247.
k) Hiſtor. L. III. c. 81.
l) PHILOSTRAT. l. c. SVIDAS l. c. Auctor deſcript. Olymp. CCXI. an. 2. XIPHILIN. in Nerone.
m) TACITVS Annal. L. IV. c. 10. 40. Scholiaſtes Iuuenalis.
n) XIPHIL. et ZONARAS in Veſpaſ.

impressisse [o]. Fuisse autem Musonium ex illorum Stoicorum numero, qui non docendo modo, verum etiam viuendo philosophati sunt, ORIGENES [p] testatur, qui cum Socrate eum inter illos numerat, qui in philosophiae sectis mutata vita in melius adeo profecerunt, vt exemplo esse queant ceteris. Quod si superessent dicta et facta eius a Pollione, vti dictum, collecta, elegantissima certe doctrinae moralis, quam tradidit Musonius, facies pulchre eniteret. Eximia enim sunt quae sparsim apud veteres, praecipue apud STOBAEVM, ei tribuuntur, dicta atque praecepta, quae more Stoico perfectam virtutem postulant, quorum summam nobis exhibet collectam ex Stobaeo Cl. STOLLIVS [q]. Pleraque huc redeunt: Quemlibet diem reputandum pro vltimo, temperantiam voluptatem esse rationi conformem, et inter initia verae sapientiae numerandam. Vti vero eam victu tenui, abstinere a carnibus, quae bestias magis, quam homines decent, viuere iis cibis, quos natura suppeditat, puri sunt, et Deorum commercio non indigni, siccam vero animam praestant, tanquam optimam. Magno et excelso animo esse excipiendas iniurias, facilique perferendas patientia: exilium fortiter ferendum, cum nec solis, lunae, siderum, nec hominum vsus eripiatur: regi omnium maxime esse philosophandum: agriculturam cum philosophia coniungendam, vitandaque sophistarum vrbana, quae sectentur, otia: non obstare matrimonium philosophanti, eligendos autem esse ad id animos, qui et laboris patientes sint, et temperantiae, iustitiae aliisque virtutibus studeant, et concordiam ament, corpus autem sanum habeant. Praestandum parenti obsequium, verum non in iis quae iniusta sunt et turpia. Supellectili vtendum facile parabili, nec pretiosa: diuitem eum esse, qui nulla quidem re indigeat. Optimum senectutis pariter atque iuuentutis viaticum esse, naturae conuenienter viuere, id est virtutem sequi &c. Maxime vero commendari meretur fragmentum, quod ex libro eius *de exercitatione* nobis seruauit STOBAEVS [r], quod integrum ab omnibus illis legi optamus, qui veram philosophiae indolem exoptatumque fructum assequi cupiunt. Monet hic inter egregia multa: „Virtutem non esse scientiam tantum contemplatiuam, sed etiam actiuam, sicut et medicinam „et musicam; virum enim bonum eum esse futurum, qui non praecepta „tantum ad virtutem pertinentia edidicerit, sed secundum eam quoque „enixe exerceatur atque quam diligentissime. Atqui tanto magis conue„nire, exerceri futurum philosophum, quanto maior atque difficilior est „philosophia quouis alio studio. Siquidem alias quidem artes ipsarum „cupidos accedere animis non prius corruptis, quique contraria his, quae „discenda sunt, antea non didicerint: philosophaturos autem prius mul„tis correptos modis impletosque malitia, sic ad virtutem se conferre, hanc-

o) Vid. IONSIVS l. c.

p) Adu. Celsum L. III. p. m. 156.

q) Hist. phil. mor. gentil. §. CCXXXIV. p. 203. seqq.

r) Serm. CXVII. p. 368. seqq. ed. Wechel.

„hancque ob cauſſam quoque maius exercitium requiri. Quoniam autem homo non anima ſolum, nec ſolo corpore conſtet, ſed compoſitum „quiddam exiſtat ex vtroque, ideo neceſſe eſſe exercentem ſe vtriusque „curam habere, magis quidem praeſtantioris partis, vt decet, animae, „alteram tamen non negligere, corpusque philoſophantis ad officia recte „conſtituere; eſſe enim exercitium aliquod animae ſimul et corporis „commune, idque fieri, ſi nos aſſuefaciamus ad rigorem, calorem, „ſitim, famem, victus tenuitatem, cubilis duritiem, abſtinentiam rerum „ſuauium, et moleſtarum tolerantiam, quoniam hiſce et corpus roboretur, et anima ad fortitudinem exerceatur. Animae autem ſolius exercitationes eſſe, faciles ſibi et in promtu demonſtrationes parare, quibus, „quae in ſpeciem bona videantur, talia non eſſe, nec mala eſſe, quae ita „videantur, quae vero reuera bona et mala ſint, cognoſcatur; deinde et „mala fugere et bona proſequi omni ſtudio. Oportere vero exercentem „ſe conari, vt vincat ſe ipſum, adeo ne voluptati applaudat, neque laborem auerſetur, et vitae non nimis cupidus ſit, nec mortem metuat: „et pecuniam accipere non maioris faciat, quam erogare.“ Eſſe in his quaedam, quae μετεωρολογίαν Stoicam ſapiunt, adque ſapientis perfecti ideam philoſophum effingunt, naturam ipſam exuentem, non negamus. Laudandum tamen ſummopere, quod virtutis exercitationem, tanquam praeſtantiſſimam philoſophiae partem philoſopho commendauerit, cum eo tempore philoſophi plurimi fuerint, quos μέχρι τȣ̃ λέγειν ἄνευ πράττειν philoſophari indignatus eſt Epictetus. Forte et tributa ſunt Stoico Muſonio quaedam, quae a Cynico dicta ſunt, quos inter ſe frequenter confudiſſe veteres in *praecedente ſectione* oſtendimus. Cum enim eodem vterque tempore eodemque loco philoſophatus ſit, animum quoque ingentem orisque libertatem ſolito maiorem expreſſerit, facile potuit vni adſcribi, quod ab altero dictum eſt. Quamquam, ſi verum fatendum, ea, quae imprimis de temperantiae victusque ratione dura admodum, et ab omni conſuetudine abhorrentia Muſonio tribuuntur, rectius forte ad Cynicum, quam Stoicum, referuntur: qua in re tamen certum nihil eo magis definiri poteſt, quo magis Cynici a Stoicis ſola toga diſtabant, et conueniebat fere vtriusque philoſophia moralis. Muſonium ſub Iouiano et Valentiniano viuentem [s], quem veteres paſſim appellant, Stoicum item Muſonium a Longino memoratum [t] ab hoc noſtro aetas diſtinguit.

§. V. CHAEREMON Aegyptius fuit, patria potiſſimum eruditione clarus, ἱερογραμματεὺς enim a Porphyrio [u] vocatur, ſcripſitque *hieroglyphica* et *res Aegyptiacas* [x]: extatque hodie inſignis eius locus de *Chaeremon.*

s) SVIDAS in Muſonius T. II. p. 379. PHOTIVS Cod. CCXLIII. p. 608. AMMIAN. MARC. L. XXVII. c. 8. EVNAPIVS in Proaereſio p. 161.

t) Apud PORPHYR. vit. Plotini c. 26 ſ. 6. p. 129.

u) Apud EVSEB. Praep. L. X. c. 57. L. V. c. 10.

x) Conf. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. II. c. 1. p. 164. VALESIVS ad EVSEB. p. 123.

de sacerdotibus Aegyptiis apud PORPHYRIUM [y]. Sed philosophiae quoque Graecae, more Alexandrinorum daturus operam, sectae, quae illo tempore reliquos antecellebat, Stoicae nomen dedit, et philosophiae quoque naturali operam impendit, vt ex libro *de Cometis* patet, ad quem prouocat ORIGENES [z], quemque sine dubio laudat quoque SENECA [a], apud quem pro Charimandro Chaeremonem legendum esse, viris doctis [b] visum est. Memorat quoque Chaeremonem Stoicum MARTIALIS [c], pauperrimum vitae genus sectantem his verbis:

Quod nimium laudas, Chaeremon Stoice, mortem
Vis animum mirer suspiciamque tuum,
Hanc tibi virtutem fracta facit vrceus ansa,
Et tristis, nullo qui tepet igne, focus.
Et teges et cimex, et nudi sponda grabati,
Et breuis atque eadem nocte dieque toga.
O quam magnus homo es, qui faece rubentis aceti
Et stipula et nigro pane carere potes &c.

Sed poni hic Chaeremonem pro Stoico quouis in summa inopia rerum huius vitae mortis contemtum affectante, vix dubium videtur [d]. Tanta enim paupertate hunc Chaeremonem Alexandrinum fuisse pressum, nullo modo verisimile est, cum satis splendidis praefuerit muneribus. Alexandrinae enim bibliothecae praefectum fuisse testatur SVIDAS [e], qui et alio loco [f] tradit, fuisse eum praeceptorem Neronis cum Alexandro Aegeo; Dionysio discipulo eius, in cura bibliothecae gerenda eum sequente. Qui tamen cum ei successerit in aula quoque Neronis, cui ab epistolis, legationibus et responsis fuit, et ad Traianum vsque vixit [g], recte inde colligitur, non diu in aula Neronis Chaeremonem vixisse, et senecta annisque grauem decessisse. Narrat alium Chaeremonem, qui astronomiae peritus videri cupiens cum Aelio Gallo Alexandria iter fecit, turpiterque se dedit STRABO [h], quem cum Stoico eundem esse putat VOSSIVS [i]. Ast nec hominis inepti mores nec tempora nimis a Neronis aetate remota cum praeceptore imperatoris principis conueniunt [k].

Scriptores vitae L. Ann. Senecae.

§. VI. Nemo tamen inter Stoicos maiori vel naturae donorum, vel munerum splendoris vel eruditionis philosophicae claritatis vel vitae mortisque circumstantiarum plane singularium luce coruscauit, quam LVCIVS

y) περὶ ἀποχῆς L. IV. p. 360. seq.
z) L. I. p. 46. adu. Cels. Ostendit in eo, cometas interdum laetos quoque habuisse euentus.
a) Qq. nat. L. VII. c. 5.
b) VOSSIVS et VALESIVS ll. cc.
c) L. XI. ep. 57.
d) Idem visum FABRICIO Bibl. Graec. Vol. II. p. 392.
e) In Dionys. Alex. T. I. p. 598. conf. IONSIVS de Script. hist. phil. L. I. c. 18. p. 101.
f) In Alex. Aegeus T. I. p. 105.
g) SVID. in Dionys. l. c.
h) L. XV. p. 806.
i) loc. cit.
k) Distinguit etiam vtrumque FABRICIVS loc. cit.

CIVS ANNAEVS SENECA, in cuius ſcriptis magna nobis ſapientiae Stoicae pars ad noſtram vsque aetatem integra ſeruata eſt, dignus propterea, cuius hiſtoria paulo curatius enarretur. Quod inter veteres neminem praeſtitiſſe, quamuis magna inter eos Senecae fama fuerit, merito miramur. Recentiorum e contrario diligentia in eo valde occupata fuit, vt res nobis Senecae vel generales vel ſpeciales exponerent. Inter quos palmam merito, reliquis praeripuiſſe cenſendus eſt IVSTVS LIPSIVS, Stoicae philoſophiae admirator nouus, qui cum ſcriptis Senecae multam lucem affundere cogitaret, non tantum philoſophiam Senecae eleganti tractatione *de philoſophia et phyſiologia Stoica* illuſtrauit, ſed ſcriptis quoque *eius vitam* praepoſuit. [l]. Quem campum cum occupatum a Lipſio videret vir doctus, ANDREAS SCHOTTVS, ne inutilem nauaret circa Senecae hiſtoriam operam, vitam eius, editioni ſcriptorum Senecae praemittendam [m] ita enarrauit, vt non tam fatorum eius, quam ſcriptorum enarraret hiſtoriam, et qua occaſione quibusque circumſtantiis ſingula conſtruxerit, exponeret: qua ratione multa dicta ſunt, quae Senecae hiſtoriae librisque haud contemnendam lucem foenerantur. Idem porro ſaxum quoque voluit M. ANTONIVS DELRIO, qui *prolegomenis ad ſyntagma tragoediae Latinae* [n] vitam Senecae inſeruit. His addi poſſent alii, enarrarique FRANCISCI SALVATORIS [o], IO. SCHILDII FR. PETRARCHAE aliorumque labores, niſi pleraque occupaſſet laudabilis induſtria et eruditio praeſtantiſſimorum virorum IO. ALBERTI FABRICII [p] et SEVERINI LINTRVPII [q], quibus iungenda, quae de Seneca collegit NICOLAVS ANTONIVS [r]. Nos ipſos maxime conſulemus fontes, ſcripta nempe Senecae et Taciti, ad ea potiſſimum reflexuri, quae ad hiſtoriam philoſophicam pertinent, et nobis Senecam ſuis coloribus depictum ſiſtent philoſophum.

§. VII. LVCIVS ANNAEVS SENECA patriam habuit Cordubam veterem florentemque Romanorum coloniam in Hiſpania Baetica, vnde nobilitas eius originem cepit. Eam enim, Marcelli opus, gloria et potentia auctam eſſe, regionis bonitate, et amplitudine et fluminis Baetis vſu iuuante ait STRABO [s]. Qui et porro addit: habitaſſe hanc Cordubam ab initio ſelectos Romanorum et indigenarum; vnde etiam colonia Patricia, teſte PLINIO [t] dicta eſt, vel quod patricii generis homines eo commigraſſent, vel quod ſplendida et diues patres etiam reipubli- *Senecae vita.*

l) Vtimur nos editione Lugd. Batau. 1619. 8. edita.

m) Eſt nobis ad manus editio Geneuenſis, 1665. 8. vbi T. II. haec vita vel potius hiſtoria literaria Senecae legitur.

n) L. II.

o) Vid. Giornali de letterati 1674. p. 18[illegible]

p) Biblioth. Lat. T. III. p. 496. ſeqq.

q) In praef. ad SVANINGI theologiam Senecae 1710. 4. conf. Act. philoſoph. Vol. III. p. 485. ſeqq.

r) Biblioth. Hiſpan. vet. T. I. p. 22. ſeqq.

s) L. III.

t) L. III. c. 1. hiſt. nat.

publicae Romanae daret, quos Augusti tempore ex prouinciis quoque adscitos fuisse constat [u]. Patrem habuit Marcum Annaeum Senecam, equestri et prouinciali loco ortum [x], et declamatorio orationis genere celebrem, qui declamatoris nomine a filio philosopho distingui solet, famamque et propria et filiorum eruditione sibi comparauit, cuius declamationes ab ipso collectae et ab illo praeloquiis interstinctae hodie leguntur. De quo tamen in historia eloquentiae Romanae pluribus agendum [y]. Matre genitus est Heluia, ad quam consolatoriam misit, cum in Corsicam esset relegatus [z], ex qua magni animi atque ingenii feminam fuisse, liquet. Natum fuisse sub Augusto, recte inde colligitur, quod se circa diui Augusti secessum vidisse in aere flammam ingentis pilae specie memorat [a], quae tamen in ipso cursu suo dissipata est. Puerulus natus Cordubae, materterae manibus Romam perlatus est, illius pio maternoque nutricio per longum tempus aeger conualuit [b]. Euenisse hoc colligit LIPSIVS [c] decimo quinto, aut circiter, anno ante Augusti excessum, argumento ab adolescentia Senecae in Tiberio principatum incidente, vt ipse ait [d] sumto, idque eo tempore, quo aliena sacra mouebantur, quem annum fuisse Tiberii quintum ex TACITO [e] inferri potest. Fratres habuit duos, sorores nullas, trium enim liberorum matrem Heluiam vocat [f]. Fuere hi tres praeter Lucium Annaeum, M. Annaeus Nouatus, et L. Annaeus Mela, vt ex controuersiarum inscriptionibus liquet. Maximus fratrum a Iunio Gallione adoptatus nomen Gallionis suscepit, et egregii declamatoris, titulum meruit [g]. Frater minimus equestri tantum dignitate conspicuus, Lucanum filium genuit grande adiumentum claritudinis, vt TACITO audit, de cuius vita et carmine epico, studioque philosophiae Stoicae in Cornuti conuictu *vitae eius* ad SVETONIVM auctorem referri solita videnda [h]. Vbi ex diuturno morbo, quo cum conflictatus est diu, conualuit, mature ad discendas literas adductus est, et in elegantissimarum artium studiis ingenium optimum adoleuit. Et in eloquentia quidem ipsum parentem praeceptorem habuit, vt ex *controuersiarum praefatione* ad filios, docta sane bonaeque frugis plena potest colligi, ex ea enim patet, Marcum Annaeum filiis iuuenibus eloquen-

u) Hoc LIPSIO l. c. c. 1. p. m. 17. placet, sed dubium, an non ante hoc tempus iam nomen coloniae Patriciae obtinuerit, et an non ibi consederint milites patricii Hispanis foeminis mixti ?

x) Generis sui meminit in oratione ad Neronem quam exhibet TACITVS Ann. L. XIV. c. 54. vbi ait: „Egone equestri et prouinciali „loco ortus proceribus ciuitatis annumeror ? „inter nobiles et longa decora praeferentes mea „nouitas enituit; „ Haec ad patrem equestri ordine demum auctum referri putat LIPSIVS l. c. ast pertinere ad ipsum Senecam patriciis viris in aula Neronis praelatum, series verborum ostendit.

y) Conf. LIPS. l. c. c. I. p. 19. Elect. L. I. c. 1. ANDR. SCHOTTVS in dedicatione editioni declamationum, quam is curauit, praemissa. NIC. ANTON. Bibl. Hisp. vet. L. I. c. 4. aliique.

z) Conf. SCHOTTVS vit. Senec. p. m. 11.

a) Qq. nat. L. I. c. 1.

b) Consol. ad Helu. c. 16.

c) l. c. c. 2. p. 19.

d) Epist. 108.

e) Annal. II. fin.

f) cap. 2.

g) EVSEBIVS in chronic.

h) Dictum de eo Sect. I. quantum ad nostrum institutum pertinet.

quentiae specimina ex optimis auctoribus collecta imitanda exhibuisse. Etsi vero eloquentia forte superabatur a Gallione fratre, cuius eloquentiam adeo suauem fuisse, STATIVS indicat, vt canat:

Hoc plus, quam Senecam dedisse terris
Et dulcem generasse Gallionem,

Auctorque *dialogi de caussis corruptae eloquentiae* tinnitus Gallionis memoret; ingenio tamen ad sublimiora elato magno se impetu philosophiae dedit studio, cassasque sine re et virtute voces, licet sonantes et pulchras, horruit. Id quod patri, eloquentiae fama filiis nomen quaerere cupienti, et natura auerso a philosophia animo displicuit, impedire is in feruentis ingenii adolescente non potuit, cum animi indoles maxime seria ad ardua quaeuis et seuera ferretur. Sotionem itaque praeceptorem elegit, hominem quidem Pythagoreum institutum sequentem, philosophiam tamen, quae mores format, ad Stoicorum simul placita attemperantem, vt supra *sectione secunda* [i] de eo dictum. Sub hoc praeceptore *maiori se impetu ad philosophiam iuuenem accessisse quam senex pergat*, fatetur, et ipse narrat [k], quem sibi amorem Pythagorae iniecerit Sotion. Qua de re tamen cum prolixe satis supra actum sit, ibi dicta otiose repetere nolumus. Ast vel disciplinae austeritate, vel deferuescente adolescentiae impetu, vel Attali philosophi Stoici haud incelebris disciplina commotus ad Stoicos transiit, ita tamen, vt aliis quoque philosophis operam locaret, statueretque pretium. Nam et Papirium Fabianum audiuit [l], et Demetrium Cynicum admiratus est atque ita coluit, vt iam in aula versatus cum eo conuersaretur. Quin nec scripta philosophorum omnium sectarum neglexit, sed ad castra eorum, non vt transfuga, sed vt explorator accessit, adeo vt nec Epicurum, tantopere quidem Stoicis inuisum, negligeret, et quae bene dicta ab eo essent, probaret reciperetque. Ex quibus de quaestione iam iudicium fieri potest: vtrum Seneca philosophis sectariis, an eclecticis sit adnumerandus? Qua de re, vt distincte rem exponamus, primo quidem notandum monemus, abhorruisse Senecam ab eo sectariae philosophiae genere, quod seruili quasi iugo vni ita sectae adhaeret, vt ex nulla alia veritatem, licet manifestam, recipere patiatur, nec sibi iudicium seruet vllum. Egregie prorsus noster [m]: *Qualescunque sunt* (libri mei) *tu illos sic lege, tanquam verum quaeram adhuc non sciam, et contumaciter quaeram. Non enim me cuiquam mancipaui, nullius nomen fero: multum magnorum virorum iudicio*

 credo,

i) § V. k) Ep. 108

l) Epist. 100. vbi Lucilio, compositionem Fabiani Papirii reprehendenti, respondet, huncque philosophum vehementer laudat. Imprimis laude digna sunt, quae de illo affert: „Ad „profectum omnia tendunt et ad bonam men„tem, non quaeritur plausus. Cum audirem „certe illum talia mihi videbantur, non solida, „sed plena, quae adolescentem indolis bonae at„tollerent, et ad imitationem sui vocarent, „sine desperatione vincendi. Quae mihi adhor„tatio videtur efficacissima. Deterret enim, „qui imitandi cupiditatem modo fecit, spem „abstulit. „ Egregie hoc dictum ad vitandam meteorologiam Stoicam.

m) Ep. 45.

credo, aliquid et meo vindico. Nam illa quoque non inuenta sed quaerenda nobis reliquerunt. Et alibi luculentius [n]: *Sed ne te per circuitus traham, aliorum quidem opiniones praeteribo, nam et enumerare illas, longum est et coarguere, nostram accipe. Nostram vero cum dico, non alligo me ad vnum aliquem ex Stoicis proceribus. Est et mihi censendi jus. Itaque aliquem sequar, aliquem iubebo sententiam diuidere. Fortasse et post omnes citatus nihil improbabo ex his, quae priores decreuerint, et dicam: hoc amplius censeo. Interim, quod inter omnes Stoicos conuenit, rerum naturae assentior: ab illa non deerrare, et ad illius legem exemplumque formari, sapientia est.* Fecisse haec Senecam, quae fassus est se facere, passim ostendit, et se Stoicorum decretis superstitione coeca non addictum esse relictis eorum placitis [o] demonstrauit. Nec obstat, quod Stoicos nostros vocat [p], Chrysippum nostrum [q], Cleanthem nostrum [r], Posidonium nostrum [s]; nam haec non ad designandam sectam dixisse, ex illo patet, quod et Epicurum nostrum [t] et Demetrium nostrum [u] nominat, quamuis nec Epicureae sectae, nec Cynicae esset addictus, videturque suos dixisse eos philosophos, quos prae aliis legit amauitque, licet totum eorum systema non semper esset amplexus. Et haec quidem ita se habere, dicta satis probant. Non tamen haec obstant, quo minus Stoicum systema secutum esse Senecam, Zenonisque adhaesisse placitis, dici possit, si de tota philosophia Senecae iudicandum. Cuncta enim Stoicis nituntur principiis, doctrinamque porticus, quoad dogmata primaria, exacte referunt. Ita v. g. Deum et materiam vnum esse totum dicit, ex quo res omnes partes sint atque membra [x]; Totum illud diuidit in partem agentem et patientem [y]: Deum corpus esse asserit [z]; et tamen spiritum dicit infinitae potentiae et perfectionis [a]. Mundum porro, Deum, naturam, idem esse statuit [b]; Deumque mundi esse animam agnoscit, quae vbique praesens sit [c]. Quin et Deum fato subiicit [d], et ex nexu fati, decretoque Dei prouidentiam deriuat [e]. Genios etiam ex anima mundi ponit [f], eosque in Deum reductum iri tradit [g]. Materiam porro aeternam, et perpetuo fluentem admittit [h], exundationesque et incendia mundo finem allatura inducit [i]. Quibus parca manu datis addi possent longe plura, nisi actum iam id esset *tomo primo* [k], vbi Stoicae philosophiae, quod exstruximus, aedificium, Senecae passim assertis inaedificauimus. Quo labore defunctus quoque est I. LIPSIVS, qui in construenda explicatione *physiologiae Stoicae* ad Sene-

n) De vita beata c. 3.
o) Vid Ep 33. 48 58. 94. de vita beata passim, Qq. nat. L. VII. c. 32 alibi.
p) Ep. 117.
q) De benefic. L. II. c. 17.
r) Epist. 107.
s) Epist 113.
t) Epist 107.
u) De benef. L. VII. c. 8
x) Ep. 97.
y) Ep. 65.
z) Ep. 89.
a) De benefic. L. IV. c. 7.
b) Ibid.
c) Ep. 41.
d) De prouid. c. 5.
e) Ep 75.
f) Ep. 111.
g) Ep. 9.
h) Consolat. ad Marciam c. vlt. ep. 58.
i) Qq. nat. L. III. c. 29.
k) L. II. c. 9.

Senecam potiſſimum reſpexit. Ex his vero de Senecae philoſophia iudicium fieri ſine magno labore poteſt. Quae enim de ea dicta ſunt, apertum faciunt, a Stoica eum quidem doctrina totoque quod porticus exhibuit, ſyſtemate non receſſiſſe, et hinc recte inter Stoicos referri, aſt ſuo tamen iudicio vſum eſſe, nec ita auctoritati Zenonis adhaeſiſſe, vt vnquam ab eo recedere, vel propriis etiam rationibus vti non auderet: inclinaſſe etiam ad ſyncretiſmum philoſophicum, qui cum caput ſemel in Aegypto extuliſſet, totum fere Romanum orbem magnis paſſibus peragrauit, et iam tum Romae quoque manifeſtare ſe coepit: aequo praeterea fuiſſe animo, nec ita reliquas ſectas condemnauiſſe omnes, vt non multa ab earum philoſophis praeclare vereque dicta eſſe crederet, adeoque obiecto ſectario odio ſine praeiudicio, quae ab aliis familiis in philoſophia dicta erant, expenderet, quaeque vera eſſe deprehenderat, admitteret. Quo imprimis animo Senecam erga Epicurum vſum eſſe, vidiſſeque multa in hortis Epicuri non contemnenda, quae porticus reiecerat et traduxerat, in Epicuri hiſtoria demonſtrauimus [i]. Nec alia forte ratio eſt, cur Seneca quem tamen acerrimum Stoicum vocat LACTANTIVS [l], FABIO [m] audiat in philoſophia parum diligens, niſi quod ſyſtematis, cui adhaerebat, rationem non ſemper habuiſſet, et ab eo paulisper interdum receſſiſſet. His igitur ſtudiis intentus Seneca puer apud Stoicum philoſophum vt ipſe ait, ſedit; pater tamen conſilium interuertit cauſſasque agere iuſſit, quas diu actitaſſe et Caii etiam temporibus magna eloquii gratia et fama, putat LIPSIVS [n]. Quod an veriſimile ſit, iudicet lector ex his SENECAE [o]: *Quid enim non modo eſt, ſi recorderis? modo apud Stoicum philoſophum puer ſedi, modo cauſſas agere coepi, modo deſii velle agere, modo deſii poſſe: infinita eſt velocitas temporis.* Illud probabile, hecticum corporis habitum ad perferendos orationis forenſis impetus vires ei denegaſſe. Gloriam tamen haud exiguam ſibi comparaſſe eloquentia ſua, dubium non eſt, quae licet diſpliceret auribus delicatis, *vim tamen mentis*, *pectusque*, *quod diſertos*, Quintiliano iudice, *facit*, probauit, hisque artibus ſe commendauit maxime.

§. VIII. Eruditione ita clarus Seneca, et dicendi quoque peritia celebris, cum latum clauum ſumſiſſet, ad honores in republica adſpirauit. Quaeſturam itaque primo nactus eſt [p], incertum quo tempore, ſicque honoribus auctus vxorem quoque duxit. Et bis quidem nupſiſſe, recte inde infertur, quod ante ductam Paullinam filios pariter atque vxorem memorat [q]. Paullinae vero coniugium poſt exilium demum iniit, *Fata Senecae.*

 quam

i) Vid. ep. 18. 21.
l) L. I. c. 5.
m) Inſtit. orat. L. X. c. 1. conf. de Senecae philoſophia LIPS. manud. ad phil. Stoic. L. I. diſſ. 18. 102. et poſt hunc multi alii.
n) l. c. c. 5. p. 21.
o) Ep. 100. coll. ep. 49.
p) Conſol. ad Helu. c. 16.
q) Ep. 13. de Ira L. II. c. 36. qui liber ante exilium ſcriptus eſt.

quam nobilem ſenex iam duxit et potens in aula, quamque fidam ſibi [r] in morte quoque ſociam expertus eſt. Qualem vero poſthaec vitam vixerit, nec ipſe prodidit, nec vllus alius, meritis tamen atque eruditione ſe in aula imperatoris commendaſſe dubium non eſt; gratioſum etiam inter principes viros atque feminas fuiſſe, inuidia, quae ob id ipſum illi conflata eſt maxima dubitare non ſinit. Claudio enim imperii habenas tenente, cum Meſſalina vxor, concepto grauiſſimo in familiam Caeſarum odio ferre non poſſet, reuocatam ex exilio Iuliam, Germanici filiam, M. Vinicii coniugem, impudicae et intolerabilis ſuperbiae feminae ſe non ſubiicientem, animum attollere, Caeſariſque frui gratia, confictis criminibus, denuo in exilium eam exegit, in quo periit [s]. Cui violentiae cum varii quaererentur praetextus, cauſſaeque ſpeciem habentes veri excogitarentur, accuſata illa adulterii, Seneca quoque, tanquam inter adulteros deprehenſus in Corſicam inſulam relegatus eſt, tanta ſuſpicione criminis, vt adulterii facinus tanquam rem notam exiliumque ea de cauſſa illi indictum ei exprobrauerit Suilius apud TACITVM [t]. In hoc exilio vixit annos circiter octo, ſi ipſum audis, ſatis feliciter et tranquille philoſophiae literiſque elegantioribus totus deditus. Ita enim de ſtatu vitaque ſua ad matrem [u] ex Corſica: *Qualem me cogites, accipe: laetum et alacrem, velut optimis rebus. Sunt autem optimae, cum animus omnis cogitationis expers, vacat operibus ſuis, et modo ſe leuioribus ſtudiis oblectat, modo ad conſiderandam ſui vniuerſique naturam, veri auidus, inſurgit.* Qua de re pulchre differentem introduxit auctor Octauiae tragoediae [x], quae perperam noſtro tribui ſolet:

Melius latebam procul ab inuidiae malis
Remotus inter Corſici rupes maris,
Vbi liber animus, et ſui iuris mihi
Semper vacabat, ſtudia recolenti mea.
O quam iuuabat (quo nihil maius parens
Natura genuit operis immenſi artifex)
Coelum intueri ſolis et currus ſacros.

Talem vero non fuiſſe, qualem Stoica iactantia et hypocriſi vſus ſe ſimulauit, haud obſcure in *conſolatione ad Polybium* [y] prodidit, plena humili adulatione Caeſaris, indigna tanto philoſopho, qui, *ſi triſtitia quicquam profecturus ſit, non recuſare ſe ait, quicquid lacrymarum fortunae ſuae ſuperfuerit, amici affundere fortunae.* Quae cum abiecte nimis et demiſſe ſcriberentur, dubium fecere LIPSIVM [z], an non ſcriptum illum penitus abiiciendum, et Senecae abiudicandum. Quaſi vero

r) Ep. 104.
s) SVET. in Calig. c. 19. in Claud. c. 29. DIO L. LX. DE SERVIES femmes des douze Ceſars P. II. p. 294.
t) L. XIII. Ann. c. 42.
u) cap. 4.
x) Act. II. Sc. I. v. 381. ſeqq.
y) c. 21. ſeqq.
z) l. c. p. 25.

ro Stoicae virtutis inconstantia et simulata tantum fortitudo multis exemplis non constaret, vel a Seneca, humanum aliquid ea in re pati, fuisset alienum. Sane hoc in tanto philosopho probari nemo sanus poterit, quod quem dicto loco in exilio positus eiusque gratiae indigens tantis laudibus extollit, Claudium, post mortem cessante eius potentia acerbissima ἀποκολοκυνθώσεως satyra traduxerit, et conuiciis prosciderit. Non caruere tamen effectu blanditiae Agrippinae, quae in Messalinae locum in thoro imperatoris successerat, operam interponente suam. Ea enim narrante TACITO [a] *exilii veniam pro Annaeo Seneca, simul praeturam a marito impetrauit, laetum in publicum rata, ob claritudinem studiorum eius, vtque Domitii pueritia tali magistro adolesceret, et consiliis eiusdem ad spem dominationis vteretur.* Qua in re arcanas quoque, ad quas respexit Agrippina, valuisse rationes, idem non negat, quod tanto beneficio memoria iniuriae sibi deuinctum, et implacabili in Claudium odio ductum Senecam fidum sibi filioque fore crederet. Applaudisse populum reuocationi tanti viri, studiorum claritudo, quam ei Tacitus tribuit, satis prodit, speque sine dubio enutritum suadet fore, vt in optimos mores sub tanto magistro Domitius adolesceret, consiliisque eius nixa olim potentia felicitatem imperii promoueret. Nec decipi passus est hanc populi Romani spem Seneca, qui tanto praefectus regendi principis muneri in id philosophiae atque prudentiae artes intendit omnes, vt, quem satis nouerat lubricum et voluptatibus deditum, ac ad magnos impetus pronum principis animum, vinculis quasi constringeret, et temperamento in vitiorum studia ruenti se eo modo opponeret, quo nec principis animus exasperaretur, nec malis, quae aula suppeditabat exemplis corrumperetur. Quod feliciter initio cessit, Afranio Burrho, praetorio praefecto, sociam cum Seneca manum iungente. *Hi enim*, teste TACITO [b], *rectores imperatoriae iuuentae, et pari in societate potentiae concordes, diuersa arte ex aequo pollebant. Burrhus militaribus curis et seueritate morum: Seneca praeceptis eloquentiae et comitate honesta; iuuantes inuicem, quo facilius lubricam principis aetatem, si virtutem aspernaretur, voluptatibus concessis retinerent.* Et hoc tanta felicitate factum, vt quamdiu vterque operi manus admouisset, a recto tramite non deflecteret Nero; quod vero Burrho mortuo, Senecaeque auctoritate apud principem post haec valde imminuta factum esse notat TACITVS [c]. Tam propinquus autem cum summis rerum gubernaculis fuerit Seneca, nec honores nec opes ei defuisse, facile intelligitur. Et consulatu quidem fuisse functum veteres testantur, sed extraordinario, consulibus suffectis A. V. DCCCXV, si fastis credimus, quem tamen annum falsum esse vidit LIPSIVS [d]. Maxime vero ab exilio reuersus in splendore statim esse, et amplissimis opibus affluere coepit, cum

a) Annal. L. XII. c. 8.
b) Ann. L. XIII. c. 2.
c) L. XIV. c. 52.
d) L. c. c. 4. p. 22.

cum iam pater locupletes filios reliquiſſet, quam ob rem matrem ipſe laudat [e]. In aula vero poſitus, immenſis diuitiis potitus eſt, Nerone eum facultatibus ſupra modum augente. Ita enim ipſe ad principem [f]: *Tu gratiam immenſam innumeram pecuniam dediſti, adeo vt plerumque intra me ipſe voluam, vbi eſt animus ille, modicis contentus? Tales hortos inſtruit, et per haec ſuburbana incedit, et tantis agrorum ſpatiis et tam lato foenore exuberat.* Id quod inimicis et obtrectatoribus largam criminandi Senecam occaſionem dedit, tanquam ingentes et priuatum ſupra modum euectas opes adhuc augeret, quodque ſtudia ciuium in ſe verteret [g]: hortorum quoque amoenitate et villarum magnificentia, quaſi principem ſupergrederetur. Suilius ei etiam obiecit [h], qua ſapientia, quibus philoſophorum praeceptis intra quadriennium regiae amicitiae termillies HSS [i] parauiſſet. Ita vero et imperatoris fauor, et foenus, quod ex elocata pecunia receperat [k], eum ditabant. Verum et alia magnificentiae in Stoico philoſopho prorſus inſolitae ſpecimina narrant veteres, villas regio ſplendore conſpicuas, domum in vrbe, quae nomen apud poſteros tenuit, quingentas menſas e cedro cum eburneis pedibus ſimiles omnes et aequales [l], et quae alia fuerunt immenſarum diuitiarum Senecae teſtimonio, vnde IVVENALIS [m]

Senecae praediuitis hortos

memorat. Sed ex Paullinae quoque facultatibus multum ei acceſſiſſe dubitandum non eſt. Valde haec exacuiſſe inimicorum inuidiam, iudicabit, nobis non monentibus, quicunque aulae nouit mores, rerumque ſub Nerone non plane ignarus eſt. Hinc obiecta ei apud principem potentia nimia, euectaeque ſupra modum priuatum opes, ſtudia ciuium in ſe conuerſa, magnificentia villarum principem quaſi ſupergreſſa, Italia et prouinciae foenore eius exhauſtae, eruditio principis contemta, et quae alia fuerunt, enarrata a TACITO [n], nec Senecae ignota, qui vt ab his obtrectationibus ſe liberaret, non tantum librum *de vita beata* ſcripſit, ſed miſſionem quoque flagitauit quidem, non vero impetrauit. Alienaſſe haec animum Neronis a Seneca, cuius tamen conſiliis et opera haud exiguam imperii partem debebat, veriſimile, maxime tamen obiecta libidini et ſaeuitiae imperatoris repagula, animum monitori aſperum in Senecam armauerunt. Quo magis enim incrementa capiebat furentis libidinis infrunita apud Neronem licentia, eo magis moderatori ſuo inimicum factum eſſe illius animum diſciplinae amplius non patientem neceſſe erat. Mature id ſenſit Seneca, et praeuidit, quanta ex eo in illius caput inſurgere tempeſtas poſſet. Vt itaque inuidiae cederet, non tantum dimitti ſe ab aula et reddi philoſophiae ſuae imperatorem rogauit,

e) Conſol. ad Helu. c. 2.
f) Ann. L. XIV. c. 53.
g) Ibid.
h) Ann. L. XIII. c. 42.
i) Septuagies quinquies centena millia Philippicorum, LIPS. l. c.
k) Ep. 67.
l) DIO l. c.
m) Satyr. IX.
n) l. c. c. 52. 53.

uit, sed et immensas, quas possidebat, facultates illi obtulit, opesque refusurum, si commeatum accepisset, est pollicitus [o]. Non admisit hoc quidem Nero, et gratiam, quantum poterat, simulauit, animum tamen Senecae futuri prouidum capere non potuit. Qui quidem ab eo tempore, tradente CORNELIO [p], *instituta prioris potentiae commutauit, prohibuit salutantium coetus, vitauit comitantes, rarus per vrbem, quasi valetudine infirma, aut sapientiae studiis domi attineretur;* licet certissimum fauoris sui eum Nero esse iussisset. Nec immerito praesensisse malum euentum apud principem malum et suspicionibus totum occupatum Seneca censendus est, qui prima, quae se imperatori obtulerat, occasione perfidiam eius satis est expertus. Cum enim Poppaeae Augustae, et Tigellino praefecto praetorio maxime se reddidisset exosum, eo consiliis suis impulerunt principem, vt de caede Senecae cogitaret. Cui cum praetextum in Pisonis coniuratione quaesiuisset, missus tandem tribunus est ad Senecam in villa degentem, qui necessitatem vltimam ei denuntiaret. Quem nuntium eo accepit animo, qui Stoicum prorsus decebat philosophum. Quod eleganter enarrans TACITUS [q] ipse audiendus est, cum haec pulcherrima vitae Senecae pars sit. „Ille, inquit, poposcit „testamenti tabulas, ac denegante centurione, conuersus ad amicos, „quando meritis eorum referre gratiam prohiberetur, quod vnum iam „tamen et pulcherrimum habebat, imaginem vitae suae relinquere testa„tur, cuius si memores essent, bonarum artium famam tam constantis „amicitiae laturos. Simul lacrymas eorum, modo sermone, modo in„tentior in modum coërcentis ad firmitudinem reuocat, rogitans: vbi „praecepta sapientiae? vbi per tot annos meditata ratio aduersus immi„nentia? cui enim ignaram fuisse saeuitiam Neronis, neque aliud super„esse post matrem fratremque interfectos, quam vt educatoris praecepto„risque necem adiiceret. Vbi haec atque talia velut in commune disse„ruit, complectitur vxorem: et paululum aduersus praesentem formidi„nem mollitus, rogat oratque temperaret dolori, ne aeternum suscipe„ret, sed in contemplatione vitae per virtutem actae desiderium mariti „honestis solatiis toleraret. Illa contra sibi quoque destinatam mortem „adseuerat, manumque percussoris exposcit. Tum Seneca gloriae eius „non aduersus, simul amore, ne sibi vnice dilectam relinqueret iniuriae: „vitae, inquit, delinimenta monstraueram tibi, tu mortis decus mauis: „non inuidebo exemplo. Sit huius tam fortis exitus constantia penes „vtrosque par, claritudinis plus in tuo fine. Post quae eodem ictu brachia „ferro exsoluunt. Seneca, quoniam senile corpus et paruo victu tenua„tum, lenta effugia sanguini praebebat: crurum quoque et poplitum ve„nas abrumpit. Saeuisque cruciatibus defessus, ne dolore suo animum „vxoris infringeret, atque ipse visendo tormenta eius ad impatientiam „dela-

o) Ibid. p) c. 56. conf. SVETON. in Ner. c. 35. q) L. XV. Ann. cap. 62.

„delaberetur, suadet in aliud cubiculum abscederet. Et nouissimo quo„que momento suppeditante eloquentia, aduocatis scriptoribus, pleraque „tradidit, quae in vulgus edita eius verbis inuertere supersedeo. At Ne„ro nullo in Paullinam, proprio odio, ac ne glisceret inuidia crudelitatis „inhiberi mortem imperat. Hortantibus militibus, serui libertique obli„gant brachia, premunt sanguinem, incertum an ignarae. Nam vt est „vulgus ad deteriora promptum, non defuere qui crederent, donec impla„cabilem Neronem timuerit, famam sociatae cum marito mortis petiuisse; „deinde oblata mitiore spe blandimentis vitae euictam: cui addidit pau„cos postea annos laudabili in maritum memoria, et ore ac membris in „eum pallorem albentibus, vt ostentui esset, multum vitalis spiritus fuis„se egestum. Seneca interim durante tractu et lentitudine mortis Statium „Annaeum, diu sibi amicitiae fide et arte medicinae probatum orat pro„uisum pridem venenum, quo damnati publico Atheniensium iudicio „exstinguerentur promeret, allatumque hausit frustra, frigidis iam artu„bus et clauso corpore aduersus vim veneni. Postremo stagnum calidae „aquae introiit, respergens proximos seruorum, addita voce: libare se „liquorem illum Ioui liberatori. Exin balneo illatus, et vapore eius „exanimatus, sine vllo funeris sollenni crematur. Ita codicillis praescri„pserat, cum etiam tum praediues et praepotens, supremis suis consuleret. Hunc finem habuit Seneca, Stoicorum principiis, si non prorsus in vita, in morte tamen vsus, in qua licet naturam non prorsus vicerit, quod ei exprobrat SAINT-EVREMONTIVS [r], doloris impatiens, fortitudinem tamen demonstrauit, sectae suae professione non indignam [s].

Animi et corporis qualitas in Seneca.

§. IX. Corpore fuisse Senecam admodum infirmo et a puero morbis vexato [t] supra iam subinnuimus, adeo *vt omnia corporis aut incommoda, aut pericula per ipsum transiisse*, dicat [u]. Et in iuuentute quidem *crebris destillationibus ac febriculis impetitus est*, *quas initio quidem contemserat*, *et aduersus morbum* vt ipse ait [x], *contumaciter se gesserat; deinde succubuit, et eo perductus est, vt ipse destillaret, et ad summam maciem deductus saepe impetum ceperit abrumpendae vitae, nisi patris eum indulgentissimi senectus retinuisset.* Quae tabescentis corporis imago saluti aliquando Senecae fuit. DIO [y] enim narrat: cum caussam quandam in Senatu egregie et feliciter Seneca egisset, liuore suffusum principem Caligulam, qui solus eloquens videri volebat, cogitasse de eo tollendo: et facturum fuisse, nisi vna e concubinis monuisset, frustra mortem parari iam morituro: tabe quippe laborare. Sed aetate quoque annisque prouectior vno se morbo assignatum queritur [z], quem asthma Graeci vocant. Quod vero virium reliquum fecerunt morbi, victus tenuitate plane exhaustum fuit, victu enim paruo extenuatum habuisse

r) Opp. T. II. p. 20.
s) Conf STOLLIVS Hist. phil. mor. gentil. §. CCXXIII. p. 454-457.
t) Consol. ad Heluiam c. 16.
u) Epist. 54.
x) Ep. 78. y) loc. citat. z) Ep. 54.

buisse corpus in antecedentibus ex Tacito diximus. Formosum itaque non fuisse, ex his intelligitur, et ipse alicubi [a] tangit. Etsi vero corpus ei contigerat valde tenue et siccum, eam tamen temperantiam inque cibo capiendo abstinentiam in tanta rerum omnium affluentia adhibebat, quam inter voluptates Romanas eo tempore rarissimam fuisse, illius aetatis mores noscenti fatendum est. Ita enim de se ipso [b]: *Inde mihi ab Attali schola quaedam permansere. Inde ostreis boletisque in omnem vitam renunciatum est; inde in omnem vitam vnguentis abstinemus; inde vino caret stomachus; inde in omnem vitam balneum fugimus.* Et alibi austeritatem vitae, quam sectabatur, his indicat [c]: *Culcita in terra iacet, ego in culcita. Ex duabus penulis altera stragulum est, altera opertorium.* Sed et TACITVS [d] testis est, *Simplici victu et agrestibus pomis, ac si sitis admoneret, profluente aqua vitam tolerasse.* Corpus autem tenue et infirmum exercitiis durioribus, et cultu agri, et fossione vinearum, maxime vero hortorum, quod artificium suum dicit [e], firmauit [f], hacque ratione aetatem ad sexagesimum tertium vsque annum, vt verisimili coniectura supputat LIPSIVS [g], produxit, diutius etiam victurus nisi filum abrupisset Neronis saeuitia. Tranquillitatem enim mentis cum studiose quaesiuerit, et temperantiae iunxerit, certam inde contra morbos sibi medicinam parauit. Ast quam corpori denegauit natura elegantiam animo supra modum attribuit. Ingenium enim nactus erat elegantissimum, artibusque liberalibus aptissimum, quod *amoenum* TACITVS [h], *excellens* COLVMELLA [i], *facile et copiosum* QVINCTILIANVS [k] nominat. Cui cúm tanquam agro fertili contigisset cultura diligens, parentisque cura praeceptores, vt supra dictum, optimos adhibuisset, ad eam eruditionis maturitatem peruenit, quam summis laudibus extulere veteres et recentiores viri doctissimi. Quorum elogia cum collegerint IVSTVS LIPSIVS [l] et THOMAS POPE-BLVNTIVS [m], vterque ipse adeundus est. Certatim ibi mox doctrinae excellentiam et copiam, mox studiorum claritudinem, mox multarum rerum experientiam, mox lectionis immensum thesaurum, mox doctrinae moralis abundantiam omnibus superiorem, mox facundiae acumen laudari videas, adeo vt principem tum eruditionis vocet PLINIVS [n]. Et dictio quidem vt singularis prorsus est, et a Ciceronis imagine deflectit, ita breuitate et acumine, et sententiarum abundantia plurimos cepit, et in admirationem rapuit, quosdam vero seueros iudices et censores nacta est. Refert enim QVINCTILIANVS [o]: *Suo tempore solum fere Senecam in manibus adolescentium fuisse, et amasse eum magis, quam imitatos fuisse, et placuisse propter*

a) Epist. 45.
b) Ep. 108.
c) Ep. 87.
d) Annal. L. XV. c. 63.
e) Epist. 112.
f) Ep. 104. Qq. nat. L. III. c. 7.
g) loc. cit.
h) Annal. L. XIII. c. 3.
i) De re rustica L. III. c. 3.
k) L. X. c. 1.
l) In limine operum Senecae a se editorum p. m. 37. seqq.
m) Cens. celebr. auct. p. 109.
n) L. IV. c. 14.
o) loc. cit.

sola vitia. Recentiori vero aetate, quis furor eloquentiae studiosos occupauerit, ex quo, Lipsio duce, breue et concisum argutumque dicendi genus inualuerat, ex dicendi artis historia, rerum literariarum nostri temporis non plane imperito satis notum esse existimamus [p]. Fuere tamen viri acuti et κριτικώτατοι, quibus tota dicendi ratio a Seneca adhibita prorsus displicuit. Inter quos imprimis QVINCTILIANVS [q] audiendus est, qui sobrie admodum de eo pronuntiat, licet vulgatam de se falso opinionem dicat, qua damnare eum et inuisum quoque habere, sit creditus: quod accidit illi, dum corruptum et omnibus vitiis fractum dicendi genus reuocare ad feueriora iudicia contenderat. Huc vero eius redit iudicium: *Multas alioqui et magnas virtutes Senecae fuisse, ingenium facile et copiosum, plurimum studii, multarum rerum cognitionem; tractasse etiam omnem fere studiorum materiam; nam et orationes eius et poëmata et epistolas ferri: in philosophia parum diligentem esse, egregium tamen vitiorum insectatorem fuisse. Multas in eo clarasque sententias, multa etiam morum gratia legenda, sed in eloquendo corrupta pleraque, atque eo perniciosissima, quod abundent dulcibus vitiis.* Duriora sunt et iniquiora, quae refert GELLIVS [r] veterum iudicia. Ita enim: *De Annaeo Seneca partim existimant, vt de scriptore minime vtili: Cuius libros attingere nullum pretium operae sit, quod oratio eius vulgaris videatur, et protrita: res atque sententiae aut inepto inanique impetu sint, aut leui et quasi dicaci argutia: eruditio autem vernacula et plebeia nihilque ex veterum scriptis habens neque gratiae neque dignitatis. Alii vero elegantiae quidem in verbis parum esse non inficias eunt, sed et rerum, quas dicat scientiam doctrinamque ei non deesse dicunt, et in vitiis morum obiurgandis seueritatem grauitatemque non inuenustam.* Ex recentioribus vero nemo grauiorem Senecae dicam scripsit, et acerbius de eius et eruditione et dicendi ratione iudicium tulit NICOLAO MALEBRANCHIO [s], qui acutissimi ingenii neruos tantum non omnes eo intendit, vt ostenderet, totam Senecae philosophiam et dissertationes externo ornatu nescio quas Veneres gratiasque promittentes esse calcem sine arena, nec cohaerentem inter se, nec solidi quid praeter verba cassa et inania exhibentem, imaginandi vero vim fines suos atque limites supergressam vagabundo errore ita omnia corrupisse, vt, vbi pondera rerum dare videatur, nihil plane afferat, quod veri sitientem vel mediocriter satiare possit. Alia doctorum virorum nostrae aetatis iudicia non minus acerba breuitatis caussa praetermittimus [ſ]. Nos in definienda certa quadam atque stabili de Senecae dicendi genere sententia eo magis caute incedendum esse existimamus, quo magis in constituenda vera dicendi elegantia iudicioque de ea re formando in diuersa prorsus fle-

ctere

p) Dicetur ea de re T. IV. historiam I. Lipsii enarraturis.

q) loc. cit.

r) L. XII. c. 2.

s) De la recherche de la verité P. I. L. II. c. 4. p. m. 258.

ſ) Conf. quae affert Io. GEORG. PASCHIVS de variis modis tradendi moralia c. III. §. 17. p. 643.

ctere iudicantes cogit et patriae, et generis et temperamenti et feculi ratio, quibus vni placet et formofum videtur, quod difplicet alteri: id quod in Seneca vel laudando vel vituperando euenisse, adducta fatis euincunt. Quod fi ex ea eloquentiae imagine, quae exfpirante republica Romana obtinuit, quaeque non immerito omnibus placuit, quotquot grauitatem eloquentiae cum decore coniunctam intellexere, iudicandum, non potuit non differendi ratio a Seneca adhibita, tota improbari, adeo breuis eft, et elumbis, et affectato fententiarum pondere molefta magis quam grauis, quaeque obtundat potius animum, quam capiat vel fatiet. Quod licet legentium auribus ad ipfas ratiocinantis argumentationes non fatis attentorum dulci quodam fluxu fe infinuet, examinatae tamen differtationes plerumque inanes dimittunt lectores, mafculaque dicendi virtute priuatae feducunt, et imaginibus quibusdam atque fimilitudinibus captos ad ipfum rerum neruum attendere, et in nexus eius penetrare non permittunt. Cuius cauffas fi paulifper expendere libet, facile quis deprehendere poterit. Scilicet expectari alia vix poterant ab homine et temperamenti ratione fanguineo, atque ad imaginandi vires excitatiori quam ad iudicandi; et gentis quoque fuae vitio ad meteorologiam ifti quidem nationi olim iam innatam prono [t], et in his fermonis vitiis dulcibus et elegantibus tanquam inter Charites educato. His acceffit eloquentia Stoica, turgidam virtutem verbis magnificis poftulans, et in μετέωρα nihil fignificantia valde inclinans, vt fupra oftenfum; quae naturalem animi indolem in Seneca valde adiuuit. Multa quoque dicta a viro inter aulae negotia, fummasque curas, et effufa magis, quam elaborata, hinc fine ordine plurima, et prout fcribendi impetus protrufit; multa quoque vitae magis, quam fcholae dicta et ad amicos fcripta, quae negligentiam quandam produnt. Aft effe tamen in Senecae fcriptis non fummam tantum eruditionis varietatem, fed vitiorum quoque cenfuram liberam et philofopho dignam, fententias quoque pulchras et argutas, et nefcio quam venerem, quae acerbitatem philofophiae moralis Stoicae dulci quafi nectare temperat, fatebitur, quisquis fine praeiudicio magni viri fcripta legerit. Ex quibus conftare putamus, non effe quidem Senecae fcripta commendanda adolefcentibus, aft legenda viris, qui fi iudicium et attentionem cum Stoicae philofophiae cognitione attulerint, multum inde capient lucis et vtilitatis. Placet QVINCTILIANI [u] fententia: *Velles eum fuo ingenio dixiffe, alieno iudicio. Nam fi aliqua contemfiffet, fi parum concupiffet, fi non omnia fua amaffet, fi rerum pondera minutiffimis fententiis non fregiffet, confenfu potius eruditorum, quam puerorum amore comprobaretur.*

t) Elegenter Io. BARCLAIVS Icon. animor. c. 7. p. m. 485. „In Hifpanica gente pom„pa verborum gefttumque ideo minus ingrata „eft, quod non afcititia aut extorta, fed veluti „ex naturae praecepto intumefcit, cuius omnis „impetus, etiam in vitia declinans, nefcio quo „genio decet.“

u) loc. cit.

tur. Verum sic quoque iam robustis et seueriori genere iam firmatis legendus, vel ideo, quod exercere vtrinque potest iudicium. Multa enim, vt dixi, probanda in eo, multa etiam admiranda sunt; eligere modo curae sit, quod vtinam ipse, fecisset. Digna enim fuit illi natura, quae meliora vellet, quae, quod voluit effecit. Ceterum ex dictis etiam de tota eruditione Senecae iudicium fieri rectum facile potest. Versatum enim fuisse in omni doctrinae genere, eiusque magnam possedisse copiam, negari non potest, scriptis eius satis de illa re testantibus. Attigisse etiam poeticam ex adductis liquet, et tragoedias scripsisse, ex Quinctiliani loco allato constat; quae vero hodie sub Senecae nomine exstant Comoediae an omnes illi denegandae, nec ne, nostri heic loci decernere non est arbitrii, videnda vero, quae viri docti [x] passim ea de re monuerunt. Maxime vero laudandam putamus Senecae doctrinam, quod haud vulgarem in cognoscendis veterum philosophorum dogmatibus operam posuerit, elegantemque historiae philosophicae cognitionem prodiderit, quamquam, obseruante QVINCTILIANO [y], in ea aliquando ab illis, quibus inquirenda quaedam mandabat, deceptus est: vnde auctoritas eius in veteris doctrinae enarratione non sine examine et attentione sequenda est. In philosophia vero quas partes secutus sit, supra iam docuimus. Qui si in aliam aetatem incidisset, nec animi gentisque indoles Stoicam philosophiam commendasset, dubium non est, quin egregia multa in sapientiae studio praestitisset: veri enim studiosum se, quantum sectae patiebatur praeiudicium, satis probauit, adeo vt haud raro a Stoicis suis discessum faceret. Ast Stoicorum doctrinis innutritus, iisdem scatet erroribus, quibus totum systema laborare suo loco demonstrauimus. Vitae vero et philosophiae ad actionem translatae rationem si habeamus, magnorum eum ingeniorum habuisse fata, fatendum est, quae magnis saepe virtutibus illustria, non minoribus premuntur vitiis. Quare in vtraque parte in extrema excurrisse putamus, vel qui nihil inuenere in Seneca, quod non summopere extollerent; vel qui non nisi vitia viderunt turpemque hypocrisin. Et inter laudatores quidem Senecae insanos merito IVSTVM LIPSIVM [z] numeramus, cui in eo diuina sunt tantum non omnia, quem secuti sunt minoris famae luminisque plurimi. His laudatur eximie eius abstinentia, qua neglecto aulae Romanae inter immensas opes et voluptatum instrumenta luxu, fastu, pompa, frugalitatem naturae paucis contentae leges sequentem excoluit [a]. Vita porro seria et seuera et Zenonis discipulo digna, quam nec aula corrupit, nec ad cognatum et familiare vitium, adulationem flexit, adeo, vt se malle veris offendere, quam placere adulando Neroni professus sit: quem saepius liber-

x) Conf. SCHOTTVS l. c. et quas prolixe laudat FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 372.

y) loc. cit.

z) Manud. ad philos. Stoic. L. I. dissert. 8. p. 102. seqq. Vit. Senecae c. 7. p. 28. seqq.

a) Ep. 108. TACITVS Ann. L. XV. c. 45.

libertatem Senecae, quam seruitium, expertum fuisse, in vltimo vitae halitu pronuntiauit [b]. Maxime vero extollitur pietas in Deum et voluntatis submissio, de qua praeclare prorsus [c], licet Stoico fundamento nixus: *Si quid credis mihi, intimos affectus meos tibi cum maxime detego: in omnibus quae aspera videntur et dura sic formatus sum: non pareo Deo sed assentior; ex animo illum, non quia necesse est, sequor: nihil vnquam mihi incidet, quod tristis excipiam, quod malo vultu, nullum tributum inuitus conferam.* Iungitur his laudibus consuetudo examinis conscientiae singulis vesperis, cum cubitum iret, suscepti, quam ex Sotionis Pythagorei schola retinuerat [d]; animus porro ingenuus atque candidus et non vxoris tantum amantissimus, sed amicis quoque fidissimus, et in ipsa quoque morte luculenter probatus. Studium item Deum in omnibus sequendi, affectus extirpandi, virtutem consectandi, et non verbis sed re ipsa exprimendi; magnus porro animus mortis contemtor [e], enataque inde summa fortitudo, spesque magna futurae post hanc vitam felicitatis et beatarum sedium, quam magnis vocibus passim [f] testatus est. Quin et sacer his adiicitur spiritus ab eo admissus, bonorum malorumque obseruator et custos, sancte custodiendus [g]. Et abundare etiam praeclaris eiusmodi praeceptis scripta Senecae, nemini ignotum esse existimamus, qui ea vel per transennam inspexit; vnde factum, vt non *Romae* tantum *agitatum, vt traderetur imperium Senecae, quasi insonti, claritudine virtutum ad summum fastigium delecto* [h]; sed et inter Christianos inuenirentur, qui Christiano nomine non indignum reputarent, adeo vt SARISBERIENSIS [i] non erubuerit profiteri: *Senecam sic vniuersos exterminare errores, vt aurea videatur secula reformare, et Deos ab humano genere exulantes eius opera reuocatos hominibus contracta societate misceri.* Cuius generis plura a nostrorum quoque temporum viris eruditis prolata passim inuenias [k]. Verum ex altera quoque parte non defuere viri acres et supra modum oculati, qui vitam quoque Senecae valde criminati sunt, et viuo etiam atque praesenti scelera obiecerunt, quod imprimis Suilium fecisse TACITUS [l] prodidit, contra quos librum *de vita beata* scripsisse supra iam monitum [m]; in quo naeuos sibi esse non negat, ast scabiem propriam non videre inimicos ostendit. Pulchra sunt quae inter alia profert [n]: *Quare hic philosophus laxius habitat? quare hic lautius coenat? papulas obseruatis alienas, obsiti pluribus vlceribus. Hoc tale est, quale si quis pulcherrimorum corporum naeuos aut verrucas derideat, quem foeda*

b) Ibid.
c) Epist. 96.
d) De ira L. III. c. 34.
e) Epist. 78.
f) In consolatione ad Marciam c. 19. 25. Dictum de eo in diss. de secta Elpistica Misc. Berolin. T. V. obs. vlt.
g) Epist. 41.
h) TACITUS l. c.
i) In Policrat. L. III. c. 13. p. m. 601.
k) Vide etiam LIPSIUM cent. I. Ep. ad Belgas, ep. 42.
l) l. c. vid. etiam DIO l. c. cuius obiecta Senecae aduersariorum sermones esse iudicat LIPSIUS loco supra citato.
m) Conf. SCHOTTUS l. c. p. m. 13.
n) cap. 27.

foeda scabies depascitur. Maxime vero obiectum ei adulterium cum Iulia, et adulatio humilis et abiecta Claudii, in exilio cum esset, quem tamen acerbissima postea satyra prosciderat, qua animum a vindictae imperio nondum liberatum prodiderit: tum insatiabile studium regias prorsus congerendi opes, et exacta foenore non Italia modo, sed Britannia quoque et Aegyptus. Tum vana aulae pompa, et magnificentia villarum, Stoicum prorsus indecens, et animum a seculi luxu et vanitate nondum vacuum satis manifestans. Sed et flagitia in Neronem admissa, et neglectus principis animus, atque voluntatibus studio quodam immersus adiicitur, et suspicione premitur philosophus, non puras plane manus a sanguine Agrippinae a filio profusae eum seruauisse [o]. Nec multum hos, qui ita in Senecam insurgunt mouent egregiae, quas in scriptis suis effudit, sententiae. Eas enim grandiloquum et barbatum philosophiae magistrum sapere asserunt, qui cum oculis arenam obiecisset, nebulam pro Iunone fingat, et verba grande quid sonantia, nihil tamen recti significantia vendere satagat. Quibus illi plerique systematis Stoici errores adiiciuntur, quos suo loco notauimus, nempe cuncta vel ad perfectionis alicuius cerebrinae et impossibilis superbiam, vel ad turpem hypocrisin, vel ad enthusiasmum atheismo affinem redire, Deumque et animam eiusdem essentiae et vniuersi partem fato incuitabili ipsique Deo imperituro subiectam supponere: et si quosdam audis in Spinozae castris eum militare [p]. Qualia multa et his affinia passim occurrunt, suis locis videnda. Non defuere quidem Senecae, qui partes eius susciperent, et ad graues has criminationes responderent [q]: obiectum adulterium, sed a Messalina, scorto impudicissimo: exprobratus luxus et auaritia, sed opposita et honesta acquirendi conditio, et animus opum negligens, et Neroni eas refundens, liberalitas quoque publica fama nota: impietatis species molliori sententiarum explicatione lenita, et quae his sunt similia, heic loci propter breuitatem non prosequenda. Melius famae Senecae consulturi alii, familiaritatem Senecae cum apostolo Paulo inter praetorianos in aula Neronis amicos seruantis [r] commenti sunt, et vt dictorum speciosorum

o) Dio L. LXI. vel Xiphilin. potius, Tacitus Ann. L. XIV. c. 7. dubius est, conf. de Serviez femmes de douze Cesars l. c. Alia Senecae obiecta vide apud Avgvstin. de C. D. L. VI. c. 10. confer. Otium Vind. Mel. I. p. 99. Io. Henr. Meibom. in vita Moecen. c. 22. Basnage ad A. C. 58. n. 4.

p) Atheismi culpam Senecae iam obiecit Arnandus Fabius, contra quem eum defendit Io. Petrus Hunterus, vid. Act. philos. Vol. I. p. 143. Eandem viam ingressi sunt P. Bayle, N. Hier. Gvndlingivs et Io. Franc. Bvddevs, quorum loca adduxit Reimmannvs Hist. atheismi c. 39. §. 3. p. 285. qui tamen laudato Senecae libro de prouidentia, eum absoluit. Nos ad systema Stoicum hic attendendum, nec verba Senecae extra eius nexum consideranda monemus. Eandem enim theologiam ipse secutus est, nec verba splendida alio sensu capi possunt, quam systematis admittit ratio: quae itaque de atheismo Stoicorum dicta sunt, huc quoque pertinent. Quam orthodoxus autem Seneca in doctrina de Deo fuerit, ex vno loco Qq. nat. L. II. c. 45. disce, conf. Bvddevs de error. Stoicorum, Stollivs Hist. phil. mor. gent. §. CCXXX. p. 496. Otium Vindel. Mel. II. §. 5. p. 146.

q) Lipsivs Manud. ad phil. Stoic. l. c.

r) Phil. IV. 22. conf. Witsivs Melet. Leidens. Sect. XII. de vita Pauli §. 36. p. 212. Crenivs Animadu. philolog. P. X. c. 3. p. 248.

ſorum ſanum quendam et a Stoica impietate remotiorem ſenſum elicerent, ex ſacris Chriſtianorum ſana multa illi recepta ſtatuerunt [s], quin et epiſtolas inter Senecam atque Paulum proferunt [t], quas tamen ab impoſtoris manu profectas eſſe, nemo non videt. Quod licet non negent viri critico acumine celebres, ſunt tamen, qui HIERONYMI [u] et AVGVSTINI [x] auctoritate moti [y], negare non audent, commercium literarum inter vtrumque interceſſiſſe. Ex quibus iam in ſummam collectis enata diſputatio de Chriſtianiſmo Senecae, quam recte tamen reiecerunt viri docti [z], qui et deceptos antiqua fabula doctores pios viderunt, et ſpecioſa dicta ſenſus Stoicos eosque impios et deteſtabiles fundere obſeruarunt. Quamquam a vero non prorſus abhorrere putamus, perueniſſe ad manus Senecae [a], ſummam rerum moderantis libros quosdam Chriſtianorum, quorum cauſſa tunc magni motus ciebantur, captumque Senecam Chriſtianae ethicae pulchritudine ſurripuiſſe formulas quasdam et ſyſtemati ſuo, malisque et impiis doctrinis ſubdola imitatione attemperauiſſe, qua de re alibi dictum [b]. Nos, ſi in tanto diſſenſu, aliquod in gratiam lectoris interponendum iudicium, nec magni faciendam magnopere philoſophiam et virtutem Senecae, nec adeo vituperandam putamus. Cum enim in plerisque, principibus ſane, dogmatibus Stoicos ſecutus ſit, non alia virtus fuit, quam vel commendauit, vel exhibuit, quam Stoica, quam falſam eſſe et ineptam, ſuo loco euidenter demonſtrauimus. Quaecunque itaque peccata in doctrina morali Senecae ſunt, non illi ſed Stoae imputanda. Porro hominem fuiſſe, et in tam corrupto ſeculo inque tam contaminata aula non prorſus illibatum ſeruauiſſe animum, excuſari facilius poteſt, quam negari, id quod nec Tacitus nec Lipſius auſi ſunt. Fatendum tamen et hoc eſt, magno Senecam animo fuiſſe philoſophatum et non verbis tantum, ſed re ipſa doctrinam ſaepenumero expreſſiſſe. Qui cum corruptum malumque Neronis animum, prout vellet,

s) Videndi qui de theologia Senecae ſcripſere laudati FABRICIO Bibl. Lat. T. II. p. 513. et HEVMANNO Act. phil. Vol. I. p. 743. Vol. III. p. 486.

t) Exhibet illas Codex apocryphus N. T. FABRICII T. I. p. 880. ſeqq. vbi hiſtoriam harum epiſtolarum literariam habes totam.

u) Cat. Script. eccleſ. c. 12. p. 66. Bibl. eccl. Fabr.

x) Epiſt. 56. (103. ed. Ben.)

y) LIPSIVS vit. Sen. c. 10. p. 35. TILLEMONT. Hiſt. imperat. T. I. p. 560. SARISBERIENSIS Policrat. L. VIII. c. 13. NATALIS ALEXANDER Hiſt. eccl. Sec. I. p. 91. CYPRIANVS ad l. c. Hieronymi, aliique FABRICIO ll. cc. laudati.

z) Loca complura recentiorum, qui in hac ſententia ſunt, notat FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. p. 513. LINTRVPIVS praef. ad SVANINGI theologiam Senecae, Act. phil. Vol. I. p. 743. Otium Vindel. l. c. quibus addi poſſunt, quos in Germanico Hiſtoriae philoſ. opere T. III. p. 1139. his magno numero adiecimus.

a) Praeclare celeberrimus CYPRIANVS l. c. „Neſcio an quisquam in Neronis aula magis cu„rioſus et probitati vitae (certa philoſophiae „eam inculcanti) addictior fuit, quam Seneca. „Itaque cum Paulo Romam abducto eius res ge„ſtae omnium ore narrarentur, et ſententia de „eo in Caeſaris aula ferenda eſſet, probabile eſt, „Senecam inter proceres facile principem, eum „conueniendi copiam non neglexiſſe, aut literis „cum eo fuiſſe collocutum.“ Poſterioris nullam videmus neceſſitatem, prius vero munus Senecae, cui praeerat, et varia eruditio facit probabile.

b) In diſſ. de Stoicis ſubdolis Chriſtianorum imitatoribus: ex qua patebit etiam fruſtra eſſe eos, qui ſana a Chriſtianis ſumſiſſe Senecam putant.

let, emendare non posset, in eo elaborauit, vt a saeuitia contineret, et iuuante Burrho lubricam principis aetatem, si virtutem aspernaretur, voluptatibus concessis retineret, sicque maius malum minori impediret. Illud sane inter omnes conuenit, digna esse elegantissimi philosophi scripta [c], quorum magna pars nobis seruata lucem a LIPSII diligentia accepit, quae ab omnibus legantur, sed non sine adhibita censura et iudicio.

Dio Prusaeensis. §. X. Neronis quoque aetate inter Stoicos pariter atque Sophistas inclaruit DIO, a patria Bithyniae vrbe PRVSAEENSIS dictus, a Cocceio vero Nerua, cuius gratia florebat [d], Cocceianus, et ab eloquentiae dulcedine Chrysostomus [e] appellatus, quibus nominibus a Dione Cassio historico [f] facile distingui potest. Eius vitam et eloquentiae imaginem descripsit PHILOSTRATVS [g], quae eleganti doctoque commentario illustrauit, et Philostratum passim emendauit SYNESIVS [h], veram eloquentiae rationem simul delineaturus. Addi his possunt, quae PHOTIVS [i] de Dione habet, et SVIDAS [k]. Patrem habuit Pasicratem [l], a quo cura potissimum habita, vt filius ad eloquentiam, cuius eo tempore magna erat dignitas, formaretur, cui cum accederent ingenium optimum, dotesque animi praeclarae [m], mature in dicendo valuit. Et initio quidem totum se eloquentiae tradidit, temporibusque Neronis et Vespasiani Sophistae munere functus [n], leuia quidem argumenta declamatorio ac luxurioso stilo tractauit, more vero sophistarum in philosophos omnes, etiam magnos et virtute commendabiles calamum exercuit, et nec Homero, nec Socrati, nec Zenoni, nec Musonio pepercit. Id quod non dicis tantum gratia, sed serio animi consilio fecisse testatur SYNESIVS [o]. Sed nec sophistarum meliorem rationem cum habuisset, crabrones valde irritauit, eorumque inuidiam ita exacuit, vt quacunque occasione possent, eius existimationi detraherent [p]. Quare effectum est, vt vix vnum alterumque discipulum Dio nancisceretur [q]. Vt igitur et odio cederet, et eruditionis thesauros sibi compararet, iter literarium in Aegyptum suscepit [r]; maxime vero mutato consilio professionem sophisticam abiecit, et omisso declamatorio dicendi genere ciuile

et

c) Eorum historia quaerenda apud SCHOTTVM l. c. NIC. ANTON. l. c. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 32. qui commentatores Senecae quoque enumerat.

d) Id vero per coniecturam tantum dicitur.

e) Citandi EVNAP. in prooem. p. 7. Perperam itaque in Bibliotheca Bodleiana Dionem a Chrysostomo distingui, recte notauit MORHOFIVS Polyhist. lit. T. I. L. VI. c. 2. p. 965.

f) Videndus de eo VOSSIVS de hist. Graec. L. II. c. 15. p. 273. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 319. et si tanti videbuntur, quae ad DE SERVIES vitas vxorum Caesarum Romanorum praefati sumus.

g) De vitis Sophistarum L. I. c. 7. p. 487.

h) Opp. p. 35. edit. Petauii.

i) Cod. CCIX. p. 270.

k) In DIO T. I. p. 607.

l) SVIDAS l. c.

m) SYNESIVS l. c. p. 37.

n) Orat. XXI. p. 270. XXXI. p. 344. 355. SYNESIVS l. c.

o) loc. cit.

p) Orat. XII. p. 197. XXII. p. 276.

q) Fauorinum tamen discipulum habuisse testatur PHILOSTRAT. L. I. vit. Sophist. c. 8. §. 2. p. 490. licet incerto rumore nitatur. Sic et Polemonem ei adhaesisse IDEM dicit c. 25. §. 8. p. 593.

r) Orat. XI. p. 161.

et philosophicum magis probauit [s]. Quem in finem cum maxime placeret secta Stoica, quae omnium diligentissime circa mores versabatur, ei adhaesit, ita tamen, vt libertatem seruaret philosophicam [t]. Huius itaque philosophiae praesidiis munitus ad eiusdem praecepta eloquentiam reformauit suam, et ad formandos suadendosque mores emendatos dicendi genus perspicuum atque facile, sermonemque amoenum adhibuit, et sententias frequenter Stoicas immiscuit. Vnde *Amaltheae eum cornu fuisse* ait PHILOSTRATVS [u], *quod, ad dicendi facultatem quod attinet, ex sententiis elegantioribus totus esset compositus, Platonisque atque Demosthenis sonoram imitatus sit orationem, quibus, vt lyris calamus, cum simplicitate exacte sonum reddente voce succinerit sua.* Quae tamen copiosa dicendi ratio adeo displicuit Apollonio Tyanaeo, breuitatem Pythagoricam supra modum affectanti, vt eius philosophiam rhetoricam magis esse, ad audientium voluptatem accommodatam diceret, saepiusque in epistolis ad illum has ad populum phaleras reprehenderet, eumque tibia et lyra potius quam oratione demulcire homines iuberet [x]. Effecit etiam hic, quem in philosophiam conceperat, amor, vt amicitiam philosophorum ea aetate celebrium quaereret, sibique conciliaret, maxime vero Apollonii Tyanensis et Euphratis Tyrii familiaritate vteretur [y], a quibus in seueritate doctrinae, quae de moribus praecipit, valde confirmatus est, quam etiam in orationibus, quas hodie non sine iucunditate legimus, vehementer inculcauit. Eo enim totus eloquentiae dulcis et virilis tamen vigor assurgit, vt virtutem Stoicam commendaret, eiusque actionem suaderet. Ita disputat [z], exilium non esse malum, et plerosque homines neglecta virtute addiscere ea, quae nullius sint vsus in vita. Libertatem consistere in recte agendo, et fortes bonosque ac sapientes liberos esse et nobiles, malos contra et ignauos esse ignobiles ac seruos [a]. Res notissimas etiam atque etiam inculcare debere philosophos, quia a scientibus quoque bona praecepta raro obseruentur [b]. Hominem sapientem, qui bono genio obsequitur, eundem quoque esse felicem, malis autem nullum esse animal miserius [c]. Vitam hominis conferri posse cum conuiuio in quo Deorum nos excipit bonitas, conuiuarum vero stoliditas multos miseros facit, bonos per mortem Deus ad se vocat potandos nectare [d]. Philosophiam non consistere in splendidis sermonibus, sed in vita et actione serioque sapientiae studio [e]. Philosophum esse, qui antecellat reliquos homines cognitione et vsu rerum non quarumcunque, sed praeclararum et vtilium ad vitam felicem atque honestam [f]. Habitum philosophi multos, rem ipsam paucos habere,

licet

s) Prolixe de hac mutatione, quae dicendi quoque genus Dionis immurauit, differit SYNESIVS l. c. p. 36. et haec omisisse Philostratum improbat.
t) Ibid.
u) loc. cit.
x) Vit. Apollon. L. V. c. 40. p. 224.
y) Ibid. L. V. c. 31. p. 213. vit. Sophist. l. c. p. 288.
z) Orat. XII.
a) Orat. XIV. XV.
b) Orat. XVII.
c) Orat. XXIII.
d) Orat. XXX.
e) Orat. XXXI.
f) Orat. LXXI.

licet ob σχῆμα illud vulgus ad eos, velut ceterae aues ad noctuam aduolitent [ff]. Plerosque de libertate gloriari qui voluptatis, auaritiae aut ambitionis compedibus vincti seruitutem seruiant [g]. Haec et alia ita tradit Dio, vt Stoicum facile agnoscas, licet se omnium fere hominum notionibus quodammodo attemperare studuerit. Vt vero, qualem philosophum esse debere postulabat, talem se praestaret, vitae seueritatem vehementer prosecutus est, eousque, vt Cynicorum fere in morem leonina pelle indutus prodiret [h], vitiorumque acerrimus censor nulli parceret, et ne imperatori quidem Domitiano assentiri auderet [i]: Id quod illi exitio tandem cessit. Exasperato enim imperatoris in illum animo dicendi libertate, ex amicitia viri honesti a Domitiano interemti [k] suspectus redditus de vita periclitatus est. Quod periculum ille tamen mature praeuidit, consultoque oraculo profugus Romani imperii fines excessit [l], idque tanta cautione, vt non tantum fugam nemo sentiret, sed et tempus illi non suppeteret, de necessario commeatu sibi prospiciendi, nec auferret secum aliquid praeter Platonis *Phaedonem* et Demosthenis orationem *de falsa legatione*: intra Romani quoque imperii fines comparere non sustineret, sed ad Getas, Thracas, Mysosque exulatum abiret [ll]. Etsi enim exilium non esse contendit PHILOSTRATVS [m], quod nullo decreto adactus fugeret, necessitate tamen metuque coactus clanculum disparuit, seseque hominum oculis atque auribus subduxit, alia in aliis regionibus agens, vt idem testatur. Nec alia, quam exulis vita fuit: cum enim necessariis destitueretur, arbores serens, aut fodiens, aut hauriendae ad balnea hortosque aquae operam locans, aliaque eiusmodi suscipiens victum sibi misera conditione quaerebat: studia tamen literarum non neglexit, sed duobus istis libellis, quos secum attulerat, cum elegantem orationis in vtroque haberet imaginem, dicendi virtutem conseruauit [n]. Postea ad castra Romana conuersus misero habitu vitaeque conditione vitam aegre sustentauit [o]. Interfecto vero Domitiano cum animaduerteret milites ob eandem caedem ad res nouas pronos tumultuari, depositis laceris vestibus nudus in aram insiluit sublimem, et orationem auspicatus, mendicum sub laceris panniculis non latuisse, sed Dionem philosophum ostendit, magnoque animo tyranni accusationem instituit, et ita dicendi suauitate ferocientium animos compescuit, vt rectius saperent, et saniora Romanorum consilia sequerentur [p]. Ab eo tempore reuocatus a Nerua, ad quem summa rerum erat deuoluta, magna apud ipsum gratia floruit, Neruaeque exemplum secutus est Traianus, qui se illum diligere non minus, quam se ipsum confitebatur, et in aureum quoque eum currum, quo triumphantes vehi solebant, assumebat, simul-

ff) Orat. LXXII.
g) Orat. LXXX.
h) PHOTIVS, SVIDAS ll. cc.
i) Orat. III. p. 38.
k) Orat. XIII. p. 219. forte Apollonii amicitia illi quoque nocuit.
l) Ibid. p. 222.
ll) Orat. XII. p. 198. XIV. p. 233. PHOTIVS l. c.
m) loc. cit.
n) Ibid.
o) PHILOSTRATVS l. c.
p) Ibid.

ſimulque cum eo vehebatur [q]. Sed et magiſtratum in patria geſſiſſe, et liberos habuiſſe non degeneres ex orationibus eius conſtat [r], itemque ſenium attigiſſe; quando vero vel vbi obierit, non liquet. Gracilis erat et corpore haud quaquam vaſto, voce placida et firma, inceſſu minime quidem incitato, ſed non ideo ſegni aut fracto, a quo nec reliqui motus corporis diſcrepabant [s]: animo vero magno, iudicio firmo, eloquentia viua et dulci, et oratione vtente luculenta licet plena imaginibus, et rebus, de quibus agebat, conueniente, cui ſententias paſſim interſerebat optimas ex variis ſcriptoribus collectas, qua ex ratione cornu copiae eum dixiſſe Philoſtratum recte vidit OLEARIVS [ſ], maximeque in eo laudat SYNESIVS [ſſ]. Cuius luculentum exemplum ſunt orationes octoginta ad nos transmiſſae [t], in quo rhetorem philoſophum, ſapientiae praecepta ſumma facundia commendantem facile agnoſcas, virumque ſummum fuiſſe Dionem fatearis.

§. XI. Eodem tempore vixit amicitiamque cum Dione coluit EVPHRATES natione Aegyptius [u], patria Alexandrinus, qui tamen multo tempore in Syria degit, vbi eum Plinius iunior praeceptorem habuit [x]. Apollonio Tyaneo cum innotuiſſet, tantus illius in hunc amor primo fuit, vt et amicitiam ſanctiſſimis inter ſe vinculis necterent, et Apollonius Euphratem cum Dione Veſpaſiano, quantum poſſet, commendaret, eo effectu, vt ſe nunquam clauſas viris ſapientibus, qualis Euphrates eſſet, fores praebere diceret, et de bene ordinando imperio cum eo atque Dione ſermones miſceret, conſiliumque expoſceret [y]. Qua occaſione cum et Apollonium imperator conſuluiſſet, isque in longe alia abiret, quam Euphrates ſuaſerat, princeps autem ei ſoli fere adhaereret, grauis inde inimicitiae inter Apollonium et Euphratem obortae, et non ſine iniuria poſtea geſtae initia enata eſſe, ait PHILOSTRATVS [z]. Hunc ſi audimus, fidemque ei tribuimus, indignis modis Apollonium laceſſiuit traduxitque Euphrates. Narrat enim [a]: ad Aethiopes profecto Apollonio praemiſiſſe Euphratem, qui illum apud gymnoſophiſtas criminaretur, et inuiſum redderet, difficilesque illi praeſtaret ſapientes Libyae. Miſiſſe quoque ſeruum delatorem, cum pecunia, ut apud Domitianum accuſatorem contra Apollonium inſtrueret eorum, quae in Ionia aduerſus imperatorem diſſeruerat [b]. Aſt ne huic quoque pepercisse Apollonium, ait, literasque Apollonii affert [c], in quibus tanquam pſeudo-ſophiſtam philoſophi indignum nomine accuſat. Inter ſophiſtas enim et grammaticos, improbumque hominum genus numerat, quo cum ami-

q) SVIDAS, PHOTIVS, PHILOSTRATVS ll. cc.
r) Orat. XL. XLI.
s) PHOTIVS l. c.
ſ) Ad l. c. Philoſtrat. ſſ) loc. cit.
t) Vid. PHOTIVS l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 307.
u) EVNAP. in prooem. p. 7.
x) L. I. ep. 10.
y) PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. V. c. 28. p. 218. ſeqq.
z) c. 33. p. 219.
a) L. VI. c. 7. p. 235. c. 13. p. 250.
b) L. VIII. c. 3. p. 324.
c) Ep. I. II. III. V. VI. VII. Apollonii p. 385. ſeqq.

amicitiam colere respuat, eo quod inuideat aliis, cum tamen senectus ipsi vicina sit, et mors. Reprehendit porro eum, quod sophisticam exerceat, et pecuniam a discentibus accipiat: quod obierit gentes a Syria ad Italiam vsque, ostentare se in duplicata veste, quam regiam vocant: cum pallium illi olim fuerit et maxima barba, praetereaque nihil: reuertaturque iam mari adducens nauem onerariam plenam argento, auro variis vasis, pictis vestibus et reliquo ornatu, fastu item et superbia atque improbitate. Obiicit, in ipsa Stoa hortorum Epicuri patrocinium suscepisse, deterioremque Epicuro esse, quod ab imperatore dona iterum atque iterum accepisset, sicque cum animi damno et paupertate diues factus esse, adsentari eum lucri caussa hominibus quibusque, senibus, vetulis, orbis, diuitibus, delicatis, Midis, Getis. Paria passim apud PHILOSTRATVM [d] occurrunt, grauissimae, quae vtrumque philosophum exercuit inimicitiae, testimonium luculentum exhibentia. Ast vel finxisse multa Philostratum, vel animo tantae famae philosopho indigno conuiciis proscidisse Apollonium Tyaneum Euphratem fatendum est, si vel ipsius Philostrati historiam vel veterum de Euphrate narrationes consulimus. Ex illa enim patet, tantae virtutis philosophum visum fuisse Euphratem Apollonio, vt vix haberet, quem ei praeferret, quamdiu ipsi superior esset Apollonius eiusque gloriam et auctoritatem non timeret: adustum inuidia et aemulatione grauissime in eum inuectum fuisse, quod vitae paedagogicae et scholasticam superbiam redolentis vestigia, quae calcabat Apollonius, non pressisset. Id quod vidit EVSEBIVS [e], qui praeclare de hac re: *Certe Euphratem, aditus ad imperatoris palatium participem reddens, postea tamen, ob intercedens dissidium talia de eo proferens, nonne, ipsa suadente mihi ratione, Euphratis egisse Sycophantam arguitur? philosophorum suae aetatis clarissimi, qui hodie etiam ab iis qui philosophiae imbuti sunt studiis celebratur. Quod ipsum vel illustrissimum alicui, si velit, reprehensionis Apollonii exemplum praebeat. Si Euphrates enim omnium consensu philosophiae studiis clarissimus habeatur, intempestiuum minime fuerit, illius eo euincere aduersus improbitatem odium, quod mala Apollonii facta fuerit insectatus. Hunc vero, qui ab eo arguebatur, concludere, mala fama oppressisse eum, quasi vitam ageret philosophiae minime consentaneam.* Calculum esse adiiciendum Eusebio pro Euphrate contra Apollonium dicenti, veterum de illius virtute eruditione, philosophia, eloquentia testimonia postulant. Ex quibus omnium maxime audiendus est PLINIVS [f], qui eum et nouit, et in eius disciplina fuit. Ita enim de eo: *Si quando vrbs nostra liberalibus studiis floruit, nunc maxime floret. Multa claraque exempla sunt: suffecerit vnum, Euphrates philosophus. Hunc ego in Syria cum adolescentulus militarem, penitus et domi inspexi, ama-*

d) Vit. Apollon. L. VIII. c. 7. f. 3. p. 332. f. 11. p. 344.

e) Adu. Hieroclem c. 33. p. 456.

f) loc. cit.

amarique ab eo laboraui, etſi non erat laborandum. Eſt enim obuius et expoſitus plenusque humanitate, quam praecipit - - Quantum mihi cernere datur, multa in Euphrate ſic eminent, et elucent, vt mediocriter quoque doctos aduertant et afficiant. Diſputat ſubtiliter, grauiter, ornate, frequenter etiam Platonicam illam ſublimitatem et latitudinem effingit [g]. *Sermo eſt copioſus et varius, dulcis imprimis et qui repugnantes quoque ducat et impellat. Adhaec proceritas corporis, decora facies, demiſſus capillus, ingens et cana barba. Quae licet fortuita et inania putentur, illi tamen plurimum venerationis acquirunt. Nullus horror in cultu, nulla triſtitia, multum ſeueritatis, reuereans occurſum, non reformides. Vitae ſanctitas ſumma, comitas par. Inſectatur vitia non homines, nec caſtigat errantes, ſed emendat. Sequaris monentem attentus et pendens et perſuaderi tibi, etiam quum perſuaſerit, cupias. Iam vero illi liberi tres, duo mares, quos diligentiſſime inſtituit. Socer Pomponius Iulianus cum cetera vita, tum vel hoc vno magnus et clarus, quod prouinciae princeps inter altiſſimas conditiones, generum non honoribus principem, ſed ſapientia elegit.* Deſcripſimus totum Plinii locum, cum luculentam nobis exhibeat Euphratis imaginem, et de rebus eius quaedam narret. Aſt ne ab amico vel diſcipulo laudari obiiciatur, ecce Epicteti teſtimonium, philoſophi, quo integriorem virtutisque haud fucatae iuſtiorem arbitrum porticus vix vnquam habuit: quod eo magis audiendum eſt, quo magis commendabile philoſophi exemplum exhibet [h]: *Recte dicebat Euphrates, ſe longo tempore diſſimulaſſe philoſophiae ſtudium, eamque diſſimulationem ſibi profuiſſe. Primum enim ſciuiſſe ſe, quae recte faceret, ea ſe non facere propter ſpectatores, ſed propter ſemet ipſum: ſe ſibi ipſi recte comediſſe, compoſitis fuiſſe oculis: in deambulationibus ſeruaſſe modum: omnia ſibi et Deo praeſtitiſſe: et ſicut ſolus certaſſet, ita ſolum quoque eſſe periclitatum. Si quid turpe aut indecorum feciſſet, philoſophiam non fuiſſe periclitatam: neque ſe nocuiſſe vulgo, ſi vt philoſophus peccaſſet. Quapropter eos, qui ſuum ſtudium ignorarent, fuiſſe miratos, qui fieret, cum omnium philoſophorum conſuetudine et doctrina vteretur, ipſum tamen non philoſophari? Quid vero, inquit, mali fuit in eo, ſi philoſophus e factis cognoſcebar, non autem ex inſignibus? Vide quomodo edam, quomodo bibam, quomodo dormiam, quomodo tolerem, quomodo abſtineam, quomodo rem geram, quomodo appetitione vtar, quomodo auerſatione, quomodo affectiones naturales et accerſitas tuear, vt absque perturbatione et impedimentis viuam? inde me iudica ſi potes.* Haec de Euphrate Epictetus, haec Plinius, haec Euſebius, quos impoſtori Apollonio mendacique

g) Hoc de dicendi ſublimitate, non de philoſophia Platonis intelligendum: perperam itaque Euphratem aliquos inter Platonicos referre monuit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 53.

h) ARRIAN. L. IV. c. 8. p. m. 427. ſeqq.

que Philoſtrato praeferendos eſſe, nemo dubitabit, cui ſanum caput eſt. His vero artibus Hadriano quoque valde ſe commendauit Euphrates; a quo veniam ſtoice emigrandi ex hac vita accepiſſe dicitur, cum morbo et ſenecta eſſet attritus. Dio [i] enim narrat, obiiſſe Euphratem mortem voluntariam, cum ei Hadrianus propter morbum et ſenectutem cicutam bibere conceſſiſſet. Cuius veniam petiuiſſe a principe miratur PAGAN. GAVDENTIVS [k], eo quod licitum Romae fuerit, ob vitae taedium vel morbum deſperatum, vitam abrumpere, nec bona eorum in fiſcum abierint, nec eorum memoria damnata ſit: ſed illi tantum, qui conſcientia ſceleris ſe occidiſſent, ne damnarentur a magiſtratu, habiti fuerint pro confeſſis, nec bona eorum ad haeredes transierint. Putat autem, id factum ideo, forte quod adſcriptus eſſet familiaribus imperatoris, et Hadrianus valde eius ſermonibus delectaretur. Faciendum itaque ſibi putaſſe, vt quaſi miles obtineret miſſionem, ne iratus imperator, quod ſe inſcio atque ideo inuito hauſiſſet venenatam potionem, corpus vetaret ſepeliri, et bona in fiſcum ire iuberet. Quam coniecturam lectoris relinquimus arbitrio.

Epictetus. §. XII. Maxima porro inter Stoicos huius temporis exiſtimatione vixit EPICTETVS, cuius vitam et obitum prolixis [l] libris proſecutum fuiſſe Arrianum ſcribit SIMPLICIVS, quos vero intercidiſſe temporis iniuria eo magis dolemus, quo magis Arrianum Epicteti fuiſſe ſtudioſiſſimum, conſtat: vitae itaque eius hiſtoria in veterum monumentis paſſim diſperſa colligenda eſt, qua in re diligentem quorundam recentiorum doctorum virorum labor praeſtitit operam [m]. Hierapolitanum Phrygem fuiſſe, SVIDAS teſtatur; pauperibus parentibus natus adeo fortunae bonis deſtitutus fuit, vt in ſeruilem conditionem deiiceretur, quam tamen miſeriam animi bona praeſtantiſſima penſarunt. Hinc GELLIVS Epictetum inter eos numerat, qui vitae conditione ſerui fuerunt, et Epicteto hoc diſtichon tribuit:

Δȣ̃λος Ἐπίκτητος γενομὴν κατ᾽ σῶμ᾽ ἀνάπηρος
Καὶ Πενίην Ἶρος καὶ Φίλος ἀθάνατοις.

Natus Epictetus claudo cum corpore ſeruus
Iro pauperior. Diis in amore fui.

Non profectum quidem ab Epicteto fuiſſe, praeter SALMASIVM [n] contendunt ANT. THYSIVS [o], et HIERONYM. WOLFIVS [p], qui Leonidae, M. PLANVDE [q] auctore, tribuit. Aſt hoc Graeculi ſomni-

i) L. LXIX.
k) De philoſoph. Romanor. c. 100. p. 330.
l) Prooem. comm. in Epicteti enchirid.
m) Praefixit vitam Epicteti HIERON. WOLFIVS editioni Epictetreorum Simplicii et Arriani: BELLEGARDIVS quoque vitam Epicteti, e BOILEAVIO conſcriptam praemiſit, characteribus Epicteti Gallice, Trivolt. 1701. editis. Multa quoque huc pertinentia dedere doctiſſimi viri IO. ALB. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 259. ſeqq. et CHR. AVG. HEVMANNVS diſſ. de philoſophia Epicteti.
n) Ad Simplicium.
o) Ad l. c. GELLII.
p) In limine enchiridii.
q) Anthol. L. III. p. 427.

fomnium effe, ex aetate Leonidae, Epicteto fenioris, conftat, illud GELLII refragatur auctoritati, ex quo defcripfit MACROBIVS [r]. Deceptum tamen forte Gellium effe, qui fe ex rumore hos verfus adfcribere Epicteto non obfcure prodit, modeftia Epicteti fe viuum Deorum familiae adfcribere non paffa fuadere videtur. Seruum autem fuiffe Epaphroditi cuiusdam liberti et cubicularii Neronis, SVIDAS [s] teftis eft, quem caue cum quibusdam cum *συνέργῳ* Pauli Apoftoli [t] confundas. Claudum crure fuiffe veteres fere omnes concordant, de cauffa diffentiunt. SVIDAS [u] ob defluxionem altero crure mutilatum effe ait; SIMPLICIVS [x] a teneris claudicaffe vult, Celfus apud ORIGENEM [y], cum herus, refert, torqueret crus, fubridentem imperterrite dixiffe: *perfringes*. Cumque ille fregiffet, *non praedicabam*, refpondiffe, *quod perfringes*. Alii fractum crus a vinculis, quibus conftringi eum tyrannus quidam iufferit, afferunt [z]. In quibus narrationibus Suidae relatio et fimplicior et verifimilior eft. Manumiffus ab hero propter philofophiam [a] paupertatem adeo non refugit, vt vix effet Romae, qui pauperior viueret, adeo vt eius domuncula nullis vnquam clauftris eguerit, vt in qua nihil effet praeter lectulum et culcitram, in quibus dormiret [b]. Et eandem quoque ob cauffam magnam aetatis partem folus exegit, fero tandem mulierculam nutricem afciuit puero; quem ab amico quodam fuo propter inopiam exponendum ipfe fufceptum educauit. Cuius cauffam hanc fuiffe ait SIMPLICIVS [c], quod ex philofophiae fuae praeceptis ftatueret, *fuperuacanea vbique effe repudianda. Duo autem fuperuacaneorum genera conftituiffe, delicias et popularem opinionem, haec enim duo in cauffa effe, cur neceffarium vfum tranfiliamus.* Quanta vero paupertas fuit Epicteti, tantae fuere animi diuitiae, ingenium acre et excellens, et diiudicandis hominum moribus aptiffimum, philofophiae cognitio tanta, quanta in homine acutiffimo quaeri, et ex indefeffo Stoicae philofophiae ftudio, grauisque magiftri inftitutione acquiri potuit, vnde Stoicorum maximum appellare non dubitat GELLIVS [d]. Vfus eft praeceptore Rufo, cuius in dicendo vim corripiendique libertatem praedicat, narrans fic dixiffe de moribus, vt quisque eorum, qui affideret, putaret, fe ab aliquo criminis cuiusdam reum peragi: fic reprehendiffe ea, quae fiebant, fic mala pofuiffe ob oculos, vt dolorem incuteret, et emendationis voluntatem excitaret [e]. Et hoc quidem praeceptore graue illud dictionis genus, vimque dicendi iftam didicit, quam tantam habuiffe efficaciam teftatur ARRIA-

r) Saturn. L. I. c. 11. conf. FABRIC. l. c. p. 257. not. b.

s) l. c. mentio eius etiam apud TACITVM Annal. L. XV. p. 55. ARRIAN. L. I. c. 1. §. 19. p. 76. c. 26. p. 95.

t) Philip. II. 25. Col. I. 7.

u) loc. cit.

x) Ad enchir. p. m. 70.

y) Adu. Celf. L. VII. p. 378.

z) Conf. laudatos FABRICIO l. c. p. 238. not. c. d. ARRIAN. L. I. c. 8. 12. p. 39. feqq.

a) ORIG. l. c. L. III. p. 119.

b) SIMPLICIVS l. c. p. 70.

c) Ibid. p. 180.

d) L. I. c. 2.

e) ARRIAN. L. I. c. 9. L. III. c. 15. c. 23.

RIANVS [f], vt auditores, quocunque vellet, permoueret, SIMPLICIO [g] vero *homines, qui illa non afficiantur, vix ac ne vix quidem apud inferos corrigi posse* visi sint. Nihil hic arti studio quaesitae datum, vel affectatam elegantiam sapiens, sed naturalis grauitas visque quaedam ineffabilis, simplicitati admixta, et in animum latissime penetrans, atque conuincens [h]. Quo nomine simplicitatem illam tam stilo quam doctrina ad captum hominum se attemperantem in Epicteto iure suo laudat, et ideo Platonem, licet eloquentissimum, *doctorum tantum teri manibus, Epictetum, vulgo quoque lectorum admirabilem esse, vtilitatis nomine, quod se praeceptis illius monitos proficere sentiant*, recte asseruit ORIGENES [i]. Genus enim orationis, quod sectatur Epictetus, neruosum est, et acre, vt qui omnino mortui non sunt, eo velut stimulo quodam pungantur, et suas passiones tum intelligant tum ad eas corrigendas excitentur. Addidit vero robur vimque summam exhortationibus Epicteti vitae integritas, quanta a Stoico postulari potest a diuini spiritus agitatione nondum emendato, maxima, dignaque quae aliis exempli loco praeluceat [k]. Quam tanti fecit Celsus ille, Origenis aduersarius, vt praeferre patientiam Epicteti sanctissimo Saluatori non dubitauerit, recte ideo ab ORIGENE [l] refutatus, et ad patientiam Iesu infinitis modis Epictetea superiorem remissus. Id extra controuersiam positum existimamus, animi recti et virtutis amantis magnitudine, et nobilitate, contemtu humanae vanitatis, et infracto ad quaeuis aduersa pectore in tota Zenonis schola non fuisse, qui Epictetum superauerit, de quo eximio Stoicae sapientiae charactere, legi velimus, quae pro Epicteto ex vero disseruerunt DAN. HEINSIVS [m] et IVSTVS LIPSIVS [n]. Superauit hac virtutis seueritate Epictetus Cynicos sui temporis plerosque, nec alia caussa est, cur Cynicorum familiae eum adscripserint quidam [o], licet familiaritas quoque cum Demonacte et Musonio Cynicis, laudesque Cynismo ab Epicteto appositae, dicta etiam quaedam apertius ab illo et κυνικωτέρως prolata [p] ostendant, Cynismo eum quam maxime fauisse. Tantae vero et doctrinae et virtutis philosophum quamuis se praestaret Epictetus, non potuit tamen tam nobile Romanae sapientiae sidus tolerare monstrum illud Romani orbis, Domitianus, qui cum philosophos omnes vrbe et Italia excedere iuberet [q], ne Epicteto quidem pepercit. Propter id senatus consultum, quod Domitianus extorserat, Epictetus Nicopolin, vrbem non ita pridem prope Actium excitatam, GELLIO [r] et ARRIANO [s] testibus

f) In praefat.
g) loc. cit.
h) Conf. omnino Cel. FABRICIVS differt. de eloquentia Epicteti inserta Fasciculo differtt.
i) l. c. L. VI. p. m. 283.
k) Conf. BVDDEVS dial. de moribus philosophorum p. 103.
l) l. c. L. VII. p. 378.
m) De philosophia Stoica Orat. p. m. 301. seq.
n) Manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. 9. p. 113. seqq.
o) Adagior. p. m. 544. ed. Froben. nisi calami potius errorem hic agnoscas.
p) GELLIVS L. XVII. c. 19.
q) GELLIVS L. XV. c. 11. SVETON. in Domit. c. 10. LVCIAN. in Peregr. T. IV. p. m. 283
r) loc. cit.
s) L. IV. c. 1.

ſtibus receſſit [t], magnoque exilium tulit animo, patriam ſibi fortunarumque ſuarum ſedem vbique eſſe, qui ciuis totius mundi eſſet, diuitiasque ſuas et fortunam ſecum ferret omnem, ratus. In hac vero vrbe philoſophiae ope animos hominum emendandi ſtudium non depoſuit, ſed et iuuenes et ſenes ad mentis felicitatem rite parandam et conſeruandam philoſophiam edocuit, et quoſcunque auditores nactus eſſet, inter ambulandum, in conſeſſibus hominum, et quacunque licebat occaſione de moribus ita diſſeruit, vt ſapientiae, quam poſſidebat, praeſtantia et dicendi, qua vtebatur libertas omnes in admirationem raperet, et magna cupiditate hos ſermones ſcriptis annotarent, philoſophiae ſtudioſi [u]. Domitiano e viuis ſublato quamuis redeundi poteſtas philoſophis eſſet facta, remanſit tamen Epictetus Nicopoli [x], dicendique libertate et praeceptorum ſapientia omnium in ſe conuertit animos et ſtudium, neminemque habuit, qui eloquentiae eius, naturali quidem at efficaciſſimae, reſiſtere poſſet [y]. Romam vero vtrum ſub Hadriano reuerſus fuerit Epictetus, dici quidem, tacentibus veteribus ſcriptoribus, non poteſt, certum tamen, et a SPARTIANO [z] traditum, ſumma familiaritate huic imperatori fuiſſe Epictetum, id quod veriſimile facit, Romam iterum veniſſe Epictetum, ibique cum imperatore fuiſſe philoſophatum [a]. Cuius familiaritatis cum Hadriano philoſophicae hodie adhuc monumentum circumfertur, nempe *altercatio Hadriani cum Epicteto*, quae duabus partibus apud quosdam conſtans, reuera vna eſt [b]. Hanc genuinam eſſe et ab Epicteto profectam IO. SCHEFFERO [c] aliisque haud obeſae alias naris viris doctis viſum eſt. Aſt opus hoc eſſe otioſi hominis, vel monachi cuiusdam, qui, cum audiuiſſet, quaeſtionibus vexaſſe Hadrianum philoſophos, Epictetum quoque gratioſum apud hunc imperatorem fuiſſe, in mentem venit tale quid comminiſci, recte viri docti iudicarunt [d]. Certe qui vel vnam diſſertationum Epictetearum apud Arrianum legerit, et cum hac altercatione contulerit, manibus quaſi palpabit, nec acumen, nec grauitatem, nec philoſophiam Epicteti in ea inueniri, et prodiiſſe foetum adulterinum ex ingenio ſcioli cuiusdam Chriſtiani, qui Epicteti nomine ad obtrudendas hominibus nugas ſuas abuſus eſt. Quod vel vno exemplo luculenter oſtendit Cl. HEVMANNVS, ad quaeſtionem, *quid eſt fides?* prouocans, ad quam reſpondetur, *ignotae rei admirandam eſſe certitudinem.* Fidei

 autem

t) Errant itaque WOLFIVS in vita Epicteti et HOFMANNVS in Lexico, qui Hierapolin ponunt, et patriam cum loco exilii confundunt.

u) Vid. ARRIAN. praef.

x) Id ex variis diſſertationum locis patet.

y) ARRIANVS et SIMPLICIVS ll. cc.

z) In Hadriano c. 16.

a) Conf. FABRIC. l. c. Contrarium quidem ex ſilentio diſſertationum concludunt SALMASIVS ad Epictet. H. DODWELLVS de aet. Peripl. Pont. Eux. p. 116. HEVMANNVS de philoſ. Epict. p. 8. Aſt ſilentium hoc nihil euincere, quilibet videt, cum poſt habitas has diſſertationes Romam reuerti potuerit, vixque veriſimile ſit in exiguo illo tempore, quo Hadrianus in Graeciam excurrit, eum Epictetum tam familiariter nouiſſe, neque tamen ad ſe vocaſſe principem philoſophorum amantiſſimum.

b) Editiones enumerat, ipſamque altercationem exhibet FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 502. Vol. XIII. p. 557.

c) De phil. Ital. c. 10. p. 85.

d) FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 265. HEVMANN. Act. phil. Vol. I. p. 734.

autem vocabulum, hoc quidem ſenſu, eccleſiaſticum eſt, et dignior quaeſtio Pipini et Albini ſcholaſtici aeuo, quo nomine eadem vere altercatio ſiue diſputatio occurrit, quam Epicteti temporibus. Philoſophiam autem Stoicam adeo non expreſſit auctor altercationis huius, vt Platonicum magis quam Stoicum agnoſcas [e]. Nec a veriſimilitudine abludere videtur, Secundi diſputationem cum Hadriano, quam, licet hodie valde interpolatam, non tamen totam velut ſpuriam reiiciendam eſſe ſupra oſtendimus, occaſionem dediſſe nugatori cuidam, ſimile quid de Epicteto fingendi, quod non potuit ita tegere altercationis huius artifex, vt non quaeſtiones pariter et reſponſiones ex illis Secundi ſententiis ſuis quaeſtionibus interſereret. Recte itaque abiicitur foetus adulterinus Epicteti doctrina et acumine indignus: quamuis philoſophatum illum cum Hadriano eſſe, certum ſit. Ex his vero manifeſtum quoque eſt, vixiſſe Epictetum adhuc ſub Hadriano, nec a vero prorſus abludere eos, qui ſub huius imperio finiuiſſe vitam Epictetum coniiciunt, licet incertum ſit, Romae an Nicopoli obierit [f]. Vixiſſe enim iam ſub Nerone Epictetum dubio caret, ſi etiam LIPSIO [ff] concedamus, nondum eo tempore philoſophatum fuiſſe; aſt cum ſub Hadriano adhuc floruerit, vix annis iam decrepitus ſenex vitam vltra prorogaſſe videtur. Aliter quidem ſtatuendum eſſe viris quibusdam doctis [g] placuit, qui THEMISTII [h] et SVIDAE [i] auctoritate moti ad Antoninorum vsque tempora vixiſſe Epictetum contenderunt. Ille enim in *oratione ad Iouianum*, *anteceſſores eius in imperio philoſophos habuiſſe chariſſimos, Auguſtum Arium, Tiberium Thraſyllum, magnum Traianum, Dionem Chryſoſtomum, Antoninos duos Epictetum*, aſſerit. Hic, Themiſtii ſine dubio auctoritate nixus, Epictetum vsque ad Marci Aurelii imperatoris tempora duraſſe ſcribit. Aſt his recte opponitur: intercedere a Neronis aetate, quo vixiſſe Epictetum conſtat, tempus centum, et quod excurrit, annorum, et exinde ſequi centenario longe maiorem obiiſſe Epictetum. Sed nec valetudinis, qua premebatur philoſophus infirmae ratio [k], nec Luciani ſilentium inter tot longaeuos Epictetum ſibi aetate proximum omnibusque celebratiſſimum, non enumerantis id admittere videtur. Nec veriſimile vllo modo, M. Aurelium, qui praeceptores ſectarum fere omnium primariae eruditionis viros ſibi elegit, omiſſo Epicteto, qui prima Stoae gloria fuit, diſcipulum eius Iunium Ruſticum, adhibuiſſe, cuius ſe diſciplinae traderet, cum tamen magnam Iunius apud eum gratiam inierit, quod Epicteti commentariorum illi fecerit copiam [l]: quorum neutrum feciſſet, ſi viuum Epictetum aetate attigiſſet. Et haec quidem Themiſtii teſtimonium, quod abs-
que

e) Hoc vel ex prima reſponſione, *quid mundus ſit*, liquere putamus.

f) Perperam ad GELLIVM L. XV. c. 11. LIPSIVS l. c. p. 114. prouocat, teſtantem, Nicopoli obiiſſe. Nihil enim ibi de morte Epicteti.

ff) Manud. ad philoſ. Stoic. L. III. diſſ. 6.

g) RAPH. VOLATERRANVS, LVDOV. VIVES, ISAAC. CASAVB. ad Spartiani l. c.

h) Or. V. p. 63. ed. Harduini.

i) In Epictet. T. I. p. 817.

k) SIMPLIC. in praef.

l) ANTONIN. de ſe ipſo L. I. §. 7.

que dubio Suidas fecutus eft, valde fufpectum reddunt. Aft conuellit penitus GELLIVS [m] Antoninorum tempore fcribens, qui de Epicteto, tanquam fatis iam erepto loquitur. Ita enim de illo: *De Epicteto philofopho nobili, quod is quoque feruus fuit, recentius eft memoria, quam vt fcribi quafi obliteratum debuerit* [n]. Quibus verbis nuper quidem demortuum Epictetum innui, quilibet videt. Addimus aliud teftimonium non minus luculentum ipfius M. AVRELII imperatoris, qui diferte: Πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους, πόσους Σωκράτεις, πόσους Ἐπικτήτους καταπέπωκεν. *Quod Chryfippos, quot Socrates, quot Epictetos iam dudum abforpfit aeuum iftud?* Quibus rite ponderatis Themiftium aut memoria fuiffe deceptum fatendum eft, aut dicendum more oratorum fuiffe locutum et de fcriptis tantum Epicteti Antoninis caris effe intelligendum, quos ea magni feciffe conftat. Suidam autem cur non moremur, fupra iam dictum. Deferenda itaque virorum doctorum fententia [o], qui ad Antoninos vsque aetatem Epicteti prorogant; certe tam diu contrarium ftatuendum, donec melioribus rationibus ea probetur, quod promifit quidem, fed non praeftitit MENAGIVS [p], quem fecutus eft HARDVINVS [q], Themiftium enim pro Hadriano memoriae vel calami lapfu Antoninos pofuiffe, an ab homine oratore alienum? Quanta vero in exiftimatione vixerit Epictetus, ex difcipulis conftat, inter quos fuere Arrianus [r], Iunius Rufticus [s] et Fauorinus [t], quem tamen a praeceptore defciuiffe ex eo patet, quod Epictetum contra Fauorinum defendit GALENVS [u], magnus doctrinae illius admirator. Poft mortem vero fancte cultam effe eius memoriam, LVCIANVS [x] tradit, narrans: fuiffe inuentum, qui demortui Epicteti lucernam fictilem pretio ter mille drachmarum, fibi comparauerit, fperans vero ita fibi fapientiam Epicteti ad hanc lucernam labo-

m) L. II. c. 18. n) L. VII. §. 19.

o) Sine cauffa itaque dubiue haeret LIPSIVS l. c. recte enim vidit longum interuallum inter Neronem et Antoninum philofophum.

p) Comm. in Laert. p. 2.

q) Ad l. c. Themift.

r) PHOTIVS Cod. LVIII. SIMPLIC. praef. Fuit Flauius Arrianus Nicomedienfis ex Bithynia, vir eruditiffimus, et philofophiam Stoicam ab Epicteto doctus, literarum autem elegantiorum ita peritus, vt ob eruditionem Romae et Athenis ciuitate donaretur, quem ob cauffam hunc Epicteti difcipulum virum inter Romanos cumprimis laudatum, ac per omnem vitam in literarum ftudio verfatum vocat LVCIANVS in Pfeudomante T. I. p. m. 524. His meritis ad varias dignitates et Hadriani gratiam progreffus, Cappadociae prouinciae praefectus eft, vbi et arte et marte confpicuus Xenophontis imitatione contra Romani nominis hoftes pugnauit, et philofophiam pariter atque hiftoriam diligentia fua valde adiuuit, tandemque Senatorio axiomate ipfiueque confulatus honore auctus eft. De eius fcriptis poft PHOTIVM et SVIDAM in Arrianus T. I. p. 380. videndi VOSSIVS de hift. Graec. L. II. c. 11. p. 214. feqq. IONSIVS de Scr. Hift. phil. L. III. c. 7. p. 243. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 269. Praeter vitam Epicteti deperditam, quae prooemium forte differtationum Epicteti fuit, fermones eius, quanta potuit accuratione confcripfit, quorum hodie libri exftant quatuor, de quorum editionibus confulendus eft FABRICIVS l. c. p. 246. feqq. Maxime vero celeberrimum illud Stoicae ethices compendium, quod fub Epicteti enchiridii nomine ambulat, ex eius dogmatibus compilauit, in quod SIMPLICIVS commentatus eft. Valde commendabant Stoici eiusmodi πρόχειρα βοηθήματα, fiue manualia, vid. ARRIAN. L. I. c. 27. L. III. c. 10. SENECA de benef. L. VII. c. 1. epift. 94. ANTONINVS L. III. §. 13. GATAKER. ad h. l.

s) ANTONIN. L. I. §. 7.

t) GELLIVS L. XVII. c. 19.

u) Conf. dicta fupra de Fauorino et Galeno Sect. III.

x) Adu. indoctum libros ementem T. II. p. m. 767.

laboranti per somnum oblatum iri. Nisi haec ex festiuo ingenio per iocum finxisse Lucianum suspiceris, quam suspicionem firmat aetas Luciani sub Commodo florentis, et a morte Epicteti nimis remota, vt tamdiu lucernam fictilem seruatam fuisse integram credibile sit. Ast ad homines tamen eius rei testes Lucianus prouocat, vnde narrationem hanc in medio relinquimus. Nihil ipse scripsit Epictetus, quae enim scripsisse dicit SVIDAS, de annotatis discipulorum ex ore praeceptoris intelligenda sunt. Ex illis vero non *enchiridion* tantum collectum, sed et congestae ab ARRIANO *dissertationes Epicteteae*, quas SIMPLICIVM *commentario* syncretistico explicuisse, *sectione quarta et quinta* diximus [y]. In his Stoicae ethicae praecepta tanta dicendi virtute et libertate commendauit, vt quid pulchrius in toto porticu sit, non inuenias. Addi his possunt sententiae et praecepta sapientiae varia, apud M. Antoninum, Gellium, Augustinum, Stobaeum aliosque dispersa, quae post BLANCARDVM [z] collegit Cl. STOLLIVS [a]. In his vero doctrinae moralis Stoicae praeceptis dicta occurrunt, non phraseologiam tantum Christianam mire referentia, sed et doctrinam sacram haud obscure imitantia, quae occasionem dedere viris quibusdam doctis, Epictetum inter latentes Christianos, vel Semi-Christianos referendi [b], quod tamen rectius infitiati sunt alii [c]. Etsi enim negari non potest, sobrie magis philosophatum fuisse Epictetum, quam Stoicos ceteros, et virilem magis esse doctrinam eius, quam reliquorum huius familiae philosophorum, masculam quoque esse dictionem et naturae humanae conuenientiorem argutiis Senecae, et meteoris Antonini, cuncta tamen, si recte ponderentur, a Stoico systemate non recedunt, et eo tendunt omnia, vt voluntati Dei, id est, ineuitabili ordini totius, quae illius prouidentia est, animus nullo rei externae desiderio turbatus vel affectione quacunque motus, se subiiciat, sicque ex Deo Stoico et animo omni affectu priuato vera tranquillitas et felicitas exoriatur, et homo toti huic, cuius pars est, se attemperet. Quae splendida quidem sunt, ast intus et in cute considerata ἄσοφα καὶ ὑπέρσοφα Stoica plurima continent [d]. Quae vero elegantius sonant, ex subdola Christianorum imitatione esse profecta alibi probauimus [e], ostendimusque, nisi fallimur, luculenter, frustra quosdam ex iis Christianae religionis admissionem exsculpere. Philosophiae vero eius summa haec veteribus [f] visa est: ἀνέχου καὶ ἀπέχου, *sustine et abstine*.

§. XIII.

y) Vtimur nos editione WOLFII Col. 1595. 8. de reliquis videndus FABRICIVS l. c.

z) Ad calcem enchiridii a se editi.

a) Hist. phil. mor. gentil. §. CCXXXVII. p. 512. seqq. conf. FABRIC. l. c. p. 268.

b) Vid. Cel. Io. GOTTL. HEINECCII diss. de philosophis Semi-Christianis §. 15. p. 32.

c) Vid. MICH. ROSSAL disquisitio de Epicteto, qua probatur, eum non fuisse Christianum, Act. erud. Suppl. T. IV. p. 909.

d) Legendae eruditae dissertationes V. C. LVD. CHRIST. CRELLII de ὑπερσόφοις et ἀσόφοις Epicteti, Lips. 1711. 1716.

e) In diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, Temp. Helu. T. III. sect. 2. p. 260.

f) GELLIVS L. XVII. c. 19.

§. XIII. Poſt hunc SEXTVS enarrandus eſt Chaeronea Boeotiae oriundus [g], Plutarchi ex Sorore nepos. [h] philoſophiam didicit Stoicam, [i] Herodoto Philadelphienſi praeceptore vſus [i], quem ab Herodoto Tarſenſi, praeceptore Sexti Empirici, diſtinguendum eſſe, ex dicendis conſtabit, patebitque, non audiendum eſſe MENAGIVM [k], qui ex vno Herodoto duos exſculptos eſſe, et Philadelphienſem apud SVIDAM ex gloſſemate imperiti lectoris vel audaci quadam manu in textum irrepſiſſe, putat. Hoc vero praeceptore tantam ſibi comparauit Stoicae philoſophiae notitiam, vt dignus videretur, cui inter praeceptores Marci Aurelii locum faceret Antonini Pii cura et ſedulitas [l]. Quanta vero induſtria et dexteritate animi, quamque recto iudicio et egregia voluntate hanc prouinciam Sextus ornauerit, luculento diſcipuli ipſius imperatoris M. Aurelii teſtimonio diſcimus, digno quod totum apponamus, vt quantus praeceptor tanto diſcipulo contigerit, innoteſcat [m]. *A Sexto*, ait, *accepiſſe agnoſco, beneuolum erga alios affectum, familiaeque affectu paterno adminiſtratae ſpecimen: ac de vita naturae conuenienter inſtituenda cogitationem; grauitatem item neutiquam perſonatam, et ſedulam amicorum obſeruationem, et imperitorum eorumque, qui citra conſiderationem opinione mera ducuntur, tolerationem, et mores quibusuis accommodatos, ita vt, quamuis conſuetudo ipſius adulationem omnem ſuauitate vicerit, in veneratione tamen eisdem ipſis eodem ipſo tempore non minus extiterit, ad haec dilucidam ac methodicam cum inuentionem, tum diſpoſitionem decretorum eiusmodi, quae ad vitam recte inſtituendam conducerent, quodque nec iracundiae, nec perturbationis alicuius indicium exhiberem; ſed quum affectibus immunis prorſus exiſterem, ad affectum tamen genuinum eſſem propenſiſſimus; fauere promtus, ſed ſine ſtrepitu, varieque, citra oſtentationem eruditus.* Mirum itaque non eſt ad tantum talemque praeceptorem ſtudioſe in aedes Romano more commigraſſe M. Aurelium, ſed et adultum atque iam imperii axiomate condecoratum Sextum frequentaſſe [n]. Aſt impetrare a nobis non poſſumus, vt credamus, vera eſſe, quae narrat PHILOSTRATVS [o]: Lucium ſophiſtam, qui Romam modo aduenitſſet, imperatorem Marcum domo egreſſum rogauiſſe, quo pergeret, et ad quod negotium? Tum Marcum reſpondiſſe: *Seni etiam diſcere decorum eſt, ideo ad Sextum philoſophum vado, vt diſcam, quae nondum ſcio.* Lucium igitur, manu in coelum ſublata dixiſſe: *O Iupiter! Romanorum imperator, iam ſeneſcens, tabellis e zona ſuſpenſis, ad ludi magiſtrum pergit, vt pueri, Alexander vero, rex meus, triceſimo ſecundo aetatis*

Sextus Chaeronenſis.

g) SVIDAS in Sextus T. III. p. 299. CAPITOLIN. in Marco c. 3.
h) Ibid. APVLEIVS metam. c. I. EVTROP. L. VIII. p. m. 525. DIO L. LXXI. THEMIST. Orat. II. p. 145.
i) SVIDAS l. c.
k) Ad LAERT. L. IX. ſ. 116.
l) citati.
m) De ſe ipſo L. I. §. 9.
n) Ibid.
o) Vit. Sophiſt. L. II. c. I. §. 9. p. 557. ex quo repetiit SVIDAS in Marcus T. II. p. 502.

aetatis anno interiit. Itane vero Romanorum imperatorem iam senem δέλτον ἐξαψάμενον, id est suspensis e laeuo lacerto tabellis, quod pueri Romani in ludum prodeuntes literarium solebant [p], ad scholam Sexti properasse, sanus quis crediderit? Et annon iocus hic est illorum egregie mordens, qui indignati, Antoninum philosophi habitum induisse, paedagogicos ipsi et scholasticos mores obiicere voluerunt? Magis verisimile est, quod S V I D A S [q] refert: in tantò honore Sextum apud imperatorem fuisse, vt vna cum eo ius diceret. Additur et hoc apud Suidam: *Post Commodi mortem quendam se Sextum dicere ausum esse, facultatesque et dignitatem eius sibi vindicare, eumque a multis saepe interrogatum scite respondisse. Sed cum Pertinax nonnulla ad eruditionem Graecam, cuius ille rudis erat, pertinentia ex eo quaereret, longe a scopo aberrauisse, cum quid diceret, ne intelligere quidem posset. Adeo natura quidem vultum ei similem habuisse, ceterisque in rebus arte eum retulisse, doctrina vero eadem excultum non fuisse.* Ast fallit nos more suo Suidas, qui homines inter se diuersissimos confudit, et exscriptorum suorum, suaque negligentia, quae ex D I O N E [r] transtulerat, ad Sextum philosophum retulit, quae de Sexto alio, Maximi filio, Romano intelligenda sunt; qui vt insidias et saeuitiam Commodi euitaret, ex lapsu equi se periisse simulauit, cumque id innotuisset, frustra ab imperatore, multis etiam interfectis, qui eius similitudinem quandam referebant, quaesitus est: id quod impostori huic occasionem dedit sub Pertinace personam Sexti fingendi, quem tamen ex Graecae linguae ignorantia falsum esse detexit Pertinax, cum eam in Syria didicisset Sextus. Verum homonymorum confusionem in Suida frequentissimam esse, nemo ignorat, nosque innumeris iam exemplis probauimus, vnde eum non moramur. Ast monendus lector est, caueat aliam confusionem, quae Sextum Chaeronensem et Sextum Empiricum inter se miscuit, quaeque viros etiam summos et satis alias accuratos, Is. C A S A V B O N V M [s], P E T R V M G A S S E N D V M [t], F R A N C. P A T R I C I V M [u], aliosque non minoris eruditionis viros [x], decepit, quos non vidisse diuersitatem inter vtrumque philosophum merito miramur, cum satis perspicuae sint circumstantiae, quae eos inter se distinguunt, et solus fere S V I D A S scriptor valde inaccuratus et negligens huius confusionis caussa sit. Qui tamen Sextum Chaeronensem, quem Scepticum inepte vocat, a Sexto Empirico ipse postea distinguit, et supinam, quam admisit, negligentiam in prima verborum eius inspectione prodit.

p) Noluit in Flaui ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti
Laeuo suspensi loculos tabulamque lacerto
Ibant. H O R A T. L. I. sat. 6.

q) In Sextus l. c.

r) L. LXXIII.

s) Ad Laërt. l. c.

t) In epist. ad Vales. p. 139.

u) Discuss. Peripat. p. 139.

x) G E N. H E R V E T V S praef. ad Sext. Emp. V O S S I V S de philosoph. p. 99. I A C. S P O N I V S autem Misc. erud. antiq. p. 140. et M. M E I B O M I V S ad Laërt. L. IX. itemque G R O N O V I V S T. III. thes. antiq. Graec. Sexti Chaeronensis imaginem cum vultu Sexti Empirici confuderunt.

prodit. Nec difficile, ipso Suida vti ad ostendendum vtriusque philosophi discrimen. Sextus enim Empiricus, eo tradente, Afer fuit, Plutarchi ex sorore nepos Chaeronensis ex Boeotia. Illum Pyrrhonium fuisse, ex Suida et ipsis illius scriptis constat, ex quibus etiam discimus, more Scepticorum vbique infensum Stoicis se praebere eosque refellere. Sextum autem Chaeronensem Stoicam philosophiam doctrina et vita expressisse, vel ex vno Antonino loco supra adducto ad oculum patet, Stoicumque fuisse diserte tradit CAPITOLINVS [y]. Sed praeceptores quoque vtriusque differunt, Tarsensem enim Herodotum audiuit Scepticus, Philadelphiensem Stoicus, teste Suida. Quin et tempora non satis congruunt. Sextum Empiricum enim serius, forteque post Galenum, vixisse, infra probabimus, Chaeronensem autem ante Galenum vixisse oportet: Galenus enim vltimis demum Marci imperatoris annis Romam venit. Recte itaque opinionem hanc ipse deseruit CASAVBONVS [z], quem viri docti passim secuti sunt [a]. Neque tanti esse, quae pro ea adstruenda attulit illustris HVETIVS [b], vt eam nobis persuadeant, infra in Sexti Empirici historia ostendemus. Ceterum de Sexto Chaeroneo nihil hodie legimus, nisi disputationes Antiscepticas, quae Sexti Empirici operibus adiungi solent, ad eum referamus, quod satis verisimiliter fecit Cel. FABRICIVS [c]. Eorum enim argumentum tale est, vt Stoico omnino conueniat. Cum enim contra porticum maxime pugnauerit Sextus Empiricus, quae scilicet comprehensionem quam maxime vrgebat, conueniens fuit homini Stoico, eodem argumenti genere, quo vsus est Empiricus ad ἀκαταληψίαν demonstrandam, contrarium euincere, et καταληπτικὰ illa esse, quae comprehendi non posse is clamauerat, ostendere, sicque Zenonis placita defendere. Ast cum Sextum hunc Chaeronensem in eiusmodi philosophandi genere versatum fuisse, ex verbis Antonini supra adductis manifestum sit, quibus imperatorem didicisse ab eo τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῷ ἐξεταστικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων dicitur, non sine verisimilitudine coniicimus, hanc Sexti Chaeronensis demonstrationem καταληψίας, occasionem dedisse Empirico, eodem modo contrarium asserendi, ideoque vtriusque Sexti scripta iunxisse veteres, vt occasio Empirico enata scribendi pateret, id quod postea ansam vtrumque confundendi Sextum exhibuit. Sed in re prorsus incerta nihil definimus, sed ad discipulum Sexti, purpuratum philosophum M. Aurelium Antoninum properamus.

§. XIV.

y) loc. cit.
z) Ad l. c. Capitolini.
a) Commentatores ad Laert. L. IX. §. 116. GATAKER. ad l. c. Antonini, Io. RVALDVS in vita Plutarch. c. 5. IONSIVS de S. H. phil. L. III. c. 12. p. 275. KVSTER. ad l. c. Suidae. OLEAR. ad l. c. Philostrati, FABRIC. ad Sext. in proleg. TILLEMONT. Hist. imperat. in Aurel. art. 32.
b) De la foiblesse de l'esprit humain L. I. c. 14.
c) Bibl. Gr. Vol. XII. p. 617. H. STEPHANO Pythagoreo cuidam sine probabilitate tribuit.

M. Aurelius Antoninus.

§. XIV. Vitam vero magni imperatoris enarraturis animus non est, totam gestarum ab eo rerum historiam, imperiique, cuius habenas ille rexit, fata exponere: haec enim et prolixa nimis sunt et aliena a nostro instituto, quod philosophorum tantum et philosophiae historiam edisserit. Quare eos, qui haec sitiunt, Romanae historiae scriptores adire oportet, quos alibi [d] recensuimus, iudiciumque de eorum fide interposuimus. Nos ad eas tantum Antonini circumstantias respiciemus, quae ad priuatam eius vitam pertinent, quaeque nobis Stoicum philosophum, cuius personam tuendam susceperat, sistunt. Cui fini tamen inseruiunt non leuiter vitae eius descriptiones; quae passim apud veteres [e], et recentiores [f] occurrunt, eae enim illa quoque tangunt, quae propius ad scopum nostrum collineant. Marcus Aurelius Antoninus, princeps virtute, prudentia, doctrina et pacis bellique artibus plerisque Romanorum imperatoribus anteponendus, et generis vetustate et maiorum gloria parem suo tempore non habuit. Paternam enim originem a Numa Pompilio, maternam a Salentino rege pependisse ait EVTROPIVS [ff]. Proauum vero, auumque et patrem summis in republica honoribus perfunctos esse tradit CAPITOLINVS. Pater in praetura decedens vnicam reliquit filiam Anniam Cornificiam, filiumque vnicum Annium Verum, qui M. Aurelii postea nomen assumsit. Editus est in lucem Romae A. V. C. IↃCCCLXXII. qui cum A. C. CXXI. coincidit, initioque aui sui, Catilii Seueri nomen accepit. Post obitum vero patris ob veritatis singularem prorsus amorem Annii Verissimi nomen, iubente ita Hadriano, retulit: quod tamen sumta virili toga, cum genitoris Annii Veri nomine iterum commutauit, tandemque in Aureliam gentem adoptionis iure ascitus M. Aurelius dictus est. Patre mature illi erepto in domo aui sui, Veri educatus est, qui puerum natura grauem, teste CAPITOLINO [g], vbi egressus erat annos, qui nutricum fouentur auxilio, illis doctrinis artibusque imbui sedulo curauit, quibus tenera aetas ad magna quaeuis formari initio solet. Quam institutionem praeceptorum eruditissimorum summeque fidelium ipse Marcus magnopere praedicat, Deorumque fauorem in naturae et doctrinae muneribus largiendis

d) In praef. ad DE SERVIES vitas vxorum imperat. a nobis Germanice versas.

e) Praeter Xiphilinum, Herodianum, Victorem vtrumque, Eutropium et Zonaram, maxime consulendus IVLIVS CAPITOLINVS, cui pleraque de M. Antonino et L. Vero debemus, quorum vitas exposuit. Ipse vero Antoninus studiorum suorum historiam egregiam in prooemio commentariorum suorum nobis tradidit, quam doctis obseruationibus illustrauit THOMAS GATAKERVS.

f) Euolui non sine fructu de M. Aurelii Antonini historia possunt NANVS TILLEMONTIVS in historia imperatorum, et GVIL. WOTTONVS in Historia Romani imperii, quarum illa Gallico, haec Anglico idiomate exarata est. Vitam vero ipsam imperatoris prolixe exposuit et versioni Gallicae commentariorum Antonini praefixit ANDREAS DACIERIVS, quam auxit emendauitque et Latinam fecit GEORGIVS STANHOPE, praemissam Londiensi comm. Ant. editioni 1707. 4. Huius exemplum secutus est IO. ADOLPHVS HOFMANNVS in Germanica versione, et Cl. CHR. WOLLIVS in noua Lipsiensi editione Graeco-Latin. 1729. 8. Alios vbique occurrentes tacemus.

ff) L. XIII. p. m. 524. XIPHILIN. in Anton. CAPITOLINVS l. c.

g) c. 2.

endis maxime extollit [b], et concurrisse omnia, quae animum ipsius ad pulcra quaeuis formare possent, grato in superos animo agnoscit atque fatetur. Ait enim [i]: *Accepisse se ab auo mores candidos et ab iracundia alienos, a fama genitoris modestam ac masculam indolem, a matre pietatis studium et largiendi promtitudinem, continentiamque a malo patrando et cogitando, victus item simplicitatem: a proauo, quod bonis praeceptoribus priuatim sit vsus cum impensa. Ab educatore, vt labores sustineret, minimo contentus ageret, operi manus admoueret, negotiis alienis se neutiquam immisceret, nec delationem vllam facile admitteret.* Et similia quoque de praeceptoribus praedicat, quae postea enarrabimus. Tantis itaque naturae beneficiis et virtutis exemplis cum instructus esset Marcus Aurelius, non potuere non praeceptores tanquam in agrum foecundum, eruditionis et virtutis semina spargere laetissima. Elegit vero aui prudentia ad perpoliendum eius animum viros eius aetatis doctissimos et in arte sua celebres. Vsus enim est magistris ad prima elementa Euphorione literatore siue grammatico [k]. Gemino comoedo eius temporis famigeratissimo ad venuste pronunciandi morem, Androne ad musicam et geometriam discendam. Grammaticae Graecae praecepta illi tradidit Alexander [l], Latinae Trosius, Aper, Pollio [m], et Eutychius Proculus Africanus: Oratoribus vsus est, Annio Marco, Caninio Celere, et Herode Attico, qui, quanta libertate dicendi apud imperatorem valuerit, quoque erga eum animo vsus sit Marcus, memorabili exemplo narrat PHILOSTRATVS [n]. Eo auctore [o], quem sequitur SVIDAS [p] Marcus etiam Hermogenem audiuit; quindecim enim annos natus, eo vsque prouectus est eloquentiae gloria, vt etiam imperatori Marco desiderium excitauerit audiendi

b) Pulchre L. I. §. 17. „Diis acceptum fero, „quod bonos suos, bonos parentes, bonsm sororem, bonos praeceptores, bonos familisres, „necessarios, amicos, bona omnia fere habuerim. „ Ita et porro bona quaeuis in vita ad Deos gratissimus refert.

i) L. I. §. 1. seq.

k) Euphorionis grammatici meminit etymologicus, et ex eo FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VII. p. 61. vtrum vero Antonini praeceptor is fuerit, incertum.

l) Ex optimis et doctissimis grammaticis Graecis Alexander fuit, Cotyaeo Phrygiae oppido oriundus, clarusque discipuli Aristidis eloquentis, quem formauit, qui eius quoque laudes post mortem publica oratione, quae hodie T. I. Orat. XII. p. 142. extat, depraedicauit, communemque Graeciae praeceptorem, et vberrimum atque omnibus patens eruditionis gazophylacium appellare non dubitauit. Didicisse se ab eo ait ANTONINVS L. I. §. 10. increpationibus abstinere, nec probrose excipere, si quis barbarum quid vel soloecum vel sbsonum protulerit, sed illud tantum, quod dici debuerat recte proponere, et de errore oblique commonefacere. Alius Alexander Grammaticus Milesius Cornelius dictus, qui Syllse temporibus vixit.

m) Hic Pollio est, quem de Musonii dictis et factis memorabilibus scripsisse supra diximus. Conf. SVIDAS in Pollio T. III. p. 164. IONSIVS de Script. histor. philos. L. III. c. 7. p. 246.

n) De vit. Sophist. L. II. c. 1. p. 561.

o) c. 7. p. 577.

p) In Hermogenes T. I. p. 861. Dedit excerpta de vita Hermogenis ex scholiis eius msc. in c. 1. libri περὶ ἰδεῶν, Cel. OLEARIVS ad l. c. Philostrati, ex quo patet, frequenter eius exercitiis interfuisse Marcum. XVII annos natus illum librum exarauerat, et XXIII anno de ideis scripsit, anno vero aetatis XXV artis oblitus est, nullo comparente morbo. Hinc dictum Antiochi Sophistae, *Hermogenes in pueritia senex, in senectute puer.* Plura de eo dabunt historiae rhetoricae scriptores, et qui scripta eius enumerat Cl. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 428.

Hermogenem, isque perrexerit ad illum auſcultandum illoque delectatus ſit diſſerente, eumque ex tempore declamantem ſit admiratus et ingentia munera largitus. Romanae vero eloquentiae praeceptorem et ducem habuit Cornelium Frontonem [q], inter maximos ſui temporis oratores numeratum [r], quem ob grauitatem valde laudat HIERONYMVS [s] et SIDONIVS [t], auctor autem panegyrici Maximiniano dicti, *Romanae eloquentiae non ſecundum ſed alterum decus*, nominat, vt Ciceroni parem eſſe diceret: cuius tamen orationis genus ſiccum fuiſſe ait Euſebius apud MACROBIVM [u]. Huic ex praeceptoribus multum detuliſſe ait CAPITOLINVS [x], et ſtatuam ipſi in ſenatu petiiſſe: dignitate vero conſulari a Marco fuiſſe ornatum AVSONIVS [y] auctor eſt. Aſt Frontonem hunc non ob eloquentiam tantum ſibi commendatum habuiſſe imperatorem, ſed ob vitae quoque imaginem, quam is exhibebat, ipſe non negat, faſſus [z] „didiciſſe ſe a Frontone vt ſciret, quae inuidentia, „verſutia, ſimulatio tyrannidem conſequatur, quodque vt plurimum, qui „patricii nuncupentur, a pietate et affectu naturali alieniores ſint.“ His doctoribus quamuis ad egregia quaeuis in ſcientiarum, quae ab humanitate nomen ſortiuntur, ſtudio eſſet formatus, ad altiora tamen adſpirauit adoleſcentis ingenium ad excelſa natum, et naturali propenſione grauitatem eruditionis ſectans, hincque philoſophiae ſe dicauit, quam in republica moderanda muneribusque cum laude gerendis valere plurimum intelligebat. Quam cum Stoica familia poſſidere eo tempore crederetur, cui ſe plerique viri magni, qui feliciter reipublicae praefuerant, addixerant, huius potiſſimum ſectae decreta diſcenda ſibi propoſuit, praeceptoresque in hunc finem ſibi elegit Stoicos. Cuius rei ſibi ſtudium primum excitauiſſe Diognetum ipſe ANTONINVS [a] ſcribit, cui ſe debere ait, „quod philoſophiae ſe addixerit, quodque Bacchium primum, tum Tandaſidem et Marcianum audiuerit [b], quod dialogos, puer adhuc, conſcripſerit, quodque pro ſtratis grabatulum, ac pellem expetiuerit, ceteraque inſtitutionis Graecanicae adminicula.“ His ducibus in Stoica ſapientia paulum prouectior Sexto Chaeroneo [c], Iunio Ruſtico, Claudio Maximo, et Cinnae Catullo Stoicis in diſciplinam ſe tradidit. Inter quos prae-

q) l. c. DIO L. LXXI.
r) DIO L. LXIX.
s) Epiſt. ad Ruſticum.
t) L. IV. epiſt. 3.
u) Saturnal. L. V. c. 1.
x) loc. cit.
y) In grat. act. ad Gratian.
z) L. I. §. 11. conf. GATAKER. ad h. l.
a) L. I. §. 6.
b) Valde incertos hic locus tenuit viros doctos qui iſti philoſophi fuerint, cum nec in Capitolino nec alibi eorum fiat mentio. Vnde in eam deſcendere ſententiam critici acuti Is. CASAVBONVS ad l. c. Capit. et TH. GATAKER. ad l. c. Antonini, corrupta eſſe haec nomina, et pro Tandaſide ponendum, Androne, pro Marciano Moecianum. Alii Baſilidem ſubſtituunt, quem Marco praeceptorem extitiſſe ait EVSEBIVS ad Olymp. CCXXXI. vbi ait: Apollonium Chalcidenum, et Baſilidem Syropolytanum (pro quo Scythopolitanum legendum, vid. RELAND. Palaeſt. L. III. p. 998.) Marci praeceptores fuiſſe, quem ſequitur Georgius Syncellus et Marianus Scotus, ad quos prouocant GATAKERVS l. c. et FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 62. Aſt hic quoque Baſilides adeo ignotus eſt, vt, an fuerit vnquam, ferme dubitauerit HEVMANNVS act. phil. Vol. III. p. 155.
c) Dictum de eo §. antecedente.

praecipue Iunium Rusticum, cum Iunio Rustico seniore, (quem ob vitam Thraseae Paeti interfectum esse supra monuimus, quemque huius parentem fuisse coniicit IONSIVS [d]) non confundendum, maxime reueritus est atque sectatus; testeque CAPITOLINO [e], quod domi militiaeque polleret, et Stoicae disciplinae peritissimus esset, cum eo omnia communicauit publica priuataque consilia, eique etiam ante praefectos praetorio semper osculum dedit, et consulem iterum designauit, et post obitum a senatu statuas postulauit. Dignum vero his honoribus fuisse, ipse satis prodit, talem nobis in Iunio philosophum delineans [f], qualem exoptauerit sibi quilibet, qui philosophiam vitae caussa addiscendam statuerit. „Ait enim: Accepisse se a Rustico, quod in eam cogitationem deuenerit, „correctione et emendatione indigere se, quodque ad aemulationem am„bitionemque sophisticam nullus declinauerit, quod item rhetoricae, poë„ticae, et dictionis elegantioris studiis abstinuerit: ne togatus intra aedes „obambularet, neue eiusmodi alia, quae fastum saperent, faceret. Epi„stolas etiam simpliciter scriberet, ad haec vt placabilis et reconciliatu „facilis esset aduersus eos, qui offensionis caussam dederint, aut delique„rint aliquid, simulatque illi in gratiam redire voluerint, porro vt accu„rate legeret, nec comprehensione summaria contentus esset, nec gar„rulis quibusue temere assentiretur. Tantum debere se huic, quod Epi„cteti commentarios legerit, quorum is e domo sua copiam sibi fecerit. „Eiusdem fere generis philosophum Maximum fuisse prodit; accepisse se „enim ab eo, sui compotem esse, ait [g], nec vlla in re transuersum abripi, „sed et animo bono esse, cum in morbis tum in aliis casibus aduersis; „moribus esse probe temperatis, suauibus, verendis, negotia obiecta ci„tra quiritationem conficere. Laudat etiam eum, quod ita se gesserit, vt „fidem quibusuis faceret, quaecunque diceret, ex animi sententia dixisse, „quaecunque faceret, animo haud malo fecisse. Didicisse porro ab eo, „nihil admirari, ad nihil obstupescere, nusquam festinum aut segnem esse, „nusquam perplexum aut deiectum, aut ringi solitum, nec rursus iracun„diae aut suspicionibus deditum, adhaec benefacere promptum et igno„scere, veracem item esse et peruerti nescium, nec qui corrigi opus ha„beret. Quin et hoc inter laudes eius refert, quod nemo quisquam in„uentus sit, qui vel contemtui ab illo se haberi existimaret, vel praestan„tiorem se illo opinaretur; quodque vrbanitatis laudem nunquam affecta„uerit.“ Ex qua Maximi imagine facile iudicari posse putamus, recte fecisse Capitolinum, qui Maximum inter Stoicos retulit, fallique eos [h], qui hunc Maximum, Tyrium illum fuisse autumant, de quo supra inter Platonicos mentio facta est: praesertim cum tempora non concordent: Maximum enim Tyrium sub Commodo Romam venisse [i] supra demonstrauimus.

d) l. c. p. 371. e) l. c. c. 3.
f) L. I. §. 7. g) loc. cit.
h) Praeiuit in errore EVSEBIVS in Chron. quem exscripsere Syncellus et Marianus Scotus; secuti sunt Ios. SCALIGER. ad Euseb. et IAC. CAPELLVS Cent. II. Hist. eccles.
i) Vid. SVIDAS in Max. T. II. conf. GATAKER. ad Ant. I. 15. p. m. 25.

uimus. In eandem vero morum probitatem maximi ingenii rectaeque voluntatis adolescenti inspirandam ceteros quoque philosophiae magistros conspirauisse, ipse non negat. „Habere se enim, ait [k], a Catulo, ne insuper haberet amicorum queremonias, etiamsi ratio earum nulla subesset, sed in statum ipsos pristinum restituere anniteretur, vt praeceptores „promte impenseque praedicaret, liberosque suos affectu sincero prosequeretur.“ Tantis ducibus vsus Antoninus philosophus, mirum non est, mature puerum vix duodecennem Stoicum philosophum expressisse. Quamuis vero, animi propensione praeter modum graui et seuera Stoicam potissimum disciplinam sequendam sibi statuisset, non recusauit tamen, more seculi sui, aliarum quoque sectarum audire philosophos, vt, quae illi philosophiae praecepta traderent, cognosceret. Peripateticae itaque doctrinae callentissimum, Claudium Seuerum [l] praeceptorem habuit, et in Platonica philosophia Alexandrum [ll], quem ipse quoque laudat, quod „ab eo acceperit, ne crebro neue necessitatibus adactus, aut dicto aut „scripto significaret alicui, non vacare se: neue hoc modo sub negotiorum distinentium praetextu officia ea, quae vitae huius necessitas ab nobis exigunt, solens desereret.“ Stoicae vero philosophiae manuductione ad iurisprudentiam Romanam vsus, praestantissimum iuris Romani interpretem Lucium Volusianum Maecianum [m] audiuit. Sed et operam pingendo, teste CAPITOLINO [n], sub magistro Diogneto dedit. „Laudat „hunc Diognetum imperator, quod ab eo didicerit, ne rebus inanibus „studium impenderet, neue eis fidem adhiberet, quae a praestigiatoribus „magisque de daemonibus auerruncandis, de incantationibus aliisque eius„modi imposturis dicuntur: ne coturnices ad pugnam aleret, neue rebus „eius-

k) L. I. §. 13.

l) Seueri praeceptoris non meminit Antoninus, sed fratris Seueri, L. I. §. 13. at fratrem Marci adoptione, non genere Verum fuisse DIO et CAPITOLINVS testantur. Vnde pro Seuero Verum reponendum esse iudicat IOS. SCALIGER ad Euseb. et CL. SALMASIVS ad l. c. Capitolini. Acute vero monuit GATAKERVS, cum Verus ille vitae impurissimae et flagitiosissimae fuerit, moribusque perditissimis et profligatissimis, non videre se, qui potuerit in tam foetido faeculentoque sterquilinio virtutum istiusmodi seges vlla, nedum tam ampla quam istic depingitur, deprehendi. Mauult itaque, intelligi hic Claudium Seuerum, Peripateticae philosophiae θιασώτην, praesertim cum nullibi eius alio loco mentionem faciat. Ast cur ἀδελφὸν vocat? et cur ita infra hoc nomen reperit? Pro desperato itaque hunc locum habet criticus acutus. Nec ac rem tangit DACIERIVS, qui fratris instar Marcum amauisse Seuerum putat: hoc enim verbis Antonini non satisfacit.

ll) Cum inter philosophos multi Alexandri fuerint, difficile statui potest, quis ille Alexender fuerit? Alexandri cuiusdam Platonici, qui Pelopleton dictus est, et de quo memorabilia quaedam tradit PHILOSTRATVS de vit. Soph. L. II. c. 5. p. 570. supra meminimus. Hunc inter praeceptores Marci reponendum esse putat GATAKERVS ad l. c. Ant. Ast inuito hoc fit Philostrato. Is enim narrat: „Virilem aetatem cum attigisset, legationem obiisse pro Seleuciae patriae emolumentis ad Antoninum „primum, sed ob ornatum femineum contemtum esse, Marcum vero postea inter Pannonicas gentes versatum, eum ad se demum vocasse, vt ipsi ab epistolis Graecis asset.“ Ita vero Marco iam regnanti demum innotuit, eiusque fuit Alexander Platonicus ab illo Sophista, qui in philosophia parum excellebat, quamuis esset orator disertissimus. Addi vero Platonicorum catalogo Alexander Marci praeceptor potest apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. pag. 52.

m) De eius libro: de asse eiusque partibus, quem suis notis illustratum cum HOTTOMANNO de re nummaria edidit ELVINETVS, Par. 1565. et GRONOVIVS libro de sestertiis, et GRAEVIVS thes. antiqq. Rom. T. XI. inseruit, vid. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 817. de ICto hoc ipso MENAG. amoen. iur. c. 5.

n) L. I. §. 6.

„eiusmodi animum adiiceret, vtque libere dicta aequanimiter sustineret, „eidemque debere se, quod philosophiae animum adiecerit.“ Conuenire haec magis philosopho, quam pictori, quilibet videt, id quod maximos viros IOSEPHVM SCALIGERVM et CLAVDIVM SALMASIVM [o] commouit, vt inter Diognetum philosophum et pictorem distinguerent. Recte vero, nisi fallimur, monuit GATAKERVS [p]. Marcum philosophum Diognetum nullum appellare, et potuisse pictorem eum ad philosophiae studium impellere, monitaque eiusmodi illi suggerere, etiam qui philosophiam non esset professus: sed nec pingendi artificium quicquam impedire, quo minus et philosophiam profiteretur, eadem saltem imbutus fuerit, cum inter disciplinas liberales pictura quoque olim haberetur. Nec his obstat, quod VOSSIVS [q] vult, apud Romanos exiguum pingendi arti honorem fuisse, vt mirandum non sit, si paucissimi eam exercuerint: nam hoc non inde profectum, quod Romani putauerint, infra suam dignitatem esse, si pingerent; sed quod cum armorum studiis prudentiaeque ciuilis atque eloquentiae artibus id commode stare non posse crederent, quippe quae tantum otii, quantum ad pingendi artem requiritur, non relinquant, quodque aliis studiis vtendum esse statuerent, quibus ad dignitates liceret grassari. Neque tamen vel seruilem fuisse, vel sine honore iacuisse inter nobilitatem Romanam artem pingendi, vel vnius C. Fabii, Marci filii exemplo constat [r], qui cum patricia gente ortus esset, teste PLINIO aedem Salutis pinxit, indeque Pictoris cognomen familiae intulit primus. Nec aliis quoque exemplis destituimur, quibus constat, homines ingenuos et philosophiae simul et arti pictoriae vacauisse: cuius exemplum cum ex Eunapio supra retulerimus [s], longius ab instituto nostro hoc in argumento digredi opus haud est. Diognetum itaque πρὸς τῷ καθαρῷ τῆς ἄλλης παιδείας κατὰ γραφικὴν φιλοσοφῆσαι, vt EVNAPII [ss] phrasi vtamur, id est, *philosophiae studio, quod mentem purgat artem quoque pingendi adiecisse* nulli dubitamus. Ita vero culturae animi vbi prospectum erat, ad corpus quoque exercendum artes adhibitae, venationes, palaestrae reliquaque iuuentutis exercitia, inter Graecos pariter et Romanos vsu recepta, pugilatus, cursus, pilae lusus [t]. Addit DIO [u] apros etiam venatum iuisse, atque cum his saepe ferocissimis conflixisse, non sine admiratione omnium scribit. Eiusmodi enim exercitationibus non robur tantum corporis acquiri, sed id ad tolerantiam quoque, quam Stoica philosophia maxime commendabat, idoneum firmumque reddi, statuebat. Veritatis tamen et virtutis studium cum rebus omnibus anteponeret, facile ab his omnibus eum abduxit philosophia, quam adamare coeperat Stoica, quam animi contentionem valde augebat natu-

o) ll. cc.
p) Ad l. c. Antonini.
q) De quatuor artibus popular. c. V. §. 56. p. 88. seq.
r) L. XXXV. c. 4.
s) Sect. IV. in Prisco, Hilarium in vtroque genere excelluisse ait EVNAPIVS l. c.
ss) Ibid.
t) CAPITOLIN. c. 4.
u) loc. cit.

naturalis constantia et grauitas; quae puero adhuc inerat [v]. Duodecimum itaque ingressus annum, relictis, quibus patriciae gentis adolescentes tenebantur, voluptatibus habitum Stoici philosophi sumsit [w], et pallium indutus humi cubuit, vixque a matre eo perductus est, vt instrato pellibus lectulo accubaret [x]. Qua ratione ostendit, tolerantiam Stoicam, et austeritatem disciplinae Zenonianae illi vehementer arrisisse [y]. Et diligentiorem quidem attentioremque ad sapientiae praecepta discipulum porticum habuisse nunquam in confesso est, in cuius laudibus id potissimum ponendum, quod non tantum ad acquirendam philosophiae cognitionem omnem, quam potuit, adhibuit operam laboremque, sed praeceptoribus etiam vsus praestantissimis, cuncta, quae vel ex praeceptis eorum vel exemplis didicerat, in eum collineare scopum iussit, vt in vita optimos mores virtutemque viuam exprimeret: quod qua ratione a praeceptoribus acceperit, ipsum iam confitentem audiuimus. Quam animi non scholae vel ostentationi, sed vitae et emendationi philosophantis praestantiam iure suo laudibus extulerunt veteres [z] et recentiores [a] docti bonique omnes. Quanti vero eruditionem atque sapientiam optimis praeceptoribus ducibus haustam fecerit, nulla re magis prodidit, quam honoribus, quibus praeceptores prosecutus est. Iunium enim Rusticum et Frontonem ad Consulatus dignitatem euexisse et post mortem statuis honorasse supra ex Capitolino retulimus, qui addit: tantum honoris magistris suis detulisse, vt imagines eorum aureas in larario haberet, ac sepulchra eorum aditu, hostiis, floribus semper ornaret. Tantis vero et naturae dotibus et artium atque philosophiae ornamentis cum condecoratum haberet iuuenis optimus animum, et, vt nobilitate alios superabat, ita literarum optimarum cognitione, artiumque et scientiarum praestantia omnes anteiret, commouit praeclara virtutis in adolescente lucentis indoles Hadrianum imperatorem, vt eum acerrime diligeret, sibique iungi et a se pendere iuberet, adeo vt in gremio Hadriani educatum dicat CAPITOLINVS [b]. Cuius tanta in eum fuit gratia, vt per omnes honorum gradus eum extolleret, et honore atque publicis

v) CAPITOLINVS c. 2. EVTROPIVS L. VIII. p. m. 585. SVIDAS in Marcus T. II. p. 501. Ast valuisse semper hanc naturalem indolem seueram ad amplectendam Stoicam disciplinam, Zenonis, Catonis Vticensis, aliorumque exempla demonstrant.

w) Ibid.

x) De lectulis lucubratoriis hoc intelligendum, quibus pelle instratis philosophi studebant, SVETONIVS in Aug. c. 78. SENECA ep. 72. OVIDIVS Trist. L. I. eleg. 10.

Non haec in nostris, vt quondam scribimus hortis
Nec consuete meum lectule corpus habes.

Scilicet in istis lectulis scribebant, super femore collocata charta, non vt nos in pluteis vel mensis, conf. CASAVBON. ad l. c. Sueton. Veterus autem, Diogneto auctore, pro stratis grabatulum et pellem Graecanico Stoicorum instituto commendauit, vt ait ipse L. I. §. 7. De eiusmodi scimpodio Graeciensi vide etiam GELLIVM L. XIX. c. 10.

y) Duriter habitos fuisse apud Stoicos iuuenes philosophiae operam nauantes ex PERSIO constat, qui Sat. III. v. 53. seqq.

Quaeque docet sapiens braccatis illita Medis
Porticus insomnis quibus et detonsa iuuentus
Inuigilat, siliquis et grandi pasta polenta.

conf. CASAVBON. ad h. l.

z) CAPITOLINVS c. I. EVTROPIVS l. c. VICTOR. in M. Ant. p. m. 354. DIO l. c. SVIDAS l. c. HERODIANVS L. I. et veteres fere omnes, qui de eo scripsere.

a) Vid. quae collegit THOM. POPE-BLOVNT. Censur. cel. auct. p. 169.

b) c. 4.

publicis Xeniis ei deferret. Octauo enim aetatis annó in collegium Saliorum eum retulit, in quo sacerdotio praesul et vates et magister factus est; vbi vero XV aetatis anno virilem togam sumsit, ei L. Ceionii Commodi filiam desponsauit, quem sibi successorem destinauerat [c]: vrbi etiam in Latinis feriis ex eius voluntate praefectus est, in quo honore praeclarissime se gessit. Quibus artibus ita Hadriano se commendauit Marcus, vt decrescentibus principis viribus, illum collegam et successorem sibi elegisset, nisi immatura obstitisset aetas. Ast, vt de hoc sibi iuuene, in quo Romani imperii salutem vertere probe videbat, certius prospiceret. Ceionio Commodo fatis erepto Antoninum quidem Pium in adoptionem elegit, ast ea conditione, vt sibi M. Aurelium adoptaret successoremque destinaret, et hic Lucium Verum, Ceionii filium eligeret [d]. Qua imperatoris voluntate ad summum honorum et dignitatum apicem Marco Aurelio via patefacta est. Qui splendor quamuis summus esset, tantum tamen abest, vt oculos Marci Aurelii fascinauerit, quo minus onus latens cernerent, vt potius teste CAPITOLINO [e], vbi comperit, se ab Hadriano esse adoptatum, magis esset deterritus, quam laetatus: iussusque Hadriani priuatam domum migrare, inuitus de maternis hortis recesserit, cumque ab eo domestici quaererent, cur tristis in adoptionem regiam transiret, disputaret, quae mala in se contineret imperium. Scilicet iuuenem philosophiae praeceptis accurate imbutum natura regni latere non potuit, nec is ignorare, quam fortes humeri tanti oneri ferendo pares requirantur. Verisimile quoque est metuisse philosophum iuuenem, ne imperii cura meditationi obesset, cui tamen totum se addixerat, neue imperii Romani conditio tum non admodum laeta, et curis innumeris grauis, aliquid postularet, quod philosopho indignum iudicare posset. Ab eo tempore Aurelii Antonini nomen sumsit, quod in Aureliani Antonini familiam adoptionis iure transiisset, et mox quaestor factus est. Neque tamen honores maximi philosophi animum mutauerunt, vt a pristina virtutis via quicquam recederet, cuius laudabile exemplum dedit, quod, narrante CAPITOLINO [f], adoptatus in aulicam domum omnibus parentibus suis tantam reuerentiam, quantam priuatus exhibuit, fuitque haud secus rei suae, quam in priuata domo parcus ac diligens, pro instituto patris volens agere, dicere, cogitare. Post excessum Hadriani dissolutis per Antoninum Pium sponsalibus, quae cum L. Ceionii Commodi filia inierat, filiam ille Faustinam ei destinauit, quae L. Vero desponsata erat, ast quam ducere is propter aetatis immaturitatem non poterat. Quaestoris adhuc atque consulis secum dignitatem contulit, et Caesaris appellatione donauit, aulico fastigio inuitum licet ornauit, honores ei cumulauit, quos enumerare hic omnes opus non esse putamus. Id vero non

c) SPARTIAN. in Hadr. c. 23.
d) IDEM c. 24. CAPITOL. c. 5. DIO L. LXXI.
e) cap. 6.
f) Ibid.

non negligendum, tantis ita circumſeptum Marcum Aurelium laboribus fuiſſe concatenatis, vt qui totum ſe antea philoſophiae ſtudio dederat, magna inde inſtituti ſibi cariſſimi ſentiret impedimenta. Quibus tamen non obſtantibus, cum tantis honoribus occuparetur, cum formandus ad regendum, vt ſcribit CAPITOLINUS f), ſtatus reipublicae patris actibus intereſſet, ſtudia tamen cupidiſſime frequentauit. Nec refragatus eſt Antoninus Pius, qui cum probe intelligeret, nihil reipublicae Romanae feliciter gubernandae aptius eſſe philoſophia Stoica, et ſponte alacriter currenti calcar voce et exemplo addidit, et Apollonium Chalcidenum g), magnae famae philoſophum ex Zenonis familia Athenis arceſſi iuſſit. Cuius doctoris inſtitutione ad ſummam Stoicae doctrinae cognitionem peruenit, tanta aſſiduitate in philoſophiae ſtudium incumbens, vt licet iam in imperatoriam dignitatem eſſet aſcitus, tamen ad domum Apollonii diſcendi cauſſa veniret. Tum Fauſtinam Antonini Pii filiam vxorem duxit, in qua amplam exercendi philoſophiam Stoicam palaeſtram inuenit. Etſi enim magnis naturae dotibus erat conſpicua, animi tamen leuitate formae pulchritudinem ſuperans, cum matris veſtigia ſequeretur, maluit thorum imperatoris polluere, et indigna tanto faſtigio vita colendam ſe procis exponere, quam caſto amore maritum reuereri. In quo malo perferendo animum iniuriae tantae patientem, nec commotum ideo ita Marcus probauit, et tranquillitatem mentis in tantis coniugii fluctibus ita immotam ſeruauit, vt non deeſſent, qui negligentiam Marci accuſarent, qui ſine animaduerſione illa pertulerit, quae indecora ſibi faſtigioque Romani imperii turpia eſſe probe intellexerit h). Aſt non reſpexerunt Marci cenſores ad Stoae praecepta, quae ea omnia, quae extra nos, neque in noſtra poteſtate ſita ſunt, curanda non eſſe iubent, eo quod ad noſtram felicitatem non pertineant. Quamuis autem honoribus cumularetur Marcus, et a ſummo faſtigio parum

f) Ibid.

g) Fuit Apollonius Chalcidenus, alii Chalcedonium vocant, ex Bithynia, DIO l. c. Nicomedienſem dicit, veterum ſuffragiis deſtitutus. Hominem fuiſſe Stoicae quidem philoſophiae cognitione praeſtantiſſimum, ſed ſcholaſticos ſequentem mores, ex eo diſce, quod narrat CAPITOLINUS in Antonino Pio c. 10. cum Apollonium Chalcide (Athenis ait LUCIANUS in Demonacte T. II. p. m. 576.) acciuiſſet, et ad domum Tiberinam, in qua habitabat imperator, vocaſſet, vt ei M. Antoninum traderet, atque ille dixiſſet, „non magiſter ad diſcipulum „debet venire, ſed diſcipulus ad magiſtrum, eum riſit dicens: „facilius fuit Apollonio e „Chalcide Romam venire, quam e domo ſua in „palatium. Addit Capitolinus, imperatorem eius auaritiam, quam Demonactem quoque acute riſiſſe teſtatur LUCIANUS l. c. mercedibus notaſſe. Laudat tamen Apollonium Marcus, „quod ab eo didicerit, vt liber eſſet, firmumque ac certum citra fluctuationem omnem „conſilii ingeniique tenorem retineret; neque „aliud quidquam vel minimum, praeter rationem ſolam intueretur, vt idem ſemper eſſet, „in doloribus acerrimis, in liberorum amiſſione, in morbis diuturnis, ad haec quod in ipſo, „tanquam in exemplari viuo conſpexerit euidenter, poſſe eundem, prout occaſiones ſe dabant, et vehementiſſimum, et remiſſum eſſe, „ſed et quod in diſciplinis tradendis neutiquam „moroſe ſe gereret, quodque hominem viderit, „qui peritiam ſuam, et in theorematibus tradendis ſolertiam, bonorum ſuorum minimum „exiſtimare ſe palam faceret: quod didicerit ab „eo, et quomodo beneficia ab amicis accipere „oporteret, vt nec acceptis obnoxius fieret, „nec citra ſenſum tamen omnem tranſmitteret.“ Talem cum ſe Marco praeberet Apollonius, mirum non eſt, ad domum eius diſcendi cauſſa acceſſiſſe Caeſarem iam deſignatum.

h) Fuſe et eleganter Fauſtinae Marcique hiſtoriam perſequitur DE SERVIES hiſt. des femmes des empereurs T. III. p. 122. ſeqq. qui legendus.

parum abesset, tanta tamen in eo virtus valuit, vt, quam accepisset dignitatem et potestatem, ad amplificandam reipublicae felicitatem et emolumenta imperii ciuiumque salutem tantum adhiberet, sicque luculento exemplo ostenderet, quid institutio prudens et philosophiae praeceptis nixa in principe valeret: quibus artibus ita Antonino Pio commendatus est, vt nihil fere sine illo in imperio faceret, Marcus autem industriam, probitatem, fidelitatem et amorem ei luculenter probaret. Et his quoque munimentis aduersus obtrectatorum calumnias [i], qui clanculum auocare patris ab eo animum tentabant, se tegebat et custodiebat, sic vt integra Antonini Pii illi ad mortem vsque seruaretur gratia, et cum aduersa valetudine corriperetur, spesque sanitatis recuperandae omnis decollasset, vocatis ad se amicis ac praefectis successorem sibi in imperio solum Marcum Aurelium designaret, nulla L. Veri iniecta mentione, et ita se placidissime mori luculentis signis ostenderet [k]. Ita viuis erepto Pio A. V. C. IↃCCCCXIV. A. C. CLXI, a senatu imperii habenas capessere Marcus, inuitus licet, coactus est. Quem campum ingressus, cum philosophiam vbique sibi comitem haberet, aequanimitatis philosopho dignissimae exemplum infrequens et admirandum edidit, quidque in formandis animis sapientiae studium valeat, non sine omnium stupore demonstrauit. Solus enim regnare cum posset, idque sibi vni dignitatis fastigium seruare, quod ab Augusti aetate non nisi vnus tenuerat, maluit tamen generosi animi et philosophiae cura atque emendatione feliciter subacti impulsu Lucium Verum insolita prorsus ratione collegam in imperio asciscere, et vt firmum esset societatis tantae vinculum, Lucillam filiam ei despondere [l]. Quamuis autem diuersa longe a Marci animo indole Verus esset, quae philosophiae munere nunquam rite purgata in alia omnia abibat, tanta tamen fuit Marci Aurelii Antonini prudentia, tamque accurata aequi rectique custodia, vt nunquam Verus aliquid susciperet, ex quo respublica detrimentum capere posset, ut non vigili Marci cura ad rectos fines emendaretur. Quo factum est, vt *adepti imperium*, teste CAPITOLINO [ll], *ita ciuiliter se ambo agerent, ut lenitatem Pii nemo desideraret, cum se Marcus totum philosophiae in imperio exercendae, daret, amoremque ciuium imperii aequitate et lenitate affectaret.* Cuius memorabile prorsus exemplum edidit imperator optimus erga Christianos. Hi ex omnibus prouinciis innumeris praesidum ac magistratuum epistolis accusabantur, et nouae superstitionis poscebantur repagula. His malorum publicorum, quibus eo tempore valde premebatur Romanum imperium, caussa inscribebatur omnis, quod iram Deorum ob neglectam in sui cultus contemtores vindictam in imperio Romano excitassent: hi grauissimorum criminum postulabantur, contra hos persecutiones infligendae petebantur. Et dubium non

est,

i) Omuli obtrectationes clandestinas narrat CAPITOLINVS l. c. k) IDEM c. 7. l) Ibid. conf. SALMASIVS ad h. l. ll) cap. 8.

eſt, prouinciarum praeſides a ſacerdotibus inſtigatos eo maiorem obtinendi contra Chriſtianos quod flagitabant, concepiſſe fiduciam, quo magis imperatorem philoſophiae addictiſſimum abhorrere ab eiusmodi placitis credebant, quae Stoica quoque principia, Deorum cultum confirmantia, euerterent. Verum longe aliter res cecidit, memorque Marcus quod a Diogneto didicerat, vt a ſuperſtitione cauſſas praeternaturales rebus naturalibus aſſignante ſibi caueret, Pii quoque lenitatem, et aequitatem, quam philoſophia commendabat, ſibi imitandam ratus, iniuſtis conatibus fibulam impoſuit, data ad publica Aſiae comitia, quae Epheſi tum habebantur epiſtola, qua laudata religionis Chriſtianorum conſtantia, quae immortalem illum Deum veneretur, ſtatuit, *eos nulla moleſtia afficiendos eſſe, niſi forte contra ſtatum imperii Romani aliquid moliri videantur; et ſi quis pergat cuiquam illorum negotium faceſſere ex eo, quod Chriſtianus ſit, delatum quidem crimine abſoluendum, tametſi conſtet, eum reipſa Chriſtianum eſſe, delatori autem ipſi poenam luendam eſſe.* [m]. Perueniſſe hac occaſione in manus Marci libros quosdam Chriſtianorum, quos inſpexit, eo magis veriſimile putamus, quo magis contra tam atroces accuſationes a prouinciarum rectoribus perſcriptas non inique de Chriſtiana religione iudicat, eosque vnum immortalem Deum colere ſtatuit. Nec dubitamus aſſerere, tranſtuliſſe ex ſcriptis Chriſtianorum in ſuam rem quaedam Antoninum, quae cum placitis porticus conſpirare credebat: id enim loca quaedam eius in commentariis ad ſe ipſum occurrentia valde ſuadent [n]. Ceterum mox primo imperii anno natus ei eſt Commodus, quem cum vtero gereret mater Fauſtina, portenta dira ſignificauiſſe, quale monſtrum editura eſſet imperatoris vxor, narrat LAMPRIDIVS [o], euentu triſtiſſimo rem comprobante, et ſuſpicionem eorum firmante, qui conceptum ex gladiatore quodam a Fauſtina coniecerunt. Adeo etiam in philoſophiae aruis non deſunt infelicitatis naturalis exempla, nec penes parentes prudentes, probosque ſemper eſt, ſui habere et educare ſimiles filios. Nihil enim in ſe deſiderari paſſus eſt Antoninus, vt filius, cui ſpes imperii deſtinabatur, praeclare et fecundum ſapientiae praecepta educaretur, praeceptores enim, teſte HERODIANO [p], ei optimos adhibuit, et vt lubricam formaret filii indolem, vehementer laborauit: aſt impedire non potuit, vt non tam bono patre genitus (niſi alienus ſanguis thoro eius illatus fuerit) peſſime degeneraret, monſtrumque euaderet, quale vix vidit orbis Romanus. Eandem pruden-

m) Edictum imperatoris Apologiae ſuae adiecit IVSTINVS, ſeruauit etiam EVSEBIVS Hiſt. eccl. L. IV. c. 13. qui tamen perperam ad Antoninum Pium refert, VALES. ad l. c. Inde recentiores repetierunt, vid. FRANC. BALDVINVS ad edicta imperat. in Chriſtianos p. 87. DACIER. vit. Anton. p. m. 8. et Oxonienſis Comment Antonini de ſe ipſo editio.

n) Vid. L. III. §. 11. L. VIII. §. 15. L. IV. §. 23. L. XI. §. 8. L. VIII. §. 10. Plura diximus ea de re in Tempe Heluet. T. III. Sect. II. p. 560. ſeqq.

o) In Commodo c. I. vbi fabula quoque narratur, qua adulterium Fauſtinae et illatus domui imperatoris ſanguis adulterinus tegebatur. Conf. DE SERVIES Hiſt. des femmes des empereurs T. III. p. 140.

p) Lib. I.

dentiam philoſopho dignam erga Verum exercuit, quem aduerſus irruptiones hoſtium imperii cum exercitu miſerat, Lucillamque filiam ei deſponſauerat. Oculis enim Antonini, cuius reuerentia latentem in Vero vitiorum ſegetem aliquantiſper repreſſerat, ſubmotus, ampliſſimumque effundendi in ſcelera quaeuis animum, nactus campum, ita turpiſſimis voluptatibus, ſe immerſit, dum interea per duces cruenta cum barbaris bella gererentur, vt ad Canuſium in grauem et fere deſperatum morbum incideret. Ex quo ereptus vbi in Syriam perrexit, in voluptatis horto, Daphne, quod ſuburbium erat Antiochiae foediſſimis voluptatibus ita infame, vt qui famae ſuae et honori conſulere vellent, id non accederent, totum ſe obſcoenis et abiectiſſimis voluptatibus immerſit, ducibus Parthicum interim bellum magnis victoriis conficientibus, quorum gloriam ſibi vindicauit princeps ineptiſſimus [q]. Quid ad haec Marcus philoſophus? Ille nihil temere, nihil inconſiderate acturus, vitia Veri, quaſi neſciens, diſſimulabat, et vt corruptum voluptatibus animum dulci remedio corrigeret, Lucillam ei filiam in matrimonium dabat, ratus ita amorem ei figi melius, et a turpibus ſcortis auocari poſſe. Eam itaque ad Verum miſit, ad praeſides prouinciarum ſcribens, ne quis filiae occurreret, indeque ciuibus incommoda exorirentur. Verus acceptam coniugem Antiochiam deduxit, eamque non meliorem, quam ipſe erat, expertus eſt, ſtrenue impudicae matris veſtigia calcantem et parentis famam vita turpi polluentem [r]. Duces vero confectis ex voto bellis, ad pacem et incolumitatem prouincias reduxerunt, qua victoria modeſte, vt philoſophum decebat, vſus eſt Antoninus, praeſertim cum communem laetitiam graues calamitates turbarent, Vero peſtilentiam ſecum ex orientis prouinciis Romam deferente, Germanis cis Rhenum ſeditionem concitantibus, et ita omnibus in Italia bellis ardentibus, quibus ſuperuenit Marcomannorum et Quadorum defectio, quae terrore totum Romanum imperium repleuit. Quibus repellendis ſacra et profana omnia mouerunt imperatores, et ad ſuperſtitionem, quod in Antonino mireris, delapſi vndique ſacerdotes, Romam arceſſiuerunt, peregrinis etiam ritibus, luſtrationibus et ſacrificiis totam vrbem repleuerunt [s]. Ambo vero hoſtibus obuiam euntes, prima contra eos pericula felici ſucceſſu fecerunt; Alpesque, inuito licet Vero, transgreſſi, ſeparatis proeliis hoſtes fuderunt, poſtea Aquileiam reuerſi ſunt. Vnde Romam cum redire cogitaſſent, Verus apoplexia correptus obiit: quem peſtilentia alii extinctum volunt, aut veneno ab vxore Lucilla, pellicem Fabiam iniquo animo ferente, exhibito [ſ]. Ita quidem collega, qui oneri magis quam honori erat imperio, Marcus liberabatur, calamitates vero publicae vehementer

 eum

q) Multis hanc infamiam Veri proſequuntur ſcriptores hiſtoriae Auguſtae, ex quibus omnia eleganter enarrauit DE SERVIES l. c. p. 179. ſeqq. qui videndus. Vbi etiam nos quaedam, quae lucem poſtulabant, ad eum in verſione Germanica adiecimus.

r) CAPITOLIN. in Marco cap. 15. in Vero c. 7. DIO L. LXXI. DE SERVIES loc. cit.

s) CAPIT. ll. cc.

ſ) IDEM in Marco c. 14. in Vero c. 9.

eum vrgebant, et angebat publicus de iis luctus. Qui tantus fuit, vt, quae tot calamitatibus inſuperabilis hactenus fuerat, virtus Stoica ſuccumberet, et communis vox populi, quae nouam Chriſtianorum religionem accuſabat, quod ob Deorum contemtum, raritatemque in templis, deriſas ceremonias, occidentesque veterum ritus religionum nouarum ſuperſtitionibus eiusmodi calamitates publicae immitterentur, victoriam de aequiſſimo imperatore reportaret. Nam et delatoribus, quod alias nunquam fecerat, credidit, et praeſidibus prouinciarum ſuppliciis excruciare Chriſtianos permiſit, vt populum ſeditionem minantem aliquo modo compeſceret, et ita perſecutionem illam permiſit, qua eo imperante eccleſiae Chriſtianae, maxime Gallicae, graui clade affectae ſunt [ſſ]. Quod cum ab aequitate et lenitate Marci expectari non potuerit, occaſionem dedit viris doctis quaerendi, quae cauſſa Antoninum permouerit, vt contra philoſophiae ſuae, animique rationes tam triſtia in Chriſtianos ſtatueret? Et illi quidem, qui culpandum nihil in Antonino, laudanda omnia, inueniunt, inter quos eſt DACIERIVS [t], in praeſides rectoresque prouinciarum, et tumultuantem plebem culpam fere omnem coniiciunt. Alii turpiter ſe dediſſe, et oblitum principia, quae olim ſecutus eſt, Antoninum fuiſſe, non negant. Nos ab omni quidem hac in re culpa liberari non poſſe Marcum opinamur. Nam quod Dacierius cauſſam omnem in prouinciarum rectores reiicit, qui edicto Caeſaris, vt illi tantum tollerentur, qui faſſi fuerint, ceteri continuo liberarentur, abuſi in quoscunque promiſcue ſaeuierint, cumque imperator criminum conuictos ſuppliciis afficere iuſſiſſet, falſis vſi teſtibus publicam inter Chriſtianos ſtragem ediderint, id inuitis veterum teſtimoniis dici rerum Chriſtianarum circa haec tempora peritos latere non poteſt. Nihil vero in tota re eſt, quod ab Antonino cetera optimo principe expectari non potuerit, modo ſupponamus, quod veteres teſtantur, calumniatores apud imperatorem detuliſſe, adeo atros eſſe homines Chriſtianos, omnique ſana ratione carentes, vt peccaturus non ſit, ſi eos e medio tolleret. Non denegamus vel lenitatis vel aequitatis laudem Antonino, nec faciendum eſſe putamus cum AMMIANO MARCELLINO [u], qui ſuperſtitionem ei obiicit, cum ipſe hoſtem ſe illius profiteatur, ita a Diogneto edoctus. Etſi enim, more

ſſ) Pluribus de hac perſecutione hiſtoriae ſacrae enarratores EVSEBIVS praeſertim, H. E. L. V. c. 1. et ex recentioribus illi quoque conſulendi ſunt, qui hiſtoriam martyrii Chriſtianorum excuſſerunt, vbi etiam H. DODWELLI ſententia diſſ. Cyprian. XI. §. 53. examinari ſolet de paucitate martyrum huius perſecutionis. De tempore autem huius vexationis erudite diſputauit Ven. MOSHEMIVS Obſ. hiſt. crit. L. I. c. 3. §. 10. p. 172. Synt. diſſ. H. E. p. 315.

t) In vita Antonini, quem tamen in Latina verſione caſtigauit STANHOPIVS.

u) L. XXV. c. 4. vbi ſuperſtitioſum eum magis, quam ſacrorum legitimum obſeruatorem fuiſſe ait. Pluribus hanc δεισιδαιμονίαν Antonini probare ſatagit Cl. CHR. WOLLIVS in vita Antonini Comm. de ſe ipſo Lipſ. editionis praefixa. Qui tamen in erudita diſſ. de ἀδεισιδαιμονίᾳ M. Antonini ad politicam hanc ſuperſtitionem tantum referenda eſſe, contendit. Quod licet negari in totum nequeat, inſediſſe hanc imperatoris animo opinionem, poſſe ſe prudentem, immo debere ad aliorum ingenia ἐν τοῖς μέσοις demittere, vid. L. V. §. 36. habenda tamen ſimul Stoicae phyſiologiae, cui adhaerebat ratio, quae popularem ſuperſtitionem non tollebat, ſed emendabat, vt ex Cornuti et Salluſtii libellis videri poteſt.

more Stoico, communem patriae religionem constanter sequebatur, eosque errare putabat, qui Deos reiicerent et ab eorum cultu deficerent, Stoico tamen, id est philosophico sensu Deorum cultui adhaesit, quo diuina anima per mundum vniuersum diffusa omnesque eius partes agitans, omnibus praesens est, atque viuificat, hincque tot numina constituit, quot elementa partesque mundi sunt. Quibus ex Stoicorum latifundiis admissis non potuit non aegre ferre Antoninus, omnem Deorum cultum contumeliose, quod accusabantur, reiicere Christianos, quamuis ipse popularem superstitionem damnaret. His accessit, quod tanta persuasione de veritate theologiae Stoicae esset certus Antoninus, vt qui alia sentirent, in graui versari errore non potuerit non opinari. Ast Christianos istis familiae Zenonianae rationibus non duci, leueque illis pondus adiicere animaduertebat, et non ratiocinationum nexibus, sed fidei simplicitate et obsequio vti ad firmandam praeceptorum suorum veritatem videbat, et indignabatur, adeo esse irrationales, vt pro superstitione sua mortem oppetere, quam philosophiam sequi, mallent: vnde iis ψιλὴν παράταξιν *meram obstinationem* in morte obeunda obiicit [v]. Qua in re communi praeiudicio de Christianis ductus est philosophorum gentilium, inter quos ipse PLINIVS [x] grauis ceteroquin innocentiae eorum testis *non dubitandum* dixit, *qualecunque esset, quod dicerent, peruicaciam certe et obstinationem inflexibilem debere puniri.* Qua de calumnia, ne nimii simus, legi velimus, quae ex veterum scriptis docta manu collegerunt triumuiri in veterum lectione versatissimi IOANNES SCHILTERVS, THOMAS GATAKERVS, et IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [y]. Hanc obstinationem pro superstitione habuisse Antoninum eo minus dubium est, quo magis a rationibus, quas ille sequebatur, philosophicis deflectebat Christiana religio, neque cum illis, vt aliarum forte gentium placita, in concordiam redigi poterat. Neque alia sunt, quibus iudicium suum de Christianis in *prima epistola* inaedificauit. Ast tum negotium illis facessere prohibebat, quod apertum erat, homines innocentissimos, quibus praeter obstinationem quandam crimen vllum obiicere non poterat, nulla in re saluti imperii Romani obesse. Verum cum iam mala publica essent cumulatissima, tantumque inualescerent calamitates publicae, vt qua ratione obuiam iis eundum esset, ipse non satis perspiceret, parum autem a seditione abesset plebis furor, qui caussam tantorum malorum in imperatoris lenitatem erga Christianos, Deorum contemtores omnisque calamitatis fontes coniiciebat, ne malum malo augeretur, ad religionem, quam potissimum populus inuocabat, recurrendum ratus, non tantum sacris, etiam peregrinis, Vrbem repleuit, sed in prouinciis quoque caedi Christianos, quos obstinatione mereri mortem, nec indignos esse ob super-

v) L. XI. §. 3.

x) L. X. ep. 97.

y) GATAKER. ad l. c. IO. SCHILTER. Manud. phil. mor. ad Iurisprud. c. II. §. 5. 6. p. 44. seqq. MOSHEM. ll. cc.

ſuperſtitionem ſuppliciis, credebat, paſſus eſt, idque eo magis, quod ita mortem oppetere, non ignoraret eos ſibi ducere longe optabiliſſimum. Ex quibus iam, niſi fallimur, luculenter diſpaleſcit, neque ſaeuitiam neque ſuperſtitionem Antonini hic magnopere accuſandam eſſe, ſed prudentiae falſam quandam rationem, qua mederi malo maiori admiſſo minore facileque excuſando, ſtatuit [z]. Dici enim non poteſt, in ea Antoninum haeſiſſe ſententia, qua plerique haerebant, ob Chriſtianos toleratos iram Deorum in imperium Romanum exarſiſſe, cum Stoicorum philoſophia cuncta ad ineuitabilem quandam fatorum neceſſitatem reuocet, illique ſine murmure parendum eſſe moneat, ſic vt contra philoſophiam peccaſſet ſuam Antoninus, ſi ob eam rem tolli Chriſtianos iuſſiſſet. Aſt cum neſcio quibus ſceleribus depictos ſibi Chriſtianos intueretur, quibus irritari populos credebat, facile illi fuit, ea permittere, quae ad crudelitatem exercendam magnopere auxiſſe prouinciarum praeſides et praefectos veriſimile eſt. Qua tamen in re, licet contra Stoae praecepta peccaſſe dici vix queat, adeo tamen rationis violauit dictamina, vt ſingulari nobis exemplo eſſe queat, ad quae falſa quaedam philoſophiae ſpecies peccata erroresque viros etiam cetera prudentes et ſobrios, ſed non ſatis cautos, ſeducere queat. Sed vt ex diuerticulo in viam et ad Marci philoſophi hiſtoriam redeamus, Lucillam viduam Cl. Pompeiano viro quidem nobili et virtutum gloria exſplendeſcenti, ſed infra principis tamen dignitatem conſtituto deſponſauit, et in eo quoque philoſophum, virtutis ſplendorem generis nobilitati praeferentem ſe teſtatus eſt [a]. Aſt diſplicuit impar matrimonium et matri Fauſtinae et ipſi Lucillae, quae tamen mox mutata, ad nutus obſequioſum ſe habiturum maritum ſperauit, et frena eo maiori laxauit licentia impudicitiae [b]. Nouam vero curam iniecere imperatori philoſopho Quadi, Sarmatae, Vandali, qui eo tempore hoſtiliter ſe efferebant, contra quos atrocia bella geſſit, quorum tamen hiſtoria alibi enarranda eſt. Silentio tamen praetereundum haud eſt, quod nobis de Alexandro impoſtore narrat LVCIANVS [c]: „Parauiſſe ſibi hominem vaferrimum aditum in aulam Caeſaream, belloque cum Marcomannis et Quadis flagrante, oraculum diuulgauiſſe, quo iuſſerit, duos leones viuos in Danubium immitti „cum variis aromatibus ac ſacris quibuſdam magnificis, et mox victoriam, pacem et decus ingens promiſiſſe. Leones autem barbaros fuſtibus arcuiſſe, cum ea facta eſſent; aſt Caeſareanorum magnam ſtragem „viginti millium hominum conſecutam eſſe." Qua in re aut abfuiſſe ex caſtris Marcum dicendum eſt, cuius tamen contrarium ſuadet Luciani narratio, aut vergentem ad ſenectutem virum valde ſeuerum, ad ſuperſtitionem, quam in iuuentute deteſtatus fuerat, inclinaſſe, maxime vbi peri-

z) Alia haec mire illuſtrantia dat Cl. WOLLIVS diſſ. laudata §. 25. p. 55. ſeqq.

a) CAPITOLIN. c. 20.

b) Indignae tanto patre filiae vitam in ſecundo coniugio eleganter ex veteribus depingit DE SERVIES l. c. p. 196. ſeqq.

c) In Pſeudomante T. I. p. m. 571. ſeqq.

periculis premeretur, statuendum, praesertim cum fatorum seriem oraculis detegi posse Stoici crediderint, et ingentem sibi auctoritatem pepererit Alexander ille impostor. Rebus tandem ex voto, licet non sine sudore et sanguine, compositis, Romam Antoninus reuersus est, vbi et principem laude dignum et philosophum re talem se praestitit. Eo enim curam vertit omnem, vt hoc caput imperii incolume praestaret saluumque, et tranquillitatem etiam publicam promoueret, eo vero subiectos sibi populos dirigeret, vt officiorum memores, saluti vniuersi imperii prospicerent, sicque re ipsa viuendo, pulchre philosopharentur. Iustitiae itaque exsequendae totum se tradidit, leges aut rogauit nouas, aut veteres emendauit, litibus disceptandis terminos praescripsit, consanguineorum vetuit matrimonia, cauit sumtibus publicis, vias publicas diligenter curauit, antiquatas leges bonas renouauit, resque ciuitatum vel minimas curae suae habuit commendatas. Pauperes mortuos publicis sumtibus iussit efferri; mores matronarum et iuuenum diffluentes composuit, salaria otiosis, quorum nullus in republica erat vsus, detraxit: inopes suis facultatibus iuuit, reorum caussas summa aequitate cognosci curauit, et vt audirentur, mandauit. Poenas illis tantum irrogauit, quos plecti, reipublicae securitatis ciuiumque exempli, legumque sanctitatis intererat. Litium patronos admisit, et quaecunque possent, ad iuuandam caussam afferendi veniam concessit [d]: Verbo cum vitam philosophia dignam seruare contenderet, in id omnibus viribus connitebatur, vt et subiectis sibi exemplo esset, et ad eandem viuendi regulam eos componeret. Tempus vero ita diligenter collocauit, vt nunquam otiosus inueniretur, sic vt in Circensium spectacula nunquam iret, quam aut legeret aliquid, aut scriberet, aut ad animi emendationem aliquid referret. Quibus factum est, vt inter principes tantum non omnes non reperiatur, qui philosophum vita talem magis expresserit egeritque. Ex his vero intelligi sine labore potest, tanto philosopho imperante latissime extendisse pomoeria sua philosophiam, inuentosque esse plurimos, qui, vt tanti principis gratiam aucuparentur, philosophiae sua transscripserint nomina; fuisse autem multos inter eos, *homines ignaua opera philosopha sententia*, et imperatoris philosophi moribus prorsus dissimiles. Quos non ferens Antoninus barbam et pallium quidem ostentantes, indigne tamen philosophiae nomine viuentes, ventres pigros, et turpissima mendicabula stipendiis priuauit, ignauumque fucorum pecus ab aula arcuit: viros doctos et bonos gratia multa fouit et salariis auxit [e]. Qualem in imperio se praebuit Antoninus, talem etiam in vita priuata philosophum se praestitit. Subcisiuas enim horas non voluptatibus, more maiorum tribuit, non otio triuit, sed ad philosophicas meditationes adhibuit, non tantum in aula verum etiam in castris, vbi horulas suffuratus ea conscripsit sapientiae praecepta, quae Stoica et philosophia ad

d) Diligenter haec omnia enarrat CAPITOLINVS. e) Ibid.

ad fui emendationem fuppeditauit. Nihil enim contemplationi deditus attento obferuauit animo, fiue domi, fiue militiae verfaretur, quod non chartis infcriberet, et ad firmandum animum et ad cafus vitae dubios inopinatosque viriliter perferendos, quafi in horreum quoddam, reponeret, cui induftriae libros *εἰς ἑαυτὸν* debemus. Sed nec modeftia eius filentio praetereunda eft, quae fructus quoque fuit philofophiae pulcherrimus. Paffus enim non eft, vt fibi templa et arae exftruerentur, recufauit etiam fuperbos titulos ex bellis quaefitos, et in fratrem, nihil eorum merentem tranftulit, adulationem populi et fenatus, quae in immenfum eo tempore excreuerat, contemfit, ratus virtutem propria nitere gloria fuisque praefidiis fultam fibi abunde fufficere, nec emendicatis honoribus opus habere [f]. Tantum autem abeft, vt immenfos fibi familiaeque fuae thefauros cogitauerit corradere, vt potius delationes, quibus fifcus augeretur, contemneret, et cum nouum cum Marcomannis bellum inftaret, et exercitum ipfe vndique conquireret, ne tamen prouincialibus moleftiam crearet, mallet in foro Traiani quafuis res aulicas, veftes, pocula, vafa aurea et argentea, imagines etiam praeftantiffimas publica praeconis voce vendere [g], ex quibus cum pecunia bello feliciter confecto abundaret, reddito pretio multa poftea redemit iterum, fpectacula abrogauit, indignante quidem, et feueritatem philofophicam inique ferente populo [h], ficque magno animo munitus contra hoftes profectus eft, et fub ipfis profectionis diebus filium feptennem Verum Caefarem, intempeftiua tuberis fectione amifit, quod vulnus adeo fortiter tulit, vt medicos quoque de artis infelici fucceffu lugentes folaretur [i]. Ita enim Stoicum decebat philofophum, qui fato fe fubtrahere non poffe credebat, et in omnibus tranquillitatem mentis feruare cupiebat. Quam tantam fuiffe ait CAPITOLINVS, *vt vultum nunquam mutauerit, moerore vel gaudio, philofophiae deditus Stoicae, quam et per optimos quofque magiftros acquifiuerat, et vndique ipfe collegerat.* In hoc bello cum hoftes in ipfo Danubii tranfitu deleuiffet, Romani milites nimia victoriae fpe elati dum concitatius Quados perfequuntur, ruunt in loca ficca, montiumque clauftris includuntur. Quos cum hoftes pugnam detrectantes fine fanguine ad deditionem loci ficcitate compulfum iri fperarent, resque in fummum difcrimen effet perducta, effufus fubito imber, mira numinis prouidentia et hoftes terruit, et Romanum exercitum ab interitu liberauit. Precibus hoc Chriftianorum, qui in exercitu Antonini militabant, effectum effe, multi veterum afferuerunt [k], et circumlata epiftola Antonini [l], id fatentis; legionis etiam fulminatricis nomen inde originem coepiffe contenderunt quidam, pro cuius miraculi veri-

f) Ibid. c. 12.
g) Ibid. c. 17. EVTROPIVS L. VIII. p. m. 526.
h) CAPITOLIN. c. 23.
i) c. 21. follicitant tamen lectionem huius loci vulgarem Cafaubonus et Salmafius.
k) Scriptores veteres et recentiores de hac re prolixe enumerat THOM. ITTIGIVS Sel. cap. hiftor. eccl. Sec II. c. 6. §. 28. p. 293. quem vide.
l) Adiecta eft editionibus Comm. de fe ipfo Oxonienfi et Lipfienfi p. 279. a Graeculo quodam confictam effe recte contendit SCALIGER ad EVSEB. Chron. A. MMCLXXXIX.

veritate disputauit eleganter HERMANNVS WITSIVS [m], ast non minori diligentia et verisimilitudine suspectam narrationem reddidit DANIEL LARROQVANVS [n], qui cum aliis, qui eam rem tetigere, consulendi sunt; nobis enim prolixius illi inhaerere, cum ad nostrum institutum non pertineat, non licet. Vltra vero arma victricia hostibus intulisset Antoninus, nisi A. Cassius, dux Romanus spe potiundi imperii, vulgata Antonini morte in Syria rebellasset, qui hostis patriae iudicatus et proscriptus temeritatis poenas luit [o]. Cuius interfecti caput cum ad Antoninum perlatum esset, non elatus est ideo, et indignanti cuidam mitem imperatoris animum, et dicente: *Quid si ille vicisset?* Stoica prorsus animi magnitudine respondet: *Non sic Deos colimus, nec sic viximus, vt ille nos vinceret:* addens, *interemtos principes omnes meruisse interimi, eo quod viam non calcassent, quam debebant.* Caput itaque Cassii etiam cum signo doloris terris mandari curauit [p], seditiosos ad sanitatem reuocauit, eisque ignouit, maxime Aegyptiis, apud quos philosophum egisse omnibus in locis studiis, templis ait CAPITOLINVS [q]. Orientis rebus pacatis Athenas delatus est, et Cereris initiatus mysteriis, vt vitae inculpatam rationem morumque innocentiam probaret. Cumque in itinere vbique ad emendationem morum eruditionis incrementa, virorumque doctorum praemia respexisset, nec in hac Musarum sede gratiam suam amoremque in literas et philosophiam desiderari passus est, academiae enim publicos doctores praefecit, salaria constituit, doctos honorauit, omnes liberalitate recreauit [r]. Romam redux, actoque triumpho Lauinium secessit, inque eo secessu philosophiae vacauit studio, in tantum dignum se imperio reputans, quantum philosophia duce vteretur: gratiae vero animique boni specimina vbique edidit luculentissima. Smyrnam incendio et terrae motu euersam restituit [s], precibus Aristidis rhetoris [f] commotus, vt fidem, quam ipsi vrbis ciues praestiterant, remuneraretur. Quam imperatoris clementiam statua honorarunt Smyrnaei. Eandem liberalitatem principis optimi populus haud vno exemplo expertus est. Cum autem deuiantis a parentis moribus filii animum dolens obseruasset, Crispinam ei, Brutii Praesentis, viri consularis, filiam matrimonio iunxit, fibulam ita currenti ad vitia iuueni iniecturus [ff].

m) In diss. de legione fulminatrice Christianorum, ad calc. Aegyptiac. p. m. 427. seqq.

n) In diss. de legione fulminatrice adiecta parentis Aduersariis sacris p. 553. seqq. Falsitatem rei hoc maxime euincit, quod post hanc demum de Quadis victoriam Marcus concessit, vt Christiani affligerentur.

o) Vid. CAPITOLIN. c. 24. VVLCATIVS GALLICANVS in Cassio, DACIER. vit. Ant. pag. 30.

p) CAPIT. c. 25. 26. VVLCAT. c. 11.

q) c. 26.

r) PHILOSTRAT. L. II. c. 1. §. 12. p. 563. c. 10. §. 4. p. 588. coll. p. 566. DIO L. LXXI. MEVRSIVS de fortuna Attica c. VIII. p. 71. seqq.

s) DIO, PHILOSTRAT. ll. cc.

f) Vitam celeberrimi oratoris enarrat PHILOSTRAT. vit. Sophist. L. II. c. 9. p. 583. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 374. Ex tempore coram Marco disserere recusauit, teste EVNAPIO in Proaeresio p. 143. tantum autem eius eloquentia apud Antoninum valuit, vt lacrymas ei prouocaret, vid. PHILOSTRAT. l. c. conf. TILLEMONT. hist. des empereurs T. II. p. 686. seqq. Legi hic possunt ex ARISTIDIS orationibus, quae hodie extant XX. XXI. XLI.

ff) Historiam feminae huius eleganter enarrat DE SERVIES hist. des femmes des Empereurs p. 207. seqq.

Interim nouam irruptionem fecere in Romanum imperium Scythae, vna cum aliis septentrionis populis: contra quos ipse cum filio mouit, commissoque proelio victor discessit [t]. Tandem morbo occupatus est grauissimo Viennae Austriae, vel, vt alii volunt, Syrmii, cuius incrementa promouisse medicos a filio inductos non inanis tum multorum suspicio fuit. Is enim adeo belluinam et perditissimam vitam viuebat, vt mori mallet optimus imperator, quem similem futurum Neroni, Caligulae, Domitiano videbat: graui tamen eum oratione amicis commendauit [u], ridensque res humanas, mortem autem contemnens [v], ad Stoicae philosophiae regulas compositus animam efflauit sexagenarius, ad quam aetatem, licet curis, studiorum assiduitate, itineribus et bellis valde vires attriuisset, perduxit eum temperantiae et tranquillitatis perpetuo habita ratio, vsusque theriacae quotidianus. Ex hac vero vitae philosophicae Marci Aurelii Antonini historia, vera eius imago facile depingi potest [w]. Fuisse enim non imperatorem tantum magnum atque optimum, sed philosophum quoque illustrem, qui et suorum temporum honores et laudes meruit [x], et sequentis aetatis admirationem retulit, interque maxima virtutis et prudentiae exempla, merito numeratus est, nemo temere dubitauerit. De virtute autem eius accurate et cum circumspectione iudicandum esse, recte quis existimauerit. Nam naturae maxime indolem quam ad grauitatem et seueritatem propendisse supra ostendimus, at quae insita quaedam beneuolentia temperata, austeritatem temperamenti mitigauit, multum ad has vitae philosophicae circumstantias attulisse, dubium non est. Illa naturae inclinatione cum ad Stoicae philosophiae amorem impelleretur, exemplisque maiorum, parentumque maximis incitaretur, nactus praeceptores inter Stoicos praecipuos, et rigidae sectae non doctrina tantum, sed et vita adhaerentes, tantum ad Stoicae vitae amorem impulsus est, vt in puero duodecenni magnorum virorum ex hac familia vita moresque relucerent. Quibus cum accederet naturalis animi bonitas, natura, educatione, exemplis ita formatus est, vt Stoicae philosophiae sapientem vere admirabilem facile agnoscas, isque merito inter illustria porticus ornamenta referatur. Laudemque omnino meretur, quod CAPITOLINVS [y] de eo tradit: *Fuisse per omnia moderatissimum, in hominibus deterrendis a malo, inuitandis ad bona, remunerandis copia, indulgentia liberandis: fecisseque ex malis bonos, ex bonis optimos.* Non confundenda tamen virtus Stoica et naturalis Antonini, cum Christiana, ex diuini spiritus gratia profecta, quaecum comparata illa valde deficit, nec ab hypocriseos obiectione liberari in totum potest, negarique profecta multa ex famae cupiditate;

t) DIO, CAPITOLINVS ll. cc.
u) HERODIAN. l. c. c. 4. 5.
v) CAPITOLINVS c. 28.
w) Imago Gatakerianis editionibus Comment. Antonini praeposita non Marci est, sed Commodi filii, conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. pag. 27.
x) Omnium instar erunt scriptores historiae Augustae, qui non sine magna laude eum memorant.
y) loc. cit.

ditate; nihil enim magis deprecatum esse quam auaritiae famam, nominis etiam sui ita studiosum fuisse, vt semper hominum de se iudicia perquireret, emendaretque ea, quae reprehenderentur, CAPITOLINVS refert. Nec caruit in tanta virtutum laude obtrectationibus, vitioque ei datum, *quod adulteros vxoris promouerit, patientia vsus illaudabili, quod non tam simplex esset, quam videretur, aut quam vel Pius vel Verus fuisset, quod aulicam arrogantiam confirmauerit, submouendo amicos a societate communi et conuiuiis* [z], et quae alia fuere, quae, si vera in quibusdam, et non praeter eius animi intentionem illi crimini data, hominem fuisse ostendunt, ad sapientis quidem perfecti felicitatem nondum enixum, strenue tamen viuendo ita philosophantem, vt ad eam pertingeret. Talem vero se esse in commentariis *ad se ipsum* [a] demonstrauit, in quibus non cohaerens quidem philosophiae Stoicae aedificium excitauit, at quae vitae sibi formandae variisque casibus regendae profutura passim meditatione detexerat, conscripsit, et vbicunque esset, annotauit. Eiusmodi enim meditationes, quas partim domi, partim militiae semotus paulisper a publicis curis animus produxit, in commentarios hos retulit, et prout cogitationibus se offerrent, in chartam coniecit, vnde sine dubio falluntur, qui ex tractatione quadam pleniore fuisse excerpta coniiciunt [b]. De philosophia autem M. Antonini [c] ex Stoico systemate iudicium ferendum est, nec dissolutae et inter se non cohaerentes assertiones, quae splendida multa promittunt, in se considerandae, sed ad totius aedificii Stoici συνάφειαν referendae, vt, quibus principiis suppositis, tam praeclare praeceperit Antoninus, liqueat. Quod vbi sit, clare satis innotescet, non recessisse Antoninum ab erroribus porticus, multaque pulchra videri, quae fundamento satis impio et detestando nituntur. Cuius exempla quidem hic afferre, vbi in tanta rerum copia breuitas sectanda est, impossibile, euolui tamen cum fructu possunt, quae vir summus et laude nostra superior B. IO. FRANCISCVS BVDDEVS in introductione ad philosophiam Stoicam ex mente sententiaque M. Aurelii Antonini philosophi fuse et erudite disseruit [d], quibus, si tanti vide-

z) CAPITOLINVS c. vlt.

a) πρὸς ἑαυτόν, quod aliis idem est, ac de officiis suis, aliis institutiones vitae suae, aliis de se ipso ad se ipsum. Eleganter post Casaubonum LEIBNIZIVS in Theodiceа soliloquia appellauit. Dicas etiam Commentarium philosophicum de rebus ad eum pertinentibus.

b) Hoc post Xylandrum et Barthium coniecere IONSIVS de Scr. hist. phil. L. III. c. 10. p. 262. VOSSIVS de hist. Graec. L. II. c. 16. licet hic dubitans. THOMAM GATAKERVM luculento doctoque commentario has institutiones morales Stoicas illustrasse notum est, quemadmodum ANDREAS DACIERIVS eas Gallice, I. ADOLF. HOFFMANNVS Germanice nobis dedit. De editionibus vero videndus FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 25. seqq. Vtimur nos Gatakeriana G. STANHOPII opera Londini 1707. 4. edita, et Oxoniensi 1704. 8. quam recusam dedere Lipsienses 1730. 8. auctam vita Antonini a Cl. WOLLIO conscripta, et introductione I. FR. BVDDEI in philos. moral. Anton.

c) Praeter laudatam introductionem Buddeanam legi non sine emolumento potest erudita dissertatio Cel. DAVID. KOELERI de philosophia M. Aurelii Antonini in philosophia et praxi.

d) Addi potest eius diss. de erroribus Stoicorum, quae in Analectis historiae philosophicae extat.

videbuntur, addi illa possunt, quae nos alibi ex imperatoris huius mente de philosophiae eius fundamentis et principiis luculenter disputauimus [e]. Illud recte affirmari putamus, non esse inter omnes principes, qui philosophi nomen meliori iure retulerit: licet coniiciamus, accepisse eum hanc appellationem initio non in laudem studii, quod prosequebatur, philosophici, sed vt ei affectatus philosophi habitus et professio fastigium imperatoris dedecens obiiceretur. Etsi enim philosophi nomen a Iustino iam Antonino datum esse ex EVSEBIO [f] apparet, recte tamen obseruauit FABRICIVS [g], appellationem hanc Antonino ab historicis non tribui. Quod licet negari nequeat, vix tamen persuadere nobis possumus, viro in omni vita philosophanti, vt diserte ait CAPITOLINVS, habituque Stoico incedenti, philosophi nomen non fuisse tributum. Silentii itaque historicorum non aliam caussam esse coniicimus, nisi quod conuitii ergo nomen hoc Marco additum sit, eoque eius memoriam violare nefas illi duxerint. Certe exprobratum Marco nimium philosophiae amorem fuisse, veteres non negant. Refert enim VVLCATIVS GALLICANVS [h], Cassium conuitiantem Antoninum appellasse *philosophum aniculum*, CAPITOLINVS [i] autem narrat, *fuisse populi hunc sermonem, cum sustulisset ad bellum gladiatores, quod populum sublatis voluptatibus vellet cogere ad philosophiam.* Quibus merito additur, quod supra ex PHILOSTRATO [k] retulimus, Lucium sophistam vehementer risisse imperatorem ad Sexti domum philosophiae caussa properantem, quod se pueris ad ludum literarium euntibus assimilaret. Ex quibus testimoniis luculenter patere existimamus, philosophi nomen eo tempore honorificum Antonino non fuisse, eo quod infra eius dignitatem esse iudicaretur. Quemadmodum Hadrianus quoque imperator ob similem caussam, eadem fere significatione dictus est scholasticus, quod nostro tempore barbara voce paedantam vocamus, id est hominem scholasticis vel paedagogicis moribus deformem. Verum de coniectura hac lectoris esto iudicium.

Stoici alii.

§. XV. Et hi quidem illustris nominis atque famae Stoici Sec. I. et II. post natum saluatorem ab initiis monarchiae Romanae fuerunt. Fuisse alios quoque multos et his et sequentibus temporibus, ex eo colligi potest, quod de fatis sectae Stoicae initio sectionis huius diximus. Ast hi obscuri plerique sunt, et vix nomine noti, et in catalogis Stoicorum passim obuii. Cumque secta Stoica, vt supra quoque dictum, mature euiluerit, et, qui magnopere post Antoninorum aetatem inualuit, syncretismus, Platonica et Peripatetica cum Stoicis confuderit, mirum non est, post Alexandri Seueri aetatem, qua Stoici publice Athenis et Alexandriae docebant, paucos reperiri Stoicos, qui purum atque genuinum Zenonis systema

e) Amoenit. literar. T. VIII. p. 443. et Tempe Heluet. l. c.
f) Hist. eccl. L. IV. c. 12. conf. G. HORNIVS hist. philos. L. IV. c. 6. p. 258. seqq.
g) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 21.
h) In Cassio c. 1.
i) cap. 23.
k) Vit. Sophist. L. II. c. 1. §. 9. p. 557.

ſtema ſequerentur, et pleraque Stoica corrupta valde et adulterata inter diſcipulos Ammonii eſſe quaerenda. Tales fuere, vt ſuo loco dictum, Damaſcius et Theoſebius, homines Platonici, ſiue conciliatores Alexandrini; Caſaubonum enim a SVIDAE [l] confuſione, Theoſebium et Epictetum miſcente ſeductum, perperam per hunc Theoſebium intellexiſſe M. Antoninum, ex iis, quae ſupra de Theoſebio ex *vita Iſidori* dicta ſunt, manifeſtum eſt. Nec alio ſenſu admittendi, qui Simplicium inter Stoicos referunt. Addunt quidam albo Stoicorum DIONYSIVM CATONEM, diſtichorum moralium auctorem [m]. Aſt ignotus eſt veteribus hic Cato, ſine quorum calculo definire nihil licet, quamuis non ineptum ſit, quod monet Cl. STOLLIVS [n], potuiſſe ita philoſophum quendam vocari, ſed obſcurum et ignotum aliis. Sed veriſimile eſt, diſticha haec nomini Catonis eſſe ſuppoſita, quod et Auſonio et Senecae factum. Omitti vero ex philoſophiae hiſtoria poſſunt, eo quod ἐξωτερικῶς tantum philoſophantur [o].

Dionyſius Cato.

SECTIO OCTAVA.

DE SECTA EPICVREA.

§. I.

Poſt Stoicos magna quoque in imperio Romano auctoritate floruit ſecta Epicurea, non minus laetos nacta ſucceſſus diuque poſt magiſtrum durans. Id quod ſuae potiſſimum indoli et conſtitutioni debuit, vinculo amicitiae et fidei conſtricta, quod ſectae parens, Epicurus validiſſimum nexuerat, quodque internae lites et diſſidia, quae pleriſque ſectis interitum attulerunt, ſoluere non potuerant. Cum enim et viuo Epicuro, et ſtatim poſt eius ex hac vita diſceſſum, tanta fuiſſet in Epicuri hortis concordia, vt SENECA [a] teſte, *apud eos quicquid diceret Hermachus, quicquid Metrodorus, ad vnum referretur, et omnia, quae quisquam in illo contubernio locutus eſſet, vnius ductu et auſpiciis dicta eſſent;* manſit inuiolabilis haec ſectae Epicureae in eadem placita eandemque mentem vnanimiter conſpirantis conſtantia, adeo vt nec a conditoris ſui doctrina vel latum vnguem deficeret, nec diſſidio vllo vincula contubernii ſui ſolueret, ſed, quod THEMISTIVS [b] teſtatur, ea, quae ab Epicuro conſtituta erant, non ſecus, quam Solonis leges Athenis, vel Lycurgi Lacedaemone, ſeruarentur. Qua de re, cauſſaque durantis diu ſectae Epicureae dignus eſt, qui audiatur Numenius [c], qui

Fata ſectae Epicureae.

l) In Epictetus T. I. p. 817. Is vero Damaſcium quoque Stoicum perperam facit, vt ſupra dictum.

m) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 682. ſeqq.

n) Hiſt. phil. mor. gentil. §. CCLVII. p. 579.

o) Conf. Acta philoſoph. Vol. I. p. 732.

a) Epiſt. 33.

b) Orat. IV.

c) Apud EVSEB. praep. L. XIV. c. 5. p. 727.

qui hanc Platonicis felicitatem non obtigiſſe dolens, *nulla* ait, *in re vnquam Epicureos ab Epicuro diſſidere viſos eſſe, ſed potius eadem omnino cum ſapiente ſuo ſentire profeſſos, iure propterea id nomen habuiſſe. Quin etiam, qui longiſſimo deinceps interuallo conſecuti Epicurei ſint, eos nec ab ſeſe mutuo, nec ab eodem Epicuro tantillum, quod quidem meminiſſe attineat, diſceſſiſſe. Immo ſceleris apud eos, vel potius impietatis, eum damnari, qui noui quippiam inuexerit, ideoque neminem prorſus id audere: ſed eorum dogmata ob conſtantem illam omnium inter ſe perpetuamque concordiam in altiſſima quadam et tranquilliſſima pace, verſari: eſſeque hanc Epicuri ſectam verae cuidam reipublicae perſimilem, quam ab omni ſeditione remotiſſimam mens quaedam vna communis vnaque ſententia moderetur. Hancque eos diſciplinam et antea ſecutos eſſe multos perlibenter, et ſequi etiamnum, atque adeo, vt ſimillimum veri, in poſterum quoque ſecuturos.* In tanta ſectae concordia cum tenaciter adhaereret Epicuri placitis, veriſimile omnino eſt, multos eam ſectam habuiſſe aſſeclas, cum talis eſſet doctrina Epicuri, vt recte intellecta et tradita non ratiocinationum tantum perſpicuitatem ſed et humanae mentis indolem motusque voluntatis naturales ſequeretur, ſicque naturae ſuae inclinatione ad amplectendam Epicuri philoſophiam homines impelleret, eosque non meteoris quibusdam ſuperbos magis quam ſapientes, Stoicorum more, faceret, ſed ex animi ſui voto atque deſiderio felices redderet, voluptatem quidem commendando, aſt talem, quae dulciſſima viſa amaros ſapientiae fructus pia quadam fraude exhiberet. Addi his alia ratio debet non minus luculenta, quae viris etiam grauibus et circumſpectis hanc philoſophandi viam commendauit. Nempe ab eo tempore, quo Dei filius in his terris muneris auctoritatem miraculis confirmauerat, et a legatis eius nomine illa quoque erant edita, non deſtitit infernalis genius, cuius regna vehementer turbabantur, id cogitare, vt hanc Chriſtiano nomini gloriam eriperet, ſibique vindicaret. Quod cum re facere non poſſet, aſtu et fraude perfecit, et impoſtores armauit plurimos, qui magiae gloriam iactantes praeſtigiis credulum populum deceperunt miſere: quales homines per omnem fere terrarum orbem eo tempore circumuagatos eſſe, humanoque generi in eiusmodi argumento plerumque male curioſo et pueriliter credulo impoſuiſſe, veteres innumeris teſtantur locis[d]. Ab his erronibus et impoſtoribus decipi ſe, facile peruidebant viri acuti et philoſophiae ſtudiis innutriti, hincque Chaldaeos, Magos, huiusque furfuris alios a ſe arcebant, et perſuadebant principi ſummo, vt excedere vrbe et orbe Romano iuberentur: aſt cum nouis ita inſultibus turbarentur artes τȣ̃ μυριοτέχνȣ, aliter rem aggrediendam ratus ipſum philoſophorum genus armauit, ſectamque Pythagoreo-Platonicam, in ſpirituum deorumque cum hominibus commercio valde induſtriam inſtigauit, vt et doctrinam ſuam huic fini adaptaret, et miraculorum euentuum-

d) Hoc vel vnius Apollonii hiſtoria probet, totaque eclectica ſecta exemplo eſt.

tuumque diuinorum sibi vindicaret gloriam. Qua ratione innumeram hominum multitudinem deceptam fuisse, ea, quam supra dedimus, sectae Pythagoricae, Platonicae, Eclecticae, historia, luculentis demonstrat speciminibus [e]. Neque vero ita fascinari poterant prudentiorum oculi, vt nefandas imposturas et vana artis praecepta non perspicerent, qui ne ad vera Christi miracula lumina attollerent, commendauit iis daemonis impuri astutia philosophiam Epicuream, quae cum ab omni cum hominibus consortio Deos auocaret, et in intermundia securos et minime curiosos rerum humanarum relegaret, totam hanc Magorum, Chaldaeorum, Pythagoreorum, Platonicorum disciplinam tanquam turpissimae fraudis gymnasium aliquod detestata est, virosque acutos permouit, vt armis Epicureis instructi eam philosophiam tanquam prudentiorum religionem atque philosophiam amplexi non superstitioni tantum omni bellum indicerent, sed Christianam quoque religionem, velut in eodem luto haerentem, auersarentur, sicque oculos contra diuinae virtutis in miraculis relucentis animosque valde perstringentis radios clauderent. Qua ratione ciuitatis Christianae hostis haud parum rem suam iuuit, et nutantia ruinamque minantia regni sui fundamenta nouis firmauit repagulis. Ita enim viri magni et acutius cernere sibi visi, dum superstitionem vitabant, Epicuri sectam amplexi, reuera religionem omnem ridebant, et coelestis quoque doctrinae vehemens induebant odium, vt vel ex vno LVCIANO est apertissimum. Ita vero nunquam fere deerant sectae Epicuri assectae, quae fautores multos nacta valde commendabatur. His accedebat ex moribus Epicureorum magna sectae commendatio. Quia enim et veritatis amorem abiectis praeiudiciis omnibus prae se ferebant, et morum suauitatem ac moderationem affectabant prorsus singularem, vitae quoque tranquillitas, quam sectabantur, philosophiae nomine potissimum digna videbatur, postremo comitas atque humanitas erga quosuis illos maxime ornabat [f], non potuit non iucundum videri Epicureorum contubernium, valdeque iuuari sectae huius rationes. Et hinc laeta illa incrementa orta sunt, quibus floruisse Epicuream sectam veteres testantur. Auctore enim LAERTIO [g] *illius scholae perpetua fere fuit successio, quae ceteris fere omnibus deficientibus sola perstitit, perpetuis vicibus discipulis succedentibus.* Publicas vero cathedras quoque Epicureos occupasse, passim veteres memorant, supra enim in Apollonii Tyanei historia narrauimus, Epicuri philosophiam Aegis publica docentis voce personasse; LVCIANO [h] vero teste, Athenis Epicurei non tantum publice docuerunt, sed stipendiis quoque aucti sunt: ipsa vero disciplina, si fides LACTANTIO [i], multo celebrior semper fuit, quam ceterorum.

Ast

e) Testem habemus LVCIANI Pseudomanten, et quae supra in Peregrino de eius mente erga Christianos diximus.

f) LVCIAN. l. c. T. I. p. m. 584.

g) L. X. f. 9.

h) In Eunucho T. IV. p. m. 160.

i) Inst. diu. L. III. c. 17.

Aſt non defuere quoque obtrectatores et inimici, qui atrocibus eam ſectam conuitiis et criminationibus traduxerunt. Inter quos, praeter Stoicos, iuratos Epicurei nominis hoſtes, fuere etiam Pythagorico-Platonici, qui cum philoſophiae ſyſtema eſſent amplexi, quod e diametro Epicureo repugnat, et ferre minime poſſent, rideri et ſuperſtitionis fraudisque nomine traduci totam gentis ſuae theologiam, magiam, ceremonias, cultumque diuinum, id quod Celſus Epicureus fecit in libro *de impoſtorum artibus*, armauerunt in Epicuri ſequaces non tantum ora et calamum, ſed plebem quoque, quam naſo, quo volebant, ducebant, et in Epicureos, tanquam impietatis fautores, Deorumque contemtores incitabant. Cuius memorabile exemplum eſſe poteſt Alexander ille impoſtor, homo Pythagoreus, cuius fraudes ex Apollonii ſchola prodeuntes magno acumine et feſtiua iucunditate depinxit LVCIANVS [k]. Qui cum ab Epicureis, quique eis adhaerebant, fraudis et praeſtigiarum eſſet poſtulatus, horrendum quid, teſte EODEM, contra eos edidit, dicens, „impiis et Chriſtianis impleri Pontum, qui non vererentur in ſe turpiſſi„me maledicere. Hinc iuſſit eos lapidibus pellere, ſi modo vellent propi„tium habere Deum. Edidit etiam de Epicuro oraculum, et ſciſcitanti „cuipiam, quid ageret apud inferos Epicurus? plumbeis, inquit, com„pedibus vinctus in coeno deſidet. Modis etiam omnibus bellum illi „fuit cum Epicuro ſaeuum et irreconciliabile, quem intractabilem appella„bat, eo quod illa omnia ridicula et ludicra haberent eius aſſeclae, quae „is mira ediderat". Eamque ob cauſſam inter vrbes Ponticas Amaſtrim imprimis habebat exoſam, eo quod acceperat, eos, qui cum Lepido Epicureo erant, eiusque ſimiles quamplurimos in ea ciuitate verſari. Ex dictis iam de fortuna Epicureae ſectae iudicium fieri poteſt, quam non niſi cum omni gentilium philoſophia exſpiraſſe veriſimile eſt. Inter Chriſtianos enim impietatis nomine tituloque adeo inuiſa fuit, vt plane ex reipublicae Chriſtianae finibus pelleretur, de quo ſuo loco plura dicemus.

Epicurei poſt C. N.

§. II. Facile ex dictis colligi poteſt, non defuiſſe ſectae Epicureae, ſucceſſionem ſuam laeta propagine extendenti, et doctrinam magiſtri in cathedra publica exponenti, viros celebres et doctiſſimos. Aſt eorum nomina nos fugiunt, nec de iis quicquam memorabile reliquerunt veteres. Quamuis enim ex hortis Epicuri etiam ſub imperatoribus non deſint viri graues et eruditi, qui philoſophiae ſuae fama vitaeque commendatione veteribus celebrati ſunt [l], qui ex catalogis Epicureorum, quos

k) In Alexandro T. I. p. m. 542. ſeqq.

l) Celſum aliquem Epicureum, eo, quocum diſputauit antiquiorem memorat ORIGENES contra Celſ. L. I. p. m. 8. additque, fuiſſe eum Neronis aetate. Porro SENECA Diodori Epicurei meminit, „qui intra paucos dies contra „decretum Epicuri finem vitae ſuae manu ſua „impoſuit, ſibique gulam praeſecuit, et beatus „plenusque bona conſcientia, reddidit ſibi teſti„monium vita excedens, laudauitque aetatis in „portu et ad ancoram actae quietem," de vit. beat. c. 19. Et alio loco, ep. 30. Baſſum Aufidium laudat impenſe, „virum optimum quaſ„ſum aetati obluctantem, cui magno ſenectus „pondere incubuerat, adeo vt corpori infirmo „et exſucco ſuccurrere amplius non poſſet, qui „tamen

quos post proletariam LEONARDI COZZANDI [m] industriam contexuere magni viri PETRVS GASSENDVS [n] et Io. ALBERTVS FABRICIVS [o], peti possunt, scriptis tamen editis, philosophiae suae monumenta non reliquerunt. Quidam etiam apud veteres Epicurei memorantur, qui nunquam extiterunt, quales sine dubio sunt Epicurei illi, quos colloquentes inducunt PLVTARCHVS, ATHENAEVS, LVCIANVS, aliique, quosque in gratiam tantum dialogorum confictos esse, valde est verisimile, licet a viuentibus aliquando philosophis nomina transsumta sint. Etsi vero mirum videri potest, in tanta celebritate, quam Epicuri schola consecuta est, vbi publici quoque doctores huius sectae placita tradidere, non inueniri, qui nomina sua mortalitati et obliuioni eripuerint, non id tamen fatum alienum ab huius scholae indole putandum est. In id enim minime incumbebat grex Epicureus, vt conditis doctrinae suae monumentis aeternitatem nominis consequeretur, quae caussa quoque est, cur oppido pauca de Epicureorum post C. N. scriptis apud veteres legantur. Rationem vero huius rei facile detegemus, si modo constitutionem scholae Epicuri recte expenderimus. Quamuis enim in scribendis philosophiae praeceptis adeo diligens esset Epicurus, vt inter πολυγράφους merito referatur, tam superstitiosa tamen fuit sectatorum veneratio eius, vt addere aliquid de suo, ab eo traditis, non auderent, nec ingenio suo vterentur ad ea illustranda, quae magister reliquerat, sed quae ille praeceperat, tam sancte ad posteros transmitterent, vt plane nihil, quod memoratu dignum esset, adiicerent, et piaculum haberetur damnandum, si quidpiam fuisset innouatum. Ita vero pura quidem et a peregrinis dogmatibus illibata mansit Epicuri doctrina, ast vel nihil de ea scriptum, cum sufficerent Epicuri eiusque discipulorum monumenta, vel si scriptum aliquid, parum id curatum vel seruatum ad posteros, cum nihil plane noui in iis afferretur. Ex quo fieri potuit, vt nominis quidem celebritate suo tempore quidam inter Epicureos inclaruerint, eorum tamen obliteraretur tandem obliuione memoria. Non tacuisse tamen Epicureos, si alia scribenda essent Celsi Epicurei exemplum probat, de quo strictim veterum memorias repetemus.

„tamen philosophiae suae beneficio alacer animo fuit, et in quocunque corporis habitu fortem in conspectu mortis hilarem laetumque „nec deficientem, quamuis deficeret se praestitit, „et eo animo vultuque finem suum spectauit, „quo alienum spectare nimis securi quis esse „putaret. Idque Epicureae philosophiae beneficio, secundum quam vel sensum nullum esse „mortis dicebat, vel dolorem, vel habere se in „breuitate aliquid solatii, cum nullus dolor „longus sit, qui magnus. " Sed Lucilium quoque Senecae ipsum in Epicureorum numerum recipiendum esse tantum non affirmat GASSENDVS de vita Epic. L. II. c. 6. p. m. 74. eo quod SENECA ep. 23. ad eum scribit: „Possum vocem tibi Epicuri tui reddere " Ast nec Lucilius nec Seneca, qui saepe Epicurum suum dicit, huc pertinent, sed inter eos, qui cum Stoici essent, sobrie magis de Epicuro senserunt, multaque sane dicta receperunt et probarunt. De qua re supra.

m) De magist. antiquor. philos. L. VI. c. 2. p. 415. seqq.

n) loc. citat.

o) Bibl. Graec. Vol. II. p. 808. seqq.

Celsus an Epicureus?

§. III. CELSVM Epicuri castra secutum fuisse ORIGENES [p], qui contra eum scripsit, luculenter testatur, qui *duos* ait *fuisse Celsos Epicureos, alterum antiquiorem Neronis aetate, hunc autem Hadriani et posterioribus temporibus.* Quod si, antiquiorem aliquem Celsum Neronis aetate floruisse admittimus, idem hic iunior esse videtur, ad quem LVCIANVS iucundam *de Alexandro impostore* narrationem conscripsit, tertium enim Celsum Epicureum veteres ignorant. Ast hunc Lucianus amicum suum praeter mores Epicuri schola dignos ideo sibi maxime commendatum esse dicit [q], quod Epicuro esset addictissimus, adeo vt praeter Celsum seniorem, iuniorem etiam aliquem, Epicureum fuisse dubitandum non sit. Hic vero intercedunt viri docti, qui, cum ex Origenis disputatione animaduertissent, vsum fuisse Celsum aduersus Christianos principiis non Epicureis, quibus ridere magis doctrinam sacram, quam contrariam theologiam opponere licuisset, sed Platonicis et Stoicis, in eam ingressi sunt sententiam, Origenem Celsos duos Platonicum vel Stoicum et Epicureum inter se confudisse. Ita G. HORNIVS [r] Celsum Stoicorum adscripsit catalogo, quem ideo profundissimi somni accusauit Io. SPENCERVS [s]. RADVLPHVS CVDWORTHVS [t] autem Platonici personam Celsum asciuisse perspicuum esse, ait, probatque hanc eius sententiam Ven. MOSHEMIVS [u], contendens, Origenem ex duobus Celsis vnum conflauisse, et Epicureum Celsum cum Platonico confudisse. Nos, haec non sine magna verisimilitudine dici, fatemur. Origenis enim commentarios legenti passim Stoica et Platonica dogmata occurrunt. Obseruauit enim iam ὁ πάνυ IACOBVS THOMASIVS [x], in quibusdam Celsum in castra Stoicorum profugisse, cum ipse ORIGENES [y] id fateatur his verbis: *Quid opus est recensere haec Stoicorum dogmata, adeo non irrisa Celso, vt ea veneretur etiam, et Zenonem Iesu sapientiorem iudicet.* Hinc assertas quoque a Celso circulationes Stoicas siue periodicas rerum omnium vicissitudines exagitat [z]. Eadem prorsus ratione Platonica saepius Christianis opposuisse Celsum, negari non potest, et ipse ORIGENES [a] in eo reprehendit, *quod cum deprehendatur in aliis scriptis suis Epicureus, hic, quo probabilior fiat accusatio, Epicuri placita non profitens, prae se ferat, ac si sentiat, inesse in homine quiddam terrena natura praestantius, quod cum Deo cognationem habeat, id est, animam.* Alias hypotheses Platonicas passim notat ORIGENES, e. c. laudata oracula [b], quae Epicurei ridebant, et his similia [c]. Ast licet haec ita se habeant, nondum tamen a nobis impetrare possu-

p) L. I. p. m. 8. eadem ratione Epicuro adscribit p. 10. 16. et alibi passim.
q) T. I. p. m. 583.
r) Hist. philos. L. V. c. 4. p. 271.
s) Annot. ad ORIG. contra Cels. p. 4.
t) Syst. intell. c. IV. §. 36. p. 654.
u) In not. ad h. l.
x) De exustione mundi Stoica diss. X. §. 15. seqq. p. 159. seqq.
y) L. V. p. m. 249.
z) L. IV. p. m 215.
a) L. I. p. m 8.
b) L. VII. p 342.
c) Ita Timaeum Platonis exscripsit Celsus, vid. L. IV. p. m. 204. vbi eum velut Platonicum refutat. Ita transmigrationem et alia asseruit Celsus.

possumus, vt ex Epicureorum albo Celsum deleamus, cuius nobis rei rationes hae sunt: I. Origenis auctoritatem insuper habendam non esse putamus, qui, et prope ab eius tempore absuit, et libros eius alios quoque legit [d], et quod Epicureus alias esset, scire potuit. Nec verisimile est, Origenem, virum in philosophiae historia versatissimum, cum aduersus Christiani nominis hostem manifestum notumque scribere vellet, errasse in secta, cui ille se addixerat, definienda, et hanc ei inconstantiam tam audacter obiecisse, cum ita turpi facileque praeuidendo lapsu, totam caussam contaminasset [e]. Vix enim tanta fiducia potuisset haec scribere Origenes, quae ei obiecit, nisi certus aliunde fuisset, de secta eius: *Si dicet, nihil daemonium, deorumue ibi esse, saltem nunc fateatur suam sententiam, cum sit Epicureus, nec eadem, quae Graeci, sapiat, quippe qui nec daemonas agnoscat, nec Deos veneretur Graecanicos, et apparebit, eum frustra verbis extulisse, quae iam dixit, vt vera, quaeque inde conatur intelligere.* II. Valde receptam opinionem de Epicureismo Celsi confirmat Lucianus: quem Celso cuidam Epicureo *Alexandrum* suum inscripsisse, ex prima eius inspectione patet, finisque libelli luculenter docet. Ast hunc Celsum Luciani cum Origenis Celso eundem esse, vel ex eo recte colligunt viri doctissimi Io. SPENCERVS [f] et Io. ALB. FABRICIVS [ff], quod ad eos libros *contra magos*, quos laudat Lucianus, prouocet etiam Origenes [g], qui ei obiicit, *concedere eum pene, esse magiam, cum is forte sit, qui multis libris scripsit contra magiam.* Qua in re, licet dubitabundus loquatur Origenes, patet tamen ex prooemio libri, contra Christianos scripti, quod affert Origenes, non destitui fundamento hanc coniecturam. Refert enim Origenes [h]: *Adhortari eum, vt rationis ductum sequendo accipiamus dogmata, alioqui omnino fore, vt decipiamur, si assentiamur temere: et eos, qui sine ratione sint creduli similes esse his, qui delectentur circulatoribus, praestigiatoribusque mithriacisque et sabadiis, aut quibuscunque Hecates spectris aliorumue daemonum.* III. Haec vero genuinam Epicurei philosophi indolem sapere, nemo est, qui ignoret; nec haec proficisci potuerunt a Platonico philosopho, quod hominum genus in sacrorum publicorum et sacerdotum auctoritate confirmanda multum desudasse, vel ex vno Eunapio, vel, si mauis, Apuleii *metamorphosi* intelligi, vel Apollonii Tyanei exemplo confirmari potest. Quamuis enim γοητας reiecerint, sacra tamen mithriaca, et Hecates mysteria hisque similia exagitasse non legimus. IV. Neque hoc omittendum, Celsum Platonicum, Origenis aetate superiorem inter varios Celsos veteribus memoratos, non reperiri, ignotumque nomen esse. Celsus enim

d) Sola itaque dissimulatio sectae Celsi caussa fuit, quae induxit ORIGENEM, vt L. IV. p. m. 206. dubius de auctore loquerur, et vel dissimulatorem sectae, vel in melius muratum, vel, vt fieri potest, Epicureo cognominem dicat.

e) L. III. p. m. 136.

f) loc. cit.

ff) Bibl Graec. Vol. II. p. 809.

g) L. I. p. m. 54.

h) p. m. 10.

enim Cilix, Libanii discipulus [i] hoc Celso multo iunior est. V. Quod si Platonicum fuisse Celsum supponamus, ratio dari vix potest alia, cur Stoica quoque dogmata, et talia quidem, quae Platonicis displicuere, Christianis opposuerit, quam haec: ea arripuisse hominem, quibus fortissime pungi et κατ' ἄνθρωπον debellari Christianos posse credebat, licet ad sectae suae dogmata non pertinerent: alias enim solis Platonicis inhaesisset. Ast hoc si admittimus, cur non cum Platonicis eadem, qua cum Stoicis, ratione illum egisse, et gentilia, licet non sua Christianis obiecisse, dicamus? VI. Ast obiicient contrariae sententiae assertores tot Platonica a Celso Christianis opposita, nec ab Origene negata. Ad ea vero malumus ipsius Cudworthi, quam nostris respondere verbis, ita enim vir doctissimus [k]: *Celsum quidem Epicureum suspicor fuisse, sed perspicuum tamen est, Platonici saltim personam hominem induisse. Caussam huius rei duplicem opinor esse, primo enim familia haec, quae in Pythagorae et Platonis verba iurauerat, reliquis omnibus religiosior erat, proximeque ideo ad Christianam disciplinam veritatemque diuinam accedebat* (vel accedere potius quibusdam videbatur) *hominum licet contingere posset vitio, vt, quemadmodum res optimae, deterrimae, si corrumpantur fiunt, ita melior haec philosophia in pessimam omnium commutaretur. Quamobrem etiam maiori fiducia et fortitudine, quam reliquae sectae, opes Christianorum inuadere ac debellare poterant. Deinde Platonicorum praeceptis et dogmatibus, vt vulgo intelligebantur, nulla erant aptiora et magis idonea ad multitudinem Deorum cultumque, quem tot Diis afferebant gentes, tuendum et defendendum.* Sunt in his quaedam, quae castigatius a viro magno dicta fuisse velimus, quaeque ei expressit nimius philosophiae Platonicae amor; hoc autem verum est, nullam aptiorem fuisse sectam ad Christianos oppugnandos Platonica, quae gentilibus ea continere augustius multo et pulchrius videbatur, quibus Christiana enitebat religio, quae vel sola caussa sufficere potuit, vt disputaturus contra Christianos κατ' ἄνθρωπον eius vestigia premeret Celsus. Addit his Cel. MOSHEMIUS: *Caussam, cur soli fere Platonici Christianis se opposuerint fuisse, quod haec sola fere secta, reliquis tantum non neglectis in imperio Romano regnaret.* Ast hoc ad ea tempora tantum pertinet, quae infra Celsi aetatem sunt. Sub Antoninis enim in Romano imperio non Platonicam tantum sed Peripateticam quoque, Stoicam et Epicuream philosophiam publica imperantium auctoritate floruisse, suo loco demonstrauimus. VII. Ast instabunt contrariae sententiae patroni, vero prorsus esse dissimile, hominem Epicureum, cui tantopere Platonica inuisa fuere, quique contrarium prorsus systema secutus est, Platonica dogmata adhibuisse, ad demonstrandam religionis Christianae falsitatem, quod domesticis principiis vsus melius facere

i) Vid. VALESIUS ad AMM. MARCELLIN. L. XXII. c. 9.

k) loc. cit.

facere poterat. Non negamus, haec in se vera esse, sed ne hoc quidem nobis vero dissimile facit, Celsum Epicureum Platonici et Stoici quoque interdum personam suscepisse, sed habuisse putamus Celsum rationes suas, cur has potissimum partes sequeretur. Scilicet propter populum disputabat Celsus, quem a Christiana religione auocare tentabat. Hunc finem non fuisset assecutus, si Epicureis principiis instare voluisset, quae religionis omnis contemtum prae se ferebant, et exosa erant plerisque. Eam igitur sectam simulauit, quam religione se commendare nouerat, quamque euertere paribus dogmatibus Christianam doctrinam credebat. Neque vero ita superstitioni ne frigidam suffunderet, metuebat, sed credebat, si ostendisset, Platonica Christianis esse meliora, fore, vt qui haec quoque pro inanibus nugis, vt solebant Epicurei, haberent, multo magis Christiana placita, his longe inferiora, et, vt ipse putabat, multo minus rationis dictamen sequentia contemnerent. Cui fini obtinendo qualemcunque etiam dogmatum rhapsodiam Platonico-Stoicam, qualem eum exhibuisse deprehendimus [l], sufficere sperabat. VIII. Quin et hoc addendum est, adhibuisse multa Platonica et Stoica hominem versipellem, quae sensum Epicureum apud rerum intelligentes susciperent. Cuius luculentum exemplum esse possunt periodicae illae reuolutiones, quas a Stoicis transsumsit, ast quae sensum quoque Epicureum admittere posse, huius physiologiae gnaros non latet. His itaque rationibus omnibus simul sumtis et expensis caussam hactenus grauem non videmus, cur sententia a veteribus et recentioribus viris doctis plerisque recepta deserenda sit, Celsum fuisse philosophum Epicureum, etiam vbi concedimus, eum Platonice et Stoice magis, quam Epicureorum in morem contra Christianos disputasse. Certe tamdiu ei opinioni inhaerere licebit, donec meliora et certiora nobis ea de re dabit praestantissimi MOSHEMII eruditio, qui Platonismum Celsi in noua Origenis editione, quam auidissime expectamus, demonstraturum in se recepit [ll].

§. IV. Sed vt reliqua, quae ad Celsi historiam pertinent, pertexamus, ex dictis de tempore, quo Celsus hic floruit, iudicium sine labore fieri potest. Sub Hadriano enim et post eum floruisse ORIGENES [m] diserte testatur. Cumque verisimillimum esse ostenderimus, hunc Celsum eundem esse, ad quem Alexandri impostoris historiam perscripsit Lucianus, clarum ex eo quoque, durasse eum vsque ad illius tempora, adeoque serius adhuc vixisse. Lucianum enim non, quod Suidas vult, sub Traiano et Hadriano floruisse, sed ad Commodi vsque aetatem perdurasse, ex ipsius scriptis luculenter satis demonstrari potest. In illa enim de Alexandro narratione Lucianus praestigias eius enarrat, quibus deceptus M. Aurelius Antoninus, magnam cladem a barbaris passus est, vt supra *Celsi vita.*

l) Hinc mox Stoicos, mox Platonicos deserit, mox syncretistam agit, vid. L. I. p. m. 33. Quae argumento sunt ex allatis ab eo rationibus de secta eius non tuto satis nos iudicare posse.

ll) loc. cit.

m) L. I. p. m. 8.

pra in Marci vita expositum: alio etiam loco [n] Aurelium Diuum appellat, ex quo sequitur, Commodi eum tempore adhuc vixisse. Ast ab imperii Traiani initiis A. C. XCVIII, ad mortem vsque M. Aurelii A. CLXXX, effluxere anni LXXXII, qui numerus satis euincit, Lucianum, qui sub Commodo solita ingenii viuacissimi alacritate adhuc scribebat, sub Traiano nondum viguisse, vt in sequentibus dicemus. Celsus autem et Lucianus cum coaeui fuerint, recte inde infertur, nimis properare GASSENDVM [o], CAVEVM [p] aliosque, qui sub Hadriano Celsum collocant, nisi iuuentutem eius sub extrema Hadriani tempora ponamus, quod si sequimur, septuagenario maior fuit Celsus, cum ad eum Lucianus scriberet. Rectius igitur statuit H. VALESIVS [q], cuius partes sequuntur SPENCERVS [r] et Io. FR. BVDDEVS [s] qui sub M. Aurelio Antonino Celsum collocant, eundemque cum Celso Luciani ἑταίρῳ faciunt. Nec his obstant ORIGENIS verba, fuisse hunc Celsum κατὰ Ἀδριανὸν, καὶ κατωτέρω. Nam haec quoque significare possunt, *vixisse eum post Hadrianum vel extremis Hadriani annis et diu infra*, adeoque cum his temporum notationibus amice conspirant. Quo vero animi charactere fuerit Celsus, ex Luciano discimus, qui veri amorem, morumque candorem et iucunditatem, et superstitionis odium in eo laudat, quod postremum ex Origenis quoque refutatione passim intelligi potest, ex quibus patet, eum a praestigiatorum artibus, qualia esse Iesu miracula homo ineptissimus putabat, homines auocare voluisse; et vbi miracula Aegyptiacorum circulatorum laudat, recte notante ORIGENE [t], id dicis tantum gratia, et ad tenebras gloriae Iesu Christi offundendas, facere. Eundem vero animum fouisse Celsum, qualem gessit Lucianus, superba et acerba irrisione sacra omnia, quae cum Epicureis non consentiebant, dogmatibus irridentem, luculenter demonstrauit Origenes [u], planumque fecit, hominem eruditionis quidem et lectionis copia non destitutum in λόγῳ Φιλαλήθει, quem contra Iudaeos et Christianos scripserat, iudicii sanioris defectum et praeiudiciorum quandam cateruam prodidisse, longeque a verae philosophiae dogmatibus aberrasse, malum quoque veritatisque minime amantem animum prodidisse, malitia detestabili contra veritatem diuinam inflammatum. Quam hominis insaniam docta et eleganti tractatione repressit ORIGENES [x], eumque haud raro propriis armis iugulauit [y]. Verum haec ab Epicuri sectatore expectari aliter non poterant, odiumque Epicureorum in omnem religionem postulabat. Scripsit librum quoque *de bene viuendi praeceptis*, et *contra magiam*, librum-

n) T. I. p. m. 571.

o) Vit. Epicuri L. II. c. 6. p. 75.

p) Hist. liter. Script. eccles. p. 57.

q) Ad EVSEB. hist. eccl. L. VI. c. 35. et in pec. epistola ad Sarrauium, quam annotationibus suis inseruit SPENCERVS L. VII. p. 85. 86.

r) loc. cit.

s) Syntagm. diss. theol. p. 463. DODWELL ad Irenaeum p. 32. 500.

t) L. I. p. m. 54.

u) Conf. SPENCERVS ad Orig. p. 3.

x) Consulendi de historia apologiae Origenis contra Celsum scriptores historiae literariae ecclesiasticae, CAVEVS, DVPINIVS, OVDINVS, FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. V. p. 219. Syllab. Script. de V. R. C. c. I. §. 14. p. 63. HVETIVS Origen. L. III. c. 3. sect. II. §. 5. p. 267.

y) Conf. BVDDEVS l. c. p. 469. seqq.

librumque alium *contra Christianos*, Origeni memoratos omnes, qui vero interciderunt. Fuere alii quoque Celsi viris doctis memorati [z], ex quibus A. C. Celsum cum Epicureo nonnemo [a] confudit. Scripsisse quoque Celsum quendam historiam philosophicam, AVGVSTINVS [b] tradit, quam ad Epicureorum vnum refert IONSIVS [c], FABRICIVS [d]. A. Cornelio Celso tribuit, cuius *sexta pars libri de artibus* veteribus memoratur. Etiam GALENVS [e] Celsi meminit, quem cum nostro pro eodem habet GASSENDVS [f], nos, seniorem Celsum esse, sub Nerone viuentem, FABRICIO [g] assentimur.

§. V. Alios, qui libris scriptis ingeniique monumentis relictis nominis immortalitatem consecuti sunt, Epicureos hodie ignoramus. Sunt tamen inter viros eruditione celeberrimos apud veteres quidam, qui Epicuri gregi annumerantur, eo quod magni fecere Epicurum, et in multis eius partes secuti sunt, reuera autem eclectice philosophandi viam ingressi, nulli se proprie sectae addixere; quos quoniam nec omittere plane indictos, nec commodiore loco enarrare potuimus, huc referre maluimus, quam meritissima de philosophiae historia nomina intacta dimittere. Plinium Seniorem intelligimus, Lucianum Samosatenum et Diogenem Laertium, quos toties in enarrandis veterum doctrinis rebusque duces habuimus. *Alii Epicurei ignoti.*

§. VI. CAII PLINII SECVNDI, qui senioris nomine a fratris filio C. Plinio Caecilio distinguitur, res praeter scriptorem *vitarum* quae SVETONIO tribuuntur, tetigit Plinius iunior, qui et educationem literariam auunculi, et finem tragicum duabus epistolis [h] enarrauit; quibus vt et locis quibusdam in historia mundi Pliniana occurrentibus adiutus MASSONIVS *Plinii vitam* exposuit, vt eos taceamus, qui scriptores classicos Latinos enumerantes, Plinii quoque res non omiserunt. Natus autem est Plinius, vir sui temporis eruditissimus atque literatissimus, Tiberio imperante in Italia. De patria eius valde disputatum est inter viros doctos: qui enim vitam eius enarrauit vetus auctor Nouiocomensem facit, quo et duarum inscriptionum, praesidio freti doctissimi Nouiocomenses ciues BENEDICTVS IOVIVS [i] et PAVLVS CIGALINVS [k] patriae suae Plinium vindicarunt, quorum sententiae calculum adiecit illustris EZECHIEL SPANHEMIVS [l]. Ast Veronae asseruit contra Cigalinum Plinium POLYCARPVS PALER- *Plinius senior.*

[z]) Vid. SPENCER. l. c. p. 3. IONSIVS de Script. hist. phil. L. IV. p. 332. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p 323.

[a]) Continuator VOSSII de sectis philos. c. V. §. 2. p. 158.

[b]) Praef. de haeres. ad Q. V. D.

[c]) loc. cit.

[d]) l. c. p. 325. not. d.

[e]) De libris propriis T. IV. p. 368.

[f]) l. c. p. 76.

[g]) Bibl. Graec. Vol. II. p. 809.

[h]) L. III. ep. 5. L. VI. ep. 16.

[i]) In historia Nouocomensi p. 213.

[k]) Duabus lectionibus de patria Plinii adiectis editioni Plinii Wechelianae p. 1061. seqq.

[l]) In orbe Romano p. 62.

LERMVS [m] duces fecutus Alexandrum Benedictum, Torellum Saraynam, Onuphrium Panuinium et Antonium Pantheam Veronenfes eruditiffimos, quorum litem noftram non facimus, nec tamen HARDVINO [n] credendum putamus, qui ex eo, quod Romam *vrbem noftram* Plinius vocat, non Veronenfem, fed Romanum facit, recte ideo notatus defideratiffimo CROSAEO [o]. In iuuentute equeftribus militiis induftrie perfunctum fuiffe, ait *vitae eius auctor*, nepos autem ex fratre praefectum alae militaffe, eoque tempore *de iaculatione equeftri* fcripfiffe; etiam Germanico bello interfuiffe; tradit. Sed et togatis artibus egregie fe commendauit, quibus cum iungeret infolitam eruditionem et lectionis copiam, elegantiffimum fe praebuit, fed Neronis tempore ob metum faeuitiae caute fatis doctrina fua vfus eft. Refert enim PLINIVS iunior [p] *dubii fermonis octo fcripfiffe fub Nerone libros vltimis annis, quum omne ftudiorum genus paulo liberius et erectius periculofum feruitus feciffet.* Qui tamen libri dubia grammatica continuerunt, et loquendi ambiguitates enarrarunt, fi veteribus grammaticis credendum, cum in maioribus occupari praeclara ingenia eo tempore periculofae res aleae effet: adeoque fcepticae meditationes in iis non quaerendae funt [q]. Quod vero fub Nerone et Domitiano non poterat, indulfit Vefpafiani clementia, apud quem gratiofum fuiffe nepos refert, addens, noctibus etiam eum fecum habuiffe. Hinc muneribus fplendidiffimis auctus procurationes quoque continuas fumma induftria adminiftrauit, diftentus occupatusque non officiis tantum maximis, fed et amicitia principum [r]. Etfi vero fummam laudem meruit ingens et inexhaufta viri lectio, et eruditio copiofiffima, multo tamen magis admirationi fuit induftria fumma et incomparabilis, qua inter fori cauffarumque ftrepitus, et armorum fragores, inque muneribus grauiffimis atque maximis et in aula infinita legit, excerpfit, fcripfit. Qua de re dignus omnino eft, qui audiatur PLINIVS iunior, ita ad Macronem fcribens [s]: „Miraris quod tot volumina, „multaque in his tam fcrupulofa homo occupatus abfoluerit? magis miraberis, fi fcieris, illum aliquandiu cauffas actitaffe, deceffiffe anno „LVI, medium tempus diftentum impeditumque, qua officiis maximis, „qua amicitia principum, egiffe. Sed erat acre ingenium, incredibile „ftudium, fumma vigilantia: Lucubrare a Vulcanalibus incipiebat, non „aufpicandi cauffa, fed ftudendi, aeftate ftatim a nocte multa, hieme „vero ab hora feptima, vel cum tardiffime hora octaua, faepe fexta. „Erat fane fomni parciffimi, nonnunquam etiam inter ftudia inftantis et „deferentis. Ante lucem ibat ad Vefpafianum imperatorem, nam ille „quo-

m) Libris III. de vera Plinii patria Verona contra Pauli Cigalini aliorumque fententiam, Veron. 1608. 4.

n) Chronolog. V. T. p. 212.

o) M. VEISS. LA CROZE Vindic. veter. Scriptor. p. 146. conf. ONVPH. PANVIN. Comm. ad faft. 1351. VOSSIVS de hift. Lat. L. I. c. 29. p. 153.

p) L. III. ep. 5.

q) Conf. VOSSIVS l. c. Inftit. orat. L. V. c. 7. §. 7. p. 353.

r) Vitae Plin. auctor, PLINIVS iun. ll. cc.

s) loc. cit.

„quoque noctibus vtebatur, inde ad delegatum sibi officium: reuersus „domum, quod reliquum erat tempus, studiis reddebat. Post cibum „saepe, quem interdiu leuem et facilem veterum more sumebat, aestate, si „quid otii, iacebat in sole, liber legebatur, adnotabat excerpebatque. Nihil „enim legit, quod non excerperet. Dicere enim solebat, nullum esse „librum tam malum, vt non aliqua parte prodesset. Post solem plerum„que frigida lauabatur, deinde gustabat, dormiebatque minimum. Mox quasi „alio die studebat in coenae tempus: super hanc liber legebatur, adnota„batur, et quidem cursim, ob parsimoniam temporis. Surgebat aesta„te a coena luce, hieme intra primam noctis, et tanquam aliqua lege „cogente. Haec inter medios labores vrbisque fremitum. In secessu „solum balinei tempus studiis eximebatur. Quum dico balinei, de inte„rioribus loquor: nam dum distringitur, tergiturque, audiebat aliquid, „aut dictabat. In itinere, quasi solutus ceteris curis, huic vni vacabat. „Ad latus notarius cum libro et pugillaribus, cuius manus hieme mani„cis muniebantur, vt ne coeli quidem asperitas vllum studii tempus eripe„ret: qua ex caussa Romae quoque sella vehebatur. Repeto, me corre„ptum ab eo, cur ambularem? Poteras, inquit, has horas non perdere. „Nam perire omne tempus arbitrabatur, quod studiis non impertiretur. „Hac intentione tot ista volumina peregit electorumque commentarios „centum sexaginta mihi reliquit, Opistographos quidem et minutissimis „scriptos: qua ratione multiplicatur hic numerus. Referebat ipse, potu„isse se, quum procuraret in Hispania, vendere hos commentarios Lar„gio Licinio quadringentis millibus nummum, et tunc aliquanto paucio„res erant.“ Hactenus de auunculo Plinius, qui eam nobis industriam studiorumque ardorem enarrat, qualem rarissime inuenias alibi. Luculentus rei huius fides elucesceret, si extarent, adhuc libri eius [t], quos nobis idem enumerat Plinius, et in quibus historiam pariter atque dicendi artem luminibus illustrauit suis. Quibus nobis ereptis magno tamen eruditorum commodo supersunt hodie *historiae mundi libri XXXVII*, quibus historiam nobis dogmaticam naturalem exhibuit, opus arduum, difficileque, et eruditionis, lectionisque atque patientiae Plinii testimonium luculentissimum, quod Amaltheae cornu veteris doctrinae recte dixeris [u]. In quinque primis enim libris cosmographiam et geographiam, in sequentibus ad decimum vsque naturam animalium, a decimo ad decimum nonum, plantas agrorum pratorum hortorum culturam, a vigesimo ad trigesimum secundum medicinam ex animalibus et plantis, a trigesimo tertio ad finem metalla, lapides, artificesque pictores, statuarios aliosque ita

 enu-

t) Conf. Vossivs l. c. Fabricivs Bibl. Lat. T. I. p. 401. T. II. p. 562. seqq.

u) Editionum historiam enarrat Fabricivs l. c. p. 405. inter quas post Dalechampii a Gronovio recoctam eminet Io. Harduini nitida editio. De illa vid. Io. Fabric. Hist. Bibl. suae T. VI. p. 268. de hac Cleric. Bibl. vniu. T. V. p. 7. T. XV. p. 247. T. XXI. P. I. p. 132. eam nitide recudendam excepimus ab elegantissimi viri Io. Matth. Gesneri diligentia.

enumerat, vt ex infinita lectionis copia inexhaustos fere veteris doctrinae thesauros nobis exhibeat, et innumera pandat, quae obliuione sepulta mansissent, nisi e puluere et squalore in lucem produxisset Plinii diligentia. Variis tamen iudiciis exceptum opus immensi stupendique laboris; aliis in coelum extollentibus, aliis exiguum ei pretium statuentibus, vt ex sententiis virorum doctorum a THOMA POPE-BLOVNTIO [x] de Plinio collectis videre est. Nos inesse magno corpori naeuos magnos negandum quidem non esse putamus. Inter quos hic potissimum notari meretur, quod nec satis ad scriptorum quos secutus est fidem attenderit, hincque sexcentas fabulas nobis obtruserit, nec semper feliciter in assequendo scriptorum Graecorum, quos plerumque sequitur, sensu versatus sit. Quemadmodum vero illud amanuensium inscitiae atque negligentiae potissimum tribuendum est, qui excerpta ex auctoribus ad eum deferebant, vt ab eo in ordinem redigerentur; ita omnino venia danda est Plinio, eam in praefatione ad Vespasianum verecunde exoranti, vbi eleganter et ex vero. *Praeterea iter est, non trita auctoribus via; nec qua peregrinari animus expetat. Nemo apud nos, qui idem tentauerit, nemo apud Graecos, qui vnus omnia ea tractauerit. Magna pars, studiorum amoenitates quaerimus, quae vero tractata ab aliis dicuntur immensae subtilitatis obscuris rerum tenebris premuntur. Iam omnia attingenda quae Graeci* ἐγκυκλοπαιδείας *vocant, et tamen ignota aut incerta ingeniis facta. Alia vero ita multis prodita, vt in fastidium sint adducta. Res ardua vetustis nouitatem dare, nouis auctoritatem, obsoletis nitorem, fastiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus vero naturam, et naturae suae omnia. Itaque etiam non assecutis voluisse abunde pulchrum atque magnificum est.* Et paulo post: *Nec dubitamus, multa esse, quae et nos praeterierint. Homines enim sumus, et occupati officiis, succisiuisque temporibus ista curamus, id est, nocturnis.* Hac aequitate frui Plinium virum summum aequum est, nec ad nostrorum temporum lumina, quibus naturae historia post mille et sexcentos annos illustrata est, Plinianum exigendum crepusculum [z]. Multa quoque exscriptoribus imputanda [a], qui adeo immensi laboris opus lacerarunt corruperuntque, vt de vero eius sensu saepe vix coniecturis statui queat. Quae tamen omnia non obstant, quo minus aequissima conditione subscribamus iunioris Plinii iudicio, vocantis *opus diffusum, eruditum, nec minus varium, quam ipsa natura:* licet nimia lectionis copia haud raro vim suppresserit iudicii. In philosophiae vero dogmatibus non vni superstitiose sectae adhaesisse Plinium, sed ex aliarum quoque sectarum placitis, vt mos inoleuerat eo tempore quo scribebat, passim quaedam in rem suam transtulisse ex historia naturali facili inductione probari potest,

x) Cens. celebr. auctor. p. 128.

y) Suppositam hanc praefationem esse Plinio contendit HARDVINVS l. c.: sed nulla verisimilitudine.

z) Conf. MARVILLE melanges de literat. T. III. p. 438. edit. recent.

a) Id iam SYMMACHO obseruatum L. I. ep. 24.

est, quae sine dubio caussa fuit, cur eum inter Epicureos non recensuerint GASSENDVS et FABRICIVS [b]. Nam non tantum Epicureum de mundis innumerabilibus dogma, furorem vocat [c], sed in rebus etiam magnis ad scepticorum arua digreditur [d]; Pythagoream quoque de harmonia et sonitu circulorum mundi assidua vertigine rotatorum non improbat [e]; et hunc mundum quacunque in parte totum esse sensum, totum visum, totum auditum, totum animae, totum animi, totum sui, id est Deum, cum Stoicis dicit [f]. His vero non obstantibus in multis Epicurum quoque sequitur, et ignem summum elementum esse ait [g], et prouidentiam Dei irridet [h], et alia ex hortis Epicuri admittit. Id quod ansam dedit viris doctis [i], Plinium inter Epicureos connumerandi. Nos, si quid videmus, eadem prorsus ratione, qua alii viri magni apud Romanos vsi sunt, Plinium in Graecorum philosophia versatum fuisse, iudicamus, vt nulli sectae adhaerens, eas sibi opiniones passim deligeret, quas tractationi suae maxime inseruire, et aptas esse argumento suo iudicaret. Hinc mox Scepticus est, mox Epicureus, mox Stoicus, prout occasio ferebat. Ex his vero atheismi obiectio enata est, quam notam complures [k] Plinio inusserunt. Cum enim varia ratione de diuinis dissereret, et mox diuinam prouidentiam irrideret, mox naturam Deum faceret, non potuit non impietatis fieri suspectus. Magis tamen Stoicos, quam Epicureos in doctrina de Deo sequitur, ita enim vere Stoice [l]: *Mundum, et hoc, quod nomine alio coelum appellare libuit, cuius circumfluxu reguntur cuncta, numen credi par est; aeternum, immensum neque genitum, neque interiturum vnquam. Sacer est, aeternus, immensus, totus in toto, immo vero ipsum totum, finitus et infinito similis, omnium rerum certus et similis incerto, extra, intra, cuncta complexus, in se: idemque naturae rerum opus et rerum ipsa natura.* Eadem enim ratione, et iisdem fere verbis SENECA [m] quoque decreuit. Ast si ita cum Zenone de Deo statuit Plinius, cur *irridendum* pronuntiat, *agere curam rerum humanarum illud, quicquid est summum*, cur *tam tristi atque multiplici ministerio pollui illud* non dubitat? cur Epicurea Stoicis, quadrata adaptat rotundis? Annon haec luculento testimonio sunt, Plinium de certo et cohaerente systemate non cogitasse, et historicum magis naturalem, quam philosophum se praestitisse? De Deo vero incertum haesisse, vtrum haec vniuersi compages pro Deo habenda, vel vis quaedam diuina in illa latens admittenda? Ex quibus quid de crimine illi imputato statuendum sit, liquet. Quod enim post

 Zwin-

b) Il. supra citatis.
c) L. II. c. 5.
d) L. II. c. 7.
e) L. II. c. 3.
f) L. II. c. 7.
g) L. II. c. 5.
h) L. II. c. 7.
i) Vid. ex multis SAM. PARCKERVM de Deo disp. I. p. 63. IAC. THOMAS. praef. T. II. p. 1. REIMMANN. hist. ath. c. 28. p. 201. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 402. STOLLE hist. lit. P. II. p. 533. hist. philos. mor. gent. p. 350.
k) Plerosque nominauit REIMMANNVS l. c. add. STOLLIVS l. c. Hist. de la phil. payenne p. 72. Otium Vindelicum Mel. II. §. 6. p. 149. seqq.
l) L. II. c. 1.
m) Praef. Qq. natur.

Zwingerum vrget FABRICIVS [n], adspergere passim grauissimas sententias et iudicium de vanitate rerum humanarum, mortaliumque stultitia, speciatim de perditis Romanorum per opes moribus, nec minus de mira sapientia ac prouida arte, fidemque omnem superante vi naturae, parum ad eum absoluendum habet ponderis, cum talia ex athei quoque calamo proficisci queant, certe Epicureus quisque ea praecipere possit, ipseque Epicurus praeceperit, licet ab huius mundi cura et influxu Numen totum remouerit. Tanta vero cum inesset Plinio cupiditas naturae opera et miracula cognoscendi, attulit tandem viro doctissimo laudabilis curiositas fatale exitium, quod iunior PLINIVS [o] ita narrat: „Erat „Miseni, classemque imperio praesens regebat: cum nunciaretur ei, ap„parere nubem inusitata et magnitudine et specie, quam e Vesuuio exor„tam postea cognitum est. Magnum propiusque noscendum id eruditis„simo viro visum. Iubet Liburnicam aptari. Retinae classiarii imminenti „periculo exterriti, vt se tanto discrimini eriperet, orabant. Non ver„tit consilium, sed quod studioso animo inchoauerat, obit maximo. De„ducit quadriremes, ascendit ipse, non Retinae modo, sed multis latu„rus auxilium. Properat illuc, vnde alii fugiunt, rectumque cursum „recta gubernacula in periculum tenet, adeo solutus metu, vt omnes il„lius mali motus, omnes figuras, vt deprehenderat oculis, dictaret, eno„taretque. Iam nauibus cinis inciderat, quo propius accederet calidior „et densior; iam pumices etiam nigrique et ambusti et fracti igne lapides; „iam vadum subitum, ruinaque montis litora obstantia, cunctatusque „paulo an retro flecteret, mox gubernatori, vt ita faceret, monenti; „fortes inquit, fortuna iuuat: Pomponianum pete. Stabiis is erat; ibi „quanquam nondum periculo appropinquante, conspicuo tamen, et quum „cresceret, proximo, sarcinas contulerat in naues, certus fugae, si con„trarius ventus resedisset. Quo tunc inuectus secundissimo, trepidantem „consolatur, hortatur, vtque timorem eius sua securitate leniret, defer„ri se in balineum iubet, lotus accubat, coenat, atque hilaris, aut, quod „aeque magnum hilari similis. Interim e Vesuuio monte pluribus locis „latissimae flammae atque incendia relucebant, quorum fulgor et claritas „tenebris noctis excitabatur. Ille agrestium trepidatione igni relictas de„sertasque villas per solitudinem ardere in formidinis remedium dictitabat, „tum quieti se dedit, et verissimo quidem somno. Sed area, ex qua diae„ta adibatur, ita iam cinere mixtisque pumicibus oppleta surrexerat, vt, „si longior in cubiculo mora esset, exitus negaretur. Excitatus procedit „seque Pomponiano, ceterisque, qui peruigilarant, reddit. In commu„ne consultant, an intra tecta subsistant, an in aperto vagentur. Nam „crebris vastisque tremoribus tecta nutabant, et quasi emota sedibus suis, „nunc

n) Bibl. Lat. T. II. p. 564.

o) L. VI. ep. 16. adscripsimus elegantissimam Plinii narrationem fere totam, cum pulchram particulam historiae celeberrimi phaenomeni contineat, et insint ei quaedam, quae characterem Plinii senioris egregie detegunt.

„nunc hic nunc illuc abire aut referri videbantur; fub dio rurfus, quanquam leuium exeforumque pumicum cafus metuebantur. Quod tamen „periculorum collatio elegit, et apud illum quidem ratio rationem, apud „alios timor timorem vicit. Ceruicalia capitibus impofita linteis conftringunt: id munimentum aduerfus decidentia fuit. Iam dies alibi, illic „nox omnibus noctibus nigrior denfiorque, quam tamen faces multae „variaque lumina foluebant. Placuit egredi in littus, et e proximo afpicere, ecquid iam mare admitteret, quod ad huc vaftum et aduerfum „permanebat. Ibi fuper abiectum linteum recubans femel atque iterum „frigidam popofcit haufitque; deinde flammae, flammaeque praenuntius „odor fulfuris alios in fugam vertunt, excitant illum. Innixus feruis „duobus affurrexit, et ftatim concidit. Vbi dies redditus, corpus inuentum eft integrum, illaefum opertumque, vt fuerat indutus, habitus corporis quiefcenti quam defuncto fimilior" [p]. Hunc finem habuit naturae interpres et indagator folertiffimus, diutius victurus, nifi curiofus nimis in naturae arcana penetrare cupiuiffet.

Lucianus. §. VII. LVCIANVS pleraque, quae ad vitae fuae hiftoriam pertinent, dialogis fuis paffim immifcuit, et imprimis partem eius in fomnio enarrauit, pauca quoque de eo attigit SVIDAS [q], ex recentioribus vero in exponenda Luciani vita poft GILBERTVM COGNATVM [r] defudarunt IACOBVS ZWINGERVS [s], et IOANNES BOVRDELOTIVS [t], quam annotationibus auxit FABRICIVS [u]. Fuit natione Syrus Samofata, vrbe ad Euphratem fita, oriundus, et, fi SVIDAS [v] admittendus eft, qui fub Traiano eum fuiffe ait, fub hoc tantum imperatore natus eft, cum ad Antoninorum et Commodi tempora proprie pertineat, vt ex fcriptis eius fatis luculenter conftat. Meminit enim Seueriani [x], Titiani, Vologefi, Frontonis, virorum fub Antoninis viuentium; fcripfit ad Celfum pfeudomanten; narrat Peregrini finem tragicum, quem contigiffe imperante M. Aurelio Antonino A.C.CLXVIII, fupra euicimus. Vocat etiam, vt fupra quoque monitum, M. Aurelium imperatorem diuum. Auidium Caffium quoque tangit [y], et quae alia funt, ad Aurelii et Commodi tempora pertinentia. Quod fi fub Commodo adhuc vixit Lucianus, qui A. C. CXCI, interfectus eft, vix potuit Lucianus, licet grandaeuum obiiffe fupponamus, nafcendo Traiani tempora attigiffe. Ex quibus recte concluditur, errare eos, qui a Suida feducti fub Traiano et Hadriano eum floruiffe dicunt [z], longiusque a vero difcedere

p) Refert vitae eius auctor: „Exiftimare „quosdam a feruo fuo occifum, quem deficiens „aeftu, vt necem fibi maturaret, orauerit."

q) In Lucianus T. II. p. 457. feqq.

r) Additum elogium Luciani editioni ab eo curatae.

s) Etiam haec vita Luciani, fcholaftica methodo adornata, adiecta eft editioni operum Luciani Bafileenfi.

t) Praefixit is vitam Luciani operibus eius a fe Parifiis editis.

u) Bibl. Graec. Vol. III. p. 485. feqq.

v) loc. cit.

x) Quomodo hift. fcrib. T. II. p 343.

y) Ibid.

z) COGNATVS et ZWINGERVS ll. cc.

dere LVDOVICVM VIVEM [a], coniicientem, gratiam qua Plutarchus Chaeronensis apud Traianum floruit, ita inuidia adussisse Lucianum, vt amare philosophos traduceret. Si itaque non totus deserendus est Suidas, scriptor in notationibus temporum maxime inaccuratus, statuendum, extremis Traiani temporibus natum postea floruisse, et ad Commodum vsque perdurasse [b]. Id quod Suidae verba facile admittunt, qui Lucianum fuisse ait ἐπὶ τοῦ Καίσαρος Τραϊανοῦ καὶ ἐπέκεινα. Patris nomen oc obscuritatem sine dubio et paupertatem ignoratur [c]. Educationem ipse descripsit, ex quo patet, parum facultatum filio patrem reliquisse. Cum desiisset in ludum ire, paulo plenius eo adolescente, de vitae genere eligendo pater cum amicis pro filio consultauit. Recusabant plerique literarum studia, eo quod et labore multo, et tempore longo, et sumtu non exiguo, et fortuna quadam opus haberent, quae apud ipsos non inuenirentur: ars autem quaedam mechanica vitae sustentandae sufficeret: cumque haberet auunculum, qui tum statuarius habebatur optimus, illi in disciplinam traditus est, eo quod natura ad fingendum aptus videretur. Felici haec suscepta credebantur genio, quod et arti idoneus videbatur, et ipsi apud aequales laudi et ostentationi cessurum existimabatur, verum aliter res cecidit. Cum enim artis periculum facturo lapideam tabulam auunculus exhibuisset, durius eo impingente, tabula rumpebatur, cui rei indignatus ille scuticam quandam prope iacentem corripiens, durissimis plagis eum excepit et quasi initiauit, largissimosque lacrimarum imbres illi prouocauit. Cum eiulatu itaque aufugiens domum properauit, vibices ostendit, apud matrem fratris eius crudelitatem accusauit, moeroreque oppletus graui tandem, cum nox superuenisset somno obdormiuit. Ea in nocte diuina se somnia habuisse narrat: Duas illi per somnium apparuisse mulieres, scribit, qui manibus eum corripientes in diuersum traherent, et quaelibet violenter eum sibi vindicaret. Alteram fuisse operariam marmoreo puluere oppletam, alteram honestam faciem prae se ferentem, vestesque mundas indutam. Illam, ait, cum statuaria esset, optione ipsi facta, artem hanc a maioribus exercitam valde commendasse, artificesque in ea arte inclytos illi collaudasse, et enumerasse honores atque nominis celebritatem, ad quam illi fuerint enisi. Hanc, Humanitatis studium se prae se ferre, dixisse, et contemta arte populari, ex qua nec diuitiae, nec honores, nec amicitiae magnae prouenturae sint, exposuisse virtutes et praestantiam, qua ornatus animo, et diuina et humana omnia breui spatio edocendus sit, et laudibus euehendus summis, et diuitiis ornandus atque honoribus augendus praecipuis. Attulisse etiam exempla virorum magnorum, eruditionis claritate immortale nomen consecutorum, et imprimis dicendi gloriam ei maxime commendauisse. Quibus auditis

a) De verit. relig. Christ. L. II. p. 11. 220.

b) Conf. VOSSIVS de rhetor. c. 12. p. 88. de histor. Graec. L. II. c. 15. p. 232. IONSIVS de Script. hist. phil. L. III. c. 10. p. 266.

c) Iuniorem adhuc Lucianum facit HENR. DODWELLVS de Isidoro Characeno §. 5. Geograph. minor. T. II. quod ex dictis facile diiudicari potest.

auditis relicta ſtatuaria tranſiiſſe ſe ad humanitatem,eo quod ſcutica ſemper in memoria haereret. Haec vere quidem obtigiſſe ſibi nobis perſuadere vult Lucianus, aſt accuratius attendenti veriſimile prorſus eſt, oratorum more haec finxiſſe Lucianum, et eleganti imagine vſum eam decertationem oſtendiſſe, quam poſt derelictam ſtatuarii officinam anceps, de eligendo vitae genere excitabat mens de futuris ſollicita. Quidquid vero illud fuerit, hoc certum, bonis, quod aiunt auibus Lucianum ex puluere lapidicinae ad Muſarum ianuas transfugiſſe. Quamuis autem paupertate valde premeretur, ea tamen magiſtra vſus ex patria Antiochiam ſeceſſit, ſtudiis, quibus imbutus fuerat in patria, leuioribus grauiora et meliora additurus [d]: naturalique eloquentiae dono fortunam in dicendis cauſſis experturus [e]. Neque tamen propitiam in eo conſilio exequendo Mineruam expertus eſt. Cum enim intelligeret, *quam improbae res*, vt ipſe ſcribit [f], *cauſſidicos neceſſario comitarentur, nimirum fraus, mendacium, temeritas, vociferatio, conflictatio aliaque infinita*, adeo ab hoc vitae genere abhorruit, vt in eo verſari amplius recuſaret, et ad philoſophiam ſe conferret, ei potiſſimum eloquentiam ſuam addicturus. Hunc finem vt obtineret, et nominis quoque aliquam ſibi celebritatem conciliaret, per varias terras atque regiones peregrinatus eloquentiae ſibi laudem peperit, iuuenisque per Hiſpaniam Galliamque in ſolennibus conuentibus inter oratores magna mercede conductos cum applauſu audientium numeratus eſt [g]. Ex Gallia in Graeciam profectus Macedoniam petiit, in Ionia quoque et Achaia uerſatus maſculum dicendi genus et virile quoddam robur excoluit, cuius aliquot hodie ſpecimina ſuperſunt [h]: Neque vero diutius ei placere potuit ſophiſtarum conditio, eo quod rhetores falſis et inanibus artibus mercedem et diuitias quaerere, non vero ſeruire virtuti, videbat [i]. Procul itaque ire iuſſa dicendi exercitatione totus philoſophiae ſe tradidit, non, quae vanis ſpeculationibus ambitionem paſceret, ſed quae mores emendaret, felicitatique humani generis inſeruiret. Probe enim perſpiciebat, parum vtilitatis afferre diſciplinas, niſi quis vitam ex iis haberet doctrinae conſentaneam, et in melius ſe emendantem. Neque ex ſolis libris hauriendam philoſophiam eſſe ſtatuit, ſed adeundam virorum proborum conuerſationem, et vtendum, tanquam gymnaſio quodam eorum conſuetudine, eruditionem autem a recto ſenſu boniſque inſtitutis abducere iſtos, qui ad ſolos libros eorumque argumenta et ſenſus reſpicerent. Neque eſſe operae pretium, ſi quis diſciplinas per-

d) Coniecturam ex LVCIANI Hercule facit COGNATVS in elogio Luciani, adoleſcentem eum in Gallia et aliis in locis, Rhetoricam publice profeſſum eſſe. Nihil vero horum in iſto dialogo dicitur, ſed id tantum, fuiſſe adoleſcentem in Gallia, vbi Druidum vnus eloquentiam ſub Herculis imagine ei commendauerit.

e) In reuiuiſc. T. III. p. m. 156.

f) Ibid.

g) Apolog. pro mercede conductis T. I. p. m. 385.

h) Herodot. T. III. p. m. 219. quomodo conſcr. hiſtor. T. II. p. m. 379.

i) Reuiuiſc. T. III. p. 156.

perdiſcat, ni ſimul et vitae rationes ad id quod eſt optimum, accommodet atque componat, ſaepe enim videri alios verbis excellentes, qui factis ipſis riſui aliorum ſe exponerent. Quas cogitationes valde confirmabat exemplis eorum philoſophorum, qui indigne philoſophiae nomine viuentes, in libidinem ferebantur, et conuitiis certabant, et ſupra modum ſe cibis potuque ingurgitabant: et a vociferationibus ad conferendas vsque manus pergebant, et turpia quaeuis atque indecora perpetrabant [k]. Quae et alia, quae magno numero et pondere paſſim tradit, ſatis produnt, rectas ſanasque de philoſophia notiones inſediſſe Luciani animo, nec illotis, quod aiunt, manibus ad eius ſtudium eum acceſſiſſe. Id quod fauentioribus etiam Muſis facere potuit, cum eum ſe praeſtare contenderet, qui arrogantiae, impoſturae, mendacii, et faſtus oſor eſſet, veritatem autem, honeſtatem ſinceritatemque, et quaecunque amore ſunt vehementer diligeret [l]. Talis cum eſſet, ſectariae ſe philoſophiae tradere totum non potuit, et quaecunque vero maxime conformia iudicabat, ex omnibus ſectis excoluit, cuius exempla quamplurima in dialogis eius, qui ad philoſophiam eiusque hiſtoriam pertinent, occurrunt: in quibus ſale quidem amaro et ſatyrico perfundit ſaepiſſime falſos philoſophos, et Pſeudo-philoſophiam ludibrio exponit atque riſui feſtiuiſſimo excipit; haud raro tamen doctrinas quoque morales proponit vtiliſſimas, et eloquentiae melle condit dulciſſimo, ſicque rhetorem agit philoſophum, qualem ſupra in Dione, Maximo Tyrio, Themiſtio aliisque huius aetatis viris ſummis, qui dicendi artes cum philoſophiae praeceptis coniunxerunt, deprehendimus. Fateturque ipſe, *ſe, poſteaquam ad philoſophiam transgreſſus eſſet, prout neceſſarium erat, omnes omnino vitae optimae legislatores admiratum fuiſſe, tanquam qui manus ad eos feſtinantibus porrigerent, ad optimaque et vtiliſſima adhortarentur, modo quis ad has regulas vitam componere vellet* [m]. Qua in re plerisque aliis qui ſectariam philoſophiam faſtidientes in ſyncretiſmum delapſi ſunt, philoſophatus eſt melius atque magis ſobrie, et veram quandam philoſophiam eclecticam excoluit. Hac via ſemel inita non poterat non vir ſupra modum argutus et ad ridendum quaſi factus ea ludibrio exponere, quae in ſectaria philoſophia Graecorum ipſi merito diſplicebant, et de quorum vanitate ipſe eo fortius iudicabat, qua magis mutuis inter ſe telis confoſſos ſectarios philoſophos cadere videbat. Quae occaſio fuit PHOTIO [n] et recentioribus nonnullis [o] Lucianum inter ſcepticos numerandi; aſt perperam, cum Socraticus potius dicendus ſit, cuius luculentum ipſe exem-

k) Eleganter prorſus et viuis imaginibus eloquentiam philoſophiae ſobriae iungit, et characteres verae falſaeque eruditionis et philoſophiae depingit in conuiuio T. IV. p. 366. Qui dialogus non tantum ad cognoſcendos illius temporis mores, ſed et ad mentis emendationem veramque philoſophiae hauriendam notionem ab omnibus legi meretur.

l) Reuiuiſcent. l. c.

m) Ibid. p. 366.

n) Cod. CXXVIII. p. 165. conf. epigramma vetus infra dandum.

o) Continuator VOSSII de ſectis c. V. §. 2. p. 158. c. XIII. §. 3. p. 214. c. XIV. §. 6. p. 216. HVETIVS de imbecill. intell. hum. L. I. c. 14. §. 51. p. 160. ſeqq.

exemplum exhibuit [p]. Nulli tamen magis sectae fauit, quam Epicuri, cuius partes valde commendauit. Illius enim gregis homines laudat, velut imposturae proditores acutissimos [q], Epicurum vocat virum, qui rerum naturam perspectam haberet, quique vnus, quid in his esset verum videret [r]: in eo laudandum ducit, quod quae Pythagorici, Stoici, Platonici, de spiritibus eorumque in rebus naturalibus operationibus tradunt, ille haec omnia ridicula ac ludicra duceret [s]. Epicurei porro inter tam multos insanientes vni illi sani videntur [t]; Epicuri ratas sententias librum ait esse longe pulcherrimum, qui ingens afferat commoditatum pondus iis, qui in eo legendo versentur, quique insignem ex eo quietem, tranquillitatem, libertatem accipiant, eo quod a pauoribus, a spectris ac prodigiis eos liberaret, tum spes inanes atque immodicas cupiditates adimeret, mentem sanam ac veritatem insereret, et lustraret animum non taeda quidem aut squilla, sed recta ratione atque veritate [u]. Sed et ipsum se inter Epicureos numerat, qui arma contra Alexandri praestigias ceperunt, et contra quos ille implacabile suscepit odium [x]. Celsum vero Epicureum, propter sapientiam singularem et amorem veri ac morum mansuetudinem omnium maxime vnum suspicere fatetur [y], et festiuissimam de Alexandri imposturis narrationem se composuisse dicit [z], vt Epicurum vlcisceretur, virum fere sacrum, ingenioque diuino, quique solus, quae vere sunt honesta, et nouerit et tradiderit, quique solus extiterit, qui liberos reddere solitus sit eos, qui secum haberent consuetudinem. Ex quibus omnibus larga manu datis manifestum esse putamus, valde ad sectam Epicuream, praecipue quoad naturalem eius partem, inclinasse Lucianum, licet aliarum quoque sectarum capita non plane contemneret, nec errasse hoc sensu viros doctos, qui post veterem scholiasten eum inter Epicureae sectae addictos retulerunt [a]. Quamuis autem haec omnia ita se habeant, vt magnam inter philosophos laudem nactus suo iure videatur Lucianus, nec potuerit non animus acute videns, ingeniumque festiuum errores, lapsus et vitia philosophorum, quibus eam aetatem scatuisse, nec seuera Epicteti frons ferre potuit, salse ridere, et natiuo quodam lepore traducere, sicque iucundam aliquam malo grandi et intolerabili, medicinam afferre; improbandum tamen omnino in eo est, quod exemplis quibusdam philosophorum, circumforanea impostura incautos decipientium inductus, quicquid fere placitis suis, magnam partem ex Epicuri schola haustis non consentiebat, in eandem classem retulerit, et tantum non omnem philosophorum gentem, solo Epicuro excepto, inter impostores numerauerit, cuius exempla quamplurima occurrunt, maxime vero in *vitarum auctione*, in quo dialogo veneranda atque cana

 Grae-

p) In Hermotimo T. II. p. m. 170.
q) In Alex. T. I. p. m. 549.
r) pag. 550.
s) p. 551.
t) p. 569.
u) p. 570.
x) p. 576. 581.
y) p. 583.
z) p. 584.
a) Gassend. vit. Epic. L. II. c. 6. p. 76. Vossivs de sectis c. VI. §. 24. Gvil. Cave Hist. liter. script. eccles. Fabric. Bibl. Gr. Vol. III. p. 486.

Graeciae capita tantum non omnia acerbissime traduxit. Quod cum magnam ei inuidiam conflasset, in *piscatore* quidem apologiam quandam pro se dixit, et se eos tantum ridendos propinasse fassus est, *qui egregias eorum doctrinas mercede docent, et diuites admirantur, et argento inhiant, vitiisque risum aliis mouent, circa ianuas diuitum se conculcantes, coenasque diuersas appetentes, et in illis ipsis moleste laudantes ac vltra honestatem se ingurgitantes, cuncta reprehendentes, et inter calices illepida et absona philosophantes.* Veros autem philosophos, et in his maxime Demonactem eximie laudauit. Neque tamen ita omnem reprehensionem euitasse censendus est. Quid enim ad sui temporis philosophos attinebat [b], Pythagorae aureum femur, ex fabula enatum tanquam propudiosam imposturam traduci? Aristippo temulentiam exprobrari? Diogenis Cynici mores canibus, quam philosopho digniores, depingi? Democritum et Heraclitum ex fabulis vulgi derideri? Socratem παιδεραστίας criminis suspectum fieri? ideasque male intellectas nec ad eum pertinentes illi ridicule affingi? Chrysippum velut nugatorem contemtui exponi? Aristotelem velut inepte argutum subsannari? Pyrrhoni, tanquam rerum omnium ignoranti illudi? Et, quod mireris, ipsam Epicuri voluptatem reprehendi. Non scripsisse haec omnia Lucianum ex vera animi sententia, et perspexisse fabulas vulgi de philosophis multa pulcherrime mentientis, facile pro Luciano dicenti credemus [c]; ast indigna ea ratio, de viris bonis et aeternitati nominis traditis ea corradere, quae, vera, falsane sint, dicuntur tamen et ridentur. Verum cum naturali ad satyram propensione ferretur Lucianus, eaque esset ingenii viuacissimi amoenitas, quae τὸ γελαστὸν in actionibus hominum, et in doctrinis quoque festiua oratione et iucundissima quadam satyra traducere posset [d], non potuit non in hac ipsa ridendi arte excedere, et quaecunque aliis admiranda et pulchra videbantur, habere ridicula. Qua de re vetus epigramma [e] non inepte:

Scripsi haec Lucianus, prisci stultique peritus,
Stulta etenim, vulgo credita docta tamen.
Ergo nil hominum certi mens concipit vnquam,
Ast, quod miraris, ridiculum est aliis.

Quam nimiam ridendi quaeuis licentiam etiam contra diuinum salutis humanae restauratorem exercuit, et Dei filium pro impostore quodam habuit, Christianam quoque religionem indignissimis sarcasmis excepit, qua de re cum lapsus Luciani supra in Peregrini historia manifestauerimus, dicta hic nolumus repetere. Hac vero sacra atque profana quaeuis ridendi

b) Ibid. T. III. p. 105. 108. 112. 113. 114. 115. 117. 118 120. 126. 128.

c) Prolixe id ipse in piscatore prosecutus est.

d) Ita characterem Luciani delineat PHOTIVS l. c. quocum conferendus VAVASSOR de dict. ludicra Sect. I. c. 8. opp. p. 25.

e) Apud PHOTIVM l. c. damus versionem SCHOTTI. conf. LACT. de vera rel. c. 9. VIVES de V. R. C. L. II. p. m. 208. seqq.

li licentia meruit Lucianus, vt inter apertos numinis hoſtes numeraretur, quod praeeunte SVIDA [f] a multis recentioribus factum eſt [g]. Neque tamen defuere viri docti [h], qui in eam ingreſſi ſunt ſententiam, graue hoc ἔγκλημα tantum excogitaſſe ſuperſtitionem, pſeudo-philoſophiam, impoſturam, quibus grauem ille dicam ſcripſerat, et qua crabrones Lucianus in ſe irritauerat, quod opprobrium repetitum a Chriſtianis, ſanctiſſimum Saluatorem inter impoſtores ab eo referri indignantibus. Nos hic nihil affectui dandum, fauoreque vel odio duce definiendum, ſed cuncta accurate expendenda, et ſic demum de Luciani impietate pronuntiandum putamus. Et quod ad ſcommata quidem attinet, quae effudit in Chriſtianos, ea nec a malitiae nec ab ignorantiae culpa liberari poſſe ſupra luculenter, niſi fallimur, demonſtrauimus: certumque eſſe putamus, habuiſſe Lucianum Chriſtum pro eiusmodi ſophiſta, ſiue philoſopho, qualis Apollonius Tyaneus, Alexander, huiusque furfuris alii fuerant, et qualem forte Pythagoram ipſum fuiſſe credebat: adeoque ab hac quidem impietatis labe liber pronuntiari non poteſt. Id vero illi cum reliquis ſanctiſſimae religionis hoſtibus commune fuit, qui tamen ideo inter apertos Numinis hoſtes numerati haud ſunt, ſed transſcripti in catalogum aduerſariorum Chriſtiani nominis. Neque vero ſolam Chriſtianam religionem deridendam propinauit, ſed et alias omnes, nec meliore loco Iudaeorum ipſorumque gentilium ſacra habuit [i]. Quod eo minus mirandum, quo magis ex dialogo *de ſacrificiis* [k] conſtat, eum ideo ſacra omnia exploſiſſe, quod more Epicureo crederet, abſurda et amentia eſſe ea omnia, eo quod ſupponerent, numen ipſum rem vſque adeo humilem atque abiectam eſſe, vt humanis egeat obſequiis, vtque adulatione capiatur, ac gaudeat rurſum, vt ſtomachetur, atque iracunde ferat, ſi negligatur. Ex his enim manifeſtum eſt, Lucianum Deos rerum humanarum prorſus incurios cum Epicuro concepiſſe, adeoque theologiam Lucianeam ex Epicurea diiudicandam eſſe. Negari tamen nec hoc poteſt, ſaepe aliorum nomine loqui Lucianum et audacioribus verbis de rebus ſacris pronuntiare, effeciſſe etiam fraudes ſacrificulorum et philoſophaſtrorum, quas detegendi ſaepe occaſionem habuit, vt, quicunque inter homines vigerent, cultus diuini modos inter ingenii humani, populum decipientis tricas reponeret, ſicque in ea quoque re Epicureorum veſtigia premeret, nec fidem haberet narrationi vlli, quam non ſenſibus perceperit [l]. Ea vero quae in Philopatride contra Chriſtianos dicuntur, cum Luciani non ſint, licet nomen eius in fronte gerant, nec eam abiudicet Luciano doctiſſimus FABRICIVS [m]; quoniam aperta ſatis

f) loc. cit.

g) Vide quae de Luciano collegit iudicia TH. POPE-BLOVNT. Cenſ. cel. auct. p. 173.

h) ERASMVS L. XXX. ep. 5. ALCIAT. par. Iur. Lib. IV. c. 5. VOSSIVS de ſectis c. VII. §. 24. IO. PHIL. TREVNER. diſſ. de theologia Athei ſ. Luciani.

i) Recte id obſeruatum VIVI l. c.

k) T. III. p. 81.

l) Conf. REIMMANN. hiſt. atheiſm. c. XXXII. §. 3. p. 224.

m) l. c. p. 309.

ſatis temporis recentioris Luciani aetate in eo deprehenduntur veſtigia, quae erudite oſtendit V. C. Io. MATTHIAS GESNERVS [n], obiici quoque ei ad euincendam eius impietatem non poſſunt. Sed vt ad Luciani redeamus hiſtoriam, is, ſub M. Aurelio Antonino Aegypti procurationi praepoſitus, et ſtipendio inſigni auctus eſt [o]. Quidam a Chriſtianis defeciſſe, et ad ſacra gentilia transfugiſſe ſomniant [p], nullo argumento ſano nixi: nec certior fabula eſt, laceratum a canibus fuiſſe, ob eructatas in nomen Chriſti iniurias [q], quam ſine dubio atrox Chriſtianorum ſacra ſua vindicantium odium, quod plerumque horrenda mortis genera de iis, qui religionem impugnaſſent, commentum eſt, produxit. Podagrae vero, cuius laudes cecinit [r], cruciatibus vexatum fuiſſe, ipſe alicubi prodidit [s]: mortuum ex illo morbo fuiſſe, quod vitae eius auctores COGNATVS, ZWINGERVS et BOVRDELOTIVS [t] aſſerunt, incertum, nec certius octogeſimo, vel nonageſimo aetatis anno obiiſſe. Extremam tamen ſenectutem attigiſſe eum oportet, ſi Traiani tempora naſcendo attigit. Non confundendus autem eſt Lucianus, cum alio Luciano Samoſateno Chriſtiano, Arianorum partibus addicto, a quo Lucianiſtae quidam dicti ſunt [u]. Errant etiam, qui Lucianum cum Philoſtrato confundunt, illique vitam Apollonii craſſo ſatis errore tribuunt [x]. Habuiſſe eum filium cognominem ſophiſtam, ad quem ſcripſit Iulianus ὁ παραβάτης coniicit BOVRDELOTIVS [y], recte vero monuit Cl. FABRICIVS [z] tempora id non pati, cum a morte Marci Aurelii, ad annum primum Iuliani imperantis effluxerint anni CLXXX, ſic vt nepos magis vel pronepos fuerit, ſi modo vlla ratione ex ſolo nomine cognationem quandam interceſſiſſe inter vtrumque coniicere liceat.

Diogenes Laertius.

§. VIII. Tandem nec DIOGENES LAERTIVS nobis heic loci indictus dimittendus eſt, qui quamuis philoſophum ſe non praeſtiterit, immortali tamen hiſtoriae philoſophiae Graecanicae opere, cui maximam partem debemus, quicquid de philoſophiae inter Graecos fatis nouimus, meruit, vt inter philoſophos numeraretur, cum ſine philoſophiae cognitione opus arduum et graue ſuſcipere non potuerit. Saltem ſilere eum nefas putamus, a quo toties de philoſophorum vita atque fatis loquendi copia nobis facta eſt. Fuit autem Diogenes Laërtius ſi pleroſque viros doctos audimus, Laërte Ciliciae vrbe oriundus, vnde nomen hau-

n) Duabus de hoc dialogo diſſertationibus: ei etiam caſtigatiſſimam Philopatridis editionem debemus.

o) De mercede conductis T. I. p. 382.

p) Scholiaſtes vetus, quem ſequitur Vollateranus, conf. TILLEMONT. hiſt. imp. T. II. pag. 709.

q) SVIDAS l. c. quem ſecutus eſt HOFMANNVS in Lexico.

r) In Tragopodagra T. III. p. 672. in Ocyp. p. 722. ſeqq.

s) In Hercule Gallico T. I. p. 811.

t) Prius Cognatus, poſterius Bourdelotius ſtatuunt.

u) VALES. ad Theod. p. 6. FABRIC. l. c.

x) Recte ideo Guil. Philandrum notauit COGNATVS l. c. et ad Alex. T. I. pag. 585. conf. FABRIC. l. c. p. 5. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. II. c. 15.

y) loc. cit.

z) Ibid. p. 488.

hausisse plerique statuunt [a]. Paulo aliter acutissimus HEVMANNVS [b], qui non ipsum quidem Diogenem, maiores tamen eius Laërte oriundos putat, indeque Laërtii nomen ei haesisse statuit, cuius rationem in eo potissimum quaerit, quod articulo addito dicatur Διογένης ὁ Λαέρτιος, cuius generis cognomina a maiorum patria desumta et ad posteros propagata vbiuis fere in eruditi orbis occurrunt historia [c]. Additur his merito: patere ex veteribus inscriptionibus, quod Laërtii nomen inter familiarum cognomina fuerit, vnde nulli dubitamus, eleganti huic viri praestantissimi coniecturae subscribere, hacque potissimum ratione ducti ad Diogenem toties prouocantes solius Laërtii nomine vsi sumus. Alii quidem, et in his eruditissimus VALESIVS [d], a patre Laërtio nomen accepisse putant. Ast haec Graeci sermonis indoli repugnant, secundum quem non ὁ Λαέρτιος, sed τοῦ Λαερτίου dicendus esset. Nec veteribus inusitatum [e], vt ὁ Λαέρτης dicatur, quod a patre desumtum esse non potest. Potamum vero Atticae vicum Laërtii patriam fuisse, visum est IAC. SPONIO [f], mirante MENAGIO [g], vnde haec hauserit? Sed caret hoc omni prorsus fundamento, nec displicet coniectura FABRICII [h], qui non recte assecutum fuisse Sponium locum quendam PHOTII [i], vbi Laërtius allegatur, coniicit, et nomen appellatiuum περὶ Ποταμοῦ pro patria Diogenis eum habuisse putat. Nec certiora sunt, quae de eius aetate viri docti disputant. Vixisse eum sub M. Aurelio Antonino, LIPSIO [k], VOSSIO [l], MENAGIO [m] visum, ea potissimum ratione ductis, quod non omisisse videatur Epicteti vitam, quem sub Marco adhuc vixisse coniiciunt, nisi adhuc viuum Laërtii aetate magnum illud Stoicae familiae ornamentum extitisset. Ast recte his opponimus, Stoicorum historiam, cum Graecis, positis sibi his limitibus, finiuisse Diogenem, et omisisse ideo quoque alios, quos sine contradictione ante eum vixisse constat, e. g. praeter Cratippum Peripateticum, Senecam aliosque. Paulo aliter THOMAS REINESIVS [n], qui sub Marco eiusque filio Commodo eum floruisse contendit. Ast is solo libro GALENI [o] *de theriaca ad Pisonem* spurio nititur, adeoque audiendus haud est. Sub Seueri tempora ponit doctissimus IONSIVS [p], qui diligens in definienda Laërtii aetate fuit, quem sequitur ὁ πάνυ FABRICIVS [q]. Monent hi viri docti: vixisse eum ante tempora Iustiniani, quibus vixere Stephanus et Hesychius Milesius, qui eum exscripsere:

a) MENAG. ad Laërt. L. I. §. 1. IONS. de S. H. P. L. III. c. 12. p. 271. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 600.

b) Act. philosoph. Vol. I. p. 323. seqq. subolsit id iam IONSIO l. c.

c) Vid. GRVTERVS p. 299. FABRETTVS p. 251.

d) Ad excerpt. Peiresc. p. 48.

e) STEPH. BYZ. in Laërt.

f) In itinerar. T. II. eum secutus est HARDVINVS ad Plinium T. I. p. 424.

g) loc. cit.

h) l. c. p. 602. not. g.

i) Cod. CLXI.

k) Manud. ad phil. Stoic. L. I. dissert. 5. p. m. 22.

l) De sectis c. XXI. §. 2.

m) loc. cit.

n) Var. lection. L. II. c. 12. p. 224.

o) Conf. Act. philos. Vol. I. p. 328.

p) loc. cit.

q) loc. cit.

ſere: porro cum PHOTIVS teſtetur, Sopatrum excerptorum ſuorum librum ſextum ex Diogenis Laërtii libris compilaſſe, hic vero Conſtantini M. temporibus floruerit, vt nos quoque *ſectione V.* monuimus, ſequi inde, Conſtantini M. aetate quoque ſuperiorem eſſe Laërtium. Memorare etiam eundem Plutarchum, qui ſub Traiano vixit Fauorinum, eius apud hunc imperatorem aemulum, Sabinum ſophiſtam, ſub Hadriano clarum, Sextum Empiricum eiusque diſcipulum Saturninum; adeoque ex dictis colligendum eſſe, vixiſſe Laërtium paulo poſt Galenum, aut eo iam ſene, et ita temporibus Seueri imperatoris et deinceps floruiſſe. Diligenter et acute haec dici non negamus, aſt magis indicant, quo tempore non vixerit, quam veram eius aetatem definiunt. Accuratius de Laërtii aetate diſputaturus Cel. Heumannus [r] ad eclecticae philoſophiae origines reſpicit, quas haud ita pridem obtigiſſe Laërtius narrat. Eas vero Sec. III initia non anteuertere, laborioſa doctaque induſtria contendit, et contra obiectiones Cl. HASAEI roborat, de qua controuerſia cum nos ſupra ex inſtituto egerimus, et noua luce ſententiam Heumannianam perſuderimus, nihil hic repetimus, ſed dictis inſiſtentes ex iis veriſimile putamus, Diogenem Laërtium ante ſeculum tertium poſt C. N. medium non ſcripſiſſe, adeoque Galieni forte temporibus floruiſſe, Plotino, Longino aliisque σύγχρονον. Certiora tamen, praeter coniecturas, dare non audemus. Illud certum nobis videtur, non audiendum eſſe H. DODWELLVM [s], qui ad Conſtantini M. aetatem eum reiicit. De vitae vero eius circumſtantiis nec ipſe ſcripſit quicquam, nec aliquis ex veteribus, et delituiſſet forte aeterna nocte Laërtii nomen, niſi nobis libros eius decem *de vita, dogmatibus, et apophthegmatibus clarorum philoſophorum* ſeruaſſet prouidentia, quos, *vnicum fere columen philoſophicae hiſtoriae, ſine quo rudera tantum ſupereſſent atque coementa difficulter in plerisque coniungenda* recte pronuntiat IONSIVS [t]. Hiſtoriam eius libri literariam ita diligenter enarrauit FABRICIVS [u], vt non habeamus, quod addamus, niſi quod hoc vnum monendum e re lectoris eſſe putamus, caſtigatiſſimam M. MEIBOMII editionem prelo Wetſteniano elegantiſſime curatam [x], omnes quidem reliquas accuratione longe ſuperare, vanam tamen fuiſſe bibliopolae gloriam, ne tantillam quidem occaſionem ſupereſſe, de erratis typographicis conquerendi [y]. Dicault hanc philoſophicam hiſtoriam, quo nomine STE-

r) loc. cit.

s) De aetate Pythagorae §. 22.

t) loc. citat.

u) l. c. vbi de editionibus Ambroſii, Aldobrandini, Stephani quoque differit. Aeternum de Laërtio meritus eſt MENAGIVS, vir πολυμαθέστατος, ſed vndicunque a viris doctis adiutus.

x) Amſtelodam. 1693. 4. quam vbique adhibuimus.

y) Commodo lectoris inſeruituri breuem hic errorum typographicorum quos obſeruauimus, catalogum damus, ad hanc editionem, vt pateat, nihil eſſe in humanis ab omni parte perfectum. Pag. 70. l. 46. Com. Menag. omiſſus poſt. cap. n. 56. p. 116. l. 53 pro Chryſonis l. *Bryſonis*. p. 109. col. a. l. 17. pro Paraen l. *Parno*, vid. FABRIC. Bibl. Lat. med. T. IV. p. 380. p. 126. in marg. pro ſ. 12. l. *ſ.* 112. p. 137. in marg. l. 46. pro 5. l. 6. p. 174. l. 6. a fin. pro validali-

STEPHANVS BYZANTINVS recte eam appellat, feminae cuidam illuſtri et doctiſſimae[z], quae Platonis ſtudioſiſſima fuit, quam fuiſſe Arriam, ſub Seuero et Caracalla Platonicae philoſophiae addictiſſimam poſt REINESIVM[a] coniiciunt IONSIVS[b], MENAGIVS[c], et FABRICIVS[d]. Recte vero monuit Cel. HEVMANNVS[e], male concludi ex amore philoſophiae Platonicae, intelligi hic Arriam, cum eo tempore plures fuerint feminae Platonicae philoſophiae deditae, vt taceamus, Galieni temporibus Arriam fuiſſe ſuperiorem. Nos ſi coniecturis, vbi alia haberi non poſſunt, locus dandus eſt, hanc feminam Platonicam ex Plotiniano contubernio fuiſſe ſuſpicamur, in quo feminas quoque Platonicam philoſophiam didiciſſe PORPHYRIVS[f] teſtatur. Hoc et cum temporum notationibus congruit ſupra poſitis, et conſilium ſcribendi Laërtianum illuſtrat, qui feminae ex multis ſectis concordiam quandam philoſophorum meditanti diuerſas eorum opiniones expoſuit. Nec alia forte ratio, cur in libro, quem Platonicae mulieri dicauit, Epicurum commendauerit, quam quod exoſum Ammonianae et Plotinianae ſcholae nomen gratum ita reddere et liberare ſuo modo ab inuidia voluerit. Lectori tamen iudicium de ea re plenum relinquimus, nihilque pro certo definimus. Licet vero immortaliter meruiſſe Laërtium de philoſophica hiſtoria fatendum ſit, cum innumeros veterum ſcriptorum hodie deperditorum locos nobis ſeruauerit, et in horreum quaſi aliquod philoſophicae hiſtoriae contulerit, dolemus tamen, iudicii et attentionis non tantas fuiſſe in hoc conſcribendae hiſtoriae philoſophicae opere partes, quam laboris improbi et ampliſſimae voluntatis, quae ſi adhibuiſſet, nae monumentum philoſophiae veteris condidiſſet, omni theſauro praeſtantius. Aſt a iudicii et profundae philoſophiae veteris cognitionis, artisque item criticae praeſidiis cum inſtructus non fuerit, grauiſſimis naeuis atque maculis opus inſigne deformatum eſt, lectoremque requirit et ad omnia atten-

dalidum l. *validum*. p. 183. l. 43. pro ſella l. *cella*. p. 193. l. 2. pro non l. *vno*. p. 259. l. 8. a fin. pro ent. II. 13. l. *II*. 15. p. 320. l. 10. a fin. in marg. pro 48. l. 148. p. 438. l. 7. a fin. pro mille l. *decem mille*, vid. SEXT. EMP. adu. gramm. L. I. c. 13. ſ. 283. FABRIC. ad h. l. p. 441. l. 11. pro Phliaſiii, l. *Phliaſii*. p. 478. numeri ſegmentorum corrupti ſunt, pro 181. l. 180. et ſic porro p. 488 l. 1. pro L. VII. l. *L. VIII*. Haec in Comm. MENAGII, in Tomo I. pauciora occurrunt, emendande tamen p. 492. not. 26. l. 8. pro II. 9. l. *XX*. 9. p. 637. pro retrimenta h *detrimenta*. p. 336. Graeca inuerſo lateri impoſita. In indicibus quoque emendende: indice IV. v. daemon pro M. VII. 15. l. *VII*. 151. v. Democritus l. 2. pro borum l. *bonorum*. v. Polemo et Crates l. *Genus* pro Demus. v. Speuſippus pro Socrate l. *Iſocrate*. v. Stoici pro different l. *differant*. ib. pro ſ. 103. l. *ſ*. 104. In indice primo articulus ſaepe omiſſus v. g. Ἀνδρῶν Ἐφέσιος, vid. Act. phil. Vol. I. p. 325. Heec non eo fine notamus, vt nitoris et elegantiee laudem editioni optimee denegemus, ſed vt diſcat lector, quem nihil ſit perfectum etiam in hac re, et vt huic quoque libro ſphalmata typothetarum, quae nobis ebſentibus irrepſerunt, ignoſcat.

z) L. III. ſ. 47. L. X. ſ. 29.

a) loc. citat.

b) De Script. hiſt. phil. L. III. c. 12. p. 277.

c) Prooem. Comm. in Laërt. et Hiſt. mul. philoſ. §. 47.

d) loc. cit. not. f.

e) l. c. p. 337.

f) In vita Plot. c. 9. p. 108. vbi quasdam nominat.

tentum, et nihil fine artis criticae lapide admittentem, quod innumeris hactenus exemplis docuimus [g]. Toties enim veteres fine delectu exscribit, contraria consarcinat, fabulas in sophistarum scholis enatas pro veris historiis obtrudit, libris, testamentisque suppositiitiis fidit, et quadrata miscet rotundis, ordinis insuper saepe plane incurius [h], vt consarcinatorem potius et ῥαψῳδὸν quam historicum agnoscas. Ceterum exploratorem veteris doctrinae et sententiarum fuisse philosophicarum, opus ipsum loquitur, vtrum vero certae cuidam sectae se addixerit, definiri non potest. Et fauisse quidem Epicuro, eiusque historiam paulo accuratius, quam ceterorum philosophorum enarrauisse, seruatis etiam monumentis eius praecipuis αὐτοψία loquitur. Ex quo collegere viri magni nominis ISAACVS CASAVBONVS [i], AEG. MENAGIVS [k], G. I. VOSSIVS [l] et IO. ALB. FABRICIVS [m], non separandum eum esse a partibus Epicuri, ad quas mire propenderit. SAMVEL PARCKERVS [n] vero eum Epicureae sectae immodice addictum pronuntiat. Qua in re eum falli recte vidit Cl. HEVMANNVS [o], qui et ad rationes respondet, quibus inter Epicureos eum esse referendum viri docti contendunt. Nam nec inde sequitur, a parte Epicuri stetisse Laërtium, quoniam eum suo modo defendit, illud enim Seneca quoque fecit, homo Stoicus, et de aliis quoque philosophis praestitit Laërtius: nec vllo loco prodidit, se Epicuri sententiam sequi, non satis quoque eius se doctrinas assequi sperare, dicit [p], et alio loco perstringit diuinae prouidentiae hostes [q]. Certe si huic argumento vis inesse quaedam potest, eadem ratione Platonicus vel Scepticus iudicari potest, cum non minus Platonem extulerit [r], quam Epicurum, et Sextum Empiricum [s] laudauerit. Tutissimum itaque existimamus, eum nulli sectae adscribere, sed inter syncretistas eos referre, quorum ea aetate plena erant omnia, hoc tantum discrimine, vt more Senecae, ne Epicurum quidem ex philosophiae adytis excluserit [t]. Christianum qui Laërtium fuisse contendunt, phrasin ecclesiasticam ἐλεημοσύνην διδόναι [u], male ad textum Laërtianum applicant [x].

g) Consentiunt iudicia eruditorum collecta a TH. POPE-BLOVNT. Censf. cel. auct. p. 158. Act. philos. l. c. p. 349. seqq.

h) Maxime haec ἀταξία magno hist. philos. malo regnat in dogmatibus philosophorum expositis, conf. BAYLE Dict. T. I. art. Anaxag. not. C. p. 209.

i) Praef. ad Laërt. et ad L. I. §. 97. p. 138.

k) loc. cit.

l) De sectis c. IV. §. 21.

m) Bibl. Graec. Vol. III. p. 601.

n) De Deo disp. I. §. 15. p. 39.

o) l. c. p. 339.

p) L. X. §. 29.

q) L. IV. §. 55.

r) Fatetur id GASSENDVS ad L. X. Laërt. p. 113.

s) L. IX. §. 116.

t) Ita et Britannus, qui Anglicae versioni vitam Laërtii praefixit, cuius verba affert POPE-BLOVNT. l. c. p. 159.

u) L. V. §. 17.

x) Significat enim misericordiam praestare, conf. FABRIC. l. c. p. 601. not. b. qui et alios Laërtios enumerat.

SECTIO

* *

SECTIO NONA.

DE SECTA SCEPTICA.

§. I.

Omnium postremi nos Sceptici vel Pyrrhonii vocant, exigua, si cum ceteris sectis comparentur fortuna vsi. Eos enim non tantum inuidia, qua philosophandi ratio ista pressa fuit, et doctorum suorum negligentia parum extendisse pomoeria sua *tomo primo* docuimus, sed et Romae parum inualuisse, cum ab Academica secta, elegantiori habitu sceptice philosophari visa, in exilium quasi ageretur, in ipso huius tractationis limine ostendimus. Breuis itaque atque curta admodum huius sectae est historia, nec qui ei illustrandae operam adhibuerunt, post Ciceronis tempora inuenerunt, quod paulo memorabilius adiicerent. FOVCHERIVS [a] enim, qui primus in huius sectae limitibus amplificandis laborem suum atque industriam posuit, post Varronem et Ciceronem mox ad Augustinum, et ab eo ad Cartesium progreditur; illustrissimus autem HVETIVS [b], qui totam fere philosophorum veterum cohortem in scholam Pyrrhonis deduxit, praeter Cornelium Celsum, Fauorinum, Sextum Empiricum, Lucianum et Vranium non habet, quos Scepticis professione talibus adiungat, et coactus est, dogmaticos quosdam ἑκόντες ἀκόντες in has partes pertrahere. Etsi vero caussae modo dictae per se sufficere videntur, aliae tamen addi merentur, quae incrementa scholae Pyrrhoniae valde sufflaminarunt, et obstiterunt, quo minus laetiores, quam quas habuit, propagines extenderet. Inter eas vitam philosophis haud satis dignam, quam in Scepticis quibusdam magni nominis deprehendimus, recte referri, Timonis et Eurylochi exempla suo loco exposita satis probant, nec dubitandum in schola ea, quae ἀδιαφορίαν non logicam tantum et physicam, sed moralem quoque, veram ad tranquillitatem et felicitatem viam esse docuit, plures inuentos esse, qui eidem viae insisterent, id quod non potuit non dogmaticos philosophos nouis contra eos armare telis, easque illis contra Pyrrhonios obiectiones suppeditare, quae magnum sectae isti contemtum et inuidiam parerent, et ab ea amplectenda plurimos auocarent. Quis enim sectam istam amplecteretur, quae decori rationem et honestatem inter res indifferentes habendam esse, quicquid etiam prudentiores et modestiores dicerent, exemplo suo confirmaret? Etsi enim honestius et philosopho dignius viuere Scepticos dogmaticis clamitauerint Sextus Empiricus et ei similes, illis tamen exem-

Fortuna Sectae Scepticae sub imp. Rom.

Kkkk 2 plis,

a) Diss. sur la philosophie des Academiciens, L. I. c. 11. p. 59. c. 12. p. 61. c. 13. p. 67. c. 14. p. 68.

b) De la foiblesse de l'esprit humain L. I. c. 14. p. 154. seqq.

plis, qualia quidem inter omnes sectas inueniebantur plurima, vsi dogmatici, praecipue Stoici, iurati Pyrrhoniorum hostes, odio et inuidia ipsam sectam vehementer cumulabant, et stultorum instar atque malorum hominum eos habebant, sicque multos ab ea secta amplectenda auocabant, quam mala fama premi, etiamsi non indecenter viuerent asseclae, videbant. Aliam porro caussam impeditorum incrementorum huius sectae illud ipsum esse putamus, quod laetissimos initio Romae successus ei comparauit, eloquentiae forensis studium. Eius enim, enata monarchia Romana, cum disceptationum forensium tantus, quantus prius, vsus non esset, mutata facies est, et in scholasticum quendam translata habitum, qui artis magis studium coloresque quaereret, quam natiuam disserendi et disceptandi formam teneret. Ita vero Academica et Pyrrhonia disputandi ratio, quae Ciceronis tempore oratoribus arma subministrabat, neruo suo in foro Romano, certe in scholis rhetorum, spoliata est, et vix locum in eloquentia illa sophistica inuenit, adeoque paulo magis neglecta est. Addi his potest, fortunam dogmaticae philosophiae, in aula Romanorum imperatorum multum Pyrrhoniae philosophiae obstitisse, summisque eam imperantibus suspectam fecisse atque exosam, cum contrarias ipsi partes sequerentur, eosque tuerentur, quos Sceptici oppugnabant. Cum enim Augustus Stoicis et Peripateticis faueret, Epicureos amici in aula commendarent, Tiberius Pythagoricos diuinandi peritos amaret, sub Caio, Claudio, et Nerone exiguum philosophis omnibus pretium statueretur, Vespasiani Titique temporibus, Pythagorici, Stoicique in aula florerent, Traianus et Hadrianus omnis generis philosophos colerent, Fauorinus autem in huius gratiam ab Academica disserendi ratione et statuendi modo deflecteret, Antonini, praecipue Marcus, dogmaticos summo loco ponerent, et publicas ei cathedras committerent, Platonici autem in aula Seueri, Iulia fauente, inualescerent, et quae sequebantur tempora, eclecticos, id est, syncretistas Alexandrinos gignerent, qui omnes sectas quasi deuorarent, ratio inde patet luculentissima, cur tam modico successu vsa fuerit secta Pyrrhonia. Nec audiendus est HVETIVS [e], qui omnem mouit lapidem, vt demonstraret, Sextum Chaeroneum M. Aurelii praeceptorem fuisse eundem cum Sexto Empirico, eumque ita quoque Marci patrocinium philosophiae conciliasse Pyrrhoniae. Falli enim virum illustrem nimis Scepticorum partibus fauentem, supra in Sexti Chaeronensis historia demonstrauimus, et in Sexti Empirici historia mox enarranda ostendemus; neque fauisse etiam Scepticismo Marcum, vel ex Stoicae philosophiae studio, quod constanter secutus est, liquet, et verisimile haud est, eum Pyrrhoniis publice docendi facultatem non tribuisse, si eorum partibus fauisset, quod reliquis sectis apud eum contigisse ex Luciano probauimus. Eas vero cum non honoribus tantum, sed et salariis auxisset imperator, quorum vtrumque frustra in Pyrrhoniorum schola

e) l. c. p. 155.

ſchola expectabatur, mirum non eſt, valde tenuem fuiſſe eorum numerum, qui has vitae humanae ſpes atque commoda philoſophiae odio et inuidia cumulatae, artemque nihil ſciendi profeſſae poſtponerent.

§. II. Etſi autem pauci erant, qui hanc philoſophandi viam ingrederentur, inuenti tamen ſunt viri docti et acuti, licet numero exiguo, qui humani intellectus imbecillitate faſtuque philoſophiae dogmaticae inducti ſecundum Pyrrhonem philoſophari inſtituerunt. Inter quos celeberrimum aſtronomum CLAVDIVM PTOLOMAEVM refert HVETIVS [d], eo quod obſcuritatem et imbecillitatem humani intellectus accuſaſſet. Aſt non pertinere huc magnum virum, et a Pyrrhoniis diſſentire, ex libello eius *περὶ κριτηρίου καὶ ἡγεμονικοῦ de iudicandi facultate et animi principatu*, quem ISMAEL BVLIALDVS edidit [e], diſcimus. Porro AVLVM quoque CORNELIVM CELSVM in eundem cenſum refert idem vir illuſtris [f], idemque praeſtitiſſe inter Romanos pro Sceptica philoſophia aſſerit, quod Aeneſidemus Alexandriae, quem e puluere et ſqualore protraxiſſe philoſophiam Scepticam nouaque luce commentariis ſuis illuſtraſſe, ſuo loco diximus. Cuius rei licet teſtimonium Huetius adducat nullum, reſpexit tamen ſine dubio ad verba QVINTILIANI [g], qui, *ſcripſiſſe*, ait, *non parum multa Cornelium Celſum, Scepticos ſecutum non ſine cultu ac nitore.* Ex quibus recte quidem concluditur, non diſplicuiſſe Celſo, homini literatiſſimo [h] Scepticam philoſophandi viam, qua ratione autem eam excoluerit, et an tantum praeſtiterit, quantum Aeneſidemus, non liquet, poſtquam deperditi ſunt libri eius *de artibus*, ex quibus ſextus tantum hodie *de arte medica* ſupereſt [i], et dictionis nitore et obſeruationum medicarum atque chirurgicarum praeſtantia commendabilis, de quo tamen heic diſſerere locus non eſt [k], adeundique ſunt viri docti, qui hiſtoriam artis medicae enarrarunt [l]. Quod ſi Celſus ille, quem hiſtoriam philoſophicam ſcripſiſſe ſupra ex AVGVSTINO [m] retulimus, cum noſtro idem eſſe videatur, quod placet Cl. FABRICIO [n], colligi inde poſſet, eum more Romanorum plurimorum

Scoptici quidam celebriores.

d) l. c. p. 154. Hiſtoria celeberrimi mathematici alibi enarranda eſt. Conſuli autem cum fructu poſſunt praeter SVIDAM in Ptolomaeus T. III. p. 224. MEVRSIVS ad Nicomachi Man. L. II. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. IV. c. 13. p. 483. de ſcient. mathemat. c. XVII. p. 76. c. XXI. p. 94. c. XXVI. p. 109. c. XXXVII. p. 205. et qui literariam eius hiſtoriam diligenter enarrat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 413. ſeqq. Vixit ſub M. Aurelio Antonino maximam partem Alexandriae. Non confundendus eſt cum Ptolomaeo Cyrenaeo, Stoico, cuius meminit LAERTIVS L. IX. ſ. 110.

e) Pariſ. et Hag. Com. 1663. 4.

f) l. c. p. 154.

g) Inſt. orat. L. X. c. 1.

h) „Quid plura? cum etiam C. Celſus, mediocris vir ingenii, non ſolum de his omnibus „conſcripſerit artibus, ſed amplius rei militaris, „et ruſticae etiam et medicinae praecepta reliquerit, dignus vel illo propoſito, vt illum „ſciſſe omnia illa credamus," QVINT. l. c. L. XII. c. 11. COLVMELLA de re ruſt. L. I. c. 1. *virum vniuerſae naturae prudentem* vocat, et L. III. c. 17. *celeberrimum aetatis noſtrae auctorem.*

i) Hiſtoriam huius libri vide apud FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 324. T. II. p. 448.

k) Vita Celſi a Io. RHODIO ſcripta, et alibi excuſa, et Celſi editioni Almeloueenianae praefixa eſt.

l) DAN. CLERIC. hiſt. medic. P. II. L. IV. ſ. II. c. 4. p. 517. ſeqq. Io. CONR. BARCHVSEN hiſt. medic. p. 265.

m) Praef. de haereſibus.

n) l. c. p. 315.

rum nulli prorſus ſectae prae aliis fauiſſe, nam hunc Celſum hiſtoricorum more nihil laudaſſe vel reprehendiſſe teſtatur Auguſtinus; aſt antiquiorem hunc Celſum, qui teſte COLVMELLA [o] ſub Tiberio et Claudio vixit, eſſe, quam vt liber iſte ad eum referri queat, coniicit doctiſſimus IONSIVS [p], nec in re incerta definiri aliquid poteſt. Neque ex ipſis *de medicina* libris Scepticum agnoſcimus, licet nec methodicae ſectae nec dogmaticae per omnia addictus fuerit: ex quibus patet, de Scepticiſmo eius parum certi poſſe dici. Verum non Scepticos tantum paſſim inuentos fuiſſe, ſed habuiſſe quoque ſucceſſionem doctorum LAERTII [q] teſtimonio nouimus, quo teſte, Aeneſidemo, circa tempora Ciceronis Scepticam philoſophiam Alexandriae reformanti ſucceſſit, Zeuxippus, Zeuxippo Zeuxis, Zeuxi Antiochus Laodicenus, Antiocho Menodotus Empiricus, Menodoto Herodotus Tarſenſis, Herodoto Sextus Empiricus, Sexto Saturninus. Caute itaque accipienda ſunt verba SENECAE [r]; *Academici et veteres et minores nullum antiſtitem reliquerunt. Quis eſt qui tradat praecepta Pyrrhonis?* et vel de publica docentis voce intelligenda, vel coniiciendum, latuiſſe Scepticos tanquam ſtellas quaſdam nebuloſas, nec ad iubar ſectae Stoicae comparere potuiſſe. Id quod ex hac ipſa, quam ex Diogene deſcripſimus, ſucceſſione Pyrrhonica veriſimile fit, in qua pauci ſunt, qui praeter nomen res quoque ſuas poſteritatis memoriae commendauerunt. Quod ſi Zeuxis ille, quem Zeuxippi ſucceſſorem facit Laërtius, idem Zeuxis Tarentinus eſt, qui ex ſchola Herophili medicus magna eam luce colluſtrauit [s], quod ex eo coniicit MENAGIVS [t], quod medici ad Pyrrhoniam ſectam animo propenderunt, vt Timonis, Menodoti, Sexti et Saturnini exemplis conſtat, non defuiſſe illi ſectae viros celebres ſtatuendum eſt. Sic et Menodotus Nicomedienſis ſucceſſor et diſcipulus Antiochi Laodiceni, et empiricae ſectae patrocinio et Scepticiſmi dicacitate, et in dogmaticos vehementia et iniquitate GALENO [u] notatus, nomen tulit. Eum enim Aſclepiadem inuicte confutaſſe, IDEM teſtis eſt. De Herodoto vero Tarſenſi ſupra pauca in Sexto Chaeronenſi tetigimus. SVIDAS [x] enim Philadelphienſem facit, et nos monuimus, non ſine veriſimili coniectura poſſe Herodotum Tarſenſem ab Herodoto Philadelphienſi diſtingui [y], illumque Sexti Empirici, hunc Sexti Chaeronenſis praeceptorem dici. Suidas enim, quam facile homonymos confundat, notiſſimum eſt. Patrem is habuit Areum medicum ex Aſclepiadeorum ſecta. Nec caruiſſe hunc Herodotum fama aliqua nominis ex Galeno colligi poteſt, qui eius aliquo-

o) l. c. Auguſto imperante natum eſſe coniicit CLERICVS l. c. p. 517.

p) De Scr. hiſt. phil. L. IV. p. 332.

q) L. IX. ſ. 116.

r) Qq. nat. L. VII. c. 32.

s) STRABO L. XII. p. 580. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 455.

t) Ad LAERT. L. IX. ſ. 106.

u) De natural. facult. L. I. c. 14. conf. MENAG. l. c. FABRIC. l. c. p. 555.

x) In Sextus T. III. p. 302.

y) Eundem facit HVETIVS l. c. diuerſum MENAGIVS l. c. qui vocem Philadelphienſis, intruſam in textum Suidae putat, vel Areum patrem Tarſenſem filium Philadelphienſem fuiſſe coniicit.

quoties meminit. Sunt et alii Sceptici veteribus memorati, et inter hos Caſſius quidam a Galeno nominatus, et Theodas ſiue Theudas, Menodoti apud Antiochum condiſcipulus [z], ſed ignobile vtriusque nomen memoriam eorum, praeter nomen, deleuit.

Sextus Empiricus.

§. III. Meliore fortuna vſus eſt SEXTVS EMPIRICVS, ex Scepticorum ſchola omnium confeſſione [a] vir doctiſſimus et celeberrimus, cuius tamen vitae circumſtantias tantum non omnes ignoramus. Gente fuiſſe Afrum SVIDAS [b] tradit, quem ſecuti ſunt recentiores quidam [c]; aſt Africam non habuiſſe patriam ipſe quodam loco [d] haud obſcure prodidit. Ait enim *apud Libyae gentes multas quemque habere mulieres, legem vero in patria ſua vnica vxore contentos eſſe iubere;* quibus verbis patriam ſuam a Libya ſatis manifeſte diſtinguit, vnde coniicimus Suidam, qui more ſuo Sextos diuerſos inter ſe confudit, Sextum Iulium Africanum vel alium quendam Sextum ex Africa oriundum cum Sexto Empirico commiſcuiſſe [e]. Neque tamen certiora de patria ſua ipſe prodidit, licet prodat, ſe non eſſe Germanum, Romanum, Thebanum, Indum, Aegyptium, Sarmatam, Schytham, Perſam, Thracem, Syrum, Spartanum, Getulum, Cilicem, quarum regionum moribus opponit patriae ſuae conſuetudines. Empirici nomen, quod et operibus eius codices MSC. praefigunt, et LAERTIVS [f] tribuit, ſectam medicorum, cui addictus fuit, manifeſtat, vnde medicis a plerisque addi ſolet [g], et ipſe ſe fuiſſe ex horum numero memorat [h], ad *hypomnemata medica* ſua prouocans [i]. Recte itaque in Empiricorum ſucceſſione nomen eius comparet, quod ſine graui ratione negant aliqui, methodicorum eum ſectae adſcribentes. Inter quos eſt eruditus hiſtoriae medicae conditor DANIEL CLERICVS [k], qui MARSILII CAGNATI [l] ſententiam ſecutus, ex eo potiſſimum ſectae Empiricae Sextum fuiſſe addictum negat, quod is in *inſtitutionibus Pyrrhoniis* [m] ad quaeſtionem, vtrum Sceptica philoſophia eadem ſit cum medicina Empirica, id neget, et ſtatuat, methodicos potius cum Scepticis affinitatem aliquam habere, quam Empiricos. Nulla igitur veriſimilitudine concludi poſſe putat, elegiſſe Sextum, quem Pyrrhonium fuiſſe certo conſtet, eam medicinae ſectam, quam contrariam eſſe philoſophiae ſuae ipſe profiteatur, fierique potuiſſe, vt vel ſectam methodicam cum Empirica

z) LAERT. et MENAG. ll. cc.

a) Vid. LAERT. L. IX, ſ. 116. Auctor Iſagog. in hiſt phil. c. 4. ex recentioribus GENT. HERVETVS praef. ad hypotyp. Pyrrh. HVETIVS l. c. p. 155. MENAG. ad l. c. LAERT. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 591. et viri docti paſſim.

b) In Sexto T. III. p. 300.

c) MARS. CAGNATVS var. Obſ. L. III. c. 18. DACIER. vit. Plur. p. 75.

d) Inſtit. Pyrrh. L. III. ſ. 213.

e) Pyrrh. inſt. L. III. ſ. 198. ſeqq. conf. IONSIVS L. III. c. 13. p. 274. FABRIC. l. c. p. 590. not. z.

f) loc. cit.

g) Auctor tabellae de ſectis medicorum, apud LAMBECIVM de bibliotheca Vindobon. L. VII. p. 152.

h) Adu. Grammat. ſ. 260.

i) Aduerſ. Logicos L. II. ſ. 202.

k) Hiſt. med. P. II. L. II. c. 8 p. 378.

l) loc. cit.

m) L. I. ſ. 236.

pirica confuderit Laërtius, vel duo fuerint Sexti, quorum vnus methodicae medicinae et Scepticae philosophiae adhaeserit, alter Empiricae [n]. Sed frustra fluctus in simpulo mouet vir eruditissimus, cum empiricae sectae indoles Pyrrhoniam philosophiam facile admittat, et non ipse tantum se ἐμπειρικὰ ὑπομνήματα scripsisse testetur, sed et praeter Laërtium PSEVDO-GALENVS [o] eum inter empiricos referat. Quemadmodum enim Sceptici in vitae negotio, scepsin suam non sequebantur, ita ipso SEXTO teste [p], Empirici cum Scepticis consentiebant in principiis, et a se signa obscura comprehendi non posse statuebant, et signa rationalia cum Pyrrhoniis negabant. Nec recordatus est vir doctus, fuisse complures medicos empiricos, qui Pyrrhonismo fuere addictissimi. Locus vero Sexti, qui praecipue vrgetur, id prorsus non vult, sed, nisi nos omnia fallunt, contrarium probat: satis enim innuit, receptam sui temporis opinionem esse, conuenire Sceptico empiricam medicinam, eo quod Empirici Pyrrhonismo nomen dederint. Cur vero empiricam medicinam Scepticis non quadrare putauerit Sextus, alio loco [q] luculenter prodidit, monens, empiricos obscurarum caussarum demonstrationem, quam dogmatici philosophi et rationales medici iactent, negare, Scepticos autem de ea assensum sustinere. Discrimen itaque non in eo est, quod in praxi medica solebat respici, in eo enim et Empirici et Sceptici satis erant concordes, sed in modo tantum, quo demonstrationem ex caussis obscuris et latentibus reiiciebant, cum empirici illam plane tollentes aliquid definirent, Sceptici solenni ἐποχῇ sua vterentur: id quod minime impedire potuit, vt non Sceptici Empiricorum praxin sequi potuerint [r]. Valde vero ieiuna sunt, quae, vt his se extricent, viri docti confingunt. Laërtium enim duos Sextos medicos inter se confudisse, vnde probabitur? et qui Sextum hypomnemata empirica scripsisse dici potest, si huic sectae addictus non fuit. Quod enim Cagnatus regerit: dici posse, licet empiricus non fuerit, eum tamen libros empiricos exarasse methodicum, eo quod in illis commentariis placita empiricorum ad disquisitionem reuocauerit, frigidum prorsus est, et ab omni verisimilitudine alienum, nec ratione vlla probari potest. Recte itaque veterum testimoniis stamus, qui Sextum inter Empiricos numerant [s]. Alexandriae vixisse, ibique vel philosophiam docuisse, vel medicinam fecisse, ex eo verisimile putat CAGNATVS [t], quia loco quodam [u] exempla affert Alexandriae, gymnasii, scholae, quae a re ob oculos posita desumsisse credere

n) Adu. Grammat. s. 161.

o) In isagoge l. c. Alium quidem hunc Sextum empiricum esse contendit CAGNATVS l. c. quem nullo argumento ductum veterum testimoniis contradicere recte notauit FABRICIVS in prolegom. ad Sextum.

p) Adu. Logic. L. II. s. 191.

q) Adu. Logic. L. II. s. 327. 328.

r) Empiricorum secta quomodo a rationalium et methodicorum secta distinguatur, exponit CELSVS praef. de arte medica, qui hic omnino consulendus, addendique recentiores historiae medicae enarratores fere omnes. Paucis rem perspicue complexi sunt HVETIVS l. c. c. 14. p. 159. FABRICIVS ad Sextum p. 63. not. G. quos vide. Acronem Agrigentinum sectae huius principem fuisse scribit PLINIVS L. XXIX. cap. 1.

s) Conf. SALMAS. ad CAPITOLINI Anton.

t) loc. cit. u) Adu. Physic. L. II. s. 15. 95.

dere par sit. Ast decipi Cagnatum ex alio SEXTI loco [x] est manifestissimum, vbi scribit: *felem Alexandriae sacrificant. Horo et Thetidi blattam, quod apud nos nullus fecerit.* Et alibi [y] Alexandrinam dictionem suae non minus clare opponit. Recte quoque et eleganter Cel. FABRICIVS ad istum Sexti locum monuit, eum non ideo Alexandriam exemplum afferre, quod ibi viueret, sed quod celeberrima esset, et quod Aenesidemus, quem libenter sequitur, docuisset Alexandriae, et quod praecipuae dogmaticorum, quos oppugnat, scholae tum temporis Alexandriae florerent. Vt taceamus, nondum ex allato de hac vrbe exemplo sequi, eum ibi vixisse, cum et ad Rhodum aliaque loca prouocet, vbi eum triuisse tempus, nemo conicit. Herodotum praeceptorem habuisse, LAERTII [z] testimonio, supra iam producto, constat. Valde vero miramur, CAGNATVM [a] scribere potuisse, cum de religione Sexti ex eius libris nihil intelligi possit, assequi se non valere, an idem fuerit, quem de resurrectione scripsisse auctor est EVSEBIVS [b]. An vero vnquam legisse Cagnatum libros Sexti *aduersos physicos* credendum est, in quibus tam profana ratione de Diis agit, et ita vbique gentilem sapit, vt coecum esse oporteat, qui eum a Christiana pietate longissime abfuisse non videat? immo vel primus institutionum Pyrrhonicarum liber adeo luculentus hac in re est, vt ne per somnium quidem verisimile fieri posse credamus, scriptorem earum de resurrectione scribere et dogma sacrum explicare potuisse. Accuratiori examine opus habet doctissimi HVETII [c] opinio, qui eam, quam SALMASIO et CASAVBONO duce supra asseruimus sententiam, diuersum esse Sextum Chaeronensem M. Aurelii Antonini praeceptorem a Sexto Empirico, multis rationibus nixus oppugnauit, et eundem intelligi Scepticum philosophum demonstrare conatus est. Cuius rationes cum nos hoc loco expendere promiserimus, aequum est, vt virum magnae doctrinae, sed hypothesibus suis haud raro nimia fiducia et amore inhaerentem, audiamus. Vrget vero ille 1. vixisse vtrumque eodem tempore, habuisse idem nomen, eandemque philosophiae professionem, eodem vsum fuisse praeceptore Herodoto. 2. Reiiciendam esse Suidae, scriptoris negligentis auctoritatem, qui vnum Afrum alterum Chaeronensem vocat, viderique simile, ideo Libyn dici Sextum Empiricum, quod forte diu Cyrenis Libyae vixerit, quemadmodum Pomponius Romanus a longa, quam Athenis fecit, mora Atticus dictus est. 3. Non obstare, quod Sexti Chaeronensis praeceptor dicatur Philadelphiensis, Empirici Tarsensis, fuisse enim et Philadelphiam et Tarsum vrbes Ciliciae vicinas, quae facile commutari inter se potuerint. 4. Nec multum huic sententiae refragari Capitolini testimonium,

x) Inst. Pyrrh. L. III. f. 221.
y) Contra Grammat. f. 213.
z) L. IX. f. 116.
a) loc. cit.
b) H. E. L. V. c. 27. HIERONYMVS de Script. eccl. c. 50.
c) loc. cit.

monium, Sextum Chaeronensem, Iunium Rusticum, Claudium Maximum, Cinnam Catulum Antonini praeceptores Stoicos pronuncians. Hoc enim ad posteriores hos pertinere, non ad primum, quem Pyrrhonium fuisse, ex Suida constet. 5. Licet Sexti Empirici nomini patronymicum non addatur in inscriptionibus, vsitatum tamen hoc veteribus esse, vt illa omittant. 6. Quod vero ab Antonini testimonio desumitur argumentum, quod καταληπτικῶς eum a Sexto philosophari didicisse, ait, nihil euincere, eo quod a Sceptico id quoque fieri potuerit, quos de vita instituenda regulas non minus graues praescripsisse, quam alios philosophos, constet, cum in vita dogmaticos se praebuerint. 7. Quamuis autem in isagoge, quae Galeno tribuitur, Sextus nominetur, nondum tamen inde sequi, fuisse eum Galeno coaeuum, potuisse enim ad antiquiores se prouocare auctorem: nec certum esse atque euictum, recte eam introductionem Galeno tribui. Haec doctissimus praesul, vere Sceptice disputans, vt ipse fatetur [d], ingenium, quod habuit, foecundum probat, veritatem non item. Ita enim cum eius rationibus comparatum est, vt ad Lydium lapidem criticae artis examinatae assensum non mereantur. Et vno quidem responso omnes illae ratiunculae retundi possunt, demonstrando, quod infra suscipiemus, Sextum Empiricum Galeno si non iuniorem, certe coaeuum fuisse, nec ante Commodum vel Seuerum vixisse. Hoc vno enim posito omnia concidunt, quae magno molimine exstruxit Huetius, cum Sextus Aurelii imperatoris praeceptor dimidio fere seculo antiquior sit. Sed nec quae affert digna sunt praestantissimi viri eruditione, et in patrocinium scepticismi, cui pia quadam ratione ad deprimendam in rebus sacris rationem vehementer fauebat, emendicata tantum et contorta. Etsi enim vno nomine Sexti duo appellati sunt, diuerso tamen vixere tempore, nec homonymia probat, eundem semper fuisse, qui idem nomen gerit. Philosophiae vero professionem secutus est Chaeronensis Stoicam, Empiricus Pyrrhonicam, adeoque falsum est, eidem vtrumque instituto inhaesisse, supponit etiam Huetius, de quo tamen quaeritur, vtrum eiusdem sectae vterque fuerit? Accedit, Sextum Empiricum fuisse professione medicum, quod de Chaeronensi nemo veterum prodidit. Suidae vero negligentiam cum agnoscat, cur ad eum prouocat? et cur non videt vir acutissimus, quod palpari potest, tres Sextos eum confudisse? Nec ambitiose de patria Sexti Empirici disputamus, credendum sit Suidae, nec ne, in Libya natum esse contendenti. Sufficit, Empiricum a nemine veterum dici Chaeronensem, nec ei Cyrenaicam aliquam moram adscribi. Nec meliora sunt, quae de praeceptoribus vtriusque afferuntur. Nam vnde probabit, duas Ciliciae vrbes fuisse inter se mixtas? Quod si vero id concedimus, vel, quod commode magis dici potest, Areum Tarso, Herodotum eius filium Philadelphia fuisse oriundum, nihil tamen inde lucrabitur Huetii opinio, praeter illud, confudisse inter se veteres duos Sextos, et tribuisse Chaeronensi,

d) p. 155.

ronensi, quod ad Empiricum pertinebat. Ast num supra omnem verisimilitudinem est, duos philosophos habuisse duos praeceptores homonymos, vicinis ex ciuitatibus oriundos vel ibi habitantes? praesertim cum ex aetate Empirici Sexto Chaeronensi dimidio seculo iunioris coniici possit, Herodotum Tarsensem, huius praeceptorem, habuisse Herodotum vel filium, vel quod malumus et ex nomine suspicamur, nepotem, qui Tarso Philadelphiam commigrarit, et cuius institutione gauisus fuerit Sextus medicus. Miramur autem, eruditissimum praesulem Capitolini verbis adeo claris et luculentis vim inferre potuisse, praesertim cum ipse Suidam, testem quem aduocat, reiecerit. Etsi vero patronymica non semper a veteribus addi, certum est, verisimile tamen non est, nunquam patriae Chaeroneae nomen Sexto Pyrrhonio fuisse additum, si is ex Boeotia fuisset oriundus, ex qua originem habuit Marci praeceptor. Nec minus contorta sunt, quae ad eludendum, quod ab Antonino petitur, testimonium afferuntur. Non enim ibi sermo est, de argumento praeceptorum philosophicorum, quae a Sexto accepit imperator, sed de demonstrandi exponendique modo, vt veritas rei oculos perstringat. Quem sensum esse verborum Antonini, certe vidisset, qua fuit Graeci sermonis peritia Huetius, nisi hypothesi inseruiuisset. Luculenter enim ait Marcus, didicisse se a Sexto *τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῷ ἐξερευτικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων* quae Scepticismo directe opponi nemo non videt, et Pyrrhonio catalepsiam Stoicam tribui non posse palpat. Tandem quis credat, Antoninum, Stoicum acerrimum, iuratum sectae suae hostem tantis laudibus extulisse? vel illam philosophandi viam didicisse, quam vehementer exosos fuisse dogmaticos omnes constat? Quibus omnibus cum reponi queat nihil quod momentum habeat, recte fecisse eos, qui vtrumque Sextum distinxerunt, libere pronuntiamus. Ex his autem intelligi quoque potest, falsum esse FRANC. PHILELPHVM [e], qui ex Sexto Pyrrhonio Peripateticum exsculpsit. Totum enim fuisse Scepticum et de Pyrrhonia philosophia omnium maxime meritum, luculentae *institutiones Pyrrhoniae* ad oculum demonstrant: ex quibus cum prolixe satis Scepticorum philosophandi rationem *tomo primo* descripserimus, lectorem illuc remittimus. Prolixiora sunt, quae aduersus *mathematicos* [f], id est, dogmaticos *vndecim libris* disputauit, in quibus non

 modo

e) L. XXVI. ep. 1. p. 178.

f) Varia fuit apud veteres vocis huius significatio. Pythagorae discipulos perfectos ita vocatos esse, Tomo primo ostendimus. Interdum pro astrologis et genethliacis vox adhibita, vt apud ipsum SEXTVM adu. math. L. [illegible] f. 1. 2. quo sensu magi quoque mathematici dicuntur. Strictiori sensu etiam mathematici vocati sunt, qui circa quantitates rerum, magnitudines, pondera et mensuras versabantur, quo sensu hodie quoque vox in vsu est. Interdum pro humaniorum et liberalium disciplinarum orbe vox sumta est mathematicae, et *μαθήματα* dicta *ἐγκυκλοπαιδεία*, quo sensu mathematicos appellat CEBES p. 69. et hoc quidem sensu sumsisse Sextum vocem, recte obseruauit FABRICIVS, qui in limine disp. contra mathematicos de hac varia significatione vocis mathematicus, erudite disserit. His subiunxit Sextus disputationes aduersus philosophos, quas a disputationibus contra mathematicos seiunxisse, ex fine Libri VI. contra musicos est euidentissimum.

Fal-

modo Pyrrhoniae philosophiae notitiam haud leuem, sed et magnam omnis veteris doctrinae cognitionem et eruditionem haud proletariam ostendit, dignus qui ab eis attente legatur, qui veteres doctrinas nosse cupiunt, praesertim postquam magna luce hos commentarios collustrauit celeberrimi FABRICII [g] diligentia, de literis fere omnibus, praesertim Graecis, immortaliter merita. De aetate vero Sexti Pyrrhonii, vt aliquid adiiciamus, errare eos, ex dictis constat, qui sub M. Aurelio Antonino eum ponunt. Vidit id iam CAGNATVS [h], sed ratione infirma ductus suspicatus est, fuisse eum Galeno posteriorem, quoniam definitionem medicinae eandem, quam in libro *artis medicae* Galenus attulit, *scientiam salubrium, non salubrium et neutrorum.* Nec firmior SALMASII ratio ad *isagogen* GALENI prouocantis, in qua mentio fit Sexti, eam enim spuriam esse, nemo fere negat. Sed certiora et validiora sunt, quae ex successione Scepticorum a LAERTIO [i] memorata attulit IONSIVS [k]. Ea enim successio talis fuit:

Antiochus Laodicenus,

|

Menodotus Nicomediensis, Theodas Laodicenus,

|

Herodotus Arei Tarsensis,

|

Sextus Empiricus

|

Saturninus.

Menodotus autem et Theodas, siue Theudas tempore M. Aurelii Antonini inclaruerunt, vt ex GALENI libro *de hypotyposi empirica* patet, quem, A. C. CC, aetatis LXX, Seueri VII, defunctus, Antonini philosophi tempore anno aetatis XXXVII composuit, et in quo postremos ex Empiricis laudat Menodotum atque Theudam. Hunc Menodotum cum audiuerit Herodotus, et hunc demum Sextus, necessario inde sequitur, serius, quam sub Antonino philosopho Sextum vixisse. Cumque hos vltimos sui temporis empiricos memoret Galenus, recte inde concluditur, Sextum Empiricum, Galeni tempore nondum innotuisse, sicque eius tempus in Sec. III initia, vel senectutem etiam Galeni, aetatemque Seueri imperatoris esse reiiciendam. Cum enim verus isagoges Galeno tributae auctor ignotus sit, ex eo argumentum pro definienda Sexti aetate afferri non potest. Alios Sextos supra indicauimus.

§. IV. Post

Fallitur itaque communis virorum doctorum sententia, quam nos quoque in Germ. Hist. phil. opere T. III. p. 1337. secuti sumus, quae mathematum nomine omnes omnino scientias etiam philosophicas comprehendisse Sextum putat.

g) Nitidissima editione Lipsiensi 1718. fol. vid. Iourn. des Savans 1719. p. 669. Bibl. anc. et mod. T. XIV. p. 1. Act. erud. 1718. p. 337.

h) loc. cit.

i) l. c. s. 126.

k) De Scr. hist. philos. L. III. c. 12. p. 274 eum sequitur FABRICIVS ll. cc.

§. IV. Post Sexti aetatem non defuerunt, qui philosophandi rationem Scepticam excolerent, mox Pyrrhoniorum, mox Academicorum nomine minus inuiso vsi. Ex illorum numero fuit Saturninus Cythenas, quem Sexti Empirici discipulum facit LAERTIVS [l], et Theodosius Tripolites, vir eruditus et mathematicarum disciplinarum historia clarus, qui, SVIDA teste, [ll] commentarios scripsit in Theudae Laodiceni Sceptici *capitula*. Meminit Theodosii cuiusdam Bithyni, quem horologii solaris ad quodcunque clima apti inuentorem praedicat VITRVVIVS [m], et quem cum filio non ignobile inter mathematicos sui temporis nomen consecutum esse STRABO [n] testatur, huncque VOSSIVS [o], cum Theodosio Tripolitano eundem fuisse, et ex Bithynia in Africam secessisse putat. Qua in opinione ducem habuit IOANNEM PENAM [p]. Sed merito a Vossio discessere viri κριτικώτατοι IO. IONSIVS [q], AEG. MENAGIVS [r] et IO. ALB. FABRICIVS [s], si enim paulo attentius Suidae narrationem intuemur, palam fit, fuisse inter se Theodosios hos diuersissimos. Bithynus enim, Vossio non negante, Pompeii M. tempore vixit, Tripolitanus commentarios scripsit in Theudam, qui aliquo ante Sextum, tempore, Traiani forte vel Hadriani vel Antonini Pii aetate vixit, adeoque ille Sextum aetate superare vix potuit, et duobus Seculis Bithyno est iunior. Et distinguit quidem Theodosium, capitulorum Scepticorum auctorem Suidas a Theodosio Tripolita, sed confudisse eum more suo hic omnia ex illo patet, quod eadem vtrique scripta tribuit. Monet etiam FABRICIVS, nunquam Theodosii meminisse, neque eius scripta euoluisse videri Ptolomaeum, licet hunc ex illis profecisse tradant Pena et Vossius, ex quo confirmamur, Theodosium post Ptolomaeum, qui Antoninorum tempore floruit, vixisse: alias enim ad eum prouocasse dubitandum non est, qui alios laudauit. Meminere vero Theodosii posterioris temporis mathematici Theo, Pappus, Proclus, et ante hos LAERTIVS [t], ex quibus recte coniicitur, vix errare eos, qui vel cum Sexto, vel paulo post eius tempora vixisse statuunt. De modo vero eius philosophandi σκεπτικῶς, ex fragmento illo specimen cape, quod ex *capitulis* eius *Scepticis* seruauit SVIDAS [u]. Ait ibi: *Pyrrhonem non vocandum esse Scepticum: nam si quidem motus et agitatio mentis in alterutram partem comprehendi non possit. Pyrrho quo mentis habitu fuerit, nos ignoraturos esse. At si illum ignoremus, non recte vocatum iri Scepticos Pyrrhonios. Ad haec Pyrrhonem neque primum Sceptices auctorem fuisse, neque de vlla re certi quid statuisse. Quare Pyrrhonium dicendum, qui moribus illi similis fuerit.* Scilicet sectae nomen omnino refugiebant Sceptici, et antiquiora Pyrrhone nomina in patro-

Sceptici posteriores.

l) L. IX. s. 116. ll) In Theodosius T. II. p. 174.
m) L. IX. c. 9. n) L. XII. p. 566.
o) De scient. mathem. c. XVI. §. 6. p. 58. c. XXXIII. §. 8. p. 160. p) Praef. ad Sphaerica Theodosii a se Paris. 1557. 4. edita.
q) De Scr. hist. phil. L. III. c. 12. p. 275.
r) Ad LAERT. L. IX. s. 70.
s) Bibl. Graec. Vol. II. p. 91.
t) L. IX. s. 70.
u) In Pyrrhonii T. III. p. 256.

patrocinium opinionis vocabant. Hinc Homerus, Archilochus et Euripides huc aduocati, vt ex hoc Suidae loco liquet. Seculo vero tertio valde inclinasse res Scepticorum dubium non est, cum et secta eclectica reliquas fere omnes deprimeret, et Christiani se Scepticismo vehementer opponerent, quod eius mala inter greges suos grassari viderent doctores ecclesiae, qua de re conqueritur GREGORIVS NAZIANZENVS [x], et nota sunt, quae contra Academicos disputauit AVGVSTINVS [y]. Ex quibus veterum locis colligitur, acerrimas quidem at absurdas et impudentes satis fuisse disputationes Scepticorum, et intolerabiles visas [z], telis vero piorum doctorum vbique confossas [a]. Cum itaque exiguis iam ante luminibus vsa esset [b] secta Sceptica, tandem prorsus euiluit, et cum incrementis philosophiae Alexandrinae atque doctrinae Christianae huic sectae maxime aduersis, decreuit. Cuius specimen esse potest, quod Sexti scripta, licet bonae frugis quoad veteris doctrinae copiam et eruditionem plena, plerisque veterum intacta manserint [c], et de doctissimo medico non nisi pauca extent veterum loca [d]. Occurrit quidem Iustiniani imperatoris tempore Vranius quidam philosophus, AGATHIAE [e] memoratus, ex quo sua descripsit SVIDAS [f], homo Syrus, non Peripateticae tantum doctrinae, sed et Pyrrhoniae addictus, qui Constantinopoli oberrabat, artem profitens medicam, quique nullum prorsus Aristotelis dogma recte tenebat, disputando tamen in congressibus inanem prae se typhum ferebat, et ad palatii porticus atque in tabernis librariis sedens de Deo et diuinis cum hominibus illiteratis disputationes exercebat. Hunc ephecticam philosophiam imitari cupientem, iuxta Pyrrhonem et Sextum responsiones fecisse, finemque statuisse vacuitatem perturbationis in animo, existimando nimirum, nihil esse quod comprehendi posset intellectu, ait AGATHIAS, qui et addit, cum Areobindo legato ad Persarum regem Chosroëm commigrasse, magno ab eo in honore habitum. Ast et vita talem describit et eruditione, vt vix nomen inter philosophos tueatur, et Christianum fuisse ex Nestorii secta, et ad controuersias Eutychianas traxisse praecepta Aristotelis de passibilitate et impermixtibilitate Dei (τὸ παθητὸν καὶ ἀξύγχυτον) disputando, obseruauit Cel. MOSHEMIVS [g], adeoque et suo merito, et fidei professione omitti hic potest. Nec alia sunt, quae his addenda esse iudicamus; cum hoc vero tempore cum philosophia Graeca gentilis plane exspirauerit, eius quoque sub imperatoribus Romanis historiae imponimus finem.

x) Orat. XXI. in Athanas. p. 380.

y) Libris tribus contra Academicos, de quibus suo tempore dicendum. Conf. FOVCHER. sur la philosophie des Academiciens L. I. c. 13, p. 67. seqq.

z) AVGVSTIN. enchir. c. 20. de Trinit. L. XV. c. 12.

a) Vid. LACTANT. inst. L. III. c. 5. 6. de ira Dei c. 1.

b) Vid. Aristocles apud EVSEB. de praep. L. XIV. c. 18.

c) Obseruauit id MENAGIVS ad Laërt. L. IX. s. 116.

d) Laërtii, Suidae, Isagoges auctoris, Agathiae, Cedreni, auctoris tab. de sectis medicorum, Scholiastis Luciani et Nazianzeni loca praefixit suae Sexti editioni FABRIC.

e) L. II. p. 67.

f) In Vranius T. II. p. 740. hinc sua hausit MENAGIVS l. c. FABRICIVS l. c. HVETIVS l. c. p. 161.

g) Instit. hist. Christ. antiq. Sec. VI. P. II. c. 1. §. 5. p. 434.

CAPVT

CAPVT TERTIVM.

DE PHILOSOPHIA ORIENTALI.

§. I.

Historiae philosophiae orientalis necessitas et momentum.

Absoluta philosophiae gentilis Graecanicae sub imperatoribus Romanis historia ad Iudaeos iam, quod omnes hactenus fecerunt, qui philosophiae fata enarrarunt, pedem promouere liceret, nisi restarent barbaricae philosophiae reliquiae, hactenus fere nemini animaduersae, saltem iusta nunquam luce collustratae, quas nuper e tenebris reuocauit, viri magni, Io. Lavr. Moshemii [a] industria. Qui cum vidisset, veterum in ciuitate Christiana haeresium, quae rem Christiani populi sacram sub initia nascentis reipublicae sacrae valde vastarunt, origines ex Platonismo, praeuiis quibusdam veteribus doctoribus, a plerisque qui historiam ciuitatis Christianae enumerarunt [b] perperam, et inuita veritate deriuari, de veris earum originibus sollicitus, tandem eo, quo est animi acumine, et profunda in his rebus perspicacitate, vidit et detexit, fuisse circa nati Saluatoris tempora in notioribus Asiae atque Africae regionibus singulare quoddam philosophiae genus, quod diuinarum rerum cognitionem ceteris praestantiorem sibi vindicans, orientalis doctrinae a vetustissimis philosophis ad se deriuatae gloriam sibi vindicauit: exque ea secta plures cum ad Christianam religionem se contulissent, praeceptaque sua cum hac praepostere coniungere conati essent, exorta esse illa haeresium examina, quae Gnosticorum nomine superbientia, muscarum instar per omnes Asiae atque Africae ecclesias peruolitarunt, et nugis ineptissimis simplicitatem sanctissimae religionis contaminarunt, ad Iudaeos quoque et ipsos gentiles progressae domesticam vtrorumque philosophiam misere corruperunt, sententiarum monstra excogitarunt, fanaticismum late regnantem confirmarunt et auxerunt, librorum spuriorum segetes disseminarunt, pessimisque doctrinis totum commacularunt orbem. Quorum hominum historia, dici non potest, quantum lucis historiae sacrae atque philosophicae seculi post natum Saluatorem primi et secundi accendat, et quam multa perspici queant, circa quae sine ea merito in tenebris palpamus. Dolendum tantum est, non extare amplius horum hominum libros, et nonnisi pauca et exigua fragmenta superesse, adeo quoque ecclesiae doctores variis caussis impeditos turbasse eorum notitiam, vt pauca hactenus de eo philosophiae genere caussis, et rationibus

a) In diss. de caussis suppositorum librorum inter Christianos Sec. I. et II. Vol. diss. histor. eccles. p. 217. In institut. hist. Christ. antiq. Sec. I. P. II. c. 1. §. 4. seqq. p. 71. seqq. et in institut. maior. Sec. I. p. 137. seqq.

b) Vid. Massvet. diss. I. in Irenaeum art. 1. sect. V. §. 63. seqq. p. 93. seqq. C. Vitringa Obs. SS. L. V. c. 13. p. 162. et innumeri alii, quibus exemplum praeiuere veteres doctores Irenaeus, Tertullianus, Epiphanius, alii.

bus veris dici possint, quae non insuperabilibus difficultatibus circumsepta omni fere diligentia superiora sint. Tentabimus tamen, vtrum tanto viro duce, viae semel ab eo apertae insistentes, afferre aliquid valeamus, quod non nudis coniecturis, sed veterum etiam relationibus consonet.

Existentia eius probata.

§. II. Extitisse eiusmodi philosophiam circa haec, de quibus loquimur, tempora, veterum de haeresibus in oriente natis narrationes dubitare non sinunt. Eae enim certi testes sunt, ad eiusmodi philosophiam, a vetustissimis in oriente philosophis acceptam istos homines prouocauisse. Qua de re imprimis PORPHYRII [c] testimonium audiendum est, eo minus suspecti, quo minus res ecclesiae Christianae ei curae erant cordique. Ita enim ille: *γεγόνασι δὲ κατ᾽ αὐτὸν τῶν Χριστιανῶν πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι αἱρετικοὶ δὲ ἐκ τῆς παλαιᾶς φιλοσοφίας ἀνηγμένοι, οἱ περὶ τὸν Ἀδέλφιον καὶ Ἀκυλῖνον κ. τ. λ.* *Erant Christiani eo tempore multi, tum alii, tum baeretici ex antiqua philosophia egressi, Adelphii Aquilinique sectatores etc.* Quibus verbis clarissime innuitur, haereticos eius temporis inter Christianos, non tantum antiquae philosophiae propaginem se iactauisse, sed reuera inde semina opinionum concepisse suarum. De philosophis enim loqui Porphyrium, ex sequentibus manifestum est, quibus contemsisse eos, Platonem, Zoroastris autem, Zostriani, Nicothei, Allogenis Mesi auctoritatem crepuisse, et tanquam sectam aliquam philosophicam confutatos esse, ait. Orientis autem sapientiam eos homines ostentauisse, fragmentum THEODOTI Valentiniani hominis, quod CLEMENTI ALEXANDRINO subiungi solet, quodque cum FR. COMBEFISII versione exhibuit IO. ALB. FABRICIUS [d], demonstrat, quod Valentinianis somniis refertum orientalis doctrinae titulum [e] prae se fert. Ast talem hoc fragmentum philosophiam nobis exhibet, qualem in sequentibus producemus, quaeque veteres orientis doctrinas, quantum ex iis ad ista quidem tempora peruenit, male sana curiositate ad Christianae religionis traduxit mysteria. Addimus locis his tertium non minus luculentum, probeque notandum, quod ab eiusmodi philosophi calamo profectus est, qui philosophiae suae partem non contemnendam illi doctrinae orientali debuit. EVNAPIVM [f] innuimus, Alexandrinae philosophiae innutritum, qui postquam Sosipatrae a geniis quibusdam, vt ipse vult, philosophiam edoctae historiam enarrauerat, patrem dicit, orauisse peregrinos viros, ad genua aduolutum, ederent, qui-

c) In vita Plotini c. 16. p. 118. ed. Fabr.

d) Bibl. Graec. Vol. V. p. 135. Germanice idem fragmentum edidit G. ARNOLDVS haeresiolog. P. IV. p. 41. sed cum vir doctus a veteris philosophiae notitia plane non esset instructus, non poterat non thesauros vendere, qui carbones erant. Meliorem itaque versionem dedit vir quidam eruditus Vlmae 170?. 4. qui nomen literis his I. G. W. E. M. praefixit, Quem fuisse IOANNEM GEORGIVM WACHTERVM, ecclesiasten Memmingensem, virum Graece doctissimum nos docet Cl. IAC. ERHARDVS in miscell. de Iubilaeis p. 43.

e) Hunc enim titulum praescriptum habet: Ἐκ τῶν ΘΕΟΔΟΤΟΥ καὶ τῆς ἀνατολικῆς καλουμένης διδασκαλίας κατὰ τοὺς Οὐαλεντίνου χρόνους ἐπιτομαί.

f) In Aedesio p. m. 61.

quinam essent: οἱ δὲ μόλις καὶ βραδέως (δόξαν δὲ ἴσως οὕτω καὶ Θεῷ) πεφήνασιν εἶναι τῆς Χαλδαικῆς καλουμένης σοφίας ἐκ αμύητοι καὶ τοῦτο δι αἰνίγματος καὶ κάτω νεύοντες. *Illi cunctabundi*, ita pergit, *aegre post aliquam moram* (*forsan etiam, quod Deo ita visum fuerit*) *se Chaldaicae philosophiae, quae dicatur, initiatos esse prodiderunt, idque obscurius et demisso vultu.* Quibus verbis satis clare innuitur, fuisse eo tempore sectam quandam philosophicam, quae Chaldaicam atque Orientalem sapientiam iactauerit, eaque mysteria panderit, quae haud contemnendam partem philosophiae Alexandrinae constituebant, licet morosius refragari nolimus contendenti, pleraque in illa Sosipatrae historia fabulam redolere. Nobis enim heic loci sufficit demonstrasse, inualuisse, primis a Christo nato seculis eiusmodi philosophiae orientalis sectam, quae diuinior et augustior reliquis habita fuerit, et dogmata multa ad Alexandrinos philosophos propagauerit, ad quam prouocare potuerit Eunapius.

§. III. Vindicasse sibi hanc sectam Gnosticorum nomen, eo quod sublimiorem ceteris philosophis de Deo deque potestatibus quibusdam siue emanationibus diuinis cognitionem se habere Sectatores eius gloriati sint, doctissimus MOSHEMIVS [g] coniicit, nam, (quod ex sequentibus quoque constabit,) circa diuina eiusmodi totam eorum doctrinam fuisse versatam. Certumque se esse, ait, philosophos hos nomine γνώσεως non tum demum doctrinam suam insignire coepisse, postquam Christianam religionem receperant, sed iam antea honoris caussa eam ita nominasse. Tritum enim dudum fuisse inter philosophos hoc vocabulum et ad cognitionem seu contemplationem rerum aeternarum, sublimiorem et ab omni sensu et materia secretarum designandam adhibitum: atqui harum rerum notitiam eximiam hoc genus hominum sibi arrogasse. Recte haec quidem dici, nemo negauerit, qui vetustissimarum haeresium origines paulo curatius habet perspectas. Quamuis enim Gnosticorum appellationem certae tantum haereticorum sectae propriam fuisse, eamque isto nomine ab aliis haereticis se distinxisse tradant Epiphanius, Augustinus, Pseudo-Hieronymus, Auctor Praedestinati et alii, quos magno numero sequuntur recentiores [h], in veterum tamen scriptorum lectione versatum fugere non potest, Gnosticorum nomine omnes propemodum haereses complexos fuisse veteres, qui sublimiorem de Deo et diuinis scientiam iactarent, vnde et Menandrum Simonis discipulum IRENAEVS [i], et Basilidem HIERONYMVS [k], Saturninum EPIPHANIVS [l], Nicolaum quoque PHILASTRIVS [m] Gnosticorum parentem con-

Nomen Gnosticorum sibi vindicat.

g) loc. cit.
h) Vid. quos laudat THOM. ITTIGIVS de haeresiarchis aeui Apost. c. IX. p. 162. seqq.
i) L. III. c. 4.
k) Cat. Scr. eccl. c. 21. p. 87. ed. Fabr.
l) Haeres. XXVII. sect. 1. T. I. p. 102.
m) Haeres. XXXIII. p. 71. ed. Fabr. idem facit IRENAEVS L. III. c. 11. EPIPHAN. haer. XXVI. s. 1.

constituunt. Dubitandum quoque non est, profluxisse hoc nomen non ex Christiana sed gentili disciplina, considerantibus luculenta duo loca Diui PAVLI, quorum vno [*] discipulum Timotheum anthitheses τῆς ψευδωνύμε γνώσεως, auersari iubet, altero illam falso iactatam sublimiorem sapientiam philosophiam deceptricem et traditiones humanas atque elementa siue principia mundi vocat [o], quibus verbis clare satis origines non in ciuitate Christi, sed inter seculares homines exortas tangit. Etsi vero, haec ita se habere vix dubitandum sit, non tamen id ita accipiendum est, ac si orientalis ista philosophia domesticum hoc sibi nomen adsciuerit. Γνώσεως nomen enim Graecum est et a Graecis philosophis profectum, et in Pythagorae atque Platonis tantum schola ad res immateriales et intelligibiles, earumque notitiam, quam metaphysicam dixit Aristoteles, translatum, vt nos alibi docuimus [p] docteque exposuit IACOBVS THOMASIVS [q]. Ex quo colligimus, Gnosticorum nomen orientales philosophos tum demum sibi vindicasse, cum Graeci ad orientalem philosophiam Pythagorico-Platonicam transferrent, et ex vtraque mixtum metaphysicae genus exsurgeret: quod non ita longo ante natum Christum tempore euenisse, in sequentibus dicemus. Gnosticorum vero, id est haereticorum vetustissimorum placita ex hac secta profecta esse, et sublimiorem eiusmodi de Deo et emanationibus diuinis atque earundem operibus doctrinam iactauisse, laudatum supra THEODOTI fragmentum διδασκαλίας ἀνατολικῆς luculenter euincit, et ex tota Gnosticorum historia alibi enarranda manifestum esse putamus.

Origines sectae Orientalis.

§. IV. Originem vnde haec secta ceperit, ex dictis et allatis etiam veterum locis definiendum est. Ex oriente enim profectam esse non nomen tantum, quod iactabat, ostendit, sed locus etiam regionesque orientis, in quibus illa γνῶσις ψευδώνυμος enata est, quam Chaldaeam, Persiam, Syriam, Phoeniciam, Palaestinam fuisse, eos non latet, qui veterum rerum notitia delectantur. Ex his enim orientis regionibus ad Europaeos quosdam populos, maxime vero ad Aegyptios fuisse hanc philosophiam propagatam, ex iis, quae in fine *primi tomi* de philosophia Aegyptiaca tempore Graecorum ibi regnantium dicta sunt, satis notum esse putamus. Maxime vero Chaldaeam et Persiam, (quae nomina in philosophiae historia idem dicere, et Chaldaeam philosophiam esse, quae inter Persas illo tempore floruit, ex dictis *tomo primo* de harum gentium philosophia constat) patriam huius philosophiae recte assignari, adducta supra Eunapii et Porphyrii loca probant, quorum ille Chaldaicam philosophiam secretiorem initiationibus sacram, vocat, hic ad Persarum eos philosophos prouocasse, eorumque auctoritatem, emendicatis

[*]) I. Tim. VI. 20.
[o]) Coloss. II. 8.
[p]) Hist. de ideis sect. I. §. 6.
[q]) Orig. hist. phil. et eccles. §. 25. seqq. p. 22.

dicatis aliquot libris spuriis Zoroastris, Zostriani, Mesi aliorumque nomine superbientibus venditasse prodit. Qua in opinione mire confirmamur conuenientia philosophiae Zoroastreae cum hac orientali et Gnostica, cuius infra luculentum dabimus specimen. Nulli itaque dubitamus asserere, fuisse eam propaginem quandam doctrinae Zoroastreae, at in peculiares opiniones et mira somnia degenerantem, adeoque inter sectas illas referendam esse, quae Orientis incolas vltimis ante N. C. annis in plures opiniones diuiserunt. Ex his vero clarum quoque esse putamus, errare eos, qui ex Platonis schola totam hanc Gnosticorum insaniam deriuant; cuius opinionis auctores sunt veteres quidam ecclesiae doctores r), qui in hos haereticos calamum strinxerunt. Qui cum Platonicam potissimum doctrinam didicissent, vidissentque haud pauca orientalis philosophiae capita a philosophis Alexandriae Pythagorico-Platonicam philosophiam tradentibus, vel ex hac Musarum sede per Asiam se diffundentibus fuisse recepta, in eam inducti sunt sententiam, totam illam errorum focturam ex Platonica philosophia pullulauisse. Verum deceptos fuisse viros optimos ex dictis satis constat: qui si Platonicam philosophiam cum illorum decretis, quae notiora illis erant, quam nobis, comparauissent, vel hos homines ipsos audiuissent, facile intellexissent, multum inter eorum placita et scholae Pythagorico-Platonicae doctrinam esse discriminis. In quam licet multa postea essent recepta, tantum tamen abest, vt Platonem se sequi philosophi illi orientales putauerint, vt potius eum fastidiose reiecerint, quippe qui, diuinitatis profunditatem praecipiendo non attigisset. Teste enim PORPHYRIO s) praeceperunt, *Platonem in profunditatem intelligibilis essentiae non penetrasse*, PLOTINVS ſ) autem Alexandrino contra eos acumine disputans, eis inanem obiicit iactantiam, ὡς αὐτοὶ μὲν τὴν νοητὴν φύσιν κατανενοηκότες ἐκείνου δὲ (Πλάτωνος) καὶ τῶν ἄλλων τῶν μακαρίων ἀνδρῶν μή· *quasi ipsi quidem intelligibilem naturam cognoscendo attigerint, Plato autem reliquique beati viri minime.* Nec ad haec demonstranda alio argumento opus est, quam lectione disputationis illius a PLOTINO ß) contra hos homines scriptae, quam *contra Gnosticos* Porphyrius inscripsit, in qua luculenter ostendit: *Eos Platonem non intelligentes, numen quoddam existimasse, in quadam quiete in se omnia continere, etc. Multa praeterea in Platone interpretando mentiri opinionesque eius in deterius detorquere.* Graui etiam indignatione eos corripit, *quod diuinos viros cauillentur, et conuitiis in Graecos sua dogmata audientibus confirment, quodque popularem approbationem aucupentur, viros illos vituperando, qui a viris non mediocribus iam multis sint seculis comprobati. Ridiculum porro esse* ait, *profiteri, se illis esse praestantiores, cum pleraque corruperint* t); cuius a Platone

dis-

r) Irenaeus, Tertullianus, Epiphanius, aliique.
s) loc. cit.
ſ) Ennead. II. L. IX. c. 6. p. 204.
ß) loc. cit.
t) loc. citat.

diſſenſus exempla affert pluſcula, quae nobis otium faciunt, ex collatione vtriusque doctrinae diſſenſum inter vtramque oſtendendi [w].

Cum phil. Pyth. Platonica coniuncta.

§. V. Haec licet ita ſe habeant, negandum tamen non eſt, acceſſiſſe quaedam ex philoſophia Pythagorico-Platonica ad hanc philoſophiam orientalem. Id enim non dogmata tantum oſtendunt varia, quae vtrique ſectae communia videntur, ſed PLOTINVS quoque iterum teſtis eſt, qui ita: ὅλως γὰρ αὐτοῖς τὰ μὲν παρὰ Πλάτωνος εἴληπται, τὰ δὲ ὅσα καινοτομοῦσιν, ἵνα ἰδίαν φιλοσοφίαν θῶνται, ταῦτα ἔξω τῆς ἀληθείας εὕρηται. *Certum enim, eos a Platone multa accepiſſe, quae vero noua adiecere, vt propriam philoſophiam conſtituerent, ea extra veritatem eſſe deprehenduntur.* Inter illa refert *dogmata de iudiciis et poenis apud inferos, fluminibus, transmigrationibus in corpora varia, item quod in mundo intelligibili multitudinem ponant, videlicet ipſum ens, et deinde intellectum et poſt haec opificem alium, ipſam ſcilicet animam ſibi ex Timaei verbis vſurpauerint.* Vidiſſe hic hominem Platonicum plus conuenientiae, quam reuera fuit, facile largimur, aſt fuiſſe tamen quaedam Pythagorico-Platonica infarta horum hominum ſyſtemati ex dictis manifeſtum eſt. Quod qua occaſione euenerit, ex iis, quae in *epilogo tomi primi* de philoſophia Aegyptiaca dicta ſunt, diſci poteſt, quae hic omnino repetenda ſunt. Scilicet cum ad iſtum, qui Alexandriae florebat, bonarum literarum mercatum, eruditionis, maxime vero philoſophiae Graecanicae per omnem terrarum orbem celeberrimae cupidi vndique conuolaſſent, et illi quoque, qui de rebus ſacris diuinisque accuratius inſtrui cupiebant, ad hanc vrbem properarent, in qua pulcherrimam perſonare theologiam, teſte Geographo veteri [x], et AMMIANO MARCELLINO [y], conſtans fama erat, Aegyptii autem ad recipiendas omnium gentium doctrinas de Deo easque cum ſua theologia coniungendas eſſent proniſſimi, ſcholae vero Pythagorico-Platonicae ea eſſet exiſtimatio, vt ſingulari ſapientia de diuinis diſſerere crederetur, non potuere non homines Aſiatici nouandis rebus et opinionibus leuiſſimis ingeniis intenti Alexandriam deferri, vt et ipſi ſacra ibi dogmata diſcerent. Qui cum mirum doctrinarum diuiniorum chaos offenderent, quod canis Hermetis et ſimilibus nominibus turgebat, cumque accepiſſe Chaldaeos ab Aegyptiis ſapientiam ſuam Aegyptios iactantes audirent, domeſtica, ſaltem cognata valde et affinia fuiſſe inueniſſe viſi, manus dabant, et theologiam Alexandrinam ita patriis dogmatibus attemperabant, prout poterant, multa ita efformabant, vt nec Orientalia, nec Aegyptiaca, nec Pythagorico-Platonica manerent integra et incorrupta, ſed ex omnibus noua enaſcerentur placita. Et hac quidem ratione philoſophiam orientalem in Aegyptum perueniſſe, dubium non eſt. Quae cum magnifice de Deo diuinisque ſtatue-

w) Prolixe et ſolito iudicii acumine ex Plotino hoc demonſtrauit MOSHEMIVS inſt. hiſt. Chriſt. maior. Sec. I. P. II. c. I. §. 5. p. 5. p. 341. ſeqq.

x) p. 20. ed. Godofr.

y) L. XXI. c. vlt.

ſtatuere, et haud pauca veteribus patriisque, (quorum veros ſenſus nemo tenebat, ſed pro lubitu explicabat quilibet) affinia habere videretur, translata in illud religionum Πανδοχεῖον eſt, ex quo poſtea tantum malorum, velut ex Pandorae pyxide in orbem egreſſum. Certe non Aegyptiacam tantum et Platonicam, ſed et ipſam Iudaicam doctrinam corrupit. Ex hac enim philoſophia Alexandrina, quae ex veteri Aegyptiaca, Orientali, et Pythagorico-Platonica conflata fuit, Cabbalam Iudaeorum exortam et ſpuriam philoſophiam populo Dei obtruſam fuiſſe in *ſequenti libro* demonſtrabimus. Haec vero nos non nuda coniectura ductos aſſerere, ſed rei veritatem teſtem habere, facile ille intelliget, qui IAMBLICHVM [z], diuiniorem Aegyptiorum theologiam exponentem cum philoſophiae orientalis placitis generalioribus comparauerit. Ex Aegypto vero paulo ante reparatae ſalutis tempora Ptolomaei Phyſconis tyrannide eiecti philoſophi Alexandrini cum in Aſia reſediſſent, ſcholasque aperuiſſent, noua inde occaſio enata eſt, philoſophiam orientalem cum Platonica commiſcendi, et hanc genuinam rationem eſſe putamus, cur in philoſophia Alexandrina tot philoſophiae orientalis veſtigia deprehendantur, quae non tam Platonicis, quam ſectae iſti orientali, ſecus, quam plerumque fit, adſcribi debent. Cum vero poſt Plotinum et Porphyrium, intermortuis Gnoſticorum ſectis, intercideret philoſophia orientalis, Alexandrini recipientes, quicquid diuinum in orbe reſonabat, reliquias quoque Chaldaicae iſtius philoſophiae receperunt in tutum, vt ex MARINI [a], teſtimonio eſt maniſeſtiſſimum. Et cum hac quidem ſecta philoſophiam quoque iſtam orientalem et Chaldaicam exſpirauiſſe veriſimile eſt.

§. VI. Fuiſſe hanc philoſophiam orientalem metaphyſicam quandam, ſiue theologiam, mediocriter ad Gnoſticorum deliria, quae illa peperit, attendenti maniſeſtum eſt. Quemadmodum enim illa fere omnia in emanationum diuinarum ſerie quadam conſtituenda et ad viſibilis mundi opera applicanda verſabantur, ita dubitandum quoque non eſt, philoſophiam illam orientalem eiusdem argumenti doctrinam exhibuiſſe. Ex iis enim, quae *tomo primo* de barbarica Aſiaticarum gentium philoſophia diſſeruimus, conſtare poteſt, ſyſtema emanatiuum vtramque in ea abſoluiſſe paginam, et rerum omnium ex infinito Deitatis fonte fluentium ſeriem et progreſſum atque alterationem exhibuiſſe. In hoc igitur argumento philoſophia orientalis ſine dubio occupata fuit, et progreſſionem quandam ſiue emanationem virtutum quarundam ſubſtantialium, ex inexhauſta et latente numinis abyſſo per varios ordines, gradus, perfectiones, et eſſentiarum atque virtutum communicationes, vsque ad extremam emanationis lineam, nempe materiam eiusque corticem et ſcorias, malos genios, originemque mali phyſici et moralis explicare annifa eſt. In hoc enim argumento et Alexandrina philoſophia, & Cabbala Iudaica, & Gnoſticorum

Doctrina orientalis philoſophiae de Deo.

z) De myſter. Aegypt. Sect. VIII. c. 2. 3. p. 158. ſeqq. a) In vita Procli c. XXVI. p. 60.

ſticorum ſyſtemata multum deſudarunt, quae cum ſuo modo et ratione ex hac ſcaturigine pullulauerint, licet ad alia quoque doctrinarum aedificia, Platonicum ſcilicet, Iudaicum et Chriſtianum eam adplicuerint et accommodauerint; recte inde colligitur, ipſam philoſophiam orientalem talia tradidiſſe. Non prouocabimus iam ad reliquias Gnoſticorum, inter quas THEODOTI eclogae nobis luculentum locum [b] exhibent, ſed teſtem tantum volumus PLOTINVM [c], in eo quidem cum illis conſentientem, quod iuxta ſummam ſyſtematis emanatiui *illuſtrata, lumenque poſſidentia ſempiternum, deinde ad inferiora id traducant*, improbantem vero, ὅτι αὐτῷ τῷ πλήθει τὴν νοητὴν φύσιν τῇ αἰσθητῇ καὶ ἐλάττονι εἰς ὁμοιότητα ἄγοντες, *quod ex ipſa multitudine intelligibilem materiam vſque ad ſenſibilis et deterioris ſimilitudinem deducant.* Quibus verbis demiurgi in hoc ſyſtemate malam quandam et a materia contaminatam naturam habentis opera, mundique productionem vna cum malo tum naturali tum morali exiſtentis tangit. Hunc enim errorem in iis ſibi maxime refutandum ſumſit. Ad ſyſtematis itaque emanatiui indolem reſpicientibus, facile coniici poteſt, quibus partibus ſyſtema hoc metaphyſicae orientalis abſolutum fuerit. Nempe ante omnia, et ante ipſos primos rerum omnium inenarrabiles fontes incomprehenſibilem et ineffabilem paternitatis ſiue deitatis abyſſum poſuerunt, quam cum nec cogitationibus aſſequi ſe poſſe ſperabant, nec profunditatem eius metiri quemquam aſſerebant, ſuper omnia diuina principia collocarunt, et quod infinita et ineffabili profunditate gauderet, abſtractionum ſuarum idolis decepti, mare quoddam fontium omnium diuinorum conſtituerunt. Hic ἄγνωστος πατὴρ THEODOTI [d]; hoc principium primo-prius, quod Alexandrinos ſtatuiſſe *ſectione quinta diximus.* Hic θεὸς εἷς πρὸ τῶν ὄντως ὄντων καὶ τῶν ὅλων ἀρχῶν πρῶτος καὶ τοῦ πρώτου θεοῦ καὶ βασιλέως ἀκίνητος ἐν μονότητι τῆς ἑαυτοῦ ἑνότητος μένων, *Deus vnus ante principia reuera exiſtentia et ante principia vniuerſalium, prior etiam Deo primo, et rege, immobilis in ſolitudine vnitatis ſuae permanens*, quem praepoſuiſſe omnibus Hermetem mentitur IAMBLICHVS [e]; hoc lumen illud infinitum, Or haenſoph, ex quo principia Cabbaliſtarum Sephirothica effluxerunt; hoc ſilentium illud et profunditas inenarrabilis Menandri, Valentini et reliquorum Gnoſticorum; nam hos omnes eandem ſcholae orientalis diſciplinam ſuo modo recepiſſe, iſta ſatis conuincit nos conſenſio. Nec aliter veteres orientales Zoroaſtrem ſecuti, qui ante Oromasden et Arihmanium, Mithram poſuerunt, ex quo dogmate hanc philoſophiam orientalem fuiſſe exortam poſtea oſtendemus. Cum autem cum omni mundo philoſophante et a reuelatione non colluſtrato [f], ex nihilo nihil fieri haec ſecta ſtatueret, oſtendendum ei erat, qua ratione tum mundus ille inuiſibilis, tum viſibilis, affectuum ſiue paſſionum et malorum turbis repletus, emanatione qua-

b) l. c. p. 141.
c) l. c. p. 231.
d) p. 139.
e) loc. cit.
f) Conf. DE BEAVSOBRE hiſt. des Manich. T. II. L. V. c. 2. p. 165. ſeqq.

quadam ita esset exortus, vt integra tamen maneret summi principii perfectio. Vtrique igitur mundo sui ordines constituendi erant, qui emanationis legibus disponerentur; illique in duas classes distribuendi, quarum vna illas virtutes substantiales, quae intra diuinae perfectionis et essentiae naturam comprehenderentur, exhiberet, et quibus plenitudo infinita naturae diuinae absolueretur, altera extra infiniti πληρώματος naturam progressa, finitas res, vsque ad ipsas naturas malas productas complecteretur. Indulsisse hos homines nugaces et otiosos ingenio, et mira sibi entia imaginaria concepisse, ex abstractionibus formata, dubitari non potest, ast formasse tamen sibi haec principia emanatiua, ex infinito Deitatis fonte progressa, tanquam res quasdam vel virtutes diuinas, non diuinitatem tantum, sed et substantiam quandam in prima omnium οὐσίᾳ radicatam habentes, quaecunque de illis narrationes hodie suppetunt, confirmant. Quales enim Cabbalisticae Sephiroth sunt, qualia item Platonica principia diuinitatis, talia ista principia diuina in hac philosophia orientali fuisse, ex concordia harum doctrinarum iure quodam concludimus. Adhibita ab illis hominibus, cum Graeco idiomate mysteria sua pandere coepissent, vox αἰὼν, vnde decantatissimae Gnosticorum aeones in pleromate diuinitatis postea personuerunt. Huic voci quam potestatem philosophi orientales subiecerint, in tanto monumentorum veterum defectu et iactura accurate quidem et sine contradictionis metu definiri non potest; quae caussa fuit, cur in tot diuersas de eius significatione opiniones pertracti sint scriptores [g]. Hoc tamen certum esse putamus, quaecunque demum vocis origo fuerit, designari ea illas virtutes substantiales, quae ex Deo egressae et emanantes diuinam quidem naturam et essentiam habent, at suo tamen modo et peculiari quadam existendi ratione a suo fonte diuersam; quas αἰώνων nomine indigitarunt, quod intellectualem immortalemque et temporis ex mutatione successiui expertem naturam haberent [h]; in qua interpretatione vocis huius ὁμοψήφους habemus viros celeberrimos Is. DE BEAVSOBRE [i] et Io. LAVR. MOSHEMIVM [k]. Nam plus velle hanc vocem, quam nuda attributa, ex inductione exemplorum huius vocis facile demonstrari potest, licet fatendum, ad angelos quoque et finitos spiritus passim hanc vocem translatam fuisse [l]. Quod tamen factum esse tantum κατ᾽ ἀναλογίαν ex eo manifestum est, quod aeones proprie intra pleromatis diuini naturam

g) Praecipuas vocabuli huius significationes enarrat Io. DAMASCENVS de orthodoxa fide L. II. c. 1. T. I. p. 153. Ex recentioribus IAC. BASNAGE Histor. Iud. L. III. c. 28. §. 13. p. 732. recte vidit aeonas Gnosticorum cum Sephiris Cabbalistarum idem esse, obseruauitque in fragmento Sanchuniathonis hanc vocem iam adhibitam esse, ex quo tamen nondum sequi putamus, fuisse hoc nomen Phoenicium, cum coniiciatur, non sine verisimilitudine, hoc fragmentum ex horum philosophorum officina prodiisse.

h) Rationem hanc potestatemque vocis αἰὼν demonstrauimus in Tempe Heluet. T. II. Sect. I. obs. 4. p. 66.

i) l. c. p. 574.

k) Instit. hist. Christ. mai. Sec. I. P. II. c. 1. p. 143. seqq. add. SVICER. thes. T. I. p. 141. PETAV. dogm. theol. L. III. c. 5. §. 6. seqq. MASSVETVS et GRABIVS ad Irenaeum.

l) GRABIVS l. c. p. 9.

ram in ſyſtemate orientali comprehendantur. Aeones itaque, et principia ſubſtantialia ex Deo emanantia et in plenitudine diuinitatis comprehenſa, idem ſunt; et plus volunt, quam ſimplices modi diuinae naturae, adeoque non probandi ſunt viri docti, qui ſupremi numinis perfectiones, decreta et actiones ab his hominibus perſonarum habitu deſcriptas coniiciunt, et notiones quasdam atque ideas Platonicas in intellectu diuino intelligi ſtatuunt [m]. Hi enim ex eo ſatis refutantur, quod ex his aeonibus progreſſus demiurgus, mundus, homo, materia dicatur. Deos melius dixeris, ſed ita cum primo fonte connexos, vt vnam plenitudinem conſtituant; qua ferme ratione Platonem et ſequaces multos in intellectu diuino ideas, velut ὑσίας αὐτὰς καθ αὐτὰς poſuiſſe, ſuo loco euicimus. Quod ſi quis huic explicationi obiiciat, ne ſic quidem conſtare perſpicue, quid iſtis aeonibus hi homines ſibi voluerint, transſcribenda erit culpa in ingenia illorum hominum fanatica et delira, quae perſpicuis notionibus caruerunt, et contentos nos eſſe oportet eo, quod ſciamus, principia illa diuina ſignificari iſta voce, quae ex Deitatis fonte effluxere, et tamen in eius ambitu contenta ſuam peculiarem indolem, naturam et ordinem ſeruauerunt. Cum autem, vt mundus cum ſpiritualis tum materialis ex iſta emanatione fontis infiniti exſurgeret, virtutes duorum generum requirerentur, quarum illae agendo, hae recipiendo vel quaſi patiendo, ad prorogandam latiusque extendendam emanationis virtutem concurrerent, vſi philoſophi hi ſuarum regionum methodo emblematica, ſexum maſculinum atque femininum in his aeonibus excogitarunt, ex quorum concurſu tandem mundus inuiſibilis et ſpiritualis conſtitutus eſſet.

Doctrina orientalis de mundo viſibili.

§. VII. His poſitis de viſibilis quoque mundi origine, et naturis quae in illo eſſent, deque mali, quod in illo regnaret, ortu et fine, erat ediſſerendum, quas quaeſtiones ab antiquiſſimis temporibus barbararum gentium ingenia valde excruciaſſe, ex hiſtoria philoſophiae barbaricae ſuo loco enarrata notum eſt [n]. Cui nodo vel ſoluendo vel ſecando ratio ſyſtematis emanatiui adhibita, quam totam hanc deliram philoſophiam peperiſſe ſumus perſuaſiſſimi: nempe, axioma hoc: Quo magis emanans a fonte ſuo ſecedit, eo deterioris illud fieri atque impurioris naturae, eo craſſiori ſtipari congerie, vt lumen a ſplendidiſſimo igne in longinquum proiectum infirmius fit, et tenebris magis ſemper miſcetur, donec vix luminis aliqua remaneant veſtigia. Hoc canone poſito, quem clauem quoque eſſe philoſophiae Cabbaliſticae in ſequentibus luculenter demonſtrabimus, porro ſtatuebant, aeonum vel virtutum eiusmodi ſiue vnam ſiue aliquas ex plenitudinis diuinae circulo longius progreſſas, a perfectione ſua deſciuiſſe, et ita deſtitutas diuinis perfectionibus de condendo nouo ſibi regno cogitaſſe; factumque eſſe ex iis demiurgum, qui cum ſpiritualia non haberet

m) CAMPEG. VITRINGA Obſ. SS. L. I. c. 2. p. 130. BASNAGE l. c. SOVVERAIN. Plat. devoilé c. VIII. p. 68.

n) Conf. quae ex veteribus affert MOSHEM. l. c. §. 8. p. 140.

ret pura, ſed coarctata magis et in materiam coëuntia, et infinitatem atque diuinitatem amittentia, ex his mundum hunc fabricauerit, illique alias potentias ſubſtantiales, ex reliquiis priſtinae originis ex ſe productas praefecerit. Qui demiurgus et miniſtri eius atque angelicum diuini pleromatis indolem et naturam amiſiſſent, et qui ab eis conditus erat, mundus materialis craſſusque factus eſſet, quin ex eius ſcoriis atque eluuie corticeque peſſimae quaedam virtutes ſiue mali quidam daemones exorti eſſent, repletum fuiſſe hunc mundum malo phyſico et morali, paſſionibus, et turbis atque infinitis calamitatibus plenum, hincque mali originem eſſe deriuandam, quod in animum quoque hominis redundauerit, licet ipſe meliorem quoque naturam a diuinis principiis, non vero ab iſtis conditoribus materiae accepiſſet. Ex quibus omnibus ſequebatur, relucere quidem in mundo magnam primi fontis imaginem et bonitatem ex ſupremo oceano effluentem, aſt cum nimis longe ab eo, emanationis conditione, remotus materialis factus eſſet, non potuiſſe non tot mala moralia et naturalia mundo ineſſe, nec potuiſſe ſupremi numinis benignitatem illis ſatis mederi, cum ineuitabilia prorſus ſint, et emanationis neceſſitate eueniant.

§. VIII. Vt vero ex hac miſeriarum catena hominem reuocarent, corporis odium ſapienti commendabant, et a ſentiendi eum facultate ad rationis vſum reuocabant, et per varios aſcenſionum ſpiritualium gradus ad Deum extollere ſe iubebant, vtque facilior fieret a malis iſtis poteſtatibus et fatali naſcendi in hoc mundo neceſſitate ad primum beatitatis et perfectionis diuinae atque ſummae fontem reditus, contemplationes, poenitentias, purgationes, cruciatus et exercitationes philoſophicas iniungebant [o], quibus a delictorum ſcabie et peccandi impuritate ad praeſtantiorem naturam animus extolleretur. Qui cum totus ita purgari non poſſet, varias poſt mortem purgationes neceſſarias eſſe, et non tantum reuolutionibus, ſed cruciatibus quoque ab illuuie inhaerente, eum eluendum dicebant, donec ad ſupremum fontem reductus plenis beatitatis praemiis potiatur. Eſſe porro hanc emanationum diuinarum ſeriem in variis potentiarum ſpiritualium ordinibus conſpicuam, quae quo longius recedant a fonte primo, eo deteriores fiant, et materiales magis atque concretae, ſed et inde peioris et malignae indolis, indeque et morbos, et tempeſtates et his ſimilia, quae mundum turbant, ab his poteſtatibus impuris oriri. Aſt et incantationibus, quibus ſuperiores poteſtates prouocentur, eas poſſe abigi [p], et fore tandem, vt vincente boni natura malum, et eluta quaſi mundi materialis colluuie et inquinamentis, tandem res omnes ad priſtinum, ex quo effluxerunt, infinitae plenitudinis circulum, redeant.

Doctrina moralis orientalium.

§. IX.

o) Plotinus l. c. p. 203.

p) Ibid. p. 212.

Discordia sectarum ex ea ortarum.

§. IX. Fuisse haec primaria philosophiae orientalis capita, in quibus pleraeque, quae ex illa egressae sunt, sectae conspirauerint, facile ex inductione dogmatum eorum, quae in illis hodie inueniuntur, demonstrari posset, nisi limites nobis positi obsisterent. Certe omnium haeresium, quae Gnosticae dicuntur, hae communes doctrinae sunt, multa ex illis recepit Cabbalistica philosophia, multa Alexandrina. Verum in applicatione speciali infinitae ortae sunt discordiae. Quarum duae potissimum caussae assignari possunt. Prima in humani intellectus natura recte ponitur, qui cum de rebus abstractis et iudicandi tantum facultate definiendis cogitat, in praeceps abripitur, vbi imaginationis oestro, ingeniique foecunditate agitur in transuersum. Id his hominibus euenit: qui cum imperscrutabilia mundi spiritualis mysteria detegere cuperent, et de diuinis et abstractis notionibus disserere auderent, imaginationis regimini more gentium orientalium se permittentes miscuerunt omnia, et prout quis ingenio erat foecundior, ita noua vocabula, nouum ordinem, nouas potestates excogitabat, et systemati friuolo et ratione sana destituto suppetias ferre tentabat, ita vero innumera opinionum diuersissimarum monstra introducebantur. Altera vero caussa ex applicatione philosophiae orientalis ad alia systemata deriuanda est. Scilicet multi ex his, qui hanc philosophandi viam latissime in oriente regnantem ingressi erant, cum religionem Christianam et doctrinae pulchritudine et miraculorum gloria radios vndiquaque spargentem cernerent, non inuiti quidem ad eam accedebant, suae vero philosophiae illam attemperabant, rati, Christum eiusmodi aeona fuisse, nec Paracletum aliud indicare, homines vero idiotas, quales Apostolos et doctores Christianos videbant, a literatura seculi imparatos, non recte intellexisse haec mysteria, adeoque ad perfectiorem γνῶσιν ea esse emendanda. Quo posito, quo quis erat ingeniosior, eo monstrosius systema produxit, qua in re exemplum praeiuisse reliquis Simonem Magum, ex hac secta orientali philosophum veteres testantur. Inde horrenda illa doctrinarum aedificia conflata sunt, quae haereticis tribuunt Irenaeus, Epiphanius, Philastrius aliique, quanquam dubitandum non sit, nec pios doctores, huius philosophiae imperitos, satis ea intellexisse, nec sciuisse satis ipsos haereticos quae vellent. Qua de re cum infinita fere dici possint, ea nobis, quibus alia sectanda sunt, ad historiae sacrae scriptores, et imprimis haeresiologos remittenda sunt. Eadem fere ratione factum, cum haec philosophia in Aegyptum perueniret, et ab Alexandrinis quoque philosophis ex parte reciperetur, vt systemati Pythagorico-Platonico infarta valde ab orientis doctrinis deficeret: Idem etiam accidit, vbi a Iudaeis ad dogmata sua applicata, Cabbalisticam philosophiam nouo iterum et peculiari habitu exornatam genuisset. Nec dubium est, alibi quoque idem euenisse, quod quidem, deficientibus veterum monumentis hodie definiri non potest. Quantacunque vero illa discordia fuerit, patebit tamen excol-

collatione omnium, ſublatis ſpecialibus et domeſticis, in illis, quae ſupra expoſuimus, capitibus vbique philoſophos hos conſpirauiſſe.

§. X. Ex dictis iam ſatis luculenter patere putamus, non erraſſe nos, quod philoſophiam hanc orientalem, quam Chaldaicam vocat Eunapius, quamque ad Zoroaſtrem prouocauiſſe Porphyrius teſtatur, eſſe propaginem theologiae Zoroaſtreae in oriente circa ſecula Chriſtum natum proxime antecedentia et ſequentia late diffuſae, dixerimus. Nam vt taceamus, aliam cauſſam vix poſſe afferri, cur vetuſtiſſimorum philoſophorum Chaldaeorum, et Perſarum libros ſuppoſititiis foetibus ſibi vindicauerint, vt auctor eſt PORPHYRIVS [q] ipſe Zoroaſtreae doctrinae ita comparatae ſunt, vt eandem fere nobis doctrinae efforment imaginem. Quam vt lectoris commodo, ex prolixa illa *ſuperioris tomi* tractatione hic in breuem contrahamus ſummam, vt cum data philoſophiae huius orientalis delineatione queat comparari, ecce tradidit Zoroaſtrea diſciplina, ex vno principio infinito et aeterno principiis duobus ſummis priore effluxiſſe omnia modo legeue emanationis, hancque emanationem eſſe perfectiſſimam, puram et actiuam, adeoque naturam ſummi fontis eſſe ignem intellectualem, perfectiſſimum, puriſſimum; ex eo igne emanaſſe omnia materialia atque immaterialia, ita tamen, vt duo quaſi mundi principiorum orti ſint, quorum vnus, puram lucem ſeruauerit, alter longius a fonte luminis infiniti recedens, tenebras receperit, et materialis factus ſit. Illius emanationes particulares quo fonti propiores ſint, eo puriores eſſe et diuiniores, igneas, lucidas, adeoque ſpiritus et Deos ex ſe gignere et diuerſis potentiis actiuis et paſſiuis producere, adeoque Deos igneae naturae eſſe, quae vi naturae ſuae omnia moueant. Quae vero a fonte lucis longius diſtent, ſemper magis inde tenebrarum naturam recipere, luceque, calore, et motu priuari, indeque ortam tandem emanationis lege materiam tenebraſque, et cum his malum, quod Arihmanio non Oromaſdi adſcribendum. Hinc vero et calamitatum et malorum originem deriuandam eſſe, indeque neceſſariam eſſe pugnam inter tenebras et lucem, vt perpetua agitatione materia reddita ſpiritualis, lucida et actiua, tandem in Mithram, igneum illum et puriſſimum lucis fontem redire, ſicque ſublato in terris malo felicitas exoptatiſſima hominibus reſtitui queat. Eſſe hunc philoſophicum ſenſum Zoroaſtreae theologiae demtis ſymbolis orientalibus ſupra luculenter, niſi fallimur, demonſtrauimus. Idem doceri poſſet de animae reditu, purgatione et felicitate futura, niſi breues eſſe vellemus. Aſt eadem veſtigia in philoſophiae orientalis delineatione deprehendimus, quam cum ex Chaldaea atque Perſia egreſſam fuiſſe veteres teſtentur, quid porro dubitabimus, eam Zoroaſtreae diſciplinae typum quendam, licet valde adulteratum mutatumque exhibuiſſe?

Philoſophia orientalis ex Zoroaſtrea.

§. XI. Quamuis autem ea, quae hactenus de philoſophiae orientalis origine atque indole diximus, lucem multam veterum haereſium, itemque ſecta-

Difficultates in hiſt. or.

q) loc. cit.

ſectarum, quae cum orientis philoſophis congreſſae ſunt commixtaeque, hiſtoriae foenerantur, fatendum tamen, pauca ea eſſe et admodum obſcura, et nondum totam eam in luce ponere apta, idque optari magis poſſe quam ſperari. Certi enim fontes, ex quibus de horum philoſophorum ſententiis notitia hauriri queat, nobis deſunt, et deperditi libri eorum omnes, imprimis ſuppoſititii illi, quos ad Zoroaſtrem, Zoſtrianum, Meſum, Allogenem referebant, quosque placita eorum continuiſſe nulli dubitamus. Immo ſi ſuppeterent, coniiciendum tamen eſt, multa nos offenſuros eſſe obſcura, non intelligenda, vocesque ſine ſono et mente, ſymbola de rebus omnem imaginem fugientibus materialia, metaphyſicam ſymbolicam ſine claue, ſine interprete: quae mera nobis aenigmata polliceri, quilibet intelligit. Quo magis enim imaginationis extra orbitam vagantis ſomnia afferuntur, eo magis tenebrae cumulantur, et certa impeditur notitia. Dubium quoque non eſt, non ſatis intellexiſſe diſcipulos mentem magiſtrorum, ex orientis methodo impropria et ſymbolica dicendi ratione vtentium, et quae illi ſubtiliter et abſtractionibus adhibitis dixiſſent, in deteriorem et phyſicum quendam ſenſum traxiſſe. His accedunt formulae Aſiaticae, grandiloquae, ab vſu dicendi communi remotae, indeque obſcurae, ratio quoque philoſophandi a Graecanica, cui adſueti fuere omnes, qui de hac philoſophia differuerunt, longe diſtans et remota, et inſueta mentibus hominum Europaeorum: transſumta multa in hoc ſyſtema ex aliis ſyſtematibus maleque applicata et conſarcinata, intruſa multa, quae prorſus non cohaerent, et inſuperabiles obſcuritates, niſi a genuinis et domeſticis ſeparentur, pariunt, in quibus vero aliena a propriis diſtinguere fere impoſſibile: diſcordiae porro haereticorum ex hac orientali philoſophia progreſſorum, et propria ſibi doctrinarum aedificia extruentium, quae impediunt, quo minus, quid commune fuerit omnibus, qui ſingulis innouatum, intelligamus. Nec a veteribus nec a recentioribus lux multa expectari poteſt. Qui enim contra haereticos huius philoſophiae ſectatores calamum ſtrinxerunt, cum orientalem philoſophiam non intelligerent, eam ex Graecanicae philoſophiae, maxime Platonicae, praeceptis explicantes falſos ſubinde ei attribuerunt ſenſus, ſane parum attulerunt, quod veri ſpeciem prae ſe ferat, etiamſi de fide eorum bona in referendis, odioque et inuidia non euertendis haereticorum opinionibus, non dubitemus, cuius tamen in vno alteroue dubitationis cauſſam ſatis grauem eſſe, norunt qui veteris eccleſiae doctorum chartas attenta et praeiudicio non occupata mentis acie euoluerunt. Parum vero auxilii a recentioribus tantum non omnibus expectandum eſt, qui Platonicam cum orientali philoſophia confundentes, vel praeconceptis opinionibus ſeruientes quadrata ſaepe miſcuere rotundis. Quare ſi in tantis tenebris nos quoque ceſpitauerimus, veniam nobis dabit lector feliciorem Oedipum requirentibus.

LIBER

* *

LIBER SECVNDVS DE PHILOSOPHIA IVDAEORVM.

CAPVT PRIMVM DE PHILOSOPHIA IVDAICA A TEMPORE REDITVS EX CAPTIVITATE BABYLONICA VSQVE AD EXCIDIVM HIEROSOLYMARVM.

§. I.

Philosophia Hebraeorum post captiuitatem Babylonicam nulla.

Ex gentilium philosophorum scholis ad Iudaicae gentis in enarrandis philosophiae fatis progredimur cathedras, cuius initia eruditionis atque sapientiae in *tomo primo* ita enarrauimus, vt eius historia exponeretur, quamdiu in regione sua sibi viuens, αὐτοκρατείᾳ peculiari gauisa est. Quam perdurasse vsque ad captiuitatem Babylonicam, qua dispersa tota fere natio in peregrinas terras translocata est, et populus Hebraeus siue Israëliticus esse desiit, ex sacris oraculis [a], quae gentis huius nobis fata pandunt, notum est. Ex eo enim tempore, quo diuturna sede inter Chaldaeos Persasque detenti tandem ad patrios fumos redierunt, non Hebraeorum porro nomen illis datum est, sed Iudaeorum, eo quod dispersis decem tribubus, quae Israëlitarum populum constituebant, pauci ex iis cum tribu Iudae et Ephraimi in Palaestinam reducti fuerint. Hebraeorum itaque sapientiae vt locum porro in historia philosophiae quaeramus, caussa nulla est: cum fata decem tribuum, loca, regimen, mores, studia nos plane lateant. Quicquid enim de his Israëlitarum post dispersionem inter gentes rebus coniiciunt viri docti, incertum prorsus est, nec nos morari aptum, eo quod ad nostri instituti limites non pertineat. Quare adeundi sunt viri docti, qui Hebraeorum historiam exposuerunt, IAC. BASNAGIVS [b] et IO. FR. BVDDEVS [c], maxime vero HERMANNVS WITSIVS [d], iis, qui plura de hac re nosse cupiunt. Nos pro scopi nostri ratione hoc ex infinitis, quae dici possent, notamus, non posse euinci, vel leui etiam verisimilitudine ostendi, tribus decem ab Assyriae rege in captiuitatem deportatas, quibus sedes datae sunt Chalach, Chabor, fluuius Gozan et vr-

a) II Reg. XVII. 6.
b) Hist. Iud. L. VII. c. 4. p. 62. seqq. ed. nou.
c) Hist. eccles. V. T. T. II. p. 523. seqq.
d) In δεκαφύλῳ Aegyptiacis addito.

bes Mediae, incerta hodie loca [e], peculiarem rempublicam constituisse, et seruauisse patrios mores, instituta et sapientiam, adeoque de eorum quoque placitis et doctrinis nihil posse statui. Cuius licet contrarium nobis persuaderi cupiat nugator, qui quartum ESRAE [f] librum suppofuit, narrando: Decem tribus, a Salmanasare rege Assyriorum trans fluuium in alienam terram deductas, communi consilio decreuisse, se a vulgo gentium subducere, et proficisci in vlteriorem regionem humano generi nunquam habitatam, et seruare ibi consuetudines legemque, quas in patria neglexissent, per angustos itaque introitus fluminis Euphratis ingressas, miraculo cohibitis, donec transiissent, vndis confectoque longo anni vnius et dimidii itinere, in regionem Arsareth delatas esse ibique consedisse; fabulam tamen esse, ignotus locus, et affictum ab ineptiente Iudaeo miraculum satis prodit, indignaeque sunt nugae, quas prolixe refutemus, cum eas recitasse, sit refutasse [g]. Omnis enim harum coloniarum historia nos latet, dubiumque vix est, praeter paucos illos, ex fece vulgi, quos in terra sua reliquit victor, quique vel Samaritanis postea vel Iudaeis admixti sunt, et praeter eos, qui cum Iudaeis ex captiuitate redierunt, colonos hos Israëlitas inter gentes Assyriae Mediaeque dispersos eorumque ciuitatibus additos tot passos esse mutationes, monarchiis Assyriorum, Medorum et Persarum magnis reuolutionibus concussis, vt origines pristinae plane perierint, nec possint hodie detegi, adeoque de eorum quoque doctrina non dari posse tractationem [h]. Nec nos mouent ea, quae ex recutitorum gente vir eruditus MENASSE BEN ISRAEL orbi de residuis decem tribubus, earumque legibus et placitis persuadere conatus est, vsus relatione Iudaei Lusitani R. AARONIS LEVITAE, qui ANTONII MONTEZINII nomine innotuit, et ex America redux Menassi se decem tribus inuenisse, narrauit. Quam *spem Israëlis* peculiari libello [i] genti suae praedicauit Menasses, praeter narrantis fidem ad conuenientiam legum, doctrinarum et consuetudinum populorum Americanorum cum Hebraeis prouocans [k]; quem fidem inuenisse, non apud leuis tantum ingenii contribules suos, sed et apud quosdam Christianorum, merito miramur [l]. Nam et falsitatis notas omnes in fronte gerit relatio Monteziniana [m], et, quam crepat doctor Iudaeus, conuenientia inter doctrinas ritusque Americanos et Hebraeos nulla prorsus est, resque habet, ab innumeris fere annis inter gentes receptas, nec ab Hebraeis trans-

e) Conf. BOCHART. Geogr. S. P. I. L. III. c. 14. p. m. 220.

f) c. XIII. 40. seq.

g) Conf. tamen WITSIVS l. c. c. 4. §. 7. pag. 343.

h) Conf. quae docte monet IO. IAC. SCHVDTIVS Memor. Iud. P. I. L. V. c. 15. p. 513.

i) Amstelod. 1650. 12.

k) p. 28. seqq.

l) Historiam controuersiae enarrant FABRICIVS Bibliograph. antiq. c. I. p. 17. seqq. IO. CHR. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 125. P. II. p. 1091. I. I. SCHVDT. l. c. p. 519.

m) Demonstrauit id TH. SPIZELIVS in eleuatione relationis Montezinianae de repertis in America tribubus Israëliticis Bas. 1661. tota relatio ex fabula de fluuio Sabbathico conficta est, de qua vide NIC. FVLLERVM Miscell. L. I. c. 9. p. m. 57.

transſumtas, quales ſunt ignis ſacer a Mexicanis Peruaniſque adhibitus, dies ſeptimus cultui diuino ſacer, reliquiaeque notitiae alicuius de creatione, diluuio, ſimilibusque. Populos enim complures, Hebraeorum commercio nunquam notos ignem ſacrum aluiſſe [n], Sabbathumque aliquod ſeruauiſſe [o], veterum rerum gnaros non latet. Creationis autem et diluuii aliquam traditionem apud eas quoque gentes ſuperfuiſſe, ad quas nunquam tribus Iſraëliticas acceſſiſſe conſtat, ex iis teſtimoniis liquet, quae collegere viri docti, vt conuenientiam traditionis vniuerſalis cum reuelatis doctrinis demonſtrarent [p]. Ex quibus ſatis conſtat, hiſtoriam doctrinae harum tribuum non poſſe a nobis poſtulari.

Philoſophia Iudaica quo ſenſu dicatur?

§. II. De philoſophia vero Iudaeorum tractaturis mox in limine lector monendus eſt, ne vocis in alienum a propria ſignificatione ſenſum detortae vſu decipiatur, attendendum ad id eſſe, quod *tomo primo* de philoſophia Hebraeorum monuimus, habuiſſe quidem gentem ſacram vates diuino lumine colluſtratos, politicaeque prudentiae inſtructos viros vere magnos, oeconomos optime inſtructos, viroſque doctiſſimos, ea eruditione, quae in hac gente floruit, ornatos, non vero philoſophos eo ſenſu, quo vocem hactenus adhibuimus. Fere enim idem quoque in Iudaicae ſapientiae hiſtoria obſeruandum eſt, in qua qui philoſophos proprie dictos quaeret, oleum is perdet atque operam. Etſi enim non defuere inter Iudaeos viri, quibus ex meliore luto finxit praecordia Titan, gentis tamen conſuetudine, ingeniis moribusque effectum eſt, vt parum inter eos inueniatur, philoſophiae nomine dignum, et non res modo ipſae, circa quas verſata eſt eruditio Iudaica, neſcio quas nugas humani ingenii nulla ratione ſuffultas, nullo reuelationis teſtimonio commendabiles exhibeant, ſed modus quoque docendi traditiuus, et rationi prorſus inimicus omne examen philoſophicum reiiciat. Si itaque philoſophiae vocabulum arctis propriiſque ſignificationis verae limitibus premitur, abiici et praetermitti tota de philoſophia Iudaica tractatio poſſet, lectorque ad eos ablegari, qui religionis, morum, conſuetudinum, traditionum Iudaicarum exponere ſolent hiſtoriam [q], ad ea fere omnia redeunt, quae in philoſophiae Iudaicae enarratione exponi ſolent. Verum recedendum pauliſper eſt a ſtrictiori vocis ſenſu, nec omittenda in hiſtoria philoſophica vniuerſali Iudaicae religionis et eruditionis hiſtoria, eo quod Iudaeorum, quae in Aegypto reſedit, coloniae res arcte cohaerent cum philoſophia illius religionis, et omitti non poſſunt, niſi magnam in philoſophica

n) Conf. Io. Gottl. Bornivs de igne gentilium ſacro in Iſraëlitarum ſacra iniurio.
o) Vid. B. I. I. Syrbii diſſ. de Sabbatho gentili, nuper in Tempe Heluetica recuſa.
p) Auctores Britanni Hiſt. vniu. Intr. p. 3. ſeq. Hiſt. de la phil. payenne T. I. p. 231. Hvet. Qq. Alnet. L. I. c. 5. p. m. 109. Demonſtrat. Euang. Prop. IV. c. 10. §. 6. p. 154. ed. rec.

q) Pertinent huc Io. a Lent. moderna theologia Iudaica, Iac. Frid. Reimmanni introduct. in hiſt. theol. Iudaicae, Io. Bened. Carpzovii Introd. in theologiam Iudaicam, Eisenmengeri Iudaiſmus detectus, I. H. Maii theologia Iudaica et his ſimiles, qui doctrinam Iudaeorum ſacram enarrarunt, de quibus infra dicendum.

phica historia lacunam intactam praetermittamus, sectae vero Iudaeorum in Palaestina obortae huc quodammodo pertinent, certe philosophicae historiae multam lucem foenerantur, et sapientiae atque stultitiae humani ingenii in hac gente historia non potest sine earum cognitione detegi. Maxime vero Cabbalistica philosophia huc referenda est, quae in Aegypto gentilibus originibus vsa, monstrum illud philosophicum, quod ex Aegyptiaca, orientali et Pythagorico-Platonica philosophia enatum est, ad Iudaeorum colonias deduxit, cuius historia adeo arcte cohaeret cum fatis eruditionis Iudaicae, vt separari neutiquam queant. Paulo itaque laxiori ambitu definiendus in hac tractatione campus ille est, quem emetiendum nobis proponimus, respiciendumque ad totam gentis recutitae eruditionem et doctrinam: quae cum sero satis Graecanicam philosophiam degustauerit, ad nostra vsque tempora historiae filum deducendum est, vt vna serie Iudaicae philosophiae, vel, si mauis, eruditionis historiam, difficulter diuellendam, lector habeat. Sic enim in sequentibus ad Saracenorum et Christianorum philosophiam inoffenso magis pede progredi licebit, suaque omnia sede locoque inueniri poterunt. Ita vero in hoc saxo voluendo versabimur, vt fata doctrinae Iudaicae a captiuitate Babylonica ad excidium Hierosolymitanum, et solutam rempublicam; tum eius historiam a captis Hierosolymis ad recentiora tempora enarremus, et placita Iudaeorum tum exoterica, tum esoterica, quantum ex iis ad philosophiam referri potest, exhibeamus et explicemus [r].

Viri sapientes inter Iudaeos post captiuitatem Babylonicam.

§. III. Redux ex captiuitate Babylonica populus Iudaicus cum resuscitandae ex cineribus atque ruderibus vrbis veniam a Persarum monarcha accepisset, et in noua foedera coiret sanctae gentis respublica, non caruit viris prudentibus et sapientia domestica inclytis, quos diuina excitauit prouidentia, vt collapsum cultum diuinum restituerent, et ad reuelationis diuinae legisque normam ad primam integritatem reuocarent, voluntatem Numinis summi reducto ex seruitute populo explicarent, prudentiaque ciuili nouam ciuitatem in diuersam a priori faciem coituram sapienter disponerent, et ita felicitatem per tot annos exulantem Iudaeorum nationi redderent. Inter hos viros magnos maxime inclaruerunt Esdras, Haggaeus, Zacharias, Malachias, et principes populi Zorobabel, Nehemias, Saalthiel aliique; quos partim reuelationis diuinae et vaticiniorum lumine illustres, partim prudentiae ciuilis perspicacia sapientissimos fuisse, nemo negabit, qui sacrae historiae non plane est imperitus: philosophorum vero eos choro intrudere non licet, quod nihil minus, quam philosophia, scientiae habitu exornata illis curae fuit. Aliud enim vatem esse aliud imperantem vel

r) Scriptores huc facientes magno numero enarrat Io. Chr. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. L. IV. f. 12. p. 1074. seqq. Maxime huc pertinet viri summi IO. FR. BVDDEI introd. ad historiam philosophiae Hebraeorum cum additionibus et illustrationibus recusa Hal. Sax. 1720. 8 Plus promittunt, quam praestant IO. BRVNII exerc. II. de sapientia vet. Hebraeor. SS. select. Sect. V. p. 540. seqq.

vel magistratum, aliud philosophum, facile quilibet intelligit. Sacri itaque annales illis adeundi sunt, qui sanctorum virorum historiam nosse cupiunt [s]. Nec alio loco Esdras ponendus est, quem eruditorum sui temporis facile principem in gente sua fuisse veterum Iudaeorum monumenta tradunt, *scribamque velocem in lege Moysis* [t], id est, legis diuinae interpretem doctissimum vocant. Cuius in interpretatione diuinorum oraculorum tantam fuisse eruditionem Iudaei iactant, vt prophetis sui temporis eum anteponant, et cum Mose eum conferant, dignumque fuisse, perhibeant, vt lex per manum eius traderetur, nisi Moses eum praeuenisset [u]. Nec alia forte caussa est, cur consessui illi magno, qui synagoga magna Iudaeis dici solet, quemque a synedrio magno distinguunt, praefuisse dicatur [x], et cur fabulis et commentis Esdrae historiam onerent [y]. Cui quidem testimonio fidem denegandam esse omnem non putamus, nec vocandam in dubium Esdrae eruditionem credimus, quamuis non certo satis fundamento niti videantur, quae pro synagogae magnae veritate et auctoritate Masorae, quam Esdra duce confecisse dicitur, BVXTORFIVS et asseclae disputauerunt [z]: ex eo tamen criticum quidem, at non philosophum exsculpi posse quilibet videt. Quare recte quidem faciunt, qui eruditis Iudaeorum Esdram adscribunt principem, perperam vero instituunt, qui auctoritatis et antiquitatis praeiudicio decepti, omnium fere scientiarum doctoribus antesignanum praeferunt, et philosophiae ei atque historiae eruditae cognitionem tribuunt summam. Hac enim ratione ad temporis nostri circumstantias veteres viri magni inepto consilio exiguntur et comparantur [a].

§. IV. Ast opponi his potest, quod *quarti libri*, qui ad ESDRAM refertur [b], Auctor narrat: Esdram constituta republica, reparatoque cultu diuino, post emendatum Mosis librum et integritati suae restitutum canonem scriptorum diuinorum, cum probe agnosceret, per exilia, caedes, fugas, captiuitatem gentis suae traditionem veteris doctrinae, maiorum more oretenus hactenus propagatae seruari non posse, sicque arcanioris doctrinae mysteria tandem peritura esse, ad designandam literis philosophiam eam arcanam, quam a traditionis oralis consuetudine Cabbalam vocant, se accinxisse, et peculiari ad id opus diuino mandato fuisse excitatum. Cui vt obtemperaret, per quadraginta eum dies

Esdras an philosophiae Cabballisticae auctor?

s) Videndi praeter alios DAV. KNIBBE Hist. prophet. L. II. c. 6. p. 340. BVDDEVS Hist. eccl. V. T. T. II. p. 942. ex quo loco ea emendanda, quae de his viris sanctis in hist. phil. Hebr. §. 16. p. 48. dixeras.

t) ESDR. VII. 6.

u) Sanhedrin. c. 2.

x) Vid. BVXTORF. Tiberiad. c. X. p. m. 93. seq.

y) Somnia Iudaeorum de Esdrae eruditione exponit BASNAGIVS Hist. Iud. L. III. c. 5. §. 1. 2. p. 112. seqq.

z) Controuersiam enarrant BVDDEVS Isag. Hist. theol. L. II. c. 8. §. 3. p. 1453. seqq. IO. CHR. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. S. I. §. 2. p. 3. seqq. et plurimos alios nominant, quos vide.

a) Conf. GVNDLING. Hist. phil. mor. c. VII. §. 2. p. 30.

b) c. XIV. 46.

dies cum quinque scribis velocissimis abscondisse se in campo, exhaustoque diuini luminis et sapientiae, qui ei porrigebatur, poculo, ita repletum fuisse diuinorum mysteriorum abundantia, vt quinque viris dictare ea, quae ipsius animo suggerebantur, posset, illique per quadraginta dies libros ducentos et quatuor exararent. Ex his priores palam legendos proponere, septuaginta posteriores autem arcanos seruare dominum iussisse, quoniam iis inesset fons sapientiae et scientiae flumen. Hos vero libros Esdram Synedrio tradidisse sanctissime custodiendos, sicque philosophiam illam arcanam et sapientiam traditiuam, cuius historiam infra *capite quarto* fuse exponemus, ad posteros propagatam fuisse. Huic narrationi tantam fidem adhibuit I o. P I C V S Mirandulae comes, vt cum libros quosdam Cabbalisticos non mediocri impensa sibi comparasset, qui Esdrae nomen prae se ferebant, de magno, quo potitus esset thesauro gloriaretur. „Hi sunt libri, ita scribit [c], scientiae Cabbalae, „in quibus merito Esdras veram intellectus, id est ineffabilem de super„substantiali Deitate theologiam, sapientiae fontem, hoc est, de intelligibili„bus angelicisque formis exactam metaphysicam, et scientiae flumen, id „est, de rebus naturalibus firmissimam philosophiam esse, clara imprimis „voce pronuntiauit. Hi libri Sixtus IV. P. M. maxima cura studioque „curauit, vt in publicam fidei nostrae vtilitatem Latinis literis manda„rentur, iamque, cum ille decessit, tres peruenerant ad Latinos. Hi „libri apud Hebraeos hac tempestate tanta religione coluntur, vt nemi„nem liceat, nisi XL annos natum illos attingere. Hos ego libros „non mediocri impensa cum mihi comparassem, summa diligentia, in„defessis laboribus cum perlegissem, vidi in illis (testis est Deus) religio„nem non tam Mosaicam, quam Christianam: ibi trinitatis mysterium, ibi „verbi incarnatio, ibi Messiae diuinitas, ibi de peccato originali, de illius per „Christum expiatione, de coelesti Hierusalem, de casu daemonum, de ordi„nibus angelorum, de purgatoriis, de inferorum poenis, eadem legi, quae „apud Paulum et Dionysium, apud Hieronymum et Augustinum quoti„die legimus". Verum quamuis haec non sine quadam iactantia nugatores quidam iactauerint, coecum tamen omnino oportet esse, qui non otiosorum hominum fraudes, et lasciuientis ingenii extremam in fingendis et supponendis Esdrae libris audaciam viderit, immo manibus palpauerit. Vt taceamus enim, quod infra prolixe et accurate demonstrabimus, Cabbalam Iudaicam eos maiores suos, quos iactat, probare non posse, esseque Esdrae aetate iuniorem; ipse auctor libri, ex quo tota narratio hausta est, adeo futilis et ineptus, et nulla prorsus fide dignus est, vt solius auctoris vanitate et futilitate res omnis concidat. Legentibus enim librum insulsum et ad modum loquendi resque ipsas attendentibus manifestum erit, prodiisse librum suppositititum ex officina Semi-Iudaei et Semi-

c) Apolog. p. 82. T. I. opp.

Semi-Chriſtiani, Aegyptiacae philoſophiae doctrinis innutriti [d], qui circa Seculi I. finem vel initia ſecundi vixit, orbique et eccleſiae eiusmodi foetu adulterino illuſit. Nam quod Chriſtianae religioni vel addictus fuerit, vel myſteria ſaltem eius potiora pro veris habuerit, ex variis eius locis [e] facili negotio colligi poteſt, proditque totius libri habitus, imitari voluiſſe auctorem vaticinia vel Danielis, vel Ioannis theologi, vt ſomniis ſuis Iudaeis per omnem terram diſperſis animum adderet, eisque in patrias ſedes redeundi ſpem confirmaret. Aſt fuiſſe impoſtorem, inſpiratio falſo iactata, vaticinia vana nec vnquam impleta, et imprimis veſtigia philoſophiae impuriſſimae, quae eo tempore Aegyptum et orientis regiones multas peruaſit, euidenter loquuntur, et ſuſpicionem confirmant, eo potiſſimum fine Eſdrae hunc librum impoſuiſſe hominem impudentem et audaciſſimum, vt Cabbaliſticae philoſophiae ex nugis philoſophorum Aegyptiorum, orientalium et Pythagorico-Platonicorum conflatae apud profeſſionis gentisque ſuae homines fidem et auctoritatem conciliaret. Cui coniecturae veriſimilitudinem haud exiguam conciliant veſtigia manifeſta philoſophiae partim orientalis, partim Alexandrinae, tum vigentis, quae paſſim in iſto libro occurrunt [f], quaeque, ex qua officina eo tempore, quo innumeri libri ſpurii protrudebantur, liber adulterinus prodierit, manifeſtant, recteque eos facere probant, qui impoſtoribus auctorem adſcribunt, qua de re, ne nimii ſimus, viri docti conſulendi ſunt, qui librorum apocryphorum hiſtoriam exponunt, et hunc quoque librum enarrant [ff]. Merito igitur miramur, virum magnum et acutum IVL. CAESAREM SCALIGERVM [g], Pico alias longe oculatiorem ſcribere potuiſſe: *Arcana multo plura contineri in libris Eſdrae, atque potiora, quam quiuis enarratione, eorumque librorum admirabile atque diui-*

d) Iudaicam phraſeologiam vidiſſe ſe putauit MORINVS exerc. Bibl. p. 225. ſed falſum eſſe vel vnius capitis lectio docebit.

e) Vid. c. II. 49. V. 5. VII. 28.

f) Vt exemplo res conſtet, ecce locum c. VII. comm. 12. 13. occurrentem: „Facti ſunt introitus huius ſeculi anguſti et dolentes et laborioſi, „pauci autem et mali et periculorum pleni, et „labore magnopere fulti. Nam maioris ſeculi „introitus ſpatioſi et ſecuri, et facientes immortalitatis fructum.“ Ipſa mox phraſeologia peregrina nos hoc loco monet, non Iudaica hic nobis offerri: cogitantibus autem, tum quae de mundi huius conditione, laboribus et aerumnis pleni, tum de egreſſu, et aditu ad meliora loca orientales philoſophi tradiderunt, tum, quae de duabus vitae portis Pythagorico-Platonici praeceperunt, dubium amplius non eſt, reſpexiſſe auctorem ad doctrinam eam Aegyptiacam, quae animas, poſtquam ex diuinae eſſentiae plenitudine delapſae eſſent, per laboris et miſeriae portam ingredi in hunc mundum, ſolutas vero e carcere alia porta ad vitae immortalitatem liberas dimitti docuit, qua de re videnda ſunt, quae PLOTINVS Enn. IV. L. IV. et PORPHYR. de antro Nymphar. p. m. 101. ſeqq. praecipiunt. Ex hac Alexandrinorum ſchola ad Iudaeos Cabbaliſtas tranſiit dogma illud, vt allatis Cabbaliſtarum teſtimoniis demonſtrauit IAC. WINDETVS de vita funct. ſtatu Sect. V. p. m. 96. ed. Lond. luculentius vero ex R. ISAACI LORIENSIS tr. Cabbaliſtico de reuolutionibus animarum Cabb. denud. T. II. P. II. p. 244. ſeqq. diſci poteſt. Conf. REVCHLIN. de arte Cabbaliſt. L. I. p. 614. Coll. Piſtor. Talia multa in hoc libro occurrunt.

ff) FABRIC. Cod. apocryph. N. T. T. I. p. 936. WOLF. Biblioth. Hebr. P. I. p. 940. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1019. G. SERPILII Perſonal. Eſrae c. VI. p. 116. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. VII. c. 2. §. 7. p. 30. quique hiſtoriam decem tribuum expoſuerunt.

g) Exercit. de ſubt. contra Card. CCCVIII. p. m. 999.

diuinum compendium apud se esse; inque iis libris longe praestantiores sententias contineri, quam in concionibus sordidissimi calumniatoris, atque impurissimi impostoris Emanuelis etc. Contrarium enim vir summus, qua erat eruditione et perspicacia, facile vidisset, modo antiquitatis praeiudicium abiecisset, vt supposita esse Esdrae haec omnia videre potuisset. Quod vero ad Picum attinet, virum quidem diuini ingenii et insolitae eruditionis, sed minus iudicii acumine pollentem et philosophiae Pythagorico-Cabbalisticae cuiusdam inepto plane praeiudicio occoecatum, vel falsum fuisse, vel fefellisse, dubio caret; nuspiam enim apud Iudaeos et Christianos horum LXX librorum Esdrae, quorum ipsi copiam factam esse dicit, fit mentio; id quod suspicionem quibusdam excitauit; ipsum Picum iactantius talia finxisse [h]. Alii vero [i], de optimi iuuenis candore nulli dubitantes in impostorem quendam Iudaeum culpam coniiciunt, qui insano, quo in has literas ferebatur Picus, desiderio et credulitate abusus, carbones ei pro thesauris vendiderit, eumque pecunia emunxerit. SCIPIO SGAMBATUS [k] vero Talmudis libros Picum pro Esdrae libris habuisse coniicit; cui tamen coniecturae non immerito opponit desideratissimus WOLFIUS [l]: neminem Iudaeorum Talmud vnquam ad Esdram retulisse, nec eos iuuenes ab eius studio arcere, cum ad hos Esdrae libros legendos neminem nisi quadragenarium admitti scribat Picus, nec denique in Talmude inueniri ea Christianae religionis capita, quae Esdrae libris istis contineri is dicit. Omnium itaque rectissime calculos subducunt, qui impostores quosdam, cum viderent Picum ingenti veritatem Religionis Christianae ex philosophia quadam Pythagorico-Platonico-Cabbalistica demonstrandi feruore ferri, Cabbalisticos quosdam libros interpolasse, sicque Pico Cabbalae, cuius tum obscurissima et incertissima erat notitia, amore fascinato fumos vendidisse. Eadem fere mens fuit REUCHLINO [m], qui eiusmodi libros superesse adhuc sibi persuasit, quanquam diffidisse libris a Pico redemtis videatur.

Historiae Iudaicae noua diuisio.

§. V. Post Esdrae tempora de Iudaicae gentis placitis et doctrina sollicitis tempora probe distinguenda sunt, et loca, in quibus sedem fixerunt. Ex illis enim mutationibus quae iis post captiuitatem Babylonicam obtigerunt, ingens quoque in doctrina secuta est conuersio et mutatio. Maxime vero duo momenta in Iudaicae gentis historia sunt, ad quae hic omnino attendendum est, eo quod insignem in placita Iudaica habuere influxum. Quorum vnum dissidium Samaritanorum est [n], quod ante Esdrae

h) Conf. WOLF. Bibl. Hebr. T. I. p. 942.

i) RICH. SIMON. Biblioth. choisie T. I. p. 323.

k) De archiuis V. T. p. 304.

l) loc. cit.

m) De arte Cabb. L. I. p. 610. ed. Pist.

n) Scriptores huc pertinentes indicat WOLFIUS Bibl. Hebr. P. II. p. 433. et CARPZOVIUS Crit. S. V. T. P. II. c. 4. p. 585. inter quos eminet HADR. RELANDI diss. de Samaritanis, quae P. II. differtt. miscell. extat.

Esdrae quidem tempora coepit, post eius vero aetatem in apertum erupit discidium, et internecinum in religionis quoque negotio parauit odium. Alterum Iudaeorum coloniam tangit, ab Alexandro M. in Aegyptum deductam et ab eius successoribus ita auctam, vt non minore numero et auctoritate Iudaei in Aegypto gauderent, quam in Iudaea. Vtriusque historia proprie ad Iudaicae gentis annales pertinet, et in illis quaerenda est, nobis vero eatenus tangenda, quatenus peculiaria inde dogmata enata sunt, de quibus, vt dispiciamus, tractatio nostra postulat.

Samaritanorum historia.

§. VI. De Samaritanorum doctrina dispicientibus, occasio schismatis, quod eos a Iudaeis seiunxit, expendenda est, et historia illius populi consideranda, eo quod in religione placitisque eorum multa mutata sunt, occasione fatorum, quibus ille vsus est. Rem ab ouo, quod aiunt, orditur, scriptor sacer [o], narrans, diu ante Esdrae aetatem (ducenti effluxere ab eo tempore ad Esdram anni) cum decem tribus Israelis in captiuitatem abduxisset Salmanasser rex Assyriorum, nouos eum colonos ex Babylone, Chuta, Hawa, Chamata, et Sepharuaiim in Samariae vicos et vrbes incolis destitutos deduxisse, vt regionem eam incolerent. Hi a Chuta postea omnes denominati Chutaeorum inuisum apud Iudaeos nomen illis pepererunt [p]. Qui cum verum Israelis Deum colere nec possent nec vellent, immissis a Deo feris vexati ad colenda regionis numina animum adiicientes ex captiuis sacerdotem a rege Assyriae impetrarunt, qui patriam eos religionem doceret. Ast cum puro cultu illi seruire deberent, domesticam religionem dimittere nolentes in nefandum religionis doctrinaeque sacrae syncretismum delapsi sunt, et fecit vnaquaeque gens Deos suos, collocauitque in vrbibus; Babylonii constituerunt Succoth-benoth, Chutaei Nergalem, Chamatenses Asimam, Hawaei Nibhchazum et Thartakum, Sepharuaiimaei igne adoleuerunt liberos suos Adrammelecho et Anammelecho Diis suis. Qui Dii quales fuerint, satis quidem compertum non est, coniecturas tamen eruditorum legesis apud VOSSIVM [q], IVRIEVM [r], BVDDEVM [s] aliosque; haec enim ad nostros limites non pertinent, sed in historia theologiae naturalis et idololatriae speciali excutienda sunt. Illud certum est, turpissimam colendi hos Deos rationem fuisse, et legi diuinae prorsus aduersam, et sanae quoque rationi inimicam. Id quod valde exosos fecit Samaritanos apud Iudaeos, qui cum similem in sua regione idololatriam excitassent, excidii et captiuitatis poenam sibi contraxere. Non potuit itaque non apud Iudaeos ex Babylonia reduces magnum Samaritanorum oriri odium, praecipue cum resuscitan-

 di

o) II REG. XVII. 24.

p) Samaritani Cuthim Iudaeis dicti per ignominiam, vt originem iis peregrinam obiicerent, vid. IOSEPHVS Antiq. Iud. L. IX. c vlt. p. 326. BENIAM. TVDELENS. itiner. p. m. 37. BASNAGE Hist. des Iuifs L. II. c. 4. p. 84. De inuidia huius appellationis alibi dicendi erit occasio

q) De idololatr. gent L. II. c. 22.

r) Hist. dogm. et cult. P. IV. c. 2.

s) Hist. eccles. V. T. T. II. p. 658 add. Io. SELDENVS de diis Syris Synt. II. c. 22. et interpretes ad h. l.

di Hierosolymis templi societatem hi appeterent, illi haereticis his denegarent. Inde enim in inimicas concertationes et magnos motus res deducta, vulnus, quod difficulter coire poterat, vehementer diduxit. Et Iudaei quidem anathemate ferire, et a sanctae gentis communione excludere Samaritanos non dubitarunt, id quod ab ipso Esdra et Serubabele solenni ratione factum esse, Iudaei narrant, quorum de hac re narrationes ipsae consulendae sunt, quae aqua et igni Cuthaeis interdixisse Iudaeos dicunt [t]. Samaritani autem odio incensi cum in aula apud regis amicos plurimum valerent, magna excitandi templi vrbisque restaurandae impedimenta Iudaeis iniecerunt; hi vt par pari referrent, intercessione potentiorum apud regem Darium effecerunt, vt ex regiis reditibus sumtus in quotidiana sacrificia Hierosolymis faciendos Samaritani erogare cogerentur [u]. Et haec quidem durante Persarum monarchia contigerunt. Qua per Alexandrum M. euersa occasionem nacti sunt Samaritani res suas amplificandi, vtendique fauore illo, quem antiqua Iudaici nominis gloria conciliabat, quoque Alexandrum M. in partes pertrahere conati sunt. Narrante enim auctore Chronici Samaritani [x], cum per Samariam rex cum exercitu iter faceret, a summo sacerdote Ezechia benedictionis ritu exceptus, magna Samaritanis donaria misit, eo quod sacerdos in somnio oblatam sibi regis imaginem dixisset, eique victoriam ex Persis promisisset. Huic narrationi contradicunt Iudaei, et rem sibi suisque vindicant. Teste enim IOSEPHO [y], cum Alexander M. vniuersum debellaturus orbem, ipsam quoque vrbem sanctam expugnare statuisset, repressus impetus a Iaddone pontifice, qui obuiam illi processerat, cuius fulgentis obtutus venerabilis adeo mouit Alexandrum, vt, cum victoriam illi senex promisisset, diuinitus sibi ostensam, et vrbi parceret, et honoribus et praemiis templum cumularet. Definiri quoque vix potest, cui parti fides adhibenda sit. Samaritani enim chronici narrationem commendat admodum, quod Samaritani eo tempore ad Alexandrum M. defecerint, Iudaeis Darii partes sequentibus, Iosephus etiam ceterique Iudaeorum historici parti suae seruire plerumque soleant; leuitas autem dicti auctoris fabulis plurimis historiam sacram corrumpentis fidem ei adimit, vnde mirandum non est, in diuersas de ea re abire opiniones viros doctos [z], de quibus arbitrium nobis non sumimus. In eo tamen elaborabant Samaritani, vt meditatam diu vnionem cum Iudaeis perficerent, qua in re Sanneballati, viri magni, et in aula Darii atque Alexandri M. potentis consilio et auxilio

t) Loca Iudaeorum affert EISENMENGERVS Iudaismi detecti P. I. c. 2. p. 118. add. WALTON. apparat. bibl. Proleg. XI. §. 4. p. 365. BASNAGE Hist. Iud. L. II. c. 5. §. 1. p. 87. seqq.

u) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XI. c. 4. p. 367.

x) De hoc chronico eiusque auctoritate consulendi Io. HENR. HOTTINGERVS Ex. Anti-Morin. p. 106. Act. erud. 1691. p. 167. BASNAGE l. c. c. 3 p. 36. FABRICIVS Cod. Pseudepigraph. V. T. T. I. p. 878. et quos laudat.

y) l. c. L. XI. c. 8. p. 385. Iuchasin p. 14. Zemach Dauid p. 26. Rabb. R. LEVI p. 26.

z) IOSEPHVM sequitur HOTTINGERVS et BASNAGIVS l. c. ABVLPETACHVM chronici auctorem Ven. REIMMANNVS hist. theol. Iud. c. XVII. p. 935. ex instituto quoque Iosephi narrationem in dubium vocat ANT. VAN DALE diss. super Arist. de LXX. int. c. 10. p. 68.

lio vſi ſunt, ſed difficili et contrario euentu. IOSEPHI [a] enim teſtimonio diſcimus; dediſſe Sanneballatum, vt hanc inter vtrumque populum concordiam promoueret, filiam ſuam Manaſſi in matrimonium; qui cum Iaddi pontificis apud Iudaeos ſummi frater eſſet, ſperauiſſe eum, fore, vt facilius internecinum inter vtrumque populum odium tolleretur, et Menaſſe ad ſummi Pontificatus faſtigium promoto, homines hactenus religionis animorumque diſſidiis diſciſſi in vnum coaleſcerent. Sed contrarium eius rei euentum fuiſſe. Iudaeos enim indigne ferentes, Menaſſen profanum cum Chutaei hominis, Samariae praefecti filia matrimonium iniiſſe, excluſiſſe eum a ſucceſſione ſacerdotii, et vrbe pepuliſſe. Qui cum aegre id ferret, Sanneballatum ei promiſiſſe, ſe non ſacerdotium illi tantum ſeruaturum, ſed et pontificatum paraturum, et totius ſuae prouinciae principem eum facturum, aedificaturum quoque templum in monte Garizim, Hieroſolymitano haud abſimile, modo filiam retineret. Idque feciſſe etiam Sanballatum, multisque artibus effeciſſe, vt excitandi templi facultatem ab Alexandro impetraret, perſuadendo regi, multos e Iudaeis Menaſſen ſecuturos, ſicque diuiſis Iudaeorum animis, et faciliorem de eis victoriam fore, et non auſuros res contra regem nouas, quod alias conſueuiſſent, moliri. Haec et alia multa IOSEPHVS, quem more ſuo confinxiſſe multa, vt populum ſuum extolleret, deprimeret Samaritanos, legentibus eſt manifeſtiſſimum: quo et illud referendum putamus, quod alio loco [b] refert: exorta inter Iudaeos et Samaritanos Alexandriae, tempore Ptolomaei Philometoris, de vtriusque templi religione diſcordia, cum vterque populus ſuum eſſe legitimum contenderet, prouocatum eſſe ad regem et amicorum eius conſeſſum; regemque vtriusque partis rationibus pro cauſſa ſua allatis auditis, cum ex lege et pontificum ſucceſſione continua Iudaei templi Hieroſolymitani religionem et auctoritatem demonſtraſſent, decreuiſſe; Hieroſolymitanum ex ſententia Moſis eſſe conditum, Samaritanae vero cauſſae patronos ſupplicio addixiſſe. Haec enim luculenter nugantis Iudaei fabulam redolent [c]. Illud certum eſſe, recte colligitur, et auxiſſe res ſuas Samaritanos, multis cum Menaſſe ad eorum partes, quae fauore et gratia regis fruebantur, transeuntibus, et emendaſſe quoque doctrinam ſuam, vt eam ad Iudaicae religionis ſummam attemperantes haereſeos notam toties illis obiectam effugerent, ſine quo ea fortu[illegible] quam habuerunt, vti non potuiſſent. Vnde vindicaſſe ſibi legis doctrinam in ſacra hiſtoria legimus. Neque tamen ita emolliri odium Iudaeorum potuit, qui Samaritanos velut haereticos et profanos homines execrabantur, ſibique veram religionem templique auctoritatem vindicabant, qua de re diſputaſſe in Aegypto Iudaeos cum Samaritanis, ab Alexandro M. et Ptolomaeo Lagi illuc traductis [d] ſupra paulo diximus.

a) L. XI. c. 8. p. 383. Caue vero hunc Sanneballatum cum alio, cuius mentio facta NEHEM. XIII. 28. confundas.

b) L. XIII. c. 6. p. 434.

c) Ita etiam BASNAGE l. c. L. II. c. 6. p. 113.

d) IOSEPH. L. XI. c. 8. p. 386. L. XII. c. 1. p. 388. qua occaſione id factum ſit enarrat.

mus. Tandem inuidia in rabiem versa est, quae commouit Ioannem Hyrcanum, vt Samariam cum exercitu obsideret, et post longas moras expugnatam tandem vna cum templo solo aequaret [e]. Surrexit tamen Samaritanorum metropolis ex desolationis puluere, Aulo Gabinio prouinciae praeside Romano eam resuscitante, et ab Herode amplificata, et regiis operibus exornata in Augusti honorem Sebaste dicta est [f], qua fortuna Samaritanorum, praecipue sub Herodum imperio res eorum valde auctae sunt.

Doctrina Samaritanorum.

§. VII. Colligi ex dictis potest, dissensisse quidem Samaritanorum doctrinam a Iudaica religione et placitis, ita tamen comparatam fuisse, vt sperare potuerint, Iudaeos ad eam accessuros esse: hoc enim nisi supponamus, ratio dari nulla potest consiliorum a Sanballato initorum, vt sub genero sacrorum communium praesule religio vtriusque populi coalesceret. Ex his vero sequitur abiecisse Samaritanos pristinam superstitionem, qua cum Deo Israelis etiam idololatriae seruiuerunt, propiusque in iis doctrinae capitibus, quae ad Deum eiusque cultum spectant, ad legis sententiam et rationis etiam praecepta accessisse. Certius aliquid ea de re statuere liceret, si quae recentiori aetate Sichemiticae Synagogae praefectus Eleazarus ad Scaligerum misit, fidei confessio [g] veteribus per omnia Samaritanis posset tribui. Ex ea enim constaret, articulos illos, in quibus a Iudaeis dissiderunt, traditionibus quidem Iudaeorum refragari esseque oppositos, nihil tamen continere, quod superstitionis veteris reos illos agat. Verum valde timemus, vt haec omnia a Samaritanis istis veteribus profecta sint, et non multa mutata sequentibus temporibus: de quo tamen hic iudicium interponere, partium nostrarum non est. Ad haec igitur doctrinae Samaritanae capita cum prouocare tuto satis non liceat, veterum testimonia de eorum placitis exquirenda sunt, vt, quid sani vel insani in eorum doctrina fuerit, iudicari queat. Verum hic quoque aquam nobis haerere non diffitemur, si enim eorum, quorum tamen testimoniis omnis de Samaritana doctrina notitia constat, narrationes expendimus, valde probabile fit, multa dedisse scriptores eos odio, quo Iudaei ducebantur, aduersus hunc populum, internecino, multa disseminasse vanos vulgi rumores, peperisse quoque quorundam suspicionem fanaticas sectas, quarum capita ex Samaritanis exorta prodierunt, Simon, Dositheus, Menander: quanquam praefracte negare nolimus, adhaesisse populo quaedam ex gentilium scholis desumta, vel aliunde ex erroneis hausta fontibus, quae occasionem dederunt Iesu Christo [h] obiiciendi Samaritanis, nescire eos, quid adorent. Certe odiose magis, quam par erat, doctrinam eorum traductam

e) IOSEPH. L. XIII. c. 18. p. 452.

f) Loca veterum lege apud RELAND. Palaestin. L. III. p. 979. BASNAGE l. c. p. 99.

g) Vid. BASNAGE Hist. des Iuifs L. II. c. 2. p. 22. c. 11. p. 215. c. 12. p. 298. RICH. SIMON Supplem. ad Leon. Mutinens. de Ceremon. Iud. P. V. c. 1. CHR. CELLARIVS de Samaritanae gentis historia diss. Ac. P. I. diss. VI. p. 108. REIMMANN. Hist. theol. Iud. L. II. c. 14. p. 804. seqq.

h) Io. IV. 22. conf. BASNAGE l. c. c. 12. §. 1. p. 252.

ductam fuisse, ea, quae de eorum cultu diuino referunt veteres, manifestum faciunt. Narrat enim EPIPHANIVS [i], idola eos colere per ignorantiam, quia sub monte Garizim simulacra quatuor gentium sint abscondita. Sed profectam esse hanc fabulam a Iudaeorum inuidia, ex eo intelligitur, quod hi tradant, tempore R. Meir praeceptoris R. Iehudae qui Mischnam composuit, columbam in monte Garizim reconditam deprehensam esse, indeque Hebraeorum sapientes iudicasse, Samaritanos idola colere; quodque, vt haec alia ratione incrustent, ad Assyrios prouocent, a quibus Chutaei descendunt, qui in vexillis suis columbam habuerint. Hoc enim quam frigidum sit, et recutitorum magistrorum ingenio dignum, quilibet intelligit, et eleganter obseruatum a doctissimo RELANDO [k], peperisse hanc calumniam vasa sacra, belli tempore in spelunca montis Garizim abscondita, quae deinde, cum repetere vellent, inuenire non potuerint, quod factum esse ex Iosepho et Chronico manuscripto Samaritano vir eruditissimus confirmat. Ad hunc itaque montem, quem pro sacro habebant, cum obuersa facie Samaritani orarent, enata inde Iudaeis occasio, superstitionis eos reos agendi. Alia non minus friuola et nugacia, quibus illos de Deo minus recte sensisse tradunt, cum huc non pertineant, omittimus. Nec certiora putamus esse, quae EPIPHANIVS [l] eis tribuit: nec scire nec credere eos resurrectionem. Contrarium enim suadet, qui ex Samaritanorum gremio prodiit, Menander, qui ad hanc vitae immortalitatem ex resurrectione sperandam totam fere philosophiam suam reuocauit. Nec negauit alibi EPIPHANIVS [m], Dositheos, sectam Samaritanorum, resurrectionem confiteri. Nihil enim in eo dogmate est, quod non a Iudaeis modo, sed et ab orientalibus Samaritani accipere potuerint. Nec verisimilitudine caret, errorem hunc inde originem cepisse, quod Sadducaei resurrectionem negantes a Pharisaeis Chuttim, id est, haeretici, more suo vocati fuerint, sicque Samaritanis adscripta fuerit Sadducaeorum opinio. Certe eo tempore, quo Chronicon Samaritanum conscriptum est, resurrectionem eos non negasse, luculenter demonstrauit RELANDVS [n]. Pari ratione angelorum eos existentiam negasse, LEONTIVS [o] tradit. Cuius assertioni opponi posset EPIPHANIVS [p], qui in eo Sadducaeos a Samaritanis distinguit, quod illi angelos, contra quam Samaritani, repudient, nisi constaret, Epiphanium veterum sectarum doctrinas inter se saepissime confudisse. Speciemque valde habet, quod doctissimus RELANDVS [q] disputat, eos per angelos in lege Mosis, quam ex diuinis libris solam recipiebant, nihil aliud intellexisse, quam mandatum, efficaciam, virtutem, vimque Dei, id quod

i) Haeres. IX. T. I. opp. p. 25.
k) l. c. Diss. misc. P. II. p. 57.
l) loc. cit.
m) Haer. XIII. p. 30.
n) loc. cit.
o) De sectis c. 8.
p) Haer. XIV. p. 31.
q) l. c. p. 29.

quod magno conatu adſtruit aſſenſum nactus BVDDEI [r], et BASNAGII [s], eo quod in Pentateucho Samaritano angelus Dei dicatur, quod in Hebraeo Deo ipſi tribuitur. Nos tantorum quidem virorum auctoritati nihil derogatum volumus, fatemur tamen, nondum allata nos mouere, vt negauiſſe angelos Samaritanos credamus, licet concedamus, in paraphraſibus Samaritanis angelos explicari per virtutes DEI. Has enim virtutes diuinas non inſtar modorum vel attributorum concepiſſe ſibi Samaritanos credendum eſt, ſed inſtar virtutum realium ex Dei natura et eſſentia emanantium, vt radii ſolis, lux, calor ex ſole quidem emanant, ab eo tamen diſtinguuntur, ibique praeſentes ſunt, vbi ſolis corpus non praeſens eſt. Ita quidem angeli virtutes, vel emanationes ſunt ex Dei eſſentia, ſed ſubſtantiales, certaque ratione et eſſentiae definitione modificatae. Quae explicatio vt ſatis paraphraſibus Samaritanis conuenit, ſenſumque meliorem exhibet, quam illa, quam dedere viri laudati, ita eo maxime exemplo probatur, quo ipſe eruditiſſimus Relandus opinionem ſuam roborare aggreſſus eſt, ad Simonem Magum prouocans, qui ſe magnam Dei virtutem et nominauit ipſe, et a populo Samaritano nominari paſſus eſt. Ille enim, quod poſtea videbimus, non virtutem tantum moralem aliquam ſibi adeſſe iactauit, ſed eſſe ſe ex aeonibus illis ſiue virtutibus ſubſtantialibus ex Deo certa ratione emanantibus vnam dixit, adeoque, plus quam angelorum dignitatem ſibi vindicans, virtutem hanc diuinam certam eſſe a primo et ineffabili Deo ſeparatam ſubſtantiam innuit. Qui cum ex aeonum pleromate genitos fuiſſe archangelos, angelos, virtutes et poteſtates dixerit, vt infra trademus, eaque hominis fanatici deliria auidiſſime exceperit populus Samaritanus, nullo modo credibile eſt, eum angelos tamen negauiſſe, et contrario mox dogmati tantam adhibuiſſe fidem. Quod ſi vero ſtatuamus, intellexiſſe per angelos Samaritanos non ſpiritus libere ex nulla praeexiſtente materia productos, vt Iudaei docebant, ſed ſubſtantias ſiue virtutes ſubſtantiales ex infinita Dei eſſentia emanantes, quae volente Deo in imperſcrutabili profunditate latente, eius voluntatem et efficaciam operibus ſuis manifeſtent, et ſic eſſentiae quidem ratione cum eo cohaereant, ſed diſtent tamen ab eo, vt riuuli a fonte, recte omnia cohaerent, et ratio euidens patet, cur a Iudaeis diſſenſerint, curque Simon, Doſitheus et Menander ex hoc populo ad ſimilia ſomnia fuerint delati. Nec dubitamus aſſerere, Samaritanos hanc doctrinam ab orientalibus [t] accepiſſe, multumque confirmatos in ea eſſe, cum philoſophia orientalis inter eos quoque nouas ſectas produceret. Magno enim applauſu Simonis partes proſecutum fuiſſe populum Samaritanum, veteres vnanimi ore teſtantur. Alia, quae Samaritanis tribui ſolent dogmata,

r) Hiſt. eccl. V. T. T. II. p. 1046. s) l. c. p. 26.
t) Aſſyrios multa de angelis tradidiſſe, hincque inter Iudaeos et vicinas gentes eorum opiniones delatas eſſe, paſſim viris doctis obſeruatum eſt. Id quod poſt captiuitatem Babylonicam eueniſſe veriſimile: ab eo enim tempore placita orientalia omnes Aſiae regiones peragrabant.

gmata, cum philosophiae fines excedant, hic omittimus, quaerenda apud eos, qui historiam gentis Iudaicae et Samaritanae specialem enarrarunt.

§. VIII. Propius ad historiae philosophicae limites spectat SIMONIS MAGI historia veteribus quidem et recentioribus decantatissima, verum ita obscura et intricata, manca etiam et non satis cohaerens, vt citius quid displicere possit viderique reiiciendum, quam quid placeat eligendumque sit, definire liceat: Adeo veterum narrationes incertae sunt, quos non vbique assecutos fuisse sensus obscuros hominis fanatici et in orientalium philosophorum scholis educati, dubitandum non est: vnde iis non nisi adhibito examine fides adhibenda est. Pertinet vero famosissimi hominis historia proprie ad sacrae ciuitatis historiam, cuius successus et propagationem cum imitari non posset, valde impedire conatus est hostis impudentissimus; vnde ejus res a sacrorum annalium conditoribus plerumque enarrari solent, qui tamen cum plerique eam historiam sine accurata philosophiae orientalis notitia considerauerint, non potuere non variis modis hallucinari, et praesertim in explicandis Simonis dogmatibus varia ratione labi. Vnus vir in his literis summus IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [w] accuratiora et verisimiliora nobis de Simone mago exhibuit, et obscurissimo argumento lucem haud contemnendam attulit. Cuius vestigia ita, pace viri optimi nobisque fauentissimi, legemus, vt ea tantum strictim enarremus, quae ad philosophiae orientalis supra paucis explicatae, historiam, resque philosophiae Iudaicae, et Samaritanae illustrandas lucem aliquam afferunt, et ab eo dicta plenius exponunt, nulli dubitantes, fore neminem, qui his literis delectatur, qui non ipsam quoque praestantissimi viri de hoc argumento tractationem perlustraturus sit. Et I. quidem, veterum nos traditioni communi iungere nulli dubitamus, qui vnum tantum nobis Simonem magum sistunt, eundem cum Simone illo, quem congressum fuisse cum Apostolo Petro LVCAS [x] tradit. In alia quidem abierunt viri quidam doctissimi, magnaque veterum rerum notitia instructi, qui Simonem magum Lucae memoratum a Simone, homine philosopho Gnosticorum parente, ex Pythagorea disciplina fanaticismum fouente distinguunt, et deceptos fuisse veteres nominum similitudine, vt ex binis viris vnum conflarent, putant. In quam opinionem descendit CAMPEGIVS VITRINGA [y], quem secuti sunt veneranda & amicissima nobis nomina CHR. AVG. HEVMANNVS [z] et ISAACVS DE BEAVSOBRE [a] nostris iam sedibus ereptus. Quorum tamen coniecturis cum abunde satisfecerint, triumuiri celeberrimi IO. FR. BVDDEVS [b], FRID. ADOLPH. LAMPIVS [c] et IO.

w) Hist. Christ. instit. mai. Sec. I. P. II. c. V. §. 12. p. 389. seqq.

x) Act. VIII. 9.

y) Obseru. SS. L. V. c. 12. §. 9. p. 159.

z) In actis erudit. 1716. Apr. p. 179.

a) Diss. de Adamitis P. II. subiuncta historiae belli Hussitici a Cel. LENFANTIO Gallico sermone exaratae §. 1. p. 350. s. 35.

b) De ecclesia Apostolica c. V. §. 2. p. 318.

c) Proleg. Comm. in Iohan. L. I. c. 3. p. 40. seq.

Simon Magus.

L a v r. M o s h e m i v s [d], ad eas respondere necessarium non ducimus, sed sufficere putamus, si rationibus vndique conquisitis, nec satis cohaerentibus, vniuersalem fere antiquitatis consensum et concors in hac re testimonium opponamus; cuius certitudinem coniecturis et suspicionibus conuellere, idem est, ac omnis fidei historicae fundamenta euertere, praesertim cum quaedam sibi viri doctissimi sumant, quae negari et possunt et debent. II. Samaritanum fuisse Simonem, ex vico quodam Gitton, testatur I v s t i n v s [e], cuius tamen fidem in dubium vocant viri quidam eruditi [f], I o s e p h i [g] auctoritate moti, qui Iudaei cuiusdam vaferrimi meminit ex Cypro insula oriundi, qui Felici Iudaeae procuratori nuptias Drusillae conciliauit, et Simonis nomine inter magos eius temporis innotuit. Nec diffitendum, ingeniosa esse, quae viri eruditi afferunt, ita tamen non comparata, vt Iustini antiquissimi testis, qui ipse ex Samaritanis oriundus erat, auctoritatem labefactare satis posse videantur. Cuius assertioni fidem abunde facit, quod praestigiis maxime suis non Hierosolymis vel in alia Iudaeae vrbe, sed Samariae nomen sibi celebre et sectatores plurimos comparauerit Simon magus. Id enim homini Iudaeo nunquam euenturum fuisse, Vatinianum, quo se inuicem excipiebant Iudaei et Samaritani, odium satis probat: longeque alia fuisse hominis Cyprii ad potentium fauores sibi conciliandos destinata consilia, quam Samaritani popellum venari cupientis in aprico est. III. De parentibus et educatione Simonis quaedam tradit *Recognitionum Clementis* auctor, qui tamen, cum fabulis scateat, vix audiendus est; vnde quo loco habendum sit, quod is addit, fuisse eum praecipuum inter triginta discipulos Ioannis cuiusdam hemerobaptistae, qui ludum paulo ante aperuerat, et ex quo Dositheum quoque prodiisse dicit, liquet. Magis verisimile est descendisse Simonem in Aegyptum, vt artes ibi magicas disceret. Magno enim numero tum temporis Asiaticos homines Alexandriam confluxisse, vt non artes tantum humaniores, sed philosophiam quoque diuiniorem discerent, et magicis artibus imbuerentur, alio loco ostendimus. Nec aliunde Simonis deliria deriuanda sunt, quam ex scholis Aegyptiorum, qui, vbi philosophiam orientalem, vt supra dictum, receperunt, et chaos quoddam doctrinarum παραδοξωτάτων fuerunt commenti, eiusmodi somnia progenuerunt. Maxime vero magiae artes eo tempore in scholis Aegyptiacis personuisse, ex iis, quae suo loco de his hominibus diximus, notum est. Qui quamuis γοητείαν reiicerent, Deorum tamen commercium arcanum magiae nomine iactabant, reuera praestigiis dolisque speciem mirabilium prae se ferentibus, famam sibi et auctoritatem conciliantes, et philosophiae quendam colorem quaerentes, tradendo, magiae beneficio liberari animas a malorum daemonum malitia et insidiis, et ad eleuandos eos ad superos

d) l. c. p. 990. seqq.
e) Apolog. II. p. m. 69.
f) Vid. W o l f i v s Cur. phil. ad Act. VIII. 9. et quos laudet, I t t i g. de haeres. aeui Apost. Sect. I. c. I. §. 5. p. 26. aliique.
g) Antiqq. Iud. L. XX. c. 7. p. 969.

ſuperos felicitatis gradus illam multum prodeſſe. Quam ſententiam in Platonicorum quoque in Aegypto ſcholis receptam fuiſſe, quamuis eam improbauerit Porphyrius, ſupra *ſectione quinta* tradidimus. Sane philoſophiae orientalis, in Aegypto quoque admiſſae, alumnos eiusmodi magiam exercuiſſe, vt immundos ſpiritus hominibus moleſtos pellerent PLOTINVS[h] teſtis eſt, et IRENAEVS[i] quoque innuit. Hoc itaque doctrinae genus cum in Aegypto didiciſſet Simon, reuerſus in patriam, in qua Doſitheum ei primum locum ceſſiſſe *Recognitionum Clementis* auctor tradit, ciues verbis et factis prodigioſis eo inducere ſategit, vt ſe εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν, *magnum quendam humani generis liberatorem atque vindicem* eſſe, teſte S. LVCA[k], crederent. IV. Obtinuiſſe etiam hominem fanaticum et vaferrimum, apud populum Samaritanum, quod quaerebat, idem ſacer tradit hiſtoricus, quem acclamauiſſe ſcribit: ὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡ μεγάλη, *hic eſt magna illa virtus Dei*[l]. Varia tum veterum, tum recentiorum de hac acclamatione, et iactata quoque ab ipſo Simone gloria, fuit opinio. Cum enim ſupremam Dei virtutem ſe diceret, in eam quidam ingreſſi ſunt ſententiam, Simonem ſe Deum ipſum eſſe manifeſtatum dixiſſe, eſſeque ſe patrem, filium et ſpiritum S. Tradunt id quidem veteres IRENAEVS, THEODORETVS aliique[m], et poſt hos recentiores multi, quibus nos quoque olim nos iunximus[n], ſed re accuratius conſiderata, deſerenda eſt haec opinio, cum veriſimillimum ſit, doctores iſtos philoſophiae orientalis, ex qua iſtae voces petitae ſunt, ignaros hanc Simoni opinionem ſine fundamento veri tribuiſſe. Hoc enim clare ſatis ex eo euincitur, quod Deum Simon ſuper omnia prorſus entia in ſublimi et recondita luce latentem poſuit, vt infra dicemus. Nec forte alia tributae Simoni iactantiae origo fuit et occaſio, quam IVSTINI[o] auctoritas, qui ſtatuam Romanos Simoni tanquam Deo poſuiſſe in amne Tiberi inter duos pontes cum inſcriptione: SIMONI SANCTO DEO tradit. Aſt falſum fuiſſe Iuſtinum, properantius ſtatuae inſcriptionem legentem, poſtea innotuit, cum ſeculo XVI. ea ipſa ſtatua in illo loco Romae effoſſa hanc inſcriptionem exhiberet: SEMONI SANCO DEO FIDIO, vnde a plerisque, qui antiquitatis praeiudicio non laborant, et doctores eccleſiaſticos homines fuiſſe, qui errare potuerunt, recordantur, ea traditio rectiſſime reiecta eſt[p]. Cauſſa enim nulla dici poteſt vel mediocriter veriſimilis, cur hominem Samaritanum inter Deos retulerunt Romani. Quaecunque enim de virtutibus eius magicis a Petro quo-

h) Enn. II. L. IX. c. 14. p. 212.
i) Adu. haeref. L. I. c. 23. §. 4. p. 100.
k) loc. cit.
l) Conf. IRENAEVS l. c. p. 99.
m) IRENAEVS loc. cit. THEODORET. haeret. fab. L. I. c. 1. Tom. IV. p. 192. AVGVSTIN. de haer. c. 1. EPIPHAN. haer. XXI. et poſt hos alii multi.
n) In Germ. hiſt. phil. opere T. IV. p. 40. licet iam tum ſuboluerimus, non valde certa eſſe teſtimonia veterum.
o) Apolog. II. p. 69. 91. quem magno numero veteres Irenaeus, Tertullianus, Theodoretus, Euſebius Cyrillus ſequuntur.
p) Vid. ANT. VAN DALE pec. tract. ad calc. libri de orac. p. 579. Ven. DEYLING. Obſ. SS. L. I. obſ. 36. p. 140. et quos laudat ITTIG. l. c. et Sel. Cap. H. E. Sec. I. c. V. §. 13. p. 268.

quoque disiectis et de fine tragico Simonis narrantur, quem inde cepisse dicitur, quod per aërem volaturus Petri Paulique apostolorum precibus deturbatus sit, et ita proiectus, vt ex accepto vulnere moreretur, recte a viris doctis hodie exploduntur, cum nec testimonia veterum, quae pro ea narratione adducuntur, fidei debitae gradum tueantur, nec scriptores seculo tertio antiquiores hanc mortem narrent, non tacituri rem adeo illustrem, si vere contigisset; vt taceamus coniecturam virorum doctorum, suspicantium, hominis impostoris in aula Neronis viuentis et se volaturum promittentis, sed primo statim conatu decidentis [q] exemplum occasionem dedisse fabulae. Deserenda itaque ea iactantiae Simonianae, se magnam Dei virtutem esse, expositio, cum celeberrimis quibusdam viris, et conuenientior systemati Simoniano explicatio quaerenda. Ea vero non longe petenda est, sed adhibenda tantum philosophia Orientalis et Aegyptiaca, in qua educatum fuisse Simonem magum supra probauimus. Ea enim has nobis virtutes Dei magnas siue summas enarrat, quae ex infinito lucis diuinae et incorporeae oceano emanantes demittuntur ad inferiora, tanquam radii quidam infiniti luminis, vt ea diuina luce et beatitate collustrent; quas virtutes non sola attributa modosque Dei infiniti innuere, sed naturas diuinas, substantiales, perennes, ex ipsa DEI natura editas esse suo loco diximus, et has virtutes a tota fanaticorum orientalium caterua aeonas dictas esse, probauimus. Talem aeona, siue immortalem diuinamque naturam, virtutem diuinam emanationis lege in se continentem, Simon sine dubio se dixit esse, ast addidit, μεγάλην, valde magnam, Deoque, emanantium naturarum fonti, proximam; cum et aeon illa, quam ad mundi condendi opus ex pleromate diuino processisse nugatores somniarunt, cuiusque auulsione a fonte suo malorum principiorum cateruae exortae sunt, virtus Dei fuerit, cuius tamen effectus inordinatos vt in ordinem redigeret, et humanum genus a malis, quae ista principia deteriora et iniqua hominibus inferunt, liberaret, se in mundum missum esse iactauit Simon, cui ideo opus erat supra has potestates omnes se efferre. V. Ex his vero manifestum quoque est, errare eos, qui in haereticorum catalogo Simonem magum ponunt, immo haereticorum caput et parentem fuisse contendunt, quod post IRENAEVM [r] veteres plerique [s] et recentiores haud pauci fecerunt [t]. Solide docteque admodum, falli eos, demonstrauit eruditissimus MOSHEMIVS [u], dignus qui ipse legatur et expendatur. Nos instituti nostri memores, qui haeresiologiam non scribimus, hoc vnum monemus, ipsam sectam Simonis, quam philosophicam et literatam fuisse, et dictis est manifestissimum, Christo e diametro fuisse oppositam,

q) SVETON. in Ner. c. 12. conf. BEAVSOBRE Hist. de Manicheisme T. I. L. II. c. 4. p. 203. MOSHEMIVS l. c. p. 405. ITTIG. de haeresiarch. l. c.

r) ll. cc.

s) EPIPHAN. l. c. THEODORET. l. c. AVGVSTIN. l. c.

t) Conf. quos laudat ITTIG. ll. cc.

u) l. c. p. 394.

fitam, ita vt non potuerit eius tantum doctrinae, quae ab illo tradita est, esse deprauatio [x]. Supra enim iam monuimus, illos haereticos, qui cum Christianae doctrinae placitis philosophiae orientalis deliramenta coniunxerunt, Christum habuisse pro ea aeone, quae ex Deo emanans genitaque in humanum corpus descenderit, vt a malorum daemonum imperio et libidine mundum liberaret, id quod ex omnibus eorum systematibus demonstrari potest. Ast eundem sibi locum vindicasse Simonem, supra diximus, vnde oportebat illum graues contra Christi nomen inimicitias suscipere, eorumque se partibus addicere, qui bella contra Christianos susceperunt, et arma philosophica contra diuinam doctrinam a sanctissimo Seruatore eiusque legatis propositam, arripuerunt. Christi etiam discipulum eo minus se dicere poterat Simon, quo magis ἑστῶτα, *stantem* se dixit, vt ex CLEMENTE ALEXANDRINO [y] et Clementinis [z] notum. Hac enim appellatione αἰῶνος significationem exprimere voluisse, quae naturam immutabilem et per se subsistentem sine temporis mutatione innuit, ex doctrina veterum, de aeternis naturis per se subsistentibus, quas fluxae materiae opponebant, constat. Qua appellatione aeternam durationem siue immortalitatem hominem vesanum sibi vindicasse, ex Recognitionibus PSEVDO-CLEMENTIS [a] demonstrauit MOSHEMIVS [b]. Quod delirum quidem omnino est, at cum rationibus, systematis vecordis exacte cohaeret; secundum quod materia nimis longe a primo rerum omnium fonte remota hincque coinquinata sordibus, diuinarum emanationum coniugio spiritualis magis reddita fluxam illam conditionem amittit, tandemque reddita stabilis et duratura ad fontem primum redit. Id quod et Zoroastreae philosophiae reliquiis ad philosophos orientales fluxisse supra demonstratum est. Nec aliud voluit Simon, quando se Iouem, Helenam vero suam Mineruam apud gentiles dixit, vt AVGVSTINVS [c] auctor est. Aegyptiorum enim philosophia, quam didicerat, duce, Iupiter non ille inaccessibilis Deitatis fons, sed prima emanatio est, vt diserte testatur IAMBLICHVS [d], quae cum supra dictis mire concordant. VI. Sed et Helenae scorti somnia cum his cohaerent, quae mire torsere viros doctos [e], vt quem locum ea in Simonis systemate habuerit, exponerent. Nam

x) Caussa huius opinionis est, quod inter systemata Gnosticorum et Simonis magna sit cognatio. Ast inde inferre non licet, hoc illorum fontem fuisse, sed id modo sequitur, ex eadem scaturigine vtraque prouenisse. Illi vero Christianum systema subinterserebant, Simon vero non item.

y) Strom. L. II. p. 383.

z) Homil. II. §. 22. p. 633.

a) L. I. c. 72 p. 509.

b) l. c. p. 423. qui apposite obseruat, PHILONI de nom. mutat. Deum dici κατὰ αὐτὰ ἑστῶτα, qua voce significationem nominis יהוה sine dubio exprimere [Ph]ilaeus Pythagorizans voluit.

c) l. c. EPIPHAN. l. c. EVSEB. H. E. L. II. c. 13.

d) De myster. Aegypt. Sect. VIII. c. 2. p. 158.

e) VITRINGA Obs. SS. L. I. c. 2. p. 131. qui per hanc Helenam rationem rectam Simonem intellexisse, poëtico dicendi genere vsum putat, HENR. HORBIVS de vltima origine Simonis Magi c. I. §. 4. aeternam materiam intelligit, animarum scaturiginem Is. DE BEAVSOBRE Hist. Manich. T. I. L. I. c. 3. p. 36. 37. T. II. L. VI. c. 3. p. 320. mentem rationalem, et

Nam ſi cuncta recte expendantur, nihil aliud voluit Simon, quam, reſediſſe diuinam quandam emanationem ſiue virtutem in corpore huius feminae, quam praeter ignota et barbara quaedam vocabula f ἔννοιαν nominaſſe IRENAEVS g teſtatur. Per hanc enim virtutem diuinam genitos fuiſſe angelos, ſiue naturas quasdam emanatiuas minores dicebat: hancque cum mundo condendo eſſet deſtinata, immaturo conſilio extra Dei pleroma egreſſam, hos genios ſine patre genuiſſe, et ab iis ad patrem redire conantem detentam, et contumeliis affectam muliebri corpori incluſam eſſe, inque eo variis migrationibus, de quibus poëtae cecinerint, iniuriisque vexatam, cum vim dominorum orbis huius effugere non potuiſſet, poſtremo in lupanar Tyrium detruſam et a Simone liberatam eſſe, et hanc Spiritum S. eſſe, et gentilium Mineruam. Ita quidem de Helena narrationes EPIPHANII h referunt. Qui licet abſurda atque abſona tribuiſſe Simoni videri poſſit, nihil tamen in ea narratione eſt, quod non ingenio otioſo nugantique, et in Orientalium atque Aegyptiacorum philoſophorum ſcholis educato in mentem venire potuerit. Cum enim ille, vt ſupra dictum, aeonas generis ſequioris ſtatueret, ἔννοιαν vero, ſiue mentem ex Deo primo effluxiſſe magna verborum pompa ſtatuerent philoſophi Alexandrini, facile potuit hanc ſecundam emanationem aſſerere Simon ex earum aeonum genere, quae recipiendis virtutibus diuinis deſtinatae ſunt i, vt haberet, quam ſecum coniugio vniret, vt emanatio ſiue virtus ea actiua, quam ſe eſſe gloriatus eſt, in diuinae lucis pleromate iuncta et coniugata eſſet paſſiuae. Quia vero a mente diuina animam mundi, et ipſum mundum conditum in ſcholis Aegyptiacis audiuerat, creationis operi vel formandae materiae praefixit hanc virtutem femineam, eamque matrem fecit omnium, etiam animarum, et ſpirituum minorum, quorum cum immoderatus in materiam appetitus eſſet, detenta eſt ab iis, cum orbis rerum materialium fatalis, cui imiſſa erat propria culpa, reditum ad pleroma diuinum non admitteret, et ad propagandam materialis mundi faciem eius opera coniugiumque adhibitum. Nihil aliud enim velle, apud orientales angelorum cum feminis concubitus, eos latere non poteſt, qui ſymbolicam orientalium philoſophorum methodum non ignorant. Nec alio forte conſilio apud gentiles Helenam ſuam Mineruam dixit, quam quod conſilio eius mundus factus ſit, et ſapientia diuina in ea enituerit. Cumque ex mente diuina animam quoque mundi effluxiſſe Alexandrini ſtatuerint, patet inde, non reiiciendum eſſe Epiphanii teſtimonium, tradentis, Simonem Helenam ſuam dixiſſe Spiritum S. Multos enim veterum per Spiritum S. intellexiſſe animam mundanam, fontem animarum, alio loco obſeruaui-

et L. VII. c. 6. p. 510. Iunam innuiſſe putat. Sed parum ſatisfacere virorum doctiſſimorum explicationes narrationibus veterum, accurate demonſtrauit MOSHEMIVS l. c. p. 426. qui videndus.

f) EPIPHAN. l. c.

g) loc. cit.

h) p. 56. ſeq.

i) Id eſt, feminini generis.

uauimus, et erudite demonstrauit MOSHEMIVS [k]. VII. Cum hac igitur femina missum se teste IRENAEO [l], ad liberandum a malarum potestatum principatuumque tyrannide mundum, purgandamque et emendandam rerum materialium compaginem Simon statuit, ab his enim malis angelis bella et dissidia, quorum tunc temporis plenus erat orbis terrarum, calamitatibus oppletus, excitari, et inuidia humani generis exitium afferri statuebant veteres Orientales [m], Aegyptiaci aliique huius furfuris philosophi, vt vel ex solo IAMBLICHO [n] disci potest. Ab his liberationem sine dubio pollicitus est, et, cum morbos quoque ab his daemonibus profectos curare se magiae ope posse hi orientales philosophi, teste PLOTINO [o] promitterent, eorum quoque depulsionem in sua potestate esse iactauit, animamque ex hoc miseriarum carcere ad primigeniae lucis claritatem se extollere posse dixit, nempe si per Ennoiam suam salutarem reditus animarum viam aperiret. Hac ratione si connectitur Simonis historia, quemadmodum id philosophia, quam sequebatur, postulat, nihil est in tota hominis vesani et delirantis fabula, quod, licet absurdissimum sit, non tamen sua ratione constet, lumenque capiat, et sectae huius philosophicae notitiam pandat solito clariorem. VIII. His suppositis, et repetitis iis, quae *superioris libri capite vltimo* de philosophiae orientalis methaphysica diximus, lux quoque accendi potest nouae, quam condidit Simon, religioni, vel potius philosophiae, quo loco iterum valde commendamus laudatissimi MOSHEMII [p] industriam. Pleraque si veteres inter se comparentur, nexusque assertionum non recte semper ab iis intellectarum ex dicti systematis natura et emanationis legibus quaeratur, huc redeunt. α. Esse in infinita Deitatis plenitudine numen summum optimumque omnis essentiae, bonitatis et realitatis plenum, hancque plenitudinem lucem illam infinitam esse, quae ex Deo vndecunque radians, omnia incorporea quadam ratione repleat. Statuisse ita Simonem, si non alia suppeterent, satis euincerent philosophiae Aegyptiacae species, Alexandrina et Cabbalistica: quarum illa eiusmodi lumen in excelso in sede purissima circa Deum et ex Deo statuit [q], haec Or haënsoph rerum omnium et emanationum quoque diuinarum fontem agnoscit, hocque lumen infinitum irradiare omnia docet, vt postea probabimus. Sed statuisse ita quoque Simonem, *Recognitionum Clementinarum* auctor, huius philosophiae peritissimus, luculenter testatur [r], qui *locum aliquem vltra mundum vel extra mundum esse* ait, *in quo neque coelum sit, neque terra, ne vmbra horum etiam ibi tenebras operetur. Et ob hoc, cum neque*

k) Ad CVDWORTHI Syst. int. p. 658. conf. loco supra cit. p. 430. Iudaeos eadem fere ratione insanire ex Cosri P. II. c. 4. p. 80. patet; et infra pluribus dicetur.
l) l. c. p. 99.
m) Vid. EPIPHAN. haer. XXIV. p. 70.
n) o) l. c. Sect. III. c. 31. p. 102. seq. loco supra cit.
p) l. c. p. 410. seqq.
q) Vid. PLOTINVS Enn. VI. L. IX. c. 9. p. 769. plura de hac re in superioris libri c. I. f. V. diximus.
r) L. II. c. 21. p. 522.

neque corpora aliqua in eo sint, neque ex corporibus tenebrae, necessario esse lumen immensum cui tenebrae nullae succedunt, nempe incorporeum lumen et infinitum. Valde ignarum philosophiae Zoroastrianae oportet esse, qui fontem, ex quo haec hausta sint, ignoret, Mithramque hoc lumen infinitum esse, nesciat. Quod licet a Deo, tanquam fonte, separare videatur Recognitionum auctor [s], id tamen abstractionis tantum beneficio facit, vt Deum in isto lumine infinito residentem more orientali symbolice repraesentet. Quemadmodum enim, quae solem circumfundit, lux, ab ipso sole reapse et essentiae suae ratione distincta non est, ita nec haec lux infinita a summo et abscondito Deo. Quae quoque ratio est, cur *πλήρωμα Θεότητος* vocauerint, non Simon modo, sed quicunque etiam hanc philosophandi viam ingressi sunt. Etsi vero lumen hoc incorporeum dicitur, dubitandum tamen non est, dici hoc tantum respectu materiae crassioris, cui tenebrae admixtae sunt. Cum enim materiae conditio, vt postea dicemus, in tenebris et priuatione luminis consistat, recte quidem de hoc lumine, quod tenebris caret, dicitur, quod incorporeum sit: ast quicquid tamen reale, essentialeque in materia est, ex hoc quoque lumine effluxisse censendum est: nisi statuas materiam vel ab aeterno coëxtitisse lumini, vel ex nihilo prodiisse, quorum vtrumque Zoroastris asseclis displicuit. Lumen itaque hoc infinitum illud emanationum aequor est, ex quo lucida omnia effluxerunt: nec aliud patitur systematis emanatiui ratio. *β.* Ex hoc fonte infinito optimoque, necesse est, si mundi inuisibilis et visibilis generatio consistere debuerit, effluxisse naturas diuinas, immateriales, luminosas, deitate plenas, immutabiles, et aeternum subsistentes, eo quod in primo rerum omnium fonte radicatae sunt. Hinc aeones illae in pleromate diuino constitutae, masculini et feminini generis, id est, tum producendis tum recipiendis emanationum effectibus idoneae, quarum octo paria constituisse Simonem veteres tradunt. Vbi acute monet praestantissimus MOSHEMIVS [t], primum par aeonum *βύθος καὶ σιγὴν*, profunditatem et silentium ad ipsum summum Deum pertinere. Nihil enim aliud indigitasse Simon censendus est, quam ineffabilem, et omni silentio superiorem esse diuinitatis profunditatem, ex qua reliquae aeones progenitae sunt. Ex hac aeonum progenie, ceteram potestatum spiritualium, archangelorum, angelorumque cateruam Simonem deriuasse, recte IDEM vir eruditissimus colligit: illud enim et ratio systematis emanatiui postulat, et consensus reliquorum, quae ex philosophia hac orientali congesta sunt, systematum probat, licet veteres, hanc philosophiam non satis assequentes, illa taceant. Statuisse autem has naturas coelestes intra diuini pleromatis parietes habitantes id est in luce illa diuina versantes complures, iisque barbara imposuisse nomina EPIPHANIVS [u] tradit, quae testimonii loco sunt, ex barbarica philosophia monstrosam hanc philosophiam esse desum-

s) EPHRAEM. l. c. p. 58. 59. t) l. c. p. 412. u) loc. cit.

desumtam. γ. Cum autem ex harum naturarum angelicarum numero quaedam inclinatione in materiam extra plenitudinem lucis diuinae infinitae essent progressae, a fonte longius recedentes materiae se, inuito Deo appropinquantes, rerum materialium dominium vsurparunt, cumque magnae virtutis essent, animam, quae et ipsa emanationis diuinae pars est, arctius materia compresserunt, immersamque corpori vinculis libidinum corporearum constrinxerunt, vnde lucis diuinae radiis magis coarctatis inductisque tenebris miseria omnis hominibus enata est. δ. Extra diuini pleromatis luce diuina coruscantis ambitum, materiam esse, tenebricosam, sordidam, maloque, priuatione, frigore, et vitiositate repletam, eiusque potestatis, vt emanationes lucidas ex Deo oriundas corrumpere posset, Simonem statuisse, locus satis luculentus Clementinorum [x] testatur, quo ὕλη dicitur Θεῷ σύγχρονος ἔσα καὶ ἰσοδύναμος ὡς ἐχθρὰ, προβάλλειν αὐτῷ ἡγεμόνας ἐμποδίζοντας αὐτῦ τοῖς βυλήμασιν, *materia ipsi tempore et potestate aequalis, proferre ei, vt quae sit inimica, principes decretis ipsius resistentes.* Magnae se hic difficultates ostendunt, quas nec ipse doctissimus systematis Simoniani interpres tetigit, vtrum materia absolute Deo opposita Simoni placuerit nec ne? adeoque vtrum systema magorum Persarum, an Zoroastris Simon secutus sit? prius verba allata satis euidentia docere videntur, posterius systema emanatiuum, quale in philosophia orientali receptum et in omnibus, quae ex hac schola prodierunt sectis, admissum fuit, postulat. Temerarium quoque putamus, nodum, qui soluendus est, secare, et fidem denegare Clementinorum auctori: nam et alii veteres [y] duo principia inter se diuersa posuisse Simonem testantur, et eiusmodi inter bonum et malum principium certamen in harum sectarum scholis personuisse, vel vnius Manetis somnia demonstrant. Recte quoque et ex aequo reprehendere veteres Cel. MOSHEMIVM [z] iudicamus, quod malum omne ad architectum mundi reiecisse Simonem statuant. Ita enim systematis prorsus sui oblitum fuisse Simonem dicendum erat, cum non dici possit, vnde demiurgo illa malitia insit, nisi inclinationem ad materiam in se malam supponamus. Vnde vero materia tenebricosa et mala, si omnia ex fonte lucido emanarunt? Dicamus quod nobis videtur verisimillimum, si modo coniecturas nostras lector non dedignetur, quae in ipsius systematis emanatiui indole et natura paulo profundius considerata fundantur. Nempe originem cepisse hanc philosophiam Simonis, ex orientali, et hanc ex Zoroastriana Persarum Chaldaeorumque, supra probauimus. Eadem itaque ratione haec materia Simonis enata est emanationis lege, vt Arihmanius, Oromasdi oppositus tenebrarum et malitiae plenus, ex communi fonte Mithra emanauit, ortumque

 acce-

x) Homil. XIX. §. 14. p. 754.

y) IRENAEVS L. I. c. 28. EPIPHAN. l. c. GREGOR. NAZIANZ. Or. in laudem Heron. p. 547. Zoroastrem hic secutum esse Simonem recte iam iudicauit IAC. THOMASIVS Sched. hist. §. 34. p. 22. Conf. HVET. Origen. p. 2.

z) l. c. p. 413.

accepit ſuum. Scilicet lumen immenſum illud, quod in Deo eſſe, tota fere antiquitas aſſeruit, incorporale quidem et ab his, quas in corporibus videmus, concretionibus immune orientales aſſerebant, at non eandem ſpiritualitatis notam, quam nos, diuinae naturae tribuebant, ſed tale quid ſibi concipiebant, vt lumen longe puriſſimum eſt, ſubtiliſſimum, et actiua vi ſumma praeditum, calore, motu, omnique inde bonorum origine et natura plenum. Hoſpitem in veterum doctrinarum hiſtoria oportet eſſe, qui haec pleriſque veterum placuiſſe ignorat [a]. Illi enim metaphyſicis abſtractionibus ab omni imaginationis negotio et ſimulacris remotis minus aſſueti, ſpiritualia non plane ſine corpore ſibi concipiebant [b], ſatis eſſe opinati, ſi localem quandam extenſionem, et dimenſiones corporis grauioris Deo denegaſſent, eique lucem et actiuam operationem bonique radicem tribuiſſent. Quod cum toties in *tomo primo* in veterum ſyſtematibus oſtenderimus, actum hic repetendo dicta non agemus. Lumen hoc porro ſubtiliſſimum et diuinum infinita ratione radios ſuos ſpargere aſſerebant, et veriſimile prorſus eſt, hanc concipiendi Deum inſtar ignis luminiſue rationem totam ſyſtema emanatiuum peperiſſe. Aſt ex natura lucis notum erat, oppoſitas eſſe luci priuatiua quadam ratione tenebras, easque cum mera priuatio lucis, caloris, actiuaeque virtutis ſint, non poſſe eſſe ex fonte hoc luminum omnium. Hinc quamuis omnia, quae realiter exiſtunt, vi ſyſtematis emanatiui ex vno emanauerint fonte, tenebrae tamen, et quae tenebras conſequuntur, frigus, inertia, vitae defectus, mors, et quae alia ſunt, luci bonoque oppoſita, ex hoc fonte eſſe non poterant, ſed oppoſita ratione ex priuatione luminis oriri dicebantur. Quia vero priuatio ſubiectum ſupponit, cui inducatur, ideo lumen illud immenſum, quo latius ſpargit radios, vt cuncta realitatibus, (veniam verbo deprecamur) repleat, eo minora lucis habere dicebatur ſemina, eoque magis induci tenebras, donec, quod omnium longiſſime a fonte lucis diſtat, quamuis ratione eſſentiae ſuae ſit ex Dei lumine, tamen propter infinitam emanationis diſtantiam naturam conſequatur contrariam, tenebricoſam, lumini inimicam, inertem, et refragantem bono. Et ita quidem materia, quam hanc naturam eſſe dicebant, ſecundum ſyſtema emanatiuum orta eſt, quod qui non ſatis et accurate intelligunt, nunquam dicent, qua ratione in ſyſtemate illo, quod emanaſſe cuncta ex Deo ſtatuit, materia Dei naturae oppoſita malique fomes exorta ſit. Dicent forte lectores nonnulli, nos ingenii quidem noſtri explicationes tradere, veterum vero opiniones non enarrare. Aſt hos rogamus, vt ad Zoroaſtris, vt ad Gnoſticorum, vt ad Cabbaliſtarum, vt ad Alexandrinorum philoſophorum de materiae origine opiniones paulo accuratius attendant, certi,

a) Conf. DE BEAVSOBRE Hiſt. de Manich. T. II. L. II. c. 2. §. 3. p. 172. ſeqq. qui tamen confuſione ſcriptorum Arabicorum impeditus lucem non ſatis perſpicuam rei huic attulit. Conferenda vero quae Tomo I. L. I. de philoſophia Zoroaſtris diximus.

b) Conf. quae docte monet MOSHEMIVS ad CVDWORTH, Syſt. intell. c. I. §. 26. p. 36.

certi, viſuros ea, quae nos, niſi omnia nos fallunt, luculenter deteximus. Ex data hac explicatione definitio Simonis de materia lucem egregie capit. Recte enim dicitur materia illi, lumini infinito coaeua, quia lux et tenebre σύγχρονοι ſunt, et vi relatiuae oppoſitionis ſimul exiſtunt: quae oppoſitionis natura etiam in cauſſa eſt, cur non inimica tantum ſed et ἰσοδύναμος Deo dicatur, cum quae lucis virtus eſt actiua, ea tenebrarum priuatiua ſit, ſi perſpicuitatis cauſſa notionibus Graecanicae philoſophiae quibus nos magis aſſueti ſumus, res ſublimes et abſtractas, ſed corporeis imaginibus ab orientalibus gentibus delineatas deolarare licet. Ad hanc itaque materiam, quae eſſentiam ex Deo, materialitatis rationem ex tenebrarum natura accepit, inclinans demiurgus, cum mundum materialem condere vellet, non potuit non tenebris, id eſt malo, repletum facere; haecque ad materiam tenebricoſam inclinatio, eum ipſum mali a boni fonte degenerantis ſemina habere, innuit, vnde originis mali cauſſam ad demiurgum quoque Simonem retuliſſe diximus. Ex his vero ſequitur, mundum hunc, quamuis omnia quae vere ſunt et exiſtunt, ex Deitatis oceano effluxerint, ſupremi tamen et optimi entis opus haud eſſe, cum, quae illud producit, lumine, calore, bonitate plena ſint omnia; et licet illud bonitatis lucisque mare emanationum ſuarum miniſterio vſurum mundum plenum bonitate condere voluiſſet, illas tamen naturas, miniſterio huic deſtinatas, duce ex aeonibus virtute quadam diuina, fontis oblitas, naturae ſuae limitatae magis et imperfectioris operationem interpoſuiſſe, quae cum tenebris ex materia pellendis maloque quod a malis angelis inductum erat, tollendis non ſufficeret, inde mundum miſeriis, calamitatibus et malitia redundantem ortum eſſe [e]. Nec alio ſenſu, quod EPIPHANIVS [d] ei tribuit, dixit: *mundum factum a principibus et poteſtatibus malitiae;* nam conditores mundi, qui ex Deo orti ſunt in ſe mali non eſſe potuerunt, niſi quatenus fontem luminis infinitum relinquentes naturam ſuam limitatam tantoque operi imparem, mundi producendi negotio interpoſuerunt. Nec alia ratio ſubeſſe videtur, cur ab his angelis reditum matris ad pleroma impeditum, et repletam eam eſſe contumelia dixerit Simon. Haec enim, ſi προσωπογραφίαν ex orientali methodo adhibitam dementes metaphyſica magis ratione nobis concipiamus, ineptam harum naturarum mundo imperantium ad materiam inclinationem, quam Alexandrini quoque philoſophi mali in materia dominantis cauſſam eſſe dicebant, innuunt, et impeditam ab iis agitationem materiae defecandae et ad quandam ſpiritualem et lucidam naturam reuocandae, cui illa aeon, mundi demiurgus, inhiabat, ſignificant. Maxime vero hoc ad animas pertinere, materiae illecebris detentam et materialibus vinculis ab ipſis illis poteſtatibus impeditam ex eo intelligere eſt, quoniam animi ex hac quoque aeone orti ſunt, et hac capti-

 nitate

e) Recognit. L. III. p. 528. Clement. Hom. III. p. 648. 649. XVIII. p. 744. Gnoſticis id in genere tribuit PLOTINVS l. c. d) loc. citat.

uitate a primo fonte arcentur, et innato materiae desiderio et malignorum spirituum imperio vna cum toto mundo in tenebris cohibentur, ne ad lumen illud infinitum, Deum, resurgere, et felicitate intuitione illius frui queant. Quam cum Deus fons sapientiae et luminis optimus quaerat, et, vt omnia, quae ex se effluxerunt, in se reuocet, laboret, opus inde sapientia est, vt per γνῶσιν diuini luminis anima his malis erepta sursum ad primi fontis plenitudinem reducatur, sicque ignorantia, affectus, morbi, et quaecunque alia homines vexant, materiae contagia, vinculaque malorum geniorum, soluantur, et fugentur. Quem vt Simonianae, ita omnis omnino Gnosticae philosophiae finem scopumque vnicum fuisse adducta euidenter loquuntur. Et huius quidem finis obtinendi mediatorem et pararium se ipsum Simon cum Helena prostibulo venditauit, in quibus emissae ex Deo aeones illis malis potestatibus superiores, vi diuina et magica homines a corporis et animi malis liberarent. ς. Ex his, quae de animae humanae origine, statu, corruptione et restitutione Simon dixerit, facili coniectura colligi possunt. Et animam quidem ab ista virtute diuina, quam architectum mundi esse dixit, originem cepisse necessario sequitur, vnde originem ei diuinam adscripsisse *Recognitionum* Auctor testatur [e]. Ast corruptam et corporis sarcina grauatam dici oportebat, cum idem, quod reliqua emanationum longius a Deo remotarum genera passa sunt, fatum subierit. Corpus enim materiale, ex materiae conditione malum, et a prauis angelis opificibusque creatum asserere cogebatur, si integra sibi et constans cohaerere tota eius doctrina debebat. Quare tenebras ex corpore offundi animae clamabat, quo minus ad fontis lucidi agnitionem veramque γνῶσιν peruenire posset [f]. A quibus corporis vinculis liberari, sicque luci et felicitati suae restitui, praecipuum mysteriorum suorum finem ponebat. Quibus vero mediis vtendum sit, quibus sacris homines initiandi, quibus sacrificiis placandi praepotentes illi mundi tyranni, vt liberiorem ad supremum luminis incorporei fontem aditum permittant, quae arcanae rationes huc faciant, de his multa quidem veteres scriptores, qui de haeresibus scripserunt, tradunt, sed incerta prorsus et dubia fide, multis ad inuidiam confictis, inter quae promiscui concubitus, et humanarum carnium viscerationes sunt, quas ipse IVSTINVS MARTYR [g], in dubium vocat. Quanquam impossibile haud esse, vt qui detestabilia omnia in alienam culpam retulerunt, legemque Mosis a fabricatoribus mundi latam animas diuiniori origine gaudentes non obligare dixerunt [h], ea permitterent, quae a virtutis verae cultoribus non admittuntur, systematis huius ratio permittat; nostra quoque tempora, quae haud dissimiles furores et abominabilia mysteria produxerunt, exempla nobis exhibuerint, ad extrema impudentiae et libidinis specimina eos posse delabi, qui nescio quos ex Deo ortus et emanationes

e) L. II. §. 57. p. 521.
f) Ibid. §. 58. p. 522.
g) Apol. II. p. 70.
h) IRENAEVS L. I. c. 23. p. 99. EPIPHAN. l. c.

nes ſibi tribuunt. De quibus tamen hic dicere nihil attinet, cum ad eccleſiaſticam hiſtoriam ea magis pertinere videantur. Animarum tamen migrationem in alia corpora tanquam poenam ſtatuiſſe Simonem, TERTVLLIANVS [i] tradit, quod omnibus Gnoſticis adſcribit PLOTINVS [k]. Omnis vero labis a malo iſto mundi opere orti liberationem ſolutionem eius promittere, ſicque materiam tenebris ſolutam ad omnis realitatis et perfectionis fontem peruenturam, ex ipſo ſyſtemate ſequitur et haud obſcure Simoni tribuit IRENAEVS [l]. Ex quibus illud quoque ſequitur, reſuſcitationem corporis nullam eſſe, cum corpus in ſe malum ſit. Negaſſe autem reſurrectionem Simonem veteres teſtantur [m]. Praecipua haec ſunt, quae de homine Samaritano, philoſopho haeretico eiusque ſyſtemate diſſerere paulo fuſius, quam inſtituti limites ferre videbantur, opus eſſe iudicauimus, vt quae ſupra de philoſophia orientali diximus, ampliorem lucem capiant, et de reliquis quoque haereſibus literatis, ex hoc fonte oriundis iudicium fieri queat. In iis enim tangendis erimus in ſequentibus breuiores.

§. IX. Inter eandem Samaritanorum gentem noua doctrina turbas mouerunt DOSITHEVS et MENANDER, quorum vterque inter prima haereticorum literatorum ſiue philoſophicorum capita ab annalium Chriſtianorum conditoribus et haereſiologis numerari ſolet [n]. Quod num recte fiat, nec ne, noſtri hic non eſt diſputare [o], hoc tantum monendum, Doſitheum inter fanaticos Iudaeorum referendum eſſe, qui nouam ſectam excitauit, diuinamque ſibi auctoritatem arrogauit, nihil vero aſſeruit, quod ad hominem pertineat, Chriſti familiae ſe aggregantem, quicquid etiam de illis veterum locis ſtatuendum ſit, qui Doſitheum inter veteris eccleſiae haereticos numerant. Sed nec circumſtantiae hominis deliri, quae a veteribus memorantur, locum ei in philoſophiae hiſtoria faciunt. Qui enim Simonis magi vel praeceptorem vel diſcipulum conſtituunt, adeoque fanatici philoſophi parentem nobis eum proponunt, dignis fide teſtimoniis veterum deſtituuntur [p]. Et veriſimilius eſt, hominem auſtera vitae inſtitutione et neſcio qua gentis ſuae arrogantia delirantem ex ſeueriori illorum Iudaeorum diſciplina prodiiſſe, quos vitatis vrbibus in agro et deſerto rigidiora inſtituta ſecutos fuiſſe infra dicemus. Ea quoque, quae de illius doctrina traduntur, hominem nobis depingunt legis quidem, quod EPIPHANIVS [q] quoque teſtatur, et patriarum traditionum peritiſſimum, at minime philoſophum, ſed

Doſitheus.

i) De anima c. XXXIV. p. 180.
k) loc. cit.
l) c. XXIII. p. 100.
m) Recogn. L. II. §. 58. p. 522. EPIPH. l. c. AVGVSTIN. l. c.
n) Vid. COTELER. ad Conſtit. Apoſt. L. VI. c. 8. BVDDEVS Hiſt. phil. Ebr. §. 20. p. 68. ITTIG. de haereſiarchis aeui apoſt. Sect. I. c. I. p. I. conf. quos laudat MOSHEM. Inſt. hiſtor. Chriſt. maior. Sec. I. P. I. c. 5. §. 11. p. 376. ſeqq.
o) Poſterius acute tuetur MOSHEMIVS l. c.
p) Prius illi faciunt, qui a Doſitheo Simonis haereſin auſpicantur, poſterius Recognitionum Clementis auctor: neutrum valde probat.
q) Haer. XIII. p. 30.

ſed talem, qui magnam ſibi inter Iudaeos auctoritatem (Meſſiae vel noui prophetae) conciliaturus, cum ſpe ſua excideret, et factio deeſſet, ad Samaritanos defecit, eosque noua doctrina capere conatus eſt, ſed infelici fato et triſti ſucceſſu, qui et auctori ſectae mortem attulit et ſectatores disiecit, quae latius narrant EPIPHANIVS et Chronici Samaritani auctor et ex his recentiores quidam [r]. Nam quae eius dogmata recitantur, dixiſſe ſe Meſſiam a Moſe praedictum, emendaſſe, vel corrupiſſe magis Moſis libros ad ſuae inſaniae regulam; negaſſe vates ſacros V. T. fuiſſe Θεοπνεύϛυς corpus neglexiſſe, et inedia atque cruciatibus maceraſſe, animam vero corruptibilem mundumque incorruptibilem eſſe tradidiſſe, ſpirituum exiſtentiam negaſſe, ab animatis abſtinuiſſe, a coniuge poſt partum et ſuſceptos liberos ſe cohibuiſſe, ieiunia celebraſſe aſſidua, et quae alia ſunt, quae illi et ſectatoribus tribuuntur, non tam philoſophiam quandam ſectariam, quam inſtitutum illud Iudaicum ſapiunt, quod Eſſenorum nomine [s] infra contemplabimur, licet hos ex Aegyptiacorum philoſophorum Schola aliquid hauſiſſe ibi probandum. Non immerito itaque Doſitheum hic a noſtris limitibus arcemus, non curioſi, quod recentiores diſputant, vtrum duo Doſithei fuerint, qua de re illi adeundi ſunt, qui res ſacras Iudaeorum et Chriſtianorum enarrauerunt [t].

Menander. Meliori iure MENANDER huc refertur, homo Samaritanus, Simonis magi veſtigiis inſiſtens, quod plerosque permouit, vt eius diſcipulum fuiſſe aſſererent: ea tamen quae de eo referuntur, magis doctrinae et diſciplinae Simonianae aemulum quam ſectatorem fuiſſe ſuadent [u]. Nam hic quoque impoſtor magnam ſe Dei virtutem eſſe gloriatus eſt, quam ex infinito bonitatis oceano ad liberandum humanum genus miſſam eſſe praedicauit. Eo enim pauca illa, quae de eo referunt IRENAEVS, THEODORETVS [x], EVSEBIVS [y], EPIPHANIVS [z], TERTVLLIANVS [a] aliique, redeunt: Eſſe vnum ſummum Deum, virtutemque hanc ſummam omnibus ignotam eſſe, vt vero cuncta ex ſe educeret, ſex naturas ſibi ſimiles ex ſe generaſſe, id eſt aeonas ſiue emanationes aeternas et per ſe ſubſiſtentes produxiſſe, ex quibus diuina ἔννοια ad generandos angelos progreſſa mundi huius architectos et corporum humanorum ex materia mala fabricatores genuerit: et ab his geniis lernam illam malorum deriuandam eſſe, quibus mundus repletus hominesque immerſi ſint. A quorum tyrannide vt liberaretur mundus miſſum ſe ex aeonibus vnam, Deo licet minorem, eamque vindicem humani generis eſſe, quem Simon aliique illius temporis impoſtores ſe quoque eſſe iactabant. Liberationem iſtam et arcano quodam lauacro, et magiae ſcientia effici, ſicque liberari animos a materiae compedibus, vt ſuperatis malorum geniorum

r) MOSHEM. l. c. ITTIG. l. c. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. II. c. 3. §. 7. ſeqq. p. 312. ſeqq.
s) Fuit haec quoque coniectura MOSHEMII, l. c. p. 379.
t) COTELER. l. c. T. I. p. 338. LE MOYNE Var. SS. p. 1099. ITTIG. l. c. p. 23. SERARIVS in trihaereſio L. II. c. 19.
u) L. I. c. 23.
x) Haeret. fabul. L. I. c. II. p. 193.
y) Hiſt. eccl. L. III. c. 26.
z) Haereſ. XXII. p. 61.
a) De reſurrect. c. 5.

orum illuſionibus et tyrannide, ad Deum aſcendant, et immortalitatem quandam diſciplina ſua conformem conſequantur. Quibus omnibus, ex quibus conſtabat Menandri ſyſtema, lucem vlteriorem, praeter ea, quae de Simonis doctrina fuſe diximus, affundere opus non eſt, cum a Simonianis nugis parum diſcrepent, et ex eodem fonte orta ſint, dubiumque non ſit, in ſcholis Aegyptiacis hominem delirum emotaeque mentis ea didiciſſe. Vnum illud difficultatem habet, quod Menandro tribuunt IRENAEVS [b] et TERTVLLIANVS [c], promiſiſſe hominem inſanienti ſimilem, eos, qui baptiſmo illius tincti forent, futuros eſſe immortales, et incorruptibiles, quamprimum hoc lauacro initiati fuerint, id eſt, ſublatam fore ex eo baptiſmo omnem corruptionis mortiſque cauſſam modumque. In quo dogmate prout a ſcriptoribus eccleſiaſticis refertur, merito timere ſe fatetur, doctiſſimus MOSHEMIVS [d], ne veteres verba Menandri, tumida fortaſſis, more Syrorum et inflata, male acceperint, et de corporis immortalitate intellexerint, quae de animorum ille reſtitutione intelligi voluerit. Rationes, quas affert vir optimus, apud ipſum legi velimus, omnium veriſimillima ex IRENAEI [e] teſtimonio petitur, qui Gnoſticorum ſtilo *reſurrectionem eſſe agnitionem eius, quae ab illis dicitur veritatis* teſtatur [f], id quod etiam TERTVLLIANVS [g] afferit. Ingenioſa haec eſſe, et in obſcuro argumento veri admodum ſimilia, fatendum omnino eſt, praeſertim ſi expendatur, quod venerabilis Abbas addit: eiusmodi ſectam, quae ſuos eſſe morituros negat, diu incolumen ſtare non poſſe, et in ipſis initiis ſuis interire debere, niſi forte ex paucis conſtet hominibus deliris et a ratione auerſis; Menandri vero factionem Iuſtini M. aetate totam nondum extinctam fuiſſe. Eſt tamen, vt ingenue hoc quoque fateamur, quod mentem retrahit, quo minus ex toto calculum huic opinioni adiiciamus. Nempe ad TERTVLLIANI teſtimonium prouocat vir longe doctiſſimus: at hoc teſte ſi ſtandum, non ad animorum ex errore et ignorantia eluctantium victoriam, ſed ad corporis aeternam ſine morte durationem pertinuit Menandri dogma. Ita enim is diſerte: *Publica totius generis humani ſententia mortem naturae debitum pronunciamus. Hoc ſtipulata Dei vox, hoc ſpopondit omne, quod naſcitur, vt iam hinc non Epicuri ſtupor ſuffundatur, negantis, debitum illud ad nos pertinere, ſed haeretici magi Menandri Samaritani furor conſpuatur, dicentis, mortem ad ſuos non modo non pertinere, verum nec peruenire. In hoc ſcilicet ſe a ſuprema et arcana poteſtate legatum, vt immortales et incorruptibiles, et ſtatim reſurrectionis compotes fiant, qui baptiſma eius induerint.* Ea in ſequentibus quoque vrget, negatque magiam tantum efficere poſſe, vt vitam aetate

b) loc. cit.
c) De anima c. 50. add. EVSEB. Hiſt. eccl. L. III. c. 26.
d) l. c. p. 436.
e) L. II. c. 31. §. 3. p. 165.
f) De reſurr. c. 19.
g) De anima c. 50.

aetate renouata vitis instar repastinet, aut mortem eximat, quare eos quoque prouocat, quos Menander in Stygem suam mersit, vt perennes se sistant. Quid itaque dicendum? an relinquendi veteres, accusandique, quod disciplinam Menandri non intellexerint, et ad corpus traxerint, quod ad animum quidem pertinebat? Ita quidem vir celeberrimus, et qui eum in ea sententia antecessit RENATVS MASSVETVS [b]. Quorum doctrinae et acumini ingenii libenter assurgimus, aequitati tamen viri magni, et incertum, humanitate an eruditione maioris, confisi, paulo aliter coniicimus, ex parte quidem non tamen ex toto accusari posse, scriptores ecclesiasticos, quod non recte Menandri de hac immortalitate doctrinam retulerint. Et in eo quidem pollicem merito premimus viris laudatissimis, quod hanc resurrectionem ad animi quoque ex materiae vinculis et ignorantiae tenebris liberationem referendam esse dixerint. Hoc enim et testimonia veterum euincunt, et systema orientale et Gnosticum postulat. Sed corpus quoque simul eius beneficii capax statuendum est, nec dubitamus Menandrum spopondisse suis, fore illorum corpus eius qualitatis particeps, si baptismate suo tingatur, vt immortalitatis naturam induat. Ast his tamen non obstantibus non tam effrenem animo emotumque ab omni ratione Menandrum fuisse putamus, vt haec ita intelligeret, suos baptismate lustratos morte naturali nunquam affectum iri. Ita enim paucis suorum exemplis omnem prorsus fidem amisisset, et irrisus fuisset. Sed significationem sensumque dogmati ex Orientali philosophia hausto petendum putamus, ex eo ipso fonte, ex quo dimanauit. Supra enim verisimili, nisi fallimur, coniectura ostendimus, philosophiam orientalem ex Zoroastrianis dogmatibus id quoque recepisse, perpetuam esse inter lucem eiusque emanationes et inter tenebras materiam occupantes pugnam, emittique illas, vt pulsis tenebris, id quod in materia reale est et ex Deo effluxit, liberent, agitent, luceque perfundant et spirituali natura, sicque sublatis tenebrisque maloque omnia ad Deum in aeternam lucis diuinae abyssum redeant. Gnosticorum vero, vel haereticorum ex hac secta orientali oriundorum eandem mentem fuisse, ostendimus, nec alia ratio patet, cur se impostores illi aeonas diuinas ad hunc finem missas venditauerint. In eodem vero luto haesisse Menandrum, ex dictis manifestum esse putamus. Qui cum se humani generis liberatorem ex diuino pleromate missum diceret, non animis tantum sed corporibus quoque liberationem promisisse recte creditur, ast talem, quam experientia non refutaret et mendacii argueret, quaeque cum fanatico systemate cohaereret. Pollicitus itaque iis, qui securissimo et tutissimo sacramento, qua voce TERTVLLIANVS [i] baptismum Menandri ridet, vsi fuerint, corporis sui talem liberationem, qua a tenebrarum obsessione malorumque illuuie purgati eam naturam induere debeant, quae immortalitatis ex primo emanationum omnium fonte oriundae capax, ipsam mortem

tem

b) Diss. I. in Irenaeum art. III. §. 107. p. 58.

i) loc. cit.

tem et omnimodam deſtructionem atque derelictionem non experiatur, qualem corporibus expectandam eſſe Simon tradidit, ſed quae, ſeparato licet ab anima corpore, hoc ad aeternum rerum omnium fontem deducat, ſpirituali lucidaque natura indutum. Hanc coniecturam ſi ſequimur, cuncta ſibi conſtant, et cum originibus nugarum Menandri conſonant, pollicerique potuit homo fanaticus etiam corporis immortalitatem, licet mori id omnes ſciant, eo quod immortalis, aeternaeque naturae, non in hoc mundo tenebrarum pleno, ſed in diuino pleromate particeps fore aſſerebat. Quo in dogmate imitatum fuiſſe ſtultiſſimum hominem Chriſtianam doctrinam ex ſancti lauacri purgatione corporis quoque reſurrectionem et glorificationem promittentem credibile eſt. Veteres vero doctores eccleſiaſtici cum horum hominum philoſophiam non ſatis aſſequerentur, Menandri promiſſiones de vita et immortalitate in hoc mundo extra plenitudinem diuinitatis intellexerunt, quas ille de corpore intra pleroma translato intelligi, ſicque a Simonianis reſurrectionem negantibus diſtinguere ſe voluit. Ceterum in tanta obſcuriſſimarum nugarum incertitudine et veterum diſſenſu coniecturis vti, et res ipſa quaſi poſtulat, et aequitas veniam promittit. Quare hanc quoque coniecturam noſtram lectoris relinquimus iudicio.

Diſputatio Samaritanorum contra Peripateticos.

§. X. In ſequentium temporum hiſtoria Samaritana licet pauca occurrant, quae ad noſtrum inſtitutum pertineant, non omittendum tamen eſt, quod narrat ABVLPHETACH Chronici Samaritani auctor [k], eo quod momentum aliquod in hiſtoria philoſophiae habet. Refert is: Commodo imperante exortam eſſe diſputationem inter Samaritanorum ſummum pontificem, Leuim, et Alexandrum Aphrodiſaeum philoſophum, de aeternitate mundi. Eam ſubminiſtraſſe occaſionem imperatori, ferro, igne et cruce Samaritanos perſequendi. Excitatum quoque perſuaſionibus medici ſui Galeni, Iudaeos et Chriſtianos odio perſequentis, carnem ſuillam eorum menſis adieciſſe, et coegiſſe eos idolorum victimis paſci. Inter atheos ob hanc diſputationem Alexandrum referre non dubitauit Ven. REIMMANNVS [l], qui tamen praeclare de Deo dictis ab Alexandro motus poſtea ab hac macula liberum pronuntiauit [m]. Verum vehementer de fide conſarcinatoris Chronici Samaritani, quae ſaepius ſubleſta deprehenditur, dubitamus. Vt enim taceamus, Alexandrum mundum non dixiſſe Deum, quod fundamentum diſputationis fuiſſe Cl. REIMMANNVS putat, quia et contrarium ſcriptum reliquit, et ſyſtema Peripateticum aliud poſtulat: nihil in tota narratione eſt, quod eam magnopere credendam ſuadeat. Nam nec veriſimile eſt, Samaritanae gentis ſacrificulum ea aetate valde contemtum cum magni nominis philoſopho diſputauiſſe; nec ſub Commodo ille publici Alexandriae philoſophi perſonam

k) Act. erud. 1691. p. 170. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. II. c. 5. p. 49.

l) Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 17. §. 17. p. 558.

m) Hiſt. atheiſmi c. XXVII. §. 5. p. 190.

ſuſtinuit, ſed ſub Seuero demum muneri doctoris admotus eſt: nec Commodus vnquam de philoſophia curioſus fuiſſe legitur, fauitque vnquam philoſophis: nec veriſimile eſt, ob oppugnatum ſyſtema Peripateticum, quod ab aliis quoque ſectis factum, adeo ſaeuiuiſſe imperatorem in Samaritanos, qui longe alias ſaeuitiae cauſſas habuit. Tacent quoque ſcriptores hanc diſputationem et perſecutionem Samaritanorum; quemadmodum etiam ab omni fide, et a Galeni quoque integritate alienum eſt, incitaſſe virum optimum, et tyranno minime velificantem Commodum ad perſequendos Samaritanos, et ingerendam menſis eorum carnem ſuillam. Itaque haec fidei hominis Samaritani multis nominibus ſuſpectae relinquenda ſunt. Ab eo tempore ſemper anguſtiora fuere fata Samaritanorum, quae tamen cum ad hiſtoriam philoſophicam non pertineant, apud eos quaerenda ſunt, qui religionum hiſtoriam exponere ſuſceperunt; ex quibus de infelici popelli huius ſtatu pleraque diſci poſſunt [n].

Colonia Iudaeorum Aegyptiaca.

§. XI. Maioris momenti in philoſophiae hiſtoria res ſunt Iudaeorum in Aegypto, quas paucis enarrabimus. Magna quidem inter vtramque, Iſraëlitarum et Aegyptiorum, gentem ex priſtina ſeruitute flagrauit inuidia et haereditarium quaſi odium. Eo tamen non obſtante neceſſitas vtramque impulit, vt ad repellendos regum Aſſyriae impetus vires coniungerent, quod haud ſemel factum eſſe, ſacra gentis huius nos docet hiſtoria. Tandem, ex qua egreſſi ſunt Iſraëlis poſteri, regio eos colonos recepit. Quorum primam transmigrationem factam eſſe, Ariſteas tradit, cum Iudaeorum opem imploraſſet Pſammetichus aduerſus Aethiopes, qui Aegyptum bello inuaſerant. Eo enim tempore magnam Iudaeorum manum auxilio laturam Aegyptiorum regi in Aegyptum commigraſſe tradit. Suſpecta tamen eſt ſcriptoris pſeudepigraphi narratio; teſte enim HERODOTO [o] et DIODORO [p], fuere hi milites Ioniae et Cariae, qui ad ferenda Pſammeticho auxilia ex Graecia acciti ibi conſederunt. Quibus cum iungat quoſdam ex Arabia Diodorus, veriſimile eſt, Ariſteam gentes vicinas inter ſe confudiſſe. Alias, quae huic narrationi repugnant, circumſtantias, cum huc non pertineant, omittimus, prolixe enarratas a IACOBO BASNAGIO [q]. Certiora itaque initia coloniae Iudaicae in Aegypto deducenda ſunt, duce ſacro hiſtorico [r], a prima Palaeſtinae et Hieroſolymarum deuaſtatione ab Aſſyriis facta, quo tempore cum praefectus regionis ab Aſſyriis Godolias inſidiis Iſmaëlis cuiuſdam eſſet interfectus, reliqui, qui in terra relicti erant incolae, refragante quidem et diſſuadente Ieremia vate, in Aegyptum metu Aſſyriorum aufugerunt, cala-

n) De ſtatu hodierno Samaritanorum videndae HVNTINGTONI epiſtolae Lond. 1704. et BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. II. c. 9. p. 165. ſeqq. Epiſtolae de eo argumento ad Iobum Ludolfum ſcriptae, quas cum verſione ſua et notis edidit CHRISTOPH. CELLARIVS Cizae 1688. 8. Antiquitates eccleſ. Orientales, Lond. 1682. 12. editae, in quibus p. 118. ſeqq. duae epiſtolae de ſtatu Samaritanorum hodierno leguntur.

o) L. II. p. 154.

p) L. I. p. 48.

q) Hiſt. des Iuifs L. VII. c. 7. §. 1. p. 154.

r) IEREM. XLII. 15. ſeqq. XLIII. 10. ſeqq. XLIV. 11. ſeqq.

calamitatem tamen a propheta praedictam effugere non potuerunt, sed impetum in Aegyptum faciente Nabuchodonosore, Amasinque Aegyptiorum regem praelio superante, cum Aegyptiis captiui Babylonem abducti sunt, paucique remanserunt, quorum posteri, vt est natio Iudaica foecundissima, valde aucti sunt. Nouam vero coloniae Iudaicae in Aegypto condendae occasionem dedit Alexander M. qui cum vrbem, quam excitauerat, nouam, incolis replere vellet, variarum gentium colonos eo deduxit, et in his quoque coloniam Iudaicam, quam Alexandriae constituit, iisdemque, quibus Macedones fruebantur, vti priuilegiis concessit [s]. Auxit hanc coloniam belli iure Ptolomaeus Lagi, Aegypto post Alexandri M. mortem potitus. Is enim cum Aegypto Syriam iungere, Iudaeamque ditioni, quam consecutus erat, adiicere vellet, Hierosolymam vrbem, religionis obtentu sabbathi die ingressus, vrbem ex improuiso oppressit, et editis crudelitatis speciminibus haud paucis, centum millia hominum ex Iudaeis et Samaritanis in captiuitatem in Aegyptum adduxit [t]. Quos tamen cum fideles et sacramenti obseruantes, bellicaque virtute conspicuos obseruasset, et praesidia ex illis per arces dispofuit, et ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedit, et sacramento omnes sibi deuinxit, et liberalem se iis praestitit. Qua regis beneuolentia terraeque vbertate multi postea Iudaei inuitati sunt, vt sponte in Aegyptum commigrarent, qui Ptolomaei Lagidae liberalitatem atque gratiam teste IOSEPHO [u] experti sunt magnam. Assuit his quaedam Aristeas, de quorum veritate disputant viri docti [x], quae tamen cum ad nostram tractationem non pertineant, hic praetermittimus: cum liberalis regis voluntas, qua erga Iudaeos vsus est, obiectam illi ab Aristea venditionem et dura alia seruitutis mala et calamitates si non omnes, multas tamen refellat. Quicquid tamen illud est, in eo conueniunt veteres, Ptolomaei filium successorem, Ptolomaeum Philadelphum, maiori adhuc quam patrem, beneuolentia Iudaeos fuisse complexum. Is enim, quos pater in seruitutem abduxerat, liberos fecit, ex quibus plurimi locorum fertilitate illecti, cum semel Aegypto assueuissent, ibi remanserunt, magnoque numero aucti numerosos coetus confecerunt, quibus cum religionis domesticae vsum concessisset rex prudens et literarum amantissimus, ex eo tempore disciplina et eruditio Iudaica secundum legis praecepta et patrum traditiones efflorescere coepit. Id quod occasionem dedit Iudaeis Graecanica in Aegypto dialecto vsis, conficiendi celeberrimam illam versionem Graecam, quam regis iussu septuaginta duos interpretes ex Iudaea accersitos miris circumstantiis diuinae cuiusdam directionis et inspirationis conscripsisse Pseudo-Aristeas conficta quadam huius versionis historia orbi persuadere conatus est, quae tamen versionis fata, a viris doctis passim disputata et excussa cum ad

Versio LXX interpretum.

s) IOSEPHVS Antiq. Iud. L. XI. c. 8. p. 386.
t) IDEM L. XII. c. 1. p. 388.
u) l. c. c. 2. p. 389.
x) Vid. BASNAGE l. c. p. 157.

ad hos nostros limites non pertineant, nec hic quoque enarranda, sed alibi quaerenda sunt [y]. Sunt tamen quaedam, quae in philosophiae historia ex hoc argumento omitti non possunt nec debent. Nempe Aristea impostore auctore, Demetrii Phalerei, quem Ptolomaeus Philadelphus bibliothecae, quam post patrem ingentem extruxerat et collegerat, praefecit, consilio rex ipse ad curandam hanc versionem legis per orbem celeberrimae librorumque Iudaeis sacrorum, se impelli passus ad pontificem Eleazarem legatos misit, vt interpretes obtineret. Quam Iudaeorum narrationem tamquam veram non Iudaei tantum receperunt, sed inter Christianos quoque haud pauci; et veteres quidem ecclesiae doctores, apud quos magna erat versionis huius auctoritas et existimatio, plerique, inter recentiores vero post quosdam ecclesiae Romanae principes viros [z], ISAACVS VOSSIVS, qui peculiarem de eo argumento tractationem nobis reliquit [a]. Ad cuius tamen rationes ANTONIVS VAN DALEN [b] et HVMFREDVS HODY [c] vv. cc. ita responderunt, vt Aristeam falsitatis et suppositionis conuincerent, fabulamque a Iudaeis, qui priuata auctoritate hanc versionem in gratiam Hellenistarum susceperint, ea fini excogitatam esse ostenderent, vt Iudaeis Palaestinam inhabitantibus, quibus displicebat oraculorum domesticorum in vulgus propalatio, auctoritas nouae versionis probaretur. In hac controuersia, quae alibi excutienda est, Pseudo-Aristeae maxime obiectum est LAERTII [d] testimonium ex Hermippo narrantis, Demetrium Phalereum, eo quod Ptolomaeo Lagidi suasisset, dare regnum Cerauno, adeo Ptolomaeo Philadelpho factum esse exosum, vt mortuo patre regno potitus eum rure adseruandum tradiderit, donec certius aliquid de eo statueret: Demetrium vero vitae taedio admota aspide vitae finem fecisse: quam Demetrii historiam nos quoque *tomo primo* enarrauimus, et quas inde difficultates capiat Aristeae historia exposuimus. Nodum hunc vt solueret VOSSIVS [e] pater, versionem eo tempore factam esse coniecit, quo simul regnarunt Ptolomaeus Lagi et filius Philadelphus, quo solo demum regnante Demetrius regis iram expertus sit. Quae vt firmius demonstraret VOSSIVS [f] filius, id probare contendit, suspectum erroris esse Hermippi testimonium, eo quod tempus integrum, quo fuit in Aegypto Demetrius Phalereus, annorum fuerit XXIV, ab Olymp. CXVIII. 2. vsque ad Olymp. CCXXIV. 2. quo nempe anno mortuo Lagida solus regnare coeperit Philadelphus. Ostendimus vero suo loco in Demetrii historia, niti Vossium

y) Historiam literariam scriptorum de LXXvirali versione exponunt B. IOAN. FRICKIVS praef. edit. τῶν ό Lips. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 316. seqq. BVDDEVS Hist. eccles. V. T. T. II. p. 1031. Isagog. hist. theol. c. vlt. p. 1516. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 440.

z) LE NOVRRY appar. Bibl. PP. Diss. XII. c. I. p. 234. HVET. demonstr. Eu. Prop. IV. c. 12. p. 169.

a) De LXX Interpp. eorumque chronol. Hag. Com. 1661. 4.

b) In diss. super Aristea.

c) In diss. contra hist. Aristeae Ox. 1684. 8. et de bibliorum textibus originalibus, versionibus Graecis et vulgata Latina 1705. fol.

d) L. V. f. 75.

e) De hist. Graec. L. I. c. 12. p. 73.

f) loc. cit.

sium coniecturis satis leuibus, nec dignis, quibus Aristeae historia tot momentis falsitatis et suppositionis suspecta fulciatur, vnde dicta ibi hic repetenda sunt, et conferenda quae opposuit HODYVS [g]. Nos hoc loco id dictis adiicimus, non videri verisimile, quod doctissimus BASNAGIVS [h] coniicit, Demetrium apud Lagidem gratiosum eius consilii regi prima inieciſſe semina, vt de tali versione cogitaret, filium autem amplificandae bibliothecae patriae studiosissimum id consilium perfeciſſe. Nam nec testimoniis aliis, quam Aristeae hominis impostoris, demonstrari potest, Aegypti regem ipsum hanc versionem confici iussiſſe, cuius falsae narrationi Iosephus gloriae gentis suae velificans fidem adhibuit, huius vero fide steterunt veteres ecclesiae doctores: nec credibile est, Demetrium Phalereum philosophum Peripateticum nationis valde contemtae, et imprimis propter philosophiae ignorantiam passim traductae, legi eum honorem habuiſſe, vt tanquam insignem sapientiae thesaurum eam in Graecam transferri linguam regi persuaderet, cum, quae in Mosis historia de mundi generatione et ortu traditur narratio systema Peripateticum totum euertat, et non potuerit non displicere Demetrio ab Aristotelis ore pendenti. Est et alia fabula, vetus quidem et passim recepta, quam in philosophiae historia explodendam esse, *tomo primo* in Platonis historia diximus, quae vero cum errores multos grauesque, etiam in ciuitatis et doctrinae Christianae historia, pepererit, hoc loco accurate excutienda et rationum configenda est telis. Nempe, iam ante τῶν ό versionem librorum V. T. aliam quandam extitiſſe solius Pentateuchi, eamque Pythagorae, Platoni aliisque Graecorum philosophorum lectam esse auctor est Aristobulus apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM [i] et EVSEBIVM [k], quibus fidem conciliare quidam ex Demetrii Phalerei epistola ad Ptolomaeum Philadelphum, quam IOSEPHVS [l] affert, satagunt, eo quod versionis accuratioris concinnandae in ea mentio fiat. Quae occasionem dedere viris doctis P. P. potissimum, Pythagoricam et Platonicam philosophiam Hebraeis fontibus vindicantium, testimoniis permotis statuendi, ea quae in Pythagorae Platonisque doctrina occurrunt, legi diuinae propiora et magis affinia, ex hac versione ab illis philosophis, cum sapientiae a barbaris hauriendae cauſſa in Aegypto peregrinarentur, depromta esse. Immo et hoc additur, inueniri in aliorum quoque philosophorum ante LXXviralem versionem florentium doctrina atque scriptis indubitata legis Hebreae vestigia, quae ex alio fonte ad gentiles philosophos dimanare non potuerint: idque gentilium quoque philosophorum Hermippi, Clearchi et Numenii confirmare testimonia. His rationibus inducti, viri multi doctissimi eiusmodi versionem legis Graecam LXX virali

g) l. c. L. I. c. 3. p. 9.
h) l. c. §. 8. p. 164.
i) Stromat. L. I. p. m. 342.
k) Praep. euang. L. XIII. c. 12.
l) L. XII. p. 391.

virali antiquiorem fuiſſe aſſeruerunt [m]. Viderunt vero alii [n] non minori perſpicacia, fallacia et dubia eſſe, quae de hac verſione dicuntur omnia. Nos quae *tomo primo* ad euertendam hanc fabulam multorum in ſacra et philoſophica hiſtoria praeiudiciorum matrem diximus, maximeque ad Platonis hiſtoriam pertinent, otioſa non repetemus prolixitate, ſed paucis tantum hoc loco, vbi rerum ſeries id poſtulat, momenta totius rei exponemus, vt lector iudicare ipſe queat. Et I. quidem id ante omnia monemus, vt in omni hiſtoria ita maxime in ſuae gentis valde diffitendum eſſe Iudaeis, nationi ambitioſae, gloriaeque valde cupidae, omnesque gentes alias ſapientiae opinione vehementer ſpernenti, et ſibi eruditionis omnis origines fonteſque vindicanti. Quae cum Ptolomaeorum temporibus in Aegypto habitans videret, maximam eſſe Graecanicae eruditionis, praecipue autem philoſophiae famam atque exiſtimationem, id quidem perſuaderi ſibi paſſa eſt, vt hanc eſſe veram ſapientiam crederet, quam Graeci tradidiſſent: aſt cum profanae genti, quam ſapientiae poſſeſſionem ſeruare indignabantur, hunc honorem inuiderent, non erubuerunt aſſerere, ex ſuis potiſſimum fontibus arua irrigaſſe ſua philoſophos gentiles primarios, Pythagoram, Platonem, Ariſtotelem, et ex ſua gente ad omnes populos ſapientiam dimanaſſe. Quae popularis Iudaeorum arrogantia, hodie in illorum ſcriptis paſſim deprehenſa [o], quas nobis fabulas in laudatorum philoſophorum hiſtoria pepererit, ſuo loco ita expoſuimus, vt hic praeterire ſine taedioſa repetitione eas liceat. Maxime vero haec gentis ſuae ambitio Ioſephum corrupit, vt, cum Graecanicae eruditionis eſſet ſtudioſiſſimus, hanc Iudaeis gloriam, quacunque occaſione poſſet, vindicaret, nec fabulis parcens, nec ſuppoſititiis foetibus. Quo praeiudicio inducti veteris eccleſiae doctores [p], viri pii ſacroque defendendi doctrinam diuinam zelo incenſi, ſed artis criticae imperiti, cum hac ratione a gentilibus philoſophis victorias inſignes reportari poſſe crederent, ſi demonſtraretur, ea, quae pulchrius rectiusque gentiles philoſophi dixerint, ab Hebraeis ſiue barbaris ad eos dimanaſſe; in eo Iudaeorum iactantiae fidem adhibuerunt, nec ſatis cauti examinarunt, vtrum vel eiusmodi doctrinarum concordia vera intercederet, vel occaſiones quibus ad gentiles Hebraica doctrina diffluere potuerit, fide dignae eſſent nec ne. Quorum auctoritas cum plurimos ita detineat, vt nihil in dubium vocandum cenſeant, quod a meritiſſimis ceteroquin eccleſiae Chriſti luminibus dictum eſt, mirum non eſt, fuiſſe viros multos longe doctiſſimos, qui in eandem ſententiam conceſſerint [q]; licet ea animi perſpicacia et acumine fuerint praediti, vt falſi-

m) Vid. poſt WALTONVM appar. bibl. proleg. IX. §. 6. p. 313. FABRICIO et WOLFIO enumeratos l. c. et Io. GEORG. ENGELBACH. diſſ. de verſione Graece LXXvirali antiquiore Viteb. 1706. Dubius haeret REIMMANNVS hiſt. theol. Iudeicae c. VII. §. 4. p. 110.

n) Vid. HODV l. c. L. I. c. 9. p. 48. L. IV. FABRIC. l. c. FRICKIVS l. c. BVDDEVS ll. cc. ENGELBACH l. c. aliique ab his laudati.

o) Liber Coſri P. I. c. 63. p. 28. ſeq. et BVXTORFIVS ad h. l. qui plura Iudaeorum loca congeſſit.

p) CLEM. ALEX. l. c. EVSEB. praep. L. IX. c. 1. CYRILLVS contra Iul. L. II. aliique, conf. SELDEN. de I. N. G. L. I. c. 2.

q) Vid. BARONIVS ad A. CCXXXI. n. 10. 11

falſitatem huius opinionis nullo fere labore peruidiſſent, niſi antiquitatis et auctoritatis praeiudicio fuiſſent impediti. II. His praemiſſis facile eſt ad Ariſtobuli auctoritatem reſpondere: patebit enim ex iis, quae in ſequentibus de eo dicemus, eodem praeiudicio Ariſtobulum vehementer laboraſſe; vt taceamus, non deeſſe rationes viris doctis, quibus de ſcriptorum Ariſtobuli genuina veritate dubitent [r]. Nec melioris commatis ſunt, quae ex Ioſepho depromuntur; quam exigui enim ponderis teſtimonium eius hoc quidem loco ſit, ex dictis liquet, et manifeſtum eſt, confictam eſſe illam, quam affert, Demetrii Phalerei epiſtolam. Quin ſi eam pro genuina admittamus, nihil tamen in illa eſt, quod antiquiorem LXXvirali verſionem euincat. Nam quae IOSEPHVS habet verba: συμβέβηκε δ' αὐτὰ καὶ ἀμελέστερον ἢ ἔχει σεσημάνθαι apud Ariſteam ita leguntur: τυγχάνει γὰρ ἑβραϊκοῖς γράμμασι καὶ φωνῇ λεγόμενα· ἀμελέστερον δὲ καὶ οὐχ ὡς ὑπάρχει σεσήμανται, quae verba ad verſionem quandam trahi non poſſe, quilibet videt: neglectas enim et non dignas attentione in theſauro regio habitas fuiſſe Hebraicas ſcripturas, tantum indicant. III. Quam vero vrgent viri docti conuenientiam doctrinarum gentilium cum Hebraeis talem non eſſe, qualem iactant, ſuis locis luculenter demonſtrauimus; poteſtque ea vel hoc vno argumento refelli; tanto ſtudio arcana habuiſſe Iudaeos myſteria ſua, vt credi non poſſit, eos illa in Graecorum philoſophorum gratiam vulgaſſe [s]; fatente quoque IOSEPHO [t] ſapientiae nomine contemtam prorſus fuiſſe Iudaeorum nationem, nec tanti factam, vt ab iis philoſophiae arcana philoſophos diſcere voluiſſe perſuadere quis ſibi poſſit. Sed et IV. pauca ea, quae tanquam veſtigia Moſaicae doctrinae allegantur, aut communia rationis praecepta ſunt, aut vetuſtiſſimae traditionis a patriarchis per varias terras dimanantis reliquiae, aut longe alia dicunt, et intolerabiliorem ſenſum fundunt, quam putant viri docti hypotheſi ſuae inſeruientes [u]. Nec V. magnam rei lucem afferre putamus mediam, quam illuſtriſſimus Abrincenſium praeſul [x] excogitauit, opinionem: non totum pentateuchum, ſed partes tantum quaſdam [y] ante Alexandrum Graecae redditas fuiſſe. Quod licet ad verba Ariſtobuli prouocans HVETIVS, in iis [z] clare dici putet, tantum tamen abeſt, vt verſionem vnius vel alterius partis pentateuchi confectam ea dicant, vt potius enarrationem tantum quarundam hiſtoriae Iudaicae partium innuant. Quicquid vero dicat Ariſtobulus, indignum eſt, cui fidem tribuamus, eius teſtimonium, vt ex iis patebit, quae infra de hoc homine dicemus. Certum

LVD. CAPPELLVS Crit. S. L. IV. c. 1. HVETIVS l. c. c. 12. p. m. 166. SCIPIO SGAMBATVS de Archiu. V. T. L. III. §. 5. p. 444. VIVES ad AVG. de C. D. L. VIII. c. 11.

r) HODY l. c. L. I. c. 9. p. 49.

s) IVSTINVS L. XXXVI. c. 2. loca Ioſephi huc pertinentia vide apud HVETIVM l. c. p. 66.

t) Contra Appion. L. I. c. 4. 9.

u) Exemplum vide apud BASNAGIVM l. c. c. 4. p. 42. conf. BVDDEVS inſtit. theol. dogmat. L. II. c. 1. p. 438. Bibliotheque Germanique T. II. p. 124. VAN DALE l. c. c. 28. HODY l. c.

x) loc. cit.

y) Nempe quae hiſtoriam populi tangunt.

z) Apud EVSEB. praep. L. IX. c. 6. L. XIII. c. 12.

tum itaque putamus, oracula sacra gentilibus lingua Graeca ante LXX viralem versionem non innotuisse, idque factum esse indignantibus, qui in Palaestina, post haec tempora vixere Iudaeis. Qui tantopere hoc Iudaeorum Hellenistarum consilium detestati sunt, vt, si fides est veteri Iudaeorum traditioni [a], octauo Thebeth mensis die ieiunium instituerint, ideo *quod in eo scripta esset lex Graece, diebus Ptolomaei regis, et tenebrae venerint super mundum tribus diebus;* id est, per tres dies obnubilata tristitia fuerit facies Iudaeorum, vt apposite monuit CARPZOVIVS [b]. Id quod tamen a Iudaeis Talmudicis tantum recentiori aetate constitutum fuisse viri docti coniiciunt [c], eo quod hoc ieiunium cum insignibus Iudaeorum de hac versione laudibus et iudiciis praeclaris non conueniat. Ast simpliciori modo non negata veteris traditionis fide responderi posse putamus, nempe si hoc ieiunium ad Iudaeos in Palaestina viuentes trahatur. Inter eos enim et Iudaeos in Aegypto viuentes magnam intercessisse aemulationem nemini ignotum est. Itaque vt Hellenistarum in profananda lege diuina leuitatem notarent, facile fuit indicto eiusmodi ieiunio eorum consilia et labores detestari. Certe dissidia et odia inter vtrosque ista versione et domesticae doctrinae propalatione valde aucta fuisse admodum est verisimile [d].

Philosophiae gentilis inter Iudaeos initia.

§. XII. Peruenisse ab eo tempore et doctrinam Iudaeorum in Aegyptiorum aliarumque gentium notitiam, et philosophiam gentilem ad Iudaeos, dubium non est. Cum enim Alexandriae omnium fere nationum homines habitarent, et noua imprimis philosophiae Graecanicae, ex Aegyptiaca et Orientali corruptae facies in scholis Pythagorico-Platonicis compareret, quae famam sibi sublimioris de Deo rebusque diuinis sapientiae acquisiuerat, factum est, vt cum reliquis, qui ex omnibus fere nationibus hanc doctrinam degustabant, Iudaei quoque, inepta persuasione seducti, se apud Aegyptios eam sapientiam inuenturos, quae ex arcana Mosis disciplina ad eos peruenisset, ad illam doctrinam addiscendam, cognoscendaque philosophiae huius mysteria animum adiicerent [e]. Ad quam domesticae sapientiae corruptionem admissa symbolica Aegyptiorum methodus, quae in scholis quoque philosophorum recepta fuit, aditum parauit. A tempore enim Ptolomaei Philadelphi, vel Philometoris allegoricam interpretandi scripturam affingendique oraculis sacris legique diuinae suas et doctorum suorum nugas ex alienis fontibus in sua prata deriuatas methodum inter Iudaeos obtinuisse, veterum testimoniis demonstrari potest luculentis. Aristeas enim, vel quisquis sub eo nomine latet, refert [f], *Eleazarum pontificem, qui Ptolomaei Lagidis et Philadelphi temporibus vixit, legatis ad sese ab rege missis Hebraicas literas Graeca lingua donan-*

a) Megillath Taanith p. 50. ed Bas.

b) Ad SCHICKARDI ius reg. c. II. th. 5. p. 107.

c) WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 443. et quos nominat.

d) SCALIGER ad Chronic. Euseb. num. MDCCXXXIV.

e) Hoc vel vno Therapeutarum exemplo euinci potest, quam Iudaeorum sectam institutis Pythagorico-Platonicis manum dedisse infra demonstrabitur. Idem aliis exemplis in sequentibus roborabitur.

f) Apud EVSEB. praep. L. VIII. c. 9. p. 370.

donandi rationem informantem, de allegorica ſententia diuinarum legum verbis incluſa diſputationem eam inſtituiſſe, quam EVSEBIVS[g] exhibet. Quibus verbis falſo quidem ſupponi regis cum Elezaro pontifice literarum commercium, facile largimur, rem tamen ipſam in dubium vocari non poſſe, ex hoc loco eſt manifeſtum, nempe allegoricam explicandi legem rationem inter Iudaeos Aegyptios tum obtinuiſſe, cuius methodi patrocinium, ne Palaeſtinam inhabitantibus ea diſpliceret Iudaeis, impoſtor ab hoc figmento accerſiuit, ipſum Pontificem Iudaeos Aegyptios eam edocuiſſe. Addimus his, quae alio loco tradit EVSEBIVS[h]: *Ab Ariſtobuli tempore, gentem Iudaeorum vniuerſam duas in partes ſectam ac diuiſam fuiſſe. Nam multitudinem quidem ritibus illis omnibus, quomodo legum ipſarum verbis concepti erant, obſtrictam Moſen tenere iuſſiſſe. At ceteros quorum mens eſſet virtusque conſtantior, cum eo cortice liberatos eſſe, tum ad diuiniorem aliquam et hominum vulgo ſuperiorem philoſophiam aſſueſcere, atque in altiorem legum ſententiam mentis oculo penetrare voluiſſe. Atqui hanc fuiſſe Iudaeorum philoſophorum nationem, cuius vitae morumque rationes infinitos etiam alienigenas admiratione complexerint.* Quae verba probe notari merentur, quoniam verum nobis tempus deſignant, quo ſub allegoriae pallio philoſophia gentilis apud Iudaeos irrepſit. Nempe id Ptolomaei Philadelphi tempore factum eſt, quo vltimos Pythagoreos, et Platonicos etiam quosdam, in Aegypto vixiſſe, et inſtituta atque doctrinam ſuam philoſophicam propagaſſe ſuo loco demonſtrauimus. Non intelligi enim aliam ſublimiorem philoſophiam, quam quae ex ſchola Pythagorico-Platonica, (quae mature ſe Aegyptiacae et orientali iunxit, vt ſupra dictum) ad Iudaeos transiit, Therapeutarum exemplum probat, quos illam philoſophandi rationem cum patriis traditionibus legeque coniunxiſſe infra probabimus. Aſt hos intelligit Euſebius, qui *Iudaicorum philoſophorum clariſſimos Ioſephum et Philonem memoriae poſteritatis ſempiternae commendaſſe* ſcribit[i]; vterque enim hos philoſophos tetigit, vt ſuo loco dicendum, vbi etiam demonſtrabimus, eam ſocietatem philoſophicam hanc allegorice explicandi legem rationem tenuiſſe. Nec dubium eſt, inter Iudaeos hunc philoſophiae Pythagorico-Platonicae amorem, allegoriae fundamento innixum ſequentibus temporibus ad alios quoque, qui extra illam ſocietatem philoſophicam conſtituti erant, ſe extendiſſe, certe adoleuiſſe iam hanc philoſophiam Platonico-Iudaicam Philonis tempore ex eius ſcriptis, ea ipſa philoſophandi ratione turgentibus eſt manifeſtiſſimum. Addi his poſſent alia, vt euincatur, modum hunc detorquendi allegoriarum machinis legem ad placita philoſophiae alicuius arcanioris, ex adytis Pythagorico-Platonicorum in Aegypto prorepſiſſe ad Iudaeos, niſi haec ſatis lucis rei foenerarentur, eamque extra dubitationem ponerent. Ex his vero ſi cum iis comparentur, quae de philoſophiae Aegyptiacae Graecae-

Ssss 2 que

g) cap. 10. h) c. 10. p. 378. i) loc. cit.

que et orientalis fatis in hac regione fuis locis diximus, facili inductione colligi poteſt, arcanam hanc philoſophiam, quam Iudaei receperunt, multum a domeſtica gentis huius ſapientia deflexiſſe. Illi enim fontes, ex quibus arcanam doctrinam hauriebant Iudaei, fanatica de diuinis doctrina, maxime infauſto ſyſtemate emanatiuo abundabant: quorum latices cum in prata Iudaeorum deriuarentur, licet alia longe ſimpliciora et elegantiora exhiberet lex diuina, diſplicuit tamen ſancta doctrinae perfectiſſimae ſimplicitas et deliramenta gentilium magnum quid ſonantia atque nugae difficiles, illi praelatae ſunt. Et dubium quidem haud eſt, aliarum quoque ſectarum doctrinam, quae Alexandriae perſonabat, Iudaeos quosdam philoſophiae Graecanicae cupidos attigiſſe. Infra enim Ariſtobulum, docebimus, Peripateticae quoque philoſophiae non mediocriter fuiſſe peritum. Aſt praeualuiſſe tamen philoſophiam Platonicam, Aegyptiacae et Orientali attemperatam, dubitare nos non ſinunt exempla Philonis, Cabbaliſtarum, Therapeutarum et ſimilium, qui Platoniſmo philoſophiam ſuam arcanam allegoriarum beneficio incruſtarunt. Cuius duplex cauſſa videtur fuiſſe. Vna in Therapeutarum conſortio quaerenda eſt. Cum enim vltimi Pythagoreorum, in Italia pulſi fugatique ſuppliciis enecatis ſociis in Aegyptum aufugiſſent, vt ab inuidia populi eſſent liberiores in campeſtria et deſerta loca ſeceſſerunt, ibique priſtinis moribus et inſtitutis viuentes homines Iudaeos, ex regionis temperamento atra bile laborantes vel in ſocietatem pertraxerunt ſuam, vel quod veriſimilius eſt, neceſſitate quadam compulſos in ſolitudines ſecedere, ad aemulationem doctrinae inſtitutorumque accenderunt, vt in Therapeutarum hiſtoria infra oſtendemus. Ita vero cum inſtituto Pythagorico doctrina quoque ea Platoniſmo attemperata ad Iudaeos tranſiit, quae allegoriae beneficio recepta et cum patriis placitis maleſano conatu conciliata, tandem prorſus a genuina facie degenerauit, vt ſuo loco erit manifeſtum. Quae ſocietatis philoſophicae conſtitutio cum mire Iudaeis placeret, qui ſe habere, quod gentibus opponerent et praeferrent, gloriati ſunt, vt ex Philone patet, non potuit non hominum, ſublimius philoſophari, quam ceteros, viſorum exemplum aliis ex Iudaeis animum addere, vt cum ſolitarium viuendi genus amplecti nollent, philoſophiam tamen eandem ſequerentur. Quam rationem P h i l o n e m ad amplectendam Platonicam doctrinam allegoriis Moſaicae legi accommodatam permouiſſe, ipſe haud obſcure prodit. Altera ratio in ipſa philoſophiae Pythagorico-Platonicae indole, qualis in Aegypto viguit, quaerenda eſt. Cum enim reliquae Graecanicae ſectae a Iudaica theologia nimis diſtare crederentur, et nec Peripatetica mundi aeternitas, nec Stoica mundi anima cum placitis Moſaicis etiam allegoriarum ope ſatis conciliari poſſe videretur, ſola Pythagorico-Platonica doctrina ſaniora et digniora Moſaicis praeceptis afferre exiſtimata eſt, eo quod ſublimius de Deo diuinisque et ſpiritualibus ſubſtantiis philoſophari putabatur. Cumque et Pythagoram et Platonem diſcipli-

sciplinam suam atque sapientiam a barbaris accepisse constans fama esset, intumuit superbus et aemulus Iudaeorum sibi solis sapientiae origines vindicantium animus, vt Pythagorica et Platonica a Mose et vatibus Hebraeis ad hos philosophos defluxisse sibi persuaderent. Ita enim ratiocinatos esse homines ineptos Iosephi et Philonis exempla nos dubitare non sinunt. Ast magnum cum esset inter Pythagorico-Platonica dogmata et legem Mosaicam discrimen, adhibita est regionis docendi methodus, et allegoriae beneficio in concordiam ire iussa sunt praecepta longe diuersissima. Quod eo facilius fieri potuit, quo magis et tota Aegyptus in recipiendis et vniendis cum patria religione et cultu omnis fere orbis doctrinis ea ipsa via incessit, et Pythagorico-Platonici Alexandrini non dubitarunt, allegoria duce, peregrina dogmata suo infarcire systemati, vt suo loco dedimus probatum. Certe ab eo tempore mos ille inualuit, vt et legis Mosaicae praecepta Platonico habitu induerentur, et sanctis viris, sapientiae nomine inter Hebraeos illustribus, Platonicae affingerentur sententiae. Cuius rei specimina ex Philone haurire potest, qui mediocrem in his cognoscendis rebus industriam ponere cupit. Luculentum vero exemplum auctor libri sapientiae Salomonis exhibet, qui Platonicae philosophiae dogmata Salomoni supponere, et pro veteri Hebraea sapientia venditare non erubuit. Qua de re paulo plenius disseremus.

Liber sapientiae Salomonis.

§. XIII. Esse librum sapientiae ab ipso Salomone Hebraico idiomate conscriptum, et posterioribus temporibus a Salomoneae disciplinae studioso in Graecam linguam conuersum, praeter alios quosdam, qui inter libros sacra regula pro diuinis habitos eum referunt [k], ea, qua pollebat, eruditione probatum fuit vir illustris et veterum doctrinarum apprime peritus NICOLAVS HIERONYMVS GVNDLINGIVS [l], alia sine dubio, vt erat philosophiae Alexandrinae callentissimus daturus, nisi παραδοξοφιλία quaedam hanc ei opinionem persuasisset. Cuius rationes vt heic loci examinemus [m], eo minus opus est, quo magis tota hypothesis sua mole curruit, si haec vnica admoueatur machina, manifesta in eo libro deprehendi Platonismi Alexandrini vestigia. Quod cum alio loco ita demonstrauerimus [n], vt certi simus, nihil esse, quod veritatis cupidum in hac veritate agnoscenda remorari possit, rem, quantum licet, paucis tantum conficiemus. Neque vero praesidium huic sententiae quaerendum esse a scriptoris conditione putamus, quem Philonem alii [o], quidam non hunc, sed seniorem eiusdem nominis [p], Platonicis quoque praeceptis imbutum, esse statuunt: hos enim falli dubium non est, nec errant, qui

k) Vid. quos laudat I. MOLLERVS Homonymoscop. p. 255.

l) Obs. Hal. T. V. obs. 13. quam obseruationem eius esse ipse fassus est, Hist. philos. mor. P. I. p. 73.

m) Conf. WERENSDORF. pec. diss. Wit. 1702. et quos laudat WOLFIVS Bibl. Hebr. Vol. I. p. 974. Vol. II. p. 199.

n) Pec. diss. de vestigiis philosophiae Alexandrinae in libro sapientiae, Misc. Berolin. inserta.

o) HIERONYM. praef. ad librum sapient.

p) Vid. MOLLER l. c. KORTHOLT. de can. S.S. c. XIII. p. 278. seqq. B. BVDDEVS Hist. phil. Ebr. p. 76. VOSSIVS de LXX interp. p. 396.

qui auctorem anonymum esse fatentur, at talem, qui Graecanicam sui temporis eruditionem et eloquentiam didicit. Illius enim vestigia adeo luculenta auctor expressit, quibus ad mores, consuetudines et dicendi rationem in scholis rhetorum Graecorum se attemperauit, vt merito mirandum sit, potuisse hunc librum viros doctos et acutos ad Salomonem auctorem referre, et pro foetu sapientiae Hebraeae, et argumento interno et cultu externo toto coelo diuersae, venditare. Quamuis enim Salomonea praecepta haud pauca scripto huic suo auctor interspersferit, eruditionem quoque eam adhibuerit, quae in domesticis quoque gentis Iudaicae monumentis cum laude erat versata, tantum tamen abest, vt a gentilis philosophiae, sensim eo tempore inter Iudaeos inualescentis dogmatibus recipiendis suaeque tractationi inserendis abstinuerit, vt luculenta potius eius vestigia reliquerit. Cuius vt exempla aliquot ex multis, quae alibi produximus, afferamus, ecce mox in limine libri [q] *spiritum Domini terrarum orbem replere* dicit, *et omnia continere.* Vbi caue eam diuini spiritus omnipraesentiam intelligas, quam laudauit diuinus psaltes [r]; addit enim, hunc spiritum *συνέχειν τὰ πάντα*, quae Platonica vox est, ab anima mundi desumta, quae per omnem mundum se diffundit, eumque rationibus substantialibus continet, tanquam formale eius vinculum. Spiritum enim S. et animam mundi idem esse ex eo tempore inter Iudaeos quoque inualuit, quo purissimis diuinae doctrinae fontibus turbidae gentilium errorum lacunae immistae sunt [s]. Hanc vero animam cuncta constituere et continere, TIMAEVS LOCRVS [t] Pythagoram secutus docuit, a cuius sectatoribus in Aegyptum delatum dogma inter Iudaeos tandem disseminatum est, vnde PHILO [u] quoque spiritum diuinum per omnem mundum diffusum implere omnia dixit. Hinc in describendis spiritus diuini attributis, adeo manifestis Pythagorico-Platonicorum phrasibus auctor vtitur, vt ignorare prorsus, quid sit Pythagoricum, quid Platonicum, censendus sit, qui non manibus palpat, ex hac schola eas haustas esse. Dicit enim [x], esse spiritum illum sanctum, siue sapientiam illam, quae ex Deo progreditur, *πνεῦμα νοερὸν, μονογενὲς, πολυμερὲς, λεπτὸν, εὐκίνητον, spiritum intelligibilem, vnius generis*, vel potius *vnigenitum, et tamen per multas partes se communicantem, subtilissimum, facileque mobilem.* An haec Spiritui S. Hebraeorum magis conueniant, quam animae mundanae Pythagoricorum et Platonicorum, lectoris relinquimus iudicio, id modo addentes, non posse vllo colore pro Salomoneo dogmate vendi, sed aperte gentilem scholam olere, quod addit: *Πάντων χωρεῖν πνευμάτων νοερῶν, καθαρῶν, λεπτοτάτων.* Ponere enim haec verba spiritum istum sanctum, siue sapientiam

q) c. I. 7.

r) Ps. CXXXIX. 1.

s) Conf. MOSHEM. ad CVDW. Syst. int. c. IV. §. 36. p. 657. Inst. hist. Christ. mai. Sec. I. c. V. p. 430. seq.

t) Opusc. myth. GALEI p. 545.

u) De gigant. opp. p. 287.

x) c. VII. 22.

entiam essentialem fontem spirituum omnium, ex eo emanantium, et in eo subsistentium, longe clarissimum est, et spirituum quoque intellectualium, purorum, et leuissimo siue subtilissimo vehiculo amictorum doctrina, nunquam in scholis Hebraeorum, ante intrusa dogmata Pythagorico-Platonica innotuit. Quae cum ex orientali quoque philosophia hanc de spiritibus ex primis Deitatis emanationibus effluentibus assertionem auxisset et comsisset, tandem Iudaeis a simplicitate sanctiori patriae philosophiae deficientibus, hanc animam mundanam commendauit: Aliud Platonicae philosophiae specimen deprehenditur his verbis [y]: *ἔκτισε Θεὸς εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα καὶ σωτήριοι αἱ γενέσεις τȢ κόσμȢ, καὶ Ȣ̓κ ἔστι ἐν αὐταῖς φάρμακον ὀλέθρȢ, Ȣ̓δὲ ᾅδȢ βασίλειον ἐπὶ τῆς γῆς, condidit Deus, vt reuera essent omnia et salutares fecit generationes, neque est in iis venenum perniciei, nec inferni regnum in terra.* Opponi haec verba errori apud orientales recepto, et a Platonicis, vt ex PLOTINI *disputationibus contra Gnosticos* liquet, valde reiecto, inesse mundo ex naturali eius generatione et origine malum, quilibet videt. Ast hunc rationibus oppugnat auctor prorsus Platonicis, et, mundum bonum factum esse, demonstrat primo, quia mundus *εἰς τὸ εἶναι* propter essentialia siue intelligibilia principia conditus iisque vt reuera esset, superstructus est, secundo, quia in condendo mundo Deus rationibus vsus optimis, eum fecit bonum; tertio, quia mali et destructionis principium non in illo est, nec *ᾅδης* siue corruptionis locus in terra, sed extra terrae complexum eius sedes quaerenda. Vnum PLATONIS *Timaeum* [z], vel PLOTINI etiam disputationem laudatam legere oportet eum, qui haec Platonice dici, vult intelligere. In illo enim eadem res disertis verbis traditur; in his illa aduersus orientalium errores luculenter defenditur. Vtrumque antecessit TIMAEVS [a] Pythagoricus philosophus, idem dogma tradens, bonum esse, ex consilio creatoris mundum. Sed et tertium addimus locum, quo auctor ita manifesta Platonismi vestigia reliquit, vt omni contradictione euidentius sit, eum Graecanicam philosophiam fuisse secutum. Ita enim nobis Salomonem diuinae sapientiae habitu *Θεοδότῳ* instructum inducit loquentem [b]: *αὐτὸς γάρ μοι ἔδωκε τῶν ὄντων γνῶσιν ἀψευδῆ, εἰδέναι σύστασιν κόσμȢ καὶ ἐνέργειαν στοιχείων, ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσότητα χρόνων, τρόπων ἀπαλλαγὰς καὶ μεταβολὰς καιρῶν, ἐνιαυτῶν κύκλȢς, καὶ ἀστέρων θέσεις, φύσεις ζώων καὶ θυμȢ̀ς θηρίων, Πνευμάτων βίας καὶ διαλογισμȢ̀ς ἀνθρώπων, διαφορὰς φυτῶν καὶ δυνάμεις ῥιζῶν.* Habes hic, lector, et voces ex intima philosophia Graecanica, maxime Platonica, desumtas, et encyclopaediae, qualis eo tempore Alexandriae obtinuit, breuem adumbrationem, et dogmata Graecanica, consistere sapientiam in earum rerum notitia, quae tum summo in Platonicorum scholis loco habebantur. In eo enim versabatur auctor praeiudicio, Grae-

y) c. I. 14.
z) pag. m. 458.
a) Opusc. myth. p. 545.
b) c. VII. 17.

Graecae philoſophiae circulum, qualis tunc obtinuit, eſſe verum ſapientiae compendium, adeoque Salomonis ſapientiam ad eandem ideam effingendam eſſe; hinc metaphyſicam ei ſiue dialecticam Platonicam circa notitiam τῶν ὄντων, id eſt idearum verſantem, logicam, ratiocinationes hominum diiudicantem, phyſicam de natura animalium et virtutibus plantarum atque radicum ſollicitam, mundi etiam ſyſtema et harmoniam explicantem; porro aſtronomiam, ſiderum curſus et poſitiones enarrantem, et chronologiam annorum periodos dimetientem tribuit. Quod ſi quis Salomoneum eſſe putet, eum rogamus, vbi τῶν ὄντων γνῶσιν, idearum ſiue intelligibilium ſcientiam in ſcholis Pythagorico-Platonicis famoſiſſimam, rex ſapientiſſimus vnquam tradiderit? eamque primo in ſapientiae diuinae indice poſuerit loco, quod tamen PLATONEM [c] et ſequaces feciſſe eſt notiſſimum. Certe non intelligibilium ſcientia, ſed timor Domini Salomoni cardo omnis ſapientiae eſt. Poſſent his adiici plura, niſi inſtituti noſtri memores breues nos hoc loco eſſe deceat, quare illa legenda ſunt, ſi tanti videbuntur, quae alibi prolixe ſatis et ex inſtituto de hac re fuimus commentati. Vnum tamen locum praeterire non poſſumus, eo quod momentum in hac noſtra tractatione aliquod habet. Ait ſcriptor ὑποβολιμαῖος de ſapientia diuina [d]: ἀτμὶς γάρ ἐςι τῆς Θεῦ δυνάμεως, καὶ ἀπόῤῥοια τῆς τῦ παντοκράτορος δόξης, ἀπαύγασμα γάρ ἐςι φωτὸς ἀϊδίυ. *Eſt ſpiratio diuinae virtutis et emanatio gloriae omnipotentis numinis, radius reſplendeſcens diuinae lucis.* Satis manifeſte hic locus prodit, conſcriptum fuiſſe hunc librum, poſtquam metaphyſica Cabbaliſtica ex orientalium et Platonicorum ſcholis inter Iudaeos caput extulit. Illa enim ex emanatione primogeniti, ex infinito diuinitatis lumine, ſiue ex Adam Kadmon per Sephiroth ex Haenſoph, cuncta deduxit. Aſt deſumta haec fuiſſe ex ſyſtemate emanatiuo philoſophiae orientalis Pythagorico-Platonicis dogmatibus attemperato infra luculenter docebimus. Hic id modo ad loci huius illuſtrationem notamus, manifeſta eſſe, gentilis huius philoſophiae, qualis in vtraque ſchola perſonuit, veſtigia. Orientales enim, vt *ſuperiori libro* demonſtratum, tradebant, ἔννοιαν ſiue ſapientiam diuinam, tanquam virtutem quandam ſubſtantialem, naturamque immutabilem et aeternam, quam αἰῶνα vocabant, ex omnipotentis numinis ſinu et pleromate diuinae lucis velut radium e ſole effluxiſſe, et huius infiniti luminis gloriam in emanationibus ex ſe productis referre, perque eam homines ad veram γνῶσιν eſſe reuocandos: Platonici autem Alexandrini ſyſtema illud aeonum ſiue emanationum intra trinitatis Platonicae cancellos reſtringentes, vt ex PLOTINO [e] patet, mentem diuinam ſiue ſapientiam ex infinito Deo, illo principio ſuperiore, tanquam radium ex ſole profluxiſſe et emanaſſe, ſuaque luce cuncta inferiora complere docebant. Qua de re PLOTINI [f], et IAMBLICHI [g] loca excutienda

c) Loca produximus in Hiſt. phil. de ideis Sect. I. §. 4. p. 35. §. 6. p. 86. p. 115. d) Ib. v. 25.

e) loc. cit. f) Enn. V. L. I. c. 6. p. 487. g) De myſt. Aegypt. Sect. VIII. c. 2. p. 158.

enda fuademus. His cum et verbis et fenfu omnino concinat libri fapientiae Salomonis auctor, quis porro dubitabit, inepte ad ipfum Salomonem hunc librum referri, et prodiiffe auctorem, Graecanicae eruditionis non ignarum ex fchola Pythagorico-Platonica iam tum accommodatione ad orientalia placita adulterata, vel ex Cabbaliftarum quoque fomniis quaedam haufiffe? Quae omnia exemplo iam effe poffunt, qua ratione philofophia gentilis non tantum quoad methodum allegoricam, verum etiam quoad dogmata potiora in Iudaicam doctrinam irrepferit.

§. XIV. Ex dictis intelligi poteft, qua ratione in Aegypto diuinioris doctrinae puritas fenfim apud Iudaeos deprauari, et tritico admifceri lolia coeperint, traditioni quadam orali excogitata. Nempe poftquam femel humani ingenii tricas Iudaei deguftauerant, quae infignes fapientiae thefauros et arcanam quandam de Deo diuinisque rebus fapientiam pollicebantur, facile fuit venerando traditionis nomine noua et peregrina dogmata introducere, et allegoriarum machinis ex legis litera, tanquam ex cortice ea placita deducere, de quibus nec Numen fanctiffimum, nec vates diuinus vnquam cogitauit. Non errant itaque, qui huius myfticae interpretationis legis, quae cuncta in arcanos detorquet fenfus, origines ad ea tempora referunt, quibus allegoriae ftudium inter Iudaeos innotuit, et ex facra et fymbolica Aegyptiorum methodo ad hos peregrinos incolas transmigrauit. Id quod mature, et fortaffe adhuc Ptolomaei Philadelphi tempore factum effe, ex fupra dictis recte coniicitur, nifi fallant nos veterum narrationes. Quarum tamen quaecunque demum fides fit, illud certum eft, Therapeutarum focietatem eo tempore, quo eius hiftoriam Philo confcripfit, non tantum folitam fuiffe legem ita fymbolice explicare, fed et conftanter afferuiffe, quod hunc interpretandi morem a maioribus fuis acceperit: ex quo concludimus, cum ipfo focietatis huius ortu hunc quoque allegoriae adhibendae morem, et cum eo audaciam intrudendi in facra dogmata peregrina placita originem fumfiffe. Philonis autem aetate nouam hanc docendi rationem, quae Aegyptiorum methodum legi admouit, et philofophiam exoticam domefticis principiis immifcuit, iam magnopere floruiffe, fcripta eius abunde teftantur. Ex Aegypto vero hanc peruerfam docendi et philofophandi rationem in Palaeftinam quoque translatam fuiffe, IOSEPHVS [b] teftis omni exceptione maior eft. Quo loco cum traditionis ftudium eam aliquamdiu compefcuiffet, tandem poft vrbis Hierofolymae excidium gentisque difperfionem, femper ad difficiliores nugas delabentibus Iudaeorum ingeniis, magis magisque fimbrias dilatauit, et arcanam fimul illam metaphyficam ifto integumento quafi munitam mire propagauit. Qua de re, cum infra de origine et progreffu philofophiae Cabbalifticae acturis ex inftituto differendum

Aegyptiaca philofophia quomodo ad Iudaeos in Palaeftinam traducta?

b) Prooem. antiq. Iudaic. p. m. 3.

dum sit, hic nihil amplius addimus. Ex dictis vero de virorum doctorum variis de Cabbalae inter Iudaeos Aegyptiacos origine sententiis iudicium ferri potest; ex quibus IACOBVS BASNAGIVS [i], Aegyptiacam mythologiam et symbolicam docendi rationem, quae in hieroglyphicis obtinuit, fontem eius esse dixit, aliorumque assensum meruit [k]; Ven. REIMMANNVS [l] autem philosophiam potius Orphicam et Pythagoricam matrem huius pulli dicendam esse contendit. Vtrumque enim virum eruditissimum recte statuere, nec sibi inuicem eos contradicere, ex allatis facile iudicari potest; praecipue cum Basnagius de docendi modo, Reimmannus de doctrina, illa methodo propagata loquantur, quorum illum ab Aegyptiis, hanc ex Pythagoricorum schola, sed non tam Orphicis, quam Zoroastrianis siue orientalibus placitis adulteratam originem cepisse detegendae infra Cabbalisticae philosophiae origines planum facient.

Aristobulus.

§. XV. Postulat a nobis hic ordo dicendi, vt, cum ad Aristobuli tempora origines introductae inter Iudaeos Aegyptum inhabitantes philosophiae gentilis retulerimus, illius quoque hic historiam enarremus. Ea vero valde impedita et multis virorum doctorum disputationibus obnoxia est, ex quibus tamen, quae vero videntur propiora, paucis seligemus. Tradunt nempe veteres vixisse Aristobulum sub Aegypti regibus Ptolomaeis vel Philometore vel Euergeta II. et vnius ex illis praeceptorem fuisse. Qua de re tamen post alios maxime dubitauit V. C. HVMFREDVS HODY [m]. Fuisse autem in Aegypto Aristobulum quendam Ptolomaei praeceptorem ex epistola Iudaeorum Palaestinae ad Iudaeos in Aegypto habitantes, quae *in secundo Maccabaeorum libro* [n] legitur, apertum est. Quam quidem suppositionis suspectam esse putat Cl. Hodyus, sed nulla idonea ratione suffultus. Cum vero ex veterum testimoniis pateat, vixisse Aristobulum in Aegypto, et apud regem fuisse gratiosum, non inepte EVSEBIVS [o] iudicasse censendus est, fuisse hunc Aristobulum illum, qui Ptolomaeo Philometori librum suum inscripsit. Ast his obiiciuntur temporum notationes, quae obstare videntur, quo minus, Aristobulum sub Ptolomaeo Philometore vixisse dici queat. Nempe epistola illa scripta est anno CLXXXVIII, quo loco aeram Seleucidarum intelligi, qua Iudaei Graecorum sub imperio vsi sunt, notum est. Hanc si sequimur, annus is incidit in annum ante restitutam per Christum salutem CXXXIV. Ptolomaeus Philometor autem imperii habenas suscepit ante N. C. CLXXXI [p]. Ex his iam concludunt viri illi docti, aut alium esse Aristobulum, cuius mentio fit in illa

i) Hist. des Iuifs L. III. c. 16. p. 395.

k) BVDDEVS diss. de moderamine inculpatae tutelae adiecta nouae editioni introd. in hist. phil. Hebr. p. 581. conf. RICH SIMON Hist. crit. V. T. L. I. c. 7. p. 44. seqq.

l) Hist. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 4. p. 344. seqq.

m) De text. original. L. I. c. 10. qui ea in re SCALIGERI ad Euseb. dubitationibus commotus est.

n) c. I. 10. seqq.

o) Praep. eu. L. VIII. c. 9. p. 375.

p) Conf. PETAV. ration. temp. L. II. c. 9. p. m. 283.

illa Iudaeorum epiſtola, aut falſum eſſe, quod veteres dicunt, ſub Philometore vixiſſe Ariſtobulum, et ad recentiora eum tempora eſſe reiiciendum, eo quod a tempore illo, quo regnum ſuſcepit Philometor, ad epiſtolae illius tempus anni effluxere fere L, qua aetate Philometor iam fatis erat functus. Verum duplici ratione ad has difficultates tollendas, reſponderi poteſt. Aut enim dicendum eſt, vſum quidem fuiſſe Ptolomaeum Philometorem Ariſtobuli inſtitutione; illo vero fatis functo, honoris cauſſa eum regii praeceptoris titulum etiam ſub eius ſucceſſore retinuiſſe, et profecta iam aetate fuiſſe, cum illa epiſtola ad Iudaeos Aegypti incolas exararetur; qua ratione difficultates has tollit BASNAGIVS [q], aut cum FABRICIO [r] ſtatuendum, habuiſſe eum diſcipulum Ptolomaeum Euergetam II. qui Phyſcon a corpore obeſo dictus fuit, fratrem Ptolomaei Philometoris, eo tempore, quo regno nondum erat admotus, eo vero in ſolio regio collocato titulum regii praeceptoris fuiſſe conſecutum. Quamcunque ex his opinionem eligas, nulla erit neceſſitas ſtatuendi, quod laudati viri eruditi volunt, duos a veteribus confundi Ariſtobulos, Peripateticum et Iudaeum, et commentitiam eſſe dictam Iudaeorum epiſtolam. Veteres enim ſi audimus, legis Moſaicae explanationem conſcripſit, regique Ptolomaeo dedicauit. Ita quidem CYRILLVS [s], Chronicon paſchale [t], Anatolius apud EVSEBIVM [u], et HIERONYMVS [x]. Fuiſſe autem hunc Ptolomaeum Philometorem, dicti Chronici Paſchalis, et EVSEBII [y], atque CLEMENTIS ALEXANDRINI [z] teſtimoniis conficitur. Quae tamen tanti non videntur HODVO, vt non, ſuppoſita fuiſſe Sec. II poſt C. N. Ariſtobulo ea ſcripta, quae ſub eius nomine ambulant, iudicandum eſſe cenſeat, quo tempore libros ſupponendi morem fuiſſe frequentiſſimum annales teſtantur. Vrget vir doctus, Ioſephum tam celebrem nationis ſui hominem non omiſſurum fuiſſe, ſi eius ſcripta ante ſua tempora innotuiſſent: ſuſpecta eſſe Euſebii et Clementis teſtimonia, eo quod parum accurationis prodant in huius hominis temporibus notandis. Clementem enim, qui ſub Philometore eum vixiſſe tradit, alio loco [a] Philadelphi temporibus adſcribere; vnde conijcit laudatus criticus, eos, cum librum vidiſſent Ariſtobuli nomine Ptolomaeo inſcriptum, exſculpſiſſe inde Ptolomaeum Philometorem, cum veriſimile ſit, ſub vltimis Ptolomaeis, et forte poſt Ioſephum illum vixiſſe. Verum infirmas prorſus eſſe rationes viri celebris, et ad euertendum veterum teſtimoniorum concentum parum idoneas, quilibet videt. Quamuis enim apud Clementem Alexandrinum aut memoriae aut calami vitio, aut, quod veriſimilius ſuſpicamur, librariorum incuria pro Philometore vel Euergeta II, poſitus ſit Philadel-

q) Hiſt. des Iuifs L. III. c. 6. §. 5. p. 404.
r) Biblioth. Graec. Vol. II. p. 280.
s) Adu. Iulian. L. IV. p. 134.
t) Ad Olymp. CXLIV. p. 178.
u) Hiſt. eccleſ. L. VII. c. 32.
x) Chron. ad Olymp. CLI.
y) Praep. l. c.
z) Stromat. L. I. p. 342.
a) l. c. L. V. p. 595.

phus, hoc tamen reliquorum fidem non euertit. Caeditque propria vineta Hodyus, qui ita concedit, vixisse tamen Aristobulum sub Ptolomaeo quodam, non vero Seculo demum post C. N. secundo, quo tempore ipse floruit Clemens, qui vix decipi potuit, vt scripta suo tempore demum enata ad antiquiora referret. Ea quoque, quae de Aristobulo tradunt veteres, qui allegoriarum ei studium tribuunt, isti aetati conuenire, ex iis, quae in antecedentibus diximus, manifestum est. Studium enim hoc allegoriarum Sec. II ita iam adultum erat inter Iudaeos, vt ex hoc vno momento antiquiora esse Aristobuli, quam Hodyus putat, tempora, iudicari par sit. Quae vero a Iosephi silentio adducitur ratio eo minus valet, quo magis a negatiuo eiusmodi argumento raro firmam duci posse conclusionem constat, et eadem illatione sequeretur, non vixisse alios viros celebres, quorum Iosephus non meminit. Quod quam infirmum sit atque frigidum, nemo non videt. Verum maxime obstabat Hodyo Aristobuli testimonium, quod confectam LXX viralem versionem Ptolomaei Philadelphi iussu et auctoritate tradit. Quod aliter remoueri non posse putabat vir doctus, quam si supposita esse, quae de Aristobulo dicuntur, omnia assereret. Secutus est eius opinionem Cel. LENFANTIVS [b]. Ast, quod pace magnorum virorum, quorum post fata merito immortalis est memoria, dicimus, admodum falluntur, et concedi omnino potest atque debet, Aristobulum illo tempore vixisse, neque tamen inde inferendum est, vera esse, quae de illius versionis auctoritate et origine regia dixit. Sufficit enim ad eleuandum eius testimonium et denegandam ei fidem, si moneatur, secutum fuisse Aristobulum, Graecanicorum in Aegypto Iudaeorum facile principem et antesignanum, communem gentis suae iactantiam, et praeiudicio nationis occupatum, sapientiam Graecam a Iudaeis deriuare voluisse, id quod de eo testatur CLEMENS ALEXANDRINVS [c]. Cui scopo vt inseruiret, legem eiusque, quam Iudaei in Aegypto moliti sunt, interpretationem, a Iudaeis ad gentes iussu et auctoritate regis Ptolomaei Philadelphi peruenisse, in scriptis disseminauit, vt ita, cum gentis suae gloriae inseruiret, tum versionem hanc priuato Iudaeorum consilio susceptam et Iudaeis Palaestinam inhabitantibus exosam tueretur, atque contribulibus suis commendaret. Ex hoc enim sole meridiano clarius est, plane nihil valere Aristobuli testimonium ad confirmandam Aristeae historiam, quamuis concedamus, eum inter Iudaeos in Aegypto sub Ptolomaeo Philometore vixisse, et pro hac fabula testimonium dixisse. Etsi vero Aristobulum ista aetate vixisse est verisimillimum, falluntur tamen sine dubio CLEMENS ALEXANDRINVS [d] et Anatolius apud EVSEBIVM [e], quorum ille sub Philadelpho ponit, hic ex LXXII interpretum numero ab Eleazaro pontifice ad regem missorum fuisse tradit. Apud Clementem enim vel

b) Biblioth. German. T. II. p. 134. seq.
c) L. I. p. 305.
d) L. V. p. 595.
e) Praep. L. VIII. c. 32.

vel calami vel librariorum errorem esse supra iam innuimus, eo quod alio loco eum sub Ptolomaeo Philometore vixisse dicat. Anatolii vero testimonium vt in tuto ponant viri quidam docti [f], duos nobis Aristobulos propinant, quorum vnus sub Ptolomaeo Philadelpho viuens, ex LXX interpretum numero fuerit, licet in Aristeae historia eo nomine non occurrat, cuius caussam esse coniiciunt, quod more temporis illius praeter Graecum nomen Hebraicum quoque gesserit, et sub eo ab Aristea fuerit enumeratus: alter is sit, quem sub Ptolomaeo Philometore ponunt veteres. Nobis vero vnius Anatolii testimonium tantum non videtur, vt inuitis veteribus, quibus duo Aristobuli in regis Aegypti aula noti ignorantur, praeter hunc, de quo agimus, alius quoque Aristobulus excudatur: quae ratio soluendi difficultates et in concordiam redigendi veterum testimonia, multos nobis errores in historia literaria veterum peperit. Quare malumus simpliciter Anatolium erroris arguere, in quem ex temporum confusione, praesertim ex versionis illius commendatione ab Aristobulo facta, exque gratia, qua in aula Ptolomaeorum gauisus est, incidere potuit, quam duos sine necessitate Aristobulos effingere [g]. Fuisse autem Aristobulum ex eorum Iudaeorum genere, quibus in Aegypto philosophia Graeca placuit, veteres testantur. Teste enim EVSEBIO [h] ad domesticam philosophiam, qua mysticam illam siue Cabbalisticam et allegoricam intelligi ex supra dictis notum est, Aristotelicae philosophiae studium adiunxit. Prius etiam ORIGENES [i], posterius CLEMENS ALEXANDRINVS [k] testatur. Quod vero HORNIVS [l] tradit, *Peripateticam eum philosophiam omnibus modis in Iudaea propagatam voluisse, tamen parum obtinuisse*, et veterum testimoniis caret, et eorum narrationibus contradicit, quae in Aegypto Aristobulum vixisse referunt: videturque seductus fuisse Hornius ab Anatolio, eumque inter interpretes ex Iudaea in Aegyptum missos retulisse: quo tamen quoque posito, verisimile esset, eum philosophiam Peripateticam in Aegypto demum didicisse. Verum illam Anatolii relationem inter fabulas referendam esse, iam monuimus. Ceterum refert ex Aristobuli opere ad regem Ptolomaeum exarato EVSEBIVS [m] versus quosdam Orphei, in quibus et Mosis et Abrahami fit mentio. Qui versus cum apud IVSTINVM M. quoque occurrant [n], at longe aliter, et multis, quae apud Eusebium occurrunt, deficientibus, recte inde coniecerunt viri docti, Iudaeum vel Christianum aliquem vetus illud carmen Orphicum interpolasse, vt suis auctoritatem apud gentiles ex Orphici carminis testimonio quaereret [o]. Ipsum vero

f) IVL. BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 466. SCIPIO SGAMBATVS Archiu. V. T. p. 505. I. FR. BVDDEVS Hist. phil. Ebr. §. 18. p. 78. qui tamen in H. E. V. T. T. II. p. 1117. magis ad Hodyi partes inclinat.

g) Easdem rationes sequitur WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 216.

h) Praep. eu. L. VIII. c. 9. p. 375.

i) Contra Cels. L. IV. p. m. 204.

k) loc. cit.

l) Hist. phil. L. IV. c. 2. p. 229.

m) Praep. L. XIII. c. 5. p. 664.

n) Cohort. ad gentes et apolog. II.

o) CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 17. p. 347. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 171. Vol. II, p. 281.

Aristobulum huius fraudis auctorem fuisse coniecit V. C. ANDR. CHRISTIANVS ESCHENBACHIVS [p], quam tamen coniecturam improbat Cel. FABRICIVS [q]. Eruditissimus autem MOSHEMIVS [r], „non displicere sibi eam fatetur; eo quod nec ab ingenio nationis Iudaeae „haec fraus abhorreat, quam plurima eiusmodi ausam fuisse, praesertim „in Aegypto, acceperimus, quo rebus suis apud alios populos consuleret; „nec ab instituto Aristobuli remota sit, et consilio, quod totum esse fraudulentum et ad Aegypti regem decipiendum accommodatum res ipsa „doceat. Hoc enim sumsisse sibi eo loco probandum Aristobulum, quod „ipse vix ignorare potuerit, falsum esse, Graecos philosophos et poetas „a Iudaeis accepisse omnia, quaecunque sana et sapientia haberent." Quas viri praestantissimi rationes verisimilem coniecturam facere omnino fatendum est, praesertim cum ex supra dictis de Aristobuli testimonio de LXXvirali versione constet, eiusmodi fraudis et mendacii non puduisse Aristobulum, vt nationis suae gloriam apud gentiles homines extolleret, vnde mutata, quam olim fouimus [s], opinione, nulli dubitamus Aristobulum inter doctos impostores probabili coniectura referre. Ceteras hominis docti circumstantias ignoramus. Nam quod apud BVXTORFIVM [t] et BARTOLOCCIVM [u] legimus, qui R. GEDALIAM [x] sequuntur, in bibliotheca Florentina et Mantuae apud fratres Benedictinos latere in membranis Aristobuli huius opus, Philonis Iudaei scripta longe superans, tam mole quam doctrina et praestantia, recte hactenus inter incertas traditiones relatum est, et eo magis est suspectum, quod Ptolomaeo Philadelpho id inscriptum esse dicitur [y]. De patria vero Aristobuli vt hoc tandem eius historiae addamus, vetus historiae ecclesiasticae EVSEBII [z] interpres, quem Ruffinum alii, alii Hieronymum faciunt, tradit fuisse ex Paneade, quae Syriae vrbs fuit [a]. Ast cum in Graecis legatur ὁ πάνυ Ἀριστόβουλος, coniecerunt inde viri docti [b], interpretem vim vocis non assecutum, ex ea vrbem confinxisse. Scaliger autem et post eum desideratissimus nobis CROSAEVS [c] ex hac versione veteri textum Graecum emendandum esse, cum is corruptionem passus sit putant. Qua de re certi quidem nihil definiri potest, cum omnia ad coniecturas redeant: aequum tamen nobis videtur, tamdiu textum Graecum sequi, quamdiu vel ex codicibus msc. vel ex aliis veterum locis Paneade ortum fuisse Aristobulum, non demonstratur. Ceterum cum in veterum scriptis alii quoque Aristobuli occurrant, hic Iudaeus ab illis distinguendus est. Fuit enim

p) De poësi Orphica p. 148.
q) loc. cit.
r) Ad l. c. CVDWORTHI.
s) In Germ. hist. phil. opere T. IV. p. 85. Ex his vero sequitur etiam Orphica carmina iam ante C. N. fuisse huic philosopho tributa, et ex eius forte disciplina mature collecta, qua de re Tom. I. L. II. plura diximus.
t) Ad Cosri p. 33.
u) Bibl. Rabb. T. I. p. 468. conf. ESCHENBACH. l. c.
x) Schalschelelh Hakkabbala p. 104.
y) Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 281. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 815.
z) L. VII. c. 32.
a) Ita et BARTOLOCCIVS l. c.
b) VALES. ad h. l. WOLF. l. c. BASNAGE l. c. p. 401.
c) Entretiens sur diuers sujets.

enim inter ſcriptores rerum ab Alexandro M. geſtarum Ariſtobulus quidam [d], et Epicurus quoque eiusdem nominis fratrem habuit, vt ſuo loco dictum.

§. XVI. Ex Aegypto in Iudaeam progredimur, incolarum eius in ſapientiae et eruditionis ſtudio merita exploraturi, qui mature poſt reditum ex captiuitate Babylonica a priſtina ſimplicitate defecerunt, et poſt Esdrae, Zachariae, Malachiaeque, virorum Θεοπνεύστων tempora, quibus diuinis oraculis et ſanctiori, quae ex illis hauriebatur, doctrinae, honos ſuus habitus eſt, ad humani ingenii ſomnia digreſſi ſunt, cum hactenus puram ſeruauiſſent, quam a patribus acceperant, ſapientiam Hebraeam. Aliter quidem poſt FRANCISCVM IVNIVM [e] viſum GEORGIO HORNIO [f], qui ex eo iam tempore, quo Iudaei ab Aſſyriorum monarchis aliquoties in peregrinas terras iure belli traducti et peregrinae coloniae introductae ſunt, coepiſſe ſacram illam philoſophiam indelebilem maculam contrahere, populumque Aſſyriorum conuerſatione diuturna, praeſertim graui ſeruitutis tyrannide preſſum, paulatim patrios mores exuiſſe, et impietati nomen dediſſe ſtatuit, coniicitque, cum eo tempore apud Perſas et Medos praecipui nominis ſapientes Magi ab antiquiſſimis temporibus artes illicitas ſecretiſſima religione velaſſent, has praeter alia ab ipſis et Iudaeos hauſiſſe. Verum dici haec ſine ſolido fundamento, libros eos, qui poſt reditum populi ſcripti ſunt, eorumque hiſtoriam continent, legenti, eſt manifeſtum, in quibus nihil eſt, quod Iudaeos, commixtione tantum cum gentilibus et coniugiis ἀλλοφύλων notatos, eius corruptionis arguat, licet magnopere contendere nolimus, non haeſiſſe quasdam inter Iudaeos ceremonias, praeiudiciaque quaedam et opiniones exotericas apud paucos quosdam irrepſiſſe, ex Aſſyria in Palaeſtinam introductas. Ad has enim vulgi opiniones non pertinuiſſe magiam, ſed ſecretiſſima religione a magis velatam fuiſſe, ipſe Hornius recte innuit; ex quo intelligi non poteſt, quo modo hominibus patria et religione peregrinis ad haec myſteria aditus in Aſſyria patuerit. Nec meliora ſunt, quae viri quidam docti de Pythagorae et philoſophorum Graecorum aliorum conuerſatione cum Iudaeorum ſapientibus, praecipue Ezechiele et Daniele tradunt, ex qua ſuſpicari liceret, gentilem philoſophiam iam tum ad Iudaeos dimanaſſe. Quaecunque enim ea de re diſputata ſunt, nulla certitudine niti, et ne veriſimili quidem ratione valere, *tomo primo* luculenter, niſi fallimur, demonſtratum eſt, nec rerum intelligentes ſibi facile perſuaderi patientur, gentem obſtinatiſſimam, de qua Apollonius Molonis apud IOSEPHVM [g] conqueſtus eſt, ὅτι μὴ παρεδέχοντο οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ἄλλαις προκατειλημμένους δόξαις περὶ θεοῦ μηδὲ κοινωνεῖν ἤθελον τοῖς καθ᾽ ἑτέραν συνήθειαν βίου ζῆν προαιρουμένοις, *quod a Iudaeis non admittantur, quicunque diuerſis de Deo opinio-*

Philoſophiae fata in Iudaea.

d) Vossivs de hiſt. Gr. L. I. p. 55. Fabric. Bibl. Gr. Vol. II. p. 210.

e) Ad Tobiae c. I.

f) Hiſt. phil. L. IV. c. 2. p. 227.

g) Contra Apion. L. II.

opinionibus essent impliciti, *nec consuetudo ineatur cum iis*, *qui aliam viuendi rationem essent amplexi*; cum Graecis philosophis suam doctrinam communicasse eorumque ex parte recepisse placita. Sane Iudaicae historiae annales consulentibus certum esse putamus, opiniones a lege deuiantes et vel a peregrinis acceptas vel propria ingenii luxuriantis audacia et καινοφιλίᾳ excogitatas, post captiuitatem demum Babylonicam inualuisse, et humana diuinis praetulisse, sectis quoque et dogmatum diuortiis dedisse occasionem, ex quo nempe vaticinia desierunt, et lux coelestis qua hactenus per vates diuinos collustratus fuit, deserere populum ingratum coepit. Tum enim et traditionis oralis praetextu nugae doctorum difficiles et inutiles introductae, et domesticis placitis gentiles quoque errores et consuetudines peregrinae admixtae sunt. Id quod ab eo potissimum tempore accidit, quo post Alexandri M. mortem et diuisum inter amicos eius imperium, cum hi acceptorum regnorum fines bellis dilatarent magnis et cruentis, Iudaica quoque gens, quae IVSTINO [g] teste, hactenus cauerat, ne cum peregrinis commisceretur, hancque auersionem a conuersatione cum gentilibus in disciplinam religionemque conuerterat, propius cum victoribus consuescere coacta est. Cumprimis id factum esse, cum Aegypti rex Ptolomaeus Lagi, et Syriae rex Seleucus Nicanor gentem hanc bello premerent vehementi et graui, libertatique eius insidias struerent, iugum quoque haud semel collo eius imponerent, annales Iudaeorum conqueruntur [h]. Tum enim vt plerumque fieri solet, euenit, vt victores victos in consuetudines, opinionesque suas transire manumque dare peregrinis ceremoniis cogerent, saltem attemperandi domestica ad victorum placita occasionem exhiberent. Cuius testimonium auctor primi Maccabaeorum libri [i] affert, narrans, iussisse Antiochum Epiphanem, abrogatis omnibus legis diuinae ceremoniis cultuque domestico, ἀλλάξαι πάντα τὰ δικαιώματα, qua voce totam cultus et diuinioris doctrinae, cui ille innititur, rationem intelligi eiusque ad gentilis theologiae modum emendationem praecipi, res ipsa docet [k]. Qua in re licet et manu et sanguine resisterent haud pauci, et mutatio legis sanctae genti in se pertinaci, at diuinis praeceptis religione vinctae persuaderi non posset, inuenti tamen sunt quidam, qui ad aucupandam victoris gratiam patrios ritus, opiniones et traditiones ita gentilibus attemperauerunt placitis, vt non potuerit non inde magna exoriri corruptio. Quod cum in Aegypto dudum iam obtinuisset, illius autem regionis imperantes Iudaicum quoque populum in Iudaea subegissent, factum inde est, vt Aegypti placita et mores, quos Iudaei ibi habitantes induerant, contribulibus quoque eorum Palaestinam inhabitantibus se commendarent, maxime vero arcana illa diuina tractandi docendique methodus sensim quoque inualesceret.

g) L. XXXVI. c. 2.
h) Legenda Maccabaeorum historia et IOSEPHVS antiq. Iudaic. L. XII. seqq.
i) c. I. 49.
k) Conf. IOSEPH. l. c. c. 7. p. 409.

fceret. Difplicuit non fine graui cauffa res ifta fenioribus populi, qui patriae legi atque inftitutis ita derogari, et euerfionem minari iftam contaminationem doctrinae domefticae pulchre peruidebant: his acceffit innatum genti erga peregrinos quosuis odium, et introducta atque in religionem verfa feparatio ab omnibus fere populis, ambitio quoque ftulta, qua fuam fapientiam adeo omnis terrarum orbis eruditioni praetulit, vt non dubitauerit [l] eam *fpicilegium et velut angulum in agro relictum a Iudaeorum fapientibus* appellare [ll]. Vt igitur glifcenti malo, quod genuiffe Aegyptiacas fynagogas querebantur, obicem ponerent, eo tempore, quo Ariftobulus et Hyrcanus inter fe de regno difceptabant, fanxere, ארור ארם שלמד בנו חכמת יוונית *maledictus efto, quisquis filium fuum fapientiam Graecanicam edocet* [m]. Occafionem legis huius ita narrant Iudaei [n]: *Cum bellaret inter fe familia Afmonaea, Hyrcanus erat intra Hierofolymas obfeffus, atque Ariftobulus, erat extra. Obfeffi indies in arcula fune demiffa nummos dimiferunt, atque ii qui extra erant, facrificia quotidiana inde coëmerunt, quae furfum ab iis intus funt retracta. Erat inter obfidentes quidam, doctrina Graeca inftructus, qui dixit: quamdiu illi liturgiam templi fic praeftant, in manus veftras non tradentur. Poftero ergo die ifti nummos demiferunt, atque hi porcum iis remiferunt. Cum a porco iam furfum tracto peruentum effet ad medium muri, vngulas muro infixit, et quaffata eft terra Ifraëlitica. Eo tempore dixerunt: maledictus fit, qui alit porcos, maledictus fit, qui filium fuum docet fapientiam Graecanicam.* Fabulam autem effe, vel ex folo narratiunculae ineptae et nugacis argumento conftare poteft, nec filuiffet, qui hanc obfidionem fufe narrat IOSEPHVS [o] rem memorabilem, fi ita contigiffet. Vnde coniicimus, eam ad ignominiam parti alteri inurendam tanquam fcomma aliquod Iudaeis inuifum, excogitatam fuiffe, vt hodie quoque fieri folet, vbi Iudaei porcorum opprobrio vexantur. Aliud etiam loquuntur ipfae Iudaeorum narrationes, quae iam inualuiffe fub Hyrcano eiusque filio Iannaeo Alexandro doctrinam Graecam, et philofophiam illam arcanam ex gentilibus fontibus hauftam tradunt. Dabimus lectori narrationem R. IEHVDAE LEVI, libri *Cofri* auctoris [p], eo quod rem admodum notabilem exponat, pauloque luculentius metaphyficae arcanae in Iudaea origines referat. Ita vero ille: „Poft hunc inter Iudaeos eminuerunt Iehuda ben Tabbai, et Simeon „ben

l) Multa hic doctiffime cumulauit B. ZELTNERVS in diff. I. de eruditis feminis ex gente Hebraea §. 16. p. 23. feqq. qui cum his conferri meretur.

ll) Conf. Act. philof. Vol. I. p. 614.

m) Paffim in Gemara Babylonica haec formula occurrit, in Menachoth f. 64. Baua Kamma f. 82. Sota f. 69. conf. WAGENSEIL. ad Sotae l. c. Otium Vindel. Melet. I. §. 4. not. l. p. 16.

n) Ex marg. add. libri Menachoth l. c. adducunt narratiunculam WAGENSEIL. l. c. p. 967. LIGHTFOOT. Hor. Hebr. ad Matth. VIII. 30. T. II. opp. p. 308. SCHVDT. memorab. Iudaic. L. VI. c. 15. §. 5. p. 260.

o) L. XIV. c. 8. p. 473.

p) P. III. p. 240. locum hunc quoque refert R. MARDOCHAI de Karaeis c. 3. p. 26. edit. Wolf.

„ben Schetach, eorumque collegae. Horum temporibus incepit secta „Karaeorum, propter quidpiam quod contigit inter sapientes et Iannaeum „regem, qui fuit e sacerdotibus (Hasmonaeorum,) et matrem habuit su„spectam, quasi ex illegitimo coniugio nata esset q. Hoc ei quidam e „sapientibus tacite exprobrans, dixit ad eum: Iammai rex sufficiat tibi co„rona regni, relinque coronam sacerdotii semini Aharonis. Vnde con„suluerunt ipsi socii et collegae eius, malis afficere sapientes, eos „perdere et in exilium relegare, et occidere. Quibus ille: quum sapi„entes perdiderimus, a quo discemus legem? illi regesserunt: ecce ha„betur lex scripta, qui vult, veniat et discat, neque est, quod sollicitus „sis de lege orali. Itaque assensit, et morem gessit verbis ipsorum in exi„lium relegando sapientes, inter quos etiam fuit Simeon filius Schetach, „qui fuit eius gener. Sic Rabbinorum dignitas destructa fuit ad tempus „aliquod, laboraruntque conseruare legem suo ingenio et suis ratiocina„tionibus, sed non potuerunt, donec ex Alexandria reuocatus fuit Si„meon ben Schetach, et eius discipuli, et cum eo Cabbala seu traditio „oralis pristinum suum vigorem recuperauit." Eadem alii quoque Iudaei Rabbanitae, quos nominat BVXTORFIVS r, et ex Karaeis R. MARDOCHAI s narrarunt: adduntque dicti doctores Iudaici; dedisse hoc occasionem Karaeorum sectae, quod posterius tamen verisimile non esse ex dicendis constabit, eo quod isto tempore sectae Pharisaeorum et Sadducaeorum iam floruerint, quibus Karaeorum secta fuit opposita. Vnde hoc recte colligitur, hanc traditionem siue legem oralem, quam ex Aegypto redux restituit Simeon ben Schetach, non fuisse eam, quae in secta Pharisaeorum floruit, illam enim seruauerant Pharisaei; sed istam, quae in Aegypto inter Iudaeos culta philosophiam Alexandrinam cum allegorica legis explicatione coniunxit, et peculiari Cabbalae nomine innotuit, quam in Iudaea Simeonis illius studio restitutam fuisse, clare satis innuitur. Hoc vero admisso sequitur, iam ante illa tempora aliquam arcanae huius traditionis notitiam fuisse in Palaestina, nec alia ratio est, cur literali expositione legis non contenti qui regis partes sequebantur, expulsis traditionis et Cabbalae fautoribus, ex ingenio et ratiocinationibus suis hoc philosophiae genus imitati fuerint, quo opus illis non fuisset, si de solis doctorum traditionibus, quales Scripturarii et Sadducaei reiiciebant, hoc esset intelligendum. Neque his obstat, quod supra narrauimus, interdictum fuisse Iudaeis, quo minus filios suos in philosophia Graecanica erudirent: vt enim taceamus, multo magis hoc interdictum pro-

q) Ex loco Mardochai adducto et rationibus a TRIGLANDIO diss. de Karaeis p. 85. allatis pater, matrem Iannaei non illegitimorum natalium, sed vitii in captiuitate oblati arguisse sapientes. Ita etiam IOS. GORIONID. L. IV. c. 6. p. 272

r) Ad l. c.

s) l. c. qui locum quoque R. Caleb ben Eliah Karaei affert valde notabilem, licet proprie ad Karaeorum origines pertineat. Ex Christianis praeter Triglandium et Wolfium ll. cc. rem hanc tetigerunt BASNAGIVS Hist des Iuifs L. II. c. 16. § 3 p 410. REIMMANN. Hist. theol. Iud. L. I. c. 16. §. 14. p. 467.

probare, quod Graecanica philosophia, inter Iudaeos recipi coeperit, cum vetandi alias eandem rem nulla fuisset caussa vel occasio; illud non omittendum, non tantum à pristina huius statuti origine exempla reperiri haud pauca, Iudaeis non inficiantibus plane contraria, sed ex quorundam etiam opinione primum istud decretum promulgatum quidem, at non aeque ab omnibus receptum; ex aliorum vero sententia, non tantam detestationem fuisse adiectam, postea vero absolute prohibita fuisse Graecanica studia in bello Titi Vespasiani decreto facto [t]. Ab his itaque temporibus praeter traditiones Rabbaniticas, in Pharisaeorum secta diligenter excultas, arcanam quoque istam et sublimiorem traditionem, quae philosophiam Aegyptiacam Hebraicae admiscuit, quamque Cabbalam dixere, floruisse, dubitandum haud est; Karaei autem vt certiora originis suae ex ipsis Rabbanitarum scriptis testimonia haberent, ad traditiones illorum haec retulisse videntur. Alexandriae enim vbi Simeon ille hanc traditionem excoluisse dicitur, longe alia eius facies fuit, quam in schola Hillelis vel Pharisaeorum aliorum. Verisimile tamen est, seruauisse haec sibi mysteria, quae latissime inter Iudaeos Aegypti incolas florebant, excitatiora quaedam in Palaestina ingenia, et plerosque patriis traditionibus circa ritus et ceremonias legis versantes occupatos ad sublimiorem illam philosophiam non attendisse, sane haec verisimilis caussa videtur fuisse, cur de hac re sileant plerique Iudaeorum magistri, tantopere Rabbaniticis ineptiis addicti, vt haec mysteria plane neglexerint, donec Sec. II restitutum est eorum studium, vt postea narrabimus. Fecit etiam commune tum metaphysicae huic arcanae, tum ritualibus praeceptis nomen traditionis incertam prioris historiam, et dubium quoque non est, odium Graecorum coëgisse Iudaeos, vt quaecunque a gentilibus accepissent, se habere negarent, vt domesticam suam sapientiam extollerent: multos etiam illud odium retraxisse, quo minus eruditioni et philosophiae Graecae operam darent. Quo tamen non obstante, illam non plane exulasse ex Iudaea exemplis constat indubitatis. Non prouocabimus iam ad R. Iochananis praeceptum [u], qui *licitum esse homini cuiuis*, *filiam* suam (multo magis filium, cum Iudaei feminas a literis arcere soliti fuerint) *in Graecis instituere*, *quia id ornamentum ei fit*, docuisse dicitur, facile enim largimur B. ZELTNERO [x], hanc concessionem a priuato factam inter priuatas quoque et a tota gente nunquam rati habitas esse reponendam; solius Iosephi exemplum contrarium docet, quem Graecam philosophiam accurate fuisse edoctum in sequentibus dicemus. Possemus etiam cum THEOD. BEZA [y] et IO. DRVSIO [z] huc aduocare חכמי מחקר *sapientes inquisitores*, eo quod studium physicum illos excoluisse tempore templi secundi stantis viris doctis visum est, qui huc etiam *τοὺς συζητητὰς*

t) Conf. quae ex Iudaeorum scriptis attulere diligentissimi viri B. ZELTNERVS l. c. et Io. LIGHTFOOTVS opp. T. II. p. 706.

u) Quod refert R. Abhhu in Sota f. 14.

x) l. c. p. 25.

y) Ad Io. IX. 2.

z) Ad Ex. XLVI.

τῦ αἰῶνος τύτυ D. PAVLO [a] memoratos pertinere, et illos designare putant, id quod etiam GVNDLINGIVS [b] ratum habuit. Ast illi, incertum est, an Graecanicis principiis innixi de rebus mundanis disseruerint, vox συζητητὴς autem a D. Paulo adhibita, disputatorem magis, (cuiuscunque demum generis disputationes tunc synagoga Iudaica fouerit) quam physicum innuit [c], nec contemnenda prorsus est CAMERONIS sententia, qui hoc loco theologos Iudaeorum, qui mystice et allegorice id est Cabbalistice scripturas interpretabantur intelligi coniicit [d]; eiusmodi enim Cabbalisticos doctores, inter Iudaeos tum viguisse ex dicendis constabit, eosque disquisiuisse de rerum omnium et seculi quoque huius origine et emanatione ex Deo, ex Cabbalisticae philosophiae delineatione erit manifestum; conuenit etiam haec explicatio cum loco IESAIAE [e], ad quem respexit apostolus, miraque elegantia in eo Cabbalistae dicuntur recensitores turrium, ob metaphysicas nugas alta spirantes, et sublimius reliquis philosophari visas; quam phrasin mysticam et Cabbalisticam esse recte vidit doctissimus VITRINGA [f], quamuis assensum non mereatur, dum *studium legis et traditionum Talmudicarum indicari* putat, *quo quis se a terrestribus et mundanis omnibus separet ita, vt* ἐν τοῖς ἐπυρανίοις *versari videatur.* Hoc enim non studio Talmudico vel traditionum, in rebus paruis et quisquiliis versanti tribui potest, recte vero sublimi illi philosophiae Cabbalisticae, μετέωρα sectanti tribuitur. Verum haec ὡς ἐν παρόδῳ. Tandem neque hoc fine animaduersione dimittendum est, quod in *Gemara Hierosolymitana* [g] dicitur, docuisse R. Iehudam, non permisisse doctores alia conditione Graecam linguam discere, quam ad solam legis interpretationem. Quamuis enim Graeca lingua ante et post templi euersionem, per totum Romanum imperium obtinente, ea se non carere posse in legis interpretatione fassi sint [h], falsum tamen est, ad hunc solum vsum Iudaeos Graecam linguam didicisse. Solius enim Iosephi exemplum luculentum contra hanc traditionem offert testimonium, quippe qui non tantum Graecam philosophiam et historiam didicit, sed et Graece annales gentis suae conscripsit, suoque ostendit exemplo, circa ea, quibus vixit, tempora, non obstante Synagogae interdicto Graecam eruditionem et philosophiam in Iudaea viguisse.

Iosephus. §. XVII. IOSEPHI dum meminimus, non omittenda est viri huius in hac nostra tractatione memoria, eo quod cum patriae tum Graecae eruditionis fuit peritissimus, interque eos referendus, qui Graecae philosophiae studium cum legis interpretatione coniunxit [i], ex quo factum, vt

a) 1. Cor. I. 20.
b) Hist. phil. mor. c. IV. p. 82.
c) Conf. quae attulit B. WOLFIVS Cur. philol. ad h. l. T. II. p. 310.
d) Conf. HORNIVS Hist. phil. L. IV. c. 2. p. 228. et qui prolixe idem probat N. FVLLER. Misc. SS. L. III. c. 7. p. m. 358.
e) c. XXXIII. 18.
f) Ad h. l.
g) Tr. Megillah c. I. f. 9. vnde repetiit MORINVS Exerc. Bibl. L. I. p. 150.
h) Gem. Hier. tr. Midrasch Tillim f. 25. col. 3. ex quo repetit LIGHTFOOT Chron. temp. T. II. opp. p. 110.
i) Opp. p. 998. seq.

vt cum patria instituta cum Graecanicis comparasset, de philosophia Iudaica inepta multis obtruserit praeiudicia, quae heic quoque loci detegere, e re nostra est. Vitae suae historiam ipse prolixe descripsit, cuius brevem hic damus σύνοψιν. Natus est [k] patre Matthatia vel Matthia, genere sacerdotali et regio Asmonaeorum Hierosolymis anno primo Caii Caligulae Caesaris, qui fuit A. C. XXXVII. Puer cum fratre Matthia eruditioni gentis discendae admotus ita profecit in legis studio, vt XIV annos natus a sacerdotibus et primariis vrbis viris in publicis conuentibus quaerendo de lege exerceretur, et examine publico tentaretur. Cum autem insatiabili eruditionis patriae flagraret desiderio, sectarum Iudaicarum explorandarum cupido eum incessit; cumque illo tempore Banuni eremita austero viuendi genere magnam sapientiae sublimioris famam esset indeptus, ei se addixit, et per triennium seueram illam viuendi rationem imitatus est. Ex eremo Hierosolymam redux vitam ciuilem et simul Pharisaeorum haeresin amplexus est, quam cum rationibus suis maxime conspirare credebat, quaeque ob doctrinam ei maxime placebat, scilicet quod vitae instituto ad Stoicos accedere iudicaret, et seueriorem disciplinam sectaretur, patriarum vero legum et rituum esset tenacissima [l]. Annos natus XXVI, Romam profectus per mimum quendam Iudaeum Neroni carum gratiam Poppeae consecutus est, et amicis quibusdam conterraneis suis libertatem impetrauit. Reuersus domum adeo seditione, tumultu, belloque repleta inuenit omnia, vt iniurias a procuratorum Romanorum licentia passos ciues, frustra a vindictae studio dehortaretur, eisque, pacem vt cum Romanis colerent, nisi maturare sibi exitium vellent, sine laeto suaderet euentu. Missus postea XXX anno aetatis in Galilaeam, vt in tantis, quae terram illam occupauerant, rerum turbis et tumultibus saluti publicae, quantum posset, prospiceret, et aemulorum inuidiam vicit, et potestate ea moderate ac prudenter vsus est, eaque prudentia ex insidiis et periculis euasit plurimis. Tandem in bello Vespasiani, cum Iotapatam tueretur, occupata arce, quamuis per aliquot dies delituisset, protractus viuus in victoris manus traditus est. Quo loco positus cum magno ciuilis prudentiae praesagio [m] Vespasiano filioque Tito imperium praedixisset, in vinculis vsque ad euentum vaticinii detentus, cumque illud exitus comprobasset, a Vespasiano solutus catenisque securi confractis [n] libertati restitutus est. Ita sibi Musisque suis redditus in Aegyptum secessit, et Alexandriae vixit, quo loco Graecam et Aegyptiacam eum philosophiam, qualis inter contribules suos vigebat, didicisse, dubium non est. Ex Alexandria ad Titum profectus in obsidione Hierosolymarum ei adfuit, et quae ibi gerebantur diligenter annotauit, Graeceque

postea

k) Flauii praenomen a Fl. Vespasiano manumissionis beneficio accepit, qui eum ciuitate quoque Romana donauit.

l) l. c. p. 1023.

m) Vid. Gottfr. Olearii diss. de vaticinio Iosephi, Lips. 1699.

n) Velut iniuste detentus vinctusque fuisset.

postea in annales retulit, cum eam linguam quam nondum accurate tenuerat, didicisset. Quam elegantius doctus ad condendam gentis suae historiam animum appulit, et scripta sua Romae confecit, constanti imperatorum Vespasiani, Titi et Domitiani fauore vsus, nequicquam obluctantibus eiusque fortunam euertere satagentibus obtrectatoribus. Vixisse vltra tertium decimum Domitiani annum ex eo patet, quod post antiquitates Iudaicas eo anno finitas adhuc contra Apionem scripsit, quo anno tamen obierit, incertum. De librorum eius historicorum argumento, scopo, fide, et quae alia sunt, quae huc pertinent, differendi locus hic non est; adeundique viri doctissimi, qui plenis manibus notitiam exhibent eorum, Io. GER. VOSSIVS[o] et Io. ALB. FABRICIVS[p]. Fuisse virum non Hebraice tantum sed et Graece doctissimum, et scripta eius loquuntur, et ipse fatetur, narrans[q]: se praeter patriam disciplinam, Graecae quoque eruditioni dedisse operam, licet mos gentis suae sit, peregrina contemnere. Cuius rei vestigia in libris eius vbique fere deprehendas, in quibus praeter magnam gentis suae rerum notitiam, lectionem Graecorum scriptorum prodidit magnam atque elegantem, et Graecanicae quoque philosophiae notitiam haud proletariam ostendit. Quod licet laudandum sit in viro eleganter docto et praeter eruditionis copiam a iudicii acumine et veritatis studio suo modo commendando, fecit tamen innatum Iudaicae genti praeiudicium et ex ambitione enata persuasio, omnem eruditionem et sapientiam a Iudaeis ad omnis terrae nationes defluxisse, eosque sapientiae praestantia omnes superare populos, (cuius ineptae opinionis vestigia passim in *apologia contra Apionem* reliquit) vt magnis erroribus scripta sua inquinaret. Hoc enim praeiudicio impeditus vir eruditus, cum Graecam eruditionem per totum Romanum imperium obtinere, et pro sapientiae pulcherrimae fonte haberi cerneret, in id incubuit, vt quaecunque posset, quae apud Graecos commendabantur, ad Hebraeos referret, et non patria tantum instituta, mores atque disciplinam cum Graecis componeret, sed origines quoque veteris eruditionis Graecae gentis suae maioribus magna fiducia tribueret, qua ratione philosophicae historiae fontes vehementer turbauit, et veteres quoque Christianos doctores seduxit, vt et ipsi sapientiae et eruditionis veteris origines inter Graecos ipsamque eorum philosophiam ad Hebraeorum sapientes referrent. Quod praeiudicium cum saepius iugulauerimus, et in sequentibus quoque confodiemus, plura ea de re addere opus non est. Hoc autem monere huius loci est, peperisse hoc Iosephi studium, Graecam philosophiam cum disciplina Iudaica comparandi, eam opinionem, quae nobis sectas Graecanicas inter Iudaeorum haereses propinat, quam falsam esse, infra demonstrabimus.

§. XVIII.

o) De hist. Graec. L. II. c. 8. p. 193.
p) Bibl. Graec. Vol. III. p. 293.
q) Antiqq. Iud. L. XX. c. 9. p. 702.

Philosophiae arcanae progressus inter Iudaeos.

§. XVIII. Ex narratis hactenus progressus philosophiae arcanae inter Iudaeos tum in Aegypto tum in Palaestina satis patet, et de originibus quoque eius illud constat, ante Ptolomaeorum primorum tempora eas non esse ponendas. Qua in re magnum quidem a Iudaeis opinionis diuortium faciendum est, sed non immerito. Illi enim Cabbalisticae huius philosophiae ortum ad ipsum gentis parentem Abrahamum referunt, librosque Cabbalisticos vetustissimos, Iezirah, Sohar et Bahir, ad tam venerabiles origines referre, qua sunt impudentia, non erubescunt. Et librum quidem Iezirah Abrahamo parenti eos tribuere ex libro Cosri, aliisque magistrorum Iudaeorum scriptis patet [r]: cuius tamen arrogantis et ineptae opinionis puduit alios ex hac ipsa gente paulo cordatiores et melioris frontis, vt vel plane Abrahami esse foetum negarent, aut duos sibi libros Iezirah fingerent, quorum vnum ad Abrahamum, alterum ad R. Akibham, quem hodie legimus, referrent. Quod tamen aeque falsum est, nec vlla ratione potest demonstrari. Quamuis autem tantae aetatis hunc librum non esse, vel caecus palpet, vt ad Abrahamum referri queat, non tamen eorum probanda est sententia, qui ad medium aeuum reiiciunt: ante Talmudis enim compilationem eum iam inter Iudaeos lectum esse, ipsius libri Sanhedrin [s] testimonio confirmatur, vbi dicitur: R. Chaninam et R. Hoschaiam pridie sabbathi solitos fuisse in libro Iezirah legere. Quod si R. Gedaliae [t] testimonio standum, cuius fidem plerique sequuntur, auctorem is habuit R. Akibham, quem sub Tito Vespasiano vsque ad Hadrianum vixisse, et tandem A. C. CXX misere periisse constat, et infra quoque probabitur. Nos nihil quidem in tanto veterum silentio definimus, illud tamen certum esse putamus, librum hunc valde antiquum esse, et mature ante Talmudis compilationes confectum, eam nobis philosophiam methodo allegorica et mystica referre, quae in Aegypto ex Pythagorico-Platonicorum scholis enata inter Iudaeos inualuit, et post templi euersionem velut singulare gentis mysterium arcana seruata est. Argumentum enim Pythagoricum esse, recte iudicauit Petrus Lambecius [u], literis enim et numeris philosophatur, quamuis dogmata in eo comprehensa non puram Pythagorae doctrinam referant, sed talem, quae a philosophia orientali admixta adulterata fuit. De libri Sohar aetate aeque incerta est opinio. Et valde quidem antiquum esse, non inepte inde colligitur, quod in eo nulla Talmudis fit mentio; ipsi tamen Iudaei paulo verecundiores non audent supra Simeonis Ben Iochai, qui discipulus fuit Akibhae, tempora attollere, qua de re Iudaeorum historici legendi sunt, qui discipulos Simeonis illum continuasse et auxisse ex praelectionibus praeceptoris dicunt, immo insignem postea temporis interpolationem passum esse librum istum fatentur. Quae sententia magnis quoque viris inter Christianos, et Iudaica-

rum

r) c. 24. p. 301.
s) c. VII. §. 9.
t) Schalscheleth Hakkabbala p. 28.
u) Prodrom. hist. lit. p. 85.

rum rerum peritissimis placuit: cum e contrario Io. Morinvs, Lvd. Cappellvs aliique, qui horum partes sequuntur, et Iacobvs quoque Basnagivs [x] librum suppositum et post seculum demum a N. C. X. effictum contendunt, qua de re infra Simeonis Iochaidis historiam enarraturi pluribus ex instituto dicemus, et quid nobis videatur vero simile explicabimus. Magis vero suspectam esse libri Bahir aetatem, cuius auctorem R. Nechoniam Ben Kana faciunt, qui Hillelis et Schammai atque Ionathanis Ben Vsiel tempore Herode regnante vixit, infra quoque disputabimus. Hoc vero loco id vnum monemus, quamuis libros hos in philosophia Cabbalistica summae dignitatis et auctoritatis eandem, quae iis tribuitur, aetatem non ferre concedendum sit, dubium tamen non esse, prima eorum rudimenta et quasi stamina a temporibus, quae excidium Hierosolymitanum antecesserunt esse deriuanda, ex quibus discipuli et successores deinde additis multis more Iudaico eiusmodi libros procuderunt: id quod infra suo loco latius probabitur.

Origines sectarum Iudaicarum.

§. XIX. Sed vt ad domesticam philosophiam quae in Iudaea viguit, reuertamur, ea potissimum in sectis illis quaerenda est, quae circa nati Saluatoris tempora Iudaeos in partes pertraxerunt: quarum historia licet ab illis quoque tradatur, qui ciuitatis Christianae condunt historiam [y], huc tamen proprie pertinet, eo quod domesticam nobis doctrinam exhibeat, quam philosophiae loco habendam esse, ipsi Iudaei voluerunt, qui Graecanicis studiis fuerunt addicti. Origines autem harum sectarum impeditae sunt et obscurae, et coniecturis magis virorum eruditorum definitae, quam certo fundamento demonstratae. Recitabimus nos magnorum virorum coniecturas, et quod nobis videatur verisimile modeste indicabimus, lectoris arbitrio iudicium de tota re relinquentes. Ita vero rem ornauit, multaque eruditione exposuit Iosephvs Scaliger [z], post Io. Drvsivm [a] primus de vera origine sectarum Iudaicarum sollicitus, velitationibusque Nicolai Serarii [b] prouocatus, quem doctissimi postea viri [c] certatim secuti sunt. Restituto diuino iussu vatum Iudaico-

x) Nominabimus infra loca virorum doctorum huc pertinentia.

y) Scriptores de sectis Iudaeorum enumerauit Wolfivs Bibl. Hebr. P. II. p. 815. quibus magno numero addi possunt scriptores antiquitatum Iudaicarum, Sigonivs, Goodwinvs, Relandvs, Lvndivs, scriptores Hist. eccles. Natalis Alexander, Gvil. Cave, I. Fr. Bvddevs, Io. Lavr. Moshemivs aliique; Scriptores historiae et theologiae Iudaicae, Basnagivs, Reimmannvs, Carpzovivs, scriptores Historiae philosophicae, Hornivs, Bvddevs, Gvndlingivs, et commentatores in historiam euangelicam Grotivs, Lightfootvs et innumeri alii. Maxime vero consulenda est Io. Drvsii, Nic. Serarii, Ios. Scaligeri de his sectis diligentia, quorum meletemata coniunctim edidit, et adiecta diss. de secta Karaeorum vulgauit Iac. Triglandivs in Syntagmate trium scriptorum illustrium de tribus Iudaeorum sectis, Delph. 1704. II. Vol. 4. Drvsii de Hasidaeis tractatio, Franeq. 1603. 8. et de tribus sectis Iudaeorum, ib. 1605. 8. Scaligeri elenchus trihaeresii Serarii, ib. prima vice prodiit, qua editione nos vtimur.

z) l. c. c. 22. p. 162.

a) loc. cit.

b) In trihaeresio contra Drusium.

c) Vid. Goodwin. Moses et Aaron L. I. c. 9. p. 167. Hottinger. ad h. l. Lvd. Cappellvs defens. crit. I. S Gottfr. Schvpartvs de secta Karaeorum c. I. §. 13. p. 52. Bvddevs H. E. V. T. T. II. p. 1199. Bvxtorf. ad Cosri P. III. p. 192. Hottinger. thesaur. philolog. L. I. c. 4. p. 15. aliique.

daicorum Zachariae, Haggaei et Malachiae concitatione principumque populi Esdrae, Nehemiae, Iosuae, et Sealthielis cura templo cultuque diuino, qui per LXX annos, quibus Babylonica captiuitas durauit, siluerat, perpurgatoque a gentium contaminatione populo magna in custodienda et seruanda lege restituta erat Iudaeorum contentio et studium, quod ita inualuit, vt non tantum, quae legis litera praecipiebat, ad cultum diuinum rite praestandum, accurate multi obseruarent, sed et praeter ea quae ex lege facere tenebantur, sua etiam sponte opera praestarent pietatis et caritatis a lege non praescripta. Cui pietati strictioris obseruantiae, si ita loqui fas est, vt certiori connecterentur vinculo, iniere quidam pii viri legis et sanctitatis studio incitati συναγωγὴν quandam, siue confraternitatem, quae peculiari instituto religioneque connexa in id coniurauit, vt non legis tantum accuratam colerent obseruantiam, sed opera alia ἐκουσιαζόμενοι τῷ νόμῳ sua sponte vltroque praeter debitum praestarent, quibus et cultus diuinus, et amor proximi, et misericordia diligentius excoleretur, quaeque ἐπιμέτρον quasi et auctarium legis essent. Eiusmodi vero opera supererogationis, vt vulgo loquuntur, erant, sarta curare tecta templi maiori ex parte et in eius conseruationem atque ornatum voluntarios sumtus facere, spontaneum quoque vectigal pendere, tam ad ipsum sanctuarium, quam ad eius muros et porticus, stipem quoque largiorem in eiusmodi opera pietatis erogare: porro frequentissime templo adesse, et nunquam temere per aliud, quam per templum, iurare, item construere et ornare sepulchra prophetarum, singulis diebus, praeter octauum vel vndecimum diem mensis Tisri agnum in sacrificium offerre. Ita cum piis operibus toti sese dedissent חסידים *Hasidaei*, sancti vel pii (nostri barbaro vocabulo *Pietistas* vocant [d]) appellati sunt, quo tamen nomine non secta quaedam, sed σύστημα τῶν ὁσίων, corpus quoddam deuotorumque collegium intelligendum est. Quod, cum premi legi diuinae addictos et tantum non opprimi ab Antiocho Epiphane videret, excitatis diuino zelo Matthatiae reliquisque ex Maccabaeorum, qui Asmonaei profanis scriptoribus dicuntur, genere, viris fortissimis, qui ad vindicandam a tyrannide et persecutione gentem se accinxerant, se iunxit, et pro aris focisque strenue dimicauit, postea tamen Alcimo et Bacchidi se tradidit. Etsi vero spontanei instituti rationem diu seruabant, factum tamen est postea, cum iste ἐκουσιασμὸς in praecepta cogi et scripto mandari coepisset, et quae initio vltro praestanda oblata erant, ex praescripto seruanda necessario constituta essent, vt de operibus his supererogationis, praeceptisque huc facientibus in canones scriptos redactis multa tunc orirentur dubia, disputationes, velitationes, altercationesque quotidie succrescerent, magnoque numero eiusmodi con-

d) Ita LVTHERVS vertit II Maccab. XIV. 6. die Frommen, probante id SCALIGERO l. c. p. 173. conf. REIMMAN. Hist. theol. Iud. L. I. c. II. pag. 173.

constitutiones augerentur. Ex his caussis diuisus in duas partes populus duas sectas progenuit; quarum vna stricto legis mandato verbisque inhaerebat, quae postea Karaitica secta dicta est, altera praeceptis istis πατροπαραδότοις operibusque sanctitatis et pietatis melioris et supererogatoriae studebat, qui Hasidaei vocati sunt, et se meliores atque sanctiores ceteris demonstrare satagebant. Ex his vero, cum se a communi viuendi more et ratione separauissent, Pharisaei, et qui longius et austeriori instituto recedebant a communi ista viuendi regula, Esseni enati sunt: literam vero legis sequentes in duas partes scissi sunt, cum Sadoki discipulus Baithosus siue Boethus primus de poena peccatorum et remuneratione benefactorum post hanc vitam dubitasset. Hi enim Sadducaeorum sectam condiderunt, illi νομίμων, siue legisperitorum nomine, quod Karaeorum postea appellationem peperit, insigniti sunt. Haec vir summus, magna, vt solebat eruditione ornauit, et, si eum audimus, non incertas nobis sectarum Iudaicarum detexit origines, quas Serarius misere turbauerat. Quas vt testimoniis firmaret veterum, ad loca quaedam ESDRAE [e] et NEHEMIAE [f] prouocat, quibus pependisse vectigal quosdam pios viros ad templi curam constat, tum ad IOSEPHI [g] testimonium, quo scriptor Iudaeus narrat, Alcimum pontificem murum euertere voluisse sanctorum, qui vetus et ab ipsis sanctis prophetis aedificatus esset, plaga vero diuinitus immissa mortuum concidisse. Maximum vero sententiae suae praesidium in Maccabaeorum quaerit historia, in cuius libro primo [h] narratur, insurgente in Antiochi saeuitiam Matthatia congregasse se ad eum et sequaces, συναγωγὴν Ἀσιδαίων ἰσχυροὺς δυνάμει ἀπὸ Ἰσραὴλ, πᾶν ἑκουσιαζόμενον τῷ νόμῳ *Asidaeorum collegium, viros fortes et valentes in Israël, et quicunque spantaneo cultu legi essent addicti.* Quod Hasidaeorum nomen et alibi in hac Maccabaeorum occurrit historia [i]. Nec loca quoque desunt viro summo in euangelistarum scriptis [k], quibus alludi ad hanc spontaneam et superabundantem Hasidaeorum legis obseruantiam et pietatem coniicit. Licet vero haec docte admodum et subtiliter, et, vt solebat, magna rei fiducia fretus disputauerit Scaliger, et negari etiam nequeat, eleganter nec sine verisimilitudine ita rem omnem exponi magnisque liberari difficultatibus sectarum Iudaicarum historiam, rationes tamen magni viri infirmae visae sunt viris aliis doctissimis [l], idque probare non valentes, quod tamen demonstrare Scaliger instituit. Inter hos maxime eruditissimus BASNAGIVS [m] obiicit, corrupisse Scaligerum Iosephi testimonium; illum enim murum hunc non a sanctulis illis Iudaeorum, sed a sanctis prophetis excitatum dicere, et coacte valde trahi caedem sexaginta

e) c. V. 2.
f) c. X. 32.
g) Antiq. L. XII. c. 17. p. 424.
h) c. VII. 13.
i) II Maccab. XIV. 6.
k) MATTH. XXIII. 16. 29. LVC. XVII. 10. Rom. V. 6. 7.
l) Vid. LEYDEKKER. de republ. Hebr. T. II. L. VIII. c. 5. p. 610.
m) Hist. Iud. L. II. c. 20. p. 523.

ta sacerdotum piorum ab Alcimo perpetratam ad eiusmodi confraternitatem. Ignorare eam Iudaeorum historiam omnem, maleque huc adduci Maccabaeorum historiam, quae non de eiusmodi societate ecclesiastica, sed de factione quadam politica initio quidem Matthatiae partes sequente, sed postea imprudenter se Alcimi Bacchidisque partibus addicente intelligi debeat; nec verisimile esse, tacituros fuisse scriptores rerum Iudaicarum eiusmodi societatem, si tam diu inter Iudaeos floruisset: loca vero foederis noui coacte valde et praeter rem, vt cuiuis apertum, huc trahi. Fatemur nos, multum ingenii et eruditionis habere coniecturam Scaligeri, ast ficulneis inniti rationibus, nec, vt debet, probari collegii huius pii existentiam. Loca enim in Maccabaeorum historia, quibus tota hypothesis innititur, factionem nobis describere bellicam, coecus sit, qui non ex prima inspectione intelligit. Certiora itaque ab incertis, et verisimilia, ab iis, quae se nulla probabilitate commendant, separanda sunt. Hoc vnum enim certum esse putamus, mature post vatum diuinorum excessum ex hac vita, cum prophetiae donum inter Iudaeos defiisset, extitisse homines, qui legis litera non contenti, varias sibi patrum traditiones finxerint, quibus lex ad opera varia cultum maxime externum Dei, et vitam a vulgi moribus separatam spectantia noua interpretatione tracta, nouum quoque doctrinae genus pro orali quadam lege venditum pepererit: alios vero innouationibus his reiectis soli legi et ἁγιογράφοις institisse. Quibus cum peculiaria quaedam dogmata accederent, tandem notissimae illae Sadducaeorum, Karaitarum, Pharisaeorum et Essenorum sectae exortae sunt, quorum historia et placita iam porro nobis enarranda sunt. Minores enim Iudaeorum sectae ad nostrum institutum non pertinent [n].

§. XX. Sectae Sadducaeorum primae origines incertae nec satis exploratae sunt [o]. Io. LIGHTFOOTVS [p] ad Esdrae tempora eas reiicit, quibus fuisse homines, qui resurrectionem et iudicium oecumenicum negarent ex MALACHIA [q] notum est. Ad hos, Sadducaeismum ante natum Antigonum Sochaeum Zadocki magistrum, professos refert Iudaeorum traditionem [r]: *ad coronidem omnium orationum olim Iudaeos in templo dixisse* עד עולם *in seculum: cum vero irrumperent baeretici, dicerentque, non esse seculum nisi vnum, institutum esse, vt diceretur,* מעולם עד־העולם *a seculo in seculum,* id est, vt glossa interpretatur: *ad innuendum, duplicem esse mundum, ad extirpandam e corde opinionem negantium resurrectionem mortuorum.* Quo testimonio adductus, *Secta Sadducaeorum.*

ad

n) Tales fuere Herodiani, legis periti, scribae, in antiqq. Iudaicis enarrandi. EPIPHANIVS T. I. p. 51. septem nobis sectas exsculpit, quem sequitur Hegesippus apud EVSEB. H. E. L. IV. c. 22. conf. VALESIVS ad h. l. Ven. DEYLING. Obs SS L. III. p. 453. conf. RELAND. Antiqq. S. L. II c. 9. §. 17. p. 253. seqq.

o) Scriptores de Sadducaeis exhibet WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 817. Egit de iis quoque P. BAYLE Dict. crit. T. IV. p. 114. licet ceteras sectas omiserit.

p) Hor. Hebr. ad Matth. III. 7. opp. T. II. pag. 273.

q) c. III. 14. 15.

r) Tr. Berachoth f. 54.

ad prophetarum tempora huius haereseos initia referenda putat, exortamque eam coniicit ex male intellectis verbis EZECHIELIS [s] Vatis; „quae secundum literam intelligentes quidam et simul nullam resurrectionem videntes, nullam exinde futuram somniauerint: creuisse vero hoc „dogma atque in sectam superbiisse, cum tandem ex cathedra per Antigonum Synedrii praesidem de eo ita determinatum fuisse, fucato praetextu pariter et audaci assererent discipuli eius Zadock et Baithus„. Vidit tamen vir doctissimus, infirmo hanc coniecturam niti fundamento, vnde eam deseruit, et ortam fuisse eam sectam non nisi pluribus annis post Zadocki obitum statuit [t]. Manifestum vero est, ex sola resurrectionis negatione ad origines sectae huius non posse concludi, cum non tantum impietas haec fere vniuersalis omniumque locorum esse queat, sed in eo quoque clarissime a Sadducaeorum doctrina discrepet, quod hi praemia tamen et poenas in hac vita admittebant, quas impios illos negasse ex Malachia apertum est. Iudaeorum vero commenta, quae eiusmodi atheos (inter quos et Aristotelem, a Simeone Iusto tamen circa illa tempora conuersum et proselytum iustitiae factum [u] numerant:) iam tum haeresin formasse dicunt, fide destituuntur. Nos tutius esse putamus, occasiones sectae ab ipsa origine distinguere, et dogmata accessoria a primariis separare. Quibus obseruatis, omnino verisimile est, fuisse ab Esdrae temporibus, vt supra dictum, inter Iudaeos homines, qui cum noua legis auctaria per traditiones doctorum enata improbarent, solam sibi legis literam seruandam constituerent, hacque opinione ducti, licentius forte, quam par erat, de futura quoque spe disputarent; nec inanis prorsus suspicio est, impura Alexandinorum Iudaeorum dogmata, quae sensim in Palaestinam quoque irrepebant, occasionem quandam disputandi de eiusmodi quaestionibus exhibuisse [v]: quibus cum accederent nouae de magistri effato sententiae Sadocki et Baithosi tandem secta Sadducaeorum enata est. Rem ita Hebraeorum doctores enarrant [x]; vixit A.M. ccclↃↃↃↃcccLX, tribus ante natum Christum seculis [y] Antigonus Sochaeus, Soco, oppido in Iudaeae limitibus sito, oriundus [z], homo doctus et legis peritus [a]; is cum inanes plerorumque persuasiones de merito operum supererogatorio, et cultu Deo ex ingenio praestito indigna-

s) c. XXXVII.

t) Hor. Hebr. ad Act. XXIII. 8. opp. T. II. p. 737.

u) Schalschelath Hakkabbala p. 83. conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 865.

v) Conf. BVDDEVS Hist. eccles. V. T. T. II. p. 1206.

x) Loca eorum indicauere LIGHTFOOT. l. c. et WOLFIVS l. c. p. 814. seqq. DRVSIVS de sectis L. III. c. 3. p. m. 125. CARPZOV. introd. in theol. Iudaic. c. III. §. 14.

y) Conf. WOLF. l. c. p. 813. vixit cum Antigono R. Eliezer.

z) Conf. RELAND. Palaest. L. III. p. 1018.

a) Fuisse hunc Antigonum Simeonis Iusti successorem Iudaei tradunt: Id vero vel de successione sacerdotii vel praesidii in Synedrio vel traditionis oralis intelligi potest. Plerique de secundi generis successione intelligunt, vid. BAYLE l. c. not. A. p. 112. Ex Capitulis patrum vero c. I. n. 3. patet, de tertii generis successione. doctrinali nempe intelligendum esse. In pontificatu enim Simeoni successit Onias; Synedrium autem tunc nondum constitutum erat. Conf. BASNAGE Hist. Iud. L. II. c. 14. p. 323. c. 16. §. 6. p. 377.

indignaretur, et temporalibus promissionibus pietatem fere omnem inaedificari cerneret, veramque ita Deoque placituram sanctitatem eneruari doleret, resistendum ratus errori damnabili, discipulos docuit: *Ne sitis sicut serui, qui seruiunt magistro ea conditione, vt recipiant mercedem; sed estote tanquam serui, qui seruiunt magistro non ea conditione, vt recipiant mercedem, sitque timor Dei super vos.* Laudandam esse egregiam sententiam, quae timorem Dei non mercenarium et seruilem, sed filialem, Deoque dignum postulat, nemo non videt, qui puriora moralis doctrinae fundamenta intelligit: idque eo magis, quo magis promissiones V. T. typo felicitatis temporalis spiritualem et mysticam tegumento quasi velantes Iudaeorum eo tempore animos induxerant, vt ad mercedem temporalem quasi debitam opera sua componerent. Ast quod laudabili sensu praecepit Antigonus, eo ipso quod ad temporalia, tantum praemia respicere solerent Iudaei, a discipulis Antigoni eo tractum est, vt spes omnis futurae vitae praemiorumque aeternorum euerteretur, sicque quod reuelatione et ratione duce magister praeceperat, ad eiuranda vera reuelationis et rationis principia adhiberetur. Zadockus enim et Baithosus, qui ab ore Antigoni pependerant, falsa prorsus interpretatione dicti illius decepti, nec mercedem sperandam esse post hanc vitam docebant, nec posse esse resurrectionem mortuorum inde inferebant, rationes ita subducentes [b]: *Quid viderunt patres nostri vt dicerent: possibile est, vt operarius praestet opus suum per totum diem, et non recipiat mercedem vesperi. Verum si nossent patres nostri, quod est alius mundus et remuneratio iustorum in eo et resurrectio mortuorum, non sic dixissent.* Quod cum discipulis illi suis traderent, sicque schola haec a recepta Iudaicae ecclesiae doctrina secessum faceret, exorta inde est Sadducaeorum et Baithosaeorum secta [c]. Et haec quidem Iudaeorum magistri constanter tradunt, quibus tamen diffidunt nonnulli, et, inuidia tantum dictante hanc Sadducaeismi originem ab illis referri, statuunt [d]: nos vero nihil in hac narratione videmus, quod verisimilitudine careat, et non ita euenisse censendum sit, praecipue cum non de huius vel illius dogmatis Sadducaeorum fonte, sed de ipsis sectae originibus quaestio sit. Variant tamen in quibusdam circumstantiis magistri recutiti, vt ex illis eorum locis videre est, quae collegit LIGHTFOOTVS [e]; quo pertinet, quod quidam praetendunt [f], fuisse inter Baithosaeorum et Sadducaeorum sectam aliquam differentiam, hosque illis fuisse peiores, eo quod resurrectionem Baithosi sectatores non negauerint [g]. Alii eandem vtriusque nominis rationem sectariam fuisse contendunt, sed Zadocki magis, quam Baithosi nomen sectatores recepisse, eo quod hic spurius esset.

 Fuit

b) Pirke abhoth l. c.

c) R. NATHAN. ad l. c. abh. c. 5. apud LIGHTFOOTVM l. c. p. 737.

d) Conf. BVDDEVS l. c. p. 1205.

e) ll. cc.

f) Conf. Scriptores de hac secta laudati NIC. FVLLER. Misc. SS. l. II. c. 3. BVDDEVS l. c. p. 1208. BAYLE l. c. not. B. BASNAGE l. c. L. II. c. 15. §. 4. p. 350. alii.

g) R. GEDALIA Schalschelech p. 48. b.

Fuit etiam inter Iudaeos non nemo [b], qui Baithosum vnquam extitisse negaret, et vocem ביתוסים conflatam ex duabus vocibus בית אוסיי putaret, quibus indicaretur Essenorum familia. Quod vt verisimilitudine caret, cum plerique Iudaeorum Baithosum Zadocki condiscipulum fuisse testentur, licet has partes sibi sequendas duxerit NIC. FVLLERVS [i], remque in medio relinquat clarissimus RELANDVS [k]; ita cum Iudaeorum testimonio de Baithosaeorum a Sadducaeis discrimine ita comparatum est, vt impossibile sit certi quid statuere; ab omni tamen verisimilitudine non abhorret ea sententia, quae initio promiscuum fuisse vtriusque nominis ad sectam designandam vsum, postea tamen Sadducaeorum nomen frequentius vsurpatum alterum in obliuionem induxisse statuit. Quae coniectura ex eo confirmatur, quod de Baithosaeis nec sacra euangelistarum historia, nec Iosephus aliquid habet, cuius caussa haud alia fuisse videtur, quam quod Sadducaeorum quoque nomine comprehenderentur. Quo vero tempore sectam peculiarem constituere et in diuersam a reliquis familiam coire coeperint Sadocki discipuli, definire accurate non potest. Confundere enim illos scripturarios cum Sadducaeis, longius quam isti, progressis, qui mox post reditum ex captiuitate hanc sectam exortam statuunt, ex supra dictis liquet. Nec audiendi sunt, qui duce EPIPHANIO [l], et consentientibus Iudaeis quibusdam inuidia Sadducaeos cumulantibus, statuunt, Sadockum defecisse ad templum montis Garizim, a Manasse inter Samaritanos constructum, et Alexandro M. regnante haeresin intulisse Sadducaeorum. Nouimus enim ex sacra euangelistarum historia, Sadducaeos templo Hierosolymitano non minus addictos fuisse, quam Pharisaeos; nec ex alio haec fabula fonte orta est, quam ex odio Rabbanitarum, qui cum Pharisaeis essent addictissimi, et traditionem a Sadducaeis negari aegre ferrent, ad haereticas origines sectae huius ortum retulerunt [m]. In re itaque incerta si certi quid statuendum, assumendum tempus Zadocki et Baithosi, quos, cum discipuli Antigoni fuerint, ille vero Simeonem Iustum praeceptorem habuerit, vixisse oportet, Onia principatu et sacerdotio fungente, Ptolomaeo Euergete Aegypto, Seleuco Callinico Syriae imperante, quod tempus in annum A. C. N. CCXL incidit, quam aeram sectae huius plerique sequuntur [n]. Post hanc enim aetatem in Iudaea eam valde inualuisse constat. Quod vero de huius sectae origine LVCAS BRVGENSIS [o] habet, quamuis momentum habere

b) R. ASARIA in Meor Enaiim p. 32.

i) loc. cit.

k) In not. ad OTTONIS Hist. DD. Mischn. pag. 37.

l) T. I. p. 51.

m) BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 380. MICHAELIVS Hist. eccl. L. I. f. 2. p. 265. CAROL. SIGONIVS de republ. Hebraeor. L. V. c. 11. p. m. 417.

n) Conf. FRID. SPANHEM. Dub. euang. P. III. p. 108.

o) Conicit is ad Matth. III. 7. disputasse collegium scribarum, ab Esdra institutum de campis Elysiis aliisque doctrinis, quae futurae vitae praemia et poenas concernunt, quas inter Babylonios Graecosque primum Iudaei audiuerint, cum ex V. T. de iis parum iis constiterit, quod seruatae essent reuelationi N. T. Eos itaque

habere videatur in philosophica historia, omni tamen veterum testimonio destituitur, neque illi heic loci immorandum est. Quaecunque autem sit originis huius sectae ratio, illud ex annalibus Iudaeorum constat, mature eam inter Iudaeos floruisse, magnaque auctoritate gauisam esse. Quamuis enim in fundamentalibus religionis Iudaicae capitibus discessum a reliquis Sadducaei fecissent, attamen non tolerati modo sunt in ea gente, sed et ad sacra publica, immo ad sacerdotia et ipsam pontificis summi dignitatem admissi sunt [p]. Qui licet Pharisaeos saepius inimicos essent experti, qui reiici ab iis legem moralem indignabantur, factum tamen haud raro est, vt in vnam societatem coalescerent, vbi communis caussa esset tuenda; cuius exempla complura annales Iudaici referunt, et notissima habet euangelica historia. Nec his obstant graues, quibus Rabbanitae Sadducaeos onerant, calumniae, qui haereticorum instar eos traducunt: illae enim post excidium templi demum enatae sunt ex graui Pharisaeorum odio, quod Sadducaeorum partes tantum non suppressit [q]. Ante templi excidium autem vrbisque desolationem magna saepe auctoritate et potentia vsi sunt. Maximas vero apud Hyrcanum Iudaeorum principem et pontificem vires haec secta sumsit. Cum enim Pharisaei ei valde obluctarentur, eumque matris vitio indignum sacerdotio iudicantes, vt deponeret pontificium axioma, cogere vellent, vehementer illis iratus nonnullos interfecit, alios ex vrbe eiecit, et in deserta loca concedere adegit; Sadducaeorum vero partes eligens, omnibus, huius sectae dogmata vt reciperent, si R. ABRAHAM BEN DIOR [r] fides est, praecepit, Pharisaeorum vero sectam ne quis eligeret, mortis poena cauit. Post eius fata non conuenisse filio Alexandro cum Pharisaeis, ex iis constat, quae supra de fatis Cabbalisticae doctrinae in Palaestina edisseruimus, id quod regem impulit, vt et ipse Sadducaeorum se sectae addiceret [s]: moribundus tamen Alexandrae vxori persuasit, vt Pharisaeorum fauorem sibi conciliaret, quod apud plebem eos plurimum valere intelligeret [ss]. Quod consilium tanta calliditate exsecuta est femina sagax et ad rerum circumstantias attenta, vt et sibi et defuncto marito populi amorem reconciliaret [t]; ita vero Pharisaeos extollens Sadducaeorum partes depressit, nequicquam obluctantes et haud vna acie contra traditiones insurgentes [u]. Certe ab eo tempore haud semel Sadducaei succubuerunt. Quod si verum

que qui peregrina philosophia duce eiusmodi praemia et poenas admiserint, Pharisaeos dictos fuisse, qui reiecerint, Sadducaeos. Quod quam ineptum et ab omni verisimilitudine alienum sit, quilibet videt, qui vel pauca quaedam prophetarum loca de futurae vitae conditione et diuino iudicio oecumenico considerat, vt alia taceamus.

p) In caussas eius rei inquirit BASNAG. Hist. Iud. L. II. c. 15. §. 3. p. 348. BAYLE l. c. not. F. p. 125. HVMFR. HODY de resurrect. corpor. p. 89. 95.

q) Fuse rem narrat IOSEPHVS antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453.

r) Apud TRIGLAND. de sectis Karaeorum c. 6. p. 49. conf. BASNAGE l. c. p. 351.

s) IOSEPH. l. c. c. 24.

ss) Ibid. Eleganter et erudite peculiari diss. huius reginae historiam illustrauit B. ZELTNERVS.

t) Megillath Taanith c. 4. BASNAGE l. c. p. 356. seqq.

u) Vid. REIMMANN. Hist. ath. c. II. §. 8. p. 40. ZELTNER. diss. de Alexandra p. 32. et quos nominat WOLFIVS l. c. p. 819.

rum est, quod Iudaeorum magistri narrant, exorta aliquando de traditionum necessitate graui publicaque disputatione inter Pharisaeos et Sadducaeos, Traditionariorum pars victoria tanta potita est, vt XV die mensis Thammuz, qui Iulius nobis dicitur, solennem diem festum in eius memoriam constituerint: quamuis vel scripturarios cum Sadducaeis confusos, vel totam narrationem valde suspectam esse, non inuiti fateamur. Magna enim potentia Sadducaei tum in synedrio et inter diuites atque potentiores tum inter sacerdotes fruebantur, quod nonnullis occasionem dedit suspicandi, Herodianos in euangelica historia memoratos Sadducaeos esse, eo quod Herodis partibus addicti magna apud eum gratia valerent. Quod licet verisimile non sit, sacra tamen et Iudaica historia teste, et Caiaphas et Ananus [x] eius successor summi pontifices Sadducaeorum sectae addicti fuerunt. Post vrbis vero et templi euersionem valde diminutae sunt res Sadducaeorum, magna eos inuidia premente secta Pharisaeorum; qui cum cathedras soli fere occupassent, Sadducaeos velut haereticos (מינים) [y] Epicureos et Samaritanos traduxerunt, id quod seduxit EPIPHANIVM [z] et TERTVLLIANVM [a], vt Sadducaeos et Dositheanos inter se confunderent. Cuius odii tanta vis fuit, vt ad Christianos transiret, et Sadducaei a Iustiniano imperatore tanquam athei vrbe et imperio Romano eiicerentur. Statuit enim grauissima sententia [b]: *Si quidam apud eos atheos vanae nouae vocis eloquia inferre praesumserint, aut resurrectionem et iudicium negare, aut facturam Dei et creaturam angelos subsistere: hos et expelli volumus loco omni, et non relinqui voci blasphemiae, et ita a Dei simul lapsam notitia, praesumentes enim, eos effari aliquid huiusmodi, vltimis subdantur suppliciis, illato errore, ex hoc Iudaeorum emendantes gentem.* Qua clade misere afflictas fuisse res Sadducaeorum, facile intelligi potest. Erexit tamen aliquantisper haec secta caput iterum circa seculum octauum medium, si fides R. DAVID GANZ [c], Anano res eorum iuuante. Certioribus tamen monumentis constat, Ananum hunc non Sadducaeorum sed Karaitarum partes fuisse secutum [d], quos cum in eundem haereticorum censum cum Sadducaeis Rabbanitae referre soleant, recte inde coniicitur, inuidiae Karaeis conflandae caussa Ananum hunc inter Sadducaeos fuisse ab illis numeratum. Recentiori vero aetate nunquam emergere sectae huius fortuna potuit, quam Rabbanitae et voce et scriptis persecuti sunt. Sed et Saracenorum persecutionem Sadducaei experti sunt, teste enim GEORGIO ELMACINO [e] Chalifa Muhamed Mahadis, qui Saracenis circa finem Sec. VIII prae-

x) Act. V. 17. IOSEPH. l. c. L. XX. c. 15. p. 698.

y) Conf. GOD. SCHVPARTVS de secta Karaeor. c. 1. §. 7. p. 9.

z) Haeres. XII.

a) De praescr. adu. haeret. c. 14. conf. BVDDEVS Hist. eccl. V. T. T. II. p. 1209.

b) Nouell. 146. obscuram esse minusque accuratam hanc Graeci textus versionem recte monet Ven. REIMMANNVS Hist. theol. Iud. L. I. c. 8. §. 20. p. 601. qui aliam ex editione Iuntina 1541. Ven. affert luculentiorem.

c) In Zemach Dauid p. 125.

d) Probabitur id infra, conf. TRIGLAND. l. c. c. IV. p. 35. BASNAGE l. c. p. 365.

e) Hist. Saracen. c. IV. p. 107.

praefuit, ſtudioſe quaeſiuit Zindicos, id eſt Sadducaeos eosque occidit. Quam Muhammedanorum in Sadducaeos iram lege quoque praeceptam eſſe obſeruauit SCHICKARDVS [f]. Et haec quoque cauſſa videtur, cur pauci Sadducaeorum coetus hodie inueniantur.

§. XXI. Doctrina Sadducaeorum Phariſaeorum dogmatibus oppoſita haec, ſi veterum teſtimonia ſequimur, capita complexa eſt: *Doctrina Sadducaeorum.*

I. Reiiciendas eſſe leges et traditiones omnes, ſcripto non comprehenſas, adeoque δευτερώσεις, tanquam humani ingenii inuenta, non eſſe recipiendas, nec obſeruandas. Inculcaſſe Phariſaeos, ita a patribus edoctos praeter legem ſcriptam, oralem quoque, huiusque obſeruationem non minoris neceſſitatis praetextu poſtulaſſe, quam illius, in ſequentibus demonſtrabimus. In hac vero lege orali reiicienda potiſſimam Sadducaeiſmi partem conſtitiſſe, Iudaeorum teſtimonia [g] ſatis inter ſe concordia nos dubitare non ſinunt. Praetermiſſis Rabbinorum calculis ſolum adducimus IOSEPHVM [h], qui has ſectas omnes explorauit, eoque tempore vixit, quo Sadducaeiſmus maxime florebat. Is vero de eorum in hac re mente ita: *Nunc enim indicandum eſt, quod multas conſtitutiones a maioribus per manus acceptas Phariſaei tradiderint populo, quae non ſunt ſcriptae inter leges Moſaicas: et ideo Sadducaei his auctoritatem abrogant, dicentes, oportere eas tantum ſeruari, quae ſcripto continentur; atque hinc magna inter vtrosque exorta eſt controuerſia, dum ditiores ſtant a partibus Sadducaeorum, Phariſaei multitudinis vtuntur fauoribus.* Et haec quidem, quantum ſcimus, a nemine negantur. Aſt in eo plerique diſſentiunt, vtrum Sadducaei praeter legem Moſis in pentateucho comprehenſam, reliqua quoque ſcripta a ſanctis viris profecta receperint, nec ne? Veteris enim eccleſiae doctores TERTVLLIANVM [i], ORIGENEM [k], HIERONYMVM [l] aliosque ſi ſequimur, ſolos illi libros Moſis receperunt reiectis ac neglectis reliquis ἁγιογράφοις. Quam opinionem his auctoritatibus moti ſecuti quoque ſunt viri quidam magnae in rebus Iudaicis eruditionis [m]. Re tamen paulo attentius conſiderata et abiecto PP. praeiudicio, primus dubitauit de aſſerti huius veritate IO. DRVSIVS [n], totum vero rationibus haud contemnendis reiecit SCALIGER [o], quem alii ſecuti ſunt [p]. Nec inficiamur, poſteriorem opinionem priori longe eſſe probabiliorem. Illud enim certum eſt, exortam fuiſſe Sadducaeorum

f) Tarich Perſar. p. 134.
g) Collegit ea SCHVPARTVS de ſecta Karaeorum c. I. §. 3. p. 16. 17.
h) Antiqq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453.
i) De praeſcript. L. I. c. 14.
k) Contra Celſ. L. I. p. m. 39.
l) In Matthaeum c. 22. conf. SERAR. trihaereſ. L. II. c. 21. p. 89.
m) TH. GOODWIN. Moſ. et Aaron L. I. c. 11. §. 5. p. m. 213. C. SIGONIVS de rep. Ebr. L. V. c. 11. p. 420. et NICOLAI ad h. l. RICH. SIMON. Hiſt. crit. V. T. L. I. c. 16. BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 380.
n) De Sectis L. III. c. 9. p. m. 137.
o) Elench. trihaereſ. c. 16. p. m. 111.
p) BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1208. HOTTINGER. nepos ad Goodwin. l. c. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. II. c. 14. §. 6. p. 326.

rum sectam, confecto iam et obsignato librorum sacrorum canone, cui si restitissent, quodque ratum iudicauerat, et diuinum pronuntiauerat ecclesia Iudaica, tanquam humanum et ὑποβολιμαῖον reiecissent, dubium non est, Iudaeos non toleraturos fuisse Sadducaeos, sed anathematis potius fulmine percussuros et ex templo atque synagoga tanquam haereticos reiecturos fuisse. Contrarium vero testatur historia Iudaica; qua testimonium dicente nouimus, et templo adfuisse, et sacris interfuisse, et sacerdotiis adhibitos fuisse Sadducaeos: in publicis vero conuentibus Iudaeorum sacris cum legerentur non Mosis tantum, sed et prophetarum virorumque Θεοπνεύςων scripta, intelligi non potest, qui illis interesse Sadducaei potuissent, si praeter legem diuina oracula reiecissent. Facile etiam credi potest, scripturarum sacrarum testimonia non reiecisse Sadducaeos, cum nec diuinus doctor Iesus, nec discipuli eius cum Sadducaeis congressi hanc eis impietatem obiecerint. Immo nec Pharisaeos, nec qui ab eorum stant partibus Rabbanitas Sadducaeis hoc obiecisse legimus, licet in scirpo saepe nodum ad contaminandam aduersariorum famam quaesiuerint. Immo contrarium facile euinci potest ex disputationibus Sadducaeorum contra Pharisaeos, in quibus hi non ad legem tantum, sed ad prophetas quoque et hagiographa prouocarunt, vt ex disputatione R. Gamalielis, de resurrectione mortuorum cum Sadducaeis habita [q] clare patet, qui ad scripta prophetarum aduersarios reuocare non potuissent, si ea reiecissent. Nec alia forte contrariae opinionis origo fuit, quam male intellecta Iosephi verba, in quibus cum dicatur, Sadducaeos constitutionibus a maioribus per manus acceptis reiectis, solas eas quae scripto comprehensae essent, seruandas praecepisse, collegerunt inde veteres DD. reiecisse eos V. T. scripta praeter legem omnia: quod tamen perperam dici ex adducto loco est manifestissimum, in quo scripta lex Mosis non hagiographis vel prophetis sed traditioni orali et δευτερώσεσι Pharisaeorum opponitur: sic vt contraria potius opinio firmamentum ex hoc Iosephi testimonio accipiat, vt recte SCALIGERO [r] obseruatum. Nec dissimile vero est, ad Sadducaeos relatum esse, quod Samaritanis et Dositheanis tribuitur, cum inuidiae caussa Sadducaei Cuthaei et Dositheani appellarentur, qui ratiocinandi modus argumento ab inuidia ducto vt semper inualuit, ita praecipue in controuersiis cum Sadducaeis a Pharisaeis et Rabbanitis egregie adhibitus est. Neque vero faciunt satis, quae acute quidem at non verisimiliter coniicit BASNAGIVS [s], vt difficultates tollat: recepisse quidem Sadducaeos scripta prophetica et hagiographa, tanquam a viris sanctis profecta, sed secundariam illis modo auctoritatem tribuisse. Nam hoc quoque veterum testimoniis destituitur, nec affert quicquam ad controuersias inter Pharisaeos et Sadducaeos dirimendas, quae non in eo versabantur, vtrum sola lex Mosis diuina sit? cetera vero et scripta et per manus oraliter tradita non item? sed in eo cardinem rei vertebant, vtrum

q) Tr. Sanhedrin. c. XI. §. 2. r) loc. cit. s) l. c. p. 333.

vtrum in legibus et ritibus ecclesiae vel ad solam legem scriptam, vel ad legem quoque oralem respiciendum, lexque non scripta admittenda sit, quod Pharisaei affirmarunt, negarunt Sadducaei. Ad hanc quaestionem dirimendam non opus erat ad prophetarum et hagiographorum scripta attendere: illa enim non legem quandam ecclesiasticam, praescribebant, vel libri erant rituales, cultus diuini rationem definientes, sed vel historiae sacrae vel vaticinia, de quorum quidem veritate et Θεοπνευστίᾳ nec Sadducaei nec Pharisaei dubitabant, cum in sacro canone ab ecclesia Iudaica vniuersali consensu recepto continerentur; ad quae vero in hac controuersia prouocare non licebat, quod ventilatae controuersiae quaestionem proprie non attingerent, et leges atque ordinem sacrum in ecclesiasticis a Mose praescriptum non exhiberent. Quibus omnibus rite expensis recte fecisse viri docti censendi sunt, qui dimissa opinione priori posteriorem tanquam veriorem receperunt [t].

II. Non dari angelos vel spiritus peculiari ratione et per se subsistentes. Ita statuisse Sadducaeos ex D. LVCAE [u] testimonio patet, id quod cum toto Sadducaeorum systemate apte cohaeret; cum enim animam sine corpore existere non posse decernerent, vt postea probabimus, non potuere non et hoc asserere, non dari spiritus per se subsistentes. Aliam quidem dogmatis huius rationem affert RICHARDVS SIMONIVS [x], qui doctrinam de angelis, spiritibusque et eorum operationibus ex Babylonia in Iudaeam attulisse Iudaeos putat, de qua cum inter se disputarent, eo delapsos esse Sadducaeos coniicit, vt ipsam spirituum angelorumque operationem negarent. Verum sine fundamento haec dici, cuilibet patere existimamus, consideranti, doctrinam de angelis et spiritibus eorumque operationibus non nudius tertius inter Iudaeos post reditum ex captiuitate demum inualuisse, sed antiquissimum dogma esse, licet praefracte negare nolimus, assuisse purpurae diuinae doctrinae panniculos quosdam Chaldaicorum somniorum de angelis Iudaeorum nonnullos. Vt taceamus, si hoc verum esset, daemonologiam Iudaicam non Hebraeae sed Chaldaicae originis esse, sequi inde, recte fecisse Sadducaeos, quod relictis turbidis lacunis hoc dogma reiecerint. Qua ratione cum doctrina de angelis purior ad Christianam quoque ecclesiam ex Iudaica transierit, viderit Simonius, quo modo coetui suo, huic dogmati peculiaria placita inaedificanti, faciat satis. Nec opus est ad has coniecturas confugere, cum haec sola caussa sufficiat negatorum spirituum, quod concedere noluerint, posse spiritum sine omni corporis vestimento subsistere, vt recte quoque obseruatum Cel. GVNDLINGIO [y]. Hanc enim assertionem tueri ideo erat necesse, quod ita caussa

t) SPANHEM. Dub. euang. P. III. pag. 112. HADR. RELAND. Antiq. SS. L. II. p. 246. BAYLE l. c. not. G. p. 116. qui contrariam sententiam prius tenuerat Cont. des pensees sur le comete p. 580.

u) Act. XXIII. 8.

x) Hist. crit. V. T. T. I. c. 7.

y) Hist. phil. mor. c. VII. p. 85.

afferri poſſet, cur nec poenarum nec praemiorum nec reſurrectionis ſpes vlla poſt hanc vitam eſſet, nempe quia anima ſubſiſtere, depoſitis corporis exuuiis non poſſet. Non negamus varias hic nectere difficultates ſcriptores, quae vero ex male intellecto hoc dogmate tantum enatae ſunt. THEOPHYLACTVS enim et EPIPHANIVS [z] tradunt, negaſſe eos Spiritum S. immo prior inde atheos fuiſſe, ſatis audacter concludit, quod omnem ſpiritum negauerint. Id quod etiam ARNOBIO [a] ſuo modo viſum eſt, cui Sadducaei ita ſpiritus negaſſe videntur, vt formas atque os Deo tribuerint. Ex recentioribus SCALIGER [b] ſenſum verborum Lucae: Sadducaeos neque angelum credere neque ſpiritum, hanc habere ſignificationem dicit, tantum abeſſe, vt angelos crediderint, vt ne ſpiritum quidem vllum credant: quam explicationem recepere quoque C. SIGONIVS, Io. NICOLAI [c] HORNBEKIVS [d] PETAVIVS [e] HARDVINVS [f] aliique. Verum nec haec fundamenti ſatis habent atque roboris. Quod enim ad Spiritum S. attinet, incertum annon in Babylonica captiuitate lumina V. T. de SS. Trinitatis myſterio toti obſcurata fuerint genti craſſiores notiones de diuinis ab illo tempore ſibi fingenti? et an ſatis orthodoxi in eo fuerint Iudaei? quod, vbi etiam concedimus, nondum tamen euinci ex verbis Lucae poteſt, eos Spiritum S. negaſſe, cum poſt angelos ſpirituum mentionem ideo hiſtoricus facer faciat, vt ad animae quoque hominis ſine corpore exiſtentis negationem Sadducaeos hoc dogma extendiſſe, intelligatur. Quod autem Deum fecerint ex ea cauſſa corporeum, melioribus teſtimoniis euincendum eſt, vixque credi poteſt, in Nouo Teſtamento Scriptores ſacros craſſiſſimum hunc errorem tacituros fuiſſe, ſi reuera eum errauiſſent. Figuratas vero non Sadducaeorum tantum, verum etiam plerorumque Iudaeorum de Deo locutiones nimis premendas non eſſe, notum eſt, et aequitas poſtulat. Id vero obſcurius eſt, qua ratione Sadducaei angelos negare potuerint, cum tamen pentateuchum receperint, in quo multoties apparitiones angelorum enarrantur. Varias ea de re, vt in obſcuris quaeſtionibus ſolet, opiniones et coniecturas attulere ſcriptores. Et magnus quidem GROTIVS [g] per angelos eos intellexiſſe coniicit, vitutem, efficaciam, maieſtatem vel etiam emanationem ſupremi numinis, quae vbi hominibus manifeſtatur, angelorum nomine veniat. Aſt vix concipi poteſt, qua ratione cum pentateuchi litera hanc explicationem conciliare potuerint, nec videntur Sadducaei in Samaritanorum caſtra tranſiiſſe, quos ſimilia docuiſſe ſupra oſtendimus. Aliter HARDVINVS [h], qui, vt erat in fingendis et pro veris obtrudendis coniecturis ſuis audaciſſimus, Sadducaeos in Platonis caſtris militaſſe, angeliſque naturam corpoream, aethe-

z) Haereſ. XIV. p. 31. T. I. opp.
a) Adu. gentes L. III. p. 106. conf. BAYLE l. c. not. H p. 116.
b) l. c. c. 16. p. m. 128.
c) l. c. L. V. c. 11. p. 420.
d) De conuert. Iudaeis.
e) Dogm. theol. T. III. p. 3. et ad Epiph. p. 28.
f) De numis Herod. opp. ſel. p. 352.
g) Ad l. c. Actor.
h) loc. cit.

aetheream nempe et aëriam tribuisse, spiritusque eos tantum dici ob corporum subtilitatem, asseruisse putat. Quam Platonis doctrinam didicisse eos ab Herode statuit, qui cum Atheniensis esset, eam ex Academia in Iudaeam intulerit; ob eamque rem Sadducaeos quoque dici Herodianos. Quae ingenio Harduino παραδοξοφίλῳ omnino digna sunt, indigna vero, quibus vel mediocriter attentus assensum tribuat [i]. Suo enim loco iam demonstrauimus, Herodem regem ab Herode Attico philosopho Platonico longissime differre, recte quoque rem pensitantes magnum inter Platonicum et Sadducaeum de spiritibus daemonibusque dogma discrimen deprehendent. Aliter BASNAGIVS [k] et, qui eandem sententiam sequitur GVNDLINGIVS [l], qui dixisse eos putant, angelos, de quibus Moses, non fuisse substantias per se subsistentes, sed ipsum Deum ea fuisse operatum, quae eiusmodi geniis adscribuntur, qui nonnisi entium intelligentium phantasmata fuerint, quae Deus hominum oculis obiecisset, vt suam intelligerent voluntatem; ea vero intellecta rursus disparerent. Monent quoque, IVSTINVM [m] eam opinionem tribuisse Iudaeis, qui vix alii esse potuerint, quam Sadducaei. Nobis magni SCALIGERI [n] placet modestia, qui vbi quaesiuisset: *quomodo aut qua fronte potuerint negare angelos esse, cum diserte in lege expressum sit nomen angeli*, fatetur *se hoc ignorare*. Rectius enim putamus de caussis veterum doctrinarum obscuris ignorantiam nos fateri, quam incerta pro certis obtrudere, praecipue cum Sadducaeorum scripta non extent, vt ex iis coniici possit, qua ratione loca pentateuchi explicuerint. Neque vero ob hanc ignorantiam, quam veterum peperit silentium, negari potest, vel pentateucho eos fidem diuinam tribuisse, vel eos spiritus angelosque non sustulisse. Posse enim sacra oracula aliquem pro diuinis admittere, et tamen angelorum apparitiones et operationes reiicere, vel vnum Balthasaris Bekkeri, quique in eodem luto haerent, exemplum luculenter demonstrat.

III. Non esse durationem animae siue spiritus post hanc vitam, sed vna mori cum corpore. Hoc quidem Sadducaeis tribuit IOSEPHVS, qui diserte [o]: Ψυχῆς τε τὴν διαμονὴν ἀναιροῦσι, et alio loco [p] τὰς ψυχὰς συναφανίζει τοῖς σώμασι. Ex quo loco recte coniicitur, vitam animae eos in corpore quaesiuisse, quo non potuere non animam facere materialem, nec alia ratio quaerenda est, cur mortuorum resurrectionem negauerint. Tolle enim animae immaterialitatem, facileque erit corporis resuscitationem conuellere, si Sadducaeorum φιλοσοφούμενα sequaris. Sublata enim διαμονῇ, tollitur, quicquid est spei futurae [q].

 IV.

i) Conf. BASNAGE l. c. p. 335.
k) loc. cit. l) loc. cit.
m) In Dial. contra Tryphon. p. 358.
n) l. c. p. 120.
o) De bello Iud. L. II. c. 12. p. 788.
p) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.
q) Quod si obiicitur, posse Deum annihilatum corpus iterum animare, respondebit Sadducaeus, hoc fore nouam creationem, non resuscitationem.

IV. Non dari resurrectionem mortuorum. Hoc ex antecedentibus necessario sequitur, et Sadducaeis sacra historia tribuit. Qui enim resurrectionem corporis expectes, animae διαμονῇ intereunte? quemque in finem resuscitanda est caro, poenae praemiique post hanc vitam expers futura? Ex his vero ratio quoque patet, cur adeo inuisa fuerit Sadducaeis Christi doctrina [r]: sublata enim mortuorum resurrectione, speque futurae felicitatis, inane est regnum Christi, non negante D. PAVLO [s]. Huius itaque vitae felicitati regnoque temporali totam spem suam inaedificantes Sadducaei non poterant non doctrinae Seruatoris esse infensissimi.

V. Non esse fatum, sed omnia in nostra potestate esse, vt tam felicitatis nobis ipsi auctores simus, quam infortunii, si deteriora consilia secuti fuerimus. Haec IOSEPHVS [t]: qui vero, dum voce, εἱμαρμένη, ex Graeca philosophia petita, vsus est, quae prout in systemate sectae cuiuslibet proprio adhibita est, ita singularem significationem induit, dubiam et obscuram fecit Sadducaeorum opinionem. Inde enim enata quaestio, vtrum prouidentiam diuinam Sadducaei negauerint, quam ista voce saepissime designari notum est. Tribuunt hoc Sadducaeis Rabbanitae, quorum ea de re testimonia adduxit DRVSIVS [u]. Partibus his se addixit Ven. REIMMANNVS [x], et ante eum SALDENVS [y]. Aliter tamen visum aliis, inter quos eminent VOSSIVS [z], GVNDLINGIVS [a] BASNAGIVS [b], BVDDEVS [c], magna in republica literaria nomina, qui probe viderunt, multum interesse inter Epicuri et Sadducaeorum dogma, hosque non omnem prouidentiam Dei tollere. Prouocant quidem, qui contraria tuentur, et Sadducaeos inter Epicuri ὁμοψήφους referunt, ad IOSEPHVM [d], qui de iis ita tradit: τὴν μὲν εἱμαρμένην παντάπασιν ἀναιροῦσι, καὶ τὸν Θεὸν ἔξω τοῦ δρᾷν τι κακὸν ἢ ἐφορᾷν τίθενται, *fatum plane tollunt, et Deum extra mali cuiusuis patrationem vel inspectionem constituunt.* Quae clara quidem esse viris laudatis videntur, sed attente considerata non illud dicunt, quod hi volunt. Nam Iosephi testimonium [e] plus non dicit, quam hoc: negasse Sadducaeos eiusmodi prouidentiam, quae ita rebus omnibus praesit, actionesque humanas moderetur, vt ista inspectione et directione speciali siue procuratione eueniat, quicquid agit vel omittit homo. Id quod velle vocem ἐφορᾷν norunt, qui Graeca intelligunt. Ea enim non cognitionem tantum sed et directionem et influxum in voluntatem agentis innuit. Hoc negabant Sadducaei, omnemque Dei influxum in actiones humanas reiiciebant: ita vt libera prorsus esset hominis actio, isque et felicitatis et infelicitatis proprius sibi auctor

r) Act. XXIII. 8. MATTH. XXII. 23. MARC. XII. 18. LVC. XX. 27.
s) I Cor. XV.
t) De bello Iud. L. II. c. 12. p. 788.
u) De sectis L. III. c. 12. p. 145.
x) Hist. theol. Iud. L. I. c. 18. §. 14. p. 592.
y) Otior. theol. p. 559.
z) De idol. gent. L. II. c. 10.
a) loc. cit. p. 84.
b) l. c. c. 14. p. 330.
c) Hist. eccl. V. T. T. II. p. 1207. thes. de atheismo c. III. §. 1.
d) l. supra laud.
e) De B. I. L. II. c. 12. p. 788.

auctor conditorque esse possit. Nec aliter constare posse systema suum credebant, si praemiorum et poenarum in hac tantum vita habenda esset ratio. Ita vero pars quidem diuinae prouidentiae, non tamen omnis eius ratio, tollebatur. Concedebant enim dari in hac vita remunerationem boni poenamque mali: nec aliter quoque poterant statuere, nisi legis diuinae et comminationes et promissiones omnes voluissent euertere. Quibus admissis necesse erat concedere, attendere Deum ad res humanas, et bene gesta praemia sequi, male facta poenam, vt mox probabimus. Id quod facile intelligi potest ex sacra historia, vbi Sadducaei quoque accessisse Ioannem dicuntur, vt, quam ille denuntiauerat, instantem iram diuinam deuitarent, quod factum ab iis non esset, nisi curare Deum res humanas, iisque inuigilare iudicem credidissent. Verum influxum DEI in actiones humanas tollebant, suisque viribus solis relinquebant hominem felicitatis vel calamitatis suae proprium auctorem. Sadducaeos itaque male cum Epicureis, quod plerumque fit, compares; facilius cum Pelagii asseclis conciliabis, licet et hic quoque discrimen aliquod intersit.

VI. Non dari bonorum operum remunerationem aliam, nec malorum retributionem, quam quae fit in hac vita. Πρωτον ψεῦδος hoc fuisse, ex male intellectis Antigoni verbis enatum, ex iis, quae supra narrauimus, liquet. Idque cum toto systemate accurate cohaeret: quod cum nec vitam nec resurrectionem post fata futuram concedat, aliam quoque vel iustitiae mercedem, vel scelerum poenam, nisi in hac vita admittere non potest. Recte itaque illis IOSEPHVS tribuit, ὅτι τὰς καθ᾽ ᾅδου τιμωρίας καὶ τιμὰς ἀναιροῦσι; hoc enim conditionem defunctorum talem esse innuit, qua nec poenas nec praemia recipiunt. Ex quo intelligendum est, cur D. PAVLVS [f] coram Iudaeorum concilio se de spe resurrectionis et aeterni praemii accusari clamauerit. Ideo enim futura vita vocata Hebraeis seculum mercedis, quod eius spem habebant certissimam: eam vero Sadducaei tollebant. Neque obiici potest, legis tamen obseruantiam custodiuisse Sadducaeos, sacra fecisse, ieiunia seruauisse, quae frustra suscepissent, si nulla mercedis futurae spes illorum insedisset animis. In his enim omnibus quanquam accurate versabantur Sadducaei, omnem tamen, quam inde sperabant spem mercedis huius vitae felicitate metiebantur, malisque iudicia quidem diuina denuntiabant, verum quae in hac vita essent euentura [g]. Nam omnem praemiorum et poenarum, iudiciorumque diuinorum veritatem negare non poterant, nisi vellent ipsam legem euertere, quam tamen recipiebant.

VII. Reiiciendam esse polygamiam. Sequebantur in hoc dogmate strictam legis literam Sadducaei, quam Pharisaei quaesitis ratiunculis variis misere detorquebant, laxabantque, praesertim schola Hillelis [h].

Prae-

f) Act. XXIII. 6.
g) Conf. LIGHTFOOT. ad h. l. BAYLE l. c. not. G. p. 116.
h) Conf. BASNAGE l. c. p. 358. RELAND. Antiqq. SS. P. II. c. 9. §. 12. p. 247.

Praeter has assertiones dogmaticas plura erant alia, cultum Leuiticum concernentia, quibus a Pharisaeis Sadducaei diuortium fecerunt. Cum enim omnem traditionem, quae ceremonias cultus diuini innumeris modis auxerat, reiicerent, necessarium erat, vt cuncta quoque improbarent, quae ingeniosa Pharisaeorum excogitauerat superstitio. Ea vero hic adducere, institutum non patitur; quaerenda itaque sunt apud eos, qui antiquitatibus Hebraeorum lucem accenderunt, ritusque et ceremonias eorum et de iis controuersias enarrauerunt.

Vita Sadducaeorum.

§. XXII. Restat, vt de vita quoque Sadducaeorum aliquid adiiciamus. Coniici quidem ex dogmatum sectae huius conditione posset, malam eam fuisse, iis nempe fulcris destitutam, quibus vera philosophia moralis innititur. Verum aliter de ea pronuntiandum est, si veterum testimoniis standum. Teste enim IOSEPHO [i], fuit hoc hominum genus in iudicando seuerissimum; vnde rigor eius sectae et in puniendis malis acerbitas intelligitur; id quod systematis ratio exegisse videtur. Cum enim futurorum cruciatuum metu a sceleribus homines retrahi non posse crederent, necessario poenarum rigore munienda erat legis custodia et honestas publica. Quam seueritatem licet culpet Iosephus et crudelitatem vocet, id tamen in homine Pharisaicam sectam sequente mirandum haud est; probat autem testimonio omni exceptione maiori, iustitiae accuratius et seuerius litasse Sadducaeos quam Pharisaeos: id quod historiam quoque Iudaicam, praecipue eam partem, quae res Hyrcani et filiorum eius, Aristobuli et Alexandri concernit, consulenti luculentis patebit exemplis. Ex qua iustitiae obseruatione ortum quoque esse videtur quod veterum multi Sadducaeorum nomen non a Sadocko, sed a voce צדק, quae iustitiam significat, deriuauerint, de quo etymo viri docti passim differunt [k]. Cumque Pharisaei indulgentia sibi plebem conciliare studerent, caussa inde intelligitur, cur factio opposita, et apud proceres rerumque dominos potens in contrarium progressa seueram se praestiterit, indeque plebi exosa fuerit, ad quam deliniendam interdum a rigore aliquid remittere, et Pharisaeorum partibus atque sententiae propius accedere, teste IOSEPHO [l], cogebatur. Etsi vero vitam meliorem, quam Pharisaei homines, Sadducaei probabant, varia tamen illis obiecta sunt. Describit enim eos IOSEPHVS [m], vt barbaros, feroces, inhumanos, superbos et potentiorum consuetudinem affectantes, et inter se saepenumero digladiantes, μισανθρώπους rusticisque moribus viuentes. Verum, dedisse se hic multum partium studio, Iosephus satis prodidit, qui Pharisaeorum, cui se addixerat sectam summis extollit laudibus, superbiam vero, seditionis studium, hypocrisin, falsitatem aliaque eorum vitia reticet; Sadducaeos illis opprobriis onerat, quae ipse alibi imprudens refutat, accusans eos, quod volu-

i) Ant. Iud. L. XX. c. 8. p. 698.
k) Vid. DRVSIVS l. c. p. 122. SPANHEM. l. c. p. 109. BAYLE l. c. p. 114 PFEIFFER. Dub. vex. p. 890.
l) l. c. L. XVIII. c. 2. p. 617.
m) De B. I. L. II. c. 12. p. 784.

voluptatibus ſe dedant, diuitumque gratiam aucupentur, et blanditiis opulentis ſe acceptos reddant. Haec enim tam feroces et inhumanos homines Sadducaeos non fuiſſe, ſatis manifeſte loquuntur [n]. Veriſimile tamen eſt, Sadducaeos homines ſtrenuos et acutos in diſputationibus cum Phariſaeis accerrime conflixiſſe, et ita his ἐγκλήμασι occaſionem praebuiſſe. Quae cum Phariſaei, quique eos ſecuti ſunt Rabbanitae innumeris conuiciis auxiſſent, adeo inde fama Sadducaeorum conſpurcata eſt, vt multi quoque inter Chriſtianos viri docti idem de Sadducaeis crederent ſcriberentque [o]: iique ab haud paucis cum Epicureis componerentur, et inter hoſtes Dei numerarentur [p]. Cuius cauſſae partim a calumniis Rabbanitarum, Phariſaicas partes ſequentium petendae ſunt, qui infenſiſſimo in Sadducaeos animo plerumque Cuthaeos, ſ. Samaritanos, et haereticos eos appellant, adeo, vt Sadducaei, Cuthaei, haeretici et athei nomen idem apud iſtos homines ſit: partim a placitis Sadducaeorum ſunt deriuandae, quae conſpirare cum Epicuri hortis multis recentiorum viſa ſunt, eo quod et Sadducaeis et Epicureis fatum negatum, vita futura reiecta, praemia et poenae poſt mortem ſublatae, anima mortalis aſſerta, actiones hominum ſibi ſuisque viribus relictae, ſpiritus exploſi etc. Quod licet negari nequeat, obſeruandum tamen, diſtare multum Sadducaeos ab Epicureis, cum nec Deum extra mundum relegauerint, nec curam eius circa actiones hominum omnem et ſcientiam ſuſtulerint, et praemia atque poenas in hac vita admiſerint, et ex alio longe fonte, quam apud Epicurum totum eorum ſyſtema dimanauerit, vt ex dictis conſtat. Quare nimii illi ſunt, qui Sadducaeos Epicureis aggregant, et ex Epicuri hortis Sadducaeorum impietatem progerminaſſe ſtatuunt [q]. Hoc enim vt demonſtretur, non ſufficit, dogmatum quorundam conuenientiam et harmoniam oſtendere, ſed requiritur etiam, vt doceatur, quomodo Epicureiſmus in Iudaeam irrepſerit? Quod licet fieri potuiſſe per Iudaeos ex Aegypto in Iudaeam migrantes videri queat [r], valde tamen timemus, vt demonſtrari poſſit, Epicuream philoſophiam in Aegypto floruiſſe, multo minus, inter Iudaeos Aegyptum inhabitantes locum inueniſſe, vel ex Aegypto in Iudaeam translatam fuiſſe. Nec Ioſephi hic reſpicienda eſt auctoritas, qui inepto gentis ſuae eruditos cum Graecis comparandi ſtudio tres illas ſectas Iudaicas cum tribus Graecorum ſectis celebrioribus contulit, ne haberent hi, quo Iudaeis praeferrentur. Sed relinquendi Sadducaei originibus ſuis, qui, vt ſupra obſeruatum, inepta praecepti Antigoni interpretatione deluſi ad neganda futurae vitae praemia, et quae inde ſequebantur, tollendos ſpiri-

n) Vid. loca eorum adducta a DRVSIO l. c. p. 152. et SCHVPARTO l. c.

o) Vid. WILLIMER. diſſ. de Sadducaeis, CAVE antiq. Apoſt. p. 118. PFEIFFER. l. c. REIMMAN. l. c. p. 594. quibus et nos olim calculum adiecimus in Otio Vind. p. 31.

p) Conf. REIMMAN. l. c. p. 592. Hiſt. atheiſmi c. II. §. 6. p. 37. ſeqq.

q) Vid. quos nominauimus Ot. Vind. p. 30. vbi eandem nos quoque opinionem amplexi ſumus.

r) Monet hoc BVDDEVS l. c. p. 1206.

ſpiritus, animaeque immortalitatem euertendam potuere delabi, etſi nihil de Epicuri dogmatibus inaudiuerunt. Reliqua quae ad inurendam ſectae exoſae impietatis notam afferuntur infirma ſunt, et ex eo ſatis refutantur, quod Sadducaei non minus, quam Phariſaei in cultu diuino, expiandoque per ſacrificia Numine atque expectanda Meſſiae liberatione fuere ſeduli, quae in atheum cadere non poſſunt. Non negamus tamen, Sadducaeiſmum ad impietatem viam parare potuiſſe, et fouiſſe dogmata valde pernicioſa, veram quoque pietatem fulcris ſuis priuauiſſe, amorique et miſericordiae exiguum locum reliquiſſe. Ex quibus quam grauis fuerit eccleſiae Iudaicae tempore incarnati verbi, corruptio, facile intelligi poteſt [s]. Sed hoc tantum volumus, non tam malos fuiſſe Sadducaeos, quam eos depingunt Rabbanitae, infenſiſſimo animo calamum in eos odio et veneno tinctum ſtringentes. Quod vero Herodem ad ea facinora, quae eius memoriam dedecorarunt, inſtigauerint Sadducaei, facilius dicitur, quam probatur.

Scriptores de Secta Karaeorum.

§. XXIII. Cum Sadducaeis non confundenda eſt Karaeorum ſecta, cuius hiſtoria valde hactenus obſcura fuit. Suppreſſa enim in pleriſque locis, vbi Iudaei hodie degunt, Rabbanitarum Vatiniano prorſus odio, cum in extremos Europae angulos ſeceſſerit, rariſſimi ſunt eius libri, quae vero Rabbini paſſim habent, imprimis R. IEHVDA LEVI, ABARBANEL, ABENESRA, R. LEVI, BEN GERSOM, R. LIPPMANN et his ſimiles, cum ſint ex aduerſariis Karaeorum, valde ſuſpecti teſtes ſunt [t]. Primus, niſi fallimur, doctiſſimus Gieſenſium poſtea theologus B. IO. GOTTOFRIDVS SCHVPARTVS accuratiora quaedam de Karaeis aliquot diſſertationibus [u] tradidit, vſus beneficio praeceptoris ſui magni Ienenſium philologi IO. ANDREAE DANZII libris quibusdam doctorum Karaiticorum, qui rariſſime in his oris noſtris conſpiciuntur, magnoque venire ſolent pretio. Quoniam tamen in multis Rabbinorum teſtimoniis ſtare coactus eſt, non potuit non tractatio illa, licet pulcherrimam orientalis philologiae eruditionem ſpiret, eſſe manca et non ſatis accurata. Vt itaque meliora et certiora nanciſceremur, diligentiae atque ſtudio praeſtantiſſimi philologi IACOBI TRIGLANDII, profeſſoris quondam theologi in Academia Lugdunenſi Batauorum debemus, qui vt erat rerum orientalium curioſiſſimus inueſtigator, de interiore ſectae Karaiticae conditione et circumſtantiis vehementer ſollicitus, ipſos Karaeos in Polonia et Lithuania adhuc commorantes per literas adiit, variisque propoſitis quaeſtionibus eorum notitiam acquirere pleniorem laborauit. Qua re effecit, vt ampliſſima reſponſione R. MARDOCHAI de origine, ſcriptis, conſtitutione et fatis ſectae Karai-

s) Conf. MOSHEM. Hiſt. eccl. Chriſt. Sec. I. c. II. §. 8. ſeqq. p. 75. ſeqq.

t) Conf. BAYLE l. c. not. D. p. III. BASNAGE l. c. §. 22. p. 343.

u) Edidit eas Ienae 1701. 4. hoc titulo כת הקראים ſeu ſecta Karaeorum, diſſertationibus aliquot hiſtorico-philologicis ſic adumbrata, vt e codicibus mſc. vt plurimum ortus, progreſſus ac dogmata eiusdem praecipua eruta appareant.

raiticae edoctus luculentiorem dare posset de ea notitiam, et praeludicia quoque recentiorum quorundam, maxime Io. Morini [x], qui eos reliquias esse Sadducaeorum, ab Anano sec. VIII ab erroribus Sadducaeis purgatas contenderat, feliciter iugularet. Hinc enata elegans atque docta Triglandii dissertatio de Karaeis, quam syntagmati dissertationum de trihaeresio Iudaeorum suffixit. Cui tamen cum non licuisset ipsam Karaei doctoris tractationem in vulgus edere, et ampliorem rebus Karaiticis lucem accendere, eo quod rebus humanis prius eximeretur, peruenit tandem ea in manus viri πολυμαθεστάτȣ, et de Hebraeorum historia literaria immortaliter meriti, Io. Christophori Wolfii pastoris Hamburgensis, quem nuper nobis ereptum adhuc acerbe dolemus, qui qua erat in his literis eruditione, ipsam Mardochaei tractationem Hebraice cum versione Latina vulgauit [y], notisque eruditissimis illustrauit, amplaque et docta praefatione de Karaeorum rebus scriptisque disseruit, et eorum quoque nobis catalogum exhibuit, qui de rebus Karaeorum totaque huius sectae ratione commentati sunt. In quo libro bonae frugis pleno cum eorum, quae notitiam historiae huius sectae literariam comparare possunt, plena et diligens facta sit enarratio, lectorem plura, quam quae nos in compendio strictimque pro instituti ratione dicturi sumus legere cupientem ad hos fontes ablegamus, ex quibus tantum hauriet, quantum sufficiet ad restinguendam desiderii sui sitim. Multos quoque huc pertinentes scriptores nominauit Io. Iacobvs Schvdtivs [z].

§. XXIV. Karaeorum origines vt valde inter doctos viros disputationibus et coniecturis obscuratae sunt, ita detegi non possunt, nisi sectae constitutionem a nominis ortu, occasionemque vtriusque rite inter se distinguamus. Karaitarum siue Karaeorum nomen textuarium siue scripturarium indicat [a], quatenus traditionum sectatori [b] opponitur, eumque significat, qui sine traditionis glossaeque auctoritate solam legis literam textumue sequendum pronuntiat. Ex quo nomine intelligi potest, rei ipsius origines ad ea tempora referendas esse, quibus traditiones ortae sunt, iisque alii contradixerunt. Supra enim planum fecimus, mature post vatum diuinorum discessum ex hac vita, et vaticinandi facultatem inter Iudaeos desinentem, repertos fuisse, qui legis interpetationem molirentur nouam, patrum orali, quam iactabant, traditioni adscriptam, quam accepisse Mosen vna cum lege scripta dicebant: huncque in finem adhibitam fuisse interpretationem legis allegoricam, qua, vt in Aegypto gentilis philosophia, ita in Palaestina doctorum commentationes et definitiones habitu Mosaico induebantur: non tamen defuisse quoque viros cordatos patriaeque legis studiosissimos, qui hanc domesticae sapientiae

Karaeorum secta.

 cor-

x) Exerc. SS. L. II. ex. 7. c. 1.

y) Hamburgi 1721. 4. vid. Iournal des Savans 1715. Mars Cat. crit. Bibl. Reimmann. T. I. p. 885.

z) Memorabil. Iudaic. P. II. p. 34.

a) v. Bvxtorf. Lex. Talm. p. 2111. Schvpart. l. c. diss. 1. §. 2. p. 6.

b) Cabbalistam vocant Karaei voce generaliori significatione sumta, pro quauis traditione.

corruptionem abominati traditioni huic orali, et interpretamentis legis ab humano ingenio profectis se oppofuerint, legisque literam folam sequendam esse, statuerint. Ita vero Sadducaeorum familiam docuisse, et traditionem omnem reiecisse, in antecedentibus luculentis veterum suffragiis docuimus. Ex hac vero Sadducaeae familiae traditionum reiectione manifestum est, fuisse eo iam tempore homines, qui traditioni omni nuntium mittentes, Pharisaeorum partibus pro ea militantibus restiterint. Ast dubium quoque non est, displicuisse multis viris piis, legis diuinae, oraculorumque facrorum amantibus impia Sadducaeorum dogmata, inuita lege et prophetarum scriptis repugnantibus definita, adeoque eos ad hanc sectam animum non adplicuisse, licet ceteroquin traditionibus non adhaererent, sed solam legis literam simpliciter sequerentur. In his nihil esse, quod non magna verisimilitudine se commendet, nemo temere inficias iuerit, nisi affirmare velit, vniuersam Iudaeorum nationem praeter vnam Sadducaeorum sectam collum traditionis iugo subdidisse, quod omni probabilitate caret. Ex his vero constare arbitramur, Scripturariorum partes non esse iuniores partibus traditionariorum, et vtramque factionem vno simul tempore fuisse exortam. Placuisse hanc sententiam magno SCALIGERO [c], supra quoque memorauimus, in cuius tamen ea de re opinione est aliquid, cui, quo minus ei subscribamus, ratio satis valida est. Scaliger enim non tantum mox post Babylonicam captiuitatem homines fuisse putat diuersi generis, quorum aliqui solam legis literam cultus diuini, doctrinaeque sanctioris atque vitae regulam constituerint; alii illi traditionem adiecerint, et opera supererogationis iis inaedificauerint; sed inde etiam diuersae sectae nomina emersisse, hisque Hasidaeorum, illis Karaeorum nomen haesisse; ex his vero, adiectis nouis, ex male intellecto Antigoni praecepto, dogmatibus a Sadocko et Baithoso Sadducaeorum familiam fuisse enatam statuit. Valde contemsit hanc opinionem IO. MORINVS [d], qui, Karaeos multo iuniores fuisse existimans, reiectis et emendatis Sadducaeorum erroneis placitis ex eo fuisse exortos, quod sese Talmudis cultoribus opponerent, contendit. Nec defendi satis posse Scaligeri opinionem, quatenus duas nobis distinctas nomine et familia sectas, Hasidaeorum et Karaeorum enumerat, quae ab Esdrae tempore inualuerint, supra iam concessimus. Inde vero non sequitur, si sectaria eiusmodi constitutio duarum partium vel factionum non fuit, ideo rem ipsam non fuisse. *Quis enim negare ausit, fuisse semper in ecclesia Iudaica nonnullos, qui inde ab eo tempore, quo homines, ingenio indulgentes, noua instituta obtrudere aliis coeperunt, improbandis horum conatibus fortiter restiterint, quos tam grauiter, tam aperte per Mosen damnatos esse intelligebant?* Num-

c) In elencho trihaeresii c. 22. p. 163. seq. Eum, quod miramur, secutus est LVDOV. CAPPELLVS defens. crit. S. cuius verba adducit SCHVPARTVS l. c. p. 52.

d) Exerc. bibl. L. II. exerc. 7. §. 7. 8.

Numquis porro affirmare sustineat, non alios se traditionibus sensim prodeuntibus opposuisse, quam Sadducaeos, et eos homines, qui hanc doctrinae puritatem aliis erroribus, non excusandis deturparunt? Ita egregie recteque infert Cel. WOLFIVS e); cum dubio careat, fuisse homines sacrarum literarum ita amantes, vt nec traditionum commentis, nec impiis Sadducaeorum dogmatibus accesserint, quorum vtrumque refragari sacris literis satis euidenter perspiciebant. Quod vbi admittimus, vt admitti debet, nisi rationibus probabilissimis fidem denegemus, euincitur inde, statim eo tempore, quo traditionis architecti prodierunt, enatos quoque fuisse scripturarios, et ex his demum Sadducaeos extitisse. Et haec quidem satis verisimilia sunt. Quando vero Karaeorum nomen originem ceperit, et scripturariorum partes, non traditionariis tantum, sed Sadducaeis quoque oppositae in sectam coaluerint, de eo ancipiti prorsus disputatione hactenus disceptatum est. Ipsos sectae Karaiticae asseclas si audimus, primae eius propagines a decem tribubus per gentes dispersis deriuandae sunt. Ita enim Karaitae in extremis Lithuaniae partibus habitantes ad Gustauum Peringerum Lilienblat scripserunt f), coloniam se esse iactantes Israëlitarum ab Assyriis abductorum, quae in Tartaria resederit. Quod commentum esse Iudaicum facile is intelliget, qui tribuum harum fata paulo curatius considerauerit. Qui enim ex iis cum Iudaeis redierunt, nunquam peculiarem sectam constituerunt, sed cum Iudaeis in vnam coaluere gentem; reliqui consumtis disiectisque genealogiarum schedis confusi inter se, et per varias inter gentes diuersas colonias distracti, desierunt constituere peculiarem nationem. Vnde quo loco ista traditio Karaeorum habenda sit, liquet. Nec valde moramur successionem doctorum, quam ab Esdra deriuant, nobisque obtrudunt Karaei. Nam et Rabbanitae eadem ratione successionem instituunt, non meliori fide, cum vna alteram euertat. Quae vero Rabbanitae memorant, cum Iaddo, traditionariorum capite eiusque sequacibus obuiam quoque processisse Alexandro M. Ananum et Cassanatum (alii Carcasnaeum vocant) scripturariorum antesignanos, illumque edito miraculo veritatem factionis suae probauisse, Anano in ruborem dato, quod similia patrare non potuisset, putidam nobis dementium Iudaeorum fabulam referunt, quae hoc vno momento refutatur, quod Ananus seculo demum octauo post C. N. vixit, vt postea docebimus, vt reliquas insipidi commenti absurditates taceamus. — Ex quibus tamen hoc conficitur, non ausos fuisse omnes Iudaeos negare antiquam valde esse Karaeorum sectam. Quia vero hic Ananus suppressam ferme scripturariorum factio-

 nem

e) l. c. pr[illegible] p. 7.

f) Miserat gloriosae memoriae rex Suecorum Carolus XI. Gustauum Peringerum Lilienblat linguae S. professorem Vpsaliensem, in extremas Lithuaniae partes, vt de Karaeorum conditione rebusque notitiam certiorem acquireret. Is quae comperit ad Iobum Ludolfum perscripsit, cuius epistolae apographum cum ad GVIL. TENZELIVM peruenisset, is illud edidit in Colloquiis menstruis 1691. Iul. p. 572. Alia huc pertinentia vide apud BASNAGIVM l. c. L. II. c. 16. §. 1. p. 371. SCHVPARTVM l. c. c. I. p. 25.

nem contra grauiſſimos traditionariorum inſultus nouis conatibus fulſit, resque eorum ita adiuuit, vt refloreſcere inciperent, occaſio inde enata eſt viris doctis ſtatuendi, emendatis Sadducaeorum doctrinis abiectisque erroribus, ſola vero ſeruata ſcripturae auctoritate ex Sadducaeis ortos fuiſſe Karaeos, Anano Sauloque filio eius et Carcaſnaeo exemplum praeeunte, ſic vt Karaei Sadducaeorum propago ſint, ſed emendata atque reformata. Ita quidem, poſt Iudaeorum Rabbanitarum magiſtros plurimos, quos Cl. SCHVPARTI diligentia adduxit [g], viſum magnis viris, TH. GOODWINO [h], IO. DRVSIO [i], IO. BVXTORFIO [k], IO. HEN. HOTTINGERO [l], IO. BEN. CARPZOVIO [m], GVIL. CAVEO [n] aliisque. Verum recte huic quoque opinioni opponitur, non poſſe demonſtrari, quod vnquam Karaei cum Sadducaeis immortalitatem animae et reſurrectionem mortuorum, vel extremi iudicii retributionem negauerint, et emendatione opus habuerint. Iudaeorum Rabbanitarum vero teſtimonia eo magis fide indigna ſunt, quo magis auctoritatis praeiudicio non occoecatus mox prima fronte cognoſcit, inuidiam odiumque erga Karaeos hanc de iis fabulam Rabbanitis dictitaſſe, vt eo magis euileſceret aduerſariorum fama atque exiſtimatio. Paulo tolerabilior IO. MORINI [o] ſententia eſt, qui in epiſtola ad Buxtorfium initium ſchiſmatis iſtius a Iudaeis aſſignari obſeruat A. C. DCCXL, hoc eſt „annos poſt Talmudis obſignationem circiter LX. Ex hiſtoriis enim et „circumſtantiis, quas omnes referant, et praeſertim, quae ad illa tempora proxime accedant, euidentiſſime demonſtrari, R. Aſe Talmudis compilationem coepiſſe ineunte ſeculo ſexto, et R. Ioſe aliosque compleuiſſe „circa annum Chriſti DCLXXX. Cum igitur Talmud Babylonicum „magna apud Iudaeos auctoritate potiretur, paſſimque creſceret eius auctoritas, Iudam quendam Pumbedithanae ſcholae caput, חלכות גדולות „compoſuiſſe: quod tamen alii tribuant R. Keiarae, qui eum praeceſſerit, „quas deciſiones ex Talmude velut libro authentico decerpſerint. His „ſe oppoſuiſſe Anan et Saul filium eius, et Carcaſnaeum, viros apud „eos celeberrimos, ferre non valentes, eandem traditionibus Talmudicis auctoritatem, quae S. Scripturae, tribui. Hinc in eos ceteros „tantum odium exercuiſſe, quale vnquam in vllam nationem aut ſectam.“ Sequitur MORINI partes RICH. SIMONIVS [p]. Neque tamen haec quoque opinio, quae epocham nati Karaeiſmi ad Sec. VIII reiicit, calculum meretur; cum quod Talmudis origines iuniores quam par eſt, ponit, nempe tribus ſeculis integris ſerius, quam compilatum fuiſſe infra demonſtrabimus; tum quod reſtaurationem ſectae preſſae et abiectae cum eius

g) Praeter multos a SCHVPARTO l. c. p. 39. adductos videndus LEO MVTINENSIS de ritibus et ceremoniis Iud. P. V. c. I.
h) Moſes et Aaron L. I. c. 9. §. 8. p. 173.
i) De ſectis L. III. c. 8. p. 135.
k) Lex. Talmud. f. 2115.
l) Theſaur. philolog. L. I. [illegible] f. 5.
m) Intr. in theol. Iud. c. III. [illegible] 8.
n) Antiqq. Apoſtol. p. 422.
o) l. c. et Antiqq. eccleſ. orient. p. m. 366.
p) Hiſt. crit. V. T. c. XXXVIII. p. 161.

eius origine confundit. Recte quoque his opponitur testimonium R. IEHVDAE LEVI, in libro *Cosri*, quod supra adduximus, quod temporibus R. Iehuda Ben Tabbai et R. Schimeon Ben Schetach, cum traditionum farragines noua auctoritate confirmarentur, a traditionariis se separauisse scripturarios innuit. Nec alios scribarum nomine intelligunt scriptores ecclesiastici, quam scripturarios. Addimus his testimonium libri *Iuchasin*, quod Ananum apostatam factum et per domum iudicii declaratum, confirmauisse, non vero constituisse sectam Karaeorum luculenter testatur [q]. Aptius tamen propiusque vero hanc opinionem exornauit, B. SCHVPARTVS [r], cuius de Karaeismi origine coniectura huc redit: „Principium quoddam fixum minus esse determinabile, vt solent omnes „fere errores, qui ex opinionibus priuatis in articulos tandem commi-„grarunt fidei. Ita enim se rem cum Karaismo quoque habuisse, eum „nempe creuisse, antequam crescere visus, sub carecta latuisse quidem, „at propagatum sic quam felicissime. Hinc frustra annum, mensem, „diemque introducti dogmatis expectari, sensim enim haec omnia exorta „esse. Scilicet ita dementasse Iudaeorum animos infinitam illam traditio-„num Mosaicarum vim, vt maiorem iis haberi honorem contenderent, „quam ipsis S. Scripturarum libris; citius Mosen cum omnibus prophetis „valere iussum, quam recedere a patrum placitis vel latum vnguem. „Quin etiam leuiter saltem repugnasse, non piaculum modo, sed etiam „θεομαχίαν plane iudicatam fuisse. Hanc opinionem omnes coeco impetu „secutos a vero videri alienius, vt ex secta Sadducaeorum pateat; at iniu-„rios quoque esse in hanc gentem, qui hos omnes traditionum osores „Sadducaeorum erroribus addictos fuisse statuant. Horum vero non e re „fuisse, vt publice ea propugnarentur, quoniam habenda temporis ratio, „quae omnibus viribus contranitebatur: quapropter necessitatis lege hos „mussitasse tantum illa, eo vnice intentos, qui tegerentur studiosissime, „latius interim serpere coepisse hanc doctrinam cumque die maiora ce-„pisse incrementa. Interea traditiones non scriptas vndique magna cura „conquisitas fuisse, cautumque serio, vt symboli loco Iudaeorum essent „in oculis. Quare non potuisse celari diutius dissensum, obsignatum „enim Talmud resignasse nouae haereseos claustra, cuius oppugnatores „false inanem contribulium insaniam irriserint". In qua viri docti opinione laudandum est, agnosci antiquitatem partis scripturariorum, ast ferri non potest, per decem fere secula eam ita latere potuisse, vt non prius tandem in publicam sectam et schisma apertum erumperet. Fuisse enim plurimos, qui aperte traditionum commenta reiicerent, in antecedentibus demonstrauimus. Et, vt verum fateamur, facilius variae virorum doctorum opiniones de origine sectae Karaiticae reiiciuntur, et quid iure displiceat, ostenditur, quam probabilior sententia introducitur. Illud verisimile esse, nemo temere inficias ibit, qui Iudaicae philosophiae in-

q) Is in limine statim hanc opinionem reiecit. Conf. SCHVPARTVS l. c. p. 39. r) l. c. p. 44. seqq.

inter Aegyptiacos Iudaeos origines et hiſtoriam ſupra expoſitam attente conſiderauerit, primam fere occaſionem literam legis preſſius ſequendi enatam fuiſſe ex methodo allegorica inter Iudaeos introducta, quod Ptolomaeorum temporibus euenit. Haec enim cum ita legis literam desereret, vt allegoriae beneficio peregrina dogmata Moſi affingerentur, non potuit non viris bonis et cordatis ita diſplicere, vt ſe nouae haereſi opponerent. Qui cum ſapientiae Aegyptiacae nuntium mitterent, quae eo tempore maxime fiebat, ſcripturariorum, vt veriſimile eſt, nomen a Cabbaliſtis ſiue traditionis ſublimioris patronis acceperunt. Neque vero ſola probabilitate haec ſe commendat opinio, quae ex Aegypto Karaei ſchiſmatis origines nomenque arceſſit, ſed et Maimonidis teſtimonio, viri inter Iudaeos docti et patriarum originum contribulibus ſuis peritioris confirmatur, qui animaduertit nomen hoc coepiſſe in Aegypto. Nec a veriſimilitudine recedit Cl. TRIGLANDII [r] coniectura, dicteriis Aegyptiacis nomen Karaeorum adſcribendum eſſe; ad dicteria enim Aegyptios et praecipue Alexandrinos fuiſſe propenſiſſimos exemplis ſine numero obuiis in hiſtoria; etiam optimi principis Veſpaſiani, quem κυβιοσάκτην vocare perſeuerarunt, teſte SVETONIO [s]. Quamuis vero haec ex probabili tantum coniectura diſputari fatendum ſit, magnum tamen pondus haec ſententia accipit ex narratione et Karaeorum et auctoris libri *Coſri*, quae allata a Simeone Ben Schetach Alexandria reduce, Cabbala Aegyptiaca, eaque cum traditionibus patrum coniuncta in apertum prorupiſſe ſchiſma traditionariorum et ſcripturariorum diſputationes tradit. Neque valde his obeſt Ioſephi de Karaeorum ſecta ſilentium, eum enim τῶν νομίμων, id eſt legis partes ſolas ſine interpretamentis Phariſaeorum ſequentium mentionem ex odio ſectae Phariſaicae ingenito, cui erat addictiſſimus, non peculiarem feciſſe, ſed ſub inuiſo Sadducaeorum nomine eos comprehendiſſe, omnino credibile eſt. Magnopere vero hoc inde confirmatur, quod Karaeorum nomen apud Iudaeos in dicterium valde inuidioſum abiit, et in Rabbanitarum Phariſaicas partes ſequentium ſcriptis plerumque pro Epicureo, Cuthaeo ſiue Samaritano, haeretico vel atheo vſurpatur, cuius exempla plurima ex verporum ſcriptis collegere doctiſſimi Karaiticae hiſtoriae enarratores TRIGLANDIVS [t], et SCHVPARTVS [u], qui videndi. Etſi enim laudabile inſtitutum ſolam Scripturam θεοπνεύστον pro fidei vitaeque norma admittendi hoc nomen innuat, patet tamen ex his Rabbanitarum locis, pro impiae ſectae nomine hanc Karaeorum appellationem fuiſſe habitam, quod traditionum auctoritatem non minus diuinam eſſe et a Moſe profectam, quam literae legis Rabbanitae haberent perſuaſiſſimum. Quare non audiendus eſt MORINVS [x], qui Karaeos ipſos ſeſe hoc nomine ab aliis diſtinxiſſe, vt hoc ſcripturariorum nomine ſuperbirent, pronuntiat. Contrarium enim ipſos Karaeos referre, pulchre

r) De Karaeis p. 23.
s) In Veſpaſ. c. 19.
t) l. c. c. II. p. 5.
u) l. c. p. 9.
x) Excerpt. Bibl. l. c.

chre obseruat TRIGLANDIVS [y], qui locum eorum affert, quo, *filios scripturae admonere*, legimus, *quod alii nomen et epitheton Karaim iis apposuerint, ea propter quod fidem non habeant legi nouae, quae lex oralis vocetur.* Dubium itaque non est, Karaeos quod in contumeliam iis datum erat nomen, in laudis argumentum traduxisse, cum optima iis caussa esset. Qua ratione dicteria et conuitia laudabiliorem postea significationem saepius recepisse, sectarum historiae sacrae et profanae passim loquuntur [z]. Ex his vero constare arbitramur, omnino deserendam esse Morini et sequacium sententiam, quae Talmudis compilationem et euectam nimis traditionum auctoritatem hoc schisma nomenque atque sectam Karaeorum peperisse contendit. Hoc enim si verum esset, non tradidissent Iudaei, tempore Hyrcani duas has factiones iam caput inter Iudaeos extulisse. Quo tempore cum Pharisaeorum et Sadducaeorum sectae diu iam inualuissent, dubium non est, fuisse viros bonos et cordatos, qui ab vtriusque sectae erroribus abhorrentes, scripturae solius auctoritatem secuti fuerint, et tum impuras Cabbalisticae theologiae lacunas, tum sordidas traditionum quisquilias reiecerint. Quales fuisse sectatores R. Iehudae Ben Tabbai credibile est, si vera sunt, quae de schismate inter scripturarios et traditionarios orto Iudaei referunt. Quod quidem Iosephum silere non diffitemur, ad eum tamen cur magnopere attendendum non sit, traditionariorum nempe partibus addictissimo, iam monuimus. Schammaeanam vero scholam has quoque partes secutam esse, ex historia eius infra enarranda, vix dubium esse videtur, quae caussa est cur Schammai se discipulos esse ipsi Karaei [a] venditent. Neque verisimilitudine destituitur eorum opinio, qui νομιμὺς in sacra euangelistarum historia memoratas [b] ex Karaeorum numero fuisse contendunt. Quaecunque enim Karaei nominis origo fuerit, illud certum est, et ab interpretibus recte animaduersum, manifesto in verbis LVCAE νομικὺς a Scribis et Pharisaeis distingui, illosque denotari, qui legem alia ratione quam Pharisaei et Scribae solebant, sequendam esse statuerent. Pharisaei enim ob traditiones πατροπαραδότυς a Saluatore maxime culpabantur, hi, quod ex legis litera iuga alia hominum conscientiis tanquam onera imponerent, reprehendebantur. Maximeque hanc νομιμῶν explicationem iuuat Iudaeorum traditio, in Talmude Hierosolymitano [c] narrans: *Quadringentas et octoginta synagogas fuisse Hierosolymis, et vnicuique fuisse* בית ספר ובית תלמוד *domum libri siue scripturae, et domum Talmud siue traditionis oralis.* Ex quo recte

y) loc. cit.

z) Exemplo esse potest Cynicorum appellatio quam a scommete originem traxisse obseruat LAERT. in prooem. Eedem ratione Euangelicorum nomen Protestantibus haesisse obseruant IOVRTVS Relig. du monde T. II. p. 538. TRIGLANDIVS l. c. REIMMAN. l. c. p. 463.

a) R. Mose Bethschitichi apud TRIGLAND. l. c. c. 6. p. 72. 94.

b) LVC. XI. 45. 46.

c) Megillat f. 73. conf. OLEAR. ad Matth. XII 52. p. 417.

recte colligas, separatam a traditionariis factionem constituisse scripturarios. A quibus tamen τὺς γραμματεῖς, euangelistis memoratos malumus distinguere, quorum partes in explicanda lege, forte secundum allegoricam traditionariorum et Cabbalistarum methodum, fuisse versatas et munus magis in synagoga receptum, quam sectam quandam innuere facile viris doctis [d] largimur, qui Sopherim Synagogae huc aduocant: eo quod γραμματεῖς Pharisaeis addictos fuisse ex D. LVCA [e] constet: qui tamen alibi [f] eos ex parte Sadducaeis quoque adhaesisse, prodit. Karaeos vero huc aduocandos esse, ipsa Rabbanitarum persuadet traditio, quae audaci manu literas Karaeis suppofuit, quibus Rabbanitis caedes Iesu a Karaeo imputatur, vt obseruatum IO. IAC. HVLDRICO [g]. Nec alia forte ratio fuit Isaaco Orobio [g], cur Iesum Karaeorum partes secutum fuisse assereret, quam quod persuasissimum haberet, fuisse iam ista aetate homines inter Iudaeos, qui a traditionum studio Iudaeos auocarent. Quod si pro verisimili admittitur, νομικὺς fuisse Karaeos [h], constat inde, ante vrbis excidium stante Republica Iudaica a dignitatibus et muneribus eos non fuisse exclusos, et viros quoque spectatae famae et honoris in his partibus fuisse repertos. Ast post vrbis templique desolationem eo magis scripturariorum partes decreuisse oportet, quo magis et talmudicum studium, traditionibus a Iehuda sancto Sec. II in literas relatis crescebat, et Cabbalistica mysteria inualescebant, vtrique vero allegorica legis et scripturarum interpretatio infanda literalis sensus iactura suppetias ferebat, et eius auctoritas augebatur. Mirum itaque non est, munitis traditionibus per Gemaram, et consarcinatis innumeris Iudaeorum commentis adeo fuisse exinanitam Karaeorum factionem, vt tanquam contemtae et exiguae partis eorum in Talmude mentio iniiciatur: praesertim cum principes viri inter Iudaeos traditionariorum se partibus plerumque adiunxerint. Resumsit tamen vires caputque iterum extulit Karaeorum secta Seculo VIII, quo R. Ananus Ben Dauid eam restituit. Valde contemtim de hoc Anano loquuntur Rabbanitae, qui eum apostatam, haereticum, superbia elatum, et censura synagogae notatum fuisse clamant, et offensum Karaitarum sectam ex Sadducaea exsculpsisse mentiuntur. Rem ita narrat R. ABR. BEN DIOR [i]: *R. Iehudai tempore extitit Ananus eiusque filius Saulus. Qui quidem Ananus patria Betzuriensis atque initio Rabbanita fuit; sed obseruarunt in eo vitium quoddam, cuius gratia in Geonaeum non fuit promotus, neque etiam coelitus pro idoneo aestimatus est, vt fieret aechmalotarcha. Vnde ira aduersus eos in corde suo incensus emisit virus suum, conatusque est seducere filios Israëlis a traditione*

d) GOODWIN. Mos. et Aaron. L. I. c. 6. p. 117. RELAND. Antiq. SS. P. II. c. 9. §. 17. p. 253. seqq.
e) V. 17. VII. 30. XIV. 3.
f) Act. XXIII. 9.
g) Ad Toldosch Iesu p. 85. conf. WOLF. ad MARDOCHAI de Karaeis praef. p. 8. BASNAGE Hist. des Iuifs L. II. c. 17. §. 7. p. 417. seqq.
g) Vid TRIGLAND. l. c. c. VI. p. 66.
h) Conf. WOLF. Cur. phil. ad ll. cc. BASNAGE l. c. p. 418. seqq.
i) Kabbal. hist. f. 66.

ditione sapientum, quam inde a prophetis per testes veritatis sufficientissimos oraliter propagatam tenent, declaratus ergo est a Senatu pro sene rebelli, quod iudicibus non obediret. Tum scripsit libros et constituit discipulos statuta pessima ex corde suo commentus. Post excidium enim Hierosolymitanum Sadducaei attenuati sunt, donec assurgeret Ananus eosque corroboraret. Alia Iudaeorum loca diligenter adduxit SCHVPARTVS [k]. Ast dictasse haec Rabbanitarum inuidiam et calumniandi pruriginem, ex adductis est manifestissimum. Longe aliter Karaei, qui impudentia Rabbanitarum mendacia fortissimis argumentis euerterunt et Ananum virum cordatum, pium, legis amantissimum, ideoque a Rabbanitis magna inuidia et persecutionibus pressum demonstrauerunt, qua de re tamen, cum instituti limites obstent, dicere plura heic non licet, adeundus vero TRIGLANDIVS [l], qui totam Anani huius historiam docte et eleganter exposuit. Nos vero ex hoc imprimis, quod ad praesens argumentum maximopere pertinet, conficimus, non ab eo auctore demum conditam Karaeorum sectam, sed depressae et iacentis res restitutas fuisse, id quod ipsorum Iudaeorum euincunt testimonia a laudatis viris doctis allata. Ab eo tempore non defuere Karaeis viri docti legisque peritissimi, inter quos eminuere R. Menachem, R. Saadias Gaon et alii, quorum tamen historia, cum ad philosophiae acta non spectet, in historia Iudaeorum literaria quaerenda est [ll]. Non praetermittendus tamen R. Ioseph, cognomento videns, qui in doctrina de cognationibus et matrimoniorum gradibus prohibitis lucem parti suae accendit, gradus certos prohibitos constituens, cum initio innumeris consequentiis impediti vix personam vnam alteramque inuenirent, qua cum coniugium contrahere fas esse credebatur. Quo in negotio rem ad maiorem perfectionem perduxit R. Iehoschua. De quibus legibus Karaeorum matrimonialibus, licet ad certum quoque philosophiae moralis caput pertineant, hic tamen dicere nihil attinet, cum ad specialia descendere non liceat, legendus tamen de iis IOANNES SELDENVS [m]. Seculo XII iterum Karaitarum diligentia eminuit. Valde enim in Rabbanitarum interpretamenta insurrexerat R. Abu-Alpharaus Karaeus, qui in Palaestina vixit, et pentateuchum commentariis illustrauit, quem cum valde concutere traditionariorum partes videret R. ABRAHAM BEN DIOR, notum illi *librum traditionum* titulo (*Sepher Hakkabala*) notatum, opposuit, nec desierunt Rabbanitae partes suas contra Karaeos magistratuum quoque implorata ope confirmare [n]. Quibus tamen non obstantibus non potuere impedire

k) l. c. c. I. 49. conf. HOTTINGER. Hist. eccl. N. T. Sec. VIII. p. 543. quem cum DRVSIO de sectis Iud. L. III. c. 8. p. 136. fidem Iudaeorum fabulis dare potuisse merito mireris. Plura affert TRIGLANDIVS l. c. p. 101.

l) l. c. conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 954. seqq. BVDDEVS Isagog. Hist. theol. P. II. c. 8. p. 1658.

ll) Videndi TRIGLANDIVS, WOLFIVS, REIMMANNVS ll. cc.

m) De vxore Ebraea L. I. c. 4. p. 12. conf. MARDOCHAI l. c. p. 26. WOLF. l. c. p. 564. REIMMAN. l. c. p. 481. seqq.

n) Conf. BVDDEVS Hist. phil. Hebr. §. 30. p. 154. HOTTINGER. l. c. Sec. XII. sect. 4. p. 245. WOLF. l. c. p. 8. BARTOLOCC. Bibl. Rabb.

pedire inuidi Rabbanitae, quo minus Karaei coetus quoque ſuos haberent, qui hodie inter Turcas, Moſcouitas et Lithuanos reperiuntur [o]: tanta vero inuidia odioque premuntur a ceteris Iudaeis, vt cane peius et angue inuiſi illis ſint, citiusque Chriſtianum vel etiam Turcam ferant, quam Karaeorum quemquam, de quo odio memorabilia ſunt, quae viri docti paſſim annotauerunt [p].

Dogmata Karaitarum.

§. XXV. Dogmata Karaiticae ſectae pleraque ad interpretationem legis pertinent, et in hiſtoria theologiae Iudaicae enarrari debent, nec huius loci ſunt et inſtituti. Reperiuntur tamen inter ea quaedam, quae ad naturalem quoque theologiam referri poſſunt, et ex quibus iudicari poteſt, quem principiorum rationis cum reuelationis praeceptis coniunctorum vſum haec ſecta adhibuerit. Intelligi quoque ſine eorum dogmatum explicatione ſectae huius conſtitutio non poteſt, quibus a reliquis Iudaeorum ſectis diſtinguitur. [...]tiora huc redeunt [q]:

I. Non recipienda eſt alia fidei vitaeque norma, praeter ſcripta Moſis et prophetarum, quae ſola diuina auctoritate conſtant, et ex reuelatione diuina profecta ſunt. Caput hoc eſt atque cardo totius Karaiſmi, vt ex antecedentibus liquet, quo dogmate imprimis aduerſus traditionarios pugnabant [r]. Nihil itaque admittebant, quod non hauſtum eſſet ex diuinis oraculis. Quae, vt mox dicetur, interpretatione quidem doctorum explicabant, adeoque ad ſucceſſionem quandam doctorum ſuorum doctrinalem prouocabant; qua ratione traditionem quandam recepiſſe dici poſſent, aſt longe aliam, quam quae a Phariſaeis et Rabbanitis tradebatur. Hi enim patrum ſuorum conſtitutiones legi adiiciebant, illi interpretationem tantum anteceſſorum intelligebant recipiendam, qualem et ratio et interpretandi leges iniungerent. Alia vero in lege non comprehenſa nec recipiebant, nec pretium illis vllum ponebant, ſecus ac traditionis fautoribus placuit, qui traditiones non aequare tantum ſed et praeponere literae legis non erubeſcebant [s].

II. Reiicienda itaque omnis traditio oralis, tanquam inuentum humanum, quatenus vel legis et ſcripturae literae contradicit, vel ex ea legitima conſequentia deduci non poteſt. Sequitur hoc ex priori dogmate, et fundamenta Phariſaicae et Rabbaniticae doctrinae euertit, quae legem ora-

Rabb. T. I. p. 19. BASNAGE l. c. L. II. c. VI. p. 436. ſeqq.

o) Conf. TENZEL. l. c. BASNAGE l. c. p. 438. Io. IAC. SCHVDT. memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 27. §. 6. WOLF. not. Karaeor. l. c. alii.

p) Vid. SCHVDT. comp. Hiſt. Iud. L. III. c. 13. p. 528. Memor. Iud. l. c. p. 33. EISENMENGER. Iudaiſm. detect. P. I. c. 8. p. 305. DIEFENBACH. Iud. conuerſ. §. 12. p. 503. BASNAGE p. 439.

q) Karaeorum doctrina ex libris eorum paſſim diſperſis, maxime vero ex R. IAPHETI LEVITAE (qui Seculo XII vixit, et varia ſcripta moralia et exegetica confecit, de quibus videndus WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 671. ſeqq.) Catechiſmo ſiue explicatione decem articulorum fidei colligi poteſt, de quo libro videndus TRIGLANDIVS l. c. c. 10. 11. p. 283. qui et ipſe, vt et SCHVPARTVS ll. cc. ſummam doctrinae Karaiticae, ex libris eorum nobis exhibuerunt. Hos ſecuti ſunt BASNAGIVS, REIMM. aliique.

r) Conf. CARPZOV. Introd. in [...]ol. Iud. c. III. p. 51. TRIGLAND. l. c. c. IX. p. 126.

s) Conf. BASNAGE l. c. p. 381.

oralem, Mosi cum lege scripta traditam aequali auctoritate recipiendam commendat. Hinc reiecta Karaeis tota traditionum πατροπαραδότων farrago et compilatio Talmudica. Aliter quidem MORINO [t] visum, qui Karaeos Mischnam et Talmud colere, sed iis auctoritatem supremam et diuinam non arrogare contendit, cuius opinionem secutus est RICH. SIMONIVS [u]. Sed falli eos atque fallere, luculenter probant obiectiones Karaeorum Rabbanitis factae, locaque clarissima eorum, quibus omnem traditionem oralem reiiciunt: id quod ipse MORINVS alio loco [x] agnouit et fassus est.

III. In interpretatione vero legis et dogmatum ex ea deriuatorum attendendum est ante omnia ad literam legis, tum ad regulas interpretationis, quas ratio dictitat, et consequentias inde enatas, et denique ad successionem doctrinae doctorum, quatenus cum sacris concordat literis [y]. Explicat haec assertio, qua ratione solam legis literam admiserint: ita enim explicationi legis allegoricae opponebant literalem, canonibus tantum logicis et hermeneuticis nixam, et ad sacra oracula restrictam. Et reiecisse quoque Karaeos hagiographa et prophetarum scripta LEO MVTINENSIS [z] tradit, sed reclamantibus Karaeorum monumentis, quae et commentarios nobis in libros sacros exhibent, quales R. AHARON BEN IOSEPH in Psalmos, Hiobum, et prophetas conscripsit [a], et responsiones ex his sanctorum scriptorum libris petitas ad Rabbanitarum obiectiones continent [b]. Aeque falsum quoque est, quod post SIMONIVM GVIL. CAVEVS [c] sibi persuasit, reiicere Karaeos puncta vocalia; contrarium enim ex codicibus bibliorum punctatis, quibus vtuntur, patet. Nec tamen inde sequitur, quod sequi putauit Simonius, traditioni ita eos fauisse, eo quod per Masorethas enata puncta vocalia pars sint traditionis, quod argumentum contra Karaeos valde vrget auctor libri *Cosri* [d]. Totum enim commentum de origine punctorum Masorethica reiiciebant, eo quod omni traditioni nuntium mittendum esse statuebant. Qua de re legendus est BASNAGIVS [e].

IV. Quaecunque fundamento Scripturae S. carent, vana et inutilia sunt, atque reiicienda [f].

V. Reiiciendae itaque sunt interpretationes Scripturae legisque cabbalisticae atque mysticae, et allegoricae [g].

VI. Articuli fundamentales hi sunt: quod omnis existentia materialis, videlicet orbes, et quicquid in iis est, sint creata: quod horum creator

Aaaaa 3 ipse

t) Exerc. L. II. ex. 7. c. 2. §. 1.
u) Hist. crit. V. T. L. I. c. 29. p. 163.
x) Antiq. Orient. ep. 13. p. 159. conf. SCHVPART. l. c. c. IV. p. 100. seq. WOLF. ad MARDOCH. de Karaeis p. 69. seqq.
y) Verba R. Iehudae Ben Eliezer affert Io. SELDENVS de vxore Hebraea L. I. c. 3. p. 7.
z) De ritibus et ceremon. Hebraeor. P. IV. c. 1. §. 1.
a) Vid. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 121.
b) Exempla affert SCHVPARTVS l. c. p. 106.
c) Antiq. Apost. l. c.
d) P. III. § 28. seqq. p. 198. seqq. e) l. c. p. 383.
f) R. Elias Ben Mosche apud SELDEN. de anno ciuili veterum Iudaeorum c. II. p. 10.
g) CARPZOV. l. c. c. 4. §. 2. p. 14. BVXTORF. Lex. Talmud. V. נקד p. 212. R. SIMON. Supplem. ad Leon. Mutinae P. V. c. 1. p. 140.

ipse sit increatus; quod nulla illi sit similitudo, ipseque vnicus ex omni parte. Decem articulos fidei Karaei numerant, ex quibus hi tres primarii sunt: reliqui ad veritatem legis Mosaicae, spemque Israelis in Messia et resurrectione spectant, ad nostrum institutum non pertinentes. In eos celebratissimum commentarium scripsit R. IAPHET LEVITA, magister R. Abraham Aben Ezrae. Strictim eos illustrat TRIGLANDIVS [h], qui haec nosse cupientibus est legendus. Nos ex multis pauca tantum notamus, quae multo melius ratiocinatos fuisse, vel, si mauis, philosophatos, Karaeos, quam Rabbanitas in aprico ponunt. Asserunt veritatem erutam ex lege ope ratiocinii ex vno aliud inferentis, eo quod praeter lampada legis, lucernam quoque intellectus in manibus hominum esse dicunt: hanc vero ex illa suppleri et diiudicari debere asserunt. Deum sibi ponunt viuum, existentem, scientem, volentem, potentem, caussam operantem, a materia secretum, et simplicem, sic vt attributa illius omnia ipsa eius sint essentia, licet diuersitatem in effectis ponant. Immutabilem ita dicunt, vt omnis mutatio ac varietas fiat ex parte obiectorum, quae actionem recipiunt, et non ex parte ipsius operantis. Creationem esse asserunt, quae vel fit ex nihilo vel ex re alia, quam creationem continuatam dicunt. Materiae primae existentiam aeternam negant, eamque anteuertere Dei beneplacitum statuunt. Quae et alia ipsis Karaeorum verbis probat TRIGLANDIVS [i].

VII. Quemadmodum scientia Dei est rerum omnium, sic eius etiam prouidentia circa omnia et singula versatur [k].

VIII. Homo necessario quidem indiget influxu diuino in suis operibus, anima nihilominus manet domina suae electionis et voluntatis: dispositionem quoque habet a natura, stellis, temperamento etc. secundum quam formam et bonitatem influxus accipiat [l].

IX. Quatuor dispositiones animae sunt, mortis et vitae, sanitatis et aegritudinis. Mortua est anima improba peccatis grauioribus inquinata. Viua, quae immunis a morbo peccatorum in bonis operibus incedit; Sana, quando rerum existentiam, nexum ordinemque apprehendit: Aegra, quando stultitiam sequitur. Istae dispositiones inter se rursus sunt permixtae et sex adhuc alias pariunt constitutiones [m]. Valde antiquam esse hanc distributionem affectionum animi vel dispositionum hominis, ex noui foederis locis compluribus colligi potest [n], vbi sanitas, morbi, vita, mors ad animum eadem fere ratione transfertur.

X. Mens post mortem, si digna est, ascendet in mundum intellectualem, qui seculum vocatur futurum et paradisus, vt intellectualibus affixa viuat in aeternum. At si culpae obnoxia sit, et repulsa ab habitaculo pro-

h) l. c. c. X. p. 150. Locum R. Aharon Ben Elihu huc pertinentem lege apud SCHVPARTVM l. c. c. IV. p. 131. add. BASNAGE l. c. pag. 400.

i) loc. cit.

k) Ibid.

l) Ibidem.

m) Ibid. BASNAGE p. 402.

n) Collegit ea TRIGLANDIVS l. c. p. 157.

propter transgressiones suas dolebit viuetque in anxietate et ignominia, quae est gehenna. Animarum vero transmigratio praua est opinio [o]. Opponi hoc vltimum assertum ineptis Pharisaeorum et Rabbanitarum somniis, ex infra dicendis constabit.

XI. Vera poenitentia quemuis tollit reatum [p]. Etiam hoc Rabbanitis oppositum, qui varios tollendi reatus gradus constituunt, et peccata quaedam poenitentia deleri, quaedam die expiationis tolli, quaedam afflictionibus expiari, quaedam sola morte auferri statuunt, quibus nugis melius sapuerunt Karaei.

XII. Ieiunia strictissime et accuratissime obseruanda sunt. [q]

XIII. Vxoris sororem ducere etiam post fata nefas.

XIV. Propinquitatis ex sanguine et affinitate gradus in connubiis accurate obseruandi sunt. Nimios ea in doctrina Karaeos fuisse supra iam indicauimus, valdeque a Rabbanitis eo in argumento recedunt, id quod adeo aegre hi ferunt, vt Karaeos ideo Mamserim, i. e. spurios vocare non dubitent [r].

XV. Angelos, coelum, sidera adorare, idololatria est: ideo neque simulacra toleranda [s].

XVI. Cum tremore et reuerentia in precibus coram numine comparendum est [t].

Sunt et alia Karaeorum dogmata tum ad fidem tum ad vitam pertinentia, quae ex monumentis eorum collegerunt SCHVPARTVS, TRIGLANDIVS, BASNAGIVS [u], sed non ad rationis praecepta referuntur, sed ad legis interpretationem, e. g. de Sabbatho, de circumcisione, de festorum temporibus, de diuortio, adeoque ad nostros limites non pertinent, sed in historia theologiae Iudaicae liturgicae enarrari debent [x]. Ceterum quod ad Karaeorum hodie viuentium vitam attinet, sobriam et honestam eam esse, plerique, qui de iis retulerunt, testantur, et manuum illos labore viuere non foenore narrant: nec aliter moralis, quae inter eos viget, doctrina patitur, quae parentum et praeceptorum reuerentiam et obsequium, diligentiam in opere manuum vna cum studio legis, amorem proximi, beneficentiam, orationum ardorem, et similia postulat, de quibus Karaeorum historiae enarratores consulendi sunt. Ex quibus intelligitur, longe melius Karaeos sapere, quam Rabbanitas Pharisaico fermento infectos, licet hi illos pro maledictis et ecclesiae communione indignis habeant [y], eosque excommunicationis fulmine soleant percutere [z].

§. XXVI.

o) Ibid.

p) R. Aharon Ben Eliahu apud SCHVPART. l. c. c. IV. §. 21. p. 155.

q) SCHVPART. l. c. p. 159.

r) Vid. SCHVDT. Memorab. Iudaic. P. II. L. VI. c. 27. p. 32.

s) Quam superstitiosi ea in re sint Karaei docet TRIGLAND. l. c. p. 177.

t) Pulchra Karaiticorum magistrorum loca lege apud SCHVPARTVM l. c. p. 156.

u) ll. cc. Add. RELAND. Antiq. SS. P. II. p. 248. 368. 378. 401.

x) Philosophiae quoque operam dedisse Karaeorum nonnullos, exemplum R. Aharonis Ben Eliahu et R. Eliae Bethschizi docet, vid. MARDOCHAI l. c. p. 145. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 149.

y) Vid. ST. RITTANGEL. ad Iezirah p. 33.

z) Vid. WVLFER. ann. ad R. Zeui Theriac. c. V. §. 8. p. 318.

Secta Pharisaeorum.

§. XXVI. Tertia Iudaeorum secta, omnium celeberrima, Pharisaeorum fuit, cuius res veteres et recentiores plurimi attigerunt [a]. Origines eius non minus, quam reliquarum sectarum Iudaicarum, incertae sunt, multisque virorum doctorum coniecturis et disputationibus expositae, quod mirandum valde non est, cum non certum quendam auctorem habuerit, qui illam condidit, vt aliis sectis obtigisse nouimus, sed tacita quadam consensione quorundam primo videatur enata, et traditionis veneratione roborata tandem in sectae constitutionem euasisse. Et Pharisaei quidem ipsi, testante historia sacra [b] ipsaque eorum, quam iactabant, successione doctorum et doctrinae, Mosis se sectatores esse superbius ostentantes, legem, quam praecipue fouebant, oralem a maximo legislatore profectam intemerata serie ipsis in manus traditam fuisse clamabant [c]. Verum inanem hanc esse iactantiam, ipsius diuini viri verbis [d] euidenter demonstratur, qui se omnia, quae a Deo in mandatis acceperat, retulisse in literas testatur, vt taceamus, tam putidas friuolasque fuisse otiosorum hominum horum traditiones, vt legis literae valde contradixerint, id quod obiecisse impiae familiae sanctissimum Seruatorem in sacra historia [e] legimus. Reiecta itaque commentitia origine, nascentis sectae initia ante reditum ex captiuitate Babylonica quaerenda non sunt. Post eam vero cum vixerint Haggaeus, Zacharias, Malachias prophetae, nihilque in eorum scriptis sit, quod suspicionem faciat, eo iam tempore hanc sectam viguisse, merito eorum quoque aetate iunior fuisse statuitur. Quamuis enim verisimillima videatur viri cuiusdam docti magnique in interpretandis sacris literis acuminis [f] coniectura, adumbrasse symbolico vaticinio Zachariam hanc sectam eiusque progeniem Rabbanitas et susceptam Babylone collectionem talmudicam visione epistolae volantis mulierisque sedentis super Epha; ex hoc tamen inferri non potest, iam tum floruisse sectam, sed potius, futuram adhuc fuisse, ita vt vaticinio praedici potuerit. Dubium itaque nullum est, ante obsignatum scriptorum Θεοπνεύστων canonem malam hanc sectam originem non cepisse. Ast non longe post ea tempora natales eius ponendos esse, ex iis liquet, quae supra de traditionis studio mox post vatum diuinorum ex hac vita excessum inualescente disseruimus. Quamuis enim Hasidaeorum sectam, quae Pharisaicam condidisse magno Scaligero visa est [g], reiiciendam esse supra fassi simus, concedi tamen, nisi veterum omnium narrationes reiicere velimus, debet, traditionis studium quod mature inualuit, sectam hanc progenuisse. Hyrcani enim, et filiorum Aristobuli et Alexandri tempore magna iam auctoritate inter Iudaeos fuisse potitam, ea quae supra de Hyrcani et

a) Scriptores de Pharisaeis enumerat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 816. seqq. addi iis possunt plerique, qui de sectis Iudaeorum, de antiquitatibus eorum sacris, et qui in euangelicam historiam commentarios scripserunt.

b) MATTH. c. XXIII. 2.

c) Conf. EISENMENGER. Iudaism. det. P. I. p. 56. seqq.

d) Exod. XXIV. 3. conf. IDEM l. c. c. 8. p. 302. seqq. p. 342. seqq.

e) MATTH. c. V. VI. VII.

f) B. G. GVST. ZELTNERI in diss. de muliere Hebraea per transennam docente.

g) Elench. trihaeres. c. XXII. pag. m. 170. conf. RELANDVS Antiqq. SS. P. II. c. 9. §. 13. p. 249.

et filiorum rebus paucis diximus, et prolixe IOSEPHVS [h] exponit, euidenter probant. Errant itaque [i], qui ad tempora magis sera natales Pharisaeorum detrudunt; ex IOSEPHO [k] enim, qui ipse sectae huic addictus fuit, constat, tempore Ionathae pontificis hanc sectam iam floruisse. Quare non audiendus est doctissimus BASNAGIVS [l], qui eo tempore sectam Pharisaeorum enatam demum fuisse coniicit. Verba enim Iosephi satis luculenter nos docent, Assamonaei huius pontificis aetate tres inter Iudaeos sectas, Pharisaeorum, Sadducaeorum, et Essenorum, iam floruisse. Id quod ex addita quoque Sadducaeorum secta intelligitur, quae non isto demum tempore exorta est, sed Antigoni Sochaei discipulis si non origines, certe incrementa et constitutionem sectariam debuit: Antigonus vero tribus fere seculis ante C. N. vixit, adeoque Sadducaei Ionathae temporibus antiquiores sunt; quos cum eodem in ordine collocet Iosephus, recte inde colligitur, loqui eum non de natalibus sectarum, sed de adolescentia vel adulta forte iam iuuentute. Ex his vero altera quoque BASNAGII [m] coniectura refellitur, cui verisimile videtur, schisma, quod Hillelis et Schammai scholae pepererunt, occasionem Pharisaismum effingendi dedisse. Ast fallitur vir doctus, qui falso sibi persuasit, Hillelem tempore Ionathae Maccabaei trecentis ante restitutam mundo salutem annis vixisse. Ex vnanimi enim et concordi Iudaeorum consensu euincitur, centum tantum annis praecessisse doctores hos celeberrimos excidium Hierosolymitanum [n]. Quorum auctoritatem et fidem cum reiiciat vir doctissimus, audiendus illi est S. HIERONYMVS [o], ad quem ipse prouocat, eiusdem scilicet opinionis auctorem, ex Schammai et Hillel ortos esse Scribas et Pharisaeos. Ille enim diserte *Schammai et Hillel non multo prius, quam Dominus nasceretur, orti sunt in Iudaea.* Ionathas autem non trecentis quidem ante N. C. centum tamen et triginta circiter annis pontificatui praefuit, adeoque eius temporibus vtriusque doctoris aetas est inferior. Rectius itaque instituit vir doctissimus viam, fassus [p] melius esse, confiteri, quod lateant verae sectae Pharisaicae origines, quam eas inutili cassoque labore quaerere: vidit enim ipse, Alexandri Iannaei tempora, quibus eam floruisse indubitatum est, Hillelis tempora superare. Nec dubitamus nos huic parti accedere, quam et alii viri docti elegerunt, rati vix certum natae sectae tempus posse definiri, eo quod non simul atque semel extitit, sed succedente tandem tempore ex traditionis amore atque venera-

h) Antiqq. Iud. L. XIII. cap. 24. pag. 463. seqq.

i) NATALIS ALEXANDER Hist. eccles. V.T. aet. mundi VI. c. 1. art. 5. §. 3. p. 252.

k) l. c. c. 9. p. 442.

l) Hist. des Iuifs L. II. c. 17. §. 2. p. 417.

m) l. c. p. 446.

n) Loca eorum diligenter adduxit Cel. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 824.

o) Ad Iesaiae c. VIII.

p) loc. cit. p. 444. Ita etiam HOTTINGER. ad Goodwin. p. 178. BVDDEVS Hist. eccl. V.T. T. II. p. 1201.

neratione exorta fuisse tandemque in iustum sectae corpus coaluisse videtur. Illud verisimile esse nemo paulo ad hanc rem attentior negabit, mature post reditum ex captiuitate, et desinentia vatum diuinorum oracula, cum canonis sacri iam facta esset obsignatio, traditionis studium inualuisse. Nam quae de Bath-Kol, Θεοπνευςίας secundariae genere his temporibus florente tradunt Iudaei, omnino suspecta sunt, satisque produnt, ea fini tantum conficta esse, vt traditioni indies increscenti et augmenta capienti diuina aliqua conciliaretur auctoritas [s]. Istis vero traditionibus cum ἐκθειαζόμενοι legi praestare obsequium etiam supererogatorium se posse crederent, non potuit non hypocrisi, fictae pietati, superbiaeque animi sanctitatem aliquam praestantiorem sibi persuadenti porta aperiri patentissima, eneruari pietas vera, et non fucatum legis studium, opera commendari superficiaria, et internae corruptionis emendationem non poscentia, magnam tamen sanctitatis elegantioris speciem prae se ferentia, sicque via ad vitam, quam damnata propria operum iustitia, alia longe ratione lex poscebat, digitumque ad meliora aliunde acquirenda intendebat, quaeque sensim ex animis elabebatur, reddi plana quidem et facilis, et sine magna lucta ineunda, ast certissime simul in hac ἐθελοθρησκείᾳ amittenda. Ita vero saluo passionum humanarum imperio cum per traditionum obseruationem sanctitas superbiens et fucata triumpharet, debuit omnino magnam hoc institutum sectatorum sibi cateruam conciliare, cui cum meliora videntes et asserentes contradicerent, et tum legis literam solam sequendam, eiusque obseruationem κατὰ τὸ ῥητὸν tenendam esse contenderent, tandem in sectam discessum et schisma enatum est. Ex his vero non inepte coniicimus, Pharisaeorum sectam eandem prae se ferre antiquitatis notam, quam habet secta Sadducaea. Verisimile enim est, aut traditionum abusum, et separationem hominum affectata pietate turgentium occasionem dedisse Sadducaeis ineptam mercedis ex operibus supererogatoriis consequendae spem reiiciendi, et simul omnem praemiorum post hanc vitam dandorum expectationem ridendi, aut, enata ex male intellectis Antigoni praeceptis Sadducaeorum haeresi, fuisse quosdam ex legis oralis et traditionis cultoribus, qui in oppositam dogmatum rationem et contrarium systema conspirauerint, sicque in duas familias segregandi populum Iudaicum occasionem dederint. Quamcunque ex his amplectamur sententiam, verisimile est, vnam ex his sectis alterius condendae dedisse occasionem. Id quod non sine magna probabilitate nobis persuadet contraria prorsus vtriusque sectae dogmatum rationem, ex qua nullo negotio intelligitur, vnam alteri fuisse oppositam, et ansam fecisse Pharisaismo studium a Sadducaeis et communi turba hominum, legis tantum ex verborum stricta significatione obseruantium, se separandi et meliorem ex traditionibus patrum eorumque interpretatione sanctitatem in vita exprimendi. Quae coniectura valde, nisi fallimur, con-

s) Conf. B. Io. Andr. Danzii differt. de בתקול.

confirmatur, ſectae Phariſaicae nomine. De quo quidem varias et diuerſas inter ſe doctorum opiniones eſſe, non inficiamur, tales tamen, vt pleraeque non ſatis faciant. Quidam enim a voce פרש, quae explicandi et interpretandi ſignificationem obtinet, Phariſaeos dictos fuiſſe coniiciunt, quaſi פרשים explanatores vel interpretes legis dicas. Aſt hoc etymon vel ſola Phariſaiſmi conſtitutio reſpuit, quae, tantum abeſt, vt in legis interpretatione ſola conſtiterit, vt potius legi ſcriptae aliam oralem ab ea diuerſam adiecerit. Cumque Sadducaei legis interpretationi literali prae Phariſaeis fauerint, credibile non eſt, hos id nominis obtinuiſſe, quod aduerſariis meliori iure eſſet tribuendum. Aliis Phariſaei, quaſi explicatores, dicti ſunt eo quod phylacteria, zizith, eleemoſynas, precationes, et reliqua opera ſupererogatoria latiſſimis verbis explicarent; aſt frigidum hoc eſſe, nemo non videt. Qui vero cum HIERONYMO vocem a פרץ deriuant, ipſa deriuatione nominis et literarum, aliam radicem prodentium refutantur [r]. Ingenium magis ſapit CAMPEGII VITRINGAE [s] opinio, qui a voce פרס, quae mercedem ſignificat, nomen Phariſaeorum deriuandum eſſe tuetur. Nempe coniicit vir eruditiſſimus, occaſionem ſchiſmatis inter Sadducaeos et Phariſaeos dediſſe quaeſtionem, vtrum operum poſt hanc vitam merces expectanda ſit, nec ne? Poſterius tenuiſſe diſcipulos Baithoſi et Zadocki, quibus Sadducaeorum inde nomen adhaeſerit, prius affirmaſſe Phariſaeos, nomen inde adeptos, quod mercedem expectandam eſſe ſtatuerent. Ita nempe Phariſaeum idem dicere ac mercenarium. Non deſtitui hanc nominis iſtius explicationem veri aliqua ſimilitudine, fatemur, praecipue cum in antecedentibus iam oſtenſum ſit, vtramque ſimul ſectam videri ortam, certe vnam alteri condendae dediſſe occaſionem. At ſunt, quae hic quoque aſſenſum cohibent. Nam mercedem non omnem negabant Sadducaei, ſed praemiorum in hac quidem vita expectationem dari vltro concedebant, adeoque non omnem mercedem reiiciebant: nec haec vna mercedis in futura vita expectandae ſpes Phariſaeos a Sadducaeis diſtinguebat, ſed traditionum potiſſimum admiſſio, quaeque illis inaedificabantur bona opera, vitaque a communi viuendi ratione tota ſeparata. Quare excuſſis omnibus de vocis huius originatione ſententiis in veteri illa opinione velut omnium veriſimillima acquieſcendum putamus, quae nomen hoc a פרש, ſeparauit, deriuat, quam SVIDAS [t] iam exhibuit, qui luculenter: Φαρισαῖοι οἱ ἑρμηνευόμενοι ἀφωρισμένοι, παρὰ τὸ μερίζειν καὶ ἀφορίζειν ἑαυτοὺς τῶν ἄλλων ἁπάντων εἴς τε τὸ καθαρώτατον τοῦ βίου καὶ ἀκριβέστατον καὶ εἰς τὰ τοῦ νόμου ἐντάλματα, *Phariſaei, ſi vocem interpreteris, ſeparati, quod ſe ab aliis omnibus diſtinguerent, et ſepararent, vt vitam puriſſimam et accuratiſſimam ſecundum legis praecepta agerent.* Quam nomi-

Bbbbb 2

r) Dicendi enim fuiſſent פריצים non vero פרשים.

s) Obſ. SS. L. I. p. 223. ſeqq.

t) In Φαρισαῖος T. III. p. 588.

nominis huius deriuationem grauissimis rationibus adducti assumserunt viri multi doctissimi [w]. Totam enim naturam Pharisaismi ita eleganter exprimi quilibet videt, quae in eiusmodi separatismo constitit, quo a communi hominum viuendi ratione, victu, amictu conuersatione, legisque oralis studio se separauerunt, de qua separatione in sequentibus prolixius dicemus. Sed separauisse se quidem huius familiae alumnos a communi cultu diuino non legimus; eum enim Iudaeis omnibus, quascunque etiam partes sequerentur, communem fuisse constat; ast vitam, ritus, ceremonias, consuetudinesque innumeras a reliquorum Iudaeorum moribus prorsus dissonas affectasse Pharisaeos, veterum concors est testimonium. Anima tamen Pharisaismi fuit lex oralis et traditiones patrum, quas a maioribus acceptas ad ipsum Mosen retulisse, et in iis augendis, explicandis ornandisque totos fuisse et sacra historia et ipse IOSEPHUS [x] testantur. Hic enim magnus ille canon sectae otiosae et nugacis fuit: accepisse Mosen in illo quadraginta dierum spatio, quo in monte Sinai versatus est, praeter legem scriptam aliam quoque ab archangelo Metatrone, eamque septuaginta senioribus populi oretenus aperuisse, et vt pari ratione traditione orali vna cum lege scripta ad posteros eam propagarent, praecepisse. Hae traditiones cum ab otiosi ingenii hominibus post captiuitatem Babylonicam essent excogitatae, et valde perniciosis corruptae vitiorum et cupiditatum oestro mentis desideriis velificarent, in tantum excreuere, vt non legis tantum scriptae auctoritatem supprimerent, sed et illi longe praeferrentur; qua de re, qui impias plane voces Rabbanitarum, Pharisaeorum vestigiis presse insistentium legere cupit, apud IO. ANDR. EISENMENGERUM [y] abunde inueniet, quod horrorem incutiat. Ita vero traditionum studio semel in throno quasi posito non defuisse cultores, censendum est, qui vt meliorem vitae semitam ingressi viderentur, impietati huic collum submiserint, hancque sectam hypocriticam constituerint. Valde vero huius sectae pomoeria dilatata sunt, scholae Hillelianae studiis. Quamuis enim falsum esse supra demonstratum sit, Hillelem fuisse Pharisaeorum parentem, negari tamen non potest, dissensum scholae Hillelianae a Schammaeana valde res Pharisaeorum auxisse [z]. Illa enim cum in studio legis oralis et traditionum maximam industriam poneret, hac legi scriptae adhaerente, cumque maximus esset domus Hillel discipulorum numerus, dubium non est, Pharisaeorum familiam magna inde incrementa cepisse. His vero accesserunt artes aliae, quibus res Pharisaeorum mirum in modum promotae sunt. Effecit enim

w) Conf. de etymo huius nominis disputantes DRUSIUM de sectis L. II. c. 2. 3 p. 41. seqq. SPANHEM Dub. euang. P. III. p 104. NICOLAI ad Sigon. de rep. Hebr. p. 425. aliosque laudatos AUG. PFEIFFERO Dub. vex. p. 883. et WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 817.

x) De B. I. L. II. c. 12. p. 758. Antiqq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 455. L. XVII. c. 3. p. 585.

y) Iudaism. detect. P. I. c. 8. p. 329. conf. HORNBECK. de Iud. conu. L. I. c. 3. p. 102. SCHUPARTUS de Karaeis p. 45. seqq

z) Conf. GEIGERUS de Hillele et Schammai. Non constituerunt quidem duas sectas, sed duas domus siue scholas, verum contrariis tamen se factionibus addixerunt, conf. DRUSIUS c. 8. pag. 50.

enim affectata sanctitas, studiumque pietatis singulare et speciosum, vt Pharisaeorum partes apud plebem plurimum valerent, et non eius tantum applausu, sed et assensu et voluntate Pharisaei gauderent. Quod displicuit quidem reipublicae proceribus, qui aegre ferebant, Pharisaeos, audax hominum genus, quod se regibus opponere non erubuit, vt ipse notat IOSEPHVS [a], fauore plebis ad euertenda imperantium consilia abuti: ast peruicit tamen haud raro eorum pertinacia, vt nec morte, nec exilio, nec alia calamitate expugnatis cedere haberent necesse, cuius illustre exemplum Hyrcani exhibet historia, cuius filius Alexander ideo ratione status politica vsus suasit vxori, vt Pharisaeorum partibus faueret, sicque plebis sibi partes per eos adiungeret, quod magno suo commodo illam quoque fecisse, IOSEPHVS [b] narrat. Eandem tragoediam Herodi Magno quoque saepius excitarunt, de qua re Iudaicae gentis annales consulendi sunt. Hac vero ratione dura sibi ipsis haud raro fata accelerarunt, saeuientibus aliquoties in rebelles Pharisaeos imperantibus. Alexander enim rex octingentos cruci affixit, Sadducaeis, vt ex tota rei serie manifestum est, haec iis fata maturantibus [c]. Nec mitior in eos fuit Herodis ira. Ast quam vi repellere non poterant aduersae partis potentiam, plebis fauore et factione, quae tota illis adhaesit, fregerunt. Illi enim se vehementer commendauerant, partim sanctitatis affectatione minutissima quaeuis sectante, partim traditionum oralium impletione ad rigorem vsque obseruata, partim operum singulari et speciosa conditione; maxime vero indulgentia in iudicando, qua in Synedrio aliisque dicasteriis erga plebem vtebantur. Et istis quidem artibus ita sibi deuinxerunt plebis animos, vt semper ab eorum partibus staret [d]; potentes autem, qui eorum artes timebant, haud raro eorum sibi fauorem conciliare cogerentur. Mirum itaque non est, et numero et auctoritate maxime creuisse sectam Pharisaeorum, et muneribus in republica et sacerdotio admotam fuisse summis [e], et in omnibus fere negotiis publicis et priuatis plurimum valuisse. His accessit eruditionis opinio, quam iis traditionum studium compárauerat. Et haec quidem Pharisaeorum ante templi et reipublicae excidium fata fuere. Post illud collectis populi Iudaici reliquiis, cum reliquae sectae dispergerentur, vna Pharisaeorum obtinuit, et in synagogis regnauit. In quibus cum Seculo II et sequentibus traditionum compilationes colligerentur, et humani ingenii commenta corpus aliquod constitutionum Iudaicarum constituere inciperent, nouo spiritu ita haec secta animata est, vt, licet Pharisaeorum nomen audiri desineret, tota tamen

a) Antiq. Iud. L. XVII. c. 3. p. 585.

b) l. c. L. XIII. c. 23. p. 463.

c) Ibid. c. 24. p. 464. vbi quidem Sadducaei non nominantur, series vero rei ipse prodit, eos regem instigasse. Nodum in scirpo hic quaerit P. BAYLE Dict. T. IV. art. Sadduceens p. 114. not. D.

d) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453. c. 23. p. 463. de B. I. c. 4. p. 416.

e) Et summo pontificatui saepius praefuisse et maiorem synedrii partem constituisse sacra nos docet historia, colligique imprimis ex Io. IX. 13. potest, vbi Pharisaei pro Synedrio ponuntur, eo quod maiorem eius partem constituerent, et Sadducaei illis se opponere raro auderent, conf. LIGHTFOOTVS ad h. l.

men fere Iudaeorum natio in Pharisaismum reapse conspiraret, et doctores Iudaici principiis Pharisaicis solis inniterentur. Vnde qui Rabbanitae postea dicti sunt, Pharisaeorum propago genuina sunt censendi. Vixque hodie Iudaeus aliquis (si Karaeos exceperis) deprehenditur, qui non Pharisaeum in sinu atque pectore gestet, huiusque sectae dogmata apertis amplectatur brachiis, id quod doctus inter recutitos vir MENASSE BEN ISRAEL [f] ipse est fassus.

Dogmata Pharisaeorum. §. XXVII. Dogmata Pharisaeorum, vt ex veterum relationibus innotuere, haec potissimum fuere.

I. Praeter legem scriptam dari etiam oralem, quae a Deo Mosi in monte Sinai per angelum Metatron tradita, successione patrum ad posteros orali traditione peruenerit, ei vero non minus deberi obsequium, quam legi scriptae, immo praeferendam huic esse.

II. Vtramque legem non impleri tantum sicque iustitiam apud Deum ista legis exacta obseruantia acquiri posse, sed et esse satis virium homini, ad praestanda opera supererogatoria, et iustitiam legis superantia, eo quod ab illa non poscantur [g]. Anima hoc dogma totius Pharisaismi est, qui in eo superbiam animi stulte se efferentis aperte prodidit. Ita vero Pharisaeos docuisse, et hoc fermento totam fere gentem suam infecisse, D. PAVLVS locuples testis est, qui contra hanc iustitiam Pharisaicam in epistolis ad Romanos et Galatas fortissime disputauit. Qua de re cum nobis prolixis esse non liceat, legenda sunt, quae eruditissimi viri HERMANNVS WITSIVS [h] et IACOBVS BASNAGIVS [i] eleganter differuerunt, quae multum lucis huic Pharisaeorum dogmati conciliabunt.

III. Ad obtinendam vero et consequendam hanc iustitiam necesse esse, vt homo pro peccatis Deo faciat satis, ita nempe, prout peccati conditio postulat. Nempe id fieri vel ieiuniis, vel eleemosynis, vel lotionibus et sacrificiis, vel confessione et deprecatione peccatorum, vel lustratione post hanc vitam. Multa de his satisfactionis generibus atque classibus doctores Mischnici et Gemarici praecipiunt [k], quos recepisse doctrinam Pharisaicam supra monuimus.

IV. Esse vero hunc iustitiae operibus acquirendae fontem eo magis cunctis apertum, quo magis cogitatio cordis inter peccata referri non debeat, nisi deducatur in actum. Sequitur hoc ex liberi arbitrii viribus, quas naturali hominis conditioni Pharisaei et Rabbanitae tribuunt. Qui

pecca-

f) De termino vitae L. I. s. III. p. 19. pluribus hoc probat Io. IACOB. SCHVDT. memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 27. §. 11. p. 35. seqq.

g) Plura ea de re iam in antecedentibus dicta sunt. Conf. DRVSIVS l. c. L. II. p. m. 67.

h) Miscell. Sacr. T. II. exerc. XXI. p. 698. seqq.

i) Hist. des Iuifs L. II. c. 18. p. 474. seqq. edit. vltimae. Parisiensis enim ea non habet, conf. BVDDEVS Instit. theol. dogmat. L. IV. c. 4. §. 16. p. 1352. seqq.

k) Loca eorum adducunt WITSIVS loc. cit. SCHVPARTVS de Karaeis p. 155. seqq. Io. a LENT. theol. Iud. c. XIII. p. 407. seqq.

peccatum quidem originale passim fatentur, et necessitatem peccandi accusant, quin ab vtero matris adesse figmentum cordis iniquum inculcant, at, vt ex toto systemate patet, peccati malitiam ita ab eo auferunt, vt, quod facere satis legi possit, in hominis viribus esse, audacter pronuntient [l]. Nec constare potest iustitia Pharisaica, nisi cogitatio animi ex peccatorum numero eximatur. Valde vero vrsisse hanc arbitrii liberi potentiam, et mali fomitis rationem nullam habuisse Pharisaeos, ex D. PAVLI disputatione in *epistola ad Romanos* [m] est manifestissimum.

V. Esse non tantum Deum creatorem coeli et terrae, sed et prouidentiam diuinam, eamque esse fatum. Ita quidem de Pharisaeis IOSEPHVS [n], qui cum ipse gente Iudaeus et secta Pharisaeus fuerit, omnino fidem meretur et audiendus est. Eius vero loca vbi recte expenduntur, intelligitur, illos fatum non sidereum vel astronomicum, sed diuinum, nempe prouidentiae diuinae influxum in res atque actiones hominum intellexisse. Nec his obstant, quae obiici solent [o], Iosephum nimio Graecanicam philosophiam cum domestica comparandi studio adhibita voce εἱμαρμένη, cui nulla Hebraica exacte respondeat, Pharisaicum hoc dogma corrupisse. Facile enim largimur, non satis apte ex Graecorum scholis ad exprimenda Iudaica dogmata Iosephum hanc vocem adhibuisse, cum vox ipsa, quae variae apud Graecos significationis est, prout in systemate aliquo adhibetur, illud non satis exprimat, quod Iudaei de concursu diuino circa res et actiones hominum eiusque in vires humanas influxu statuunt: sed non adulterasse tamen Pharisaeorum doctrinam, Dei prouidentiam ita in partes humanarum actionum vocantium, vt saluae tamen maneant liberi arbitrii vires, ex verbis eius satis manifestum esse putamus: *Fato et Deo omnia tribuunt et facere iusta vel secus plerumque in hominum potestate esse putant, sed ad singula adiuuare etiam fatum.* Ex his enim luculenter intelligitur, concursum istum diuinae prouidentiae ad actiones hominum intelligi, de quo tres illae sectae inter se dissentiebant, quarum vna Deo nihil, hominibus omnia tribuebat, nempe Sadducaea, altera hominibus nihil relinquens cuncta ad Dei influxum referebat, nempe Essena, tertia medium tenens inter vtramque Deo aliquid adscribebat, aliquid ad homines referebat nempe Pharisaica. Ipse vero IOSEPHVS [p], satis alio loco prodit, hanc eius mentem fuisse, scribens: Οὐ δὲ τοῦ ἀνθρωπείου τὸ βουλόμενον τῆς ἐπ᾽ αὐτῆς ὁρμῆς ἀφαιροῦνται· δοκῆσαν τῷ Θεῷ κρᾶσιν γίνεσθαι καὶ τῷ ἐκείνης βουλευτηρίῳ, καὶ τῶν ἀνθρώπων τῷ θελήσαντι προσχωρεῖν μετὰ ἀρετῆς ἢ κακίας, *non tamen tollunt humanae voluntatis determinationem, sed putant esse temperamentum aliquod inter Dei voluntatem et voluntatem hominis vt concurrant ad bonum malumque.* Et alibi: *Bonum iustumque facere vel non, quoad potiorem partem in humanis viribus*

l) Conf. Io. A LENT. loc. cit. c. X. §. 16. p. 362. seqq.

m) cap. VII.

n) Antiq. Iud. L. XIII. c. 9. p. 442. L. XVIII. c. 2. p. 617. de B. I. L. II. c. 12. p. 788.

o) Vid. BVDDEVS Hist. eccles. V. T. T. II. p. 1202.

p) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.

bus esse. Conspirare hoc cum toto systemate Pharisaico, ex dicendis aperte constabit; ita vero errare eos [q] intelligitur, qui fatum sidereum, quod Iudaei מזל vocant, huc trahunt, quo in errore praeiuit recentioribus EPIPHANIVS [r]. Qui alium peperit apud DRVSIVM [s], ex fati siderei assertione nescio quod studium astronomicum inter Pharisaeos exsculpentem, et ABRAHAMI ZACHVTI verba huc aduocantem: *Credunt planetam iuuare; nihilominus relinquitur liberum arbitrium in manu hominum.* Nihil horum vidit Iosephus, qui sectae suae dogmata accurate didicit, sed loquitur, vt plerique Pharisaei, de concursu diuinae prouidentiae, consilii vel decreti cum actionibus voluntatis humanae: quam veram Pharisaeorum mentem fuisse, vel ex vno *pirke abboth* [t] loco abunde colligi potest. Quae in contrariam partem vrserunt Baronius et Bullus, ad ea docte respondit IACOBVS BASNAGIVS [u]. Ex his vero sequentes assertiones de liberi arbitrii cum consilio prouidentiae diuinae concursu fluunt:

VI. Habere fatum influxum in actiones hominum, resque omnes, id est, prouidentiam diuinam ad res omnes concurrere.

VII. Fieri itaque res naturales omnes earumque euentus ex influxu fati, prout eas constituit.

VIII. Nihil itaque posse hominem sine influxu et auxilio diuinae prouidentiae.

IX. Ita tamen per eam non tolli libertatem humanae voluntatis in actionibus suis, sic vt decernere bonum vel malum, idque exsequi quoque possit. Pentas haec assertionum ex allato primo dogmate naturali consequentia fluit, sicque Iosephus intelligi et a contradictione apparente liberari potest. Intelligitur etiam, qua ratione inter Sadducaeorum et Essenorum doctrinam de concursu Dei ad actiones hominum mediam sententiam Pharisaei tenuerint. Ex his vero diiudicanda quaestio est, vtrum Pharisaei Stoicorum propago fuisse censendi sint? Cuius partem affirmantem IOSEPHI [x] munit auctoritas, qui Stoicis proxime accessisse Pharisaeos primus tradidit. Iosephum secuti sunt recentiores multi [y], quorum numero et nos calculum olim adiecimus [z]. Augent affirmationis verisimilitudinem mores Pharisaeorum hypocritici, magnifici, externa specie splendentes, doctrina moralis ad rigorem excedens, et meteora sequens, quales mores Stoicos quoque expressisse suo loco demonstrauimus. Re tamen accurate expensa aliter statuendum, et negatiua amplectenda videtur, eo quod magnum inter Stoicum et Pharisaicum fatum discrimen intercedere dicta abunde demonstrent. Stoici enim, licet fatum Deum quoque interdum vocitent, re ipsa tamen immutabilem vniuersi ordi-

q) DRVSIVS l. c. L. II. c. 21. p. 112. BARONIVS ad Ann. LX. p. 600. BVLLVS Harmon. Apost. diss. II. c. 15. p. 96. NICOLAI ad Sigon. de rep. Hebraeor. p. 412.
r) Haeres. XVII. T. I. p. 34.
s) loc. cit.
t) c. III. n. 15.
u) l. c. L. II. c. 18. §. 8. p. 458. seqq.
x) In vita sua p. 999.
y) Vid. BVDDEVS Hist. philos. Hebr. §. 19. p. 86. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. n. 508.
z) In Otio Vindel. Mel. I. §. 4. p. 25.

ordinem ineuitabili nexu et sequela caussarum atque euentuum in se complicatum a parte, quae in vniuerso est, agente, id est, a Deo distinguebant, huncque illi subiiciebant, ita quoque hominem fati legibus constringi statuebant, vt quam ei libertatem tribuere videntur, in solo earum actionum consensu, quae euitari etiam ab inuitis nequeunt, ponant. Ast longe alia Pharisaeis placuere, teste ipso Iosepho; nam hi ita Dei voluntatem concurrere cum humanae voluntatis actionibus docebant, vt homo earum solus et liberrimus auctor esse, et bonum eligere vel non eligere posset; quae immani discrimine a Stoico dogmate distant. Quae vero vrgetur morum similitudo infirmissimo argumento nititur. Eo enim admisso sequeretur, omnes hypocritas, qui Curios simulant et Bacchanalia viuunt, esse Stoicorum propaginem, quod est absurdissimum. His accedit, longe alio ex fonte profluxisse Pharisaicam hypocrisin, quam Stoicam. Illa enim ex inani falsaque persuasione, externis operibus legem impleri, et iustitiam acquiri posse, enata est. Haec errorem impium, animum esse particulam Deitatis, parentem habuit. Etsi concedamus etiam, quod tamen concedere nulla necessitas postulat, consentire quaedam Pharisaeorum dogmata cum praeceptis Stoicorum, nondum tamen inde inferri potest, ex Stoa Pharisaica dogmata emanasse, sed demonstrandum prius est, quo canali ad Iudaeos Stoica παράδοξα fluxerint, id quod ostendi non potest, cum Pharisaeorum secta aetate Zenonis partibus vix sit inferior, nec qua ratione haec ad Iudaeos peruenerint, demonstrari queat. Iosephi autem auctoritas hac quidem in re nulla est. Is enim non Stoica dogmata statuisse Pharisaeos scribit, sed affinia iis tradidisse monet, nempe voluit Graecis, in quorum gratiam scribebat, sectas Iudaicas instituta aliquali cum Graecis comparatione clariores facere: vt taceamus erroneam quoque opinionem, sapientiam Graecam ab Hebraeis originem cepisse, hanc ei comparationem satis ineptam et falsam persuasisse. Recte itaque fecit B. BVDDEVS [a], quod, quo erat candore, priori opinioni nuntio misso posteriorem elegerit, cuius laudabile exemplum sequi non erubescimus.

X. Dantur bona et mala opera, quae a Deo non tantum in hac vita, sed et in futuro seculo vel praemio afficiuntur vel poena [b]. Oppositum hoc dogma Sadducaeorum errori praemium futurae vitae neganti, sed ita vt ratio praemiorum et poenarum ex arbitrii humani libertate oriatur, qua sublata poenas quoque et praemia tolli credebant.

XI. Immortalem vim esse animis, et sub terra poenas esse et praemia iis, qui virtuti aut vitio in vita addicti fuissent, et his aeternum carcerem propositum esse, illis vero facilem ad vitam reditum, (ταῖς δὲ ῥαστώνην τοῦ ἀναβιοῦν.) Haec ipsa verba Iosephi de spe futurae vitae apud Pharisaeos sunt [c]. Quae licet plana videri queant et aperta, in diuersas tamen

a) Hist. eccl. V. T. T. II. p. 1217. et annot. ad Hist. phil. Hebr. l. c.

b) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.

c) De B. I. L. II. c. 12. p. 788.

tamen opiniones diſtraxere viros doctos. Quidam [d] enim μετεμψύχωσιν illis innui putarunt, alio IOSEPHI [e] loco nixi, quo Phariſaeorum hoc dogma ponit: Ψυχὴν δὲ πᾶσαν μὲν ἄφθαρτον, μεταβαίνειν δὲ εἰς ἕτερον σῶμα τὴν τῶν ἀγαθῶν μόνων, τὴν δὲ τῶν φαύλων ἀϊδίῳ τιμωρίᾳ κολάζεσθαι, *animum omnem eſſe incorruptum, transire vero in alterum corpus ſolum bonorum, malorum vero aeternis ſuppliciis puniri.* Alii vero [f], plus vidiſſe viros doctos, quam verba Ioſephi dicant, contendunt, putantque nihil aliud velle hiſtoricum, niſi animas bonorum redire in vitam et corpus aliud, glorioſum nempe atque melius ingredi, adeoque reſurrectionem tantum beatorum innui. Id quod ex ipſius Chriſti atque Pauli teſtimoniis confirmant, quorum vterque ſuam de reſurrectione filiorum regni ſententiam a Phariſaica non diſtinguat [g]. Difficile quoque eſt, certam, quam tuto ſequaris, definire ſententiam, eo quod vtramque explicationem admittant Ioſephi verba. Fatemur tamen priorem nobis ſuo modo videri probabiliorem. Nam 1. bonos diſerte opponit malis Ioſephus, et illis ſolis facilem ad vitam reditum eſſe, his vero aeternum carcerem deſtinatum pronuntiat. Hoc vero de reſurrectione mortuorum intellexiſſe Ioſephus non videtur, nec ita cenſuiſſe Phariſaei credi poſſunt, eo quod ex Danielis prophetia malorum pariter atque bonorum eſſe reſurrectionem didicerant, hancque veritatem confirmatam fuiſſe a Malachia nouerant. Nec opponi his poteſt, eſſe inter Iudaeos, qui, ſolis piis reſurrectionem expectandam eſſe, docuerint. Hoc enim, quamuis forte de particulari quadam Iudaeorum opinione concedi queat [h], toti tamen Phariſaeorum ſectae placere non potuit, quae contra Sadducaeos non virtutis modo poſt hanc vitam praemia, ſed peccati quoque poenas aſſeruit, id quod negata malorum reſurrectione tueri non potuiſſet. Accedit his 2. quod ex Iudaeorum ſcriptis eſt notiſſimum, transmigrationis animarum dogma inter Iudaeos fuiſſe receptum valdeque deamatum. Non prouocabimus ad Cabbaliſtarum placita [i], quae dogma peregrinum ex Orientalis et Pythagorico-Platonicae philoſophiae lacunis hauſiſſe videri poſſunt; ſed ipſos Rabbanitas teſtes volumus, quorum verba breuitatis cauſſa apud PAVLVM SLEVOGTIVM [k], IACOBVM WINDETVM [l] et HOTTINGERVM [m] nepotem legi velimus. Rabbanitae autem cum Phariſaeorum genuini diſcipuli ſint atque aſſeclae, vt ſupra oſtenſum, omnino credibile, eſt, hanc eos quoque μετεμψύχωσιν a Phariſaeis, maioribus ſuis, accepiſſe. Addimus his 3. non confundendam eſſe migrationem

d) Vid. laudati in Otio Vindel. l. c. p. 25. ſeqq. add. BASNAGE l. c. L. II. c. 19. p. 489. ſeqq. PFEIFFER. Dub. vex. p. 889. P. SLEVOGT. diſſ. Acad. P. III. diſſ. I. p. 885.

e) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.

f) Vid. laudatos in Otio Vind. l. c. BVDD. l. c. p. 1203.

g) Matth. XXII. 23. Act. XXIII. 8.

h) Vid. THEOD. DASSOV. de reſurr. mort. Io. A LENT. theol. Iud. c. XVIII. §. 14. p. 659. ſeq.

i) R. ISAAC. LORIENS. pec. tr. Cabb. denud. T. II. inſerto.

k) loc. cit.

l) De vita funct. ſtatu S.V. p. m. 100.

m) Ad GOODWIN. Moſ. et Aaron L. I. c. 10. p. 180.

nem animarum ex corpore in corpus cum resurrectione corporum: vtrumque enim, licet, non satis cohaereat, placuisse Pharisaeis credere par erat, vt Sadducaeorum dogmatibus contraria opponerent. Hi enim et futuri mundi retributionem, et animae post fata διαμονὴν singularemque sine corpore existentiam negabant. Illi errori opposuerunt Pharisaei resurrectionem mortuorum, eamque ex scriptis Mosis et prophetarum confirmarunt, qua in re cum sana docerent, mirandum non est, neque Christum, neque apostolos a Pharisaeorum doctrina in eo se separauisse, quod communis et recepta tum esset totius ecclesiae Iudaicae, excepta Sadducaeorum familia, sententia. Alteri errori opposita fuit transmigratio, quam licet optimus magister censura notasse non legatur, nondum tamen inde sequitur, ex silentio euangelistarum, nunquam Christum ad eam digitum intendisse, vel omnes omnino errores ineptae familiae ex instituto refutare voluisse. Est quoque 4. aliquid in verbis Iosephi, quod hanc partem iuuet. Illum enim locum, de quo disceptant viri docti, vbi paulo attentius consideramus, patet loqui Iosephum non de resurrectione corporis, quod proprie moritur atque cadit, sed de vnione animae cum corpore, quae non moritur, et ita quoque resurgere non potest: porro non esse sermonem de statu animae in die iudicii et seculo futuro, sed de statu animarum piarum et impiarum mox post hanc vitam, vbi separatae existunt. Quibus rationibus vno fasce collectis verisimilior eorum videtur opinio, qui transmigrationem Pharisaeis tribuunt. Quae vero contra eam obiiciuntur, facile retundi possunt, quae tamen breuitatis caussa omittimus, legenda, cui prolixiora de hoc argumento placent, apud SLEVOGTIVM et BASNAGIVM [n]. Nec difficile est, scaturigines detegere, ex quibus ad Iudaeos dogma hoc peregrinum dimanauit. Metempsychosin enim non in Aegypto tantum, sed in toto quoque oriente peruulgatum et vniuersale dogma fuisse, constat. Ast his in locis diu vixere Iudaei, multumque cum his gentibus conuersati sunt. Cum itaque error Sadducaeorum, animas post mortem esse desinere, noua repagula posceret, error errori oppositus et animarum bonarum migratio asserta est [o]. Nec desunt loca N. T. quibus hunc errorem tangi viris doctis visum est: quae tamen, cum obscura sint, et aliter quoque intelligi possint, huc non adducimus. Μετεμψύχωσιν vero hic sensu Pythagoreo, non vero Stoicam μετενσωμάτωσιν intelligi quilibet videt, et loca Iudaeorum allata euincunt, secus ac visum HERMANNO AB ELSWICH [p].

XII. Esse animum non immortalem tantum, sed spiritum quoque, etiam post discessum a corpore subsistentem.

XIII. Dari etiam praeter animas spiritus alios siue angelos et bonos et malos [q].

 XIV.

n) ll. cc.

o) Ita certe Cabbalistae ex Aegypto orti animam ex vnius mundi corpore ad alterius mundi corpus elegantius et praestantius migrare docebant.

p) De philosophum. viris doctis temere afflictis §. 3. p. 3. conf. quae diximus in Otio Vindel. l. c. p. 26.

q) Act. XXIII. 8. 9. conf. DAVSVS l. c. c. 14. p. 65. seq. quique de sectis Iudaeorum egerunt.

XIV. Expectandam esse resurrectionem [r].

Vitam Pharisaeorum magna sanctitatis specie se commendasse, veteres vnanimiter testantur. Cum enim non legis tantum literae facere satis se posse crederent, sed et opera supererogatoria ex obseruatis patrum traditionibus et ἐθελοθρησκείᾳ enata iactarent, non potuit non in id incumbere eorum diligentia, vt pietate vitae aliis praestare viderentur. Vitam itaque duram et austeram exprimebant, qualem requiri ab iis par erat, qui se a communi hominum viuendi ratione separare et meliora efformare animo constituissent. Hinc ingens inter Pharisaeos superbia, quae ita plebem contemsit, vt eam maledictam pronuntiarent [s], terrae filios appellarent [t], resurrectionem mortuorum illis denegarent, testimoniorum fidem reiicerent, et quae alia fuerunt intolerabilis fastus specimina passim viris doctis [u] enarrata. Patriarum traditionum, quae innumeris nugis quotidie ab otiosis hominibus augebantur, vsque ad superstitionem etiam in minimis erant obseruantissimi, decimabant omnia [x], quae possidebant, inque lotionibus et purgationibus ad insaniam vsque delirabant [y], et haec tamen ludicra et leuidensia magnam cultus diuini partem constituere sibi persuadebant, adeo, vt eiusmodi lotionibus et lustrationibus non Leuiticam modo verum etiam moralem animi puritatem apud Deum obtineri posse, sibi persuaderent [z]: adeo omnis sana ratio et philosophia hos homines reliquerat. Vigiliis ita corpus macerabant, vt vel asseri angustissimo vel spinis incumberent, ne somno grauiori corriperentur [a]. Ieiuniorum autem superstitiosam prorsus habuere curam [b], tum vt peccatorum maculas eluerent, tum vt insomniis felicioribus se pararent, tum vt consiliorum euentus prosperos adiuuarent, infaustos auerterent [c]: vnde praeter praescripta ieiunia spontanea quoque singulari voto elegerunt [d]. Orationum longarum et ampullatis verbis turgentium ad ineptias vsque erant studiosissimi [e], ita tamen, vt potissimum in synagogis [f], in templo, in conuiuiis, et in ipsis quoque plateis eas publice ostentationis caussa recitarent [g]. Quin et erogandarum eleemosynarum et porrigendae largiter stipis

r) Ibidem.

s) Io. VII. 49. Comment. h. l.

t) Pirke abhoth c. II. n. 5.

u) HOTTINGER. l. c. p. 176. LIGHTFOOT. ad Matth. V. 22. T. II. opp. p. 286. Specimen vero intolerabilis fastus Pharisaici cape ex sequenti historia: R. Iehuda Sanctus cum plebeium aliquando salutasset, poenitens in haec erupit verba: *Vae mihi, qui panem meum plebeio dedi!* Baua Bathra f. VIII. 2. conf. WAGENSEIL. Sota ex. Gem. c. III. §. 8. 2.

x) MATTH. c. XXIII. 23. conf. Io. CONR. HOTTINGER. de decimis Iudaeorum Lugd. Bat. 1713. 4. et laudati CARPZOV. ad SCHICKARDI ius reg. Hebr. p. 270. FABRICIO Bibliograph. antiq. p. 509. WOLFIO Cur. philos. ad l. c. Matth.

y) MATTH. c. XV. 2. MARC. VII 3. subtilitates Pharisaeorum lege apud GOODWIN. l. c. L. I. c. 10. p. 185. SCALIGER. elench. trihaeres. c. VII. p. 56. in quibus adeo superstitiosi fuerunt, vt illotis manibus edentem poenam Dei certissimam et praesentem manere dixerint, vid. BVXTORF. Syn. Iud. c. XI. p. 239.

z) Conf. WITSIVS Misc. SS. T. II. ex. XXI. Io. SPENCER. de legibus Hebr. ritual. L. IV. p. 1187.

a) Conf. BASNAGE l. c. p. 499.

b) MATTH. c. IX. 14. LVC. c. VII. 39. XVIII. 2.

c) Loca Iudaeorum collegit LIGHTFOOT. ad l. c. T. II. opp. p. 509.

d) IDEM ad Luc. XVIII. 12. p. 552.

e) MATTH. c. VI. 5. LVC. c. V. 23.

f) Quadriuia et compita intelligi putat B. G. OLEAR. ad l. c. Matth. p. 172.

g) Conf. LIGHTFOOT. ad l. c. Matth. p. 298.

ſtipis diligentem curam habebant [h], eo quod ad conſequendam peccatorum remiſſionem et iuſtitiam coram Deo tuendam plurimum haec opera miſericordiae valere ſibi perſuaſiſſent. More tamen ſuo vbique ad famam iis conſequendam, et vt per ora virum volitarent, reſpexerunt, vnde turbarum indicio eleemoſynas eos diſtribuiſſe, prouerbiali locutione dixit Saluator [i]. Vt vero operibus ab aliis hominibus ſe ſeparabant, ita veſtimentis quoque ſe diſtinguebant. Tunicas hunc in finem geſtabant praelongas, quarum fimbrias ſiue zizith, dilatabant, vt legis diuinae obſeruantiores ceteris viderentur [k]. Cuius habitus tanta illis inerat aeſtimatio, vt hunc filium terrae, id eſt abiectum et plebeium hominem dicerent, qui non filamina geſtaret in veſte ſua, illudque tritum inter eos inualeſceret: *veſtes populi terrae ſunt conculcatio Phariſaeorum:* et qui huiusmodi veſtem communem tetigiſſet, impuritatem quandam Leuiticam ſibi contraxiſſe videretur. Quin adeo inſaniebat quorundam ſuperſtitioſa ἐθελοθρησκεία, vt ne ſanguini quidem ſuo parcerent, eumque variis ineptiis ad captandam vulgus admirationem elicerent [l]. Praecipue vero in phylacteriis dilatandis ampliandisque erant diligentiſſimi, vt ſupra alios legis diuinae obſeruantes memoresque ſeſe oſtenderent [m]. Illicitum putabant edere cum peccatoribus ; immo cenſebant eſſe pollutionis ſpeciem tangi ab iisdem, eo quod immundos illos eſſe pronuntiarent: Proſelytorum vero captandorum tantam adhibebant induſtriam, vt, licet proſelytos tanquam ſcabiem Iſraëlis haberent, inuſitato tamen in iis conuertendis deſiderio flagrarent [n]. Quo in ſtudio aucupandi proſelytos et perſecutionis ſpiritus contra illos, qui ab eorum partibus non ſtabant, et lucri cupiditas ſordidiſſima crumenis magis quam animabus proſpiciens eminebat. Quamuis autem vni omnes ſectae adhaererent, in varias tamen haud raro factiones ſciſſi ſunt, quae ipſas ſe mutuo interdum anathemate feriebant. Maxime autem ad cognoſcendam inſanientis ſectae ſtultitiam ſeptem illae Phariſaeorum claſſes notandae ſunt, quos Talmudici libri [o] memorant, nempe: 1. Phariſaeus Sichemita, qui pellem Phariſaicam vel induit vel exuit lucri gratia, inſtar Sichemitarum ſe circumcidentium. 2. Phariſaeus truncatus, ita dictus, ac ſi pedibus deſtitutus eſſet, quum eos vix hu-

h) MATTH. c. VI. 1. LIGHTFOOT. h. l.

i) Ita difficultas, quam interpretes mouent, facile tolli poteſt, nec ad inuſitatos ritus confugiendum, licet veſtigia quaedam adhibitarum buccinarum in eleemoſynarum diſtributione ſe inueniſſe putent viri docti, vid. B. WOLF. Cur. ex. ad h. l. p. 116. ſeqq.

k) MATTH. c. XXIII. 5. Zizith quid ſint, explicant GOODWIN. l. c. §. 29. p. 202. HOTTINGER. ad h. l. NICOLAI ad SIGON. de rep. Hebr. p. 433. et ſcriptores antiqq. Iudaicarum.

l) Vid. LIGHTFOOT. ad MATTH. c. III. 7. p. 273. vbi Phariſaeus ſanguinem eliciens vocatur. Id de flagellatione intelligit BASNAGIVS l. c. p. 499. contrarium probante BOILEAVIO de flagell. c. 2. p. m. 8. qui flagellationis in veteri federe nullum alium vſum fuiſſe, niſi caſtigationis, probat.

m) MATTH. c. IX. 11. LVC. c. VII. 39. De Thephillin ſiue phylacteriis fuſe tractant antiquitatum Iudaicarum ſcriptores enumerati a Cel. WOLFIO Cur. phil. ad l. c. Matth. p. 323.

n) MATTH. c. XXIII. 15. LIGHTFOOT. ad h. l. CARPZOVIVS ad SCHICKARDI ius reg. p. 324. et pec. diſſ. B. DANZII de cura Iudaeorum in proſelytis faciendis, Ienae 1688. 4.

o) Loca talmudica exhibent LIGHTFOOT. ad MATTH. c. II. 7. GOODWIN. l. c. p. 205. WAGENSEIL. ad Sota c. 3. BVXTORF. Lexic. Talmud. p. 1852. Io. HENR. HOTTINGER. theſaur. philol. L. I. c. 1. §. 5. aliique.

mo vellet leuare, vt profundae meditationis admirationem relinqueret. 3. Pharifaeus impingens, qui oculos fuos claufit, ad euitandum afpectum mulierum, ita vt crebro caput muris impingeret et cruentaret. 4. Pharifaeus quaerens crebro, quid debeam facere, et faciam illud. 5. Pharifaeus mortarius, qui pileum geftabat inftar profundi mortarii, ne poffet oculos attollere, nec in vllam partem flectere, fed tantum vel antrorfum conii-cere vel humi configere. 6. Pharifaeus ex amore, qui morem legi gerebat virtutis amore. 7. Pharifaeus ex timore, qui legi obfequebatur formidine poenae; quorum, ille praecepta pofitiua, hic negatiua tantum re-uerenter colebat. Ex his vero, quantum a grauitate et fanctitate diuinae legis, et a fana quoque ratione difcefferint homines ineptiffimi et nugi-uenduli, iudicari, fimul autem intelligi poteft, cur fingulari fanctitatis opinione apud plebem in maxima vixerint auctoritate [p]. Eiusmodi enim aufteritatibus oculos oblinebant plebis ad externa tantum attendentis, vt internas fordes non perfpicerent: eam autem humanitate, morum iucunditate, colloquiorum dulcedine, aliisque, quibus animi capi folent, conuerfationis quotidianae virtutibus, maxime vero indulgentia in iudiciis et mitioris fententiae patrocinio fibi adeo deuinctam habebant, vt eius beneuolentiam atque ftudia prorfus in voluntate fua haberent [q]. Cumque et ipfi imperio, cuius iugum non fine magna indignatione patiebantur Iudaei, peregrino effent infenfiffimi, et ad illud excutiendum quauis occafione paratiffimi, tantopere plebis ftudium pro Pharifaeis exarfit, vt tota ex eorum nutu penderet, et reges atque principes eorum potentiam inter plebes magnopere reformidarent [r]; eo quod nec vi nec dolo parcerent vlli, vt contrariam fibi partem queiscunque poffent machinis euerterent. E contrario, vbi potentiorum et imperantium partes Pharifaei fecuti funt, ita flexerunt plebem, vt coeco ftudio in eorum partes rueret, quos fibi prius habuerat inimiciffimos. Cuius luculentum exemplum cum nobis exhibeat hiftoria Hyrcani, Ariftobuli, Iannaei Alexandri regum, et Alexandrae reginae ad quam aliquoties iam prouocauimus, legenda omnino eft IOSEPHI [s] hiftoria, vt quem habuerit influxum haec fecta in artes politicas imperantium, intelligatur. Texiffe vero fpeciofam hanc fanctitatem horrendam impietatem et fcelera grauiffima, illis ignotum effe non poteft, qui fermones Chrifti a facris hiftoricis in acta relatos legerunt, quibus illis abominabilem malitiam, fuperbiam, inuidiam, lucri cupiditatem, vindictae ftudium, et quae alia erant animi in peffima quaeuis graffantis furentisque fcelera, obiecit [t], contra quem conflata maxime a Pharifaeis perfecutio fentinam perditiffimae nequitiae exhibuit, et quales homines effent, demonftrauit. Id quod praeter innatum deteftabili homi-

p) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 454.

q) IDEM de B. I. L. II. c. 12. p. 788. Augebat eorum auctoritatem, quod in Synedrio maiorem numerum conftituerent, vt fupra obferuatum.

r) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453. c. 24. p. 463.

s) l. c. c. 24. 25. conf. ZELTNER. differt. de Alexandra regina Iudaeorum.

t) MATTH. c. XXIII. 1. feqq.

hominum generi fastum et ambitionem, quae προεδρίας et laudes hominum insano furore anhelabat [u], et quae tanta erat, vt se orbis reges et humani generis magistros esse somniarent [x], et a discipulis contradictionem nullam ferrent [y], ex sordidissima ditescendi cupiditate profectum est, qua ducti dum viduarum et orphanorum curam agere simulabant, eos facultatibus spoliabant, suscipiebantque ea omnia, quae ad pessimas animi corruptissimi cupiditates alendas fouendasque facere posse credebant [z]. Neque hoc malum solum fuit, sed cum legis essent interpretes et successionem doctrinae Mosaicam ambitiose iactarent, ab eorum quoque praeceptis plebs tanquam ab oraculi effatis pependit, effecerunt detestandis legis diuinae detorsionibus, vt legis notitia, et pietas vera tantum non omnis ex gente Iudaica exularet, animi vero salutis cupidi, et veram diuinae voluntatis cognitionem anhelantes misere deciperentur, et ab ingrediendo coelorum regno excluderentur. Quibus tanquam paucis quibusdam inter lolia aristis suppressis tanta in populo Iudaico scelerum ac delictorum seges effloruit, vt non potuerint non diuina maturari iudicia, quae totam Iudaeorum rempublicam euerterent. Quam calamitatem publicam mire auxere Pharisaei seditionibus et rebellioni addictissimi, praeterea audacissimi, et consiliis in praeceps et interitum ipsum ruentibus deditissimi, cuius exempla plura exhibet historia Iudaica [a], quibus tandem effectum est, vt tota respublica a Romanorum exercitu euerteretur. Quo tamen excidio templum quidem et vrbs solo aequata et res Iudaeorum disiectae sunt, Pharisaismus autem ex gentis superbae animo, vt supra dictum, eiici non potuit. Fuere etiam foeminae, quae Pharisaismo nomen dedere, at quae eiusdem commatis quo viri, sub pietatis praetextu nefandae licentiae impuritatisque specimina edidisse leguntur, de quibus loca Talmudica consuli possunt collecta a IOANNE LIGHTFOOTO [b].

§. XXVIII. Quarta Iudaeorum secta Essenorum est, cuius historia [c], eo magis expendi meretur, quo magis singulares prorsus eius res fuerunt, et a consuetudinibus Iudaicis recesserunt, et quo magis verisimile est, ex Graeca philosophia aliquid ad hos Iudaeos peruenisse. Origines eius non minus, quam reliquarum sectarum, impeditae et incertae sunt, eo quod paula- *Sectae Essenorum origo.*

u) Ibid. v. 6. seqq. conf. VITRINGA de vet. synagoga p. 191. RELAND. antiq. Hebr. p. 132. quorum prior luculentum ea de re locum ex Talmude affert p. 192. Pertinet huc titulus Rabbi, de quo vid. LIGHTFOOT. ad l. c. Matth. SELDEN. de Synedr. p. 736. aliosque laudatos WOLFIO Cur. ex. ad h. l. p. 324.

x) Vid. LIGHTFOOT. l. c.

y) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XVIII. cap. 2. pag. 617.

z) MATTH. l. c. et interpp. ad h. l.

a) Exemplo esse potest Iudae Gauloniridis seditio, qui terrenum Dominum renuebat. Eius enim factio ex Pharisaeis potiorem partem constabat, vid. IOSEPH. Antiqq. Iud. L. XVIII. c. 1. p. 616.

b) Ad Matth. III. 5. p. 271.

c) Scriptores de Essenis enumerat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 817. seqq. quibus addi possunt BASNAGIVS Hist. Iud. L. II. c. 20. seq. p. 520. seq. Ven. SAL. DEYLINGIVS diss. de Ascetis ad calc. Obseru. SS. P. III. p. 451. Io. IOACH. LANGIVS pec. diss. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1212. seqq. CLERICVS H. E. Sec. I. et II. Prol. S. I. c. 5. HEVMANN. Act. phil. Vol. III. p. 504. et nuper Ven. MOSHEMIVS Inst. Hist. Christ. Sec. I. P. I. c. 2. §. 12. seqq. p. 78. seqq.

paulatim, quod a quibusdam priuata diligentia inſtitutum erat, tandem communi multorum ſuffragio probatum et auctum ſenſim in publicam ſectam abiit. Difficilia itaque et dubia initia, fatentibus viris doctis [d], multis coniecturis vt in his rebus ſolet, expoſita ſunt. Ipſos Eſſenos ſi audis vetuſtiſſimum ſectae huius inſtitutum fuit: teſte enim IOSEPHO [e] ad primorum auctorum ac parentum ſuorum libros antiquiſſimos prouocauerunt, eosque ſe habere profeſſi ſunt. Ex qua iactantia patet, ſuas illos origines longe ſupra reliquarum ſectarum natales poſuiſſe. Nec defuere, qui hac in re fidem illis haberent. Ipſe ſane IOSEPHVS [f] valde antiquitati huius ſectae fauet, quin PLINIVS [g], ſeculorum illis millia tribuit, et ita de iis loquitur, quaſi aborigines fuiſſe crediderit. Aſt hoc homini in rebus Iudaeorum a commercio cum gentilibus abhorrentium, coecutienti facile ignoſci poteſt, fides autem Eſſenis adhibenda non eſt, quos dubium non eſt, hanc antiquitatem ideo oſtentaſſe, vt ceteras Iudaeorum ſectas hoc quoque nomine, vt in reliquis inſtituti ſui circumſtantiis, vincerent, quemadmodum Iudaeos ſibi ſuper omnes gentes alias cum ceteris, antiquitatis etiam praerogatiuam vindicaſſe, et ad eam omnes ritus ſuos etiam recentiores et a conditoribus gentis non profectos retuliſſe conſtat. Et tamen, his non obſtantibus inuenti ſunt inter eruditos, quidam, qui ad vetuſtiſſima Iſraëlitarum tempora origines Eſſenorum retulerunt, et Rechabitas inter Iudaeos ex Kenaeis a tempore migrationis ex Aegypto receptas pro parentibus Eſſenorum agnouerunt. Quam opinionem ex veteribus ſecuti ſunt SVIDAS [h] et CEDRENVS [i], magno vero ſtudio ornauit SERARIVS [k], vt antiquitates originesque monachatus ex hac ſecta eo altius repeteret, quo nomine grauiſſime eum caſtigat SCALIGER [l]. Reiiciendam autem eſſe hanc coniecturam facile palpabit, qui conſiderauerit, qui Rechabitae fuerint, et quod vitae inſtitutum ſecuti? Illi enim ex Kenaeo Midianiticae gentis populo, poſterisque Iethro, qui ſocer Moſis fuit, oriundi fuere, qui populo Iſraëlitico adhuc in deſerto palanti aſſociatus eſt, eius beneficiis atque priuilegiis fruens, ita tamen, vt diſtincta ſemper ab Iſraële gens fuerit. Ex hac enim Kenaeorum domo oriundus Rechabi filius Ionadabus, vir grauis atque doctus, peculiare quidem vitae inſtitutum ſuis commendauit, ſed tale quod ab Eſſenorum moribus prorſus erat diuerſum. Teſte enim IEREMIA [m] vate, ita conſtituit Ionadabus, ne vinum biberent, nec domum aedificarent, nec agrum colerent, nec vineam confererent, ſed habitarent in tentoriis; nempe quod peregrini eſſent, quorum non erat terrae inter Iſraëlitas portio, ſed docendo ſcribendoque vitam tolerarent [n]. Aſt Eſſenos

d) Citati GOODWIN. Moſ. et Aar. L. I. c. 12. §. 21. p. 237.
e) De B. I. L. II. c. 11. p. 788.
f) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2.
g) Hiſt. nat. L. V. c. 17. conf. BASNAGE Hiſt. Iud. L. II. c. 20. p. 514. 658.
h) In Eſſeni T. I.
i) Hiſt. p. 198.
k) In trihaereſio L. III. c. 8.
l) In elencho trihaereſii c. 24. p. 186.
m) c. XXXV. 6. 7.
n) Diligenter docteque de Rechabitis diſſeruit HERMANN. WITSIVS Miſcell. SS. P. II. p. m. 223. ſeqq.

ſenos agros coluiſſe, aliaque his contraria inſtituta ſecutos fuiſſe, Iudaeos etiam origine fuiſſe ex dicendis conſtabit. Nec veriſimiliorem ſententiam ſequitur R. ABRAHAM ZACHVTH [o], qui Nazaraeos huc aduocat; vt enim taceamus, duraſſe Naziraeorum inſtitutum per aliquod tantum tempus, diſcrimen inde apertum patet, quod templi nullam communionem Eſſeni habuerint, in quo tamen vi inſtituti ſui Naziraei erant frequentiſſimi. Doctiſſimus vero LANGIVS [p], nouam de Eſſenorum origine opinionem ingreſſus, non inter Iudaeos, ſed inter barbaros eorum natales quaerendos eſſe putat, ratus non fuiſſe Eſſenos Iudaeos, ſed philoſophos barbaros Iudaizantes. Huic vero opinioni, vt cetera non afferamus infra commode magis dicenda, teſtimonium Ioſephi et Philonis, qui diſerte Iudaeos faciunt, recte opponitur. In tanta itaque coniecturarum et diuerſitate et incertitudine tutiſſimum putamus fateri, latere veros natales ſectae fanaticae, nec poſſe eos accurate definiri, eo quod ſuccedente tantum tempore ſenſimque ex paucis vita agreſtis cultoribus fanaticam quandam vitae regulam ſibi conſtituentibus, in ſectae tandem formam adoleuerit. Illud ex IOSEPHO [q] certum eſt, temporibus Ionathae, fratris Iudae Maccabaei, Hyrcanique regis et filiorum [r] vna cum reliquis ſectis floruiſſe, nec a vero diſſentire putamus, quod eleganter et acute coniecit MOSHEMIVS [s], ante reliquas ſectas hanc exortam fuiſſe, licet forte nomen non mox cum ipſa ſocietate horum hominum enatum ſit. Illud ſcilicet neminem negaturum eſſe: ſtatum Iudaeorum miſerabilem et deploratum, quo calamitatibus publicis tantum non opprimebantur, occaſionem dare potuiſſe quibusdam, in deſerta et campeſtria loca ſecedendi, vt eo tutius laterent, hosque cum patriae religionis cultus, deficiente templi vſu, ex legibus Iudaicis ſeruari non poſſet, recedendum paululum a ceremoniis auitis ratos, tandem ad theoreticam quandam vitam eſſe delapſos: et cum ſimile inſtitutum in Aegypto floruerit, ex eius moribus recepiſſe illa, quae circumſtantiis ſuis atque ſcopo eſſent conſentanea. Ita enim maxime probabile fieri, homines in Syria natos, cum ad Aegyptios acceſſiſſent, temperamento ad fanaticiſmum inclinante, quod initio neceſſitas ſuaſerat, animi inclinatione poſtea ſeruauiſſe inſtitutum. Qua vero calamitate publica preſſis Iudaeis, quidam in campeſtria et deſerta loca diſceſſerint, de eo variae virorum doctorum coniecturae ſunt. Primus niſi fallimur DRVSIVS [t] grauem qua Hyrcanus Phariſaeos afflixit perſecutionem occaſionem ſectae huic dediſſe coniecit. Tunc enim Phariſaeorum nonnullos in deſerta loca ſeceſſiſſe et peculiarem ſectam conſtituiſſe

o) In Iuchaſin, conf. DRVSIVS l. c. SCALIGER. Elench. trihaereſ. c. 23. p. 147. GOODWIN. l. c. p. 237. BASNAGE l. c. p. 513.
p) loc. cit.
q) Antiqq. Iud. L. XIII. c. 9. p. 442.
r) c. 24. p. 463. ſeq.
s) l. c. p. 82.
t) De Haſidaeis p. 24. ed. Trigl.

fuisse putat. Ast falli virum doctum sola Iosephi auctoritas euincit [u]. Alii persecutionem grauem, qua gentem Iudaicam pressit Antiochus Epiphanes, occasionem secedendi viris quibusdam piis dedisse statuunt. Hasidaeorum enim quosdam, quique ab abominationibus gentilibus, quas in mediam Hierosolymam introduxit Antiochus, se separauerant, cum non omnes bello se tyrannidi opponere auderent, secessisse in deserta, vt ab idololatria securi Deum ex legis praescripto colerent. Qui cum in solitudine sine templo, sine victima, viuerent, peculiare tandem institutum vitae sibi finxisse. Quam sententiam amplexi sunt multi viri doctissimi [x]. Cel. MOSHEMIVS [y] autem maturius paulo sectam hanc, si de re ipsa, non de nomine quaeratur, initium ortumque cepisse coniicit, et rem ita euenisse rationes inducit: „Assyriis et Babyloni„is Palaestinam populantibus Iudaeosque secum in seruitutem abducenti„bus, gentis huius haud paucos fuga sese in deserta loca Syriae et Aegy„pti recepisse, quo furorem vitarent hostium. Hos quum templo care„rent, neque ritus idcirco a Mose rogatos seruare possent, facile in eam „descendisse cogitationem, sufficere, si quis mente casta puraque Deum „colat, hominemque supremi Numinis studiosum sine victimis, aris, sa„cerdotibus et suffimentis expiari posse. Auxisse hanc opinionem soli„tudinem, et non modo coactas diuinae legis interpretationes, sed etiam „princeps nouae huius sectae dogma peperisse: contemplando, corpus„que coërcendo et castigando viam ad amicitiam Dei atque summum „perfectionis gradum sterni. Adiunxisse sese huic generi postea non„nullos Aegyptiacis aliisque superstitionibus imbutos, quibus magistris „noua plane et inusitata religionis forma quam nec Iudaicam, nec profa„nam dixeris, constitutam esse“. Nihil esse in hac doctissimi viri coniectura, quod non verisimilitudine se commendet, omnino fatendum est, vnde qui, deficientibus certioribus indiciis, illi addere calculum voluerint, recte satis rationes inituros esse putamus. Quod si tamen coniecturas quoque nostras, ob instituti nostri conditionem melioribus addere licet, distinguenda paulisper certiora ab incertis esse putamus, vt quid verisimile sit, quid minus, inde coniici queat. Et 1. quidem errare eos, qui Hyrcani vel etiam Ionathanis fratris Iudae Maccabaei tempore exortos esse Essenos, statuunt, facile ex IOSEPHI [z] testimonio euinci potest, qui floruisse circa ista tempora iam tres istas sectas testatur. 2. Certum quoque ex IOSEPHI narratione [a], eius-

u) Valde eam ob rem Drusium exagitauit Serarius, cui acerbe respondit Scaliger, quorum tamen neuter veras origines huius sectae vidit.

x) REZANDVS Antiqq. SS. P. II. c. 9. §. 16. p. 252. CAVE Antiqq. Apost. prooem. p. 118. BASNAGE l. c. p. 515. BVDDEVS Hist. eccles. V. T. T. II. p. 1212. Hasidaeorum vero propaginem facit GROTIVS ad I Maccab. II 42. nos huic olim sententiae subscripsimus, in Germ. Histor. philos. opere T. IV. p. 237. seqq. vbi etiam ad Cl. LANGII obiectiones l. c. §. 2. p. 22. respondimus. Re vero paulo attentius considerata origines sectae huius altius repetendas esse arbitramur.

y) l. c. §. 14. p. 81. seq.

z) l. c. de B. I.

a) Dabimus eam in seq. §.

eiusmodi instituta recepisse Essenos, quae ex schola Pythagorae desumta sunt: ea vero non alibi, quam vel in Aegypto, vel ab Aegyptiacis hominibus, ad quos vltimi Pythagorei peruenerunt, discere potuerunt, vt ex historia sectae Pythagoreae clarum esse putamus. 3. Ex his autem necessario sequitur, Essenos, si secta ex iusto suo habitu et constitutione sumatur, ante Pythagoreismum inter Aegyptios innotescentem et instituta sua illi genti commendantem, sua quoque instituta non potuisse accipere. Illud vero Alexandri M. et Ptolomaei Lagidis temporibus euenisse, quibus vltimi Pythagorei in Aegypto visi sunt, et Aegyptii ab iis vitam istam monasticam et coenobiticam didicerunt, suo quoque loco demonstratum est. Quibus positis 4. recte inferri putamus tertio ante C. N. Seculo nempe ab A. M. clↃclↃclↃDCL ad A. M. clↃclↃclↃDCCL, qui L annis Ionathae tempora antecedit, hanc sectam qua talem enatam esse, licet initia iam prius posuerit. 5. Ita vero nec ab Antiochi Epiphanis persecutione, et Hasidaeorum temporibus eius natales deriuari possunt, nec a temporibus inuasionis regum Assyriae et Babyloniae; illa enim integro seculo serius, haec tribus seculis prius euenit. 6. Medium itaque tempus inter vtramque persecutionem occasionem dedisse sectae huic condendae, ex dictis omnino fit verisimile. Qualis vero illa fuerit, licet definiri accurate non possit, putamus tamen posse coniici aliquid, quod verisimilitudine non destituatur. Nobis ita ab initio euenisse videtur: Cum incursione Assyriorum templum dirutum, vrbs Hierosolyma vastata, et religionis cultus omnis sublatus esset, caede quoque praefecti Gedaliae ab Assyriorum rege constituti exiguae Iudaeorum in Palaestina reliquiae timore replerentur, fuga popelli ab Assyriis relicti ex terra Iudaica in Aegyptum facta est [b], ibique Iudaei haeserunt diu, sine templo, sine aris focisque et sine cultu publico, adeoque priuata tantum pietate seruire Deo cogebantur. Fecisse hoc reliquias illas populi Iudaici in Aegyptum delati in solitudine, vitata hominum frequentia, cum odium Iudaeorum in idololatriam Aegypti suadet, tum Aegyptiorum horror eorum, quos damnare sacra sua nouerant. Maxime vero timor fugitiui populi in deserta Aegypti eos compulisse videtur, cum multos ex suis a Cambyse abduci in captiuitatem cernerent. Et haec prima initia fuisse monachatus Iudaici, tum in Therapeutarum, tum in Essenorum familia postea se prodentis coniicimus. Iustamque et omnino probandam coniecturam Moshemianam putamus, homines a templo, aris, victimisque raptos quasi et abstractos vitam sibi quandam atque cultum finxisse, qui austeriori exercitatione defectum victimarum quasi suppleret, et se Deo castiori vitae habitu placere posse, sine legis Leuiticae ceremoniis sibi persuaderet. Simpliciorem tamen vitae huius eremiticae conditionem et nondum sectariam fuisse, facile credimus, praesertim cum initio Ieremia vate praesente potuerint in ordinem redigi: sed succedente tempore varia accessisse ἀλλότρια nemo negauerit, qui humani ingenii indolem

b) Dictum est de re supra §. XI.

lem inſpexerit. Id quod incrementa ſumſit haud exigua, cum allegorica methodus in Aegypto recepta medium exhiberet ἐθελοθρησκείαν hanc cum patria lege conciliandi. Maxime vero his Iudaeis μονάζουσι nouas arriſiſſe ceremonias nouaque placita, veriſimile eſt, cum Pythagorei vltimi in Aegyptum elapſi ſolitariam vitam, quam neceſſitas initio iniunxerat, exercentes, nouis inſtituti ſui ritibus, placitis, ceremoniis res ſuas illis augendi exhibuiſſent occaſionem. Cum enim viderent, hos philoſophos fanatica quadam ratione pietatem quandam excellentiorem commendare, eamque exercitationibus corporis cupiditates ſupplantantibus firmare, ſimul autem iudicarent, facile legem domeſticam et praecepta Moſis: cum peregrinis iſtis inſtitutis et placitis mediante allegoria poſſe conciliari, non potuit non eorum philoſophandi modus recipi, et, quod initio arbitrarium, et ex variorum ingeniorum iudicio, varium quoque et diuerſum fuerat atque liberum, tandem in ſectae formam coaleſcere. Cumque credibile ſit, non omnes eodem modo, in conciliando legis ſenſu cum inſtitutis ſuis quae vel ipſi elegerant, vel a Pythagoreis acceperant, ſtatuiſſe, ratio inde intelligi poteſt, cur Therapeutae ab Eſſenis in multis diſſenſerint [e]. Cum vero ab Alexandro M. et Ptolomaeo Lagide coloniae nouae et ampliores in Aegyptum deducerentur, quae libertatem religionis patriae exercendae nactae cultum Dei Iudaico more ſeruabant, videntur primi iſti eremitae, cum ab vrbium frequentia eſſent remotiores et ſe circa ea tempora moribus et placitis Pythagoreorum attemperaſſent, in priſtino inſtituto perſtitiſſe: et ita quidem Therapeutas Iudaeos in Aegypto ab initiis coloniae Iudaicae floruiſſe, et peculiarem eiusmodi ſocietatem conſtituiſſe, nobis quidem videtur veriſimillimum. Fuiſſe autem alios quoque, qui ab eorum placitis in quibusdam diſſentirent, ex allata paulo ante ratione apertum eſt, Ptolomaeus vero Philadelphus Lagidis ſucceſſor, ſoluta Iudaeorum ſeruitute cum poteſtatem iis feciſſet, domum, ſi vellent remeandi cum aliis Iudaeis, qui in Palaeſtinam remigrarunt, huius quoque generis nonnullos rediiſſe, dubium non eſt. Qui cum cultum externum ab Eſdra, Nehemia reliquisque viris piis cum templo reſtitutum contemnerent, eo quod purius ſanctiusque ſe Deum colere poſſe crederent, ineptae quoque traditionum nugae illis parum ad colendum Numen facere poſſe viderentur, ſeceſſerunt in campeſtria loca, et peculiarem ibi ſectam propagarunt, quae poſtea, vt ab enatis reliquis ſectis diſtingueretur, a ſanctiori, quam affectabat, vitae cultusque diuini ratione, Eſſena dicta eſt. Haec coniecturae quidem tantum locum atque ius tueri poſſe in tanto veterum ſilentio non diffitemur, fatebitur tamen praeiudicio non occupatus quilibet, eam ita ſe habere, vt non tantum cum temporum et circumſtantiarum fatorumque populi Iudaici rationibus conueniat, ſed et vtriusque ſectae, Eſſenorum et Therapeutarum conſuetudines pene omnes

[e]) Ita vero quaeſtio quoque dirimi poteſt, vtrum Therapeutae Eſſenorum genus aliquod fuerint, de qua paulo infra dicemus.

omnes luculenter explicari poſſint, immo difficiles quoque controuerſiae quaedam virorum doctorum de hoc argumento componi. Nec deſtituitur haec opinio virorum doctorum calculo [d], qui ex Aegypto hanc ſectam deriuandam eſſe agnouerunt. De ea vero cum alia IOSEPHVS [e] alia PHILO [f] tradiderint, ille Palaeſtinos Eſſenos, hic Aegyptios quoque Therapeutas enarrans, vterque audiendus, aſt examinandus ſimul eſt: cum in quibuſdam ſuſpecti teſtes ſint [g], totam etiam horum fanaticorum Iudaeorum hiſtoriam virorum eruditorum diſceptationes et praeiudicatae opiniones valde reddiderint obſcuram et intricatam.

§. XXIX. Hos duces itaque ſed cum aliqua prouidentia, ſequemur, Eſſenorum propius conſideraturi; Et nominis quidem, quod apud Ioſephum Eſſeni, apud Philonem Eſſaei, apud Epiphanium Oſſeni ſcribitur, etymon adeo incertum eſt, vt citius equos gryphis iungere, quam doctorum virorum opiniones inter ſe conciliare liceat. Quidam enim חסידים per apocopen dici putant, eo quod ab Haſidaeis originem accepiſſe credunt: alii verbum Syriacum אסא quod ſanandi, medendique ſignificationem habet, huc aduocant, eo quod medicinam multi ex illis exercerent, et familiae quaedam eorum therapeutae a Philone dicantur: alii ab חסה deriuant, eo quod in loca deſerta confugerent. SCALIGER [h] a voce חסי deriuauerat, qua pius, bonus, ſanctus innuitur, ſed mutata ſententia poſtea a Chaldaica voce חשאי, quae ſilentium indicant, deriuare maluit. In cuius tamen coniectura, curae priores poſterioribus meliores videntur, ita enim Eſſeni nobis a Ioſepho et Philone deſcribuntur, vt pietatis atque ſanctioris vitae gradum ſublimiorem conſcendiſſe videantur, certe ab hac opinione nomen accepiſſe credi queant [i]. *Eſſenorum hiſtoria.*

 Fauet

d) Primus hoc obſeruauit LVC. HOLSTENIVS in annot. ad Porphyr. vitam Pythag. pag. 11. quem multi alii viri docti, et in his nuper Cel. MOSHEMIVS §. 11. p. 78. l. c. ſecuti ſunt.

e) De bello Iud. L. II. c. 11. p. 785. Antiquit. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.

f) Quod omnis probus ſit liber, p. 876. ſeqq. vbi Eſſenos practicos, et de vita contemplatiua p. 889. ſeqq. vbi theoreticos ſiue therapeutas deſcribit.

g) Conſentiunt in hac ſua narratione Ioſephus et Philo in multis, in quibusdam autem variant et diſſentiunt. Cuius ratio inde deriuanda eſſe videtur, quia propius meliusque Eſſenos Palaeſtinae incolas Ioſephus nouit, quam Philo, qui Aegyptiorum eremitarum ex Iudaeis mores propius inſpicere potuit. Vnde in illorum hiſtoria Ioſepho, in horum Philoni magis credendum eſſe videtur, vbi diſſona referunt. Negare tamen non poſſumus, fidem doctiſſimorum horum ex gente Iudaea virorum non ab omni ſubleſtae fidei ſuſpicione eſſe liberam. Vterque ſcriptor Iudaica ambitione occupatus philoſophiam Graecam omnem a ſua gente ad gentiles perueniſſe credebat: et hoc praeiudicio occupatus ita gentis ſuae res gentilibus exponere ſatagebat, vt quantacunque poſſet, harmonia inter eas et res gentilium, appareret: ratus, ita glorioſum fore Iudaeis, ſi quod Graeci tantopere iectarent, ipſos diu iam habuiſſe, demonſtraretur. Non hac ſuſpicione iniuriam fieri vtrique. Ioſephi praefatio ad Antiqq. et haec ipſa Philonis de Eſſenis tractatio luculenter docent. Hoc animo cum ad Eſſenorum hiſtoriam ſcribendam acceſſiſſent, iuſta ſuſpicio eſt, eos leues quaedam circumſtantias huius ſectae ita ornaſſe, vt quam maxime gentilibus, praecipue Pythagoreis inſtitutis, quae in Aegypto magna in veneratione erant, ſimiles viderentur, et haberent Iudaei, quae gentilium gloriae domeſtica opponerent. Certe prouidos hoc lectores facere debet, vt, cum horum virorum fide ſtandum ſit, nunquam ſine formidine oppoſiti illorum narrationes recipiant. Quae enim alii veterum de hac re habent, ex his fontibus hauſta ſunt.

h) Elench. trihaereſ. c. 26. p. 100.

i) Conf. de huius nominis origine LEVSDEN. in philologo Hebr. mixto diſſ. XX. RELANDVS Antiqq. SS. P. II. c. 9. §. 16. p. 252. DEVSIVS de ſectis L. IV. c. 1. p. 164. ſeqq. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1213.

Fauet etiam huic originationi Iudaeus vterque IOSEPHVS atque PHILO, quorum ille [k] ascetas quosdam sanctiorem vitam professos nobis sistit, hic [l] a Graeco vocabulo ὁσιότης, per paronomasiam dictos esse statuit. Eorum vero descriptionem hanc nobis reliquit Iosephus: „Inter tres Iu„daeorum sectas, illi qui circa sanctiorem vitam exercitationes suscipi„unt [m], Esseni sunt, qui Iudaei quidem genere sunt, sed amoris mutui su„pra reliquos studiosissimi. Hi voluptates quidem, tanquam scelus ali„quod refugiunt, in ea vero virtute quam maxime exercentur, quae „continere animum docet, ne cupiditatibus manus victas porrigat. Et „liberorum quidem generandorum caussa nuptias non ineunt, aliorum ve„ro hominum filios teneros adhuc et ad disciplinas aptos adoptant, et pro „consanguineis reputantes suis moribus et institutis conformiter educant: „licet enim coniugium et successionem thori non tollant, cauent sibi ta„men a muliebri luxu, creduntque firmiter, nullam earum fidem exacte „praestare [n]. Sed et contemtores diuitiarum sunt, communio vero bo„norum atque facultatum omnium inter eos viget admiratione dignissima. „Constitutum enim lege inter eos est, vt ii, qui hanc sectam ingrediun„tur, facultates suas ad communem fiscum conferant, sic vt inter omnes „neque ob paupertatem contemtum aliquis patiatur, neque ob diuitias „efferre se super alios possit, sed collatis in commune aerarium facultati„bus omnium, interque se commixtis, vnae, tanquam fratrum, faculta„tes videantur. Oleum autem pro re abominabili et probrosa habent, sic, „vt si quis inuitus eo vngatur, corpus detergat purgetque. Vilibus vero „vestimentis libenter vtuntur, et maxime candidis. Sed et procuratores „habent, qui eorum rerum curam gerunt, quibus omnes opus habent, et „singulis aequalem eorum, quae necessitas postulat, praestant operam. „Non autem vna eorum ciuitas est, sed in qualibet habitant multi hic „illicue [o], qui vero aliunde adueniunt, si sectae huic addicti sunt, ita „rebus

k) De B. I. L. II. c. 12. p. 785.

l) Q. O. P. L. p. 876.

m) ὃ δοκεῖ σεμνότητα ἀσκεῖν.

n) Hoc non ad fidem thori, sed ad fidem et silentium sectae et disciplinae, quam arcanam seruabant trahendum esse videtur. Miratur hanc a coniugio abstinentiam PLINIVS L. V. c. 17. „Ita per seculorum millia, incredibile dictu „gens aeterna est, in qua nemo nascitur. Tam „foecunda illis aliorum vitae poenitentia est. "

o) Ita quidem IOSEPHVS: μία δὲ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς πόλις, ἀλλ' ἐν ἑκάστῃ μετοικοῦσι πολλοί. Aliter vero PHILO, qui l. c. p. 876. κωμηδὸν οἰκοῦσι, τὰς πόλεις ἐκτρεπόμενοι, διὰ τὰς τῶν πολιτευομένων χειροήθεις ἀνομίας, εἰδότες ἐκ τῶν συνόντων, ὡς ἀέρος φθοροποιοῦ νόσον ἐγγινομένην προσβολὴν ψυχαῖς ἀνίατον, „vicatim habitant, „vrbes fugiunt, propter familiaria ciuibus eo„rum vitia, gnari, non minus periculi esse ab „eorum conuictu, quam ab aëris intemperie „pestifera, propter contagium incurabile. " In hac duorum scriptorum contradictione, Philonis narratio veritati multo magis similis est, quam Iosephi. Institutum enim eorum et sustentandi se ex agricultura ratio, a mercatura et artificiis separata, vrbibus vix conuenit. Neque vllibi legimus, in vrbibus Palaestinae fuisse coenobia et collegia Essenorum, sed habitasse eos in locis campestribus atque vicis. Neque facile potuit totius sectae collegium in vrbibus eius temporis Iudaicis excitari. Nec tam rara esset eorum notitia, si in vrbibus habitauissent, nec tacuisset eos euangelica historia, nisi ita remoti fuissent ab illis oppidis, in quibus Christus frequenter versabatur, et ita cum illis congrediendi nulla illi fuisset occasio, quam veram caussam esse, cur Essenorum nulla in annalibus sacris

„rebus eorum omnibus vtuntur, tanquam propriis, et quos prius non noue-„runt, cum iis conuersantur, tanquam diu cum illis consueuissent. Qua-„propter iter quoque facientes nihil secum ferunt praeter arma propter latro-„nes [p]. In quauis vrbe procurator est sectae ordinisque illius, a reliquis distin-„ctus, qui aduenarum curam gerit vestimentorumque, et quae alia necessaria „sunt, rationem habet. Omnibus vero pueris, qui educantur a paeda-„gogo, vnus vestitus modestissimus, vnus habitus est corporis: vestes „quoque et calceamenta non mutant, nisi lacera et temporis vsu detrita. „Nihil vero mutuo inter se vel emunt, vel vendunt, sed quilibet indi-„genti exhibet, id quod penes se est, refertque quod sibi vtile atque com-„modum, quamuis [illegible] sine commutatione vel retributione liceat ea „sumere, quae quis cupiat. Singulari vero pietatis studio in rebus diui-„nis maxime vtuntur, ante ortum enim solis nihil profanum pronuntiant, „sed

sacris euangelistarum mentio fiat, licet non mi-nus crassis, quam reliquae sectae, erroribus fuissent addicti, dudum viris doctis obseruatum est, vid. BASNAGE l. c. p. 588. 680. CAVE l. c. p. 120. et quae nos diximus in Otio Vind. Melet. I. p. 41. Quamuis autem haec verita-tem Philonianae narrationis mire confirment, non tamen totus reiiciendus videtur Iosephus, sed concilieri posse cum Philone, nempe, si sta-tuamus, coenobium quidem Essenos, refecto-rium, locum conuentus, aerarium, procurato-res, et quae alia ad sectae formam pertinebant, habuisse in agro, multos etiam agri colendi caussa in vicis habitauisse, quosdam tamen in proximis oppidis, opificiorum exercendorum caussa consedisse, stato vero tempore cum reli-qua sectae familia in vicis agrisque conuenisse. Regionem vero quam incoluerint, neque Iose-phus neque Philo indicant, EPIPHANIVS au-tem haeres. XIX. p. 40. ex aliorum relatione tradit, ex Nabataea, Ituraea, Moabitide et Areilitide originem eos traxisse, quae regiones vltra val-lem salsuginosam sitae sint. PLINIVS vero l. c. refert: „Ab occidente litore (Asphaltidis) „Esseni fugitant, vsque qua nocent, gens sola „et in toto orbe praeter ceteras mira, sine vlla „femina, omni Venere abdicata, sine pecunia, „socia palmarum.“ Qui locus cum valde ob-scurus sit, vehementer torsit Interpretes, cuius tamen sensus hic est, recessisse Essenos circa lito-ra maris mortui habitantes ab hoc lacu, quate-nus eius exhalationes nocent, et circa ea loca consedisse, vbi palmarum copia est, id quod ab occidente maris in campis illic sitis factum esse satis luculenter indicat. In hac enim solitudine palmarum multitudo inueniebatur, testaturque l. c. PLINIVS, „infra Essenos fuisse Engadda „oppidum (vicus praegrandis vineis quoque ce-„lebris Cant. I. 14. de quo vid. RELANDVS „Palaest. L. III. p. 763.) secundum ab Hieroso-„lymis fertilitate, palmetorumque nemoribus.“ Ex quibus intelligitur, cur *gentem sociam palma-rum* vocauerit Essenos Plinius, fallique Petitum et Salmasium, qui ita dictos fuisse putant, quod dactylis vixerint. Vocati vero illi campi de-sertum Iudae, Iud. I. 16. in quo vixit quoque Ioannes Baptista. Recte itaque Essenos eremitas quis dixerit.

p) S. CHRYSOSTOMO in Acta Hom. 46. au-ctore, Esseni Sicarii dicti sunt, a sicis, quas sub vestibus abditas gesserunt, quibus zeli pro pa-tria legeque caussa multa mala ab iis patrata sunt. Inde Zelotae dicti. Ast haec prorsus repugnant narrationibus Iosephi et Philonis, vnde men-dum irrepsisse in hanc vocem NIC. FVLLERVS Misc. SS. L. II. c. 3. p. 166. putat, legendum-que pro *σικάριοι, οἱ κάραιοι*, Karaei, ast nodum ita secari, qui solui debebat, quilibet videt, adeo violenta est ista emendatio. Qua opus non est, cum satis clarum sit, confudisse Chry-sostomum cum Essenis sectatores Theudae et Iu-dae Galilaei, qui cum Caesarem dominum re-spuerent, pro Patriae libertate et lege rebellarunt, indeque Zelotae dicti sunt, hisque seditionibus innumeras turbas et calamitates excitarunt. Horum autem plerique Pharisaei erant, teste IO-SEPHO Antiq. Iud. L. XVIII. c. 1. p. 616. Ex hac factione vero illi quoque fuerunt, qui e gla-diolis minutis, quos sicas Romani vocant, sica-rii dicti sunt, et caedibus atque seditione Hie-rosolymam repleuerunt, vid. IOSEPH. Antiq. Iud. L. XX. c. 7. p. 697. Non errauit itaque SVIDAS, qui in Sicarius T. III. p. 312. Phari-saeos Zelotas sicarios vocatos esse tradit. Quod vero DRVSIVS contendit l. c. L. IV. c. 21. p. 212. quem sequitur BASNAGIVS l. c. L. II. c. 11. §. 5. p. 565. fecisse quosdam Essenorum cum sicariis, id verisimilitudine caret. Alia enim vita, agrestis, simplex, et a turba hominum remota fuit Essenorum, quos innocenter vixisse Iose-phus et Philo tradunt. Accedit quod haec secta nunquam in templum venerit, sicarii vero in festorum frequentia eiusmodi caedes in templo patrauerint, teste IOSEPHO l. c.

„sed patrias quasdam precatiunculas in orientem solem q) recitant, vt feliciter oriatur. Deinde ad propria quisque artificia, quae nouit, ab inspectore dimittitur, sicque vsque ad quintam horam cum contentione indesinenterque laborant. Deinde in eodem agro conueniunt, lotique frigida et candidis vestibus induti, post hanc purgationem in propria domo conueniunt, in quam nemini ingredi licet, qui alienae sectae est atque opinionis: et in coenaculum r) tanquam in sanctum aliquod templum ingressi, cum silentio et sine strepitu accumbunt, et a pistore secundum ordinem cuilibet panes apponuntur, coquus autem vasculum vnum vnius edulii adiicit. Priusquam vero cibum sumant, sacerdos benedicit cibo, nec licet cuiquam aliquid ante preces et benedictionem gustare. Post prandium praefectus iterum precatur, sicque in prandii initio et fine precibus et gratiarum actione Deum victus datorem glorificant s). Deinde sacras vestes deponunt, et ad operas suas vsque ad vesperam digrediuntur. Ita vero coenant similiter, accumbentibus simul aduenis, si qui obtigerint. Neque clamor aliquis vel turba vlla in illa domo auditur: sed in colloquiis et sermonibus vnus alterum excipit, „cedit-

q) *Πατρίους δὲ τινὰς εἰς τὸν ἥλιον εὐχὰς ὥσπερ ἱκετεύοντες ἀνατεῖλαι.* Ita Iosephus, quae scrupulum mouerunt viris doctis, qua ratione fieri potuerit, vt solem Esseni adorauerint, cum notum sit, Iudaeos post captiuitatem Babylonicam a cultu siderum et ab omni idololatria vehementer abhorruisse. EPIPHANIVS more suo haeres. XIX. p. 41. haereticos et idololatras ex his exsculpit, nisi cum PETAVIO dicemus Essenorum sectam Epiphanio memoratam ab Essenis differre. Cum vero diuini cultus tenacissimos, et in sacris purissimos atque castissimos Iosephus testetur fuisse, merito suspectum fit, quod viri quidem docti statuunt, eos radios solis tanquam diuinam quandam exhalationem fuisse veneratos, ideoque ad leuandum ventrem progressos studiose texisse excrementa, ne radios diuini luminis contaminarent. Quod vbi fecere, diuinae magis omnipraesentiae, quam solis, rationem habuisse, eiusque radios pro symbolo quodam eius habuisse censendi sunt, qua ratione, Pythagoras quoque praecepit: *aduersus solem ne mingito.* Obstare tamen viri docti putant verba Iosephi, quo minus ab idololatriae crimine absolui queant. Cui difficultati vt occurrerent alii, varias explicationes attulerunt, videndas apud BASNAGIVM, l. c. L. II. c. 20. §. 17. seqq. p. 539. seqq. Inter eas speciose est SAM. PETITI, qui var. lect. c. 21. pro *εἰς αὐτὸν*, legit, *εἰς αὐτὸ*, (Θεὸν) at coactum hoc esse, verborum docet constructio. Nobis sana omnia esse in textu Iosephi videntur, modo vera significatio praepositionis *εἰς* obseruetur. Ea enim non tantum motum in locum vel ad aliquid directum indicat, sed interdum etiam caussam impulsiuam, vel obiectiuam etiam, et explicanda est per *propter*, cuius exempla afferunt IO. POSSELIVS in Syntaxi Graeca p. 234. et FR. VIGERVS de idiotismis Graecae linguae c. IX. Sect. II. §. 9. p. 471. His praesuppositis nihil aliud dicunt verba Iosephi, quam hoc: Essenos profanum nihil ante solis ortum loqui, sed recitare precationes matutinas e maioribus acceptas, et *in* vel *propter ortum solis* compositas, quibus a Deo precantur, vt feliciter illis lux solis illuceat. Quae vt verbis Graecis Iosephi accurate satis faciunt, ita ostendunt, solem non illud fuisse quod adorarunt, sed materiam propter quam orarunt. Germani nostri, vt est lingua eorum Graecae valde affinis, ita accurate exprimunt: *Sie beten vor Aufgang der Sonnen ihren von den Voreltern empfangenen Morgenseegen, auf den Aufgang der Sonnen, worinnen sie bitten, dass der Tag moege geseegnet seyn.* Haec mentem Essenorum exprimere, nemo non videt, nec alia ratione ea intelligi posse, veneratio numinis purissima, quam iis tribuunt Iosephus et Philo, permittit, qui eos tanquam purioris cultus diuini custodes non laudassent tantopere, si idololatrae fuissent. Illud vero verisimilitudine non caret, Essenos more Pythagoreorum solem habuisse pro symbolo diuinitatis, cum essent allegoriae amantissimi; quod vbi admittitur, reliquae obiectiones facile possunt repelli.

r) Ex hoc loco confirmatur coniectura supra posita, Essenos in vicina oppida ad exercenda opificia sua fuisse digressos, certa vero hora *εἰς ἓν χωρίον* in vno agri loco ad commune coenaculum (refectorium coenobitae hodie vocant) conuolasse, et ita cum Iosepho vrbium, et cum Philone agrorum incolas posse dici.

s) Ex his mensae benedictionibus confirmatur explicatio supra data de benedictione solis matutina non ad solem sed ad Deum directa.

„ceditque dicenti, ſic vt iis, qui extra ſunt, tantum ſilentium venerabile „aliquod myſterium videatur. Cuius cauſſa eſt moderatio in cibo et potu, „et iuſta ſobrietas, qua ad ſatietatem tantum paſcuntur. Nihil vero ſu„ſcipiunt, quod non praefectorum cura et mandato agatur. Duo tamen „iniuſſi ſuſcipiunt, auxilium et miſericordiam; tunc enim licet indigenti„bus, vbi opus habent, et digni ſunt, ex ſe auxilium ferre, victumque „conferre egentibus. Conſanguineis autem aliquid tradere, ſine procu„ratorum voluntate, fas haud eſt. Irae ſunt temperantiſſimi, impetum„que eius coërcent, fidem accurate praeſtant, pacem et colunt et ope„rantur. Quicquid dicunt magis ratum firmumque eſt, quam quod iure„iurando confirmatur; iusiurandum enim magis auerſantur, quam periu„rium, eum enim iam mendacem cenſeri credunt, cui ſine Deo fides „non adhibeatur. Veterum monumentorum ſunt ſtudioſiſſimi, maxime„que ex iis quae ad animae atque corporis vtilitatem faciunt, eligunt. Hinc „ad ſanandas affectiones morborum radices, et ſalutares herbas et pro„prietates lapidum ſcrutantur [t]. Quod ſi quis ſectam eorum ſuſcipere „ambit, non admittitur ſtatim, ſed per integrum annum extra eam con„ſtituto eadem vitae praeſcribitur, et ſimilis veſtitus ratio. Vbi per hoc „tempus continentiae ſpecimina exhibuerit, ad coenaculum admittitur, „et ſanctarum lotionum fit particeps: nondum tamen in ſectae contuber„nium ſuſcipitur, et per duos alios annos exploratur, vt conſtantiam de„monſtret. Et tum demum vbi dignus iudicatur, in ſocietatem contu„bernii recipitur. Antequam vero ad communem menſam admittitur, hor„ribili iureiurando obſtringitur, pollicitus primo quidem diuina recte co„lere, deinde iuſtitiam erga homines cuſtodire, neminique ſuo ſtudio nocere, „vel alterius impulſu; porro odio perſequi nullo non tempore improbos, „pro iuſtis autem ſemper ſtare et cum illis facere, fidem quoque praeſtare „omnibus, maxime vero imperantibus: nullum enim ſine Deo eſſe impe„rium. Quod ſi ipſe praeficiatur aliis, promittit, non ſe poteſtate in „contumeliam aliorum abuſurum, neque ſuper conſtitutos ſub ſe vel ve„ſtitu vel alio corporis cultu et ſplendore eminentiam quaeſiturum; ama„turum ſemper veritatem et mentientes reprehenſurum, manum cohibi„turum a furto, animumque ab impuro ſordidoque lucro ſeruaturum illi„batum. Sectatores ſe nihil celaturum, extraneis vero nihil reuelaturum, „etiamſi ad mortem vsque quis coëgerit. Praeterea iurant, ſectae dog„mata non aliter tradere, quam acceperunt; a latrociniis ſibi cauere, et „diligenter cuſtodire cum ſectae libros tum angelorum nomina [u]. Et „hoc

t) Haec ratio eſt, qua ducti nonnulli coniecerunt therapeutarum, id eſt, ſanantium nomen illis haeſiſſe, eo quod medicinam ſimplicium ſtudioſe colerent, immo Eſſenorum nomen inde quibusdam deriuatur. Aſt falli vtramque coniecturam ex vera vtriusque nominis origine patet. Certo tamen ſenſu inter empiricos referri poſſunt, locumque aliquem inter veteres medicos tuentur, conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. XIII. pag. 154.

u) Variae fuere eruditorum coniecturae, vnde hoc ſtatutum acceperint, et ſui ordinis praeceptis

„hoc quidem iureiurando eos, qui ad hanc sectam accedunt, obstringunt: „qui vero contra haec peccauerint, eos, ex ordine eiiciunt. Quique sic „condemnatus est, miserabili saepe fato correptus perit. Cum enim et „iurisiurandi religione et moribus ad Essenos pertineat, ne ab aliis qui„dem victum accipere potest, sed brutorum instar radicibus victitans, „fame tandem misere perit. Hinc in extremo demum agone constituti „miserti, eum recipiunt, eo quod ad mortem vsque cruciatus pertulisse „sufficientes credant. In iudiciis vero accuratissimi sunt atque iusti, nec „ius dicunt, nisi minimum centum conuenerint, quod vero semel apud „eos definitum id immutabile est. Maximum vero post Deum cultum „legislatoris nomini exhibent [x], sic vt qui illud blasphemauerit, morte „puniatur, senioribus autem et pluribus obsequi, pulchrum esse ducunt. „Ita cum decem simul consedere, nouem illorum voluntati decimus nun„quam contradicet. Cauent vero sibi, ne in medio vel ad dexteram ex„spuant. Sabbathi vero custodiam rigidiorem seruant omnibus Iudaeis, „nam nonsolum alimenta pridie sibi parant, ne ignem eo die incendere „opus habeant, sed ne vasa quidem transferre in alium locum, vel ven„trem leuare audent [y]. Aliis vero diebus foueam in loco remotissimo „effodiunt, et quod reddidit venter, sollicite defodiunt, ne radios diui„nos contumelia afficiant; post quam naturalem corporis leuationem se „abluunt lauanturque, non aliter, ac solent, vbi se polluerunt. Diui„duntur autem secundum exercitationis suae tempora in quatuor classes, „tanta iuniorum prae senioribus humilitate, vt, si quis illorum hos teti„gerit, hi se lauent haud aliter, ac si alienigena, sectaeque exsors eos „tetigisset. Diu vero viuunt, sic vt multi centenarii superuiuant, id „quod meo iudicio ex simplicitate et ordinata victus ratione deriuandum „est. Atrocia vero quaeque contemnunt, et dolores forti et prudenti „animo vincunt, mortem vero honestam et gloriosam immortalitati „praeferunt, qui eorum animus maxime in bello Romano se manifestauit, „in quo torti et equuleo cruciati, vsti fractique omnibusque tormentis „tentati non potuerunt flecti, vt vel legislatori maledicerent, vel vetitum „quid comederent, vel aliud quid paterentur fieri: sed ridentes inter do„lores acerbissimos, et tortoribus illudentes bono animo pleni animas „reddiderunt, quas iterum accepturi essent. Eorum vero opiniones et „dogma-

ptis inseruerint Esseni? Quidam ex male intellectis verbis quibusdam Iobi hoc eos hausisse putant, sed carent verisimilitudine. Neque vero coniecturis incertis opus esse putamus, cum satis notum sit, circa ea tempore, quibus Essenorum secta in corpus aliquod coaluit, doctrinam de angelis siue daemonibus eorumque in hunc mundum potestate, custodiaque tum elementorum, tum prouinciarum, et de vi magiae in illos maxime in Oriente et Aegypto surrexisse: qua de re supra Alexandrinorum philosophorum placita enarrantes fuse egimus. Cum itaque haec gentilium placita ad Iudaeos transiissent, mirum non est, Essenos, quos vel ex Oriente vel ex Aegypto originem cepisse in antecedentibus probauimus, haec somnia de potestatibus angelorum magica vi per nomina eorum eliciendis retinuisse. Ita enim Cabbalistas quoque fecisse, in sequentibus ostendemus. Id quod vidit iam VITRINGA l. c. Respexisse vero ad Essenos Paulum Coloss. II. 18. quod vult GOODWINVS Mos. et Aaron L. I. c. 12. §. 23. p. 539. et HOTTINGERO ad h. l. placet, verosimile non est.

x) Mosen sine dubio Iosephus intelligit.

y) Id ob siccitatem eorum facile fieri poterat.

„dogmata haec ſunt: corpora quidem eſſe corruptibilia, neque durabilem „eorum materiam, animas vero immortales ſemper perdurare, congeni„tasque ex ſubtiliſſimo aethere corporibus tanquam carceribus naturali „quadam inclinatione et illecebris incluſas eſſe. Vbi vero ex carnis vin„culis ſe liberauerunt, tunc maximo gaudio efferuntur, quaſi extra ſe in „ſublime rapti, eo quod a diuturna ſeruitute ſe liberatos ſentiant. Et „quod ad locum earum attinet, cum Graecis [z] concordant: bonis enim „trans oceanum manſionem decernunt et regionem ſitam eſſe dicunt, ne„que imbribus, neque nebulis neque aeſtibus moleſtam, ſed qua ex ocea„no leni Zephyro ſemper recreentur: malis vero animabus tenebricoſos „ſinus deſtinant, in quibus ex indeſinentibus poenis gemitus reſonent [a]. „Haec igitur Eſſeni de diuinis praecipiunt, quae ineuitabilis quaſi eſca ſunt, „qua illi, qui ſemel eam guſtauerunt, detinentur. Sunt etiam inter eos, „qui futura praedicere ſuſtinent, libris ſacris, et diuerſis luſtrationibus, „et prophetarum enuntiatis a iuuentute innutriti: raro autem in vatici„niis ſuis a ſcopo aberrant. Eſt etiam alius adhuc Eſſenorum ordo, qui „in reliquo quidem vitae inſtituto, legibus et conſuetudinibus cum cae„teris concordat, in dogmate vero de matrimonio diſſentit. Eos enim, „qui non nubunt, maximam vitae partem reiicere putant, propter ſuc„ceſſionem, et ſi omnes in id conſenſerint, celerrime humanum genus „eſſe defiturum. Per triennium vero vxores obſeruant, et explorant, „vtrum conceptioni ſint idoneae; et ſic exploratas demum ducunt: „vbi ſemel vero conceperunt, non amplius cum iis coëunt, eo quod non „voluptatis ſed generandae ſobolis cauſſa coniugium ineundum eſſe „ſtatuant. Hactenus I O S E P H I narratio; qui alio loco [b] addit, Deo reliquiſſe eos omnia. Ita enim: *Ἐσσηνοῖς δὲ ἐπὶ μὲν Θεῷ καταλιπεῖν φιλεῖ πάντα ὁ λόγος*; quae verba ſatis obſcure Eſſenorum de concurſu diuino circa actiones hominum doctrinam exponunt. Lucem tamen affundit alio loco [c], vbi eos affirmare ſcribit: *Πάντων τὴν εἱμαρμένην κυρίαν ἀποφαίνεσθαι, καὶ μηδὲν ὃ μὴ κατ' ἐκείνης ψῆφον ἀνθρώποις ἀπαντᾷν*, *omnia in fati poteſtate eſſe, nec quicquam hominibus praeter fati decretum accidere.* Ex quibus verbis manifeſtum eſt, oppoſuiſſe ſe Eſſenos Sadducaeis et a prouidentiae diuinae decreto cuncta deriuaſſe. Aliam enim *τῆς εἱμαρμένης* ſignificationem non eſſe, cum ex his locis inter ſe collatis, tum ex reliquarum ſectarum de fato doctrina inter Iudaeos liquet. Cauſſam itaque videmus nullam, cur fluctuet B A S N A G I V S [d], quid per

fatum

z) Luculenter haec de ſtatu animarum poſt mortem doctrina probat, ex Aegyptiorum theologia Graecis dogmatibus attemperata Eſſenorum theologiam fuiſſe enatam; et immiſta illi fuiſſe placita Pythagorica. Cabbaliſtae vero cum eadem tradiderint, vt ex Cabb. Pneumat. diſſ. III. c. 4. Cabb. denud. T. II. p. 248. ſeqq. patet, magnopere inde noſtrae de origine Eſſenorum coniecturae confirmantur.

a) Conſonantiam cum Graecis placitis hic pluribus notat Ioſephus, cuius tamen verba, cum huc non pertinaant, omiſimus, conferandus autem eſt IAC. WINDETVS de vita functorum ſtatu ex comparatis inter ſe Hebraeorum et Graecorum ſententiis Sect. VII. pag. m. 129. ſeqq.

b) L. XVIII. c. 2. p. 617.

c) L. XIII. c. 9. p. 442.

d) Hiſt. des Iuifs L. II. c. 20. §. 11. p. 529. ſeqq.

fatum intellexerint, et annon fatum sidereum respexerint, eo quod magna reuerentia cultuque solem sint profecuti [e]. Sectarum enim oppositio, quam hoc loco Iosephus etiam in dogmate de consilio et prouidentia diuina eiusque cum actionibus hominum concursu instituit, errare nos in fati significatione apud Essenos non sinit. Quemadmodum itaque Sadducaei Pelagianismum quendam, ita Esseni praedestinatianorum opinionem secuti in extrema cucurrerunt, sicque absurdam fatis hypothesin, si cum exercitationibus austeris comparetur, receperunt, qua de re digna lectu sunt, quae erudite differit BASNAGIVS [f]. Philone tamen auctore malum a Deo remouerunt; quod qua ratione, salua tamen absoluta decretorum diuinorum dispositione, fieri posse docuerint, in tanto monumentorum veterum defectu et silentio dici non potest, coniicimusque, eos consectaria doctrinae huius, absolutismum (sit voci venia) quendam introducentis, non satis perspexisse, et ita dogmata vno sub iugo non cuntia copulasse; quod in hac ipsa doctrina saepe in ecclesia Christiana euenisse, eius historia testatur. Ceterum hoc quoque Essenis tribuit IOSEPHVS [g], in templum quidem donaria eos mittere, sacrificia vero non facere, eo quod sanctioribus se vti caeremoniis credant; ideoque a communi templo exclusos priuatim sacrificia facere. Aliter Philo, qui eos plane non sacrificare dicit: id quod forte de Essenis Aegyptum incolentibus intelligendum, Palaestinae incolis sacrorum curam ita habentibus. Dubium tamen occurrit, qui licuerit Essenis priuata pietate extra templum sacra offerre Deo, cum id, tanquam idololatriae species quaedam, inter Iudaeos prohibitum fuerit? Quem nodum secare quidem conatur PETRVS PETITVS [h], sed soluendus is erat; quae enim affert, probari non possunt. Nobis aut corruptissima ecclesiae Iudaicae facies accusanda videtur, qua licuit Iudaeis, quod libuit, cuius exemplum satis manifestum est, quod contra legis mandatum in templum non venerint, praesertim cum verisimile sit, prima sectae condendae occasione ita ferente et necessitate cogente, cum templum nullum esset, eos ita instituisse, postea vero cum templum profanari quotidie viderent, ab eius sacrificiis abhorruisse. Aut Iosephi in dubium vocanda fides; qui aliorum narrationibus eo magis decipi potuit, quo magis arcana, quam seruabant, disciplina, neminem ad exploranda vera eorum dogmata ritusque admittebat, qui non sectae esset addictus. Sed et hoc Iosephus addit, simplicem et honestam vitam agentes totos se agriculturae tradere, hocque vitae institutum vltra quatuor millia sequi. PHILONEM [i] si audimus, eius narratio in multis cum Iosepho concordat, quaedam habet ab eo diuersa. Narrat is, „ summa religione eos Deo seruire, non mactando „victimas, sed suasmet ipsorum mentes componentes ad sanctimoniam; „hos vicatim habitare, vrbes refugere, propter familiaria ciuium vitia „eorumque contagium, quod incurabile sit: viuere partim ex agricultura, „par-

e) Ipse tamen in nostram propendet explicationem. f) l. c. p. 531. seqq. g) loc. cit. h) Var. lection. L. IV. c. 9. i) loc. cit. p. 876. seqq.

„partim ex opificiis in pace florentibus; beneficos esse erga suos et proxi„mos, nullam condentes pecuniam, nec parantes ampli reditus latifundia, „sed quotidianis necessitatibus quaerentes remedium. Solos paene homi„num degere sine praediis, sine pecuniis, et propter vitae institutum di„uites tamen haberi magis, quam ob rerum copiam, frugalitatem non „vana existimatione ducentes esse quaestum maximum. Tela, iacula, „gladios, galeas, thoraces, scuta neminem apud eos fabricare, sicut nec „arma cetera, nec machinas, aut aliud quicquam bello vtile: immo ne illa „quidem studia reperiri ibi, quibus in pace facile abutuntur homines, „negotiatores, institores, naucleros ne in somnio quidem vidisse, sub„trahentes auaritiae materiam. Omnes liberos ministrare sibi inuicem; „dominationem damnare vt iniustam atque impiam, repugnantem iuri „naturae, quae omnes ex aequo genuit educauitque, tanquam mater „germanos fratres reuera, non solo nomine. Philosophiae partem dia„lecticam, vt parandae virtuti non necessariam relinquere eos verborum „captatoribus: eam vero, quae naturam scrutatur, disputatoribus, vt hu„mano captu sublimiorem, nisi quatenus de creatore mundi, et creatione „differit. In sola morali se eos exercere sub paedotribis legibus patriis, „quas non possit concipere humanus animus sine afflatu numinis [k]. Has „ediscere eos et alio tempore, sed praecipue recurrente die septimo, quem „sacratum existiment, feriarique tunc ab omnibus aliis negotiis, quoties „sacras aedes, quas synagogas vocant, adeant, pro aetatis ordine iuniores „ad seniorum pedes considere [l], et ad audiendum se componere; ibi alium „ex libro praelegere, alium quempiam vnum e peritioribus accedentem, „quae obscuriora sint, explicare: nam pleraque per symbola more vete„rum philosophorum illis esse tradita [m]. Discere autem sanctitatem, iu„stitiam, curam rei vel domesticae vel publicae, verorum bonorum ma„lorumque scientiam, atque rerum indifferentium insuper, quid expeten„dum, quid contra fugiendum; ea triplici regula examinare, amore Dei, „et virtutis et hominum: pietatis erga Deum argumenta prae se ferre plu„rima, castitatem in tota vita perpetuam, a iureiurando et mendacio abstinen„tiam, et quod ad Deum auctorem bona omnia, malum vero nullum referant. „Virtutem quoque sibi esse cordi, satis eos declarare; dum honores, pecunias „voluptatesque contemnant fortiter, viuereque eos continenter complexos „frugalitatem, simplicitatem, facilitatem, modestiam, legum reuerentiam, „constantiam et id genus cetera [n]. Charitatem porro eorum erga homines „indicare beneuolentiam, miram dictu aequabilitatem et omnium rerum

 „socie-

k) Cauendum tamen ne hic Graeci generis philosophos nobis fingamus, quorum habitu Essenos Philo depingit. Hoc enim faciebat in Graecorum gratiam, vt haberet, quos eorum philosophis solita gentis suae arrogantia praeponeret.

l) Iudaico more, vt infra dicetur.

m) Hoc ad origines Essenorum detegendas probe obseruandum est.

n) Valde hic nobis suspectus est Philo, attemperasse eum Essenorum mores Graecorum philosophorum speculationibus, et vitae innocentiam in philosophiae theatrum traduxisse. Non enim fuisse philosophos, sed ascetas Essenos, ex dictis manifestum est.

„societatem. Patere eorum sodalitia hominibus etiam aduenis, idem in„stitutum seruantibus, omnibus vnum esse promtuarium, vnde vestitus „et mensa communis sumatur. Quicquid lucrentur ex quotidianis operae „mercedibus, non sibi quemque conseruare, sed in medium conferendo „cuicunque volenti fruendi potestatem facere: tum si qui valetudinarii „nequeant victum quaerere, non eos negligi, paratum habentes e publico „infirmitati subsidium, quam secure sustentent ex communi copia. Senio„ribus iuniores reuerentiam et honorem exhibere, tanquam germanos „filios, labantem eorum aetatem fulcientes omnimodo tam consiliis, quam „ministeriis. Tales virtutis athletas eos reddidisse philosophiam absque „omnibus curiosis et ambitiosis Graecorum vocabulis, exercentem eos in „laude dignis actionibus, quibus certa perpetuaque libertas constabiliatur. „Id compertum esse in multis et variis eorum difficultatibus, sub tyrannide „potentiorum diuersis praeditorum ingeniis. Ex quibus licet alii conati „feroces bestias immanitate superare, nullam omiserint crudelitatis spe„ciem, alii clandestinis morsibus canum maleficorum more laedendo per„petuam reliquerint afflictionum memoriam, neminem tamen vel ex cru„delibus illis, vel ex alteris fucatis et subdolis, valuisse modo dictos coetus „Essaeorum siue sanctorum in culpam inducere, sed omnes discessisse „victos virtute horum virorum, laudantes eos vt liberos ciues, et suo „iure viuentes etc." Hactenus Philo, ex cuius narratione si cum Iosephi conferatur, patebit, singularem prorsus instituti rationem tenuisse Essenos, licet manifestum esse putemus, dedisse vtrumque in descriptione sua aliquid praeiudicio suo, sapientiam et instituta Hebraeorum diffluxisse ad gentiles, et illorum ideo mores, ad horum consuetudines, quae tum maxime fiebant, etiam ab vtroque hoc Iudaeo, efformandos esse. Haec enim vera ratio est, cur ista Essenorum collegia tanquam peculiares philosophorum sectas descripserint, licet fateantur ipsi, maxime Philo, totus alias Graecanicae philosophiae admiratione captus, δίχα περιεργείας ἑλληνικῶν ὀνομάτων ἀθλητὰς ἀρετῆς ἀπεργάσασθαι φιλοσοφίαν. Ex his vero Iosephi et Philonis narrationibus diiudicandum iam est, vtrum Iudaei fuerint, vel philosophi gentiles? Quaestionem prius, quantum nouimus, non disputatam primus in disceptationem adduxit, et posterius affirmauit V. C. Io. IOACHIMVS LANGIVS[o], paternae eruditionis haeres eximius, peculiari dissertatione contendens: Essaeos non fuisse Iudaeos, seu peculiarem Iudaeorum sectam, sed philosophos barbaricos iudaizantes. Quam opinionibus docte et argute tueri, ita aggressus est, vt, ex narrationibus, quas exhibuimus, Iosephi, Philonisque, eos characteres eruat, quos Iudaeis conuenire non posse credit. Praemissa enim distinctione Essenorum a Rechabitis, Hasidaeis et Therapeutis[p], ex Philone monet; adduci

o) Diss. de Essaeis, quae demonstrat, Essaeos non fuisse Iudaeos seu peculiarem Iudaeorum sectam, sed philosophos barbaricos Iudaizantes, Hal. 1721.

p) De Therapeutis pec. diss. quoque egit, de qua infra.

adduci eos inter exempla gentilium philofophorum, in barbarico folo frequentius occurrentium, Perfarum, Indorumque, et haec exempla etiam Syriae et Palaeftinae non deeffe, oftendi. Reieciffe eos quoque imperia dominorum et feruorum conditionem, et intermififfe facrificia, quorum vtrumque legi diuinae repugnet. Porro eos matrimonium non contraxiffe, contra confuetudinem Iudaeorum, tantopere coniugium tanquam legem extollentium. Exhibuiffe eos, Iofepho tefte, foli diuinos honores, ius in publicis conuentibus dixiffe, quod tamen fine fynedrii confenfu Iudaeis non licuerit; feparauiffe fe a templo, nec in id veniffe, legiffe libros veterum, at non Iudaeorum; in fanctificando fabbatho reliquis Iudaeis praecelluiffe. Addit his vir clariffimus, nullam fieri Effenorum mentionem in facris literis, non tacitura hiftoria euangelica, fi Iudaei gente et religione fuiffent. Habendos itaque pro barbaricis philofophis, fed talibus, qui Iudaeorum ritus et caeremonias in multis fint imitati. Erudite haec et non fine ingenio a docto viro difputata funt, aft inuita, nifi prorfus fallimur, veritate. Ad totam enim hanc opinionem vna machina disiiciendam fola difertiffima IOSEPHI q) atque PHILONIS r) verba fufficiunt: quorum ille tres ait effe fectas Iudaeorum, Sadducaeorum, Pharifaeorum, Effenorum, hic fatis manifefte philofophorum barbarorum inter Perfas et Indos exemplis opponit Palaeftinae Syriaeque genus hominum virtutem fectantium, cuius regionis non paruam partem gens populofa Iudaeorum incolat. Apud eos (Iudaeos) ait, quosdam dici Effaeos. Vterque ita clare Iudaeos eos fuiffe definit, vt aut caecutire nos in meridiana luce oporteat, aut videamus non nifi Iudaeorum genus, peculiare vitae inftitutum fectans. Nec ita comparatae funt phalanges viri doctiffimi, vt non facile queant profligari, modo id obferuetur: non negari, quod in multis a legis praeceptis et Iudaeorum confuetudine recedentes gentiles ceremonias, ritus, placita, ex Aegypto fine dubio ad eos translata, vel potius cum iis in Palaeftinam allata fufceperint, fectamque conftituerint inter Iudaeos minime orthodoxam: fed de eo tantum quaeftionem effe, vtrum origine, gente, et religione, quoad dogmata palmaria, Iudaei fuerint nec ne? vtrum eos pro Iudaeis agnouerint ipfi Iudaei? vtrumque affirmant, Iofephus et Philo, qui hos homines cognouerunt, et eorum temporibus vixerunt. Quod autem Philo barbarorum philofophorum exemplis adiecerit Effaeos, adeo non infringit, quod ipfe affirmat, fuiffe eos Iudaeos, vt potius inter viros probos, qui virtutis ftudio veram libertatem tuiti funt, ideo praeftantiffima barbarorum philofophorum exempla adducat, vt occafio ipfi fubnafcatur velificandi ambitioni gentis fuae, iisque longe pulchrius et praeftantius ex domeftico gentis fuae apparatu praeferendi, ficque fanctitatem et excellentiam legis atque legislatoris, Iudaeorum, patriaeque philofophiae ita demonftrandi, vt facile

q) Antiqq. Iud. L. XIII. c. 9. L. XVIII. c. 2. de B. I. L. II. c. 7.

r) Quod omnis probus liber p. 876.

facile sibi Graeci persuadere patiantur, omnem gentium quarumcunque sapientiam a Iudaeis ad illos dimanasse. Quod vero sacrificia intermiserint, templumque deseruerint, hoc tantum probat, separauisse se eos a communi religionis cultu et singulare institutum fuisse secutos, recte quoque inde magna gentis huius, quae tum regnabat, euincitur corruptio: ast Iudaeos non fuisse inferri ex eo non potest. Respuit etiam gentilium partes diuina et tantum non superstitiosa legislatoris Mosis veneratio etiam vitae periculo confirmata et custodita. Quod si illi a religione, cui adhaerere dicuntur, separandi sunt, qui peculiaria sibi dogmata formant, quot quaeso religiones in mundo nobis efformabimus? Addit autem Philo, leges, ceremonias, instituta eorum niti Θεοπνευςία vel vt ipse habet, κατακωχῆ ἐνθέω, quo omnis rationis regula reiicitur, lexque diuinitus inspirata statuitur norma actionum. Nec firmiora sunt, quae ex Iosepho pro noua hac opinione petuntur argumenta. Nam quod matrimonium quidam inter eos reiecerint, nihil probat, nisi peculiaria sibi placita Iudaeos quosdam effinxisse. Annon inter Christianos matrimonii institutum diuinum sanctumque creditur, et sunt tamen ascetarum coetus plurimi, qui a matrimonio abstinent? num hi e Christianorum numero eiiciendi? Quod ius dixerint ipsi Esseni, a moribus Iudaeorum non abhorret, qui in minoribus controuersiis et delictis ex arbitrio quorundam iudicum vbique ius dicere solebant. Quod eo magis necessarium erat, apud Essenos, cum in vicis remotiores ab Hierosolymitano synedrio habitarent, cuius iura priuata istius collegii iurisdictione non violabantur. Immo a veri non prorsus abit similitudine, Essenos, qui ex Aegypto, non vero cum reliquis ex Babylone, accesserunt, turbulentis istis persecutionum grauissimarum temporibus σύςημα suum peculiare sibi seruasse, et pacatis tandem rebus obtinuisse, confirmatos etiam in ea libertate fuisse a Romanis. Quod templum non inuiserint, separationis quidem reos agit, non vero ex Iudaeorum excludit consortio; nam nec Iudaei Hellenistae templo Hierosolymitano adhaerebant, sed peculiare sibi templum Alexandriae erexerant, et tamen erant Iudaei. Nec obiici potest, non passuros id fuisse sacerdotes propter commoda sua. His enim, vt pacate viuerent, Essaei prospexerant; donaria sua ad templum mittentes. His positis quae cura poterat esse animarum vel religionis sacerdotibus, cum hypocritae essent lucro tantum addictissimi? Solis vero cultum Essenis obiici non posse, supra luculenter euicimus: multo magis consuetudo Essenorum hymnis matutinis in solis ortu et ante eum Deo benedicendi tota Iudaica est. A libris vero sacris Essenorum infirmum ducitur argumentum, eo quod ignoremus, quales illi libri fuerint. Allegoricos fuisse, ex Philone constat. Ast ex antecedentibus notum est, libros Iudaeorum allegoricos complexos fuisse explicationem symbolicam legis Mosaicae, qua dogmata heterogenea et exotica legi patriae affricuere. Nec alios Essenorum libros fuisse omnino credibile; nempe tales, qui doctrinam istam moralem, fanati-

naticifmi parentem, ex lege allegoriarum machinis eruerent: id quod Iudaeos prodit, non philofophos barbaros. Quod vero fabbathum praeter ceteros Iudaeos ftrictiori obferuantia coluerint, pro eorum Iudaifmo militat, non vero eum euertit, et id probat, leuem gentis eius pietatem ad ftrictiorem legis obferuantiam homines hos feueriorem cultum vrgentes impuliffe. Quod vero facri hiftorici eius fectae non meminerint, cauffam fupra indicauimus, quod ab iis locis remoti, quae Chriftus peragrauit, nullam cum eo confuetudinem habuerint. Quibus rationibus eneruatis concidit fecta haec barbarica Iudaizans, fruftraque coniicitur, Pythagoram fua ab illis haufiffe. Nam et orientale atque Phoenicium Pythagorae iter incertum et fufpectum eft, vt fuo loco oftenfum, et antiquitas fectae, cui fauet Iofephus, ex fola Iudaei hominis ambitione enata, tanta non eft, vt ad Pythagorae aetatem afcendat. Plura facile addi poffent, fed dicemus ea in fequenti §. de Therapeutis acturi, quorum inftituta huius quoque fectae res illuftrant. Iudaeos itaque fuiffe Effenos, cum veteribus et recentioribus fcriptoribus tantum non omnibus, omnino ftatuendum eft; at mifcuiffe fe afcetico huic inftituto gentilia multa, quilibet videt, qui narrationes Iofephi et Philonis recte infpexit, nec feduci fe ab iftis viris patitur, vt cunctos eorum ritus et confuetudines pro Hebraeis a maioribus acceptis habeat. Multa enim iis infunt, quae nemo pro Mofaicis habebit, nifi eodem, quo illi ipfi, praeiudicio impeditus. Qui fyncretifmus Iudaica et gentilia inter fe in vnam maffam confundens cum in Aegypto coeperit, confirmatur inde admodum coniectura noftra, ipfam Effenorum fectam ex eadem regione primas origines accepiffe. Maxime vero ex eo tempore, quo Pythagorica philofophia et σύϛημα inter Aegyptios receptum et imitatione expreffum fuit, multa inter Effenos admiffa effe, quae a patriis legibus et ceremoniis deuiant, comparatio vtriusque euidenti nos argumento conuincit. Nam, vt pauca in lectoris gratiam hac de re addamus, et Pythagoreis ὁμακοῖον fuit atque κοινόμον, in quo fimul conuenientes audiuere magiftrum, cibum ceperunt, fimulque vixerunt; et Effeni in diaetis atque coenaculis fuis feparati a turba conuenerunt, fimulque capientes cibum a magiftrorum ore pependerunt. Communi confortii vinculo tanquam fratres inter fe nexi Pythagorei fola inftituti communione etiam aduenas ita diligebant, vt omnium vitae commoditatum, bonorum, menfae, conuerfationis effent participes: fimili vero modo Effenos quoque erga fectae fuae addictos folitos fuiffe facere, ex Iofepho difcimus. Vtrique fectae facultates in commune collatae, iisque adminiftrandis procurator praefectus. Et Pythagoreis et Effenis veftitus candidus non innocentiae tantum fignum habitus, fed in focietate quoque folus admiffus. Diei horarum diftributio vtrique fectae par fuit: nam orare ante folis ortum, et diuina curare, tum negotiis facris primum adeffe; lauari ante prandium, bene dicere cibis, communem cibum fimul cape-

capere, redire post prandium ad ciuilia negotia et Pythagoreum fuit et Essenum. Iuniorum par in vtraque secta reuerentia erga seniores, par silentium. Explorationis vero anni Essenorum cum Pythagoreorum δοκιμασίαι exacte conuenientes. Medicinae simplicium, diaeteticam et therapeuticam empirica ratione excolentis studium inter Pythagoreos et Essenos simili ratione vigens. Sectae vero ἐχεμυθία, nec cruciatibus nec morte vincibilis, et iureiurando obsignata adeo apud vtramque similis, vt ouum ouo, cum taciturnitate et silentio vtraque laudetur. Quin et Pythagoricum αὐτὸς ἔφα Essenis non ignotum fuit, cum iuniores a seniorum ore muti pependerint: nec licuerit vlli sub iurisiurandi fide a sectae placitis vel latum vnguem discedere. Et quemadmodum Pythagorei in varias classes dispescebantur, ita Essenorum quatuor classes fuisse ex Iosepho audiuimus. Nec ex alio forte fonte vtriusque dogmata dimanauerunt, esse animam ex aethere, cunctaque regi fato: ipsa porro methodus allegorica vt ab Essenis, ita a Pythagoreis adhibita. Quae breues comparationis vtriusque sectae lineae, vt vel coeco conuenientiam palpandam exhibent [r], ita certum faciunt, aut Pythagoreos ab Essenis, aut Essenos a Pythagoreis aut vtramque sectam ex communi fonte hausisse. Verum cui, ex his tribus sententiae subscribendum sit, de eo longa inter eruditos et varia est disceptatio. Post Iudaeos laudatos, quorum insolens prorsus in hac re est ambitio, veterum doctorum multi, et recentiores quoque nonnulli, inter quos eminet HVETIVS, et nuper suo modo Cl. LANGIVS [s], Pythagoram ab Essenis instituti sui rationes accepisse statuerunt. Fundamento vero omni destitui hanc opinionem, paulo attentius vtriusque sectae origines et fata consideranti erit certissimum. Ante reditum enim Iudaeorum ex captiuitate Babylonica nullam inter hanc gentem sectam fuisse, nec vltimorum vatum tempore eas in Iudaea iam viguisse, ex iis, quae in antecedentibus disputauimus, indubitatum est. Pythagorae vero aetas, maxime profectio eius in Aegyptum et orientem illa tempora superat, quascunque etiam rationes chronologicas in eius historia sequamur. Quodsi concederemus, quod tamen nunquam euinci potest, Essenos eo iam tempore floruisse, qua iter philosophicum suscepit Pythagoras, demonstrari tamen non potest Phoeniciae commorationis eius veritas, vt *tomo primo* luculentis rationibus confecimus. Verisimile quoque non est, Iudaeos, in admittendis gentilibus ad instituta, sacra, ceremonias suas difficillimos in disciplinam suam recepisse hominem gentilem, nisi veterem Iudaeorum fabulam recoquere placeat: Pythagoram factum esse proselytum. Neque vero altera quoque sententia, quae ex communi fonte vtramque sectam ritus placita et instituta similia hausisse dicit, eum fontem indicare potest, nisi philosophos quosdam barbaros nobis fingamus, in philosophica historia nunquam comparentes, nulloque veterum testimonio probandos, adeoque recipi

r) Agnouerunt eam GALEVS Court of the Gentiles P. II. c. 6. p. 147. HOTTINGER. ad GOODWIN. Mos. et Aar. L. I. c. 12. p. 225.
s) loc. cit. p. 32.

recipi quoque non potest. Tertiam itaque opinionem amplectamur, necesse est, quae ex Pythagorae schola eiusmodi morum, instituti, placitorum harmoniam ortam esse asserit. Quam verisimilitudine non carere modo recte intelligatur, omnino fatendum est. Id quidem facile concedemus, primas consortii eiusmodi ineundi occasiones esse antiquiores Pythagoreorum disciplina in Aegyptum introducta; at tum illud quoque habuisse istos ritus demonstrari non potest, sed credibile est, vt sunt omnia initia simplicia, solas Iudaeorum in Aegyptum secedentium, et inuasionis tempore in solitudinem confugientium calamitates, quae patriae religionis vsum publicum eripuerant, ansam eiusmodi συςήματος condendi dedisse, paucisque ita coeuntibus, exiguis quoque ceremoniis eos coaluisse. At cum Iudaeorum in Aegypto numerus sub Ptolomaeo Lagide cresceret, et circa ista tempora in Aegyptum diffugerent Pythagoreorum vltimi, eorumque instituta, vitaque coenobitica Aegyptiis maxime arriderent, verisimillimum est, Iudaeos hos in solitudine μονάζοντας, cum valde suis circumstantiis conformes Pythagoreorum consuetudines viderent, se illis ita attemperasse, vt credebant salua lege et religione patria fieri posse. Quibus cum accederet fanatica animi dispositio, temperamentum atra bile plenum, opinio sanctitatis vulgo melioris, audacia detorquendi in singulares et inauditos sensus allegoriarum ope patriam legem, exemplum porro aliorum Iudaeorum Aegyptiorum, philosophiam gentilem et quidem orientalem et Pythagoricam Mosaicis legibus immiscentium, et Cabbalam quandam inde effingentium, non potuit non ille tandem Essenae sectae enasci habitus, ea emergere facies, qualem depinximus. Quae cum postea ad patrias sedes reuerteretur, ea quae a maioribus sectaeque conditoribus acceperat, tandem lege sacra ita confirmauit, vt Assamonaeorum tempore illa sectae constitutio tanquam sanctior quaedam disciplina floruerit, quae a Iosepho et Philone descripta est.

§. XXX. Duo nobis Philo enarrat Essenorum genera, quorum vnum practicum vitae genus secutum fuerit, alterum theoreticum. De illo in antecedentibus dictum, de hoc porro iam agendum, et Therapeutarum quoque secta describenda est. De ea vero, dici non potest, quam diuersae sint virorum eruditissimorum opiniones atque coniecturae. Vt itaque non alienis plurimorum scriptorum [*], qui vel Iudaeos, vel gentiles, vel Christianos exsculpunt, oculis, sed propriis, quid de iis iudicandum sit, videamus, audiendus ipse PHILO, qui solus de hac secta Aegyptiaca nobis quaedam memorauit. Ita vero scriptor elegans [*]: „Quemadmodum in Palaestina secta viget Essaeorum practica, eo quod „vitam actiuam ducit plerisque feliciorem, ita et dantur contemplationi *Therapeutae Aegyptii.*

 „de-

*) Scriptores de Essenis enumerant Ven. DEYLINGIVS Obs. SS. L. III. p. 452. ITTIGIVS select. cap. Hist. eccl. Sec. I. c. 4. §. 16. p. 240. HEVMANNVS Act. philos. Vol. III. p. 518. FABRICIVS ad Hieronym. Cat. S. E. c. 11. Bibl. Graec. Vol. III. p. 113. et maxime in salutari luce euangelii c. IV. p. 55.

*) De vita contemplatiua p. 891. seqq. omittemus autem digressiones huc nihil facientes.

„diti, qui vocantur Therapeutae Therapeutridesque. Illud hominum „genus therapeuticum ſemper in contemplatione diuinitatis proficit, nec „vnquam ſuum ordinem deſerit, tendentem ad felicitatem perfectiſſimam. „Huic vitae inſtituto qui ſe addicunt, non ex more aut rogati id faciunt, „ſed amore correpti rerum coeleſtium, et quaſi furore diuino perciti do- „nec ad contemplationem illam perfectiſſimam perueniant. Deinde prae „immortalis beataeque vitae cupiditate, quaſi iam hac mortali defuncti, „facultates ſuas relinquunt liberis aut cognatis, vltro eis poſſeſſione ceden- „do, atque etiam ſociis et amicis, ſi cognati deſint. Relictis itaque fa- „cultatibus et auocamentis omnibus fugiunt ſine reſpectu fratrum, libe- „rorum, parentum, vxorumque, et deſerunt numeroſas cognationes, „ipſam denique patriam, et ciuitates fugientes extra moenia degunt in „hortis, aut villis ſolitariis, amantes ſolitudinem non hominum odio, „ſed ad cauendos congreſſus cum diſſimilibus. Huic quidem generi „ſimiles multi in orbe ſunt [y], cum et Graeca et barbara terra hoc probi- „tatis perfectae genus recipiat, maxime vero in Aegypto frequentatur per „praefecturas ſingulas, et imprimis circa Alexandriam: ex omnibus au- „tem locis optimus quisque Therapeutarum tanquam in huius generis pa- „triam colonus mittitur, in locum quendam aptiſſimum, ſitum ad ſtagnum „Mariam in terreno colle accliui leniter, tutum ſimul et laudatum ab aëris „temperie. Securitatem enim ei praeſtant villae vicique proximi; aerem „vero temperat emiſſorium ſtagni exonerantis ſe in mare, et aurae nun- „quam non ex alto aſpirantes tenuiter, ſicut craſſiores feruntur ex ſtagno, „quibus permixtis temperamentum exiſtit ſaluberrimum. Domicilia vero „conuenarum ſunt admodum frugalia comparata contra aeſtum tantum- „modo et frigora, non contigua, vt in vrbibus, nec tamen longe remo- „ta, vt ſibi inuicem poſſint ſuccurrere contra fortuitos latronum incur- „ſus. Singuli autem habent ſacras aediculas, quas ſemnea vocant, ſiue „monaſteria, vbi ſolitarii ſanctae vitae dant operam, nec cibi potusque „quicquam eo inferunt, aliudue in vſum corporis, ſed legem tantum et „prophetarum oracula diuinitus prodita, hymnosque et quaedam alia pie- „tati ſcientiaeque promouendae idonea. Itaque perpetuam Dei habent „memoriam, vt ne in ſomnis quidem aliud eis obuerſetur, quam imagi- „nes diuinarum pulchritudinum, et ſunt in his, qui ſomniando produnt „praeclaras ſacrae philoſophiae ſententias. Quotidie bis precari ſolent, „mane ac circa veſperam, oriente ſole petentes diem vere felicem, vtque „mentes eorum coeleſti repleantur lumine: Occidente vero, vt anima „tota exonerata ſenſibus moleque rerum ſenſibilium veritatem veſtiget in „ſyne-

y) Hoc non ita intelligendum, ac ſi Therapeutarum inſtitutum in omni mundo diſperſum reperiatur, quo ſenſu verba Philonis intellexit Valesius ad Euſeb. L. II. c. 17, aliique Act. philoſ. Vol. III. p. 521. nominati. Sed ſenſus hic tantum eſt; contemplatiuarum eiusmodi ſocietatum complures paſſim in orbe reperiri, quae vitae perfectiori inuigilent, e. g. Perſarum Magos, Indorum Gymnoſophiſtas etc. Haec vero ambitioſius verbis exornat, et affectata prolixitate auget, vt tum gentis ſuae arrogantiae, tum quaeſitae eloquentiae laudi ſatisfaceret.

„synedrio domestico. Medium vero matutini vespertinique temporis in„terstitium totum meditationi attribuitur. Versantes enim sacra volumi„na, dant operam philosophiae patriae allegoriis inuigilantes, quoniam „sub apertis verbis latere credunt secreta naturae coniecturis detegenda „probabilibus. Habent etiam priscorum commentarios, quia huius sectae „auctores multa monumenta reliquerunt de allegoriis eiusmodi, ad quo„rum imitationem posteri se accommodant. Itaque non solum contem„plantur, sed etiam cantica hymnosque in laudem Dei componunt, va„rio metrorum carminumque genere, rythmis concinnatos in augustio„rem ac religiosam speciem. Per sex ita dies seorsum quisque in suis illis „modo dictis monasteriis philosophantur, non progredientes foras, im„mo ne prospicientes quidem: Septima vero conueniunt in coetum com„munem, et iuxta aetatis ordinem considunt decenti habitu, manus con„tinentes sub pallio, dexteram inter pectus barbamque, sinistram appli„catam lateri. Tum progressus in medium natu maximus et dogmatum „eius sectae peritissimus, differit vultu ad grauitatem composito, voce „moderata, non sine magna prudentia, secus quam oratores aut sophi„stae: reliqui omnes auscultant per summum silentium, annuentes oculis „tantum aut capite. Id commune semneum, in quod septimo quoque „die conueniunt, septo clauditur duplici, separatis virorum et mulierum „coetibus; nam mulieres quoque simul auscultant ex more, duntaxat, „quae idem institutum sectantur. Temperantiae tanquam fundamento „ceteras virtutes superstruunt. Nec cibum, nec potum quisquam sumit „ante solis occasum, quod sapientiae studium luci conuenire iudicent, „tenebris vero curam corporis. Ideo totos dies alteri, alteri vero exi„guam noctis partem tribuunt; nonnulli ex his vix tertio quoque die fa„mem sentiunt, attenti magis ad disciplinam scientiarum. Nec desunt, „qui perdurant duplum eius temporis, et vix sexto die degustant cibum „necessarium, canticis solantes inediam. Septimum vero diem vt festum „sacratumque honore dignantur eximio, quo post curam animae corpus „quoque reficiunt, sicut iumento relaxantes laborem continuum. In „cibatu vtuntur pane simplici, sal supplet vicem obsonii, qui delicatiores „sunt, hyssopum pro condimento adiiciunt. Potum e fluentis hauriunt, „contenti placare famem sitimque; edunt itaque ne esuriant, bibunt, „ne sitiant, saturitatem cauendo vt inimicam animo pariter atque corpori. „In veste apparet simplicitas ad arcendos calores et frigora, pro pelliceis „crassa tunica in hieme, aestate vero exomis aut interula linea. Certis „quoque temporibus hi asseclae Mosis (γνώριμοι) ex instituto eius conui„uia celebrant. Numeros enim imprimis obseruando post septem hebdo„madas elapsas conuentus suos instaurant, venerati vim multiplicem se„ptenarii. Is dies festus est maximae festiuitatis incidentis in numerum „quinquagenarium. Vbi vero conuenere candidati et laeti cum summa „grauitate ad signum datum a quodam ephemereuta, priusquam discum-

 „bant

„bant ſtantes vna ſerie ſublatis in coelum manibus atque oculis precantur, „Deo vt placeat illud conuiuium. Abſolutis precibus ſeniores diſcum„bunt, ac mox alii pro cuiusque dignitate: honorem vero ſenectutis tri„buunt his, qui a iuuentute ſe exercuerunt in contemplatione philoſo„phica. Adhibentur menſae foeminae quoque, anus pleraeque, ſed vir„gines non coactae caſtitatis, ſed ſponte continentes prae amore ſapien„tiae. Diſcubitus ita diſtribuitur, vt ſeorſum viri dexterum latus, ſeor„ſum foeminae ſiniſtrum teneant. In miniſterio non vtuntur mancipiis, „quandoquidem ſeruitutem cum natura pugnare autumant, ſed miniſtrant „ingenui, et ſponte quicquid opus eſt, faciunt, delectu habito ex omni „ſodalitatis huius iuuentute, vt quisque aliquod praeclarum ſpecimen edi„dit. Hi tanquam germani filii certatim ac libenter miniſtrant, haud ſe„cus ac parentibus publicis; diſcincti autem et promiſſis tunicis accedunt „ad miniſtrandum, vt omnis ſeruilis ſpecies ab hoc conuiuio abſit. Vi„num per illos dies non praebetur, ſed limpidiſſima aqua, caeteris frigida, „calida vero his, qui inter ſeniores tractantur delicatius. Menſa pura eſt „a cruentis dapibus, pro cibo panis apponitur, ſal pro obſonio, et hyſſo„pus pro condimento in delicatorum gratiam [z]. Tunc ſilentium magis „quam antea, ita vt ne mutire quidem cuiquam liceat aut reſpirare vehe„mentius. Proponit quispiam quaeſtionem ex ſacris literis, aut ſoluit „ab alio propoſitam, nihil de ſolutione ſollicitus; nec enim captat „laudem argutiarum aut eloquentiae, hoc tantum agit, vt rem diligentius „perſpiciat, et ita immoratur doctrinae, vt et minus perſpicaces aſſe„quantur. Totum vero auditorium attentum auſcultat, in vno eodem„que habitu, intelligere ſe nutu vultuque ſignificans, probare vero hi„laritate ac exporrectis frontibus, interdum et dubitare haerereque, moto „leniter capite ſummoque dexterae digito. Nec minore attentione iuniores, „qui adſtant, audiunt: enarrationes autem ſacrarum literarum conſtant ex „allegoriis. Nam hi viri totam legem exiſtimant habere animalis ſimi„litudinem, quod praecepta corpus referant, animam vero ſententiae re„truſiores, ſub velamine verborum abditae [a]. Vbi vero praeſes viſus eſt „rem bene tractando ſatis feciſſe auditorum deſiderio, plauſus propalam „editur ab omnibus; tum ille aſſurgens hymnum in laudem Dei primus „canit, aut recens a ſe compoſitum, aut deſumtum ab aliquo veteri poe„ta. Extant enim huius generis carmina priſca verſu trimetro et hymni „cum ſuis accentibus inter ſacra canendi ante altaria vel a ſtantibus, vel „a cho-

z) Hyſſopo vſos fuiſſe veteres inter cibos, paſſim viris doctis obſeruatum; vid. Cleric. Hiſt. eccl. Sec. I. et II. p. 26. §. 11. Bochart. Hierozoic. P. I. L. II. c. 30. p. 592. Levin. Lemnivs de plantis ſacris c. 26. pag. m. 85. G. W. Wedelivs diſſert. de Hyſſopo aliique. Imprimis obſeruandum, quod Hieronymvs aduerſus Iouin. L. II. tradit, et nos Tomo primo iam tetigimus, Hyſſopi vſum in Aegypto inter cibos non infrequentem fuiſſe, ſacerdotesque Aegyptiorum, carne et vino abſtinentes panem cum Hyſſopo comediſſe, vt digeſtio a calida hac planta promoueretur, caputque vaporibus non repleretur. Ab Aegyptiacis ſacerdotibus et Pythagoras herbarum huiusmodi vſum didicit, et Therapeutae quoque acceperunt.

a) Fundamentum hoc philoſophiae Cabbaliſticae circa haec tempora gigni coeptae, vt poſtea dicetur.

„a choreas ducentibus moderatas variis flexibus et reflexibus. Praesulem mox „imitantur ceteri decenti ordine, omnibus intente quieteque auscultantibus, „praeterquam in fine hymni, extremaque clausula. Tunc enim vniuersi vo„cem extollunt, sine sexus discrimine [b]. Absolutis hymnis singulorum iunio„res mensam efferunt, in qua rite cibus ille sacratissimus, panis fermentatus „cum sale et hyssopo apponitur ob reuerentiam mensae dedicatae in tem„pli vestigio. Nam in ea proponi solent panes cum sale absque condi„mento alio, sed panes non fermentati sal sine mixtura. Coenam vero „sequitur sacrum peruigilium his ritibus: vbi omnes consurrexerunt, duo „chori fiunt in medio coenaculo, alter virorum, alter feminarum; cuique „suus incentor praeficitur, honore praestans et canendi peritia. Deinde can„tant hymnos in laudem Dei compositos variis metrorum carminumque „generibus, nunc ore vno, nunc alternis, non sine decoris et religiosis „gestibus atque accentibus modo stantes, modo prorsum retrorsumque „gradum mouentes vt res postulat [c]. Deinde postquam vterque chorus „seorsim expleuit se his deliciis, velut amore diuino ebrii vnum chorum fa„ciunt promiscuum ad imitationem illius olim instituti in rubri sinus littore. „Horum omnium finis est vnus et idem pietas. Itaque producta vsque ad „matutinum hac comessatione honestissima, neque grauati crapula, neque „nictantes, sed excitatiores, quam cum venirent ad conuiuium verso ad au„roram vultu, totoque corpore, quam primum orientem solem aspiciunt, „felicem diem et veritatem perspicacemque mentem sibi comprecantur: „atque ita precationibus absolutis ad suum quisque semneum secedit, ad „culturam consuetae philosophiae". Hactenus Philo de Therapeutis. Ex ista vero narratione Philonis de hac secta iudicium fieri debet, vtrum gentiles philosophi fuerint, an Iudaei, an monachi Christiani. Primum placuit doctissimo LANGIO [d], qui ex Philone demonstrare conatus est, Therapeutas non fuisse Iudaeos, multo minus Christianos, sed philosophos barbaricos Iudaizantes. Iisdem vero in hac assertione demonstranda argumentis vtitur, quibus Essenos ex Iudaeorum grege eiecit. Nempe vrget, non vocari a Philone Iudaeos, tacere de iis Iosephum, qui tamen sectas Iudaeorum enumeret; coelibatum horum hominum non conuenire cum libidine Iudaeorum, nec concordare cum spe gignendi Messiam; non verisimile esse, Iudaeos relictis Hierosolymis in solitudines secessisse; fuisse autem nec Essenos Iudaeos adeoque multo minus Therapeutas; sed dici sectam inter omnes nationes reperiendam. Accurate ad has rationes respondit, remque, nisi fallimur, confecit, eruditissi-

b) Id est, Amen, vel Halleluiah concinunt, vel etiam doxologiam quandam circa stropharum finem repetitam, cuius exempla esse possunt Psalmi CXXXV. LXXXIX. 15. XXXIII. 2. 3. conf. Io. SPENCER. de legibus Hebr. ritual. L. IV. c. 3. p. 1106.

c) Et hae quoque saltationes solennes sacraeque inter Iudaeos receptae fuere, vt ex Ex. XV. 20. Iud. XI. 34. I Sam. XXIX. 5. et aliis gentis huius monumentis notum. Eandem vero consuetudinem Pythagoreos quoque seruauisse, suo loco demonstratum est, conf. IAMBLICH. vit Pythag. c. XXIV. n. 110. vnde facile intelligi potest, ex quo fonte ad Therapeutas hic ritus peruenerit. Conf. SPENCER. l. c. c. 4. p. 1168. seqq.

d) Pecul. diss. Hal. 1721.

tiſſimus HEVMANNVS [e], qui videri poteſt. Nos pauca monemus: diſerte eos vocari a Philone γνωρίμους Μωϋσέως, quod omnino Iudaeos denotat, adſcribi illis ſtudium literarum ſacrarum, legisque Moſaicae; referre ceremonias eorum ritus Leuiticos Iſraëlitarum; iungique tanquam ſub vno genere contentos Eſſenos et Therapeutas, adeoque hos quoque Iudaeos Philonem facere, qui Eſſenos Iudaeos dixerat. An hoc de aliis, quam Iudaeis dici poterat? Viderunt id, qui in eam ſententiam deſcenderunt, Therapeutas eſſe aſcetas Chriſtianos, illi enim ſtatuunt, eos ex Iudaeis Alexandrinis ad Chriſti ciuitatem fuiſſe transgreſſos, Ioſephum ſilentio praeteriiſſe Therapeutas, mirandum non eſt, ſolas enim Iudaeorum ſectas in Iudaea vigentes enarrare ſibi conſtituerat, incertumque, vtrum illi Therapeutarum inſtitutum innotuerit, cum rerum Aegyptiacarum peritus non fuerit. Coelibatus ratio ex peculiari ſanctitatis affectatione deducenda eſt, locumque habere potuit facilem apud homines victu tenui et ſicco vtentibus, et atra bile magis laborantibus, quam ſanguinis ebullientis copia. Nec huc ſpes Meſſiae recte trahitur, ea enim ad ſolam tribum Iudae, et domum Dauidis pertinebat, adeoque remorari in ſeruanda virginitate Iudaeos alios non potuit. In ſolitudinem autem quid hos homines ire coëgerit, ex ſupra dictis liquet, qui cum circa ſectae natales templum haberent nullum, ita cultum ſuum DEI inſtituerunt, vt in communi ſemneo eius imitationem exprimerent, facileque templo Hieroſolymitano carerent, quod Aegyptiaci Iudaei fere omnes neglexerunt. Ex quibus, cum Philo ſatis luculenter pro Iudaica therapeutarum origine faciat, conſtare putamus, fruſtra Therapeutas inter philoſophos barbaros referri. Nec certiora ſunt, quae doctiſſimi viri poſt Euſebium, Hieronymum et Nilum diſputant, vt euincant, Therapeutas fuiſſe Chriſtianos aſcetas ex Iudaeis Alexandrinis ad fidem Chriſti conuerſos. Quam opinionem praeter Thomam Brunonem Britannum [f] magna animi contentione et eruditione defendit celeberrimus ex Benedictinae familiae ſodalitio S. Mauri monachus BERNARDVS MONTEFALCONIVS [g], cui de hoc argumento controuerſia interceſſit cum I. BOVHIERIO ſenatus Diuionenſis praeſide [h]. Fatemur mirari nos, virum hunc magnae eruditionis iudiciique recti, et inſolitae in veterum doctrinis cognoſcendis accurationis ad hanc ſententiam tanto puluere excitato aſſerendam potuiſſe deſcendere. At exemplum hoc eſſe puta-

e) Act. philoſ. Vol. III. p. 517. ſeqq.

f) Chriſtianos Iudaizantes fuiſſe ſuſpicatus erat CHEMNITIVS exam. concil. Trid. P. IV. p. m. 780. incertus haeret VOSSIVS chronol. ſacr. p. 165. 166.

g) Le livre de Philon de la vie contemplative traduit ſur l'original Grec, avec des obſervations, ou l'on fait voir, que ces therapeutes, dont il parle etoient Chretiens, Paris 1709. 8.

h) In duas epiſtolas contra Montefalconium ſcripſerat elegantes et doctiſſimas, ad quas cum reſpondiſſet monachus Benedictinus, editae ſunt vno faſce hoc titulo: Lettres pour et contre ſur la fameuſe queſtion, ſi les ſolitaires appellez Therapeutes dont a parlé Philon le Iuif etoient Chretiens, Paris 1712. 8. Montefalconii partes ſecutus eſt, in diſſertatione de origine et antiquitate vitae monaſticae HIPPOLYTVS HELYOT praemiſſa hiſtoriae ordinum religioſorum, conf. LE CERF Bibliotheque des auteurs de la congregation de S. Maur, p. 382. ſeqq.

putamus, quid auctoritatis vel hypotheseos praeiudicium ad occoecanda etiam oculatissimorum virorum lumina valeat: praesertim cum instituti monastici antiquitas virum longe doctissimum in hac opinione detinuerit. Non examinabimus eam, cum ad sacrae et ecclesiasticae historiae limites haec quaestio pertineat, et dudum satisfecerint rationibus eius vndecunque anxie conquisitis post CAVEVM [i] aliosque BASNAGIVS [k] et maxime illustris BOVHIERIVS. Hoc vnum monemus, ita nobis describere Therapeutarum sectam Philonem, vt luculenter pateat, eam non tum demum enatam, sed valde antiquam fuisse, diuque innotuisse, antequam orbem ab erroribus liberaret propheta maximus IESVS CHRISTVS. Quod si addimus, Philonem scripsisse haec, antequam in Aegypto Christiana religio inualuit, per se corruit opinio παράδοξος. Neque ad signa hic quaedam communia respiciendum est, quae cum Christianorum ritibus, magnam partem ex Iudaismo retentis conspirant; sed ad propria naturamque et constitutionem totius sectae, quae tantum abest, vt Christiana videatur, vt tota a simplicitate primorum Christianorum recedat, habeatque innumera impura, et fidem sanctissimam profitentes dedecentia. Qui vero in hac Therapeutarum historia opiniones eas vident, quas sera demum aetas in Christianam ecclesiam inuexit, e. g. S. Coenam sub vna specie, illis de visus quidem acumine gratulandum est, orandi autem sunt, vt nos tamdiu coecutire patiantur, donec clariora in ea re nobis oriantur lumina, nunquam eiusmodi παράδοξα admissuris, quamdiu a verbis Philonis stare licet. Ea enim Iudaeos nobis sistunt, sed fanaticos heterodoxos. Quicquid enim sit, de quaestione, vtrum Therapeutae certa Essenorum familia fuerint nec ne? de qua disceptant viri docti [l], quamque Philo affirmare videtur, probabilius vero nos esse existimamus, fuisse eos ex primis Iudaeis in Aegypto exulantibus, et μετάζωσαν aliam sectam, instituto tamen Essenis non prorsus dissimilem, et fanaticismo Pythagorico valde affinem; illud certum est, legem Mosaicam allegorica Aegyptiorum methodo, et metaphysica peregrina corruptam, obiectum fuisse sectae Therapeuticae, circa quod sublimiorem illam et contemplatiuam philosophiam exercebant. Illius enim literali sensui allegoriarum arietibus loco moto, substituebant peregrina placita; liberandum esse animum a vinculis corporis duris et austeris exercitationibus, et contemplatione DEI ad summam felicitatem emergendum, sicque purum cultum Deo offerendum esse. Qua in re cum insignem horum hominum beatitatem ponat Philo, qui hanc theoreticam vitam ad inuidiam

i) Antiqq. Apostol. in Marco §. 3. p. 625.

k) l. c. c. 21. §. 14. seqq. p. 579. seqq.

l) Plerisque Essenorum speciem Therapeutas fuisse placet, quibus ducem se praebuit SCALIGER elench. trihaeres. c. 26. 27. de emend. temp. L. VI. p. 503. Alii diuersas fuisse sectas statuunt, ritibus diuersissimis distinctas, ita VALESIVS l. c. BLONDELLVS de Sibyllis L. I. c. 7. ANT. PAGI ad A. C. 62. num. 3. M. HANCKIVS de Rom. rer. Script. L. II. p. 86. et nuper MOSHEMIVS instit. hist. Christ. mai. Sec. I. P. I. c. 2. §. 13. p. 79. quibus praeiuit PHOTIVS Cod. CIV. ad horum tamen rationes respondere conatur BASNAGIVS l. c. p. 648.

diam vsque laudat, recte inde concludimus, fuisse hos Iudaeos fanaticos heterodoxos, gentilibus institutis placitisque a simplicitate patriae legis eo adductos, vt superstitionibus suis, ritibus et vita otiosa propius Deum attingere se, sanctiorique cultu ei seruire posse crederent. Id quod Therapeutarum quoque nomen indicasse videtur. Et de eo quidem diuersae virorum doctorum opiniones sunt. Et CLERICI [m] quidem coniectura audienda non est; qui a Philone tantum ita vocatos fuisse putat: contrarium enim ipsa Philonis docet narratio. Quam si consulimus, incertum iam tum fuisse patet, quid Therapeutarum nomen sibi velit. Ipse enim Philo anceps haeret, quae nomini significatio adscribenda sit. Ita enim ille: *Vocantur Therapeutae, Therapeutridesque, vel quia medicinam profitentur praestantiorem ista vulgata per oppida omnia, haec enim medetur solis corporibus; illa et animas liberat morbis grauibus; vel quia didicerunt a natura et sacris legibus colere illud ens et bono melius.* Mirum itaque non est recentiores in varias discessisse opiniones. SCALIGERO [n], et post eum NIC. FVLLERO [o] aliisque [p] a studio medico ita dictos fuisse visum est, quod medicinam quandam empiricam excolerent. Huic vero sententiae recte opponitur, quod de Therapeutis nihil tale habeat Philo, sed Essenis id adscribatur a Iosepho, qui cum Therapeutis confundi non debent. Certe Philonis ex mente peculiarem et puriorem quendam cultum diuinum, quam solet esse inter homines, sectae nomen fecisse statuendum est. Hinc sectam famulantium non inepte quis dixerit. Inscripsit quoque Philo libellum hunc περὶ Θεωρητικȣ̃ ἢ ἱκετῶν ἀρετῶν, quae verba sensum satis apertum non fundere quilibet videt. Quid enim ἀρεταὶ ἱκέται, vel qua ratione intelligi possunt? SANDIVS [q] pro ἱκετῶν ἀρετῶν legit ἀσκητῶν; sed recte opponitur huic emendationi legisse iam veteres Eusebium, Hieronymum, Ruffinum, Suidam, Nicephorum ἱκετῶν non vero ἀσκητῶν, licet pertinaciter negare nolimus, ante horum scriptorum tempora vocem hanc iam corruptam fuisse in textu Philonis. Aliter doctissimus HEVMANNVS, cuius literis hanc obseruationem debemus, qui ἱκετῶν et θεραπευόντων nomen idem significare putat, nempe eos, qui humiliter supplicesque Deo seruiunt, id quod loco quodam SIRACIDIS [r] munit. Quam vocis significationem iam prodidit SCALIGER [s], monens: quare ἱκέται vocarentur illi μονάζοντες, non dubitaturum, qui inter ortum solis et occasum nihil aliud quam orationi intentos fuisse ex Philone discere potuerit. Dicamus, quid et nobis olim in mentem venerit, cum msc. Codicem Philonianum, optimae notae, quem seruat bibliotheca Augustana cum editis contulissemus: in eo enim pro ἱκετῶν, legitur οἰκετῶν. Quod vbi codicis msc. auctoritate admittimus, vt facile potuit (ὀ) ex (ὀι) omit-

m) Hist. eccl. Sec. I. et II. §. 12. p. 22.
n) Elench. trihaeres. c. 26. p. m. 202.
o) Misc. S. L. I. c. 3. p. 13.
p) CAVE l. c. p. 624. LANGIVS Hist. eccl. V. T. p. 967.
q) Hist. eccles. p. 30.
r) c. XXXVI. 17.
s) l. c. c. 28. p. 224.

omitti, ſana omnia ſunt et plana, οἰκέτης enim et θεραπευτὴς ſynonyma ſunt, famuloſque ſignificant. Adde ea re iudicium lectori relinquimus. Illud vero monendus eſt, licet theoreticam tantum vitam coluerint, retuliſſe tamen eos meditationes ſuas, non ad nudam veritatum diuinarum contemplationem, ſed ad earundem quoque in animo applicationem; quare theoretici tantum dicendi ſunt, eo quod a vita ciuili plane abſtinuerint, nec admittendi, qui vel ſolos theoreticos vel ſolos practicos fuiſſe contendunt [t]. Illud enim praeter metaphyſicae, aſtronomiae quoque et poëticae facultatis cultura; hoc moralis philoſophiae ſtudium demonſtrat. Etſi vero quam philoſophiam ſecuti ſint non indicat Philo, immo credi vult, domeſticam eos patriamque coluiſſe doctrinam Graecanica longe ſuperiorem, certum tamen putamus eſſe, ex collatis Therapeutarum et Graecorum opinionibus, multa ex Aegyptiaca, multa ex Pythagorica et Platonica philoſophia ad eos perueniſſe; nec erraturos putamus eos, qui coniiciunt Cabbaliſticam quoque metaphyſicam inter eos viguiſſe. Illi enim omnia conueniunt, quae de his Philo tradit. Gentili vero huic fermento eos illeuiſſe Moſaicum fucum, et voluiſſe videri Moſaicos philoſophos, ipſe PHILO non negat [u]. Ex quo coniectura quoque noſtra de horum ſodalitiorum origine, quam ſupra expoſuimus, mire confirmatur. Cum enim templo carerent Iudaei in Aegypto exules, et per irruptiones Aſſyriorum et Babyloniorum, quas valde timebant, in ſolitudines et deſerta loca fugere eſſent compulſi, ad eiusmodi ἐθελοθρησκείαν facile delabi potuerunt, quae contemplatione et ſeparatione a vita ciuili Deo elegantius meliusque ſeruire ſe poſſe ſtatuebat. Cum autem ſucceſſu temporis allegorica methodus inter Iudaeos ex Aegyptiorum ſcholis inualeſceret, quod poſt Alexandri M. tempora factum eſſe, ſupra docuimus, et eo quoque tempore Pythagoreiſmus inter Aegyptios innoteſceret, dubium non eſt, Therapeutarum ſectam eam tum temporis conſtitutionem accepiſſe, qualem Philo depinxit. Quae quoque ratio eſt, cur Eſſenorum ſectam malimus ſororem Therapeuticae vocare, quam vel filiam vel parentem. Ea enim ratione controuerſiae doctorum facile circa hanc quaeſtionem dirimi poſſunt: id quod placuiſſe quoque S. Rev. DEYLINGIO [x] obſeruamus. Quamdiu vero Therapeutae durauerint, in tanto veterum ſilentio dici non poteſt. Credibile tamen eos, per Chriſtianam religionem mature in Aegypto propagatam, eſſe deſiiſſe [y], forte quod multi ex therapeutis, cum meliorem et ſimpliciorem Dei colendi rationem viderent, ad Chriſtiana caſtra transiuerint, cum tantis, quantis reliqui Iudaei, praeiudiciis non impedirentur. Coniecere tamen SCALIGER [z] et BASNAGIVS [a], Eſſenos Therapeutasque in haeretico Elxai, ſub Traiano emergente,

t) Conf. Act. philoſ. Vol. III. p. 523. ſeqq.
u) Conf. ED. BERNARDVS apud CAVE Hiſt. liter. Script. eccleſ. Sec. II. p. 16.
x) Obſeru. SS. L. III. p. 454.
y) Conf. CAVE l. c. p. 534.
z) l. c. c. 28. p. m. 222. ſeqq.
a) l. c. c. 20. §. 27. p. 555. ſeqq.

iterum comparuiſſe: qua in re ſequuntur Epiphanivm [b], improbante tamen, recte, niſi fallimur, Henr. Valesio [c].

Sectae minores Iudaicae.

§. XXXI. Praeter maiores has Iudaeorum ſectas aliae quoque minores a veteribus paſſim memorantur, ſed quae exigui momenti, multae quoque fictae ſunt et nunquam extiterunt. Qui enim Geniſtas, Meniſtas, Galilaeos, Graecienſes, Baptiſtas, Hemerobaptiſtas, Masbathaeos, Samaritas, Heliogoſtos, Muſonitas, Trogloditas, Aſtanitas, Puteoritas, Belitas &c. nobis enarrant Ivstinvs, Epiphanivs, Evsebivs, Philastrivs, laruas eos pro ſectariis vidiſſe, vix dubitari poteſt, vnde illis non immoramur. Herodianorum tamen ſectae meminere annales ſacri, de qua videndi, qui vel res Iudaeorum et antiquitates ſacras, vel etiam ſacram N. T. hiſtoriam enarrarunt [d]. Quae tamen cum ex plerorumque mente factio magis politica, quam dogmatica fuerit, huc quoque non pertinet: licet pertinaciter negare nolimus, multos ex Herodianis, Sadducaeorum dogmata fuiſſe ſecutos [e]. Mirabilis vero coniectura eſt Hardvini [f] qui Herodianos in ſectam quandam transformauit philoſophicam, viſus ſibi certiſſimo indicio deprehendiſſe, fuiſſe Herodem Athenienſem, philoſophum Platonicum, cumque is Platonica dogmata, maxime de anima, inter Iudaeos ſparſiſſet, illa recepta a multis Sadducaeorum nomen Herodianorum genuiſſe. Quam paradoxam opinionem nunquam venire ſibi in mentem paſſus fuiſſet criticus audaciſſimus, niſi cum pleriſque ſcriptis veterum Ioſephi quoque commentarios ſuppoſitos eſſe contendiſſet. Salua enim huius narratione, impoſſibile eſt, ſomnia Harduini tolerare, quae et eam et omnes veteres contradicentes habent. Vnde hoc vno inſano viri docti aſſerto exploſo: pleraque veterum ſcripta Sec. XIII fuiſſe ſuppoſita, quo inſulſius excogitari nihil potuit, cadit etiam inepta de Herodianis ſententia, recteque illa factio ex philoſophiae hiſtoria eiicitur. Herodem enim Atticum, hominem Platonicum et ſophiſtam celeberrimum inepte commiſceri cum Herode Iudaeorum rege, quis quaeſo non videt? Quare iis non inhaeremus: qui prolixiora cupit, ei adeundus Basnagivs [g].

Viri docti inter Iudaeos veteres.

§. XXXII. Fuiſſe in his ſectis viros haud obeſae naris multique acuminis, dubitari non poteſt, ex quo colligitur, potuiſſe inter Iudaeos philoſophiae ſtudia augeri, modo ei diligentem operam nauaſſent. Aſt genius nationis patriis traditionibus non ſine inſania ita inhaerens, vt nihil proprium, ſuaque ratione duce excogitatum definire auderet, ita philoſophiae

b) Haereſ. XIX. p. 43.

c) Ad Evseb. L. VI. c. 38. p. 129. res ipſa in hiſtoria eccleſiaſtica Chriſtiana perquirenda.

d) Diuerſiſſimas ſcriptorum de Herodianis ſententias, poſt Nic. Serarivm in Herode enarrarunt auctores laudati Wolfio Bibl. Hebr. P. II. p. 818. ſeqq. et Cur. exeg. T. I. p. 311. quos vide.

e) Ita Grotio ad Marc. VIII. 15. aliisque viſum. Conf. Kvhnivs Pent. Qq. philolog. p. 8. Zeltner. de Alexandra §. 25. ſeqq. p. 35. ſeqq.

f) De numis Herodiad. p. 97. et opp. ſelect.

g) Hiſt. Iud. L. I. c. 3. p. 63. ſeqq.

ſophiae obſtitit, vt aut ἀφιλοσόφους aut fanaticos tantum inter eos deprehendamus. Fuit tamen inter illos vnus et alter, qui de morali doctrina mereri ſtuduit, vt ex celeberrimo enchiridio morali gentis Iudaicae, quod *capitula patrum* (פרקי אבות) vocatur, patet, de quo infra pluribus agemus. Nos praetermiſſo magno illo doctorum Iudaicorum agmine, quod hiſtoriae huius gentis literariae ſcriptores enarrant [h], elegantem philoſophiae moralis ſcriptorem Ieſchuam Ben Sirach; tum celeberrimos doctores Hillelem et Schammai enarrabimus, in Philone vero exemplum dabimus cultae inter Iudaeos Aegyptiacos philoſophiae Graecanicae.

§. XXXIII. IESCHVAE FILII SIRACH hiſtoria obſcura et incerta eſt, id ex ipſius indicio [i] de eo conſtat, fuiſſe illum Hieroſolymitanum et tempore ſummi pontificis Eleazaris vixiſſe, cuius aetas in regnum Ptolomaei Philadelphi incidit [k]. Vltimus enim pontifex, cuius in libro ſuo meminit Simeon eſt, filius Oniae, diuerſus a Simeone Iuſto, cognomento Iaddi, qui Eſdrae, Malachiae et Zachariae temporibus vixit. Huius Simeonis filii Oniae ſucceſſor autem cum fuerit Eleazarus, non ſine veriſimilitudine inde coniiciunt viri docti, vixiſſe eum ſub hoc pontifice, quem ſine dubio ceteris addidiſſet, ſi iam e vita exceſſiſſet. Debemus huic Ieſu, vel quod Graeco ore quidam malunt, Iaſoni, enchiridion morale, ſummam quandam philoſophiae moralis Iudaicae, qualis poſt vatum diuinorum exceſſum in hoc populo viguit, complexum. Eius verſionem Graecam ex Hebraeo [l] confecit nepos eius, qui XXXVIII anno ſub Ptolomaeo Euergeta in Aegyptum ſe veniſſe, ibique hunc laborem ſuſcepiſſe tradit. Quae verba cum ambigua ſatis ſint, dubios fecere viros doctos de tempore verſionis enchiridii huius moralis. Et hunc quidem annum trigeſimum octauum non imperii Ptolomaei intelligendum eſſe, ex Ptolomaei canone regum Aegypti manifeſtum eſt, nec enim vel I vel II Ptolomaeus Euergeta, alias Phyſcon dictus, tam diu regno praefuit. Aut itaque trigeſimus octauus annus a Iubilaeo gentis, aut a liberatione Iudaeorum et manumiſſione ſub Ptolomaeo Philadelpho, aut a natiuitate interpretis, aut a mora eius in Aegypto intelligendus eſt, ex quibus quid prae aliis eligamus, incerti haeremus [m]. Cum quoque non addiderit, quo Euergeta regnante in Aegyptum ſe interpres contulerit, in diuerſa quo-

Ieſus Siracides.

h) Conſuli hic debent R. ABR. BEN DIOR in Sepher Hakkabala, R. ABR. ZACHVTH in Iuchaſin, R. GEDALIA in Schalſcheleth Hakkabala. Ex Chriſtianis praeter laudatos WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 806. Io. HENR. OTTONIS hiſtoria Miſchnicorum, qua opera etiam Synedrii magni Praeſides et vice-Praeſides recenſentur, Ox. 1672. 12. et cum annot. H. RELANDI Amſt. 1698. pleniora tamen ſunt quae dedit WOLFIVS l. c. p. 808. ſeqq. vbi de doctoribus Miſchnicis agit.

i) c. L. 29.

k) Id ex IOSEPHI teſtimonio Ant. Iud. L. XII. c. 2. colligitur, vbi ad hunc Eleazarum miſiſſe Ptolomaeum Philadelphum legatos narrat, vt interpretes ipſi ſubmitteret. Quae quamuis ex Pſeudo-Ariſtea hauſerit Ioſephus, dubium tamen non eſt, Ioſepho vtriusque aetatem non fuiſſe ignotam. Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 728 WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 256.

l) Ita ipſe interpres in praef. id quod idiotiſmi quoque Hebraei produnt: refert etiam HIERONYMVS praef. in Prou. ſe vidiſſe hunc textum Hebraeum. Conf. HVET. demonſtr. eu. Prop. II. p. m. 253.

m) Conf. FABRIC. l. c. p. 729.

que hic abire viros doctos, necesse erat. Quidam enim Euergetam II, Ptolomaei Philometoris fratrem intelligi volunt; qui aliis nimis aetate remotus videtur, vnde Euergetam I, Ptolomaei Philadelphi successorem designari verisimilius ducunt [n]. Cui tamen coniecturae opponitur: annos Ptolomaeorum, Philadelphi et Euergetae I, quorum ille XXXVIII, hic XXV regnauit, non sufficere pro complendo numero annorum aui, filii et nepotis, et probabilius esse, Siracidem auum vixisse sub extremis Philadelphi annis, nepotem vero initio imperii Euergetae II, in Aegyptum fuisse. Hanc enim temporis summam seculum conficere, quod aptius auo et nepote tribui queat. Quas rationes secuti sunt viri magni [o] et nos facile iis quoque manus damus. Occurrit etiam in scriptis Talmudicis saepe R. Ben Sira, vel Sirach, quem cum nostro eundem esse, recte viris doctis visum est. Lectum enim esse ecclesiasticum scriptoribus Talmudicis, quamuis sensim magis magisque interpolatum, et nunc nouis sententiis adauctum, nunc aliis priuatum, ex collatis Talmudicis locis cum ecclesiastico viri docti passim ostenderunt [p]. Quae additiones cum librum elegantem et bonae frugis plenum valde corrumperent et deformarent, eo quod absurda multa, profana et indigna adiecta essent, non tantum is a Iudaeorum magistris inter libros extraneos reiectus est, quos qui legat, aeterna vita priuetur; sed addita etiam ratio, quod illusionum plenus sit, physiognomica tractet, et talia exhibeat, in quibus ratio, aut vtilitas nulla sit, sed potius iactura temporis [q]. Miramur itaque, BARTOLOCCIVM [r], SGAMBATVM [s], HVETIVM [t] vt canonicam libri huius auctoritatem pro ecclesiae suae decretis euincerent, statuisse, Iudaeos hunc Siracidis libellum inter כתובים siue hagiographa retulisse; et, quod R. D. GANZ putat, ideo eius vsum vetuisse, quod res excellentes et sublimes contineat, quarum lubrica sit et periculosa inquisitio. Aliud enim allatum testimonium Talmudicum euincit. Circumfertur quoque hodie inter Iudaeos libellus breuis, sententias quasdam secundum alphabeti seriem dispositas complexus, cuius auctorem Iudaei faciunt Ben Sira fil. Ieremiae. Hunc a Iesu Siracide diuersum esse post BARTOLOCCIVM [u], VORSTIO [x] et BVDDEO [y] visum est, rectius vero ex Iudaeis GANZIVS [z], quem Christianorum plurimi [a] secuti sunt, pro eodem habuerunt. Nam licet aliam generis parentumque seriem huic Ben Sira Iudaei tribuant, notum tamen est, quam exigua eorum in genealogiis fides sit, quam fabulis de hoc Ieremiae nepote totam decoxerunt. Vnde statuendum est, si vtriusque libelli inter se instituatur collatio,

n) BARTOLOCC. Bibl. Rabb. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 953. Intr. hist. phil. Hebr. §. 22. p. 101.

o) GROTIVS, VSSERIVS, HODY, aliique laudati FABRICIO et WOLFIO ll. cc.

p) BARTOLOCCIVS T. I. p. 680. aliique WOLFIO l. c. nominati.

q) Tr. Sanhedrin c. XI. §. 1. et Gemara ad h. l. MAIMONID. ad h. l. WOLF. l. c.

r) loc. citat.

s) Archiu. V. T. p. 475.

t) loc. cit.

u) l. c. p. 683.

x) Ad R. D. GANZ Zemach Dauid.

y) Introd. l. c. p. 103.

z) l. c. ad A. 3448. et Schalscheleth p. 19.

a) HVETIVS, FABRICIVS, SGAMBATVS, BARTOLOCCIVS, WOLFIVS ll. cc.

tio, fuisse librum ecclesiasticum Siracidis materiam quasi, quam recentioris cuiusdam scriptoris manus refinxit, additisque quibusdam et interpolatis, demtis etiam multis, et selectis quae ipsi videbantur iuxta alphabeti seriem dispositis, ea forma, qua hodie inter Iudaeos ambulat, edidit [b]. Secutum vero fuisse auctorem Salomonis ethicam, ex eius cum Salomoneis comparatione indubitatum esse patet: addidisse vero ex ingenio suo quaedam ad puritatem veteris doctrinae moralis Hebraeorum non assurgentia, et degenerantem philosophiam Iudaeorum domesticam iam tum prodentia, attentus lector facile obseruabit. Vnde deferendum esse putamus HVETIVM, qui dictante בת קול siue filia vocis hunc librum conscriptum esse statuit. Quae enim Iudaei de hac filia vocis tradunt, ab iis ad librum vllum, ea dictante scriptum, nullibi referuntur.

§. XXXIV. Maxima inter Iudaeos fama sapientiae excelluit, R. HILLEL cognomento Hassaken [c], siue senior dictus, vt a iuniore R. Hillele Hannasi siue principe [d] distingueretur. Natus is est anno mundi, si Iudaicos calculos sequamur, cIↃ cIↃ cIↃ IↃ c XLVIII, id est ante N. C. CXII [e], Babylone, parentibus pauperi quidem censu, sed regio stemmate Dauidis oriundis [f]. Quamuis autem regio sanguine esset satus, et naturae quoque munera accessissent haud exigua, quibus optima ei contigit indoles, adeo tamen parentum inopia premebatur, vt deficiente pecunia non haberet, vnde sumtus in literarum studia faceret, sicque animum doctoribus poliendum traderet [g]. Postquam Babylone annos vixerat *Hillel senior.*

b) Editiones enumerat WOLFIVS l. c.

c) Res celeberrimi huius doctoris Iudaei ex scriptis talmudicis erui debent, id quod diligenter praestiterunt BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 784. seqq. et scriptorum Mischnicorum auctores supra enarrati. His addendi WOLFIVS l. c. P. II. p. 824. BVXTORFIVS Lexic. Talmud. fol. 1806. BVDDEVS Hist. eccles. V. T. T. II. p. 1166. BASNAGIVS Hist. Iud. L. III. c. I. §. 6. p. 10. et maxime V. C. GOTFR. ENGELHARD. GEIGERVS in breui comment. de Hillele et Schammai antiquis sectarum conditoribus, Altdorf. 1707. 4.

d) Decem generationibus hic a seniore Hillele distat, vt ex genealogia Hilleliana, quam exhibet R. D. GANS in Zemach Dauid p. 116. patet. Ita enim se sequuntur inuicem: Hillel Babylonius, Schimeon fil. R. Gamliel senior, R. Schimeon fil. eius, R. Gamliel Iafnensis, R. Schimeon tertius, qui vltimus fuisse dicitur, qui Rabbi titulo vsus, R. Iehuda Hannasi, collector Mischnae, cognomento Rabbenu Hakkadosch, R. Gamliel filius eius, R. Iehuda Nasi, R. Hillel Hannasi fil. eius. Memorari vero in philosophica historia hic Hillel iunior meretur, ob inuentum nouum annorum Cyclum Iudaicum, cum antea vel ab exitu ex Aegypto, vel a tempore Alexandri M. annos numerandi mos inoleuisset. Conf. BARTOLOCCIVS T. II. p. 415. 459. BASNAGE Hist. des Iuifs L. III. c. 3. §. 15. seqq. p. 79. qui plura de hac temporum emendatione Iudaica dabit. Quibusdam Ellel ille fuisse videtur, quem in vitae fine sacra vnda tinctum asserit EPIPHANIVS T. I. p. 128 vid. BVDDEVS Introd. in phil. Hebr. p. 112. BASNAGE l. c. p. 85. WOLF. l. c. p. 830.

e) R. DAVID GANZ Zemach Dauid loc. cit. initium principatus eius in annum 3728, seculo ante excidium templi ponit, et an. 3768 obiisse tradit. Ast ante susceptum principatum 80 annos vixisse dicitur, vnde istud natiuitatis tempus emergit, conf. WOLF. l. c. Ceterum monendus hic lector est, corrupisse Iudaeos rationes chronologicas, et plus duobus integris seculis retrocessisse in computandis annis mundi, sic vt natiuitatem Christi in annum 3760, euersionem Hierosolymarum in an. 3828. ponant. Quod quo dolo ausi sint alibi exponendum est, legenda autem quae in compendio referuntur Act. erud. 1686. p. 595. seqq.

f) Vtrum patre vel matre regis stirpe oriundus fuerit Hillel, ambiguum, primum placet GEIGERO l. c. Alii ex tribu Beniamin eius familiam deriuant, vid. MORIN. exerc. bibl. p. 265.

g) Erat enim Babylone quoque, vbi multi ex captiuitate Iudaei remanserant, synagoga, cuius princeps siue rector caput deportationis vocabatur, et ex Dauidis sanguine cretus esse debebat. Patrem Schephatiam, fratrem Hillelis Schabnam fuisse tradit Iuchasin p. 55. eumque praediuitem, sed fratrem iuuare suis facultatibus noluisse.

rat quadraginta, ibique vxorem duxerat, et filium genuerat, tandem cum tota familia paternas ſedes reliquit, et in caput Palaeſtinae, Hieroſolymas commigrauit, locataque, quibus poſſet, opera ſua, ſibi ſuisque victum quaerere ſtuduit. Eo vero tempore celeberrimi ſcholae rectores et doctores Schemaiah et Abtalion ibi docebant, legemque inuſitato applauſu explicabant. Hos cum audiendi deſiderio impatientiſſimo arderet, obſtabat tamen magna facultatum penuria, quo minus ex voto inter diſcipulos eorum ſedere poſſet, eo, quod didactro ſoluendo impar eſſet. Foris itaque per miniſtrorum gratiam legentes audiebat, maxime attendens, vt doctrinae ſummam perciperet, quamuis tempeſtatis iniuria vehementer impediretur. Quo loco non poſſumus omittere hiſtoriolam feſtiuam quam de Hillele narrant Iudaei, vt lectori genius hiſtoricorum Iudaicorum pateat. Ita vero rem narrant [b]: *Hillel ſenior ſingulis diebus operatus eſt, et operam ſuam collocauit, pro ſtatere,* (qui exaequabat dimidium didrachmae, ſiue partem octauam ſicli ſancti) *dimidium huius ſtateris dabat ianitori collegii academici; alterum dimidium pro ſua ſuorumque impendebat ſuſtentatione. Aliquando vero nullum reperit, cui ſuam potuiſſet operam locare, hinc etiam illum cuſtos academiae non intromittebat in interiora. Aſcendit itaque et ſuſpenſus ſedit in feneſtra, quae erat in medio tecti, vt ſolis radii deorſum per eam inciderent, vt ibidem audire poſſet verba Dei viuentis ex ore Schemaiae et Abtalionis. Dicunt noſtri doctores, hoc contigiſſe alicuius Schabbathi veſpera, cum ſol in menſe Decembre verſus aequatorem a circulo capricorni ſeſe inclinare coepit, ceciditque ſuper eum de coelo nix. Vbi vero aurora eſt ſuborta, dicebat Schemaiah ad Abtalionem: mi frater, domus haec adhuc quotidie fuit illuminata, ſed hodie eſt tenebricoſa; forte dies ipſe eſt nubilus ſuſtulerunt oculos, et viderunt ſimilitudinem hominis; aſcenderunt itaque, et inuenerunt ſuper illum niuium tres cubitos. Abſumſerunt niues et illum abluerunt, vnxeruntque ſimul et portarunt eum in hypocauſtum atque dixerunt: Hic dignus eſt, vt Schabbathum eius cauſſa profanetur.* Fides narratiunculae eſto penes recutitos; illud tamen dubitandum non eſt, maximo legis ſtudio Hillelem flagraſſe. Quo victis tandem atque ſuperatis quae ex paupertate obſtabant, impedimentis, tantos per quadraginta annos, quibus legi diſcendae totum ſe dederat, in patria eruditione profectus ſenſit, et tantopere ſe praeceptoribus commendauit, vt dignum cenſerent, qui principatui magni ſynedrii praefici poſſet. Cuius cauſſam Iudaeorum magiſtri hanc fuiſſe referunt [i]: diſputatum fuiſſe in ſchola Iudaeorum: an paſcha ſabbathum expellat, nec ne? illud ignoraſſe filios Betirae, rectores ſcholae Hieroſolymitanae. Aduocatum itaque Hillelem quaeſtionem acute diremiſſe, et ex ſacrificiis iugibus demonſtraſſe, paſcha expellere ſabbathum. Statim ergo conſtituiſſe eum prin-

b) Miſchath Ioma c. 3. f. 15. b.

i) Conf. Bartolocc. T. II. p. 786. Lightfoot. Hor. Hebr. Matth. p. 373. ex Peſachim Hieroſ. f. 33. bb.

principem. Addunt his, iureiurando prius confirmauiſſe Hillelem, quod hoc per traditionem ex ore praeceptorum, Schemaiae et Abtalionis hauſerit, et ſic ob traditionis auctoritatem praefecturam ſynedrii ſibi oblatam accepiſſe. Nactus tamen collegam [k], Schammai virum acerbum et ferocem, diſputationum et altercationum latiſſimum campum ingreſſus eſt, de qua re in ſequenti §. dicemus. Vbi vero ſcholae Hieroſolymitanae praefecturam ſuſcepit, tanta mox auctoritate et communi omnium ſuffragio regnauit, vt tanquam oraculi vox ab omnibus ſuſciperetur, tantoque diſcipulorum concurſu doceret, vt eorum aliquot millia numeraret. Inter eos vero octoginta ſelectos fuiſſe, R. IEHVDA LEVI [l] tradit, e quibus triginta digni fuerint, ſuper quibus habitaret maieſtas diuina, triginta digni ad intercalandos annos, viginti intermedii; maximum omnium fuiſſe Ionathanum filium Vzielis, minimum R. Iochannam filium Saccaei. Innumera quoque ſunt quae de eruditione Hillelis Iudaei iactant, luculenta ineptae arrogantiae eorum ſpecimina. Certe R. ABRAHAM ZACHVTH [m], non erubuit ſcribere: Hillelem omnes linguas didiciſſe, etiam colloquium montium, callium et vallium, locutionemque arborum et herbarum, colloquiumque daemonum, nec non parabolas cum de botris, tum de vulpibus deſumtas. Quae licet proprio ſenſu non intellexiſſe Iudaeus, et tam inſana hyperbole vſus videatur, ſed eruditionem tantum quandam vniuerſalem Salomoneа non inferiorem indicare voluerit, impudentia tamen eius ſatis manifeſta eſt, qui Salomonis hac ratione ſapientiam monſtrantis exemplo non inferiorem Hillelem fuiſſe lectoribus ſuis perſuadere voluit. Quae quamuis credibilia non videantur, facile tamen admitti poteſt. Hilleli et ingenium acre, et cognitionem tum legis et traditionum accuratam, tum doctrinam moralem adfuiſſe, et hoc nomine mereri, vt inter doctores morales Iudaeorum locum nanciſcatur eximium. Cuius ſpecimen vt habeat lector, en praecepta moralia, quae in capitulis patrum [n] Hilleli tribuuntur:

I. Eſto ex diſcipulis Aharonis, qui pacem amabat, et pacem proſequebatur, qui diligebat perſonas, et legi eos iungebat.

II. Noli te ipſum ſeparare ab eccleſia, neque tibi ipſi confidere vsque ad mortem.

III. Prius de proximo tuo nullum iudicium feras, quam accedas ad locum eius.

IV. Non proferas ea, quae ſciri non debent, tempore ſuo ſcienda erunt.

V. Noli dicere, cum mihi otium ſit, diſcam; forſan nunquam erit.

VI. Peccatum non veretur inciuilis, neque plebeius eſt pius, nec qui

k) Poſt Menachemum, qui breui tempore praefuit, vid Iuchaſin p. 19. GANZ. l. c.

l) Coſri p. 442. Sic et Succa c. 2. p. 25. Baua Batra c. 8. p. 130. Iuchaſin p. 159.

m) Iuchaſin p. 55.

n) c. I. et II.

qui nimis verecundus eſt, diſcit, nec iracundus docet, nec mercator fit ſapiens.

VII. Qui multiplicat diuitias, multiplicat et ſibi ſollicitudines.

VIII. Qui multiplicat mulieres, multiplicat veneficia.

IX. Qui multiplicat ancillas, multiplicat fraudes.

X. Qui ſeruos multiplicat, multiplicat rapinam.

XI. Qui legem multiplicat, multiplicat vitam.

XII. Qui multiplicat conſeſſum in ſchola, is multiplicat ſapientiam.

XIII. Qui multiplicat conſilium, multiplicat ſapientiam.

XIV. Qui multiplicat iuſtitiam, multiplicat pacem.

XV. Qui acquirit bonum nomen, ſe ipſum poſſidet.

XVI. Qui comparat ſibi verba legis, comparat ſibi vitam futuram.

XVII. Tempore quo alii colligunt, diſperge, quo diſpergunt, collige.

Pleraque ex his ſatis ſana ſunt, et ex veterum Hebraeorum diſciplina profecta, et experientiam aliquam in vita humanam teſtantia, ſexta tamen ſententia Phariſaico fermento infecta ſatis de intolerabili arrogantia horum hominum teſtatur. Sed et dignam doctore tanto vitam egiſſe ſui tradunt. Narrante enim auctore libri *Coſri* [o], manifeſta fuit eius ſapientia et manſuetudo. *Nullum enim ſermonem profanum emiſit ex ore ſuo per omnes dies vitae ſuae; neminem in ſynagoga reliquit poſt ſe, nunquam in ea ſomnum cepit neque ordinarium neque extraordinarium, nunquam vel ad quatuor cubitos iuit ſine lege et precibus: nemo vnquam inuenit eum ſedentem et tacentem, ſed ſedentem et diſſerentem: nemo diſcipulis ſuis aperuit, ſed is ipſe: nihil dixit, quod non ex praeceptore ſuo audiuit, nunquam dixit, adeſt tempus abeundi e ſynagoga.* Quos placidos et humaniſſimos mores ita laudant Iudaei, vt more ſuo non erubeſcant, fabulis eos ornare [p], de quibus tamen plura hic dicere nihil attinet. Cuncta eo redeunt, ita irae et excandeſcentiae imperauiſſe Hillelem, vt nemo vnquam eum ad iram prouocare potuerit. Maximam tamen laudem famamque meruit cura ſtudioque, legem oralem traditionesque patrias propagandi, quas ſummo feruore cum tota domo, id eſt, ſchola ſua contra collegae inſultus maſcule defendit, cumque ſexcentos ordines compleuiſſet, ad ſex claſſes reuocauit [q], ſicque collectionis et digeſtorum iuris Iudaici, quae Talmud vocari ſolent, prima fundamenta poſuit. Laudandus vero meliori iure, quod codici ſacro ſuae integritati vindicando operam nauauerit [r]. Vixit inſolito exemplo annos centum et viginti, ex quibus quadraginta Babylone haeſit, quadraginta Hieroſolymis in legis ſtudium incubuit, quadraginta ſcholae et ſynedrio praefectus floruit, mortuus anno mundi cIↄ cIↄ cIↄ Iↄ cc LXVIII, ante N. C. XII. Succeſſorem in cathedra habuit filium R. Schimeonem, qui primus Rabbani titulo ſuperbiiſſe dicitur. Sunt qui Simeonem D. LVCAE [s] memoratum,

o) pag. 242.
p) Conf. GEIGER. l. c. §. 20. p. 23.
q) Iuchaſin p. 56.
r) Succa f. 22. Peſachim f. 66.
s) c. II. 25.

tum, qui Saluatorem amplexibus suis excepit, eundem Hillelis filium, synedrii praesidem fuisse contendunt, aliis negantibus [t]. Illi temporum rationes vrgent, quae coincidunt. Nec moratur eos, quod hi obiiciunt, non fieri huius Simeonis mentionem in capitulis patrum: hoc enim silentium argumentum esse odii in Saluatorem, quem illustri testimonio ornauerat, contendunt. Nos hanc coniecturam non quidem fundamento prorsus nullo, at debili tamen et haud sane sufficienti niti existimamus. Ea enim quae de Simeone habet historicus sacer, praesidi synedrii non conueniunt, nec solum nomen et aetas sufficit, vt eandem personam vtrumque fuisse iudicari queat, cum dubium non sit, Simeones multos eo simul tempore vixisse. Quod vero eius mentio in *Pirke abboth* facta non est, caussa sine dubio illa fuit, quod ante parentem, ad summam senectutem vigentem fato suo defunctus sit. Ceterum Hillelis nomen cum sit frequentissimum [u] apud Iudaeos, hic cum aliis confundendus haud est.

§. XXXV. Nactus est collegam Hillel primo quidem R. Menachem [x], et vbi hic rectoratum deposuisset [y], SCHAMMAI. Is initio ex discipulis Hillelis fuit, sed postea a praeceptore secessum fecit, et contraria dogmata defendit, et discipulos atque asseclas nactus, peculiarem factionem constituit, vnde domo Hillel et domo Schammai nihil celebrius in Iudaeorum scriptis. Quamuis enim auctoritate Schammaeum vinceret Hillel, cuius praeceptionibus parere sub mortis poena iniunctum fuit, et hinc huius schola illius discipulos numero superaret, sic vt audiendi non sint, qui maiorem fuisse numerum eorum, qui Schammai partes sequerentur, quam qui Hillelis dicunt [z]: magna tamen eius auctoritas inter illos fuit, qui solam legis literam, reiecta lege orali sequendam esse docebant; quae caussa est, cur Schammai a Karaeis inter maiores suos connumeretur [a]: quod facile admitti potest, si de re ipsa, nempe de solo legis scriptae studio et traditionum reiectione intelligatur, non vero de nomine Karaeorum, vt ex iis clarum, quae supra de Karaismi antiquitate disputauimus. Schammaeum enim acerrime contra traditiones disputauisse, iisque prorsus ex ecclesia exterminatis solam legis scriptae literam sequendam esse pronuntiauisse, supra luculento Hieronymi effato probauimus. At fuisse Schammai ex Sadducaeorum numero et familia, quae et ipsa traditiones reiecit, nullibi legitur; ex quo recte infertur, praeter Sadducaeos iam tum quoque fuisse inter doctores Iudaeorum alios, qui repudiata tra-

Schammai.

Hhhhh 2 ditio-

t) Ex vtraque parte auctores nominat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 862.

u) Celebriores IDEM nominat l. c. p. 831.

x) Chagiga II. 2. Non confundendus est hic Menschemus cum alio, qui Essenorum familiam sectatus est, et vaticiniis inclaruit, et Herodi regiam dignitatem praesignificauit, de quo videndus IOSEPHVS Antiqq. Iud. L. XV. c. 13. p. 542. conf. VITRINGA Obs. SS. L. VI. c. 8. p. 348. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 851.

y) Conf. GEIGER. l. c. §. 21. p. 24.

z) Tr. Schabbath f. 3. c. 3. conf. LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 6. GEIGER. l. c. p. 24. WOLF. l. c. p. 859. Nisi dicamus initio hoc euenisse vt maior esset Schammaeanorum numerus, postea vero constitutione confirmatis Hillelis partibus maximam Iudaeorum partem iis calculum adiecisse: conf. R. Moses Beschitzi apud TRIGLANDIVM de Karaeis p. 94. seq.

a) Vid. R. MARDOCHAI de Karaeis p. 97. et TRIGLANDIVS atque WOLFIVS ad h. l.

ditionum farragine, solam scripturam sequerentur, reueraque Karaei, id est, scripturarii fuerint. Hac vero occasione magnum inter Iudaeos schisma exortum est, et duae istae familiae Hillelis et Schammai inter se multis et frequentibus certaminibus commissae, quod tam funestum ecclesiae Iudaicae fuit, vt non tantum capitali odio inter se sectatores vtriusque doctoris digladiarentur, et ad mortem vsque se persequerentur; sed et tam atrox dissidium videretur, vt ieiunium eo die indixerint, quo primum lis ista orta est, nempe die IX mensis Adar [b]. Fatenturque ipsi Rabbanitae, Hillelis sequaces [c], *ex quo tempore multiplicati sint discipuli Schammaei et Hillelis, qui non instructi erant ad ministerium suum obeundum eo, quo par erat, modo, multiplicata fuisse schismata in Israël, et legem hactenus vnam, euasisse instar duarum legum.* Mentiuntur tamen traditionarii, vt caussam Hillelis iuuent, durauisse hanc dissensionem inter Iudaeos per trium annorum spatium, vsque dum per בת קול, siue vocem de coelo missam confirmaretur, secundum Hillelem pronuntiandum esse, et ex eo tempore constitutum fuisse, vt caedem mereret, qui in decreta Hillelis peccaret [d]. Puduit tamen dissensus huius doctiores quosdam inter Iudaeos, maxime MAIMONIDEM [e], vnde statuit, disputationem vtriusque factionis non tam in re ipsa, quam in modo probandi fuisse positam. Id quod tamen vix admitti ab iis potest, qui loca Gemarae ea respiciunt, in quibus de dissensionibus vtriusque familiae agitur; licet concedi facile queat, discipulos de longe pluribus inter se articulis disputauisse, quam magistros. Cuius memorabile exemplum in caussa diuortii passim viri docti afferunt [f]. Truculenti autem et ambitiosi animi fuisse Schammai, et in decisionibus suis austeritatem magis, quam benignitatem et indulgentiam secutum, adeo certum inter Iudaeos est, vt in prouerbium abierit: Perpetuo sit homo quiuis mansuetus sicut Hillel, neutiquam vero iracundus, vt Schammai [g]. Hinc de eius iracundia narratiunculas quoque quasdam excogitarunt, eo fine sine dubio exsculptas, vt Schammaeum prae Hillele deprimerent [h]. Eandem morum acerbitatem expressisse discipulos quoque eius Iudaei referunt [i], ita vt Hillelianis non solum insidias struerent, sed et quosdam necarent, cuius tamen fides penes Iudaeorum sit magistros. Vixit autem Schammai splendide, cum opibus valde polleret, et facultatibus Hillelem longe superaret [k]. Aetate cum multo iunior fuerit Hillele, vltra eius mortem annos prorogasse videtur, ad senectutem enim venisse, R. ABR. ZACHVTH [l] testatur. De reliquis Schammai circumstantiis vitae parum nobis Iudaei scriptum reliquerunt, forte quod exosa esset eius apud

b) Megilath Taanith, apud BARTOLOCC. T. II. p. 708. et WOLF. l. c. p. 8:6.

c) Sanhedrin apud BVND. l. c.

d) Gemar. Hierosol. ad Berachoth f. 3. apud LIGHTFOOT. opp. posth. p. 28. EZARD. ad c. I. Auoda Sara p. 334. GEIGER. p. 33.

e) Praef. comm. ad Mischnam fol. 3.

f) Io. SELDEN. de vx. Hebr. L. III. c. 20. p. 330. LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 290. GEIGER. l. c. p. 27.

g) Conf. BVXTORF. Lex. Talm. f. 2086.

h) GEIGER. l. c. p. 23. ex Maasaeh-Buch c. 14.

i) Loca eorum habes apud LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 6. conf. tr. Schabbath c. 3.

k) Loca talmudica exhibet GEIGERVS l. c. pag. 24.

l) In Iuchasin p. 67. a.

apud Rabbanitas traditionum cultores memoria. Quod si Pollio et Sammeas apud IOSEPHVM [m] idem sunt, cum Hillele et Schammai, nominibus auribus Romanorum ab historico magis accommodatis, quod doctis quibusdam viris non immerito placuit [n], ex eius testimonio constat, Schammaeum non minus, quam Hillelem, graui odio in partes Herodis insurrexisse, huncque Schammaeo, interfectis postea iudicibus omnibus, ex singulari tantum gratia pepercisse, quod nimirum, cum Hierosolyma ab Herode et Sosio oppugnaretur populo Herodem in vrbem admittendi auctor fuerit, propter peccata eos dominationem illius effugere posse negans.

§. XXXVI. Meliori iure in historia philosophica enarrari potest PHILO, ex Iudaeis Aegyptum incolentibus homo Alexandrinus [o], e nobili inter suos et sacerdotali familia natus; fratrem habuit Alexandrum Lysimachum [p], Alabarcham Alexandrinum, id est vectigalium magistrum [q], quod ex praecipuis Alexandriae muneribus fuit. Quo tempore editus sit in lucem, nullibi indicauit, ex eo tamen, quod Caio Caligula imperante iam aetate prouectus fuit, et canos habuit, recte concluditur, ante natum Dominum IESVM CHRISTVM natales habuisse [r]. Quamuis autem Iudaeus esset, ad Graecanicam tamen eruditionem, quae laetissimis incrementis Alexandriae florebat, adolescens mature adductus, et non tantum ad eloquentiae sophisticae praecepta formatus, sed philosophiae quoque Graecae mysteriis imbutus est. In vtroque autem eruditionis genere cum Plato super omnes fere philosophos inter Aegyptios laudaretur et commendaretur, eius potissimum et eloquentiam et philoso- *Philo.*

 phiam

m) Antiq. Iud. L. XV. c. 13. p. 541.

n) Vid. Iudaeos WOLFIO l. c. p. 827. add. ZELTNER. diss. de Alexandra p. 36.

o) HIERONYM. Cat. Scr. eccl. c. 11. SVIDAS in Philo T. III. p. 613. PHOTIVS Cod. CV. p. 151.

p) IOSEPHVS Antiq. Iud. L. XVIII. c. 10.

q) Vectigalia ex iumentis in Aegyptum ex Arabia adductis cogebat Alabarcha, quae vox occurrit etiam apud CICERONEM ad Attic. L. II. ep. 6. et IVVENALEM Sat. I. v. 129. 130. vbi rectius pro Arabarcha legitur Alabarcha, vid. comm. ad h. l.

r) Philonem A. C. XL, imperante Caio Caligula iam prouectiori aetate fuisse certum est, natalis vero annus ex aliis demum locis colligi debet: habetque momentum ea quaestio in controuersia: verum Therapeutae fuerint Christiani, nec ne? Vestigia vero, quibus exquiri potest, quo circiter tempore Philo natus sit, haec sunt: 1. Indubitatum est, eo tempore, quo legationem pro populo suo ad imperatorem Philo obiit, iam senem fuisse. Ita enim orationem orditur: „Quousque tandem nos senes erimus pueri, „corpore quidem per aetatem cani, animo vero „propter imperitiam infantes? etc. " Ex his recte infertur, cum haec A. C. XL scripta sint, ante natum Seruatorem Philonem debuisse nasci, et minimum viginti annis prius natum fuisse, quam Seruatorem, si sexagenarius canos iam habuit. 2. Scribit porro de special. legibus L. II. p. 776. „Fuit olim tempus, quando philoso„phiae vacans contemplationique mundi et eo„rum, quae mundo continentur fruebar, opta„tis ac beatis mentis deliciis etc. " Ex his patet, longum a iuuentute spatium tum intercessisse, qua philosophiae studia excoluerit. 3. Scripta vero de Essenis et Therapeutis, siue quod omnis probus sit liber, et de vita contemplatiua, ad quae l. c. respicit, confecit ante iter Romanum: meminit enim in priore, ciues Xanthi sua incendio comburere, quam Bruto se dedere, maluisse, tanquam rem recentis memoriae, quae inter A. V. C. DCCIX, quo Caesar interfectus est, et A. V. C. DCCXII, quo Brutus e vita excessit, accidit; vnde iterum sequitur, hoc eum libros mature in iuuentute scripsisse, eamque incidere in tempora triumuiratus Romani. Quibus suppositis, et euictis, necessario sequitur, Philonem non tantum ante C. N. in lucem editum fuisse, sed et hos libros, ceu specimen philosophiae suae ante C. N. scripsisse, adeoque per Therapeutas Christianos intelligere non potuisse, cum eo tempore in Aegyptum nulla peruenerit de Christo praedicatio. Conf. BASNAGE Hist des Iuifs L. II. c. 22. p. 597. seqq. BVDDEVS. l. supra c.

phiam sibi imitandam proposuit, tam felici euentu, vt apud veteres in prouerbium abierit, aut Platonem philonizare, aut Philonem platonizare[s]. Qua vero ratione id fecerit, quamque viam elegerit, ex indole eruditionis Iudaicae, maxime vero philosophiae Graecanicae inter eos receptae, iudicandum est. Supra enim docuimus, a Ptolomaeorum tempore allegoriarum vsum ex scholis Aegyptiorum et Pythagoricorum ad Iudaeos transiisse, earumque ope philosophiam quoque Pythagorico-Platonicam sensim inter hanc gentem fuisse introductam; ne vero profanis scriptoribus et philosophis honor haberetur, vel Iudaeorum ambitio minueretur, ita ad se suosque fontes philosophiam exoticam traxisse, vt legis arcanum sensum esse, a maioribus acceptum, contenderent, illum vero allegoriarum vsu explicari posse dicerent. Quo semel posito, facilis fuit occasio philosophiam gentilem legi affricandi, et exsculpendi ex ea, quaecunque noua iis placuissent. Sed et hoc supra ostendimus, ipsam quoque philosophiam Pythagorico-Platonicam integram puramque in Aegypto non mansisse, sed illata in illam esse multa ex orientali philosophia, praesertim in ea parte, quae de Deo et diuinis praecipit. Hanc philosophiam, cum ea se valde Aegyptiis commendauisset, elegit quoque Philo, eo quod melius atque elegantius ceteris sectis de Deo tradere videbatur. Domesticae itaque eruditionis non satis gnarus, parumque in lege et scriptura eruditus[t], cum simplicia et aperta nausearet, legis literam ad hanc pseudo-philosophiam detorsit, et ne Platoni honorem eum concederet, Mosi haec mysteria adscripsit, et nefanda audacia per allegorias sacra oracula tota peruertit[u]. Maxime vero, verisimile est, instituta philosophica Iudaeorum platonizantium, quae inter Essenos et Therapeutas tum vigebant, eum ad hoc studii philosophici genus impulisse, et licet solitarium vitae genus propter rationes suas priuatas excolere non posset, attamen eorum philosophandi methodum fuisse imitatum. Id quod satis euincunt ea, quae de vtraque secta in eius laudem scripsit[x], et alio loco[y] de studiorum suorum ratione differit, quae ita comparata sunt, vt Therapeutarum imitatorem facile agnoscas. Dabimus ipsa PHILONIS verba, vt interponere iudicium suum ipse lector queat. *Fuit olim tempus, quando philosophiae vacans, contemplationique mundi, et eorum, quae mundo continentur, fruebar optatis ac beatis mentis deliciis semper consectando diuina praecepta, et oracula, quibus satiari prae auiditate nimia non poteram, his tantum me oblectans, humile autem nil sapiens, gloriam,*

s) Vid. IOSEPH. Antiqq. Iud. L. XVIII. c. 10. EVSEB. Hist. eccles. L. II. c. 4. p. 43. c. 18. p. 58. Praepar. Euang. L. VII. c. 12. p. 322. SVIDAS loc. cit. aliique, quorum testimonia probe notanda sunt.

t) Id post SCALIGERVM elench. trihaeres. c. 18. passim in Philone notatum est, vid. ED. BERNARDVS apud GVIL. CAVEVM Hist. liter. Script. eccl. ad A. C. 40. P. II. quod displicet FABRICIO Bibl. Graec. Vol. III. pag. 105. Quaecunque autem fuerit Hebraicae literaturae apud Philonem conditio, illud eius scripta legentibus, manifestum esse putamus, multis eum in locis satis crassam legis Mosaicae ignorantiam prodere, id quod in homine, in gentilium scholis educato euenire aliter non potuit.

u) Conf. PHOT. Cod. CV. p. 150. qui eum primam caussam fuisse illati per Origenem Christianae ecclesiae studii allegorici, conqueritur.

x) ll. cc.

y) De special. legib. p. 769.

riam, opes, voluptatesque fastidiens, et velut in sublime raptus diuino spiritu lustrabam animo solis lunaeque cursus caeterorumque orbium coelestium, interdum deflectens ab aethere ad terram mentis oculos, tanquam e specula considerabam terrestria negotia cuncta, quae nullo sermone explicari possunt facile, multum me iudicans, qui fortiter euasissem tot calamitates mortalium. Haec in sequentibus latius persequitur, et solita eloquentia se ciuilium negotiorum fluctibus immersum et iactatum, enatare non valere, attollere tamen oculos ad pristina iuuentutis studia, et vbi interdum se pura lux offerat, vel breuis tranquillitas ex tumultibus rerum ciuilium, tunc tanquam alatum tantum non per aëra volitare, aspirante aura scientiae, quae se saepe incitet, vt ad se transfugiat &c. Ex quibus luculenter patet, fanaticam istam philosophiam [z], quam inter Therapeutas cultam esse ipse nobis tradit, proram puppimque studiorum eius fuisse, quamuis instituta istorum theoreticorum imitari non licuisset. Illa ipsa tamen eruditio et eloquentia, quibus se vnice delectari ait, eum ciuilibus negotiis immersit, et a contemplatione abstraxit. Saepius enim a gente sua in maximi momenti negotiis adhibitus, legationem etiam pro ea ad imperatorem Caium Caligulam suscepit, apud quem Alexandrini per Apionem grauiter Iudaeos calumniati fuerant [a]. Etsi autem legatio irrita fuit, eam tamen scripto comprehendit, et eruditionis, ingenii, prudentiae et virtutis specimen luculentissimum in ea reddidit. Post Caligulae tamen excessum elegans apologia sub Claudio in senatu Romano lecta est, si fides EVSEBIO [b]. Cum secunda vice sub Claudio Romam venisset Philo, locutum fuisse cum apostolo Petro, eiusque amicitia gauisum fuisse, veterum nonnulli, EVSEBIVS, HIERONYMVS [c], aliique asseruerunt, quos multi ex recentioribus secuti sunt, illi praecipue, qui Therapeutarum nomine, Christianos ascetas descripsisse Philonem contendunt. Immo fuerunt, teste PHOTIO [d], qui Christianis eum sacris initiatum, ab his tandem dolore quodam atque iracundia desciuisse dicerent. Ast falli hos, facile demonstrari potest. Vt enim quaestionem non moueamus, vtrum Petrus Romae fuerit, et hoc tot veterum testimoniis concedamus, illud certum et exploratum est, ante Neronem imperantem Petrum vrbem non vidisse: sub Herode enim adhuc in Iudaea vixit, et post eius demum mortem Antiochiam secessit, diu-

z) Conf. BASNAGE l. c. p. 600. seqq.

a) Videndus ipse de hac legatione ad Caium p. 998. et IOSEPHVS Antiqq. Iud. L. XVIII. c. 10. p 649. Cum inter Iudaeos et Graecos Alexandriae magnae lites et seditio inde exortae essent, terni ab vtraque parte legati ad Caium imperatorem missi sunt. Apion vero Alexandrinorum legationis princeps, multa in Iudaeos iactauit crimina, interque cetera, quod Caesarem non prosequerentur debitis honoribus, eo quod nec statuis, nec iureiurando per eius nomen eum colerent. Huic vt responderet, apologiam parabat Philo, e legatis Iudaeorum potior. Sed repulsus est a Caesare, iubente illum abire, et vix per iracundiam temperante ab iniuria, ita vt conuitio eiiceretur. Addit HIERONYMVS l. c. de vita sub Caio periclitatum fuisse, quod omnino de insanientis imperatoris furore credibile est. Conf. qui plura de hac legatione dabunt TILLEMONT. Hist. imper. T. I. p. 674. seqq. BOECLER. diss. Acad. X. p. 380. seqq.

b) H. E. L. II. c. 18. subdubitat tamen FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 115.

c) ll. cc. Qui tamen non negant, rumorem vulgi se sequi.

d) loc. citat.

diuque ibi vixit, vt D. LVCAS narrat. Hoc interim tempore Philo Romae fuit, adeoque ibi innotescere diuo apostolo non potuit. Christianis vero sacris eum addictum fuisse, cum solo Eusebii testimonio constet, quem reliqui exscripserunt, nemo cautus crediderit. Aliter de eo IOSEPHVS [e] scripsit, qui totum nobis Iudaeum depingit, quique eum προεστῶτα τῶν Ἰουδαίων τῆς πρεσβείας ἄνδρα τὰ πάντα ἔνδοξον, *primum et potissimum legationis Iudaicae, virum omnino clarissimum* non vocasset, si vnquam ad Christianos transiisset: eo enim tempore, quo Iosephus scribebat, Philo iam ad plures abierat. Recte quoque vrget BASNAGIVS [f], nihil, quod Christianum sapiat, reperiri in Philonis scriptis, adeo vt ne semel quidem Christianorum meminerit, quod non omisisset, si eum D. Petrus ad Christianam fidem reuocasset. Fuisse Philonem virum doctissimum, et praecipue Graecis literis, maxime vero philosophiae Graecae notitia accurate imbutum et scripta eius loquuntur, et veteres viderunt suntque fassi. EVSEBIO [g] *verbis copiosus, sententiis locuples, in diuinis scripturis explicandis altus, inque sublime se tollens, variamque et multiplicem sacri eloquii interpretationem pertexens*, dicitur. HIERONYMO *opera eius praeclara et innumerabilia* audiunt; vt aliorum de eo iudicia laudibus eum extollentia taceamus [h]. Non desunt tamen, quae in eo culpant viri docti, nempe linguae maiorum et Hebraismi prorsus ignarum, mystem potius, quam theologum, philosophum non sacerdotem esse, qui cum Alexandriae natus educatusque fuerit, scholae Platonicae doctrinam et ingenium penitus imbiberit, et mordicus retinuerit, omnia fere, obtorto licet collo, huc trahens. Hinc natam ei νοῦν ἐνθουσιαστικὸν, et mysticam philosophandi rationem, reconditas et supercoelestes speculationes, hinc Mosaica Platonicis immixta, Deique dogmata ad Academiae sensum explicata; hinc nouas et subtiles ratiunculas solerter excogitatas, vndique conquisitas, a summi legislatoris mente quam maxime alienas; Hinc ineptas ac pueriles allegorias, absurdas longiusque petitas allusiones vtramuis facere paginam, comta, arguta, detorta interpretamenta, quibus diuina eloquia totamque legis Mosaicae faciem foede inquinauerit. Ita GVIL. CAVEVS [i], cuius iudicium roborauit V. C. EDVARDVS BERNARDVS [k]. In quo licet disputari possit, an tanta fuerit in Philone Hebraicae linguae ignorantia, quantam viri docti putant [l], illud certum est, allegoriae studium, quod sacrarum literarum interpretationem valde corrupit, et mala multa Origenis industria in ecclesiam introduxit [m], defectum iudicii et eruditionem superficiariam magis, quam solidam prodere. Id quod Celsus

e) loc. citat.
f) loc. cit. p. 579.
g) loc. cit.
h) Conf. quae collegit THOM. POPE-BLOVNT. censur. cel. auctor. p. 102.
i) CAVE Hist. lit. Script. eccles. p. 14.
k) In epist. h. l. a Caueo inserta.
l) Ita quidem FABRICIVS l. c.
m) Haec ratio est, cur post PHOTIVM l. c. allegoriae studium in ecclesiam Christianam ex Iudaeorum consuetudine profluxisse contendat LIGHTFOOTVS opp. T. II. p. 149.

Celſus [n] ille iam obiecit, et Porphyrius quoque acerbe monuit [o], et res ipſa loquitur. Vnde miratur Ed. Bernardvs [p], Origenem ſequi potuiſſe, tam vanum auctorem. Aſt mirandum non eſſe putamus, cum gentis ſuae mos et praeiudicium, quod vtrique, Philoni et Origeni Alexandrinis, inſedit, malam hanc conſuetudinem pro ſummae eruditionis ſpecimine commendauerit, et vterque eidem philoſophiae generi, quod ſine allegoriis conſtare non poterat, fuerit addictiſſimus. Quamuis autem idem vir doctiſſimus, cultu philoſophiae Platone eum minorem eſſe, quam aetate, iudicet, et nihil ſe extra triuium in illo commentatore legere fateatur, dignum nihil Platonis diſcipulo videat: non inuiti tamen concedimus, Philonem Platonicum non infeliciter expreſſiſſe philoſophum, at Alexandrinum, id eſt talem, qui a genuino Platonis ſyſtemate ſubinde receſſerit, et aliena ei dogmata aſſuerit. In plerisque tamen Platonem eum ſecutum fuiſſe, non tantum quoad dicendi rationem, verum etiam quoad dogmata Academiae potiora, viderunt iam veteres, qui Philonem platonizare iudicarunt. Quare non audiendus eſt Ionsivs [q], qui magno ſtudio euincere conatus eſt, Philonem Platonicum non fuiſſe. Ad cuius rationes docte ſolideque reſpondit, et Platoniſmum Philonis demonſtrauit ὁ πάνυ Io. Alb. Fabricivs [r]: id quod fecit quoque Ioannes Clericvs [s], et imprimis Cel. Moshemivs [t], qui accurate monuit, Philonem fuiſſe Platonicum Alexandrinum, id eſt, reformato Platoniſmo addictum. Illud enim ante omnia in hac quaeſtione de Platoniſmo Philonis notandum, philoſophiam Platonicam a prima conditoris auctorisque ſui facie in Aegypto valde degeneraſſe, et placitis alienis, maxime ex philoſophia Orientali et Aegyptiaca itemque ex ſyncretiſtarum in Aegypto ſtudio, ortis et Platonicae doctrinae illatis fuiſſe adulteratam, Philonem etiam more ciuium ſuorum vt Platonem Moſaicum diſcipulum et philoſophum eſſe oſtenderet, et ſic genti ſuae Platonicae ſapientiae gloriam vindicaret, allegoriarum ope multa detorſiſſe, ſicque aliena lumina Platonicis dogmatibus intuliſſe, ſcatere quoque iis vitiis, quae in ſyncretiſtis plerumque ſolent obſeruari, vt male cohaerentia inter ſe conſarcinet, et veros ſenſus corrumpat. Hoc de Philone negabit nemo, qui eius ſcripta cum cura euoluerit, et cum Platonicis contulerit: hocque ſenſu ſi quis inficietur, Philonem eſſe Platonicum, nempe purum et genuinum, non moroſe refragabimur [u].

Verum

n) Orig. ad Celſ. L. IV. p. 204.

o) Adu. Chriſt. L. III. apud Evseb. Hiſtor. eccleſ. L. VI. c. 19.

p) loc. cit.

q) De Script. hiſt. philoſ. L. III. c. 4. p. 225. quem ſecutus erat B. Bvddevs Introd. in hiſtor. philoſ. Hebr. §. 18. p. 80. §. 32. p. 216. mentem tamen mutauit in noua editione. Ioannem van der Wayen his non accurate ſatis iungit Clericvs epiſt. crit. VIII. p. 210.

r) In diſſ. de Platoniſmo Philonis, Lipſ. 1693. recuſa in Sylloge diſſert. p. 150. ſeqq.

s) loc. cit.

t) Ad Cvdworthi Syſt. intell. p. 641.

u) Huc reſpexiſſe videtur Petrvs Allixivs in iudicio eccleſiae Iudaicae contra vnitarios c. XXIII. p. 354. qui eum Potamonicum, ſiue eclecticum fuiſſe putat. De qua opinione quid ſentiendum ſit infra dicemus.

Verum de eo quaestio haud est, sed de eo proprie quaeritur, vtrum Platonismum reformatum, qualis in Aegypto circa tempora exorientis salutis mundi viguit, Philo professus fuerit? Quod qui negat, eum vel non intelligere oportet, quid Platonicum sit, quid non, vel Philonis scripta nunquam legisse, adeo scholae huius placita vbique prodit. Quod facili quidem labore ex ipsis Philonis scriptis lector colligere potest, cum omnes ferme paginae id loquantur, vt tamen a taediosa scriptoris nugis suis parum grati lectione liberemus lectorem, pauca dabimus Platonismi Philoniani specimina. Nam I. Platonicum esse dogma de ideis, et quilibet eius philosophiae gnarus intelligit, et Atticus Platonicus apud EVSEBIVM [x] testatus est, cardinem eius systematis in hoc dogmate verti, et a nobis peculiari tractatione [y] luculenter demonstratum est. At hunc Platonicae philosophiae apicem vbique respicit Philo, inque eo est totus, vt non Mosen tantum idearum Platonicarum nobis exhibeat studiosissimum, sed et ipsum Deum secundum ideas in condendo mundo operatum fuisse asserat. Testem volumus librum eius *de opificio mundi* [z], quem si sequimur, Plato totam suam metaphysicam ex Mose petiuit, adeo Platonicas nugas sancto vati vbique tribuit. In id enim more gentis suae vehementer propendebat Philo, vt demonstraret, pulcherrimam illam philosophiam, quam in Platonis schola regnare putabat, totam a Iudaeis et ab eorum vate ad Platonem fuisse deriuatam. Hinc mundus idealis et intelligibilis Deo tributus, et dogma peregrinum Mosi adscriptum, cuius creationis historiam ineptus ad hanc commentationem philosophus explicare conabatur. Ita enim [a]: *Deus vbi pro sua deitate praeuidit imitamentum pulchrum non posse absque exemplari pulchro existere, nec sensibile quicquam reprehensionis expers fore, quod non archetypo intelligibilis ideae respondeat, postquam decreuit hunc sensibilem mundum facere, prius formauit simulacrum eius intelligibile, vt ad exemplar incorporei, Deoque simillimi corporeum absolueret mundum, recentiorem hunc antiquioris effigiem, totidem complexurum sensibilium genera, quot in illo intelligibilia. Mundum autem illum, qui ex ideis constat, nefas est, loco vllo dicendo cogitandoue circumscribere.* Pluribus haec in sequentibus explicat, et exemplo architecti formam vrbis vel aedificii condendi prius effingentis illustrat. At hunc mundum intelligibilem non tantum Platonicum dogma esse, sed tale quoque, quod in Alexandrinorum scholis comtum, auctum et reformatum est, ex iis, quae supra de Alexandrinorum Platonicorum philosophia diximus, abunde patet. Adeo vero insanit in hac re Philo, vnde in sequentibus [b] probare audeat, *mundum hunc intelligibilem nihil aliud esse, quam verbum Dei iam mundum condentis, et hanc Mosis opinionem esse, non suam: hocque verbum in principio ideo*

x) Praep. eu. L. XV. c. 15.
y) Hist. phil. doctrinae de ideis sect. I.
z) Opp. p. 1. seqq.
a) pag. 3.
b) pag. 5.

ideo coelum generasse, quod purissima constet essentia et destinatum sit domicilium Deorum tam non apparentium, quam sensui patentium. Quibus verbis merito horremus, hominem Iudaeum siderum et idearum deitatem cum Platonicis affirmare Mosique tribuere maluisse, quam inepta praeiudicia sua dimittere [c]. Et ne saniori sensu intellexisse videretur, ipse sollicite cauit addens [d]: *Conditorem ante omnia fecisse in mundo intelligibili incorporeum coelum, et terram inuisibilem, et aëris ideam et vacui, deinceps aquae incorpoream essentiam, itemque spiritus et lucem incorpoream, et exemplar solis intelligibile, omniumque stellarum.* Hi enim Dii non apparentes sunt, apparentium, solis, et stellarum archetypi. Eadem futilitate in sequentibus [e] procedit, et tam impie,tam absurde in hoc mundo intelligibili Mosi effingendo versatur, vt merito nauseam legentibus et impietatem detestantibus excitare aptus sit. II. Eiusdem scholae Platonicae Alexandrinae, Pythagoreismum cum Platonismo coniungentis vestigia manifesta expressit, ordinem creationis, et dierum, quibus conditae sunt res visibiles omnes, ad numerorum et proportionum rationes Pythagoricas exigens. Ita enim, rationem redditurus, cur ante condita quarto die coelestia lumina, tertio die terram ornauerit conditor: *Haec est caussa, cur terra prior germinarit, et herbam protulerit, coelum vero post sit ornatum, in numero perfecto quaternario, quem denarii omnium absolutissimi caussam fontemque non falso dicere licet. Quod enim actu est denarius, hoc quaternarius potentia esse videtur.* Id ex rationibus arithmeticis et musicis, Pythagoreos secutus explicat, et concentum perfectissimum, ex diatessaron, diapente, diapason et disdiapason exoriri ostendit, et quaternarii vim dictu cogitatuque mirandum commendat, et naturam solidi ex eo deriuat, quod ex puncto, linea, superficie et corpore constet, et potentiam ex bis duo pulcherrimam consonantiae speciem exhibentem praedicat, et quaternionem totius coeli mundique generationi dedisse initium contendit, et ob hanc quaternionis vim et dignitatem conditorem, quarta luce coelum exornasse, infert. Quod qui Pythagoricum, qui Platonicum esse negat, Nicomachum, Iamblichum hisque similes nunquam legisse censendus est. Idem de septenario numero, quo mundus conditus est, garrit, quae tamen exscribere nolumus, ne grauedinem lectori prae taedio creemus. III. Quamuis autem magnificis verbis creationis opus ad Deum referat Philo, caue tamen credas, genuinam Mosis philosophiam eum spirare, sed totus hic quoque Platonicam scholam sapit, et intolerandos errores patriis dogmatibus affricat. Nam *de mundo incorruptibili* [f] disputaturus, postquam Platonice statuerat, nec inter ea, quae sensu comprehenduntur, quicquam esse mundo absolutius, nec inter ea, quae mente percipiuntur, quicquam Deo perfectius, mundum autem

Iiiii 2 eum,

c) Conf. de vita Mosis p. 627. Clericvs l. c. p. 219.
d) pag. 6.
e) pag. 9.
f) pag. 939. seqq.

eum, qui ex coelo terraque constet, esse dixerat, et corruptionem esse vel annihilationem vel in deterius mutationem monuerat; id ex ea potissimum ratione impossibile esse dicit: *quia sicut ex nihilo nihil fit, sic nihil corruptione redigatur in nihilum.* Quae ita roborat: *Nam ex non existente impossibile est quicquam fieri, et ens prorsus interire impossibile creditur, et vt tragicus ait: genitum nihil emoritur, sed transpositum vltro citroque, formam priorem alterat, adeo stultum est sollicitum esse de mundi interitu hoc quidem sensu.* Ex quibus recte colligit CLERICVS [g] materiam Philonem credidisse Deo coaeuam, siue ex Dei eduxerit gremio, siue coëxistentem fecerit. Quamuis enim ab Alexandrinis posteriorum temporum, immo et suae aetatis quibusdam, recte in eo dissentiat; apud Platonem genitum dici mundum, non quod habuerit generationis principium, sed quod, si factus est, non aliter, quam dictum est, fieri potuerit, quandoquidem partes eius generari et mutari videmus, recteque illis opponat verba Platonis et dissensum Aristotelis ab eo, ex quibus constet, mundum eum non credidisse ratione principii aeternum, cuncta tamen non ad materiam, sed ad mundum tantum transfert, eo quod ex scholis Platonicis didicerat, ex nihilo fieri nihil. IV. Non vel meliora vel ὀρθοδοξότερα sunt, quae in reliquis quoque Platonicae philosophiae vestigiis dedit [h]: *Deum quidem bona per se ipsum solum fecisse, quippe sibi cognata, mixtorum vero* (id est eorum, quibus mala admixta sunt) *creationem propriam ei esse et impropriam, propriam propter admixtam ei meliorem ideam, impropriam vero propter contrariam et deteriorem,* quae nempe ex materia ortum habet: quam natura sua bono resistere, nec cogi posse, vt tota recta euadat a Platone didicerat. *In qua contrarietatis rerum et natiua certamina ante creationem vel formationem fuisse, et per eam cautum esse* dicit [i], *ne perpetuis laboraret dissidiis et seditionibus, neue bellum pulsa pace praeualeret confuso in mundo ordine.* Sunt et alia multa apud Philonem, Platonicam scholam aperte redolentia; e. g. caussam mundi esse Dei bonitatem, quae materiae essentiam largita est: fuisse solem intellectualem ante solem intelligibilem; obiecta sapientiae et philosophiae esse res increatas et intelligibiles, et per earum considerationem duci ad contemplandum regem aeternum. Mundum item per administros conditum, etc. quibus tamen, ne prolixi euadamus, inhaerere amplius non licet [k]. V. Duo tamen dogmata hic praeterire non licet, quae in manifesta luce Platonismum Philonis ponunt, doctrinam de anima, et de principiis diuinis. Et de anima quidem ita praecipit: *Inesse homini duplicem animam, vnam spiritualem et rationalem ex Deo profectam, alteram irrationalem, illam sedem habere in capite longissime a terra habitantem, et ad aetheris coelique nunquam interituros alligatam ambitus,*

g) loc. cit. h) pag. 16. k) Conferendus de his FABRICIVS l. c.
i) De opif. mundi p. 6.

tus, huic corporis noſtri partem inſenſatiſſimam longeque a ratione ſecretam pedes ceu radices ad terram ſedem applicatam fuiſſe [l]. *Animam noſtram tripartitam eſſe, mentem ſiue rationem, iram et concupiſcentiam* [m]*; harum autem ſedem eſſe pectus atque ventrem, illius regionem caput eſſe* [n]. *Harum cuique appoſitam eſſe virtutem propriam, rationali prudentiam, iraſcibili fortitudinem, concupiſcibili temperantiam* [o]. *In anima, quae eſt cerae ſimilis, omnes formas contineri potentia* [p]. *Animam ſaepe a ſe ipſa moueri, emergentem e tota mole corporis, et e turba ſenſuum profugientem, nonnunquam etiam veſtitam ſenſibus: Sed nudo motu tantum intelligibilia comprehendere, amictam vero ſenſibilia* [q]. *Animam corporis affectibus, tanquam aequore mergi* [r]. *Quatuor eſſe affectus animae, duos circa bonum praeſens aut futurum, gaudium et concupiſcentiam, duos circa malum inſtans aut futurum, dolorem et timorem* [s]. *Philoſophum curam gerere eius, quae in ſe, viuit animae, neglecto mortuo corpore, non aliud ſpectantem, quam ne quid optimae anima patiatur a colligato ſibi malo corpore* [t]. *Rationalem animam contra irrationalis ignorantiam et cupiditates bellum ſuſcipere* [u]. *Animae mortem virtutis eſſe carentiam, vitamque cum vitio* [x]. *Animam ſortitam vires inuincibiles, et abſolutam in virtutum exercitiis aſſecutamque metam honeſtatis vltimam non ſe iactantius efferre* [y] *etc.* Haec vel leuem et ſuperficiariam Platonicae philoſophiae notitiam poſcunt, vt ex ea intelligatur, quam recte dixerint veteres Philonem platonizare. VI. Nullibi vero magis Platonicum fermentum Philo prodidit, quam in doctrina de Deo, de quo ita praecepit, vt difficillime hominem Iudaeum, prima vero facie philoſophum Platonicum Alexandrinum agnoſcas. Et de immenſitate quidem Dei ita loquitur, vt Platonem eum magis ſecutum eſſe, quam Moſen, quilibet intelligat. Quamuis enim interdum ſobrie loqui videatur, *Deum*, fatendo [z] *implere omnia, non contentum, ſed continentem qui ſolus vbique ſimul et nuſquam ſit, nusquam, quia ipſe locum et regionem creauit vna cum corporibus, nec fas eſt auctorem intra vllam ſuam creaturam includi: Vbique autem, quia potentiis ſuis per terram, aquam, aërem, coelum extenſis nullam mundi partem deſtituit, ſed omnia inter ſe inuicem adſtringit vinculis quae videri nequeunt;* quo nomine inter orthodoxos Dei confeſſores Philonem numerat CVDWORTHVS [a]; alibi [b] tamen diſerte Deum locum facit, *eo quod omnia contineat, et a nullo prorſus contineatur, et omnibus ad eum refugium pateat, et quia ſolus ſui capax eſt, ſe ipſum explens*

 et

l) Quod det. potiori inſid. ſoleat p. 170.
m) De confuſ. ling. p. 322.
n) Ibid. et de legis alleg. p. 53.
o) Ibidem. p) Ibid. p. 59.
q) De Abrahamo p. 371.
r) De agricult. p. 200.
s) De migrat. Abrahami p. 421.
t) Alleg. leg. p. 74.
u) De eo quod det. inſ. pot. p. 155.
x) Ibid. p. 168. De profugis p. 460.
y) De ſomniis p. 585.
z) De confuſ. linguar. p. 339.
a) Syſt. intell. c. V. ſ. III. §. 8. p. 1015.
b) Allegor. leg. L. I. p. 48.

et continens. Ex quibus verbis, quae aliis Philonis locis illuſtrat Cel. MOSHEMIVS [c], recte infertur, Philonem more Platonicorum Deum habuiſſe pro anima mundi omnia continente. De quo ne dubitemus, en ipſa Philonis [d] verba: Θεὸς ἐγκεκόλπισαι τὰ ὅλα, καὶ διὰ τῶν τοῦ παντὸς μερῶν διελήλυθε. *Deus ſinu ſuo complectitur omnia, et per omnes meat vniuerſitatis partes.* Nec hic obiici poteſt, incommode tantum loqui de abſtruſiſſimo argumento Philonem; nam non affectata tantum verborum ſublimitate eum ita de Deo loqui, ſed ita vere ſtatuiſſe, ex toto eius philoſophiae ſyſtemate recte demonſtratur. De diuinis vero principiis ita quidem ſubobſcurus et inconſtans eſt, vt quid de eius mente ſtatuendum ſit, ipſi viri docti ignorent. Quibusdam enim veterum, et inter eos EVSEBIO [e], trinitatem, quam Chriſtiana profitetur religio, aſſeruiſſe, eamque ex Iudaeorum dogmatibus et traditione, ſiue Cabbala deſumſiſſe viſus eſt, quas partes ſequuntur etiam recentiores multi magni nominis et eruditionis viri [f]. Aliis in contrariam partem eundum eſſe viſum [g], qui ea, quae de hypoſtaſibus in diuinis Philo habet, tantum de tribus perfectionibus in natura diuina intelligenda eſſe contendunt [h]. Sed et tertia ſententia media quaſi via incedit, et admiſiſſe quidem Philonem tria principia hypoſtatica in diuinis, ſed longe a Chriſtianorum trinitate diſtantia aſſerit, nempe ſubordinata et ſibi inuicem valde diſſimilia, qua ratione docuiſſe quoque ceteros, ſequioris commatis Platonicos ſuo loco oſtendimus. In quibus trinitatis Philonianae explicationibus ponderandis et examinandis eruditionem et acumen maxime probauit Ven. MOSHEMIVS [i], cuius obſeruationes eo redeunt. 1. Philonem ex eorum ſcriptorum eſſe numero, qui obſcuritatem ſaepe numero conſulto conſectentur, tumque ſibi ſapientiſſimi videantur eſſe, quum ſubtilitatibus, quas nemo conſequitur, ingenia excrucient, mirandum itaque non eſſe, viros alioquin doctiſſimos mentem eius parum recte nonnunquam cepiſſe, ſententiasque ei nonnunquam tribuiſſe, a quibus, ſi obſcuriora eius dicta cum clarioribus conferantur, plane remotus ſit. Deinde duplex religionis genus eum ſtatuiſſe, populare et philoſophicum, et illud quidem putauiſſe ferendum in vulgo, et ne conſultum quidem iudicaſſe, religionem prudentum in vulgus efferre: ſed myſteria haec caute premenda et ab imperitorum oculis remouenda. Adeoque ea, quae ex vulgi opinione et theologia paſſim differit, ab iis probe diſtinguenda eſſe, quae ad ſecretiorem et arcanam, quam putabat, ſapientiam et religionem pertinent [k]. Illa itaque loca expendenda eſſe, in quibus Philo

c) Ad l. c. Cudworthi.

d) loc. cit. p. 340.

e) Praep. eu. L. VII. c. 13. p. 312. L. XI. c. 15. pag. 533.

f) ALLIX. l. c. Io. VAN DER WAYEN de λόγῳ Ioannis adu. Clericum, RICH. KIDDER. demonſtr. Meſſ. P. III. c. 5. 6. p. 246. BVLLVS def. fid. Nic. Sect. I. c. 1. §. 16. CVDWORTH. l. c. p. 640. GROTIVS de V. R. C. L. V. c. 21. aliique.

g) SOVVERAIN Platoniſme devoilé c. II. p. 98. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. IV. c. 5. §. 9. p. 112.

h) PETAV. dogm. theol. T. II. L. I. c. 2. p. 19. CLERICVS loc. cit.

i) Ad CVDWORTH. l. c. p. 640. ſeqq.

k) De ſacrif. Caini et Abelis p. 139.

Philo popularem religionem ad scita virorum intelligentium reuocat, et praecepta religionis popularis ad rationes sublimioris theologiae accommodat. 2. Ea vero loca si considerentur, certum esse, Philonem non tam triadem, quam quaternionem in diuinis admittere, et supra triadem, quam inducit, naturarum diuinarum summum et principem Deum collocare. Id ex loco Philonis satis luculento [l] probat vir doctissimus, in quo praeter Deum summum, principem supremum tria numerat, verbum illius summi principis, et potentias creatiuam et regiam: ex quo concludit frustra eos esse, qui Philonianam triadem cum Christiana conspirare asserunt. 3. Quod vero ad istas tres naturas attinet, fatendum esse, ita de binis posterioribus, quas Deum et regem appellat, loqui Philonem, ac si pro veris ab eo personis habitae fuerint. Ast haec ex vulgi opinione disseruisse, dubium nullum esse, patere vero ex aliis locis, vbi popularem doctrinam religione sapientum virorum velut temperet, aut alteram ex altera interpretetur, naturas has non esse personas, sed virtutes tantum et perfectiones diuinas, quas personarum habitu sistat amictas. Dicere enim [m]: Deum Abrahamo τρίττας φαντασίας triplicem imaginationem, et quidem in anima sensitiua, cum illi tribus personis appareret excitasse; ex quo sequatur, tres tantum fuisse animae notiones aut imagines, quae in parte animae sensitiua crearentur. Binas nempe has naturas eum vocare bonitatem et potentiam, quae personae a Deo distinctae esse nequeant. Id quod latius vir doctissimus exsequitur, et huc ista potissimum Philonis verba aduocat, quibus ait [n]: *Medius est ille pater omnium, proprie nominatus in sacris literis: Qui est: vtrumque latus claudunt antiquissimae et proximae eius, Qui est, potentiae, quarum altera opifex, altera regia vocatur: illa Deus per quem condita dispositaque sunt omnia, haec vero Dominus.* His verbis monet, tria illa nomina vnius Dei, Iehoua, Elohim, Adonai, ad tres illas relationes, quibus vnus Deus tripliciter consideratur, referri, nempe ad naturam illam, quae per se ex omni aeternitate existit, ad conditorem vniuersi, denique ad regem et gubernatorem. Id vero in sequentibus verbis clare prodi, quae hic quoque, vt lectoris commoditati inseruiamus, integra damus: *Atque ita medius ille, vtrinque stipatus suis potentiis, perspicaci menti nunc vnam, nunc tres imagines exhibet, vnam quando exactissime purgata anima, nec solum ceteram numerorum multitudinem, sed et vicinum vnitati binarium supergressa, ad illam simplicem, sinceram, nullius omnino indigam ideam properat, tres vero, quando nondum magnis initiata mysteriis, adhuc minoribus operatur, nec potest eum, Qui est, sine alio, per se solum comprehendere, sed per ipsius acta, aut conditorem, aut regem omnium. Est autem haec secundaria nauigatio non aliena tamen a pia sententia.* Addit, his alium locum, non minus luculentum, vbi scribit: *Haec quicunque audiet, - - esse Deum,*

l) De profugis p. 465. m) De sacrif. Cain. l. c. n) De Abrahamo p. 367.

Deum, praeesseque rebus, et hunc vnum esse, qui vere sit, et ab ipso mundum conditum credi oportere, postremo numquam non gubernari eum ab opifice suo, is beatam, felicemque vitam acturus est. 4. Quod vero λόγον multoties a Philone in partes vocatum attinet [o], vocabulorum et nominum, quibus hoc verbum Iudaeus variis in locis ornat, eam vim et potestatem esse monet, vt si ex vsu ex recepta loquendi consuetudine aestimentur, notionem personae summo licet Numine inferioris et minoris in animis pariant. Audire enim ipsi λόγον ἀρχάγγελον medium inter γεννητὸν et ἀγέννητον, qui legati diuini munere apud homines, et vicissim obsidis et conciliatoris partibus apud Deum fungatur. Quod si tamen vmbrae dissipentur, quibus dictionem suam obscurauerit Philo, vehementer metuere se, exactis his locis ad alia, quae minus figurarum habent, ne idem dicendum sit de λόγῳ, quod de binis illis potentiis dictum sit. Quod enim dicat, verbum esse imaginem Dei, referri ab eo ad mundum intelligibilem, ad cuius archetypum mundus sensibilis conditus sit. Ast hoc si verum sit, non posse λόγον esse personam, cum inter ἀρχέτυπον et ἔκτυπον debeat esse relatio, et ita intelligibilis idea omnium rerum sensibilium in isto verbo esse debeat, nec verbum esse queat genius, spiritusque huic nostro mundo similis. Patere etiam ex libello *de opificio mundi*, λόγον esse illam idearum intelligibilium seriem, quam tanquam exemplar in condendo mundo Deus intuitus est: faterique ipsum Philonem λόγον, κόσμον νοητὸν, formam speciemque mundi idem esse, quod Deus animo conclusum habuerit, priusquam constructionem eius moliretur, esseque verbum Dei ita affectum ad mundum illum intelligibilem, sicut ratiocinatio architecti affecta est, ad formam vrbis construendae, quam in animo impressit, quae distincta reapse inter se non sint. Tandem ad dictionem Philonianam prouocat vir eruditissimus, et luculento exemplo ostendit, nullum scriptorem esse, qui meteoris, quae vocant, orationis magis abundet, sine illis vero figuris considerandum et intelligendum esse monet. Hactenus vir praestantissimus, qui cum caussam hanc prolixe enarrauerit, omnino ipse audiendus erat. Nec refragamur, si quis rationibus eius manus dandas esse coniecerit: etsi enim regeri posse quaedam facile videbit, qui Philonem secum vbique conferet [p], fatendum tamen est, in tanta Iudaei huius obscuritate et improprio figuratoque dicendi genere, quod vbique sequitur Philo, difficile esse, certi atque perspicui aliquid definire. Quod si tamen pace viri magni et nostram qualemcunque sententiam, vt instituti nostri legibus pareamus, afferre liceat, quartam nos trinitatis vel quaternionis potius, vt rectissime vir doctissimus monuit, expli-

o) Disputatum de huius λόγου Philoniani significatione est a viris doctis Io. VAN DER WAYEN, ELI. BENOIST. aliisque contra CLERICUM, ex quo ille in comm. in Io. I. 1-18. asseuerat, Philonianis φιλοσοφουμένοις suam de λόγῳ sententiam opposuisse S. Ioannem, conf. B. Io. FRICKII diss. de λόγῳ adu. CLERICUM. Io. LAMIUS V. C. de SS. Trinit. aduers. Cleric. Otium Vind. Mel. I. p. 124. et quos ibi laudauimus.

p) Maxime ea premendo, quae de λόγῳ Philo habet.

explicationem eligendam esse existimamus; quae eo tendit: Philonem ita explicandum esse, vt statuat: Deum quidem supremum omnibus principiis diuinis superiorem in infinito lucis oceano demersum esse, ex eo vero ad condendum et regendum regnum suum tres emanationes diuinas, hypostaticas, et secum quidem ratione essentiae vnitas, ast ratione substantialis existentiae distinctas a se, expulisse emanatione diuina. Hisce vero in emanationibus principem locum tenere λόγον, siue intellectum diuinum, qui cum rerum omnium ideas in se habeat, et ad condendas res sensibiles ex Deo effluxerit, creator mundi dici debeat. Esse hanc ipsissimam doctrinam Cabbalistarum, qui ex Or haënsoph tres supremas sephiras, per emanationem deriuant, et primogenitum siue Adam Kadmon in iis relucere regni diuini auctorem statuunt, ex iis constabit, quae infra de arbore Cabbalistica latius edisseremus. Hanc vero principiorum emanatiuorum trinitatem vt Philoni tribuamus, his potissimum rationibus ducimur: I. Ratio ex his constat, cur quatuor in diuinis, non vero tria tantum principia Philo posuerit, nempe vt fontem omnium rerum, quae ex Deo emanarunt, ipsorumque principiorum triadis ostenderet. Sine hac enim obseruatione ratio dari non potest, cur verbo illi diuino, et potentiae creatiuae, et potestati regiae, praefixerit principem summum. II. Respondet quoque haec explicatio circumstantiis Philonis. Is in Aegypto philosophiam Pythagorico-Platonicam didicerat, sed talem, quae ex philosophia Orientali reformata et emendata, vel potius adulterata erat. Huius philosophiae summa cum esset systema emanatiuum, illud ita recepit schola Platonicorum Aegyptiaca, vt ex Deo primo priore, et infinito luminis aequore, tria potissimum principia emanasse statueret, vt supra luculenter euictum. Idem recepisse Iudaeos quoque, nec aliud velle doctrinam Cabbalisticam de sephiris et homine primogenito infra demonstrabimus. Philo itaque cum Iudaeus fuerit, et quidem ex eorum numero, qui philosophiam gentilem sacris doctrinis infarserunt, cumque in Aegypto philosophiae operam dederit illi, quae ex orientali hunc in modum attemperata fuit, cur non quaeso, hunc Aegyptiacae scholae alumnum eodem plane sensu de diuinis statuisse dicamus, quo tota schola statuit? Ast hoc si supponimus, patebit, Philonem per tria ista principia Deo primo-priori subordinata non quidem peculiares, essentia diuersas et separatas ab eo naturas vel personas intellexisse, verum non nuda etiam attributa, nomina et perfectiones vel munera, sed concepisse sibi sub iis tres emanationes reales virtutesque in diuina quidem natura radicatas eiusque essentiae, vt riui fonti vnitas, sed peculiari tamen existendi operandique modo ab eo diuersas, quo sensu aeonas in Deo statuisse Gnosticos supra euicimus, et sephiras in Deo statuisse Cabbalistas infra dicemus. Qui cum et ipsi sephiras parzuphim, personas, vocitent, licet iis hypostaticam quandam personalitatem sensu Christiano non tribuant, manifestum inde est, conce-

concepisse sibi Iudaeos Aegyptiacos, philosophiam orientalem et Platonicam suis philosophematis coniungentes tertium eiusmodi principiorum diuinorum genus, quod medium inter personas et attributa vel proprietates tenet. Id quod, instituta inter Philonianam et Cabbalisticam doctrinam comparatione, ostendi quoque posset Philoni placuisse, si prolixis nobis esse liceret. III. Haec vero si admittimus, argumentis quoque et rationibus virorum doctorum satisfieri potest facile, quibus illi pro personis, hi pro attributis principiorum Philonis diuinorum pugnant, et simul explicari luculenter possunt loca ea, quae ex Philone afferuntur. Quae enim personae habitu induxisse haec principia ostendunt loca, manifeste docent suo modo et ratione peculiarem existendi modum haec principia emanantia habere, nec vt nuda attributa considerari posse. Quae vero cum Deo idem facere videntur, rationem inde suam accipiunt, quod ratione essentiae, originis, dependentiae, et vnitatis cum summo Deo, infinito illo rerum omnium fonte ita vniantur, vt idem dicere videantur, et reuera, vi systematis emanatiui idem sint. Nec obstant nobis valde loca a Cel. MOSHEMIO adducta, eo quod ex dictis facilis dari potest ad ea responsio. Pleraque enim cum ex improprio loquendi genere et allegoriis, quibus supra modum delectabatur Philo, ratiocinationem instituant, parum probant, cum vbique similitudini se valde improprie accommodet Iudaeus philosophus. Et primo quidem loco satis luculenter ex eo, quem nos dedimus, sensu Deum stipatum duabus δυνάμεσιν ἀνωτάταις, supremis potentiis dicit, et ita triplicem personarum imaginem in Abrahamo excitasse scribit. Annon hoc plus, quam nuda attributa, dicit, nempe supremas virtutes tales, quales aeonas dixere orientales? quae vbi apparent, tum demum personae habitum induunt, qualis δύναμις ἀνωτάτη Simon magus videri voluit. Eodem vero sensu in altero quoque loco dicitur, animam diuinae lucis splendore repletam tres imagines vnius subiecti percipere, vnam ipsius rei, duas reliquas, tanquam vmbras ab ea redditas; eo quod Deum fontem emanationis hae non aliter, quam vmbra solis lucem sequantur. Sicque et tertio loco a fonte primo, Deo, qui est, Deus opifex, et Deus rex, tanquam peculiares virtutes emanatiuae distinguuntur, et recte dicitur, animam plenissime purgatam ab his emanatiuis virtutibus ad ipsum omnium virtutum substantialium fontem properare, eumque sine alio per se solum comprehendere. Ita enim orientales quoque, Gnostici, Cabbalistici, et Alexandrini philosophi omnes docuerunt. Nec alia mens Philonis in vltimo loco fuisse videtur, quo Deum vnum esse dicit, qui condidit regitque omnia, nisi, virtutes has ex Deo emanantes, per quas Deus creauit omnia et gubernat, ita animari, radicarique in Deo, ex cuius natura essentialiter, licet subordinata quadam ratione, participant, vt ipse solus omnia condidisse regereque dicendus sit. Λόγος autem quem locum, si hanc explicationem sequamur, capiat in systemate Philoniano,

ex

ex dictis patet, et ex Adam Kadmon Cabbalistarum intelligi potest. Est enim virtus illa emanatiua Deo proxima, per quam mundum condidit et essentiis rationibusque instruxit. Qui λόγος mundus intelligibilis ideo dicitur, non quod eadem in eo sint formaliter, quae in mundo sensibili, quod absurdum inde collegit vir eruditissimus, sed quod exemplariter et radicaliter omnia contineat, quae in mundo sunt sensibili: quemadmodum architectus persona esse potest, licet in intellectu eius sit exemplar totius vrbis omniumque aedificiorum, quae conditurus est. Haec enim idearum multitudo, si Platonicos sequimur, simplicitati intellectus diuini, quem λόγον Philo vocat, nihil plane derogat. Et hae quidem nostrae coniecturae sunt, quibus si virorum magnorum, nostris luminibus longe superiorum sententiam praeferre lectori placuerit, aequissime id feremus, rati in tantis hominis obscurissimi et tela araneorum nectentis muscasque captantis tenebris nobis sufficere, si palpare liceat, ignoscendumque nobis esse, si decipiamur. Ex his vero, quae prolixe de Platonismo Philonis disputauimus, facile cognosci potest, Philonem quidem inter Platonicos omnino referendum esse, verum non inter puros et genuinos, sed tales, quales Aegyptiaca schola genuerat, studio syncretistico, natiua Platonis dogmata adulterantes. Ex eo enim ratio deriuanda est, cur interdum aliena a Platonis hypothesibus admisceat, et aliorum quoque philosophorum placita inspergat, quae se curiose explorauisse, multis locis prodidit, et elegantem eruditionem in Graecanicis literis ostendit. Reliqua quae contra Platonismum Philonis affert Ionsius, exigui sunt ponderis, et pleraque falsa: non habere enim scripta Philonis genium Platonis, et αὐτοψία refutat et iudicium veterum concors, quod Philonem πλατωνίζειν per prouerbium pronuntiauit, siue dictionis, siue rerum rationem habeamus, quas adulterauit quidem et alieniores a facie Platonica studio suo syncretistico reddidit Philo, ita tamen, vt vel mediocriter Platonismi peritus Platonicum agnoscat. Ex his vero eorum quoque opinio iudicari potest, qui Potamonicum fuisse putant. Quemadmodum enim Potamonis secta iunior est, Philonis aetate, vt supra demonstratum, nec eam vnquam habuisse asseclas legitur; ita non alio sensu Philoni tribui potest, nisi quatenus syncretismus Platonicus Philoni suo modo et ratione placuit. Nec alia ratio est, cur Platonis mentem Philo interdum peruertat, quam quod istud studium henoticum eum coëgerit, ab eius mente deflectere. Audiendos enim illos non esse, qui non intellexisse Philonem Platonis scripta, nec accurate legisse, dicunt, viri eruditio, veteribus tantopere laudata, satis euincit. Ficulneum vero est, quod ex Iosepho contra Philonis Platonismum Ionsius vrget, vocare eum Iosephum philosophiae non imperitum, non vero Platonicum. Sufficiebat enim historico contribulem ob Graecanicae philosophiae peritiam laudare, praesertim cum non tantum Platonicam calleret, sed et reliquarum sectarum placita non ignoraret.

raret. Iudaicam vero philoſophiam tantum abeſt, vt Ioſephus intellexerit, vt potius patriam eruditionem ad gentilis philoſophiae modum exigat, ne ſuis laus philoſophiae Graecae denegari poſſet. Quod ſi concedamus Ionſio, facere Ioſephum ex Philone Eſſenum, eo quod de Therapeutis ſcripſit, ne ſic tamen Platoniſmus eius euerti poteſt, eo quod in eodem luto haeſiſſe Therapeutas ſupra oſtenſum eſt. Ex his vero larga manu datis de eruditione quoque Philonis iudicium ferendum eſt, qui ſi tantam in ſcriptis ſuis iudicii accurationem et diſcernendi acumen attuliſſet, quantam ingenii elegantiſſimi cumulauit copiam, omne punctum tuliſſe cenſendus eſſet. Verum deſtitutum fuiſſe iudicandi acie, ſingulae paginae ſcriptorum eius loquuntur: quae tamen ad cognoſcendam philoſophiae Platonicae faciem in Aegypto non ſine fructu legi poſſunt, et meliorem editionem [q] merentur. Quae tantopere admiratos fuiſſe Romanos Evsebivs [r], neſcio quam fidem meritus, ſcribit, vt digna exiſtimarent, quae in bibliotheca publica, tanquam monumenta publica, reponerent. Diſplicuiſſe tamen ineptum allegoriarum ſtudium viris iudicio pollentibus, non Chriſtianorum tantum ſobrie iudicantium querelae [s] teſtantur, quae ad eum peſtis huius in eccleſiam per Origenem introductae origines referunt, ſed et Celſi et Porphyrii, gentilium philoſophorum, reprehenſiones docent. Fecitque ſtulta haec explicandi ratio, vt ſaepe numero obſcurus euaſerit, nec a veriſimili diſcedunt, qui eum non omnia ſatis intellexiſſe, quae ſcripſit, iudicant. Fuere Philones inter veteres plurimi, a noſtro gente et fidei profeſſione facile diſtinguendi: eos enarrauere Ionsivs [t] et Fabricivs [u].

q) Hiſtoriam editionum Philonis enarrat Fabricivs l. c. nouam diu iam expectamus a Reuerendiſſimo Erico Benzelio.

r) Hiſt. eccl. L. II. c. 18.

s) Photivs l. c.

t) l. c. p. 228. ſeqq.

u) l. c. p. 218. ſeqq.

CAPVT

* *

CAPVT SECVNDVM.

DE PHILOSOPHIA IVDAICA AB EXCIDIO VRBIS HIEROSOLYMITANAE AD RECENTIORA VSQVE TEMPORA.

§. I.

Conditio philosophiae Iudaicae post templi euersionem.

Euersa diuinorum iudiciorum maturitate vrbe Hierosolyma disiectaque republica Iudaeorum, eruditionis gentis huius facies misere quoque conspurcata et deturpata est. Singulari enim irae diuinae, maledictionem nationi rebelli et ingratae immittentis fato euenit, vt omnia fere rationis lumina, quae hactenus luxerant, extinguerentur, vixque vmbra remaneret eius, quod ad philosophiam referri posset. Totam enim eruditionis Iudaicae, post vrbis templique deuastationem, faciem vno quasi obtutu considerantibus non occurrit aliud, vsque ad medium aeuum, nisi ex vna parte immoderatum plane et insanum traditionum πατροπαραδότων studium, ex altera Cabbalistica illa philosophia ex syncretismo Aegyptiaco enata, et pro patriis et domesticis mysteriis vendita, quae in artis quandam et systematis formam tandem emersit, et Iudaicis dogmatibus gentilia multa, Orientalia, Aegyptiaca, Pythagorica Platonica addidit. Tandem ex Oriente in Occidentem delato Iudaeorum populo, cum circa illa tempora solus Aristoteles inter Saracenos et Christianos caput extollere, et in scholis regnare coepisset, incepit Peripatetica quoque philosophia se Iudaeis commendare, ex quo tempore non defuerunt inter eos, qui philosophiam Graecam, praecipue Aristotelis colerent. Ex his vero intelligit lector, fieri non posse, vt Iudaeorum in philosophiae historia ratio habeatur, nisi omnem simul historiam eruditionis Iudaicae, quantum quidem ad hoc nostrum institutum pertinet, curioso simul oculo perlustrauerimus, vt quae ratio fuerit studii Talmudici, quae Cabbalistici, quid in eo rationi, quid auctoritatis praeiudicio datum sit, intelligamus, et quem rationis vsum natio haec fecerit, quaeque aliena domesticis immiscuerit, discamus. Ita enim tum demum veram intellectus humani, sapientiaeque et stultitiae in hac gente habebimus historiam.

Restitutio eruditionis post euersam Hierosolymam.

§. II. Euersa vrbe et republica Iudaeorum, templo, igne deleto, et a Vespasiani atque Titi exercitibus vastata Iudaea, innumeraque huius populi multitudine caede, fame, cruciatibus enecata, multis vero myriadibus in durissimam captiuitatem abductis, totam quoque eruditionis Iudaicae compaginem disiectam quasi, solutisque quibus cohaerebat vinculis dispersam et in ventos datam fuisse, et historia infelicissimae nationis

docet, et intelligi ab iis poteſt, qui ruinas illuſtres curioſo contemplari ſolent oculo. Illud indubitata de hac gente monumenta loquuntur, ad exiguum tantum ſpicilegium rediiſſe totam eruditorum Iudaeorum cateruam, paucosque ex hac calamitate diſperſos ſe collegiſſe, qui veterem theologiam, eruditionem et ſapientiam ad poſteros propagauerint. Quae reliquiae veterum doctorum Iudaicorum, qui et ſtantis et euerſi templi fuere αὐτόπται, hic vel ideo memorandae ſunt, quod ab iis omnis eruditio Iudaica et ſapientia patrum ad poſteros poſt dirutam vrbem et euerſam rempublicam propagata, ſcholaque, quae laetiſſimis incrementis antea floruerat, paucis et tenuibus vſa progreſſibus vtcunque ſuſtentata et imminenti ruinae ſubtracta eſt. Cum autem miſerabilis totius gentis in terra ſua eſſet facies, et vix vmbra priſtinae felicitatis eſſet relicta, cunctis caede, igne, rapinis perditis et vaſtatis, plerisque vel miſerabili morte pereuntibus vel in captiuitatem morte grauiorem abductis, euaſere paucae reliquiae et ex parte in Aegyptum, in qua ab Alexandri M. aetate coloniam Iudaicam habitauiſſe, et inſignibus incrementis vſam fuiſſe ſupra diximus, ex parte in Babyloniam ſeceſſerunt, vbi multi quoque Iudaei degerunt, ex poſteris eorum, qui in bellis Aſſyriorum cum Iudaeis illuc deportati ſunt, et reduce populo redire cum reliquis noluerunt. Vtroque in loco humaniter ſatis et benigne exceptos fuiſſe profugos IOSEPHVS [a] teſtatur. Quidam tamen ex infelici populo in vaſtata Palaeſtina remanſerunt, cumque fumantis ex deſolatione Hieroſolymae conſpectum non ſine horrore refugerent, Iaſnae, quae Graecis ſcriptoribus plerumque Iamnia vel Iamnea dicitur, diſperſas collegerunt ex tanto naufragio tabulas, erexerunt ſcholam, reſtituerunt cultum diuinum, ſedemque parauerunt eruditioni domeſticae [b]. Ex quibus ruinis primus collapſam diſciplinam et doctrinam reuocauit R. Iochanan, perfecit conſilium, et ad aliquam maturitatem, quantum infelicitas temporum permittebat, perduxit, R. Gamaliel ſecundus, ab hac ſchola locoque Iaſnenſis dictus. Id

a) De B. I. L. VI. conf. BASNAGIVS Hiſt. Iudaic. L. III. c. 1. § 1. ſeqq. p. 2. ſeqq. quique alii hiſtoriam Iudaicam enarrarunt.

b) Ieſne, ſiue Iebne, יבנה, quae vrbs fuit Philiſtaeorum, illis a rege Vzia erepta II Chron. XXVI. 6. Ἰάμνια Graecis dicitur, Iamnes Plinio. Sita erat in locis campeſtribus non longe a Ioppe, vt ex IOSEPHO Antiqq. Iud. L. XIV. c. 8. de B. I. L. I. c. 5. diſcitur: inter maritimas recenſetur, quia in tractu maritimo ſita fuit, non tamen ad ipſum littus maris. Conf. HADR. RELAND. Palaeſt. L. III. p. 823. ſeqq. LIGHTFOOT. Cent. Chorograph. Matthaeo praemiſſa c. 15. opp. T. II. p. 181. Iuchaſio p. 21. ſi ſequimur ante exciſum templum, iam ibi Synedrio praefuit Gamaliel ſenior, Pauli praeceptor, et ibi famoſiſſima oratio contra haereticos congeſta eſt a Samuele paruo, qui paucis ante vrbis excidium annis obiit. Vrbe diruta, vt Synedrii ruinas colligeret in hac vrbe maxime R. Iochanan Ben Saccai Hakkadoſch elaborauit, de quo infra dicemus. Quem primum ſcholae Iaſnenſis rectorem conſtituunt ex Iudaeis R. D. GANZ in Zemech Dauid p. 39. ex Chriſtianis BVXTORFIVS in Tiberiade c. 5. p. m. 20. et LIGHTFOOTVS l. c. et in opp. poſthumis p. 87. vbi hiſtoriam ſcholae huius chronologice diſtribuit. Qui et hoc ex Iudaeorum ſcriptis obſeruat, adeo claruiſſe hunc locum prae omnibus Academiae ſedibus, excepta ſolum nouiſſima Tiberiade, vt in prouerbium abierit vineae Iaſnenſium. Dubitant tamen viri docti, vtrum hunc in locum Synedrium traductum vel in eo continuatum ſit, vt Iudaei tradunt, vt ſucceſſionem ſuam doctrinalem ſtatuminent, qua de re videndus BASNAGIVS Hiſt. Iud. L. VI. c. 5. §. 8. p. 94. Addendi ſunt, qui hiſtoriam ſcholarum Iudaicarum ſcripſere, enumerati a I. C. WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 924. ſeqq.

Id cum laetiores, quam initio ſperari poterat, ſucceſſus haberet, et, qui iſta tempeſtate vbique erant disiecti, emergere iterum et ad ſynagogam patriam colligere ſe inciperent, aucto diſcipulorum numero occaſionem dedit Tiberiade quoque ſcholam excitandi, quae celeberrima poſtea Muſarum ſedes inter Iudaeos fuit, et magnam potiſſimum famam exinde nacta eſt, quod praeter alios celebres gentis huius doctores R. Iehuda Hakkodoſch ibi docuit, et, quod Iudaei gloriantur, multas immunitates et priuilegia ab Antonino Pio illi vrbi ſcholaeque impetrauit, maxime vero Talmud Hieroſolymitanum ibi conſcriptum eſt, de qua famigeratiſſima eruditionis Iudaicae ſede videndi ſunt, qui geographiam Iudaicam expoſuere LIGHTFOOTVS [c] et RELANDVS [d], maxime vero, qui collegium Maſoretharum in ea viguiſſe contendit Io. BVXTORFIVS [e]. Hoc exemplum ſecutae ſunt, rebus paulisper pacatis, Iudaeae vrbes aliae, fuit enim ſchola Bitterae vrbe Hieroſolymis proxima, in qua mirum quoque diſcipulorum, Muſarum operi inuigilantium, numerum fuiſſe Iudaei referunt [f]. Tum Lyddae ſiue Dioſpoli cui R. Akibha, R. Tarphon aliique praefuerunt [g]. Caeſareae quoque eiusmodi ſcholam fuiſſe, doctores Caeſarienſes paſſim in Talmude laudati euincunt, de qua itidem LIGHTFOOTVS [h] videndus, qui et Magdalenſem ſcholam memorat. Nulla tamen poſt Tiberienſem nomen magis extulit, quam Zipporienſis ſiue Sephorienſis [i], in vrbe magna Galilaeae, quae Talmudicis ſcriptoribus vehementer laudatur [k]; in eam enim ſe Tiberiade contulit R. Iehuda ſanctus, rei literariae inter Iudaeos ſtator praecipuus. Alias minores in praeſentia, inſtituti noſtri memores, tacemus [l].

§. III. Refloreſcere ab eo tempore coepit ſapientia Iudaica, reliquis iſtis ex magna gentis clade viris doctis eo connitentibus, vt patriam diſciplinam priori nitori reſtituerent. Quem in finem cathedra docentium ſemel poſita et fundata non deſuerunt ab eo tempore doctores Iudaeis, qui ſucceſſionem doctrinalem inde nobis non interruptam narrant [m]. Quae cum vno intuitu totius ſtatus literarii inter Iudaeos rationem et conditionem exhibeat, paucis hic at ὡς ἐν παρόδῳ tangenda eſt, vt quid inter Iudaeos quaerendum ſit, de hiſtoria erudita et philoſophica huius populi, curioſo facilius pateat. Solent autem Iudaeorum doctores in ſeptem omnino claſſes diſpeſci, praetermiſſis, quos a Moſe et prophetis deriuant viris *Doctores Iudaei in claſſes diſtributi.*

c) l. c. c. 81. p. 227.
d) l. c. p. 1037.
e) In Tiberiade ſ. commentario Maſorethico c. 5. p. 15. ſeqq.
f) LIGHTFOOT. l. c. c. 52. p. 214. RELAND. l. c. p. 409. 679.
g) LIGHTFOOT. c. 16. p. 222. Chron. temp. p. 145. T. II. opp. RELAND. p. 877.
h) l. c. c. 57. p. 214.
i) c. 76. p. 226.
k) Ibid. c. 82. p. 229. ſeq.
l) Vid. IDEM c. 96. p. 237.
m) Videndi auctor Pirke abhoth, Mos. MAIMONID. in praef. Iad haſſakah aliique, plenius autem chronologi Iudaeorum R. ABR. B. DIOR in Cabbala, R. ZACHVTH in Iuchaſin, R. GEDALIA in Schalſcheleth Hakkabala. Nimia tamen fidendum Iudaeis non eſt, qui rationes temporum miſere turbant, vnde comparanda eſt cum illis Io. HENRICI OTTHONIS hiſtoria DD. Miſchnicorum cum HADRIANI RELANDI notis, qui viri docti errores Iudaeorum obelo critico confixerunt.

viris fynagogae magnae, qui ad hunc locum non pertinent. Et prima quidem claffis eos comprehendit [n], qui et ftante et excifo templo vixerunt, et eo magis hic memorandi funt, quod reliquias magnorum virorum ea claffis continet, qui disiectas eruditionis Iudaicae tabulas vndecunque collegerunt. Inter eos maxime claruere, R. Eliezer Ben Iacob, qui diu vixit, vitamque vsque ad A. C. CXXX produxit, octoginta annos natus. Cuius egregiam fententiam exhibent *capitula patrum* [o]: *Mundus hic fimilis eft veftibulo mundi futuri, praepara te ipfum in veftibulo, vt poffis ingredi in triclinium.* Hunc celebritate fuperauit R. Eliezer, filius Hyrcani affinis Simeoni feni et R. Gamalieli, difcipulus R. Iochanan, ob nominis fplendorem magnus dictus, quem tanti fecit R. Iohanan Ben Saccai, vt affirmaret, quod fi omnes fapientes Ifraëlis effent in lance ftaterae, et Eliefer filius Hyrcani in altera, pofterior hic reliquos omnes fit depreffurus. Quin miraculis quoque doctrinam fuam confirmaffe, et a bath kol fuffragio comprobatum fuiffe Iudaei dicunt. Is hoc loco eo quidem nomine maxime notandus, quod Schammaeanae fcholae addictus contra Hillelianos et traditiones, quod illi praebebant, patrocinium ftrenue pugnauit, quamuis ne miraculis quidem partem aduerfam, vt manus daret, cogere potuerit. Quod textus fiue literae legis ftudium caufſa eft, cur Karaei ad eum tanquam fcripturariorum vindicem et ftatorem prouocent, et R. MARDOCHAI Karaeus [p] totam difputationem huius Eliezeris cum R. Gamaliele ad confundendos Rabbanitas afferat [q]. Quin et alio nomine notandus hoc loco eft, nempe ob capitula ei tributa, quae cum verfione et notis edidit GVIL. HENRICVS VORSTIVS [r]. Quamuis enim a recentioribus manibus ea effe collecta, ipfe R. ZACHVTH [s] aliique viri docti recte tueantur, probabile tamen eft, antiquas huius temporis, quo Eliezerus viuebat, allegorias, ad pofteros traductas materiam fuiffe, ex qua libellus congeftus eft; qui cum maxima parte fabularis fit, exemplum effe poteft methodi allegoricae, quae inter Iudaeos vlguit [t]. Porro ad hanc claffem R. Iochanan Ben Saccai pertinet, quem primum Iafnenfis fcholae rectorem fuiffe fupra diximus, quemque reftituiffe fynedrium magnum accepta a Tito imperatore poteftate Iudaei tradunt [u]. Is CXX annis vixiffe, et audiuiffe Hillelem et Schammai Iudaeis dicitur, valdeque gratiofus apud Titum fuit. Specimina autem philofophiae moralis, quam difcipulis tradidit, *capitula patrum* [x] multa enarrant, digna quae confiderentur, vt quo loco philofophia moralis eo tempore inter Iudaeos fuerit, pateat. Eius difcipulus fuit R. Iechofchua Ben Chanania, quem apud Traiani filiam gratia fuiffe vfum, Iudaei tradunt, et licentiam reaedificandi templi accepiffe iactant. Hic adeo intentus

n) Vid. R. DAV. GANZ Zemach Dauid P. I. pag. 425.
o) c. IV. §. 16. p. m. 30.
p) De Karaeis p. 100.
q) Conf. TRIGLANDIVS de Karaeis p. 25.
r) Lugd. Batau. 1644. 4.
s) In Iuchafin l. c.
t) Conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 173.
u) Citati not. b.
x) c. II. §. 8.

tentus legis studio fuisse dicitur, vt nec corpori nec vestibus abluendis vacauerit, hinc dicterium filiae Traiani fuisse: *Sapientia pulchra in vase polluto;* cui respondisse dicitur: *Non asseruatur vinum in vasculo aureo vel argenteo, sed testaceo tantum* [y]. Quam tamen narratiunculam ex ingenio suo otioso confinxisse Iudaeos, si alia non essent, sola Iudaeorum, maxime Pharisaeorum partes sequentium, industria in lauando satis euinceret. Fuisse tamen virum sapientem, et ingenio philosophico, saltem in morali doctrina non destitutum, ex dicto quod ei tribuunt *capitula patrum* [z], recte colligitur. Praeter hos et alii sunt, qui ad hanc classem primam pertinent [a], quorum tamen notitiam dare huius loci non est. Merentur tamen, quae eis in *pirke abboth* tribuuntur dicta legi expendique, eo quod ex iis constare potest, nondum ab omni sano rationis vsu tum tantopere defecisse Iudaeorum doctores, quemadmodum postea accidit, vbi infaustum traditionum studium lumina tantum non omnia inter eos extinxit. Secunda classis vel aetas doctorum Iudaicorum eorum continet nomina, qui deuastationem templi seculo proxime sequenti secuti sunt, inter quos fuit R. Tarphon vel Triphon sacerdos, qui ob diuitias largiter inter pauperes distributas diues dicitur, et sectae Schammaeanae adhaesit: quem R. Akibhae alii praeceptorem alii collegam dicunt. Qualis eius de moribus doctrina fuerit, ex his dictis [b] collige: *Dies breuis et ars longa, et operarii pigri, et merces ampla, et pater familias vrget ac instat. Non teneris opus perficere, neque sic liber es, vt prorsus abstineas ab eo: Si multam legem didicisti, multa tibi merces dabitur, fidelis enim est dominus operis tui. Sed scito, retributionem iustorum esse demum in seculo iustorum.* Ceterum et hoc disputatur inter eruditos, vtrum hic Tryphon idem sit cum Iudaeo, contra quem S. IVSTINVS MARTYR disputauit, cuius affirmatiua placuit magnis quibusdam viris [c], quos alii certatim secuti sunt, eo quod non nomen tantum concordet, sed et tempus: negatiuam olim sibi minus probatam docte defendit HADRIANVS RELANDVS [d], nos in incerto argumento nihil statui posse vel affirmari putamus. Sed et R. Akibha ad hanc classem pertinet, de quo tamen infra dicendi melior nobis locus dabitur, et R. Eliezer filius Chismae, sub Traiano A. C. CXXV florens, quem in disciplinis mathematicis, maxime vero in arithmeticis et astronomicis excelluisse Iudaei dicunt [e]. Certe summo amore has disciplinas hunc Eleazarem complexum fuisse, ex *capitulis patrum* [f] constat, in quibus hoc ei dictum tribuitur: *Reuolutiones anni et geometricae supputationes par-*

y) Iuchasin p. 53. Zemach Dauid l. c. HOTTINGER. Hist. eccl. Sec. II. S. III. p. 74.

z) c. II. §. 11.

a) Videndi OTTHO, WOLFIVS, HOTTINGERVS ll. cc. vel si fontes mauis, R. D. GANZ, R. GEDALIA, R. ZACHVTH ll. cc.

b) c. II. §. 15. 16.

c) Eos nominatos vide apud WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 837.

d) Pec. dissertatione.

e) Conf. WOLF. l. c. P. I. p. 189.

f) c. III. §. 18.

partes sunt deliciarum ad sapientiam. Huic socium iungit in his scientiis HOTTINGERVS [g] R. Iochanan B. Godgoda, et ex *Iuchasin* obseruat, gloriatos fuisse de vtroque Iudaeos, quod numerum inire potuerint guttarum maris. Id quod tamen more Iudaeorum prouerbialiter tantum accipiendum est, summamque arithmetices notitiam et accurationem prodit. Tacendum tamen non est, referre hunc Iochananum Iudaeorum quosdam ad tempora templi secundi excidium antecedentia, vt obseruatum Cl. WOLFIO [h]: quamuis in temporum rationibus minime sequendos esse infidos hos duces constet [i]. Tertia classis siue aetas doctorum Iudaicorum Tanaitarum siue Deuterotarum est, quae a Simeone Iusto vsque ad Iehudam sanctum, compilatorem Mischnae extenditur. In hac classe nomen sibi ante alios fecit R. Schimeon Ben Gamliel, pater R. Iehudae sancti, cuius frequens in Mischna fit mentio. Hunc dixisse referunt *capitula patrum* [k]: *Tribus rebus conseruari mundum, veritate, iudicio et pace.* Circa eadem tempora floruit R. Meir, discipulus R. Akibhae, et praeceptor R. Iudae sancti. Hunc proselytum fuisse Iudaei tradunt, et ex posteris principis cuiusdam exercitus Romani ad euertendam Hierosolymam missi, qui vero ad Iudaeorum sacra discesserit. Hic quamuis sapientia ita effulgeret, vt lumen mundi diceretur, multis tamen inter Iudaeos se non probauit [l]. Maxime vero notari meretur propter vxorem suam Beruriam, filiam R. Chananiae, quae circa A. C. CXXI floruit, et rarissimo inter Iudaeos exemplo literis elegantissime tincta fuit. Patet enim ex locis Talmudicis a viris doctis [m] passim adductis cum aliis eruditionis Iudaicae alumnis praeceptorum lectiones eam audiuisse, et in Academia literis sacris inuigilasse. Iudicium autem in interpretatione legis doctrinaque morali probasse, ex illis locis colligi potest, quae adduxit WAGENSEILIVS. Ast arrogantiorem fuisse, et alios Iudaeorum doctores contemnentem, supercilio quoque haud vulgari hallucinantibus insultantem passim scriptores Talmudici produnt: quemadmodum funestus quoque ipsi fuit exitus, eo quod ipsa sibi violentas manus intulit. Quam rem ita Iudaei narrant: *Dixisse R. Meir ad vxorem: certus sum me effecturum atque experturum, vt confitearis, vera esse, quae de mulieribus statuerunt sapientes. Iussisse nimirum et subornauisse aliquem ex discipulis suis, vt tentaret Beruriae castimoniam, eamque in stuprum illiceret; hunc et instando continuis illecebris per multos dies tandem, vt consentiret in adulterium, obtinuisse, eique hoc persuasisse. Postquam vero ipse maritus in locum discipuli subiisset, et cum ea congressus esset, re patefacta suspendio eam vitam finiuisse, R. Meir autem ignominiam metuentem publicam in Babyloniam excessisse.* Plura de

g) l. c. p. 76.

h) l. c. P. II. p. 844. ex tract. erunim c. 6.

i) Vide quae prudenter monet OTTHO l. c. praef. p. 7.

k) c. I. §. 18.

l) ZELTNER. diss. laudanda; WOLF. l. c. P. II. p. 850. dictum eius legitur in Pirke abhoth c. IV. §. 10.

m) ZELTNER. l. c. WOLF. l. c. P. I. p. 271.

de hac femina erudita dabit B. ZELTNERVS [n], qui fingulari tractatione luculenta et doctiffima non huius tantum feminae, fed mariti quoque parentisque eius, et totius feculi fecundi hiftoriam Iudaeorum literariam illuftrauit, dignus qui omnino ab his, qui plura cupiunt, legatur. Tandem et inter Tannaitas omnium maxime R. Iehudas Hakkadofch eminuit, de quo infra pluribus differemus. Quarta aetas fiue claffis doctorum Iudaicorum Amoraeorum eft, id eft, magiftrorum fententiarum, vel vt Scaliger vult, gnomologorum, alii fophiftas vocem interpretantur, difceptatores alii [o]; qui fuerunt doctores illi qui in explicatione Mifchnaioth fiue δευτερώσεων occupabantur [p]. Horum feptem ordines conftituunt Iudaei, alibi enarrandos, qui durauerunt per CCL annos, vsque ad Gemaram, ex horum commentationibus congeftam. Inter eos R. Ada Bar Ahafa, aftronomiae laude inclytus, cuius cyclos valde Iudaei commendant [q], itemque Seculo IV, R. Hillel Hannafi fupra nobis iam memoratus, vbi temporum rationes eum emendaffe diximus, nobis heic loci notandi funt. Quinta claffis Seburaeos comprehendit, ita vocatos, quod per modum סברות opinionum probabilium et difputabilium de fenfu Mifchnaioth difquirerent, vnde Opiniftae quibusdam, ALTINGIO [r] non incommode fceptici Iudaeorum dicti funt, eo quod de fenfu Mifchnaioth ambiguo argumentorum pondere difputarent. Eorum agmen duxit Raf Iofe, rector Academiae Soranae. Durauit tamen horum aetas per LX tantum annos, propter bellorum Perficorum calamitates, ob quas per quinquaginta annos fcholae Iudaeorum in Babylonia ceffarunt: redierunt tamen illi quoque cum literis Iudaicis, et noua luce patrum traditiones colluftrarunt, quae ratio eft, cur eorum aetatem R. ABRAHAM BEN DIOR per CLXXXVII annos ad A. C. DCLXXXIX, extendat [s]. Seburaeos excipit fexta claffis doctorum Iudaicorum, qui Geonim, id eft, excellentes dicuntur, propterea, quod in doctrina patria et domeftica, ftudioque traditionum prae aliis excelluerint [t]: quorum fucceffio ad A. C. MXXXVIII porrigitur, quo tempore difperfis ex Oriente Iudaeis et in omnem terram maxime Africam et Hifpaniam dilabentibus defierunt fcholae Babylonicae. Ab ifto vero tempore, qui inter Iudaeos doctorum dignitatem tuiti funt, et feptimam claffem conftituunt, Rabbanitae, id eft magiftri dicti funt [u]. Quo tempore coepit haec natio ad Saracenos et Chriftianos delata, eorumque exemplo illecta, Ariftotelicae philofophiae operam dare. De quibus cum in fequentibus ftrictim dicendum fit, plura heic non addimus. Fuiffe autem inter hos Iudaeorum doctores viros doctos et iudicii acumine non deftitutos, negandum non eft,

 at

n) Diff. de Beruria Iudaeorum doctiffima femina Altdorf 1714.

o) Vid. WOLF. l. c. P. II. cap. 4. pag. 915. HOTTINGER. l. c. S. III. p. 273.

p) Schalfcheleth Hakkabala p. 34.

q) WOLF. l. c. P. I. p. 109. HOTTINGER. pag. 131.

r) Hiftor. acad. Iudaic.

s) Ex his emendandus BASNAGE Hift. des Iuifs L. III. c. 8. §. 2. p. 236.

t) MAIMONID. praef. Iad haffaka.

u) R. ABR. BEN DIOR Cabb. hift. pag. 44. WOLF. P. II. c. 4. p. 917.

at quod natura illis non denegauerat, insanum traditionis studium eripuit, omnemque fere rationis vsum, velut lolia triticum, suppressit. Quod vbi altius sapere quidam inciperent, fermentum Cabbalisticum, et metaphysica insana ingenia excitatiora corrupit: vnde quid ex hac doctorum Iudaicorum serie, summatim tantum enarrata, historiae philosophicae promittendum sit, liquet.

Scholae Babylonicae Iudaeorum.

§. IV. Non tamen produxit hos omnes doctores sola Palaestinae regio, sed migrauit eruditionis sedes post R. Iudae sancti mortem, cum in veteri terra se tutos satis Iudaei non crederent [x], in orientem, eumque in locum, in quem ira diuina maiores abduxerat captiuos, nempe in Babyloniam, vbi remansisse ex μετοικεσίᾳ multos Iudaeos supra diximus. Caussas huius consilii enarrare, loci huius non est; id modo monemus, duos praecipuos Iudae Sancti discipulos Raf et Samuel Babylonem commigrasse, eoque magnum discipulorum numerum attraxisse. Hac itaque occasione scholae Iudaeorum Babylonicae celeberrimae enatae sunt. Et primam quidem in hac regione scholam, Sorae, vrbe ad Euphratem sita excitatam fuisse, Iudaeorum testimoniis conficitur [y], quam demum secuta est Nahardeensis, quam iam ante captiuitatem Babylonicam floruisse non nemo ex Iudaeis [z] falso sibi persuasit [a]. Soranae vero scholae primus praefuit Raf Hunna, quem secutus est Raf Chasdam, post cuius mortem R. Bar Nachmani Pumbeditham oppidum tractus Nahardeensis secessit, ibique academiam erexit Pumbedithanam, quam suo adhuc tempore se inuenisse ait R. BENIAMIN TVDELENSIS [b]. Sed et aliae paulo post scholae ibi erectae sunt, Nareschi, Machusae, et Peruz Schibbur, de quibus tamen, cum res ad nostros quidem limites non pertineat, sed in historia literaria gentis Iudaicae enarrari fusius debeat, nihil amplius dicemus; cum allata sufficiant ad intelligenda ea, quorum in sequentibus exponemus historiam.

R. Iehuda Sanctus.

§. V. Inter omnes vero Iudaeorum doctores nullus vel sapientiae domesticae commendatione vel literarum studio, vel vitae integritate, vel eruditionis in sua gente promotae industria maiorem laudem meruit, quam R. Iehuda Hakkadosch, id est sanctus dictus: quem ob doctrinae quoque excellentiam summamque inter doctores omnes auctoritatem κατ' ἐξοχὴν Ribbi, id est magistrum, et a dignitate Nasi, id est, principem Iudaei appellant [c]. Ex quo enim Synedrium Hierosolymitanum, penes cuius praesidem populi principatus ante vrbis excidium fuit, ea euersa desiisset, rectores praesidesque scholarum

x) Praeter BASNAGIVM late l. c. horum fata enarrantem in compendio videri potest HOTTINGERVS H. E. Sec. II. c. III. p. 65. 129.

y) Iuchasin p. 120.

z) R. MOSE MIKKOZI praef. libr. praecept.

a) Non itaque prima academia Iudaeorum in his terris fuit Nahardeensis, vt visum BVXTORFIO in Tiber. cap. VI. pag. 24. et BASNAGIO Hist. des Iuifs L. III. c. 4. p. 107. conf. ZELTNER. diss. de virgine Iudaea per transennam docente § 5. p. 6.

b) Itiner. p. 81. conf. tamen CELLARII Geogr. antiq. L. III. c. 15. 16.

c) Videndi post Iudaeos supra nominatos BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. III. p. 79. Io. HENR. OTTHO hist. DD. Mischn. p. 159. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 839.

rum in Iudaea excitatarum, gentis suae regendae, quantum captiuitatis conditio permittebat, potestatem aliquam sibi vindicarunt, indeque principes populi dicti sunt [d]. Horum primus fuit R. Gamaliel secundus filius R. Schimeonis, qui in obsidione vrbis periit, qui nomen Hannasi, id est principis, teste R. DAVID GANZ [e], inde retulit, cum eo tamen de hac dignitate contendit R. Iehoschua Ben Chanania, discipulus R. Iochananis Ben Saccai [f]. Gamalielem secutus est in principatus dignitate R. Schimeon III, eius filius, qui collegam habuit R. Meir, et post hunc R. Iehuda sanctus populo captiuo praefuit. Ortum ferunt ex tribu Beniamin et posteris Hillelis, vt supra ex successione familiae Hillelianae demonstratum: patriam habuit Sephorida, quae recentiori aetate Diocaesarea dicta est, primariam et munitissimam Galilaeae vrbem [g]. Iudaeorum calculos si sequimur, natus est eodem die, quo Akibha interfectus est, quod factum esse dicunt [h] anno quinquagesimo secundo ab excidio templi, i. e. A. M. MMMDCCCLXXX, A. C. CXX, quas tamen temporum notationes difficultatibus laborare, vidit monuitque BASNAGIVS [i]. Id quod mirum esse non debet, eo quod nulla in re imparatiores, et leuiores sint Iudaei, quam in rationibus chronologicis. Tanta vero huius doctoris inter Iudaeos fuit existimatio, vt summo loco poneretur [k], et ob vitae integritatem atque puritatem sanctus diceretur sensu eminentiori: quam tantam fuisse Iudaei nugantur, vt prae verecundia et castitatis studio nunquam manum suam infra cingulum aut inferius ad pudenda demiserit. Sic et summam eius humilitatem maxime autem infinitam eruditionem summis laudibus Iudaei extollunt, eoque amentiae delabuntur, vt cum Messia eum comparent. Ita enim in Sanhedrin [l]: *Dixit Raf: Si ex viuis est Messias, est instar Rabbenu Hakkadosch; si ex mortuis, est instar Danielis viri desideriorum.* Tantopere autem doctoris huius eruditionem valuisse iactant, vt gratia apud Antoninum Pium, Marcum Antoninum et Commodum imperatores floruisse summa dicant, et more suo fabulam mendaciis ornant [m]: inter quae non postrema est, factum esse Iehudae studio Antoninum proselytum, et eius iussu compositam fuisse Mischnaioth collectionem; vt alia non minus insulsa et ingenium Iudaeorum philosophiae minime aptum prodentia hic omittamus [n]. De anno obitus eius nihil certi constat, illud vero dubio caret, Sephoride in patria obiisse [o], et

 cum

d) Qualis ea dignitas fuerit, exponit BASNAGIVS L. III. c. 2. p. 32. seqq. quem vide.

e) Zemach Dauid p. 97. seq.

f) Conf. BASNAGE l. c. L. III. c. 3. §. 2. p. 64.

g) Patria quoque dicitur S. Annae matris sanctissimae Virginis. Memorabilia quaedam de ea habet BASNAGE l. c. §. 6. p. 68 69.

h) Iuchasin p. 32. 35.

i) l. c. §. 5. Euersio enim vrbis Betturae siue Bitter incidit in A. C. 135. eo vero Akibha confugit, captusque inter Pseudo-Messiae Bar Cochab asseclas, interfectus est.

k) Loca Iudaeorum, maxime Maimonidis, afferunt BVDDEVS intr. in phil. Hebr. p. 119. et WOLF. l. c.

l) p. 98. conf. WOLF. l. c.

m) Enarrat eas BASNAGIVS L. VIII. c. 1. p. 3. ex Zemach Dauid et Schalscheleth Hakkabala.

n) Pertinet huc disputatio Antonini cum Iuda de vnione animae cum corpore eiusque momento, quam fabulam exponit IDEM, p. 7.

o) Schalschaleth p. 33. b.

cum eo gloriam scholarum Iudaicarum in Palaestina fuisse extinctam. Locum vero meretur inter ethicos Iudaeorum doctores propter dicta moralia multa, quae inter sententias Ben Sirae hodie adhuc leguntur p. Maxime vero ob collectionem Mischnicam immortale nomen consecutus est, cuius historiam paucis et in compendio trademus.

Talmudis origines.

§. VI. Talmudis, (quo nomine sylloge traditionum Iudaicarum venire solet) origines altius repetendae sunt, vt quo loco habenda sit iuris naturalis et diuini in hac gente compilatio, eo clarius constet. Mature vero traditionis amorem in populo Iudaico se manifestauisse, et ea satis loquuntur, quae supra de occasione sectarum Iudaicarum fuse disseruimus, et ipse ZACHARIAS q vates haud obscure, si modo recte ad eius symbola prophetica attendimus, prodidit. Exponit enim visum sibi volumen quoddam volans, et modium potissimum a foeminis duabus in terram Sinear per aërem patentem asportatum, mulierem item Ephae insidentem, massamque plumbi eius orificio iniectam. Quae visio prophetica innumeris quidem interpretum coniecturis vexata crucem plerisque ob symboli obscuritatem fixit, sic vt parum ab iis expectes, quod vel textui vel euentui respondeat: recte tamen, nisi nos omnia fallunt, viderunt viri doctissimi et in sacris literis interpretandis antiquitatibusque Iudaicis in eum finem adhibendis felicissime versati G. E. EDZARDVS r et G. GVST. ZELTNERVS s, respexisse prophetam ad traditiones ita inter Iudaeos inualescentes, vt post disseminatam in Palaestina impiam doctrinam tandem in Babyloniam abductus ibique fixus quasi per collectionem Gemaricam libellus ille traditionum volans in aëre sedem suam inuenisse dicatur. Maxime vero eleganti coniectura ostendit Zeltnerus, Helenam Adiabenorum reginam gentis Iudaicae amplificatricem et εὐεργέτιδα vna cum filiis Monobazo atque Izata, non minoribus in gentem hanc meritis conspicuis, illarum mulierum symbolo praedici; eam enim cum Iudaeis familiariter et munificentissime se gessisse, non talmudici scriptores modo tradunt, sed IOSEPHVS t quoque refert additque, mulierem hanc cum filiis, religionem Pharisaico traditionum fermento infectam omni modo iam tum promouisse, sicque traditionum incrementa vehementer auxisse, frumento quoque (per modium adumbrato) Iudaeam fame pressam leuasse. Haec enim satis innuunt, vt reliqua omittamus, apud ipsum virum eruditissimum legenda, sensisse iam, suo tempore vatem diuinum latens venenum, eiusque per Palaestinam prius, mox per alias regiones diffusi propagationem praeuidisse, et fixum tandem collectionis terminum atque locum definiuisse. Sed vt coniecturas mittamus, ad solas scripturariorum con-

p) Conf. WOLF. l. c. p. 841.
q) c. V. seqq.
r) In praef. verf. et annot. ad c. I. tr. talm. Berachoth.
s) In commentatione de erudita virgine Iudaea per transennam docente §. 1. seqq.
t) Antiqq. Iudaic. L. XX. c. 2.

contra traditionarios contentiones et Sadducaeorum contra Pharisaeos pugnas, scholae item Schammaeanae contra Hillelianam impetus et lites recte prouocamus. Horum enim bellorum summa traditiones fuere, in quibus tamen traditionariorum partes plerumque vicisse, enarrata supra sectarum Iudaicarum historia testatur. Quae valde postea auctae sunt, vbi eneruatis populi Iudaici viribus, exhaustaque hominibus terra Iudaica post excidium templi vrbisque deuastationem plerique, qui traditionibus repugnauerant, vel interfecti essent vel dispersi, disiectique, solique fere Pharisaeorum asseclae, traditionumque patroni, quae factio fuit copiosior ceteris, et plerosque ex plebe complexa, relicti essent. Sadducaeorum enim et Karaeorum sectam ex illo tempore exigua fortuna tristibusque fatis vsam fuisse, et tantum non intercidisse, ex supra narratis constat. Hinc vero caussa deriuanda est, cur in scholis et academiis Iudaeorum, quas in Palaestina eos excitauisse supra diximus, traditionum studium vehementer inualuerit, et Schammaeanas partes sequentes, qualis R. Tarphon fuit, emergere caputque attollere non potuerint. Ita vero non insanus tantum traditionis amor, quem ciconiarum symbolo a vate sacro adumbratum fuisse, acute monuit B. ZELTNERVS [u], vehementer in his scholis incrementa cepit, sed et ipse traditionum numerus insanum in modum auctus est, doctoribus Iudaeorum in id studium fere omne conferentibus, vt nouis rationibus patrum praecepta illustrarent, ritus augerent, auctoritatem veteribus adderent, et ita chaos illud traditionum suis supra legem scriptam commendarent. Quod facile fieri potuit, postquam semel credulae nationi persuaserant, traditionum istarum farraginem Mosen a Deo accepisse, noluisse vero scripto eas consignare, ne contemtui in captiuitate euentura futurae essent [x]. Ita vero confirmata ineptarum quisquiliarum auctoritate, cum munus doctorum in eo potissimum versaretur, vt tantos thesauros populo explicarent, et in sacro synedrio ea iuxta illos definirent, quae diuini iuris esse credebat ecclesia Iudaica, tam confusum autem immensumque tot traditionum chaos memoria complecti vix ab homine expectari posset, et tamen sua interesse plurimum crederet superstitiosa natio, vt ad posteros tanta maiorum sapientia propagaretur: coeperunt doctores rectoresque scholarum, vt memoriam iuuarent, in chartas potiora coniicere, et quae discipuli docendi erant, scripto consignare: ea vero simul adiicere, quae noua addere iussisset ecclesia Iudaica. Qua de re maxime memorabilis est locus R. MOSE BEN MAIMON, qui

u) loc. cit.

x) Vid. loca adducta a Io. ANDR. EISENMENGERO in Iudaismo detecto P. I. p. 56. seqq. et WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 665. Non tamen omnes inter Iudaeos ita insaniuerunt, vt omnes traditiones a patribus acceptas ad Mosen referrent, sed distinguunt traditionum praecepta in certa genera, et quaedam a Mose in lege scripta esse, quaedam ab eo non scripto sed ore tradita, quaedam a prophetis, scribis et Rabbinis de nouo certis quibusdam rationibus et variis temporibus accessisse, quaedam per tredecim argumentandi modos elici posse dicunt. Ex quibus locus etiam EPIPHANII haeres. XV. p. 32. de fontibus traditionum Iudaicarum intelligi potest. Conf. MAIMON. praef. ad Seder Seraim, Io. MORIN. exerc. bibl. L. I. c. 6. p. 21. seqq.

qui ita [y]: *A Mose doctore nostro, vsque ad Rabbi nostrum Sanctum, nullus exarauerat ea, quae publice docebantur ex lege orali, sed in vnaquaque generatione princeps consistorii, aut propheta seculi illius sibi scribebat commentarios traditionum, quas audiuerat a doctoribus suis, publice vero ore docebat: et ita vnusquisque sibi viritim describebat expositionem legis, et rituum eius, quemadmodum audiuerat. Quod vero attinet ad ea, quae singulis aetatibus innouabantur in iudiciis, quaeque ex traditione non habebantur, sed ex aliquo de tredecim modis; horum auctoritas erat penes consistorium magnum. Ita totum hoc vsque ad Rabbi sanctum perdurauit.* Quibus schedis priuatis cum innumerae confusiones exorirentur, medelam afferre iam R. Hillel conatus est, et traditiones in sex classes distribuit, vt supra dictum. At parum promouisse hominis huius industriam in tanta traditionum farragine, cum iusta collectio deesset, facile intelligi potest: praecipue cum priuatam tantum fidem istae schedae haberent, et legis oralis auctoritas a solo doctorum ore penderet. His vero alia quoque accedebant. Latissime se extendebat, et maiora indies incrementa sumebat Christiana religio, quae inanes hominum speculationes et intolerabilia iuga validissime proculcabat; decrescebat indies Iudaeorum numerus, qui propter seditiones et impatientem iugi animum, ad rebelliones et motus varios procliues, vehementissime a terrarum dominis summisque imperantibus premebantur, disiiciebantur, et in diuersissima atque dissita loca expellebantur, quibus circumstantiis facile fieri potuit, vt plane intercideret lex oralis. Morbo itaque huic medicinam afferre se posse ratus Iehuda Sanctus, ad instituendam aliquam schedarum passim dispersarum, quibus legem oralem maiores consignauerant, collectionem animum adiecit, et vt, ea quae memoria populi sui seniores doctoresque tenebant, adiicerentur, sicque integrum aliquod traditionum corpus existeret, allaborauit. De quo consilio iterum MAIMONIDES hunc in modum disserit [z]: *Cur autem istud fecit magister noster Sanctus, neque reliquit rem, qualis antea erat? Quia vidit discipulos imminui sensim, et angustias innouari ac imminere, regnumque impietatis [a] diffundi per mundum, et magis magisque inualescere, et populum Israeliticum proiici vsque ad fines terrae; confecit syntagma, quod esset in omnium manibus, vt discere possent illud citius, neque obliuioni traderetur. Et sedit ille cunctis vitae suae diebus ipse et synedrium eius et docuerunt Mischnam plures.* Huic itaque operae per quadraginta annos Iehuda sanctus inuigilauit, et quidem, si Iudaeorum concors in eo testimonium admittimus, ab anno excidii templi CXX, vel CL, quod respondet annis N. C. CXC, vel CCXX. Hos secuti sunt in epocha Mi-

y) Praef. ad Iad Chassaka, conf. tr. Taanith c. II. f. 1. et quae ex Iudaeis afferunt IOS. VOISIN. in prooem. ad pug. fidei p. 25. WOLF. l. c. p. 671. add. R. D. GANZ Zemach Dauid ad A. 3975. ZELTNER. diss. de Beruria §. 27. p. 36. seq. WINDET. de vita functor. statu Sect. VIII. p. m. 199. seq.

z) Praef. ad Seder Seraim.

a) Ita Christianam religionem vocat, confer. EISENMENGER. l. c. p. 756.

Mifchnae conftituenda Chriftiani plerique [b]. Recentiori tamen aetate de fide Iudaeorum in ea re dubitare, nifi fallimur, coepit primus, Io. MORINVS [c], qui id fibi maxime perfuafit et validis quoque rationibus euincere fe poffe credidit, Mifchnae collectionem tribus integris feculis effe iuniorem. Scrupulos fibi iniectos hos effe dicit, non modo quod teftis huius rei antiquiffimus, annis octingentis fit fecundum ipfos auctore Mifchnaioth pofterior, nulloque alio tefte nitatur, quam Talmudico, fed multo magis, quam Origenes, Epiphanius, et Hieronymus nullam nec libri, nec auctoris mentionem faciant: qui tamen eius notitiam habere debuiffent, fi extitiffet fuo tempore, eo quod Mifchnaioth collectio ftatim ab omnibus Iudaeis in Palaeftina fuerit recepta. Cumque in nouellis [d] δευτερώσεως lectio a Iuftiniano prohibeatur, coniicit inde vir doctus, eo demum tempore circa medium Sec. VI hanc legis repetitionem vel collectionem potius fuiffe compilatam. Eadem fere fententia placuit ISAACO VOSSIO [e] ftatuenti, Mifchnam ante Iuftinianum fermone Graeco ab Aquila compilatam et annotationum loco verfioni Graece ab ipfo confectae fuiffe additam, Iuftiniani autem tempore demum Hebraice conuerfam fuiffe. Quam quoque tibiam inflat PAVLVS PEZRONIVS [f], qui a R. Akibha Graece confcriptam fuiffe ftatuit. Valde tamen ieiuna et fundamento deftituta funt, quae viri docti contra conftantem veterum et recentiorum fententiam obiiciunt, nec valida, vt Iudaeorum hac in re teftimonia conuellere queant. Nam filentium veterum non plane fufficere, vt res aliqua extitiffe negari queat, norunt, qui argumentum hoc negatiuum propius confiderarunt, et tum demum vim ei ineffe intellexerunt, vbi cauffae probabiles vel etiam neceffariae dari poffunt, cur filentio rem aliquam praetermittere fcriptores non debuiffent, fi reuera extitiffet, quae in hac quidem quaeftione a laudatis viris non afferuntur. Et Origeni quidem recentem compilationem non licuiffe videre, facile ex temporum rationibus conftare poteft, cum vix triginta annis ante eius obitum iftam collectionem iuris ecclefiaftici Iudaeorum perfecerit R. Iehuda; quo tempore fibi fuisque cancellis feruauiffe Mifchnam Iudaeos dubium non eft, cum inuidia et diffidentia huius gentis erga Chriftianos fatis fuperque nota fit, praefertim autem cum videatur vfus Mifchnaioth initio doctoribus tantum et antiftitibus religionis peculiaris fuiffe atque referuatus. Neque mirum eft, Epiphanium a parentibus licet Iudaeis natum hanc collectionem

b) Vid. HOTTINGER. l. c. p. 72. WOLF. l. c. p. 674. feqq. et quos laudat.

c) Exerc. bibl. L. II. exerc. 6. c. 2. p. 294. feqq.

d) Nou. 146. confer. IVSTELLI et VOELLI Bibl. Iuris canon. T. II. p. 1359. Graeca haec funt: τὴν δὲ παρ' αὐτοῖς λεγομένην δευτέρωσιν ἀπαγορεύομεν παντελῶς, ὡς ταῖς μὲν ἱεραῖς οὐ συνειλημμένην βίβλοις οὐδὲ ἄνωθεν παραδεδομένην ἐκ τῶν προφητῶν, ἐξεύρεσιν δὲ οὖσαν ἀνδρῶν ἐκ μόνης λαλούντων τῆς γῆς, καὶ θεῖον ἐν αὐτοῖς ἐχόντων οὐδ' ἕν.

e) De orac. Sibyll. c. XVI. p. 285. cui occafio inde fubnata eft haec fufpicandi, quod in ANASTASII SINAITAE ὁδηγῷ c. VI. p. 94. legerat, Aquilae verfionem vocari Hebraeis δευτέρωσιν, id eft, fecundam editionem.

f) Antiq. temp. defenf. c. II. p. 63.

nem ignoraſſe, quamuis poſt eius origines vixerit; quam profunda enim rerum Iudaicarum ignorantia laborauerit paſſim oſtendit, ſiue nunquam accurate eas intellexerit, ſiue poſtea eas neglexerit: aſt is tamen R. Iehudam et R. Akibham potiores traditionum auctores ex mente Iudaeorum commemorauit. Hieronymum vero huius collectionis Miſchnicae mentionem feciſſe, verba eius in epiſtola ad Algaſiam [g] ſatis probant, vbi haec habet: *Quantae traditiones Phariſaeorum ſint, quas hodie vocant δευτερώσεις, et quam aniles fabulae, euoluere nequeo; neque enim libri patitur magnitudo, et pleraque tam turpia ſunt, vt erubeſcam dicere.* Quibus verbis, vt rectiſſime TRIGLANDIO [h] obſeruatum, quicquid contendat Morinus, clariſſime, de magno deuteroſεων libro, id eſt Miſchnaioth, quod idem ſonat, ſermo eſt, quod volumen euolui potuit: id quod de epiſtola ſua, vt vult Morinus, dicere Hieronymus non potuit: nec de priuata aliqua eiusmodi compilatione intelligi debet, qualem tum vel extitiſſe, vel in manus Hieronymi perueniſſe demonſtrari non poteſt. Miſchnam autem peti in nouellis ab imperatore omnino fatendum eſt, dudumque obſeruatum a viris doctis [i]; at eius lectionem in ſynagogis cum vetuerit imperator, recte inde infertur, iam ante eam aetatem diu eius vſum inualuiſſe, cum controuerſia diu iam agitata inter Iudaeos ventilaretur, vtrum licitum ſit in lingua vernacula ſcripturam legere. Quae vero Voſſius de auctore Miſchnaioth habet, omni ſpecie et colore deſtituuntur, et vel ex hac ſola nouellarum conſtitutione refutari poſſunt. Cauſſa etiam nulla veriſimilis afferri poteſt, cur Iudaei aetatem Miſchnae tribus ſeculis antiquiorem fecerint; nam auctoritatis ei conciliandae cauſſa ſi id feciſſent, ad origines longe vetuſtiores eam ſine dubio retuliſſent. Nec negligenda eſt, virorum in ſcriptorum Talmudicorum lectione verſatiſſimorum obſeruatio, puritatem dictionis Hebraicae et Chaldaicae, vetuſtiora tempora, quam quae ſeculo poſt C. N. ſexto fuerunt, manifeſte prodere. Nulli igitur dubitamus in vnanimi doctorum Iudaicorum teſtimonio acquieſcere, illique eruditorum ſententiae accedere, quae Seculo II primam Talmudis [k] collectionem, ſiue Miſchnaioth originem habuiſſe ſtatuit. Comprehenduntur autem in his δευτερώσεσι, iura, leges, conſtitutiones eccleſiaſticae, circa cultum diuinum, ritus eius et ceremonias, quaeque ius fasque eſſe cenſebat eccleſia Iudaica, cuius ius canonicum vel pandectas iuris eccleſiaſtici non inepte quis dixerit, ſunt tamen multa quoque in hac Miſchna, quae ad interpretationem Scripturae ſacrae, ad doctrinam eccleſiae Iudaicae, et ad morum diſciplinam pertinent, et ſex omnino claſſibus [l] omnem

g) Quaeſt. X. h) De Karaeis p. 123.

i) Vid. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 334. et quos not. k. laudauit.

k) Conf. GVIL. WOTTON. diſſ. miſcell. de traditionibus et ritibus ſcribarum ac Phariſaeorum tempore Saluatoris noſtri, diſſ. I. Bibl. Angloiſe T. IV. P. II. p. 367. ſeqq. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. III. c. 6. §. 6. ſeqq. p. 155. ſeqq. WOLF. l. c. p. 674. ſeqq. Nihil, quod miramur, probabiliter definiri poſſe putat REIMMANNVS Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 14. §. 6. p. 269.

l) De Talmudis diuiſione videndus BVXTORFIVS in recenſione operis Talmudici, et in compendio BASNAGE l. c. p. 143. WOLF. l. c. c. 3. pag. 701.

omnem fere disciplinam Iudaicam absoluunt. Ex quibus intelligi potest, quo nomine eius mentio a nobis heic fieri debuerit. Quaecunque enim de naturali et diuino iure, et de morum quoque doctrina praeceperunt Iudaeorum magistri, quaecunque philosophiae scintillae, in hac gente emicuerunt, illae in hac δευτερώσεων compilatione tanquam igniculi latentes ex cineribus erui debent, vt ex eis iudicium de placitis Iudaeorum philosophicis fieri queat. Huic enim syllogae maxima mox auctoritas succreuit, cum non ipsius tantum compilatoris nomen apud suos summo loco esset positum, maximaque Iudaeorum de eo esset opinio, sed et firmiter persuasi illi essent, comprehendere has Mischnaioth diuina illa statuta, quae ab ipso Deo accepisset Moses, isque senioribus populi orali traditione ad posteros propaganda commendauisset, quae obseruationibus suis viri Θεόπνευστοι et rectores ecclesiae venerabiles auxissent, et illustrauissent. Quam tamen auctoritatem atque venerationem eas non mereri, facile quemque docebit earum inspectio. Sunt enim non obscurae modo et multis in locis sano sensu destitutae, sed et confusae maleque cohaerentes, cum auctor earum diuersissima placita, opiniones, atque praecepta sine iudicio corraserit, nec quae ecclesiae suae mens hoc vel illo tempore fuerit, definiuerit, manca etiam et inadaequata tractatio ista sit, cum multi iuris diuini et ecclesiastici casus obtingere queant, quae in hoc corpore iuris ecclesiastici Iudaeorum non definiuntur. Id vero occasionem dedit sequentium temporum Iudaeorum magistris, ea quae in hoc corpore iuris Iudaici dicta sunt, illustrandi commentariis, supplendi, augendique, sicque diffusiori pleniorique tractatione de iure Iudaico edisserendi [m]; qui commentarii in vnum fascem collecti corpus alterum Talmudis genuerunt, quod Gemara dicitur, cuius iam historiam strictim enarrabimus, vt integra lectori series studiorum Iudaicorum circa ius naturale et diuinum patescat.

§. VII. Nempe illustratione atque explicatione opus habebat collectio Mischnica, vt instituta atque canones ecclesiae Iudaicae in luce clara ponerentur. Illi itaque manum admouere conati sunt discipuli R. Iehudae sancti, vel ipso adhuc viuente, vel paulo post mortem eius. Inter eos praecipue eminuit diligentia R. Chiiam et R. Oschaiam, quibus alii R. Elieser ben Iacob, et Mechilta ben Ismael, alii Bar Kaphra, et R. Nehemiam adiiciunt [n]. Illi commentariis conscriptis obscuris addere lucem, breuius dicta amplificare, deficientia supplere, et ita Mischnico textui suis explicationibus integriorem quendam habitum conciliare aggressi sunt. Qui commentarii in hanc collectionem recepti, parem quidem cum Mischna auctoritatem apud Iudaeos obtinuerunt, sed nominibus tamen *Gemarae origo.*

m) Clarissimum hac de re locum R. Iacob Chagis affert WOLFIVS l. c. p. 696. seqq. Ad conciliandam vero perspicuitatem Mischnae puncta vocalia addita, itemque accentus.

n) Videndi historiae literariae Iudaicae scriptores R. Zachuth, R. Dauid Ganz aliique, et ex Christianis WOLFIVS loc. cit. p. 695. 1450. BASNAGE l. c. p. 139. aliique.

et charactere distinguuntur. Vocantur enim תּוֹסֶפְתָּא *additamenta*, eo quod textui R. Iehudae essent addita; item ברייתא siue בָּרַיְיתוֹת, id est *extrauagantes* vel *exotica*, eo quod extra primam collectionem essent comprehensa, et extra Ierusalem vel potius extra scholam Iehudae scripta, vt obseruatum BVXTORFIO [o]. Ex quibus simul patet Thosaphtha viuo adhuc Iehuda fuisse adiecta a discipulis, Baraiitha autem post eius demum mortem adiuncta, quae sine dubio caussa est, cur hae explicationes Mischnae saepe inter se dissentiant, nec suffecerint ad tollendam incertitudinem iuris ecclesiastici Iudaeorum, quae ex huius compilationis obscuritate et concisa nimis breuitate aliisque ex caussis eius oriebatur. Hinc enati multi noui commentarii a doctoribus Iudaicis eo fine concepti, vt iura atque consuetudines gentis suae accuratius definirent. Eos vero adhibito non exiguo labore collegit R. Iochanan Ben Eliezer [p], discipulus Ribbi, R. Iannai, R. Oschaiae, R. Ezechia Ben Chiia aliorumque, quem praesidem scholae in terra Israëlis constitutum fuisse A. M. MMMCM XC, R. Dauid Ganz asserit. Hinc collectionem hanc multi Iudaeorum ad A. C. CCLXX et sequentes referunt, quidam recentiorem faciunt, et integro seculo iuniorem [q]. Ex Christianis Io. LIGHTFOOTVS [r] in Sec. IV post C. N. reiicit, quod frequens in ea Diocletiani fiat mentio. MARSHAMO [s], ante seculum V non innotuisse hanc Gemaram visum; Morino, Vossio et Pezronio [t] ad Sec. VII vel VIII referenda videtur. Quam litem vt hic dirimamus, nostrum non est, qui Gemarae historiam ὡς ἐν παρόδῳ tangimus, hoc vnum monentes, videri huic Gemarae postea quaedam, quae recentiorem aetatem sapiunt, fuisse inserta, ex quibus de primae eius originis aetate iudicari non licet. Solet hoc corpus commentariorum in Mischnam vocari גְּמָרָא, quod vel perfectionem et consummationem stilo biblico infert, vel disciplinam et doctrinam stilo talmudico significat, vnde quidam supplementa interpretantur, quidam commentationes indicari volunt [u]. Haec collectio cum in Palaestina agroque Hierosolymitano instituta sit, solet Gemara Hierosolymitana vocari, quod nomen tamen alii [x] a dialecto Hierosolymitana deriuare malunt, et, nisi fallimur, vtraque ratio recte coniungitur. In hoc Talmude Hierosolymitano Mischnaioth quasi textus sunt, explicationes et commentarii Gemaram constituunt, de cuius indole, argumento, auctoritate hic pluribus disserere ob instituti rationem non licet [y]. Iuuasse Iochananem hoc labore traditionum studium, dubium non est: at non adeo placuit contribulibus suis, quam sperauerat, aut quod non integra esset

o) In Lexico Talmudico v. ברת.

p) Natus est, si Iudaeorum calculos sequimur, A. C. 184. et Palaestinae scholae octoginta annos praefuit, obiitque A. C. 279. habuit decem filios ante se defunctos. Conf. WOLF. l. c. p. 875.

q) Vid. quae affert ex Rabbinis WOLFIVS l. c. p. 683.

r) In chorograph. Matthaeo praemissa c. LXXXI. opp. T. II. p. 221.

s) In canone chronico p. 159.

t) ll. cc.

u) Vid. laud. WOLFIO l. c. p. 663.

x) HVMFR. PRIDEAVX Hist. Iud. V. T. T. II. P. II. p. 539. BASNAGE l. c. p. 141.

y) Videndi LIGHTFOOT. opp. posthum. p. 30. seqq. B. ZACHARIAS GRAFIVS in idea Talmudis Hierosolymitani Lips. 1695. in compendio WOLFIVS l. c. p. 892. seqq. et REIMMANNVS Hist. theol. Iud. L. I. c. 14. §. 6. p. 269.

esset collectio ista, aut quod Iudaeis Palaestinam inhabitantibus hunc honorem ceteri inuiderent, aut, quod nobis verisimillimum videtur, quod eo tempore scholarum in Palaestina auctoritas valde decresceret, et doctissimi gentis magistri in Babyloniam commigrassent. Hi itaque vt opus tandem arduum perficerent, noua industria manus ei admouerunt, condideruntque Gemaram Babylonicam. Cuius praecipuus auctor fuit R. Asche, scholae Soranae rector [z], auxiliatrices ei manus iungente R. Abhina [a], qui etiam Auina, Rabina, Raf Ina et Rebina, exigua pronuntiationis differentia dici solet. At cum vniuersam traditionum farraginem tot commentariis doctorum Iudaicorum comprehensam colligere in animum induxissent, perficere soli illud opus non potuerunt, R. Iose autem praeses scholae Pumbedithanae tandem feliciter absoluit, vel, qui Iudaeorum dicendi mos est, obsignauit [b]. De tempore autem aeraque Gemarae Babylonicae non minus ambigua inter eruditos disceptatio est. Iudaei plerique eius absolutam perfectionem, et obsignationem in A. C. D, vel sequentes etiam aliquot annos referunt, quos plerique Christianorum sequuntur [c]. Morinus autem cum Mischnaioth et Gemarae Hierosolymitanae iuniorem epocham constituisset, quae ante Talmud Babylonicum confectae sunt, necessario recentiorem quoque huius aetatem ponere cogebatur. Hinc ducentis annis aeram Gemarae Babylonicae recentiorem esse ea, quae ipsi vulgo adsignatur, statuit. Cuius sententiae rationem hanc potissimum affert: *Omnes traditiones Iudaeorum referre, calamitates Iudaeis inflictas propter bellum Ismaëlitarum cum Persis, quibus tandem imperium Persicum funditus deletum est, caussam fuisse tam longae cessationis a studio Talmudico et dilationis annorum LXXIII, a morte R. Ase vsque ad Talmudis obsignationem. At primum et indubitatum initium maximi istius belli Ismaëlitarum cum Persis contigisse iuxta certissimas Arabum et Christianorum historias anno Hegirae XIII, qui concurrit cum A. C. DCXXXIV. Itaque mortem R. Ase vel in illum annum incidere, vel circiter anterius posteriusue. Additis igitur LXXIII annis ad DCXXXIV, colligi annum absoluti Talmudis DCCVII.* Non destitui specie hoc Morini argumentum omnino fatendum est, ipsi enim Iudaei fatentur, post R. Ase mortem sub Isdegerde persecutionem contigisse, cum is decreuisset, vt Sabbathum aboleretur. Opponunt tamen his Morini rationibus viri docti [d]: Duos praecipue Isdegerdes in historia Iudaica celebrari, alterum eorum, qui A. C. CD imperio praefuit, vt ex PROCOPIO [e] patet, alterum qui Seculo post C. N. VII fere medio et vitae suae, et imperii Persici a Muhammedanis occupati finem vidit. Posteriorem hic intelligi vult Morinus; at non spe-

 cialis

z) Videndus de eo Schalsch. Hakkab. f. 35. p. 1. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 138.
a) Iuchasin p. 75.
b) Schalscheleth l. c.
c) BUXTORF. recens. operis Talmud. p. 230. BASNAGE l. c. L. III. c. 6. §. 5. p 149. HOTTINGER. H. E. P. I. c. 5. f. 3. p. 265. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 686. seqq. et quos hic allegat.
d) Iuchasin p. 117. b.
e) De bello Persico L. I. c. 2.

cialis huius persecutionis mentionem faciunt Gedalias et Ganzius, sed generaliter tantum loquuntur, et aliquoties Iudaeos a Persis vexatos esse testantur: id quod sub priore Isdegerde fieri potuit, vt sub posteriore, praesertim cum illum in Christianos saeuiisse testetur SOCRATES [f], quibuscum paria saepenumero fata Iudaeos habuisse historia sacra testatur. Alias rationes cur Isdegerdes prior intelligendus sit, prolixe a viris doctis [g] adductas tacemus, praesertim cum parum fidei tribuat Iudaeis Morinus, in designandis temporum circumstantiis, adeoque ad eorum de Isdegerde testimonia prouocare non possit, quae in rebus historiisque aliarum gentium misere plerumque hallucinari, satis notum est. Aliud iudicandum, vbi de rebus gentis suae disserunt, de quibus et propius rem cognoscendi, et ex traditione monumentisque suorum certiora hauriendi occasionem habuerunt. Ast cum omnes vno ore obsignationem Gemarae Babylonicae in Sec. V post C. N. finem et initia Sec. VI referant, eiusque auctorem R. Asche faciant, illum autem obiisse A. C. CDXXVII dicant, et inter eum ac R. Iose intercessisse LXXIII annos scribant, quibus calamitatibus impediti fuerint, quo minus opus perficerent, caussa nulla grauis subest, cur ob anachronismum Iudaei scriptoris fides his omnibus in caussa domestica satisque nota deneganda sit. His recte additur, ipsum Alcoranum testem esse, maturius conditam Gemaram Babylonicam obsignatumque Talmud fuisse. Multa enim in eo sunt, quae ex Talmude desumta sunt, id quod integra tractatione se demonstraturum promisit IAC. WINDETVS [h], passimque a viris doctis exemplis ostensum est [i]: quae cum Iudaeos a Muhammedanis accepisse nemo sanus dixerit, recte inde infertur, eo tempore, quo Muhammedes legem suam consarcinauit, Iudaei cuiusdam opera adiutus, Gemaram iam fuisse obsignatam, adeoque Sec. VI fine, quo illa lex Islamitica cusa est, esse antiquiorem. Accessisse tamen in sequentibus quaedam, iuniora tempora spirantia, dubitari non potest, vt in tantae molis collectionibus fieri solet: ex quibus voces peregrinae et recentiorem aetatem referentes deriuandae sunt. Et haec quidem de aetate Talmudis Babylonici strictim paucisque dixisse sufficiat, cum ex instituto rem exponere nobis non liceat. Tantam vero auctoritatem nacta est haec iuris Iudaeorum ecclesiastici sylloge, vt eam non scripturae tantum sacrae, verum etiam ipsi Mischnae anteponant, de qua insana Talmudis veneratione, cum nobis dicere plura fas non sit, consulendi sunt, qui res Iudaeorum passim enarrauerunt [k]. Parum tamen Talmudi tribuere Karaeos, supra indicauimus, quae non vltima caussa est Vatiniani, quo eos Rabbanitae prosequuntur, odii. Quemadmodum inter Christianos non defuerunt, qui

igni

f) Hist. eccl. L. VII. c. 8.
g) Vid. WOLF. l. c. p. 687. seqq.
h) De vita funct. statu p. 60.
i) Vid. laudatos WOLFIO l. c. p. 689. BASNAGE Hist. Iud. L. III. c. 6. §. 1. p. 166.
k) BVXTORF. Bibl. Rabb. p. 223. seqq. EISENMENGER. Iudaism. detect. P. I. c. 8 p. 329. I. IAC. SCHVDT. memorab. Iud. L. VI. c. 27. p. 35. aliique multi.

igni id addicerent, aliis nimium illud extollentibus, de quibus Talmudis satis legenda sunt, quae BASNAGIVS [l] et WOLFIVS [m] post alios docte cumularunt, quorum hic quoque argumentum summamque, diuisiones, editiones et alia ad historiam eius literariam facientia affert, qui ea nosse cupientibus est legendus. Parum inesse corpori huic constitutionum ecclesiasticarum gentis Iudaicae, quod philosophiam spiret, omnino fatendum est, at cum neque Iudaeorum de rebus naturalem theologiam concernentibus opiniones queant intelligi, neque iuris diuini historia in hac gente cognosci, nisi hae pandectae canonum ecclesiasticorum consulantur, patet inde, cur in philosophiae Iudaicae historia eius mentio omitti tota a nobis non potuerit. Ordine enim tertio argumenta de matrimonio, votis, iudiciis, poenis, iureiurando maxime exponuntur, quae magnam partem iuris naturalis et diuini apud Iudaeos constituunt. Qui licet positiuas suae nationis et ecclesiae leges et constitutiones plerumque sequantur, multa tamen ex naturali quoque iure admixta habent, saltem in historia iurisprudentiae naturalis et diuinae cum fructu comparari cum aliarum gentium institutis possunt, cuius eruditum nobis specimen dedit doctissimi SELDENI [n] industria. Vt taceamus ipsos ritus et ceremonias Iudaeorum in philosophiae historia non negligendas esse, eo quod in historia cultuum et religionum cum aliorum populorum consuetudinibus et institutis ad Iudaica quoque respiciendum sit [o]. Verum ex hoc quoque fonte haurienda philosophiae moralis cognitio, cuius haut contemnendum compendium tractatus ille Mischnicus continet, qui פִּרְקֵי אָבוֹת, *capitula patrum* dicitur, eo quod Tannaitarum, id est patrum doctorumque, quibus traditionis successio debetur, dicta, sententiae, et prouerbia moralia in illo libro sententiarum comprehenduntur. Cuius libelli, in hac nostra historia omnino memorandi, auctor esse dicitur, non R. Iehuda Hakkadosch, sed R. Nathan, in Babylonia natus, qui et hic, et postea Hierosolymae pater domus iudicii fuit, vixitque A. M. MMMDCCCLXXXI, Chr. CXXI, aequalis R. Simeonis Ben Gamalielis. Duo vero exstant, huius generis scripta, quae passim confundi videas. Vnum haec *capitula PP.* comprehendit, apophthegmata eorum exhibens; alterum *de patribus* agit, et PP. quoque V. T. res gestas tradit. Vtrumque Nathani tribuitur, quod an recte fiat, viris doctis dubitatum est. Nam si a Nathane profectus fuisset, qui ante Iehudam vixit, hic illum librum ipse collectioni Mischnicae inseruisset, et non a recentioribus demum magistris fuisset inserendus. Addunt his: exstare in capitulis patrum luculenta vestigia recentiorum temporum; e. g. Praecipitur in iis [p]: filium quinque annorum ad scripturae, filium decem annorum ad Mischnae lectionem, filium tredecim annorum ad praecepta, filium quindecim annorum ad Talmud esse

l) Hist. des Iuifs L. III. c. 6. §. 15. seqq. p. 177. seqq.

m) l. c. c. 4. p. 962. seqq.

n) In l. N. et G. secundum disciplinam Hebraeorum.

o) Vid. Io. SPENCERVS de legibus Hebraeorum ritualibus.

p) c. V. §. 21.

esse deducendum. Ex quo praecepto colligi debeat, hunc sententiarum libellum post obsignatum Talmud et introductum eius vsum demum fuisse congestum. Alia recentiorum temporum vestigia a MORINO [q] collecta, hic omittimus. Sunt tamen in eleganti libello vetustiorum quoque temporum haud exigua vestigia, inter quae imprimis dictio elegans pura, et a Sec. VII vel VIII genio longissime remota referri meretur, quae Mischnicos scriptores si non superat, saltem aequat. Tractatus quoque ille, qui *Massechet abboth* R. Nathan vocatur, commentarii instar est in *Pirke abboth*, adeoque hoc prior. Vnde coniicimus, Iudaeum aliquem, si non ipse Nathan fuit, libelli huius prima stamina ante R. Iehudae sancti tempora dedisse, syluamque aliquam dictorum a primariis doctoribus relictorum et ore gentis suae celebratorum collegisse, eam vero priuato studio passim adauctam fuisse, indeque non meruisse, vt compilationi Mischnicae a R. Iehuda insereretur. Cum autem successu temporis multa quoque sequiora accessissent, studium Talmudicum, maximeque iactatam doctrinae successionem roborantia, tandem ipsi Talmudi fuisse adiectum. Ex quibus iam quid de fide huius libelli statuendum sit, liquet, quem philosophiae moralis Iudaicae post euersum templum complecti specimina, et historiam aliquam ethicae Iudaicae exhibere, nemo negauerit, licet incertam esse successionis illius doctrinalis in illo libello datae historiam, omnino fatendum sit. Ex eo itaque infra exempla doctrinae moralis inter Iudaeos dabimus, eos secuti, qui libellum haud inutilem commentariis, editionibus, versionibus ornarunt, de quibus literaria Iudaeorum historia consulenda est [r]. Post Talmudis obsignationem plerique in illustrandis illud commentariis versati sunt, nihilque plane attulerunt, nostra attentione dignum, quare iis alibi [s] enumeratis non inhaeremus.

Fata studii Cabbalistici post excidium templi.

§. VIII. Hactenus iuris Iudaici diuinioris historiam perlustrauimus, vt qui philosophiae igniculi sub his cineribus lateant, cognoscamus; paucos tamen nos inuenisse fatendum est. Iam ad Cabbalisticam doctrinam pedem promouemus, quae et ipsa traditionis Iudaicae species fuit, sed arcana atque mystica, et alia prorsus indole naturaque diuersa, quam traditiones rituales et ecclesiasticae, gauisa. Nempe ea nobis metaphysicam Iudaicam exhibet, quae sublimius et μυστικωτέρως de Deo diuinisque rebus philosophari visa, desertis Mosaicis vestigiis, licet contrarium profiteretur, gentiles semitas secuta est. Eius contaminatae philosophiae Iudaicae origines in Aegypto fuisse enatas et cum allegorica methodo philosophemata Aegyptiaca, Orientalia et Pythagorico-Platonica introduxisse inter Iudaeos in superiori capite demonstrauimus, ostendimusque syncretisticam

q) Exerc. bibl. L. II. ex. 10. c. 1.

r) WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 700. vtimur nos editione Hebraica Giessae 1705. 4. et Latina per IO. PHIL. HARTMANNVM 1708. 4. edita, de vtraque vid. WOLF. l. c.

s) IDEM Bibl. Hebr. P. I. et in compendio REIMMANN. Hist. theol. Iud. Lib. I. cap. 14. p. 305. seqq.

cam hanc metaphyficam etiam in Palaeftinam irrepfiffe animosque eorum, qui fublimius de Deo diuinisque rebus philofophari cuperent, mirifice cepiffe, ita vero puriores de Deo fenfus corrupiffe: fuppofititiis autem foetibus, qui mos fuit eius philofophiae et theologiae, quam receperant, auctoritatem tricis fuis quaefiuiffe, cauffando, ab Abrahamo, Mofe, reliquisque fanctis viris θεοπνευςίας dono confpicuis, arcana traditione eam doctrinam ad fe perueniffe. Quem morem fupponendi libros peregrinis dogmatibus fcatentes magnis viris, cum feculum poft C. N. primum et fecundum vehementer probauiffet, et in confuetudinem atque familiaritatem quandam quafi traduxiffet, mire ifta peffima fraude ftudium Cabbaliíticum inter Iudaeos poft templi vrbisque Hierofolymae euerfionem promotum eft. Quod cum arcanam nobis philofophiam metaphyficam et naturalem exhibeat, potiori quodam iure tractationem a nobis poftulat, praecipue cum magnam cum philofophia Orientali, Aegyptiaca et Pythagorico-Platonica connexionem fouerit, arctoque affinitatis vinculo iuncta certum quoddam philofophiae fanaticae genus exhibuerit. Nam de Deo, de emanationibus diuinis, de angelis, de fpiritibus, de mundorum ortu emanatiuo, de animae origine et vehiculo fiue veftibus, de afcenfu eius per emanatiuos gradus ad infinitum effentiarum omnium oceanum ita ifta philofophia praecepit, vt philofophata fuiffe Iudaeorum Cabbaliftarum ingenia, fed peffimo modo, fatendum fit. In quae humani ingenii deliria maxime poft euerfam rempublicam prono impetu ruebat gens Iudaica, cum antea exigua fortuna vfa fanatica tantum ingenia quaedam in transuerfum egiffent. Ita enim iudiciorum diuinorum ira in infeliciffimam nationem exarfit, vt non publicam tantum falutem, pacem atque incolumitatem amitteret, fed femper magis quoque in perditiffimas errorum abominationes, et nefandas naenias tricasque otioforum ingeniorum digrederetur, et a fanctiori doctrina tota deflecteret. His enim et fequentibus temporibus libros illos Cabbalifticos debemus, quos ad miram antiquitatem mendaces Iudaei euehunt, et diu ante hanc aetatem exaratos effe contendunt. Inter eos funt *Sepher Happeliah* [r], *Sepher Hakkaneh*

r) Sepher Happeliah, i. e. *Mirabilium*, eo quod myfteria multa ab angelo tradita comprehendere dicitur a Cabbaliftis ad R. Elkana Ben Ieruchan Ben Auigedud refertur, quem cum Nechonia eundem effe contendunt, adeoque ante templi fecundi deuaftationem adhuc vixiffe tradunt. Eius tamen Iudaeorum chronologi non meminerunt, vnde fufpecta valde eft tota illa traditio. Liber nunquam editus, fed paffim in bibliothecis mfc. oftenfus Cabbaliftica exhibet fomnia, ab angelo, vt auctor vult, fibi reuelata, et ex academia diuina et coelefti profecta, de quo libro Cabbaliftico rariffimo, videnda quae B. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 196. feqq. prolixe narrat, qui et P. III. p. 126. bibliothecas nominat, vbi ifte liber mirabilium inuenitur. Ex recenfione Wolfii, qui librum ipfe vidit et infpexit, patet, totum effe Cabbalifticum, et explicationem continere arboris Sephirothicae, aliorumque principiorum Cabbalifticorum, ad Scripturam S. translatorum, vt ex explicatione Cabbaliftica initii Genefeos, quam liber ille exhibet, patet. Quamuis autem nugax auctor fe ab Elia edoctum, et in coeleftem academiam et ad Abrahamum, Ifaacum et Iacobum introductum effe, mentiatur, tam impudenter tamen in fanctiffimum Saluatorem debacchatur, tamque indignis modis de coeleftibus myfteriis differit, vt dubium non fit, impoftorem quendam Iudaeum poft templi euerfionem, cum Chriftiana religio inualefceret, eum librum exarauiffe, fruftraque ad El-Kanam ante C. N. viuentem referri.

neb [w] et *Sepher Habbabir* [x], quibus nihil illustrius vel praestantius in arcana sua philosophia esse Iudaei iactant. Aperta enim suppositionis vestigia in illis inueniri fraudesque temporum Christi nati aetatem sequentium prodere, facile probari potest.

R. Akibba. §. IX. Mature vero post templi et reipublicae Iudaicae euersionem inter Iudaeos philosophiae Cabbalisticae studium inualuit, fueruntque inter praestantissimos eius populi doctores, qui praeter traditionum studium, hanc quoque arcanam doctrinam multa industria excolerent. Nemo tamen in hoc philosophiae Iudaicae genere magis vel versatus est vel inclaruit, quam celeberrimi Iudaeorum doctores, R. AKIBHA et R. Schimeon Ben Iochai. Ad illum enim liber *Iezirah*, siue *creationis*, ad hunc liber *Sohar*, siue *splendoris*, tanquam auctores referri solet, quae scripta in summa apud Iudaeos Cabbalistas auctoritate sunt [y]. Vtriusque res paucis enarrabimus, et vtriusque etiam libri historiam strictim exponemus, cum isti viri singularia fata habuerint, libri illi autem fontes sint, ex quibus Cabbalisticae philosophiae haurienda cognitio. Et R. Akibham quidem celeberrimum quoque fecit factionis pseu-

w) Eiusdem commatis est Sepher Hakkanneh, id est *liber calami* ita dictus, quia in 49 calamos seu cannas liber distinctus est, in quo de praeceptis diuinis Cabbalisticae commentationes afferuntur, cuius pars Pragae 1610. 4. edita. Ex recensione WOLFII Bibl. Hebr. P. III. p. 127. patet, aperte suppositionem in eo prodi, et accentuationis quoque rationes Cabbalisticas afferri.

x) Libri huius auctor dicitur R. Nechonia Ben Elkana, discipulus Iochananis Ben Saccai, et magister R. Ismaëlis Ben Elisa, Hillelis, Ananiae Ben Dosae et Ionathanis Ben Vsiel aequalis, vnde discimus, eum in annum ante natum Christum circiter 40 incidera: legiturque eius dictum aliquod in capit. patrum c. III. §. 5. p. 19. Vid. post chronologos Iudaeos Zachutum, Gedaliam, Ganzium, OTTHO Hist. DD. Mischn. p. 90. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 905. Nactus autem liber titulum הַבָּהִיר illustris, siue elucidarius Cabbalisticus, eo, quod maxima luce profundissima Cabbalae mysteria collustret, vel illuminationem quoque eorum cognitione adiunet. Iudaeos si audimus, liber hic in terra sancta vsque ad Sec. XIII latuit, tandemque in manus Iudaeorum quorundam Europaeorum deuenit. Edita autem est typis pars eius Amstelod. 1651. et Berolin. 1706. 4. Hunc librum omnium Cabbalisticorum antiquissimum esse non Iudaeis tantum visum; sed Christianorum quoque multis, BVXTORFIO Bibl. Rabb. pag. 41. LAMBECIO Prod. hist. lit. L. II. c. 16. p. 235. BVDDEO Intr. in hist. phil. Hebr. §. 29. p. 158. ed. prioris. Io. MAYERO de SS. Trinit. mysterio ex V. T. demonstrato §. 113. p. 129. Alii autem, et in his maxime MORINVS exerc. bibl. p. 370. ex silentio antiquiorum scriptorum, praecipue autem Mosis Ben Nachman, celeberrimi Cabbalistae, qui Sec. XIII medio claruit Hierosolymis, coniecerunt, isto demum seculo fuisse conscriptum, et vt auctoritatem haberet, R. Nechoniae suppositum. Huic suspicioni opponitur citatio huius libri passim facta in libro Sohar, quem antiquissimum quoque esse plerique contendunt, vnde coniecit illustris Cabbalae denudatae collector CHRISTIANVS KNORRIVS a ROSENROTH praef. P. II. p. 8. librum Bahir in Sohar contineri, certe ea inueniri illic, quae hodie paucis paginis comprehensa extant. At vt taceamus dubiam esse auctoritatem et aetatem libri Sohar, vt in sequentibus dicetur, colligi inde eodem iure potest, librum Bahir ex libro Sohar esse excerptum. Certe Nechoniae falso tribui inde patet, quod R. Akibhae, qui Nechoniam praeceptorem habuisse dicitur, vt veteris doctoris in eo fiat mentio, Targum allegetur, cum Onkelosius iunior fuerit Nechonia, vt taceamus alia allata a MORINO l. c. p. 371. 372. inter quae phrases manifeste recentiores maxime suspectum eum faciunt. Quare aut totus liber inter suppositirios et spurios referendus est, aut agnoscendum, manus interpolatoris eum fuisse passum, difficile vero est, genuina e falsis distinguere; quare parum ei auctoritatis tribuendum; conf. WOLF. l. c. et qui sententiam mutauit BVDDEVS l. c. p. 142. edit. secundae, REIMMANN. Hist. lit. theol. Iud. p. 361. et ipse MAYERVS l. c.

y) Iuchasin p. 26. Zemach Dauid ad an. 3760. 3880. OTTHO hist. DD. Mischnic. pag. 132. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 955. BAYLE quoque de eo disseruit Dict. T. I. art. Akiba, p. 122. seq.

pſeudo-Meſſiae Bar Cochbae ſtudium, quod viro cetera in doctrina gentis ſuae verſatiſſimo miſerabilem vitae exitum attulit, vnde praeter hiſtoriae literariae Iudaicae ſcriptores, de hoc doctore Iudaico illi quoque conſulendi ſunt, qui fata gentis Iudaicae paſſim enarrauerunt [z]. Vixit autem R. Akibba paulo poſt tempora euerſi templi et vrbis [a]. Matrem Iudaeo genere natam habuit, patrem ex familia Siſſerae ducis apud regem Tyriorum Iabin, habuiſſe nugatur Zemach Dauid [b]. Iuuentutem virilemque aetatem obſcuram peregit, ruſticamque ſecutus vitam ita depreſſus iacuit, vt praediuitis cuiusdam ciuis Hieroſolymitani Calba Chuua greges paſcere cogeretur. Filiae tamen heri ſui, qui parentis paſtorem deperibat, nuptiasque illi promiſerat inſtinctu ad literarum ſtudia XL annos natus adiecit animum, ea quidem felicitate et ſucceſſu exoptatiſſimo, vt inter doctiſſimos ſuae aetatis Iudaeos poſtea numeraretur: Data enim nuptiarum fide in Academiam ſeceſſit [c], ibique per duodecim annos integros haerens, tantopere in patria eruditione incrementa coepit, vt et condiſcipulos omnes anteiret, et ad docendam iuuentutem animum adiiciens duodecim millia diſcipulorum haberet. Nec potuit precibus ſponſae commoueri, vt literarum ſedem iſtam relinqueret, eo quod ita increuiſſet diſcipulorum numerus, vt eorum viginti quatuor millia (Iudaeorum narrationes damus cauto lectori) numeraret [d]. Cum itaque nec eum ſecum habendi, nec domum reuocandi ſpem virgo haberet, quam pater ob has nuptias haereditate excluſerat, mutatis veſtibus ad ſponſum delata cum eo vixit, reducemque patri ad pedes eius ob venerationem deuoluto ita reconciliauit, vt doctrina eius illuſtri famaque commotus et generum eum ſuſciperet, et magnam bonorum ſuorum partem ei cederet [e]. His praeſidiis ſuffultus doctrinae Iudaeorum tum rituali tum Cabbaliſticae inuigilauit, docendaeque iuuentuti librisque ſcribendis totum ſe tradidit: eo euentu, vt ſumma eius eſſet apud Iudaeos Palaeſtinam incolentes exiſtimatio et auctoritas tanta, vt non erubeſcerent dicere: Deum R. Akibhae manifeſtauiſſe, quae Moſen celauerit. Vnde librorum quoque eius ſemper apud Iudaeos ſumma fuit exiſtimatio [f], adeo vt deciſiones eius et pronuntiata tanquam diuina vbique inter Iudaeos reciperentur, quod ex mille locis Talmudis conſtare poteſt. At haec ipſa auctoritas ſumma et diuina, quam Akibha apud ſuos con-

 ſecu-

z) Basnage Hiſt. des Iuifs L. VII. c. 12. §. 13. ſeqq. p. 346. ſeqq. et imprimis Io. a Lent in ſched. hiſtorico-philol. de Iudaeorum pſeudo-Meſſiis p. 9.

a) Iudaei l. c. in A. M. 3760. eius natales referunt, qui eſt A. C. 1. floruit autem ſub Tito Veſpaſiano et Hadriano.

b) pag. 99.

c) Vid. quae affert Io. Chr. Wagenseil ad Sota p. 312.

d) Bereſchith Rabba f. 67. Zemach Dauid l. c. ſed vt mendacia palpes, ea quod nugiuenduli adiiciant: omnes hos diſcipulos Akibhae inter Paſcha et Pentecoſten vno tempore obiiſſe, quod non ſatis honoris ſibi inuicem exhibuiſſent, omnesque prope Tiberiam ſepultos fuiſſe, vbi etiam Akibha poſtea terrae mandatus eſt. Conf. Basnage l. c.

e) Locum tr. talm. Chetubb. f. 63. p. 1. affert Lightfootus Hor. Hebr. ad Marc. X. 17. T. II. opp. p. 449.

f) Praeter librum Iezirah adſcribitur ei commentarius allegoricus de interioribus literarum, ſiue de alphabeto.

secutus est, luculentum esse testimonium potest, quanta eo tempore fuerit ecclesiae Iudaicae corruptio, quam nugacia ingenia, quamque impia doctrina. Fermentum enim syncretismi Aegyptiaci, quod philosophiam Mosaicam corrupisse, et heterogenea dogmata, impurasque opiniones sacris doctrinis immiscuisse, supra diximus, omnem quoque eruditionem Akibhae corrupit et infecit, vt ex doctrina libri *Iezirah* est manifestissimum. Nugas vero sectatum fuisse tam celebrem doctorem et ethicae grauitatem misere corrupisse, ex sequenti narratione disci potest, quam tamen non nisi exorata prius lectoris venia et saluo pudore ideo hic afferimus, vt in quas naenias delapsa sit philosophia Iudaica, quae de moribus agit, statim post ea tempora, quibus excellentissimam morum doctrinam, quam Christiana docebat religio, reiecerunt, luculenter pateat [g]: *Dixit R. Akibba: Ingressus sum aliquando post R. Iosuam in sedis secretae locum, et tria ab eo didici: Didici primo quod non versus orientem et occidentem, sed versus septentrionem et austrum nos conuertere debeamus. Didici secundo, quod non in pedes erectum, sed iam considentem se retegere liceat. Didici tertio, quod podex non dextera, sed sinistra manu abstergendus sit. Ad haec obiecit ibi Ben Hasai: Vsque adeo vero perfricuisti frontem erga magistrum tuum, vt cacantem obseruares? respondit ille: Legis haec arcana sunt, ad quae discenda id necessario mihi agendum fuit.* En vero egregiam doctrinam moralem! quamuis vltima verba tantum non persuadere videantur, quaesiuisse hos venerabiles philosophos etiam in modo exonerandi aluum mysteria Cabbalistica. Quamuis autem magna felicitate ad extremam senectutem, quam CXX annorum fuisse, Iudaei tradunt [h], vteretur, rebelli tamen et seditioso animo, qui plerosque Iudaeorum eo tempore, maxime in Palaestina, occupauerat, tragicum sibi et miserabilem vitae exitum parauit. Eodem enim tempore, quo summa inter Iudaeos in Palaestina auctoritate viuebat Akibha, prodiit in theatrum mundi famosissimus impostor Bar Cochebas, qui ob mendacia fraudesque etiam *Bar Cozibba*, *filius mendacii* Iudaeis appellatur, cuius seditionem resque gestas exitumque fraude sua dignum viri docti passim enarrarunt [i]. Hic cum ab imperatoris Romani Hadriani potestate liberare contribules promisisset, magnam seditionem excitauit, omniaque tumultu turbisque repleuit. Hunc tantus doctor, quantus Akibha fuit, qui verum Messiam, quem patientem forte vidit, reiecerat, pro vero gentis suae liberatore agnouerat, et venditauerat, imo praecursorem et armigerum eius se gerebat, et consilia pestilentissimi impostorum

g) In tr. Talm. Massech. Berach f. 62. col. 1. ex quo repetunt CARPZOVIVS ad SCHICKARDI ius regium c. V. p. 383. not. 11. IO. A LENT l. c. p. 10. BAYLE l. c. not. F. pag. 123. REIMMANN. Hist. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 565.

h) ll. cc.

i) BASNAGE l. c. p. 328. seqq. A LENT l. c. multique alii fuse nominati a WOLFIO Bibl. Hebr. P. I. p. 721. seqq. cui facile addi possent plures. Loca Iudaeorum collegit ANDR. EISENMENGER Iudaism. detect. P. II. c. 13. p. 654. seqq. qu Akibhae credulitatem damnarunt.

postoris, quacunque ratione poterat, iuuabat; et ita vindicta in Romanos et seditione replebat Iudaeorum animos, quos auctoritate sua, quo vellet, ducebat, vt exercitus ducentorum millium virorum conueniret, quos tanta fortitudine fuisse Iudaei nugantur, vt quilibet cedrum in Libano loco mouere, et radicitus euellere potuerit. Hoc exercitu Bitteram vrbem Pseudo-Messias occupauit, et latrones quoscunque, ceteramque plebis colluuiem ad augendas partes suas collegit. Et primo quidem turbam temere coeuntem contemserant Romani: at cum caede, rapinis, magnaque crudelitate in gentiles et Christianos saeuirent, tandem copias contra eam eduxere. Nugantur hic iterum Iudaei [k], concepisse sibi tum spem hanc animo Akibham, conuertendi vxorem ducis Romani Tinnii Rufi, eamque defuncta priore vxore sua in matrimonium ducendi: quamuis ab insanientis hominis ingenio arrogantissimo eiusmodi insania non prorsus abhorreat. Licet autem anceps initio esset dimicatio Iudaeique rebelles aliquoties exiguis praeliis vincerent [l], factum tamen est, vt tum commeatu intercluso, tum vrbe Bittera per tres annos et dimidium [m] arctissima obsidione cincta se dedere Iudaei cogerentur, Pseudo-Messias Bar Cochebas interficeretur, tantaque strages Iudaeorum a Romanis ederetur [n], vt Iudaei ipsi fateantur [o], *interfectos fuisse mares, foeminas et paruulos, ita vt sanguis eorum flueret in mare magnum, quod tamen milliari distabat ab vrbe, et fluuiorum duorum vicinorum tertia pars sanguis esset: Romani etiam per septennium vindemiarent sine stercoratione, eo quod fertiles satis essent ex sanguine Israëlitarum.* Akibha vero cum filio Pappo viuus captus detracta pelle misere interfectus est [p]. Id accidisse A. C. CXX Iudaei tradunt, quos tamen calculos errare monet BASNAGIVS [q], eo quod Bittera A. C. CXXXVIII demum capta sit, ex quo sequitur, serius eum natum fuisse, quam volunt Iudaei. Licet autem in rebellionis crimine deprehensus Akibha, merito supplicio affectus sit, et seduxisse impostores hos Iudaeos, ipsi viderint, tantum tamen abest, vt detestati fuerint hominis vesani consilia, vt potius inter martyres eum numerauerint, pro fide Israëlis mortem obeuntes, eiusque sepulchrum, quod Tiberiade esse sibi persuadebant, quotannis magna solennitate inter Pascha et Pentecosten inuisere, eoque commigrare cateruatim religionis caussa consueuerint [r]. Fuit autem Akibha cum inter traditionis patronos summo loco positus, tum Cabbalisticae philosophiae doctor subtilissimus, cui, qui saniora inter Iudaeos sequuntur, librum Iezirah tribuunt, quem alios magis in mentiendo et nugando impudentes ad Abrahamum patriarcham re-

k) Vid. BVXTORFII synag. Iud. p. 916.
l) Fatetur GANZIVS tot homines Iudaeos interfecisse, quot arenae sunt maris, Zem. Dauid p. 27. col. 1.
m) Sanhedrin f. 97. col. 2.
n) 400000 homines interfecti dicuntur in tr. Talm. Gittin f. 58. col. 8.
o) Ibid. Conf. LIGHTFOOT. chorogr. in Matth. c. 52. T. II. opp. p. 280.
p) Vid. Io. A LENT l. c. p. 15.
q) Hist. Iud. l. c. p. 348.
r) Conf. WOLF. l. c. p. 955.

referre, et vt Akibhae eius honoris aliquid conseruarent, duos libros Iezirah fingere, supra iam exposuimus [s]. Nulli vero dubitamus, Akibham Cabbalisticam philosophiam in ipsis, vt videtur, adytis Cabbalistarum in Aegypto versantium, vel ex Aegypto prodeuntium edoctum, more illius temporis valde grassanti, ipsam philosophiam suam ad Abrahamum retulisse, et inuenustum pullum venerabili gentis suae parenti patriarchaeque supposuisse, vt doctrinae impiae et ex impuris fontibus haustae, sapientiae Hebraeae opinionem fidemque conciliaret. Quamuis, vt verum fateamur, satis manifestis indiciis ex hoc ipso *libro creationis* demonstrari queat, talem, qualem nunc legimus, nec Abrahami, nec Akibhae esse, licet ante perfectum corpus Talmudicum non exaratum fuisse, quod MORINVS [t] contendit, falsum sit, cum eius in illo fiat mentio [u]. Vnde coniicimus, Akibham ex Cabbalisticis fontibus Aegyptiorum Iudaeorum sua prata irrigantem materiam quidem huius libri aliquam vel ipsum conscripsisse, vel discipulis suis oretenus tradidisse, eosque accepta a magistro in literas retulisse, multa vero sequentibus temporibus fuisse addita et mutata, donec tandem in hanc, quam habemus, formam coaluerit. Quamuis enim mire a Iudaicis doctrinis abhorreat liber hic Cabbalisticus, et Pythagorico-Platonicis opinionibus turgeat, ostendemus tamen infra, eo iam tempore eiusmodi nugas inter Iudaeos inualuisse, nec displicuisse numerorum doctrinam Pythagoricam otiosis Iudaeorum arcanam philosophiam sectantium ingeniis: id quod vel solius Philonis exemplo luculento constat. Quicunque vero libri huius, qualem hodie habemus, auctor sit, illud certum est, in immani errore versari eos, qui ad Abrahamum foetum adulterinum referunt, quod a Iudaeis Cabbalistis quidem fuisse assertum, non miramur, qui more illius temporis et philosophiae, quam deperibant, ad magnos viros sua placita scriptaque et commentationes referre solebant, eo quod auctoritatem illis conciliare, sicque gentilibus honorem eripere cuperent, quod illi tantae sapientiae auctores essent, et probare ita vellent, totam eruditionem a maioribus suis ad Pythagoram reliquosque gentilium philosophos profluxisse: a viris autem doctis magni fieri inter Christianos ferendum haud est. Est vero argumentum libri Cabbalisticum, cumque numeros emanationibus Cabbalisticis adaptet, ipsis Pythagorae numeris, vt est in prouerbio, obscurius, cuius recensionem dabit Cel. WOLFIVS [x], qui videndus. Nos hoc vnum notamus, editiones libelli exigui valde inter se differre, vt vel ex versione POSTELLI, quam IO. PISTORIVS [y] exhibet et STEPH. RITTANGELII [z] patet.

§. X.

s) R. GEDALIA Schalscheleth Hakkabala p. 88. b. Io. CHR. WAGENSEIL. ad Sota p. 985. BASNAGE l. c. p. 347.

t) Exerc. bibl. p. 373.

u) Sanhedrin c. 7. §. 9.

x) l. c. P. I. p. 23. seqq. BAYLE Dict. T. I. v. Abr. not. E. p. 33.

y) T. I. Script. Cabbalist. p. 869. seqq.

z) Amstelod. 1642. 4.

§. X. Alter ex Iudaeorum doctoribus, qui Sec. II magnam nominis celebritatem in gente sua profundiori Cabbalisticae philosophiae cognitione consecutus est, fuit R. SCHIMEON BEN IOCHAI, quem inter multos alios, qui ex disciplina R. Akibhae prodierunt [a], omnium maxime Iudaei ita extollunt, vt eum principem Cabbalistarum constituant, et lumen magnum, itemque scintillam Mosis prophetae appellent [b]. Dum Akibhae discipulum Iudaei dicunt, tempus inde, quo vixit, colligi potest, si cum Iudaeis assumamus A. C. CXX Akibham excruciatum periisse. Certe magna ista calamitas, quam seditiosa sibi gens impulsore Bar Cocheba, suasore Akibha, contraxerat, in caussa fuit, vt metu Iudaeorum in speluncam confugeret, qua de re tamen ridicula sunt, quae Iudaei narrant hoc modo [c]: „Quodam tempore considebant vna R. Iehuda, R. Iose „et R. Schimeon, praesente quoque ipsis R. Iehuda filio proselytorum. „Tum exorsus R. Iehuda dicebat: quam pulchra sunt opera populi huius! „(Romanorum) exstruxerunt enim fora, exstruxerunt pontes, exstruxe„runt thermas. Vbi R. Iose tacebat. Sed R. Schimeon filius Iochai re„spondebat dicens: quicquid struxerunt, non nisi commodi sui caussa „struxerunt: fora nimirum, vt illic sedere queant mercatores, thermas, „vt ipsi in illis delicias habeant, et pontes, vt ex illis vectigal accipiant. „Tunc R. Iehuda filius proselytorum abiit, et ista enarrauit, ita vt inno„tescerent Caesari, qui hanc tulit sententiam: Iehuda, qui extulit, extol„latur; Iose, qui siluit, exulet in Cyprum, Schimeon, qui vituperauit, „occidatur. Tunc hic et filius eius sese occultabant in auditorio, et do„mestici ipsorum quotidie ipsis afferebant placentam panis et poculum „aquae. Sed quia rigorosa erat sententia, ipse dicebat filio suo: mulie„rum animus leuis est, forte dolore angentur, et nos manifestabunt. „Abierunt itaque et sese occultarunt in spelunca quadam: vbi continge„bat miraculum, ipsisque creabatur arbor siliquifera, (cuius fructus κεράτ„τια) et fons aquae. Deponebant itaque vestes, et vsque ad collum „suum sedebant in arena, totaque die studebant, tempore precum autem „induebant et operiebant se, et orabant in spelunca: deinde vestes iterum „deponebant, ne eas detererent. Sic sedebant per duodecim annos in „spelunca, donec veniret Elias adstansque ingressui speluncae diceret: „Quis indicabit filio Iochai, quod mortuus est Caesar, et irrita reddita „sen-

R. Schimeon Ben Iochai.

a) Fuere illi multi etiam Cabbalistica eruditione insignes, et inter eos R. Ismael Ben Elisa, qui circa A. C. 200 vixit, librumque imaginis siue Sepher Hatthemunah scripsisse dicitur, in quo figura literarum Hebraicarum secundum principia Cabbalistica explicatur, et passim msc. ostenditur, vid PAVL. RICCIVS de coelesti agric. PISTOR. Collect. Scr. Cabb. pag. 132. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 702. Sic et Pirke Hechaloth; i. e. capitula de templis ei tribuuntur, vid. BVXTORF. Bibl. Rabb. p. 169. BVDD. Intr. in hist. phil. Hebr. §. 32. p. 196. Fatendum tamen antiquitatem eiusmodi librorum Cabbalisticorum valde suspectam esse, cum lusus verborum, voces peregrinae, consuetudines recentiores, ad quas passim respicitur, et huius commatis alia valde suadeant vel plane confictos, vel vehementer adulteratos eos fuisse. Quod hic semel monuisse sufficiat.

b) Conf. loca Iudaeorum adducta a WOLFIO l. c. p. 1134.

c) Gemar. tr. Schabba c. 2. f. 33. c. 2. KNORRIVS praef. Cabb. denud. P. II.

„sententia eius." Exite et videte homines, quomodo colant et seminent." Ita quidem Iudaei nugantur, quos has naenias et anicularum somnia ideo excogitasse, vt fidem doctrinae Iochaidis facerent, dubium non est. Eiusmodi enim congressus diuinos morasque in speluncis non gentiles tantum affectasse, vt sapientiae diuinitus acceptae fidem facerent, Numae, Pythagorae aliorumque exempla docent, sed Iudaeos quoque, ita instituisse vel solus libri quarti, Esdrae suppositi auctor specimen esse potest. In hac vero spelunca eas reuelationes Iochaidem habuisse Iudaei tradunt, quas aut ipse conscripsit, aut a discipulis ex ore eius exceptae et in literas relatae sunt, de eo enim Iudaeorum magistri inter se dissentiunt. Ex hac vero doctrina Schimeonis Cabbalistica consarcinatus est liber *Sohar*, id est, *splendoris*, in quo summa totius Cabbalisticae philosophiae collecta more Aegyptiaco, id est hieroglyphico et allegorico ita proponitur, vt Oedipo ad intelligendum eum lector opus habeat. Non cumulabimus heic narrationes Iudaeorum, miraculosum egressum Schimeonis ex hac spelunca, mirabilem docendi modum, et diuinum ex hac vita egressum miris fabulis exponentes, ne taedium creemus lectori, eiusmodi nugis non assueto; legent, qui his delectantur, eas vel in *Idra Suta* [d], vel in *praefatione* eruditissimi editoris *huius libri* [e]. Hoc vnum addimus, paulo post libri huius absolutionem eum fatis concessisse, si Iudaeis fides adhibenda, et prope Tiberiadem fuisse sepultum, vbi synagogam condiderat [f]. Notatque BARTOLOCCIVS [g], Iudaeos hodie adhuc ad hunc locum Caphar Achabara dictum, et inter Zapheth et Tiberiadem situm sacra itinera religionis caussa suscipere. Maxima vero auctoritate magnaque veneratione librum hunc Sohar inter Iudaeos vigere, certissimum est, qui non dubitant a Iochaide fuisse profectum, licet formam libri eiusque consignationem quidam non ad illum totam, sed ad discipulos, maxime vero R. Abbam referant. Quo tamen non obstante aeque certum est, ante seculum post C. N. XIII librum hunc non innotuisse inter Iudaeos, qui eius post R. Mosen Bar Nachman et R. Aser demum mentionem faciunt, quibus is visus memoratusque haud est, vt testantur *Iuchasin* [h] et *Schalscheleth* [i]. Qui tamen *posterior* alio loco [k] tradit: *Dicere nonnullos R. Mosen filium Nachmanis istum librum inuenisse, in terra Israëlis et eum misisse in Cataloniam, postquam iuisset in Arragoniam, et incidisse in manus R. Mosis de Leon: dicere etiam quosdam, quod dictus R. Moses Leon, qui sapiens erat et doctus, has interpretationes fecerit ex ingenio suo, et quod multam ex iis mercedem acciperet a sapientibus, illis imposuerit et nomen R. Simeonis Iochaidis atque sodalitii eius inscripserit, eo quod pauper esset et afflictus.* Quibus subiungit Iudaeus: *Ego credo rem vanam esse, id autem verum, quod R. Simeon Iochai-*

d) Cabb. denud. T. II. praecipue §. 764. seqq. p. 595. seqq. add. BASNAGE Hist. des Iuifs L. III. c. 10. p. 283.

e) T. II. Cabb. denud. §. 6. p. 4.

f) Conf. HOTTINGER. de Cippis Hebr. p. 51.

g) Bibl. Rabb. T. IV. p. 418.

h) pag. 42. 152.

i) pag. 63.

k) pag. 31. 32.

chaides et societas eius verba haec et plura alia protulerint; fiere tamen potest, vt ipsorum aetate literis non sint consignata, et in ordinem redacta; sed potius in quaternionibus dispersa et successu temporis coniuncta. Fecit haec Iudaeorum de hoc libro discordia, vt Christiani quoque in diuersas de eo opiniones abirent. Multi [f] enim eius fundamenta Simeonem posuisse, vsum doctrina ab antecessoribus accepta, discipulos autem ex eius schola prodeuntes amplificasse, et ex magistri doctrina ex ore eius excepta plerosque tractatus istos, quibus liber iste constat, consarcinasse contendunt. Alii in contrariam prorsus partem abeuntes [g] librum hunc Simeoni suppositum et post seculum a C. N. X demum effictum pronuntiant. Nec, vt verum fateamur, vtrique parti rationum pondera et argumenta desunt. Qui enim antiquitatem libri in dubium vocant, potissimum ad silentium Iudaicorum scriptorum, etiam eorum, qui mysteria Cabbalistica professi sunt, prouocant, nec fieri potuisse contendunt, vt tantae auctoritatis tantaeque antiquitatis liber indictus praetermitteretur, si iam tum extitisset. His addunt: doctrinam illam, quam liber Sohar istis nominum diuinorum combinationibus et literarum permutationibus vrget, ignotam esse scriptoribus Talmudicis, nec quicquam tale in Medraschim aliisque antiquis Iudaeorum libris commemorari, adeoque suspicandum iure esse, quod recentioris aetatis ingenium sapiat. Mentionem porro in eo libro fieri punctorum et nominum, quibus insigniuntur, vt et literarum magnarum, inuersarum et similium, de quibus Talmud sileat, quaeque recentiorum criticorum inter Iudaeos opera sint. Deprehendi etiam in eo copiam vocum barbararum, post linguae Hebraeae corruptionem ex gentis huius variis migrationibus et commorationibus ortam inualescentium. Allegari in eo Targum, et de lingua Chaldaea vsurpari vocem, eo sensu aetate paraphrasium Chaldaicarum non adhibitam. Immo ipsam Chaldaicam linguam, qua liber scriptus est, prodere, perperam eum ad Iochaidem referri, eo quod illo tempore, quo Schimeon vixit, eius vsus in exarandis libris non esset receptus, vt Mischnae exemplo constet, quae Hebraice scripta est. Tandem ad insignem quoque fabularum segetem prouocant, vndecunque ex Talmude, Medraschim aliisque sequiorum temporum scriptis consarcinatarum, et ad res recentiori aetate gestas ibique commemoratas. Ad haec, maxime a Morino valde exaggerata, respondent patroni libri huius, et in his praeci-

pue

f) Praeter alios multos vid. BARTOLOCC. l. c. LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 144. PFEIFFER. opp. philol. p. 888. KNORRIVS l. c. BVDDEVS Obs. Hal. Tom. I. obs. XVI. §. 1. pag. 208. Io. MAYERVS de Trinit. myst. ex V. T. demonstrato §. 114. p. 129. REIMMANN. Intr. in hist. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 10. p. 369. seqq.

g) Io. MORINVS ex. bibl. L. II. ex. 9. c. 4. LVD. CAPPELLVS arcan. punct. reuel. p. 853. BASNAGE l. c. p. 285. FR. STRVNZIVS Hist. Bardesan. p. 49. CLERICVS Bibl. vniu. T. XVII. p. 451. PRIDEAVX Hist. V. T. T. I. pag. 442. BVXTORF. de Abbreu. Hebr. pag. 146. 319. Bibl. Rabb. p. 314. 336. BR. WALTONVS Proleg. Bibl. III. § 52. p. m. 257. WINDET. de vita. funct. statu Sect. VIII. p. m. 200. TENZELIVS Exerc. sel. P. I. p. 18. aliique.

pue illustris Cabbalae denudatae editor [m]: Diu occultatum fuisse librum hunc acroamaticum et arcanum, nec id mirum fuisse, quia et lex ipsa per bis mille annos intra domesticos primorum patrum parietes fuerit occultata, donec tempore Mosis publici iuris fieret: alios etiam dari libros non minus diu latentes, qui multo temporis spatio paucis fuerint cogniti. Declarasse vero ipsum auctorem, eundem non publicatum iri, nisi circa vltima mundi tempora: sciri etiam non posse, quae fuerint libri huius, ante eius impressionem, fata, et quibus in bibliothecis Orientalium eius latuerint exemplaria. Stili etiam singularitatem et constitutionum eius antiquitatem, et quod nec Gemarae nec vllius libri Talmudici vllibi faciat mentionem; item quod ab omnibus quorumcunque locorum Iudaeis pro classico receptus sit, satis testari, illum scripto eo, quod dicitur מערכת האלהות multo esse antiquiorem. Haec Knorrius; quibus addunt alii exemplum Codicis Samaritani, similiter per longum tempus delitescentis; nec ad Talmudicorum scriptorum silentium hic attendendum esse, quos alieno a Sohare, illis quippe aduerso, animo fuisse, dubitandum non sit, nec a vero videri dissimile, doctrinam hanc acroamaticam et arcanam et scripta de ea consignata in terra Israelis occultata mansisse, et ad Babylonios translata non esse, praesertim cum Scholae hae ambae, nempe Orientalis siue Babylonica, et Occidentalis siue Israelitica non admodum sibi fauerent, et ipse quoque Iochaides Babylonios aliquoties vocet stolidos. Addunt porro: vocales semper textui fuisse additas, adeoque earum mentionem in Sohare, vt in Talmude, fieri potuisse: Chaldaismum vero ea aetate magis magisque inter Iudaeos inualuisse, nec ipsum Mischnae stilum tam pure Hebraicum esse: voces autem peregrinas et barbaras a recentioribus libri collectoribus et amplificatoribus esse repetendas: methodum per fabulas allegorice interpretandas docendi Simeonis aetate iam inualuisse, adeoque et illum et scriptores Talmudicos eam ex communi fonte hausisse: resque tandem recentiores a Simeonis discipulis esse deriuandas. Facile ex adductis intelliget prudens lector, difficile esse, de hac re certi quid statuere, et diuersa esse iudicia eorum, qui sententiam interponunt suam, prout nempe quis vel pro Cabbalae antiquitate vel contra eam affectus est. Nec nos audemus, certiora definire, explicabimus tamen modeste, quae nobis videntur vero propiora, et in incerta disputatione pro verisimilibus amplectenda. Et I. quidem doctrinam eam, quam celeberrimus hic liber Cabbalisticus de Deo eiusque essentia, attributis et nominibus, de Messia, de angelis bonis et malis, de anima hominis eiusque origine et statu &c. tradit, non aeuo demum medio natam esse, sed circa nascentis Seruatoris tempora iam inter Iudaeos viguisse, ex patriis dogmatibus et placitis Orientalibus, Aegyptiacis et Pythagorico-Platonicis conflatam ex supra dictis constat, et si institutum pateretur, ex Philonis doctrina cum hoc libro collata facile posset ostendi [n], multo

m) l. c. p. 4.

n) Fidem eius faciemus exemplo luculento, vbi infra de macroprosopo Iochaidis disserendum.

multo magis autem ex placitis philosophiae Orientalis supra enarratis demonstrari; id quod lectoris industriae relinquendum est, licet infra quoque eius rei specimina danda sint, eo quod a recepto Cabbalistarum systemate emanatiuo liber hic non abit. II. Nec methodus quoque libri huius ab ista aetate abhorret, qui fuit in Aegypto, quae patria huius doctrinae extitit, allegorica, aenigmatica, multisque inuoluta velis, quamque ita ad philosophiam suam arcanam traduxere Iudaei, vt, quod in sacris suis Aegyptii solebant, ipsi imitarentur, legisque et scripturae sacrae historias, imagines, dicta ad delineanda vel obtegenda potius mysteria sua Cabbalistica adhiberent: quam docendi rationem iam ab Aristobuli tempore inualuisse, supra demonstratum est. Sed et hoc III. rerum harum peritis ignotum esse non potest, solitos fuisse illorum temporum Iudaeos hanc doctrinam mysticam arcanam seruare, librosque de ea conscriptos occultare, et non nisi selectis probatisque aperire discipulis; qua ratione iam ante N. C. libros suos philosophicos allegorice scriptos Therapeutas Iudaeos arcanos seruauisse suo loco ostensum est. IV. Quin et illud ex supra dictis constat, migrauisse hanc philosophandi rationem arcanam in Palaestinam iam ante N. C. passimque obtinuisse, at occultatam fuisse, et a paucissimis excultam, a paucioribus intellectam. Quibus suppositis V. nihil a vero alienum nobis habere videtur, Simeonem Iochaidem hanc arcanam philosophiam, siue theologiam et pneumaticam Cabbalisticam tenuisse, et discipulis tradidisse, eos autem ex ore magistri excepta sensim in literas retulisse, adeoque ὕλην illam congessisse, ex qua liber Sohar enatus est; multa quoque miracula et diuinas reuelationes finxisse, vt auctoritatem huic doctrinae arcaniori, a communi Iudaeorum fide valde abeunti, conciliarent. VI. Credibile quoque, diu latenter haec mysteria habita, cum quod ita ipsius disciplinae methodus posceret, tum quod multa in ea doctrina cum placitis Iudaeorum non concordarent: VII. diuersissima quoque placita, et meditationes succedente tempore fuisse adiectas, cum a diuersis auctoribus semper aliquid adderetur: hincque factum esse, vt multa sequioris temporis vestigia in eo deprehendantur. VIII. Tandem vero librum vel collectionem potius istam Cabbalisticam in eam formam sequiori tempore coaluisse, qua nunc habemus, et tunc quoque illa accessisse, quae non nisi a recentiori manu potuerunt adiici. Nihil in his est, quod non cum historia Cabbalisticae philosophiae conueniat, et pro doctrinae Soharicae antiquitate militet, licet formam forte libri recentiorem esse concedendum, et Simeonem materiam tantum dedisse, dicendum sit. IX. Ita vero obiectionibus quoque virorum doctorum satis posse fieri putamus. Nam quod diu liber latuerit, vel forma eius et compilatio recentior in caussa est, vel studium occultandi libros arcanos. Quae quoque ratio esse potest, cur Talmudici de eo taceant, quos de his sacris non fuisse sollicitos constat: quamuis etiam doctrina aliena a placitis domesticis inuisum eum librum facere potuerit. Nec fabularis metho-

dus ex alio fonte nisi ex methodo Aegyptiaca deriuanda est: largiendum autem homines medii aeui has vetustioris seculi reliquias consarcinasse, auxisse, interpolatasque sui temporis circumstantiis attemperauisse. Quod tamen quo tempore factum sit, definiri non potest, eo quod plerumque, quae arcana habentur, origines suas valde occultent, et initio supprimantur. Ceterum non omitti hic plane debet, quod PAVL. RICCIVS[o] obseruauit, postquam Simeonem Iochaidem cum Dionysio Areopagita comparauisset: *vtrosque aequales circa excidii Hierosolymitani tempora floruisse, amborum dicta pari tenore et simili contemplandi legem more tractare rerum arcana, spiritalemque sacri eloquii tradere intelligentiam, eorundem scripta quoque aequali fere annorum spatio latitasse, et eodem quasi tempore in lucem prodiisse.* Quamuis enim maxime fallatur, statuendo aequales fuisse Simeonem et Dionysium hunc, et paria fata vtrumque habuisse, immo in eo quoque erret, quod sacram intelligentiam scripturae vterque melius quam ceteri aperiat, recte tamen vidit, esse inter vtriusque doctrinam multam similitudinem: cuius caussa ex eo intelligi potest, quod ex vno eodemque fonte vterque sua hauserit, et philosophia Aegyptiaca recentior parens pulli huius inuenusti fuerit, quo Iochaides Iudaicam Pseudo-Dionysius Christianam deformauit ecclesiam. Id quod vtriusque dogmata cum inter se, tum cum iis, quae supra de philosophia Alexandrina disseruimus, comparanti erit manifestissimum. Ex his vero iudicandum est, quousque in delineanda philosophia Iudaeorum Cabbalistica, ad hunc librum splendoris respiciendum sit? Per quod dogmata Cabbalistica ea, quae in Aegypto enata, et in Palaestinam propagata sunt, tandem ad nos peruenisse, ex supra dictis intelligitur; difficile tamen est assutos panniculos a prima textura distinguere, et genuina a spuriis discernere, et dogmati cuiuis suas origines suamque aetatem tribuere. His accedit inextricabilis libri confusio et obscuritas fere insuperabilis; quae tamen eo minus miranda, quo magis et argumentum ipsum de rebus tractat metaphysicis, abstractis, rationem fere superantibus, et imaginationis limites refugientibus; et methodus allegorica omnia illa non corporeis tantum inuoluit imaginibus, sed tantis etiam aenigmatibus obtexit, vt sphynge ad ea soluenda opus sit; et fabularis illa et inepta docendi ratio Iudaica, veri sensus latebras tenebris cingit nouis et profundissime abscondit; et liber non vnius labore, sed multorum studiis congestus compilatusque, varias et diuersas etiam inter se diuersorum temporum sententias et opiniones continet, quas in concordiam redigere et confundere in vnum systema, impossibile iudicamus. Quam obscuritatem libri nec alii viri docti[p], nec ipse Knorrius, tantopere pro libri huius auctoritate tuenda occupatus, negare potuerunt, et, vel illi soli libri, quos ex integra tractatione exhibet *Cabbalae denudatae tomus alter* satis ostendunt. Cui licet

o) De coelesti agricultura L. IV. Collect. Script. Cabbalist. PISTORII p. 125.

p) Vid. laudatos WOLFIO l. c. p. 1140. add. BASNAGIVS l. c. p. 286.

licet doctissimus vir ille data *Introductione in librum Sohar*, multo labore et ingenio confecta mederi voluerit, vehementer tamen timemus, vt tenebras dispulerit, licet systema Cabbalisticum semel deprehensum tenentes, ex eo lucis aliquid capere queant. Ex his itaque difficultates in cognoscendis rimandisque mysteriis Cabbalisticis quilibet intelligit, multoque labore animoque praeiudiciis non obsepto eo connitendum est, vt ex Cabbalistarum scriptis systema aliquod cohaerens certumque eruatur, quod lucem Cimmeriis his tenebris inferre queat. Qua lampade instructus si quis libri Sohar adyta rimatus fuerit, deprehendet tandem paulo clarius ea mysteria, quae ex Aegypto ad Iudaeos peruenerunt, et philosophiam orientalem et Aegyptiacam, Pythagorico-Platonicis dogmatibus temperatam ad hanc quoque nationem propagauerunt. Sine hac enim face frustra quis librum Sohar legerit atque relegerit, memorque veteris sententiae: qui non vult intelligi, non vult legi, abiecturus est librum non nisi initiatis patescentem. Ex his vero iudicandum quoque est, de quo viri quoque eruditi disputant, vtrum antiquissimarum veritatum in ecclesia Iudaica conseruatarum vestigia in illo libro comprehendantur; vel otiosae recentiorum temporum nugae in eo exhibeantur: quorum illud scriptores de veritate religionis Christianae passim, et imprimis, qui SS. Trinitatis mysterium ex Cabbalisticis scriptis multa eruditione demonstrare fategit, IOANNES MAYERVS, itemque editor libri Soharici KNORRIVS A ROSENROTH contendunt, posterius maxime IOANNES MORINVS vrget, qui valde hunc librum contemnit. Nobis si iudicandum est, in vtroque asserendo modus valde tenendus videtur, et nec assutae a recentioribus explanatoribus laciniae, materiae antiquiori adscribendae imputandaeque, nec mysteria Cabbalistica cum puris reuelationis dogmatibus confundenda videntur. Demonstrabimus enim infra luculenter, triada Cabbalisticam siue Sephirothicam a Trinitate Christianorum toto coelo differre, nec esse aliud, nisi emanationum diuinarum, ipso primo Deo dignitate, natura, origine inferiorum, licet in eius vnitate essentiae haerentium et radicatarum ternio adeoque melius cum aeonibus Gnosticorum, quam cum SS. Trinitate Christianorum comparari. Cetera, quae historiam huius libri literariam spectant, dabit ea larga manu Cel. WOLFII [q] diligentia, quae non repetimus: id vnum in lectoris gratiam monentes, ex quinque editionibus Knorrianam [r] esse absolutissimam, Amstelodamensem [s] compendio suo commendabilem.

§. XI. Post Iochaidis aetatem a Seculo III post C. N. ad Sec. X, exigua studii Cabbalistici notitia in scriptis Iudaeorum chronologicis et literariis occurrit. Cuius variae caussae afferri possunt. Primariam in ipsa Cabbalistarum methodo arcana latere putamus. Abscondisse enim hos homines mysteria sua et non nisi initiatis tradidisse, iure iurando quoque

Cabbalisticum studium Sec. III, ad Sec. X fere neglectum.

q) loc. cit. r) Solisbaci 1684. fol. s) 1714. 4.

ad silentium sanctissime seruandum adstrictis ex dictis constat, et in sequentibus quoque dicetur. Cum itaque paucissimis ea inspiciendi data esset occasio, et nonnisi precibus pretioque exorari possent inuidi philosophi, vt tanta mysteria patefacerent, mirum non est, paucissimos in Cabbalisticam philosophiam incubuisse, pauciores repertos fuisse, quibus secretior philosophiae illius conditio innotuerit. Cumque haud vno dogmate a recepta ecclesiae Iudaicae doctrina placita Cabbalistica abirent, omnino verisimile est, eos, qui his sacris addiscendis operam dedere, clam id studium habuisse, et scripta quoque Cabbalistica summa industria occultauisse. Nec alia forte ratio subest, cur tam pauci libri Cabbalistici extent, illique in bibliothecarum forulis tanquam a draconibus custoditi seruentur. Nec, si etiam forte fortuna innotuissent, magnopere ad eos attendisse Iudaeos, credibile est. Tanta enim obscuritate tantisque aenigmatum tenebris obtegebantur, densissimoque obuoluebantur velo, vt nec vellent magnopere eos legere, quos intelligere se posse desperabant, et si vellent, sine magistro non possent, eumque difficillime impetrarent. Accessit studium traditionum, ex quo collectio Mischnica et Gemarica initio in agro Hierosolymitano, et tum in Babylonia compilata est. Eius enim studium ita occupauerat Iudaeorum animos, vt de aliis rebus vix cogitare possent, satis sapientiae acquisiuisse sibi visi, si Talmudicam eruditionem possedissent. Parum etiam Cabbalisticae doctrinae ad Iudaeos Babylonios peruenisse, est longe verisimillimum, apud quos tamen sedes eruditionis a Sec. III fuit, quo scholae Palaestinae pedetentim exspirauere: quo aliter fieri non potuit, quam vt monumenta Cabbalistica, in scholis Palaestinae delitescentia, in obscuris angulis manerent abscondita. Immo nec temporis satis fuisse Iudaeis ad difficillima haec dogmata addiscenda, probabile videtur, cum et studium Talmudicum totam fere hominis aetatem posceret, ex quo obsignatione Talmudis in immensam farraginem traditiones excreuerant; et calamitates atque persecutiones, quibus Iudaei in Oriente premebantur, et quibus tandem in omnem terram disiecti dissipatique sunt, omne literarum studium valde deprimerent. Non mirabitur itaque Lector, nihil nos habere, quod in hac quidem historiae Iudaicae periodo de philosophia ista arcana afferamus. Iam ad ea fata literaria et philosophica progrediendum est, quae habuit gens Iudaica, ex quo loco suo illa mota est.

Status literarius Iudaeorum Seculo X.

§. XII. Non defuisse Iudaeis post factam iuris ecclesiastici, siue Talmudis obsignationem, viros eruditos, qui hanc eruditionis partem excolerent, Iudaeorum scriptores literariae historiae testantur, et ex doctorum suorum successione, quam iactant, intelligitur. At effecere tamen innumerae calamitates, quibus infelix natio tantum non exhauriebatur, vt tota fere eruditio Iudaica succumberet, certe languescere vehementer inciperet. Fatenturque GANTZIUS [t] et ZACHUTHUS [u], eo rem

t) Zemach Dauid p. 51.

u) Iuchasin p. 119.

rem deuenisse, vt non inuenirentur, qui muneri docendi publico possent praefici, et eiusmodi homines ad doctoris munus eueherenter, quos omnia alia, praeter doctrinam literasque, ornabant. Teste enim R. GEDALIA [x] circa ea tempora quidam R. Aharon ad scholae rectoratum eo tantum nomine peruenit, quod diuitiis polleret, licet indignus tanto munere fuisset. His accedebant lites et contentiones rectorum et aechmalotarcharum, quibus res suas literarias ipsi pessundauerunt. Testibus enim historicis Iudaeorum laudatis inter rectorem scholae Pumbedithanae R. Mecascher, et aechmalotarcham, non sine dominationis affectatione Iudaeos regentem Dauid Ben Saccai acerba iurgia exorta sunt, tantaque dissensio enata, vt vehementer res Iudaeorum affligerentur [y]. Maxima vero literae Iudaicae decrementa passae sunt, ex quo Iudaei sedibus suis moti, disiectique in varias regiones, scholas suas doctoresque relinquere coacti sunt, de quibus gentis huius calamitatibus illi legendi sunt, qui historiam Iudaicam exposuerunt [z]. Resumserint tamen vires, et paulisper redire coepit pristinus eruditionis honos inter Iudaeos, cum Saraceni summa rerum potirentur, literaeque a Christianis in exilium pulsae ad Muhammedanos, pristinae ignorantiae capistro solutos confugissent, et inter eos philosophia quoque eminere iterum coepisset, id quod maxime seculo X post Seruatoris natales accidit. Eo enim tempore scholae Pumbedithana atque Sorana caput extulerunt iterum, nouique doctores illis praefecti sunt. Valde enim vtraque prius decreuerat, narratque ZACHUTHUS [a], post Raf Schalum Ben Misaël, qui Soranae scholae rector praefuit, adeo emarcuisse florem scholae huius, vt post Mar Raf Iacob Ben Netrunaei nemo inueniri potuerit, cui docendi munus satis feliciter posset commendari, coactumque fuisse principem captiuitatis Dauid, textorem quendam R. Iom Toph scholae praeficere: deliberatum quoque esse, annon consultius esset, eam totam tollere, doctoresque reliquos atque studiosos in Pumbedithanam scholam transferre. Tandem, ne plane deficeret, Mar Raf Nathanem electum, simul autem in id laborem omnem collatum esse, vt vir quidam doctus et celebris scholae huic praeficeretur, sicque reflorescere posset. Talem tandem in R. Saadia inuentum esse, qui tamen non ex Iudaeis Babyloniis, sed Aegyptiacis fuerit, qui vocatus postea scholae praeesse, nouoque splendore eam illustrare ceperit, id quod factum est A. C. CMXXVII, teste GANTZIO [b]. Ab hoc itaque Saadia noua eruditionis Iudaicae periodus exordienda est.

§. XIII. Dignus est, quem silentio non praetereamus R. SAADIAS GAON Ben Ioseph Aegyptius, ex vrbe Pithum oriundus. Ex quo enim a Dauide Ben Saccai aechmalotarcha [c] euocatus ex Aegypto scho- *R. Saadias Gaon.*

x) Schalscheleth Hakkabala p. 37. a.

y) Zemach Dauid l. c. Iuchasin p. 121. BASNAGE Hist. Iud. L. IX. c. 4. §. 2. p. 100.

z) IDEM l. c. c. 2. p. 21. seqq.

a) l. c. p. 119.

b) loc. cit.

c) De aechmalotarchae dignitate, iure, potestate videndi post Iuchasin p. 122. HOTTINGERUS Hist. eccl. Sec. X. f. 4. p. 157. BASNAGE Hist. des Iuifs L. III. c. 4. p. 92.

ſcholaeque Soranae praefectus fuit, eruditione ſua collapſa ſtudia valde reſtaurauit literisque aufugientibus habenas iniecit. Sed et philoſophiae nomine meruit, a peſtilentiſſimo enim errore de transmigratione animarum, qui valde Iudaeos occupauerat, contribules ſuos liberare omni vi ſategit. Non potuit tamen aetatis illius infelicitas hominis doctrinam ferre, ſed mature graues inter eum et aechmalotarcham dictum lites et contentiones obortae ſunt. Nempe cum aechmalotarchae a Saracenis, penes quos ſumma rerum tum erat, principatum pretio acquiſiuiſſent, abuti poteſtate coeperunt, et inſolentius imperitare Iudaeis auſi ſunt. Id cum Dauid quoque auderet, isque a Raf Saadia poſtularet, vt iniquioribus quibusdam poſtulatis in eius gratiam ſubſcriberet, repulſam tulit. Quod ita aegre tulit aechmalotarcha, vt quacunque ratione poſſet, Saadiam vexaret. Adiunxit enim ei Raf Ioſeph hominem tenerum annis doctrinaque exiguum, mortemque niſi deſideriis ſuis velificaretur, Saadiae minatus eſt. Qui licet diſcipulos in aechmalotarcham excitaſſet, qui pro praeceptore in illum inſurgebant, infeliciter tamen ea res ceſſit Saadiae, ita vt ad necem quaereretur, cogereturque fuga elapſus per ſeptennium ſe abſcondere, quo exilii tempore libros multos conſcripſit, de quibus mox dicemus. Tandem principi Iudaeorum reconciliatus ad muneris ſedem rediit, prouinciamque hanc ea ornauit eruditionis laude, vt poſt mortem quoque Iudaeis eſſet celebratiſſimus [d]. Duabus vero ex cauſſis attentionem in hiſtoria philoſophiae Iudaicae meretur. Nam primo ſtudium is Cabbaliſticum, quod depreſſum hactenus et neglectum iacuerat, reſuſcitauit, conſcripto in librum *Iezirah* commentario [e], libroque alio Cabbaliſtico, cui titulum fecit: *lapis philoſophorum* [f]. Deinde valde memorabilis eſt propter *Sepher Haaemunah*, ſiue *librum de fide*, Arabica lingua conſcriptum, et a R. Iehuda Ben Samuel Aben Tibbon in Hebraicam dialectum translatum. Is compendium quidem theticum theologiae Iudaicae exhibet, at tale, quod argumentis quoque philoſophicis auctum eſt; agit enim de Dei eſſentia, attributis, creatione et prouidentia, de natura, eſſentia, et facultatibus animae, de transmigratione aliisque [g], quae ad philoſophiam quoque referri ſolent; cuius libri valde memoria in hac tractatione digni compendium cum enarrauerit HENRICVS HOTTINGERVS [h], Lectorem breuitatis cauſſa ad eum ablegamus. Solet etiam idem Saadias Gaon in philologiae ſacrae hiſtoria memorari ob *Sepher Igrun*, ſiue *librum collectionis*, ex quo patet, hunc Saadiam primum inter Iudaeos Grammaticum fuiſſe, de qua re alio loco agendum eſt

d) Videndi Iuchaſin et Zemach Dauid ll. cc. GEDALIA Schalſcheleth Hakkabale pag. 58. R. AB. BEN DIOR Sepher Cabb. ex Chriſtianis HOTTINGER. l. c. p. 136. MORINVS ex. bibl. p. 431. BASNAGE l. c. p. 101. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 932. ſeqq.

e) Mantuae 1592.

f) Caue vero tractatum Alchemiſticum hic quaeras. Liber enim eſt Cabbaliſticus, vid. BVXTORF. Bibl. Rabb. p. 24. HOTTINGER. Bibl. Orient. p. 31. WOLF. p. 933. REIMMANN. l. c. p. 375.

g) Conf. BVDDEVS Intr. ad Hiſt. phil. Hebr. §. 30. p. 144. vbi tamen pag. 145. pro adſtruit, deſtruit legendum eſt.

h) l. c. p. 139. ſeqq.

est [i]; quemadmodum in aliis quoque eruditionis sacrae partibus haud obscura eius fuere merita, de quibus historiae Iudaeorum literariae scriptores [k] consulendi sunt.

Finis eruditionis Iudaicae in Oriente.

§. XIV. Reuocatis ita inter Iudaeos Orientales literis, noua industria iuuentus in studia incubuit, et ita eorum increuit numerus, vt noua academia in vrbe Pherez Schibbur excitaretur, in qua nonaginta millia Iudaeorum habitauisse, eorum scriptores thrasonico more suo mentiuntur [l]. In hac noua Musarum sede circa medium Sec. XI inclaruit R. Scherira Gaon, cum filio R. Hai. Is enim Geonatu, quo nomine doctoris publici munus his temporibus significabatur, functus est ab A. C. CMLXVII ad CMXCVII [m], scripsitque *responsionem de variis capitibus historicis ad Mischnam, Gemaram, academias et doctores Iudaeorum pertinentibus*, quibusdam editionibus *Iuchasin* insertam, ex qua literaria huius gentis historia iuuari potest. Delatus apud Turcarum Sultanum captus, priuatusque facultatibus omnibus senex centenarius, e manu suspensus misere periit, filium vero Hai successorem habuit, qui huc eo nomine pertinet, quod praeter philologiam sacram Cabbalisticam quoque philosophiam laboribus suis illustrauit, conscripto *de nominibus diuinis* libro, et *commentario in librum Iezirah* [n]. Cum eius morte, qui A. C. MXXXVII contigit, Geonim quoque classis expirauit, simul autem Iudaeorum in Oriente felicitas occidit. Capto enim eius temporis aechmalotarcha a Calipha Saracenorum, scholae clausae, doctores fugati, Iudaeique dissipati sicque coacti sunt in regionibus Occidentis latibula tutiora quaerere [o]. Non tamen omnes ita scholas extinctas fuisse, ex eo colligi potest, quod docentes adhuc in Oriente in itineribus suis offenderint R. BENIAMIN TVDELENSIS et R. PETACHIAS Ratisbonensis [p], qui virginem Iudaeam eruditam per transennam docentem ibi inuenit [q]. Parum tamen vel nihil plane ad rem literariam iuuandam ex iis collatum esse legimus. Ex Oriente itaque profugi maxime in Hispaniam se conuerterunt, in qua regione Iudaei iam a Salomonis vel Nebucadnezaris tempore maiores suos habitauisse gloriantur [r], et ibi genealogiam familiae Dauidicae, quae in Oriente in persecutionibus illis perierat, con-

i) Vid. MORINVS l. c. p. 431. GVSTAV. PERINGER. histor. linguae et eruditionis Arabum c. V. p. 193.

k) Vid. WOLF. l. c. p. 932. seqq.

l) Falsum id esse, vel solae persecutiones, quae misere Iudaeos diminuerunt, testes esse possunt. Calculum itaque ei addere BASNAGIVM l. c. p. 105. miramur.

m) Iuchasin p. 125. b. WOLF. l. c. p. 1155. BASNAGE l. c. p. 109. HOTTINGER. Hist. eccles. Sec. IX. s. 4. p. 501. seqq.

n) Vid. BVXTORF. de orig. punct. voc. P. II. c. 4. p. 328. BASNAGE l. c. p. 108 WOLF. l. c. p. 343. HOTTINGER. l. c. p. 505.

o) Schalschelesh Hakkabela p. 38.

p) Videnda vtriusque itineraria, conf. BASNAGE L. III. c. 4 p. 118. L. IX. c. 10. p. 290.

q) Peculiari dissert. historiam huius virginis eruditae illustrauit B. G. GVST. ZELTNERVS, qua huius temporis historiam Iudaeorum literariam mire luce perfudit.

r) Vane haec esse Iudaeorum somnia ostendit BASNAGE L. VII. c. 9. p. 841.

conseruatam fuisse iactant [s]: certiori vero fundamento cum Herode in Hispania exulante eo descenderunt, et postea a Tito post excidium vrbis illuc missi sunt, tempore vero concilii Eliberitani iam illic fuerunt, vt ex actis eius patet. Huc itaque translatae sunt scholae orientales, quod qua occasione factum sit, apud GANTZIVM [t] et ZACHVTHVM [u] legi potest. Ibi cum Saraceni rebus praeessent, facili Caliphārum fauore gauisi sunt. Scholas itaque nouas constituerunt, et doctrinam Talmudicam atque Cabbalisticam excoluerunt, tandemque cum Aristotelis philosophia inter Arabes triumpharet, ei quoque discendae animum applicuerunt. De quibus philosophiae Iudaicae satis in Occidente iam porro dicendum est.

Fata philosophiae Iudaicae in Occidente.

§. XV. Posita in Hispania literarum Iudaicarum sede, quae parum apud Iudaeos istius loci ante ista tempora viguerant, potissima doctorum cura fuit de studio Talmudico, quod magna industria ab eo tempore prosecuti sunt, Iudaeorum magistri, qui ab ea aetate Rabbanitae dicti sunt [x]. Quos conatus adiuuit Saracenorum principum gratia. Iussit enim Calipha Haschem II, R. Ioseph, discipulum R. Mosche, qui ex oriente eruditionem Talmudicam in Hispaniam aduexerat, Talmud in Arabicam linguam conuertere, R. Nathan Ben Iechiel Ben Abraham autem, praeses Academiae Romanae, qui A. C. MCVI obiit, primus lexicon Talmudicum, *Baal Aruch* dictum [y] eo fine congessit, vt contribules in addiscendo Talmude adiuuaret. Ex eo tempore magnus commentatorum in illud numerus exortus est, narranturque additamenta siue thosephoth Gemarae Babylonicae a R. Ascher et R. Iosech confecta, doctoresque Iudaici haud incelebris nominis R. Alpheth, R. Ioseph Ben Meir, R. Abraham Ben Dior, R. Salomo Iarchi, R. Mosche Ben Maimon, R. Iacob Ascher, R. Mardochai, R. Ieschua Halleui, multique alii, de quorum tamen laboribus Talmudicis heic loci plura dicere institutum vetat, plena autem eorum hauriri potest cognitio ex bibliothecis Rabbinicis a viris praestantissimis IVLIO BARTOLOCCIO et IOANNE CHRISTOPHORO WOLFIO summa diligentia conscriptis, vt taceamus alios [z], qui historiam Iudaeorum literariam alibi tetigerunt. Quamuis autem in explanando illustrandoque Talmude maxima doctorum Iudaicorum versaretur occupatio, non neglexere tamen philosophiam Cabbalisticam, cuius mysteria illustrare tentabant, reuera nouis nugis magis obscurabant. Hinc magnus ab eo tempore scriptorum Cabbalisticorum numerus deprehenditur, quos passim enumerauerunt viri docti [a]. Inter eos laudantur Maimonides, R. Abraham Ben Dior, R. Abraham

s) Conf. IDEM l. c. §. 10. p. 253. et I. IAC. SCHVDTIVS in memorabil. Iudaic. L. IV. c. 9. p. 128. seqq.

t) Zemach Dauid p. 52.

u) Iuchasin p. 121. a.

x) Citati, Schalsch. Hakkab. p. 39. a.

y) Vid. WOLF. l. c. p. 921. REIMMANN. l. c. L. I. c. 14. de auctore conf. Iuchasin p. 131. a. Schalscheleth p. 41. b.

z) BVDDEVS, BASNAGIVS, REIMMANNVS ll. cc.

a) IO. REVCHLIN. ad art. Cabb. L. I. Script. Cabb.

ham Ben Isaac, R. Iehuda Hachasid, R. Aben Esra, R. Baruch Ben Schemuel, R. Eliezer de Garmiza, R. Mose Ben Nachman, R. Schem Tof, R. Meir, R. Bechai, R. Perez, R. Isaac Bar Abba, R. Iahiel, R. Menachem Rekanat, R. Iacob Ben Ascher, R. Ioseph Ben Iakan, R. Ioseph Gecatilia, R. Ioseph Kamitol, R. Leui Rekanati, R. Iehuda, qui et Leo Hebraeus dicitur, R. Isaac Loriia, R. Iacob et R. Mose Corduero, R. Elia, R. Abraham Leui, R. Abraham Galante, R. Schelomoh Alkarez, R. Dauid Ben Aui Simri, R. Abraham Ben Elimelech, R. Isachar Naphthali, vt recentiores Cabbalistas Iudaeos taceamus. Sed nec patria philosophia et eruditione contenti, Arabumque et Christianorum ex stupore se recolligentium aemulatione accensi, cum viderent Aristotelem tanquam summum veritatis praesidem vbique coli et extolli in coelum, manus quoque philosophiae Peripateticae studio dare collumque subdere iugo gentilis sapientiae coeperunt. Indigne id tulere inter Iudaeos plurimi, qui ferre non poterant iungi equos gryphis, et quadrata misceri rotundis: praecipue studium hoc atque conatus Talmudis cultoribus displicuit. Timebant enim, ne Talmudica eruditio, in qua proram puppimque verti domesticae sapientiae cum contribulibus suis credebant, decresceret, euilesceretque; rati naturam, indolemque atque constitutionem studii Talmudici cum philosophia Aristotelis male posse iungi redigique in concordiam, qua in re non absurde eos coniecisse, fatendum est. Prouocabant itaque ad constitutiones maiorum, qui maledictionem ei minati fuerant, qui filium suum sapientiam Graecanicam doceret. Ast vt nunquam illi constitutioni tantus honos habitus est, vt ab omni Graecanicae philosophiae studio Iudaei abstinerent, id quod ex narratione hucusque deducta constat; ita amor philosophiae Peripateticae inter Saracenos et Christianos scholastico habitu eam induentes sic animos occupauerat, vt a communi omnium sensu Iudaeorum quoque ingenia in transuersa rapta vinci se a profanae eruditionis hostibus non paterentur. Omnem tamen mouit lapidem R. Salomo Ben Abraham Ben Adrath, vel vt, in compendio apellatur Raschba, qui Barcinone vixit A. C. MCCLXXX [b], vt synagogae, cui praeerat, decreto constitueretur, ne quis philosophiae operam daret. Quam constitutionem vniuersam philosophiam prohibuisse excepto solo studio medico auctor est R. ABR. ZACHVTH [c]. Paulo aliter tamen rem narrant R. GEDALIA [d] et R. DAVID GANTZ [e], nempe interdictum tantum Iudaeis fuisse, ne quis ex Iudaeis ante vigesimum quintum aetatis annum philosophiae studia attingeret. Id quod ex veneratione philosophiae profectum fuisse, vt nempe sublimitati eius consulerent, perperam quibusdam visum est, et alia lon-

Ppppp 2 ge

Cabb. PISTORII p. 629. HOTTINGER Bibl. orient. c. I. class. 8. BVDDEVS Intr. in hist. phil. Hebr. l. c. p. 179. et maxime WOLFIVS in biblioth. Hebraea passim, REIMMANN. Hist. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 16. seqq. p. 377. seqq.

b) Schalscheleth p. 58. a. WOLF. loc. citat. pag. 1033.

c) Iuchasin p. 133.

d) l. c. [illegible].

e) Zemach Dauid p. 20.

ge ratio fuit eius interdicti: nempe animos adoleſcentum legis et Talmudis ſtudio prius occupari volebant et quaſi praemuniri, ne ſapientia exotica domeſticae detrimentum afferret, iuuentusque coeco impetu in peregrina rueret. Id itaque ſub poena anathematis ſancitum eſt. Parum tamen ad haec fulmina contribulium ſuorum attendebant Iudaei ceteri; immo R. Iedaiah Happenini, qui Barcinone quoque A. C. MCCXCVIII vixit, et qui librum moralem, ex veteribus Graecorum et Arabum philoſophis lingua Arabica collectum [f] Iudaei, ſed incerta fide tribuunt, contra Hariſchba apologeticum ſcripſit, teſte *Iuchaſin* [g]. Immo ſumma contentione ab eo tempore non in linguarum tantum notitiam, ſed in mathematicarum quoque et philoſophicarum diſciplinarum ſtudium incubuerunt. Vnde a Seculo XII, in omnibus fere ſcientiis inueniuntur viri inter Iudaeos docti et exoticae eruditionis callentiſſimi, quos tamen recenſere omnes non noſtri inſtituti eſt, ſed eorum, qui ſingularum ſcientiarum hiſtoriam ſcribunt. Ex mathematicarum tamen diſciplinarum cultoribus Hebraeis non tacendi hic ſunt R. Iſaac Ben Said, eo quod in conſtruendis tabulis aſtronomicis Alphonſinis diligentem locauit operam [h], et R. Iſaac Iſraëlita Toletanus, qui aſtronomiam et chronologiam diligenter excoluit, et ſurgente Seculo XIV, vixit [i]. Vt vero philoſophiae ſtudia promouerent, ſuisque Ariſtotelis, qui tum ſolus mundo imperabat, lectionem redderent facilem, ex Arabico, (Graecum enim plerique ignorabant) in Hebraeum ſermonem ſcripta eius verterunt, quarum verſionum hiſtoriam literariae eruditionis inter Iudaeos enarratores recenſent [k], qui videndi. Facile vero intelligi poteſt, valde a vero Ariſtotelis ſenſu has verſiones deuiaſſe, cum Arabicae interpretationes, vt infra in Arabum hiſtoria docebimus, melioris conditionis non fuerint: quin nec ſuppoſita a genuinis ſatis accurate diſtinxerunt, cum artis criticae eſſent imperiti, vt ex libro *de pomo* conſtare poteſt [l]. At non ſolius tantum Ariſtotelis libris hic honos habitus eſt, ſed in aliorum quoque ſcriptis in Hebraeam dialectum transferendis elaborarunt. Qua in re magnam induſtriam praeſtitit R. Iſaac Ben Chonaim, qui Sec. XIII inclinante, exemplo patris, Medici Arabis, cui Iudaei varios libros medicos, variasque verſiones medicorum ſcriptorum Graecorum debent [m], adiuncto ſibi R. Moſe Ben Samuel Ben Iehuda Ben Tibbon, et Euclidis quindecim libros *elementorum*, et Ariſtotelis ſcripta, in Hebraeum, Alexandri Aphrodiſaei librum *de anima* autem in Arabicum idioma transtulit [n]. Quod vt maiori licentia inter diſſentientes et hos conatus improbantes contribules fieri poſſet, Ariſtotelem vel plane Iudaeum fuiſſe, vel ſaltem

f) Hebraice enim eum vertit R. Iehuda Ben Tibbon. Is autem claruit A. C. 1170. Iedaiah Happenini 1298. conf. Wolf. Bibl. Hebr. p. 404.

g) pag. 133. b.

h) Iuchaſin p. 132. b. Schalſcheleth p. 59. a. Zemach Dauid p. 57. a. Vossi[illegible] ſcient. mathem. c. XXXV. §. 31. p. 179. [illegible]

i) Conf. Wolf. l. c. p. 663. liber eius chronologicus et aſtronomicus: Fundamentum mundi, editus non eſt.

k) Bartoloccivs Bibl. Rabb. T. I. p. 480. ſeqq. Bvddevs Intr. in hiſt. phil. Hebr. §. 32. p. 201. Wolf. Bibl. Hebr. P. I. p. 219.

l) Dictum de eo Tomo I.

m) Vid. Wolf. l. c. p. 383.

n) Idem p. 655.

saltem proselytum factum esse et ex Salomonis scriptis furtim expilatis suam philosophiam hausisse contenderunt [o], vt suis locis monitum, et ex locis Rabbinorum satis impudenter mentientium, quae adduxit Cl. WOLFIVS [p], disci potest. Certe tanta eo tempore Aristotelis inter Iudaeos fuit existimatio, vt non principem modo philosophorum dicerent, sed et *scientiam eius perfectissimam scientiam humanam, praeter illorum, qui diuino gaudent influxu, vsque dum attingant gradum prophetiae, quo nullus superior* [q], appellare non erubuerint. Vt taceamus epistolam Aristotelis, sine dubio a Iudaeo quodam nugatore Aristotelis sequaci suppositam, qua moribundus ad Alexandrum scribens errores suos reuocasse ridiculo commento dicitur [r]; quibus fabulis fidem adhibere potuisse SCIPIONEM SGAMBATVM [s] merito miratur WOLFIVS [t], qui rectissime pronuntiat: *Iudaeos haec omnia confinxisse, vt Aristoteles, ceu gentilis ex proprio ingenio sapere non videretur, ipsi vero excusatius Aristotelicam philosophiam, tanquam ex suis copiis deriuatam postliminio in suos vsus conuerterent.* Nempe terrebat quosdam odium Graecanicae philosophiae, quod anathematis fulmen contribulibus suis extorserat; quod vt iniuste vibrasse ostenderent, Aristotelicam philosophiam Iudaicis originibus, ipsumque Aristotelem vel natalibus Iudaicis vel saltem religioni Iudaicae adscribi oportebat. His quasi munimentis contra aduersarios vallati multam diligentiam in vertendis explicandisque Aristotelis scriptis illustrandisque eius philosophiae dogmatibus praestiterunt. Hinc inter philosophos Aristotelicos enumerat B. IO. FRANCISCVS BVDDEVS [u], R. Abraham Chiia [x], R. Abraham Bar Chasdai [y], R. Abraham Ben Iom Tof [z], R. Abraham de Balmis [a], R. Leui Ben Gersom [b], R. Elias de Candia [c], R. Antoli [d], R. Iehuda Co-

o) Etiam de eo Tomo I. dictum. Plura dabit FABRICIVS Cod. pseudepigr. V.T. p. 1019.

p) l. c. p. 217. quosque hic fuse laudat.

q) MAIMONID. in ep. ad R. Aben Tibbon.

r) Schalschelesh p. 99. Io. A LENT theol. Iud. mod. c. I. §. 5. 6. p. 6. seqq.

s) In archiuis V.T. p. 457. t) l. c. p. 218.

u) Intr. in hist. phil. Hebr. § 32. p. 210. vsus indice bibliothecae Rabbinicae BARTOLOCCII.

x) Fuit Hispanus, astronomiae quoque notitia clarus, qui floruit A. C. 1105. Scripta eius mathematica et moralia recensent BARTOLOCCIVS T. I. p. 24. et WOLFIVS l. c. P. I. p. 51. seqq.

y) Archi-Rabbinus Barcinonensis, R. Dauid Kimchii aequalis ineunte Sec. XII clarus. Librum is suppositum Aristoteli de pomo in Hebraeum ex Arabico transtulit, vid. BARTOLOCC. l. c. p. 26. WOLF. p. 57. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 166. reliqua scripta moralia sunt, et dialogos iucundos continent.

z) BARTOLOCCIVS l. c. p. 29. nihil tamen philosophicum de eo notat WOLFIVS.

a) Fuit Medicus Italus circa initia Sec. XVI inclarescens Venetiis, et si RICH. SIMONI in calce hist. crit. V. T. p. 536. credendum, in schola Patauina doctor. Varia Auerrois scripta in Hebraicam linguam transtulit, enarrante WOLFIO l. c. p. 70. et secundum principia Aristotelis de substantia orbis et de demonstratione scripsit.

b) Per compendium רל"בג dicitur, Hispanus, vel vt alii volunt, Prouincialis ex oppido Bagnoli, vixit teste Schalschelesh p. 69. A. C. 1290. obiitque Perpiniani, A. C. 1370. teste Iuchasin p. 133. b. vbi tot exarasse scripta dicitur, vt numerari non possint. Fuit arte Medicus, philosophia Aristotelicus, cuius philosophiae amor eum seduxit, vt in libro: Bella domini, et mundi aeternitatem, et donum prophetiae naturale adstrueret. Scripsit etiam opus astrologicum, expositionem in Auerroëm de logica, physica, de anima, in Aristot. de sensu et sensibili, conf. WOLFIVS l. c. p. 728. seqq. BARTOLOCC. l. c. p. 481. HADR. RELANDVS in vitis celebr. Rabbinorum, BVDDEVS l. c. p. 176. G. SERPILIVS vit. Script. bibl. P. II. p. 284.

c) Medicinae studium excoluit, vnde nomen del Medico nactus est. Vixit Sec. XV, et Patauii docuit. Scripsit tres quaestiones de primo motore, de creatione mundi, de esse, essentia et vno, Venet. 1501. WOLF. p. 168.

d) Claruit Sec. XIII, edidique commentarium in decem praedicamenta Aristotelis, WOLF. p. 202. BARTOLOCC. p. 375.

hen [e], R. Iudas Bar Mose [f], R. Ioseph Aben Caspi [g], R. Ioseph Salomoh del Medico [h], R. Ioseph Ben Schem Tof [i], R. Iacob Ben Isaac Tzahalon [k], R. Iacob Mantinus [l]. His addimus tum ex medio, tum ex recentiori aeuo R. Iacob Ben Simson Antoli [m], R. Isaac Ben Latech [n], R. Meir Alquadesch [o], R. Meir Ben Arama [p], R. Michael Cohen [q], R. Mosen Alatinum [r], R. Mose Ben Iosua Isai Ben Dauid Narbonensem [s], R. Schemuel Ben Iehuda Aben Tibbon [t], et qui seculo superiori inter Iudaeos philosophiae laude floruerunt R. Isaac Orobio [u], et R. Menasse Ben Israël [x], vt alios taceamus, qui ethicam excoluerunt, eam vero cum legis praeceptis in concordiam ire coëgerunt. Quin nec philosophicae historiae expertes esse suos Iudaei voluerunt, Graecorumque philosophorum placita illis more suo enarrarunt. Scripsit enim R. Chanania Ben Isaac *institutiones philosophorum*, in quibus collectionem praeceptorum moralium ex gentilibus philosophis exhibet, et apo-

e) Toletanus, cuius expositio sapientiae msc. in Leidensi bibliotheca asseruatur, vid. Cat. p. 286. in ea in varios libros Aristotelis aliorumque philosophorum commentatur, praecipue in Almagestum Ptolomaei, WOLF. p. 431.

f) Fuit Romanus, librumque de anima et de creatione philosophicum msc. reliquit, vid. WOLF. p. 448.

g) Barcinonensis, celebris Grammaticus et philosophus Sec. XIII, qui comm. in decem praedicamenta Aristotelis, et explicationem librorum Platonis de republica scripsit, BARTOLOCC. T. III. p. 811. WOLF. p. 541. seq.

h) Cretensis, philosophus, mathematicus, et medicus magni inter Iudaeos nominis, vixit Amstelodami circa A.C. 1630. WOLF. p. 566.

i) Hispanus clarus A. C. 1420. in Aristotelem commentatus est, BARTOLOCC. T. III. p. 830. WOLF. p. 571.

k) Romanus, arte medicus, et doctor synagogae Ferrariensis A. C. 1630. WOLF. pag. 601. BARTOLOCC. T. III. p. 852.

l) Philosophus et medicus gente Hispanus, clarus A. C. 1550. Interpretationem dedit scriptorum quorundam Auerrois Latinam, itemque quorundam Auicennae; et moreh nebhochim Maimonidis, vid. WOLF. p. 606. BARTOLOCC. T. III. p. 859. NIC. ANTONIVS Bibl. Hisp. nou. T. I. p. 467.

m) Hispanus, versione librorum quorundam Aristotelis, Porphyrii et Auerrois clarus, WOLF. pag. 618.

n) Et hic Hispanus fuit, et philosophiam atque mathematicam Sec. XIII scriptis illustrauit, WOLF. p. 669.

o) Etiam hic interpretibus Aristotelis Hebraeis annumerandus, WOLF. p. 744.

p) Hispanus Sec. XVI ineunte inclarescens, philosophus magni inter suos nominis. In philosophiam ad illustrandum Iobum adhibuit, WOLF. p. 751.

q) Discipulus Auerrois, et in eum commentator, metempsychosin peculiari dialogo msc. defendisse, notat WOLF. p. 759.

r) Medicus Spoletinus, qui et quaedam Galeni Latina fecit, et Themistium in Aristotelem de coelo Latine conuertit, vid. HVET. de claris interpret. p. 224. WOLF. p. 803.

s) Floruit Sec. XV medio, dedit Qq. super Auerroëm, et ex Arabico Hebraicum fecit Abu Achmed Algazeli librum de opinione philosophorum circa prouidentiam diuinam, de aliis vid. WOLF. p. 825.

t) Granatensis Hispanus, aequalis Maimonidae Sec. XIII scripsit tractatum de meteoris, ex Aristotele compilatum, aliaque simili modo ex eius scriptis collecta, de quibus vid. WOLF. p. 1098.

u) Hispanus Sec. XVII inclarescens, diuque Iudaismum dissimulans in academia Salmanticensi philosophiae operam dedit indefessam, eo quidem successu, vt lector metaphysicae ibi constitueretur. Inde vero medicinam Hispali exercens de Iudaismo suspectus in manus inquisitorum incidit, et per tres annos captiuus detentus est; liberatus tandem Tolosam ac inde Amstelodamum se conuertit, et Iudaismum, publica circumcisione, in qua nomen Balthasaris cum Isaaci commutauit, professus est, obiitque 1687. vid. BASNAGE Hist. Iud. L. IX. c. 37. §. 12. p. 1041. LE CLERC. Bibl. vniu. T. VII. p. 248. BAYLE Dict. T. IV. art. Spinoza not. M. p. 259. WOLF. l. c. p. 646. SCHVDT. memorab. Iud. P. I. L. IV. c. 9. p. 159. 160. Lites eius de systemate Spinoziano Tomo IV. enarrabimus. Cum eo amicam collationem habuit PHILIPPVS LIMBORCHIVS de V. R. C. editam Goudae 1687. 4.

x) Hispanus, sed qui diu Amstelodami versatus, concionatoris inter suos partes sustinuit, obiitque 1659. Magna ei familiaritas cum eruditissimis sui temporis viris, Vossiis, Grotio, Barlaeo, Episcopio fuit, quos magni eius eruditionem fecisse, vel ex solo Barlaei in eum epigrammate notissimo et a multis reprehenso constat. Prolixe eius historiam literariam exponit WOLFIVS l. c. p. 778 seqq. add. BASNAGE L. IX. c. 36. §. 7. p. 998. seqq. BVDDEVS l. c. §. 33. p. 228.

apophthegmata recitat Socratis, Diogenis, Pythagorae, Platonis, Aristotelis, Hippocratis, Galeni, Porphyrii, Epicuri, Locmanni, Homeri, Solonis, Euclidis, Ptolomaei, multa quoque, fide Iudaica, traduntur ad Aristotelis et Alexandri historiam pertinentia [y]. Compendia vero physica, logica, ethica, quae in Aristotelem dedit gens Iudaea, heic loci enumerare ob instituti rationem non licet. Tantopere vero philosophia multis Iudaeorum placuit, vt haud raro in explicandis oraculis diuinis ad eam respicerent, eiusque regulas adhiberent, exegetasque sic philosophicos se praestiterunt ex Sec. XII, Iarchi, Aben Esra et R. D. Kimchi, ex Sec. XIII, R. Moses Nachmanides, R. Bechai, R. Meir, ex Sec. XIV, R. Leui Ben Gersom, ex Sec. XV, R. Samuel Sirsa, R. Mardochai Nathan, R. Schem Tof, R. Isaac Ben Aramah, ex Sec. XVI, R. Schelomoh Ben Melech, ex Sec. XVII, R. Menasse Ben Israël aliique, quorum tamen notitia alibi quaerenda est [z]. Fuit etiam, qui Aristotelicis principiis vsus, veritatem religionis Iudaicae demonstrare aggressus est, nempe auctor libri *Cosri* vel *Cusri* vt vulgo vocatur, vel vt rectius inscribitur *Hacbosari*, in quo disputatio recensetur, de vera religione, cui occasionem dedisse dicitur rex Cosaraeorum, qui primo quidem cum gentili et Christiano congressus tandem Iudaeum aduocauerit, eiusque argumentis conuictus veritatem religionis Iudaicae agnouerit. Auctorem colloquii huius fuisse Iudaeum Isaac Sangari, hancque disputationem in literas retulisse lingua Cosaraeorum, tum Arabice Iehudam Leuitam, ac postea Hebraice R. Iehudam Ben Tibbon vertisse, Iudaei asserunt, quorum fide si standum in Sec. VIII hoc colloquium referendum est [a]. Valde tamen disputatio haec suspecta visa est, non Christianis tantum, sed ipsis quoque Iudaeis, inter quos sunt, qui R. Iudam Leuitam hunc dialogum ad exemplum Platonis et Ciceronis confictis in eam rem personis, descripsisse putant, quam sententiam R. ASARIAS [b] et ex parte R. GANTZ [c] sequuntur. Certe dubiam eius dialogi fidem videri, ipsi, qui eum nobis cum commentario MVSCATI et suo dedit [d], BVXTORFIO visum est. Attulere plura viri docti, ἁμαρτήματα et chronologica et historica, quae apud MORINVM [e] atque WOLFIVM legi possunt. Nos hic ea tantum afferimus, quae vir has literas apprime doctus, MATTHIAS FRIDERICVS BECKIVS, philologus superioris seculi celeberrimus, exemplari suo, quod reculis nostris accessit, adscripsit, et rem extra dubitationem ponunt. Monet is: „verisimile non esse, Iudaeum tam doctum „et prudentem tanta temeritate ausum fuisse, de rebus minimis, regem „posita omni veneratione sciscitari, quod tamen in hoc dialogo fingitur: „esse

y) Vid. WOLF. p. 3*6. seqq.

z) Videndi praeter bibliothecarum Rabbinicarum scriptores, quae attulare HOTTINGERVS Hist. eccl. Sec. XII. et seqq. et Van. REIMMANNVS Intr. in hist. theol. Iud. loc. cit. c. 8. p. 143. seqq.

a) Historiam libri vide apud GEDALIAM Schalscheleth pag. 40. b. et ex instituto apud WOLFIVM l. c. P. I. p. 440. seqq.

b) In Maor. Enaiim c. 45. p. 135 b.

c) Ad A. 4900.

d) Basil. 1660. 4.

e) Exerc. bibl. p. 419.

„esse manifesta quaedam regis Cosaraeorum desumta ex libro Geneseos, „pleraque autem puras putas fabulas olere, quas cordatus quilibet facile palpet, et quidam posteriorum Rabbinorum in solatium suum de regimine Iudaeorum confinxerit. Neque in rege eius aetatis tantam in artibus et „disciplinis sapientiam deprehendi, quam hic tribuitur Cosaraeo. Esse „quoque in eo libro apertas absurditates temporum rationibus aduersas, „e. g. dici *P. III. §. 65.* Rabban Iochananem filium Saccaei nihil omisisse „ex Mischna, Gemara, ritibus, Haggadoth, ex omnibus obseruationi„bus sapientum et scribarum, vt et verbis legis, quae non didicerit, cum „tamen Gemara longe recentior sit." Verum prudenti lectori dubium nullum superfore, fraudemque patefactum iri apertissime putamus, si modo disputationis secundae initia legerit. Vnde nulli dubitamus accedere viris doctis [f], qui eo fine conscripsisse R. Iudam Leuitam haec colloquia statuunt, vt caussam Rabbanitarum contra Christianos, gentiles, Muhammedanos et Karaeos, quos passim impetit, tueretur. Interim cum multa philosophica admixta sint, specimen esse luculentum liber ille potest philosophiae Iudaicae, medio aeuo in publicum prodeuntis, studiique Iudaeorum, quod in addiscenda philosophia Peripatetica posuerunt.

Aben Esra. §. XVI. Exempla plurima hactenus adduximus Iudaeorum, certatim profanam eruditionem, praecipue autem philosophiam sectantium: sunt vero inter eos viri duo, ingenii magnitudine, eruditionis praestantia, et reliquo literarum ornatu nationis suae conditionem longe superantes, in quibus confluxit quasi, quicquid fuit doctrinae exegeticae, Talmudicae, Cabbalisticae et philosophicae inter Iudaeos memorabile, quorum memoria merito in historia philosophiae Iudaicae renouanda est. Sunt illi Aben Esra et Moses Maimonides R. ABRAHAM BEN MAIR, ABEN ESRA, id est filius Meir nepos Esrae, inter summos viros a suis plerumque numeratur, quibus *κατ' ἐξοχὴν* החכם, sapiens [g] audit. Natus fuit Toleti in Hispania. Quamuis autem summam nominis celebritatem fuerit consecutus, mirum tamen est, nec natalem nec emortualem diem eius certum a Iudaeis memorari, quorum narrationes valde de eo variant. Scriptor *Iuchasin* [h] ex nonnullorum sententia, ait, Kalahorae, siue Rhodi A. C. MCXLVIII, secundum alios A. C. MCLXVIII, vel potius MCXCIV, anno aetatis septuagesimo quinto, vndecim annis ante R. Mosis Maimonidis obitum, fatis concessisse. Alii mortem eius in annum MCLXV, GANTZIVS [i] in A. C. MCLXXIV referunt. Quicunque vero ex his annus recipiatur, errasse tamen censendus est VOSSIVS [k], SIMLERVM [l] secutus, qui obiisse A. C. MCCXVII tradit, cum LVCAM GAV-

f) Praeter Morinum BARTOLOCC. T. III. p. 61. BASNAGE Hist. Iud. L. IX. c. I. pag. 8. BVDDEO Introd. in hist. phil. Hebr. §. 30. p. 152. WOLF. l. c.

g) Schalscheleth p. 41. a.

h) p. 131. a.

i) Zemach Dauid ad A. 4934, qui est A. C. 1174.

k) De scient. mathemat. in addendis ad c. XXXV. §. 21. p. 449.

l) In epitome GESNERI.

GAVRICIVM [m] annum MCXLV ponentem deferendum putaſſet. Rectiſſime itaque inſtituunt, qui circa Seculi duodecimi medii tempora viguiſſe aſſerunt [n]. Maximam is eruditione ſua apud Iudaeos famam et auctoritatem ſibi parauit, ita vt non ſolum ſapiens, ſed ſapiens quoque magnus et mirabilis diceretur [o], magnusque paſſim illis audiat. Eruditionem adeo amauit, vt eius cauſſa varias orbis terrarum partes peruagaretur, et in horrea quaſi ſua reponeret, quicquid eruditionis vbique colligere poterat. Hinc factum, vt non tantum iudicio meliori, quam contribules eius ſolent, vteretur, et in interpretandis ſacris literis doctius meliusque incederet, ſed in reliquis quoque eruditionis partibus excelleret, vnde BARTOLOCCIO [p], excellens philoſophus, aſtronomus, medicus, poëta, grammaticus, Cabbaliſta et S. ſcripturae famoſus interpres audit. Quod celeberrimi Iudaei elogium multi inter Chriſtianos confirmauerunt [q]. Diligentiae vero eius ſpecimen luculentum ſunt ſcripta exegetica, theologica, grammatica, philoſophica, aſtrologica et mathematica, quorum recenſionem dabunt BARTOLOCCIVS [r], RELANDVS [s] WOLFIVS [t]. Pleraque ex philoſophicis, vt et Cabbaliſtica nondum edita in bibliothecis latent, quae diligenter recenſuit WOLFIVS [u].

§. XVII. Alter, quem inter polyhiſtores ſeculi gentisque ſuae merito referas, eſt R. MOSES BEN MAIMON, vir non vndequaque tantum doctiſſimus et in omni literarum genere verſatiſſimus, ſed meliori quoque iudicio, quam reliqui ſui populi doctores, vſus, id quod philoſophiae acceptum referendum eſt, quam diligenter excoluit. Solet etiam per compendium literarum רמ״בם [x], et ob nominis celebritatem Moſes κατ' ἐξοχὴν, vel Moſes Aegyptius a loco commorationis appellari. Natus eſt Cordubae in Hiſpania A. M. MMMMDCCCXCI, A. C. MCXXXI, die Sabbati eademque veſpera Paſchatis, teſtibus Iudaeis [y], patre genitus Ioſepho. Ingenio initio ſtupidiori viſus, patri contemtus eſt, cum is literariam inſtitutionem ipſe adhibuiſſet. Ad R. Ioſephum filium Megas autem abiit, vt eius diſciplina vteretur. Immo LEONE AFRICANO [z] auctore, Ibnu Thophail, Ibnu Saig, et Auerroëm Arabas praeceptores habuit; qui cum in philoſophiae cognitione excellerent, vt *ſequenti tomo* oſtendemus, mature quoque Maimonides eius myſteria didi-

Moſes Maimonides.

m) In computu eccleſiaſtico p. 16.
n) Abſoluit enim, vt ipſe teſtatur, comm. in Exodum A. C. 1153. in Danielem 1159.
o) R. GANZ. l. c.
p) T. I. p. 36.
q) Vid. quae collegerunt THOM. POPE-BLOVNT cenſ. cel. auct. p. 270. G. SERPILIVS vit. Scriptor. bibl. P. IV. p. 269. BVDDEVS l. c. §. 30. p. 148. ſeq. et laudati WOLFIO P. I. pag. 86.
r) loc. cit.
s) In analectis Rabbinicis p. 59.
t) loc. cit.
u) P. III. p. 146. P. IV. p. 764.
x) Caue itaque Rambam a Moſe Maimonide diſtinguas, quod accidit CASAVBONO exerc. anti-Baron. XVI. §. 16. p. m. 340. Ita ex vno Moſe tres fecit GESNERVS Biblioth. p. 509.
y) Iuchaſin p. 131. b.
z) De medicis et philoſophis Arabibus et Hebraeis c. 28. apud FABRIC. Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 296.

didicit. Reuersus in patriam communi omnium applausu in synagoga perorauit, et vt ingenii opes augeret, scripta doctissimorum virorum auide legit, sicque doctrinae atque eruditionis incrementa vidit laetissima. Quibus animi diuitiis factum est, vt quem virtute et scientia assequi non poterant, inuidia persequerentur, quam vt euitaret, patriam deserere coactus est. Varias eius rei caussas scriptores afferunt. R. GEDALIA [a] ciuium inuidiam accusat, quae eum expulerit; LEO AFRICANVS [b] autem, Maimonidem tradit, ab Ibnu Thophail Auerroi commendatum, vt in omnibus illi rebus adesset, apud Auerroëm mansisse vsque ad tempus illud, quo gratiam principis amiserat, et ad Iudaeos in exilium missus erat, tum enim Mosen aufugisse, timentem, ne eum prodere, de eo rogatus, sicque amicitiae violare iura cogeretur: discessisse itaque in Aegyptum. Auctor autem *Scheveth Iuda* [c] caussam profectionis Maimonidis in edictum contra Iudaeos in Africa et Oriente versantes coniicit. Valde afflictum fuisse statum atque conditionem Mosis ex eo colligi potest, quod aduersarii ei obiecerint, conuertisse se ad Muhammedanos eorumque fidem amplexum fuisse, eaque de re conquestum fuisse Maimonidem, apud Sultanum Aegypto imperantem, cum id illi obiiceretur. Suspicaturque doctissimus BASNAGIVS [d], veram fuisse apostasiae huius accusationem, eo quod non tantum ea ex caussa a Sultano innocens iudicatus sit, quod coactus tale quid suscepisset; sed et ab Auerroë eiusmodi indifferentismum religionum, quem vocant, facile discere potuerit, eiusque principia atque vestigia satis suspecta passim reliquerit. In qua tamen suspicione probanda meliores rationes merito desideramus [e]. Quicquid tamen eius rei sit, illud certum est, Maimonidem conscensa naui in Aegyptum properasse. Cairi vbi appulit, eruditionis praestantia, quae tandem omnibus innotescebat, ita se commendauit, vt a Sultano Aegypti Malich El Hadul in aulam reciperetur [f], isque sanitatem suam tuendam illi crederet, licet priuatis studiis se hactenus totum mancipauisset. Tam graui muneri praefectus totus in id incubuit, vt et semper auxilio hero suo adesset, et consilium ab eo petentes non destitueret. Quamuis autem, quod ipse queritur, toti fere dies ita absumerentur, non destitit tamen literarum quoque inuigilare studiis, iussuque heri sui Auicennae scripta conuertit [g], libellumque *de tuenda valetudine* ad eum conscripsit, qui in varias linguas postea traductus est [h]. Cum vero insigni apud principem suum gratia floreret, medicorum Aegyptiacorum inuidiam et insidias haud semel expertus est, quas tamen mire euitauit: narrant enim, concertasse aliquando cum medicis, postulantibus, vt artis specimen faceret venenumque

a) Schalscheleth p. 43.
b) loc. cit.
c) pag. 162.
d) Hist. Iud. L. IX. c. 10. p. 268.
e) Vid. Fundam. legis c. V. §. 2. 3. 6. p. 54. 58.
f) Alii Alphadel vocant. Vid. de hoc munere ipse pec. epist. inter eius epistolas, (et apud BVXTORF. instit. ep. Hebr. p. 379. GANTZ. Zemach Dauid p. 15. LEO AFRICANVS loc. cit. BASNAGE l. c.
g) Vid. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. pag. 865. BASNAGE l. c.
h) Latine Ven. 1514. 1521. Aug. Vindel. 1518. Germanice ibid. 1615. conf. WOLF. p. 863.

que oblatum fine noxa hauriret. Id praestitisse Maimonidem, antidoto praemunitum, at coactos, vt et ipsi haurirent, medicos omnes veneni atrocitate fuisse enecatos. Alias narratiunculas Iudaeorum tantum fide dignas tacemus. Gratia vero principum, quibus seruiebat, nixus, nationis suae saluti diligentissime prospexit, scholamque Alexandriae excitauit, ad quam multi discipuli confluxere, quos tamen persecutio inualescens iterum dissipauit. Sunt, qui secessisse illum in Palaestinam dicunt, ibique A. C. MCCV, septuagenarium obiisse [i]: alii vero in Aegypto diem supremum vidisse tradunt [k] A. C. MCCI, et non tantum publico luctu Cairi, Alexandriae et Hierosolymae deploratum, sed et miraculo illustratum. Cum enim, si Iudaeis credendum [l], corpus exanime Tiberiadem deferretur, vbi sepeliri se iusserat, magnaque caterua Iudaeorum et Aegyptiorum funus deducerent, in latronum greges inciderunt, fugaque omnes dispersi sunt. Latrones vero cum relictum corpus abiicere in mare tentassent, tam graue illud deprehensum est, vt loco moueri non posset. Sed et publico ieiunio feriisque diem eius emortualem illustrem redditum, iidem tradunt. Fuisse Maimonidem virum longe doctissimum, et in omni eruditionis genere versatissimum, cum commune doctorum virorum suffragium [m] atque elogia certatim ei a Christianis tributa [n] euincunt, tum scriptorum eius catalogus demonstrat. Vsus est linguis non solum Arabica, Chaldaica, Turcica, Medica, sed et Graeca, raro inter suos exemplo, in qua legisse scripta Platonis, Aristotelis, Themistii, Galeni aliorumque videtur: faceturque euoluisse se multa philosophorum scripta. Sed et ipse Logicam scripsit, et in aliis etiam commentationibus suis philosophiae notitiam mire prodidit [o]. In Talmudicis autem, quemadmodum ad miraculum erat versatus, ita iudicium prae omnibus sui temporis Iudaeis probauit, licet eo nomine multis displiceret. Mathematicarum scientiarum notitiam, quae eo tempore medicinae iungi solebat, possidebat egregiam, et in salutaris artis praeceptionibus et experientia vtebatur felicissima, et vsu valebat quotidiano et iudicio recto. Scriptorum vero eius indicem hic attexere extra scopum nostrum est, legent eum, qui volent, apud BARTOLOCCIVM, WOLFIVM aliosque, qui etiam recensionem dabunt systematis Talmudici ab eo confecti. Est in eo quoque tractatus *de idololatria*, qui in philosophiae historia vtiliter adhiberi potest, ideoque subiunctus est a GER. IO. VOSSIO eruditissimae tractationi *de theologia gentilium*. Maxime vero iudicium philosophicum probauit in tractatu, cui titulum fecit *Moreh nebhochim*, id est *doctor* vel *director perplexorum*, eo fine conscripto, vt ostenderet,

i) Schalscheleth p. 42. b.

k) Iuchasin l. c. LEO AFRICANVS vero fallitur, dum mortem eius Hegira 640, id est A. C. 1242 euenisse ait.

l) Iuchasin l. c. Scheueth Iuda l. c.

m) Iudaeorum vide apud WOLF. l. c.

n) Apud POPE-BLOVNT. cens. celebr. auct. p. 390. et quae WOLFIVS postea collegit P. III. et IV. Bibl. Hebr. Multa illis addi possent. Cui enim non dictus, non laudatus Maimonides?

o) BARTOLOCCIVS et WOLFIVS ll. cc.

ret, qua ratione verba, phrasesque et allegoriae, quaeque alia a communi loquendi more in scriptum abeunt, intelligenda sint; qua occasione non multis tantum sacrarum paginarum locis lucem conciliat, sed et argumenta theologica et philosophica multa illustrat [p], praecipue vero in rationes legum per Mosen a Deo latarum inquirit, quo loco maxime Zabiorum superstitionem ansam dedisse Deo leges has atque constitutiones illi opponendi contendit. Quam opinionem magna eruditione atque studio a IO. SPENCERO [q] iterum adornatam cum *tomo primo* ex instituto examinauerimus, dicta illic, hic otiose repetere nolumus. Librum doctum Arabice ab auctore scriptum Hebraicae vertit R. Shemuel Tibbonides, ita quidem, vt de dubiis ipsum Maimonidem consuleret. Latinam versionem debemus AVGVSTINO IVSTINIANO [r] longe rarissimam, at nec fidam satis, nec elegantem, accuratiorem diligentissimo IOANNI BVXTORFIO filio [s]. Non placuit liber Iudaeis omnibus, qui ferre non poterant, hominem eruditum et philosophantem in explicandis caussis legum rituumque Mosaicorum magis ad philosophiam et historiam, quam ad traditionem Talmudicam et Cabbalisticas rationes prouocasse. Factum inde est, vt et nouitatis et haereseos nota illi inureretur. Id quod imprimis a Gallis factum, ducem se praebente R. Schelomoh f. R. Abraham Montispessulano cum discipulis R. Iona et Dauid Ben Saul, qui flammis opus hoc adiudicabant. Magnae inde exorsae sunt inter synagogas Gallicas lites, Narbonensibus illos anathemate percutientibus, aliis et inter eos R. Ioseph Ben Alpachar, Toletanae synagogae archirabbino eos defendentibus, qui et ipsi Christianorum postea opem implorarunt, postquam annitente R. Dauid Kimchi, totus Iudaeorum coetus Gallicus illi trigae se opposuisset. Mittendi etiam ad synagogas Cataloniae et Arragoniae Kimchium consilium ceperunt Galli, quod iter tamen is morte praeuentus absoluere non potuit. Literis tamen suis effecit, vt caussam Narbonensium Hispani tuerentur, reiectis damnatisque Monspessulanis. Qui errorem suum agnoscentes, retractarunt sententiam, et cum Narbonensis Galliae synagogis in gratiam redierunt, R. Iehuda tamen in sententia sua perstitit, nequicquam omnem lapidem mouente Kimchio, vt mitiora illi persuaderet: is enim coelum terramque miscuit, et Christianorum implorato auxilio grauem genti suae inuidiam conflauit [t]. Quamuis autem plurima egregie et sobrie magis, quam Iudaei solent, in eo libro Maimonides afferat, negari tamen non potest, quod RICHARDVS SIMONIVS [u] quoque obseruauit, nimis eum Aristotelis Arabumque premere vestigia, metaphysicam

p) E. g. agit P. I. de Deo, de creatione, de intelligentiis sphaerarum motricibus, de influxu astrorum etc. conf. WOLF. l. c. BVDDEVS l. c.

q) De legibus Hebraeorum ritualibus.

r) Eius magis cura, quam labore conuersam, vid. WOLF. l. c. p. 857.

s) Basileae 1629. 4.

t) Vid. Epistolae Maimonidae et aliorum Ven. 1545. 8. et apud BVXTORF. Instit. Epist. Hebr. p. 396. HOTTINGER. H. E. Sec. XII. f. 4. p. 262. BVDDEVS l. c. p. 167. BASNAGE l. c. p. 277.

u) Hist. crit. V. T. L. III. c. 6.

ficam quoque fequi nimis fubtilem, et Arabum magis placita, maximeque Auerrois, quam fanam rationem exprimentem, vnde non potuit non ex nimio conciliandi Ariftotelem cum fcriptura facra ftudio interdum grauiter hallucinari x). Cuius exemplum effe poteft, quod albedinem lapidis Sapphiri, quam fub pedibus Dei vidiffe Mofes *Exodi c. XXIV, 10.* dicitur, de materia prima Ariftotelis explicat, id quod quam ineptum fit, quamque frigidum, ex ipfis eius verbis omnium optime iudicari poteft. Ceterum in arcana Iudaeorum philofophia parum exercitatum fuiffe, illi non diffitentur, tradunt vero eum tandem deplorauiffe, quod Cabbalam contemferit, ideoque in fenectute eam Hierofolymae didiciffe y): alii vero non ignarum eius myfteriorum fuiffe ex eo coniiciunt, quod Berefchith et Mercauah, Cabbaliftice fcripferit z). Illud certum, magis ad Graecanicam, quam Cabbalifticam philofophiam Maimonidem refpexiffe, multosque fuo exemplo adduxiffe, vt idem facerent. Quo tamen confilio parum philofophiam adiutam fuiffe, ex eo iudicari poteft, quod Arabicam tantum et imprimis Auerrois philofophandi rationem Maimonides fecutus eft, et fubtilitates affectauit fundamento deftitutas; cuius exempla aliquot luculenta dedit Basnagivs *).

CAPVT TERTIVM
DE PHILOSOPHIA IVDAICA.

SECTIO I.
DE PHILOSOPHIA IVDAEORVM EXOTERICA.

§. I.

Enarrata philofophiae Iudaicae parte hiftorica, reftat dogmatica, quae doctrinae Iudaicae, quatenus rationis principia vel fequitur, vel ex iis cognofci poteft, placita profequitur. Eam duplicem effe, exotericam et efotericam, fiue communem et apertam, atque arcanam et myfticam ex tractatione noftra fatis liquere putamus, idque in praefenti monuiffe fufficiat. Vtriusque diftincta prorfus confideratione opus eft. Differre enim dogmata Cabbaliftica ab exotericis et communibus

Obferuationes generales de philofophia Iudaica.

Qqqqq 3

x) Conf. Bvddevs l. c.

y) R. Elias Chaiim apud Bvxtorf. praef. More Nebhochim. R. Iom Tof comm. in Fund. fid. c. 1.

z) Ita quidem Reimmannvs Hift. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 380.

*) l. c. p. 878. feqq.

bus ecclesiae Iudaicae doctrinis, ex iis, quae de illorum origine obiter dicta sunt, intelligitur, clarius autem ex ipsorum delineatione, quam *sectione sequenti* dabimus, patescet. Exotericam autem Iudaeorum philosophiam delineaturi, ad ea respicimus, quae post templi vrbisque deuastationem inter Iudaeos recepta et in vsu fuerunt, et pro dogmatibus Iudaicae gentis atque ecclesiae habita et admissa sunt. Placita enim Iudaeorum ante reipublicae euersionem *capite huius libri primo* iam tetigimus. Quamuis autem post templi excidium, ecclesia Iudaica turbata prorsus multas mutationes passa est, certum tamen est, magnam partem doctrinae ante euersionem vrbis florentis per Tanaitas ad posteros fuisse propagatam, et ita, quae daturi sumus, ad veteres quoque Iudaeos suo modo pertinere. Verum cum traditionis de successione doctrinali, quam Iudaei a Mosis, prophetarum et Esdrae temporibus deriuant, fides valde suspecta sit, multa quoque noua vsque ad Talmudis obsignationem accesserint, quae a vetustioribus distingui non possunt, recte inde colligitur, de antiquitate dogmatum Iudaicorum, quae exponentur, non aliter iudicandum esse, nisi prout testium tempora volunt, et testimonii permittit conditio. Antequam vero placita Iudaeorum, quae in philosophica historia critico oculo perlustrari possunt, explicamus, pauca quaedam praemonenda, et obseruationes quaedam generales afferendae sunt, ex quibus de origine indole, natura fideque horum dogmatum, et quatenus in philosophiae annalibus enarrari queant, rectum fieri queat iudicium. Potiora huc redeunt:

Philosophiae Iudaicae conditio et indoles.

I. De philosophia Iudaica paulo aliter iudicandum est, quam de philosophia gentili. Haec enim, si barbarica quaedam exceperis, traditione magis, quam ratiocinatione nixa, ad principia rationis tota se conuertit, adhibitoque ratiociniorum intellectus humani nexibus et illationibus de rebus tum diuinis tum humanis disseruit, et philosophiam moralem iisdem, qua naturalem, fundamentis inaedificauit. Aliter id inter Iudaeos euenit, qui et ipsi quidem rerum humanarum atque diuinarum notitiam ad hunc vsque diem tradere non omiserunt, ast principio cognoscendi alio vsi sunt. Quamuis enim ratiocinandi legem et illationes non neglexerint, vt vel ex tredecim argumentandi modis constat; principium tamen cognoscendi primarium, ad quod in omnibus fere attenderunt, traditio fuit, et decisiones πατροπαράδοτοι, haud raro rationis principia infeliciter euertentes. Cum enim ad auctoritatis praeiudicium, quod tot modis veram philosophiam euertit, pleraque retulerint, non potuere non inter dogmata eorum multa irrepere absurda, quae lolii instar omnem rationis segetem euerterunt. Ex quibus sequitur

Theologia cum philosophia Iudaica fere coincidit.

II. Philosophiae et theologiae Iudaicae eandem fere rationem esse, et suo modo coincidere, nec posse considerari philosophiam Iudaicam, sine theologia huius gentis inque eo vno historiam illius ab huius enarratione differre, quod illa ad ista tantum dogmata attendat, quae ex ratione quoque

que intelligi et ad eius forum pertrahi quasi possunt. Et Iudaeos quidem inter dogmata ex rationis cognoscenda principiis, et ea, quae ex traditione discuntur, distinguere solere, negari non potest; auctor enim libri *Cosri* diserte [a] *principia vniuersalia, humanis mentibus insita statuta intellectualia* vocat, *eo quod naturalis ratio et intellectus ipse, ea ceu aequa et obseruanda statuat, esseque ea προγυμνάσματα vel principia et praeparatoria ad legem diuinam, praecedentia eam natura et tempore, sine quibus nulla humana societas queat consistere, adeo vt ne latrones inter se queant sine illis subsistere*, pronuntiat, eas vero a legibus diuinis acroamaticis distinguit: qua ratione quoque R. BECHAI [b] *praecepta intellectualia* a *praeceptis traditionis* distinguit, et illa esse definit *de quibus hominis intellectus testatur, eaque explorat, ita, vt si vel maxime scripta non essent, tamen intelligens ea suo intellectu inueniret, vt, praeceptum de honorandis parentibus etc. praecepta vero traditione accepta ea esse* dicit, *quae homo in aeternum non assequeretur, neque intellectu suo inuestigaret, sed opus habet traditione, vt, praeceptum de clangore tubae, de tabernaculo.* Verum si ad praxin doctorum Iudaicorum respicimus, exiguum illos huic distinctioni pretium statuere fatendum est, dum veritates naturales vel plane negligunt, vel traditionis studio et amore ita deprimunt, vt nihil placeat, quod non traditionis luce sit collustratum roboratumque. Vnde non sine supercilio Iudaico pronuntiauit R. SCHEM TOB [c]: *eum, qui in rebus theologicis et diuinis sequatur rationem et speculationes suas, incedere sine baculo et scipione, similemque esse homini, qui solus iter facit per desertum in loco obscuro et caliginoso, hunc enim certissime vadere ad suum exitium et in scrobes ac pericula multa incidere.* Sobrie quidem magis et prudenter incessisse Maimonidem, et ab eius tempore complures alios, qui philosophiam Graecam didicerunt, fatendum est, quibus etiam magnam partem eorum debemus placitorum philosophicorum, vel philosophiae saltem luce collustratorum, quae in sequentibus sumus exposituri. At grauissima indignatione id studium sequendi philosophiam excepisse Iudaeos ceteros, statuta in eos condita, qui illam didicissent, et persecutio eorum, qui se philosophiae studiis addixerant, maxime vero excitatae ob Maimonideam philosophandi commentandique rationem lites, in antecedentibus enarratae luculenti testes sunt. Quod gentis suae praeiudicium etiam illos, qui seculi sui moribus et sensu abrepti tandem philosophiae Aristotelicae collum subdere coeperunt, ita insedit, vt habuisse sua Aristotelem ex traditione, ineptissimo commento fingerent. Nec alia mens Iudaeorum recentioris aetatis est, quos, si paucos quosdam excipias, omnem sanae rationis vsum eiurare rectissime iudicauit eruditissimus WACHTERVS [d].

III. Quam-

a) P. II. §. 48 p. 113. seq. quo loco valde philosophatur Iudaeus.

b) Comm. de lege, apud Io. A LENT theol. Iud. hod. c. I. §. 10. p. 10.

c) Praef. ad Moreh nebhochim, vid. l. c. §. 5. p. 6.

d) In Spinozismo in Iudaismo detecto p. 47.

Confusa rationis et reuelationis principia.

III. Quamuis autem distincta inter se esse rationis et reuelationis lumina Iudaei agnoscerent, noua tamen labe dogmata sua defoedarunt, dum vtriusque principia ita inter se commixta confusaque in systema redigere conati sunt, vt saepissime inter tenebras et lucem pacisci voluisse iudicandum sit. Id quod in philosophia quidem esoterica maxime euenisse ex infra dicendis constabit, sed in exoterica quoque deprehenditur, in qua traditionis, et rationis praecepta ita ineluctabili labyrintho inter se coniuncta sunt et implicata, vt exitum inuenire non liceat, nisi eo filo Ariadneo vtamur, vt quae a ratione intelligi possunt, ab iis, quae traditionis et reuelationis dictamina sequuntur, distinguamus, et ad rationes demonstrandi, quas Iudaei sequuntur, respiciamus, vt ita quid philosophicum sit in eorum doctrina, quid minus, et quae sapientiae atque stultitiae naturalis inter eos facies fuerit, inde aliquo modo cognoscatur.

Philosophia Iudaica falsa.

IV. Ex his vero Lector, nobis non monentibus, intelliget, philosophiam Iudaicam, si de modo ratiocinandi ea intelligatur, et a reuelationis principiis et praeceptis traditiones otiosae, licet innumerae, distinguantur, characteribus falsae philosophiae esse conspicuam, ideoque improbandam. Quaecunque enim philosophiae studium indignum reddunt et dedecorant, in ea inueniuntur, principiorum rationis et reuelationis confusio, obscuritas affectata et inextricabilis, principia ad enthusiasmum ducentia, praeiudicia auctoritatis et antiquitatis, quaeque alia sunt, ex his fontibus oriunda, ex quibus omnis sanioris philosophiae odium Vatinianum fluxisse, enarrata hactenus Iudaeorum testatur historia.

Pauca philosophica apud Iudaeos occurrentia.

V. Sed et hoc supra monitum, historiam Iudaeorum literariam cum philosophica arcte cohaerere, et hanc sine illa intelligi non posse: fatendum autem [e] plura in illa occurrere exegetica, liturgica, talmudica, masorethica, quam philosophica, vbi

Apparent rari nantes in gurgite vasto.

Et exegeticam quidem Iudaeorum theologiam cum philosophia Cabbalistica arcto cohaerere nexu fatendum est. Ea enim dogmata peregrina, a philosophis Orientalibus et Alexandrinis accepta, ita cum lege Mosaica coniunxit, vt allegoriae methodo opeque sacris doctrinis fanatica dogmata tribueret: verum tantum abest, vt ex hac exegesi philosophica sani quid ad philosophiae incrementa vel etiam exegeseos sacrae commoda enatum fuerit, vt potius vtramque maximam inde iacturam et innumera damna accepisse, sit certissimum. Cuius rei fidem qui desiderat, illi vel vnicus tractatus Cabbalisticus: *Siphra de Zeniutha* [f] adeundus est, vt intelligat, quam misere libri architectus initia Geneseos torserit, vt somnia sua fanatica diuino scriptori affricaret. Eiusdem generis esse *Medraschim*, siue commentarios biblicos Iudaeorum, *Bereschith Rabba* R. VSCHIAE *Baal*

Exegesis Iudaeorum philosophica inepta.

e) Conferri cum vtilitate potest Ven. REIMMANNI hist. theol. Iud. c. XII. seqq.

f) Cabbal. denudatae T. II. p. 348. seqq.

Baal Hatturim R. IACOB BEN ASCHER, quos margini Bibliorum adiecit BVXTORFIVS, inſpectio docet, recteque a viris doctis [g] obſeruatum eſt. Pertinent vero huc omnia, quae ſupra de methodo explicandi ſcripturam allegorica, inter Iudaeos Aegypti et Palaeſtinae incolas recepta diximus: ea enim ita comparata eſt, vt omnem ſanam philoſophiam eiuret, et innumeris erroribus, et abſurdiſſimis placitis portam aperiat patentiſſimam. Qua de re cum viri docti paſſim egregia multa monuerint [h], breuitatis cauſſa lectorem ad eos ablegamus. Nos ad vnam fabularum Iudaicarum collectionem quae in libro: *Zenna verennah* comprehenditur, prouocamus, quam eiusmodi allegoricam docendi methodum peperiſſe, dudum viris eruditis [i] obſeruatum eſt. Aſt tam abſurda eſſe, quae iſtarum fabularum inuolucro traduntur, vt philoſophicum ſenſum fere omnia reſpuant, ex earum conſideratione vel mediocriter attento erit manifeſtiſſimum. Ex quibus iam, quid de hac philoſophia exegetica ſtatuendum ſit, apertum eſſe exiſtimamus. Euitaſſe hanc Charybdin quosdam et in his praecipue Maimonidem, et philoſophiae alium longe vſum in interpretandis ſacris oraculis ſtatuiſſe, ex antecedentibus, notum eſt. Aſt ſimul annotatum in Scyllam eos incidiſſe, et ex altera parte peccaſſe, philoſophiam ſectariam ſacris literis violenta interpretatione inferendo. Adeo ſani fere nihil, vel pauca admodum in philoſophia a Iudaeis expectanda ſunt.

Syncretiſmus philoſophiae Iudaicae noxius.

VI. Noua vero philoſophiae ſtudio inter Iudaeos inflixit vulnera, nefandus ſyncretiſmus, qui initio Aegyptiacos Iudaeos corrupit, mox in Iudaeam progreſſus ſtragem latiſſime edidit. Eius enim culpa factum eſt, vt fanaticum philoſophiae genus, quod Pythagorico-Platonici in Aegyptum aduexerant, Orientales philoſophi mire auxerant, et ornauerant, Aegyptii in peculiare ſyſtema enthuſiaſticum et delirum confuderant, Iudaeorum dogmata ſincera corrumperet, et neſcio quam rerum omnium deificationem (veniam verbo exoramus) introduceret. Quibus animi ſublimiora affectantes a ſimplicitate et puritate doctrinae Moſaicae abducti, et in periculoſiſſimas errorum ambages ſeducti ſunt. Cuius rei fidem faciet philoſophiae Cabbaliſticae hiſtoria infra enarranda.

Demonſtrationes Iudaeorum non philoſophicae.

VII. Porro hoc quoque addendum eſt, Iudaeorum doctores in demonſtrandis iis dogmatibus, quae ad philoſophiam referri debent, quaeque argumenta philoſophica poſtulant, nihil minus, quam philoſophos egiſſe, et neglecta rationum philoſophicarum ſerie, ad auctoritatis praeiudicium, ex inſana traditionis veneratione ortum reſpexiſſe, adeoque inter medias doctrinas philoſophicas minime philoſophice ſe geſſiſſe, et hoc

g) Vid. REIMMANN. l. c. L. I. c. 8. §. 5. pag. 145.

h) Conf. Cel. HERM. VON DER HARDT Hiſt. ſtud. Hebr. praemiſſa ephimerid. philolog. p. 3. ſeqq. RICH. SIMON. Hiſt. crit. V. T. P. I. c. 2. PHILIPPVS A LIMBORCH praef. comm. in acta, aliique.

i) Videndi quos laudat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 976. ſeqq.

hoc quoque nomine philosophiae studio vehementer obfuisse. Non ignoramus quidem, virorum quorundam in Rabbinorum scriptis versatorum industriam in eo se probauisse, vt modum ratiocinandi concludendique Iudaicum philosophica quadam ratione explicarent, de quo argumento praeter IO. IVLIVM STRVVIVM[k], vir praestans IONAS DANIEL SCHRAMMIVS meruerunt, quorum ille *rudimenta Logicae Hebraeorum* edidit hic in *dialecticam Cabbaleorum introductionem* vulgauit.[l] At parum inde lucri proficisci philosophiae Iudaicae, fatendum est. Prior enim solos canones quosdam hermeneuticos enarrat, a Iudaeorum doctoribus in interpretanda scriptura et traditione adhibitos, Mosique inepte tributos, quos nos quoque *Tomo primo* exhibuimus; qui nec accurati satis et adaequati sunt, nec logicae vsum valde magnum produnt. Posterior autem analysin Aristotelis ad Cabbalistica dogmata applicari posse erudite ostendit, fatetur tamen, *Iudaeos plerumque carere nostris legibus τῆς παιδείας artibusque ac literis humanioribus, neque olim tantum, sed hodie quoque diras in illum imprecationes conici, qui vel ipse discit, vel filios suos docet philosophiam Graecam; adeoque, quod in his deest, illud e nostratibus petendum, etiamsi vestigia tantum sint, quae coniungendo vtramque inter se philosophiam ac similitudinem ostendendo vel differentiam, reliquerint*, id quod exemplo conatuum Henrici Mori illustrat. Quin et idem vir doctus egregie, prorsusque in rem nostram obseruat[l]: *Duo vitia Iudaeis esse fere natiua: primum ex his esse superbiam, qua omnes propter gentis suae antiquam virtutem ferantur, sibi id quoque tribuentes, quod maioribus suis in toto orbe terrarum olim pepererit existimationem. Hinc victoriam sibi naturalem eos putare, ac turpe esse Iudaeo in vlla re succumbere. Esse deinde alterum quoque malum paupertatem, qua in exilio suo plerique premantur, et ab excolendo ingenio suo arceantur, sicque scientiis et artibus ex certis principiis disputandi atque sic ad veritatem perueniendi magnam vim inferre. Nasci vero ex his duo praecipue vitia, ἀπαιδευσίαν et ἀμεθοδίαν; quoniam enim sibi falso persuadeant, veteres Graecam Latinamque philosophiam in omne aeuum damnasse, malle eos suo sensu esse diuites, quam consulere clariorum philosophorum libros. Hinc errores varios conspici in eorum scriptis, hinc falsa bonarum artium praecepta adeoque et regulas logicas erroneas ceterisque contrarias imperitis excidere. Cespitare enim, et quae sint vera ad syllogismum requisita, ne oriatur τὸ ψεῦδος vbique negligere, inferiora superioribus inferre, corporea spiritualibus, et sic pessimam saepe μετάβασιν committere. Principia quoque prima et quae ex primis orta, quaeque sit inter sententiam eiusque caussas connexio, ignorare, multo minus cupere obseruare.* Addit his multa confusionis exempla in scriptis Iudaeorum regnantia, et quam mali philosophi Iudaei sint, manifeste prodentia, quae verissima esse fatebitur, quicunque horum hominum scripta semel curioso perlustrauit oculo.

VIII. Du-

k) c. V. §. 12. p. 108.

l) c. VI. §. 5. 6. p. 139. seqq.

VIII. Duplicis vero generis esse dogmata Iudaeorum, exoterica et esoterica, siue publica vel communia, atque arcana et acroamatica ex dictis repetendum est. Quam docendi rationem Iudaeos tenuisse nulla alia demonstratione, quam Cabbalistarum scriptis opus est, illa enim arcanam istam methodum supponunt. Vnde recte monuit illustris KNORRIVS[m], *methodum formamque libri Sohar duplicis esse generis: sicut enim Aristoteles inter dogmata sua alia vocet acroamatica, alia exoterica: ita hic alia esse scholae intimioris tradita, quae multis aenigmatibus inuoluta exercitatis saltem proponantur, praesertim de rebus sublimioribus in diuinitate aliisque partibus pneumaticis, alia autem admisceri vulgatiora.* Patebit id luculenter, si comparatio instituatur inter dogmata catechetica, thetica et Talmudica et inter dogmata Cabbalistica; illa enim vulgarem, haec arcanam doctrinam constituere, ex ea manifestum erit. Vnde vero haec arcana disciplina originem ceperit? an a Iudaeis ad gentiles, vel ab his ad illos deriuata fuerit, vt definiamus, parum quidem nostra interest, ex integra autem huius arcanae methodi historia, quam ab vltima antiquitate ab omnibus fere gentibus et barbaris et Graecis et Latinis obseruatam fuisse, suo loco semper diligenter annotauimus, facile diiudicare poterit, qui mentem habet praeiudiciis defecatam. Et Cl. SCHRAMMIVS quidem, Iudaeorum disciplinam hanc docendi rationem gentilibus exhibuisse contendit. Is, vbi viguisse duplicem hanc methodum inter Iudaeos obseruasset, monet porro, *tantum abesse, vt a gentilibus mutuati sint istam consuetudinem Iudaei, vt rectius huius in doctrinae ordines varietatis originem a Mose deriuare queant, cui primo acceptam referant Cabbalam, vel et vlterius. Nam sic opus fuisse propter populi iamiam ex Aegypto prodeuntis ac deinde diu in Arabiae desertis oberrantis diuersam conditionem, vt eo modo diuina mysteria proponerentur, quo vnicuiuis forent intellectu facillima, nempe rudiorum animis leges instillandas fuisse, quarum farraginis ingentis notitia constare perfecta debuerit. Haec si postmodum sapientum animos non satiasset, in promtu rationes fuisse, quibus quaelibet lex niteretur, has vero propalare non e re fuisse ob populi leuitatem, ad contraria sentiendum vbique pronam, tum propter gentes externas etc. hinc Mosen imitari cupientes Cabbalistas ab eo hanc methodum accepisse.* Nos, quae vir doctus hic tradit, non prolixe excutiemus, nec disputabimus, vtrum eiusmodi arcanior legem explicandi modus in populo Israelitico obtinuerit, nec ne? de eo enim dispiciendi in sequentibus dabitur occasio, sed id tamen notandum est, non sufficere haec ad quaestionem soluendam, etiamsi concedamus, aliquam arcani disciplinam inter veteres Israelitas obtinuisse, nec hic ex ratiunculis quibusdam et suspicionibus iudicandum, sed historia duce de ea re statuendum esse. Hanc si consulimus, non tantum in vltima antiquitate eius disciplinae vestigia inter gentes barbaras inue-

Methodus Iudaeorum duplex.

m) Praef. ad T. II. Cabb. denudatae.

inuenimus, vt *Tomo primo* luculenter oſtenſum, indubitatumque eſt, ante exitum Iſraëlitarum ex Aegypto hieroglyphicam methodum inter Aegyptios obtinuiſſe, a quibus Iſraëlitae, ſi qua eius inter illos fuit obſeruatio, diſcere potuerunt: ſed et id, de quo proprie quaeritur, ex ipſa Cabbaliſticae philoſophiae hiſtoria luce ſua perfunditur, qua diſcimus, hanc arcanam et ſymbolicam myſteria occultandi rationem accepiſſe Iudaeos in Aegypto poſt Alexandri M. aetatem habitantes ab ipſis Aegyptiis tum patria diſciplina, tum Pythagoreorum moribus, tum orientalium philoſophia ad eam adductis, eamque vna cum philoſophia, quam in iſta regione mutuum acceperant, ſimul recepiſſe. Facile tamen concedi poteſt, eo promtius manus dediſſe gentili conſuetudini Iudaeos Alexandrinos, quo magis ſimilem diſciplinam inter maiores viguiſſe nouerant, et quo magis in id ſtudium operamque conferebant ſuam, vt, quae alieno vitulo arauerant, ex ſuis agris accerſiuiſſe, et a Moſe accepiſſe viderentur. Quod conſilium probauit, Iudaeosque in eo confirmauit neceſſitas rei, quae poſtulabat, vt doctrinae pereginae, tantopere a ſancitis ab ipſa Numinis maieſtate abeuntes eos celarentur, quos ſtrictior legis obſeruantia in domeſtica doctrina detinuiſſet. Ita vero et emolumentum inde ſibi promittere poterant maximum, ſperantes fore, vt dum laterent haec myſteria, eo maior inde illorum exſurgeret veneratio. Quam vt augerent, et ſacroſanctam efficerent, ſilentium ſub mortis et horrendi iudicii diuini metu iniunxerunt. Cuius luculentum exemplum eſſe poteſt epilogus libri Soharici [n]: *Idra Rabba*, qui totus eam arcanam methodum ſacrumque ſilentium morte multorum obſignatum eſſe tradit, vt alia Cabbaliſtarum loca taceamus. Tantamque his anathematibus vim ineſſe credunt Iudaei, vt cum Knorrio atque ſimul eius in Cabbaliſticis praeceptori filius durante eius inſtitutione, morte eſſet ſublatus, is hanc propalatorum myſteriorum poenam eſſe praefracte contenderit. Poſſent his addi plura, luxque accendi argumento non iniucundo ex comparatione methodi huius inter gentiles et Iudaeos, ſi nobis liceret eſſe prolixis. Aſt contrahenda vela ſunt, legi tamen non ſine vtilitate poſſunt, quae erudite de hoc argumento diſſeruit SCHRAMMIVS [o].

Diuiſio doctrinae Iudaicae in theticam et moralem.

IX. Doctrina Iudaeorum exoterica aut fidei dogmata aut morum doctrinam comprehendit. Illa et articulos fidei natura notos et ratione duce cognoſcendos et ex reuelatione diſcendos comprehendit. Ea autem praeter legis decalogum diu certo ſyſtemate caruerunt, nec definiuit eccleſia Iudaica certam dogmatum ſeriem, donec circa medium aeuum Iudaici doctores de conſtituendo theticae theologiae compendio et deſignando articulorum fidei numero cogitarent. Primus, qui operi manum admouit fuit Saadias Gaon, quem Soranae academiae praefuiſſe Seculo X, ſupra diximus. Is Arabica lingua conſcripſit *librum de fide (Sepher*

n) Vid. R. ISAAC LORIIA de reuol. anim. P. III. c. 49. Cabb. denud. T. II. P. II. pag. 476. o) loc. cit.

pher Haaemunah,) quem Hebraicum fecit R. Iehuda Ben Samuel Aben Tibbon, vt fupra dictum: cuius compendium exhibet HOTTINGERVS. Agit in isto fcripto auctor libro primo de creatione, quam ex fcriptura probat et ex prouidentia rationibus confirmat; libro fecundo ita de Deo attributisque diuinis differit, vt contra Trinitatis fimul myfterium infurgat. Libro tertio de lege, prophetis et prophetia, de Leuitis et circumcifione aliisque ad legem ceremonialem pertinentibus difputat. Libro quarto de cultu diuino et religione, de fine creationis et in fpecie hominis itemque de prouidentia eiusque concurfu tractat. Libro quinto opera iuftitiae et iniuftitiae fiue peccati excutit, quo loco fermentum Pharifaicum luculenter prodit. Libro fexto de fubftantia naturaque animae, de morte, de fede, operibus, praemiis, poenis animae, de vitae termino, de angelo mortis etc. difquirit, et reuolutionem corporum in die refurrectionis explodit. Libro feptimo refurrectionem ex natura rerum, fenfuque hominis, ex reuelatione et traditione demonftrat. Libro octauo doctrina de vltima liberatione Ifraëlis per Meffiam, et libro nono de praemiis bonorum et poenis malorum operum explanatur; libroque decimo dogmata quaedam moralia vitaeque regulae afferuntur. Dignus libellus eft, qui ab exploratoribus Iudaicorum dogmatum etiam philofophicorum penitius excutiatur, eo quod non fcripturae tantum et traditionis fide, fed etiam rationis momentis auctor nitatur; vnde miramur doctiffimos viros IACOBVM BASNAGIVM et IACOBVM FRIDERICVM REIMMANNVM eius rationem in condenda doctrinae Iudaicae hiftoria non habuiffe [p]. Fatendum tamen, priuatam tantum auctoritatem eum libellum habuiffe; publicam enim fidem MAIMONIDAE tantum labor meruit, qui tefte R. IS. ABARBANELE [q], primus fuit, qui incepit redigere in ordinem radices et fundamenta legis diuinae, id eft, qui librum ecclefiae Iudaicae fymbolicum conftituit, licet ante eum duobus feculis antiquior R. Saadias fimile quid fuerit conatus. Ex hoc Iudaeorum magiftro fidei articulos tredecim, quos poftea vniuerfa recepit ecclefia Iudaica, difcere licet, quos paffim fcriptores repetunt [r]. Fundamenta illi articuli exhibent fidei Iudaicae, non tantum religionis reuelatae, verum etiam naturalis. Quare, vt quid fperet duce ratione et reuelatione ecclefia Iudaica, quidue credat, et quousque rationis limites extenderit, cognofcamus, lectoris commoditati inferuituri, paucis monemus; articulum primum ponere pro fundamentali dogmate, exiftentiam creatoris excelfi, quod nimirum exiftat perfectus omni modo perfectionis, et fit fupra quaelibet exiftentia atque ab eo perpetuitas eorum fit, et fi concipiamus, non exiftere, ceffatura fit exiftentia cuiuslibet

p) Memorauit autem eum LAVR. ODHELIVS in fynag. bifronte p. 59. et BVDDEVS introd. in hiftor. philof. Hebraeor. §. 32. p. 171.

q) De capit. fidei c. 1. §. 3.

r) Nominatos vide apud REIMMANN. l. c. L. I. c. 5. § 13. p. 63. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 867. add. BASNAGE Hift. des Iuifs L. IV. c. 1. §. 1. SCHVDT. memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 27. §. 18. p. 29.

libet entis: omnesque exiſtentiae, et quicquid extet praeter illum, neceſſario dependeat ab eius exiſtentia. Articulus alter vnitatem eius fundamentum ponit, quodque vnus ſit non tanquam ſpecies generalium, neque vnus vt ſpecies particularium, nec etiam vnus inſtar compoſiti, ſed vnus ſit vnitate, cui nulla ſimilis eſt. Tertius corporalitatem a Deo remouet, nec in eo eſſe affectiones corporum vel in ſubſtantia vel in accidente, ponit, ſed ſeparandam eſſe ab eo omnem compoſitionem et diuiſionem ſtatuit. Quartus eius aeternitatem aſſerit, qua nihil praeter eum eſt aeternum, ſi eum comparemus cum alio. Quintus poſtulat, vt ille ſolus Deus ſanctus et benedictus colatur atque adoretur, neque tale quidquam praeſtetur vlli exiſtenti praeter ipſum, ſed omnes cogitationes in eum ſolum dirigantur. Sextus prophetiam confirmat, eam ſcilicet et dari, verumque eſſe, quod prophetae dixerunt. Septimus veritatem prophetae Moſis magiſtri, tanquam fontis omnis prophetiae ſtatuminat. Octauus, legem eſſe a coelis pronuntiat, atque hoc credi poſtulat, iſtam legem, quam hodie habemus, eſſe legem traditam Moſi atque totam eſſe ex ore omnipotentis. Nonus legem hanc magiſtri Moſis non exterminatum vel extirpatum iri, nec venturam aliam legem praeter hanc, a Deo aſſerit, nec fore additamentum aut diminutionem in ſcriptura, vel explicatione ait. Decimus, Deum ſtatuit cognoſcere omnes actiones hominum, easque non negligere. Vndecimus docet, Deum retributurum eſſe bonam mercedem obſeruanti praecepta eius, et puniturum eſſe eadem violantem; retributionem autem maximam eſſe futurum ſeculum, et poenam grauiſſimam exterminium. Duodecimus, credere poſtulat Iudaeos dies Meſſiae, illumque certiſſime expectare, etiamſi cunctatus fuerit, non ſupputando tempora. Decimus tertius reſurrectionem mortuorum iniungit credendam, quae fixo ſolique Deo noto tempore certiſſime euentura ſit. Intelligi ex horum articulorum fundamentalium recenſione poteſt, praeſertim ſi explicationes et rationes additae conſiderentur, quas ex parte infra contemplabimur, auctorem eorum fuiſſe philoſophum: cuncta enim argumentis philoſophicis ornauit et roborauit. Mirandum itaque M a i m o n i d e m, cuius methodus philoſophica Iudaeis multis diſplicuit, ita tredecim iſtos articulos, (Ikkarim vocat) contribulibus ſuis commendauiſſe, vt eos plerique reciperent. Fuerunt tamen quidam, qui vel inuidia duce, vel arrogantia auctore improbauerunt conatus Maimonideos, et varia in eo carpſerunt. Inter eos praecipue duorum ſe diſtinxit ab aliis ſtudium, R. Chaſdai ſeculo XIV, et R. Ioſeph Albo ſeculo XV, qui in hoc articulorum fundamentalium catalogo reprehenderunt, quod plures articulos et eſſentialia dogmata fidei omiſerit, et credenda cum agendis confuderit, ea quoque dogmata, quae fundamentum fidei tangunt, ab iis, quae minus talia ſunt, non ſatis diſtinxerit. Aliter itaque inſtituendum eſſe ratus R. C h a s d a i, in *Or Iehoua*, dogmata fundamentalia, ab iis, quae hoc nomen non tuentur, ita diſcreuit, vt duas

duas articulorum fidei claſſes conſtitueret, quarum vna eos comprehendit, quae abſolute ignorari non poſſunt, quales ſunt, eſſe Deum, eſſe eum vnicum, incorporeum et ab omni corporis natura remotum; altera eos exhibet, qui ideo fundamentales ſunt, quod negato vno, totum religionis fidei ſyſtema collapſurum eſſet. Huc ſex capita refert: notitiam Dei de exiſtentibus, prouidentiam eius circa ea, potentiam eius infinitam, prophetiam, liberum arbitrium, nouiſſimum diem. Tandem eos quoque articulos fidei vocat, qui ſine haereſeos nota negari non poſſunt, quia ſunt articuli fidei, non dependentes a praeceptis ſpecialibus, et ſunt iſti octo: creatio mundi, immortalitas animae, praemium et poena, reſurrectio mortuorum, aeternitas legis; eminentia prophetiae Moſis; quod fiat ſacerdoti reſponſum per Vrim et Thummim, Meſſias: quibus coronidis loco adiicit ea dogmata, quae dependent a praeceptis particularibus; et ſunt tria, precatio et benedictio ſacerdotum, vtilitas reſipiſcentiae, principium anni et quatuor diſtinctiones eius. Ita quidem huius mentem explicat ABARBANELIVS[s], R. IOSEPH ALBO autem in libro ſuo *Ikkarim*, ad tria capita dogmata omnia reuocat, quae ſumma ſint omnium reliquorum, et ſumma genera omnium articulorum, nempe ſunt ea: exiſtentia Dei, ſub qua continetur vnitas et remotio corporeitatis. Legem eſſe a coelis, ſub qua comprehenduntur prophetia atque excellentia prophetiae Moſis magiſtri noſtri; praemium et poena, ad quam reducuntur ſcientia Dei, prouidentia, Meſſias atque viuificatio mortuorum. Videturque R. Ioſeph Albo hanc diſtinctionem ſummorum generum capitumque theologiae a doctoribus ſcholaſticis accepiſſe, quod cum paucioribus claſſibus omnia comprehendat, multis Iudaeorum placuit. Potior tamen eorum pars Maimonideo ſyſtemati adhaeſit, et hos tredecim articulos non tantum pro ſyſtemate fidei Iudaicae recepit, ſed et variis ſcriptis illuſtrauit, de quibus tamen plura in praeſentia dicere non licet[t].

X. Doctrinam moralem Iudaeorum quod concernit, ea in hac gente non tractatione ſyſtematica et acroamatica, ſed exoterica, nempe paraenetica et aſcetica methodo tradita eſt, donec tandem ad Ariſtotelis ethicam deducerentur. Et exigua quidem totius moralis philoſophiae et theologiae cultura, pretiumque haud magnum apud Iudaeos fuit, eo quod toti in traditionum Talmudisque ſtudio haererent; cuius luculentum exemplum eſt, quod in vniuerſa Talmudis compilatione ingente vna tractatio, *Pirke abboth* dicta, moralis ſit. Ex quo vero ſtudia philoſophica inter Iudaeos in Occidente habitantes emerſere, coeperunt quoque illi maiorem diligentiam ſtudio morali impendere. Vnde a ſeculo XI et XII, multi Iudaeorum doctores reperiuntur, qui in hoc

s) l. c. c. 3. p. 5.

t) Plura videſis apud ODHEL. l. c. p. 68. ſeqq. IO. A LENT. theol. Iud. hod. c. I. § 14. p. 18. ſeqq. CARPZOV. pec. diſſ. diſput. Acad. p. 483. ſeqq. REIMMANN. l. c. p. 68. BVDDEVM l. c. §. 32. p. 17. ſeqq. Inter recentiores articulos fidei omnium diligentiſſime illuſtrauit R. MENASSE BEN ISRAEL, cuius ſcripta huc pertinentia indicant KROMAYERVS in ſcrutinio religionum diſſ. IV. p. 76. ſeqq. REIMMANN. l. c. §. 18. p. 72.

hoc argumenti genere illuſtrando operam collocarunt ſuam. Quorum tamen recenſionem cum limites noſtri non admittant, viri eruditi IO. HENR. HOTTINGERVS [w], LAVRENTIVS ODHELIVS [x], I. B. CARPZOVIVS [y], IAC. FRID. REIMMANNVS [z] adeundi ſunt, qui eorum pleniorem dabunt notitiam. Fruſtra tamen ethicam ſyſtematicam, philoſophico ordine methodoque conſcriptam quaeres; cuncta enim aſcetice, exotericeque tractarunt, licet vnus prae alio ordinis ſit obſeruantior; quo nomine R. BECHAI *Chobbath Lebbabbot*, ſiue *officia cordis*, R. MAIMONIDAE *Halechoth Daoth*, ſiue *regulae morum*, R. IEDAIA HAPENNINI *Bechinath Olam*, ſiue *exploratio ſeculi* laudari merentur, de quibus libris bibliothecarum Hebraearum ſcriptores conſulendi ſunt. Fuerunt tamen, quibus, vti dictum, arriſit ethica Ariſtotelica, quique eam ſuis quoque popularibus commendare non deſtiterunt. Inter quos nomen tulere R. ABRAHAM BEN CHASDAI ob libros *de anima*, et ob *dialogum inter principem et Naziraeum* [a], et R. KALONIMVS, aliquot ſcriptis ethicis, vel ſcriptorum ethicorum verſionibus memorabilis [b]. Quibus addi poteſt, quod Cel. WOLFIVS [c] nos docet, R. MEIR ALGVADESCH, qui medicus regis Hiſpaniarum A. C. MCDXV fuit, Ariſtotelis libros ethicos in Hebraicum ſermonem transtuliſſe, et *ſententias Ariſtotelis* collegiſſe, in quas commentarium ſcripſit R. IOSEPH BEN SCHEM TOF [d]. Ceterum ex iis, quae de philoſophia Iudaica in genere monuimus, iudicium fieri poteſt, etiam in hac philoſophiae parte reuelationis et rationis principia inter ſe confuſa, traditionem philoſophicis argumentis admixtam, et quadrata rotundis aptata fuiſſe, parumque attuliſſe doctrinam Iudaeorum moralem ad emendationem voluntatis. Peculiari tamen docendi genere de morali doctrina merere voluere Iudaei, operoſa et affectata officiorum enumeratione, quae DCXIII legibus ex Moſaica lege, vt ferunt, deductis comprehenderunt, diuiſeruntque in CCXLVIII affirmatiuas, et CCCLXV negatiuas. Nimis longus eſt hic catalogus, quam vt hoc loco totus exhiberi queat, legendus autem vel in *catecheſi Iudaica* [e], et in tractatu Talmudico *Maccoth* [f], maxime vero, qui commentario eum illuſtrauit R. ABRAHAM BAR KETANI in *Kol Iehoua*, a PHILIPPO FERDINANDO [g] Latine edita: vel apud Chriſtianos IO. A LENT [h]: et IO. HENR. MAIVM [i], qui theologiam Iudaicam hodiernam enarrarunt, easque etiam leges notarunt, quae inter Iudaeos antiquatae ſunt. Harum legum conſideratio luculenter demonſtrauit, recte nos Iudaeis philoſophiae moralis cognitionem veram ſolidamque denegaſſe. De quo ſi lector nondum conuictus

w) Bibl. Orient. L. I. cl. 6. p. 27.
x) l. c. p. 71.
y) Introd. in theol. Iud. c. X. §. 8. p. 80.
z) l. c. L. I. c. 10. §. 7. ſeqq. p. 184. ſeqq.

a) Conf. WOLF. l. c. P. I. p. 58.
b) IDEM l. c. p. 1008.
c) pag. 744.
d) IDEM p. 221. 572.
e) Q. 21.
f) c. 3. f. 23.
g) Ex Iudaeo, qui hunc librum edidit Cantabrig. 1597.
h) l. c. c. XIV. §. 3. p. 447. ſeqq.
i) Loc. XIII. §. 3. p. 198. ſeqq.

uictus fuerit, eum recordari iubemus, ex mente Iudaeorum praecepta affirmatiua, praeter tres, foeminas non obligare [k]: itemque ad consequendam salutem obseruationem impletionemque legis vnius in hora mortis sufficere, reliquarumque obsequium tantum pertinere ad gradus beatitatis augendos [l]. Id quod pestilentissimam morum corruptionem inducere, et Pharisaismum exhibere integra sua malignitate conspicuum, nemo non videt: Id tam abominabile visum est quibusdam, vt contradicere impio afferto non dubitauerint, parum licet promouentes, qua de re digna sunt, quae legantur, annotata ab ABARBANELE [m]. Quibus si addimus, ritualia et ceremonialia ab iis moralibus longe esse praelata, parumque de mentis emendatione cogitatum, asserta quoque multa sanioribus rationis et reuelationis principiis aduersa, consentient omnes, qui veram moralis doctrinae constitutionem intelligunt, faciem ethicae Iudaicae esse miserabilem et detestandam.

Conspectus philosophiae Iudaicae diuinioris.

§. II. Sed vt paulo plenius intelligamus, quid de iis diuinioris doctrinae capitibus, quae ratione duce cognosci possunt, Iudaei statuerint, quibusue rationibus philosophicis eorum veritatem assertum iuerint, adducemus iam speciali enumeratione dogmata potiora, quae theologiam quandam naturalem Iudaeorum constituunt. Ita vero Iudaeorum magistri praecipiunt:

I. Creator, cuius nomen sit benedictum, vnicus est in vnitate, quae nullam omnino similem habet, et ille solus Deus noster fuit, est, et erit. Ita quidem primum articulum fundamentalem Iudaici symboli fidei praecipere, ex antecedentibus notum. At roborauisse Iudaeos hoc dogma naturale, rationibus quoque philosophicis ex MAIMONIDE [n] constat, qui vnitatis notiones Peripateticas huc aduocat, monendo: *eius vnitati nihil esse ex iis, quod in hoc vniuerso vnum est, quod ei respondere queat. Nam nec esse vnum specie, quippe quae multa contineat singularia, nec esse vnum corpore, id enim in partes et extrema esse diuisibile; sed ita vnum esse, vt nulla ei similis in mundo reperiatur vnitas.*

II. Existentia Dei nihil aliud est, quam ipsius essentia et veritas, et vicissim essentia eius nihil aliud est, quam ipsius existentia. Nam essentia eius non est ita comparata, vt existentia ipsi accidat: nam ita existentia foret res aduentitia, sed semper et necessario existit, nec quicquam noui vnquam in ipso exoritur, neque etiam accidens aliquod ipsi accidit. Haec MAIMONIDES [o], qui argumentum ducit philosophicum ex eo, quod essentia Dei nullum in

k) LEO MVTINENS. de cerem. et consuetud. Iudaeorum P. V. c. 4.

l) R. IOSEPH. ALBO fundam. fid. L. I. c. 31. conf. A LENT l. c. c. XIV. §. 8. p. 504.

m) Cap. fid. c. 13.

n) Iesode thora c. I. §. 4. p. 3. ed. Vorst.

o) Moreh nebhochim P. I. c. 57.

in se accidens habeat, adeoque existentiam in se necessario includat, cum aliunde ei tanquam aduentitium quoddam aduenire nequeat. Quod argumentum pro existentia Dei ex idea Dei, et necessitatis essentiae eius desumtum tanquam nouam Dei demonstrationem in scenam reuocauit Cartesius, quem non primum eius auctorem esse, ex hac Maimonidae ratiocinatione patet, quem a Christianis mutuum eam accepisse nulli dubitamus: apud scholasticos enim non infrequens eius mentio. Subtiliter in hoc argumento explanando, et rationibus philosophicis deducendo versatur R. IOSEPH ALBO [p], qui monet: *Deum solum necessario existere, alia vero entia omnia esse contingentia; et in hoc conuenire quod sint contingentia, nihil vero esse, quod conueniat cum eo, quod necessario existit, neque in alia re, ne in nomine quidem entis: fieri enim non posse, vt sint duae necessariae existentiae, nulloque modo ea concipi posse paria.* Quam demonstrationem ex natura et definitione entis necessarii postea pluribus vrget, et ita tum ex entis summi idea, tum ex serie rerum contingentium tandem in ente necessario desinente ratiocinatur. Quibus ratiociniis nostra aetate plurimum fuisse tributum a magnis viris, aliis circulum committi et quaestionem peti contendentibus, notum est, hicque memorare fusius nihil attinet.

III. Fundamentum fundamentorum, et columna sapientiae est cognoscere, esse Deum primum ens, istudque existentiam largiri cuilibet existenti. Omnia enim entia coeli et terrae, quaeque intra illa sunt, non existunt, nisi ex veritate illius existentiae. Quod si concipias, illud non existere, nulla res poterit existere; sin autem tibi imagineris, nulla existentia esse praeter illud solum, istud existet, neque desinet esse, propter illorum destructionem: omnia enim existentia necessario dependent ab illo, ipse autem Deus opus non habet illis, ne quidem vllo eorum. Ita quidem R. MOSE [q] tractationem de fundamentis legum auspicatus, omnem realitatem rerum in solius DEI existentia latere, pro fundamento primo posuit. Qua ratiocinatione misero sophismate abusum fuisse Spinozam, suo loco ostendetur. Alia argumenta, praecipue a motu desumta, qui primum motorem supponit, affert alio loco.

IV. Essentia Dei comprehendi ab hominis intellectu non potest, sed longe supra eum est posita. Deus enim definiri non potest; cum definitio composita sit ex genere proximo et differentia; Deus autem non habeat genus, sub quo comprehendatur; nihil autem cognosci potest, nisi ex definitione eius [r]. Paria Iudaei passim tradunt: maxime vero Cabbalistae, hanc absconditam diuinae essentiae profunditatem multis pro-

p) Fundament. fid. L. II. c. 10. conf. Io. a LENT l. c. c. III. §. 2 p. 72.
q) Constit. de fund. legis cap. 1. §. 1. pag. 1.

R. ABRAHAM. IAGEL. Catechism. Iud. art. 1.
r) MAIMON. l. c.

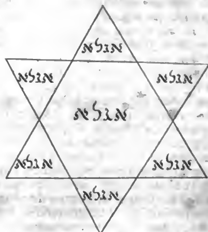
prosequuntur, vt vel ex solo libro *Tik Runo Hasobar* patet, vbi inter alia: *Tu es iste vnus extra numerum, tu es excelsus supra omnes excelsos, absconditus omnium absconditorum, nulla mens te omnino apprehendere potest, tu es, qui produxisti decem ordines siue numerationes ad illuminandum in iis mundos absconditos, qui non reuelati sunt, et mundos, qui reuelati sunt: et in iis te abscondis a filiis hominum, et tu es, qui annexus es iis, et vnis te iis: et quoniam tu es in intrinseco, quicunque te separat vnum ab alio ex istis decem, reputatur ipse, ac si separasset te ipsum* [s]. Quem locum ideo attulimus, vt quam misere corruperint Iudaei veritatem hanc: essentiam Dei infinitam oomprehendi non posse. Valde enim fallitur RITTANGELIVS, qui haec de infinitatis attributo intelligenda esse, idemque dicere putat, Deum esse caussam caussarum infinitam et incomprehensibilem. Iochaidis enim doctrina ex orientali philosophia transsumta id vult, in infinito abysso latere incomprehensibilem Dei profunditatem demersam, eamque, vt se manifestaret, in illis emanationum ordinibus ita conspicuam se fecisse, vt quicquid in quatuor mundorum classibus esset, Deum euolutum ex profunditatis suae inaccesso et incomprehensibili lumine exhibeat et manifestet, sicque in emanationibus tantum diuinis incomprehensibilis Dei essentia comprehendi queat. Quam genuinam Cabbalistarum mentem esse, infra inuictis rationibus demonstrabimus. Ex his vero de orthodoxia theologiae naturalis Iudaicae, deque philosophia eorum de Deo iudicandum.

V. Deus itaque ex attributis tantum suis et nominibus cognosci potest, quae cum eius essentia coincidunt. Fundamentum hoc est totius fere magiae Iudaicae, et Cabbalisticae, qua mira nominibus diuinis effici posse gloriantur, qua de re passim obuia sunt Iudaeorum effata [t]. Quod licet mirum videri queat, ad eiusmodi nugas Iudaeos potuisse delabi, desinet tamen mirari, qui cogitabit, emanationis systema, quod Cabbalistae, et ab iis alii quoque Iudaei receperunt, postulare, vt nominum diuinorum quasdam quoque ex Deo emanationes saltem virtutes operatrices esse, concedatur, quibus commotis emanationum inferiorum series ad superiorum voluntatem pertrahi posse sperari queat. Quod ex Orientali philosophia ad Iudaeos transiisse, ex Gnosticorum circa diuina nomina mysteriis colligi potest. Multa hic otiosa et nugarum plena somniant Iudaei, qui nomina diuina septuaginta duo numerant, eaque septies disposita interque se commutata septingenta et viginti nomina Dei exsculpunt. Inter ea maxime nomen אגלא, Agla memorabile est, eo quod eo Iudaei in Cabbala practica vtuntur, et hoc scuto Dauidis, vt vocant, incendia extingui posse

s) Locum affert STEPH. RITTANGELIVS ad librum Iezirah p. 162.

t) vid. PETR. GALATIN. L. II. c. vlt. REVCHLIN. Cabb. L. III. p. 697. seqq. Coll. Pistor. Cabbal. denud. T. I. intr. in librum Sohar c. 5. p. 178. seqq. et quae praeter alios adduxit Io. SAVBERTVS palaestr. theolog. philolog. p. 61. seqq.

ſe contendunt, ſi igni immittatur, cuius figuram in lectoris curioſi gratiam hic appingimus.

Alii aliter pingunt, et angulis vocem ט״יך inſcribunt. Eſt autem vox Agla compendium vocum אתה גבר לעלם אדני, *tu es fortis in aeternum Domine*, quibus vim iſtam mirificam, etiam ad euitanda vulnera, et ſimilia ineſſe ſtatuunt, de quo tamen cum ad noſtrum inſtitutum id non pertineat, dici plura non poſſunt, legendi tamen ſunt, quos magno numero laudat Io. ALBERTVS FABRICIVS w). Ex his vero de reliquis iudicandum.

VI. Maxima vero vis ineſt nomini Dei יהוה, cuius tanta veneratio eſſe debet, vt nemini illud pronunciare liceat. Multa hic dici poſſent de hoc nomine Deo mirabili, quod *Schem ham phoraſch* vocant, eo quod eſſentiam Dei clare et luculenter explicet, ſi theologiae Iudaicae placita compilanda eſſent; ſed his immorari non licet, videndi vero quos laudat FABRICIVS x). Nos id, inſtituti noſtri memores, notamus, tanta ſeueritate interdictum eſſe vſum huius nominis Iudaeis, vt aeternae vitae exſortem eum dicant, qui illud vel voce vel ſcriptis efferat, qua de re videndus eſt tractatus *Sanhedrin* y): immo, teſte *Auoda Sarah* z) R. Chanina Ben Teuadion ob hanc culpam igni, vxorque eius morti addicti ſunt. Qua vero de cauſſa venerabili nomine vti prohibuerint Iudaei, et non niſi ſacerdoti benedictionem pronuntianti efferre licitum putauerint; vtrum ad tollendum abuſum et conſeruandam eius maie-

w) Cod. apocryph. V.T. T. II. p. 1006. T. III. pag. 143.

x) Bibliograph. antiq. c. VIII. p. 243. ſeqq.

y) c. XI. f. 90.

z) c. I. f. 18.

maieſtatem, aut propter vſum magicum, aut propter ignoratam hodie et amiſſam pronuntiationem eo vti vetuerint, ita diſceptatum eſt inter viros eruditos, vt nobis quidem veram cauſſam non liquere, ſit veriſimillimum. Legenda tamen quae induſtria HADRIANI RELANDI [a] collecta ſunt ſcripta virorum doctorum.

VII. Dei eſſentia tota ſpiritualis eſt, diſtincta ab omni prorſus corpore, eſt enim infinitus, omne vero corpus eſt finitum, finitamque habet potentiam. Ita iterum MAIMONIDES [b], et, qui eum ſequitur ALBO [c], quo ſimul omnem materiae infinitatem negant.

VIII. Eſt Deus eſſentia perfectiſſima, et quicquid a nobis pro perfecto habetur, id quoque attribuitur Deo benedicto, ad docendum, illum omnibus numeris, et gradibus eſſe perfectiſſimum, nullumque in ipſo eſſe defectum vel priuationem, vel paſſionem. Hinc omnes perfectiones non tantum potentia, ſed re ipſa in eo ſunt [d].

IX. Attributa Dei diuiduntur in tres partes: quaedam ſunt actiua, quaedam acceſſoria, quaedam negatiua. Actiua ſunt deſumta ab actionibus Deo tributis et a Deo prouenientibus per media naturalia; acceſſoria ſunt petita ab exaltatione loquentium de eo; haec licet ſint multiplicia, nullam tamen inferunt in Deo multitudinem, neque eximunt eum ab vnitate. Negatiua autem praedicantur de eo, ad negandum de ipſo contrarium illorum, non ad affirmandum illa eo modo, quo nos ea intelligimus. Subtiliter haec exſequitur auctor libri *Coſri* [e], ſic vt vix dubitare liceat, preſſiſſe eum Scholaſticorum veſtigia, adeoque etiam ex hoc quoque argumento ſuſpicari liceat, eſſe librum hunc ſeculo VIII, quo is ſcriptus dicitur, iuniorem. Multa imprimis de paſſionibus Deo attributis ſatis eleganter diſſerit, quocum conferendus MAIMONIDES [f]. Non itaque κατὰ τὸ ῥητὸν intelligendi ſunt Iudaei, de Deo indigne loqui viſi. Ita enim ἀνθρωποπαθῶς loqui ſolent de Deo, vt oblitos fuiſſe ſummi Numinis perfectione credas. In quo allegoricae methodo ignoſcendum eſt, eiusque phraſeologia ex his theſibus philoſophicis explicanda, licet fatendum quoque ſit, obſcuros ſe ita feciſſe doctores Iudaicos, et plebi occaſionem dediſſe, venerationem ſupremo Numini debitam negligendi; vt taceamus, ſaepe has allegorias re ipſa in Dei perfectionem peccare, quamcunque etiam explicationem adhibeas [g].

X. Deus eſt infinitus (Enſoph Cabbaliſtis inde dictus, de quo in ſequentibus dicetur) diſtinctus quam maxime a creaturis finitis, habet enim infinitam durationem exiſtentiae tam antecedentem, quam ſubſequentem. Hinc attributa eius aeterna et infinita ſunt, quoniam fieri non poteſt, vt de nouo ipſi contingant, vel ita ſint in Deo, vt aliquando futura non ſint [h].

 XI.

a) In dodecade exercitationum philologicarum, de vera pronuntiatione vocis Iehoua, Traiecti 1707.
b) Mor. nebh. P. I. c. 26.
c) l. c. L. II. c. 6.
d) IDEM l. c. ALBO l. c. c. 26. Coſri P. II. §. 2. p. 77.
e) pag. 77.
f) l. c. c. 46. 59. 60.
g) Conf. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. IV. c. 2. §. 3. ſeqq. p. 8. ſeqq.
h) ALBO L. II. c. 25.

XI. Est Deus etiam infinitus ratione durationis, ita vt sit primus et nouissimus, atque aeternus, non enim dependet a tempore, vt entia contingentia. Fuit itaque ante mundum, errantque illi grauissime, qui mundum Deo coaeternum statuunt. Prolixe id contra Aristotelem prosequitur MAIMONIDES [i].

XII. Omnia quae praeter Deum sunt, tempori subiiciuntur, et ideo tempus illa immutat. Hinc ipsae etiam intelligentiae separatae, etsi ex contrariis minime compositae sint, vt mutationi obnoxiae esse queant, nihilominus mutationem a tempore patiuntur. At Deus semper idem est, tam ante creationem mundi, quam post illius interitum, neque vllis mutatur temporibus [k].

XIII. Deus est essentia simplicissima, neque in eo est compositum aut accidens aliquod, sed est substantia, quae sine accidentibus subsistit. Hinc sequitur, Deum esse intellectum in actu perpetuo, nunquam in potentia, sic vt non quandoque apprehendat, quandoque non apprehendat, sed sit semper intellectus in actu. Sic consequens est, ipsum et rem, quam comprehendit, vnum idemque esse. Ita iterum MAIMONIDES [l], cuius verba quidem sanum sensum admittere non negamus, suspicamur tamen praeceptoris sui, Auerrois, principium, Deum esse intellectum agentem vniuersalem in cogitationibus Iudaei philosophi haesisse, hasque ei locutiones suggessisse. Certe incommode dicit, rem quam comprehendit, et intellectum eius vnum esse. Aliud enim res est, aliud idea rei intellectui obuersans. Verum de his alibi.

XIV. Ex eodem fundamento Deus quoque est immutabilis, non tantum quoad existentiam, sed etiam quoad voluntatem. Hinc nullae in eo proprietates corporis sunt, nec variabile quicquam, quod mutationem in eo efficere queat. Quin et passiones ab eo separandae sunt, quia efficiens passionum aliud est, quam id, quod patitur [m].

XV. Vocantur proprietates diuinae Sephiroth, id est, illuminationes, eo quod plenae sint lucis et splendoris. Ita quidem auctor *praefationis in librum Seaare Ora* [n], quem vnanimem nationis suae consensum a parte sua stantem habere putat LENTIVS. Sed fallitur vterque; attributa enim diuina manent in essentia diuina, et cum ea realissime et formaliter vnum sunt, vt ex antecedentibus constat: Sephiroth autem, sunt formae virtutesque substantiales ex Deo eiusque vnitate ita egredientes et se ad inferiora effundentes, vt salua tamen eius vnitas maneat, id quod infra, vbi ex instituto de iis dicendum, prolixe probabimus. Hoc vero loco vnum tantum Iudaei [o] celebris locum afferimus, testantis *Abrahamum vocauisse in libro Iezirah Sephiroth, quasi Saphiros, ad significandum, quemadmodum Saphirus omnes colores recipit; sic Deo omnes formas,* *bene-*

i) l. c. P. II. c. 15.
k) ALBO L. II. c. 19.
l) Fundam. leg. c. II. §. 15. p. 23.
m) Citati.
n) l. c. p. 94.
o) R. MOSES ad Iezirah c. I.

benedictiones, emanationesque tribui, ita tamen, vt haec omnia summam Dei benedicti vnitatem praedicent. Vnde non erraſſe cenſendus eſt doctiſſimus Iudaeorum ſcriptor R. MENASSE BEN ISRAEL [p], qui *decem illos Sephiroth ſeu diuinas perfectiones aliud quid eſſe*, dixit, *quam eſſentiam Dei, licet dici nequeat, eſſe illas diſtinctas creaturas; ſed tantum emanationes quasdam eſſentiae coniunctas, perinde vt radii ſolares cum ſole, flamma cum prunis ardentibus, aut, vti Plato ait, vltimum lineae punctum cum linea coniunctum eſt.* Rectiſſime enim ita Cabbaliſtarum mentem exprimi, ex dicendis conſtabit.

XVI. Deus ita omniſcius eſt, vt cognoſcat eſſentiam ſuam, quae eſt infinite perfecta, eam autem infinite perfectam cognoſcere non poteſt, niſi cognitione infinite perfecta. Ita R. ALBO [q], quae latius proſequitur MAIMONIDES [r], monens, idcirco non cognoſcere neque intelligere Deum creaturas per creaturas, vti nos apprehendimus eas, ſed per ſemet ipſum, ideo quatenus ſe ipſum intelligit, etiam cognoſcere omnia, cuiuslibet enim rei eſſentiam in ipſo fundatam eſſe. Quibus verbis diſcipulum Auerrois differere de intellectu diuino, cautus lector monendus eſt.

XVII. Deus mundi Dominus eſt, totiusque terrae, gubernans ſphaeram potentia, quae caret fine et termino, et virtute nunquam ceſſante. Subtiliter haec explicat ALBO [s]: *Quia omne agens perfectum non poteſt operari quicquam, niſi poſſit operari illud, et ſciat operari, et velit operari: dicimus Deum velle, poſſe et ſcire. Ita tamen, vt illae notiones diuerſae agentis non inferant illi compoſitionem.* Res autem impoſſibiles a potentia Dei optimi maximi ideo excludi monet MAIMONIDES [t], quia earum exiſtentia ſit falſa, nec cadant in operationem agentis.

XVIII. Deus adeo non eſt in loco, vt potius locus ſit, quia omnis locus eſt plenus gloria eius [u]. Frequens Iudaeorum conſuetudo, vt Deum מקום, locum appellitent, licet de eo locum praedicari poſſe negent, eo quod nomen loci, vt ait ALBO [x], nonniſi rei, quae impletur corpore aliquo dimenſionem habente, tribuitur, quod in ea quieſcat, et quod eam ambiat. Nempe infinitam Dei omnipraeſentiam et immenſitatem cum negatiue magis, qum poſitiue definire liceat, idea loci vero diuerſiſſima ſit, prout nempe ad aliquid refertur, hinc factum, vt Iudaei incerta vocis ſignificatione Deum locum dixerint, ad ſcripturae verba [y] prouocantes. Qua de re loca eorum adeunda ſunt, quae collecta exhibent PAVLVS SLEVOGTIVS [z], IO. PASCHIVS [a] et vir ſummus, CHRISTOPHORVS MATTHAEVS PFAFFIVS [b], qui recte

p) De creatione probl. 27.
q) L. II. c. 21.
r) Fund. leg. c. II. §. 15. p. 23.
s) l. c. c. 25.
t) Mor. nebhoch. P. III. c. 15.
u) R. ABEN ESRA praef. comm. in Eſther.
x) L. II. c. 17.
y) Exod. XXXIII. 21. Pſalm. XCI. 9.
z) Diſſ. Acad. XVI. §. 15. p. 355. ſeqq. BVXTORF., Lex. rabbin. f. 2000.
a) Diſſ. de Loco th. II. §. 10.
b) Diſſ. anti-Baeliana II. p. 19.

recte obſeruat Chriſtianorum quosdam Iudaeos in hac re fuiſſe ſecutos. Fatendum quoque, multos Iudaeorum iſta voce nihil aliud indicare voluiſſe, quam Deum ita omnibus adeſſe praeſentem, vt cuncta ab eo dependeant, et ab eo vi infinitae eſſentiae ſuae diuino et ſpirituali modo repleantur. At cum idea ſpatii locique ſemper extenſionem aliquam admittat, incommode et obſcure locutos fuiſſe, ſimul agnoſcendum eſt. Placet acutiſſimi POIRETI [c] pronunciatum: *Non me latet viros eruditos, nec abſurda alioqui mente praeditos, H. Morum, Hebraeorum aliquot antiquiores, alioſque ſtatuere ipſum ſpatium a Deo ſiue ab eius immenſitate non differre, qua propter etiam multa, quae ſpatio hic tribuuntur imperfecta, ab eodem remouent. Sed ſi quid veri in eorum ſententia ſiue mente ſubſit, vt ipſi contendunt; fateor id a ratione mea, in quo quidem ſum ſtatu, minime comprehendi poſſe, atque ita eorum curae relinquo ſuam de Deo ſpatioſam ideam tam pure ab omnibus imperfectionibus liberare, et tantis ornare perfectionibus, vt eadem Deo non indigna, ſed digna euadat.* Immo non negamus multos Iudaeorum Auerrois ſequaces, qui intellectum aliquem vniuerſalem, omnia animantem admiſerunt, nobis ſuſpectos eſſe, quando Deum locum dicunt. Ita enim MAIMONIDES [d]: *Sicut per formam res eſt, quod eſt, et per eandem veritas et quidditas illius ſubſiſtit: ſic Deus ſe habet ad hunc mundum, et eatenus dicitur eſſe forma vltima, et forma formarum, quatenus exiſtentia omnis formae mundanae eiusque conſeruatio vltima innititur Deo, et in ipſo ſubſiſtit, quemadmodum res formam habentes in formis ſuis ſubſiſtunt.* Eadem ſuſpicione premuntur Cabbaliſtae, qui Deum ita locum eſſe dicunt, vt mundus ſit Deus expanſus, Deus mundus contractus, eo quod Deus per emanationes ad omnia ſe eſſentialiter extendat, quod, vt alia abſurda taceamus, reuera extenſionem ſpatioſam Deo tribuit. Haec cum Iudaei tradant, quaeſtio non plane otioſa eſt, vtrum Spinoza ſyſtematis ſui occaſionem a Iudaeis acceperit, maxime Cabbaliſticis ſcriptoribus? de qua tamen alibi dicetur.

XIX. Deus perficit omne ens, nulla vero perfectio ei aduenit extrinſecus, ſecus atque regibus, quorum perfectio extrinſecus accedit; regum enim imperium non eminet, niſi ſecundum gloriam et honorem, qui illis extrinſecus exhibetur: Apud Deum vero non ita res eſt: Deus enim gloriae dominatur; et quia rex eſt gloriae, regnum eius ab extrinſeco ſe non erigit, neque mutatione aut deſtructione ſubditorum mutationem recipit [e].

XX. Deus ab aeterno diſpoſuit totius mundi negotia, et diuina ſua ſapientia ac perſpicacia vidit omnes effectus, qui in tempore futuri eſſent [f].

XXI. Sequuntur itaque res omnes ſcientiam Dei praecedentem, quae eas prout ſunt, ordinat et diſponit, ſiue ſint exiſtentia abſtracta, ſiue exi-

c) Obi. et Reſp. ad calc. Cogitat. ration. de Deo p. 742. ed. vlt.
d) Mor. nebhoch. P. I. c. 69.
e) ALBO L. II. c. 14.
f) R. Iſaac Bar Seſat apud MENASSE BEN ISRAEL de term. vitae p. 226.

existentia singularia materiata firma, siue existentia materialia, quorum indiuidua mutantur secundum ordinem, qui nec corrumpitur, nec mutatur, ideoque penes ipsum nulla est scientiae vel multiplicatio vel innouatio, vel mutatio, dum enim substantiae suae immutabilis veritatem nouit, nouit simul omnia sua, quae inde sequuntur, opera [g].

XXII. Omnia fiunt ex decreto Dei, et tamen liberum est arbitrium et accidentia; sunt enim actiones vel diuinae, vel naturales, vel accidentales, vel electiuae seu liberae. Diuinae a caussa diuina proueniunt omni modo, nullam aliam habentes caussam praeter voluntatem diuinam. Naturales sunt a caussis mediis siue secundis, accommodatis illis, et perducentibus eas ad finem perfectionis suae, quam diu nulla reliquarum trium caussarum eas impedit. Accidentales sunt etiam a caussis secundis, sed accidentaliter, non naturaliter, vel ordinate, vel intentionaliter: nullam etiam habent praeparationem ad perfectionem, ad quam pertingant, et in qua subsistant: praeterea conditionem accipiunt a ceteris tribus partibus actionum. Electiuarum autem caussa est voluntas hominis electionem faciens. Ita auctor libri *Cosri* [h], qui subtiliter his distinctionibus insistit, vt rationem concursus praescientiae diuinae cum libertate hominis explicet.

XXIII. Quamuis Deus omnia praescientia sua noscat mala, origo tamen eorum non a Deo, sed ab hominis libero arbitrio deriuanda est [i].

XXIV. Absurdum itaque est dogma, prima principia esse duo, vnum boni, alterum mali. Nam bonum est per se in omnibus iis, quae existunt, malum vero praeter intentionem primam, neque aliter est, quam per accidens [k].

XXV. Absurda etiam sententia, quae ponit praescientiam necessitantem absolutamque; ea enim omnes motus et actiones animantium a Deo decretas ponit, nec penes hominem relinquit potestatem quicquam vel faciendi vel intermittendi. Tollitur etiam secundum illam opinionem rerum contingentia, et sequitur, quod omnia sint vel necessaria vel impossibilia, inutiles sunt omnes leges et comminationes, iniustumque esset, Deum punire hominem, eo quod ex vi decreti diuini non potuerit non facere [l].

XXVI. Fundamentum legis est, quod homo habeat absolutissimam potestatem, hoc est, quod homo per naturam, arbitrium et voluntatem suam faciat, quicquid homo facere potest, sine vlla re alia in ipso creata et innouata. Et sic voluit Deus optimus maximus, hoc est, voluntas Dei aeterna fuit, vt omne animal moueatur per voluntatem suam, et vt homo habeat potestatem eius, quod vult, vel eligit, in iis, quae cadunt sub

g) Moreh nebhoch. P. III. c. 21.
h) P. V. s. 20. p. 367.
i) Moreh nebhoch. P. III. c. 10.
k) Albo L. II. c. 13.
l) Mor. nebh. c. 17. Cosri l. c.

ſub ipſius potentiam [m]. Multis haec exſequuntur Iudaei [n], qui omnibus modis in id conniтuntur, vt quam maximas humanae libertatis, ſiue liberi arbitrii vires extollant. Sine iis enim Phariſaica operum ſupererogatoriorum arrogantia et iuſtitia conſiſtere non poſſet. Hinc auctor *libri Coſri* [o], *liberum arbitrium* dicit *eſſe ex cenſu cauſſarum ſecundarum, et cauſſas habere catenatim dependentes a cauſſa prima, dependentia non coacta; quia poſſibili ſeu contingenti exiſtente anima conſtituta eſt inter conſilium et contrarium eius, facereque poteſt, quod vult.* Alia loca veterum et recentiorum Iudaeorum breuitatis cauſſa praetermittimus. Non negant diuinorum decretorum aeternitatem, nec ab eſſentia diuina ea ſeparant, verum ita cum libero arbitrio hominis conciliant, vt faciat homo, non quod Deus vult et decreuit, ſed quod ipſe decernit, Deus autem id decernat, quod facere velle hominem intelligit. Facile intelligi poteſt, quanta inde auxilia petat theologia Iudaica et ἐθελοθρησκεία ab inani hominum ingenio profecta, qua legi ſatisfacere ſe poſſe credebant. Id quod tamen examinare, et emolumentum inde Phariſaiſmo enaſcens oſtendere huius loci non eſt. Ex his vero ſequentia quoque intelliguntur.

XXVII. Sunt itaque non omnia decreta diuina abſoluta, ſed innumera conditionata, quae ab hominis libera voluntate dependent, quae cum iuris ſui ſit, et velle poteſt, et nolle. Contraria ſentientem Abarbanelem, cui OROBIVS [p] addi poteſt, ideo reprehendit MENASSE BEN ISRAEL [q].

XXVIII. Liberum arbitrium et praeſcientiam diuinam conciliare arduum quidem opus eſt et ſatis intricatum; nec hoc mirum, eſſentiam enim Dei homo capere non poteſt, quacum praeſcientia idem eſt: Certum tamen praeſcire Deum, quia homo facit, non vero facere hominem, quia Deus praeuidit [r].

XXIX. Non itaque praecedit gratia Dei in operibus moraliter bonis merita iuſti, nam ſic nunquam bene agendi haberet poteſtatem, ſed initia boni capit ex voluntatis ſuae viribus, vt meritum conſequatur. Prouocat MENASSE BEN ISRAEL [s] in his ad Ariſtotelem [t], eo quod cum gentis ſuae Pelagianiſmo conſpirare illum videbat. Ita enim ſtatuere neceſſe habebant, vt meritorum ſuorum opera ad iuſtitiam ſufficere oſtenderent. Id quod Iudaei vbique crepant [u].

XXX. Simulatque vero homo honeſtam aliquam actionem ſibi proponit facere, mox etiam Deus ad eam actionem concurrit, et ſua gratia hominem adiuuat [x]. Vidit, hanc doctrinam in gratiam Dei iniuriam eſſe, ISAACVS OROBIVS [y], qui cum LIMBORCHIO [z] diſputauit, vnde

m) Citati.
n) Vid. quae affert LENTIVS p. 158. ſeqq.
o) l. c. p. 68.
p) Amica coll. cum Limb. p. 88.
q) De term. vit. p. 217.
r) Ibidem.
s) De fragil. hum. p. 216.
t) Ethic L. III. c. 16.
u) Vid. tr. Suca c. 5. conf. DAVSIVS de ſectis L. II. p. m. 67. ſeqq.
x) De term. vit. p. 209.
y) loc. cit.
z) Cap. fid. c. 22. p. 105. Coſri P. V. p. 362.

vnde gratiae efficaciam agnouit, qua sequatur effectus, vt Deus vult, et qua sola fit, vt homo velit eo modo et gratiae gradu, quo ille scit hominem libere, sed infallibiliter voliturum. At paucos in eo habet consentientes ex contribulibus suis.

XXXI. Mundus creatus est, initiumque habuit, et finem quoque sortietur. Primarium hunc fidei articulum putat R. ABARBANEL [a], quam agnouisse Iudaeos quoque in Aegypto ex PHILONE constat. Nec aliter statuere poterant, si legem Mosis saluam veramque vellent. Quin et rationibus philosophicis contra mundi aeternitatem pugnauerunt, vrgentes [b]: *Mundum nouum creatum esse, quia corpus sit, corpus autem nequeat esse sine motu et quiete; et haec duo sint accidentia in eo innouata, atque sibi inuicem succedentia. Quod autem alicui accidat, id suo aduentu ipso nouum est, et quod transeat, nouum esse, si enim aeternum esset, priuationem non passurum. Quod autem non possit esse sine accidentibus, de nouo ipsi aduenientibus, illud ipsum nouum esse, quia non fuerit ante innouationes; cum ergo innouata sint noua, ipsum quoque nouum esse.* Ita quidem Iudaeorum plerique: fuerunt tamen nonnulli, qui dogma hoc reuelationis et rationis lumine nixum reiicientes, de mundi aeternitate in errores delapsi sunt. Quidam ante hunc mundum alium a Deo factum esse somniarunt, ex cuius resolutione ortus sit mundus praesens. Cabbalistae relicto systemate Mosaico, ex ipso Deo fluxisse mundorum genera quatuor, nugati sunt, vt postea dicemus. Praecipue vero Maimonidae aetate de aeternitate mundi controuersia inualuit, ex quo principia physica Aristotelis Iudaeis placuerunt. Quamuis enim materiae formationem, vt visibilis mundi ornatus existeret, concedebant, quam salua Mosis historia negare non poterant, materiam tamen fecerunt aeternam, licet ex Deo existentem. Huic errori totis viribus se opposuit MAIMONIDES, qui videndus [c]; cui Platonis in eo argumento systema prae Aristotelis arrisit. Recruduit controuersia Sec. XV, cum aeternitatem mundi defendere suscepisset R. Schemuel Sirsa, vel Sarsa, doctor Iudaeorum Hispanus, qui exspirante Sec. XV vixit: huic se magno ardore obiecit R. Isaac Kanpathon, tantaque inuidia lis ea inualuit, vt parum abesset, quin igni adiudicaretur: quod tamen factum non esse contra ZACHVTHI [d] relationem, (quam secutus quoque est REIMMANNVS [e],) recte affirmat WOLFIVS [f], ius enim vitae et necis Iudaeos in Hispania tum habuisse, demonstrari non potest.

XXXII. Mundus non creatus est ex materia praeexistente, sic vt ex nihilo producta sint omnia, nihilque ante creationem fuerit praeter Deum. Ita quidem plerorumque Iudaeorum post euersum templum tradebat do-

 ctrina.

a) De opificio Dei p. 3. seqq.
b) Cosri p. 363.
c) Mor. nebhoch. P. II. c. 14. seqq. p. 223. seqq. conf. BASNAGE Hist. Iud. L. IV. c. 6. §. 4. p. 129.
d) Iuchasin p. 134. MEN. BEN ISRAEL de creat. probl. III. p. 9. BASNAGE l. c. p. 120.
e) Intr. in hist. theol. Iud. P. I. c. 18. §. 29. pag. 612.
f) Bibl. Hebr. P. I. p. 1113.

ctrina. Non prouocabimus ad MAIMONIDEM, multis hoc dogma rationibus adstruentem, vel ad auctorem libri *Cosri*, cuius verba supra adduximus, sed ad ipsam potissimum traditionem ecclesiae Iudaicae respiciendum esse monemus, quam complexum est fidei symbolum, quod creationem ex nihilo inter prima fidei fundamenta ponit, vt taceamus alia a viris doctis [ff] passim adducta, et a viro summo ISAACO DE BEAVSOBRE [g] diligenter collecta. Qui tamen vt ingenio erat magno, et eruditione elegantissima, omnem mouit lapidem, vt ostenderet, ecclesiam Iudaicam veterem creationem ex nihilo non docuisse, sed potius antiquo dogmati adhaesisse. Qua de re hic quidem disputandi nobis locus non est. Fatemur tamen, tales nobis videri viri eruditissimi, quem cum in viuis esset venerati sumus nobis amicissimum, et post cineres quoque ob insignia in rem literariam merita colimus, rationes, vt parum idoneae sint, ad contrarium nobis persuadendum. Nempe nec Philo huc pertinet, quem deuiasse ab ecclesia Iudaica adeo notum esse existimamus, vt merito miremur, potuisse virum doctissimum in animum inducere, vt id negaret [h]; nec

ff) Vid. LENT. l. c. p. 147. WITSIVS Mel. Leid. Ex. VIII. §. 32. p. 101. seqq.

g) Hist. de Manichée T. II. L. V. c. 3. p. 184. seqq.

h) Prolixior est materia, an Philo creationem ex nihilo crediderit, quam vt hic possit ex instituto tractari; pauca itaque annotamus, quae lucem quaestioni foenerari apud rerum intelligentes et a praeiudicio hypotheseos liberos apta sunt. Nempe I. concedendum quidem est, errare magnopere eos, qui Philonem inter illos numerant, qui mundi creationem ex nihilo, i. e. ex nullo praeexistente subiecto asseruerunt. Hi enim euidenti eius loco, de opificio mundi p. 2. refutantur, vbi duas caussas ponit Deum et materiam, illam actiuam hanc passiuam, illamque hanc ornasse, et ita mundum condidisse dicit. Vnde recte et eleganter obseruat vir doctus, errare Witsium, qui, vt contrarium euinceret, ad Philonis verba prouocat, quibus „aeternitatem soli intelligibili et immutabili „enti vindicat, res visibiles et sensibus expositas „generationi et formationi atque mutationi ob„noxias esse " dicit. Nam hoc de visibili tantum mundo ex fluxa materia valere, non de materiae principio, verba eius clare docent. Ex quo intelligitur, etiam verba illa: „Nihil com„mercii habet, cum eo quod non factum est, is „qui id non fecit, " ad mundum ex quorundam opinione aeternum pertinere, non ad materiam, de qua Philo non disputat. Et hactenus quidem omnino viro doctissimo assentimur. At in eo fallitur, quod putat Philonem Platonis sententiae inhaesisse, qui duo absoluta principia posuit, Deum et materiam. Quamuis enim duo haec principia licet non absoluta simul non neget, quae nullus philosophus vnquam negauit, ne Cabbalistis quidem exceptis, cogitandum tamen est, fuisse Philonem ex philosophorum Alexandrinorum numero, qui de certo systemate dualistico, emanatiuum receperunt, statueruntque Deum ex se sinuque suo materiam expulisse, et emanare fecisse, vt supra fuse probatum, et infra de Cabbalistis quoque et de Origene suo loco probabitur. Hanc fuisse mentem PHILONIS locus a Cel. viro iam adductus de creat. principijs p. 728. probat, vbi ait: „Deum non entibus dedisse essentiam, confusa „digessisse in ordinem, nouas qualitates rebus „indidisse, similia fecisse ex dissimilibus, e di„uersis eadem, ex insociabilibus et dissitis co„haerentia et sociabilia, ex inaequalibus aequa„lia, et quicquid delinquit deterior essentia „transformasse in melius. ". Quae sensu Platonico dicta esse omnino concedimus, vbi *οὐκ ὄντα* materia est fluxa, inordinata, dissimilis, diuersa. Ast ita, Deum *καλέσαι οὐκ ὄντα εἰς τὸ εἶναι*, ait, *ἐκ σκότους φῶς ἐργασάμενος*, „ex tenebris lucem „producens. " Quae intelligi non possunt, nisi ex Cabbalistarum in Aegypto enata doctrina teneamus, emanationes diuinas, cum longissime a summo lumine se remouissent, factas esse tenebras, ob priuationem luminis, per Sephiroth autem et canalem Adam Kadmon lucis radium tenebris immissum, sicque mundum materialem conditum esse. Nec aliud vult Philo, nisi materia ex Deo emanante et longissime a fonte recedente tenebras ortas esse, at a Deo luminis immissione ordinatam et ornatam materiam. Melius id intelligent, qui Philonis mundum intelligibilem cum materia intelligibili Alexandrinorum philosophorum eorumque mundo duplici supra delineato comparabunt. II. Miramur, potuisse dicere virum eruditissimum, Platonis systema esse Hebraeorum veterum doctrinam, habuisse enim a barbaris: adeoque non posse dici, Philonem platonizantem suae gentis dogmata reliquisse, neque enim probabile

nec quae porro de reliquis teſtimoniis addit momentum magnum habere nobis videntur. In hoc enim argumento et ſimilibus, non ratiunculis quibusdam, quae toti hiſtoriae dogmaticae inducere Pyrrhoniſmum et ineluctabilem incertitudinem conciliare poſſunt, ſtandum, ſed ad teſtimoniorum claritatem conſenſumque confugiendum eſt. Qui cum talis fuerit, vt in hunc fidei articulum conſpirauerit gens a traditionis ore tota dependens, cur non a maioribus accepiſſe illud dogma credamus? Quod enim duce Baſnagio excipit vir doctiſſimus, traditionis ſententiam non fuiſſe concordem et vniformen, parum roboris habet, cum hic non de priuatorum quorundam fide diſputetur, ſed de publica traditione, quam diſſenſus quorundam non tollit. Valde vero turbat quaeſtionem vir praeſtantiſſimus, quando Cabbaliſtarum placita cum exotericis Iudaeorum dogmatibus confundit, et ex his probare cupit, Iudaeos veteres materiam coexiſtentem Deo tradidiſſe: nam nec haec mens Cabbaliſtarum fuit, qui materiam quoque ex Deo emanantem ſtatuerunt, vt infra demonſtrabitur, adeoque ſuo modo ex non-entę deduxerunt, immo ſi eorum verbis ſtandum, id quod in materia reale eſt, prorſus materiale non eſſe, ſed ſpiritualem naturam habere, et materialitatis indolem a priuatione tantum adeoque ex nihilo accepiſſe, dixerunt: nec aliud inde ſequitur, quam, hanc theſin: materiae eſſentiam ex Deo effluxiſſe, fuiſſe acroamaticam, et ab exoterico dogmate diſtinctam, adeoque hoc aliter ſtatuiſſe, quam illam, et vnum ex altero demonſtrari non poſſe. Ex quo meliori iure colligimus, creationem ex nihilo Iudaicum dogma ſemper fuiſſe, eo quod contraria ſententia ex gentiliſmo inter Iudaeos irrepſerit. Quod vero contendit Beauſobrius, Maimonidem de abſurditate aeternitatis materiae conuictum, traditionem opinioni ſuae de creatione ex nihilo conciliare voluiſſe, ideoque eam ad Abrahamum retuliſſe; doctores autem gentis ſuae de ea non fuiſſe concordes, hiſtoria Iudaica refutat, quae hoc quidem refert, fuiſſe vnum alterumque a Peripateticiſmo inualeſcente ſeductum, qui de materiae aeternitate cogitauerit, oppoſuiſſe ſe vero ceteros omnes tanto feruore tradit, vt ignis ſupplicio dignos cenſuerint, qui talia docerent. Id quod luculenter probat, traditionis, tempore Maimonidae, eam fuiſſe concordiam inter Iudaeos, vt contraria ſentientes pro haereticis habuerint, nec ad Maimonideam philoſophiam hoc ἐύρημα poſſe referri. Eſſent quidem plurima, quae de hac re, ad illuſtrandam viri optimi opinionem, poſſent afferri, ſed inſtituti limites plura nobis non permittunt dicere, alia occa-

ſione,

bile eſſe, voluiſſe Philonam errores Graecos Moſis doctrinae praeferre. Quae nollamus excidiſſe magno viro, ſed tenacius aliquanto hypotheſi inhaerenti. Nam et ſola meridiano clarius eſt, Philonem innumeros Platonicorum Alexandrinorum errores recepiſſe, mores Iudeorum in Aegypto ſecutum, et Platonem ſua a Iudaeis non accepiſſe, ita luculenter probauit Lenfantivs collega Beauſobrii et amicus intimus, hoc non improbante, Bibl. Germ. T. II. p. 124. ſeq. vt vix oculis noſtris ſiſi ſimus, cum haec legeremus. Tacemus totam Moſis hiſtoriam aperte ſyſtema dualiſticum Platonis refutare. Plura addere locus non patitur.

ſione, ferente prolixius, de ea re diſputaturis. Pauca tamen in fine paginae adiiciemus [i].

XXXIII. Mundus non eſt a ſe, ſed a Deo conditus eſt in tempore [k]. Rationem auctoris libri *Coſri* ſupra adduximus, ab innouatione mundi petitam.

XXXIV. Ex lege Moſis vnica mundi creatio eſt, quae autem de rebus ante mundum conditum creatis doctores dicunt, ea allegorica ſunt, et tantum de intentione Dei interpretanda. Scilicet, ſi quosdam Iudaeorum audis, non alius tantum mundus ante hunc viſibilem a Deo conditus eſt, id quod ex eo probant, quod Moſes creationis hiſtoriam auſpicetur a libera ב, cum ſcribere potuiſſet ברא אלוהים [l]. Alii ſcriptores Talmudici [m], ſeptem res creatas eſſe antequam mundus conderetur; legem, poenitentiam, hortum Eden, gehennam, ſolium gloriae, domum ſanctuarii et nomen Meſſiae. Quamuis autem de ſenſu huius dicti varient inter ſe Iudaeorum interpretes [n], vt abſurditatem latentem euitent, patet tamen ex collatione locorum fere omnium, illud aut de obiecto primo aut de fine primo in intellectu diuino eſſe intelligenda; id quod ſatis commode exprimet R. IEHVDA LEVI [o], monens: *Conuenire id cum eo, quod philoſophi dicunt, primum in cogitatione vltimum eſſe in executione*, id quod etiam de fine creationis ſatis luculenter explicat, dignus qui de eo legatur. Quaecunque autem in dicto obſcuro admittatur ſignificatio, illud certum eſt, allegoricam ſententiam κατὰ τὸ ῥητὸν non eſſe premendam, quod praecipue in doctrina de creatione notandum eſt.

XXXV. Quodcunque Deus benedictus in mundo creauit, ad honorem ſuum ſolum creauit [p].

XXXVI.

i) Quod ad Eliezeris teſtimonium ex Capitulis illi tributis attinet, non alia eius auctoritas eſſe poteſt, quam quoad traditionem Iudaeorum exhibet, poſt confectum Talmud regnantem receptamque. Eliezeris enim ea non eſſe, ſupra obſeruauimus, conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 173. ſeqq. mirumque non eſt, vidiſſe Maimonidem ἀσύστατα in illis capitulis plurima; nam diuerſorum hominum ſententias diuerſis temporibus pronunciatas ea continere, notum eſt. Parum tamen obſtant creationi ex nihilo verba illa: Deum ex lumine veſtium ſuarum condidiſſe coelos, et hoc lumen extendiſſe, vt fierent coeli. Notum enim eſt, Talmudicorum ſcriptorum allegoricas locutiones κατὰ τὸ ῥητὸν premendas haud eſſe, nec aliud hoc velle dictum videtur, niſi Deum ex infinito lucis oceano coelos condidiſſe. Aſt illa lux etiam a Deo. Quod ſi ipſa litera ſequenda, dicendum lucem hanc ex Deo emanaſſe, quae ipſiſſima eſt Cabbaliſtarum doctrina, quibus autem tantum abeſt, vt lux haec materia ſit, vt potius totam eam ſpiritum faciant, adeoque materia ea tantum ex priuatione facta ſit. Nec alia eſt mens libri Iezirah, Sect. IX. p. 197. ed. Rittang. niſi omnia ex Deo emanantia, ex quibus mundus factus, eſſe vocem et ſpiritum Dei ſanctum. Quae licet fermento philoſophiae orientalis in Aegyptum allato infecta ſint, longe tamen abſunt ab aeternitate materiae, quam Iudaeis affingit vir celeberrimus.

k) Prolixe de hac re PHILO de opificio mundi p. 3. ſeqq.

l) Cabbaliſtarum haec ſunt ſomnia, quae mundum intelligibilem ex Deo fluentem ſupponunt, quaeque recentiores Iudaei quidam non ſatis intellexerunt, vid. LENT. l. c. p. 180. ſq.

m) Peſachim f. 54. col. 1. Nedarim f. 39. c. 2. R. ELIEZER. capit. c. 3.

n) Conf. BASNAGE Hiſt. Iud. L. IV. c. 6. §. 7. p. 122. ſeqq. IAC. WINDET. de vita funct. ſtatu Sect. I. p. m. 6.

o) Coſri p. 254.

p) Bereſchith Rabba apud LENT. l. c. p. 182. Pirke abhoth c. VI. §. 11. MAIMON. Moreh nebhochim P. II. c. 6.

XXXVI. Omnes animae olim in principio rerum omnium creaturarum creatae ſunt, et centenis annis iſtae felices et beatae fuerunt in glorioſo ſuo ſtatu, antequam informarent corpus. Magno conſenſu hanc praeexiſtentiam animarum amplectuntur Iudaei, ad quos ſine dubio ex gentili philoſophia profluxit, licet MENASSE BEN ISRAEL [q] contendat, eam a Iudaeis ad Aegyptios et Graecos, praecipue Pythagoram et Platonem perueniſſe. Id enim hiſtoria philoſophica luculenter refutat, quae hoc dogma inter gentes barbaras inualuiſſe docet, quae nunquam cum Hebraeis conſuetudinem habuerunt. Maxime vero philoſophia Cabbaliſtica hanc animarum originem amplexa eſt, cum ſyſtema emanatiuum aliud non patiatur. Qua de re cum infra dicendum ſit, hic nihil addimus. Videndae interim nugae R. ISAACI LORIENSIS [r], ex quibus origo dogmatis prorſus gentilis palpari poteſt. Locum, in quo animae ante ingreſſum in corpus commorantur, vocant Guph, de quo loca ſcriptorum Talmudicorum affert LIGHTFOOTVS [s]. Sed et hoc ab Alexandrinis philoſophis transſumtum eſt, animas a ſeptentrionali plaga deſcendere [t]. Alia Iudaeorum ſomnia de animabus recitat EISENMENGERVS [u], qui videndus. Immo, eſſe inter Iudaeos multos, qui animam per emanationem ex Dei eſſentia mediantibus Sephiroth deducant, ex locis a laudato viro allatis conſtat, quae Alexandrinas origines manifeſte produnt.

XXXVII. Praeter animas dantur etiam creati ſpiritus, qui vel boni vel mali ſunt.

XXXVIII. Angeli mali ſubſtantiae ſunt corporeae, aëriae, igneae, ex duobus his elementis ſubtiliſſimis conflatae [x]. Originem haec aſſertio ſine dubio accepit ex dictis ſcripturae male intellectis, quibus Deus angelos ventos et ignem flammantem feciſſe dicitur. Haec verbotenus accipientes et prementes arctius, quam par erat Cabbaliſtae, cum vi ſyſtematis emanatiui, malos angelos tanquam ſcorias et cortices emanationum diuinarum conſiderarent, et tamen craſſam iis materiae conditionem tribuere, propter operationes illis adſcriptas, non poſſent, eiusmodi corpora aërea et ignea illis tribuerunt, et quae a philoſophis Orientalibus et Alexandrinis acceperant, ſua fecerunt. Quos ſecuti etiam Talmudici ſcriptores, cum haud raro literam premere ſolerent, vbi non debebant, neglecta ea, vbi ſequenda erat, idem dogma receperunt, ex quo mira fabularum Iudaicarum commentorumque inanium ſeges prodiit.

XXXIX. Coelum animatum eſt, ſtellaeque rationales ſunt conditae aſtraque praedita intellectu et voluntate. Eſt et hoc ex dogmatum heterogeneorum numero, quod cum reliquo fermento gentili ex Aegypto irrepſit inter Iudaeos, et dictis quibusdam ſacrarum paginarum [y], quae ἀλη-

q) De creat. probl. XV. p. 61. conf. de reſurrect. L. II. c. 19.
r) Cabb. denud. P. III. tr. 2. c. 1. p. 244.
s) Ad Io. IX. 2.
t) Conf. WINDET. l. c. ſ. V. pag. m. 95. BASNAGE l. c. c. 13. §. 1. p. 278.
u) Iudaiſm. detect. P. II. c. 1. p. 1.
x) Vid. MENASSE BEN ISRAEL de creat. probl. 23.
y) Pſ. XIX. 1. Nehem. IX. 6. Iob. XXXVIII. 7.

ἀλληγορικῶς loquuntur, ſecundum literam acceptis, pictum ornatumque, et inſipida hypotheſi de influxu ſiderum ſuffultum. Ex Aegypto autem abſurdam doctrinam ad Iudaeos perueniſſe, ille non dubitabit, qui cogitat, et barbaram philoſophiam, maxime vero orientalem talia praecepiſſe, Aegyptiosque eadem admiſiſſe, et inter Graecos in ſchola Pythagorae, Platonis et Zenonis paria fuiſſe tradita; exque his fontibus colluuiem Alexandrinae philoſophiae confluxiſſe, ex qua ad Iudaeos tranſiit. Vt taceamus, philoſophiam Cabbaliſticam, quae ex his quoque impuris lacunis hauſit, non potuiſſe aliter ſtatuere, cum ſingulis mundis angelos praefecerit, emanationum diuinarum partes et ſimul cuſtodes, vt infra dicetur, a quibus ad reliquos Iudaeos, dictorum biblicorum interpretatione minus accurata deceptos, poſtea error digreſſus eſt. Certe apud Philonem paſſim iam hoc dogma obtinuiſſe legimus [c]. Quamuis autem MAIMONIDES [d] ipſe huic dogmati faueat, quem tamen non Platoniſmo, ſed Peripateticiſmo adhaeſiſſe conſtat, nihil tamen in eo aſſeruit, quod non cum placitis Auerrois ipſiusque Ariſtotelis concordet amiciſſime. Singulis enim ſphaeris cum intelligentiam aliquam, id eſt diuinum quendam ſpiritum praefectum eſſe dicat, aperte in Ariſtotelis caſtra transfugit, et a ſuprema intelligentia, ſummoque et primo motore imprimi ceteris motum cum Stagirita aſſerit. Fatetur autem eſſe inter gentem ſuam, qui ex hoc motu ſphaerarum ab angelis profecto oriri harmoniam ſonumque dulciſſimum credant, id quod Pythagoricum eſſe, nemo non videt. Totum vero dogma hoc ex Aegyptiaca philoſophia, ſingulis mundi partibus rectores ſpiritus praeficiente ortum eſſe recte monuit BASNAGIVS [b].

XL. Cum itaque ſtellae rationales ſint, motumque ſequantur maxime rationalem, ſequitur inde, eorum influxum regere mundum, et eorum ſitus poſitusque praedicere poſſe futura. Fatum hoc eſt aſtrologicum quod מזל *planetam* vocant, et cui plurimum Iudaei tribuunt, qui dogma hoc vel ex Babylonia vel ex Aegypto acceperunt, cum nefanda idololatria ante captiuitatem iam ad eos transmiſſum. Vix enim ratio alia dari poteſt, cur tantopere in colendo exercitu coelorum inſaniuerint veteres Iudaei. Quaecunque autem veterum Iudaeorum de aſtrorum efficacia, influxu et ſignificationibus ſententia fuerit; illud certum eſt, tanta ſuperſtitione inhaeſiſſe inepto dogmati Iudaeos poſt templi excidium, vt auſus fuerit his principiis nixus R. Abraham Auenaris, ex ſiderum poſitu et conſtellationis legibus Meſſiae indubitatum aduentum in A. C. MCDXLIV praedicere, nempe quando euenturum eſſet, vt Iupiter Saturno in cancri ſigno coniungeretur [c]. Nec mirandum magnopere, inter Iudaeos dogma hoc fuiſſe receptum, cum non tantum indoli gentis ſuperſtitioni faucenti conueniat, ſed et inter tot migrationes et deportationes inter gentes peregrinas

c) Vid. de opif. mundi pag. 5. de gigantibus pag. 285.

d) Fundam. leg. c. 3. ſ. 11. Moreh nebhochim P. II. c. 7.

b) Hiſt. Iud. L. IV. c. 9. ſ. 14. p. 211.

c) Vid. VOSSIVS de orig. et progr. idololatr. L. II. c. 48. p. m. 573.

grinas illud vbiuis fere receptum facile haerere et purioribus misceri ab iis potuerit.

XLI. Primus homo androgynus creatus est, nempe mas et foemina [d]. Solennis inter Iudaeos traditio, quam a gentilibus quoque accepisse nulli dubitamus.

XLII. Articulus fidei est, quod Deus benedictus prouideat non tantum in vniuersali, sed etiam in particulari, quodque rationem habeat non modo speciei humanae in genere, sed quod singulos quoque homines curet in indiuiduo. Hanc prouidentiam qui negat, haereticus est [e]. Lites inter sectas Iudaeorum stante templo, de hoc dogmate supra enarrauimus, et ideo Sadducaeos a Iudaeis tanquam haereticos traduci ostendimus.

XLIII. Nulla res fit per accidens, sed omnia fiunt ex intentione intendentis Dei [f], adeoque prouidentiae diuinae influxus et directio ne in minima quidem creatura desideratur. Dat enim cuique materiae formam optimam et conuenientissimam, quam potest recipere, neque suam gratiam, sapientiam et gubernationem subtrahit vlli rei, sic vt in pulice et in musca aeque eluceat, quam in ordine sphaerarum, neque aliter differant res, quam ratione materiae suae [g]. Aliter visum fuisse MAIMONIDAE [h], quidam inter Iudaeos et Christianos conqueruntur, eo quod tradiderit, diuinam prouidentiam non circa animalium indiuidua, plantas, folia aliaque vilia versari, sed coeco ea relinquere casui. Sed fieri ei iniuriam, ex verbis Iudaei doctoris diligenter inspectis dispalescit, quibus non de prouidentia DEI generali, sed de speciali circa hominum actiones rationales versanti loquitur, et Aristotelis magis, quam suam sententiam exprimit [i] Vnde magis pie in *fundamentis legis* [k] omnia ad Deum refert.

XLIV. Quicquid euenit hominibus, siue bonum fuerit, siue malum, prout in hoc mundo fieri solet, vbi mala mixta bonis, omnia illa operatur Deus, et nihil accidit fortuito. Malorum tamen auctor non est, id quod impedit, et punit, adeoque omne accidens malum obueniens homini, opus est in homine productum ex abscondito vultu Dei benedicti ab eo, cum nempe Deus illi custodiam suam subtrahit propter peccatum ipsius, vsque dum poenas peccato debitas soluerit [l].

XLV. Vitae humanae meta immobilis et immutabilis fixa haud est a diuina prouidentia, adeoque in hominis potestate situm est, diu aut breuiter viuere, prout nempe eius temperamentum, et seculi decursus, et astro-

d) Bereschith Rabba f. 8. Medrasch Tillim ad Psalm. CXXXIX. vid. quos nominat Io. A LENT. l. c. c. VI. §. 16. p. 206. RAYM. MARTINI pug. fid. p. 449. Ios. VOISSIN. ad h. l. HORNBECK. de conuinc. Iudaeis p. 535. aliique.

e) Tr. Talm. Schabb. c. 14.

f) R. DAVID KIMCHI comm. ad Ps. CIV.

g) Cosri P. V. §. 20. p. 358. P. III. §. 17. p. 176.

h) Mor. nebhoch. P. III. c. 17.

i) Conf. BASNAGE l. c. p. 304.

k) c. I. §. 1. 2. c. II. §. 1.

l) R. LEVI BARCELON. in Cinuch ad legem 169. conf. LENT. l. c. p. 224.

aſtrorum ſitus permittunt. Prolixe de hoc aſſerto diſſerit MENASSE BEN ISRAEL [m].

XLVI. Per Dei exiſtentiam omnia exiſtunt, et ipſe quoque continuat ac conſeruat ſtatum ipſorum per influentiam [n].

XLVII. Non eſt vlla creatura, vel herba infra, quae non habeat Maſſal, id eſt ſidus influens, quod percutit illam: et indiuidua omnia generabilia habent virtutes ſuas a ſideribus vel ſtellis iis appropriatis: et licet virtutes orbium coeleſtium diffuſae ſint per omnia entia, tamen virtus vniuscuiusque ſtellae propria eſt. Prolixus in his explicandis eſt MAIMONIDES [o], qui tamen more ſuo veterem doctrinam philoſophiae Ariſtotelicae principiis adulterauit, ſingulis ſphaeris intelligentias praeficiens, ex quarum influxu res inferiores generabiles et corruptibiles regantur. Magis enim ſobrie magiſtros Iudaeorum ante illum de ea re pronuntiaſſe, ex libro *Coſri* [p] patet, cuius auctor *elementa*, ait, *ſolem*, *lunas*, *et ſtellas ceteras habere equidem operationes quasdam*, *veluti calefaciendi*, *refrigerandi*, *humectandi et exſiccandi*, *quaeque ab his dependent*; *neque tamen attribuendam illis eſſe ſapientiam*, *ſed miniſterium duntaxat*, *vim autem formatricem*, *menſuratricem*, *et proſeminandi*, *vt et omnia ea*, *quibus ſapientia ineſt cum intentione certa*, *non attribuenda eſſe niſi ſapienti et omnipotenti*.

XLVIII. Ex his ſequitur, vitam et alimenta non a pietate vel meritis hominum pendere, ſed a planeta, id eſt, fato ſidereo. Ita quidem ſcriptores Talmudici [q], quorum haec aſſertio eſt. Recentiores tamen, quos nominat IO. A LENT [r], ita haec moderantur, vt expoſitione aſtrorum, dicant, deriuari in infantem recens natum aliquam virtutem, et diſponi ordinem vitae et necis, opulentiae et paupertatis, ſed ita, vt aſtra non neceſſitent homines, nec voluntatem hominis eiusque liberum arbitrium tollant, ſed iuuent tantum, inclinent, et excitent. Quod dogma latius perſequitur MENASSE BEN ISRAEL [s], qui, et ad experientiam et impleta aſtrologorum oracula, et ad motuum coeleſtium in ſublunaria influxum, horumque ab illis dependentiam, et ad ſcripturae auctoritatem et dominatum ſiderum in Geneſeos initio declaratum prouocat. Qua in re eſſe hodiernos Iudaeos diſcipulos Phariſaeorum veterum recte monuit BASNAGIVS [t]. Sunt tamen inter eos, qui ſobrie magis hic philoſophantur, et parum ſideribus in res humanas poteſtatis tribuunt, qui tamen communi et receptae inter Iudaeos doctrinae opponi non debent, cum priuatam opinionem ſequantur. Aut itaque falſum eſt, quod contendit LENTIVS [u], reiicere Iudaeos fatum aſtrologicum, aut de abſoluta tantum neceſſitandi potentia intelligendum eſt.

XLIX.

m) De termino vitae.
n) MOSES Aegypt. Mor. nebhoch. P. II. c. 12. p. 214. coll. P. I. c. 69. p. 126.
o) P. II. c. 10. p. 206.
p) P. V. f. 77. p. 36.
q) Tr. Moëd katon f. 28. c. 1.
r) l. c. p. 236.
s) De term. vitae p. 14.
t) l. c. L. II. c. 18. §. 8. p. 462.
u) loc. cit.

XLIX. Innumeri dantur angeli, quorum peculiaria ſunt nomina, claſſes, munera, affectiones et qualitates. Poſſet hic tota Iudaeorum de angelis doctrina afferri, ſi inſtituti limites id paterentur: licet enim pauca de iis teneat ratio, et pleraque ex traditione acceperint Iudaei, ita tamen ſcripturae dogmata admixtis Chaldaeis, Perſicis, Aegyptiacis, immo Alexandrinis quoque Pythagorico-Platonicorum placitis adulterarunt, vt ſine hiſtoriae philoſophicae adminiculo eorum opiniones peregrinae intelligi, fonteſque earum perſpici nequeant. Sed prolixiora ſunt, quae de angelis nugantur, quam vt hic vno faſce comprehendi queant omnia. Paucis tamen potiora enarrabimus, quae huc redeunt: I. Angelos Dei eſſe conſiliarios in condendo mundo ſtatuunt; quae opinio ſine dubio in Aegypto inter Iudaeos primum recepta fuit ex ſchola Platonis, quem minoribus Diis conditorem permiſiſſe mundi fabricam et ornatum dixiſſe, alibi [x] notauimus. Immo ex Orientali quoque philoſophia, quae Platonicae in Aegypto attemperata fuit, hoc dogma fuiſſe Iudaeis commendatum, vix dubium erit ea legentibus, quae ſupra de philoſophiae Orientalis placitis diſſeruimus. II. Angelos quidem ſubſtantias puras et intelligentes eſſe dicunt, et quae corpoream naturam in ſcriptura innuunt, allegorice explicanda eſſe, concedunt [y]: at de origine angelorum eorumque naturae lucidae et intelligentis differentes, eos ex luce diuina effluxiſſe, vt ſcintillas ex lumine afferunt. Id quod non Cabbaliſtis tantum placuit, quorum de angelis ſomnia infra enarrabimus, ſed et aliis Iudaeorum doctoribus, inter quos ita R. IEDAIA HAPPENINI [z]: *A ſcintilla luminis tui ab antiquitate ſcaturigo diffluit, a ſplendore tuo effunditur, inde ſeparantur caſtra intelligentiarum admirabilium, quae ſunt ſubſtantiae puriſſimae intelligentes ex ſe ipſis.* Ex quibus verbis manifeſtum eſt, emanationis modo originem angelorum Iudaeos ſibi concepiſſe, naturamque eorum luminoſam eſſe, ex infiniti luminis effluente eſſentia ſtatuiſſe, ſicque corporeas ſibi notiones formaſſe. Quod vt philoſophiae Orientali iterum eſt conueniens, immo cum Alexandrina quoque philoſophia concordat, ita veriſimile eſt, ex his ſcholis Iudaeos haec quoque hauſiſſe. III. Placuit etiam multis Iudaeorum magiſtris, angelis tribuere corpora ſubtiliſſima aëria et aetheria itemque ignea [a], vt ſupra dictum, ſexum quoque, et potentiam generandi [b]; quae ex iiſdem putidis philoſophiae Orientalis et Aegyptiacae lacunis hauſta eſſe, quilibet videt, qui harum nugarum hiſtoriam tenet, vel Iamblichi librum *de myſteriis Aegyptiorum* legit. IV. Diligentiſſimi porro Iudaei ſunt in definiendis Angelorum ordinibus, hierarchiis, muneribus, dignitatibus, poteſtatibus et ſimilibus. Tres nempe ſupremas angelorum claſſes conſtituunt,

x) Hiſt. de ideis Sect. I. §. 6. p. 103. ſeqq.

y) R. MOSES BEN MAIMON. Ioſede hatthora c. II. §. 4. Mor. nebh. P. I. c. 49.

z) Intr. Bakkaſcha ſ. II.

a) Coſri P. IV. §. 3. qui tamen hoc ad certum genus angelorum reſtringit, quod ex Cabbaliſtarum pneumatica lucem accipiet.

b) Conf. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. IV. c. 9. §. 5. p. 193. ſeqq.

ſtituunt, quibus ſingulis domum iudicii, id eſt, curiam quandam coeleſtem aſſignant, in quo deliberent, et ex quibus ſynedrium coeleſte congregetur [c]. In prima claſſe collocant principes faciei diuinae, Michaelem, Gabrielem, Vrielem, Raphaelem, eo quod perpetuo coram diuina facie apparentes illam intueantur; et de his mira ſomnia narrant [d], quae allegorice intelligenda ſunt, niſi prorſus delirauiſſe eos velis. Secundae claſſi angelos ſanctitatis attribuunt, qui interdum corpora aſſumunt, inter homines apparent, mundoque ſublunari praeſunt. Hos in decem ordines diſtribuunt, heic, vbi breuitatem ſectamur, non enarrandos, videndi vero, qui paſſim haec exponunt, viri docti [e]. Tertia in claſſe angelos damni, perditionis vel mortis conſtituunt, eo quod iuſtitiam diuinam in peccatore exequantur. Illis angelis in regione ſublunari et plaga ſeptentrionali ſedem tribuunt, vt ex ELIEZERIS *capitulis* [f] patet, pluribusque Iudaeorum locis probat ANDR. EISENMENGERVS. Habere hanc quoque claſſem ſuam originem, ſi loca de malis geniis in S. paginis occurrentia excipias ex philoſophia Orientali et Alexandrina, ex collatione vtriusque eſt manifeſtiſſimum. Quaerunt hac occaſione paſſim viri docti, vtrum doctrinam de angelis Iudaei a gentilibus, vel hi ab illis acceperint? cuius diſceptationis hiſtoriam enarrare integram heic non licet. Nos in difficili quaeſtione diſtinguenda eius momenta eſſe arbitramur. Aliud enim eſt, vtrum dogma illud: dari angelos peculiari exiſtentia gaudentes, eſſe angelos bonos et malos, et quae his ſimilia ſunt, ex origine ſua apud Hebraeos fuerit, et an ab illis ad gentes dimanauerit: aliud, an doctrina Iudaeorum de angelis, qualem in compendio exhibuimus ex fontibus gentilis philoſophiae ſcaturierit? Prius omnes illi affirmant, qui diuinorum quorumcunque notitiam ab Hebraeis ad gentiles perueniſſe ſtatuunt. Inter quos eſt VOSSIVS [g] pater, qui per patriarchas traditionis ope ad gentiles hoc dogma transiiſſe, e. g. ad Iſmaëlitas ab Hagare, ad Ammonitas a Lotho, ad Moabitas a Bileamo &c. ſuſpicatur, id quod ea potiſſimum ratione veriſimile fieri contendit B. IO. IAC. SYRBIVS [h], quod angelorum exiſtentia a priori ex ratione non innoteſcat. Nos non id quidem praefracte negabimus, fuiſſe inter vetuſtiſſimas gentes quaedam traditionis patriarchalis veſtigia, ex quibus angelorum exiſtentiam et praecipue quorundam ex iis lapſum et malitiam diſcere potuerint. At hoc ſimul concedendum eſt, doctrinam de Deo, ceu anima mundi, quae omnem fere terrarum orbem peruagata eſt, per ſe eam opinionem potuiſſe gignere, eſſe in omnibus huius mundi partibus ſpiritus elementorum, partiumque mundanarum praeſides et rectores, prout

c) MAIMON. l. c. P. II. c. 16. et quos adducit LENT. c. 7. §. 4. p. 249.

d) Capit. Eliezeris c. 4. BASNAGE loc. cit. §. 7. p. 1 7.

e) MAIM. conſt. fund. leg. c. 2 §. 8. G. VORST. ad h. l. p. 18. LENT. l. c. c. VII. §. 6. p. 252. ſeq. EISENMENGER. Iudaiſm. detect. P. II. c. 7. p. 374.

f) c. 3. MEN. BEN ISRAEL de creat. probl. 22. EISENMENGER. l. c.

g) De orig. idololatr. L. I. c. 6.

h) Inſtit. philoſ. primae P. II. c. 2. p. 366.

prout in historia philosophiae barbaricae *Tomo primo* fuse etiam de Germanis Celtisque, longissime ab Hebraeis remotis, ostendimus, et *Tomo quarto* de Sinensibus, nullo prorsus cum Hebraeis commercio vsis ostendemus. Cumque miros naturae operum effectus viderent, et inesse quoque naturae rerum perniciosos euentus obseruarent, malos dari genios, qui ista operentur, facile colligere potuerunt. Sane quae innumera de spiritibus edisseruit philosophia barbarica, praecipue Orientalis ita comparata sunt, vt ex limpidis Hebraeorum fontibus, dimanare non potuerint, et potius ingeniis sacerdotum et fanaticis et fraudulentis imputanda sint. Et in his quoque scholis nugas has et inania otiosi ingenii somnia didicisse Iudaeos, nulli dubitamus. Id quod in captiuitate Babylonica factum esse, post GROTIVM passim viris doctis visum est [i]; nobis autem si non omnia, certe pleraque ex Aegypto deriuanda esse videntur, postquam prophetae doctrinae purioris custodes esse desierant, et in syncretismum quendam gens Iudaica Aegyptum incolens ruerat. Quaecunque enim de angelis tradunt a reuelationis lumine in Scriptura S. abeuntia, ita comparata sunt, vt pateat, ea ex philosophia Orientali, Aegyptiaca et Pythagorico-Platonica inter se confusa et commixta, id est, ex philosophia Alexandrina profluxisse. Quod qui negat, eum vel vnius Philonis scripta legere oportet [k], vt plenissime conuincatur. Sed haec de angelorum dogmate Iudaico paucis sufficiant. Plura curiosi lectoris studio non indigna dabunt BALTHASAR BEKKERVS [l], IOANNES SAVBERTVS [m], et ANDREAS EISENMENGERVS [n], qui videndi.

L. Notitia angelorum magnam partem sapientiae Iudaicae constituit, et ad hominum salutem adhiberi potest [o]. Patebit id ex iis, quae infra de Cabbalistarum dogmatibus de angelis dicturi sumus. Ita vero statuere oportebat Iudaeos, qui philosophiam suam arcanam magnam partem ex orientali philosophia mutuum acceperant. Cum enim illa potiorem sapientiae partem in eo constitueret, vt anima a malorum angelorum potestate liberata ad superiores emanationum diuinarum ordines deduceretur; eodem modo Iudaeis praecipiendum erat. Quae ratio quoque est, cur in Cabbala practica, mirabiles illos effectus magicos angelorum inuocatione produci posse statuant. Ita enim et orientales philosophi decernebant, et qui eos suo modo sequebantur philosophi Alexandrini.

LI. Angelorum ministeria varia sunt, maxime vero singulis populis, regionibusque angeli rectores praefecti sunt, totus orbis terrarum ab iis regitur, illisque ex mandato Dei curae est. Curiosissimos se in hoc dogmate praestiterunt Iudaei, quorum tamen placita hic recensere loci

 angu-

i) Diximus hac de re quaedam supra L. I. c. 4.

k) Hunc primum hanc de angelis doctrinam inter Iudaeos vulgasse non satis verisimiliter conicit HVETIVS. in concordia rat. et fid. L. II. c. 4. p. m. 100.

l) Mund. fascin. L. I. c. 12. p. m. 57.

m) Palaest. theol. philol. p. 31.

n) Iudaism. detect. P. II. c. 7. p. 320.

o) Conf. BVDDEVS. Hist. phil. Hebr. §. 45. p. 415. seq.

angustia non patitur. Videnda autem, quae copiose afferunt LENTIVS [p] et BASNAGIVS [q]. Quorum hic ex Philonis thesauris ita diuitias suas auxisse Iudaeos suspicatur, qua in opinione eum antecessit HVETIVS [r]. At ante Philonem iam inter Iudaeos hanc de angelorum nominibus, potestatibus et muneribus doctrinam inualuisse, ex iis, quae de Essenis supra retulimus, constat [s], dubiumque non est, Chaldaica, Persica, Aegyptiaca, et reliqua Orientalia placita domesticis quibusdam admixta materiam huic pneumatologiae Iudaicae subministrasse. Eam enim in distribuendis angelorum muneribus et praesidio fuisse curiosam satis, ex iis, quae suo loco de illis dicta sunt, liquet. Alexandrinam vero philosophiam in hoc capite explicando fuisse diligentissimam vel solus Iamblichus docet.

LII. Duo praecipue archangeli, rebellionis contra Deum capita, cum seditionem in coelesti curia excitassent, e coelo eiecti sunt. Varie eorum nomina exprimunt Iudaei. Schamchazai et Vziel paraphrastae Chaldaeo [t] vocantur. Alii vnum infernalium geniorum principem constituunt Sammaëlem [u], quem omnium diabolorum nequissimum, seductorem Euae, angelum mortis, Satanamque appellant. Angelum vero mortis ex duabus caussis nominant. Nam fuisse eum auctorem lapsus protoplastorum, mortisque duce Mose, contendunt, et mortis simul nuntium esse dicunt, cuilibet homini moribundo apparentem, oculis minacibus ac igne rutilantibus, gladio horrendo: eique appensam fellis guttam ori immittere aegroti fabulantur, ex qua mori et putrefactionem subire foetidissimam cogatur. Esse in hac fabula implicito sensu confessionem Iudaeorum, diabolum cuiuslibet morientis homicidam esse, eumque ex vita tollere, passim viris doctis [x] annotatum est: rectissime autem doctissimi *Bibliothecae Germanicae* auctores [y] monuerunt, non nimis inuidiae conflandae caussa premenda esse allegorica Iudaeorum verba, quae hoc tantum velint, mortem non esse opus Dei, sed a mala quadam natura et diabolorum principe ortam, qui inimicus sit Dei et humani generis. At cum tamen multi Iudaeorum literam ipsi arctissime sequantur, his saltem, qui magistrorum suorum mentem non assequuntur, ea obiici posse in confesso est.

LIII. Angeli lapsi et ex coelo eiecti cum filiabus hominum concubuerunt, filiosque genuerunt diabolos et gigantes. Passim haec tradunt Iudaei, praecipue R. ELIEZER [z], quibus suo modo praeiuit IOSEPHVS [a], qui, vt patres quoque aliqui, seductus fuit versione Graeca verborum Gen. VI. 2. vbi pro filiis Dei ἄγγελοι τῦ Θεῦ legitur. Pertinent

p) l. c. §. 25. p. 275. seqq.
q) l. c. L. IV. c. 9. §. 14. p. 211.
r) loc. cit.
s) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2.
t) Ad Gen. VI. 1.
u) ELIEZER capit. c. 14. Massechet Baua Batra f. 16.
x) EDZARD. ad c. I. Auoda Sara pag. 163. EISENMENGER. l. c. P. I. c. 18. p. 820. BVXTORF. Lex. Talm. col. 1495. I. IAC. SCHVDT. Memorab. Iud. P. II. L. VI. cap. 36. §. 12. pag. 337. seqq.
y) T. XXXII. p. 72.
z) Pirke c. 22.
a) Antiq. Iud. L. I. c. 4.

nent vero huc ea quoque, quae de angelis ἐγρηγόροις in fragmento Henochiano veteres diſputarunt, quae tamen heic afferre, inſtituti ratio non patitur. Sufficit annotaſſe, et hoc quoque dogma Aegypto ſine dubio deberi et Aegyptiacae philoſophiae. Ea enim angelorum ex pleromate diuino delapſorum inordinatos appetitus et connubia cum materia enarrabat, quae deſumta eſſe ex orientali philoſophia ex eius delineatione et Simonis Magi quoque hiſtoria conſtat [b]. Huic itaque dogmati, quod in iſtos malos angelos eorumque in materiam niſum et inclinationem omnium fere in orbe malorum cauſſam coniiciebat, quodque allegorico connubii ſpirituum cum filiabus hominum emblemate more Orientali depingebatur, et inter Iudaeos paſſim huic philoſophiae manum dantes recipiebatur, patrocinium in domeſticis monumentis quaeſitum, et huc eo faciliùs Moſis verba tracta ſunt, quod ipſa LXXviralis verſio, quae maximae erat auctoritatis in Aegypto, fauere videretur. Quod PHILONIS *de gigantibus* [c] libellum, qui totus in hoc argumento explicando occupatus eſt, legenti erit manifeſtiſſimum. Ex eo vero luculenter quoque patet, allegorice haec intellexiſſe Iudaeos Alexandrinos, philoſophiae Aegyptiacae addictos. Dabimus ipſa Philonis verba, cum eleganter rem totam luce perfundant: *Hi ſunt illi mali angelorum nomen vſurpantes, qui rectae rationis filias ſcientias et virtutes neſciunt, morti autem obnoxias hominum mortalium progenies conſectantur, quae nullam habent ſecum natiuam pulchritudinem, ſola mente viſibilem, ſed fucatam formam, qua ſenſus decipitur. Accipiunt vero non easdem omnes filias, ſed alii alias ſelectas ſibi ex innumeris. Quidam per viſum, quidam per auditum, quidam per guſtum et ventrem, quidam per ea, quae ſub ventre ſunt, quidam etiam per remotiſſimas occaſiones intendendo ſuas cupiditates varias.* Quibus ex verbis luculenter intelligimus, excitando inordinatos cupiditatum in materiali corpore motus, malos iſtos angelos ſe cum hominibus coniunxiſſe, ſi Philo audiendus. Hac allegoria ad Iudaeos dogma hoc propagatum eſſe, ex Eliezeris, vel quisquis capitulorum illi tributorum auctor eſt vetus, teſtimonio conſtat. At Iudaei ſequioris aetatis cum ſenſum philoſophicum huius dogmatis non intelligerent, malos vero angelos corpore veſtitos eſſe ſtatuerent, κατὰ τὸ ῥητὸν traditionem accipientes, eiusmodi connubium malorum ſpirituum cum filiabus hominum commenti ſunt, quod a Iudaeis ad Chriſtianos quoque aliquos transiit. Eidem ſine dubio origini ſequens fabula adſcribenda eſt.

LIV. Quamdiu Adam protoplaſtus fuit in anathemate, genuit ſpiritus, daemones et ſpectra nocturna, et Eua genuit ſpiritus foeminas, ſeparati enim erant per centum et triginta annos. Et hoc tempore enatus eſt ſpiritus foeminei generis Lilith. Abſurda multa de his ſpiritibus pronuntiarunt Iudaeorum doctores, quae collecta ſunt a IO. SAVBERTO

b) Conf. BVDDEVS H. E. V. T. T. I. p. 169.

c) pag. 286.

TO [d] et ANDREA EISENMENGERO [e], quaeque hodie quoque inter Iudaeos obtinere ostendit IO. IACOBVS SCHVDTIVS [f]. Ast allegoriae cuidam natales insulsae traditionis deberi, nulli dubitamus.

LV. Licet magna angelorum potestas eorumque vsus mirabilis sit, adeo vt cum timore venerationem mereantur, nullo tamen religioso adorationis vel inuocationis cultu prosequendi sunt. Thesis haec, ex reuelata quidem Iudaeorum theologia est desumta, confirmationem autem petit ex ipsis rationis principiis, quam Iudaei passim vrgent, quorum loca luculenta adduxit IOANNES A LENT [g], qui videndus. Mireris itaque merito, potuisse eo delabi viros quosdam doctos, vt sui coetus praeiudiciis inseruituri statuerent, veterem ecclesiam Iudaicam angelorum quoque nomina inuocasse. Id enim non BARTOLOCCIVS [h] tantum ex supplicatione quadam Hebraea (Litaniam ecclesiastici scriptores vocant) ad angelos directa probare sategit, sed vir quoque doctissimus, et cetera cordatus LVDOVICVS ELLIES DVPINIVS, peculiari dissertatione, BASNAGII *historiae Iudaicae* in ea editione quam truncatam passim et mutatam ipse Dupinius Lutetiae curauerat, inserta demonstrare conatus est, veterem ecclesiam Iudaicam cultum aliquem religiosum angelis exhibuisse, excessisse vero limites tempore Christi in terris viuentis, ideoque ab apostolis Petro atque Paulo reprehensam fuisse, Rabbanitas autem ex πολυθεότητος metu in alterum extremum prolapsos omnem angelorum cultum religiosum sustulisse, quo tamen impedire non potuerint, vt non hodie quoque eius vestigia inter Iudaeos deprehendantur. Non patitur locus et institutum, rationes Dupinii examinare, praecipue cum in noua historiae Iudaicae editione id ipse praestiterit eruditissimus Basnagius. Obseruamus itaque id modo, quod propius ad scopum nostrum pertinet, et obiter tantum Basnagius tetigit, verisimilitudinis praesidium hanc opinionem inde petere, quod ad Sephiroth in precibus cogitationes dirigendas esse Cabbalistae moneant. Ast, quod infra fuse docebimus, hic paucis monendum est, nec Sephiras istas angelos esse, sed emanationes diuinas omni angelorum ordine superiores, et in vnitate essentiae diuinae radicatas; nec Iudaeos Cabbalistas ad Sephiras per se preces dirigere, sed ad primam et infinitam caussam, quae in istis emanationibus suam vim et essentiae effectus demonstrat. Vnde monuit MENASSE BEN ISRAEL [i]: *Sciendum esse, illas Sephiras, aut decem illustres luces aut numeros, quos receperunt Cabbalistae, emanasse ex prima caussa, ideoque radios diuinitatis esse, ipsamque diuinitatem iis infusam. Quoniam autem in Deo nulla mutatio sit, quando*

d) Palaestr. theol. philolog. p. 44. seq.

e) Iudaismi detecti P. II. c. 8. p. 413. seqq.

f) Memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 26. p. 7.

g) l. c. p. 279. conf. tr. Talm. Berachoth c. 9. ABARBANEL de cap. fidei c. 12. p. 40.

h) Bibl. Rabb. T. I. p. 193.

i) Qq. in Genes. LXIV. §. 2.

do misericordia alicuius moueatur, dici eum operari per Sephiram חסד *misericordiae, quando seuere iudicet, per* גבורה *rigorem. Quare cum Cabbalistae dicant cogitationes nostras in precibus conuerti debere ad talem Sephiram, velle eos ad primam caussam, quae per Sephiram illam vim suam exerceat.* Alia, quae huc afferri queant, Basnagio non memorata adducit, lucemque egregiam toti argumento foeneratur IOANNES SAVBERTVS, duabus *dissertationibus* [k] quaestionem excutiens, *vtrum angeli ex mente Iudaeorum sint adorandi?* quas Basnagius non vidit, dignaeque sunt, quae legantur, cum mira luce argumentum hoc perfundant.

LVI. Homo creatus est ad imaginem diuinam, at ita, vt, quae in Deo ratione et ordine vniuersali effectoris, productoris et creatoris eorum sunt perfectiones, inueniantur in creaturis cum discrimine suo et substantia, prout formae extant in suis subiectis, et formae eorum in accipientibus ea. Prolixe de hac re philosophatur R. ABARBANEL [l], ostendens in homine ita imaginem Dei relucere, vt et diuinae perfectiones, tanquam vmbrae in eo refulgeant, et homo repraesentet mundum paruum, rerumque omnium creatarum compendium, tum respectu facultatum, tum etiam membrorum eius: et ratione intellectus actualisque sapientiae, qua praeditus fuit, ea se ostendat. Quae omnia rationibus philosophicis subtiliter satis munit, speciminisque loco esse potest, quo modo philosophiae praesidiis in argumento theologico Iudaei doctiores philosophantesque fuerint vsi. Plura vero de hoc ipso dogmate, quod ad nostros limites non pertinet, dabit BASNAGIVS [m].

LVII. Praeceptum diuinum de matrimonio est magnum, vniuersale, praestantissimum, omnisque loci et temporis, adeoque omnes quoque homines ad id obligantur. [n].

LVIII. Caussa mortis naturalis omniumque calamitatum peccatum est protoplastorum. Elegans de eo locus in *capitulis* ELIEZERIS [o], quo miseriam mortis et calamitatum ex lapsu primorum parentum depingit. Multa hic nugantur Cabbalistae, quorum somnia exponit BASNAGIVS [p]. Cogitandum vero, eorum proponendi docendique modum esse allegoricum, vnde ad tertium comparationis tantum attendendum et systematicae emanationis rationes illis verbis aptandae sunt, si veram eorum mentem et philosophiam assequi velimus.

LIX. Ob structuram hominis impossibile est, hanc perfectionem consequi, ob materiam quae ipsum peccare facit, hinc nullus homo iustus est. Multi sunt in eo doctores Iudaici, vt corruptionem hominis a formatio-

k) Extant in palaestra theol. philol. pag. 91. seqq.

l) Comm. in leg. p. 20. conf. LENT. l. c. c. 9. p. 303.

m) Hist. Iud. L. IV. c. 13. §. 16. p. 293. seqq.

n) R. LEVI BARZELONITA in Chinuch. f. 1. BVXTORF. diss. de sponsalibus p. 8. seq.

o) c. 14. conf. MAIM. Mor. nebh. P. III. c. 17.

p) l. c. c. 14. p. 317. conf. Cabbala denud. T. II. p. 153.

mationis in vtero tempore deriuent, eamque multis rationibus adstruant; nec negant, ex primorum hominum lapsu deformitatem hanc esse ortam [q]: at ex his R. PERISOL verbis patet, ad materiae inordinatos motus eos caussam referre; quod vt ex gentili philosophia receptum est, ita caussam aperit, cur non obstante peccandi necessitate libertati tamen hominis eiusque arbitrio vires sufficientes ad incipiendum et cogitandum bonum tribuant. Multa passim Iudaei hanc in rem crepant [r], quae hic afferri non possunt, passim autem a theologiae Iudaicae scriptoribus collecta sunt, eoque tendunt omnia, vt non tantum bono operi hanc peccandi inclinationem naturalem nullam inferre labem existiment, sed etiam abunde sufficere virium ad suscipienda opera bona contendant. Quod dogma a Pharisaeis acceptum caput est cardoque totius doctrinae moralis Iudaicae. Rationem vero philosophicam a natura peccati deriuant, quod sine electione libera committi posse negant. Ita enim MOSES Aegyptius [s]: *Homo habet absolutissimam potestatem et per naturam, arbitrium et voluntatem suam facit, quicquid homo facere potest, sine vlla re alia in ipso creata et innouata. Omnia pariter animalia irrationalia voluntate mouentur sua, et sic voluit Deus optimus maximus, hoc est, voluntas eius aeterna fuit, vt omne animal moueatur per voluntatem suam, et vt homo habeat potestatem eius, quod vult vel eligit, in iis, quae cadunt sub illius potentiam.* Rationem vero philosophicam hanc adducit R. MENASSE BEN ISRAEL [t]: *Etenim videmus nonnulla sine intellectu agere, vt lapidem deorsum cadentem, aliaque id genus, quibus iudicium haud est. Nonnullis scientia naturalis est, sed determinata ad vnam solam rem, neque libera, vt mutis animantibus. Etenim ouis lupum sentiens, scit fugiendum sibi, sed hoc fit naturali intellectu, et non libere; quia naturae instinctu id necessario faciunt. Atqui huiusmodi iudicium omnibus animalibus est, sed homini iudicium liberum est, quia per intellectum iudicat necessario alia sibi vitanda, alia sequenda; adeo vt iudicium hoc in singulis actionibus non a natura, sed a ratione proficiscatur, quae cum libera sit, velle et nolle, agere et non agere possit. Cum igitur hominum actiones sint contingentes, neque iudicium vni adstrictum sit, sequitur ei esse liberum arbitrium.* Plura huius generis passim ingeminat philosophus Iudaeus, qui in hoc fidei suae fundamento demonstrando diligentem et acutun se praestitit. Sed haec attulisse sufficiat, vt specimen sint philosophiae Iudaicae. De re ipsa iudicare nostri instituti locique haud est.

LX. Accipiunt praemium opera bona, iustitiam itaque ex illis consequi licet. Hunc quoque articulum inter fundamentales retulit R. IAGEL [u], huc enim tendit totus Pharisaimus.

LXI.

q) Conf. LENT. l. c. p. 358. seqq.
r) Vid. MAIM. l. c. MEN. BEN ISR. de term. vitae p. 198.
s) loc. cit.
t) Concil. in Ex. q. 6. p. 108. conf. BASNAGE l. c. c. 15. §. 13. p. 339.
u) Catech. Iud. q. 11. ex recentioribus OREBIVS amica collat. cum Limborch. p. 57.

LXI. Eiusmodi opus bonum eſt fides, quae donum eſt quod Deus mentibus noſtris indidit, quo mediante credimus omnia illa, quae nobis per prophetas ſeruos ſuos dixit. Et haec quoque verba ſunt *Catechiſmi Iudaici*, quae vero lucem accipiunt, ex verbis R. SAADIAE GAON [x], qui, *fidem*, dicit *eſſe*, *cum cor qualitatem rei alicuius cognitae apprehendit*, *quam cognitionem excipit intellectus*, *eamque bene comprehenſam cordi ſtudioſe imprimit*, *vt ſic homo rem obiectam credat*, *ſibique in vſum commodum reſeruet*. Similia MAIMONIDES [y] praecipit. Ex his vero intelligitur, fidem hanc mere eſſe philoſophicam, nempe aſſenſum religionis dogmatibus datum, propter rationes mouentes et aſſenſum imperantes: quare formalem rei conceptionem ad fidem requirit MAIMONIDES [z].

LXII. Ad opera iuſtitiam conſequentia et reconciliationem cum Deo efficientia pertinent, ieiunia, oratio, poenitentia, lachrymae, calamitates et afflictiones, maxime vero exilium tot annorum, tandemque mors ipſa. Multis haec inculcant Iudaei, quorum loca adduxere LENTIVS [a] et EISENMENGERVS [b]. Et haec quidem ad noſtrum ſcopum non pertinent: at ideo tamen hic tanguntur, vt ea cum inſtitutis gentilium, maxime philoſophorum Alexandrinorum, comparari, et origines doctrinae moralis tam foedae et ineptae, atque a ſacrorum oraculorum praeceptis regulisque tantopere deuiantis intelligi poſſint. Ieiunia enim, orationes, exercitia auſtera, et ſimilia eos quoque ad purgandum animum et cum Deo vniendum commendauiſſe, ſupra dictum, oſtenſumque ſuo loco, philoſophiae Orientalis alumnos ſimilia poſtulauiſſe. Hi autem plerorumque errorum inter Iudaeos regnantium parentes ſunt.

LXIII. Omnia opera virtutis gradus ſuos habent [c].

LXIV. Leges Moſis omnes aeternae ſunt, et immutabiles. Ita MAIMONIDES [d], qui tamen contradicentem nactus eſt R. IOSEPH ALBO [e], qui prolixe oſtendit, *in legem cadere poſſe mutationem*, *non quidem ratione dantis*, *attamen ratione accipientis*; *dantem enim praeſcribere quidem normam*, *ſimilem quolibet tempore*, *tam pro incipientibus*, *quam pro aſſuefactis*; *quae tamen debeat mutari iuxta diſpoſitionis variationem in recipientibus*. En exemplum philoſophiae Iudaicae de iure naturali et diuino.

LXV. Anima hominis eſt ſpiritus immortalis, ſubſtantia cogitans et libera. Prolixe in hoc aſſerto ex ratione et reuelatione demonſtrando, et rationibus philoſophicis muniendo verſatus eſt R. MENASSE BEN ISRAEL [f], qui in id maxime incubuit, vt immortalitatem animae ex connexione cum reliquis fidei articulis ex natura ſpirituali et cogitante,

 ex

x) Seph. Aemunah f. 4. c. 3.
y) Mor. nebhoch. P. I. c. 50. z) Ibid.
a) l. c. c. 13. p. 416.
b) Iudaiſm. detect. P. II. p. 281. P. I. p. 33. 504. P. II. p. 274. 711.
c) R. MACHIR in Abkat Rochel R. I. L. I. p. 4.
d) De fundam. legis c. IX. §. 1. p. 119.
e) De artic. fund. L. III. c. 13. conf. VORSTIVS ad l. c. Maim.
f) De reſurrectione mortuorum.

ex libertate animae, ex commotionibus et desideriis voluntatis, ex iustitia Dei etc. probaret. Qua in demonstratione vestigia pressit, R. Albo, R. Aben Ben Tibbon aliorumque, maxime autem auctoris libri *Cosri*, qui hoc loco philosophum non inconcinnum se praestat, demonstrans [g] existentiam animae ex motu, naturamque eius spiritualem ita exponens, vt esse eam dicat substantiam abstractam, proxime accedentem ad substantiam angelorum et habitantem in corpore tanquam rex, vel imperator, non localiter, coniungentem vero se corpori cum spiritu caloris naturalis, qui nequeat esse sine loco, et colligatur cum corde sicut flamma. Constituens porro tres facultates animae, vegetatiuam, sensitiuam et rationalem, easque ex operationibus et effectibus probans; formam quoque hominis vocans שלימות, perfectionem, qua essentia hominis illud fit, quod esse debet, quae est Aristotelis ἐντελέχεια, eam vero duplicem esse afferens, vnam, quae est ipsa anima operationum suarum principium, alteram, quae operationes comprehendit ex principio hoc oriundas: hincque animam definiens: *perfectionem corporis naturalis organici, vitalitate vel anima vitali praediti in potentia;* ex his vero animae operationes deducens. Ex quibus patet, psychologiam Iudaeorum medii aeui fuisse totam Peripateticam. Eundem fere in modum passim disserit de anima MAIMONIDES [h], eiusque immortalitatem ex eo probat, quod res scibiles a corpore separatas intelligat. Ait enim in *fundamentis legis: anima cuiuslibet carnis est forma eius, quam dedit ei Deus, intellectus vero insuper existens in anima hominis est forma hominis perfecti cum suo intellectu, qui cognoscit et intelligit obiecta non habentia materiam. Haec forma animae non est composita ex elementis, vt resoluatur in illa, neque est ex potentia sensitiua animae; sed a Domino e coelis est, ideoque soluta cum corpore anima sensitiua, haec forma non exterminatur, quia illa anima opus non habet, sed intelligit atque cognoscit res scibiles a corpore separatas atque intelligit creatorem omnium, ac stabilis est atque permanet in secula seculorum.* Haec Maimonides, quem tamen Auerrois discipulum fuisse recordandum est, cuius schola post Aristotelem intellectum agentem extra ab intellectu vniuersali immitti homini, et reuera vnum tantum esse statuit. Ex his enim verba Maimonidis lucem capient. Caueat vero sibi lector, ne ex hoc specimine Iudaeorum de anima philosophantium de tota gente iudicet. Hi enim non domesticis principiis vsi sunt, sed peregrinis ab Aristotele acceptis, cuius vestigia presserunt. Iudaeorum vero his temporibus antiquiorum scripta consulentibus, et cum Cabbalisticis placitis, de quibus infra, comparantibus, mira opinionum monstra comparebunt, quae magna diligentia collegit EISENMENGERVS [i], ex quibus discimus, philosophiam Aegyptiacam et Orientalem psychologiam quoque Iudaicam adulterauisse.

Docent

g) P. V. §. 11. pag. 339. seqq. P. II. §. 26. p. 101. seq.

h) De fundam. legis c. IV. §. 14. p. 45.

i) l. c. P. II. c. 1. p. 1. seqq.

Docent enim animas gentilium ortas esse ex extremis viribus Kelifoth, id est corticum, quo nomine malos genios intelligunt, animas vero Israëlitarum originem accepisse ex sanctitate emanationis Dei benedicti, quo dogmate more suo arroganti omnesque gentes despicienti se proximas ex Deo emanationes esse, gentes vltimas impuritatum materialium plenas garriunt. Animarum porro sedem esse vel bonarum vel malarum; eas autem ex Deo emanauisse [k], easque ante corpora praeextitisse [l], dicunt, et quae alia sunt philosophiae Aegyptiacae propudiosa γεννήματα. Animas vero quinque generum esse statuunt, et in Nephesch, Ruach, Neschama, Chaia et Iechida diuidunt, quae quidem Iudaei Peripatetici facultatum distinctioni Aristotelicae applicant, longe autem aliter magisque ad philosophiae orientalis et Alexandrinae normam explicant Cabbalistae, et qui eos sequuntur. Qui, ne nugarum finis sit, in Sabbatho, nouam et super additam ingredi Iudaeos animam dicunt, vt ceteras ineptias praetermittamus, quae recte displicuere MENASSE BEN ISRAEL [m], qui allegoria adhibita suos iuuare conatur.

LXVI. Anima post mortem superstes non protinus coelestia subit gaudia, sed per annum oberrat in hoc mundo, maxime circa suum versatur cadauer, et a daemonibus in aëre versantibus multa patitur, et in hoc purgatorio eluitur a maculis. Ita de statu animae post mortem Iudaei non philosophantur, sed insaniunt; et quidem non fabularum tantum magistri, sed ii quoque, qui sobrie magis philosophari cupiunt, qualis est MENASSE BEN ISRAEL [n]. Duodecim vero mensium spatium definiunt, intra quod purgari hunc in modum versarique animam in hoc mundo, maxime vero circa sepulchrum et cadauer suum, veteris hospitii memorem dicunt. Traditque LEO MVTINENSIS [o], filios parentibus orbatos indies mane et vesperi in synagoga parentum gratia preces recitare, quae dicantur Kaddisch, inque eo pietatis officio pergere et ferme totos esse per vndecim menses. Plura ea de re dabunt LENTIVS, BASNAGIVS, SAVBERTVS et WINDETVS [p], qui obseruat, gehennam superiorem hanc mansionem dici. In hac mansione elui et purgari animas multi Iudaeorum tradunt. Ita enim R. IOSEPHO ALBO [q]: *Supplicium hoc, de quo meminimus, siue ad corpus ipsum, siue ad animam simul cum corpore, siue ad animam solam pertigerit, pro vniuscuiusque statu ac conditione diuersum variumque est. Fieri enim nequit, vt is, in quo partim bona partim mala existunt, maximis istis cruciatibus aeternum torqueatur; peracto enim certo tempore supplicium illud cessabit, nempe cum nequam ista consuetudo peccandi abstersa penitus et perpetua obli-*

 tione

k) Conf. MAIMON. l. c. c. 4. §. 15. pag. 46. et VORSTIVS ad h. l.

l) Tr. Iaikuth Chadasch f. 154. c. 4. apud EISENMENGER. l. c. p. 18.

m) In Nischmath Chaiim f. 53. c. 2.

n) De resurrect. mort. L. II. c. 6. p. 171.

o) De cerem. et consuet. Iud. P. V. c. 9.

p) LENT. c. XVII. §. 9. p. 594. BASNAGE l. c. L. V. c. 16. §. 5. p. 376. SAVBERTVS palaestra theol. phil. diss. I. p. 7. IAC. WINDET. de vita funct. statu s. VIII. p. 189.

q) De fundam. L. IV. c. 24. WINDETVS pag. 191.

uione abolita fuerit; ac iuxta doctorum nostrorum b. m. sententiam, tempus illud duodecim mensium erit. Ast distinguere alios inter hanc animae e corpore discedentis et per annum per aërem vagantis statum et inter purgandae conditionem in purgatorio, locus quidam libri *Emek Hammelech* [r] probat, in quo colloquium narratur doctoris Iudaei cum eiusmodi anima habitum. In eo enim inter alia traditur: Animam hanc, R. Chaiim submisso a R. Isaac Loriia, vt, eam ex foemina, quam obsederat, adiuratione expelleret, quaerentique, cur viginti et quinque iam annos נע ונד, *na venad*, profuga et vagabunda (ita enim poenam hanc appellant) oberret, cum secundum Rabbinorum effata, duodecim tantum mensium spatio infernalium cruciatuum duratio sit, respondisse: eum non recte intelligere mentem doctorum, quae ea sit, exantlatis poenis extra infernum, tum demum sequi cruciatus infernales, et per duodecim menses tormentis gehennae emaculari purgarique animam, vt ita eluta impuritate et labe recte praeparata Paradisum ingredi queat. Nec dubitamus nos, hanc moram duodecim mensium ab isto vago & incerto statu distinguere omnes eos, qui transmigrationem dari animarum statuunt, vt in sequentibus dicetur. Nam non possunt esse in purgatorio vel inferno, qui poenae loco varia corpora subeunt. Quaecunque autem sententia Iudaeorum vera fuerit, in qua in partes eos ire, et diuersa sentire eo facilius est, quo magis ad ineptias otiosorum hominum omnia redeunt; illud extra controuersiam positum esse existimamus, accepisse has quoque sarcinas Iudaeos ex gentili philosophia, maxime Orientali et Aegyptiaca, quae modo haud absimili corpora transmigrationibus, poenitentiis, cruciatibus emaculari eluique statuebat, vt supra probatum.

LXVII. Datur post mortem purgatorium. Solennis etiam haec inter Iudaeos doctrina est, quam peculiari tractatione euincere et pro purgatorio Romanae ecclesiae adstruendo asserere conatus est IOSEPHVS VOISINIVS [s]. Tantae vero capacitatis ad vniuersos pertinentis hunc infernum esse Iudaei volunt, vt omnes ferme homines etiam sanctos piosque ei addicant, eo tamen discrimine, vt leuioribus maculis notati tantum transeant, alii vero duorum vel plurium mensium, quidam grauissime polluti duodecim mensium moram facere cogantur. Qua de re Iudaeorum fabulas desideranti faciet satis ANDREAE EISENMENGERI [t] industria. Accepisse hoc purgatorium Iudaeos a philosophis Alexandrinis non dubitabit, qui Orientalium, Aegyptiorum, et Platonicorum de statu animarum post mortem placita cum Iudaicis contulerit. Dignumque obseruatione, eandem iam annuam moram iisdem fere verbis a Platone definitam esse, qui in vltimo Socratis colloquio [u] inter alia: οἳ δ' ἂν ἰάσιμα μὲν, μεγάλα δὲ δόξωσιν ἡμαρτηκέναι ἁμαρτήματα, τούτους ἐμπεσεῖν μὲν εἰς τὸν

r) fol. 16. apud EISENMENGER. P. II. c. 5. pag. 45.

s) Secutus est eum BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. III. p. 250. seqq.

t) l. c. P. II. c. 6. p. 336. seqq. p. 353. seqq.

u) Is est dialogus Phaedo.

τὸν τάρταρον ἀνάγκη· ἐμπεσόντας δὲ αὐτὲς καὶ ἐνιαυτὸν ἐκεῖ γενομένους ἐκβάλλει τὸ κῦμα, *qui licet ſanabilia magna tamen flagitia admiſiſſe videantur, illos in tartarum incidere neceſſe eſt; incidentes autem atque annum illic commoratos eiicit fluctus etc.* Sed ſequentia quoque legenda ſunt, et cum Talmudicorum ſcriptorum nugis comparanda, quae origines inepti dogmatis ſatis manifeſte oſtendunt. Quod vero addit Windetus; nullam prorſus purgatorii mentionem fieri in ſcriptis Iudaicis Gemara antiquioribus: nihil ea de re habere Targumim, nihil Philonem, nihil Ioſephum, nihil Miſchnam: locum autem *Sobaris* libri, in quo luculenta purgatorii mentio fiat, prodere, quod ſerius ſcriptus ſit liber: purgatorium autem ex Platonis ſchola per Origenem Chriſtiano orbi obtruſum, tum demum, vbi a Chriſtianis receptum eſſet, ad Iudaeos veniſſe etc. id examine aliquo opus habet, nec nude admitti poteſt. Et illud quidem neminem hiſtoriae philoſophicae et eccleſiaſticae vel mediocriter peritum latere poteſt, ex orientali philoſophia ex Aegyptiorum dogmatibus et placitis Pythagoricis Alexandriae potiſſimum aedificatum fuiſſe purgatorium, quod ad Chriſtianos per Origenem traductum fuiſſe rectiſſime contendit vir doctus. At ſerius et poſt Miſchnicos ſcriptores demum inter Iudaeos inualuiſſe, credibile non eſt, et philoſophiae Cabbaliſticae antiquitas, quae mature in Aegyptum eius dogmata enata eſſe docet, aliud euincit. Haec enim cum purgatorium hoc neceſſario ſtatuere debuiſſet, quod non alia ratio eſſet, ea, quae a Deo emanarunt, et a prima origine recedentia materiae ſordibus ſe inquinauerunt, per priſtinos ordines gradusque reducendi in Deum fontem ſuum, in ipſa ſua natiuitate cum reliquis erroribus hunc quoque eccleſiae Iudaicae commendare debuit. Nec ignotum fuiſſe hunc ad Deum per has purgationes in aëre maxime faciendas reditum PHILONI [x], facile perſuadebitur ea legenti, quae de ſignificatione ſcalarum a Iacobo in ſomnio viſarum is affert, et cum Alexandrina philoſophia amice conſpirant. Quicquid autem Philoni placuiſſe videatur, illud certum eſt, nihil afferre librum *Sohar*, quod non cum tota Cabbaliſtica philoſophia concordet. Et hunc quoque fontem fuiſſe omnino ſtatuendum eſt, ex quo ad Iudaeos dogma peregrinum emanauerit. Inde vero ratio quoque dari poteſt, cur apud Iudaeos purgatorii huius non fiat mentio ante ſcriptores Gemaricos. Nempe ſupra iam oſtenſum, myſteria Cabbaliſtica arcana fuiſſe ſeruata et paucis tradita, donec tandem eius dogmata inter Iudaeos paulo frequentius circa medii aeui tempora increbeſcerent. Cum autem inter ea etiam purgatorium hoc fuerit, mirum non eſt, ex arcanis doctrinis inter exoterica et vulgaria dogmata id paulo ſerius fuiſſe receptum, adeoque antiquiores ſcriptores de illo ſiluiſſe. Immo nulli dubitamus, quin ſequioribus temporibus incomtum dogma iſtis demum narratiunculis exornatum, iſtisque fabulis auctum ſit, quas hodie Iudaei tradunt. Quamcunque autem aetatem originis purgatorii Iudaici ſtatua-

x) pag. 587.

ſtatuamus, illud dubitatione caret, ex Alexandrinis lacunis, luxuriantia Iudaeorum ingenia illud hauſiſſe, ſuisque propinauiſſe.

LXVIII. Migrant animae, vagatae poſt mortem per aërem, in alia corpora. Gentilem originem habere μετεμψυχώσεως dogma ignotum eſt nemini: obtinuiſſe vero inter Phariſaeos ſtante adhuc templo ſecundo, ex ſupra dictis conſtat. Cum itaque Phariſaeorum partes Iudaei poſt templi vrbisque euerſionem plerumque ſequerentur, haec quoque animarum migratio ab iis tanto applauſu recepta eſt, vt R. MENASSE BEN ISRAEL teſtetur [y], neminem inter ſuam gentem huic dogmati contradixiſſe: praeter R. Saadiam Gaon et R. Salomonem Ben Addereth, cui addit [z] R. Ioſeph Albo. Qui dum ad librum *Sohar* itemque ad Pythagoram, Platonem et Virgilium prouocat, prodit ipſe, ex qua officina ad Iudaeos illud transmigrauerit. Cui origini gentili vt colorem addat Iudaicum, Abrahamum patriarcham fingit Aegyptiis illud dogma primum tradidiſſe. Quo tacite concedit, quod veriſſimum eſſe putamus, etiam hanc peregrinam doctrinam Iudaeos ab Aegyptiis accepiſſe, quamquam fieri potuit, vt eius quoque ſemina ex captiuitate Babylonica reportauerint. Vocant vero hanc transmigrationem Iudaei *Gilgul Hanneſchamoth*, *reuolutionem animarum*, vt a reuolutione corporum verſus Palaeſtinam, quam in reſurrectione mortuorum futuram eſſe ineptiunt, diſtinguant: eique non in corpora tantum hominum, ſed in omnia quoque corpora bruta, animata et inanimata locum faciunt: iuſtorum tamen animis tres tantum migrationes aſſignant, de quibus placitis conferenda, quae diligenter viri docti a WOLFIO [a] laudati, maxime vero BASNAGIVS [b], LENTIVS [c], SLEVOGTIVS [d], et EISENMENGERVS [e] commentati ſunt, quorum primus etiam de reuolutione animarum per embryonatum et reuolutionem propriam [f] agit, de qua infra inter Cabbaliſtica dogmata dicendum eſt. Nec hic omittendum, eandem, quam olim iactarunt Pythagoras et Apollonius, facultatem ſibi vindicaſſe Sec. XII, R. Iſaac Ben Harrauad, dignoſcendi, quae anima migrationem iam paſſa ſit, quae non [g]. Fatetur tamen LEO MVTINENSIS [h], non omnes Iudaeos huic dogmati aſſentiri, ſed problematice de eo diſputari.

LXIX. Reſurrectio mortuorum non tantum eſt fundamentum fidei ex reuelatione et traditione certiſſimum, ſed ex ratione quoque demonſtrari poteſt. Prius ex catecheſi Iudaica patet, articuliſque fundamentalibus ſupra expoſitis, tantaeque neceſſitatis inter Iudaeos reſurrectionis dogma

eſſe

y) Niſchmath Chaiim f. 152. c. 2.
z) De reſurrect. mort. c. 18. p. 216.
a) Bibl. Hebr. P. I. p. 589. not. 2.
b) Hiſt. Iud. L. V. c. 17. §. 7. ſeqq. p. 309. ſeqq.
c) l. c. c. XVII. §. 15. p. 605.
d) De transmigrat. anim. Iud. Diſſ. Academ. P. I. p. 885.
e) l. c. P. II. c. I. p. 25. ſeqq.
f) Prius *Ibbur* vocant, et animae defuncti immiſſionem in corpus infantis notat, poſterius *Gilgul* appellant, qua anima in alium hominem anima iam praeditum migrat. Vid. EISENMENGER. l. c. p. 87. quod intolerabilius eſt transmigratione animarum gentili.
g) Vid. BAYLE Dict. T. II. art. Harrauad. pag. 697.
h) De cerem. et conſuet. Iud. P. V. c. II.

esse creditur, vt Israelitarum albo expunctum illum velint, qui illud negare vel in dubium vocare audeat. Hinc Sadducaeos inter haereticos numerant, et cum Epicuri sequacibus ipsisque atheis in vnam classem coniiciunt [i]. Posterius dubium quidem visum est ABARBANELI [k], qui, *notum esse*, contendit, *articulum de resurrectione mortuorum non apprehendi per rationem, siquidem iuxta principia naturalia intellectualis demonstratio eam neget, sicque dici nequeat, hominem per modum rationis credere resurrectionem mortuorum.* At qui acutius ratiocinantur, nec rationis deesse argumentationes huic veritati demonstrandae statuunt. Hinc ita argumentatus R. Gebhia Ben Pesissa: *Si illud, quod non fuit, existit, quanto magis id restituetur, quod aliquando fuit.* Confugiunt etiam scriptores Talmudici [l] ad similitudinem a figulo, vitro, rege palatium exstruente, mure, limace petitum. R. MENASSE BEN ISRAEL [m] autem, vt contribules suos philosophico acumine vicit, ita non inepte ratiocinatus est: *Cum quis secum cogitat, Deum esse auctorem dominumque naturae, ac proinde eum pro arbitrio suo posse naturam intendere, extendere, contrahere ac mutare; facile is etiam credet, quod Deus aliquem sine cibo viuum conseruare, et mortuum in vitam reuocare possit.*

LXX. Surget idem corpus, quod cecidit, docente id non scriptura tantum, sed et ratione [n]. Argumenta ex ratione petita, quibus Iudaei euincunt, idem numero corpus resurrecturum, inde potissimum petunt, quod non noua creatio sit, sed resurrectio, quae nouum exemplar demortui non admittat, quodque iustitia diuina postulet, vt idem corpus vel puniatur vel praemio afficiatur, quod peccauit vel bona opera produxit. Maxime vero ita ratiocinatur R. Saadias Gaon [o]: *Corporis humani natura vel casu extincti elementa non mutari, neque misceri aliis corporibus seu vniuersalibus elementis: sed signata ac distincta manere ad vniendum se et componendum rursus idem numero corpus; corpora vero humana de nouis partibus elementaribus semper fieri. Illas autem partes seruari eo fine, vt in resurrectione mortuorum idem corpus constituant; et quamuis separatae longeque a se mutuo seiunctae sint, nihilominus tamen potentia diuina facile coniungi ac copulari iterum posse.* Quae ratiocinatio an non principium quaestionis petat, et an recte concludat? hic loci non est disquirere, sed lectoris permittenda iudicio. Plura dabit R. MENASSE BEN ISRAEL [p], qui hoc dogma peculiari tractatione ex ratio-

i) MOSCHE DE TRANA beth Aelohim f. 103. cap. 4.
k) De cap. fidei c. 21. p. 103.
l) Tr. Sanhedrin c. 1. f. 91.
m) De resurrect. mort. L. I. c. 4. p. 26.
n) Prolixe hunc fidei Iudaicae articulum enarrauit ED. POCOCKIVS ad portam Mosis c. VI. p. 85. seqq. qui cum his [illegible]ferendus.
o) Apud M. BEN Is[illegible] l. c. L. II. c. 15. pag. 201.
p) loc. cit.

ratione et traditione assertum fuit. Reliqua Iudaeorum in hoc articulo commenta de resurrectionis tempore, modo, materia, ex qua homo resuscitandus, nempe officulo Luz, et quae alia quaerere et curiose disputare solent, cum naturalem theologiam non tangant, sed pars sint traditionis Iudaicae, hic enarrari non possunt, videndus tamen post LENTIVM [q] et BASNAGIVM [r], qui diligentissimus fuit in opinionibus Iudaeorum dogmaticis colligendis ANDREAS EISENMENGERVS [s]. Pertinet ad has nugas etiam Gilgul siue reuolutio corporum, qua Iudaeorum corpora extra terrae sanctae regionem collapsa per minutissimos terrae meatus vsque ad istum locum voluenda sint. Quam ineptissimam opinionem ex allegoricis explicationibus dictorum quorundam propheticorum ortam esse, vt multa absurda alia, non sine verisimilitudine suspicamur.

LXXI. Erit aliquando iudicium vniuersale oecumenicum, quo praemia sequentur aeterna opera iusta, punientur mala in aeternum. Etiam hoc dogma Sadducaeismo oppositum est, vt ex iis patet, quae *capite huius libri primo* diximus. Tria vero iudicia diuina Iudaei statuunt, ne vllum dogma a commentorum paleis purum maneat; primum, quod singulis annis in primo die mensis Tisri, qui September nobis est, a Deo peragitur; secundum, quod discedente ex corpore anima instituitur, tertium, quod vniuersale in extremitate dierum futurum est. Quae fabulis mire ornant vel potius deturpant, quibus saniorem sensum tribuere satagit R. MENASSE BEN ISRAEL [t], qui videndus. Totam enim theologiam Iudaeorum allegoricae methodi vitio misere foedatam esse, cum metaphorae audaciores secundum literam acciperentur, multis exemplis ex parte iam adductis constat.

LXXII. Erit aeterna vita in paradiso, et corpus quoque cumulabit voluptatibus. Tota haec quoque Iudaeorum doctrina allegorica est, et imaginibus a corporis voluptatibus et iucunditate petitis repleta. Quod methodum Orientalem, in sacris quoque paginis adhibitam non ignorantibus mirum non videbitur. Hinc tot terrenorum gaudiorum cumuli aeternae vitae adscripti, quibus scatent Talmudicorum scriptorum libri, quorum loca passim adduxere LIGHTFOOTVS [u] et WINDETVS [x]. Nec alia via incesserunt Cabbalistae, qui vt omnem suam philosophiam fecere symbolicam et emblematicam, ita de futurae quoque vitae gaudiis quae ex emanationum in fontes suos, fontemque fontium, Deum, reditu oriri dicunt, terrenis symbolis et imaginibus philosophemata sua ornarunt. Factum inde est, vt crassiori sub aere natis inter Iudaeos insulsissimae, si litera prematur, fabulae de vitae aeternae felicitate et gaudiis commendarentur et reciperentur, cunctaque ad carnis voluptates referrentur. Quas naenias magna patientia et industria collegit ANDREAS EISEN-

q) l. c. c. XVIII. p. 608.
r) l. c. L. V. c. 20. p. 356.
s) l. c. P. II. c. 16. p. 890. seqq.
t) l. c. L. II. c. 20. p. 230.
u) Ad Euangelistarum loca passim.
x) l. c. c. VII. p. m. 131. seqq.

EISENMENGERVS [y]. Non tamen putandum eſt, tam obeſo omnes Iudaeos fuiſſe ingenio, vt haec κατὰ τὸ ῥητὸν euentura ſibi perſuaderent, et non philoſophia duce vſi, digniora Deo et humana mente ſibi conciperent. Ipſi ſane Talmudici ſcriptores [z] fatentur, *ſeculum futurum* (haec vox ſolennis de vita aeterna) *non ita ſe habere, vt ſeculum praeſens, nec in eo eſſe eſum, nec potum, nec liberorum procreationem, nec venditionem, nec emtionem, nec inuidiam, nec odium, nec contentionem, ſed iuſtos ſedere coronas in capitibus gerentes, et voluptatem capere e ſplendore maieſtatis diuinae.* Paſſim eundem in modum decernunt Rabbini, quorum loca adduxere WINDETVS [a] et LENTIVS [b]. Turbatos tamen fuiſſe limpidos traditionis diuinioris fontes lacunis gentilis philoſophiae, maxime Alexandrinae, locus quidam libri *Coſri* [c] prodit, vbi ſcriptor ait: *Spiritualem illam facultatem, quae ex conſortio prophetae alicuius oriatur, conferre Iſraëlitis illuſtrem dignitatem et ſplendorem in retributione vitae aeternae, nibil enim quaeri ab eo, niſi vt anima eius fiat diuina, a ſenſibus ſuis abſtrahatur, et videat mundum illum ſuperiorem, aſpectuque lucis eius angelicae, et auditu ſermonis diuini, fruatur. Talem enim animam tutam eſſe a morte, quando organa eius corporea deficiant.* Quae verba ſi cum ſimilibus PLOTINI paſſim, maxime in fine *Enneadum* occurrentibus comparentur, patebit illico, ex vno fonte vtraque fuiſſe hauſta. Multi vero Iudaei Graece philoſophantes et vel Platonis vel Ariſtotelis placita ſequentes hanc opinionem receperunt, in hac vita iam eiusmodi contemplatiuam beatitatem et cognitionem diuiniorem dari et in ea paradiſum inferiorem conſiſtere dicunt. Qua de re ſatis Peripatetice philoſophantem videſis MAIMONIDEM [d]. Hic paradiſus ſapientiae, ille animarum eſt, in ſuprema ſphaera collocatus. Multa vero ex Graecanica theologia ad Iudaeos perueniſſe in doctrina de vita aeterna, fuſe oſtendit ex comparatis inter ſe Hebraeorum et Graecorum ſententiis IACOBVS WINDETVS [e], ad quem, ne nimii ſimus, lectorem ablegamus.

LXXIII. Detinebuntur in inferno infideles in aeternum, Iudaei vero ad tempus. Mira de inferno quoque, quem duplicem ſtatuunt inferiorem et ſuperiorem, comminiſcuntur Iudaei, quae ex allegoricis veterum diſputationibus iuxta literae ſignificationem ſumtis exorta eſſe, ex iis diſci poteſt fabulis, quas collegit EISENMENGERVS [f]. Fatendum vero etiam hic eſt, tum imagines et ſimilitudines, tum placita quoque multa Iudaeorum de inferno ex Aegyptiaca et Graecanica philoſophia profluxiſſe, quod inſtituta ſententiarum vtriusque gentis comparatione quo-

 que

y) l. c. P. II. c. 5. p. 295. ſeqq. conf. WINDETVS l. c.
z) Tr. Berachoth c. 2. f. 17.
a) l. c. p. 145.
b) p. 672. ſeqq.
c) P. I. ſ. 103. p. 63.
d) De fundamentis legis c. IV. §. 18. p. 49.
e) l. c. p. 174. ſeqq. conf. BASNAGIVS Hiſt. Iud. L. V. c. 19. p. 354.
f) P. II. c. 6. p. 323. ſeqq.

que demonſtrauit WINDETVS [g], qui haec latius perſequendi otium nobis fecit. Prolixe hac occaſione diſquirit BASNAGIVS [h], vtrum dogma de inferno Iudaei a gentilibus, vel hi ab illis acceperint? qua ſimul Windeti aliquot opiniones examinat, tandemque concludit, neutram gentem ab altera illud accepiſſe, ſed ſuo potius ingenio debere, cum iuſtitia diuina, quae tot ſcelera hominum, in hac vita non vlciſcatur, poſtulet, vt aeternis poſt hanc vitam poenis locus ſit: multa quoque poëtas veteresque theologos allegoria vſos confinxiſſe, et traditionem veterum ornaſſe. Concedi id facile viro eruditiſſimo poteſt, praecipue cum apud Hebraeos veteres ad rationis dictamen reuelationis fides acceſſerit. At de hoc quaeſtio in praeſentia non eſt; ſed de eo quaeritur, vtrum doctrinam illam de inferno allegoricam, qua veterem ſententiam de poenis impiorum aeternis Iudaei auxerunt et ornarunt, a gentilibus acceperint, vel hi, ab illis? In qua quaeſtione prius omnino affirmandum eſſe ipſa Iudaeorum hiſtoria non ſine magno labore ab ipſo Baſnagio explicata, pleniſſime teſtatur. Eam enim ſi conſulimus, conuincimur illico, Iudaeos ex regionum, quas incolebant indole atque moribus ad allegoricas explicationes proniſſimos, patriam domeſticamque de inferno poenisque impiorum poſt hanc vitam doctrinam illis metaphoris fabularumque commentis quaſi veſtiuiſſe, et iam forte inter Babylonios, certe in Aegypto habitantes ita ornauiſſe atque comſiſſe, vt inclinationibus ſuis et ingenio ad terrenas imagines coeleſtia et aeterna lubenter reuocanti facerent ſatis. Veriſimile tamen eſt, antiquis iſtis temporibus, ſi non omnes, certe pleroſque arcanum ſenſum intellexiſſe et recepiſſe. PHILO [i] ſane eo vſque progreſſus eſt, vt *infernum locum impiorum* dicat *eſſe locum voluptatum, concupiſcentiarum et facinorum, in quem anima iniuſta impiaque fugata a ſe ipſa longiſſime recedat, et aptius infernum dici contendat, quam illum fabuloſum apud inferos; reuera enim infernum nihil aliud eſſe, quam vitam miſeri, ſcelerati, execrandique hominis.* Sed vt ſuccedente tempore Iudaeis craſſiora indies obtigere ingenia, ita tandem quod ἀλληγορικῶς dictum erat, κατὰ τὸ ῥητὸν intellectum et a ſtupida gente pro certo admiſſum eſt. Quod domeſticum eſſe Iudaeis et a maioribus traditionis fide acceptum, quis ſibi perſuadeat? Plura, quae hic dici poſſent, praecipue ad rationes Baſnagii reſpondentia, locus hic non capit. Ceterum Iudaeis non eandem, quam infidelibus moram tribuunt. Illis enim, ſi longiſſima, duodecim menſium moram aſſignant, qua anima et corpore in cinerem redactis precibus electorum in vitam et ad paradiſum reuocentur: adeoque purgatorium ab inferno Iudaeorum diſtinguendum non eſt. Impiorum autem, haereticorum, proditorum, Epicureorum, atheorum, et reſurrectionem negantium animas aeternum torqueri aſſerunt [k]. Quamuis itaque poſt mortem poeniten-

g) l. c. ſ. IX. p. 204. ſeqq.
h) l. c. c. 18. p. 317.
i) pag. 432.
k) Conf. LENT. c. vlt. p. 693. EISENMENGER. l. c. P. II. c. 6. p. 355.

nitentiae locum non esse dicant, purgationem tamen hanc exustione quasi fieri dicunt, quo nomine a purgatorio, quod ecclesiae Romanae placuit, distinguendum est, quae passim confundi videas. Sunt tamen inter Iudaeos doctores, qui poenarum infernalium aeternitatem agnoscunt, quorum loca adduxit LENTIVS [l]. Haud raro enim Iudaeorum placita inter se dissentire, ex conspectu hoc dogmatum Iudaicorum intelligi satis potest.

LXXIV. Non interibit mundus totus, quoad substantiam. Prolixe de hoc dogmate contra Graecos quosdam philosophos disputauit PHILO *de incorruptibilitate mundi:* eandem opinionem secutus est Maimonides aliique, qui loca scripturae, quae contrarium innuunt, metaphorice explicanda esse contendunt [m].

§. III. Et haec quidem potiora Iudaeorum de diuinis placita sunt, quae vel ratione duce cognosci possunt, vel ex rationis principiis ab iis demonstrata sunt, vel ob alias rationes, praecipue autem propter origines suas ex gentili philosophia momentum aliquod in historia philosophica habent. Philosophati autem sunt quoque de aliis rebus, de naturalibus, de metaphysicis et similibus, at in his mere Aristotelem secuti sunt, prout eius philosophiam ab Arabibus didicerant, vnde qualis earum facies, quae philosophandi ratio fuerit, ex historia philosophiae Peripateticae satis in antecedentibus enarrata, et ex historia philosophiae Saracenicae exponendae adhuc, disci potest. Exemplum vero desiderantibus vel liber *Cosri* legendus est, vel scripta Maimonidea: in vtroque enim multa φιλοσοφέμενα Peripatetica occurrunt. E. g. philosophatur ille [n] de caussis et caussatis, eorumque effectibus in natura, de operatione secundum intentionem primam, concatenationem et dependentiam; de caussa libera, naturali et accidentali, de aeternitate mundi, de natura rerum, de caussis Physicis leprae in creaturis animatis et inanimatis, de animae humanae facultatibus et vsu, deque mille aliis ex Peripatetica et scholastica philosophia haustis. Hic vero, vt supra iam in eius vita dictum, in *doctore* suo *perplexorum* philosophiam Auerroisticam vbique spargit, cuius plurima in antecedentibus specimina exhibuimus. Is alio quoque loco, quo vix quaeras, nempe in *Halechoth Iesode Hatthora* siue *constitutionibus de fundamentis legis* Peripatetica dogmata physica et metaphysica pluscula disseminauit, quorum ecce syllogen, vt philosophiae Iudaico-Peripateticae extet specimen [o]. *Placita Peripatetica Iudaeorum.*

l) l. c. §. 18. p. 692.

m) Conf. BASNAGE l. c. c. 20. §. 22. p. 377.

n) P. V. f. 19. p. 367. 368. P. I. f. 66. p. 28. §. 72. p. 36. P. II. f. 60. p. 125. P. III. f. 5. p. 158. f. 11. p. 168.

o) Versionem, quam dedit GVIL. VORSTIVS, valde deformem esse et ineptam, dudum viris doctis obseruatum est. Adhibuimus autem emendationes, quas exemplari suo, quod reculis nostris accessit, olim adscripsit in margine MATTHIAS FRIDERICVS BECKIVS; grande in his literis Kaufbyrae, quae genuit, et Augustae, quae aluit et doctorem habuit, decus.

I. Deus est supremus primusque motor orbium.

II. Omnia, quae creauit Deus in orbe suo in tres dispescuntur classes. Quaedam enim creaturae sunt compositae ex materia et forma, eaeque perpetuo generantur et corrumpuntur; aliae sunt compositae ex materia et forma, sed non mutantur de corpore in corpus, et de forma in formam, sicut priores, sed forma earum perpetuo infixa est materiae, neque est materia aut forma earum similis reliquarum materiae ac formis, vt sunt orbes et in iis stellae. Quaedam etiam habent formam absque vlla materia, videlicet angeli, quia non sunt corpora, sed formae distinctae a se inuicem.

III. Nouem coelorum orbes sunt, orbis lunae, Mercurii, Veneris, Solis, Martis, Iouis, Saturni reliquarum stellarum, et qui supremus cingit omnes et reuoluitur singulis diebus ab oriente in occidentem.

IV. Orbes sunt puri et immaculati instar crystalli aut sapphiri, idcirco apparent stellae orbis octaui infra orbem primum.

V. Vnusquisque orbis ex octo orbibus, in quibus sunt stellae, diuiditur in plures orbes, vnus super alium, vt inuolucra in caepa. Ex illis quidam circumeunt ab occidente in orientem; alii vero circumaguntur ab oriente in occidentem, vt sphaera nona rediens ab oriente versus occidentem, neque est inter illos locus vacuus.

VI. Nulli orbes sunt leues neque graues, nec est illis color vllus, coeruleus enim color tantum prouenit ex phasi visus, propter altitudinem aëris.

VII. Omnes sphaerae ambientes mundum sunt rotundae instar globi; et terra pendet in medio. Sunt autem nonnullae stellae orbibus minoribus infixae et hi orbes non cingunt terram, sed orbis paruus non circumiens infixus est orbi magno ambienti.

VIII. Numerus omnium orbium ambientium mundum est octodenarius, non cingentium est octonarius.

IX. Orbis nonus in duodecim signa diuiditur.

X. Istae duodecim figurae non responderunt sibi inuicem iuxta rationem diuisionum, nisi tempore diluuii, hoc autem tempore nonnihil dimotae sunt.

XI. Omnes stellae conspicuae vel sunt ex stellis minoribus, quibus terra maior est, vel ex stellis maioribus, quarum vnaquaeque maior est terra, aliquot partibus: terra vero est maior luna ferme quadragesies; atque sol maior est terra quasi centies et septuagesies. Nulla vero stella maior est sole, stellaque nulla minor est Mercurio, qui est in orbe secundo.

XII. Omnes stellae atque orbes praediti sunt anima, notitia atque sapientia, atque vitam agunt permanentque, et cognoscunt eum, cuius dicto factus est mundus.

XIII. Con-

XIII. Condidit Deus infra orbem lunae materiam quandam, quae non eſt, vti materia orbium, et creauit in iſta materia formas, non ſimiles formae orbium. Haec elementa ignem, aërem, aquam, terram conſtituunt.

XIV. Ignis lunae proximus eſt, hunc ſequitur aër, aqua, terrae, ſunt enim vnum ſuperius alio et vnumquodque ambit inferius omni parte.

XV. Quatuor iſta corpora non habent animam, neque cognoſcunt; ſed ſunt tanquam corpora mortua, ſed ſeruant tamen ſuum ordinem.

XVI. Ex his elementis omnia corpora ſunt compoſita.

XVII. Omnia corpora infra expanſum praeter haec quatuor elementa compoſita ſunt ex materia et forma.

XVIII. Motus ignis et aëris eſt aſcenſus ex centro terrae ad coelum; aquae et terrae, verſus centrum.

XIX. Natura ignis calida eſt et ſicca, ac eſt leuior iſtis omnibus; aër autem calidus et humidus; aqua frigida et humida, terra frigida et ſicca et eſt grauior iſtis omnibus.

XX. In quolibet corpore ex iſtis quatuor compoſito inuenitur frigidum et calidum, humidum ac ſiccum coniunctim, ſed in quibusdam corporibus praedominatur ignis, in aliis aër, et ſic porro.

XXI. Quicquid ex elementis compoſitum eſt, tandem diſſoluitur, et ex vno in aliud tranſit, donec in elementum ſuum redeat.

XXII. Quatuor iſta elementa perpetuo inuicem permutantur, quolibet die ac hora, ſecundum partes ſuas, non iuxta totum corpus.

XXIII. Nunquam conſpicitur materia ſine forma, aut forma ſine materia; vtriusque tamen diſtinctio fit intellectu, qui ſolus formam concipit et comprehendit.

XXIV. Anima cuiuslibet carnis eſt forma eius, quam Deus ei dedit.

XXV. Intellectus exiſtens in anima hominis eſt forma hominis perfecti, cum ſuo intellectu.

Ex his omnibus facile intelligitur Peripateticus, et quidem Auerrois diſcipulus. Ex his vero de ceteris φιλοσοφυμένοις Iudaeorum eſto iudicium.

§. IV. Philoſophiae moralis facies inter Iudaeos qualis fuerit, antequam Ariſtotelem ſequi et de virtutibus iuxta eius praecepta cum decalogo confuſa diſſerere coeperunt, ſupra dictum eſt. Nempe aut plane nihil inuenitur, aut exiguae tantum ſcintillae hanc noctem diſtinguunt, quae paſſim in ſcriptis Talmudicis veluti tenues igniculi deliteſcunt. Vnus libellus *Pirke abboth*, qui Tanaitarum ſententias comprehendit, moralem doctrinam exhibet: ex quo vt lector habeat aliquod moralis quoque doctrinae ſpecimen, doctorum celeberrimorum effata quaedam afferemus, quae ex rationis principiis cognoſci poſſunt: quae enim reuela-

Philoſophia moralis Iudaeorum.

uelatione et traditione nituntur, ad hanc noſtram tractationem non pertinent. Non vero compendium aliquod ſyſtematicum moralis philoſophiae expectandum eſt, ſed dicta tantum paraenetica, ex quibus de moralibus Iudaeorum principiis et regulis iudicandum. Nam a ſynagogae magnae temporibus vsque ad Talmudis obſignationem ſententias doctorum Iudaicorum in iſto libello comprehendi, ex eo diſci poteſt, quod ſupra de illo expoſuimus [p]. Illuſtriora vero doctorum horum apophthegmata haec ſunt:

I. Ne ſitis ſicut ſerui, qui ſeruiunt domino ea conditione, vt mercedem accipiant, ſed eſtote ſicut ſerui, qui ſeruiunt domino ſuo ſine ſpe mercedis, ſitque timor Dei ſemper ante oculos veſtros. Pulcherrimam ſententiam hanc Antigoni Sochaei occaſionem Sadducaeiſmo dediſſe, ſupra prolixe enarrauimus, monentes, ad praeiudicia gentis ſuae, temporalia operum praemia tantum affectantis, remouenda eum reſpexiſſe: vix enim amorem illum purum, ſui ipſius in ſeruiendo Deo rationem prorſus non habentem, qui nonnullis recentiori tempore placuit, in animo habuiſſe, credibile eſt.

II. Qui nati ſunt, morientur, qui mortui ſunt, reuiuiſcent, qui reuiuiſcent, iudicabuntur. Scient omnes, quod Deus eſt formator et creator: ipſe eſt, qui animaduertit omnia, ipſe iudex eſt, ipſe teſtis eſt, ipſe eſt, qui accuſat in iudicio. Ipſe eſt, qui in futurum iudicabit. Benedictus ſit ipſe, quoniam non eſt coram ipſo prauitas, neque obliuio, neque acceptio perſonarum, neque acceptatio muneris, omnia enim ſua ſunt. Noueris inſuper, quod omnia iuxta ſubductam rationem tranſigentur. Neque ſecurum te faciat malus genius tuus, quaſi ſepulchrum futurum ſit refugium tuum. Te quidem nolente formatus es, te vel nolente viues, te vel nolente morieris. Tandemque futurum eſt, vt ſtes coram iudicio, redditurus rationem coram rege omnium regum, qui eſt Deus ſanctus benedictus. Ita R. Eleazar Kapernaita [q].

III. Tria haec diligenter conſidera, et nunquam incides in manus transgreſſionis: Quod nempe ſupra te ſit oculus omnia videns, auris omnia audiens, et quod omnia ac ſingula tua opera in libro ſint ſcripta: Ribbi, id eſt, R. Iehuda Hakkadoſch [r].

IV. Tria haec diligenter conſidera, et non incides in manus transgreſſionis: vnde veneris? quonam tendas? coram quonam ratio tibi ſit reddenda? Vnde veniſti? ex gutta foetida. Quo tendis? ad terram, tineam et vermes. Cui reddes rationem? regi regum Deo ſancto benedicto. R. Akabia Ben Mahaliel [s], cum Akibha non confundendus, quod tantum non accidit OTTHONI [t].

V. Omnes

p) Collegit IAC. PHIL. HARTMANNVS loca parallela capitulorum PP. in ſcriptis Talmudicis obuia, eaque ad illa in Latina quam dedit verſione Gieſſae 1708. 4. notauit, quae ſpecimen eſſe poſſunt philoſophiae moralis Talmudicae.

q) c. IV. §. 22. p. 32.

r) c. II. §. 1. p. 8.

s) c. III. §. 1. p. 17.

t) Hiſt. doct. Miſchn. p. 72. ſq. quem errorem etiam errauit VORSTIVS in Zemach Dauid p. 82. conf. RELANDVS ad h. l.

V. Omnes actiones tuae fiant in nomine Dei et ad gloriam Dei. R. Iose [u].

VI. Da Deo de suo, quoniam tu, et quaecunque habes, illius sunt. Dictum R. Eliezer Ben Iehuda [x], quem ob largissimam stipem in pauperes erogatam clarissimum fuisse tradit *Iuchasin* [y]: ex quo intelligitur, sententiam hanc proprie de operibus misericordiae large atque hilariter praestandis esse accipiendam.

VII. Vbi non est timor Dei, ibi non est sapientia, vbi non est scientia, ibi non est prudentia. R. Eleazar Ben Azaria [z].

VIII. Via bona est, oculus bonus, socius bonus, vicinus bonus, qui praeuidet futurum, et cor bonum. Discipuli R. Iochananis. Videtur in toto hoc §. auctor imitatus fuisse dicta sapientum Graeciae [a].

IX. Resipisce diem vnam ante mortem tuam. R. Eliezer [b], qui poenitentiae nullam faciendam esse moram, eo quod dies mortis incerta, ita eleganter per prouerbium monuit.

X. Noctu euigilans, et solus deambulans aut iter faciens, et conuertens cor suum ad cogitationes futiles, hic ream facit animam suam. R. Hanina Ben Hachinai [c]. Ita et *Ioma* [d]: *Peccati cogitationes grauiores sunt ipso peccato.*

XI. Cuiuscunque sapientia maior est operibus eius, illius sapientia non est solida. Cuius metus de peccato praecedit sapientiam eius, illius sapientia manet stabilis. Sapientiam hoc loco pro eruditione sumit apophthegmatis auctor R. Hanina Ben Dosa [e], et voluntatis rectitudinem ante intellectus perfectionem requirit.

XII. Qui discit eo fine, vt alios doceat, in eius manum sufficienter traditur et ad discendum et ad docendum. Qui vero ea conditione discit, vt faciat, in eius manum affatim traditur, quod discat, doceat, custodiat et faciat. R. Ismael [f].

XIII. Sapiens is est, qui discit a quouis homine. R. Schimeon Ben Zoma [g], qui stante et euerso templo vixit, et propter egregias conciones fuit celeberrimus, hunc viuum in Paradisum translatum fuisse, Iudaei iactant [h].

XIV. Septem res sunt in sapiente: non loquitur coram eo, qui est maior sapientia et auctoritate: non intercedit sermonibus socii sui: non respondet praecipitanter et inconsiderate: interrogat rite, et respondet apposite: de primo dicit primum, et de vltimo vltimum: de eo quod non audiuit, dicit, hoc non audiui, et confitetur veritatem [i].

XV. Lex

u) c. II. §. 12. p. 14.
x) c. III. §. 7. p. 20.
y) p. 51. Conf. Wolf. Bibl. Hebr. P. II. p. 812.
z) c. III. §. 17. p. 24.
a) c. II. §. 9. p. 12.
b) Ibid. §. 10. p. 13.
c) c. III. §. 4. p. 18.
d) f. 29. a.
e) c. III. §. 9. p. 20.
f) c. IV. §. 5. p. 27.
g) c. IV. §. 1. p. 25.
h) Vid. Reland. ad Otth. Hist. Mischn. p. 133. Wolf. Bibl. Hebr. P. II. p. 863.
i) c. V. §. 7. p. 35.

XV. Lex (id eſt eruditio et philoſophia Iudaica) quadraginta et octo rebus acquiritur: diſcendo, auſcultatione auris, diſpoſitione et elocutione labiorum, attentione animi, intelligentia cordis, terrore, timore, manſuetudine, laetitia, frequentatione et conuerſatione ſapientum, repetitione accurata cum ſociis, diſputationibus condiſcipulorum, ſedulitate, lectione biblica, ſtudio Talmudico, imminutione negotiorum, diminutione ſomni, voluptatum, luſus, viae terrae (id eſt conſuetudinis et praeiudiciorum plebis) longanimitate, hilaritate cordis, fidem adhibendo ſapientibus, patientia in afflictionibus, modico ſomno, modica negotiatione, modica locutione, modico riſu, modica conuerſatione hominum. Agnoſcendo locum ſuum, gaudendo in portione ſua, faciendo ſepem verbis ſuis, nihil boni adſcribendo ſibi ipſi, ex Dei amore dato Deum amando, diligendo homines, ſectando iuſtitiam, amando correptiones, diligendo aequitates, vitando honores, non efferendo ſe ob doctrinam ſuam, non nimium gaudendo ob inſtitutionem ſuam, ferendo aequale iugum cum ſociis ſuis, iudicando ſocium ſuum ad lancem innocentiae, reducendo eum ad veritatem, hortando ad pacem, doctrinam ſuam ſolide confirmando, quaerendo et reſpondendo, audiendo et proficiendo, diſcendo ea conditione, vt doceat, diſcendo ea conditione, vt faciat, praeceptoris ſui ſapientiam laudando, et rectificando lectiones eius, dicendo rem quamuis ſub nomine auctoris ſui [k].

XVI. Qui diſcit a ſocio ſuo caput vnum, vel lectionem vnam, aut verſum vnum, vel tantum literam vnam, tenetur illi deferre honorem [l].

XVII. Eſto cautus in doctrina, nam error in doctrina habetur pro ſuperbia. R. Iehuda [m].

XVIII. Qui elato animo eſt in docendo, is ſtultus, impius et amens merito eſt dicendus. R. Iſmael Ben Ioſe [n].

XIX. Verecundus non bene diſcit, et iracundus non bene docet, et nullus, qui negotiatur multum, euadit ſapiens. R. Hillel [o], quem Schammaiam collegam hoc dicto impetere voluiſſe, ex iis quae de moribus placidis Hillelis et iracundis Schammai ſupra narrata ſunt, colligi poteſt. Et tamen illi ſequens apophthegma tribuitur:

XX. Fac legem tuam fixam, loquere parum et fac multum, et eſto excipiens quemuis vultu placido [p].

XXI. Pulchra eſt doctrina legis cum artificio aliquo adiuncto: labor enim vtriusque obliuiſci facit peccati. Nititur ſententia haec R. Gamalielis filii Iehudae ſancti [q] conſuetudine doctorum Iudaicorum, qui, [illegible] gratis docere poſſent, praeter legis docendae munus opificium etiam exercuerunt. Ita R. Ioſe cerdo fuit, R. Iochanan ſutor, &c. Iniunctum itaque in tr. *Berachoth* [r], vt quisque filium ſuum doceat opificium. Plura dabunt

k) c. VI. §. 5. 6. p. 44. 45.
l) Ibid. §. 3. p. 43.
m) c. IV. §. 13. p. 29.
n) Ibid. §. 7. p. 28.
o) c. II. §. 5. p. 10.
p) c. I. §. 15. p. 7.
q) c. II. §. 2. p. 8.
r) f. 63. b.

bunt LIGHTFOOTVS [s], et quos laudat WOLFIVS [t]. Exemplum sacrum esto D. Paulus sub Gamaliele studiis operam nauans, et tamen σκηνοποιός.

XXII. Ne cupias gloriam ampliorem eruditione tua [u].

XXIII. Nihil homini inuenitur melius silentio. Silentium enim est sepes sapientiae. R. Schimeon Ben Gamliel et R. Akibha [x].

XXIV. Cautus sis in verbis tuis, ne alii ex iis fallere discant. R. Schimeon Ben Schetach [y].

XXV. Tribus rebus conseruatur mundus, veritate, iudicio et pace. R. Schimeon Ben Gamliel [z].

XXVI. Risus et leuitas capitis assuefaciunt hominem ad scortationem. R. Akibha [a].

XXVII. Is est fortis, qui vincit concupiscentiam suam; is est diues, qui gaudet de portione sua. Is est honore dignus, qui honorat alios. R. Schimeon Ben Soma [b].

XXVIII. Qui impudenti est facie, ad gehennam, qui vero modestus est et verecundus, ad paradisum. R. Iehuda Ben Thema [c]. Verecundia autem ita aliis describitur [d]; quid est verecundia? ne facias in occulto, cuius te pudeat in propatulo.

XXIX. Elonga te a vicino malo, neque associa te cum impio, neque despera de vindicta. R. Nithai Arbelita [e].

XXX. Ne multiplices sermones cum muliere, etiam cum vxore tua, multo minus cum vxore proximi tui. Omni enim tempore quo homo multiplicat colloquium cum muliere, accersit malum sibimet ipsi, et impeditur a studio legis, tandemque descendit in gehennam. R. Iose Ben Iochanan [f]. Valde contemsit foeminas et eruditione atque eruditorum consortio indignas censuit fastus doctorum Iudaicorum, cuius exempla pluscula, historiam literariam foeminarum Iudaicarum illustrantia dabit B. ZELTNERI [g] industria. Adeo vero insaniunt, vt de Iudaeis idiotis in Talmude [h] dicatur: esse eos abominationem, et eorum vxores insecta, et filias bestias.

XXXI. Cauete ab iis, qui in potestate sunt constituti, non enim adiungunt se hominibus, nisi propriae necessitatis caussa. Amicos se simulant, quamdiu vtilitatem inde percipiunt, sed non assistunt homini tempore calamitatis eius. R. Gamaliel tertius [i].

XXXII. Ne iudices proximum tuum, donec pertigeris ad locum Ipsius, et iudica quemuis ad lancem innocentiae. R. Hillel et R. Iehoschua Ben Perachia [k].

Zzzzz 2 XXXIII.

s) Ad Marc. VI. 3.

t) Cur. philolog. ad Act. XVIII. 3. p. 1273. BVXTORF. Lex. Talm. v. [illegible] column. 120. ZELTNER. diss. de Priscilla §. 21. TRIGLANDIVS de Karaeis p. 165.

u) c. VI. §. 4. p. 43.

x) §. 17. p. 7. c. III. §. 13. p. 22.

y) c. I. §. 11. p. 5.

z) c. I. §. 18. p. 8.

a) c. III. §. 13. p. 23.

b) c. IV. §. 1. p. 25.

c) c. V. §. 20. p. 42.

d) Tr. Mischar Happeninim c. 31.

e) c. I. §. 7. p. 4.

f) c. I. §. 5. p. 2.

g) Disp. de Alexandra, et de Beruris.

h) Tr. Peschim f. 49. col. 2. conf. EISENMENGER. Iudaism. detect. P. I. c. 16. p. 720.

i) c. II. §. 6. p. 9.

k) c. I. §. 6. p. 3.

XXXIII. Ne specta cantharum, sed id quod in eo est, nam saepe cantharus nouus repletus est vino veteri, interdum cantharus vetus est, in quo nec nouum vinum est. R. Iehuda sanctus [l], quem ita iugulasse praeiudicium ab externo vultu et habitu desumtum, facile intelligitur. Ex hoc apophthegmate enata videtur fabula, de filia imperatoris, Iehudam ob habitum sordidum deridente, quam supra explosimus.

XXXIV. Esto humilis erga quemuis hominem, nam qui quaerit extendere nomen suum, perdit illud. R. Meir et R. Hillel [m].

XXXV. Odi principatum vel magisterium, neque familiaris sis principatui. Dictum hoc esse in Hillelem principem synagogae, quocum lites fouebat Schemaia, sententiae huius auctor [n], ex historia vtriusque supra enarrata coniici non sine verisimilitudine potest.

XXXVI. Noli te ipsum facere actorem iudiciorum, vel caussarum forensium. R. Iehuda Ben Tabbai [o].

XXXVII. Sit gloria amici tui aeque chara ac tua. R. Eliezer [p].

XXXVIII. Multiplicans diuitias, multiplicat curas; multiplicans mulieres, multiplicat veneficia; multiplicans ancillas, multiplicat scorta; multiplicans seruos, multiplicat fures; multiplicans legem, multiplicat vitam. Ribbi [q]. Sugillat ostentationem suae gentis magna familia se efferentis, simulque Pharisaicum fastum prodit, qui de mulieribus, ancillis, seruis nihil boni sperabat, quod essent filii terrae. Nam probissimam etiam mulierem superstitioni, in maleficia desinenti, addictam esse, pronunciant superbi magistri [r].

* *

SECTIO II.

DE PHILOSOPHIA IVDAEORVM ESOTERICA, SIVE CABBALISTICA.

§. I.

Philosophiae Cabbalisticae nomen et scriptores.

Considerata philosophia Iudaeorum exoterica, ad esotericam atque arcanam siue mysticam tractatio nostra conuertitur, quam obscuram intricatamque esse, ex iis, quae de eius historia, docendi modo, librisque diximus, intelligi sine labore potest, adeoque attentione opus habet, vt, quid placuerit obscurissimis philosophis e latebris suis prouocatis, deprehendi tandem queat. Vocatur haec philosophia Cabbalistica, quod nomen a voce Hebraea קבל, *Kibbel* [s], *accipere*, vel

l) c. IV. §. 20. p. 31.
m) Ibid. c. I. §. 13. p. 6.
n) Ib. §. 10. p. 13.
o) Ib. §. 8. p. 4.
p) c. II. §. 10. p. 13.
q) §. 7. p. 11.
r) Tr. Kiddusch. in fine.
s) BVXTORF. Lex. Rabb. v. קבל p. 1453.

vel *recipere*, originem accepit, et neque in fcriptura S. neque apud fcriptores ecclefiafticos occurrit, vt iam IOANNI REVCHLINO [b] notatum, qui quoque obferuauit, Ioannem Picum Mirandulanum primum fuiffe, qui voce Latina Cabbala, Romanis auribus hactenus inaudita, vfus fuerit. Immo nec inter Iudaeos vltimam antiquitatem nomen hoc קבלה tueri poffe, ex eo recte demonftratur, quod in antiquiffimis Hebraeorum fcriptis non occurrat, et tantum in libris Talmudicis Rabbinicisque, Iudaeorum, qui Chaldaifmi veftigia plurima habent, reperiatur. Quod mirandum non effe videtur, cum initio arcaniffime habitam hanc philofophiam, et tantum in Palaeftina inter paucos eius difcipulos facerrimo filentio quafi obfignatam et cuftoditam fuiffe, ex antecedentibus conftet. Ipfa vox קַבָּלָה, Kabbala, diuerfas fignificationes apud Iudaeos habet. Nam nunc traditionem oralem, quam a Mofe virisque fanctis fe accepiffe iactant, illa voce innuunt [c], nunc de fcriptis propheticis totaque ecclefiae Iudaicae doctrina intelligunt; nunc arcana dogmata quaeuis, maxime vero magica, illo nomine appellant, ftrictiffima tamen fignificatione doctrinam hanc myfticam et philofophiam occultam ea voce comprehendunt. Non defunt quidem, qui Cabbalae mentionem a PLINIO [d] iam factam effe contendant, eo quod de magia differens fcribat, fi quorundam codicum lectionem fequamur: *eft et alia magices factio a Mofe et Iamne et Iochabele Iudaeis pendens*, vbi hominem Romanum nomen Hebraeum non recte cepiffe, et ex Cabbala Iochabele efformaffe fufpicantur. Aft falli iftam coniecturam inde certiffima ratione euincitur, quia omnes fcriptores, Plinio aetate vel pares vel fuppares, hoc nomen ignorant, nec oftendi cauffa poteft, cur foli Plinio nomen ceteris omnibus ignotum innotuerit. Et quamuis immerito BOCHARTVS [e], eundem locum ita afferens, vapulet IOANNI HARDVINO [f], qui in omnibus libris non Iochabele, fed Iotape legi contendit, cum contrarium editio Frobeniana [ff], cuius lectionem in margine quoque expreffit IACOBVS DALECHAMPIVS [g], teftetur, dubitandum tamen non eft, nomen Hebraeum Romanis auribus infuetum vel ab ipfo Plinio corrupte expreffum, vel ab exfcriptoribus, qui nobiliffimum opus mifere truncarunt depravaruntque, vitiatum fuiffe, nec probabilitate caret Bocharti coniectura, Iochabedem Mofis matrem Plinium in animo habuiffe, eamque in hominem magum conuertiffe, qua ratione etiam Wechelianae editionis margo lectionem hanc exprimit. Vnde fine verifimilitudine coniicit IONAS DANIEL SCHRAMMIVS V. C. [h] effe verbum Arabica forma in futuro tempore ex Coniug.

 Paël

b) De arte Cabb. L. I. p. 629. coll. Piftor.

c) Vid. Lexicographi paffim, R. NATHAN in Aruch pag. 155. BVXTORF. l. c. pag. 1453. HOTTINGER. thefaur. philol. L. I. c. 3. f. 5. p. 434. Io. MORIN. exerc. bibl. L. II. ex. 9. p. 362. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. I. p. 1192. aliique.

d) Hift. natur. L. XXX. c. 1.

e) Hierozoic. L. II. c. 53. p. 645.

f) Ad h. l. T. IV. p. 727.

ff) Obferuauit hoc REIMMANNVS Intr. in hift. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 338. edidit hanc editionem Frobenius 1510

g) In editione Wecheliana Fr. 1608. 8.

h) Introd. in dialect. Cabbaleor. c. I. §. 10. pag. 14.

Paël expressum יקבלה *Iokkabela*, sic vt Plinius Cabbalae, Arabica locutione expressae notitiam habuisse videatur. Hoc enim sine teste dicitur, nec ostendi potest vel leuissima verisimilitudinis vmbra, Cabbalae nomen inter Arabes tum notum fuisse. Alii in noui foederis libris vestigia nominis huius se deprehendisse sibi visi sunt, eo quod vocem ἀποδοχὴ eodem plane sensu, quem vox קבלה fundit, adhibeat D. PAVLVS [i] apostolus. Ast hi quoque a recepto vocis apud Graecos passim occurrentis [k] vsu et significatione sine vlla ratione discedunt, adeoque audiendi non sunt. Certum enim et indubitatum est, vocem hanc longe serius innotuisse, et inter Christianos ante Pici tempora non auditam fuisse. Mirandum itaque magnopere non est, inuentum fuisse eo tempore, qui somniaret, Cabbalam fuisse hominem quendam perfidum et diabolicum, qui multa contra Christianos scripserit, et sequaces habeat dictos Cabbalistas, vt ipse IO. PICVS MIRANDVLANVS [l] narrat, cui similes alios addunt HOTTINGERVS [ll] et IOANNES LEVSDENIVS [m]. Nam in notioribus Iudaicae historiae partibus, quam sunt Cabbalisticae, tales soloecismos literarios passim admissos esse, viris doctis de hoc lapsus genere curiosis notatum est [n]. Nominis vero huius rationem eam nunc sequimur, qua non traditio oralis in genere, sed specialis illa indigitatur, quae venerabili traditiuae philosophiae nomine, arcanas Iudaeorum opiniones metaphysicas, physicas et pneumaticas nobis exhibet. Eius vero historiam resque qui exposuerint inter Iudaeos, dogmata qui explicuerint in gente recutita, ex antecedentibus repetendum est. Christianorum vero diligentiam enarrauit, scriptorumque de Cabbala indicem alphabeticum nobis exhibuit, desideratissimus WOLFIVS [o], qui alio loco supplementa [p] quoque ad hanc historiae literariae partem dedit: quibus adiungendus est IOANNES ALBERTVS FABRICIVS [q]. Quod studium enumerandi scriptores de Cabbala, praestitere quoque IO. REVCHLINVS [r], THEODORVS HACKSPANIVS [s] et IAC. FRIEDERICVS REIMMANNVS [ſ]. Inter hos vero Cabbalisticos scriptores Christianos primum omnino locum et attentionem peculiarem meretur Mirandulae comes, Ioannes Picus, cuius vitae historiam eius ex fratre nepos IO. FRANCISCVS PICVS conscripsit, suisque et patruelis scriptis [ſſ] praefixit, ex quo illius compendium expressit IOANNES FRANCISCVS BVDDEVS [t]. Doctissimo huic iuueni, quem ob rarissimam et inusitatam prorsus illius iuuenilis aetatis eruditionem, Phoenicem eruditorum vocatum esse, constat, prima studii

i) I Tim. I. 15.
k) Vid. APOLLON. ep. 2. 12. et OLEAR. ad h. l. p. 385. SEXT. EMPIR. L. VII. f. 401. et FABRIC. ad h. l. DIOG. LAERT. L. VII. f. 55. et MENAG. ad h. l.
l) In Apolog. p. 116.
ll) loc. cit.
m) In philologo Hebraeo diss. XXVI. §. 7.
n) Vid. Ven. MICH. LILIENTHAL. de soloecismo liter. §. 19. sel. hist. et liter. p. 356.
o) l. c. L. VII. c. 3. §. 12. p. 1243. seqq.
p) S. IV. p. 734. seqq.
q) Bibliograph. antiquar. c. VIII. p. 244.
r) De arte Cabb. L. I. p. 629.
s) De Cabbala.
ſ) l. c. L. I. c. 15. p. 456.
ſſ) Basileae 1601. fol. editis.
t) Intr. in hist. philos. Hebr. §. 34. p. 224. seqq.

ſtudii Cabbaliſtici initia debemus. Is enim ex libris quibusdam Cabbaliſticis, quos magno aere redemerat, vt ſupra narratum, ſingularem quandam philoſophiam Cabbaliſticam, Chaldaeam, Orphicam, Trimegiſticam, Pythagoricam, ſibi conflauit, et affixas Romae C M theſes ex veteri theologia et philoſophia conſarcinatas omnibus omnium locorum eruditis ventilandas propoſuit, quorum ſummam diſcent, qui operibus Picorum rarius occurrentibus deſtituuntur, a Io. Francisco Bvddeo [a]. Legi tamen eo nomine merentur, vt ex quo fonte ineptum, quod tot viros doctos faſcinauit auctoritatis praeiudicium et veneratio Cabbalae fluxerit, intelligatur: patebit enim ex hac prima eius inter Chriſtianos origine, eruditiſſimum quidem, at nec ſatis cautum nec iudicio tantopere, quam ingenii viribus inſtructum iuuenem inepta et male cohaerente commixtione doctrinarum Iudaicarum, Chriſtianarum et gentilium miſerum chaos orbi philoſophico obtruſiſſe. In quo tamen, licet peccaſſe cenſendus ſit, excuſationem meretur, eo quod coetui Romanae eccleſiae addictus, traditionem ſuo tempore extolli magnifice, et ſcripturae aequiparari audiuerat, et neſcio quae dogmata arcana ad poſteros propagata fuiſſe crediderat. Praeiudicio enim illo occupatus, libros iſtos Cabbaliſticos, quos ipſi pro genuinis vendiderant, licet ſpurii fuerint, eſſe foetus Eſdrae, cum veteris eccleſiae Iudaicae doctrinam eos continere ſibi perſuadebat, tum, quod multa dogmata, quibus fauebat eccleſia Romana in iis deprehendiſſet, veros fontes traditionis tantopere depredicatae ſibi detexiſſe, eaque in ſcriptis Cabbaliſticis ſe inueniſſe arbitrabatur, quae Chriſtiani de SS. Trinitate, de nomine Ieſu, et filio Dei, de eius vnione perſonali, incarnatione, redemtione, paſſione, morte, et reſurrectione, veteris teſtamenti ſublatione, baptiſmo, purgatorio aliisque dogmatibus, quae in eccleſia tum perſonabant, hactenus docuerant. Haec cum Chriſtianae religioni magno cedere emolumento viderentur, et res obſcura et hactenus ignorata, neſcio quos theſauros promitteret, factum eſt, vt magno impetu in Cabbalae venerationem viri multi docti ruerent, qui Picum ſibi ducem elegerant. Cuius tamen induſtria tantum abeſt, vt omnibus placuerit, vt non tantum defendere theſes ſuas Romae prohibitus ſit, ſed tredecim quoque haereſeos ſtigmate notarentur; quarum orthodoxiam peculiari apologia conſcripta defendere, conſenſumque earum cum dogmatibus Romanae eccleſiae demonſtrare ſategit. Nec depoſuit hoc praeiudicium in aliis quoque ſcriptis ſuis Picus, ſed errorem errore auxit, et Cabbalam ſuam, eo nomine haut dignam et a Cabbaliſtarum Iudaicorum mente longe abeuntem, cum Platonicis et Ariſtotelicis opinionibus nefando ſyncretiſmo conciliauit, cuius ſpecimina ſi lubet, in *opere* eius *Heptaplo* videas. Pici veſtigia preſſit Ioannes Reuchlinus, elegantiorum literarum inter Germanos reſtaurator praecipuus, cuius vitae meritorumque hiſtoriam *Tomo quarto* accurate delineabimus. Is cum ſe Pythagoricae potiſſimum philo-

a) l. c. p. 230. ſeqq.

philosophiae addixisset, quam ab Hebraeis deriuatam fuisse cum veteris ecclesiae doctoribus multis credebat, ad fontes eius se peruenturum esse sperans, si veterum Hebraeorum sapientiam, qua arcanam eius partem, rimaretur, Cabbalisticam philosophiam sibi excolendam esse statuit, siue ita Pythagorica dogmata illustraturus, siue reuera Cabbalistica studia gentilis eruditionis apparatu commendaturus, vt non nemini visum [v]. Illud certum, duobus libris, tum *de arte Cabbalistica*, tum *de verbo mirifico*, Cabbalistica eum placita illustrare studuisse, parum vero ad Pythagorica dogmata et aenigmata soluenda lucis attulisse. Quicunque vero eius scopus fuerit, de quo alio loco [w] dispiciemus, illud indubitatum, constituisse sibi virum cetera summum et de Germania nostra immortaliter meritum, sed φιλόλογον μᾶλλον ἢ φιλόσοφον vt Plotini de Longino iudicio vtamur, Pseudo-philosophiam quamdam syncretisticam ex Iudaicis, Graecis, et Christianis principiis conflatam, et neutrius partis sententiam atque mentem recte explicantem, Cabbalae etiam literali magis eiusque symbolis, quam reali et philosophicae inhaesisse. A quibus duumuiris mos postea ad nostra fere tempora inter eruditos inoleuit, vt qui de Cabbala tractaturi essent, Cabbalisticis tantum symbolis, quae in literarum nominumque varia combinatione, transmutatione vsuque constant, vterentur ad explicanda ea Christianorum dogmata, quae ab Hebraeis ad gentiles philosophos maxime Pythagoram et Platonem, et ab his ad Christianos dimanasse credebant. De quo philosophorum genere cum *Tomo quarto* ex instituto dicendum sit, hic nihil amplius addimus; notantes tantummodo, iudicium in hoc philosophiae genere tantopere necessarium, illos quoque in Reuchlino desiderasse [x], qui ob studium Cabbalisticum eum in pretio habendum esse statuunt [y]. Post Reuchlinum *de Cabbalae* studio meruit Paulus Riccius Ex-Iudaeus, qui Papiae docuit, et sanitati Maximiliani I. praefectus fuit, de cuius vita, meritisque legenda sunt, quae post MELCHIOREM ADAMI [z] viri literatissimi, P. BAYLE [a], PAVLVS COLOMESIVS [b], IACOBVS BASNAGIVS [c] et I. C. WOLFIVS [d] collegerunt. Inter illius *opuscula varia* enim reperitur etiam *Isagoge in Cabbalistarum eruditionem*, quod breue est compendium R. GECATILIAE *Schaare orah*, id est, *portae lucis*, quod etiam in Pistoriana scriptorum Cabbalisticorum collectione legitur, et a Cl. SCHRAMMIO *introductioni in dialecticam Cabbaleorum* est adiectum. Eadem etiam vestigia pressit in libro *de coelesti agricultura*, in quo contra atheos infideles, Iudaeosque disputat, multaque ex Cabbala, qualem Picus et Reuchlinus formauerant, adducit. Eadem porro Sec. XVI via incessit Archange-

v) STOLL. Intr. in hist. lit. P. II. c. 1. §. 82. pag. 391.

w) T. IV. inter philosophos Pythagorico-Platonico-Cabbalisticos.

x) Vid. illustris SECKENDORFIVS Hist. Lutheran. p. 251.

y) BVDDEVS l. c. §. 35. p. 251. seq. 254.

z) Vit. Medic. p. 9.

a) Dict. T. IV. art. Riccius p. 54.

b) In Italia Orient. p. 37. seqq.

c) Histor. Iudaic. P. IX. p. 858.

d) Bibl. Hebr. P. I. p. 966.

angelus de Burgonouo Franciscano sodalitio adscriptus, qui et Picum et Cabbalam peculiari libro defendit, et *Cabbalistarum selectiora obscuraque dogmata a Ioanne Pico ex eorum commentationibus pridem excerpta, et nunc primum luculentissimis interpretationibus illustrata* [e], edidit, vel potius, obseruante CARPZOVIO [f] ex Reuchlini libro *de arte Cabbalistica* descripsit. Hos aliosque scriptores Cabbalisticos collegit et syllogen eorum dedit IOANNES PISTORIVS Nidanus, M. D. hoc titulo: *Artis Cabbalisticae, hoc est reconditae theologiae et philosophiae scriptorum tomus I,* [g] quem tamen secundus secutus haud est [h], sine dubio, quod emtores hae merces non reperirent. Seculo XVII plures inuenti sunt, qui Cabbalisticam philosophiam excoluisse sibi visi sunt, et certum sapientiae theosophicae genus, quod Cabbalae nomine honorarunt, fuere commenti. Quales praeter Paracelsum et Henricum Cornelium Agrippam Sec. XVI philosophos, fuit IVLIVS SPERBERVS, philosophus theosophicus vel fanaticus potius, de cuius vita scriptisque et philosophandi genere *Tomo quarto* ex instituto disseremus. Is *precationes Cabbalisticas*, tractatum *de pretiosissimo thesauro Cabbalae*, hisque similes dedit, caue tamen Cabbalam Iudaeorum ibi explicatam credas, cum allegoricas tantum explicationes somniorum suorum theosophicorum isto nomine obtrudat, vt suo loco ostendetur. Potiori iure huc pertinet STEPHANVS RITTANGELIVS, qui librum *Iezirah*, cum R. ABRAHAM BEN DIOR, suisque commentariis edidit [i], vt supra dictum. Neglectum tamen plerisque Cabbalae studium iacuit, cum ob incertitudinem et obscuritatem non intelligeretur, donec vir illustris CHRISTIANVS KNORRIVS A ROSENROTH Duci Palatino Solisbaci a consiliis secretioribus et cancellarius ducatus, qui praeter chemiae studium Cabbalisticam quoque eruditionem Hebraeasque literas magno studio prosequebatur, clariorem ei lucem accenderet, postquam exhortationibus Helmontii patris, qui intimo amicitiae vinculo ei iungebatur, et hanc quoque philosophiam deperibat, esset excitatus, et ad consilia hunc in finem capta exsequenda pecunia quoque adiutus; quod occasionem dedit Mosi Germano [k], Helmontio Cabbalae denudatae editionem adscribendi, in quo tamen falsus est. Ipse enim Knorrius hanc nobis in Cimmeriis his tenebris facem praetulit. Is cum praeter aulae et iustitiae negotia, quibus maxima fide et vigili cura praeerat [l], et chemicae et Hebraicae, Rabbinicae

e) Vener. 1569. 8.
f) Introd. in theol. Iud. c. VI. p. 21.
g) Basil. 1581. fol. Comprehenduntur autem hoc Tomo R. IOSEPH CASTILIENSIS siue GACATILIAE porta lucis, LEONIS HEBRAEI de amore dialogi tres, Io. REVCHLINI de arte Cabbalistica, et de verbo mirifico, ARCH. BVRGONOVENSIS interpretatio in selectiora Cabbalistarum dogmata et liber Iezirah.
h) Errat igitur MORHOFIVS, qui Polyhist. T. I. L. I. c. 10. p. 99. aliquot volumina scriptorum Cabbalisticorum Pistorio tribuit, confer. REIMMANN. Cat. crit. bibl. theolog. p. 871. seqq.
i) Amstelodami 1675. 8.
k) Apud Cl. WACHTERVM in Spinozismo in Iudaismo detecto p. 75.
l) Videnda de eius vita narratio CHRISTIANI THEOPHILI VNGERI in nouis literariis Lipsiensibus Latinis 1718. p. 191. seqq.

nicae atque Cabbalisticae eruditioni se totum tradidisset, Henrici Mori exemplo, qui circa eadem tempora Cabbalisticam philosophiam Pythagorico habitu indutam in scenam producere tentabat, vt *Tomo quarto* narrabitur, excitatus, et ab Helmontio, vt dictum, consilio adiutus Cabbalistarum scripta longe rarissima et a Iudaeis sollicita cura abscondita, aere suo pretioque magno redemit, nactusque Iudaeum quendam in his literis versatissimum, et Cabbalistica mysteria apprime doctum, ex his libris, maxime vero R. Isaaci Loriiae et R. Abrahami Cohen Irirae scriptis ipsisque libris *Sobar*, *Iezirab*, aliisque supra enarratis arcanam Iudaeorum philosophiam accurate didicit. Neque sibi tantum hanc lucem acquisiuisse contentus, potiores scriptores Cabbalisticos, scriptaque lumen aliquod obscurissimae disciplinae conciliantia collegit, suisque commentationibus aucta duobus voluminibus edidit hoc titulo: *Kabbala denudata, seu doctrina Hebraeorum transcendentalis et metaphysica atque theologica, opus antiquissimae philosophiae barbaricae variis speciminibus refertissimum* [m]. Non patitur loci huius angustia, vt operis rari atque commemoratione dignissimi recensionem, historiam, fata, laudes et obtrectationes, hic adiiciamus. Restinguent tamen sitim omnem, qui haec nosse cupiunt ex iis, quae beatae memoriae viri longe doctissimi et celeberrimi IOANNES FRANCISCVS BVDDEVS [n], et IO. CHRISTOPHORVS WOLFIVS [o] attulerunt. Verbo tantum notamus, comprehendi parte prima: *Apparatum Cabbalisticum*, *Lexicon* scilicet *Cabbalisticum*, *Clauem ad Cabbalam antiquam ex libro Pardes*, *librum Schaare Orab*, *i. e. portam lucis R. Gecatiliae; R. Iizhak R. Loriae Cabbalam recentiorem; indicem plurimarum materiarum in ipso libro Sobar propositarum, compendium libri Cabbalistico-Chymici, Aesch mezareph dicti, de lapide philosophico;* parte secunda praeter alia *tabulas duas synopticas Kabbalisticas; cum explicationibus H. Mori; tractatum primum libri Druschim, seu introductionem metaphysicam ad Kabbalam, auctore R. Vizchak Loria, vna cum H. Mori quaestionibus et considerationibus; atque epistolas aliaque H. Mori ad Cabbalam pertinentia;* itemque *R. Mosis Corduero tractatus de anima et compendium libri Emek Hammelech.* Parte tertia et quarta exhibentur *R. Abraham Cohen Irirae porta coelorum*, qui liber omnium instar dux eligendus est, in cognoscendis mysteriis Cabbalistarum, ob ordinem et perspicuitatem, tum *tabulae siue arbores Kabbalisticae*, *et quinque compendia Kabbalistica, typis aeneis expressa.* Alter operis tomus, *librum Sobar restitutum* exhibet, et parte prima *synopsin* tradit *dogmatum vulgatiorum totius libri Sobar, sub certos titulos digestam;* altera *Introductionem* habet *in dogmata profundiora Libri Sobar;* tertia *libros Sobaricos Siphra de Zeniutha*, qui est fundamentalis totius libri Sobar, deinde *Idra Rabba, et commentarium in istum librum a R. Chaiim Vital confectum; aliosque tractatus et com-*

m) Solisbaci 1677. 4. II. Vol.
n) Introd. in hist philos. Hebraeorum I. c.p. 280.
o) Bibl. Hebr. P. II. p. 1233. seqq.

commentarios Sobaricos; quarta: *Pneumaticam Kabbalisticam ex libro Beth Elohim R. Abraham Coben Irirae, et Loriensis libro de reuolutione animarum* comprehendit. Quo tamen ipso non omnes libri *Sobar* tractatus nobis dedit, quos integriori editione publicos esse post haec edita demum iussit Knorrius [p]. Insigniter eum meruisse de philosophiae Cabbalisticae historia inde intelligi potest, quod primus nobis et libros arcanos Cabbalistarum detexit, et vt erat horum mysteriorum intelligentissimus, improbo labore obscuris accendere lucem fategit, et si verum fatendum, primus fuit, qui in Cabbalae philosophicae recessus arcanos et adyta nos introduxit, cum nihil certi antea de ea constaret, et plerumque cum Cabbala exegetica et literali confunderetur. Ad hunc itaque fontem recurrendum esse, in delineando Cabbalisticae philosophiae systemate, quaecunque etiam illustris collectoris de Cabbala mens fuerit, ob quam multis laudatur, pluribus vero vapulat [q], ex sequentibus luculenter constabit. Praeter Knorrium, vt modo dictum, Henricus Morus, philosophus Britannus acutissimus, et Cabbalae philosophicae lucem scriptis suis accendit, et de sensu systematis Cabbalistici cum Knorrio amice disceptauit, et cum theologo Herbornensi SAMVELE ANDREAE [r], de Cabbala contentionis serram reciprocauit, de quibus tamen lucubrationibus *Tomo quarto* plura enarranda sunt. Horum vestigiis insistere et profundiores Cabbalistarum sensus rimari fategit vir πολυμαθέστατος IOANNES GEORGIVS WACHTERVS, qui cum controuersiam cum R. Mose Germano, qui inter Christianos Petri Speethi nomen habuerat, de vero sensu systematis Cabbalistici fouisset, edidit tandem lingua Germanica: *Spinozismum in Iudaismo, id est, mundum per Cabbalam Iudaeorum hodiernam deificatum, et in Mose Germano detectum et refutatum.* Quo tamen in libro cum se perperam intellexisse quaedam Cabbalistarum crederet, edidit postea: *Elucidarium Cabbalisticum, siue reconditae Hebraeorum philosophiae breuem et succinctam recensionem* [s]. In vtroque libro magna eruditione auctor in eo versatur, vt consensum systematis Cabbalistici cum Spinozistico demonstret, eo tamen discrimine, vt, cum in priore libro Cabbalistas atheismi reos peregisset, altero et illos et Spinozam ab ea macula absolueret, de qua re infra dicendum. Multa etiam emendat, quae vir summus I. FR. BVDDEVS [ſ] de Cabbalistico systemate dixerat. Possent his addi scriptores plures, si historia literaria nobis scribenda esset, sed instituti ratio prohibet contentos, eos adduxisse, ad quos in sequentibus saepius prouocandum est. Commendanda tamen hic etiam ὡς ἐν παρόδῳ celeberrimorum virorum IACOBI BASNAGII et IOANNIS MAYE-

Aaa aaa 2

p) Solisbaci 1684. fol.

q) Vid. WOLF. l. c.

r) Scripsit is examen generale Cabbalae philosophicae H. Mori 1670. 4. Herbornae.

s) Romae, vel potius Rostochii, vt vult Wolfius, vel Berolini, vt coniicit Reimmannus, 1706. 8.

ſ) Obs. Hal. T. I. obs. 1. et in Intr. in hist. phil. Hebraeorum.

MAYERI diligentia, quorum ille in *historiae Iudaicae* opere [t] prolixe de Cabbala egit, eamque historica et dogmatica ratione illustrauit; hic dissertationem dedit *de mysterio SS. trinitatis ex solius V. T libris demonstrato atque ex veterum ac recentiorum Rabbinorum, praesertim Cabbalistarum rarissimis monumentis illustrato* [u], qua lux multa doctrinae sephirothicae accenditur. His aliisque praesidiis munitus si quis animo ab auctoritatis praeiudicio libero ad cognoscendam philosophiam Cabbalisticam accesserit, et ad origines eius paulo curatius attendat, protrahere is e latebris poterit obscurissimos philosophos. Quod ita praestare tentabimus, vt primo quidem in eo laborem, quantum fieri potest, ponamus omnem, vt veras Cabbalisticae philosophiae origines et progressum detegamus, deinde, naturam indolemque eius exponamus; tum eius diuisionem partesque excutiamus; et tunc demum vera eius principia exploremus, nexumque totius systematis Cabbalistici detegamus: quo in apricum prolato facile erit, singula vel potiora saltem Cabbalistarum dogmata exponere, hisque omnibus iudicium interponere sanum et a partium studio alienum reique conueniens.

Origines philosophiae Cabbalisticae.

§. II. Origines veras philosophiae Cabbalisticae detegere res est magni fereque desperati laboris, adeo intricata, obscura et incerta hic sunt omnia, id quod plerumque euenire solet, vbi dogmata tacite irrepunt, et pedetentim adolescunt atque in certam formam systematisque habitum succrescunt. Nec ex virorum doctorum de hac Cabbalae disceptationibus lux magna sperari potest, quae tantopere inter se dissentiunt et sibi inuicem contradicunt, vt citius inter lucem et tenebras pacisci, quam has opiniones omnes conciliare inter se liceat. Quae sententiarum varietas maxime ex diuerso notionis, quam de Cabbala sibi finxere scriptores, ambitu et significationis vel extensione vel restrictione, cum laude vel vituperio coniuncta orta est [x]; prout enim quis Cabbalae definitionem, saepe non ex rei natura et indole, sed ex praeiudicio formatam pro fundamento posuit, ita etiam de Cabbalae origine iudicauit, quo fieri non potuit, vt non multi errores irreperent, verique eius natales misere obscurarentur. Sed vt cuncta ordine lectoris oculis subiiciamus, et proprio eum

Iudaeorum de origine Cabbalae somnia.

iudicio vti iubeamus, paulo distinctius omnia enarranda sunt. Et I. quidem quod ad Iudaeos attinet, illi more suo in definiendis Cabbalae originibus prorsus insaniunt, eas ab Adamo, Abrahamo, Mose et Esdra deriuantes, de quibus nugis supra iam aliquid dictum, quod hic non repetimus [y]. Non omittendum tamen hoc loco est, quod de lapsu et transgressione Adami Cabbalistae garriunt, quorum solennis assertio est: *trans-*

t) Hist. Iud. L. III. c. 10. seqq. p. 270. seqq. L. IV. c. 7. 8 p. 128. seqq.

u) Harderouici 1712.

x) Conferendus WOLFIVS l. c. P. II. L. VII. c. I. §. 4. p. 1194. seqq.

y) Conf. BAYLE Dict. T I. art. Adam not. D. p. 72. BASNAGE l. c. L. III. c. 10. p. 270. maxime vero EISENMENGERVS Iud. detect. P. I. c. 8. p. 312. seqq.

transgressio Adae fuit truncatio Malcuth, quo axiomate innuunt, Adamum, separatione a circulo emanationum in regno diuino facta amisisse et influxum sephirarum superiorum et sapientiam Cabbalisticam, de qua assertione videndus ANGELVS DE BVRGONOVO [z], qui tamen influxum sephirarum in Malcuth, quae earum est infima, et in quam emanationes omnes ex mente Cabbalistarum desinunt, et quasi in centro comprehenduntur, cum influxu in Adamum confudit. Intelligi vero obscura sententia non potest sine notitia sephirarum, earumque fontis primogeniti hominis, quem Adam Kadmon vocant, quique summa et prima emanatio ex infinito diuinae lucis oceano est, ex quo tanquam ex radice sua reliqua principia luminosa, saephiraeque scaturiuerunt, et qui vltimam inter decem luminis sui radios fontesque sephiram habet Malcuth, siue regnum, compendium omnium emanationum, quod ita in hominis actiones influit, vt totus ab eo dependeat, et eo influxu ab vno mundo in alium vsque ad primum rerum omnium fontem perducatur, non necessitante tamen emanationis ordine. His suppositis, quibus in sequentibus lucem clariorem accendemus [a], ita de transgressione Adae et amissione luminis Cabbalistici atque separatione a regno diuino praecipiunt, vt dicant, probe intellexisse Adamum, sephirarum superiorem triada, coronam, intelligentiam et sapientiam latere in primo isto Adamo, siue Messia, et in eo quoque radicari septem emanationes posteriores, adeoque per hanc emanationis seriem, qua lux diuina et infinita in regnum Dei propagetur, in Malcuth, id est regno Dei Messiam esse moderatorem vniuersi, eo quod omnia per eum tanquam principiatum primum (veniam hic et in sequentibus dabit lector beneuolus vocibus barbaris, sine quibus vix intelligi obscuri philosophi possunt) existant, et ex diuinitatis mari effluxerint. Id vero noluisse agnoscere faterique, eo quod putaret, praestantiae suae aduersum esse, nec posse se ad imaginem Dei conditum esse, Deumque perfecte referre, nisi etiam independentiae et libertatis gereret imaginem, sicque sperauisse, se, sine mediatore illo, siue emanatione prima, ad Deum fontem fontium redire, foedusque operum inire posse: separauisse itaque se a ceteris plantis arboris sephirothicae, atque regnum DEI ab emanationum istarum serie maximo suo et posteritatis suae malo auulsisse. Sanando itaque et ab errore reuocando Adamo Deum constituisse legem hortensem et subornatum fuisse tentatorem serpentiformem, sicque transgressionem procuratam, vt in arbore pusilla intelligeret, quod crimen in arborem sephirothicam, primogenitum Dei siue Messiam commisisset. Tunc vero demum amisso emanationis lumine intellexisse Adamum, quantae felicitatis iacturam fecerit, sicque vere mortuum fuisse, extincta opinione et arrogantia, qua prius

z) In selectioribus Cabbalist. dogmatibus p. m. 19. seqq. ed. Venet. Accuratiora vero dat Cel. WACHTERVS in elucidario Cabbalistico c. I. §. 1. seqq. p. 15. seqq.

a) Videndum interim LexiconCabbalisticum v. ארם קרמון Cabb. denud. T. I. p. 30.

ductus erat, et de quaerenda emanationis via in Messia et se Dei regno adiungendo iterum cogitasse. Quae interpretatio celeberrimi axiomatis Cabbalistici cum systemate emanatiuo accurate cohaeret, et in philosophia quoque Orientali vestigia sua monstrat, in qua vna emanationum extra pleroma progressa et a diuina plenitudine separata materiaeque se iungens animae malorum omnium occasionem dedit. Nec alia sunt, quae philosophia Alexandrina praecepit, caussam lapsus animorum exponens, vt ex illis intelligi potest, quae in delineatione systematis Alexandrini de anima supra dicta sunt. Vnde quantum errent illi, qui nescio quae mysteria Christianorum hic abscondi putant, et quam impura haec omnia sint, quilibet intelligit, fictasque Cabbalisticae eruditionis in Adamo origines manu quasi palpat. Vnde vero miraculosam Cabbalisticae sapientiae doctrinam Adamus praeter istum emanationis sephirothicae influxum acceperit, miras porro nobis fabulas et commenta Iudaei referunt, non contenti luminosam emanationum diuinarum notitiam et influxum Adamo tribuere, sed stulta quoque opinione persuasi, ista notitia emanationum diuinarum eiusque seriei et concatenationis pendentisque ab eo influxus mira eum potuisse praestare, quam scientiam Cabbalam practicam magicamque dici infra docebimus. Cui mendacio vt colorem quaerant, tradunt [b] Adamo adhuc in voluptatis horto versanti Angelum Rasiel librum de coelo attulisse, in quo res mirabiles summaeque efficaciae de mundo superiore fuerint comprehensae, eumque septuaginta duabus classibus sexcentisque et septuaginta libris sapientiam coelestem exhibuisse. Hunc librum vbi accepisset Adamus, angelos superiores ad discenda haec mysteria ad eum descendisse, Adamum autem id prohibitum arcana haec solum percepisse. Lapso vero protoplaste euolasse librum hunc mirificum; post eius preces, lachrymas et poenitentiam tamen restituisse Deum librum per angelum Raphaelem, et sic ab Adamo ad Sethum et ad posteros fuisse propagatum et ad nostra vsque tempora seruatum. Quae omnia esse putidas fabulas nugantium et περίεργα sectantium Iudaeorum non melius intelligi potest, quam ex ipsius libri inspectione, quem diu arcanissimum seruauerunt Iudaei, licet scriptus in quorundam Christianorum manus peruenisset [c], donec R. ISAAC BEN ABRAHAM currentis seculi initio typis eum vulgaret [d], parum gratiae apud contribules meritus, qui librum fisco addici flammisque exuri optarunt [e]. Ex eius enim argumento [f] patet, non philosophiam Cabbalisticam in eo tradi, sed Cabbalam practicam siue magicam, exponique nomina angelorum et spirituum variorum, ac doceri, quomodo tam boni quam mali sint

b) Liber Sohar, par. Bereschich. col. 171. EISENMENGER. l. c. c. 8 p. 376. P. II. c. 13. p. 676. vbi testimonia Cabbalistarum collecta habes.

c) Habuit eum Daniel Schwenterus, ex cuius narratione eum descripsit BVXTORFIVS Bibl. Rabbin. p. 184. Eo etiam vsus est IAC. GAFFARELLVS ad curiositates suas ineuditas. Add. HOTTINGER. Bibl. Orient. p. 33.

d) Amstelod. 1701. 4.

e) Teste WOLFIO Bibl. Hebr. P. I. p. 112.

f) Conf REIMMANN. Hist. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 351.

ſint conciliandi, quomodo cum ſole et luna loquendum, quomodo morbi procreandi et curandi, ciuitates euertendae, terrae motus excitandi, vires herbarum, gemmarum, piſcium, auium, quadrupedum, lignorum, florum, pernoſcendae; doceri etiam artem vaticinandi et ex aſtris praedicendi etc. Et has tamen quisquilias impoſtoribus, quam angelo auctore digniores ad Adamum referre, ſicque origines Cabbaliſticas cum mundi exordio coaeuas ponere non erubeſcunt bipedum nequiſſimi et impudentiſſimi, veneranda canitie exſurgentis mundi et protoplaſtae ſapientia ad palliandam abominabilem impietatem ſuam abutentes: quos fucum facere potuiſſe REVCHLINO [g] merito mireris. Sed audiendi porro patienter ſunt nugiuenduli, qui tradunt, conſeruatam quidem eruditionem Cabbaliſticam arcana traditione inter Adami poſteros, multiplicato vero genere humano, et inualeſcente impietatis imperio negligenter habitam et tantum non prorſus amiſſam fuiſſe. Vt igitur tantos ſapientiae coeleſtis theſauros e puluere, quo ſqualebant, produceret, et obliuioni eriperet, ſicque ſaluti hominum proſpiceret, Abrahamum patriarcham omnem lapidem mouiſſe, diuinaque reuelatione adiutum tandem philoſophiam Cabbaliſticam reſtituiſſe, et vt poſteris tantam ſapientiam conſeruaret integram, myſteria haec in librum retuliſſe, et ſcripto conſignauiſſe, hincque exortum librum *Iezirah* [h]. De quo cum ſupra iam dixerimus, monentes Pythagoricam numerorum doctrinam tam aperte in eo ad placita Cabbaliſtarum transferri, vt manifeſtum ſit, eum confictum fuiſſe a ſciolo quodam, ſiue ipſo Akibha, ſiue eo poſteriore et iuniore, vt nugas Cabbaliſticas, ex Alexandrinis ſcholis enatas ab Abrahamo deſcendiſſe, non ſine gloria gentis ſuae Iudaei crederent, nihil dictis adiicimus. Huius porro patriarchae poſteros negligentius habuiſſe myſteria Cabbaliſtica conqueruntur, eaque in peregrinatione moraque Aegypti fere fuiſſe oblitos aſſerunt, ideo vero Deum praeter legem ſcriptam, traditiuam quoque et oralem Moſi manifeſtaſſe, et ab eo ſenioribus populi, vt arcanam cuſtodirent hanc philoſophiam metaphyſicam, fuiſſe traditam [i]. Ita pleroſque Iudaeos de traditionibus ritualibus reliquisque commentis legi aſſutis gloriari, ex ſupra dictis notum eſt. Ex quo patet, aut confudiſſe Iudaeos eorumque ſequaces traditionem oralem cum Cabbaliſtica doctrina, vel, quod magis veriſimile, placita peregrina inter ſe clanculum recepta et legi allegorica interpretatione obtruſa venerabili traditionis nomine texiſſe, et quae populares ſui de traditionibus gloriabantur, ad haec myſteria retuliſſe, vt et auctoritatem illis apud ſuos atque venerationem conciliarent, et tantae ſapientiae origines ad maiores ſuos referrent, gentilibusque philoſophis eriperent. Quaecunque vero ratio eius rei fuerit, illud certum eſt, Iudaeos Cabbaliſtas Moſen inter praecipuos huius ſapientiae doctores et anteceſſores ſuos numerare, eique potiſſimum reſtitutorum myſte-

g) De arte Cabbaliſt. L. I. p 622. ed. Piſtor. h) Conf. FABRIC. Cod. pſeudepigraph. V. T. p. 381.
i) Conf. Io. PICVS apolog. p. 81. 116.

mysteriorum Cabbalisticorum gloriam tribuere. Quo praeiudicio occupati non erubuerunt, libellum quendam Cabbalisticum, cui titulus: *Maian Chochma*, i. e. *fons sapientiae*, qui de nomine tetragrammato eiusque mysteriis agit, ad Mosen referre, mentirique: angelum Michael eum doctori huic Hebraeo tradidisse, et Mosen reuelasse eum, vt sapientes redderet posteros, quamquam tam immemor fuit mendax impostor commenti sui, vt in ipso contextu paraphrasin Ionathanis allegaret, quem Iudaei ipsi in aetatem Seruatore IESV paulo superiorem tantum collocant [k]. Hac enim ratione impudentiam prodere apud gentem stolidam et in his rebus et similibus ad verisimilitudinem prorsus non attendentem, solenne est. Et haec quidem tertia ab Adamo Cabbalisticae sapientiae ex mente Iudaeorum periodus est. Quartam ab Esdra repetunt, caussati, amissa arcana sapientia magnis istis calamitatibus, quas Iudaica gens in captiuitate Babylonica perpessa est, Esdram cum vatibus diuinis Haggaeo, et Zacharia, eam non sine peculiari reuelatione diuina restituisse, et consignatam libris sancte custodiendam viris synagogae magnae, oretenusque ad posteros propagandam commisisse. De quo commento, cum *capite huius libri primo* satis dictum iam sit, nihil addimus. Ita vero restituta haec mysteria propagata fuisse contendunt, at Sadducaeorum et scripturariorum contentionibus, praecipue vbi se potentioribus iunxissent, eorumque partes secuti fuissent, iterum tantum non interitum passa fuisse, fugatis disiectisque omnibus traditionis tum vulgatae siue ritualis, tum arcanae, siue Cabbalisticae cultoribus, donec redux ex Aegypto, vbi incolumis illa viguerit, R. Schimeon Ben Schetach eam restituerit populo gloriam, traditionemque hanc arcanam postliminio reduxerit. Qua de re tum R. IEHVDAE LEVI [l] tum R. MARDOCHAI [ll] Karaei narrationes supra adduximus, qui tamen scopo suo inseruientes haec de sola traditione rituali intelligunt, quos non audiendos nec Cabbalam philosophicam excludendam esse, et Aegyptiaca, vbi haec viguit, Schimeonis mora, ex quo loco illam attulit, et alia, postea dicenda, manifestum faciunt [m]. Ab eo tempore, quibus quintam Cabbalisticae philosophiae periodum constituere ex mente Iudaeorum licet, passim ista doctrina, si hos audis, viguit. Supra enim iam narrauimus, tradere Iudaeos R. Elkanam filium Ierucham, quem ante C. N. vixisse volunt, in libris *Sepher Happeliah* et *Sepher Hakkaneh*, filiumque eius R. Nahoniam adhuc stante templo haec mysteria tradidisse et conseruasse; euerso vero templo R. Akibhan et R. Ismael Ben Elischa, aliosque doctrinam hanc esotericam in gente sua propagauisse, Seculo III vero exsurgente R. Schimeonem Ben Iochai et discipulos librum *Sohar* celeberrimum conscripsisse, sicque aliquod

k) Historiam libelli quatuor plagulas non excedentis exponunt BVDDEVS Introd. in phil. Hebraeor. p. 424. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 874. Prodiit aliquoties, etiam in collectione eiusmodi scriptorum, cui titulus: *Cedri Libani*.

l) Cosri P. III. §. 65. p. 238.

ll) De Karaeis c. 6. p. 12.

m) Recte hoc quoque monuit Ven. REIMMANNVS l. c. p. 356.

aliquod Cabbalisticae philosophiae systema reliquisse, et ab eo tempore propagatam arcano studio fuisse traditionem hanc philosophicam eo modo, vt capite primo fuse exposuimus. Et haec quidem Iudaeorum de Cabbalae origine, fatisque historia est, quos tantopere ineptire, et nugas nugis cumulare nemo mirabitur, qui indolem gentis huius recte cognouerit. Ea enim cum ambitione turgeret, et inani opinione vetustissimae de sapientiae possessione gloriae tumeret, illud praeiudicium, vt aliquoties iam monitum, patentibus portis excepit, descendisse omnem per totum terrarum orbem sapientiam ab Adamo, Abrahamo aliisque, quos in maiorum suorum numerum referebant, et hoc demum ex fonte ad gentes, quicquid eruditionis, luminis et sapientiae esset, fuisse propagatum. Quo semel posito, cum Cabbalistica dogmata inter sua recepissent, gloriamque inuentae et productae huius sapientiae gentilibus inuiderent, non potuerunt non ab Adamo, Abrahamo et Mose eam deriuare. Quibus accedebat, quod hac ratione inuisa alias plerisque Iudaeis placita peregrina illis possent iucundiori titulo et venerabiliore nomine commendari. Ex his vero, quid de hac Iudaeorum opinione iudicandum sit, nobis non monentibus quilibet intelligit, qui praeiudicium auctoritatis et antiquitatis exuit, et diuinam reuelationem viris inter Hebraeos sanctis traditam a Cabbalisticis somniis distinguere nouit. Illa enim quae *primo tomo* de philosophia Hebraeorum diximus animo reputanti, simplicemque et ab omni artificio philosophico remotam, quamuis egregiam et saluberrimam patriarcharum eruditionem illuminatione diuina et reuelatione magis, quam ingenii commentis nixam, cum artificioso et ex imaginationis luxuriantis exorbitationibus enato Cabbalisticae philosophiae systemate et speculationibus comparanti, erit manifestissimum, non potuisse obscuras gerras et difficiles nugas a viris sanctis proficisci, sed genuisse hanc opinionem fraudem et ambitionem Iudaeorum, quae, vt gentiles philosophos ineptientis animi naeniis superaret, talia commenta est, quae a viris sanctis profecta esse dixit, et vt mendacio fidem faceret, venerandis nominibus foetus alienigenos miro ausu supposuit. Multum autem ad auctoritatem Cabbalae inter Iudaeos conciliandam attulisse censendum est nomen non metaphysicae tantum arcanae, sed etiam traditionibus πατροπαραδότοις tributum; vtrumque enim doctrinae genus Cabbalae nomine designari, supra diximus. Traditionum enim cum summa esset apud Iudaeos veneratio, easque ab antiquissimis maioribus suis, maxime vero a Mose ad se deriuatas esse contenderent, factum est aut casu, aut Cabbalistarum studio, vt philosophia haec μυστικώτερος pars esse illius traditionis crederetur, et Iudaei in Aegypto habitantes, quos inuisos habebant Palaestinae incolae, eo quod eorum communionem cum gentilibus auersarentur, nomine isto contribulibus suis merces has suas commendarent atque venderent, quod consilium non sine felici successu fuisse executum

R. Schi-

R. Schimeonem Ben Schetach, ex dictis repetendum est. Certe nisi hac obseruatione vtamur, et ea indicis ducisque instar vtamur, in historia traditionis Iudaicae nunquam ex labyrintho, quo ea comprehenditur et inuoluitur, emergemus, sed passim offendemus, vt Pico, REVCHLINO [n] aliisque accidit. II. Ad id vero non attendentes viri multi inter Christianos doctissimi, cum miros sibi pro Christiana religione adstruenda thesauros promitterent ex Cabbala depromendos eruendosque, Iudaicis istis commentis seducti sunt, vt diuinas eam origines habuisse, et a viris sanctis ad posteros propagatam inque libris Iezirah, Sohar et similibus ab iis traditam fuisse sibi persuaderent. Fuerunt in ea opinione plerique Cabbalisticae philosophiae inter Christianos cultores paulo antiquiores, Io. Picus, IoannesReuchlinus, ArchangelusBurgonouensis, Paulus Riccius, Stephanus Rittangelius, Athanasius Kircherus, Guilielmus Postellus, Iulius Sperberus, et ex recentioris aetatis philosophis Henricus Morus et Christianus Knorrius, quorum vltimus vt reliquos omnes laboris industria et patientia in perspiciendis Cabbalistarum mysteriis et calcanda via, tot scrupis, salebris, voraginibus praecipitiis impedita, tantoque coeno referta, vt plerique ineuitabili territi fastidio, eam deseruerint, superauit; ita illam se philosophiam indagauisse sibi persuasit, quae ipsius etiam Christi et Apostolorum tempore viguerit, et e cuius scaturigine, quicquid fere est sacrorum oraculorum, fluxisse videatur [o]. Seductos fuisse viros hos cetera eruditissimos, nec mala in eo animi intentione scopoque ductos praeiudicio illo, quod a Iudaeis ad veteris ecclesiae doctores plerosque transiit: eruditionem et sapientiam omnem ab Hebraeis ad gentes reliquas peruenisse; itemque a persuasione, ea quae in Cabbalisticis dogmatibus Christianis mysteriis traduntur affinia, e. c. de trinitate sephirarum, de Messia primogenito conditore et moderatore regni diuini, de reditu animae lapsae eo mediatore ad Deum, et similibus, eadem nobis prorsus exhibere, dubium non est: at ex hac origine et natalibus huius falsitas facile detegi potest. Ineptum enim esse praeiudicium primum, eum latere non potest, qui origines philosophiae, *Tomo primo* latissime enarratas probe ponderauerit; ostendimus enim iam supra, ambitionem Iudaeorum illud totum genuisse, Philonem autem, Iosephum aliosque, qui praeter domesticam eruditionem Graecae literaturae se addixerunt, in eo propagando diligentiam adhibuisse summam, vt gentis suae gloriae velificarent: his vero ducibus seductos veteris ecclesiae antistites eo magis incautos in haec retia lapsos esse, quo magis e re Christianae ciuitatis esse crederent, veritates inter gentes sparsas, vel tales potius tantum visas ab Hebraeis ad eas peruenisse, et iure postliminii Christianis Hebraeorum successoribus vindicari posse. Ortum vero sine dubio perniciosus error, qui multos alios postea genuit, habuit ex Aegypto, quo loco

n) De arte Cabbalist. L. I. p. m. 629. o) Conf. LAVR. ODHELIVS in synagoga bifronte p. 38.

loco gentilia placita inter Iudaeos irrepſiſſe, et ex more regionis illius ſyncretiſtico habitu ſe illis commendauiſſe, ſupra *capite huius libri primo* non ſine magna veriſimilitudine demonſtrauimus. Cum enim ambitioſa natio moribus Graecorum, qui Aegypto potiti erant, et incolarum regionis illius, qui mirum ſibi patriarum, Graecarum et Orientalium doctrinarum Chaos formauerant, manus dediſſet, nec ſine inuidia hanc illis gloriam tribuere potuit, quod ab illis ea accepiſſet, nec ſine periculo concedere debuit, eo quod non ignoraret, legem Moſen a Deo immediata reuelatione accepiſſe. Non alia itaque via erat elabendi, quam vt ad ipſum Moſen, et eo antiquiores maiores ſuos noua, quae receperant, commenta referrent; et cum immane quantum vtraque praecepta inter ſe diſtare vidiſſent, allegoriarum methodo, per totam Aegyptum recepta inter ſe conciliare auderent, ſicque peregrina dogmata a Moſe et maioribus ſuis orta eſſe, ſtatuerent. Ita enim ſe rem habere, ex illis euinci poteſt, quae ſupra de fatis eruditionis Iudaicae in Aegypto veterum teſtimoniis nixi narrauimus. Nec haec ab indole gentis ſuperbae aliasque deſpicientis et faſtidientis aliena ſunt, eoque magis ſe commendare illi potuerunt, quo magis res eorum et exiſtimationem inter Aegypti incolas iuuare apta erant. Haec nationis ſuae praeiudicia cum ſequerentur Iudaei Graece doctiſſimi Ioſephus et Philo, illique a patribus eccleſiae legerentur, qui Graecanicam ſapientiam, praecipue Platonicam magni faciebant, non potuit non ad Chriſtianos quoque ineptum praeiudicium prorepere, idque eo magis, quo certius ita gentiles philoſophos confundi poſſe ſperabant, ſi haec ſpolia Aegypti ſibi vindicaſſent, et quae ab iis ſaniora docerentur, ab Hebraeis ad eos perueniſſe oſtenderent. Id quod apologias veterum doctorum Chriſtianorum legenti erit certiſſimum, ſuoque loco *Tomo tertio* a nobis prolixe demonſtrabitur. Horum veſtigia cum recentiori aetate premerent viri multi eruditiſſimi, nimio PP. amore et veneratione ducti, eadem in deuia delapſi ſunt, et diuina putauerunt Cabbaliſtarum dogmata, eo quod diuinioris originis illa eſſe Iudaei traderent. At falli eos, falſitas alterius, quod deteximus, praeiudicii euincit; nam ſi dogmata Cabbaliſtica in toto ſuo complexu et connexione ſyſtematica intelligantur ſumanturque, quo habitu ea infra producemus, apparebit, immane inter Chriſtiana myſteria et Cabbaliſtica dogmata eſſe diſcrimen, fallique eos, qui a Iudaeis vel Hebraeis potius haec profecta eſſe ſtatuunt. Quod vt ex delineatione ſyſtematis Cabbaliſtici luculenter patebit, ſic vt ſuperſedere hoc loco eius demonſtratione queamus, ita alterius praeiudicii fontes facile exſtinguuntur et demonſtrari poteſt, gentiles philoſophos nihil ab Hebraeis accepiſſe, quod in ſua arua deriuaſſent, modo ad veram quaeſtionis ſignificationem attendatur, dimittaturque antiquitatis et auctoritatis, quod pleroſque occupauit, praeiudicium p). III. Adeo

 haec

p) Eſſe plurimos, qui veritatem Chriſtianae religionis demonſtrandam ſuſceperunt, qui comparatis gentilium et Iudaeorum doctrinis harmoniam inter vtrasque eſſe oſtendere conati ſint,

haec clara atque manifesta sunt, vt hodie pauci inueniantur, qui has partes in totum sequantur. Cum vero talia quoque inter Cabbalistica dogmata inueniantur, quae cum doctrina in sacris oraculis V. et N. T. consint, Steuchi Eugubini, Mutii Pansae, Guil. Postelli, Petr. Dan. Huetii, Edmundi Dickinsoni, Theophili Galei, aliorumque exempla, a τῷ πάνυ FABRICIO in syllabo scriptorum de V. R. C. enarrata ostendunt, et notissimum inter eruditos est. Ast falli eos in plerisque, non tantum dogmatum, si interior eorum nexus et sensus respiciatur, dissensus testatur, vt a multis, et e nobis quoque contra auctorem Historiae philosophiae gentilis in Otio Vindelic. Mel. II. est demonstratum, verum etiam ipsius opinionis falsitas, quae accepisse gentiles multa ab Hebraeis statuit, euincit. Recte vero ad euoluendam quaestionem de eius sensu statuendum est. Non enim de eo quaeritur, an non ab antiquissimis Hebraeorum patriarchis quaedam traditiones vniuersales per migrationes et colonias gentium ad has peruenerint: nec de illo quaeritur, vtrum inter religionem veterum Israëlitarum et barbararum Graecarumque nationum quaedam ostendi vel exsculpi queat similitudo? vtrumque enim lubentes concedimus, laudemusque virorum doctissimorum eruditionem et studium, quod valde se ingeniosum in his demonstrandis praestitit. At haec quaestionem non dirimunt, quae in eo proprie versatur: vtrum veteres Hebraei, et qui ab iis prodierunt, Israëlitae, ita cum gentibus barbaris et Graecis consueuerint, et conuersati fuerint, vt ab illis ad has religio, placita, ritus et ceremoniae non potuerint non fluere, et dimanesse ex circumstantiis historicis sit verisimillimum? Qua ratione si quaestio formetur, neminem eam affirmaturum esse, certo persuasi sumus, qui praeiudiciis exutis ad rationes historicas paulo liberius attenderit. Has enim si consulimus, nullo argumento satis valido ea connexio inter gentes barbaras Graecasque et Hebraeam atque Israëliticam demonstrari potest. Quamuis enim inter eos habitasse veteres Hebraeos et Israëlitas negari nequeat, scimus tamen, tantopere vtriusque mores a se inuicem abhorruisse, vt nullo modo credi queat, gentes vnius alteriusue Hebraei viri mores, placita, religionem, ab iis, quae a patribus acceperant diuersissima, in gratiam peregrini hominis recepisse, et domesticis patriisque opinionibus nuntium misisse. Valde vero se infirmitas huius opinionis ex eo prodit, quod philosophiam aliquam Hebraeorum veterum supponit, qua negata, totum illius fundamentum corruit. At ficulneis eam niti rationibus, tam luculenter in historia Hebraeorum philosophica demonstrauimus, vt ea repetere loco hoc alieno superfluum putemus. Valde vero manifestant huius praeiudicii hyperaspistae, se ad temporum rationes non satis attendisse; eo quod non cogitant, Theut, Osirim, Hermetem Trismegistum, Zoroastrem Chaldaeum, hisque similes, quos sua ab Hebraeis accepisse volunt, esse Mosis, immo Abrahami temporibus antiquiores, adeoque ea, quae introduxerunt, dogmata accipere ab illis non potuisse. Quod si concedamus, fuisse ex Hebraeis quosdam his philosophiae barbaricae conditoribus coaeuos, demonstrandum tamen prius huius opinionis patronis est, qua ratione viri hi sancti populis superstitioni deditissimis, et sine iudicio paternos mores et statuta sequentibus contraria persuadere, eoque perducere sacerdotes quoque potuerint, vt inter dogmata sua arcana, quae emolumento suo prorsus erant dicata, illas quoque virorum sanctorum doctrinas reciperent, quae superstitionem prorsus euertebant. Quod qui probare suscipit, eum vetustissimarum gentium arcanae res, caussas, fines perspicere, et ex certis monumentis haurire oportet, quod quam impossibile sit, veteris historiae peritos haut latet. Vehementer autem miramur, eo potuisse delabi viros doctos, vt ab Israëlitis pluscula hausisse Aegyptios, et inter dogmata sua recepisse statuerent. Sacra enim historia duce nouimus, valde abhorruisse ab Israëlis posteris Aegyptios, eosque tanquam seruos alienigenas vehementer contemsisse, habitasse illos ea propter in regione separata, et ita instituisse rationes suas, vt nulla cum Aegyptiis connexione familiari vterentur. An ab his Aegyptios in mysteriorum suorum circulos recepisse quicquam, vel leui vmbra est verisimile? At si hoc quoque concedamus, tantopere Aegyptiorum et aliarum gentium barbararum religio Israëliticae est dissimilis, vt contrarium statuendi rationem aliam vix afferre necesse sit. Pleraeque enim gentes aut systema dualisticum sequebantur, et duo principia aequalia bonum et malum asserebant, aut vbi rationibus philosophicis religio plebis emendata erat, systema emanatiuum recipiebant, et Deum animae instar vel formalis vel emanantis per omnes mundi partes se diffundere statuebant, huicque fundamento idololatriam fere omnem inaedificabant: ex quo etiam verus sensus placitorum eorum iudicandus est. An vero has religiones istis principiis innixas ab Hebraeis fluxisse vel recepisse ab iis saniora vel mediocriter attento credibile esse potest? Fatemur esse quaedam inter has gentes, quae affinia Hebraeorum dogmatibus videntur, at aut exiguae vmbrae sunt aeque valde corruptae traditionis alicuius e primis hominibus disseminatae, aut dictamina rationis, aut externis tantum verbis similitudinem effingunt, interna significatione vero longe aliud dicunt. Quibus omnibus inter se collatis recte pronuntiari potest, minime demonstrari vel verisimili etiam ratione euinci posse, sapientiam inter gentes dispersam ex Hebraeorum fonti-

comprehensa conuenire viris eruditis visa sunt, licet fateantur, impura, erronea, quin impia multa passim inter ea reperiri, admixtaque esse purae segeti lolia plurima; hinc enata aliis distinctio inter Cabbalam antiquam et puram et inter Cabbalam recentiorem atque impuram, itemque inter dogmata sana et reuelationi conformia, atque inepta, peregrina et ex falsa philosophia immixta. Qua adhibita visum est, viris quibusdam eruditissimis, continuisse ab vltima Hebraeae gentis origine Cabbalam doctrinas sublimiores de Deo eiusque attributis, persona, Messiae regno et similibus, eamque doctrinam methodo arcana atque esoterica inter Israelitas fuisse traditione propagatam; Iudaeos autem, ex quo gentilium populorum conuersatione vsi fuerint, ex deamata philosophia eorum multa aliena, impura et Mosis discipulos non decentia immiscuisse, ex quibus aurum veteris traditionis, tanquam e scoriis sit eligendum. Haec mens est STEPHANI RITTANGELII [q], IO. BENEDICTI CARPZOVII [r], SALOMONIS GLASSII [s], maxime vero, qui pro hac opinione operose eruditeque decertauit IOANNIS FRANCISCI BVDDEI [t], qui huic quoque fundamento quasdam locorum in oraculis sacris explicationes inaedificauit, et cum erroris ob eam assertionem postularetur, distinctis aliquot positionibus hanc opinionem illustrauit [u]. Potiora huc redeunt, vt ostendat; Habuisse Iudaeos veteres notitiam rerum diuinarum humanarumque, quam a maioribus traditione orali acceptam et ad posteros propagatam Cabbalam appellauerint, quaeque nobis philosophia audiat. Fuisse vero hanc philosophiam Iudaicam iam tempore Christi valde corruptam, licet comprehenderit passim vestigia veritatis diuinae, quae ex sola verbi diuini regula iudicanda perquirendaque sint. Esse porro possibile, scriptores sacros noui foederis in scriptis suis ad certas hypotheses philosophiae Iudaicae respexisse, eiusque

 phra-

fontibus deriuatam fuisse. Quod praeiudicium recte reiecerunt exploseruntque viri cordati, vid. BVRNETIVS Archaeol. philos. c. 7. p. 362. WACHTER. Spinozism. Iudaic. P. II. p. 221. seqq. Nec meliora esse, quae de Pythagorae Platonisque placitis ab Hebraeis acceptis passim traduntur, suo loco Tomo primo luculenter confecimus. His vero demonstratis corruit omnis, quae pro Cabbalae origine Hebraea affertur argumentatio, quae hoc solo praeiudicio nititur, eoque magis incautis se commendat, quod magna est inter philosophiam Orientalem, Graecanicam et Aegyptiacam atque inter Cabbalisticam conuenientia atque concordia, visumque ideo RAVCHLINO de arte Cabb. L. II. p. 642. Pythagoram a Iudaeis edoctum similia Cabbalistarum doctrinae praecepisse, et IACOBO WINDATO de vita funct. statu s. V. pag. m. 94. Pythagoram ab Essenis institutum fuisse, quos Pythagorae aetate nondum extitisse constat. Verum cum haec ita se habeant, nec Aegyptii a Iudaeis sua accepisse dici queant, inter Alexandrina vero et Cabbalistica dogmata magna sit conuenientia, sequitur inde Iudaeos ab iis, inter quos habitabant, hanc philosophiam accepisse. Quod enim Cl. WACHTERVS monet, in Elucid. Cabbal. c. III. §. 6. p. 30. differentiam inter scholam Aegyptiacam et Hebraicam hanc esse, quod philosophi Aegyptii philosophiam ordiantur a re vilissima materia, menti, Deo coaeua, Hebraei vero negent, quicquam vile a se existere posse, quodque illi creationem per formationem materiae a mente superuenientе et opifice factam, hi vero per emanationem a Deo luce infinita explicent; ad veterem tantum philosophiam Aegypti, non vero ad Alexandrinam, ex qua Cabbala formata est, quaeque emanationis systema recepit, pertinet.

q) Ad librum Iezirah p. 27.

r) Introd. in theol. Iud. c. 6. p. 30.

s) Philolog. S. L. II. Tr. II. s. 3. art. 7. conf. WOLF. l. c. P. II. p. 1197.

t) Introd. in hist. phil. Hebr. §. 43. p. 392. seqq.

u) Diss. de moderam. inculp. tutelae §. 10. p. 510. libri cit.

phraseologiam in quibusdam, quae puriori doctrinae non aduersarentur, adhibuisse in vsus suos. Euenisse tamen ex admixtis tot paleis et innumeris nugis tricisque humani ingenii, vt in veteri ecclesia philosophia haec Iudaica mater euaderet plurimarum haeresium, maxime Gnosticae et Valentinianae. Ab eo tempore praeter eruditionem Talmudicam Cabbalisticam quoque inter Iudaeos viguisse, et ne oralis traditio periret, scriptis fuisse consignatam, semper vero magis atque magis inuentis humani ingenii auctam adulteratamque et infinitis tenebris plus quam Cimmeriis inuolutam obscuratamque. Licere vero dogmata quaedam, quae saniorem sensum admittunt, modo qui legibus interpretationis non repugnet, tolerabiliori quoque explicare significatione, et ita vestigiis veteris traditionis detectis, veritates euangelicas inde probare. Quod postremum inter exoptatissimos Cabbalae vsus quoque retulit KNORRIVS [x], et de applicatione dogmatum Cabbalisticorum ad scripta N. T. disseruit; qui et ipse orationem dominicam ex sephirotica doctrina illustrari posse contendit, in quo sequentem habuit B. BVDDEVM [y], quem cum Cel. WERENSDORFIVS [z] eo nomine notauisset, peculiari scripto defendit, IO. IACOBVS SYRBIVS [a] νῦν ἐν ἁγίοις. Verum ne sic quoque Cabbalam quandam puram atque orthodoxam admitti posse, viris aliis eruditis visum est: qui concessere quidem, dari Cabbalam quandam V. T. at contenderunt intelligendam esse tantum interpretationem sensus mystici et typici V. T. doctrinamque in ipsa sacra scriptura comprehensam, adeoque sacrorum dogmatum illustrationem ex alia doctrina Iudaeorum Cabbalistica peti non posse. Quo nomine reiecerunt quoque explicationem orationis dominicae sephirothicam WERENSDORFIVS [b], OLEARIVS [c], SCHMIDIVS [d] magni nominis et eruditionis theologi. Nobis de hac Cabbala exegetica, quae hoc nomine perspicuitatis caussa a philosophica distingui potest, disputare non licet, cum ad praesens institutum non pertineat; monemus tamen, non dubitandum quidem esse, multa veterum Cabbalistarum placitis fuisse adiecta sequiorum temporum ἐνθυμήματα, multa aucta et immutata, difficile vero, si non plane impossibile esse, de iis statuere et impura a puris, genuina ab adulterinis distinguere, cum omnes libri Cabbalistici, quotquot supersunt, ita corrupti sint, si hanc distinctionem sequi velimus, nec liceat e. g. in libro Sohar ea separare, quae recentiores addiderint ab illis, quae vetustissima traditio suggesserit, nisi supponere velimus, nihil pro puro habendum esse, quod non cum Christianis mysteriis concordet, quam argumentandi rationem vitiosam esse et laborare circulo, quilibet videt. Nec diffitemur, non videri

x) Praef. ad R. IRIRAE portam coelor. P. I. Cabb denud.

y) Obs. Hal. Lat. T. I. obs. I.

z) Diss. de Osiandrismo in Pietismo renato, et in Demonstratione solida, Buddeum suspicionem de Cabbala non sustulisse, quae vernaculo sermone prodiit Viteb. 1709. 8.

a) In refutatione accusationum iniustarum contra Buddeum, quae edita lingua Germanica Ienae 1709. 8.

b) In Vindiciis orat. dominicae.

c) Obs. in Matth. XXIV. p. 218. seqq.

d) In Orat. dominica historice et dogmatice proposita.

videri probabile, eiusmodi dogmata, quae ad fundamentum fidei salutisque pertinent, in V. T. tot inuolucris fuisse operta et plerorumque oculis sublata et abscondita, vt non nisi intimae admissionis discipulis fuerint reuelata: id quod tamen admittere necesse habent, qui puriora N. T. mysteria in vetustissima Cabbala tradita esse suspicantur, eo quod in confesso sit, totam disciplinam Cabbalisticam semper fuisse arcanam et esotericam. Quod vero, nostro iudicio, huic opinioni omnem prorsus fidem detrahit, in eo potissimum versatur: nempe dogmatum illorum, quae pro purioris Cabbalae λειψάνοις venditantur, et quae conspirare cum sacra diuinarum paginarum traditione videntur, ea est conditio, vt longe aliud dicant, quam sacra Christianorum mysteria, et tantam puritatem doctrinae non habeant, quantam viri docti contendunt, si, quod omnino notandum, ea illis significatio, ea mens tribuatur, quam totum systema Cabbalisticum et principiorum atque conclusionum inter se nexus postulat, sine qua cautione nunquam de vero sensu Cabbalisticorum dogmatum erimus certi. Posset hoc exemplis luculentissimis illustrari ostendique, Cabbalistarum Messiam, primogenitum et creatorem rerum a Christianorum Seruatore Christo vnigenito patris immenso discrimine differre, illumque ex mente Cabbalistarum hoc longe esse inferiorem, Deoque ipso posteriorem, trinitatem sephirothicam a Trinitate Christianorum toto coelo distare, et principiorum triada, summo primoque Deo inferiorum exhibere, et quae alia sunt huius commatis, quorum in sequentibus mentio adhuc est facienda. His merito addimus perire omnem illam iactatam puritatem Cabbalae alicuius vetustioris, si comparatio instituatur inter ea dogmata, quae purioris traditionis reliquiae viris doctis videntur, et inter placita philosophiae Orientalis et Alexandrinae: ex ea enim quod certi sumus, tantopere vtrorumque elucescet consensus, vt desinat quilibet eorum puritatem depraedicare. Parum itaque et hisce originibus Cabbalisticae philosophiae tribuendum est. IV. Cautius incendentes alii, non negant, obtinuisse in V. T. praeter legem scriptam sacrasque paginas explicationem quandam oralem pleniorem et luculentiorem mysteriorum et oeconomiarum diuinarum, qua diuersa ratio ordoque, quem diuina gratia in distribuendis mediis gratiae secundum certas oeconomias seruauit, quique in lege ceremoniali et vaticiniis virorum Θεοπνεύστων paulo obscurius et aliquantulum aenigmatice propositus est, explicatus clarius, sensus ceremoniarum legis propter gentes ex methodo arcana absconditus fidelibus expositus, et ad Messiae regnum applicatus, sicque mysteria maxima regni Dei inter Iudaeos orali traditione, cum reuelatione scripta, cuius explicationem et illustrationem illa exhibuerit, propagata fuerint. Quam sententiam praeter PETRVM CVNAEVM [e] aliosque multos [f] suam fecit felicissimus scripturae interpres CAMPEGIVS VITRINGA [g], et ex Britannorum gente

e) De republ. Hebr. L. VIII. c. 8. qui tamen magis in allegorica explicatione dogmatum hanc Cabbalam constitisse putat, et prophetis tantum propriam fuisse dicit.

f) Vid. quos laudat WOLFIVS l. c. p. 1198.

g) Obs. SS. L. I. p. 133. ed. Ien.

gente V. C. PETRVS ALLIXIVS [g], quorum ille hanc Cabbalam clauem illam cognitionis eſſe contendit, quam Phariſaeis plebi eam inuidentibus Chriſtus apud D. LVCAM [h] tribuit. Rationes, ad quas prouocant viri eruditiſſimi hae potiſſimum ſunt: Nihil obſtare, quo minus exiſtimemus, ſemper fuiſſe in gente Iudaea viros ſanctos diuinorumque myſteriorum callentiſſimos, qui typos et ceremonias et vaticinia prophetarum aenigmatibus quaſi inuoluta, in vſum ſimpliciorum explicarent, eruerentque, et ſic clariorem myſteriorum regni Dei ſenſum aperirent, cum hac quoque ratione in eccleſia Chriſtiana myſteriorum diuinorum explicatio obtineat. Cognoſci id ex vatum diuinorum prophetiis, quorum poſteriores prioribus in doctrina de oeconomia gratiae in nouo foedere lucem clariorem accenderint: nec credibile eſſe, doctores Iudaicos hac explicandi legis et vaticiniorum ſenſum ſtudium laboremque poſt vates diuinos abiecisse, et non illuſtrationibus, applicationibus, collationibus lucem obſcuris accendere tentauiſſe. Id eo magis nobis perſuaderi debere, quod Iudaei ſine hoc labore et explicatione ſenſum ceremoniarum et vaticiniorum futuram regni Meſſiae oeconomiam ſub imaginibus V. T. ſymbolica ratione adumbrantium intelligere et ad Meſſiam reparandâmque per eum ſalutem applicare nunquam potuiſſent. Nec abhorrere id a totius Orientis moribus, vt doctrinae arcaniores et ſublimiores, earumque explicationes luculentiores non ſcripto, ſed ore traderentur, a qua conſuetudine Iudaeos quoque non alienos fuiſſe, vel ipſum Talmud demonſtrare, in quo non pauca in veteri eccleſia Iudaica recepta legantur, quae in ſacras literas relata non ſint. Quin in argumentationibus a Chriſto et apoſtolis contra Iudaeos prolatis, quibus ad typos obſcuriores et vaticiniorum ſenſus magis latentes paſſim prouocant, et eorum ſignificationem luculentiorem recludunt, aperte deprehendi, eiusmodi explicationi orali de myſteriis regni DEI locum fuiſſe; ſi enim non obtinuiſſet, eas vel tanta fiducia Iudaeis non obiecturos vel vſum aliquem largiorem ſperaturos fuiſſe: at ſic ex conceſſis eos diſputare et afferre cognita principia licet ſcriptis non comprehenſa: ideoque Phariſaeos et Scribas non auſos fuiſſe aduerſus quasdam locorum V. T. interpretationes a Chriſto eiusque diſcipulis allatas inſurgere. Conuenire quoque ſapientiae diuinae hanc traditionem ſiue Cabbalam doctrinalem, cui placuerit gradatim myſteria regni ſui pandere; eam enim ante Moſen et patria narratione et reuelatione ἀμέσως facta patriarchis myſteria haec reuelauiſſe, ſub Moſe ceremoniis legis inuoluiſſe, hisque clauem addidiſſe explicationem clariorem oralem; in vltimis vero N. T. diebus clare omnia et plenarie in ſcriptis Apoſtolorum fuiſſe reuelata, ſic vt traditione eiusmodi orali opus non ſit. Non diſputabimus hoc loco, vtrum veriſimiliter ſatis iſta tradantur, et eiusmodi Cabbala oralis inter Iudaeos viguerit nec ne? alium enim locum haec requirunt, et heic quidem facile concedi poſſunt omnia; parum tamen ad

g) In iudicio eccleſ. Iud. contra Vnitarios c. II. ſeqq.

h) c. XI. 52.

ad praesentem quaestionem faciunt; concedunt enim viri laudati, Cabbalam Iudaeorum philosophicam, qualis ex libris Cabbalisticis nobis innotuit, et in vetustissimis libris Cabbalisticis, *Iezirah*, *Babir*, *Sohar* continetur, ab ista traditione orali longe differre, quamuis suspicentur, quasdam pristinae veritatis scintillas sub his cineribus latere, at et paucas eas esse, et difficulter detegendas, candide recteque fatentur, probeque perspiciunt reliqua esse gentilium somniorum farraginem, totque dumetis et vepretis hunc hortum plane deformatum esse, vt pauca, quae hinc inde latent, lilia detegere nemo facile queat, praecipue quod ea, quae saniora videri possint, ex absurdo et detestabili syncretismo, cum principiis dogmatibusque gentilibus, quem passa sunt, sensum longe alium et deteriorem acceperint, et mutare vultus orthodoxos in deformem philosophiae fanaticae faciem coacta sint. Non errare itaque eos, qui Cabbalae philosophicae origines in gentilibus scholis quaerant, et natales adolescentiamque in iis temporibus inuestigent, quibus simplicitatem Mosaicae sapientiae legisque patriae fastidientes Iudaei, gentilis ματαιολογίας desiderio capti sint, coeperintque impuras gentilium philosophorum lacunas in limpidos Israëlis fontes deriuare, et noua inde sibi eruditionis vel philosophiae flumina deriuare. Quae vt plerorumque hodie virorum doctorum sententiam exprimunt, ita recte dici prouideque, ex dicendis constabit [i]. V. Etsi autem in eo consentiunt, gentili philosophiae, tanquam parenti hunc pullum deberi, de vero tamen fonte ex quo deriuanda sit philosophia Cabbalistica valde inter se dissentiunt. Quidam, et inter eos praecipue eruditissimus WACHTERVS [k] barbaricam philosophiam pro fonte Cabbalae habent; contendit enim vir laudatus, esse Cabbalam opus Rabbinorum recentium post dispersionem inter gentes ex veteri philosophia barbarica compilatum, et centonis instar congestum, id quod peculiari libro: *de natura*, *indole*, *antiquitate et origine Cabbalae*, demonstraturum se promisit, quem adhuc expectamus. Alio tamen loco [l], Cabbalam ex Pythagoricorum atque Platonicorum et Orphei quoque dogmatibus deriuat: vnde coniicimus, virum praestantissimum philosophiae barbaricae nomine intelligere philosophiam Alexandrinam, quae nomen Chaldaicae, Hermeticae, Orphicae sibi vindicauit, et dogmata pluscula ex orientali philosophia accepta suo, quod a Pythagora et Platone accepit, systemati attemperauit. Eandem quoque sententiam sequuntur B. IO. IACOBVS SYRBIVS [ll] et Cel. REIMMANNVS [m]. Esse hanc opinionem verisimillimam ex dicendis abunde constabit: at incommode haec philosophia barbarica vetus dicitur, et Orphica, a qua multis modis recessit, nec alio sensu ita vocari potest, nisi quatenus philosophia Alexandrina ex Orientali

i) Conf. quos laudat WOLFIVS l. c.
k) Spinozism. in Iudaismo P. II. p. 220.
l) pag. 69.
ll) Instit. phil. primae P. II. c. 2. p. 379. seqq.
m) Intr. in hist. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 341.

tali et Aegyptiaca veteri multa accepit, et hoc nomine Chaldaicam, Zoroaſtream, Hermeticam ſapientiam crepuit. Vetuſtiſſimae enim illae gentes, vt ſuo loco demonſtratum, et ab ipſo celeberrimo viro notatum [n], ſyſtema dualiſticum ſequebantur, et materiam Deo adiungebant coaeuam, Cabbaliſtae relicta hac abſurditate cuncta emanationis lege, etiam materia non excepta, ex Deo deriuabant; edocti ita ab iis, qui Zoroaſtris emendationem veteris ſyſtematis Magici miris commentis adulterauerant, et cum placitis Pythagorico-Platonicis, euerſo genuino eorum ſenſu, coniunxerant. Paulo aliter RICHARDVS SIMONIVS [o], qui Chaldaeos ſomniorum iſtorum auctores eſſe pronuntiat, ea potiſſimum ratione ductus, quod Pythagoras atque Plato ex iisdem fontibus hauſerint, eorum vero ſcripta valde hac in parte cum Cabbaliſtis conueniant, figmentorum allegoricorum plena, et ingenioſis de numeris et literis alphabeti ſubtilitatibus referta. Eadem alio loco [p] repetit, et exegeſin Cabbaliſticam a Platonicis et Pythagoreis deriuat. Fallitur autem Simonius, falſa perſuaſione ſeductus, Pythagoram ſua ex Chaldaicis accepiſſe, et libris ſuppoſititiis fidem incaute adhibens, quibus recentiorum Platonicorum nugae Chaldaicis originibus tribuuntur. Addi his merito poteſt, nimis antiquam facere hanc opinionem philoſophiam Cabbaliſticam, nec videri veriſimile, in captiuitate Babylonica, viuentibus adhuc et populum doctrina regentibus prophetis immediate a Deo inſpiratis, eum ad gentilia iſta placita deflexiſſe, praecipue cum eo nomine a vatibus diuinis non reprehenſi legantur, odium quoque et auerſatio Iudaeorum erga gentes peregrinas ſumma fuerit: nec credi etiam queat, Chaldaeos Perſasque arcana ſua dogmata tantopere cuſtodita Iudaeis, inuiſo hominum generi, tradidiſſe. Quibus ſi addatur: Chaldaica dogmata, qualia ſuo loco delineauimus, eſſe ſyſtemati emanatiuo contraria, quod tamen ſequitur Cabbala philoſophica, parum praeſidii in iſta opinione eſſe facile intelligi poteſt. Iuniorem itaque alii Cabbalae originem faciunt, et ab iis temporibus deriuant, quibus in Aegypto, deſerta Moſaicae doctrinae ſimplicitate, gens Iudaea coeperit ſitire lacunas eruditionis Graecanicae, et moribus victorum et imperantium ſe accommodans, patriam diſciplinam illius regionis doctrinae, in qua habitauit, attemperauerit. Idque in Aegypto maxime factum eſſe contendunt, qua in regione methodum allegoricam hieroglyphicam et arcanam occaſionem dare potuiſſe ſuſpicantur. Qua in ſententia mire ſe confirmatos ſentiunt, quod inter Cabbalam Iudaeorum philoſophicam et philoſophiam Platonicam atque Pythagoricam, qualis Ptolomaeorum ſub imperio in Aegypto caput extulit, magnam videant conuenientiam, nec ipſi Moro, Knorrioque [q] aliisque negatam, qui pro diuina Cabbalae origine certant, eo quod Pythagoram et Platonem ſua ab Hebraeis accepiſſe, et proprii ingenii commentis demum corrupiſſe ſibi, licet falſo, perſuadeant.

n) Elucidar. Cabbaliſt. c. III. §. 6. p. 30.

o) Hiſt. crit. V. T. L. I. c. 7. p. 44.

p) L. III. c. 6. p. 17.

q) Vid. Cabbal. denud. T. I. P. II. p. 78. ſeq. p. 182. ſeq.

deant. Aegyptiacae itaque philoſophiae prolem Cabbaliſticam eſſe ſtatuunt. Quam opinionem eleganter ornauit vir celeberrimus, VALENTINVS ERNESTVS LOESCHERVS[r], qui vbi de Iudaeis Helleniſtis dixiſſet, haec addit: *Inter hos Aegyptii excellebant, diſperſorum ſane principes: hi, eorumque imitatione ducti reliqui, adamare coeperunt Graecam philoſophiam maxime Pythagoricam et Platonicam ad eiusque genium theologiam ſuam et SS. literarum interpretationem applicarunt, vt relicta ſimplici et puriori doctrina, noua inauditaque myſteria, quae Platonem ſapiebant, in iisdem quaererent, et ſicubi id non feliciter ſatis cederet, tradita maiorum ſuorum vel augebant vel inuertebant, vel male applicabant: quae vera eſt origo Cabbalae, quam realem vocant, traditionem a Moſe vſque acceptam mentientes. Sane Aegyptiis Iudaeis eius natales debentur, a quibus partim ad Palaeſtinae incolas, partim ad primos Chriſtianorum haereticos peruenit.* Maximam partem vere haec dici et veriſimiliter ex dicendis conſtabit. Eandem ſententiam ſecuti ſunt IO. MICHAEL LANGIVS,[s] IACOBVS BASNAGIVS[ſ], quin ipſe quoque CAMPEGIVS VITRINGA[ſſ]: quibus addi poſſunt omnes, qui concordiam philoſophiae Platonico-Pythagoricae cum Cabbaliſtica confeſſi ſunt. Tandem illuſtris MOSHEMIVS[t], rectiſſime obſeruans: *Ex ipſis noui foederis tabulis apparere, arcanam Iudaeorum ſcientiam, quam Cabbalam nominant, omnesque eius partes iam tum in hoc populo valde fuiſſe adamatas, neque rudes fuiſſe dogmatum Graecorum, verum a temporibus Alexandri M. multa ex iis adſciuiſſe, immo in ipſam religionem transtuliſſe; ex Chaldaeorum quoque, inter quos diu vixerint, ex Aegyptiorum, Syrorum aliorumque finitimorum populorum inſtitutis et opinionibus haud pauca fuiſſe ad eos deriuata, quae maiores eorum neſciuerint;* addit his: *Hebraeorum diſciplinam, quam Cabbalam vocant, valde affinem eſſe diſciplinae Orientali, circa initia ciuitatis Chriſtianae emergenti, aut potius hanc ipſam diſciplinam eſſe ad religionis Iudaicae indolem accommodatam, et veritatis parte quadam temperatam. Viderique ſibi Iudaeos ex Chaldaea et Babylone redeuntes hanc philoſophandi formam vna cum aliis Orientalium populorum fabulis ſecum aſportaſſe, atque ita ſenſim inſtruxiſſe, et limaſſe, ne nimis a lege Moſis abhorrere videretur.* Quae prorſus egregia et proxime vero dici ex ſequentibus patebit, quamuis fatendum ſit, non videri veriſimile, Iudaeos ex Chaldaea et Babylonica captiuitate hanc philoſophiam attuliſſe, cum nec in ſacrorum, qui tum et poſt reditum viuebant, vatum ſcriptis veſtigium vllum appareat, viros hos diuinos naſcenti malo ſe oppoſuiſſe, et impuritatem hanc gentilem in puriora dogmata illatam, conſpurcatamque eccleſiae DEI faciem reprehendiſſe, quod

Ccc ccc 2 non

r) Comm. de cauſſis linguae Hebraeae p. 74.

s) Diſſ. de charactere primaeuo bibliorum Hebraicorum p. 66.

ſ) Hiſt. Iud. L. III. c. 19.

ſſ) De Synagoga veteri L. III. P. I. cap. 5. pag. 6'5.

t) Hiſt. Chriſt. inſt. mai. Sec. II. c. I. §. 13. pag. 148.

non omissuri fuissent, si iam tum ista corruptio doctrinae patriae inualuisset: nec philosophiae istius orientalis aetas ad ista tempora referri posse videatur, quam ex Zoroastrea veteris systematis Magici emendatione, quae vix antecessit tempora captiultatis Iudaeorum, exortam fuisse, eamque nouis φιλοσοφεμένοις mutasse et auxisse, ex dictis *libro superiore* constat. Et hae quidem potiores virorum doctissimorum de originibus philosophiae Cabbalisticae coniecturae sunt; de quarum pondere et verisimilitudine ita iudicabunt plerique, prout de Cabbala sibi notionem fingunt, aut bene, maleue erga illam affecti sunt. VI. Nos in tanto virorum eruditione et iudicii acumine illustrium dissensu arbitri nobis partes, recularum et supellectilis nostrae memores, non sumimus: licebit tamen scopo nostro obsequi, et quod institutum nostrum poscit, luculenter explicare, quae vero propiora et tantum non certa esse nobis videantur, licet ingenue fateamur, eam esse quaestionis huius difficultatem et obscuritatem, vt sine omni oppositi formidine nihil omni exceptione maius definiri queat, sufficereque putemus, si verisimilitudinis gradus ita instruamus, vt magna se probabilitate detectae origines commendare queant. Aliter enim haec sacra non constant, nec in inuestigatione originum obscurarum, quae coniectando tantum detegi possunt, certissima et nullis dubiis exposita dari possunt. Non vero hic solis coniecturis indulgendem, sed historiae Iudaicae filum sequendum esse existimamus, sine quo facile in impedito itinere, in quo opinionum varietas et diuortia multos nobis labyrinthos construxerunt, errare, et exitum non inuenire quis potest. Hoc vero duce instructi notamus α. methodum arcanam inter omnes fere gentes, et Graecas et barbaras, maxime vero, quae Orientis regiones inhabitarunt, receptam apud Hebraeos quoque, et ab his traductam ad posteros eorum Iudaeos, in vsu fuisse. Non ignotum id esse potest illis, qui historiam philosophicam a mundi incunabulis ad Christi nati tempora deductam attento perlustrauerunt oculo. Cum vero inter Orientis nationes gens Iudaica non ignobilem locum occupauerit, merito inde concludi potest, disciplinam arcani apud eos quoque inualuisse. Id quod ipsum Cabbalae nomen innuit, quod eiusmodi secretam mysteriorum arcanorum traditionem oralem et receptionem innuit, et doctrinae in vulgus sparsae omnibusque praedicatae opponitur. Multa notatu digna de hac disciplina arcani inter Iudaeos attulit, caussasque eius non sine ingenio enarrauit praestantissimus WACHTERVS [a], qui legendus est, at non sine examine, ab illis, qui haec accuratius nosse cupiunt. Nos supplementi loco hic notamus, multa eaque luculenta loca in scriptoribus Iudaeorum deprehendi, ex quibus demonstrari queat, eiusmodi disciplinam arcani inter Iudaeos obtinuisse. Collegit ea remque docte confecit IONAS DANIEL SCHRAM-

a) Elucidar. Cabbalist. c. II. p. 19. seqq.

SCHRAMMIVS [v], quocum conferendus CARPZOVIVS [w]. Nos breuitatis caussa praetermissis testimoniis Talmudicis, inter quae locus Mischnicus in tr. *Chagiga* [x] notatu dignus est, ad vnum Cabbalistici scriptoris Iochaidis, vel discipuli alicuius ex eius schola prouocamus, qui in *Idra Rabba* [y], qui est ex tractatibus Soharicis ita: *R. Schimeon exorsus dixit: Qui ambulat vt circumforaneus, reuelat secretum; sed fidelis spiritu operit verbum: Ambulans vt circumforaneus: hoc dictum quaestionem meretur, quia dicitur circumforaneus, quare ambulans, vir circumforaneus dicendus erat, quid est ambulans? Verum enim vero in illo, qui non est sedatus in spiritu suo, nec verax, verbum quod audiuit, huc illuc mouetur, sicut spina in aqua, donec illuc foras expellat. Quamobrem? quia spiritus eius non est stabilis.* Haec dictis scripturae porro roborat, et tum subiicit: *Nec enim mundus in stabilitate manet, nisi per secretum, et si circa negotia mundana opus est secreto, quanto magis in negotiis secretorum secretissimorum et consideratione senis dierum, quae ne quidem tradita sunt angelis.* Tumque hoc epiphonemate claudit: *coelis non dicam, vt auscultent; terrae non dicam, vt audiat; certe enim nos columnae mundorum sumus.* Haec Schimeon Iochaides, quem iureiurando ad hoc silentium obligasse discipulos in antecedentibus dicitur. Nec obiiciat hic quis, librum hunc Soharicum sublestae esse fidei, nec ad antiqua Iudaeorum tempora veteresque consuetudines pertinere. Hoc enim, etiamsi de forma libri forte concedendum sit, eius tamen materiam antiquam satis esse, et ad eam de quibus loquimur aetatem pertinere, ex supra dictis constat: at concessa etiam libri nouitate nihil ille affert, quod non indubitatis veterum testimoniis sciamus, apud Iudaeos ante vrbis deuastationem et stante adhuc templo secundo obtinuisse. Id IOSEPHVM [z] legenti dubium esse non potest, qui non tantum in Iudaicae historiae initio ad id prouocat, sed et inter Essenos obtinuisse sacerrimum silentium, eiusque neglectum poena diuinitus immissa vindicatum fuisse tradit, id quod Porphyrius quoque apud EVSEBIVM [a] confirmat. Nec dubitamus, inter Israelitas quoque eiusmodi disciplinam arcani obtinuisse, cum ratio alias mysticarum explicationum, ceremoniarum et rituum a Deo praescriptarum, quas in epistola ad Hebraeos affert scriptor θεόπνευστος, quasque notas inter Iudaeos fuisse ipsa argumentandi ratio a diuino auctore adhi-

v) Diss. de mysteriis Iudaeorum philosophicis, et in introd. in dialect. Cabb. c. II.

w) Introd. in theol. Iud. c. VI. §. 8.

x) c. 2. Dabimus notabilem locum integrum ex versione CHRISTIANI LVDOVICI, qui hunc tr. cum comm. BARTENORAE Latinum dedit, diss. II. „Non edisserunt de nuditatibus „(i. e. coniunctione maritali et consanguinitatis „gradibus) cum tribus, neque de opere Bere„schith (de creatione siue rebus physicis) cum „duobus neque de Mercauah (scientiis sublimio„ribus et Cabbalisticis Ezechielis symbolis ad„umbratis) coram vno. " Quod RAMBAM explicat de rebus physicis et metaphysicis, BARTENORA posterius recte de nominibus diuinis angelisque, i. e. doctrina Cabbalistica de istis.

y) §. 16. Cabb. denud. T. II. p. 389. 390.

z) Prooem. hist. Iud. p. 2.

a) Praepar. L. IX. c. 3.

bita euincit, ratio dari nulla queat. Vt taceamus methodum ſymbolicam et emblematicam ab ipſo Seruatore facto auditorum diſcrimine vſurpatam [b]. β. Quamuis autem dubitandum non ſit, arcanam hanc methodum inter Iudaeos mature obtinuiſſe, impoſſibile tamen eſt, tum de eius vero modo, tum de dogmatibus, quae illa tegebantur et ſelectis auditoribus tradebantur, diſſerere, et certi quid tradere, quamuis certiſſimum ſit, nihil ea dogmata comprehendiſſe, quod reuelatae in ſacris literis doctrinae vllo modo eſſet contrarium, nec alia potuiſſe exhibere myſteria ad ſalutem neceſſaria, quam quae publicis ſcriptis eſſent conſignata. Non ſine veriſimilitudine tamen coniici poteſt, exhibuiſſe hanc ſecretiorem docendi methodum luculentiorem explicationem myſteriorum foederis gratiae, occultius ob σκληροκαρδίαν gentis terrenae tantum felicitati inhiantis propoſitorum, et tum ceremoniarum velo obductorum, tum vaticiniorum emblematibus et aenigmatibus expreſſorum, eaque illis, queis de meliore luto finxit praecordia Titan fuiſſe luce clariore explicata, ſicque arcanas rationes regni diuini demonſtratas, quas in nouo foedere luculentiſſimis nobis commentariis explicuit diuinus ſpiritus: nec dubitamus hoc cum celeberrimis quibusdam theologis Cabbalam vocare, eo quod traditionem doctrinalem communicatam cum Iudaeis orali docendi modo exhibuerit. γ. Hanc vero Cabbalam, id eſt traditionem doctrinalem puram quidem legique ſcriptae conformem ſeruatam fuiſſe, quamdiu vates diuini doctrinae cuſtodes fuerint, dubium non eſt; aſt ceſſante prophetiae dono cum ingenio humano patentior aperiretur campus maiori licentia in propriorum commentorum campos exſpatiandi, valde eam fuiſſe corruptam, et in otioſas et deliras operis ſupererogatorii quaeſtiones et aſſertiones degeneraſſe, ea, quae ſupra de traditionum non ſcriptarum inter Iudaeos origine diximus, luculenter probant. Quae etſi humanae inuentioni debebantur, magnam tamen auctoritatem traditionis titulo nomineque nactae ſunt, eo quod huius nominis et docendi modi diu iam recepti, nunc vero ſurrogatis tricis humanis corrupti magna a longo tempore fuiſſet exiſtimatio. Et ita quidem Cabbalae, ſiue traditionis, quae doctrinas haud vulgares tradit, venerationem in genere ortam eſſe, minime dubitandum eſt. Quamuis autem haec Cabbala alius prorſus naturae indoliſque fuerit, ſiue antiquam illam doctrinalem, ſiue poſt hanc ortam illam ritualem intelligas, quam Cabbala philoſophica, de cuius originibus in praeſentia diſpicimus, non negligenda tamen eſt haec obſeruatio, eo quod occaſionem oſtendat, quomodo, ſemel recepta inter Iudaeos hoc docendi modo ſecretiori et traditiuo facile fuerit, ſub venerabili nomine, peregrina dogmata Moſi veterique eccleſiae Iſraëliticae ſupponere. δ. Sed vt propius ad rem ipſam,

b) Conf. Cel. PFAFFIVS primit. Tubing. p. 149. ſcriptoresque de diſciplina arcani laudati FABRICIO Bibl. Graec. Vol. II. p. 176. et bibliograph antiq. p. 622. conf. Cabb. denud. T. II. praefat. p. 19.

ipſam, dimiſſa occaſione, accedamus, illud de origine Cabbaliſticae philoſophiae tanquam indubitatum ſupponimus, inter Iudaeos Palaeſtinae incolas eam non eſſe quaerendam. Quaecunque enim de traditionibus in Iudaea obtinentibus ante conſtitutam Eſſenorum ſectam veteres referunt, ea omnia ad legis explicationes, ceremonias, iura, ſtatuta et conſtitutiones ſapientum inter Iudaeos pertinent, vt ex ſupra prolixe enarratis eſt manifeſtiſſimum. Quae ſi memoria recolimus, patebit Cabbalae philoſophicae veſtigia tum primum in Palaeſtina apparuiſſe, cum Eſſenorum ſecta Syrorum et Aegyptiorum mores imitata et ab his dogmata et inſtituta mutuans ſectam quandam philoſophicam conſtituiſſet. Inter eos enim et arcanam methodum, et dogmata quaedam philoſophica ſublimiora, a lege aliena obtinuiſſe, ex Ioſephi et Philonis teſtimoniis conſtat, quorum hic [e] diſerte *philoſophari eos* ait *de Dei exiſtentia et generatione mundi et in morali argumento ſe exercere domeſticis vſos principiis, quae ſine peculiari numinis afflatu non queant percipi; diſcere vero eos haec myſteria ex ore ſenioris alicuius obſcuriora explicantis,* τὰ γὰρ πλεῖστα διὰ συμβόλων ἀρχαιοτρόπῳ ζηλώσει παρ᾽ αὐτοῖς φιλοσοφεῖσθαι, *pleraque enim methodo antiquiſſima ſub ſymbolis et allegoriis ab eis philoſophice expendi.* Quae ſi cum illis comparentur, quae de theoreticis ſiue Therapeutis diſputat, et conſulantur ea, quae ſupra de ſectae Eſſenae origine diſſeruimus, luculenter patebit, Cabbalam hanc philoſophicam ſiue arcanam doctrinam, inter Eſſenos certo modo obtinuiſſe. Et haec quidem antiquiſſima et prima eius veſtigia inter Iudaeos Palaeſtinae incolas ſunt, ſi hiſtoriam ducem ſequamur; qua narrante non niſi Hyrcani regis et filiorum eius tempore fugatis et diſperſis Phariſaeis traditionariis, et Simeone Schetachide Alexandriam delato, reuerſoque rebusque Phariſaeorum mutatis, per illum ex Aegypto nouum traditionis genus ceteris Iudaeis innotuit. Ab Eſſenis enim illud diſcere non licebat, qui neminem extraneum ad haec myſteria admittebant. Ex his vero, quae rerum Iudaicarum ſeries et annales confirmant, manifeſtum eſſe putamus, falli eos, qui ex Chaldaea atque Babylonia Iudaeos Cabbalam illam philoſophicam attuliſſe coniiciunt. Hoc enim ſi ita eueniſſet, non demum ab Eſſenis ea in Palaeſtinam fuiſſet introducta, nec Schetachides eam ex Aegypto attuliſſet. *e.* At hae ipſae Cabbalae philoſophicae inter Iudaeae incolas origines ad veram nos eius patriam deducunt, quae non alia eſſe potuit, quam Aegyptus, quam Eſſenae quoque familiae inſtituti ſui initia formamque ſuppeditaſſe, ſupra fecimus veriſimile. Hic vero paucis ea repetenda ſunt, quae *capite huius libri primo* de rebus Iudaeorum in Aegypto habitantium philoſophicis diximus. Nempe in illa regione Iudaeos a Cambyſis et poſtea Alexandri M. tempore conſediſſe, et ſub Ptolomaeo Lagide et Philadelpho deductis coloniis nationem eam ſe ibi dilatauiſſe, mori-

e) Quod omnis probus ſit liber p. 877.

moribus etiam Aegyptiorum Graecorumque ſe attemperauiſſe, et vt ſeculi ſui indolem, et inualeſcentem eruditionis theologicae conſuetudinem imitarentur, duce praecipue Ariſtobulo allegoricam legem explicandi illique aliena dogmata affricandi methodum introduxiſſe, eo loco adductis veterum teſtimoniis probauimus. Non erramus itaque, ſi Aegyptum patriam fuiſſe Cabbalae philoſophicae dicamus, et ab eo tempore eius origines repetamus, quo ope allegoricae methodi, in his terris a cana vetuſtate vsque receptae, philoſophia Aegyptiaca inter Iudaeos recipi et venerabili traditionis nomine, quod patriorum dogmatum communicationem et reuelationem oralem hactenus indicauerat, coli coepit, quod Ptolomaeorum tempore factum eſſe ex ſupra enarratis conſtat. 5. Philoſophia Aegyptiaca vero qualis eo tempore fuerit, accurate, niſi fallimur, in *fine Tomi primi* docuimus, quae hic omnino repetenda ſunt. Nempe, totam fere periiſſe veterem theologiam et philoſophiam Hermeticam, incurſionibus tot populorum vaſtata regione et ſub peregrinos dominos ire iuſſa; ad quorum nutus et rationes ſacerdotes ſe compoſuerint, facile ea mutantes, quae cerae inſtar ope hieroglyphicae methodi omnes figuras admittebant, eo loco oſtendimus. Id factum quoque eſſe, cum Cambyſes cum exercitu Aegyptum depopularetur, tumque remanſiſſe Perſicae doctrinae reliquias aliquas veriſimile eſt. Monuimus porro poſt deuictos Perſas ſuperatamque Aegyptum Alexandrum M. excitata regni ſede Alexandriae, omnium terrarum colonos eo attraxiſſe, ſicque omnium fere religionum cultum et dogmata inualeſcere in Aegypto coepiſſe: maxime vero Graecanicam philoſophiam et eruditionem in victoris gratiam valde fuiſſe Aegyptiis acceptam, hocque philoſophiae et theologiae excolendae ſtudium ſub Ptolomaeo Lagide et Philadelpho mira incrementa cepiſſe; tumque praeter Peripateticam philoſophiam regibus gratam Pythagorico-Platonicam eo magis ſe Aegyptiis, populo ſuperſtitioni et religionibus vehementer dedito, commendauiſſe, quo magis tum ab Hermete et Aegyptiis acceptam eſſe, tum accuratiori modo de diuinis diſſerere eius aſſeclae gloriabantur. Neque tamen Pythagorae et Platonis placita integra ſeruauiſſe Aegyptios, ſed cum miro impetu in quendam religionum ſyncretiſmum ruerent, philoſophi autem Orientales, qui caput attollere coeperant, frequenter Alexandriam adirent, eo quod celeberrima Muſarum ſedes eſſet, Alexandrini quoque philoſophi aliquandiu in Aſia conſediſſent, factum eſſe, vt quae Pythagorae et Platonis diſciplina dicebatur, magnam mutationem pateretur. Et in naturalibus quidem propius preſſiſſe eorum veſtigia conſtat. At in diuinis ſiue theologicis longe ab eorum placitis Alexandrinos philoſophos receſſiſſe, luculentis exemplis confecimus [d]. Nempe reiecto ſyſtemate dualiſtico, emanatiuum ex philoſophia Orientali recipiebant, hincque emanationum diuinarum varios ordines, genera

d) Conferendus IAMBLICHVS de myſteriis Aegyptiorum, ex quo facies integra recentioris theologiae Aegyptiacae patebit.

genera atque classes, vsque ad res visibiles et materiam constituebant; adeoque pleraque, quae Orientalis philosophia de Deo et virtutibus diuinis substantialibus praeceperat, recipiebant. Cui theologiae eo magis manus dabant, quo magis syncretismo, quem mire Aegyptii fouebant, portam aperiebat patentissimum, hocque cum doctrina sua de Deo omnia religionum genera certo modo poterant in vnum confundi, vt Iudaicae atque Christianae exemplum in haereticis quibusdam luculenter demonstrat. Ita quidem desertis Platonis assertis, multa ex Orientalibus Zoroastreae theologiae reliquiis assumta, ea vero docendi modo Pythagorico-Platonico adaptata, et cum eius philosophiae praeceptis in concordiam ire mira confusione iussa sunt, donec Ammonius et sequaces, certos systematis limites constituerent, et ad Platonicos vultus paulo propius reformarent. Quae omnia cum suo loco, quantum veterum in his rebus negligentia et obscuritas patiebatur, rationibus et testimoniis roborauerimus, plura his addere opus haud est. §. Iudaeos vero huic philosophandi generi in Aegypto locum fecisse, *capite huius libri primo* ex instituto ostendimus, discique vel ex vno Therapeutarum et Philonis exemplo potest. Id quod eo facilius fieri potuit, quo magis illud theologiae Pythagorico-Platonicae temperamentum, quod Orientalis philosophia offerebat, et syncretismum omnium religionum permittebat, aptum erat, illi se formae attemperare, quam de Deo diuinisque exhibebat doctrina Mosaica, et allegoricae methodi, Aegyptiacis philosophis solennis, machinis cuncta ex voto torqueri poterant. Cuius exemplum luculentissimum cum scripta Philonis exhibeant, lector ad ea dimittendus est, vt inde rei huius veritatem discat confirmatam. Quoniam autem superbia gentis magno supercilio alios populos contemnentis eiusmodi syncretismum natura sua non admittere videbatur, ad artes Aegyptiacis sacerdotibus et philosophis solennes illi ex Iudaeis confugiebant, qui in scholis philosophorum Pythagorico-Platonicorum erant educati: nempe cum tota Aegyptiorum natio nihil sacrum et diuinum haberet, quod non hieroglyphico, vel potius, qui ex illo enatus erat allegorico et symbolico modo esset traditum, haec docendi methodus ab Aristobulo aliisque, maxime vero a Therapeutarum familiae conditoribus in hunc vsum adhibitus est, qua facile postea fuit quadrata miscere rotundis, et quod Aegyptii toties in vniendis peregrinis religionibus et placitis cum suis fecerunt, dogmata in infinitum distantia inter se conciliare, vel corrumpere potius domestica atque adulterare, sicque Mosaicae doctrinae sensus eos affingere, quos suggerebat philosophia Aegyptiaca. Et vt eo promtius recens philosophiae genus absque nouitatis inuidia reciperetur, traditionis nomine, quod venerabile inter Iudaeos fuit, vt supra dictum, abortus hic philosophicus pictus ornatusque, sicque veneratio Mosaicae traditioni debita nouae philosophiae conciliata est. Id Therapeutarum exemplo luculenter com-

comprobari potest, quos praecipue hanc Cabbalisticam philosophiam recepisse atque excoluisse ex PHILONE constat [e]. Ait enim ille: *ἐντυγχάνοντες τοῖς ἱερωτάτοις γράμμασιν φιλοσοφοῦσι τὴν πάτριον φιλοσοφίαν, ἀλληγοροῦντες, ἐπιδὴ σύμβολα τὰ τῆς ῥητῆς ἑρμηνείας νομίζουσι φύσεως ἀποκεκρυμμένης ἐν ὑπονοίαις δηλουμένης· ἔστι δὲ αὐτοῖς καὶ συγγράμματα παλαιῶν ἀνδρῶν οἳ τῆς αἱρέσεως ἀρχηγέται γενόμενοι πολλὰ μνημεῖα τῆς ἐν τοῖς ἀλληγορουμένοις ἰδέας ἀπέλιπον, οἷς κατάπερ τισὶν ἀρχετύποις χρώμενοι μιμοῦνται τῆς προαιρέσεως τὸν τρόπον.* Quae verba non satis commode expressit interpres Latinus GELENIVS, adeoque Graeca ipsa inspicienda sunt, quae manifeste docent, eam philosophiam fanaticam, quam ista secta recepit, allegoricis explicationibus ad patrias traditiones fuisse pertractam. Quod paulo infra magis luculenter Philo prodit referens, statuere hos viros: *Totam legem habere animalis similitudinem, quod praecepta corpus referant, animam vero sententiae retrusiores sub velamine verborum abditae, in quibus rationalis anima egregie se ipsam contempletur tanquam in speculo, sub his ipsis verbis miram sententiarum pulchritudinem conspiciens, et explicans e figurarum inuolucris, atque ita penitiorem intellectum in lucem producens duntaxat apud eos, qui per occasionem admoniti sciunt obscura ex apertis colligere.* Et hanc quidem veram originem Cabbalisticae philosophiae fuisse allatae rationes satis euincunt, quae comparatione dogmatum philosophiae Orientalis, Aegyptiacae et Cabbalisticae, quam infra instituemus, mire possunt confirmari ostendique, quam arcte haec tria philosophiae sublimioris siue theologiae genera cohaereant concordentque. η. Ita vero facile quoque inter se conciliari possunt virorum doctorum de Cabbalae originibus sententiae. Nam nec illi plane reiiciendi sunt, qui philosophiam barbaricam huc aduocant, cum non aliam intelligant, quam quae Zoroastris, Hermetis, Orphei, Pythagorae et similium doctrinam mentita Alexandriae enata fuit. Ast de ea quoque intelligendi sunt, qui philosophiam Platonico-Pythagoricam parentem philosophiae Cabbalisticae statuunt: non enim genuina illa sed syncretistica et ab Orientali multum adulterata huc referenda est, quam distinctionis caussa Alexandrinam diximus, et postea in Aegypto in Ammonii Plotinique schola in certam systematis formam coaluit, et a Iamblicho Aegyptiacae philosophiae nomine commendata est. Rectissime vero instituit Cel. Moshemius, qui philosophiam Orientalem huc adducit; ea enim theologiae Alexandrinae potiora dogmata subministrauit, quae in Cabbalae systema fluxere: at attemperata placitis Pythagorico-Platonicis, cuius luculenta vestigia in Cabbala deprehenduntur, intelligenda est, qualem ipse quoque Philo est secutus. θ. Ex Aegypto hanc philosophiam Iudaicam in Palaestinam partim per Essenos, partim per Simeonem Schetachidem peruenisse, allata supra veterum testimonia nos dubitare non sinunt, nec iis, quae abunde satis dicta sunt, aliquid adiiciendum est, nisi hoc vnum, ipsos tradi-

e) pag. 893.

tiona-

tionarios, dum a Simeone hoc introductam inter Iudaeos traditionem arcaniorem, plerisque ignotam ſtatuunt, innuere, hoc non de traditione rituali, ſed philoſophica intelligendum eſſe, eo quod traditionis alterius et vulgaris notitia diu iam in Iudaea viguerit, nec ex Aegypto aduehi potuerit, vbi eam hac quidem ratione obtinuiſſe non legimus. ι. Poſt templi euerſionem vero vrbisque et Iudaeae regionis deſolationem cum multi Iudaei in Aegyptum ad fratres ſuos Helleniſtas confugiſſent, et pacatis paulisper rebus in patriam terram rediiſſent, ſedes autem eruditionis Iudaicae in Aegypto eſſet, ex qua viri docti in nouas ſcholas in Palaeſtina erectas conceſſerunt, mirum non eſt, inter earum moderatores inuentos fuiſſe, qui arcanam hanc philoſophiam mordicitus tenerent, quales Akibham et Iochaidem fuiſſe ſupra oſtendimus. Quo magis autem reuelationis ſcriptae auctoritatem ſuppreſſit traditionis veneratio, eo magis arcanae quoque traditionis myſteria exculta ſunt; hoc tantum diſcrimine, vt, cum illa omnibus pateret, haec pauciſſimis tantum ſelectisque diſcipulis pateſierent, ex quo fonte cauſſam ſupra deriuauimus, cur vetuſtiſſimorum Cabbaliſtarum in hiſtoria Iudaeorum literaria tam manca ſit notitia. Nam hoc poſtulabat et arcani diſciplina, et doctrinae a Moſaicis valde abeuntes, quas aperire ἀμυήτοις periculoſum videbatur. κ. Tandem hoc quoque notandum eſt, irrepſiſſe in philoſophiam Cabbaliſticam praeter Orientalia et Aegyptiaca atque Pythagorico - Platonica placita, etiam Peripatetica quaedam. Mature id factum eſſe, et adhuc ſtante templo, viſum eſt viro ſummo HENRICO MORO f), qui in *epiſtola ad Knorrium* ita de ha re: *Sunt qui contendunt, etiam ab Antiochi temporibus philoſophorum ſcholis et certe Ariſtotelis praeter ceteros Iudaeam corruptam fuiſſe. Quo minus mirari debemus, Ionathanem F. Vriel ſectam Ariſtotelicam ſapere in ſua paraphraſi in viſionem Ezechielis, qui tamen multis annis vixit ante vrbis excidium. Nam rotas ille coelos Ariſtotelicos eſſe euincit, et in illius opinionis gratiam; et ecce vna rota in terra; interpretatur dicam, an peruertit ad hunc modum: ſphaera vna poſita erat ſub altitudine coeli. Quod ipſe* MAIMONIDES ff) *etiam notauit. Vides quam mature corrupta ſit Cabbala philoſophica apud Iudaeos etiam aliquot annis ante Chriſtum natum, immo multis; ſi calculum ineas ab Antiocho. Quam quidem ob cauſſam ſerio conſiderandum eſt, annon certiora veteris philoſophiae Iudaicae veſtigia inuenienda ſint apud Pythagoreos, quam apud ipſos Iudaeos, cum Pythagoras edoctus ſit arcana philoſophiae Cabbaliſticae quadringentis aut quingentis annis ante modo memoratam corruptionem.* Addit eius rei exemplum in ſequentibus ex libro *Iezirah*, omnium antiquiſſimo inter Iudaeos habito, *in quo praeter nugas aſtrologicas hypotheſis Ariſtotelica ſupponatur. Nam non ſolum orbi-*

 um

f) Cabb. denud. T. I. P. II. p. 181. ſeqq.

ff) Mor. nebhoch. L. III. c. 4.

um ſignorumque coeleſtium ibi fieri mentionem, ſed dici etiam [g] *vocari intelligentiam perpetuam eo quod ducat motum ſolis et lunae iuxta conſtitutionem eorum, vtrumque in orbe ſibi conueniente; ad quae R. Abraham Ben Dior; ducit ſolem et lunam illa intelligentia et reliquas ſtellas et figuras, vnumquodque in orbe ſuo, et impertit omnibus creaturis iuxta diſpoſitionem eorum ad ſigna coeleſtia et figuras coeleſtes.* Monet porro Morus: *In Tykkunin Zobar plane aſſeri hypotheſin Ariſtotelicam, affirmando mundum fabricae, mundum eſſe ſphaerarum ſeu orbium coeleſtium et omnia, quae in eo ſunt, vsque ad centrum terrae: denique in Emeck Hammelech haec ocurrere: infimum circuli et ſphaerae huius ſplendoris eſt Aſiah ſpiritualis et corporea, in cuius medio iam nos ſubſiſtimus, nempe in terra, quae vocatur* תבל *i. e. terra habitabilis. Haec certe manifeſta eſſe indicia, Iudaeos phyſicae ſuae Cabbalae partem quidem potiſſimam iam tum perdidiſſe, et in illius locum hypotheſin Ariſtotelicam aſſumſiſſe, ſphaerasque decem Ariſtotelicas ſuas Sephiroth Aſiahticas eſſe, ratos ad eam menſuram reliquas excogitaſſe.* Hactenus Morus, in cuius tamen verbis accurationem merito deſideres. Nam vbi etiam concedimus, hanc eſſe mentem locorum iſtorum Cabbaliſticorum, quam illis tribuit, et ea Ariſtotelicas hypotheſes inferre, nihil tamen inde ſequitur, quam aut libros hos a manu audaci interpolationem alienorum dogmatum paſſos aut plane recentiori aetate confictos eſſe. Immo ſi ab iis auctoribus ſcriptos eſſe concedimus, quibus Iudaei tribuunt, nec adulterina dogmata irrepſiſſe ſtatuimus, nihil aliud inde euincitur, quam poſt natum Seruatorem Sec. I vel II Ariſtotelica quaedam inter Cabbaliſtica irrepſiſſe. At ſine neceſſitate ſupponit vir acutiſſimus hypotheſin de orbibus coeleſtibus in quorum ſupremo ſumma cauſſa reſideat, eſſe mere Ariſtotelicam. Nam Pythagoricam eſſe, et ab Ariſtotele a Pythagora aliiſque mathematicis antiquioribus mutuum acceptam diſcere potuiſſet ex Anonymi vita Pythagorae apud P h o t i v m [h], qui ea de re luculentus eſt. Nec haec Pythagoricis et Cabbaliſticis placitis repugnant, quae emanationes ſephirothicas radios ſuos emittere non tantum in mundum Aziluthicum ſed et Aſiahticum atque viſibilem, adeoque orbes coeleſtes animare ſtatuebant: id quod in Alexandrinis Platonicorum ſcholis quoque perſonaſſe vel ex ſolo Plotino diſci poteſt. Neque tamen praefracte negauerimus, Ariſtotelica quaedam inter Cabbaliſtica mature, et forte iam in Aegypto irrepſiſſe. Syncretiſmus enim ſcholae illius ex qua Cabbaliſtica philoſophia prodiit, nec Ariſtotelem contemſit, ſed cum eo quoque foedus iniit, vt ſuo loco dictum. Recentiori tamen aetate, poſt Sec. XI, ex quo nempe Ariſtotelica philoſophia a Saracenis ad Iudaeos commigrauit, id potiſſimum factum eſſe, nemo temere negabit, qui recentiorum Cabba-

g) ſ. 13. p. 144.

h) Cod. CCLIX. ex quo repetiit K[illegible]vs ad calc. vitae Pythag. p. 56. ſeqq. Obſeruauit iam hic anonymus auctor harmoniam Pythagorae, Platonis et Ariſtotelis in hac re p. 60.

Cabbaliſtarum ſcripta legerit, nec negauit id KNORRIVS, qui ita de ea re differit [i]: *Poſtquam Saracenorum tempore Ariſtotelis philoſophia Arabica lingua tradi coepta eſt, Iudaeorum quidam eiusdem linguae periti, et inter eos quam maxime R. Moſes Maimonides haec amplexi ſunt ſtudia etc. ab eo tempore multi alii occidentales, praeſertim, qui ſublimitate Cabbaliſtica neglecta ſolius Talmudis ſtudiis fuere contenti, Peripatetica dogmata ſcriptis ſuis hinc inde immiſcuerunt, quod poſtremis biſce temporibus Germani quidam, etiam Cabbalam tradituri ſunt auſi, inter quos potiſſimum eſt auctor libri Schepha tal Maimonidae amore deceptus, ſed a genuinis Cabbaliſtis Orientalibus nequaquam in hoc puncto receptus.* Et huic quidem rationi innixus Cl. IONAS DANIEL SCHRAMMIVS, *introductionem ſuam in dialecticam Cabbaleorum methodo Peripateticorum potiſſimum conformatam* conſcripſit, et IOANNES IVSTVS LOSIVS [k] ſingulari diſſertatione *conſenſum Kabbaliſticorum cum philoſophia Academica et Peripatetica dogmatum per capita quinque* oſtendere conatus eſt. In qua comparatione vero viros hos doctos non ſemper ad verum ſenſum nexumque ſyſtematis Cabbaliſtici attendiſſe, adeoque alienam mentem Cabbaliſtis affinxiſſe, fatendum eſt. λ. Quin et hoc coronidis loco his obſeruationibus de originibus philoſophiae Cabbaliſticae addendum eſt: Recentiores philoſophiae Cabbaliſticae ſectatores cultoresque haud raro illatis dogmatibus et explicationibus heterogeneis, et ex genuinis fontibus non petitis doctrinam Cabbaliſticam adulteraſſe, et prout quis ſyncretiſmo fauebat, ita conſenſum doctrinae Cabbaliſticae cum his illiſue opinionibus vidiſſe, atque multa ſpuria intruſiſſe, id quod Iudaei paſſim ipſi conqueruntur, qua de re R. Meir Ben Gabbai teſtimonium adducit B. ABR. HINCKELMANNVS [l]: qui eo nomine Loriam accuſat, cui addere potuiſſet R. Abraham Cohen Iriram, qui paſſim ad Platonem, Plotinum, Parmenidem, Dionyſium Areopagitam prouocat. At hi ſcriptores Cabbaliſtici in eo non errauerunt, quod ex Alexandrinorum philoſophorum ſcholis domeſticam hanc philoſophiam illuſtrarunt. Quamuis enim aliquot ſeculis poſt conceptam natamque philoſophiam Cabbaliſticam Ammonii Plotinique ſchola ſyncretiſticam Alexandrinorum philoſophiam reformauit et in certum ſyſtema redegit, quod Platonem paulo melius referret, ad quem conatum eam praeter diſſenſiones philoſophorum Alexandrinorum vt ſupra dictum, haereticorum ex philoſophia Orientali et Aegyptiaca progreſſorum diſputationes, aliaque multa ſuo loco enarrata coëgerunt: ex communi tamen fonte et Cabbaliſticae et Plotinianae ſcholae ſyſtemata hauſta ſunt, eo tantum diſcrimine vt emanationum diuinarum ordinem numerumque haec aliter exponeret, quam illa, et Platonis haec triadem illa Orientalium et forte Pythagoricorum quoque decadem eligerent.

 §. III.

i) Conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. 1. pag. 1207. k) Gieſſae 1706.

l) In detect. fundam. Boehmiani p. 28. conf. SCHRAMM. l. c. p. 24. ſeq.

Obseruationes de natura et indole philosophiae Cabbalisticae.

§. III. Constituta origine philosophiae Cabbalisticae verisimili, iam de natura et indole eius paulo facilior erit disquisitio, eo quod multum lucis antecedentia huic argumento accendunt. Ex circumstantiis enim huius philosophiae, quas historia nobis suggerit, pleraque colligenda iudicioque accurate et sine praeiudiciis interposito definienda. Sequemur vero ordinem in aliis hactenus adhibitum, et obseruationibus quibusdam generalioribus potiora strictim complectemur. Et

I. Quidem ante omnia monendus est lector, nobis hic sermonem de Cabbala pura, quam nonnulli constituunt, et philosophiam aliquam, vel theologiam potius arcaniorem Iudaeorum veterum orthodoxam fuisse dicunt, non esse. Quamuis enim supra iam concesserimus, non abhorrere a verisimilitudine, sensum clariorem et luculentiorem explicationem ceremoniarum legis, et vaticiniorum de regno Messiae eiusque circumstantiis orali traditione fuisse inter Iudaeos reclusam propagatamque, et tanquam stellam vsque ad ortum solis in N. T. luxisse; tantum tamen abest, vt eius dogmata, quorum postea pleniorem notitiam in nouo foedere Spiritus S. fecit, in Cabbala philosophica, de qua agimus, contineantur, vt praeter aliquam externam speciem et similitudinem ex translatis ad peregrina placita mysteriis veteris ecclesiae Iudaicae oriundam nihil sit, quod conuenientiam aliquam euincat. Non ignoramus quidem contrarium multa eruditione demonstrare voluisse viros quosdam eruditissimos, qui contenderunt, latere in Cabbala philosophica vestigia mysterii SS. Trinitatis, filii Dei capitis regni diuini et creatoris, lapsus peccati, et quae his sunt similia; nec negamus attulisse eos quaedam magnam speciem referentia. Ast euenisse illis, quod in comparatis quoque gentilium philosophorum systematibus cum fide Christiana toties euenit, vt veros sensus dogmatum Cabbalisticorum, quos ex tota systematis connexione habent, negligerent, et ex externa verborum similitudine perperam conuenientiam aliquam colligerent, sequens systematis Cabbalistici delineatio luculenter docebit, et in sequentibus etiam exemplis aliquot illustrabitur. Vnum vero in praesentia totam hanc obseruationem clarissima luce perfundet: nempe, primum illius systematis fundamentum hoc esse: ex nihilo nihil fit, adeoque cuncta ex Deo emanarunt. Quo principio semel posito impossibile est, Cabbalam aliquam puram ostendere, cuncti enim Cabbalistarum libri huic vni fundamento superstructi huc omnia referunt. Ex hoc vero de reliquis iudicium interponere facile quis potest. Hoc principio ex gentili philosophia admisso et supposito, necessario euenire debuit, vt quicquid ex veteri traditione Iudaeorum dogmatica retentum esset, in corruptos detorqueretur sensus, et sic vetus illa puraque Cabbala tota periret, nec hodie inuestigari queat. Agnouit id candideque fassus est MAIMONIDES [u], qui luculenter: *Scito multas egregias sententias, quae in gente nostra olim fuerunt, de veritate istarum rerum, partim longinquitate temporis,* partim

u) Moreh nebhoch. P. I. c. 71.

partim infidelium et ſtultorum populorum in nos dominatione partim etiam, quod non cuiuis, ſicut expoſuimus, conceſſa erant myſteria, periiſſe, et in obliuionem deueniſſe. Nihil enim permiſſum erat literis mandare, niſi ea, quae in ſacros libros digeſta et relata erant. Quibus in verbis, quamuis rationes allatae minimam tantum cauſſam deperditorum veterum myſteriorum indicent, illud tamen recte vidit Maimonides, veterem ſapientiam Iudaicam in iſtis myſteriis Cabbaliſticis hodie reperiri non poſſe. Agnouit id. B. BVDDEVS [m], et, quo erat candore, faſſus eſt: *Propter easdem, quas Maimonides attulit rationes non tantum forte quaedam antiqua Kabbalae capita periiſſe, ſed alia corrupta et deprauata et cum gentilis philoſophiae erroribus permixta fuiſſe.* Qui tamen quando addit: *Non ſequi inde, omnia periiſſe, aut omnia fuiſſe corrupta, ſed fieri id omnino potuiſſe, vt plurima verae et genuinae Kabbalae ſubſint veſtigia, non attendit* δουλεύων τῇ ὑποθέσει, petere ſe principium, quando ad diſcernenda pura ab impuris nos attendere ad ſcripturae ſacrae et rectae rationis ductum, non neglectis traditionis legibus, et tum quod verum deprehenſum fuerit retinere iubet; ita enim non dignoſcetur, quid ex domeſticis principiis Cabbala ſtatuendum eſſe poſcat, ſed quid iuxta normam rectam iuſtum et admittendum nos iudicamus: qua ratione facile omnis mundi philoſophia in ſanos ſenſus poteſt transferri. Rectius viri cordati [n] ſcapham nominantes, totam Cabbalam philoſophicam non quoad dogmata tantum adiecta et ſuppoſita, ſed quoad totum ſyſtematis habitum et connexionem impuram eſſe, et philoſophiam gentilem referre, ſtatuerunt: hoc enim danda in ſequentibus eius delineatio faciet clariſſimum. Vnde vehementer Cabbalae ſtudioſis commendamus, praeſtantiſſimi WOLFII [o] obſeruationem: *Dogmata Cabbaliſtica obſcuritatis puluere ita quaſi eſſe obtecta, vt et perſpicere ea perquam difficile ſit, et ampla de genuino verborum ſenſu diſputandi materies naſcatur, vel ſaltim dubitari ſemper poſſit, num, quem ſenſum nobis, doctrina Chriſti illuſtratis, verba aperte referre videntur, eodem ab iſtorum ſcriptoribus prolata fuerint?* Addimus; vt iuſta ſubnaſcatur ſuſpicio, Cabbaliſtas concluſiones ſuas cum principiis connexas voluiſſe, adeoque illas alio quam haec patiuntur, ſenſu, a Chriſtiano valde diuerſo, eſſe intelligendas.

II. Cabbaliſticam itaque philoſophiam explicaturis non ad huius vel illius ſcriptoris explicationem attendendum eſt; factum enim ſaepe numero, vt certis hypotheſibus inſtructi occupatique viri docti ad obſcuriſſimarum doctrinarum Cabbaliſticarum interpretationem accedentes, ea affinxerint Cabbaliſtis, de quibus nunquam cogitarunt. Exemplo erunt ea,

m) Introd. in hiſt. phil. Hebr. §. 46. p. 446. ſeq. conf. BVRNETIVS Archaeol. philoſoph. L. I. c. 7. p. 372.

n) BVRNET. l. c. WACHTER. Spin. in Iud. P. I. p. 22. 69. Elucid. Cabb. praef. p. 6. LOESCHER. l. c. Morus et Knorrius ipſi, vid. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 79. Ven. REIMMANN. Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 430. WOLF. l. c. p. 1206. BASNAGE Hiſt. Iud. L. III. cap. 16. aliique.

o) l. c. p. 1242.

ea, quae de sephirarum explicatione infra sumus allaturi, quas alii dogma esse de Deo et attributis diuinis, alii de regno Messiano, alii de creatione mundi, alii de astronomia, alii de arithmetica, alii de dialectica exigua verisimilitudine contenderunt. Id quod mirandum minime est, cum id saepe numero eueniat, vt doctrinis obscuris allegoriarum symbolorumque velo obductis diuersissimae significationes tribuantur earumque explicationes dentur variae immensa inter se distantia differentes, vt vel solae mythologiae Graecae vel hieroglyphicorum symbolorum explicationes comprobant, vt alia taceamus. Abiiciendum itaque in hac ardua de mente dogmatum Cabbalisticorum quaestione euoluenda et feliciter definienda omne auctoritatis et hypotheseos praeiudicium, et ante omnia de primis et adaequatis Cabbalistarum principiis dispiciendum, quibus non ex vana et in ingenio enata hypothesi, sed ex ipsis Cabbalistarum scriptis locisque classicis definitis ea conclusionum series et sensus inde dependens constituendus, qui totum systema rationalis interpretationis legibus conformiter recludit.

III. Quamuis autem hac interpretationis lege adhibita nihil aequius sit, quam sperare, vt in veros sensus Cabbalistarum penetrare possimus; in ipsa tamen laboris huius executione innumerae se difficultates monstrant, quae vix superari possunt. Ita enim allegoriarum et symbolorum ineptissimorum velo se absconderunt Cabbalistae veteres, barbararum gentium mores secuti, et disciplinam arcani seruantes, vt eorum mentem peruestigaturus syluam densissimam nulla semita patentem, tenebrisque horridam vepretisque et dumetis inaccessam sibi merito videatur fuisse ingressus, adeo perplexa, incerta, et tenebricosa sunt omnia et peregrinis atque inusitatis aenigmatibus referta. At his dare sensum clarum, obscuris accendere lucem, symbola insolita et absurda rationali interpretatione delineare, aenigmata inaudita soluere, et iis quae a dementibus dicta videntur, sensum tamen tribuere non philosophicum modo sed et verum, saltem verisimilem, explicatio philosophiae Cabbalisticae postulat. Quod quam arduum opus sit atque difficillimum, non melius lector cognoscet, quam si ipse rei periculum faciat, et, tentaminis gratia librorum Soharicorum *Siphra de Zeniutha* et *Idra Rabba* imagines sibi sumat explicandas, dicturus quid disciplinae Iochaidae alumni intelligi velint per regem microprosopon et macroprosopon, eiusque cranium, barbam, crinem, nasum, per reges septem Edomiticos, per draconem eiusque caput, tergum, caudam, linguam et similia, quibus imaginibus emanationum diuinarum seriem obscurauit ineptissimus philosophus et vt tenebras tenebris augeret, eas insuper nominum et literarum permutationibus ex Cabbala verbali obtexit. Certe fatebitur post inutilia et frustranea tentamina, se labyrinthum ingressum, ex quo inuenire exitum non liceat. Certe aeque facile ex iis lapidem philosophorum, aut insularum Americanarum situm, aut alia quaecunque exsculpet foecundius ingenium, quam systema aliquod

aliquod metaphyſicum. Et his quidem nugis libri Cabbaliſtici ſcatent, et haec aenigmata in fronte prae ſe ferunt. Exemplum; Lector, cape ex R. Cohen Irirae porta lucis, eique, quem editor praefixit titulo p).

IV. Facile ex his colligent lectores prudentes ac ad abſurda et a ſenſu fere omni remota ſymbola et imagines Cabbaliſtarum itemque ad dogmata ὑπερφυσικὰ et ad nubes vsque tranſcendentia attenti, Cabbaliſticos ſcriptores ipſos ſaepe non ſatis ea intellexiſſe, quae ſcripſerunt. Quam ſuſpicionem magnopere confirmat, quod res metaphyſicas ſenſuumque imagines refugientes, quas abſtractione mentali non niſi acutiſſimi comprehendunt, eiusmodi ſymbolis corporeis veſtierint, quae non nexum modo cum iſtis propoſitionibus metaphyſicis habent nullum, ſed eas etiam ineptiſſime exprimunt, et ita obſcurant, vt quid velint, non intelligas. E. g. Quae connexio roris ſeu humiditatis cerebri macroproſopi cum ſephirarum ſiue fontium ſecundariorum atque emanationum diuinarum altera vel tertia: quid ſtatui androgyneitatis cum emanationum in inferiora combinatione? quae conuenientia caudae draconis in capite, et capitis poſt humeros tranſlati, et in tergo vxoris microproſopicae, cum circulo ſiue mutuo influxu emanationum ſuperiorum in pleromate diuino in regnum diuinum, quod extra pleroma in mundis inferioribus emanatiua continent? Lectorem prudentem et attentum iudicem poſtulamus, vt definiat, an ſeipſos ſatis intellexiſſe Iochaideae diſciplinae alumnos credendum ſit? Partim confirmant hanc coniecturam inepta ad ratiocinandum Iudaeorum ingenia, quae laxatis ſemel imaginationis, quam aeſtuantem habent, et viuidiſſimam Orientis incolae, habenis, Phaëtontis extra orbitam vagantis inſtar ſusque deque vertuntur. Hos in orbem reuocare homines et ſyſtema vbique cohaerens ex eorum tricis nugisque deducere, nobis quidem videtur impoſſibile, et nec expectandum, nec poſtulandum, vt tenebrae hae omnes diſpellantur. Mirandum itaque non eſt, viros acutiſſimos, et horum myſteriorum notitiae acquirendae plurimum temporis impendentes de inuincibili obſcuritate et difficultatibus inſuperabilibus Cabbalae fuiſſe queſtos. Et ante Cabbalam quidem denudatam, cum pleraque adhuc ſepulta quaſi laterent in ſpeluncis Cabbaliſticorum ſcriptorum vi-

p) En illum, Cabbal. denud. T. I. P. 111. Liber Schaar Haſſchamaim, ſiu porta coelorum, in quo dogmata Cabbaliſtica de Aen-Soph, Adam Kadmon, Zimzum, Aziluth, Briah, Iezirah, Aſiah, Nomine tetragrammato, reuolutionibus alphabethicis, Auuir Kadmon, Perſonis Arik, Arich, Abba vel Imma, Seir Anpin, at vxore eius de lumine cranii, oculorum, aurium, narium, oris in Adam Kadmon, de partibus animae, Nepheſch, Ruach, Neſchamah, Chaiah, Iechidah, literis tetragrammati quaternario, denario, ſephiris, numeris, menſuris, pulchris veſtimentis, confractione et lapſu vaſorum, natura vaſorum, radiorum lucis ambientis at interuae, de differentiis localibus, eoque, quod dicitur ſupra, inſra, ante, retro, dextrum et ſiniſtrum, longum, latum, profundum in Sephiris, de deſcenſu animae in corpus, de Sephiris Akudicis, Nekudicis, Berudicis, de reſtitutione vaſorum, de conceptione, generatione, infantia, adoleſcentia, et vſu rationis τῷ Seir-Anpin, de Bilance, de ſuperintectione vel inuolutione perſonarum intra ſe inuicem, crinibusque capitis at barbae philoſophice proponuntur, et explicantur, at cum philoſophia Platonica conferuntur. En ſyluam Cabbaliſticam, in qua Oedipus aliquis ſe exerceat.

viros doctos eam rem paſſim moleſte tuliſſe, non magnopere ſtupemus. Ex quibus vir de Hebraica literatura immortaliter meritus IOANNES BVXTORFIVS [q] filius eleganter monuit: *In librorum Cabbaliſticorum explicatione, qualis liber Iezirah, Hebraeos ipſos inter ſe non conuenire, ſed in diuerſa ire, inſuper fructum labori non reſpondere. Cabbaliſticam enim hanc doctrinam abyſſum eſſe imperſcrutabilem, labyrinthum inextricabilem, nec introitum oſtendentem, nec exitum, fructum eius nullum.* Poſt editam Cabbalam denudatam vero accenſa quidem lux maior tenebris, et clauis aliqua data aenigmatibus inſolubilibus, maxime ex Irirae et Loriiae ſcriptis, attamen non deſierunt de obſcuritate ineluctabili conqueri viri magni et in perſcrutandis veterum ſyſtematibus magno acumine gauiſi. Inter quos THOMAS BVRNETIVS [r], *Cabbaliſtas* dixit *cum ratione inſanire omnes: ſed eſſe morbum animi Orientalibus communem, cum allegoriis inſanire, et Iudaeis proprium, cum ſua Cabbala.* Similia faſſi ſunt viri docti magnaeque in his rebus perſpicaciae I. G. WACHTERVS [s], FR. BVDDEVS [ſ], N. H. GVNDLINGIVS [ß], I. CONR. SCHRAMMIVS [t], IO. IAC. SYRBIVS [u] et IAC. BASNAGIVS [v], qui poſt laborioſum Cabbaliſticorum myſteriorum examen, profunditatem tantam ſe inueniſſe fatetur, vt ſuperare et ad fundum penetrare nequiuerit. Cuius rei cauſſas, et moleſtiam nullo fructu et euentu laeto penſatam eleganter et ex vero depingit vir eruditiſſimus, quantusque labor incaſſus deuorandus ſit, luculenter explicat, dignus omnino, qui ipſe audiatur.

V. Auget porro ineluctabilem obſcuritatem ſtilus ſcriptorum Cabbaliſticorum dicendique ratio breuis, conciſa, abrupta, et multoties hiulca nec ſatis cohaerens, cuius cauſſa praeter indolem orientalium ingeniorum, ob feruidiorem conditionem in praeceps quaſi ruentium et cum vi quadam feſtinantium, ſtudium fuit ſe ſuasque opiniones occultandi, et ſub his carectis eo tutius latendi. Qui homines cum omni diligentia adhibita in id fuerint conniſi, ne poſſent intelligi, num philoſophorum nomen mereantur, vel legi velint, lector ipſe cogitet [w].

VI. Fluit porro ex dictis, in caſſum laborare, quicunque ſyſtema vbique cohaerens ex Cabbaliſtarum ſcriptis eruere, et aſſertiones omnes neceſſario inter ſe nexu coniungere laborant. Nam fuiſſe apud Iudaeos exiguum rationalis philoſophiae vſum ex ſupra dictis notum eſt, idque imprimis ad antiquiora tempora pertinet. Exigua itaque ratiocinandi artis notitia illis inſtructis, mirum non eſt, ſi in Cabbaliſtarum ſcriptis multa inueniantur ἀσύστατα, in quibus conciliandis magis fruſtra laborabis, quam in

q) Ad Coſri P. IV. §. 27. p. 318. ſeq.
r) l. c. p. 372.
s) Elucid. Cabb. c. III. §. 1. p. 26.
ſ) l. c. §. 35. p. 293.
ß) Hiſt. philoſ. mor. c. VII. p. 96.
t) l. c. c. I. §. 9. p. 12.
u) Inſtit. phil. prim. P. II. c. 2. §. 3. p. 367.
v) l. c. L. III. c. 14. §. 10. p. 363.
w) Legendum ſobrium iudicium MORHOFII Polyhiſt. T. II. L. II. P. I. c. 9. §. 2. p. 311.

in Aethiope dealbando. Et hunc quidem philosophiae defectum in tota Iudaeorum eruditione supra deprehendimus, speciali vero aliqua ratione ad Cabbalisticam doctrinam pertinet. Ea enim, vt nomen docet, non ratiocinatione innititur, sed traditione, quam a maioribus acceptam sine examine posteris Cabbalistae tradiderunt, non passi, vt acceptorum mysteriorum examen aliquod adhiberetur. Cui consilio magnum iecerunt fundamentum, afferendo, Cabbalam esse diuinae originis, et a summo Numine Mosi traditam humani iudicii tribunal et examen refugere; quo non potuit non auctoritatis praeiudicium, sanorum principiorum locum occupare, cum tanta Mosis inter Iudaeos fuerit veneratio, vt iis, quae ab illo profecta fuisse dicebantur, sine anathematis fulmine contradicere nemo auderet. Quod cum sensu quodam eminentiore Cabbalisticis dogmatibus tribueretur, mirum non est, de nexu assertionum earumque ex principiis suis demonstratione Cabbalisticae philosophiae doctores pariter atque discipulos sollicitos non fuisse, hosque contentos esse debuisse, si obscurissimarum imaginum aliquis recluderetur sensus et cum tremore atque veneratione ad haec adyta admitterentur. Cuius exemplum luculentum extat in *Idra Rabba* [x], vbi refertur, socios Iochaidis quaestionem quidem mouisse, ast hunc respondisse: *Arcanum arcanorum est, quod homines nec scire, nec comprehendere, nec scientiam suam de illo vel mussitare possunt.* Caussam huius rei et traditionis indoles et αὐτὸς ἔφα ex scholis Pythagoricis ad Iudaeos delatum aperit, quae ratiocinationem non admittunt, nec systematicam aliquam philosophiam constitui patiuntur [y]. Accedit allegoriarum abusus, eo insaniae prouectus, vt absurda et non cohaerentia multa inferat. Quod ipse agnouit HENR. MORVS [z], qui in hac philosophia Cabbalistica multa nec cohaerentia satis, nec a contradictione libera animaduertit, et consequentias multas conclusionesque falsas detexit. Eandem de Cabbalistarum philosophia queremoniam instituerunt BVRNETIVS [a] et BVDDEVS [b]. Id quod displicuit quidem Cl. WACHTERO [c], reprehendenti in B. Buddeo, *quod existimauerit, operam lusurum, qui nexum aut iustum aliquod systema desiderauerit a gente, quae, quid systema sit, nesciat. Hoc enim si verum sit, Cabbalam non magis philosophiam esse, quam sunt vngae beccesylenae, aut somnia et incertae fabulae fragmenta etc.* At non tantum esse in vtrumque virum celeberrimum dissensum, facile intelliget, qui considerauerit, non esse de eo quaestionem, an philosophiae Cabbalisticae systema aliquod exstrui, et positis primis Cabbalistarum principiis conclusiones potiores ex iis queant deriuari, hoc enim nec negauit Buddeus, qui philosophiam Cabbalisticam ipse delineauit, nec impossibile esse, ex sequenti systematis Cabbalistici

 adum-

x) Sect. II. Cabb. denud. T. II. p. 390.

y) Conf. Acta philos. Vol. I. p. 614.

z) Qq. in librum Druschim Cabbal. denud. T. I. P. II. p. 62.

a) Archaeolog. philos. L. I. c. 7. p. 366.

b) Hist. philos. Hebr. p. 445.

c) Elucid. Cabbalist. c. III. §. 13. p. 38. ad ea respondit BVDDEVS in noua editione Hist. phil. Hebr.

adumbratione patebit: sed id velle viros doctos, qui Iudaeos hoc nomine accusant, non habuisse auctores Cabbalisticos systematis nexum in animo, cum somnia sua traderent, nec ita ad principia sua attendisse, vt conclusiones cum iis recta necessariaque consecutione cohaereant, quod alias in quouis systemate philosophico requiritur. Id quod verum esse, sequentia luculenter docebunt, praecipue si ad veteres Cabbalistas, quorum auctoritate praecipue standum est, respiciamus. Recentiores enim Cabbalistas quosdam methodum syntheticam ex mathematicorum atque Peripateticorum philosophorum institutione edoctos certiora nobis dedisse, faciemque praetulisse, in nexum eum, quem dogmata Cabbalistica inter se ex principiis suis habere debent, penetrandi, negari non potest, et Irirae atque Loriiae exemplum probat. De his vero sermo in praesentia non est, sed de veteribus librorum *Iezirah*, *Sohar*, *Bahir* et similium scriptoribus, in quibus systema aliquod detegere, oculos requirit plus quam lynceos. Agnouit id alio loco [d] vir clarissimus, fassus nationem hanc singulari aliquo iudicio coelesti ad ratiocinationes esse ineptissimam, et ad monstra delapsam esse, vbi ad eas se accinxerit. Alia quidem ratione Cl. SCHRAMMIUS [e] principia dialectica et ordinem logicum Aristotelis in Cabbalistarum dissertationibus se inuenisse visus est. Verum ea non reperisse in illis, sed intulisse, plusque luminis logici vidisse, quam alii vident, seductum quoque fuisse ineptissimo praeiudicio [f]: *Non omne illud Peripateticorum sectae tanquam origini suae deberi, quod forte statutis illius principiis congruum est, sed ipsum huius auctorem consuluisse Hebraeos, itinere ad illos instituto, vel saltem, dum magnam doctrinae suae partem ex oriente acceperit beneque ordinauerit, vbi magistrum Platonem esset secutus*; palpabunt, qui viri cetera docti tractationem cum Cabbalisticis scriptoribus comparandi laborem non subterfugient.

VII. Nouam vero ea, quae obseruauimus, suspicionem excitant: cum enim ex eo tempore, quo philosophia Aristotelica inter Iudaeos obtinere coepit, etiam apud scriptores Cabbalisticos melior ordo et pulchrior quaedam systematis facies inueniatur, valde timendum est, ne Iudaei hi Peripatetice philosophantes, cum defectum ordinis et ratiocinationis philosophicae inter maiores suos viderent, puderetque eos, in tantorum mysteriorum iactatione illos parum solidi cohaerentisque attulisse, medicinam allaturi ea adiecerint de suis, de quibus veteres non cogitarunt, saltem eas conclusiones ex principiis deduxerint, quas antecessores eorum ignorauerunt. Dudum id viris doctis [ff] animaduersum ordinem methodumque a scriptoribus Cabbalisticis tum demum fuisse adhibitam, vbi Pythagorae, Platonis, Plotini aliorumque gentilium philosophorum libros legissent: Quo nomine Iriram quoque notauit H. MORUS [g], quod de sephiroth ita

d) Spinozism. in Iudaismo P. II. c. 17. p. 223.

e) In libro supra laudato.

f) l. c. p. 18.

ff) Vid. LANGIUS diss. de charact. primaeuo biblior. Hebraic. p. 66.

g) Consid. ad tr. I. libr. Druschim Cabb. denud. T. I. P. II. p. 53.

ita ratiocinetur, ac si sphaerae essent Aristotelicae, poenaeque orbes Aristotelicos cum intelligentiis suis pro antiquae Cabbalae mysteriis reponere videatur. Id quod non negat KNORRIVS [h], sed tantum respondet, *duorum esse generum Iudaeorum magistros, aeui quoque periodis et locorum varietate nec non studiorum gradibus satis inuicem discretos. Nam qui vastationi vrbis fuerint propiores, quique in terra sancta suas habuerint scholas, et ad Cabbalisticorum dogmatum culmen ascendant, puriores esse, et a pollutionis Graecanicae philosophiae suspicione liberiores; postquam autem Saracenorum tempore Aristotelis philosophia Arabica lingua tradi coepta sit, Cabbalistas quosdam Maimonidem in exotericis ita instituentem secutos, ausos esse ita Cabbalistica dogmata tradere.* Quibus in verbis datam obseruationem ipse mire confirmat, fallitur vero in eo, quod putat Cabbalistas veteres a pollutione Graecanicae philosophiae prorsus esse immunes, cuius contrarium ex dicendis constabit, recteque ad haec monuit MORVS [i], magnum sibi scrupulum iniici etiam de iis, qui vrbis vastationi sunt propiores, et in terra sancta suas scholas habuerint. Verum cum supra iam quaedam allata sint, huc pertinentia, pluribus afferendis hic supersedemus.

VIII. Adiuuisse vero interpolationes Cabbalisticorum scriptorum ipsiusque philosophiae ab iis traditae fata gentis Iudaicae, dubitandum vix esse videtur. Haec enim cum miris mutationibus, migrationibus et translocationibus Iudaeos fuisse expositos doceant, vt supra prolixe narratum, recte inde colligitur, non potuisse euenire aliter, quam vt inter nouas gentes, et noua studia noua quoque placita irreperent, quae veteribus addita in vnum corpus coaluerint. Id quod eo facilius fieri potuit, quo magis allegoriae difficillimae, quicquid lubebat, affingere permitterent, et facile esset, quadrata miscere rotundis. Id quod libris Iezirah et Sohar accidisse, supra, vbi de iis actum, luculenter demonstrauimus, nec ipse negauit KNORRIVS [k].

IX. His omnibus iam rationibus subductis fatendum est, in historia Cabbalisticae philosophiae certitudinem, quae ex omni parte satisfaciat, sperari non posse et contentos nos esse debere, si subducto quod veteres Cabbalistae obduxerunt, allegoriarum densissimo velo, eos inter Iudaeos philosophos interpretes sequamur, qui faciem paulo luculentiorem arcanae philosophiae suae nobis depingunt, et quos verisimili ratione sperare possumus, non inepte antecessorum suorum mentem explicuisse, et ita calculos subduxisse, vt a veteribus tradita cum iis conspirare videantur. Ex quo intelligitur, etiam ex hac historiae philosophicae parte Pyrrhonismum sobrium suisque limitibus circumscriptum non eiiciendum, nec aliter de Cabbalistica philosophia disserendum esse, quam verisimilitudinis leges patiuntur. Ex his vero patet, quid de illa cautela statuendum sit, quam in aures nobis toties insusurrant, qui Cabbalam aliquam pu-

h) In amica responsione l. c. p. 73. i) pag. 101. 181. k) Praef. T. II. Cabb. denud. §. 6. p. 4.

puram venantur, nempe diffitendum esse Cabbalistis recentioribus, eo quod noua, peregrina et adulterina multa veteribus immiscuerint. Quod quamuis pertinaciter negandum non esse, ex hactenus dictis pateat, semper tamen difficultas restat, qua ratione pura ab impuris, domestica ab alienis, genuina a suppositititiis discernere liceat, cum veteres scriptores Cabbalistici tantis se tenebris inuoluerint, vt non nisi a sequioris aetatis interpretibus lux aliqua speranda sit. Frustra huc rationem, frustra reuelationem quis aduocauerit, vt ea purae Cabbalae vestigia reliquiaeque dici queant, quae cum hac norma conueniunt. Hoc enim modo duplici ratione ratiocinandi leges violantur. Nam qui ita instituunt, eam primo hypothesin, quam tanquam purius aliquod dogma Cabbalisticum ex scriptis Cabbalisticis demonstrare satagunt, supponunt, et tum demum ad Cabbalae dogmata applicant, sicque quaestionem ratiocinii sui, praemissis vitioso argumentandi genere immiscent, et ex conclusione medium terminum demonstrationis suae deriuant: Deinde eum etiam sensum Cabbalisticis dogmatibus tribuunt, quem tota systematis, certe principiorum admissorum, ratio non patitur. Id quod in controuersiis cum Iudaeis, in quibus veritatem religionis Christianae ex Cabbalisticis scriptis viri quidam docti demonstrare satagerunt, saepe se manifestauit, Iudaeis clamantibus, ea Christianos Cabbalistis affingere, de quibus tamen disceptetur, quaeque illos statuisse ipsi negent atque pernegent. Vt taceamus, quod obiiciunt alii [f], nondum euictum esse, omne illud veteribus Cabbalistis ignotum fuisse, quod Irira, Loriia hisque similes recentiores illis tribuunt, et a placitis illis purioribus, quae animo praeconcipiunt suo, viri eruditi dissentiunt. Patebit enim ex iis, quae mox dicemus, potiora et quae fundamentum rei concernunt, ita ab iis disputari asserique, vt verisimile sit ipsos Cabbalae conditores, eorumque sectatores hunc in sensum praecepisse, licet concedi queat, plura postea accessisse, quae vetustissimis philosophis Cabbalistis indicta fuerunt, eo quod conuenienter eorum principiis asseri posse viderentur.

X. Nempe quamuis inter tot salebras inoffenso pede incedere vix liceat, illud tamen iter omnium minime impeditum videtur, quod ita recentiorum Cabbalistarum, qui magis philosophice et sine velo de his mysteriis disputarunt, explicationes sequitur, vt non tantum veterum scriptorum Cabbalisticorum cogitata cum iis comparet, et, quid sine coactione, et sua quasi sponte cum iis conueniat, et hac ratione inter se consentiat, et cohaerentis alicuius systematis rationem habeat, dispiciat: sed potissimum quoque ad fontes, ex quibus philosophia Cabbalistica hausta est, quosque in doctrina Orientalium et Aegyptiacorum philosophorum inueniri supra demonstrauimus, attendat, et id propius vero Cabbalistis veteribus tribui statuat, quod ex iis fluxisse res ipsa clamat. Hanc enim procedendi in inquirendis dogmatibus Cabbalisticis rationem omnium maxime rationalem et verisimilem esse, facile ex eo intelligi potest, quod

f) WACHTER. Eluc. Cabb. c. III. §. 5. p. 28.

quod ex origine rerum de eius indole iudicandi via eſt pronisſima, et ab ipſa quaſi natura commendata. Hanc ſi ſequimur, deprehendemus in multis concordiam omni expectatione maiorem talemque, quae nos plane conuincat, recte id Cabbaliſtis veteribus tribui, quod tam luculenter origines ſuas prodit. Vnde vehementer miramur, pleroſque, qui de Cabbaliſticae philoſophiae placitis fuere ſolliciti, maluiſſe coniecturas ſuas ſequi, quam huic viae inſiſtere. Et Henricus Morus quidem ſaepiſſime ad Pythagoricam Aegyptiorum philoſophiam prouocauit, et harmoniam inter eam et Cabbaliſticam veterem demonſtrare conatus eſt, eo quod crederet, Iudaicam philoſophiam in hac ipſa gente fere obliteratam et corruptam ad Pythagoram in eius itinere Orientali perueniſſe, priusquam corruptionem ſequentibus temporibus demum inualeſcentem fuiſſet paſſa, hincque arborem quoque ſephiroticam iuxta praecepta Pythagorica explicuit et delineauit. At ignorabat vir cetera ſummus eam philoſophiae Pythagoricae indolem, qualem in Aegypto acceperat, cum Orientalis philoſophiae beneficio eſſet reformata, et quoad diuina in aliam prorſus formam tranſmutata; multa quoque, vt ipſe Platonicae philoſophiae erat addictiſſimus, ex ingenio finxit, et tum Pythagoreo, tum Cabbaliſtico ſyſtemati intulit, ſicque vtrumque corrupit. Vnde quae de Cabbala ille praecepit, non ſine grano ſalis legenda probeque ad veteres fontes examinanda ſunt [l]. Alia ratione hanc quoque viam calcauit eruditiſſimus BASNAGIVS [m], qui non ſine multo labore id egit, vt origines Cabbaliſticorum dogmatum ex philoſophia Aegyptiaca oſtenderet. At in eo offendit, quod eam ſibi Aegyptiacam philoſophiam ducem elegit; quam veterem ſuo loco vocauimus, eo quod antiquiſſimis temporibus in Aegypto obtinuiſſet. Hanc cum hieroglyphicis figuris atque ſymbolis praecepiſſe obſeruaſſet, et hac etiam methodo Cabbaliſtas vti vidiſſet, ex illa hos ſua deprompſiſſe iudicauit. Qua in re magnopere falſus eſt. Suo enim loco euidentibus veterum teſtimoniis demonſtratum eſt, philoſophiam illam Aegyptiacam veterem eo tempore, quo Cabbaliſtica philoſophia inter Iudaeos enata eſt, iam intercidiſſe, et a ſacerdotibus ſua dogmata ope hieroglyphicae methodi ad victorum mentem aliasque circumſtantias immutantibus, longe alia fuiſſe tradita. Mirum itaque non eſt, parum veriſimilitudinis iis ineſſe, quae de hac re diſputat. Aliter itaque res inſtituenda, eaque philoſophia diuinior ſiue theologia exploranda eſt, quae poſt Alexandri M. tempora regnantibus Ptolomaeis in Aegypto obtinuit, quae qualis fuerit in *fine primi Tomi* luculenter deſcripſimus. Eam ex orientalium, qui tunc emergebant, philoſophorum ſomniis et ex placitis Pythagorico-Platonicis fuiſſe conſarcinatam, haecque ex illis, maxime de rebus diuinis praecipiendo emendata, relicto, quod Plato ſequebatur, ſyſtemate dualiſtico, emanatiuum recepiſſe, inque conſtituendis variis emanationum diuinarum virtutumque ſubſtantialium ex

l) Conf. WACHTER. Spinoz. in Iud. P.II. p.237. ſeqq. m) Hiſt. Iud. L. III. c. 19. p.509. ſeqq.

ex Deo progressarum ordinibus et classibus vsque ad animam, immo vsque ad ipsam materiam malosque spiritus, et definiendo rerum, quae per has classes emanarunt, ad Deum reditu occupatam fuisse, illic prolixe docuimus, monentes philosophos Platonicos sequioris aetatis duce Ammonio et Plotino eam philosophiam reformasse et in formam certiorem conclusisse, quae a Platone paulo minus deuiaret. Hanc philosophiam Aegyptiacam ex Orientali potissimum enatam excoluisse Iudaeos supra satis luculentis rationibus confecimus. At Cabbalisticam inde enatam esse, ipsa comparatio plane docebit. Vt itaque in obscuro et difficili argumento lectorem manu quasi eo ducamus; vt ipse iudicium interponere queat, exhibebimus σχηματισμὸν eorum dogmatum, quae praecepit philosophia Orientalis, Alexandrina et Cabbalistica, ex quo parallelismus cuilibet intuenti erit euidentissimus. Ita vero praecepit philosophia

Parallelismus Philosophiae Aegyptiacae, Orientalis et Cabbalisticae.

Aegyptiaca siue Alexandrina.	*Orientalis.*	*Cabbalistica.*
I. Ex nihilo nihil fit, adeoque omnia quae sunt, ex vno principio effluxerunt.	I. Ex nihilo nihil fit, adeoque omnia emanarunt ex Mithra infinito lucis Oceano.	I. Ex nihilo nihil fit, adeoque ex vno sunt omnia, infinita luce siue Or Haensoph.
II. Hoc vnum principium est Deus Deorum, Deus vnus prior etiam primo Deo et rege, qui in solitudine suae vnitatis permanet, qui est fons omnium et radix intelligibilium idearum.	II. Principium rerum omnium supremum optimumque super omnia principia in infinito silentio quietum residet, fonsque est omnium principiorum emanantium.	II. Principium rerum omnium, quod est super omnia, est senior seniorum, occultus occultorum, ex quo sunt efformationes omnium regum, i. e. sephirarum emanantium.
III. Ab hoc vno Deus per se sufficiens se ipse emittendo radios suos explicuit (ἐξέλαμψε) hinc est principium et Deus Deorum.	III. Ex hoc vno principio, quod immensum lucis aequor est, alia omnia principia bona, lucida sunt, duxque et origo reliquarum virtutum diuinarum inde ortus est.	III. Hic occultus cum lucis esset nimietas expandit ante se velum quoddam, in quo sculpsit formas regum, id est, produxit Adam Kadmon principiatum primum.
IV. Haec principia sunt super omnia, et antiquissima, quae Aegyptiaca philosophia supra Deos aetherios et empyreos et coelestes constituit.	IV. Ad hoc principium et per hoc ad Deum omnibus principiis priorem cunctae virtutes substantiales pertinent, quibus ille prior et superior est.	IV. Rex primus respectu regum filiorum Israel id est principiatorum ex se emanantium prior est.
V. Hunc excipit alius Deus, Emeth, qui est mens se ipsam intelligens, et	V. Principium secundum lucis primigeniae naturam habet, ni-	V. In productione veli illius, hominis primogeniti eiusque conforma-

alia intelligibilia ad se conuertens.	hilque inest tenebrarum.	tione innotuit occultus occultorum, et sedet sub throno scintillarum, i. e. luce plenus est emanante.
VI. Hic est post vnum illud quod intelligit et intelligitur, et solo silentio colitur.	VI. Est vero post primum illum Deum in abysso silentii latentem.	VI. Ita senior seniorum, occultus occultorum in illo principio in membra compositus, id est, expressa eius natura est.
VII. Hoc principium prima illius vnius effigies est, et Eicton appellatur.	VII. Hoc principium virtus prima, maxima et summa post Deum est, Deique effigies.	VII. Adam Kadmon primogenitus Dei, et principiatum primum est, eius imago.
VIII. Praeter hos opifex est mens, qui et veritatis custos et sapientiæ, et quatenus ad generationem sapienter descendit et incognitam rationum latentium vim producit in lucem, dicitur Amun, quatenus vero perficit omnia cum veritate, dicitur Ptha, quatenus beneficus est, dicitur Osiris, aliasque denominationes propter alias potestates habet.	VIII. Post hoc principium in pleromate diuino aliud est, quod rerum condendarum curam postea suscepit, et cum eo sunt aeones aliae ex eo fonte progressae, veritatem, sapientiam, potestatem diuinam comprehendentes.	VIII. Est ex hoc principio sub Or Haensoph trias principiorum, sephirarum superiorum trinitas, corona, sapientia, prudentia, quibus Adam Kadmon inferiorum caussa creator et moderator factus est, et ex his sephirae reliquae septem.
IX. Sub hoc principio sunt alii quoque principatus super elementa tota in generatione posita.	IX. Hoc principium siue aeon angelos et archangelos condidit, qui rebus generabilibus praeficerentur.	IX. Ex vasis emanationum diuinarum per Adam Kadmon singulis mundorum generibus dati sunt angeli illis praefecti.
X. Hae potestates siue virtutes (δυνάμεις) sunt octo, quatuor masculae, quatuor foemininae. Hae ad solem pertinent.	X. Virtutes substantiales siue aeones praeter summum Deum et primam virtutem octo sunt, masculini et foeminini generis.	X. Emanationum ex Deo per Adam Kadmon decem sunt, nempe decem sephirae, quarum reliquae sunt masculae, infima vxor Adam Kadmon siue macroprosopi foemina.
XI. Infra hunc alius principatus est, super na-	XI. Aeon demiurgus extra pleroma progressus	XI. Ex fonte primogenito, qui ex infinito lucis dituram

turam omnem in generatione versantem, qui Lunae assignatur.	alios minores spiritus materiae praefecit, in sublunaribus habitantes.	uinae oceano effluxit, flumina minora, et ex his in mundos inferiores ministri fluxerunt.
XII. Diuiditur coelum vel in partes duas vel quatuor, vel duodecim, et sic porro, et his duces praefecti sunt vel plures vel pauciores, his vero vnus praeficitur, qui omnes regit.	XII. Angeli orbis conditores duce matre sua Ennoia mundi partibus praefecti sunt illisque imperant.	XII. Pandalphon spiritus mundi est, cum angelis suis mundo Asiahtico imperans.
XIII. Ita secundum theologiam Aegyptiorum doctrina de principiis desuper ad inferiora progrediens, ab vno incipit et desinit in multitudinem vnius imperio gubernatam, et prorsus omnis indeterminata in se natura definitur et continetur aliquo certo termino, hoc est a suprema illa vniente omnia caussa.	XIII. Cuncta ex superna virtute, ignota et latente emanarunt, et a primis ad infima se emanatio haec extendit.	XIII. Emanarunt cuncta a prima et suprema luce infinita, vsque ad extrema, nempe cortices i. e. malos angelos.
XIV. Materiam, quae ex se esse non potuit, Deus ex essentialitate (i. e. ex se ipso) produxit (παρήγαγεν) diuiendo materialitatem ab essentialitate.	XIV. Materia ex se esse non potest, adeoque ex infinito illo lucis diuinae et inaccessae oceano effluxisse censenda est.	XIV. Quicquid materiale est, non habet essentiam ex se, adeoque ad mundum condendum ab essentialitate radios infinitum lumen retraxit, sicque ex priuatione tenebricosa materia extitit, ex qua mundus materialis conditus.
XV. Hanc materiam Deus Demiurgus animatam accepit et ex ea simplices incorruptibilesque sphaeras fabricauit, ipsiusque quod erat postremum ad corpora generabilia et corruptibilia transtulit.	XV. Materiam acceperunt angeli conditores exque ea coelum et quae sub sphaeris sunt fabricarunt.	XV. Ad mundos hos condendos radius infiniti luminis emanauit, nempe Adam Kadmon per quem conditus luceque repletus mundus et confracta vasa.
XVI. Materia, quia ex	XVI. Materia mala qui-	XVI. Nihil itaque ma-

Deo

Deo opifice patreque omnium facta, habet perfectionem suscipiendi Deitatem, quia superiora diffundunt lumen ad inferiora.	dem, sed potest aeon eam recipere et in ea apparere, vt lucem diuinam et felicitatem restituat.	teriale in se, cuncta spiritualia Deoque plena sunt, malum vero ex priuatione lucis.
XVII. Nihil terrenum esse potest, quod expers sit diuinae communicationis, hinc ipsa quoque terra diuinam quandam portionem inde suscepit.	XVII. Eiusmodi virtus substantialis in terra ad liberandos homines apparuit.	XVII. Adam Kadmon igitur in materia ornanda se manifestauit, adeoque in mundo etiam Asiahtico lux est.
XVIII. Materia propter conditionem vilissimam et in momenta mutabilem comparari cum aeterna Dei essentia immutabilique natura intelligibilium non potest, adeoque non-ens est.	XVIII. Materia tenebricosa, frigida, malorum plena a Dei essentia prorsus defecit, sicque malorum sylua facta est.	XVIII. Quo magis emanationes a fonte primo remotae sunt, eo magis fiunt tenebricosae, materia itaque retractis diuini luminis radiis per priuationem frigida et tenebricosa, facta non-ens est.
XIX. Anima ex Deo orta est, nempe ex intellectu diuino, adeoque vi emanationis pars est diuinae essentiae.	XIX. Anima ex Deo emanauit et diuinae est originis.	XIX. Anima hominis ex intellectu diuino prodit.
XX. Anima vestimenta accepit in inferiorem mundum et regiones sublunares delapsa, quibus induitur.	XX. Anima descendens corpori a malis angelis condito immissa est, hinc ab iis misere vexatur.	XX. Animae vehicula sua habent, quorum vnum alterum vestit, quaeque descendens in hortum Eden et inferiora accipit.
XXI. Liberanda est anima exercitiis philosophicis et reducenda ad fontem, ex quo descendit.	XXI. Liberanda est anima variis exercitiis, poenitentiis, molestiis, magia, vt ad Deum reducatur.	XXI. Animae per exercitia et meditationem legis ab vno mundo in alium sicque ad summum fontem eleuari possunt.
XXII. Fiet hoc per varios gradus et purgationes et reuolutiones ascendendo ex vna mundi regione ad aliam, vsque redeat anima ad Deum, originem suam.	XXII. Animae vinculis solutae ad Deum per migrationes varias iterum ascendunt.	XXII. Post mortem anima Nephesch migrat in mundo visibili, Ruach abit in hortum Eden, Neschama in hortum superiorem, et ad Deum redit.
Hactenus Alexandrina philosophia.	Hactenus Orientalis philosophia.	Hactenus Cabbalistica philosophia.

Haec summorum tantum capitum comparatio est, quam vel ipsis Iamblichi [n], veterumque de placitis haereticorum ex Orientali philosophia progressorum scriptorum [o] et librorum Cabbalisticorum [p] verbis, vel ex assertionibus suo loco, cum de Alexandrina et Orientali philosophia ageremus, euidenter demonstratis attulimus, ex qua coecum palpare posse credimus, ex vno fonte tria haec genera philosophiae sublimioris vel metaphysicae fluxisse. Dubiumque nullum est, potiora ab Orientalibus profecta Pythagorico-Platonicis occasionem dedisse ita statuendi, ex vtroque dein fonte Cabbalistas sua hausisse, et ad patria dogmata paulo diligentius inflexisse. Ex his vero abunde quoque patet, recte nos constituisse fontem Cabbalisticae philosophiae, Aegyptiacam, quae cum systema emanationis ab Orientalibus acceperit, clauem hanc nobis exhibet, qua adyta Cabbalistarum non infeliciter reserari possunt. Cuncta enim, si in summam contrahantur vnam, eo redeunt; cum ex nihilo existat nihil, omnia ex Deo, etiam materiam, quoad essentialitatem suam emanare, materialitatem vero priuationem siue non-ens esse. Omnia itaque hunc fontem et originem agnoscere, nempe Deum omnibus principiis superiorem et in infinita lucis abysso latentem; ex eo vero per principium aliquod primarium, quod omnibus emanatiuis fons mediatus constitutus sit, primum quidem certa principia vel virtutes substantiales diuinas emanasse, quibus infinita et incomprehensibilis lux diuina ad inferiora demittatur; ex his vero fontibus spiritualibus lucis diuinae mundos diuersos pro gradibus emanationum propius vel longius a primo fonte distantium constitutos esse, et in his formandis vnam illarum virtutum substantialium diuinarum, (quas aeonas, voce ex Orientali philosophia sumta commode dixeris) et, vt plerique inter Orientales, et omnes Alexandrini atque Cabbalistae volunt, primam Deoque proximam reliquis emanatiuis praefici fontem, eumque Dei filium, atque imaginem esse: prodire quoque ex emanationibus intra diuini luminis plenitudinem adhuc, comprehensis alios minores spiritus extra hoc πλήρωμα, eorumque varias classes, munera varia, naturamque magis minusue bonam spiritualemque esse, prout fonti emanationum vel propiores vel ab eo remotiores magisque crassi et materiae affines sint. Esse porro emanationes diuinae plenitudinis expressas imagines diuinae veritatis, sapientiae, prudentiae, gloriae, potentiae; maxime vero triadem superiorem ceu illi fonti fontium propiorem considerandam: et definiri posse atque concludi denario numero earum aeonum potestatem; esse quoque eas vel actiua vel passiua potentia praeditas, et ideo masculini atque foeminini generis figura repraesentari. Harum vero emanationum, operationum atque vim in regno Dei tum supracoele-

n) Consulenda hic delineatio philosophiae Alexandrinae superiori libro data, pleraque heic ipsis IAMBLICHI verbis de myster. Aegypt. I. VIII. c. 2. p. 158. Plotini, Porphyriique expressimus.

o) Conferenda hic systemata Simonis Magi et Menandri supra delineata, et quae de philos. Orient. in antecedente libro diximus.

p) Maxime ex libro Soharico Siphra de Zeniutha.

coelesti, quod est spirituum, tum sublunari, quod est creaturarum materialium se monstrare, et ita cuncta disponere, vt plena sint manifestantis se Deitatis, idque lucis similitudine omnium optime posse adumbrari comprehendique. Constituique posse certos orbes, gradusque, quibus euolutiones emanationum diuinarum se manifestent; et huc etiam animae originem aduocandam esse, quae ex Deo effluxerit, et per certas reuolutiones exutis vestimentis, quae in descensu acceperat, a materiae angelorumque malorum persecutione liberanda, et ad fontem suum reducenda sit. Haec communia illa dogmata sunt, in quibus consensisse Orientales, Alexandrinos et Cabbalisticos philosophos ex delineatis eorum systematibus et danda infra horum adumbratione luculenter constat. Quae recedere a Platonismi genuina et ab auctore suo efformata facie quilibet rerum peritus facile deteget; ex quo euinci sine labore potest, Orientalem philosophiam primam foetus huius inuenusti matrem fuisse. Quin ex iis, quae Iamblichum potissimum κατὰ πόδα secuti de Aegyptiaca theologia diximus, liquere putamus, laxius Alexandrinos philosophatos fuisse de diuinis magisque a Platone recessisse, quam postea factum, vbi hoc systema emanatiuum Ammonius et Plotinus reformauerunt, et trinitate principiorum summorum ex veteri philosophia seruata et partim ad Christianorum placita imitanda, partim ad Platonicam trinitatem exprimendam translata, reliquas aeonas abiecerunt, et in eo orientalibus philosophis, et haereticis ex iis prodeuntibus se opposuerunt, vt ex PLOTINI disputatione *contra Gnosticos* est manifestum. Non vero dogmata tantum sed et symbola illa peregrina et prorsus absona tum inter Orientales tum inter Alexandrinos Platonicos recepta fuisse, instituta comparatio facile euincet, habebitque, qui rei difficultate non deterretur, luculentissimum exemplum in Dracone Cabbalistarum in Soharico tractatu, *Siphra de Zeniutha* delineato, si cum animali monstroso, quod Orpheo affinxerunt Platonici Alexandrini comparetur, quale *Tomo primo* ex Proclo descripsimus; vel si Oracula Zoroastris cum Cabbalistarum symbolis conferantur. Vtrosque vero haec symbola ab Orientalibus et Aegyptiacis philosophis accepisse, nemo ignorat, quem philosophiae barbaricae notitia non latet. Ex his vero manifestum esse putamus, errare eos magnopere, qui Platonicam philosophiam, nulla addita restrictione parentem Cabbalisticae fuisse contendunt; nam et Alexandrina philosophia, praecipue ante Ammonii et Plotini reformationem, quam tamen sequentes philosophi mox immutauerunt iterum, vt suo loco dictum, et Cabbalistica multum ab ea discedit, eo quod plurima, quoad diuinas res ab Orientalibus accepisset. At nec illi tamen rem acu tangunt, qui prorsus exulare a Cabbalisticis placitis philosophiam Alexandrinam Pythagorico-Platonicam volunt. Hanc enim, vbi semel reformata esset, et ex Orientali nouos vultus accepisset, Iudaeis sua comminiscendi et dogmatibus domesticis adaptandi occasionem fecisse, origo philosophiae Cabbalisticae satis luculenter do-

cet, et dogmata euincunt, quae ex hac ſchola tantum prodierunt. Quod qui negat, eum vel Soharicos tractatus, vel librum *Iezirah* nunquam legiſſe oportet, in quibus clara Pythagorico-Platonicorum placitorum deprehenduntur veſtigia. Nullo vero euidentiori argumento id euinci poteſt, quam ex paralleliſmo inter Philonem et Cabbaliſtas inſtituto. Philonem enim in Aegypto philoſophiae Pythagorico-Platonicae ſe addixiſſe, paucos hodie eſſe credimus, qui negauerint. Aſt ſi ea comparentur, quae ſupra de Philonis philoſophia *libri huius capite primo* diſſeruimus, patebit, Cabbaliſticam ei philoſophiam ſimili modo, vt Pythagorico-Platonicam placuiſſe. Poſſet id inſtituta comparatione luculenter prolixeque oſtendi, ſi locus tantam prolixitatem pateretur. Dabimus tamen rationem rei ſpecimenque vnum et alterum, quoniam luculentiſſimum exemplum Philo eſt, et Pythagoreos Platonicosque multa ex Orientali philoſophia ſibi per ſyncretiſmum in Aegypto inualeſcentem vindicaſſe, et horum veſtigia ſecutos fuiſſe Iudaeos in Aegypto philoſophantes. Non allegabimus vero allegorias legis, non ſtudium et venerationem Therapeutarum hanc philoſophiam excolentium et ſimilia, quae ſuo loco legi poſſunt, ſed dogmata adducemus duo apud Cabbaliſtas longe celeberrima, doctrinam ſephirothicam et de Adam Kadmon ſiue homine primo, quae ita Philo expreſſit, vt plane appareat, Cabbaliſticam, Orientalem et Platonicam philoſophiam in Philone conſpirauiſſe. Hunc vero ſupra, vbi de trinitate Philonis diſputauimus, praepoſuiſſe trinis principiis in diuinitate Deum ſummum in profunditate ſua latentem, oſtendimus, huicque ſubordinauiſſe tria principia ſumma et diuina, eaque tanquam virtutes ſubſtantiales ex Deo emanantes ſibi concepiſſe, demonſtrauimus. At his alia quoque ſubiunxit eiusmodi principia emanatiua, non rem tantum, ſed et nomina a Cabbaliſtis mutuatus: Rem ipſam vt cum arbore Cabbaliſtarum ſephirothica comparari queat, exhibebimus ex ſchemate ſcriptoris veteris Graeci, ex quo illud attulit magnum Germaniae Graecarumque in ea literarum ornamentum DAVID HOESCHELIVS [g] noſter, quod haec eſt:

τὸ ὄντως ὄν

Θεὸς	δύναμις,	κύριος
ἀγαθότης		ἐξουσία ἢ ἀρχὴ
ποιητικὴ		βασιλικὴ
εὐεργέτης		ἀρχικὴ
χαριστικὴ		κολαστικὴ
δωριτικὴ		κολαστήριος
κοσμοποιητικὴ καὶ		νομοθετικὴ
προνοητικὴ		προστακτικὴ
ἵλεος		ἀπαγορευτική.

Quo

g) In annot. ad PHIL. de nom. mutat. p. 1048.

Quo in ſchemate vnius virtutis ſubſtantialis diuerſa nomina ſunt [r], vt apud Cabbaliſtas quoque in arbore ſephirothica euenit. Cuius nomina infra peculiari ſchemate delineanda, ſi cum hoc ſchematiſmo Philoniano comparentur, patebit ſephiroth Cabbaliſticas Philoni non fuiſſe ignotas, at nec aeonas Orientalium eum latuiſſe, immo, ſi dicendum, quod res eſt, ex hoc fonte vtroſque hauſiſſe, Moſiſque doctrinae de attributis diuinis corruptae et adulteratae applicuiſſe. Nam et Cabbaliſtae, virtutes emanatiuas ponunt, ἐξουσίαν, coronam, quam et κύριον, Eieh dicunt; et ſapientiam, quam θεὸν Iah vocant, et prudentiam, quae Iehoua vocatur, porro δύναμιν quam Gebhurah vocant, allegant, et ἀρχικὴν, quae Gedolah ſiue magnitudo imperii dicitur, et ſic porro, quae omnia tandem in regno Dei, et potentia legiſlatoria ſe exſerunt. Verum ne haec noſtro tantum ingenio foecundiori forte in hac concordia inter Cabbaliſtas et Philonem videnda, deberi, cauſſetur quiſquam, en luculentum ipſius PHILONIS [s] locum, qui totum ſyſtema et Orientale et Cabbaliſticum continet, ſed Graece inſpiciendus eſt, cum interpres, qui hoc philoſophiae genus non intellexit, vim verborum veramque ſignificationem non fuerit aſſecutus. Ita vero philoſophus Iudaicus: *τὸ γὰρ ὂν ᾗ ὂν ἐστιν οὐχὶ τῶν πρός τι, αὐτὸ γὰρ ἑαυτοῦ πλῆρες, καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ ἱκανόν· καὶ πρὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως καὶ μετὰ τὴν γένεσιν τοῦ παντὸς, ἐν ὁμοίῳ· ἄτρεπτον γὰρ καὶ ἀμετάβλητον, χρῇζον ἑτέρου τὸ παράπαν οὐδενός· ὥστε αὐτοῦ μὲν εἶναι τὰ πάντα, μηδενὸς δὲ κυρίως αὐτό·* ΤΩΝ ΔΕ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ἋΣ ΕΚΤΕΙΝΕΝ ΕΙΣ ΓΕΝΕΣΙΝ *ἐπ' εὐεργεσίᾳ τοῦ συσταθέντος, ἐνίας συμβέβηκε λέγεσθαι ὡσανεὶ πρός τι τὴν βασιλικὴν, τὴν εὐεργετικὴν βασιλεὺς γάρ τινος, καὶ εὐεργέτης τινός· ἑτέρου πάντως βασιλευομένου καὶ εὐεργετουμένου· τούτων συγγενής ἐστι καὶ ἡ ποιητικὴ δύναμις, ἡ καλουμένη Θεός· διὰ γὰρ ταύτης τῆς δυνάμεως ἔθηκε τὰ πάντα ὁ γεννήσαι, καὶ τεχνιτεύσας πατὴρ· - - μεγίστη δὲ δωρεὰ τὸ, αὐτοῦ λαχεῖν ἀρχιτέκτονος, οὗ καὶ συμπᾶς ὁ κόσμος ἔλαχε. Ens enim, quatenus ens eſt, non babet relationem ad aliquid; ſe ipſo enim plenum eſt, et ſibi ſoli plane ſufficiens, ſibique ſemper ſimile eſt, tum ante mundi generationem, et poſt genitum boc vniuerſum. Stabile enim et immutabile eſt, nec vllius omnino rei indiget, ſic vt ex eo quidem ſint omnia, ipſum vero proprie nullius ſit. Ex illis vero* VIRTVTIBVS, QVAS EXTENDIT *ad generationem propter vtilitatem eius, quod totum conſtituit, quaſdam accidit dici poſſe relatiuas, e. g. regiam virtutem et benignitatem. Rex enim ad aliquem refertur, et benefactor ſimiliter, cum alius ſit, cui imperatur, et cui beneficia exbibentur. Eiuſdem naturae et indolis eſt etiam virtus effectrix, quae Deus vocatur. Per hanc enim virtutem conſtituit omnia pater, cum ea gignere et artificioſe producere vellet. Maximum vero munus eſt, eum arcbitectum nanciſci, quem vniuerſus mundus nactus eſt.* Habes hic, lector, veriſſimum ſyſtematis ſephirothi-

r) Conf. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 134. s) loc. cit.

rothici ſenſum et explicationem, illud enim, ex infinito lumine diuino ſibique in ſolitudine et occulto ſufficienti extendiſſe ſe virtutes diuinas propter generationem rerum, easque ad mundos emanatiuos relationem habere, operante per eas principiato primo, filio Dei conditore mundi rerumque omnium architecto, ſtatuit, vt ex ſequentibus diſpaleſcet. Alio vero loco ſ) primum illum hominem Cabbaliſtarum luculenter exprimit, de homine ad imaginem Dei ex terra facto diſſerens, ita tamen, vt ad Platonicas nugas ſimul eum referat. Ait enim: Διπτὰ ἀνθρώπων γένη, ὁ μὲν γὰρ ἐςιν ὐράνιος ἄνθρωπος, ὁ δὲ γήϊος· ὁ μὲν ὖν ὐράνιος, ἅτε κατ' εἰκόνα Θεῦ γεγονὼς, φθαρτῆς καὶ συνόλως γεώδυς ὐσίας ἀμέτοχος· ὁ δὲ γήϊος ἐκ σποράδος ὕλης, ἣν χῦν κέκληκεν, ἐπάγη· διὸ τὸν μὲν ὐράνιον φησὶν ὐ πεπλάσθαι, κατ' εἰκόνα δὲ τετυπῶσθαι· τὸ δὲ γήϊον πλάσμα ἀλόγυ γέννημα εἶναι τῦ τεχνίτυ. *Duplex hominum genus: alter coeleſtis homo eſt, alter terrenus. Et coeleſtis quidem homo ille eſt, qui ſecundum imaginem diuinam factus eſt, expers corruptibilis et ex toto terrenae eſſentiae. Terrenus autem e ſeminali materia, quam humum vocant, eductus eſt. Propterea de coeleſti homine dicit eum non fictum, ſed ad imaginem efformatum fuiſſe. Figmentum enim terrenum irrationalis artificis* ſſ) *progenies eſt.* Quibus verbis quamuis de homine intelligibili loquatur, patet tamen ex loco priore, virtutem illam architectonicam, quae ſecundum Dei effigiem ex eo producta eſt et emanauit intelligi, cuius homines fiunt participes, adeoque idem principium ſubinnui, quod Adam Kadmon, primum ſuperioremque hominem Cabbaliſtae vocant, et ab eo, qui eſt in Malcuth, ſiue regno diuino diſtinguunt, qui nempe hominem inferiorem comprehendit, qui ſuperiorem vi emanationis influentis nanciſcitur t). Poſſent his addi plura, et paralleliſmus hic in doctrina de anima, deque angelis oſtendi, niſi vela tandem eſſent contrahenda, et redeundum in viam, a qua digreſſi ſumus. Sufficiunt quoque dicta, vt oſtendant, Cabbaliſtica dogmata iam naſcentis Chriſti tempore in Aegypto perſonuiſſe, et ex ſcholis Pythagorico-Platonicorum ad Orientalem philoſophiam reformatis Moſaicis illis accommodatis prodiiſſe, adeoque philoſophiam hanc Aegyptiacam, quodque in illa confirmatum eſt, emanationis ſyſtema veram clauem eſſe myſteriorum Cabbaliſticorum.

XI. Monendi vero ſunt Cabbalae arcana rimaturi, ſermonem non eſſe de Cabbala practica, ſed de theoretica; et in hac quidem non de artificiali et exegetica, ſed de philoſophica et metaphyſica, quae ſola ad hiſtoriam philoſophicam pertinet. Quid vero diſcriminis intercedat, in ſequentibus docebimus. Vt vero hoc addamus monitum, facit lapſus multorum, qui ante editam Cabbalam denudatam, Cabbalam artificialem et exegeticam, quae literalis et ſymbolica tantum eſt, arcani ſenſus

ſ) De allegor. leg. L. I. p. 46.

ſſ) Haec non ex Moſaica, nec ex Platonica, ſed ex Orientali philoſophia eſſe, haereticorum, qui Gnoſtici dicuntur, ſomnia de demiurgo docent.

t) Conf. Lexic. Cabbal. v. Adam Kadmon, p. 28. ſeqq.

ſenſus ſcripturarum ſacrarum, cúm philoſophica et reali confuderunt, vt ex Pici, Reuchlini, Hackſpanii aliorumque ſcriptis patet, in quibus Cabbala illa exegetica vtramque facit paginam. Vix vero ediderat Cabbalam denudatam Knorrius, cum videret BVRNETIVS [n], *Cabbalam illam verbalem, ad puerorum ſtudia et delicias pertinere, et iſta anagrammata ſciolis et ſemidoctis permittenda eſſe, nec in cenſum vnquam venire ſanae literaturae aut ſapientiae, aequumque eſſe, hanc partem tanquam inutile membrum aut maleſanum amputare a cetero corpore.*

XII. Ex his vero omnibus in genere de philoſophia Cabbaliſtica conſideratis a praeiudiciis liberati facile intelligunt, pſeudo-philoſophiae characteres in ea vbique deprehendi. Siue enim modum docendi vanum et ineptum, occultum et abſurdis atque inanibus imaginibus turbatum, ſiue ſyſtema emanatiuum, ordinesque emanationum conſtitutos ex meris ingenii otioſi ingeniis, ſiue notiones obſcuras, confuſas vagasque, immo nihili, ſiue conſequentiarum nexum miſerandum, calcemque ſine arena, ſiue praeiudicia auctoritatis et traditionis, ſine vlla rationis demonſtratione admiſſa, ſiue enthuſiaſmum impium et deiſmum, ad quem ſyſtema Cabbaliſticum ducit, conſideremus, nullibi eos ſapientiae characteres deprehendemus, quibus a nugis ingenii ſtolidi et imaginationis magis, quam iudicii imperium experti vera philoſophia diſtinguitur, et dignoſcitur. Quibus ſi adiicimus ſuperſtitionem deteſtabilem, ad quam confirmandam Cabbaliſtae hac metaphyſica in Cabbala ſua practica vtuntur, nemo, ſperamus, erit, qui durius nos, quam par eſt, de philoſophia, Cabbaliſtica pronuntiaſſe, conqueretur.

§. IV. Progreſſuris vero ad ipſius Cabbaliſtici ſyſtematis contemplationem prius Cabbalae diuiſio probe cognoſcenda eſt, ne, quod magnis viris accidiſſe iam monuimus, nobis quoque accidat, vt quae vno nomine gaudent, inter ſe vero diuerſiſſima ſunt, confundantur. Occaſionem vero comminiſcendi diuerſa Cabbalae genera dedit nugax Iudaeorum ingenium, praecipue in regionibus Orientalibus, in quibus imaginationis nimio ardore exagitatae furore accenſum, expulſa iudicandi vi ad ſymbola ſignificantiora, licet rei minus conuenientia delapſum eſt. Haec enim conſectantes Iudaei huncque corticem magis, quam nucleum doctrinae Cabbaliſticae ſectantes, miram nobis diſciplinam literalem Cabbaliſticam dederunt, et tricis naeniisque puerorum magis ludentium diligentia, quam virorum attentione dignis Cabbalam repleuerunt. Quas cum ſymbolorum loco adhibuiſſent, ad ſignificanda arcaniore modo myſteria ſua, inſuperabilibus obſcuritatibus repleuerunt, quicquid lucis in Cabbala in ſe ſatis tenebrarum complexa ſupererat. Quae niſi probe diſcernas, non tantum Dauus manebis in explicanda diſciplina Cabbaliſtica, ſed miris etiam modis con-

Diuiſio Cabbalae.

n) l. c. p. 364.

confunderis, id quod Sec. XVI, viris doctis, qui de Cabbala folliciti fuerunt, accidisse, aliquoties monuimus. Diuidi autem solet Cabbala Iudaeorum in theoreticam et practicam. Illam עיונית hanc מעשית appellant [v]. Theoretica nomen sortita est ab obiecto, quia circa res speculatione et meditatione assequendas occupatur: estque scientia explicandi scripturam sacram secundum traditionem arcanam, et hac methodo dogmata sublimiora de Deo spiritibusque atque mundis deriuandi, et mysticam quandam metaphysicam, physicam et pneumaticam exhibendi. Cabbala vero practica arcanam scientiam promittit, artificiosa applicatione nominum diuinorum, dictorumque scripturae S. vel singularum quoque vocum certo ordine, combinatione et commutatione adhibitarum, res efficere naturae modum cursumque superantes, morbos abigere, adiurare et expellere spiritus malignos, incendia restinguere, ictus armorum sine vulnere excipere, et quae alia sunt mirifica [w], quae istius ope se efficere posse iactat gens superstitiosa et impia: quam recte ideo notauit HENRICVS CORNELIVS AGRIPPA [x], horum tamen, si quosdam audis, artifex strenuus [y]. Ex hac vero Cabbalae practicae descriptione patet, tantum abesse, vt disciplinam quandam philosophicam exhibeat, vt potius nefandam superstitionem horrendo nominis diuini abusu detestandam, magiamque aliquam philosophiae nomine prorsus indignam promittat, licet quibusdam fundamentis ex Cabbala philosophica petitis, quae infra suo loco explicabuntur, nitatur. Hanc vero ita Iudaei suspiciunt, et non tantum licitam, sed pro summo quoque sapientiae thesauro commendandam esse iudicant, vt plures, praecipue recentiori tempore inueniantur, qui Cabbalae practicae se dedant, quam qui philosophicae, de quo ardenti Iudaeorum nostri temporis studio quod Cabbalae practicae impendunt, digna sunt lectu, quae congessit diligentissimi SCHVDTII [z] curiositas. Ad eam vero insaniam ineptum de Cabbala practica iudicium Iudaeos coëgit, vt non vereantur asserere, viros sanctos in gente Israelitica Abrahamum, Mosen [a] aliosque, maxime vero Salomonem hanc magiam Cabbalisticam exercuisse, et secretis scriptionibus posteritati commendauisse, nec admissum fuisse ad synedrium magnum quemquam, horum mysteriorum expertem [b]. De qua Iudaeorum impietate impudentissima collecta plura videsis apud EISENMENGERVM et SCHVDTIVM. Nec alio ex fonte hausta sunt, quae de libris magicis, qui hodie sub Salomonis nomine ambulant et incautis venduntur, solent tradi, quales sunt Clauicula Salomonis, Historia Asmodaei, et his similes nugis impiis et puerilibus pleni

v) R. ELIAS LEVITA in Thisbi lit. פ.
w) Vid. Io. IAC. SCHVDT. Memorab. Iudaic. P. II. L. VI. c. 31. seqq. p. 190. seqq.
x) De vanit. scient. c. 47. p. 49.
y) Multo labore se eam scrutatum esse ipse fatetur c. 48.
z) l. c. §. 15. p. 196.
a) Etiam Adamum, vt ex iis liquet, quae de libro Rasiel in praecedentibus dicta sunt.
b) Conf. RAYM. MARTINI pug. fid. P. III. dist. 3 c. 22. p. 933. EISENMENGER. Iud. detect. P. I. c. 8. p. 438. seqq. SCHVDT. loc. cit. pag. 191.

pleni [c], quorum librorum catalogum congessit doctissimus WOLFIVS [d]. Nihil vero in hac Cabbala practica magis solenne atque celebre, vel ad efficienda miracula magis efficax, quam nomen Dei adorandum יהוה, quod Schem hamphorasch, id est, nomen expositum vocant, quo detestando abusu ad res naturae viis et operibus longe maiores et miracula praestanda adhibere solent, nugati, maiores suos, maxime vero sanctissimos viros in populo Israelitico, res stupendas et omni fide maiores eo nomine effecisse, seque non minora efficere posse, quibus tamen enarrandis hic inhaerere, cum ad nostrum institutum non pertineant, nolumus, dabunt tamen insulsas impiasque fabulas Iudaeorum legere non fastidientibus multa laudati viri EISENMENGERVS et SCHVDTIVS [e]. His nominibus diuinis miris inter se combinationibus commutatis chartam, membranulas et similia signant, et amuleta certi generis miraeque, quod iactant, efficaciae construunt, quale supra in clypeo siue scuto Dauidico descripsimus. Vocant haec amuleta קמיעות, siue kamea, et triplici forma in trianguli speciem complicatas chartulas collo pectorique appendunt, eaque summo loco habent [f]: adiurationes vero spirituum, febrium medicationes, fascinorum solutiones, et his similia ea praestare, nugiuenduli gloriantur, quae quam inepta, quam impia, quam aliena ab omni iudicio philosophico, vel mediocriter ingenio sanus iudicioque recto paulisper vtens intelligit, dudumque ineptiae stultissimae gentis viris doctis explosae sunt. Quam tamen sanctissimum Seruatorem calumniari, quod ista ratione vsuque Cabbalae practicae miracula sua ediderit, merito indignantur omnes [ff]. Probe id intellexerunt viri quidam prudentiores inter ipsos Iudaeos, qui ineptum et insanum hoc contribulium suorum studium damnauerunt. Inter quos imprimis MAIMONIDES [g] audiendus est, qui de hac re ita differit: *Posteaquam autem fatui et mali quidam homines ea, quae de supra dictis nominibus attulimus, inuenerunt, ansam inde plura mendacia componendi arripuerunt, literas aliquas pro lubitu in dictionem vnam colligentes, ac hominibus persuadentes, illam hoc vel illo modo dictam aut scriptam, talem vel talem habere operationem atque effectum. Mendaciis his ita ab isto hominum genere confictis coeperant illa in certos libros referri, qui cum ad manus honorum alioqui, sed nimis credulorum virorum, qui solidum non habebant iudicium, inter verum et falsum discernendi, peruenissent, et ab illis inter* κειμήλια *sua adseruati et absconditi fuissent, simplices posteri illos inuenientes, fidem eis tanquam veris adhibuerunt, et pro talibus receperunt, iuxta illud, quod Salomo*

ait:

c) EISENMENGER. l. c. p. 350. P. II. c. 8. p. 440. BARTHOLINVS de libris bibl. c. XIX. p. 64. FABRIC. Cod. pseudepigr. V. T. T. I. p. 103. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 1047.

d) Ibid. P. II. p. 1216.

e) Vid. EISENMENGER. l. c. P. I. c. 3. p. 354. SCHVDT. l. c. §. 16. p. 198. BVDDEVS loc. cit. §. 38. p. 331.

f) SCHVDT. l. c. WOLF. l. c. P. II. p. 1377.

ff) EISENMENGER. l. c. p. 154. SCHVDT. l. c. p. 195. WAGENSEIL. tela ign. Sat. p. 25. 32.

g) Moreh nebhoch. P. I. c. 62.

ait: *Stultus credit omni verbo.* Alia Iudaeorum loca a Io. WVLFERO [h] adducta tacemus. Narratque CHRISTOPHORVS ARNOLDVS [i], Iudaeum quendam celebris nominis non tantum haec coram se improbasse, sed addidisse quoque, patrem suum, cum mortis oppetendae tempus instaret, inter cetera vitae honestioris monita, id quoque filiis suis accuratissime commendauisse, vt ab istiusmodi artibus et studiis per omnem vitam sedulo sibi cauerent. Eadem viri cordati inter Christianos passim [k] inculcant; qui vero pretium aliquod Cabbalae practicae statuere videntur, si alias sapiunt, vt REVCHLINO [l] accidit, veram indolem eius non perspexisse credendi sunt. Certe exempla tristia, quae male euenisse has artes magicas eiusmodi *περιεργίας* sectantibus docent [ll], luculentum argumentum exhibent, quam inanibus somniis illae nitantur. Nec rationes meliores sunt, et omnino fanaticis et insipidis Iudaeorum ingeniis dignae, quas pro incrustanda illicita hac arte afferunt: esse nomina effluxus ex obiectis suis habereque ideo intimam cum iis connexionem; praefectumque esse singulis rebus angelum rectorem, qui eiusmodi incantationibus adiurari mouerique queat, vt ad voluntatem Cabbalistae euocantis adiurantisque se flectat [m]. Quam ineptam opinionem ex Aegyptiaca philosophia habere originem, et ab eius sectatoribus paulo sanioribus fuisse reiectam, ex iis patet, quae *praecedente libro* de studio magiae inter Alexandrinos philosophos disseruimus. Certe ad abominationes gentiles inter Iudaeos grassantes hanc Cabbalam practicam pertinere, nobis non monentibus quilibet, qui ratione recte vtitur, intelligit. Cabbala theoretica porro in literalem siue artificialem, quam aliqui symbolicam quoque, licet minus accurate, vocant [n], et in inartificialem siue philosophicam dispescitur. Est vero Cabbala literalis, arcana et artificialis atque symbolica explicatio scripturae sacrae, quam a patribus suis se accepisse Iudaei gloriantur, qua certo artificio commutatis transpositisque literis, syllabis et vocibus sensus verborum alius et arcanus eruitur. In tres vero classes hanc Cabbalam, siue exegesin mysticam et traditiuam oraculorum sacrorum dispescunt, in Gematriam, Notarikon et Temurah, quas passim viri docti [o] explicuerunt, cum hae nugae multo notiores olim fuerint, quam Cabbala philosophica. Est vero Gematria species considerationis textuum sacrorum mathematicae, qua literae, voces, syllabae, commata, vel contextus inte-

h) In theriac. Iud. not. p. 65.

i) Append. ad WAGENSEIL. Sota p. 1199.

k) Vid. quos nominant WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 1219. SCHVDT. l. c. P. II. L. V. c. 35. pag. 211.

l) De verbo mirifico L. II. c. 15. pag. 924. Coll. Pist.

ll) Exemplum luculentum est incendium Francofurtanum in vico Iudaeorum per eiusmodi Baal Schemoth siue adiuratorem, R. Naphthali 1711 exortum, qui cum totius nationis suae pudore et indignatione prodidit, quam frustranea et falsa sint haec miracula omnia. Rem prolixe narrat SCHVDT. l. c. c. 6. p. 70.

m) Vid. EISENMENGER. l. c. P. II. c. 7. p. 376. BASNAGE l. c. p. 388.

n) BVDDEVS Obs. Hal. T. I. obs. 1. §. 6. intr. in hist. phil. Hebr. §. 38. p. 321. sed philosophica quoque tota symbolica est, eique hoc nomine literalis vel artificialis opponi accurate non potest.

o) Plura dabunt TH. HACKSPAN. Miscell. S. p. 290. et in compendio GLASSIVS philolog. S. L. II. P. I. tr. 2. s. 3. art. 7. p. m. 450. alios laudat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 1210. seq.

integri ex certo numerorum ordine expenduntur et cum aliis comparantur, quam variis modis Iudaei instituunt; maxime vsitatus tamen ille est, si literae, quae signa quoque numerorum apud Iudaeos constituunt, ita disponuntur, vt ex numerandi ordine vocis vel textus alicuius, inferatur altera vox vel alius textus, numero illi similis, hincque concludatur, hanc illius significationem arcanam esse. Hanc Gematriae speciem canon ille roborat, si in textibus vel vocibus duabus inter se collatis idem literarum exsurgit numerus, mysticus ibi sensus est. E. g. literae textus Gen. XLIX. 10. יבא שלה eundem numerum constituunt, quem vox משיח conficit, nempe CCCLVIII, adeoque inde concluditur, per Schiloh Messiam esse intelligendum [p]. Pertinet huc alia quoque Gematriae species, quam צורית vocant, siue Cabbalam figuratiuam, nempe quando mysticae redduntur caussae, cur quaedam in textu Hebraeo literae maiusculo scribantur charactere, reliquasque quantitate superent. Cuius lusus ingenii specimina in ipsos Iudaeos eleganter retorta exhibet Io. Iac. Schvdtivs, ad quem lectorem remittimus, cum ad nostros limites res non pertineat, sed prolixius in historia exegeseos sacrae delineanda sit, cuius breuem vero et perspicuam explicationem praeter multos alios dabit Salomo Glassivs ὁ μακαρίτης [q]. Secunda Cabbalae exegeticae species est Notarikon, cuius duo potissimum modi sunt; vnus, quando ex initialibus seu finalibus aliquot vocum seu integri commatis literis vna vox colligitur, alter, quando ex vnius vocis singulis literis singulae voces, quarum illae literae sunt initiales, colliguntur. Prius Rascho Tebhoth, posterius Sophe-Theboth vocant, cuius exempla dabunt Glassivs, Hackspanivs [r] aliique. Tertia species Temurah dicitur, id est permutatio, fitque, vel per simplicem literarum earundem transpositionem, vel per alphabetariam permutationem seu reuolutionem. Prius Albam vocant, et purus putus anagrammatismus est; posterius Atbasch appellant, sicque literarum permutandarum seriem ordinant ex modo priore:

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת

ex modo posteriore:

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
ת ש ר ק צ פ ע ס נ מ ל

Facile ex nominibus, quibus hae species Cabbalisticae insigniuntur, suspicari quis potest, falsa esse, quae de antiquitate Cabbalae huius artificialis Iudaei nugantur. Gematriae enim nomen a Graeca voce geometria formatum est, quia secundum proportionem mathematicam literae numerantur. Notarikon, fatente R. Elia Levita [s] nomen habet a notariis Romanorum siue ταχυγράφοις, qui vnius literae notatione integras deno-

p) l. c. P. I. L. V. c. 11. §. 49. p. 427. seqq.
q) loc. citat.
r) ll. cc.
s) In Thisbi sc. נ

denotare voces solebant, vel compendia literarum alia adhibebant. A quibus siglis nomen hoc deductum esse agnouit etiam R. NATHAN [ff]. Sed res ipsa quoque veterum temporum genio plane aduersa et inaudita, indigna quoque auctoritate scripturae sacrae est, et ingruentem sequioris aeui barbariem prodit, qua sepultis quasi et latentibus melioribus in eiusmodi tricis occupabantur otiosa hominum ingenia; nec inepta est coniectura HVETII [t], suspicantis, has nugas Iudaeos recentes accepisse a Graeculis esurientibus. Quod enim a verisimilitudine non abhorrere videtur BASNAGIO [u], Cabbalam hermeneuticam a literarum compendiis a DANIELE [x] vate narratis originem cepisse, frigidum admodum est, magisque probabile a gentilibus et Christianis, in anagrammatismis et acrostichis, deperdito elegantiae literariae sensu meliore acumen ingenii demonstrantibus Iudaeos haec crepundia didicisse. Inter gentiles enim Graecos grammaticos mature coepisse in eiusmodi minutiis ineptire ex GELLIO [y] constat, et Leonidae Isopsepha docent, hoc est, versus Homeri, qui collecto literarum singularum, quibus constant, valore, eundem numerum replent. In huiusmodi enim versibus, quorum priores literis constarent eiusdem numeri ac valoris, atque posteriores, Leonidas ille laudem quaesiuit, ex quibus aliqui in Anthologia extant. Vixit autem Leonidas hic poëta Alexandrinus imperante Marco. Ex Christianis autem in simili argutiarum genere panegyricum in Constantinum M. lusit Porphyrius Optatianus. Passimque exempla horum artificiorum extant apud scriptores Graecos ecclesiasticos, recteque huc etiam veterum ἀβράξας et μείθρας referuntur. Vt taceamus Lycophronis anagrammata, aliaque quae satis euincunt, inter Graecos has ineptias primum, vt leuiori sunt ingenio, ortum habuisse. Alia praecipue de siglis notisque vocum integrarum literis initialibus expressis dabit BASNAGIVS [z], ea in re prolixus, qui consuli potest. Ex his vero intelligi sine labore potest, originem Cabbalae artificialis prorsus esse gentilem, nec ante templi vrbisque vastationem quaerendam, quamuis non audeamus cum REIMMANNO [a] initia eius in Sec. III reiicere. Ex his vero de exigua quoque vtilitate huius Cabbalae constat, quae euertendae magis, quam eruendae menti sacrorum scriptorum inseruit. Nisi in hunc eam vsum adhiberi quis velit, vt eiusmodi artificio Iudaeos ipsos oppugnet, et veritatem Christianam ita κατ' ἄνθρωπον defendat, vel ex his interpretamentis de illorum opinionibus statuere velit, quem vsum eleganter ostendit THEODORVS HACKSPANIVS [b]. Potissimus vero vsus se monstrat in addiscenda Cabbala reali, quam nemo intelliget, nisi hanc explicandi vel torquendi potius sacras paginas methodum intelligat, eo quod mysteria philosophica Cabba-

ff) In Aruch h. v. conf. HVET. demonstr. eu. Prop. IX. c. 11. p. m. 453.
t) De vita sua p. m. 60.
u) Hist. Iud. L. III. c. 13. p. 613.
x) Cap. V. 5.
y) L. XIV. c. 6.
z) l. c. p. 614. seqq.
a) Hist. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 4. p. 344.
b) In diss. de Cabbala Miscell. SS. pag. 341. seqq.

Cabbaliſtae, eiusmodi luſibus tanquam ſymbolis quibusdam abſconderunt. Cuius exemplum libri etiam antiquiſſimi Cabbaliſtarum Iezirah et Bahir [c] exhibent, ex quibus, quam puerilia et inania hi homines excogitauerint, luculentis ſpeciminibus videre eſt. In quibus, quam parum ſalis inſit, vel vno exemplo docere patietur Lector beneuolus. In *libro occultationis* [d], qui eſt tractatus Soharicus: Sex primae voces, quibus legem auſpicatus eſt diuinus ſcriptor, ſunt ſex numerationes microproſopi, et ſex membra eius, ſic vt legendum ſit pro בראשית in principio ברא שית creauit ſex: tredecim vero voces verſiculi ſequentes tredecim formae ſunt, dignitatis digniſſimae, ſiue barbae macroproſopi. Vix riſum tenebit lector, has ineptias legens, niſi indignetur, ab impuris apellis maieſtatem ſcripturae ſacrae ita vilipendi. Plura addere et taedet et piget, dabit tamen alia citatus liber *Siphra de Zeniutha*, et qui magna patientia inſanientium Iudaeorum praecipue Cabbaliſtarum nugas collegit IACOBVS BASNAGIVS [e]. Haec vero ſufficere putamus, vt clare cognoſcatur, reiiciendam plane ex philoſophicis terris et in exilium pellendam eſſe Cabbalam artificialem, artem nugaciſſimam, pueris quam viris philoſophantibus digniorem. Aliam prorſus indolem habet Cabbala realis ſiue philoſophica, quae eſt doctrina metaphyſica ſublimior et ſymbolica de Deo, ſpiritibus, mundo, eius origine, initio et fine, de anima et ſimilibus ſecundum traditionem a maioribus acceptam. Eam in duas partes diſpeſcere ſolent, quas ab initiis Geneſeos libri et viſionis Ezechielis Bereſchith et Mercauah appellant. Quod ita interpretantur illi ex Iudaeis, qui Graecanico more philoſophantur, et in his praecipue MAIMONIDES [f], vt prius phyſicam poſterius metaphyſicam ſiue theologiam innuere dicant, eo quod in libro Geneſeos creationis hiſtoria, in prophetia vero Ezechielis apparentis diuinitatis viſio enarretur. Aliter tamen alii, praecipue ex Chriſtianis. Quidam [g], apud veteres Maaſeh Bereſchith continuiſſe putant ea, quae de Dei eſſentia, voluntate et operibus thetica et morali ratione reuelata fuerint: Maaſeh mercauah vero myſteria typorum legis ceremonialis et forenſis comprehendiſſe, exque priori, degenerante theologia Iudaica, Talmudicam, ex poſteriori Cabbaliſticam exortam eſſe. Aliis inter quos Cl. WACHTERVS [h], Cabbala Bereſchith eſt ipſa Cabbala contemplatiua, ſiue rerum diuinarum et humanarum cauſſarumque, quibus hae res continentur, vberrima ſcientia, qua vna nos cum ceteras res, tum quod eſt difficillimum, conatur docere, vt Deum et noſmet ipſos lumine naturali noſceremus, atque vt ex hac cognitione Dei et noſtri et ceterarum rerum adiumenta et auxilia peteremus, vitae bene beateque inſtituendae. Cabbala Mercauah autem eſt

c) Haec vero eſſe ſigna interpolationis ex ſupra dictis intelligitur.
d) Cab. denud. T. II. p. 549. ſeqq.
e) l. c. L. III. c. II. p. 301. ſeqq.
f) Conſtit. de fundam. legis [illegible] §. 16. p. 24. c. III. §. 16. 17. p. 48. 49. et GVIL. VORSTIVS ad h. l. conf. Moreh nebhoch. P. II. c. 39.
g) I. B. CARPZOV. introd. in theolog. Iud. c. VI. p. 20. REIMMANN. l. c. c. 15. p. 380. n. 1.
h) Elucid. Cabbal. c. IV. §. 24. p. 67.

est ipsa Cabbala practica, theurgica et magica, cuius partes sunt innumerae, quam qui nouit, dicitur admirandis pollere virtutibus. Docet autem praecipue mysteria nominum diuinorum, quorum inuocatione eduntur miracula, nomina et virtutes angelorum daemonumque, communicationem spirituum, verba mirifica, signaturas rerum, punctationem, scrutinium animorum, interpretationes somniorum, astrologiam, futurorum praedictionem, alchymiam, medicinam etc. Verum valde timemus, vt haec Cabbalistarum menti per omnia sint conformia, vt enim Maimonidae testimonium, longe aliter hanc doctrinam explicantis sileamus, quam explicationem verisimillimam esse BASNAGIVS [i], iudicat, docente *Lexico Cabbalistico* [k], quod in *Cabbala denudata* extat, Mercauah doctrinas sephirothicas comprehendit, quae ad Cabbalam practicam non spectant. Rectius itaque Bereschith Cabbalistica dogmata de emanationibus superioribus in Adam Kadmon et sephiris comprehensis, Mercauah de inferioribus vsque ad mundum Asiahticum et materialem, et cortices siue malos spiritus pertingentibus comprehendere videtur: quamquam probabile est, ipsos Iudaeos in explicanda hac Cabbalae theoreticae diuisione non semper concordare. Quidam scientiam de nominibus diuinis huc etiam aduocant, de quorum virtute et insigni efficacia ad res miras perpetrandas Cabbalistae innumera garriunt. Maxime vero de nomine Iehoua plena sunt Cabbalistarum scripta, vt vel ex solis libris *Iezirah* et *Sohar* cognosci potest. Non vero patitur instituti nostri ratio, vt in iis explicandis simus prolixi, vnde lectorem harum rerum curiosum vel ad *Lexicon Cabbalisticum* [l], quod Cabbalae denudatae insertum est, vel, qui clariora desiderat, ad BASNAGIVM [m] ablegamus; apud quos adorandi nominis mysteria explicantur: in illo etiam de aliis nominibus diuinis, v.g. de nomine Aelohim et Alla, de nomine Zebaoth, de nomine Ael Aelion, de nomine Aeiaeh, de nomine Adonai, de nomine Iah, de nomine El Schaddai Cabbalistica explicatio affertur. Vt vero specimen habeat lector, subtilitatis Cabbalisticae, nosque ἀσύμβολοι ab hoc quoque dogmatum Cabbalisticorum genere non discedamus, en paucis explicationem Cabbalistarum philosophicam nominis diuini Iehoua [n]. „Nomen scilicet tetragrammaton est quintum, quo velut columna superiores inferioresque sephiroth fulciuntur et cum eo vniuntur, ab imo „ad summum ascendendo, et ab eo influxum accipiunt, a summo ad „imum descendendo. Et hoc nomen se habet vt arboris truncus, cui „alia sancta nomina omnia supra et infra et circumcirca, vt frondes et ramos „inserta comperimus. Est enim radix et fundamentum omnium diuino„rum nominum, quae ipsi implicantur, vnde omnes sephiroth supernae „per illud ordinantur, omnesque gradus mundi excellentes secundum „spe-

i) l. c. c. 10. §. 12. p. 289.

k) Cabbal. denud. T. I. P. I. pag. 553. voc. מרכבה.

l) Illud enim librum Pardes comprehendit, qui de nominibus diuinis agit.

m) l. c. [illegible] p. 324. seq.

n) Lex. C[illegible]. v. יהוה p. 382. seqq.

„ſpeciem ſuam et omnia vehicula tam ſumma, quam ima ab eo repraeſentantur. Immo et literae et puncta ab hoc nomine dependent, et „quicquid cogitatur et dicitur, in eo conſiſtit. Prima eius litera eſt punctum intellectuale et formale, quod nulla creatura intelligit, quia abſconditum eſt, ab oculis viuentium, ita vt homini non liceat meditari „ſuper eo, cum credendum tantum ſit, quamuis non intelligatur, nec „comprehendi queat vera ipſius eſſentia *. Haec litera refertur ad ſephiram ſecundam, quae dicitur Chochmah, ſiue ſapientia. Kether enim, „ſiue corona non adumbratur, niſi in apice tantum literae Iod, quantum „inuoluit myſterium Aenſoph. Duo enim nomina repraeſentat et apex „quidem illius ad ſuperna reſpiciens refert lucem illam magnam, primitiuam, profundam, exiſtentiam primitiuam in ipſa natura veritatis eius, „quae vocatur א"ריך et איך גבור—, et אין ob nimiam deliteſcentiam, qua „latet omnia entia tam ſumma, quam ima, quorum nullum de eo quicquam valet intelligere : vocatur vero אריך quod habet ſignificationem „exiſtentiae, et denotat rem quae conſiſtit in ipſeitate veritatis ſuae, quaſi, „qui ſolus ſit, qui ſciat exiſtentiam ſuam. Et quia nomen א"ריך in profundo, vt principium exiſtendi eſt miſericordia magna, quae ſubiugat „omnes auctores, hinc vocatur —א. Ex iſtius apicis myſterio prodit „litera Iod, quae vocatur Chochmah, arbitrium illimitatum, quae eſt „ſephira ſecunda. Litera ſecunda tetragrammati ה" ad Binah refertur, „quae eſt faſciculus nouem ſephirarum, immo decem, quia connectit tres „ſupernas cum ſex ſequentibus, immo et decimam Malchuth, quando illa „vnitur cum Ieſod. Nomen huic appropriatum eſt tetragrammaton cum „punctis Aelohim, quia Gebhurah, quae vocatur Aelohim, prouenit ex „Binah, et hoc nomen denotat miſericordiam et iudicium, et ab ea proueniunt poteſtates iudicii. Litera tertia ו" denotat ſex illas ſephiras, quae „tres ſupremas ſequuntur, eſtque myſterium vnionis omnium ſephirarum ſuperiorum et inferiorum, et aſcendit vsque ad Kether, id eſt ſupremam, deſcenditque vsque ad Malchuth, ſiue infimam, omnesque „eidem adhaerent, quaedam infra, quaedam ſupra, quaedam ad dexteram, quaedam ad ſiniſtram, ipſa autem vocatur linea media. Hinc „habet nomina Ael in Cheſed, Aelohim in Gebhurah, Iedid in Tiphereth, Iedud Zebaoth in Nezach, Aelohim Zebaoth in Hod, et Aelohi „in Ieſod. Ex his vero aliae quoque nominum diuinorum combinationes „oriuntur &c. Litera quarta eſt ה" vltimum ad Malchuth pertinens, „quae eſt Dominium et Schechina et ſapientia poſterior et Adonai. Hoc „nomen eſt perfectae vnitatis myſterium et lapis Iſraëlis varias delicias et „bona ad eum deferens, et illa habitat ſemper inter Iſraëlitas etiam in exilio eorum Exod. XXV, 8. ſupra hanc autem in fine octo ſephirarum eſt „lapis alius pretioſior margaritis, qui ambit ſeptem ſephiras intra ſe locatas, et propterea vocatur lapis Schoeraeth Eſth. I, 6. Ex his omnibus „ſequi-

*) En ſpecimen philoſophantis.

„ſequitur, ſi pronuntiatur tetragrammaton, aſſumi ore omnia nomina „ſancta, totumque mundum cum plenitudine ſua, vnde intelligitur my-„ſterium praecepti illius Exod. XX, 7. non aſſumes nomen tetragramma-„ton Dei tui in vanum, quia creatura nulla digna eſt, illum lingua ſuſti-„nere, quo portantur omnes exercitus ſupra et infra. Cum itaque homo „effert tetragrammaton, linguaeque ſuae motu literas eiusdem motitat, „hoc ipſo commouet mundos in celſiſſimis, omnesque angelorum exer-„citus in ſupernis gradum ſiſtunt, et admiratione atque triſtitia ob eum „hominem capiuntur. Reliqua nomina diuina veſtes quaſi regiae ſunt, „non partes regis eſſentiales, ſed inſtrumenta ſaltem et habitus pro indu-„mento et defenſione eiusdem. Parciturus itaque mundo et miſerturus „induit Cheſed, Gen. XXI, 33. Cum iraſcitur mundanis ob peccata „eorum, tunc producit inſtrumenta indignationis ſuae, inque horum „vexillo eſt nomen Aelohim, Pſ. LXVIII. &c.“ Habes hic, lector, breue compendium eorum, quae in libro *Pardes* fuſe et confuſe, vt ſolent Cabbaliſtae, atque obſcuriſſime de nomine tetragrammato dicuntur, ex quibus, quantum per denſum ſatis velum perſpici poteſt, cognoſcitur, nomina diuina Cabbaliſtas ita cum doctrina ſephirothica coniunxiſſe, vt ex eorum figura ſonoque, quae neceſſario vinculo connexa ſint, atque inter ſe coniugata, emanationum diuinarum ſeriem fere omnem pendere, et eius pronuntiatione moueri poſſe credant. Quae quoque ratio eſt, cur nomini huic, naturam diuinam pleniſſime euoluenti miraculoſos effectus tribuant. Aſt quam frigida, quam puerilia ſint omnia, quamque inepta ex figura literarum ה, ו, ה, י, ratiocinia, quam deteſtabilis ſcripturae S. abuſus inde fluat, ex hoc loco abunde liquere putamus. Cuncta vero, ſi ſymbola vocum literarumque tollantur, ad ſyſtema emanatiuum pertinere, virtutumque ſubſtantialium ex Deo emanantium, et alias virtutes iterum ex ſe progenerantium operationes deſcribere, ex ipſo ſyſtemate ſephirothico conſtabit. Eiusmodi vero cognomina Deo tribuunt plurima, quae in tabula exhibet liber laudatus [p]. Sed et artificiali Cabbalae ſua res eſt cum nominibus diuinis, quorum exempla, ne longiores ſimus, videnda apud BASNAGIVM [q]. Tandem ad Cabbalam realem et inartificialem quoque a quibusdam referuntur literae coeleſtes ſiue alphabethum ſidereum, quod nouo ſomnii genere in ſcenam produxit IACOBVS GAFFARELLVS, orbi literato *inauditas curioſitates* deſideranti perſuaſurus, plerorumque Cabbaliſtarum, praecipue auctorum libri *Sohar* et *Iezirah* hanc hypotheſin eſſe, quod eius fide repetiit THOMAS BANGIVS [r]. Chriſtianos autem quos ὁμοψήφους allegauerit Gaffarellus, malumus apud ipſum legi [s], quam lectorem his nugis longius, quam par eſt, detinere. Quamuis autem inter Cabbaliſtas notum [illegible] dogma

p) pag. 419.

q) L. III. c. 13. §. 14. p. 337. ſeq.

r) In coelo Orientis Ex. I. p. 96. II. p. 173.

s) Vid. in compendio BVDDEVS Intr. in hiſt. phil. Hebraeor. §. 45. p. 409. ſeqq.

dogma sit, coelum stellasque et intelligere et loqui, et libri instar esse, ex quo a peritis siderum inspectoribus futura disci queant, nihil tamen illud commune habet cum somniis Gaffarelli, quae huc tendunt: stellas certo ordine a Deo esse dispositas, quanquam mira primo intuitu in iis confusio appareat. Hoc vero ordine literas alphabethi Hebraici eas constituere, at, quamuis stellae octauae sphaerae fixae sint, non tamen easdem literas semper conficere, sed plerasque earum pro diuerso planetarum aspectu literas variare: maxime vero respiciendum esse ad stellas verticales, eas enim, quae alicui regno impendent, euentus eidem futuros praedicere. Distinguendas etiam stellas pro ratione coeli partium, orientis, occidentis, meridiei, septentrionis. Haec et similia multa tradit, nugasque has a Cabbalistis se didicisse, non adductis tamen eorum verbis, locisque allegatis, iactat. Verum vt de insulsa inficetaque hypothesi nihil dicamus, quam ridendam explodendamque lectoris iudicio permittimus, illud falsum est, Cabbalistas, licet cetera magnos somniorum nugacium patronos, talia protulisse. Vnde coniecit B. BVDDEVS [t], ab Arabibus ea inuenta ad Iudaeos quosdam recentiores peruenisse, et ab iis pro Cabbalisticis placitis venditata esse: quae coniectura quoque BASNAGIO [u] placuit. Quamuis autem ab Arabum ingenio ea non abhorreant, euincendum tamen prius est, eos coelestes siderum imagines in literas commutasse. Ipse tamen Gaffarellus inauditarum harum curiositatum inuentor detectorque primus non est, si vera sunt, quae ipse tradit, Iudaeum quendam R. ELCHA BEN DAVID librum *de lectura per stellas* scripsisse, qui Cremonae in incendio a flammis deuoratus sit, sique KIRCHERO [x] fides, qui refert, Iudaeum quendam ABIVDA librum *de characteribus coelestibus* elaborauisse. Fatemur, tamen, et Gaffarelli et Kircheri nobis fidem in hac re tantam non videri, vt nugacissimam hypothesin Iudaeis tribuere audeamus. Quicunque autem eius auctor fuit, certe indigna est, quae in philosophiae historia locum habeat, quamuis in Pythagorea historia suo loco commenta his non valde dissimilia occurrerint. Nihil enim habet, quod vel mediocriter philosophiam sapiat, nihil, quod ad systema Cabbalisticum pertineat, quare recte a viris doctis tota ea fabula ad aniles naenias reiecta est [y]. Eundem enim in censum recte refertur, in quem Cabbalam artificialem retulimus, qua ipsa adhuc deterior est, cum ne literas quidem veras, sed mera imaginationis exorbitantis somnia et imagines vanas sequatur. Sed de his nugis satis. Grauiora iam consideranda et cardines philosophiae Cabbalisticae exponendi sunt.

 §. V.

t) loc. cit.

u) l. c. L. III. c. 26. §. 9. p. 687. seqq.

x) In Oedipo Aegypt. T. II. p. 109. confer. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 13. FABRIC. Cod. pseudepigr. V. T. Vol. II. p. 6.

y) RICH. SIMON. Bibl. crit. T. II. cap. 15. BANGIVS l. c. Obs. Hal. T. IV. obs. 12. §. 8.

Fundamenta systematis Cabbalistici.

§. V. Cabbalae philosophicae doctrinam descripturis de vero eius fundamento primisque principiis, quibus ea innititur, et ex quibus, rite cum iis connexis coaptatisque conclusionibus, clarius aliquod systema erui sistique potest, ante omnia dispiciendum est. Hoc enim filo Ariadneo nisi istum labyrinthum ingrediamur, nunquam inueniemus exitum verum optatumque. At quam arduum et difficile opus hoc sit, quam impedita et aspera via, quam obscurissimae, quibus incedendum est, semitae, et quam insuperabilia se obiiciant impedimenta, ex iis, quae supra in obseruationibus generalioribus de Cabbala diximus, abunde constat. Satisque id probant exempla virorum doctissimorum, qui Cabbalisticum systema explicare aggressi passim hallucinati sunt, certe sui magis ingenii εὑρήματα, quam Cabbalistarum placita nobis propinauerunt. Non prouocabimus ad eos viros eruditos, qui ante Cabbalae denudatae editionem arduo operi manum admouerunt, eorum enim neminem haec mysteria feliciter satis inspexisse, constat: sed ad peritiores atque exercitatiores in hac parte historiae philosophicae prouocamus, Henricum Morum, Helmontiumque parentem, quorum de Cabbalistico systemate cogitationes in *Cabbala denudata* complexus est illustris KNORRIUS [a]. Qui duo viri, cum primi fuerint, qui Cabbalisticae philosophiae systema ex confusione Iudaeorum in ordinem redigere et ex tenebris in lucem pertrahere conati sunt, omnino attentionem merentur. Ne vero mysteria Cabbalistica perspecturi confundantur, quando vident contraria duo systemata tribuisse Cabbalistis viros hos valde acutos, enarrabimus heic loci paucis, vtriusque opinionem de systemate Cabbalistico, et quid iure in vtraque desiderandum sit, candide exponemus, vt his remotis, quae offendere possent, eo felicius et itinere minus impedito progredi in systemate Cabbalistico detegendo valeamus. Ita vero MORUS in *fundamentis philosophiae siue Cabbalae Aëtopaedomelissaeae*, summa capita Cabbalistica ordinat.

I. Ex nihilo nihil potest creari.

II. Ac proinde nec materia potest creari.

III. Neque vero ob vilitatem naturae suae a se existere potest, eo quod nulla res vilis a se existere potest.

IV. Nulla igitur est materia in rerum natura.

V. Quicquid vero est, spiritus est.

VI. Spiritus autem hic increatus est, et aeternus, intellectualis, sensibilis, vitalis, per se mouens, infinitus amplitudine et a se necessario existens.

VII. Proinde spiritus hic reuera est essentia diuina.

VIII. Nec vlla essentia praeter diuinam a se existere potest.

IX. Cum vero nulla omnino sit essentia praeter hanc in rerum vniuersitate, et manifestum sit, aliquam ex essentia hac vnica, actu diuidi, palam est, essentiam diuinam diuidi posse.

X. Cum

a) T. I. P. II. p. 293. 308. seqq.

X. Cum vero essentia diuina sit, singulae particulae infinitae sunt, et in orbes infinitae virtutis et amplitudinis possunt extendi expandiue.

XI. Et vero cum singulae arenulae lapidumue granula particulaeque aëris, aetheris, sint partes huius diuinae essentiae, aeque manifestum est, quod in minutissimas has partes possint contrahi et constringi.

XII. Ex contractis partibus constat mundus, qui vocatur, materialis, cum reuera spiritualis sit, constans vtique ex diuisis spiritibus, particulisue diuinae essentiae, in monadas punctaque physica contractis et constipatis.

XIII. Contractio haec est status somni seu soporis, diuinis his particulis, expansio vero status euigilationis.

XIV. Euigilationis vero gradus sunt varii, videlicet in vitam vegetatiuam, sensitiuam, rationalem, et in Neschamam, Chaiah, et Iachidah; immo tandem euigilatio fit et expansio in infinitum fere amplitudinis et virtutis orbem, adeo vt haec diuina particula spiritusue particularis mundum sibi fabricare possit ex terra, aqua, aëre, coelo, ceterisque partibus consistentem.

XV. Ac proinde particularis hic spiritus e puluisculo, puta marmoris, fieri potest planta, e planta brutum, e bruto homo, ex homine angelus, ex angelo denique nouae terrae coelique creator DEVS.

XVI. Idem dici potest de singulis diuinae essentiae particulis, quas necesse est aut actu separatas esse, aut separabiles, nempe omnes aut esse, aut esse posse Deos terrarum coelorumque creatores. Hactenus Morus, qui haec postea in scholiis latius exponit. Alterum systema Io. BAPTISTAE HELMONTII est, quem auctorem esse *dialogi Cabbalistici* ex fide Cl. WACHTERI [a] scimus, quod hunc in modum praecipit.

I. Creator in se constituit spiritualem naturam, idque semper, et ab aeterno generauit, spiritusque ex se exhalauit, ab eo re ipsa separatos.

II. Horum spirituum aliqui ob caussam aliquam e statu cognoscendi et penetrandi seu mouendi descenderunt in statum impenetrationis, et sic in centra et profunditates suas migrarunt.

III. Hae monades inertes variis modis coaluerunt.

IV. Ex his spiritibus ita inter se coalitis orta est materia, tenebricosa, mortua et impenetrabilis.

V. Materialis itaque mundus est reuera spiritualis, nempe substantia talis, quae in coecitate et quiete illa, atque priuatione prioris felicitatis aliquando spiritus fuit, et adhuc radicaliter et fundamentaliter talis est, dum constat ex spiritibus lapsis, obdormientibus et torpentibus.

VI. Adeoque materia, qua talis, seu priuatiue considerata, non existit ex se positiue, sed priuatiue, vt vmbra, quies etc.

Hhh hhh 3 VII. Haec

a) Spinozism. in Iudaism. detect. P. II. pag. 237.

VII. Haec abyſſus ſpirituum mortuorum vel torpentium tandem euigilat, reditque in ſtatum liberiorem et ſolutiorem.

VIII. Deus itaque creator eſt materiae, at mediate, non vero immediate.

IX. Creatura ex eadem ratione Deo eſt ratione temporis coëterna, ſed non ratione ordinis naturae, vt radii ſolis a ſole dependent, ſed cum eo coëxiſtunt.

X. Creat itaque Deus per neceſſitatem intrinſecam, nempe ratione naturae ſpiritualis, ſpiritus ex ſe exaeſtuans; ſed in mediata creatione, quae eſt tranſiens ad extra, qua ex materia ex ſpiritibus torpentibus coalita creat v.g. alia coelum, alia terram, alia ſidera, agit libere.

XI. Sequitur inde, materiam, qua talem, non eſſe ſpiritum, ſed potius ſubſtantiae ſaltem ſpiritualis extrinſecam et accidentalem quandam modificationem, a qua quam longiſſime diſtet Deus intelligentiſſimus et omnium maxime motor.

XII. Deus itaque materialis dici nequit, ob infinitam eſſentiae ſuae intelligentis et mouentis ſe et alia omnia eſſentiam atque naturam.

XIII. Parum itaque ἀκριβῶς dicitur, materiam factam ex nihilo, eo quod abſurdum eſt, ab ente ſumme perfecto, ſumme intelligente, ſumme libero, motum per ſe habente in ſummo gradu, ſumme penetrante, ſumme immutabili, ſumme poſitiuo, ſumme viuo, produci immediate ens ſumme imperfectum, omni ſcientia, intellectu et cognitione in ſummo gradu carens, ſumme neceſſarium, coactum, et ad leges motus paſſiui in ſummo gradu obligatum, adeoque omni omnino libertate et volitione deſtitutum, omni beatitate priuatum, adeoque ſumme mortuum et torpidum, et nihil eorum habens, quae in cauſſa continentur, cum tamen cauſſa nihil poſſit producere ſibi plane diſſimile.

XIV. Creatio itaque materiae facta eſt, ſpiritibus in ſtatum torporis et mortis deſcendentibus, et in monadas phyſicas atque atomos degenerantibus.

XV. Eſt vero ſpiritus idem quidem quod eſſentia diuina, ſed identitate generica vel ſpecifica, non numerica.

XVI. Eſt itaque ſyſtema ſeparatorum mundus a Deo ſeparatus.

XVII. Eſſentia vero diuina non admittit diuiſionem propter vnitatem.

XVIII. Spiritus in ſe conſideratus, quoad nos indefinitus eſt, eiusque amplitudo et extenſio tanta, quantam admittit gradus cognitionis et vnionis eius.

XIX. Non ergo conſtringitur ipſa diuina eſſentia, ſed illud quod ei analogum fuit, ſpiritus nempe creatus. Haec conſtrictio poteſt vocari ſomnus et torpor et mors.

XX. Euigilatio, quae a Cabbaliſtis vocatur ſecretio ſcintillarum, tot habet gradus aſcenſus, quot ſtatui poſſunt deſcenſus, quorum tamen ſummus eſt, vnio cum Deo, licet non vnitas, et vis creandi, non primaria,

maria, id eſt, producere ſpiritus, ſed ſecundaria, quae eſt formare vehicula, &c. quae eidem communicari queat.

Et haec quidem Helmontius, qui tamen academice et tentaminis gratia ſe tantum proponere dicit. Patet vero ex vtroque ſchemate, emanationis modum viros hos doctos, praecipue quoad materiam, excogitatis ſuppoſitisque nouis principiis oſtendere, et ex eo Cabbaliſtarum dogmata explicare voluiſſe. Quod recte quidem factum fuiſſe, ex ſequentibus conſtabit: at hypotheſibus precario aſſumtis tentandum non erat. Mirum itaque non eſt, non pauca in iis philoſophumenis diſplicuiſſe viris eruditis aliis, praecipue, qui in hac eruditionis, parte acutius vidit reliquis, Cel. WACHTERO [b], qui Mori ſyſtema examini ſubiecit. Recte is obſeruat theſin nonam, poſſe eſſentiam Dei diuidi, prorſus repugnare menti Cabbaliſtarum, qui cum tota Iudaeorum caterua vehementer inſiſtant doctrinae de vnitate Dei, quae τὸ multum in Deo reſpuit. Vnde Moſes Germanus negauit Helmontio, Deum vnum et multa eſſe. Poterat id diſcere Morus ex R. COHEN IRIRAE *porta coelorum*, qui diſerte [c]: *Cauſſa prima, Deus nempe benedictus, eſt vnus et ſingularis, incommunicabilis pluribus. Nam quia natura et eſſentia Dei ſunt ipſa diuinitas ſingularis, manifeſtum eſt, quod non extendatur ad alia, nec aliis ſit communis: quia alias eſſet hic, et alius ab hoc, adeoque non hic; vno verbo: indiuiduum et vniuerſale, eſſentia idem et eſſentia communis, indiuiſibilis et diuiſibilis. Et concluditur, quod eſſentia et natura Dei ſit incommunicabilis, ſed in indiuidualitate eſſentiam habens; vnde patet et demonſtratum eſt, quod non tantum non detur, niſi vnum ſingulare, indiuiduum, et identitatem eſſentiae habens, benedictus nimirum, qui cauſſatus non eſt, ſed cauſſa prima; ſed et repugnet, illum eſſe ſingularem in ſe, et indiuiduum, et ſimul communem alii vel pluribus.* Ita vero cadit etiam theſis decima, vndecima et duodecima, quae Cabbaliſtarum mentem non exprimunt. Illi enim, vt vir laudatus alio loco [d] recte obſeruat, conſiderant mundos non vt Deum, ſed vt naturae diuinae neceſſarium et immanentem effectum, hinc R. Lorienſis expreſſe dixit, mundum ideo conditum eſſe, vt poſſet Deus perfectus fieri in facultatibus ſuis et nominibus magnificentiae, vt Iehoua et Adonai, vel vt alii addunt, vt poſſet ſe ipſo frui, ſeque ipſum inuerſo quaſi oculo intueri. Cum vero neceſſe ſit, cauſſam alicuius rei, immanentem et emanantem cum illa ſingulariſſime vnum eſſe, quomodo omnes concipiunt, rem et modum rei a parte rei non diſtingui: hinc porro addunt Cabbaliſtae mundum eſſe opus ſubſtantiae diuinae infinitae, attributa ſua infinita varie modificantis, et ad varias ſephiras, emanationes, effluxus, virtutes, formas et naturas finitas determinantis, ſecundum intellectum infinitum. Sed ne quis mundum cum ipſo Deo benedicto in ſecula confundat, ſubiungunt, ſubſtantiam diuinam eſſe natura priorem affectionibus

b) l. c. p. 234. ſeqq. c) Cabb. denud. P. III. p. 7.
d) Elucid. Cabbal. c. III. §. 7. p. 30. ſeq.

bus suis, adeoque etiam mundo Deum, sed esse mundum manifestationem et reuelationem Dei in se occulti. Negantes autem mundum esse Deum de Deo in se spectato, quatenus spectatur vt En-Soph, seu occultus et se solo contentus, intelligi volunt. Si quis autem mundum velit vocare Deum, quatenus Deus ab intellectu humano consideratur vt Adam-Kadmon, id est, quatenus respicitur non vt absconditus, sed per emanationes et effluxus a summis ad ima euolutus et explicatus, eatenus non repugnant, vniuersum aliqua ratione posse dici Deum, sed manifestatum. Rectissime haec vrget vir praestantissimus, quia systema Cabbalisticum non diuidit essentiam DEI in multa, et vni multa inesse contendit, quod contra articulum fundamentalem primum et praecipuum ecclesiae Iudaicae pugnat, sed tantum per modum emanationum et communicationis essentiae rerum omnium origines explicat, quod systema Mori prorsus euertit, qui Stoicam hypothesin Cabbalistis affinxit, ea autem principia posuit, quibus latissimum aequor, quod tangit Cabbalistica philosophia, exhauriri non potest. Longe vero magis recedit a Cabbalistis Helmontianum systema, quod multitudinem in vnitate Dei alia, quam Morus, nec feliciore ratione ponit. Ita enim vnum in essentia Dei Cabbalistae ponunt, vt non queat separatione spirituum torpentium in partes diuidi: quam separationem nec nouit Cabbala, nec indicat systema separatorum. Vt taceamus animae originem ex hac Helmontii explicatione non posse secundum Cabbalisticorum doctorum mentem ostendi. Anima enim non ex statu euigilationis est, et ex torpente monade euoluta et excitata ad statum sensitiuum, rationalem, spiritualem et diuinum eleuatur, quod Cabbalistis Helmontius affingit, sed ex superiore Horto Eden per mundos descendit, et vestimenta in descensu sensitiua et vitalia demum accipit. His itaque exemplis virorum acutissimorum, qui non satis feliciter in hac arena desudarunt, moniti, abstinebimus ab omni hypothesi precario assumta, et ad emanationis leges, quas secutos fuisse Cabbalistas supra probauimus, attendentes, ea eligemus, quae cum veteres Cabbalae doctores obscurius, tum recentiores huius philosophiae interpretes paulo clarius tradiderunt, sperantes fore, vt vbi hi tres fontes conspirauerint, verisimili ratione vera mens Cabbalistarum queat detegi. Maxime vero ex recentioribus commendari merentur R. IIZCHAK LORIIA et R. ABRAHAM COHEN IRIRA, quorum prior scripsit *librum Druschim*, qui introductionem exhibet metaphysicam ad Cabbalam, ad quem scripsit HENRICVS MORVS *considerationes de quaestionibus*, in quibus dubia haud leuia contra systema hoc metaphysicum in scenam produxit: posterior autem in libro *Schaar Hasschamaim*, i. e. *porta coelorum*, Hispanice, tum Hebraice scripto et postea in Latinum sermonem translato tractationem de Cabbalisticis dogmatibus metaphysicam dedit, solito clariorem, et concinniori ordine decurrentem, in qua auctor Platonicis haud raro argumentis et illustrationibus vtitur. Vtrumque librum debe-

debemus ſtudio illuſtris KNORRII, qui eos partem haud ignobilem collectionis ſuae Cabbaliſticae [e] eſſe voluit. Eidem debemus etiam commentarium R. CHAIIM VITAL in librum Soharicum *Siphra de Zeniutha* [f], ſed multo obſcuriorem, quem is demum recte intelliget, qui Irirae commentationem metaphyſicam probe expenderit.

§. VI. Iſtis vero fontibus conſultis his potiſſimum fulcris innititur ſyſtema metaphyſicae Cabbaliſticae: *Syſtematis Cabbaliſtici delineatio generalis.*

I. Ex nihilo nihil fit, i. e. oriri aliquid ex nihilo non poteſt. Caput atque cardo hic eſt totius philoſophiae Cabbaliſticae omniſque ſyſtematis emanatiui, quod ideo ex eſſentia diuina emanaſſe cuncta ſtatuit, quia impoſſibile ducit ex non-ente vllo modo fieri ens, ex nihilo aliquid. Luculenter id ſupponit IRIRA [ff], ſtatuens: *Non tantum produxiſſe Deum omnia entia, et quicquid in iis continetur, in cauſſato hoc primo, i. e. Adam Kadmon, ſed et modo quam perfectiſſimo produxiſſe, nimirum emanando, et non creando, per modum cauſſatorum, non formatorum, et, vno verbo, eminenter formalia et intellectualia.* Non ignota quidem apud Cabbaliſtas vox creationis, at longe alio ſenſu, quam in ſcholis Chriſtianorum perſonat, in quibus productionem rei finitae ex non-ente vel nihilo per virtutem cauſſae infinitae, et neceſſario per ſe ſubſiſtentis innuit, hoc enim ſenſu inter Cabbaliſtas creationis vox nunquam audita eſt. Sed creatio Cabbaliſtico ſenſu eſt emiſſio et expanſio diuini luminis in tempore facta, vt mundi exiſterent. De qua luculentus locus LORIIAE [g], qui ita de creatione pronuntiat: *Ab illo tempore, quo coepit expanſio et emiſſio iſta horum luminum, mundorumque dictorum, dependet exiſtentia creationis, notio ſcilicet omnium creatorum, ſeſe inuicem ordine ſubſequentium, vsque ad hoc ipſum momentum. Quoniam igitur ordine quodam opus fuit expanſioni et emiſſioni huic, tempore ſibi ordine ſuccedenti, non ſane poſſibile fuit, vt vel citius fieret vel tardius creatio mundi huius: quilibet enim mundus creatus eſt, poſt creationem mundi ſibi ſuperioris, et mundi ſinguli creati ſunt atque extenſi et demiſſi, et procedunt alius ſub alio, temporibus diuerſis, et a ſe inuicem diſcrepantibus, donec ordo tangeret creationem mundi huius: atque tunc iſte creatus eſt, tempore ſibi debito creatis prius mundis ſuperioribus.* Similia paſſim apud Cabbaliſtas occurrunt, quorum loca exhibentur in *lexico Cabbaliſtico* quod videndum [h]. Non mirandum vero, Cabbaliſtas, alia in eccleſia ſua doceri, vt ſupra demonſtratum, videntes ad hunc lapidem offendiſſe, multo minus cum Cel. BEAVSOBRIO [i] ex hoc Cabbaliſtarum

e) Loriiae liber T. II. P. I. p. 28. Irirae T. I. P. III. p. 1. ſeqq. extat.
f) T. II. P. II. tr. 4. p. 3. ſeqq.
ff) Diſſ. IV. c. 1. p. 76.
g) Tr. I. Druſchim c. I. p. 30.
h) Voce בריאה p. 208. voce התנוצצות p. 571. conf. BVRNET. Archaeol. phil. L. I. c. 7. p. 966. BASNAGE Hiſt. Iud. L. IV. c. 7. p. 132. 150. ſeqq. Praeiuit PHILO. quod mundus ſit incorr. p. 939.
i) Hiſt. Manich. P. II. L. V. c. 3. p. 195.

ſtarum dogmate concludendum, totam eccleſiam Iudaicam ita de creatione decreuiſſe. Aperte enim πρῶτον hoc καὶ κύριον δόγμα Cabbaliſtarum prodit, philoſophiam Cabbaliſticam non ex gremio veteris doctrinae Iſraëliticae, ſed ex ſinu gentilis philoſophiae prodiiſſe, quam in vniuerſum ita praecepiſſe, et ex non-ente etiam a cauſſa infinite potente et per ſe ſubſiſtente nihil poſſe produci, docuiſſe, adeoque vel duo principia coaeterna, Deum et materiam ſtatuiſſe, vel vnam omnino rerum omnium ſubſtantiam duabus partibus immanentibus, agente et patiente, Deo ſc. et materia conſtantem aſſeruiſſe, vel per emanationem ex Dei gremio cuncta effluxiſſe, contendiſſe, ex luculenta, quam hactenus dedimus, ſyſtematum metaphyſicorum et phyſicorum omnium philoſophiae gentilis delineatione patet, recteque a viris doctis affirmatum demonſtratumque eſt [k]. Cauſſa vero, quae inprimis Cabbaliſtas adduxiſſe videtur, vt hoc axioma in ſe veriſſimum ſenſu illimitato reciperent, haec potiſſimum eſt, quod inter ens et non-ens diſtantiam infinitam et contradictoriam eſſe viderent, et *τὸ ex*, ad cauſſam materialem referrent, quam in ſpiritibus quidem exulare dicunt, verum ad materiam pertinentem in Deo locum non habere putant, eo quod materiae contradictoria eſſet natura reſpectu Dei, quam nempe in priuatione ſola ſtatuunt, orientales philoſophos ſecuti: vnde non eſſe reuera in mundo materiam, aſſerunt, vt poſtea oſtendemus. Confudiſſe vero homines hos abſtractas ideas cum ſenſibilibus conceptibus, miſcentes cauſſam materialem cum materia, adeoque circulum commiſiſſe vitioſum, ex dictis liquet; quemadmodum veram mentem eccleſiae ſuae, ex nihilo condidiſſe Deum omnia, non ſatis aſſecuti *τὸ ex* male pro particula cauſſae materialis acceperunt, rati non-ens vel nihilum fuiſſe cauſſam materialem, ex qua Deus omnia condiderit. Quod falſum omnino et abſurdum eſt, eo quod ens et non-ens ſimul exiſtere, et in ordine cauſſarum reperiri inuoluit. Quam tamen abſurditatem creationis ex nihilo patroni recte reiiciunt. Vnde concidunt ſimul rationes omnes, quas pro Cabbaliſtis contra creationem ex nihilo affert HELMONTIVS [l] pater, eo quod ſupponunt, *τὸ ex*, ſolam cauſſam materialem innuere, ſicque nihil inter cauſſas referri et priuationem meram enti neceſſario adiungi. At nec eccleſia Iudaica vetus, nec quae eam ſecuta eſt Chriſtiana vnquam ſomniauit, priuationem eſſe cauſſam effectus poſitiui, quemadmodum, qui aſſerit cum D. Paulo: Deum ex tenebris produxiſſe lucem, nunquam tenebras cauſſam dicet eſſe materialem, ex qua Deus lucem produxerit et formauerit. Quin et haec ratio Cabbaliſtis id principium commendauiſſe videtur, quod metuerent, ne aeternitati Dei iniuria fieret, niſi ita ſtatuerent. Ita enim ratiocinati videntur: ſi ex nihilo fieri poſſit aliquid, poſſibile eſſe, vt aliquando Deus non fuerit, ſed ex nihilo demum ortus ſit atque extiterit. Verum hac quoque

k) BVRNET. l. c. p. 373. et qui ex inſtituto argumentum hoc excuſſit BEAVSOBRIVS l. c. c. 2. p. 163. ſeqq. et qui multo luculentius id demonſtrauit Cel. MOSHEMIVS pec. diſſ. CVDWORTHI Syſt. intellectuali inſerta.

l) loc. citat.

quoque ratione creationis ex nihilo ſenſum non percepiſſe dicendi ſunt, quae tantum abeſt, vt res omnes ſine cauſſa efficiente infinita ab aeterno neceſſario exiſtente ortas eſſe dicat, vt potius neceſſitatem entis infiniti cauſſaeque efficientis infinita potentia inſtructae euincat, et efficaci ratione ita Dei exiſtentia ex hoc ipſo principio, abſoluto ſenſu ſumto: ex nihilo nihil fit, demonſtretur. Quod ſi verum ſenſum creationis ex nihilo maleſani doctores cogitaſſent, ſi ad ea dogmata de Deo attendiſſent, quae ſacra oracula de infinita Dei potentia afferunt, parcius iſta ſtatuiſſent, et facilius impium emanationis ſyſtema, quod Deiſmum inuoluit, euitaſſent. Id enim vult dogma glorificandae ſummi Numinis maieſtati conuenientiſſimum: ex nihilo creaſſe Deum omnipotentem omnia: produxiſſe ens hoc infinitum, et neceſſario ex ſe exiſtens, perfectiſſimum nulliſque impotentiae limitibus circumſcriptum omnia, ex nulla praeexiſtente materia, adeoque ante illud et cum illo nihil fuiſſe, cum omnia crearet, ſed ex liberae voluntatis et infinitae potentiae diſpoſitione, ſine cauſſa materiali extitiſſe omnia. Quod nec contradictionem, nec impoſſibilitatem vllam inuoluit, cum omnino ad entis abſolute infiniti naturam pertineat, vt a nulla cauſſa materiali infinita eius potentia et, quod idem eſt, eſſentia limitetur, hoc enim demum contradictionem inuolueret: cum e contrario hac ratione ens hoc ſummum et infinitum vera et ſola cauſſa ſit non exiſtentiae tantum neceſſariae, qualem in emanatione Cabbaliſtae fingunt, ſed et contingentis, qualis in rebus ex nihilo creatis obſeruamus. Quod an non magis et rationi et pietati conueniens ſit, quam Deum non cauſſam tantum efficientem, ſed et materialem rerum omnium facere, quod Cabbaliſtae faciunt, quicquid etiam de materiae notione priuatiua garriant, vt incautos decipiant, quilibet iudicare poterit, qui cauſſarum ſeriem intelligit. At hoc fundamento ficulneo innititur totum ſyſtema Cabbaliſticum; hac cynoſura praeeunte ab eccleſiae ſuae doctrina patriaque traditione ſeceſſum fecerunt; hoc paranympho gentili philoſophiae connubium promiſerunt; hoc ſuaſore mundum in Deum expanſum, Deum in mundum contractum nefanda impietate conuerterunt. Quid itaque de toto ſyſtemate pio prudentique iudici ſtatuendum ſit, ex his colligi poteſt. Plura deſideranti affatim de hac re dabunt BASNAGIVS [m], MORVS [n] et WACHTERVS [o], viri acutiſſimi, vt alios taceamus, qui pro veritate creationis ex nihilo pugnarunt. Ipſe IRIRA [p], licet totus ſyſtemati emanatiuo inhaerens, fatetur, *vt aliquid exiſtat ex nihilo, requiri vim infinitam et actum, qui non reperitur niſi in cauſſa prima, eo ipſo, quod eſt aliena a finitate.* Quod ſine dubio ex Chriſtianorum ſcholis habuit, Cabbaliſtae enim veteres ideo emanationum ſeriem receperunt, quod ne ab infinito quidem lumine aliter, quam emanatione ex ſe aliquod produci crederent.

 II. Non

m) loc. cit.
n) l. c. T. I. Cabb. denud. P. II. p. 295.
o) Spinoz. in Iud. P. II. p. 224. ſeqq.
p) l. c. diſſ. II. c. 3. p. 47.

II. Non datur itaque ſubſtantia, quae ex nihilo prodiit, vel ex nonente creata eſt.

III. Hinc materia quoque ex nihilo prodire non potuit, ſed ex alio originem cepit. Probat id IRIRA [q] ex abſurditate proceſſus in infinitum ita: *Deſcenſus perfectionis a ſummo gradu ad imum, et a maximo ad minimum, non poteſt eſſe in infinitum, ſed perueniendum tandem ad id, quod omnium maxime priuatum eſt perfectione, quod eſt materia prima, quae aliena et priuata eſt ab omni perfectione et forma, et vsque adeo vicina atque propinqua nihilo et priuationi, vt ab hac non differat per id, quod habet, quia nihil habet omnino, ſed per id, quod poſſit obtinere et recipere, quae eſt abſoluta eſſentialitas entium, id eſt formarum naturalium et compoſitorum.* Miſcuiſſe his in verbis Iriram notiones et axiomata Peripatetica Cabbaliſticis, rei huius periti facile deprehendent: at aſſumit tamen et rationibus ab Ariſtotele mutuum acceptis probat, materiam non eſſe ſolam priuationem, ſed ſubiectum ex quo, et emanationem infimam, ideo neceſſaria conſequentia aſſerendam, quod emanationes ex ſummo ente non poſſint in infinitum protrahi vel in merum abire non-ens.

IV. Materia propter vilem naturam ſuam originem a ſe habere non poteſt. Ratio eſt, quia ipſa materia forma caret, adeoque materia a nonente vel a nihilo potius, vno tantum gradu differt, proximaque eſt nihilo, vt monet IRIRA [r].

V. Hinc vero ſequitur, non eſſe materiam proprie dictam in rerum natura. Ratio philoſophica theſis huius quae inter κυρίας δόξας Cabbaliſticae philoſophiae pertinet, haec eſt [s]: *Intentio cauſſae efficientis eſt, ſibi ſimile reddere opus ſuum, et quanto gradu ſimile eſſe poteſt opus cauſſae ſuae, in tantum etiam decet illud produci. Vnde cum cauſſa prima ſit ſubſtantia incorporea et intellectualis, conuenit vt etiam producat ſubſtantiam incorpoream et intellectualem potius, quam materialem et corpoream, quia illa ſimilior eſt ipſi quam haec.* Valde id vrſit HELMONTIVS [t], monens, ſi materiam qua talem, Deus creaſſe ſtatuatur, poni ita actiuam cauſſam produxiſſe paſſiuum effectum, vitam, mortem etc. verbo, effectum ſibi prorſus diſſimilem et contrarium, quod contra ordinem cauſſarum et effectuum ſit. Quas rationes in hanc vnam concludere poſſumus, ex ente non poſſe prouenire non-ens: adeoque id quod materiae nomen habet, debere habere entitatis aliquid, nec meram priuationem eſſe poſſe. Ex quo ſequitur, cuncta quae ſunt, reuera eſſe ſpiritum, nec poſſe eſſe materiam, quae in ſe mera ſit priuatio. Magna vero ſe hic premi difficultate Cabbaliſtae qui philoſophari et ratiocinari didicerunt, vident, eo quod palpant, ſpiritum hunc modificatum, quem materiam vocari dicunt, ex priuatione ita factum, habere in ſe compo-

q) l. c. c. 4. p. 48.
r) ibid. p. 49.
s) l. c. p. 57.
t) Loco ſupra laudato.

compositionem partium, at composita ex ente vno simplicissimoque emanare non posse. Cui difficultati vt occurrat IRIRA [a], *caussatum*, dicit, *quod a natura simplicissima progrediatur, habere entitatem, non vero vnitatem vel simplicitatem, sed esse quodammodo plura. Cum enim vnum sit, quod caussae suae est inferius, necessario debere esse multum, vt ex numerorum natura constat. Et quia compositum sit ex conceptu, qui aliquid habet de caussa eius, et ex conceptu quo dissimile est caussae suae, hinc apparere, quod non sit simplex, vt illa, sed compositum ex vnitate cuiusuis partis suae, et ex natura cuiusuis vniuersali et ex omnibus simul sumtis atque toto.* Quod totum argumentum Pythagoricum est, quae schola ex vnitate et duitate numeros resque omnes productas esse dicebat; quam philosophandi rationem veteribus Iudaeis placuisse, qui principia Cabbalisticae philosophiae didicerunt, ex Philone constat. Verum ludere nos Cabbalistas, metaphysicas notiones physicis immiscentes et ex composito quodam in abstracto, vel potius multo, compositum aliquod in concreto effingentes, facile deprehendet, qui haec paulo altius rimatus fuerit.

VI. Ex his porro fluit, omnia, quaecunque sunt, esse spiritum.

VII. Spiritus hic increatus est, aeternus, intellectualis, sensibilis, vitalis, per se mouens, infinitus amplitudine, et a se necessario existens.

VIII. Ac proinde hic spiritus est Ensoph, Deus infinitus. Rationibus has duas assertiones roborat IRIRA [x] philosophicis, demonstrans, hunc spiritum esse perfectum, simplicem, independentem, a corporis natura remotum, infinitum, optimumque, adeoque Ensoph siue Deum benedictum in secula, caussam caussarum et essentiarum omnium.

IX. Cuncta itaque oportet ex hoc spiritu infinito emanare atque fluere. Hactenus principia negatiua Cabbalistae posuerunt, quae recte quoque secuti sunt Morus et Helmontius; qui vero primum iam principium positiuum explicaturi pro emanatiuo systemate Stoicum elegerunt, vel Eleaticum, falsoque tribuerunt Cabbalistis. Eorum enim philosophiae prora puppisque, et principium verum atque primum est: omnia ex Deo emanasse. Nempe negata rerum productione ex nihilo et vno Eleatico atque Stoico, duo tantum originis earum modi restant, vt nempe res omnes aut ex praeexistente materia formatae dicantur, aut emanasse ex essentia Dei afferantur; prior enim caussam materialem extra Deum ponit, posterior in ipso Deo. At priorem esse absurdissimum, et primo articulo fundamentali ecclesiae suae, vnitati Dei aduersum, probe intelligebant, restabat itaque posterior, cum creationem ex nihilo, id est, nulla praeexistente caussa materiali pro impossibili haberent, vt dicerent, cuncta ex Deo emanasse. Quod vt ab Orientalibus acceperunt, qui id a Zoroastre didicerunt, vetus systema dualisticum Magorum ita emendante et reformante, ita vbique in libris Cabbalisticis crepant. Qua de re ne patientia

 lecto-

a) §. 7. p. 75.

x) c. 4. p. 11. c. 6. p. 18. c. 8 p. 25. c. 9. p. 29.

lectoris abutamur, loca LORIIAE[y] et IRIRAE[z] apud ipsos legi volumus. Dabimus tantum locum Soharicum[a], vt constet, non recentiores tantum Cabbalistas hoc systema emanatiuum excogitauisse, sed veteres idem quoque supposuisse. Ita vero allegoricus liber: *Traditum est, antequam senior seniorum occultus occultorum institueret efformationes regis, et diademata diadematum, principium et finis non fuit. Sculpsit ergo et proportiones instituit in se, et expandit ante se velum quoddam, et in eo sculpsit, et certa proportione distribuit reges, et formas eorum, et non substiterunt.* Non afferemus in praesentia, vbi alia agenda sunt, obscurissimi loci interpretationem, euolutae allegoriae velo, videri enim facile ea potest in paraphrasi quam adiecit *Cabbalae denudatae* auctor, sed id tantum monemus, aut nullum prorsus sensum verbis his inesse, aut intelligendam esse productionem sephirarum siue principiorum ex occulto occultorum emanantium per emanatiuum aliquod principium primum, quod primum principiatum recte vocites, constitutum, quod symbolo veli ex Deo occulto facti adumbrat. Eo enim fine ista efformatio facta est, vt Deus in occulto latens, per emanationes suas appareret, et conspiciendum se praeberet. Ait enim auctor in sequentibus: *Senior seniorum occultus occultorum, in membra compositus et praeparatus est, quasi diceretur inuentus est, et non inuentus est, non enim plane comprehendi potuit, sed formatus quidem est, nec tamen innotuit alicui, quoniam est senior seniorum, sed in conformatione sua innotuit, vt quidam senex senum, decrepitus ex decrepitis, occultus occultorum, et in signis suis innotuit, et non innotuit: canus habitus et aspectus apertura faciei cuiusdam, sedet super throno scintillarum, vt subigat illas etc.* Ex quibus verbis paulo curatius attento manifestum esse potest, macroprosopon, siue principiatum primum quod fontis instar reliquis omnibus est, ideo emanasse, vt Deus in aeterno latens conspicuus fieret, sicque mundus esset per emanationem Deus manifestatus. Hoc enim sine emanatione concipi non potest. Sed haec cuncta ex sequentibus lucem accipient. Et haec caussa est, cur R. NAPHTHALI HIRTZ in *explicatione libri Sohar*[b], Deum locum mundi vocitet, qua in re contribules plerosque habet consentientes, vt supra dictum.

X. Ex hoc vero rerum omnium fonte spirituali constituto, necessario est, omnia effluxisse, adeoque in eo quoque consistere.

XI. Est itaque mundus effectus Dei immanens, in quo essentia diuina attributa et proprietates suas variis modis gradibusque explicuit et modificauit. Hoc luminis infiniti symbolo Cabbalistae exprimunt, quod retraxit radios, vt possent finita existere, inque iis per Adam Kadmon mundos figurauit. Ita enim laudatus commentator Soharicus[c]: *Principium emanati-*

y) Tr. I. libr. Druschim c. 20. p. 30. c. 3. p. 39. 40.

z) l. c. diss. V. c. 9. p. 101. seqq. p. 108. seqq.

a) Idra Rabba Sect. II. Cabb. denud. T. II. P. I. p. 390. seqq.

b) Sect. I. §. 30. p. 159.

c) loc. cit.

natiuum omnium collegit vestigium in puncta minuta, et ex centum punctis facta est litera vna, in illis enim omnibus vita est, consistuntque e luce substantiae eius. Quibus clariorem lucem affundit LORIIA[d], cuius verba, cum rerum omnium ortum emanatiuum satis luculenter explicent, hic integra legenda dedimus. Ait enim: *Scito quod antequam emanarent emanantia, et creata essent creata, lux suprema extensa fuerit plenissime, et impleuerit omne vbi, adeo vt nullus daretur locus vacuus in notione lucis, nullumque spatium inane, sed omnia essent plena luce illa infiniti hoc modo extensa, cui sub omni notione sua finis non erat, eo quod nihil esset, nisi extensa illa lux, quae vna quadam et simplici aequalitate vbique sibi erat similis, atque ista vocabatur Or Haënsoph, lux infiniti. Cum autem in mentem veniret extenso huic, quod vellet condere mundos, et emanando producere emanantia, atque in lucem proferre perfectionem potentiarum suarum actiuarum et nominum atque cognominum suorum, quae erat caussa impulsiua creandi mundi, tum compressa quadantenus lux ista a puncto quodam medio ad latera circumcirca recessit, atque sic relictus est locus quidem vacuus, dictus spatium inane, aequidistans a puncto illo exacte in medio eius constituto.* Quam manifestationem emanantis Dei infra schematismo explicabimus. Ex his discimus, caussam finitatis et modificationis esse, distantiam a caussa prima: quo longius enim a primo fonte emanans distat, eo maiorem oportet esse imperfectionem. Perfectionem enim emanationibus propter infinitatem summa caussa tribuere non poterat, sed sufficiebat infudisse essentiam finitam, quo ipso quodammodo permanebant defectuosa, et infinitate illa carentia, quam intra se habet: sic vt diminutior caussati gradus ex eo proueniat, quod caussa eius non absolute in illud extendatur. Pluribus haec luculenter explicat IRIRA[e], dignus qui legatur. His itaque suppositis porro necessario ex legibus systematis emanatiui sequitur:

XII. Quo propius emanans est infinito fonti primoprimo, eo maius est et diuinius; et e contrario.

XIII. Quo magis longiusque a fonte hoc summo primoue distat emanatio, eo magis deficit diuina virtus atque natura [f].

XIV. Vt vero emanationes ex occulto latenteque infiniti luminis diuini fonte prodirent, apparerentque modificationes diuinarum potestatum et proprietatum, primum aliquem fontem principiatumque ex se emanare fecit, per quod et ex quo omnes reliquae emanationes consisterent; et hic Adam Kadmon est, id est homo primus, siue Dei primogenitus. Hic ille fons est primarius, ex quo emanarunt, tanquam ex principiato primo omnia, quod sub veli imagine ab occulto occultorum expanso Iochaidis schola adumbrauit; de quo in sequentibus plura dicemus. Obscure de hoc homine primo, quem a Mose intelligi volunt narrante: Deum condidisse

d) l. c. p. 32.
e) Diss. V. c. 7. 8. p. 96. seqq. c. 12. p. 107. LORIIA l. c. c. 2. p. 38.
f) Hoc ex systemate mundorum Cabbalisticorum infra explicando lucem accipiet.

didiſſe hominem ad imaginem ſuam, veteres Cabbaliſtae differunt, variisque eum ſymbolis abſcondunt [g], de quibus poſtea dicetur. Clarius tamen hanc cauſſam inſtrumentalem infiniti Dei primariam in condendis mundis expandendisque emanationibus ſuis depingunt LORIIA [h] et IRIRA [i], quorum hic tredecim argumentis fortiſſimis euincere conatus eſt: *Quod a principio primo immediate emanauerit principiatum vnum tantum et perfectum.* Accepiſſe hoc quoque Cabbaliſtas ex ſchola Alexandrina Platonicorum ad Orientalium philoſophiam reformatorum, doctrina illorum de λόγῳ menteue diuina, ceterarum rerum omnium fonte, luculenter demonſtrat.

XV. Primogenitus hic Dei filius in emanationibus ſuis ſe Deum praecipuis modis manifeſtauit, decemque fontes luminoſos ex ſinu ſuo expulit, qui vocantur ſephiroth [k]. Ex inſtituto hanc aſſertionem infra explicabimus.

XVI. Per has ſephiras ſiue fontes lucidos ex primogenito homine prodierunt res omnes coeleſtes et in emanatione immanentes; ſpirituales productaeque ſine praecedente materia; angelicae, et creatae in ſubſtantia et ſubiecto, et materiales, quae dependent a materia in eſſe, ſubſiſtere, poſſe, et operari. Inde oriuntur quatuor mundi Aziluth, Briah, Iezirah et Aſiah, id eſt, emanationis, creationis, formationis et fabricationis [l]. Senſum aſſerti luculentius infra euoluemus, et qua ratione legibus ſyſtematis emanatiui quatuor hi mundi Cabbaliſtici conſtent, explicabimus. Hoc autem loco id monendum, cuilibet horum mundorum ſuum peculiare ſyſtema ſephirothicum tribui, ex Adam Kadmon ſiue principiato primo prodiens, quas emanationum diſtributiones per hos mundos per radios lucis ex primi hominis cranio, oculis, auribus, naſo, ore etc. prodeuntes ſymbolica ratione praefigurant; et ita e. g. ſephirothicas emanationes mundi Aſiahtici ſiue materialis ex pectore deriuant. De quibus nugis videndus LORIIA [m].

XVII. Ex his porro ſequitur, quicquid exiſtit, non exiſtere ex ſe ipſo, nec ex nihilo ortum eſſe, ſed ex Deo mediante principiato primo ſiue fonte emanatiuo, qui eſt primogenitus Dei, effluxiſſe ex infinito lucis diuinae oceano. Haec formalis ratio ſyſtematis emanatiui eſt, quod omnia ex latente occultaque Deitate mediante principio aliquo primo, quod ante omnia ex Deo effluxit, deriuat, qua ratione Zoroaſter ex Mithra Oromaſden, Simon Magus philoſophiae orientalis alumnus ex Deo abſcondito virtutem ſiue aeonem maximam liberatorem mundi, Alexandrini philoſophi mentem diuinam ſiue λόγον deriuauere, et ex hoc demum principio reliquis omnibus origines ſuas tribuerunt. Nam hi

g) Idra Rabba Sect. II. §. 31. Cabbal. denud. T. II. p. 391.
h) l. c. p. 36.
i) l. c. diſſ. II. p. 31. ſeqq.
k) Citati p. 35. 41. 73.
l) LORIIA l. c. p. 44. IRIRA l. c. diſſ. V. c. 7. p. 97. diſſ. VI. c. 16. p. 134 Lexic. Cabbaliſt. v. Aziluth. p. 146. Et Cabbaliſtae tantum non omnes.
m) pag. 43.

hi omnes cum Cabbaliſtis, in his duobus fulcris totius ſyſtematis emanatiui conſpirabant, emanauiſſe lucida, realia, ſubſtantialia omnia ex Deo, eum vero, cum ob eſſentiae profunditatem in abyſſo deitatis occultus latuiſſet, ex ſe genuiſſe, vel expuliſſe generationis vel emanationis modo principium aliud diuinum ſibi proximum, per quod ſe manifeſtauerit, rebusque omnibus eſſentiam et exiſtentiam ex ſe largitus fuerit. Vidit id, vt in philoſophorum Graecorum ſcriptis raro inter ſuos exemplo erat verſatiſſimus, IRIRA [a], qui recte obſeruauit, Plotinum eandem doctrinam defendiſſe, demonſtrando, neceſſario exiſtere aliquid quod ſit ſupra omnia, et eſſe aliquid quod ſit infra omnia, nempe corpus, et quod inter duo extrema ſit medium aliquod, quod duo haec extrema vniat. Nam quod Alexandrinis philoſophis σειρὰν catenamue illam conſtituit, quae a mente diuina dependet, et per varios emanantium ordines et ſeriem vsque ad corpora pertingit, et ſumma imis coniungit, id Cabbaliſtis primigenius ille Dei filius, homo primus eſt, et quae ab illo dependet ſephirarum catena per quatuor mundorum ordines, vsque ad materialem mundum ſe extendens. De qua re cum ſuo loco luculenta Plotini verba adduxerimus, totumque horum philoſophorum ſyſtema explicuerimus, hic nihil mouemus, lectoris arbitrio relinquentes ea, quae ibi dicta ſunt, cum Cabbaliſtico ſyſtemate comparare, quod ſine nouo lumine in argumento in ſe obſcuro non fiet. Qui ſi ſimilitudinem PLOTINI [b] ea de re adhibitam, cum ea, quam R. NAPHTHALI HIRTZ [c] attulit, contulerit, videbit non ſine delectatione, ouum ouo non eſſe ſimilius, quam Alexandrinorum et Cabbaliſticorum philoſophorum de emanationibus ex primo principiato meditationes.

XVIII. Eſt itaque mundus a Deo diſtinctus, vt effectus a cauſſa ſua, verum non vt tranſiens, ſed vt immanens: ex quo patet, propter emanationem mundi ex Deo, eum eſſe Deum manifeſtatum, ſiue eſſe eum euolutionem et expanſionem Dei in ſua eſſentia occulti, et in eo, velut regno ſuo patefacti et viſibilis. Dedimus hac de re verba Soharica paulo ſupra; et neceſſario haec ex antecedentibus conſequuntur. Vi enim ſyſtematis emanatiui, non eſt quidem emanatiuum formaliter idem cum eo, ex quo emanauit, cum ratione ordinis naturaeque principium prius ſit principiato, et ita in ordine cauſſalitatis omnino ab effectu ſuo, licet in eſſentia immanente, diſtinguatur: quo ſenſu etiam recte dicitur, Cabbaliſtas Deum et mundum, creatorem et creaturas inuicem diſtinxiſſe. Aſt cum ex vno eodemque fonte fluxerint omnia, et eadem eſſentia gaudeant, per ſeriem emanationum communicata, licet varie modificata et limitata, patet tamen quo fundamento Cabbaliſtae accuſari queant, quod

[a] l. c. diſſ. II. c. 2. p. 41.
[b] Ennead. VI. L. V. p. 660. ſeqq.
[c] Cabb. denud. T. II. p. 257.

quod vnitatis diuinae immemores essentiae diuinae multa radicaliter immo essentialiter quoque inesse, et finita ex infinito fonte effluere dixerint. Quaecunque autem in eo Cabbalistarum vel culpa vel innocentia sit, de quo hoc loco non disputabimus, illud certum, et, ne dogmata diuersissima inter se confundamus, probe notandum est, mundum Cabbalistarum esse necessarium et immanentem effectum DEI, ab essentia eius tantum ratione manifestationis distinctum separatumque, quemadmodum radii solis ex eius lumine emanantes in eo a sole distinguuntur, quod lucis expansio sunt, licet a lumine illius quoad essentiam non distent. Sunt itaque sephirae, aeones, ideae, effluxus, emanationes, formae, et quaecunque alia philosophorum hac de re vocabula occurrunt, Deo quidem fonte suo posteriores natura et ordine, et hoc quidem sensu mundus, qui per eas ex Deo emanauit, non est Deus, sed ex Deo, sicque systema Cabbalisticum a Stoico differt. Verum hoc tantum de Deo En-Soph, id est, de principio omnium primo-primo in occulto latente intelligendum est, non vero de Adam Kadmon siue Deo in principiatorum serie et euolutione se ad inferiora extendente et manifestante, sic vt hac significatione mundus Deus dici queat, non Stoico vel Eleatico sensu, sed Pythagorico-Platonico. Vnde licet Irira aliquoties ad Eleaticorum vnum prouocauerit, id tamen non eo sensu intelligendum, quo ex mente Xenophanis, Zenonis, et Melissi accipiendum esse *Tomo primo* demonstrauimus, sed eo, quo PLATO in *Parmenide* systema idealisticum Parmenidi tribuit, eiusque vnum explicuit.

Et haec quidem vera fundamenta sunt, quibus innititur totum systema Cabbalisticum. Quae verbis quidem ex Graecorum et Christianorum philosophorum scholis, quibus vsi sunt Loria et Irira petitis ob perspicuitatem describenda erant, reuera autem, et quoad rem ipsam, in omnibus libris Cabbalisticis, si allegoriarum velum reuoluas, inueniuntur. Ex quibus in summam contractis, recte pronunciauisse de Cabbala dicendus est perspicacissimus BVRNETIVS [t]: *Cabbalam realem tractare potissimum de rerum originatione et gradationibus, siue de modo productionis a summo ente, aut profluxu rerum a prima caussa, et earundem rerum gradibus et descensu a summis ad ima, atque haec per suos mundos et sephiroth, et personas, et portas, per sua lumina et radios et vasa et receptacula et cortices aliosque modos extulisse.* Ex hac generali systematis Cabbalistici adumbratione autem specialia quoque et primaria dogmata explicanda sunt, quae iam propius intuenda, vt constet, qua ratione ex infinito omnis realitatis fonte rerum omnium origines naturamque Cabbalistae deduxerint. Singula vero capita peculiari aedificio metaphysico constant, quibus singulis rite perspectis, non difficile erit lectori, integrum sibi Cabbalisticum systema describere. Dabimus itaque in sequentibus systematicam enarrationem dogma-

t) Archaeolog. philos. c. 7. p. 378.

dogmatum Cabbalifticorum de Adam Kadmon, de decem Sephiroth, de quatuor mundis, de angelis et fpiritibus, de animae origine, defcenfu et reditu, quibus adiiciemus in fine pauca de quinquaginta portis prudentiae et triginta duobus femitis fapientiae. Sunt praeter haec alia multa apud Cabbaliftas, fed adeo obfcura et allegoriarum Cabbalaeque artificialis ineptiis deformata, vt nec patientia lectoris, nec noftro otio in iis extricandis abutendum effe putemus. Certe qui iftis deliciis capitur, et quae dicentur recte tenuerit, fuo poftea Marte in haec adyta poterit penetrare.

Dogma de Adam Kadmon.

§. VII. Primum et praecipuum fyftematis Cabbaliftici dogma eft de Adam Kadmon, homine primo, filioque Dei, id eft principiato primo, quod fontem reliquorum emanatiuorum conftituit, quodque primum et immediatum poft Deum excelfum principium eft, quod ex infinito illo lucis diuinae aequore emanauit, et ex finu Deitatis fcaturiuit, vt eius minifterio et operatione mundus emanatiuus, fpiritualis, aetherius et materialis, fiue Aziluthicus, Briahticus, Iezirahticus et Afiahticus fecundum emanationis leges conderentur. Hunc fontem ideo a Deo conftitutum effe Cabbaliftae dicunt, vt, cum ipfe in occulto occultorum lateret, in his emanationibus euolutis explicatisque manifeftaretur. Vt vero fecundum confuetudinem Orientalem hoc principiatum primum multis fymbolis et allegoriis abfconderunt obfcuriffimi philofophi, et mox literarum nominumque diuinorum figuris, mox veli, mox draconis &c. imagine adumbrarunt, ita imprimis filii, hominisue figura depinxerunt, ex cuius partibus omnibus diuinae lucis radii rutilant, et e. g. ex oculis, barba, ore, labiis, capiteque toto, pectore, brachiis, pedibus, membrisque omnibus effluunt fontes luminofi, luce diuina pleni et in circulum in fe agitati motique [r]. Hos fontes lucidos, per quos in mundos emanantes influit lux diuina in primogenito homine comprehenfa, variis iterum imaginibus exprimunt Cabbaliftae, et perfonas nobis ex iis effingunt, quae vero non creaturae funt, fed notiones et radii infiniti, qui per varios gradus ita a fummo fonte defcendunt, vt tamen ab eo non feparentur, fed ipfe per has extendatur ad creationem et gubernationem entium omnium [s]. Hi itaque fontes lucidi, fiue lumina, mundique enfophici perfonae creaturae Adam Kadmon, id eft, hominis primi vocantur, eo quod ab eo immediate, et tanquam radii eradiantes ex vno centro proficifcuntur, quod R. NAPHTHALI HIRTZ [t] fchematifmo radiorum ex centro oblique emicantium non ineleganter depinxit, et phrafibus ad metaphyficam fcholafticam magis adaptatis delineauit IRIRA [u]. Hinc mundum enfophicum, id eft hominem primogenitum cauffatumque primum et immediatum ex caligine id eft ex occulto latenteque Deo progreffum fub fimilitudine hominis et fa-

 culta-

r) Vid. Fig. XII Cabb. denud. T. I. P. III. pag. 233.

s) Conf. IRIRA l. c. diff. IV. c. II. pag. 88. WACHTER. Spinoz. in Iud. P. I. p. 91.

t) Cabb. denud. T. II. p. 257.

u) loc. cit.

cultatum partiumque animae et corporis adumbrant, et de eius membris, quin et genere et familia, patre, matre, vxore et similibus differunt, vt ex arboribus Cabbalisticis, quas Cabbala denudata exhibet, videre est, quibus lucem LORIIAE [t] et IRIRAE [u] disputationes accendunt. Cuncta vero seposito velo symbolico ad has assertiones possunt reuocari [x]:

I. Priusquam emanarent emanantia et creata essent creata, lux suprema extensa fuit plenissime, et impleuit omne vbi.

II. Nullus itaque dabatur locus vacuus, in notione lucis, nullumque spatium inane, sed omnia erant plena luce illa infiniti hoc modo extensa, cui sub omni notione sua finis haud erat, eo quod nihil esset, nisi extensa illa lux, quae vna quadam et simplici aequalitate vbique sibi erat similis, atque ista vocabatur Or Haënsoph, Lux infiniti. Hic est fons ille fontium, et radix radicum, quam non Cabbalistae solum, verum omnes quoque Orientales philosophi ex Zoroastrea philosophia prodeuntes, et Alexandrini philosophi praesupposuerunt, quamque Philo quoque, vt supra memoratum, agnouit. Hunc Deum primo priorem, quo nomine eum appellat Iamblichus, ab aeterno in infinitate lucis suae absconditum latuisse statuebant, donec per emanationes ex occulto prodiret, hinc occultus occultorum, et senior seniorum in libro *Sohar* passim dicitur. Multa de hoc lumine abscondito habet liber *Iezirah* et commentatores eius, quibus ideo in mundo ensophico suprema et proxima emanatio, corona, splendorque vnitatis maxime aequalis dicitur האין לא non-ens, eo quod omnem entitatem, vnitatem, numerum, incomprehensibilitatem sublimitate hyperphysica supergrediatur, et omnem notionem intellectus humani propter naturam fontis sui superet. Eadem ex ratione caliginem quoque vocant Ensoph, non ratione naturae suae, quam totam lucem dicunt, sed ratione comprehensionis humanae, quia emanatiuis omnibus in tenebris vel abscondito potius incognitus manet. Cum his velimus comparari quae de hac Dei supremi vel fontis potius fontium diuinorum notione supra in delineatione philosophiae Orientalis et Alexandrinae diximus, vt communes natales eo luculentius pateant. Quod vero lucis symbolo Deum istum descripserunt, vel potius, lucem quandam veram at intelligibilem et spiritualem rerum omnium fontem fuisse dixerunt, id ex Oriente quoque eos accepisse dubium non est, cuius populos tantum non omnes sub hac imagine naturam diuinam descripsisse, historia philosophiae barbaricae testatur. Haec lux omnia replens, et ad omnia, modo tamen non corporali, extensa, πλήρωμα illud constituit, in quo aeonas Orientales, sephiras Cabbalistae, principia mentis idearumque diuinarum et animae ὑπερκοσμιῳ Alexandrini Platonici constituebant.

III. Prae

t) l. c. tr. I. libri Drusch. p. 43.
u) l. c. diss. V, c. 13. p. 124. c. 14. p. 129.
x) Damus in plerisque verba LORIIAE l. c. c. 2. p. 32. seqq. et IRIRAE l. c. c. 12. p. 105; ex quibus locis repetiuerunt quoque WACHTERVS l. c. p. 82. seqq. et BVDDEVS l. c. §. 43. p. 383. seqq.

III. Prae nimietate splendoris vehementissime coruscantis non poterat produci mundus, vel oriri aliud quid.

IV. Cum autem in mentem veniret extenso huic, quod vellet condere mundos, et emanando producere animantia, atque in lucem proferre perfectionem potentiarum suarum actiuarum, et nominum atque cognominum suorum, quae erat caussa impulsiua creandi mundi, tum compressa quadantenus lux ista, a puncto quodam medio ad latera recessit, atque sic relictus est locus quidam vacuus, dictus spatium inane, aequidistans a puncto illo, exacte in medio eius constituto.

V. Compressio autem illa vndiquaque sibi aequalis fuit circa dictum centrum, per omne spatium, adeo vt locus ille vacuus exacte esset circularis sub perfectissima aequalitate, nec concipi hic possit vlla quadratura vel angulositas, sed contractio illa facta sit circulariter.

VI. Descripsit itaque et formauit sic lux terminos limitesque ac mensuras omnibus rebus, estque hic locus generalis rerum omnium, qui mystice vocantur vacuum infiniti, in quo continetur lux ab hoc ibidem relicta destinata ac praeparata pro omnibus caussatis futuris [y].

VII. Nempe quoniam lucis tantum radii essent compressi retractique ad latera, erat adhuc essentiae diuinae aliquid in spatio tenebricoso.

VIII. Hac itaque contractione infiniti locus factus est caussatis producendis.

IX. Ex retractione ista producta est ita substantia luce carens, id est spiritualis et expansa.

X. In hoc spatium luce carens, lux infiniti retracta puncta vel vestigia impressit, quae essent vasa futurorum mundorum. Symbolice in his loqui Cabbalistas ex lucis imagine patet, quamuis verisimile sit, materiam aliquam subtilissimam, actiuam, infinite expansam eos cogitasse, sed eam materiae crassiori oppositam, spiritum dixisse. Nisi enim hoc supponamus, ratio dari non potest, quomodo retractis ad latera diuinae lucis radiis remanserit in medio subiectum aliquod, siue vas, tenebricosum, sine lumine, quod tamen substantiae diuinae esset particula. Quamuis enim IRIRA moneat, *non putandum esse, vasa illa et subiecta recipientia (quae speculi instar radios lucis recipiunt) esse materialia, vt formas, sed spiritualia et naturas determinatas, quae existentiam actu suscipiant, quae quodammodo ab ipsis erat separata*, hoc tamen de subiectis materialibus Peripateticorum tantum intelligendum est, vnde extensi notionem in hoc argumento Cabbalistae non refugiunt, Deumque, in Adam Kadmon et in sephirarum superiorum triade locum vocant [z]. Nec

 aliud

y) IRIRA l. c. p. 106.

z) Vid. Lex. Cabb. v. מקום p. 548.

aliud patitur systema Cabbalisticum, quod ab omni materialitatis notione purgari non potest, nisi illud plane velis euertere. Hanc contractionem Cabbalistae vocant Zimzum [a].

XI. Erant itaque haec vasa destinata ad recipiendam lucem et potentiam infiniti, quam ex luce concaui sui a summis partibus deorsum vergentem in spatium erat demissura. Philosophice haec explicat IRIRA [b], quod Ensoph restrinxerit atque limitauerit potentiam suam operandi, atque vim suam ad dispositionem potentiae producti naturamque dependentis.

XII. Quia vero in spatio hoc tenebricoso, si ex omni parte retractae lucis infiniti (Ensoph) radii in haec vasa fuissent immissa, omnia luce infinita fuissent repleta, sicque cuncta iterum infinita luce constitissent, nec fuisset discrimen inter finitum et infinitum, ideo vsa est lux infiniti ad immittendos radios in vas hoc tenebricosum, linea quadam e luce concaui sui, a summis partibus deorsum vergente, illamque demisit et deriuauit in spatium dictum, vt certum lucis modum acciperet.

XIII. Haec linea instar canalis erat, per quem exundationes lucis infinitae et supremae in mundos, in hoc spatio producendo defluerent.

XIV. Summum autem initium istius lineae deductum erat ex ipso infinito, hoc ipsum proxime attingens, finis vero pergebat deorsum intra spatium illud inane, et hac mediante emanatione produxit, creauit, formauit atque fecit omnes mundos.

XV. Quamuis autem lineae istius summum initium proxime attingant lucem infiniti in partibus concaui eius supremis, finis tamen eius non protrahitur ad tantam profunditatem, vt ipsam quoque lucem infiniti subter mundis gyratam attingat, illique adhaerescat; alias enim non haberet finem, vel superius et inferius, summum et imum.

XVI. Lux autem haec demissa per hunc canalem, non statim via recta pergit deorsum, sed sensim illuc deriuatur, adeo, vt datis primis cursus rectilinei initiis, mox deflectat ad figuram circularem, orbemque illico constituat circumcirca tenuem, qui circulus tamen luci infinitae in circuitu suo non vsquequaque adhaerescat, ne iste circulus cum luce infinita confunderetur et res in priorem statum recideret. Vnde circulus iste propinquus quidem erit concauo infiniti, non tamen adhaerebit eidem vllo nexu, adeoque emanatio infiniti tantum sub tenuitate lineae procedit, qua via lumen illud immanans circulo isti infunditur: alias enim, si lumen illud istis circulis vndiquaque affflueret, emanantia aeque atque

a) Ibid. v. [illegible] p. 665. b) pag. 107.

atque ipſum ſcaturiens infinita eſſent, terminoque et menſura atque finibus carerent.

XVII. Ideo circulorum horum denarius conſtitutus eſt numerus, quoniam menſura ipſis modulusque et terminus competit.

XVIII. Iſte circulus, propinquior infinito, coronae nomine indigitatur, et tum linea haec vlterius protenſa paululumque promanans alterum circulum intra primi concauum conſtituit, qui vocatur ſapientia, et ſic porro protenſa deorſum alios circulos continuata ſua extenſione per vices circumgyrata vsque ad circulum decimum conſtituit, qui regnum appellatur.

XIX. Et hac quidem ratione decem ſephiroth, fontesque luminum ex iſta lucis diuinae linea in gyrum effluunt, a ſupremo circulo ad infimum, repetita ſimili emanatione per omnes mundos. Quilibet enim mundus ſephiras decem ſpeciales habet, et quaelibet ſephira ſpecialis cuiuscunque mundi compoſita eſt ex decem ſpecialioribus et ſic in infinitum [c]: omnes autem habent figuram circulorum homocentricorum, et ſe habent ad inſtar ſphaerularum caepariarum, ſibi inuicem incluſarum.

XX. Illa linea a ſummo illo culmine deorſum protenſa, a qua procedunt omnes circuli ſupra dicti, ſimul etiam via recta deorſum pergit ab excelſiſſimo ſummi illius concaui epiſtomio, vsque ad debitam circulorum depreſſionem, idque per medios illos circulos omnes et forma quidem hominis, ſtaturae debitae verſus coelum erecti, in quo numerari queant CCXLVIII membra dextro ſiniſtroque et medio ſitu diſpoſita.

XXI. Haec figura vocatur Adam, id eſt homo, eſt enim macrocoſmus, continens omnia cauſſae primae cauſſata, et ſicut Adam inferior accipit omnia ab omnibus, ita ſuperior omnia dat omnibus; ſicut ille eſt terminus lucis deſcendentis, ita hic aſcendentis etc. [d] Adam Kadmon vero vocatur, quia primigenius Dei filius, prima creatura, id eſt prima emanatio eſt, cauſſatumque primum ex infinita luce emanans.

Haec celebris illa de primogenito homine, ſiue Adam Kadmon doctrina eſt, quae haud ignobile Cabbaliſticae philoſophiae caput conſtituit, et qua rite intellecta reliqua lucem clariorem accipiunt. Ex hoc enim primo emanationum finitarum fonte per omnes mundos facta eſt diuinae lucis ad eſſentiam rerum conſtituendam communicatio: in eo decem ſephiroth fundantur et comprehenduntur, et ex hac ſimilitudine intelligi poteſt, qua ratione emanationis negotium factum eſſe Cabbaliſtae velint. Vt vero lector imaginibus hiscemodi non aſſuetus, facilius ea, quae LORIIAE potiſ-

c) Vid. Fig. XII T. I. P. III. Cabb. denud. pag. 233.

d) Multis haec exſequitur IRIRA diff. VI. c. 4. p. 109.

potissimum verbis attulimus, intelligat, en figuram Lorianam de Adam Kadmon in concauo lucis infinitae et decem sephiris ex eo scaturientibus:

Ceterum variis nominibus hoc principiatum primum emanationum diuinarum Cabbalistae insigniunt. Non enim filium modo Dei primogenitum vocant, sed creaturam quoque, hominem, regem, &c. Quae nomina cum symbolica tantum sint, caue hominem personamue ex nihilo vel ex incondita materia factam intelligas. Nihil aliud enim est, quam caussatum primum proximumque caussae caussarum, quod ideo ex sinu suo infinitum lumen expulit, vt cum occultissimum et absconditum lateret, proprietates suas in condendis mundis communicandisque essentiae suae perfectionibus emanatiuo ordine ostenderet et manifestaret. Fons itaque hic Adam Kadmon est diuinitatis, ex quo emanationes luminosae, quae ad constituendum mundum Aziluthicum, Briahticum, Iezirahticum et Asiahticum necessariae erant effluxerunt. Creatura vero [illegible]tur, quia ex Deo ortum accepit; creationem ex nihilo enim Cabbala ignorat. Quod

Quod vero de eius cranio, oculis, naſo, ore, barba eiusque pilis, pectore, manibus, pedibusque et ſcintillis ex his partibus emicantibus opeгоſe nugantur, ſymbola ſunt fonticulos fontium, et circulos circulorum ſephirothicorum ſatis craſſa imagine adumbrantium, eosque per varios mundorum gradus deducentium. Recte enim notauit IRIRA[e]: *Lumina et perſonas non per ſe eſſe creaturas, ſed notiones* (emanatiuas) *infiniti radiosque, qui per gradus varios a ſummo fonte ita deſcendunt, vt tamen ab eo non ſeparentur, ſed ipſe per has extendatur ad creationem et gubernationem omnium entium, ſitque cauſſa vnica et perfecta, quamuis determinata ad hanc illamue operationem per hanc vel illam ſephiram moduumque.* Quod enim de ſephiris hic dicitur, eo magis de Adam Kadmon valet, quo magis is ſephirarum fons eſt. Ex his vero iudicandum eſt, vtrum Cabbaliſtae per hunc hominem ſuperiorem, filiumque Dei, hominemue primum ſecundam ſacro ſanctae Trinitatis perſonam, filium Dei vnigenitum intelligant? Quam quaeſtionem omnes illi affirmant, qui myſteria Chriſtianae religionis in Cabbala deprehendiſſe, vidiſſeque veſtigia veteris dogmatis credunt. Satis enim inter ſe concordare putant, eo quod Adam Kadmon ex luce infinita Deitatis emanauit, et πρωτότοκος τῆς κτήσεως primogenitus, creator etiam moderatorque rerum omnium et mediator inter infinitum Deum in inacceſſo lumine habitantem et regnum eius hominesque in eo verſantes vocetur. Placuit hoc poſt veteres Picum, Reuchlinum, Angelum Burgonouenſem aliosque HENRICO MORO[f] et IOANNI FRANCISCO BVDDEO[g]. Rectius tamen alii[h] confundi inter ſe longe diuerſa monent. Filius enim Dei ſecunda SS. Trinitatis perſona intra En-ſoph eſt, Adam Kadmon autem eſt infra illud infinitum et ab eo vt cauſſatum a ſua cauſſa, principiatum a principio differt. Nec reuera Adam Kadmon infinitum principium eſt, cum initium et finem et modificationem habeat, et radius tantum infiniti luminis ſit, quamuis interdum En-ſoph vt ſuprema quoque ſephira Kether, vocetur, id enim nomen tantum propter originem ſuam emanatiuam infinito lumini proximam et connexam habet. Ex quibus patet, longe differre filium Dei vnigenitum Chriſtianorum, verum Deum lucis infinitae radium infinitum et χαρακτῆρα τῆς ὑποστάσεως, ab Adam Kadmon Cabbaliſtarum. Nec vtriusque munus concordat. Adam Kadmon enim non virtute propria creat; ſed miniſter Dei in occulto latentis eius perfectiones emanantes ad inferiora tantum propagat, et ſic ordine retrogrado animam per mundorum reuolutiones ad ſuprema ducit, quod longe alio ordine modoque de filio Dei mediatore praedicat Chriſtiana religio. Ex quibus diiudicanda ſunt, quae de vnione diuinae

e) l. c. diſſ. III. c. 9. §. 7. p. 73.

f) Qq. in libr. Druſchim Cabb. denud. T. I. P. II. p. 63.

g) Intr. in hiſt. phil. Hebr. §. 43. p. 393.

h) WACHTER. Elucid. Cabbal. c. III. §. 11. pag. 35.

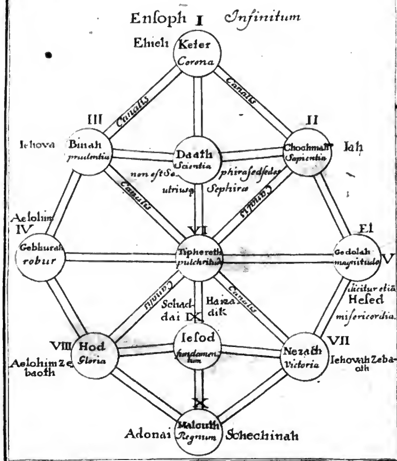
nae et humanae naturae in perſona primogeniti Cabbaliſtica obſeruauit Cl. WACHTERVS [i]: *Diuinam filii naturam in antemundanis vocare Cabbaliſtas eam, quae cum Patre et Spiritu S. vnum Enſoph conſtituit, humanam vero eandem, quatenus rebus creandis condeſcendit, et in deminoratione emiſſa eſt, et quatenus a diuinitatis fonte ſecundum aliquam ſui partem longe profluxit, vt poſſit incorporari et incarnari, et in illa et cum illa reliquae creaturae.* Haec enim a Chriſtianis dogmatibus longiſſime diſtare, vel ſola τῦ Adam Kadmon incorporatio prodit, quae non diuinae naturae cum humana vnionem perſonalem, ſed emanationum ex Adam Kadmon profluentium et ad mundum Aſiahticum pertingentium materialitatem, et luminis ab Adam Kadmon accepti priuationem innuit. Vnde melius faciunt, qui eiusmodi comparatione abſtinent, cum tota ſyſtematis emanatiui indoles adorando SS. Trinitatis myſterio applicari minime queat. Certiori vero comparatione Adam Kadmon Cabbaliſtarum cum λόγῳ philoſophorum Alexandrinorum conciliatur. Nam pleraque accurate conueniunt, λόγος enim Platonicorum horum prima et proxima emanatio ex Deo eſt, et in ſe habet ideas et emanationes omnes, eo quoque mediante et eſſentiam largiente non mundus tantum ὑπερκόσμιος (Aziluthicum et Briahticum Cabbaliſtae dicunt) ſed et ἐγκόσμιος, ſiue Iezirahticus et Aſiahticus Cabbaliſtarum conſtitit, ab eo tota emanationum per hos mundos catena dependet, et hoc nomine non demiurgus tantum, ſed et mediator eſt, vt haec omnia ex fuſe ſupra delineata horum philoſophorum doctrina de principiis diuinis pluribus pateſcet. Id quod luculentum argumentum eſt, non Iudaeos tantum in anteceſſorum horum hominum ſcholis philoſophiam hanc diuiniorem didiciſſe, ſed et Cabbaliſtica et Alexandrina dogmata ex communi philoſophiae Orientalis fonte fuiſſe hauſta. Cum vero hic λόγος hominem quoque intelligibilem conſtituat, ratio hinc patet, cur hominem ad imaginem Dei conditum apud Geneſeos ſcriptorem ſacrum, ab homine inferiori Philo loco ſupra adducto diſtinxerit, et quod eius Adam ſuperior et Adam Kadmon Cabbaliſtarum vnus idemque ſit. Hi enim eadem prorſus ratione verba loci iſtius ſacri explicant et ad Adam Kadmon transferunt. Quae ad confirmandas origines philoſophiae Cabbaliſticae ſupra poſitas omnino notanda ſunt.

Dogma de Sephiris.

§. VIII. Alterum, quod praecipuum in philoſophia Cabbaliſtica locum occupat, eſt dogma de ſephiris decem, quod arcte cum doctrina de Adam Kadmon cohaeret, vt ex antecedentibus intelligitur. Quamuis autem ex iis, quae de emanationibus principiati primi ex fonte fontium fluentibus adduximus, non difficile ſit veram Cabbaliſtarum mentem de ſephiris perſpicere, fecere tamen innumerae virorum doctorum diſſenſiones de vera earum ſignificatione totam hanc tractationem obſcuram et difficillimam. Facilius enim gryphis iungentur equi, et quadrata aptabuntur

i) loc. cit.

Fig. I. ad pag. 1003.

buntur rotundis, quam diuersissimae de sephirarum sensu et significatione opiniones inter se conciliabuntur. Priusquam vero vel scriptorum coniecturas enarremus, vel soluere aenigma hoc tentemus, danda prius est arboris sephirothicae delineatio, qualem Cabbalistae nobis exhibent, quae haec est, vt in figura adiecta descripsimus. Produnt vero et ipsa figura, et nomina huius arboris, qua appellatione apud ipsos Cabbalistas gaudet, latere aenigmata metaphysica et philosophica sub his vmbris, quae vt sunt obscurissima, ita innumeris virorum doctissimorum coniecturis sunt exposita [k]. Et ne de nominis quidem vera significatione eruditi consentiunt, sed varias eius explicationes afferunt. Plerique sephiras ex notione verbi ספר, numerauit, dictas esse contendunt, et per numerationes explicant, statuentes sephiras Cabbalistarum idem esse ac numeros Pythagorae, siue intelligibilia et ideas Platonis. Id demonstrare fategit IRIRA [l], qui hoc nominis etymon probat, ad Platonicos prouocans, *iuxta quos sicut infinitum est ante ens primum, quod necessario est multiplex et compositum, ita numerus, qui est in ente hoc primo, sit ante omnia entia reliqua, quae sint ideae diuinae, exemplaria et caussae omnium entium. Et supra numerum hunc, qui consistit in entibus numeratis vel numerabilibus, necesse sit dari numerum, qui per se subsistat absolutissime, et qui caussa sit, quod ens primum distribuatur in entia, id est species et ideas, ita vt per numerum illum, qui est essentialis enti primo, eueniat, vt ens hoc non subsistat gradu quodam certo, sed ab illo vno descendant multa distributa in genera et species distinctas qualitatibus et numero.* Accipit haec opinio praesidium ex origine philosophiae Cabbalisticae, quam in scholis Platonicorum Alexandrinorum Iudaeos didicisse, supra verisimile esse demonstrauimus, Philonis quoque multa de numeris in Deo garrientis exemplum rem probare videtur. Re tamen paulo curatius pensitata ad veritatem non prorsus collineare videtur. Quamuis enim numeri Pythagorae idem forte significauerint, quod sephirae Cabbalistarum, nempe formas certas ex Deo, monade, oriundas atque progredientes, et ad denarium vsque quoque ordinati fuerint, non tamen in ipsis numeris, quae symbola tantum philosophica fuerunt, sed in formis, virtutibusque substantialibus ex Deo emanantibus principia haec posuerunt Pythagorici; adeoque Cabbalistae non ad numerandi rationes et proportiones attendere potuerunt. Vt taceamus, non tam numeros, quam aeonas Orientalium vtrisque occasionem dedisse de emanationibus diuinis ita statuendi, et suis principiis atque philosophumenis sectae suae applicandi. Paulo aliter HENRICVS MORVS [m], Pythagoricae Philosophiae amator, qui credit, *sephiroth siue numerationes omnino significare, nihilque esse aliud, quam numeralia quaedam repositoria maximorum*

Fig. I.

k) Conf. quae recenset WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. 2. p. 1321.

l) l. c. diss. V. c. 5. p. 149. seqq.

m) Epist. ad Knorr. Cabb. denud. T. I. P. II. pag. 53.

morum mysteriorum antiquae Cabbalae decadem non excedentia, manuumque decem digitis, super quos res numerari solent, respondentia, denariumque Pythagoricum hinc originem suam traxisse. Varias vero notiones siue nomina ad singulos numeros relata fuisse. Qua in coniectura facile quidem admitti potest, occasionem ex scholis Pythagoreorum et Platonicorum in Aegypto versantium Iudaeos nactos fuisse, doctrinam de sephiris siue emanationibus, aeonibus, formis, virtutibus intra denarium concludendi, et iis varia nomina imponendi: at nomen inde accepisse verisimile non est, cum praeter denarii ordinem nihil ex numerationibus sephirae magnopere habeant, quod ad ipsarum indolem naturamque pertineat, licet cum numerorum generatione et progressione comparari, eorumque symbolis et imagine adumbrari queant. Alii ad naturam sephirarum propius respicientes, a luce et splendore, vnde etiam sapphirus gemma nobilis nomen habet, etymon vocis deriuant [n], et per *splendores*, vel *radios* vertunt, quam explicationem vocis doctrina sephirothica commendat, quae has sephiras ex luce infiniti, ceu radios ex sole emanasse statuit. Quidam sephiras, a sphaeris dictas fuisse volunt, qua in opinione Loriiam fuisse suspicatur H. MORVS [o], sephiras enim emanationis modum circulari motu prosequi statuit, vt allatum supra schema emanationum ex Adam Kadmon ostendit. Cl. WACHTERVS [p] spiritus fontanos (Kwell Geister,) vocat, ad rem magis, quam nomen respiciens, et ita virtutes spirituales et substantiales emanatiuas innui statuens. Nos inutilem hanc et incertam de sephirarum nomine disputationem putamus, cum vera nominis origo nos lateat, nihilque adduci queat praeter coniecturas: proxime tamen vero eorum suspicio est, qui a splendoribus radiisque lucis nomen deriuant, eo quod hoc etymon rem ipsam eadem similitudine repraesentat, qua Cabbalistae vtuntur, nempe lucis eradiantis symbolo. Quaecunque vero nominis huius origo est, illud certum est, et ex sequentibus constabit, Cabbalistas sephiras tanquam fontes quosdam lucis diuinae emanantis et ad inferiora se mediante Adam Kadmon effundentis considerauisse, vnde nos quidem fontium luminosorum nomen reliquis praeferimus, eo quod rationem satis apertam rei ipsius exponit, sephirasque fontes illos esse innuit, qui per fontem fontium, hominem primogenitum ex infinito lucis diuinae aequore effluentes, ordine emanatiuo ad inferiora radios diuinae lucis demittunt, et ita essentiam cum illis vitamque communicant. Porro in figura quoque sephirothicae arboris delineanda eruditi non consentiunt. Plerique eam figuram adhibent, quam supra expressimus. Quidam, vt symbola obscurissima Soharica a Loriia explicata repraesentarent, schema sphaericum, ex multis sphaerulis constans exhibuerunt [q], quod tamen non intelligent, qui non

n) Bahir p. 6. IRIRA l. c. et quos nominat WOLF. l. c.

o) loc. citat.

p) Spinoz. in Iud. passim. Vsus est etiam hac voce Iacobus Boehmius.

q) Cabb. denud. T. I. P. II. p. 7. ex qua repetiit BVDDEVS l. c. §. 40. p. 346.

Fig. II. ad pag. 1005.

Schematismus ADAM KADMON, et decem Sephirarum sub imagine principis.

Schönemann sc. Lips.

non Lorianas explicationes allegoriarum omnes probe tenent, eo quod ſubtiliſſimi ingenii homo circulos circulorum ſemper in ſe magis ſcaturientes ſibi concepit, et ita combinationes emanationum per innumeras formas in omnibus mundis exprimere voluit. Alias figuras longe ſubliniores et obſcuriores exhibet *Cabbala denudata* [r], quae ipſa ab iis conſulenda eſt, qui his aenigmatibus delectantur. Aliter Cel. CAMPEGIVS VITRINGA [s], qui operoſe et docte in eo verſatus eſt, vt diſpoſitionem ordinemque ſephirarum ex imagine hominis ſtantis accinctique exponat. vid. *Fig. II.* Quod admitti omnino poteſt, at non aliter, niſi quatenus hominem primogenitum innuit, in quo illae ſephirae reſident: ea enim imagine Adam Kadmon delineari, in antecedentibus ex Loriia monuimus. Facile vero in his diſſenſus ferri poteſt, eo quod a cuiuslibet imaginatione eiusmodi ſchematiſmi dependent, resque tandem ad idem punctum reuocari queat: At in rei ipſius explicatione tantopere diſſentire eruditos, hiſtoriae philoſophicae ſtudioſo, non poteſt non eſſe moleſtiſſimum. Et Iudaeos quidem in eo conuenire, quod ſephirae ad eſſentiam, attributa et emanationes Dei pertineant, Cabbaliſtarum libri omnibus paginis loquuntur. Inter quos R. MOSES, ita ad librum *Iezirah* [t] commentatur: *Abraham pater noſter vocauit ſephiroth, quaſi ſapbiros, ad ſignificandum, quemadmodum ſapbirus omnes colores recipit, ſic Deo omnes formas, benedictiones, emanationesque tribui; ita tamen, vt haec omnia ſummam Dei benedicti vnitatem praedicent.* Nec his obſtant, quae recentiori aetate veriſſime ex mente Cabbaliſtarum pronuntiauit R. MENASSE BEN ISRAEL [u]: *Dici ſephiroth diuinas perfectiones, aliud quid eſſe, quam eſſentiam Dei, neque etiam dici poſſe, eſſe diſtinctas creaturas; ſed tantum emanationes quasdam eſſentiae coniunctas, perinde vt radii ſolares cum ſole, flammas cum prunis ardentibus.* Ea enim manifeſte docent, ſephiroth in vnitate eſſentiae diuinae radicari, adeoque ſuo modo vnum cum illa eſſe, certe ad affectiones eſſentiae diuinae tanquam cauſſata eſſentialia ad cauſſam ſuam referri. Quod equidem miratur doctiſſimus VITRINGA [x], qui cum monuiſſet: ſecundum recentiorem Cabbalam per ſephiras intelligenda videri inſigniora Dei, perfectiſſimi entis attributa, quae demonſtrantur in productione et regimine mundi atque eccleſiae, haec addit: *Sed ita ſi habeat, an ſephiroth rem continebunt tam arcanam, ſacroſanctam, et remotam a ſenſibus vulgi? quis enim ignorat mortalium, qui rationem ſuam non prorſus negligit, in Deo mundi et eccleſiae rectore ineſſe attributa ſcientiae, ſapientiae, magnificentiae, ſeueritatis, et quae hic recenſentur alia. Verum equidem eſt, Cabbaliſtas ſingula horum nominum per notiones reconditas et obſcuras exponere, illa varie ab inuicem diuidere et combinare, et reſpectum vnius ad aliud per circulos et lineamenta operoſe*

Fig. II.

 in

r) T. I. P. III.
s) Obſeru. SS. L. I. c. 10. p. 120.
t) c. 1. Ita comment. h. l. omnes.
u) De creat. probl. 27.
x) loc. cit.

in variis figuris demonstrare. Sed alia sunt, quae ad mysticam hanc doctrinam suam explicandam afferunt, quae, fateor, me, paucis quibusdam generalibus exceptis, prorsus non potuisse capere. Sed deposuisset admirationem hanc vir cetera acutissimus, si paulo altius et attentius mysteria Cabbalistica fuisset rimatus; ita enim perspexisset, non in nudis attributis formalibus essentiae diuinae ponere Cabbalistas sephiras, sed in emanantibus, et certum systema metaphysicum atque physicum, naturis virtutibusque atque formis diuinis nixum constituentibus, quae euolutionem latentis essentiae diuinae per innumeros gradus, formas, ideas virtutes, emanationes, vsque ad materialem mundum ita nobis exhibent, vt a communi vulgarique Iudaeorum theologia innumeris in locis abeant, adeoque non vt nuda attributa et relationes eorum ad regnum mundi sephiras considerandas esse, sed vt aeones, virtutesque substantiales ex essentia Dei progressas et in eo radicatas, quarum effluxu mundi conditi sunt, regnumque naturae longe alio modo producitur, quam theologia exoterica tradit. Hoc si teneamus, quod et concedit Vitringa BVRNETIO [y] obseruanti: *Antiquam Cabbalam praecipue circa id versatam esse, quomodo res omnes ex primo ente profluxerint per emanationem, et per refluxum quasi in Deum retrahi possint;* et fatetur, *verissimum hoc esse, si de Cabbala loquamur philosophica, vt inter Iudaeos iam circa aetatem Pauli excoli coepit illa scientia, et inter Christianos a Gnosticis, et hodieque traditur, in libris Cabbalisticis;* abiiciamus autem praeiudicium, quod virum eruditum fascinauit: Kabbalam aliquam a sanctis et prophetis primorum temporum excultam et conseruatam esse, et sephiroth qua forma nunc pingi solent, vere fuisse Cabbalae illius compendium aliquod; cum certissimum sit, non ex veteri philosophia Hebraea, sed ex Orientali hanc doctrinam sephirothicam originem cepisse: his, inquam praesuppositis, ratio haud obscura patet, cur latentes significatus et mysteria quaesiuerint Cabbalistae, nec in sola symbolica significatione, verum in doctrina arcaniore illa esse quaerenda. Id quod facile potuisset vir doctissimus intelligere, si vel *Cabbalam denudatam* vel librum *Iezirah* legisset, qui totus ista philosophia arcana nititur. Non diffitendum tamen, ita obscura, confusa, nec satis cohaerentia, et allegoriae insuper peregrinae et insolentis tenebris abscondita esse pleraque, quae veteres Cabbalistae de sephiroth differunt, vt in cohaerens aliquod systema cogi, et clarus omnibus sensus tribui nequeat, nisi quosdam, qui in scholis Christianorum philosophari didicerunt, interpretes adhibeamus. Inter Christianos plerique in eo quidem concordant, pertinere sephiras ad considerationem et explicationem diuinae naturae. At obstitit multis, quo minus in veram earum significationem penetrarent, opinio, superesse in Cabbalisticis scriptis vestigia veteris sapientiae Hebraicae, in veteri oeconomia gratiae latenter et symbolice propositae et in N. T. clarius et remoto velo traditae; adeoque sephiras adorandi mysterii SS. Trinitatis, filiique Dei in condendo regno

y) loc. cit.

regno Messiano se manifestantis complecti explicationem, et hoc ex fundamento personas, attributa, nomina gloriamque et oeconomiam Dei, in regno suo se manifestantis ostendere. Fuisse hanc Pici, Ricii, Reuchlini, Burgonouensis aliorumque Sec. XVI, et Mori, Knorrii atque Buddei Sec. XVII viuentium sententiam supra innuimus. Nemo vero eam vel ornauit elegantius vel magna scriptorum Cabbalisticorum lectione fulciuit diligentius, quam vir clarissimus IOANNES MEYERVS, peculiari eaque prolixa dissertatione [z] satagens, vt *mysterium Trinitatis ex solius V. T. libris demonstraret, atque ex veterum ac recentiorum Rabbinorum praesertim Cabbalistarum rarissimis monumentis illustraret.* Is satis confidenter supposito: *Ridiculum sane esse, a Platone eiusque discipulis haec manasse, quum omnia probata sint et demonstrata ex sacris literis, adeo, vt Plato aliique ethnici philosophi haec didicisse censendi sint a Iudaeis*, multis sententiam suam probare conatur, et ita in eo negotio versatur, vt primo quidem satis feliciter et non sine ingenio ex veteris testamenti oraculis adorandum mysterium demonstret, tum Cabbalistarum testimonia adducat, quibus conficitur, Deut. VI, 4. Cabbalistas agnoscere, vnitatem in Trinitate prodi, quamuis de Trinitate hac sephirarum trium superiorum in arbore Cabbalistica dissentiant: in locis quoque Gen. I, 26. III, 22. et similibus pluralitatem in vnitate admittere, eam vero ad sephirarum superiorum Trinitatem restringere; tres porro has sephiras creatores mundi, sub variis symbolis et imaginibus, constituere, mediamque inter tres mediatorem facere, tres quoque has sephiras inter se distinguere, licet nomen essentiamque diuinam singulis tribuant: nec obstare, monet, sephiras septem inferiores, eo quod mensurae, modi, attributa vocentur, et sic a superioribus tribus, quae intellectuales et spirituales dicantur, soleant distingui: haec vero trias vnum sit, et sephira secunda sapientia appelletur filius; foedusque inter tres illas intercessisse statuatur. Haec omnia adductis locis Cabbalistarum plurimis vir doctissimus roborat, et ex veteri ecclesiae Iudaicae traditione profluxisse contendit, eumque in finem pro antiquitate librorum Cabbalisticorum *Iezirah*, *Habbahir* et *Sohar* contra Morinum disputat, et ita eruditionem lectionemque in Iudaeorum scriptis cumulat, vt non sine molestia argumentorum pondera sub ea latentia perspici queant. Aliorum, quae huc pertinent scriptorum Christianorum cogitationes, a BASNAGIO [a] adductas, breuitatis caussa tacemus. Alii vero in longe alia abeunt, et inter personas Trinitatis Christianae atque sephiras Cabbalisticas magnum intercedere discrimen statuunt, quae si in concordiam redigantur, necesse esse contendunt, vt vel Christiani vel Cabbalistici systematis verus et genuinus sensus euertatur, et quadrata misceantur rotundis. Id quod erudite monuere post SOVVERAINIVM [b] et C. GVIL. VORSTIVM [c] suis placitis velificantes,

BAS-

z) Harderouici 1712. 4.
a) Hist. Iud. L. III. c. 14. §. 9. p. 349. seqq.
b) Platonisme devoilé P. I. c. 8. p. 88.
c) Append. ad bilibr. verit. §. 71. p. 366.

BASNAGIVS [d], BVRNETIVS [e] et nuper Cel. HEVMANNVS [f], qui eleganter et ex vero iudicat, eiusmodi coactis interpretamentis et conciliationibus dogma Sacrosanctae Trinitatis magis profanari, quam illustrari, quamuis scopus virorum doctorum in se culpandus non sit. Nec diffitemur, probe pensitato systemate Cabbalistico, ingens nobis discrimen intercedere videri inter Trinitatem Christianam et Cabbalisticam, siue triada sephirothicam. Nam quamuis verissimum sit, tribui a Cabbalistis sephiris istis superioribus diuinam originem, naturam, emanationem, et ab inferioribus ordine et dignitate eas distingui, creationem quoque illis adscribi, et quae his sunt similia, quibus addi potest, quod Cl. Mayerus praetermisit, vocari eas personas, longe aliud tamen haec volunt, quam quod personae SS. Trinitatis innuunt, et impossibile est, has cum systemate Cabbalistico conciliare, nisi id prorsus velimus euertere. Nam si tribus istis sephiris Christianus sensus personarum in diuinitate esset tribuendus, ponendae essent illae in ipso Ensoph, siue infinita Dei essentia, vt sint tres personae in eadem natura diuina, aeterna et infinita, eiusdem essentiae, sic vt dici posset: Cether est Ensoph, Chochma est Ensoph, Binah est Ensoph, vt dicimus praeeunte scriptura sacra, pater est Deus infinitus, filius est Deus infinitus, Spiritus S. est Deus infinitus. Ast hac ratione totum systema Cabbalisticum euertitur, et veri eius sensus misere corrumpuntur, totusque nexus soluitur. Quem si ponamus integrum, Ensoph, siue infinita Dei natura omnibus eius emanationibus est prior et superior, sine fine, a se ipso, caussaque caussarum et caussatorum, fonsque fontium; sephirae autem, etiam superiores, eo sunt posteriores, finitae, ab eo ortae et emanantes, et caussata atque principiata, et ne sic quidem immediate ab illo infinito, sed mediante homine primogenito ex Deo progressae. Eaedem ex supremo fonte Adam Kadmon ex infinito et latente Deitatis infinitae oceano scaturiente exortae tanquam fontes emanatiui ad varios mundos eorumque constitutionem ad inferiora descendunt: adeoque essentiam diuinam emanatione explicatam euolutamque quasi modificant, et vel intellectum diuinum, vel operationes diuinas, vel effectum diuinum siue regnum Dei manifestant. Nec hae solae emanationes diuinae sunt, sed etiam septem sephirae posteriores omnesque eodem nomine, origine, effectuque gaudent, licet ratione ordinis et modi in promanando ex infinito Deitatis aequore a superioribus differant. Habet quoque quaelibet sephira in se decem alias sephiras et sic in infinitum, et influunt omnes non in condendum tantum mundum creatum, factumque, sed in formatum quoque et emanatiuum. Haec conformia esse non Cabbalistarum tantum verbis, sed et systemati, in sequentibus luculenter demonstranda euincent. Iam vero huc vel mediocriter iudicandi

d) l. c. §. 24. p. 370. seq.

e) l. c. p. 365.

f) Act. phil. Vol. I. p. 241. conf. WACHTER. elucidar. Cabbalist. c. III. §. 10. p. 34. seqq.

candi peritum, et facrorum myfteriorum fanctiffimae fidei noftrae non plane ignarum iudicem aduocamus, vtrum fephira corona pater, fapientia filius, intelligentia Spiritus S. fit, cum fint tres illae fephirae cauffata cauffae infinitae? et annon Trinitas Cabbaliftica fit Deo infinito minor et inferior, nempe trias emanatiuorum principiorum ex effentia Dei progrefforum, quae non aliter in effentia diuina funt, nifi propter fontem et originem, quem habuerunt, et quemadmodum cauffata funt in fua cauffa? Quae fi myfterio SS. Trinitatis applicarentur, euerterent adorandum myfterium, et nobis Trinitatem quandam Philonianam, Platonico-Alexandrinam, Cabbalifticam impuram et heterodoxam propinarent. His recte penfitatis non dubitamus Lectorem cautum feftinatas iftas conciliationes reiecturum, et manibus palpaturum effe, quam parum roboris iis rationibus et teftimoniis infit, quibus pro hac concordia viri docti militant. Cuncta enim fpeciofo tantum appellationum nominumque fimilitudinem mentientium fuco decipiunt, nec aliter explicari debent, quam patitur fyftematis Cabbaliftici cohaerentia, nimiumque feftinarunt viri eruditi ad hanc concordiam, cum viderent fephiras has et nominibus diuinis infigniri, et nomen Enfoph illis tribui, et tales operationes atque proprietates adfcribi, quae SS. Trinitatis perfonis tribuuntur. Felicius cum Trinitate Platonicorum Alexandrinorum haec Trinitas Cabbaliftica conciliari poteft, cum ex eodem fonte vtraque haufta fit. Quod licet ridiculum videatur Cl. Meyero, eo quod ex facris literis fe iftam concordiam demonftraffe putauit, optandum tamen effet, vt ipfe eandem in perfcrutandis Cabbalifticae philofophiae originibus, et affinitate cum Platonifmo Alexandrino diligentiam adhibuiffet, quam in confarcinandis Cabbaliftarum effatis erudite pofuit. Ita enim fine dubio abftinuiffet a rifu loco rationum afferendo, vidiffetque non fufficere, vt verba quaedam et dicta in alienos fenfus obtorto collo rapta in fuam rem vertantur, fed requiri, vt cuncta ex legibus fyftematis fui, et fenfu eius neceffario explicentur; ficque fruftra effe iactatam concordiam, qua nec indiget ecclefia, nec honorem laudesque dogmatibus fuis conciliare poteft, quia non ex limpidis Ifraelis fontibus, fed ex turbidis philofophiae gentilis lacunis Trinitas Cabbaliftarum haufta eft. Quae omnia cum neglexerit vir doctiffimus, externa verborum Cabbalifticorum fpecie et blandiente fpe confirmandorum contra Iudaeorum impietatem dogmatum et myfteriorum Chriftianorum deceptus, mirum non eft, ea illum vidiffe, quae alii videre non poffunt, et eo vsque fuiffe progreffum, vt Philonem aequalia Chriftianis de facra Triade tradidiffe, fuasque allegoricas expofitiones partim ex facro codice, partim ex traditione patrum mutuatum fuiffe, in tanta noftrae aetatis luce in hiftoria philofophica afferere aufus fuerit. Quamuis autem, inepte Trinitatem Chriftianam et Cabbalifticam inter fe conciliari, fit euidentiffimum, non abludit tamen a verifimilitudine, Iudaeos, cum eiusmodi Trini-

Trinitatem principiatorum in ſcholis Alexandrinis didiciſſent, ex domeſtica vero traditione hauſiſſent, eſſe in Deitate tres perſonas quam veritatem vel ex vno legis loco, quem frontibus manibusque praeligabant, diſcere poterant, eo magis promtiusque illas impuras opiniones recepiſſe, quo magis domeſticae patriaeque traditioni affines, et tantum habitu magis philoſophico adornatas comtasque credebant, vel etiam a patribus ſuis ad gentes dimanaſſe inepte gloriabantur. Inter exoterica enim V. T. dogmata hoc quoque de SS. Trinitate fuiſſe, loca quaedam ſacrorum oraculorum ſatis euincunt. Eorum vero lumina poſt reditum e captiuitate Babylonica valde fuiſſe obſcurata, iisque has nugas gentiles ſucceſſiſſe, non eſt quod dubitemus. Sed de his diſputandi hic locus non eſt. Poteſt tamen Trinitas haec Cabbaliſtica, non obſtante magno, quod demonſtrauimus, diſcrimine, commode ad refellendos Iudaeos adhiberi. Cum enim Cabbaliſtae applicando dicta V. T. ad triadem ſuam ſephirothicam pluralitatem in vnitate et ex vnitate in diuinis admittant, ſufficit ita Iudaeos κατ' ἄνθρωπον conuinci, inique eos Chriſtianis abſurditatem et impietatem obiicere, cum ipſi non tres tantum, ſed decem perſonas, lumina, fonteſque di[illegible]rum ſtatuant. Vt vero in excutiendis virorum eruditorum opinionibus de ſenſu et ſignificatione ſephirarum pergamus, audienda quoque eſt praeſtantiſſimi VITRINGAE[g] explicatio, qui ea, qua ſolebat, elegantia eruditionis demonſtrare conatus eſt, latere in iis myſterium incarnationis filii DEI abſconditum et ſymbolice delineatum, idque vnum ex veſtigiis illis Cabbalae purioris eſſe, quae corrupta et deprauata in Cabbala philoſophica Iudaeorum inueniantur. Nempe, ſephirarum monet, ordinem ſub imagine principis Orientalis, eo ſchemate, quod ſupra Fig. II. exhibuimus, concipiendum eſſe. Hunc vero principem, ſanctiſſimum Seruatorem noſtrum ita Ezech. I, 27. et Apoc. I, 13. adumbratum exhibere. Vbique enim in ſacris literis haec ſephirarum nomina Domino huic dominantium et aeternitatis patri pacisque principi tribui: coronam *Apoc. VI, 2. XIX, 11. 12.* et ſuper eam Enſoph *Luc. I, 33.* ſapientiam et intelligentiam *Ieſ. XI, 1. Col. II, 33.* magnitudinem, magnificentiam et ſeueritatem *Pſ. CXLV, 3. 4. Ieſ. XI, 2. Apoc. V, 12.* gloriam, tanquam cingulum regnique ſymbolum *Ieſ. XX, 21. Iob. XII, 18. Ierem. XIII, 11.* Victoriam et maieſtatem *1 Chron. XXIX, 11. Apoc. XIX, 16.* quam Meſſias de infernali dracone, non negantibus Cabbaliſtis reportauerit, fundamentum vero eſſe incarnationis myſterium, quia haec ſephira membrum foederis a Cabbaliſtis dicatur, et incarnatio fundamentum ſit habitantis in carne Dei *Col. II, 9.* regnum tandem humanam eſſe naturam diuinae arctiſſime vnitam, in qua habitet Schechina ſiue gloria Dei, et regnum amplificet *Io. I, 14.* Haec doctiſſimus et modeſtiſſimus theologus, qui eam tamen explicationem tantum pro probabili venditat, monet tamen, ad recentiorum Cabbaliſtarum effata non attendendum magnopere eſſe, eo quod a vetu-

g) Obſ. SS. L. I. obſ. 10. 11.

vetustissima Cabbala valde recesserint. Laudanda in his est et pietas et eruditio Vitringae, fatendumque magis verisimiliter haec disputari, quam ea, quae de Trinitate solent afferri: eo quod haec comparatio ad primogenitum potissimum pertineat, in quo residere sephirarum decadem ex allata supra explicatione systematis Cabbalistici liquet. Nec a vero prorsus abhorrent, quae de distributione ordineque sephirarum dixit vir laudatus, eo quod ipsi Cabbalistae ita sephiras sub imagine hominis cuiusdam distribuere et collocare in sedibus suis soleant; quamuis nullum Adam Kadmon membrum sit, quod non totum sephirarum syrma post se trahat. At si ipsam rem consideremus, non alio argumento opus est, quam ipsius Vitringae confessione fatentis, in Cabbala philosophica aliud quid has sephiras significare. Inter hominem primogenitum Cabbalistarum atque Vnigenitum Christianorum, et inter illius incorporationem et huius incarnationem ingens discrimen intercedere, supra iam indicauimus. Nec iuuant multum Vitringae expositionem, non ex impura, sed ex pura Cabbala haec explicanda esse. Nam vbi hanc puram Cabbalam inueniemus? vbi quaerenda est clauis eius? Dicit Vitringa, non in Cabbalistarum scriptis ex gentili philosophia corruptis, sed ex Scriptura S. veteris traditionis Israeliticae interprete. At opponimus his; vnde probabitur ea quae in S. Scriptura N. T. habentur, fuisse arcano modo tradita et propagata, et symbolica methodo ad posteros translata? adeoque, fuisse eiusmodi Cabbalam puram siue doctrinam arcanam orthodoxam Scripturae V. T. contradistinctam? Hoc enim praesupponitur, quod tamen adhuc in quaestione versatur. Illud sane neminem in Cabbalistarum scriptis versatum negaturum confidimus, systema emanationis, quod proram puppimque Cabbalisticae philosophiae constituit, hanc explicationem non admittere; saniorem vero et orthodoxam explicationem illi magis effingunt, quam eruunt, qui argumentis vndecunque conquisitis sine necessitate pro V. R. C. militant, et accommodationes suas, pias quidem et eruditas, sed rei non apte conuenientes, nobis pro veris Cabbalistarum φιλοσοφεμένοις venditant. Nobis itaque ne haec quidem coniectura placet, quanquam placuit aliis [b], eo quod fundamento certo destituatur, merumque sapiat praeconceptae hypothesis praeiudicium. Ex his vero intelligi potest, quid de eorum opinione statuendum sit, qui sephiras regni Messiani adumbrationem esse dicunt. Eadem enim ratione statque caditque, qua Vitringina opinio, nec veri quid habet, praeter aliquam nominum accommodationem, et doctrinae Messianae ad dogmata Cabbalistica translationem symbolicam. Aliter hanc explicationem sephirothicae doctrinae ornauit Cel. HEVMANNVS [i], qui coniecit, eam quidem sapere delineationem regni Messiani, at corpoream, terrenam et praeiudiciis Iudaeorum, regnum sibi huius vitae gloriosum et beatum spondentium prorsus respondentem. Id prodere putat sephiram vltimam, Malchuth, i. e. regnum, quae clauis

 sit

b) Relationes innocuae 1712. p. 360.

i) Act. philos. Vol. I. p. 248.

sit ad intelligendas reliquas, et in qua suprema coronae maiestas stipata reliquis attributis resideat: id quod ex *Prou. III, 19. 20. II, 6. Ps. CXLV, 1. 1 Chron. XXX, 11.* probat. Verum, vt pace viri celeberrimi dicamus, tangunt haec corticem tantum explicationis arboris sephirothicae, non nucleum; quem si respicias, difficile erit, totum doctrinae sephirothicae systema huic regno Messiae terreno ita aptare, vt dici queat, quid sit Ensoph a sephiris distinctum, quid emanantium ternio in Adam Kadmon rutilans, quae sephirarum in mundos emanatiuos, intelligibiles et materiales influentia, quae τȣ Adam Kadmon connexio cum rebus emanatiuis et materialibus, qui reuolutionum ordines, et quae alia sunt, quae manifeste produnt physica et metaphysica dogmata de originibus et gradatione rerum sub his imaginibus comprehendi: quamuis omnino largiendum sit viro praestantissimo, nomina sephirarum ex locis scripturae allegatis esse petita: non enim hic de nominibus, sed de doctrina, quam illa significant, et symbolica ratione depingunt, quaestio est. Reliquae virorum eruditorum de sephiris opiniones vt magis a verisimilitudine recedunt, ita paucis enarrari possunt. Et HVETII [k] quidem coniectura, intelligi decem angelos spiritusque Deo propiores et reliquis angelis ministerii superiores, vel eo nomine falsitatem prodit, quod sephirae ab essentia diuina non separentur, vt angeli, sed fontes sint cum primo fonte fontium arcte cohaerentes, id est, ex primogenito emanantes, quod non potest de angelis accurate, saluo systemate Cabbalistico, dici. Vt taceamus, Cabbalistas angelos mundis non creandis et formandis producendisque, sed regendis ministrandoque operi diuino a primogenito producto praefici, quod cum sephiris constare nequit. Vnde hanc sephirarum explicationem iam ex Iudaeorum Cabbalistis reiecit R. MEIR BEN GABBAI [l], et ex Christianis ABR. HINCKELMANNVS [m] et IO. MEYERVS [n], Viri clarissimi. Permouit sine dubio rei obscuritas nullum certum sensum promittere visa, vt putarent nonnulli [o], nihil reale sephiris subesse, sed esse tantum quaedam receptacula vel repositoria articulorum theologiae Iudaicae, id est, certa schemata, sub quibus dogmata sublimiora lateant. Non vero cogitarunt, qui ita sentiunt, de his dogmatibus in his receptaculis conclusis nobis quaestionem esse, nec de solo numerandi ordine et dispositione eos sollicitos esse, qui de sephirarum significatione quaestionem instituunt. Ex quibus etiam Cl. SCHRAMMII [p] de sephirarum scopo sententia diiudicari potest. Is enim decem sephiroth repraesentare putat decem categorias Aristotelis, esseque sephiram summam coronam, substantiam siue ens summum, sapientiam et prudentiam, virtutes politicas, vel spiritus mentisque operationes earumque modos, principia et sedes; magnitudinem, quantitatem, potentiam, qualitatem et quae ex quali-

k) Qq. Alnet. L. II. c. 4.

l) Abhodath Hakkodaesch c. I. §. 21.

m) Detect. fund. Bohem. p. 35.

n) l. c. §. 32. p. 41.

o) Io. IVST. IOSIVS biga differt. diss. II. p. 28 MORVS Conf. libr. I Drusch.

p) Introd. in Cabb. Dialect. c. III. p. 42. seqq.

qualitate fluunt actionem et passionem; pulchritudinem habitum et dispositionem, aeternitatem temporum differentiam et τὸ quando; gloriam famam et nomen, laudes et conuitia, fundamentum iustitiam; regnum vero societatum maiorum minorumque imaginem exhibere, et sic omnibus definitionibus locum aliquem assignatum esse in hac arbore praedicamentali. At, si ita licebit in omnes partes sephiras formare et traducere, facile erit ex iis quaecunque somniaueris, effingere. Ad res physicas vero earumque origines, gradationesque exponendas sephiras pertinere, coniicit BVRNETIVS [q], quod reiiciendum quidem non est, at operationes sephirarum cum earum natura et essentia confundit; adeoque non adaequatam sephirarum notionem subministrat. Alii sphaeras coelestes et systema aliquod astronomicum cogitant [r], quam opinionem iam Loriiae tribuisse Morum supra diximus. Cadit vero haec explicatio hoc solo argumento, quod sephirae ante conditos mundos in systemate Cabbalistico ponantur, et illae conditores sphaerarum mundi intelligibilis et sensibilis sint: neque ob motum eorum circularem sphaerae inde exsculpi possint. Roberti vero Fluddi, Iulii Sperberi aliorumque huius furfuris philosophorum theosophicorum somnia, qui nescio quem influxum siderum corporumque coelestium in inferiora innui putant, vix recensione digna sunt, quemadmodum illi quoque explodendi sunt, qui chemiae mysteria, lapidisque philosophorum et Χρυσοποιητικῆς aenigmata vel medicinae vniuersalis tincturaeque solaris praeparationem condi coniiciunt. Ideam vero politiae secularis felicis, recteque ordinatae et mutuo influxu attributorum moralium et politicorum nixae et adiutae sephiris affingit ingeniosissimus HERMANNVS VON DER HARDT [s], a qua opinione Heumanni coniectura parum differt. Quin et ipse Pythagoras eiusque denarius, mysteriaque numerorum hic in partes vocantur, et nihil fere est, quod denarii rationem vllo modo recipit, quod non sephirarum decadi accommodetur, vt ex I. C. STEBII *coelo sephirothico* disci potest. His tenebris Cimmeriis, tot diuersissimarum opinionum schismate mirum in modum auctis, mirum non est, desperauisse viros haud obesae naris, et in scrutanda veteri philosophia alias acute videntes de vero systematis sephirarum sensu explorando, et inductos fuisse, vt crederent, data opera suspensos tenere Cabbalistas lectores suos coruosque eludere hiantes. Graui oratione hoc conquestus est peritissimus veterum doctrinarum interpres THOMAS BVRNETIVS [t], qui inter alia ita differit: *Deus bone, quae strues rerum et verborum? sine calce et arena, sine nexu, sine ordine, sine cognatione. Locutiones tralatitiae, peregrinae, obortae. Expositiones promittunt, afferunt aenigmata, aut vaga somnia, et dum se profitentur interpretes, coecis ambagibus argumentum confundunt. Quid*

q) l. c. p. 365.

r) Vid. laudati WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. 2. §. 7. pag. 1225. seqq. DETLAV CLVVER. Obseruat. rerum vtiliss. in mundo, A. 1706. p. 165.

s) Conf. Relat. innoc. l. c. p. 359.

t) loc. citat.

aliud hoc est, quam ludibrio habere mentem humanam, et pro veritate solida rerum vmbras aut nuda figmenta proponere? Durior haec sententia non immerito viris aliis doctis paulo altius mysteria Cabbalistica considerantibus visa est [w], eo quod credibile non sit, data opera Cabbalistas omnes lectores suos inanibus et sine mente sonis ludere voluisse: fatentur tamen [x]: *rem omnem maiori laborare obscuritate, quam vt lucem hic videre, certo possit quis confidere, cum antiquiores illi Cabbalistae, quorum scripta aetatem tulerunt, passim nebulas hic offundant, nec sibi semper constent, recentiores vero eorum vestigia vt plurimum deserant, et in omnia alia flectant.* Non negamus, haec potiori ex parte vera esse, esseque in Cabbalistarum scriptis et δυσνόητα et ἀσύστατα plurima, quae soluere velle omnia, et tenebras dispellere totas, idem esset, ac laterem lauare et dealbare aethiopem. Ita enim non potuit non euenire, postquam ineptum insanumque allegoriarum studium nulli rei minus, quam dogmatibus metaphysicis aptum, Iudaeos coëgit multa effingere, quae sensum vel nullum, vel vagum et incertum, vel contrarium quoque systemati suo habent, et si tegumenta densissima tollantur, nihil quod ad rhombum magnopere faciat, exhibent, saepe vero in tam obscuro argumento soluendisque aenigmatibus dissentiunt. Fassus id est candide LORIIA [y], quo tamen perspicaciorem horum mysteriorum interpretem gens Iudaica non habuit, monens: *Eum, qui perlustraturus sit verba Simeonis Iochaidae in libro Sohar et Tikkunim, nec non librum Bahir, ibidem multa inuenturum capitula admodum discrepantia, quorum aliqua in hanc, alia in alteram sententiam* (de sephiris) *inclinent; Cabbalistas autem posteriores imprimis occupatos esse circa euolutionem huius quaestionis, nec tamen ad scopum peruenire, quaestionem enim arduam esse et difficilem.* Neque tamen ob desperatam hanc argumenti istius obscuritatem animum prorsus abiiciendum esse putamus, in inuestiganda vera significatione systematis sephirothici. Quamuis enim sperandum non sit, vt omnes tenebrae queant dispelli, multaque obscurissimis ineptisque philosophis relinquenda sint, potest tamen detectum supra systema Cabbalisticum generale et speciale de Adam Kadmon clauis esse, qua adyta haec referari possunt, modo ad essentialia, dimissis nugis Cabbalae literalis et artificialis, quibus illa teguntur, respiciamus, et ad nexum systematis emanatiui attendamus; reliqua enim et minutiora et difficiliora, qualia plurima sunt, tuto ignorare et ineptienti popello Cabbalistarum relinquere licet. Tentabimus itaque, ducibus Cabbalistis supra iam delectis, vtrum emergere ex his tenebris queamus. En vera dogmata Sephirothica inuolucris remotis:

I. Sephi-

w) BUDDEUS Intr. in hist. phil. Hebr. §. 40. p. 360. WOLF. l. c.

x) IDEM l. c.

y) Tr. I. Drusch. c. 2. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 31. conf. BASNAGE l. c. L. III. c. 14. pag. 341.

I. Sephirae sunt entia media, quae repraesentant caussam primam, in se occultam plane, quae ab illa immediate emanarunt, et illius virtute produxerunt et gubernant omnia reliqua. Definitionem heic damus IRIRAE [a], qui ex tenebris philosophumena gentis suae protraxit in lucem, eo quod non clara tantum est, sed verisimillima quoque; tota enim cum systemate emanatiuo arctissime cohaeret. Vocantur autem entia media, eo quod inter fontem emanationis infinitum et mundos emanatiuos, inter creatorem et creaturas sensu Cabbalistico ita dictas, media sunt, quibus Deus essentialitatem (sit venia verbo barbaro in explicatione philosophiae barbaricae) suam infinitam explicuit, et in mundis euolutam et manifestatam ostendit, vnde ex vtroque participant, nempe ex Deo ratione essentiae, et ex mundis, ratione finitatis. Eadem fere ratione Platonici Alexandrini de ideis loquuntur, qui eundem locum in systemate diuino apud eos tuentur, quem sephirae apud Cabbalistas occupant. Errauit itaque Morus, qui nudas aridasque numerationes esse putauit; errant illi, qui nescio quas relationes vel physicas, vel metaphysicas, vel logicas, vel arithmeticas, vel astronomicas, vel ethicas, ex sephiris exsculpunt. Vi enim systematis emanatiui, sunt emanatiuae virtutes attributorum et perfectionum diuinarum, vt sunt solis radii, calorque, et similia [c].

II. Istae itaque sephirae non sunt a se ipso, sed productae sunt ab vno primo simplici, manifestantes eius bonitatem infinitam, specula veritatis eius, et analogia essentiae eius celsissimae: ideae sapientiae eius, et repraesentationes voluntatis eius: receptaculum potentiae eius, instrumentum operationis eius, &c. prolixe haec prosequitur IRIRA [b], et plerorumque nominum sephirothicorum explicationes affert luculentas, et omnino legendas, eo quod lucem clarissimam tenebris affundant. Praecipua inter haec nomina merentur notari sequentia: genera generalissima, quae in sinu suo comprehendunt omnia, et extra se edunt, prouidentiae extensae ab vno extremo ad alterum, et cura sua omnia dirigentes ad commodum et emolumentum suum: caussae secundae, per quas prima omnia operatur, conseruat et gubernat: radii diuinitatis eius, per quos omnia illustrantur et manifestantur: formae, ideae, et species, per quas omnia producuntur: animae et potentiae, per quas omnibus datur essentia, vita et motus, loca incorporea, quae intra se comprehendunt omnia, monades supernae, ad quas reducuntur omnia multa et per illas ad vnum simplex &c.

III. Quamuis autem Deus est infinitus, non sunt tamen sephirae idem cum Deo infinito, sed ab eo distinctae finitate sua [c]. Probe id obseruandum, et ex systematis emanatiui nexu deducendum est. Nempe cum omnia ex Deo emanare debuerint, eo quod ex nihilo nihil fit, nec, si Deus

a) Port. coelor. diss. VII. c. 4. p. 147. p. 545. seqq. b) Ibidem.
c) Agnouit id BASNAGIVS l. c. c. 14. §. 5. c) IDEM diss. III. c. 5. p. 78.

Deus necessitate naturali ex essentia sua infinita entia quoque infinita in tempore infinito produxisset, aliquod extra immensitatem eius fuisset, sed omnia in se immotus comprehendisset, sicque mundi nunquam extitissent, radiis eius infinitis omnia luce infinita complentibus; hinc necessarium fuit, vt lux infiniti radios suos ad producenda finita, et limitandam infinitatem suam, retraheret, et sic spatium aliquod luce carens remaneret, in quod essentialitatis suae vestigia imprimeret, vt scilicet illud vas esset, quod radios emicantis in sephiris lucis diuinae reciperet. Hac retractione non potuere non spatia illa sine luce relicta fieri finita, vas vero finitum non nisi finitam lucis portionem recipere potuit. Id quod et veteres et recentiores Cabbalistae, de Zimzum prolixe garrientes agnoscunt. Est itaque haec operatio emanationum actus Dei voluntarius et finitus, iuxta quem produxit et creauit entia finita, temporibus finitis, et locis determinatis, et ad illa et in illa ita extenditur, vt non tantum eminentia quadam illis sit superior, sed etiam per potentiam infinitam posset, si vellet, producere entia alia praestantiora et maiora in spatiis et locis aptioribus, latioribusue et longioribus, quae intra immensitatem et amplitudinem suam perfectissime continet. Intelligi hoc luculenter potest, ex schemate primogeniti decem circulis luminosis per modum canalis in spatium tenebrosum defluentis; omnes enim illi circuli vase aliquo luce vacuo circumdati, adeoque finiti sunt. Hoc vero semel euicto, vt non potest non sequi saluo systemate emanatiuo, quo emanatiuum a fonte suo finitate distat necessario, omnes eorum rationes simul euertuntur, qui trinitatis Christianae vestigia in sephiris superioribus se deprehendisse sibi visi sunt. Nam quamuis sephiris essentiam diuinam Cabbalistae tribuant, immo superioribus, maxime vero coronae, quae sephira summa est, nomen Ensoph, siue infiniti adiiciunt, id tamen non eo fit sensu, ac si cum Ensoph, siue essentia DEI infinita vnum idemque adeoque infinita esset, ita enim totus emanationis ordo euerteretur, et caussa cum caussato principium cum principiato confunderetur, vel plura assererentur infinita, quae omnia vt in se absurda sunt, ita menti Cabbalistarum repugnant. Sed apponitur Ensoph Coronae ideo, quia proxima infinito haec emanatio est, adeoque plurimum ex radiis lucis infiniti participat, quod cum et Sapientiae et Intelligentiae eueniat, quae propiores sunt fonti suo, ideo septem inferioribus praeferri a Cabbalisticis philosophis solent. Quae quam remota sint a Christiana Trinitate, quilibet palpat. Nec obiici hic quicquam potest, nisi hoc: recentiores Cabbalistas ita demum peruertisse veterum Cabbalistarum mentem. Hoc vero prius demonstrandum erat, cum veteres Cabbalistae commode ita queant explicari, immo hoc necessario inuoluant, statum inanitatis supponentes. Id vt testimonio Sohariceo probemus, en verba tr. *Idra Rabba* [d]: *Antequam senior seniorum, occultus occultorum institueret efformationes regis* (Adam Kad-

[d]) Cabb. denud. T. II. p. 389.

Kadmon) *et diademata diadematum* (id eſt, varia inuolucra, quibus circumdaretur luminum nimietas) *principium et finis non fuit*, (i. e. omnia erant infinita) *ſculpſit ergo* (i. e. ſpatium euacuauit) *et proportiones* (luminis emanaturi) *inſtituit in ſe, et expandit ante ſe velum quoddam* (Adam Kadmon) *et in eo ſculpſit et certa proportione diſtribuit reges et formas* (ſephiras) *eorum.* Vides, lector, certa tantum modificatione luminis infiniti, finitas illas ſephiras fuiſſe productas. Hinc R. SCHABTAI [e] *lumen ſuperiorum ſephirarum* non infinitum, ſed tantum *magnum valde* dicit, *ita vt impoſſibile ſit creatis frui lumine earum, et hanc ob cauſſam neceſſe fuiſſe, in ramos ſe diffundere, in caput, medium et finem, qui ſunt ſeptem numerationes.* Quo longius itaque ſephirae ab infinito lumine abſunt, eo magis lux irradians decreſcit, et finitas augetur. Alia in re manifeſta tacemus.

IV. Hoc vero non obſtante ipſae ſephiroth, perſonae et lumina per ſe non ſunt creaturae, ſed notiones et radii infiniti, qui per gradus varios a ſummo fonte ita deſcendunt, vt tamen ab eo non ſeparentur, ſed ipſe per has extendatur ad creationem et gubernationem omnium entium, ſitque cauſſa vniuerſalis omnium vnica et perfecta, quamuis determinata ad hanc vel illam operationem, per hanc vel illam ſephiram vel modum [f]. Probe id obſeruandum eſt, ne emanationis ſyſtema euertatur. Sunt enim ſephirae emanationes et inſtrumenta Dei, ſed quae ſemper ex centro ſuo proſiliunt et promanant, adeoque ratione τȣ͂ eſſe ſui ab eius natura dependent. Sunt itaque non inſtrumenta vt e. g. malleus eſt inſtrumentum fabri, quod eius naturam non ingreditur, ſed ſeparari poteſt ab eo; ſed ſunt inſtrumenta eſſentialia in diuina natura radicata, et ex ea prodeuntia, vt v. c. radii ſolis ex eo prodeuntes inſtrumenta ſunt caloris cum ſolis natura arcte connexa. Prolixe id proſequitur R. SCHABTAI [g] qui videndus.

V. Sephirae hae, qui ſunt lucidi fontes radiique diuinae lucis, ſitae ſunt in primo cauſſato et emanatiuo ex Deo primogenito ſiue Adam Kadmon, qui viuificat et illuminat ſephiras emanantes, et per illas operatur in inferiora. Rectiſſime id monet IRIRA [h] prouocans ad R. MOSCHE CORDVERO [i], vnitatem illam infiniti non immediate adeſſe ſephiris illis Aziluthicis, ſed illis, quae ſunt in Adam Kadmon, qui eſt principiatum illud primum et ſummum, et cogitatio vel idea ſuprema conceptusque ſyſtematis Enſophici et radix atque ſcaturigo luminum ſupernorum, quae ad inſtar animae dat mundo emanationes. Quamuis nec cum decem ſephiris ipſius Adam Kadmon proxime vniatur En-ſoph ſeu cauſſa omnium cauſſarum, ſed per reſtrictionem illam ſaepe dictam, qua retraxit gloriam et excellentiam ſuam, et per canalem illum ſuppoſitum,

e) Ad libr. Iezirah p. 67.
f) Ibid. diſſ. IV. c. 7. p. 73.
g) loc. cit.
h) c. 3. p. 82.
i) Pardes Rimmonim tr. 4. p. 23. 24.

tum, quem ex mente Loriiae fupra p. 1000. expreffimus. Ex hoc enim fchemate clarum eft, fephiras ex Adam Kadmon prodire et circulari modo moueri, ficque fieri emanationem radiorum lucis diuinae ad inferiora.

VI. Cauffa itaque prima actu eminenti exferit potentiam et proprietatem fuam mediantibus cauffis fecundis et inftrumentis, ita vt fit cauffa perfectiffima tam mediorum iftorum, quam eorum, quae ab iis producta funt [k]. Neceffario id ex antecedentibus et ex natura fyftematis emanatiui fequitur, in quo cauffa primoprima, fonsque fontium operatur etiam in infima, fed non immediate, verum mediate. Hinc Adam Kadmon mediator inter Enfoph et Sephiroth, et his mediantibus inter fuprema et infima eft.

VII. Monades illae feu fephirae et lumina modique diuini quodammodo funt cauffa prima, et quodammodo non: et ab illa quidem emanarunt, fed vt a fcaturigine fua non feparentur, et ita per fe fubfiftant, et extendantur ad omnia entia inferiora feparata, et diuifa ab iis, quae propterea non tantum non funt perfecta et formalia, fed et minus magisue talia, nec vnita nifi mediantibus his fephiris cum cauffa prima, quae per iftas manifeftatur et cognofcitur [l]. Ex his ratio patet, cur fephirae perfonae dicantur Cabbaliftis fiue פרצופים, eo quod per fe fubfiftant, licet modi fint et notiones diuinae effentiae, vbi ratione graduum vna alteram fuperueftit, et in ea continetur. Sunt enim parzuphim lumina inuicem colligata fibique inuicem inferta, et fefe fuperueftientia: nempe pro gradibus mundorum, quibus fingulis eft fyftema fephirothicum, quorum vnum aliud fuperueftit et circumdat [m]. Hinc mox decem mox duodecim, mox fex, mox quinque perfonae numerantur; ex quo difci poteft, quam longe perfonae Cabbalifticae a perfonis SS. Trinitatis diftent. Perfonalitas enim Cabbaliftica certa tantum modificatio et relatio luminum diuinorum eft per fe quidem fubfiftentium, fed a cauffa prima pendentium.

VIII. Sunt itaque fephirae diuinitas determinata et fe habent ad omnia entia reliqua, tanquam centrum ad circumferentiam, et radii vel lineae a centro ad circumferentiam, vel contra, ductae [n]. Idem praecipit, quem fupra laudauimus R. SCHABTAI [o] et Cabbaliftae alii, et luculenter intelligi poteft ex figura Adam Kadmon fupra pofita; in ea enim lucis radii circulariter effluunt et vafis fuis ab infinito lumine feparantur, et modificantur atque menfurantur.

IX. Continentur in Adam Kadmon fiue principiato primo non tantum omnes perfonae et fephirae duorum mundorum diuinorum Enfophici et Aziluthici, fed et Briahtici, Iezirahtici et Afiahtici feu inferiorum, ita vt per-

k) IRIRA l. c.

l) Ib. c. II. p. 88.

m) Conf. Lex. Cabbalift. v. פרצופין Cabbal. denud. T. I. p. 649.

n) Ibidem.

o) loc. citat.

perfectiones illae, quae in cauſſa prima tantum cognoſcuntur negatiue, in illud effluant ſpecialius, ſintque ibi formaliter, tanquam monades determinatae pro omnibus numeris et entibus ſtabilibus [p]. Ratio in natura emanationum ſita eſt, ſine qua nihil inferiorum conſiſtere poteſt. Ex quibus ſequitur, etiam in mundo Aſiahtico ſiue materiali omniumque infimo cauſſas eſſe ſephiras ex principiato primo emanantes, eo tantum diſcrimine, vt gradu quarto vel quinto a fonte primo differant, adeoque limitata magis et attenuata luce conſtantes influant, ex quo influxu materia oritur. Ex his vero recte conficitur, qui mundum creationis et factionis ex nihilo productum eſſe volunt, eo quod emanatiuis opponatur, magnopere errare, et Chriſtianas notiones cum Cabbaliſticis confundere.

X. Vt eſt natura mundorum in quos influunt ſephirae, ita etiam ſe habet natura emanationis earum [q].

XI. Primogenitus homo radios lucis diuinae in mundos demittens, gignit inde lumina decem ſiue ſephirarum denarium [r]. Ratio, cur denarium numerum in definiendis ſephiris Cabbaliſtae elegerint, ſine dubio a numeri denarii perfectione deriuanda eſt, quam non Pythagoreis tantum placuiſſe, ſed inter Orientales quoque fuiſſe commendatam conſtat. Eadem enim ratione, qua ex triade et heptade decadis myſteria deriuarunt Pythagorei, etiam Cabbaliſtae inſtituunt. Qui enim a computandi modo ſecundum decem digitos numeri huius rationem deriuant, non audiendi videntur, eo quod falſo ſupponunt, aridas numerationes ſephiras eſſe.

XII. Quamuis autem ſephirae ſint menſurae perfectiſſimae, attamen pro diuerſitate analogiae ſuae magis vel minus lucidae ſunt [s]. Id vero ſalua earum perfectione, quatenus nempe id ſunt formaliter, quod in cauſſa infinita eſt cauſſaliter, ſicque et ipſae cauſſae fiunt ſequentis ſephirae formalis. Et hoc illud vult, quod ſupra diximus, ſuperueſtire perſonam ſephirothicam alteram et inferiorem ſuperiorem, id eſt intrare et pertranſire, vel in illa conſiſtere: nempe ſuperiorem cum inferiore vniri, eamque informare et illuminare, vt perficiat per ſemet ipſam. Haec quoque cauſſa eſt, cur tot ſephiras ſephirarum faciant Cabbaliſtae, et quamlibet ſephiram ſephirarum denarium in ſe habere dicant, et ſic in infinitum; nempe vt modificationum innumerarum rationes eo magis explanarent. Vt vero variae earum ſunt perfectiones, modique diuerſi, ita nomina quoque illis ex ſcriptura S. deſumta eos dediſſe, dubium non eſt, prout nempe mundus eſt, in quem influunt. Exemplum explicationis huiusmodi luculentum dabit IRIRA [t] monens: *Mundum Azilutb, ſiue emanatiuum, in quo lucent decem ſephirotb, quando conſideretur cum reſpectu ad Enſopb, nomen habere coronae, quia haec ab illo accipit omnem eſſentiam, potentiam et operationem. Quatenus autem deinde intelligat et concludat, vocari ſapientiam, ſed quatenus reſpectum babeat* ad

p) IRIRA l. c. c. 14. p. 89.
q) Prolixe id explicat IRIRA diſſ. V. p. 93.
r) Ibid. c. 8. p. 100. ſeqq.
s) Ibid.
t) Diſſ. VIII. c. 19. p. 129. ſeqq.

ad inferiora, et ad ista se exporrigat, vocari intelligentiam: quae illis sese applicet per excellentiam proprietatis et naturae suae, et hanc esse gratiam et benignitatem. Sed quando iuxta dispositionem recipientium determinetur atque limitetur, esse ius strictum, siue Gebburah; porro quatenus coniungatur actiuum cum passiuo, Chesed cum Gebburah, vel actum cum potentia, vocari Tiphereth. Et quatenus benignitas omnibus influxum largiatur, vocari Nezech, victoriam: Quando autem quibusdam det aliquam partem debitam, videlicet praemium et poenam inferioribus, quae sint composita e duobus contrariis, vt quae habeant liberum arbitrium, vocari Hod, gloriam. Sed Iesod appellari, quatenus det omnia omnibus; et tandem regnum esse compagem omnium perfectionum emanantium, in qua omnes concurrunt et consistunt. Ita Irira sephiras mundi Aziluthici explicat, in qua quidem explicatione non diffitemur dubium esse, vtrum Irira proprias cogitationes, an placita veterum secutus sit; certe quae de caussis ad sephiras applicatis dicit, valde metaphysicam scholasticam redolent. Quaecunque vero caussa sit, illud verisimile est, nomina sephirarum modum et affectiones cuiuslibet sephirae per omnes mundorum gradationes indicare, quibus res omnes perfectionem habent.

XIII. Ita vero sephirae, fontesque hi luminum sibi inuicem subordinantur, vt, quo propinquior sephira est luci infiniti, eo excellentior quoque sit et perfectior. Quaelibet enim spatio quodam distinguitur, quo ab infinito lumine distat, donec materialem mundum inueniamus, qui est punctum medium circulorum et ipsius quoque spatii locique vacui, adeoque et remotissimum ab infinito, remotione κατ' ἐξοχὴν sic dicenda prae omnibus mundis reliquis: vnde et corporeus est et materialis perfecta corporeitate. Ita L o r i i a [u]; cuius mentem Schema adiectum illustrat. *Fig. III.*

XIV. Istae Sephirae sunt productae ab vno primo simplici, manifestantes bonitatem eius infinitam. Hinc varia earum nomina, quae supra ex parte recensuimus, quae cum M e u r s i i *denario Pythagorico* merentur comparari, ex quo libro discemus, nomina singulorum numerorum valde similia esse sephirarum nominibus.

XV. Quot ex se radios luminis emittit Adam Kadmon, tot sephirarum systemata denariique exsurgunt [x]. E. g. Vnumquodque de quinque luminibus mundi Ensophici componitur ex decem sephiris duplicibus, nempe partim ambientibus et externis, partim circumdatis [y].

XVI. Habet quoque sephira quaelibet vas suum, כלים, ex retractione lucis ortum, et recipiendis lucis radiis destinatum.

XVII. Fit vero ea emanatio radiorum, vel in notione rectilinea, vel in circulari. Prolixius id exsequitur L o r i i a [z], ostendens, prius ema-

u) l. c. p. 57. conf. Irira l. c. p. 120.
x) Irira diss. VIII. p. 159.
y) Loriia l. c. c. 2. p. 57.
z) loc. cit.

Fig. III. ad pag. 2020.
Schema
decem Sephirarum
ex lumine infiniti Scaturientium
earumque ordinis inter se.
Lux Infiniti.
Corona.
Sapientia.
Prudentia.
Magnificentia s. Misericordia.
Severitas.
Pulchritudo.
Victoria s. Æternitas.
Gloria.
Fundamentum.
Regnum.
Mundus
Materialis
Centrum Circu
lorum et loci
vacui.

emanare decem ſephiras notionis circularis, et quidem initio vaſa decem conſtantia partibus exterioribus et interioribus: quibus veſtiantur decem ſephiroth, praeter quae decem alia lumina inueniantur ambientia; deinde pari modo emanare decem ſephiras forma rectilinea hominis inſtar, quae excellentiores ſint circularibus &c.

XVIII. Prout ex membro primi hominis lumina haec emanant, ita etiam relationem habent, et conſideranda ſunt. Prolixi in hoc ſchemate explicando, radiisque ex omnibus partibus primogeniti promicantibus illuſtrandis ſunt Cabbaliſtae, quorum tamen nugae difficiles in hunc locum non poſſunt omnes transferri. Res ipſa huc potiſſimum redit: Depingunt Adamum illum primaeuum ſub imagine hominis erecti, et quidem capite lucem infiniti, pedibus vero mundum materialem attingentis. Huic homini membra CCXLVIII tribuunt, quae ſecundum ſephiras decem ordinant, ita vt Cether cranium, Chochma et Binah, cum ſede ſua Daath, tres cerebri ſpecies, Cheſed, Gebhurah et Tiphereth brachia duo et corpus; Nezach, Hod et Ieſod pedes duos membrumque genitale, Malchuth vero vxorem Adam Kadmon conſtituat. Sephiras vero omnes in perſonas transmutant, et in ſcenam quaſi producunt, hinc prima vocatur Arich Anpin, id eſt macroproſopos; ſecunda, Abba, pater, tertia, Imma, mater, reliquae ſex vnam perſonam effingunt Seir Anpin, microproſopon dictam, cuius vxor eſt ſephira vltima [a]. Secundum difficilem hanc allegoriam myſterium emanationum, mundorumque conſtitutorum per compreſſionem et immiſſionem radiorum lucis in vaſa ſua in libris Soharicis deſcriptum eſt. Harum coniunctionem deſcenſumque vnius in alteram, et ſimilia multis deſcribunt Cabbaliſtae, et ex crinibus quoque capitis et barbae Arich Anpin, Seir Anpin, et vxore eius lumina dicunt emicare obiectiua et intelligibilia, quae reflectuntur, tenduntque ab imo ſurſum, prodeuntia per foramina innumera dictorum capitum et barbarum, ſuntque obiecta ſelectiſſima et ſingularia, admodum limitata, vt naturae inferiores per illa cognoſcant et intelligant id, quod de ipſorum ſcaturigine occulta alias non poterant comprehendere. Qua claui ab IRIRA [b] ſuppeditata reſerari poſſunt aenigmata Soharica, quanquam et ſic quoque multa ineſſe δυσνόητα καὶ ἄδηλα fateamur.

XIX. Sephirae cuiuslibet mundi tam in genere, quam in ſpecie ſumtae continentur literis tetragrammati [c].

XX. Ex harum itaque ſephirarum multiplici combinatione inter ſe coniugatarum influxu vaſa luce impleta, mundique producti ſunt.

Haec potiora Cabbaliſtarum placita de ſephiris ſunt, quibus innumera obſcuriſſima nullaque induſtria clare detegenda aſſuunt, et Cabbalae literalis applicatione, nominumque diuinorum impoſitione varia et multarum imaginum cumulatione ita confundunt, vt faſſi ſint viri in his my-

Nnn nnn 3 ſteriis

a) Vid. LORIIA l. c. c. 5. p. 48. et Tabula Sephirothica eius T. I. Cabb. denud. P. II. p. 7. et qui philoſophice de hac re diſſerit IRIRA diſſ. VIII. c. 20. p. 189. ſeqq.

b) pag. 191. ſeqq.

c) LORIIA p. 49. IRIRA p. 143. 150.

ſteriis perſpiciendis acutiſſimi [d], ſibi non omnia conſtare, euidensque ſit, ipſos Cabbaliſtas non omnia intellexiſſe. Multum vero auxit quoque tenebras ſuperſtitioſa numeri ternarii, quaternionis et ſeptenarii obſeruatio. Adducta tamen et poſt ſindona protracta ſyſtemati Cabbaliſtico accurate conueniunt, et cum philoſophia emanatiua tota amice conſpirant. Ex quibus diſcimus, eſſe ſephiras, radios lucis diuinae per cauſſatum primum emicantes, et emanationes, quibus in quolibet ſyſtemate mundano omnia formantur, producuntur, gubernantur, eum in finem, vt regnum Dei, id eſt explicatio et euolutio Dei occulti, manifeſtetur, oſtendaturque, in omnium entium ordinibus Dei lumen, attributa, perfectiones, gloriamque, ipſamque Dei eſſentiam ſe manifeſtare [e]. Ideo enim regnum ſephirarum vltima eſt, quae Deum ita manifeſtatum exponit. Ex quibus recte colligimus ſaluo ſyſtemate Cabbaliſtico non de regno gratiae, ſed naturae eam eſſe intelligendam; quo obſeruato cadunt omnia, quae pro demonſtranda oeconomia gratiae ex Cabbaliſtarum ſcriptis viri docti afferunt [f].

Dogma de mundis.

§. VIII. Tertium, quod prae ceteris momentum in philoſophia Cabbaliſtica habet dogma, vel aenigma potius, mundi ſunt quatuor, de quibus obſcura et intricata multa Cabbaliſtae garriunt. Indignatur hoc BVRNETIVS [g] faſſus quidem *inferiores Cabbaliſtarum mundos nos agnoſcere, ſuperiores autem*, monens, *vltra omnem oculorum aut mentis aciem elatos in vacuis ſpatiis et regionibus ſupermundanis abſcondi: neque enim aut ſua luce eos patere, aut mutuatitio lumine commentatorum, tam auctores enim, quam interpretes, rerum vmbris deceptos errores ſuos nouo fuco obducere.* Id quod ex fraudulento ſcopo methodi allegoricae confirmat, apte pronuntians: *eos, qui latibula quaerunt, ſemper ſibi ſuſpectos eſſe de ineptiis vel impoſturis.* Diſplicuit Burnetii confeſſio B. BVDDEO [h], eo quod mundorum ſuperiorum notionem ſatis claram dari poſſe confideret; negandumque non eſt, videri Burnetium non ſatis ad nexum ſyſtematis Cabbaliſtici attentum fuiſſe, ſed difficultate et obſcuritate allegoriarum abſterritum, a profundiore meditatione ſyſtematis Cabbaliſtici abſtinuiſſe; cum ſequentia doctura ſint, dari poſſe huius quoque dogmatis delineationem aliquam cohaerentem, et intelligibilem. At hoc tamen non obſtante, multa in eo eſſe intricata, obſcura, δυσνόητα, maleque cohaerentia, is demum experietur, qui his gryphis ſoluendis operam impenderit ſuam. Nos itaque ne in tenebroſo itinere a recta ſemita deuiemus, ſequemur duces ſemel non ſine fructu delectos, et potiſſimum ad ipſam ſyſtematis emanatiui indolem et naturam, tanquam ad cynoſuram reſpiciemus. Conſtituuntur vero a Cabbaliſtis mundi quatuor, nempe mundus Aziluth, ſiue emanationis, mun-

d) Vid. WACHTER. elucid. Cabb. p. 65.

e) Obſeruauit hoc etiam BASNAGIVS l. c. Pag. 339.

f) Conf. WACHTER. l. c. c. I. p. 16.

g) l. c. p. 368.

h) l. c. §. 42. p. 377.

mundus Briah, fiue creationis, mundus Iezirah, fiue formationis, et mundus Afiah, fiue fabricationis. His praefigunt Enfoph, quem mundum infiniti quidem vocant, et illi quatuor mundos iftos, emanationis leges fecuti, ita fubordinant, vt fuperior inferioris radix atque fons fit, et ex enfophico Aziluthicus, ex Aziluthico Briahticus, ex Briahtico Iezirahticus, ex Iezirahtico Afiahticus oriatur, et tum ordine retrogrado inferior mundus fuperiorem fuperueftiat, de quo dogmate quatuor mundorum Cabbaliftarum fcripta plena funt omnia [i]. Pertinet enim hoc dogma ad doctrinas fundamentales philofophiae Cabbalifticae, quae non tantum de cauffa efficienti et inftrumentali fiue media emanationum, fed de effectu quoque nempe quatuor iftis mundis, qui ex Deo emanarunt differit. Eft autem mundus Aziluth emanatiuum primum, ex infiniti luce mediante Adam Kadmon eiusque irradiationibus profectum, in quo perfectiones mundorum reliquorum fubordinatorum negatis eorum imperfectionibus continentur, quique citra mutationem et variationem vel defectum cauffae fuae infinitae emanauit, reliquisque mundis fons communicatarum perfectionum ex cauffa infinita eft. Vocatur autem Aziluthicus mundus, eo quod non tantum ex nulla praecedente materia (id eft, ex nullo fubiecto externo, non tamen ex nihilo) productus eft, reliquisque eft fublimior, fed etiam vnitus et connexus principio fuo, a quo emanando dependet cum omnibus attributis fuis. Vnde IRIRA [k], adhibitis terminis fcholafticis τὸ Aziluth ita explicat: *quod fit actus fublimior, perfectior et purior, et magis alienus a motu, quam creatio, quia emanat immanendo communione et fine feparatione, et fi refpiciatur cauffatum, Aziluth etiam maiorem fimilitudinem cum cauffa fua prae fe ferat, dum ipfa iftud eft formaliter, quod cauffa eft cauffaliter et eminenter, et nulla differentia fit inter emanatum et emanatorem, nifi quae eft inter cauffam et cauffatum, vsque adeo, vt quafi vnum fint, quamuis analogice habeat naturam multi et finiti.* Ex his mundus Briahticus intelligi poteft, qui ideo nomen hoc accepit, quod creatus fit fine praecedente materia et fubftantia, ex mundo aziluthico fcaturiens. Continet itaque illas fubftantias fpirituales, quae non immediate ex infinito profluxerunt, adeoque perfectiones minores et quafi limitatas habent, quamuis ex materia externa et accedente non fint orta, fed ex ipfa mundi Aziluthici effentia profecta: quae ratio eft, cur creatus hic mundus dicatur [l]. Mundus Iezirah eft mundus formatiuus illarum fubftantiarum fpiritualium, quae quidem creatae funt ex nihilo, id eft, fine praecedente fubiecto et fubftantia, adeoque ex mundo tantum Briahtico ortae funt, fed tamen creatae funt in fubftantia et fubiecto, cui deftinantur, et quod informant. Lucem his accendent verba IRIRAE [m], monentis, *angelos* (horum enim eft mundus

i) Vid. Lexic. Cabbal. v. Aziluth. pag. 146. IRIRA port. coelor. diff. V. c. 13. p. 184. feqq. R. MOSES CORDVERO de Palat. 24. c. 10. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 100. R. ISH. LORIIA tr. I. libri Drufchim l. c. p. 44. R. NAPHTH. HIRTZ Vall. reg. Cabb. den. T. II. P. I. p. 259.

k) l. c. p. 97.

l) Ibid.

m) pag. 98.

dus Iezirahticus) *esse quidem substantias intelligentes et incorporeas, sed locatas super et in corpora firmamenti summi, et supra et in corpora coelestia, ignea, et aërea, vt illa viuificent et moueant: vel, vt loquuntur Cabbalistae, spiritus vtentes corporibus, quae vocant lampades ignis, quibus inuestiantur.* Id quod ex doctrina Iudaeorum de angelis lucem capit, quam supra exposuimus; ea enim nos docet [n], tribuere Iudaeos angelis corpora siderea; eosque omnibus elementis praesides et incolas dare. Id quod tamen de corpore tantum inuestiente, non de natura Iezirahtica et spirituali intelligendum est, nec spiritus Briahtici longe perfectiores cum Iezirahticis confundendi sunt. Hinc τὸ יצירה, scholae nòtionibus vsus IRIRA [o] definit *impressionem formae per se subsistentis in substantiam corpoream, quae ab illa non est plane aliena, sed per eius influxum producta.* Mundus Asiahticus autem materialis et visibilis mundus est, continetque substantias, quae omnino dependent a materia in esse, subsistere, posse, et operari, suntque compositae, et formae earum sunt partes vniuersi, quae per se esse non possunt, sed immersae sunt materiae extensae quantitatiue, adeoque diuisibiles, et subiectae motui perpetuo, multitudini, generationi, corruptioni etc. vt iterum habet IRIRA [p]. Et haec quidem satis clara sunt nec difficilia intellectu. At in ea obscuritas haut leuis versatur, quo ordine, origine, forma, et subordinatione in systemate hoc mundano Cabbalistae eos constituerint et quomodo emanationem, creationem, formationem et fabricationem inter se distinxerint. Quidam enim viri docti [q], qui diligenter Cabbalisticam philosophiam inspexerunt, primum tantum mundum, nempe emanatiuum a Cabbalistis ex infinito, siue mundo Ensophico deriuari contendunt, reliquos tres creatos esse ex nihilo secundum Cabbalistas volunt. Cui opinioni contradicunt alii [r], magnopere repugnantes, statuentesque, euertere hanc explicationem totum systema Cabbalisticum, quod, cum, quantumcunque etiam sit, emanatiuum tantum sit, creationem ex nihilo, id est ex non-ente plane respuat, adeoque omnes hos quatuor mundos ex legibus emanationis secundum quas emanatiuum prius posterioris caussa et fons est, exponendos esse, nec esse eos aliud, nisi Deum in essentialitate sua manifestatum et euolutum; siue, vt apte describit auctor *annotationum ad* LORIIAE *tractatum de reuolutionibus animarum* [s]: *Esse nihil aliud, quam quatuor repraesentatas diuinitatis classes, lumine semper magis magisque diminuto.* Nec nos quoque moram facimus, huic sententiae, tanquam menti Cabbalistarum magis conformi accedendi. Vt vero ipsum systema hoc mundanum intelligat lector, iudiciumque interponere suum possit,

n) Conf. ANDR. EISENMENGER. Iudaism. detect. P. II. c. 7. p. 373.
o) Ibidem.
p) loc. citat.
q) BVDDEVS l. c. p. 375. BASNAGE Hist. Iud. L. III. c. 8. §. 9. seqq. p. 170. seqq.
r) WACHTER. Spinoz. in Iud. P. II. p. 229. Io. IAC. SYRBIVS Inst. phil. prim. P. II. c. 2. §. 3. p. 367. seqq.
s) Cabb. denud. T. II. P. III. p. 245.

sit, en more hactenus seruato potiores assertiones huc pertinentes, quibus illud nititur:

I. Res omnes superius in coelis, et inferius in terra, non sunt a se ipsis, vel ex non-ente; sed emanarunt a loco quodam superiore. Ita R. MOSES CORDVERO [t], qui ideo cauere lectorem suum monet, ne ignominiosum quid dicat de vlla creatura. Omnia enim, quaecunque sunt visibilia et inuisibilia, secundum Cabbalistas ex infinito lucis diuinae supremae oceano effluxerunt. Nec aliter statuere potest philosophia Cabbalistica, eo quod pro indubitato ponit, id quod essentiam aliquam habet, et non mera priuatio est, ex non-ente, quod eius contradictorium est, non posse oriri, ex quo sequitur, nihil posse, sensu vero et accurato, creari, id est ex nihilo produci, nisi priuationem. Quo semel admisso necessarium est, omnia quae reuera sunt, ex Deo orta esse et effluxisse, eiusque manifestationem et explicationem essentiae eius prae se ferre. Vidit id rectissimeque monuit BVRNETIVS [u]: *Cabbalistas hanc sibi concepisse animo ideam, primum ens, siue Ensoph in se continere omnia, et eandem semper esse entitatis quantitatem in vniuerso, siue sit in statu creato, siue increato. Cum sit in statu increato siue antemundano, Deum esse omnia simpliciter: cum autem sit mundus, non augeri quidem entitatis gradus aut mensuras, sed Deum sese explicare et euoluere, per emanationes et effluxus a summis ad ima, quibus constituantur diuersae rerum creatarum formae et ordines. Ideoque saepe Cabbalistas verba facere de vacuis, et de vasis et vasculis, quasi ad recipiendos hos effluxus; et de radiis effluentibus, et de canalibus, quibus decurrant et propagentur: denique cum Deus retrahat hos radios et resorbeat, perire mundum externum, atque omnia fieri iterum Deum.* Subscribunt verbis Burnetii Cl. WACHTERVS [x], et ipse B. BVDDEVS [y]. Hoc vero posito creatio ex nihilo concidit, palamque est, eam Cabbalistis perperam ex nimio conciliandi Cabbalisticam philosophiam cum Christiana studio tribui.

II. Id, ex quo omnia effluxerunt, est Ensoph, siue ens summum, Numen infinitum caussaque prima, quae immediate produxit Adam Kadmon, id est, illud, quod in ipso dicitur homo primus, qui est intellectus occultus et cogitatio diuina: et ab isto subsequenter lumina superna prodierunt, quae sese exserunt in quinque decades sephirothicas, ita quidem, vt ad productionem mundorum inferiorum extendatur ipsa illa essentia, quae et in mundum emanationis extenditur, eosque non tantum produxerit, sed et conseruet et gubernet [z]. Tota haec assertio ex hypothesi de Adam Kadmon supra explicata facile intelligitur.

III. Quic-

t) De Palat. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 100.

u) loc. cit.

x) l. c. P. I. p. 21. Elucid. Cabbal. c. III. §. 4. p. 27.

y) l. c. §. 44. p. 394. seqq.

z) INFRA diss. III. c. 9. §. 2. p. 72.

III. Quicquid eſt, vel eſt, ex aliquo, et materia quadam, vel ex nihilo, id eſt, non praeexiſtente ſubſtantia et materia. Hoc a cauſſa prima eſt ſine praecedente aliquo ſubiecto, ſed ex potentia et operatione cauſſae primae [a]: illud vero creatur in ſubſtantia et ſubiecto. Ita quidem Irira [b] philoſophatur ad demonſtrandam mundorum inferiorum בי״ע productionem et diſcrepantiam a ſuperioribus. Recte vero intelligendus eſt, ne aliena ei tribuatur opinio, dum ſe Chriſtianorum locutionibus accommodat. Creatio enim ex nihilo non ad eſſentiale pertinet, quod ex potentia et operatione primae cauſſae neceſſario oritur, vt ipſe Irira prolixe demonſtrauit, ſed ad modificationem, qua eſſentia illa effluens diſtinguitur a cauſſa ſua, quaeque in materia ſeſe manifeſtat. Haec autem modificatio conſtat in diminutione luminis ex luce infiniti emanantis, et in vaſa tenebroſa atque vacua influentis: quae lux cum ſine modificatione, limitatione et retractione ſiue reſtrictione ex Deo non potuerit emanare, ne omnia infinita luce plena, et mundus enſophicus fierent, qui ſolus omni prorſus caret priuatione; omnino diminui, et a vaſis circumſcribi, et ita radii lucis condenſari debuerunt, vt tandem extrema vltimaque emanatio in materiam per iſtam priuationem degeneraret. Quae priuatio cum non in eſſentia lucis infiniti fuerit, ſed ex retractione radiorum, et limitatione luminis orta ſit, ideo creata dicitur, quia ex non-ente eſt. Id quod radiis lucis in longinquum emanantibus declarant Cabbaliſtae, qui quo longius a lumine proiiciuntur, eo infirmiores fiunt, eo magis ad tenebras accedunt; ſic vt ex ſola priuatione lucis producantur, et ex nihilo exiſtant. Quam originem materiae Cabbaliſtae ſine dubio didicerunt a philoſophis Orientalibus, quos ex ſchola Zoroaſtriana, vetus ſyſtema Magicum ita reformante talia de ortu materiae, et tenebrarum, ipſiusque mali didiciſſe, *ſuperiori libro* demonſtrauimus.

IV. Materia non habet entitatem, ſed oritur ex priuatione perfectionis, ex ente ſupremo emanantis. Notio haec materiae oritur ex natura emanationis. Quo remotius enim emanatum ab emanatore eſt receditque longius, eo magis imperfectum eſſe oportet. Et haec ſacra anchora eſt, ad quam Cabbaliſtae confugiunt, materiae originem deſcripturi [c]. Cum enim materiam ob conditionem ſuam nimis vilem et imperfectam, ex Deo deriuare non audeant, neceſſario formalem rationem eius in priuatione ponere debuerunt, quae cum ens verum non ſit, ex Deo orta eſſe non poſſit, quamuis ſubiectum illud, in quod iſta priuatio inducitur, ex Deo effluxerit. Non itaque negant Cabbaliſtae materialitatem omnem, ſed eam tantum ex numero eſſentiarum eximunt, et in condenſatione radiorum lucis, vel luce ita attenuata ponunt, vt nihil remaneat, niſi materia quaedam tenebricoſa, carboque diuinae ſubſtantiae, in quo vix vlla ſcin-

a) Id vero non tantum ratione cauſſae efficientis, ſed etiam formalis intelligendum eſſe, leges emanationis ſubent, qua fons emanans et cauſſa et forma emanationis eſt.

b) pag. 97.

c) Vid. Loriia l. c. p. 37. Cordvero l. c. p. 102. conf. Wachter. l. c. P. II. p. 231.

ſcintilla apparet. Eſt itaque materia, ſi ſubiectum materiatum reſpicias, Deus, retractis lucis radiis ſubiectum aliquod opacum relinquens, vel Deus obſcuratus, ſi vero priuationem illi ſubiecto inductam conſideres, non-ens, ſiue priuatio: quo reſpectu gentilibus philoſophis per materiam aliquod poſitiuum, licet imperfectiſſimum ens, deſignantibus Cabbaliſtae hanc theſin opponunt: non eſſe in rerum naturâ materiam, ſed omnia eſſe ſpiritum, id eſt, materiam, qua talem ad entia realia et poſitiua non pertinere. Cuncta enim, quae realiter exiſtunt, ex prima cauſſa effluunt, adeoque ſpiritus ſunt, ſed accedente limitatione et circumſcriptione ita imperfecti et coarctati, vt inde materia exiſtat, mundusque materialis ex emanatione conſtare poſſit [d], quamuis ex Deo materia qua talis, non fit, quia non-ens ex ente ſummo ob nimiam et infinitam diſtantiam effluere nequeat. Adſcribemus in argumento non leuis momenti, quodque omnibus philoſophorum opinionibus de materia, quae ex Deo eam deriuant, lucem affundit, luculenta verba R. MOSIS CORDVERO [e]: *Nihil eſt in mundo, cui non affluat e ſupernis influentia et lux quaedam, quamuis illa differat pro diuerſitate deſcenſus a poſterioribus, ſeu Malchuth, quae ſunt anteriora reſpectu caeterorum graduum inferiorum. Sic ergo haec incraſſeſcunt; et manifeſtiora atque quaſi corporea fiunt, de gradu in gradum, prout congruit materiae illi turbidae, ita vt nihil penitus inueniatur in hoc mundo, in quo non ſit aliquid ſpirituale et vitale, ſecundum proportionem corporeitatis et materialitatis ſuae, et pro gradu diſtantiae ſuae a fonte et latomia rerum omnium. Et quando craſſa iſta materia ſic eleuatur, vt propinqua fiat tenuiori ſuae materiae, tum allucet ipſi lux aliqua materiae eleuatioris. Quemadmodum ſi magna quaedam lucerna accenſa ſit in media baſilica, illa certe ob baſilicae magnitudinem non illuſtrabit omnes angulos baſilicae, niſi modico quodam lumine, ita vt alter alterum ibi videre nequeat: qui vero accedet ad lucernam, maiore atque copioſiore lumine colluſtrabitur, ita vt ſi propius ad vaſculum eius acceſſerit, caligare incipiant oculi eius nimio perſtricti fulgore. Ita et hic ſe res habet.* Quae philoſophi Iudaici verba ſupra dicta mire illuſtrant, ipſa vero lucem ex illis accipiunt, quae ſuperiori libro de materia intelligibili et ſenſibili ex Alexandrinorum philoſophorum mente diſſeruimus. Nam et hi et illi ex communi fonte philoſophiae Orientalis hanc ὑλῃλογίαν didicerunt. Hinc ſequitur:

V. Quo propius aliquid eſt fonti ſupremo, eo perfectius quoque eſt, quo magis autem diſtat, eo magis imperfectione limitatur, et attenuatur, eo magis fit materiale [f]. Ratio haec eſt, cur mundus Aſiahticus ſiue materialis ſit omnium infimus, eo quod a mundo enſophico omnium longiſſime diſtat, et ita radii ex illo emicantes ſunt maxime condenſati,

 lux-

d) Quam craſſi paralogiſmi et abſurditates hic lateant oſtendis MORVS ad libr. Druſchim c. 2. §. 4. p. 65.

e) loc. citat.

f) Citati.

luxque ita attenuata, vt prae imperfectione tenebrarum, id est, materialitatis, percipi nequeat, quamquam aliquid lucis contineat.

VI. Cum itaque ante mundos conditos omnia infinita luce fuissent repleta, retraxit lux illa infinita radios suos, et coarctauit se, vt possint mundi existere, sicque reliquit substantiam aliquam spatiumque luce carens, in quod radios immittens mundos postea condidit.

VII. Nempe vt supra dictum, expulit infiniti lux e sinu suo radium aliquem magnum, nempe hominem primogenitum, eumque motu illo rectilineo et circulari ita illi substantiae luce carenti immisit, vt per emicantia ex eo lumina siue sephirae mundi conderentur.

VIII. Quo propiores autem hae emanationes et radii diuinitus immissi in spatium illud luce carens sunt fonti luminum supremo, eo purior et perfectior fit mundus.

IX. Mundus itaque purissimus et perfectissimus est Aziluthicus, siue emanatiuus, eo quod purissimae luci diuinae in mundo ensophico est proximus, et nullam limitationem vel diminutionem luminis patitur, sed emanauit citra mutationem, variationem et defectum caussae suae infinitae. [a].

X. Hunc excipit mundus Briahticus, cuius lux illabens coarctatur magis et suo modo limitatur, adeoque minus pura est atque magis attenuata, magisque finita. Nempe ad decrescentem lucis perfectionem eiusque diminutionem increscentem cuncta redeunt, emanationibus in progressu semper infirmioribus et imperfectioribus. Recte itaque dixit illustris KNORRIVS [b]: *creationis hunc sensum esse: Talem esse rei essentiam, vt manifestior sit quam Aziluth, incrassescendo quasi; hanc autem incrassationem rei fieri non posse, nisi per amotionem et separationem a tenuitate et subtilissima spiritualitate.*

XI. Eodem modo magis perfectio lucis decrescit in mundo Iezirahtico, quae magis adhuc a fonte omnium primo distat, et maiorem patitur lucis coarctationem. Ratio haec est, cur angelos, quibus hunc mundum tribuunt Cabbalistae, corpora habere aetheria, ignea, et similia dicant, vt supra iam notatum.

XII. Vltimus vero mundus est Asiahticus siue materialis, in quo, cum a fonte luminum supremo omnium longissime distet, necessario lucis radii ita comprimuntur coarctanturque, vt incrassescant, et hic mundus inde fiat materialis atque corporeus. Hinc formae eius materiae impressae sunt, vt Scholastico more loquitur Irira, Peripateticum cothurnum Cabbalistico pedi applicans, id est, entia spiritualia materiae ita immersa sunt, vt sola materia percipiatur.

XIII. Operatur autem emanans ille radius diuinae lucis ex vno mundo et per eum in alterum, subordinato motu, ita vt mundus anterior, cum posteriori lumen hoc communicet, et caussans semper perfectioris melio-

a) IRIRA l. c. b) In amica respons. Cabb. denud. T. I. P. II. pag. 84.

meliorisque naturae sit, quam caussatum. Magnum in hac operatione influxus luminis diuini mediata et subordinata mysterium Cabbalistae quaerunt, et rem in se iam difficilem merisque conceptibus mentalibus et abstractionibus obscuram ineptis symbolis suis et sephirarum superiorum et inferiorum, quin et mundorum superiorum et inferiorum combinatione magis adhuc obscurant et reddunt impeditissimam. Cuncta vero eo reducuntur: sephiras superiores coniungentes se cum inferioribus, (quam coniunctionem per similitudinem mariti et vxoris coeuntis adumbrant) concurrere ex mundo superiore ad mundum inferiorem eiusque sephiras, sicque v. g. sephiras Aziluthicas, Binah et Malchuth, scilicet marito et vxore coniugatis, viribus suis creare mundum Briah, singulis sephiris illis ad huius mundi sephiras, v. g. Cether ad Cether etc. concurrentibus. Cui explicationi ex IRIRA [i] haustae luculentam addimus commentationem R. MOSIS CORDVERO [k], interprete KNORRIO [l], eo quod mysterium hoc Cabbalisticum mira luce perfundat. Ita vero ille: „Res „productorum mundorum ita se habet: Quod sephiroth quoad substan„tiam suam cum primae sint, quam proximae sint caussae caussarum, „sintque emanatio tenuis, quae occulta fuit in scaturigine sua; cum ve„ro beneplacuisset ei, manifestata est, vnde vnita sunt cum radice sua „vnitate perfectissima. Istae ergo insigniuntur nomine Aziluth. Post „puram hanc sanctamque emanationem placuit benedicto, secundam crea„re essentiam respectu Aziluth, quae est Briah, quae dicitur thronus glo„riae, estque vestis decadis Aziluthicae sephirarum: ipsae autem ramosi„tates emanantes ex decem sephiroth atque resplendescentes intra thro„num hunc, deinde sephiroth Briahticae vocantur, nempe sunt ipsae de„cem sephiroth Aziluthicae, Briahticae autem vocantur quod protendan„tur vsque ad Briah. Post hunc mundum formauit Deus mundum Iezi„rah, siue decem turmas angelorum, quae insigniuntur nomine Metatro„nis, quoniam Metatron angelus princeps faciei ipsarum est praefectus, in„fluentiam suam atque vitam cunctis distribuens. Rami autem protensi a de„cem gradibus Briahticis etiam in hoc refulgent atque vestiuntur, decemque „eius gradus vestimenti vicem illis praestant, vocanturque sephirae Iezirah„ticae. Post istum mundum fecit Asiahticum, id est omnes res factas ab initio „puncti factionis, vsque ad punctum abyssi, in quo comprehenduntur Kippoth „seu cortices maligni: in quibus quicquid est, est virtute rerum sancta„rum, quae ideo huc descendunt, vt deprimantur et humilientur. Sub„stantia Briah itaque est thronus, et Iezirah sunt angeli, Asiah autem cor„tex est, et quicquid sub isto est in coelis et planetarum gyris, lux autem „extensa a summitate mundorum vsque ad punctum vltimum, splendo„rem dat, qui protensus in Briah, sephiras Briahticas, in Iezirah Iezirah„ticas &c. efficit, sic vt eaedem sephirae sint, quarum virtus in singulis „mundis existat, ita vt per intermedias vestiantur; et ita e. g. decem

 „Asiah-

i) l. c. c. 9. p. 72. k) Sect. 16. Pardes c. 1. f. 92. l) l. c. p. 85.

„Asiahticae non existant, nisi per tres gradus superiores emanationis, „creationis et formationis, nec decem Iezirahtici nisi per duos gradus „emanationis et creationis, nec decem Briahticae, nisi per gradus ema„nationis". Hactenus Corduero: quae si in summam contrahantur, id volunt: mundos illos constitui modificatione lucis diuinae per gradus mundorum protensa et communicata a perfectissimo ad imperfectissimum et materialem.

XIV. In omni mundo quatuor sunt elementa pro natura et indole cuiusuis mundi intelligenda. Quatuor elementa superiora sunt haec: Gedulah elementum aquae, Gebhurah, elementum ignis: Tiphereth elementum aëris, Malchuth elementa terrae. Ista vnita sunt in vnitatem verissimam atque firmissimam. Atque per haec elementa superiora emanata tenuiora extiterunt, quatuor elementa sequentia succedentia de gradu in gradum, a caussa ad caussatum; et gradus isti in singulis mundorum gradibus inueniuntur [m]. Idem hoc vult, quod antecedentia innuunt, nempe quatuor elementa emanatiua, per gradus mundorum semper facta esse imperfectiora, donec tandem in mundo materiali, quatuor elementa, aquam, ignem, aërem, et terram constituerent.

Hae potiores assertiones Cabbalisticae philosophiae, de quatuor mundis sunt, quae ex natura systematis emanatiui facile iam possunt intelligi. Qui si comparentur cum diis intelligibilibus νοητοῖς νοεροῖς et reliqua incolarum coelestium caterua, quam finxit Alexandrina philosophia, sique conferantur cum archangelis, angelis, daemonibusque orientalium harmonia horum dogmatum ex vno fonte haustorum mira iucunditate patebit. Ex his vero sole meridiano clarius est, cosmogoniam Cabbalisticam a Christiana, immo a Mosaica toto coelo esse diuersam, et in contractione radiorum lucis infinitae, eiusque expansione et per gradus quatuor demissione limitata ad inferiora per varias modificationes consistere, adeoque supponere; omnia entia, qua talia ex Deo effluxisse. Ita vero etiam hoc dogma accurate cum reliquis systematis Cabbalistici partibus cohaeret. Quae vero de modis influentis in inferiores mundos lucis diuinae, per sephirarum combinationem Cabbalistae garriunt, de iis eo minus sollicitos nos esse oportet, quo certius est, homines corruptae imaginationis morbo laborantes deliriisque assuetos talia nobis subinde prodidisse, quorum ipsi claram notitiam non habuere, et quae luce donare velle est in arena vel littore maris arare et seminare.

Pneumatologia Cabbalistica.

§. IX. Non relinquit hos mundos philosophia Cabbalistica vacuos, sed incolas iis addit spiritus pro mundi cuiuslibet conditione naturam propriam nactos. Et in Aziluthico quidem mundo non spiritus, sed emanationes diuinas collocant, quae quales sint, ex doctrina de sephiris supra exposita declarataque intelligi potest. Id vnum hic monendum est, quam-

m) CORDUERO de Palat. 24. c. 10. Cabbal. denud. l. c. p. 100. confer. WACHTER. l. c. P. II. p. 229.

quamuis emanationes hae cum vnitate Dei arctiſſime cohaereant, et ideo vnum cum ea ſint, attamen per mundum hunc Aziluthicum ab Enſophico diſtinctum a Deo in occulto latente quaſi ſeparari, vt cauſſata prima a cauſſa ſua, adeoque primum manifeſtati Dei gradum eſſe, radiosque diuinae lucis protenſos ad inferiora. Id quod ab Orientalibus didicerunt, qui eodem prorſus modo aeonas cum ſephiris amice conſpirantes in pleromate diuino poſuerunt, et ex earum progreſſione extra pleroma reliquos ſpirituum ordines deriuauerunt. Ita enim apud Cabbaliſtas quoque incolae mundi Aziluthici, id eſt emanationes diuinae fontes ſunt reliquorum mundorum, eorumque habitatorum. Et hinc mundo Briahtico thronos, mundo Iezirahtico angelos, mundo Aſiahtico Klippoth, id eſt cortices, ſcoriasque emanationum, ſpiritus malignos atque materiales tribuunt. De his quatuor claſſibus ſpirituum multa enarrant Cabbaliſtae, quaſi exercitus coeleſtes luſtraſſent exploraſſentque. Quae ſi excutiantur omnia, aut ſomnia ſunt nugantis ingenii, aut Orientalis philoſophiae, domeſticis dogmatibus admixtis adulteratisque deliria [u]. Dabimus tamen potiora, ex ipſo Cabbaliſtarum ore, ita praecipientium:

I. Deus infinitus, qui ſcaturigo eſt lucis infinitae, mareque occultum et inexhauſtum, ex ſe prodire iuſſit fontem, deinde fecit quaſi vas magnum, inſtar maris quod tertium eſt, a ſcaturigine, et hoc vas diuiſit in ſeptem alueos fluminum, qualia ſunt vaſa oblonga, ita vt ex fonte in mare, et ex hoc in ſeptem flumina effluat. Ita ſcaturigo et fons, et mare, et ſeptem flumina efficiunt decem. Sub hac ſimilitudine concipere licet generationem emanationum in mundo Aziluthico. Nempe cauſſa cauſſarum fecit decem ſephiras, coronamque fecit ſcaturiginem, ibi enim nullus eſt finis ſcaturiendi lucem, et propterea vocauit hanc, ſicut ſe ipſum infinitum, namque et haec habet nullam ſimilitudinem vel figuram, et ibi nullum eſt vas, quo comprehendi queat. Deinde conſtruxit vaſculum, et hoc implet ex illa ſcaturigine et vocatur fons ſcaturiens ſapientiam; porro fecit vas magnum, ſiue mare, indiditque nomen Binah, i. e. intelligentia. Ex his vero eduxit flumina ſeptem, nempe reliquas ſephiras. Ita Iochaides vel qui ex eius diſciplina prodierunt ſoharici auctores, ex quibus patet, emanationes diuinas conſiderandas eſſe in mundo Aziluthico, non vt attributa et perfectiones immanentes, ſed prodeuntes, eſſeque haec cauſſata prima non creaturas quidem vel ſpiritus, quales ſunt angeli, at ſua tamen ſubſiſtendi vi propria ex Deo pendente frui, adeoque poſſe conſiderari vt entia peculiaria diuina, per ſe exiſtentia, licet in eo radicata, nempe eodem modo, quo ideas in intellectu diuino ponunt philoſophi Alexandrini, aeonasque Orientales. Quo reſpectu cum inſtar perſonarum ad ſequentes mundos ſe habeant, Parzuphin a Cabbaliſtis dicuntur.

II. Pro

u) Pneumaticam Cabbaliſticam expoſuit peculiari tractatione R. COHEN IRIRA tit. domus Dei, quae extat Cabbal. denud. T. II. P. III. tr. I. p. 188. ibi mox in limine adducitur locus ex Soharico tractatu Raia Mehimna P. III. f. 42. ex quo potiores has theſes excerpſimus.

II. Pro his vasis, i. e. emanationibus diuinis fecit ministros, thronum nempe quatuor fulcris et sex gradibus constantem, quae itidem sunt decem; nempe spiritus Briahticos decem: quia conditus est mundus verbis decem [o].

III. Thronum autem instruxit certis turmis, quae ministrarent ei, suntque angeli (mundi Iezirahtici spiritus et incolae) nempe Chaioth spiritus viuentes *Ezech. I.* Ophanim, rotae, ibid. Arelim seu praeualidi, leonini *Ies. XXXIII*, 7. Chasmalim siue fulgores *Ez. I.* Seraphim, flagrantes spiritus *Ies. VI*, 3. Malachim, angeli, Aelohim, Dii, Bene Aelohim, filii Dei *Gen. VI*, 2. Cherubim et Ischim, viri. Horum princeps est Metatron [p].

IV. Istis iterum fecit ministros Sammaëlem et omnes turmas eius, quae sunt quasi nubes, vt insideant eis *Ies. XIX, I.* cum descensuri sint in terram, suntque quasi equi eorum. Hi sunt spiritus mundi materialis, maligni regnoque Dei oppositi, vocanturque Catariel, Adam Belial, Duces Esau, Aganiel, Vsiel, Ogiel, Thomiel, Theumiel, Samiel et Lilith. Ex hac spirituum subordinatione apparet, spiritus hos materiales et malignos pro numero sephirarum corticibus his siue nubibus circumdatarum distribui. Id quod in *supplementis Sobaristicis* siue *Tikkunim* [q] ita explicatur: *Sicut datur regnum sanctum, ita datur regnum iniquum, vbi est Sammaël praeputiatus et vxor eius, nempe praeputium, serpens et mulier adultera. Et opponitur coronae summae Catbariel &c. isti cortices sunt paries intermedius inter Israëlitas et patrem eorum, qui in coelis est, quibus ille inuoluitur.* Multa de his angelis impuris Cabbalistae pariter et Talmudistae garriunt; quae IRIRA luculenter exponit, hic, vbi breuitatem sectamur, non exscribendus. Addi his debent, quae ex libris Iudaeorum de malis spiritibus collegit ANDREAS EISENMENGERVS [r].

V. Hi decem spiritus mali vocantur Klippoth, id est cortices emanationum per quatuor mundos scaturientium, quae si istis corticibus vestiantur, tunc artis periti eos adiurare et impedire consilia eorum possunt, per reuolutiones tetragrammati [s]. Hoc verum fundamentum est totius Cabbalae practicae, siue magiae Iudaicae, de qua supra dicta hic repetenda sunt.

VI. Cum sanctus ille, qui est Seir Anpin, siue microprosopus, et sex extremitates, nec non regnum siue Schechina interdum vestiuntur istis corticibus modo dicto, mediantibus gradibus mundorum duorum creationis et formationis, id eo fine tantum fit, vt humilient frangantque et subigant illos, quamuis illis quoque vtantur ceu exactoribus saeuis atque lictoribus, vt iisdem corripiant plectantque impios peccatores.

VII. Tan-

o) Ibid. §. 13. p. 191.

p) §. 14. p. 191. conf. ANGEL. BVRGONOV. comm. in Cabb. dogm. p. 738. ed. Pist. qui tamen nouem tantum classes perperam constituit, vt hierarchiis nouem Dionysianis faueret. Conf. STRVVIVS inst. phil. pr. P. II. c. 2. p. 375.

q) Suppl. 18. f. 36.

r) Iudaism. detect. P. II. cap. VII. pag. 370. seqq.

s) IRIRA l. c. p. 195.

VII. Tandem futurum est, vt sanctus benedictus abiiciat cortices illos a se [t]. Recte id intelligendum est. Non enim hic assertionis istius sensus est, spiritus malignos totos iri reiectum, sed tantum corticum naturam abiiciendam esse, quae cum extremitas emanationum in mundo Asiahtico sit, eos malos reddidit et quasi feces scoriasque mundi istius. Ipsa autem essentia eorum spiritualis est, et pars emanationum diuinarum, adeoque suo tempore in magna reuolutione vniuersi, quando retrahet in se Deus radios emanantes, abiectis et pessundatis corticibus redibunt quoque in inexhaustum Deitatis oceanum. Ita statuisse Iudaeos, mirum esse non debet, nam nec aliud patitur systema emanatiuum, regressusque rerum omnium, ipsiusque materiae, exusta vel abiecta materialitate, in fontem primum, nec aliud didicerunt in scholis Orientalium et Alexandrinorum philosophorum: et ita ad illos ipsorum magistros a Zoroastre dogma hoc transmissum est, quem subacto Arihmanio et expugnato, cuncta per Oromasden in Mithram reductum iri statuisse, *Tomo primo* demonstrauimus. Pone pro Mithra Ensoph, pro Oromasde Adam Kadmon, pro Arihmanio Klippoth, et confer de vtrisque philosophemata Zoroastriana et Cabbalistica, et manu palpabis, vnde Iudaei haec hauserint. Prolixe vero horum decem spirituum malignorum naturam, operaque describit IRIRA [u] plenus nugarum Rabbinicarum: cuius vt habeamus specimen, en a Lilith quae est vxor Catharielis, et opponitur Malchuth vxori Seir Anpin siue microprosopi, multos prouenire ait [x] turmas daemonum, et lemurum, et malignorum spirituum, qui forma humana appareant, nocteque media diei expiationis corticem istum inuitum venire cogi, vi operationum a senibus sapientibus institutarum, aduolantem cum centum et triginta vno heroibus volantibus in aëre, quorum facies scintillas ignis de se euomat. Eiusmodi affaniis Iudaeorum scripta pleraque turgent.

VIII. Istorum corticum desiderium vnicum est, vt assimilentur sephiris superioribus emanatiuis [y]. Nititur hoc origine corticum eorumque reditu in Deum fontem suum. Etiam hoc ex philosophia orientali desumtum est, ex qua Gnostici acceperunt, qui eiusmodi affectationem angelorum malorum ex Ennoia progressorum, et pleroma diuinum imitantium asseruerunt.

IX. Maligni hi spiritus pugnant contra regnum DEI et ex Lilith gignuntur peregrinae et malae potestates, quae cum virtutibus diuinis luctantur, et inimicum gerunt contra eos animum, diuiduntur que in duos exercitus, quorum vnum aduersus Seir Anpin ducit Samaël, alterum aduersus Malchuth ducit Lilith [z]. Multa

ta

t) Ibid. §. 8. p. 195.
u) c. II. seqq. p. 210. seqq.
x) p. 289. seq.
y) Ibid. p. 197.
z) c. III. §. 4. p. 211.

ta hic garriunt Cabbalistae in exponendo bello malignorum spirituum contra bonos et ipsas emanationes diuinas, quae aperte scholam Orientalem sapiunt. Ea vero cum sacra Mosis historia coniungunt, et seductionem Euae ad mundos quoque intelligibiles miris et ineptis allegoriis transferunt, hosque spiritus peregrinos ex Lilith progressos, se Deo, spiritibusque bonis purisque, et Israelitis opponere dicunt. Quod vero et Samaëlem et Lilith contra regnum Dei duces educunt, eius ratio inde petenda est, quia Tiphereth, quae est prima sephirarum inferiorum in Malchuth, quae est vltima, influit, et in eo se reliquae sephirae manifestant, tanquam in vxore Seir Anpin, quos duos duces sanctorum illi aggrediuntur.

X. Cortices et spiritus immundi in ordine rerum incorporearum sunt cortices vltimi, vlteriore velamento carentes, ita vt nudi incedant absque veste. Ratio, quam Irira [a] quoque adducit, ex systemate emanatiuo naturali consequentia fluit, nempe: Omnes mundi a summo vsque ad imum ita constituti sunt, vt alter alterum inuoluat, ita vt supremus actiuus tantum sit, et nihil patiatur; imus autem passiuus, et nihil agat: intermedii autem partim actiui sint, partim passiui, eo ipso tamen actiuiores, quo propiores supremo, et passiuiores, quo propiores imo. Hinc illi cortices materiales sunt.

XI. Cum autem homo aliquando vestiri queat duplici veste, quarum vnam adipiscitur per opera sua, vt illorum beneficio eleuari possit, vsque ad mundum angelicum, alteram autem per speculationem obiectorum verorum atque diuinorum vsque ad mundum Briahticum; immo vsque ad mundum Aziluthicum et Ensophicum; ipsi autem cortices semper manere cogantur in mundo hoc infimo siue Asiahtico, nudi atque veste priuati: ideo inuident homini, eique insidias struunt, et seducere meditantur, vt perdat vestes supernas, et infernas atque corporeas in morte. Et hinc ortum est peccatum Adami [b].

XII. Hi spiritus maligni corpora habent ex aëre denso, adeoque nec intellectu vtuntur defaecato, et lumen diuinum descendens obfuscant. Subtilis hic est Irira [c] in comparandis Platonicorum et Cabbalistarum placitis de angelis malis, quae omnino merentur legi, eo quod clare indicant, ex communi fonte vtrosque hausisse. Obseruandum tamen iuxta systema Cabbalisticum omnes angelos habere vestem aliquam materialem, ob distantiam ab Ensoph, et hanc vestem esse naturam sequentis mundi: at quo subtilioris naturae mundus ille est, qui illos vestit, eo quoque subtilius illud vehiculum siue vestis est. Hinc Irira [d], eundem fere in modum, vt Alexandrini philosophi, de εἰδώλῳ animae, philosophatus, coelum summum, quod Araroth dicitur, et puritate atque perspicuitate crystallo simile est, habitaculum angelorum et mansionem animarum purarum

a) c. 4. p. 212.
b) Ibidem.
c) Diff. III. c. 1.
d) pag. 215.

rarum dicit esse, et vestimentum esse eorum incolarum tenue atque pellucidum, quo inibi vestiantur. Dissentiunt tamen Iudaei de natura spirituum malorum, quas vero contentiones enarrare, huius loci non est.

XIII. Angeli quidam referuntur ad sanctum illum qui benedictus sit! qui est Seir-Anpin, nempe gradus Tiphereth, quasi complectatur sex sephiras inferiores; alii autem referuntur ad Malchuth, regnum sanctum, quae est vxor τȣ̃ Seir-Anpin. Illud per ו, hoc per ה nominis tetragrammati indicatur.

XIV. His duobus exercitibus praefecti sunt principes duo, Metatron et Sandalphon; et duo isti duces sunt duo Cherubim, qui super arca foederis domini locati erant, alter mas et alter femina, vt totus exercitus [e]; Id non materialiter accipiendum est, sed ita, vt in systemate sephirothico est mas et foemina, nempe influens et recipiens, illuminans et illuminatum, actiuum et passiuum est.

XV. Metatron est princeps faciei Dei, Sandalphon spiritus mundi: ille Chaioth praefectus est, hic Ophanim: ille mundo Iezirahtico praeest, hic Asiahtico imperat. Chaioth siue animalia locum habent in mundo Iezirah, proxime ad thronum gloriae, id est, mundum Briah: Ophanim siue rotae immediatae praefectae sunt gubernationi mundi Asiahtici. Suntque animalia quidem et rotae vnum idemque ratione essentiae et numeri, sed differunt ratione applicationis et operationis. Illi insigniuntur nomine יהוה hi nomine ארני Multa de his angelis duobus principibus disputant Iudaei, sed in explicatione varie differunt. IRIRA [f] vt Platonica et Aristotelica in concordiam cum Cabbalisticis cogere haud raro tentauit, ita Metatronem cum Psyche prima et vniuersali subsistente per se, Sandalphonem autem, cum vita quae est in corpore primo comparat, et rotas etiam ab orbibus coelestibus vocatas putat, sicque intelligentias motrices in philosophiam Cabbalisticam infarcit. Melius clariusque ita distinguuntur inter se, non negante Irira, vt Metatron ad Deum eiusque ministerium respiciat, vnde etiam a Talmudistis dicitur princeps faciei, Sandalphon ad mundum materialem eiusque gubernationem referatur, vnde Rabbinis vocatur spiritus mundi: Ex his vero intelligi potest, qualis spiritus sit Sandalphon, nempe non orbis quidam coelestis, vt volunt Maimonides, R. Schem Tobh, et Iudaeorum philosophi alii in philosophia ducem Aristotelem secuti, sed princeps angelorum, quibus commissa est gubernatio mundi materialis. Quae enim de quinta essentia Aristotelis somniat Irira, nec attentionem, nec fidem merentur, et ex studio eius conciliandi Platonica et Peripatetica cum Cabbalisticis deriuanda sunt. Propius ex Cabbalistarum mente auctor *Lexici Cabbalistici* [g] Sandalphonem dicit esse *sandalium τȣ̃ Tiphereth, quando Malchuth induta est calceo Metatrone.* Quamuis enim haec more Cabbalistico admodum aenigmatica sint, ex adductis tamen sensus eorum erui potest, qui hic est: Quem-

 admo-

e) c. 4. p. 223. f) pag. 227. g) T. I. Cabb. denud. P. I. p. 605.

admodum Tiphereth, siue caput sephirarum inferiorum, quod est Seir Anpin, angelos mundi Iezirahtici sibi ministrantes habet, eorumque principem Metatronem, ita eius vxor Malchut, siue sephira vltima regnum DEI, eiusque Schechina, id est gloria in regno eius manifestata et apparens, habet angelos ministros in mundo Asiahtico operationem edentes, in quo mundo se regnum DEI ostendit visibile. His angelis cum praefectus sit Sandalphon, qui sub Metatrone est, necessario vocandus is erat, sandalium Tiphereth, id est subordinatus minister sephirae huius, cum regnum DEI per Metatronem ministrum eius defensum, confirmatumque τῦ Tiphereth influxu frueretur. Recte itaque et Knorrius et Morus Sandalphonem spiritum mundi vocarunt; hic vero praeter rem principium suum hylarchicum intrusit. Non enim est Sandalphon spiritus mundi informans, sed assistens. Pariter de Metatrone multa Iudaei garriunt, *superiori sectione* ex parte iam enarrata. Etiam quidam Christianorum angelum foederis et mediatorem hic se inuenisse somniant, facile vero ex loco et munere, quod hic angelus ex mente Cabbalistarum tuetur, refutari possunt. Ipsi vero Iudaei non omnes de Metatrone idem sentiunt, de qua tamen re aliisque huc pertinentibus, cum prolixiora sint, quam quae hic locum capiant, viri docti adeundi sunt, qui passim nugas Iudaeorum de angelis enarrauerunt [h]. Qui etiam pluribus exponunt, quibus creaturis in mundo materiali angelos Asiahticos praefectos Iudaei velint: de quo imprimis notabilem locum ex tr. *Berith menucha* affert EISENMENGERVS [i]. Vnde vero haec somnia Cabbalistae acceperint, quibusque ex fontibus hauserint, obscurum esse non potest, ad origines philosophiae Cabbalisticae attendentibus. Chaldaicam enim, Persicam Sabaeam, Aegyptiacam, praecipue vero Alexandrinam theologiam, et quae ex his scaturiginibus orta est mataeologiam Gnosticam cum Cabbalistica doctrina de angelis concordare amice, instituta comparatio ostendit luculenter, et nos circa potiora haec dogmata animaduertimus. Quamuis autem viri quidam eruditi [k] coniiciant, ab Hebraeis ad gentes barbaras hanc doctrinam dimanasse, et accepisse a natione sancta, quicquid de angelis eorumque natura et officio prodidere memoriae, orientales philosophos, attamen aut egregie falluntur, et sine veteris historiae testimonio id affirmant, aut ad quaestionis statum non recte attendunt. Quae non in eo versatur, vtrum nouerint gentes barbarae ab Hebraeis edoctae, esse angelos, distingui eos in bonos et malos, esseque vtrorumque varias operationes et munera varia. Tale enim quiddam tenui et obscura traditione ad eas perferri potuisse, non magnopere refragabimur, vt supra iam obseruatum; sed quaestio de eo potissimum agitur, vtrum philosophia Cabbalisti-

h) Conf. BASNAGE Hist. Iud. L. IV. c. 9. §. 9. seqq. p. 203. seqq. I. IAC. CRAMER. theolog. Israelis P. II. p. 103. seq G. ELIEZER EDZARDI not. ad c. I. Berschoth p. 229. seqq. BVXTORF. Lexic. Talmud. p. 1191. et inprimis ANDR. EISENMENGER. Iudaismi detecti P. II. c. VII. p. 375. 393. 396.

i) l. c. p. 379.

k) BVDDEVS l. c. p. 420. SYRBIVS Instit. philos. primae colect. P. II. c. 2. p. 381.

baliſtica doctrinam ſuam de angelis ex patriis fontibus hauſerit, an ex lacunis philoſophiae gentilis? Quod poſterius omnino affirmandum eſt, niſi contra ſolem loqui velimus. Vt enim Cabbaliſtica dogmata de angelorum ex Deo emanatione ſatis abſurda quin et impia ſunt, ita miramur, potuiſſe eo delabi viros doctos, vt has ineptas et diuina ſapientia indignas gerras difficileſque nugas pro reliquiis philoſophiae ſanctioris habere potuerint? Cum manifeſtum ſit, Zoroaſtriana φιλοσοφέμενα inter Orientales multis ineptiis aucta, mutata et deformata et in Aegyptum delata Iudaeis occaſionem dediſſe, ſimilia comminiſcendi, et cum domeſticis placitis commiſcendi. Ex hoc enim fonte philoſophiae Orientalis non ad Iudaeos tantum, ſed ad Platonicos Alexandrinos quoque iſta doctrina peruenit, qui haud pauca Cabbaliſticis dogmatibus affinia praecipiunt, de quibus Plato nunquam cogitauit. Vnde recte obſeruatum Porphyrio, placita haec de angelis, archangelis, et ſimilibus, eſſe doctrinam barbaricam, nam ab Orientalibus philoſophis eam Aegyptii, et ab his Platonici, didicerunt. Quod longe maiori veriſimilitudine dici poteſt, quam ſi a Iudaeis Iamblichum et ſequaces haec ſomnia accepiſſe dicamus. Philoſophia enim Orientalis illa, qualis paulo ante natum Seruatorem florere coepit, in hac doctrina multis declaranda potiſſimum verſata eſt, a cuius philoſophematis ideo diligenter ſibi cauendum eſſe monuit D. PAVLVS [l]. Quem itaque ſupra inſtituimus paralleliſmum inter philoſophiam Orientalem, Alexandrinam et Cabbaliſticam, ſi memoria recolimus, apparebit facile, ſi praeiudicia abiiciamus, ex communi fonte hanc quoque de angelis doctrinam profluxiſſe.

XVI. Spiritus aërii, qui vocantur daemones, medium occupant locum inter ſummum et imum, corpuſque habent patibile vt homo, ſed incorruptibile, vt coeleſtia, vnde vitam habent perennem et ſempiternam. Ratione animae autem multis quoque paſſionibus ſubiecti ſunt, at quae magis animam eorum concernunt, quam corpus, ſuntque eae magis temperatae et ordinatae, quam humanae, propter facultatem ſuam intellectualem, cui magis illi ſpiritus ſubiecti ſunt. Prolixe de eo quoque differit IRIRA [m], ſed Platonica multa Cabbaliſticis more ſuo immiſcet: id vero omnino cum ſyſtemate Cabbaliſtico conuenit, ſpiritus in elementis partibuſque mundi verſantes iiſque praefectos maiori gaudere animi perfectione, quam homines, ob corpus ſubtilius. His ſpiritibus aëriis tribuitur miniſterium animae in deſcenſu praeſtitum. Alia ſubtiliora habet Irira, ſed quae Platonicis magis recentioribus, quam Cabbaliſtis debentur.

XVII. Quamuis omnes angeli ſint immortales, haec tamen inter illos occurrit differentia, quod naturae coeleſtes omnino ſint incorruptibiles, ſed quae corpus aliquod habent vel terreſtre vel aqueum vel aërium quae-

 dam

l) Col. II. 8. Ita conciliari poſſunt, qui hoc loco Paulum loqui contendunt, de philoſophia Platonica, cum illis, qui Cabbaliſticam intelligunt. Vtraque ſententia vera eſt, ſed reſpectu habito ad philoſophiam Orientalem, ad quam manifeſte alludit et ſomnia de angelis, de mediatore, de pleromate etc. refutat et emendat Apoſtolus.

m) pag. 237.

dam sui perdant, quae etiam resarcire teneantur. Spiritus autem vltimi generis magis crassi terrestresque nempe cortices immundi, opus habent odoribus crassis et vaporibus humidis; e. g. ex carnis et sanguinis odoribus ascendentibus. Hinc illi aëris infimi incolae spiritus superbi et iracundi, auctores sunt arrogantiae et furoris, seductoresque hominum, qui et ipsi inter se flagrant igne dissidiorum atque belli, et homines ad talia incitant, iisdemque variis modis illudunt [n]. Eadem ratione de ἀντιθέοις Iamblichus, et de malis angelis, mundi tyrannis Gnostici aliaeque scholae orientalis propagines praeceperunt. Quae iterum argumento sunt, Cabbalistas sua ex his turbidis lacunis hausisse et in arua sua deriuauisse.

Psychologia Cabbalistica.

§. X. Angelis comitem Cabbalistae in metaphysica sua iungunt animam humanam, de qua non minus, quam in reliquis dogmatibus μετεωρίζοντες philosophantur. Cumque caput hoc pneumatologiae in se tam difficile sit, vt viris summis occasio extiterit, in multa paradoxa et a veritate aliena delabendi; Iudaeorum autem philosophi nec iudicio satis instructi, nec iis artibus praeparati fuerint, quibus felicem in philosophando successum sibi promittere licet, parum in psychologia ab ipsis expectandum est, quod satisfaciat; praecipue cum enthusiasmus, quem tota philosophia emanatiua respicit, et deismus, ad quem ducit Cabbalisticum systema, omnia sana corruperit; et quae pauca erant meliora, ineptum allegoriae studium prorsus deprauauerit. Non enim se ipsos explorauerunt, non ad animae operationes et functiones attenderunt, sed admissis semel peregrinis placitis, domestica iis affluentes in meras nugas totam doctrinam de anima redegerunt Cabbalistae. Quorum de anima philosophumena in Cabbala denudata omnium accuratissime enarrantur, et IRIRAE [o], MOSIS CORDVERO [p] atque ISAACI LORIIAE [q] scripta exhibentur. Quae priusquam enumeremus, monendus est lector, non conuenire inter se Cabbalistas de grauissimo hoc argumento, maleque cohaerere eorum de anima placita, quod non aliter euenire potuit, eo quod de argumento in se obscuro et ambiguo, et cum reliquo systemate non satis connexo, secundum absurdissimam methodum suam allegoricam praecipere sint conati. Quem defectum cum supplere et emendare voluerint Cabbalistae quidam recentiores, qui in scholis Christianorum philosophiam Graecanicam didicerunt, accidit, vt Aristotelica et Platonica Cabbalisticis supponerent, et arcanae philosophiae suae mysteria ex his interpretibus minus aptis explicarent. Et tamen hi duces sequendi sunt, nam, quae veteres scriptores Cabbalistici habent, inuincibili obscuritate laborant. Sequemur itaque viam semel ingressam, et horum ducum fide ita progrediemur, vt simul ad nexum totius systematis attendamus, cum verisimile sit,

n) Ibid. p. 239.

o) In porta coelor. diss. VI. c. 12. pag. 121. agitur de partibus animae humanae; et Tomo II. P. III. p. 188. extat eiusdem Pneumatica Cabbalistica.

p) In app. ad librum Sohar T. I. P. II. p. 100. exhibetur eius liber de anima.

q) Eius tr. de reuolut. animarum ibidem T. II. P. III. p. 243. legitur. Ex horum triumvirorum scriptis lux obscurae apud reliquos Cabbalistas tractationi de anima accendi potest.

sit, ita intelligi voluisse Cabbalistas, prout systematis deamati postulat ratio. Ita vero de anima praecipiunt:

I. Anima est substantia incorporea, rationalis, quae cum sit producta ab intellectu diuino, istius etiam naturam in se habet.

II. Et quia applicatur ad corpus inclinante natura et voluntate eius, in illud infundit vitam secundum similitudinem suam.

III. Ita ex se et ex corpore congruis qualitatibus disposito membrisque et vasis debitis praeparato constituit viuens et compositum vnum, quod vocatur viuum rationale, et hoc tanquam instrumento essentiali naturalique sibi adhaerente haec anima rationalis vtitur, praedita intellectu, cuius, per influxum et operationem propriam, ipsa est caussa. Φιλοσοφέμενον hoc IRIRAB [r] est, qui systema influxus Cabbalistis tribuit. Rectene an secus, dici vix potest, nihil enim clari de ardua quaestione, quomodo anima operetur in corpus, Cabbalistae praecipiunt, immo ne de ea cogitasse quidem videntur [s]. Nec tamen inepte hac in re egisse Irira videtur, systema enim influxus omnium optime respondet systemati Cabbalistico, in quo influxus primae caussae, vsque ad vltimum effectum, id est materiam pertingit, et communi spiritualia materialibus iungit vinculo. Quod si quis tamen harmoniam inter mundos spirituales et materialem institutam, circa animam et corpus quoque Cabbalistis tribuere velit, non refragabimur, nihil enim habemus, quod de certa eorum hac in re mente dicere possimus.

IV. Est itaque in homine vitalitas appropriata corpori naturali et instrumentali, in quo vita tantum est in potentia, quae tamen propter illud et per illud subsistit et operatur, vocaturque vegetatiua et sensitiua et apud Cabbalistas Nephesch. Ita hanc animae partem alii quoque praeter IRIRAM [t] Cabbalistarum interpretes describunt. Auctori enim *lexici Cabbalistici* [u] Nephesch est psyche anima vegetatiua, pars animae plastica, seu infima concupiscibilis; quae etiam alibi [x] repetuntur, et Nephesch spiritus dicitur vitalis, non quatenus plane corporeus, sed insitus ille atque primitiuus et seminalis, quem recentiores archeum vocant, cum quo philosophorum correspondet anima vegetatiua, seu plastica et Platonicorum τὸ ἐπιθυμητικὸν seu concupiscibile. Cauendum autem est, ne hanc animam vegetatiuam faciamus ex mente Cabbalistarum materialem, pars enim est infima emanationis diuinae in hominem descendentis, adeoque non natura, sed gradu et perfectione a reliquis partibus melioribus et subtilioribus differt.

V. Anima ipsa in corpus extensa, per se subsistens, siue potentia quae assequitur sapientiam idearum et sensibilium, et in homine ratiocinatur,

r) Port. coelor. diss. VI. c. 12. p. 121.

s) Dicunt quidem habitare animam superiorem in inferiore, adeoque huius vinculo cum superiori connecti; sed hoc nihil ad rhombum facit, nec modum operationis mutuae explicat. Recentiores vero Cabbalistae aperte Platonem et Aristotelem sequuntur.

t) loc. cit.

u) pag. 589.

x) Annot. ad LORIIAE tr. de reuol. anim. P. I. c. 1. §. 7. p. 247.

natur, vtens corpore tanquam instrumento, vocatur Ruach. Ita iterum Peripateticis notionibus vsus Cabbalisticas voces explicat IRIRA [y], qui alio loco [z], hanc animam tertium esse dicit inter intellectum et inter formas materiales in se incorpoream, in corpus tamen extensam, in se indiuisibilem, diuisibilem tamen quoad operationem et subiectam materiam: in se motum habentem, et primo motam, et ita quidem, vt ipsa caussa sit omnis motus aliorum. Etiam hic Peripatetica more suo immiscet IRIRA, vnde eum reliquit KNORRIVS [a], qui per Ruach animam sensitiuam et τὸ θυμικὸν Platonicorum intelligi pronuntiat. Nobis veteres Cabbalistas considerantibus Ruach idem videtur esse, quod recentiores philosophi intellectum impurum, animamque cum corpore et in corpus agentem appellant.

VI. Porro in homine etiam datur intellectus specialis communicatus ab intellectu generali et diuino, qui vno momento intelligit omnia simul et semper, et hic dicitur Neschamah, intellectus animae essentialis infusus in eam ab intellectu diuino [b]. Sapere et haec scholam Peripateticam, intellectum passiuum ab actiuo ab extra communicato distinguentem, facile ex comparatione praeceptionum Peripateticarum intelligi potest. In *Pneumatica Cabbalistica* [c] cum posuisset Irira animam naturam mediam, quae ita vnitur cum supernis, vt tamen non negligat infera, sed ad vtraque feratur, sicque ad intellectum abstractum eleuatur, et tamen facultatibus suis inferioribus descendat in materiam et ad formas corporeas, distinguere videtur Neschamah et Chaiah tantum ratione obiecti circa quod versatur. Rectius nobis KNORRIVS [d] pronuntiasse videtur, qui Neschamah respondere dicit animae rationali seu potius intellectuali, et Platonicorum τῷ λογικῷ et νῷ, quanquam sine dubio in eo errat, quod Christum *Io. VI, 53.* distinguentem inter carnem, sanguinem et vitam, ad harum trium animarum distinctionem respicere putat [e].

VII. Praeterea in homine datur vnio intellectus istius communicati cum generali et diuino, a quo ille formatus est, perque hanc intelligit, sicut et ipse, perfectissime omnia intelligibilia summa et ima. Et haec vocatur Chaiah [f]. Eam Knorrius definit vitalitatem quandam sublimiorem ab extra homini superuenientem, nec intrinsecus tantum eam penetrantem, sed et extrinsecus eum ambientem: et intellectum a Deo illuminatum esse putat, de quo Christus *Io. VI, 54.* rectene an secus? hoc loco non disputamus. Conuenientiori huc ratione aduocari posset intellectus in Deo, ideas omnes percipiens Mallebranchii, vel νοῦς Platonicorum: optimum autem est, ab omni comparatione abstinere.

VIII. Tan-

y) loc. citat.
z) Pneumat. Cabb. diss. III. c. 4. §. 6. p. 240.
a) Ad Loriiam l. c.
b) ibid. diss. VI. p. 181.
c) loc. citat.
d) loc. cit.
e) Reiectus ideo BVDDEO l. c. §. 44. p. 430.
f) IRIRA l. c.

VIII. Tandem etiam gradu quinto et vltimo in se habet vnitatem illam, qua similis est caussae suae primae, quae est vnum simplicissimum, cum qua vnita est, sicut punctum lineae, vel radii cum centro circuli, nempe cum principio et fine generalissimo, omnibus entibus intimo. Et haec Iechidah vocatur, qua vnione fit similis caussae suae primae, et cum illa cohaeret, et connectitur, vt haec sit illius caput, cor vel centrum, a quo dependeat, et ad quod reducat, quicquid ipsa est, et quicquid continet atque operatur. Hunc intellectum abstractum, ait IRIRA [g], quasi per se conuerti ad caussam primam se superiorem, neglectis penitus inferioribus. Quando autem dicit [h]: intellectum suprema caussa immobili esse posteriorem, sed immobilem tamen et essentia stabilem et permanentem; at non vnum verum multiplicem, quia natura eius consistat ex intellectione et obiectis intelligendi diuersis: animam autem adhuc magis multiplicem esse, quia ipsa natura eius admittat compositionem numericam; apertis verbis in Platonicorum recentiorum castra transit. Qui, licet intimo consanguinitatis nexu Cabbalistas attingant, iisdem parentibus nati, non videntur tamen veteres Cabbalistae tam subtiliter philosophati fuisse, sed Iechida pro ea tantum facultate habuisse, quae ascendere ad Ensoph eique iungi potest. Has enim quinque animas pro conditione quinque mundorum Ensophici, Aziluthici, Briahtici, Iezirahtici et Asiahtici esse dispositas, ex comparatione vtriusque dogmatis clarissime liquet.

IX. Vt mundi illustrantur quinque gradibus lucis et animae supernae, id est Adam Kadmon, pro ratione et natura cuiuslibet mundi, ita et in homine inferiore, qui est typus superioris, hos quinque gradus reperiri necesse est [i]. Multa hic congeri possent ex scriptis Cabbalistarum de quinque istis animae τȣ̃ Adam Kadmon gradibus per lumina cranii, oculorum, aurium, nasi et oris Adami primi emicantibus, et eadem se subordinatione, vt in humana anima ostendentibus, si liceret patientia lectoris istis difficilibus nugis abuti. Qui ergo eiusmodi speculationibus delectatur, Loriianas etLoririanas disceptationes ipse adeat. Hoc vnum notandum est, emanationes animae humanae per quinque gradus istos mundanos fieri, vt et reliquas omnes, mediante Adam Kadmon, quo obseruato, non difficile erit reliqua, abiectis allegoriis ineptis, intelligere et systemati emanatiuo applicare.

X. Vna anima vestit alteram, eiusque est quasi vehiculum. Nephesch est vehiculum Ruach, sicut Ruach est vehiculum Neschamah. Emanatio autem omnium trium est a sephiris superioribus, quae sunt radices omnium radicum. Differunt autem emanatione sua: quia Neschamah emanat ex Binah, Ruach ex Tiphereth, et Nephesch ex Malchuth. Hinc Ruach

g) ll. cc.
h) Pneumat. Cabb. diss. III. c. 4. p. 240.
i) IRIRA port. coelor. l. c.

Ruach eſt thronus et habitaculum τȣ̃ Ruach, et Ruach habitaculum Neſchamae [k]. Haec doctrina Soharica eſt, de ordine emanationum animae, quo ſemper deterior veſtit meliorem, inferior eſt thronus et vehiculum ſuperioris. Et haec quidem intelligi ex ordine ſyſtematis emanatiui poſſunt. At quae porro CORDVERO [l] addit, qua ratione ſephirae ad conſtituendas iſtas animae emanationes concurrant, ea plena ſunt nugis inutilibus, quorum ſenſus, ſi quis modo verus ſubeſt, hic eſſe debet, quo nobiliorem gradum pars animae tuetur, eo nobiliorem ſephiram concurrere; quemadmodum autem ſephirae mutuo inter ſe influxu concurrant, ita etiam eſſe mutuam inter has partes animae influentiam, vt vna ab altera ſuſtentetur, nutriatur, perficiatur, omnes autem ex ſupremi fontis emanatione participent. Haec clauis eſſe debet ad otioſa ſomnia Soharica intelligenda; niſi haec omnia exiguo tuo damno, lector, ignorare malis.

XI. Ex hac emanationum ſerie conficitur, conſtare omnem animam denario [m]. Nempe veſtigia ſephirothicae decadis intelligit, in anima latentia; ait enim: *Impoſſibile eſſe, vllam operationem e ſummis deriuari, nec tamen complecti totam decadem, tunc enim appareret ſeparatio.* At diſtinguit tamen inter emanationem animae, quae ex Malchuth, et quae ex parte Metatronis ſiue ſerui atque miniſtri prouenit. In illa enim ob inſeparabile decadis ſephirothicae vinculum latere omnes ſephiras in Malchuth connexas, ait; in animis autem ex Metatrone prouenientibus illam decadem non apparere vllatenus et ratione tantum ad eſſe concludi, cum in illis Malchuth appareat. Multa hic obſcuriſſime philoſophatur CORDVERO [n], eo potiſſimum fine, vt oſtendat, quae emanatio in anima excitanda ſit, vt ad gradum ſuperiorem aſcendat: et virtutis ſupernae influxu et illuminatione induatur. Nam hunc enthuſiaſmum tota reſpicit pſychologia Cabbaliſtica. Non habuiſſe autem hos philoſophos notiones claras et diſtinctas ex confuſa tractatione facile poſſet oſtendi, niſi lector ipſe palparet, et feſtinandum eſſet, vt ex his tandem dumetis emergamus.

XII. Anima conſiſtit etiam ex quatuor elementis ſuperioribus, ſicut et corpus ex quatuor elementis conſiſtit; nempe ex aqua, ex parte Cheſed, ex igni, ex parte Gebhurah, ex aëre ex parte Tiphereth, ex terra tenuiſſima ex Malchuth [o]. Haec apparitio quatuor illorum elementorum in anima magis viget, quam decem ſephirarum, donec reſpectus illi quatuor magis magisque in illis illuſtrentur, prae reliquis e decade. Ratio huius aſſerti eſt, quia in ſephiris, quatuor elementa ſpiritualia refulgent, vt in §. *antecedente* dictum.

XIII. Influxus hic emanationis in animam manifeſtat ſe ex Binah in mundo Briahtico, ex Tiphereth in mundo Iezirahtico, ex Malchuth in mundo

k) IRIRA l. c. c. 13. p. 124. CORDVERO l. c. p. 100. T. I. Cabb. denud. P. II.

l) l. c. p. 101. ſeqq.

m) CORDVERO Pardes tr. I. c. 5. f. 7. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 107.

n) loc. cit.

o) Ibid. p. 109.

mundo Asiahtico. Idem dicunt, expressis, qui influxum hunc ministerio suo dirigunt, angelis ministris, nempe ita manifestare se hunc influxum in throno, Metatrone et Sandalphone [p].

XIV. Quaelibet itaque anima oritur ex radice sua et e superis descendit, ita vero, vt vna alteram vestiat. Ita Neschamah prouenit ex parte lucis manifestatae atque vestitae et protensae cum substantia Sephirarum in Briah; Ruach autem est ex luce vestita in Iezirah, et Nephesch ex luce vestita Asiah [q].

XV. Praeter has tres animae partes descendit ad hominem et superne demittitur a Sancto. Figura quaedam ad typum hominis configurata, et in illa in congressu procreatur. Est haec anima ex petra sancta excisa, siue particula illa diuina extra in hominem adueniens. Ante hanc imaginem descendentem hominem non procreari CORDVERO [r] statuit, aitque imaginem illam parari, antequam exeat in mundum. Haec est anima Chaiah, quae in concubitu homini aduenit. Hac nullum quidem hominem carere ait, verum Israëlitis hanc imaginem sanctam esse ait, illisque e loco sancto aduenire, cum aliis, qui cultum habent alienum, imago haec descendat e speciebus illis malignis atque latere impuritatis. Ita superbiam gentis suae prodit, se solam animam ex Deo, reliquas gentes ex malis daemonibus accepisse, stultissime ostentantis [s]. At et sibi contradicit, et in absurda delabitur. Dixerat enim in antecedentibus, Chaiah esse hominem illum, ad cuius typum Deus hominem primum condidit. Aut itaque Klippoth et maligni genii imago Dei sunt, quod impium est, aut totum humanum genus, ad eius imaginem conditum ex Deo locoque sancto Chaiah accepit, nec soli Israëlitae hoc priuilegio gaudent. Reliqua quae affert, omnia manifeste Platonicam scholam eiusque εἴδωλον animae loquuntur, ad notiones Iudaicas translatum, quae satis produnt, hanc psychologiam Cabbalistas in Aegypto didicisse. Simili vero rem illustrat luculento, quod in re satis obscura in lectoris gratiam hic apponemus: Sic se, dicit, habere constitutionem animae, sicut cum aurifex formaturus est fusile quoddam pro arbitrio suo fusurusque argentum in hunc finem; tum sane antequam figuram debitam operi suo conciliet, necesse esse, vt prius locum aliquem effiguret, in quo efformetur figura illa, argento in hunc finem destinato impressa. Animas vero spirituales esse, postquam igitur beneficio concubitus directionem suam adepta sit influentia istis partibus debita, tum notionem quandam quartam hic requiri, iuxta quam istae concrescant, in figuram hominis, quae configuretur in aëre horti: typum autem atque modulum illum aëreum, in quo effigurentur figurae istarum partium in formam hominis vocari Zelem, id est imaginem.

 XVI. Nul-

p) Ibid. pag. 114.
q) Ibidem.
r) pag. 123.
s) Vid. EISENMENGER. Iudaism. detect. P. II. c. I. p. 1. seqq.

XVI. Nulla est animae existentia ante generationem superiorem [t]: post istam autem generationem nuda nihilominus est, nec vestitur, nisi postquam descenderit in hortum Eden inferiorem, vbi vestis ei datur pura ex aëre horti Eden. Atque sic gradus singuli eleuandi aliquando tunc descendunt, atque vestiuntur. Valde hanc de vestimento animae doctrinam obscurauere auctores Soharici allegoriis suis, quas explicat CORDVERO [u], qui Pharisaicam Iudaeorum opinionis meriti superbiam luculenter describit. Ait enim: *Postquam anima hoc in mundo operam dat operibus legis, tum digna fit veste pulchra, quae vocatur tunica magistrorum, estque vestimentum legis et praeceptorum, quibus operam dat in hoc mundo. Hac igitur veste ascendere meretur, vt videat faciem Domini exercituum, regemque et patrem suum. Antequam enim huc in mundum veniat, nuda est, et ex hoc mundo egressa progredi ad regem nequit, nisi vestita vestibus legis et praeceptorum. Vestis enim aërea Paradisi simplex admodum est, et alba tantum omni decore vacua: debebat autem esse byssina et purpurea, quae sunt vestes decoris, nimirum spirituales ex praeceptis constantes, quae sunt tenuia et spiritualia, vt ita in illis admoueri posset altari per sacerdotem magnum* [x]. Tolle allegoriam, et habebis Pelagianismum Pharisaicum inter Cabbalistas quoque triumphantem, quamuis ex stercore gentili prorepentem.

XVII. Quia inferiora sunt habitaculum superiorum, vt dictum, ideo superiores inferioribus adhaerere desiderant. Nam quemadmodum caussatum desiderat ascendere ad caussam suam, sic etiam caussa desiderat, vt caussatum prope ad ipsam accedat. Et in hoc consistit connexio mundorum. Quod si enim caussa ascendere, et caussatum descendere studeret, nihil in mundo subsisteret. Hoc ex systemate emanatiuo necessario sequitur [y]: omnes enim emanationum gradus a supremo ad infima explicantur, et omnia inter se vniuntur. Hinc est concatenatio emanationum ex mundo Aziluthico in Briahticum, ex hoc in Iezirahticum, et ex eo in Asiahticum, et vice versa.

XVIII. Sic etiam anima habet concatenationes caussae et caussati et corpus vehiculum eius ei est simile in omnibus partibus eius, quae sunt CCXLVIII membra et CCCLXV venae, quae omnes concatenationem cum influxu sephirarum habent. Miram hic nobis anatomiam corporis metaphysicam et Cabbalisticam vendit CORDVERO [z], quae luculentissimo exemplo esse potest, ad quas pueriles nugas otiosa Cabbalistarum ingenia excurrerint; et quam parum sani, vel lucidi in eorum cerebro fuerit, sed quod totam eorum philosophiam manu quasi duxerit imaginationis delirium. Rem ipsam malumus legi in compilatione Knorriana, quam hoc loco lectorem morari.

XIX. Spi-

t) Et tamen praeexistentiam animarum in Adamo creatarum ponunt. Verum haud insolens, Cabbalistas suorum dogmatum obliuisci, sibique contradicere.

u) l. c. c. 5. p. 129. vbi verba Soharica affert.

x) Conf. Cel. WACHTERVS Spinozism. Iud. P. II. p. 239.

y) Ibid. c. 8. p. 139. seq.

z) Ibid.

XIX. Spiritus vitalis non ex ſuperiori altiorique emanauit loco, ſed natus eſt in ipſo corpore e ſubtili quadam materia, in quantum nimirum illa attenuari poteſt. In hoc vitali ſpiritu reſidet Nepheſch, et in Nepheſch Ruach, et in Ruach Neſchamah [a].

XX. Quodlibet opus intentione opus habet, et quo maior eſt intentio hominis, eo maior fit ſpiritualitas eius. Cum igitur quis copulatur cum ſocia ſua perfecta intentione ad vnionem ſponſi cum ſponſa directa, qua mediante in ſe deriuare poſſit animam aliquam de ſanctitate, tunc ſane deſtinatur ſemini eius anima quaedam de animabus ſanctis, praeſertim ſi praemiſerit preces debitas, vbi intentio duplicatur. Ex illo enim opere tunc corpus aliquod prodit et gutta idonea pro anima ſancta. Deſiderata itaque haec intentio eſt gutta illa, quam eleuat angelus ille praefectus huic negotio. Multa hic cumulat CORDVERO [b] acumine recutiti philoſophi digna, quae maxime huc ſpectant, per intentionem ſanctam et cupiditatem eo fine coeundi, vt anima pura prodeat, immitti cum ſemine ſanctam animam. Ex quo patet, intellexiſſe Cabbaliſtas myſterium illud conciliandi inter ſe problemata toto coelo diuerſa de animae origine per traducem et per creationem. Hoc enim ſuppoſito poteſt homo gignere animam, licet ſuperne immittatur [c]. Ex eadem ratione elucefcere putat, quare licitum ſit coire cum grauida et lactante, quod nempe ſi ad generationem corpoream non conducat talis concubitus, ad ſpiritualem tamen conducat, quoniam ob bonam intentionem talium coniugum vniuntur ſponſus et ſponſa in diuinitate, ſicut per cetera opera. En vero acumina Cabbaliſtica!

XXI. Spiritus vitalis ille in homine permanet, etiam ſomni tempore, cum ab homine aufertur Nepheſch eius, vt rationem reddat, coram creatore ſuo. Atque tum ſpiritus ille vitalis interea oeconomiam conſeruat humanam [d].

XXII. Anima iuſtorum eſt ſupra mundum Iezirahticum, adeoque angeli inferioris gradus cauſſata ſunt, et ipſa poſita eſt ſupra omnes angelorum manſiones, et delectatur ſplendore ſuperno deliciisque ſummis, nempe luce Domini benedicti, quae omnes mundos illuſtrat. E contrario vero angeli aliquid hauriunt influentiae a iuſtis [e]. Adeo ſuperbia tumet gens Iudaica, vt animam ſuam ſuper angelos ponat, et ſedem in mundo Briahtico, immo Aziluthico figat: eo quod ex primo emanationum ordine nempe Aziluthicis exciſam eam putat. Quam Iudaeorum inſaniam Rabbinorum teſtimoniis probat EISENMENGERVS [f], exemplo vero ſuo illuſtrat recutitus apoſtata R. MOSES GERMANVS [g]. Hanc

a) Ibid. p. 142.
b) pag. 143.
c) Ita enim in Sohar referente CORDVERO l. c. p. 144. traditur, hominem amore flagrantem erga coniugem ſuam immittere in ipſam radium quendam de ſpiritu ſuo, et ſpiritum illum perſiſtere in corpore eius et incruſtari, et hac gutta ſpirituali animam ſuperne demiſſam veſtiri.
d) Ibid. pag. 145.
e) Ibid. p. 108.
f) l. c. p. 9. 10.
g) Apud WACHTER. Spinoz. Iud. P. I. p. 73.

vero dignitatem tantum animae vindicant: corpus enim fiue vehiculum angeli praeſtântius eſſe corpore humano non negant.

XXIII. Quamuis ſint quidam, qui ſunt domini arcanorum legis, id eſt, qui in lege diuina eiusque myſteriis ſtudent, quique arcanis deciſionum, expoſitionum allegoricarum, atque iudicialium traditionum et ceremoniarum ſecundum ſenſum literalem inuigilant: non digni tamen illi ſunt tali animae excellentia, niſi pertingant ad myſteria ſephirothica, quae ſunt arcanum diuinitatis, atque iſti vocantur Domini metrorum, animamque accipiunt ex Malchuth, non ex Metatrone [h]. Prodit ſe hic fanaticiſmus philoſophiae Cabbaliſticae, quae in contemplatione intelligibilium, id eſt emanationum ſummam dignitatem quaerit atque felicitatem [i].

XXIV. Poſt mortem non mox redeunt partes animae humanae ad ſcaturigines ſuas; ſed manſio Nepheſch eſt in ſepulchro, et manſio Ruach in horto inferiore, Neſchamah autem manſio in horto ſuperiore, in quo viuit in faſciculo viuentium [k]. Multa hic ineptiunt Iudaei, vt ex dictis ſectione ſupra et ex EISENMENGERO [l] videri poteſt. Veſtem autem Nepheſch vadere, dicunt, et circumuolitare in mundo, in Sabbatho autem et ſingulis neomeniis vadere et aduniri τῷ Ruach in horto terreno, qui eſt inter cortinam pretioſam, vt ab illo diſcat atque cognoſcat, quae deinde circumuolitans manifeſtet in mundo. Ita diſciplina praecepit Iochaidis, quem nugatores reliqui ſequuntur. Alia huius generis dabit CORDVERO [m].

XXV. Redit tamen quaelibet anima poſt mortem tandem ad ſcaturiginem ſuam atque radicem, ſed non ad ſuperiorem eamque ex qua emanarunt, nempe mundum Aziluthicum, ſed eam, qua veſtiuntur; veſtis autem Aziluth eſt Briah, et Briae Iezirah, et Iezirae Aſiah. Vnde neceſſario Neſchamah Aziluthica veſtem aliquam habere debet, quae eſt Neſchamah Briahtica [n]. Multa hac de re ediſſerunt libri Soharici eorumque additamenta fiue *Tykkunim:* quae omnia eo redeunt: cum nulla anima ſuperior ſit, quae non ab inferiore certa quaſi forma modificetur et contineatur, ideo non poſſe reditum ad ſuperiora fieri alio loco, quam vbi haec modificatio facta eſt.

XXVI. Praeter has tres partes adhuc duae aliae dantur, qui ſunt angeli illi comitantes hominem in cuſtodiam eius: hi emanarunt cum emanatione animae eius, vnus a dexteris, et alter a ſiniſtris. Si dignum ſe praebet, iſti cuſtodiunt ipſum: ſin minus, accuſant ipſum. Illud figmentum bonum et malum eſt [o]. Vetus opinio, ex Aegypto forte profecta, certe barbaricae philoſophiae adſcribenda, quae omnem fere terrarum orbem poſtea peragrauit, vt erudite demonſtrauit COTELERIVS [p].

XXVII.

h) Pardes tr. I. c. 5. f. 7. Cabb. denud. l. c. pag. 106.

i) Etiam hoc ab Orientalibus et Alexandrinis didicerunt.

k) Ibid. c. 2. p. 110. ſeqq.

l) l. c. p. 20. c. 5. p. 318. ſeqq.

m) Ibid. pag. 112.

n) Ib. p. 112.

o) Ib. p. 120.

p) Ad HERMAE paſt. L. I. m. VI. pag. 871. ed. Fabric.

XXVII. Quemadmodum gradum anima consequitur, prout operam legi dat in hoc mundo, ita anima coram facie Dei ex corpore discedens comparere non potest, nisi vestita sit vestibus legis et praeceptorum [q].

XXVIII. Vt Zelem, sicut supra dictum, ante conformationem hominis aduenit, ita abscedit ante mortem die trigesima, et contemplatur locum suum [r].

XXIX. In Adamo omnes iam praeextiterunt animae, quas simul in eo creauit Deus. Multa de hac quoque praeexistentia tradunt Cabbalistae, maxime LORIIA [s], qui tamen de animabus tantum Israelitarum est intelligendus, vt ex testimoniis Rabbinicis ab EISENMENGERO [t] collectis disci potest.

XXX. Adam Belial, id est cortices, maliue daemones dominati sunt in Adamum sanctum, quae erant animae Adami protoplastae, easque superinduerunt et occultarunt intra se ipsos, suo commodo, vt quoniam in homine est aliquid ex Schechinah, ipsi vitam inde acciperent, et nutrimentum; hinc manibus pedibusque contendunt, vt ad peccandum alliciant hominem, quo anima eius ipsis subiiciatur, et intra ipsos abscedat, ipsique hac ratione vitam, alimenta et tranquillitatem sortiantur.

XXXI. Impossibile tamen est, animam Israëliticam cum sancta sit, etiamsi peccauerit, et subter cortices abscesserit, penitus expelli, cum ne minima quidem scintilla sanctitatis dispelli queat. Opera itaque danda est homini, vt extrahat animam ex corticibus, ad quod preces tempore copulae maritalis et prolificationis, tum opera iustitiae requiruntur, quae hominem ab isto malo separant, sed non plene, id enim in die mortis demum fiet; tunc enim putrescit malum intra terrae puluerem, tolliturque ab eo et discedit [u].

XXXII. Quaedam animae veniunt in mundum per mysterium embryonatus, quaedam per mysterium reuolutionis, prius Ibbur, posterius Gilgul vocatur; omnes autem ideo in mundum veniunt, vt restituant separentque bonum a malo.

XXXIII. Reuolutio, quae Gilgul dicitur, est, cum infans quidam de vtero matris prodit, in corpus illud subintrat anima quaedam, eademque tolerare cogitur omnes illos dolores atque miserias, quaecunque superuenerint eidem corpori, ex quo prodiit in auram mundanam, vsque ad mortem eius. Ita vt penes illam non sit abhinc exire, vsque ad diem mortis. Huius μετεμψυχώσεως explicationem superiori sectione iam dedimus. Cuncta vero ordine systematico, complexus est LORIIA [x].

XXXIV. Embryonatus siue Ibbur est, si anima quaedam in hunc mundum venit, in hominem iam in hunc mundum natum, atque adultum; tunc enim iste homo similis fit foeminae praegnanti, quae embryo-nem

q) Ibid. pag. 129.
r) Ibid. p. 125.
s) LORIIA de reuol. anim. c. II. p. 252. seqq. R. MEN. BEN ISRAEL Nischmath Chaiim f. 70. column. 2.
t) l. c. c. 1. p. 11.
u) LORIIA l. c.
x) l. c. c. V. §. 1. p. 263. seqq.

nem in vtero gerit. Id non poteſt fieri, niſi alter ille iam annos natus fuerit tredecim et vltra, quia ex eo tempore vir reputatur, qui obligatur obſeruare praecepta: tunc ergo eidem aduenit anima altera, vt eundem adiuuet et iuſtum reddat [y]. Fundamentum inſanientis hypotheſis ſtolidi philoſophi quaerunt in loco *Deut. III, 26.* Cabbaliſtice expoſito.

XXXV. Duplex autem eſt embryonatus: primo, cum anima illa, quae de nouo impraegnat hominem iſtum, ipſa hoc caſu indiget, quia ipſi deeſt aliquod praeceptum, quod non obſeruauit in reuolutione praeterita: deinde quando ideo in hominem venit, vt opituletur ei, eumque iuſtificet et gubernet, ipſa vero embryo facta nullum patitur defectum. In priori caſu extenditur per totum corpus hominis et omnes perfert dolores: in poſteriori vero nullas miſerias tolerat, vnde nec tempus habet definitum, quo egredi debeat, ſed quo melior euadit homo, eo arctius fortiusque cum eo vnitur. Hac ratione animas parentum liberos ingredi Rabbini delirant [z].

XXXVI. Reuolutionum variae dantur cauſſae, e. g. vel ad vitium exuendum et reſarciendum, vel ad praeceptum antea vel neglectum vel occaſione implendi deſtitutum obſeruandum et perficiendum, vel ad iuuandos alios, vel vt accipiant meritam vxorem, quam in priore reuolutione non acceperant.

XXXVII. Poſſibile eſt vt reuoluantur ſimul duae vel tres ſcintillae in corpore vno, quod tamen fieri nequit, niſi hae reuolutae omnes ſint de vna radice animae, et de DCXIII ſcintillis illius radicis. Plures autem animas quam quatuor in vno corpore reperire impoſſibile. Multa huius generis ineptit Apella inſaniens [a], quae ſomniis febricitantium ſimiliora ſunt, quam *φιλοσοφουμένοις* virorum prudentium.

XXXVIII. Ordo reuolutionis pergit ab imo ad ſummum, ex vno gradu ad alterum, et a mundo Aſiahtico ad Iezirahticum, et ſic porro vsque ad ſingularitatem emanatiuam. Vilius enim praecedit, et quo quis euadit iuſtior, eo eleuatur altius. Tenetur autem homo perficere atque reſtituere omnes ſpecies, nempe animam ex mundo factiuo, ſpiritum ex formatiuo, mentem ex creatiuo: qui tres hos gradus perfecit, non amplius peccabit. Iſtae igitur tres ſpecies debent reuolui, donec reſtituantur, et ſi prima reuolutione non reſtaurantur ter redeundum eſt. Id probat L o r i i a [b] ex *Iob. XXXIII, 29.* Lucem haec capiunt ex iis, quae *ſectione antecedente* iam de hac migratione et reuolutione diximus, qua purgari credunt animas, ſemperque magis extrahi corticibus iſtis malignis, quibus per peccatum protoplaſtorum erant implicatae, donec purae aſcendere ad radices ſuas queant. Ex quo parallelismus philoſophiae Orientalis et Alexandrinae cum Cabbaliſtica cognoſci poteſt, quae eundem in modum praeceperunt.

XXXIX.

y) Citati Eisenmenger. l. c. p. 81. ſeqq.
z) Conf. Eisenmenger. l. c. p. 88. ſeqq.
a) pag. 265. ſeqq.
b) c. VI. p. 269

XXXIX. Impio autem, in quem dominium habet ignis gehennae, ita vt intret in eum, ibique absumantur delicta eius, melius est in gehenna pati, quam venire in reuolutiones plures, quoniam singulis vicibus cumularet peccata super transgressiones priores. Hinc statim post trinam reuolutionem gehennae committitur [e].

XL. Pro iustis vero discipulisque sapientum elegit Benedictus potius multas reuolutiones prae poena infernali, quantusque est numerus transgressionum, tantus reuolutionum eorumque temporis diuturnitas: qua etiam plura opera iusta acquirunt et iustiores euadunt.

Semitae sapientiae et portae prudentiae.

§. XI. Verum maturandus tandem exitus ex hoc labyrintho, emergendumque ex dumetis philosophiae Cabbalisticae. Pauca itaque de quinquaginta portis prudentiae, et triginta duabus semitis sapientiae dictis subiungimus. Hae enim portae atque semitae inter Cabbalistas valde commendantur. Originem sine dubio acceperunt ab auctore libri *Iezirah*, qui in semitas XXXII totam introductionem suam in doctrinam sephirothicam distribuit. Dabimus paucis recensionem mysterii, vt videat lector, quam sapientiam gens Iudaea Abrahamo patriarchae tribuerit.

Sem. I. Vocatur intelligentia admirabilis, vel abscondita; siue corona summa, est enim lumen dans intelligere primordialitatem sine principio et est gloria prima, nulla creaturarum valet assequi essentiam eius.

Sem. II. Est intelligentia illuminans, quae est corona creationis et splendor vnitatis maxime aequalis, quae super omne caput est exaltata.

Sem. III. Vocatur intelligentia sanctificans; et illa est basis et fundamentum sapientiae primordialis, quae vocatur artifex fidei.

Sem. IV. Vocatur intelligentia metalis seu receptacularis, quod in eam tanquam metam ex superioribus intelligentiis delatae, ab ea emanant omnes virtutes spirituales, qua emanant vna ab altera virtute emanatiui primordialis coronae.

Sem. V. Vocatur intelligentia radicatiua, quod illa est ipsa vnitas maxime aequalis, quae coadunat se cum Binah, siue intelligentia, quae emanat e penetralibus sapientiae primordialis.

Sem. VI. Vocatur intelligentia influentiae mediantis, quod in eo multiplicantur influxus emanationum.

Sem. VII. Vocatur intelligentia recondita, quod illa est splendor refulgens in omnes virtutes intellectuales, quae oculis intellectus et fidei contemplatione perspiciuntur.

Sem. VIII. Vocatur intelligentia absoluta seu perfecta, quod illa est apparatus primordialitatis, quae non habet radicem, cui inhaereat, nisi in penetralibus magnificentiae, quae emanant de propria sui ipsius subsistentia.

Sem. IX. Vocatur intelligentia munda, quod mundat sephiras et probat et emendat exscissionem imaginis earum.

e) pag. 271.

Sem. X.

Sem. X. Vocatur intelligentia resplendens, quod illa exaltata eſt ſuper omne caput, et ſedet in throno Binah, et illuminat fulgorem omnium luminarium.

Sem. XI. Vocatur intelligentia fulgida, quod illa eſt ipſa cortina, quae ordinata eſt iuxta ordinem diſpoſitionis.

Sem. XII. Vocatur intelligentia claritatis, quod illa eſt ſpecies magnificentiae, et locus, de quo oritur viſio videntium in apparitione.

Sem. XIII. Vocatur intelligentia inducens vnitatem, quod illa eſt ipſa ſubſtantia gloriae, et perficit veritatem ſingulorum ſpiritualium.

Sem. XIV. Vocatur intelligentia illuminans, quod eſt Chaſmal, qui eſt inſtitutor arcanorum et fundamentorum ſanctitatis et apparatus eorum.

Sem. XV. Vocatur intelligentia conſtituens, quod conſtituit creationem in caligine munda.

Sem. XVI. Vocatur intelligentia triumphalis vel aeterna, quod illa eſt voluptas gloriae, infra quam nulla alia gloria eſt, et vocatur paradiſus voluptatis, qui paratur piis.

Sem. XVII. Vocatur intelligentia diſpoſitiua, quae aptat piis fidelitatem, vt per eam induantur ſpiritu ſancto.

Sem. XVIII. Vocatur domus influentiae, quod ſcrutantes ex ea trahunt arcanos et abditos ſenſus.

Sem. XIX. Vocatur intelligentia omnium actiuitatum ſpiritualium, propter affluentiam, quae diffunditur in eam de benedictione altiſſima et gloria excelſa.

Sem. XX. Vocatur intelligentia voluntatis, quod illa eſt apparatus omnium et ſingulorum creatorum.

Sem. XXI. Vocatur intelligentia complacentiae quaeſiti, quod illa accipit influentiam diuinam, vt influat de benedictione eius in omnia et ſingula exiſtentia.

Sem. XXII. Vocatur intelligentia fidelis, quod in ea augentur virtutes ſpirituales, vt prope adſint omnibus habitantibus ſub vmbra eius.

Sem. XXIII. Vocatur intelligentia ſtabilita, quod illa eſt virtus conſiſtentiae omnibus numerationibus.

Sem. XXIV. Vocatur intelligentia imaginatiua, quod illa dat ſimilitudinem omnibus ſimilitudinibus, quae iuxta ſimilitudines ſuas in decoribus ſibi conuenientibus creatae ſunt.

Sem. XXV. Vocatur intelligentia tentatoria ſeu probatoria, quod illa eſt tentatio primaria, qua tentat creator omnes pios.

Sem. XXVI. Vocatur intelligentia renouans, quod Deus ſanctus renouat per illam omnia noua in creatione mundi.

Sem. XXVII. Vocatur intelligentia concitatiua, eo quod de ea eſt creatus intellectus omnium creatorum ſub orbe ſupremo, et concitatio ſiue motus eorum.

Sem. XXVIII.

Typus Generis Diatonici.

ad Tom. I. p. 1056.

		ā. Nete hyperboleon.
	Tonus	
		ḡ. Paranete hyperboleon.
	Tonus	
		f̄. Trite hyperboleon.
	Hemitonium	
		ē. Nete diazeugmenon.
	Tonus	
		d̄. Paranete diazeugmenon.
	Tonus	
		c̄. Trite diazeugmenon.
	Hemitonium	
		h. Paramese.
Diazeugsis.	Tonus	
		a. Mese.
	Tonus	
		g. Lichanos meson.
	Tonus	
		f. Parhypate meson.
	Hemitonium	
		e. Hypate meson.
	Tonus	
		d. Lychanos hypaton.
	Tonus	
		c. Parhypate hypaton.
	Hemitonium	
		H. Hypate hypaton.
	Tonus	
		A. Proslambanomenos.

Sem. XXVIII. Vocatur intelligentia naturalis, quod per illam consummata et perfecta est natura omnis existentis sub orbe solis in perfectione.

Sem. XXIX. Vocatur intelligentia corporalis, quod illa format omne corpus quod corporatur sub apparatu omnium orbium, et incrementum eorum.

Sem. XXX. Vocatur intelligentia collectiua, quod colligunt ex ea astrologi iudicio stellarum et signorum coelestium speculationes suas.

Sem. XXXI. Vocatur intelligentia perpetua, quod ducit motum solis et lunae iuxta constitutionem eorum in orbe sibi conueniente..

Sem. XXXII. Vocatur intelligentia adminicularis, eo quod dirigit seu concurrit ad omnes operationes septem planetarum et ad partes eorum.

Haec illa sapientia est, quae introductionis loco libro *Iezirah* praefixa est. Quam constare totam notionibus abstractis, vagis, et incertis ex ipsis definitionibus patet; vnde mirandum non est, Cabbalistas in harum semitarum explicatione inter se valde dissentire. Illud tamen dubitandum non esse videtur, exhibere nobis has semitas certas classes, ordinesque metaphysicos, quibus consideratio sephirarum instituі potest, et quibus affectiones, modi, gradus et combinationes sephirarum tum inter se, tum ratione mundorum, quibus influxum praebent, commensurari et considerari possunt, et intellectus hominis instrui potest, vt in his semitis ad cognitionem summae caussae perueniat. Huc enim omnes commentatorum meditationes collineant, praecipue R. ABRAHAM BEN DIOR, qui tamen et ipse commentario eget, et luce, et cuius tenebras RITTANGELIVS nondum discussit. Vterque commentator etiam aliena Cabbalisticis immiscuit, et ראב״ד quidem Peripatetica, Rittangelius Christiana. Merentur vero hae semitae cum Pythagoricis numerorum contemplationibus eorumque nominibus comparari: ex eo enim intelligi potest, vnde has delicias metaphysicas Cabbalistae acceperint. Idem de quinquaginta portis prudentiae iudicandum esse videtur. Portas enim apud Iudaeos significare introductiones, distributiones et capitula, linguae Hebraeae peritos non latet, vt obseruauerunt ED. POCOCKIVS [d], et IO. BVXTORFIVS [e]. Quomodo vero has portas Cabbalistae distinxerint, de eo variant interpretes. Et REVCHLINVS [f] quidem earum catalogum dedit, quem B. BVDDEVS [g] repetiit; sed valde timemus, vt menti et systemati Cabbalistarum sit conformis, et non profectus sit ex Reuchlini ingenio. Aliter doctissimus BASNAGIVS [h], qui eas diuidit in quinque portas portarum, hasque singulas in portas decem, primamque agere putat de materia prima, de chao, de vacuo, de elementis, de aquis supracoelestibus; secundam de mineralibus, floribus, succis, mari-

d) Praef. ad Maim. port. Mosis.

e) Bibl. Rabb. p. 422. Eandem opinionem tuentur BASNAGIVS Hist. Iud. L. III. c. 14. §. 17. p. 358. et BVDDEVS Introd. in hist. phil. Hebr. §. 43. p. 382. seqq.

f) De arte Cabb. L. III. p. 693. seqq. Coll. Pistor.

g) loc. cit.

h) l. c. §. 18. p. 360.

maribus, lacubus, fluminibus, plantis, seminibus, reptilibus, auibus etc. tertiam de creatione hominis, eius sensibus, anima et facultatibus eius, de homine angelico, coelesti et diuino etc. quartam de planetis, firmamento, primo mobili et coelo empyreo; quintam de nouem angelorum ordinibus; vltimam vero non esse apertam, cum Moses tantum per quadraginta et nouem transierit [i]. Sed haec quoque recentiorum ingenio, Peripateticam physicam secuto debentur, et vel hoc nomine improbanda sunt, quod physicas nobis classes, non vero metaphysicas exhibent; cum tamen tota philosophia Cabbalistica metaphysica sit [k]. Quaecunque vero earum significatio sit, illud dubio caret, semitas has portasque maiorem prudentiam atque sapientiam non promittere, quam repositoria Lullii, et vtrumque hoc distributionis genus in eundem censum referendum esse. Per has itaque portas et semitas tandem ex hoc labyrintho philosophiae Cabbalisticae, spinarum pertaesi et spectra, lemuresque horrescentes propere aufugimus.

Iudicia eruditorum varia de vsu pretioque Cabbalae ponendo.

§. XII. Antequam vero philosophiae Iudaicae, maxime Cabbalisticae, considerationem relinquimus, quaedam etiam de dignitate vsuque Cabbalae dicenda sunt, lectorque instruendus est, vt inter tot virorum doctorum de ea re concertationes tantumque dissensum ipse iudicare, et quid philosophiae incrementis inde promittendum sit, vel quid detrimenti inde acceperit, quaque ratione difficilis haec metaphysica in vsum quendam conuerti queat, discat. Audiemus vero viros doctos sententiam dicentes, et iudicium modeste interponemus. Et inter Iudaeos quidem philosophiae Cabbalisticae tantam existimationem esse, vt eam vulgo inuideant, ideoque non arcanissimam tantum seruent, sed et symbolis obscurissimis tegant, statuentes neminem ad summam felicitatem peruenire eiusque supremo gradu potiri posse, licet in legis studio literali sit perfectissimus, nisi etiam mysticam hanc doctrinam teneat, in antecedentibus luculentis eorum testimoniis confecimus. Tantaque est apud ipsos huius artis veneratio, vt eam vulgatam graues et atroces poenas sequi statuant, et sic poenam illustrem Knorrium luisse dixerint [l]. Fatendum tamen, dari inter Iudaeos quosdam, qui futilitatem studii Cabbalistici agnouerint et reiecerint, quos dum refutat R. NAPHTHALI HIRTZ [m], non diffitetur, esse inter contribules suos, qui improbent, inquiri in sensus legis arcaniores, obtrudique hominibus dogmata sublimiora captuque difficillima, quibus melioris et facilioris philosophiae studium impediatur, praecipue cum facile in Deum peccari sicque periculum contrahi queat maximum. Immo R. Mardochaeum Concors contra artem Cabbalisticam et in specie contra doctrinam sephirothicam scri-

i) Conf. ANG. BVRGONOV. de Cabb. dogmat. p. 854. Coll. Pist.

k) Conf. MORHOF. Polyhist. T. I. c. 7. p. 996.

l) Vid. ipse KNORRIVS praefat. ad Tom. II. Cabb. denud. p. 19.

m) In praef. ad vallem regiam, conf. WOLF. Biblioth. Hebr. P. II. L. VII. c. 5. §. 1. p. 1230.

ſcripſiſſe, at prohibitum a ſuis fuiſſe, ne hanc commentationem ederet, referunt IVLIVS BARTOLOCCIVS [n], et I. C. WOLFIVS [o]. Inter Chriſtianos vero de Cabbalae dignitate, praeſtantia et vſu in opiniones diſceſſum eſt toto coelo inter ſe diſtantes. Et mature quidem poſt reſtauratas literas elegantiores fuiſſe viros doctos, qui de diuina origine Cabbalae perſuaſi, latere in ea pleraque Chriſtianae religionis myſteria, exque illa contra Iudaeos et infideles alios pulchre poſſe demonſtrari, crediderint, ſupra Io. Pici Miranduli, Io. Reuchlini, Archangeli Burgonouenſis, Pauli Ricii aliorumque exemplis probauimus. Sed et hoc ſupra monuimus, inuentos eſſe alios, qui non quidem negauerint, eſſe in Cabbaliſtica philoſophia impura, falſa, impia multa non ex limpidis Iſraëlis fontibus, ſed ex lacunis gentilis philoſophiae hauſta; aſt inueniri tamen ſub allegoriis ſymbolisque philoſophiae Cabbaliſticae, a recentioribus eius interpretibus in peruerſos et heterodoxos ſenſus raptis veſtigia priſtinae veritatis per traditionem ad Chriſtianos ab Iſraëlitis et Iudaeis, arcana methodo illam ſeruantibus translatae, et praecipue rudera luculenta myſteriorum de SS. Trinitate, de Meſſia eiusque incarnatione, de mediatore inter Deum et regnum eius, et de varia oeconomia gratiae et ob eam cauſſam reſpexiſſe ipſum ſanctiſſimum orbis redemtorem et diſcipulos eius in ſermonibus ſcriptisque ſuis ad hanc Cabbalam puriorem. Ex quo hunc praecipue Cabbalae purioris vſum demonſtrant, vt ex ea arcani quidam et latentes ſenſus Scripturae S. queant reſerari producique in apricum. Cuius luculenta ſpecimina cum ex opinione virorum doctiſſimorum Campegii Vitringae et Ioannis Meyeri ſupra iam attulerimus, his nihil addimus, niſi quod moneamus, virum de omni eruditione, maxime vero de ſacris literis immortaliter meritum B. IO. FRANCISCVM BVDDEVM [p], qui huic opinioni tenacius adhaeſerat, eam poſtea non quidem deſeruiſſe, verum ita tamen limitibus arcte concluſiſſe, vt tantum non totam abieciſſe videri poſſit, certe ab iis, qui hac ratione ſtatuendum eſſe putant, longe receſſerit, et circumſpectione longe maiori hunc Cabbalae vſum commendauerit. Alios qui Chriſtiana dogmata ex Cabbala vel demonſtrari vel confirmari poſſe credunt, a Cel. WOLFIO [q] enumeratos tacemus. Nec defuit diligentia quorundam, qui Iudaeos hac ratione ad veram fidem reuocare conati ſunt, quod interdum feliciter ceſſiſſe, exempla Iudaeorum hac ratione conuerſorum probant [r]. Alii tamen longe aliter de Cabbala ſtatuunt, et obſcuritate inſuperabili, confuſione, et ἀταξίᾳ in ſcriptis Cabbaliſticis regnante commoti, omnem eam pro otioſis nugis ingeniorum muſcas captantium et cum laruis lemuribusque colluctantium habent, verbaque caſſa et ſine mente ſonos, affanias pueriles, notio-

n) Bibl. Rabb. T. IV. p. 56.

o) Bibl. Hebr. P. I. p. 798.

p) Vid. diſſert. de moderamine inculpatae tutelae, quae recuſa eſt ad calcem nouae editionis Introd. in hiſtor. phil. Hebr. conf. quae habet WOLFIVS l. c. §. 5. p. 1237. ſeqq.

q) l. c. conf. B. MARTIN. DIEFENBACH in Iudaeo conuertendo §. 18. p. 93.

r) Conf. Io. WVLFER. in not. ad Theriac. Iud. p. 66. WOLF. l. c. p. 1240.

notiones vel nihili, vel vagas, allegoricae methodi beneficio vendi ficque pro thefauris carbones exhiberi a Cabbaliftis conqueruntur. Hoc fuiffe de Cabbala iudicium BVRNETII [s] ex verbis eius fupra adductis conftat: quamuis fateatur tandem, λείψανα quaedam veteris phyficae et metaphyficae Hebraicae ibi latere: eo quod hypothefibus fuis, quas Mofi affinxit vir doctus, quaedam affinia in iis effe videret. Fuiffe vero in hac quoque fententia Souuerainium, Vorftium, Loefcherum aliosque de origine Cabbalae gentili perfuafos, ex fupra dictis conftat [t]. Alii inueniri quidem poffe et detegi fyftema aliquod et fignificationem quandam atque doctrinam fymbolorum et allegoriarum Cabbalifticarum concedunt, at nihil effe in ea, quod vel facrae reuelationi vel rationi fanae conueniat, cunctaque erroribus magnis ex turbidis gentilium fontibus oriundis et ad enthufiafmum ducentibus plena, totumque fyftema impium et abfurdum effe ftatuunt, iisque indignantur, qui ex Cabbala facra dogmata et fcripturam S. illuftrari explicarique poffe contendunt, eo quod putent, dignitati et auctoritati facrarum paginarum ita valde derogari. Id quod illi potiffimum vrferunt, qui improbauerunt [u], quod B. BVDDEVS orationem dominicam ex Cabbalifticis dogmatibus illuftrare conatus effet. Hi omnes magna vi pertendunt, parum vtilitatis afferre philofophiam Cabbalifticam ad explicanda oracula facra, et confirmandam religionem Chriftianam, eo quod neceffario vel mens Cabbaliftarum vel fcripturae facrae peruertenda fit [x], mifcendaque quadrata rotundis, fi id negotii fufcipiatur, quod hoc modo feliciter fuccedere nunquam poffit. Longius proceffrunt alii, qui in fyftemate Cabbaliftico latere femina impietatis, et atheifmum prodi, afferuerunt. Quo refpexit imprimis HENRICVS MORVS [y], qui hanc impietatis fufpicionem methodo geometrica roborare conatus eft. Eundem fcopum habuiffe initio Cl. WACHTERVM [z], ex eius difputationibus contra Petrum Speeth fiue Mofen Germanum patet. Nec alia mens Ven. REIMMANNO [a], cui hoc nomine philofophia Cabbaliftica vehementer difplicet. Hinc difputatio orta de Spinozifmo in Cabbaliftica philofophia detecto, deque Atheifmo Cabbaliftarum, quem tamen negare et pro Cabbaliftis apologiam fcribere conatus eft R. MOSES GERMANVS [b], quemadmodum ab hac infamia liberos Cabbaliftas pronuntiauit B. IO. IACOBVS SYRBIVS [c], et B. I. FR. BVDDEVS [d]. Qui tamen poftremus ita poftea fuam opinionem mutauit [e],

vt

s) Archaeol. philof. L. I. c. 7. p. 363.

t) Conf. laudatos WOLFIO l. c. p. 1242.

u) GOTTL. WERENSDORFIVS et IO. ANDR. SCHMIDIVS peculiaribus differtationibus. Add. Ven. LOESCHER. praenot. theol. p. 230. EHREGOTT DANIEL COLBERG. Chriftianifm. Platon. Hermet. P. II. c. 14. p. 649. feqq.

x) Prius feciffe Morum, pofterius Knorrium, iudicat BVDDEVS l. c. §. 35. p. 255. et in Ifag. in hiftor. theol. lit. p. 357.

y) In fundamentis philofophiae aetopaedomelifeae.

z) In Spinozifmo Iudaico.

a) Hift. theol. Iud. L. I. c. 18. §. 23. p. 604. feq. §. 34. p. 627. feqq.

b) Libelli titulum habes apud WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 1235. conf. WACHTER. loc. cit. P. I. p. 49. FABRIC. Syllab. fcript. de V. R. C. c. 13. p. 361. De infelici hoc patriae noftrae alumno multa notatu digna dabunt WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 813. et M. DIEFENBACH in Iudaeo conuerfo p. 178. feqq.

c) In diff. de orig. atheifmi p. 29.

d) In diff. de Spinozifmo ante Spinozam Anal. H. P. p. 346.

e) Thef. de ath. et fuperftit. c. I. §. 6. p. 22. Intr. l. c. p. 388.

vt concederet, recentiores Cabbaliſtas omnino Spinoziſmi ſuſpectos eſſe, eo quod ſyſtema emanatiuum recta via ad atheiſmum ducat, quamuis contra Wachterum tueatur, differre inter ſe ſyſtema Spinoziſticum et Cabbaliſticum: alter tamen pronuntiandum eſſe de Cabbala veteri atque puriori eamque ab hac culpa prorſus liberandam eſſe. Fluctuat autem BASNAGIVS[f], et alio quidem loco operoſe demonſtrare contendit Spinozam ſyſtema Cabbaliſticum in ordinem redegiſſe, et ſuam philoſophiam ab his praeceptoribus didiciſſe, noluiſſe autem ambitione ductum fateri, per quos profecerit, nec Iudaeos inuidiam, quam ſibi conflauit, cum eo, fatendo quod ſcrinia Cabbaliſtarum expilauerit, participare voluiſſe; alio vero loco[g] emanationis ſyſtema a Spinoziſtico diſtinguit, cum prius ob emanationem, quae diuinae eſſentiae modificationem certam innuit hanc ei notam inuſſiſſet. Aliter tamen pro Cabbaliſtis et Spinoza mutata ſententia ſua pronuntiauit Cel. WACHTERVS[h]. Is enim non negauit quidem, inter Spinozam et Cabbaliſtas intercedere concordiam, ſed hanc potiſſimum cum Cabbaliſtis hypotheſin de rerum omnium ortu ex Deo adornauiſſe ex ordine philoſophandi, ex definitione Dei, ex ſuppoſito infinito rerum omnium principio, ex negata creatione materiae, eiusque exiſtentia ſublata, ex admiſſa ſpiritualitate rerum omnium, et euicta inde entitate ad ſolum Deum referenda, ex admiſſo aliquo principiato primo; ex aſſerta rerum omnium vita, ex mundo praedicato infinito; ex duplici reſpectu intellectus diuini interno et externo, ex eſſentia mentis humanae ex Deo deriuata, aliisque philoſophiae Spinoziſticae partibus cum Cabbaliſtica conuenientibus probat, et in vno hoc receſſiſſe a Cabbaliſtis putat, quod non decem, ſed duo tantum attributa poſuerit in Deo, et inanes imaginationis nugas de vacuis, vaſis, vaſculis, canalibus, radiis, punctis, aeonibus, ſpiritibus eorumque membris, coniugiis et his ſimilibus abiecerit: negat autem Spinozam Deum et naturam confundere, eo quod diſtinguat inter naturam naturantem et naturatam, et eos oppugnet, qui naturam Dei ad eſſentiam rerum creatarum ſpectare dicant: tota quoque eius philoſophia hoc praecipue fundamento nitatur: quod Deus et natura nequaquam vnum idemque ſint, neget etiam, Deum eſſe effectuum naturalium cauſſam immediatam. Quibus omnibus poſtquam de vſu Cabbalae eiusque tolerantia in Academiis quaedam monuiſſet, finem tractationi ſuae imponit, contendens, eos praecipitanter nimis de Cabbala iudicare, qui eandem atheiſmum docere perhibent, adeoque neque Spinozam eius culpae reum agi poſſe. Valde diſplicuit celeberrimi viri conatus non BVDDEO[i] tantum τῷ μακαρίτῃ, ſed aliis quoque[k], qui vel magnum inter

f) l. c. L. IV. c. 7. p. 128. ſeq.
g) c. 8. p. 198. ſeqq.
h) In elucidario Cabbaliſtico c. IV. p. 59.
i) ll. cc.
k) Vid. IAC. STAHLHOFFII diſſ. de Benedicto de Spinoza atheiſmi conuicto, contra auctorem praefationis in illius opera poſthuma, G. Arnoldum et I. G. Wachterum, Gryph. 1707. PAVL. BERGER. in Cabbal. Iud. Chr. detecto p. 42. DIEFENBACH. l. c. Relat. innoc. 1709. p. 417. DETL. CLVVER. annot. hiſtor. de rebus vtiliſſimis p. 218. ſeqq.

inter Spinozam et Cabbaliſtas intercedere diſcrimen contenderunt, vel vtrasque partes recte impietatis accuſari aſſeruerunt: de qua tamen re, cum infra de Spinoza tractaturis adhuc quaedam dicenda ſint, hic nihil adiicimus: ſed hoc tantum notamus, quod ipſe vir acutiſſimus, cum ea legeret, quae de hac controuerſia in Germanico opere H. P. diſſeruimus, annotauit, et per manus communis amici ad nos transmiſit. Monet nempe, *iniuriam fieri Cabbaliſtis, ſi iis obiiciatur Atheiſmus. Nullam enim doctrinam de Deo et creatione ex Deo vocari poſſe Atheiſmum, quacunque etiam ratione ſe habeat, quia alias eſſet oppoſitum in appoſito; talem vero eſſe doctrinam Cabbaliſticam, quae tantum abſit, vt Atheiſmum foueat, vt potius deiſmus ſit, quia ex Deo, principioque primo omnia explicat. Eam vero doctrinam atheam eſſe, quae mundum ſine Deo ortum ſtatuit, aut res naturales, excluſo Deo, exponit. Neutrum hoc facere vel Cabbaliſtas vel Spinozam. Rectiſſime itaque ex ſua opinione eos facere, qui haec philoſophemata pro hypotheſi habent, qua origines rerum luculentius exponere voluerint.* Id quod ideo hic monendum erat, quod neſcio quo iure haec Cabbaliſtarum et Spinozae defenſio virum eruditiſſimum fecerit ſuſpectum.

Praemonenda quaedam de Cabbalae pretio, vitandisque praeiudiciis circa eam.

§. XIII. Difficile eſt in tam ancipiti argumento, rationibus ex vtraque parte haud leuibus a viris doctis adductis in medium, de Cabbalae dignitate, praeſtantia et vſu certam ſententiam ſtatuere; praeſertim cum tota haec diſputatio lectorem requirat ab omni prorſus partium ſtudio et ab omni praeiudicata opinione liberum, attentum quoque in ſublimi philoſophiae genere ad nexum principiorum et concluſionum, et nec obſcurorum atque ſymbolicorum dogmatum veneratione, vt plerumque fieri ſolet, nec antiquitatis nimia opinione faſcinatum. Qui veri fontes ſunt, cur philoſophia Cabbaliſtica non obſtantibus obſcuritate eius ſumma, ineptiis methodi ſymbolicae, et exiguo fructu, qui ex ea redundat, tot viros inuenerit doctos, qui hederam ei ſuſpenderunt, et pro eius praeſtantia verba fecerunt. Quosdam enim antiquitatis ſeduxit veneratio, eo quod noſſent, Hebraeos fuiſſe inter gentes antiquiſſimas, et diuinam ſapientiam ex peculiari reuelationis dono poſſediſſe, habitaſſe quoque diu inter gentes; ex eo enim concludentes, philoſophiam ab iis ad gentes dimanauiſſe, crediderunt Cabbalam priſcae ſapientiae Hebraeae opus eſſe; vnde factum, cum vidiſſent magnam intercedere inter philoſophiam Cabbaliſticam, et Pythagorico-Platonicam ſimilitudinem, vt iudicarent, hanc ab illa profluxiſſe Pythagoramque et Platonem in itineribus ſuis inter barbaros hanc philoſophiam accepiſſe ab Hebraeis. Alii palparunt quidem, erronea Cabbaliſtarum dogmata difficilesque nugas hominum otioſorum, cum ſimplicitate et puritate philoſophiae Hebraicae vetuſtiſſimae non conuenire, illique prorſus indignas eſſe: cum autem praeconceptam de Cabbalae diuina origine ab Hebraeis opinionem dimittere nollent, diſtinctionem inter Cabbalam puram et impuram excogitarunt. In quo praeiudicio, licet nullibi

eam

eam Cabbalam puram ostendere potuerint, confirmati tamen sunt, cum intelligerent, in oeconomia foederis diuini Mosaica, necessario obtinere debuisse oralem quandam explicationem luculentiorem mysteriorum gratiae, in typis legis et vaticiniis occultius reuelatorum. Quam cum pro veteri illa Cabbala haberent, ea, quae ex religione Christiana et sacrarum paginarum N. T. reuelatione didicerant mysteria, non tantum ad Iudaeos retulerunt, sed has esse quoque reliquias Cabbalae veteris atque purioris contenderunt, eaque, quae apud Cabbalistas de tribus sephiris superioribus, de origine, generatione, officio, naturaque media τῦ Adam Kadmon et similibus inuenere, ad illa mysteria, inuito licet systematis Cabbalistici sensu nexuque, transtulerunt; quae vero in concordiam redigi non poterant, ea impura esse, et a sequioribus Cabbalistis in falsos sensus deprauata asseruerunt, sicque veram systematis Cabbalistici mentem euerterunt. Qui tamen licet in vero sensu mysteriorum Cabbalisticorum definiendo aberrauerint, veniam tamen merentur, eo quod veritati sacrae non obfuerunt; in eo solo peccantes, quod comtioremelioremque, quam natura sua habet, faciem philosophiae Cabbalisticae exhibuerint. Longe grauius vero lapsi sunt alii, qui symbolorum obscurissimorum profunditate tenebrisque plus quam Cimmeriis decepti, mysteria nullibi propalanda sacroque silentio tegenda latere sibi persuaderi a Iudaeis passi sunt. Hi cum nescio quam sapientiam coelestem et sublimiorem creparent, et se theosophiae cuiusdam arcanae alumnos esse iactarent, mysteriaque multa et artes diuinas, etiam circa arcana physica sibi reuelatas esse mentirentur, facile in eam ingressi sunt sententiam, similia in Cabbala latere; hoc igitur praeiudicio, tanquam face, praeeunte, ad rimandas Cabbalae allegorias accedentes, cum haud esset difficile, ex obscurissimis symbolis, quaecunque vellent effingere, vel potius multis verbis nihil dicere, sua somnia Cabbalae supposuerunt, et in ea patrocinium ineptiarum suarum quaesiuerunt, qua mente Cabbalisticam philosophiam iactauisse Fluddum, Sperberum hisque similes, supra monuimus. Nec id magnopere mirandum est, intellectu humano de obscuris et haud facile intelligendis plerumque magnificentius iudicante:

Semper enim stolidi magis admirantur amantque
Inuersis quae sub verbis latitantia cernunt.

Quae cum ita esse exemplis adductis conuincamur, omnino attentio summa in diiudicando systemate Cabbalistico adhibenda, cauendumque est, ne de argumento obscuro totque tegumentis allegoriarum ineptissimarum abscondito, aliquem nobis sensum fingamus clariorem, eumque deinde regulae instar in explicandis hypothesibus Cabbalisticis adhibeamus, et inferamus magis, quam eruamus ex scriptis Cabbalisticis, quaecunque optamus, vt in iis inuenire queamus, licet totius systematis harmonia et conne-

connexio repugnet. A quo lapſu ſi ſibi cauiſſent viri doctiſſimi, qui pro Cabbalae antiquitate et puritate pugnauerunt, et inter eam et recentiorem atque impuram diſtinxerunt, non contendiſſent pro conuenientia eorum dogmatum, quae nunquam Cabbala agnouit, ſed libere fuiſſent faſſi, longe alia philoſophiam Cabbaliſticam tradere, quam ſacram Chriſtianorum doctrinam, et nec Pythagoram atque Platonem a Iudaeis, ſed hos potius ſuo modo ab illis, vel potius ab eorum ſectatoribus reformatis haec opinionum portenta accepiſſe, nec admittere poſſe totam Cabbaliſticam philoſophiam ſecundum principia ſua vera et natales ſuos conſideratam eas doctrinas, quas agnouiſſe quidem veterem eccleſiam Iudaicam negare non licet, at Cabbaliſtas docuiſſe, ipſa eorum dogmata eorumque ſenſus verus atque genuinus reclamant. Et hac ratione neque ex tribus ſephiris ſuperioribus Trinitatis myſterium Meyerus, neque ex Adam Kadmon filium DEI mediatorem Vitringa, neque ex ſephirarum combinatione orationem dominicam Buddeus, neque ex mundo Briahtico creationem ex nihilo Baſnagius et alii alia exſculpſiſſent, veramque ſyſtematis Cabbaliſtici mentem peruertiſſent. Ceterum pro expellendo nimio de Cabbalae antiquitate et auctoritate praeiudicio ipſa Cabbaliſtica methodus antidotum exhibet efficaciſſimum. Obſcuritas enim inextricabilis, allegoriae difficillimae, affectatae literarum, nominum et notionum relatiuarum argutiae, et quae alia puerilia in cortice exteriori exhibet Cabbala philoſophica, iuſtam apud rectos rei aeſtimatores ſuſpicionem excitant, parum ſapientiae verae ſolidaeque ſub iſtis crepundiis latere; nec multum felicitati humanae mentis promouendae afferre philoſophiam eam, quae a pauciſſimis intelligi poteſt et vult. Veritas enim et ſapientia nudae ſunt, nec vllius hominis complexus refugiunt. Quae omnia fundamenti loco poſita, recte animum praeparant, ad ferendam iuſtam de Cabbaliſtica philoſophia ſententiam.

Iudicium de Cabbala.

§. XIV. His praemiſſis de Cabbalae pretio vſuque ſequentia notanda eſſe putamus: I. Scripta Cabbaliſtica antiquiora, qualia ſunt Soharica, Iezirah, Bahir et ſimilia, tanta caligine denſaque nocte repleta, tantaque confuſione ſcripta eſſe, vt aeque facile ſit, album et nigrum, quadrata et rotunda ex illis exſculpere, et eadem veriſimilitudine dogmata ſibi e diametro aduerſa effingere. Quin et corticem illum, ſub quo latet nucleus philoſophiae Cabbaliſticae tam durum eſſe, vt ferri aciem quaſi refugiat, id eſt, allegorias ſymbolaque horum librorum adeo incondita, inepta, nullumque ſaepe ſanum ſenſum fundentia eſſe, vt ne de eorum quidem literali ſenſu certus lector eſſe queat. Ex quo ſequitur, etiam in hac philoſophicae hiſtoriae parte ad ſobrium et moderatum Pyrrhoniſmum confugiendum eſſe, fatendumque, notitiam philoſophiae Cabbaliſticae, ſi ex iſtis ſcriptis antiquioribus haurienda ſit, exiguis arctiſque circumſcribi limitibus. Haec vt in ſe iuſta ſunt, ita medium inter eos tenent, qui ex vtraque parte de Cabbala iudicant, animumque praeparant, ne ſecus, quam

par

par eſt, in ferenda, de hac philoſophia ſententia, agat et hallucinetur. His enim ſuppoſitis non negatur, abſurdiſſimas et vix intelligibiles eſſe Cabbaliſtarum allegorias; at cum homines tamen fuerint ratione gaudentes, quos data opera inſanire, multisque verbis nihil dicere voluiſſe veriſimile non eſt, recte inde coniicitur, concepiſſe eos ſibi quosdam ſenſus melius cohaerentes, et certam aliquam doctrinae formam comprehendentes. Qui vt deprehendantur, non proprii ingenii cogitationes et inuenta pro interpretandi norma adhibenda ſunt, quibus loqui coguntur Cabbaliſtae, quicquid voluerimus, ſed nexus atque cohaerentia totius ſyſtematis conſideranda, origines philoſophiae Cabbaliſticae conſiderandae fontesque veri, ex quibus illa hauſta eſt, expendendi, ſicque concluſiones cum ſuis principiis coniungendae, vt ex his demum mens Cabbaliſtarum obſcura patere queat. Hac cautione muniti ſi ad interpretes Cabbaliſtas recentiores, qui abiecta methodo allegorica, ſecundum conſuetudinem philoſophiae Graecanicae philoſophari et Cabbaliſtica myſteria rimari coeperunt, accedamus, ſperare poſſumus, fore, vt veriſimili ratione in mentem veram obſcurorum librorum penetrare queamus. Vbi tamen aſſenſus prudenter cohibendus, nihilque pro Cabbaliſtico admittendum eſt, niſi quod examinatum diu, ita ſe nobis probet, vt cum amuſſi dicta conſpiret: ſemper etiam cum metu quodam oppoſiti progrediendum, ne nimia fiducia ſecuri, et praecipitanter iudicantes hallucinemur. Hanc nobis legem poſuimus, hac via in delineanda philoſophia Cabbaliſtica nos inceſſimus, quam nos iterato ſtudio deuoratis mille moleſtiis emenſos fuiſſe nondum poenitet. Ex hac vero prudentia logica moderationem quandam moralem oriri oportet, in hac hiſtoriae philoſophicae parte omnino commendandam. Cum enim illius tam inſuperabilis difficultas et obſcuritas ſit, aegre ferendum non eſt, ſi viri alii docti a noſtra ſententia et interpretatione diſſentiant, et ſe alia vidiſſe credant; multo magis in tam obſcuro et ambiguo argumento inuidia eiicienda abſtinendumque eſt a conſequentiis odium quoddam diſſentientibus conflantibus, ſed tolerantia in omni hiſtoriae philoſophicae ſtudio tantopere commendanda, ſeruanda eſt. Quod ſi obſeruauiſſent viri quidam eruditi, qui acrius, quam par erat, iudicium ſuum de dogmatum Cabbaliſticorum interpretatione interpoſuerunt, abſtinuiſſent a quibusdam, quae parum placitura ſunt poſteritati ſine inuidia et aemulatione iudicanti. II. Non refugiendi ſunt Cabbaliſtae recentiores, ſed pro interpretibus, cautione modo dicta obſeruata adhibendi, ducesque eligendi, qui in obſcuro itinere viam praeparent. Parum quidem illis placent, qui in eorum ſcriptis nihil reperiunt, quod cum Cabbala, quam animo praeconcipiunt ſuo, puriore conſpiret, hinc eos corrupiſſe veterum myſteria ſenſusque heterodoxos et gentiles illis affinxiſſe clamant. At viros optimos eruditiſſimosque rogamus, vnde ſciant, Cabbaliſtas recentiores veterem doctrinam corrupiſſe? et non tantum nouis commentis auxiſſe, quod equidem facile largimur, ſed ipſum

 quo-

quoque systema adulterasse? et e. g. pro sacri foederis typo, quem in veteri Cabbala quaerunt, systema emanatiuum introduxisse? Veteres enim libros Cabbalisticos sine duce non intelligi posse, ea, qua sunt modestia, ipsi fatentur, aut itaque prorsus de dogmatibus philosophiae Cabbalisticae tacendum, aut hi, qui haberi possunt, interpretes eo vsque audiendi, quo vsque malae fidei accusari non possunt. Hoc vero vt fieri queat, veram Cabbalisticae doctrinae faciem nosse nos aliunde oportet, ad cuius comparationem de corruptione Cabbalistarum recentiorum iudicandum est. Cum autem illam latere viri docti fateantur, sole meridiano clarius patet, paralogismum hic admitti, et aut incertum per aeque incertum probari, aut committi circulum vitiosum, quae hypothesin pro demonstratione obtrudit. Legibus itaque historiae et interpretationis quoque conueniens est, eos tamdiu audire testes et interpretes, quamdiu verisimile est, et potuisse et voluisse eos veritatem profiteri, et quamdiu constat, dedisse illos interpretationes tales, quae quoad summam rei et potiora dogmata cum orginibus, natura, indole, connexione parallelismo et similibus Cabbalae philosophicae conspirant, sensumque scriptis Cabbalisticis talem tribuunt, qui ad illa recte intelligenda omnia sufficit. Attamen et hic cautela adhibenda est, ne pro certissima et indubitata veterum Cabbalistarum mente hanc interpretationem venditemus, sed pro tali habeamus, quae verisimili ratione illis tribui possit, licet possibile sit, vt in his illisue dogmatibus aliam opinionem, quam quae illis a recentioribus tribuitur, habuerint. III. Magnopere vero iuuare hanc disquisitionem possunt, et ad iustum Cabbalae pretium statuendum plurimum conferunt detectae supra origines philosophiae Cabbalisticae. Eam enim in Aegypto enatam parentes habuisse philosophiam Aegyptiacam siue Alexandrinam ad philosophiae Orientalis placita in theologicis dogmatibus reformatam [l], et ab hac et systema emanatiuum et varios emanationum ordines, et mundi varia schemata et quae sunt alia accepisse, supra verisimillima ratione euicimus. Rationi vero conueniens est, ita obscura φιλοσοφούμενα explicare, prout natales et origines eorum postulant, indolesque systematis eius iubet, quod illis dedit nascendi initia. Recte itaque emanatiuam philosophiam Cabbalistis tribui, et secundum eius leges hos explicandos esse, quilibet videt, qui ratione vtitur. Prodiderunt id ipsi viri docti, qui harmoniam philosophiae Pythagoricae, vel potius Alexandrinae, id est, Platonicae reformatae, cum Cabbalistica fassi sunt, at putauerunt, illam ex hac ortam esse. In quo posteriori licet eos falli norint, qui hoc praeiudicium a nobis suo loco inuictis rationibus iugulatum esse recordantur, prius tamen satis prodit, qua ratione, secundum has origines de Cabbala iudicandum sit, quamuis non nisi cum certo moderamine sensuque restricto philosophia Pythagorea

l) Eam tamen ab Ammonii schola propius ad Platonis mentem iterum emendatam fuisse et supra monuimus, et emanationum ordines apud Cabbalistas decem, apud Ammonii sectatores tres tantum docent.

gorea mater Cabbalisticae dici queat. Hanc vero originem aperte produnt recentiorum Cabbalistarum explicationes, ex quo recte concluditur, eos quoad potiora dogmata, quae supra retulimus, recte veterum mentem exposuisse, praecipue cum totum systema, ex legibus emanationis accurate satis cohaereat. IV. His iam demonstratis, exigua attentione opus est, vt intelligamus frustra laborare omnes, quotquot in Cabbalistica philosophia purius quid, et cum sacris mysteriis in oraculis diuinis manifestatis conueniens inueniri asserunt. Quamuis enim haud inuiti concedamus, verba quaedam et loquendi formulas in ea deprehendi, quae typum illum oeconomiae gratiae referunt, qui in veteri testamento patribus reuelatus fuisse recte statuitur, nihil tamen hoc euincit aliud, quam nefandos philosophastros, fastidientes diuinae reuelationis mysteria, et aptius, quod credebant, atque elegantius ad gentilis mataeologiae normam philosophari cupientes, ingenii fanatici somnia sapientiae domesticae suppofuisse, et vt fraus lateret suos, gentiles autem crederent, tantos sapientiae thesauros ad eos ex gente sua peruenisse, formulas sacras inter suos receptas impio systemati adaptasse. Id quod inductione facta facile demonstrari posset, nisi ex praecedentibus satis iam posset intelligi colligique. Cum enim e. g. de Trinitate in diuinis quaedam audiuissent, ex eo trinitatem quandam Cabbalisticam exsculpserunt, cum filium Dei esse creatorem rerum omnium didicissent, Adam Kadmon inde efformatus est: cum hunc mediatorem inter Deum et homines constitutum nouissent, primo principiato suo hoc officium mediatorium, in emanationibus diuinis distribuendis datum est: cum regnum diuinum in oeconomia gratiae manifestatum esse ex ore patrum percepissent, regnum inde Cabbalisticum, in quo Dei essentia se visibilem et palpabilem exhibet exstruxerunt: cum animam ad Dei imaginem conditam legissent, nouam inde animam ex essentia DEI sculptam et fabricatam tanquam emanationem quandam homini tribuerunt: cum ex nihilo condidisse Deum omnia a patribus traditum accepissent, paradoxa inde creatio Cabbalistica formata et emanationi vox alienae significationis tributa est: cum angelos quosdam defecisse legerent, inde angelis corticibus natura mala adscripta est, ex emanationis remotiori a fonte suo disiunctione orta: cum lapsum protoplastum esse, vniuersalis traditio affirmaret, auulsionem hominis ab emanationum serie, et implicationem corticum ad eum lapsum significandum excogitauerunt. Verbo cum lucem esse Deum in scripturis inuenirent, phrasi allegorica ad impuras notiones suas de lumine infinito se vsque ad materialitatem ex essentia sua producendam extendente abusi sunt. Haec et alia tantum abest, vt nobis, puriora dogmata in Cabbalistica philosophia latere, persuadeant, vt potius nefanda consilia eorum, qui domestica sapientia ita abusi sunt ad palliandos errores gentiles, faciant manifestissima. Qui itaque hic aurum ex scoriis seligere satagunt, laudando quidem conatu pietatem produnt, prudentiam

vero non item; dum incautiores externis verbis decepti rerum quandam atque dogmatum concordiam perperam cogitant, et eadem ratione hallucinantur, quo illi labuntur, qui harmoniam nobis Platonicam vel Stoicam cum Christo cudunt externo verborum splendore decepti. Neque vero huius rei culpa in solos recentiores Cabbalistas referenda est, sed veteres quoque in eodem luto haeserunt. Quod qui negant, eos rogamus, vt doctrinam Soharicam de tribus supremis principiis ex Deitate profluentibus, siue tribus sephiris superioribus cogitent, expendantque similitudinem, quam Iochaideae disciplinae alumnus quidam in tr. *Raia Mehimna* [m] attulit; eamque cum sacrosancto dogmate de Trinitate Christianorum comparent: ex ea enim luce meridiana clarius intelligent, ea tria principia nec cum infinito Deo coëxistere, sed ratione originis eo esse inferiora, nec aequali inter se gradu constare, sed inaequalitatis rationem tenere; et ad inferiora ita emanare, vt in omnibus mundorum ordinibus, etiam in materiali eorum essentia deprehendatur. Quod qui pro Christiano et orthodoxo habet, is nae, quid Christiana religio doceat, nescit; qui corruptum ac deprauatum a recentioribus Cabbalistis esse clamat, systema Cabbalisticum se non intelligere, prodit. V. Posito vero systemate Cabbalistico tali, quale non sine verisimilibus rationibus Iudaeis tribuimus, haud difficile est, de eo pronuntiare, quid statuendum sit. Nempe et matris et sororis, (philosophiam Orientalem et Alexandrinam intelligimus) faciem accurate refert, et cum ex iisdem fontibus hausta sit, idem quoque de ea iudicandum est. Nempe esse philosophiam quandam fanaticam, ex iudicii accuratioris defectu et imaginationis extra orbitam vagantis imperio ortam, et enthusiasmum quendam nefandum habuisse pro scopo. Prius enim ex inepta hypothesi, Deum tanquam lucem quandam extensam non modo se explicuisse, sed in tot, quoque emanationum partes se diffecuisse, vt materialis tandem eius essentia fieret, vel potius, si hos philosophos audias, cuncta, ne materia quidem in se excepta, diuina natura spirituali constare liquet, et genealogiae ineptissimae sephirarum mundorumque fundamento alio nullo nisi imaginariis quibusdam notionibus nixae probant: posterius tota constitutio philosophiae huius demonstrat, quae supposito principio: cuncta ex Deo fluxisse, esseque radios explicantis se Dei; cuncta quoque iterum in essentiam DEI reuocat, reducitque; id quod enthusiasmi omnis cardo est. Ita enim Cabbalistae docent: omnes res, ne quidem materia excepta ex Deo effluxisse, esse animam particulam ex essentia Dei excerptam, excisamque; Deum radios essentialitatis suae vsque ad materialitatem extendere, eamque illius facere participem; cuncta itaque, et praecipue animam per varias gradationes, ordinesque atque reuolutiones ad hunc fontem fontium infinitum esse reducenda, et in eo felicitatem hominis summam consistere. Haec cum systemate Orientali et Alexandrino diligenter confe- [illegible] renda

m) Cabb. denud. T. I. P. IV. p. 189.

renda sunt, scopusque eorum considerandus est, quo facto, nisi toti fallimur, luce meridiana clarius constabit, enthusiasmum proram puppimque esse, vt Orientalis et Alexandrinae, ita Cabbalisticae quoque philosophiae. Nec aliud systema emanatiuum patitur, quod, vt omnia ex Dei natura atque essentia deriuat, ita cuncta quoque in eam reducit, maxime vero homini eum philosophiae finem commendat, vt in hunc fontem suum regredi et absorberi tandem ab eo, ex quo effluxit, queat: quae vera anima enthusiasmi philosophici et theologici est. VI. Ex his vero quaestio etiam de Atheismo philosophiae Cabbalisticae decidenda est, quae tantopere viros doctos in partes ire coëgit. In qua vt λογομαχίαν euitemus, quae saepius ancipitem et incertam in hoc argumento concertationem fecit, praemonendum est, de atheismo philosophico disputaturos, aut de directo aut de indirecto loqui. Directus atheismus eorum est, qui aut Deum esse diserte negant, aut aliud praeter ens summum Deum constituunt, aut sine Deo rerum omnium origines definiunt explicantque, Deum dicis gratia tantum afferentes: indirectus atheismus autem eorum est, qui quidem et Deum summam esse caussam, et accepisse ab eo originem omnia referunt, eam vero Dei naturam, illumque rerum omnium ortum ponunt, quibus necessario essentia Dei euertitur, eaque Deo natura, ea attributa adscribuntur, quae ipsam Dei notionem tollunt. Et prius quidem apertam impietatem prae se ferre, dubio non caret. De posteriori vero diuersa ratione pronunciandum esse putamus. Quidam enim ita de Deo instituunt praecipiuntque, vt licet cuncta ex eo deriuent, per eum tamen non aliam naturam, quam hoc vniuersum varia ratione modificatum intelligant, quae impietatis species praecipue Spinozae solet tribui, rectene an secus? hic loci non disputamus, id vero facile concessuros esse omnes cordatos speramus, tales philosophos impietatis valde esse suspectos. Quidam cautius instituentes Dei naturam, quantum pote ab omni imperfectione liberant, et distinctionem quoque inter eum et effectus suos extrinsecos ponunt; at ita tamen de rerum omnium origine disserunt, vt naturam diuinam in partes discerpant, et dum omnia ad hunc fontem reuocant, deismum quendam introducant, qui implicite naturam Dei euertit, quamuis nec hanc impietatem intendant, nec forte hanc consequentiarum seriem agnoscant fateanturque. His, vt debent, praesuppositis, ne praecipitanter agamus in ardua quaestione, doctrina Cabbalistarum tota probe consideranda est. Quod vbi agimus dispalescit primo, vt Iudaeos omnes, ita etiam Cabbalistas ab omni non atheismo modo, sed pantheismo quoque vehementer abhorrere, omnemque in eo locare operam, vt Deum ab omnibus, quae ex eo dependent, distinguant, et vnitatem Dei in tuto collocent. Non prouocabimus ad exotericam Iudaeorum doctrinam et articulos gentis huius fundamentales, sed ipsos Cabbalistas testes volumus, qui sollicite caueant, ne Ensoph cum reliquis emanatiuis confundatur. Id vel ex vno

τῷ Adam Kadmon ſchemate intelligi poteſt, in quo vaſa illa luce vacua ideo excogitarunt, vt hac quaſi ſepe infinita lux deitatis ab omnibus emanatiuis finitis diſtingueretur: hinc res quidem omnes a ſuprema vnitate dependere, et cum ea connecti aſſerunt, ſed diſtinctas ſimul a Deo eſſe fatentur. Prolixe id demonſtrare conatus eſt IRIRA *, euincens: *quod cauſſata, quae emanant a cauſſa prima, non aſcendant ad copiam infinitam, quodque neceſſe ſit, eſſe vnum, quod ſit ſummum et perfectiſſimum inter omnia contingentia: quod infinitas ſit attributum ſolius cauſſae primae: quod cauſſa prima non agat ex abſoluta neceſſitate et natura, ſed ex conſilio intellectus ſui et arbitrio voluntatis et electionis ſuae: quod magna ſit differentia inter bonum perfectiſſimum infinitum ſiue emanatorem, et inter emanationes, luminaque enſophica et monadica, et differant ea, vt formans et formatum, perficiens et perfectum, cauſſans et cauſſatum: quod cauſſa prima omnibus cauſſatis ſuis manifeſtauerit eſſentiam et naturam ſuam, ſed non ipſam, quatenus talem, ſed ita, vt ſe ipſam reſtrinxerit, et quaſi multiplicauerit, atque illa produxerit finita et multiplicata. Quod Deus ſeſe applicuerit ad cauſſata ſua futura, non ſecundum eſſentiam ſuam, quae incomprehenſibilis eſt, ſed ſecundum illum conceptum determinatum et definitum, quem de immenſitate et amplitudine eius iſta poſſint ſupportare, quique ſecundum exiguitatem intellectus noſtri ab ipſo admodum diuerſus et diſtinctus eſt, licet ſemper maneat radix quaſi aliqua cauſſatorum finitorum, multiplicium, mobiliumque remanens in ſimplicitate infiniti, cauſſaque eorum immobilis, quamuis coniungatur cum natura multiplici et mutabili.* Talia paſſim et Irira inculcat, et ceteri quoque monent, quae luculentum argumentum ſunt, procul abſuiſſe mentem Cabbaliſtarum ab eo atheiſmi genere, quod omnia eſſe vnam numero ſubſtantiam facit. Quamuis enim cuncta ex Deo emanaſſe ſtatuant, tantam tamen differentiam inter fontem et emanatiuum ponunt, quanta eſt inter infinitum et finitum, emanationes quoque non vt actus Dei immanentes, ſed vt prodeuntes et tranſeuntes conſiderant. Et hac quidem atheiſmi notione ab eius culpa omnino liberandi ſunt. Aſt cum quaeritur, annon indirecte eiusmodi dogmata affirmauerint, quae viam ad atheiſmum ſternant, eiusque indolis ſint, vt naturam Dei euertant, fatemur Cabbaliſtas, ſi non manifeſtae impietatis, certe imprudentis impiaeque negligentiae accuſandos eſſe, quod ea admiſerint, quae multis modis in Deum peccant. Non fieri in eo Cabbaliſtis iniuriam, intelligent, qui conſiderauerint: poſuiſſe eos *ſecundo* pro indubitato principio axioma illud ſenſu abſoluto ſineque vlla reſtrictione aſſertum: ex nihilo nihil fit, et hinc, *tertio* Deum pro ſubiecto, ex quo omnia, tanquam ex fonte, profluxerint, habuiſſe, omnemque entitatis rationem non radicaliter tantum, efficienter et dependenter, ſed et eſſentialiter (ſi ita loqui licet) ad eum retuliſſe, adeoque *quarto* ita

*) Diſſ. II. c. 4. ſeqq. p. 48. ſeqq. V. c. 3. p. 93. c. 9. p. 101. c. 10. p. 104.

to ita rerum omnium substantias, cum vnitate Dei connectere, vt tantum ratione finitatis, dependentiae, et modificationis, non vero ratione essentiae ab eo differant; naturam Dei, *quinto*, in extensa quadam notione posuisse, et ex eius modificatione, retractione, et separatione partium finitarum a toto infinito, rerum omnium essentias et origines deriuauisse, hincque, *sexto*, ipsam materiam ex condensatis et compressis diuinae lucis radiis deriuauisse, quamuis voce materiae luserint, et notionem mentis priuatiuam ad palliandum errorem nobis obtruserint; et ita cum omnibus aliis emanatiui systematis generibus, recte accusari posse, quod extensionem in Deo posuerint: ob eam quoque rationem *septimo*, mundum Deum expansum et manifestatum, etiam in creaturis atque substantiis materialibus dixisse; distinctionem vero, *octauo*, inter caussam et caussatum non in differentia essentiali sed metaphysica, et in solis conceptibus intellectus versanti posuisse, et sic reuera Deum a creaturis essentiali quadam ratione non satis distinxisse, hincque, *nono*, inepte quoque, licet systemati suo conuenienter, rerum omnium refluxum in essentiam Dei, per modum compressionis et retractionis emanationum asseruisse. Esse haec omnia Cabbalistarum dogmata genuina, in antecedentibus inuictis rationibus demonstrauimus: at impietati stratam haec aperire viam, quis est, qui negare audeat? Nam cum emanatio πρῶτον ψεῦδος sit, quod Cabbalistas ad hos errores omnes seduxit, eo quod deserta simplicitate religionis patriae negarent ex nihilo, etiam per operationem caussae infinitae, nihil fieri posse, manifestum est, eos de Dei essentia notionem sibi formasse extensam, sine qua totum systema Cabbalisticum nec consistere, nec intelligi potest, quomodo communicata essentia sua, Deus ita se limitauerit, vel vt Cabbalistice loquamur, radios suos retraxerit, vt tandem materiae quoque essentialitas ex ea oriri, et per hanc retractionem et limitationem ei materialitas induci potuerit? Quam absurditatem recte notauit acutissimus Morvs [*], monendo: *Cum Or Haënsoph naturae sit necessariae ac immutabilis, qui fieri possit, vt retrahat se ipsum a puncto vllo, quo adeo vastam relinquat concauitatem, in qua mundis creandis sit locus? Quasi natura Dei crassa esset, ac corporea, nec mundi, vbi ipse sit, esse possint: praeterea discerpibilitatem, siue separationem vnius partis ab altera, corporis proprietatem esse, non spiritus. Cumque Deus vbique sit sibi similis, si possit disiungere essentiam suam a tali puncto, posse profecto a quouis puncto, atque sic fissuram facere per totam suam essentiam, atque sic diuidere se ipsum in duas partes: quod etiam demonstrationi esset, contra infinitatem eius. Postremo vacuum illud, quod imaginentur, postquam Deus se a puncto quodam retraxerit, non esse meram non-entitatem, sed substantiam incorpoream et necessario existentem, et tamen*

*) Cabb. denud. T. I. P. II. p. 65.

tamen distinctam a Deo, quod sit impossibile. Nec distinctio inter Deum et creaturam, inter emanans et emanatum sufficit, vt haec substantia sua et natura differre ostendant, cum in modo tantum, nempe in limitatione eius ea tota quaeratur, omnia vero vnam tantum constituant substantiam, licet alio, quam Spinoza, magis philosophice ineptiens, asseruit modo, nempe non affectione quadam, sed emanatione, vt radii solis, quamuis ex sole emanent, et in notione atque idea intellectus nostri a sole distingui queant clarissime, tamen cum sole vnam eandemque substantiam constituunt. Non ignoramus, nec negamus quoque, veniam hic poscere philosophos Cabbalistas, eo quod nec consequentiarum harum absurditates viderint, nec accurate philosophari in ea re potuerint, cum metaphysicis meditationibus non satis assueti, et imaginationis simulacris, more Orientalium seducti, corporeos quosdam sibi, de rerum originationibus conceptus formauerint: nec inuiti concedimus viris doctis, eis ideo exoso atheorum nomine parcendum esse. Interim tamen cum de dignitate, praestantia et pretio philosophiae Cabbalisticae sententia dicenda sit, haec quoque non reticenda sunt, sed ficus ficus appellanda et scapha scapha. Aequitas vero hoc quoque loco postulat, vt apologiam pro Cabbalistica philosophia audiamus, pro qua ita perorauit vir prorsus in his literis egregius, et quod vehementer dolemus, nimis mature melioribus eruditionis partibus ereptus B. Io. IACOBVS SYRBIVS [p], quem primum fere nobis historiae philosophicae, maxime dogmaticae accuratioris amorem studiumque instillasse, grati recordamur. Monet is: falsum esse, quod Cabbalistae vnam tantum substantiam posuerint, cum principiatum primum substantiam quidem dixerint, at differre a substantia caussae primae agnouerint: per emanationem eos non intelligere diuisionem essentiae participatae, sed, vt loquitur IRIRA [q], constitutionem de non esse in esse, adeoque notionem istam alio longe sensu, quam alias fieri solet, accipiendam esse, cum alias emanans coexistere illi, ex quo emanat, dicatur. Nec omnes res emanasse, sed aliquas tantum, reliquas fabrefactas et formatas tantum dici, vt ex definitionibus mundorum appareat. Hinc etiam de Deo ita eos philosophari, vt eum finem suum obtinere, ideoque existere posse sine rebus creatis, has autem mero nudoque arbitrio suo produxisse fateantur. Reseruare quoque Deo illos independentiam, infinitatem et simplicitatem, perfectionem, vim agendi infinitam, immutabilitatem, creaturas vero finitas multiplices et compositas, potentiales, mutabiles esse contendere. Retractionem autem allegorice et aenigmatice intelligendam esse. Dici haec erudite et acute facile aequus lector fatebitur, an vero vir doctissimus ita caussam Cabbalistarum perorauerit, vt ab omni suspicione erroris liberandi sint, merito dubitamus. Nam principiatum primum substantia sua a caussa prima differre facilius dicitur quam probatur, et totum systema τῦ Adam Kadmon euertit, qui eadem ratione cum caussa prima connectitur, vt cum caussatis suis inferioribus, quae ex natura diuina, eo mediante, participant. Emanationis autem notionem

p) Diss. cit. p. 22. seqq.

q) Diss. V. c. 9. §. 2.

nem veram fecutos fuiffeCabbaliftas, Irirae verba non negant, fed adftruunt. Quemadmodum enim in emanatione emanatiuum ab emanationis fonte progreffum in eum ftatum prodit, in quo prius non fuit, id eft, in eum qui fuit non-ens, ita neceffario prius in τὸ effe fontis fui latuit, alias ex nihilo extitiffet, quod primo Cabbaliftarum principio eft aduerfum; ficque fubftantiam fontis fui retinet. Id quod non negat IRIRA [r], fed operofe adftruit. Quod vero inter mundum emanatiuum et creatiuum difcrimen pofuerint, et vtrumque inter fe diftinxerint, certum quidem eft, at non euincit, mundum Briahticum ex non ente creatum effe: id enim non admittit primum Cabbaliftici fyftematis principium. Supra quoque luculenter oftendimus, hanc creationem ex non praeexiftente materia non de fubftantia, fed de modificationibus emanationis, et lucis diuinae in progreffu mundorum attenuatae magis et limitatae intelligendum effe, quae priuatio omnino ex non-ente extitit, at nihil minus, quam creationem fubftantiae ex nihilo inuoluit. Nullus enim mundus eft, ne materiali quidem excepto, qui non ex Deo emanauerit, eius radiis a fupremis ad infima defcendentibus, vt fupra demonftratum. Quamuis itaque mundi variis modis pro gradatione emanationum a Deo differant, effentiale tamen in mundo non ex Deo tantum eft, fed ipfe Deus, in mundis explicatus. Id quod luculenter indicauit IRIRA [s], qui ita philofophatur: *Deus cum omnibus cauffatis fit eminentior, ita retraxit fefe in fe, vt cum nullo eorum conueniat, et per hanc retractionem* (id eft limitationem infinitatis fuae) *ab omnibus videtur feparatus: fed quia etiam applicatur ad omnia tanquam cauffa, quoad effentiam, potentiam et operationem eorum, fimul tamen etiam eft omnia in omnibus, vt, quia ipfe lux eft, quae illa implet, ipfis plane fit intimus.* Eadem alibi quoque repetit, et imprimis hoc vrget, quod rem totam extra difputationem ponit: *Enfoph tam intra fe, quam qui foras in emanationem fe exferit, effe vnum, et fubftantiam vnam, cum hac tamen diftinctione, quod Sephirae in Enfoph fint per modum vnius et fingularis, cauffantis et eminentis, atque independentis et infiniti, in Aziluth modo quodam formali, plurali et determinato.* Haec non Irirae tantum metaphyfica eft, fed veterum quoque Cabbaliftarum, qui, quamdiu fyftemati emanatiuo adhaerere creduntur, tamdiu ab his erroribus liberari non poffunt. Quae vero adiicit vir eruditus, haec fomnia Loriiae, Irirae et recentiorum veteribus Cabbaliftis tribui non poffe, reuera nihil dicunt: non enim alios habemus Cabbaliftas, quam qui huic fyftemati adhaerent. Quodfi ergo Cabbaliftae Athei dicendi non funt, quod voce ftricte fumta facile largimur, agnofcendus tamen Deifmus eorum ab ifta impietate prope remotus, eo quod totam Dei definitionem euertit. Ex dictis vero quaeftio quoque illa lucem accipit, vtrum Spinoza Cabbaliftarum placitis infiftens, eorum in caftra transierit, nec ne? Nos totam quaeftionem curiofam magis, quam neceffariam effe putamus, parumque noftra intereffe, vnde errores fuos Spinoza habuerit? Quod fi tamen aliquid de ea dicendum, non eius roboris

 nobis

r) l. c. c. 12. p. 108. c. 5. p. 94.

s) loc. citat.

nobis videntur esse Cl. Wachteri rationes, licet copiose adductae, vt eadem incessisse via Spinozam, qua Cabbalistae, existimemus. Caussam praecipuam eam esse putamus, quod Spinozae systema emanatiuum non placuerit, sed is immanente Dei modificatione mundum extitisse statuerit. Quod satis manifeste prodidit, mundum diuinae naturae necessarium effectum esse asserens, cuius contrarium Iriram pronuntiantem supra audiuimus. Quando autem vir doctus contendit, principiatum primum Spinozam designasse per absolutam naturam, per quam Deum omnia, produxisse dicit, in eo, nisi prorsus coecutimus, fallitur. Ait enim de hac natura Spinoza [r]: *Omnia quae ex absoluta natura alicuius attributi Dei sequuntur, semper et infinita existere debuerunt, siue, per idem attributum aeterna et infinita sunt.* Hoc vero totum systema Cabballisticum euertit, cuius cardo in eo vertitur, quod Deus radios suae lucis infinitae retraxerit, vt possint existere mundi, id est, quod infinitati suae limites induxerit, sicque substantiam ex se emanantem fecerit finitam, vnde omnia praeter Ensoph finita sunt, licet propter propinquitatem emanationis Adam Kadmon eiusque sephirae in Aziluth consideratae, nomen Ensoph gerant, non quod ipsae infinitae sint, sed quod proximum gradum ab infinito tueantur. Sed vno eoque luculento argumento differentia inter systema Cabbalisticum et Spinozisticum ostendi potest, licet eo ipso loco Spinoza ad antiquorum Hebraeorum consensum prouocet [s]: nempe *Deum rerum omnium caussam immanentem, non vero transeuntem* se agnoscere fatetur Spinoza. At Deum esse caussam rerum non immanentem, sed emanantem, sicque Deum manifestatum explicatumque a Deo occulto distinguendum esse Cabbalistae vbique ingeminant, sicque ipsi immane inter suum et Spinozisticum systema discrimen statuunt.

Vsus Cabbalae. §. XV. Ex his vero, quae de praestantia pretioque Cabbalae philosophicae fuse differuimus, iam de vsu quoque eius iudicare quis facile poterit. Eum enim exiguum esse in confirmanda veritate religionis Christianae, ex dictis manifestum esse putamus. Quamuis enim κατ' ἄνθρωπον contra Iudaeos eo nomine adhiberi queat, vt ostendatur, nec trinitatem, nec filium DEI creatorem et mediatorem, nec alia dogmata, quae Christiana religio habet, adeo Cabbalistis displicuisse, vt non hanc arcanam philosophiam suam ad horum dogmatum typum distribuerent et attemperarent, adeoque iure nos credere, ea dogmata, quae gens Iudaica tam foede corrupit, ex quo in scholis gentilium philosophari coepit, olim inter Israëlis posteros nota atque tradita fuisse: cauendum tamen magnopere est, ne Cabbalam aliquam puram exsculpamus, quam, vbi Iudaei negauerint, nullibi inuenire possimus, nisi in mente illorum, qui ea, quae demonstranda sibi sumserunt, pro rationibus demonstrationis vitioso concludendi modo afferunt. Meliorem vero vsum habet philosophia Cabbalistica in historia philosophica, in qua meliorem et iucundiorem par-

r) Prop. XXI. Eth. s) Ep. XXI. ad Oldenburg.

partem historiae philosophiae Iudaicae constituit, et non contemnendum fructum promittit. Eleganti enim exemplo humani ingenii deliria, relicto semel rationis et reuelationis ductu, ob oculos ponit, et enthusiasmum philosophicum, quae detestanda animorum pestis esse solet, viuis depingit coloribus. Maxime vero nobilis pars est historiae philosophiae Orientalis et Alexandrinae, quae cum circa Saluatoris in carne apparentis tempora magnam Orientis et Aegypti partem fuisset peruagata, etiam in ecclesiam Iudaicam et Christianam irrepsit. Vnde prodeuntes ex hac schola tum Iudaei, tum Christiani quidam, receptis dogmatibus his tribus philosophiae generibus communibus, nouas haereses condiderunt. Cuius luculentum exemplum Gnostica deliria, maxime vero Valentiniana somnia esse possunt, de quibus nostro tempore inter G. HOOPERVM v), RENATVM MASSVETVM x) et I. FR. BVDDEVM y) disputatum est, illis earum origines ad Platonicam, hoc ad Cabbalisticam philosophiam referentibus. Qui si paulo attentius ad origines harum haeresium respexissent, vidissent, quod tandem B. BVDDEVS z) candide fassus est, philosophiam Orientalem a Platonicis Alexandrinis intra limina sua receptam, nouumque, quod ex hac cusum est, theologiae genus verum fontem horum omnium fuisse, nec mirum esse, si systema Orientale, Alexandrinum, Cabbalisticum, et Valentinianum in multis conueniat, cum in eo conspirauerint hae sectae omnes: esse non tantum in Deitatis sinu certum emanationum numerum, sed ex hoc quoque pleromate progressos esse alios emanationis ordines ad condendum mundum. Hoc aeones Orientalium et Valentinianorum volunt, hoc sephirae Cabbalistarum, hoc trina principia Alexandrinorum in diuinis et reliqua Deorum daemonumque caterua innuunt. Quae vero Massuetus obiicit, qui recentiorem Cabbalam esse putat, quam vt referri ad illa tempora queat, quo mundum erroribus repleuit Gnostica mataeologia, ea ex supra dictis facile refelli possunt, vbi ad obiectiones Morini, quas suas fecit doctus ille coenobita, accurate respondimus, et veros natales Cabbalae philosophicae deteximus. Verum de his in historia philosophiae Christianorum veterum dicendi locus erit commodior. Quae itaque historiae philosophicae vtilitas in genere est, ea etiam historiae philosophiae Cabbalisticae adscribenda, praecipue vbi accurate tradita fuerit, cum ob ingentem, quam fouet obscuritatem et difficultatem, pauci sint, qui lucem his tenebris foenerare laborant, sicque praeiudicia dispellere satis perniciosos errores gignentia conantur. Quod cum pro virium modulo nos praestitisse speremus, tractationi de philosophia Iudaica, et simul Tomo secundo philosophicae historiae iam imponimus

F I N E M.

v) In coniecturis de Valentinianorum haeresi ex Aegyptiaca theologie Lond. 1711.

x) Diss. I. in Irenaeum §. 21. p. 20.

y) Pec. diss. de Valentin. haeresi ad calc. intr. in hist. phil. Hebraeorum.

z) Conf. noua editio p. 619. et Isagoge p. 138.

SVPPLE-

SVPPLEMENTA
ET
EMENDATIONES NONNVLLAE
AD
TOMVM PRIMVM
ET SECVNDVM
HISTORIAE CRITICAE PHILOSOPHIAE.

Habes his, *Lector beneuole*, leue aliquod ſpicilegium, collectum cum plagulas impreſſas relegendo luſtraremus. Cum enim in iis quaedam typothetarum erroribus perperam impreſſa obſeruaremus, quod ignotae manus ductus in exemplari, cuius nitidius deſcribendi copia noſtro loco nobis amanuenſe carentibus defuit, interdum minus aſſecuti eſſent, quae lectorem morari poſſe videbantur, ea in his paginis ſuſtulimus: neglectis tamen leuioribus, quae cum in ſenſus mox occurrant, facile Lector ipſe corriget. Dabitur in his humanitatis venia, praeſertim cum vltimam manum editioni libri magnae molis, nimia locorum intercapedine ab ea disiuncti imponere ipſi non potuerimus. Deinde ea adiungere placuit, quae dum moram liber edendus faciebat, interim obſeruauimus, ex quibus lux quaedam poſſit dictis affulgere, vel clarius et luculentius nonnihil exprimi, quod obſcure dictum eſſet. Virorum quoque quorundam doctorum obſeruationes interim a nobis cognitas ad examen reuocauimus, pauca quaedam autem emendauimus, plura, vt candorem decet in verum inquirentis additurі, ſi quae monenda videantur, nobiſcum communicaſſet virorum doctorum humanitas. Vt enim in tam longo itinere ſine errore et hallucinatione progredi ſupra humanam conditionem eſt, ita locum dare meliora monentibus nunquam ſubterfugimus.

Praef. pag. 2. l. 27. poſt, *annotationum* add. *caterua et obſeruationum.*
Pag. 3. l. 23. pro *qui* lege *quae.*
Pag. 5. l. 3. pro *ſtudium* l. *ſtudio*, et l. ſeq. pro *ſtudio*, *ſtudium.*
l. 24. poſt CICERONE add. (*) et in fine pag. *Tuſc. Q q. l. V. 3.* conf. *infra p. 1009.* vbi de ea re ex inſtituto.
Pag. 18. l. 28. pro *veriſimilitudines* l. *veriſimilitudinis.*

Pag. 19. ad fin. §. 13. add. Hic vero id quoque cauendum, ne, quod in ſtudio philoſophiae ſectariae toties factum eſt, et hodie quoque interdum fieri videmus, ſyſtema ſectae vel praeceptoris pro veriſſimo et vna veritatis regula habentes, putemus, omnem philoſophorum orbem etiam vetuſtiſſimum, in eandem opinionem conſenſiſſe, quam ſecta iſta, eiusque conditor definiuit. Hoc enim vbi fit, omnia confundi, incerta pro certis obtrudi, ſuppoſititia pro genuinis haberi, veteribus nouos ſenſus affingi, et hoc pacto miſerabile chaos philoſophica hiſtoria indignum condi neceſſe eſt. Nec, ſi quoque cuncta erudite ornentur, aliud inde enaſcetur, niſi vt intelligamus, quid optemus vt veteres noſtrae ſectae vel opinionis cauſſa docuerint. Quod a philoſophica hiſtoria merito arcendum, quae ea tantum enarrat, quae facto examine ſecundum fidei hiſtoricae leges veriſimilia ſunt, philoſophos tradidiſſe, ſiue veritati conſentanea ſint, ſiue errores foueant. Valde contra hanc cautelam, turpiter neglectam peccauerunt, qui theologiae naturalis hiſtoriam ſcripſerunt: hi enim cum rectiores de Deo ſenſus ſibi merito concepiſſent, vel ex ſecta et opinione ſua aſſumſiſſent veterum philoſophorum, barbarorum Graecorumque mentem miſere euerterunt, et vbique ſana, pulchra, commendanda viderunt, illis indignati, qui craſſos inter eos errores detexerunt, ſtatueruntque cum D. Paulo, eos in ſapientia ſua inſaniuiſſe. Qui ſi hoc vnum cogitauiſſent: omnem veteris theologiae naturalis orthodoxiam euerti, hoc principio ſenſu abſoluto ab omnibus admiſſo, ex nihilo nihil fit, indeque eos vel materiam ex Deo deriuauiſſe, vel Deo coaeuam ſtatuiſſe, ab ineptiente iſta interpretatione philoſophiae veteris abſtinuiſſent.

Pag. 20. l. 26. ſeqq. haec ad annotationes rectius poſito (*) referri poſſunt.

Pag. 22. l. 23. poſt verbum, *Platonicorum*, add. illa ex Orientis et Aegypti diſciplina in ſua arua deriuantium.

Pag. 24. l. 29. pro *dum* l. *cum*, p. 27. l. 32. pro *ratio* l. *rationem*, p. 32. l. 7. pro *quae* l. *qui.*

Pag. 33. not. o. add. Dedimus ſpecimen codicis egregii cum verſione *capitis primi* Germanica, variantibus lectionibus et annotationibus in *Collectan. criticis ad hiſtoriam L. Germ. ſpectantibus Vol. VI. P. XXII. p. 171. ſeq.* vbi plura de pretio huic collectioni ſtatuendo.

Pag. 43. l. 16. pro *ſecundi* l. *ſecundae*, p. 45. l. 16. pro *recipientium* l. *reiicientium*, p. 46. l. 9. pro *Antidiluuiana* l. *antediluuiana*, p. 47. l. 24. pro *quos* l. *quas*, p. 49. l. 8. poſt, *fuiſſe*, add. *aſſerit*, p. 61. l. 9. pro *poſteris* l. *poſteros.* p. 69. l. 35. pro *exornatum* l. *exornato.* p. 73. l. 1. pro *et* l. *ex.*

Pag. 59. not. d. fin. add. Cel. WEIDLERI *hiſtor. aſtronomiae c. II. §. 4. p. 16. 17.*

Pag. 81. l. 20. poſt *quo*, add. *tempore* p. 82. l. 13. 14. pro *deceptum* l. *ſeductum ineptoque praeiudicio faſcinatum.*

Pag. 92.

Pag. 92. l. 40. pro *solae* l. *solo*.

Pag. 95. l. 35. pro LIBANVS, l. LIRANVS.

Pag. 101. l. 11. ad not. Illustrari haec ex iis possunt, quae de astronomia Iobi habet WEIDLERVS *hist. astronomiae c. II. §. 13. p. 24.* ea vero luculenter probant, praeter vulgarem quandam siderum notitiam nullam artis huius cognitionem habuisse Iobum.

Pag. 103 not. ff. post 504. pon. *addatur praeter chronologos*, ib. not. k. pro *credibile* l. *credibiles*, p. 107. l. 10. pro *qui* l. *quae*, p. 108. not. l. pro *libros* l. *libris*, p. 112. l. 32. pro *πατρεπαραδόσια*, l. *πατρεπαραδόστα*, p. 115. l. 35. 36. pro *iactabant auerruncabant* l. *iactabat auerruncabat*, p. 128. l. 19. pro *puncto*, pon. *comma*.

Pag. 130. l. 6. pro *quo*, l. *qua*. l. 10. post VITRVVIO add. not. *l. IX. c. 4.* vbi eius hypotheses astronomicas exponit.

Ib. l. 21. add. not. Distinguendum esse Berosum historicum ab astronomo contendit RICCIOLVS *almagest. p. 195.* quem alii sequuntur, eo quod HERODOTVS in *Euterpe p. 68.* Graecos polum, gnomonem, partesque diei duodecim a Babyloniis didicisse scribat, quod ad nouam Berosi gnomonicam respicere putant: Berosum historicum autem Alexandro M. fuisse contemporaneum constet. Ast nisi fallimur, viri docti perperam supponunt, Graecos ante Berosi tempora nihil astronomiae a Chaldaeis didicisse; cum contrarium indubitatis veterum testimoniis constet.

Ib. §. 20. add. not. conferri cum loco hoc Sexti potest, DIODORVS SICVLVS *l. II. c. 8.* addique Cel. WEIDLERVS *hist. astronom. c. III. §. 14. p. 40. seqq.*

Pag. 143. l. 23. pro *affere* l. *afferre*.

Pag. 148. l. 36. post *consedit*, add. not. conferri hic omnino debet viri elegantissimi ingenii THEOPH. SIGFR. BAYERI nimis mature historiae orientalis literaturae morte erepti *historia regni Graecorum Bactriani §. 6. seqq.*

Pag. 171. l. 7. pro *quo* l. *qua*, p. 173. l. 3. pro *apte* l. *ante*.

Pag. 179. l. 9. post, *eos*, add. *philosophorum*.

Ib. ad finem §. XII. add. not. (*) Ex dictis de viri cuiusdam docti ex Benedictinorum sodalitio inter Gallos sententia iudicandum est, qui nuper suppresso nomine edidit, *explicationem diuersorum monumentorum singularium, quae ad religionem vetustissimorum populorum pertinent, Paris 1739. 4.* lingua Gallica, quemque libri *de religione veterum Gallorum* auctorem, IACOBVM MARTINVM esse, constat, et facile lectori ex iis, quae contra Maffeium disputat, subolebit. Is cum minime sibi placere omnia, quae de Mithra cultuque Mithriaco dixerunt celeberrimi viri, Philippus de la Turre, et Scipio Maffeius, fateretur, antri cultusque Mithriaci nouam ipse dare explicationem constituit, supponens, Mithriaca sacra, qualia ad Romanos perlata sunt, non tota esse Persica, sed a piratis Phrygibus ad suae religionis normam attemperata, nec totam

Mithrae

Mithrae religionem exhibere aliud, nisi imaginem solis eclipsin patientis et ab eo conflictu victoriam reportantis, congratulantibus reliquis stellarum planetarumque constellationibus, quae hunc hostem vinci gaudeant. Ceremonias Mithriacas autem ex Iudaismo et Christianismo esse desumtas. Quibus innixus vir doctissimus dicam viris celeberrimis satis grauem scribit, qui aliam explicationem sequuntur, et imprimis Porphyrium insectatur, quod rerum vniuersi caussam Mithram significare, scripserit. Nos in viro docto variae eruditionis copiam suspicimus, potuisse autem nonnullis cum patrum coniecturis et explicationibus fidere, et licet nosset, eos omnia ad partes suas rapere, quae Christianis fauere credebant, siue vera essent, siue falsa, eorum tamen interpretationes sequi, et his fulcris vere ficulneis nouam istam interpretationem Mithrae inaedificare, merito miramur. Non examinabimus totam dissertationem; facient id, qui sibi constitutum habent, veteres ritus explicare: praeterire tamen hoc loco non possumus ea, quae nostrae, quam de Mithra dedimus, explicationi obstare videntur. Et I. quidem diligenter monemus, PP. ineptos prorsus in hoc argumento iudices esse, eo quod arcanos veterum gentilium cultus et religiones satis explorare nec potuerint, nec voluerint, cum ita sibi proposuissent, omnem gentilium religionem exponere, vt constaret, aut Hebraeis surreptam esse, aut innumeris absurdis constare; id quod in PP. lectione versato notissimum esse putamus, nec negari posse confidimus, nisi ab eo, qui coeca veneratione viros pietate magis et doctrina, quam iudicii acumine et accuratione claros prosequitur. II. Romanos quoque aeque ineptos esse iudices Orientalium religionis, nemo inficias iuerit, qui cogitauerit, eos ad patria placita, illius ceremonias plerumque retulisse, hincque innumera aliter exposuisse, quam Orientalium mens fuit. Quae obseruationes quam plurimis exemplis facile probandae vbi supponuntur, vt negari a veterum rerum perito non possunt, ita vno ictu omnem viri doctissimi explicationem euertunt. Ea enim tota nititur testimonio Luctatii, scholiastis Statii, qui ad STATII *Thebaid. l. I.* sub finem cultum Mithriacum ita delineat: *Persae in spelaeis coli solem primi inuenisse dicuntur, et hic sol proprio nomine vocatur Mithras, quique eclipsin patitur, ideoque intra antrum colitur. Est enim in spelaeo Persico habitu, leonis vultu cum tiara, vtrisque manibus bouis cornua comprimens, quae interpretatio ad lunam dicitur: nam indignata sequi fratrem occurrit illi et lucem subtexit: sol enim lunam minorem sua potentia et humiliorem docens, taurum insidens cornibus torquet.* Non excipiemus, quod facere poteramus, contra hunc testem, eum et Latinum esse, et aetate adeo a veteri ista religione remotum, vt eius interpretatio ex ingenio nata potius, quam Persarum relationibus accepta videri queat. Concedemus potius, eam explicationem apud Romanos mysteriorum Persicorum ignaros obtigisse, velut facilem et obscurissimo dogmati leuem

leuem significationem et popularem sensum affingentem. Hoc enim facile persuaderi nobis patiemur, modo certiora, quam attulit eius rei testimonia vir eruditissimus coaceruauerit. Ast veram esse, et Persarum menti conformem, eo minus nos conuincit dissertatio eius, quo magis ipse suppeditauit, ex quo ea confutari queat. Ipse enim *p. 242.* obseruat, Mithram a sole saepius distingui, ad inscriptionem apud GRVTERVM prouocans:

D. I. M. ET SOLI SOCIO

id est, *Deo inuicto Mithrae et soli socio.* Addere potuisset, Mithram in eo ipso monumento, quod aere expressum est, a sole distingui, vnde recte explicuit adiectam inscriptionem:

DEO SOLI ET INVICTO MITHRAE.

Quod si Mithras a sole distinguendus est, qua ratione solis eclipsin patiens dici potest, quo tamen sensu esse haec omnia intelligenda magna confidentia statuit? Et annon haec ipsa nos eo deducunt, vt dicamus, Mithram aut plane diuersum esse a sole, aut hunc eius tantum imaginem. Viderit itaque vir doctissimus, qua ratione soli eclipsin patienti, et in hac sola, quod vult, relatione considerato et Mithra vocato eam nominis significationem tribuere queat, vt innuat Dominum, protectorem, patrem. Aut qua ratione sol in hoc statu eclipseos dici possit mediator inter bonum et malum, ex vtriusque influxu participans, eumque cum inferioribus communicans. Haec enim aut nullum aut incommodum sensum, stante hac explicatione admittunt. Neque reliqua meliorem fidem inueniunt, quae afferuntur. Et facile quidem concedimus, Porphyrium in explicando cultu Mithriaco falsum fuisse, licet comprehendere nequeamus, quomodo consentiant, quae Cl. auctor habet vno loco: Porphyrium hanc explicationem ideo excogitasse, vt Christianos eo melius refelleret, cum alia non haberet, quae illis opponeret; et altero, eum a Gnosticis hanc explicationem didicisse, at deprehendisse, se ab iis deceptum esse; prius enim cum posteriore constare non potest. Quaecunque autem esse potest Porphyrii auctoritas, certum tamen est, non ad ipsum modo solem velut simulacrum et habitationem aeterni et diuini ignis, sed ad hunc ipsum imprimis veteres Mithram retulisse, vt in ipsa tractatione luculenter demonstrauimus. Quamuis itaque sol Mithrae symbolo nonnunquam veniat, ascendendum tamen altius, et diuinus ille ignis fons aeternus omnis emanationis cogitandus est, quem ignis symbolo Persarum philosophi (de his enim sermo est, non vero de religione plebis) adorabant. Et hinc sine dubio Mithras ex petra prognatus fingitur, eo quod prouocatus ex silice ignis symbolum est ignis diuini siue Mithrae, qui ex se emanare facit omnia. Prorsus autem ἀπροσδιόνυσον est, Mithram ad mediatoris dignitatem ex homine euectum esse; hoc enim doctrinae Persicae repugnat, quae Mithram Oromasdi et Arihmanio praeponit praeficitque, vt suo

loco

loco demonstratum. Nec ideo μεσίτης dicitur a Plutarcho, quod mediatorem agat, sed quod medius sit inter lucem et tenebras, ita vt vtrumque ex eo principium effluxerit. Ex quibus constare putamus, viri praestantissimi explicationem neque cum vulgari Persarum religione neque cum philosophica conspirare. Illa enim Mithrae nomen soli quidem interdum tribuit, sed vt summo et diuino sideri, influxum vi animae diuinae inhabitantis largienti. Haec Mithram primum aeterni diuinique entis fontem esse, ex quo actiuum et passiuum principium, illud spirituale, hoc materiale, lucis nimirum et tenebrarum effluxit, statuit. Reliqua Mithriaca facile accommodari huic explicationi possunt, si emanationis systema adhibeatur, nec opus est ad eclipsin solis refugere. Quam tamen maiori verisimilitudine exposuisset auctor, si ad pugnam inter Oromasden et Arihmanium, lege emanationis ex Mithra factam prouocauisset, illo tandem hunc vincente, et cunctis in lucidum illum fontem primaeuum redeuntibus. Ceterum vtrum verum sit quod auctor p. 278. asserit, Zoroastrem esse fundatorem religionis Magorum, nec Mithriacum cultum ab eo proficisci potuisse, eo quod teste Iustino, is natus sit ex locis Isaiae et Danielis male intellectis, hi vero prophetae multis seculis priores sint Zoroastre, Lectori, ea quae ex veteribus copiose de Zoroastris aetate attulimus, expendenti diiudicanda relinquimus. Indubitatum sane est, Magorum religionem Zoroastre esse antiquiorem, hunc autem Mithrae cultum non inuenisse, sed rationibus philosophicis incrustatum suo systemati applicuisse: quemadmodum nec Mithriaca religio ex Iesaiae vel Danielis locis male intellectis proficisci potuit, cum in se vetustior sit, et ad initia monarchiae videatur referenda esse. Danielis vaticinia autem Persis ante Zoroastris tempora innotescere non potuerunt, quem aetate illi supparem fuisse, rationes temporum et testimonia Arabum demonstrant. Facile haec omnia auctor vidisset, et quam exigua Iustini in hoc argumento auctoritas fidesque sit, intellexisset, si vel vnius Pocockii vel Hydei libros inspexisset, accuratiorem Zoroastris historiam inde hausturus.

Pag. 180. l. 11. pro *eum* l. *enim*. p. 181. l. 13. pro *absolute* l. *absoluto*.

Pag. 184. post l. 20. add. Videtur autem vero admodum simile, Zoroastrem seruato suoque systemati adaptato siderum cultu ἀστρολάτρας, quorum tum inter Persas plena erant omnia, conciliare sibi voluisse, vt eo facilius nouam religionis emendationem reciperent. Ita enim astutissimum impostorem religionem κρατῦσαι per omnia fere callide suis placitis attemperauisse, ex comparatione institutorum veterum et Zoroastreorum est manifestum.

Ib. l. 32. pro *haec* l. *hae*. p. 188. l. 39. pro *Osello*, l. *Psello*.

Pag. 189. ad §. 16. add. not. Pluscula sunt quae de Persarum praeceptis moralibus tradit liber Sad-der, ea autem cur hoc loco afferre neglexerimus, ex auctoritate libri recentiori demum conscripti, et ad vetustissimi temporis doctrinam probandam minime idonei intelligitur. Pleraque

etiam generalibus naturae praeceptis constant, quaedam aperte Muhammedismum sapiunt.

Pag. 191. l. penult. pro *quam* l. *quem*, p. 193. l. 7. post *vernacula* pon. *meruerit*, l. 15. pro *Bituma*, l. *Biruma*.

Ib. l. 34. post *Samanaeorum* add. (*) et in not. Bactrianorum Samanaeos non alios fuisse, nisi sacerdotes sectae Zoroastris, ex nomine eorum Schaman, quod *gemere* significat, Magorumque modum precandi suspiriis plenum innuit, suspicatur TH. SIGFR. BAYERVS, *hist. Bactr. regni §. 6.*

Ib. not. g. pro POSTER. l. POTTER.

Pag. 202. not. n. add. Eandem sententiam suam nuper fecit, et ad Tartarorum Lamam ingeniosa coniectura applicuit Cel. MOSHEMIVS, *hist. eccles. Tart. c. III. §. 6. p. 137.*

Pag. 212. in fine §. VIII. add. not. Non obliuiscendum vero in Indorum historia, eos, praecipue Bactrianos, hisque finitimos populos post Graecorum, duce Alexandro M. aduentum, eiusque sub successorum imperio literas et philosophiam Graecam quoque recepisse, et quicquid elegantiae literariae et philosophicae habuerunt, ex his fontibus hausisse. Id quo minus prolixe probemus, otium nobis fecit eruditissimi BAYERI diligentia, *l. c. §. 48. seqq.* qui doctissimis rationibus id confecit.

Pag. 213. l. 13. del. *et desertae.*

Pag. 215. l. 27. post, *sanctissimus vir*, add. *disseminauit.*

Pag. 220. l. 7. post, *scrinia*, add. *non.* p. 224. l. 18. pro *redeant* l. *redeunt.*

Pag. 226. in fine §. VIII. add. Qua de re cum in historia philosophiae Saracenicae dicendum sit, reliqua, quae heic moneri possent, ad eum locum reiicimus.

Pag. 262. lin. 29. add. in not. HERODOT. *l. II. p. 66.* DIODOR. *Biblioth. l. I. p. 61.*

Pag. 269. l. 28. pro *hanc* l. *hunc.*

Pag. 273. *not. g.* add. Videndus DIOD. SIC. *l. I. p. 63.* LAERT. *l. I. §. 11.* HERODOT. *l. II. p. 56.* et quos alios laudant MENAGIVS *ad l. c.* Laert. atque REIMMANNVS *antiq. liter. Aegypt. §. 16. p. 27. 28.*

Pag. 274. not h. add. TATIAN. *orat. ad Graec. p. 141.* CLEM. ALEX. *Strom. l. I. p. 306.* PORPHYR. *vit. Pythag. n. 8. p. 8.* IAMBLICH. *vit. Pyth. c. 29. p. 134.*

Ib. not. n. add. Alexander Polyhist. apud EVSEB. *praep. l. IX. c. 17.*

Pag. 275. ad l. 8. add. not. Ex quo intelligi potest, valde improprie loqui STRABONEM *l. XVII. p. 1135.* scribentem: οἱ ἱερεῖς καὶ φιλοσοφίαν ἤσκουν καὶ ἀστρονομίαν, *sacerdotes in philosophia et astronomia se diligenter exercebant.* Hoc enim si admittendum pro vero, non sensu Graecanico intelligendum est, sed Aegyptiaco, quo quicquid vulgo inuidebant sacerdotes, philosophia vocabatur. Verisimile tamen, sub Graecorum imperio Aegyptios etiam astronomiam philosophicam discere coepis-

coepisse, secus ac vult Strabo, qui Graecos astronomiam ab Aegyptiis accepisse, eorum iactantia deceptus contendit. Plato enim et Eudoxus astronomicam eruditionem non tam Aegyptiis, quam Pythagoreis suoque ingenio debuerunt, quamuis contrarium visum sit Iamblicho et Alexandrinae sectae philosophis aliis ex antiquitate Aegypti suo conditori gloriam quaerentibus. Siderum tamen motus quosdam obseruauisse Aegyptios non negamus, ad quas obseruationes prouocat ARISTOTELES *de coelo l. II. c. 12.* sed cuius eae generis fuerint, ex dictis iudicandum est.

Ib. not. s. add. *p. 73.*

Ib. l. 29. add. not. Multis probari posset, musicam Aegyptiorum fuisse popularem non philosophicam, si id ageremus. Quaecunque enim apud veteres de ea re occurrunt, id modo euincunt, ad laetitiae publicae vsum Aegyptios musicam adhibuisse. Id de sacris publici gaudii caussa institutis tradit IVLIVS POLLVX *l. IV. c. II. p. 193.* et de viris atque foeminis in Aegypto nauigantibus ad sacra Dianae in vrbe Bubasti celebranda, HERODOTVS *l. II. p. 49.* Sistrorum quoque, siue crepitaculorum aeneorum vsus, quem ab Aegyptiis ad Abyssinos transiisse notat IOBVS LVDOLFVS *hist. Aethiop. P. II. p. 380.* testis est, non tam ad harmoniae rationes, quam ad sonum et concentum eos respexisse. Scilicet ipse Osiris, si verum est, quod DIODORVS *l. c.* habet, musicorum agmen circumduxit, ad cicurandos feros vulgi Aegyptiaci animos. Haec ad philosophiam inter Aegyptios faciunt plane nihil.

Pag. 277. not. k. add. Prouocat quidem Borrichius ad locum quendam Eusebii ex veteri scriptore narrantis, Democritum in Aegypto auri argentique atque lapidum naturam examinasse, et de ea re librum scripsisse, cui narrationi fidem adhibet Ven. REIMMANNVS *l. c. p. 82.* sed deceptum esse Eusebium a libro Democrito supposito, suo loco monebimus, nec ex hac quoque libri illius inscriptione chemica peritia exsculpi potest.

Pag. 290. l. 17. pro κρατῦντι l. κρατῦση, p. 295. in marg. pro *de Deo* l. *de anima*, p. 299. l. 35. pro *frusta* l. *frustra*, p. 305. post finem capitis add. not. Curiose et erudite de philosophia Aegyptiorum per omnes eius partes, quales encyclopaedia Graecanica exhibet, dispexit, licet criticum examen non adhibuerit cel. REIMMANNVS, in *antiquitat. literar. Aegypti §. 12. seqq. p. 20. seqq.* non autem in ea tractatione deprehendimus, ex quo illa, quae de philosophia Aegyptiorum disputauimus, insigniter augeri queant. Nam is ipse recte Caussinum et Kircherum exagitat, qui dialecticam et metaphysicam Aegyptiacam nobis vendiderunt. Vtramque enim disciplinam Graecam originem agnoscere, ex dicendis constabit. Apposite quoque verba affert MORHOFII *polyhist. lit. T. II. l. II. c. 9. p. 176.* monentis *Aegyptiorum principia physica in obscuro latere, quoniam nullos habeamus libros,*

vel paucissimos, qui aliquid eius rei tangant, cum haec mysteria solis sibi seruarint sacerdotes aeterna fide celanda, nec nisi literis aenigmaticis quicquam eius prodiderint. Vnde reiectis dogmatibus physicis ex Pseudo-Hermetis libris a viris doctis Franc. Patricio et Io. Pico Mirandulano haustis ea tantum capita physica repetit, quae attulit LAERTIVS *l. I s. 11.* nosque prolixe explicuimus. Ethicae porro Aegyptiacae laudes, ab oraculo decantatas, quas ex Porphyrio repetit EVSEBIVS *de praep. l. IX. c. 10.* frustra iactari, nec tam pulchra hedera dignum ab iis vinum vendi recte obseruat, id quod dogmata illa moralia, quae ex recentioribus nonnullis scriptoribus collegit, satis ostendunt: quae nos quoque tetigimus. Quae vero de legibus ab Iside latis librisque Hermeticis, de politico regimine, deque sacerdotum officio principes consilio suo iuuandi pro ciuili Aegyptiorum philosophia vel inuenta ad colendam terram facientia, pro oeconomica eorum scientia asserenda adducuntur, ad rem nihil facere, quilibet videt, qui, quid philosophia sit, et qua ratione vel a prudentia practica vel legislatoria empirica differat, intelligit.

Pag. 306. l. 35. pro *Athiopas* l. *Aethiopas*, p. 309. l. 38. pro *Agyptios* l. *Aegyptios*.

Pag. 308. not. nn. add. Sunt quidem apud Iulium Firmicum et Macrobium quaedam Aegyptiaca de motu Mercurii et Veneris, de cyclo Sothico, de periodo solari, de magnitudine orbium coelestium, et similia, diligenter collecta a Cel. WEIDLERO *hist. astronom. c. 4.* sed ea recentiora, si non omnia, pleraque tamen videntur, et tum demum exculta ab Aegyptiis, cum Graecanicis disciplinis enutrirentur.

Pag. 311. ad fin. §. 5. add. not. Alia quae mores Aethiopum concernunt, sed institutionem magis et consuetudinem, quam philosophiam moralem spirant, lege apud DIODORVM *l. III. p. 145. seqq.*

Ib. not. a. add. CICERO *Tusc. Qq. l. V. c. 3.* VITRVVIVS *Architect. l. VI. c. 10.* VIRGILIVS *Aeneid. l. I. v. 741.* Quid veteribus columnae Atlantis fuerint, vide apud ARISTOT. *de coelo. l. II. c. 1.*

Pag. 312. l. 11. pro *Alante* l. *Atlante.*

P. 313. not. a. Accurate multaque eruditione de Celtarum nomine, quod plerique scriptores confundunt disseruit, hosque populos potiorem Europae partem occupasse demonstrauit, vir praestantissimae eruditionis SIMON PELLOVTIERIVS, quem honoris et amicitiae caussa nominamus. Cuius *historiae Celtarum tomus primus* demum prodiit, cum nostra iam typis edita essent. Quem librum reconditae eruditionis et vastae lectionis plenum lectorem hoc loco consulere iubemus, multam inde lucem argumento huic promittentes, quam ex altero tractationis elegantissimae tomo, qui doctrinam Celtarum enarrabit, longe maiorem speramus.

Pag. 314. not. f. add. Eleganter docteque id probauit eruditissimus PELLOVTIERIVS, *l. c. l. II. c. 10. p. 380.* seqq. qui recte quoque obseruat contem-

contemtum literarum et notitiae legendi fcribendique cauffam effe, tum inopiae monumentorum veterum, quae de Celtis poffint confuli, tum culturae poëfeos, eo quod carminibus res geftas comprehendere, quam annalibus defcribere maluerint.

Pag. 316. not. t. add. *hift. Celt. l. II. c. 11. p. 406. feqq.* vbi luculenta veterum de hac re teftimonia afferuntur.

Ib. not. z. Druidum et appellationem et inftitutum ex Hibernia deriuandum effe contendit IO. TOLANDVS, inter cuius *opera Anglico idiomate Londini cIↄIↄccXXVI* edita, funt tres epiftolae fpecimen maioris, quod moliebatur, operis, *de hiftoria Druidum.* Obferuat is inter alia, Drui effe vocem Hibernicam, vel corrupte Droi et Draoi, quae quercum indicat: hodie quoque apud Hibernos Drue magum effe, Druidheacht, magiam, Slatnan Druidheacht virgulam magicam: id quod innuit, inter Druidas magiam fummum locum tenuiffe. Confirmat hoc appellatio hodienum inter Sueuos noftros obuia, qua fagam, *eine Drutte* vocant.

Pag. 318. l. 1. fine difcrimine fcribunt plerique, Druidarum et Druidum. Obferuatum autem TOLANDO *l. c.* melius Druis dici, quam Druida, ex Hibernico Drui enim, pluralem formari Druidhe, vnde Latinorum Druis, et plurali numero Druides ortum, Druidas autem foeminas hoc inftitutum fequentes accuratius fignificare. Druidae tamen terminationem mafculino genere adhibet Caefar aliique, et ille quidem et Druides vocat, et Druidas.

Pag. 320. l. 27. poft, *indicauiffe*, add. not. Probe id obferuandum, ne Druides cum Bardis confundantur, qui multis modis inter fe differunt. Soli enim facrorum praefides erant Druides, proprie ita vocati, Bardi in publico cultu cantum tantum curabant, et quae Druides fanxerant, carminibus comprehendebant. Conf. TOLANDVS *l. c.*

Pag. 321. l. 36. pro *philofophatum* l. *philofophati.*

Pag. 324. l. 24. ad not. De Britannorum Bardis obferuationes attentione et examine dignas affert Tolandus, qui hos Celtarum poëtas in tres claffes diuifos fuiffe monet, Priuardh, Poswardh, et Aruisvarhd, deque eorum carminibus, officio, auctoritate varia affert, apud ipfum legenda, cum ad philofophiae hiftoriam proprie non pertineant. Teftes tamen in re tantae antiquitatis fide dignos merito defideramus. Abundauiffe olim hoc hominum genere Hiberniam, et hodie quoque quosdam fupereffe, Tolandus tradit. De hymnis vero Bardorum apud Celtas Germanosque eleganter differit Cl. PELLOVTIER. *l. c. l. II. c. 9. p. 349. feqq.*

Pag. 329. l. 35. ad verba: *numina adhaefiffe*, add. not. Luculenter id hiftoria Auguftae noftrae vetuftiffima probat, qua tradente nouimus Deos Romanorum cum armis gentis vetera Numina eieciffe, et in hac colonia receptos fuiffe, qua de re erudite differentem videfis magnum VELSERVM noftrum, *rer. Auguftan. l. I.*

Pag. 342. l. 16. pro *qui* l. *quae.*

Pag. 343.

Pag. 343. not. b. Digna imprimis, quae heic consulatur Cel. MAFFEII tract. *de gente Hetrusca* patrio sermone edita *c. 17. 18. 19.*

Ib. not. f. add. CICERO *de diuin. l. I.* SENECA *Q q. nat. l. II. c. 32.* FESTVS *l. VI.*

Pag. 344. ad l. 24. Obiiciat hic aliquis: fragmentum hoc Hetruscum apertissima suppositionis indicia prae se ferre, verbis ex sacro codice desumtis. Non negamus hoc, et impostorem quendam Hetruscam hypothesin ita comsisse, vel plane haec omnia supposuisse omnino suspicamur. Ast innuit tamen hoc fragmentum, licet confictum, de periodica rerum origine vetustissimam Italiae gentem fuisse locutam, alias simile quid tribui illi non potuisset. Illam vero hypothesin longe aliud sonare, quam Mosaicam, et Stoicos sensus fundere, adeoque impudenter ab impostore quodam cum Mosaicis confusa esse, cum illustri Moshemio statuimus.

Ib. l. penult. pro *consequatur* l. *consequitur*.

Pag. 346. l. 5. post *sunt* pro *puncto*, pon. *comma*.

Ib. l. 10. add. not. Iuuat hanc coniecturam, quod apud Etruscos Mithras quoque cultus esse videatur. Asseruerunt id non contemnendis rationibus, licet explicatione inter se diuersi, illustria Italiae literatae hodie ornamenta, SCIP. MAFFEIVS, *l. c.* et praestantissimus GORIVS in *museo Etrusco.* Mithram autem summum Deorum regem esse, a quo et ex quo omnes Dii Deaeque participent, ex supra dictis constat. Ex quo verisimili coniectura suspicamur, Mithram apud eos, qui vulgi religionem φιλοσοφικοτέρως considerarunt, vniuersum, ex quo fluxerunt omnia, designasse. Ceterum illustris Maffeius quoque, dum scientiarum inter Etruscos cultarum vestigia explorat, physicam eorum eruditionem probare contendit, iis tamen rationibus, quae, si quid videmus, philosophiam aliquam naturalem non euincunt. Disciplinae enim, quas ab Etruscis didicit Romana iuuentus, non ad res naturales cognoscendas, sed ad religionem sine dubio pertinuerunt. Diodori verba autem, physicam iis doctrinam tribuentia quid sibi velint, ex supra dictis patet. Nempe ista rerum naturalium cognitio signa et euentus ostentorum et meteororum naturalium explicabat, quod nihil facit ad philosophiam. Fulmen vero terra erumpere, quod Etruscis tribuit PLINIVS *l. II. c. 52.* simplici obseruatione didicere, cum ad fulmina ostenti caussa diligentissime attenderent. Inde vero nostri temporis philosophia, quae phaenomenon hoc non modo notauit, sed rationibus philosophicis quoque explicuit, illis tribui nequit. Pythagoram autem Etruscum, quod vir summus contendit, fuisse, facilius dicitur, quam contra ea, quae ex veteribus infra de eius patria collecta exhibemus, probatur.

Pag. 349. l. 20. pro *qui* l. *quae*, p. 355. l. 23. pro *exarsum* l. *exardescentem*, l. 31. pro *Traianos* l. *Troianos*.

Pag. 362. l. 29. add. not. non distincte quidem tradit Pseudo-Origenes, metempsychosin a Pythagora peruenisse ad Getas, ast cum a Pythagora philo-

philoſophiam eos accepiſſe dicat, ea autem, quae exoterica fuit, hoc dogma velut cardinem comprehenderit, recte hoc ex teſtimonio Origenis concluditur.

Pag. 365. l. 13. add. not. Colonias ab Aegyptiis et Phoenicibus in Graeciam deductas veteres inquilinas, quos Pelaſgorum nomine nobis narrat vetuſtiſſima Graeciae hiſtoria, expuliſſe, et per omnes fere terras diſperſiſſe, veteres multis locis teſtantur, quae accurate enumerauit doctiſſimi PELLOVTIERII diligentia; qui recte quoque obſeruauit, nouos colonos ex Phoeniciis, Aegyptiis Scythiſque conſtitiſſe, *hiſt. Celt. l. I. c. 9. p. 67.* Is autem veteres Pelaſgos Thraces fuiſſe, ingenioſa coniectura contendit, cui veriſimilitudinem potiſſimum conciliat, quod Scytharum et Pelaſgorum religio in multis conueniat; cultus Deorum ſimplex ſine templo, vt ex oraculo Dodonaeo patet, quod ex quercu editum; reiecta idola, ſacrificia oblata ſola inuocatione numinis, non admiſſa ſingularia Deorum nomina; feſti dies, ſolennitates et myſteria Pelaſgis cum Thracibus communia; qualia ſunt Deorum Cabirorum, feſta Cotydica et Bendidia &c. Ex quibus, quid de religione veterum Pelaſgorum ante Aegyptiorum et Phoenicum aduentum in Graeciam ſtatuendum ſit, iudicari poteſt. Cum autem Thraces Scythaeque theogonias cudere conſueuerint, quales et Aegyptii et Phoenices deamabant, hinc fontes fabularis theologiae Graecae detegi facile poſſunt.

Pag. 377. l. 18. pro *origiae*, l. *magiae*.

Pag. 378. not. t. add. verba ipſa epigrammatis haec ſunt:

Ὅσποτε καὶ τελετὰς μυστηρίδας εὕρετο Βάκχου
Καὶ στίχον ἡρώῳ ζευκτὸν ἔτευξε ποδί.

Qui olim etiam ſacrificia arcana inuenit Bacchi,
Et carmen heroo iunctum fecit pede.

Haec vero ſignificare quoque poſſunt, heroici carminis maieſtatem eum primum ad myſteria Bacchi decantanda adhibuiſſe.

Pag. 381. l. 32. pro *obducta* l. *obductum*, p. 398. l. 32. pro *igneam* l. *igneum*. p. 400 not. o. add. Alii ſphaerae inuentionem Nauſicaae Alcinoi filiae tribuunt, conf. Cl. WEIDLERVS *hiſt. aſtronomiae c. 1. §. 8. p. 7.* p. 406. l. 29. pro *tridentemque* l. *ſtridentemque*, p. 412. l. 38. pro *vnum* l. *vnam*.

Pag. 419. l. 17. pro *narrantur* l. *narratur*, p. 422. l. 32. pro *quos* l. *quas*, p. 420. l. 19. pro *quosdam* l. *quibusdam*.

Pag. 427. ad vocem θεὸν αὐτόν pon. not. Vrgent Homeri defenſores, vocare eum Iouem ὕπατον καὶ πρῶτον θεῶν, et ἄριστον Odyſſ. ξ. v. 158. et ρ. v. 155. Iliad. τ. v. 258. Odyſſ. τ. v 303. facere infinitis modis Diis reliquis ſuperiorem, Iliad θ. v. 20. et legiſlatorem, Iliad. α. v. 281. prouocant etiam ad

ad testimonia PLVTARCHI in *Qq. Plat.* et PROCLVMI in *Tim. Plat. l. II. p. 96.*

Pag. 428. l. 10. post *drachmis*, add. *contemsisse.*

Ib. l. 38. pro *poëtiae*, l. *poëticae*, p. 430. l. 30. pro *cogantur* l. *coguntur*, p. 451. l. 31. pro *haec*, l. *hae.* 459. not. 9. col. 2. l. 1. pro *pactus* l. *nactus*, p. 462. not. g. l. 4. pro *quae* l. *quod.*

Pag. 477. not. add. Imprimis autem de siderali scientia Thaletis consulendus WEIDLERVS *c. V. §. 5. p. 69. seqq.*

Pag. 480. l. 24. pro *sectabimur*, l. *sciscitabimur.*

Pag. 492. ad finem §. 17. add. not. Docte de placitis Anaximenis astronomicis differit cel. WEIDLERVS *hist. astron. c. V. §. 8. 9.* quo loco tamen miramur, virum eruditissimum et acutum ad epistolas philosophorum prouocauisse. Auctoritas enim eorum, qui eas adducunt inter veteres, tanta non est, vt ideo fidem inueniant, cum aetatis, quam mentiuntur, testimonia nulla habeant, et qui illas allegant post C. N. fere omnes scripserint. Ratio autem satis apparet cur confictae sint, nempe vt sophistae haberent argumentum, in quo eloquentiam demonstrarent. Id scribendi ratio adeo manifeste euincit, vt alio argumento opus haud sit.

Pag. 496. l. vlt. pro *maius* l. *magis*, p. 506. l. 23. pro *facit*, l. *faciunt*, p. 541. l. 35. pro *fuere* l. *fecere*, p. 552. l. 26. pro *reditus* l. *rediens*, l. 27. pro *quod* l. *quam*, p. 573. l. 8. dele *initio*, p. 580. l. 6. pro *quos* l. *quas*, l. 23. pro *iucundum* l. *iucundam.*

Ib. l. 35. add. not. Ex hac thesi clarissimum esse putamus, Cebetem argumentum Pythagoricum scholae Socraticae principiis adaptasse: haec enim Pythagorea non est, patebitque ex dicendis suo loco, Pythagoram musicam, dialecticam, arithmeticam, astronomiam inter necessarias philosophiae praeparationes retulisse. Socrates autem eorum, quae ad vitae felicitatem animique emendationem vsum habere nullum credebat, rationem quoque habendam haud esse statuit. Quod satis euincit, non Pythagoreo philosopho, nec Stoico eandem tibiam inflanti, sed Socratico Pythagorica dogmata Socraticis placitis attemperanti hanc tabulam deberi. Et haec quoque caussa esse videtur, cur expurgatricium virtutum choro theoreticae in ea excludantur, nec ad intellectus perfectionem, vt solebant Pythagorae asseclae, sed ad voluntatis integritatem et virtutis acquisitionem referantur.

Pag. 596. l. 22. post *differt*, add. *licet*, p. 601. l. 1. pro *sola* l. *soli*, p. 607. l. 22. post *fuerit*, add. *studium*, p. 613. l. 21. pro *quos* l. *quae*, p. 614. l. 6. pro *de* l. *te*, p. 618. l. 26. pro *ipsae* l. *ipse*, p. 646. not. q. l. 5. pro OLEARIO l. OLEARIVS, p. 654. l. 33. pro *a versu* l. *a versus ratione et structura*, p. 656. l. 19. post, *inter se*, add. *dialogos*, p. 659. l. 35. post *Pythagoreos* del. *accessit*, p. 661. l. 27. pro *vulgus*, l. *vulgum.*

Pag. 663. not. p. add. Platonem multa asseruisse, quae ipse nec intellexit nec credidit, pulchre obseruat IO. BAPT. CRISPVS *de Plat. caute leg. distr. I. p. 22.* qui, vbi copia rarissimi libri datur, meretur legi.

Pag. 665.

Pag. 665. not. u. post, *caute legendo*, add. *distr. I. libr. III. p. 65.* et passim: in eo enim scriptor subtilissimus totus est, et ex propriis principiis Platonem refellat.

Pag. 668. not. e. l. 2. pro *sylloge* l. *syllogae.*

Pag. 669. l. 35. add. not. Valde hanc philosophiae distributionem iuuat locus AVGVSTINI *de C. D. l. VIII. c. 4.* qui videndus. Mirum vero est, quod EVSEBIO communi PP. praeiudicio fascinato visum est, ab Hebraeis talem philosophiae diuisionem Platonem accepisse; ait enim, *praep. l. XI. c. 1. Ac primum quidem, cum tres in partes a Platone vniuersae philosophiae ratio diuidatur, in naturalem, moralem et logicam, deinde naturalis in sensilium contemplationem et spirituum intelligentiam, apud Hebraeos quoque tripartitum illud doctrinae genus reperias, quod nimirum antequam Plato nasceretur, affinia prorsus atque similia disputarint.* Quod quam miserum sit et ineptum, ex Hebraeorum philosophia suo loco accurate explicata, clarissime intelligitur. Rectius *l. c.* c. 2. ad Atticum prouocat EVSEBIVS monentem, *Platonem tripartitam hanc philosophiae distributionem sequentem coniunxisse partes omnes philosophiae in vnum velut corpus, dispersas prius, ceu membra Protei.* Hoc enim, quod quidem perperam in laudibus eius ponunt Platonici, luculenter syncretismum Platonis diuersa systemata consarcinantem probat.

Pag. 672. l. 4. pro *expurgantur* l. *expurgentur.*

Pag. 676. ad. not. h. Adiiciendus his scriptoribus THEOPHILVS GALEVS, qui in *philosophia generali l. III. c. 4.* de Platonis metaphysica siue theologia eiusque deriuatione et sacris fontibus egit. Cum his tantum non omnibus comparandae disputationes CRISPI *de Platone caute legendo* velut σοφὸν φάρμακον, ne decipiamur.

Pag. 683. l. 12. pro *contrahet*, l. *contrahat*, ib. l. 25. pro *atomistico*, l. *atomistici*, p. 687. l. 26. pro αυυ l. αὐτῷ, p. 891. l. penult. pro *eum* l. *cum.*

Pag. 694. l. 9. post, *adscribuntur*, add. not. Diligenter in hac quaestione, vtrum mens Platonis a primo Deo, quoad substantiam, differat, disquirit, eamque affirmando docte probat CRISPVS, *l. c. distrib. I. L. II. p. 35.* qui cum nostris meretur conferri. Nos locis Platonis adductis adiicimus eum, qui extat in *epistola ad Hermiam, Erastum et Coriscum T. III. p. 323. ed. Steph.*

Pag. 697. l. 26. post *personat* add. not. Inter ea vero maxime notari meretur Didymi definitio apud EVSEBIVM *praep. L. XI. c. 23. Eorum quae pro naturae suae ratione sensibus vsurpantur, certa quaedam in quouis genere ac definito exemplaria, quas ideas vocabat, Plato constituit. Et quemadmodum vnius sigilli expressae complures formae, ita prorsus ex vnaquaque idea vim naturarum ingentem existere; ideam porro sempiternam quandam essentiam esse vult, quae rebus singulis caussa principiumque sit, vt qualis ipsa est, tales esse possint.*

Pag. 704. l. penult. add. not. His addi tertia sententia potest, eorum, qui Platonem tres ὑποστάσεις posuisse, sed inter se essentiae dignitate et ordine valde discrepantes, statuit.

Pag. 705. l. 28. post *surripuissent*; add. not. Legendus quoque hoc loco CRISPVS *l. c. p. 37.* qui sobria multa monet.

Post *pergebat* add. not. Psychologiam Platonicam omnium fusissime examinauit IO. BAPT. CRISPVS, cuius tota *de Platone caute legendo* tractatio eo tendit, vt Platonicas de anima sententias examinaret. His vero (vt ob summam libri raritatem paucis eas enarremus) totam psychologiam Platonicam assertionibus comprehendit: animam nostram esse sine origine primam; a mente quadam pendere; animas simul omnes esse productas, et quidem ante corpus, et in coelo, finitoque numero, stellis pari. Animam tanquam in coelo ipsa deliquerit, mundum sublunarem speluncae loco subire, eidemque totum hoc, quod animando, corpus viuum reddit, in carcerem cedere. Animam vel ipsum corpus esse, vel corpore aliquo nunquam carere, id est, gaudere vehiculo; esse immortalem; rationalium brutorumque animas specie nequaquam differre videri; animalium generationem efficientis et materiae ratione, fabulosam, falsam, impossibilem ab eo asseri; rationalem animam formam non esse informantem; animam solam esse hominem; foeminae generationem adulterinam et praeter naturam asseri; animas migrare, recurrere in corpora, resurgere. Quae omnia, dum erronea esse in Platonis systemate demonstrat, impedito licet et obscuro dicendi genere, verum docta explicatione illustrat, in eo potissimum laudandus, quod ipsum magis Platonem, quam Platonicos recentiores consuluerit, et quot Plato ἀσύστατα et absurda admiserit, clarissima demonstratione patefecerit; graui obiurgatione in eos inuectus, qui malesanam concordiam inter Platonem et Christum meditati sunt. Inter quos imprimis Steuchum Eugubinum merito sugillat, et opponi quoque debet THEOPH. GALEO in *philosophia generali L. III. c. 2. s. 10.* studiose quidem Platonis psychologiam tradenti, sed inepto conciliationis inter Platonem et Mosen studio, omnia subuertenti et quadrata rotundis miscenti.

Pag. 711. l. 36. pro *quos* l. *quas.*

Pag. 713. l. 14. pro *qui* l. *quae.*

Ib. not. n. add. Eleganter vero hanc animarum a Deo dependentiam mediatam ex rationibus Platonicis exponit CRISPVS *l. c. p. 11.*

Pag. 716. l. 21. pro *qua* l. *quo*, l. 36. pro *delati* l. *delatae.*

Pag. 717. not. z. post, *caute leg.* add. *distr. III l. I. p. 453.*

Pag 718. l. 29. post *reducat*, add. not. Maxime hoc loco notandus est paralogismus Platonis, qui eodem ratiocinio, quo Deum esse concludebat, nempe, quod caussa motus sit, animae quoque immortalitatem euincebat, non attendens, ita eam Deum fieri, et independentem. Plus itaque demonstrat in *Phaedone* et *Phaedro* quam demonstrandum erat, quo nomi-

nomine fortiter eum iugulat CRISPVS *l. c. distr. I. l. I. p. 13. qui* obscurae rationis Platonis: animam se ipsam mouere, lucem paulo clariorem accendit. Qui et *p. 15.* seqq. exponit, cur Plato animum esse dixerit numerum se ipsum mouentem, et, quam turpiter se dederit, ostendit.

Pag. 734. l. 9. pro *cui* l. *qui*, p. 735. not. a. col. 2. l. 13. pro *historico* l. *historicum*, p. 738. l. 19. pro κρατοῦντι l. κρατέοντι, p. 739. l. 6. pro *subolfacere* l. *perspicere*.

Ib. l. 27. add. not. Eleganter de hac animae definitione differens, IO. BAPT. CRISPVS *l. c. p. 15.* ipsos demonstrat, Platonicos fateri, numerorum rationem esse ignotam; quinque enim eius constitutis speciebus, sc. diuino, siue vniformi, qui Deo competat, substantiali et immobili, qualis mens sit; animarum, qui se moueat, naturali, qui rebus naturalibus insit, et mathematico, qui reliquorum imago sit: recurrere eos ad Xenocratis definitionem, secundum quam anima sit substantia secundum numerum vna ex substantiis multis conflata, se ipsum mouens. Ita vero poëticis eos magis quam philosophicis verbis vti, et dicere ea, quae ipsi nesciant, nec definire possint, cum hi numeri aeque illis ignoti sint ac alii. Addit ex vero: *Tandem si hos velut Proteos vi coactos ita coërcueris, vt vna simplexque sibi reddatur forma, et in ea consistant, et, quis sit ille numerus interrogentur, substantiam esse, tanquam a veritate coacti, respondebunt. Quorsum itaque tot numeris, tot harmoniis miseros remorari mortales?* Habes, Lector, egregium exemplum notionum terminorumque vagorum et nihil clari certique significantium, quibus abundat vetus et recentior philosophia.

Pag. 749. l. 18. pro *potioria* l. *potiora*, p. 756. l. 6. pro *inuidiam* l. *inuidia*, p. 761. l. 2. post, *homines*, add. *se*.

Pag. 772. l. 30. post, *sustinendis*, add. *libros*, p. 780. l. 1. pro *quo* l. *qua*, p. 800. l. 7. post, *qua* add. *libri*.

Pag. 804. l. 2. add. not. Prolixe *contemtum veterum* quem demonstrauit Aristoteles exposuit pec. diss. PAGANINVS GAVDENTIVS, in opusculo *de Pythagorea animarum transmigratione*. In ea, vt solent omnia Gaudentii, rarius occurrente, valde ob contemtam summorum virorum gloriam succenset Aristoteli, recteque obseruat, propriae gloriae immodicum amorem sic Aristotelem coegisse se gerere; putauisse scilicet, pessundatis antiquis, se vnum placiturum, seque iura per scholas philosophorum daturum. Hinc in sequentibus more quidem suo, quo effudit magis obseruationes, quam cum cura scripsit, demonstrat, in plerisque male accusari veteres ab Aristotele, idque per exempla eundo ostendit. Recte quoque *c. 22. p. 139.* concludit: *Hunc Aristotelis morem fuisse, vt in omnibus prorsus controuersiis arbitrum censoremque ageret, etiam in iis, quae non nouerat.*

Pag. 822. l. 37. pro *habent* l. *habet*, p. 824. l. 15. pro *cuius* l. *Alexandri*, p. 838. l. 32. pro *quae* l. *quas*.

Pag. 845. l. vlt. pro *Lyceo*, l. *Lycei*, p. 856. l. 13. ad vocem memorata, add. not. CLEM. ALEXANDRIN. *l. I. Strom. p. 302.* p. 859. not. n. pro *voluptatem* l. *voluntatem*, p. 861. l. 7. pro *qui* l. *quia*, l. 19. pro *vide*, l. *vid.* p. 862. l. 5. pro *is* l. *Themistocles*.

Ib. not. s. Ius ciuitatis Atheniensis pro temporum diuersitate distinguendum est. Ciuis enim initio erat qui alterutro ex parente Atheniensis esset. Aucto vero incolarum numero ex Solonis lege, ii tantum pro veris ciuibus habiti sunt, qui ambobus parentibus Atheniensibus nati essent. Abrogata tamen lex Solonis est, donec Pericles auctoritate sua vsus eam iterum populo persuaderet, de quo videsis PLVTARCHVM in *Pericle*, qui tollendae eum legis auctorem iterum Atheniensibus fuisse ait, quia liberos omnes legitimos amiserat. Reuocata tamen est ab Aristophane rhetore in praetura Euclidis post eiectos tyrannos. Tantum vero huic iuri et dignitati tribuerunt, vt iureiurando pater teneretur profiteri, liberos legitime susceptos esse.

Pag. 863. n. z. l. 1. pro *Ati*, lege *Anti*, pag. 865. l. 19. post dicteriis, pon. *et*, pag. 871. lin. 15. pro *natus* leg. *natum*, lin. 16. pro *praecipuae* leg. *praecipue*, p. 874. l. 19. pro *quo* l. *qua*, p. 897. l. 17. pro *asturare* l. *aestuare*.

Pag. 903. l. 3. a fin. del. *absurdum*, p. 922. l. 34. pro *euertendis* l. *euertentis*, p. 935. l. 23. pro *quo* l. *quod*, p. 949. l. 3. pro *qualitates formasque* l. *qualitate formaque*, l. vlt. pro *quae* l. *qui* p. 950. l. 3. pro *facto* l. *facta*, p. 957. nota. *a* ad l. 4. a fine referenda. p. 973. l. 20. pro *auiae* l. *aliae*, not. z. l. 5. pro *totam* l. *totum*, p. 974. l. 10. del. *conficta*.

Pag. 977. l. 11. pro *noua* l. *nouo*.

Pag. 981 not. k. add. Plura dabit WEIDLERVS *histor. astron. c. VI. §. 18. p. 149.*

Pag. 991. l. 20. pro *densissimo* l. *densissimae*.

Pag. 1004. l. 9. del. *in*, l. 14. pro *tetractis* l. *tetracty*. p. 1008. not. *d.* pon. l. 7. post *putant*.

Pag. 1026. l. 15. pro *decet* l. *tradit*, p. 1037. l. 3. pro *amari* l. *a mari*.

Pag. 1054. not. (kk) add. Operosus more suo in hac adstruenda concordia inter tetractyn Pythagorae et nomen tetragrammaton Hebraeorum est THEOPH. GALEVS *phil. gener. l. II. c. 3. §. 2. p. 172.* Qui tamen, dum obseruat, Pythagoreis tetractyn dici omnibus rebus inesse, facile palpare potuisset, longe aliud eam velle, quam quod ille putat.

Pag. 1055. l. 26. pro *precatus* l. *precatum*, p. 1056. l. 7. pro *quem* l. *quam*, p. 1058. l. vlt. ad not. Valde sibi hac inuentione placuit Pythagoras et tota eius schola. Obseruatum autem recentioribus nonnullis, et imprimis inter Italos ZARINO *in dubiis de inuent. Pyth. P. II. instit. c. 3. f. 75.* ex Germanis PRINZIO *in hist. music. p. 55.* atque Cl. MATTHESONIO *orchestr. P. I. p. 301. P. II. p. 308. seqq.* verum consonantiarum situm

situm non deprehendisse Pythagoram: quorum tamen rationes heic afferre institutum vetat.

Pag. 1059. l. 32. pro *qui* l. *quae*, p. 1068. l. 4. pro *incerte* l. *incertae*, p. 1078. l. 9. post *obseruauimus*, add. Sequitur ex his, p. 1081. l. 9. del. *quoque*, p. 1082. l. 9. pro *quartum* l. *quartam*, p. 1086. l. 8. pro *praecedere*, l. *procedere*, p. 1094. l. 6. pro *quae* l. *quo*.

Ib. ad fin. §. add. not. Pythagoream animarum transmigrationem peculiari quoque dissertatione explicuit PAGANINVS GAVDENTIVS, quae cum aliis eius generis prodiit *Pisis 1641. 4.* In ea more quidem suo scopis dissolutis argumentum hoc ventilat, multa tamen affert, sobrie dicta, et imprimis ad huius dogmatis historiam facientia.

Pag. 1096. l. 13. pro *interdixit* l. *interdixerit*, p. 1098. l. 17. post *mysteriis*, add. *non*, p. 1102. l. 33. del. *tantum*, p. 1107. l. 34. pro *quae* l. *quod*, p. 1113. l. 6. pro *illud* l. *illum*, p. 1130. l. 15. post *vero*, add. *non*, p. 1137. l. 19. del. *ex*.

Pag. 1139. in fine n. VIII. add. not. Eandem sententiam amplexi ex huius scholae praeceptis sunt Nicetas apud CIC. *Q. q. Acad. l. IV. c. 39.* Plato, Heraclides Ponticus et Ecphantus: tum Seleucus Erythraeus apud PLVTARCH. *de plac. phil. l. III. c. 17.*

Pag. 1140. not. v. Conferendus omnino WEIDLERVS *hist. astronom. c. V. §. 19. p. 93. seqq.*

Pag. 1142. l. 11. pro *conuenire* l. *conuenirent*, p. 1173. l. 35. pro *mechanicam* l. *mechanicas*, p. 1191. not. m. l. 4. leg. quae est, certa dispositione, et secundum ordinem constitutum aliquid distribuere; hinc νομὴ, partitio vel distributio certa serie suscepta; νομεὺς Platoni, qui ex aequo distribuit, et voces, αἰσχρόνομος, γεώνομος, similesque.

Pag. 1197. l. 30. pro *censendum* l. *censenda*, p. 1199. l. 23. pro *qui* l. *quae*, p. 1210. l. 28. pro *quos* l. *quas*.

Pag. 1223. l. 4. add. Nititur hoc axioma ratione diuina, quae homini ex igne mundano participanti inest. Ipse enim animus ita pars Dei Heraclitei est, et potest suo modo atque intelligit, quicquid ille valet et cognoscit.

Pag. 1243. l. 28. post *profluxit* add. *colluuies*, p. 1250. l. 30. pro *secutii*, l. *secutae*, p. 1264. l. 27. pro *incisus* l. *inuisus*, p. 1287. l. 9. pro *Epicurae* l. *Epicuri*, p. 1292. l. 9. pro *multitudinis* l. *multitudines*, p. 1308. l. 17. post *quantitate*, add. *in*, p. 1314. l. 17. post *certae leges*, add. a natura datae insitaeque animo. p. 1318. l. 19. pro, *ne ii voluerunt*, l. *nec ii voluerunt*, p. 1321. l. 23. pro *idiotorum* l. *idiotarum*.

Pag. 1350. not. h. add. Legendus hic quoque et comparandus de hac Graecae philosophiae in Asia fortuna sub Alexandro B. TH. SIGFR. BAYERVS in erud. tr. *de regno Bactriano §. 48.*

Pag. 1351. not. l. col. 1. l. 2. pro *digladiarent*, l. *digladiarentur*, p. 1355. l. 3. pro *digressos* l. *digressas*.

SVPPLE-

* *

SVPPLEMENTA ET EMENDATIONES
AD
TOMI II. P. I. LIBRVM I.

Pag. 8. l. 32. pro *Aristonileo* l. Aristoni Ceo, p. 13. l. 23. pro *facite*, l. facit, l. 33. pro *calcare* l. calcari, p. 18. not. a. col. 2. l. 18. pro *dicamus* l. dicemus, p. 33. l. 3. pro *fuit* l. fecit, p. 49. l. 30. pro *collocare* l. collocari.

Pag. 57. l. 31. pro *liberalitate caecidit* l. libertate cecidit.

Pag. 59. l. 3. pro *Stoica*, *sensa*, l. Stoico sensu, p. 60. l. 19. post *loco*, add. nihil, l. 36. pro *iis* l. is, p. 68. l. 10. pro *ea* l. et, p. 71. l. 26. pro *qui* l. quae, p. 72. l. 24. pro *quid* l. qui.

Pag. 34. not. r. add. *Histoire de IV. Cicerons, a la Haye 1715.* conf. *act. erud. 1715.*

Pag. 39. not. z. add. De Ciceronis exilio comparandus, qui illud accurate digessit excussitque MORABINVS pec. differt. lingua Gallica, Parisiis 1725. edita. conf. *Iourn. des Sauans 1725. Mai art. 10.*

Pag. 46. not. i. add. Ciceronis philosophiam qui laudaret inuentus est nonnemo in Academia Lugdunensium eruditorum, cuius de hoc argumento dissertationem exhibet ARCHIMBAVD *recueil de pieces fugitiues T. III. art. 5.*

Pag. 76. l. penult. pro *decentem* l. decoram, p. 85. l. 3. pro *eam* l. eum, p. 87. l. 31. pro *animo* l. animi, p. 90. l. 33. del. *Philippus*, p. 96. l. 6. pro *locum* l. locus, p. 98. l. 28. pro *Liuiae* l. Liuia.

Pag. 102. l. 36. pro *timidos* l. timidas, p. 104. l. 21. pro *parebat* l. parabat, p. 116. l. 20. pro *obitat* l. obibat, p. 120. l. 15. pro *quos* l. qui, p. 121. l. 22. pro *vrbis* l. orbis, l. 35. pro *quod* l. quo, p. 124. l. 14. pro *redimitam* l. redimitum, l. 30. pro *verum* l. veram, p. 137. l. 19. pro *vnam* l. vnum, p. 138. l. 21. pro *quo* l. queis, l. 38. pro *Philostrates* l. Philostratus, p. 140. not. r. col. 1. l. 2. pro *supçonner* l. subçonnez, p. 142. l. 16. pro *tribuntur* l. tribuuntur, p. 143. l. 10. pro *eadem* l. eodem.

Pag. 145. l. 3. post *miranda*, add. not. Nec obiici possunt imagines telesticae, ad quarum mirandos effectus suo adhuc tempore editos prouocare Cedrenum, Anastasium, aliosque supra *p. 136. not. k.* obseruauimus. Quamuis enim praefracte negare nolimus, eiusmodi talismanes et amuleta vel effinxisse Apollonium, vel illi tamen apud Graecos tributa esse, plurimumque virtutis illis plebem adscripsisse: quorum illud professio magica Apollonii suadet, hoc Graecorum testimonia innuunt: notum tamen est, et ex historia eclecticorum infra danda constabit, hos homines impostores talia saepe numero conflasse, et imperitae plebi ac superstitioso cuique ita imposuisse. Qualia

lia vt auctoritatem acciperent, Appollonio auctore ea fabrefacta eos dixisse, et ex hoc genere imagines Byzantinas et Antiochenas fuisse est verisimillimum, Scriptorum autem adductorum, hominum Graeca fide celebrium, testimonium non sufficit ad probandam earum vim magicam, qui quam anili superstitioni plebeculae fabulas saepe ratas habuerint, haud vno exemplo demonstrauerunt. Valde iuuat hanc coniecturam obseruatio eruditissimi MOSHEMII in dis. *de imag. telest. Apollonii bibl. Brem. Class. III. fasc. I. m. I.* nihil legi apud scriptores coaeuos, quod Apollonius huiusmodi imagines Byzantii conflauerit, tacere ipsum Philostratum et Hieroclem, non praetermissuros, si suo tempore extitissent, nec esse narrationes de iis seculo V. vel VI. antiquiores, primosque earum auctores esse Malalam, conditorem chronici Alexandrini. Haec enim satis euincunt, non Graecae modo fidei, sed et Aegyptiacae, id est, philosophorum Alexandrinorum totam fabulam deberi.

Pag. 146. l. 25. pro *ventura* l. venturae, p. 149. l. 4. pro *qui* l. quo, p. 150. l. 8. pro *simulacra* l. simulacro, p. 152. l. 26 pro *erubit* l. erubuit, p. 154. l. 32. pro *vsibiles* l. visibiles, p. 158. l. 17. pro *interdistinctam* l. indistinctam, p. 162. l. 33. pro *secuta* l. secula.

Pag. 184. not h. add. Meruit quoque de Galeni historia Cl. ACKERVS, qui GALENI libro *de affectuum cognitione* eius vitam praefixit.

Pag. 191. l. 38. pro *occupatam* l. occupatum, p. 192. l. 23. pro *quibus* l. apud quos.

Pag. 192. l. 27. add. not. conferendus qui eius rei specimina non sine indignatione affert EVNAPIVS in *vita Aedesii p. 77.* et quae infra in Aedesii historia dicentur.

Pag. 200. l. 34. pro *passas* l. passos, p. 204. l. 9. pro *quam* l. quem, p. 210. l. 21. pro *quae* l. qui.

Pag. 238. l. 32. pro *secauit* l. secuit, p. 233. l. 28. pro *visi* l. visos.

Pag. 216. not. k. add. Iungi possunt ea quae de Longino attulerunt doctissimi viri ZACHARIAS PEARCE et ANTONIVS FRANC. GORIVS, quibus elegantes libelli *de sublimi* editiones debemus.

Pag. 244. l. 7. pro *que* l. quae, p. 247. l. 34. pro *cicuratum* l. cicuratam, p. 254. l. 7. pro *indicisse* l. incidisse, p. 280. l. 15. pro *aedificantur* l. ludificantur. p. 296. l. 12. post *maxima*, del. que, p. 299. l. 15. post *accessisse* add. aduersus.

Pag. 301. not. u. add. Dudum ista scripseramus cum tandem dissertatione PAGANINI GAVDENTII laudata potiremur. In illa eundem quidem se praestat Gaudentius, qualis in aliis scriptis suis deprehenditur, nempe ab argumento quod tractandum sibi sumit, ad locos quosdam communes desiliens, et a scopo mire deflectens, ignorata vera ratione sectae eclecticae; at de ipso tamen argumento pleraque veterum testi-

teſtimonia collegit, qui memorabilia ſunt, in haud paucis quoque candidum et accuratum ſe monſtrat, quare ex hac tractatione rarius occurrente, multa in vſus transferri, et illis, quae nos de Iuliani philoſophia diximus, lucem accendere eaque confirmare poſſunt. Allatis enim veterum verbis probat c. 1. Maximum primum philoſophia imbuiſſe Iulianum eique propenſionem erga gentiliſmum indidiſſe, quanquam a rudimentis pueritiae primis inclinatior eſſet erga numinum cultum. Tum c. 2. obſeruat, Iulianum Athenis etiam palliatum philoſophiam didiciſſe, negat autem Chriſtianos, niſi priuatos, praeceptores habuiſſe et imprimis Syrianum ſub Conſtantio docuiſſe Athenis conicit, quod falſum eſſe, vel ex ſola diſcipuli, Procli, aetate intelligere potuiſſet Gaudentius, cum ſerius Syrianus vixerit. C. 4. Eloquentiam porro cum philoſophia coniunctam fuiſſe a Iuliano obſeruat, eamque illi profuiſſe, ad obtinendum imperium. C. 5 et 6. Autem ſeueritatis philoſophicae Iuliani ſpecimina enumerat, eiectos curia eunuchos, tonſores, cocos, barbam nutritam, neglecta oſcula, nomen domini reiectum, miſſos ſaltatores et mimos, contemtum Circum et Circenſes ludos, ideoque Gallis acceptum fuiſſe; immo huic ſeueritati adſcribendam C. 7. putat mordaciſſimam ſatyram in Caeſares, in qua tamen candorem interdum agnoſcit. Hanc autem morum ſeueritatem quando c. 8. probat Iulianum a Mardonio genere Scytha et eunucho, qui eius moribus formandis praefectus erat, didiciſſe, oblitus eſt Gaudentius, ſe eam antea ex philoſophiae gentilis ſtudio deriuauiſſe. C. 9. Philoſophos in ſcenam producit, qui ad Iulianum confluxerunt, aſſumtum ad imperium, Priſcum nempe, Maximum, Chryſanthium, qui venire recuſauit. C. 10. vero cum obſeruauiſſet, Themiſtium floruiſſe temporibus Iuliani, miratur eum in huius imperatoris hiſtoria non memorari, ſuſpicaturque, aut ignotum eum fuiſſe imperatori, aut neglectum, tum quod Conſtantio acceptus fuiſſet, tum quod Peripatetice philoſopharetur. Aſt falli Gaudentium vel ex vnius SVIDAE *T. II. p. 171. v. Themiſtius*, relatione conſtat, qui Iulianum praefectura vrbis CPtanae ornaſſe Themiſtium ſcribit, et ex epiſtolis Iuliani ad Themiſtium diſci poteſt, qua de re infra in Themiſtio. C. 11. ſcripta philoſophica Iuliani, ſatis ieiune enarrat Gaudentius, deque modo eius philoſophandi in ſilentio noctis et in caſtris c. 12. deque eius amore philoſophiae c. 13. et auiditate librorum c. 14. teſtimonia quaedam ex ſcriptis Iuliani affert. Maxime autem c. 15. recte demonſtrat, philoſophiam Platonicam Iulianum fuiſſe ſectatum: aſt eius valde tum temporis immutatae vultum ignorabat Gaudentius, vnde veram rationem dicere non poterat, cur eo tempore Stoici et Peripatetici languere coeperint, eo quod ſyncretiſmum Alexandrinorum Platonicorum ignorarent. Quem tamen palpare potuiſſet ex iis, quae ipſe c. 16. affert, quibus conſtat, Iulianum ſe ipſum vocaſſe Platonis et Ariſtotelis ſtudioſum, et neque Stoicos neque Peripateticos ex toto contemſiſſe. Errauit quoque in eo quod Iambli-

Iamblichos duos inter se confuderit, recte autem eleganterque notauit, ea etiam de caussa vacauisse Platonicis Iulianum, quia haec philosophia faceret ad genios, ad sacrificia, ad aruspicinam, auguralem, quorum omnium fuerit ille studiosissimus. Reliqua quae more suo disserit Gaudentius eo redeunt, videri philosophiae studium impulisse Iulianum, vt ediceret, ne quis ex numero Christianorum sophistam ageret, et iuuentutem doceret, eo quod sophistas non solum verborum, sed etiam morum magistros se esse velle, et ad se philosophiam de administrandis rebus publicis pertinere, crediderit contendere. Admisisse Iulianum animarum transmigrationem, opinatum, sibi animam Alexandri M. obtigisse. Chaldaeorum nullam in comitatu suo rationem habuisse, quod solis Platonicis se credidisset, et tamen contra vaticinia eorum fuisse profectum: magicas eum artes excoluisse, quamuis id taceant scriptores gentiles, adsuisse illi genium quendam, eique apparuisse, inque mortis articulo philosophice disputauisse. Quae omnia cum ex historia Iuliani philosophica a nobis enarrata lucem foenerentur, prolixe hic afferre opus haud est.

Pag. 316. l. 12. pro *fiducian* l. fiduciam, l. 29. pro *alis* l. aliis, p. 317. l. 4. pro *Syrius* l. Syrus.

Pag. 326. not. col. 2. lin. vlt. pro *existimaret* l. existimarent.

Pag. 330. l. 14. pro *nescius* l. nescias.

Pag. 335. l. 34. pro *obrepisse* l. obrepsisse.

Pag. 339. l. 7. pro *laco* l. loco.

Pag. 342. l. 27. pro *quum* l. quem.

Pag. 352. l. 25. pro *ornatam* l ornatum.

Pag. 374. l. 1. pro *ac* l. a. l. 26. pro *maiorum* l. malorum.

Pag. 351. not. t. add. de Theonis eruditione siderali conferendus quoque Cel. WEIDLERVS *hist. astron. c. VII. s. 4. §. 22. p. 188. seqq.*

Pag. 383. l. 18. pro *praeuisionem* l. praecisionum. l. 25. pro *deflecterit*, l. deflexerit.

Pag. 390. l. 34. pro *diuersae* l. diuersa.

Pag. 442. l. 11. pro nomen l. *nomine*, p. 465. l. 25. del. *atque Saracenicam.*

Pag. 468. not. n. add. Cl. WEIDLERVS *hist. astronom. c. VI. §. 19. p. 151.*

Ib. l. 19. ad voc. PROCLVS add. not. in *hypotypos. astronomica p. 353.* ib. post SIMPLICIVS add. not. *l. II. de coelo comm. 46.*

Pag. 494. not. d. lin. vlt. pro vitae l. *vita.*

Pag. 498. l. 28. pro facile l. *facili*, ib. not. d. l. 5. pro Cynuleum l. *Cynulcum.*

Pag. 500. not. u. pro Tom. VI. l. *Tom. III. p. 260.*

Pag. 501. not. x. lin. vlt. pro Cappunicis l. *Cappucinis.*

Pag. 503. l. vlt. pro constat l. *constet*, p. 504. l. 10. pro constat l. *constant*, p. 533. l. 30. pro Christianos l. *Stoicos*, p. 546. l. 27. pro vitae l. *vita*, p. 549. l. 13. pro obiecto l. *abiecto*, p. 552. l. 19. pro testimonio l. *testimonia*, p. 558. not. x. pro quas l. *quos.*

Pag. 569. l. 13. pro praedicabam l. *praedicebam.* ib.

Pag. 571. l. 18. post, imperatori add. *notum*, l. 25. pro qui l. *cui*, p. 577. not. c. pro STEPHANO l. STEPHANVS.

Pag. 618. l. 14. post amore, add. *digna*, ib. l. 3. a fin. pro qua, l. *quo*, p. 624. l. 31. pro FABRICSVS l. FABRICIVS, p. 627. l. 22. pro ἕκοντες, ἄκοντες l. ἕκοντας, ἄκοντας.

Pag. 629. not. d. add. Cel. WEIDLERVS *histor. astronom. c. VII. sect. II. §. 13. p. 176. sqq.*

Pag. 631. l. 18. pro Schytam l. *Scytham.*

Pag. 633. l. 23. ad vocem, HVETII add. not. Eidem nuper sententiae subscripsit WEIDLERVS *l. c. §. 14. p. 184.*

Pag. 642. l. 36. pro Chaldaeam l. *Chaldaicam.*

Pag. 649. l. 5. pro angelicum l. *angeli*, *cum.* Reliqua ad Tom. II calcem dabimus.

Ceterum diuersam a tomo primo orthographiae rationem non deberi auctoris consilio, Lectorem scire velimus.

I. INDEX

* *

I. INDEX
PERSONARVM ET NOMINVM.

Ari-

Hiero-

Marcel-

Sosige.

II. INDEX
RERVM ET MATERIARVM.

B.

Bath-

D.

G.

H.

N.

huma-

Ploti-

X.

Z.

FINIS TOMI II.

